

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

C. PLINII SECUNDI
NATURALIS HISTORIÆ LIBRI XXXVII.
EX EDITIONE GABRIELIS BROTIER
CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE
IN USUM DELPHINI
VARIIS LECTIONIBUS
NOTIS VARIORUM
RECENSU EDITIONUM ET CODICUM
ET
INDICIBUS LOCUPLETISSIMIS
ACCURATE RECENSITI.

VOLUMEN SEXTUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1826.

Lp 27.133

27-13
27

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XVIII.

Naturæ frugum, et agriculturæ studia.

1. (1.) SEQUITUR natura frugum, hortorumque, ac florum, quæque alia præter arbores aut frutices benigna tellure proveniunt, vel per se^a tantum herbarum immensa contemplatione, si quis¹ æstimet varietatem, numerum, flores, odores, coloresque, et succos, ac vires² earum, quas salutis aut voluptatis hominum gratia gignit. Qua in parte primum omnium patrocinari terræ, et adesse cunctorum parenti juvat, quanquam inter initia operis^b defensæ. Quoniam tamen ipsa materia accedit intus³ ad reputationem ejus-

CAP. I. 1 Cod. Dalec. *proveniunt. Vel per se tan. her. im. contemplatio est, si quis.*—2 Chiff. *aut vires.*—3 'Ita cod. Reg. 1. nec aliter cod. Reg. 2. et Editio princeps. Frustra emendatum, *intus accendit.*' Brotier. *intus accendit* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *intus accedat* cod. Dalec. *accedat intus* Chiff. Mox, et *noxia* deest in cod. Dalec. Paulo post, Chiff. *nostramque*

NOTÆ

^a *Vel per se*] Et erat jam sola per se herbarum contemplatio immensa.

^b *Inter initia operis*] Lib. II. cap. 63.

^c *Accedit intus* [*intus accendit*] Etiam in ipso progressu, nec tantum ini-

tio operis, sed et in interiore libro, argumentum ipsum impellit ad contemplationem ejusdem naturæ, cum parit res noxias. Rhenanus legit, *vitiis accedit.*

dem parientis et noxia, nostris eam criminibus urgemus, culpamque nostram illi imputamus. Genuit venena: ecquis⁴ invenit illa præter hominem? Cavere^d ac refugere alitibus ferisque satis est. Atque cum arbore exacuant limentque cornua elephantum, et uri: saxo rhinoceroses,⁵ et utroque apri dentium sicas, sciantque ad nocendum se præparare animalia: quod tamen eorum tela sua, excepto homine, venenis tinguit? Nos et sagittas^e tinguimus, ac ferro ipsi nocentius aliquid damus. Nos et flumina inficimus, et rerum naturæ elementa. Ipsum quoque quo vivitur, aërem in perniciem^f vertimus. Neque est ut putemus ignorari ea ab animalibus: quæ præpararent⁶ contra serpentium^g dimicationes, quæ post prælium ad medendum excogitarent, indicavimus. Nec ab ullo præter hominem, veneno pugnatur alieno. Fateamur ergo culpam, ne his quidem, quæ nascuntur, contenti: etenim quanto plura⁷ eorum genera humana manu fiunt! Quin et homines⁸ quidem ut venena nascuntur. Atra ceu⁹ serpentium lingua

culpam.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sed quis* Gronov. et vulgg.—5 Ita Harduin. et recentt. *elephantum, et duri saxo, rhi. vel, et uri, rhinoceroses* Turneb. *elephantum, et saxo rhinoceroses* Gronov. et vulgg. Paulo post, cod. Dalec. *quodlibet tamen eorum nescit, excepto homine, tela sua venenis tingi.*—6 Edd. vett. Gronov. Harduin. et recentt. *ab animalibus, quæ quidem quæ præpararent.* 'Desunt quæ quidem in codd. Regg. 1. 2. et Editione principe.' Brotier. 'Ms. *ab animalibus. Quæ præpararint, et mox, excogitarint. Lego, præparent, et mox, excogitent, e Vet.*' Dalec. *ab animalibus. Quæ præpararent c. s. dimicationes, quæ post, &c.* Chiff.—7 'In scriptis et editis libris, quando plura. Emendandum, quanto plura, recte vidit Illustris Huetius,' Brotier. *etenim quando plura* codd. Harduini et Chiff. cum edd. recentt. *etenim complura* Gronov. et al. ante Harduin.—8 'Ita bene cod. Reg. 1.' Brotier. *Quid? et hominis* cod. Dalec. *Quid? non et homines* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Quid? non et homines quidam ad venena* Vet. Dalec.—9 *Atra seu* Gronov. Mox, Vet. Dalec. *vibratur, tabumque.*—10 'Ita bene

NOTE

^d *Cavere*] Venena cavent alites ac feræ, non excogitant: homines soli inveniunt et comminiscuntur.

^e *Nos et sagittas*] Sagittas tinxisse Gallos medicamento, quod venenum cervarium appellabant, dicetur xxvii. 76. Elleboro quoque, xxv. 25.

^f *Aërem in perniciem*] Tum tetro halitu oris, tum emisso letali spiritu e scrobibus, quos homines ipsi fodiunt, tum alias ob causas, tum ut metalla eruant.

^g *Contra serpentium*] Vide viii. 36. 41. &c.

vibrat, tabesque animi^b contacta adurit,¹⁰ culpantium omnia, ac dirarum alitum modo, tenebris quoque suis,¹¹ et ipsarum noctium quieti invidentium, gemitu, quæ sola vox eorum est: ut inauspicatarum¹ animantium vice obvii quoque vetent agere, aut prodesse vitæ.^a Nec ullum aliud abominati.¹² spiritus^j præmium novere, quam odisse omnia. Verum et in hoc eadem naturæ majestas, tanto plures bonos genuit ac frugi,¹³ quanto fertilior in iis quæ juvant aluntque, quorum æstimatione et gaudio nos quoque, relictis exustioni suæ¹⁴ istis hominum rubis,¹⁵ pergemus exco-

^a *Et livor animi adurit omnia quæ contrectat: livor, inquam, hominum culpantium omnia, ac dirarum volucrum more, quæ tenebris quoque suis, et ipsi noctium quieti obstrepunt, invidentium ceterorum hominum laudi et quieti, vel solo gemitu, quæ sola vox eorum hominum est: ita ut, inauspicatarum avium ritu, vel occursum suo vetent agere, ac prodesse hominibus.*

cod. Reg. 2.' Brotier. contracta adurit Chiffi. contrectata adurit Gronov. et al. vett. item Harduin. et recentt.—11 In cod. Dalec. altero deest suis.—12 Quidam ap. Dalec. abominandi.—13 Cod. Dalec. ut fruges.—14 'Ita codd. Regg. Colb. Chiffi. et Editio princeps. Male emendatum in recentioribus editionibus, æstuationis (sic) suæ. Nec satis Latina vox 'æstuatio.' Brotier. exustioni suæ etiam cod. Dalec. æstuationi suæ Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—15 'Ita bene cod. Reg. 2. Hi homines sunt ut rubi spinis hispidi, et flammis pariter addicti.' Brotier. Ita quoque Vet. Dalec. hominum turbis Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. hominum verbis pergamus cod. Dalec.

NOTÆ

^b *Tabesque animi*] Livor animi, et invidia, omnia quæ contingit, veluti adurens: quando culpatur omnia.

¹ *Ut inauspicatarum*] Inauspicatarum avium animantiumque occursum dirimebantur auspicia, hoc est, irrita fiebant, dissolvebantur, discutebantur, ac disturbabantur. Plinius VIII. 82. 'Soricem occentu dirimi auspicia, annales refertos habemus.' Et X. 16. 'Bubo funebris, et maxime abominatus publicis præcipue auspiciis, deserta incolit, nec tantum desolata, sed dira etiam et inaccessa: noctis monstrum, nec cantu aliquo vocalis, sed gemitu. Itaque in uribus, aut omnino in luce visus, dirum ostentum est.'

^j *Abominati spiritus*] Ingenia detestatione, execratione digna. Plinius X. 16. 'Bubo abominatus publicis auspiciis.' Horat. Epod. XVI. 'Parentibusque abominatus Hannibal.'

^k *Relictis exustioni [æstuationi] suæ*] Mss. Reg. Colb. Chiffi. exustioni suæ, quod defendi quoque potest, ut respondeat ei quod prius dixerat, contrectata adurit.

^l *Hominum rubis [turbis]* In Mss. hominum urbis. Quid si hominum umbris dicam scripsisse Plinium videri? sicut de iisdem paulo ante 'tenebris quoque suis invidentium' dixit. Vel hominum turbas appellat, qui in humano genere turbas cient, ceu faces generis humani.

lere vitam: eoque constantius, quo operæ^m nobis major, quam famæ, gratia expetitur.^b Quippe sermo circa rura est, agrestesque usus, sed quibus vita honosque apud priscos maximus fuerit.

II. (II.) Arvorum^a sacerdotes Romulus inprimis instituit, seque duodecimum fratrem appellavit inter illos, ab Acca Laurentia nutrice sua genitos,^c spicea corona, quæ vitta alba colligaretur, in sacerdotio eis^a pro religiosissimo insigni data, quæ prima apud Romanos fuit corona: honosque is non nisi vita^b finitur, et exules etiam captosque comitatur.³ Bina tunc jugera^c populo Romano satis erant, nullique majorem modum^d attribuit: quo servos paulo

^b Operam utiliter collocatam, quam famam avidius quæsitam, gratulari nobis homines malimus.

~~~~~

CAP. II. 1 Ita Harduinus et recentt. ex codd. *genitos* deest in edd. vett. et Gronov. *appellavit*. Inter illos *Acca Laurentia nutrice sua genitos* Turneb. et Chiff. — 2 Ita Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in s. et Gronov. et vulgg. — 3 Cod. Dalec. *finitus*, et *ex. et capt. comitatus*. — 4 Dalec. *antehac*. — 5 Seri-

NOTÆ

^a Quo operæ] Huc referenda Livii castigatio, a Plinio ipso facta in Præf. ad Titum: 'Proſiteor mirari me T. Livium... sic orsum: satis jam sibi gloriæ quæsitum... Majus meritum esset, operis amore, non animi causa perseverasse,' &c.

^a Arvorum] Gellius vi. 7. p. 377. 'Sabinus Masurius in primo Memorialium, Accam Laurentiam Romuli nutricem fuisse dicit. Ea, inquit, mulier ex duodecim filiis maribus unum morte amisit. In illius locum Romulus Accæ Laurentiæ sese filium dedit, seque et ceteros ejus filios Fratres Arvales appellavit. Ex eo tempore collegium mansit Fratrum Arvalium numero duodecim, ejus sacerdotii insigne est spicea corona, et albæ infulæ.' Varro de Ling. Lat. l. iv. p. 23. 'Fratres Arvales dicti sunt, qui sacra publica faciunt propterea

ut fruges ferant arva.' Inde Festus, 'Ambarvales hostiæ appellabantur, quæ pro arvis a duobus fratribus sacrificabantur.'

^b Non nisi vita] Sic Auguratus, et Pontificale Sacerdotium, perpetua fuere munera, nec nisi cum vita eripi potuerunt. Vide Sneton. in Augusto, cap. 31. et Senec. de Clement. i. 10. Sic in Galliæ magistratibus summis, Cancellarii dignitas, et aliæ quædam ea donatæ prærogative sunt.

^c Bina tunc jugera] Varro de Re Rust. i. 10. 'Antiquus noster ager ante bellum Ponicum pendebat bina jugera, quod a Romulo primum divisa dicebantur viritim,' &c.

^d Majorem modum] Majorem mensuram: modus enim de agri dicitur mensura. Horat. ii. Sat. 6. 'Hoc erat in votis: modus agri non ita magnus.'

ante⁴ principis Neronis, contemptis hujus spatii viridariis, piscinas juvat habere majores: gratumque, si non aliquem et culinas. Numa instituit Deos fruge colere, et mola salsa⁵ supplicare, atque (ut auctor est Hemina) far torrere, quoniam tostum⁶ cibo salubrius esset. Id uno modo consecutum, statuendo non esse purum ad rem divinam, nisi tostum. Is et Fornacalia⁷ instituit farris torrendi ferias, et æque religiosas⁸ terminis agrorum. Hos enim Deos tunc maxime noverant: Sejamque⁹ a serendo, Segestam a segetibus appellabant: quarum simulacra in Circo¹ videmus. Tertiam² ex his⁶ nominare sub tecto religio est. Ac ne degustabant¹ quidem novas fruges aut vina, antequam sacerdotes primitias libassent.

amque cod. Dalec.—6 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Tertiam* ex iis Gronov. et al. veti.

NOTÆ

⁴ *Mola salsa*] Far sale mixtum id fuit, ut docet Ovid. Fast. i. 128. 'Cum Cereale sacerdos Imponit libum, mixtaque farra sali.'

⁶ *Quoniam tostum*] Ovid. Fast. ii. 521. 'Usibus admoniti flammis torrenda dedere,' &c.

⁷ *Fornacalia*] Festus: 'Fornacalia, feriæ institutæ sunt farris torrendi gratiæ: quod ad fornacem, quæ in pistrinis erat, sacrificium fieri solebat. Fornacalia sacra erant, cum far in fornaculis torrebant.' Exco-gitata simul Fornace Dea, quod in fornacibus precarentur farra recte torreri. Ovid. loc. cit. vs. 525. 'Facta Dea est Fornax: læti Fornace coloni Orant, ut fruges temperet illa suas. Cario legitimis nunc Fornacalia verbis Maximus indicit,' &c. Non erant hæ feriæ statæ, sed indicitiæ.

⁸ *Æque religiosas*] Ferias alteras notat, Terminalia appellata, a Deo agrorum Termine. Ovidius loc. cit. vs. 639. 'Nox ubi transierit, solito ce-

lebreitur honore Separat indicio qui Dens arva suo. Termine, sive lapis, sive es defossus in agro Stipes, ab antiquis tu quoque numen habes. Te duo diversa domini de parte coronant: Binaqueserta tibi, binaque liba ferunt,' &c. Februario mense Terminalia peragebantur.

⁹ *Sejamque*] Ita libri omnes, recte. S. August. de Civit. iv. 8. 'Sata frumenta, quamdiu sub terra essent, præpositam voluerunt habere Deam Sejam: cum vero jam super terram essent, et segetem facerent, Deam Segetiam: frumentis vero collectis atque reconditis ut tuto servarentur, Deam Tutelinam præposuerunt.' Nummus Corneliæ Saloninæ, apud Tristan. tom. iii. p. 103. DEAE SEGETIÆ.—'At in nummo Saloninæ Augustæ inscripto, DEAE SEGETIÆ, cave hanc Deam Segestam pingi putas. Genius civitatis stat manibus expansis intra triumphalem arcum, sed absque lunæ crescentis effigie, quam Tristanus addidit, tom. iii. p.

III. (III.) Jugum¹ vocabatur,^a quod uno jugo bonum in die exarari posset. Actus, in quo boves agerentur cum aratro,² uno impetu justo. Hic erat cxx. pedum: duplicatusque in longitudinem^b jugerum faciebat. Dona amplissima imperatorum ac fortium civium, quantum quis uno die plurimum circumaravisset. Item quartarii^c farris, aut heminae, conferente populo. Cognomina etiam prima inde, Piloni,^d qui pilum pistrinis invenerat: Pisonis, a pisendo. Jam Fabiorum,^e Lentulorum,³ Ciceronum, ut quisque ali-

CAP. III. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. cum antea legeretur *Jugerum*. Mox, *uno die margo* edd. Dalec. et Gronov. e Varr.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *quum aratur* Gronov. et al. vett.—3 *Lentinorum* Chiff. Mox, *ut quisque* codd. Dalec.—4 Ita Chiff. no-

NOTE

103. Sententia enim illius tituli hæc est, 'Decuriones Eduæ Augustæ Edicto Senatus Egnatio Gallieno Egregiis Triumphis Insignem Arcum Eraxere.' Nummus est argenteus in Museo nostro.' *Ed. sec.*

¹ *In Circo*] In Circo Maximo, regione Urbis undecima.

² *Tertium*] Segestam, quæ, ex Diis proxime appellatis, tertium locum obtinet: nempe post Deum agrorum Terminum, Sejamque. Vide Notas et Emend. num. 1.

³ *As ne degustabunt*] Sic etiam Censorinus in Præfat. Tibull. 1. 1. 'Et quodcumque mihi pomum novus edueat annus, Libatum agricolæ ponitur ante Deo.'

^a *Jugum vocabatur*] Hæc ex Varrone accepta. Vide Notas et Emend. num. 2. Aliud jugum, aliud jugerum est. Jugum hodie Arverni vocant, *Joug de terre*.

^b *In longitudinem*] 'Ergo duoactus,' inquit Colum. v. 1. 'jugerum efficiunt longitudine pedum ccxl. latitudine pedum cxx. Galli semijugerum arepennem vocant.' Bæticique quoque, teste Isidoro xv. 15. Nunc

vero quod Gallis jugerum dicitur, perticis centum constat: perticæ singulæ pedibus octo et decem: jugerum igitur, pedum est mdccc. *Un arpent*. Sed varia est in Galliis pro regionum diversitate arpentis mensura: qua de re Du-Cangium in Glossario consule, verbo 'Arepennis.' Notæ, quæ vulgo Tironis dicuntur, p. 168. 'Jugerum. Aripeennis. Juctus,' forte pro 'Actus.'

^c *Item quartarii*] Fuit quartarius congii quarta pars: nti sexta, sextarius. De congio xiv. 19. De hemina xxi. 109.

^d *Piloni*] De eo Servius, initio Æneid. ix. 'Pilonius,' inquit, 'piscendi frumenti usum invenit: unde a pastoribus colitur. Ab ipso etiam pilum dicitur.'

^e *Jam Fabiorum*] Ergo a fabis serendis Fabiorum, a lentibus Lentulorum, sen *Lentinorum*, ut Mss. habent: Ciceronum, a cicere, non quidem quod in vultu gereret, ut vulgus existimat, sed quod in agro optime sereret gentis ejus auctor, cognomen inventum. Et Fabiorum quoque nomen a Fabis: unde Roscius Fabi-

quod optime genus sereretur. Juniorum familiae Bubulcum^f nominarunt,⁴ qui bubus optime utebatur. Quin et in sacris nihil religiosius confarreationis⁵ vinculo erat: novæque nuptæ farreum præferebant. Agrum male colere, censorium^b probum judicabatur. Atque (ut refert Cato)¹ quem virum bonum colonum⁶ dixissent, amplissime laudasse existimabant: Hinc et locupletes dicebant, loci, hoc est, agri, plenos. Pecunia ipsa^j a pecore appellabatur. Etiam nunc in tabulis censoriis⁷ pascua dicuntur omnia, ex quibus populus reditus habet, quia diu hoc solum vectigal fuerat.

.....

minaverunt Gronov. Harduin. et recentt.—5 Ita Dalec. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *confarrectionis* Chiff. *confarrationis* Gronov. et al. vett.—6 Chiff. *bonumque colonum*. Mox, codd. Dalec. et Chiff. *existimabantur*.—7 *Censoris*

NOTÆ

tus, in nummo vetere apud Patin. in Roscia gente, p. 240. Et Fabatus alter, ad quem inscripsit Epistolam 30. Plinius Junior lib. vi.—‘At Fabatorum quoque nomen a fabis, quia FABATI legitur in nummo vetere apud Patin. in Roscia gente, p. 240. deductum esse, vulgo, sed falso, creditur.’ Ed. sec.

^f *Bubulcum*] In Junia gente familie unius cognomen Bubulcorum fuit: ex qua C. Junius Bubulcus, bis Consul, post Dictator et Magister Equitum, apud Livium lib. ix. p. 159. et 162. Et inter Aediles anni 297. C. Junius, L. F. C. N. Brutus Bubulcus, in Pighii Fastis.

⁵ *Confarreationis*] Usus ea voce Tacitus lib. iv. ‘Patricios confarreatis parentibus genitos.’ Et mox, ‘Omissa confarreati assuetudine, aut inter paucos retenta.’ Est autem confarreatio, novorum conjugum, aut amicorum, adhibito libo farreo, conjunctio. Contra, diffarreatio, conjugii amicitiaeve, auctore Festo, per idem libum farreum dissolutio. Vide Dionys. Halic. Rom. Antiq. lib. ii. p. 96. Festus: ‘Farreum, genus libi

ex farre factum.’ Isidori Glossæ: ‘Confarreatio, Consacrorum communicatio. Confarreatus, consociatus,’ Glossæ Philoxeni: *Confarreatus, sup. Βύβριος ἄδρυ ζευγθεῖς*. Vide Glossarium V. Cl. Du-Cangli.

^b *Censorium*] Hoc est, animadversione, ignominia, et castigatione Censoria dignum. Notationem Censoriam dixit Cicero pro Cluent. num. 128. Castigationem Censoriam Plinius hoc lib. cap. 7. Gellius iv. 12. p. 302. ‘Si quis agrum suum passus fuerat sordescere, eamque indiligerenter curabat, ac neque araverat, neque purgaverat: sive quis arborem eam vineamque habuerat derelictam, non id sine poena fuit: sed erat opus Censorium, Censoresque arariam faciebant,’ &c.

¹ *Ut refert Cato*] In Praefatione libri de Re Rust. p. 5. ‘Et virum bonum,’ inquit, ‘cum laudabant, ita laudabant: Bonum agricolam, bonumque colonum. Amplissime laudari existimabatur, qui ita laudabatur.’

^j *Pecunia ipsa*] Vide quæ dicturi sumus xxxiii. 13.

Mulctatio^k quoque non nisi ovium boumque impendio dicebatur: non omittenda priscarum legum benevolentia. Cautum quippe est, ne bovem,⁸ priusquam ovem, nominaret, qui indiceret mulctam. Ludos boum causa celebrantes, Bubetios vocabant. Servius rex ovium boumque effigie primus⁹ æs signavit.¹ Frugem quidem aratro quæsitam furtim noctu pavisse, ac secuisse, puberi XII. tabulis^m capital erat:¹⁰ suspensumque Cereri necari jubebant, gravius quam in homicidio convictum: impubem prætorisⁿ arbitrato verberari, noxiamque duplione decerni.¹¹

*****

Chiff. — 8 Chiff. *ne quis bovem*. — 9 Chiff. *primum*. — 10 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. Ita quoque Chiff. *capitale erat* edd. ante Brotier. *capital erat sacra-*
tumque Lipsius. — 11 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. et re-

NOTÆ

^k *Mulctatio*] Gellius xi. i. p. 577. 'Mulcta quæ appellatur suprema,' inquit, 'instituta est in singulos duarum ovium, boum triginta: pro copia scilicet boum, proque ovium penuria... Postea lege Hateria constituti sunt in oves singulas æris deni, in boves æris centeni. Minima mulcta est ovis unius,' &c. Festus: 'Mulctam Osce dici putant pœnam quandam. M. Varro ait pœnam esse, sed pecuniariam, de qua subtiliter in libro primo Quæstionum epistolicarum refert. Maximam mulctam dixerunt trium millium et viginti assium: (monetæ Gallicæ libræ sunt 120. cum assibus sedecim:) quia non licebat quondam pluribus triginta bobus, et duabus ovibus quenquam mulctari: æstimabaturque bos centussibus, ovis decussibus.' Et verbo 'Ovibus: 'Ovibus duabus mulctabantur apud antiquos in minoribus criminibus,' &c. Judiciorum mulctas in vaccis exsolvi solitas apud Scotos, aliasque nationes, multis comprobatur testimoniis V. Cl. Du-Cangius in Glossario, verbo 'Vaccæ.'

¹ *Primus æs signavit*] More Græco-

rum, ac præcipue Atheniensium, qui pecuniam suam bove signabant. Unde apud eos nata parœmia, *Bovem habet in lingua*, in eos jaci solita, qui accepto pretio libere id quod vere sentiunt, effari non audent. Hesych. p. 197. Βοῦς ἐπὶ γλῶσση. Παροιμία ἐπὶ τῶν μὴ δυναμένων παρρησιάζεσθαι... διὰ τὸ τῶν Ἀθηναίων νόμισμα ἔχειν βοῦν ἐγκυκαρῶμενον, κ. τ. λ. Quod et Scholiastes Aristoph. testatur in Avibus, p. 594. et Eustath. in Iliad. A. 449. p. 352. Vide quæ dicenda sunt xxxiii. 18.

^m *XII. tabulis*] Ex tabula vii. c. 2. repetita lex ea est: 'Qui frugem aratro quæsitam furtim nox pavit, secuitque, suspensus Cereri necator: impubes Prætoris arbitrato verberator, noxiamque duplione decernito.' Hoc est, ut Gothofredus interpretatur: Qui frugem aratro partam furtim noctu paverit immaturam, vel maturam secuerit, Cereri sacer et devotus suspendio necator. Impubes tamen si id fecerit, arbitrio Prætoris verberator, damnumque datum in duplum sarcito.

ⁿ *Prætoris*] Hoc est, iudicis, sive

Jam distinctio honosque civitatis ipsius non aliunde erat. Rusticae^o tribus laudatissimae eorum, qui rura haberent. Urbanæ vero, in quas transferri ignominia esset,¹² desidiæ probro. Itaque quatuor^p solæ erant a partibus Urbis, in quis¹³ habitabant, Suburrana,^q Palatina, Collina, Esquilina. Nundinis Urbem revisitabant, et ideo comitia nundinis^r habere¹⁴ non licebat, ne plebs rustica avocaretur. Quies^t somnusque in stramentis erat. Gloriam^t denique

centt. *noxiamve duplionemve decerni* Chiffi. *noxiamve duplione decerni* Rævardus; *noxave duplionem decerni* Lipsius; *noxave duplionemve decerni* Gronov. et vulgg.—12 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ignominia esset* Gronov. et al. ante Harduin.—13 Chiffi. *in quibus*.—14 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *nundinis haberi* edd. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *revisabant, et ideo comitia non nisi nundinis*

NOTÆ

• **Consulis.** Nam regibus exactis iidem erant Prætores, qui Consules: iidem quoque a judicando dicti Judices. Sed hoc quoque nomen desiit tandem, ac tantummodo Consules appellati. Hæc multo tractata prolixius vide apud Vossium in Etymol.

• **Rusticae]** Colum. in Præfat. 'At mehercule vera illa Romuli proles, ... semper rusticam plebem præposuit urbanæ. Ut enim qui in villis intra concepta morarentur, quam qui foris terram molirentur, ignaviores habitî: sic eos, qui sub umbra civitatis intra mœnia desides cunctarentur, quam qui rura colerent, ... seniores visi.'

p Itaque quatuor] Tres modo fuisse, aliisque nominibus scribit Asconius Ped. in Orat. iiii. contra Verr. nempe Tatiensem unam a Tatîo rege: Ramnensem alteram a Romulo: Lucerem alteram a Lucumone: post de nominibus Sabinarum plures fuisse: ad postremum xxx. et quinque factas. Sed hausit Plinius a Varrone de Ling. Lat. lib. iv. 'Ab hoc quoque quatuor partes Urbis, tribus dictæ, ab locis:

Suburrana, Collina, Palatina.' • Et Festus: 'Urbanas tribus appellabant, in quas urbs erat dispartita a Servio Tullio rege: id est, Suburrana, Palatina, Esquilina, Collina.'

q Suburrana] Et tribus et regio Urbis sic est appellata, auctore Festo, quasi Succurrana, a stativo præsidio, quod solitum esset succurrere Exquilis, infestantibus eam partem urbis Gabinis. Fuisse in regione Urbis tertia, auctor est P. Victor. Palatium, a quo Palatina tribus, in regione decima fuit: Esquilæ, cum porta Collina, in quinta.

t Et ideo comitia nundinis] Vide Notas et Emend. num. 3.

t Quies] Ovid. Fast. i. 205. de Saturni ævo: 'Nec pudor in stipula placidam cepisse quietem Et fœnum capiti supposuisse suo.' Et Fast. iiii. 183. de Romulo: 'Aspice de canna straminibusque domum. In stipula placidi capiebant munera somni: Et tamen ex illo venit in astra toro.'

t Gloriam] Festus: 'Adorem laudem, sive gloriam dicebant: quia gloriosum eum putabant esse, qui

ipsam a farris honore adoream appellabant. Equidem ipsa etiam verba¹⁵ priscae significationis admiror. Ita enim est in commentariis pontificum: 'Augurio canario¹⁶ agendo dies constituentur, priusquam frumenta vaginis exeant,¹⁷ et antequam in vaginas perveniant.'

IV. Ergo his moribus¹⁸ non modo sufficebant fruges, nulla provinciarum pascente Italiam, verum etiam annonae vilitas incredibilis erat. Manius Marcius¹⁹ aedilis plebis primum frumentum populo in modios assibus donavit.²⁰ L. Minucius²¹ Augurinus,²² qui Sp. Melium coarguerat, farris pretium in trinis nundinis ad assem redegit undecimus

~~~~~

haberi, &c. Vet. Dalec.—15 Ita codd. Harduin. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Equidem etiam verba edd. vett. et Gronov.

CAP. IV. 1 Chiff. in medio passibus donavit.—2 'Ita codd. Reg. 2. Colb. Thuan. et Editio princeps.' Brotier. Minucius Augurinus, omisso prænومine,

NOTÆ

farris copia abundaret.' Vel potius, qui farre a populo donatus esset: Nam, ut Plinius paulo ante, dona populi amplissima fuere quartarii aut heminae farris. Horat. Od. rv. 4. 'Et pulcher fugatis Ille dies Latia tenebris, Qui primus alma risit adorea.'

¹⁶ Augurio canario] Sacrum id erat, quod e rufa cane fiebat, uti faslus docebitur c. 69.

¹⁷ Vaginis exeant] 'Primitus spica cum oritur, in vagina est,' inquit Varro de Re Rust. i. 48. Idem c. 32. 'Frumentum dicunt quindecim diebus esse in vaginis, quindecim florere, quindecim exarescere, cum sit maturum.'

¹⁸ Ergo his moribus] Egregie hæc amplificat Columella in Præf. p. 7.

¹⁹ Manius Marcius] Contigisse id Pighio videtur anno Urbis ccxcviii. hoc est, M. Valerio Maximo, Sp. Virginio Tricosto Coss. Extat hujus M'. Manii nummus ex ære apud Patin. p. 166. quem Marcum Marcium, pro

Manio Marcio, falso appellat.

²⁰ Assibus donavit] Vetus Romanorum as, Gallicæ monetæ facit denariolos æreos fere decem. Vide quæ diximus xv. 1.

²¹ L. Minucius] Id ei prænomen est in cod. Reg. Colb. Thuan. Anno Urbis cccxvii. præfectus annonæ, Sp. Melii consilia retexit, qui tum regnum largitionibus affectabat. Livius lib. iv. p. 72. 'L. Minucius bove aurato extra portam Trigeminam est donatus, ne plebe quidem invita, quia frumentum Melianum assibus in modios æstimatum plebi divisit. Hunc Minucium apud quosdam auctores transisse a Patribus ad plebem; undecimumque Tribunal plebis cooptatum, seditionem motam ex Meliana cæde sedasse, invenio.'—'Cum Minucium Plinius tradit undecimum fuisse Tribunal plebei, cave propterea credas unicum unquam fuisse, ac sua ipsius ætate, Tribunal plebis, non plures simul.' Ed. sec.

plebei tribunus: qua de causa statua ei^e extra portam Trigeminam^f a populo stipe collata statuta est. Trebii^g in ædilitate assibus populo frumentum præstitit: quam ob causam et ei statuæ in Capitolio ac Palatio dicatæ sunt: ipse supremo die populi humeris portatus in rogam est. Verum quo⁴ anno^h Mater Deum advecta Romam est, majorem ea æstate messem,ⁱ quam^s antecedentibus annis decem, factam esse tradunt. M. Varro auctor est, cum L. Metellus^j in triumpho plurimos duxit elephantos, assibus singulis farris modios fuisse: item vini congios,^k ficique siccae pondo XXX. olei p. X. carnis p. XII.⁶ Nec e lati-

Gron. al. vett. Hardnin. et recentt.—3 *Treius* Chiff. Mox, Vet. Dalec. *frumentum in modios præstitit*.—4 *Quo verum* Chiff.—5 Ita codd. Harduini et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *æstate, quam, omisso messem*, Gronov. et al. vett. Mox, *facta esset* cod. Dalec.—6 'Ita bene cod. Reg. 2. id est, olei pondo, seu libras, x. carnis pondo XII.' Brotier. *olei pondo X. carnis pondo XII.*

NOTÆ

^e *Statua ei*] Extat insigne hujus rei monumentum in vetere nummo familie Minuciae, apud Patin. p. 179. expressa ibi columna, cui imposita viri statua est, adjecto annonæ symbolo, spicis duabus, &c. Dicitur de eo iterum XXXIV. 11. Aurato præterea bove donatum, ut diximus, prodidit Livius loc. cit. Simile grati animi monumentum in simili beneficio Nervæ nummus exhibet, cum hac Epigraphe: PLEBEI. URBANAE. FRUMENTO. CONSTITUTO.

^f *Trigeminam*] Qua tergemini fratres Horatii exierunt. Inde ei portæ nomen. Eadem Ostiensis ab Ammiano, Procopio, ceterisque ejus ævi scriptoribus appellatur. Hodie Porta S. Pauli, ab æde vicina.

^g *Trebii*] Anno Urbis CCCXLV. Trebii apud Gruter. frequens mentio: Treii nulla, quem hoc loco substituere quidam volunt.

^h *Verum quo anno*] M. Cornelio Cethego, P. Sempronio Tuditano Coss. anno DL. qui belli Punici secundi

quintusdecimus fuit, inquit Livius l. XXIX. p. 342.

ⁱ *Majorem ea æstate messem*] Aberat vox hæc postrema *messem* a libris omnibus ad hunc diem editis, mutila idcirco obscuraque sententia. Adjecimus eam ductu admonitque codicum Mss. Reg. &c. in quibus *majorem ea æstatem esse* legimus: quod et ante nos Turnebus vidit, Advers. I. 20. p. 21.

^j *L. Metellus*] Diximus VIII. 6. contigisse id anno Urbis DCIV. bello Punico primo. Quia et Catonis ævo, scribens de fertilitate et copia Gallie Cisalpinæ Polybius lib. II. 'Sic etiam temporibus,' ait, 'medimnum frumenti Siculum quatuor obolis venisse: hordei, duobus: metretam autem vini, tantidem quanti hordeum.' Lipsium vide de Magnitud. Rom. IV. 9.

^k *Item vini congios*] Assibus fuisse ambigunt, quod et subsequentium mercium tum pretium fuit. De hac annonæ vilitate dictum, XV. 1.

fundis¹ singulorum contingebat arcentium vicinos : quippe etiam lege Stolonis Licinii incluso modo^m quingentorum jugerum, et ipso sua lege damnato, cum substituta filii persona amplius possideret. Luxuriantis jam reipublicæ fuit ista mensura. Manii quidemⁿ Curii post triumphos immensumque terrarum adjectum imperio nota concio est : ‘Perniciosum intelligi civem, cui septem jugera non essent satis.’ Hæc autem mensura plebei post exactos reges^o assignata est.

Quænam ergo tantæ ubertatis causa erat? Ipsorum tunc manibus imperatorum colebantur agri : ut fas est credere, gaudente terra vomere laureato et triumphali aratore : sive illi eadem cura semina tractabant, qua bella, eademque diligentia arva disponebant, qua castra : sive honestis manibus omnia lætius proveniunt, quoniam et curiosius

NOTÆ

¹ *Nec e latifundis*] Nec tanta vilitas annonæ contingebat e latis amplisque fundis, quales nunc singuli possident, qui et vicinos suos arcent, immodica possidendi cupiditate.

^m *Incluso modo*] Definita agri mensura, quingentis jugeribus. Varro de Re Rust. lib. 1. ‘Nam Stolonis illa lex, quæ vetat plus quingenta jugera habere civem Romanum, et qui propter diligentiam culturæ Stolonem confirmavit cognomen,’ &c. Valer. Max. viii. 6. 3. p. 381. ‘C. Licinius Stolo . . . cum lege sanxisset, ne quis amplius quam quingenta agri jugera possideret, ipse mille comparavit : dissimulandique criminis gratia, dimidiam partem filio emancipavit. Quam ob causam a M. Popilio Lænote accensatus, primus sua lege cecidit : ac docuit, nihil aliud præcipi debere, nisi quod prius quisque sibi imperaverit.’ Decem millibus æris damnatum a Popilio, hoc est, monetæ Gallicæ libris quadringentis, Livius

prodidit, lib. vii. p. 126. quod emancipando filium legi fraudem fecisset. Vide et Colum. 1. 3. p. 18. et Plutarch. in Camillo, p. 150. Contigit id anno Urbis cccxcvii. Cn. Manlio Imperioso secundum Cos. C. Marcio Rutilo collega.

ⁿ *Manii quidem*] Vide Plutarch. in Apophtheg. p. 194. Μάνιος Κούριος, &c. Valerius Max. iv. 3. p. 209. de Manio Curio : ‘Decretis a Senatu septem jugeribus agri populo, sibi autem quinquaginta, popularis assignationis modum non excessit : parum idoneum Reipub. civem existimans, qui eo quod reliquis tribueretur, contentus non esset.’ Idem refert etiam Colum. 1. 1. p. 18. De eo jam diximus vii. 15.

^o *Post exactos reges*] Varro loc. cit. ‘Ejusdem gentis Stolonum C. Licinius Tribunus plebis cum esset post Reges exactos annis ccclxv. primus populum ad leges accipiendas in septem jugera forensia e Comitio eduxit.’

fiunt. Serentem invenerunt dati honores^p Seranum,⁷ unde cognomen. Aranti^q quatuor sua jugera in Vaticano, quæ Prata Quintia^r appellantur, Cincinnato viator attulit dicta-

Gronov. Harduin. et recentt.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Serranum* Gronov. et al. vet. ita quoque Val. Max. II. 4. 3. et Virgil. *Æn.* VI. 845. ubi

NOTÆ

^p *Dati honores*] Nempe Consulatus, quem gessit is cum Cn. Cornelio Blasio, anno Urbis cccxcvii. Fuit ei M. Attilius Regulus nomen: cognomen Seranus, a serendo, ut volunt: quo Maro allusit *Æneid.* VI. 844. 'Et te sulco, Serane, serentem.' Tamen in nummis veteribus quam plurimis Attiliæ gentis, *Saranum* scribi, non *Seranum*, vidimus. Vide et apud Patin. in Atilla familia, p. 42. Vide Valerium Max. IV. 4. p. 217.

^q *Aranti*] Non minus eleganter Livius I. III. p. 51. 'Spes unica imperii populi Romani L. Quintius trans Tiberim quatuor jugerum colebat agrum, quæ Prata Quintia vocantur. Ibi ab legatis, seu fossam fodiens bipalio innixus, seu cum araret, operi certe, id quod constat, agresti intentus, salute data invicem, redditaque, rogatus ut.... togatus mandata Senatus audiret, admiratus, rogatusque, Satin' salva essent omnia, togam propere e tugurio proferre uxorem Reciliam jubet: qua simul absterso pulvere ac andore velatus processit,' &c. Vide etiam Colum. in Præf. p. 6. Gessit is Dictaturam anno Urbis ccxcvi. ut fasti quidem prodidere.

^r *Prata Quintia*] Festus: 'Quintia Prata dicta sunt a Quintio Cincinnato, quod sibi damnato filio venditis omnibus quatuor jugerum agrum trans Tiberim paraverat.' Fuere hæc prata inter vineam Mediceam, et molem Hadriani, sive Castellum S. Angeli: hodieque campo ei nomen, i

Prati.—'In nummis familiæ Quintiæ ap. Pat. p. 236. n. 3. ex ære mediocri, legitur in ambitu: T. QVINCTIVS CRISPINVS III. VIR. A. A. A. F. F. In medio, sc. in altera parte, intra coronam querceam, ob cives servatos, AVGVSTVS TRIBVNIC. POTEST. Verum perpulchrum et singularem alterum ex auro vidimus nuper in hac urbe, apud D. De Clesnes, qui nummus fuit hactenus Antiquariis inexploratus. Prior superficies vultum exhibet huius Quintii Cincinnati, quem Plinius nunc celebrat: impexa cæsarie, barba veluti haud dudum rasa: sic ut annos præferat vix quadraginta. In altera pagina stat Victoria alata, læva palmam gestans, dextra coronam: qualis omnino pingitur in nummis Alexandri Magni. Latere dextro, QVINCTI. 'Quinctius:' sine prænomine, vel cognomine: quæ nota utraque caput hunc fuisse Quintiæ gentis indicat: ut et Victoria, hostium Reipublicæ domitorem in Dictatura: et capilli sponte flexi, Cincinnatum: quod ei cognomen primo datum ex joco, postea laudi et gloriæ fuit. Cum esset igitur T. Quintius sub Augusto Trinmvir Anno Argento Ære Flando Feriundo, in honorem illius ex atavis suis, qui esset celebratissimus, et ex quo se genus trahere gloriaretur, nummum cudit aureum istum eximium: fecitque ejusdem ponderis, cujus sunt Alexandri M. aurea numismata. Vultum virorum insignium in nummis ferire Romæ non licuit ante

turam, et quidem, ut traditur, nudo, plenoque⁸ pulveris etiamnum ore. Cui viator,⁹ 'Vela corpus, inquit, ut proferam⁹ senatus populique Romani mandata.' Tales tum etiam viatores erant: quod ipsum nomen inditum est subinde et ex agris senatum ducesque arcessentibus.¹⁰ At nunc¹ eadem illa vincti pedes, damnatae manus, inscriptique¹¹ vultus¹¹ exercent: non tamen surda¹² tellure, quæ parens appellatur, colique dicitur ipsa:¹² honore his assumpto, ut non invita ea, et indignata,¹³ credatur id fieri.¹³ Sed nos miramur ergastulorum¹⁴ non eadem emolumenta esse, quæ fuerint¹⁴ imperatorum.

⁸ *Honorem iis nominibus sibi habitum tellus sumit ultro, eoque contenta est: ut non ab invita ea et indignata fieri istud credatur, quod fructus edat quos rogatur, nec surda sit.*

~~~~~

vid. Heyn. Mox, unde ei et cognomen Chiffi.—8 Turneb. nudo manus pleno. quæ nuncia morum.—9 Chiffi. ut perferam.—10 Idem codex, arcescentibus; alii, accersentibus.—11 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. inscripti cultus Gronov. et edd. vett. Mox, non tam surda Turneb. et Chiffi.—12 Gronov. colique dicitur et ipsa. Mox, cod. Dalec. hinc assumpto; Chiffi. ab his sumpto.—13 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et indignante Chiffi. et indigne ferente Gronov. et al. vett.—14 Cod. Dalec. fuerunt.

NOTÆ

Pompeii tempora: anteriores, quorum vultus in nummis cernimus, ab eorum posteris, siquidem Triumviri monetales essent, aut eorundem jussu vel permissu, si Consules; hunc sub Cæsaribus honorem obtinuerunt, in auro, vel argento; ut in nummis Syllæ Felicis observavimus.' *Ed. sec.*

⁹ *Cui viator*] Columella, in Præf. p. 7. 'Illis,' ait, 'temporibus proceres civitatis in agris morabantur: et cum consilium publicum desiderabatur, a villis arcescebantur in Senatum. Ex quo qui eos evocabant, Viatores nominati sunt.' Vide etiam Festum, verbo 'Viatores.'

¹ *At nunc*] Eadem Columellæ conquestio oratione pereleganti, præfatione operis: 'Nec posthæc reor intemperantia cœli nobis ista, sed

nostro potius accidere vitio, qui rem rusticam pessimo cuique servorum velut carnifici noxiæ dedimus, quam majorum nostrorum optimis quique optime tractaverit.' Cetera consule.

¹¹ *Inscriptique*] Notata frons stigmate, quod inuri servis soleret. Ausonius de Pergamo scriptore servo et fugitivo: 'Tam segnis scriptor, quam lentus, Pergame, cursu Fugisti, et primo captus es in stadio. Ergo notas scripto tolerasti, Pergame, vultu: Et quas neglexit dextera, frons patitur.' De hisce stigmatibus vide Gothofredum, in Cod. Theod. lib. ix. tit. 40. de pœnis, p. 294.

¹² *Non tamen surda*] Quanquam villissimorum hominum manibus colitur, quod ipsa poscitur, benigne producit.

¹⁴ *Ergastulorum*] Hoc est, servo-

v. Igitur de cultura agri præcipere principale etiam apud exteros.¹ Siquidem et reges^a fecere, Hiero, Philometor, Attalus,² Archelaus: et duces Xenophon, et Poenus etiam Mago: cui quidem tantum honorem senatus noster habuit Carthagine capta, ut cum regulis Africæ bibliothecas donaret, unius ejus duodetriginta volumina censeret in Latinam linguam transferenda, cum jam M. Cato præcepta condidisset: peritisque linguæ Punicæ^b dandum negotium, in quo præcessit omnes vir clarissimæ familiæ^c D. Silanus. Sapientes vero complures, quos sequeremur,³^d prætexuimus hoc in volumine, non ingrato^e nominando M. Varrone, qui octogesimum⁴ primum^f vitæ annum agens, de ea re prodendum putavit.

~~~~~

CAP. V. 1 Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. *et apud exteros* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—2 ‘Ita bene cod. Reg. 2. et Cl. Rezzonicus.’ Brotier. Ita etiam Gronov. *Philometor Attalus* conjunctim, Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 ‘Ita bene cod. Reg. 2. Editio princeps et Cl. Rezzonicus.’ Brotier. *quos sequentes* Gronov. Harduin. et recentt. *Syllanus sapientiæ compositissimæ, quos sequeremur, &c.* margo edd. Dalec. et Gronov. ‘Vet. Silanus. Sapientiæ vero composuissent; (lege, *compositissimæ*) quos sequimur, prætex. hoc in vol. non in grege. Legit et in grege Turneb.’ Dalec.

NOTÆ

rum, qui in ergastulis din detenti.

^a *Siquidem et reges*] De his agemus in Anctorum Indice.

^b *Peritisque linguæ Punicæ*] Mss. Regg. &c. *peritisque Punice*, ut sit adverbium, sicut Græce, Latine.

^c *Clarissimæ familiæ*] Junniæ gentis Decimus Silanus fuit.—‘*Clarissimæ familiæ*] Nam ex ea familia fuere, ut jam diximus, A. Licinius Nerva Silanus, Trinumvir Monetæ sub Augusto: Silanus, Orienti præfectus, in nummis ANTIOXEON, sub Tiberio: M. Silanus, nepos neptis Augusti apud Plinium VII. 11. et ex eo natus Ælius Silanus, frater Nervæ Imp. in nummo inscripto AESILLAS, quem alibi explicuimus. Clarissimæ igitur familiæ ‘Decimus Silanus’ iste fuit.’ Ed. sæc.

^d *Quos sequeremur* [*sequentes*] Qui

priorum tempora subsecuti sunt, quosque hujus operis initio appellavimus, nempe libro primo. In Mss. Reg. 2. *quos sequeremur*, scriptura haud penitus improbanda.

^e *Non ingrato*] Ex infinito numero libenter Varronem appellamus. In Ms. Reg. 2. *non in grege*, quasi extra gregem nominando, quia antecellit.

^f *Octogesimum primum*] Id Varro de se ipse prodit, statim in ipso operis ingressu de Re Rust. I. 1. ‘Cogitans,’ inquit, ‘esse properandum, quod (ut dicitur) si est homo bulla, eo magis senex. Annus enim octogesimus admonet me, ut sarcinas colligam ante quam proficiscar e vita.’ In quo Varronis loco unitatis notam excidisse e numero annorum Varronis, Fulv. Ursinus in Notis p. 10. recte admonuit.

(IV.) Apud Romanos multo serior vitium cultura esse coepit. Primoque, ut necesse erat, arva tantum coluere: quorum nobis⁵ ratio nunc tractabitur non vulgari modo, verum, ut adhuc fecimus, et vetustis et postea inventis omni cura perquisitis, causaque rerum et ratione simul eruta.⁶ Dicemus et sidera, siderumque ipsorum terrestria signa dabimus indubitata: quandoquidem qui adhuc ea diligentius tractavere, quibusvis potius,⁷ quam agricolis, scripsisse possunt videri.

VI. Ac primum omnium oraculis maiore ex parte agemus, quæ non in alio vitæ genere plura certiorave sunt. Cur enim non videantur oracula, a certissimo die¹ maximeque veridico usu profecta?

(V.) Principium autem a Catone sumemus: 'Fortissimi^h viri et milites strenuissimi ex agricolis gignuntur, minimeque male cogitantes. Prædium ne cupide emas. In re rustica operæ ne parcas, in agro emendo minime. Quod male emtum est, semper poenitet. Agrum paraturos ante omnia intueri oportet aquam, viam,² et vicinum.'¹ Singula magnas^j interpretationes habent, nec dubias. Cato in conterminis^k hoc amplius æstimari jubet, quo pacto nitent: 'In bona enim,' inquit, 'regione bene nitent.'³ Atilius⁴

.....

—4 Cod. Dalec. qui septuagesimum.—5 Chiff. a nobis. Ita margo edd. Dalec. et Gronov.—6 Cod. Dalec. erudita.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. recentt. quibusvis oratoribus potius Gronov. et al. ante Harduin.

CAP. VI. 1 Deo Lips.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ita quoque Turneb. aquarum vim Gronov. et al. ante Harduin.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. In bona enim (sic et cod. Dalec.) reg. bene nitent Turneb. In bono est, inquit, regione bene nitenti Chiff. In bona est, inquit, regione bene nitere Gronov. et vulgg.—4 Atilius

NOTÆ

⁵ Certissimo die] Nam dies usum affert, qui optimus omnium est magister. Mss. omnes die recte: non deo, ut Lipsio visum. In hanc sententiam Columella egregie, l. 1. 'Usus et experientia dominantur in artibus: neque est ulla disciplina, in qua non peccando discatur,' &c.

^h Fortissimi] Desumpta hæc a Catone, ex Præf. libri de Re Rust. p. 5.

¹ Aquam, viam, et vicinum] Vide Notas et Emend. num. 4.

^j Singula magnas] Has interpretationes ex Columella dabimus in Notis et Emend. num. cit.

^k Cato in cont.] Cato loc. cit. 'Vi-

Regulus,¹ ille Punico bello^m bis consul, aiebat 'neque fecundissimis locis insalubrem agrum parandum, neque effœtis saluberrimum.' Salubritas loci non semper incolarum colore detegitur, quoniam assueti etiam in pestilentibus durant. Præterea sunt quædam partibus anni salubria: nihil autem salutare est, nisi quod toto anno salubre.² Malus est ager,ⁿ cum quo dominus luctatur. Cato inter^o prima spectari jubet, ut solum⁶ sua virtute valeat, qua dictum est^p positione: ut operariorum^q copia prope sit, oppidumque validum: ut navigiorum evectus vel itinerum: ut bene ædificatus et cultus, in quo falli plerosque video. Segnitiam enim prioris domini pro emtore esse arbitrantur. Nihil est damnosius deserto agro. Itaque Cato,^r 'de bono domino melius emi, nec temere contemnendam alienam disciplinam: agroque, ut homini, quamvis quæstuosus sit, si tamen et sumtuosus, non multum superesse.' Ille in

Gronov.—5 Chiff. *salubre est*.—6 Vet. Dalec. *non solum*; unde Dalecampius

NOTÆ

cini quo pacto niteant, id animum advertito: in bona regione bene niteri oportebit,' &c.

¹ *Atilius Regulus*] Hæc iisdem verbis Columella de Re Rust. i. 4. p. 19. 'In universum tamen quasi testificandum atque sæpius prædicandum habeo, quod primo jam Punico bello dux inclytissimus M. Atilius Regulus dixisse memoratur: fundum, sicuti ne fecundissimi quidem soli, cum sit insalubris; ita nec effœti sit, si vel saluberrimus sit, parandum. Quod Atilius ætatis suæ agricolis majore cum auctoritate suadebat peritus usu: nam Pupinæ pestilentis simul et exilis agri cultorem fuisse eum loquuntur historiæ.' De eo multa Seneca, de Consol. ad Helv. c. 12. p. 811.

^m *Punico bello*] Primo.

ⁿ *Malus est ager*] Colum. i. 3. p. 18.

^o *Cato inter*] Catonis verba loc. cit. 'Uti bonum cælum habeat, ne calamitosum siet: solum bonum sua virtute valeat.'

^p *Qua dictum est*] Quo proxime dictum est, situ, juxta amnem, aut mare, iterque commodum, &c. vel quo dictum est xvii. 3. agrum optimum situm esse oportere.

^q *Ut operariorum*] Cato loc. cit.

^r *Itaque Cato*] Loc. cit. 'Caveto alienam disciplinam temere contemnas. De domino bono colono, bonoque ædificatore, melius emetur.... Videto, quam minimi instrumenti, sumtuosusque ager ne siet. Scito idem agrum, quod hominem, quamvis quæstuosus siet, si sumtuosus erit, relinqui non multum.'

^s *Non multum superesse*] Post factas impensas non multum superesse fructuum, et quæstus.

agro¹ quæstuosissimam judicat vitem:⁷ non frustra, quoniam ante omnia de impensæ ratione cavit. Proxime hortos riguos: nec id falso, si sub oppido sint.⁸ Et prata antiqui parata⁹ dixere. Idemque Cato¹⁰ interrogatus, quis esset certissimus quæstus, respondit, 'Si bene pascas.'⁹ Quis proximus? 'Si mediocriter pascas.'¹⁰ Summa omnium in hoc spectando fuit, ut fructus is maxime probaretur, qui quam minimo impendio constaturus esset. Hoc ex locorum occasione aliter alibi decernitur. Eodemque¹¹ pertinet, quod 'agricolam vendacem esse oportere' dixit. 'Fundum¹² in adolescentia conserendum sine cunctatione, ædificandum non nisi consito agro: tunc quoque

~~~~~

legit num solum. Mox, Cod. Dalec. *virtute alat*.—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *inducat vitem* Gronov.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sint: mox salictum: ab hoc olivetum: et deinde prata, quæ antiqui, e Catone*.—9 Vet. Dalec. *pascat*.—10 *Si arat bene* Vet.

NOTÆ

¹ *Ille in agro*] Cato loc. cit. Varro de Re Rust. i. 7. 'Cato quidem,' inquit, 'gradatim præponens, alium alio agrum meliorem dicit esse in novem discriminibus: quod sit primus, ubi vineæ possint esse bono vino et multo: secundus, ubi hortus irriguus: tertius, ubi salicta: quartus, ubi oliveta: quintus, ubi pratum: sextus, ubi campus frumentarius: septimus, ubi cædua sylva: octavus, ubi arbustum: nonus, ubi glandaria sylva. Scrofa: Scio, inquit, scribere illum: sed de hoc non consentiunt omnes, quod alii dant primatum bonis pratis, ut ego quoque: a quo antiqui prata parata appellarunt,' &c.

⁹ *Et prata... parata*] 'Quod protinus essent parata,' inquit Colum. de Re Rust. ii. 17. p. 74. 'nec magnum laborem desiderarent.' Vel quod paratus et annuus sit hic terræ foetus: nam et idcirco 'foenum quoque pratorum,' auctore Festo, 'a foenore est appellatum, quando idipsum manens, quotannis novum parit.'

¹⁰ *Idemque Cato*] Refert id quoque Colum. lib. vi. p. 208. in Præfatione: 'Ut etiam,' inquit, 'M. Cato credit, qui consulenti quam partem rei rusticæ exercendo celeriter locupletari posset, respondit, si bene pasceret. Rursusque interroganti quid deinde faciendo satis uberes fructus percepturus esset, affirmavit, si mediocriter pasceret.' Refert hoc ipsum Tullius de Offic. ii. 88.

¹¹ *Eodemque*] Cato de Re Rust. c. 2. 'Patrem familias vendacem,' inquit, 'non emacem, esse oportet.' Et paulo ante: 'Vendat oleum... vinum, frumentumque quod supersit. Vendat boves vetulos,' &c.

¹² *Fundum*] Verba Catonis plena elegantiae de Re Rust. c. 3. 'Prima adolescentia patrem familiæ agrum conserere statim studere oportet: ædificare din cogitare oportet: conserere cogitare non oportet; sed facere. Ubi ætas accessit ad annos xxxvi. tum ædificare oportet, si agrum consitum habeas.'

cunctanter : ' optimumque est ' (ut vulgo dixere) ' aliena insania frui,' sed ita, ut villarum tutela non sit oneri. ' Eum tamen ' qui bene habitet, sæpius ventitare in agrum : frondemque domini plus prodesse quam occipitium ' non mentiuntur.

VII. (VI.) Modus hic^a probatur, ut neque fundus villam

.....

Dalec.—11 Dalec. *optimumque esse*.

NOTÆ

' Eum tamen] Cato c. 4. ' Ruri si recte habitaveris, libentius et sæpius venies. Fundus melius erit, minus peccabitur, fructus plus capies. Frons occipitio prior,' hoc est, potior, meliorque. Sic ille Persa apud Xenoph. in *Æconom.* pag. 854. interrogatus, quæ res potissimum saginaret equum, respondit, *Oculus domini*, *θεωρόντων ὀφθαλμός*. Festive, ut semper, Phædrus II. 8. ' Cervus nemorosus excitatus latibulis, Ut venatorum fugeret instantem necem, Cæco timore proximam villam petit, Et opportuno se bovili condidit. Hic bos latenti: Quidnam voluisti tibi, Infelix ultro qui ad necem cucurreris, Hominumque tecto spiritum commiseris? At ille supplex: Vos modo, inquit, parcite, Occasione rursus erumpam data. Spatium diei noctis excipiunt vices, Frondem bubulcus affert, nec ideo videt. Ennt subinde et redeunt omnes rustici. Nemo animadvertit: transit etiam villicus, Nec ille quicquam sentit. Tum gaudens ferus Bobus quietis agere cœpit gratias, Hospitium adverso quod præstiterint tempore. Respondit unus: Salvum te cupimus quidem, Sed ille qui oculos centum habet, si venerit, Magno in periculo vita vertetur tua. Hæc inter, ipse dominus a cœna redit: Et quia corruptos viderat nuper boves, Accedit ad præsepe: Cur frondis parum est? Stramenta desunt? tol-

lere hæc aranea Quantum est laboris? dum scrutatur singula, Cervi quoque alta est conspicatus cornua: Quem convocata jubet occidi familia, Prædamque tolli. Hæc significat fabula, Dominum videre plurimum in rebus suis.' Sic Colum. I. 1. eleganter: ' Ac ne ista quidem præsidia . . . tantum pollent, quantum vel una præsentia domini: quæ nisi frequens operibus intervenerit, ut in exercitu cum abest imperator, cuncta cessant officia: maximeque reor hoc significantem Pœnum Magonem suorum scriptorum primordium talibus auspiciis sententiis: Qui agrum parabit, domum vendat, ne malit urbanum, quam rusticum larem colere. Cui magis cordi fuerit urbanum domicilium, rustico prædio non erit opus.' Et IV. 18. ' Oculi et vestigia domini, res agro saluberrima.'

^a *Modus hic*] *Ædificandi videlicet.* Cato c. 3. ' Ita ædifices, ne villa fundum quærat, neve fundus villam.' Sic et Colum. I. 4. ex Catone. Quærit fundus villam, cum villa minus magna est, quam modus fundi postulat. Quærit villa fundum, cum major est villa: quæ tuenda est sumtu majore. Ita fere Varro de Re Rust. I. 11. Villam hoc loco urbanam intellige, hoc est, eam partem, quam ruri dominus sibi recepit: quæ quia elegantius instrui

quærat, neque villa fundum. Non ut fecerunt^{1 b} juxta diversis eadem ætate exemplis L. Lucullus, et Q. Scævola, cum villa^c Scævolæ fundus careret, villa Luculli agro.² Quo in genere censoria^d castigatio erat minus arare, quam verrere. Nec hoc sine arte quadam est. Novissimus villam in Misenensi^e posuit C. Marius septies consul, sed peritia castrametandi, sic ut comparatos ei ceteros etiam Sylla^f Felix^f cæcos fuisse diceret.

Convenit^g nec juxta paludes ponendam esse, neque adverso^h amne: quanquam Homerusⁱ omnino e flumine semper antelucanas auras insalubres verissime tradidit.

CAP. VII. 1 Chiff. *fecerit*.—2 'Tarneb. *fructus non caperet*, (*non caret* Chiff. male,) *villam Luculli ager*.' Dalec.—3 Gronov. *Sylla*.—4 Chiff. *æsti-*

NOTE

solet, urbana dicitur, quasi urbani nitoris. *Maison de campagne*.

^b *Non ut fecerunt*] Colum. de Re Rust. i. 4. p. 20. 'Multos enim deerrasse memoria prodidit, sicut præstantissimos viros L. Lucullum, et Q. Scævola: quorum alter majores, alter minus amplas, quam postulavit modus agri, villas extruxit, cum utrumque sit contra familiarem,' &c.

^c *Cum villa*] Nam et villa Scævolæ fructibus deerat, cum parva nimis esset: villam Luculli ingentem et magnificam vix amplectebatur ager.

^d *Censoria*] Censorum animadversioni obnoxius erat, qui lautiores villas pararet, quæ verri deberet, quam ampliorem agrum araret.

^e *In Misenensi*] In Campania. Vide III. 9. De hac Misenensi villa multa disserit Plutarchus in Mario, p. 424.

^f *Sylla Felix*] Qui Marii hostis fuit. Dignum videri laude vel inimico, præclarum.

^g *Convenit*] Colum. de Re Rust. i. 5. p. 22. 'Nec paludem quidem vicinam esse oportet ædificiis, ... quod illa caloribus noxium virus

eructat, et infestis aculeis armata gignit animalia, quæ in nos densissimis examinibus involant. Tum etiam natricum serpentiumque pestes, hyberna destitutas uligine, cæno et fermentata colluvie venenatas emit, ex quibus sæpe contrahuntur cæci morbi . . . . sed et anni toto tempore situs atque humor instrumentum rusticum, supellectilemque, et inconditos conditosque fructus corrumpit.' Varro de Re Rust. i. 12. 'Advertendum etiam si qua erunt loca palustria, et quod arescunt, et quod in iis crescunt animalia quædam minuta, quæ non possunt oculi consequi, et per aëra intus in corpus per os ac nares perveniunt, atque efficiunt difficiles morbos.'

^h *Neque adverso*] Columella loc. cit. 'Cavendum tamen erit, ut a tergo potius, quam præ se villa flumen habeat, . . . cum plerique amnes æstate vaporatis, hyeme frigidis nebulis caligent.'

ⁱ *Homerus*] Odyss. E. 469. frigidas esse auras antelucanas scribit: Ἀέρη δ' ἐκ ποταμοῦ ψυχρὴ πνέει ἡῶπι πρό.

Spectare^j in æstuosiss⁴ locis septemtriones debet, meridiem in frigidis: in temperatis exortum æquinoctialem. Agri ipsius bonitas quibus argumentis judicanda sit,⁵ quam de terræ optimo genere disserentes abunde dixisse^k possumus videri, etiamnum tamen traditas notas subsignabimus, Catonis^l maxime verbis: Ebulum,^m vel prunus sylvestris, vel rubus, bulbus minutus, trifolium, herba pratensis, quercus, sylvestris pirus, malusque, frumentarii soli notæ. Item nigra terra, et cinerei coloris. Omnis creta coquit, nisi permacra: sabulumque, nisi id etiam pertenuè est:⁶ et multo campestribus magis quam clivosis respondent eadem.

Modum agriⁿ imprimis servandum antiqui putavere: quippe ita censebant, 'Satiùs esse minus serere, et melius

vosis.—5 Chiff. *indicanda sit*.—6 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sabulum etiam, nisi id pertenuè est* edd. vett. et Gronov.

NOTÆ

^j *Spectare*] Colum. 1. 5. p. 23.

^k *Abunde dixisse*] Libro superiore c. 3.

^l *Catonis*] An Magonis potius? Nam apud Catonem huc usque minime reperta. Sunt quædam ex his apud Colum. 11. 2. 'Plurimos antiquorum,' inquit, 'qui de rusticis rebus scripserunt, memoria repeto, quasi confessa, nec dubia signa pinguis ac frumentorum fertilis agri prodidisse, dulcedinem soli propriam, herbarum et arborum proventum, nigrum colorem vel cinereum,' &c. Et post quædam interposita: 'Multa sunt, quæ terram frumentis habilem significant, ut juncus, ut calamus, ut gramen, ut trifolium, ebulum, rubi, pruni sylvestres, et alia complura, quæ etiam indagatoribus aquarum nota, nonnisi dulcibus terræ venis educantur.'

^m *Ebulum*] De his suo loco dicemus. De bulbo imprimis XIX. 30. Herba pratensis Catoni, Columellæ

ac ceteris gramen est.

ⁿ *Modum agri*] In eam rem scite et eleganter Colum. 1. 3. p. 18. 'Nos ad cetera præcepta illud adjicimus, quod sapiens unus de septem in perpetuum posteritati pronuntiavit, μέτρον ἄριστον, adhibendum modum mensuramque rebus: idque, ut non solum aliud acturis, sed et agrum paraturis dictum intelligatur: ne majorem, quam ratio calculorum patiat, emere velit. Nam huc pertinet præclara nostri Poëtæ sententia: 'Laudato ingentia rura, Exiguum colito.' Quod vir eruditissimus, ut mea fert opinio, traditum vetus præceptum numeris signavit: quippe antiquissimam gentem Pœnos dixisse convenit, Imbecilliores agrum quam agricolam esse debere: quoniam cum sit colluctandum cum eo, si fundus prævaleat, allidi dominum. Nec dubium quin minus reddat latus ager non recte cultus, quam angustus eximie.'

arare:’ qua in sententia et Virgilium fuisse video. Verumque confitentibus latifundia perdidere Italiam: jam vero et provincias. Sex domini semissem Africae^o possidebant, cum interfecit eos Nero princeps: non fraudando^p magnitudine hac quoque sua Cn. Pompeio,⁷ qui nunquam agrum mercatus est conterminum. Agro emto^q domum vendendam, inclementer, atque non ex utilitate publici status Mago censuit, hoc exordio praecepta pandere ingressus, ut tamen appareat assiduitatem desideratam ab eo.

Dehinc peritia villicorum in cura habenda est: multaque de iis Cato praecepit.^r Nobis satis sit dixisse, quam proximum domino corde^s esse debere,⁸ et tamen sibimetipsi non videri. Coli rura ab ergastulis⁹ pessimum est, et quicquid agitur a desperantibus. Temerarium videatur unam vocem antiquorum posuisse, et fortassis incredibile penitus aestimetur:¹⁰ ‘Nihil minus expedire, quam agrum optime

.....

—7 Vet. Dalec. *fraudabo, &c. Pompeium*.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *corde esse debeat* Turneb. *cordi esse debere* Gronov. et vulgg.—9 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *rura ergastulis* Gronov. et al. vett.—10 Ita codd. Harduini et Chiff.

NOTÆ

^o *Semissem Africae*] Mediam Africae partem, hoc est, Zeugitanæ regionis, de qua dictum est v. 3.

^p *Non fraudando*] Familiaris scriptori nostro loquendi modus. Sic paulo ante c. 5. ‘non ingratis nominando M. Varrone,’ &c. Quo loco, inquit, fraudari non debet merita laude Pompeius, &c.

^q *Agro emto*] Colum. 1. 1. pag. 14. ‘Nisi præsentia domini frequens operibus intervenerit, ut in exercitu cum abest imperator, cuncta cessant officia. Maximeque reor hoc significantem Pœnum Magonem, suorum scriptorum primordium talibus auspiciis sententiis: Qui agrum parabit, domum vendat: ne malit ur-

banum, quam rusticum larem colere: Cui magis cordi fuerit urbanum domicilium, rustico prædio non erit opus,’ &c.

^r *Cato praecepit*] De Re Rust. c. 5. p. 10.

^s *Quam proximum domino corde*] Peritia quam simillimum domino esse debere. ‘Egregie cordatus homo,’ egregie peritus. Optime scire oportet villicum, quæ dominus velit, ut obsequatur, et possit aliis præcipere: et tamen sibimetipsi non videri: hoc est, quod Cato c. 5. dicit, p. 10. ‘Ne plus censeat sapere se, quam dominum: consideretque, ut quæ dominus imperaverit, fiant.’

colere.' L. Tarius¹¹ Rufus¹ infima natalium humilitate, consulatum militari industria meritis, antiquæ alias parsimoniae, circiter millies H-S.² liberalitate divi Augusti congestum, usque ad detrectationem¹² hæredis exhaustit, agros in Piceno coëmendo, colendoque in gloriam. Internecionem¹³ ergo¹³ famemque censemus? Immo hercules, modum judicem¹⁴ rerum omnium¹⁴ utilissimum. Bene colere necessarium est: optime, damnosum, præterquam sobole,¹⁵ suo colono, aut pascendis. Alioqui colente domino¹⁵ aliquas messes colligere non expedit, si computetur¹⁶ impendium operæ. Nec temere olivam:¹⁷ nec quasdam terras diligenter colere, sicut in Sicilia,¹⁸ tradunt: itaque decipi advenas.

~~~~~

cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. existimetur Gronov. et vett.—11 L. Tarius Vet. Dalec.—12 Chiff. detractationem.—13 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Male recentiores, colendoque. In gloria internecionem ergo.' Brotier. colendoque in gloriam. Internecionem ergo Gronov. et al. vett. colendoque. In gloria, &c. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—14 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. hercule judico modum rerum omnium Gronov. et vulgg.—15 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. suo colono aut pascendis. Alioqui colente domino Chiff. sua, colonove pascendis. Alioqui domino Gronov. et al. vett. suo colono pascendum. Alioqui domino Turneb.

NOTÆ

¹ L. Tarius Rufus] Anno Urbis MCCXXXVII. gessit Consulatum ex Kalendis Juliis, Augusti principatu, ut quidem Fasti tradunt.

² Millies H-S] Millies centena sestertium millia: quæ Gallicæ monetæ faciunt libras, ut vocant, 1000000. sen milliones decem.

¹³ Ad detrectationem] Ut gerere se pro hærede, eo mortuo, nemo non detrectaret.

¹⁴ In gloriam. Int. [in gloria int.] Neglectum agri. Numquid satius igitur, ut negligenter agrum colendo dominus esuriat?

¹⁴ Modum judicem] Μέτρον ἔριστον esse censuerim.

¹⁵ Præterquam sobole] Nisi ad co-

lendum agrum opera liberorum utatur, vel coloni sui, aut aliorum, quos alioqui pasci aliquæ a domino opus sit.

¹⁶ Si computetur] Cum sumtus fructum superet, si colere per se dominum ipsum oporteat.

¹⁷ Nec temere olivam] Subintellige, diligenter colere oportet: quoniam non ulla est oleis cultura, uti ex Virgilio observavimus xv. 28.

¹⁸ In Sicilia] Ex Theophr. Hist. viii. 6. locus hic desumptus procul dubio est: Παρ' ἄλλοις δὲ τὸ λίαν ἐργάζεσθαι βλάπτει, καθάπερ ἐν Σικελίᾳ. Apud alios cultus nimis obest, ut in Sicilia. Adde ejusdem Theophrasti historiam de Causis, c. 25. p. 209. de colono illo

VIII. Quonam igitur modo utilissime coluntur agri? ¹ ex oraculo scilicet, malis bonis. Sed defendi æquum est abavos, qui præceptis suis prospexere vitæ. Namque cum ² dicerent malis, intelligere voluere vilissimos. Summum providentiæ illorum fuit, ut quam minimum esset impendii. Præcipiebant enim ista, qui triumphales ³ denas ⁴ argenti libras in supellectile crimini dabant: qui mortuo ⁵ villico relinquere victorias, et reverti in sua rura postulabant: quorum hæredia ⁶ colenda ⁷ suscipiebat respublica, exercitusque ducebant, senatu ⁸ illis villicante.

.....

CAP. VIII. 1 'Ita cod. Reg. 1.' Brotier. *coluntur agri* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—2 *Nam cum* Edd. vett.—3 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Frustra in recentioribus emendatum, *triumphali denas*. Id a censoribus crimini datum Cornelio Rufino bis consuli et dictatura functo, anno Urbis conditæ 478. Vide Gellium iv. 8. et xvii. 21.' Brotier. *triumphali denas* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *triumphali viro denas* al. apud Dalec.—4 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. In Editione princeps aliisque, *prædia*. Hæredium, parvum est prædium, quod hæreditate obvenit. Id contigit Atilio Regulo anno Urbis conditæ 498. Vide Val. Max. iv. 4.' Brotier. Chiffi. alique codd. *hærendia*; unde Turneb. conj. *hæredia*. Editiones ante Brotier omnes, *prædia colenda*.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *respub-*

NOTÆ

Corinthio in Syracusani agri cultura aberrante: quam Plinius et antea retulit, xvii. 3. et nunc iterum indicat, cum subjungit, 'Itaque decipi advenas.'

^c Qui triumphales [*triumphali*] Hoc est, triumphali viro. Quem Plinius notet hoc loco, indicabimus libro xxxiii. 50. Signat hoc tempus egregio versiculo Ovid. Fast. i. 208. 'Cum levis argenti lamina crimen erat.'

^d Qui mortuo] Atilium Regulum intelligit, qui maritimo ac terrestri prælio fractis Carthaginensium viribus, postea victus ab iis et in acie captus, anno Urbis duodequingentesimo. Valer. Max. iv. 4. 6. 'Ejusdem nominis et sanguinis Atilius Regulus, primi Punici belli gloria cladesque maxima, cum in Africa inso-

lentissimæ Carthaginis opes crebris victoriis contunderet, ac prorogatam sibi ob bene gestas res in proximum annum imperium cognosset, Consulibus scripsit, villicum in agello, quem septem jugerum habebat, mortuum esse, occasionemque nactum mercenarium, amoto inde rustico instrumento, discessisse. Ideoque petere ut sibi successor mitteretur, ne deserto agro non esset unde nxor ac liberi sui alerentur. Quæ postquam Senatus a Consulibus accepit, et agrum Atilii illico colendam locari, et alimenta conjugi ejus ac liberis præberi, resque quas amiserat, redimi publice jussit.'

^e Quorum hæredia [*prædia*] Mss. *hærendia*. Forte, *hæredia*, ut visum est Turnebo Advers. xxx. 18. pag. 1106.

Inde illa reliqua oracula : ‘Nequam agricolam esse, quisquis emeret, quod præstare ei fundus posset. Malum patremfamilias, quisquis interdiu faceret, quod noctu posset, nisi in tempestate coeli. Pejorem, qui profestis diebus ageret, quod feriatis¹ deberet. Pessimum, qui sereno die sub tecto potius operaretur, quam in agro.’

Nequeo mihi temperare, quominus unum exemplum antiquitatis afferam, ex quo intelligi possit, apud populum etiam de culturis agendi morem⁶ fuisse, qualiterque defendi⁷ soliti sint illi viri. C. Furius Cresinus⁸ e servitute liberatus, cum in parvo admodum agello largiores multo fructus perciperet, quam ex amplissimis vicinitas, in invidia magna erat, ceu fruges alienas pelliceret veneficiis. Quamobrem a Sp. Albino⁹ curuli die dicta, metuens

~~~~~

lica; qui exerc. ducebant Senatu.—6 Chiff. pro v. l. *modum.*—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *qualiter defendi* Gronov. et vulgg.—8 *Cresinius* Turneb. *Cresinus* Chiff.—9 Ita Har-

NOTE

¹ *Quod feriatis*] Ut Maro cecinit Georg. 1. 268. ‘Quippe etiam festis quædam exercere diebus Fas et jura sinunt. Rivos deducere nulla Religio vetuit: segeti prætere sepe, Insidias avibus moliri, incendere vepres, Balantumque greges fluvio mersare salubri.’ ‘Quamquam Pontifices,’ inquit Columella, ‘negant segetem feriis sepi debere: vetant quoque lanarum causa lavari oves, nisi propter medicinam: . . . Feriis autem ritus majorum etiam illa permittit: far pinsere, faces incidere, candelas sebare,’ &c. Et Cato c. 2. ‘Per ferias vero fossas veteres tergeri, viam publicam muniri, vepres recidi, hortum fodiri,’ &c. ‘M. Porcius Cato,’ inquit Columella loc. cit. ‘nullis, equis, asinis nullas esse ferias dixit,’ &c.

⁸ *Cresinus*] Mss. *Cresinus*. Apud Gruter. p. 35. ‘Creusina Secundus’ legitur. Habet aliquid huic narrati-

oni persimile Plinius ipse, de Remmio Palæmone, XIV. 5.—‘Ad hanc gentem Furiam nummus pertinet argenteus e Museo nostro, et apud Patinum, p. 117. n. 3. in quo Jani bifrontis imago est, cum Epigraphe, M. FOURI. L. P. .)(. Tropæum portis civitatis impositum: hinc aquila legionaria, inde Roma stans galeata, sinistra hastam gerit, sive sceptrum, dextra coronam imponit tropæo. Retro, ROMA. Infra PHLI, pro PHILI. Non est hic Furius cognomine Philus. Certe si nomen his literis designaretur, *Philus* esset, non *Philus*: ut *SERGI* scribi solet, pro *Sergius*, et cetera similiter omnia. At hic sententia est: ‘M. Fourius Lucii Filius Philippis Legionem Imposuit,’ præsidariam scilicet, post prælium Philippense, anni U. C. DCCXII.’ Ed. sec.

⁹ *Sp. Albino*] Sp. Postumio Albino,

damnationem, cum in suffragium tribus oporteret ire, instrumentum rusticum omne in forum attulit, et adduxit familiam validam,⁹ atque (ut ait Piso) bene curatam ac vestitam, ferramenta egregie facta, graves ligones, vomeres ponderosos, boves saturos. Postea dixit: 'Veneficia mea, Quirites, hæc sunt: nec possum vobis ostendere, aut in forum adducere lucubrationes meas, vigiliasque, et sudores.' Omnium sententiis absolutus itaque est. Profecto¹⁰ opera, non impensa, cultura constat. Et ideo majores fertilissimum in agro oculum domini¹ esse dixerunt.

Reliqua præcepta reddentur suis locis, quæ propria generum singulorum erunt. Interim communia, quæ succurrunt, non omittemus. Et inprimis Catonis humanissimum utilissimumque: 'Id agendum, ut^j diligant vicini.'¹¹ Causas reddit^k ille:¹² nos¹³ existimamus nulli esse dubias. Inter prima idem cavet, ne familiæ malæ sint.^l Nihil sero^m faciendum in agricultura omnes censent, iterumque suo quæque tempore facienda. Ex tertio præcepto, prætermissa frustra revocari. De terra cariosaⁿ execratio Catonis abunde indicata est. Quanquam prædicere¹⁴ non

duin. 1. 2. 3. et recentt. *filiam validam* Gronov. et al. vett.—10 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *absolutus. Itaque profecto* Gronov. et edd. vett.—11 Chiff. *utilissimumque, &c. se vicini*; Gronov. et al. ante Harduin. et *utilissimum, &c.*—12 *Reddit ille causas* cod. Dalec.—13 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quas* Gronov. et vulg.—14 *Vet. Dalec. prædicare.*—15 Dalec. *at saxosus bi-*

NOTÆ

ædili tum curuli, post Consule anno Urbis DLXVIII. Q. Marcio Philippe Collega.—'In hac narratione cum prius legeretur, *filiam validam*, reposuimus *familiam validam*: admoniti dicto Catonis, quod proxime sequitur, 'Ne familiæ male sit.' 'Ed. sec.

¹ *Oculum domini*] Vide quæ in eam sententiam attulimus, c. 6. extremo.—'Quibus adde hunc Æschyli versum: "Ὀμμα γὰρ Δόμων νομίζω δεσπότην παρουσίαν." Ed. sec.

^j *Id agendum, ut*] Cato c. 4. 'Vici-

nis bonus esto,' &c.

^k *Causas reddit*] Quas afferemus in Notis et Emend. num. 5.

^l *Ne familiæ malæ sint*] Vide Notas et Emend. num. proxime cit.

^m *Nihil sero*] Cato c. 5. 'Opera omnia mature conficias face. Nam res rustica sic est, si nram rem sero feceris, omnia opera sero facies.' His adde quæ ex Columell diximus, xvii. 19.

ⁿ *De terra cariosa*] Diximus de ea xvii. 3.

cessat is. Quicquid per asellum fieri potest, vilissime constat. Filix biennio^o moritur, si frondem agere non patiaris. Id efficacissime contingit, germinantis ramis baculo decussis. Succus enim ex ipsa defluens, necat radices. Aiunt et circa solstitium avulsas non renasci, nec arundine sectas, aut exaratas vomeri arundine imposita. Similiter^p et arundinem exarari filice vomeri imposita præcipiunt. Juncosus ager verti pala^q debet: at in saxoso bidentibus.¹⁵ Frutecta¹⁶ igni optime tolluntur. Humidior^o agrum fossis¹⁷ concidi atque siccari, utilissimum est: fossas autem cretosis locis apertas relinqui: in solutiore terra sepibus firmari, ne procidant: aut supibis¹⁸ lateribus procumbere: quasdam occæcari,^o et in alias dirigi majores patentioresque:¹⁹ si sit occasio, silice vel glarea sterni. Ora autem^v earum binis utrimque lapidibus statuminari,²⁰

-----

dentibus; Chiff. in emend. ante *infractus bidentibus*.—16 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Male recentiores, *Fruteta*.' Brotier. *Fruteta* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—17 Cod. Dalec. *fossione*.—18 Turneb. in *reprocibus*, aut *supinis*; Chiff. *divis in precibus aut supinis*. Margo edd. Dalec. et Gronov. aut *supinæ lat. procumbant*.—19 Vet. Dalec. *quasdam observari, et in alias dirigi. Majores potentioresque*. Alii ap. Dalec. et *minores in alias dirigi majores, &c.* Margo edd. Dalec. et Gronov. *majores patentesque: et si sit, e Colum. majores patentioresque: et si sit* Chiff.—20 Chiff. *statuminari*; sed in emend. *intus muniri*.

NOTÆ

^o *Filix biennio*] Colum. II. 2. pag. 41.

^p *Similiter*] Arundinis cum filice odia et ἀρυνδαίνω altero vide exemplo firmata, XXIV. 50. Habet hæc quoque Diosc. IV. 187.

^q *Juncosus ager verti pala*] Pastinari. Colum. loc. cit.

^r *Frutecta* [*Fruteta*] Colum. loc. cit. 'Nemorosi frutetosique tractus duplex cura est, vel extirpandis radicibus arboribus, et removendis: vel, si raræ sint, tantum succidendis, incendendiæque, et inarandis.'

^o *Humidior*] Colum. II. 2. 'Si locus humidus erit abundantia uliginis, ante siccetur fossis. Earum duo

Delph. et Var. Clas.

genera cognovimus, cæcarum, et patentium. Spissis atque cretosis regionibus apertæ relinquuntur: at ubi solutior humus est, aliquæ sunt patientes: quasdam etiam obcæcantur, ita ut in patientes ora hiantia cæcarum competant.'

^v *Aut supinis*] 'Declives fossas,' inquit Colum. loc. cit. 'et ad imum solum coaretatas, imbricibus supinis similes facere conveniet: nam quarum recta sunt latera, celeriter aquis vitiantur, et superioris soli lapsibus replentur.'

^o *Quasdam occæcari*] Obtegi, in subterranei cuniculi modum.

^v *Ora autem*] In principio atque

Plinius.

8 Q

et alio superintegi. Sylvæ extirpandæ rationem Democritus prodidit, lupini flore in succo cicutæ uno die macerato, sparsisque radicibus.

IX. (VII.) Et quoniam præparatus est ager, natura nunc indicabitur frugum. Sunt autem duo ^a prima earum genera. Frumenta, ut triticum, hordeum: et legumina, ut faba, cicer. Differentia vero notior quam ut indicari deceat.¹

X. Frumenti ipsius totidem genera, per tempora satu

CAP. IX. 1 Dalec. ut indicari debeat.

CAP. X. 1 Vet. Dalec. satus divisa.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. quæ ante æstatem Vergil. exortu.—3 Vet. Dalec. a Vergiliarum occasu.—4 Se-

NOTÆ

exitu fossæ bina saxa pilarum vice constituantur, et hisdem singula superimponantur, more ponticulorum: ut ejusmodi constructio ripam sustineat, ne præcludatur humoris illapsus, atque exitus. Colum. loc. cit.

^a Sunt autem duo] Ab hisce verbis ad eum locum: 'Ex hordeo alterum caput,' &c. expressa fidelissime omnia ex Theophr. Hist. VIII. 1. et 2. Et quidem cap. 1. Δύο δὲ γένη τὰ μέγιστα τυγχάνει· τὰ μὲν γὰρ σιτάδι, ὅλον πυρὸν, κριθαί, κ. τ. λ. Σίτος igitur frumentum est, du Blé. Πυρὸς, triticum, du froment. Κριθή, hordeum, de l'orge.

^b Per tempora satu divisa] Vel satus: hoc est, sationis tempore inter se discreta ac divisa. Theophrasto: ὅροι δὲ τοῦ σπόρου τῶν πλείστων δύο. Satus vel sementis tempora ut plurimum duo notantur.

^c Vergiliarum occasum] De quo dicitur cap. 59. de exortu cap. 66. Columellam et Maronem sequitur. Is enim de Re Rust. II. 8. 'Placet nostro poetæ,' inquit, 'adoren, atque etiam triticum, non ante seminare, quam occiderint Vergiliæ: quod ipsum unneris sic edisserit: 'At si triticam in messem, robustaque farra, Exercebis humum, solisque instabis aristis, Ante tibi Eos Atlantides abscondantur.' 'Absconduntur autem altero et trigesimo die post autumnale æquinocmium, quod fere conficitur nono Kalendas Octobris: propter quod intelligi debet tritici satio dierum sex et quadraginta, ab occasu Vergiliarum, qui fit ante diem IX. Kalendas Novembriæ, ad brumæ tempora.'

^d In Græcia] In Bæotia, ut dicitur c. 56.

Italia. Ex his quædam^a et tertio, veris scilicet. Aliqui verna, milium, panicum, lentem, cicer, alicam appellant.^f Sementiva⁴ autem, triticum, hordeum, fabam, napum, rapam. Et in tritici genere pars aliqua pabuli est quadrupedum causa sati, ut farrago:^b et in leguminibus, ut vicia. At commune quadrupedum hominumque usui, lupinum.

Legumina omniaⁱ singulas habent radices, præter fabam, easque surculosas,^a quia non in multa[†] dividuntur: altissimas autem cicer. Frumenta multis radican- tur fibris,

^a *Lignosas.*

^b *In multos ramos.*

mentica Vet. Dalec.—† Margo edd. Dalec. et Gronov. *quæ etiamnum in mul-*

NOTÆ

^a *Ex his quædam*] Ut milium, ita prodente Virgilio Georg. i. 216. 'Vere fabis satio . . . Et milio venit annua cura.'

^f *Alicam appellant*] Et genus esse tritici alica hic videtur: ut ait Galenus de Alim. Facult. c. 6. p. 314. tom. vi. Τοῦ γένους τῶν πυρῶν ἐστὶν ὁ χόνδρος, κ. τ. λ. Nempe alicam Plinius, tum hoc loco, tum xii. 61. pro ea fruge accipit, ex qua sorbitio seu puls ejusdem nominis concinnatur. Et a Catone pariter sic videtur accipi c. 76. 'Placentam sic facito: Farinæ siliginæ libras ii. . . . farinæ libras iv. et alicæ primæ lib. ii. Alicam in aquam infundito,' &c. Et cap. rursum 86.

⁴ *Sementiva*] Theophr. Hist. viii. 1. Πρωτοπορα μὲν οὖν ἐστὶ, πυρὸς, κριθῆ . . . κύαμος, κ. τ. λ. Quæ mature scri oportet, triticum, hordeum, ... faba, &c. Unde intelligas quæ sementiva proprie appellantur.

^b *Ut farrago*] Vulgo, *du fouflage, de la dragée*, ut diximus superiore libro, cap. 35. de ocymo. Festus: 'Farra-

go appellatur id, quod ex pluribus satis pabuli causa datur jumentis.' Columella ii. 11. 'Farraginem in restibili stercoreatissimo loco . . . serere convenit. Ea sit optima, cum cantherini hordei decem modis jugerum obseritur, . . . Frigoribus cum alia pabula defecerunt, ea bubus ceterisque pecudibus optime desecta præbetur.' Fit ex farre, hordeo, tritico, vicia, &c. Vide c. 41.

ⁱ *Legumina omnia*] Legumina omnia singulari nituntur radice, eamque radicem lignosam habent, quia non in multos superne ramos ea legumina dividuntur, nec numeroso canle et ramulo se attollant, præter fabam. Frumenta vero e diverso multis radican- tur fibris, sed quæ ramos minime mittant. Hæc Plinii, hæc Theophrasti mens, Hist. viii. 2. Τὰ μὲν χέδροκα ξυλάθη, μονόρριζα, διὰ καὶ πολύκλαδα, καὶ πολύκαυλα, καὶ πολλὰς ἐκωθεν ἀπὸ τῶν καυλῶν ἀποφύσεις ἔχοντα, πλὴν κύαμου. Τὰ δὲ σιτηρὰ θρανίως, πολύρριζα, καὶ ἀπαράβλαστα.

sine ramis.⁵ Erumpit¹ a primo satu hordeum die septimo : legumina⁶ quarto, vel, cum tardissime, septimo : faba a xv. ad xx.⁷ Legumina in Ægypto tertio die. Ex hordeo¹ alterum caput grani in radicem exit, alterum in herbam, quæ et prior floret. Radicem^m crassior pars grani fundit,⁸ tenuior florem. Ceteris seminibus eadem pars, et radicem, et florem.ⁿ

Frumenta hyeme^o in herba sunt: verno tempore fastigantur⁹ in stipulam, quæ sunt hyberni generis: at milium et panicum in culmum geniculatum, et concavum, sesama vero in ferulaceum. Omnium satorum^{10p} fructus aut spicis continetur, ut tritici, hordei; muniturque vallo aristarum quadruplici:¹¹ aut includitur siliquis, ut leguminum: aut vasculis, ut sesamæ, ac papaveris. Milium, et panicum¹² tantum pro indiviso,^q et parvis avibus expositum est. Indefensa quippe membranis¹³ continentur. Pa-

.....

tas, e Theophr.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *fibris*, ideoque sine ramis, e Theophr.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *legumen*.—7 Vet. Dalec. aut XX.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *herbam quæ superior et tenuior grani pars, folium: quæ crassior et inferior radicem fundit*, e Theophr.—9 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *spicantur* Chiff. *fastigiantur* Gronov. et al. vett.—10 *Omnium satorum* Chiff.—11 Vat. Dalec. *quadrifido*; alii vett. *quadripedi*.—12 Ita codd. Harduini et Chiff. ac *panicum* Gronov. et vulgg. Mox, Vet. Dalec. *tantum producta, dirisa, et parvis*. Deinde pro *expositum est*, quod habent Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *exposita sunt* Gronov. et vulgg.—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *membrana*; *ὀμνί* Theophr.—14

NOTE

¹ Erumpit] Theophr. Hist. viii. 1. Vide et Varronem de Re Rust. 1. 45.

⁶ Faba a XV. ad XX.] Theophr. Faba, inquit, quibusdam in locis die xv. alias etiam vicesimo: hæc enim omnium difficillime provenit: ac si frequens post sationem imber successerit, omnino difficilis proventu redditur: Κόμπος δὲ ἐνιαχοῦ καὶ πεντακαιδεκαταῖος ἡρὲ δὲ καὶ εἰκοσταῖος, κ. τ. λ.

¹ Ex hordeo] Theophr. Hist. viii. 2.

^m Radicem] Theophr. loc. cit.

ⁿ Et florem] Hoc est, ut dictum est proxime, in herbam exit, quæ et

prior floret, sive germinat. Theophr. loc. cit. 'et radicem, et caulem seu spicam' dixit: Κόμπος καὶ τὰ ἄλλα χειρωνακῶς, οὐχ ὁμοίως, ἀλλ' ἐκ τοῦ αὐτοῦ τὴν ῥίζαν καὶ τὸν καυλόν. Faba, ceteraque legumina non eodem modo emittunt: sed eadem ex parte radicem fundunt, et caulem.

^o Frumenta hyeme] Theophr. loc. cit. et cap. 3.

^p Omnium satorum] Theophr. Hist. viii. 3.

^q Pro indiviso] Hoc est, ex æquo. Diximus de ea voce, ix. 64.

nicum^r a paniculis dictum, cacumine languide nutante, paulatim extenuato culmo pæne in surculum,^s prædensis acervatur granis, cum longissima pedali phoba.¹⁴ Milii comæ granum complexæ fimbriato¹⁵ capillo^u curvantur. Sunt et panico genera: mammosa,^v e pano¹⁶ parvis racemata¹⁷ paniculis: et cacumine gemino. Quin et colore distinguitur:¹⁸ candido, nigro, rufo, etiam purpureo. Panis multifarie et e milio fit,^v e panico rarus.¹⁹ Sed nullum frumentum ponderosius est, aut quod coquendo magis crescat: LX. pondo²⁰ panis e modio reducunt, modiumque pultis

‘*Pedali phoba*] Quam Theophr. Hist. Plant. VIII. 3. appellat φόβην. Male obba.’ Brotier. Codd. Harduini et Dalec. obfa; edd. ante Brotier, obba. Turneb. cum longa pedali phoba, qui et loba legi posse credit.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. fibrato.—16 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. Sunt et pan. mammosa genera e pano Turneb. et Chiffi. Mammosum est pano Vet. Dalec. Mammoso e pano Gronov. et vett. edd.—17 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Turneb. racemato Gronov. et vulgg. ante Harduin.—18 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. distinguuntur Gronov. et al. vett.—19 Ita Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. rarius Gronov. et al. ante Harduin.—20 Ita cod. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. LX. enim pondo Gronov. et vulgg. Mox, alii

NOTE

^r *Panicum*] Grani minuti genus, milii instar: nostris, *Panis*. Joan. de Janna: ‘*Panicum*, a panis derivatur... quoddam genus annonæ, quod in quibusdam locis eo homines sustentantur vice panis: unde dicitur panicum, quasi panis vitium, quod vice panis fungatur, secundum quosdam.’ Gothorum rex Vitiges ‘de horreis Ticinensibus et Dertonensibus panicum populo esurienti distrahi’ præcepit, auctore Cassiod. Var. Ep. XII. 27.

^s *In surculum*] In daritiem ligni.

^t *Pedali phoba* [obba] In Mss. Obfa. Libentius multo agnoverim, literis permutatis, foba, vel potius, phoba. Est enim φόβη Theophrasto Hist. VIII. 3. arundinacea coma frugum omnium, quæ ad milii similitudinem accedunt: Τὰ μὲν ἔχει στέχων τὰ δὲ

χεδρονὰ, λοβόν· τὰ δὲ κεγχρόδη, φόβην· ἡ γὰρ καλαμώδης ἀπόφυσις, φόβη. Hanc Latine panum Plinius ipse plane modo vocat.

^u *Fimbriato capillo*] Instar crinium fimbriarumque, solutæ videri possint.

^v *Mammosa*] Mammosum panici genus est, inquit, cui panus inest racemosus, exiguisque constans paniculis. Panicum est illud sativum Dalecampii in Hist. Plant. pag. 16. et idem vulgare Clusii pag. 215.

^v *Et e milio fit*] Milii nunc in pulite usus, qualis olim, auctore Festo, cum ‘puls miliacea ex melle, forma appellaretur: cum lacte non fastidenda,’ inquit Colum. II. 9. In panificio raro. Sed is olim usus, teste etiam Colum. II. 9. pag. 56. ‘Panis,’ inquit, ‘e milio fit, qui, antequam

ex tribus sextariis madidis. Milium intra hos² decem annos ex India in Italiam invectum est, nigrum colore, amplum grano, arundineum culmo. Adoleſcit³ ad pedes altitudine ſeptem, prægrandibus culmis: lobas²¹ vocant:⁷ omnium frugum fertiliffimum. Ex uno grano ſextarii terni gignuntur. Seri debet in humidis.

Frumenta quædam⁸ in tertio genu²² ſpicam incipiunt concipere, quædam in quarto, ſed etiamnum occultam. Genicula autem ſunt tritico quaterna, farri ſena, hordeo octona. Sed non ante²³ ſupradictum geniculorum numerum conceptus eſt ſpicæ: qui ut ſpem^a ſui fecit, quatuor aut quinque tardiffime diebus florere incipiunt: totidemque^b aut paulo pluribus deflorefcunt.²⁴ Hordea vero^c cum tardiffime ſeptem. Varro^d quater novenis²⁵ diebus fruges abſolvi tradit, et mense nono meti.

Fabæ in folia exeunt, ac deinde caulem²⁶ emittunt, nullis diſtinctum^e internodiis. Reliqua legumina ſurcu-

ap. Dalec. redeunt, modiusque pultis.—21 Scaliger a Theophr. phobas.—22 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in genu tertio cod. Dalec. in tertio geniculo Gronov. et al. ante Harduin.—23 Vet. Dalec. octona: et non ante.—24 Margo edd. Dalec. et Gronov. totidem florescunt, qui ad ſummum expendant, ſeptimo aiunt deflorefcere, c Theophr.—25 Urſin. ad Varr. p. 45. quadragenis quinis.—26 Chiff. caules. Mox, pro nullis,

NOTÆ

refrigescat, ſine ſtaſtidio poteſt abſumi.⁷

^x *Milium intra hos*] De milio Indico, eximie magnitudinis, culmique arundinei, vide Philoſtr. de Vita Apollon. III. 2. pag. 112. Hoc *Sargum* vocari apud populares ſuos auctor eſt Scaliger, Exercit. 292. pag. 869.—‘Quidam malunt eſſe, *le blé d’Inde*.’ Ed. ſec.

^y *Lobas vocant*] Ita Mss. omnes. Rectius tamen *phobas* dixeris, ex laudato proxime Theophrasti loco, qui leguminibus *χεδροποις λοβόν*, miliaceis *φόβον* assignat.

^z *Frumenta quædam*] Accepta hæc a Theophr. Hist. VIII. 2. et a Colum.

II. 12. pag. 67. Genna porro, ſive genicula, ſunt veluti nodi et articuli, quibus herbacei caules et ſtipulæ diſtinguuntur.

^a *Qui ut ſpem*] Qui conceptus ſcilicet, ſeu ſpicæ partus. Theophr. loc. cit.

^b *Totidemque*] Poſt dies totidem elapſos. Theophr. loc. cit.

^c *Hordea vero*] Theophr. *τροπὸν καὶ κριθὸν*, triticum hordeumque.

^d *Varro*] Hæc apud Varrouem nondum adhuc inventa.—‘In libris deperditis.’ Ed. ſec.

^e *Nullis diſtinctum*] Nullis certe geniculis interſeptum, glabrum, inanemque caulem fabæ cernimus, etai

losa sunt.^f Ex his ramosa,^g cicer, ervum, lens. Quorundam caules sparguntur in terram, si non habeant adminiculum, ut pisorum. Quod si non habuere, deteriora fiunt. Leguminum unicaulis^{27 h} faba sola, unus et lupinis: ceteris ramosusⁱ prætenui surculo: omnibus vero fistulosus.

Folium quædam ab radice mittunt, quædam a cacumine.²⁸ Frumentum vero et hordeum, viciaque,^j et quicquid in stipula est, in cacumine unum folium habet. Sed hordeo scabra sunt, ceteris lævia. Multiplicia contra fabæ, ciceri, piso. Frumentis^k folium arundinaceum,²⁹ fabæ rotundum, et magnæ leguminum parti. Longiora erviliæ,^l et piso.³⁰ Faseolis^m venosa: sesamæ,ⁿ et irioni sanguinea.³¹ Cadunt folia lupino tantum, et papaveri. Legumina diutius^o florent, et ex his ervum³² ac cicer: sed diutissime faba XL. diebus. Non autem singuli^p scapi tamdiu, quoniam alio

Dalec. habet multis.—27 Margo edd. Dalec. et Gronov. *recticaulis*, e Theophrast.—28 Margo edd. Dalec. et Gronov. *Fol. et radicem quædam mittunt ab eadem parte*, e Theophr. et mox, *quædam a cacumine folium mittunt*, &c. Alii vero ap. Dalec. *folium a grani cacumine triticum et hordeum. Utrumque vero et quicquid*, &c. Cod. Dalec. et *hordeum viciaque et quicquid*, &c. Gronov. et al. ante Harduin. *Frumentum et hordeum utrumque et quicquid*, &c.—29 Chiff. *arundineum*.—30 Margo edd. Dalec. et Gronov. *lathyro*, e Theophr. *cicerula* Gaz.—31 Dalec. *crysimo*.—32 Margo edd. Dalec. et

NOTE

Theophr. Hist. viii. 2. γονατώδη καυλὸν κνέμου vocat.

^f Reliqua....surculosa sunt] Hoc est, plures e sua radice caules emittunt: τὰ μὲν χειρὸνὰ πολὺκαυλα. Theophr. loc. cit.

^g Ex his ramosa] Πολύκλαδα, quorum caulis in plures se fundit ramulos.

^h Leguminum unicaulis] De faba Græca loquitur, seu Latina: ei enim quam nos fabam vulgo dicimus, caulem non unum ex singulari radice erumpere, ut unicum lupino, experientia commonstrat.

ⁱ Ramosus] Ceteris, inquit, caulis in ramos spargitur ligno prætenui, sed eodem instar fistulæ concavo.

^j Viciaque] Vide Notas et Emend.

num. 6.

^k Frumentis] Theophr. Hist. viii. 3.

^l Erviliæ] Ervilia Græcis ἔρχρος est, pisum minus est. Nostris, *des Pois*. De majore piso, Dodonæus pag. 511. de minore pag. 512.

^m Faseolis] In Mss. rectius *phasiolis*. De his egimus xvi. 92.

ⁿ Sesamæ] Mss. ubique, *sesimæ*: Græci tamen σήσαμον vocant, nempe nt Μασσαλίαν, Massiliam Latini dixeret, et Μιθραδάτην quem nos Mithridatem. Gallis, *de la Jugoline*. Accurate pingitur a Dodonæo loc. cit. cap. 22. pag. 522.

^o Legumina diutius] Hæc a Theophr. Hist. viii. 2.

^p Non autem singuli] Theophr. Hist. viii. 2.

desinente alius incipit: nec tota seges, sicut frumenti, pariter. Siliquantur⁹ vero omnia diversis diebus, et ab ima primum parte, paulatim flore subeunte.

Frumenta, cum^r defloruere, crassescunt, maturanturque cum plurimum diebus quadraginta:³³ item faba: paucissimis cicer. Id enim^s a semente diebus XL. perficitur. Milium,^t et panicum, et sesama, et omnia æstiva, XL. diebus maturantur a flore, magna³⁴ terræ coelique differentia. In Ægypto enim hordeum sexto a satu mense, frumenta septimo metuntur. In Hellade, hordeum.³⁵ In Peloponneso octavo, et frumenta etiamnum tardius. Grana in stipula crinito textu spicantur. In faba leguminibusque, alternis lateribus siliquantur.^u Fortiora^v contra hyemes³⁶ frumenta, legumina in cibo.

Tunicæ frumento plures. Hordeum maxime nudum, et arinca,³⁷ sed præcipue avena. Calamus altior frumento,

^s Grana in stipulis spica continentur quæ subtiliter textitur, desinitque in crinem. In faba et leguminibus, modo dextra latere, modo laevo, siliqua semina continentur.

.....

Gronov. e Theophr. et magis errorem.—33 Cod. Dalec. quadraginta perficiantur.—34 Cod. Dalec. a flore. Magna.—35 In Hellade VII. hordeum Chiffi.—36 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. ad hyemes Gronov. al. vett. Harduin. et recentt.—37 'Vet. alica; id est, zea:

NOTÆ

⁹ Siliquantur] Siliquas faciunt. Theophr. loc. cit. Neque ut frumenti, sic et fabarum scapi singuli aut seges integra simul floret, sed particulatim.

^r Frumenta, cum] Hæc a Theophr. Hist. VIII. 3. Colum. II. 12. pag. 67. 'Omne autem frumentum, et hordenm, quicquid denique non duplici semine est, spicam a tertio ad quartum nodum emittit: et cum totam edidit, octo diebus deflorescit, ac deinde grandescit diebus quadraginta, quibus post florem ad maturitatem devenit. Rursus quæ duplici semine sunt, ut faba, pisum, lenticula, diebus quadraginta florent, simulque

grandescunt.'

^s Id enim] Theophr. loc. cit.

^t Milium] Theophr. loc. cit.

^u In Hellade, hordeum] Hoc est, septimo mense metitur. Theophr. Πυροὶ δὲ ἐν τῇ ἑβδόμῃ περὶ τὴν Ἑλλάδα, κριθαί.

^v Fortiora] Theophr. loc. cit. Validiora, inquit, ἰσχυρότερα contra hyemem, cœlique mutationes varias, frumentacea sunt, τὰ σιτηρά. Legumina vero in cibis valentiora putantur, πρὸς δὲ τὴν τροφήν, τὰ χεδροτά. Vide Celsum II. 18. 'Ex leguminibus valentior rapa, napique, et omnes bulbi,' &c. Locum consule.

^w Et arinca] Dicetur de ea c. 20.

quam hordeo. Arista mordacior hordeo. In area exteruntur triticum, et siligo, et hordeum. Sic et seruntur pura,^z qualiter moluntur,³⁸ quia tosta non sunt. E diverso far, milium, panicum, purgari, nisi tosta, non possunt. Itaque hæc^y cum suis folliculis seruntur cruda. Et far in vaginulis suis servant ad satus, atque non torrent.

XI. Levissimum ex his hordeum, raro excedit^a xv. libras, et faba xxii. Ponderosius far, magisque etiamnum triticum. Far in Ægypto ex olyra^b conficitur. Tertium genus^c spicæ hoc ibi est. Galliæ quoque suum genus farris dedere: quod illic bracem vocant,^d apud nos sandalam,^{1o} nitidissimi grani. Et alia^a differentia est, quod fere quaternis libris plus reddit panis, quam far aliud. Populum Romanum farre tantum e frumento ccc. annis usum, Verrius tradit.³

XII. Tritici genera plura, quæ fecere gentes. Italico^f

olyra Theophr.' Dalec.—38 Ita codd. Harduini, Dalec. et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *moluntur* edd. vett. et Gronov.

CAP. XI. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Gronov. et edd. vett. *brance* vocant apud nos sandalum; Chiff. *bracum* v. a. n. *scandalum*; Turneb. *bracum* v. a. n. *scandalum*; cod. Dalec. *brance* v. a. n. *sandalum*.—2 *Est et alia* Chiff. —3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. tradidit Gronov.

NOTÆ

^z *Seruntur pura*] Sine suis folliculis.

^y *Itaque hæc*] Inprimis far, sive adonum, quod in siccis humidisque locis seri Columella ait, II. 8. 'quoniam folliculum, quo continetur, firmum et durabilem adversus longioris temporis humorem habet.'

^a *Raro excedit*] In singulos nimirum modios.

^b *Far . . . ex olyra*] Far cibus hoc loco est, non, uti acceptum est hactenus, singulare aliquod frumenti genus. Far e frumento Plinius mox agnoscit, hoc est, ex iis frumenti generibus quæ commemoravit initio sup. cap. Far ex olyra, nunc etiam in Ægypto. Far ex hordeo, Palla-

dus lib. I. tit. 29. de phasianis. Modum conficiendi farris docet Archigenes apud Aëtium Serm. IX. cap. 45. pag. 124.

^c *Tertium genus*] Post triticum hordeumque.

^d *Bracem vocant*] Ita Mss. Reg. Colb. Th. Chiff. non, ut editi, *brance*. *Le blé blanc de Dauphiné*. Vide Nic. Chorier Hist. Delph. lib. I. pag. 54.

^e *Sandalem*] Sic Mss. Colb. Th. alique. Libri vulgati, *sandalum*. *Sandalium* Charta Rogerii Regis Siciliae, an. 1187. apud Ughellum, tom. VII. p. 564.

^f *Italico*] Insignis propterea liberalitas Augustorum fuit, cum triticum plebi Romanæ erogarent. Ejus-

nullum equidem comparaverim candore ac pondere, quo maxime discernitur: montanis modo comparetur Italiae agris externum, in quo principatum tenuit Boeotia,^s deinde Sicilia, mox Africa. Tertium pondus erat Thracio, Syrioque,^b deinde et Ægyptio,¹ athletarum¹ cum decreto, quorum capacitas jumentis similis, quem diximus, ordinem fecerat. Græcia et Ponticum laudavit, quod in Italiam non pervenit. Ex omni eadem genere grani prætulit dra-

CAP. XII. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTÆ

modi largitionis mentionem faciunt nummi duo inprimis eximii, prave hactenus intellecti. Prior est Pertinacis Augusti, alter Severi Alexandri Cæsaris. Prior est argenteus in Thesauro Regio, a Seguino delineatus, p. 124. primæ editionis IMP. CAES. P. HELV. PERTIN. AVG. capite laureato: 'Imperator Cæsar Publius Helvius Pertinax Augustus.')(Stat Dea Liberalitas, ut pingi solet in nummis inscriptis, LIBERALITAS AVG. cum tabella, quam dextra manu gerit, quæque modicum tritici pretium indicaret: et cum cornucopia, quam lævo brachio tenet. Inscriptio: LIBERATIS CIVIBVS. Ejus hæc inscriptio est: 'LIBERALITAS Augusti Triticum Italicum Suppeditavit CIVIBVS.' Alioquin titulus non conveniret cum argumento, sive pictura. Alterius nummi, qui est Severi Alexandri, ingeniosior aliquanto inscriptio est, M. AVREL. ALEXANDER. CAES. Caput nudum.)(Corona laurea, in qua, S. P. Q. R. Hanc tenet Aquila Romana. In circuitu, METROPOLIS. Hoc est, 'Munificentissime Erogato Tritico Romanæ Plebi, Omnium Liberalitatem Imperatorum Superavit,' scilicet Cæsar Alexander. Est hic num-

mus, ut prior, argenteus, apud Oconem p. 409.' *Ed. sec.*

^s *Boeotia*] Consentit Theophr. de Causis iv. 10. p. 310. Τοῦ μὲν ἄλλου πυροῦ δοκεῖ τοῦ Ἀθηναῖς καταπλέοντος ὁ Σικελικὸς ἰσχυρότατος εἶναι· τοῦτου δ' ἔτι βαρύτερος μᾶλλον ὁ Βοιωτικός, ὥστερ ἐν ταῖς ἱστορίαις εἴρηται.

^b *Syrioque*] Defuit anno uno in Syria, cum agris Sidoniorum seren- dis triticum suppeditavit Antonius Severus Augustus: quamobrem percussere ejus honori nummum ex ære magno, qui est in Cimelio D. de Boze, hoc titulo: AETERNVM BENEFICIVM SID. DAT. Hoc est, 'Sidoniis datum.' Implet nummi aream modius, e quo spicæ emicant. Pars prior, cum Antonini Severi capite, hos exhibet titulos: M. AVREL. ANTONINVS PIVS AVGPBG MAX. 'Parthicus, Britannicus Germanicus Maximus.' *Ed. sec.*

¹ *Athletarum*] Athletis ita censentibus, quorum edacitas, seu voracitas potius, jumentorum similis, hunc quem modo diximus in pondere frumentorum ordinem fecit. Theophr. Hist. viii. 4. In Boeotia, inquit, ternos semisextarios tritici absumunt: Athenis Siculi, facile quinos.

contion,¹ strangium, et Selenusium,² argumento crassissimi calami: ita pingui solo hæc genera assignabat. Levissimum et maxime inane, seu tenuissimi calami, in humidis seri jubebat, quoniam multo egeret alimento. Hæ fuere sententiæ Alexandro Magno regnante, cum clarissima fuit Græcia, atque in toto orbe terrarum potentissima: ita tamen, ut ante mortem ejus annis fere CXLV.³ Sophocles poëta in fabula Triptolemo⁴ frumentum Italicum ante cuncta laudaverit, ad verbum translata sententia:

Et fortunatam Italiam frumento canere⁵ candido.

Quæ laus peculiaris hodieque Italico est. Quo magis admiror, posteros Græcorum nullam mentionem hujus fecisse frumenti.

Nunc ex his generibus, quæ Romæ^m invehuntur,⁴ levissimum est Gallicum, atque e Chersoneso advectum: quippe non excedunt in modium vicens libras, si quis granum ipsum ponderet.⁵ Adjicit Sardum selibras,⁶ Alexandrinum et trientes:⁷ hoc et Siculi pondus. Bœoticum

recentt. *deinde Ægyptio* Gronov. et al. vett.—2 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *dracontiam, strangiam et Selenusium*; Margo edd. Dalec. et Gronov. *canchrydiam, stlengyn, et Alexandream*, e Theophr. *dracontion, et istelepant, et selinusium* Chiff.—3 Chiff. *carere*.—4 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. Nec aliter dixit Tacitus, Annal. II. 23. 'Oceano invexit.' Brotier. Ita quoque Chiff. *Romam invehuntur* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Tur-

NOTÆ

1 *Dracontion*] Pro his tritici generibus, tergeminum aliud Theophrastus affert Hist. VIII. 4. *καγχρυδιαν, σιλεγγιν, Ἀλεξανδρειον*.

2 *Fere CXLV.*] Egit ergo Sophocles eam fabulam Olymp. LXXVII. anno quarto, ætatis suæ vicesimo, si Suidæ credimus, qui natum ait Olymp. LXXIII. Obiit enim Alexander Olymp. CXIV. anno primo, teste Diodoro Sic. Bibl. lib. XVII. p. 579.—'Obiit enim Alexander Olymp. CXX. anno primo, Olympiadibus Pliniano calculo computatis, U. C. a. 442.'

Ed. sec,

3 *Triptolemo*] In ea fabula Ceres Triptolemm edocet, quantum terrarum necesse sit peragrari seminandis a se datis frugibus, Italiamque præ ceteris landat. Vide Dionys. Halic. Antiq. Rom. lib. I. p. 10.

4 *Quæ Romæ* [*Romam*] Mss. omnes, *quæ Romæ*.

5 *Selibras*] Dimidiam libram.

6 *Et trientes*] Gallici, inquit, tritici pondus, non selibra tantum, sed præterea triente, hoc est, tertia libræ parte, ab Alexandrino Siculoque superatur.

totam libram addit: Africum et dodrantes.^p In Transpadana Italia scio vicens quinas libras farris modios pendere: circa Clusium^q et senas.⁶ Lex certe naturæ,⁷ ut in quocumque^r genere pani militari tertia portio ad grani pondus accedat: sicut optimum frumentum esse, quod in subactu^s congium aquæ capiat. Quibusdam generibus per se pondus, sicut Balearico: modio tritici panis pondo xxxv.⁹ reddit: quibusdam binis^t mixtis,¹⁰ ut Cyprio et Alexandrino, xx. prope libras^u non excedentibus. Cyprium fuscum est, panemque nigrum facit: itaque miscetur Alexandrinum candidum, redduntque xxv. pondo. Thebaicum libras¹¹ adjicit. Marina aqua subigi, quod plerique maritimis in locis faciunt, occasione lucrandi salis, inutilissimum.¹² Non alia de causa opportuniora morbis cor-

neb. *siliquæ granum ipsum pondere*; Vet. Dalec. *sicli pondere*.—6 Gronov. *senas*.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Lex naturæ certe est* cod. Dalec. *Lex certa naturæ* Gronov. et al. vett.—8 Chiff. *subactum*.—9 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. *modo tritici panis pondo XXXV*. Chiff. *modo tritici p. p. XXX*. Gronov. et al. vett. *modio panis pondo XXXV*. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quod modio* Vet. Dalec.—10 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Quibus binis mixtis* Dalec. sub. 'pondus est.' *Quibusdam in binis mistis* Gronov. et al. vett.—11 Chiff. *libram*.—12 Vet. Dalec. et Chiff. *vilissimum*.—13 *Gallia et Hispania*

NOTÆ

^p *Et dodrantes*] Et præterea dodrantem, hoc est, libræ partes tres quartas.

^q *Circa Clusium*] Hoc est, circa Clusium farris modios pendere non vicens quinas tantum libras, sed et senas: hoc est, vicens senas. Dalecampius perperam existimat *senas* hoc loco Senensis esse in Etruria oppidi nomen. De farre Clusino, ejusque parandi modo, vide Aëtium Serm. ix. c. 45. p. 325. Colum. ii. 6. 'Far, quod appellatur Clusinum, candoris nitidi.' Martialis in Xenii, xiii. 8. 'Far: 'Imbue plebeias Clusinis pultibus ollas,' &c.

^r *Ut in quocumque*] Ut cujuscumque frumenti modius in panem sub-

actus militarem, sive castrensem, (*le pain de munition*) triente toto seu tertia parte ponderosior sit, quam granum ipsum, prius quam molatur, et subigatur in panem.

^s *Quod in subactu*] Dum subigitur in panificio.

^t *Quibusdam binis*] Subintellige, pondus est.

^u *XX. prope libras*] Antequam in panem subigantur.

^v *Thebaicum libras*] Sive granum ipsum per se alteri e duobus istis misceatur, Cyprio vel Alexandrino: sive cum altero subigatur, libram ad pondus adjicit. Thebaicum porro ex Ægypto intellige.

pora existunt. Galliae et Hispaniae¹³ frumento in potum¹⁴ resoluto, quibus diximus¹⁵ generibus, spuma ita concreta pro fermento utuntur. Qua de causa levior illis, quam ceteris, panis est.¹⁴

Differentia est et calami. Crassior quippe melioris est generis. Plurimis tunicis¹⁵ Thracium triticum vestitur, ob nimia frigora illi plagae exquisitum. Eadem causa et trimestre¹⁵ invenit, detinentibus terras nivibus, quod tertio fere a satum mense et in reliquo orbe metitur. Totis hoc Alpibus notum, et hyemalibus provinciis nullum hoc frumento laetius. Unicalamum¹⁶ praeterea, nec usquam capax:¹⁶ seriturque non nisi tenui terra. Est et bimestre¹⁷ circa Thraciae Aenum,¹⁷ quod quadragesimo die, quam satum est, maturaescit: mirumque, nulli frumento plus esse ponderis, et furfuribus carere. Utitur eo et Sicilia, et Achaia, montuosis¹⁸ utraque partibus. Euboea quoque circa Carystum. In tantum fallitur Columella,¹⁹ qui ne trimestris¹⁹ quidem

cod. Dalec.—14 Verbum *est* deest cod. Dalec. et Chiff. —15 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et trimestria* Gronov. et al. vett.—16 Dalec. *usquam non capax*.—17 Ita codd. Harduini et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in *Euboea Th. circa Thraciae finem* Chiff. et pro v. l. *finem*. Gronov. et al. vett. *circa Thracium sinum*.—18 Gronov. *montosis*.—19 Chiff. *trimestri*.—20 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff.

NOTÆ

¹⁴ *Frumento in potum*] Cum e madi-da fruge parant sibi potus, zythum scilicet, Gallis *Bière*, Hispanis *Cerveza*.

¹⁵ *Quibus diximus*] Tritico nempe Balearico, in Hispaniis: in Galliis farris genere, quod bracem vocabant, ut dictum est, tum isto cap. tum superiore.

¹⁶ *Plurimis tunicis*] Theophr. Hist. VIII. 4. ὁ θράκιος πολυκάλαμος.

¹⁷ *Est trimestre*] Tritici genus, quod intra tres menses maturaescit: bimestre, quod intra binos. De his Theophr. loc. cit. Καὶ τὸ τῶν τριμήνων, καὶ τὸ τῶν διμήνων, καὶ ἔτι γένος ἐν ἐλάττωσιν ἡμέ-

ραις τελειοῦται. Trimestre, siliginis genus esse docet Colum. II. 6. de generibus seminum.

¹⁸ *Unicalamum*] Unicum e radice calamum trimestre id triticum emittit: nec potest ferre plures. Theophr. loc. cit. Τρίμηνοι δὲ πολλοὶ . . . μονοκάλαμοι, κατὰ τὴν ἑκφυσιν, καὶ τὸ δλον ἀσθενεῖς.

¹⁹ *Est et bimestre*] Theophr. loc. cit. etsi de Aeno Thraciae silet: in Euboea solum reperiri illud affirmat, et in Sicilia, Achaiaque.

²⁰ *Columella*] Lib. II. 9. p. 58. 'Neque enim est ullum, sicut multi crediderunt, natura trimestre semen:

proprium genus existimaverit esse, cum sit antiquissimum. Græci setanion^{20 d} vocant. Tradunt in Bactris^e grana tantæ magnitudinis fieri, ut singula spicas²¹ nostras æquent.

XIII. Primum ex omnibus frumentis seritur hordeum. Dabimus et dies serendo¹ cuique generi, natura singulorum exposita. Hordeum Indis sativum et sylvestre, ex quo panis^f apud eos præcipuus, et alica.^g Maxime quidem^h oryza gaudent,² ex qua ptisanamⁱ conficiunt, quam reliqui mortales ex hordeo. Oryzæ^j folia³ carnosæ, porro similia, sed latiora: altitudo cubitalis, flos purpureus, radix gemmæ⁴ rotunditatis.

XIV. Antiquissimum^k in cibis hordeum, sicut Atheniensium^l ritu Menandro auctore apparet: et gladiatorum^m

cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sicanion* Turneb. *trimenon* Gronov. et vulgg.—21 Margo edd. Dalec. et Gronov. *olivæ nucleos*, e Theophr.

CAP. XIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *serendi* Gronov. et vulgg.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *præcipuus*. *Italica max. quidam oryza gaudent* Gronov. et al. vett. *præcipuus*. *Oryza quidem max. ut Itali gaudent*, sub. 'Indi.' Dalec. *præcipuus*. *Italici max. quidam or. gaudent* al. sp. Dalec. *præcipuus*. *Italia maxime quidem or. gaudet* Vet. Dalec. et Chiff.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. recentt. *oryzæ quidem folia* Gronov. et vulgg.—4 'Chiff. *geminæ*. Fortassis, *genuinæ*.' Dalec.

NOTÆ

quippe idem jactum autumno melius respondet.' Non negat is peculiare tritici genus dictum antiquis esse trimestre: sed ab eo quod autumno seritur, quodque melius ita provenit, differre negat. Et c. 6. tritium trimestre, et trimestre alicastrum agnoscit.

^d *Græci setanion*] Ita Mss. non *trimenon*, ut editi. *Σητάριος πυρός*, sive *σητάριος*, tritium quod hoc anno, id est, vere ineunte satum est. Vide Rob. Constant. in Lexico.

^e *Tradunt in Bactris*] Theophr. loc. cit. nucleis olivæ singula Bactrici frumenti grana æquiparat.

^f *Ex quo panis*] Vide Notas et Emend. num. 7.

^g *Et alica*] Hoc est, ptisana ex hordeo Indico, ut ipse loquitur xxii. 66.

^h *Maxime quidem*] Theophr. Hist. iv. 8.

ⁱ *Ex qua ptisanam*] Ptisana pultis genus est, quod ex farina fit hordeacea, aliisque frugibus. Hanc quæ ex oryza conficitur, nostri ipsius oryza nomine, *du Ris* vocant: quæ ex hordeo, *Orge mondé*.

^j *Oryzæ*] Depictam vide apud Dodon. p. 500.

^k *Antiquissimum*] Vide Dionys. Halic. Rom. Antiq. lib. ii. p. 95.

^l *Atheniensium*] Quoniam in Eleusinio certamine præmium victori hordeum fuit, uti testatur Pindari Scho-

cognomine, qui hordearii vocabantur. Polentam² quoque Græci non aliunde præferunt. Pluribus fit hæc modis. Græci perfusum aqua hordeum siccant nocte una, ac postero die frigunt, deinde¹ molis^o frangunt. Sunt qui vehementius tostum rursus exigua aqua aspergant, et siccent² prius, quam molant. Alii vero virentibus spicis decussum hordeum recens purgant, madidumque in pila tundunt, atque in corbibus eluunt,³ ac siccatum Sole rursus tundunt, et purgatum molunt. Quocumque autem genere præparato,⁴ vicens hordei libris, ternas seminis lini, et coriandri selibram,⁵ salisque acetabulo,^p torrentes ante omnia miscent in mola. Qui diutius volunt servare, cum polline ac furfuribus suis condunt novis fictilibus. Italia sine perfusione tostum in subtilem farinam⁶ molit, iisdem additis, atque etiam milio. Panem ex hordeo antiquis usitatum vita damnavit, quadrupedumque⁷ ferecibus est.⁷

CAP. XIV. 1 Cod. Dalec. *dein*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *siccentque* Gronov. et vulgg.—3 Cod. Dalec. *dividunt*.—4 Vet. Dalec. *præparata*, sub. 'polenta.'—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *selibras* Gronov. et al. Mox, Vet. Dalec. *acetabulum*, *torrentes ante*, *omnia*, &c.—6 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et quæ secutæ; *formam* Gronov. et

NOTÆ

liastes, Olymp. Ode 9. p. 93. Ἀγεται δὲ αὐτόθι (de Eleusine loquitur) ἀγὼν κόρης καὶ Δημήτερος, ὃς καλεῖται Ἐλευσίνα· οὗ ἑπαθλον κριθαί. Hoc ipsum scribunt Aristides, Suidas, et auctor Etymologici.

² *Et gladiatorum*] Et præterea, inquit, id ex quodam gladiatorum genere intelligitur, qui hordearii appellantur, quod vetustiore ævo eo cibi genere uterentur. Milites etiam, 'qui parum in armorum prolusione profecerant,' inquit Vegetius i. 13. p. 14. 'pro frumento hordeum cogeantur accipere: nec ante eis in tritico reddebatur annona, quam sub præsencia Tribunorum experimentis datis ostendissent se omnia, quæ erant in

militari arte, complisse.'

² *Polentam*] Polentam Græci ἐλφι-
τα vocant, torrefacti hordei farinam. In Gallia vocant, *du Gruau*. Spis-
santis carniū juribus venalis cir-
cumfertur: cœpitque et ex avena
retorrida fieri, et eadem nominis am-
bage proferri.

^o *Deinde molis*] Veteres hordenm, similesque fruges, prius torrebant, deinde molebant. Unde Virgil. Æn. i. 188. 'Et torrere parant flammis, et frangere saxo.' Nec ullum ibi *δοτε-
ρον πρότερον*, ut sibi vulgus interpre-
tum fingit. Vide quæ dicenda sunt
cap. 23.

^p *Acetabulo*] De hoc mensuræ ge-
nere dicetur xxi. 109.

xv. Ptisanæ inde usus validissimus saluberrimusque tantopere probatur. Unum laudibus ejus volumen dicavit Hippocrates* e clarissimis¹ medicinæ scientia. Ptisanæ bonitas præcipua Uticensi. In Ægypto vero est,² quæ fit ex hordeo, cui sunt bini anguli. In Bætica et Africa genus, ex quo fiat, hordei, glabrum appellat Turranius.³ Idem olyram et oryzam eandem esse existimat. Ptisanæ conficiendæ vulgata ratio est.

xvi. Simili modo ex tritici semine^b tragus¹ fit, in Campania duntaxat et Ægypto.

xvii. Amylum vero^c ex omni tritico¹ ac siligine, sed optimum e trimestri.^d Inventio ejus Chio insulæ debetur: et hodie laudatissimum inde est: ^e appellatum ab eo,^e quod sine mola fiat: proximum trimestri,^f quod e minime pon-

al. vett.—7 Ita codd. Harduin, et recentt. *quadrupedumque tradidit hordeum refectibus* Vet. Dalec. *quadrupedumque fere cibis est. Cum ptisana . . . . probetur* Chiff. *quadrupedumque tradidit refectibus* Gronov. et vulgg.

CAP. xv. 1 *Hippocrates clarissimus* Vet. Dalec.—2 Ita codd. Harduin et Dalec. cum edd. Harduin. et recentt. *in Ægypto ea est* Gronov. et al. vett.—3 Ita codd. Harduin et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Turranius* Gronov. et vulgg.

CAP. xvi. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *tragus*, e Diosc.

CAP. xvii. 1 Ita Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. et Bipont. *ex tritico* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—2 Chiff. *id est*; et pro v. l. in marg.

NOTE

* *Quadrupedumque*] Equorum: quibus olim non avena dabatur, sed hordeum. Unde Festus: 'Hordearium æa,' inquit, 'quod pro hordeo equiti Romano dabatur.'

^a *Hippocrates*] Is liber est, qui alias de ptisana, ut auctor est Athenæus lib. 11. p. 87. nunc de victu in morbis acutis, vel contra Cuias sententias Inscriptus legitur, tomo undecimo operum Galeni, qui quatuor in eum librum Commentarios edidit.

^b *Ex tritici semine*] Hoc est, e æa, ut ipse postea explicaturus est. Galenus in Comm. 1. ad librum Hippocr. de victu in morbis acutis, p. 14. tom. 11. Ζείαι, ἃς ἂν ὁ καλούμενος τρά-

γος γίβρωι. In indice hujus loci Plinius: *De traga*. Celsus iv. 4. de difficultate spirandi, inter cibos non minimum acres, cum lenticula ptisanaque tragus recenset.

^c *Amylum vero*] Et ex æa parari amyllum scribit Diosc. 11. 123. Gallia, *Amiden*.

^d *E trimestri*] Hoc est, e trimestri tritice, de quo cap. 12. Sic Diosc. loc. cit. Ἀριστον δὲ ἐστὶ τὸ σπανιζόμενον ἐκ τριτοῦ σπυρίου.

^e *Appellatum ab eo*] Diosc. loc. cit. Ἀμύλον ἐνέμασται, διὰ τὸ χωρὶς μύλου κατασκευάζεσθαι.

^f *Proximum trimestri*] Vide Notes et Emend. nom. 3.

deroso³ tritico. Madescit⁴ dulci aqua ligneis vasis, ita ut integatur,⁴ quinquies in die mutata. Melius si et noctu, ita ut misceatur pariter. Emollitum, priusquam acescat, linteo aut sportis saccatum,⁵ tegulae infunditur illius fermento, atque ita in Sole densatur. Post Chium¹ maxime laudatur Creticum, mox Ægyptium. Probatur autem lavore, et levitate:⁶ atque ut recens sit: jam et Catoni dictum apud nos.⁷

XVIII. Hordei farina⁸ et ad medendum utuntur. Mirumque, in usu jumentorum, ignibus durato, ac postea molito, offisque humana manu demissis in alvum, majores vires, torosque corporis fieri. Spicae quaedam¹ binoe ordines habent, quaedam plures usque ad senos. Grano ipsi² aliquot¹ differentiae, longius, leviusque,² aut brevius, aut rotundius,³ candidius, nigrius, vel cui purpura est. Ultimo

~~~~~

idem, appellatum, &c.—3 Ita codd. Harduin, cum edd. Harduin, 1. 2. 3. et recentt. proximum et trimestri quodam minime ponderoso Gronov. et al. ante Harduin.—4 Chiff. in ligneis vasis, ita ut integatur; et in emend. intingatur.—5 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ita ut misceatur pariter emollitum, priusquam acescat. Linteo aut sportis saccatum Gronov. et vulgg.—6 Ita codd. Harduin, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. levitate et lavore Gronov. et vulgg.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. sic et cod. Dalec. jam et Catoni dictum. Apud nos hordei Gronov. et vulgg.

CAP. XVIII. 1 Cod. Dalec. aliquid.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. majusque, e Theophr.—3 Ibid. ex eodem, ac rotundius. Mox, Dalec. nigrius, cui purpura est, optimum ad polentam. Contra, &c. Margo edd. Dalec. et Gronov. et contra temp. major firmitas, e Theophr. vel cui purpura est, ultimo ad

NOTE

³ Madescit] Diosc. loc. cit.

⁵ Linteis aut sportis saccatum] Hoc est, per saccum colatum: quo modo vinum Hippocratem colant pharmacopolæ. Vide Notas et Emend. nom. 9.

¹ Post Chium] Creticum pariter laudat Diosc. loc. cit. mox Ægyptium: Chii non meminit. Alexandrinum commendat et Theodorus Priscian. lib. iv.

⁷ Catoni dictum apud nos] Et si res sit exotica amyllum, inquit, jam tamen ætate tamen Catonis, Romæ id cog-

noscitur est. Verba hæc sunt Catonis c. 87. 'Amyllum sic fabulo. Stiglinem purgato bene,' &c.

⁸ Hordei farina] Ad ætrium dolorem utitur ea Marcellus Empir. c. 9. p. 78. In pluribus vero morbis Galenus, quos in Indice Brassavoli leges.

¹ Spicae quaedam] Hordei scilicet. Theophr. Hist. viii. 4. τῶν μὲν κριθῶν αἱ μὲν εἰσι διότιχοι, αἱ δὲ τριότιχοι . . . πλείοναι καὶ ἐξότιχοι.

² Grano ipsi] Theophr. loc. cit.

ad polentam :^a contra tempestates^o candido maxima infirmitas. Hordeum frugum omnium mollissimum est: seri non vult,^p nisi in sicca et soluta terra, ac nisi læta. Palea^q ex optimis: stramento vero nullum comparatur. Hordeum ex omni frumento minime calamitosum, quia ante tollitur quam triticum⁴ occupet rubigo. Itaque sapientes agricolæ triticum cibariis tantum^r serunt. Hordeum sarculo^s seri dicunt, propterea celerrime redit: fertilissimumque, quod in Hispaniæ Carthagine Aprili mense collectum est: hoc seritur eodem mense in Celtiberia, eodemque anno bis⁶ nascitur. Rapitur omne a prima statim maturitate festinantius, quam cetera. Fragili enim stipula et tenuissima palea granum continetur. Meliorem etiam^t polentam fieri tradunt, si non excocta⁷ maturitate tollatur.

.....

polentam. Contra, &c. Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *quia tollitur antequam triticum* Gronov. et vulgg.—5 'Chiffi. *sacculo*; sic et Turneb. vel, *seculo*: neutrum apte.' Dalec. dicunt, propt. quod celer. reddit cod. Dalec. Mox, *fertile est quod* Vet. Dalec. et Chiffi.—6 Chiffi. *eodemque a nobis*; et in emend. *eodemque nobis*.—7 Turneb. *exacta*.

NOTÆ

^a *Ultimo ad polentam*] Postremum, hoc est, purpurascens, imbecille in polenta: etsi plurimum farinæ reddit: αἱ δὲ ἐπιπορφυρίζουσαι, ὥστε καὶ πολυάλφιστοι δοκοῦσιν εἶναι. Theophr. loc. cit.

^o *Contra tempestates*] Contra hyemem, ventosque, et cæli mutationes varias. Theophr. de purpurascente hordeo: καὶ πρὸς τοὺς χειμῶνας δὲ, καὶ τὰ πνεύματα, καὶ ὅλως τὸν ἀέρα, τῶν λευκῶν ἰσχυρότεραι, candido firmiss.

^p *Seri non vult*] Mss. *Seri non valet*, forte pro *non vult*. Non placet certe legi, non valet.

^q *Palea*] Didymus in Geopon. iv. 14. pag. 114. ad certos quosdam usus hanc reliquis anteponit: τῶν δὲ σιτίων τὰ κριθὶνα ἀρετώτερα.

^r *Cibariis tantum*] Tantum tritici

serunt, quantum ad familiæ cibaria satis est.

^s *Hordeum sarculo*] Terra levissimo mota, ac veluti suspensa, quemadmodum fere fit sarriendo: sarculo opus est, non aratro: atque idcirco celerrime erumpit, et maturescit. 'Agros findere sarculo' dixit Horat. i. Od. i. 11.

^t *Meliorem etiam*] Galenus quoque de Alim. Facult. i. 11. p. 317. tom. vi. ex recenti hordeo mediocriter frixo laudatissimam fieri polentam docet: odoris etiam eximii: si arista non omnino sicca: Ἐκ τῶν νέων κριθῶν φρυγισῶν συμμέτρως τὸ κάλλιστον ἄλφιστον γίνεται . . . μάλιστα ἐστὶν εὐάρεστη τὰ ἐκ τῶν ἀρίστων καὶ νέων κριθῶν γιγνόμενα, μὴ πάνυ ξηρὸν ἔχουσιν τὸν στέχυν.

XIX. (VIII.) Frumenti genera non eadem ubique: nec,¹ ubi eadem sunt, iisdem nominibus. Vulgatissima far, quod adorem^a veteres appellavere, siligo, triticum. Hæc plurimis terris communia. Arinca^b Galliarum propria; copiosa et Italiæ est. Ægypto² autem ac Syriæ, Ciliciæque et Asiæ, ac Græciæ peculiares, zea, olyra, tiphe.^c Ægyptus similaginem conficit e tritico³ suo, nequaquam Italiciæ parem. Qui zea utuntur, non habent far.^d Est et hæc Italiæ in Campania maxime, semenque appellatur. Hoc habet nomen res præclara, ut mox docebimus:^e propter quam Homerus^f ζῆλδος ἀρουρα dixit: non, ut aliqui arbitrantur, quoniam vitam donaret. Amylum quoque ex ea fit, priore crassius.^g Hæc sola differentia est.⁴

CAP. XIX. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. neque Gronov. et vulgg.—2 In Ægypto Chiff.—3 Chiff. conficit tritico, omissa præpositione.—4 Dalec. differentia. Durissimum.—5 Codd.

NOTÆ

^a Quod adorem] Unde 'adorea liba' apud Maronem Æneid. VII. 109. Festus: 'Ador farris genus, edor quondam appellatum ab edendo: vel quod aduratur, ut fiat tostum: unde in sacrificio mola salsa efficitur.'

^b Arinca] Nunc corrupto vetere vocabulo, in Delphinata Riguet id tritici genus appellant. Nic. Chorier Hist. lib. I. p. 54. De arinca plura dicemus c. 20.

^c Zea, olyra, tiphe] Tiphen et olyram rem alii eandem esse, alii diversam, veteres prodiderunt, referente eorum sententias Galeno loc. cit. c. 13. p. 319. περὶ τιφῶν, καὶ ὀλυρῶν, καὶ ζειῶν. Ipse Galenus tom. II. in Explic. Vocum Hippocr. pag. 91. Ζελας, ὀλύρας, interpretatur: perinde ac si res una sit, nominibus diversis. Hæc tria tamen et nominibus et re distinguit Anguillara, par. VI. p. 98. Tipham ait Italici appellari Spelta: Olyram, Scandella: Zeam, Farro. Asclepiades apud Galen. κατὰ τόπους,

IX. 3. Φάρρους δὲ καλοῦσι ζέα. Et quod Straboni lib. V. p. 242. ζέα dicitur, id Plinius cap. 29. far appellat. Et Dionys. Antiq. Rom. lib. II. pag. 95. Φάρρος, δὲ καλούμεν ἡμεῖς ζέα. Ægyptios ποιεῖν panem ἐκ τῶν ὀλυρέων fecisse auctor est Herod. II. 77. pag. 118.

^d Non habent far] Sed zeam pro farre habent. Nam et ipsa zea far est: nec semen tantum appellatur, ut Plinius ait, sed cum farre nomen alterum commune habet, adorem, teste Isidoro XVII. 3. 'Adorem, tritici genus, quod idem vulgo semen dicitur.'

^e Ut mox docebimus] Cap. 29. ubi e zea quæ conficitur, alicam commendat.

^f Homerus] Iliad. B. 548. et alibi passim. Quod ζέα ferret: non ἀπὸ τοῦ ζῆν, vivere.

^g Priore crassius] Priore amylo, de quo c. 17.

Ex omni genere durissimum far, et contra hyemes firmissimum Patitur frigidissimos locos, et minus subactos, vel æstuosos,^h sitientesque. Primus antiquisⁱ Latio cibus, magno argumento in adores donis, sicuti diximus.^j Pulte autem,^k non pane, vixisse longo tempore Romanos manifestum, quoniam inde et pulmentaria^l hodieque dicuntur. Et Ennius, antiquissimus vates, obsidionis famem exprimens, offam eripuisse^m plorantibus liberis patres commemorat. Et hodie sacra prisca, atque natalium,ⁿ pulte fritilla^o conficiuntur: videturque tam puls ignota Græciæ fuisse, quam Italiæ polenta.

Dalec. Chiff. alique, æstivosos.—6 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd.

NOTÆ

^h *Æstuosos*] In Mss. ubique, æstivosos.

ⁱ *Primus antiquis*] Vide Dionys. Halic. Rom. Antiq. lib. II. p. 95. ubi far esse zeam docet.

^j *Sicuti diximus*] Cap. 3.

^k *Pulte autem*] Valerius Max. II. 5. 'Erant majores nostri adeo continentiae attenti, ut frequentior apud eos pultis usus, quam panis, esset.' Et ad hunc veterem morem Juvenalis respiciens, Sat. XIV. 171. 'Grandes fumabant pultibus ollæ.'

^l *Pulmentaria*] Varro de Ling. Lat. lib. IV. 'Pulmentum,' inquit, 'quod idem cum pulte essent,' hoc est, cum pulte comederent: 'inde pulmentarium dictum.' Pulmentarium igitur obsonium quodvis dicebatur, non quod ex pulte esset: ut Lexicorum auctoritas videtur: sed quod, uti postea cum pane, sic olim cum pulte, ederebatur: inde nomen. Græcis προσηγγιον inde dictum, quod addatur pani, ut notat Erasmus in c. 21. Joan. ubi Latinus interpres pulmentarium transulit. Joan. de Janna: 'Pulmentum vel pulmentarium dicitur quilibet cibus citra panem.' Apud Phæd. lib.

III. Fab. Canis ad Lupum: 'Afferatur ultro panis, de mensa sua Dat ossa dominus, frusta jactat familia, Et quod fastidit quisque pulmentarium.' Et Seneca ficus caricas pulmentarii vicem habere dixit, obsonii Plinius, ut annotavimus XV. 21.

^m *Offam eripuisse*] Offa enim antiquis fuit, auctore Festo quoque, glomerata puls.

ⁿ *Atque natalium*] Subintellige, natalium sacra. Sequioribus tamen temporibus, superstitione crescente, etiam cruentas in natalitiis sacris hostias mactavere. Horat. IV. Od. 11. die natali Mæcenatis dicta: 'Ara castis Vincita verbenis, aet immolato Spargier agno.' Lampridius, in Alexandro Severo: 'Cum ejus natalem aruspices commendarent, dixerunt eum summam rerum tenturum: idcirco quod hostiæ de ea villa, quæ esset Severi Imp. adductæ essent.'

^o *Pulte fritilla*] Sic Mss. omnes: forte pro *frictilla* seu *frictili*, a frigendo, quoniam esset ea puls e farina fricta. An huc pertinet quod habet Varro de Vita Populi Rom. lib. I. apud Nonium c. 4. num. 291. 'Quod Ka-

XX. Tritici semine avidius nullum^a est, nec quod plus alimenti trahat. Siliginem^b proprie dixerim tritici delicias: candor est, et sine^c virtute, et sine pondere, conveniens humidis tractibus, quales Italiae sunt, et Galliae Comatae. Sed et trans Alpes in Allobrogum tantum Remorumque^d agro pertinax: in ceteris ibi partibus biennio in triticum transit. Remedium,^e ut gravissima quæque grana ejus serantur.

(IX.) E siligine lautissimus panis, pistrinarumque^d opera laudatissima.³ Præcellit in Italia, si Campana Pisis natae misceatur. Rufior illa, at Pisana candidior, ponderosiorque cretacea.⁴ Justum est e grano Campanæ, quam vocant castratam,^f e modio^g redire sextarios quatuor sili-

Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pulte firtilla* Chiffi. *pulte fitilla* Gronov. et vulgg.

CAP. XX. 1 Cod. Dalec. *delicias candore, sed sine*; Chiffi. ut in vulgg. ante Dalecampium, *delicias candore, &c.* sed in emend. *candore, virtute, pondere conveniens*.—2 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps. Male cod. Reg. 1. *Memorum*: unde emendatum in recentt. edd. *Meminorum*.' Brotier. *Meminorumque* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Nerviorum* cod. Dalec. *Morinorum* Vet. Dalec. *Avernorumque* alii vett. ap. Dalec. *Remorum* Turneb. *Memorumque* Chiffi.—3 Vet. Dalec. *pistorumque opera lautissima*.—4 Ita codd.

NOTÆ

lendis Junii et publice et privatim fatuam pultem Dīs mactat.' Apud Arnobium lib. vii. p. 230. *fitilla* dici videtur.

^a *Avidius nullum*] Quod plus ex terra alimenti trahat.

^b *Siliginem*] Candidi levissimique tritici genus, vulgo *Blé blanc*. Juvenal. Sat. v. 70. 'Sed tener et nivens, mollique siligine factus Servatur domino,' panis videlicet. Columella ii. 6. de generibus seminum: 'Tritici genera complura cognovimus. Verum ex his maxime serendum est, quod robus dicitur, quoniam et pondere et nitore præstet. Secunda conditio est habenda siliginis, cujus species in

pane præcipua pondere deficitur.' Et c. 9. humido statu cæli recte hanc provenire ait.

^c *Remedium*] Columella ii. 9. p. 55. ubi et post tertiam sationem omne triticum solo uliginoso converti ait in siliginem.

^d *Pistrinarumque*] Huc pertinet CORPVS. PISTORVM. SILIGINIARIO- RVM, cujus mentio in inscriptione vetere apud Gruter. p. 81.

^e *Cretacea*] Cul, ob candorem cretæ similem, inditum id nomen videtur: aut cui creta potius Campana admixta est, ad conciliandum alicæ candorem, ut dicitur c. 29.

^f *Vocant castratam*] Purgatam, di-

ginis,^b vel e gregali⁵ sine castratura sextarios quinque, præterea floris semodium: et cibarii,¹ quod secundarium vocant, sextarios quatuor: furfuris, sextarios totidem. E Pisana autem siliginis sextarios quinque: cetera paria¹ sunt. Clusina, Aretinaque etiamnum sextarios siliginis asciunt:⁶ in reliquis pares.¹ Si vero pollinem^m facere libeat, XVI. pondo panis redeunt, et cibarii^a tria, furfurumque semodius. Molæ discrimine hoc constat. Nam quæ sicca moluntur, plus farinæ reddunt: quæ salsa aqua sparsa, candidiorem medullam:^o verum plus retinent in furfure. Farinam a farre dictam nomine ipso apparet. Siliginæ farinæ modius Gallicæ XXII. libras panis reddit, Italicæ^p duabus tribusve amplius in artopticio pane. Nam furnaceis binas adjiciunt libras in quocumque genere.

Harduini et Chiffi. *ponderosior vero cretacea* Gronov. et vulgg.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ut e gregali*. Mox, Vett. ap. Dalec. *semod. et cib. vel, Et in cibarium panem, quem secundarium vocant, farina sextarios quatuor*.—6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. *adsciunt* cod. Dalec. *assumunt* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, Dalec. *Si vero panem fac. lib. XVI. primarii panis*.—

NOTÆ

ligentiusque excretam cribro pollinario. *Bluter la farine*.

⁵ *E modio*] Capit modius sextarios sedecim. Nam amphora, seu quadrantal, sextarii sunt duodequingenta, inquit Festus: amphora eadem modios tres continet, auctore Volusio Mæciano. De sextariis diximus XIV. 6.

^b *Siliginis*] Farinæ e siligine.

¹ *Et cibarii*] Cibarium appellat, farinam crassiorem, quæ post pollinem vel florem excutitur, quam furfures sequuntur. Ex ea panis conficitur, quem cibarium quoque, et secundarium vocant, *Pain bis*.

¹ *Cetera paria*] Ut in Campana siligine: quæ reddit in modios singulos, floris semodium, cibarii sextarios quatuor, &c.

⁶ *Siliginis asciunt* [*assumunt*] Mss.

adsciunt. Forte *adjiciunt*. Clusina, inquit, et Aretina farinæ reddunt non sextarios modo quinque, ut Pisana, verum etiam senos. De Clusino farre dictum est c. 12.

¹ *In reliquis pares*] Reddunt nimirum floris semodium, cibarii sextarios quatuor, &c.

^a *Si vero pollinem*] Hoc est, si tenuissimam libet farinam excernere, quæ tenuitate etiam id superet, quod florem farinæ siliginæ diximus appellari.

^a *Et cibarii*] Quid cibarium vocetur, paulo ante diximus.

^o *Medullam*] Farinam.

^p *Italicæ*] Farina, inquit, e siligine Italica panis libras reddit XXIV. aut etiam vicenas quinas, si sit artopticius panis. De eo panis genere dicemus sect. 27.

(x.) Similago e tritico⁷ fit laudatissima. Ex Africo justum est e modiis redire semodios, et pollinis sextarios quinque. Ita autem⁹ appellant in tritico, quod florem in siligine. Hoc ærariæ officinæ chartariæque utuntur.⁵ Præterea secundarii sextarios quatuor, furfurumque tantundem. Panes vero⁸ e modio similaginis CXXII.⁶ e floris modio CXVII. Pretium huic annona media¹ in modios farinæ, XL. asses:² similagini castratæ octonis assibus amplius,³ siligini-castratæ duplum.⁴ Est et alia distinctio similaginis, tempore L. Pauli¹⁰ nata, prima XVII. pondo panis reddere visa, secunda XVIII. tertia XIX. cum triente:¹⁰ et secundarii⁹ panis quinas selibras, totidem cibarii, et furfurum sextarios sex.

Siligo nunquam maturescit pariter, nec ulla segetum minus dilationem patitur, propter teneritatem, iis quæ¹⁰

¹ Est et alia bonitatis distinctio in similagine, semel tempore L. Pauli nata, cum XVII. libras panis reddere visa primum est: secunda bonitas, cum XVIII. Tertia, quando XIX. cum triente.

~~~~~

⁷ Similago ex tritico Edd. vett.—⁸ Ita bene mediæ editiones. Male in codd. Reg. Editione principe, et recentioribus, Panis vero.⁹ Brotier. Panis vero Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—⁹ Locus hic mirum in modum corruptus est in scriptis editisque libris. Quam meliorem putavi emendandi rationem sum secutus. Si quis meliora reperire valeat, experiatur.⁹ Brotier. Est et alia distinctio. Similago L. pollin autem XVII. pondo panis reddere visa, tritici XXX. cum triente, et secundarii Gronov. et vulgg. Est et alia distinctio, semel tempore L. Pauli nata, XVII. pondo panis reddere visa, XVIII. Tertia XIX. cum triente: et secundarii Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Est et alia distinctio, semel tempore L. Pauli nata, pondo panis reddere visa XVIII. Tertia, XIX. cum triente, &c. Turneb. et Chiff. Quidam vero, Similago tritici XVII. pondo panis reddere visa, pollin autem XXX. cum triente, et secundarii⁹ margo edd. Dalec. et Gronov.—¹⁰ Vet. Dalec. spicis, quæ.—

NOTÆ

⁹ Ita autem] Similaginem, inquit, appellant in tritico, quod in siligine florem. *Fleur de farine de froment.*

⁵ Hoc ærariæ . . . . . utuntur] Quæ farina cum argilla mixta operum suorum formas effingant, ut recte Dalecampius.

⁶ CXXII.] Subintellige, pondo, seu libræ redeunt.

¹ Annona media] Moderatiore annona, cum nec omnino gravis est, nec

omnino laxa.

² XL. asses] E nostris assibus, asses sunt XXXII.

³ Octonis . . . . . amplius] Hoc est, XLVIII. assibus: monetæ nostræ asses efficiant circiter octo et triginta.

⁴ Duplum] Hoc est, asses xcvi. monetæ Gallicæ asses circiter LXXVI.

¹⁰ [Semel] tempore L. Pauli] Vide Notas et Emend: num. 10.

maturuere, protinus granum dimittentibus. Sed minus, quam cetera frumenta, in stipula periclitatur, quoniam semper rectam habet spicam: nec rorem continet, qui rubiginem faciat.

Ex arinca¹¹ y¹² dulcissimus panis: ipsa spissior, quam far, et major spica, eadem et ponderosior. Rare modius grani non XVI. libras implet. Exteritur³ in Græcia difficulter: ob id jumentis dari ab Homero⁴ dicta. Hæc enim est, quam olyram vocat. Eadem in Ægypto facilia,⁵ fertiliisque. Far sine arista⁶ est: item siligo, excepta quæ⁷ Laconica appellatur. Adjiciuntur his genera, bromos,⁸ siligo excepta,⁹ et tragoa, externa omnia ab Oriente invocata, oryzæ¹³ similia. Tiphe¹ et ipsa ejusdem est generis, ex qua fit in nostro orbe oryza.¹⁴ Apud Græcos est nea.¹⁵ Traduntque eam ac tiphon, cum sint degeneres, redire ad frumentum, si pistæ serantur:¹⁶ nec protinus, sed tertio anno.

.....

11 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. Et arinca Gronov. et vulgg. Et Africa Chiff. Mox, Vet. Dalec. et majore spica.—12 Dalec. item siligo exceptitia, quæ; et mox, A. his generibus, bromos, siligo et tragoa, expuncta voce excepta; pro qua Gronov. et vulgg. exceptitia. Turneb. et Chiff. etiam excepta.—13 Ita codd. Harduini et Chiff. Mox, et ipsa ejusdem generis Gronov. et vulgg.—14 Dalec. olyra.—15 Chiff. et ixia.

NOTÆ

¹ Ex arinca] De ea diximus cap. sup.

² Exteritur] In area difficulter teritur.

³ Ab Homero] Iliad. E. 195. Παρὰ δὲ σφιν ἐκάστω δίζυγες ἵπποι ἔσταισιν, κρὶ λευκὸν ἐρεπτόμενοι καὶ ὀλέρας. Ubi Didymus interpres: Ὀλέρας. εἶδος κριθάδους καρποῦ· τισὶ μὲν βικία, καὶ βικίον· τισὶ δὲ ζέα, καὶ ζέα. Id rursum Homerus habet Iliad. B. 560.

⁴ In Ægypto facilia] Haud difficulter exteritur.

⁵ Far sine arista] In Ægypto.

⁶ Bromos] Hoc est, avena sativa, de l' Avoine. Ερώμος Galeno, de Alim. Facult. 1. 14. pag. 322. tom. vi.

semon est in Asia frequens, præsertim in Mysia supra Pergamum: jumentorum oibus, non hominum, nisi in fame.

⁷ Siligo excepta] Ita Mss. non exceptitia. Laconicam siliginem intelligit, diversi generis a communi siligine, propter peculiarem aristam.

⁸ Tiphe] Scaliger Exere. 292. pag. 868. existimat esse nostram Secale, le Seigle: sed falso. De secali dicemus cap. 40.

⁹ In nostro orbe oryza] Hoc est, ptisana oryzæ similis.

¹⁰ Si pistæ serantur] Hoc est, si pargatæ, sive decorticatæ. Theophr. Hist. 11. 5. a quo Plinius mutuatus

XXI. Tritico nihil est fertilius: hoc ei natura tribuit, quoniam eo maxime alebat¹ hominem: utpote cum e modio, si sit aptum solum, quale in Byzacio¹ Africae campo, centeni quinquageni modii reddantur. Misit ex eo loco Diyo Augusto procurator ejus² ex uno grano (vix credibile dictu) cccc. paucis minus³ germina,⁴ extantque de ea re epistolae. Misit et Neroni similiter cccx.⁵ stipulas ex uno grano. Cum centesimo quidem et Leontini Siciliae campi fundunt, aliique, et tota Baetica,⁴ et imprimis Aegyptus. Fertilissima tritici genera, ramosum, aut quod centigranum⁵ vocant. Inventus est jam et scapus unus centum fabis onustus.

XXII. Aestiva frumenta diximus,¹ sesamam, milium, panicum. Sesama ab Indis venit: ex ea et oleum^m faciunt:² color ejus candidus. Huic simile est in Asia Graeciaque erysimum,³ idemque erat, nisi pinguius esset: quod apud nos vocant irionem:² medicaminibus annumerandum po-

CAP. XXI. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1, 2, 3. et recentt. *alut* Gronov. et vulgg.—2 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps. Male eruditus Harduinus, *quadragenta paucis minus.*' Brotier. XL. *paucis minus* codex vetustior Dalecampii; *quadringenta paucis minus* codex alter; item Gronov. et vulgg. ante Harduin. *quadringenta paucissimis* Chiff. Mox, *grana* pro *germina* Dalec.—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. recentt. CCCXL. edd. vett. et Gronov.—4 *Baotica* codd. Turneb. et sic Theophr.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *centigranum* Gronov. et vulgg.

CAP. XXII. 1 Cod. Dalec. *conficiunt.*—2 Cod. Dalec. *trionem*; Turneb.

NOTÆ

est: 'Ἡ εἴδη καὶ ἡ φύς μεταβάλλουσιν εἰς πύρρον, ὅταν πτισθεῖσαι στείλονται. Varia hujus vocis πρίσσειν significatio est. Hesychius: Πρίσαι, κόψει· πρίσει, κόψει· πρίσσειν, ἀποδερματίζειν. Πρίσσειν igitur Græcis est *tundere, pinsere, purgare, decorticare.*

¹ *Quale in Byzacia*] Supra xvii. 3. 'In Byzacio Africae illum centena quinquagena fruge fertilem campum,' &c.

² *Procurator ejus*] Procurator Caesaris vectigalia colligebat, fasci jura tuebatur, &c.

³ *Germina*] Stipulas, sive culmos.

¹ *Aestiva . . . diximus*] Initio cap. 10.

² *Ex ea et oleum*] Σέσαμον Diosc. ii. 121. Γίνεται δὲ καὶ ἔλαιον ἐξ αὐτοῦ, ὃ καὶ Αἰγύπτιοι χρῶνται,

³ *Erysimum*] Ἐρύσιμον Theophrasti, Hist. viii. 7. Ἔστι δὲ τὸ μὲν ἐρύσιμον ὁμοίον σησάμῳ, καὶ λίπος ἔχει. Hoc de semine accipiendum, non de canle. Gallia *Cameline*, a Dodonæo pingitur, Pempt. iv. lib. ii. cap. 22. pag. 522. Irion Latinorum est. Vidimus in horto Regio.

tius, quam frugibus. Ejusdem naturæ et horminum,^o a Græcis dictum, sed cumino^p simile, seritur cum sesama : hac, et irione,^{3q} nullum animal vescitur virentibus.

XXIII. Pistura non omnium facilis: quippe Etruria^r spicam farris tosti pisente pilo præferrato, fistula serrata,^r et stella² intus denticulata, ut nisi intenti pisant, concidantur grana, ferrumque frangatur. Major pars Italiæ ruidō utitur pilo :^s rotis etiam quas aqua verset obiter, et molat. De ipsa ratione pisendi^t Magonis proponetur sententia: triticum ante perfundi aqua multa jubet, postea evalli,^u deinde Sole siccatum pilo repeti. Simili modo hordeum. Hujus sextarios XX. spargi duobus sextariis aquæ. Lentem torrere³ prius, deinde cum furfuribus leviter pisi. Aut

trionum.—3 'Male codd. Regg. et Editio princeps, *hæc, et irione*: recentiores, *hoc, et irione*.' Brotier. *hæc, et irione* Dalec. sub. 'sesama;' *hoc, et irione* edd. Harduin. et quæ sunt secutæ.

CAP. XXIII. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quippe et Etruria* Gronov. et vulgg. Mox, *pisat pilo* Vet. Dalec.—2 'Quidam, *stela*; id est, columnula, sive columella; ut si interriti *pisant* (intriti *pisant* Chiffi.) *concid. gr. ferrumque frangatur*. Turneb. et Chiffi. *etiam et mola, quas aqua verset obiter. De ipsa.*' Dalec. *ferroque frangantur, &c.* Gronov. et vulgg. ante Harduin. Mox, *ratione pisendi* margo edd. Dalec. et Gronov. Deinde, *proponemus sententiam* Chiffi.—3 Vet. Dalec.

NOTÆ

^o • *Horminum*] *Ὀρμινον* Theophr. Hist. VIII. 7. Diosc. III. 145. *Ὀρμινον*. Nostris *Orvale*, et *Toutebonne*. A Dodonæo delineatur, pag. 290. Genus illius alterum, pag. 292.

^p *Sed cumino*] Theophr. loc. cit. τὸ δὲ ὀρμινον κομινῶδες, μέλαν σπέρμαται δὲ ἄμα καὶ τὸ σήσαμον.

^q *Hac, [hoc] et irione*] Hormino scilicet, et irione. De sesama quidem et irione id Theophrastus asseverat, de Causis VI. 19. pag. 374. De hormino considerandum ait, Hist. VIII. 7.

^r *Fistula serrata*] Fistula in rustico instrumento quid esset, diximus XVII. 23. sed hæc serrata dicitur, in quo eb illa altera discrepat. Fistulam ferrariam appellat Cato cap. 10.

Ait igitur Plinius in extremo ambitu præferrati pili fistulam esse serratam, sive cultri serrati similitudinem, prætereaque in medio denticulatæ stellæ effigiem: ut nisi erecto semper pilo pisatur, frangi ferrei isti denticuli possint.

^s *Ruido utitur pilo*] Aspero, et imposito: ut recte Hermolaus.

^t *Pisendi*] Sic Mss. ubique: 'pisendi,' et 'pisente,' et 'pisant,' et 'pisi:' nusquam, ut nunc fere usus obtinuit, 'pinsendi,' 'pinsente,' 'pinsant,' 'pinsi,' &c.

^u *Postea evalli*] Vallo suo excludi, deglubi, gluma, corticeque suo spoliari. 'Gluma' proprie 'hordei tunica est,' apud Festum.

addito in sextarios XX. lateris crudi frusto, et arenæ semodio. Erviliam iisdem modis, quibus lentem: sesamam in calida maceratam exporrigi: deinde confricari, et frigida mergi,⁴ ut paleæ fluctuent,⁵ iterumque exporrigi in Sole super lintea: quod nisi festinato peragatur, lurido colore murescere. Et ipsa autem, quæ evalluntur, variam pisturarum⁶ rationem habent. Acus vocatur, cum per se⁷ pisitur spica,⁸ tantum aurificum ad usus.⁹ Si vero in area teritur cum stipula, palea, ut majore in terrarum parte, ad pabula jumentorum.⁷ Milii, et panici, et sesamæ purgamenta apludam⁷ vocant, et alibi aliis nominibus.

XXIV. Milio Campania^a præcipue gaudet, pultemque candidam ex eo facit. Fit et panis^b prædulcis. Sarmatarum quoque gentes hac maxime pulte aluntur, et cruda

terreri. Mox, leviter pinsi Dalec.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. confricari, frigida immergi Gronov. et vulgg.—5 Chiffi. pristinarum.—6 Dalec. pinsitur spica.—7 Chiffi. in majore ter. parte est ad pabulum. Jum. &c. Turneb. ut in majore ter. &c. Cod. Dalec. et majore in ter. &c. Vet. Dalec. habet etiam pabulum.

CAP. XXIV. 1 Chiffi. *vel sanguine cruris*, omissa præpositione.

NOTÆ

^a *Ut paleæ fluctuent*] Mas. omnes, *fluctuantur*.

⁷ *Cum per se*] A calamo, stipula, stramento, decisa ac separata. Acus, acris, est tritici purgamentum: glumam complectitur, aristam, et spicæ scapum. Græcis ἀχυρον. Hinc 'acerosum far' apud Nonium, ex Lucilio. Festusque, verbo 'Obacerare: 'Obacerare,' inquit, 'obloqui, atque alterius sermonem moleste impedire: quod sumtum videtur a paleis, quas Græci ἀχυρα vocant. Itaque et frumentum, et panis non sine paleis, acerosus dicitur: item intum acratum, paleis mixtum.'

⁹ *Aurificum ad usus*] Forte quoniam, ut Plinius ipse scribit xxxiii. 19. palea citissime ardescit aurum,

hoc est, acere: nam 'acus palea est,' Varroni, apud Festum: 'et quædam paleæ de frumento acus dicuntur.'

⁷ *Apludam*] Festus: 'Apluda est genus minutissimæ paleæ frumenti, sive panici,' &c. Vix Gellium audio qui xi. 7. 'apludam,' ait, 'veteres rusticos frumenti furfurem appellasse.'

^a *Milio Campania*] Vide quæ diximus cap. 10. Colum. ii. 9. pag. 56. 'Miliū quoque pultem, maxime cum lacte, non fastidiendam præbet.' Gallis *Millet*.

^b *Fit et panis*] Vide Galenum de Alim. Facult. i. 15. pag. 323. tom. vi. et ea adjice quæ diximus cap. 10.

etiam farina, equino lacte, vel sanguine & cruris¹ venis admixto. Æthiopes non aliam frugem quam milii hordeiue novere.

XXV. Panico^c et Galliae quidem,¹ praecipue Aquitania utitur. Sed et Circumpadana Italia addita faba,^d sine qua nihil conficiunt. Ponticae gentes nullum panico praefereunt. Cetero² aestiva frumenta riguis magis etiam, quam imbribus, gaudent. Milium et panicum^e aquis minime, cum in folia exeunt. Vetant ea inter vites arboresve frugiferas seri, terram emacrari^f hoc satum^g existimantes.

XXVI. (XI.) Milii praecipuus^h ad fermenta usus, & mustoⁱ subacti^j in annum tempus. Simile fit ex tritici ipsius furfuribus minutis et optimis, & musto albo triduo maturato² subactis, ac Sole siccatis. Inde pastillos in pane faciendo dilutos, cum similagine seminis³ fervefaciunt, atque ita farinae miscent, sic optimum panem fieri arbitrantur. Graeci in binos semodios farinae satis esse

^a Cum musto triti.

CAP. XXV. 1 Ita codd. Hardnini et Dalec. cum edd. Harduin. et recentt. *P. et Gallia quidam* Chiffi. *Panico Gallia quidam* Gronov. et vulgg.—2 *Cetera* codd. Dalec. et Chiffi.—3 *Vet. emaciari horum satum.* Turneb. *emactari*; id est, veluti enecari. Legit et *emactari* Chiffi. in emend. vero, *emacerari.* Dalec.

CAP. XXVI. 1 Edd. quidam vett. *ex musto.*—2 Turneb. et Chiffi, *macerato.*

NOTÆ

^c *Panico*] De eo diximus cap. 10.

^d *Addita faba*] Paulinus Epist. III. ad Severum: 'Fabam intrivit panicio.' Et infra, 'Fabam tantum milio panicioque confundens.'

^e *Milium et panicum*] Theophr. Hist. VIII. 7.

^f *Terram emacrari*] Mss. Reg. Colb. &c. *emactari.* Forte, *emaciari*: qua voce Columella usus II. 10. de lupino.

^h *Milii praecipuus*] Ita plane Geopon. auctor II. 31. pag. 68. *Εὐδὲ θελέει εἰς ἔτος ὅλον εἶναι ζύμην, κ. τ. λ.*

Si vero in totum annum fermentum habere vis, cum in doliis mustum ebullierit, spumosum illud quod effervuit, eximito, cum farina milii commisceto, diligenterque trita in massas cogito, quas ad Solem siccatas in humido loco repones: et inde sufficienti accepta quantitate pro fermento utitor.

² *Triduo maturato*] Musto recenti, et triduo. Mss. quidam, *macerato*, male.

³ *Cum similagine seminis*] Hoc est, zææ, quam peculiari nomine semen diximus appellari c. 19.

besses⁴ fermenti¹ constituere. Et hæc quidem genera vindemiis² tantum fiunt. Quo libeat vero tempore, ex aqua hordeoque bilibres offæ ferventi foco vel stotili patina torrentur cinere et carbone, usque dum rubeant. Postea operiuntur in vasis, donec acescant: hinc fermentum diluitur. Cum fieret autem panis hordeaceus, ervi aut vicerulæ farina ipse fermentabatur:⁵ justum erat, duæ libræ in quinque semodios. Nunc fermentum fit ex ipsa farina, quæ subigitur prius quam addatur sal, ad pultis modum decocta, et relictæ donec acescat. Vulgò vero nec sufferve faciunt, sed tantum pridie asservata materia utuntur. Palamque est naturam⁶ acore fermentari: sicut et validiora⁶ esse corpora, quæ fermentato pane aluntur: quippe cum apud veteres ponderosissimo cuique tritico præcipua salubritas perhibita sit.

XXVII. Panis ipsius varia genera persequi supervacuum videtur: alias ab obsoniis appellati,¹ ut ostrearii:¹ alias a deliciis, ut artolagani:^m alias a festinatione, ut speustici:ⁿ

² Vindemiis tempore.

⁵ Et farina ervi aut vicerulæ fermentum adhibebatur.

—3 Turneb. semilaginis heminis.—4 Chiff. bessem.—5 Ita codd. Harduin, Dalec. Chiff. et Turneb. item edd. Harduin. et quæ deinceps secutæ; *erulæ et vicerulæ farina ipse præfermentabatur* Gronov. et vulgò *cicer admixtione fermentabatur* Vet. Dalec. ipse fermentabatur alii vett. ap. Daleo. Max, Gronov. et vulg. *justumque erat*; codd. Harduin et Dalec. *justum erat*.—6 Turneb. *naturam est ac. ferm. sicut evalidiora*; Chiff. *est naturam ac. ferm. sicut evalidiora*.

CAP. XXVII. 1 Chiff. appellari.—2 Ita codd. Harduin. et Chiff. cum edd.

NOTÆ

¹ Besses fermenti] Uncias octo, seu duas tertias, ut vocant, libræ partes.

⁶ Palamque est naturam] Ita Mss. Reg. ceterique. Naturam vocat subactam farinam, quæ interveniente acore fermentatur.

¹ Ut ostrearii] Quo genere panis vesci cum ostreis veteres solebant.

^m Artolagani] Delicati panes, quos e vino modico, pipere, lacte, oleo vel adipe, et farina parari solitos, ait Athenæus l. III. p. 113. *Aprós panem*,

ἀράραν placentam sonat.

ⁿ Speustici] A σπεύδω, *accelero*: quod nec fermentum apponitur, nec calefit aqua: sed statim subacta farina igni committitur. Is esse videtur, quem Cato c. 74. *depsticium* vocat: *‘Panem depsticium sic facito. Manus, mortariumque bene lavato. Farinam in mortarium indito: aquæ paulatim addito, subigitoque pulchre: ubi bene subegeris, defingito, coquitoque sub testu.’*

necnon a coquendi ratione, ut furnacei,^o vel artopticii, aut in clibanis cocti: non pridem etiam e Parthis invectus,² quem aquaticum vocant, quoniam aqua trahitur^p a tenui et spongiosa inanitate,³ alii Parthicum. Summa laus siliginis bonitate et cribri tenuitate constat. Quidam ex ovis⁴ aut lacte subigunt: butyro vero gentes etiam pacatæ, ad operis pistorii genera transeunte cura.⁵ Durat sua Piceno in panis inventione gratia, ex alicæ materia.^r Eum novem diebus macerant:^s decimo ad speciem tractæ^t subigunt uvæ passæ succo: postea in furnis, ollis inditum, quæ

~~~~~

recentt. *invecto* Gronov. et al. vett.—3 'Ita bene cod. Reg. 1.' Brotier. Ita quoque Turneb. Edd. ante Brotier, *tenuem et spongiosam inanitate*; Chiff. *ad tenuem et spongiosam inanitatem*.—4 *Quidam ovis* Gronov. et vulgg. ante Harduin. qui ex codd. suis et Chiff. recepit, *Quidam ex ovis*.—5 'Turneb. *ex novem diebus macerato*. Al. *eam* (sub. 'materiam') *nodi: macerant uvæ passæ succo: decimo ad speciem tractæ subigunt: postea in furnis, ollis inditum, quæ rump. igni, torrent, &c.* In Chiff. vero: *cum novem, &c. macerato: dec. ad sp. tr.*

NOTÆ

* *Furnacei*] Qui in furnis coquuntur: *λυσίρας* appellat Tryphon apud Athen. l. III. p. 109. 'Αποπτηκίοι apud eundem p. 113. nomen habent a vase, sive testo, in quo ii excoquebantur, quod et *ἀποπτηκίων* et *ἀποπτηκῆς* vocabant. Pollux l. x. Denique *κρίβαντιον*, (sic enim Attici pronuntiant apud eundem Athen. p. 109.) in clibanis coctum vocant: hoc est, in furnaculo ferreo, seneove, sive testaceo, in quo pruna subjecta, vel superne congesta, panificium coquitur: vulgo *une Tartière*.

^p *Aqua trahitur*] Dum in panificum massa subigitur, aqua plurima addita diducitur, protrahiturque: et ante coctionem levis spongiosusque redditur.

⁵ *Transeunte cura*] Bellorum immunes, ad opera pistoria transferunt curam.

^r *Ex alicæ materia*] Ex eodem frumenti genere, quo fit et alica. De

pane Picentino, Martialis mox appellandus.

^s *Macerant*] Aqua. 'Placentam,' inquit Cato c. 76. 'sic facito... Alicam in aquam infundito,' &c.

^t *Ad speciem tractæ*] Tracta, ut ex Catone liquet, subacta manibus farina est, deposite, agitata, in longum protracta: ut ea agitatione melius fermentetur. Cato loc. cit. 'Alicam in aquam infundito: ubi bene mollis erit, in mortarium purum indito, siccatoque bene. Deinde manibus deposito: ubi bene subactum erit, farinæ libras quatuor paulatim addito: id utrumque tracta facito. In qualo ubi arescant, componito,' &c. Tracta neutro genere Cato pronuntiavit: tractam fœmineo Plinius. Tractam Turnebus Advers. XII. 10. p. 755. putat esse quam 'Tartam' vulgo vocant, cui minime nos assentimur. Vide Rob. Constant. in Lexico, verbo *Τρακτόν*.

rumpantur ibi, torrent : neque est ex eo cibus, nisi madefacto : quod fit lacte maxime mulso.^{6 u}

XXVIII. Pistorum Romæ non fuere^{1 a} ad Persicum^b usque bellum, annis ab Urbe condita super DLXXX. Ipsi panem faciebant Quirites, mulierumque id opus erat,² sicut etiam nunc in plurimis gentium. Artoptam³ Plautus^c appellat in fabula, quam Aululariam scripsit : magna ob id concertatione eruditorum, an is versus poetæ sit illius : certumque fit, Ateii Capitonis⁴ sententia coquos tum^d panem lautio-

subacto, &c. Dalec.—6 Vet. Dalec. *lacte maxime, aut mulso.*

CAP. XXVIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fuere* edd. vett. et Gronov.—2 Chiffi. *id opus maxime erat.*—3 *Artoptasiam* Chiffi. et mox in eodem, *ob id cum certatione.*—4 'Ita codd. Regg. Ambrosian. Editio princeps, et Cl. Rezzonius.' Brotier. A. Ateii Capitonis edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *sententia coquos tum panem* Turneb. *tostum panem* Chiffi. *sententia tostum panem* Gronov.

NOTÆ

^a *Quod fit lacte max. mulso*] Hoc est, melle admixto. Eo lacte madefactus panis turgebat eximie, et erat sic in deliciis. Martialis XIII. 47. cuius lemma, 'Panis Picentini : ' Picentina Ceres niveo sic nectare crescit, Ut levis accepta spongia turget aqua.'

^b *Pistores Romæ non fuere*] Des Boulangers. Varro, in τὰς Μελίτρον, referente Nonio : 'Nec pistorem ullum nossent, nisi eum qui in pistrino pinseret farinam.' Et de Vita populi Rom. l. 1. 'Nec pistoris nomen erat, nisi ejus qui far pinsebat,' hoc est, molebat. Nam, ut Festus ait, 'Pistum a pinendo pro molitum antiqui usurpabant.' Sic Plautus pistor fuit, eum molas trusatiles versando operam locaret. Minutius Felix : 'Octavius homo Plantinæ prosapiæ, ut pistorum præcipuus, ita postremus Philosophorum.' Ævo tamen subsequente, florente Repub. ac deinceps, pistorum, ut notum est, ἀποροισι appellati. Apud Plautum sane coquum sæpius, pistorem nunquam offendas,

nisi pro eo qui far pinsit, hoc est, molit.

^b *Ad Persicum*] Usque ad bellum cum Perseo Macedonum rege, quod quidem tam illius, quam totius Macedonici imperii clade ac servitute finitum est, anno Urbis conditæ DLXXXVI. Macedonia in provinciam formam cedente.

^c *Artoptam Plautus*] In Aulularia, II. 9. 4. 'Ego hinc artoptam ex proximo utendum peto A Congrione.' Vas illud fuit, ut diximus, in quo panis tostus coquebatur. In Mas. tamen Plinianis omnibus *Artoptasiam* hoc loco legitur : ut pro muliere panifica accepta ea vox a Plinio videatur, desumptaque ex alio quopiam Plauti versiculo, qui ex ea fabula nunc exciderit : vel pro ipsa arte coquendi, ut Fulvio Ursino visum, in appendice ad lib. P. Ciacconii, de Triclinio, p. 160.

^d *Coquos tum*] Ita recte Turnebus emendavit Advers. XXVIII. 42. pag. 1027. cum prius legeretur, *tostum*. In Reg. 2. *costum*. Non placet Fulvii

ribus coquere solitos: pistoresque tantum eos, qui pisabant, nominatos. Nec coquos vero habebant in servitiis, eosque ex macello conducebant. Cribrorum genera Galli e setis equorum invenere, Hispani e lino⁵ excussoria⁶ et pollinaria, Ægyptus e papyro atque juncis.

XXIX. Sed inter prima¹ dicatur et alicæ ratio, præstantissimæ saluberrimæque, quæ palma frugum indubitata Italiam contingit.² Fit sine dubio et in Ægypto, sed admodum spernenda. In Italia vero pluribus locis, sicut Veronensi Pisanoque agro: in Campania³ tamen laudatissima. Campus est subjacens montibus nimborum, totis quidem XL. M. passuum planities. Terra ejus⁴ (ut protinus soli natura dicatur) pulvereâ summa, inferior bibula, et pumicis vice fistulosa:⁴ montium quoque culpa in bonum cedit. Crebros enim imbres percolat atque transmittit: nec dilui aut madere⁵ voluit⁵ propter facilitatem culturæ. Eadem acceptum⁶ humorem nullis fontibus reddit, sed temperat, et concoquens intra se vice succi continet.⁷ Seritur

~~~~~

et vulgg. ante Harduin. elisa voce, coquos.—⁵ Chiff. *Galla setis equorum inven. Hispania lino. Mox, excussoria pollinaria Dalec.*

CAP. XXIX. 1 *Sed inter hæc prima* Dalec.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quæ palmam fr. indubitanter Italia contingit* Turneb. *quæ palmæ fr. indubitanter Italia contingit* Vet. Dalec. *quæ palma fr. indubitanter Italiam contingit* Gronov. et vulgg. *quæ palma fr. indubitata Italia contingit* Chiff.—3 *Terra ejus provincie* Turneb. et al. *Gratia terræ ejus* Vet. Dalec.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. *fistulans* Gronov. et vulgg.—5 *Margo* edd. Dalec. et Gronov. *nec dilui madore vult.* Mox, Chiff. *felicitatem*, pro *facilitatem*.—6 *Eadem igitur acceptum* Vet. Dalec. Mox,

NOTÆ

Ursini conjectura, loc. cit. legentis, *festis panem*: etsi Vossius approbat in Etymologico. Quos pistores scilicet posterius appellavit ætas, pisces coquos vocitabat. Festus: 'Coquam et pistorem apud antiquos eundem fuisse accipimus. Nævius: Coqum, inquit, edit Neptunum, Venerem, Cererem. Significat, per Cererem, panem: per Neptunum, pisces: per Venerem, olera.'

⁶ *Excussoria*] Excussoria sunt, quæ ad extirpandam farinam facta: pollinaria, quæ ad purgandum pollinem.

⁷ *In Campania*] Hinc 'alicerie metretica,' et 'aliceriorum pistrina in Campania,' auctore Festo.

⁸ *Nec dilui aut madere*] Ne si in tantum abiret, non tam facilis esset cultura.

⁹ *Vice succi continet*] Mss. omnes, *vice fuit*.

toto anno,ⁱ panico semel, bis farre. Et tamen vere segetes,^j quæ interquievere, fundunt⁷ rosam odorationem sativa: adeo terra non cessat parere. Unde vulgo dictum, 'Plus apud Campanos unguenti,^k quam apud ceteros olei fieri.' Quantum autem universas terras campus Campanus⁸ antecedit, tantum ipsum pars ejus, quæ Laboriæ^l vocantur, quem Phlegræum Græci appellant. Finiuntur^m Laboriæ via ab utroque latere consulari, quæ a Puteolis, et quæ a Cumis Capuam ducit.

Alicaⁿ fit e zea, quam semen^o appellavimus. Tunditur granum ejus in pila lignea:^p ne lapidis^q duritia con-

Chiff. *temperare concoquens i. se vice fusi.* Turneb. etiam, *vice fusi.*—7 Vet. Dalec. *vere, cum segetes interquieverere, fundit.*—8 Margo edd. Dalec. et Gro-

NOTÆ

ⁱ *Seritur toto anno]* Strabo idem Græce, l. v. p. 242. de Campaniæ agro: 'ἱστορεῖται δ' ἔνια τῶν πεδίων σπεῖρεσθαι δι' ἔτους, δις μὲν τῇ ζέῃ, τὸ δὲ τρίτον ἐλύμῃ· τινὰ δὲ καὶ λαχανεύεσθαι τῇ τετάρτῃ σπόρῃ. *Truditum memoria est quadam Campaniæ arva toto anno conseri: bis zea, tertium panico: quadam etiam quarto satum olera producere. Ubi far appellavit zeam perspicue Strabo.*

^j *Segetes]* Seges hic ipsa humus est, quæ ad accipiendum semen apta est. Hanc Plinius ait in eo tractu, cum interquievit a frugibus, sponte rosam fundere, quæ sit odoratioresativa.

^k *Plus... unguenti]* Quoniam rosæ in unguenta transeunt.

^l *Quæ Laboriæ]* Plinius III. 9. 'Ibi Laborini campi sternuntur, et in delicias alicæ populatur messis.' Vide quæ ibi diximus in Notis.

^m *Finiuntur]* Laborini campi finiuntur, inquit, utrimque via gemina Consulari: quarum altera a Capua Puteolos, altera Cumas ducebat. Plinium hoc loco carpit immerito Clu-

Delph. et Var. Clas.

verinus Ital. Antiq. IV. 2.

ⁿ *Alica]* Alica Plinio genus sorbitionis ac pultis est, ejusmodi fere nos ex oryza conficimus.

^o *Fit e zea, quam semen]* Cap. 19. Zeam Strabonis farrem esse Plinianum jam ante monuimus. Idem Strabo loc. cit. fieri alicam e tritico ait in hoc ipso Campaniæ tractu, omni oryza potiore: λέγω δὲ τὸν πύρινον σῖτον, ἐξ οὗ καὶ ὁ χόνδρος κρείττων ὢν πάσης καὶ δρύζης, κ. τ. λ. Diosc. II. 118. e zea: 'Ὁ δὲ χόνδρος γίνεται μὲν ἐκ τῆς καλουμένης δικόκκου ζέας, κ. τ. λ.

^p *In pila lignea]* Pila, sive mortarium, un mortier, vas concavum, quo antiqui siccata frumenta pinsebant, ac contundebant. Cato c. 14. in rustico instrumento recenset, 'paululum latam pilam, ubi triticum pinsant, unam: fullonicam unam.' Et c. 10. 'Pilam ligneam unam, fullonicam unam' dixerat. Marcellus Empir. c. 26. ad calculosos: 'Hoc medicamentum,' inquit, 'tunditur vel componitur in pila lignea, et pilo ligneo.'

^q *Ne lapidis]* Ne duritia lapideæ pilæ, ferreique pili farinæ in modum

Plinius.

8 S

terat.⁹ Nobilius, ut notum est, pilo, victorum poenali opera. Primori^r inest pyxis ferrea. Excussis inde tunicis, iterum iisdem armamentis nudata conciditur medulla.^a Ita fiunt alicæ tria genera:^t minimum, ac secundarium: grandissimum vero aphærema^u appellant. Nondum habent candorem suum quo præcellunt: jam tamen Alexandrinæ præferuntur. Postea (mirum dictu) admiscetur creta, quæ transit in corpus,^v coloremque, et teneritatem affert. Invenitur hæc inter Puteolos et Neapolim, in colle Leucogæo^w appellato. Extatque Divi Augusti decretum, quo annua vicena^{10x} millia Neapolitanis pro eo numerari jussit e fisco suo, coloniam deducens Capuam. Adjecitque causam afferendi,¹¹ quoniam negassent Campani alicam confici sine eo metallo^y posse. In eodem reperitur et sulfur:

.....

nov. circumcampanus. Mox, Vet. Dalec. *Leboria*: et sic paulo post.—9 Ita eodd. Hardnini et Chiff. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *nam lapidis duritia congeritur* Gronov. et edd. vett. Mox, Vet. Dalec. *Nobilior*, sub. 'alica.'—10 Cod. Dalec. et Vet. ejusdem, *anno ad vicena*; Chiff. *annua ducena*.—11 Margo edd. Dalec. et Gronov. *offerendi*; alii *præbendi*.—12 'Ita

NOTÆ

grana conterat: quæ nunc satis est ita contendi, ut suis tunicis seu folliculis spolientur, solaque medulla supersit, detritis utriculis.

^r *Primori*] In extrema pili ferrei parte.

^a *Conciditur medulla*] Non conteritur, ut farina, ad lævorem usque: sed in particulas quaternas quinasve grana singula franguntur. *Concasser*.

^t *Ita . . . tria genera*] Infra, quod in farinario primum cribro remansit, grandissimum est: quod arctiore deinde cernitur, secundarium vocatur: quod angustissimo, cribrarium ac minimum. Nunc vero grandissimum alicæ genus appellatur, quod leviter tusum est, cui excussæ modo sunt tunice: secundariam, medulla ipsa in crassiores concisa partes: minimum,

in tenuiores.

^u *Aphærema*] *Ἀφαίρεμα*, forte a cortice seu tunicis zæe ablatis.

^v *Transit in corpus*] Nempe in corpus et naturam alicæ, cui colorem et teneritatem affert. Sic in fine hujus sectionis, candorem alicæ conferre lactis incocti mixtura vice cretæ dicitur.

^w *Leucogæo*] A terræ seu cretæ albedine id ei colli nomen. Hodie *la Lamera*. Vide Camill. Pellegr. in Campan. Felice, p. 245. et 266.

^x *Annua vicena*] In Mss. *annoducena*. Forte *annua ducena*.

^y *Sine eo metallo*] Quicquid e terræ visceribus effoditur, id metallum dicitur. Multa affert exempla Rosvæyds noster, in Notis ad Paulinum, p. 869.

emicantque fontes Araxi¹² oculorum claritati, et vulnerum medicinae, dentiumque firmitati.

Alica adulterina^a fit maxime quidem e zea, quæ in Africa degenerat. Latiores ejus spicae, nigrioresque, et brevi stipula.¹³ Pisunt cum arena, et sic quoque difficulter deterunt utriculos, fitque dimidia^b nudi¹⁴ mensura. Posteaque gypsi^c pars quarta inspargitur, atque ut cohæsit,^d farinario cribro succernunt. Quæ in eo remansit, exceptitia appellatur, et grandissima est. Rursus quæ transit,¹⁵ arc-tiore cernitur, et secundaria vocatur. Item cribraria, quæ simili modo in tertio remansit cribro angustissimo, et tan-tum arenas^e transmittente. Alia ratio ubique adulterandi. Ex tritico candidissima et grandissima eligunt grana, ac se-micocta in ollis, postea arefaciunt Sole ad initium,¹⁶ rur-susque leviter aspersa molis frangunt. Ex zea pulchrius, quam ex tritico, fit graneum,¹⁷ quamvis id alicæ^h vitium sit. Candorem autem ei pro creta lactis incocti mixtura confert.

XXX. (XII.) Sequitur natura leguminum inter quæ max-
imus honos fabæ: ¹ quippe ex qua tentatus sit etiam pa-

codd. Regg. et Editio princeps. Tota hæc Campaniæ pars scatet fontibus medicatis.' Brotier. Ita quoque Turneb. et Chiffi. Oraxi Gronov. et vulgg. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—13 Dalec. *brevis stipula*. Idem mox, *Pisunt*.—14 'Vet. *modii*; alii, *nudæ*, sub. 'alicæ.' Alii nudi grani intelligunt.' Dalec.—15 Dalec. *transiit*.—16 Vet. Dalec. *ad indicium*; Chiffi. *ad initum*.—17 Codd. Dalec. et Vet. ejusdem, *fit granatum*; Turneb.

NOTÆ

^a *Fontes Araxi* [*Oraxi*] Mss. *Araxi*.

^a *Alica adulterina*] Prorsus hunc alicæ conficiendæ modum Geopon. auctor expressit, III. 7. pag. 90. tit. *Χάρδρον πολῆναις*.

^b *Fitque dimidia*] Nudati tunicis suis grani mensura dimidio minor est, quam erat cicumvestiti.

^c *Gypsi*] Tennissime cribrati. Geopon. auctor, loc. cit.

^d *Ut cohæsit*] Ubi cum farina probe permixta est, et in unum veluti corpus coit.

^e *Et tantum arenas*] Admixtas scilicet, ut dictum est prius, 'Pisunt cum arena,' &c.

^f *Ad initium*] Mss. Reg. Colb. Chiffi. *ad initum*. Forte, *ad motum*.

^g *Fit graneum* [*granum*] Vel potius *graneum*, quod pultis vel ptisanæ genus e tritico fuisse videtur. Vide Notas et Emend. num. 11.

^h *Quamvis id alicæ*] Quamvis hæc sit alica inferioris notæ, minusque nutriat.

ⁱ *Fabæ*] Quæ faba veterum fuerit,

nis. Lomentum^j appellatur farina ea, aggravaturque pondus^k illa, et omni legumine. Jam vero^l et pabulo^l venalis fabæ multiplex usus omnium quadrupedum generi, præcipue homini. Frumento^m etiam miscetur apud ple-
rasque gentes, et maxime panicoⁿ solida, ac delicatius^o fracta. Quin et prisco ritu fabata^p suæ religionis Diis in sacro est, prævalens pulmentari cibo,^q et hebetare^r sensus

fit trugum; Gronov. et vulgg. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *fit granum*. Tacite Brotier, *fit graneum*.

CAP. XXX. 1 Dalec. *farina ejus* (sic et Chiff.) *aggravaturque tritici pondus*. Mox, pro *et omni*, quod servant codd. Harduini, Turneb. et Chiff. cum edd. recentt. *ex omni* exhibent edd. vett. et Gronov.—2 *Jumentorum* Dalec. Mox, *venalis. Fabæ, &c.* Gronov. et al. ante Harduin.—3 Dalec. *aut delicatius*.—4 ‘Ita bene codd. Regg. 1. 2.’ Brotier. Ita quoque Turneb. et Chiff. De pulte fabata vide Festum v. ‘Refriva.’ *fabacia* Gronov. et al. vett. item Har-

NOTÆ

haud ita est proclive statuere. Palam enim est non esse eam quam eo nomine vulgus indigitat, *Fève*: cui faseli nomen accommodari verius censeat Dodonæus, Pempt. iv. lib. ii. c. 505. Certe Græcorum *κράμνον*, Latinorumque fabam, et rotundam esse, et exiguae molis, ex variis antiquorum testimoniis perspicuum est: quædos utraque a faba nostra vulgari abest.

^j *Lomentum*] Farina fabacea *ἐρέμυμον ἄλευρον, κράμνον, et ἄλευρον*.

^k *Aggravaturque pondus*] Frumenti, vel panici, cui immiscetur in panificio.

^l *Jam vero et pabulo*] Pellicerius conjiciebat in notis sinceriores forte lectionem fore, *Jam vero et pabulo venalium, fabæ multiplex usus, &c.* Nos vix assentimur.

^m *Frumento*] Quem morem hodieque Allobroges tenent, ut fiat solidior panis.

ⁿ *Et maxime panico*] Vide quæ diximus c. 25.

^o *Delicatius*] Levius, molliusque

fracta, nec in tennem omnino farinam.

^p *Fabata* [*fabacia*] A jactandis fabis deducta vox, ut suspicari quidem licet, ex eo Varronis loco de Vita Populi Rom. apud Nonium, i. 2. ‘Quibus temporibus,’ inquit, ‘in sacris fabam jactant noctu, ac dicunt se Lemures domo extra januam jacere.’ *Fabacia* pulte Carnæ Deæ, Jani uxori, sacrificari solitum, Kalendis Juniiis, quas Fabarias appellabant, auctor est Macrobius Saturn. i. 12. p. 248. hunc ritum instituentem Tarquinio post exactos reges. In Mss. Reg. Cōlb. Th. non *fabacia* sed *fabata* legitur: et Græci recentiores fabas coctas hodieque *φάβαν* vocant: et pultem fabatam Festus appellat, verbo *Refriva*. Apicius tamen, v. 6. *Fabacias* virides, *fabacias* frictas, *fabacias* Baianas in obsonium parandi modum edocet.

^q *Pulmentari cibo*] Pulmentarii vice. Vide quæ diximus c. 19.

^r *Et hebetare*] Didymus in Geopon. ii. 33. p. 69. Οἱ δὲ φυσικοὶ φασὶ τοὺς

existimata, insomnia quoque facere. Ob hæc Pythagoricæ⁵ sententiæ⁵ damnata: ut alii tradidere, quoniam mortuorum animæ sint in ea. Qua de causa parentando⁴ utique assumitur. Varro et ob hæc flaminem⁶ ea non vesci tradit, et quoniam in flore ejus literæ lugubres reperiuntur. In eadem peculiaris religio: namque fabam utique e frugibus referre mos est auspicii causa, quæ ideo referiva⁶ appellatur. Et auctionibus adhibere⁷ eam lucrosam pu-

dnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ita quoque Chiff. *Pythagorica sententia* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—6 Ita codd. Harduini, et edd. recentt. *referina* codd. Dalec. Turneb. et Chiff. *refriva* Scalig. *refrina* Gronov. et al. vett.—7 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *adhiberi* Gronov. et

NOTÆ

κνύμους ἀμβλύνειν τὰς καρδίας τῶν ἐσθιόντων αὐτούς· διὸ καὶ ἐμποδίζειν τὰς εὐθυνοειρίας νομίζονται, εἰσὶ γὰρ πνευματώδεις.

* *Ob hæc Pythagoricæ*] Pythagorici hujusce placiti quæ sententia sit, fuscè disputatur a Gellio iv. 11. pag. 296. Facit cum Plinio Apollonius Hist. Comm. c. 46. et Tullius de Divin. 1. 62. 'Jubet Plato,' inquit, 'sic ad somnum proficisci corporibus affectis, ut nihil sit quod errorem animis perturbationemque afferat. Ex quo Pythagoreis interdictum putatur, ne faba vescerentur, quod habet inflationem magnam is cibus, tranquillitatem mentis quærentibus contrariam.' Et ii. 119. 'Faba quidem Pythagorici ntique abstinere: quasi vero eo cibo mens, non venter infletur.' Trahit alio eam Pythagoræ sententiam Plutarchus de Educ. Pueris, pag. 12. rursumque in Quæst. Rom. p. 286.

* *Parentando*] Parentalibus sacrificiis fabas adhiberi solitas, Festus affirmat. Parentalia autem epulæ erant in parentum aut propinquorum

funeribus datæ.

* *Flaminem*] Gellius x. 15. p. 530. ex Fabii Pictoris Annalibus: 'Fabam neque tangere Diali mos est, neque nominare.' Quæ verba Festus transcribens, etiam causas adjicit: 'quod ea putatur ad mortuos pertinere: nam et lemuralibus jacitur larvis, et parentalibus adhibetur sacrificiis, et in flore ejus literæ apparere videntur.' Vide Erasm. Chil. 1. Cent. 1. p. 15. Adag. 'A fabis abstineto.' Adde auctorem Geopon. 11. 33. pag. 70.

* *Quæ ideo referiva*] Ita Mss. Reg. Colb. Th. non *refrina*. Festus: 'Refrina, (vel *referiva* potius) faba dicitur, ut ait Cincius, quæ ad sacrificium referri solet domum ex segete auspicii causa, quasi revocet fruges. Ælius dubitat an ea sit, quæ prolata in segetem domum referatur, an quæ refrigeratur, quod est torreatur. Sed opinionem Cincii adjuvat, quod in sacrificiis publicis, cum puls fabata Diis datur, nominatur refriva.' Cincio Plinius astipulatur.

tant.* Sola certe^v frugum etiam exesa repletur crescente Luna. Aqua marina,^z aliave salsa non percoquitur.

Seritur ante^y Vergiliarum occasum leguminum prima, ut antecedit hyemem.⁷ Virgilius⁸ eam per ver seri jubet, Circumpadanæ Italiæ ritu. Sed major pars malunt⁸ fabalia^a maturæ sationis, quam trimestrem fructum. Ejus namque siliquæ caulesque gratissimo sunt pabulo pecori. Aquas in flore^b maxime concupiscit: cum vero defloruit, exiguas desiderat. Solum, in quo^c sata est, lætificat stercoreis vice. Ideo circa^d Macedoniam, Thessaliamque, cum florere coepit,⁹ vertunt arva.

Nascitur et sua sponte plerisque in locis, sicut septem-

* Et in venditionibus publicis, si faba simul proponeretur vcnalis, lucrum ex ea re, et ex eo omine, maximum futurum putabant.

vulg.—8 Vet. Dalec. *manult*. Mox, Dalec. *fructum*. Ejus utique siliqua caulesque; Gronov. et vulgg. *fructum ejus*. Nam siliquæ caulesque. Deinde, cod. Dalec. *gratissimi sunt pabuli*.—9 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Har-

NOTÆ

* Sola certe] Didymus loc. cit. *ἡσὶ δὲ τὸν κύμαον ἐκβρωθέντα ἀναπληροῦσθαι πάλιν τῆς σελήνης ἀξουμένης*.

^z Aqua marina] Didymus loc. cit. Et pisa nos observavimus puteana etiam aqua vix, fluviatili haud ægre coqui.

^y Seritur ante] De Vergiliarum occasu, c. 59. Pallad. l. xii. in Novembri, tit. i. p. 161. 'In principio Novembris fabam spargimus,' &c.

⁸ Virgilius] Libro Georg. i. 215. 'Vere fabis satio.' Extremo mense Junio fabam seri eodem die metique, visum a se Seneca prodit Epist. 87.

^a Fabalia] Siliquas fabales, seu grandiores culmos, ex quibus siliquæ pendent. Desumta hæc a Columella, ii. 10. de faba: 'Post brumam parum recte seritur: pessime vere: quamvis sit etiam trimestris faba, quæ mense Februario seratur:....

sed exiguas paleas, nec multam siliquam facit. Veteres itaque rusticos plerumque dicentes audio, malle se matura fabalia, quam fructum trimestrem.'

^b Aquas in flore] Theophr. Hist. viii. 6.

^c Solum, in quo] Theophr. Hist. viii. 9. Columella ii. 10. p. 57. 'Sunt etiam qui putent in arvis hanc eandem vice stercoreis fungi: quod sic ego interpretor, ut existimem non sationibus ejus pinguescere humum, sed minus hanc quam cetera semina vim terræ consumere. Nam certum habeo frumentis utiliore agrum esse, qui nihil, quam qui istam siliquam proximo anno tulerit.' Vide etiam Palladium in Novemb. tit. i. pag. 161.

^d Ideo circa] Theophr. loc. cit.

trionalia oceani insulis, quas ob id nostri Fabarias^c appellant: item in Mauretania sylvestris passim, sed prædura, et quæ percoqui non possit.

Nascitur in Ægypto^f spinoso caule:^g qua de causa crocodili oculis timentes refugiunt. Longitudo^h scapo quatuor cubitorum est, amplissima crassitudo:ⁱ nec genicula^j habet, molli calamo: simile caput^k papaveri,¹⁰ colore roseo: in eo fabæ non supra tricenas:^l folia ampla: fructus ipse amarus et odore:¹¹ sed radix^m perquam lauta incolarum cibis, cruda, et omnino decocta, arundinum radicibus similis.¹² Nascitur et inⁿ Syria, Ciliciaque, et in Torone Chalcidis lacu.

XXXI. Ex leguminibus autem Novembri^o seruntur lens, et in Græcia pisum.¹ Lens amat^p solum tenue magis,

dain. et recentt. incipit Gronov. et vulgg.—10 Turneb. ampl. crassitudo digiti, in genicula abessent, molli calamo similis. Caput papaveris; Chiff. ampl. crassitudo integenicula abesset molli calamo similis. Cap. &c.—11 Dalec. et inodorus. Mox, perquam lata Turneb.—12 Margo edd. Dalec. et Gronov. arundinis radice crassissima crassior, e Theophr.

CAP. XXXI. 1 Ex leg. aut. vomere ser. lens et pisum al. ap. Dalec. Ex leg.

NOTÆ

^c Fabarias] De his dictum est iv. 17.

^f Nascitur in Ægypto] Hæc a Theophr. Hist. iv. 10. quæ transcripsit etiam Athenæus lib. iii. pag. 72. A solo in quo provenit, faba Ægyptia vocitatur: sed colocasiam esse cave credas.

^g Spinoso caule] Theophr. loc. cit. non caule spinoso dixit, sed radice spinosa. Ἰσχυρὰ γὰρ ἡ ῥίζα, καὶ οὐ πόρρω τῆς τῶν καλάμων, πλὴν ἐπακαθίζουσα· καὶ κροκόδειλος φεύγει, μὴ προσκόψῃ τῷ ὀφθαλμῷ, τῷ μὴ ὀξὺν καθορᾶν. Legisse Plinius videtur, vel in Theophrasti codicibus, vel apud scriptores alios, καυλὸς δ' ἐπακαθίζων.

^h Longitudo] Theophr. loc. cit.

ⁱ Crassitudo] Digitalis, πάχος δὲ δακτυλίου. Theophr.

^j Nec genicula] Non habet genicula, sed calamus mollem: ὁμοίος δὲ καλάμῳ μαλακῷ ἀγονάτῳ. Theophr.

^k Simile caput] Flos scilicet. τὸ δὲ ἄνθος διπλάσιον ἢ μήκυνος· χρώμα δὲ ὁμοίον ῥόδῳ κατακορῆς. Theophr.

^l Non supra tricenas] Πλήθος δὲ οἱ πλεῖστοι τριάκοντα.

^m Sed radix] Theophr. loc. cit. et Athen.

ⁿ Nascitur et in] Theophr. et Athen. loc. cit.

^o Autem Novembri] Vide Notas et Emend. num. 12.

^p Lens amat] Ita Colum. ii. 10. p. 59. 'Lentem sementi media, crescente Luna usque in duodecimam, solo tenui et resoluta, vel pingui et sicco maxime loco seri convenit: nam in flore facile luxuria et humore cor-

quam pingue, coelum utique siccum. Duo genera ejus in Ægypto: ² ^q alterum rotundius nigriusque, alterum sua figura.^r Unde vario usu translatus est in lenticulas^r nomen. Invenio apud auctorem, æquanimitem^r fieri vescentibus ea. Pisum^u in apricis seri debet, frigorū impatientissimum. Ideo in Italia, et in austeriore coelo, non nisi verno tempore, terra facili ac soluta.

XXXII. Ciceris natura est gigni cum salsilagine: ^a ideo solum^b urit. Nec nisi^c madefactum pridie, seri debet. Differentiæ^d plures, magnitudine, figura, colore, sapore. Est enim arietino capiti simile, unde ita appellant,^e album^r

Novembr. ser. &c. Turneb. Ex leg. autumnō vere ser. &c. Chiff. Ex l. a. Novembri s. lens in Græcia et pisum Vet. Dalec.—2 Cod. Dalec. ejus Ægypto, omissa præpositione.

CAP. XXXII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Biont. et Franz. *appellatur: est et album* Vet. Dalec. *appellatur album* edd. vett. et Gronov. Mox, Dalec. *Est et orobinum, quod al. Ven. vocant, et candi-*

NOTÆ

rumpitur.' Nostris, *Lentille*. Pingitur a Dodon. p. 517.

^q *In Ægypto*] De ea lente Virgilius Georg. i. 228. 'Nec Pelusiacæ curam aspernabere lentis.' Et Martialis XIII. 9. 'Accipe Niliscam, Pelusia munera, lentem.'

^r *Sua figura*] Qualis est lenti vulgari.

^a *In lenticulas*] Maculas in facie, quas et lentigines vocant: Græci φακίας: ut lentem ipsam, cujus a similitudine deductum lenticulæ nomen, φακόν.

^c *Æquanimitem*] Auctor Geopon. II. 35. p. 71. 'Ἡ δὲ Αἰγυπτία φακὴ εὐθυμίας παρέχει τοῖς ἐσθίουσι. *Ægyptia lens in cibo sumpta lætitiā affert vescentibus ea.* Lenticulam videri volunt sic appellatam, quoniam lenes, et lentos, et moderatos reddit eos, qui eam in cibos adhibent.

^u *Pisum*] Columella II. 10. p. 57. 'Similis quoque ratio est pisi: quod tamen facilem et solutam terram de-

siderat, tepidumque locum, et cœlum frequentis humoris.' Vulgo, *Pois*.

^a *Cum salsilagine*] Cum quodam liquore salis, qui ei legumini peculiaris et insitus: quem si nimii imbres abluant, legumen ipsum tabe interit, et ab erucis erosum perit, inquit Theophr. Hist. VIII. 6. 'Ἐρέβινθοι ἀποκλυσθείσης τῆς ἄλμης σφακελίζοντες, καὶ ὑπὸ καμπῶν κατεσθιόμενοι. Cicer nostris, *Pois chiche*.

^b *Ideo solum*] Colum. II. 10. pag. 60.

^c *Nec nisi*] Colum. loc. cit. Pallad. lib. IV. in Martio, tit. 4. pag. 85. et auctor Geopon. II. 34. p. 70.

^d *Differentiæ*] Theophr. Hist. VIII. 5.

^e *Unde ita appellant*] Cicer arietinum, Columellæ loc. cit. Theophr. κριοὶ ἐρέβινθοι. Athen. lib. II. p. 54. τῶν ἐρεβίνθων τινὰς καλοῦσι κρείους. Iconem arietini ciceris habet Dodonæus, p. 515.

nigrumque.^f Est et columbinum, quod alii Venerium vocant, candidum, rotundum, leve, arietino minus, quod religio pervigiliis adhibet. Est et cicercula^g minuti ciceris, inæqualis, angulosi,² veluti pisum. Dulcissimum autem id, quod ervo^h simillimum: firmissimumⁱ quod nigrum et rufum, quam quod album.

XXXIII. Siliquæ^j rotundæ ciceri, ceteris leguminum longæ, et ad figuram seminis latæ: piso cylindratae:^k faseolorum^l cum ipsis manduntur granis. Serere eos qua velis terra licet ab Idibus Octobris in Kalendas Novembres. Legumina, cum maturescere cœperunt,² rapienda sunt, quoniam cito exsiliunt, latentque cum decidere, sicut et lupinum: quanquam prius^m de rapis dixisse conveniat.³

dum. Pro vocant, Chiff. habet appellant.—2 Cod. Dalec. inæquales angulos habent.

CAP. XXXIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. cylindrata Gronov. et al. vett. Mox, cum ipsis manducant Dalec. cum ipsis mandunt Chiff.—2 Ita codd. Hardnini et Chiff. cum edd. recentt. cœperint Gronov. et al. vett.—3 'Lego: lupinum. Ad alia transeamus, quanquam prius de rapis,' &c. Dalec.

NOTÆ

[^f *Album, nigrumque*] In his regionibus non sunt arietini ciceris differentia ullæ ex colore: est enim omne ex purpura subnigrum. Neque vero Theophrasti verba ista, quæ habuisse ob oculos Plinius videri forsitan possit, in arietino genere nigrum candidumque esse persuadent: Οἱ δὲ ἐρέβυθοι καὶ . . . ταῖς χρώμασι, καὶ ταῖς μορφαῖς διαφέρουσιν οἷον κριοί, ὀροβιαῖοι . . . ἐπὶ πᾶσι δὲ τὰ λευκὰ γλυκύτερα. Nam ἐπὶ πᾶσι non in omni genere ciceris album reperiri significat, sed in omni leguminum genere, ut in ciceris, lente, aliisque, album nigro antecellere.

[^g *Est et cicercula*] Diosc. II. 126. ἐρέβυθος ὁ ἡμερος, cicer sativum, ut dicemus XXI. 72. Colum. II. 10. p. 60.

[^h *Cicercula, quæ piso est similis.*]

[ⁱ *Quod ervo*] Unde ὀροβιαῖος ἐρέβυ-

θος a Theophr. appellatur, ab ervi similitudine, quod Græci ὀροβον vocant.

[^j *Firmissimum*] Theophr. Hist. VIII. 6.

[^k *Siliquæ, &c.*] Theophr. totidem verbis Hist. VIII. 5. Καὶ οἱ καλούμενοι λοβοὶ σχεδὸν ἀκόλουθοι τοῖς σπέρμασιν εἰσιν, κ. τ. λ.

[^l *Cylindrata*] Theophr. κυλινδράδεις, ad similitudinem cylindri.

[^m *Faseolorum*] Subintellige, *siliquæ*. Faseolos porro eos intellige, de quibus egimus XVI. 92. vulgo *Fève-roles*. Dioscoridi II. 176. σμίλαξ κηπαῖα est: cuius siliquam cum semine, asparagi modo elixam, oleris instar edi pariter prodidit. Græci scriptores alii δολίχους et φασιόλους vocant. Virgilius, vilem faseolum, uti ex Plinio liquet, faseolos appellante

XXXIV. (XIII.) In transcurso ea attigere nostri, paulo diligentius Græci, et ipsi tamen inter hortensia : si justus ordo fiat, a frumento protinus aut certe faba dicendis, quando alii^a usus præstantior ab his non est.¹ Ante omnia^o namque cunctis animalibus nascuntur, nec in novissimis satiant ruris alitum quoque genera, magisque si decoquantur aqua. Quadrupedes et fronde eorum gaudent. Et homini non minor rapaciorum^p suis² horis gratia, quam cymarum : flavidorum³ quoque, et in horreis enecatorum, vel major quam virentium. Ipsa vero durant et in sua terra servata : et postea passa,^r pæne ad alium proven- tum,⁴ famemque sentiri prohibent. A vino, atque messe, tertius hic Transpadanis fructus. Terram non morose eli- git, pæne ubi nihil aliud seri possit. Nebulis, et pruinis, ac frigore ultro⁴ aluntur, amplitudine^t admirabili. Vidi

^a *Usque ad aliam messem.*

.....

CAP. XXXIV. 1 Chiff. *quando alius us. præst. his non est*; Dalec. *dicenda, quando aliis usus præst. quam his, &c.* alii ap. Dalec. *quando aliorum us. præst. quam horum, &c.*—2 Chiff. *minor est raparum suis.*—3 Ita codd. Harduini, Turneb. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. 'Non admodum opportune.' Dalec. *flaccidorum* Gronov. et vulgg.—4 Vox *ultro* non legitur in cod.

NOTÆ

libri hujus c. 56. quos poëta faselos vocat.

^a *Quanquam prius*] Quam de lupino dicamus.

^o *Quando alii*] Cum aliud nullum sit legumen præstantioris usus, quam rapa : de iis statim post frumentum fabamque instituenda videbatur oratio. Rapum Græcis γογγυλῖς et γογγύλη, nostris *unc Rare*.

^o *Ante omnia*] Colum. II. 10. 'Boves pascunt,' inquit, 'præcipue in Gallia,' &c.

^p *Rapaciorum*] Rapacia, sive rapicia, cauliculi sunt teneri raporum, qui decocti annuntur in cibis : sicuti cymæ ipso teste Plinio XIX. 41. sunt brassicæ caulium teneriores pariter,

delicatioresque canliculi. De rapaciis Capito c. 35. 'Rapinam et caules rapicii unde fiant, et raphanum in loco stercoreato bene, aut in loco crasso serito.'

^q *Flavidorum*] Ita Mss. omnes : non *flaccidorum*. Vide quæ de voce *flavescere*, quæ Plinio familiaris est, congressimus XV. 36.

^r *Postea passa*] Sub dio siccata.

^t *Ac frigore ultro*] Martialis XIII. 16. 'Hæc tibi brumali gaudentia frigore rapa Quæ damus, in cælo Romulus esse solet.' Adde Nicandrum in Georg. lib. II. cujus carmen recitat Athen. lib. XIV. p. 133.

^t *Amplitudine*] Quoniam incrementum omne, non in folia, sed in radi-

XL.^a libras excedentia. In cibis quidem nostris pluribus modis commendantur: durantque ad alia, sinapis^v acrimonia domita, etiam coloribus picta, præter suum, sex aliis, purpureo quoque: neque aliud in cibis tingui decet.

Genera eorum^v Græci duo prima fecere, masculum, foemininumque, et ea serendi modo ex eodem semine: densiore enim^x satu mascullescere, item in terra difficili. Semen^y præstantius, quo subtilius. Species vero omnium tres. Aut enim in^z latitudinem fundi, aut in rotunditatem globari.⁵ Tertiam speciem^a sylvestrem appellavere, in longitudinem radice procurrente, raphani similitudine, et folio anguloso scabroque, succo acri: qui circa messem^b exceptus oculos purget, medeaturque⁶ caligini, admixto lacte mulierum. Frigore^c dulciora fieri existimantur et grandiora: tepore^d in folia exeunt. Palma in Nursino^e

Dalec. et Vet. ejusdem.—5 Vet. Dalec. funditur, aut in r. globatur.—6 Cod. Dalec. purgat, medeturque.

NOTÆ

cem vertitur, ut ait Theophr. Hist. VII. 4.

^v Vidi XL.] Matthiolus in Diosc. II. 104. vidisse se innumera scribit, quæ xxx. libras penderent, et quibusdam locis centenas: magno certe naturæ miraculo, e tam exiguo semine, tribus fere mensibus tantas radices gigni.

^v Sinapis] Ita Nicander in Georg. loc. cit.

^v Genera eorum] Ex Theophr. loc. cit. a quo et Athenæus accepit, IX. 200.

^x Densiore enim] Theophr. totidem verbis: Γίνεσθαι δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος ἄμφω πρὸς δὲ τὸ ἀποθελύνεσθαι, πηγνύναι δὲ μανὰς. ἴδαν γὰρ πυκνὰς, πάσας ἀπαρβενούσθαι, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον, καὶ ἐν γῇ μοχθηρᾷ σπαρῶσι.

^y Semen] Theophr. Βέλτιον λεπτόν.

^z Aut enim in] Hanc speciem Ni-

cander prætermisit: duas reliquas expressit eo carmine, quod Athenæus recitat loc. cit. Γογγυλίδος διόσῃ γὰρ ἰδ' ἐκ βαφάνοιο γενέθλη, Μακρὴ τε, στιφρὴ τε φαίνεται ἐν πρασιῇσι, κ. τ. λ. Tria hæc raporum genera depicta vide apud Dalec. Hist. v. p. 640. Orbiculatum Galli vocant, *Naveau rond*.

^a Tertiam speciem] Theophr. Hist. VII. 6.

^b Qui circa messem] Et hanc vim lactucæ sylvestris folio Theophrastus attribuit, loc. cit. Plinius ex aliis auctoribus, et raporum succo, qui e caule exciso excipitur.

^c Frigore] Nicander Georg. II. apud Athen. Theophr. Hist. VII. 4. et Martialis, allato paulo ante epigrammate.

^d Tepore] Austrino tempore incrementum omne et succus abit in fo-

agro nascentibus. Taxatio in libras sestertii singuli, et in penuria bini.^f Proxima in Algido^g natis.

XXXV. Napi vero^h Amiternini, quorum eadem fere natura, gaudent æque frigidis. Seruntur et ante Kalendas Martias, in jugero sextariiⁱ quatuor. Diligentiores quinto sulco^j napum seri jubent, rapa quarto, utrumque^k sterco-rato. Rapa lætiora fieri,² si cum palea seminentur. Serere nudum volunt, precantem sibi et vicinis serere se. Satus utrique generi justus, inter duorum numinum dies festos, Neptuni atque Vulcani.^k Feruntque subtili observatione, quota Luna præcedente³ hyeme nix prima ceciderit,^a si totidem luminum die⁴ intra prædictum temporis spatium serantur, mire provenire. Seruntur et vere in calidis atque humidis.

^a Si tot diebus post Neptuni festum serantur, quota Luna fuerat præcedente hyeme, cum nix prima cecidit.

~~~~~

CAP. XXIV. 1 Vet. Dalec. utroque.—2 Vet. Dalec. sunt.—3 Pintian. procedente.—4 Vet. Dalec. luminis diebus.

NOTÆ

lia, non in radicem. Theophr. loc. cit.

^e Palma in Nursino] Columella in Hortulo: 'Quin et Tardipedi sacris jam rite solutis, Nube nova seritur, cœli pendentibus undis, Gongylis illustri mittit quam Nursia campo, Quæque Amiterninis defertur bunias arvis.'

^f In penuria bini] Bini sestertii, monetæ nostræ asses sunt quaterni. Mille aureis rapum emisse a Conone rustico Ludovicum XI. Regem Galliarum, ferunt.

^g In Algido] Mons est in agro Tusculano, conjunctus Albano monti ab urbe Roma xv. mill. pass. quem ab algendo dictum Grammatici volunt. Vide Strab. v. p. 237.

^h Napi vero] Martialis XIII. 20. cujus lemma, 'Napi:' 'Hos Amiternus ager felicibus educat hortis: Nursinas

poteris parcius esse pilas.' Nursinæ pilæ rapa sunt in rotunditatem globata, de quibus dictum est proximo cap. Napus Græcis, et Columellæ paulo ante laudato, *βουβίς*: nostris, *na Naret*. Pingitur a Dodon. p. 663. Ut olim porro Nursinis, sic modo Sabaudis rapis, Lemovicisque, palma tribuitur.

ⁱ In jugero sextarii] Colum. II. 10. p. 61.

^j Quinto sulco] Terram ante quinques arandam, quam napus seratur. Vide infra c. 49. 'Quarto seri sulco,' &c.

^k Neptuni atque Vulcani] In Calendario rustico, apud Gruter. pag. 139. Augusto mensi Neptunalia: Vulcanalia Septembri dicantur. Et p. 133. Vulcanalia decimo Kalend. Septemb. Neptunalia decimo Kalend. Aug.

XXXVI. (XIV.) Lupino¹ est usus proximus,^m cum sit homini, et quadrupedum generi ungulas¹ habenti, communis. Remedium ejus,ⁿ ne metentes fugiat exsiliendo, ut ab imbre tollatur. Nec ullius, quæ seruntur,² natura assensu terræ^o mirabilior est.¹ Primum omnium^p cum Sole quotidie circumagitur, horasque agricolis etiam nubilo demonstrat. Ter præterea^q floret: terram amat, terraque operiri^r non vult. Et unum hoc seritur non arato.^s Quærit^t maxime sabulosa,³ et sicca, atque etiam arenosa. Coli^u utique non vult. Tellurem^v adeo amat, ut quamvis frutecoso solo conjectum⁴ inter folia vepresque, ad terram tamen radice perveniat. Pinguescere hoc satu arva vineasque diximus.^w Itaque adeo^x non eget fimo, ut optimo vi-

^b Nec ullius eorum quæ seruntur natura, terra ei admodum favente, mirabilior est.

CAP. XXXVI. 1 Dalec. fissas ungulas.—2 Dalec. quod seritur.—3 Turneb. non arata, si fuerit maxime sabulosa.—4 Cod. Dalec. solo coactum; Turneb.

NOTÆ

¹ *Lupino*] Nostri *Lupin*, Græci θερμὸν ἡμερον vocant.

^m *Usus proximus*] Post rapa, quæ cunctis pariter animalibus nasci diximus c. 34. 'Boves enim lupinum,' inquit Colum. II. 10. p. 56. 'per hyemem coctum maceratumque probe alit: famem quoque, si sterilitas annonæ incessit hominibus, commode propulsat.' Qui promiscuus hoc loco quam proximus legi malunt, et a Mss. fide et a Plinii mente desciant.

ⁿ *Remedium ejus*] Lupinum, inquit Theophr. Hist. VIII. 10. non prius metunt, quam imber incesserit: quoniam alioqui inter metendum e vaginulis exsiliret, atque ita periret semen. Sic etiam auctor Geopon. II. 37. p. 72. Post dies ferventes, ære madefacto, mane demeti oportere scribit Theophr. de Causis IV. 14. p. 318.

^o *Assensu terræ*] Mss. *adsensu terræque*.

^p *Primum omnium*] Hæc totidem verbis Geopon. auctor, ex Apuleio, loc. cit.

^q *Ter præterea*] Geopon. loc. cit.

^r *Terraque operiri*] Theophr. Hist. VIII. 11. Καὶ τὸ δλον δὲ οὐκ ἐθέλει θερμὸς καλύπτεσθαι τῇ γῇ διὸ καὶ οὐχ ὑπαροῦντες σπείρουσι. Vide et ejusdem scriptoris Hist. I. 12.

^s *Non arato*] Subintellige, solo. Sic etiam Geopon. auctor, loc. cit. Colum. II. 10. 'Crudis novalibus licet ingeras: et qualitercumque obruas, sustinet coloni negligentiam.'

^t *Quærit*] Hoc iterum inculcat c. 46. post Theophr. Hist. VIII. 11.

^u *Coli*] Theophr. et Geopon. auctor, locis citatis.

^v *Tellurem*] Theophr. loc. cit.

^w *Vineasque diximus*] Lib. XVII. 6. et 7. Colum. II. 10. de lupino: 'Maxime ex iis quæ seruntur, juvat agrum. Nam vineis jam emaciatis, et arvis, optimum stercus præbet,' &c.

cem repræsentet. Nihilque aliud nullo impendio constat, ut quod ne serendi quidem gratia opus sit afferre. Protinus seritur ex arvo :³ ac ne spargi quidem postulat decidens sponte. Primumque omnium⁴ seritur, novissimum tollitur : utrumque Septembri⁵ fore mense : quia si non antecessit hyemem, frigoribus obnoxium est. Impune præterea jacet, vel derelictum etiam, si non protinus secuti obruant imbres, ab omnibus animalibus amaritudine sua⁶ tutum. Plerumque tamen levi sulco integunt. Ex densiore⁷ terra rubricam maxime amat. Ad hanc alendam post tertium florem verti debet, in sabulo post secundum. Cretosa tantum, limosaque odit, et in iis non provenit. Maceratum⁸ calida aqua homini quoque in cibo est. Nam bovem unum⁹ modii singuli satiant, validumque præstant : quando etiam¹⁰ impositum puerorum ventribus,¹¹ pro reme-

loco jectum.—⁵ Dalec. quinctiam ; vel, atque etiam.

NOTÆ

² *Itaque adeo*] Auctor Geopon. loc. cit.

³ *Ex arvo*] Unde metitur. Ita Mss. omnes, librique editi : non *ex area*, uti reponere nititur Pintianus, contra scriptoris sententiam : etsi emendationi suffragari Columella videtur, II. 10. p. 66. 'Spargitur,' inquit, 'statim ex area. Atque id solum omnium leguminum non desiderat requiem in horreo, sive Septembri mense,' &c.

⁴ *Primumque omnium*] Theophr. Hist. VIII. 1.

⁵ *Septembri*] Columella loc. cit. 'Sive Septembri mense ante æquinotium, seu protinus a Kalendis Octobris erndis novalibus ingeras qualitercumque obruas, sustinet coloni negligentiam. Teporem tamen autumnus desiderat, ut celeriter confirmetur. Nam si non ante hyemem convalescit, frigoribus affligitur.' Adde Geopon. loc. cit.

⁶ *Amaritudinis sua*] Theophr. Hist. VIII. 7. Auctor Geopon. loc. cit.

⁷ *Ex densiore*] Colum. II. 10. p. 57. 'Lupinum exilem amat terram, et rubricam præcipue : nam cretam reformidat, limosaque non exit agro.'

⁸ *Maceratum*] Galenus lib. VI. de Facult. Simp. Medic. p. 177. Θέρμος ἐσθίεται μὲν ἐψηθεὶς τε, καὶ πολλαῖς ἡμέραις ἐναποθέμενος ὕδατι τῆς πικρότητος. Lupinus edi potest coctus, multis ante diebus per macerationem amaro in aqua deposito. Auctor Geopon. loc. cit. farina hordei, aut frumenti admixta, panificio aptum esse prodidit. Multum alere id cibi genus, Diphilus Siphnius Medicus, apud Athen. lib. II. p. 55.

⁹ *Nam bovem unum*] Anno bovis cibario modios lupini sexaginta Cato requirit, c. 60. p. 44.

¹⁰ *Puerorum ventribus*] Marcellus Empir. c. 28. p. 199. 'Farina lupinorum decocta ex aqua, et more catu-

dio est. Condi in fumo^s maxime convenit, quoniam in humido vermiculi umbilicum ejus in sterilitatem castrant. Si depastum sit in fronde, inarari protinus solum opus est.

XXXVII. (XV.) Et vicia^b pinguescunt arva, nec ipsa agricolis operosa: uno sulcoⁱ sata, non sarritur, non stercoreatur, nec aliud quam deoccurtur.^j Sationis^k ejus tria tempora: circa occasum Arcturi,^l ut Decembri mense pascatur:^m tunc optimeⁿ seritur in semen. Æque namque fert depasta. Secunda satio mense Januario est: novissima Martio: tum ad frondem utilissima. Siccitatem^o ex omnibus, quæ seruntur, maxime amat: non aspernatur etiam

NOTÆ

plasmatis ventri imposita lumbricos vel tineas necat.' Sic etiam auctor Geopon. loc. cit. Τοὺς ἔλμυνθας ἐκβάλλουσιν. Galenus autem, non impositum modo, sed etiam ex melle potum, ei morbo mederi scribit: loc. cit. Ἀναίρει δὲ καὶ ἔλμυνθας ἐπιπλαττόμενος τε, καὶ μετὰ μέλιτος ἐκλειχόμενος, κ. τ. λ.

^s Condi in fumo] Colum. II. 10. p. 56. 'Reliquum, quod seminis superest, in tabulatum, quo fumus pervenit, optime reponis: quoniam si humor invasit, vermes gignit, qui simul atque oscilla lupinorum ederunt, reliqua pars nasci non potest.' Palladius quoque, lib. VII. in Junio, tit. 8. p. 123. Rodunt igitur vermes umbilicum (*le germe*) et sterilem reddunt.

^b Et vicia] Varro de Re Rust. I. 31. 'Vicia dicta a vinciendo, quod item capreolos habet, ut vitis, quibuscum sursum vorsum serpit, ad scapum lupini, aliumve quem, ut hæreat: id solet vincere.' Vide plura apud Voss. in Etymol. Gallis, *de la Vesce*. Pingitur a Dodon. p. 521. Arva ea pinguescere jam diximus XVII. 7.

ⁱ Uno sulco] Terra semel tantum proscissa.

^j Deoccurtur] Glebæ confringuntur, et comminuantur. Varro, loc. cit. 'Occare, id est, comminueri, ne sit gleba: quod ita occidunt, occare dicunt.' Rura nostra vulgo, *Herser*.

^k Sationis] Duo priora serendi tempora agnoscit etiam Colum. II. 11. p. 63. alterum, circa æquinoctium autumnale: Januario mense alterum, vel serins etiam.

^l Arcturi] De quo c. 74.

^m Ut Decembri ... pascatur] Ut eo mense, viciam tenera depascatur in herba molle pecus, uti cecinit Maro Georg. I. 112.

ⁿ Tunc optime] Circa Arcturi occasum.

^o Siccitatem] Colum. de Re Rust. II. 11. p. 63. 'Id genus præcipue non amat rores, cum seritur: itaque post secundam diei horam, vel tertiam, spargendum est, cum jam omnis humor Sole ventove deterius est: neque amplius projici debet, quam quod eodem die possit operiri: nam si nox incessit, quantulocumque humore prius, quam obruat, corrumpetur.'

umbrosa. Ex semine ejus, si lecta matura est, palea ceteris præfertur. Vitibus præripit succum: languescuntque, si in arbusto^p seratur.¹

XXXVIII. Nec ervi^q operosa cura est. Hoc amplius, quam vicia, runcatur:^r et ipsum medicaminis^s vim obtinens. Quippe per ervum Divum Augustum curatum, epistolis ipsius memoria extat. Sufficiunt^t singulis boum jugis modii quini sati. Martio mense^u satum, noxium esse bubus aiunt, item autumnno gravedinosum: innoxium autem fieri primo vere satum.

XXXIX. (XVI.) Et silicia,^v hoc est, fœnum Græcum, scarificatione^w seritur, non altiore quatuor digitorum sulco, quantoque pejus tractatur, tanto provenit melius. Rarum dictu,¹ esse aliquid cui prosit negligentia. Id autem quod secale, ac farrago^{2x} appellatur, occari tantum desiderat.

CAP. XXXVII. 1 Cod. Dalec. si in arbustis seratur.

CAP. XXXIX. 1 *Mirum dictu* margo edd. Dalec. et Gronov.—2 Ita codd. Hardnini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *atque farrago* Gronov. et al. ante Harduin.

NOTÆ

^p *Si in arbusto*] Si in loco serantur, ubi vites sunt arboribus applicitæ.

^q *Nec ervi*] *Ervum* Græcis ἔρπος, Gallis *Ers*, a Dodonæo ciceris sativi nomine describitur, p. 514. a Dalecampio Hist. Plant. iv. 47. p. 468.

^r *Runcatur*] Runcare segetes, est herbas e segetibus expurgare, quod Græci ὑποτίλλειν, et βοτανίζειν vocant: runcationem ipsam βοτανισμόν, ipso teste Plinio, cap. 47. *Nettoyer les blés, en arrachant les méchantes herbes.*

^s *Medicaminis*] Vide xxii. 73.

^t *Sufficiunt*] Colum. de Re Rust. ii. 11. p. 64.

^u *Martio mense*] Colum. loc. cit. 'Mensem Martium universum negant agricolæ huic legumini convenire: quod eo tempore satum perori sit noxium, et præcipue bubus, quos pa-

bulo suo cerebroso reddat.' Palladius lib. iii. in Febr. tit. 7. 'Martio ervum serendum non est, ne pastu suo pecoribus noceat, et boves reddat insanos.' Theophr. Hist. ii. 5. primo vere satum ait esse innoxium: autumnno, gravedinosum.

^v *Et silicia*] In Indice, *silicia*. Colum. ii. 11. *siliqua*. Plinio ipsi xxiv. 120. ex Mss. omnibus, *silica*. Gallis, *Senegré*, ou *Fenugrec*. Pingitur a Dodonæo, p. 526.

^w *Scarificatione*] Hoc est, proscissa leviter tellure, nec alte arata. Columella loc. cit. de fœno Græco: 'Datur opera, ut spisse terra aretur, nec tamen alte: nam si plus quatuor digitis adobrutum est, semen ejus non facile prodit: propter quod nonnulli, priusquam serant, minimis aratris proscindunt, atque ita jaciunt semina, et sarculis adobruunt.'

XL. Secale ^a Taurini sub Alpibus asiam vocant, deterri-
mum,¹ et tantum ad arcendam famem: foecunda,² sed
gracili stipula, nigritia triste, sed pondere præcipuum. Ad-
miscetur ^b huic far, ut mitiget amaritudinem ejus: et tamen
sic quoque ingratissimum ventri est. Nascitur qualicum-
que solo cum centesimo grano: ipsumque pro lætamine ^c
est.^a

XLI. Farrago ^d ex recrementis ^b farris prædensa seritur,
admixta aliquando et vicia. Eadem in Africa fit ex hor-
deo. Omnia hæc pabularia: ^c degeneransque ex legumini-
bus quæ vocatur cracca: ¹ in tantam columbis grata, ut
pastas ea negent fugitivas illius loci fieri.

XLII. Apud antiquos erat pabuli genus, quod Cato ^f oci-
num ¹ vocat, quo sistebant ² alvum bubus. Id erat e pa-
bulis, segete viridi desecta, antequam gelaret.² ^b Sura Ma-

^a Fimi loco est.

^b Purgamentis.

^c Pabulo animalium nata.

CAP. XL. 1 Vet. Dalec. *aterrimum*.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum
edd. recentt. *ad arcendam famem utile: secunda* Gronov. et al. vett. Mox, Vet.
Dalec. *sed gracili fistula*.

CAP. XLI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *arachos*, e Theophr. et Diosc.
croaca Chiff.

CAP. XLII. 1 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quo-
que Turneb. et Chiff. et hic et paulo post. Mox, pro *sistebant*, margo edd.
Dalec. et Gronov. *ciebant*, vel *citabant*, e Varrone.—2 Fulv. Ursin. super

NOTÆ

^a *Secale ac farrago*] Res sunt duæ
diversissimæ, quod Plinius evidenter
ostendit, utriusque historiam seorsim
persecutus: et de utroque diversis-
sima prodens.

^b *Secale*] Apud Gallos veteris no-
menclaturæ vestigia retinet, *le Ségle*:
ut recte Dodonæus, a quo pingitur,
p. 490. et Joan. Ruellius, alique.

^c *Admiscetur*] In panificio.

^d *Pro lætamine*] Lætamen pro fimo
dicitur, quod agros lætos, hoc est,
pingnes et nberet, facit. Usus et ea
voce Palladius, in Febrnar. tit. 20.
alique.

^e *Farrago*] De ea diximus c. 10.

Delph. et Var. Clas.

num. 1. Ex hordeo quoque canthe-
rino, sive hexasticho, fieri Columella
admonet II. 11.

^a *Cracca*] Sic Mss. omnes, tum hoc
loco, tum in Indice. Viciæ id genus
adulterinum videtur.

^f *Quod Cato*] Cap. 54. et 60. atque
alibi passim. De ocymo egimus XVII.
35.

² *Quo sistebant*] Ita libri omnes:
at Varro de Re Rust. I. 31. *quo cie-
bant*. Varronis verba retulimus XVII.
35. Forte *citabant* hic agnoscendum.
Ant, quod aliis quoque accidit, alia
vis est ei, si parcius; alia, si suma-
tur largius.

Plinius.

8 T

milius³ aliter id interpretatur, et tradit fabæ modios decem,¹ viciæ duos, tantundem erviliæ in jugero autumnō misceri et seri solitos.⁴ Melius et avena Græca,⁵ cui non cadit semen, admixta. Hoc vocitatum ocinum, boumque causa seri solitum. Varro⁶ appellatum a celeritate proveniendi, e Græco quod *ὀκίως* dicunt.⁵

XLIII. Medica¹ externa etiam Græciæ est,¹ ut a Medis advecta per bella Persarum, quæ Darius^m intulit: sed vel in primis dicenda, tanta dosⁿ ejus est: cum ex uno satu^a amplius quam tricenis annis duret. Similis est^o trifolio: caule, foliisque³ geniculata: quicquid in caule^p assurgit, folia contrahuntur. Unum de ea et cytiso volumen Amphilochnus fecit confusum.⁴ Solum, in quo^q seratur, elapi-

.....

Varr. de Re Rust. p. 45. *genaret*, aut *genicularet*, aut *siliquaret*.—3 Ita codd. Harduini, Turneb. et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *Manilius* Gronov. et vulgg.—4 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps.' *Brotier*. *ervilia autumnō miscere, et in jugerum serere solitos* Vet. Dalec. legitur et *solitos* in cod. Dalec. *ervilia* in j. a. m. et *seri solitum* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Ita codd. Harduini, Turneb. et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *ὀκίως dicunt* Gronov. et al. vett.

CAP. XLIII. 1 Verbum est desideratur in edd. Gronov. et al. vett. ante Harduin.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum uno satu* Gronov. et vulgg.—3 Chiff. et Turneb. *postea caule foliisque*. Mox, Vet. Dalec. *geniculata, ea cum in caulem ass. in folio contrahitur*.—4 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiff. cum edd. Harduin. et re-

NOTÆ

ⁿ *Antequam gelaret*] Ita Mas. at ex Varrone sincerius, *antequam siliquaret*, vel *generet siliquas*. Itaque ocimum ex fabali caule, ervo, vicia, ceterisque ejusmodi parabatur, quæ siliquas habent.

¹ *Modios decem*] Modius, sive modium, ea mensura est quam Parisienses vocant, *un boisseau*.

⁵ *Avena Græca*] Quæ Græcis *βρόμος*, ut diximus c. 20. *L'Avoine*.

⁶ *Varro*] Loco proxime citato.

¹ *Medica*] Nunc trifolium magnum vocant, fœnumque Burgundicum, *Grand trèfle, ou foin de Bourgogne, ou Luzerne*: vulgatiore vero nomenclatura, *Sainfoin*. A Clusio pingitur, *Rarior*. Plant. lib. vi. p. 242. voca-

turque Medica Legitima. A Lobelio quoque, in *Observ. stirpium*, p. 498. fœni Burgundiaci nomine.

^m *Quæ Darius*] Xerxes, si credimus Isidoro Orig. xvii. 4. 'Medica dicta, quia a Medis translata est in Græciam, tempore quo eam Xerxes rex Persarum invasit.'

ⁿ *Tanta dos*] Vide Colum. ii. 11. p. 62. ex quo Isidorus accepit loc. cit. et Pallad. in Aprili, tit. 1. Non hi 'tricenis,' sed 'denis' habent.

^o *Similis est*] Diosc. ii. 177.

^p *Quicquid in caule*] Caule crescente fiunt angustiora folia, *πρόγρουσα δὲ στενοφυλλότερα γίνεσθαι, κ. τ. λ.* Diosc. loc. cit.

^q *Solum, in quo*] Iisdem fere ver-

datum purgatumque subigitur autumno: ¹ mox aratum, et occatum integitur ⁵ crate iterum ac tertium, quinis diebus interpositis, et fimo addito. Poscit autem siccum succosumque, vel riguum. Ita præparato seritur mense Maio: ² alias pruinis obnoxia. Opus est densitate seminis omnia occupari, internascentosque herbas excludi. Id præstant in jugera modia vicena. Movendum ⁴ ne aduratur, terra-
que protinus ⁶ integri debet. Si sit humidum solum herbosumve, vincitur, et desciscit in pratum. Ideo protinus altitudine unciali herbis omnibus liberanda est, manu potius, quam sarculo. Secatur incipiens florere, et quoties reffloruit. Id sexies ¹⁰ evenit per annos, cum minimum, quater. In semen maturescere prohibenda est, quia pabulum utilius est usque ad trimatum. Verno seri ⁷ debet, liberarique ceteris herbis: ad trimatum, marris ⁸ ad solum radi. Ita reliquæ herbæ intereunt sine ipsius damno, propter altitudinem radicum. Si evicerint herbæ, remedium unicum est aratio, ⁹ sæpius vertendo, donec omnes aliæ radices intereant. Dari non ad ¹⁰ satietatem debet, ne

centt. *confusim* Gronov. et vulgg.—5 ¹ *Lego e* Colum. *Martio tertiatum et occatum integitur.* Dalec. et *occultum integitur* Chiff. Mox, et tertium Gronov. et vulgg. ante Harduin.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Cavendum ne, &c.* Gronov. et vulgg. *Monendum ne, &c.* Turneb. *Vindemia dura terra protinus* al. ap. Dalecamp. Mox, *integri debet* Turneb. Paulo post hæc verba, *Verno seri debet, liberarique ceteris herbis: ad trimatum*, ex errore typothetæ desunt in ed. Brotier.—7 ¹ *Chiff. inaratio. Lege, in aratro.* Dalec.—8 Ita

NOTÆ

bis Colum. loc. cit.

¹ *Autumno]* Circa Kalendas Octobris, Colum.

² *Mense Maio]* Mense ultimo Aprilii, Colum. et Pallad. lib. v. in Aprilii, tit. 1.

⁴ *Movendum]* Semen scilicet, terræ commissum. Ita Mss. non *cavendum*, ut editi. Colum. loc. cit. ⁵ *Ligneis rastris*, id enim multum confert, statim jacta semina obruantur, nam celerrime Sole adurantur.

¹⁰ *Id sexies]* Colum. et Pallad. loc.

cit.

⁷ *Verno seri]* Ita etiam Mss. sed *sarriri* malim.

⁸ *Marris]* De marra dixi lib. sup. cap. 35. Colum. loc. cit. ⁹ *Atque, ut dixi, ligneis rastris sarriendus, et identidem runcandus est, ne alterius generis herba invalidam medicam perimat.*

¹⁰ *Dari non ad]* Colum. loc. cit. pag. 63. ¹¹ *Teneram jumentis præbeas, sed inter initia parcius, dum consuescant, ne novitas pabuli no-*

deplere sanguinem necesse sit. Et viridis utilior est. Arescit surculose,⁷ ac postremo in pulverem inutilem extenuatur. De cytiso,⁸ cui et ipsi principatus datur in pabulis, affatim diximus inter frutices. Et nunc frugum omnium natura peragenda est: cujus in parte de morbis⁹ quoque dicatur.

XLIV. (XVII.) Primum omnium frumenti vitium avena est:^a et hordeum in eam degenerat: sicut ipsa frumenti fit instar: quippe cum Germaniæ populi serant eam, neque alia palte vivant. Soli maxime coelique humore hoc evenit vitium. Sequentem causam habet imbecillitas seminis,^b si diutius retentum est terra,^c priusquam erumpat. Eadem est ratio, si cariosum^b fuit cum sereretur. Prima autem statim eruptione agnoscitur: ex quo apparet in radice esse causam. Est et aliud^c ex vicino avenæ vitium, cum amplitudine inchoata granum, sed nondum matura, priusquam

^a Secunda causa cur in avenam semen degeneret, oritur ex imbecillitate seminis.

codd. Hardnini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. vitis Gronov. et vulgg.

CAP. XLIV. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum diutius retentum est terra Gronov. et vulgg. si diutius, &c. Chiff.

NOTÆ

ceat: inflat enim, et multum creat sanguinem.' Sic etiam Pallad. loc. cit.

⁷ Arescit surculose] Utilior est, inquit, dum virescit: nam cum coepit arescere, lignosa tota est.

⁸ De cytiso] Lib. XIII. cap. 47.

^a Avena est] Hæc ipsa sativa, ex qua pultem hodieque conficiunt rustici. Græcis βρόμος, ut diximus cap. 20. L'Avoine. Aliunde hæc Plinius hausit, quam a Theophrasto: nam quæ ille de ægilope retulit, Hist. VIII. 8. quæ spectari nunc a Plinio nonnulli putant, ea mox summa fide recitat, ægilopem appellans: quam festucam verius appellari Latine ipse

monet.

^b Si cariosum] Si vetustum aut exesum fuit.

^c Est et aliud] Avena hæc sylvestris est, quæ sativæ similia, asperiores tantum, longioresque aristas habet, et in folliculis fere vacuis semen evanidum. De hac Maro cecinit, 'Infelix lolium, et steriles dominantur avenæ.' 'Steriles,' inquit Servius, 'ad discretionem earum quæ seruntur.' Avenam hanc inter frumenti vitia Naso quoque enumerat, Fast. I. 691. 'Et careant loliis oculos vitiantibus agri, Nec sterilis culto surgat avena solo.'

roboretur² corpus, afflatu noxio cassum³ et inane in spica evanescit quodam abortivo.^{4 d}

Venti autem⁵ tribus temporibus nocent frumento et hordeo: in flore, aut protinus cum defloruere, vel maturescere⁶ incipientibus. Tum enim exinaniunt⁷ grana: prioribus causis⁸ nasci prohibent. Nocet et Sol¹ creber e nube. Nascuntur⁹ et vermiculi in radice, cum sementem imbribus secutis, inclusit⁵ repentinus calor humorem. Gignuntur et in grano, cum spicæ pluvius^{6 k} calor infervescit. Est et cantharis¹ dictus scarabæus parvus, frumenta erodens. Omnia ea animalia cum cibo^m deficient. Oleum, pix, adeps, contraria seminibus, cavendumque ne contacta eis serantur. Imber in herbaⁿ utilis tantum: florentibus autem frumento et hordeo nocet, leguminibus innocuus, præterquam ciceri. Maturescentia^o frumenta imbre læduntur, et

retenti terra codd. Dalec.—2 Chiff. roboret.—3 Turneb. cassum.—4 Vet. Dalec. et Chiff. abortu. Dalec. evanescit partu quodam abortivo.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. incluserit Gronov. et al. vett.—6 Turneb. pluvius; cod. Dalec. in pluviiis. Mox, cantharidis scarabæus

NOTÆ

^d Quodam abortivo] Ita Mas. omnes: hoc est, quodam abortivo parte, quodam abortu.

⁵ Venti autem] Hæc accepta ex Theophr. Hist. VIII. 10.

⁶ Vel maturescere] Ἐν τῷ ἀσπέρωνται, cum crassescunt, inquit Theophr.

⁷ Exinaniunt] Exsiccant et arafaciunt grana vis venti vehementior, quam tunc ingruit, cum maturescere ea coeperunt: ἐξηλαίνει καὶ ἀφαιναίνει. Theophr.

⁸ Prioribus causis] Cum vel in flore, vel protinus ubi defloruerint, venti vehementiores incidunt.

¹ Nocet et Sol] Theophr. loc. cit. Ἀπώλλυται δὲ καὶ ἥλιος ὁ ἀνέφελος ἄμφω, hordeum scilicet, triticumque.

⁹ Nascuntur] Altera ratione, inquit, vermis ingignitur, cum humor imbrium effundi nequit conclusus

siccitate aëris circumfusi. Tunc enim calor confecta putredine animal contrahit. Theophr. de Causis III. 27. pag. 298.

^k Cum s. pluviiis] Cum calore imbres secuto spica fervescit.

¹ Est et cantharis] Hoc tantum Theophr. Hist. VIII. 10. Ἐκτὸς βεβαίως γὰρ ἡ μὲν καρτὰς ἐν τοῖς πυρεῖς. At sane simile veri est, erodendo plus, quam insidendo, animal id officere frugibus. Est autem id non muscarum generis, quas vulgo cantharidas dicimus, sed scarabæorum, de quibus XI. 34.

^m Omnia...cum cibo] Cibo consumto ac deficiente intereunt.

ⁿ Imber in herba] Hæc totidem verbis Theophr. Hist. VIII. 6.

^o Maturescentia] Theophr. loc. cit.

hordeum magis. Nascitur et herba alba, panico similis, occupans arva, pecori quoque mortifera. Nam lolium,^p et tribulos, et carduos, lappasque, non magis quam rubos, inter frugum morbos potius, quam inter ipsius terræ pestes, numeraverim. Coeleste frugum vinearumque malum nullo minus noxium est rubigo.^q Frequentissima^r hæc in roscido tractu, convallibusque, ac perflatum non habentibus: e diverso^s carent ea ventosa et excelsa. Inter vitia segetum et luxuria est,^t cum onerata⁷ fertilitate procumbunt. Commune autem omnium satorum vitium erucæ,⁸ ^u etiam ciceris,^v cum salsilaginem ejus abluendo imber dulcius id facit.

Est herba,^w quæ cicer enecat et ervum, circumligando se: vocatur orobanche: ^x triticum simili modo æra: ^y hor-

Turneb. et Chiff. — 7 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *onerata* Gronov. et vulgg. — 8 Ita tacite Brotier. *urica* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *eruca* Turneb.

NOTÆ

^p *Nam lolium*] Habuit hoc Virgilio carmen ante oculos, Georg. i. 150. 'Mox et framentis labor additus: ut mala culmos Esset rubigo: segnisque horreret in arvis Carduus: intereunt segetes: subit aspera sylva, Lappæque, tribulique, interque nitentia culta Infelix lolium, et steriles dominantur avenæ.'

^q *Rubigo*] Vitii genus, quo culmi nigrescunt: *Nielle*. E rore nascitur, cum Solis superventu excalectus putrescit.

^r *Frequentissima*] Accepta hæc a Theophr. Hist. viii. 10.

^s *E diverso*] Theophr. loc. cit.

^t *Luxuria est*] Non foliorum modo, quod Theophr. Hist. viii. 7. *φυλλο-υανεῖν* vocat, sed et spicarum, cum gravidis procumbit culmen aristis, ut Maro canit Georg. i. 111.

^u *Erucæ* [*uricæ*] Ita veteres appellare, quam nos erucam dicimus,

Græci *κάρνην*, nostri *Chenille*: ut ante monuimus xi. 37.

^v *Etiam ciceris*] Vide quæ diximus cap. 32.

^w *Est herba*] Sic Theophr. Hist. viii. 8. Et Geopon. anctor ii. 41. pag. 75. 'Ἡ ὀροβάγχη φθείρει τοὺς κνήμεους καὶ τοὺς ἐρεβινθοὺς περιπλεκομένη.'

^x *Orobanche*] Quod *ὀροβον ἄγχει*, *ervum* *necat*, *ὀροβάγχη* dicta. Sed alia est Dioscoridis *ὀροβάγχη*, quæ a Dodonæo pingitur, pag. 543. ut recte admonnit Anguillara, par. v. pag. 89. et post eum Dodonæus loc. cit. Hanc, quæ ervi pestis est, Dodonæus idem delineavit, sub *Aphacæ* nomine, pag. 535. Nam et *ἀφάκη* Dioscoridis est, non Theophrasti. Est autem hæc, ut arbitror, quæ Festo 'Scandulaca' dicitur, 'genus herbæ frugibus inimicæ, quod eas velut edera implicando necat.'

deum festuca, quæ vocatur ægilops :^a lentem herba^a securidaca,⁹ quam Græci a similitudine^b pelecitonon vocant. Et hæ complexu necant.^{10 c} Circa Philippos^d ateramon¹¹ nominant in pingui solo herbam, qua faba necatur : teramon, qua in macro, cum udam quidam ventus afflavit. Æræ granum^e minimum est in cortice aculeato. Cum est in pane,^f celerrime vertigines facit : aiuntque in Asia et Græcia balneatores, cum velint turbam pellere, carbonibus id semen injicere. Nascitur et phalangion^g in ervo, bes-

urica Chiff. — 9 Turneb. et Chiff. *herba securiclata*, ob similitudinem literarum *d* et *cl*, item *c* et *t*, in vett. scriptis. — 10 Ita codd. Regg. Brott. Edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Et hæ quidem complexu necant.* Brotier in Notis negant. — 11 ^a Ita cod. Reg. 1. Errat autem Plinius. Nec *ateramon*, nec *teramon*, sunt herbæ. Male interpretatus est Theophrastum de Causis Plant. iv. 14. Apud Philippos nonnunquam flat ventus frigidus, quo fabæ fiunt ἀτεράμονες, i. e. coctus difficiles. Brotier. *ateramum* Chiff. *ateramnon*, et mox *teramnon*, Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

¹ *Triticum* *æra*] Hoc est, lolium, quæ Græcis *αἶρα*. Utralibet voce Plinius promiscue utitur. Geopon. auctor, loc. cit. τὸ ζιζάνιον τὸ λεγόμενον αἶρα φθείρει τὸν σῖτον. Gal-
lis *de l'Yvraie*. Iconem vide apud Dodon. pag. 529.

² *Hordeum* *ægilops*] Theophr. Hist. viii. 8. Καὶ ὁ αἰγίλωψ δοκεῖ μᾶλλον ἐν ταῖς κριθαῖς. Geopon. auctor, loc. cit. Τὰς δὲ κριθὰς βλάπτει αἰγίλωψ. In eam rem multa egregie Galenus de Alim. Fac. i. 37. pag. 333. tom. vi. A Dodonæo pingitur festucæ prioris nomine, pag. 530. Rustici in Gallia *Coquiolo* vulgo vocant. Avenam spica refert, unde et ei aliquando apud Latinos id nomen : Glossæ Philoxeni : Αἰγίλωψ, *avena*. Et in Notis Diosc. pag. 472. Αἰγίλωψ, οἱ δὲ βρώμος, Ῥωμαῖοι ἀβένα.

³ *Lentem herba*] Auctor Geopon. loc. cit. Φακὴν (lege ex Plinio φακὸν) βλάπτει ἡ πελεκῖνος καλουμένη βοτάνη.

Gallis, *Grave*, ou *Fève de loup*. In Mss. *Securiclata*.

^b *A similitudine*] Quoniam ejus si-
liquæ sunt instarsecuricularum, quas Græci πελέκεις vocant. Diosc. iii. 146.

^c *Complexu necant*] Non quidem quod circumligent se, ut orobanche : sed quod densitate sua fruges complectantur, et obruant.

^d *Circa Philippos*] Vide Notas et Emend. num. 13.

^e *Æræ granum*] Lolii, ut modo diximus.

^f *Cum est in pane*] Auctor Geopon. ii. 41. pag. 75. de æra sen lolio : ἄρτοις δὲ μινυμένη, σκοτοῖ τοὺς ἐσθλόντας, panibus admixtum obducit tenebras vescentium oculis.

^g *Nascitur et phalangion*] Ex Theophr. Hist. viii. 10. Ælianus quoque Hist. Anim. ix. 39. ὁρόβῳ γεννᾶται φαλάγγια ἅττα. De phalangio, xi. 28.

tiola aranei generis, si hyems aquosa sit. Limaces nascuntur in vicia: et aliquando e terra cochleæ minutæ, mirum in modum erodentes eam. Et morbi quidem fere hi sunt.

XLV. Remedia eorum, quæcumque pertinent ad herbas, in sarculo:^b et, cum semen¹ jactatur, cinere. Quæ vero in semine et circa radicem consistunt, præcedente cura^j caventur. Vino ante^k semina perfusa^l minus ægrotare existimant. Virgilias¹ nitro et amurca perfundi jubet fabam: sic etiam² grandescere promittit. Quidam vero,^m si triduo ante satum urina et aqua maceretur, præcipueadolescere putant. Ter quidem sarritam modium fractæ³ e modio

~~~~~

CAP. XLV. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum odd. Herdoin. 1. 2. 3. et recentt. *Vina ante semine perfusa* Gronov. et vulgg.—2 Chiff. pro v. l. sic eam.—3 ‘*Sartum modium fræsa*’ Sic scripti meliores: ubi obiter notandum *sartam* pro *sarritam* e Chiffletiana membrana.’ Nic. Heins. Vid. Adverss. III. 15. p. 525. *sartum* Turneb. *salam* Chiff. ap. Dalec. et Gronov.

NOTÆ

^b *In sarculo*] Instrumentum rusticum quo purgantur et sarriuntur segetes. *Un sarcloir, instrument à sarcler.*

¹ *Et, cum semen*] Et quando simul cum semine cineres jactantur. Ad illud Virgilianum alludit, Georg. I. 81. ‘Ne saturare fimo pligni pudeat sola, neve Effætos cinerem immanum jactare per agros.’

^j *Præcedente cura*] Adhibita cura ante sationem.

^k *Vino ante*] Apuleius in Geopon. II. 16. pag. 54. *Τὰ σὶν ἐπιρρανθέντα σπέρματα ἑλαττον νοσήσει, κ. τ. λ.*

¹ *Virgilius*] Georg. I. 193. ‘Semina vidi equidem multos medicare secentes, Et nitro primum, et nigra perfundere amurca, Grandior ut fætus siliquis fallacibus esset.’ Fabarum nempe siliquis. Colum. II. 10. ‘Priscis rusticis, nec minus Virgilio, prius amurca vel nitro macerari fa-

bam, et ita seri placuit: nos quoque sic medicatam comperimus, cum ad maturitatem perducta sit, minus a curculione infestari.’ Et Pallad. lib. XII. in Novembr. tit. I. pag. 161. ‘Græci asserunt fabæ semina.... nitrata aqua respersa, cocturam non habere difficilem.’

^m *Quidam vero*] Auctor Geopon. II. 16. pag. 55.

³ *Modium fractæ*] E modio fabæ integræ cum tenui cuticula qua involvitur, modium fractæ sen molitæ, sine fursuribus rediturum. Colum. II. 12. ‘Adeoqne fabam sarriendam censeo, ut existimem debere ter sarri. Nam sic cultam comperimus non solum multiplicare fructum, sed exignam portionem in valvulis habere: fræsqe ejus et expurgatæ modium pæne tam plenum esse, quam integræ, cum vix minuaturs mensura detractis putaminibus.’

solidæ reddere. Reliqua semina^o cupressi foliis tuis si misceantur, non esse vermiculis obnoxia : nec si interlunio^p serantur. Multi ad milii remedia,^q rubetam noctu arvo circumferri jubent, priusquam sarriatur, defodique in medio inclusam vase fictili : ita nec passerem, nec vermes^r nocere : sed eruendam priusquam metatur, alioqui amarum fieri. Quin et arvo talpæ contacta semina uberiora esse. Democritus^r succo herbæ, quæ appellatur aizoon, in tegulis nascentis tabulisve,^s Latine vero sedum, aut digitellum, medicata seri jubet omnia semina. Vulgo vero, si dulcedo⁶ noceat, et vermes radicibus inhæreant, remedium est,^t amurca pura, ac sine sale spargere, deinde sarrire : si in articulum^u seges ire cœperit, runcare, ne herbæ vincant.

Alii sp. Dalec. etiam *fresc.*—4 Ita codd. Hardini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. aut vermes Franz. nec vermem Gronov. et vulgg.—5 'Alii, *stabulisve*. Nihil muto. *caballis hæsum* Turneb. *tabulis asum* alii et Chiff. nullo sensu. Fortassis, *tabulisve exesis.*' Dalec.—6 Chiff. *uredo.*—

NOTÆ

^o *Reliqua semina*] Auctor Geopon. totidem verbis, loc. cit. pag. 53. *Ἐὰν φάλλῃ καταρίσσω κόψας, ἀναμίξω τοῖς σπέρμασι, ἄβρωτα ταῦτα φυλαχθήσεται.* Simile quiddam refert Colum. 11. 9.

^p *Nec si interlunio*] Geopon. auctor, loc. cit. nec si Luna semiplena : *ἄβρωτα δὲ μένει καὶ τὰ ἐν δεχομένην στερρόμενα.* Interlunium de coitu silentis Lunæ accipiendum.

^q *Ad milii remedia*] Ne vermiculi aut passeris milio nocerant. Habet hæc totidem fere verbis auctor Geopon. loc. cit. pag. 55. Sed uti circumferendam ait arvo rubetam, prius quam arvam fodiat, sic et eruendam monet, prius quam seratur, ne fructus amarescat. Mas. omnes *ad milia*, unde quidam *ad similia* augurantur, male.

^r *Democritus*] Tradit hoc rursus XIX. 58. De aizoo dicimus XXV. 102.

Colum. XI. 3. pag. 904. 'Veteres quidam auctores, ut Democritus, præcipiant semina omnia succo herbæ, quæ sedum appellatur, medicare, eodemque remedio adversus bestiolas uti, quod verum esse nos experientia docuit.' Iterumque 11. 9. pag. 53. 'Quædam etiam subterraneæ pestes adultas radicibus subsecitis emerant. Id ne fiat remedio est aquæ mixtus succus herbæ, quam rustici sedum appellant : nam hoc medicamine una nocte semina macerata jaciuntur.' Adde et Geopon. auctorem XI. 7. pag. 329. et 11. 16. pag. 53.

^s *Si dulcedo*] Soli dulcedo, vermes generans.

^t *Remedium est*] Colum. loc. cit. pag. 54.

^u *Si in articulum*] Cum genicula seu nodos culmi ostendunt. Accipit id a Colum. 11. 13. de sarritione : 'Transacto æquinoctio verno statim

Pestem a milio atque panico, sturnorum passerumve agmina, scio abigi herba, cujus nomen ignotum est, in quatuor angulis segetis defossa: mirum dictu! ut omnino nulla avis intret. Mures abiguntur cinere mustelæ vel felis diluto, et semine sparso, vel decoctarum^v aqua. Sed redolet virus animalium eorum etiam in pane. Ob id felle^w bubulo semina attingi utilius putant. Rubigo^x quidem, maxima segetum pestis, lauri ramis in arvo defixis, transit in ea folia⁷ ex arvis. Luxuria segetum^y castigatur dente pecoris in herba duntaxat: et depastæ quidem, vel sæpius,⁸ nullam in spica injuriam sentiunt. Retonsarum⁹ etiam semel omnino certum est granum longius fieri, sed inane cassumque,¹⁰ ac satum non nasci. Babylone^a tamen bis secant, tertio¹¹ depascunt:^b alioqui folia tantum fierent. Sic quoque cum quinquagesimo foenore messes reddit exilitas¹² soli:^c verum diligentioribus cum centesimo.¹³^d Neque est cura difficilis: quam diutissime adaquari

.....

7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. in earum folia Gronov. et vulgg. 'Lege, eorum.' Dalec. Mox, Vet. Dalec. ex herbis.—8 Cod. Dalec. vel suisibus.—9 Recusarum Chiff.—10 Turneb. et Chiff. cassumque.—11 Chiff. tertium.—12 Budæus, felicitas, e Theophr. fertilitas Vet. Dalec.—13 Ita ex codd. Harduinus et recentt. centesimo quintodecimo Chiff.

NOTÆ

peragi oportet intra dies viginti, ante quam seges in articulum eat: quoniam serius sarrita corrumpitur insequentibus æstivis siccitatibus, et caloribus.

^v Vel decoctarum] Mustelæ et felis.

^w Ob id felle] Sic radices arborum felle taurino oblini auctor Geopon. jubet, lib. x. cap. nit. ut nec senescat cito, nec vermes producat. Apuleius ibidem, XIII. 5. felle bubulo semina illinit, ne mures attingant.

^x Rubigo] Apuleius in Geopon. v. 31. pag. 150. Ἐὰν δάφνης ἐν τῇ ἀρούρῃ κλάδους βάλης, μεταβαίνειν εἰς αὐτοὺς τὴν βλάβην τῆς ἐρυσίθης. Si lauri ramos in arvum projeceris, transit in ipsos

rubiginis noxa.

^y Luxuria segetum] Sunt hæc a Theophr. Hist. VIII. 7. Et a Marone Georg. I. 111. 'Quid qui ne gravidis procumbat culmus aristis, Luxuriem segetum tenera depascit in herba, Cum primum sulcos æquant sata?'

^z Retonsarum] Theophr. loc. cit.

^a Babylone] Theophr. loc. cit.

^b Tertio depascunt] Hoc est, in segetes pecus immittunt: τὰ πρόβατα ἐπαφιᾶσιν. Sic enim caulem mittit, alioqui foliis tantum luxuriat, φυλλομανεῖ. Theophr.

^c Exilitas soli] Ubi maxime exile solum, et leviter cultum.

^d Cum centesimo] Theophr. Γίνεται

gaudent,¹⁴ ut præpinguis et densa ubertas diluatur. Limum autem^f non invehunt Euphrates Tigrisque, sicut in Ægypto Nilus. Nec terra^s ipsa herbas gignit. Ubertatis^h tamen tantæ sunt, ut sequente anno sponte restibilisⁱ fiat seges, impressis vestigio^j seminibus: quæ tanta soli differentia admonet terræ genera in fruges describere.

XLVI. Igitur Catonis^k hæc sententia est: 'In agro crasso et læto frumentum seri: si vero nebulosus sit idem, raphanum, milium, panicum. In frigido^l et aquoso prius serendum; postea in calido.' In solo^m autem rubricosus, vel pullo, vel arenoso, si non sit aquosum, lupinum. In cretaⁿ et rubrica, et aquosiore^o agro adorem. In sicco^o et non herboso, nec umbroso, triticum. In solo valido^p fabam. Viciam vero quam minime in aquoso herbidoque. Siliginem et triticum in loco aperto editoque, qui Sole quam diutissime torreatur. Lentem in fructuoso et rubricosus, qui non sit herbidosus. Hordeum in novali, et in arvo, quod restibile^q possit fieri: trimestre, ubi sementem matu-

centesimo quinquagesimo Gronov. et vulgg.—14 Ita tacite Brotier. *aquari gaudet* Parm. quam lectionem recepere Harduin. et recentt. *aquari gaudent* Vet. Dalec. *aqua rigandi* Gronov. et al. ante Harduin.

CAP. XLVI. 1 'Si vero nebulosus sit idem, raphanum, milium, panicum. In frigido et aquoso et prius serendum, postea in calido. Sic alii et Chiffi.' Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. et uligine, e Catone.—3 Gronov. possit.—

NOTÆ

δὲ μὴ καλῶς ἐργασαμένοις πεντηκοντόχοι τοῖς δὲ ἐπιμελῶς, ἑκατοντόχοι.

^e *Adaquari gaudent*] Nempe solum, quod cum per se crassum ac pingue sit, dilui copiosa aqua necesse est. Vide Notas et Emend. num. 13.

^f *Limum autem*] Theophr. loc. cit.

^s *Nec terra*] Theophr.

^h *Ubertatis*] Theophr. loc. cit.

ⁱ *Restibilis*] Seges restibilis ager appellatur, cujus fecunditas non uno anno exhausta, in sequentem etiam annum perseverat, etiam si segnius aretur.

^j *Impressis vestigio*] Vel conculca-

tis, inquit, depressisque seminibus: ut cum exercitu transeunte decussa semina in terram corruunt. Theophr. loc. cit.

^k *Igitur Catonis*] Cap. 6. pag. 12.

^l *In frigido*] Vide Notas et Emend. num. 14.

^m *In solo*] Cato cap. 34. pag. 31.

ⁿ *In creta*] Cato loc. cit.

^o *In sicco*] Cato loc. cit.

^p *In solo valido*] Quæ deinceps sequuntur, sunt ex eodem Catone cap. 35. pag. 31. usque ad ea verba, 'Subtilis et illa sententia.'

^q *Quod restibile*] Quod anno etiam

ram facere non possis,³ et cujus crassitudo sit restibilis.⁴ Subtilis⁵ et illa sententia: 'Serenda ea in tenuiore terra, quæ non multo indigent succo,⁶ ut cytisus: et, cicere excepto,⁷ legumina⁸ quæ velluntur e terra, non subsecantur. Unde et legumina appellata, quia ita leguntur. In pingui⁹ autem, quæ cibi⁶ sunt majoris, ut olus, triticum, linum. Sic ergo tenue solum hordeo dabitur: minus enim alimenti radix poscit: lenior⁷ terra,⁸ densiorque tritico. In loco humili⁹ far adorem, potius quam triticum, seretur: temperato, et triticum et hordeum. Colles¹⁰ robustius, sed minus, reddunt triticum. Far et siligo,⁷ et cretosum, et uliginosum solum sortiantur.'⁹

(XVIII.) Et frugibus¹⁰ ostentum semel¹ (quod equidem

4 Chiff. *suctu*, et pro v. l. *sumptu*. Mox, Dalec. ut *cytissum*.—5 Ita Harduin. l. 2. 3. et recentt. item Fulv. Ursin. super Varr. de Re Rust. p. 39. et *cicer*, *exceptis leguminibus* Gronov. et vulgg.—6 Chiff. pro v. l. *curæ*.—7 Gronov. et al. ante Harduin. *lenior*.—8 Fulv. Ursin. ad Varr. Re Rust. p. 26. *In loco humido*.—9 Chiff. in emend. et *cretoso et uliginoso solo seruntur*.—10 *Et in frugibus* cod. Dalec.

NOTÆ

sequente ferre fruges possit.

¹ *Subtilis*] Varronis sententia, loco mox citando, et auctoris Geopon. II. 10. pag. 49.

² *Non multo . . . . . succo*] Succum et Plinius et Varro appellat alimentum quod seges ad nutritionem attrahit augitque e terra. *Τροφήν* appellat Theophr. de Causis III. 26. pag. 291. *Αἱ μὲν γὰρ ἐλάττωτος καὶ κορυφαίαι δέονται τροφῆς αἱ δὲ πλείονος καὶ σωματωδεστέρας*. Plinius Theophrastum secutus, mox *cibum* vocat.

³ *Et cicere excepto*] Hæc ex Varro, ut dicemus in Notis et Emend. num. 15.

⁴ *In pingui*] Varro de Re Rust. I. 23.

⁵ *Lenior terra*] Magisque tractabilis. Vide Notas et Emend. num. 16.

⁶ *In loco humili*] Atque adeo hu-

mido: nam in loca depressa aquæ conflant. Colum. II. 6. pag. 49. 'Triticum autem sicco loco melius coalescit: adorem minus infestatur humore.' Et Varro I. 9. 'Itaque periti in loco humidioris far adorem potius serunt.' Quare videndum an in contextu Pliniano *humido* quoque sincerius fuerit. Nam temperato, quod proxime sequitur, non humile, sed humidum opponitur. Mss. tamen omnes, *humili*.

⁷ *Colles*] Colum. II. 9. pag. 52. 'Collis enim, quamvis robustius aliquanto, minus tamen tritici reddit.'

⁸ *Far et siligo*] Colum. loc. cit. 'Densa, cretosaque, et uliginosa humus siliginem et far adorem non incommode alit.'

⁹ *Et frugibus . . . . . semel*] At etiam postea, quo tempore in Numantia res male gestæ, Bononiæ fruges in arbo-

invenerim) accidit, P. Ælio,^a Cn. Cornelio coss. quo anno superatus est Hannibal: in arboribus enim tum nata produntur frumenta.

XLVII. Et quoniam de frugum terræque generibus abunde diximus, nunc de arandi ratione dicemus, ante omnia Ægypti facilitate commemorata. Nilus ibi coloni vice fungens, evagari incipit, ut diximus,^b a solstitio, aut nova Luna:^c primo lente,^d deinde vehementius, quamdiu in

CAP. XLVII. 1 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. vett. ut diximus, solstitio et nova Luna Harduini codd. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. et recentt.—2 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio

NOTÆ

ribus natus refert Julius Obseq. cap. 86. pag. 45. Iterumque cap. 90. pag. 49. Et Julius Capitolinus in Antonino Pio, inter ostenta, pag. 20. 'Hordeum,' inquit, 'in Mœsia in culminibus arborum natum est.'

^a P. Ælio] P. Ælio Pæto, Cn. Cornelio Lentulo Coss. anno Urbis DLIII. quo finitum esse bellum Punicum secundum, auctor est Livius lib. xxx. pag. 367. victo Hannibale a Scipione Africano majore.

^b Ut diximus] Lib. v. 10.—'Nilus hic caute coloni vice fungi dicitur, non tamen haberi pro Deo dicitur. Itaque cave te fallat nummus ex ære minime, qui est in Thesuro regio, sic inscriptus, DEO SANCTO SERAPIDI. Caput Serapis, cui modius est impositus.)(. DEO SANCTO NILO. Flavii decumbentis effigies, qua urnæ innititur, arundinem dextra tenet, sinistra Cornu Copiæ. Infra, ALE. Flavii Claudii Juliani Augusti gratia cusus hic nummus est, non Ægyptiæ certe, sed prorsus perelegantis fabricæ, hoc est, Gallicanæ. Cusus, inquam, ALE; hoc est, 'Primæ Lugdunensis Edicto,' ad annum Rhodanum. Sententia prioris inscriptionis hæc est: 'Dudum Expetitur Orbi, Servator Pri-

mæ Narbonensis, Civitatum Tutator Omnium, SERAPIS Julianum Dedit Imperatorem.' Ista posterioris: 'Dudum Expetitur Orbi, Serapis Primæ Narbonensis Civitatum Tutator, Omnibus Negotiatoribus Julianum Liberatorem Obtulit.' Flavius hic depictus certe Nilus non est, cum crocodilus hippopotamusque abiat: sed Rhodanus est, Ararisve, qui Lugdunensem primam alluunt, vel secant. Nihil vatem moramur, qui apud Athenæum lib. v. p. 503. cecinit Αἰγυπτίῃ Ζεῦ Νεῖλῳ. Nec 'Deus Sanctus' quid sit, intellexere falsorum numinum cultores, ac ne sic quidem eorum aliquis verba hæc duo copulavit. Et gravi demum errore ducuntur recentes Grammatici, qui sine teste idoneo scriptore Latino, produnt aut ab 'Apis' in genitivo casu 'Apidis,' aut a 'Serapis,' 'Serapidis' posse deduci. 'Apis' in eo casu Plinius habet VIII. 71. Strabonem, similesque Græculos, qui Σεραπίδος scripsere, nec tamen ausi sunt Ἀρίδος sic inflectere, haud magni facimus, cum Plinius ipse, XXXVI. 11. 'templum Serapis' scribat, non 'Serapidis.' Tamen ævo Gallieni et Posthumi video nummos inscriptos, SERAPIDI

Leone Sol est. Mox pigrescit in Virginem transgresso, atque in Libra residet. Si duodecim^c cubita non excessit,³ fames certa est. Nec minus, si sedecim exsuperavit. Tanto enim tardius decedit, quanto abundantius crevit, et sementem arcet. Vulgo credebatur, ab ejus decessu serere solitos, mox sues impellere vestigiis semina deprimentes in madido solo: et credo antiquitus factitatum.^d Nunc quoque non multo graviora^e opera: ^e sed tamen inarari certum est abjecta prius semina in limo degressi amnis, hoc est, Novembri mense incipiente: postea pauci runcant, quod botanismon^f vocant. Reliqua pars^g non nisi cum falce arva visit paulo ante Kalendas Aprilis. Peragitur autem messis Maio, stipula nunquam cubitali: quippe sabulum subest; granumque limo tantum continetur.^h Excellentius Thebaidis regioniⁱ frumentum, quoniam palustris Ægyptus.ⁱ Similis ratio, sed felicitas major Babylonis Seleucia,⁶ Euphrate atque Tigri restagnantibus, quoniam ri-

~~~~~

princeps.' Brotier. Edd. ante Brot. ac primo lente.—3 Cod. Dalec. excesserit.—4 Cod. Dalec. graviore. Mox, abjecto prius semine Vet. Dalec. Deinde, degressi Chiff. digressi Edd. vett. et Harduin.—5 Ita Gronov. al. vett. Harduin. 1. et Bipont. regionis al. ap. Dalec. regionibus Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—6 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTÆ

COMITI AVG. sed ex inscitia fortassis Grammaticorum posterioris illius ævi.' Ed. sec.

^c Si duodecim] Vide quæ diximus, loco mox citato libri quinti. De Nili fluentis, cum intra duodecimum tantum cubitum excrevisset, nullam aquæ partem elici ruptis aggeribus, sub ignis pœna, vetuit Arcadius Imp. anno Christi ccccix. leg. un. de Nili aggerib. lib. ix. Cod. Theod. tit. 32. quo anno fames seu annonæ penuria ingens Constantinopoli fuit, teste Marcellino in Chron.

^d Et credo . . . factitatum] Ita sane prodidit Herod. ii. 14. pag. 95. Dio-

dorus Siculus Bibl. lib. i. pag. 52. immitti pecora ait, τὰ βοσκήματα.

^e Graviora opera] Sic Mss. quos vidi, editique: Dalec. in suis, graviore opera, quod nec displicet.

^f Botanismon vocant] Ut diximus cap. 35.

^g Reliqua pars] Reliqui, inquit, ne runcant quidem segetes: nec arva revisunt post sementem, nisi cum falce, ad messem.

^h Granumque limo . . . continetur] Alitur, nutritur, anstinetur.

ⁱ Ægyptus] Pars Ægypti inferior, quæ proprie Ægyptus, et nomine alio Delta.

gandi modus ibi manu temperatur. Syria quoque¹ tenui sulco arat, cum multifariam in Italia octoni boves² ad singulos vomeres anhelent. In omni quidem parte culturæ, sed in hac quidem maxime, valet oraculum illud, 'Quid quæque³ regio patiatur.'⁷

XLVIII. Vomerum⁴ plura genera: culter⁵ vocatur, inferius prædensam,⁶ priusquam prosciundatur, terram secans, futurisque sulcis vestigia præscribens incisuris, quas resupinus in arando mordeat vomer. Alterum genus est vulgare, rostrati vectis.⁸ Tertium in solo facili, nec toto porrectum dentali,⁹ sed exigua cuspide in rostro. Latior hæc¹⁰ quarto generi, et acutior in mucronem fastigata,¹¹ eodemque¹² gladio scindens solum, et acie laterum radices

.....

centt. *Babyloni ac Seleuciæ* Gronov. *Babylonicæ Seleuciæ* al. ante Harduin.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quæ regio patiatur*.

CAP. XLVIII. 1 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps. In recentt. omissum *inferius*.' Brotier. Omissum est in Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 Chiff. *rostratum, uti vectis*.—3 Chiff. *facili, vomere toto non porrecto dentali*.—4 Ita codd. Harduini, et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Sed exacutior . . . fastigiata* Gronov. et al. vett.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *eademque*, sub. 'cuspis'.—6 *Id non*

NOTÆ

¹ *Syria quoque*] Theophr. de Canis III. 25. p. 290. et illud adjicit, καὶ μικροῖς ἀπόρροις οἱ Σύροι χροῦνται. *Idcirco pusillis aratris Syri utuntur*.

² *Octoni boves*] Non illi quidem sub jugum unum missi, sed protelo, hoc est, alii post alios juncti.

³ *Quid quæque*] Ad illud Virgilianum alludit, Georg. I. 53. 'Et quid quæque ferat regio, et quid quæque recuset.' Hoc multo tractat uberius Colum. in Præfatione operis.

⁴ *Vomerum*] Vomer, id ferrum dicitur, quod in aratro liras facit, et utrimque vomit: unde nomen. *Soc de charrue*.

⁵ *Culter*] Brevioris vomeris genus: quod nostri agricolæ vocant, *Contre*. In lege Salica, tit. 29. § 12. cultellus dicitur: 'Si quis alienum cultellum

furaverit,' &c. Hinc 'cultellare agrum' Frontino de Limitib. Agror. est 'agrum eminentiorem ad planitiem redigere,' et quasi cultello decidere tumores.

⁸ *Rostrati vectis*] Sen pali e ferro rostrati.

⁹ *Dentali*] Dentale lignum illud est ad quod vomer includitur, inquit Servius, ad illud Maronis, Georg. I. 172. 'Binæ aures, duplici aptantur dentalia dorso.' Usus ea voce Colum. II. 2. 'Celans,' inquit, 'reformidans impensam, quæ scilicet largior est amplioribus armentis, censet exiguis vomeribus et dentalibus terram subigere, quo minoris formæ bubus administrari id possit.'

¹⁰ *Latior hæc*] Cuspis videlicet.

herbarum secans. Non pridem inventum in Rætia Galliæ,¹ ut duas adderent alii rotulas,⁶ quod genus vocant planmorati.⁷ Cuspis effigiem palæ habet. Serunt ita non nisi culta terra, et fere nova.⁸ Latitudo vomeris cespites versat. Semen protinus injiciunt, cratesque⁴ dentatas supertrahunt. Nec sarrienda sunt hoc modo sata. Sed protelis⁹ binis ternisque sic arant. Uno boum⁵ jugo censi anno facilis soli quadragenajugera, difficilis tricena, justum est.

XLIX. (XIX.) In arando magnopere servandum¹ est Catonis oraculum: ^a 'Quid est primum? Agrum bene colere. Quid secundum? Bene arare. Quid tertium? Stercorare. Sulco^b vario ne ares. Tempestivo ares.' Tepidioribus^c

pridem inventum in Rætia. Galliæ duas dediderunt tali rotulas Gronov. et al. ante Harduin. adderent rotulas Vet. Dalec. adderent stiva rotulas al. ap. Dalec. —7 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Rotatum illud planstrum adhuc dicitur 'plægrat;' ut observat Illustr. Torrentina.' Brotier. Turneb. et Chiff. planmorati; al. ap. Dalec. quod g. v. planaratum: quod nempe in planis et pinguibus eo potissimum utantur.—8 Serunt ita non culta terra, sed cere nova Dalec.—9 Ita codd. Harduini, Dalec. Turneb. et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. porcellis Gronov. et al. vett. Mox, Chiff. conseri anno facili; Dalec. conseri arvo facilis.

CAP. XLIX. 1 Chiff. reservandum.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. cum

NOTÆ

¹ *In Rætia Galliæ]* In parte Rætiae, quæ Galliæ Togatæ ascripta est, ubi Verona, &c.

⁶ *Planmorati [planarati]* Rectius planstrarati, ob rotulas aratro additas, similitudinemque plaustrum vel carrum. Vide Notas et Emend. num. 17.

⁴ *Cratesque]* Crates pro occa accipitur, uno Herse. Quid sit occare, diximus c. 37. Virgil. Georg. 1. 94. 'Multum adeo rastris glebas qui frangit inertes, Vimineasque trahit crates, juvat arva.'

^a *Sed protelis]* Ita rescripsimus ex Mss. Reg. Colb. &c. pro porcellis. Sic Plinius ipse ix. 17. protelis boum extrahi pisces vastæ molis dixit: ubi vide quæ sunt a nobis annotata.

⁵ *Uno boum]* Unum boum jugum

arandis jugeribus quadragenis, si solum est facile, par est: si difficile, tantum tricenis.

^a *Catonis oraculum]* Cap. 61. p. 44. ex vet. cod. Meursii: 'Quid est primum? Agrum bene colere. Quid secundum? Arare. Quid tertium? Stercorare.'

^b *Sulco]* Varro de Re Rust. 1. 39. 'Qua aratrum vomere lacunam fecit, sulcus vocatur: (une raie, un rayon:) quod est inter duos sulcos, dicitur porca,' (un sillon.) Sulcum varium dicit, qui in terra varia imprimatur, id est, superne tantum et leviter in superficie irrorata, penitus et inferne sicca, quam describit Columella disertissime, 11. 4. 'Sed quodcumque arabitur,' inquit, 'obser-

locis a bruma proscindi arva oportet: frigidioribus ab æquinoctio verno. Et maturius sicca regione, quam humida. Maturius densa terra, quam soluta, pingui quam macra. Ubi siccae et graves aestates, terra cretosa aut gracilis, utilius inter solstitium et autumnæ æquinoctium aratur. Ubi leves aestus, frequentes imbres, pingue herbosumque solum ibi mediis caloribus.² Altum et grave solum etiam hyeme moveri placet: tenue valde et aridum, paulo ante sationem.³

Sunt et hic suæ leges: 'Lutosam^d terram ne tangito. Vi omni arato: priusquam ares,⁴ proscindito.'^e Hoc utilitatem habet, quod inverso cespite herbarum radices necantur. Quidam utique ab æquinoctio verno proscindi volunt. Quod vere semel aratum est, a temporis argumento ver-

.....

edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *melius caloribus* Gronov. et al. vett.—3 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. *ante sationis tempus* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 'Ita codd. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. vett. *prius quam aras* Harduini codd. et Chiffi. item Harduin.

NOTÆ

vabimus ne lutosus ager tractetur, neve exiguis nimbis semimadidus, quam terram rustici variam cariosamque appellant. Ea est cum post longas siccitates levis pluvia superiorem partem glebarum madefacit, inferiorem non attingit,' &c. Vide quæ de terra cariosa diximus XVII. 8. Theophr. de Causis III. 28. p. 293. id terræ genus *ἀμφίεργον* vocat, et vehementer improbat. Catonis verba sunt loc. cit. 'Agrum frumentarium cum aras, bene et tempestive ares: sulco vario ne ares.'

^c *Tepidioribus*] Virgilius Georg. I. 43. 'Vere novo, gelidus canis cum montibus humor Liquitur, et Zephyro patris se gleba resolvit: Depresso incipiat jam tum mihi taurus aratro Ingemere, et sulco attritus splendescere vomer.' Vide Colum. II. 4. 'quo

anni tempore campi arandi sint.'

^d *Lutosam*] Pallad. lib. II. in Januar. c. 8. p. 38. 'Observandum est, ne lutosus ager aretur ... Nam terra, quæ lutosus tractatur in primordio, fertur toto anno non posse tractari.' Columellam interque sequitur, II. 4. 'Quandocumque arabitur, observabimus ne lutosus ager tractetur, neve exiguis nimbis semimadidus, quam terram rustici variam cariosamque appellant ... Nam quæ limosa versantur arva, toto anno desinunt posse tractari: nec sunt habilia sementi, aut occationi, aut sationi. At rursus quæ varia subacta sunt, continuo triennio sterilitate afficiuntur.'

^e *Proscindito*] Varro I. 19. 'Terram cum primum arant, proscindere appellant.'

vactum^f vocatur. Hoc in novali æque necessarium est.⁵ Novale est,⁵ quod alternis annis seritur. Araturos^h boves quam arctissime jungi oportet, ut capitibus sublati arent: sic minime colla contundunt. Si inter arbores vitesque aretur, fiscellisⁱ capistrari,⁶ ne germinum tenera præcerpant. Serriculam^j insitivam⁷ ^k pendere, qua intercidentur radices. Hoc melius, quam convelli aratro, bovesque lactari. In arando versum^l peragi, nec strigare^m in actu

~~~~~

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *atque requieto necessarium est* Gronov. et al. vett. —6 Chiffi. *capistrantur*.—7 *Securiculam insitivam* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Cod. Reg. 2. et Editio princeps, *Sericulam*. Pro *insitivam*, mallet Pintianus, *in stiva*; et probabilis est ejus

NOTÆ

^f *Vervactum*] Quasi vere actum, hoc est, aratum.

⁵ *Novale est*] Ager novalis proprie is est, qui nunquam antea præcisus, nunquam cultus. Sic Plinius ipse alibi vocat agrum novalē, unde vetus sylva excisa est: sed usu tamen auctorum jam vox traducta est ad signandum agrum illum, qui alternis cessat, alternis seritur. Gaius Big. lib. 1. tit. de verb. signif. leg. 'Sylva:': 'Novalis est terra præcisa, quæ anno cessavit, quam Græci *νέαν* vocant.' Lege *νέαν*. Glossæ: *νέαν*, *novalia*, *novalis terra*. Festus: 'Novalis ager, novæ relictus sementi.' Isidorus: 'Novalis ager est primum præcisus, sive qui alternis vacat, novandarum sibi virium causa. Novalia enim semel cum fructu erant, et semel vacua.'

^h *Araturos*] Colum. de Re Rust. 11. 2. p. 43. 'Igitur in opere boves arcte junctos habere convenit, quo speciosius ingrediantur sublimes, et elatis capitibus, ac minus colla eorum labeffectentur, jugumque melius aptum cervicibus insadat: hoc enim genus juncturæ maxime probatum est.'

ⁱ *Fiscellis*] Sunt veluti sportæ quædam e viminibus funiculive contextæ, quibus ora boum, equorum, mulorumque ceræmus capistrari. Acceptum hoc a Catone cap. 54. 'Boves fiscellas habere oportet, ne herbam sectentur, cum arant.' Græcis *φίμης* dicitur.

^j *Serriculam* [*Securiculam*] Dolabram vocat Columella loc. cit. p. 45. 'Nec minus dolabra,' inquit, 'quam vomere bubulcus utatur, et præfractas stirpes summasque radices, quibus ager arbusto consitus implicatur, omnes refodiat, ac persequatur.' Mss. omnes, *sericulam*, forte pro *serriculam*, quam serrulam minorem in instrumento rustico Palladius vocat, lib. 1. cap. ult.

^k *Insitivam*] Ita Mss. quidem: sed cum Pintiano malim, *in stiva*.

^l *In arando versum*] Alii versuram vocant, cum sulco ad finem perducto, iterum eo revertimur, unde arationis principium est susceptum. Colum. 11. 2.

^m *Nec strigare*] Nec requiescere, aut cessare imperfecto sulci versu, qui uno veluti spiritu agendus est.

spiritus.⁸ Justum est proscindi sulco dodrantaliⁿ iugerum uno die, iterari sesquijugerum, si sit facilitas soli: si minus, proscindi semissem,^o iterari assem, quando et animalium labori natura leges statuit. Omne arvom^p rectis sulcis, mox et obliquis subigi debet. In collibus^q transverso tantum monte aratur, sed modo in superiora, modo in inferiora, rostrante vomere.^r Tantumque est laboris homini, ut etiam boum vice fungatur. Certe sine hoc animali montanæ gentes sarculis arant.^s Arator, nisi^t incurvus, prævaricatur. Inde

conjectura.' Brotier. *Sericulam* etiam Chiffi.—8 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. item Pellicerius, Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *nec striare in eodem saepius* Gronov. et al. vett.—9 Vet. Dalec. *rostrante vomere*.—

NOTE

Vide Notas et Emend. num. 18.

ⁿ *Sulco dodrantali*] Sulco novem pollicibus alto, seu pedis unius, ut vocant, tribus quartis. Inter duos porro sulcos terra eminens, id enim monere obiter operæ pretium est, porca vocatur: hoc est, 'medius cumulus, qui inter duos latius distantes sulcos,' ut ait Colum. 1. 4. 'siccam sedem framenti præbet.'

^o *Proscindi semissem*] Hoc est, iugeri partem mediam proscindi: iterari totum. As enim pro integra quacunque accipitur, quam in semisses duas, unciasque duodecim, et partes alias, ita ut assem, antiqui dividebant.

^p *Omne arvom*] Præceptum illud Virgilianum est, Georg. 1. 65. 'Neque illum Flava Ceres alto nequicquam spectat Olympo: Et qui proscisso quæ suscitât æquore terga, Rursus in obliquum verso prærupit aratro, Exercetque frequens tellurem, atque imperat arvis.' Adi et Colum. 11. 2. p. 44. 'Bubulcum autem per proscissum ingredi oportet, alternisque versibus obliquum tenere aratrum, et alternis recto plenoque sulcare: sed ita necubi crudum solum et

immotum relinquat, quod agricolæ scamnum vocant.'

^q *In collibus*] Aliquanto planius Columella idem 11. 4. pag. 48. a quo Plinius hæc mutuatur: 'Sed in arando maxime est observandum, semper ut transverans mons sulcetur. Nam hac ratione difficultas acclivitatis infringitur, laborque pecudum et hominum commodissime sic mixuitur. Paulum tamen quotiescumque iterabitur, modo in elatiora, modo in depressiora clivi, obliquum agi sulcum oportebit, ut in utramque partem rescindamus, nec eodem vestigio terram moliamur.'

^r *Rostrante vomere*] Rostrum oblique impingente vomere. Vel *rostrato* forte *vomere* dixit, hoc est, simplici, non aurito, quo utuntur in planis, auctore Palladio, lib. 1. cap. ult.

^s *Sarculis arant*] Ut ante dictum est cap. 18.

^t *Arator, nisi*] Proverbii speciem, inquit Erasmus, Chiliad. 1v. Cent. 5. adag. 85. pag. 869. habet, quod refert Plinius: Arator, nisi incurvus, prævaricatur. Præcipit ut arator arvom primum rectis sulcis proscindat: mox et obliquis subigat: id fieri vix po-

translatum hoc crimen in forum. Ibi itaque^u caveatur, ubi inventum est. Purget vomerem subinde stimulus cuspidatus rallo.^{10 v} Scamna^w inter duos sulcos cruda ne relinquuntur, glebæ ne exultent. Male aratur^x arvum, quod satis frugibus occandum est. Id demum^y recte subactum erit, ubi non intelligetur utro vomer ierit. In usu est et collicias^z interponere, si ita locus poscat, ampliore sulco, quæ in fossas aquam educant.¹¹

(XX.) Aratione per transversum iterata,^a occatio sequi-

10 Ita codd. Harduini, Dalec. Chiff. et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ralla* Gronov. et al. vett. *ralla* al. ap. Dalec. Ita quoque Nic. Heinsius. Vid. Syllog. Epist. tom. III. p. 132.—11 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *deducant*

NOTÆ

test, nisi toto corpore incumbat labori: unde et Virgilio dictus 'Curvus arator.' Ceterum prævaricari est a recto sulco divertere. Unde et in causis prævaricari dicuntur, qui causam diversam adjuvant. Videlicet hoc est illud quod ait Plinius, 'Inde translatum hoc crimen in forum.'

^u *Ibi itaque*] In agro, unde in forum translata parœmia.

^v *Cuspidatus rallo*] Hoc est, rallo præfixus. Est autem rallum ferramentum quo raditur vomer, et inherente terra liberatur, atque purgatur, ut Turnebus admonet, *Advers.* xxiv. 1. p. 809.

^w *Scamna*] Agricolaë scamna appellant grandiores glebas, quæ solent excitari prima aratione, cum in proscisso crudum solum immotumque relinquitur: quod cavendum esse præcipit lex rusticationis. Hac voce utitur Columella II. 2. pag. 44. ut paulo ante retulimus, et alibi passim.

^x *Male aratur*] Colum. II. 4. p. 46. 'Sed et compluribus iterationibus sic resolvatur vervactum in pulverem, ut vel nullam, vel exiguam desideret occasionem, cum seminaverimus. Nam

veteres Romani dixerunt male subactum agrum qui satis frugibus occandus sit.'

^y *Id demum*] Colum. loc. cit. 'Pingues campi tam frequentibus densisque sulcis arandi sunt, ut vix dignoscatur in utram partem vomer actus sit: quoniam sic omnes radices herbarum perruptæ necantur.'

^z *Et collicias*] In agris collicia sunt sulci ampliores, qui et porcæ dicti, per quos aquam delibrabant. In urbibus collicia, sive conlicia, sive colliquia, dicebantur olim canales, qui aquam e stillicidio defluentem excipiebant. Columella II. 8. 'Cavebitur, ut patentes liras, crebrosque sulcos aquarios, quos nonnulli elices vocant, faciamus, et omnem humorem in colliquias, atque inde extra segetes derivemus.' Festus: 'Elices, sulci aquarii, per quos aqua collecta educitur e liris.' Simili forma et 'inlices' dicti canales, 'in quos aqua confluit in viis lapide stratis, ab eliciendo dicti,' ex eodem Festo.

^a *Aratione . . . . iterata*] 'Offringi' autem 'terra dicitur,' auctore Festo,

tur,^b ubi res poscit, crate vel rastro : et sato semine iteratio. Hæc quoque ubi consuetudo patitur, crate contenta,^{12 c} vel tabula aratro annexa, quod vocant lirare,^d operiente semina : ¹³ unde primum appellata deliratio^e est. Quarto seri sulco^f Virgilius existimatur voluisse, cum dixit optimam esse segetem, quæ bis Solem, bis frigora sensisset. Spissius solum, sicut plerumque in Italia, quinto sulco seri melius est, in Tuscis vero nono. . At fabam et viciam non proscisso serere sine damno, compendium operæ est.

~~~~~

Gronov. et al. vett.—12 'Ita bene Mss. Reg. Ambrosian. Editio princeps et Cl. Rezzonicus. Cratem contentam dicit Plinius, quæ solida textura, neque ampla, hominem stantem vix excipiat. Hujus cratis contentæ, ut et tabulæ aratro annexæ, quæ plana sunt instrumenta, usus adhuc est apud Comenses, Mediolanenses, et finitimos agrorum cultores.' Brotier. 'Codex Pintiani, crate contenta; unde ille contexta. Sed 'cratis contenta,' ut 'contentus funis,' cratis extenta.' Nic. Heinsius. Vid. Adv. III. 1. p. 304. crate dentata Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—13 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. operientes semina Gronov. et al. vett. 'Alii, operiente, sub. 'crate,' vel 'tabula.' Lego, operiente

NOTÆ

'cum iterum transverso sulco aratur.'

^b Occatio sequitur] Græci βωλοκοπία vocant, qua franguntur glebæ: occare Galli, *heræer*: occam, *uæ herse*: unde *hercia*, et *herciare*: de quibus V. Cl. Du-Cangius in Glossario consulendus.

^c Crate contenta [dentata] Hinc 'bidentare' veteres occare dicebant, quod occa dentata infrangebantur iterum glebæ. Glossæ Philoxeni: *Σκαπερός* Fossura, *bidentatio*, *occatio*, *iteratio*.

^d Quod vocant lirare] Varro de Re Rust. 1. 29. 'Tertio cum arant jacto semine, boves lirare dicuntur, id est, cum tabellis additis ad vomerem, simul et satum frumentum operiunt in porcis, et sulcant fossas, quo pluvialis aqua delabatur.'

^e Deliratio] Quare a lira, rectoque sulco discedere.

'Quarto seri sulco] Hoc est, post quartam arationem, ut dictum est c. 35. Virgilii locus est e Georg. 1. 47. 'Illa seges demum votis respondet avari Agricolaë, bis quæ Solem, bis frigora sensit.' Qua loquendi forma nihil aliud voluit is intelligi, quam quater sive quatrinduo proscindi terram oportere: ut bis diurnum vernæ tempestatis teporem, bis nocturnum ejusdem frigus sentiat. Sed longe aliter hunc poëtæ locum vulgus interpretum accipit. Sic Columella 1. 11. 'primo vel altero sulco seri ciceram' dixit, 'mense Martio.' Hoc est, terra semel iterumve arata. Plinius ipse supra, de napis c. 35. 'Diligentiores quinto sulco napum seri jubent, rapa quarto.' Et c. 37. 'Vicia uno sulco sata non sarritur,' &c. Atque hoc ipso loco plane statim, 'Quinto sulco seri,' &c.

Non omitemus unam etiamnam arandi rationem, in Transpadana Italia bellorum injuria excogitatam. Salassicum subjectos Alpibus depopularentur agros, panicum miliumque jam excrescens tentavere.⁸ Postquam respuebat natura, inararunt. At illæ messes multiplicatæ docuere, quod nunc vocant artrare,¹⁴ id est, aratrare, ut credo tunc dictum. Hoc fit vel incipiente culmo, cum¹⁵ jam is bina ternave emiserit folia. Nec recens subtrahemus exemplum, in Treverico agro tertio ante hunc annum¹ compertum. Nam cum hyeme prægelida captæ segetes essent, reseverunt, resarrientes¹⁶ campos mense Martio, uberrimasque messes habuerunt. Nunc reliqua cultura tradetur per genera frugum.

L. (XXI.) Siliginem, far, triticum, semen hordeum occato, sarrito, runcato, quibus dictum erit¹ diebus. Singulæ operæ² cuique generi in jugero sufficient. Sarculatio¹ induratam hyberno rigore soli tristitiam laxat temporibus vernis, novosque Soles admittit. Qui sarriet,³ caveat ne frumenti radices suffodiat. Triticum, hordeum, semen, fabam bis sarrire⁴ melius. Runcatio,⁵ cum seges in articu-

*semina, quod tirare vocant, &c. Vid. Varr. c. 29. Dalec.—14 Ita codd. Har-
duini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. multiplicatæ docet quod
nunc voc. aritare cod. Dalec. duplicatæ docuere, quod n. v. artrare Gronov. et
al. ante Harduin.—15 Vet. Dalec. vel cum.—16 Chiffi. et scient.*

NOTÆ

⁸ *Tentavere*] Subintellige, depopu-
lari, immisso, ut fit, exercitu.

¹⁴ *Artrare*] Hoc est, segetes jam na-
tas rursus arando proscindere.

¹ *Ante hunc annum*] Qui urbis annus
erat dcccxxx. ut diximus xiv. 5.

¹ *Quibus dictum erit*] Cap. 65.

² *Singulæ operæ*] Paulo aliter Co-
lumella ii. 13. cui titulum fecit, 'Pro
modo cujusque agri quot operæ desi-
derentur.'

¹ *Sarculatio*] Sive sarritio.

³ *Qui sarriet*] Colum. ii. 12. pag.
65. Palladius, lib. ii. in Januar. cap.

9. p. 39. 'Sarculanda frumenta : quod
opus plerique negant fieri debere,
quia radices eorum detegantur, aut
incidantur, et necentur frigore sub-
secuto : mihi autem videtur herbosis
locis tantum esse faciendum.'

⁴ *Fabam bis sarrire*] Ter sarrien-
dam monet Colum. ii. 12. pag. 66.
Palladius, bis ; lib. ii. in Januar. tit.
9. p. 39.

⁵ *Runcatio*] Columella ii. 12. 'Sub-
jungenda sarritioni runcatio,' &c. De
runcatione dixi c. 38.

lo^p est, evulsis inutilibus herbis, frugum radicem ¹ vindicat, segetemque discernit a cespite. Leguminum cicer eadem, quæ far, desiderat. Faba runcari^q non gestit, quoniam evincit herbas.² Lupinum runcatur tantum.^r Milium, et panicum³ occatur, et sarritur: non iteratur, non runcatur. Sicilia⁴ et faseoli occantur tantum. Sunt genera terræ, quarum ubertas pectinari^t segetem in herba cogat: (cratis et hoc genus, dentatæ stylis ferreis :) eademque ⁵ nihilominus et depascuntur.^u Quæ depasta sunt, sarculo iterum excitari necessarium. At in Bactris, Africa, Cyrene,⁶ omnia hæc supervacua fecit indulgentia cœli, et a semente ⁷ non nisi messibus⁸ in aream redeunt: quia siccitas coërcet herbas, fruges nocturno tactas rore nutriens. Virgilius.^w alternis cessare arva suadet: et hoc,⁹ si patiantur ruris

CAP. L. 1 Chiff. *radices*.—2 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. *non gestit, quoniam evincit herbas: lupinum* Gronov. et al. vett. *non gestit: quoniam evincit herbas lupinum, runcatur, &c.* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Pro runcatur, cod. Dalec. non occatur; Chiff. vocatur, et in emend. occatur.*—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Milium, panicum* Gronov. et al. vett.—4 Dalec. *siliqua*, id est, dolichus.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *eadem* Gronov. et vett.—6 *Cyrenis* Chiff. Mox, *supervacua terris fecit* cod. Dalec.—7 Gronov. et al. ante Harduin. *et semente*.—8 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *nonis mensibus* Gronov. et al. vett.—9 In cod.

NOTÆ

^p *Cum seges in articulo]* Cum seges in articulum ierit, ut loquitur Columella loc. cit. hoc est, cum nodum fecerit. Plinius ipse supra, c. 45. 'Si in articulum seges ire cœperit.'

^q *Faba runcari]* Vide Notas et Emend. num. 19. Cur porro faba runcari non gestiat, in causa est, inquit Columella II. 12. ex Corn. Celsi sententia, quod internatæ herbæ fœno reserventur. At Columella frugibus his detrahi plurimum scribit, si runcatio relinquitur.

^r *Runcatur tantum]* Non sarculatur.

⁴ *Silicia]* Hoc est, fœnum Græcum, de quo c. 39.

^t *Pectinari]* Dentata crate agitari. Ovid. de Remed. 192. 'Et tonsam raro pectine verrit humum.'

^u *Depascuntur]* Immissis, ut dictum est, in arva pecudibus.

^v *Non nisi messibus]* Hoc est, messis tempore. Vide Notas et Emend. num. 20.

^w *Virgilius]* Georg. I. 71. 'Alternis idem tonsas cessare novalis Et segnem patiēre diu durescere campum. Aut ibi flava seres mutato sidere farra, Unde prius lætum siliqua quassante legumen, Aut tenues fœtus vicie, trietisque lupini Sustuleris fragiles calamos, sylvamque sonantem.'

spatia, utilissimum procul dubio est. Quod si neget conditio, far serendum, unde et lupinum, aut vicia, aut faba sublata sint, et quæ terram faciunt ¹⁰ lætiores. Inprimisque et hoc notandum, quædam propter alia seri obiter : sed parum provenire priori diximus^x volumine, ne eadem sæpius dicantur : plurimum enim refert soli cujusque ratio.

LI. (XXII.) Civitas Africæ in mediis arenis, petentibus Syrtes Leptinque magnam,¹ vocatur Tacape, felici super omne miraculum riguo solo : ternis fere millibus passuum in omnem partem fons abundat, largus quidem, sed certis horarum spatiis dispensatur² inter incolas. Palmæ ibi prægrandi subditur olea, huic ficus, fico Punica, illi vitis : sub vite seritur frumentum, mox legumen, deinde olus, omnia eodem anno : omniaque aliena umbra aluntur. Quaterna cubita³ ejus soli in quadratum, nec ut a porrectis metiantur digitis, sed in pugnum contractis, quaternis denariis^b venundantur. Super omnia est, bifera vite,³ bis anno vindemiare. Et nisi multiplici partu exinaniatur ubertas, pereunt luxuria singuli fructus.⁴ Nunc vero toto anno metitur aliquid : constatque fertilitati non occurrere⁵ homines. Aquarum quoque differentia magna riguis. Est in Narbonensi⁶ provincia nobilis fons, Orge nomine est : in eo herbæ nascuntur in tantum expetitæ bubus, ut mersis

Dalec. desunt et hoc.—10 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. terram faciant Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. LI. 1 Chiff. magna.—2 Franz. sed ceteris horarum, &c. Chiff. sed et certis hor. spat. dispensatur.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiff. biferam vitem Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 Cod. Dalec. pereat luxuria fructus.—5 Vet. Dalec. præcurrere.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. magna riguis est. In Narbonensi Gronov. et al. vett.

NOTÆ

^x Priori diximus] Libro sup. initio c. 7. 'Necnon et satis quibusdam ipsis pasci terram dixit. Segetem stercorant fruges, lupinum, faba, vicia,' &c.

^a Quaterna cubita] Petita mensura

ex hominis videntis cubito, ac ne porrectis quidem digitis, sed iisdem in pugnum contractis.

^b Quaternis denariis] Asses sunt monetæ nostræ triceni bini.

capitibus totis eas quærant. Sed illas in aqua nascentes certum est non nisi imbribus ali. Ergo suam quisque terram aquamque noverit.

LII. (XXIII.) Si fuerit illa terra, quam appellavimus^c teneram, poterit sublato¹ hordeo milium seri: eo condito, rapa:² his sublatis, hordeum vel triticum, sicut in Campania: satisque talis terra aratur, cum seritur. Alius ordo: ut ubi adorem fuerit, cesset quatuor mensibus hybernis, et vernam fabam recipiat, ita ut ante hyemalem^d ne cesset. Nimis pinguis³ alternari potest ita, si frumento sublato legumen tertio seratur. Gracilior et in annum tertium cesset. Frumentum quidam seri⁴ vetant, nisi in ea quæ proximo anno quieverit.

LIII. Maximam hujus loci partem stercorationis obtinet ratio, de qua et priore diximus^e volumine. Hoc tantum enim¹ in confesso est, nisi stercolato^f seri non oportere, quanquam et hic leges sunt propriæ. Milium, panicum, rapa, napus, nisi in stercoratione non seritur.² Non stercolato frumentum potius quam hordeum serito. Item in novalibus, tametsi in illis fabam seri volunt, eandem ubicumque quam recentissime stercolato solo. Autumno aliquid saturus, Septembri mense fimum inaret³ post im-

CAP. LII. 1 Chiff. *sublecto*.—2 Ita codd. Hardnini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *raphanus* Gronov. et vulgg. Mox, *his sublectis* Chiff.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aut ante . . . cesset*. Nec non *nimis pinguis* Gronov. et al. vett. Nec non deest in Chiff. Mox, Chiff. *potest*. Ita fit fr. *sublecto*.—4 Chiff. *seri quidem*.

CAP. LIII. 1 Ita codd. Hardnini et Chiff. cum edd. recentt. *Hoc tantum* Gronov. et vulgg. ante Harduin.—2 'Ita bene codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiff. *serantur* Edd. vett. et Har-

NOTÆ

^c Quam appellavimus] Lib. xvii. cap. 3.

^d Ita ut ante hyemalem] Ita ut ante hyemalis fabæ proventum duret. Hyemalis faba ea est, quam superius dixit c. 30. seri ante Vergiliarum occasum, ut antecedit hyemem. Verna, quam Virgilius seri per ver jubet,

Circumpadanæ Italiæ ritu. Vide Notas et Emend. num. 21.

^e Priore diximus] Lib. xvii. c. 6.

^f Nisi stercolato] Theophr. Hist. viii. 6.

^g Fimum inaret] Columella ii. 12.

^h Disjectum protinus fimum inarari et obrui convenit, ne Solis halitu vi-

brem. Utique si verno erit saturus, per hyemem fimum disponat. Justum est^b vehes octodecim jugero tribui: dispergere autem priusquam arescat,⁴ⁱ aut jacto semine.⁵ Si hæc omissa sit stercoratio, sequens est,^j priusquam sarrat, aviarii pulvere. Quod ut⁶ hanc^k quoque curam determinemus, justum est singulas vehes fimi denario ire,^l in singulas pecudes minores; in majores, denas: nisi contingat hoc, male substravisse pecori colonum appareat.⁷ Sunt qui optime stercorari putent, sub dio retibus⁸ inclusa pecorum mansione. Agerⁿ si non stercoratur,⁹ al-

~~~~~

duin.—3 Chiff. *inarguet*.—4 Idem codex, *prius quam ares*; *prius quam serat* Dalec. e Colum.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. item Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aut jactato semine* Gronov. et al. vett.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *serat, ante pulverem*. Quod ut Gronov. et vulgg. *serat, ante pluerit*. Sed ut al. ap. Dalec.—7 Dalec. *apparet*.—8 Ita Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. et Bipont. *sub dio nunc retibus* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. *sub dio cratibus* Vet. Dalec. Vid. Nic. Heins. Adv. III. 1. p. 394.—9 Chiff. *si non fuerit stercoratus*.

NOTÆ

res remittat: et ut permixta humus prædicto alimento pinguescat,' &c.

^b *Justum est*] Colum. loc. cit. 'Jugum autem desiderat, quod spissius stercoratur, vehes quatuor et viginti: quod rarius, duodeviginti.' Idem XI. 2. in Novembri, subdit, 'Vehes autem stercoreis habet modios octoginta.' Vehis aliud nihil fuit quam plaustrum onus, *une charrette*, et quidem quantum protelo bovm vehi solet. Cod. Theod. lib. XIV. tit. 6. leg. 1. 'Coctoribus calcis per ternas vehes singulæ amphoræ vini præbeantur: Vecturariis vero amphora.... A Vecturariis etiam trecentos boves præcipimus dari.'

ⁱ *Priusquam arescat*] Ne Solis halitu, ut dictum est, vires remittat: 'Itaque,' ut subdit Columella loc. cit. 'cum in agro disponentur acervi stercoreis, non debet major modus eorum dissipari, quam quem bubulci eodem die possint obruere. Sed disjectum protinus fimum inarari et

obruui convenit, ne Solis halitu vires amittat, et ut permixta humus prædicto alimento pinguescat.'

^j *Sequens est*] Secunda stercoratio fiet, ante sarritionem, jacto pulvere ex aviariis. Vide Notas et Emend. num. 22.

^k *Quod ut hanc*] Hoc est, *Sed ut hanc*. Cicero Ep. XIV. 4. 'Quod utinam minus vitæ cupidus fuisssem.'

^l *Denario ire*] Hoc est, venire denario singulas fimi vehes, quas tricenis diebus singulæ pecudes minores efficiunt: denario item denas, quas pecudes majores pariter mense reddunt. Colum. II. 15. 'Parum autem diligentes existimo esse agricolas, apud quos minores singulæ pecudes tricenis diebus minus quam singulas, itemque majores denas vehes stercoreis efficiunt,' &c.

^m *Retibus*] Vel, ut fere fit, cratibus.

ⁿ *Ager*] Colum. II. 16. 'Nec ignorare colonos oportet, sicuti refriges-

get: si nimium stercoreatus est, aduritur: satiusque est id sæpe, quam supra modum facere. Quo calidius ° solum est, eo minus addi stercoreis, ratio est.

LIV. (XXIV.) Semen optimum^p anniculum, bimum deterius, trimum pessimum, ultra sterile. Et in uno omnium definita genere ratio est: quod in ima^q area subsedit,¹ ad semen reservandum est. Id enim optimum, quoniam gravissimum: neque alio modo utilius discernitur.² Quæ spica per intervalla semina habebit, abjicietur. Optimum granum^r quod rubet, et dentibus fractum,³ eundem habet colorem: deterius, cui plus intus albi est. Certum terras^s alias plus seminis recipere, alias minus. Religiosumque^t inde primum colonis augurium, cum avidius accipiat, esurire creditur, et comesse semen. Sationem locis humidis celerius fieri ratio est, ne semen imbre putrescat: siccis

~~~~~

CAP. LIV. 1 Cod. Dalec. *arca subsedit*.—2 Cod. Dalec. *dispergitur*. Franz. *discernituo*.—3 Cod. Dalec. *et dein fractum*.—4 Nic. Heinsius, Adv.

NOTÆ

cere agrum, qui non stercoretur: ita peruri, si nimium stercoretur: magisque conducere agricolæ frequenter id potius, quam immodice facere.’

° Quo calidius] Colum. loc. cit. ‘Nec dubium quin aquosus ager majorem stercoreis copiam, siccus minorem desideret: alter, quod assiduis humoribus rigens hoc adhibito regelatur: alter, quod per se tepens siccitatibus, hoc assumpto largiore, torretur: propter quod nec deesse ei talem materiam, nec superesse oportet.’

^p Semen optimum] Hæc a Theophr. Hist. VIII. 11. Eadem habet auctor Geopon. II. 14. p. 52.

^q Quod in ima] Tractat hoc diserte Columella II. 9. ‘Optimam quamque spicam legere oportet . . . et semper quod propter magnitudinem ac pondus in imo subsederit, ad semen re-

servandum . . . Neque enim dubium est, ex robusto semine posse fieri non robustum: quod vero protinus exile natum sit, nunquam robur accipere manifestum est. Ideoque Virgilius, cum et alia, tum et hoc de seminibus præclare sic disseruit: ‘Vidi ego lecta diu, et multo spectata labore Degenerare tamen, ni vis humana quotannis Maxima quæque manu legeret: sic omnia fati In pejus ruere, ac retro sublapsa referri.’’

^r Optimum granum] Colum. II. 9. ‘Granum autem rutilum, si cum diffusum est, eundem colorem interiorum habet, integrum esse non dubitamus. Quod extrinsecus albidum, intus etiam conspicitur candidum, leve ac vanum intelligi debet,’ &c.

^s Certum terras] Theophr. Hist. VIII. 6.

^t Religiosumque] Ridet id merito Theophr. loc. cit.

— serius, ut pluviae sequantur; ne diu jacens atque non concipiens, evanescat.⁴ Itemque festinata satione densum spargi semen, quia tarde concipiat: serotina rarum, quia densitate nimia necetur. Artis quoque cujusdam est, æqualiter spargere.⁵ Manus utique congruere debet cum gradu, semperque cum dextro pede. Fit quoque^u quorundam occulta ratione, quod sors⁶ genialis atque foecunda est. Non transferendum est ex frigidis locis semen in calida, neque ex præcocibus in serotina: idque in contrarium præcepere quidam falsa diligentia.

LV. Serere in jugera^a temperato solo¹ justum est tritici aut siliginis modios v. farris, aut seminis, (quod frumenti genus ita appellamus,)^b x. Hordei vi. Fabæ^c quintam partem amplius quam tritici: viciæ xii.^d ciceris et cicerulæ,^e et pisi, iii. lupini x.^f lentis iii. sed hanc cum fimo arido seri volunt: ervi vi.^g siliciæ vi.^h faseolorum iv. pa-

iii. 8. p. 460. conj. *eviescat*: quem consule.—5 Ita Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. et Bipont. *est*, *spargere* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. —6 Chiff. *fors*.

CAP. LV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. in jugero

NOTÆ

^a *Fit quoque*] Fit ex arte quadam occulta, inditoque a natura solerti membrorum motu, satio læta et foecunda.

^a *Serere in jugera*] Colum. ii. 9. p. 51. 'Jugerum agri pinguis plerumque modios tritici quatuor; mediocris,' sive temperati, 'quinque postulat: adorei modios novem, si est lætum solum,' &c. Idem p. 55. de hordeo: 'Jugerum sex modios postulat.' Vide et Varron. de Re Rust. i. 44.

^b *Ita appellamus*] Appellavimus sane c. 19.

^c *Fabæ*] Ita fere Colum. ii. 10. p. 57.

^d *Viciæ XII.*] Subintellige, modios, ut in sequentibus.

^e *Cicerulæ*] Colum. ii. 10. p. 61. 'Cicerulæ, quæ piso est similis . . . tres modii jugerum implent.' Ac paulo post de cicere, p. 61. 'Jugero modii tres abunde sunt.' De lupino, p. 57. 'Jugerum decem modii occupant.' Et pag. 59. de lente: 'Jugerum agri paulo plus quam modius occupat.' Et pag. 57. de faseolis idem cum Plinio sentit: de milio quoque, et panico, pag. 56. Vide rursus eundem Colum. in Octobri, xi. 2.

^f *Lupini X.*] Colum. ii. 10. de lupino: 'Jugerum decem modii occupant.' Et mox de piso: 'Eadem mensura jugerum, vel modio minus quam phaselum, licet obserere.'

^g *Ervæ VI.*] Quinque duntaxat modios desiderat Palladius lib. ii. in Ja-

buli xx. milii, panici, sextarios quatuor.² Pingui solo plus, gracili minus. Est et alia distinctio: in denso, aut cretoso, aut uliginoso solo, tritici aut siliginis modios sex:¹ in soluta terra, et sicca,³ et læta, quatuor. Macies enim⁴ soli, nisi rarum⁴ culmum habeat, spicam minutam facit et inanem. Pinguia arva ex uno semine⁵ fruticem numerosum fundunt, densamque segetem e raro semine emittunt. Ergo inter quatuor et sex modios pro natura soli, alii quinque non minus seri, pluresve præcipiunt: item in consito, aut clivoso, ut in macro.⁶ Huc pertinet oraculum illud magnopere custodiendum: 'Segetem ne defruges.'^k Adje- cit iis Accius⁷ in Praxidico, 'ut sereretur, cum Luna esset in Ariete, Geminis, Leone, Libra, Aquario.' Zoroastres, 'Sole duodecim partes Scorpionis transgresso, cum Luna esset in Tauro.'

LVI. Sequitur huc dilata et maxima indigens cura de tempore fruges serendi quæstio, magnaue ex parte ratione

temperati soli Gronov. et al. ante Harduin.—2 Vet. Dalec. *sex*.—3 'Ita bene codd. Regg. Lang. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Vet. Pintiani. *in soluta terra nuda, et sicca* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et nuda, et sicca* al. edd. ante Pintian.—4 Ita codd. Harduini et edd. recentt. *Macrum enim solum nisi rarum* Chiff. *Macies enim soli major, nisi rarum* Gronov. et al. vett.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ex una seminis radice* Gronov. et al. vett.—6 Dalec. *aut in macro*.—7 Vet. Dalec. iis *Actius*; Chiff. *his Artius*.

NOTÆ

nuar. c. 8. de ervo.

¹ *Silicia VI.*] Hoc est, fœni Græci. Ita Palladius loc. cit. cap. 7. p. 39.

² *Modios sex*] Vide Notas et Emend. num. 23.

³ *Macies enim*] Colnm. II. 9. 'Et e contrario macer locus tantumdem seminis poscit. Nam nisi rare conseritur, vanam et minutam spicam facit. At ubi ex uno semine pluribus culmis fruticavit, etiam ex rara segete densam facit.'

^k *Segetem ne defruges*] Ex Catone de Re Rust. cap. 5. 'Segetem ne de-

frugēt: nam id infelix est.' Defrugare segetem videtur, inquit Hermolaus, qui vel nimia fœtura exinanit agros, vel per inscitiam, aut negligentiam perdit. Mss. quidem omnes, *defruges*, præ se ferunt. At Catonis, ut quidam aiunt, antiqui libri *defrudet*. Atque ut defrudat, sive defraudat, genium suum homo, qui sibi non indulget, et misere vivit, et tanquam demenso suo detrahit; idem facit, inquit, qui segeti et agro culturam et opera justa non tribuit, sed vel de aratione, vel lætamine, vel semente deducit.

siderum connexa. Quamobrem sententias omnium inprimis ad id pertinentes exponemus. Hesiodus, qui princeps omnium^a de Agricultura præcepit, unum tempus serendi tradidit a Vergiliarum occasu. Scribebat enim in Bœotia Helladis, ubi ita seri diximus.^a Inter diligentissimos convenit, ut in alitum quadrupedumque genitura, esse quosdam ad conceptum impetus et terræ. Hoc Græci ita definiunt: cum sit calida et humida. Virgilius^b triticum et far a Vergiliarum occasu seri jubet, hordeum inter^c æquinoctium autumnii et brumam: viciam vero,^d faseolos et lentem, Boote occidente. Quo fit, ut horum siderum aliorumque exortus et occasus digerendi^e sint in suos dies. Sunt qui et ante Vergiliarum occasum seri jubeant, duntaxat in arida terra, calidisque provinciis: custodiri enim semen, corrumpente humore,^e et a proximo imbre uno die erumpere.

^a Custodiri enim in arida terra semen, quemadmodum e contrario humore corrumpitur.

.....

CAP. LVL. 1 Chiff. in emend. primus hominum.—2 Chiff. dirigendi.—

NOTÆ

^a Ita seri diximus] Initio c. 10.

^b Virgilius] Et cum secutus Colum. II. 8. p. 60. 'Placet nostro poetæ adorem, atque etiam triticum, non ante seminare, quam occiderint Vergiliæ: quod ipsum numeris sic edisserit: 'At si triticeam in messem, robustaque farra, Exercebis humum, solisque instabis aristis, Ante tibi Eos Atlantides abscondantur.' Abscondantur autem altero et trigesimo die post autumnale æquinoctium, quod fere conficitur nono Kalend. Octobris,' &c.

^c Hordeum inter] Virgil. Georg. I. 208. 'Libra die somnique pares abi fecerit horas, Et medium luci atque umbris jam dividet orbem, Exercete, viri, taures, serite hordea campis, Usque sub extremum brumæ intractabilis imbrem.'

^d Viciam verq] Idem ibid. vs. 227.

'Si vero viciamque seres, vilemque faselum, Nec Pelusiace curam aspernabere lentis, Haud obscura cadens mittet tibi signa Bootes: Incipe, et ad medias sementem extende priinas.' Hoc est, ab occasu Bootæ, ad brumam usque, seri vicia, lens, faseolus, potest. Bootæ porro occasum, Arcturi intellige, quæ stella in Boote est. Dicemus de occasu eo c. 74.

^e Corrumpente humore] Quod alioqui ab humore corrumpetur. Sunt hæc accepta a Colum. II. 8. 'Si seri sunt imbres, quamvis sitienti solo recte semen committitur: idque etiam in quibusdam provinciis, ubi status cœli talis est, usurpatur. Namque quod sicco solo ingestum et inoccisum est, perinde ac si repositum in horreo, non corrumpitur. Atque

Alii statim ab occasu Vergiliarum sequi imbres, a septimo fere die. Aliqui in frigidis ab æquinotio autumnī: in calidis serius, ne ante hyemem luxurient. Inter omnes autem convenit circa brumam^f serendum non esse, magno argumento: quoniam hyberna^g semina, cum ante brumam sata sint,⁴ septimo die erumpant: si post brumam, vix quadragesimo. Sunt qui properent,⁵ atque ita pronuntient, festinatam sementem sæpe decipere, serotinam semper. E contrario alii, vel vere potius serendum, quam malo autumno.⁵ Atque ubi fuerit necesse, inter Favonium^h et vernal æquinotium.

Quidam, omīssa cœlesti subtilitate, temporibus definiunt.⁶ Vere linum,ⁱ et avenam, et papaver: atque, uti nunc etiam⁷ Transpadani servant, usque in Quinquatrus:^j fabam, siliginem, Novembri⁸ mense: far Septembri extremo usque in Idus Octobris. Alii post hunc diem in Kalendaras Novembris. Ita his nulla naturæ cura est: illis nimia, et ideo cæca subtilitas: cum res geratur inter rusticos, literarumque expertes, non modo siderum. Et confitendum

3 Abundare hanc dictionem autumat Fulv. Ursin. ad Varr. pag. 46.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sata sunt* cod. Dalec. *nata sint* Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. *quam male in autumno* Gronov. et vulgg.—6 'Ita bene cod. Reg. 2. Male recentiores editiones, *cœlesti cura, ut inutili, &c.*' Brotier. *cœlesti subtilitate, temp. serunt* Chiff. *cœlesti cura, ut inutili, temporibus, &c.* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—7 Vox etiam deest in Chiff.—8 Novembre Chiff.—9 Sed conflent-

NOTÆ

ubi venit imber, multorum dierum sementis uno die surgit.' Eodem fere sensu legi hic posset, non corrumpente humore.

^f *Circa brumam*] Vide Notas et Emend. num. 24. Accepta hæc maxima ex parte a Varrone de Re Rust. 1. 24.

^g *Sunt qui properent*] Colum. XI. 2. 'Sed tunc omnia in agricultura strenue facienda sunt, tunc maxime sementis. Vetus agricolarum proverbium, Maturam sationem sæpe decipere solere: seram nunquam, quin

mala sit.'

^h *Inter Favonium*] Quo tempore Favonii spirent, diximus II. 47.

ⁱ *Vere linum*] Virgilius tamen Georg. 1. 212. lini ac papaveris sationem autumno adjudicat.

^j *Quinquatrus*] Dies festus Minervæ fuit: sic dictus, quod esset post diem quintum Idus Martias, hoc est, XIV. Kalend. Aprilis. Vide Voss. in Etymol. De his multa Ovid. Fast. III. 810. Festus, verbo 'Quinquatrus,' alique.

est,⁹ coelo maxime constare ea: quippe Virgilio iubente prædisci ventos ante omnia ac siderum mores,^{10 k} neque aliter,¹¹ quam navigantibus, servari. Spes ardua et im-mensa, misceri posse coelestem divinitatem imperitiæ: sed contemplanda tam¹² grandi vitæ emolumento. Prius tamen¹³ sideralis difficultas, quam sensere etiam periti, subjicienda contemplationi est: quo deinde¹⁴ lætior mens discedat a coelo, et facta¹⁵ sentiat, quæ futura prænosci non possint.

LVII. (XXV.) Primum omnium dierum ipsorum anni Solisque motus prope inexplicabilis ratio est. Ad CCCLXV. adjiciunt etiamnum intercalarios¹ diei noctisque quadrantes. Ita fit, ut tradi non possint certa siderum tempora. Accedit confessa rerum obscuritas, nunc præcurrente,^b nec paucis diebus, tempestatum significatu,^a quod

.....

dum est Vet. Dalec.—10 Idem Vet. *mores*.—11 Gronov. et al. ante Harduin. *non aliter*.—12 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. *sed contemplanda tamen* cod. Dalec. *sed tentanda tam* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—13 *Plus tamen* cod. Dalec.—14 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. *quod deinde* Gronov. et al. vett.—15 Chiffi. *et facta*.

CAP. LVII. 1 Cod. Dalec. *intercalarios*.—2 Cod. Dalec. *significatione*.—

NOTÆ

^k *Ac siderum mores*] Locus Virgilii est, Georg. i. 204. 'Præterea tam sunt Arcturi sidera nobis Hædorumque dies servandi, et lucidus Anguis, Quam quibus in patriam ventosa per æquora vectis Pontus, et ostriferi fauces tentantur Abydi.'

^a *Intercalarios*] Dies intercalarius is est, qui quarto cuique anno vertenti accessit, quem sex horæ appendices quater ductæ, hoc est, diei unius quadrans seu quarta pars quater repetita colligit.

^b *Nunc præcurrente*] Nunc maturius et ante anni sideris tempus, ortumve et occasum, hyberna, æstivaque, ac ceteræ deinceps tempestates antevertunt: id quod Græci *προχέλ-*

μασι: nunc tardius eadem alio anno recurrunt, quod *ἐπιχέλμασι*, vel, ut alii, *μεταχέλμασι* vocant. Festus, Paulusve: 'Præsiderare dicitur, cum maturius hyberna tempestas movetur, quasi ante sideris tempus.' Vegetius iv. 40. 'Aut enim circa diem statutum, aut ante, vel postea, tempestates fieri compertum est: unde præcedentes, *προχέλμασι*: nascentes die solenni, *ἐπιχέλμασι*: subsequentes, *μεταχέλμασι*, Græco vocabulo nuncupaverunt.' Eleganter Columella in Præf. 'Neque enim semper eundem cælum et annus velut ex præscripto habitum gerunt: nec omnibus annis eodem vultu venit æstas, aut hyems,' &c.

προχίμασιν Græci vocant: nunc postveniente, quod *ἐπιχίμασιν*:³ et plerumque alias citius, alias tardius cœli effectū ad terram deciduo: vulgo ⁴ serenitate^c reddita confectum sidus audimus. Præterea cum omnia hæc statis sideribus cœloque affixis constant, interveniunt motu stellarum grandines, imbres,⁵ et ipsi non levi effectū, ut docuimus,^d turbantque conceptæ spei ordinem. Idque ne nobis tantum putemus accidere, et reliqua fallit animalia sagaciora^e circa hoc, ut quo vita eorum constet: æstivasque alites præposterī aut præproperi rigores necant, hybernas æstus. Ideo Virgilius^f errantium quoque siderum rationem ediscendam præcipit, admonens observandum frigidæ Saturni stellæ transitum. Sunt qui certissimum veris indicium arbitrentur ob infirmitatem animalis, papilionis proventum. Id eo ipso anno,^g cum commentaremur hæc, notatum est, proventum eorum ter repetito frigore extinctum, advenasque volucres^h ad vi. Kalendas Februarii spem⁶ veris attulisse, mox sævissima hyeme conflictatas.

Res anceps: primum, omnium a cœlo peti legem: deinde eam argumentis^a esse quærendam. Super omnia est mundi^b convexitas,⁷ terrarumque globi differentia, eodem sidere alio tempore aliis aperiente se gentibus: quo

^a Certis signis.

^b Cœli.

³ Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *prochimaxin* *epichimaazin* Gronov. et al. vet. Vid. Obs. Misc. tom. ix. par. 3. p. 406. 407.—⁴ Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. unde vulgo Gronov. et al. ante Harduin.—⁵ Cod. Dalec. *motus stel. grandinum, imbrum*.—⁶ Vet. Dalec. *speciem*.—⁷ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *convexitate* Gronov. et al. ante Harduin.—

NOTÆ

^c *Vulgo serenitate*] Cum a sideribus oriri tempestates vulgus existimet, ubi hæc præteriere, et sua cœlo reddita serenitas est, tunc sidus confectum dicitur.

^d *Ut docuimus*] Lib. xvii. c. 2.

^e *Sagaciora*] In eo præsensuum genere alioqui sagacissima.

Dolph. et Var. Clas.

^f *Ideo Virgilius*] Georg. i. 335.

^g *Hoc metuens, cœli menses et sidera serva: Frigida Saturni quo sese stella receptet,* &c.

^h *Id eo ipso anno*] Urbis dcccxxx. ut diximus xiv. 5.

ⁱ *Advenasque volucres*] Hirundines.

Plinius.

8 X

fit ut causa ejus¹ non iisdem diebus ubique valeat. Addidere difficultatem et auctores diversis in locis observando, mox etiam in iisdem diversa prodendo. Tres autem fuere² sectæ: Chaldæa, Ægyptia, Græca. His addidit apud nos quartam Cæsar dictator,³ annos ad Solis cursum redigens singulos, Sosigene perito scientiæ ejus adhibito. Et ea ipsa ratio postea comperto errore⁴ correctæ est: ita ut XII. annis continuis non intercalaretur, quia coeperat sidera annus⁵ morari, qui prius antecedebat. Et Sosigenes ipse trinis commentationibus, quanquam diligentior ceteris,⁶ non

~~~~~

8 Vet. Dalec. *ceperant sidera annum*.—9 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec.

NOTÆ

¹ Quo fit ut causa ejus] Vis ejus et efficientia.

² Tres autem fuere] Apud Chaldæos Astrologiæ inventorem fuisse Abrahamum, auctor est Eusebius Præpar. IX. 17. p. 419. et Berosus apud ipsum, c. 16. A Chaldæis ad Ægyptios per eundem Abrahamum esse propagatam, simile veri est. De Chaldæis, Ægyptiisque, Cicero de Divin. I. 98. 'Ægyptii, et Babylonii, in camporum patentium æquoribus habitantes, cum ex terra nihil emineret, quod contemplationi cæli officere posset, omnem curam in siderum cognitione posuerunt.' Græci ab utraque gente Kalendaria et ἡμερολόγια accipere. Sic enim Theon de iis scribit, in Διοσκυρία Arati: Ἐδέξαντο δὲ αὐτὰ Ἕλληνες παρὰ Αἰγυπτίων καὶ Χαλδαίων.— 'Chaldaica anni forma eadem ac Judaica est. De Ægyptia autem et Græca vetere, vide Herodotum II. 4.' *Ed sec.*

³ Cæsar dictator] Sueton. in Julio, c. 40. 'Fastos correxit, jampridem vitio Pontificum per intercalandi licentiam adeo turbatos, ut neque messium feriæ æstati, neque vindemiarum autumnio competerent, annum-

que ad cursum Solis accommodavit, ut CCCXLV. dierum esset, et intercalario mense sublato, unus dies quarto quoque anno intercalaretur,' &c.

⁴ Comperto errore] Hæc quæ angustiori sermone Plinius contraxit, fusius a Macrobio explicantur, Saturn. I. 14. p. 255. 'Sacerdotes,' inquit, 'sibi errorem novum ex ipsa emendatione fecerunt. Nam cum oporteret diem, qui ex quadrantibus confit, quarto quoque anno confecto, antequam quintus inciperet, intercalare, illi quarto non peracto, sed incipiente, intercalabant. Hic error sex et triginta annis permansit: quibus annis intercalati sunt dies duodecim, cum deberent intercalari novem. Sed hunc quoque errorem sero deprehensum correxit Augustus: qui annos duodecim sine intercalari die transigi jussit: ut illi tres dies, qui per annos triginta et sex vitio Sacerdotis festinationis excreverant, sequentibus annis duodecim, nullo die intercalato, devorarentur. Post hoc unum diem, secundum ordinationem Cæsaria, quinto quoque incipiente anno intercalari jussit: et omnem hunc ordinem sero tabulæ ad æternam custo-

cessavit tamen addubitare, ipse semet corrigendo. Auctores prodidere ea, quos prætexuimus^m volumini huic, raro ullius sententia cum alio congruente. Minus hoc in reliquis mirum, quos diversi excusaverint¹⁰ tractus. Eorum qui in eadem regione dissedere, unam discordiam ponemus exempli gratia: occasum matutinum Vergiliarum Hesiodus (nam hujus quoque nomine extat Astrologiaⁿ) tradidit fieri, cum æquinotium autumnii conficeretur. Thales vigesimo quinto die ab æquinotio: Anaximander vigesimo nono: Euctemon^o XLVIII.

Nos sequemur observationem Cæsaris: maxime¹¹ hæc erit Italiæ ratio. Dicemus tamen et aliorum placita: quoniam non unius terræ, sed totius naturæ interpretes sumus: non auctoribus positis (id enim verbosum est) sed regionibus: legentes¹² tantum meminerint, brevitatis gratia, cum Attica nominata fuerit, simul intelligere Cycladas insulas: cum Macedonia, Magnesiam, Thraciam: cum Ægyptus, Phoenicen, Cyprum, Ciliciam: cum Boeotia, Locridem, Phocidem, et finitimos semper tractus: cum Hellespontus, Cherronesum,¹³ et continentia usque Atho. montem: cum Ionia, Asiam, et insulas Asiæ: cum Peloponnesus, Achaïam et ad Hesperum¹⁴ p^p jacentes terras. Chaldæi As-

diligentior esset ceteris Gronov. et vulgg.—10 Cod. Dalec. excusaverunt.—11 Gronov. maximeque.—12 Ita codd. Hardnini et Vet. Dalec. ut legentes Gronov. et vulgg.—13 Cherronesum cod. Dalec.—14 Cod. Dalec. et ad vesperam.

NOTÆ

diam incisione mandavit.' Iisdem pæne verbis rem narrat Solinus c. i. p. 5. Vide apud Petav. de Doctr. Temp. iv. 3. p. 319. diagramma, in quo bissextiles dies tam vitiosi quam emendati apertissime subjiciuntur oculis.

^m Quos prætexuimus] Libro primo, in Indice voluminis hujus decimi octavi.

ⁿ Astrologia] Laudatur hic Hesiodi liber a Theone, et vocatur 'Αστρολογία: idque Hesiodi genuinum opus fuisse Callimachus docet in Epigram-

mate, quod extat in Arati Vita, quam Petavius edidit in Uranologio, p. 270. De hac Hesiodi, Thaletisque, et Anaximandri sententia eundem Petavium consule, Var. Dissert. in Uranol. ii. 9. p. 97.

^o Euctemon] Εὐκτῆμον. De eo in Auctorum Indice. Sic libri omnes. Perperam Eudæmon reponere nititur Pithæus Advers. ii. 13. p. 434.

^p Et ad Hesperum] Elidem, Arcadiam, Messeniam.

syriam et Babyloniam demonstrabunt. Africam, Hispanias,¹⁵ Gallias sideri non erit mirum: nemo enim observavit in iis, qui siderum, proderet exortus. Non tamen¹ difficili ratione dignoscentur in illis quoque terris digestionem circulorum, quam in sexto volumine fecimus: qua cognatio¹⁶ coeli, non gentium modo, verum urbium quoque singularum intelligitur, nota ex his terris, quas nominavimus, sumta convexitate circuli pertinentis ad quas quisque quæret terras, et ad earum siderum exortus, per omnium circulorum pares umbras. Indicandum et illud, tempestates ipsas ardores annos¹ habere quadris annis: et easdem non magna differentia reverti ratione Solis: octonis vero augeri easdem, centesima revolvente se Luna.

LVIII. Omnis autem ratio observata est tribus modis: exortu siderum, occasuque, et ipsorum temporum cardinibus.¹ Exortus occasusque binis modis intelliguntur. Aut enim adventu¹ Solis occultantur stellæ et conspici desinunt,

~~~~~

—15 Hispaniam cod. Dalec.—16 Cod. Dalec. quoniam cognita.

NOTE

¹ Non tamen] Tamen in promptu ratio est qua id noscatur, per segmenta scilicet et circulos, ut est a nobis libro sexto extremo traditum: unde et cæli habitus, et positio, non gentium modo, sed quod majoris diligentia est, singularum urbium, cognoscitur. Assumpta enim per Africam, exempli gratia, aliasve terras, quas observator adierit, convexitate circuli, hoc est, delecto segmento, vel ex gnomone, vel ex quantitate diei ac noctis; regionem deinde vel urbem desumet, paribus umbris respondentem: unde pares colliget siderum ortus atque occasus.

¹ Ardores annos] Regressus, ac vices majore cum vi et efficientia. Id ex Eudoxi manasse schola, ipse antea prodidit, II. 48. Redire vices easdem
restatum, annorum quaternum

circuitu, videtur etiam sensisse Colum. III. 6. extremo: 'Quo tempore,' inquit, 'Sol in eandem partem signiferi per eodem numeros redit, per quas cursus sui principium cæperat: quem circuitum mensus dierum integrorum mille quadringentorum sexaginta annis ἀνακατάστασις vocant studiosi rerum celestium.'

¹ Cardinibus] Qui cardines anni vocantur, mox ipse aperiet.

¹ Aut enim adventu] Aut adventu Solis orientis occultantur stellæ, nec tam in occasus stellarum, quam occultatio dici debet. Aut ejusdem Solis occidentis abaccessu preferunt sese stellæ omnes, immenso illo cæli tractu quem cornimus: atque in emerens portus quidam dici debet, quam exortus. Nihil dum Plinius hoc loco de ortu matutino vespertinoque stellarum, seu

aut ejusdem abscessu proferunt se. Emersum hoc melius, quam exortum, consuetudo dixisset: et illud occultationem potius, quam occasum. Alio modo,^a quo die¹ incipiant apparere vel desinunt, oriente Sole, aut occidente, matutini vespertinive cognominati, prout alterutri² eorum mane vel crepusculo contingit. Dodrantes^v horarum cum minimum intervalla ea desiderant ante Solis ortum, vel post occasum, ut aspici possint. Præterea bis quædam^w exoriantur et occidunt. Omnisque sermo de his est stellis, quas adhærere cœlo diximus.

LIX. Cardo temporum^a quadripartita anni distinctione constat, per incrementa lucis. Augetur hæc a bruma, et æquatur noctibus verno æquinotio diebus XC. horis tribus. Deinde superat^b noctes ad solstitium diebus XCV. horis duodecim,¹ usque ad æquinotium autumnii diebus XCII. horis duodecim.² Et tum æquata die procedit ex eo ad brumam diebus LXXXVIII.³ horis tribus. Horæ nunc

CAP. LVIII. 1 Pintian. cum die.—2 Cod. Dalec. prout alleruter.

CAP. LIX. 1 'Ad solstitium diebus XCIX. horis duodecim] Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. Edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. diebus XCIII. &c.—2 'In scriptis et editis libris perperam omissum, diebus XCII. horis duodecim.' Brotier.—3 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps.' Idem. diebus LXXXIX. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTE

vero, seu heliaco et apparente: quamquam ita visum viris alias eruditis. Cum nihil aliud velit Auctor, quam quod dixit II. 11. 'affixas cœlo stellas Solis fulgore non cerni interdum.' Neque in tota hac concertatione subtilitatem nimiam affert, cum, ut ipse præmonuit c. 56. res inter rusticos geratur, literarumque expertes.

^a Alio modo] Hic alter modus ortus occasusque stellarum, bifariam dividitur. Ortus matutinus dicitur, cum apparere stella incipit, paulo ante Solis ortum horizontem superans. Ortus vespertinus, cum occidente Sole ab horizonte ortivo stella

emergit. Occasus matutinus, cum stella infra occiduum horizontem conditur, Sole exoriente. Occasus vespertinus, cum paulo post Solis occasum in eundem occiduum horizontem demergitur.

^v Dodrantes] Tres horæ quadrantæ.

^w Præterea bis quædam] Ut Arcturus Maiis Idibus, Junisque, occidit matutino, ut dicitur c. 67. Aquila bis exoritur, ut dicemus c. 69.

^a Cardo temporum] Cardinem vocat, unde anni quarta quæque pars incipit: ver, æstas, &c.

^b Deinde superat] Vide Notas et Emend. num. 25.

in omni accessione æquinoctiales,^c non cujuscumque diei significantur: omnesque eæ differentiæ fiunt in octavis partibus^d signorum. Bruma Capricorni, a. d. viii.^e Kalendas⁴ Januarii fere: æquinoctium vernum, Arietis: solstitium, Cancri: alterumque æquinoctium, Libræ: qui et ipsi dies raro non aliquos tempestatum significatus habent.

Rursus hi cardines^f singulis etiamnum articulis temporum dividuntur, per media omnes dierum spatia. Quoniam inter solstitium et æquinoctium autumni, Fidiculæ occasus autumnum inchoat die XLVI.⁵ At ab æquinoctio eo ad brumam, Vergiliarum matutinus occasus hyemem die

—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *XVIII. Kal. Dalec. ad VIII. Calendas Gronov. et vulgg.*—5 *XLV. Edd. ante Harduin. Mox, 'hyemem die*

NOTÆ

^c *Æquinoctiales*] Græci *longispurâs* vocant, horas inter se æquales, cujusmodi sunt æquinoctiali die: cum hora quælibet diurna cuilibet nocturnæ per se est æqualis. Aliæ præterea sunt Inæquales dictæ, et Temporales, quarum quælibet duodecima pars est diei cujusvis noctisve, seu brevior illa, seu longior sit. Harum in Italia hodieque usus. Ex dierum noctiumque inæqualitate, bruma vel solstitio, die vel nocte, horarum ejuscemodi inæqualitas oritur.

^d *In octavis partibus*] Cum Sol octavum signi cuiuspiam gradum perlustrat. Verum cum priscis illis scriptoribus visum est cardines annuos non in signorum initiis, sed in octavis partibus statuere: non tam eos ad exacta Solis æquinoctia, solstitiave, respexisse arbitror, quam uti populo servirent, cui accommodata magis ea ratio fuit, ad tempestatum significatus: quod non in ipso præcise signi capite, sed aliquantum in eo spatio provectus vim suam efficientiamque monstraret. Audi Colum. ix. 14. 'Nec me fallit Hippar-

chi ratio, quæ docet solstitia et æquinoctia non octavis, sed primis partibus signorum confici. Verum in hac ruris disciplina, sequor nunc Endoxi, et Metonis, antiquorumque fastos Astrologorum, qui sunt aptati publicis sacrificiis: quia et notior est ista vetus agricolis concepta opinio,' &c.

^e *A. d. VIII.]* Hoc est, ante diem octavum Kalend. Ita Sosigenes Solis ingressum in Arietem, viii. Kal. April. seu xxv. Martii: in Capricornum, viii. Kal. Janu. seu xxv. Decemb. et sic de aliis constituendum censuit: quod quamobrem ita censuerit, explicat erudite Petavius de Doctr. Temp. iv. 27. p. 369. Verum tamen et ἀρχὴς Solis ingressus non in hos dies incidit.

^f *Rursus hi cardines*] Hæ quatuor anni partes intervallis aliis et sectionibus singulæ dividuntur.

⁵ *Inchoat die XLVI.]* Ita Mas. Reg. Colb. aliique: sic quoque ratione calculi exposcente. Colum. xi. 2. 'Pridie Idus Augusti, Fidis occidit mane, et Autumnus incipit.'

XLIII.^b Inter brumam et æquinoctium die **XLV.** flatus Favonii¹ vernum tempus. Ab æquinoctio verno initium æstatis die **XLVIII.^j** Vergiliarum exortu matutino.⁶ Nos incipiemus a sementibus frumenti, hoc est, Vergiliarum occasu matutino. Nec deinde parvorum siderum mentione concidenda^a ratio est, et difficultas rerum augenda, cum sidus vehemens^k Orionis iisdem diebus longo decedat spatio.^j

LX. Sementibus tempora plerique præsumunt,^c et ab undecimo die autumnalis æquinoctii fruges serunt, adveniente Coronæ exortu,¹ continuis diebus certo prope imbri-

^a Breviter expedienda.

^b Longum cæli spatium decurrat, cum occidit.

^c Antevertunt.

~~~~~

XLIII.] Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.^j Brotier. Ita quoque Gronov. et al. ante Harduin. die **XLIV.** Harduin. 1. 2. 3. et quæ deinceps secutæ.—⁶ Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *exortus matutinus* Gronov. et vulgg.

NOTE

^b *Hyemem die XLIII. [XLIV.]* Ita Mss. ipseque Plinius II. 47. ubi et id tempus in III. Idus Novembris ait incidere. Etsi Colum. XI. 2. 'Sexto Idus Novembris, Solis exortu, Vergiliæ mane occidunt, significat tempestatem, hyemat. Quinto Idus Novembris, hyemis initium.'

¹ *Die XLV. flatus Favonii]* Is dies sextus est ante Februarias Idus, ut dictum est II. 47.

^j *Æstatis, die XLVIII.]* Colum. XI. 2. 'Septimo Idus Maias, æstatis initium ... Sexto Idus, Vergiliæ totæ apparent.' De matutino exortu hæc accipe. Consule etiam ea quæ dicturi sumus c. 66.

^k *Cum sidus vehemens]* De quo Virgil. *Æneid.* I. 589. 'Cum subito assurgens fluctu nimbosus Orion.' Et Horatius I. Od. 28. ubi Anstrum pluvium comitem vocat occidentis Orionis: 'Me quoque devexi rapidus comes Orionis Illyricis Notus obruit undis.' Constat id sidus stellis am-

plius quingentis, telescopio deprehensis: quarum insignes sex ex sunt, quæ in Orionis ense jam pridem annotatæ: aliæque tres in cingulo, quas S. Jacobi baculum, vel Tres Reges, agricolæ vulgo vocant. De occasu illius dicetur c. 74.

¹ *Coronæ exortu]* Borealis scilicet, sive Gnossiæ, Thesei, aut Ariadnæ. Quo die oriatur, dicemus c. 74. Hunc exortum Coronæ matutinum Maro intellexit, ac sementis initium esse voluit, Georg. I. 222. 'Ante tibi Eoæ Atlantides abscondantur, Gnosiaque ardentis decedat stella Coronæ, Debita quam sulcis committas semina: quamque Invitæ properes anni spem credere terræ.' Democritus tamen in Geopon. II. 12. p. 50: circa Coronæ occasum seri jubet, quia tunc imbres plurimi: Δημόκριτος δὲ ... περὶ τὴν τοῦ Στεφάνου δύσιν σπείρειν συμβουλεύει· τότε γὰρ οὐ μόνον ὄμβροι ἐκπέμπονται πολλὰ εἰσθασιν, κ. τ. λ.

um promisso. Xenophon^m antequam Deus signum dederit. Hoc Cicero^s Novembris^a imbre fieri interpretatus est: cum sit vera ratio non prius serendi, quam folia coeperint decidere. Hoc ipso Vergiliarum occasu fieri putant aliqui, a. d. III. Idus Novembris, ut diximus.^o Servantque id sidus etiam vestis institores,² ^p et est in coelo notatu facillimum. Ergo ex occasu ejus de hyeme augurantur, quibus est cura^p insidiandi negotiatoris avaritia.³ Nubilo occasu pluviosam hyemem denuntiat: statimque augent lacernarum⁴ pretia: sereno asperam, et reliquarum^r vestium accendunt. Sed ille indocilis coeli agricola^a hoc signum

^a Qui cœli signa nosse nequit.

.....

CAP. LX. 1 'Chiffi. Cicero NR. id est, noster; Latinas, non externas. Sic XXIX. 6. 'Varro noster.' Dalec.—2 Ita codd. Hardnini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fieri putant.* Aliqui ad III. N. ut d. servant: quoniam id sidus e. v. institoris est Gronov. et al. vett. institutor cod. Dalec. institor Vet. Dalec.—3 Vet. Dalec. *avaritia.*—4 Gronov. *lucernarum*, ex operarum lapsu; quod pessime recepit Franzius. Mox, et tum reliquarum Dalec.

NOTÆ

^m Xenophon] Locus est in Œconom. p. 860. de sementis tempore: Ἐπειδὴν γὰρ ὁ μεταπωρεὺς χρόνος ἔλθῃ, πάντες που οἱ ἄνθρωποι πρὸς τὸν Θεὸν ἀρεβλέπουσιν, ὅποτε βρέξας τὴν γῆν ἀφήσῃ αὐτοὺς σπείρειν. Cum autumnus advenerit, homines omnes ad Deum respiciunt, quando terra irrigata seminandi potestatem eis facturum sit.

^a Hoc Cicero Nov. [noster] Hoc est, e Latinis auctoribus: ut Græcis Xenophon, cujus librum, qui Œconomicus inscribitur, in Latinum e Græco a se conversum esse Tullius ipse testatur, de Offic. II. 87. In Mss. Reg. 1. 2. &c. Cicero NR. In editis perperam, Cicero Novembris. Plinius alibi, lib. VII. et XXIX. 'Varro noster.' —' At editiones omnes, Romana, anni 1470. Parmensis, Veneta, aliæque vetustissimæ, Novembris imbre, rectissime, ut suadet quod proxime sequi-

tur, a. d. III. Idus Novembris.' Ed. sec.

^o Ut diximus] Lib. II. c. 47. Vergiliarum ergo occasus in diem D. Martini festum incidit: qui dies solennis *πιδεργιά*, in quo dolia rellinantur, et potum vini recentis gustandum amici propinant.

^p Vestis institores] Mercatores. Apud Juvenal. Sat. VII. 'Institor hybernæ tegetis.' Vide Notas et Emend. num. 26.

³ Quibus est cura] Sincerius fortasse ac planius fuerit: Quibus est cura insidiandi negotiatoribus, avaritia. Adjectitiam illam esse Pintianus sensit avaritiæ voculam. Sic Plinius c. 74. damnat *sævitiam* insidiantium caritati annonæ.

^r Et reliquarum] Hoc est, et tum reliquarum vestium pretia augent, annonamque urunt.

habeat inter suos vepres, humumque suam aspiciens, cum folia viderit decidua. Sic judicetur anni temperies,⁵ alibi tardius, alibi maturius. Ita enim sentitur, ut cœli locique afficit⁶ natura: idque in hac ratione præcellit, quod eadem et in mundo publica est, et unicuique loco peculiaris. Miretur hoc, qui non meminerit ipso brumali die pulegium in carnariis⁷ florere: adeo nihil occultum esse natura voluit. Et serendi igitur hoc dedit signum. Hæc est vera interpretatio, argumentum naturæ⁸ secum afferens. Quippe sic terram peti⁹ suadet, promittitque quandam stercoreis vicem, et contra rigores terram satusque⁹ operiri⁴ a se nuntiat, ac monet festinare.

LXI. Varro in fabæ^a utique satu hanc observationem custodiri præcepit. Alii plena^b Luna serendam. Lentem vero a vicesima quinta ad tricesimam.¹ Viciam quoque^c iisdem Lunæ diebus: ita demum sine limacibus fore. Quidam pabuli causa sic seri jubent, seminis autem vere. Est

^b *Signum a natura datum.*

.....

Paulo post τὸ cœli deest in Vet. Dalec.—5 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. Si indicatur anni temperies Gron. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—6 Cod. Dalec. efficit.—7 Vet. Dalec. e coronariis. 'Vid. Theophr. de Caus. 1. 8. legitur tamen, 'in carnariis,' XIX. 6. sub finem, et 'suspensa in tectis,' II. 41.' Dalec.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. sic terra se peti.—9 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. et contra rigores terram satusque Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. contra rigores satusque operiri se cod. Dalec.

NOTÆ

^a *In carnariis*] Carnarium locus est, ubi salitæ carnes domi reponuntur. Vide Notas et Emend. num. 27. Interim id observandum, quod in carnariis suspenso pulegio accidere Plinius ait, id in tectis pariter suspenso contingere ab eodem observatum jam antea, II. 41.

¹ *Operiri*] Foliis cadentibus.

^a *Varro in fabæ*] Libro scilicet primo de Re Rust. c. 34. 'Fabam optime seri in Vergiliarum occasu.'

^b *Alii plena*] Pallad. lib. XII. in

Novemb. tit. 1. p. 161.

^c *Viciam quoque*] Colum. II. 11.

'Viciæ autem duæ sationes sunt. Prima, quam pabuli causa circa æquinoctium autumnale serimus, septem modios ejus in unum jugerum. Secunda, qua sex modios mense Januario, vel etiam serius, jacimus semini prognerando . . . observandum erit, ne ante quintam et vigesimam Lunam terræ mandetur. Aliter satæ fere limacem nocere comperimus.'

et alia manifestior ratio, mirabiliore naturæ providentia, in qua Ciceronis^d sententiam ipsius verbis subsignabimus:

Jam vero semper viridis semperque gravata

Lentiscus triplici solita est grandescere foetu;

Ter fruges^e fundens, tria tempora monstrat arandi.

Ex his unum hoc erit, idem et lino ac papaveri serendo. Cato de papavere ita tradit: 'Virgas et sarmenta, quæ tibi usioni^f supererunt,^g in segete comburito. Ubi eas combusseris, ibi papaver serito.' Sylvestre in miro usu^h est melle decoctum ad faucium remedia; visque somnifera etiam sativo. Et hactenus de hyberna semente.

LXII. (XXVI.) Verum ut pariter omnis culturæ quoddam breviarium^h peragatur, eodem tempore convenit et arbores stercorare, accumulare item vineas: sufficit in iugerum opera:ⁱ et ubi patietur loci ratio, arbusta ac

~~~~~

CAP. LXI. 1 'Ita bene codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. a vigesimo quinto ad trigesimum.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. quæ tibi incisioni supererunt cod. Dalec. quæ tibi satione superant Gronov. et al. vett.—3 'Ita bene cod. Reg. 2.' Brotier. serito sylvestre, quod in miro usu Gronov. Harduin. et recentt.

NOTÆ

^d Ciceronis] De Divin. i. 15.

^e Ter fruges] Vide Notas et Emend. num. 38.

^f Quæ tibi usioni] Quod post tuum usum supererit. Vide Notas et Emend. num. 29.

^g In miro usu] Q. Serenus Samonicus, cap. Uvæ, faucibus, &c. medendis: 'Disce etiam miram ex humili medicamine curam: Actiaco melli jungas agreste papaver, Decoctumque simul mandes, mansumque vorabilis.' De vi papaveris somnifica dicitur inferius suo loco.

^h Quoddam breviarium] Quod veteres summarium, Græci Epitomen, nunc vulgus Compendium vocat. Hujus vocis usus apud Sueton. in Augusto, c. 101. et in Galba, c. 12. Seneca Ep. xxxix. p. 241. 'Commen-

tarios, quos desideras, diligenter ornatos, et in angustum coactos, ego vero componam. Sed vide ne plus profectura sit oratio ordinaria, quam hæc quæ nunc vulgo Breviarium dicitur, olim, cum Latine loqueremur, summarium vocabatur.'

ⁱ Sufficit ... opera] Opera, pro diurno opere, seu labore diei unius accipi, tralatitium est. Sic Colum. ii. 13. 'Pro modo cujusque agri quot operæ designentur.' Et mox, 'Legumina occupant operas lx. id est, menses duos.' Et paulo ante, 'Segetes sarruntur sesquiopera.' Et ix. 2. in Octobri: 'Antiqui singulis operis singula jugera sarriri, et occari volunt: quod an recte fieri possit, affirmare non ausim.' Galli dicunt, par journées, les journées des ouvriers.

vineas putare, seminariis solum bipalio præparare, incilia^j aperire, aquam de agro pellerè, torcular lavare^k et recondere. A Kalendis Novembris gallinis ova supponere nolito, donec bruma conficiatur. In eum diem^l ternadena subjcito æstate tota, hyeme pauciora, non tamen infra novena. Democritus talem futuram hyemem arbitratur, qualis fuerit brumæ dies, et circa eum terni: item solstitio æstatem. Circa brumam plerisque^m bis septem,ⁿ halcyonum foetura, ventorum quiete, mollius^o coelum: sed et in his et in aliis omnibus ex eventu significationum intelligi sidera debebunt, non ad dies utique præfinitos expectari tempestatum vadimonia.

LXIII. Per brumam^p vitem ne colito. Vina tum defæcari, vel etiam diffundi^o Hyginus suadet, a confecta ea^p septimo die, utique si septima Luna competat. Cerasa^q

CAP. LXII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *levare* Gronov. et al. vett.—2 Vet. Dalec. *plerumque*.—3 Vet. Dalec. *mollit*; cod. Dalec. *mollunt*, sub. 'dies 14.'

NOTÆ

^j *Incilia*] Incilia sunt principia fossarum, quibus e flumine vel e lacu deduci aquæ possint. Accepta hæc maxima parte ex Catone c. 155. 'Per hyemem aquam de agro depellere oportet. In monte fossas inciles plures habere oportet... Cum pluere incipiet, familiam cum ferreis sarculis exire oportet, et incilia aperire, aquam diducere in vias, et segetem curare oportet, uti float.' Elices et sulcos aquarios appellat Columella loc. cit. Incilia idem v. 9. 'Sic olea in clivo sit, incilia excitentur, quæ limosam aquam deducant.'

^k *Torcular lavare*] Vide Notas et Emend. num. 30.

^l *In eum diem*] Vide x. 74. et 75.

^m *Bis septem*] Diebus scilicet circa brumam. Id vero plerisque ita visum ait, nam aliis aliter: Columella lib. xi. c. 2. Halcyoneos dies in ex-

tremum Februarium rejiciente: 'viii. Kalendas Martias,' inquit, 'Halcyonei dies vocantur: in Atlantico quidem mari summa tranquillitas notata est.'

ⁿ *Per brumam*] Habuit ante oculos illud Varronis de Re Rust. i. 35. 'Septimo intervallo inter Vergiliarum occasum, et brumam... vineas, arbutumque putare: dum in xv. diebus ante et post brumam... ne facias.' Atque illud etiam Columellæ de Arboribus c. 5. 'Per brumam vitem ne colito,' &c.

^o *Vel etiam diffundi*] Quid sit vina diffundi, diximus xiv. 16.

^p *A confecta ea*] Post brumam confectam.

^q *Cerasa*] Varro de Re Rust. i. 39. 'Circiter solstitium inseri ficus solet: necnon brumalibus diebus cerasus.'

circa brumam seri. Bubus glandem^r tunc aspergi convenit in juga singula modios. Largior valetudinem infestat, et quocumque tempore detur, si minus xxx. diebus continuis data sit, narrant verna scabie poenitere. Materiei caedendæ tempus hoc dedimus.^s Reliqua opera nocturna maxime vigilia constant, cum sint noctes tanto ampliores. Qualos, crates,^t fiscinas texere: faces incidere:^u ridicas præparare interdiu xxx. palos LX. In lucubratione^v vespertina ridicas v. palos x. totidem antelucana.

LXIV. A bruma^a in Favonium Cæsari nobilia sidera significant,^b tertio Kalendas^c Januarii matutino Canis

CAP. LXIV. 1 Cod. Dalec. Cæsar n. s. significat.—2 Dalec. Italiæ, cum sol

NOTÆ

^r *Bubus glandem*] Cato c. 54. 'Ubi sementim patraueris, glandem parari legique convenit, et in aquam conjici. Inde semodios singulis bubus in dies dari oportet,' &c. Columella xi. 2. in Octobri: 'Glandis quoque non inutile est singulis jugis modios singulos dare: nec tamen amplius, ne laborent: nec minus diebus xxx. præbueris. Nam si paucioribus diebus detur, ut ait Hyginus, per ver scabiosi boves fiunt.'

^s *Materiei . . . dedimus*] Lib. xvi. 74.

^t *Qualos, crates*] Ex Colum. xi. 2. in Decembri: 'Sed etiam longis noctibus ad diurnum tempus aliquid adjiciendum est. Nam multa sunt quæ in lucubratione recte aguntur. Sive enim vineas possidemus, pali et ridicæ possunt dolari exacuique . . . sive palmæ spartivæ fœcunda est, fiscinæ, sportæque, seu virgultorum corbes ex vimine,' &c.

^u *Faces incidere*] Maronis hoc præceptum est, Georg. i. 291. 'Et quidam seros hyberni ad luminis ignes Pervigilat, ferroque faces inspicat

acuto.'

^v *In lucubratione*] Colum. xi. 2. in Februar. p. 370. 'Item ad lucubrationem vespertinam palos decem vel ridicas quinque conficere: totidemque per antelucanam lucubrationem,' &c.'

^a *A bruma*] Concinnavit Kalendarium vetus Romanorum, notato ortu occasuque stellarum, ex hoc Plinii libro, e Columella, Ovidiique Fastis, Petavius noster in Uranologio, pag. 102. et seqq.

^b *Cæsari . . . significant*] Ex sententia Cæsaris, tempestatem aut aliud quidpiam præsignificant. Frequens ea locutio et familiaris Ptolemæo de Appar. *Καὶ ὅταν ἐπισημαίνῃ, καλὴν πρὸς ἐπισημαίνῃ, κ. τ. λ.* Simplex, at celebris est vox apud Græcos, *ἐπισημασία*, *Præsignificatio*, seu simpliciter mavis, *significatio*: quod sidera nempe, prout orientur, aut occiderent, *significarent* tum tempestates, quibus arandum, metendum, simile quid agendum foret; tum dies quibus speraretur, metuereturve pluvia, ventus, aut vis quæpiam in aëre. Notanda

occidens. Quo die Atticæ et finitimis regionibus Aquila vesperi occidere traditur. Pridie Nonas Januarii Cæsari Delphinus^d matutino exoritur, et postero die^e Fidicula, quo Ægypto Sagitta vesperi occidit. Item ad vi. Idus Januarii ejusdem Delphini vespertino occasu continui dies hyemant Italiæ, et cum Sol in Aquarium sentitur^a transire, quod fere xvi.^f Kalendas Februarii evenit: viii. Kalendas stella regia^g appellata Tuberoni in pectore Leonis occidit matutino. Et pridie Nonas^h Februarias Fidicula vesperi. Hujus temporisⁱ novissimis diebus, ubicumque patietur cœli ratio, terram ad rosarum et vineæ satum vertere bipalio oportet. Jugero operæ ix.^j sufficiunt. Fossas purgare, aut novas facere. Antelucanis^j ferramenta acuere, manubria aptare, dolia quassa sarcire, ipsorumque tabulas^k scabendo purgare, aut novas facere.

in *Aq. sentitur*. Edd. vett. *It. et cum sol in Aq. sentiatur*.—3 'Locum hunc optime emendavit eruditus Petavius. Male Ms. Reg. 1. et recentiores editiones, *operæ LX*. Ms. Reg. 2. et Editio princeps, *LXX*. Quod neque tempori, neque operi respondet.' Brotier.—4 'Ita Editio princeps.' Brotier.

NOTÆ

hic Columellæ verba, ix. 2. p. 369. 'Siderum occasus tempestatem facit: interdum tantummodo significat.'

^a *Tertio Kalend.*] Colum. loc. cit. p. 388. 'Tertio Kalendas Januarias Canicula vespere occidit, tempestatem significat. Quarto Kalendas Jann. Aquila vespere occidit: hyemat.' De ortu et occasu stellarum matutino aut vespertino abunde egimus c. 58.

^d *Delphinus*] Ovidio Fast. i. 457. vi. Idus oritur matutino.

^e *Et postero die*] Nempe Nonis. Ita Columella: 'Nonis Januariis Fidis exoritur mane: tempestas varia.' Ovidius quoque, Fast. i. 315. 'Institerint Nonæ: missi tibi nubibus atris Signa dabunt imbres exoriente Lyra.'

^f *Quod fere XVI.*] Columella loc.

cit. 'xvii. Kalend. Januar. Sol in Aquarium transit: Leo mane incipit occidere: xvi. Kalend. hyemat.' Plinio concinit Ovidius Fast. i. 651.

^g *Stella regia*] Quæ et Cor Leonis a situ vocatur, et βασιλικός seu *regulus*: quod quibus illa in ortu præest, ii regiam habere nativitatem videantur, inquit Geminus Elem. Astron. c. 2. p. 12. Colum. xi. 2. in Januario: 'vi. Kalend. Januar. Leonis quæ est in pectore clara stella occidit: nonnunquam significatur hyems bipartita.' Ovidio, ut videtur, Fast. i. 655. viii. quoque Kalendas Jannar. ea stella occidit.

^h *Et pridie Nonas*] Columellæ, 'Tertio Nonas.'

ⁱ *Hujus temporis*] Colum. xi. 2. in Febrnar. p. 371. et 372.

^j *Antelucanis*] Columella loc. cit. in Decembri.

LXV. A Favonio in æquinoctium vernum Cæsari significat, XIV. Kalendas^a Martii triduum varie.^a Et VIII. Kalendas^b hirundinis visu, et postero die Arcturi exortu vespertino. Item tertio Nonas Martii Cæsar Cancrī exortu id fieri observavit.^c Major pars auctorum Vindemitoris^{a d} emersu, octavo Idus^e Aquilonii piscis exortu,³ et postero die Orionis. In Attica Milvum⁴ apparere observatur. Cæsar et Idus Martias ferales^f sibi annotavit Scorpionis occasu:^g xv. vero Kalendas Aprilis Italiæ Milvum ostendi:^h duodecimo Kalendas Equum occidereⁱ matutino.

ipsorumque laminas Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ipsorumque lamas* cod. Dalec.

CAP. LXV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. XVII. Cal. Gronov. et al. vet. Mox, *triduum varium* Vet. Dalec.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vindemitoris* Gronov. et vulgg.—3 Dalec. *exortus*.—4 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin.

NOTÆ

^a *Ipsorumque tabulas [laminas]* Mss. omnes, *lamas*. Ut ut est, tabulas asseresque intelligit, quibus dolla compinguntur.

^a *Triduum varie*] Per triduum varia tempestas. Vide Notas et Emend. num. 31.

^b *Et VIII. Kalendas*] Subintellige, varia tempestas est, quo die hirundo conspicitur: et postero, quo Arcturus vespertino exoritur. Columella, loc. cit. 'vii. Kalendas Martias, ventosa tempestas: hirundo conspicitur.' 'Ex quo hic forte, *Et VII. Kalendas* scribendum, ut dixi II. 47. Et prius: 'ix. Kalend. Mart. Arcturus prima nocte oritur: frigidus dies Aquilone vel Coro: interdum pluvia.' Arcturnum biduo posterius oriri Plinius facit.

^c *Id fieri observavit*] Nempe varium, incertumque tempus. Et Colum. loc. cit. pag. 373. 'iv. Nonas Martii, Favonius, interdum Auster, hyemat.'

^d *Vindemitoris*] Ita Mss. Ovidius quoque Fast. III. 407. 'At non ef-

fugiet Vindemitor,' quem oriri is ait tertio Nonas Martias. Columella, sexto, loc. cit. 'vi. Nonas Martii, Vindemiator apparet, quem Græci *τρυντήρα* dicunt. Septemtrionales venti.' Emersum porro intellige, matutinum.

^e *Octavo Idus*] Subintellige, ut prius, varia tempestas. Columella, loc. cit. 'iii. Idus Martii, Placis Aquilonius desinit oriri. Septemtrionales venti.' De exortu matutino hæc accipe.

^f *Idus Martias ferales*] De Idibus Martiis, quo die Cæsar in Senatu est interfectus, vide Plutarch. in Cæsare, p. 737.—'Celebratum eo die Cæsaris funus fuisse, Plinius eo verbo indicat. At non eo pertinere nummum inscriptum BRVT. IMP. 'Brutus Imperator,' cum vultu Bruti prioris: et altera parte, EID MAR. cum pileo inter pugiones duos; jamdudum monuimus.' *Ed. sec.*

^g *Scorpionis occasu*] Nempe vespertino. Columella, loc. cit. 'Idibus Martii Nepa incipit occidere: sig-

Hoc intervallum temporis vegetissimum agricolis, maximeque operosum est,^a in quo præcipue falluntur. Neque enim eo die vocantur ad munia, quo Favonius flare debeat, sed quo coeperit. Hoc acri intentione servandum est. Hoc illo mense signum Deus habet, observatione minime fallaci aut dubia, si quis attendat. Unde autem spiret is ventus,^s quaque parte veniat, diximus secundo^j volumine, et dicemus mox paulo operosius. Interim ab eo die (quisquis ille fuerit) quo flare coeperit, non utique vi. Idus Februarii, sed sive ante, quando prævernatur,^b sive post, quando hyemat: post eam diem, inquam, innumera rusticos cura distingat, et prima quæque peragantur, quæ differri nequeunt. Trimestria^k serantur. Vites putentur, qua diximus,^l ratione. Oleæ curentur. Poma serantur, inseranturque. Vineæ pastinentur. Semina digerantur, instaurentur alia. Arundines, salices, genistæ serantur, cædanturque. Serantur vero ulmi, populi, platani, uti dictum est.^m Tum et segetes convenit purgare, sarrire hybernas fruges, maximeque far. Lex certa in eo,ⁿ cum quatuor fibrarum esse

^a *Vegetos maxime poscit agricola, et maxima affert opera.*

^b *Quando ver præmature incipit.*

Milvium Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Harduini, alii ap. Dalec. Harduin.

NOTÆ

nificat tempestatem.' Nepa, Scorpio et 47.

^b *Milvum ostendi*] Oriri matutino. Milvum alii Cycnum, et Olorem: Milvium Naso vocat, unoque die ortum ejus stellæ anticipat: assignat enim decimosexto Kalendas Aprilis, Fast. III. 793. 'Stella Lycaoniam vergit declivis ad Arcton Milvius: hæc illa nocte videnda venit. Quid dederit volucris, si vis cognoscere, cælum,' &c.

^l *Equum occidere*] Columella, loc. cit. p. 374. 'xii. Kalendas Aprilis, Equus occidit mane.'

^j *Diximus secundo*] Lib. II. c. 46.

^k *Trimestria*] Hæc hujus intervalli opera, quæ verna dicuntur, eadem Varro præcipit, de Re Rust. I. 29. p. 62. et c. 30. Columella XI. 2. in Februario, et Pallad. in Febr. tit. 3.

^l *Qua diximus*] Lib. XVII. c. 35.

^m *Uti dictum est*] Lib. XVII. c. 15. etsi de ulmis ibi, populis, fraxinisque actum est: non de platanis: sed et harum par ratio est: cum seminaria omne genus ut serantur hoc temporis intervallo, Varro præcipiat loc. cit.

ⁿ *Lex certa in eo*] In sarriendo farre. Colum. II. 12. 'Triticum et ado-

cœperit.^c Faba vero non antequam trium foliorum. Tunc quoque^o levi sarculo purgare verius, quam fodere. Florentem utique xv. primis diebus non attingere. Hordeum^p nisi siccum ne sarrito.⁶ Putationem^q æquinotio peractam habeto. Vineæ jugerum^r quaternæ operæ putant alligantque: in arbusto singulæ operæ arbores xv. Eodem hoc tempore hortorum^s rosariorumque cura est, quæ separatim proximis voluminibus⁷ dicetur: eodem et topiariorum. Tunc optime scrobes fiunt. Terra in futurum proscinditur, Virgilio^t maxime auctore, ut glebas Sol coquat. Utilior sententia, quæ non nisi temperatum solum in medio vere^u arari jubet: quoniam in pingui^v statim sulcos occupant

^c Cum quatuor fibras habere radix cœperit.

.....

1. B. 3. et recentt. iis ventus Gronov. et vulgg.—6 Ita codd. Harduini et Dalec. sicco ne sarrito Gronov. et al. vett.—7 Vet. Dalec. proximo volumine.—

NOTÆ

reum, cum quatuor fibras habere cœperint, hordeum, cum quinque; faba et cetera legumina, cum quatuor digitis a terra extiterint, recte sarriuntur.^p Pallad. lib. 11. in Januar. tit. 9. p. 39. 'Triticum et far sarritur quatuor foliorum: hordeum quinque,' &c.

^o Tunc quoque] Hæc vero non ad fabam tantum, verum ad omnia quæ sarriuntur, refert Columella 11. 12. sicut et de florentibus non attingendis: 'Curandum,' inquit, 'ne florentem segetem tangamus: sed aut antea, aut mox cum defloruerit.'

^p Hordeum] Columella, loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 32.

^q Putationem] Colum. 11. 2. 'A Kalendis Martii eximia est vitium putatio, usque in decimum Kalendarum Aprilium, si tamen se gemmæ nondum moveant.'

^r Vineæ jugerum] Columella de Arboribus, c. 5. 'Jugerum valentis et

jam constitutæ vineæ quatuor operis putatur, sex alligatur. Arbusto nihil ejusmodi potest apte finiri,' &c.

^s Hortorum] Colum. loc. cit. 'Rosarium serotinum perfossum et cultum habere jam tempus est.' Et paulo ante: 'His diebus commode instruuntur horti,' &c.

^t Virgilio] Georg. 1. 63. 'Ergo age, terræ Pingue solum primis extemplo a mensibus anni Fortes invertant tauri, glebasque jacentes Pulverulenta coquat maturis Solibus aestas.' Primos anni menses appellat, quod paulo antea ver novum dixerat.

^u In medio vere] Anni tempore jam incalescente, inquit Colum. 11. 4.

^v Quoniam in pingui] Quæ duo gemino versu complexus est eleganter Maro Georg. 1. 69. 'Illic, efficiant lætis ne frugibus herbæ: Hic, sterilem exiguis ne deserat humor arenam.'

herbæ; gracili insecuti æstus exsiccant: tum namque succum venturis⁸ seminibus auferunt. Talia autumnō melius arari certum est.

Cato verna⁷ opera sic definit: Scrobes fieri, seminaria propagari: in locis crassis et humidis ulmos, ficos, poma, oleas seri: prata stercorari⁹ Luna sitiēte,⁸ quæ rigua non erunt: a flatu Favonii¹⁰ defendi, purgari, herbas malas radicitus erui, ficus interpurgari, seminaria fieri,¹¹ et vetera sarciri. Hæc antequam vinea florere incipiat. Itemque¹² piro⁷ florente arare incipiat macra arenosaque. Postea uti quæque¹³ gravissima et aquosissima, ita postremo arato. Ergo hæc aratio has habebit notas, lentisci⁸ primum fructum ostendentis, ac piri florentis. Erit et tertia in bulborum satu, scillæ.⁸ Item in coronamentorum narcissi,

8 Vet. Dalec. *exsiccant*, certumque succum futuris; alii ap. Dalec. *exsiccant ideoque succum*, &c.—9 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Ita quoque Cato. Gronov. et al. vett. *oleas, prata stercorari*.—10 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. *ab afflatu Favonii* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—11 Margo edd. Dalec. et Gronov. *seminaria nova fieri*, et Catone.—12 *Itemque* cod. Dalec. *Itaque* Vet. Dalec.—13 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *postea utique* Gronov. et vulgg. *Mox, ista postremo*, &c.

NOTÆ

⁷ Cato verna] De Re Rust. c. 40. p. 85. 'Per ver hæc fieri oportet. Sulcos et scrobes fieri seminariis: vitariis locum verti. In locis crassis et humectis ulmos, ficos, poma, oleas seri oportet,' &c.

⁸ Luna sitiēte] Cato c. 50. p. 40. 'Luna silente,' ut puto, mendose. De priore voce diximus xvii. 8. Posteriorē Plinius ipse interpretatur, xvi. 74. Catonis verba hæc sunt, quæ institutam a nobis loci hujus interpolationem defendunt: 'Prata primo vere stercorato, Luna silenti, quæ irrigua non erunt. Ubi Favonius flare cæperit, tum prata defendes: depurgato, herbasque malas omnes radicitus effodito.... Ficos interpurgato, et in vinea ficos succidito alte

.... Seminarium facito, et vetera resarcito. Hoc facito antequam vineam defodere incipias.'

⁷ Itemque piro] Cato c. 131. p. 68. 'Dapem pro bubus piro florente facito. Postea verno arare incipito: ea loca primum arato, quæ rudecta arenosaque erunt: postea uti quæque gravissima atque aquosissima erunt, ita postremo arato.'

⁸ Lentisci] Ut dictum est c. 61.

⁸ Scillæ] Subintellige, 'florentis.' Nam uti lentiscum, sic etiam ter florere scillam Aratus prodidit, in Διοσημεῖα: Ὅσσα δ' ἐπὶ σχίνου ἀποθήρ ἐπιδράσονται καρπῷ, τόσσα καὶ ἐν σκίλλῃς τεκμαίρεται ἀνθεῖ λευκῷ. De narcisso prodit idem Theophr. Histor. vii. 12. ut quidem videtur.

namque et hæc ter florent, primoque flore primam arationem ostendunt,¹⁴ medio secundam, tertio novissimam, quando inter sese alia aliis notas præbent. Ac non in novissimis cavetur, ne fabis florentibus attingatur hedera: id enim noxium et exitiale ei est tempus. Quædam vero et suas habent notas, sicuti ficus. Cum folia pauca in cacumine acetabuli modo^b germinent, tunc maxime serendas ficus.¹⁵

LXVI. Æquinoctium vernum a. d. viii. Kalendas¹ Aprilis peragi videtur. Ab eo ad Vergiliarum exortum matutinum, Cæsari significant^c Kalendæ Aprilis. iii. Nonas Aprilis in Attica Vergiliæ vesperi occultantur. Eædem postridie in Bœotia: Cæsari autem et Chaldæis Nonis: ^d Ægypto Orion et gladius ejus incipiunt abscondi. Cæsari sexto Idus^e significatur imber Libræ occasu. xiv. Kalendas Maii^f Ægypto Suculæ occidunt vesperi, sidus vehemens, et terra marique turbidum: sextodecimo Atticæ: xv. Cæsari, continuoque triduo significat. Assyriæ autem xii. Kalendas. Hoc est vulgo appellatum sidus Parilicium,^{2 g} quoniam xi. Kalendas Maii urbis Romæ na-

Vet. Dalec.—14 ‘Lego: in coronamentorum satù, narcissi: item in bulborum scillæ. Namque et hæc ter floret, prim. &c. ostendit, e Theophr. et Arato.’ Dalec.—15 Dalec. germinant, tunc max. serendæ ficus.

CAP. LXVI. 1 Gronov. et al. ante Harduin. ad VIII. Cal.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Palilicium Gronov. et al. ante Har-

NOTÆ

^b *Acetabuli modo*] Cum frondes e gemma cœperint aperire sese, et explicare: ac caliculorum similitudinem quandam præ se ferre.

^c *Cæsari significant*] Tempestatem. Scripserat in Calendario suo Cæsar, ‘Kalendis Aprilis: Tempestatas.’

^d *Et Chaldæis Nonis*] Postridie Columellæ ix. 2. p. 375. ‘Octavo Idus Aprilis, Vergiliæ vespere celantur.’

^e *Cæsari sexto Idus*] Biduo post Columellæ loc. cit. ‘Quarto Idus Aprilis, Sole oriente Libra occidere

incipit: interdum tempestatem significat.’

^f *XIV. Kalend. Maii*] Sic etiam Columellæ loc. cit. ‘xiv. Kalendas Maïas, Suculæ se vesperi celant: pluviam significat.’

^g *Parilicium*] Ita Mas. non *Palilicium*. Quoniam, cum sit natura pluvium sidus, tamen xi. Kalend. Maii, quo Romæ Parilia, urbisque natales, celebrantur, serenitatem adducere solebat: ejusque idcirco observatio insignis fuit. *Parilia* rectius scribi-

talis, quo fere serenitas redditur, claritatem observationi dedit: nimborum argumento Hyadas appellantibus Græcis has stellas. Quod nostri^b a similitudine cognominis Græci propter sues impositum arbitantes, imperitia appellavere Suculas. Cæsari et VIII. Kalendas³ notatur dies.¹ VII. Kalendas Ægypto Hædi exoriuntur: VI. Kalendas Boeotiae et Atticae Canis vesperi occultatur. Fidicula mane^j oritur: V. Kalendas Assyriae Orion totus absconditur, IV. autem^k Canis:⁴ VI. Nonas Maii¹ Cæsari Suculae matutino exoriuntur, et VIII. Idus Capella pluvialis.^m Ægypto autem eodem die Canis vesperi occultatur. Sic fere in VI. Idus Maii, qui est Vergiliarum exortus,ⁿ decurrunt sidera.

duin.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Cæsari ad VIII. Cal. Gronov. et al. vett. Cæsari a. d. VIII. Cal. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. tertio

NOTÆ

quam *Palilia*, tum Mss. omnes mo-
nent, tum fusius ipsi docebimus XIX.
24.

^b *Quod nostri*] Acceptum hoc a
Tullio Tirone in Pandectis, cujus
verba Gellius recitat, XIII. 9. p. 667.
'Adeo,' inquit, 'veteres Romani li-
teras Græcas nesciverant, et rudes
Græcæ linguae fuerant, ut stellas,
quæ in capite Tauri sunt, propterea
Suculas appellarint, quod eas Græci
ὕδρας vocant: tanquam id verbum
Latinum Græci verbi interpretamen-
tum sit: quia Græce *ὕδρ*, *sues* Latine
dicantur: sed *ὕδρας* *ὄνκ* *ἀπὸ τῶν ὕδρ*,
ita ut nostri Opici putaverunt, sed
ab eo quod est *ὕδρ*, appellantur: nam
et cū oriuntur, et cum occidunt,
tempestates, pluvias, largosque im-
bres cient. *Pluere* autem et Græca
lingua *ὕδρ* dicitur.' Ita ille: quem
cum Gellius reprehendere conatur,
nihil nisi nugas affert.

¹ *Notatur dies*] Tempestatem eo die
significat.

^j *Fidicula mane*] In nonum Kalen-
das Fidiculæ ortum conjicit Colu-
mella loc. cit.

^k IV. [*tertio*] autem] Postero die
Columella loc. cit. 'Pridie Kalendas
Maïas, Canis se vespere celat: tem-
pestatem significat.'

¹ VI. *Nonas Maii*] Et Columella
loc. cit. p. 376. 'VI. Nonas Maïas Su-
cula cum Sole exoritur.'

^m *Et VIII. Idus Capella pluvialis*] Ipsi Maii Kalendis oriri Ovidius cen-
set, Fast. v. 111. 'Ab Jove surgat
opus: prima mihi nocte videnda
Stella est in cunas officiosa Jovis.
Nascitur Oleniæ sidus pluviale Ca-
pellæ: Illa dati cælum præmia lactis
habet.'

ⁿ *Vergiliarum exortus*] Nempe ma-
tutinus. Columella loc. cit. 'Nonis
Maii Vergiliæ exoriuntur mane....
VI. Idus, Vergiliæ totæ apparent.'
Ovid. Fast. v. 599. 'Pleiadas aspi-
cies omnes, totumque sororum Ag-
men, ubi ante Idus nox erit una su-

In hoc temporis ° intervallo, xv. diebus primis agricolæ rapienda sunt ea, quibus peragendis ante æquinoctium non suffecerit, dum sciat inde natam^p exprobrationem foedam, putantium vites, per imitationem cantus⁵ alitis temporariæ,⁶ quam⁶ cuculum vocant. Dedecus enim habetur, opprobriumque meritum, falcem ab illa volucre in vite deprehendi, ut ob id petulantiae sales⁷ etiam cum primo vere ludantur. Auspicio tamen detestabiles videntur. Adeo minima quæque in agro naturalibus trabuntur argumentis. Extremo autem⁸ hoc tempore panici⁷ milique satio est. Justum est⁸ hoc seri maturato hordeo : atque etiam in eodem arvo est signum illius maturitati et horum sationi⁹ commune, lucentes vespere per arva cicindelæ.¹ Ita appellant rustici⁸ stellantes volatus, Græci vero lampyridas, incredibili benignitate naturæ.

.....

autem Canis Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—5 *Dalec. tum vites per initium cantus.*—6 ‘Ita bene codd. Regg. 1. 2.’ Brotier. Ita quoque Vet. Dalec. *temporarii, quem* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—7 Gronov. *panici.*—8 *Verbum est* deest in cod. Dalec.—9 Ita edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *atque etiam in eodem arvo. Estque signum illius maturitatis, et h. sationis* Gronov. et al. vett.

NOTÆ

per. Tum mihi non dubiis auctoribus incipit æstas : Et tepidi finem tempora veris habent.’

° *In hoc temporis*] Columella loc. cit.

^p *Dum sciat inde natam*] Probrio nimirum solebat objici vindemiatoribus, si cuculus eoa deprehendisset putantes vineam : et a viatoribus cuculi vocabantur, per imitationem cantus hujus avis. Horat. 1. Sat. 7. 28. ‘Tum Prænestinus salso multumque fluenti Expressa arbusto regerit convicia, durus Vindemiator et invictus, cui sæpe viator Cessisset, magna compellans voce cucullum.’ Ubi Porphyrio : ‘Solent,’ inquit, ‘rustici circa viam arbusta vindemiantes, a viatoribus cuculi appellari : cum illi provocati tantam verborum

amaritudinem in eos effundunt, ut viatores illis cedant, contenti eos cuculos iterum atque iterum appellare.’ Deridebatur itaque vinitor, et appellabatur avis pigra, ac nidi sui immemor.

⁵ *Alitis temporariæ*] Est enim cuculus avis æstiva. Vide quæ dicta sunt x. 11.

⁷ *Petulantiae sales*] Snadet pudor, ut multo malim ex alio te, optime lector, quam ex me discere, quos petulantiae sales appellet. Itaque, si ita lubet, Erasmus adi, Chiliad. iv. Cent. 5. Adag. 84. ‘Cuculus,’ pag. 869.

⁸ *Extremo autem*] Confer ista cum iis quæ habet Columella ii. 9. fere sub finem, de milii ac panici satione.

¹ *Cicindelæ*] De his xi. cap. 34.

LXVII. (XXVII.) Jam Vergilias^a in cœlo notabiles cæterva fecerat: non tamen his contenta, terrestres fecit alias, veluti vociferans: 'Cur cœlum intuearis, agricola? Cur sidera quæras,¹ rustice? jam te brevior somno fessum premunt noctes? Ecce tibi inter herbas tuas spargo peculiare² stellas,^b easque vespera³ et ab opere disjungenti^c ostendo: ac ne possis præterire, miraculo sollicito.^d Videsne⁴ ut fulgor igni similis alarum compressu tegatur,⁵ secumque lucem habeat et nocte? Dedi tibi herbas horarum indices: et ut ne Sole^d quidem^{b 6} oculos tuos a terra avoces, heliotropium ac lupinum circumaguntur cum illo. Cur etiam nunc altius spectas, ipsumque cœlum scrutaris? Habes ante pedes tuos ecce Vergilias.'^e In certis eæ diebus proveniunt, durantque foedere sideris hujusce:^e partumque eas illius esse certum est. Proinde quisquis æstivos fructus ante illas severit, ipse frustrabitur sese. Hoc intervallo et apicula procedens fabam florere indicat: fabaque florens eam evocat. Dabitur et aliud finiti frigoris indicium. Cum germinare^f videris morum, injuriam postea frigoris nolito.

^a Quod te prætereuntem suo fulgore sollicitet ac moneat.

^b Ne Solis quidem causa.

^c Quasi icto foedere cum Vergiliis.

CAP. LXVII. . 1 Cod. Dalec. intueris agr. Cur sid. quæris.—2 Cod. Dalec. speculares.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Al. ante Brotier, easque vespere.—4 Cod. Dalec. possit præt. miraculi sollicitudo, videsne.—5 Cod. Dalec. subtegatur.—6 Cod. Dalec. et ut ne sic quidem.—7 'Ita codd.

NOTÆ

Stellantes volatus lepide appellat lucida stellularum instar animalcula, quæ subsilient ac volitent.

^a *Jam Vergilias*] In Galliis vulgus appellat, *La Poussinière*.

^b *Peculiare stellas*] Nimirum cicindelas.

^c *Ab opere disjungenti*] Cum vespere cessas ab opere rustico.

^d *Et ut ne Sole*] Ne vel propter Solem cœlum aspicias.

^e *Ecce Vergilias*] Cicindelas, quæ cum Vergiliarum tempore oriantur, instar earum esse possint.

^f *Cum germinare*] Idcirco sapientissima arborum dicta morus, quod nisi exacto frigore non germinat, ut dictum est xvi. 41. Passeratius in eam rem, carminis singulari de Moro: 'Sit pudor insanis, Morus sapit, illa doloso Nil temere credit zephyro: nam veris adulti Jam certum expec-

Ergo opera,⁸ taleas olivarum ponere, ipsasque oleas interraderē,^h rigare prata æquinocitii diebus primis. Cum herba creverit in festucam, arcere aquas: vineam pampinare.⁷ Et huic lex sua,ⁱ cum pampini quatuor digitos longitudine expleverint. Pampinat una opera iugerum. Segetes iterare.^j Sarritur⁸ vero diebus viginti. Ab æquinocitio sartura nocere et vineæ et segeti existimatur.⁹ Et oves lavandi^k hoc idem tempus est.

A Vergiliarum exortu significant Cæsari, postridie Arcturi^l occasus matutinus: ¹⁰ tertio Idus^m Maii Fidiculæ exortus: XII. Kalendas Junii Capella vesperi occidens, et in Attica Canis. XI. Kalendas Cæsari Orionis gladius occidere incipit: tertio Nonas Junii Cæsari et Assyriæ Aquila vesperi oritur: septimo Idusⁿ Arcturusⁿ matutino

.....

Regg. et Editio princeps.' Brotier. Gronov. Harduin. et al. ante Brotier. vineas pampinare.—8 Vet. Dalec. Segetes runcare. Sarriuntur.—9 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. et segeti æstimatur Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—10 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Arcturi occasus matutini Gronov. et al. vett. Mox, et tertio Idus Vet. Dalec. quarto Idus cod. Dalec.—11 'Ita codd. Regg.' Brotier.

NOTE

tans Solem, non germinat ante, Frigoris infesti quam cuncta recesserit aura: Tum floretque, viretque simul: longæque rependit Damna moræ: atque una totam se nocte profundit.' Et mox: 'Insidias cœli ne tunc verare sereni Amplius, et vasto quæ cæca pericula ponto: Ut bene subductam deducas, navita, pinum, Sint tibi Vergiliæ, videas cum germina mori.'

⁸ Ergo opera] Varro de Re Rust. 1. 31.

^h Interradere] Sive, ut Cato loquitur, cap. 150. interpretare. Egimus de hac voce xv. 2. Columella xi. 2. pag. 376. 'Oleæ putantur, et emuscantur.' Palladius in Maio, tit. 4. pag. 116. 'Nunc locis prægelidis et pluviosis oleæ putantur, et eis muscus abraditur.'

ⁱ Et huic lex sua] Columella de Arboribus, cap. 5. 'Vincam novellam omnes gemmas agere sinito: simul atque pampinus instar quatuor digitorum erit, tum demum pampinato,' &c.

^j Segetes iterare] Iterato sarrire. Vide Columellam 11. 12.

^k Et oves lavandi] Colum. xi. 2. in Aprili: 'Oves Tarentinæ radice lanaria lavari debent, ut tonsuræ præparentur.'

^l Postridie Arcturi] Hoc est, v. Idus Maias, occidit matutino Arcturus. Et hic occasus tempestatem significat. Nam vi. Idus Vergiliæ oriuntur.

^m Tertio Idus] Colum. loc. cit. 'Tertio Idus Maias, Fidis oritur, significat tempestatem.'

ⁿ Septimo [octavo] Idus Arcturus] Colum. loc. cit.

occidit: Italiæ sexto, et quarto Idus Delphinus vesperi exoritur: septimodecimo ¹² Kalendas Julii gladius Orionis oritur, quod Ægypto post quatrimum.¹³ VIII. Kalendas Julii vero longissimus dies ¹⁴ totius anni, et nox brevissima solstitium conficiunt.

In hoc temporis intervallo vineæ pampinantur, curaturque ut vinea vetus semel fossa sit, bis novella. Oves tondentur: lupinum stercorandi causa vertitur: terra proscinditur: vicia in pabulum secatur: faba metitur, dein concutitur.^o

(XXVIII.) Prata circa Kalend. Junii cæduntur, quorum facillima agricolis cura ac minimi impendii, hæc de se postulat dici. Relinqui debent^p in læto solo vel humido, vel riguo, eaque aqua pluvia rigari via publica.¹⁵ Utilissimum simul et herbæ arare, deinde cratire, serere florem ex fœnilibus, atque ex præsepibus fœno dilapsam spargere, priusquam cratiantur. Nec primo anno rigari, nec pasci ante^q secunda fœnisecia, ne herbæ vellantur, obtrituque hebeten-

.....

octavo Idus Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—12 Gronov. Harduin. et al. *decimoseptimo*.—13 'In scriptis editisque libris hic additur, undecimo Kalendas, ejusdem Orionis gladius Cæsari occidere incipit. At hæc expungenda. Sunt enim loco suo dimota; et pertinent ad cap. 31. diemque quintum ante Idus Novembris. Quod erudito Petavio jam fuit observatum.' Brotier. *quatrimum. undecimo Cal. ejusdem Orionis gladius Cæsari occidere incipit. VIII. Cal. Julii, &c.* Gronov. et al. vett. item Harduin. et recentt.—14 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ceteræ edd. *longissima dies*.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. *in riguo solo, vel læto, et humido, eaque aqua pluvia rigari vel*

NOTÆ

^o *Dein concutitur*] Vide Notas et Emend. num. 33.

^p *Relinqui debent*] In herbæ fœni-que proventum summitti. Tractat hæc etiam Columella II. 17. pag. 74. Palladius in Septembri, tit. 10.

^q *Nec pasci ante*] Nec immitteri pecora nisi post fœnisecia anni secundi. Columella II. 18. pag. 76. 'Nec pecora quidem oportet teneris adhuc et subsidentibus pratis immittere: sed

quoties herba prosiluerit, desecare. Nam pecudes molli solo infigunt ungulas, atque interruptas non sinunt herbarum radices serpere, et condensare. Altero tamen anno minora pecora post fœnisecia permittemus admitti Tertio deinde, cum pratium solidius ac durius erit, poterit etiam majores recipere pecudes,' &c.

tur. Senescunt prata,^r restituique debent faba in his sata, vel rapis, vel milio. Mox insequente anno frumento, rursusque in prata tertio relinqui. Præterea quoties secta sint, sicilire,¹⁶ hoc est, quæ fœnisece præterierunt, secari. Est enim inprimis inutile, enasci herbas sementaturas.^t Herba optima in prato trifolii, proxima graminis, pessima nummuli,¹⁷ siliquas etiam diras ferentis. Invisa et equiselis^v est, a similitudine equinæ setæ. Secandi tempus, cum spica deflorescere cœpit,¹⁸ atque roborari: secandum,^w antequam inarescat. Cato^x 'Fœnum,' inquit, — 'ne sero seces: priusquam semen maturum sit, secato.' Quidam pridie rigant, ubi sunt rigua. Noctibus roscidis^y secari melius. Quædam partes Italiæ¹⁹ post messem secant.

publica.—16 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *siciliri* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—17 'Ita codd. Regg. Lang. et Editio princeps. Nummulus, la nummulaire, herba ovibus lethifera; qua degustata, tabidum morbum, la clavelée, contrahant.' Brotier. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pessima mimuli*. Mox, Gronov. et al. vett. ante Harduin. *siliqua etiam dira fœnisece*; *invisa et equiselis est*; Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *siliqua etiam dira ferentis*. *Invisa et equisetis est*: Vet. Dalec. *siliqua etiam dira hærendo invisæ et equisetis est*. Codd. Regg. Brot. et Editio princeps etiam, *equiselis*.—18 Cod. Dalec. *carperit*. Mox, pro *secandum*, alii ap. Dalec. *secundum*.—19 *Italiæ*

NOTÆ

^r *Senescunt prata*] Eleganter hæc Columella de Re Rust. ii. 18. pag. 75. 'Igitur eum locum, quem prato destinaverimus,' &c. et Palladius loc. cit.

^s *Sicilire*] Hinc sicilimenta de prato Cato vocat, de Re Rust. cap. 5. ea desegmina. Veteres *sicilire* pro 'secare' usurpabant. Varro de Re Rust. cap. 49. pag. 68. 'Quo facto sicilienta prata, id est, falcibus consecanda quæ fœnisece præterierunt: ac quasi barba taberosum reliquerunt campum.'

^t *Sementaturas*] Sementare est semen producere, Gallis, *Gréner*, venir à gréne.

^u *Pessima nummuli* [*mimuli*] Hand satis compertum herbæ genus. Vide

Notas et Emend. num. 34.

^v *Et equiselis* [*equisetis*] De qua xxvi. 88. 'Equisetum hippuris a Græcis dicta, et in pratis vituperata nobis,' &c.

^w *Secandum*] Columella ii. 19. pag. 77. 'Fœnum autem demetitur optime antequam inarescat: nam et largius percipitur, et jucundiorum cibum pecudibus præbet.'

^x *Cato*] Cap. 58. pag. 41. 'Fœnum, ubi tempus erit, secato: cave-toque ne sero seces. Priusquam semen maturum fiet, secato: et quod optimum fœnum erit, seorsum condito.'

^y *Noctibus roscidis*] Virgil. Georg. i. 289. 'Nocte leves stipulæ melius, nocte arida prata Tondentur: noctes

Fuit hoc quoque majoris impendii apud priores. Creticis tantum¹ transmarinisque cotibus notis, nec nisi oleo falcis aciem excitantibus. Igitur cornu propter oleum ad crus ligato foenisex incedebat. Italia aquarias cotes dedit, limæ vice²⁰ imperantes ferro. Sed aquariæ protinus virent.²¹ Falcium ipsarum duo genera: Italicum brevius, ac vel inter vepres quoque tractabile. Galliarum latifundia majoris compendii, quippe medias cædunt herbas, brevioresque prætereunt. Italus foenisex dextra una manu secat.²² Justum est^a una opera jugerum in die desecari: alligarique manipulos mille ducentos, quaterna pondo.²³ Sectum verti^b ad Solem, nec nisi siccum construi oportet: nisi fuerit hoc observatum diligenter, exhalare matutino nebulam quandam, metasque mox^c Sole accendi, et conflagrare certum est. Rursus rigari^d desecta oportet, ut se-

deest in cod. Dalec.—20 Ita codd. Harduin. et Dalec. cum odd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. vicem Gronov. et al. vett.—21 Quidam ap. Dalec. *protinus viget*, id est, aciem trahit. Alii, *potius durat*.—22 *Itali foeniseces d. u. m. secant* cod. Dalec.—23 Alii ap. Dalec. *quaternum pondo*.—24 Ita codd. Har-

NOTE

lentus non deficit humor.'

¹ *Creticis tantum*] Cum ad acendas falces non nisi Creticis et transmare vectis cotibus, sens foret. De his cotibus, xxxvi. 47. ubi et de equariis dicetur.

^a *Justum est*] Columella xi. 2. in Maio: 'Per hos dies foenisiciæ instituendæ. Bonus operarius prati jugerum desecat, nec minus mille ducentos manipulos sens obligat, qui sint singuli quaternarum librarum.'

^b *Sectum verti*] Columella ii. 19. 'Nonnunquam etiam cum cecidimus, imber oppressit: quod si permaduit, inutile est adum movere, meliusque patiemur superiorem partem Sole siccari: tunc demum convertemus,' &c.

^c *Metasque mox*] Hæc a Columella ii. 19. 'Est autem modus in siccan-

do, ut neque peraridum, neque rursus viride colligatur: alterum, quod omnem succum si amisit, stramenti vicem obtinet: alterum, quod si nimium retinuit, in tabulato putrescit: ac sæpe concaluit, ignem creat, et incendium Certe quicquid ad eum modum, quo debet, siccatum erit, in metas extrahi conveniet, easque ipsas in acutissimos vertices exacui. Sic enim commodissime foenum defenditur a pluviis: quæ etiam si non sint, non alienum tamen est prædictas metas facere, ut si quis humor herbis inest, exsudet, atque excoquatur in acervis.' Meta porro dicitur fœni congeries vel strues in acutissimum verticem exacuta.

^d *Rursus rigari*] Columella ii. 18. totidem verbis.

cetur autumnale fœnum, quod vocant cordonum. Interamnæ in Umbria quater anno secantur, etiam non rigua. Ter vero plerisque in locis: et postea in ipso pabulo* non minus emolumenti est, quam a fœno. Armentorum id cura, jumentorumque progeneratio suum cuique consilium dabit, optimo maxime²⁴ quadrigarum quæstu.

LXVIII. Solstitium peragi in octava parte Cancræ, et octavo Kalendas Julii diximus.¹ Magnus hic anni cardo, magna res mundi. In hoc usque a bruma dies creverunt, sex mensibus. At Sol ipse¹ ad Aquilonem scandens, ac per ardua enisus ab ea meta incipit flecti, et degredi ad Austrum, aucturus noctes aliis sex mensibus, ablaturusque diei mensuram. Ex hoc deinde rapiendi convehendique fructus alios atque alios tempus, et præparandi se contra sævam feramque hyemem: decebatque hoc discrimen indubitatis notis signasse naturam. Quam ob rem eas manibus ipsis agricolarum ingessit, vertique jussit ipsa die folia, et esse confecti² sideris signum: nec sylvestrium arborum remotarumque, ne in saltus³ devios montesque eundum esset quærentibus signa: non rursus urbanarum, et quæ³ topiario tantum coluntur, quanquam et in his illa

duini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *consilium dabit optimum, maxime Gronov. et vulg.*

CAP. LXVIII. 1 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Mox, ac p. a. *exitus* Pintian.—2 Pintian. ex codd. *ut in saltus*.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *urbanarum quæque*

NOTÆ

* *In ipso pabulo*] Columella II. 17. 'Pratum,' inquit, 'minimi sumtus egens, per omnes annos præbet redditum: neque eum simplicem: cum etiam in pabulo non minus reddat, quam in fœno.'

¹ *Solstitium diximus*] Libri hujus cap. 59.

² *Et esse confecti*] Confecti solstitii. Sic XVI. 36. 'Mirum imprimis id, quod ulmo, tiliæque, et oleæ, et populo albæ, et salici evenit. Circumaguntur enim folia earum post solsti-

tium. Nec alio argumento certius intelligitur sidus confectum.' Vide etiam Varronem de Re Rust. I. 46. Gellium quoque, IX. 7. pag. 471. 'Vulgo et scriptum,' inquit, 'et creditum est, folia olearum arborum brumali et solstitiali die converti: et quæ pars eorum fuerat inferior, atque occultior, eam supra fieri atque exponi ad oculos, et ad Solem, quod nobis quoque semel atque iterum experiri volentibus ita esse propemodum visum est.' Adde et Schol. Ni-

visantur. Vertit oleæ ante pedes satæ, vertit tiliaë ad mille usus petendæ: vertit populi albæ etiam vitibus nuptæ. ‘Adhuc parum est, inquit:⁴ ulmum vite dotatam habes: et hujus vertam. Pabulo^h folia ejus stringis, vitem deputas. Aspice, et tenes sidus. Alia parte cœlum respiciunt, quam qua spectavere pridie. Salice omnia alligas, humillima arborum, ipse toto capite altior: et hujus circumagam. Quid te rusticum quereris? Non stat per me, quominus cœlum intelligas, et cœlestia scias. Dabo et auribus signum.’ Palumbum utique exaudi gemitus. Transisse solstitium caveto putes, nisi cum incubantem videris palumbum.’

A solstitio ad Fidiculæ occasum sexto Kalendas Julii⁶ Cæsari Orion exoritur: zona autem ejus quarto Nonas Assyriæ: Ægypto vero Procyon matutino æstuosus: quod sidus apud Romanos non habet nomen, nisi Caniculam hanc velimus intelligi, hoc est, minorem canem: ut⁷ in

Gronov. et vulgg.—4 Sic Gronov. et al. vett. et Ed. Harduin. 1. *est* deest in edd. Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. Mox, Vet. Dalec. *veterinorum pabulo versa folia stringis, stringens vitem deputas. Aspice et tenebris sidus.* Al. ap. Dalec. *stringens autem.*—5 *Dabo et ex avibus signum* cod. Dalec. et Vet. ejusdem.—6 Ita ex codd. Harduinus et recentt. Ita quoque Varro 1. 31. Colum. xi. 2. et Hadr. Jun. e Tab. Cæsaris Dictat. vi. 32. *sexto Cal. Junii* Gronov. et al. vett.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *minorem canem, sane ut* Gronov. et al.

NOTÆ

candri in Theriac. pag. 32. Ἡ ἐλαία τὰ γλαυκὰ τῶν φύλλων ἂν ἔχει ἐν θέρους ὄρα· τὰ δὲ μέλανα, χειμῶνος.

^h *Pabulo*] Jumentorum. Vide quæ diximus xvi. 38. nota 13. Stringere porro folia dici pro decutere, tralatitium est. Maro in Eclogis: ‘Hic ubi densas Agricolaë stringunt frondes.’

ⁱ *Nisi caniculam*] Nisi caniculam, inquit, appelles, quæ vox minorem canem sonat. Caniculam Plinius vocat, quem alii *Σείριον*, quæ stella lucidissima est, et flagrantissima in ore majoris Canis: quæ et *Προκύων* dicta est, quod ante Canem oritur. Ita Galenus lib. 1. Epidemicôn Hippocr.

Sirium *πρόκυνα* vocat: *Κύων μὲν γὰρ*, inquit, *τὸ σύμπαν ἄστρον· ὃ δὲ ἐπὶ τοῦ γένους αὐτοῦ Σείριος, ὃν ὁρθῶς ἔν τις ὀνομάζοι τὸν Πρόκυνα.* Sirium addit appellari a nonnullis *κύνα*, quod totius nomen est sideris: rectius tamen *Antecanem*, *πρόκυνα* appellari, quam *canem*. Hæc et alia multa Lælius Bisciola Soc. Jean, Horar. Subcesivar. xii. tom. ii. 2. ‘Est enim benignum (Plinii verbis ntor) et plenum ingenui pudoris, fateri per quos profeceris, non ut plerique faciunt. Scito enim conferentem auctores me deprehendisse’ a Salmasio in Solin. pag. 430. hæc aliaque quam plurima

astris pingitur. Est autem^j magnopere pertinens, sicut paulo mox^k docebimus. Tertio Nonas^l Chaldaeis Corona occidit matutino, Atticae Orion totus eo die exoritur. Pridie Idus Julii et Ægyptiis Orion desinit exoriri: XVI. Kalendas⁸ Augusti Assyriae Procyon⁹ exoritur. Dein postridie^{10 m} fere ubique, confessum inter omnes sidus indicans, quod Canis ortum vocamus, Sole partem primamⁿ Leonis ingresso. Hoc fit post solstitium XXIII. die.^o Sentiant id maria,^p et terrae, multae vero et feræ, ut suis locis diximus.^q Neque est minor ei veneratio, quam descriptis in Deos stellis. Accenditque Solem, et magnam aestus obtinet causam. XIII. Kalendas^r Augusti^r Ægypto Aquila occidit matutino, etesiarumque^s prodromi flatus incipiunt,

.....

vett.—8 Chiff. XVII. Cal.—9 ‘Cheiron Tab. Cæs. Hadr. Jnn. quod tamen suspectum est.’ Dalec.—10 Tab. Cæs. post triduum.—11 Ita Harduin. I. 2. 3.

NOTÆ

ex Bisciola transcripta ad verbum, nec Bisciolum tamen nominatum.

^j Est autem] Magna vis hujus sideris est, lateque pertinet, magna efficientia. Vide Notas et Emend. num. 35.

^k Sicut paulo mox] His verbis proxime fere sequentibus: ‘Sentiant id maria . . . et magnam aestus obtinet causam.’

^l Tertio Nonas] Columella xi. 2. pag. 378. ‘Quarto Nonas Julius Corona occidit mane.’

^m Deia postridie] Hoc est, xv. Kalendas Augusti. Sic ipse II. 47. ‘Ardentissimo autem aestate, tempore exoritur Caniculæ sidus, Sole primam partem Leonis ingrediente, qui dies xv. ante Augustas Kalendas est.’ Adde his ea quæ ibi diximus. Vide Notas et Emend. num. 36.

ⁿ Sole partem primam] Hoc ex veterum sententia scripsit. Reipsa anno primo Juliano, ortus Sirii matutinus heliacus, de quo nunc sermo est, Romæ contigit in gradu Leonis 7.

43’. Augusti fere 2. Nunc in Leonis 20. 40’. incurrit, Augusti circiter 14. Itaque Canicularium dierum initium ab ortu illo heliaco descivit: ac semper longius deinde recedet. Hanc *μετάστασις* orbis stellati, seu progressionem astrorum in consequentia, prisca ætas ignorabat: ideoque designatos semel a majoribus suis ortus occasusque constanter tenebat.

^o XXIII. die] Hoc iterum repetit cap. seq. Est igitur is dies xviii. Julii, sive, ut dictum est, II. 47. xv. Kalendas Augusti.

^p Sentiant id maria] De hoc argumento vide Geminum cap. 14. pag. 58. et Petavium Var. Dissert. II. 10. in Uranol. pag. 101.

^q Ut suis locis diximus] Lib. II. cap. 40. et IX. 25. His adde ea quæ Cicero habet de Divin. lib. I. pag. 209. et Manil. I. 388.

^r XIII. Kalend. Augusti] Vide Notas et Emend. num. 37.

^s Etesiarumque] De his egimus II. 47.

quod Cæsar x. Kalendas sentire Italiam existimavit. Aquila Atticæ¹ matutino occidit: iii. Kalendas¹² regia in pectore Leonis stella matutino Cæsari emergit.¹³ ^u viii. Idus Aug.^v Arcturus medius occidit: iii. Idus Fidicula occasu suo autumnum inchoat, ut is annotat: sed ut vera¹⁴ ratio id fieri invenit, sexto Idus easdem.¹⁵

In hoc temporis intervallo res summa vitium agitur, decretorio uvis sidere illo, quod Caniculam appellavimus.¹⁶ Unde carbunculare¹⁷ ^w dicuntur, ut quodam uredinis carbone exustæ.¹⁸ Non comparantur huic malo grandines, procellæ, quæque nunquam¹⁹ ^x annonæ intulere caritatem. Agrorum quippe mala sunt illa: carbunculus autem regionum late patentium, non difficili remedio, nisi calumniari naturam rerum homines, quam sibi prodesse, mallent. Ferunt Democritum,^y qui primus intellexit, ostenditque

Miller. Bipont. et Franz. XVIII. Cal. edd. vett. et Gronov.—12 Margo edd. Dalec. et Gronov. *nono Kalendas*, e Colum.—13 'Male codd. Regg. et Editio princeps, *immergit*. Recentiores, *immergitur*. Vide Ptolem. et Colum. xi. 2.' Brotier.—14 Cod. Dalec. *sed vera*, omisso ut.—15 'Ita codd. Regg. Lang. et Editio princeps.' Brotier. *Idus ejusdem* Gronov. et vulgg. item Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—16 Cod. Dalec. *vocamus*.—17 Dalec. *carbunculari*.—18 Idem, *quadam carbonis uredine exustæ*.—19 'Ita quidem libri omnes scripti et editi. Verius tamen, *quæque unquam*; ut jam monuit eru-

NOTÆ

¹ *Aquila Atticæ*] Columella quoque, xi. 2. pag. 379. 'Tertio Kalendas Augustas Aquila occidit, tempestatem significat.'

^u *Cæsari emergit* [*immergitur*] Matutinum exortum hæc verba demonstrant, quem pridie Columella statuit: loc. cit. 'Quarto Kalendas Augusti, Leonis in pectore claræ stellæ exoriuntur, interdum tempestatem significat.' In Mss. *immergit*. Mallem, *emergit*.

^v *VIII. Idus Aug.*] Columella pag. 380. 'vii. Idus Augusti Aquarius (lege Arcturus) occidit medius: nebulosus æstus. Pridie Idus Augusti,

Fidis occidit mane, et Autumnus incipit.'

^w *Unde carbunculare*] De carbunculatione diximus xvii. 37.

^x *Quæque nunquam*] Sic Mss. quos vidimus. Forte, *quæque unquam*.

^y *Ferunt Democritum*] Thaleti hoc Cicero ascribit de Divin. lib. ii. pag. 201. Arist. quoque Polit. i. 7. et Laërtius in Thaleto. Plinius omne olenum coëmisit ait: Cicero, omnem oleam, antequam florere cœpisset: Aristoteles, et Laërtius, τὰ ἐλαιουργεῖα, hoc est, *trapeta* sive *torcularia oleo premendo*.

cum terris coeli societatem, spernentibus hanc curam ejus opulentissimis civium, praevisa olei caritate ex futuro Vergiliarum ortu, qua diximus^a ratione, ostendemusque jam plenius, magna tum vilitate²⁰ propter spem olivæ, coëmissee in toto tractu omne oleum, mirantibus qui paupertatem et quietem doctrinarum ei sciebant inprimis cordi esse. Atque ut apparuit causa, et ingens divitiarum cursus, restituisse mercedem^a anxiae et avidæ dominorum poenitentiae, contentum ita probasse, opes sibi in facili, cum vellet, fore. Hoc postea Sextius^b e Romanis sapientiae assectatoribus Athenis fecit eadem ratione. Tanta literarum occasio est: quas equidem miscebo agrestibus negotiis, quam potero dilucide atque perspicue. Plerique dixere rorem inustum Sole acri, frugibus rubiginis causam esse, et carbunculi vitibus: quod ex parte falsum arbitror, omnemque uredinem frigore tantum constare, Sole innoxio. Id manifestum fiet attendentibus. Nam primum omnium non hoc evenire, nisi noctibus et ante Solis ardorem,prehenditur, totumque lunari^c ratione constat: quoniam talis injuria non fit nisi interlunio, plenave Luna, hoc est, praevalente: utroque enim habitu plena est, ut sæpius diximus:^d sed interlunio omne lumen, quod a Sole accepit, coelo regerit.²¹

.....

ditus Harduinus.' Brotier. nec quæque unquam cod. Dalec.—20 Cod. Dalec. magna tunc vilitate.—21 Cod. Dalec. accipit, caelo regyrat.—22 Vet. Dalec.

NOTÆ

^a Qua diximus] Initio cap. superioris.

^a Restituisse mercedem] Ita Mss. Forte sincerius, mercedem.

^b Sextius] De eo Seneca Epist. 59. pag. 288. 'Sextium ecce cum maxime lego, virum acrem, Græcis verbis, Romanis moribus philosophantem,' &c. 'Q. Sextium patrem' appellat Epist. 64. pag. 295.

^c Totumque Lunari] A Luna vitium rubiginis oritur. Theophr. de Causis v. 27. pag. 292. 'Ἡ δ' ἐρυσίβη, σα-

πρότης τίς· οὐδὲν δὲ σαπρὸν ἀνευ θερμότητος ἀλλοτρίας· μάλιστα δὲ ἐρυσίβοῦται σίτος ταῖς πανσελήνοις διὰ καὶ τὴν σελήνην τῇ θερμότητι σήκειν τῆς νυκτός. Rubigo autem putredo quædam est: nec putridum esse quicquam potest sine alieno calore. Triticum pleniluniis potissimum rubiginem capit. Ratio in calore est, quo etiam noctu Luna putrefacere potest.'

^d Ut sæpius diximus] Inprimis II. 6. ubi 'in ipso coitu non cerni' Lunam admonet, 'quoniam haustum

Differentia utriusque habitus magna, sed manifesta:²² namque interlunio æstate calidissima est, hyeme gelida. E diverso²³ in plenilunio æstate frigidas facit noctes,²⁴ hyeme tepidas. Causa evidens: sed alia²⁵ redditur a Fabiano, Græcisque auctoribus. Æstate enim interlunio necesse est cum Sole nobis proximo circulo currat, igne ejus cominus recepto candens: eademque interlunio absit hyeme, quando abscedit et Sol. Item plenilunio æstivo procul abeat adversa Soli: hyeme autem ad nos per æstivum circulum accedat. Ergo per se roscida quoties alget, infinitum quantum illo tempore cadentes pruinas congelat.

LXIX. Ante omnia autem duo genera esse cœlestis injuriæ meminisse debemus. Unum quod tempestates vocamus, in quibus grandines, procellæ, ceteraque similia intelliguntur: quæ cum acciderint, vis major^o appellatur.¹ Hæc ab horridis sideribus exeunt, ut sæpius diximus, veluti Arcturo, Orione, Hædis. Alia sunt illa, quæ silente coelo serenisque noctibus fiunt, nullo sentiente, nisi cum facta sunt. Publica hæc, et magnæ differentiæ a prioribus, aliis rubiginem, aliis uredinem, aliis carbunculum appellantibus, omnibus vero sterilitatem. De his nunc dicemus, a nullo ante nos prodita, priusque causas reddemus.

(XXIX.) Duæ sunt præter lunarem, paucisque cœli locis constant. Namque Vergiliæ privatim attinent² ad fructus,

magna, et manifesta.—23 *E contrario* cod. Dalec.—24 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *gelidas facit noctes* Gronov. et vulgg.—25 Vet. Dalec. *sed alia quam.*

CAP. LXIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quæ cum plenilunio acced. vi majore impelluntur*, ex Hadr. Jun. Legitur et *vi majore impelluntur* in Vet. Dalec.—2 Vet. Dalec. *primatum tenet.* Vid. Hadr. Jun. vi. 22.—3 Vet. Dalec.

NOTÆ

omnem lneis aversa illo regerat, unde acceperat.'

^o *Vis major*] Græci θεοῦ βίαν vocant, Latine vim divinam dixit Ulpianus, leg. fluminum, § Servus, Dig. damni infecti. Idem, leg. 19. Dig. tit. 2. locati conducti, § Ex conduc-

to, vim tempestatis calamitosæ. Et § culpæ autem, eodem titulo: 'Vis major, quam Græci θεοῦ βίαν appellant, non debet conductori damnosa esse, si plus quam tolerabile est, læsi fuerint fructus.' Cœli vim majorem appellat Colum. i. 7.

ut quarum exortu^f aestas incipiat, occasu hyems, semestri spatio intra se messes vindemiasque et omnium maturitatem complexæ. Est præterea in coelo, qui vocatur lacteus circulus, etiam visu facilis. Hujus defluvio,^g velut ex ubere aliquo, sata cuncta lactescunt, duorum siderum observatione, Aquilæ in septentrionali parte, et in austrina Caniculæ, cujus mentionem suo loco fecimus.^h Ipse circulus fertur per Sagittarium atque Geminos, Solis centro bis æquinoctialemⁱ circulum secans, commissuras eorum obtinente hinc Aquila, illinc Canicula. Ideo effectus utriusque ad omnes frugiferas pertinent terras: quoniam in his tantum locis Solis terræque centra congruunt. Igitur horum siderum diebus, si purus atque mitis aër genitalem illum lacteumque succum transmiserit in terras, læta adulescunt sata. Si Luna,⁴ qua dictum estⁱ ratione, roscidam frigus asperserit, admixta amaritudo, ut in lacte, puerperium necat.^j Modus in terris hujus injuriæ, quem fecit^k in quacumque convexitate comitatus utriusque causæ. Et ideo non pariter in toto orbe sentitur, ut nec dies. Aquilam diximus^k in Italia exoriri a. d. XIII. Kalendas⁶ Januarii. Nec patitur ratio naturæ quicquam in satis ante eum diem spei esse certæ. Si vero interlunium incidat, omnes hybernos fructus et præcoces lædi necesse est.

~~~~~

centrum infra æquinoctialem; cod. Dalec. centro viz æquinoctialem.—4 Sin Luna Pintian.—5 Dalec. quem facil.—6 Gronov. et al. vett. ad XIII. Kalendas.—

NOTE

^f *Ut quarum exortu*] Sic Aratus, et qui Aratum transtulere, Tullius et Avienus. Vide Petavium Var. Dissert. II. 9. in Uranolog. pag. 100.

^g *Hujus defluvio*] Hoc veterum commentum hodie merito Philosophi rident. Vide Fromondum Meteorol. lib. II. art. ult. pag. 86.

^h *Suo loco fecimus*] Cap. sup. circa initium. Mox centra Solis ac terræ vocat, cœli terræque partem mediam a Sole signatam, cum circulum æquinoctialem describit.

ⁱ *Qua dictum est*] In fine cap. sup.

^j *Puerperium necat*] Puerperium de prole quoque ipsa, foetuque, dicitur. Plinius, VII. 9. 'Uno partu duodecim puerperia egesta.' Et cap. 3. 'Ant puerperæ, ant puerperio.'

^k *Aquilam diximus*] Ante mensem Januarium, sed non appellato die, oriri Aquilam subobscurè innuit XVI. 42. ubi amygdalam concipere Aquila exoriente ait, eandem florere mense Januario.

Rudis fuit priscorum vita atque sine literis: non minus tamen ingeniosam fuisse in illis observationem apparebit, quam nunc esse rationem. Tria namque tempora fructibus metuebant, propter quod instituerunt ferias, diesque festos, Rubigalia,¹ Floralia,^m Vinalia. Rubigalia Numa constituit anno regni sui XI. quæ nunc aguntur a. d. septimum Kalendas⁷ Maii, quoniam tunc fere segetes rubigo occupat. Hoc tempus Varroⁿ determinavit Sole Tauri partem decimam obtinente, sicut tunc⁸ ferebat ratio. Sed vera causa est, quod post dies unum et triginta⁹ ab

7 Dalec. quæ nunc agunt ad septimum Cal. Gronov. et al. ante Harduin. quæ nunc aguntur ad septimum Kalendas.—8 Vet. Dalec. sic tunc.—9 'Male scripti et editi libri, post dies undeviginti. Emendandum unum et triginta recte observavit eruditus Petavins in Uranolog. II. 10. Id quoque manifestum ex Plinio, qui æquinocmium vernum in VIII. Kalendas Aprilis contulit; a qui-

NOTÆ

¹ Rubigalia] Varro de Ling. Lat. lib. v. pag. 47. 'Robigalia dicta ab Robigo. Secundum segetes huic Deo sacrificatur, ne rubigo occupet segetes.' Paulus ex Festo: 'Robigalia, dies festus, septimo Kal. Maias, quo Robigo Deo suo, quem putabant rubiginem avertere, sacrificabant.' Ovid. Fast. IV. 907. 'Flamen in antiquæ lucum Rubiginis ibat, Extæ canis flammis, extæ daturus ovis. Protinus accessi, ritus ne nescius essem, Edidit hæc flamen verba, Quirine, tuus. Aspera Rubigo, parcas cerealibus herbis,' &c. Vetus inscriptio apud Reines. pag. 218. ROBIGO. ET. CERERI. ET. FLORÆ. SACRVM.

^m Floralia] Varro de Re Rust. I. 1. 'Quarto invoco Rubigum ac Floram, quibus propitiis neque rubigo frumenta atque arbores corrumpit, neque non tempestive florent. Itaque publicæ Robigo feriæ Robigalia: Floræ Iudi Floralia sunt instituti.' Arnobius adv. Gent. lib. IV. 'Flora illa genitrix et sancta, obscenitate ludorum bene curat ut arva flores-

cant.'—'Ludorum Florallium mentio est in nummo Servilii gentis argenteo apud Patinum, in Famil. p. 260. n. 4. et in Museo nostro. Hinc duos exhibet gladiatores: in imo c. SERVIL. M. F. (quas duas postremas litteras Patinus omisit; vidit etiam, ut in nostro sunt, Begerus in Thesaur. Brandenburgico p. 585.) In altera parte caput Dæ Floræ est: retro lituus, insigne C. Servilii auguratus: inscriptio FLORAL. PRIMVS. Quod cave legas, ut vulgo fit, 'Floralia primus:' nam ubi verbum, aut quale subintelligitur? Lege ergo 'FLORALIA PROPRIIS IMPENSIS VENERI SACRAVIT:' nempe 'Servilius,' cujus nomen in parte nummi priore legitur. In tutela Veneris sunt horti, ut Varro dicit infra, lit. 2.' Ed. sec.

ⁿ Hoc tempus Varro] De hac Varronis sententia Petavium vide Var. Dissert. in Uranol. II. 10. pag. 104.

^o Post dies unum et triginta [undeviginti] Vide Notas et Emend. num. 38.

æquinocio verno, per id quatrimum,^p varia gentium observatione in iv. Kalendas Maii, Canis occidit, sidus et per se vehemens,^q et cui præoccidere Caniculam^r necesse sit. Itaque iidem Floralia quarto Kalendas easdem instituerunt, Urbis anno DXVI.^s ex oraculis Sibyllæ, ut omnia bene deflorescerent. Hunc diem Varro determinat, Sole Tauri partem quartamdecimam obtinente. Ergo si in hoc quatrimum inciderit plenilunium, fruges, et omnia quæ floreant, lædi necesse erit. Vinalia priora, quæ ante hos dies sunt ix. Kalendas Maii degustandis vinis^t instituta, nihil ad fructus attinent: nec quæ adhuc diximus, ad vites oleasque, quoniam earum conceptus exortu Vergiliarum incipit a. d. vi. Idus Maii, ut docuimus.^u Aliud hoc quatrimum est, quod neque rore sordere velint: exhorrent enim frigidum sidus Arcturi postridie occidens:^v et multo minus plenilunium incidere.

Nonas^w Junii iterum Aquila exoritur vesperi, decretorio die florentibus oleis vitibusque, si plenilunium in eum incidat. Equidem et solstitium viii. Kalendas Julii¹⁰ simili

bus ad vii. Kalendas Maii sunt dies xxxi.^s Brotier.—10 'Ita bene codd.

NOTÆ

^p *Per id quatrimum*] A vii. Kalendas ad iv.

^q *Et per se vehemens*] Ut in ortu suo immodicos æstus excitare caniculam, sic occidentem frigora et inimicas frugibus pruinas commovere, Plinius his verbis significat. Columella xi. 2. 'Pridie Kalend. Maias: Canis se vespere celat, tempestatem significat.' Hoc Manilius voluit, l. 388. 'Subsequitur rapido contenta Canicula cursu, Quo nullum terris violentius advenit astrum, Nec gravius cedit.'

^r *Præoccidere caniculam*] Rutilam canem immolari necesse est ad placandum sidus. Vide Notas et Emend. num. 39.

^s *Urbis anno DXVI.*] Vide Notas

et Emend. num. 40.

^t *Degustandis vinis*] Et antequam degustarent, libandis. Nam in his festis vinalibus, priusquam e dolio vinam gustarent, Jovi libabant: si ita fecissent, reliquum omne vinum sacrum fiebat, et usibus humanis eripiebatur. Festus: 'Calpar, vinum novum, quod ex dolio demitur sacrificii causa ante quam gustetur. Jovi enim prius sua vina libabant, quæ appellabant Festa Vinalia.'

^u *Ut docuimus*] Tum xvi. 42. tum hujusce libri cap. 66.

^v *Postridie occidens*] Nempe x. Kalendas Maii: ut etiam sensit Columella xi. 2.

^w *Nonas*] Columella loc. cit. 'iv. Nonas Junii, Aquila exoritur, tem-

causa duxerim, et Canis ortum post dies a solstitio XXIII. sed interlunio accidente, quoniam vapore^x constat culpa, acinique præcoquuntur^y in callum. Rursus plenilunium nocet a. d. IV. Nonas Julii, cum Ægypto Canicula exoritur: vel certe XVI. Kalendas^z Augusti, cum Italiæ. Item XIII. Kalendas Augusti, cum Aquila occidit, usque in X. Kalendas easdem. Extra has causas sunt Vinalia altera,^a quæ aguntur a. d. XIV. Kalendas¹¹ Septembris. Varro a Fidicula¹² incipiente occidere mane, determinat, quod vult initium autumnii^b esse, et hunc diem festum tempestatibus leniendis institutum. Nunc Fidiculam^c occidere a. d. VI. Idus Augusti servatur.¹³

Intra hæc constat coelestis sterilitas. Neque negaverim posse eam permutari arbitrio legentium, locorum æstimationum naturas. Sed a nobis rationem demonstratam esse

~~~~~

Regg. et Editio princeps.' Brotier. VIII. Cal. Junii Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—11 'Ita bene codd. Regg. Lang. et Editio princeps. In vetere quoque Calendario, 'XIV. Kal. Septembr. VIN.' i. e. Vinalia. Vide et Festum.' Brotier. ad decimumtertium Cal. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—12 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Varro et a Fidicula cod. Dalec. Et Varro a Fidicula Edd. vett.—13 Pintian. et Vet. Dalec.

NOTÆ

pestat ventosa, et interdum pluvia.'

^x Quoniam vapore] Calore, ut diximus II. 40.

^y Acinique præcoquuntur] Superiore libro, cap. 37. 'Siderationis genus est in vitibus... cum acini, priusquam crescant, decoquuntur in callum.'

^z Vel certe XVI. Kalendas] Biduo ante Columella loc. cit. hoc est, Idibus, Procyonis sive Caniculæ exortum matutinum assignat.

^a Vinalia altera] Nempe rustica. Varro de Ling. Lat. v. pag. 47. 'Vinalia a vino. Hic dies Jovis, non Veneris. Hujus rei cura non levis in Latio. Nam aliquot locis vindemiæ primum e sacerdotibus publice fiebant, ut Romæ etiam nunc,' &c. Et pag. 48. 'Vinalia rustica dicuntur

ante diem XII. Kalend. (lego XIII.) Septemb. quod tum Veneri dedicata ædes, et horti ejus tutelæ assignantur, ac tum sunt feriatii olitores.' Festus quoque: 'Rustica vinalia appellantur, mense Augusto, quartodecimo (lego XIII. tertiodécimo, non XIII.) Kal. Septemb. Jovis dies festus, quia Latini bellum gerentes adversus Mezentium, omnis vini libationem ei Deo dedicaverunt: eodem autem die Veneri templa sunt consecrata... quia in ipsius Dæ tutela sunt horti.'

^b Initium autumnii] Jam id attigit cap. 59.

^c Nunc Fidiculam] Quæ et Lyra dicitur, ut ante monuimus. Pridie Idus oriri Columella existimat, loc. cit.

satis est : reliqua observatione cuiusque constabunt. Alter-
 utrum quidem fore in causa, hoc est, plenilunium aut in-
 terlunium, non erit dubium. Et in hoc mirari ¹⁴ benignita-
 tem naturæ succurrit: jam primum hanc injuriam omnibus
 annis accidere non posse, propter statos siderum cursus:
 nec nisi paucis noctibus anni: idque quando futurum sit,
 facile nosci. Ac ne per omnes menses timeretur, earum
 quoque lege^d divisum, æstate interlunia præterquam biduo
 segura esse, hyeme plenilunia: nec nisi æstivis brevissi-
 misque noctibus^e metui, diebus non idem valere.¹⁵ Præter-
 ea tam facile intelligi,^f ut formica minimum animal inter-
 lunio quiescat, plenilunio etiam noctibus operetur. Avem
 parram^g oriente Sirio, ipso die non apparere, donec occi-
 dat. E diverso chlorionem prodire¹⁶ ipso die solstitii.
 — Neutrum vero Lunæ statum noxium esse, ne noctibus
 quidem, nisi serenis, et omni aura quiescente: quoniam ne-
 que in nube, neque in flatu cadunt rores: sic quoque non
 sine remedio.

LXX. Sarmenta,^h aut palearum acervos, et evulsas her-
 bas fruticesque, per vineas camposque, cum timebis, in-

observatur.—14 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont.
 et Franz. Et in hoc mirabilem admirari Gronov. et al. vett. ante Harduin.—15
 Cod. Dalec. non diebus ita valere.—16 'Ita bene cod. Reg. 2. De Chlorione,
 le Loriet, jam quoque dictum, x. 45.' Brotier. Ita quoque scribit Pintian. vi-
 reonem prodire Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

^d Earum quoque lege] Noctium earum, quæ sunt metuendæ frugibus, hanc legem, hanc conditionem esse: ut interlunia noctu nonnisi duo æstate, plenilunia hyeme, nisi biduo pariter, metuenda sint: cum, uti dictum est num. 2. roscidum frigus Luna forsan aspersit, admiscetque amaritudinem, satis.

^e Brevissimisque noctibus] Ut minor sit noscendi mora.

^f Præterea... intelligi] Quando interlunium sit.

^g Avem parram] De parra et vireone vide quæ diximus x. 45.

^h Sarmenta] Nunc remedia proponit adversus rubiginem, et Columellam sequitur, de Arbor. cap. 13. 'Ne rubigo vineam vexet. Palearum acervos inter ordines verno tempore positos habeto in vinea: cum frigus contra temporis consuetudinem intellexeris, omnes acervos incendito: ita fumus nebulam et rubiginem removebit.' Habet hoc ipsum et Diophanes, in Geopon. v. 31.

cendito: fumus medebitur. Hic e paleis et contra nebulas auxiliatur, ubi nebulæ nocent. Quidam tres¹ cancos vivos cremari jubent in arbustis, ut carbunculi non noceant. Alii siluri² carnem leviter uri a vento, ut per totam vineam³ fumus dispergatur. Varro auctor est, si Fidiculæ occasu, quod est initium autumnus, uva picta consecratur inter vites, minus nocere tempestates. Archibius ad Antiochum Syriæ regem scripsit, 'Si fictili novo obruatur rubeta rana' in media segete, non esse noxias tempestates.'

LXXI. Opera rustica⁴ hujus intervalli, terram iterare,¹ arbores circumfodere: ubi æstuosa regio poscat, accumulare. Germinantia, nisi in solo luxurioso, fodienda non sunt. Seminaria purgari sarculo. Messem hordeaceam facere. Aream ad messem creta² præparare,¹ Catonis sententia amurca temperatam,³ Virgilii operosius. Majore ex parte æquant tantum, et fimo bubulo dilutiore illinunt. Id satis ad pulveris remedium videtur.

.....

CAP. LXX. 1 Pintian. scribit, *leviter uri, ut a vento per totam vineam*.—2 Hoc verbum, *rana*, pro glossemate habet Pintian.

CAP. LXXI. 1 'Male recentiores editiones, *terram iterare, arare*. Verbum, *arare*, non habent codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *terram iterare, arare* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 Pro *creta*, Pintian. *mallet, terra*.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque cod. Dalec. *amurca temperata* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

¹ Quidam tres] Sic Apuleius in Geopon. loc. cit.

² Alii siluri] Auctor Geopon. loc. cit. pag. 150. Τινὲς δὲ σίλουρον τῶν ἰχθῶν κατατεμόντες, καλοῦσι κατὰ ἄνεμον, κατὰ πᾶν μέρος τοῦ χωρίου τὴν ὁσμήν ποιοῦντες. Quidam silurum piscem concisum urunt secundum ventum, ac per omnes regionis partes odorem spargunt.

³ Opera rustica] Columella xi. 2. in Angusto.

⁴ Aream ... creta præparare] Cato e. 129. 'Aream ubi frumentum teratur, sic facies. Confodiatur minute

terra, et amurca bene conspergatnr, ut combibat quam plurimum. Ubi bene comminuta terra fuerit, et amurcam combiberit, cylindro aut pavica coæquato,' &c. Cato cretam non nominat: sed interpretes Plinius ex Catonis sententia cretam dixit amurca temperandam. Virgilinus vicissim amurcam non nominat, sed cretam, Georg. i. 178. 'Area cum primis ingenti æquanda cylindro, Et vertenda manu, et creta solidanda tenaci, Ne subeant herbæ, neu pulvere victa fatiscat.'

LXXII. (XXX.) Messis ipsius ratio varia. Galliarum^a latifundiis valli^b prægrandes dentibus in margine infestis, duabus rotis per segetem impelluntur, jumento in contrarium juncto: ita dereptæ in vallum cadunt spicæ.¹ Stipulæ^c alibi mediæ falce præciduntur, atque inter duas mergites^{2d} spica dstringitur. Alibi ab radice vellunt: quique id faciunt,³ proscindi ab se obiter agrum interpretantur, cum extrahant succum. Differentia hæc: ubi stipula domos contegunt, quam longissimam servant. Ubi fœni inopia est, stramento paleam quærunt. Panici culmo non tegunt. Milii culmum fere inurunt. Hordei stipulam bubus gratissimam servant. Panicum et milium singulatim⁴ pectine manuali^e legunt Galliaë.

CAP. LXXII. 1 'Lege ex Palladio: *vehiculum prægrande, &c. impellitur, jun. in contr. jun. ita dir. in vehiculum cad. spicæ.*' Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *iterum et desecta mergite*, e Varrone.—3 Vet. Dalec. *quod qui faciunt.*—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sigillatim* Gronov. et al. vett.

NOTÆ

^a *Galliarum*] In Galliarum fundis latioribus, fit vehiculum, seu carpentum, in vanni seu valli grandioris modum, cuius in fronte seu margine denticuli plurimi ac rari sint: id duabus rotis brevibus fertur, impellente bove, qui capite in vehiculum verso a tergo ipsius jugo aptetur et vinculis, qui sit mansuetus, nec modum compulsoris excedat. Hic ubi vehiculum per messes cœpit impellere, omnis spica in carpentum denticulis comprehensa decedit, abruptis relictisque paleis: et ita per paucos itus ac reditus brevi horarum spatio tota messis impletur. Ita fere Palladius lib. VII. in Junio, tit. 2. p. 122.

^b *Valli*] Vallus hoc loco vehiculum nobis esse videtur, vanni grandioris instar, compactum. Vallum pro vanno Varro dixit de Re Rust. I. 52.

^c *Stipulæ*] Varro de Re Rust. I. 50. sub urbe Roma id fieri solitum ait.

^d *Inter duas mergites*] Mergas appellat Columella II. 21. pag. 78. feramenta metendis frugibus idonea: 'Sunt autem,' inquit, 'metendi genera complura: multi falcibus verriculatis, atque iis vel rostratis, vel denticulatis, medium culmum secant: multi mergis: alii pectinibus spicam ipsam legunt,' &c. Festus: 'Mergæ, furculæ, quibus acervi frugum fiunt, dictæ a volucribus mergis, quia ut illi se in aquam mergunt, dum pisces persequuntur, sic messores eas in fruges demergunt, ut elevare possint manipulos.' Plautus in Pœnulo v. 2. 58. 'Palas vendendas sibi ait, et mergas datas, Ut hortum fodiat, atque ut frumentum meget.' Joan. de Janua: 'Merga a merges dicitur, id est, furca cum qua cona segetis portatur.'

^e *Pectine manuali*] Cum pectine subdito, ut fit in tondendis hominum capillis, extantes spicæ præscindun-

Messis ipsa ^f alibi tribulis in area, ^g alibi equarum ^h gressibus exteritur, alibi perticis ⁱ flagellatur. Triticum, quo serius metitur, copiosius invenitur: quo celerius vero, hoc speciosius ^j ac robustius. Lex aptissima ^k antequam granum indurescat, et cum jam traxerit ^l colorem. Oraculum vero, biduo celerius messem facere potius, quam biduo serius. Siliginis ^l et tritici etiam ratio ⁶ in area horreoque. Far, quia difficulter excutitur, convenit cum palea sua condi: et stipula tantum, et aristis liberatur.

Palea plures gentium pro foeno utuntur. Melior ea, quæ tenuior, minutiorque, et pulveri propior: ideo optima e

—5 Colum. jam rubicundum traxerit.—6 Pintian. eadem ratio.—7 Alii, muria

NOTE

tur, et singulæ quidem, nec, ut fit in frumentis, plures comæ vel jubæ simul.

^f *Messis ipsa*] Seges, seu fruges demessæ.

^g *Tribulis in area*] Tribula, sive tribulum, vehiculum est terendis frumentis destinatum: unde nomen quoque solum habet, velut teribula, quoniam terat et extendat. Virgilius Georg. 1. 164. 'Tribulaque, trahæque, et iniquo pondere ratri.' Ubi Servius: 'Tribula genus vehiculi omni parte dentatum, unde teruntur frumenta, quo maxime in Africa utuntur.' Varro nentius generis facit, de Re Rust. 1. 52. 'E spicis,' inquit, 'in aream exenti grana: quod fit apud alios jumentis junctis, ac tribulo: id fit e tabula lapidibus aut ferro exasperata, quæ imposito auriga, aut pondere grandi trahitur jumentis junctis, ut discutiat e spica grana. Aut fit ex assibus dentatis cum orbiculis, quod appellant planstrum Pœnicum.' Nonius fœminini c. 8. 'Tribulæ,' inquit, 'fœmininum: Virgilius Georg. 1. 'Tribulæque, trahæque, et iniquo

pondere ratri.'

^h *Alibi equarum*] Varro, loc. cit. 'Apud alios exteritur grege jumentorum inacto, et ibi agitato perticis, quod ungulis e spica exteruntur grana.' Sic pariter Columella 11. 21.

ⁱ *Alibi perticis*] Uti nunc maxima parte Galliarum. Has perticas etiamnum flagella vocant, *des Fleaux*. Baculis excuti, ac tundi fustibus, dixit Columella 11. 21. p. 78.

^j *Hoc speciosius*] In area et in acervo melius quam in agro frumenta grandescere, ac si tempestive decisa sint, postea capere incrementum, auctor est etiam Columella loc. cit.

^k *Lex aptissima*] Columella loc. cit. 'Recrastinari non debet, sed æqualiter flaventibus jam satis, antequam ex toto grana indurescant, cum rubicundum colorem traxerunt, messis facienda est, ut potius in area et in acervo, quam in agro, grandescant frumenta,' &c.

^l *Siliginis*] Hoc enim arbitror vellem, quod statim ex Columella diximus, in area et in acervo magis, quam in agro, frumenta grandescere.

milio,^a proxima ex hordeo, pessima ex tritico, præterquam jumentis opere laborantibus. Culmum saxosis locis cum inaruit, baculo frangunt, substratu animalium.^b Si palea defecit, et culmus teritur. Ratio hæc: maturius desectus, muria diu respersus,^c dehinc siocatus in manipulos convolvitur, atque ita pro fœno bubus datur. Sant qui accendant in arvo et stipulas, magno Virgilii præconio.^d Summa autem^e ejus ratio, ut herbarum semen exurant. Ritus diversitatem magnitudo facit messium, et caritas operariorum.^f

LXXIII. Connexa est ratio frumenti servandi. Horrea operose tripedali^g crassitudine, pariete lateritio, exædificari jubent aliqui. Præterea superne^h impleri, nec afflatus admittere, aut fenestras habere ullas. Alii ab exortu tantum æstivo, aut septemtrione,ⁱ eaque sine calce^j

diu respargitur; cod. Dalec. muria aspersus.—^b Ita ex codd. Harduinus et recentt. et caritas operariorum cod. Dalec. et caritas operarum Gronov. et vulgg.

CAP. LXXIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. operosa tripedali Gre-

NOTE

^a *Ideo optima e milio*] Ad pabulum scilicet jumentorum. Columella vi. 2. 'Minna commode tuemur armentum paleis, quæ oblique, et quibusdam regionibus solum præsidio sunt: emprobantur maxime ex milio, tum ex hordeo, mox etiam ex tritico.'

^b *Substratu animalium*] Ut stramenti vice animalibus subternatur in hyberna stabulatione.

^c *Virgilii præconio*] Georg. i. 84. 'Sæpe etiam steriles incendere profuit agros, Atque levem stipulam crepitantibus urere flammis: Sive inde occultas vires et pabula terræ Pinguis concipiunt: sive illis omne per ignem Excoquitur vitium, atque exudat inutilis humor,' &c.

^d *Summa autem*] Præcipue, inquit, optimaque ratio Virgilii est, ut herbarum inutilium semina igne exuran-

tur. Hunc igitur intellectum Plinius putavit esse horum verborum, 'Omne per ignem Excoquitur vitium.' Alii *summa autem ratio* legunt, deinde vocula *ejus*: ut sit sententia, prætermisam ab eo vate rationem validissimam, quæ hunc ritum probaret. Sed Mss. omnes reclamant.

^e *Horrea... tripedali*] Bipedali contentus Palladius i. 19. p. 18.

^f *Præterea superne*] Non per fenestras, sed per tabulatum, cameramve, in horreum grana conjici.

^g *Aut septemtrione*] Hunc situm approbat Vitruvius i. 4. p. 8.

^h *Eaque sine calce*] Amuream immiscet calci Columella loc. cit. ad solum sternendum, pavimenta que coagmentanda. Item Geopon. auctor, ii. 25.

construi, quoniam sit frumento inimicissima: nam quæ de amurca præceperint, indicavimus.^a Alibi contra^f suspendunt granaria lignea columnis, et perflari undique malunt, atque etiam a fundo. Alii omnino pendente tabulato extenuari granum arbitrantur: et si tegulis subjaceat, confervescere. Multi ventilari² quoque vetant: curculionem^h enim non descendere infra quatuor digitos, nec amplius periclitari. Columellaⁱ et Favonium ventum conferre frumento præcipit: quod miror equidem, siccissimum^j alioqui. Sunt qui rubeta rana in limine horrei pede e longiori-

nov. et al. vett. 'Ma. operosa et tripedali. Lege, et tripedalis crassitudinis parietis.' Dalec.—2 Multi ventilare Vet. Dalec.—3 Vet. Dalec. siccissimo; Dalec. sic-

NOTE

^a Nam quæ . . . indicavimus] Lib. xv. c. 8. Adde iis Columellam i. 6. 'Neque me præterit sedem frumentis optimam quibusdam videri horreum camera contectum, cujus solum terrenum priusquam consternatur perforatum, et amurca recenti, non salsa, madefactum, velut Signinum opus, paviculis condensatur.'

^f Alibi contra] Sic libri omnes. Varro de Re Rust. i. 57. p. 70. 'At triticum condi oportet in granaria sublimia, quæ perflentur vento ab exortu, ac Septemtrionum regione, ad quæ nulla aura humida ex propinquis locis aspiret.' Et paulo post: 'Granaria in agro quidam sublimia faciunt, ut in Hispania citeriore, et in Apulia: ita ut non solum a lateribus per fenestras, sed etiam subtus a solo ventus regyrare possit.'

² Multi ventilari] Columella i. 6. p. 26. 'Sic emanata sola et latera horreorum, ut retuli, prohibent curculionem: quod genus exitii cum incidit, multi opinantur arceri posse, si exsæ fruges in horreo ventilentur, et quasi refrigerentur. Id autem falsissimum est: neque enim hoc facto ex-

pelluntur animalia, sed immiscentur totis acervis: qui, si maneant immoti, summis tantum partibus infestantur: quoniam infra mensuram palmi non nascitur curculio: longeque præstat id solum, quod jam vitiatum est, quam totum, periculo subicere,' &c.

^h Curculionem] Refert hoc ipsum Palladius loc. cit. ex Columella. Virgil. Georg. i. 185. 'Populatque ingentem farris acervum Curculio.' Vermis est frumenta corrodens, vulgo *Calendre*, *Charensen*. Plautus in ea fabula, quam de parasiti cujusdam nomine Curculionem inscripsit, iv. 4. 30. 'Ubi nunc Curculionem inveniam? CA. In tritico facillime Vel quingentes curculiones pro uno faxo reperias.'

ⁱ Columella] Lib. ii. c. 21. pag. 79. 'At ubi paleis immixta sunt frumenta, vento separentur. Ad eam rem Favonius habetur oximius, qui lenis æqualisque motivis mensibus perflat.' Sic etiam anctor Geopon. ii. 25.

^j Siccissimum] Tepidum Favonium, sed subsolano tamen sicciozem esse dixit, ii. 48.

bus suspensa,⁴ invehere jubeant. Nobis referte plurimum tempestivitas condendi videbitur. Nam si parum tostum atque robustum collectum sit,⁵ aut calidum conditum, inimica innasci^k necesse est.

Diuturnitatis^l causæ plures. Aut in ipsius grani corio, cum est numerosius, ut milio: aut succi pinguedine, qui pro humore sufficit⁶ tantum, ut sesamæ: aut amaritudine, ut lupino et cicerculæ. In tritico maxime nascuntur animalia,⁷ quoniam spissitate sua concalescit, et furfure crasso vestitur. Tenuior hordeo palea, exilis et legumini: ideo non generant. Faba crassioribus tunicis operitur, ob hoc effervescit. Quidam ipsum^m triticum diuturnitatis gratia aspergunt amurca, mille modios quadrantali. Alii Chalcidica aut Carica creta, aut etiam absinthio. Est et Olynthi,ⁿ ac Cerinthe Euboeæ terra, quæ corrumpi non sinat. Nec fere condita in spica læduntur. Utilissime tamen servan-

cissimum locum querenti.—4 Cod. Dalec. *rubetam ranam, &c. suspensam*.—5 Ita Gronov. al. vett. Harduin. 1. et Bipont. *robustum sit, omissio collectum*, Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *qui in tantum pro humore sufficit*.—7 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *cres-*

NOTÆ

^k *Inimica innasci]* Formicam et curculionem.

^l *Diuturnitatis]* Hæc a Theophr. de Cansis iv. 16. p. 320. Πρὸς δὲ θησαυρισμὸν ἄριστα μὲν κέγχρος, καὶ ἔλνμος, καὶ σήσαμον, καὶ θέρμος, καὶ ἐρέβυθος· τὰ μὲν, ὅτι πολυχίτωνα καὶ ξηρά, τὰ δ' ὅτι λιπαρά. Ὁ δὲ θέρμος καὶ ὁ ἐρέβυθος πικρότητα τινα ἔχουσι καὶ δριμύτητα· καὶ διατηροῦσι δὲ ταῦτα ἀπαθῆ, ὥστερ εἴρηται. Omnium optime recondi possunt, milium, panicum, sesama, lupinum, cicer. Milium et panicum, qui tunica multiplici integuntur, et sicca sunt: sesama, ob succi pinguitudinem: lupinum et cicer, amaritudinem quandam et acrimoniam habent, quæ conservare ea sine noxa possunt, ut dictum est. Cicerculam

Theophrasti ἐρέβυθον dici obiter animadvertite.

^m *Quidam ipsum]* Varro de Re Rust. i. 57. 'Quidam ipsum triticum amurca conspergunt, cum addant in circiter mille modium, quadrantale amurcæ. Item alius aliud affriat, aut aspergit: ut Chalcidicam, aut Caricam cretam, aut absinthium.' De quadrantali seu amphora dixi xiv. 5.

ⁿ *Est et Olynthi]* Creditur et terram apud quosdam haberi, inquit Theophr. Hist. viii. cap. extremo, qua illitum triticum servari unice potest: Δοκεῖ δὲ καὶ γῇ τις εἶναι παρὰ τισιν, ἥ διαπαττομένη συντηρεῖ τὸν πυρόν, ὥστερ ἡ τε ἐν Ὀλύνθῳ, καὶ ἐν Κηρίῳ τῆς Εὐβοίας.

tur in scrobibus, quos siros vocant,^o ut in Cappadocia, et in Thracia. In Hispania et Africa, ante omnia ut sicco solo fiant, curant: mox ut palea substernatur. Præterea cum spica sua conduntur.⁸ Ita frumenta si nullus spiritus penetret, certum est nihil maleficum nasci.⁹ Varro^p auctor est, sic conditum triticum durare annis quinquaginta, milium vero centum. Fabam^q et legumina in oleariis cadis oblita¹⁰ cinere, longo tempore servari. Idem fabam a Pyrrhi regis ætate in quodam specu Ambraciæ usque ad piraticum Pompeii Magni bellum durasse, annis circiter centum viginti. Ciceri tantum nullæ bestiolæ in horreis innascuntur. Sunt qui urceis¹¹ cineri substratis, et illitis acetum habentibus, leguminum acervos superingerant, ita non nasci maleficia^r credentes. Alii qui in^t salsamentariis cadis gypso illinant: alii qui lentem aceto laserpitia-

cunt animalia Gronov. al. vett. Harduin. et recentt.—8 Dalec. condantur.—9 Vët. Dalec. frumenta, &c. innasci.—10 Vet. Dalec. cadis oblitis.—11 Sunt qui

NOTÆ

^o Quos siros vocant] Varro loc. cit.
^t Quidam granaria habent sub terra, speluncas, quas vocant *scipods*, ut in Cappadocia ac Thracia. Alii, ut in Hispania citeriore, puteos, ut in agro Carthaginiensi et Oscensi. Horum solum paleis substernunt, et curant ne humor aut aër tangere possit, nisi cum promitur ad usum: quo enim spiritus non pervenit, ibi non oritur curculio. Habet eadem Columella l. 6. Hesychius: *Ἰρὸς, ὀρύμασι, ἐν οἷς κατεθέτο τὰ σπέρματα*.

^p Varro] Loco citato. In Bibliotheca Cæsarea Viennæ Austriæ capsulam asservari, scribit Lambecius ei Bibliothecæ præfectus, l. vii. p. 316. qua in capsula fromentum sit conditum, quod anno 1664. trecentorum jam ac tricenum esset annorum, ut ex affixis ei capæ publicis instrumentis ac monumentis liquet.

^q Fabam] Varro de Re Rust. l. 58.

^r Sunt qui urceis] Fictilibus æneisve vasis, coopertis, intus acetum habentibus, foris cinere illitis, inferne cinere rursus substratis.

^s Maleficia] Bestiolas frugibus inimicas.

^t Alii qui in] Quod de leguminibus generatim Plinius et universe pronuntiat, hoc imprimis de lente Columella ll. 10. 'Ea,' inquit, 'ne curculionibus absumatur, . . . in Sole siccetur, et radice silphii trita cum aceto aspergatur, defriceturque: atque ita rursus in Sole siccata, et mox refrigerata recondatur, si major est modus, in horreo: si minor, in vasis oleariis, salsamentariisque, quæ repleta confestim gypsata sunt. Quandoque in usus promiserimus, integram lentem reperiemus. Potest tamen etiam citra istam medicationem cineri mixta commode servari.'

to¹² respergant, siccataque oleo inungant. Sed brevissima observatio, quod vitiis carere velis, interlunio legere. Quare plurimum refert, condere quis malit, an vendere. Crescente^u enim Luna frumenta grandescunt.

LXXIV. (XXXI.) Sequitur ex divisione temporum autumnus a Fidiculæ occasu ad æquinotium, ac deinde Vergiliarum occasum, initiumque hyemis. In his intervallis significant,^{1*} pridie Idus Augusti Atticæ Equus oriens vesperi: Ægypto et Cæsari Delphinus occidens.^b XI. Kalend. Septembris^c Cæsari et Assyriæ, stella, quæ Vindemitor² appellatur, exoriri mane incipit, vindemiæ maturitatem promittens. Ejus argumentum erunt acini colore mutati. Assyriæ v. Kalendas et Sagitta occidit, et etesiæ desinunt. Vindemitor Ægypto Nonis exoritur. Atticæ Arcturus matutino, et Sagitta occidit mane. Quinto Idus^d Septembris, Cæsari Capella oritur vesperi. Arcturus vero medius pridie Idus, vehementissimo^e significatu terra marique per dies

~~~~~

orcis Pintian. Mox, Vet. Dalec. et pice illitis.—12 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. Ita quoque edd. vett. Gronov. Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *laserpiato* Harduin. 1. operarum lapsu. Cod. Dalec. *illinunt*. Aliqui *lentem aceto laserpitato respergant*, s. o. inungunt.

CAP. LXXIV. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *significatur* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *antevindemiator*, *προπρυνηρ*, Ptolem. *προπρυνηρος* et *provindemiator* Vitruv. *πρυνηρ* Hesiod. *vindemiator* Gronov. et al. vett.

NOTÆ

^u *Crescente*] Frumenta Luna crescente lecta grandescunt in area.

^{1*} *Significant*] Huc est, ut sæpe diximus, tempestatum significatus habent dies aut sidera mox appellanda.

^b *Delphinus occidens*] Occasu vespertino: quem Idibus Columella adjudicat: 'Idibus Augusti, Delphini occasus, tempestatem significat.' Et postero die, 'XIX. Kalend. Septemb. ejusdem sideris matutinus occasus tempestatem significat.'

^c *XI. Kalend. Septemb.*] Quatriduo post Columellæ XI. 2. 'VII. Kalend. Septemb. Vindemiator exoritur ma-

ne, et Arcturus incipit occidere: interdum pluvia.'

^d *Quinto Idus*] Columellæ: 'Septimo Idus Capra exoritur, tempestatem significat.'

^e *Vehementissimo*] Plautus in Rudente Prolog. vs. 69. 'Inorepui hybernæ, et fluctus novi maritimos: Nam Arcturus signum sum omnium acerrimum: Vehemens sum exoritur: cum occide, vehementior.' Stella est eximie conspicua in signo Bootæ sive Arctophylæis, post caudam majoris uræ: unde nomen habet, quasi *ἄκρον ὀβρά*. Cicero, in Phæ-

quinque. Ratio ejus hæc traditur: si Delphino occidente imbres fuerint, non futuros per Arcturum. Signum orientis ejus sideris servetur hirundinum abitus: ³ namque deprehensæ ^f intereunt. Sextodecimo Kalendas Octobris, Ægypto Spica, quam tenet Virgo, exoritur matutino, etesiaeque designant. Hoc idem Cæsari ⁴ xiv. Kalendas, xiii. Assyriæ significant: et xi. Kalendas Cæsari commissura Piscium ⁵ occidens, ipsumque æquinocitii sidus ¹ viii. Kalend. Octobr. Deinde consentiunt (quod est rarum) Philippus, Callippus, ⁴ Dositheus, Parmeniscus, Conon, Criton, Democritus, Eudoxus, ⁵ iv. Kalendas Octobris Capellam matutino exoriri, et iii. Kalendas Hædos. Sexto Nonas Octobris Atticæ Corona exoritur mane. Asiæ et Cæsari v. Kalend. Heniochus occidit matutino. Tertio Kalendas Cæsari Corona exoriri incipit: et postridie occidunt Hædi vesperi. viii. Idus Octobris Cæsari fulgens in Corona stella oritur. Et iii. Idus ⁶ Vergiliæ vesperi. Idibus Corona tota. Sexto Kalendas Novembris Suculæ vesperi exoriuntur. Pridie Kalendas Cæsari Arcturus occidit: et Suculæ exoriuntur cum Sole. Quarto Nonas Arcturus occidit vesperi. Quinto Idus Novembris gladius Orionis occidere incipit. Dein iii. Idus ⁷ Vergiliæ occidunt.

—³ Vet. Dalec. abitu.—⁴ ‘Ita codd. Regg. et Editio princeps.’ Brotier. Callippus Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—⁵ Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Eudoxus, Ion Gronov. et al. vett.—⁶ Et VI. Idus margo edd. Dalec. et Gronov. e Colum.—⁷ ‘Ita codd. Regg. et Editio princeps.’ Brotier. Deinde III. Idus Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller.

NOTÆ

nom. de Arctophylace: ‘Arctophylax, vulgo qui dicitur esse Bootes, &c. Huic autem subter præcordia fixa videtur Stella micans radiis, Arcturus nomine claro.’

^f Namque deprehensæ] Quam ab eo sidere deprehenduntur, nec ante abierint, quam exoriatur, frigore intereunt.

⁴ Hoc idem Cæsari] Et Columellæ

xi. 2. p. 381. ‘xiv. Kalend. Octob. Spica Virginis exoritur.’

⁵ Commissura Piscium] Ea tæniola est, qua uterque piscis connectitur, ut quidem in globo pingitur. Columella eodem die pisces occidere matutino ait.

¹ Æquinocitii sidus] Sol æquinocitium faciens.

In his temporum intervallis opera rustica, napos, raphanos serere, quibus diebus diximus.^j Vulgus agreste et rapa post ciconiæ^k discessum male seri putat. Nos omnino post Vulcanalia, et præcocia^l cum panico. A Fidiculæ autem occasu viciam, faseolos, pabulum:^m hoc silenteⁿ Lunaⁿ seri jubent. Et frondis præparandæ tempus hoc est. Unus frondator quatuor frondarias fiscinas complere in die justum habet. Si decrescente Luna præparetur, non putrescit: aridam colligi non oportet.

Vindemiam antiqui nunquam existimavere maturam ante æquinoctium: jam passim rapi cerno. Quamobrem et hujus tempora notis argumentisque signentur. Leges — ita se habent: ‘Uvam calidam^o ne legito, hoc est, in ejus — siccitate, ac nisi imber^o intervenerit. Hanc ne legito rorulentam, hoc est, si ros nocturnus fuerit, nec priusquam¹¹ Sole discutiatur. Vindemiare incipito, cum ad palmitem pampinus procumbere cœperit, aut cum exento acino ex densitate intervallum non compleri¹² apparuerit, acinum non augeri.’ Acinos plurimos fert,¹³ si contingat crescente Luna vindemiare.¹⁴ Pressura una culeos XX,^p implere

Bipont. et Franz.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et matura frumenta*, e Colum.—9 Vet. Dalec. *et hoc silente*.—10 *Uvam calidam* Vet. Dalec. Mox, Vet. Dalec. *in ea siccitate*.—11 Vet. Dalec. *non prius quam*.—12 Vet. Dalec. *intervallo non completo*.—13 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Acino plurimum refert* Gronov. et al. vett.—14 Cod. Dalec. *vindemiari*.—15 ‘Lego, *Ad totid.*

NOTE

^j *Quibus diebus diximus*] Cap. 35.

^k *Inter duorum numinum dies festos, Neptuni atque Vulcani.*

^l *Post ciconiæ*] De ejus discessu diximus c. 31.

^l *Et præcocia*] Rapa nimirum, cum panico, quod seri diximus ante Vergiliarum exortam initio c. 10.

^m *Pabulum*] Sive ocymum, ut dictum est xvii. 35. ‘Ocymum, quod in vinea seri Cato jubet, antiqui appellabant pabulum,’ &c.

ⁿ *Hoc silente Luna*] Hoc est, in interlunio, ut dictum est xvi. 74. Adde Marbodæum de Lapid. Pretios. c. 19. qui Lunam silentem Lunam primam interpretatur.

^o *Ac nisi imber*] Simile est quod Cato præcipit c. 112. de vino Coo faciendo: ‘Uvas relinquito in vinea, sinito ut bene coquantur: et ubi pluerit, et siccaverit, tunc deligito,’ &c.

^p *Culeos XX.*] De culeo diximus xiv. 5. De lacu c. 7.

debet. Hic est pes justus.^a Ad totidem culeos et lacus,^r xx. jugeribus unum sufficit torculum.¹⁵ Premunt aliqui singulis,^t utilius binis, licet magna sit vastitas^u singulis. Longitudo in his refert, non crassitudo: spatiosa^v melius premunt. Antiqui^w funibus vittisque loreis ea detrahebant,^e et vectibus. Intra centum annos^x inventa Græcanica,^y mali rugis per cochleas bullantibus,^z palis affixa arbori stella, a palis arcas lapidum attollente secum arbore:¹⁶ quod maxime probatur. Intra viginti duos^b hos annos inventum, parvis prelis, et minori torculari, ædificio breviori, et malo^c in medio decreto,¹⁷ tympana^d imposita

^a Deprimebant prela.

^b Græcanica torcula, in quibus rugæ torcularii mali per cochleam torquentur: imposita arbori affixaque ex altero trabis capite stella lignea e palis decussatim positis: quibus e palis arcæ lapidum pendeant, quas secum attollat arbor.

~~~~~

culeos XX. jugeribus unum sufficit torculum et lacus, sub. 'unns.' Dalec.—16 Vet. Dalec. præli cochleas illabentibus pal. aff. arboris stella, cum prælo arcas lap. attol. sursum arbore.—17 Vet. Dalec. erecto.—18 'Lege, Sed tamen Calend.

NOTÆ

^a Hic est pes justus] Hæc mensura pressuræ justa ac legitima.

^r Et lacus] Pour vingt cuées.

^s Torculum] Un Pressoir. Torculum, torcular, torcularium, dixere promiscue vetusti scriptores.

^t Premunt aliqui singulis] Torculis, sive prelis scilicet. Est autem prelum torcularium, l'arbre du pressoir.

^u Licet magna sit vastitas] Duobus prelis longitudinem pedum quadragenum Vitruvius assignat vi. 9. p. 116. latitudinem, 24.

^v Spatiosa] Quæ nempe longiora sunt, et eadem latiuscula.

^w Antiqui] Meminit ejus moris loco cit. Vitruvius: 'Ipsam autem torcular, si non cochleis torquetur, sed vectibus,' &c.

^x Intra centum annos] Augusti principatu.

^y Græcanica] Subintellige torcula: Pressoir à vis.

^z Bullantibus] Decurrentibus per cochleam spiris crassioribus, torosis, extantibus, in bullæ morem rotundatis. Plus etiam dixisse videtur una significatione vocis hujusce bullantibus, quam possit ulla copia sermonis enarrari.

^a Attollente secum arbore] Ad æquipondium videlicet, interim dum ex altero capite arbor deprimitur: uti in tollenonibus fieri quotidie promptum est intelligere. De tollenonibus, xix. 20.

^b Intra viginti duos] Anno igitur Urbis dcccviii. Neronis, tertio: hæc enim Auctor commentabatur anno dcccxxx.

^c Et malo] Malus torcularius in medio statuitur, La vis du pressoir.

^d Tympana] Asseres planos ac latos, uvis quæ sunt premendæ impositos.

vinaceis superne toto pondere urgere, et super prela construere congeriem.^a

Hoc et poma colligendi tempus, et observatio, cum aliquod maturitate, non tempestate, deciderit: hoc et fæces exprimendi: hoc et defrutum^f coquendi silente Luna noctu: aut si interdiu, plena: ceteris diebus aut ante exortum Lunæ, aut post occasum. Nec de novella vite, aut palustri, nec nisi e matura uva, nec nisi foliis despumandum: quia si ligno contingatur vas, adustum ac fumosum fieri putant. Justum vindemiæ^g tempus ab æquinocio ad Vergiliarum occasum dies XLIV. Ab eo die oraculum occurrit, frigidum picari^h pro nihilo ducentium. Sed jam et Kalendis Januarii,¹⁸ defectu vasorum, vindemiantes vidi, piscinisque musta condi, aut vina effundi priora, ut dubiaⁱ reciperentur. Hoc tam sæpe proventu nimio evenit, quam sævitia¹⁹ insidiantium caritati civili. Sed æqui patrisfamilias modus est, annona cujusque anni uti. Id peræque etiam lucrosissimum. Reliqua de vinis affatim dicta sunt. Item vindemia facta olivam esse rapiendam, et quæ ad oleum pertinent, quæque ad Vergiliarum occasum agi debent.

LXXV. (XXXII.) His, quæ sunt necessaria, adjicientur de Luna, ventisque, et præsagiis, ut sit tota sideralis ratio

Novembr. Non satis enim credibile, uvas non collectas in vinea durare posse ad Jannarium usque mensem.^f *Dalec.* Januarii vind. vidi, piscinisque defectu vasorum musta condi, et vina *Vet. Dalec.*—19 *Vet. Dalec.* quam segnitia.

NOTÆ

^a *Congeriem*] Lapidum videlicet, ad pondus augendum.

^f *Hoc et defrutum*] Ita Columella XII. 19. p. 427.

^g *Justum vindemiæ*] Varro de Re Rust. I. 84.

^h *Frigidum picari*] Hoc est, inutile esse et intempestivum, ac nihili, vasa seu dolia parare, picare, instruere,

post eum diem, cum cælum esse tum frigidum cœpit: serum esse tum comparare, quæ prompta esse prius oportuit.

ⁱ *Ut dubia*] Nova scilicet, quibus vetusta vina præstant. Sunt enim ea dubiæ bonitatis, quorum tam sera pressura, quæque serius sunt vasis condita.

perfecta. Namque Virgilius^j etiam in numeros Lunæ digerenda quædam putavit, Democriti secutus ostentationem. Nos legum utilitas, quæ in toto opere, in hac quoque movet parte. Omnia quæ^k cæduntur, carpuntur, conduntur, innocentius decrescente Luna, quam crescente, fiunt. 'Stercus,^l nisi decrescente Luna, ne tangito. Maxime intermenstrua^m dimidiaque stercoreto. Verres, juvencos, arietes, hædos, decrescente Luna castrato. Ova Luna nova supponito. Scrobes Luna plena noctu facito. Arborum radices Luna plena operito. Humidis locis interlunio serito, et circa interlunium quatrinduo.' Ventilari quoque frumenta ac legumina, et condi circa extremam Lunam jubent: seminaria, cum Luna supra terram sit, fieri: calcari musta, cum Luna sub terra: item materiasⁿ cædi,^p quæque alia suis locis diximus. Neque facilius est observatio ac jam dicta a nobis secundo volumine: ° sed quod intelligere vel rustici possint, quoties ab occidente Sole cernetur, prioribusque noctis horis lucebit, crescens erit, et oculis dimidiata judicabitur: cum vero occidente Sole orietur ex adverso, ita ut pariter aspiciantur, tum erit plenilunium. Quoties ab ortu^p Solis orietur, prioribusque noctis horis detrahet lumen, et in diurnas extendet, decrescens erit, iterumque dimidia. In coitu vero (quod interlunium vocant) cum apparere desierit. Supra terras autem erit, quamdiu et Sol, interlunio, et prima tota die: secunda, horæ unius dextante sicilico:^q ac deinde tertia usque ad quintamdecimam,

CAP. LXXV. 1 'Ita codd. Regg.' Brotier. Edd. ante Brotier, *materies*

NOTÆ

^j Namque Virgilius] Georg. I. 276. *Mox quædam Luna, hoc est, quædam de Luna.*

^k Omnia quæ] Vide quæ dicta sunt L. 74.

^l Stercus] Auctor Geopon. II. 19. p. 59. "Οτι δὲ σελήνης αὐξάνουσης οὐ χρὴ κοπρίζειν, κ. τ. λ.

Delph. et Var. Clas.

^m Intermenstrua] Sive intermestri, ut dictum est XVI. 75.

ⁿ Item materias] Vide XVI. 74.

^o Secundo volumine] Lib. II. c. 11.

^p Quoties ab ortu] Quoties ab exortiva cæli parte orietur, sed serius, ita ut nocti suum lumen per aliquot horas neget.

Plinius.

9 A

multiplicatis horarum iisdem portionibus: quintadecima tota supra terras noctu erit, eademque sub terris tota die. Sextadecima ad primæ horæ nocturnæ dextantem sicilicum sub terra aget, easdemque portiones horarum per singulos dies adjiciet usque ad interlunium. Et quantum primis partibus noctis detraxerit, quod sub terris agat,^a tantundem novissimis ex die adjiciet supra terram. Alternis autem mensibus xxx. implebit numeros, alternis vero detrahet singulos. Hæc erit ratio lunaris.

LXXVI. (XXXIII.) Ventorum paulo scrupulosior. Observato Solis ortu quocumque libeat die, stantibus hora diei sexta,^a sic ut ortum eum a sinistro humero habeant, contra mediam faciem meridies, a vertice septemtrio erit. Qui ita limes per agrum currit, cardo^b appellatur. Circumagi deinde melius est, ut umbram suam quisque cernat: alioqui post hominem erit. Ergo permutatis lateribus, ut ortus illius diei a dextro humero fiat, occasus a sinistro, tunc erit hora sexta, cum minima umbra contra medium fiet hominem. Per hujus mediam longitudinem duci sarculo sulcum; vel cinere lineam, verbi gratia, pedum viginti, conveniet: mediamque mensuram, hoc est, in decimo pede, circumscribi circulo parvo, qui vocetur umbilicus.^c Quæ pars

cedi.—2 Cod. Dalec. quando sub terris agit.

NOTÆ

^a *Dextante sicilico*] Secunda die, inquit, Luna supra terras erit per dextantem sicilicum unius horæ vesperi, hoc est, 51. min. $\frac{1}{2}$. seu per quinque sextas partes unius horæ, et aliquanto amplius. Finge horam unam in partes duodenas tribui: dextans ex illis denas complectitur: sicilicus, partis undecimæ quartam partem.

^a *Hora diei sexta*] Quæ nobis meridies est, et duodecima diei hora.

^b *Cardo*] Limiti, fossæ, viæ, quæ a meridie ad septemtrionem ducebatur, Cardinis nomen inditum a mundi cardine, ut Hyginus admonet initio libri

de limitibus constitnendis.

^c *Qui vocetur umbilicus*] Umbilicum Plinius admonet appellari spatium instar circuli circumscriptum, in medio agro, vel regionis. Sic III. 17. 'Cutiliæ lacum' dixit idem a Varrone appellari 'Italiæ umbilicum.' Eo sensu etiam in Cantico Canticorum dicitur, VII. 2. 'Umbilicus tuus crater tornatilis, nunquam indigens poculis.' Nam ibi populus Juda Hierosolymitanæ toparchiæ præconium facit, et Bethlehem oppidum, quod in medio illius toparchiæ sive regionis est, cisternam dicit ha-

fuert a vertice umbræ, hæc erit ventus septentrionalis. Illo tibi, putator, arborum plagæ ne spectent, neve arbusta vineæve, nisi in Africa, Cyrenis, Ægypto. Illinc flante ne arato, quæque alia præcipimus.¹ Quæ pars lineæ fuerit a pedibus umbræ, meridiem spectans, hæc ventum Austrum dabit, quem a Græcis Notum diximus vocari. Illinc flatu veniente, materiam vineamque, agricola, ne tractes. Humidus aut² æstuosus³. Italiæ est. Africæ quidem incendia cum serenitate affert. In hunc Italiæ palmites spectent, sed non plagæ arborum vitiumve. Hunc oliveti metator Vergiliarum quatriduo,⁴ hunc caveat insitor calamis, gemmisque inoculator. De ipsa regionis hora præmonuisse conveniet. Frondem media die, arborator, ne cædito. Cum meridiem adesse senties, pastor, æstate contrahente se umbra, pecudem a Sole in opaca cogito. Cum æstate⁵ pasces, in occidentem specta⁶ ante meridiem, post meridiem in orientem: aliter noxium, sicut hyeme⁷ et vere, si in rorulentum duceres. Ne contra⁸ septentrionem paveris supradictum.⁹ Clodunt ita,¹ lippiuntve ab afflatu, et alvo

CAP. LXXVI. 1 Cod. Dalec. præcipimus.—2 Dalec. et æstuosus.—3 Vet. Dalec. spectent.—4 Dalec. ex codd. vere, in rorulentum ducere. Ne contra. Edd. vett. Nec contra.

NOTE

dere similem crateri bene tornato, quo nihil effici possit rotundius, nec unquam potus egentem. Cisterna hæc, cujus fit mentio II. Reg. XXIII. 15. 'Desideravit ergo David, et ait: O si quis mihi daret potum aquæ, de cisterna, quæ est in Bethlehem juxta portam!' 'Pocula' enim pro ipso potu dixere Latinitatis auctores optimi. Sic 'viventia pocula' dixit Plinius XXVIII. 2. Sic etiam Horat. II. Sat. 6. 70. 'Siccant inæquales calices conviva, solutus Legibus insanis: seu quis capit acria fortis Pocula, modicis humescit lætius.' Ed. sec.

² Humidus aut] Vide quæ diximus in Notis et Emend. ad I. II. num. 45.

⁴ Hunc . . . quatriduo] Quo de qua-

triduo egimus XVII. 2.

⁵ Cum æstate] Vide quæ in eam rem diximus VIII. 75. Adde Palladium lib. XII. in Novemb. tit. XIII. p. 171.

⁷ Sicut hyeme] Colum. VII. 3. pag. 256. 'Hyeme et vere, matutinis temporibus intra septa contineantur, domus arvis gelicidia detrahat: nam pruinosa illis diebus herba pecudi gravedinem creat, ventremque proluat,' &c. Vide et cap. 5. ejusdem libri, p. 263. Palladium quoque loc. cit.

⁹ Supradictum] Libentius agnoverim, sit prædictum: quasi dicat, prædictus esto, ut cap. seq. Quo enim loco id ante dixerit, non occurrit.

¹ Clodunt ita] Oculos nimirum, ut

cita pereunt. Qui foeminas concipi voles, in hunc ventum¹ spectantes iniri cogito.

LXXVII. (XXXIV.) Diximus^k ut in media linea designaretur umbilicus. Per hunc medium transversa currat alia.^l Hæc erit ab exortu æquinociali ad occasum æquinocbialem: et limes qui ita secabit agrum, decumanus vocabitur.¹ Ducantur deinde aliæ duæ lineæ in decusses² obliquæ, ita ut a septentrionis dextra lævaque ad Austri dextram lævamque descendant. Omnes per eundem currant umbilicum, omnes inter se pares sint, omnium intervalla paria. Quæ ratio semel in quoque agro ineunda erit: vel si sæpius libeat uti, e ligno facienda, regulis paribus in tympanum^m exiguum, sed circinatum adactis. Ratione qua doceo, occurrendum ingeniis quoque imperitorum est. Meridiem excuti placet, quoniam semper est idem: Sol autem quotidie ex alio coeli momento, quam pridie, oritur: ne quis forte ad exortum capiendam putet lineam.³ Ita coeli exacta parte, quod fuerit lineæ caput septentrioni proximum a parte exortiva solstitialem habebit exortum, hoc est, longissimi diei, ventumque Aquilonem, Boreamⁿ Græcis dictum. In hunc ponito arbores vitesque. Sed hoc flante

CAP. LXXVII. 1 Cod. Dalec. *alia talis*.—2 Gronov. *decussis*.—3 Margo edd.

NOTÆ

qui nictatione laborant. Inde fortassis Clodia gens apud Romanos nomen traxit.

¹ Qui foeminas . . . in hunc ventum] In septentrionem videlicet, qui noxius est, non in Aquilonem, qui salubrior: in quem quæ spectare coguntur oves, mares edunt, ut diximus ex Aristotele, ceterisque, VIII. 72. dicimusque iterum cap. seq.

^k Diximus] Sup. cap.

^l Decumanus vocabitur] Festus quoque: 'Decumanus appellatur limes, qui fit ab ortu Solis ad occasum. Al-

ter ex transverso current, appellatur Cardo.' Atque eam ob causam quoniam litteræ X figuram exhibet, quæ nota denarii est, decumano limiti factum id nomen. Alia causa appellationis decumani ovi, decumanique finctus, apud Festum, quem consulere. Vide plura apud Voss. in Etymol.

^m Tympanum] Hoc est, tabulam solidam ac planam.

ⁿ Aquilonem, Boream] De varia appellatione ventorum diximus abunde II. 46. &c.

ne arato : frugem ne serito : semen ne jacito. Præstringit enim atque percellit⁴ hic radices arborum, quas positurus afferes. Prædoctus esto : alia robustis prosunt, alia infantibus. Nec sum oblitus, in hac parte ventum Græcis poni, quem Cæciam vocant. Sed idem Aristoteles, vir immensæ subtilitatis, qui id ipsum fecit, rationem convexitatis mundi reddit, qua contrarius Aquilo Africo flat. Nec tamen eum toto anno in prædictis timet agricola. Mollitur sidere⁵ æstate media, mutatque nomen, et etesias vocatur. Ergo cum frigidum senties, caveto ; ac quacumque⁶ Aquilo prædicatur, tanto perniciosior septemtrio est. In hunc Asiæ,⁷ Græciæ, Hispaniæ, maritimæ Italiæ, Campaniæ, Apuliæ arbusta vineæque spectent. Qui mares⁸ concipi voles, in hunc⁹ pascito, ut sic ineuntem ineat.⁶ Ex adverso Aquilonis ab occasu brumali Africus flabit, quem Græci Liba vocant. In hunc a coitu cum se pecus circumegerit, foeminas conceptas esse scito.

Tertia a septemtrione linea, quam per latitudinem umbræ duximus, et decumanam vocavimus, exortum habebit æquinocbialem, ventumque Subsolanum, Græcis Apelioten⁷ dictum. In hunc salubribus locis villæ vineæque spectent. Ipse leniter pluvius : tamen est siccior Favonius,⁸ ex adverso ejus ab æquinocbiali occasu, Zephyrus Græcis nominatus. In hunc spectare oliveta Cato jussit.⁹

Dalec. et Gronov. capi unicam putet lineam. Ista.—4 Vet. Dalec. prægelat.—5 Vet. Dalec. ad quæcumque.—6 Vet. Dalec. ut sic matres ineantur ; alii ap. Dalec. ut sic in eundem ineat ; alii ibid. ut sic mares ineant.—7 Vet. Apelioten, magis ex etymologia. Dalec.—8 Favonio. Ex cod. Dalec.—9 Vet.

NOTÆ

• *Mollitur sidere*] Aquilo nimirum : qui etesias appellatur : de quo jam antea Plinius II. 47. 'Aquilones,' inquit, 'quos etesias appellant. Mollire eos creditur Solis vapor geminatus ardore sideris.'

• *In hunc Asiæ*] In Aquilonem, aut

Cæciam, non in Septemtrionem.

• *Qui mares*] In Aquilonem adhuc, aut Cæciam. Vide quæ dicta sunt VIII. 72.

• *In hunc*] In Africum.

• *Cato jussit*] Ut diximus XV. 6.

Hic ver inchoat, aperitque terras tenui frigore saluber. Hic vites putandi, frugesque curandi, arbores serendi, poma inserendi, oleas tractandi jus dabit, afflatuque nutritium exercebit.⁹

Quarta a septemtrione linea, eadem Austro ab exortiva parte proxima, brumalem habebit exortum, ventumque Vulturnum, Eurum Græcis dictum, sicciolem et ipsum, tepidiorumque. In hunc apiaria et vineæ Italiæ, Galliærumque, spectare¹⁰ debent. Ex adverso Vulturni flabit Corus, ab occasu solstitiali et occidentali latere septemtrionis, Græcis dictus Argestes, ex frigidissimis et ipse, sicut omnes qui a septemtrionis parte spirant. Hic et grandines infert, cavendus et ipse, non secus ac septemtrio. Vulturnus, si a serena coeli parte coeperit flare, non durabit in noctem: at Subsolanus in majorem partem noctis extenditur. Quisquis erit ventus, si fervidus sentietur, pluribus diebus permanebit. Aquilonem prænuntiat terra siccescens repente, Austrum humescens rore occulto.

LXXVIII. (XXXV.) Etenim prædicta¹ ventorum ratione, ne sæpius eadem dicantur, transire convenit ad reliqua tempestatum præsagia, quoniam et hoc placuisse Virgilio² magnopere video. Siquidem in ipsa messe sæpe concurrere prælia ventorum damnosa imperitis refert. Tradunt eundem Democritum metente fratre ejus Damaso³ ardentissimo æstu orasse, ut reliquæ segeti parceret, raperetque desecta sub tectum, paucis mox horis sævo imbre vaticinatione approbata. Quin immo et arundinem non nisi impendente pluvia seri jubent, et fruges insecuturo imbre.

.....

Dalec. *afflatumque nutritium excitabit*.—10 *Galliarum spectare* Gronov.

CAP. LXXVIII. 1 *At enim prædicta* Vet. Dalec.—2 *Ita cod. Reg. 2. et*

NOTÆ

⁹ *Nutritium exercebit*] Tenui frigore nutritium arborum agricolam exercebit. Hic Pinetus, ut sæpe, cespitat.

¹⁰ *Virgilio*] Georg. i. 313. 'Sæpe ego ventorum concurrere prælia

vidi.'

³ *Damaso*] Refert hoc ipsum Clemens Alexandr. Stromat. lib. vi. p. 631. ubi et Damascum fratrem Democriti vocat: Laërtius quoque in Democrito, l. ix. p. 247.

Quamobrem et hæc breviter attingimus,² scrutati maxime pertinentia.

Primumque a Sole capiemus præsagia. Purus oriens,³ atque non fervens, serenum diem nuntiat: at hybernā palidus grandinem. Si et occidit⁴ pridie serenus, et oritur, tanto certior fides serenitatis. Concavus oriens⁵ pluvias prædicit: idem⁶ ventos,⁷ cum ante exorientem eum nubes rubescunt: quod si et nigræ⁸ rubentibus intervenerint, et pluvias. Cum orientis⁹ atque occidentis radii rubent, coire¹⁰ pluvias. Si circa occidentem rubescunt nubes, serenitatem futuræ diei spondent. Si in exortu¹¹ spargentur¹² partim ad Austrum, partim ad Aquilonem, pura circa eum serenitas sit licet, pluviam tamen ventosque significabunt. Si in ortu aut¹³ in occasu contracti cernentur radii, imbrem. Si in occasu ejus pluet, aut radii in se¹⁴ nubem trahent, asperam in proximum diem tempestatem significabunt. Cum oriente radii non illustres eminebunt, quamvis circumdati nube non sint, pluviam portendent. Si ante exortum nubes globabuntur, hyemem asperam denuntiabunt. Si ab ortu repellentur, et ad occasum abibunt, serenitatem. Si

Editio princeps.¹ Brotier. breviter attingemus Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. item Gronov. et al. vett.—4 Dalec. si nigræ.—5 Vet. Dalec. radii videntur coire.—6 Si in e. sparguntur Vet. Dalec.—7 Vet. Dalec. licent radii

NOTÆ

¹ Purus oriens] Theophr. de Signis Seren. p. 128.

² Si et occidit] Theophr. loc. cit.

³ Concavus oriens] Sol abditus in cavo nubis. Theophr. de Signis Vent. p. 118. Virgil. Georg. 1. 441. 'Ille ubi nascentem maculis variaverit ortum Concavus in nubem, medioque refugerit orbe, Suspecti tibi sint imbres,' &c.

⁴ Idem ventos] Festus Rufus Arati interpretes, p. 69. 'Ignea si fulgor præcurrit plurimus ora, Flamina crebra

salis quatunt vada,' &c.

⁵ Cum orientis] Theophr. de Sign. Pluv. et Vent. p. 111.

⁶ Si in exortu] Festus Avienus p. 69. de Sole: 'Sed non ora cavo similis, medioque recedens Ore quasi, vel si radios discingitur ultro, Figat ut Australem porrecti sidere partem, Ac Borean rigidi jaculetur luminis igne, Et vento et pluviis reparata luce carebit.'

⁷ Si in ortu aut] Rufus Avienus loc. cit.

nubes Solem circumcludent, quanto minus luminis relinquunt, tanto turbidior tempestas erit: si vero etiam duplex orbis fuerit, eo atrocior. Quod si in exortu fiet, ita ut rubescant nubes, maxima ostendetur tempestas. Si non ambibunt,⁸ sed incumbent, a quocumque vento fuerint, eum portendent. Si a meridie, et imbrem. Si oriens cingetur orbe, ex qua parte is se aperit, expectetur ventus. Si totus defluerit æqualiter, serenitatem dabit. Si in exortu longe radios per nubes porriget, et medius erit inanis, pluviam significabit. Si ante ortum radii se ostendent, aquam et ventum. Si circa occidentem candidus circulus erit, noctis levem⁹ tempestatem: si nebula, vehementiorem: si candente Sole, ventum: si ater circulus fuerit, ex qua regione is ruperit se, ventum magnum.¹⁰

LXXIX. Proxima sint jure Lunæ præsagia. Quartam eam^d maxime observat Ægyptus. Si splendens^e exorta puro nitore fulsit,^f serenitatem: si rubicunda,^g ventos: si nigra,^h pluvias portendere creditur. In quinta cornua ejus obtusa, pluviam: erecta et infesta ventos semper significant: quarta tamen maxime. Cornu ejus septemtrionale acuminatum atque rigidum, illum præsagit ventum: inferius, Austrum: utraque recta, noctem ventosam. Si quartam orbis rutilus cingit, ventosⁱ et imbres præmonebit.

~~~~~

aut in se.—8 Si non abibunt cod. Dalec.—9 Cod. Dalec. *lenem*.—10 Cod. Dalec. *ventus fiat, et circulus fuerit, ex qua reg. is eruperit, ventum magnum*.

CAP. LXXIX. 1 Cod. Dalec. *nitore fulserit*.—2 Si quartæ orbis rutilus, cie-

NOTÆ

^d Quartam eam] Vide Festum Avienum, p. 65. et 67.

^e Si splendens] Virgil. Georg. 1. 432. 'Sin ortu in quarto, namque is certissimus auctor, Pura nec obtusis per cælum cornibus ibit, Totus et ille dies, et qui nascentur ab illo, Exactum ad menacem, pluvia ventisque carebunt.'

^f Si rubicunda] Virgil. Georg. 1. 430. 'At si virgineum suffuderit ora ruborem, Ventus erit: vento semper rubet aurea Phœbe.'

^g Si nigra] Virgil. Georg. 1. 427. 'Luna revertentes cum primum colligit ignes, Si nigram obscuro comprehenderit aëra cornu, Maximus agricolis pelagoque parabitur imber.'

Apud Varronem ita est: Si quarto die Luna erit directa,³ magnam tempestatem in mari præsagiet, nisi si coronam circa se habebit, et eam sinceram: quoniam illo modo non ante plenam Lunam hyematurum⁴ ostendit. Si plenilunio per dimidium pura erit, dies serenos significabit: si rutila, ventos: nigrescens, imbres. Si caligo orbis nubem⁵ incluserit, ventos, qua se ruperit: si gemini orbes cinxerint, majorem tempestatem. Et magis, si tres erunt, aut nigri, interrupti⁶ atque distracti. Nascens Luna, si cornu superiore obatrato⁷ surget, pluvias decrescens dabit: si inferiore, ante plenilunium: si in media nigritia illa fuerit, imbrem in plenilunio. Si plena circa se habebit orbem, ex qua parte is maxime splendeat, ex ea ventum ostendet. Si in ortu cornua crassiora fuerint, horridam tempestatem. Si ante quartam non apparuerit, vento Favonio flante, hyemalis toto mense erit. Si sextadecima vehementius flammæ apparuerit, asperas tempestates præsagiet. Sunt et ipsius Lunæ octo articuli,¹ quoties in angulos Solis incidit, plerisque inter eos tantum observantibus præsagia ejus, hoc est, tertia, septima, undecima, quintadecima, nonadecima, vigesimatertia, vigesimaseptima, et interlunium.

LXXX. Tertio loco stellarum observationem esse oportet. Discurrere² eæ videntur interdum, ventique protinus sequuntur, in quorum parte³ ita præsagivere: Coelum cum

bit ventos cod. Dalec.—3 Vet. Dalec. *recta*.—4 Cod. Dalec. *hiemandum*.—5 Si orbem caligo nubis quidam ap. Dalec.—6 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. aut nigri aut interrupti Gronov. et al. ante Harduin.—7 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. superiore obatro Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

CAP. LXXX. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

³ Si cornu . . . obatrato [obatro] Mss. obatrato.

¹ Sunt . . . octo articuli] Octo veluti puncta seu stationes, ac positus Lunæ, unde si una cum Sole a terra conspiciatur, diversos tum octo an-

gulos facere ambo videntur. Aspectum octilem Astronomi seu octogonum vocant.

² Discurrere] Vide quæ in eam rem diximus II. 6. et 86.

æqualiter totum erit splendidum, articulis temporum, quos ^a proposuimus, ^b autumnum serenum præ sagibunt, et frigidum. Si ver et æstas ^c non sine riguo aliquo transierint, autumnum serenum et densum, minusque ventosum facient. Autumni serenitas ventosam hyemem facit. Cum repente stellarum fulgor obscuratur, et id neque ^d nubilo, neque caligine, pluvia aut graves denuntiantur tempestates. Si volitare ^e plures stellæ videbuntur, quo feruntur albescentes, ventos ex iis partibus nuntiabunt. ^f Aut si cursitabunt, ^g certos: si id in pluribus partibus fiet, inconstantes ventos effundent. Si stellarum errantium aliquam orbem incluserint, imbres. Sunt in signo ^h Cancris duæ stellæ parvæ, Aselli appellatæ, exiguum inter illas spatium obtinente nebula, quam Præsepia appellant. Hæc cum coelo sereno apparere desierit, atrox hyems sequitur. Si alteram earum Aquiloniam caligo abstulit, Auster sævit: si Austrinam, Aquilo. Arcus cum sunt ⁱ duplices, pluvias nuntiant: a

ex quarum parte Gronov. et al. vett.—2 Dalec. articulo temporis, quem; a Fidiculæ nempe occasu ad æquinocmium, quem articulum postremum exposuit initio cap. 74.—3 Vet. Dalec. utique neque.—4 Cod. Dalec. nuntiant.—5 Ac si circa stabunt cod. Dalec. Ac si circa paræ stabunt Vet. Dalec.—6 Vet.

NOTÆ

^b *Articulis . . . . quos proposuimus*] Cap. 59. his verbis: 'Rursus hi cardines singulis temporum articulis dividuntur, per media omnes diurni spatia. Quoniam inter solstitium et æquinocmium autumnus, Fidiculæ occasus autumnum inchoat,' &c.

^c *Si ver et æstas*] Vide Theophr. de Signis Tempest.

^d *Si volitare*] Virgil. Georg. i. 365. 'Sæpe etiam stellas vento impendente videbis Præcipites cœlo labi, noctisque per umbras Flammæ longos a tergo albescere tractus.' Recte vero admonnit Seneca Natur. Quæst. i. 1. p. 832. 'Argumentum tempestatis nantæ putant, cum multæ transvolant stellæ: quod si sig-

num ventorum est, ibi est, ubi venti sunt, id est, in aëre, qui medius inter Lunam et terram est.' Vide etiam Avienum, p. 71.

^e *Sunt in signo*] Geminus in Elem. Astron. c. 2. p. 12. 'Ἐν τῷ Καρκίνῳ νεφελοειδῇ συστροφῇ ἐοικότες καλοῦνται φάτνη οἱ δὲ πλησίον αὐτῆς δύο ἀστέρες κείμενοι, ὅναι προσαγορεύονται. Quæ stellæ in Cancro nebulosæ, stellarum congregationi similes sunt, vocantur Præsepe: duæ stellæ præsepi vicinæ vocantur Asini. Vide et Festum Avienum, fol. 79. Plinius Theophrastum hoc loco transcribit, e de Sign. Pluv. et Vent. p. 113.

^f *Arcus cum sunt*] Aratus in Prognosticis, interprete Avieno, fol. 71.

pluviis,⁶ serenitatem non perinde certam: circuli novi circa sidera aliqua, pluviam.⁷

LXXXI. Cum æstate vehementius tonuit quam fulsit, ventos ex ea parte denuntiat: contra si minus tonuit, imbrem. Cum sereno coelo fulgetræ erunt et tonitrua, abhyemabit.¹ Atrocissime² autem, cum ex omnibus quatuor partibus coeli fulgurabit. Cum ab Aquilone tantum, in posterum diem aquam portendet.³ Cum a Septentrione, ventum eum. Cum ab Austro, vel Coro, aut Favonio, nocte serena fulguraverit, ventum et imbrem ex iisdem regionibus demonstrabit. Tonitrua matutina ventum significant, imbrem meridiana.

LXXXII. Nubes cum sereno coelo¹ feruntur, a quamcumque parte id fiet, expectentur venti: si eodem loco globabuntur, appropinquante Sole discutientur. Et hoc si ab Aquilone² fiat, ventos; si ab Austro, imbres portendent. Sole occidente si ex utraque parte³ ejus coelum petent, tempestatem significabunt. Vehementius atræ ab oriente, in noctem aquam minantur: ab occidente, in posterum diem. Si nubes, ut vellera⁴ lanæ, spargentur multæ ab oriente, aquam in triduum præsagient. Cum in cacuminibus¹ montium nubes consident,⁴ hyemabit. Si cacu-

Dalec. nuntiant et pluviis.—7 Circulus nubis . . . aliqui pluviam in eodem Vet.

CAP. LXXXI. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. fulget, pluviae erunt, et tonitrua, et hiemabit Gronov. et vulgg. fulgurat, pluviae erunt, et tonitrua, et hiemabit Vet. Dalec.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Edd. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. aquam portendit.

CAP. LXXXII. 1 Vet. Dalec. in caelum.—2 Cod. Dalec. appropinquantibus soli discutiantur, et hoc ab Aquilone.—3 Vet. Dalec. si ab utraque parte.—4 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. concu-

NOTÆ

'Si discolor Iris Demittat gemino se fornice . . . Plurimus abruptis fundetur nubilus imber.'

¹ Atrocissime] Theophr. de Sign. Vent. p. 119.

² Si nubes, ut vellera] Aratus loc.

cit. 'Vellera si cælo volitent,' &c. Theophr. quoque de Sign. Pluv. et Vent. p. 111.

³ Cum in cacuminibus] Theophr. de Signis Tempest. 'Ὅρτων κορυφαὶ κατεχόμεναι ὑπὸ νεφέλων, χειμῆριον.

mina pura fient, disserenabit.] Nube gravida candicante, quod vocant tempestatem albam, grando imminebit. Coelo quamvis sereno, nubecula quamvis parva¹ flatum procellosum dabit.

LXXXIII. Nebulae e montibus descendentes, aut coelo cadentes, vel in vallibus sidentes,¹ serenitatem promittunt.

LXXXIV. Ab his terreni ignes proxime significant: pallidi namque, murmurantesque, tempestatum nuntii sentiuntur: pluviae etiam¹ in lucernis fungi.² Si flexuose volitet flamma, ventum. Et lumina¹ cum ex sese flammam elidunt, aut vix accenduntur. Item cum in eo pendentes coacervantur scintillae: vel cum tollentibus ollas carbo adhaerescit: aut² cum contactus ignis e se favillam discutit, scintillamve emittit: vel cum cinis in foco concrevit, et cum carbo vehementer perlucet.

LXXXV. Est et aquarum significatio. Mare si tranquillum in portu¹ a cursu stabit, et murmuraverit intra se, ventum praedicat. Si identidem, et hyemem, et imbrem. Littora ripaeque² si resonabunt tranquillo, asperam tem-

.....

dent edd. vett. et Gronov.—5 Vet. Dalec. quavis parva. Mox, pro flatum procellosum, quod ex codd. Regg. et Editione principe recepit Brotier, aliae edd. habent, ventum procellosum.

CAP. LXXXIII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in vallibus sedentes Gronov. et al. vett. ante Harduin.

CAP. LXXXIV. 1 Vox etiam deest in cod. Dalec.—2 'Vet. in iis, sub. luminibus.' Dalec.

CAP. LXXXV. 1 Mare si tranquillo portu cod. Dalec.—2 Littoris ripaeque

NOTE

1 Disserenabit] Dies serenus erit. Theophr. de Signis Seren. τὰ δὲ ση, δταν τὰς κορυφὰς καθὰς ἔχουσιν, ἐν δὲ τὰς σημαίνει. Montes cum habent pura cacumina, serenitatem significant.

2 In lucernis fungi] Theophr. de Signis Pluv. et Vent. p. 111. Καὶ οἱ μύκητες, ἐὰν ὕδατος ᾖ, ὅπου σημαίνουσι. Fungi in lucernis, flantibus Austris, aquas praenuntiant. Virgil. Georg. i. 390. 'Nec nocturna quidem carpen-

tes fila puellarum Nescivere hyemem, testa cum ardente viderent Scintillare oleum, et putres concrevere fungos.'

1 Et lumina] Theophr. de Signis Temp. p. 124.

2 Littora ripaeque] Theophr. loc. cit. et de Signis Vent. p. 118. Virgil. Georg. i. 358. 'Continuo ventis surgentibus aut freta Ponti Incipiunt agitata tumescere: et aridus altis

pestatem: itém maris ipsius tranquillo sonitus, spumæve dispersæ,^a aut aquæ bullantes. Pulmones marini in pelago, plurium dierum hyemem portendunt. Sæpe et silentio intumescit, flatuque^b altius solito jam intra se esse ventos fatetur.

LXXXVI. Equidem et montium sonitus, nemorumque mugitus prædicunt: et sine aura, quæ sentiatur, folia ludentia.^c Lanugo populi, aut spinæ,^d volitans; aquisque pluma innatans. Atque etiam in campis tempestatem venturam præcedens suus fragor: coeli quidem murmur non dubiam habet significationem.

LXXXVII. Præsigniunt et animalia. Delphini^e tranquillo mari lascivientes, flatum, ex qua veniunt parte: item spargentes aquam turbato, tranquillitatem. Loligo volitans,^f conchæ adhærescentes, echini^g affigentes sese, aut arena saburrantes, tempestatis signa sunt. Ranæ quoque^h

ipsius tranquillius sonitus spumæve dispersæ cod. Dalec.—3 Pintian. fluctuque.

NOTÆ

Montibus audiri fragor: aut resonantia longe Littora misceri: et nemorum increbrescere murmur.^a

^a *Flatuque*] Forte, *inflatuque*.

^c *Folia ludentia*] Virgil. Georg. i. 368. 'Sæpe levem paleam, et frondes volitare caducas, Aut summanantes in aqua colludere plumas,' &c.

^d *Lanugo ... aut spinæ*] Spinæ albæ. Aratus, in *Διοσημεΐα*, p. 117. 'Ἦδη καὶ πᾶπποι λευκῆς, γήραιον ἀνάνθη. Sic enim Plinius legisse intelligitur, et λευκῆς de alba populo accepisse: et quidem recte. Sunt autem albæ spinæ, quam Arati schol. κινδραν vocat, pappi, carduorum flores, ut Festus explanat. Avienus Aratum sic reddidit: *Jamque super latices florum volitare senectam, &c.* Mox suus fragor

idem valet, ac peculiaris, qui in campis solet audiri, fragor.

^e *Delphini*] Cic. de Divin. lib. 16. p. 270. 'Loligines et Delphini exultantes tempestatem futuram significant.'

^f *Loligo volitans*] Plutarchus in Quæst. Natur. p. 916. Διὰ τί τευθὶς φαινόμενῃ σημεῖον ἐστὶ μεγάλου χειμῶνος; Cur loligo conspecta signum est magnæ tempestatis? Causam ejus rei ibi investigat. Adi et Theophr. de Signis Tempest. p. 124.

^g *Echini*] Vide ix. 51.

^h *Ranæ quoque*] Sic Aratus, interprete Avieno, loc. cit. 'Si repetunt veterem ranæ per stagna querelam.' Unde imitatus Aratum Maro intelligitur, Georg. i. 378. 'Et veterem in limo ranæ cecinere querelam.'

ultra solitum vocales. Et fulicæ^a matutino clangore. Item mergi, anatesque, pennas rostro purgantes, ventum: ceteræque aquaticæ aves concursantes: grues in^v mediterranea festinantes:¹ mergi maria^w aut stagna fugientes. Grues silentio^x per sublime volantes, serenitatem: sic noctua^y in imbre garrula: at sereno, tempestatem: corvique^z singultu^z quodam latrantes, seque concutientes, si continuabunt, ventos: si vero carptim vocem resorbent, ventosum imbrem. Graculi^a sero a pabulis recedentes, hyemem. Et albæ aves,^b cum congregabuntur. Et cum terrestres^c volucres contra aquam clangores dabunt, perfundentes sese: sed maxime cornix.^d Hirundo tam

CAP. LXXXVII. 1 Vet. Dalec. *fugientes*.—2 Vet. Dalec. *at serena tempestate*

NOTÆ

^a *Et fulicæ*] Idem Arati interpres, p. 71. 'Et cum parva fulix trepido petit arva volatu, Stagna sinens, longasque iterat clangore querelas: Indicat insanis freta mox canescere ventis: Latipedemque anatem cerne excedere ponto Sæpius.' De mergis et anatibus, Theophr. de Signis Pluv. et Vent. p. 112. et de Signis Vent. p. 118.

^v *Grues in*] Aratus, eodem interprete, fol. 72. 'Si Threiciæ per aperta Sponte grues trepidant, nec sese audacibus æthræ Committunt pinnis... Mox tempestates et nubila tetra cientur.' Adde et Ælian. Hist. Anim. VII. 7.

^w *Mergi maria*] Lucanus eleganter v. 552. 'Nec placet incertus qui provocat æquora Delphin: Aut siccum quod mergus amat: quodque ansa volare Ardea sublimis pennæ confisa natanti.' Adde Virgil. Georg. I. 360. et Cassiod. Var. Ep. III. 48.

^x *Grues silentio*] Theophr. de Signis Seren. p. 128. et Ælian. locis citatis.

^y *Sic noctua*] Theophr. et Ælian. locis citatis.

^z *Corvique*] Aratus loc. cit. 'Agmine cum denso circumvolitare videtur Graculus, et tenui cum stridunt gutture corvi, Convenit instantes prænoscere protinus imbres.'

^a *Graculi*] Theophr. de Signis Tempest. p. 126.

^b *Et albæ aves*] Theophr. loc. cit. et Ælianus.

^c *Et cum terrestres*] Servius in Georg. I. 375. 'Hic locus,' inquit, 'omnis de Varrone est, Atacino scilicet: ille enim sic: 'Tum liceat pelagi volucres, tardæque paludis Cernere inexploto studio certare lavandi: Et velut insolitum pennis infundere rorem: Aut arguta lacus circumvolitavit hirundo,' &c. De hirundine etiam Theophr. de Signis Pluv. et Vent. p. 111.

^d *Maxime cornix*] Geopon. auctor, I. 3. p. 7. Καὶ κορώνη ἐπ' αἰγιαλοῦ τὴν κεφαλὴν διαβρέχουσα, ἢ πᾶσα νηχομένη... ὁμβροὺς προμηγύει. Lucanus v. 555. 'Quodque caput spargens undis, vel-

juxta aquam volitans, ut penna sæpe percutiat. Quæque in arboribus habitant, fugitantes in nidis suis.³ Et anseres^e continuo clangore intempestivi. Ardea^f in mediis arenis tristis.

LXXXVIII. Nec mirum, aquaticas, aut in totum volucres præsagia aëris sentire. Pecora^g exultantia, et indecora lascivia ludentia, eandem significationem habent. Et boves^h cælum olfactantes, seque lambentes contra pilum.ⁱ Turpesque porci^j alienos sibi manipulos^k fœni lacerantes: segniterque et contra industriam suam absconditæ formicæ, vel concursantes, aut ova progerentes.^l Item vermes^l terreni erumpentes.

corvi singultu.—3 Vet. Dalec. in nidos suos.

CAP. LXXXVIII. 1 Cod. Dalec. contra pluviam; Vet. Dalec. citam pluviam.—2 Vet. Dalec. alieno subsultu manipulos; alii vett. ap. eundem, alieno sibilo manipulos.

NOTÆ

ut occupet imbrem, Instabili gressu metitur littora cornix.'

^e Et anseres] Theophrast. loc. cit. p. 124.

^f Ardea] Inter signa tempestatis Lucanus illud affert, v. 549. 'Quodque ansa volare Ardea sublimis penne confisa natanti.'

^g Pecora] Hoc illud est quod Virgilius ait, Georg. 1. 423. 'Et lætæ pecudes,' &c. Aratus, interprete Avieno, p. 74. 'Pastor id indicium pluvialis frigoris edet, Et si persultans aries lascivius herbas Appetat: aut sese sustollant saltibus hædi: Vel si jube gregi cupiant hærere,' &c. Vide etiam Ælian. Hist. Anim. VII. 8.

^h Et boves] Virgilius Georg. 1. 375. 'Aut bucula cælum Suspiciens, patulis captavit naribus auras.' Id quod ex Varrone Atacino hausisse Virgilium auctor est Servius in eum locum, ubi Varronis carmen laudat ejusmodi: 'Et bos suspiciens cælum,

mirabile visu, Naribus aëreum patulis decerpit odorem.' Theophr. quoque de Sign. Pluv. et Vent. pag. 111.

ⁱ Contra pilum] Sic pecti capillos dixit Cælius Aurel. II. 4. nunc pro capillatura, nunc contra capillaturam. Mss. omnes, contra pluviam. Diversa paululum sententia Avienus loc. cit. 'Bubus arator idem trahit atræ signa procellæ, Lambere si lingua prima hos vestigia forte Viderit, aut dextrum prosternere corpus in armum.'

^j Turpesque porci] Explicat id Politianus, in Rust. 'Cum sibi non factos sus dissipat ore maniplos.'

^k Aut ova progerentes] Atacinus Varro loc. cit. 'Nec tenuis formica cavis non evehit ova.' Virgil. Georg. 1. 380. 'Sæpius et tectis penetralibus extulit ova Angustum formica terens iter.'

^l Item vermes] Theophr. de Sign. Temp. p. 124.

LXXXIX. Trifolium quoque inhorrescere, et folia contra tempestatem surrigere certum est.

XC. Necnon et in conviviiis mensisque nostris, vasa, quibus esculentum additur, sudorem repositoriis¹ linquentia, diras tempestates prænuntiant.

~~~~~

CAP. XC. 1 Vet. Dalec. *sudorem in repositoriis*. Cod. Dalec. *relinquentia*.

NOTÆ

¹ *Repositoriis*] Quid repositorium nius xxxiii. 49.
olim diceretur, aperiemus opportu-

NOTÆ ET EMENDATIONES
AD LIBRUM XVIII.
NATURALIS HISTORIÆ
C. PLINII SECUNDI.

1. CAP. II. *Tertiam ex his nominare sub tecto religio est*] Tutelinam, cujus Augustinus et alii meminere, eam esse Deam, quam nominare sub tecto religio fuit, existimant Turnebus *Advers.* xx. 36. et Cælius Rhodig. xxi. 29. pag. 1006. quoniam fortassis, ut Macrobius admonet *Saturn.* i. 16. p. 264. ‘apud veteres qui nominasset Salutem, Semoniam, Sejam, Segetiam, Tutilinam, ferias observabat.’ Verum ex eo ipso Macrobii testimonio plane efficitur, non aliam hac in parte Tutelinæ Deæ, quam Sejæ Segetiæque, conditionem fuisse: cum tamen dispares eas fuisse hac silentii religione sub tecto, Plinius velit. Eccur autem non liceret Tutelam nominare, quam et in navi et in ædibus passim nominari et advocari cernimus apud Petronium in *Satyrico*? An Meja potius intelligenda Dea est, a messibus nominata? Nam Tertull. de *Spectac.* cap. 8. ‘Singula,’ inquit, ‘ornamenta Circi, singula templa sunt . . . Sessias a sementationibus, Messias a Messibus, Tutelinas a tutela fructuum sustinent columnæ. Ante has tres aræ trinis Diis parent,

Delph. et Var. Clas.

magnis, potentibus. Eosdem Samothracas existimant.’ Ut igitur Sessia in Sejam, sic Messia Dea, quæ altero nomine Segesta appellata fuit, forte in Mejam commutata: quam, propterea quod ea vox putidum quid olet ac sonat, sub tecto eo nomine nominare religio fuit. Sed Segestam ipsam verius, ut arbitror, intellexit, quam nominari sub tecto idcirco religio fuit, quod ad aliam vocem molliendam, quæ turpicular foret vel inauspicata, nempe ‘Egesta,’ vel ‘Egestas,’ conficta illa existimaretur. Sic enim et de Siciliæ oppido Festus refert: ‘Segesta, quæ nunc appellatur, oppidum in Sicilia est, quod videtur Æneas condidisse, præposito ibi Egesto, qui eam Egestam nominavit. Sed præposita est ei S littera, ne obsceno nomine appellaretur, ut factum est in Malevento quod Beneventum dictum est.’ Sane si eam, quam nominari sub tecto religio est, non ipse jam appellasset, minime nunc ipse diceret, *Tertiam ex his*: nam quid est aliud, *ex his*, quam ex proxime appellatis Diis?

2. CAP. III. *Jugum vocabatur*] Prius

Plinius.

9 B

legebatur *jugerum*: at *jugum* scribi oportere vel ex eo perspicuum est, quod de *jngero* postea agitur. Adde Varronem, a quo hæc Plinius mutuatur, de Re Rust. c. 10. ita scripsisse: 'Modos,' inquit, 'quibus metirentur rura, alius alios constituit. Nam in Hispania ulteriore metiuntur *jugis*: in Campania versibus: apud nos in agro Romano ac Latio, *jugeris*. *Jugum* vocant, quod juncti boves nno die exarare possunt. Versum dicunt centum pedes quoquoersum quadratum. *Jugerum*, quod quadratos duos actus habest. Actus quadratus, qui et latus est pedes cxx. et longus totidem: is modus *Acna* Latine appellatur.' Lege, *Agna*, ex Colum. v. 1. ubi et *agna* quid sit, et *porca*, definit.

3. CAP. VI. *Et ideo Comitia nundinis*] Qui nisi *nundinis* reponi volunt, et omnium exemplarium auctoritati refragantur, et Festo in fragmento, p. 21. 'Nundinas feriatum diem esse voluerunt antiqui, ut rustici convenirent mercandi vendendique causa: eumque nefastum, ne si liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores.' Qui suam emendationem Varronis, Columellæ, et Dionysii Halicarnassei testimonio corroboratam putant, recentiore Urbis morem cum prisco majorum instituto commutant.

4. CAP. VI. *Aquam, viam, et vicinum*] In Mss. Reg. aliisque, *aquam, vim*. In editis, *aquarum vim*, male. Cato ipse, a quo hæc manarunt, e Præf. libri de Re Rust. pag. 5. *aquam, viam*, scribendum suggerit: 'Loco,' inquit, 'salubri ager siet, bonumque *aquarium*, (alii codd. 'bonumque *aquarium*,') oppidum validum prope siet, aut mare, aut amnis, qua naves ambulent, aut via bona celebrisque.' Columella quoque, l. 3. p. 16. 'Post hæc duo principalia subjungebat Cato illa non minus intuenda: viam, et aquam, et vicinum. Multum confer-

re agris iter commodum: primum, quod est maximum, ipsam præsentiam domini, qui libentius commeaturus sit, si vexationem viæ non reformidet: deinde ad vehenda et exportanda utensilia... De bonitate aquæ ita omnibus clarum est, ut pluribus non sit disserendum.... De vicini comodo non est quidem certum, quem nonnunquam mors, aliæque nobiscum diversæ causæ mutant,' &c.

5. CAP. VIII. *Ne familia male sit*] Ita libri hactenus vulgati, cum Reg. 1. cod. forte propter illud Catonis, c. 4. 'Viciais bonus esto: familiam ne siveris peccare,' nimirum in vicinos. 'Si te libenter vicinitas videbit, facilius tua vendes, operas facilius locabis, operarios facilius conduces. Si ædificabis, operis, jumentis, materia juvabunt,' &c. In Reg. 2. cod. haud minus forte sincere: *Ne familia male sit*, propter istud ejusdem scriptoris, c. 5. 'Familie male ne sit, provideat: ne algeat, ne esuriant,' &c.

6. CAP. X. *Frumentum vero, et hordeum, viciaque*] Prins legebatur, *Frumentum et hordeum utrumque*: ubi se torquet mirum in modum Dalecampius, ut quodnam sit hordeum utrumque, explanet. Nos sinceram hanc lectionem, ope codicis Colb. 3. et Paris. representamus.

7. CAP. XIII. *Ex quo panis apud eos præcipuus, et alica. Maxime quidem oryza gaudent, &c.*] Prins legebatur: *panis apud eos præcipuus. Italica maxime quidem, &c.* Atque ita sane codices manu exarati omnes præ se ferunt, sed rejecta interpunctionis nota, post vocem *Italica*. Dalecampius scribendum ita conjiciebat, *Oryza quidem maxime ut Itali gaudent*. Alii aliter: Salmasius, nihil. Facilis tamen emendatio, vel literarum unius immutatione, ut patet. Auctorem emendandi Theophr. Hist. iv. 5. unde hæc exscripta sunt, *Est, inquit, et hordeum, et triticum, et genus quoddam aliud hordei sylvestris, ex quo panis*

præcipua suavitatis, et alica perbona. Κριθαὶ δὲ, καὶ πυροὶ, καὶ ἄλλο τι γένος ἀγρίων κριθῶν, ἐξ ὧν καὶ ἄρτοι ἡδεῖς, καὶ χόνδρος καλός. Peculiaria Indisæ semina ibi Græcus scriptor persequitur. Moxque subjicit, paucis admodum interjectis: *Μᾶλλον δὲ στείρουσι τὸ καλούμενον ὄρυζον, ἐξ οὗ τὸ ἔψημα· τοῦτο δὲ ὁμοιον τῇ ζειῇ, καὶ περιπτισθὲν, ὅλον χόνδρος.* *Maxime quidem oryzam secunt, similem zea: tanquam alica pinsitur, &c.* Ex oryza et oleum facere Indos dictum est xv. 7.

8. CAP. xvii. *Proximum trimestri, quod e minime ponderoso tritico*] Sic totidem plane literis apicibusque Reg. cod. ceterique, quibus usi sumus: et Tolet. quoque, quo Pintianus. Est enim sententia, primas tribui amylo, quod fit e trimestri. Dixerat enim proxime antea: 'Amylum vero ex omni tritico ac siligine, sed optimum e trimestri.' Secundas vero a trimestri tribui amylo, quod fiat e tritico minime ponderoso. Hactenus libri editi sic habuere, *Proximum e trimestri quodam minime ponderoso tritico.* Atqui hanc præcipuam esse tritici trimestris dotem ac laudem, paulo ante Plinius insinuarat, c. 12. ut nulli frumento plus esset ponderis: ex interpolatorum igitur officina prodit trimestre illud ponderosum, non ex Museo Pliniano.

9. Ibid. *Linteo aut sportis saccatum*] Non siccatum, ut in libris omnibus legitur, qui sunt hactenus editi. Erroris admonuit Dioscorides, qui ex eodem fonte hortos suos rigavit, unde hæc Plinius. Sic enim ille ii. 123. de amylo: *Καὶ τὸ λοιπὸν διηθήσαντας ἐμβάλλειν εἰς ὀλισθήρα, διθλίσαντας δὲ εὐθὺς ψύγειν ἐπὶ κεραμίδων καυῶν ἐν ἡλίῳ ὀξυτότῳ· ἐνικμον γὰρ, καὶ ἐπ' ὀλίγον μέλη, ὀξίζει.* Reliquum vero colo trahiciendum: moxque ut excolatum fuerit, super tegulis novis ardentissimo sub Sole siccari, densarique oportet. Namque si paulisper udum manserit, acescit. Est autem ea vox 'saccatum' Plinio

ceteroqui perfamiliaris: qua rursum abutitur, xx. 79. xxix. 39. &c.

10. CAP. xx. *Semel tempore L. Pauli nata, xvii. pondo panis reddere visa, xviii. Tertia, xix. cum triente*] Exemplarium Mss. vestigia summa fide secuti sumus: sic enim habent Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. 3. Th. &c. *Semel tempore L. pollinatam xvii. ceteraque, ut edidimus: discrepante ab his longissime librorum editorum scriptura, quæ est hujuscemodi: Similago L. pollin autem xvii. pondo panis reddere visa, tritici xxx. cum triente, &c.* Ambustum nihilominus hunc locum, nec satis adhuc sanum esse, non negaverim: sed jactura, ut reor, facili.

11. CAP. xxix. *Ex Zea pulchris, quam ex tritico, fit granum*] Mss. Reg. 1. Colb. 1. granacum. Reg. 2. et Th. gracum. Colb. 2. omnium optime granæum. Cato cap. 86. 'Graneam triticeam sic facito: Selibram tritici puri in mortarium purum indat, lavetque bene, corticemque deterat bene, eluatque. Postea in ollam indat,' &c. Turnebus Advers. ii. 42. p. 1027. legendum putabat, *fit tragus*. Sed de trago jam superius pronuntiatum a Plinio est, c. 16. 'Simili modo e tritici semine tragus fit,' &c.

12. CAP. xxxi. *Ex leguminibus autem Novembri seruntur lens, &c.*] In Mss. Reg. Colb. Th. *Ex leguminibus autumno vere seruntur*, forte pro autumno et vere. Nam lentis sationes duas agnoscit Columella, ii. 10. 'Sationes ejus duas,' inquit, 'servamus: alteram maturam, per mediam sementim: seriore alteram, mense Februario.' De Februario etiam subscribit Palladius, lib. iii. in Febr. tit. 4. p. 51. 'Hoc etiam mense lenticulam seres,' &c.

13. CAP. xliv. *Circa Philippos atteramnon nominant in pingui solo herbam, qua faba necatur: teramnon, qua in macro, cum udam quidam ventus afflavit*] Hoc loco Plinium supinum negligenter

tum Dalecampius arguit, eumque secutus Salmasius, in eo libro quem sic inscripsit, Præfatio ad Plinium: Ruellius utrique prævit, de Nat. Stirp. lib. II. p. 337. Censent enim ii perperam acceptum ab eo hunc Theophrasti locum, de Causis IV. 14. pag. 316. *Μαρτυρεῖ καὶ τὸ περὶ Φιλίππου συμβαῖνον περὶ τοῦς κρύμους· ἐκεῖ γὰρ σφόδρα ψυχρὸν πνεῦμα· καὶ ἀτεράμονες τῶες γίνονται. Testatur et illud quod apud Philippos evenit fabis: ventus enim eo loco vehementer frigidus est: ideoque fabæ incoctiles nonnullæ efficiuntur. Id quod Plutarchus quoque narrat, Sympos. Quæst. VII. 2. 2. pag. 701. Ἐνιαχοῦ δὲ καὶ πνεῦμα λιχωμένοις ἐπιγινώμενον, ἀτεράμονας ποιεῖ, διὰ τὸ ψύχος ὅσπερ ἐν Φιλίπποις τῆς Μακεδονίας ἱστοροῦσιν. Cum ventus quidam ventilantibus supervenit, frigore suo fruges præduras et incoctiles facit, quod Philippis Macedonia oppido aiunt evenisse. Itaque cum fabas ii dicant alias esse coctiles, alias incoctiles, sive quæ coqui nisi admodum ægre non possent, (τεράμονας et ἀτεράμονας Græci vocant:) ex his duabus vocibus herbarum duo nomina, vel Plinium, vel libertum ejus, qui Græca volumina scriberet, pueriliter somniasse pronuntiant. At longe ex alio fonte hæc hausisse Plinium, quem ex Theophrasto, dno apertissime produnt: primum est, macri pinguisque soli discrimen, cujus apud eum scriptorem vestigium nullum extat: alterum, quod teramnon ex indiviso pariter, et ateramnon in vitio dicatur esse: cum fabas cōctiles sive τεράμονας ille palam in pretio ponat, nec sane immerito.*

13. CAP. XLV. *Aquari gaudet, ut præpinguis et densa ubertas diluatur*] Multo id sincerius visum, uti est in editione Parmensi, quam *aqua rigandi*, ut in ceteris. Favet enim admodum tum ipsa per se orationis structura, tum ipse etiam Theophrastus, a quo hæc manarunt. Sic enim ille

Hist. VIII. 7. Ἡ δὲ ἐργασία, τὸ ὥς πλεῖστον χρόνον ἐμμένειν τὸ ὕδωρ . . . πλείραν γὰρ οὖσαν καὶ πυκνὴν τὴν γῆν, δεῖ ποιῆσαι μαρῆν. *Cultura omnis in eo est, ut quam diutissime aqua permaneat: cum enim ea terra crassa, spissaque sit, raram atque solutam reddere opus est.*

14. CAP. XLVI. *In frigido et aquoso*] Hæc a superiore sententia, quicum temere connectebantur antea, divelli sejungique, ex Catone liquet, qui nunc a Plinio transcribitur. Sic enim ille, cap. 6. pag. 12. 'Ubi ager crassus et lætus est sine arboribus, eum agrum frumentarium esse oportet. Idem ager si nebulosus est, rapa, raphanos, milium, panicum, id maxime seri oportet.' Hæc tantum eo loci affert. Mox c. 34. p. 30. 'Redeo ad sementim. Ubi quisque locus frigidissimus aquosissimusque erit, ibi primum serito. In calidissimis locis sementim postremum fieri oportet.'

15. Ibid. *Et cicere excepto, legumina quæ velluntur e terra, &c.*] Perturbata admodum sententia prius legebatur, *Et cicer exceptis leguminibus, &c.* Admonnit erroris ipse Varro, a quo Plinius hæc fere ad verbum exscripsit. Sunt enim hæc illius verba, de Re Rust. I. 23. 'Neque in pingui terra omnia seruntur recte, neque in macra nihil. Rectius enim in tenuiore terra ea, quæ non multo indigent succo, ut cytisum, et legumina, præter cicer: hoc enim quoque legumen, et cetera quæ velluntur, legumina dicta. In pingui rectius, quæ succi sunt majoris, olus, triticum, siligo, linum.'

16. Ibid. *Lenior terra, densiorque tritico*] Ita recte Mas. Reg. ceterique, non, uti prius legebatur in editis, *levior*. Nam pugnant inter se, *levior, densiorque*. Adde Theophr. Hist. VIII. 9. emendationi hinc mire suffragantem: Πυρρὸς, inquit, ἀγαθὴν ζῆρεϊ χόραν, ἥ δὲ κριθὴ δύναται καὶ ἐν ταῖς ψαφωτέραις ἐκφέρειν. Multoque expressius Plutarchus, in Quæst. Natur. pag. 215. Διὰ τὴν πυροφόρον ἢ πλεον καὶ

βαθεῖα χώρα, κριθοφόρος δὲ μᾶλλον ἢ λεπτόγυνος; Quare pinguis et profunda terra tritici ferax est: hordei ea potius quæ tenuior est? Cum præsertim, eodem Plutarcho teste, illud agricolis in ore sit: Σίτον ἐν πηλῇ φυτεύετε, τὴν δὲ κριθὴν ἐν κόνῃ. *Triticum in caeno serite, hordeumquæ in pulvere.* Lenior autem terra, uda est et madida hoc loco, et aqua copiosa diluta solutaque.

17. CAP. XLVIII. *Non pridem inventum in Rhætia Gallia, ut duas adderent alii rotulas, quod genus vocant planarati*] Sic libri fere omnes editi, tantum post Frobenium. Priores *plammorati* habent. Mss. Reg. Colb. alique, *Plammorati*. Goropius Becanus Gallicor. lib. 1. p. 11. mavult *Plomerat* legi: quod Cimbrorum lingua, seu vetere Gallica, *Plograt* aratri rotam notet, *Plog met rat*, aratrum cum rota. Nos simplicius *Planstrarati* malumus. Servius ad Georg. 1. 173. Mantuæ, quæ in Gallia Togata, et Cisalpina existit, aratra habuisse rotas, ex eo Virgilii versu colligit: 'Cæditur et tilla ante iugo levis, altaque fagus, Stivaque, quæ currus a tergo torqueat imos.' 'Currus autem dixit,' inquit Servius, 'propter morem provincie suæ, in qua aratra habent rotas, quibus juvantur.' Ut minime mirum sit, gentes eas Latine composita voce, quæ significatum et usum ejus exprimeret, *Planstrarati* extulisse. Rhæti enim, ut Galli Togati, Latina lingua, vel Plinii certe tempore, utebantur. Verum non uni huic duntaxat voculæ, sed et sententiae integræ medicinam attulimus, quæ prius ita legebatur: *Id non pridem inventum in Rhætia. Gallia duas addiderunt tali rotulas, quod genus vocant planarati.*

18. CAP. XLIX. *Nec strigare in actu spiritus*] Scripserat Hermolaus contra omnium codicum fidem, editionumque Parm. aliarumque veterum, *Nec striare in actu sapius.*

Antiquam sinceramque lectionem representamus ex Reg. 1. 2. Colb. aliisque exemplaribus: eandem V. Cl. Guill. Pellicerii judicio defendimus, cujus hæc verba Turnebus recitat, *Advers. xxiv. 1. p. 808.* 'Est,' inquit, 'strigare in actu spiritus, in agendo sulco interquiescere: nam striga, Hygino auctore, in libello de castrorum metatione, ordo est et series equorum in castris tendentium. Ut autem in striga quiescant equi, et ut in strigam dum collocantur strigare dicuntur, ita quoque cum in versu, qui uno spiritu agendus est, ad interspirandum requiescant, strigare dicuntur.' Utitur in eundem pæne sensum de labore strenuo, sed gravi, metaphorice strigandi verbo Seneca *Epist. 31.* 'Quid ergo est bonum? Laboris contemptio. Itaque in vanum operosos culpaverim: rursus ad honesta nitentes, quanto magis incubuerint, minusque sibi vinci ac strigare permiserint, admirabor: et clamabo: Tanto mælior surge, et respira: et clivum istum uno, si potes, spiritu exsupera.' Adjicimus et nos ad ea, ne videamur ἀσύνβολοι, lepidam Phædri fabellam, e tertio libro depromptam: 'Vespa in temone sedit, et mulam increpans: Quam tarda es, inquit, non vis citius progredi? Vide ne delone collum compungam tibi. Respondit illa: Verbis non moveor tuis: Sed illum timeo sella qui prima sedens Jugum flagello temperat lento meum, Et lora frænis continet spumantibus. Quapropter aufer frivolum insolentiam: Namque ubi strigandum est, et ubi currendum, scio.' Hoc illud est quod pariter præcipit Columella II. 2. sub finem: 'Ne in media parte versuræ bubulcus consistat: detque requiem in summa, ut spe cessandi totum spatium bos agilius enitatur. Sulcum autem ducere longiorem, quam pedum cxx. contrarium pecori est, quoniam plus æquo fatigatur, ubi hunc modum excessit.

Cum ventum erit ad versuram, in priorem partem jugum propellas, et boves inhibeat, ut colla eorum refrigerescant, quæ celeriter conflagent, nisi assidue refrigerentur,' &c.

19. CAP. L. *Faba runcari non gemit: quoniam evincit herbas lupinum, runcatur tantum*] Locum hunc sic interponimus, adducti tum re ipsa, tum scriptorum veterum auctoritate. Columella enim, II. 12. p. 66. 'Excepto lupino,' inquit, 'cujus semini contraria est sarritio: quoniam unam radicem habet, quæ sive ferro succisa est, seu vulnerata, totus frutex emoritur. Quod etiamsi non fieret, supervacuum tamen esset cultus, cum sola hæc res adeo non infestetur herbis, ut ipsa herbas perimat.' Pallad. lib. II. in Januar. tit. 9. p. 39. 'Lupinus vero, qui unam radicem habet, si sarculetur, extinguatur: quod nec desiderat: quia herbas præter auxilium cultoris affligit.' Sic locus ille prius legebatur, ut ea verba, *quoniam evincit herbas*, priori affigerentur sententiæ, quæ de faba est.

20. Ibid. *Et a semine nonnisi mensibus in arcam redeunt*] In libris hactenus editis, *nonnisi nonis mensibus*. At vox ea nonis abest a Mss. exemplaribus, Reg. Colb. Chiff. &c. palamque est crevisse eam ex superioris vocabuli, *nonnisi*, perquam importuna repetitione. *Mensibus* vero haud cunctanter rescribendum esse, ut fecimus, suadet tum Plinius ipse, tum is a quo Plinius ista mutuatus, Columella. Is enim, II. 12. ubi de sarritione agit, 'Sed nec istud ubique,' inquit, 'fieri censem: verum incolarum consuetudine uti. Sunt enim regionum propria munera, sicut Ægypti, et Africæ, quibus agricola post sementem ante messam segetem non attingit: quoniam cœli conditio, et terræ bonitas ea est, ut vix ulla herba exeat, nisi ex semine jacto: sive quia rari sint imbres, seu quia qualitas humi sic se cultoribus præ-

bet.' Præterea facit, ut dixi, id quod ipse Plinius superius insinnavit, de Ægypti incolis, cap. 47. 'Reliqua pars,' inquit, 'nonnisi cum falce arva visit, paulo ante Kalendas Apriles: peragitur autem messis Maio.' Quid quod et in Mss. illidem non in arcam sed in arca legimus? ut in arca legi probabilius merito culpam videatur.

21. CAP. LII. *Ita ut ante hyemalem ne cesset. Nimis pinguis alternari potest, &c.*] Sic rescripsimus ex codicum Mss. fide, ita etiam loci ejus postulante sententia. Legebatur ante in editis: *Aut ante hyemalem ne cesset. Nec non minus pinguis, &c.* Sed vocula *ne non* nusquam in Mss. extat: et de pingui nimium terra nunc agi vel ex eo liquet, quod vel tergemina anno uno sationi par esse dicitur: et mox gracilior eidem opponitur, quæ in tertium usque annum e contrario cessare præcipitur.

22. CAP. LIII. *Si hæc omissa sit stercoratio, sequens est, priusquam sarriat, aviarii pulvere*] In Mss. Reg. 1. *priusquam sarriat*. Reg. 2. *sarriat*. In editis, *priusquam sarat, ante pulverem*, nulla penitus sententia. At Columella II. 16. quem Plinius tum habuit ante oculos, cum hæc scriberet: 'Si tamen aliqua causa,' inquit, 'tempestivam stercorationem facere prohiberit, secunda ratio est, antequam sarrias, more seminantis ex aviariis pulverem stercoris per segetem spargere. Si et is non erit, caprinum manum jacere, atque terra sarculis permiscere: ea res lætas segetes reddit.' Quamobrem non jam ullus de nostra emendatione dubitandi locus, cum hæc stercoratio, quæ nunc præcipitur, in subsidium sit prioris, quæ prætermissa fuerit. Nam cum illa prior peracta jam satione fieri opportune potuerit, hæc quæ sequens appellatur, qui fieri tandem possit, priusquam seras?

23. CAP. LV. *In denso, aut cretoso*

....*tritici aut siliginis modios sex*] Defendit hanc scripturam librorum omnium mira consensus, contra Pintianum, cui *modios quinque* legi verius videtur: quoniam Columella II. 9. 'Siliginis autem,' inquit, 'vel tritici, si medlocriter cretosus uliginosusve ager est, etiam paulo plus quam, ut prius jam dixi, quinque modis ad sationem opus est. At si siccus et resolutus locus, idemque vel pinguis, vel exilis est, quatuor,' &c. Sed suo ipsius telo perimitur Pintianus: nam cum paulo plus quinque modis Columella exposcat, mox vero Plinius inter quatuor et sex pro ratione soli sationis modum definiendum proponat, quis non intelligit *modios sex* hoc loco scribi oportuisse?

24. CAP. LVI. *Circa brumam arandum non esse*] Emendat hunc locum Fulvius Ursinus in Notis ad Varron. pag. 46. ac *citra brumam* ex Varrone de Re Rust. I. 34. legi præcipit. At quicquid demum aut senserit Varro, aut sentire porro debuerit, defendit egregie librorum omnium constantem scripturam Columellæ locus, quem secutus in primis nunc Plinius videtur, II. 8. 'Quod sit seminandi tempus:' pag. 50. 'Sic enim servant,' inquit, 'prudentes agricolæ, ut quindecim diebus priusquam conficiatur bruma, totidemque post eam confectam, neque arent, neque vitem, aut arborem patent,' &c. Idem Varro I. 35. diebus ante et post brumam quindecim, quicquam seri vetat, præter ulmos.

25. CAP. LIX. *Deinde superat noctes ad solstitium diebus XCIII. horis duodecim, usque ad æquinoctium autumn]* Ita libri omnes, etiam manu exarati: sed manifestissimo mendo locus hic tenetur. Desideratur enim intervalli circumscriptio, quod a solstitio æstivo ad autumnale pertinet. Legendum itaque: *diebus XCIII. horis duodecim: et inde minuitur diebus XCII. horis duodecim, usque ad æquinoctium*

autumni. Nam tria intervalla quæ in vulgatis libris exprimuntur, dies conficiunt 262. horas 18. Ea detracta de diebus 365. $\frac{1}{2}$. residuos faciunt dies 92. horas 12. Quare ex mente Plinii Julius Cæsar annua hæc intervalla descripsit:

Ab æquinoctio verno ad solstitium, dies 93. horas 12.

A solstitio ad æquinoctium autumnale, dies 92. horas 12.

Ab æquinoctio autumnali ad brumam, dies 89. horas 3.

A bruma ad vernum æquinoctium, dies 90. horas 3.

Quod si æquinoctium vernum statuatur in xxv. Martii, ut Columella Pliniusque asseverant, additis diebus 93. calculus desinet in 25. Junii, $\frac{1}{2}$. Ab eo die exclusive, ad æquinoctium autumnale, quod conjicietur in 26. Septembria, 92. dies, horæ 12. A die 26. Septemb. ad brumam, in 24. Decemb. $\frac{1}{2}$. dies 89. horæ tres: ut inde exclusive ad vernum æquinoctium, 25. Martii $\frac{1}{2}$. dies reliqui sint 90. $\frac{1}{2}$. minima aliqua diversitate neglecta. Ita fere Petav. Var. Dissert. II. 5. p. 81. et Riccioli, tom. I. Almag. III. 135.

26. CAP. LX. *Servantque id sidus etiam vestis institores*] Hunc locum ex fide codicum Reg. et Colb. representamus. Præpostera interpunctione perturbata omnia prius erant mirum in modum, cum sic legeretur: *Vergiliarum occasu fieri putant. Aliqui ad III. Idus Novembris, ut diximus, servant: quoniam id sidus etiam vestis institor est, &c.* Ubi sidus vestis institorem appellari Sipontinus existimavit, alique post eum. Nugæ meræ.

27. Ibid. *Ipsa brumali die pulegium in carnariis florere*] Placuit nonnullis, in coronariis potius legi, quam in carnariis. Frustra. In carnariis suspendi carnes mos antiquus fuit: quo more et suspendi pulegium nunc Plinius inquit. Columella XII. 53. 'A

duodecima die ad lacum salinam deferri oportebit, et salem prius excuti, deinde aqua dulci diligenter perlui, necubi sal inhæreat, et paululum assiccetam in carnario suspendi.' Varro de Re Rust. i. 54. de uvis pensilibus: 'Alia,' inquit, 'quæ in piscinam in amphora picata descendat: alia quæ in aram, ut in carnarium ascendat.' Corrigo, *quæ in horreum, ut in carnariis ascendat.*

28. CAP. LXI. *Ter fruges fundens, tria tempora monstrat arandi*] Ita libri omnes, etiam Mss. ipseque Tullius, a quo carmen illud excerptum, de Divin. i. 15. An vero nihilominus, *ter flores*, sincerius videri possit, considerandum. Nam post eos versiculos subjicit Cicero statim: 'Ne hoc quidem quæro, cur hæc arbor una ter floreat, aut cur arandi maturitatem ad signum floris accommodet.' Tamen Geopon. auctor xi. 13. ἡ δὲ σχίνος τρεῖς καρποὺς φέρει, κ. τ. λ. post Aratum, quem Cicero transtulit: Τρεπλὰ δὲ σχίνος κύει· τρισσὰ δέ γε αἶξαι γίνονται καρποῖο· φέρει δέ τε σήμαθ' ἐκδοτὴν Ἐξείης ἀρότρῳ, κ. τ. λ.

29. Ibid. *Virgas et sarmenta, quæ tibi usioni supererunt*] Hoc est, quæ supererunt post tunc usum. In libris vulgatis hactenus legebatur, *quæ tibi in satione superant.* Mss. Reg. 1. *Quæ tibi cisioni.* Reg. 2. *quæ tibi osioni.* Verum ex Catone ipso, a quo hæc excerpta, usioni legi oportere perspicuum est. Sic enim ille de Re Rust. c. 38. p. 34. 'Si ligna et virgas non poteris vendere, neque lapidem habebis unde calcem coquas, de lignis carbonem coquito: virgas et sarmenta, quæ tibi usioni supererunt, in segete comburito: ubi eas combusseris, ibi papaver serito.' Usionis autem voce usus iterum idem Cato c. 145. ubi de lege oleæ faciundæ: 'Si viride oleum fiet, facito accedat oleum et sal suæ usioni, quod satis siet, et vasa viminea.' Et rursum c. 149. Scævola quoque apud Gellium iv. 1. p.

271. 'Quæ longæ usionis gratia contrahuntur, et reconduntur.' Sic et abusonem pro abusu dicimus.

30. CAP. LXII. *Torcular lavare*] Sic libri omnes, tum publici, tum etiam conditivi, ante Dalecampium, quo auctore in libris deinceps editis *lavare* legitur. Sed sane perperam: nam Columella ii. 11. cum hujus ipsius intervalli rusticum opus definit, 'Opercula, cola, et cetera sine quibus probe confici mustum non potest, diligenter lota marina et aqua salsa' tum jubet esse: 'Torcularia vero et fora diligenter emundata, lotaque.'

31. CAP. LXV. XIV. *Kalendas Martii triduum varie*] Prius legebatur, XVII. *Kalendas.* At sedecim omnino Kalendæ sunt Martiæ, etiam cum intercalatur annus: nam tum 'bis sexto Kalendas' dicitur.

32. Ibid. *Hordeum nisi siccum ne sarrito*] Locum hunc ope codicum Reg. et Colb. sanavimus, in quibus *sarrito* legitur: astipulante Columella, a quo id sumtum videtur, ii. 12. 'At aliæ segetes, quæ vel humidæ moveri possunt, melius tamen siccæ sarriuntur, quoniam sic tractatæ non infestantur rubigine: hordeum vero nisi siccissimum tangi non debet.' Palladio quoque, lib. ii. in Januar. tit. 9. p. 39. 'Hoc mense serenis et siccis diebus, dum gelicidium non est, sunt sarculanda frumenta... si siccas segetes sarculaveris, aliquid contra rubiginem præstitisti: maxime si hordeum siccum sarrietur.' Prius legebatur, *ne sarrito.* At de sarritone et purgatione hybernarum segetum hic sermo est, non de satione.

33. CAP. LXVIII. *Faba metitur, dein concutitur*] Ita libro mnes, etiam Mss. quos videre licuit: frustra emendante Pintiano, *dein cuditur*, nec merito in eam sententiam illud Comici trabente, 'In me hæc cndetur faba.' Nam Palladius hæc ipsa hujus intervalli opera describens, lib. vii. in Junio, tit. 3. p. 123. 'Colligemus viciam,'

inquit, 'fœnum Græcum resocabimus ad pabulum... Nunc et faba Luna minuente velletr. Ante lucem sane, et antequam Luna procedat, excussa et refrigerata ponatur. Ita gurguliones non patietur infestos.'

34. Ibid. *Herba optima in prato, trifolii... pessima mimuli, siliquas etiam diras ferentis*] Significat non caule modo, sed et siliqua nocere in prato mimulum. Sunt qui *ranunculi* legi suspicentur commodius posse: vetant Mss. codices: quorum ex fide, cum illi exhibeant diserte, *siliqua etiam dira ferentis*, hunc locum ita expressimus. In libris hactenus editis: *Pessima mimuli: siliqua etiam dira: fanisecis inuisa et equisetis est.*

35. CAP. LXVIII. *Est autem magnopere pertinens*] De Sirio sive Canicula agitur. Ita porro Mss. omnes, quos quidem vidimus. At scripsit in ora codicis sui Pellicerius, *Ad æstum magnopere pertinens*, ut jamdudam observavit Petavius Var. Dissert. in Uranol. II. 10. p. 103. Pertinere ad æstum dicitur, si vera ea lectio est, quod ingentem æstum denuntiat, immo et ex parte facit. Hinc Horat. III. Od. 29. 'Jam Procyon furit, Et stella vesani Leonis, Sole dies referente siccos.' Procynem Horatius, quemadmodum et Plinius, pro Sirio accipit: quoniam prima hæc asterismi Canis stella ante ceteras, adeoque ante totum ipsum canem apparet.

36. Ibid. *Dein postridie*] Sic libri omnes, etiam Mss. Sic et ratio calculi exigit, uti ex Plinio ipso docuimus. Unde Cæsaris Tabulam emendabis, ex qua Hadrian. Junius, et post ipsum Salmasius, in Solin. p. 430. *post triduum* legi malunt.

37. Ibid. *XIII. Kalend. Augusti... etesiarumque prodromi flatus*] In libris omnibus editis, plurimisque Mss. legitur, *XVIII. Kalend.* At quis hunc diem XVIII. Kalendas Augustas vidit unquam? Nos audacter,

demta quinarum nota, *XIII.* rescribimus: tum quia series dierum ita postulat: nam dixit antea de XVI. Kalendas: quare nunc aliquis subsequentium dierum appellari debet: tum quia XIII. Kalendas Augusti etesias flare ipse admonuit, II. 47. his verbis: 'Post biduum vero exortus,' &c.

38. CAP. LXIX. *Quod post dies undeviginti ab æquinoctio verno*] Ita Mss. omnes: at rectius forte, ut Petavius emendavit, Var. Dissert. in Uranol. II. 10. p. 104. *post dies unum et triginta.* A VII. Kalendas Maias ad quartum, totum hoc quatrimum frugibus decretorium esse Plinius dicit: et ab æquinoctio verno dies numerat undeviginti. At æquinoctium vernum ipse contulit in VIII. Kalend. April. a quo die secundus et trigesimus dies est VI. Kalend. Maias.

39. Ibid. *Sidus et per se vehemens, et cui præoccidere caniculam necesse sit*] Hac voce, *caniculam*, Sirium hoc loco rursum intelligi, seu Procynem, pronuntiat Salmasius, in Solin. p. 435. quam stellam ante Canem oriri ait et occidere. At ejus viri errorem quisquis ad pictam sphaeram et globum oculos applicet, quamvis plumbens sit, intelliget. Etenim quæ ad Boream declinant stellæ, earum quæ ad Austrum vergunt uti ortus antecedunt, sic occasus sequuntur, præsertim si boreales situ posteriores sunt: ut in Procynæ et Cane contingit. Canis quippe hoc tempore positus est in gradu circiter nono Cancræ, et ad Austrum declinat: Procynæ ad Boream situs est in gradu fere 21. Cancræ: ergo ille prius oritur, quam Canis: occidit autem post ipsum. Quod autem Plinius ait, canis sideri præoccidere caniculam necesse esse, id rectissime interpretamur de canario sacrificio, in quo ad placandum caniculæ sidus, frugibus inimicum, rufæ canes immolabantur, ut fruges flavescerent ad maturitatem perducere.

tur: unde et Catularia porta nomen accepit, ut auctor est Paulus ex Festo, verbo *Catularia*. Atque idem Festus in *Fragm.* p. 93. 'Rutilæ canes, id est, non procul a rubro colore, immolantur, ut ait Atteius Capito, canario sacrificio pro frugibus, deprecandæ sævitæ causa sideris caniculæ.' Ob unam nominis affinitatem, ea sacro illi delecta hostia est. Ovid. *Fast.* iv. 939. 'Est canis, Icarium dicunt, quo sidere mota Tota sitit tellus, præripiturque seges. Pro cane sidereo canis hic imponitur aræ: Et quare fiat, nil nisi nomen habet.' In *Rubigalibus* feriis hæc cærimonia peragebatur, ut Plinius significat, quod in id tempus Caniculæ occasus incideret. Itaque Robigo Deo canis mactabatur, ut rubiginem averteret: Columella de *Cultu Hortor.* lib. x. p. 357. 'Hinc mala rubigo virides ne torreat herbas, Sanguine lactentis catuli placatur, et extis.' Atque ipse Naso, libro citato: 'Flamen in antiquæ locum Rubiginis ibat, Extæ canis flammis, exta daturus ovis.' Et

mox: 'Thura focis, vinumque dedit, fibrasque bidentis, Turpiaque obscenæ vidimus extæ canis.'

40. Ibid. *Itaque iidem Floralia* ... instituerunt, *Urbis anno DXIV.*] Prius *DXVI.* permutatis annorum numeris, legebatur: nos tum ex vestigiis veterum codicum, tum ex indubitata temporum ratione, locum eum sanavimus. Auctor est enim Velleius lib. i. 'Torquato Sempronioque Coæ. Brundisium' colonos missos esse, 'et post triennium Spoletium, quo anno Floralinum ludorum factum est initium.' Incidit autem prior ille Consulatus in annum Urbis dx. ex Liviana, Plinianaque Chronologia: quo fit, ut triennio interjecto Floralinum celebritas ludorum incurrat in annum dxiv. Edidisse hos porro primum aliquem e Servilia gente nummi ejus familie suadent, quos vidimus inscriptos his vocibus, FLORA. PRIMVS. hoc est, 'Floralia primus' edidit.—'Itaque ... Urbis anno DXVI.] Ita libri omnes: quanquam auctor est Velleius, lib. i. 'Torquato,' &c. *Ed. sec.*

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XIX.

Natura lini, et cultus hortensiorum.

SIDERUM quoque¹ tempestatumque ratio, vel imperitis, facili atque indubitato modo monstrata est: vereque intelligentibus² non minus conferunt rura³ deprehendendo coelo, quam sideralis scientia agro colendo. Proximam multi hortorum curam fecere: nobis non protinus transire ad ista tempestivum videtur. Miramurque quosdam scientiæ gratia,³ eruditionis suæ gloriam ex his potentes, tam multa præteriisse, nulla mentione habita tot rerum sponte curave provenientium, præsertim cum plerisque earum, pretio usuque vitæ, major etiam, quam frugibus, perhibeatur auctoritas. Atque ut a confessis ordiamur utilitatibus, quæque non solum terras omnes, verum etiam maria replevere: seritur, ac dici neque inter fruges neque

~~~~~  
CAP. I. 1 *Siderum quidem* Pintian. Ceterum hæc usque ad cap. finem, Proœmium constituunt edd. vett. et Gronov.—2 Vet. Dalec. *monstrata: verum quia intelligentibus*.—3 Vet. Dalec. *scientia graves*; al. ap. Dalec. *scien-*

#### NOTÆ

<sup>1</sup> *Non minus conferunt rura*] Vide orname dixit Auctor, libro sup. cap. quæ de hoc argumento præclare et 67.

inter hortensia potest, linum. Sed in qua non occurret vitæ parte, quodve miraculum majus, herbam esse<sup>b</sup> quæ admoveat Ægyptum Italiæ: in tantum, ut Galerius a freto Siciliae Alexandriam septima die pervenerit, Babillus<sup>4 c</sup> sexta, ambo præfecti: æstate vero proxima Valerius Marianus ex prætoriis senatoribus, a Puteolis nono die lenissimo flatu? herbam esse, quæ Gades<sup>5</sup> ad Herculis columnas septimo die Ostiam afferat, et citeriorem Hispaniam<sup>d</sup> quarto, provinciam Narbonensem tertio, Africam altero: quod etiam mollissimo flatu contigit C. Flavio<sup>6</sup> legato Vibii Crispi proconsulis? Audax vita,<sup>f</sup> scelerum plena:<sup>7</sup> aliquid seri, ut ventos procellasque recipiat: et parum esse fluctibus solis vehi. Jam vero nec vela satis esse majora

.....

*tia grates.*—4 <sup>a</sup> Ita codd. Regg. Male in Editione princeps, *Babilus*; in recentioribus, *Babilus*. Babillum hunc, virum optimum, in omni literarum genere rarissimum laudat Senec. Nat. Quæst. iv. 2. <sup>b</sup> Brotier. *Babilus* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—5 *Gadeis* Gronov. Mox, *ac Herculis* Pintian.—6 *C. Flacco* Gronov. et al. ante Harduin.—7 *Vet. Dalec. sec-*

## NOTÆ

<sup>b</sup> *Herbam esse*] Textis ex ea herba vellis. Linum Græci, Latini, et Galli pariter vocant, herbam vulgo notam, quæ cannabis modo tunditur in lanæ molliem, ad linteorum texturas.

<sup>c</sup> *Babillus* [*Babilus*] De eo Seneca Natur. Quæst. i. 2. p. 886. 'Babillus virorum optimus, in omni literarum genere rarissimus, auctor est, cum ipse Præfectus obtineret Ægyptum, Heracleotico ostio Nili, quod est maximum, spectaculo sibi fuisse,' &c. Delphinorum pugnam describit cum crocodilis, de qua nos libro viii. diximus, c. 38. Favore Agrippinæ Ægypto præfectum a Nerone fuisse auctor est Tacitus Annal. xiii. p. 205. Babilum Astrologum, ut opinor, Suetonius vocat, in Nerone c. 36. Prænomen ei Caio fuit.

<sup>d</sup> *Et citeriorem Hisp.*] Et merces a

citeriore Hispania Ostiam afferat die quarto, &c.

<sup>e</sup> *C. Flavio*] Ita Mss. omnes: non *Flacco*. Is est fortassis Alfius Flavius, de quo Plinius ix. 8. et nos uberius in Auctorum Indice.—'Is esse omnino videtur, C. FLAV. HEMIS. qui prius fuisse Legatus Proprætor, LEG. PROP. legitur in nummo argenteo Q. Cæplonis Bruti Imp. Q. CAEP. BRVT. IMP. apud Patinum in Famil. p. 113.' *Ed. sec.*

<sup>f</sup> *Audax vita*] Audax, ut ille cecinit, Iapeti genus? Nam vitam dicere pro hominibus, seu mortalium genere, familiare Plinio est. Quid hic Salmasius movet, dum pro acri ea oratione, illud jacens et languidum obtrudit, in Solin. p. 260. *Audax id, at sceleris plenum?*

navigiis. Sed quamvis amplitudini<sup>8</sup> antennarum singulae arbores sufficiant, super eas tamen addi velorum alia vela, praeterque alia in proris, et alia in puppibus pandi, ac tot modis provocari mortem. Denique tam parvo semine nasci, quod orbem terrarum ultro citroque portet, tam gracili avena, tam non alte a tellure<sup>9</sup> tolli: neque id viribus suis necti, sed fractum tusumque<sup>10</sup> et in mollitiam lanæ coactum, injuria ac summa audacia, eo pervenire.<sup>11</sup> Nulla execratio sufficit contra inventorem dictum suo loco<sup>1</sup> a nobis: cui satis non fuit hominem in terra mori, nisi periret et insepultus. At nos priore libro<sup>1</sup> imbres et flatus cavendos, frugum causa victusque, praemonebamus. Ecce seritur hominis manu, metitur ejusdem hominis ingenio, quod ventos in mari optet. Praeterea ut sciamus favisse poenas,<sup>12</sup> nihil gignitur facilius: ut sentiamus<sup>11</sup> nolente id fieri<sup>1</sup> natura, urit agrum,<sup>12</sup> deterioremque etiam terram facit.<sup>12</sup>

II. (I.) Seritur sabulosis<sup>a</sup> maxime, unoque sulco:<sup>b</sup> nec magis festinat aliud. Vere satum<sup>c</sup> aestate vellitur: et hanc

.....

*lerumque plena.*—8 *Sed cum vix amplitudini* Pintian.—9 *Ita ex codd.* Harduinus et recentt. *alta a terra* Gronov. et vulgg.—10 *Ita* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sed passum tusumque* edd. vett. et Gronov. Mox, edd. ante Harduin: *injuria naturæ ac s. a. et quo pervenire nulla, &c.*—11 *Vet. Dalec. et ut sentiamus.*—12 *Vet. Dalec. etiam ipsum facit.*

#### NOTÆ

<sup>8</sup> *Sed fractum tusumque*] Nam maceratur aqua, tunditurque, semper injuria melius, ut dicetur in fine c. 3. Vide Notas et Emend. num. 1.

<sup>11</sup> *Eo pervenire*] Ut nempe orbem terrarum vel sic ultro citroque portet.

<sup>1</sup> *Dictum suo loco*] Lib. VII. cap. 57. 'Vela Icarus, malum et antennam Dædalus' invenit, &c. Huc etiam refer quod habet Horatius 1. Od. 3. 'Illi robur et æs triplex,' &c.

<sup>1</sup> *At nos priore libro*] Lib. XVIII. c. 76. et alias passim.

<sup>12</sup> *Favisse poenas*] Hoc est, ea ultro crescere, quæ gignuntur in hominum

pœnam.

<sup>1</sup> *Nolente id fieri*] Ita Mss. omnes. Alii, *nolente id seri.*

<sup>12</sup> *Urit agrum*] Vide quæ diximus XVII. 7.

<sup>a</sup> *Seritur sabulosis*] Pinguissimum locum, et modice humidum poscit, nec macrum respuit, inquit Columella II. 10.

<sup>b</sup> *Unoque sulco*] Terra vel semel arata.

<sup>c</sup> *Vere satum*] Gratius in Cyneget. vs. 57. 'Idcirco et primas linorum tangere messes Ante vetant, quam maturis accenderit annus Ignibus, et claro Pleias se promserit ortu.' Ver-



quoque<sup>1</sup> terræ injuriam<sup>d</sup> facit. Ignoscat tamen aliquis Ægypto serenti,<sup>e</sup> ut Arabiae Indiaeque merces importet: itane et Galliae censentur hoc reditu, montesque<sup>f</sup> mari<sup>2</sup> oppositos esse non est satis, et a latere oceani obstare ipsum quod vocant inane? Cadurci, Caleti, Ruteni, Bituriges, ultimique hominum existimati Morini, immo vero Galliae universae vela texunt.<sup>3</sup> Jam quidem et Transrhenani hostes:<sup>4</sup> nec pulchriorem aliam vestem eorum foeminae novere. Qua admonitione succurrit, quod M. Varro tradit, in Seranorum familia gentilitium esse, foeminas linea<sup>4</sup> veste non uti. In Germania<sup>b</sup> autem defossi atque sub terra<sup>5</sup> id opus agunt. Similiter etiam<sup>6</sup> in Italia, regione Aliana,<sup>7</sup>

~~~~~

CAP. II. 1 'Alii, et magnam quoque; alii, hanc quoque, expuncto et.' Dalec. —2 Dalec. terris pro mari.—3 Vet. Dalec. telas ex eo texunt.—4 Chiff. lintea. —5 Cod. Dalec. defossi et sub terra.—6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. In recentioribus editionibus, Similiter et.' Brotier. Similiter etiam codex quoque Dalecampii. Similiter et Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. —7 'Ita bene Cl. Rezzonicus ex cod. Mediolan. 2. Nec aliter Editio princeps, et infra cod. Reg. 1. Regio Aliana, juxta Bernardum Saccum, scriptorem Ticinensem, nunc est la Laumellina, adhuc lino celebris. Male in recentioribus editionibus, Alliana.' Brotier. Alliana Turneb. et Harduin. et recentt. in Italiae ratione aliena margo edd. Dalec. et Gronov. in Italia ratione

NOTÆ

giliarum exortu æstatem incipere superiore libro diximus c. 69.

^d Et hanc... terræ injuriam] Quod nempe velli a radice illud oporteat, non, ut frumenta, meti: quod dum ita fit, terræ succus omnis extrahitur, ut Plinius admonuit libro superiore c. 72. 'Alibi,' inquit, 'frumenta ab radice vellunt: quique id faciunt, proscindi ab se obiter agrum interpretantur, cum extrahant succum.'

^e Ægypto serenti] Laudat Ægyptia vela Hermippus apud Athenæum lib. I. p. 27.

^f Montesque] Nec satis fuit, ne maria Galli tentarent, oppositos a natura montes Mediterraneo mari, Alpes ac Pyrenæos: ab Oceani vero parte ipsum inane, spatiumque illud æquoris et aëris immense fusum, in

quo nullum occurrere creditur litus adversum, quo possit appellari.

⁴ Transrhenani hostes] Batavos, opinor, intelligit, qui insulam Rheni amnis colant, Cattorum quondam populum, dum trans Rhenum degerent, ut Tacitus ait de Morib. German. p. 134. Etiamnunc Hollandicum linnm, et candore, et firmitate, et filamentorum exilitate præfertur ceteris omnibus. *Toile de Hollande, toile de Frise.* Parisino secunda palma.

^b In Germania] Sed et in Gallia quoque: propter frigus, æstusque, lino inimica.

⁷ Regione Aliana [All.] Ex qua lins nomen Allianis: quibus post Retovina mox palma defertur. Prius legebatur *ratione alia*. In Reg. 1. 2. *ratione aliena*. In Colb. 2. *regione aliena*.

inter Padum Ticinumque amnes, ubi a Sætabi^j tertia in Europa lino palma: secundam enim in vicino Alianis capessunt Retovina,^k et in Æmilia via Faventina. Candore Alianis semper crudis^l Faventina præferuntur: Retovinis tenuitas summa densitasque, candor æque ut Faventinis, sed lanugo nulla, quod apud alios gratiam, apud alios offensionem habet. Nervositas^m filo æqualior pæne quam araneis, tinnitusque, cum denteⁿ libeat experiri: ideo duplex, quam^o ceteris, pretium.

Et Hispania citerior habet splendorem lini præcipuum, torrentis in quo politur natura, qui alluit Tarraconem.^p Et tenuitas mira,^q ibi primum carbasis^r repertis. Non dudum^s ex eadem Hispania Zoëlicum^t venit in Italiam, plagis utilissimum. Civitas ea Gallæciæ^u et oceano propinqua. Est sua gloria et Cumano^v in Campania, ad pis-

.....

alia Gronov. et al. vett.—8 *Et tenuitas magna* cod. Dalec.—9 *Nam dudum* Vet. Dalec.—10 *Gallitiæ* Chiffi. Mox, cod. Dalec. *propinqua est. Sua, &c.*—

NOTÆ

^j *A Sætabi*] Post lina Sætaba, de quibus egimus in præfatione ad T. Vespas. De Sætabi oppido diximus III. 4. In nummis SÆTABIS. Silius Ital. lib. III. 'Sætabis et telas Arabum sprevisse superba, Et Pelusiaco filum componere lino.' Gratius quoque in Cyneget. vs. 41. 'Hispanique alio spectantur Sætaves usu.'

^k *Retovina*] Ab oppido Retovio, sive Ritobio, quod Livio dici Litnibium, l. XXXII. Cluverius arbitratur, in Ital. antiq. p. 78.

^l *Semper crudis*] Semper flavis, quæ nulla maceratione aut politione candorem trahant. Sic Maro, in nono Æneid. corticem crudum dixit pro viridi.

^m *Nervositas*] Firmitas ei filo est, æqualitasque, hoc est, lævor, ac perpetua sine ulla offensione politura.

ⁿ *Cum dente*] Si dente s. morsu fi-

lumprehendas, idemque digito tendas, ac subinde quatiās, dente tam tinnitum sentias, sonitumque.

^o *Duplex, quam*] Hac loquendi forma usus etiam Columella l. 8.

^p *Qui alluit Tarraconem*] Flumine Subi allui Tarraconem diximus III. 4.

^q *Carbasis*] Velis e lino tenuissimo. De 'carbasi' voce Servius ad illud Æneid. III. 'Et auræ Vela vocant, tumidoque inflatur carbasus austro.' 'Carbasus genus lini est, quod abusive plerumque pro velo ponitur.' Quam telam Baptistæ *Telle batiste* Galli vocant, primæ tenuitatis, hanc Latine carbasum merito appellaris.

^r *Zoëlicum*] A Zoëlis Hispaniæ populi, de quibus III. 4.

^s *Est... et Cumano*] Gratius in Cyneget. vs. 34. 'Optima Cinyphæ,

cium et alitum capturam.¹¹ Eadem et plagis¹² materia. Neque enim minores¹³ cunctis animalibus insidias, quam nobismetipsis,¹⁴ lino tendimus. Sed Cumanæ plagæ concidunt apros,¹⁵ et hi casses vel ferri aciem vincunt.¹⁶ Vidi-
musque jam tantæ tenuitatis, ut annulum hominis cum epidromis¹⁷ transirent, uno portante multitudinem qua saltus cingerentur: (nec id maxime mirum, sed singula earum stamina centeno quinquageno filo constare:) sicut paulo ante Julio Lupo, qui in præfectura Ægypti obiit. Mirentur hoc ignorantes in Ægyptii quondam regis, quem Amasim vocant, thorace, in Rhodiorum insula ostendi in templo Minervæ, CCCLXV. filis singula fila constare: quod se expertum nuper¹⁸ Romæ prodidit Mucianus ter consul, parvasque jam reliquias ejus superesse hac experientium injuria. Italia et Pelignis¹⁹ etiamnum linis honorem habet, sed ful-

11 Chiff. *capturas*.—12 *Neque enim majores* cod. Dalec.—13 *Sed ad Cumanas plagas concidunt apros* Vet. Dalec. Mox in eodem Vet. *hi casses ferri aciem vincunt*; Gronov. et al. ante Harduin. et *has casses ferri*, &c.—14 Cod. Dalec. et Chiff. *quod per exemplum nuper*; Vet. Dalec. *quod exemplum per se expertum nuper*.—15 *Italia et Pelignis* Gronov. *Italia ex Pelignis* Vet. Dalec.

NOTÆ

ne quid cunctere, paludes Lina dabunt: bonus Æoliæ de valle Sibyllæ Fœtus: et aprico Tuscorum stupea campo Messis,' &c.

¹² *Eadem et plagis*] Plagæ, retia sunt ad capiendas feras: quæ retia funibus tenduntur circa imam et summam partem. *Des toiles*. Unde familiares eæ venatoribus formulæ, *Mettre les bêtes noires dans les toiles: tendre les toiles: tirer les toiles: lever les toiles*.

¹⁴ *Quam nobismetipsis*] Qui post inventa e lino vela mortem provocamus navigatione mari suscepta, ut dictum est, sup. cap.

¹⁵ *Concidunt apros*] Erunt fortassis quibus magis arrideat, *concludunt*. Est enim *concludere* in venatione usitata vox. Gratius in *Cyneget.* vs.

49. 'Includas retibus ursos.' Et Seneca de Clem. 1. 'Sic feras lineis et pinna conclusas contine.' Sed concidi plagis apros cum dixit Auctor, concludi eo loco intellexit, in quo concidi nullo negotio deinde possint: quod sola ferri acies præstare non valeret: itaque, ut statim subjungit idem, ferri aciem eo nomine hi casses vincunt.

¹⁶ *Et hi casses vel ferri aciem vincunt*] Vide Notas et Emend. num. 2.

¹⁷ *Cum epidromis*] Hoc est, cum imis summisque funibus quibus tenduntur retia, ipsa per hominis annulum transibant: itaque nullo negotio vel unus homo cassium multitudini gestandæ par fuit, qua saltus integer cingeretur, ut Julius Lupus fecit.

lonum,⁷ tantum in usu; nullum est candidius, lanæve similis: sicut in culcitis¹⁶ præcipuam gloriam Cadurci obtinent. Galliarum hoc,⁸ et tomenta pariter, inventum.¹⁷ Italiae quidem mos⁹ etiam nunc durat¹⁸ in appellatione stramenti.

Ægyptio lino minimum firmitatis, plurimum lucri. Quatuor ibi genera: Taniticum, ac Pelusiacum, Buticum, Tentyriticum, cum regionum nominibus, in quibus nascuntur. Superior pars Ægypti in Arabiam vergens gignit fruticem, quem aliqui gossipion vocant, plures xylon,^b et ideo lina inde facta xylina. Parvus est, similemque barbatae nucis^c defert fructum, cujus ex interiore bombyce^d lanugo netur.

—16 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *sicut in culcitris* Gronov. et al. ante Harduin.—17 *Galliarum hoc est tormento pariter inventum* in quibusdam Vett. *tormenta* Chiffi.—18 *Italiae quidem mos jam nunc durat* in quibusdam Vett. *Italiae quidem vox etiam nunc*

NOTÆ

⁷ *Sed fullonum*] Qui nempe ex eo lino culcitas conciannabant, opplebantque deinde stramine seu tomento. Vel potius quod subuculas ex eo lino sibi fullones, indusiaque conficerent.

⁸ *Galliarum hoc*] Nimirum tomentum Lingonum, culcita Cadurcorum inventum fuit. Unde alterum 'to mentum Lingonicum,' et 'Lingonicum stramen' dictum est, uti monuimus, VIII. 73. ex Martiali. Culcitam veteres nomine gentis, quæ invenit, cadurcum vocavere. Juvenalis Sat. VII. 221. 'Institor hybernæ tegetis, niveique cadurci.' Idemque Sat. VI. 536. 'Magnaue debetur violato pœna cadurco.' Sulpicia Poëtria in vetere Epigrammate 'Cadurcas fascias' e lino Cadurcino fascias vocat: 'Ne me Cadurcis destitutam fasciis Molli Caleno concubantem proferat.'

⁹ *Italiae quidem mos*] Ita Mss. Salmasius in Solin. p. 938. *vox* legi, non *mos*, jubet. Frustra. Qui mos fuerit

Delph. et Var. Clas.

antiquus Italiae, inquit Auctor, vel ex quotidiano sermone palam est: nam torum saltem castrensem vulgo stramentum vocamus, quoniam, ut dictum est, VIII. 73. 'antiquis torus e stramento erat, qualiter etiam nunc in castris,' ubi hæc potissimum stramenti appellatio perseverat.

^b *Xylon*] ξύλον, lignum sonat: quare Ulpianus, in leg. Si cui lana legetur, Dig. de legat. 3. ἐριόξυλον, *ligneam lanam* reddit.

^c *Barbatae nucis*] Cujusmodi sunt Ponticæ nuces, quas mollis barba protegit, ut dictum est XV. 24. Sic etiam Jul. Pollux VII. 17. Ἡδὴ δὲ καὶ παρ' Αἰγυπτίους ἀπὸ ξύλου τι ἔριον γίγνεται, ἐξ οὗ τὴν ἐσθῆτα λίνου ἂν τις μᾶλλον φαίη προσοικέναι, πλὴν τοῦ πάχους· ἔτι γὰρ παχύτερος τῷ δένδρῳ καρπὸς ἐπιφύεται, κατὰ μάλιστα προσοικῶς, κ. τ. λ.

^d *Ex interiore bombyce*] Hoc est, lanugine, quem Itali *Bombace* appellant, nos *Coton* dicimus: unde *Bom-*

Plinius.

9 C

Nec ulla sunt eis¹⁹ candore mollitiave præferenda. Vestes inde^{*} sacerdotibus Ægypti gratissimæ. Quartum genus Orchomenium[†] appellant. Fit e palustri velut arundine, duntaxat²⁰ panicula ejus.[‡] Asia e genista[§] facit lina ad retia præcipua, in piscando^{||} durantia, frutice madefacto denis diebus. Æthiopes Indique e malis, Arabes cucurbitis, in arboribus, ut diximus,[¶] genitis.

III. Apud nos^{*} maturitas ejus duobus argumentis intelligitur, intumescente semine, aut colore flavescente. Tum evulsum, et in fasciculos manuales[§] colligatum, siccatur in Sole, pendens conversis superne radicibus uno die, mox quinque aliis, in contrarium inter se versis fascium[†] cacuminibus, ut semen in medium cadat. Inter medicamina huic vis, et in quodam rustico ac prædulci Italiæ Transpadanæ cibo,^{*} sed jam pridem sacrorum tantum gra-

durat mavult Salmasius. Vid. Obs. Misc. tom. vii. pt. 3. p. 332.—19 Nec lina sunt ei Vet. Dalec.—20 Fit e palustri foliis arundinis, vel duntaxat Dalec. Mox, panicula Gronov.—21 Chiff. præcipue in piscando. Mox, pro durantia, Dalec. duritia. Gronov. decem diebus.

CAP. III. 1 Chiff. in contrariis in se fascium.—2 Dalec. laxior.—3 Chiff.

NOTE

bazin vocamus telas bombacinas, aut lintea ex bombace confecta. Jacobus de Vitriaco, i. 85. 'Sunt ibi' in oriente 'præterea arbusta quedam quæ seminantur, ex quibus colligunt bombacem, quæ Francigenæ Cotonem seu Coton appellant: et est quasi medium inter lanam et linum: ex quo subtilia vestimenta contexuntur.' Nascitur hic frutex jam in Gallia, ex India delatus: Cotonem pariter vocant, *le Coton*. In horto Regio pomum vidimus, quod cum patens dehisceret, inculcatum flocci glomum exhiberet.

* Vestes inde] Ex gossipio, qui regionis illius peculiaris frutex, lini vires habet. Unde Grætius in Cyneget. vs. 42. linum appellat: 'Vix operata suo sacra ad Bubastia lino

Velatur sonipes æstivi turba Canopi.'

† Orchomenium] De arundine Orchomenia diximus xvi. 66.

‡ Panicula ejus] Lanosam comam in milio, panico, arundine, et qualem in arvis complures herbæ, et in palustribus junci gerunt, Latini paniculam, Græci ἀνθήλην dixere. De ea voce diximus xvi. 64.

§ Asia e genista] Vide quæ dictari sumus xxiv. 40.

¶ Ut diximus] Lib. xii. c. 21.

* Apud nos] In orbe Romano, qui Arabum Indorumque terris opponitur.

§ Fasciculos manuales] Qui manum impleant. Δεμάτιον χειρόπληθες, fasciculum mannalem appellat Hippocrates, in Veterin. p. 879.

* Et in quodam . . . cibo] Galenus de

tia.^d Deinde post messem triticeam virgæ ipsæ merguntur in aquam Solibus tepesfactam, pondere aliquo depressæ: nulli enim levitas major. Maceratas indicio est membrana laxatior.^a Iterumque inversæ, ut prius, Sole siccantur: mox arefactæ in saxo tunduntur stupario malleo.^e Quod proximum cortici fuit, stupa appellatur, deterioris lini, lucernarum fere luminibus aptior. Et ipsa tamen pectitur^f ferreis hamis,^g donec omnis membrana decorticetur. Medullæ^h numerosior distinctio,ⁱ candore, molitia. Linumque nere et viris decorum est. Cortices quoque decussi clibanis et furnis præbent usum. Ars depectendi^j digerendique: justum e quinquagenis fascium libris quinasdenas carminari. Iterum deinde^k in filo politur, ~~illud~~ crebro in silice^l ex aqua: textumque rursus tunditur clavis,¹ semper injuria melius.^j

IV. Inventum jam est etiam, quod ignibus^k non absu-

ænis hamis.—4 Cod. Dalec. *destinatio.*—5 *Ars est depectendi* margo edd. Dalec. et Gronov.—6 Chiff. *carminari iterum. Deinde.* Max, Pintian. *crebro silici.*

NOTÆ

Allment. Facult. i. 32. p. 331. tom. vi. lini tosto semine, opsonii vice, quosdam vesci tradit ex sale et garo: itidem melle conspersum edi: panibus denique a nonnullis inseri: *ἐπιπάρουσι δὲ ἐνίοι καὶ τοῖς ἁπλοῖς αὐτό.*

^d *Sacrorum . . . gratia*] Forte ad suffimenta, ut quidam volunt: vel potius ad epulas sacras, quas feriatis diebus privatus quisque domi institueret.

^e *Stupario malleo*] Quo lina stupæque tunduntur.

^f *Et ipsa . . . pectitur*] Linum ita pectere Galli dicunt, *sérancer du lin, du chanvre*: ferreum hamum, *un sérax.*

^g *Medullæ*] Delicatiores substantiæ, quæ ad nendum reservatur.

^h *In silice*] In alveo siliceo, sive lapideo.

ⁱ *Tunditur clavis*] Fustibus, qui clavas capite referant.

^j *Injuria melius*] Sic de salice pronuntiavit xvi. 69. 'Mirumque, contuso ligno alicui majores ad vincula esse vires.'

^k *Inventum . . . quod ignibus*] De lino asbestino non vetustatis modo plena monumenta sunt, sed et idonea eruditorum hujus ævi testimonia. 'Habeo et ego in Museo,' inquit Kircherus noster, tom. ii. Mundi subterr. i. viii. p. 67. 'integrum scriinium asbestinis frustis plenum. Chartam ex hisce confectam habeo, quæ literis scribendis servit, quas ubi in ignem injeceris, consumtis mox literis, charta veluti igne lota, integra et candidior exit, novisque literis inscribendis servit . . . Donavit et mihi

meretur. Vivum id vocant, ardentesque in focis conviviorum ex eo vidimus mappas, sordibus exustis splendescen-tes igni magis, quam possent aquis. Regum inde funebres tunicæ, corporis favillam ab reliquo separant cinere. Nas-citur in desertis adustisque Sole Indiæ, ubi non cadunt¹ imbres, inter diras serpentes: assuescitque vivere ardendo, rarum inventu, difficile textu propter brevitatem. Rufus de cetero colos, splendescit igni. Cum inventum est, æquat pretia excellentium margaritarum. Vocatur autem a Græcis asbestinum^m ex argumento naturæ. Anaxilaus auctor est linteo eo circumdatam arborem, surdis ictibus, et qui non exaudiantur, cædi. Ergo huic lino principatus in toto orbe.

Proximus byssino,ⁿ mulierum maxime deliciis circa Elim^o in Achaia genito: quaternis denariis^p scripula ejus^q permutata quondam,^r ut auri, reperio. Linteorum lanugo, e velis^r navium maritimarum maxime, in magno usu medi-cinæ est: et cinis spodii vim habet. Est et inter papavera^s

CAP. IV. 1 Chiff. e villis.

NOTÆ

Eminentiss. Cardinalis de Lugo re-dimiculum asbestino lino contortum, quod igni injectum, si sordibus pol-lutum fuerit, inde nitidissimum exit. Memini quoque me ellychnium hu-jusmodi asbestinum lucernæ inditum ad biennium conservasse, sine ulla sui consumptione, haud dubie perpe-tuo duraturum, nisi nescio quo casu id subductum esset,^r &c. Vide et Al-drovand. de Metall. iv. 26. p. 664.

¹ Ubi non cadunt] Vide quæ dixi-mus xvii. 30. Columella l. 6. 'Æstas in transmarinis regionibus pluvia ca-ret.'

^m Asbestinum] Ἀσβεστος, quæ vox Græca inextinctum sonat.

ⁿ Byssino] Byssus genus fuit lini tenuissimi, ex quo textæ vestes purpureum colorem non raro imbibe-

rent: unde in Sacris Paginis toties byssus, et purpura, vel purpura et byssus pro purpurea bysso, per figu-ram ἐν διὰ δυοῖν. Inde factum ut bys-sus ab Hesychio et Snida pro purpura accipiatur. Rectius vero Pollux loc. cit. Καὶ μὴν καὶ τὰ βύσσινα καὶ ἡ βύσ-σος λίνου τι εἶδος παρ' Ἰνδοῖς. Philostrato de Vita Apoll. ii. 9. p. 79. ex ar-bore βύσσος legitur, quæ arbor alti-tudine populi, folio salicis est.

^o Circa Elim] Pausanias in Eliac. prior. negat uspiam tota Græcia bys-sum nasci, nisi in Eleo agro, de quo egimus iv. 6.

^p Quaternis denariis] Monetæ nos-træ asses sunt triceni bini.

^q Scripula ejus] Libra scripula con-tinet 288.

^r Permutata quondam] Priorum sci-

genus quoddam, quo candorem lintea præcipuum trahunt.

v. Tentatum est tingui linum quoque, et vestium insaniam accipere, in Alexandri Magni primum classibus, Indo amne navigantis, cum duces ejus ac præfecti in certamine¹ quodam variassent insignia navium: stupueruntque littora, flatu versicoloria implente.² Velo purpureo³ ad Actium cum M. Antonio Cleopatra venit, eodemque effugit. Hoc fuit imperatoriæ navis insigne.

vi. Postea in theatris^a tantum umbram fecere: quod primus omnium^b invenit Q. Catulus, cum Capitolium dedicaret. Carbasina deinde vela primus in th atro^c duxisse traditur Lentulus Spinter^c Apollinaribus ludis. Mox Cæsar dictator totum forum Romanum intexit, viamque sacram^d

.....

¹ CAP. v. 1 Cod. Dalec. ac præfecti certamine, ommissa præpositione.—

² Chiff. versicolorias pellepte.

CAP. vi. 1 Vet. Dalec. theatrum; Dalecampius vero legit, amphitheatrum.

NOTÆ

licet Cæsarum ævo, quo denarius aureus argenteis denariis quinque et viginti æstimabatur, ut dicemus xxiii. 13. Sic Aureliani ævo libra auri libra serici fuit, et auro fila pensabantur, inquit Vopiscus in Aureliano, p. 224.

^a Est et inter papavera] De hac re dicemus xx. 79.

^b Velo purpureo] Huc refer et Agrippæ vexillum cæruleum, de quo Dio l. li. p. 458.

^c Postea in theatris] Hunc morem inducendi vela theatris describit eleganter Lucretius iv. 73. 'Et vulgo faciunt id lintea, rufaque vela, Et ferrugina, cum magnis intentata theatris Per malos vulgata trabesque tremantia pendent. Namque ibi consessum caveat subter, et omnem Scenalem speciem patrum, matrumque,

Deorumque, Inficiunt, cognuntque suo fluitare colore,' &c.

^b Quod primus omnium] Valerius Max. ii. 4. 6. 'Q. Catulus Campanam imitatus luxuriam, primus spectantium consessum velorum umbraculis textit.' Ab eo Capitolium Sylla mortuo dedicatum diximus vii. 44.

^c Lentulus Spinter] Plus hoc etiam præstitit: nam, teste eodem Valerio Max. loc. cit. 'argentatis choragiis,' hoc est, scenarum instrumentis, 'P. Lentulus Spinter adornavit' scenam, cum 'translatitium antea' foret 'Pœniciis indui tunicis.'

^d Viamque sacram] Fuit ea in quarta Urbis regione, teste P. Victore, in descript. Urbis Romæ. Sericis cortinis inumbratam fuisse auctor est Dio lib. xliii. p. 226. παραπερδωματο σηρικὰ ὑπεπεράσσε.

ab domo sua et clivum usque in Capitolium,² quod munere ipso gladiatorio^a mirabilius³ visum tradunt. Deinde et sine ludis Marcellus Octavia sorore Augusti genitus, in ædilitate sua, avunculo XI. consule, a. d. Kalendas Augusti,⁴ velis forum innumbravit, ut salubrius litigantes consisterent: quantum mutatis moribus Catonis censorii, qui sternendum quoque forum muricibus⁵ censuerat. Vela nuper⁶ colore coeli, stellata, per rudentes iere etiam in amphitheatro^b principis Neronis. Rubent in cavis ædium,⁵

—2 ‘Ita bene codd. Reg. et Cl. Rezzonicus ex Mss. Mediolan. Perperam in recentioribus editionibus, *ad clivum usque Capitolinum*. Cæsar non modo totum forum Romanum, sed viam Sacram, et clivum Capitolinum usque in ædem Jovis Capitolini intexit.’ Brotier. et *clivum usque in Capitolium* etiam Chiff. ita quoque legit ex codd. Nic. Heinsius in Advers. i. 9. p. 87. *ad clivum usque Capitolinum* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 Alii ap. Dalec. *miserabilius*.—4 ‘Ita ex codd. Harduinus et recentt. *consule ad Idus Augusti* cod. Dalec. *consule Calend. Augusti* Gronov. et vulgg.—5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *nuper et colore* (sic et Chiff.) *caeli distenta per rud. terra, &c. rubent, &c.* cod. Dalec. *nuper colore caeli, stellata per rudentes, terra etiam in amphitheatris principis Neronis rubente: in cavis ædium* edd. vett. et Gronov. ‘*Vela nuper colore caeli distenta per rudentes*] Sic optimæ membranæ Chiff. non *stellata*; quomodo apud Nasonem Art. Am. II. 209. restituimus ex scriptis, ‘*distenta suis umbracula virgis*.’ Nic. Hein-

NOTÆ

^a *Munere ipso gladii*] Quod munus a Suetonio describitur in Julio, c. 89. —‘Quod vero Plinius addit, Kalendis Augusti forum fuisse a Marcello velis innumbratum, Augusto XI. consule; significare videtur, id ob recentem appellationem mensis Augusti, qui prius Sextilis dicebatur, factum fuisse, A. U. scilicet MCCXXV. vel sequente.’ Ed. sec.

⁵ *Muricibus*] Acutis lapidibus, ne fora litigiosa tam crebro litigantes adirent. Muricem veteres dicebant saxi acumen. Virgil. Æneid. v. ‘Concussæ cautes, et acuto murice remi Obnixi crepuere, illisæque prora pependit.’ Ubi id Servius annotat: et ejusdem loci auctoritate Nonius Marcellus: ‘Murices,’ inquit, ‘vetustas etiam saxorum asperitates dici voluit.’

⁶ *Vela nuper*] Vela nuper, inquit, coloris cœrulei visa, ac distincta stellis, per rudentes extenta cucurrere, in amphitheatro Neronis. Sunt et rubra in cavis ædium, quæ muscum virentem a Solis ardore defendant.

^b *In amphitheatro*] Hoc amphitheatrum esse censuerim, quod Tranquillus in Nerone, c. 12. ligneum fuisse dicit, in regione Martii Campi intra anni spatium fabricatum. De quo et Tacit. Annal. XIII. p. 208. ‘Nerone secundum, L. Pisone Coss. pauca memoria digna evenere: nisi cui libeat, laudandis fundamentis et trabibus, quis molem amphitheatri apud Campum Martis Cæsar exstruxerat, volumina implere.’ De velis ibi extensis Dio l. LXIII. p. 718. dum res gestas iis diebus enumerat, quibus a

et muscum a Sole defendunt. Cetero¹ mansit candori⁶ pertinax gratia. Honor etiam et Trojano bello. Cur enim non et præliis intersit, ut naufragiis? Thoracibus lineis paucos tamen Pugnassee, testis est Homerus⁷ Hinc faisse et navium armamenta apud eundem interpretantur eruditiores: quoniam cum sparta⁸ dixit, significaverit sata.

VII. (II.) Sparti quidem¹ usus multa post sæcula coëptus est: nec ante Poenorum arma,² quæ primum Hispaniæ intulerunt. Herba et hæc³ sponte nascens, et quæ non queat seri,⁴ juncusque⁵ proprie aridi soli,⁶ uni terræ dato

sus. Vid. Advers. i. 6. p. 66.—6 Ceterum mansit candori cod. Dalec. Cetero mansit candore Chiffi.

CAP. VII. 1 Herba est hæc Dalec.—2 Idem, dato hoc vitio.—3 Chiffi. reli-

NOTÆ

Nerone Armeniæ regnum Tiridati concessum est: Τάγε μὴν παραπετάσματα τὰ διὰ τοῦ ἀέρος διαταθέντα, ὅπως τὸν ἥλιον ἀπερύκοι, ἀλουργὰ ἦν· καὶ ἐν μέσῳ αὐτῶν ἄρμα ἐλαύνων ὁ Νέρων ἐνέστυκτο· περίξ δὲ ἀστέρες χρυσοῖ ἐπέλαμπον. Vela per aërem extensa, Solis arcedi causa, purpurea erant: quorum in medio Nero acutus cursum agitabat: circa hunc undique sidera lucebant aurea, &c.

¹ Cetero] Diuturnior fuit gratia candoris in lino: sive candor in lino ceteris coloribus potior visus est.

⁷ Homerus] Iliad. B. ubi λινοθήρηνας ejusmodi bellatores vocat. Et linteam lorica induisse Galbam Tranquillus scribit, c. 19. quanquam non dissimulantem parum adversus mucrones profuturam.

⁸ Quoniam cum sparta] Hic versus ille Homericus est, quem respicit, ex Iliad. B. 185. Καὶ δὴ δοῦρα σέσηπε νεῶν, καὶ σπάρτα λέλυνται. Error hic fuit eruditorum illorum, quos Plinius nunc appellat, qui τὰ σπάρτα in eo versam sata interpretati sunt, aut funes rudentesque nauticos ex rebus

sativis factos, uti ex lino, stupa, cannabe: quia σπείρειν serere significat. Σπάρτα νεῶν Homerus vocat, funiculos e lino vel cannabe, quibus suebantur naves, non quia e sativis rebus nectebantur: sed quia ad nectendum idonei. Nam σπείρειν Græcis, ut serere Latinis, non solum terræ semen committere, sed et nectere significat, et conjungere invicem. Τὸ σπάρτον est sativum, quod seri potest: at σπάρτον est funis qui seritur, id est, nectitur.

¹ Sparti quidem] Hoc spartum Latinorum est, diversum a sparto Græcorum, de quo dicemus alias. Describitur, pingiturque a Clusio Rarior. Plant. vi. 40. p. 220. Hispania, apud quos id provenit, etiamnum Sparto vocatur.

² Poenorum arma] Bello Punico secundo, quo totam intra flumen Iberum Hispaniam sibi subjecit Hannibal.

⁴ Et quæ non queat seri] Contra seri Varro jubet de Re Rust. i. 28. 'Sic ubi cannabim,' inquit, 'seras, linum, juncum, spartum, unde lineas,

vitio.² Namque id malum telluris est: nec aliud ibi seri aut nasci potest. In Africa exiguum et inutile gignitur. Carthaginiensis³ Hispaniæ citerioris portio, nec hæc tota, sed quatenus parit, montes quoque sparto operit. Hinc strata⁴ rusticis eorum, hinc ignes facesque, hinc calceamina, et pastorum vestis, animalibus noxium, præterquam cacuminum teneritate. Ad reliquos usus laboriose evellitur,⁵ ocreatis cruribus, manu, textisque manicis,⁶ convolutum osseis iligneisve conamentis.⁵ Nunc jam in hyemem juxta.⁶ Facillime tamen ab Idibus Maiis in Junias: hoc maturitatis tempus.

tur.—4 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Biont. et Franz. *manibusque textis manicis* Gronov. et al. vett. Mox, Chiff. *iligneisque*.—5 *Conamentis*] Ita libri omnes. Conamenta sunt, quibus conatus juvantur. Nempe iligneis manubriis utebantur, ut spartum facilius evelleretur. Brotier.—6 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *jam hieme vix* Vet. Dalec. *jam in hiemem vix* edd. vett. et Gronov.

NOTÆ

funes facias,' &c. Sed ægre admodum scimus ex semine pullulare.

^o *Juncusque*] Ob folia juncea, et aspera.

^p *Aridi soli*] Siticnlosi, aquarum penuria laborantis. Strabo lib. iii. pag. 60. de campo spartario: Τοῦτο δ' ἐστὶ μέγα καὶ ἄνυδρον, τὴν σχοινοπλοκικὴν φύον σπάρτον, ἐξαγωγὴν ἔχουσαν εἰς πάντα τόπον, καὶ μάλιστα εἰς τὴν Ἰταλίαν.

¹ *Carthaginiensis*] Gignit nunc quoque hæc regio ab limitibus Grana-tensis regni, seu Bæticæ fine, usque ad eam urbem quæ nunc Murcia dicitur. Fuit eo tractu campus Spartarius, Carthagoque nova, Cartage-na, et ipsa inde a Plinio xxxi. 43. et ab Isidoro xv. 1. Spartaria appellata: Καρχήδων Σπαρταγενής Appiano, in Iber. pag. 261. Crescit et in Valentino Hispaniæ regno spartum.

^r *Hinc strata*] Eodem est hodie apud Hispanos usu: nam ex crudo

exsiccatoque sparto tapetes, sive aulaea, storeas, corbes, rudentesque conficiunt. Corbes ii certe, in quibus ficus et uvæ passæ advehuntur, e sparto contexti sunt. Ex eo denique in lini morem aqua macerato, deinde siccato, tusoque, calceamenti genus paratur, quod ipsi *Alpergates* vocant. Hæc omnia ex Clusio, qui vidit, loc. cit.

^s *Iligneisve conamentis*] Conamenta ossea ligneave interpretor, ossa, ligneosque fustes teretes, quibus spartum convolvitur, ut vellentium conatus juvetur, et minuatur labor. Ita sane libri omnes, etiam Mss. Nugantur, qui *nucamentis*, vel *cum amentis* malunt.

^t *Nunc jam in hyemem juxta*] Subintellige, vellitur pariter hyeme, ut æstate: sed multo facilius ab Idibus Maiis, &c. Ita porro Mss. omnes: non, ut editi, in *hyemem* vix.

VIII. Vulsum fascibus in acervo animatum¹ a biduo, tertio resolutum, spargitur in Sole siccaturque, et rursus in fascibus redit sub tecta. Postea maceratur aqua marina optime, sed et dulci, si marina desit: siccatumque Sole iterum rigatur. Si repente urgeat desiderium,^a perfusum calida in solio^b ac siccatum stans, compendium operæ fatetur. Hoc autem tunditur, ut fiat utile,^c præcipue in aquis² marique invictum. In sicco præferunt e cannabi funes. At spartum alitur etiam demersum, veluti natalium sitim^d pensans. Est quidem ejus natura interpolis:^e rursusque quam libeat³ vetustum novo miscetur. Verumtamen complectatur animo,⁴ qui volet miraculum æstimare, quanto sit in usu, omnibus terris, navium armamentis, machinis ædificationum, aliisque desideriis vitæ. Ad hos omnes usus quæ sufficiant, minus triginta millia passuum in latitudinem a littore Carthaginis novæ, minusque c.⁵ in

^a Si statim uti sparto desideras.

.....

CAP. VIII. 1 Vet. Dalec. *acervo adunatum*.—2 Cod. Dalec. *præcipue aquis*.—3 Dalec. *quantilibet*.—4 Ita codd. Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *complectetur animo* edd. vett. Gronov. et Franz.—5 'Cen-

NOTÆ

^a *Vulsum fascibus in acervo animatum*] Ita libri omnes: hoc est, nondum exanime, sed viride adhuc et integrum: cum eo spiritu quem exhalat, cum recens est: atque, uti de palmæ fructu Plinius ait, XIII. 9. 'cum sui ardoris anima.' Resolvi deinde porro necesse est, vertique ad Solem, uti de fœno dictum est, XVIII. 67. alioqui, ut fœnum, sic et spartum incensa illa anima nebulam exhalaret, accendereturque, et conflagraret. Dalecampius, et post eum Salmasius, legunt *manuatum*, interpretanturque, ut Plinius ipse loquitur initio c. 3. 'in fasciculos manuales colligatum: quod vereor ut cuiquam probent.

^b *In solio*] Solium pro vase iligneo aut abiegno ponitur. Sic vasa ea, in quibus cum lixivio calido et cinere pannos emaculamus, solia dicimus.

^c *Ut fiat utile*] Funibus texendis, ceterisque usibus.

^d *Natalium sitim*] Quoniam in arido solo, ut dictum est, nascitur.

^e *Est . . . natura interpolis*] Ea sparti natura, ut interpolandis, resarciendis, renovandis operibus, quæ ex eo fiunt, aptissime adhibeatur, et vetustum secure misceatur novo. Interpolis mulier a Plauto appellatur ea, quæ se pigmentis interpolat, atque reconcinnat, ut ex vetusta anu nova quasi puella fiat, in Mostell. i. 3. 117.

longitudinem¹ esse reperientur. Longius vehi² impendia prohibent.

IX. Junco Græcos ad funes usos nomini credamus,³ quo herbam eam appellant: postea palmarum foliis, philaraque,⁴ manifestum est: et inde¹ translatus a Poenis sparti usum, perquam simile veri est.²

X. Theophrastus⁵ auctor est, esse bulbi genus circa ripas amnium nascens, cujus inter summum corticem, eamque partem qua vescuntur, esse laneam naturam, ex qua impilia⁶ vestesque⁷ quædam conficiant.² Sed neque regionem, in qua fiat,³ neque quicquam diligentius, præter-

~~~~~

tenarii numeri nota deest in Plinii libris. Repetita est ab Apuleio, in Herbario. Forte major esse debet. Nos enim nuper docuit Cl. Bowles, *Introduction à l'Histoire Naturelle d'Espagne*, pag. 239. spartum crescere in maxima Hispaniæ parte.' Brotier.

CAP. IX. 1 Cod. Dalec. *manifestum est: inde*, omissa conjunctione.—2 Idem codex, *perquam simile est veri*.

CAP. X. 1 Ita codd. Harduini, Chiffi. Dalec. et Turneb. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Ita quoque restituit Pelisserius. Edd. vett. et Gronov. *ex qua mapalia vestesque*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *conficiantur* Gronov. et vulgg.—3 Gronov. et al. ante

NOTÆ

¹ *Minusque C. in longitudinem*] Sic Apuleius in Herbario suo: quod etiam Salmasius vidit, in Solin. p. 261.

² *Ad quos omnes usus minus xxx. m. passuum in latitudinem e littore Carthaginiæ Novæ . . . Centum in longitudinem nascitur.*

³ *Longius vehi*] Ex interiore Hispaniæ tractu advehi, impendia terrestri itineris vetant. Falluntur, qui *longius seri* hic legunt: herbam enim esse Plinius ante monuit, quæ non queat seri.

⁴ *Nomini credamus*] Habent enim Græci commune nomen, quo junctum funemque nominant, perinde ac si ex junco funes olim contextos significarent: *σχοῖνος*. Vide Rob. Constant. in Lexico.

⁵ *Philaraque*] Hoc est, ex tenuissi-

mis arboris tilia membranæ, seu tunicis: hæc enim *φιλάρια* Græcis dicuntur.

⁶ *Theophrastus*] Hist. vii. 13. et ex eo Athenæus lib. ii. p. 64.

⁷ *Ex qua impilia*] Ita Mss. Reg. Colb. Chiffi. Th. non, ut editi perperam, *mapalia*. Sunt autem *impilia* socculi. Theophrasto *ποδεῖα*. *Ἰμπίλια δὲ ἐξ αὐτοῦ*, inquit, *καὶ ποδεῖα, καὶ ἄλλα ἱμάτια*. *Ποδεῖα* sunt pedum tegumenta ex coacta lana. *Impilia* igitur coactilia erunt, pedibus involvendis calceandisque utilia. *Des chausses de fentre*. Pollux ii. 4. pag. 116. *Ποδεῖα δὲ τοὺς περὶ τοῖς ποσὶ πέλους*. Hesychius: *Νάκτα, τοὺς πέλους, καὶ τὰ ἱμπίλια*. Usus hac voce *impilia* Ulpianus. Vide Turnebum *Advers.* xi. 14. p. 334.

quam *eriphoron*¹ id appellari, in exemplaribus, quæ quidem⁴ invenerim, tradit: neque omnino ullam mentionem⁵ habet, cuncta cura magna persecutus CCCXC.⁵ annis ante nos, ut jam et alio loco diximus;⁶ quo apparet, post id temporis spatium in usum venisse spartum.

XI. Et quoniam a miraculis rerum coepimus, sequemur eorum ordinem, in quibus vel maximum est, aliquid nasci aut vivere sine ulla radice. Tuberæ^o hæc vocantur, undique terra circumdata, nullisque fibris nixa, aut saltem capillamentis, nec utique extuberante loco in quo gignantur, aut rimas agente: neque ipsa terræ cohærent. Cortice etiam includuntur, ut plane nec terram esse possimus dicere, nec aliud quam terræ callum.¹ Siccis hæc fere et sabulosis locis, fructectosisque, nascuntur. Excedunt sæpe magnitudinem mali cotonei, etiam librali pondere. Duo eorum genera, arenosa dentibus inimica, et altera² sincera. Distinguuntur et colore, rufo, nigroque, et intus candido:³ laudatissima Africæ. Crescant, anne vitium id terræ (neque enim aliud intelligi potest) ea protinus globetur magnitudine, qua futurum est; et vivantne, an non, haud facile arbitror intelligi posse. Putrescendi enim ratio communis est iis cum ligno. Lartio Licinio^p prætorio viro jura reddenti

~~~~~

Harduin. in qua id fiat.—4 Chiffi. quæ equidem.—5 Gronov. et al. ante Harduin. habet sparti cuncta . . . CCCXC.—6 Cod. Dalec. ut in alio jam loco diximus.

CAP. XI. 1 Cod. Dalec. nec aliud terræ quam callum.—2 Vet. Dalec. sunt et altera.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. nigroque intus et candido.—4 Hispan-

NOTÆ

¹ *Eriphoron*] *Ἐριφóρον*, ob tomenti copiam, quam gerit, quæ lanæ modo in stamina deduci potest. Bulbi eriophori geminam iconem exhibet Dodonæus, p. 681. Ex his alterum in Regio horto vidimus, qualem et Clusius pinxit. Peruanum præterea alterum, et tertium Orientalem appellatum.

² *Neque . . . mentionem*] Ejus nimirum quod nunc describitur.

³ CCCXC. annis] Vide Notas et Emend. num. 3.

^o *Tuberæ*] Vulgo, *des Trufles*.

^p *Lartio Licinio*] Vetus inscriptio, sed suspecta illa quidem nobis, apud Gruterum, p. 180. LARTIUS. LICINIUS CUM. GUBERNASSET. HISPAN. HUNC AQUAEDUCTUM. JUSSIT. AEDIFICARE. Apud Plinium Juniores Epist. II. 14. Largius Licinius, pro Lartio, mendose appellatur.

in Hispania⁴ Carthagine, paucis his annis scimus accidis-
disse, mordenti tuber, ut deprehensus intus denarius⁵ pri-
mos dentes inflecteret: quo manifestum erit, terræ naturam⁶
in se globari. Quod certum est, ex iis erunt⁷ quæ nascan-
tur, et seri non possint.⁶

XII. (III.) Simile est et quod in Cyrenaica provincia
vocant misy,¹ præcipuum suavitate odoris ac saporis, sed
carnosius: et quod in Thracia⁴ iton, et quod in Græcia
geranion.²

XIII. De tuberibus^u hæc traduntur peculiariter: Cum
fuerint imbres autumnales, ac tonitrua^v crebra, tunc nasci,
et maxime e tonitribus:⁷ nec ultra annum durare: tenerri-
ma autem verno esse. Quibusdam locis^w accepta riguis

niæ Vet. Dalec.—5 Cod. Dalec. *deprehensus intus denariis*.—6 Ita codd. Har-
duini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Quod certum est
ex iis quæ nascuntur, et s. n. possunt* cod. Dalec. *quod certum est ex iis quæ
nascuntur et s. n. possint* edd. vett. et Gronov.

CAP. XII. 1 Turneb. *vocant mison*. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov.
suavitate saporis, carnisque odore, et quod, &c. ex Athenæo. Cod. Dalec. *suavi-
tate, odore, sapore, sed, &c.*—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.
Vid. Not. et Emend. n. 4. Turneb. legit, *et quod in Thracia iton*; Gronov.
et aliæ edd. ante Harduin. *et quod in Thracia ceranium*; Chiff. *et quod in
Thracia ceraranion*.

CAP. XIII. 1 Dalec. *a tonitribus*.—2 Alii ap. Dalec. *acceptantur riguis et*

NOTÆ

⁴ *Terræ naturam*] Substantiam te-
nuiores, ex qua tuber gignitur, sic in
se convolvi, ut incidentia quoque in-
cludat.—⁴ De hoc argumento vide dis-
sertationem D. Geoffroy junioris, in
Historia Academiæ Regiæ Scientia-
rum an. 1711. p. 23. *Ed. sec.*

⁷ *Ex iis erunt*] Ex eorum genere
tubera erunt, quæ seri non possint.

² *Simile est ... misy*] Tuberis ge-
nus, et iton, et heranion.

⁴ *Et quod in Thracia*] Vide Notas
et Emend. num. 4.

^u *De tuberibus*] Hæc totidem ver-
bis Athenæus lib. II. p. 62. ex Theo-
phrasto.

^v *Ac tonitrua*] Sic etiam sensit Ju-
venalis Sat. v. 116. 'Post hunc tra-

dentur tubera, si ver Tunc erit, et
facient optata tonitrua cœnas Ma-
jores.' Vide et Plutarch. Sympos.
Quæst. IV. 2. p. 664.

^w *Quibusdam locis*] Quibusdam in
locis tuberum origo debetur aquis, et
exundationibus fluminum, semina se-
cum devehentium. Theophrastus a-
pud Athen. loc. cit. Οὐ μὴν ἀλλ'
ἐνίοι γε ὡς σπερματικῆς οὐσῆς τῆς ἀρχῆς
ὑπολαμβάνουσιν, ἐν γοῦν τῷ αἰγιάλῳ τῶν
Μιτυληναίων οὐ φασὶ πρότερον εἶναι πρὶν
ἢ γενομένης ἐπομβρίας τὸ σπέρμα κατε-
νεχθῆ ἀπὸ Τιαρῶν, τοῦτο δ' ἐστὶ χωρίον
ἐν ᾧ πολλὰ γίνεται . . . Φύεται δὲ καὶ περὶ
Λάμψακον, καὶ ἐν Ἀλωπεκοννήσῳ, καὶ
τῇ Ἠλείῳ. Quæ totidem verbis sum-
ma fide Plinius reddidit. Tiaræ por-

feruntur: ² sicut Mitylenis negant nasci, ³ nisi exundatione fluminum invecto semine ab Tiaris. Est autem is locus; in quo plurima nascuntur. Asiæ nobilissima circa Lamp-
psacum, et Alopeconnesum: ⁴ Græciæ vero, circa Elin.

XIV. Sunt et in fungorum genere a Græcis dicti pezicæ, ¹ ^x qui sine radice aut pediculo nascuntur.

XV. Ab his proximum dicetur auctoritate clarissimum laserpitium, quod Græci silphion ^a vocant, in Cyrenaica ^b provincia repertum: cujus succum vocant laser: ^c magnificum in usu medicamentisque, et ad pondus argenti denarii ¹ pensum. Multis jam annis ^d in ea terra non invenitur, quoniam publicani, ^e qui pascua conducunt, majus ita

servantur.—³ Margo edd. Dalec. et Gronov. nasci in littore, ex Athen.—⁴ Ibid. ex eodem Athen. in *Acarnde*.

CAP. XIV. 1 Turneb. Advers. XI. 20. dicti pezicæ. Mox, cod. Dalec. et pediculo.

CAP. XV. 1 Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. argentei denarii.—

NOTÆ

ro collis nomen fuit, imminentis littori Mitylenæorum. In nummis antiquis ΜΥΤΙΛΗΝΑΙΩΝ scribitur.

^x *Pezicæ*] Πέζικας appellat Theophr. apud Athen. lib. II. p. 61. quasi fungos sessiles dixeris: sunt ii globosæ formæ et instar rotundi orbis terræ adhærent, nullo pede aut cauliculo fulti: qui dum resiccati rumpuntur, tenuissimum pulverem instar fumi evomunt: vulgo Lupi crepitus vocant: nec sunt ii fungi edules.

^a *Græci silphion*] Columella VI. 17. 'Et radix quam Græci σίλφιον vocant, vulgus autem nostra consuetudine laserpitium appellat.' Aliquando et ea canlis ejus plantæ appellatio fuit. Diosc. III. 94. ἐνιοι δὲ τὸν μὲν κανλὸν σίλφιον ἐκάλεσαν. Pro tota planta Galenus lib. IV. de Morbis Acutis, Comment. 95. Τὴν ῥίζαν τοῦ σιλφίου καλεῖν ἔθος τοῖς ἀνθρώποις δμῶνόμεως δλη τῇ βοτάνῃ.

^b *In Cyrenaica*] Inde Cyrenas 'laserpiciferas' vocat Catullus, prave,

pro 'laserpitiseris.'

^c *Succum vocant laser*] Philoxenus in Glossis, λασάριον.

^d *Multis jam annis*] Sic XXII. 48. 'Extincto omni Cyrenaico silphio, ut diximus.' Scribonius Largus, qui Tiberii ætate vixit, c. 16. Ad anginam, Compos. 67. 'Medicamenta autem simplicia quidam hæc faciunt: Laser Cyrenaicum, si poterit inveniri: sin minus, Syriacum aqua dilutum,' &c.

^e *Quoniam publicani*] Mancupum avaritia non patitur laserpitium in caulem assurgere, quia illud depopulantur pecorum pabulo: adeo ut unus canlis qui pecoris aviditatem fefellerat, pro miraculo Neroni sit missus. Statim in herba tenerove canle depascuntur pecudes, neque sinunt in ferulam assurgere. Arcebant prius ipsi incolæ greges ab ea planta, ne florem depascerentur, radicemque suffoderent, teste Arriano de Exped. Alex. lib. III.

lucrum sentientes, depopulantur pecorum pabulo. Unus omnino caulis nostra repertus memoria, Neroni principi missus est. Si quando incidit pecus in spem nascentis, hoc deprehenditur signo: ove, cum comederit, dormiente protinus, capra sternutante.² Dique jam non aliud ad nos invehitur laser, quam quod in Perside,³ aut Media, et Armenia nascitur large, sed multo infra Cyrenaicum: id quoque³ adulteratum gummi, sacopenio,⁴ aut faba fracta. Quo minus omittendum videtur, C. Valerio,⁵ M. Herennio coss. Cyrenis advecta Romam publice laserpitii⁵ pondo xxx. Cæsarem vero dictatorem initio belli civilis, inter aurum argentumque protulisse ex ærario laserpitii pondo cxi.⁶ Id apud auctores⁷ Græciæ evidentissimos invenimus natum imbre piceo repente madefacta tellure, circa⁷ Hesperidum hortos⁸ Syrtimque majorem, septem annis ante oppidum Cyrenarum, quod conditum est Urbis nostræ

² 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque cod. Dalec. sternente Gronov. al. vett. Harduin. et recentt.—³ Cod. Dalec. idque.—⁴ 'Ita codd. Regg.' Brotier. gummi, sagapeno Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. gummi, aut sagapeno edd. vett. et Gronov. Sic etiam Franzius, cum hac nota: 'Hic aut exciderat e textu, quod tamen agnoscit Harduinus in notis, ergo restituimus.'—⁵ Dalec. laseris; et sic mox.—⁶ 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps. Eruditus Harduinus ex codd. Reg. 2. et Colb. pondo M. D. At potior est antiquissimi codicis Reg. 1. auctoritas.' Brotier. pondo CXI. edd. vett. et Gronov. Harduinum secuti sunt Miller. Bipont. et Franz. Mox, pro evidentissimos, Vet. Dalec. vetustissimos.—⁷ Chiff. erga.—⁸ Cod.

NOTÆ

¹ Quod in Perside] De lasere Medici, Eustathius in Dionys. v. 1017. p. 127. De Syria, Media, Armeniaque, Diosc. III. 94. Apicius 1. 30. 'Laser Parthicum' vocat.

² Sacopenio [aut sagapeno] Sic Diosc. III. 94. Δολοῦται δὲ τὰς ὁπὲς πρὸ τοῦ ξηρανθῆναι σαγαπηνῶν μεγθυμένου, ἢ ἀλεύρον ἐρεγμινῶν, κ. τ. λ.

³ C. Valerio] In annum Urbis DCLXI. incidit Consulatus C. Valerii Flacci, et M. Herennii. Vide Cassiod. Jul. Obseq. et Fragm. Capitol.

⁴ Pondo CXI. [M. D.] Hoc est, pondo mille quingenta. Ita Mss. Reg. 2. et Colb. non, ut editi, pondo CXI.

⁵ Id apud auctores] Nempe apud Theophr. Hist. vi. 3. unde hæc deinceps ad verbum expressa.

⁶ Hesperidum hortos] Vide v. 5. Theophr. loc. cit. ut quidem in libris editis valgo habetur, περὶ τὴν Σύρτι ἀπὸ τῶν Εὐεσπερίδων, circa Hesperiam seu Berenicen oppidum Syrti vicinum.

anno CXLIII.¹ Vim autem illam per quatuor millia stadi-
um^m Africae^s valuisse. In ea laserpitium gigni solitum,
rem feramⁿ ac contumacem, et si coleretur, in deserta fugi-
entem: radice multa crassaque, caule ferulaceo,⁹ aut simi-
li crassitudine.^o Hujus folia^p maspetum vocabant, apio
maxime similia. Semen erat foliaceum,^q folium ipsum
vero¹⁰ deciduum.^r Vesci pecora^t solita, primoque pur-
gari, mox pinguescere, carne mirabilem in modum jucunda.
Post folia amissa,^t caule ipso et homines¹¹ vescebantur
decocto, asso, elixoque:^u eorum quoque corpora XL. pri-

Dalec. *stadiorum in Africa*.—9 Th. ap. Dalec. *magnitudine ferulae par*. Mox, pro aut, quod servant codd. Harduin. Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *laud* legitur in edd. vett. et Gronov.—10 Ita codd. Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et vere* Gronov. et al. *vere nascitur* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—11 'Th. *emissa, caulis ipse* (sub. 'prodit') *quo et homines*.' Dalec. Mox,

NOTÆ

Anno CXLIII.] Olympiadis XLII. annus hic tertius fuit. Theophr. loc. cit. conditam Cyrenen ait, annis fere trecentis antequam Archon Athenia Simonides foret: fuit autem is Archon Olymp. cxvii. anno secundo, Urbis Romæ ccccxlii. Quare cum Theophrasto Plinius facit: cum a trecentorum annorum numero unicus desideretur. Solinus Urbis Cyrenæ ortum ascribit Olympiadi v. et xl. post Trojam captam anno dlxxxvi. Eusebius in Chron. vicesimo fere ante, Olymp. xxvii. anno iv. 'Battus,' inquit, 'Cyrenen condidit.'

^m Quatuor millia stad.] Theophr. *πλείη ἢ τετρακισχίλια στάδια*. Sunt ea passuum L. millia.

ⁿ Rem feram] Quæ cultum aspernetur omnem, et loca culta fugiat: vel, uti de cupressò dictum est, quæ sit natu morosa.

^o Aut simili crassitudine] Vide Notas et Emend. num. 5.

^p Hujus folia] Theophr. loc. cit. τὸ δὲ φύλλον δὲ καλοῦσι μάσπετον, ὅμοιον τῷ σελίνῳ, κ. τ. λ. Pollucis vi. 10. p. 287. eadem sententia est: 'Ἡ δὲ ῥίζα σίλφιον . . . τὸ δὲ φύλλον μάσπετον. Diosc. vero iii. 94. caulem maspetum vocat: Οὗ δὲ καυλὸς μάσπετον καλεῖται, ἐμφορῆς νάρθηκα. Idem nihilominus aliorum sententiam recitat: ἕνιοι δὲ τὸν καυλὸν σίλφιον ἐκάλεσαν, τὴν δὲ ῥίζαν μαγύδαριν, τὰ δὲ φύλλα μάσπετα.

^q Semen . . . foliaceum] Theophr. *Σπέρμα δ' ἔχει πλατὺ, φυλλῶδες, οἷον τὸ λεγόμενον φύλλον*. Et ipsum quoque semen a planitie foliaceæ, folium est appellatum, ut ex Galeno dicemus statim.

^r Folium . . . vero deciduum] Vide Notas et Emend. num. 6.

^s Vesci pecora] Theophr. loc. cit.

^t Post folia amissa] Decidere enim ea a Canis ortu, Austro flante, quidam tradidere.

^u Asso, elixoque] Theophr. *ἐφθόν, ὀπτόν*.

mis diebus purgante a vitiis omnibus. Succus duobus^v modis capiebatur: e radice, atque caule. Et hæc duo erant nomina: rhizias, atque caulias vilior illo¹² ac putrescens. Radici^x cortex niger. Ad mercis adulteria,^y succum¹³ ipsum in vasa conjectum, admixto furfure,¹⁴ subinde concutiendo ad maturitatem^a perducebant, ni ita fecissent, putrescentem. Argumentum erat maturitatis, color,¹⁵ siccitasque sudore finito.^b Alii tradunt laserpitii radicem fuisse majorem cubitali, tuberque in ea^c supra terram.¹⁶ Hoc inciso,^d profluere solitum succum, ceu lactis,¹⁷ superenato caule, quem magydarin vocarunt. Folia

Chiff. *asseque elixo*.—12 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *atque caulias, vilior ille* Gronov. et vulgg.—13 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *niger et ad mercis adulteria. Succum* Gronov. et vulgg.—14 Margo edd. Dalec. et Gronov. *admixta farina*, e Theophr.—15 Chiff. *colos*.—16 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *super terram* edd. vett. et Gronov.—17 Gronov. *seu lactis*. Mox, Vet. Dalec.

NOTÆ

^v *Succus duobus*] Theophr. loc. cit. et Diosc. totidem verbis. *Καυλίαν* vocabant succum qui e caule, *ρίζαν* qui ex radice exprimeretur.

^w *Vilior illo*] Vide Notas et Emend. num. 7.

^x *Radici*] Theophr. loc. cit.

^y *Ad mercis adulteria*] Ad mercem eam sive succum adulterandam. Legit Salmasius in Solin. p. 1024. *ad merces ad ultra*, et ad ultra esse ait, quod Græci *ἐς τὰ πέραν* dicant. At id quis unus, amabo, dixit idoneus satis Latinitatis auctor?

^a *Admixto furfure*] Theophr. *admixta farina*, *ἄλευρα μίξωσι*.

^a *Ad maturitatem*] Ad perfectionem integritatemque eam, quam hominum industria et opera obtineret, ut a putredine defenderetur.

^b *Sudore finito*] Omni humore succi excocto, siccato.

^c *Tuberque in ea*] In eaque radice extuberare capitulum quoddam, quod

sublime penitus extet, ut fere in summa tellure esse appareat: *Οἱ δὲ τοῦ σιλφίου τὴν ρίζαν φασὶ γενέσθαι πηχυαῖαν ἢ μικρῇ μείζονα. Ταύτην δὲ ἔχειν ἐπὶ τοῦ μέσου κεφάλιον ὃ καὶ μετεωρότατόν ἐστι, καὶ σχεδὸν ὑπὲρ γῆς*. Theophr. loc. cit.

^d *Hoc inciso*] Theophr. loc. cit. Sed quem ex Plinio, aliisque, sic legas: *Μετὰ ταῦτα δὲ τὸν καυλὸν καλεῖσθαι δὲ μαγύδαριν· ἐκ δὲ τούτου τὸ καλούμενον φύλλον*. Quanquam alii, ut diximus, radicem magydarin vocant, non caulem: semen ipsum, fructumque Galenus, tomo II. in explic. vocum Hippocr. p. 93. *Ὅπου καρπὸς, σιλφίου σπέρμα, ὅπερ φύλλον ἐνικῶς καὶ μαγύδαρις ὑπὸ τινων καλεῖται. Sacci fructus, σιλφίου semen dicitur, quod et folium simpliciter, et magydaris a quibusdam vocatur*. Et Julius Pollux vi. 10. pag. 287. *Σιλφίου τὸ σπέρμα καλεῖται μαγύδαρις, κ. τ. λ.*

aurei^a coloris pro semine fuisse, cadentia a Canis ortu, Austro flante. Ex his laserpitium nasci solitum, annuo spatio^f et radice et caule consummantibus sese.¹⁸ Hoc et circumfodi^g solitum prodidere. Nec purgari pecora, sed ægra sanari,^h aut protinus mori, quod in paucis accidere.¹⁹ Persico silphio prior opinio congruit.

XVI. Alterum genus¹ ejus est,¹ quod magydaris vocatur, tenerius et minus vehemens, sine succo: quod circa Syriam^j nascitur, non proveniens in Cyrenaica regione. Gignitur^k et in Parnasso monte copiosius,² quibusdam laserpitium vocantibus: per quæ omnia^l adulteratur rei saluberrimæ utilissimæque auctoritas. Probatio sinceri^m prima, in colore modice rufo, et cum frangitur,³ candido intus, mox translucente: gutta, aqua,⁴ salivaque liquescit. Usus in multisⁿ medicaminibus.

~~~~~

supernasci caulem.—18 Chiff. consummentibus sese.—19 Vet. Dalec. accidit.

CAP. XVI. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Alterum genus est Gronov. et vulgg.—2 Cod. Dalec. copiosum. Mox, Vet. Dalec. per quod omnino adulteratur.—3 Chiff. frangatur.—4 Vet. Dalec. aque.

NOTÆ

^a Folia aurei] Foliacea, ut diximus, semina ei sunt: hæc post Canis ortum Austro flante decussa novellas silphii seu laserpitii plantas gignunt. Semen silphii folium simpliciter appellatum esse, ex vetustis scriptoribus antea demonstratum est. Theophrasti hæc verba sunt loc. cit. τὸ καλούμενον φύλλον εἶναι σπέρμα, ὃ καὶ ὅταν νότος λαμπρὸς πνεύσῃ μετὰ Κύνᾳ, διαδρίπτεται· ἐξ ὧν φύεσθαι τὸ σίλφιον.

^f Annuo spatio] Eodem anno radix consummatur, perficiturque, et caulis: τῷ αὐτῷ δὲ ἔτει τὴν τε ῥίζαν γίνεσθαι, καὶ τὸν καυλόν.

^g Hoc et circumfodi] Theophr. Δεῖν ὀρύττειν ἐπέτειον, παστῖναι ἀννῖς σῖνγῃς ὀπότερε.

^h Sed ægra sanari] Aut sanari protinus, aut protinus mori: mori autem protinus, rarum.

Delph. et Var. Clas.

¹ Alterum genus] Ex Theophr. loc. cit. Adde Hesychium, p. 614. Μαγύδαρις, ὅπως σιλφίου· οἱ δὲ ἕτερον τοῦ σιλφίου εἶναι εἶδος μανώτερον.

^j Circa Syriam] Περί Συρίαν Theophrast. At Diosc. III. 94. ἐν Λιβύῃ.

^k Gignitur] Theophr. loc. cit.

^l Per quæ omnia] Per Syriacum, Parnassiumque silphium, verum ac sincerum adulteratur.

^m Probatio sinceri] Diosc. quoque, loc. cit. Διαφέρει δὲ αὐτοῦ ὁ ὑπέρυθρος, καὶ διαυγὴς, σμυρνίζων... μὴ δὲ ἀπηνὴς πρὸς τὴν γεῦσιν· εὐχερῶς τε διεμμένος ἐπὶ τὸ λευκὸν χρῶμα, κ. τ. λ. Præferatur modice ruber, atque translucens, myrrhæ æmulus... neque saporis immittis: qui denique et facile liquescit ac diluitur, et albescit.

ⁿ Usus in multis] Quæ referentur

Plinius.

9 D

XVII. Sunt etiamnum duo genera,¹ non nisi sordido nota vulgo, cum quæstu multum² polleant. Inprimis rubia³ tinguendis lanis et coriis necessaria. Laudatissima Italica,⁴ et maxime suburbana : et omnes pæne provinciæ scatent⁵ ea. Sponte provenit, scriiturque⁶ similitudine erviliæ.⁷ Verum spinosus⁸ ei caulis : geniculatus hic est,⁹ quinque circa articulos in orbe foliis. Semen ejus rubrum¹⁰ est.¹¹ Quos in medicina usus habeat, suo dicemus¹² loco.

XVIII. At quæ vocatur radícula,¹³ lavandis demum lanis

CAP. XVII. 1 Cod. Dalec. *etiam nunc duo radicum genera*.—2 Cod. Dalec. *nullo*.—3 Vet. Dalec. *etsi om. p. prov. scateant*.—4 Chiffi. *et caule geniculatus*; cod. Dalec. *ac geniculatus huic caulis est*.—5 ' In Mss. Reg. *Semen ejus rubia est*. Forte melius editio princeps, *Semen ejus quos in medicina usus habeat, suo dicemus loco*. Fructus rubiæ primo viridis, deinde ruber, denique niger est.' Brotier. *rubia est etiam Chiffi*.

NOTÆ

inferius, XII. 48. et 49.

¹ *Sunt . . . duo genera*] Earum scilicet plantarum, quarum confessæ sunt utilitates, ut dictum est c. 1.

² *Quæstu multum*] Diosc. de rubia : *ὀφελίμως σπείρεται, διὰ τὸ γίνεσθαι ἐκ τοῦτου πλείστην πρόσοδον*.

³ *Inprimis rubia*] Græci ἐρυθρόδαρον vocant : Galli, *Garance* : officinæ, *Rubiam tinctorum*. Radicis liquore apud nos singulis annis in Paschali festo mulieres ova tingunt. A Dodonæo pingitur, p. 349. qualem in horto Regio vidimus. A vocabulo Gallico deductus garaneus color, cujus Ugutio meminit : qui nempe accedit ad rubiam : cujusmodi est color cervorum : *Couleur de cerf, garancé*.

⁴ *Italica*] Ravennatem rubiam laudat inprimis Dioscor. III. 160.

⁵ *Sponte . . . scriiturque*] Hoc est, una sylvestris est, sativa altera, quod et Diosc. loc. citato ait : addens et inter oleas et in arvis seri.

⁶ *Similitudine erviliæ*] Semen, inquit, scriitur, similitudine erviliæ, seu pisi minoris. De ervilia diximus lib. XVIII. 10.

⁷ *Verum spinosus*] Τραχὺς, *asper*, Diosc. Εἰς δὲ αὐτοῦ οἱ καυλοὶ τετράγωνοι, μακροὶ, τραχεῖς . . . ἔχοντες ἐκ διαστημάτων τὰ φύλλα καθ' ἕκαστον γόνυ, ὥσπερ ἀστέρας εἰς κύκλον περικείμενα. *Foliis in orbem per intervalla, nempe circa singula genicula, stellæ modo decussatim radiatis*.

⁸ *Semen . . . rubrum*] Semen rotundum, inter initia viride, mox rubrum, postremo, cum ematuruit, nigrum, inquit Diosc. Καρπὸν στρογγύλον, τὰ πρῶτα χλωρὸν, εἴτα ἐρυθρὸν, εἴτα πεπαιγμένον μέλανα.

⁹ *Suo dicemus*] Lib. XXIV. 56.

¹⁰ *At quæ . . . radícula*] Dioscoridi II. 193. Προύθιον . . . ὃ οἱ ἐριοπλόται χρῶνται πρὸς κάθαρσιν τῶν ἐρίων. *Struthium sive radícula, qua fullones purgandis lanis utuntur*. Ea est quæ communi officinarum consensu *saponaria* dicitur, quoniam eluendis vestimentorum maculis, sordibusque lanarum expurgandis, saponis vicem exhibet. Quidam herbam fullonum etiam nominant, *l'herbe au foulon*, quod ea interpolandis vestibis et mangonio poliendis fullones utuntur. Eadem apud

succum habet: mirum quantum conferens¹ candori molli-
tiaeque. Nascitur sativa ubique, sed sponte^b præcipua in
Asia Syriaque, saxosis et asperis locis. Trans Euphratem
tamen laudatissima, caule ferulaceo, tenui, et ipso cibus
indigenarum expetito, et unguentis,² ^c quicquid sit cum quo
decoquatur: folio oleæ. Struthion³ Græci vocant: floret
æstate, grata aspectu: verum sine odore, spinosa, et caule
lanuginoso. Semen ei nullum, radix magna, quæ conditur⁴
ad quem dictum est^d usum.

XIX. (IV.) Ab his superest reverti ad hortorum curam,
et suapte natura memorandam, et quoniam antiquitas nihil
prius mirata est, quam Hesperidum hortos, ac regum Ado-
nis^e et Alcinoi: ^f itemque pensiles,^g sive illos Semiramis,^h

.....

CAP. XVIII. 1 Vet. Dalec. *habet mirum, multum conferens*.—2 Ita Harduin.
1. 2. 3. et recentt. *et tingenti* Gronov. et vulgg.—3 *Strution* Gronov.—4 Ita
Harduin. 1. 2. 3. Bipont. Miller. et Franz. *conciditur* edd. vett. et Gronov.
^c quæ lectio aptior.' Franz.

NOTÆ

Diosc. in Nothis: *Στρούθιον*, *Ῥωμαίοις*,
ἔρβα λαναρία, *ἡ ῥάδιξ λαναρία*. Et Co-
lumella xi. 2. in Aprili: 'Oves Ta-
rentinæ radice lanaria lavari debent,
ut tonsuræ præparentur.' Pingitur
a Dodonæo, p. 179.

^b *Sed sponte*] Hoc est, quæ sylves-
tris est, et alterius fere naturæ, caule
nempe ferulaceo et eduli, qualem sa-
ponaria non habet: etsi radicem eam
Syriacam *ρίζιον* quoque et *στρούθιον*
vocant.

^c *Et unguentis*] Vide Notas et E-
mend. num. 8.

^d *Ad quem dictum est*] Ad lavandas
scilicet lanas.

^e *Adonis*] Est hic Adonis in geni-
tivo, ex Græco *Ἄδων*, *Ἄδωνος*. Tamen
Adonidis hortos antiqui vocant, in
quibus alsiosæ plantæ educantur, in-
tra *περιφορήτους* testas, seu dolia. Uno
verbo, hortos pensiles. *Ἀδόνειοι κή-
ποι*, inquit Suidas, p. 83. *λέγονται οἱ*

μετέωροι κήποι. Meminit et Plato, in
Phædro, p. 276. Fuit Adonis Ciny-
ræ filius Cypriorum regis, ut fabulæ
ferunt.—^f At apud Ezech. viii. 14.
'mulieres plangentes Adonidem,' fœ-
minæ sunt lamentantes, velut ob Lu-
næ morbum, nempe ob virium Lunæ
imbecillitatem, usque ad ipsam quin-
tam Lunam totam: unde die 'quinta
mensis' factum hoc vidit Propheta,
Ez. viii. 1. Triplex abominatio a Ju-
dæis patrata describitur eo capite, et
gradatim refertur. Prima est, thu-
rificatio idolorum, vs. 9. 10. 11. Al-
tera, planctus Adonidis, 11. 13. 14.
Tertia, adoratio Solis orientis, 15. 16.
Judææ ergo mulieres sic Lunam co-
lebant, ut viri Solem, abominatione
hi certe majore: nam viros idolola-
tria se contaminare tetrius est, quam
fœminas. Hæ præterea faciebant
'placentas reginæ cæli,' Lunæ scilicet,
Jerem. vii. 18. Eidem sacrificia-

sive Assyriæⁱ rex Cyrus fecit, de quorum opere alio volumine dicemus.^j Romani quidem reges ipsi coluere. Quippe etiam Superbus Tarquinius^k nuntium illum sævum atque

NOTÆ

bant et viri 'in urbibus Juda et in plateis Jerusalem,' acceptum ei referentes, quod 'abundarent panibus,' ibidem XLIV. 11. quo nomine et Ceres vocatur a Virgilio, in ipso initio Georg. I. Adonis propterea Luna appellatur, hoc est, Dominatrix: facto nomine eo feminino ex Hebræo masculino Adon אדון. Adonis ergo Luna, eo quod in segetes dominatur, ut dictum est. 'Quinta mensis' autem hoc se vidisse Ezechiel testatur, quod 'sexta die abunde virum habeat Luna,' ut Plinius loquitur, qui propterea ab ea die 'mensium annorumque initia' fecisse Druidas in Galliis refert, XVI. 95. Quamobrem dies illa 'quinta mensis' ab Ezechiele idcirco notata credi potest admodum verisimiliter, quod usque ad eam ipsam totam protraherent mulieres lamentum Adonidis, hoc est, Lunæ. Apud Virgilium autem, Ecl. x. 11. Adonis nomen pastoris est, quem 'Adoneum' Plantus vocat in Menæch. I. 2. 34. sed defletum eum a mulieribus aut viris, neuter dicit. Fabulosus alius Adonis est, quem Theocritus, Bion, alique commemorant. Sed quid cum illo Judæis mulieribus, præsertim Ezechielis ævo? *Ed. sec.*

ⁱ Alcinoi] Phæacum regis in insula Corcyra ditissimi: cujus sylvas laudat Virgilius Georg. II. 'Pomaria' Statius Sylvar. I. 3. 'Pometum' Terullianus, de Pallio. Secuti omnes Homerum, in Odyssea.

^j Itemque pensiles] De pensilibus Babylonis hortis, multa poëtæ, multa historici narrant. Describit eos luculenter Diodorus Bibl. lib. II. pag. 99. Item Philo Byzantius de septem or-

bis spectaculis, p. 3. Berosus lib. III. Rerum Chald. apud Josephum Antiq. x. 11. ait saxeas moles fuisse, quæ montium speciem referrent, superne consitas variis arborum generibus, &c. Pendentes recte dixeris in aëre sylvas.

^k Sive illos Semiramis] Supersunt ex Berosi annalibus monumenta, proxime apud Josephum laudata, in quibus scriptum est, non Semiramidem, Cyrumve, sed Nabuchodonosorem, ex spoliis quæ ex Judæa devastata reportarat, templum Belo extruxisse, urbemque Babylonem pro majestate imperii auctam coctilibus cinxisse maris. Ad hæc hortos æri- os, et nemora pensilia fecisse, in gratiam uxoris, quæ in montanis Mediæ educata, sylvas spectare, in edito quæ essent, amabat. Berosum sequitur Cedrenus in synopsi historica. Curtius v. 5. p. 185. 'Syriæ (hoc est, Assyriæ) regem Babylone regnantem,' quisquis demum is fuerit, 'hoc opus esse molitum' scribit.

^j Sive Assyriæ] Cujus olim metropolis Babylon fuit. Strabo I. XVI. p. 743.

^j Alio volumine dicemus] Morte præventus non præstitit fidem: neque est illud in Indice voluminum ab eo exaratorum, quem Plinius Junior concinnavit.

^k Tarquinius] Rem narrat admodum eleganter Val. Max. VII. 4. 2. p. 350. Vide quæ dicturi sumus c. 53.—'Cum Superbi nomen Plinius Tarquinio præponit, cognomen id ei fuisse admonet in ipso principatu datum, ob magnificentiam.' *Ed. sec.*

sanguinarium filio remisit ex horto. In XII. tabulis legum nostrarum nusquam nominatur villa, semper in significatione ea¹ hortus: in horto vero hæredium.^{1m} Quam rem comitata est² et religio quædam: hortoque et focoⁿ tantum contra invidentium^o effascinationes, dicari videmus in remedio³ satyrica signa,^p quanquam hortos tutelæ Veneris assignante Plauto.⁴ Jam quidem⁴ hortorum nomine in ipsa urbe delicias, agros, villasque possident. Primus hoc instituit Athenis Epicurus, otii magister.⁷ Usque ad eum,

~~~~~

CAP. XIX. 1 Vet. Dalec. *prædium*. Vid. Varr. i. 10.—2 *Quamobrem comitata est* Chiffi.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *hortoque et foco* etiam Chiffi. *hortosque et fores . . . dicari videmus*. In remedio edd. vett. et Gronov.—4 *Jam quidam* Dalec.—5 Vet. Dalec. *haberi rura*.—

NOTÆ

¹ *In significatione ea*] Festus: 'Hortus apud antiquos omnis villa dicebatur, quod ibi qui arma capere possent, orirentur.'

^m *Hæredium*] In Tabula VIII. Legis quartæ, hæc tantum hodie verba supersunt: HORTVS HEREDIVM TVGVRIVM. Varro de Re Rust. i. 10. 'Antiquus noster ante bellum Punicum pendebat bina jugera, quod a Romulo primum divisa dicebantur viritum: quæ quod hæredem sequebantur, hæredium appellarunt.' Festus: 'Hæredium, prædium parvulum.' Vide plura apud Voss. in Etymol. verbo 'Hæres.'

ⁿ *Hortoque et foco*] Vide Notas et Emend. num. 9.

^o *Contra invidentium*] Invidiæ magnam vim ad nocendum antiqui putabant, cum eam sola voluntate, et ipso afflatu, et contagione, maleficam et venenatam esse, et hominibus quibus male vellet, obesse graviter censerent. Superstitiose.

^p *Satyrica signa*] Perinde est, sive Satyrorum intelligat ipsa signa, hoc est, simulacra, Priapive, qualis in eo lapide pingitur, qui a Grutero me-

moratur, p. 95. cum hac epigraphe, quæ et effigiem Dei illius et munera luculenter expedit: ΙΟΥΦΑΛΛΩ. ΚΟΡΥΝΗΦΟΡΩ. ΚΗΠΟΨΤΑΚΙ. ΚΑΕΠ. ΤΟΜΑΚΤΙΓΙ. &c. Sive τὰ αἰδοῖα tantum virilia, figuramque illam, ut Martialis ait III. 68. 'Custodem merito statuit quam villicus horto, Opposita spectat quam proba virgo manu.'

⁴ *Assignante Plauto*] Quo loco Plautus id prodat, nobis hactenus incompertum. At Varro, tum de Ling. Latin. i. v. p. 48. 'Horti,' inquit, 'Veneris tutelæ assignantur:' tum de Re Rust. i. 1. Sic etiam Festus, verbo 'Rustica vinalia:': 'Veneri templa sunt consecrata, quia in ipsius Deæ tutela sunt horti.' Et in hortis Sallustianis Romæ fuisse templum Veneris accepimus, cui hæc apposita epigraphe fuerit, quam Gruterus affert, p. 89. AEDITVI. VENERIS. HORTORVM. SALLVSTIANORVM.

⁷ *Otii magister*] In Mss. *hortorum magister*. Emit quidem certe hortum minus octoginta, in eoque philosophiæ ludum aperuit, Laërtio teste in ejus vita, l. x. p. 271. Meminit Pausanias in Atticis regiunculæ Athenarum,

moris non fuerat in oppidis habitari rura.⁵ Romæ quidem per se hortus ager pauperis erat.

Ex horto plebei macellum,⁶ quanto innocentiore victu! Mergi enim, credo, in profunda satius est, et ostrearum genera naufragio exquiri, aves ultra Phasidem⁷ amnem peti, et fabuloso⁸ quidem terrore tutas, immo sic⁶ pretiosiores, alias in Numidiam atque Æthiopiæ⁹ sepulcra: aut pugnare cum feris, mandique capientem⁷ quod mandat⁷ alius. At hercule quam vilia hæc, quam parata voluptati satiæque, nisi eadem, quæ ubique, indignatio occurreret! Ferendum sane fuerit exquisita nasci poma, alia sapore, alia magnitudine, alia monstro,⁸ pauperibus interdicta: inveterari vina, saccisque castrari:⁸ nec cuiquam adeo longam esse vitam, ut non ante se genita potet:⁹ e frugibus quoque quoddam alimentum⁹ sibi excogitasse luxuriam, ac me-

⁵ *Ut non et vetustiora multo vina potet.*

~~~~~

6 Idem Vet. *Phasin am. et eas fab. qui. ter. tul. imo et sic.*—7 Cod. Dalec. *mandere cupientem quod mandit.*—8 Alii ap. Dalec. *castigari.*—9 Chiff. *quen-*

NOTÆ

quam *Hortos*, κήπους, fuisse appellatam scribit: eam verisimili conjectura, propter hæc Plinii verba, de hortis Epicuri Gassendus accepit, de Vita Epicuri l. 6. Si codicum Mss. lectio arriserit, *hortorum Magister* Epicurus sane dicatur, quod in hortis doctrinæ magisterium exercuit.

⁶ *Ex horto plebei macellum*] Non aliud plebi macellum quam hortus fuit: non aliunde fercula. Eodem sensu Tullius in Catone, num. 56. 'Jam hortum ipsi agricolæ succidiam alteram appellant.'

⁷ *Ultra Phasidem*] Phasianas intelligit, e Colchis olim peti solitas, ut dictum est x. 67.

⁸ *Et fabuloso*] Quanquam deterriti ab earum avium aucupio homines poterant jure videri, vel solo terrore

quem de iisdem avibus, totoque cæli tractu quem incoherent, fabulæ injectissent.

⁹ *Atque Æthiopiæ*] Memnonidas aves signat, de quibus x. 37. Cum in Numidiam dicit, Meleagridas, de quibus eodem libro, c. 38.

⁷ *Mandique capientem*] Dum apros venatur.

⁸ *Alia monstro*] Quorum natura a ceterorum pomorum conditione dispar: ut sunt spadonia: item melofo-lia, ceteraque, de quibus xv. 15. vel intempestive orta. Plinius xvii. 1. 'Ob hoc insita, et arborum quoque adulteria excogitata sunt, ut nec poma pauperibus nascerentur.'

⁹ *Saccisque castrari*] Sacco frangi vini vires, ut dictum est xiv. 28.

⁹ *E frugibus quoque quoddam alimen-*

dullam tantum earum: superque pistrinarum^a operibus et cælaturis vivere, alio pane procerum, alio vulgi,¹⁰ tot generibus usque ad infimam plebem descendente annona. Etiamne in herbis discrimen inventum est, opesque differentiam fecerunt¹¹ in cibo,^b etiam uno asse venali? In his quoque aliqua sibi nasci tribus¹² negant,^c caule in tantum saginato,¹³ ut pauperis mensa non capiat. Sylvestres fecerat natura corrudas, ut quisque demeteret passim: ecce altiles^d spectantur asparagi: et Ravenna ternos libris^e rependit. Heu prodigia ventris! Mirum esset non licere pecori carduis vesci: non licet plebi.¹⁴ Aquæ quoque separantur, et ipsa naturæ elementa vi pecuniæ discreta sunt.¹⁵ Hi nives,^f illi glaciem potant, poenasque montium^g in voluptatem gulæ vertunt. Servatur algor¹⁶^h æstibus, exco-

dam alitum.—10 Vet. Dalec. *insuperque pistrin. opera, et cælaturas: vivere alios pane proc. alios vulgi.* Mox, *ad intimam plebem* Chiff. —11 Cod. Dalec. *opusque diff. facere.*—12 Turneb. *pauperioribus.*—13 Codd. Dalec. et Chiff. *signato.*—14 Gronov. *plebei.*—15 Cod. Dalec. *in pecunia, &c.* Chiff. *in pecuniæ decretum*

NOTÆ

tum] Alicam intelligit, de qua prolixè Plinius XVIII. 29. 'Sed inter prima dicatur et alicæ ratio, præstantissimæ saluberrimæque: quæ palma frugum indubitata Italiam contingit.' Et 'Alica fit e sea... Nudata conciditur medulla,' &c.

^a *Superque pistrinarum*] Pistrinarum opera ac cælaturas interpretor, varias rerum imagines quas panificiis suis, crustulisque, quod etiamnum hodie fit, pistorum effingunt. Cave enim intelligas, quod visum est nonnullis, pistrinalas ædificari etiam ac cælari solitas, quibus procerum panis moleretur, seorsim a pane vulgi.

^b *Opesque.... in cibo*] In herbis, quæ vix asse veneunt.

^c *Tribus negant*] Tribnum nomine plebem infimam monet intelligi oportere, cujus mensa saginatos canles, altilesque asparagos minime capiat?

^d *Ecce altiles*] Ponderosi, quasi ex

sagina pingues.

^e *Et Ravenna ternos libris*] Ravenates asparagi, inquit, ita sunt saginati, ut terni libram pendant.

^f *Hi nives*] Hujus moris indicia signat Martialis passim, ut IX. 28. 'Nec labris nisi magna meis crystallæ terantur, Et faciant nigras nostra Falerna nives.' Et XII. 17. 'Nec nisi post niveam Cæcuba potat aquam.' Sed et nivem meram bibebant. A. Gellius XIX. 5. 'Is nos aquam multam ex diluta nive bibentes coërcibat, severinsque increpabat.' Vel ibi forsitan 'ex nive,' cum nive admixta sonat: quæ loquendi forma Plinio quoque ipsi familiaris est.

^g *Panasque montium*] Glaciei moles, ac nivium globos, quibus montium juga premuntur.

^h *Servatur algor*] Nix in fossis eam ob rem cavatis asservatur in æstatem

gitaturque ut alienis mensibus nix algeat. Decoquuntⁱ alii aquas: mox et illas hyemant. Nihil utique¹⁷ homini sic, quomodo rerum naturæ placet. Etiamne herba aliqua divitiis^b tantum nascitur?¹⁸ Nemo Sacros^j Aventinosque montes, et iratæ plebis secessus circumspexerit: mox enim certe^{19 k} æquabit, quos pecunia separaverit. Itaque her-

^b *Divitiis.*

sunt.—16 *Ligur* cod. Dalec.—17 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. itaque Gronov. et vulgg.—18 Cod. Dalec. *divitiis tantum nascitur*; Chiff. *divitia tantum: nascitur*.—19 Gronov. et al. ante Harduin.

NOTÆ

usque. Athenæum vide l. iii. p. 124.

ⁱ *Decoquunt*] Vide quæ dicenda sunt xxxi. 23.

^j *Nemo Sacros*] De secessione plebis in Sacrum montem, ob injurias potentium ac divitum contemptus, vide Livium l. ii. p. 32. in Aventinum, l. iii. p. 59.

^k *Mox enim certe*] Nemo, inquit, in tanto divitum fastidio, qui ipsis quoque herbis pauperibus interdicit, plebis iram secessumque, ut quondam, desideret: mox enim certe intelliget abunde iratam, et cum utrosque componet, divites, pauperesque, æquabit eos inter se, quos pecunia separavit. Nam cum macelli vectigal aliud majus Romæ nullum esset, tanta insecuta est plebis indignatio, tantus clamor, tanta apud omnes Principes conquestio, ut portorium mercis hujus remitti oportuerit: compertumque æquas esse fere pauperum ac locupletum opes: pauperumque divitias non in nummo quidem, sed in solo: nec in arca repositum, sed sub dio esse. In libris hactenus editis, *mox enim certe*, satis pie quidem, at non sincere: cum in Mss. Reg. Th. Colb. aliisque, quos Pintianus vidit, *mox* planissime legitur. Aliis *mos* legi placet, nimium

subtiliter, nec satis congruenter orationi reliquæ.—ⁱ Vectigalia sibi remitti sæpe flagitare civitates: remissa sibi sunt sæpe gratulatæ. Testes nummi veteres plurimi, cujus generis sunt isti insignes duo, Carausii Augusti: IMP. CARAVSIVS. P. F. AVG. Caput radiatum, in alio laureatum. .X. EXPECTATE VENI. Augustus et civitatis Genius dextras jungunt. Argentens olim apud D. Foucault. Hic si legi oportet, 'Expectate veni,' fingi oportet rebellem provinciam aliquam auxilio Caransium evocasse, non per literas, ut fit, vel per legatos, sed per numisma. At in pictura jam in provinciam et in ipsam Urbem advenisse perhibetur: cur ergo etiam tum diceretur, 'Expectate veni;' cum verius tum diceretur, 'Expectatus venisti,' ut titulus pieturæ responderet? Latet igitur sub his literis aliqua sententia, nempe ista, qua civitas Augustum alloquitur, cujus dextram tenet: 'EXPECTAT Adventu tuo ædna vectigalium exemplo narbonis immunitatem.' Gallice: *La ville d'Autun s'attend, qu'à votre avènement elle sera exempte d'impôts sur le pié de Narbonne*. In alio, qui in Anglia asservatur, scriptum est, EXPECTATE VENIES: hac sententia: 'EX-

cule nullum macelli vectigal majus fuit Romæ, clamore plebis incusantis apud omnes principes,^c donec remissum est portorium mercis hujus: compertumque non aliter¹ quæstuosius censum haberi aut tutius, ac minore fortunæ jure, cum credatur pensio ea pauperum.^m Is in solo sponsorⁿ est, et sub dio reditus, superficiesque coelo quocumque gaudens.

Hortorum Cato^o prædicat caules. Hinc primum agricolæ æstimabantur²⁰ prisci, et sic statim faciebant judicium, nequam esse^p in domo matremfamilias (etenim hæc cura foeminæ dicebatur)²¹ ubi indiligens esset hortus: quippe e carnario, aut macello^r vivendum esse. Sed nec caules, ut

^c *Imperatores.*

mors enim certe.—20 Codd. Dalec. et Chiff. *æstimabant.*—21 Alii ap. Dalec. *dicabatur.* Mox, *ubi indulgens* Chiff. Paulo post, cod. Dalec. *esse: et nec caules;* edd. vett. et Gronov. *esse. Nec caules.* Harduinus et recentt. ex codd.

NOTÆ

PECTAT Adventu tuo Edna vectigalium exemplo Narbonis immunitatem et securitatem: oratione etiam aliquanto plenior: cum si legendum sit, 'Expectate venies,' congrua omnino non sit oratio. Claudii Gothici nummus est singularis in Cimelio domus Professæ Societatis Jesu Parisiis, hac epigraphe, conspicienda maxime in ipsa nummi priore pagina, quæ vultum Imperatoris exhibet: IMPOCET AVCI. Sententia est 'Imperator optimus claudius, Eduorum Tutor, Augustodunensibus vectigalium concessit immunitatem.' In parte nummi aversa literæ sunt usu detritæ. De titulo Imperatoris Optimi vide VII. 28. et quæ alibi diximus. *Ed. sec.*

¹ *Compertumque non aliter*] Subintellige, non aliter quam si res herbaria immunis ab omni vectigali foret.

^m *Pensio ea pauperum*] Quoniam ex

eo reditu pauperes extunderent, unde capitis tributum penderent. Vide quæ diximus XVI. 12.

ⁿ *Is in solo sponsor*] Hortus, inquit, pro sponsore est, soli bonitate. Satis laeta res familiaris est hominis illius, cui hortus est solo feraci: nec alio is sponsore eget.

^o *Cato*] De Re Rust. cap. 156. et 157., ubi de brassica.

^p *Nequam esse*] Hoc est, parum frangi, nec ad rem augendam satis acrem, ut recte Budæus lib. III. fol. 68.

^q *Dicebatur*] Sic etiam Mss. non *dicabatur.*

^r *Quippe e carnario, aut macello*] Carnarium dicebatur is locus, ubi carnes; macellum vero nunc, ubi olera distrahebantur. Varro de Ling. Lat. lib. IV. p. 35. 'Forum olitorinum: hoc erat antiquum macellum, ubi olorum copia. Ea loca etiam nunc Lace-

nunc, maxime probabant, damnantes pulmentaria, quæ egerent alio pulmentario: id erat oleo parcere; nam gari^a desideria etiam in exprobratione erant. Horti maxime placebant, quia non egerent igni, parcerentque ligno, expedita res et parata semper: unde et acetaria^b appellantur, facilia concoqui, nec oneratura sensum cibo, et quæ minime accenderent desiderium panis. Pars eorum^c ad condimenta pertinens fatetur domi versuram fieri solitam: atque non Indicum piper quæsitum, quæque trans maria petimus. Jam quoque in fenestris²² suis plebs urbana in imagine hortorum quotidiana oculis rura præbebant, antequam præfigi prospectus^d omnes coëgit multitudinis innumeræ²³

^a *Præcludi pergulas vel fenestras, quibus prospectus pateret in vicum.*

.....

asse. Sed nec, &c.—22 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Jam in fenestris Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—23 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. omnis c. m. innumeratæ

NOTÆ

daemonii vocant μακελλώτας, sed Iones ostia hortorum et castelli, μακέλλους. Secundum Tiberim ad Junium Forum piscarium... Hæc omnia postquam contracta in unum locum quæ ad victum pertinebant, et ædificatus locus, appellatum Macellum, ut quidam scribunt, quod ibi fuerit hortus, &c.

^a *Nam gari]* De garo dicemus xxxi. 43.

^b *Unde et acetaria]* Olera sunt, quæ cruda sumuntur ex aceto.

^c *Pars eorum]* Hortorum scilicet. Ut piper Indicum et condimenta trans mare nascentia sibi gulæ proceres compararent, cogeantur plerumque versuram foris facere, hoc est, pecuniam aliunde mutuari. At homines frugi et sobrios, qui condimentis in horto suo nascentibus erant contenti, domi versuram facere dixit

eleganter Plinius, quasi qui domo sumerent, non ex aliena arca, quo cibos suos condirent. Hæc Salmasii interpretatio est, in Confut. Cercoëtii, p. 119. Multo simplicior veriorque Petavii in Mastigoph. ii. p. 10. Eleganter ille, inquit, versuram domi facere, hoc est, ab horto fœnerari scribit eum, qui ut gulæ, tanquam δανειστήν, satisfaciat, non ab alio quam ab horto suo mutuum accipit. Ita versura proprie est creditoris mutatio.

^d *Præfigi prospectus]* Præfigere interdum præcludere est. Caius, in Digest. lib. viii. tit. 3. de servitutibus urbanorum prædiorum, lege 6. Hæc autem jura: 'Veluti si ædes tuæ,' inquit, 'ædibus meis serviant, ne altius tollantur, ne luminibus mearum ædium officiatur: et ego per statutum tempus fenestras meas præ-

sæva latrocinatio. Quamobrem sit aliquis et his honos, neve auctoritatem rebus vilitas adimat,²⁴ cum præsertim etiam cognomina procerum inde nata videamus: Lactucinosque in Valeria familia²⁵ non puduisse appellari: et contingat aliqua gratia operæ²⁶ curæque nostræ, Virgilio quoque² confesso, quam sit difficile verborum honorem tam parvis perhibere.

XX. Hortos villæ jungendos non est dubium, riguosque maxime habendos, si contingat, præfluo¹ amne: si minus, e puteo rota,² organisve pneumaticis,^b vel tollenonum haustu rigandos. Solum proscindendum a Favonio: in autumnum præparandum est post³ XIV. dies, iterandum-

Gronov. et vulgg. *omneis*, &c. Dalec.—24 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vilitas eximat* Chiff. *utilitas adimat* Gronov. et vulgg.—25 'Alii, provincia. Lego, *prosapia*.' Dalec.—26 Cod. Dalec. *operi*.

CAP. XX. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *perfluo* Vet. Dalec. *profluo* Gronov.—2 Ita Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pertica* Gronov. et vulgg. Mox, pro *pneumaticis*, quod servant Vet. Dalec. Turneb. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *neumaticis* legitur in Gronov. et al. vett. Deinde, Vet. Dalec. *vel tollonum*.—3 Favonio in autumnum *properantibus*, et post cod. Dalec.

NOTÆ

fixas habnero, vel obstruxero, ita demum jus menm amitto,' &c. Virg. Georg. III. 'Multi jam excretos prohibent a matribus hædos, Primaque ferratis præfigunt ora capistris.' Prospectus vero pergula est, seu fenestra, seu quilibet situs altus, unde prospicere in vicum licet. Infra XXI. 7. 'Populus, qua præferebatur funus, flores e prospectu omni sparsit.

²⁵ In Valeria familia] Vel gente potius: qua in gente plures familiæ fuerunt agnominibus distinctæ: Volusiorum, qui et Publicolæ postea appellati: Maximorum, in quibus Lactucæ seu Lactucini. Apud Diodor. lib. XII. p. 74. Consul legitur M. Valerius Lactuca: Μάρκον Ουαλέριον Λακτουῦκαν vocat. Eidem et Maximi cognomen fuit: gessit Consulatum anno

Urbis CCXCVIII.

² Virgilio quoque] Georg. IV. 6. 'In tenni labor.'

^a E puteo rota] Sic recte Turnebus, ex Mss. vestigiis, Advers. XI. 20. cum prius *pertica* insulæ legeretur. Rota ea machina est ad hauriendam aquam, quæ a Vitruvio describitur cum tympano, X. 9.

^b Pneumaticis] Inter machinarum genera πνευματικὸν fuit, seu *spiritalis*, quod vi flatus ac spiritus aquam hauriret et attraheret: cujusmodi fistulæ nostræ sunt, vulgo *Pompæ*. Aliud κηλάνειον appellatum, juxta puteos positum, ad hauriendam facilius aquam, alteram partem prægravante pondere: tollenonem pariter vocant Festus et Vegetius: Galli, *une Bascule*. Vide Vegetium IV. 21.

que ante brumam. Octo jugerum operis palari^c justum est,^e fimum tres pedes alte cum terra misceri, areis distinguere, easque resupinis pulvinorum toris,^d ambiri singulas tramitum sulcis, qua detur accessus homini, scatebrisque decursus.

XXI. In hortis nascentium alia bulbo^e commendantur, alia capite,^f alia caule,^g alia folio, alia utroque, alia semine, alia cortice,^h alia cute, aut cartilagine, alia carne,ⁱ alia tunicis^j carnosus.

XXII. Aliorum fructus in terra est, aliorum et extra,¹ aliorum non nisi extra. Quædam jacent crescuntque, ut cucurbitæ et cucumis. Eadem pendent, quanquam graviora multo etiam iis quæ in arboribus gignuntur: sed cucumis² cartilagine. Cortex huic uni maturitate transit in lignum. Terra conduntur raphani, napique, et rapa: atque alio mo-

^e Operas octo jugerum unum pastinare æquum est.

~~~~~

CAP. XXII. 1 Hæc verba, *aliorum et extra*, desunt in cod. Dalec.—2 *Pla-*

NOTÆ

^c *Palari*] Hoc est, ut Plinius ait XVIII. 8. verti pala, seu pastinari. Est enim pala rusticum instrumentum ad fodiendam terram.

^d *Pulvinorum toris*] Sic XVII. 35. 'Pulvinatis a devexitate labris.' Pulvinus dicitur areolæ terra elata inter duos sulcos in hortis, a similitudine pulvinorum in quibus sedemus: idcirco et torus dicitur. *Couche de jardin: de melons, de concombres, &c.*

^e *Alia bulbo*] Rotundæ radices suis membranis tunicatæ, bulbi nominantur: sive pluribus capitulis coagmententur, uno folliculo omnes ambiente: sive quadantenus distinctæ separentur: quales sunt croci, liliorum, narcissi, scillæ, arundinum. Hæ bulbosæ radices sic sub terra crescunt, ut ad novam quotannis sobolem decerpi

aliqua portio possit.

^f *Alia capite*] Id quod sursum deorsumve in globum extuberat, aut in orbem glomeratur, caput dici consuevit: ut in papavere: si magnitudine cesserit, capitulum: a quo multa herbarum capitulata videntur fastigia. Radices nonnullæ, ut porri et ceparum, extuberant in capita: unde et capitatum porrum sibi nomen arrogavit.

^g *Alia caule*] Quem et scapum Latini vocant.

^h *Alia cortice*] Cortice, ut cucurbitæ: cortice et cartilagine, raphani: ut dicitur inferius, c. 26.

ⁱ *Alia carne*] Ut poma, pira, pepones.

^j *Alia tunicis*] Ut cepæ.

do inulæ,³ siser, pastinacæ. Quædam vocabimus ferulacea, ut anethum, malvas. Namque tradunt^k auctores, in Arabia malvas⁴ septimo mense arborescere, baculorumque usum⁵ præbere extemplo. Sed et arbor est malva in Mauritania Lixi oppidi æstuario, ubi Hesperidum horti fuisse produntur cc. passibus ab Oceano, juxta delubrum Herculis, antiquius Gaditano, ut ferunt. Ipsa altitudinis pedum xx. crassitudinis quam circumplecti nemo possit. In simili genere habebitur et cannabis.¹ Necnon et carnosæ aliqua⁶ appellabimus, ut spongas^m in humore pratorum enascentes. Fungorum enim callum, in ligni arborumque natura diximus,ⁿ et alio genere tuberum paulo ante.^o

XXIII. (v.) Cartilaginei¹ generis, extraque terram est cucumis,^a mira voluptate Tiberio^b principi expetitus.

cet cucumis Vet. Dalec.—3 'Atque alio modo inulæ] Ita quidem libri omnes. Vix tamen sensum habent, atque alio modo. Placet plurimum conjectura eruditi Petavii emendantis, *cæpe, allia, inulæ.*' Brotier.—4 Dalec. in Arabia eas.—5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *baculorum usum* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, Vet. Dalec. *præbentes.*—6 Dalec. *alia.*

CAP. XXIII. 1 *Cartilaginum* Chiff.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

^k *Namque tradunt]* Theophr. Hist. i. 5.

¹ *Et cannabis]* Et beta quoque, si Theophrasto fides, loc. cit.

^m *Ut spongas]* Confervam intelligit, de qua xxvii. 45.

^a *Diximus]* Lib. xvi. c. 11.

^o *Paulo ante]* Cap. 11. 12. 13. et 14. hujus libri.

^a *Cucumis]* Ut apud Græcos *σίκυες*, sic apud Latinos cucumis late patet significatus est: nam et quos proprie cucumeres appellamus, *Concombres*: et pepones, *Pompons*: et melones denique complectitur, *Melons*. Cum magnitudine excesserunt, aut in longitudinem processerunt, quales multis locis nascuntur, pepones quondam vocari cœperunt, ut inter omnes constat, a maturitate ducto nomine: ita ut veri cucumeres, qui quanto matu-

rescunt magis, tanto solidiore cartilagine constant, lignosaque crassa durantur, in pristinae nomenclationis ambage remanserint. Sed qui jam mites ac teneri maturitate flaccescunt, pristino nomine defuncti, pepones dici voluerunt: quasi mites et maturitate teneri cucumeres. Sed cum formam et effigiem mali referant, et humi rotundantur, melopepones Græci vocant, facto ex pepone et malo nomine: quasi inter eos nihil nisi figuræ varietas intersit. Ita fere Ruellius lib. i. p. 87.

^b *Tiberio]* Columella xi. 3. p. 402. 'Possunt etiam cucumeres, si sit operæ pretium, vasis majoribus rotulae subjici, quo minore labore producantur, et rursus intra tecta recipiantur. Sed nihilominus specularibus integri debebunt, ut etiam frigoribus,

Nullo quippe non die contigit ei, pensiles eorum hortos^c promoventibus in Solem rotis olitoribus: rursusque hybernis diebus intra specularium^d munimenta revocantibus. Quin lacte^e mulso^e semine eorum biduo macerato, apud antiquos Græciæ^f auctores scriptum est seri oportere, ut dulciores fiant. Crescunt^g qua coguntur forma. In Italia virides, et quam minimi: in provinciis quam maximi: et cerini,^h aut nigri. Placent copiosissimi Africæ, grandissimi Moesiæ: cum magnitudineⁱ excessere, pepones vocantur. Vivunt haustiⁱ in stomacho in posterum diem, nec perfici queunt in cibis, non insalubres tamen plurimum.

.....

Quin et lacte edd. vett. et Gronov.—^g Codd. bini Dalec. et cirimi; Chiff. et cerici; Gronov. et vulgg. et citrini; Harduin. et recentt. et cerini. Vid. Nott.

NOTÆ

serenis diebus, tuto producantur ad Solem. Hac ratione fere toto anno Tiberio Cæsari cucumis parabatur. Nos autem leviori opera,' &c. Gustus illa insignis voluptas Tiberio expetita, meloni nostro, quam cucumeri, aptius competit.

^c Pensiles ... hortos] Sic vasa majora vocat, Gallis *des Caisses*, cujusmodi fere sunt, quibus aureæ mali continentur.

^d Intra specularium] De specularibus dicemus xxxvi. 45. Horum vicem ac similitudinem referunt vasa vitrea, quibus melones integimus: *des Cloches*. Lepide conqueritur Martialis viii. 14. se pejus ab amico exceptum, quam soleat esse hortus pensilis, in quo tenera arborum semina sunt: ut qui non haberet in cella specularia, quibus vim ventorum, et injurias temporum propulsaret.

^e Quin lacte mulso] Hoc est, lacte in quo mel additum. Colum. loc. cit. p. 401. 'Cucumis tener et jucundissimus fit, si antequam seras, semen ejus lacte maceres: nonnulli etiam, quo dulcior existat, aqua mulsa idem

faciunt.' Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9. p. 88. 'Nunc melones serendi rarius ... semina mulso et lacte per triduum maceranda sunt, et tunc jam siccata ponenda: hinc suaves efficiuntur. Odorati autem fiunt,' &c.

^f Apud antiquos Græciæ] Theophr. Hist. vii. 1. et de Causis iii. 12. p. 277. Hodieque id fit in satn nostrorum melonum: quorum genus illud, quod dulcedinem gustui repræsentat, vulgus inde 'Sucrinos,' quasi saccharinos, appellat: *Melons sucrés*. Hæc præmaceratio seminis in cucumerum nostratum satn non adhibetur.

^g Crescunt] Pallad. loc. cit. de cucumere: 'Si ejus florem sicut in sua vite est, in forma fictili clauseris, ac ligaveris, qualem vultum forma vel hominis vel animalis habuerit, talem cucumis figuram præstabit.'

^h Et cerini] Sic recte Thuanæus codex: minus recte prius *citrini* legebatur. De ea voce egimus xv. 12:

ⁱ Vivunt hausti] Vide Athenæum l. iii. p. 74. ubi eadem de cucumere Diphilus Siphnius Medicus fere commemorat, quæ Plinius.

Natura oleum⁵ odere mire : nec minus aquas diligunt. Desecti⁶ quoque ad eas modice distantes arrepunt : aut si quid obstet, versi pandantur, curvanturque : id⁷ vel una nocte deprehenditur, si vas cum aqua^j subjiciatur a quatuor digitorum intervallo, descendentibus ante posterum diem : at si oleum^k eodem modo sit,⁸ in hamos curvatis. Iidem in fistula^l flore⁹ demisso, mira longitudine crescunt. Ecce cum maxime nova forma eorum in Campania provenit¹⁰ mali cotonei effigie. Forte primo natum ita audio unum : mox semine ex illo genus factum : melopeponas^m vocant. Non pendent hi, sed humi rotundantur. Mirum in his,ⁿ præter figuram coloremque, et odorem, quod maturitatem adepti, quanquam non pendentes, statim a pediculo recedunt. Columella^o suum tradit commentum, ut toto anno contingant :^a Fruticem rubi quam vastissimum in apricum locum transferre, et recidere, duum

^a *Excogitatam a se rationem, ut melopeponas toto anno habere liceat.*

~~~~~

Var.—4 Dalec. longitudine.—5 Vet. Dalec. queunt : in cibis non insalubres, tamen plurimum natant : oleum.—6 Defecti cod. Dalec. Dejecti alii ap. eundem.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. adrepunt : contra oleum refugiant : aut si quid obstet vel si pendeant, curvantur : idque Gronov. et al. vett. 'Hæc clausula, contra oleum refugiant, deest in codd. versi pendeant (lego, versi pandantur) curvanturque : id vel n. n. deprehendetur Ms.' Dalec.—8 Dalec. subjectura sit.—9 Cassianus cap. 19. fructu ; Palladius cap. 9. Martii, flore.—10 Dalec.

NOTÆ

^j Si vas cum aqua] Palladius loc. cit. p. 89. de cucumeribus : 'Longi,' inquit, 'et teneri cucumeres fiunt, si aquam in patenti vasculo sub eis ponas, dnobus palmis inferiorem, ad quam festinando tales efficiuntur.'

^k At si oleum] Palladius loc. cit. de cucumere : 'Oleum sic metuit, ut si juxta posueris, velut hamus plicetur.'

^l Idem in fistula] Palladius loc. cit. 'Aliqui florem cucumeris cum viticulæ suæ capite cannæ inserunt, cui prius omnes nodos perforaverint : ibi cucumis nascetur in nimiam longitu-

dinem tensus.'

^m Melopeponas] Alii melones, ut diximus, quasi μήλωνας, id est, pomosos : quod fere nomen in omnem Italiam et Galliam abiit. Melones Hostienses laudat Julius Capitol. in Albino, pag. 83. A Theophr. σίκνοι, a Julio Poluce quandoque σπερματίας, quasi seminarii, nominantur. Et Hesychius : Σικυὸς σπερματίας, ὃν ἡμεῖς μηλοπέπωνας.

ⁿ Mirum in his] In melonibus.

^o Columella] De Re Rust. xi. 3. pag. 402. et ex Columella Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9. p. 89.

digitorum relictâ stirpe, circa vernal æquinoctium: ita in medulla rubi semine cucumeris insito, terra minuta fimoque circumaggratas resistere frigori radices. Cucumerum Græci^p tria genera fecere: Laconicum,¹ Scytalicum, Boeoticum. Ex his tantum Laconicum^q aqua gaudere. Sunt qui herba,^r quæ vocatur culix nomine, trita, semen eorum maceratum seri jubeant, ut sine semine nascantur.

XXIV. Similis et cucurbitis^a natura, duntaxat in nascendo. Æque hyemem odere. Amant¹^b rigua ac fimum. Seruntur ambo^c semine in terra sesquipedali fossura, inter æquinoctium vernal, et solstitium: Parilibus^d tamen aptissime. Aliqui malunt ex Kalendis Martii cucurbitas, et Nonis cucumeres, et per Quinquatrus^e serere, simili modo reptantibus flagellis scandentes parietum^a aspera in tectum usque, natura sublimitatis avida. Vires sine admini-

provenerit.—11 *Laconicam* Constantinus. *Scytalicam*, *Boeoticam* Turneb. fœmin. genere.

CAP. XXIV. 1 *Amat* Gronov.—2 Chiff. *per artem*.—3 Vet. Dalec. *leni*

NOTÆ

^p *Cucumerum Græci*] Hæc a Theophr. Hist. vii. 4. ubi hæc cucumerum genera tria, *Λακωνικὸς*, *Σκυταλίας*, *Βοιωτικός*.

^q *Ex his tantum Lacon.*] Ex his Laconicum melius rigatum provenire: reliqua non rigata præstantiora esse: *τούτων δὲ ὁ μὲν Λακωνικὸς ὑδρευόμενος βελτίων· οἱ δὲ ἕτεροι ἀνὺδρευτοι*. Theophr. loc. cit.

^r *Sunt qui herba*] Pallad. loc. cit. de cucumeribus: 'Sine semine nascuntur, si prius eorum semina oleo sabino perungantur, et herba ea quæ culix dicitur, trita confricentur.' Ubi pro 'oleo sabino,' legimus, 'oleo sesamino,' ex auctore Geopon. eadem referente, xii. 19. p. 341. Culix porro forsitan eadem est quæ ψύλλιον et pulicaris dicitur, *l'herbe aux puces*. Hosce cucumeres ex eventu rei εὐνοῦ-

χίας appellat Plato Comicus apud Athen. lib. ii. p. 68.

^a *Similis et cucurbitis*] Vulgo, *Courges*, ou *Calbasses*.

^b *Amant*] Pallad. loc. cit. p. 91.

^c *Seruntur ambo*] Cucumeres, cucurbitæque. Pallad. loc. cit.

^d *Parilibus*] Ita libri omnes, etiam Mss. Sic xviii. 66. *Parilicium* scribi monuimus oportere, non *Palilicium*. Auctor Marius Victorinus Artis Gramm. lib. i. p. 2470. 'Parilia dicuntur, non Palilia: non a Pale Dea, sed quod eo tempore omnia sata, arboresque, et herbæ parturiunt, pariuntque.'

^e *Per Quinquatrus*] Columella xi. 3. p. 402. de cucumere: 'Satio secunda ejus seminis Quinquatribus observatur.' De Quinquatribus dixi xviii. 56.

culo standi non sunt, velocitas pernix, levi umbra³ cameras ac pergulas operiens. Inde hæc duo prima genera: camerarium;^f et plebeium, quod humi repit. In priore^g mire tenui pediculo libratur pondus immobile auræ. Cucurbita quoque omni modo fastigatur,⁴ vaginis maxime vitilibus,^h conjecta in eas postquam defloruit: crescitque qua cogiturⁱ forma, plerumque et draconis intorti figura. Libertate vero pensili concessa, jam visa est novem pedum⁶ longitudinis. Particulatimⁱ cucumis floret, sibi ipse superflorescens, et sicciore locos patitur, candida lanugine obductus, magisque cum crescit.

Cucurbitarum numerosior usus. Et primus caulis^j in cibo. Atque ex eo in totum^{7k} natura diversa.^l Nuper in balnearum usum venere urceorum vice, jam pridem vero etiam cadorum ad vina condenda. Cortex viridi tener: deraditur nihilominus in cibis. Cibos salubres^l ac lenes pluribus modis existimant,⁸ qui perfici humano ven-

^b Et primus quidem caulis in cibos admittitur. At ex eo tempore, postquam increvit et induruit, omnino diversa naturæ ille est, nec in cibis ultra recipitur.

~~~~~

umbra.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *figuntur* Vet. Dalec. *fastigiat* Gronov. et al. vett.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *crescit qua cogitur* Gronov. et vulgg.—6, Chiffi. VIII. pedes; alii ap. Dalec. *ternorum pedum*.—7 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Atque ex eo totum* Gronov. et al. vett. 'Lego, At corticis in totum.' Dalec.—8 Ita ex codd. Harduinus et

NOTE

^f *Camerarium*] Quod in cameras, testudinesve, et pergulas scandit. Pergulæ, *des treilles, et des cabinets de jardin*.

^g *In priore*] In camerario genere.

^h *Vaginis m. vitilibus*] Forte rectius, *fictilibus*. Nam forma fictili includi cucumeres Palladius jubet, paulo ante laudatus a nobis, ut crescant qua coguntur forma. Vase testaceo, auctor Geopon. XII. 19. p. 342.

ⁱ *Particulatim*] Non tota simul planta flores emittit, sed partes aliæ deinceps ex aliis flore induuntur.

Delph. et Var. Clas.

^j *Et primus caulis*] Ut in brassicis cymæ, qui delicatiores sunt ipsorum caulium, tenerioresque cauliculi, ut dicetur cap. 41. Forte haud perperam legas, *Et primus, caulis in cibo*. Primus usus scilicet.

^k *Atque ex eo in totum*] Sic Mas. omnes: non, ut vulgati libri, *ex eo totum diversa natura*, quæ ne Œdipus quidem explanarit. Familiaris hæc Plinio loquendi formula, *in totum*.

^l *Cibos salubres*] Vide Ruellium lib. II. p. 378.

Plinius.

9 E

tre non queant, sed non intumescant. Semina quæ^m proxima collo fuerint,⁹ proceras pariunt: item ab imis, sed non comparandas supra dictis: quæ in medio, rotundas: quæ in lateribus, crassas brevioresque. Siccantur in umbra, et cum libeat serere, in aqua macerantur. Cibis, quo longiores tenuioresque, eo gratiores.¹⁰ Et ob id salubriores, quæ pendendo crevere: minimumque seminis tales habent, duritia ejus in cibis gratiam terminante.⁶ Eas quæ seminiⁿ serventur, ante hyemem præcidi non est mos. Postea fumo siccantur, condendis hortensiorum^o seminibus rusticæ suppellectili.¹¹ Inventa est ratio,^p qua cibis quoque servantur: eodemque modo cucumis,¹² usque ad alios pæne proventus: et id quidem in muria fit.^q Sed et scrobe,^r opaco in loco arena substrato, fœnoque sicco opertos, ac deinde terra, virides servari tradunt. Sunt et sylvestres in utroque genere, et¹³ omnibus fere hortensiis. Sed et his medica^s tantum natura est. Quam ob rem differentur in sua volumina.

⁶ *Duritia seminis gratiam in cibis cucurbitis auferente.*

~~~~~

recentt. 'Cibo salubres ac leves pluribus modis existimantur Vet. Cibos, (&c. ut in Vet.) existimant Ms.' Dalec. *Cibus saluber ac lenis pluribus modis existimantur* Gronov. et al. ante Harduin.—9 Chiff. *fuerunt*.—10 Chiff. *et gratiores*.—11 Vet. Dalec. *et rusticæ suppellectili*; Dalec. *rustica suppellectile*; Gronov. *rusticæ suppellectili*.—12 Ita codd. Harduini, et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cucuminis* Gronov. et vulgg.—13 Chiff. *ex*.

NOTÆ

^m *Semina quæ*] Pallad. lib. iv. in Martio, tit. 9. pag. 91. 'Hoc in cucurbitis insigne est, quod longas faciunt et exiles semina quæ in earum cervice nascuntur: quæ in ventre fuerant, cucurbitas faciunt crassiores: quæ in fundo, latas, si inversis cacuminibus obruantur.' Qua ratione ex eodem seminio hæc varietas fieri possit, suo carmine Columella demonstrat in Hort. lib. x.

ⁿ *Eas quæ semini*] Pallad. loc. cit. 'Quæ servantur ad semina, usque ad hyemem in sua vite dependeant:

deinde sublatae in Sole ponantur, aut fumo: aliter semina putrefacta depereunt.'

^o *Hortensiorum*] Ita Mss. omnes. Hortensia sunt quæ in hortis seruntur.

^p *Inventa est ratio*] Describit hanc fuse Nicander in secundo Georgicorum, apud Athen. lib. ix. pag. 372.

^q *In muria fit*] Modum edocet auctor Geopon. loc. cit. pag. 344.

^r *Sed et scrobe*] Sic etiam auctor Geopon. loc. cit. pag. 343.

^s *Sed et his medica*] Nullus horum

XXV. Reliqua cartilaginum naturæ terra occultantur omnia. In quibus de rapis abunde¹ dixisse poteramus videri, nisi medici² masculini sexus facerent in his rotunda, latiora vero et concava³ foeminini, præstantiora suavitate, et ad condiendum⁴ facilia: quæ sæpius sata⁵ transeunt in marem. Idem naporum⁶ quinque genera fecere: Corinthium, Cleonæum, Liothasium,⁷ Bœoticum, et quod per⁸ se viride⁹ dixerunt. Ex iis¹⁰ in amplitudinem adolescit Corinthium, nuda fere radice. Solum enim hoc genus superne tendit, non, ut cetera, in terram. Liothasium¹¹ quidam Thracium¹² appellant, frigorum patientissimum. Ab eo Bœoticum¹³ dulce est, rotunditate etiam

CAP. XXV. 1 Gronov. *latiora vero concava*, omissa conjunctione.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *rappanorum*, e Theophr.—3 Alii apud Dalec. *super*.

NOTÆ

in cibis natus: omnis in medicina.

¹ *De rapis abunde*] Lib. XVIII. cap. 34.

² *Nisi medici*] Medicis præivit Theophr. Hist. VII. 4. Medicos fuisse Græcos ipse Plinius admonuit loco proxime appellato.

³ *Et ad condiendum*] De condiendis rapis, vide Palladium in Decembri, tit. 5.

⁴ *Quæ sæpius sata*] Ita Mss. quoque. Theophr. loc. cit. monet, si densius spissiusve serantur, in marem transire: Γογγυλίδος δὲ οἱ μὲν φασιν εἶναι γένη, οἱ δ' οὐ φασιν· ἀλλὰ καὶ τῷ ἄρρενι καὶ τῇ θηλείᾳ διαφέρειν γίνεσθαι δὲ ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπέρματος ἄμφω πρὸς δὲ τὸ ἀποθελύνεσθαι, πηγγύναι δὲ μανὰς· εἰς γὰρ πυκνὰς, πᾶσας ἀπαρθενοῦσθαι.

⁵ *Idem naporum*] Igitur ii medici, quorum nunc placita referuntur, napos appellavere, quos raphanos sive radículas verius appellassent: nam Theophr. Hist. VII. 4. quinque hæc ipsa τῶν ραφανίδων genera agnoscit, ita prodente Athenæo lib. II. pag. 56.

ex quo Theophrasti locus, qui nunc in mendo cubat, refingi debet: Θεόφραστος δὲ ἐν τοῖς περὶ φυτῶν, inquit, γένη ραφανίδων φησὶν εἶναι πέντε· Κορινθίαν, Λειοθασίαν, Κλεωναίαν, Ἀμωρείαν, Βοιωτίαν· καλεῖσθαι δ' ὑπὸ τινῶν τὴν Λειοθασίαν Θρακίαν, κ. τ. λ. *Des rai-forts*.

⁶ *Liothasium*] Sic Athenæus mox citatus. Theophr. loc. cit. Λειοθαλάσσιον, cui favere Hesychius videtur, in Ἀπλῦτοι ραφανίδες. Has ipsas tamen, quæ illotæ ἀπλῦτοι vocitantur, Θασίας Athenæus vocat.

⁷ *Et quod per se viride*] Id videtur esse, quod Ἀμώρειον Athenæus appellat.

⁸ *Ex iis*] Theophr. loc. cit. de raphanis. Εὐαυξεστέτην δὲ φασὶ τὴν Κορινθίαν ἢ καὶ τὴν ρίζαν ἔχει γυμνήν· ὠθεῖσθαι γὰρ εἰς τὸ ἄνω, καὶ οὐχ ὥς αὐτὴ ἔλλαι κάτω.

⁹ *Liothasium*] Theophr. ex Athenæo loco proxime allato.

¹⁰ *Ab eo Bœoticum*] Theophr. loc. cit. iisdem verbis.

brevi notabile, neque, ut Cleonæum, prælongum. In totum quidem,^d quorum tenuia^e folia, ipsi quoque dulciores: quorum scabra, et angulosa, et horrida, amariores. Est præterea^e genus sylvestre, cujus folia sunt erucæ similia. Palma Romæ Amiterninis^f datur, inde Nursinis:^g tertia nostratibus.^h Cetera de satu eorum in rapis dicta sunt.^h

XXVI. Cortice et cartilagine constant raphani:ⁱ multisque eorum cortex crassior etiam, quam quibusdam arborum. Amaritudo^j plurima illisⁱ est, et pro crassitudine corticis. Cetera quoque aliquando lignosa. Et vis mira^k colligendi spiritum, laxandique ructum: ob id cibus illiberalis, utique si proxime olus mandatur: si vero cum olivis drupis,^l rarior ructus fit, minusque foetidus. Ægypto^l mire celebratur propter olei fertilitatem, quod e semine ejus faciunt. Hoc maxime cupiunt serere, si liceat: quoniam et quæstus plus quam a frumento,^m et minus tributi est, nullumque copiosius oleum.

.....

—4 *Threicium* Dalec.—5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *tenuiora* edd. vett. et Gronov. et in margine, *leviora*.—6 *Marsis* codd. Dalec.

CAP. XXVI. 1 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *illic* Chiff. *illi* Gronov. et al. vett.—2 Chiff. *si vero ipse cum o. drupis*.—3 Chiff. *e frumento*.—4 Idem codex, *ac fruticosa*.

NOTÆ

^d *In totum quidem*] Theophr. loc. cit. "Ὅσων δ' ἂν ᾖ λεῖα τὰ φύλλα, κ. τ. λ.

^e *Est præterea*] Theophr. Γένος δέ τι παρὰ ταῦτά ἐστιν, ὃ ἔχει τὸ φύλλον εὐζώμφῳ ὁμοίον. De eruca xx. 49.

^f *Amiterninis*] Vide quæ diximus xviii. 35. Rapi vero hi proprie sunt, non raphani, ut priores.

^g *Tertia nostratibus*] Romani agri.

^h *In rapis dicta sunt*] Lib. xviii. cap. 34.

ⁱ *Cortice . . . raphani*] Quas Græci *ραφανίδας* vocant: Galli, *des raiforts*. Radices quæ sunt edendo, multa carne sunt munitæ, velut raphani, napi, rapa: immo nonnullæ quandam car-

tilaginis speciem præ se ferre conspiciuntur: quapropter et cartilagineæ nominantur: ut raphani.

^j *Amaritudo*] *Δριμύτης*, *acrimonia*, dicitur a Theophr. loc. cit. Sed amaritudinem appellare saporem eum acutum, qualis in raphano sentitur, familiare Plinio est.

^k *Et vis mira*] Inflationem habere hunc cibum ait, ac vim ciendi ructus. Quod et Diosc. edocet, ii. 137. 'Ραφανὶς καὶ αἴτη πνευμάτων γαστρικῇ, . . . ἐρευνκτικῇ δέ, κ. τ. λ.

^l *Ægypto*] Plinius ipse xv. 7. 'Plurimum autem in Ægypto fit oleum e raphani semine.'

Genera raphani^m Græci fecere tria, foliorum differentia, crispī, atque lævis, et tertium sylvestre. Atque huic læviaⁿ quidem, sed breviora ac rotunda, copiosaque; atque fruticosa: 4° sapor autem asper, et medicamenti instar ad eliciendas alvos.^p Et in prioribus^q tamen differentia a semine est: 5° quoniam aliqua pejus, aliqua admodum exiguum⁶ ferunt. Hæc vitia^r non cadunt, nisi in crispa folia.

Nostri alia fecere genera: Algidense^s a loco, longum atque translucidum. Alterum rapi figura, quod vocant^t Syriacum, suavissimum fere ac tenerrimum, hyemisque patiens. Præcipuum tamen est, quod e Syria non pridem

—5 Ita codd. Hardnini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *differentia seminis est* Gronov. et al. vett.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov.

NOTÆ

^m *Genera raphani*] Genera ejus quod Græci *ράφανον* appellarunt, fecere illi tria. Verum, ne quæmpiam nomenclatio remoretur, attendendum est apud Atticos appellatione raphani brassicam venire: sic Aristophanem, sic etiam Theophrastum, et alios plerosque pro *brassica* constat usurpasse. Atque ut in Theophrasto potissimum morer, cujus orationem verti nunc a Plinio perspicuum est, sic ille habet, Hist. vii. 4. Τῆς δὲ *ράφανου* τριχῇ διαιρουμένης, οὐ λειοφύλλου τε, καὶ λειοφύλλου, καὶ τρίτης τῆς ἀγρίας, κ. τ. λ. Ea brassicæ, non raphano proprie dicto referuntur: siquidem Marcus Cato ultima voluminis parte, quam brassicæ dicavit, tria fecit eadem illius vestigia: tres pariter notas attulit. Prima est lævis, altera crispa, tertia quæ proprie crambe nominatur: singula deinde genera suis notis describit, quas omnes Theophrasti verbis suffragari constat. Hesychius: *ῤαφανὶς, καὶ ῤάφανος διαφέρει παρὰ τοῖς Ἀττικοῖς· ῤάφανος μὲν γὰρ ἡ κράμβη ῤαφανὶς δὲ*

παρ' ἡμῶν ῤάφανος. Habet eadem Apollodorus Carystius apud Athen. lib. i. pag. 34. Vide plura in eam rem apud Galenum ii. de Alim. Facult. ii. 44. pag. 361.

ⁿ *Atque huic lævia*] Theophr. iisdem verbis, de brassica.

^o *Atque fruticosa*] *Ramosa, πολύκλαδος*, Theophr.

^p *Ad eliciendas alvos*] Ad dejiciendam, ad ciendam alvum, atque purgandam. De brassica, Theophr. loc. cit. Ἐπὶ δὲ *χυλὸν* ἔχουσα *δριμύνη* καὶ *φαρμακώδης* διὸ καὶ πρὸς τὰς κοιλίας αὐτῇ *χρῶνται οἱ ἰατροί*.

^q *Et in prioribus*] In crispa, lævisque brassica. Theophr. loc. cit. de brassica: Ὁμοίως δὲ . . . εἶναι δοκοῦσι διαφορὰ καὶ ἕτεραι· ἐπεὶ ὑπερμῶν τι γένος αὐτῶν ἐστίν, ἢ κακὸςπερμον, κ. τ. λ.

^r *Hæc vitia*] *Seminis parvitas, aut imbecillitas*.

^s *Algidense*] Ab Algido monte Romæ vicino, de quo nos alibi. Sed nunc de Italis vernaculisque raphanis, atque adeo veris ac proprie dictis, agit, non de brassica.

advectum apparet, quoniam apud auctores non reperitur: id autem tota hyeme durat. Etiamnum unum¹ sylvestre Græci agrion vocant, Pontici armon, alii leucen, nostri armoraciam, fronde copiosius quam corpore. In omnibus autem probandis maxime spectantur caules: immitium enim rotundiores crassioresque, ac longis canalibus. Folia ipsa tristiora, et angulis horrida.

Seri vult raphanus terra soluta, humida. Fimum odit, palea contentus. Frigore adeo gaudet, ut in Germania infantium puerorum magnitudinem æquet. Seritur post Idus Febr. ut vernus sit: iterumque circa Vulcanalia,² quæ satio melior. Multi et Martio, et Aprili serunt, et Septembri. Incipiente incremento, confert alterna folia circumobruere, ipsos vero accumulare.³ Nam qui extra⁴ terram emersit, durus fit atque fungosus. Aristomachus⁵ detrahi folia per hyemem jubet, et, ne lacunæ stagnet, accumulari:⁶ ita in æstatem grandescere. Quidam prodi-

~~~~~

nullum, e Theophr.—7 Dalec. et quod vocant.—8 Ita codd. Regg. Brot. Dalec. Chiff. et Editio princeps; *accumulare* Gronov. Harduin. et recentt.

NOTÆ

¹ *Etiamnum unum*] Raphani nimirum, non brassicæ, sylvestre genus. Philoxenus in glossis: 'Ραφανίδες, armoracia. Isidorus XVII. 10. armoraciam esse lapsanam falso putat. Utramque distinguit Columella IX. 4. 'Jam vero,' inquit, 'notæ vilioris innumerabiles nascuntur herbæ... ut vulgares lapsanæ, nec his pretiosior armoracia.' Italia, rerum antiquarum parens, adhuc *Aramoraci*, et *Remolaci* nominat, teste Anguillara, par. 7. p. 112. Nostri, *Rave sauvage*. Diosc. II. 138. 'Ραφανὶς ἀγρία, ἣν 'Ρωμαῖοι ἀρμορακίαν καλοῦσι, κ. τ. λ.

² *Circa Vulcanalia*] Columella XI. 3. 'Ceterum Augusto circa Vulcanalia, tertia satio est: eaque optima radicis, (hoc est, raphani,) et rapæ, itemque napi, et siseris,' &c. Ac

multo post: 'Raphani radix bis anno seritur: Februario mense, cum vernum fructum expectamus: et Augusto mense circa Vulcanalia, cum maturius. Sed hæc satio sine dubio melior habetur.'

³ *Ipsos vero accumulare*] Aggerare terram, circumfundere. Colum. loc. cit.

⁴ *Nam qui extra*] Columella iisdem verbis, loc. cit.

⁵ *Aristomachus*] Theophr. quoque, de Causis V. 5. p. 330. 'Ομοίως δὲ τοῦτο συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς λαχάνοις· ἐφ' ὧν παχύνουσι τὰς ῥίζας, τῶν μὲν ἀφαιροῦντες τὰ φύλλα, καθάπερ τῆς ραφανίδος, ὅταν μάλιστα εὐαύξῃσι τοῦ χειμῶνος, καὶ κατασάπτοντες τὴν γῆν, ὥστε καὶ τὸ ὕδωρ ἀποστέγειν· ἐν γὰρ τῇ θέρει γίνονται θαυμασταὶ τῇ πάχει.

dere, si palo adacto caverna palea insternatur sex digitorum altitudine, deinde in semen fimumque et terra congeratur,⁹ ad magnitudinem scrobis crescere. Præcipue tamen salsis aluntur. Itaque etiam talibus aquis irrigantur, et in Ægypto⁷ nitro sparguntur, ubi sunt suavitate præcipui. In totum quoque salsugine amaritudo eorum eximitur, fiuntque coctis similes. Namque et cocti dulcescunt, et in naporum vicem transeunt. Crudos medici suadent, ad colligenda acria viscerum, dando¹⁰ cum sale^a jejunis esse,¹¹ atque ita vomitionibus præparant¹² meatum. Tradunt et præcordiis necessarium hunc succum: quando phthisin¹³ cordi intus inhærentem non alio potuisse depelli compertum sit in Ægypto, regibus corpora mortuorum ad scrutandos morbos insecantibus.¹⁴ Atque, ut est Græca vanitas, fertur in templo Apollinis Delphis adeo ceteris cibis prælatus raphanus, ut ex auro dicaretur,¹⁵ beta ex argento, rapum e plumbo. Scires non ibi genitum Manium Curium^b imperatorem, quem Samnitium¹⁶ legatis aurum

.....

Margo edd. Dalec. et Gronov. *terram accumulare*, e Theophr.—9 Cod. Dalec. *deinde semen, &c.* Dalec. *deindeque semen fimo, &c.* Alii ap. Dalec. *deinde semen fimumque et terra contegatur*.—10 Vox *dando* deest in codd. Dalec. et Chiff. *edendos* alii ap. Dalec.—11 Cod. Dalec. *edere*.—12 Vet. Dalec. *præparandum*.—13 ‘Ita quidem recentiores editiones. Corruptum morbi nomen in Ms. Reg. 1. qui habet *ilhiriam*. Sed, ut mihi videtur, ex Plinio Valeriano, qui multa e Plinio excerpait, emendandum, *phthiriam*. Sic enim ille, de Re Medica iv. 1. ‘Contra phthiriam succus ejus (raphani) adhibetur, qui solus potest tenuitate subtili ad imi corporis linamenta cor penetrare. Ægyptii enim reges quibus erat studium scrutari corpora mortuorum, et causas valedudinum occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci ejusmodi vitium prodiderunt.’ Phthiriasis, *la Maladie pédiculaire*.’ Brotier.—14 Vet. Dalec. *dissecantibus*.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. *duceretur*.—16 Chiff. *hospitium*.

NOTÆ

⁷ *Et in Ægypto*] Plinius xxxi. 46. 4. ‘Salis vice utuntur ad raphanos nitro Ægyptio: teneriores eos facit: olera viridiora:’ ubi raphanos ab ole-ribus, hoc est, a brassica, secernit.

^a *Dandos cum sale*] Eadem de raphano Diosc. ii. 137. ‘*Ἀρμόζει δὲ καὶ τοῖς ἐμαῖν μέλλουσι προσθιομένη*. De radícula Celsus, ut dicemus xviii. 13.

^a *Phthisin*] Lentam ea vox tabem sonat. De hoc cordis vitio egimus xi. 69. Vide Notas et Emend. num. 10.

^b *Manium Curium*] Rem narrat eleganter, ut solet, Val. Max. iv. 3. p. 208. Cicero in Catone: Megacles quoque, de Viris Illustribus, apud Athen. lib. x. p. 419. Plutarchus in Apophth.

repudiaturo afferentibus rapum torrentem in foco inventum Annales nostri prodidere. Scripsit et Moschion Græcus unum de raphano volumen. Utilissimi in cibis hyberno tempore existimantur: iidemque dentibus semper inimici, quoniam atterant. Ehora certe poliunt. Odium his^c cum vite maximum, refugitque juxta satos.

XXVII. Lignosiora sunt reliqua, in cartilaginum genere a nobis posita. Mirumque, omnibus vehementiam saporis inesse. Ex iis pastinacæ unum genus agreste sponte venit: staphylinos^d Græce dicitur. Alterum seritur^e radice vel semine, primo vere vel autumno: ut Hygino placet, Februario, Augusto, Septembri, Octobri, solo quam altissime refosso. Annicula utilis esse incipit, bima utilior, gratior autumno, patinisque^f maxime, et sic quoque virus^g illi intractabile^h est. Hibiscumⁱ a pastinaca gracilitate distat, damnatum in cibis, sed medicinæ utile. Est et quartum^j genus in eadem similitudine pastinacæ, quam

^c Sapor.

~~~~~

CAP. XXVII. 1 Cod. Dalec. patinis quam.—2 Cod. Dalec. vis illi intractabilis.—3 Est autem quartum margo edd. Dalec. et Gronov.—4 Cod. Dalec.

NOTÆ

^c Odium his] Raphanis scilicet: nec minus brassicæ, uti ex Theophrasto vidimus, XVII. 37. et ex Plinio ipso visnri sumus, XXIV. 1. 'Perniciosa et brassicæ cum vite odia.' Palladius lib. IX. in Augusto, tit. 5. 'Raphanum tamen, sive brassicam, constat esse vitibus inimicum: nam si circa se serantur, natura discordante refugiunt.' 'Ράφανον de brassica recte accepit. Sed et raphano proprie dicto, hoc est, ραφανίδι, vis eadem est.

^d Staphylinos] Σταφυλῖνος Athenæo lib. IX. p. 371. Hæc pastinaca tenuifolia sylvestris, quæ pingitur a Dodonæo, pag. 668. visa a nobis in horto Regio.

^e Alterum seritur] Pastinaca sativa, quæ in Gallia vulgo *Panaïs* nominatur. Dodonæo, p. 669. Pastinaca sativa latifolia est.

^f Hibiscum] Pastinaca latifolia sylvestris Dodonæi hæc est, p. 669. *Panaïs sauvage*.

^g Est et quartum] In eo genere est illud haud postremum quod vulgo notum *Carotæ* nomine, et Dauci officinarum, ut recte Anguillara, par. 7. pag. 129. prædulci radice, odorata, lutea, rufa, vel interdum purpurea, quam cum farina et oleo fringunt ad mensarum usus: aut coctam in aceto et oleo mandunt. Tenuifolia sativa pastinaca dicitur Dodonæo, pag. 667.

nostri Gallicam vocant, Græci vero daucon: cujus genera etiam⁴ quatuor^b fecere: inter medica¹ dicendum.

XXVIII. Siser¹ et ipsum Tiberius princeps nobilitavit, flagitans omnibus annis e Germania.¹ Gelduba¹ appellatur castellum Rheno impositum, ubi generositas præcipua. Ex quo apparet frigidis locis convenire. Inest longitudine nervus, qui decoctis extrahitur, amaritudinis tamen magna parte relictæ: quæ mulso in cibis temperata, etiam in gratiam vertitur. Nervus idem et pastinacæ majori, duntaxat anniculæ. Siseris satus² mensibus Februario, Martio, Aprili, Augusto, Septembri, Octobri.

XXIX. Brevior his est, sed torosior,² amariorque, inula,² per se stomacho inimicissima: eadem dulcibus mixtis saluberrima. Pluribus modis¹ austeritate victa gratiam invenit. Namque et in pollinem tunditur arida,

^b In libris de medicina.

² Carnosior.

~~~~~

dauci genera etiam. Gronov. et al. ante Harduin. *cujus genera etiam quatuor fecere.* Inter medica dicendum siser: et ipse Tiberius, &c.

CAP. XXVIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. a Germania Gronov. et vulgg.—2 Siser his seritur cod. Dalec.

CAP. XXIX. 1 Cod. Dalec. et torosior.—2 Chiffi. in nulla; alii ap. Dalec.

NOTÆ

^b *Cujus genera etiam quatuor*] De his dicemus opportunius xxv. 64. inter medica, ut Plinius ait.

¹ *Siser*] Dioscoridi, lib. II. c. 139. *Σίσυρον*. Nostris, *Chervi*. Iconem Dodonæus exhibet, p. 670. Quanquam an siser Græciæ, cum sisere Geldubæ sive Germanorum sit idem, subdubitat Anguillara, par. 7. pag. 112.

¹ *Gelduba*] Ex Tacito Geldubæ situm agnoscimus haud procul fuisse Novesio, *Nays*: in citeriore Rheni ripa, ubi nunc pagus est cum prisci nominis vestigio *Gelb*. Vide Tacit. Hist. IV. p. 95. et 96. Castra Rheno imposita scito plurima fuisse, in quibus Romanæ cohortes præsidii causa

excubarent. In Cone. Agrippinensi, anno cccxlvi. 'Epistola plebis Agrippinensium, sed et omnium castrorum Germaniæ secundæ.'

² *Amariorque, inula*] Hoc est, acrioris succi. Sic Horatius, II. Sat. 2. 44. 'acidas inulas' appellat, de quibus idem postea II. Sat. 8. 51. 'Inulas ego primus amaras Monstravi incoquere.' Græcis ἐλέγιον dicitur. Nostris, *de l'Aunée*. Officinis, 'Enula Campana.' Iconem vide apud Dodon. pag. 342.

¹ *Pluribus modis*] Tres quatuorve inulæ condituras, quibus amaritudinem dimittat omnem, affert Columella XII. 46.

liquidoque dulci^m temperatur : et decocta posca,ⁿ aut asservata, vel macerata pluribus^o modis, et tunc mixta defruto,³ aut subacta melle, uvisve passis, aut pinguibus caryotis.⁴ Alio rursus modo cotoneis malis, vel sorbis, aut prunis, aliquando pipere aut thymo variata, defectus præcipue stomachi excitat, illustrata maxime Juliæ Augustæ^p quotidiano cibo. Supervacuum^b ejus semen : quoniam oculis^q ex radico excisis, ut arundo seritur. Et hæc autem, et siser,⁵ et pastinaca, utroque tempore, vere et autumno, magnis seminum intervallis : inula ne minus^{r 6}

^b Sationi inutile.

nullave.—3 Cod. Dalec. aut asservata defruto, omissis quæ interjacent.—4 Vet. Dalec. caricis; Chiffi. cereotis.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Et hæc autem seritur, et siser

NOTÆ

^m *Liquidoque dulci*] Liquore aliquo dulci.

ⁿ *Decocta posca*] Decoqui inulam jubet ex posca. Poscam Latini vocant id quod Græci δέυκπαρον, quod potionis genus ex aquæ et aceti mixtura fit. Decoqui ex aceto Columella præcipit, loc. cit. quod idem est : nam aceti solius nomine sæpe posca exprimitur. Plautus in Rudente : 'Sed hic rex cum aceto pransurus est, et sale.' Spartianus in Pescennino : 'Jussit vinum in expeditione neminem habere, sed aceto universos esse contentos.' Vulcatius in Avidio : 'Præter laridum, et buccellatum, et acetum.'

^o *Macerata pluribus*] Præsertim muria, ex Columella. Cum succo rutæ, schola Salernitana : 'Enula Campana reddit præcordia sana, Cum succo rutæ succus si sumitur ejus, Affirmant ruptis quod prosit potio talis.'

^p *Julia Augusta*] Sive Livie, quæ in familiam et nomen Julie gentis ascita adoptione est.—'Julia Augusta'] Quæ Cæsaris Augusti filia,

Tiberii Augusti conjux fuit. Vixit illa perhonorifice usque ad quartum saltem Tiberii Augusti annum : teste nummo singulari, ex ære minimo, apud D. Abb. de Fontenu : hac epigraphe Græca in corona laurea, ΤΙΒ. ΚΑΙCΑΡ. In aversa parte spica erecta, fertilitatis Judææ symbolum : hinc ΙΟΤ. inde ΑΙΑ, infra Ε. Δ. 'anno quarto' Julie Tiberii conjugis, cujus causa imperium ille in Judæa obtinebat. Nam Cæsar ipse fuit et hæres Augusti ob illud conjugium. Adde Achaten Tiberianum, ut appellant, quem alibi explicuimus ; et nummum perrarum argenteum ex Museo nostro, consecrationis ejus indicem, ΔΙΒΑ ΙΥΛΙΑ ΑΥΓΥΣΤΑ : ut jam superius diximus ad lib. vii.' *Ed. sec.*

^q *Quoniam oculis*] Sive bulbis, ut diximus xvi. 67. Palladius in Fehr. tit. 24. 'Hoc mense inula seritur, quo canneta ponuntur. Seritur oculis, sicut calami,' &c.

^r *Inula ne minus*] Colum. xi. 3. 'Pastinaca, siser, atque inula con-

quam ternorum pedum, quoniam spatiose fruticat. Siser autem transferre melius.

. XXX. Proxima his est bulborum^a natura, quos Cato inprimis serendos præcepit,¹ celebrans Megaricos.^b Verum nobilissima est scilla,^c quanquam medicamini nata, acetoque^d exacuendo.³ Nec ulli amplitudo major, sicut nec vis asperior. Duo genera medica:³ masculum albis foliis,⁴ foemina nigris. Et tertium^e genus est cibus gratum: epimenidium⁵ vocatur, angustius folio, ac minus aspero. Seminis plurimum omnibus. Celerius tamen proveniunt satæ bulbis circa latera natis. Et ut crescant,^f

~~~~~

Gronov. et al. vett.—6 Ita edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *intervallis, nullave minus* Gronov. et al. vett. Mox, pro *quam ternorum*, Chiff. habet, *quaternorum*.

CAP. XXX. 1 Chiff. *præcipit*.—2 Idem codex, *exacuendoque aceto*.—3 Codd. Dalec. et Chiff. *medicæ*.—4 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. *masculus albis foliis* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—5 *Epi-*

NOTÆ

valescunt alte pastinato et stercoreato loco: sed quam rarissime ponenda sunt, ut majora capiant incrementa. Inulam vero intervallo trium pedum seri convenit, quoniam vastos facit frutices.' Sic etiam Pallad. loc. cit. 'Seritur inula oculis sicut calami, quos abscindere, et terra leviter debemus obruere, terra fossa et subacta, excitatis ad lineam pulvinis, quibus ejus oculos oportet infodere: trium pedum inter se spatio separantur.'

^a *Proxima . . . bulborum*] Dioscor. II. 200. Βολβός γένος πάντων, ὃν ἐσθίουμεν. Bulborum facies notior est visa Dioscoridi, Plinioque, quam quæ deberet repræsentari: nunc incognita omnibus fere cum Medicis tum officinis habetur: quoniam bulbi omnes ii edî jam desiere. Inveniuntur tamen hodieque cepæ modo tunicati bulbi, quibus rura sibi vorandi facultatem moluntur: miram enim excitant aviditatem: quare 'Appetitus' appellationem in agris sibi vindica-

runt.

^b *Megaricos*] Μεγαρίκας βολβούς laudat etiam Nicander, apud Athen. lib. II. p. 64. Damnat Ovid. de Remed. Amor. circa finem, ob Venerem scilicet, quam mirum in modum stimulat: his numeris: 'Dannius, an Libycis bulbus tibi missus ab oris, An veniat Megaris, noxius omnis erit.'

^c *Scilla*] Squillam exemplo Varronis omnes nunc vocant officinæ. Græci σκίλλαν, et σκύλλαν. Nostri, *Oignon marin, ou squille*. Scilla Hispanica Clusii est Rarior. Plant. I. II. p. 171. radice alba. Vidimus in horto Regio.

^d *Acetoque*] Fit enim ex ea scillinum acetum, uti dicemus XX. 39.

^e *Et tertium*] Neque omnem scillæ radicem in cibus approbat Theophr. Hist. VII. 11. sed illius tantum, quæ Epimenidia appellatur, ἀλλὰ τῆς Ἐπιμενιδείου καλουμένης, quæ angustiore folio ac lævior est, στενοφυλλοτέρας καὶ λειοτέρας.

^f *Et ut crescant*] Theophr. loco citato.

folia quæ sunt his ampla, deflexa circa obruuntur. Ita succum omnem in se trahunt capita. Sponte nascuntur copiosissime⁶ in Balearibus Ebusoque insulis, ac per Hispanias. Unum de iis volumen condidit Pythagoras philosophus, colligens medicas vires, quas proximo reddemus libro. Reliqua bulborum⁸ genera differunt colore, magnitudine, suavitate. Quippe cum^h quidam crudi mandantur, ut in Cherroneso Taurica. Post hos in Africaⁱ nati maxime laudantur, mox Apuli. Genera Græci^j hæc fecere: bulbinen, setanion, pythion, acrocorion,^k ægilopa, sisyrinchion. In hoc mirum^l imas ejus radices crescere hyeme: verno autem, cum apparuerit viola, minui et contrahi, tum deinde bulbum pinguescere.

Est inter genera^{7m} et quod in Ægypto aron vocant, scillæ proximum amplitudine, foliis lapathi, caule recto duum cubitorum, baculi crassitudine, radice mollioris naturæ, quæ edatur^{8a} et cruda. Effodiuntur bulbi ante ver, aut deteriores illico fiunt.⁹ Signum maturitatis, folia inarescentia ab imo: vetustioresque improbant: item parvos

~~~~~

menidum Chiff. — 6 Cod. Dalec. *copiosissima*. — 7 *Est inter hæc genera* Vet. Dalec. — 8 Chiff. *quæ estur*. — 9 'Ms. *fiunt, si finduntur. Lego, et finduntur. Signum.*' Dalec. Mox, Chiff. *maturitatis est. Vet. maturitatis f. marcescentia.*

NOTÆ

⁸ *Reliqua bulborum*] Theophr. Hist. VII. 13.

^h *Quippe cum*] Theophr. loc. cit. et ex eo Athenæus l. II. p. 64.

ⁱ *Post hos in Africa*] Λιβυκός laudat pariter Athenæus loc. cit. Libycos, Dannoniosque, sive Apulos, Ovidius paulo ante appellatus.

^j *Genera Græci*] Theophr. inprimis, loc. cit. ubi hæc genera recensentur: τὸ λευκόν, καὶ βαλβίη, καὶ δ' πυθίον, καὶ κίξ, καὶ τρόπον τινα τὸ σισυρίγγιον. Rectius forsitan, σισυρίγγιον, a rostri suilli similitudine. Hujus iconem apud Dodon. vide, p. 210. Est et in Eystettensi horto.

^k *Acrocorion*] An *acroscoredon*? Ut ut est, bulborum ejuscemodi ignota facies, uti et pythionis.

^l *In hoc mirum*] Nempe in sisyrinchio. Hæc Plinius ex Theophr. accipit, loc. cit.

^m *Est inter genera*] Nempe bulborum. De aro autem Ægyptiaca loquitur, quæ diversa a Dioscoridis aro vulgari. Ægyptiaca colocasia genus est alterum, quod cum faba Ægyptia plerique confuderunt: Plinius apte distinguit. Pingitur a Dodonæo, p. 318. Vidimus in horto Regio.

ⁿ *Quæ edatur*] Theophr. Hist. VII. 11.

et longos. Contra rubicundis rotundioribusque laus, et grandissimis. Amaritudo plerisque in vertice est. Media eorum dulcia. Bulbos non nasci, nisi e semine,¹⁰ priores tradiderunt. Sed et in Prænестinis¹¹ campis sponte nascuntur, ac sine modo etiam in Remorum arvis.

XXXI. (VI.) Hortensiis¹ omnibus fere singulæ radices, ut raphano,^a betæ, apio, malvæ.^a Amplissima^b autem lapatho, ut quæ descendat ad tria cubita. Sylvestri minor^c et humida:³ effossa quoque diu vivit. Quibusdam tamen capillatæ,^d ut apio, malvæ: quibusdam surculosæ,^e ut ocimo. Aliis carnosæ, ut betæ,^f aut magis etiamnum croco:⁴ aliquibus^h ex cortice et carne constant, ut raphano, rapis: quorundam geniculatæⁱ sunt, ut graminis.

—10 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. nisi ex semine Gronov. et al. vett.—11 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et edd. recentt. Sed et Prænестinis Gronov. et al. vett.

CAP. XXXI. 1 Hortensibus cod. Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. lapatho, e Theophr.—3 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Sylvestri minores, tumida Gronov. et al. vett.—4

NOTÆ

^a Hortensiis . . . ut raphano] Theophr. Hist. Plant. i. 9. Σχεδὸν δὲ καὶ τῶν λαχανῶδων τὰ πλεῖστα μονόρριζα· οἷον ῥάφανος, τεύτλον, κ. τ. λ. ῥάφανος, ut monuimus, brassica Theophrasto est, non raphanus, quem ille ῥαφανίδα vocat. Verum aut ῥαφανὶς hoc loco scripsit, aut raphanum nunc ipse intellexit: nam brassicam μονόρριζον esse, falsum est. Et sane idem Hist. vii. 2. ubi ea recenset, quæ singulari radice constant, appellat σέλινον, ἀπῖον, τεύτλιον, betam, ῥαφανίδα, raphanum, γογγυλίδα, rapam: ῥάφανον non appellat.

^b Amplissima] Theophr. Hist. vii. 2. Μονόρριζόντατον δὲ τούτων πάντων τὸ λάπαθον . . . ἔχει γὰρ μείζω τριῶν ἡμιποδίων, majores habet radices terno semipede, hoc est, sesquipede.

^c Sylvestri minor] Nempe sylvestri

lapatho. Vide Notas et Emend. num. 11.

^d Capillatæ] Quæ fibras habent, hoc est, minores radículas, oblongas, in capilli modum extenuatas, in quas velut extremas, crassiores effusæ sparguntur.

^e Surculosæ] Hoc est, lignosæ. Theophr. Hist. vii. 3. Τῶν δὲ ῥιζῶν ξυλωδέσταται πασῶν αἱ τοῦ ὀκίμου, καθάπερ ὁ καυλός. Addit idem, c. 2. blium, atriplicem, erucam, anethum, brassicam, coriandrum: et Hist. i. 10. magnam sylvestrium partem.

^f Ut betæ] Theophr. Hist. vii. 2.

^g Croco] Theophr. Hist. i. 9. Εἰς μὲν σαρκώδεις καθάπερ ῥαφανίδος, γογγυλίδος, ἄρου, κρόκου. Idem repetit Hist. vii. 3.

^h Aliquibus] Theophr. Hist. i. 10.

ⁱ Genuculatæ] Genuculatæ radices

Quæ rectam^j non habent radicem, statim plurimis nascuntur⁵ capillamentis, ut atriplex, et blitum. Scilla autem, et bulbi, et cepe, et allium, non nisi in rectum radican-⁶ tur. Sponte nascentium¹ quædam numerosiora sunt radice, quam folio, ut aspalax,⁷ perdicium, crocum.

Florent confertim⁸ serpyllum, abrotonum, napi, raphani, menta, ruta : et cetera quidem cum cœpere, deflorescunt :⁹ ocimum autemⁿ particulatim et ab imo incipit : qua de causa diutissime floret. Hoc et¹⁰ in heliotropio^o herba evenit. Flos aliis^p candidus, aliis luteus, aliis purpureus. Folia cadunt^q a cacuminibus, origano, inulæ, et aliquando rutæ injuria læsæ. Maxime concava^r sunt cepæ, gethyo.¹¹

XXXII. Allium cepasque^a inter Deos in jurejurando

.....

Margo edd. Dalec. et Gronov. *aro, asphodelo*, e Theophr.—5 Codd. Dalec. et Chiffi. *pluribus nituntur*.—6 Dalec. *et cæpa, et arum, in acutum non radican-
tur*, e Theophr.—7 ‘Hæc quidem de sponte nascentibus habet Theophras-
tus, Hist. Plant. i. 11. At quid sit aspalax, incertum. In Mss. Reg. 1.
Lang. et editione principe, *calax*. In Mss. Reg. 2. *galax*.’ Brotier.—8 Ita
Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ἀθρόως* Theophr. *Florent cum fraxino serpyllum*
Gronov. et al. vett.—9 Dalec. *statim efflorescunt*.—10 Margo edd. Dalec. et
Gronov. *et faba*, e Theophr.—11 Gronov. et vulgg. *gethio*.

NOTÆ

vocantur, quæ nodis quibusdam inter-
stinctæ protuberant, rotundæ, et
leviter capitulatæ. *Γοναρώδεις*, Theo-
phr. Hist. i. 10.

^j Quæ rectam] Theophr. Hist. i. 9.

^k In rectum radican-
tur] Radicum
natura est a lateribus radículas alias
fundere, quas *ἐπιφύδδας* appellamus,
inquit Theophr. Hist. i. 10. at ejus-
modi nullam bulbi habent. Omnes
enim radices bulborum in rectum
tendunt : nec a latere funduntur, sed
a capite.

^l Sponte nascentium] Theophr. Hist.
i. 11. iisdem fere verbis. Sed quæ
sit aspalax, incertum.

^m Florent confertim] Hoc est, simul

universum florem emittunt, non par-
ticulatim. Vide Notas et Emend.
num. 12.

ⁿ Ocimum autem] Theophr. Hist.
vii. 9.

^o Hoc et in heliotropio] Theophr.
Hist. vii. 3.

^p Flos aliis] Theophr. Hist. vii. 9.

^q Folia cadunt] Theophr. Hist. i.
15. quem locum fidelius multo Pli-
nius, quam Gaza, reddidit.

^r Maxime concava] Theophr. Hist.
i. 16. *Ἰδιον δὲ ἐπὶ τῶν λαχανῶδων, ὅσον
κρομμύου, γηθίου, τὸ κοιλόφυλλον*.

^a ‘Allium cepasque] Ægyptii, in-
quit, cum jurant per Deos suos, simul
per opes suas jurant, quæ sunt allium

habet Ægyptus. Cepæ genera^b apud Græcos, Sardia,¹ Samothracia, Alsidenā,² Setania, Schista, Ascalonia, ab oppido Judææ nominata. Omnibus etiam odor lacrymosus,^c et præcipue Cypriis,^d minime Gnidiis. Omnibus corpus totum pinguitudinis earum cartilagine.³ E cunctis^f setania minima, excepta Tusculana, sed dulcis. Schista autem et Ascalonia condiuntur. Schistam hyeme cum coma sua relinquunt, vere folia detrahunt, et alia subnascuntur iisdem divisuris: unde et nomen.^g Hoc exemplo^h reliquis quoque generibus detrahi jubent, ut in capita crescant potius, quam in semina. Ascaloniarumⁱ propria

.....

CAP. XXXII. 1 *Sarda* Chiffi.—2 *Cnidia margo* edd. Dalec. et Gronov.—3 'Ita Mss. Reg. et Editio princeps. Emendabat Cl. Dalecampius, *omnibus radicum corpus tectum pingui cartilagine*. Forte tantum intelligendum, *constat*.'

NOTÆ

et cepæ. Non dicit inter Deos reponi vel coli ab Ægyptiis allium et cepas: quantumvis scribat Juvenalis Sat. xv. 1. 'Quis nescit, Volusi Bithynice, qualia demens Ægyptus portenta colat? . . . Porrum et cepas nefas violare, et frangere morsu. O sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis Numina!' De his Prudentius quoque eleganter, *περὶ στεφάνων*, Hymno x. in S. Romanum vs. 255. et in Symmach. ii. 866. quem consule. At Horat. i. Ep. 12. 'Verum sen pisces, sen porrum, et cepe trucas,' jocosè dixit atque ironice, pro eo quod est, si nihil aliud occidis in cœnam. Hoc tantum.' *Ed. sec.*

^b *Cepæ genera*] Theophr. Hist. vii. 4. a quo hæc enumerantur: *Σάρδια, Κνίδια, Σαμοθράκια, καὶ πάλιν Σητάνια, καὶ Σχιστὰ, καὶ Ἀσκαλώνια*. *Des oignons*. Alsidenorum mentio alibi nulla.

^c *Odor lacrymosus*] Lacrymas ciens. Lucilius Sat. lib. v. 'Flebile cepe simul, lacrymosæque ordine tallæ.' Tallas Festus appellat interiores cepa-

rum tunicas. Vaporem lentum ac tenuem expirat cepa, qui ad oculos irreptans lentitia cohæret, et sui tenuitate lancinans dolorem excitat, et sic lacrymas exigit. Vide Ruell. lib. ii. p. 399.

^d *Cypriis*] Cyprias cepas laudat Marcellus Empiricus, c. 15. ad anginam, p. 105.

^e *Omnibus . . . cartilagine*] Subintellige, 'constat:' vel *e cartilagine* legito.

^f *E cunctis*] Theophr. loc. cit.

^g *Unde et nomen*] Ut nempe *σχιστά*, hoc est, cepæ fissiles, appellantur. Sic Theophr. loc. cit.

^h *Hoc exemplo*] Palladius l. iii. in Febr. tit. 24. p. 68. 'Si capita voluerimus his esse majora, folia omnia debemus anferre, et sic succus ad inferiora cogetur.'

ⁱ *Ascaloniarum*] Has adhuc hodie Galli nominant *Eschalotes*, quasi *Ascalotas*, relictis pristini vocabuli rudimentis. Vide Glossarium Du-Cangii, verbo *Aloigna*.

natura. Etenim velut^j steriles sunt^k ab radice, et ob id semine seri illas, non deponi, jussere Græci. Præterea serius circa ver, cum germinant,^l transferri: ita crassescere, et tunc properare præteriti temporis pensitatione. Festinandum^k autem in his est, quoniam maturæ celeriter putrescunt. Si deponantur,^l caulem mittunt⁶ et semen, ipsæque evanescunt. Est et colorum differentia. In Isso enim⁷ et Sardibus candidissimæ proveniunt. Sunt in honore et Creticæ, de quibus dubitant, an eædem sint, quæ Ascaloniæ, quoniam satisⁿ capita crassescunt:⁸ depositis, caules et semina.⁹ Distant sapore tantum dulci.

Apud nos duo prima genera. Unum condimentariæ, quam illi gethyon,^o nostri pallacanam vocant. Seritur mensibus, Martio, Aprili, Maio. Alterum capitata,^p quæ ab æquinotio autumnii, vel a Favonio. Genera ejus austeritatis ordine, Africana, Gallica, Tusculana, Ascalonia;

Brotier. Pintian. Omnibus corp. totum pæne tunicarum cartilagine.—4 Vet. Dalec. *sterilescunt*.—5 Chiff. *germinent*; Th. *germinaverint*.—6 Chiff. *caulem mittunt*; Gronov. et al. vett. *et caulem mittunt*. Cod. Dalec. omittit etiam *et*. Mox, Vet. Dalec. *et sementant*. Deinde, pro *evanescunt*, Nic. Heinsius ex membranis emendandum putavit *eviescunt*. Vid. Advers. III. 9. p. 460.—7 Chiff. *differentia. amisso enim*; Gronov. et al. ante Harduin. *differentia. Samo enim*.—8 Chiff. *sata radices agunt*.—9 Idem codex, *caulis et semen*.—

NOTÆ

^j *Etenim velut*] Apud nos tamen et radice melius, sen bulbo, seruntur.

Festinandum] Cito evellendæ: alioqui putrescunt: *πολὸν δὲ χρόνον ἐσθόντα ἐν τῇ γῇ σήπεται*. Theophr. loc. cit.

^l *Si deponantur*] Si plantentur, *φυτεύοντα*, Theophr.

ⁿ *In Isso enim*] Vide Notas et Emend. num. 13.

ⁿ *Quoniam satis*] Hoc est, quoniam cum seruntur semine, capita eis crassescunt: *σπειρόμενον μὲν*, inquit Theophrastus: cui *φυτεύμενον* opponitur, depositum sive plantatum.

^o *Gethyon*] *Γέθυον*, quod fere sine

capite est, cervicis tantum longæ: ideoque totum in frondem luxuriat. Vulgus nostrum sua consuetudine *cebulam*, quasi cepulam, vocat: alii *siboulam*, *Ciboule*: nonnulli *civas*, vel *civones*, quasi cepinas, vernaculo sermone proferunt.

^p *Alterum capitata*] Quod fere citra cervicem in caput extuberat. Hanc vocant unionem veteres rustici, ut testatur Columella XII. 10. quod nomen apud Gallos velut triviale, hactenus usurpatum est: siquidem quod singulari constat capite, nec pluribus coagmentatur bulbis, unionem Gallica lingua nominat *Oignon*.

Amiternina.¹⁰ Optima autem, quæ rotundissima. Item rufa acrior, quam candida : sicca, quam viridis : et cruda, quam cocta : sicca, quam condita. Seritur Amiternina frigidis et humidis locis, et sola allii modo capite, reliquæ semine. Proxima quæ æstate nullum semen emittunt,¹¹ sed caput tantum, quod inarescit.¹² Sequenti autem anno permutata ratione semen gignitur, caput ipsum corrumpitur. Ergo omnibus annis separatim semen cepæ causa seritur, separatim cepæ seminis. Servantur autem optime in paleis. Gethyum pæne^a sine capite est cervicis tantum longæ, et ideo totum in fronde : sæpiusque resecatur, ut porrum. Ideo et illud serunt, non deponunt. Cetero cepas^r ter fosso solo seri jubent, extirpatis radicibus herbarum, in jugera^s denas libras. Intermisceri^t satureiam, quoniam melius proveniat. Runcari^u præterea, et sarriri, si non sæpius, quater. Ascaloniam^v mense Februario serunt nostri. Semen ceparum nigrescere incipiens, antequam marcescat,^{13 w} metunt.

XXXIII. Et de porro^a in hac cognatione dici conveniat, præsertim cum sectivo nuper auctoritatem dederit princeps Nero, vocis gratia,^b ex oleo statis mensium omnium diebus, nihilque aliud, ac ne pane quidem vescendo. Seritur semine ab æquinocio autumno : si sectivum facere^c libuit,

10 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. et Bipont. *Africa, Gallica, Tusculana, Ascalonia, Amiternina* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. *Africana, G. Tusculana, Amiternina* Gronov. et al. vett.—11 *Proxima quæ, &c. emittit* Dalec.—12 Idem, *quod increscit*.—13 Chiffi. *marcescant*.

NOTÆ

^a *Gethyum pæne*] Ex Theophr. Hist. vii. 4.

^r *Cetero cepas*] Columella xi. 3.

^s *In jugera*] Denas seminis ceparum libras in singula jugera seri jubet.

^t *Intermisceri*] Colum. loc. cit. et Pallad. lib. iii. in Febr. tit. 24. p. 68.

^u *Runcari*] Colum. loc. cit.

Delph. et Var. Clas.

^v *Ascaloniam*] Sic Columella loc. cit.

^w *Semen antequam marcescat*] Columella : 'Sed nec patiendum est, ut perarescat,' &c.

^a *Et de porro*] Gallis, *Poireau*.

^b *Vocis gratia*] Cui splendorem affert, ut dicetur xx. 21.

^c *Si sectivum facere*] Colum. xi. 3.

^d *Porrum si sectivum facere velis,*

Plinius.

9 F

densius. In eadem area secatur, donec deficiat, stercoraturque semper. Si nutritur in capita,^d antequam secetur, cum increvit,^e in aliam aream transfertur, summis foliis leviter recisis ante medullam: et capitibus retractis, tunicisve extremis.² Antiqui silice^e vel tegula subjecta capita dilatabant: hoc item in bulbis. Nunc sarculo leviter convelluntur radices, ut delumbatæ alant, neque distrahant.³ Insigne, quod cum fimo lætoque solo gaudeat, rigua odit, et tamen⁴ proprietate quadam soli constant. Laudatissimus⁵ in Ægypto, mox Ostiæ,⁶ atque Ariciæ.^f Sectivi duo genera: Herbaceum folio incisuris ejus evidentibus, quo utuntur medicamentarii. Alterum genus pallidioris⁷ folii,^g rotundiorisque, incisuris levioribus. Fama est, Me-

CAP. XXXIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *stercoraturque semper: nutritur in capita, antequam secetur.* Cum increvit Gronov. et al. vett.—2 Dalec. *detractis tunicis extremis*, ut de allio et cepa Theophr. scripsit de Caus. 1. 4.—3 Vet. Dalec. *distrabantur*.—4 Vet. Dalec. *hæc tamen*.—5 'Vet. *Laudatissimum*; quanquam apud Palladium *porrus* legitur.' Dalec.—6 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Orchis* Gronov. et al. vett.—7 Ita ex codd. Harduini et recentt. 'Ms. *suavidioris*. Fortassis, *flavidioris*.' Dalec. *suavidioris* Chiff. 'Forte, *validioris*.' Pintian. Mox, *levioribus incisuris* Chiff.

NOTÆ

densius satum præceperunt priores relinqui, et ita, cum increverit, secari. Sed nos docuit usus,' &c. Porrum sectivum est, quod sæpius secatur, demetiturque in usum culinæ. 'Sectile porrum' Juvenalis appellat: Martialis, 'tonsile:' 'sectum,' auctor Moreti. Rursum de hoc Martialis Epigr. XIII. 18. cujus lemma, 'Porri sectivi:' 'Fila Tarentini graviter redolentia porri Edisti quoties, oscula clausa dato.'

^d Si nutritur in capita] Si vis porrum esse capitatum. Vide Notas et Emend. num. 14. Capitatum porrum, a radice quæ in caput extuberat, sibi nomen usurpavit.

^e Antiqui silice] Ita Sotion, in Geopon. XII. 29. p. 351. 'Ὁμοίως τὰ πράσα ἔσται μεγάλα, εἰ μεταφυτεύων αὐτὰ,

δοτράκον ἢ λίθον πλατὺν ὑποθήσεις, καὶ μὴ ποτρίσεις. Similiter porri magni fient, si dum ipsos transfers, testam latumve lapidem supposueris, nec rigabis. Columella quoque XI. 3. 'In eo autem quod magni capitis efficere voles, servandum sit, ut antequam translatum deponas, omnes radículas amputes, et fibrarum summas partes intondeas. Tum testulæ vel conchæ, quasi sedes in singulis subjectæ seminibus adobrunntur, ut fiant capita latioris incrementi.'

'Atque Ariciæ] Martialis XIII. 19. cui titulus, 'Porri capitati:' 'Mittit præcipuos nemoralis Aricia porros, In niveo virides stipite cerne comas.'

^g Alterum . . . pallidioris folii] Hoc est, dilutioris viriditatis. In Mas.

lam^b equestris ordinis reum ex procuratione a Tiberio principe accersitum, in summa desperatione succo porri ad trium denariorum argenteorum pondus hausto, confestim expirasse sine cruciatu. Ampliorem modum negant noxium esse.

XXXIV. Alliumⁱ ad multa rurisⁱ præcipue medicamenta prodesse creditur. Tenuissimis, et quæ separantur, in universum² velatur membranis: mox pluribus coagmentatur nucleis,^j et his separatim vestitis. Asperi saporis: quo plures nuclei fuere, hoc est asperius. Tædium huic quoque halitu,³ ut cepis: nullum tamen coctis. Generum differentia^k in tempore:⁴ præcox maturescit sexaginta diebus: tum⁵ in magnitudine.¹ Ulpicum^m quoque in hoc genere Græci appellavere allium Cyprium, alii antiscorodon, præcipue Africæ celebratum inter pulmentariaⁿ ruris,

CAP. XXXIV. 1 Dalec. *rusticis*.—2 Cod. Dalec. *separantur*, *universum*, omissa præpositione.—3 Vet. Dalec. *halitus*.—4 Th. ap. Dalec. *tempore et*

NOTÆ

suavidioris. Forsan, *flavidioris*, qua de voce diximus XVIII. 34. ut viridiori herbaceo opponatur.

^b *Fama est, Melam*] Si Mela is est, cujus Geographici nunc manibus omnium teruntur libri, ut simile quidem veri videtur, vana eorum conjectura intelligitur, vel ex hoc Plinii loco, qui Claudii principatu Melam vixisse asseverant.

ⁱ *Allium*] *De l'Ail*. Simeon Sethi de Alim. tit. Σκόροδα, ex Galeno, allium vocat θηριακὴν τῶν ἀγροτῶν, *theriacam rusticorum*.

^j *Nucleis*] Cohærentes bulbi, in quos allii caput extumuit, qui seorsum consiti novam creant sobolem, et nuclei, et spicæ, Latinis auctoribus appellantur: sicut Græcis γέλγεις et ἀγλίθες grana dicuntur, quibus allii caput compactum est. Theophr. Hist. VII. 4. et Diosc. II. 182.

^k *Generum differentia*] Quoniam ali-

nd præcox, aliud serotinum, πρόζιον, καὶ ὕψιμον. Theophr. loc. cit.

¹ *Tum in magnitudine*] Differunt etiam magnitudine, et parvitate. Magnitudine siquidem præstat ceteris genus illud quod Cyprium vocant: Καὶ μεγέθει, καὶ μικρότητι. Καὶ γὰρ τῷ μεγέθει γένος τι διαφέρον ἐστὶ, μάλιστα δὲ τὸ Κύπριον καλούμενον τοιούτων. Theophr. loc. cit.

^m *Ulpicum*] In eo est illud genere, quod ceteris mole capitis antecellit. Columella in Hortulo, p. 349. 'Alliaque infractis spicis et olentia late Ulpica.' Et XI. 3. pag. 394. 'Ulpicum, quod quidam allium Punicum vocant, Græci autem ἀφροσκόροδον appellant, longe majoris est incrementi quam allium...habet velut allium plures cohærentes spicas,' &c.

ⁿ *Inter pulmentaria*] In moretis utuntur, inquit Gaza illud Theophrasti vertens, πρὸς τοὺς μυττωτοὺς

grandius allio. Tritum⁶ in oleo et aceto, mirum quantum increseat spuma.^o Quidam ulpicum et allium in plano seri vetant, castellatimque grumulis^p imponi,⁷ distantibus inter se pedes ternos. Inter grana digiti interesse⁸ debent: simul atque tria folia^q eruperunt, sarri. Grandescunt, quo sæpius sarriuntur. Maturescentium^r caules depressi in terram obruuntur: ita cavetur ne in frondem luxurient. In frigidis^s utilius vere seri, quam autumno. Cetero,⁹ ut odore^t careant, omnia hæc jubentur seri, cum Luna sub terra sit: colligi, cum in coitu. Sine his^u Menander e

.....

cultu.—5 Chiff. *tamen*.—6 *Trito* Vet. Dalec.—7 Vet. Dalec. *imponi jubent*.—8 Cod. Dalec. *digiti quatuor interesse*.—9 Ita codd. Harduini et Chiff. cum

NOTÆ

χρῆται. Recte: est enim id pulmentarium ruris moretum, cui allium immixtum intritumque est: inde ei *alliato* nomen. Meminit Plautus in *Mostell.* i. l. 44. 'Tu tibi istos habes, turtures, pisces, aves: Sine me *alliato* fungi fortunas meas.'

^o *Increseat spuma*] Hinc ἀφροσκόπος, ut arbitror, alii apud Columellam vocant.

^p *Castellatimque grumulis*] Castellatim idem fere quod acervatim, σωρηδόν. Grumulos, sive cumulos spicarum allii seri jubet ita, ut cumuli multis in orbem constant granis: inter grana singula digiti unius intervallum sit: ternum pedum, inter cumulos singulos: qui cumuli sic dispositi castellorum speciem quandam referunt. Namque in limitibus Imperii ad finem custodiam adversus incursiones hostium castella statuebantur, aliquot inter se discreta passibus. Anonymus auctor, de rebus bellicis: 'Est præterea inter commoda Reip. utilis limitum cura, ambientium ubique latus imperii. Quorum tutelæ assidua melius castella prospicient: ita ut millenis interjecta passibus sta-

bili muro et firmissimis turribus erigantur,' &c. Usus ea voce Livius, lib. xvii. ubi 'castellatim dispositos circa collem' milites ait. Aliter seri præcipit Columella loc. cit.

^q *Simul atque tria folia*] Columella xi. 3. 'Cum ternas fibras eniserunt spicæ, sarriantur: nam quo sæpius id factum, majus semina capiunt incrementum.' Sic Palladius in Novembri, tit. 6.

^r *Maturescentium*] Colum. loc. cit. 'Antequam caulem faciant, omnem viridem superficiem intorquere, et terram prosternere conveniet, quo vastiora capita fiant.'

^s *In frigidis*] Vide Colum. loc. cit.

^t *Cetero, ut odore*] Columella loc. cit. 'Sed quandocumque conseremus . . . servabimus . . . ut Luna infra terram sit: nam sic sata, et rarsus sic recondita, existimantur neque acerrimi saporis existere, neque mendentium halitus inodorare.' Idem habet auctor Geopon. xii. 30. Ἀροσµα δὲ ἔσται, &c. Palladius in Novembri, tit. 6.

^u *Sine his*] Hoc est, citra hanc operam, sive hac præceptione neg-

Græcis auctor est, allium edentibus, si radicem betæ in pruna tostam superederint, odorem extinguere. Sunt qui et allium ulpicum inter Compitalia^v ac Saturnalia seri aptissime putent. Allium et semine^w provenit, sed tarde. Primo enim^x anno porri crassitudinem capite efficit:¹⁰ sequenti dividitur,^y tertio consummatur: pulchriusque^z tale existimant quidam.¹¹ In semen exire non debet, sed intorqueri caulis satus gratia,^a uti¹² caput validius fiat. Quod si diutius allium cepamque inveterare¹³ libeat, aqua salsa tepida ungenda sunt.¹⁴ Ita diuturniora fient, melioraque usui, sed in satu sterilia. Alii contenti sunt primo¹⁵ super prunas suspendisse, abundeque ita profici arbitrantur ne germinent: quod facere allium cepamque extra terram quoque certum est, et cauliculo acto evanescere. Aliqui et allium palea optime servari¹⁶ putant. Allium est et in arvis^b sponte nascens, alum hoc vocant: quod adversus improbitatem alitum depascentium semina coctum, ne re-

edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Ceterum Gronov. et vulgg.—10 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *crassitudine caput efficitur* Gronov. et vulgg.—11 Cod. Dalec. *existimatur a quibusdam*.—12 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *satus gratia*, ut Chiffi. *sationis gratia*, uti Gronov. et vulgg.—13 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *inveterari* Gronov. et al. vett.—14 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *tepida capita intingenda sunt* Gronov. et vulgg. *unguenda* etiam Chiffi.—15 Vet. Dalec. *fumo*.—16 Chiffi. *servare optime*.—17 Ita codd. Harduini et

NOTÆ

lecta, quam proxime attulimus, ut sint allia odoris expertia.

^v *Compitalia*] In Kalendario rustico apud Gruter. p. 133. Compitalia, sexto Nonas Maii; Saturnalia, decimo sexto Kalendas Januarii assignantur.

^w *Allium et semine*] Theophr. Hist. VII. 4.

^x *Primo enim*] Theophr. loc. cit.

^y *Sequenti dividitur*] Hoc est, discernitur in nucleos, *γελγιοῦται*.

^z *Pulchriusque*] Cum nihil sit eo deterius, quidam tamen præstantius

putant, quam si deponatur, sive plantetur: *καὶ οὐδὲν χεῖρον ἄλλ' ἐνιοί γε καὶ κάλλιον φασὶ τοῦ πηκτοῦ*.

^a *Satus gratia*] Nucleis enim serere satius est, quam semine.

^b *Allium est et in arvis*] Illud esse arbitrantur, quod agreste allium, et *ὄφιοσκορῶδον* Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. p. 280. Diosc. II. 182. aliique vocant. Nos suspicamur easse sylvestre tenui folium Dodonæi, p. 672. quale visum a nobis in Horto Regio.

nasci possit, abjicitur: statimque quæ devoravere aves, stupentes manu capiuntur: et si paulum commovere,^c sopitæ.¹⁷ Est et sylvestre,^d quod¹⁸ ursinum vocant, odore molli, capite prætenui, foliis grandibus.

XXXV. (VII.) In horto satorum^e celerrime nascuntur ocimum, blitum, napus,¹ eruca: tertio enim die erumpunt: anethum quarto, lactuca² quinto, raphanus sexto, cucumis et cucurbitæ septimo, prior cucumis: nasturtium ac sinapi quinto, beta æstate sexto, hyeme decimo: atriplex octavo, cepe XIX. aut vicesimo, gethyum decimo, aut duodecimo. Contumacius^f coriandrum. Cunila quidem,³ et origanum post XXX. diem. Omnium autem difficillime apium: quadragesimo enim die cum celerrime, quinquagesimo majore ex parte emergit.

Aliquid et seminum^h ætas confert, quoniam recentiora maturius gignuntur, in porro, gethyo, cucumi,³ cucurbita: ex veteri autem celerius proveniunt apium, beta, cardamum, cunila, origanum, coriandrum. Mirum in betæ semine: non enim totum⁴ eodem anno gignit, sed aliquid sequente, aliquid tertio. Itaque ex copia seminis modice

.....

Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *commovere resopitæ* duo codd. Dalecampii; *commoravere, sopitæ* Gronov. et al. vett.—18 Chiff. *et quod*. Mox, cod. Dalec. *odore miti*; unde Dalecampius conj. *odore simili*.

CAP. XXXV. 1 Th. in marg. Edd. Dalec. et Gronov. *παπαρίς*.—2 Chiff. *lactucæque*. Mox, Th. *vel quarto... quinto, sexto, vel septimo*.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cucumere* Gronov. et vulgg.—4

NOTÆ

^c *Et si paulum commovere*] Si ita solum aves eæ vel paululum commoverint. Ita Mas. etsi fortasse rectius, *commorentur*.

^d *Est et sylvestre*] Allium sylvestre latioris folii, sive Allium Ursinum Dodonæi, loc. cit. in prædicto etiam horto observatum a nobis.

^e *In horto satorum*] Quæ hac sectione continentur, totidem fere verbis expressa e Theophrasti libro Hist. VII. 1. Τάχιστα μὲν οὖν ἔκμινον, κ. τ. λ.

Causas singulorum idem investigat, de Causis IV. 3. p. 299.

^f *Contumacius*] Difficilius, morosius. Causam cur ægre proveniat, aperit Theophr. de Causis IV. 3.

³ *Cunila quidem*] Theophr. Hist. VII. 1. Θύμβρα δὲ καὶ ὀπλῦανος.

^h *Aliquid et seminum*] Theophr. loc. cit. Apii vetus semen celerius nasci, novellum serius, scribit etiam Pallad. lib. V. in Aprili, tit. 3. pag. 110.

nāscitur. Quædam anno tantum suo⁵ pariunt, quædam sæpius, sicut apium, porrum, gethyum. Hæc enim semel sata pluribus annis restibili fertilitate¹ proveniunt.

XXXVI. Semina plurimis² rotunda, aliquibus oblonga, paucis foliacea et lata, ut atriplici. Quibusdam angusta, et canaliculata, ut cumino. Differunt et colore, nigro candidoque: item duritia surculacea.³ In folliculo^{1 1} sunt, raphano, sinapi, rapo. Nudum^m semen apii, coriandri, anethi, fœniculi, cumini. Corticeⁿ obducta bliti, betæ, atriplicis, ocimi. At lactucis^o in lanugine. Nihil ocimo^{2 p} foecundius: cum maledictis^q ac probris serendum præcipiunt: ut lætius^r proveniat, sato³ pavitur terra. Et cuminum^s qui serunt, precantur ne exeat. Quæ in cortice^t sunt, difficillime inarescunt, maximeque ocimum et gith:

~~~~~

Codd. Dalec. et Chiff. tota.—5 'In cod. suo deest. Lego, tantum semel.' Dalec.

CAP. XXXVI. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. et recentt. *duritie, mollitie. In, &c. Dalec. item duritie. Surculacea in folliculo Gronov. et vulgg.*—2 Chiff. *cumino.*—3 Cod. Dalec. *præcipiunt. Lætius prove-*

NOTÆ

¹ *Restibili fertilitate*] Assidua plurimum annorum fertilitate. Διαμένει χρόνον πλείονα, καὶ οὐκ ἔστιν ἐπέτεια. Theophr.

² *Semina plurimis*] Hæc deinceps ex Theophr. Hist. vii. 2.

³ *Item duritia surculacea*] Hoc est, lignosa, ut alibi monuimus. Theophr. Hist. vii. Τὰ μὲν μέλανα, τὰ δὲ λευκότερα καὶ τὰ μὲν ξυλάδῃ. Sic enim legisse Plinium constat: etsi in libris vulgatis traiectione laborat hic locus.

¹ *In folliculo*] Quadruplex seminum genus distinguit: 1. quod in folliculis. 2. quod nudum. 3. quod obductum cortice. 4. quod lanugine continetur. Theophrasto, loc. cit. Ἑλλοβοσπέρματα, ἢ γυμνοσπέρματα, ἢ ἐμφλοιοσπέρματα, ἢ παπποσπέρματα. Ῥαφανὶς μὲν γὰρ, καὶ νάπυ, καὶ γογγυλὶς, ἑλλοβοσπέρματα, κ. τ. λ.

^m *Nudum*] Theophr. loc. cit. γυμνοσπέρματα, quæ nec folliculo, nec vasculo continentur.

ⁿ *Cortice*] Theophr. loc. cit.

^o *At lactucis*] Θριδακίῃ δὲ, παπποσπέρματος. Theophr.

^p *Nihil ocimo*] Vide Notas et Emend. num. 15.

^q *Cum maledictis*] Et hoc de cumino Theophr. Hist. vii. 3. de ruta Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9.

^r *Ut lætius*] Columella xi. 3. 'Fere etiam his diebus ocima seruntur, quorum cum semen obrutum est diligenter, inculcatur pavicula vel cylindro: nam si terram suspensam relinquant, plerumque corrumpitur.' Idem et in Horto repetit.

^s *Et cuminum*] Theophr. ix. 9.

^t *Quæ in cortice*] Δυσξηραντότερα δὲ τὰ ἐμφλοιοσπέρματα, καὶ τούτων μάλιστα ὄκιμον. Theophr. Hist. vii. 3.

siccantur omnia,⁴ ac sunt foecunda.⁵ Utique meliora⁷ nascuntur acervatim sato semine, quam sparso. Ita certe porrum et allium serunt in laciniis⁸ colligatum. Apium etiam⁹ paxillo caverna facta, ac fimo ingesto.

Nascuntur autem⁷ omnia aut semine, aut avulsione.² Quaedam semine,³ et surculo: ut ruta, origanum, ocimum: praecidunt enim⁵ et hoc, cum pervenit ad palmum altitudinis. Quaedam et radice⁶ et semine, ut cepa, allium, bulbi, et si quorum⁹ radicem anniferorum relinquunt. Eo-

.....

niet. Sato.—4 Dalec. et gith. Siccata omnia sunt, e Theophr.—5 Dalec.

NOTÆ

⁴ Siccantur....ac sunt foecunda] Hoc est, atque ita fiunt foecunda. Theophr. Πάντα δὲ ξηρανθέντα πολυκαρπότερα γίνονται διὰ καὶ προαφαίρουσιν αὐτὰ ξηραίνουσιν.

⁷ Utique meliora] Theophr. Εἰς τὸ ἀθρόον τιθέμενα....οὕτω γὰρ τὸ τοῦ πράσου, καὶ τὸ τοῦ σελίνου τιθέασιν, ἀποδήσαντες εἰς ὀθόνιον.

⁸ In laciniis] In linteolo. De apio, Columella xi. 3. 'Quod si quis velit apium lati folii facere, quantum seminis possunt tres digiti comprehendere, raro linteolo illiget, et ita in areolas dispositum releget.'

⁹ Apium etiam] Cum apium transfertur, adigi paxillum tam alte praecipiant, quam apium fieri magnum placet. Quin etiam et apii semen panniculo exceptum, stercore terraque pleno, in cavernam paxillo jam antea reclusam dimitti. Sic Theophr. Hist. vii. 3. Plinius supra xvii. 27. 'Palis laxato prius meatu:' et Columella iv. 16. 'Prius paxillo perforato solo.'

⁷ Nascuntur autem] Ex Theophr. ista deinceps, Hist. vii. 2.

² Avulsione] Avulsionem fieri nunc intellige, cum vel ramus e matre avulsus cum parte radicis aliqua, in

terram depangitur, quod in brassica fieri Theophrastus admonet, loc. cit. Φύεται δὲ πάντα τοῦ σπέρματος ἔνια δὲ καὶ ἀπὸ παρασπᾶδος, καὶ κλωνὸς, καὶ ῥίζης· ἀπὸ μὲν παρασπᾶδος, ἢ ῥάφανος· αἰ γὰρ τι καὶ ῥιζῶδες προσλαβεῖν.

³ Quaedam semine] Theophr. loc. cit. 'Ἀπὸ δὲ τῶν βλαστῶν, πήγανον, ὀρίγανος, ἔκκιμον. Ἀποφυτεύουσιν γὰρ καὶ τοῦτο, ὅταν σπιθαμιαῖον ἢ μεῖζον γένηται, τεμόντες εἰς τὸ ἥμισυ. Ράμο seruntur, ruta, origanum, ocimum: transferunt enim et hoc, cum pervenit ad palmum, aut plus altitudinis, mediumque praecidunt. Apud nos recusat ita provenire ocimum: novo quotannis semine nascitur: plantaue annua est: in Græcia, ubi Theophrastus hæc scripsit, diuturnior. Columella xi. 3. 'Mense autem Februario, vel planta, vel semine ruta,' &c.

⁶ Quaedam et radice] Theophr. loc. cit.

⁹ Et si quorum] Hoc est, et quorum radices longiori temporis spatio durant, quanquam annuo tantum caule constant. Sic enim Theophr. loc. cit. Φύεται δὲ καὶ εἴ τινων αἱ ῥίζαι διαμένουσιν ἐπὶ πλείονα χρόνον, ἐπεταυκαύλων ὄντων.

rum vero^d quæ a radice nascuntur, radix diuturna et fruticosa est, ut bulbi, gethyi, scillæ. Fruticant^e alia^e et non capite,^f ut apium et beta. Caule reciso fere quidem omnia regerminant, exceptis quæ^g non scabrum caulem habent: et in usum^h vero ocimum,⁷ raphanus, lactuca. Hanc etiamⁱ suaviorem putant a regerminatione. Raphanus utique^j jucundior detractis foliis antequam decaulescat.^k Hoc et in rapis. Nam et eadem dereptis⁹ foliis cooperta terra crescunt, durantque in æstate.

XXXVII. Singula genera^a sunt ocimo, lapatho, blito, nasturtio, erucæ, atriplici, coriandro, anetho. Hæc enim ubique eadem sunt, neque aliud alio melius usquam. Ru-

etiam. Mox, Vet. Dalec. ad palmi altitudinem.—6 *Frutificant* Chiff. Mox, Dalec. et alia non capitata.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. sed ob usum evidentissima ocimum, e Theophr.—8 Ibid. caulis grandescat: πρὸ τοῦ διακαυλίσαι.—9 Ita codd. Dalec. et Chiff. direptis Gronov. Harduin. et recentt. Mox, durantque in æstatem Vet. Dalec.

NOTÆ

^d *Eorum vero*] Theophr. loc. cit. Fruticosa porro radix vocatur, quæ sub terra crescit ita, ut ad novam sobolem decerpi quotannis ex ea portio aliqua possit, ut alii nuclei sive spicæ.

^e *Fruticant alia*] Theophr. Παραβλαστάνει δ' ἐνια καὶ τῶν μὴ κεφαλορρίζων, χρονιωτέρων δὲ, οἷον σέλινον καὶ τεύτλιον.

^f *Et non capite*] Non radice fruticant, quam capitata non habent: sed coma, quæ secta regerminat.

^g *Exceptis quæ*] Πλὴν τῶν λειοκαύλων. Scilla tamen, apium, lapathumque, quæ sunt lævi caule, deciso caule sæpe regerminant.

^h *Et in usum*] Manifestum vero hæc maxime regerminare caule reciso, quæ in usum quotidianum veniunt: cujusmodi sunt ocimum, raphanus, lactuca. In brassica Theophrastus, non in raphano, exemplum posuit: Ἐμφανέστατα δὲ ὥσπερ καὶ εἰς χρεῖαν, ἔκιμον, θρίδαξ, ῥάφανος.

ⁱ *Hanc etiam*] Theophr. loc. cit. Καὶ τῆς μὲν θρίδακος ἡδίου φασὶ τοὺς παλιβλάστοις εἶναι καυλοὺς. Et lactucæ quidem regerminatos caules suaviores esse affirmant.

^j *Raphanus utique*] Ut Plinium critici reprehendant, de raphano accepisse ea fingunt, quæ de brassica Theophrastus prodidit, loc. cit. atque omnia fœde miscuisse. Verum tam sunt affinia quæ Theophrastus, et quæ Plinius refert, quam ovis est ovo similis. Quæ de raphano rapisque nunc astruntur, sunt verissima, et ex alio fonte, quam ex Theophrasto, hansta.

^k *Antequam decaulescat*] Sive caulescat. Nam idem est. Sic ἐκκαυλέω apud Græcos et erumpere in caulem sonat, et simul est contrariæ significationis: quoniam ἐκκαυλεῖν etiam dicuntur ea, quorum caules marcescunt.

^a *Singula genera*] Hæc a Theophr. Hist. vii. 4.

tam^b furtivam tantum provenire fertilius putant, sicut apes^c furtivas pessime. Nascuntur etiam¹ non sata, mentastrum, nepeta, intubum, pulegium. Contra plura genera sunt eorum quæ diximus, dicemusque : et inprimis apio.²

(VIII.) Id enim quod sponte in humidis nascitur, helioselinum^d vocatur, uno folio, nec hirsutum. Rursus in siccis hipposelinum,^e pluribus foliis, simile helioselino. Tertium est oreoselinum,^f cicutæ foliis, radice tenui, semine anethi,³ minutiore tantum. Et sativi autem⁴ differentiæ⁴ in folio denso, crispo, aut rariore et læviore :⁵ ^a item caule tenuiore aut crassiore. Et caulis aliorum¹ candidus est, aliorum purpureus, aliorum varius.

CAP. XXXVII. 1 *Nascuntur autem etiam* margo edd. Dalec. et Gronov.—2 Cod. Dalec. *de apio*.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *cymini*, e Diosc.—4 Dod. Dalec. *Est autem sativi differentia*.—5 'Forte melius, et latiore. Theophrasto enim, Hist. Plant. VII. 4. est *μανώτερον καὶ πλατύτερον*.' Brotier. et latiore conj. etiam Dalec. ex eodem Theophr.

NOTÆ

^b *Rutam*] Pallad. in Martio, tit. 9. pag. 90. 'Hoc mense ruta seritur . . . sed, ut asserunt, melius furtiva proveniet. Sub fici arboris umbra libentius acquiescit.'

^c *Sicut apes*] Plinius XI. 15. de apibus, 'Et furem odere.'

^d *Helioselinum*] 'Ελειοσέλινον, hoc est, Apium palustre, et Apium idem officinarum : Gallis, *Ache*. A Dodonæo pingitur, pag. 683. A paludibus nomen habet : Theophr. Hist. VII. 6. τὸ μὲν γὰρ ἐλειοσέλινον, τὸ παρὰ τοὺς ὄχτους, καὶ ἐν τοῖς ἔλεσι φυόμενον, μονόφυλλον τε καὶ οὐ δασὺ γίνεται. *Paludarium* enim, quod apud aquæductus, et in paludibus provenit, folio raro, nec hirsuto constat. Ubi *μονόφυλλον* legisse perperam Plinius videtur. Rectius multo Palladius, in Aprili, tit. 3. Theophrastum accurate interpretatus, *heleoselinon molli folio, et caule tenero, quod nascitur in lacunis, et hipposelinon durius austeriusque* dixit.

^e *Hipposelinum*] Theophr. loc. cit.

τὸ δ' ἱπποσέλινον, φύλλον μὲν ἐμπερὲς τῷ ἐλειοσέλινῳ· δασὺ δὲ καὶ μεγάλῳ κων. Officinæ Petroselinum Macedonicum vocant. Galli, *l'Alexandre*. Depingitur a Dodonæo, p. 686. et a Lobelio in Observ. p. 406.

^f *Oreoselinum*] 'Ορεοσέλινον, a locis montuosis, in quibus nascitur, nomen adeptum, Apium montanum : quod delineatur a Dodonæo, pag. 684. a Clusio Rarior. Plant. lib. VI. p. 196. Pliniana hæc oreoselini descriptio tota e Theophrasto est loc. cit. Anguillara, par. 7. pag. 123. existimat esse vulgare *Cerfoglio*.

³ *Et sativi autem*] Apii videlicet hortensis, quod vulgo *Persil* dicimus, seu petroselinum. Iconem apud Dodonæum vide, pag. 682. Aliud crispum, latifolium aliud in horto Regio vidimus.

^a *Et læviore*] Vide Notas et Emend. num. 16.

¹ *Et caulis aliorum*] Theophr. Hist. VII. 4. de generibus apii : Τούτων δὲ

XXXVIII. Lactucae Græci^j tria fecere genera: unum lati caulis, adeo ut ostiola¹ ^k olitoria ex his factitari proderint. Folium his^l paulo majus herbaceo, et angustissimum, ut alibi consumto incremento.³ Alterum rotundi caulis: tertium sessile,^m quod Laconicon vocant. Alii colore,ⁿ et tempore satus, genera discrevere. Esse enim nigras, quarum semen mense Januario seratur: albas, quarum Martio: rubentes, quarum Aprili. Et omnium³ earum plantas post binos menses deferri. Diligentiores plura genera faciunt: purpureas, crispas, Cappadocas,^o Græcas. Longioris has folii, caulisque lati: præterea longi et angusti, intubi similis.⁴ Pessimum autem genus cum exprobratione amaritudinis appellavere picrida.^p Est etiamnum alia

CAP. XXXVIII. 1 Cod. Dalec. *arceola*; Gronov. *hostiola*.—2 Vet. Dalec. *nutrimento*.—3 *At omnium* cod. Dalec. Mox, *menses differri* Gronov.—4 *Long. has latique caulis, præterea folii longi, &c.* Vet. recte. *Longiora his folia*

NOTÆ

πάλιν τὰ μὲν λευκόκαυλα, τὰ δὲ πορφύρεα καυλα, ἢ ποικιλόκαυλα.

^j *Lactucae Græci*] Theophr. loc. cit. candidæ lactucæ, quæ dulcior teneriorque est, tria hæc esse genera admonet: Γένη δὲ λευκῆς ἐστὶν ἄλλα τρία· τό τε πλατύκαυλον, καὶ στρογγυλόκαυλον, καὶ τρίτον λακωνικόν. *Des Laitues.*

^k *Adeo ut ostiola*] Theophr. loc. cit. Τῶν δὲ πλατείων οὕτω τινὲς πλατύκαυλοι γίνονται, ὥστ' ἐνίοις φασὶ καὶ θύραις χρῆσθαι κηπωρικαῖς. *Inter latas lactucas quædam adeo laticaulæ sunt, ut pro calvis hortorum his nonnulli utantur.*

^l *Folium his*] His, inquit, candidis lati caulis lactucis folium oblongius est, quam herbaceis, seu viridioribus: idemque angustum, consumto alibi, nempe in caulem, nutrimento. Et hic multi falso Plinium coarguunt, quos refellere nec otium fert, nec ingenium.

^m *Tertium sessile*] Sessilis lactuca

dicitur, quæ in altum non assurgit, nec in caulem crescit: sed in latitudinem potius, et in plano se spargit. Græci χαμαίγηλον vocant. Sunt qui sessilem vocent, quam alii capitatam appellant, *Laitue pommée*: sed errore illi ducti haud sane levi. *Sessiles lactucas* Martialis quoque commendat, inter beati copias ruris, III. 47.

ⁿ *Alii colore*] Columellam notat, apud quem hæc multo uberius tractata, XI. 3. atque etiam in Hortulo lib. X. numeris elegantibus, pag. 351. 'Altera crebra viret, fusco nitet altera crine,' &c.

^o *Cappadocas*] Viles Cappadocæ, Martiali V. 79. Columella, in Hortulo, pag. 351. 'Tertia, quæ spisso, sed puro, vertice pallet, Hæc sua Cappadocæ servat cognomina gentis.' Et XI. 3. pag. 396. 'Cappadocia, qua pallido, et pexo, densoque folio viret,' &c.

^p *Picrida*] Est enim πικρίδευ Græcis amarescere. Exodi cap. 12. 44.

distinctio atræ, quæ meconis ⁴ vocatur, a copia lactis soporiferi, quanquam omnes somnum parere ⁵ creduntur.⁵ Apud antiquos Italiæ hoc solum genus carum fuit, et ideo lactucæ ⁶ nomen adeptæ. Purpuream maximæ radicis,⁶ Cæcilianam ⁷ vocant. Rotundam vero ac minima radice, latis foliis, astytida : ⁷ ^u quidamque eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur Veneri.^v Est quidem natura ^w omnibus refrigeratrix, et ideo æstate gratæ stomacho fastidium auferunt, cibique appetentiam faciunt. Divus certe Augustus lactuca conservatus in ægritudine ^z fertur prudentia ^z Musæ medici,^z cum prioris Cameli ^z religio nimia eam negaret : ⁹ in tantum recepta commendatione, ut servari etiam^a

caulesque lati, &c. similes Ms.' Dalec.—5 Cod. Dalec. credantur.—6 Chiff. maxime radicibus. Mox, Cæciliam margo edd. Dalec. et Gronov.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. astylida edd. vett. et Gronov.—8 Cod. Dalec. providentia. Vid. Sueton. Aug. cap. 81.—9 Ita Harduin. 1.

NOTÆ

γούραι τὰ κρέα τῇ νυκτὶ ταύτη ὄντα πυρὶ, καὶ ἄζυμα ἐπὶ πίπτειν ἔδονται. Interpres: *Edent carnes hac nocte assas igni, et azymos panes, cum lactucis agrestibus.* Vide quæ diximus VIII. 41.

⁴ Quæ meconis] Dicemus de ea XX. 26.

⁵ Somnum parere] Diosc. II. 165. et 166. sativam, sylvestremque lactucam ὀνυχοκλήν esse pariter admonet. Galenus de Alim. Facult. II. 40. pag. 359. tomo VI. lactucam vespere comanducatam fuisse sibi adversus vigilias remedio singulari prodit.

⁶ Et ideo lactucæ] Quod abundantia lactis exuberent, inquit Pallad. lib. II. in Januar. tit. 14. p. 44.

⁷ Cæcilianam] 'Cæcili de nomine dicta Metelli,' ut canit in Hortulo Columella, p. 351. ejus nimirum qui primo Punico bello Romæ Consulatum gessit, anno Urbis DIII.

^u Astytida] Vide Notas et Emend. num. 17.

^v Veneri] Genituræ profluvium cohibere, auctor est Galenus, loco mox

citando. Vide et Marcellum c. 33. p. 228.

^w Est quidem natura] Diosc. II. 165. Galenus de Facult. Simp. Medic. lib. VI. p. 178. et alii.

^z In ægritudine] Idcirco lactuca Columellæ dicitur ea esse, 'Tristia quæ relevet longi fastidia morbi.' In Hortulo, pag. 351. Incidit in morbum cum Augustus, anno U. C. DCCXXXI. ipso undecimum, Calpurnio Pisone Coss. Vide Dion. lib. LIII. p. 517. et Sueton. in Aug. cap. 81.

^z Musæ Medici] Fuit is Antonius Musa, cui idcirco statuam, ære collato, juxta signum Æsculapii plebs statuit, ut auctor est Tranquillus in Ang. c. 59. Extat hujus libellus, de herba Vetonica, cum notis Humelbergii. De eo rursum dicemus XXIX. 5.

^z Cum prioris Cameli] Prioris Medici, quo usus ante Musam Augustus, fuisse id nomen videtur. Vide Notas et Emend. num. 18.

^a Ut servari etiam] Muria condiri

in alienos menses eas oxymelite¹ repertum sit. Sanguinem quoque augere creduntur. Est etiamnum, quæ vocatur caprina¹¹ lactuca, de qua dicemus^b inter medicas. Et ecce cum maxime coepit irrepere sativis admodum probata, quæ Cilicia vocatur, folio Cappadociæ,¹² nisi crispum latiusque esset.

XXXIX. Neque ex eodem¹ genere possunt dici, neque ex alio, intubi,^c hyemis patientiores, virusque præferentes, sed caule non minus grati. Seruntur verno plantæ eorum: ultimo vere transferuntur. Est et erraticum^d intubum, quod in Ægypto cichorium vocant, de quo plura alias.^e Inventum omnes thyrsos,^f vel folia lactucarum, prorogare urceis conditos, ac recentes² in patinis coquere.

Seruntur lactucæ³ anno toto lætis et riguis, stercoratis-

2. 3. et recentt. *Camilli religionum omni die manducarent* codd. Dalec. et Turneb. *Cameli religio nimia omni caret* Chiff. 'In Cameli nomine latet certe nomen medici, quem ante Mnsam Augustus habuerat. At quodnam sit ejus nomen divinare non licet, cum in hoc loco valde corrupti sint Mss. codices. Ad ductum literarum, quæ supersunt in Mss. emendabat Illustr. Hermolaus Barbarus, *cum priores caverent, religione nunc omni caret.*' Brotier. Barbarum secuti Erasm. Dalec. Elz. Gronov. et al. ante Harduin. Vid. Nott. et Emend. n. 18.—10 Chiff. *oxymelitem*.—11 Celsus, II. 12. *marina*.—12 Ita codd. Regg. Brot. Dalec. Chiff. et Editio princeps. *Cappadoca* Gronov. Dalec. Elz. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. XXXIX. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Nec ex eodem* edd. vett. et Gronov. Mox, Chiff. *possint dici*.—2

NOTÆ

solitas auctor est Diosc. loc. cit. De usu lactucæ in mensis veterum Martialis lib. 1. 'Claudere quæ cœnas lactuca solebat avorum, Dic mihi cur nostras inchoët illa dapes?'

^b *De qua dicemus*] Lib. xx. cap. 24.

^c *Intubi*] Intybus sativa, sive Endivia vulgaris, a Dodonæo pingitur, p. 623. Cichorium hortense vulgus appellat. De hoc Columella XI. 3. 'Eadem est ratio etiam intybi, nisi quod hyemem magis sustinet: ideoque vel frigidis regionibus autumnoseri potest.'

^d *Est et erraticum*] Erratica dicun-

tur, quæ sua sponte nata, omni humano cultu carent, nullaque olitoris lege coërcita, libere vagantur et errant.

^e *De quo plura alias*] Lib. xx. cap. 29. et XXI. 52.

^f *Omnes thyrsos*] Caules, qui in virgulæ modum, seu teli rectitudinem consurgunt, thyrsi nomen sibi vindicant. Hos itaque urceis conditos in alienos quoque menses prorogabant, viridesque servabant: extractosque urceis quasi recentes percoquebant. Vide quæ de brassica dicenda sunt c. 41. ac de fennæ semine c. 56.

³ *Seruntur lactucæ*] Palladius lib.

que, binis mensibus inter semen, plantamque, et maturitatem. Legitimum tamen, a bruma semen jacere, plantam Favonio transferre: aut semen Favonio, plantam æquinotio verno. Albæ maxime hyemem tolerant. Humore omnia hortensia gaudent, et stercore præcipue lactucæ, et magis intubi. Seri etiam^b radices illitas³ fimo interest, et repleti¹ ablaqueata⁴ humo. Quidam et aliter amplitudinem augent: recisis, cum ad semipedem excreverint, fimoque suillo recenti illitis. Candorem vero^j putant contingere iis duntaxat quæ sint seminis albi, si arena de litore a primo incremento congeratur in medias, atque incrementia folia contra ipsas religuntur.

XL. Beta hortensiorum levissima est. Ejus quoque^k a colore duo genera Græci faciunt, nigrum, et candidius, quod¹ præferunt, parcissimi seminis: appellantque Siculum, candoris sane discrimine præferentes et lactucam.² Nostri betæ genera faciunt, vernum et autumnale, a tem-

Chiff. et recentes.—3 Cod. Dalec. *radice illita*.—4 'Vet. *ablaqueatas*. Lege, et *regeri ablaqueatis humum*.' Dalec.

CAP. XL. 1 Cod. Dalec. *nigrum, et candidam, quam*.—2 Gronov. *lactucæ*; codd. Dalec. et Harduin. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *lactucam*.—

NOTÆ

II. in Januar. tit. 14. p. 43. 'Mense Januario lactuca serenda est, vel Decembri, ut planta ejus Februario transferatur: itemque Februario seritur, ut possit Aprili mense transferri. Sed certum est eum toto anno bene seri, si locus sit lætus, stercoratus, irriguus.'

^b *Seri etiam*] Pallad. loc. cit. 'Antequam pangantur, radices ejus resicemus æqualiter, et liquido fimo linamus: vel quæ jam pactæ sunt, nudatæ lætamen accipiant.'

¹ *Et repleti*] Fimo videlicet, sive lætamine, ut Palladius vocat.

^j *Candorem vero*] Pallad. loc. cit. 'Candidæ fieri putantur, si fluminis arena, vel littoris, frequenter spar-

gatur in medias, et collectis ipsæ foliis alligantur.'

^k *Ejus quoque*] Theophr. Hist. VII. 4. *Inter betas, inquit, candida sapore præstat nigra, et paucioris est seminis: hanc Siculam quidam appellant. Pari modo in genere lactucarum candida dulcior atque tenerior est. Εὐχυλότερον δὲ καὶ τῶν τευτλίων τὸ λευκὸν τοῦ μέλανος, καὶ ὀλιγοσπερμότερον, ὃ καλοῦσιν τινες Σικελικόν ὡσαύτως δὲ καὶ τῆς θριδακίτης· ἡ γὰρ λευκὴ γλυκυτέρα καὶ ἀπαλότερα.* Gallis, *de la Potrée, ou Bete*: carnosæ foliorum partes in cibis familiares, *des Cardes de poirée*. In officinis, veteri retento nomine, Beta alba Sicilia nominatur.

poribus satus,³ quanquam et Junio seritur. Transferuntur autem in planta hæ quoque,⁴ et oblini fimo radices suas, locumque similiter madidum amant. Usus iis et cum lente ac faba, idemque qui oleris: et præcipuus,⁵ ut lenitas excitetur acrimonia sinapis. Medici nocentiores⁶ quam olus^m esse judicavere. Quamobrem appositas non memini: degustare etiam⁷ religio est, ut validis potius in cibo sint. Gemina iis natura, et oleris, et capite ipsoⁿ exsili-entis bulbi: species summa^o in latitudine. Ea contingit,^p ut in lactucis, cum coeperint colorem trahere,⁸ imposito levi pondere. Neque alii hortensiorum latitudo major. In binos pedes aliquando se pandunt, multum et soli natura conferente. Hæ quidem⁹ in Circeiensi agro amplissimæ proveniunt. Sunt qui betas^q Punica malo florente optime seri existiment: transferri autem, cum quinque foliorum esse coeperint. Mira differentia,^r si vera est, candidis solvi alvos modice,¹⁰ nigris inhiberi. Et cum brassica corram-

3 Ita codd. Harduini, Vet. Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sativis* Gronov. et vulgg.—4 Dalec. *harum plantæ quoque*.—5 Dalec. *sed præcipuus*.—6 'Ita quidem recentiores editiones. Et beta largius sumta nocet stomacho, teste Galeno. In Mss. Regg. Lang. Pintian. et Editione principe, *innocentiores*.' Brotier. *innocentiores* etiam codd. Dalec. et Chiffi.—7 Edd. vett. *appositas non nemini degustare etiam*: sic et Cod. Dalec. nisi quod *nemini non* habeat.—8 Vet. Dalec. *caulem trahere*.—9 Cod. Dalec. *confert eis. Et quidem*.—10 'Chiffi. *candidis alvo melici. Lego, candidis alvom (album) elici*.' Dalec.

NOTE

¹ *Medici nocentiores*] Galenus quidem, de Alim. Facult. II. 43. tomo VI. p. 360. stomacho noxiam ait esse, si largius sumatur.

^m *Quam olus*] Hoc est, brassicam. Tamen melioris succi esse betam, quam brassicam, ac magis alere, auctor est Diphilus Siphnius Medicus apud Athen. lib. IX. pag. 371. Δίφιλος ὁ δὲ Σίφνιος τὸ τεύτλιόν φησιν εὐχυλότερον εἶναι τῆς κρόμβης, καὶ θρεπτικότερον. Et sane Pliniani codices Mss. hoc loco *innocentiores* exhibent: sed *nocentiores* legi sententia poscere videtur.

ⁿ *Et capite ipso*] Radicis capite in

quo est aliqua similitudo bulbi.

^o *Species summa*] In Priapeis: 'Nec hortus educat latas meus betas.'

^p *Ea contingit*] Imposito lapillo latiore, aut testa fictili: quo pondusculo cohibitam betam in latum se distendere, candoremque contrahere, Sotion asseverat, in Geopon. XII. 15.

^q *Sunt qui betas*] Columella XI. 3. 'Beta florenti Punico malo semine obruitur, et simul atque quinque foliorum est, ut brassica, differtur æstate, si rignus est hortus: at si siccanus, autumno, cum jam pluviae incesserint, disponi debet.'

patur in dolio vini sapor, odore betæ foliis demersis restitui.

XLI. Olns caulesque, quibus nunc principatus hortorum, apud Græcos in honore fuisse non reperio. Sed Cato^a brassicæ miras canit laudes, quas in medendi loco reddemus. Genera ejus facit^b tria: unam extentis foliis,¹ caule magno: alteram crispo folio, quam apianam^c vocat:² tertiam minutis caulibus, lenem, teneram, minimeque probat. Brassica toto anno seritur, quoniam et toto secatur. Utihissime tamen ab æquinocio autumnii: transferturque, cum³ quinque^d foliorum est. Cyma^e a prima sectione⁴ præ-

CAP. XLI. 1 Chiff. *latis foliis*.—2 Idem codex, *quam Appiacam vocant*. Mox *minimeque p. codd.* Harduin. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *teneram, quam minime probat* Vet. Dalec. *teneram, minime probat* Gronov. et al. vett.—3 Ita Chiff. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *autumni. Transfertur* cum Gronov. et al. vett.—4 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *Cymas a prima satione* Vet. Dalec. *Cymas a prima sectione* Gronov. et vulgg.

NOTÆ

^a *Mira differentia*] Habet quiddam simile Diphilus Siphnius, loc. cit. cum ait, alvos candida beta magis solvi: nigra vehementius urinas cieri: *εὐκοιλιώτερον δὲ τὸ λευκὸν, τὸ δὲ μέλαν οὐρητικώτερον*. Sed aperte Diocles Carystius apud eundem Athen. lib. III. p. 120. hoc discrimen agnoscit: betam candidam egestionem irritare: nigram, colibere: *τεῦτλον τὸ λευκὸν ἐκκρίσεις ποιεῖν τὸ δὲ μέλαν καθεκτικὸν εἶναι ἐκκρίσεως*. Ita et Dioscorides II. 249.

^b *Sed Cato*] Libro de Re Rust. cap. 156. et 157.

^c *Genera ejus facit*] Cap. 156. pag. 83. 'Nunc uti cognoscas naturam earum: prima est lævis, quæ nominatur *λεῖλα*, grandibus et latis foliis, caule magno: validam hæc habet naturam, et vim magnam habet. Altera est criapa, apiacon vocatur: hæc est natra et aspectu bona: ad curationem validior est quam quæ supra

scripta est. Item est tertia, quæ lenis vocatur, (vet. cod. Menesii, et editio Aldi, *quæ κρέμνη*,) minutis caulibus, tenera, (vet. cod. et Ald. *tenuioribus foliis*) et acerrima omnium est istarum, tenui succo vehemētissima.'

^e *Apianam*] Ita Reg. cod. At Colb. Th. et Chiff. *Apiacam*. *Σελινόειδης* a Catone vocatur c. 157. ob similitudinem apii. Foliorum densitate et crispitudine hæc brassicæ cum apio similitudo constat. Est Dodonæi brassica selinoides, pag. 611. *Chous frisés*.

^d *Transferturque, cum quinque*] Colum. XI. 3. pag. 395. 'Brassica cum VI. foliorum erit, transferri debet,' &c.

^e *Cyma* [*cymas*] Cymæ quidam sunt scaporum delicatiores, ut Plinius ait, tenerioresque cauliculi. Namque ubi vernum tempus appetit, primo quoque foliorum pullulatu, præclusis ad-

stat proximo vere. Hic est quidam ipsorum caulium delicatior teneriorque cauliculus, Apicii^f luxuriæ, et per eum Druso Cæsari fastiditus,⁵ non sine castigatione Tiberii patris. Post cymam ex eadem brassica contingunt æstivi autumnalesque cauliculi, mox hyberni, iterumque cymæ, nullo æque genere multifero, donec sua fertilitate consumatur. Tertia circa⁵ solstitium, ex qua si humidior locus est, æstate; si siccior, autumnno plantatur. Humor fimusque si defuere, major saporis gratia est: si abundavere, lætior fertilitas. Fimum asininum maxime convenit.

Est hæc quoque res inter opera ganeæ: quapropter non pigebit verbosius persequi. Præcipuus fit caulis sapore ac magnitudine, primum omnium si in repastinato seras: dein si terram fugientes cauliculos secas,⁶ a terraque attollentes se proceritate luxuriosa⁷ exaggerando aliam^h accumules, ita ne plus quam cacumen emineat. Tritianum hoc genus vocatur, bis computabili impendio, tædioque.

Cetera genera complura sunt. Cumanumⁱ sessili folio,

item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Vet. Dalec. et perinde D. C. blanditus.—6 Vet. Dalec. sequaris.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *proceritate luxuriosa attollentes se* Gro-

NOTÆ

hæc florum calycibus, quosdam quasi turiones olus subministrat, in quibus floris primus, mox seminis fœtus concluditur. Græci κόνυα, quasi par-tum, dicunt, teste Galeno de Alim. Fac. II. 58. p. 365. et contracte κόνυα, docta felici translatione a ventrem ferentibus fœminis ad brassicam, quæ incescente vere turgens succo, et plurimum cymosa sobole gravis, cauliculos emittit. Cyma porro licet muliebri sexu frequentius soleat usur-pari, nunquam genere neutro Græcorum imitatione legitur, ut apud Columellam, carmine quod hortorum cultus nuncupavit, lib. x. pag. 350. 'Frigoribus canles, et veri cymata mittit.' Tamen idem et cymam vo-

Delph. et Var. Clas.

cat XI. 3. pag. 395. et XII. 7. pag. 416.

^f Apicii] De eo diximus VIII. 77. Est et alter Apicias, cujus libri ex-tant, de opsoniis et condimentis, sive de arte coquinaria: cymas et colic-nulos condiendi modum is edocet III. 9. De his Martialis quoque v. 79. inter cœnæ fercula: 'Ponetur digitis te-nendus unctis Nigra cauliculus virens patella, Argentem modo qui reliquit hortum.'

⁵ Tertia circa] Nempe tertia cyma.

^h Exaggerando aliam] Terram ag-gerando, ac circumfundendo.

ⁱ Cumanum] Brassicarum hæc ge-nera, aliaque commemorat Columella lib. x. qui de cultu hortorum agit,

Plinius.

9 G

capite patulum. Aricinum^j altitudine non excelsius, folio numerosius, quam tenuius. Hoc utilissimum existimatur,⁸ quia sub omnibus pæne foliis fruticat cauliculis peculiari-
bus. Pompeianum^k procerius, caule ab radice tenni, intra folia⁹ crassescit. Rariora hæc angustioraque: sed tene-
ritas in dote, si frigora¹⁰ non tolerat: quibus etiam aluntur Brutiani,^l prægrandes foliis, caule tennes, sapore acuti. Sabellico^m usque in admirationem crispa sunt folia, quo-
rum crassitudo caulem ipsum extenuat: sed dulcissimi perhibentur ex omnibus. Nuper subiere Lacuturresⁿ ex convalle Aricina, ubi quondam fuit lacus, turrisque quæ re-
manet: capite prægrandes, folio innumeri: alii in orbem porrecti, alii in latitudinem torosi. Nec plus ullis capitis post Tritianum, cui pedale aliquando conspicitur, et cyma nullis serior. Cuicumque autem generi pruinæ^o plurimum suavitatis conferunt: et nisi obliquo vulnere^p defendatur medulla, plurimum nocent. Semini destinati non secantur.

.....

nov. Dalec. Elz. et al. ante Harduin.—8 *Hoc inutilissimum existimatur Vet. Dalec. Mox, in eodem, quia super omnibus.*—9 *Vet. Dalec. inter folia.*—10

NOTÆ.

p. 360. 'Quæ pariant veteres cespo-
so littore Cumæ, Quæ dulcis Pom-
peia palus vicina salinis Herculeis,
vitreoque Siler qui definit amni:
Quæ duri præbent cymosa stirpe Sa-
belli, Et Turni lacus, et pomosi Ti-
beris arva, Brutia quæ tellus, et ma-
ter Aricia porri.' Et nostra ætas non
pauciora quoque observat, forma vel
colore dispari. In horto Regio am-
plius vicena notata a nobis. Cuma-
nam brassicam, sive rubram, a Dodo-
næo delineatam, p. 610. Galli vocant
Chou rouge.

^j *Aricinum*] Ab Aricino agro, de
quo III. 9.

^k *Pompeianum*] A Pompeiis, Campa-
niæ oppido, de quo III. 9. uti ex Co-
lumella mox vidimus. Videtur hæc
Dodonæo, p. 613. brassica cauliflora,

Choux fleurs. Sed peregrina hæc
Italiz est: semenque optimum cau-
lifloræ Alepo Syriæ oppido asporta-
tur, diligenterque coli vult, aut a
propria laude degenerat.

^l *Brutiani*] Frigoribus, inquit, Bru-
tii agri caules aluntur.

^m *Sabellico*] Huic generi a Sabellis
nomen, qua de gente egimus III. 17.
Crispa Dodonæi brassica, p. 611. Lo-
belio in Observ. p. 124. fimbriata:
Chou cressu.

ⁿ *Lacuturres*] Et hoc genus Colu-
mellæ superius memoratum vidimus.
Ruellius lib. II. p. 360. hos esse putat,
quos vulgaris sermo noster *Choux ce-
bus*, quasi capitulatos, appellat, quo-
niam in capitis formam extoluerant.

^o *Pruina*] *La gelée, gelée blanche*.

^p *Obliquo vulnere*] Cum secantur.

Est etiam sua gratia nunquam ¹¹ plantæ habitum excellentibus: halmyridia ⁹ vocant, quoniam nisi in maritimis non proveniunt, navigatione quoque longinqua viridibus asservatis. Statim desecti ita ne humum attingant, in cados olei quam proxime siccatos obturatosque conduntur, omni spiritu excluso. Sunt qui plantam ^r in transferendo alga subdita pediculo, nitrove trito, quod tribus digitis capiatur, celeriore ad maturitatem fieri putent. Sunt qui semen ^s trifolii nitrumque simul tritum aspergant foliis. Nitrum in coquendo ^t etiam viriditatem custodit: aut Apiciana ¹² coctura, oleo ac sale, priusquam coquantur, maceratis. Est inter herbas genus inserendi, præcisis germinibus caulis, et in medullam semine ex aliis addito. ¹³ Hoc et in cucumere sylvestri. Necnon olus quoque sylvestre est trium foliorum, ¹⁴ Divi Julii carminibus præcipue jocisque militaribus celebratum: alternis quippe versibus exprobravere lapsana ¹⁵ se vixisse apud Dyrrachium, præmiorum parsimoniam cavillantes: est autem id cyma ¹⁶ sylvestris.

Dalec. sed frigora.—11 Vet. Dalec. nonnunquam.—12 Dalec. ut in Apiciana.—13 Cod. Dalec. addito.—14 'Al. triumphis; vel, triumphalibus, quod magis probo.' Dalec.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. lamsana, e Diosc. Vid. Sueton. Julio, cap. 68.—16 Dalec. id brassica.

NOTÆ

⁹ Halmyridia] Meminit Eudemas Atheniensis, in libro de oleribus, laudatus ab Athen. lib. ix. p. 369. brassicæ illius quam ἀλμυρίδα vocant. Brassica marina ea est, quam Lobelius delineat, describitque, in Adversariis, p. 92. Locis Angliæ maritimis nascitur: vidimus et in horto Regio. Italis Soldanella, teste Anguillara, par. 7. p. 113.

^r Sunt qui plantam] Colum. xi. 3. p. 296. 'Brassica, cum sex foliorum erit, transferri debet, ita ut radix ejus liquido fimo prius illita, et involuta tribus algæ tæniolis pangatur: hæc enim res efficit, ut in coctura celerius madescat, et viridem colorem sine nitro conservet.' Refert

id quoque Palladius ex Colum. lib. iii. in Febr. tit. 24.

^s Sunt qui semen] Ad celeriore scilicet maturitatem promovendam.

^t Nitrum in coquendo] Apicius iii. 1. 'Omne olus smaragdinum fiet, si cum nitro coquatur.' Pallad. loc. cit. 'Celerius coquitur virore servato, si dum est trium vel quatuor foliorum, nitrum tritum cribello desuper spargas, ut speciem pruinæ candentis imitetur.' Sic totidem fere verbis auctor Geopon. xii. 17. Et Martialis xiii. 17. cui lemma, 'Coliculi:' 'Ne tibi pallentes moveant fastidia caules, Nitrata viridis brassica fiat aqua.'

XLII. Omnium hortensiorum lautissima cura asparagis.^a De origine eorum in sylvestribus curis abunde dictum,^{1 b} et quomodo eos juberet Cato in arundinetis seri. Est et aliud genus incultius asparago, mitius corruda, passim etiam montibus nascens, refertis superioris Germaniæ campis, non inficeto² Tiberii Cæsaris dicto, herbam ibi quandam nasci simillimam asparago. Nam quod in Neside^c Campaniæ insula sponte nascitur, longe optimum existimatur. Hortensium^d seritur spongiis:^e est enim plurimæ radicis, al-

~~~~~

CAP. XLII. 1 Dalec. *arboribus dictum*.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *insulo* Vet. Dalec.

NOTÆ

^a *Lapsana*] Diosc. II. 142. *Λαμψάνη* dicitur olus sylvestre, cujus folia caulesque in cibo coquuntur: *ἀρχαῖον ἔστιν ἄγριον . . . οὗ τὰ φύλλα καὶ ὁ κοῦλος ἐσθιέται ἐφ' ὅλῃ*.—¹ Dionys. Exig. in Vita S. Pacomii, c. 8. 'Lapsanas enim, id est, agrestia olera, et herbas alias præter oleum consueverant dare.' *Ed. sec.* Porro præter id olus, quod trium foliorum fuisse Plinius ait, et cymam sylvestrem, aliud in cibis Cæsariani milites adhibuerunt: radicem nimirum edulem, pani conficiendo idoneam, cujusmodi lapsanæ radix non est tenuis et lignosa. Hanc radicem Cæsar ipse de bello Civili lib. III. 'charam' vocat: 'Est etiam genus radicis,' inquit, 'inventum ab iis qui fuerant cum Valerio, quod appellatur chara, quod admixtum lacte multum inopiam levabat. Id ad similitudinem panis efficiebant: ejus erat magna copia. Ex hoc effectos panes, cum in colloquiis Pompeiani famem nostram objectarent,' &c. Suetonius in Julio c. 68. 'Dyrhachina munitione Pompeius, viso genere panis ex herba, quo sustinebantur, cum feris sibi rem esse dixit.' Diceret fortean 'ex radice' commodius: quanquam et eo verbo

utitur Appian. Bell. Civil. lib. II. p. 465. idipsum narrans, *τὴν πρὸς ἀροτοποιοῦν*. Ea nobis videtur esse pastinaca Gallica, quam Diosc. in Nothis, p. 454. ab aliis *κάρπας*, a Romanis *καρόταμ* vocitari tradit: quo nomine etiamnum vulgo nota. Insigniter errant, qui hoc trium foliorum olus, de quo nunc agitur, aut cum armoracia confundunt, de qua c. 26. quæque fronde copiosa est, aut cum eo genere pastinacæ, quod pariter *πολύφυλλον*.

^a *Asparagis*] Græci *ἀσπράγγιον* et *ἀσφάραγγιον* dicunt. Nostri, *Asperge*. Apud Dodonæum iconem vide, pag. 691. asparagi hortensis.

^b *Abunde dictum*] Lib. XVI. c. 67.

^c *In Neside*] Meminit hujus insulæ Seneca Epist. 53. pag. 268. Cicero quoque Epist. ad Attic. XVI. 1. statim initio. Hodie *Nisita*, haud procul Puteolis. Vide Cluver. Ital. Antiq. p. 1167.

^d *Hortensium*] Genus subintellige, quod alii hortense vocant.

^e *Spongiis*] Radicibus. Palladius lib. IV. in Martio, tit. 9. p. 89. 'Hoc mense asparagos seremus, circa Aprilis Kal. Sed expeditior ratio est, si asparagorum spongas ponas, quæ

tissimeque germinat. Viret thyrso primum emicante: qui caulem educens, tempore ipso³ fastigatus in toros⁴ striatur. Potest et semine seri.

Nihil diligentius comprehendit Cato,⁵ novissimumque libri est, ut appareat repentinam ac novitiam viro curam fuisse. Locum subigi jubet humidum et crassum: semipedali^h undique intervallo seri, ne calcetur. Præterea ad lineamⁱ grana bina aut terna paxillo demitti: ⁴ videlicet semine tum tantum serebantur: id fieri secundum æquinoctium vernum. Stercore satiari, crebro purgari, caveri ne cum herbis evellatur asparagus. Primo anno stramento ab hyeme protegi: vere aperiri, sarriri, runcari: tertio^j incendi verno. Quo maturius incensus est, hoc melius provenit. Itaque arundinetis maxime convenit, quæ festinant incendi.^k Sarriri jubet idem, non antequam asparagus natus fuerit, ne in sarriendo radices vexentur. Ex eo velli asparagum ab radice: nam si defringatur,⁵ stirpescere, et intermori. Velli, donec in semen eat. Id autem

infaceto Gronov.—³ In vet. cod. Dalecampii ipso non legitur. Mox, *fastigatus* Gronov. et al. ante Harduin.—⁴ Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. item Pintian. e Catone, cap. 140. *dimitti* Gronov. et vulgg.—⁵ Cod. Dalec.

NOTÆ

cito fructum ministrent. Hæc sic fient: Semina asparagi quanta tribus digitis comprehendere possis, post Idus Febr. pingui et stercoreato solo in singulis fossis ponis, et leviter obruis. His coëuntibus, radix connexa nascetur, quæ appellatur Spongia,⁵ &c. Implicatas radices, quæ quasi unitatem faciunt, sic illigatas, atque connexas, olitores spongas vocant, inquit Colum. xi. 3.

ⁱ *In toros*] Toros appellat, ut quidem videtur, spicam asparagi maxime cibus expetitam: hæc caro, hæc pulpa asparagi est.

⁵ *Cato*] De Re Rust. c. 161. p. 90. ubi ea extant, quæ Plinius hoc loco refert, ad ea usque verba, 'Nec

quicquam postea tentatum,' &c.

^h *Semipedali*] Cato: 'Cum areas deformabis,' hoc est, delineabis, 'intervallum facito inter eas semipedem latum in omnes partes: deinde serito.'

ⁱ *Præterea ad lineam*] Cato loc. cit. 'Ad lineam palo grana bina aut terna demittito.' Sic etiam Pallad. loc. cit. et Didymus in Geopon. xii. 18. p. 340.

^j *Tertio*] Cato: 'Post annum tertium quam severis, incendito vere primo.'

^k *Quæ festinant incendi*] Plinius xvii. 47. 'Necnon ignis aliquid prodest, ut arundini: ambusta namque densior mitiorque surgit.'

maturescere ad ver,¹ incendique: ac rursus, cum apparuerit asparagus, sarriri ac stercorari. Ac post annos novem, cum jam vetus sit, digeri subacto solo stercoratoque. Tum spongiis^m seri, singulorum pedum intervallo. Quin et ovillo fimo nominatim uti, quoniam aliud herbas creet.⁶ Nec quicquam postea tentatum utilius apparuit, nisi quod circa Idusⁿ Februarii defosso semine acervatim parvulis scrobibus serunt, plurimum⁷ maceratum fimo. Dein nexis inter se radicibus spongas factas post æquinoctium autumnii disponunt pedalibus intervallis, fertilitate in denos annos durante. Nullum gratius his solum quam Ravennatium^o hortorum.

Indicavimus^p et corrudam. Hunc enim intelligo^s sylvestrem asparagum, quem Græci hormenum,⁹ aut myacanthon^r vocant, aliisve nominibus. Invenio^a nasci et arietis cornibus tuis atque defossis.

defrangitur; Chiff. *defrangatur*.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aliud herbasceret* Gronov. et al. ante Harduin.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *defossam semen acervatim, par. scr. ser. plurimi*.—8 *Hanc intelligimus* Vet. Dalec.—9 Margo edd.

NOTÆ

¹ *Id autem . . . ad ver*] At Cato maturum id fieri ad autumnum dixit, ut quidem videtur, rectius, ita rerum natura exigente.

^m *Tum spongiis*] Hoc est, radicibus, ut ante monuimus. Cato: 'Deinde fossulas facito, qua radices asparagi demittas: intervallum sit ne minus pedes singulos inter radices asparagi.'

ⁿ *Nisi quod circa Idus*] Columella, et Pallad. locis citatis.

^o *Ravennatium*] Vel sylvestribus tamen asparagis cedere hos innuit Martialis in Xenii XIII. 21. cui titulus, 'Asparagi:' 'Mollis in æquorea quæ crevit spina Ravenna, Non erit incultis gratior asparagis.' Sativus, inquit, asparagus, non erit sylvestri gratior. 'In totum spina est asparagus,' inquit Plinius XXI. 54.

^p *Indicavimus*] Tum XVI. 67. tum etiam libri hujus cap. 19. Corrudda porro sylvestris asparagus est, foliis acutis, qualis a Cinsio depingitur Rarior. Plant. v. 60. p. 177. Hanc toto Castellæ Granatensique regno nasci prodit: nos hic in horto Regio vidimus. Sed et sativum asparagum a rusticis corrudam appellari, Columella est auctor, XI. 3.

⁹ *Græci hormenum*] Apud Hesych. Ὀρμενος legitur. Ὀρμενος, inquit, ὄνομα κύριον, καὶ πόλις Θεσσαλίας . . . οἱ δὲ τὸν ἑγρίον ἀσπάραγον. Julius Pollux VI. 9. non sylvestrem, sed sativum asparagum ὀρμενον vocari scribit: nimirum ut corrudæ apud Latinos, sic apud Græcos ὀρμένου communis utriusque generi appellatio fuit.

^r *Myacanthon*] Quasi muris spinam. Diosc. II. 152. Ἀσπάραγος τε-

XLIII. Poterant videri dicta omnia quæ in pretio sunt, nisi restaret res maximi quæstus, non sine pudore dicenda. Certum est quippe carduos apud Carthaginem magnam, Cordubamque præcipue, sestertium sena millia¹ e parvis reddere areis: quoniam² portenta quoque terrarum in ganeam vertimus, etiam ea quæ refugiant quadrupedes consciæ. Carduos ergo³ duobus modis serunt: autumnopianta, et semine ante Nonas Martias: plantæque ex eo disponuntur ante Idus Novembris, aut in locis frigidis circa Favonium. Stercorantur⁴ etiam, si Diis placet, lætiusque proveniunt: condiunturque aceto melle diluto addita laseris radice, et cumini, ne quis dies sine carduo sit.

XLIV. Cetera in transcurso dici possunt. Ocimum⁵

.....

Dalec. et Gronov. *horminum*, e cap. 23. libri sequentis. Gronov. et al. ante Harduin. *orni*.

CAP. XLIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sestertia sena millia ut parcius, reddere*; quoniam Gronov. et vulgg. Pro e parvis, Vet. Dalec. habet ex arvis; Chiff. a parvis reddere eis.

NOTÆ

τραῖος, ἢ μυδάκανθαν καλοῦσι. Gale-
nna de Facult. Simp. Med. lib. vi. p.
160. Ἀσπράγος πετραῖος ἢ μυακάνθι-
νος.

¹ *Invenio*] Nempe apud auctores
haud sane satis idoneos, quorum
fidem hac in parte Dioscorides ele-
vat, loc. cit. quamvis suffragari iis
videatur Didymus in Geopon. xii.
18. p. 340.

² *Sestertium sena millia*] Quæ mo-
netæ nostræ Gallicæ efficiunt libras
sexcentas.

³ *Carduos ergo*] Eos intelligit, quo-
rum e genere scolymus est, ut ex
oratione Plinii liquet, xx. 99. ubi de
carduorum medicinis agit, quorum
nunc tempora satus explanat, inpri-
misque scolymi, *l'Artichaut*, quam
Latini cinaram quoque appellarunt.
Nam quæ de carduorum satu nunc
afferuntur a Plinio, eadem ferme re-

tnlit Columella de cinara, xi. 3. 'Ci-
naræ sobolem,' inquit, 'melius per
autumni æquinoctium disponemus:
semen commodius circa Kalendas
Martii seremus, ejusque plantam cir-
ca Kalendas Novembris deprimemus,
et multo cinere stercorabimus: id
enim genus stercoris huic oleri vide-
tur aptissimum.' Est et cinara spi-
nosa, qui Matthiolo in Diosc. lib. iii.
pag. 667. carduus aculeatus dicitur,
Cardon d'Espagne.

⁴ *Stercorantur*] Pallad. lib. iv. in
Martio, tit. 9. p. 87. 'Terram ster-
coratam et solutam diligit carduus,
quamvis in pingui possit melius pro-
venire.'

⁵ *Ocimum*] Basilicum Lobelio dic-
tum, in Advers. p. 215. et Gallis
quoque *Basilic*. A Matthiolo in
Diosc. lib. ii. p. 533. pingitur accu-
rate, et ocimum medium nuncupatur.

Parilibus optime seri ferunt: quidam et autumn^b:^b jubentque, cum hyeme seratur, aceto semen perfundi. Eruca quoque^c et nasturtium vel æstate vel hyeme facillime nascuntur. Eruca præcipue frigorū contemtrix, diversæ est, quam lactuca, naturæ, concitatrix^d Veneris: idcirco jungitur illi^e fere in cibis, ut nimio frigori par fervor immixtus temperamentum æquet. Nasturtium^f nomen accēpit a narium tormento. Et inde vigoris significatio proverbio^g:^g id vocabulum^h usurpavit, veluti torporem excitantis. In Arabia miræ amplitudinis dicitur gigni.

XLV. Ruta quoque^b seritur Favonio, et ab æquinocio autumnⁱ:ⁱ odit hyemem,ⁱ et humorem, ac fimum. Apri-

CAP. XLIV. 1 Vet. Dalec. *significatione proverbium*.—2 Cornarius, *ejus esum*.
CAP. XLV. 1 Ita codd. Regg. Brot. et Editio princeps. *autumno* codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *autumni* habent etiam

NOTÆ

In horto Regio vidimus. Parilia Romæ celebrata XI. Kalend. Maias, diximus sup. lib. c. 66. Coinm. XI. 3. seri ocimum circa Idus jubet.

^b *Quidam et autumn^b*] Colum. XI. 3. Etiam Aprili cum seritur, ut cito nascatur, aqua calida perfundi Paladius jubet, in Aprili, tit. 3.

^c *Eruca quoque*] Ita Pallad. lib. II. in Januar. tit. 14. pag. 44. Nostris, *Roquette*. A Matthiolo pingitur in Diosc. lib. II. pag. 530.

^d *Concitatrix*] Sic Diosc. II. 170. Galenus de Alim. Facult. II. 53. pag. 364. Columella in Hortulo: 'Et quæ frugifero seritur vicina Priapo, Excitet ut Veneri tardos eruca maritos.' Marcellus Empir. cap. 33. pag. 228. 'Ad abundantiam seminis præparandam, erucam decoctam bibat, quoties quisque inopia seminis se laborare perspexerit: vel potius assidue incoctam manducet.' Idcirco 'salaces erucas' Naso vocat de Remed. Amor. prope finem.

^e *Jungitur illi*] Lactuæ scilicet. Hoc ipsum fieri Galenus præcipit

loc. cit.

^f *Nasturtium*] 'Nasturtium nonne vides,' inquit apud Nonium Varro, 'ab eo dici quod nasum torqueat?' Et Auctor Moreti: 'Quæque trahunt acri vultus nasturtia morso.' Perro nasturtii iconem apud Lobel. vide in Observ. pag. 107. Nostris *Cresson Alenois*: Narbonensibus, *Nasitort*.

^g *Proverbio*] Adagium id est, *ἔσθι καρδαμον*, dictum olim in socordem, ignavum, hebetem. Vossium vide in Etymol. verbo Nasturtium. Auctor Geopon. XII. 27. *Φασὶ δὲ τοὺς ἐσθίον- τας καρδαμον, δευτέρους τὴν διάνοιαν γί- νεσθαι. Αἰνὸν νεσcentes nasturtio men- tis acumine subtiliores evadere.*

^h *Ruta quoque*] Pingitur a Lobelio ruta hortensis, in Observ. pag. 506. Gallis, *de la Rue*. Et hanc autumnⁱ seri, differri mense Martio, præcipit Colum. lib. XI. cap. ult.

ⁱ *Odit hyemem*] Theophr. Histor. VII. 5. *Aquas et fimum*, inquit, *οἷον ὅλα diligunt, πρὸς τὴν rutam*: *Φίλιδρα δὲ πάντα τὰ ἄλλα λάχανα, καὶ φιλέκο- πρα, πλὴν πηγάνου.*

cis^j gaudet et siccis, terra quam² maxime lateraria. Cinere vult^k nutriri: hic et semini miscetur, ut careat erucis. Auctoritas etiam peculiaris apud antiquos ei fuit. Invenio mustum rutatum populo datum a Cornelio Cethego, in consulatu^l collega Quinti Flaminini,³ comitiis peractis, Amicitia^m est ei et cum fico, in tantum, ut nusquam lætior proveniat, quam sub hac arbore. Seritur et surculo; melius in perforatamⁿ fabam indito, quæ succo nutrit comprehendendo surculum. Seritur et a seipsa.^o Namque incurvato cacumine alicujus rami, cum attigerit terram, statim radicatur. Eadem et ocimo^p natura, nisi quod difficilius crescit. Sed durata runcatur non sine difficultate, pruritivis ulceribus,^q ni munitis manibus id fiat, oleove defensis. Conduntur autem et ejus folia, servanturque fasciculis.

XLVI. Ab æquinocio^r verno seritur apium, semine paululum^s in pila pulsato.^t Crispus sic putant fieri, aut

Dalec. Elz. Gronov. et al. vett. ante Harduin.—2 Cod. Dalec. *terraque quam*. —3 *Quinti Flaminii* Brotier in Notis. *Quinti* etiam codd. Regg. Brot. 1. 2. Edd. ante Brotier, *Quintii*.—4 Cod. Dalec. *uterque* et Chiff. *pruritibus*; Gronov. et al. ante Harduin. *provenientibus ulceribus*.

NOTÆ

^j *Apricis*] Palladius lib. iv. in Martio, tit. 9. p. 90. 'Prosequuntur etiam maledictis, et maxime in terra soluti lateris ponunt, quod prodesse certissimum est.' Columella xi. 3.

^k *Cinere vult*] Pallad. loc. cit. 'Hoc mense ruta seritur, locis apricis, solius cineris inspersione contenta.'

^l *In consulatu*] Anno Urbis MCCCXXI. Sed vitio facti Consules abdicarunt: ut in Fastis recte est annotatum.

^m *Amicitia*] Pallad. loc. cit. 'Sub fici arboris umbra libentius acquiescit.' Adde et Arist. c. 20. problem. 18. p. 773. quærentem, 'Quam ob causam ruta insita in ficum, pulcherrima, plurimaque proveniat.'

ⁿ *Melius in perforatam*] Pallad. loc. cit. 'Nonnulli ramulos rutæ pertusæ fabæ inserunt, vel bulbo, atque ita obrunt, alieno vigore servandos.'

^o *Seritur et a seipsa*] Nempe propagine, uti fere de rubis dictum est xvii. 21. Sic etiam Pallad. loc. cit.

^p *Eadem et ocimo*] Ut propagine nimirum, æque atque ruta, seratur.

^q *Pruritivis ulceribus*] Natis ulceribus ex prurigine. Vide Notas et E. mend. num. 19.

^r *Ab æquinocio*] Pallad. lib. v. in Aprili, tit. 3. p. 110. et Colum. xi. 3.

^s *In pila pulsato*] Hoc est, in vase concavo, sive mortario, pinsi prius necesse est. De pilæ vocis usu, eo

si satum calcetur cylindro pedibusve. ^a Proprium ei, quod colorem mutat. Honos ipsi ^b in Achaia, coronare victores sacri certaminis Nemeæ.

XLVII. Eodem tempore seritur menta planta: ^a vel si nondum germinat, spongia. Minus hæc ^b humido gaudet. Æstate viret, hyeme flavescit. Genus ejus sylvestre mentastrum ^c est. Et hoc propagatur, ut vitis, vel si inversi rami ^d serantur. Mentæ nomen ^e suavitas odoris apud Græcos mutavit, cum alioqui mintha vocaretur, unde nostri nomen declinaverant. ^f Grato mensas odore ^g percurrit in rusticis dapibus. Semel sata, diutina ætate durat. Congruit pulegio, ^h cujus natura in carnariis reflorescens

.....

. CAP. XLVI. 1 Cod. Dalec. *paulum*; Chiffi. *paulum in pilato*. Mox, margo edd. Dalec. et Gronov. pro *pulsato*, habet *pinsito*, e Columel.

CAP. XLVII. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps.' Brotier. *declinaverunt* edd. vett. et Gronov. *declinaverunt* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 'Ita bene cod. Reg. 2.' Brotier. Edd. ante Brotier, *Grato menta*

NOTÆ

intellectu, alibi egimus. Expressum hoc a Columella xi. 3. pag. 397. 'Si crispæ frondis apium fieri maluerit, semen ejus inditum pilæ, et saligneo palo pinsitum, exspoliatumque, in linteolis ligatum obruet. Potest etiam citra hanc operam fieri crispum qualitercumque satum, si cum est natum, incrementum ejus supervoluto cylindro coërceat.' Sic etiam Pallad. loc. cit. et Theophr. his prior, Hist. ii. 5. et de Causis v. 6. p. 331.

^a *Honos ipsi*] Juvenalis Sat. viii. 226. 'Graiæque apium meruisse coronæ.' Idcirco Nemeænm apium Nicandro dicitur in Theriac. p. 47. Suidas, tom. ii. p. 213. *Νεμέας σέλας*. Vide Plutarch. Sympos. Quæst. v. 3. p. 676. quibus adde quæ diximus xv. 5.

^b *Eodem . . . planta*] Transferri mentam in planta ait æquinocio verno: ac si nondum germinaverit, radice seu spongia, ut diximus. Pingitur a Dodonæo menta prima, pag.

95. *De la mente, du Baume.*

^b *Minus hæc*] Vide Notas et Emend. num. 20.

^c *Mentastrum*] Dioscoridi iii. 42. ἡδύσμον ἄγριον, *menta sylvestris*: officinis, alba menta. Iconem exhibet idem Dodonæus, p. 96. Græci *καλαμίνθην* vocant, inquit Apuleius, cap. 91. Gallis, *Mente sauvage*. In Nothis Diosc. p. 454. τὸ δὲ ἡδύσμον ἄγριον, δὲ Ῥωμαῖοι μεντάστρουμ καλοῦσι.

^d *Vel si inversi rami*] Colum. xi. 3. 'Mentæ si forte semina defecerunt, licet de novalibus sylvestre mentastrum colligere, atque ita inverais cacuminibus disponere: quæ res feritatem detrahit, atque edomitam reddit.'

^e *Mentæ nomen*] Diosc. iii. 41. ἡδύσμος, οἱ δὲ μίνθην. Et Galenus de Simp. Medic. Facult. lib. vi. p. 176. ἡδύσμον, ἔνιοι δὲ μίνθην ἐνὶ ὁδῷ προσγορεύουσιν.

^f *Congruit pulegio*] Nostri *Pouliot* vocant. Regium vulgatum *pouliot*

sæpius dicta est. Hæc quoque servantur simili genere, mentam dico, pulegiumque, et nepetam.⁵

Condimentorum tamen omnium fastidiis cuminum^h amicissimum.³ Nascitur in summa tellure vix hærens, et in sublime tendens. In putridis et calidis maxime locis, medio serendum vere. Alterum ejus genus sylvestre quod rusticum vocant, alii Thebaicum: si tritum ex aqua potetur, in dolore stomachiⁱ prodest. In Carpetania^j nostri orbis maxime laudatur: alioqui Æthiopico^k Africoque palma est. Quidam huic Ægyptium præferunt.

XLVIII. Sed præcipue olusatrum^l miræ naturæ est.

~~~~~

mensus.—³ 'Codex uterque, nepitam in condimento sumpta. In omnia (lego, ad omnia) quæ fastidio sunt, cuminum amicissimum. Vet. nepitam. Condimentariorum tamen omnium stomachi fastidiis; al. Vet. omniumque fastidiis.' Dalec. nepitam. Condimentorum, &c. Gronov. et al. ante Harduin.

NOTÆ

royal, delineatur a Lobelio in Observat. p. 266. De pulegio porro in carnariis reforescente diximus XVIII. 60.

⁵ Et nepetam] Quæ sylvestre pulegium etiam appellatur, Pouliot sauvage. Vide Dodonæum, p. 98. Alia est nepeta vulgaris officinarum, quæ menta cataria, l'herbe au chat. Alii nepitam scribunt.

^h Cuminum] Cuminum Latini juxta et Galli vocant: Hebræi ipsi כמון: nostra, comin. Utrumque genus, sativum et sylvestre, quale nos vidimus, a Dodonæo pingitur p. 298.

ⁱ In dolore stomachi] Adversus tormina et inflationes, bibi tritum ex aqua: ex vino ad imbecillitatem stomachi, jubet Diosc. III. 69.

^j In Carpetania] Diosc. loc. cit. in Carthagine Hispaniæ oppido. Toletem in Hispania est Carpetanorum caput.

^k Æthiopico] Quod Hippocrates Regium vocat, quoniam illud palmare putat, inquit Diosc. III. 68. secun-

das defert Ægyptio.

^l Sed ... olusatrum] Sive atrum olus, sic dictum a semine et radice atra. Colum. XI. 3. p. 398. 'Atrum olus, quod Græcorum quidam vocant ἵπποσέλιον, nonnulli σμύρνιον,' &c. Adde Apuleium lib. de Virtutibus Herb. c. 107. In Græcis vero Hesychius: Σμύρνιον, τοῦ ἵπποσελίου ὁ καρπὸς, καὶ αὐτὴ ἡ βοτάνη. Schol. Nicandri, in Theriac. p. 39. Τὸ Σμύρνιον ὁμοίον ἐστὶ τῷ μεγάλῳ σελίῳ· ὃ καὶ ἵπποσέλιον καλεῖται· σμυρνέιον δὲ, ἐπεὶ δὲ ἐμφερές ἐστι τῇ σμύρνῃ κατὰ τὴν ὁσμὴν. Et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. p. 230. Σμύρνιον, οἱ δὲ ἵπποσέλιον ὀνομάζουσιν ἄγριον. Cave porro agi nunc existimes de hipposelino, de quo instituta oratio est c. 37. quanquam et illud smyrnium nuncupatum sit, teste Diosc. III. 78. De smyrnio vere ac proprie dicto nunc sermo est, cui etiam in Cilicia hipposelini tributa appellatio est, ut prodidit idem Diosc. cap. seq. Hipposelinum illud Theophrasti est, idemque smyrnion Dioscoridis, a

Hipposelinum Græci vocant, alii smyrnium.¹ E lacryma caulis sui nascitur. Seritur et radice. Succum ejus² colligunt,³ myrrhæ saporem habere dicunt. Auctorque⁴ est Theophrastus, myrrha sata natum. Hipposelinum veteres⁵ præceperant in locis incultis, lapidosis, juxta maceriam seri: nunc et repastinato seritur, et a Favonio post æquinocmium autumnum.³ Quippe cum capparis⁴ quoque seratur siccis maxime, area in defossum cavata,⁵ ripisque undique circumstructis lapide: alias evagatur per agros, et cogit solum sterilescere. Floret æstate: viret⁶ usque ad Vergiliarum occasum, sabulosis⁷ familiarissi-

~~~~~

CAP. XLVIII. 1 Cod. Dalec. *smyrnium*.—2 *Succum ejus qui colligunt* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, *myrrhæ*, et paulo post *myrrha*, cod. Dalec.—3 'Ita codd. Regg. Lang. et Editio princeps.' Brotier. *autumni* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—4 Ita edd. vett. et Gronov. *cappari* ex codd. Harduinus, quem secuti sunt Miller. Bipont. et Franz.—5 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *area in defossu cavata* Gronov. al. vett.

NOTÆ

Matthiolo delineatum, p. 773. quale in Horto Regio visum a nobis. De eo rursus xxvii. 109.

¹ *Succum ejus*] Theophr. Hist. vii. 6. Γίνεται δὲ καὶ τὸ δάκρυον ἐξ αὐτοῦ ὁμοιον τῇ μύρρῳ· οἱ δὲ φασιν ὅλως μύρραν. *Lacryma ex eo fuit myrrhæ assimilis: quidam omnino myrrham id esse asseverant.* E radice potius quam e caule succum manare scimus.

² *Auctorque*] Verba hæc sunt Græci scriptoris, Hist. ix. 1. Καὶ τινες ἀκούσαντες ὅς ἐντεῦθεν ἡ σμύρνη, ἡγοῦνται βλαστάνειν ἐξ αὐτῆς ἱπποσέλιον· φυτεῖται γὰρ καὶ ἀπὸ δακρύου τὸ ἱπποσέλιον. Cum ex hipposelino myrrham nasci quidam audivissent, hipposelinum ex myrrha provenire etiam putarunt, quæ lacryma hipposelini est. Seritur et hipposelinum sua lacryma.

³ *Hipposelinum veteres*] Columella loc. cit. de hipposelino, quod et olusatrum, et smyrnium pariter appellat: 'Pastinato,' inquit, 'loco semine debet conseri, maxime juxta

maceriem: quoniam et umbra gaudet, et qualicumque convalescit loco.'

⁴ *Quippe cum capparis* [*cappari*] 'Cappari' neutro genere dicitur, et 'capparis' fœminino. Colum. xi. 3. 'Capparis . . . si serenda fuerit, sic cum locum desiderabit: isque debet ante circumdari fossula, quæ repleatur lapidibus, et calce, vel Punico luto, ut sit quasi quædam lorica, ne possint eam perrumpere prædicti seminis frutices: qui fere per totum agrum vagantur, nisi munimento aliquo prohibiti sint . . . Et noxium virus habent, succoque suo sterile solum reddunt.' Capparis in Gallia, un Caprier, vel, ut aliis visum est efferre, un Capier. Capparis retuso folio apud Lobel. in Observ. p. 359. Mospelii in hortis pulchre et copiose fruticat.

⁵ *Floret . . . viret*] Hæc a Theophr. Hist. vi. 5.

⁷ *Sabulosis*] Theophr. loc. cit. Χαλ-

mum.⁶ Vitia ejus,^a quod trans⁷ maria nascitur, diximus inter peregrinos frutices.

XLIX. Peregrinum et Careum,^t gentis sui¹ nomine appellatum, culinis principale. In quacumque terra seri vult, ratione eadem, qua olusatrum. Laudatissimum tamen in Caria, proximum Phrygia.

L. Ligusticum^a sylvestre est in Liguriæ suæ montibus: seritur ubique: suavius sativum, sed sine viribus. Panacem^b aliqui vocant. Cratevas^c apud Græcos cunilam bubulam eo nomine appellat: ceteri fere conyzam, id est, cunilaginem:¹ thymbram vero, quæ sit cunila. Hæc apud nos habet vocabulum et aliud, satureia dicta^d in condi-

~~~~~

Harduin. Miller. Bipont. et Franz.—6 Dalec. *familiarissima*. Vid. XIII. 44.—7 Dalec. *quæ trans*.

CAP. XLIX. 1 Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. *gentis suæ* Harduin. 2. 3. Miller. et Franz. et sic Vet. Dalec.

CAP. L. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Vet. *cunizam idem cunilaginem, &c. Lego, conyzam, cunilaginem. Idem vero thymbram, quæ sit.*' Dalec. Gronov. et al. vett. *conyzoides, cunila-*

NOTÆ

πεὶ δὲ ὑδάμμοις καὶ λεπτογέλοις χώροις.

^a Vitia ejus] Dicta hæc XIII. 44.

^t Careum] Apicio quoque VII. 2. Careum. Dioscoridi III. 66. Κάρος. Pingitur a Dodonæo, p. 297. In Officinis Carvi nominari: apud Germanos Bohemosque, non in Caria modo, unde origo nominis, frequens nasci prodit.

^a Ligusticum] Diosc. III. 58. Ἀγυστικὸν φέεται μὲν πλεῖστον ἐν Λιγυρίᾳ, ὅθεν καὶ τὴν προσωνυμίαν ἔσχηκεν. Πάνακες δὲ αὐτὸ καλοῦσιν οἱ ἐπιχώριοι, κ. τ. λ. Eadem habet Oribas. lib. XI. fol. 204. Siler montanum Dodonæi est, a quo accurate delineatur, quale in Horto Regio vldimus, p. 308. Gallicis, *Sermontaine*. Officinis nonnullis, *Seseli*, sed falso.

^b Panacem] Quoniam panaci Heracleotico et viribus simile est, et radice atque canle, inquit Diosc. loc. cit.

^c Cratevas] Græcorum inconstan-

tiam in assignandis plantarum nominibus obiter indicat, non usquequaque approbat. Et falso quidem cunilæ bubulæ nomen esse Ligustico inditum, diserte admonet, XX. 60.

^d Satureia dicta] Thymbra igitur gemina: et utraque affinis alteri: altera Græcorum, Latinorum altera, quæ et satureia, thymbræ quidem æmula, et cunila appellata: sed discrepans tamen a thymbra. Colum. IX. 4. p. 320. 'Thymbræ, vel nostratis cunilæ, quam satureiam rustici vocant.' Et in Hortulo: 'Et satureia thymi referens, thymbræque saporem.' Scribonius Largus Compos. 124. 'Cunila, quam satureiam quidam vocant.' Satureiam seu cunilam Galli nunc *Sarriette* nominant. Pingitur a Dodonæo, p. 288. Thymbra, p. 287. Utramque Regio in horto vldimus. Thymbra in Græcia frequens, maximeque in Chio, teste Anguillara,

mentario genere. Seritur mense Februario, origano æmula.² Nusquam utrumque additur, quippe similis effectus. Sed cunilæ Ægyptium origanum tantum præfertur.

LI. Peregrinum fuit et lepidium.^o Seritur a Favonio: dein cum fruticavit, juxta terram^f præciditur: tunc run-
catur, stercoreturque: per biennium hoc. Postea iisdem
fruticibus utuntur, si non sævitia hyemis ingravat, quando
impatientissimum est frigorum. Exit et in cubitalem al-
titudinem, foliis laurinis, sed mollibus: ususque ejus¹ non
sine lacte.

LII. Gith pistrinis,^g anisum et anethum culinis et medi-
cis nascuntur. Sacopenium^b et ipsum in hortis quidem,
sed medicinæ tantum.

LIII. Sunt quædam comitantia aliorum satus, ut papa-
ver. Namque cum brassica seritur, ac portulaca:¹ et
eruca cum lactuca. Papaveris sativi tria genera: candi-
dum,¹ cujus semen tostum in secunda mensa^j cum melle
apud antiquos dabatur.² Hoc et panis^k rustici crustæ in-
spergitur,³ affuso ovo inhærens, ubi inferiorem crustam
apium⁴ githque cereali sapore condiunt. Alterum genus¹

-----

ginem.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *thymo æmula*, e Diosc.

CAP. LI. 1 Pintian. *usus ejus*.

CAP. LIII. 1 Vet. Dalec. et *portulaca*. Mox, et *eruca et cum lactuca* alii
ap. Dalec.—2 Cod. Dalec. *edebatur*.—3 Dalec. *inspergunt*.—4 'Anni, vel

NOTÆ

par. 12. p. 203.

^o *Lepidium*] Gallis, *Passerage*. Ico-
nem vide apud Dodonæum, p. 704.
nos plantam ipsam in horto Regio vi-
dimus.

^f *Juxta terram*] Colam. xi. 3. 'Le-
pidium velat porrum sectivum deme-
tere poteris, rarius tamen,' &c.

^g *Gith pistrinis*] Gith Dioscoridi
iii. 93. *μελάνθιον* dicitur, cujus semen
inspergi gratissime panibus condien-
dis monet: idcirco pistrinis nascitur.
De eo rursum xx. 71. Sativum me-
lantbium depictum vide apud Dodon.

p. 301. Gallis, *de la Nielle*: etsi da-
bitat Anguillara, par. 12. p. 216.

^b *Sacopenium*] De eo dicemus xx.
75.

¹ *Candidum*] *Pavot blanc*. Vide
apud Dodon. p. 442.

^j *In secunda mensa*] 'Cocetum,' in-
quit Festus, 'edulii genus ex melle
et papavere factum.'

^k *Hoc et panis*] Annon idcirco dic-
tum est a Marone, 'Cereale papa-
ver?'

¹ *Alterum genus*] *Pavot noir*, apud
eundem Dodon. loc. cit.

est papaveris nigrum, cujus scapo inciso lacteus succus excipitur. Tertium genus^m rhœam^s vocantⁿ Græci, id nostri erraticum. Sponte quidem, sed in arvis^o cum hordeo⁶ maxime nascitur, erucæ simile, cubitali altitudine, flore rufo et protinus deciduo: unde et nomen^p a Græcis accepit. De reliquis^q generibus papaveris sponte nascentis dicemus in medicinæ loco. Fuisse autem in honore apud Romanos semper, indicio est Tarquinius^r Superbus, qui legatis a filio missis decutiendo papavera in horto altissima, sanguinarium illud responsum hac facti ambage reddidit.

LIV. Rursus alio comitatu æquinotio autumnî seruntur coriandrum, anethum, atriplex, malva, lapathum, cærefolium, quod pæderota^a Græci vocant: et acerrimum sa-

.....

anionum. Apium inspergi nusquam alibi legitur.' Dalec.—5 Dalec. *rhæada*.—6 Cod. Dalec. *sed maturius cum hordeo*.

NOTÆ

^m *Tertium genus*] Quod libro sequente c. 77. inter sylvestria, sativæque, medium genus facit. Est illud erraticum Dodonæi, p. 444. Lohelil quoque, in Observ. p. 143. Apud Gallos *Coquelicot, ou pavot sauvage*.

^a *Rhœam vocant*] Galenus de Fac. Simp. Med. l. vii. p. 207. 'Ροιὰς ὀνομάζεται. Et paulo post, ὀνομάζονται ροιὰδα. *Rhæada* sane rectius diceret: sed Latino ritu ac sono efferre maluit, quod et alias ei familiare est. Sic Q. Serenus caput 38. p. 150. 'de ischia' inscripsit, cum 'de ischiade' dici ars Græcorum postulet.

^o *Sed in arvis*] In segetibus, ἐν ἀροῦραις φέρεται, inquit Diosc. iv. 64. a quo iisdem fere verbis describitur, uti et a Theophr. prius Hist. ix. 13.

^p *Unde et nomen*] Ἀπὸ τοῦ ρέειν, quod *fluere*, ac *decidere* sonat. Diosc. ἄηκων ροιὰς ὀνόμασται δὲ διὰ τὸ ταχέως τὸ ἕθος ἀποβάλλειν.

^q *De reliquis*] Lib. xx. c. 76.

^r *Tarquinius*] Simile Thrasybuli

factum inaudierat, de quo Herod. l. v. p. 324. Vide Livium lib. i. p. 19. Flor. i. 7. p. 18. Frontin. Strateg. c. 1. et Valerium denique Max. vii. 4. 2. Dissidet a ceteris scriptoribus Naso, qui in liliis id factum ait, quod in papaveribus alii, Fast. ii. 703. 'Hortus odoratis suberat cultissimus herbis, Sectus humum rivo lene sonantis aquæ. Illic Tarquinius mandata latentia nati Accipit, et virga lilia summa metit. Nuntius ut rediit, decussaque lilia dixit: Filius, Agnosco jussa parentis, ait. Nec mora, principibus cæsis ex urbe Gabina, Traduntur ducibus mœnia nuda suis.'

^a *Quod pæderota*] Sic Apuleius c. 104. 'Græci pæderota vocant.... Latini cærefolium.' Columella in Hortulo: 'Jam breve chærephyllum.' Et xi. 3. 'Chærephyllum, itemque olus atriplicis, circa Kalend. Octobr. obui oportet non frigidissimo loco.... Papaver et anethum eadem habet conditionem sationis, quam chære-

pore,^b ignei effectus,^c ac saluberrimum corpori, sinapi,^d nulla cultura, melius tamen planta^e tralata. Quin e diverso vix est sato semel eo liberare locum, quoniam semen cadens protinus viret. Usus ejus etiam pro pulmentario in patellis decocto, citra intellectum acrimoniæ.^f Coquantur et folia,^g sicut reliquorum olerum. Sunt autem trium^h generum: unum gracile; alterum simile rapi foliis, tertium erucæ. Semen optimum Ægyptium. Atheniensesⁱ napy appellaverunt, alii thapsi, alii saurion.

Lv. Serpyllo^j et sisymbrio montes plerique^k scatent, sicut in Thracia: utique deferunt ex his^l avulsos ramos, seruntque.^j Item Sicyone^k ex suis montibus, et Athenis

^a Sine ullo sensu acrimonia.

CAP. LIV. 1 Margo edd. Dalec. decocto. Citra int. acrim. coquantur ejus folia.

CAP. LV. 1 Theophr. in marg. Ed. Dalec. plantaque.—2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. ubi aquæ deferunt ex his Gronov. et vulgg.

NOTÆ

phyllum, et atriplex.' Gallis, *Cerfeuil*. A Dodonæo delineatum, pag. 688. Aliud porro ab isto olere acanthi genus est, de quo dicturi sumus xxii. 34. quanquam et istud aliqui, ut Plinius admonet, pæderota similiter vocant.

^b Et acerrimum sapore] Ad sinapi hæc pertinent, de quo statim fit mentio: quanquam ad cærefolium Plinius alter retulit, de Re Med. iv. 37. 'Cerifolio,' inquit, 'igneæ vis, et acerrima est.' Falso.

^c Ignei effectus] Impositum certe corpori pnsulas, instar ignis, excitat: quod in quibusdam morbis expetitur: atque hæc curatio *συναπνομή* dicitur, de qua Cælius Aurelianus, Celsusque ipse passim.

^d Sinapi] *Moutarde*. Vide iconem apud Lobel. in Observ. p. 100. 'Sinapi sativum erucæ aut rapi folio.'

^e Melius tamen planta] Pallad. lib. xi. in Octob. tit. xi. p. 150. 'De quo semen legere disponis, suo loco esse

patieris: quod ad escam parabis, robustius facies transferendo.'

^f Coquantur et folia] Et cymæ de quibus Colum. xi. 3.

^g Sunt autem trium] Hoc tergeminum sinapis genus, nec Dioscoridi, nec Theophrasto notum.

^h Athenienses] *Νάρυ* Attici pro *σάριν* dixere, teste Athen. l. ix. De reliquis nominibus, vide Notas et Emend. num. 21.

ⁱ Serpyllo] Nostri *Serpolet* vocant. Pingitur a Matthiolo in l. iii. Diosc. p. 724. Vide Notas et Emend. num. 22.

^j Seruntque] Planta serunt. Pallad. in Martio: tit. 9. 'Nunc etiam serpyllum seritur plantis et semine.' Colum. xi. 3. 'Thymum, et transmarina cannula, et serpyllum... hæc tres et semine et plantis circa æquinoc-tium vernum seruntur.'

^k Item Sicyone] Theophr. Hist. vi. 7.

ex Hymetto. Simili modo¹ et sisymbrium serunt. Lætissimum^m nascitur in puteorum parietibus, et circa piscinas ac stagna.

LVI. (IX.) Reliqua sunt ferulacei generis ceu fœniculum,ⁿ anguibus (ut diximus)^o gratissimum, ad condienda plurima, cum inaruit.¹ Eique perquam similis thapsia, de qua diximus^p inter externos frutices. Deinde utilissima funibus cannabis^q seritur a Favonio.^r Quo densior est, eo tenuior.^s Semen ejus cum est maturum, ab æquinotio autumnii dstringitur,³ et Sole, aut vento, aut fumo^t siccatur. Ipsa cannabis vellitur post vindemiam, ac lucubrationibus^u decorticata purgatur. Optima Alabandica,^v plagarum præcipue usibus. Tria ejus ibi genera. Improbatur^w cortici proximum, aut medullæ: laudatissima⁴ est et medio,

CAP. LVI. 1 Cod. Dalec. *inaruerit*.—2 Ita codd. Harduini, et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *eo tenerior* cod. Reg. Brot. 1. edd. vett. et Gronov.—3 Chiff. *destringitur*.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *proxima, aut med. laudatissima* Vet. Dalec. Legitur et

NOTÆ

¹ *Simili modo*] Hoc est, etiam planta. Auctor Geopon. XII. 35. *Σισύμβριον* Theophr. I. 1. Dicemus de eo, XX. 91.

^m *Lætissimum*] Theophr. Hist. VI. 7. *Εὐαγέστατος δὲ ἐὶς φρέαρ*.

ⁿ *Fœniculum*] Græcis *μύραθρον*, *Fœnouil*, vulgo notum. Pingitur a Dodon. p. 295.

^o *Ut diximus*] Lib. VIII. 41.

^p *De qua diximus*] Lib. XV. 43.

^q *Cannabis*] *Chanvre*. Iconem vide apud Dalecamp. Hist. Plant. IV. 64. p. 467.

^r *A Favonio*] Ultimo mense Februario seri Palladius præcipit, I. III. in Febr. tit. 5.

^s *Quo densior est, eo tenuior*] Vide Notas et Emend. num. 23.

^t *Aut vento, aut fumo*] Gratius, in Cyneget. 'Illa vel ad flatu Helices appande serenæ, Vel caligineo laxanda reposito fumo.'

Delph. et Var. Clus.

^u *Ac lucubrationibus*] Lucubratione vespertina, vel antelucana, ut dictum est, XVIII. 63. Est enim illud e nocturnis operibus, quæ vigilia constant, cum sint noctes tum tanto ampliores. 'Malus est autem paterfamilias,' ut dictum est XIX. 8. 'quisquis interdum faceret, quod nocte posset, nisi in tempestate cæli.'

^v *Alabandica*] Gratius in Cyneget. vs. 46. 'At pauper rigui custos Alabandicus horti Cannabias nutrit sylvas, quam commoda nostro Armenta operi! gravis est tutela sed ipsis, Tu licet Æmonios includas retribus ursos.' Valide, inquit, prædam sibi conceditam tuebuntur plagæ ex cannabi Alabandica, ne qua perumpat: ne Æmonii quidem ursi.

^w *Improbatur*] Stupa vocatur id quod lini cannabisve cortici vel medullæ est proximum.

Plinius.

9 H

quæ mesa^x vocatur: secunda Mylasea.^y Quod ad proceritatem quidem attinet, Rosea^z agri Sabini arborum altitudinem æquat. Ferulæ duo genera in peregrinis fruticibus diximus.^a Semen^b ejus^b in Italia cibus est. Conditur quippe, duratque in urceis vel anni spatio. Duo ejus genera:^c caules, et racemi. Corymbiam hanc vocant, corymbosque^d quos condiunt.

LVII. (X.) Morbos hortensia quoque sentiunt, sicut reliqua terræ sata.^z Namque et ocimum^e senecta degenerat in serpyllum, et sisymbrium in mentam.^f Et ex semine^g brassicæ veteris rapa fiunt, atque invicem. Et necatur^h cuminum ab limodoro,^h nisi repurgetur. Est autem unicaule,

~~~~~

laudatissima in Chiff. *laudatissimum* Gronov. et al. ante Harduin.—5 *Ger-men* margo edd. Dalec. et Gronov.

CAP. LVII. 1 Chiff. *terra sata*.—2 'Theophrastus Hist. Plant. II. 5. *ἐς μύσθον*. Male Editio princeps, in *zmintham*. *Alisæ, in calamintham*.' Brotier. Dalec. Elz. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. in *calamintham*.—3 *Enecatur* Vet. Dalec.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ab hæmodero* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *ab imo*

NOTÆ

^x *Quæ mesa*] *Μέση* Græcis *media* est.

^y *Mylasea*] A Mylasis oppido Caris, de quo v. 29.

^z *Rosea*] Id ei cannabi nomen a Roseæ campis, de quibus in agro Sabino dictum est III. 17. et XVII. 3.

^a *Ferulæ . . . diximus*] Lib. XIII. 42.

^b *Semen ejus*] Sic umbellam vocat, quæ semen complectitur, cum cauliculis.

^c *Duo ejus genera*] Ejus nempe seminis, seu fructus, qui edulis est, duo sunt genera: alterum e caulibus peti- tum, alterum e racemis quos condiunt. De ferulæ conditura, Columellam vide XII. 7.

^d *Corymbosque*] Corymbi proprie dicuntur hederarum uvæ, dependentibus acinis coactæ: transferuntur tamen ad multos herbarum fructus, quarum fastigia acini jucunda vetustate comant.

^e *Namque et ocimum*] Pallad. lib. v. in Aprili, tit. 3. p. 110. 'Rem miram de ocimo Gargilius Martialis affirmat, quod modo purpureos, modo albos flores, modo roseos pariat: et si ex eo semine frequenter seratur, modo in serpyllum, modo in sisymbrium mutetur.' Hoc vero Plinius a Theophrast. hausit, de Causis v. 8. pag. 333.

^f *In mentam [calamintham]* Quam superius mentastrum, et sylvestre mentæ genus vocavit, c. 47. In mentam mutari, *ἐς μύσθον*, dixit Theophr. Hist. II. 5. et Hist. VI. 7. et de Causis II. 8. Uterque recte.

^g *Et ex semine*] Hæc totidem verbis Varro de Re Rust. I. 40. p. 65. et Palladius lib. III. in Februar. tit. 24. p. 68.

^h *Ab limodoro*] Vide Notas et Emend. num. 24. Limodorum statim ab radice cumino adnasci, nec caule

radice bulbo simili, non nisi in solo gracili nascens. Alias¹ privatim² cumini morbus scabies. Et ocimum³ sub Canis ortu pallescit. Omnia vero⁴ accessu mulieris menstrualis flavescent.⁵ Bestiolarum quoque genera innascuntur. Napis culices,⁶ raphano⁶ erucæ, et vermiculi: item lactucis et oleri: utrisque hoc amplius, limaces et cochleæ. Porro vero privatim⁷ animalia, quæ facillime stercore injecto capiuntur, condentia in id se. Ferroque⁷ non expedire tangi rutam, cunilam, mentam, ocimum, auctor est Sabinus⁸ Tiro in libro Cepuricon, quem Mæcenati dicavit.

LVIII. Idem contra formicas, non minimum hortorum exitium, si non sint rigui, remedium monstravit, limum marinum, aut cinerem,⁹ obturandis earum foraminibus. Sed efficacissime heliotropio herba necantur. Quidam et aquam diluto latere crudo inimicam eis putant. Naporum medicina est, siliquas una seri:¹⁰ sicut olerum cicer;¹¹ arcet enim¹² erucas. Quo si omisso jam natæ sint,¹³ remedium

dorso Gronov. et al. vett.—5 *Alias* Vet. Dalec.—6 *Radiculis pulices, brassicæ margo* edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—7 *Margo* edd. Dalec. et Gronov. *lactucis, porris et aliis pluribus animalia, &c. in id se: et hoc amplius limaces seu cochleæ. Ferro,* e Theophr.—8 *Sabinus* Chiffi.

NOTÆ

esse absimili, prodit Theophr. Hist. VIII. 8. οὐκ ἀπεμφερὲς τῷ κωνίῳ, κ. τ. λ.

¹ *Alias privatim*] Theophr. VIII. 10. Ἐνία δὲ καὶ ψώρας καὶ ἄλμυς, καθάπερ τὸ κύμῳ. Nonnulla etiam scabies atque salsugine pereunt ut cuminum.

² *Et ocimum*] Theophr. Hist. VII. 5. Ὑπὸ δὲ τὸ ἵστρον ἄκμῳ λευκαίνεται.

³ *Omnia vero*] Vide quæ diximus VII. 13.

⁴ *Flavescent*] Ita Mss. recte, ut diximus XV. 36.

⁵ *Napis culices*] Auctor Geopon. XII. 7. et Theophr. Hist. VII. 5.

⁶ *Porro vero privatim*] Quæ in porro animalia nascuntur, ἐν τῷ πράσῳ, inde πρασόκουρδες appellantur: hæc ster-

cus avide appetunt, in illudque subeunt, et ibi quiescunt. Tunc venari ea facile est: alias capiendi nulla facultas datur. Theophr. Hist. VII. 5.

⁷ *Aut cinerem*] Pallad. I. 35. pag. 28.

⁸ *Siliquas una seri*] Præcipue ervinas. Theophr. loc. cit. Pallad. loc. cit. 'Ut olera animalia infesta non generent . . . præstare fertur ervum aliquantulum satum, præcipue ubi radices et rapa nascuntur.' Eadem habet Anatolius in Geopon. XII. 7. pag. 319.

⁹ *Sicut olerum cicer*] Pallad. loc. cit. 'Cicer inter olera, propter multa portenta, serendum est.'

¹⁰ *Arcet enim*] Arcet erucas ab olera

est absinthii succus decocti inspersus: et sedi, quam¹ aizoum vocant: genus hoc herbæ diximus. Semen olerum si succo ejus madefactum seratur, olera nulli animalium obnoxia futura tradunt. In totum vero² nec erucas,³ si palo imponantur in hortis ossa capitis ex equino genere, foeminæ duntaxat. Adversus erucas⁴ et cancrum fluviatilem in medio horto suspensum auxiliari narrant. Sunt qui sanguineis⁵ virgis tangant ea,³ quæ nolunt his obnoxia esse. Infestant culices hortos riguos præcipue si sint arbusculæ aliquæ. Hi galbano⁷ accenso fugantur.

(XI.) Nam quod ad permutationem⁸ seminum attinet, quibusdam ex iis firmitas major est, ut coriandro, betæ, porro, nasturtio, sinapi, erucæ, cunilæ, et fere acribus. Infirmiora autem sunt atriplici,⁴ ocimo, cucurbitæ, cucumi: et æstiva omnia hybernis magis durant: minime autem gethyum. Sed ex his quæ sunt fortissima, nullum ultra

CAP. LVIII. 1 Vet. Dalec. jam enatae sint.—2 Dalec. nec erucis; Vet. Dalec. necari.—3 Ita Chiff. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. tangunt ea Dalec. Elz. al. vett. et Gronov. Mox, cod. Dalec. nolint infestari. Infestant.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. sunt gethyo atriplici.—5 Cunilis

NOTÆ

cicer. Has tamen ciceri ipsi innasci auctor est Ælianus Hist. Anim. ix. 39.

¹ Et sedi, quam] Subintellige, quam herbam. Id vero jam superius attigit, xviii. 45. Vide quæ ibi diximus. Columella xi. 3. p. 405. 'Ubi apricis regionibus post pluvias noxias incenserunt animalia, quæ a nobis appellantur erucæ, Græce autem κάρται nominantur, vel manu colligi debent, vel matutinis temporibus frutices olerum concuti.... Id tamen supervacuum est facere, si ante sationem semina, uti jam prædixi, succo herbæ sedi macerata sunt: nihil enim sic medicatis nocent erucæ.'

² In totum vero] Pallad. i. 35. pag. 31. 'Omnia semina horti vel agri feruntur ab omnibus malis et monstris

tuta servari, si... equæ calvaria, sed non virginis, intra hortum ponatur, vel etiam asinæ: creduntur enim sua præsentia fœcundare quæ spectant.'

³ Adversus erucas] Pallad. loc. cit. p. 28. 'Aliqui fluviales cancras pluribus locis intra hortum clavis figunt.'

⁴ Sunt qui sanguineis] E sanguineo frutice, de quo xvi. 30.

⁵ Hi galbano] Pallad. i. 35. p. 29.

⁸ Nam quod ad permutationem] Adversus permutationem, ne mutantur, ne vetustate deteriora fiant. E Theophrasto petatum illud, Hist. vii. 6. τῶν δὲ σπερμάτων τὰ μὲν εἰσιν ἰσχυρότερα, τὰ δὲ ἀσθενέστερα πρὸς διαμωγήν, κ. τ. λ. Nam quæ reliqua hac sectione continentur, ea totidem verbis Græce habet.

quadrimum utile est, duntaxat serendo. Culinis¹ et ultra tempestiva sunt.

LIX. Peculiaris^a medicina raphano, betæ, rutæ, cunilæ, in salsis aquis, quæ et alioqui¹ plurimum suavitati et fertilitati conferunt. Ceteris dulcium^b aquarum rigua pro sunt. Utilissimæ ex iis, quæ frigidissimæ, et quæ potu suavissimæ. Minus utiles e stagno,^c et quas elices^{2 d} inducunt, quoniam herbarum semina invehunt. Præcipue tamen imbres alunt. Nam et bestiolæ^e innascentes necantur.³

LX. (XII.) His horæ^f rigandi, matutina¹ atque vespera, ne infervescat aqua Sole. Ocimo tantum² et meridiana: etiam satum celerrime erumpere putant, inter initia ferventi aqua aspersum. Omnia autem^b translata meliora grandioraque fiunt, maxime porri, napique.³ In translatione¹

Gronov. et al. ante Harduin. ita quoque codd. manuscripti. *Culinis* emendavit Pintian. e Theophr. Hist. Plant. VII. 6. receperunt Harduin. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. LIX. 1 Hæc, et alioqui, desunt in cod. Dalec.—2 Chiffi. et quas elices.—3 Nam et bestiolas innascentes necant Vet. Dalec.

CAP. LX. 1 Chiffi. matutina.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. radicular, et

NOTÆ

¹ *Culinis*] Ad nsum culinarum. Vide Notas et Emend. num. 25.

^a *Peculiaris*] Theophr. de Causis II. 7. p. 240. 'In olerum genere,' inquit, 'humoribus salsis juvantur *ράφανος, τεύτλιον, πήγανον, εἰζώμος*, brassica, beta, ruta, eruca: hæc enim cum aquis salsis rigantur, longe meliora evadunt.'

^b *Ceteris dulcium*] Reliqua deinceps e Theophr. accepta, Hist. VII. 5.

^c *Minus utiles e stagno*] Verba hæc sunt Græci scriptoris, loc. cit. *Χείρωτα δὲ τὰ ἀλικά, καὶ δυσμενῆ*. Ubi legisse Plinius videtur, καὶ τῆς λίμνης, vel aliunde accepisse.

^d *Et quas elices*] Elices sunt sulci aquarii, teste Columella II. 8. Theophrast. loc. cit. *Διὸ καὶ ἐκ τῶν ὀχετῶν*

ἦττον εὐχρηστα· συμπεριφέρει γὰρ σπέρματα τῆς πόας.

^e *Nam et bestiolæ*] Theophr. Ἀγαθὰ δὲ τὰ ἐκ Διός· ταῦτα γὰρ δοκεῖ καὶ φθείρειν τὰ θηρία γινόμενα, τὰ γόνιμα κατεσθίοντα.

^f *His horæ*] Et hæc a Theophr. Hist. VII. 5.

² *Ocimo tantum*] Theophr. loc. cit. et Pallad. lib. v. in Aprili, tit. 3. pag. 110.

^b *Omnia autem*] Theophr. loc. cit. qui pro nasis, *ράφανίδας* habet, *raphanos*.

¹ *In translatione*] Theophr. loc. cit. ubi pro raphano, *ράφανον* in exemplum affert, hoc est, *brassicam*: quam Plinius vocabulo Græco expressit.

et medicina est, desinuntque sentire injurias, ut gethyum, porrum, raphani,³ apium, lactucæ, rapæ,⁴ cucumis. Omnia autem sylvestria¹ fere sunt et foliis minora, et caulibus, succo acriora:⁵ sicut cunila, origanum, ruta. Solum vero^k ex omnibus lapathum sylvestre melius: hoc in sativis rumex^l vocatur, nasciturque fortissimum: traditur certe semel satum durare, nec vinci unquam a terra,⁶ maxime juxta aquam. Usus ejus cum ptisana tantum in cibis levio-rem gratio-remque saporem præstat. Sylvestre^m ad multa medicamina⁷ utile est. Adeoque nihil omisit cura, ut carmine quoque comprehensum reperiam, in fabis⁸ capriniⁿ fimi singulis cavatis, si porri, erucæ, lactucæ, apii, intubi, nasturtii semina inclusa serantur, mire provenire. Quæ sunt sylvestria,⁹ eadem in sativis sicciora intelliguntur, et acriora.

LXI. Namque et succorum saporumque dicenda differentia est, vel major in his quam pomis.^p Sunt autem acres^q cunilæ, origani, nasturtii, sinapis. Amari, absinthii, centaurei. Aquatiles,^r cucumeris, cucurbitæ, lactucæ.

.....

e Theophr.—3 Ibid. ex eodem, *raphanidas*.—4 Chiff. *rapa*.—5 Vet. Dalec. *succoque acriora*.—6 Cod. Dalec. *nec unquam vitiari terra*.—7 Idem codex, *medicamenta*.—8 Vet. Dalec. *in globis*.—9 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. et recentt. *sunt et sylvestria* edd. vett. et Gronov. Mox, Vet. Dalec. *iisdem sativis sicciora i. et acutiora*.

NOTÆ

¹ *Omnia autem sylvestria*] Hæc deinceps e Theophr. Hist. vii. 6. ubi pro cunila θύμβραν adducit, de qua diximus c. 50.

^k *Solum vero*] Lapathum sylvestre, inquit Theophr. loc. cit. sativo suavius est ad gustum: succo tamen acidiore est: τὸν δὲ χυλὸν δμῶς δξύτερον ἔχει.

^l *Hoc in sativis rumex*] Cam in hortis seritur. Vide xx. 85.

^m *Sylvestre*] Dicemus de eo libro seq. c. 85.

ⁿ *In fabis caprini*] In globulis fimi, fabæ magnitudine, si cujusque gene-

ris semina condantur.

^o *Quæ sunt sylvestria*] Theophr. Hist. vii. 6. Πάντα δὲ καὶ ξηρότερα τῶν ἡμέρων καὶ ἴσως αὐτῇ τούτῳ πολλὰ καὶ δριμύτερα καὶ ἰσχυρότερα.

^p *Quam pomis*] Quot in pomis saporum sint genera, dictum est antea, xv. 32.

^q *Sunt autem acres*] Theophr. Hist. i. 19. Οἱ δὲ δριμύεις, οἷον ὀργάνου, θύμβρας, καρδάμου, ράπυος, οἱ δὲ πικροί, ἀψινθίου, κενταυρίου.

^r *Aquatiles*] Theophr. loc. cit. Ἄλλα δὲ ὕδατος . . . οἷον σικίου, κολοκύνθης, θριδακίνης.

Acuti, thymi,^a cunilæ.¹ Acuti et odorati,^t apii, anethi, foeniculi. Salsus tantum e saporibus non nascitur, aliquando extra insidit pulveris modo, ut cicerculis tantum.² u

LXII. Atque ut intelligatur vana, ceu plerumque, vitæ persuasio: panax piperis saporem reddit, et magis etiam siliquastrum, ob id piperitidis nomine accepto. Libanotis odorem thuris, smyrnium myrrhæ.¹ v De panace^w abunde dictum est. Libanotis^x locis putribus^a et macris ac roscidis seritur semine. Radicem habet^y olusatri, nihil a thure differentem. Usus ejus post annum stomacho saluberrimus. Quidam eam nomine alio rosmarinum appellant. Et smyrnium^a olus seritur iisdem locis, myrrhamque radice resipit. Eadem et siliquastro satio. Reliqua a ceteris et odore et sapore differunt, ut anethum. Tantaque

.....

CAP. LXI. 1 Duo codd. Dalec. et Chiffi. *Acuti tantum cunile tami*; unde Dalecampius legit *tani*, de quo XXI. 50. Sic et Turneb.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et cuniculis*, &c. Vet. Dalec. *et circulis tantum aqua*: ut intelligatur, &c. Gronov. et al. vett.

CAP. LXII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *myrrha myrrhæ* Gronov. et al. vett. *myrris myrrhæ* margo edd. Dalec. et Gronov.—2

NOTÆ

^a *Acuti, thymi*] Vide Notas et Emend. num. 26.

^t *Acuti et odorati*] Theophr. loc. cit. *Αἱ δὲ καὶ εὐωδία, ὥσπερ αἱ τοῦ σελίνου, ἀνήθου, μαράθρου, καὶ τῶν τοιοῦτων.*

^u *Ut cicerculis tantum*] Vide Notas et Emend. num. 27. Theophrasti ἐπεβίθους Plinius *cicerculas* ubique reddit.

^v *Smyrnium myrrhæ*] Vide Notas et Emend. num. 28.

^w *De panace*] Lib. XII. c. 58.

^x *Libanotis*] Oribasii interpres lib. XI. fol. 204. 'Libanotis vero, quam rosmarinum Romani vocant, qua utuntur ii qui coronas nectunt.' Est seseli Æthiopicum herba Dodonæi, p. 810. non Rosmarinum hortense nostrum, quod vulgo *Romaria* appella-

mus. Libanotidem in horto Regio vidimus.

^y *Radicem habet*] Foris nigricantem, intus candidam. Diosc. lib. III. c. 87. 'Ρίζα δὲ λευκή, εὐμεγέθης, ὄξουςα λιβά-ρου. *Radix alba et prægrandis, thuris odorem habet.* Et paulo ante, genus libanotidis alterum agnoscit, quod radicem habeat, *ρίζαν ἐκ μὲν τοῦ ἐκτὸς μέλαιναν θλασθεῖσαν δὲ λευκήν.*

^a *Et smyrnium*] Illud nimirum, de quo superius dictum est, c. 48. De eo rursum Plinius XXVII. 109. 'Radicis odor myrrhæ habet qualitatem: unde et nomen.' Galenus de Alim. Facult. II. 52. pag. 363. tom. VI. τὸ σμόρνιον αἶτ Ῥωμῆς maxima copia distrahi, et habere quiddam aromaticum, καὶ τι καὶ ἀρωματώδες ἔχει.

est diversitas atque vis, ut non solum aliud³ alio⁴ mutetur, sed etiam in totum auferatur. Apio eximunt coqui opsoniis acetum: ⁵ eodem cellarii in saccis odorem vino gravem.

Et hactenus hortensia dicta sint, ciborum gratia duntaxat. Maximum quidem opus in iisdem naturæ restat, quoniam⁶ proventust antum adhuc, summasque quasdam tractavimus. Vera autem cujusque natura non nisi medico effectus⁴ pernosci potest, opus ingens occultum divinitatis, et quo nullum reperiri possit majus. Ne singulis id rebus contexeremus,⁵ justa fecit ratio, cum ad alios medendi desideria pertinerent, longis utriusque dilationibus futuris, si miscuissemus. Nunc suis quæque partibus constabunt, poteruntque a volentibus jungi.

⁵ Apio admixto in opsoniis coqui mitigant aceti vim.

~~~~~

Vet. Dalec. *putridis*.—3 'Ms. *alius*; subaudi 'sapor.' Dalec.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *effecto*.—5 Vet. Dalec. *herbis attexeremus*.

NOTÆ

- ³ *Aliud alio*] Alius sapor alio vincitur.   proveniant, explicuimus: ac de singulorum natura summam atque generatim tractavimus.
- ⁶ *Quoniam*] Quoniam uti quæque

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM XIX.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

1. CAP. I. *Sed fractum tusumque*] Ita rescripsimus ex cod. Reg. 2. cum prius legeretur, *sed passum tusumque*. Astipulatur ei lectioni Apuleius in libro de Remediis salutaribus, quem Salmasius quoque vidit, in Solin. pag. 261. Sic enim is Plinianum locum hunc totum compilavit: 'Parvo ergo semine nascitur, quod orbem terrarum ultro citro portat, tam gracili avena, tam non alte a tellure sublata: nec viribus suis nexum, sed fractum tusumque, et in mollitiem lanæ coactum.'

2. CAP. II. *Et hi casses vel ferri aciem vincunt*] Prius legebatur, *et hæ cassesve ferri, &c.* Mss. *et etasceve*. Nos ex conjectura ita rescripsimus. In Mss. *ve* pro *vel* nobis haud semel occurrit, ut alibi rursum monituri sumus.

3. CAP. X. CCCXC. annis ante nos] Nempe anno Urbis conditæ ccccxl. ut dictum est xiii. 30. et xv. 1. Hæc vero Plinius commentabatur anno dcccxxx. ut ipsemet fatetur xiv. 5. Quare a Theophrasto ad Plinium intervallum fuit cccxc. annorum, non, ut libri hactenus editi exhibent,

CCCCXC. addita perperam centenarii nota, quæ superfluit.

4. CAP. XII. *Et quod in Thracia iton, et quod in Græcia geranion*] Mutilus hic locus in libris hactenus editis fuit hoc modo, *et quod in Thracia ceraunium*. Nos refinximus feliciter, ut remur, ex libri huius Indice, in quo diserte legitur, ex Mss. omnium fide, *Misy, iton, geranion*: nec paulo sane certius ex ipso Theophrasto, hæc tria tuberum genera iisdem fere verbis laudante, apud Athen. lib. ii. p. 62. λέγει δὲ περὶ αὐτῶν Θεόφραστος· τὸ ὕδρον δὲ καλοῦσί τινες Γεράνειον, καὶ εἴτι ἄλλο ὑπόγειον. Καὶ πάλιν· Ἡ τῶν ἐγγεστοκόων τούτων γέννησις ἅμα καὶ φύσις, οἷον τοῦτε ὕδρου, καὶ τοῦ φανομένου περὶ Κυρήνην, δὲ καλοῦσι μίσυ. Δοκεῖ δ' ἡδὲ σφόδρα τοῦτ' εἶναι, καὶ τὴν ὁσμὴν ἔχειν κρεῖσθη. Καὶ τὸ ἐν τῇ Θράκη δὲ γενόμενον ἵτον, κ. τ. λ. De tuberibus hæc Theophrastus. Tuber quod geranion quidam nuncupant, et si quid aliud sub terra generatur. Ac rursum: Eorum quæ sub terra pariuntur, ejusmodi natura est atque generatio, quemadmodum tuberis, et misy: sic enim vocant quod circa Cyrenen gignitur, et suavissimi gustus

esse credunt, et odore carnis. Est et ejusmodi iton, quod in Thracia effodiunt, &c. Adde et Apuleium, qui cum librum suum de salutaribus herbarum remediis ex Plinio concinnarit, hanc locum integrum fere sic repræsentat: ut Salmasius etiam vidit, in Solin. p. 708. 'Simile est quod in Cyrenaica provincia vocant misy, præcipuum suavitatis odoris ac saporis: et quod in Thracia iton, et quod in Græcia geranion.' Eustathius in Il. A. tuber geraninum pariter vocari auctor est: ἔστι γὰρ κατὰ τὸν μόκητα καὶ τὸ ὄνον τὸ καὶ γεράνειον κατὰ τινάς.

5. CAP. XV. *Caule ferulaceo, aut simili crassitudine*] Ita Mss. omnes, Reg. Colb. Th. Chiff. non, uti hactenus editi, *hand simili*. Favet Theophr. Hist. VI. 3. Τὸν δὲ καυλὸν ἡλίκον νάρθηξ, σχεδὸν τε καὶ τῷ πάχει παραπλήσιον.

6. Ibid. *Folium ipsum vero deciduum*] Hactenus vere legebatur: unde arrepta statim a Criticis, quos Salmasius secutus est in libello, cui titulum fecit Præfationis ad Plinium, p. 104. occasio calumniandi, perverse omnino reddita esse a Plinio hæc Theophrasti verba, Hist. VI. 3. ἄμα μὲν οὖν τῷ ἡρι τὸ μέσπερον ἀφίησι, quibus ille non amitti vere, sed emit tum potius folia significat: at suspicionem omnem erroris abstulit sincera lectio codicum Mss. Reg. 1. Colb. Chiff. &c. in quibus *vero*, non *vere*, legitur. Quo porro tempore ea decidant, Plinius ipse post paulo declarat, 'Folia aurei coloris pro semine fuisse, cadentia a Canis ortu Austro flante.' Cui sententiæ Theophrastus ipse præivit, ut in prioribus Notis monuimus.

7. Ibid. *Rhizias, atque caulias, vilior illo ac putrescens*] Constans hæc est exemplarium omnium scriptura, Reg. Colb. Th. Chiff. &c. qua succum cauliam appellatum vilio rem esse, præstantiorem rhizian, *hand* obscure declaratur. Favet Theophrastus

Hist. IX. 2. a quo hæc manarunt: Καλοῦσι δὲ τῶν ὀπῶν τούτων, τὴν μὲν καυλίαν, τὸν δὲ ριζίαν καὶ ἔστι βελτίων ὁ ριζίας· καθαρὸς γὰρ καὶ διαφανής, καὶ ξηρότερος· ὁ δὲ καυλίας θυρότερος. Nequicquam refragante Apuleio, qui dum hunc locum transcriberet ex vitioso codice, in lib. de remediis herbarum *vilior ille legisse* in eo videtur.

8. CAP. XVIII. *Caule ferulaceo, tenax, et ipso cibus indigenarum expetito, et unguentis, quicquid sit cum quo decoquatur*] Libri hactenus editi, et tingenti. Mss. omnes, Reg. Colb. Th. etiam quos Pintianus vidit, *unguentis*: quod ille approbat, ac veteri more dictum pro *ungenti* putat. Nos ex conjectura, et cibus caulem eum, et unguentis expetitur interpretamur, quicquid sit demum id cum quo decoquatur, sen rosa, seu lilium, aliudve simile quidpiam, unde unguenta constant: quæ planissima hujus loci sententia est.

9. CAP. XIX. *Hortoque et foco tantum contra invidentium effascinationes dicari videmus in remedio Satyrice signa*] Sic totidem plane apicibus ac literis, teste Dalecampio, Chiffletianus codex: sic et alii probatissimi, quos habemus. Prins legebatnr, *Hortosque et fores tantum contra invidentium effascinationes dicari videmus. In remedio Satyrice signa*. Salmasius, Exercit. in Solin. pag. 310. *Hortoque et foro* mavult: cetero a nobis facit. Hortos certe dicari, vel fores, nulla veterum monumenta indicant: dicari signa, tralatitium est: uti vel ex una hac inscriptione palam est, quam Gruterus affert, pag. 66. LIBERO. AVG. SIGNVM. SILENI. ET. SATYRI. Ut vero *horto et foco*, cum Mss. exemplaribus, quam *horto et foro*, ex Salmasii conjectura, quam nullis ille argumentis constabilit, libentius amplectamur, hæc faciunt. Primum, conditivorum exemplarium auctoritas, a quibus discedere religio est.

Deinde quod fabri quoque ante camina ipsi sua suspendere soliti erant signa ejusmodi, resque turpículas, arcendæ invidiæ causa: Græci *προβασκάνια*, *mutonia* Latini dixere, in veteri Glossario. Testis Julius Pollux VII. 24. pag. 351. *Πρὸ δὲ τῶν καμίνων τοῖς χαλκεῦσιν ἔθος ἦν γελοῖά τινα καταρτῆν, ἢ ἐκικλάττειν, ἐπὶ φθόνου ἀποτροπῇ· ἐκαλεῖτο δὲ βασκάνια, κ. τ. λ.* Ut ab interiorum ædium focus ad fabrorum officinas hæc consuetudo transisse videri possit. Denique quod fluxisse hic mos a nobis credatur, ab illo foci exemplo, quod a Plinio recitatur lib. XXXVI. extremo, his verbis: 'Non præteribo et unum foci exemplum, Romanis literis clarum. Tarquinio Prisco regnante tradunt repente in foco ejus comparuisse genitale e cinere masculini sexus: eamque quæ insederat ibi, Tanaquilis reginæ ancillam Ocrisiam captivam, consurrexisse gravidam. Ita Servium Tullum natum, qui regno successit. Inde et in regia cubanti puero caput arsisse visum, creditumque Laris familiaris filium. Ob id compitalia et ludos Laribus primum instituisse.' Hoc et alii scriptores referunt, quos ibi appellaturi sumus. Quid porro similis veri, quam ob id quoque foco deinceps dicata signa Satyrica fuisse, quæ ipsa esse τὰ αἰδοῖα in Notis prioribus animadvertimus?

10. CAP. XXVI. *Quando phthisin cordi intus inhaerentem, &c.*] Phthisin certe, ut libri omnes editi habent, hoc est, tabem, congruere huic loco aptius, quam phthiriasin, hoc est, morbum pedicularem, nemo, opinor, inficias ierit. Tamen, ne quid dissimulem, in Mss. Reg. 1. *tiriasin*, in Reg. 2. *phthiriasin* diserte legimus. Quia Plinius alter Valerianus appellatus de Re Medica IV. 1. hunc Plinii nostri locum exscribens, legisse sic omnino videtur. Nam de raphani virtutibus disputans, 'Contra phthiriasin,' inquit, 'succus ejus ad-

hibetur, qui solus potest tenuitate subtili ad imi corporis linamenta cor penetrare. Ægyptii enim reges, quibus erat studium scrutari corpora mortuorum, et causas valetudinum occulta fide recognoscere, in corde ipso nasci ejusmodi vitium prodiderunt.' Quid si *φθειρίδσεως*, sen pedicularis morbi, causas, quod Medicis omnibus adhuc latet, ex pravo cordis habitu repeti jubeat?

11. CAP. XXXI. *Sylvestri minor et humida*] Perperam in libris editis, *sylvestris minores tumida*, cum sequatur proxime, *effossa quoque diu vivit*. In Mss. Reg. &c. *minore tumida*. Firmat emendationem Theophrastus, a quo hæc profecta, Hist. VII. 2. *Τὸ δὲ ἀγρίον βραχυτέραν. Πολυχρονιάτερόν τε τοῦ ἀγρίου . . . ἔχει δὲ σαρκώδη τὴν σάρκα, καὶ ἐνικμὼν διὰ καὶ ἐξαίρεθῆσα ζῇ πολλὸν χρόνον.*

12. Ibid. *Florent confertim serpyllum, abrotonum*] Prius legebatur, *florēt cum fraxino*. Atqui florere fraxinum mature, et quidem priusquam serpentes prodeant, ipsemet admonuit XVI. 24. *sero abrotonum, serpyllumque*: abrotonum certe æstate, ut ait ipse XXI. 34. Ex Theophrasto, auctore certissimo, a quo hæc desumpta constat, medicinam huic loco fecimus. Sic enim ille Hist. VII. 3. *Ἀνθεῖ δὲ τῶν μὲν ἑλλαν ἕκαστον ἀθρόον· τὸ δὲ κατὰ μέρος κάτω πρῶτον εἰδ' ὅταν ταῦτα ἀπανθήσῃ, τὰ ἔσω διὰ καὶ πολυχρόνιον ἐν τῇ ἀνθείῳ, καθάπερ κύαμος, καὶ τῆς πύας τὸ ἡλιοτρόπιον, κ. τ. λ.* Ubi perspicuum est, tum a Græco scriptore, tum a Plinio, qui locum eum summa fide expressit, opponi ea inter se quæ confertim, et quæ particulatim, seu primum ab imo florescunt. Id enim Latinus auctor imitatus statim subjicit, 'Ocimum autem particulatim, et ab imo incipit.'

13. CAP. XXXII. *Est et colorum differentia. In Iseo enim et Sardibus, &c.*] Prius legebatur, *Samo enim et Sardibus*. In Mss. Reg. Colb. Chiffi.

differentia amissa enim et Sardibus. Nostram egregie constabilit conjecturam Theophr. Hist. VII. 4. unde hæc accepta esse perspicuum est: 'Ἐν ἴσῳ γὰρ μὲν ἄλλα ὅμοια τοῖς λευκοῖς· λευκὰ δὲ σφόδρα τῇ χροίῃ· φέρειν δὲ φασιν ὅμοια τοῖς Σαρδιανοῖς.

14. CAP. XXIII. Si nutritur in capite] Voculam si, quam libri hactenus editi omisere, magno totius sententiæ detrimento, ex Reg. cod. et Colb. supplevimus: et quod certius aliquanto est, ex Columella, quem Plinius nunc auctorem sequitur. Sic enim ille XI. 3. 'In eo autem porro, quod magni capitis efficere voles, servandum est, ut antequam translatus deponas, omnes radículas amputes, et fibrarum summas partes intondeas. Tum testulæ, vel conchæ, &c. Fibras pro foliis eo capite hand raro usurpat.

15. CAP. XXVI. Nihil ocimo sæcundius] Ita libri omnes, etiam manu exarati: reponere frustra conante Plintiano, Nihil cumino sæcundius. Facit enim pro recepta lectione Theophr. Hist. VII. 3. Πολυκαρπώτατον δὲ τὸ ἄκιμον.

16. CAP. XXVII. Aut rariore, et leviore] Sic pertinaciter libri omnes habent. Verum, an leviore rectius? nam læve, nec hirsutum, heleoselini folium paulo ante commendat. An latiore sincerius? Nam Theophrastus, a quo hæc sumpta plane constat, Hist. VII. 4. Ἀπὸ, inquit, τῶν ἐν τοῖς φύλλοις, τῶν ἐν τοῖς καυλοῖς αἱ διαφοραὶ· τὸ μὲν γὰρ πυκνόν, καὶ οὐλον, καὶ δασύ· τὸ φύλλον ἔχει· τὸ δὲ μαρώτερον καὶ πλατύτερον· καυλὸν δὲ μείζων.

17. CAP. XXVIII. Astytida, quidamque eunuchion, quoniam hæc maxime refragetur Veneri] Astytida, legi oportere, non, uti prius, Astylida, evincit planissime hic Eustathii locus, unde

et quæ vis subsit ei voci, intelligas. Sic igitur ille in Iliad. X. pag. 1283. Δεδήλωται ἄλλαχού (nempe pag. 819.) ὅτι ἐκ τοῦ στύβου γίνεται καὶ ὁ ἄστυτος· οἶον παρὰ Πενάρχῳ, Πελοπιδῶν ἄστυτος οἶκος· ἦγον· ἄκαρπος· ἄγονος . . . . Φασὶ δὲ κατὰ τὴν παρὰ τῷ Ἀθηναίῳ ἱστορίαν, καὶ θρίδακα τὴν ἐκ γενέσεως πλατύφυλλον, καὶ τεταρτήν, καὶ ἄκαυλον, ἄστυτίδα καλεῖσθαι ὑπὸ γυναικῶν· εὐνοῦχον δὲ γὰρ ὑπὸ τῶν Πυθαγορείων· ἐπειδὴ, φησιν, ἄσθενεῖς εἰσι πρὸς τὰ κατὰ τὴν Ἀφροδίτην οἱ συνεχῶς χρόμενοι θρίδαξι, κ. τ. λ. Athenæi locus quem spectat, e libro secundo est, pag. 69. Eadem habet Florentinus in Geopon. XII. 13. pag. 333. Plura apud Eustathium vide, tum loc. cit. tum pag. 849. et 862. quæ aut Græce transcribere, aut Latine reddere, pudor vetat. Porro ἄστυλις apud Hesychium longe est aliud, nempe planta unde viscum legitur. Eubuli vero Poëtæ Comici, apud Athen. lib. II. pag. 69. tragœdiam scimus Ἀστίτῳ appellatam, in qua de lactucæ viribus disputatur.

18. Ibid. Cum prioris Camelii religio nimia eam negaret] Visa nobis potior ea lectio est, quam quæ recepta hactenus, excogitata ab Hermolao est, cum priores caverent, religione nunc omni caret. In codice Reg. 1. cum priores camelii religio minime omni caret. Apuleius, libro de remediis salutaribus, qui nondum editus in lucem, extat in Bibliotheca Regia, totus ex Plinii verbis concinnatus, hunc locum ita expressit: Divus certe hæc lactuca conservatus in ægritudine fertur, prudentia Musæ Medici, cum prioris Camelii religio nimia ei abnegaret, vel ipso teste Salmasio, qui pariter vidit, in Solin. pag. 1270. In Chiff. cod. Camelii religio nimia omni caret. Camelii nomen ei medico fuisse videtur: et in Gruteri sane inscriptionibus Camelium hand semel legimus. Cur in diversam plane conjecturam Hermolaus abiret, causa hæc fuit, quod ab esu lactucæ absti-

nuisse veteres existimaret, religione ductos, quoniam sub ea sepultum Adonin ferunt, ab apro interfectum : quam ob rem et mortuorum edulium *νεκρῶν βρώμα* ab Eubulo in Astytis lactuca nominatur, apud Athen. lib. II. pag. 69. Unde et Pellicerius in Notis Mss. num restitui locus hic ita posset, ambigebat : *Cum prior ætas eam religione Adonis nimia devitaret.* Sed hæc abesse nobis visa sunt longius a vestigiis veterum codicum, quibus instituisse propius videmur. Quanquam et vox illa prioris haud facit animo sane delicato satis : visumque aliquando satius legi, *Cum Artorii Camelii religio, &c.* Artorium enim Augusti Medicum in castris Philippensi prælio fuisse tradunt Eusebius in Chron. Lactantius II. 8. Cælius Aurelian. III. 11. et 14. Velleius Patere. lib. II. Val. Max. VII. 1. Utrum igitur ita legi præstabilius fuerit, permittimus legentium arbitrio. Ut in lactuca porro, sic in beta ægris danda, priscorum religio fuit, de qua Plinius ipse hujus libri cap. 40. 'Medici nocentiorum betam, quam olus, esse judicavere. Quamobrem appositae non memini : degustare etiam religio est, ut validis potius in cibo sint.'

19. CAP. XLV. *Sed durata runcatur, non sine difficultate, pruritibus ulceribus, nisi munitis manibus id fiat]* In libris hactenus editis, *provenientibus ulceribus.* In Mss. Reg. et Colb. *pruritibus* : unde nos *pruritibus* effecimus. Adjuvat Columella XI. 3. 'Sed velata manu debet runcari, quam nisi contexeris, perniciose nascuntur ulcera. Si tamen per ignorantiam nuda manu runcaveris et prurigo atque tumor incesserit, oleo subinde perunguito.'

20. CAP. XLVII. *Minus hæc humido gaudet, æstate viret]* Ita sane libri omnes. At ego libentius multo agnoverim, *Non minus hæc humido gaudet, ut ad apium, de quo proxime sermo, respiciat : illud enim perinde*

ac mentam humido lætari Columella scribit XI. 3. 'Apium,' inquit, 'præcipue aqua lætatur, et ideo secundum fontem commodissime ponitur.' Et paulo post : 'Menta dulcem desiderat uliginem : quam ob causam juxta fontem mense Martio recte ponitur.' Nisi forte, id quod simile veri arbitramur, de cælo, non de solo humido, intellexit Auctor, quoniam proxime sequitur, *æstate viret.*

21. CAP. LIV. *Athenienses napy appellaverunt, alii thapsi, alii saurion]* De prima appellatione *νάπης* suo loco egimus : *θάψι*, ob similitudinem cum ferulæ thapsiæ semine, qua de egimus XIII. 43. dici suspicabamur : *ζαύριον*, quod acrimonia sua, ceu lacerta, mordeat : est enim Græcis lacerta *σαύρα*. Quam ob causam et *σαυρίδιον* dixere nasturtium, quod nares torquet. Verum pro *thapsi*, num legi *thlaspi* sit satius, considerandum : nam XXVII. 113. *thlaspi* quidam *napy* vocant : et Hesychius, *θλασπίς*, inquit, *πάρα, ἣν ἔνιοι σαύριον*. Dictum autem *thlaspi* tum sinapi fuerit, a *θλάω*, quod molitur frangiturque.

22. CAP. LV. *Serpyllo et sisymbrio montes plerique scatent]* Ita libri omnes : quanquam sunt qui malint, *montes planaue scatent.* Sed non admodum favet ei conjecturæ Theophrastus, a quo hæc desumpta sunt, e libro nempe Hist. Plant. sexto, cap. 4. *Παρ' ἄλλοις δὲ ὄρη πλήρη καὶ τόποι, καθάπερ ἐν τῇ Θράκη.* Quod porro proxime sequitur apud Plinium : *Sicut in Thracia : utique deferunt ex iis avulsos ramos, seruntque :* sic restitutum a nobis intelligito, cum prius legeretur, *ubi aquae deferunt . . . seruntque*, quod insulsum per se apparet. In Mss. *ut eaque deferunt.* At Theophr. loc. cit. qui Plinio præit, et nostram fulcit emendationem, et quæ sit loci sententia, aperit : *Καὶ γὰρ ἱερὺλλός ἐστιν ἄγριος, ὃν κομίζοντες ἐκ τῶν ὀρέων φυτεύουσι καὶ ἐν Σικυῶνι καὶ Ἀθήνησιν ἐκ τοῦ Ὑμήττου.* Et *serpyllum*

syloestre est, quod deferunt e montibus, seruntque: item Sicyone ex suis montibus, et Athenis ex Hymetto.

23. CAP. LVI. Quo densior est, eo tenaxior] Ita scribi oportere, non tenerior, rei fides historiaque comprobatur, non modo in cannabi, sed in omni plantarum genere, ut quo densius spissiusque sata sunt, eo graciliora surgant: alioqui quid cannabis tenebritate opus, quando in usum cibi planta non veniat?

24. CAP. LVII. Et cuminum necatur ab limodoro, nisi repurgetur] Haecenus editum, ab imo dorae, quod plane insulsum est. Auctor emendandi Theophrastus extitit, a quo hæc accepta hand dubie, Hist. VIII. 8. τὸ δὲ ἐνροφρόμενον εὐθὺς ἐκ τῆς ῥίζης τῷ κυμίνῳ ... τὸ λιμόδορον, μονόκαυλον, ... ῥίζαν δὲ ἔχει ὑποστρόγγυλον. Quod autem statim ab radice cumino subnascitur, et limoderum vocatur, unicaule est .... et radice subrotunda innititur. Sic enim in edit. Ald. et Basil. legitur. Alii αἰμόδορον ἰμόδορον alii legi malunt, ut Dalecampius in Hist. Plant. pag. 485. Sed λιμόδορον omnino scribendum cum Pellicerio sentimus, in Notis marginalibus Mss. ad Theophrasti locum citatum.

25. CAP. LVIII. Culinis et ultra tempestiva sunt] Libri antehac editi, Culinis, inepte. Errorem Theophrastus reteggit, Hist. VII. 6. ubi in eodem argumento habitat: Πρὸς δὲ τὴν μαγειρικὴν χρῆσιν ἐπὶ πλείω διαμένει. Ad usum culinarium, sive cibarium, diutius perdurant. Vidit hoc ante nos Pintia-

nus.

26. CAP. LXI. Acuti, thymi, cunila] Prius legebatur, acuti tantum cunila. At in Mss. Reg. 1. Colb. &c. acuti tami, &c. In Reg. 2. Acuti tami. Nos thymi auctore Theophrasto rescripsimus: sic enim ille Hist. I. 19. ἡ δὲ ἤδη δριμύτητά τινα ἔχουσι: καθάπερ ἡ τοῦ θύμου, καὶ θύμβρας. Nonnulli acrimoniam quandam sortiantur, ut thymus et satursia.

27. Ibid. Ut cicereulis tantum. Atque ut] Insigniter corruptus ad hunc dlem locus hic extitit, cum ita legeretur, et cicereulis tantum aque. Auctor emendandi fuit Theophrastus, a quo hæc Plinius, ut alia pleraque, mutuo accipit. Sic enim ille de Causis Plant. VI. 14. pag. 366. Οὐδὲν τῶν φερομένων ἀλκυόν' ὥστε καὶ ἐν ταῷ τοιοῦτον ἔχειν τὸν χυλόν' ἀλλ' ἐν τοῖς περὶ τὰ ἔξω γίνεται τις ἀλκυὸς, οἷον καὶ τοῖς ἀρεβινθοῖς. Nihil in genere plantarum saluum percipitur: scilicet ita ut in se talem habeat saporem. Sunt enim quorum summam partem duntaxat assulgo quædam obducit, ut cicer. Huius loci vitium subodoratus est ante nos Pintianus, qui ex eodem Theophrasti loco legi censuit oportere, ut ciceris tantum cuti.

28. CAP. LXII. Smyrniæ myrrhæ] Subintellige, saporem reddit. Prius legebatur, myrrha myrrhæ, ineulte. Ipsa loci sententia prodit, tergeminam modo plantam laudari, libanotidem, sillquastrum, smyrnium: quarum naturæ deinceps explanantur.

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XX.

Medicinæ ex his quæ seruntur in hortis.

I. **MAXIMUM** hinc opus naturæ ordiemur, et cibos suos homini narrabimus, faterique cogemus ignota esse, per quæ vivat. Nemo id parvum¹ ac modicum existimaverit, nominum vilitate deceptus. Pax secum² in his aut bellum naturæ dicetur, odia, amicitiaque rerum³ surdarum ac sensu carentium: et, quo magis miremur, omnia ea hominum causa, quod Græci sympathiam appellavere: quibus cuncta constant,⁴ ignes aquis restinguentibus, aquas Sole⁴

CAP. I. 1 Chiff. vivat, ne id parvum.—2 'Ita Mss. Regg. Editio princeps, et Cl. Rezzonicus. Frustra emendavit Gelenius, *Pax simul.*' Brotier. *Pax secum* etiam Chiff. *Pax simul* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 'Ita eodd. Regg. Cl. Rezzonicus, et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiff. *amicitiaque rerum* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—4 Ita ex

NOTÆ

¹ *Quibus cuncta constant*] Mira est, inquit, rerum etiam sensu carentium consensio et conspiratio ad hominum utilitates procurandas: quam conspiracyem, ac veluti condolentiam et commiserationem Græci *συμπάθεια* vocant: etsi ignes et aquæ, quibus

cuncta constant, Sol ac Luna, quibus cuncta gignuntur, perpetuum sibi bellum indixisse videantur. Hunc locum Pintianus cum non intelligeret, mutilum esse ac vitiatum falso existimavit: et *antipathiam* addi hic oportere.

devorante, Luna pariente, altero alterius injuria deficiente sidere. Atque ut a sublimioribus recedamus, ferrum ad se trahente magnete lapide, et alio rursus abigente^b a sese: adamantem^c opum gaudium, infragilem omni cetera vi et invictum, sanguine hircino rumpente, quæque alia in suis dicemus locis, paria, vel majora, mira.⁶ Tantum venia sit, a minimis, sed a salutaribus ordienti, primumque ab hortensiis.⁷

II. (1.) Cucumim sylvestrem esse diximus,^c multo infra magnitudinem sativi. Ex eo fit medicamentum, quod vocatur elaterium,^d succo expresso e semine.^e Cujus causa nisi maturius^f incidatur, semen exsilit, oculorum etiam periculo. Servatur autem^g decerptus una nocte: postero

codd. Harduinus et recentt. *aquam sole* Gronov. et vulgg.—5 Chiff. a *sece* *adamatarum*.—6 Dalec. *miracula*.—7 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *venia sit si a min. sed a sal. ordiemur p. ab hortensibus* Vet. Dalec. *venia sit a m. sed a s. ordienti, p. ab hortensibus* Gronov. et al. vett.

CAP. II. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *e fructu*; et sic toto capite, e Diosc.—2 Chiff. *maturus*.—3 Chiff. *quæque*.

NOTÆ

^b *Et alio rursus abigente*] Nempe Theamede lapide, de quo XXXVI. 25. Vide Notas et Emend. num. 1.

^c *Cucumim . . . diximus*] Superiore libro, c. 24. Diosc. IV. 154. Σίκυς ἄγριος τῇ καρπῷ μόνῃ διαφέρει τοῦ ἡμέρου σίκυος· ἐλάσσονα πολλῇ ἔχων, κ. τ. λ.

^d *Elaterium*] Ita vocatur a Celso, V. 12. Galenus, tom. II. in Explic. vocum Hippocr. p. 89. Ἐλατήριον, οὐ μόνον τὸ ἀπὸ τοῦ ἀγρίου σικίου γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ πᾶν τὸ τὴν κάτω κοιλίαν καθαίρον. *Elaterium*, non solum ex sylvestri cucumere factum, sed etiam omne quod alvum purgat per infernas partes. Hesychius: ἐλατήριον, φάρμακον καθαρτικόν. Scribonius Largus, Compos. 70. 'Elaterium qui est succus cucumeris sylvatici.' Ἀπὸ τοῦ ἐλαῖν, *pellere*, quasi *depulsorium*, quod vim purgandi habet acrem.

^e *E semine*] Hoc est, e fructu.

Theophrastum ex verbo reddit, ita statuentem, Hist. IX. 10. τὸ δὲ στέμμα χυλισθὲν ποιεῖ τὸ ἐλατήριον. *Succus expressus e semine facit elaterium*. At Diosc. IV. 155. τὸ δὲ λεγόμενον ἐλατήριον ἐκ τοῦ καρποῦ τῶν σικίων σκευάζεται, κ. τ. λ. ubi parandi idem artificium fuse edocet, quod a Plinio paulo contractius.

^f *Nisi maturius*] Ante nimirum quam maturitatem sit assecutus. Nam si maturitas expectetur, tum tactu vel impulsu tenuissimo pediculus cucumim destituit, factoque ostiolo statim internus humor summo cum impetu, una cum semine, ejaculatur. Cucumim asininum vocant: ut recte Anguillara par. 14. p. 291. Vidimus in horto Regio: est et in Eystetensi. A Dodonæo pingitur, p. 652.

^g *Servatur autem*] Diosc. loc. cit.

die inciditur arundine. Semen quoque^b cinere conspergitur, ad coërcendam succi abundantiam : qui expressus suscipitur aqua coelesti, atque subsidit : deinde Sole cogitur in pastillos, ad magnos mortalium usus. Obscuritates¹ et vitia oculorum sanat, genarumque ulcera. Tradunt hoc succo tactis radicibus vitium, non attingi uvas ab avibus. Radix autem^j ex aceto cocta podagris illinitur, succoque dentium dolori medetur. Arida cum resina^k impetiginem et scabiem, quæ³ psoram¹ et lichenas vocant, parotidas^m et panosⁿ sanat, et cicatricibus colorem reddit. Et foliorum^o succus auribus surdis cum aceto instillatur.

III. Elaterio^a tempestivus¹ est autumnio : nec ullum^b

CAP. III. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Mil-

NOTÆ

^b *Semen quoque*] Semen iterum pro fructu usurpat. Nunc a Diosc. parum discedit.

¹ *Obscuritates*] Diosc. loc. cit.

^j *Radix autem*] Diosc. iv. 154. Marcellus Empir. c. 36. p. 250. Plinius Valer. iii. 14. Apuleius, c. 113. tit. 1. 'Ad nervorum dolorem, et podagram : Cucumeris sylvatici radices in olei cibarii pondo tribus decoques ad tertias, et exinde perunges, sanabuntur.' Et tit. 4. 'Cum aceto decocta radix valet contra podagram.' Accepere omnes a Celso iv. 24. 'Fovere oportet spongia, quæ in aquam calidam demittatur, in qua cucumeris sylvestris radix decocta sit.'

^k *Arida cum resina*] Diosc. loc. cit. Μετὰ ῥητίνης τερεβινθίνης. Aridam autem radicem intellige : ξηρὰ δὲ καὶ λεία ἀλφούς, λέπρας, καὶ λειχήνας σμήχει. Adde et Theophr. Hist. ix. 10.

¹ *Quæ psoram*] Ψώρα scabiei genus est, corporis summam cutem varia erosione depascens, furfurosaque magis quam squamosa ex se remittens. Vulgo, *le mal Saint Mein*. At λειχήν impetiginosi morbi genus, quod mentagram Latinos vocasse Plinius auc-

tor est xxvi. 2. fædo pariter cutis furfure totos primum vultus, deinde vero et colla, pectusque, et manus occupante, oculis tantum immunibus. Martialis xi. 99. 'Nec triste mentum, sordidique lichenas.' Gallis, *Dartre farineuse*.

^m *Parotidas*] Παρωτίς. 'Tumores repentinos sub auribus innatos, parotidas vocamus,' inquit Theod. Priscianus i. 8. de parotidibus. Galli, *Parotide*.

ⁿ *Et panos*] Diosc. φύματα ῥήττει. Φύμα tumor est præter naturam obortus in quacumque corporis parte, cum inflammatione : et hos appellant aliqui panos. Celso v. 25. panus tumor dicitur non altus, latus, in quo quidam pustulæ simile est. Sunt qui φύγεθλον dici Græce velint, et a phymate differre. Vide Gorræum in Definit. Med. Apuleius c. 113. tit. 3. pro panis tumores dixit.

^o *Et foliorum*] Diosc. loc. cit. 'Ἀρμόζει δὲ ὁ τῶν φύλλων χυλὸς ἐνσταζόμενος ὠταλγίαις. Sic et radicis succum ad sonitum aurium emendandum prodesse Celsus monet, vi. 7.

^a *Elaterio*] Theophr. Hist. ix. 10.

ex medicamentis longiore ævo durat. Incipit a^c trimatu. Si quis recentiore uti velit, pastillos in novo fictili igne lento in aceto domet. Melius, quo vetustius : fuitque jam² ducentis annis servatum, ut auctor est Theophrastus.^d Et usque^e ad quinquagesimum lucernarum lumina extinguit. Hoc enim veri experimentum est, si admotum priusquam extinguat, scintillare sursum ac deorsum cogat.³ Pallidum^f ac læve herbaceo ac scabro melius, ac leniter amarum. Putant^g conceptus adalligato semine adjuvari, si terram non attigerit. Partus vero, si in arietis lana alligatum inscientis lumbis fuerit, ita ut protinus ab enixu rapiatur⁴ extra domum.

Ipsam cucumim qui magnificent, nasci præcipuum in Arabia, mox in Arcadia, Cyrenis alii tradunt,⁵ similem heliotropio,^h cujus inter folia et ramos provenire magnitudine nucis juglandis. Semen autem esseⁱ ad speciem scorpionum cauda repleta, sed candida.⁶ Aliqui etiam ab eo scor-

ler. Bipont. et Franz. *Elaterium tempestivum* Gronov. et al. vett.—2 Cod. Dalec. *vetustius erit, jamque*.—3 Idem codex, *cogit*.—4 Ita ex codd. Harduini et recentt. *ab ea eximatur et rapiatur* cod. Dalec. *protinus ab exitu rapiatur* edd. vett. et Gronov.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Mox Cyrenis, alii in Arcadia tradunt* Gronov. et edd. vett.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *semen. Esse autem ad speciem scorpionis cauda repleta, sed candida*

NOTÆ

τίλλεται δὲ τοῦ φθινοπέρου (τὸ σπέρμα,) τότε γὰρ βέλτιστον. Legitur autumno fructus: tunc enim optimus ad elaterium concinnandum.

^b Nec ullum] Theophr. Hist. ix. 14.

^c Incipit a] A bimatu ad decennium utile esse dejectionibus scribit Dioscor. loc. cit.

^d Theophrastus] Hist. ix. 14.

^e Et usque] Humorem servat ad illud usque tempus: quare etiam tum lucernis admotum, lucem extinguit, ob humoris copiam: 'Αλλ' ἄχρι πεντήκοντα ἐτῶν σβέννυσι προσαγόμενον τοὺς λύχνους· αἰτία δὲ τῆς χρονιότητος ἡ ὑγρότης. Theophrastus loc. cit.

^f Pallidum] Sic Dioscor. iv. 154. candidum ac læve, gustuque amarum, λευκὸν, λεῖον, πικρότατον τῇ γέψει anteponit alteri quod scabrum est, et porracei herbivæ coloris: τὸ μέντοι πρασιζόν, καὶ τραχὺ, φαῦλον.

^g Putant] Superstitiose.

^h Similem heliotropio] Tricocco nimirum, sive scorpio heliotropio, de quo xxii. 29. Hæc vero non de cucumere quovis, sed Arabico, Arcadico, Cyrenaicoque accipienda sunt.

ⁱ Semen autem esse] Semen cucumere illo peregrino inclusum intelligit.

pionium cucumim vocant, efficacissimum contra scorpio-
num ictus et semine et elaterio, et ad purgandum uterum
alvosque. Modus portione virium ab dimidio obolo ad
solidum.^j Copiosius necat. Sic et contra phthiriasin^k bi-
bitur: et hydropises.⁷^l Illitum^m anginas et arteriasⁿ cum
melle et oleo vetere sanat.

IV. (II.) Multi hunc esse apud nos qui anguinus^a voce-
tur,¹ ab aliis erraticus, arbitrantur. Quo decocto² sparsa
mures non attingunt.³ Iidem⁴ podagris cum articuli mor-
bis⁵ decoctum in aceto illiniunt,⁶ præsentaneo remedio.

Gronov. et al. vett.—7 ‘In codd. Regg. et Editione principe, *et hydropi-
cis.*’ Brotier. Ita quoque cod. Dalec.

CAP. IV. 1 Chiff. *vocatur.*—2 Vet. Dalec. *arbitrantur, ejus decocto.*—3
Ita codd. Harduini cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *mures de ejus medi-
cina non attingunt* Gronov. et al. vett. ‘Hæc, *de ejus medicina*, supervacua
videntur.’ Dalec.—4 *Idem* cod. Dalec.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. item
edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum articulorum morbis* Gronov. et vulgg.
et articulorum morbis Vet. Dalec.—6 ‘Ita codd. Regg. et Editio princeps.’

NOTÆ

Ad solidum] Ad integrum obolnm.
Diosc. loc. cit. ‘Ἡ δὲ τελεία δόσις, ὕβο-
λος ἢ δὲ ἐλαχίστη, ἡμωβόλιον . . . πλεῖον
γὰρ ποθὲν κίνδυνον ἐπιφέρει.’

^k *Phthiriasin*] Φθειρίασις, pedicula-
ris morbus est in quo pediculi acer-
vatim per cutim erumpunt. Gignun-
tur vero ii non in superficie cutis, ut
furfures, ‘sed in ejus profundo,’ in-
quit Gorraeus in Defin. Med.

^l *Et hydropises*] Mss. omnes, *hydro-
pici.* Sed *hydropises* legi structura
orationis jubet. Est autem hydrops
morbus, quem Latini aquam inter-
entem vocant: ejus tres species Cel-
sus definit, III. 21.

^m *Illitum*] Diosc. loc. cit. Συναγχι-
κοῖς δὲ διάχρισμα πρακτικὸν μετ’ ἐλαίου
παλαιοῦ, ἢ μέλιτος, ἢ χολῆς ταυρείας.
De angina Celsus IV. 4. ‘Pestiferum
acutumque morbum in faucibus nos-
tri anginam vocant: apud Græcos
nomen, prout species est. Interdum
enim neque rubor, neque tumor ul-

lus apparet, sed corpus aridum est,
vix spiritus trahitur, membra solvun-
tur: id *συνάγχην* vocant. Interdum
lingua faucesque, cum rubore intum-
escunt, vox nihil significat, oculi
vertuntur, facies pallet, singultusque
est: id *ὥς συνάγχη* vocatur. Illa com-
munia sunt: æger non cibum devo-
rare, non potionem potest: spiritus
ejus includitur. Levius est, ubi tu-
mor tantummodo et rubor est, cetera
non sequuntur: id *παρασυνάγχην* ap-
pellant.’

ⁿ *Et arterias*] Hoc est, fauces, an-
gina scilicet et suffocatione spiritus
laborantes. In faucibus enim aspera
arteria est, quæ spiritus conceptacu-
lum, quo vox editur.

^a *Qui anguinus*] Cucumis flexuo-
sus Lobelio, a quo pingitur in Ob-
servat. p. 363. ita dictus a figura
fructus, qualem in horto Regio vidi-
mus.

Lumborum vero dolori semine Sole siccato, dein trito, XX. x. pondere⁷ in hemina dato aquæ. Sanat et tumores subitos illitum cum lacte⁸ mulierum. Purgat eas^b elaterium. Sed gravidis^c abortum facit. Suspiriosis prodest. Morbo vero^d regio in nares conjectum. Lentigines^e ac maculas e facie tollit in Sole illitum.

v. Multi eadem omnia sativis attribuunt. Magnum etiam in eis momentum. Namque et eorum semen, quantum tres digiti apprehenderint, cum cumino tritum, potumque in vino, tussientibus auxiliatur. Sed et phreniticis^f in lacte mulieris. Et dysentericis^g acetabuli mensura. Purulenta^h autem exspuentibus cum cumino pari pondere, et jocineris vitiis in aqua mulsa. Urinam movetⁱ ex vino dulci, et in renum dolore clysteribus simul cum cumino infunditur.

vi. Pepones^j qui vocantur, refrigerant maxime in cibo,

.....

Brotier. illinunt Gronov. edd. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—7 'In Mss. Reg. 1. et 2. et Editione principe, XXX. pondere. Unde, ut videtur, legendum, XX. x. pondere, id est, viginti denariorum pondere. Male in recentioribus editionibus emendatum, triginta denariorum pondere: maxime cum ille cucumis violentissimum sit remedium.' *Brotier.* Sole siccato, dein trito XX. cod. Dalec. Sole siccato, dein trito XX. trium Chiff. Sole siccato, dein trito, triginta denariorum pondere Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. conjectum cum lacte, e Diosc.

CAP. V. 1 Sed et nephriticis Vet. Dalec.

NOTÆ

^b Purgat eas] Mulieres.

^c Sed gravidis] Dioscor. iv. 154. *Κινεῖ δὲ τὸ ἐλατήριον καὶ ἔμμηνα, καὶ ἔμβρυα κτείνει ἐν προσθέτῃ. Menses ciet, et partus necat elaterium in pessa subditum.*

^d Morbo vero] Diosc. loc. cit. 'Ἐγχοθέν δὲ μετὰ γάλακτος εἰς τοὺς ῥάθυνας, ἑκτερον ἀποκαθαίρει, κ. τ. λ. Cum lacte naribus infusum, regium morbum pellit, &c. Quis sit morbus, dicemus c. 34.

^e Lentigines] Sic etiam Marcellus Empir. c. 19. p. 129.

^f Et dysentericis] Inter intestinorum mala, inquit Celsus iv. 15. tormina esse consueverunt, *δυσεντερία* Græce vocatur. Intus intestina exulcerantur: ex his cruor manat: is-

quo modo cum stercore aliquo, semper liquido, modo cum quibusdam quasi mucosis excernitur: interdum simul quædam carnosæ descendunt. Frequens dejiciendi cupiditas, dolorque in ano est, &c. Plinius Valer. iv. 15. 'Semen cucumeris dysentericis ex lacte muliebri acetabuli mensura datum prodest.'

^g Purulenta] Plinius Valer. loc. cit. ad verbum.

^h Urinam movet] Plinius Valer. loc. cit. Diocles item Carylus libro primo de tuenda valetudine, apud Athen. lib. 11. pag. 68. cucumim elixum ad ciendam urinam laudat imprimis.

ⁱ Pepones] Ad verbum hæc Plinius Valer. iv. 14.

et emolliunt alvum. Caro eorum^j epiphoris oculorum aut doloribus imponitur. Radix sanat^k ulcera concreta in modum favi, quæ ceria^l vocant. Eadem contrahit vomitiones: ¹m siccatur, et in farinam tusa datur quatuor obolis in aqua mulsa, ita ut qui biberit, quingentos postea passus ambulet. Hæc farina et in smegmataⁿ adjicitur. Cortex quoque vomitionem movet, faciem purgat. Hoc et folia^o cujuscumque sativi illita. Eadem² cum melle et epinyctidas^p sanant: cum vino, canis morsus.^q Item millepedæ:^r

CAP. VI. 1 'Ita emendavit eruditus Hardoinus, secutus Diosc. II. 164. qui docet radicem peponis siccam in aqua mulsa, drachmæ pondere, potam, vomitum ciere. In Mss. Reg. et Editione principe, *Eadem contra vomitiones.*' Brotier. *Eadem contra vomitiones* edd. vett. et Gronov. *Eadem ad ciendas v.* Cornar. e Diosc.—2 Cod. Dalec. *sativi. Illita eadem.* Mox, Chiff.

NOTÆ

^j *Caro eorum*] Plinius Valer. loc. cit. et Diosc. II. 164. 'Ἡ δὲ τοῦ πέποντος σὰρξ . . . ὀφθαλμοῦ φλεγμονὰς πρᾶθναι.

^k *Radix sanat*] Iisdem verbis Marcellus Empir. c. 4. p. 42. et Plinius Valer. III. 22. Diosc. quoque loc. cit. 'Τυγιάζει δὲ καὶ κηρία καταπλαθεῖσα μετὰ τοῦ μέλιτος.

^l *Quæ ceria*] Κηρία, et μελικηρίς, a favi mellisque similitudine, propter foramina, et mellei coloris emanantem humorem, ut testis Aëtius Serm. VIII. 15. p. 8. 'Τηβερνula, quæ μελικήρια, id est, favi,' inquit Celsus v. 18.

^m *Eadem contrahit vomitiones*] Vomitionem movet. Vide Notas et Emend. num. 2.

ⁿ *Hæc farina et in smegmata*] Etiam et smegmatis vicem obtinet, et faciei nitorem conciliat, succus cum semine, auctore Diosc. II. 164. 'Ὁ δὲ χυλὸς σὺν τῷ σπέρματι μεγάλῃ ἀλεούρῃ καὶ ξηραθείς ἐν ἡλίῳ, σμήγμα γίνεται ὀπτικὸν καὶ λαμπρυντικὸν προσώπου. De radice vero in farinam tusa, consentit Plinio Galenus de Simpl. Medic.

Facult. lib. VIII. p. 228. Est autem σμήγμα medicamentum ad tergendum. Unde et dentifricia tergendis dentibus sic appellantur.

^o *Hoc et folia*] Hoc præstant, inquit, nempe faciem purgant et folia sativi cucumeris, trita, et illita.

^p *Epinyctidas*] Corn. Celsus v. 28. 'Pensima pustula est,' inquit, 'quæ ἐπινυκτὶς vocatur: colore vel sublivida, vel subnigra, vel alba esse consuevit. Circa hanc autem vehemens inflammatio est: et cum adaperta est, reperitur intus exulceratio mucosa. Color est humori suo similis. Dolor ex ea supra magnitudinem ejus est: neque enim faba ea major est. Atque hæc quoque oritur in eminentibus partibus, et fere noctu: unde nomen quoque a Græcis ei ἐπινυκτὶς impositum est.' Hactenus Celsus. Est et alia ei voci vis, de qua dicemus c. 21.

^q *Cum vino, canis morsus*] Plinius Valer. IV. 15.

^r *Item millepedæ . . .*] Subintellige, morsus sanat. Multipedam vocat idem c. 20.

sepa³ Græci³ vocant, oblongam, pilosis pedibus, pecori præcipue nocivam.⁴ Morsum tumor insequitur, et putrescit locus. Ipse cucumis⁴ odore defectum animi.⁵ Coctos deraso cortice, ex oleo, et melle,⁵ jucundiores esse certum est.

VII. (III.) Cucurbita quoque sylvestris invenitur, spongos¹ a Græcis¹ appellata, inanis, (unde et nomen) digitali crassitudine, non nisi in saxosis nascens. Hujus commanducatæ succus stomacho admodum prodest.

VIII. Colocynthis^a vocatur alia, ipsa plena, sed minor quam sativa. Utilior pallida,^b quando ejus sunt medicinæ. Herbacea^c arefacta per se inanit alvum. Infusa quoque^d clysteribus, intestinorum omnibus vitiis¹ medetur, et re-

et epinyctidas. In Edd. vett. et deest.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sepa* Gronov. et al. vett. *sepa* Lucano. *tabificus seps* al. ap. Dalec. *multipeda sepe* Chiff. Paulo post, *pecori p. noxiam* Vet. Dalec.—4 Cod. Dalec. *locus ipse. Cucumis.* Vet. Dalec. *locus. Reficit cucumis odore defectos animo.* Al. vett. ap. Dalec. *animi revocat. Deraso.*—5 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ex oleo, aceto et melle* edd. vett. et Gronov.

CAP. VII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Biont. et Franz. *somphos* Gronov. et al. vett.

CAP. VIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3.

NOTÆ

³ *Sepe Græci*] Σήπα, a tabe quam infligit suo morsu, in quo vis tabifica inest, σηπτική δύναμις. De hac millepeda dicetur uberius XXI. 39. Alius ab isto seps est, de quo Lucanus IX. 723. et Diosc. II. 70. serpentis nimirum genus, aut lacertæ potius.

⁴ *Nocivam*] Sic libri omnes, etiam Mss. Usus et ea voce Phædrus lib. I. 'Plerumque stulti, risum dum captant levem, Gravi destringunt alios contumelia, Et sibi nocivum concitant periculum.'

⁵ *Ipse cucumis . . . defectum animi*] Subintellige, insequitur, ex antecedentibus: hoc est, pellit. Diosc. II. 163. de cucumere sativo: ἀνακτητικὸς λειποθυμῶν ἀσφραυνόμενος, *olfactu defectos animo recreat.*

¹ *Spongos a Græcis*] Ita Mss. om-

nes, a fungosa nimirum laxitate, instar spongiæ. Libri editi, *somphos*, σομφός, quæ vox pariter inanem et fungosum sonat. Marcellus Empir. c. 12. p. 92. 'Cucurbitæ radix quam Græci sonchon appellant.' Forte *spongon* rectius.

^a *Colocynthis*] Sive cucurbita sylvestris. Diosc. IV. 178. Κολοκυνθίς, οἱ δὲ κολόκυνθα ἄγριος, οἱ δὲ σικῆαν πικρὰν, κ. τ. λ.

^b *Utilior pallida*] Sic eligendam cucurbitam Dioscorides admonet, loc. cit. cum cœperit ad colorem pallidorem vergere, ἀρχόμενον μεταβάλλειν ἐπὶ τὸ ὀχρότερον.

^c *Herbacea*] Viridior, herbidiq̃ue coloris.

^d *Infusa quoque*] Diosc. loc. cit.

num, et lumborum, et paralyti: ejecto semine, aqua mulsa in ea decoquitur ad dimidias: tutissimo^a infunduntur oboli quatuor.² Prodest et stomacho, farinæ aridæ pilulis cum decocto melle sumtis.³ In morbo regio utiliter semina ejus sumuntur, et protinus aqua mulsa. Carnes ejus^f cum absinthio et sale dentium dolorem tollunt. Succus vero^g cum aceto calefactus mobiles sistit. Item spinæ,^h et lumborum, ac coxendicum dolores, cum oleo si infricetur. Præterea,ⁱ mirum dictu, semina ejus si fuerint pari numero adalligata febribus, sanare⁴ dicuntur, quas Græci periodicas^j vocant. Sativæ quoque^k rasæ succus tepelactus auribus medetur. Caro ejus interior sine semine, clavis pedum, e suppurationibus, quæ^l Græci vocant apostemata.¹ Decoctæ autem^m universæ succus dentium motus stabilit, et dolores inhibet. Vinum cum eaⁿ ferve-

et recentt. *omnium vitis* Gronov. et al. vett.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. *sic tutissimo infunduntur oboli quatuor* Chiffi. *sic tussienti infunditur obolis quatuor* Gronov. et vulgg. 'Vide num legendum bibitur.' Dalec.—3 Vet. Dalec. *pulvis cum dec. mel. sumptus*.—4 Vet. Da-

NOTÆ

^a *Tutissimo*] Ita codex Chiffletianus, et alii: quæ lectio ut nobis magis arrideat, quam quæ recepta hactenus, *sic tussienti infunditur obolis quatuor*, facit ipsa orationis series, et medicinæ ratio.

^f *Carnes ejus*] Decoqui in eum usum cum aceto nitroque, jubet Diosc. iv. 178.

^g *Succus vero*] Plinius Valer. i. 66.

^h *Item spinæ*] His vero morbis non succum prodesse, sed semen contritum, Marcellus Empir. prodidit cap. 25. p. 173. At succum Galenus quoque ischiadicis utilem fatetur de Facult. Simp. Med. lib. vii. p. 193. et Diosc. loc. cit.

ⁱ *Præterea*] Superstitiosum.

^j *Græci periodicas*] Περιοδικὸν πυρετὸν, febres circulares, febrium circuitus, febres reduces, quæ statis certis-

que diebus recurrunt.

^k *Sativæ quoque*] Ita Diosc. ii. 162. Marcellus Empiricus c. 9. pag. 77. et Plinius Valer. iv. 6. ubi ejus rei auctorem Galenum landat. Galeni locus est e lib. vii. de Facult. Simp. Med. pag. 193. Scribonius Largus Compos. 39. 'Ad auriculæ et tumorem et dolorem sine ulcere, prodest cucurbitæ ramentorum succus tepens per strigilem in foramen auris dolentis infusus.'

^l *Græci . . . apostemata*] Diosc. loc. cit. Ὀδῆματα καὶ ἀποστήματα πρᾶναι. Ἀπόστημα suppurationem sonat: Galenus in definitionibus, ait esse transitum corporis ab inflammatione ad pus. Gallis, une *Apostume*.

^m *Decoctæ autem*] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. i. 36.

ⁿ *Vinum cum ea*] Diosc. loc. cit.

factum, oculorum etiam impetus. Folia ejus cum recentibus cupressi contusa, et imposita: ipsa quoque tosta in argilla, ac trita cum adipe anseris, vulneribus medetur.⁶ Nec non ramentis^o corticis recentes⁷ podagras refrigerat, et ardores capitis,^p infantium maxime. Et ignes sacros,^q de strigmentis,^r vel his impositis,^s vel seminibus. Succus ex strigmentis,^r illitus cum rosaceo et aceto, febrium ardores refrigerat. Aridæ cinis^t impositus mire combusta sanat. Chrysippus medicus damnabat eas in cibis. Sed omnium consensu stomacho utilissimæ judicantur, et interaneorum vesicarumque exulcerationibus.

IX. Est et rapo^a vis medica. Perniones^b fervens im-

lec. *febres sanare*.—5 Idem Vet. *quas*.—6 Cod. Dalec. *medentur*.—7 Chiff. *recens*.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sacros vel strigmentis impositis*.

NOTE

^o *Nec non ramentis*] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. iv. 6. Vide Notas et Emend. num. 3.

^p *Et ardores capitis*] Diosc. et Plin. Valer. locis cit. Marcell. Empir. c. 1. p. 35. Hunc capitis ardorem in pueris Græci *σεiplασιν* vocant: hoc est, ex vehementi Solis æstu capitis inflammationem. Adustionem infantium appellat idem xxx. 47.

^q *Et ignes sacros*] Ignis sacer morbi genus ex pustulis perexiguus, in quibus semper fere pus est, et sæpe rubor cum calore. Vulgo S. Antonii ignem appellant, *le Feu S. Antoine*. Sæpius tamen ubi Dioscorides *ἐρυσιπέλας* dicit, Plinius, qui ex iisdem fontibus hausit, *sacros ignes* reddit: vix ut aliud morbi genus intellexisse eum existimandum sit. Et in Glossis sane Græco-Lat. Mss. *ἐρυσιπέλας*, *sacer ignis* dicitur. Sacer autem, hoc est, *crudelis et pessimus*: quomodo Donatus ad Virgilii *Æneid.* vii. vocem 'sacer' interpretatur: 'unde,' subdit ille, 'et ignis sacer dicitur morbus, qui hominem perniciose perse-

quitur.' Idem Virgil. *Georg.* iii. 'Nec longa moranti Tempore, contractos artus sacer ignis edebat.' Liber Miraculorum S. Theodorigi Abbatris Remensis: 'Ea tempestate sacer ignis, quem Græci heresipelam dicunt,' &c. Qui eo morbo correpti 'Ardentes' dicebantur olim: in Gallias sæpe pervasit hæc lues: cui D. Genovefæ patrociniū remedium fuit: quare Lutetiæ Parisiorum exstructa ei ædes, 'Ardentium' cognomine. Qui ex hoc argumento scripserint auctores, vide apud Du-Cangium in Gloss. v. 'Ardentes.'

^r *De strigmentis*] Hoc est, de ramentis.

^s *Succus ex strigmentis*] Diosc. loc. cit. 'Ο δὲ χυλὸς τῶν ξυσμάτων, κ. τ. λ. Hæc iisdem verbis Plinius Valer. iv. 6.

^t *Aridæ cinis*] Ad verbum hæc quoque idem Plinius Valer. iii. 36.

^a *Est et rapo*] Plinius Valer. iisdem verbis, iv. 34.

^b *Perniones*] Plinius Valer. loc. cit. Marcellus cap. 34. pag. 236. et

situm sanat. Item frigus^c pellit e pedibus. Aqua decocti ejus^d fervens^e podagris etiam frigidis medetur: et crudum tusum cum sale, cuicumque vitio pedum. Semen illitum^e et potum in vino, contra serpentes et toxica salutare esse proditur. A multis vero^f antidoti vim habere in vino et oleo. Democritus^g in totum ea abdicavit in cibis, propter inflationes. Diocles magnis laudibus tulit,² etiam Venerem^h stimulari ab eis professus: item Dionysius: magisque, si eruca condirentur.ⁱ Tosta^j quoque^j articulorum dolori cum adipe prodesse.

x. Sylvestre rapum^k in arvis maxime nascitur, fruticosum, semine candido,^l duplo majore, quam papaveris. Hoc

CAP. IX. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Item frigus pellit e pedibus decoctum. Et jus fervens* Gronov. et vulgg.—2 Cod. Dalec. et Vet. ejusdem, *laudibus extulit*.—3 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Cocta* Vet. Dalec. et Cato; ita quoque Salmasius. *Costa* Gronov. et vulgg. *Mox, cum adipe prodest* Chiffi.

NOTÆ

Diosc. II. 134. Est autem *pernio* χίμελον, morbus pedum ex nimio frigore proveniens, et calcaneum maxime infestans hyeme: unde et nomen Græcum χίμελα, *perniones*, et ambusta frigore. Vulgus in Gallia *mulas* vocat, *Avoir les mules aux talons*.

^c *Item frigus*] Plinius Valer. loc. cit.

^d *Aqua decocti ejus*] Iisdem verbis Plinius Valer. loc. cit. 'Aqua in qua discocta sunt, frigidis podagris salubre fomentum est.' Diosc. quoque, loc. cit. τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτῆς ποδάγρας καὶ χιμέλων ἐστὶ κατάντημα.

^e *Semen illitum*] Diosc. et Plinius Valer. loc. cit.

^f *A multis vero*] A Diocle et Dionysio, ut refert Plinius Valer. loc. cit. Adde Galenum de Antidotis II. 1. p. 899.

^g *Democritus*] Ad verbum hæc quoque Plinius Valer. IV. 34. Demo-

crito Galenus subscribit de Facult. Simp. Med. lib. VI. pag. 168. Hinc carmen illud in ore vulgi: 'Ventum sæpe rapis, si tu vis vivere rapis.' Et Schola Salernitana: 'Rapa juvat stomachum, novit producere ventum,' &c.

^h *Etiam Venerem*] Diosc. et Galenus loc. cit.

ⁱ *Si eruca condirentur*] Si eruca admisceretur, quæ herba concitatrix Veneris est, ut dictum est XIX. 44. Ita Plinius Valer. loc. cit. Andaculus nescio quis emendabat, si muria condirentur.

^j *Tosta quoque*] Plinius Valer. loc. cit. Vide Notas et Emend. num. 4.

^k *Sylvestre rapum*] Iisdem verbis Diosc. describitur, II. 135. γογγύλη ἀγρία. A Dodonæo pingitur, p. 163.

^l *Semine candido*] Foris nigro, intus candido, Diosc. loc. cit.

ad lævigandam ^{1 m} cutem in facie, totoque corpore, utuntur, mixta farina, pari mensura, ervi,ⁿ hordei, tritici, et lupini. Radix ad omnia inutilis.²

XI. (IV.) Naporum^o duas differentias et in medicina Græci servant. Angulosis^p foliorum caulibus florentis, quod^r bunion vocant, purgationibus^q fœminarum, et vesicæ et urinæ^r utile decoctum, potum ex aqua mulsa, vel succi drachma. Semen dysentericis^s tostum, tritumque in aqua calida, e cyathis quatuor. Sed urinam^t inhibet, si non lini semen una bibatur. Alterum genus buniada^u ap-

.....

CAP. X. 1 'Uterque codex, ad albicandam. Lege potius, dealbandam.' Dalec. ad lævigandum Chiffi.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. mixta urina pari mensura. Ervi, hordei, tritici, et lupini radix, &c. Gronov. et al. vett.

CAP. XI. 1 'Angulosis caulib. folio apii, flore anethi, quod, e Diosc.' Dalec. alterum angulosis caulib. florentem, &c. Cornarius.

NOTÆ

^m *Ad lævigandam*] Diosc. ad detergendam. Q. Serenus c. 12. de cutis et faciei vitiis propellendis, p. 131. 'Crudaque dulcacido miscebis rapa liquori.' Dulcacidum liquorem acetum vocat.

ⁿ *Mixta farina, pari mensura, ervi*] Vide Notas et Emend. num. 5.

^o *Naporum*] Hæc iisdem fere verbis Plinius Valer. iv. 33. 'Non unam eandemque virtutem in omnibus napis experta est medicina. Id enim quod angulosis foliorum caulibus ad anethi floret similitudinem, vesicæ laboranti, itemque cessantibus menstruis fœminarum decoctum ex aqua mulsa utile existimant,' &c. Has porro differentias, quas in napis Græci agnoscunt, Plinius quidem affert in medium, nec tamen probat. Caute videlicet, nam quod *βοῦνιον* vocant, diversa longe planta a napo est. Efficit enim, præter cetera, similitudo cum anetho, apioque, quam in bunio Diosc. iv. 124. et Plinius Valer. proxime laudatus, agnoscunt, ut non ali-

am esse existimem, quam saxifragam Dodonæi, Pemptad. ii. lib. v. c. 21. p. 312. quæ ob radicis affinitatem napi quoque appellatione venire forte potnerit apud Medicos Græcos.

^p *Angulosis*] Utile, inquit, decoctum foliorum ejus generis quod est angulosis caulibus: bunion Græci vocant: utile, inquam, purgationibus fœminarum, &c. Diosc. quoque loc. cit. caule esse quadrangulo animadvertit, *καυλὸν ἀνίησι τετράγωνον*.

^q *Purgationibus*] Galenus de Facult. Simp. Med. lib. vi. p. 164. et Plinius Valer. loc. cit.

^r *Et vesicæ et urinæ*] Forte, et vesicæ et reni, cum Diosc. loc. cit. *Σπληνί τε, καὶ νεφροῖς, καὶ κύστει ἐπιτήδειον*. Verum et per se urinas ciere, *οὐρητικὸν εἶναι*, idem prodit.

^s *Semen dysentericis*] Plinius Valer. iv. 33. ad verbum.

^t *Sed urinam*] Plinius Valer. loc. cit. totidem verbis.

^u *Alterum genus buniada*] Diosc. ii. 126. Hæc Græcorum *βουνιάς* Lati-

pellant, et raphano et rapo simile : seminis præclari contra venena : ob id et in antidotis^v utuntur illo.

XII. Raphanum et sylvestrem esse diximus.^w Laudatissimus in Arcadia: quanquam et alibi¹ nascitur, utilior urinæ duntaxat ciendæ. Cetero æstivi usus² in Italia,² et armoraciam vocant.

XIII. Et sativi vero, præter ea quæ circa eos^a dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant, bilem detrahunt. Præterea cortices in vino decocti,¹ mane poti ad ternos cyathos, comminuunt et ejiciunt calculos. Iidem in posca decocti contra serpentium morsus illinuntur. Ad tussim^b etiam mane jejunis raphanus prodest cum melle : semen² eorum tostum, ipsumque commanducatum, ad lagonoponon:^c aquam foliis ejus decoctis bibere, vel

CAP. XII. 1 Cod. Dalec. diximus, laudatissimum in Arcadia. Qui alibi.—2^v Male codd. Regg. Lang. et Editio princeps, æstivosus in Italia. Cl. Harduinus, æstivo usus in Italia.^v Brotier. Cetero bilem detrahunt. Præterea cortices in vino. Præter ea quæ circa eos dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant. Est et sativi usus in Italia, et armoraciam vocant. Et sativi vero decocti Gronov. et al. vett. ante Harduin. Detrahit cortex in vino. Præterea Vet. Dalec. 'Legendum prorsus, sylvestris usus. In Italia.' Dalec.

CAP. XIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Vide ad cap. præced. item Not. et Emend. n. 6.—2 Cod. Dalec. prodest. Cum melle

NOTÆ

norum napsus est, eademque quæ γογγυλίς. Galenus de Alim. Facult. II. 62. p. 367. Εἴτε γογγυλίδα καλεῖν, εἴτε βουνιάδα τὸ φυτὸν τοῦτο λαχανῶδες. De napis egimus XVIII. 35. et XIX. 25. Transcripsit et hunc locum Plinius Valer. IV. 33.

^v Ob id et in antidotis] Plinius Valer. loc. cit. Andromachus junior, Andromachi senioris F. ejus qui Neronis ἀρχίατρος extitit, apud Galen. de Antid. I. 7. p. 877. βουνιάδος σπέρματος, e semine buniadis; certum adhibet modum theriacæ e viperis concinnandæ.

^w Raphanum... diximus] Lib. XIX. c. 26.

² Cetero æstivi [æstivo] usus] Æstivo nempe raphano. Vide Notas et Emend. num. 6. De armoracia diximus XIX. 26.

^a Præter ea quæ circa eos] Præter ea remedia, quæ circa raphanos jam dicta sunt.

^b Ad tussim] Sic Florentinus in Geopon. XII. 22. p. 346. Nec multum discrepat Diosc. II. 137. 'Εφθὴ δὲ ποιεῖ λαμβανομένη βήσσουσι χρονίως, καὶ τοῖς πάχος γεννῶσιν ἐν θώρακι. Εἰσα vero si sumatur, valet ad eos qui diuturna tussi infestantur, quique crassiores succos in pectore cumulant.

^c Ad lagonoponon] Λαγόνων πόνον, iliorum dolorem.

succum ipsius cyathis binis contra phthirias: phlegmoni³ ipsos illinere tusos, livori vero^d recenti corticem cum melle: veteriosis^e autem quam acerrimos mandere: semenque tostum,^f dein contritum cum melle, suspiriosis. Idem et contra^g venena prosunt. Cerastis et scorpionibus^h adversatur: vel ipso, vel semineⁱ infectis manibus impune tractabis: impositoque^j raphano scorpiones moriuntur. Salutares et contra fungorum aut hyoscyami venena æque, ut Nicander^k tradit: et contra viscum quoque dari Apollodori duo^l jubent: sed Citieus semen ex aqua tritum, Tarentinus^m succum. Lienem itemⁿ extenuant: jocineri prosunt, et lumborum doloribus. Hydropicis^o quoque ex aceto aut sinapi sumti,⁶ et lethargicis. Praxagoras et iliosis dandos censet: Plistonius et coeliacis.⁷^o Intestino-

semen.—3 Dalec. *phlegmonis*. 'Bene Editio princeps, *phlegmoni*.' Brotier.—4 *Cætero et scorpionibus* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, cod. Dalec. *adversantur ipso . . . tractabilibus: imposito raphano scorpionibus*.—5 Cod. Dalec. *jubent, Scilleus et Tarentinus*; al. *Scilleus semen*; Cliff. *Cilleus*. Gronov. *Tarantinus*.—6 Cod. Dalec. *exsumpti*; unde ille, *præsumti*.—7 Vet. Da-

NOTÆ

^d *Livori vero*] Plinius Valer. III. 47. Marcellus Empir. c. 19. p. 132. 'Radiciis,' inquit, 'quæ manducatur, id est, raphani, cortex tritus diligenter, et cum melle permixtus, illitusque, angillationes, atque livores, qui ex ictibus eveniunt, celeriter absterget.'

^e *Veteriosis*] Veteriosus est, qui gravi somno premitur, inquit Festus.

^f *Semenque tostum*] Plinius Valer. IV. 1.

^g *Idem et contra*] Diosc. II. 137. et Florentinus loc. cit.

^h *Cerastis et scorpionibus*] Vide Notas et Emend. num. 7.

ⁱ *Vel ipso, vel semine*] Ita etiam Mss. omnes. Sic et Florentinus in Geopon. XII. 22. p. 346. Εἰ δὲ τις χυλῶ ραφανίδος ἐπιμελῶς τὰς χεῖρας ἐαυτοῦ χρίσει καὶ τρίψει, ἀφόβως καὶ ἀκιν-

δύνως ἐργαζῶν ἐπιλήψεται. Habet eadem Diophanes XIII. 9. p. 367.

^j *Impositoque*] Florentinus et Diophanes locis citatis.

^k *Nicander*] Contra hyoscyamum prodesse scribit Nicander in Alexiph. p. 159. adversus fungos, p. 167. De fungis quoque Diosc. II. 137. Et Scribonius Largus Compos. 198. 'Ad fungos venenatos. Adjuvantur autem radice ea quam nos edimus, acri, quamplurima, per se, vel cum sale manducata: ejusque semine, si ipsa non fuerit, poto ex vino.'

^l *Apollodori duo*] De his in Auctorum Indice.

^m *Lienem item*] Dioscor. loc. cit. semini raphani hanc vim adjudicat, quod ex aceto bibatur. Florentinus quoque loc. cit.

^o *Hydropicis*] Diosc. et Florentinus locis citatis.

rum ulcera sanant: ac purulenta⁸ præcordiorum, si cum melle edantur. Quidam ad hæc coquere eos in luto illitos malunt:⁹ sic et foeminas purgari. Ex aceto et melle^p sumti, intestinorum animalia detrahunt. Item ad tertias^q decocto eorum potio cum vino. Enterocelis^r prosunt: ¹⁰ sanguinem quoque inutilem^s sic extrahunt. Medius^t ad hæc et sanguinem exscreantibus coctos dari jubet: et puerperis^u ad lactis copiam augendam. Hippocrates^v capitis mulierum defluvia¹¹ fricari raphanis: et super umbilicum^w imponi contra tormenta vulvæ. Reducunt et cicatricem^x ad colo-

lec. et colicis; Chiff. et coliacis.—8 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *at purulentia* Gronov. et al. vett.—9 'Ita bene codd. Regg. et Editio princeps. Perperam omisum in recentioribus editionibus, *illitos*.' Brotier. *illitos* deest in codd. Dalec. item in edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Lego, eos luto oblitos malunt.' Dalec.—10 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum vino enterocelis prosunt* Gronov. et al. vett.—11 Cod. Dalec. *capillos mul.*

NOTÆ

• *Et coliacis*] Cœliacus dicitur, qui morbo ventriculi cœliaco laborat: de quo Celsus iv. 12. 'In ipsius ventriculi porta consistit is, qui et longus esse consuevit, *κοιλιακὸς* a Græcis nominatur. Sub hoc, venter indurescit, dolorque ejus est. Alvus nihil reddit, ac ne spiritum quidem transmittit: extremæ partes frigescent: difficulter spiritus redditur.' Aliter, et brevius, Scribonius Largus Compos. 95. 'Cœliacus, qui subito universa dejecit.' Marcellus Empiricus similiter, c. 27. p. 186. 'Ad cœliacos,' inquit, 'id est, qui subito et multa defundunt.'

^p *Ex aceto et melle*] Vide Notas et Emend. num. 8.

^q *Item ad tertias*] Marcellus Empir. c. 28. p. 200. et Plinius Valer. ii. 21. ad tineas ejiciendas.

^r *Enterocelis*] *Ἐντεροκήλη*, *ramen* *intestinorum*, descensus intestini in alterum naturæ locum. Celsus vii. 18. de scroto loquens: 'Interdum vel ex morbo primum inflammatur, deinde postea pondere abrumpitur, vel

ex ictu aliquo protinus rumpitur tunica, quæ diducere ab inferioribus partibus intestina debuit: tum pondere eo devolvitur aut omentum, aut etiam intestinum... *ἐντεροκήλην*, et *ἐπιπλοκήλην* Græci vocant: apud nos indecorum, sed commune his herniæ nomen est.'

^s *Sanguinem q. inutilem*] E pectore.

^t *Medius*] De eo in auctorum indice. Suffragatur ei quoque Diosc. ii. 137. Marcellus, c. 16. p. 120. et Florentinus in Geopon. xii. 22. pag. 246.

^u *Et puerperis*] Plinius Valer. iv. 1.

^v *Hippocrates*] De morbis mulierum ii. 67. *Ἦν δὲ ῥέωσι αἱ οὐρίχες . . . καὶ ἦν μαδίση, κύμινον ἐμπλασσε, ἡ ῥάφανον τριπτὴν, κ. τ. λ.* 'Ῥάφανος Hippocrati ubique *raphanus* est: *brassica*, *κράμβη*. Alopecias raphani affricu sanari scribit et Florent. loc. cit.

^w *Et super umbilicum*] De morbis mulierum ii. 78.

^x *Reducunt et cicatricem*] Sic Florentinus loc. cit. Et ad sugillata tol-

rem. Semen quoque⁷ ex aqua impositum, sistit ulcera, quæ phagedænas⁸ vocant. Democritus⁹ Venerem hoc cibo stimulari putat: ob id fortassis voci¹⁰ nocere aliqui tradiderunt. Folia quæ in oblongis duntaxat nascuntur, excitare oculorum aciem dicuntur. Ubi vero acrior raphani medicina admota sit, hyssopum dari protinus imperant. Hæc antipathia^c est. Et aurium¹² gravitati^d succum raphani instillant. Nam vomituris summo¹³ cibo^e esse eos, utilissimum est.

XIV. Pastinacæ simile hibiscum,^f quod molochen agriam

defluos.—12 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *At aurium* al. ante Brotier.—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *primo*, e Diosc. Supra, XIX. 26. 'dandos jejunis.'

NOTÆ

lenda Galenus raphanum commendat, de Simp. Med. Fac. lib. VIII. p. 224.

⁷ *Semen quoque*] Iisdem verbis hæc Marcellus Empir. c. 4. p. 42. et Plinius Valer. III. 22. sed apud hunc *farredines* corrupte legitur in libris editis, pro *phagedænas*.

⁸ *Phagedænas*] *Φαγέδαινα*, ulceris nomen ab exedendo. Est autem ulcus, quod huc atque illuc serpendo, entem ac subjectam illi carnem, sed extimam tantum, et in superficie constitutam, depascitur ac rodit. Celsus VI. 18. caput inscripsit, de phagedæne in cole nascentis curatione, atque esse canceri genus. Vide Palladium in Hist. Lausiaca cap. 30. de Stephano abbate. Alia, præter istam, phagedæna est, stomachi affectus, de quo alibi dicturi sumus.

⁹ *Democritus*] Et Plinius Valer. IV. 1.

¹⁰ *Ob id fortassis voci*] Hoc ipsum auctoritate Florentini tradit auctor Geopon. XII. 22. Ex quo intelligis ea quæ libidinem incitant, vocem quoque lædere: uti e diverso, quæ Venerem inhibent, vocem juvare. Nam Plinius XXVI. 61. auctor est, radicem Nymphææ inhibere Venerem,

et effluentiam genituræ, ob idque corpus ac vocem alere.

^c *Hæc antipathia*] Raphanum humectare, hyssopum vero calidum natura esse, docet Hippocr. de diæta, II. 25. et 26.

^d *Et aurium gravitati*] Marcell. Empir. de Medic. c. 9. p. 75. 'Raphani quoque,' inquit, 'id est, radicis quæ manducatur, succus infusus auriculæ dolenti, infinitum prodest.'

^e *Nam vomituris summo cibo*] Hoc est, primo cibo, et a jejunis. Dioscor. II. 137. 'Ἀρμόζει δὲ καὶ τοῖς ἐμῶν μέλλουσι προσθιομένη. Atque ipse quidem Plinius XIX. 26. de raphanis, 'Medici suadent,' inquit, 'dandos cum sale jejunis esse, atque ita vomitionibus præparant meatum.' Hæc a Celso I. 8. 'Qui vomere post cibum volet, si ex facili facit, aquam tantum tepidam antedebet assumere: si difficilius, aquæ, vel salis, vel mellis paulum adjicere. At qui mane vomituros est, ante bibere mulsum, vel hyssopum, aut esse radiculam debet.' Quando præterea juvet ex raphano ciere vomitum, vide apud Galen. *πρὸς τὸς τοῖς*, I. II.

^f *Pastinacæ . . . hibiscum*] Illud ip-

vocant, et aliqui pistolochiam, ulceribus cartilaginis¹ et ossibus fractis medetur. Folia ejus ex aqua pota alvum solvunt, serpentes abigunt. Apum, vesparum, crabronum ictibus illita² medentur. Radicem ejus ante Solis ortum erutam involvunt lana coloris, quem nativum vocant,³ præterea ovis quæ foeminam peperit, strumisque vel suppurationis alligant. Quidam ad hunc usum auro⁴ effodiendam censent: cavendumque ne terram attingat. Celsus^{4b} et podagris quæ sine tumore sint, radicem ejus ex vino decoctam imponi jubet.

xv. (v.) Alterum genus est staphylinos,¹ quod pastinacam vocant.¹ Ejus semen¹ contritum et in vino potum, tumentem alvum, et suffocationes mulierum, doloresque lenit in tantum, ut vulvas corrigat: illitum quoque e passo ventri earum prosit:² viris vero prodest,³ cum panis portione æqua tritum, ex vino potum contra ventris dolores. Pellit et urinam:^k et phagedænas¹ ulcerum sistit recens

~~~~~

CAP. XIV. 1 Cod. Dalec. *uberibus, cartilagini*.—2 Ita Harduin. 1. 2. 9. et recentt. *illata* Gronov.—3 Vet. Dalec. *aurora*.—4 Celsus deest in cod. Dalec.—5 Cod. Dalec. *humore*. Mox, Chiffi. *in vino*. Denique, cod. Dalec. *imponi jubent*.

CAP. xv. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *pastinacam erraticam* vocant Gronov. et al. ante Harduin.—2 Cod. Dalec. *prodest*.—3 Chiffi. *prosit*. Mox, aut ex vino Da-

NOTÆ

sum, de quo egimus XIX. 27. Id vero a nonnullis perperam appellari *μολόχην* sive *μαλάχην ὄγρην*, hoc est, *malvam agrestem*, et *πιστολοχίαν*, obiter admonet.

¹ *Quem nativum vocant*] Is pullus scilicet colos est. De nativis coloribus egimus VIII. 73.

^b *Celsus*] Lib. IV. 24. de articulo-
rum doloribus in manibus, pedibusque: 'Ubi dolor,' inquit, 'vehemens urget, interest sine tumore is sit, an tumor cum calore... Nam si tumor nullus est, calidis fomentis opus est... ac deinde noctu cataplasmata calefacientia imponere, maximeque hi-

bisci radicem ex vino coctam.'

¹ *Staphylinos*] Pastinacæ genus agreste intelligit, de quo XIX. 27. Dioscoridi III. 59. est *σταφυλῖνος ὄγριος*.

¹ *Ejus semen*] Plinius Valer. IV. 32.

^k *Pellit et urinam*] Ita Diocles Caryst. libro primo de tuenda valetud. apud Athen. lib. IX. pag. 371. Galenus lib. VIII. Fac. Simp. Med. pag. 231.

¹ *Et phagedænas*] Galenus loc. cit. Plinius Valer. IV. 32. Diosc. loc. cit.

cum melle impositum, vel aridum farina inspersum. Radicem ejus^m Dieuches⁴ contra jocineris, ac lienis, ilium, lumborum, et renum vitia ex aqua mulsa dari jubet. Cleopphantus et dysentericis⁵ veteribus. Philistion in lacte coquit,^o et ad stranguriam^p dat radices uncias quatuor: ex aqua hydropicis,^q similiter et opisthotonicis,^r et pleuritidis, et comitialibus. Habentes eam^s feriri a serpentibus negantur: aut qui ante^t gustaverint, non lædi.⁶ Percussis imponitur cum axungia. Folia contra cruditates manduntur. Orpheus amatorum inesse staphylino dixit, fortassis quoniam Venerem stimulari^u hoc cibo certum est: ideo conceptus^v adjuvari⁷ aliqui prodiderunt. Ad reliqua^w et sativa pollet. Efficacior tamen sylvestris, magisque in petrosis nata. Semen sativæ^x quoque contra scorpionum ictus,⁸ ex vino aut posca, salutare est. Radice ejus^y circumscalpti dentes dolore liberantur.

XVI. Syria in hortis operosissima est: indeque prover-

~~~~~

lec.—4 Vet. Dalec. vel aridi ejus farina inspersa. Radicem Dieuches; Chiff. vel arida farinae inspersum.—5 Vet. Dalec. dysentericis.—6 Vet. Dalec. æ qui an. gust. lædi.—7 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. adjuvare Gronov. et al. vett.—8 Cod. Dalec. contra serpentium ictus.

NOTÆ

^m Radicem ejus] Plinius Valer. loc. cit.

⁵ Et dysentericis] Sic etiam Plinius idem Valer. *Dysentericis vetustis*.

^o Philistion in lacte coquit] Nempe ad dysenteriam, et præterea ad stranguriam: uti ex Plinio Valeriano intelligimus.

^p Ad stranguriam] Στραγγουρία Græci dixere, urinæ stillicidium, dum scilicet urina nonnisi per intervalla stillis fluit.

^q Ex aqua hydropicis] Plinius Valer. loc. cit. et Dioscor. III. 59.

^r Opisthotonicis] Ὀπισθοτονικός dicitur, cui cervix in posteriorem partem ita contractis nervis dirigit, ut flecti non possit. Plinius XXVIII. 52. *dolorem inflexibilem ὀπισθότονον defi-*

nit. Vide et quæ dicturi sumus XXIII. 24.

^s Habentes eam] Sic Plinius Valer. loc. cit.

^t Aut qui ante] Dioscor. loc. cit. et Plinius Valer.

^u Venerem stimulari] Diphilus Siphnius apud Athen. lib. IX. p. 371. qui et idcirco ait φάρμακον id a nonnullis appellari. Sic Plinius Valer. loc. cit.

^v Ideo conceptus] Dioscor. loc. cit. Συνεργεῖ δὲ καὶ συλλήψει.

^w Ad reliqua] Dioscor. loco citato.

^x Semen sativæ] Plinius Valer. IV. 32.

^y Radice ejus] Plinius Valer. loc. cit.

bium Græcis: 'Multa Syrorum^a olera.' Simillimam staphylino herbam serit, quam alii gingidion^b vocant, tenuius tantum et amarius, ejusdemque effectus. Estur coctum^c crudumque^d stomachi magna utilitate. Siccat enim ex alto^{a d} omnes ejus humores.

XVII. Siser erraticum^e sativo simile est, et effectus: stomachum excitat,^f fastidium absterget, ex aceto laserpitiatum^g sumtum, aut ex pipere et mulso, vel ex garo. Urinam ciet,^h ut Opionⁱ credit,^h et Venerem. In eadem sententia est et Diocles. Præterea cordi convenire convalescentium, aut post multas vomitiones perquam utile.^j Heraclides contra argentum vivum dedit, et Veneri subinde

CAP. XVI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. et conditum, e Diosc.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. exactos.

CAP. XVII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. fastidium absterget. Ex aceto . . . vel ex garo urinam ciet Gronov. et al. vett.—2 Opinion Chiffi.—3 Vet. Dalec. et post multas v. esse perquam utile.—4 Vet. Dalec.

NOTÆ

^a *Multa Syrorum*] Πολλὰ Σύρων λάχανα: quo de proverbio, vide Cæl. Rhodig. xv. 25. p. 1188. et Erasmus, Chiliad. i. Cent. 8. Adag. 56. Id ad Syrorum ignaviam Cælius refert.

^b *Gingidion*] Galenus de Alim. Fac. ii. 55. p. 364. tom. vi. Πλείστον ἐν Συρίᾳ τὸ γιγγίδιον φέεται. Simillimum pastinacæ sylvestri pariter Dioscorides facit, ii. 167. sed tenuius, amariusque. Græci scriptoris verba sic legenda esse ex Cratevasno prodit Anguillara, par. 7. p. 107. Φέεται πλείστον ἐν Κιλικίᾳ τε καὶ Συρίᾳ, βοτάνη σταφυλίνῃ μὲν εὐκυνία ἀγρίῃ, λεπτοτέρα δὲ καὶ πυκνότερα, καὶ πικρὰ πρὸς τῇ γένει. Vulgo *Vismagha* et *Bismagha* vocant. A Matthiolo pingitur in Diosc. lib. ii. p. 525. quale in horto Regio vidimus. Glossæ Philoxeni: *Cerepulium*, γιγγίδιον: ubi eruditi *Cerefulium* legi monent oportere: idque adeo esse gingidion censent, quod Galli *Cerfexil* vocitant:

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

falso imperiti Glossarum concinnatoris errore delusi: neque enim cerefulium γιγγίδιον est.

^c *Estur coctum*] Iisdem verbis Diosc. loc. cit. Λαχανεύεται δὲ ὥμυν καὶ ἐφθόν, καὶ ταριχευθὲν ἐσθίεται· ἔστι δὲ ἐβστόμαχον. Vide et Galen. de Simp. Medic. Fac. lib. vi. p. 166.

^d *Siccat enim ex alto*] Ita libri omnes. Fuit enim *ex alto* mallem. Sed *ex alto* idem valet atque ex imo ac profundo stomachi recessu, sinuve.

^e *Siser erraticum*] De sativo dictum est xix. 28.

^f *Stomachum excitat*] Diosc. ii. 139. Stomacho prodest, urinam ciet, appetentiam invitat: ἐβστόμαχος, οὐρητική, ὁρέξεως προκλητική. Vide Notas et Emend. num. 9.

^g *Laserpitiatum*] Quod fuerit prius laserpitii succo dilatum.

^h *Opion credit*] In Mss. *Opinion*. Nos *Ophelion*, ut in Indice dicemus, sincerius arbitramur.

offensanti,¹ ægrisque se recolligentibus. Hicesius ideo stomacho utile² videri dixit, quoniam nemo tres siseres edendo continuaret:³ esse tamen utile⁴ convalescentibus ad vinum transeuntibus. Sativi privatim succus cum lacte caprino potus sistit alvum.

. XVIII. Et quoniam plerosque similitudo nominum Græcorum¹ confundit, conteximus et de sili:² sed hoc est vulgatæ notitiæ.³ Optimum Massiliense:⁴ lato enim grano et fulvo est. Secundum Æthiopicum, nigrius. Creticum odoratissimum omnium. Radix jucundi⁵ odoris est. Semen esse⁶ et vultures dicuntur. Prodest homini ad tussim veterem,⁷ rupta, convulsa,⁸ in vino albo potum. Item opisthotonicis,⁹ et jocinerum vitiis, et torminibus, et stran-

inutile.

CAP. XVIII. 1 Græcorum deest in cod. Dalec.—2 Sæeli margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. vulgaris notitiæ edd. vett. et Gronov.—4 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Semen

NOTÆ

¹ Et Veneri . . . . offensanti] Deficienti.

² Ideo stomacho utile] Ita libri omnes. Sunt qui velint inutile legi: frustra. Idcirco utile Hicesius stomacho credidit, quod periculi nihil sit ne largius sumatur: neminem enim esse qui siseres tres edere continuo possit. Modice porro sumtos, prodesse: nocere, si copiosius edantur.

³ Continuaret] Sic Herat. lib. II. 6. 'Continuatque dapea.'

⁴ Et de sili] Veteribus Græcis Σέλι sive Σίλι, idem fuit, quod recentioribus deinde σέσελι. Herodoto in Euterpe, σιλλικύπριον, quod Diosc. IV. 164. σέσελι Κύπριον. Nec Græcis modo, sed et Latinis scriptoribus. Festus: 'Silatium antiqui, pro eo quod nunc jentaculum dicimus, appellabant: quia jejuni vinum sili conditum ante meridiem absorbebant.'

⁵ Massiliense] Triâ hæc genera in

horto Regio vidimus. Massiliense a Lobelio pingitur, in Observ. p. 457. Creticum sive Tordylion, ab eodem, p. 425. Æthiopicum sæeli frutex a Dodonæo, p. 310.

⁶ Radix jucundi] In triplici nempe genere proxime laudato. Dioscor. quoque III. 60. de Massiliensi, ῥίζα μακρά, ἐβόθης.

⁷ Prodest . . . . ad tussim veterem] Diosc. loc. cit.

⁸ Rupta, convulsa] Πήγματα καὶ σπασμα Græci dicunt, ut Diosc. Εὐρωπ. II. 34. p. 78. Πήγμα nervorum, tendonumque fractura est: (alii arteriarum et venarum esse volunt:) Σπασμα eorundem nervorum convulsio, retractio, et quædam quasi complicatio.

⁹ Item opisthotonicis] Orthopnoicis et stranguriæ mederi prodidit similiter Galenus de Fac. Simp. Medic. lib. VIII. p. 227.

guriæ, duarum aut trium ligularum^r mensura.⁵ Sunt et folia^r utilia, ut quæ partus adjuvent etiam quadrupedum. Hoc maxime^t pasci dicuntur cervæ parituræ. Illinuntur et igni sacro.⁶ Multumque in summo cibo^u concoctionibus confert, vel folio, vel semine. Quadrupedum quoque alvum sistit, sive tritum potui infusum, sive mandendo commanducatum e sale.⁷ Boum morbis tritum infunditur.^v

XIX. Inula quoque^a a jejunis commanducata, dentes confirmat, si ut eruta est, terram non attingat: condita tussim^b emendat. Radicis vero decoctæ^c succus tineas pellit:^d siccatae autem in umbra farina tussi, et convulsis,

ejus esse Gronov. et vulgg.—5 Codd. Dalec. et Chiff. linguarum mensura.—6 Ita codd. Hardoini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Illinuntur et igni sacro Gronov. et vulgg. Illinuntur et igne sacro Chiff.—7 Cod. Dalec. edendo manducatum cum sale.

NOTÆ

^r *Trium ligularum*] In Mas. *trium linguarum*. Lingua, seu ligula, mensuræ genus est, quæ et cochlear dicitur: est autem pars quarta cyathi, de quo XXI. 109.

^a *Sunt et folia*] Et semen quoque capris, ceterisque pecudibus, ad partum juvandum dari, scribit Dioscor. III. 60. *Δίδοται δὲ καὶ αἰγῇ καὶ τοῖς λοιποῖς κτήρεσι πρὸς εὐτροκίαν ποτόν.*

^t *Hoc maxime*] Vide quæ diximus VIII. 50.

^u *Multumque in summo cibo*] Primo cibo, ut supra c. 13. Semen quidem e vino potum, conferre concoctioni plurimum, auctor est Diosc. loc. cit. Et vinum silatum idcirco ante meridiem bibere solitos veteres fuisse paulo ante ex Festo diximus.

^v *Boum . . . infunditur*] Faucibus scilicet.

^a *Inula quoque*] Ad verbum hæc Plinius Valer. I. 36. et Apuleius cap. 95. tit. 2.

^b *Condita tussim*] Nempe condita

melle. Plinius Valer. I. 58. 'Inulæ pulvere,' inquit, 'ligula plena melle mixto et cocto, unam mane, et alteram sero accipies: hoc tussi medetur, et arterias lenit.'

^c *Radicis vero decoctæ*] In vino videlicet. Nam Marcellus Empir. cap. 28. p. 200. 'Radix inulæ,' inquit, 'in vino decoquitur: deinde succus ejus exprimitur, potuique datur ad tineas enecandas. Sed ea radix posteaquam eruta est, terram non debet attingere.' Eadem habet pæne totidem verbis Plinius Valer. II. 21. De foliis Apuleius c. 95. tit. 3. 'Ad lumbricos:' 'Herbæ inulæ folia ex vino trita, mirifice, cum bibuntur, necant lumbricos.'

^d *Tineas pellit*] Sive tænias. *Ταῦλα* vocantur lati longissimique vermes, qui totius intestini longitudinem interdum adæquant. Veteres tænias et tineas indiscrete dixerunt. Sic Cato de Re Rust. c. 126. 'Si tineæ et lumbrici molesti erunt.' Scribo-

et inflationibus, et arteriis medetur. Venenatorum morsus abigit. Folia ex vino ° lumborum dolori¹ illinuntur.

XX. Cepæ sylvestres non sunt. Sativæ olfactu ipso et delacrymatione^f caligini medentur, magis vero succi inunctione.^g Somnum^h etiam^h facere traduntur, et ulcera oris sanare, commanducatæ cum pane. Et canis morsus,ⁱ virides ex aceto illitæ, aut siccae cum melle^k et vino, ita ut post diem tertium solvantur. Sic et attrita^j sanant.^j Coccam in cinere^l et epiphoris multi imposuere cum farina hordeacea, et genitalium ulceribus. Succo^k et cicatrices^l oculorum, et albugines, et argema inunxere: et serpentium

.....

CAP. XIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ischiadi*, e Diosc.

CAP. XX. 1 *Sotunium* Chiffi.—2 'Margo edd. Dalec. et Gronov. *illita cum aceto, ruta, melle*, e Diosc.—3 Ita codd. Harduini, et Vet. Dalec. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et trita sanant* Gronov. et al. vett.—4 *Tostum in cinerem* Vet. Dalec.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *νεφέλια*,

NOTÆ

nus Largus Compos. 140. 'Ad tineas et lumbricos necandos.' Apuleius item cap. 35. tit. 4. 'Ad lumbricos et tineas.' Plinius Valer. II. 21. 'Tineæ quoddam vitium ventris est,' &c. Q. Serenus cap. 31. de lumbricis et tineis purgandis, p. 145. 'Quid non adversum miseris mortalibus addit Natura, interno cum viscere tinea serpens, Et lumbricus edax,' &c. Alias etiam Plinio nostro tineæ XI. 41. eæ sunt fere, quas idem blattas appellat, XXIX. 39. quas simul, ceu diversas, appellat Horat. II. Sat. 3. 'Stragula vestis, Blattarum ac tinearum epulæ.'

° *Folia ex vino*] Plinius Valer. II. 36. 'Lumbis dolentibus curandis: Inulæ foliorum sive radicis pulveris denarii dno ex vini cyatho uno bibiti, emendant.'

^f *Et delacrymatione*] Delacrymatio, inquit, acrimonia ceparum excita, oculorum caligini depellendæ prodest.

^g *Succi inunctione*] Sic Diosc. II. 181. et Galenus de Facult. Simp.

Med. lib. VII. p. 198. E Latinis Plinius Valer. I. 18. omnes Hippocratem secuti, cujus illud effatum est, de diæta lib. II. *κρόμμον τῇ ὀψει ἀγαθόν*.

^h *Somnum etiam*] Plinius Valer. IV. 26.

ⁱ *Et canis morsus*] Diosc. et Plinius Valer. locis citatis.

^j *Sic et attrita*] Attritus nempe calceamentorum. Vide Notas et Emend. num. 10.

^k *Succo*] Diosc. loc. cit. Cicatrix porro *νεφέλιον* est, vitium scilicet oculorum, quod nubeculam vocant. Paulus Ægineta lib. III. albugines et cicatrices ita distinguit, ut has in superficie consistere dicat, et non solum οὐλὰς, sed et *νεφέλια* appellari: illas vero *λευκώματα* dictas, altius progressas cicatrices esse. *Ἀργεμα* vero tum dicitur, quoties circa orbem iridis, propinquasque ei partes, sic exulceratio fit, ut extimæ iridis partes rubere, interiores vero albescere videantur. *Ἀργημιον* vocat Hippocr. de Morb. Mul. I.

morsus, et omnia vulnera ⁶ cum melle. Item auricularum cum lacte mulierum: et in iisdem sonitum ¹ ac gravitatem emendantes, cum adipe anserino, aut cum melle stillavere.⁷ Et ex aqua ^m bibendum dedere repente obmutescantibus.⁸ In dolore quoque ⁿ ad dentes colluendos instillavere, et plagis bestiarum omnium, privatim scorpionum. Alopecias^o fricuere, et psoras, tussis cepis. Coctas dysentericis^p vescendas dedere, et contra lumborum dolores: purgamenta quoque earum cremata in cinerem illinentes ex aceto serpentium morsibus, sepiisque multipedæ ⁹ ex aceto. Reliqua inter^r medicos mira diversitas. Proximi^s utiles esse ¹⁰ præcordiis et concoctioni, inflationemque et sitim facere dixerunt. Asclepiadis schola,¹¹ ad colorem quoque ^t validum ¹² profici hoc cibo. Et si jejuni^u quoti-

nubeculas.—6 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et omnia ulcera* Gronov. et vulgg.—7 Dalec. *instillavere.*—8 Gronov. *obmutescantibus.*—9 Ita codd. Harduini, Vet. Dalec. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ipsasque multipedæ* Gronov. et vulgg. *ipsas quoque multipedæ* cod. Dalec.—10 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *inutiles esse* Vet. Dalec. *inutilia esse* Gronov. et al. vett.—11 *Asclepiadis scholæ* cod. Dalec.—12

NOTÆ

¹ *Et in iisdem sonitum*] Diosc. II. 181. Marcellus Empir. lib. de Medic. c. 9. p. 80. 'Cepæ succus cum melle permixtus, et auriculæ instillatus, graviter audientes emendat, dolorem sedat, purulenta expurgat, vermes enecat: aquam etiam, quæ ingressa fuerit, et omnem humorem educit.' Plinius Valer. I. 11. 'Cepæ succum cum melle, quod in carbonibus calefacies, et auriculæ infundis, mire sanat.' Theodor. Priscianus I. 7. 'de aurium causatione: Sed et ceparum succum, cum anserinis adipibus mixtum similiter injicito, et ovi alborem cum lacte mulieris.'

^m *Et ex aqua*] Plinius Valer. IV. 26.

ⁿ *In dolore quoque*] Plinius Valer. loc. cit.

^o *Alopecias*] Plinius Valer. locis

citatis. Marcellus Empir. c. 6. p. 45. Schola Salernitana: 'Contritis cepis loca denudata capillis sæpe fricans, capitis poteris reparare decorem.' E Græcis Dioscor. et Galenus, locis citatis.

^p *Coctas dysentericis*] Plinius Valer. loc. cit.

^q *Sepisque multipedæ*] Subintellige, morsibus. De sepe multipeda, sive millepeda, superius c. 6.

^r *Reliqua inter*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. IV. 26.

^s *Proximi*] Inter medicos novissimi, quos etiam Dioscorides secutus est, cap. cit. de cepis: 'Dioscorides,' inquit, 'putat ex cibo earum sitim accendi, inflationes fieri, caput prægravari.' Dioscoridis verba repetenda, ex lib. II. c. 181.

^t *Ad colorem quoque*] Plinius Valer.

die edant, firmitatem valetudinis custodiri: stomacho utiles esse, spiritus agitatione: ¹³ v ventrem mollire, hæmorrhoidas ^v pellere, subditas pro balanis: ² succum cum succo foeniculi contra incipientes hydropises ¹⁴ mire proficere. Item contra anginas, ⁷ cum ruta et melle. Excitari eisdem ¹⁵ lethargicos. Varro, quæ sale et aceto pista est ¹⁶ arefactaque, vermiculis non infestari, auctor est.

XXI. (VI.) Porrum sectivum ^a profluvia sanguinis sistit in naribus contrito eo obturatis, vel gallæ mixto, aut mentæ: item ex abortu profluvia, poto succo cum lacte mulierum. Tussi etiam ^b veteri, ac pectoris et pulmonis vitiis medetur. Illitis foliis sanantur et ambusta, et epinyctides: ita vocatur ulcus, quæ et syce, ^c in angulo ¹ oculi

~~~~~

Vet. Dalec. *viridum*; al. vet. *pallidum*.—13 Ita ex codd. Harduinns et recentt. *utiles esse ac cogitationi* cod. Dalec. *utile esse spiritus a cogitatione* Chiff. *utilia esse s. agitatione* Gronov. et al. vett.—14 Cod. Dalec. *hydropes*; margo edd. Dalec. et Gronov. *hypochyses*, e Diosc.—15 Chiff. *eadem*.—16 Codd. Regg. Brot. et Editio princeps, *pisa est*. Vet. Dalec. *sale pisto cum aceto madefacta est*.

CAP. XXI. 1 'Alii, *hulcus aciem hebetans et in angulo*. Certe in codd. hæc verba, *quæ et syce*, desunt.' Dalec. Mox, pro perpetuo, cod. Dalec.

NOTÆ

loc. cit. Schola Salernitana, de cepis: 'Non modicum sanas Asclepius asserit illas, Præsertim stomacho, palehrumque creare colorem.'

^a *Et si jejuni*] Plinius Valer. loco citato.

^v *Spiritus agitatione*] Ea ratione quod spiritus agitet, inquit Plinius Valer. loc. cit.

^v *Hæmorrhoidas*] Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vii. p. 198.

² *Pro balanis*] Balani sunt glandes, et id quod glandis forma ad subducendam alvum in podicem manu inditur. Suppositorium vulgus officinarum vocatur, *Donner un suppositoire à un malade*.

⁷ *Item contra anginas*] Dioscor. ii. 181.

¹⁵ *Excitari eisdem*] Cepis scilicet, si largius edantur. Vide Gelsum iii.

20. et Diosc. loc. cit.

^a *Porrum sectivum*] Marcellus Empir. c. 10. p. 83. 'De porro sectivo trito nares fluentes recte obturantur.' Et Plinius Valer. de Re Med. i. 26. 'Ad profluvium narium:' 'In hoc casu,' inquit, 'porro sectivo trito nares obturantur.' De galla in hunc usum admiscenda, meminit idem Marcellus. Addi mannæ vel thuris micam jubet Diosc. ii. 179.

^b *Tussi etiam*] Plinius Valer. i. 63. cui titulus, 'Ad sanguinem excreantes, et pbthisicos affectus:' 'Porri sectivi succum cum lacte mulieris, cyathos duos jejuno dabis tepefactum.' Adde et Diosc. ii. 179.

^c *Ita vocatur . . . quæ et syce*] Aliq. *δρυμνίδος* acceptio hæc est, præter eam quam c. 6. attulimus. Est porro *συχη*, ulcus in capite, superciliis, men-

perpetuo humore manans. Quidam^d eodem nomine appellant pusulas^a liventes, ac noctibus inquietantes. Et alia ulcera^e cum melle trito: vel bestiarum morsus ex aceto: item serpentium.^f Aurium^g vero vitia^h cum felle caprino, vel pari mensura mulsi: stridores cum lacte mulieris: capitis dolores, si in nares fundatur: dormiturisve,^b in aurem duobus succi cochlearibus, uno mellis. Succus et ad serpentiumⁱ scorpionumque ictus^k bibitur cum mero, et ad lumborum^j dolores cum vini hemina potus. Sanguinem vero^k exscreantibus et phthisicis, distillationibus longis, vel succus, vel ex ipso cibus prodest. Item morbo^l regio, vel hydropicis. Et ad renum dolores,

habet *perpetim*.—2 Sic ubique codd. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pustulas* Gronov. et vulgg.—3 *Aliorum* Chiffi.—4 Idem codex, *potus*—5 *Tos-*

NOTÆ

to, ac podice, cui a fici similitudine nomen est: tuberculum videlicet alcerosum, rotundum, subdum, rubicundum, cum dolore, in partibus præcipue quæ pilo vestiuntur: capite, palpebris, mento, &c. *Σίκων* Celso dicitur vi. 3. Et Scribon. Largus Compos. 88. 'Excrecentem carnem, *σίκων* quam vocant.' Lusit in hoc morbi genus Martialis i. 66. 'Cum dixi ficus, rides quasi barbara verba, Et dici ficos, Cæciliane, jubes. Dicemus ficus, quas scimus in arbore nasci: Dicemus ficos, Cæciliane, tinos.' Et 'ficos' Plinius non semel de arborum fœtu dixit: at fœmineo, ut vocant, genere, non virili.

^a *Quidam*] Quos inter Celsus a nobis laudatus c. 6.

^e *Et alia ulcera*] Theodorus Priscianus i. 17.

^f *Item serpentium*] Theod. Priscianus i. 22. 'de apum percussibus, vel scorpionum, ceterorumque serpentium:' 'Et porrum tritum impositum, statim curat.'

^g *Aurium vero vitia*] Plinius Valer. i. 10. et iv. 20. de porro: 'Aurium quoque dolores,' inquit, 'cum felle caprino, vel pari mensura usi (lege *mulsi*) compescuerunt.' Plinius ipse noster xxviii. 48. taurinum fel ad aurium dolores et vitia commendat, cum porri succo. Diosc. quoque his adjungendus, ii. 179. et Marcellus Empir. cap. 9. p. 80.

^b *Dormiturisve*] Plinius Valer. iv. 20. et Marcellus Empir. c. 1. 'Porri sectivi succum cochlearia duo, et unum mellis, permixta, intro dormitum, vel in nares, vel in auriculam tepidum infunde, statim proderit.'

ⁱ *Succus et ad serp.*] Diosc. ii. 179. Sotien in Geopon. xii. 29. p. 352. Theod. Priscianus loc. cit.

^j *Et ad lumborum*] Marcellus Empir. c. 25. p. 172. et Plinius Valer. ii. 36. et iv. 20.

^k *Sanguinem vero*] Marcellus Empir. c. 16. p. 120. et Plinius Valer. iv. 20.

^l *Item morbo*] Plinius Valer. ii. 59.

cum ptisanæ succo acetabuli mensura. Idem modus cum melle, vulvas purgat. Estur vero⁵ et contra fungorum venena: imponitur et vulneribus. Venerem stimulat,^m sitim sedat: ebrietates discutit: sed oculorum aciemⁿ hebetare traditur: inflationem quoque facere, quæ tamen stomacho non noceat, ventremque molliat.⁶ Voci⁷ splendorem^o affert.

XXII. Capitato major^a est ad eadem effectus. Sanguinem^b rejicientibus succus ejus cum gallæ^r aut thuris farina, vel acacia, datur. Hippocrates^c et sine alia mixtura dari jubet: vulvasque contractas aperire putat:² fecunditatem etiam foeminarum hoc cibo angeri.³ Contritum^d ex melle ulcera purgat. Tussim^e et distillationes thoracis, pulmonis et arteriæ vitia sanat, datum in sorbitione ptisanæ:^f vel crudum, præter capita,^g sine pane, ita

.....

tus vero estur Vet. Dalec.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. mollire. Diosc. εὐκόλιον.—7 Vocis Chiffi.

CAP. XXII. 1 Vet. Dalec. galla.—2 Chiffi. contractis aperire se putat.—3

NOTÆ

^m Venerem stimulat] Diosc. loc. cit.

ⁿ Sed oculorum aciem] Diosc. loc. cit.

^o Voci splendorem] Diosc. loc. cit. Καθαίρει δὲ καὶ τὴν ἀρτηρίαν, purgat arteriam. Arist. Problem. II. 39. p. 741. Διὰ τί τὰ πέρδισα συμφέρει πρὸς εὐφωνίαν, ἐπεὶ καὶ τοῖς πέρδιξιν; Cur porrum voci confert? nam et perdici in ea se conferre scimus. Sotion quoque in Geopon. loc. cit. Vide quæ de Nerone dicta, XIX. 33.

^a Capitato major] Hæc Plinius Valer. a Nostro plane ad verbum, IV. 20.

^b Sanguinem] Plinius Valer. loc. cit.

^c Hippocrates] De morbis mulier. lib. II. tex. 89. p. 612. ac de sterilibus, tex. 13. p. 630. Item Plinius Valer. loc. cit. In vulvæ præclusionione ac duritie, πρὸς μέσῳ καὶ σκληρίῳ, ostépas, porri capitati comam in aceto coctam dari Diosc. jubet, II. 179.

^d Contritum] Marcellus Empir. c. 4. p. 42. et Plinius Valer. III. 22. et IV. 20.

^e Tussim] Ad verbum hæc Plinius Valer. IV. 20. Marcellus Empir. c. 16. p. 116. 'Porri contusi succus expressus, cum oleo decoctus, et epotus, plurimum tussientibus prodest.'

^f Sorbitione ptisanæ] Sive ptisanam dicatur, de qua XVIII. 15. sive alicæ, de qua libro eodem cap. 29. perinde est. Marcellus Empir. c. 15. p. 106. 'Pulticulam ex alicæ facies, in quam capita porrorum contusa mittes, et simul decoques, et deinde colabis et sorbitione ea contra faucium molestias, cum vulneris, uteria.' Et cap. 17. p. 124. 'Utiles sunt inter initia, quamvis molesta, suspiriosis sorbitiones de porro capitato factæ, et ex urtica, atque nasturtii semina.' Hausero omnes a Celso IV. 4. qui ad

ut alternis diebus sumatur:⁴ vel si pura⁵ exscreentur. Sic et voci,¹ vel Veneri, somnoque multum confert. Capita bis² aqua mutata cocta, alvum sistunt, et fluxiones⁶ veteres. Cortex decoctus illitusque inficit canos.³

XXIII. Allio magna¹ vis, magnæ utilitates contra aquarum^m et locorum mutationes. Serpentes abigit,ⁿ et scorpiones odore: atque, ut aliqui^o tradidere, et bestiarum omnium ictibus medetur, potu, vel cibo, vel illitu: privatim contra hæmorrhoidas^p prodest, cum vino redditum vomitu. Ac ne contra^q araneorum murium venenatum morsum valere miremur, aconitum, quod alio nomine pardalianches vocatur, debellat: item hyoscyamum: canum

Idem codex, *augere*.—4 Vet. Dalec. *ita ut tria capita sine pane alternis diebus sumantur*.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *purulenta* Gronov. et vulgg.—6 Vet. Dalec. *et inflationes*.

NOTE

tussim 'sorbitiones' commendat, 'in quibus porrum incoctum tabuerit: cibumque mollem, ut malvam, et urticam.'

¹ *Præter capita*] Denti. capitibus, folia uti cruda edantur. Sic in morbo haud multum absimili, Plinius Valer. 1. 28. 'Ad stillationem narium ex hamore: Porri. capitati folia cruda sine pane edantur.' Item de sectivo Marcellus, c. 14. p. 102. 'Uvæ distillationi prosunt porri sectivi folia non cocta, sine pane, assidue manducata.'

² *Vel si pura*] Etiam si e thorace pus exscreetur. Diosc. 11. 179. 'Αδ-γες τὰ ἐκ θώρακος.

³ *Sic et voci*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. 1v. 20.

⁴ *Capita bis*] Plinius Valer. loc. cit.

⁵ *Inficit canos*] Canitiem pellit, capillosque denigrat.

⁶ *Allio magna*] Ad verbum hæc Plinius Valer. 1v. 17.

^m *Contra aquarum*] Plinius Valer.

loc. cit. 'Peregrinantibus esui datum, minime patitur eos aquarum ac locorum mutatione perturbari.'

ⁿ *Serpentes abigit*] Plinius Valer. loc. cit. et Simeon Sethi de Alim. tit. de Allio: Φεύγουσι δὲ τοῦτο καὶ οἱ ὄφεις, ὥσπερ καὶ τὰ πτήγαν, κ. τ. λ.

^o *Atque, ut aliqui*] Plinius Valer. loc. cit. et auctor Geopon. 111. 30. p. 353.

^p *Privatim contra hæmorrhoidas*] Αἱμορροΐς non morbi hoc loco, sed serpentis quoddam genus est, ex eo dictum, quod morsa sanguinem eliciat, et dissolutis venarum commerciis, quicquid animæ est, evocet per cruorem, ut refert Solinus, c. 27. p. 51. De eo Lucanus 1x. 708. 'At non stare suum miseris passura cruorem, Squamiferos ingena hæmorrhoids explicat orbes.' Vide Sarraceni notas in Diosc. 11. 182. De serpente porro hic agi, non de morbo venarum ani, qui hæmorrhoids quoque appellatur, vel ex orationis serie ipsa constat.

^q *Ac ne contra*] Diosc. 11. 182.

morsus,^r in quæ vulnera¹ cum melle imponitur. Ad serpentium^a quidem ictus potum cum restibus suis^t efficacissime ex oleo illinitur, attritisque corporum partibus, vel si in vesicas^u intumuerint.² Quin et suffitu eo^v secundas partus³ evocari existimavit Hippocrates: cinere eorum^w cum oleo, capitis ulcera manantia sanitati restituens. Suspiriosis^x coctum, aliqui crudum id dedere.⁴ Diocles^y hydropicis cum centauro, aut in fico duplici^z ad evacuandam alvum: quod efficacius præstat viride cum coriandro in mero potum. Suspiriosis^x aliqui et tritum in lacte dederunt. Praxagoras^b et contra morbum regium vino miscuit: et contra ileum in oleo et pulte: sic illinens strumis

CAP. XXIII. 1 Cod. Dalec. inque vulnera.—2 Cod. Dalec. vel si vesica intumuerit.—3 'Vet. secundas et partus; al. secundas a partu. Lego secundos partus, ut infra cap. 44.' Dalec.—4 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps. In recentioribus editionibus, crudum id tritum dedere.' Brotier. Gronov. et al. ante Harduin. etiam, crudum id dedere. Cod. Dalec. cum edd. Harduin.

NOTÆ

^r Canum morsus] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. III. 51. et IV. 17.

^a Ad serpentium] Hæc ad verbum Plinius Valer. IV. 17.

^t Cum restibus suis] Cum foliis.

^u Vel si in vesicas] Etiam si partes eæ attritæ, in vesicæ morem intumescant. Plinius Valer. loc. cit. 'Quæque in vesica (lego, in vesicas) tumescunt, lenit impositum.'

^v Quin et suffitu eo] Et esu quoque allii secundas evocari auctor est idem Hippocrates de Morbis Mul. I. 74. Suffitu vero Plinius Valer. loc. cit. ex eodem Hippocrate: et Diosc. II. 182. Secundas porro, *δωρῆσαι*, Latini pariter ac Græci membranam eam vocant, quæ partus obvolutus utero prodit, quæ et secundina dicitur. Vulgo ab Anatomicis, *L'arrière-faix*.

^w Cinere eorum] Plinius Valer. IV. 17. et Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Allium cum sua veste comburitur, cinisque ejus ex oleo capiti ulceroso imponitur.'

^x Suspiriosis] Vide Notas et Emend. num. 11.

^y Diocles] Ad verbum hæc Plinius Valer. loc. cit.

^z Aut in fico duplici] Plinius Valer. lib. III. cap. de hydropici: 'Allium viride,' inquit, 'cum fico duplici malum evocat.' Et lib. II. de allio: 'Viride cum coriandro et fien datum, alvum mollire perhibetur.' Ficus duplex ea est, quæ reliquis major, ampliorisque formæ, quæ et marisca appellata est, XV. 19. Vegetius Artis Veterin. lib. I. 'Addisne novem duplices ficus?' Idem alio loco: 'Ficus duplices viginti, rutæ fasciculum.' Horat. II. Sat. 2. 122. 'At nux ornat mensas, cum duplici ficu.'

^a Suspiriosis] Plinius Valer. IV. 17.

^b Praxagoras] Plinius Valer. hæc iisdem verbis loc. cit. et II. 59. Q. Serenus c. 59. de regio morbo pellendo, p. 161. 'Allia trita dabis vino madefacta calenti.'

quoque. Antiqui et insanientibus dabant crudum. Diocles^e phreneticis elixum. Contra anginas tritum imponi, et gargarizare⁵ prodest. Dentium dolorem tribus capitibus in aceto tritis imminuit,⁶ vel si decocti aqua^d colluantur, addaturque ipsum in cava dentium. Auribus etiam^c instillatur succus cum adipe anserino: phthiriasis^f et porrigines⁷ potum, tusum item cum aceto et nitro compescit: distillationes cum lacte, vel tritum, permixtumve⁸ caseo molli: quo genere et raucitatem extenuat: vel phthisin, in fabæ sorbitione. In totum autem^h coctum utilius est⁹ crudo, elixumque tosto: sic et voci confert. Tineas¹⁰ et reliqua animalia interaneorum pellit, in aceto mulso coctum. Tenesmo^j in pulve medetur. Temporum^k doloribus illitum elixum: et pusulis coctum cum melle, deinde tritum. Tussi cum adipe^l vetusto decoctum, vel cum

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *crudum id tritum dedere*.—5 Chiffi. *gargarizare*.—6 Chiffi. *minuit*.—7 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et *prurigines* edd. vett. et Gronov. *πύρρα*, *furfures*, margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—8 Vet. Dalec. *permixtumque*.—9 Verbum *est* deest in cod. Dalec.—10 *Tæneas* alii ap. Dalec.—11 Ita

NOTÆ

^e *Diocles*] Et Plinius Valer. III. 9.

^d *Dentium . . . vel si decocti aqua*] Plinius Valer. I. 36. et Diosc. II. 182.

^c *Auribus etiam*] Plinius Valer. IV. 17. Rursum hoc medicamentum proponitur ad aurium vitia, XXIX. 39.

^f *Phthiriasis*] Q. Serenus c. 6. de phthiriasi arcenda, pag. 128. 'Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi: Vel nitro ac sale permixtis, acidove liquore Laxatis, ut sint simul allia, tangere corpus.'

⁵ *Et porrigines*] Porrigo, Græce *πύρρα*, est ubi inter pilos quædam quasi squamulæ surgunt, æque acutæ resolvuntur, in modum furfuris, et interdum madent, multo sæpius siccæ sunt. Fere in capillo fit, rarius in barba, aliquando in supercilio. Cel-

sus VI. 2. Describitur satis eleganter a Q. Sereno, cujus carmen recitabimus cap. 84. Vide Notas et Emend. num. 12.

^h *In totum autem*] Plinius Valer. IV. 17.

^l *Tineas*] Marcellus Empir. c. 28. p. 200. Plin. Valer. II. 21. et IV. 17. Scribonius Largus Compos. 140. 'Ad tineas necandas, ejiciendas, per tri-duum allium plurimum edat,' &c.

^j *Tenesmo*] Plinius Valer. IV. 17.

^k *Temporum*] Plinius Valer. loc. cit.

^l *Tussi cum adipe*] Crudum coctumve allium in cibo sumtum, tussim lenire ait Diosc. II. 182. Q. Serenus c. 18. pag. 136. 'Interdum fances tussi quatiuntur acerbæ: Allia tum sumes decocta, et melle peruncta.' Celsus

lacte: aut si sanguis etiam exscreetur, vel pura,¹¹ sub pruna coctum, et cum mellis pari modo sumtum: convulsis, ruptis, cum sale et oleo. Nam cum adipe tumores suspectos^{12m} sanat. Extrahit fistulisⁿ vitia cum sulfure et resina, etiam arundines^o cum pice. Lepras,^p lichenas, lentigines exulcerat, sanatque cum origano: vel cinis ejus^q ex oleo et garo illitus. Sic et sacros^r ignes. Sugillata^s aut liventia ad colorem reducit, combustum ex melle. Credunt^t et comitiales morbum sanari,¹³ si quis eo in cibo utatur ac potione. Quartanas quoque^u excutere potum caput unum cum laserpitii obolo in vino austero. Tussim et alio modo,^v ac pectorum suppurationes quantaslibet sanat, fractæ incoctum fabæ,^w atque ita in cibo¹⁴ sumtum, donec sanitatem restituat. Facit et somnos, atque in totum rubicundiora corpora. Venerem quoque stimulat cum coriandro viridi tritum, potumque e mero. Vitia ejus^x

codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *purulenta* Gronov. et vulgg.—12 'Alii, ne in abscessum, vel gangrænam transeant. Alii, cancerosos. Alii, pestilentes, aut venenatos.' Dalec.—13 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sanare* Gronov. et al.

NOTÆ

iv. 4. ubi de tussientibus: 'Utilis est,' inquit, 'cibus interdum mollis, ut malva, ut urtica: interdum acer, ut lac cum allio coctum.'

^m *Tumores suspectos*] Quos esse pestilentes jure suspiceris.

ⁿ *Extrahit fistulis*] Ad verbum hæc Plinius Valer. iii. 22. Et Marcell. Empir. c. 4. p. 42. 'Allium contritum cum sulfure et resina, ulcerum et fistularum quælibet vitia extrahit.'

^o *Etiam arundines*] Arundinum infixas corpori assulas. Vide Notas et Emend. num. 13.

^p *Lepras*] Diosc. ii. 182.

^q *Vel cinis ejus*] Plinius Valer. iii. 34.

^r *Sic et sacros*] Plinius Valer. loc. cit.

^s *Sugillata*] Diosc. loc. cit. et Pli-

nus Valer. iii. 47. iisdem verbis. Sugillata, Græcis τὰ ὑρόπια, partes sunt circa oculos percussionebus contusæ et lividæ: sed et de omni contusione corporis, et livore, in qualibet parte, ea vox tum Latina tum Græca effertur. Glossarium: *Sugillare*, πλῆσσω, ὑπὸ κρούσει.

^t *Credunt*] Plinius Valer. ii. 58.

^u *Quartanas quoque*] Plinius Valer. ad verbum, iii. 6.

^v *Tussim et alio modo*] Præter allatum proxime his verbis: 'Tussi cum adipe vetusto decoctum, vel cum lacte.' Hic Gelenius cespitavit.

^w *Fractæ incoctum fabæ*] Plinius Valer. iv. 17. ubi hæc transcripsit, 'in faba coctum' dixit.

^x *Vitia ejus*] Hæc pariter Diosc. ii. 182. Oculos hebetare prodidit

sunt, quod oculos hebetat, inflationes facit, stomachum lædit copiosius sumtum, sitim gignit. Cetero contra ^r pituitam, et gallinis et gallinaceis prodest mixtum farre in cibo. Jumenta urinam reddere, atque non torqueri tradunt, si trito ¹⁵ natura tangatur.^s

XXIV. Lactucæ sponte nascentis ^a primum est genus ejus, quam caprinam ^b vocant, qua pisces in mare dejecta protinus necantur, qui sunt in proximo. Hujus lac ^c spissatum, mox in aceto pondere obolorum duum, adjecto aquæ uno cyatho, hydropicis datur. Caule et foliis ^r contusis, asperso sale, nervi incisi ^d sanantur. Eadem trita ^e ex aceto, colluta matutinis bis mense, dentium dolorem prohibent.

XXV. (VII.) Alterum est genus quod Græci cæsapon ^r ^f vocant. Hujus folia trita et cum polenta illita vulneribus

vett.—14 Chiff. *factæ i. f. a. i. in cibis*.—15 Cod. Dalec. *si eo trito*.

CAP. XXIV. 1 *Caule vero et foliis* Vet. Dalec.

CAP. XXV. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *sesapon* Vet. Dalec. *esopon* Gronov. et vulgg. 'Certe cæsapon non est sisarum, *le Chervi*, ut voluit eruditus Salmasius. Videtur esse aliqua lactucæ sylvestris species, quam determinare non ita pronum est. In Mss. Reg. 1.

NOTÆ

etiam Hippocr. lib. II. de diæta, tex. 24. p. 224.

^r *Cetero contra*] Vide quæ diximus x. 78.

^s *Natura tangatur*] Natura pro genitalibus frequenter usurpat, verecundiæ causa. Alii Latine, 'radium,' 'colem,' 'virilitatem.' Vide inferius xxii. 15.

^a *Lactucæ sponte nascentis*] Hoc est, sylvestris, quæ a sativa distat.

^b *Quam caprinam*] Hanc eo nomine jam superius indicavit xix. 39. *Marinam* vocat Celsus II. 12. 'Lactucæ marinæ lac,' inquit, 'cujus gutta pani adjecta abunde purgat.' Et III. 21. de aqua inter cutem: 'Prodest etiam lactucæ marinæ, quæ grandis juxta nascitur, semen cum aqua potui datum.' Eadem *τιθύμαλος* est, uti dicitur xxvi. 39. Et testis quoque Cel-

sus v. 7. 'Lactuca marina,' inquit, 'quæ a Græcis *τιθύμαλος* nominatur.' Igitur istud est tithymali genus, quod paralum vocant, purgationibus aptum, de quo xxvi. 41. Plinius ipse ejusdem lib. xxvi. 39. 'Tithymalum nostri herbam lactariam vocant, alii lactucam caprinam.' &c.

^c *Hujus lac*] Diosc. II. 166. hanc vim eandem lactucæ sylvestris lacti ascribit, eundemque fere dandi modum imperat: lactucæ marinæ semini, Celsus III. 21.

^d *Nervi incisi*] Ad hos usus adhibitum a se tithymali succum Galenus ipse prodidit *κατὰ γένη*, III. 2. p. 716.

^e *Eadem trita*] Idem fere de tithymalo Diosc. IV. 165.

^f *Græci cæsapon*] Sic libri omnes etiam Mss. tum hoc loco, tum in hujus loci Indice. Dalecampius *æsoyon*

medentur. Hæc in arvis nascitur.² Tertium genus³ est in sylvis nascens, isatin vocant. Hujus folia^b trita cum polenta vulneribus prosunt. Quarto¹ infectores lanarum utuntur: simile erat lapathum sylvestri foliis, nisi plura haberet,³ et nigriora. Sanguinem sistit.^j Phagedænas et putrescentia ulcera, quæ serpunt,⁴ sanat: item tumores ante suppurationem. Contra ignem sacrum radice vel foliis prodest: vel ad lienes^k pota.⁵ Hæc propria singulis.

XXVI. Communia autem sponte nascentibus,¹ candor, caulis interdum cubitali longitudine, et ipsi^{1m} et foliis scabritia. Ex his rotunda folia et brevia habentem sunt

.....

cuntur cod. Dalec.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Quarto infectores lanarum utuntur, quod glastum vocant: simile erat lapathum sylvestri foliis, nisi quod plura habet Gronov. et al. vett. Pro plura, margo edd. Dalec. et Gronov. pinguiora, e Diosc.—4 Vet. Dalec. et quæ serpunt.—5 Vet. Dalec. potu.

CAP. XXVI. 1 'Male recentiores editiones, et ipso. Ms. Reg. 2. et ipse. Emendandum certe fuit, et ipsi; nempe et ipsi cauli et foliis est scabritia.' Brotier. et ipso Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et in ipso Vet. Dalec. et thyreo cod. Dalec.—2 Chiffi. qui heracliam.—3 Cod. Dalec.

NOTÆ

legit: sed in ea voce nngari eum recte Salmasius admonuit, in Solin. pag. 258.

^a *Tertium genus*] Lactucæ videlicet: quo nomine nunc comprehenduntur genera herbarum omnia, quæ lacteum succum fundunt. Hanc porro isatin, quam in sylvis nasci Plinius admonet, sylvestrem intelligi ab eo perspicuum est, atque adeo diversam ab ea qua infectores uti consuevere: hæc enim sativa est, uti mox ex Oribasio docerimus: quod Salmasium fugit, loc. cit.

^b *Hujus folia*] Sic Diosc. II. 216. nec paulo etiam expressius Galenus de Simp. Medic. Fac. lib. VI. p. 179.

¹ *Quarto*] Isati nimirum sativa. Oribasius lib. XI. fol. 199. post Diosc. II. 215. et Galenum de Fac. Simp. Medic. lib. VI. p. 179. 'Isatis sativa herba est, qua tingendis lanis infecto-

res utuntur: folia plantaginis habet, pinguiora tamen et nigriora. Sylvestris vero isatis est sativæ similis: folia tantum habet majora ad lactucæ foliorum similitudinem,' &c. De isati plura dicemus XII. 2. Sylvestris iconem exhibet Dodonæus p. 79. Sativæ idem, et Lobelius in Observ. p. 189.

^j *Sanguinem sistit*] Hæc totidem verbis Diosc. II. 215. de sativa isati: et Galenus loc. cit. Uterque post Hippocr. de Ulceribus, tex. 7. pag. 669.

^k *Vel ad lienes*] Et isati quoque sylvestri hanc vim attribuit Diosc. loc. cit.

¹ *Communia autem sponte nascentibus*] Hoc est, sylvestribus, superius explicatis. De sativis inferius.

^m *Et ipsi [ipso]* Et in ipso caule, et in foliis quædam scabrities inest.

qui hieraciam² vocent, quoniam accipitres scalpendo eam, succoque oculos tinguendo,³ obscuritatem, cum sensere, discutiant. Succus omnibus candidus, viribus quoque papaveri⁴ similis: carpitur per messes inciso caule: conditur in fictili novo, ad multa præclarus. Sanat omnia⁵ oculorum vitia cum lacte mulierum: argema, nubeculas,⁵ cicatrices, adustionesque omnes:⁶ præcipue caligines. Imponitur etiam oculis in lana contra epiphoras.⁹ Idem succus⁷ alvum purgat, in posca potus ad duos obolos. Serpentium⁶ ictibus medetur in vino potus. Et folia, thyrsique triti,⁷ ex aceto bibuntur. Vulneri illinuntur maxime contra scorpionum ictus. Verum contra phalangia commixto vino ex aceto.⁸ Aliis quoque venenis resistunt, exceptis quæ

cærapo; et in Indice, *cærapo*, alibi *gessato*.² Brotier.—³ *Hæ in arvis innas-
tinguendo*.—⁴ Idem codex, *quibus papaver*.—⁵ Ita ex codd. Harduinus et re-
centt. *arcema nubeculas* Chiff. *arcet nubeculas* Gronov. et al. ante Harduin.—
⁶ *Scorpionum et phalangiorum* inargo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—⁷ Ita
codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *et folia
testa thyrsique triti* Gronov. et al. vett. *triti* deest in Vet. Dalec.—⁸ Cod.

NOTÆ

² Qui hieraciam] Apuleius cap. 30. 'Græcis thridax agria dicitur, aliis hieracion... Italis lactuca sylvatica.' Et tit. 1. 'Ad oculorum caliginem:' 'Dicant aquilam, cum in altum volare voluerit, prospicere rerum naturas, lactucæ sylvaticæ folium evellere, et succo ejus sibi oculos tingere, et maximam inde claritudinem accipere. Herbæ igitur lactucæ sylvaticæ succum cum vino optimo vetere, et melle acapno, quod sine fumo collectum est, mixtum, in ampullam vitream condito, et eo utaris: summam medicinam experieris.' Hoc ipsum refert de accipitre Ælianus Hist. Anim. 1. 43.

⁵ Sanat omnia] Apuleius loc. cit. Et Diosc. 11. 166. 'Ἀποκαθαίρει δὲ καὶ ἄργεμα ἄχλιν. Ποιεῖ καὶ πρὸς ἐπικαύσεις ἐγγυρισμένην σὺν γυναικείῳ γάλακτι. Hoc loco ἐπικαύσεις, oculorum est sordidum, impurum, crustosumque ulcus.

⁶ Adustionesque omnes] Ulcera oculorum exusta pntat hic Dalecampius

intelligi: nos ambusta, (nisi de iis paulo post sermo foret) hoc est, adustiones a fervente aqua vel igni factas. De his enim Theodorus Priscianus 1. 17. 'De ustione calidæ, vel ignis.... Et lactucæ tritæ cum salibus, pro cataplasmate impositæ, continuo curant... Alnmine scisso cum oleo contrito omnes ustiones ungo.'

⁹ Contra epiphoras] 'Ἐπιφορὰ, oculi præcipue morbus est, qui fit ab humorum influxu, atque impressione. Is cum cetera membra obsidet, partis in quam fit impetus ingruentis humoris semper nomen adjici consuevit, ventris puta, aut uteri, aut testium epiphoras appellando.

⁷ Idem succus] Diosc. loc. cit. Καθαίρει δὲ μετ' ὀξύκράτου ποθεὶς ὁ ὀπὸς δυοῶν ὀβολῶν ὀλκῇ, ὕδατι δὲ κατὰ κοιλίαν.

⁸ Serpentium] Diosc. loc. cit. Scorpionum.

strangulando necant, aut iis quæ vesicæ nocent: item psimmythio excepto. Imponuntur et ventri ex melle atque aceto, ad detrahenda vitia alvi. Urinæ difficultates, succus emendat. Cratevas eum et hydropicis obolis duobus in aceto et cyatho vini dari jubet.

Quidam et e sativis⁹ colligunt succum minus efficacem.⁹ Peculiares earum vires partim¹⁰ jam dictæ sunt,¹⁰ somnum faciendi, Veneremque inhibendi, æstum refrigerandi, stomachum purgandi, sanguinem augendi. Non¹¹ paucæ restant: quoniam et inflationes discutiunt, ructusque lenes faciunt. Nec ulla¹² res¹² in cibis aviditatem incitat, inhibetque eadem: in causa alterutraque¹³ modus est.¹³ Sic et alvum copiosiores solvunt, modicæ sistunt. Lentitiam pituitæ digerunt, atque, ut aliqui tradiderunt, sensus purgant.¹⁴ Stomachi dissoluti utilissime adjuvantur: in eo usu et oxypori obolis¹⁴ asperitatem addito dulci ad intinctum aceti temperantes: si crassior pituita sit, scillite aut

⁹ *Utrumque præstat, pro diverso sumendi modo.*

.....

Dalec. et aceto.—9 Cod. Dalec. succo minus efficaci.—10 Vet. Dalec. particulatim.—11 Nunc non cod. Dalec.—12 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ructusque lenes faciunt, concoctiones* (Chiff. *concoctionem*) *adjuvant. Cruditatem ipsæ nequaquam faciunt. Nec ulla* Gronov. et vulgg.—13 Cod. Dalec. alterutrinque; Vet. Dalec. utrimque.—14 *Stomachos dissolutos util. adjuvant* cod. Dalec. *Stomachi dissoluti u. adjuvant, uti ne eo usu abluantur. Oxyporopalæ, &c.* Vet. Dalec. *Aqueus* in vulgata lectione legit, *oxyporopala.* Al. vett. ap. Dalec. *et oxyporo lactucæ, &c. et aceto temperant;*

NOTÆ

⁹ *Quidam et e sativis*] Diosc. loc. cit. iisdem verbis.

¹⁰ *Peculiares . . . jam dictæ sunt*] Lib. XIX. c. 38. Has quoque lactucæ doctes complexus est Diosc. II. 165. et 166.

¹² *Nec ulla res*] Forte, *nec alia res.*

¹⁴ *Sensus purgant*] Sic paulo inferior, c. 34. brassicæ esu sensus purgari dicit.

¹⁴ *Oxypori obolis*] Lactucis, inquit, stomachi adjuvantur, cum oxyporo, quod oboli mensura capiatur, cujus

asperitatem addito passo (γλυκεῖ, *dulci*) mitigant ad intinctum aceti. Si crassior pituita in stomacho videbitur, non oxyporo dulcibus edomito, sed scillite aceto, aut absinthite vino utendum cum lactucis. Ὀξύπορα dicebantur, quæ aceto condita ad intinctus servabantur. Apud Colum. I. XII. caput postremum inscribitur: ‘Moretum oxyporum, vel, ut alii, oxygarum, quemadmodum componas.’ Muria condiri lactucas auctor est Diosc. II. 165. Oxymelite, Plinius XIX. 38.

vino ¹⁴ absinthite: et si tussis sentiatur, hyssopite admixto. Dantur coeliacis cum intubo erratico, et ad duritiam præcordiorum. Dantur et melancholicis candidæ copiosiores, et ad vesicæ vitia. Praxagoras et dysentericis dedit. Ambustis quoque prosunt recentibus, priusquam pustulæ fiant, cum sale ¹⁵ illitæ. Ulcera etiam, quæ serpunt, coërcent, initio cum aphronitro, ¹⁶ mox in vino. Tritæ igni sacro illinuntur. Convulsa et luxata caulibus tritis cum polenta ex aqua frigida leniunt. Eruptiones papularum, ¹⁷ ex vino et polenta. In cholera quoque coctas patinis ¹⁷ dederunt: ad quod utilissimæ quam maximi caulis et amaræ. Quidam lacti ¹⁸ infundunt. ^b Defervefacti hi caules et stomacho utilissimi traduntur: sicut somno æstiva ¹⁹ maxime lactuca, et amara lactensque, quam meconidem vocavimus. ² Hoc lac ^a et oculorum claritati cum muliebri lacte utilissimum esse præcipitur, ²⁰ dum tempestive capiti inunguntur. Oculorum quoque vitiis, ^b quæ frigore in iis facta sunt. Miras et alias invenio laudes: thoracis etiam vitiis prodesse, non secus quam abrotonum, cum melle Attico. Purgari et foeminas hoc cibo. Semen sativarum con-

^b Quidam cum lacte infundunt clysteribus.

~~~~~

al. ap. ennd. et oxyporo oleris.—14 Chiff. intinctum temperantes: si cr. pit. sit, et aceto scillite aut vino; Vet. Dalec. intinctum .... scillite vino aut.—15 Margo edd. Dalec. et Gronov. lacte muliebri, e Diosc.—16 Cod. Dalec. asso nitro.—17 Vox patinis deest in cod. Dalec. Mox, idem codex, maximo caule.—18 Ita codd. Dalec. et Chiff. lacte Gronov. et al. vett. item Harduin: 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—19 Ita codd. Harduin, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. summo sativa Gronov.—20 Cod. Dalec. percipitur. Vet. ejusdem: præcipitur, et cum tempora capitis junguntur, oculorum quoque, &c.

NOTÆ

¹ Eruptiones papularum] Quæ Græci *ἐκσθήματα*, Plinius nunc papulas, nunc eruptiones pituitæ vocat: tubercula videlicet, quæ jejunæ salivæ defricatione curantur. Papulis cutis exasperatur, et rubet, leviterque roditur. Celsum vide, l. v. cap. postremo, tit. 'de papulis.'

² Meconidem vocavimus] Lib. xix. 37.

Delph. et Var. Clas.

Μηκωνίς atræ lactucæ et amaræ genus, cui nomen est a lactis soporiferi copia. Laudat eam Galenus κατὰ τόπον, viii. 4. p. 577.

^a Hoc lac] Diosc. ii. 166.

^b Oculorum quoque vitiis] Adustionibus forte ex frigore, quas *ἐνικαύσεις* eo loco appellat Dioscorides.

Plinius.

9 L

tra scorpiones dari. Semine trito ex vino potio et libidinum imaginationes in somno compesci. Tentantes aquas^c non nocere lactucam edentibus. Quidam tamen frequentiores in cibo officere claritati oculorum tradiderunt.

XXVII. (VIII.) Nec beta sine remediis est¹ utraque. Sive candidæ, sive nigræ radix recens, et madefacta, suspensa funiculo, contra serpentium morsus efficax esse dicitur. Candida beta^d cocta, et cum allio crudo sumta contra tineas:² nigræ radices ita in aqua coctæ, porriginem tollunt:³ atque in totum efficacior esse traditur nigra. Succus ejus capitis dolores veteres, et vertigines: item sonitum⁴ aurium sedat, infusus iis: ciet urinam.⁵ Medetur dysentericis injecta, et morbo regio.⁶ Dolores quoque dentium sedat illitus succus. Et contra serpentium ictus valet, sed hujus radici⁴ duntaxat expressus. Ipsa vero decocta,^b pernionibus occurrit. Albæ succusⁱ epiphoras⁵ sedat, fronte illita: aluminis paucio admixto, ignem sacrum.^j

~~~~~

CAP. XXVII. 1 'Ita cod. Reg. 1. et Editio princeps.' Brotier. *sine remedio est* edd. ante Brotier.—2 Dalec. *tonias*.—3 Vet. Dalec. *vertigines infusus naribus: item son. aur. sedat: ciet urinam*. Cod. Dalec. *cit urinam*.—4 Vet. Dalec. *sed is radice*.—5 *Alba epiphoras* cod. Dalec. Mox, *alumine paucio* Vet.

NOTÆ

^c *Tentantes aquas*] Aquas quæ sensus cerebrumve tentent, quales memorantur xxxi. 11. 12. &c.

^d *Candida beta*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. ii. 21.

^e *Porriginem tollunt*] Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Betæ viridis contusæ expressæque succo porriginosum caput frequenter in balneo lotum, omni tabe purgatur.' Diosc. ii. 149. Τὸ δὲ τῶν ῥιζῶν καὶ τῶν φύλλων ἀφέψημα, πιτύρων καὶ κονίδων σμητικόν, κ. τ. λ.

^f *Item sonitum*] Plinius Valer. i. 10. 'Gummi hederæ,' inquit, 'cum betæ nigræ succo tritum et tepefactum auribus infundis: ita tamen ut et rubi teneri succum misceas.... ventositatem et dolorem tollit.'

^g *Et morbo regio*] Celsus iii. 42.

^h *potni dat* (ictericis) cum aqua betam albam contritam.'

ⁱ *Ipsa vero decocta*] Plinius Valer. iv. 10. de beta: 'Pernionibus in fomento adhibita prodest.' Theod. Priscianus i. 28. de pernionibus: 'Prosunt et decoctiones betarum, quibus alumen scissum infuderis.' Diosc. loc. cit. Τὸ δὲ τῶν ῥιζῶν καὶ τῶν φύλλων ἀφέψημα... χιμέτης πραντικὸν κατατλούμενον. *Decoctum radicum ac foliorum perniones folu mitigat.*

^j *Alba succus*] Plinius Valer. i. 14. 'Ad oculorum dolorem: 'Beta alba trita fronti imponitur.'

^k *Ignem sacrum*] Huic medendi facultatem utriusque betæ radici Dioscorides adjudicat, ii. 149.

Sine oleo trita licet,⁶^k adustis medetur.¹ Et contra eruptiones^m papularum, coctaque eadem contra ulcera quæ serpunt, illinitur : et alopeciiisⁿ cruda, t ulceribus quæ in capite manant. Succus ejus^o cum melle naribus inditus caput purgat. Coquitur et cum lenticula addito aceto, ut ventrem molliat.^p Validius cocta^q fluxiones⁷ stomachi sistit et ventris.

XXVIII. Est et beta^r sylvestris, quam limonium^r vocant, alii neuroides, multum minoribus tenuioribusque ac densioribus foliis, undecim sæpe, caule lilii.² Hujus folia ambustis utilia, gustantium os^s astringunt.³ Semen acetabuli^t

Dalec.—6 Vet. Dalec. *trita scilicet*; alii vett. ap. eundem, *trita illitu adustis*.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cocta fluctuationes* Vet. Dalec. legitur et *cocta* in Chiff. *cocto fluxiones* Gronov. et al. vett.

CAP. XXVIII. 1 Ita Chiff. Edd. ante Brotier, *limonion*. Mox, *multo minoribus* Dalec.—2 Gronov. *caulium*.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont.

NOTE

^k *Sine oleo trita licet*] Forte rectius, *sine oleo trita elixave*. Nam Theodorus Priscianus 1. 17. ‘De ustione calidæ, vel ignis:’ ‘Betæ elixæ contritæ imponuntur.’

¹ *Adustis medetur*] Sive ambustis, *πυκνὰς*, Diosc. loc. cit. de radice betæ coctæ.

^m *Et contra eruptiones*] Dioscorides loco citato.

ⁿ *Et alopeciiis*] Diosc. loc. cit. et Plinius Valer. iv. 10.

^o *Succus ejus*] Diosc. loc. cit. et Marcellus Empir. c. 5. p. 44.

^p *Ut ventrem molliat*] Alba nimirum beta, quæ mollit alvum: ut dos est nigræ contraria, sistendi: Diosc. loc. cit. *Τεῦτλον δισπὸν ἐστίν, ὃν τὸ μὲν μέλαν σταλτικώτερον κοιλίας σὺν φακῇ ἐψηθέν· καὶ μᾶλλον ἢ ῥίζα· τὸ δὲ λευκὸν, εὐκοίλιον*. Martialis iii. 47. ‘Pigroque ventri non inutiles betas.’ Injusta accusatione hoc loco Dalecampius Plinii famæ notam inurit, quem rei medicæ fuisse rudem ait: quod con-

vitium quidem cum ingerit, suam magis inscitiam prodit.

^q *Validius cocta*] Ut brassicam constat inter auctores, quemadmodum dicetur c. 34. non percoctam alvum solvere, bis coctam sistere: idem et in beta fieri indicat: ut non percocta ventrem molliat, validius cocta sistat. Quare sic et Celsus accipiendus est, qui ii. 30. inter ea quæ ventrem astringunt, lenticulam affert, cui beta adjecta sit, brassicamque bis decoctam.

^r *Est et beta*] Hæc iisdem verbis Oribasius lib. xi. fol. 204. Oribasio Dioscorides præivit, iv. 16. Vide Notas et Emend. num. 14. Pingitur a Matthiolo *λειμόνιον*, seu *νευροειδές*, in Dioscor. l. iv. p. 980. quale in horto Regio observavimus. *Λειμόνιον* porro scito vocitari, quod in pratis nascitur, ut Diosc. ait, *ἐν λειμῶσι*.

^s *Gustantium os*] Vide Notas et Emend. num. 15.

^t *Semen acetabuli*] Diosc. loc. cit.

mensura dysentericis prodest. Aqua et e radice⁴ coctæ maculas vestium elui dicunt, itemque membranarum.^a

XXIX. Intubi quoque^a non extra remedia sunt. Succus eorum^b cum rosaceo et aceto capitis dolores lenit. Idemque cum vino^c potus, jocineris, et vesicæ: et epiphoris imponitur. Erraticum apud nos quidam ambulam^a appellavere.^d In Ægypto cichorium vocant,^e quod sylvestre sit: sativum autem serin, quod est minus et venosius.

XXX. Cichorium^f refrigerat. In cibo sumtum et illitum collectiones, succusque decocti¹ ventrem solvit. Jocineri, et renibus,² et stomacho prodest. Item si in aceto decoquatur, urinæ tormina discutit. Item morbum regium e mulso, si sine febre sit. Vesicam adjuvat. Mulierum quidem purgationibus decoctum in aqua adeo prodest, ut

et Franz. *guttantia astringunt* Gronov. et al. vett. *gustata astringunt* Vet. Dalec.—4 Dalec. *cum radice*, nempe *struthio*.

CAP. XXIX. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Idem cum vino* Gronov. et al. vett. *Mox, jocineri* Gronov.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *ambubeiam*, e Celso. Chiffi. *ambubulam*; Gronov. et al. ante Harduin. *ambugiam*.

CAP. XXX. 1 Vet. Dalec. *succus decocti*.—2 Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. *Jocineri, renibus*, omissa conjunctione, Harduin. 2. 3.

NOTÆ

et Galenus de Facult. Simp. Med. l. VII. p. 201.

^a *Itemque membranarum*] Pergamenarum membranarum elui sordes ait aqua ea, in qua cum sua radice cocta beta sit.

^b *Intubi quoque*] Intubus vel intubum Latinis, genera duo complectitur: sativum, sive serin: et cichorium, quod sylvestre sive erraticum.

^c *Succus eorum*] Plinius Valer. ad verbum, IV. 11. de intubo.

^d *Idemque cum vino*] Plinius Valer. loc. cit. 'Jecoris et vesicæ vitia intubus cum vino haustus emendat.' Theod. Priscian. lib. II. parte 2. c. 13. 'Intuba frequenter comesta semper hepaticos juvant.'

^e *Ambulam appellavere*] Ita Mss.

omnes, quos vidimus, quasi indita appellatione ab ambulando, quo satis apte convenit cum altera erratici intubi nomenclatione. Idem tamen libri in Indice, *Ambubeia*. Celsus II. 30. 'Vel intubus, vel ambubeia,' non semel. Est cichorium sylvestre sive picris Dodonæi, p. 624. *Chicorée sauvage*.

^e *In Ægypto cichorium vocant*] Erraticum scilicet illud genus, de quo dictum proxime. Ita Galenus de Fac. Simp. Medic. l. VIII. p. 227. *τυρπῖδα* et *κυχόριον* vocat sylvestre genus: *σέρπον* sativum. Quanquam et ipsum sylvestre cichorium Aëtius *σέρπον* vocat.

^f *Cichorium*] Erraticum videlicet intubum, sive *τυρπῖδα*.

emortuos partus trahat. Adjiciunt Magi, succo totius³ cum oleo perunctos favorabiliores fieri, et quæ velint, facilius impetrare. Quod⁴ quidem propter singularem salubritatem aliqui chreston⁵ appellunt, alii pancration.

XXXI. Et sylvestre genus,^b alii¹ hedyphnoida vocant, latioris folii. Stomachum dissolutum astringit cocta: crudaque sistit alvum. Et dysentericis prodest, magis cum lente. Rupta et convulsa utroque genere juvantur. Item quibus genituraⁱ valetudinis morbo effluat.

XXXII. Seris et ipsa^j lactucæ simillima, duorum generum est: sylvestris melior. Nigra ista,^k et æstiva. Deterior hyberna, et candidior.^l Utraque amara, stomacho utilissima, præcipue quem humor^m vexat.¹ Cum acetoⁿ in cibo refrigerant vel illitæ: discutuntque et alios,^o quam³ stomachi. Cum polenta^o sylvestrium radices sto-

Miller. et Franz.—3 Vet. Dalec. *intybi*.—4 Hoc Vet. Dalec.—5 Chiff. *chreston*.

CAP. XXXI. 1 Vet. Dalec. *aliud*.

CAP. XXXII. 1 Nigra est cod. Dalec.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Utraque amara stom. utilissima, præc. quem uror Chiff. Utraque tamen stom. utilissima, præc. quem humor Gronov. et al. vett.—3 Vet.

NOTÆ

⁵ Aliqui chreston] *Χρηστὸν*, a bonitate, *παγκράτιον* ab eximia vi, efficientiaque omnimoda.

^b Et sylvestre genus] Cichorium latioris folii, apud Dodon. p. 623. Quod in cibo sumtum jucundiorē animam, suavioremque faciat, id apud Græcos nomen invenit, *ἡδυφύτης*.

ⁱ Item quibus genitura] Genitale semen.

^j Seris et ipsa] Colum. VIII. 14. 'Genus intybi, quod Græci *σέρν* appellant.' Sativum videlicet, sive hortense: *Chicorée*. Hæc duum generum, Dioscoride etiam auctore, est, II. 160. quanquam is diversas discriminis notas affert. De vocis hujus *Seris* intellectu, vide Galenum de Alim. Fac. 41. p. 360.

^k Deterior... et candidior] Quæ a similitudine lactucæ, alba lactuca a Plinio Valeriano dicitur, eo quem mox afferemus loco. Sylvestris eadem appellatur, quod est, ut ait Diosc. angustiore folio, et amariore.

¹ Quem humor vexat] Ita Mss. Reg. Colbert. &c. In Chiff. quem uror vexat. Diosc. loc. cit. prodesse ait dissoluto et æstuantī stomacho, *ἀπορροῦντα στόμαχον παρηγοροῦσι, καὶ καυσόμενον*.

ⁿ Cum aceto] Diosc. loc. cit.

^o Discutuntque et alios] Humores videlicet, quæ vox ex antecedentibus subintelligi hoc loco debet.

^o Cum polenta] Cum farina hordeacea: *σὺν ἀλφίτῳ*, Diosc. loc. cit.

machi⁴ causa sorbentur: et cardiacis^p illinuntur super sinistram mammam ex aceto.⁵ Omnes hæ et podagricis utiles, et sanguinem rejicientibus: item quibus genitura fluat, alterno⁶ dierum potu.^q Petronius Diodotus, qui anthologoumena⁷ scripsit, in totum damnavit serin multis modis arguens. Sed aliorum omnium opinio resistit.

XXXIII. (IX.) Brassicæ laudes longum est exequi, cum et Chrysippus^a medicus privatim volumen ei dicaverit, per singula membra hominis digestum, et Dieuches: ante omnes autem Pythagoras et Cato non parcius celebrarint. Cujus sententiam vel eo diligentius persequi par est, ut noscatur qua medicina usus sit annis DC.^b Romanus populus. In tres species^c divisere eam Græci antiquissimi. Crispam,

~~~~~

Daler. *alias quam*.—4 Vet. Dalec. *stomachicis*.—5 Chiff. *et ex aceto*.—6 Ita codd. Hardnini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fluat, altero* Chiff. *fluit, alterno* edd. vett. et Gronov.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *antilegomena* Gronov. et vulgg. *Mox, damnavit serian* Chiff.

NOTÆ

^p *Et cardiacis*] Diosc. loc. cit. et totidem fere verbis Didymus in Geopon. XII. 28. p. 350. Plinius Valer. III. 11. 'Cardiacis sanandis:' 'Lactucæ albæ nomen est seris: quæ trita et imposita mammarum sinistræ, magnifice sudorem minuit.' Cardiacus dicitur, qui morbo laborat cardiaco. Ait autem Celsus III. 19. cardiacum morbum aliud nihil esse, quam nimiam imbecillitatem corporis, quod stomacho languente immodico sudore digeritur. Καρδίαν veteres stomachum appellabant, hoc est, os ventriculi.

^q *Alterno dierum potu*] Si alternis diebus sumatur. Didymus in Geopon. loc. cit. Αἰμοπηκτοῖς δ' χυλὸς ὠφελιμώτατος, εἰ παρὰ μίαν πίνουσιν.

^r *Anthologoumena*] Ἀνθολογούμενα, (sic enim Mss. Reg. Colb. et Chiff. non, ut libri editi, *antilegomena*;) hoc est, florilegia.

^a *Cum et Chrysippus*] Transcripsit hæc Plinius Valer. de Re Med. IV. 29.

^b *Annis DC.*] Quot ab Urbe condita anni fluxere ad Catonis ævum. Elegans est Plinii Valeriani paraphrasis in hunc locum, cap. cit. 'Cato tradit populum Romanum,' inquit, 'sexcentis fere annis medicina brassicæ usum: nondum enim in Urbem commeaverant Medici, qui in artem redegerunt, quemadmodum magno sanitas constat, et peregrina secum pigmenta attulerunt, ut illis imponerent pretia quæ vellent. Ceterum militares viri gloriosas cicatrices gratuito olere curabant: eodem horto cura usi ad salutem, dum illos pascit, et sanat.'

^c *In tres species*] De his actum est XIX. 41. Græci vocant σελινοειδέα, λείαν sive κανλάδη, κράμβην.

quam selinoidea¹ vocaverunt, a similitudine apii foliorum, stomacho utilem, alvum modice mollientem. Alteram leam, latis foliis e caule² exeuntibus. Unde caulodem quidam vocavere, nullius in medicina momenti. Tertia est proprie appellata crambe, tenuioribus foliis, et simplicibus, densissimisque: amarior, sed efficacissima. Cato crispam³ maxime probat, dein levem⁴ grandibus foliis, caule magno. Prodesse tradit⁵ capitis doloribus, oculorum caligini scintillationique,⁶ lieni, stomacho,⁷ præcordiis, crudam ex aceto et melle, coriandro, ruta, menta,⁸ laseris radícula, sumtam acetabulis duobus matutino: tantamque esse vim, ut qui terat hæc, validiorem fieri se sentiat. Ergo vel cum his tritam, sorbendam, vel ex hoc intinctu sumendam. Podagræ autem⁹ morbisque articulariis⁷ illini cum rutæ, coriandri, et salis mica, hordei farina. Aquaquoque ejus¹⁰ decocta nervos articulosque mire juvari. Si foveantur¹¹ vulnera,⁸ et recentia et vetera, etiam carcinomata, quæ nullis aliis medicamentis sanari possint. Foveri prius aqua calida jubet, ac bis die tritam imponi. Sic etiam fistulas,¹²

~~~~~

CAP. XXXIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. 'Legendum videtur, *selinoidea*, sive *selinoide*, e Catone de Re Rust. cap. 157. unde hæc omnia sunt desumpta.' Dalec. *selinada* Gronov. et al. vett.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *e magno caule*, e Catone.—3 Gronov. *levem*.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *scintillationibusque* Gronov. et al. vett.—5 Gronov. et al. ante Harduin. *vel stomacho*.—6 Vet. Dalec. *ruta, coriandro, salis mica, et hordei*.—7 Vet. Dalec. *articularibus*.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *juvari, si foveantur. Item vulnera*.—

NOTE

¹ *Cato crispam*] De Re Rust. cap. 157. p. 85.

⁵ *Prodesse tradit*] Ibidem, pag. 86. Hæc ad verbum Plinius alter Valer. iv. 29. ubi hoc Catonis antidotum vocat.

⁹ *Podagræ autem*] Idem Cato, pag. 86. 'Verum morbum articularium nulla res tantum pargat, quantum brassica cruda, si eam edes cum ruta et coriandro concisam.' Ita etiam Paxamus in Geopon. xii. 17. pag. 337. et

Plinius Valer. loc. cit.

⁷ *Articulariis*] Ita Mss. omnes. Plinius Valer. *articularibus*. Quædam Catonis exemplaria *articularem morbum* habent.

¹⁰ *Aqua quoque ejus*] Plinius Valer. iv. 29.

¹¹ *Si foveantur*] Cato c. 157. pag. 85. Plinius Valer. iii. 22. Paxamus in Geopon. loc. cit.

¹² *Sic etiam fistulas*] Vide Notas et Emend. num. 16.

et luxata, et humores⁹ evocari, quæque discuti opus sit. Insomnia etiam,^k vigiliasque tollere decoctam,¹⁰ si jejuni edant quamplurimam ex oleo, et sale. Tormina,^l si decocta iterum decoquatur, addito oleo, sale, cumino, polenta. Si ita sumatur sine pane, magis profuturam. Inter reliqua^m bilem detrahi¹¹ per viam nigrum pota. Quin et urinamⁿ ejus qui brassicam esitaverit, asservari,¹² calefactamque nervis remedio esse. Verba ipsius subjiciam, ad exprimendam sententiam: 'Pueros^o pusillos si laves ea urina, nunquam debiles fieri.' Auribus quoque^p ex vino succum brassicæ tepidum instillari suadet. Idque etiam tarditati audientium prodesse asseverat. Et impetigines¹³ eadem sanari sine ulcere.

XXXIV. Græcorum quoque opiniones jam et Catonis causa poni convenit, in iis duntaxat, quæ ille prætermiserit. Biles detrahare non percoctam putant. Item alvum solvere, eandemque^a bis coctam sistere. Vino adversari,^b ut inimi-

~~~~~

9 Margo edd. Dalec. et Gronov. *fistulas sanare et luxata*, e Catone; *fistulas eluxatas et tumores* Gronov. et al. vett.—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *unctam et caldam*, e Catone. Mox, si j. *edent* Chiff.—11 Chiff. *detrahit*.—12 Chiff. *asservari jubet*.—13 *Porcæ petigines* Cato et Turneb. id est, vulvæ.

NOTÆ

^k *Insomnia etiam*] Cato loc. cit. p. 86.

^l *Tormina*] Cato c. 156. p. 84. et c. 157. p. 87.

^m *Inter reliqua*] Hæc paulo enucleatius Cato c. 156. p. 84.

ⁿ *Quin et urinam*] Cato c. 157. p. 87.

^o *Pueros*] Cato loc. cit. et Plinius Valer. iv. 29.

^p *Auribus quoque*] Verba hæc sunt Catonis c. 157. fere extremo: 'Auribus si parum audies, terito cum vino brassicam, succum exprimito, in aurem intro tepidum instillato: cito intelliges te plus audire.' Habet hoc ipsum Plinius Valer. i. 12. et Paxamus in Geopon. xii. 17. p. 338.

^a *Et impetigines*] Cato loc. cit. 'Deinde impetigini parce brassicam apponito, sanam faciet, et ulcus non faciet.' Paxamus in Geopon. loc. cit. *Λειχήνα δὲ ἐξαιρεῖ τὰ φύλλα προστριβόμενα*. Impetigo, scædatio cutis est, serpens cum pruritu, quam alii scabiem siccam, asperam, et prominentem intelligunt: alii morbum similem scabiei squamosum. Plerique *Λειχήνα* Græcis dici existimant, de quo jam c. 2. egimus. Delicias Turnebus facit, dum *porcæ petigines* hoc loco legit.

^b *Item alvum solvere, eandemque*] Hæc quoque tradit Galenus de Simp. Med. Fac. iii. 15. p. 70. et Diosc. ii. 145. et 146. 'Brassicam bis decoctam

cam vitibus. Antecedente^c in cibis caveri ebrietatem, postea sumta crapulam discuti. Hunc cibum^d et oculorum claritati conferre multum: succum vero crudæ^e vel angulis tantum tactis^f cum Attico melle, plurimum. Facillime concoqui, ciboque eo sensus purgari. Erasistrati schola clamat, nihil esse utilius stomacho nervisque, ideo et paralyticis et tremulis^g dari jubet, et sanguinem exscreantibus. Hippocrates^h coeliacis et dysentericis bis coctam cum sale. Item ad tenesimum,ⁱ et renum causa: lactis quoque^b ubertatem puerperis hoc cibo fieri judicans, et purgationem^j seminis. Crudus quidem^k caulis si mandatur, partus quoque emortuos pellit. Apollodorus^l adversus fungorum venena semen aut succum bibendum censet. Philistion opisthotonicis succum ex lacte caprino cum sale et melle. Invenio et a podagra liberatos edendo eam,

~~~~~

CAP. XXXIV. 1 Cod. Dalec. *crudæ angulis, vel tantum tactis.*—2 Sic Chiff.

NOTÆ

alvum astringere' Celsus pariter admonet II. 30. 'movere, si subcruda est,' c. 20.

^b *Vino adversari*] Si quis, dum coquitur brassica, vini paululum instillet, minime percoctum iri, ait Geopon. auctor v. 11. pag. 131. De hac antipathia rursum c. 36.

^c *Antecedente*] Hoc pariter auctor Geopon. loc. cit. Theophrastus, Eubulus, Apollodorus Carystius, Timæus, Nicochares, alique apud Athæneum, lib. I. p. 34. Aristoteles quoque, Problem. III. 17. p. 697. *Διὰ τὴν κράμψην παύει τὴν κραυπάλην*; E Latinis etiam Cato ipse, c. 156. p. 83. 'Si voles in convivio multum bibere, cœnareque libenter, ante cœnam esto crudam brassicam quantum voles ex aceto: et item, ubi cœnaveris, comesto aliqua quinque folia: reddent te quasi nihil ederis, biberisque: bibesque quantum voles.'

^d *Hunc cibum*] Ita etiam Paxamus

in Geopon. XII. 17. pag. 338. Diosc. quoque, II. 146.

^e *Succum vero crudæ*] Marcellus Empir. c. 8. p. 55. 'Brassica cruda,' inquit, 'trita, cum pane candido madefacto subacta, ac fronti illita, dolorem oculorum plurimum relevat.'

^f *Et tremulis*] Dioscor. II. 146. *Τρομύδασι*, quibus sunt artus tremuli.

^h *Hippocrates*] De Morb. Mul. lib. II.

^b *Lactis quoque*] Hippocr. de Morb. Mul. lib. I. tex. 73. p. 460.

^j *Et purgationem*] Hippocr. de Nat. Mul. tex. 29. pag. 376. et tex. 31. p. 391. Item de Morb. Mul. lib. I. tex. 74. p. 461.

^k *Crudus quidem*] Hippocr. loco citato proxime, commanducatam brassicam menses trahere prodidit: affricatam, partum ejicere, p. 377.

^l *Apollodorus*] Paxamus quoque in Geopon. loc. cit.

decoctæque jus bibendo. Hoc et cardiacis datum,³ et comitialibus morbis, addito sale. Item splenicis^{4 1} in vino albo per dies XL. Ictericis,² necnon et phreneticis radicis⁵ crudæ succum gargarizandum bibendumque demonstrat. Contra vero singultus cum coriandro et anetho, melle ac pipere, ex aceto. Illitam quoque prodesse inflammationibus⁶ stomachi.² Item serpentium ictibus, et sordidis ulceribus, ac vetustis, vel ipsam aquam cum hordeacea farina: succum ex aceto, vel cum fœno Græco.⁹ Sic aliqui⁷ et articulis, podagrisque imponunt. Epinyctidas,⁸ ac quicquid⁸ aliud serpit in corpore, imposita levat. Item repentinas⁹ caligines: has et si manditur ex aceto. Sugillata vero et alios livores pura⁹ illita. Lepras,¹ et psoras cum alumine rotundo ex aceto. Sic et fluentes¹⁰ capillos retinet. Epicharmus testium et genitalium malis hanc utilissime imponi asserit.¹¹ Efficacius eandem cum faba trita. Item convulsis cum ruta. Contra ardorem febrium et sto-

~~~~~

Edd. ante Brotier, *tenesmon*.—3 Vet. Dalec. *datur*.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Item spleneticis* Gronov. et al. vett. *Idem spleneticis* Vet. Dalec.—5 Chiffi. *raucis*.—6 Vet. Dalec. *inflammationibus*.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *farina*. *Succum ex aceto et fœno Græco aliqui*, e Diosc.—8 Chiffi. *et quicquid*.—9 Vet. Dalec. *cum sulphure*.—10 *Sic effluentes* Chiffi.—11 'Ita quidem Editio princeps. At in Mas. Reg. 1. et 2. deest verbum, *asserit*. Unde melius supplendum, *assererat*. Sic

NOTÆ

¹ *Item splenicis*] Hæc pariter Paxamus, loc. cit. Et Diosc. *σπληνικὸς ἀφελῆ*, loc. cit.

² *Ictericis*] Et his quoque in vino albo dari per dies XL. Paxamus præcipit loc. cit. Sunt autem icterici, qui ictero morbo laborant, quem Varro vocat reginum morbum, ut dicemus XXII. 53. Vulgus in Gallia a colore flavo, *la Jaunisse*.

³ *Inflammationibus stomachi*] Ita libri omnes, etiam Mas. non, ut quidam voluere, *inflammationibus*. Sunt enim diversæ eæ affectiones stomachi, ut Celsus docet IV. 5. de morbis stomachi: 'Modo ingens calor,' inquit,

'modo inflammatio, modo exulceratio afficit.'

⁹ *Vel cum fœno Græco*] Cum aceto, et fœni Græci farina, podagricis articularioque morbo prodesse, ulceribus quoque sordidis ac vetustis, auctor est Diosc. II. 146.

⁸ *Epinyctidas*] Diosc. loc. cit.

⁹ *Item repentinas*] Diosc. loc. cit. brassicam ait auxiliari plurimum iis, quibus est obtusior oculorum acies: *ἀμβλυποῦσι δὲ βοηθεῖ ἐσθιομένη*.

¹ *Lepras*] Paxamus loc. cit. iisdem fere verbis.

¹⁰ *Sic et fluentes*] Diosc. loc. cit. *ἔσχει δὲ καὶ ῥῖσιν τῶν ἐν κεφαλῇ τριχῶν*.

machi vitia cum rutæ semine: et ad secundas.¹ Et muris aranei¹² morsus, foliorum aridorum farina alterutra parte¹³ exinanit.

XXXV. Ex omnibus brassicæ generibus suavissima est cyma,^a etsi inutilis habetur, difficilis in coquendo, et renibus contraria. Illud quoque non est omittendum, aquam decoctæ, ad tot usus laudatam, foetere humi effusam. Stirpium brassicæ aridorum cinis, inter caustica^b intelligitur. Ad coxendicum dolores cum adipe vetusto.¹ At cum lāsere et aceto in vicem psilothri^c evulsis illitus pilis, nasci alios prohibet. Bibitur et cum oleo suffervefactus, vel per se elixus, ad convulsa et rupta intus, lapsumque ex alto. Nulla ergo sunt crimina brassicæ? immo vero apud eosdem animæ gravitatem facere, dentibus et gingivis nocere: et in Ægypto^d propter amaritudinem non estur.²

XXXVI. Sylvestris, sive erraticæ, immenso plus effectus laudat Cato,^e adeo ut aridæ^f quoque farinam in olfactorio^g collectam, vel odore¹ tantum naribus raptō, vitia

enim loquebantur antiqui.' Brotier.—12 Vet. Dalec. *vitia cum aceto, cum rutæ semine ad secundas, et muris aranei.*—13 Idem Vet. *altius tumentes partes.*

CAP. XXXV. 1 Chiff. *vetusto ac.* Gronov. et al. ante Harduin. *pervetusto.*—2 Vet. Dalec. *non edi.*

NOTÆ

¹ *Et ad secundas*] Subintellige, ejiciendas: ἐκβαλεῖν χορὰ dixit Hippocrates de Morb. Mnl. I. 122.

^a *Alterutra parte*] Sive superne vomitum, sive inferne alvum ciendo.

² *Cyma*] In omni, inquit, brassicæ genere, cyma quidem suavissima est, ut agnoscunt omnes subtilioris gulæ magistri: est enim, ut dictum est XIX. 41. ipsorum caulium tenerior delicatiorque cauliculus: sed idem tamen est medicinæ inutilis: quippe difficilis in coquendo, &c. Cave credas brassicæ genus cymam appellari.

^b *Inter caustica*] Καυστικά medica-
menta sunt, quæ adurendi vim ha-

bent.

^c *In vicem psilothri*] Ψιλοθρον, φάρμακον πρὸς ψίλωσιν τῶν τριχῶν, medicamentum ad evellendos pilos, quasi depilatorium.

^d *Et in Ægypto*] Diosc. II. 145.

^e *Laudat Cato*] Cap. 157. pag. 87. et 88.

^f *Adeo ut aridæ*] Cato loc. cit. pag. 88. 'Si polypus in naso introierit, brassicam erraticam aridam tritam in malum conjicito, et ad nasum admoveo: ita subducito sursum animam quamplurimum poteris: in tri-
duo polypus excidet,' &c.

^g *In olfactorio*] 'Olfactorium,' inquit Joan. de Janua, 'vas est un-

earum graveolentiamque sanare affirmet. Hanc alii petræam vocant,^b inimicissimam vino,ⁱ quam præcipue vitis fugiat; aut, si non possit fugere, moriatur. Folia habet una,^j parva, rotunda, lævia, plantis oleris similior,^k candidior sativa, et hirsutior. Hanc inflationibus mederi, melancholicis quoque, ac vulneribus recentibus, cum melle, ita ne solvantur ante diem septimum: strumis, fistulis, in aqua contritam, Chrysippus auctor est. Et alii vero compescere mala corporis quæ serpant: nomas vocant.^l Item excrescentia absumere. Cicatrices ad planum redigere. Oris ulcera et tonsillas, manducatam et coctam, succo gargariato cum melle tollere. Item psoras, et lepras veteres, ipsius tribus partibus cum duabus aluminis in aceto acri illitis. Epicharmus satis esse eam contra canis rabiosi morsum imponi. Melius si cum lasere, et aceto acri. Necari quoque canes ea, si detur, ex carne. Semen ejus tostum auxiliatur contra serpentes, fungos, tauri sanguinem.^m Folia cocta splenicisⁿ in cibo data, et cruda illita

~~~~~

CAP. XXXVI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *pulvere*, e Catone.—2 Gronov. et al. vett. ante Harduin. *bina*.—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *serpentes, fungorumque venena, tauri sanguinem* Gronov. et al. vett.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *splenicis* Gronov. et al. '*splenicis* Chiff. hic et alias sem-

NOTÆ

gnentarium muliebre, in quo odora-
menta gestantur,' nempe ex Isidoro
xix. 31.

^b *Petræam vocant*] Quod in locis
petrosis, præruptisque nascitur, *ἐν
κρημνώδεσι τόποις*, ut ait Diosc. ii.
147. a quo hæc *ἀγρία κρύμνη* vocatur.
Hæc eadem illa est, inquit Ruellius
ii. 132. pag. 446. quæ tot exercuit,
immo fere occidit Grammaticos, illo
Satirici senariolo vaticinante, quan-
tam crucem nostris Criticis olim po-
neret, 'Occidit miseros crambe repe-
tita magistros.'

ⁱ *Inimicissimam vino*] Quippe cui
si vitis asseratur, a brassica recedat
ea quam possit longissime, ut quidem

prodit auctor Geopon. v. 11. pag.
131. Paxamus apud eundem aucto-
rem, xii. 17. pag. 339. ait aut tabe-
tum brassicam, aut vitem interituram
esse. De hac inimicitia iterum Pli-
nius xxiv. 1.

^j *Folia habet una*] Ita Reg. 1. cod.
Alii *bina* legunt: sed falso. *Una*
vero idem est, atque unius generis,
ac modi.

^k *Oleris similior*] Hoc est, brassicæ
sativæ.

^l *Nomas vocant*] *Νομαὶ* sunt τὰ *ρε-
μόμενα τῶν ἐλκῶν*, ulcera serpentia
quæ depascunt.

^m *Tauri sanguinem*] Et adversus
taurini sanguinis epoti venenum anxi-

cum sulfure et nitro prosunt. Item mammarum duritiæ. Radicum cinis uvæ in faucibus tumentis tactu medetur: et parotidas cum melle illitus reprimit: serpentium morsus sanat. Virium brassicæ unum et magnum argumentum addemus, et mirabile. Crustæ si occupent intus vasa omnia, in quibus aquæ fervent in tantum, ut non sit eas avelere, si brassica in iis⁵ decoquatur, abscedunt.

XXXVII. Inter sylvestres brassicas et lapsanaⁿ est, pedalis altitudinis, hirsutis foliis, sinapi similis,¹ nisi candidior esset flore. Coquitur in cibo.^o Alvum lenit et molli².

XXXVIII. Marina brassica^p vehementissime ex omnibus alvum ciet. Coquitur propter^q acrimoniam cum pingui carne, stomacho inimicissima.

XXXIX. Scillarum^a in medicina alba est quæ masculus, foemina nigra. Quæ candidissima fuerit, utilissima erit. Huic aridis tunicis^b direptis quod reliquum e vivo^c est, consectum suspenditur lino, modicis intervallis. Postea arida^d frusta in cadum aceti quam asperrimi pendentia

per.⁷ Dalec.—5 Vett. quædam edd. in his.

CAP. XXXVII. 1 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Male emendatum in recentioribus editionibus, *napi simillimis*.' Brotier. *napi simillimis* edd. Dalec. Elz. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *leniter emollit* Gronov. et al. vett.

NOTÆ

liar brassicæ semen, auctor est Diosc. in Alexipharm. cap. 25.

ⁿ *Lapsana*] De qua XIX. 41.

^o *Coquitur in cibo*] Et caulis et folia, inquit Diosc. II. 142.

^p *Marina brassica*] Hæc totidem verbis Diosc. II. 148. Galenus item de Fac. Simp. Med. lib. VII. pag. 196. A Lobelio pingitur id brassicæ genus in Observ. pag. 329. quale in horto Regio vidimus.

^q *Coquitur propter*] Iisdem verbis Diosc. loc. cit.

^a *Scillarum*] Delibata hæc jam XIX. 20.

^b *Huic aridis tunicis*] Hanc ipsam aceti scillini concinnandi rationem vide apud Columellam XII. 33. Marcellum Empir. cap. 20. pag. 149. et apud Diosc. V. 25.

^c *Quod reliquum e vivo*] E medio, quod tenerius, interiusque est. Marcellus Empir. cap. 34. pag. 232. 'Scillæ bulbi,' inquit, 'quod interius est.' Τὸ μεσώτερον, quod intimum est medullium, inquit Diosc. II. 202.

^d *Postea arida*] In umbra siccata. Hæc totidem verbis Diosc. loc. cit. Sectas taleolas vocat Columella XII. 33.

- immerguntur,¹ ita ne ullā parte vas contingant. Hoc fit ante solstitium,² diebus XLVIII.³ Gypso deinde oblitus cadus ponitur sub tegulis, totius diei Solem accipientibus. Post eum numerum dierum tollitur vas, scilla eximitur, acetum transfunditur. Hoc clariorem⁴ oculorum aciem facit. Salutare est⁵ stomachi laterumque doloribus, parum³ sumtum binis diebus. Sed tanta vis est, ut avidius haustum extinctæ⁴ animæ momento aliquo speciem præbeat. Prodest et gingivis, et dentibus, vel per se commanducata. Tineas⁵ et reliqua ventris animalia pellit ex aceto et melle sumta.
- Linguae quoque⁶ recens subjecta præstat, ne hydropici sitiant.⁶ Coquitur pluribus⁷ modis: in olla, quæ conjiciatur in clibanum aut furnum, vel adipe aut luto⁸ illita, aut frustatim in patinis. Et cruda¹ siccatur, deinde conciditur,

~~~~~

CAP. XXXIX. 1 Chiff. *merguntur*.—2 'Hæc clausula in Chiff. sequitur eam, cui hic præponitur, hoc modo, *Gypso deinde, &c. Hoc fit,* &c. Dalec. Verba, *Hoc fit a. s. d. XLVIII.* uncis inclusa sunt in Gronov. et al. vett.—3 Vet. Dalec. *paucum*.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *inctæ* Gronov. et al. vett.—5 *Tæniæ* Vet. Dalec.—6 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sitiam sentiant* Gronov. et vulgg.—7 Edd. vett. *plurimis*.—8 Dalec. *innatat* cibus.

NOTÆ

² *Hoc fit ante solstitium*] Discrepat Columella, qui diebus ante vindemiam XL. id fieri præcipit.

⁴ *Hoc clariorem*] Dioscor. v. 25.

⁵ *Salutare est*] Stomachicis, et iis qui ægre cibum concoquunt. Diosc. loco proxime cit.

⁶ *Linguae quoque*] Plinius Valer. III. 12. plane ad verbum. Apuleius quoque cap. 42. tit. 4.

⁷ *Coquitur pluribus*] Ita Diosc. II. 202.

⁸ *Vel adipe aut luto*] Dioscor. loc. cit. *Στατὶ δὲ ἡ πηλὴ περιπλάσσεται, καὶ δίδοται εἰς κλίβανον, ἢ ἀνθραξὶ ἐγκρύπτεται, μέχρις ἂν ὀπτηθῇ ἱκανῶς τὸ περιεχόμενον σταῖς. Farina subacta, lutove oblinitur, et in clibanum conjicitur, aut prunis obruitur, donec ambiens crusta sufficienter tostata sit. Ex iisdem, ut*

videtur, fontibus uterque hausit. At vocem ambiguum *στατὶς*, quæ et *adipem*, et *farinam subactam*, *fermentumve* significet, *de la paste*, cur adipem potius reddiderit quam farinam, non liquet. Hesychius, pag. 862. *Στάρα, ἄλευρα, ζύμη. Στάρες, λίπες.* Nisi forte numero solum multitudinis, ut Hesychius innuit, *fermentum* significet, ac *farinam*: numero singulari, *adipem*. At adipe involvi, incoquique scillam, minus commodum videtur, quam si id farina fiat subacta.

¹ *Et cruda*] Hæc quoque Diosc. II. 202. Theod. Priscianus, I. 22. de apum percussibus, vel scorpionum, ceterorumque serpentium: 'Scilla cruda trita imponitur, et statim curat.'

coquiturque in aceto, tum serpentium ictibus imponitur. Tosta quoque¹ purgatur, et medium ejus iterum in aqua coquitur. Usus sic coctæ^m ad hydropicos, ad urinam ciendam tribus obolis cum melle et aceto potæ. Item ad splenicos, et stomachicos,ⁿ (si non sentiant ulcus,)° quibus innatet cibus.⁸ Ad tormina,^p regios morbos, tussim veterem cum suspirio. Discutit et foliis^q strumas, quadrinis diebus soluta. Furfures^r capitis,⁹ et ulcera manantia illi-

—9 Codd. Regg. Brot. et Editio princeps, *quadrimis diebus*, &c. Cod. Dalec. *quadrinis diebus furfures capiti*, &c. Vet. Dalec. *quadrinis diebus solu.*

NOTÆ

¹ *Tosta quoque*] Plinius Valer. III. 12. ad verbum: et Scribonius Largus Compos. 76.

^m *Usus sic coctæ*] Diosc. loco cit. Apuleius quoque, cap. 42. tit. 1. et ante hos Celsus III. 21. Plinius Valer. loc. cit. 'Scillæ bulbus torretur, deinde purgatur, et medium ejus in aqua coquitur: cum madidum est, ex eo tres oboli dantur potui ex melle et aceto: evacuatur per urinam.' Theodorus Priscianus lib. IV. 'Ad hydropem:' 'Squilla, id est, bulbus, sub prunis farno assatur: deinde circumpurgatur, et medietas ejusdem bulbi in aqua coquitur: posteaquam coquendo colorem mutaverit, tollitur. Ex quo bulbo scrupulus unus et dimidiis teritur cum oxymelle: tribus cyathis calefactum, bibendum datur: omnem calamitatem per urinam evacuat.'

ⁿ *Item ad splenicos, et stomachicos*] Diosc. loc. cit. Καὶ στομαχικῶν ὅς ἐπιπολάζει τὰ σπύλα. *Stomachicis quibus innatet cibus.* Celsus IV. 9. in lienis morbo 'acetum acre sorbere per se, et magis etiam quod scilla conditum sit, expedire' ait. Σπληνικός est lienosus, sive qui lienis indurationem patitur. Vide Galen. κατὰ τόπους, IX. 2. pag. 598. Στομαχικός, qui stomacho, hoc est, ventriculi orificio, labo-

rat, et cibum continere nequit. Vocis hujus acceptiones alias vide apud eundem Galen. κατὰ τόπους, VIII. 2. pag. 563.

^o *Si non sentiant ulcus*] Cavendus enimvero scillæ usus lis, quibus interna quæpiam exulceratio est, inquit Dioscor. II. 202. φυλάττεσθαι δὲ αὐτῆς τὴν δόσιν δεῖ, ἐφ' ᾧ ἔλκευσις τίς ἐστὶν ἐντός.

^p *Ad tormina*] Diosc. loc. cit. Καὶ ἐπὶ ἰκτέρον, στροφουμένων, βηττόντων χρονίως, ἀσθματικῶν, ἀναφορικῶν. Celsus IV. 4. ad tussim pariter veterem 'delingere scillam' jubet. Scribonius Largus Compos. 76. 'Ad suspirium faciunt bene inter simplicia quidem acetum scillites, quod vocant, cochleario ter quaterve sumtum in die. Prodest et ipsa scilla, argilla circumdata, et furno cocta, purgatis exterioribus putaminibus, et quod tenerri- mum est ejus mellis duabus partibus Attici admixtum et tritum, cochleario semel in die hîve sumtum profuit multis.'

^q *Discutit et foliis*] Theod. Priscianus I. 9. ubi de furunculis, et strumis: 'Scilla quoque,' inquit, 'si contrita in vicem cataplasmatidis imponatur, quatuor diebus permanens continua, duritias solvit.'

^r *Furfures*] Hanc vim bulbis ascri-

ta, ex oleo cocta.¹⁰ Coquitur^a et in melle cibi gratia, maxime uti coctionem facias. Sic et interiora^t purgat. Rimas pedum^u sanat in oleo cocta, et mixta resinæ. Semen ejus lumborum dolori ex melle imponitur. Pythagoras^v scillam in limine quoque januæ suspensam malorum medicamentorum introitum pellere tradit.

XL. Ceterum bulbi ex aceto et sulfure vulneribus in facie medentur. Per se vero triti nervorum contractioni, et ex vino porrigini:^a cum melle, canum morsibus:^b Erasistrato^t placet cum pice. Sanguinem idem eos sistere tradit illitos cum melle. Alii, si e naribus fluat, coriandrum et farinam adjiciunt. Theodorus et lichenas^c ex aceto bulbis curat: et erumpentia^d in capite, cum vino austero aut ovo. Et bulbos epiphoris idem illinit, et sic lippitudini medetur. Æque vitia quæ sunt in facie, eorum rubentes^e maxime, in Sole illiti cum melle et nitro emendant: lentiginem cum

~~~~~

Furfures, &c.—10 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. l. 8. 8. et recentt. ex eo cocta Gronov. et al. vett.

CAP. XL. 1 Dalec. ut Erasistrato.—2 Vet. Dalec. aut cynino cocti; Chiff.

NOTÆ

bit Diosc. II. 20. cum nitro cocto.

^a Coquitur] Diosc. totidem verbis, II. 202.

^t Sic et interiora] Quoniam sic sumpta, viscida excrementa alvo detrahit, inquit Diosc. loc. cit.

^u Rimas pedum] Diosc. loc. cit. et Marcellus Empir. cap. 34. pag. 232. totidem verbis.

^v Pythagoras] Et Diosc. quoque loc. cit. Ἔστι δὲ καὶ ἀλεξιφάρμακον ὅλη πρὸ τῶν θυρῶν κρεμαμένη. Sic etiam Zoroastres in Geopon. xv. 1. pag. 406. Quin et vulpes quoque, gnara lupo et scillam adversari, pro speluncæ foribus scillam suspendit, quæ lupum ab ingressu arceat, teste Habdarrahmano Ægyptio, cap. 23. pag. 96. Scilla vim expiandi habere credita olim: quare apud Theophr. in

Charact. superstitiosus subinde se scillæ circumlatione purificat. Vide Casanboni Notas in eum locum.

^a Porrigini] Furfuribus, πύρρος, Diosc. II. 200. et Marcellus Empir. cap. 4. pag. 40.

^b Canum morsibus] Diosc. loc. cit. cum melle, ac pipere trito.

^c Theodorus et lichenas] Proximum certe licheni et affine malum, elephantiasin, hoc medicamento sanari auctor est Plinius Valer. II. 57. et Q. Serenus cap. 11. huic propellendo malo, inquit, 'Non frustra bulbos, et sulfura jungis aceto.'

^d Et erumpentia] Subintellige ulcera: ἀχῶρας dixit Diosc. loc. cit.

^e Eorum rubentes] E bulbis ii maxime, quorum cortex radice rubet. Dioscoridi II. 200. βολβὸς πυρρός.

vino,^f aut cucumi cocto.² Vulneribus quoque^g mire pro-
sunt per se, aut, ut Damion, ex mulso,^h si quinto die sol-
vantur. Iisdem et auriculasⁱ fractas curat, et testium pi-
tuitas.^j In articularum doloribus miscent farinam. In vino
cocti^k illiti^l ventri, duritiam præcordiorum emolliunt.
Dysentericis^l in vino ex aqua coelesti temperato dantur.
Ad convulsa intus, cum silphio pilulis fabæ magnitudine.
Ad sudorem^m tusi illinuntur. Nervisⁿ utiles; ideo et
paralyticis dantur. Luxata^o in pedibus, qui sunt frusti ex
his, citissime sanant cum melle et sale. Venerem maxime^p
Megarici stimulant: hortensii^q partum, cum sapa aut
passo sumti: sylvestres, interaneorum plagas et vitia, cum
silphio pilulis devoratis, sedant. Et sativorum semen con-
tra phalangia bibitur in vino. Ipsi ex aceto illinuntur con-
tra serpentium ictus. Semen antiqui bibendum insanienti-

aut cum cucumi.—^g Vet. Dalec. et illiti. Mox, Gronov. duritiam.—^h Dalec.
esculenti, e Diosc.

NOTÆ

^f *Lentiginem cum vino*] Cum melle
maluit Q. Serenus cap. 12. 'Prode-
rit et bulbus mellis dulcedine vic-
tus.'

^g *Vulneribus quoque*] Hæc Plinius
Valer. ad verbum, III. 20.

^h *Aut, ut Damion, ex mulso*] Vide
Notas et Emend. num. 17.

ⁱ *Iisdem et auriculas*] Diosc. II. 200.

^j *Et testium pituitas*] Sic, opinor,
aquosos testium tumores vocat. Do-
lorem testium simpliciter Marcellus
Empir. appellat, c. 33. p. 228. 'Bul-
bi ex mulso triti atque illiti, dolenti-
bus testiculis medentur.'

^k *In vino cocti*] Plinius Valer. II.
15. 'Bulbi triti,' inquit, 'illiti ven-
tri, bene molliunt, et præcordiorum
tumorem curant.'

^l *Dysentericis*] Plinius Valer. II. 28.
'Dysentericæ compescendæ:' 'Per se
bulbi triti dantur, et in vino austero
potio miscetur.'

^m *Ad sudorem*] Compescendum.

Delph. et Var. Clas.

Diosc. II. 200.

ⁿ *Nervis*] Largiore tamen cibo
sumtos nervis nocere bulbos ait Di-
osc. II. 200.

^o *Luxata*] Diosc. II. 200. Græci
σπρέμματα, *luxata*, seu artus luxatos
vocant, cum suo loco mota ossa legi-
timos naturæ in ea parte motus cum
dolore remorantur.

^p *Venerem maxime*] Hoc de bulbis
satis universe prodidit Galenus de
Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 164. et
Diosc. loc. cit. De Megaricis inpri-
mis Ovidius a nobis laudatus XIX. 30.
De Regiis appellatis, Athenæus lib.
II. pag. 64. Referri huc forte potest
vulgata illa apud eundem Athenæum
loc. cit. *παρæμία*: ἡ δὲ παροιμία φησὶν,
Οὐδὲν σ' ὀνήσει βολβὸς, ἀν μὴ νεῦρ' ἔχῃς.
Nervis carentem juverit bulbus nihil.
De qua Erasmus consule, Chiliad.
IV. Cent. 2. Adag. 42.

^q *Hortensii*] Idemque sativi, æscu-
lentique appellati.

Plinius.

bus dabant. Flos bulborum tritus crurum maculas varietatesque igne factas emendat. Diocles oculos^r hebetari ab iis putat. Elixos assis minus utiles esse adjicit, et difficile concoqui ex vi uniuscujusque naturæ.

XLII. Bulbinem^a Græci vocant herbam porraceis foliis, rubicundo bulbo. Hæc traditur vulneribus mire utilis duntaxat recentibus. Bulbus, quem^b vomitorium vocant ab effectu, folia habet nigra, ceteris longiora.¹

XLIII. (X.) Utilissimus^c stomacho cibus asparagi traduntur.¹ Cumino quidem^d addito inflationes stomachi colique discutiunt: iidem oculis^e claritatem afferunt.² Ventrem leniter^f molliunt. Pectoris et spinæ doloribus, intestinorumque vitiis præsent, vino cum coquantur addito.³ Ad lumborum^g et renum dolores, semen trium obolorum pondere, pari⁴ cumini bibitur. Venerem^h stimulant. Uri-

~~~~~

CAP. XLI. 1 Codd. ap. Brotier, et Editio princeps, *folia habet multo ceteris longiora*.

CAP. XLIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *asparagi, ut traditur Gronov. et al. ante Harduin. Inter utilissimos stomachi cibos asparagi traduntur Chiff.*—2 Hæc clausula, *iidem oculis claritatem afferunt*, deest in cod. Dalec.—3 Chiff. *cum coquantur adjecto*.—4 Idem codex, *parte*.—5 Ita

NOTÆ

^r *Diocles oculos*] Diphilus quoque Siphnius apud Athen. l. II. p. 64.

^a *Bulbinem*] Βολβίνη dicitur Theophrasto Hist. VII. 13. et Matroni apud Athen. l. II. p. 64.

^b *Bulbus, quem*] Oribasii interpret l. XI. p. 193. post Diosc. l. II. p. 201. 'Bulbus, qui ad ciendum vomitum accommodatus dicitur, folia habet . . . multo longiora, quam is qui edendo est,' &c. Dioscoridi, Βολβός ἐμετικός, κ. τ. λ. A similitudine quam folio cum juncis habet, Hispani Jonquillas nuncupant: a quibus et Galli *Jonquille*: *Jonquille d'Espagne*: *grande Jonquille*: *petite Jonquille*. Pingitur a Dodonæo, p. 226. Sed et quisquis bulbus vomitum ciet, vomitorius dici potest. Vide Anguillaram, par. 7. p. 119.

^c *Utilissimus*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, IV. 30.

^d *Cumino quidem*] Plinius Valer. loc. cit.

^e *Iidem oculis*] Plinius Valer. loc. cit.

^f *Ventrem leniter*] Plinius Valer. loc. cit. Diosc. II. 152. et Diocles apud Athen. l. III. p. 120.

^g *Ad lumborum*] Plinius Valer. IX. 36. 'Asparagi semen et cumini,' inquit, 'pari pondere tritum, et ex vino vel aqua calida potui datum, emendat lumborum et renum vitia.' Et Q. Serenus c. 26. de lumbis et renibus sanandis: 'Aut caput asparagi cum vino sume vetusto, Sen mavis, appone: modus conducit uterque.'

^h *Venerem*] Plinius Valer. IV. 30.

namⁱ cient utilissime, præterquam^s vesicam exulcerant. Radix quoque,^j plurimorum prædicatione, trita, et ex vino albo pota, calculos quoque exturbat, lumborum et renum^k dolores sedat. Quidam et ad vulvæ^l dolorem radicem cum vino dulci propinant. Eadem in aceto^m decocta contra elephantiasin⁶ proficit. Asparago trito ex oleo⁷ perunctum pungi ab apibus negant.

XLIII. Sylvestrem asparagum aliqui Libycum vocant,ⁿ Attici hormenum.^o Hujus ad supra dicta^p omnia efficacior vis, et candidiori major. Regium morbum^q extenuat. Veneris causa aquam eorum decoctam bibi jubent ad heminam. Ad idem et semen valet cum anetho, ternis utriusque² obolis. Datur et ad serpentium ictus succus decoctus. Radix miscetur radici marathri inter efficacissima auxilia. Si sanguis per urinam reddatur, semen asparagi,³

eodd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *præter quod* cod. Dalec. *præterquam quod* Gronov. et al. vett.—6 Cod. Dalec. *elephantiam*.—7 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum oleo* Gronov. et al. vett.

CAP. XLIII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aliqui corrudam*, *aliqui Libycum* .... *orminium* Gronov. et al. ante Harduin. *hormenium* Vet. Dalec.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *utrumque* edd. vett. et Gronov.

NOTÆ

ⁱ *Urinam*] Plinius Valer. loc. cit.

^j *Radix quoque*] Diosc. II. 152. Plinius Valer. II. 36. et IV. 30. 176. et 179. Marcellus Empir. c. 25. pag. 173. et c. 26. p. 176.

^k *Lumborum et renum*] Diosc. loc. cit. Marcellus Empir. c. 25. p. 173. Plinius Valer. II. 36. et IV. 30. Apuleius c. 84. tit. 4.

^l *Quidam et ad vulvæ*] Plinius Valer. IV. 30.

^m *Eadem in aceto*] Plinius Valer. loc. cit. 'Contra elephantiasim efficacior creditur.' Marcellus Empir. c. 19. p. 130. 'Radix asparagi decocta in aceto, et elephantiosis rationabiliter imponitur.' Apuleius c. 84. tit. 3.

'Ad elephantiosos:' 'Herbæ asparagi radix cocta contrita imponatur elephantiaco, liberabitur.'

ⁿ *Libycum vocant*] Apuleius. c. 84. 'Græci myacanthan, alii asparagon agrion, Latini corrudam, alii asparagum agrestem, alii asparagum rusticum, alii asparagum nostrum.' Nostrium cum dicit, Libycum, opinor, intelligit. Fuit enim is ex Africa, oppido Madaura.

^o *Attici hormenum*] Vide quæ diximus XIX. 42.

^p *Hujus ad supra dicta*] Athenæus lib. II. p. 62.

^q *Regium morbum*] Diosc. II. 152.

et apii, et cumini ternis obolis in vini cyathis duobus, quinque diebus, Chrysippus dari jubet. Sic et⁴ hydropicis contrarium esse, quamvis urinam moveat, docet: item Veneri.⁵ Vesicae quoque, nisi decoctum: quae aqua si canibus⁶ detur, occidi eos. In vino decoctae⁷ radices succum, si ore contineatur, dentibus mederi.

XLIV. (XI.) Apio⁸ gratia in vulgo est.¹ Namque rami largis portionibus per jura innatant, et in condimentis peculiarem gratiam habent. Præterea oculis² illitum cum melle, ita ut subinde foveantur ferventi succo decocti, aliisque membrorum epiphoris: per se tritum, aut cum pane, vel polenta impositum, mire auxiliatur. Pisces quoque si ægrotent in piscinis, apio viridi recreantur.³ Verum apud eruditos non aliud erutum terra in maiore sententiarum va-

—³ Chiff. *et asparagi*.—⁴ *Is et margo* edd. Dalec. et Gronov.—⁵ Cod. Dalec. *decoctum aqua. Si canibus*.

CAP. XLIV. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Apio gratia vulgo est* Gronov. et al. vett.—² Vet. Dalec. *creatum*.—³ Cod.

NOTÆ

¹ *Item Veneri*] Chrysippum secutus Diosc. loc. cit. docet decoctum radices asparagi haustum, ποιεῖν ἀπόκιον καὶ ἄγονον, partum impedire, ac sterilitatem inducere.

² *Quæ aqua si canibus*] Et hoc ex aliorum sententia refert Diosc. loc. cit.

³ *In vino decoctæ*] Marcellus Empir. c. 12. p. 94. Apuleius c. 84. tit. 2. 'Ad dentium dolorem herbae asparagi succum in ore oportet continere.' Plinius Valer. 1. 36. 'Asparagi sylvatici radicem in vino decoques: ex hoc in ore contineat: dolorem sedat: succusque ejus similiter facit.' Adde his Diosc. loc. cit. et Galenum de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 160.

⁴ *Apio*] Sativum intelligit, sive hortense: vulgo *Persilum* dicitur: etsi aliter sentire intelligo Aloisium

Anguillar. par. 7. p. 121.

⁵ *Præterea oculis*] Oculorum inflammationibus, πρὸς ὀφθαλμῶν φλεγμονὰς, inquit Diosc. III. 74. Oculorum epiphoris, (quæ Plinii hoc loco mens est, cum sequatur statim, 'aliisque membrorum epiphoris') Apuleius c. 118. tit. 1. 'Ad epiphoras oculorum:' 'Herba apio trita bene cum pane molli, oculi tegantur: mirifice sanat.' Eadem habet Plinius Valer. 1. 14. Oculis tumentibus, vel dolentibus, apium imponi cum lacte mulieris Marcellus Empir. jubet, c. 9. p. 56. Theod. Priscianus 1. 10. 'de oculorum cansis:' 'Et caseus recens,' inquit, 'cum apiorum foliis contritis impositus, sæpe oculos liberavit: et panis mundus vino infusus, et cum oleo roseo tritus, par beneficium præstitit.'

rietate est.³ Distinguitur sexu. Chrysippus foeminam esse dicit crispioribus foliis et duris, crasso caule, sapore acri et fervido. Dionysius nigriorem, brevioris radiceis, vermiculos gignentem: ambo neutrum ad cibos admittendum, immo omnino nefas: nam id defunctorum^c epulis feralibus dicatum esse:⁴ visus quoque claritati inimicum. Caule foeminæ vermiculos gigni.^d Ideoque eos qui ederint, sterilescere,^e mares foeminasque.⁵ In puerperiis⁶ vero ab eo cibo comitiales^f fieri qui ubera hauriunt. Innocentio-rem tamen esse marem. Eaque causa est, ne inter nefastos frutices⁷ damnetur. Mammaram⁸ duritiam impositis foliis emollit. Suaviores aquas^h potui incoctum præstat. Succo maxime radiceis cum vino lumborum dolores mitigat. Eodem jure instillato gravitatem aurium. Semine

Dalec. *autoritate est.*—4 Vox *esse* non legitur hoc loco in cod. Dalec.—5 Hæc duo verba, *mares foeminasque*, desunt in cod. Dalec.—6 *In puerperis* codd. Dalec. et Chiff.—7 Chiff. *frutex*.—8 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller.

NOTE

^c *Nam id defunctorum*] In feralibus epulis usi convivæ corona ex apio. Suidas: *Σελίνου στέφανος. Πένθιμος τὸ γὰρ σέλιον πένθει προσήκει, ὡς ἔφη καὶ Δεῦρις ἐν τῷ Περὶ ἀγώνων.* Adde, ut Plutarchus est auctor, in Vita Timoleontis, coronari apio sepulcra: unde vetus illud, 'Indigere apio,' de iis qui profligata valetudine utuntur. Suidas, tom. II. p. 930. verbo, *Τοῦ σελίνου δέεται, ἐπὶ τῶν ἀσφαλῶς νοσοῦντων. Καὶ γὰρ εἰδῶμεν τὰ μνήματα στεφανοῦν σελίνοις, ὡς φασὶ Πλούταρχος.* Arnobius contra Gent. lib. v. p. 169. 'Oblivioni etiam Corybantia sacra donentur, in quibus sanctum illud mysterium traditur, frater trucidatus a fratribus, interemti ex sanguine Apinm natum, prohibitum mensis o-lus illud apponi, ne a manibus mortui inexpliabilis contraheretur offensio.'

^d *Vermiculos gigni*] Cum e terra erutus Soli exponitur.

^e *Ideoque eos... sterilescere*] Dissentire a Chrysippo videtur auctor Geopon. XII. 13. *Βρωθὲν δὲ τὸ σέλιον καταφερεστέρας εἰς τὰ ἀφροδίσια ποιεῖ τὰς γυναῖκας, κ. τ. λ.* Habet eadem Simeon Sethi de Alim. tit. *Σέλιον*.

^f *Comitiales*] Comitiales fieri, qui apio in cibis utantur, auctor est Simeon Sethi loc. cit. Galenus tamen in Consilio, pro puero epileptico, tom. X. c. 4. p. 491. apium, smyrni-umque, quod genus apii est, degustari ab ejusmodi ægrotis utilissimo admonet: *πράσον δὲ καὶ σελίνου, καὶ σμυρνίου προσάψασθαι ποτε συνόσει, κ. τ. λ.*

⁸ *Mammaram*] Diosc. II. 74. *Mammas*, inquit, *χονδριῶντας*, grumoso lacte turgentem, reprimit.

^h *Suaviores aquas*] Hinc ægris, quibus vino interdictum est, vel hydromeli, vel apiatam aquam præscribit Theod. Priscianus II. 2. 2. et 6.

urinam¹ ciet, menstrua, ac secundas partus.⁸ Et, si foveantur semine decocto, sugillata reddit colori.⁹ Cum ovi albo^k illitum, aut ex aqua coctum^l potumque renibus medetur: in frigida tritum oris ulceribus. Semen cum vino, vel radix cum veteri vino, vesicæ calculos frangunt. Semen datur et arquatis ex vino albo.

XLV. Apiastrum^m Hyginus quidem melissophyllon appellat. Sed in confessa¹ⁿ damnatione est venenatum in

~~~~~

Bipont. et Franz. *menstrua, secundas, ac partus* Vet. Dalec. *menstrua ac secundas, partus* Chiff. *menstrua ac secundos partus* Gronov. et vulgg.—9 Vet. Dalec. *colorem*.

CAP. XLV. 1 *Sed confessa* Vet. Dalec. *Sed et in confessa* al.—2 Cod. Da-

NOTÆ

¹ *Semine urinam*] Diosc. loc. cit. Plinius Valer. iv. 2. 'de facultate apii:' 'Nulla res fortius vel urinæ difficultates resolvit, vel fœminarum menstruis imperat.'

⁸ *Ac secundas partus*] Ita Mss. Reg. et Colb. 1. ut c. 23. hoc est, secundas a partu. Prius legebatur, *ac secundos partus*, aliena a Plinii mente sententia.

^k *Cum ovi albo*] Vel sic sugillatis sanandis, de quibus dictum est proxime, adhiberi jubet Marcellus Empir. c. 19. p. 131. 'Apium viride,' inquit, 'subtiliter tritum, cum ovi albo illitum, livoribus prodest.'

^l *Aut ex aqua coctum*] Hoc vero ad verbum Marcellus exscripsit, c. 26. p. 177.

^m *Apiastrum*] *Μελισσόφυλλον*, ab apibus, quæ ea herba plurimum lætantur. Illud est quod in coronamenta venire dicitur xxi. 29. Alii citraginem aut Melitænam, Galli Melissam vocant, *Melisse*, ou *citronelle*. Apiastrum ab Hygino vocari cœpit, eruditissimo alioqui viro, sed quem omnes hac in parte damnant, et, quod magis mirere, sequantur tamen. Nam Marcus Varro ita appellat, de Re Rust. iii. 16. et Diosc. in Nothis p.

457. *Μελισσόφυλλον*, οἱ δὲ μελίτταιον, οἱ δὲ μελίφυλλον... 'Ρωμαῖοι ἀπίαστρον, οἱ δὲ κερράγω, κ. τ. λ. A Matthiolo pingitur in Diosc. lib. iii. p. 826. In horto Regio septem melissæ genera diversa vidimus.

ⁿ *Sed in confessa*] Damnatur id vero, inquit, quod affinitatem habet nominis cum apiastro sen melissophyllo, quoniam et ipsum apiastrum vocatur: non eo sane, quod sit apibus gratum, ut melissophyllum, de quo proxime diximus: sed quod apium æmuletur: nam quæ ita desinunt, imitationem quandam, ut Grammaticis placet, important. Istud enim ipsum est, quod batrachion, et ranunculem appellant. Agemus de eo iterum xxv. 109. Apuleius c. 8. de scelerata: 'Græci,' inquit, 'batrachion dicunt... alii rhuselinon... alii selinon agrion.... Latini apium rusticum, iidem apium risus, iidem apias-tellum,' &c. Hæc Sardonia herba est, de qua historici multa, et Diosc. in Alexiph. c. 14. Ruellium vide de Nat. Stirp. ii. 116. p. 426. Agresti apio, hoc est, apiastro, similem herbam eam Sallustius facit. Adversus id venenum remedia plura Sennertus affert, Pract. lib. vi. p. 1055.

Sardinia. Contexenda enim^o sunt omnia, ex eodem nomine apud Græcos pendentia.¹

XLVI. Olusatrum,^p quod hipposelinum vocant, adversatur scorpionibus. Poto semine torminibus, et interaneis¹ medetur. Itemque difficultatibus^q urinæ semen ejus decoctum ex mulso potum. Radix ejus^r in vino decocta calculos pellit, et lumborum ac lateris dolores. Canis rabiosi morsibus potum et illitum medetur. Succus ejus^s algentes calefacit potus. Quartum genus^t ex eodem faciunt aliqui oreoselinon, palmum² alto frutice ac recto semine, cumino simili,^u urinæ et menstruis^v efficax. Helioselino vis privata contra araneos. Sed et oreoselino^w foeminæ purgantur e vino.

XLVII. (XII.) Alio genere petroselinum quidam appellant in saxis natum, præcipuum ad vomicas, cochlearibus

lec. *splendens*.

CAP. XLVI. 1 Ita codd. Hardnini et Chiff. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *torminibus*, *interaneis* Gronov. et al. vett. *torminibus interaneorum* Vet. Dalec.—2 'Vox *palmum* deest in V. C.' Dalec.

NOTÆ

^o *Contexenda enim*] Etiam ea, inquit, interdum connectimus, quorum tractatio et natura dissimilis, sed nominis affinitas maxima. Sic XXIII. 65. cum erineo, hoc est, caprifico arbore, erinei quoque herbæ vires explicat, 'propter gentilitatem,' inquit, hoc est, propter similitudinem nominis. Ea cautione admonet se melissophyllon ab apiastro Sardo discernere: nec alterutrius fieri mentionem, alterius admonitione, nisi propter quandam cognationem nominis.

^p *Olusatrum*] De quo XIX. 48. Hæc Plinius a Nicandro in Theriac. pag. 60.

^q *Itemque difficultatibus*] Diosc. III. 78. totidem verbis Apuleius, c. 106. tit. 1. 'Ad vesicæ dolorem, et stranguriam:' 'Herba olusatrum trita ex passo in potu sumta, stranguriam

potenter emendat.' E Græcis quoque, unus instar omnium Theophr. hist. VII. 6.

^r *Radix ejus*] Et petroselino has vires assignat Diosc. III. 77. At hipposelino sive olusatro, Theophr. loc. cit.

^s *Succus ejus*] Hipposelino suo easdem vires attribuit Diosc. III. 78. *Θερμαίνει τοὺς πρυοῦντας, πινόμενος καὶ ἐγχερόμενος.*

^t *Quartum genus*] Primum enim genus apii hortensii, seu sativi, statuitur. Alterum apiastri. Tertium, hipposelini.

^u *Cumino simili*] Vide Notas et Emend. num. 18.

^v *Urinæ et menstruis*] Urinæ cindæ, menstruisque pellendis. Diosc. III. 76.

^w *Sed et oreoselino*] Totidem verbis hoc Diosc. loc. cit.

binis succi additis in cyathum marrubii succi, atque ita aquæ calidæ¹ tribus cyathis. Addidere quidam buselinum,² ^x differens brevitæ caulis a sativo et radicis colore rufo, ejusdem effectus. Prævalere³ ^y contra serpentes potu et litu.

XLVIII. Ocimum quoque^a Chrysippus graviter increpuit, inutile stomacho, urinæ; oculorum quoque^b claritati. Præterea insaniam^c facere, et lethargos, et jocineris¹ vitia: ideoque capras id aspernari, hominibus quoque fugiendum censet.² Addunt quidam^d tritum si operiatur lapide, scorpionem gignere: commanducatum et in Sole positum, vermes.³ Afri vero,⁴ ^e si eo die feriatnr quispiam a scorpione, quo ederit ocimum, servari non posse. Quinimmo⁵ tradunt aliqui manipulo ocimi cum cancris decem marinis vel fluviatilibus trito, convenire ad id scorpiones ex proximo.⁶ Diodotus in empiricis, etiam pediculos^f facere ocimi cibum.

.....

CAP. XLVII. 1 Vet. Dalec. *atque aquæ calidæ*, omisso *ita*; Chiffi. *atque ita calidæ aquæ*.—2 'Manscr. *et oposelinon*.' Dalec.—3 Vet. Dalec. *Prætalet*; alii vett. *Peculiare*, &c. *potum et litum*. Cod. Dalec. *linitum*.

CAP. XLVIII. 1 Gronov. *jocinoris*.—2 Chiffi. *censens*.—3 'Ita codd. Regg. et Editio princeps. Frustra recentiores addunt *vermes afferre*.' Brotier. *vermes afferre* Dalec. Gronov. Elz. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—4 *Alii vero* cod. Dalec.—5 Cod. Dalec. *ocimum sanari*. Quinimo.—6 Ita codd. Har-

NOTÆ

^x *Buselinum*] *Βουσέλινον*, quasi *ma-jus aptum*: ut ab hortensi apio, cui brevitæ caulis palmum non excedit, magnitudine dirimatur. Nam particula *βου* in compositione dictiones auget: a bovis magnitudine, qui *βούς* dicitur. Sic enim, auctore Festo, 'Bulimum Græci magnam famem dicunt, assueti magnis et amplis rebus præponere *βου*, a magnitudine scilicet bovis. Hinc est, quod grandes pueros *bupædas* appellant: et *mariscam ficum*, *bussycon*.'

¹ *Prævalere*] *Alli peculiare* legunt.

^a *Ocimum quoque*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, iv. 21.

^b *Oculorum quoque*] Plinius Valer. loc. cit. Copiosiore cibo si sumatur

scilicet, oculis nocere prodidit Diosc. ii. 171.

^c *Præterea insaniam*] Plinius Valer. loc. cit.

^d *Addunt quidam*] Plinius Valer. loc. cit. 'Ocimum,' inquit, 'edere nonnulli reformidant, quod commanducatum, et in Sole positum vermiculos gignit:' *Φυλάσσονται δέ τινες αὐτὸ, καὶ οὐκ ἐσθίουσι, διὰ τὸ μασσηθὲν καὶ τεθὲν ἐν ἡλίῳ σκωλήκια γεννᾶν*. Quod vero scorpionem gignat, falsum esse Galenus admonet, de Alim. Facult. ii. 56. p. 365. tom. vi. Vide quæ diximus ix. 51.

^e *Afri vero*] Plinius Valer. loc. cit. Dioscorides contra loc. cit. Afros ait in ea esse hæresi, ut existiment,

Secuta ætas^s acriter defendit: nam⁷ id esse capras. Nec cuiquam mentem motam, et scorpionum^b terrestrium ictibus, marinorumque⁸ venenis mederi ex vino, addito aceto exiguo. Usu quoque compertum deficientibus ex aceto odoratu⁹ salutare esse. Item lethargicis, et inflammatis refrigerationi. Illitum capitisⁱ doloribus cum rosa- ceo, aut myrteo, aut aceto: item oculorum^j epiphoris im- positum ex vino. Stomacho quoque^k utile, inflationes^l et ructum¹⁰ ex aceto dissolvere sumtum. Alvum sistere^m impositum, urinam ciere.ⁿ Sic et morbo regio et hydropicis prodesse. Choleras eo^o et distillationes¹¹ stomachi inhi- beri. Ergo etiam coeliacis Philistion dedit: et coctum dysentericis, et colicis Plistonius.¹²^p Aliqui et in tenes-

duini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. a proximo Gron. et al. vett. Mox, *Diodorus* Gron. et al. ante Harduin.—7 Vox nam deest in Vet. Dalec. Mox, in eodem Vet. *capras, nec minus quam mentam aut rutam. Scorpionum.* Cod. Dalec. *mutari pro motam.*—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. *draconum- que marinorum,* e Diosc. Mox, *aceti exiguo* Chiffi.—9 Ita codd. Regg. Brot. 1. 2. *odoratum* al. ante Brotier. Mox, *et i. refrigerandis* Vet. Dalec.—10 Cod. Dalec. *inflationis ructum.*—11 Cod. Dalec. *prodesse etiam Cholericis. Eo distillationes;* Chiffi. *choleris distillationes.*—12 Chiffi. *et contra plistonium.*

NOTÆ

si scorpione quis feriat, qui eo die ocimum ederit, incolumem eum fore.

^f *Etiam pediculos*] Pediculis infestari eos, qui ocimum adhibeant in ci- bia.

^s *Secuta ætas*] Posteriores medici, inquit, innocuum esse ocimi esum de- fenderunt, contra Chrysippum: ne- que officere oculorum claritati, quan- doquidem illud capræ edunt, quibus est visus acutissimus, ut dictum est VIII. 76. neque insaniam facere, cum nemini compertum sit motam ex eo cibo mentem esse, &c.

^b *Et scorpionum*] Diosc. loc. cit.

ⁱ *Illitum capitis*] Apuleius cap. 117. tit. 1. 'Capitis dolori medendo:' 'Herbam ocimum tritam cum oleo rosaceo, aut myrtino, vel aceto, fron- ti imponas: mirabiliter capitis dolo-

rem sanat.'

^j *Item oculorum*] Plinius Valer. I. 14. ad verbum. Et Apuleius c. 117. tit. 2. 'Ad epiphoras oculorum:' 'Ocimum ex vino optimo tritum, oculis illinitur.' Vide et Diosc. II. 171.

^k *Stomacho quoque*] Plinius Valer. IV. 15.

^l *Inflationes*] Plinius Valer. IV. 20. et Diosc. loc. cit.

^m *Alvum sistere*] Plinius Valer. loc. cit. et II. 27.

ⁿ *Urinam ciere*] Hoc de ocimi se- mine Diosc. loc. cit.

^o *Choleras eo*] Χολερά stomachi, in- testinorumque pariter vitium est: nam et dejectio et vomitus est, in- testina torquentur, bilis supra infra- que erumpit: *Débordement de bile.*

^p *Et colicis Plistonius*] In Mss. Et

mo, et sanguinem exscreantibus, in vino: duritia quoque præcordiorum. Illinitur mammis, extinguitque^a lactis proventum. Auribus utilissimum infantium, præcipue cum adipe anserino. Semen tritum^r et haustum naribus sternutamenta movet, et distillationes^s quoque capiti¹³ illitum: vulvas purgat in cibo, ex aceto. Verrucas^t mixto atramento¹⁴ sutorio tollit. Venerem stimulat. Ideo etiam equis asinisque admissuræ tempore ingeritur.

(XIII.) Sylvestri ocimo^u vis efficacior ad eadem omnia: peculiaris ad vitia, quæ vomitionibus crebris contrahuntur. Vomicisque vulvæ,¹⁵ contraque bestiarum morsus e vino radice efficacissima.

XLIX. Erucæ semen^a scorpionum venenis et muris aranei medetur. Bestiolas omnes^b innascentes corpori arcet:¹ Vitia cutis^c in facie cum melle illitum. Lentigines^d ex

—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sicoat capiti*, e Diosc.—14 Chiff. *cera-mento*.—15 *Vomicis vulvæ* Chiff. Mox, Gronov. et al. ante Harduin. *contraque b. morsus radix in vino est efficacissima*; cod. Dalec. *contra b. morsus radice efficacissima*; Chiff. *contra b. morsus e vino radice efficacissima*.

CAP. XLIX. 1 Chiff. *corpore arcet*.—2 Vet. Dalec. *subituros pote, &c. indu-*

NOTE

contra *Plistonicum* aliqui: ut adhuc varietatem et contrarietatem opioionum de ocimo tractet.

^a *Extinguitque*] Quin immo Dioscoride auctore loc. cit. lactis proventum facit: tanta fuit olim sententiarum de ocimo varietas, ut Plinius animadvertit, inter vetustos scriptores, ut de ejus viribus discrepantia pugnantiæque prodiderint.

^r *Semen tritum*] Plinius Valer. iv. 20. iisdem verbis. Diosc. quoque ii. 171.

^s *Et distillationes*] Diosc. loc. cit. ocimi succo fluxiones capitis siccari quoque prodidit.

^t *Verrucas*] Plinius Valer. totidem syllabis, loc. cit.

^u *Sylvestri ocimo*] Præter sativum ocimum, de quo suo loco egimus,

plura alia in horto Regio a nobis sunt diligenter observata: ex quibus quodnam sit illud quod sylvestre Plinius nunc appellat, incertum. Cave interim Dalecampio credas aienti *ἀκμοειδὲς* a Plinio intelligi, de quo Diosc. iv. 28. cum sylvestris ocimi radicem Plinius laudet, *ἀκμοειδοῦς* supervacnam esse Dioscorides haud obscure testetur.

^a *Erucæ semen*] Plinius Valer. iv. 13. et Florentinus in Geopon. xii. 26. p. 349.

^b *Bestiolas omnes*] Pediculos, credo, pulicesque intelligit. Forte et lumbricos: nam Florentinus, loc. cit. de eruca, *ἐλμύρδας ἐξάγει*, inquit, *lumbricos educit*. Sed hos nusquam Plinius bestiolas vocat.

^c *Vitia cutis*] Plinius Valer. loc. cit.

aceto. Cicatrices^a nigras reducit ad candorem cum felle bubulo. Aiunt verbera^f subituris potum ex vino duritiam quandam contra sensum inducere.^g In condiendis^h opsoniis tanta est suavitas, ut Græci euzomon^b appellaverint. Putant subtrita eruca si foveantur oculi, claritatem restitui: tussim infantiumⁱ sedari.^j Radix ejus^j in aqua decocta fracta ossa extrahit. Nam de Venere stimulanda diximus:^k tria folia^l sylvestris erucæ sinistra manu decerpta, et trita, in aqua mulsa si bibantur.

L. E contrario nasturtium Venerem inhibet,^a animum exacuit, ut diximus.^b Duo ejus genera: Album^c purgat,^d detrahit bilem potum x. pondere^d in aqua. Cum lomento^e

ere. Chiff. etiam induere.—3 Chiff. sedare.

CAP. L. 1 Vet. Dalec. *exacuit, ut diximus. Duo ejus genera. Album.* Edd. vett. *exacuit. Ut diximus, duo ejus genera. Album. Mox, Chiff. po-*

NOTÆ

^a *Lentigines*] Plinius Valer. loc. cit. et Q. Serenus c. 12. p. 131. 'Invida si maculat faciem lentigo decoram, Nec prodesse valent naturæ dona benignæ, Erucam, atque acidum laticem simul illine malis.'

^c *Cicatrices*] Plinius Valer. loc. cit. et III. 46. et Florentinus loco citato.

^f *Aiunt verbera*] Plinius Valer. IV. 13. et Florentinus loco cit.

^h *In condiendis*] Plinius Valer. loco citato.

^b *Euzomon*] Εὐζωμον, παρὰ τὸ εὖ et ζῶναι, propter suavitatem quam juribus præbet, quasi juribus grata.

ⁱ *Tussim infantium*] Plinius Valer. IV. 13.

^j *Radix ejus*] Plinius Valer. loco citato.

^k *Nam de Venere . . . diximus*] Lib. XIX. 44.

^l *Tria folia*] Vide Notas et Emend. num. 19.

^a *Venerem inhibet*] Plinius Valer. IV. 12. Auctor Geopon. XII. 27. pag. 350. At dissentit ab utroque Diosc. II. 185. Conciliare ambos inter se

Pseudo-Macer videtur, cum eam vim inhibendi Venerem nasturtio tum solum ascribit, cum usu frequenti adhibetur: 'Dicunt ferventes quod habent nasturtia vires, Et siccas: hac re Venerem cen ruta coërent, Siccando semen: fuerint si sumta frequenter.'

^b *Ut diximus*] Lib. XIX. 44.

^c *Album purgat*] Illud nimirum, quod minus nigrum est. Nam alterum genus, ut mox dicetur, est nigrum. De hoc igitur Marcellum Empir. intellige, c. 30. cujus lemma est, 'Ad ventrem resolvendum,' &c. Sic enim ille, p. 215. 'Prodest et ad hoc nasturtium potum ex vino: nam et calefacit, et mollit viscera, et urinam movet. Prodest et intestinorum doloribus, et inflationibus,' &c. *Album* pro *album* legi hoc loco, etsi ita contendente Barbaro, plane nolim, libris invitis.

^d *X. pondere*] Hoc est, denarii argentei pondere.

^e *Cum lomento*] Hoc est, cum farina fabacea. Florentinus in Geopon.

strumis illitum, opertumque brassica, præclare medetur. Alterum est nigrins, quod capitis vitia purgat.^f Visum compurgat.^g Commotas² mentes sedat ex aceto sumtum. Lienem^h ex vino potum, vel cum fico.³ Tussim exⁱ melle, si quotidie jejuni sumant. Semen ex vino^j omnia intesti-
norum animalia pellit: efficacius addito mentastro. Prodest et contra suspiria et tussim, cum origano et vino dulci. Pectoris doloribus^k decoctum in lacte caprino. Panos discutit^l cum pice, extrahitque corpori⁴ aculeos.^m Et maculas illitum ex aceto. Contra carcinomata adjicitur ovorum album. Et lienibus illinitur ex aceto. Infantibus vero e melle utilissime. Sextius adjicit,ⁿ ustum serpentes fugare, scorpionibus resistere. Capitis dolores contrito, et alopecias^o emendari addito sinapi: gravitatem aurium^p

tum X. pondere in aqua VII.—2 Vet. Dalec. quoque. Commotas; al. vett. ap. eundem, clarificat. Commotas.—3 Chiff. fico sumptum.—4 Vet. Dalec. corpore.—5 Alii ap. Dalec. trito et imposito.

NOTÆ

xii. 27. pag. 350. Καρδάμου σπέρμα
μυθὲν ἀλεύροις κυαμίνοις, προσλαβὼν
στακτῆς μέρος, ἴσται χοιράδας, . . . χρη-
στέον δὲ ἀντὶ ὀφθῆς φύλλοις κράμβης.
Plinius Valer. iii. 29. Cum alumine
contritum, illitum, vel impositum,
strumis opitulari ait Marcellus Em-
pir. cap. 15. p. 108. Cum lomento,
idem pag. 109. et Apuleius, cap. 20.
tit. 4.

^f Capitis vitia purgat] Ope sternu-
tationis, quam provocat. Apuleius
c. 20. de nasturtio, tit. 1. 'Ad caput
deplendum: 'Herbæ nasturtii suc-
cum naribus injicis, caput deplet, et
de phlegmate purgat. Hoc nastur-
tium non seritur, sed per se nascitur.'
Ita Ms.

^g Visum compurgat] Ita Mss. om-
nes.

^h Lienem] Ad verbum hæc Plinius
Valer. iv. 12. Celsus iv. 9. 'Nas-
turtium lienem extenuat.' Diosc.
ii. 185. ex melle, non ex vino, adhi-

bet.

ⁱ Tussim ex] Plinius Valer. loc. cit.
Florentinus in Geopon. loc. cit.

^j Semen ex vino] Plinius Valer. et
Florentinus locis citatis, et Diosc.
ii. 185. sed hic minus distincte, quam
ceteri.

^k Pectoris doloribus] Totidem ver-
bis Plinius Valer. i. 67. et Florenti-
nus in Geopon. loc. cit. Dat Theod.
Priscianus ii. 2. 17. ipsum nasturti-
um ex melle coctum: ac mentæ viri-
dis pariter decoctum laudat.

^l Panos discutit] Marcellus Empir.
c. 32. p. 224.

^m Extrahitque . . . aculeos] Plinius
Valer. iii. 49.

ⁿ Sextius adjicit] Et Florentinus,
loc. cit. et Dioscor. ii. 185. et Plinius
Valer. iv. 12. Columella denique
lib. x. p. 353. 'Spargantur cæcis
nasturtia dira colubris.'

^o Et alopecias] Marcellus Empir.
iisdem verbis, c. 6. p. 46. et Plinius

trito imposito⁵ auribus cum fico. Dentium dolores⁹ infuso in aures succo. Porriginem⁷ et ulcera capitis cum adipe anserino. Furunculos⁸ concoquit cum fermento. Carbunculos⁴ ad suppurationem perducit, et rumpit. Phagedænas ulcerum expurgat cum melle. Coxendicibus¹⁰ et lumbis cum polenta ex aceto illinitur: item licheni:¹¹ item unguibus scabris: quippe natura ejus caustica est. Optimum autem¹² Babylonium. Sylvestri vero ad omnia ea effectus major.

LI. In præcipuis autem medicaminibus ruta est. Latiora sativæ folia, rami fruticosiores. Sylvestris horrida¹³ ad

CAP. LI. 1 Vet. Dalec. *fervida*.—2 Cod. Dalec. *noxam*.—3 *Anacimum*

NOTÆ

Valer. I. 6. E Græcis Florentinus, ac Diosc. locis citatis.

^P *Gravitationem aurium*] Marcellus Empir. c. 9. p. 82. 'Nasturtium tritum cum fico, atque auriculæ inditum, his qui gravius audiunt, prodesse fertur.' Eadem habet Plinius Valer. I. 12.

⁹ *Dentium dolores*] Florentinus loc. cit. et Plinius Valer. ad verbum, IV. 12.

⁷ *Porriginem*] Iisdem verbis Plinius Valer. loc. cit. Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Nasturtii semen mixtum adipi anserino, tritumque, furfures capitis assidua levatione depellit.' Apuleius cap. 20. tit. 2. 'Ad capitis vitia, porrigines, vel furfures: 'Herbæ nasturtii semen,' &c. Florentinus item loc. cit. Στέαρ δὲ χήν-
νειον προσλαβὼν, τὰ φύµενα ἐν κεφαλῇ ἐλκιδῖα, καὶ πετυρίαν θεραπεύει. Ulcera capitis Plinius intelligit ea, quæ favi dicuntur, κηρία, de quibus c. 6.

⁸ *Furunculos*] Florentinus loc. cit. Δοθιῆνας μετὰ ζύµης πεπαίνει. Sic et Plinius Valer. III. 32. et Apuleius loc. cit. tit. 5. Dioscorides loc. cit. pro fermento muriam asciscit. Porro

furunculos, ut Celsus ait v. 28. 'tuberculum est acutum cum inflatione (legi malim, cum inflammatione) et dolore: maximeque ubi jam in pus vertit. Qui ubi adaperitus est, et exit, super apparet pars carnis in pus versa, pars corrupta, subalbida, subrubra, quem ventriculum quidam furunculi nominant.' Gallis, *Fren-
cle*.

⁴ *Carbunculos*] Dioscor. II. 185. Et Plinius Valer. III. 30. 'Carbunculo medendo: 'Nasturtium fermento mixtum utiliter medetur.' Et IV. 12. de nasturtio: 'Fermentum mixtum et appositum furunculos, itemque carbunculos provocat, ac suppurata dirumpit.'

¹⁰ *Coxendicibus*] Dioscor. loc. cit. Marcellus c. 25. p. 173. Plinius Valer. II. 36. et IV. 12.

¹¹ *Item licheni*] Diosc. loc. cit.

¹² *Optimum autem*] Diosc. loc. cit. Κάλλιστον μὲν εἶναι δοκεῖ τὸ ἐν τῇ Βαβυ-
λῶνι κάρδαμον. Nicander τὸ ἀπὸ Μή-
δων κάρδαμον landat in primis.

¹³ *Sylvestris horrida*] Vellemens, acris. Diosc. III. 52. Πήγανον δριυνδὸν καὶ ὕγριον τοῦ ἡμέρου καὶ κηκευτοῦ δρι-

effectum est, et ad omnia acrior. Succus exprimitur, tusa et aspersa modice, et in pyxide Cypria asservatur. Hic copiosior datus veneni noxiam^a obtinet, in Macedonia^b maxime juxta flumen Aliacmonem.³ Mirumque, cicutæ succo extinguatur: adeo etiam venenorum venena sunt, quando cicutæ succus prodest manibus colligentium^c rutam. Cetero inter prima^d miscetur antidotis, præcipueque Galatica. Quæcumque autem^e ruta et per se pro antidoto valet, foliis tritis, et ex vino sumtis. Contra aconitum^f maxime, et viscum.^g Item fungos,^h sive in potu detur, sive in cibo. Simili modoⁱ contra serpentium ictus, utpote cum mustelæ dimicaturæ^j cum his, rutam prius edendo se muniant. Valent^k et contra^k scorpionum, et contra araneorum,^l apium, crabronum, vesparum aculeos, et cantharidas,^l

.....

Chiff. — 4 Valet Vet. Dalec. — 5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Har-

NOTÆ

μύρερον, ἕθερον πρὸς βρώσιν. Ruta montana et sylvestris acrior est quam sativa et hortensis, et in cibis damnata. Apuleius c. 89. de ruta: 'Altera est usualis, altera agrestis atque virtutis acrioris: sed utræque ferventissimæ comprobantur.'

^b *In Macedonia]* Dioscor. loc. cit. Τὸ δὲ ἐν Μακεδονίᾳ φυόμενον κατὰ τὸν Ἀλιάκμονα ποταμὸν, ἀναίρειν φασὶ βρωθόν.

^c *Manibus colligentium]* Alioqui enim, ut Columella est auctor, xi. 3. debet ruta velata manu runcari, quam nisi contexeris, perniciose nascentur ulcera, prurigo atque tumor incesset, &c.

^d *Cetero inter prima]* Dioscor. loc. cit. Galenus de Antidotis ii. 1. pag. 898. et 899.

^e *Quæcumque autem]* Sive sativa, sive sylvestris. Diosc. lib. ii. c. 52.

^f *Contra aconitum]* Scribonius Largus Compos. 188. ad aconitum: 'sed adjuvantur facile qui id sumserint, ru-

ta quamplurima pota cum vino.' Sic etiam Theopompus Chius, apud Athen. lib. iii. p. 85.

^g *Et viscum]* Hoc est, adversus chamæleonis herbæ venenatum succum, quem *ἰξίαν* Græci vocant, a visco, quod ad ejus radices quandoque invenitur. Idem de ruta ad ixiam Scribonius Largus prodit, Compos. 192.

^h *Item fungos]* Scribonius Compos. 198. ad fungos: 'Item ruta ex aceto trita et pota proficit.'

ⁱ *Simili modo]* Hæc Plinius Valer. ad verbum, iv. 8. Diosc. item loc. cit.

^j *Mustelæ dimic.]* Vide quæ dicta sunt viii. 41.

^k *Valent et contra]* Apuleius c. 115. tit. 7. 'Ad eos quos scorpio percussit:' 'Rutæ sylvaticæ semen contritum ex vino dabis potui: dolorem sedat.'

^l *Et cantharidas]* Scribonius Compos. 189. 'Ad cantharidas:' 'Item

ac salamandras, canisve rabiosi^m morsus : acetabuli mensuraⁿ succus e vino bibitur, et folia trita vel commanducata imponuntur cum melle et sale, vel cum aceto et pice decocta. Succo vero perunctos aut eam habentes, negant feriri ab his maleficiis : serpentesque,^o si uratur ruta, nidorem fugere. Efficacissima tamen est sylvestris radix cum vino sumta. Eandem adjiciunt efficaciorē esse sub diē potam. Pythagoras et in hac marem minoribus herbaceique coloris foliis a foemina discrevit : eam lætioribus foliis et colore. Idem oculis noxiam putavit : falsum,⁶ quoniam scalptores et pictores^p hoc cibo utuntur oculorum causa, cum pane vel nasturtio : capræ quoque sylvestres^q propter visum,^r ut aiunt. Multi succo⁷ ejus cum melle Attico inuncti discusserunt caligines, vel cum lacte mulieris^t puerum enixæ, vel puro succo angulis oculorum tac-

duin. 1. 2. 3. et recentt. *scorpionum ictus et araneorum* Gronov. et al. vett.—
6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. putavit falso Gronov. et vulgg.—7 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. oculorum causa. Cum pane quoque vel nasturtio sativæ atque sylvestris propter visum. Ut aiunt, multi succo ejus Gronov. et al. ante Harduin. silves-

NOTÆ

oleum irinum ex ruta tritum, et potam.^r

^m *Canisve rabiosi*] Apuleius c. 89. tit. 7. 'Ad morsum canis rabidi : 'Herbæ rutæ pondus denariorum sex ex vino bibatur : plagæ vero imponantur rutæ folia trita cum melle, sale, et pice : liberabitur.'

ⁿ *Acetabuli mensura*] Dioscor. loco citato.

^o *Serpentesque*] Odorem rutæ odisse viperam et alia venenata ait Albertus M. de Animal. viii. 2. 2. p. 251.

^p *Et pictores*] Simeon Sethi, p. 97. post Aëtium, i. 327. λέγεται δὲ καὶ ὡς δξυδερκὲς ἐστὶν ἐσθιόμενον, καὶ διὰ τοῦτο οἱ πρὶν ζωγράφοι συνεχῶς αὐτοῦ ἀπεγεύοντο. Dicitur etiam visum comesta acere : atque idcirco pictores olim eam assidue degustabant.

^q *Capræ quoque sylvestres*] Vide No-

tas et Emend. num. 20.

^r *Propter visum*] Idcirco Ovidius de Remed. Amor. circa finem, 'acutes lumina rutas' appellat.

^s *Multi succo*] Sic Florentinus in Geopon., xii. 25. p. 349. Diosc. iii. 52. cum fœniculi succo et melle rutæ succum adhibet. Simeon Sethi loc. cit. τινὲς δὲ καὶ τὸν πηγάνου χυλὸν μέλιτι μὲνόντες, δξυωπὲς ποιοῦσι φάρμακον. Plinius Valer. i. 16. 'Ad lacrymosos oculos : 'Ruta sicca et melle Attico æquis ponderibus mixta, oculos inunges : certum est.' Apuleius c. 89. tit. 6. 'Ad caliginem oculorum : 'Herbæ rutæ rorem matutinum, aut matutino madentis succos collectos in vasculo habeto, et ex eo innuges.'

^t *Vel cum lacte mulieris*] Florentinus loc. cit.

tis. Epiphoras^u cum polenta imposita lenit. Item^s capitis^v dolores pota cum vino, aut cum aceto et rosaceo illita. Si vero sit cephalæa,^w cum farina hordeacea, et aceto. Eadem cruditates discutit, mox inflationes,^x dolores^y stomachi^z veteres. Vulvas aperit,^a corrigitque conversas,^b illita in melle,¹⁰ toto ventre et pectore. Hydropicis^b cum fico,¹¹ et decocta ad dimidias partes, potaque ex vino. Sic bibitur^c et ad pectoris dolores, laterumque, et lumborum, tusses, suspiria: pulmonum, jocinerum, renum vitia, horro-

~~~~~

iris succo, multi, ut aiunt, propter visum cum melle Vet. Dalec.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum pol. imposito. Lenit autem Gronov. et vulgg.—9 Dalec. et dolores.—10 Vet. Dalec. illito cum melle.—11 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

^u *Epiphoras*] Oculorum videlicet. Plinius Valer. i. 4. 'Ad epiphoras ocalorum, et tumores: 'Ruta in polenta contrita, et imposita, lenit dolorem.' Apuleius c. 89. tit. 5. 'Ad epiphoras ocalorum: 'Herba ruta cum polenta bene trita et imposita lenit epiphoras: nam et radix ejus contusa et illita eas emendat.' Diosc. iii. 52. *Τὰς ἐν ὀφθαλμοῖς περιθινίας σὺν ἀλφίτῃ καταπλασθὲν πράττει.*

^v *Item capitis*] Diosc. loc. cit. Apuleius c. 89. tit. 13. 'Ad capitis dolorem: 'Herba ruta ex vino potui datur, et trita capiti instilletur cum aceto et rosaceo oleo.' Q. Serenus c. 8. de capite purgando, p. 129. 'Aut mixtum rutæ cerebro instillatur acetum.'

^w *Cephalæa*] *Κεφαλᾶ*, capitis dolor est inveteratus, atque ægre cedens, in quo differt ἀπὸ τῆς κεφαλᾶλγίας. Vide Celsum iv. 3. et Galenum κατὰ τόπους, ii. 2. p. 377.

^x *Max inflationes*] Marcellus Empir. cap. 20. p. 143. 'Rutæ hortensis paululum cibo sumtum, vel in potione dilutum atque epotum, inflationes stomachi compescit.' Sic etiam Apu-

leius c. 89. tit. 2.

^y *Dolores stomachi*] Marcellus Empir. loc. cit. Apuleius c. 89. tit. 9. 'Ad stomachi dolorem: 'Herbæ rutæ semen cum sulfure vivo, et aceto, jejunus gustato: prodesse dicimus.'

^z *Vulvas aperit*] In eo nempe morbi genere, quod suppressionem mensium Medici appellant: cujus morbi causas, signa, curationesque varias Sennertus affert, lib. iv. pract. part. 2. sect. 2. c. 3. p. 663. Hoc illud est quod Q. Serenus cecinit, c. 35. p. 148. 'Sed si forte cruor clausa remorabitur alvo, Aut molles nepetæ, aut rutæ quæcumque bibantur.'

^a *Corrigitque conversas*] Mutat enim situm interdum uterus, cum suffocatione. Vide Hippocr. de Morb. Mulier. ii. 16. et 33. ac seqq. Vulvæ strangulatæ mederi rutam, auctor est Diosc. iii. 52. *κατὰ τοῦ αἰδοῦ ἀχρι δακτυλίου ἐπιτεθεῖν.*

^b *Hydropicis*] Diosc. loc. cit. totidem verbis.

^c *Sic bibitur*] Diosc. loc. cit. Plinius Valer. i. 57. Marcellus Empir. c. 22. p. 156.

res frigidos.^d Ad crapulæ^e gravedines¹² decoquuntur folia poturis. Et in cibo vel cruda, vel decocta conditave prodest. Item torminibus^f in hyssopo decocta, et cum vino. Sic et sanguinem sistit interiorē,^g et narium^h indita:¹³ sic et collutis dentibus prodest. Auribus quoqueⁱ in dolore succus infunditur: custodito, ut diximus,^j modo, in sylvestri. Contra tarditatem vero sonitumque,¹⁴ cum rosaceo, vel cum laureo oleo, aut cumino et melle. Succus et phreneticis^k ex aceto tritæ instillatur in tempora et cerebrum. Adjecerunt aliqui et serpyllum, et laurum, illinentes capita, et colla. Dederunt et lethargicis^l ex aceto olfaciendum. Dederunt et comitialibus^m bibendum decoctæ succum in cyathis quatuor ante¹⁵ accessiones, quarum frigus intolerabile est: alsiosisqueⁿ crudum in cibo. Urinam quoque^o vel cruentam pellit. Foeminarum etiam^p

cum ficu Gronov. et al. vett.—12 Vet. Dalec. ad crapulam et gravedines.—13 Vet. Dalec. sistit interioribus indita; alii ap. Dalec. sistit, trita et naribus indita, e Diosc.—14 Ita ex codd. Harduin. et recentt. ut diximus, modo. E sylvestri vero contra tarditatem et sonitum Gronov. et vulgg. ut diximus . . . contra tarditatem vero sonitusque Chiff.—15 Vet. Dalec. succum cyathis quatuor et ante.—16 Vet. Dalec. illini et vul. caus. et.

NOTÆ

^d *Horrores frigidos*] Rigores febrium circuitu repetentes. ῥίγη περιόδου, inquit Diosc. loc. cit.

^e *Ad crapulæ*] Apuleius c. 115. tit. 6. 'Ad stertentes vino:' 'Rutæ sylvesticæ semen cum vino potum mire facit.'

^f *Item torminibus*] Marcellus Empir. c. 27. p. 195. ad verbum, et Plinius Valer. 11. 22.

^g *Sic et sanguinem sistit interiorē*] Hoc est, quem ex pectore hæmoptoici rejiciunt: item sanguinem narium iisdem indita ruta sistit. Vide Notas et Emend. num. 21.

^h *Et narium*] Marcellus Empir. c. 10. p. 85. 'Ruta sæpius olfactata, vel trita, illita, sanguinem ex naribus nimis fluentem retundit.' Sic etiam Apuleius c. 89. tit. 1.

ⁱ *Auribus quoque*] Diosc. 111. 52.

Delph. et Var. Clas.

Plinius Valer. 1. 10. et 14. 3.

^j *Ut diximus*] Paulo ante: nam copiosior scilicet datus, veneni noxiam obtinet.

^k *Succus et phreneticis*] Plinius Valer. 111. 9.

^l *Dederunt et lethargicis*] Plinius Valer. totidem verbis, 111. 7. Apuleius c. 89. tit. 9. 'Ad lethargicos excitandos:' 'Herba ruta trita ex aceto infundatur fronti.' Item Q. Serenus cap. 57. lethargiæ expellendæ, pag. 160.

^m *Dederunt et comitialibus*] Diosc. loc. cit.

ⁿ *Alsiosisque*] Alsiosi dicuntur qui naturæ sunt plus nimio frigescentis, quique facile læduntur a frigore.

^o *Urinam quoque*] Apuleius c. 115. tit. 4.

^p *Fœminarum etiam*] Apuleius, c.

9 N

Plinius.

purgationes, secundasque, etiam emortuos partus, ut Hippocrati⁹ videtur, ex vino dulci nigro pota. Itaque illitam et vulvarum causa etiam suffire¹⁶ jubet. Diocles et cardiacis⁷ imponit ex aceto et melle cum farina hordeacea. Et contra ileum decocta farina in oleo, et velleribus collecta. Multi vero et contra purulentas exscreationes siccae drachmas duas, sulfuris unam et dimidiam sumi censeant: et contra cruentas, ramos tres in vino decoctos. Datur et dysentericis cum caseo in vino contrita. Dederunt et cum bitumine⁸ infriatam potioni propter anhelitum. Ex alto lapsis seminis tres uncias.¹⁷ Olei libra vinique sextario illinitur cum oleo coctis foliis, partibus quas¹⁸ frigus adusserit. Si urinam movet, (ut Hippocrati⁴ videtur,) mirum est quosdam¹⁹ dare velut inhibentem potui,¹⁹ contra incontinentiam urinæ. Psoras et lepras cum melle et alumine illita emendat. Item vitiligines,⁷ verrucas, strumas, et similia, cum strychno et adipe suillo ac taurino sevo.²⁰ Item ignem sacrum⁷ ex aceto et oleo, vel psimmythio: carbunculum⁷

suffiri.—17 Vet. Dalec. *drachmas*; al. vett. ap. eundem, *obolos*.—18 Cod. Dalec. *artubus quos*.—19 Vet. Dalec. *potu*.—20 Vet. Dalec. *tum adipe suillo*,

NOTÆ

115. tit. 5. 'Si mulier intrinsecus aliquid mali habuerit,' (hoc est, si menstruorum, vel secundæ retentione laborat,) 'herbæ rutæ sylvaticæ semen contritum ex vino austero da bibat, præter partum:' (hoc est, quando non est gravida:) 'liberabitur.' Adde et Diosc. III. 52.

⁹ *Ut Hippocrati*] De Morb. Mul. I. 128. Alia expulseria idem affert, c. 110. Hippocratem sequitur Diosc. loc. cit.

⁷ *Diocles et cardiacis*] Iisdem verbis Plinius Valer. III. 11. Apuleius quoque c. 89. t. 8. 'Ad cardiacas:' 'Herbæ rutæ fasciulus cum rosaceo decoquatur: adjecta aleës uncia et olei: perunctio dolorem sistit.'

⁸ *Dederunt et cum bitumine*] Hoc me-

dicamentum phthisicis, et iis qui pura exscreant, præcipit Marcellus Empir. c. 16. p. 121. 'Rutæ teneræ contritæ,' inquit, 'cum ramusculis suis, et expressæ succus, cum aliquantulo bitumine, ex vino vetere calido, phthisicis celeriter, similiter et empyicis in potu medetur.'

⁴ *Si urinam . . . ut Hippocrati*] De Diæta II. 26.

¹⁹ *Mirum est quosdam*] Quos Dioscorides sequitur, III. 52.

⁷ *Item vitiligines*] Dioscor. loco citato.

⁷ *Item ignem sacrum*] Marcellus Empir. c. 4. p. 43. sed pro psimmythio sive cerussa, argenti spumam adhibet. Psimmythium prætermisit Apuleius c. 89. tit. 9. de ruta: 'Eadem

ex aceto. Nonnulli laserpitium una illini jubent, sine quo epinyctidas pustulas curant. Imponunt et mammis turgentibus decoctam, et pitaitæ eruptionibus⁷ cum cera. Testium vero² epiphoris cum ramis laureæ teneris, adeo peculiari in visceribus his effectus,²¹ ut sylvestri ruta cum axungia veteri illitos ramices sanari prodant. Fracta quoque membra semine trito cum cera imposito. Radix rutæ sanguinem oculis suffusum, et toto corpore cicatrices aut maculas illita emendat. Ex reliquis quæ²² traduntur, mirum est, cum ferventem rutæ naturam esse conveniat, fasciculum ejus² in rosaceo decoctum addita uncia aloës, perunctis sudorem reprimere. Itemque generationes^b impediri²³ hoc cibo: ideo in profluvio^{24 c} genitali datur, et Venereum crebro per somnia imaginantibus. Præcavendum^d est gravidis abstineant hoc cibo: necari enim partus^e in-

~~~~~

hircino, ac taurino.—21 Cod. Dalec. *teneris. Adeo peculiaris est in visc. his effectus.*—22 *Ex reliquis quoque quæ* cod. Dalec.—23 Chiff. *generationem impedire.*—24 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTÆ

ignem sacrum ex aceto et oleo illinita sanat.' Plinius Valerianus similiter III. 34. At idem IV. 3. de ruta: 'Ignes sacros,' inquit, 'cum aceto et oleo rosaceo, et cerussa temperata, illico extinguit.' Ad erysipelata quoque rutam cum aceto et palmithio, rosaceoque inungi jubet Dioscor. loc. cit.

² *Carbunculum*] Ita Plinius Valer. III. 30. Apuleius c. 89. tit. 6. et Theodor. Priscianus I. 18. 'Rutæ viridis folia cum aceto.'

⁷ *Et pituita eruptionibus*] His papularum eruptionibus cum cerato myrteo prodesse rutam sativam auctor est Diosc. loc. cit. De papulis diximus c. 26.

² *Testium vero*] Diosc. III. 52. Τὰς δὲ τῶν διδύμων φλεγμονὰς οὖν δάφνης φύλλοις καταπλασθέν ὠφελεῖ. *Testium inflammationibus cum lauri foliis imposita medetur.*

² *Fasciculum ejus*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, III. 11.

^b *Itemque generationes*] Plinius Valer. loc. cit. Diosc. III. 5. Γορὴν τε σβέννυσιν ἐσθιόμενον, καὶ πινόμενον, seu *esitata ruta seu bibita, genituram extinguit.* Simeon Sethi p. 97. de ruta: Τὴν πρὸς τὰ ἀφροδίσια προθυμίαν ἐπέχει, καὶ ἐκπαύει γενναίως.

^c *Ideo in profluvio*] Apuleius c. 89. tit. 12. 'Si fluit semen: 'Herba ruta manducetur ex vino cum liquamine.'

^d *Præcavendum*] Occurrit hinc Plinii cautioni Plinius alter Medicus IV. 3. 'Stultissime quidam,' inquit, 'rutæ vitia dixere, quod ventrem inhibeat, genitale semen extinguat, infantes in utero necet. Facit enim hæc non ipsa, sed qui virtutis ejus obliti, nec modum, nec tempus aspiciunt: ideo temperare prudentis est, ut de auxilio non fiat venenum.'

^e *Necari enim partus*] Florentinus in

venio. Eadem ex omnibus satis quadrupedum quoque morbis in maximo usu est, sive difficile spirantibus, sive contra maleficorum^f animalium ictus, infusa per nares ex vino: aut si sanguisugam exhauserint,²⁵ ex aceto: et quocumque in simili²⁶ morborum genere, ut in homine, temperata.²⁷

LII. (XIV.) Mentastrum sylvestris menta est, differens specie foliorum, quæ sunt figura ocimi, pulegii colore.¹^g Propter quod quidam^h sylvestre pulegium vocant. Iis commanducatisⁱ et impositis sanari elephantiasin, Magni Pompeii ætate, fortuito cujusdam experimento propter pudorem^j facie illita compertum est. Eadem illinuntur^j

~~~~~

centt. *ideo profluvio*, omiſſa præpoſitione, Gronov. et al. vett.—25 ‘Ita bene cod. Reg. 2.’ Brotier. *aut ſi ſanguisuga exhauserit* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aut ſi ſanguisugam hauserint* margo edd. Dalec. et Gronov.—26 Vet. Dalec. *et in quocumque ſimili*.—27 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *temperato* Gronov. et al. vett.

CAP. LII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *odore*, e Diosc.—2 Cod. Da-

NOTÆ

Geopon. XII. 25. p. 349. ‘Ο δὲ καρπὸς τοῦ ἀγρίου πηγάνου πινόμενος ἡμέρας ἰε̄ ἔμβρυα φθείρει, κ. τ. λ. *Semen sylvestris erucæ potatum per dies quindecim, fœtus necat*, &c.

^f *Sive contra maleficorum*] Florentinus loc. cit. Καὶ τὰς ἐκ θηρίων βλάβας μετὰ οἴνου πινόμενον.

^g *Pulegii colore*] Quia nigriora paulo, minusque incana folia, cujusmodi mentastrum est Campense et Zwolense Lobelii in Observ. p. 273. Dalecampii Hist. Plant. lib. v. p. 573. Nos in horto Regio vidimus. Nullum est e tribus calaminthæ generibus, quæ a Dioscoride describuntur, III. 43. etsi vires utrobique vix dispares; sed menta sylvestris, ab eodem delibata, cap. 42. ut diximus XIX. 47. Quare frustra hoc loco Dalecampius Censoriam notationem distringit in Plinium. Est tamen Galeni καλαμίνθη de Fac. Simp. Med. lib. VII. 10. pag. 176. et 182.

^h *Propter quod quidam*] Scholiastes Nicandri, p. 8. de calamintha: τινὲς δὲ ἀγρίαν γλήχωνα αὐτὴν καλοῦσιν. Apuleius item c. 90.

ⁱ *Iis commanducatis*] Galenus et Schol. Nicandri locis cit. Apuleius c. 90. tit. 8. ad elephantiosos: ‘Herbæ mentastri folia frequenter commanducato. Sanare certum est.’ Q. Serenus c. 11. de elephantiasi propellenda, p. 130. ‘Mentastri folium potu, apposituque salubre est.’ Et Marcellus Empir. c. 19. p. 130. ‘Mentastri folia commanducata, vel contrita apposita, elephantiosis medentur.’ Plinius Valerian. similiter, II. 57. Hoc ipsum de calamintha refert Diosc. III. 43. Ὀφελεῖ καὶ ἐλεφαντιῶνας βρωθεῖσα, ἐπιπινομένου ὀρέου γάλακτος. *Esitata juvat elephantiosos, si serum lactis superbiberint.*

^j *Eadem illinuntur*] Galenus loc. cit. p. 182.

bibunturque adversus scolopendras, et serpentium ictus, drachmis duabus in vini cyathis duobus. Adversus scorpionum ictus cum sale, oleo, et aceto. Item adversus scolopendras jus decocti: adversus omnia³ venena servantur folia arida, ad farinæ modum. Substratum^k vel accensum fugat etiam scorpiones.⁴ Potum foeminas^l purgat a partu: sed partus necat. Ruptis, convulsis,^m sed parcius: orthopnoicis,ⁿ torminibus, choleris, efficacissimum: item lumbis,^o podagris impositum. Succus auribus^p verminosis instillatur. In regio morbo^q hibitur. Strumis^r illinitur. Somnia Veneris inhibet. Tineas pellit^s ex aceto⁶ potum. Contra porriginem ex aceto infunditur capiti in Sole.

LIII. Mentæ ipsius^a odor animum excitat, et sapor avi-

lec. pulorem.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *adversusque omnia* Gronov. et al. vett.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fugat scorpiones* Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *necat*. *Orthopnoicis*, intermediis omissis, Gronov. et al. vett. Mox, Gronov. et vulgg. *cholericis*; Harduini vero codd. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *choleris*.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *cum sale et melle*, e Diosc.

NOTÆ

^k *Substratum*] Nicander in Theriac. p. 4. et de calamintha Diosc. III. 43.

^l *Potum foeminas*] Galenus loc. cit. et de sua calamintha idem refert Diosc. III. 43.

^m *Ruptis, convulsis*] Vide Notas et Emend. num. 22.

ⁿ *Orthopnoicis*] *Ὀρθόπνοια* morbi genus est, cum quis spirare non valet, nisi recta cervice spiritus trahatur. Asthmaticis prodesse calamintham scribit Galenus loc. cit.

^o *Item lumbis*] Ischiadicis pariter calamintham suam prodesse Dioscorides tradidit loc. cit.

^p *Succus auribus*] Plinius Valer. I. 10. Apuleius cap. 90. tit. 1. 'Ad aurium vermes:' 'Herbæ mentastri succus cum vino austero mixtus, et in auriculam conjectus, vermes natos necare traditur.' Q. Serenus c. 13. p.

182. 'De aurium vitii succurrendis:'

'Mentastri liquor expressus conducere fertur.' Adde et e Græcis Galenum, loc. cit. p. 183. Vermes minutos, quales in caseis semiputridis inveniuntur, ex auribus interdum prodire, etiam et majores, exemplis compluribus confirmat Schenckius Observ. Medic. lib. I. p. 192.

^q *In regio morbo*] Galenus, loc. cit. Diosc. III. 43. Schol. Nicandri, p. 8.

^r *Strumis*] Marcellus Empir. c. 15. p. 107. cum vino idcirco gargarizari jubet.

^s *Tineas pellit*] Galenus et Diosc. locis cit. Plinius ipse superius c. 50. ubi de nasturtio: 'Intestinorum animalia pellit: efficacius mentastro addito.'

^a *Mentæ ipsius*] Plinius Valer. IV. 20.

ditatem in cibis, ideo embammatum^b mixturæ familiaris. Ipsa acescere,^c aut coire, denserique^d lac^d non patitur. — Quare lactis potionibus additur, ne hujus coagulati potu strangulentur. Datur^e in aqua aut mulso: eadem vi resistere generationi creditur, cohibendo genitalia denseri.^e Æque maribus ac foeminis sistit sanguinem:^f et purgationes foeminarum inhibet: cum amylo^g ex aqua pota, coeliacorum impetus. Syriation^h et vomicas vulvæ curavit illa. Jocinerumⁱ vitia ternis obolis ex mulso datis. Item sanguinem^b exscreantibus in sorbitionem. Ulcera in capite^j infantium mire sanat. Arterias humidass^j siccant, siccass astringit. Pituitas corruptas purgat in mulso et aqua. Voci succus sub certamine utilis duntaxat, qui et gargarizatur^g uva tumente, adjecta ruta et coriandro ex

F CAP. LIII. 1 Dalec. *denserique*, ut paulo post; Chiff. *deserique*.—2 *Dato* codd. Dalec. et Chiff.—3 Vet. Dalec. *prohibendo genituram densari æque maribus ac foeminis. Sistit sanguinem.* Chiff. c. *genitali densari, &c.* Gronov. et al. ante Harduin, etiam *densari*.—4 Cod. Dalec. *foeminarum. Inhibet cum amylo*.—5 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Syr. et vom. vulvæ curavit. Ille et jocinorum* Gronov. et al. vett.—6 Chiff. *gargarizatur*.—7 Chiff. ut

NOTE

^b *Ideo embammatum*] Ἐμβαμμα, *ju-
rulentum* est, quod ad intinctus para-
tur: liquidum illud quo panem in
vasculis, opsoniumve intingimus.

^c *Ipsa acescere*] Ita Diosc. III. 41.
Coire lac, inquit, denserique in ca-
seum non patitur, si folia ei immer-
gantur. Florentinus item in Geopon.
XII. 24. p. 348. Εἰ δὲ καὶ εἰς γάλα ἐμ-
βληθῇ, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ πιτὺ ἐπιβληθῇ,
οὐ παρήσεται τὸ γάλα. *In lac si injicia-
tur, et coagulum postea immittatur, lac
non coagulabitur.*

^d *Denserique lac*] Ita Mss. Reg.
Colb. &c. non *densare*, vel *densari*. Sic
Lucretius I. 647. 'Nil prodesset enim
calidum denserier ignem.' Et vs. 656.
'Denseri poterunt ignes.'

^e *Genitalia denseri*] Hoc est, vel τὰ
αἰδοῖα ἐντελεῖν, vel densari potius et
veluti coagnari genitale semen: nam
et c. 84. genitale pro genitura seu se-

mine genitali accipit. Sic Hippocra-
tes de dieta II. 26. Μίση θερμαίνει ...
καὶ ἡ πολλὰς ἐσθίῃ τις, τὸν σπέρμα
αὐτοῦ τήκει, ὥστε ῥέειν, καὶ ἐντελεῖν κα-
λεῖται, καὶ τὸ σῶμα ἀσθενὲς ποιεῖ. *Menta
calfacit ... et si quis saepe comedat, se-
men genitale colliquefacit, ut diffuset, et
arrigere prohibet, et corpus debile facit.*

^f *Cum amylo*] Ita fere Q. Serenus
c. 27. p. 143.

^h *Syriation*] In Mss. Reg. et Colb.
Siratione ... curavit illa. Medici no-
men, vel obstetricis, priore vocabulo
contineri, haud dubium est: quod-
nam sit illud, adhuc obscurum. An
Serapion, de quo nos in Anctorum In-
dice? Antiochensis Medicus scilicet.

ⁱ *Item sanguinem*] Plinius Valer.
IV. 23. Diosc. III. 41.

^j *Ulcers in capite*] Apuleius c. 120.
tit. 2.

^j *Arterias humidass*] Fauces.

lacte. Utilis et contra tonsillas cum alumine: linguae asperae^k cum melle. Ad convulsa intus per se, vitiisque pulmonis. Singultus^l et vomitiones⁷ sistit cum succo granati, ut Democritus monstrat. Recentis succus narium vitia spiritu subductus⁸ emendat. Ipsa trita choleras, in aceto quidem pota. Sanguinis fluxiones intus. Ileum etiam imposita cum polenta: et si mammae tendantur.^m Illinitur et temporibusⁿ in capitis dolore. Sumitur et contra scolopendras, et scorpiones marinos, et ad serpentes. Epiphoris illinitur,⁹ et omnibus in capite eruptionibus: item sedis vitiis.^o Intertrigines^p quoque, vel si teneatur tantum, prohibet. Auribus cum mulso^{10 q} instillatur. Aiunt et lienⁱ moderi eam in horto gustatam, ita ne vellatur: si is qui mordeat, dicat se lienⁱ moderi, per dies ix. Aridae quoque^r farinam tribus digitis apprehensam, et stomachi dolorem sedare in aqua: et similiter aspersam in potionem,¹¹ ventris animalia^s expellere.

LIV. Magna societas cum hac ad recreandos^a defectos animo pulegio, cum surculis suis in ampullas^t vitreas

vomitiones.—8 Vet. Dalec. *subducto*.—9 Chiff. *linitur*.—10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *mulsa*, e Diosc.—11 Chiff. *aspera potione*.

CAP. LIV. 1 Vet. Dalec. *surculis in ampullas*.—2 Cod. Dalec. *utrinusque*.—

NOTÆ

^k *Linguae asperae*] Diosc. loc. cit.

^l *Singultus*] Diosc. III. 41.

^m *Et si mammae tendantur*] Distentas mammas, et nimio lacte turgentes compescit. Diosc. loc. cit.

ⁿ *Illinitur et temporibus*] Plinius Valer. IV. 23. Fronti, Diosc. loc. cit.

^o *Item sedis vitiis*] Sedes a Medicis pro natibus accipitur, totaque ea parte corporis, super qua sedentes innitimur.

^p *Intertrigines*] Intertrigo malum est, quo femina equitatu, aliave simili de causa atteruntur, adurunturque. Alias attrita dicuntur. 'Intertrigo,' inquit Varro de Ling. Lat. lib.

IV. 'ab eo quod duo inter se trita.'

^q *Auribus cum mulso*] Diosc. III. 41. cum mulsa: 'Οταλγίας δὲ ὁ χυλὸς σὺν μελικράτῃ ἀρτῆται. Plinius Valer. similiter IV. 3. At Mss. *mulso*.

^r *Aridae quoque*] Hæc iisdem verbis Plinius Valer. IV. 23.

^s *Ventris animalia*] Hoc est, lumbricos. Plinius Valer. Diosc. locis cit. Theod. Priscianus II. 2. 17. mentæ viridis decoctum in hoc usu laudat inprimis.

^a *Ad recreandos*] Vel solum pulegium naribus admotum cum aceto, defectos animo recreare, auctor est Diosc. III. 36.

aceti utrisque^a dejectis.^b Qua de causa dignior e pulegio corona Varroni,^c quam e rosis,³ cubiculis nostris^d pronuntiata est. Nam et capitis^e dolores imposita dicitur levare. Quin et olfactu^f capita tueri contra frigorū æstusque injuriam, et ab siti traditur: neque æstuarē eos, qui duos e pulegio surculos impositos auribus in Sole habeant. Illinitur etiam in doloribus cum polenta et aceto. Fœmina⁴ efficacior.⁴ Est autem hæc flore purpureo. Mas candidum habet. Nauseas^h cum sale et polenta in frigida aqua pota inhibet. Sic et pectoris ac ventris dolorem. Stomachi autem ex aqua item rosionesⁱ sistit,⁵ et vomitiones cum aceto et polenta. Intestinorum vitia melle decoctum et nitro sanat. Urinam pellit^j ex vino: et si aminæum sit, et calculos,^k et interiores omnes dolores. Ex melle^l

~~~~~

3 Varroni quam e rosa Chiffi. vertigini, quam e rosis Gronov. et al. ante Harduin.—4 Fœmina efficacius Chiffi.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. interci-

NOTÆ

^a *Utrisque dejectis*] Mentæ, pulegiique surculis.

^c *Varroni*] Vide Notas et Emend. num. 23.

^d *Cubiculis nostris*] In quibus, ut nunc quoque fit, clavis alligabantur acervi florū et herbarū odoratarū ad Medicos usus. Petronius in Sat. p. 493. 'Mitia sorba Inter odoratas pendebant texta coronas, Et thymbræ veteres, et passis uva racemis.'

^e *Nam et capitis*] Q. Serenus c. 2. p. 126. inter remedia capiti medendo: 'Vel corno ex arbore sertum, Pulegiumve potens una super aure levabis: Aut illud mixto coctum clementer aceto Cauta nare trabes.' Sic etiam Apuleius c. 92. tit. 6.

^f *Quin et olfactu*] Apuleius cap. 92. tit. 1. 'Capiti ne noceat æstus aut frigus: 'Herbam pulegium tecum, aut super aurem, aut sub annulo portato: hoc et hyeme tota facies: nec gra-

vedinem senties, nec perfrictionem.'

⁴ *Fœmina*] Apuleius c. 92. 'Duo genera ejus sunt: masculus, et fœmina: masculus florem album habet, fœmina rubrum sive purpureum: utrumque utile est, et mirabile.'

^h *Nauseas*] Marcellus Empir. c. 20. p. 188. Apuleius c. 92. tit. 8. 'Contra nauseam stomachi: 'Pulegium tritum, vel in aqua maceratum, cum aceto potui dabis: nauseam sedas.' Diosc. III. 36. ad nauseam μετὰ ὀξυκράτου, ex posca, bibi præcipit.

ⁱ *Stomachi... rosiones*] Sive morsus. Diosc. δηγμὸς στομάχου.

^j *Urinam pellit*] Marcellus Empir. c. 26. p. 181. Id vero vini genus puleiatum a Lampridio appellatur, in Elagabalo, p. 103. Græcis οἶνος γλαχυώτης.

^k *Et calculos*] Apuleius c. 92. tit. 11.

^l *Ex melle*] Bibitum ejicere menstrua et secundas, scribit pariter Diosc. loc. cit.

et aceto sedat menstrua, et secundas. Vulvas⁶ conversas^m corrigit. Defunctos⁷ ⁿ partus ejicit. Semen obmutescentibus^o olfactu⁸ admovetur. Comitibus in aceto cyathi mensura datur. Si aquæ insalubres bibendæ sint, tritum aspergitur. Salsitudines^p corporis, si cum vino tradatur,⁹ minuit. Nervorum causa,^q et in contractione, cum sale et aceto et melle confricatur¹⁰ in opisthotono. Bibitur ad serpentium^r ictus decoctum: ad scorpionum et in vino tritum, maxime quod in siccis nascitur. Ad oris exulcerationes, ad tussim efficax habetur. Flos recentis incensus, pulices¹¹ necat^s odore. Xenocrates^t pulegii ramum lana involutum, in tertianis ante accessionem olfactandum dari, aut stragulis subjici, et ita collocari ægrum, inter remedia tradit.

LV. Sylvestri ad eadem vis efficacior est, quod simile est

siones sicut.—6 Vet. Dalec. *menstrua, secundas et vulvas.*—7 Chiff. *Defunctis.*—8 Idem codex, *olfactum.*—9 Vet. Dalec. *si omnino tractetur.*—10 Pin-tian. *confricetur*; Chiff. *infricatur.* Mox, *opisthotono*, omisso in, Edd. vett. Vet. Dalec. *et in opisthotono.*—11 Vet. Dalec. *culices.*

NOTÆ

^m *Vulvas conversas*] Dioscor. III. 36. *Πρὸς ἐκτροπὴν τῶν ἐκείνων ἀπολέγει.*

ⁿ *Defunctos*] Diosc. loc. cit. Apuleius c. 92. tit. 7. 'Si infans in utero mulieris mortuus fuerit: 'Pulegii cauliculis tres recentes, quia dolent suaviter, tritos in vino vetere optimo, sextarii quartario da bibat, liberabitur.'

^o *Semen obmutescentibus*] Illud nimirum est quod Apuleius aliquanto planius c. 92. tit. 14. 'Si mulier obticuerit: nempè in partu: 'Pulegium contritum et in pulverem reductum lana convolutum subjiciatur ab obstetrice.'

^p *Salsitudines*] Forsan, *Lassitudines* rectius. Idcirco enim et tueri capita dicitur contra æstus frigorūque injuriam, quæ causæ sunt lassitudinum: et idem nervorum confricationi pro-

desse, quod lassitudinem pariter respicit.

^q *Nervorum causa*] Apuleius c. 92. tit. 13. 'Contra spasmus: 'Pulegium in aceti cyathis duobus jejunos bibat, si spasmus molestus fuerit.' Spasmi, nervorum distentio est, atque convulsio. Tetanus, eorundem rigor, auctore Celso II. 1. Opisthotonum spasmus Plinius dixit XXII. 9. De opisthotono diximus c. 15. Est enim opisthotonos e tribus spasmi generibus unum, quæ fusius explanaturi sumus XXIII. 24.

^r *Bibitur ad serp.*] Diosc. III. 36.

^s *Pulices necat*] Atque inde fortassis pulegii nomen.

^t *Xenocrates*] Apuleius quoque c. 92. tit. 6. 'Ad tertianas: 'Pulegii ramulos tres lana involutos odoret ante accessionem.'

origano, minoribus foliis,¹ quam sativum: et a quibusdam dictamnus vocatur. Gustatum a pecore caprisque, balatum concitat.² Unde quidam Græci³ litera mutata blechona² vocaverunt. Natura tam fervens est, ut illitas partes exulceret. Tussi in perfrictione⁴ fricari ante balnea³ convenit: et ante accessionum horrorem, convulsis,⁴ et torminibus. Podagris⁵ mire prodest. Hepaticis cum melle et sale bibendum datur: pulmonum vitia⁶ exscreabilia facit. Ad lienem⁷ cum sale utile est, et vesicæ, et suspiriis, et inflationibus:⁸ decoctum succo æqualiter, et vulvas⁴ corrigit:¹ et contra scolopendram terrestrem vel marinam: item scor-

² Decoctum æqualiter prodest succo, et simul vulvas corrigit.

~~~~~

CAP. LV. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *pulegio, sed folio majore*, e Diosc. Mox, *dictamnus* Vet. Dalec. *dictamnus* Chiff. — 2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *literas mutantes blechon* Gronov. et vulgg. *litera mutata blechonen* Chiff. *literas mutantes blechona* cod. Dalec. — 3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *In tussi ex perfrictione, &c.* Gronov. et vulgg. *Tussi inter frictiones fric. ante balinea* Chiff. Mox, *horrorem. Convulsis torm. et podagris* Dalec. — 4 Dalec. *decoctum. Succus æqualiter et vulvas.* — 5 Dalec. *scorpiones*

NOTÆ

¹ *Balatum concitat*] Diosc. III. 86. iisdem verbis: Καλοῦσι δὲ τινες αὐτὴν βλήχωνα, ἐπειδὴ τὰ γευσόμενα κατὰ τὴν ἰσθητὴν τῶν ποιμνίων, βλαχχῆς ὑποπίμπλονται.

² *Unde quidam Græci*] Hesychius: βλήχων, γλήχων, καὶ οὕτως λέγεται. Apuleius quoque 92. ἀπὸ τῆς βλαχχῆς, quæ vox *balatum* sonat.

³ *Tussi in perfrictione*] Eos, inquit, qui tussi laborant, quam ex perfrictione collegerint, ut Marcellus Empir. loquitur c. 16. p. 115. sylvestri pulegio fricari ante balnea convenit. Perfrictio, Græcis περίψυξις, *vehemens frigus* est, a ‘perfrigesco:’ qualis affectio illa est febre laborantium, quæ præcedit *horrorem*, hoc est, φρίκην. Hoc frigore pars interdum aliqua una tantum corporis laborat, quo et rigescit, torpescitque: unde κατεψυγμένη καὶ παράφορος γλῶσσα, *rigens et*

balbutiens lingua dicitur.

⁴ *Convulsis*] Τοῖς σπασμένοις, cum melle et sale auxiliari ait Diosc. III. 86.

⁵ *Podagris*] Diosc. loc. cit.

⁶ *Pulmonum vitia*] Cum melle item et sale: Diosc. loc. cit. Vide et Galenum de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 167.

⁷ *Ad lienem*] Diosc. loc. cit. Ex aceto propinat Apuleius ad splenis dolorem c. 92. tit. 17.

⁸ *Et inflationibus*] Apuleius c. 92. tit. 15. ‘Ad inflationem stomachi, vel intestinorum:’ ‘Pulegium ex aqua calida contritum, vel ex vino, aut per se dato: rem miraberis illico.’

¹ *Vulvas corrigit*] Conversas scilicet, ut dictum est c. 51. Ad inflationes præterea duritiæque vulvæ egregie facere scribit Diosc. loc. cit.

piones: privatimque valet contra⁵ hominis morsum. Radix contra incrementia¹ ulcera recens potentissima. Arida vero cicatricibus decorem affert.⁶

LVI. Item pulegio est nepetæque societas. Decocta enim in aqua ad tertias discutiunt frigora,² mulierumque menstruis¹ prosunt. Et æstate sedant calores. Nepeta quoque³ vires contra serpentes habet. Fumum ex ea nidoremque fugiunt, quam et substernere in metu obdormituris¹ utile est. Tusa ægilopiis⁵ imponitur, et capitis doloribus recens cum tertia parte panis temperata aceto illinitur. Succus ejus² instillatus naribus supinis, profluvium sanguinis sistit. Item radix, quæ cum myrti semine in passo tepido gargarizata² anginis medetur.

LVII. Cuminum sylvestre⁴ est prætenue, quaternis aut quinis foliis veluti serratis. Sed et sativo magnus usus,

valet, privatimque contra.—6 *Radix c. i. ulcera potentissima, arida v. c. decorem affert*] Lego, levorem affert, quo vocabulo Lucretius aliquæ non raro utuntur.' Nic. Heins. Vid. Advers. i. 10. p. 94.

CAP. LVI. 1 Chiff. eo dormituri.—2 Cod. Dalec. quæ cum semine in balneo gargarizata.

NOTÆ

¹ *Contra incrementia*] In quibus caro supra modum excrescit.

² *Discutiunt frigora*] Quæ febrium horrorem antevertunt.

¹ *Mulierumque menstruis*] Eam vim pulegio vel soli Q. Serenus vindicat, c. 35. p. 148. 'Pulegii calido purgatur fœmina potu.'

³ *Nepeta quoque*] Apuleius c. 94. 'Morsibus serpentum curandis: 'Herbæ nepitæ montanæ ex vino tritæ succus expressus cum vino potui datur: cuius etiam folia contrita plagæ utiliter imponuntur.' Est hæc fortassis Dioscoridis καλαμίνθη.

² *In metu obdormituris*] In eo loco obdormituris, in quo serpentes metuendæ.

⁵ *Tusa ægilopiis*] Αἰγίλωψ oculi vitium est, quod in angulo oculi, qui est ad nares, fieri omnes testantur:

esseque tumentem abscessum, qui in ea parte suppuret, et fistulæ modo distillet: Nostri *Fistule lacrymale* ex ea re vocant: Græci αἰγίλωψ et τὰ αἰγίλωψα, quæ vox oculum caprinum sonat, a vitio scilicet et labe, quæ capris fere propria est et continua. Vide Celsum vii. 7.

² *Succus ejus*] Quin et narium morbis medetur, si Theod. Priscianum audimus: 'Naribus vero specialiter sic medeberis,' inquit ille i. 11. de narium morbis, 'succum nepitæ, quam Græci calaminthen vocant, frequenter infunde: aut ejusdem siccatæ et contritæ pulverem per canalem exsufflato.'

⁴ *Cuminum sylvestre*] Hæc totidem verbis interpres Oribasii, lib. xi. fol. 102. post Diosc. iii. 69.

in stomachi præcipue^b remediis. Discutit pituitas,^c et inflationes,^d tritum et cum pane sumtum, vel potum ex aqua vinoque: tormina quoque^e et intestinorum dolores. Verumtamen omne pallorem^f bibentibus gignit. Ita certe ferunt Porcii Latronis,^g clari inter magistros dicendi, assectatores, similitudinem coloris^h studiis contracti imitatos, et paulo ante Julium Vindicemⁱ assertorem illum a Nerone libertatis, captatione testamenti^j sic lenocinatum. Narium sanguinem^k pastillis inditum vel ex aceto recoens sistit. Et oculorum^l epiphoris^m per se impositum, tumentibusⁿ cum melle prodest. Infantibus imponi in ventre^o satis est. Morbo regio^p in vino albo a balineis datur.

CAP. LVII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *palloris*.—2 Chiffi. *testamentis*.—3 *Testiculatorum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—4 Dalec. *ven-*

NOTÆ

^b *In stomachi præcipue*] Marcellus Empir. c. 20. p. 141. 'Cuminum teres, et vino mixtum dabis bibendum jejuno, si non febricitabit: si febricitabit, ex aqua tritum dabis: continue emendabis stomachi dolorem.' Apud Diosc. III. 68. *εβροπον* hodie legitur, hoc est, *ori gratum*, forte pro *εβροπαρον*. Nam sylvestre cuminum c. 69. ad stomachi imbecillitatem levandam inprimis laudatur.

^c *Discutit pituitas*] Crassiores humores ac pituitosos per alvum et urinas educit: eosdem a capite evocat.

^d *Et inflationes*] Hæc deinceps iisdem verbis Diosc. tum de cumino sativo, tum de sylvestri, III. 68. et 69.

^e *Tormina quoque*] Diosc. loc. cit. Q. Serenus c. 27. de ventris dolore mitigando, p. 142. 'Quin etiam ex lymphis tritum potare cuminum Conveniet, quod jam nobis documenta probarunt.'

^f *Pallorem*] Unde 'cuminum pallens' Q. Sereno c. 14. et Persio Sat. v. 'Exangue cuminum' Horat. I. Epist. 20. Et hoc pariter notat Diosc.

loc. cit.

^g *Porcii Latronis*] M. Porcius Latro, genere Hispanus, primus clari nominis Professor, ut auctor est Quintil. x. 5. p. 775. Hunc Seneca pater in Præf. Controv. p. 59. tam egregie commendat, ut egregiis declamatoribus, qui Augusti sæculum illustrarunt, præripuisse gloriam videatur.

^h *Julium Vindicem*] Qui primus adversus Neronem conspiravit: natione Gallus, stirpe regia, ordinis Senatorii. Vide Dionem lib. LXIII. pag. 724.

ⁱ *Captatione testamenti*] Cum ejus testamentum et hæreditatem Nero captaret, sic ille Principis cupiditati lenocinabatur, ut ejus amicitia summos honores adipisceretur: dum pallido interim colore simularet adversa valetudine se premi, atque adeo brevi interitum.

^j *Narium sanguinem*] Diosc. III. 68.

^k *Et oculorum epiphoris*] Vide Notas et Emend. num. 24.

^l *Tumentibus*] Oculis. Quem mor-

(XV.) Æthiopicum maxime in posca, et in ligmate⁵ cum melle.¹ Africano privatim⁶ urinæ incontinentiam cohiberi putant. Sativum datur ad jocineris vitia tostum, tritum in aceto. Item ad vertiginem. Iis vero quos acrior urina⁷ mordeat, in dulci tritum vino. Ad vulvarum vitia⁸ in vino: præterque, impositis vellere foliis: testium tumoribus,⁹ tostum tritumque cum melle, aut cum rosaceo et cera.

Sylvestre ad omnia eadem efficacius. Præterea ad serpentes cum oleo, ad scorpiones, ad scolopendras. Sistet et vomitionem nauseasque ex vino, quantum apprehenderit tres digiti. Propter colum quoque bibitur illiniturque, vel penicillis⁴ fervens apprimitur⁸ fasciis. Strangulationes vulvæ potum in vino aperit, tribus drachmis in tribus cyathis vini. Auribus instillatur⁷ ad sonitus atque tinnitus

~~~~~

trali.—5 Vet. Dalec. *eccligmate*.—6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *Africano paulatim* Elz. Dalec. Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—7 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *acriorum urina* Chiff. *acriore vi urina* Gronov. et vulgg.—8 Cod. Dalec. *adstringitur*.—9 Gronov. *sevo*.

NOTÆ

bum ita Serenus expressit c. 14. pag. 133. 'Si tumor infestat, rufos et gliscit in orbes.' Vel, ut alii libri habent: 'Si tumor insolitus typho se tollat inani, Tergentes oculos vili circumline cæno.'

¹ *Morbo regio*] Plinius Valer. 11. 59. ad verbum.

² *In ligmate*] Vel, ut alii, in *eccligmate*. *Ἐκλεγμα* arteriaca compositio est, quæ linctu absumitur, non vorando, ut catapotia. Vulgo Electuaria vocant. Τὰ ἐκλείγματα, quæ ori imposita sensim liquefiunt, ac deinde deglutiuntur: α λείχων, hoc est, *lingendo*.

³ *Ad vulvarum vitia*] Hippocr. de Morb. Mul. lib. 1. tex. 56. p. 450.

⁴ *Testium tumoribus*] Testium inflammationibus auxiliari Diosc. ait,

cum uva passa, et fabarum lomento, vel cum cerato impositum: Διδύμων δὲ φλεγμοναῖς ἀρήγει σὺν σταφίδι, καὶ ἐρεγμίνῃ ἀλεύρῳ, ἢ κηρωτῇ ἐπιτεθέν. Theod. Priscianus 1. 24. 'Fervores testinum, vel indignationes, cuminum cum melle et oleo tritum, et appositum curat.'

⁵ *Vel penicillis*] Hoc est, linteolis conceptis fervens cuminum imponitur, deinde fasciarum ope ventri apprimitur.

⁶ *Auribus instillatur*] Marcellus Empir. c. 9. p. 80. 'Cuminum sylvestre contritum, et succo rutæ immixtum, instillatumque auriculæ, dolorem lenit: ventos quoque interius sonantes removet, atque omne vitium potenter emendat.'

cum sebo⁹ vitalino, vel melle. Sugillatis^a illinitur cum melle, et uva passa, et aceto. Lentigini nigræ^b ex aceto.

LVIII. Est cumino^a simillimum, quod Græci vocant ammi. Quidam vero^b Æthiopicum cuminum id esse existimant. Hippocrates^c regionem appellat, videlicet quia efficacius Ægyptio^d iudicavit. Plerique alterius^e naturæ in totum putant, quoniam sit exilius et candidius. Similis autem et huic usus: namque et panibus Alexandrinis subjicitur, et condimentis^f interponitur. Inflationes et tormina discutit.^f Urinas^g et menstrua ciet. Sugillata^h et oculorum epiphoras mitigat. Cum lini semine scorpionumⁱ ictus in vino potum drachmis duabus, privatimque ceras-tarum, cum pari portione myrrhæ.^j Colorem quoque^j bibentium similiter mutat in pallorem. Suffitum cum uva passa et resina, vulvam^k purgat. Tradunt facilius concipere eas, quæ odorentur id per coitum.

LIX. De cappari satis diximus^k inter peregrinos frutices.

~~~~~

CAP. LVIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *subigitur et condimentis* Vet. Dalec. *subditur et condimentis* Gronov. et vulgg. *subditur et alimentis* cod. Dalec.—2 *Urinam* Gronov.—3 Chiff. *myrræ*.—4 Ita Chiff. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *vulvas* Gronov. al. vett. et Franz.

NOTÆ

^a *Sugillatis*] Diosc. III. 69. Αἰρεῖ δὲ καὶ δυνάμια μασσηθὲν καὶ καταπλασθὲν σὺν μέλιτι καὶ σταφίδι.

^b *Lentigini nigræ*] Theod. Priscianus I. 32. 'Sunt quibus certis ex accidentibus maculæ in corporibus frequentius inhæserunt. Sunt nigræ, sunt albæ, velut elephantiasim annuntiantes... Cuminum cum aceto tritum, sæpe profuit.'

^c *Est cumino*] Hæc totidem verbis interpres Oribasii lib. XI. p. 189. post Diosc. III. 70. Ammi vulgare a Dodonæo pingitur, p. 299. quo officinæ passim utuntur.

^d *Quidam vero*] Diosc. loc. cit. Ἀμμι ἔνιοι καὶ τοῦτο Ἀθιοπικόν, κ. τ. λ.

^e *Hippocrates*] Κύμινον Ἀθιοπικόν Ἰπ-

ποκράτης βασιλευδὸν ἐκάλεσε, Diosc. III. 68.

^f *Efficacius Ægyptio*] Vide Notas et Emend. num. 25.

^g *Plerique alterius*] Diosc. III. 70.

^h *Tormina discutit*] Diosc. loc. cit.

ⁱ *Urinas*] Diosc. loc. cit.

^j *Sugillata*] Diosc. loc. cit. Καὶ δυνάμια καταπλασθὲν σὺν μέλιτι αἰρεῖ.

^k *Scorpionum*] Omnium venenatorum morsibus opitulari ex vino, scribit Diosc. loc. cit.

^l *Colorem quoque*] Et potu, et illitu similiter colorem pallidiorem efficere, ut cuminum, Diosc. etiam auctor est loc. cit.

^m *De cappari... diximus*] Lib. XIII. c. 44.

Non utendum transmarino: ¹ innocentius Italicum est. Ferunt, eos qui quotidie id edunt, paralysi non periclitari, nec lienis doloribus. Radix ejus vitilignes ^m albas tollit, si trita ¹ in Sole fricentur. Splenicis ² prodest in vino potus radicis cortex duabus drachmis, demto balinearum usu. Feruntque XXXV.º diebus per urinam et alvum totum lienem emitti. Bibitur ^p in lumborum doloribus, ac paralysi. Dentium dolores ^q sedat tritum ex aceto semen decoctum, ³ vel manducata radix. Infunditur ^r et aurium dolori decoctum oleo. Ulcera ^s quæ phagedænas vocant, folia et radix recens cum melle sanant. Sic et strumas ^t discutit radix: parotidas, ^u vermiculosque ^v cocta in aqua.

CAP. LIX. 1 Chiff. si trita.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Splenicis Gronov. et vulgg.—3 Chiff. vel

NOTÆ

¹ Non utendum transmarino] Africano scilicet, eo præsertim quod apud Marmaridas nascitur, vel quod ex Arabia, et Rubro mari deferitur: nam id in ore pustulas excitat, et gingivas osse tenus exedit, &c. Vide Diosc. II. 204. et Galenum de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 185.

^m Radix ejus vitilignes] Diosc. loc. cit. Ἀλφός τε λευκός ἀποσμήχει σὺν ἄξει λεῖα, cum aceto trita lentigines albas exterit. Sic etiam Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 184.

² Splenicis] Marcellus Empir. cap. 23. pag. 167. Plinius Valer. II. 18. 'Corticis ex radice capparum cochlear plenum teres, et dabis bibere cum aqua calida, addens, si volueris, permodicum acetum: hocque per triduum facies, et sanus eris.' Aliter Celsus IV. 9. de lienis morbo: 'Multis modis huic vel cappari aptum est. Nam et ipsum cum cibo assumere, et muriam ejus cum aceto sorbere commodum est. Quinetiam extrinsecus radicem contritam, vel corticem ejus cum furfuribus, aut ipsum cappari

cum melle contritum imponere expedit.'

^o Feruntque XXXV.] Diosc. loc. cit. post dies XL. Galenus loc. cit. spatium dierum nullum assignat.

^p Bibitur] Diosc. loc. cit.

^q Dentium dolores] Diosc. et Galenus locis citatis.

^r Infunditur] Diosc. loc. cit. Σκόληκός τε τοὺς ἐν ὠτὶν ὁ χυλὸς ἐγχευόμενος κτείνει. Aurium vermiculos infusus suocus enecat. Sic etiam Galenus loc. cit. p. 185.

^s Ulcera] Diosc. et Galenus locis citatis.

^t Sic et strumas] Galenus, καὶ χοιρῶδες διαφορεῖ, loc. cit. p. 184. Sic et Diosc. loc. cit. Struma, inquit Celsus V. 28. tumor est, in quo subter concreta quædam ex pure et sanguine, quasi glandulæ oriuntur. Latini etiam scrofulas appellant: vulgo, les scrouelles. Celsus eas maxime in ceruice ait oriri, sed in aliis etiam partibus, inguinibus, lateribusque, et mammis sceminarum.

Jocineris quoque malis medetur. Dant et ad tænias^a in aceto et melle. Oris exulcerationes in aceto decocta tollit: stomacho inutile^v esse⁶ inter auctores convenit.

LX. Ligusticum (aliqui panacem^a vocant) stomacho utile^b est.¹ Item convulsionibus et inflationibus.^c Sunt et qui cunilam bubulam appellaverint, ut diximus,^d falso.

LXI. (XVI.) Cunilæ præter sativam^e plura sunt in medicina genera. Quæ bubula^f appellatur, semen pulegii habet, utile ad vulnera commanducatum impositumque, ut quinto post die solvatur. Et¹ contra serpentes^g in vino bibitur, ac tritum plagæ imponitur. Vulnera ab iis facta

~~~~~

decoctum.—4 Vet. Dalec. *auriumque vermiculos.*—5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *lineas* Gronov. et al. vett.—6 Ita codd. Regg. Brot. Editio princeps et al. vett. *st. inutilis esse* Gronov. et vulgg. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *st. inutilem esse* Vet. Dalec.

CAP. LX. 1 Ita codd. Harduini, Chiff. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. 'Ex Diosc. nam coctionem juvat.' Dalec. *st. inutile est* edd. vett. et Gronov.

CAP. LXI. 1 Et deest in Vet. Dalec.—2 Ita ex codd. Harduinus et re-

NOTÆ

^a *Parotidas*] Theod. Priscianus i. 8. 'de parotidibus:' 'Capparis corticem in aqua elixa: et cum vino commiscet, et cataplasma facies.'

^v *Vermiculosque*] Aurium scilicet, de quibus dictum est proxime.

^v *Stomacho inutile*] *Κακοστόμαχον* et caulem et fructum perinde esse, auctor est Diosc. loc. cit.

^a *Aliqui panacem*] Ut dictum est XIX. 50.

^b *Stomacho utile*] Ita Mas. omnes, et Parm. edit. Diosc. III. 58. de ligustico: *ικανῶς δὲ εὐστόμαχόν ἐστιν*, κ. τ. λ. In libris editis perperam ad hunc diem *inutile*: uti et ex sequentibus liquet.

^c *Et inflationibus*] Subintellige, utile est. Diosc. loc. cit. *Δύναμις καὶ τοῦ σπέρματος καὶ τῆς ῥίζης ... ἀρμόζουσα πρὸς ἐμπνευστώσεις, καὶ μάλιστα τὰς περὶ τὸν στόμαχον*, κ. τ. λ. Sic etiam Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII.

p. 203. *ἰσχυρὸν* ait esse, hoc est, *status extinguere*.

^d *Ut diximus*] Lib. XIX. c. 50.

^e *Præter sativam*] Quæ satureia, ut diximus IX. 50.

^f *Quæ bubula*] Cunila hæc bubula, uti indicavimus VIII. 41. origanum sylvestre est, quod ab aliis Heraclei panacis, ab aliis, quos inter Nicander est, teste Dioscor. II. 34. cunilæ nomen accepit. Extat adhuc certe Nicandri carmen in Theriac. pag. 44. *Πανδάκτειόν τε κονίλην, ἣν τε καὶ Ἡράκλειον ὀρεῖγανον ἀμφενέπουσι. Non panactea conila, Quam quidam Heracleon origanon indigitarunt. Vulgo Origen. Accurate a Lobelio pingitur in Observ. p. 263. a quo Agrioriganum sive Onitis major vocatur. Vidimus in horto Regio. Est origanum vulgare Matthioli in Diosc. lib. III. p. 701.*

^g *Et contra serpentes*] Contra venenatorum morsus. Diosc. loc. cit.

perfricantur. Item testudines^b cum serpentibus pugnatu-
ræ hac se muniunt: quidamque in hoc usu panaceam^c
vocant. Sedat et tumores, et virilium mala, sicca, vel fo-
liis tritis, in omni usu mire congruens ex vino.

LXII. Est alia cunila,^d gallinacea appellata nostris,
Græcis origanum heracleoticum.^e Prodest oculis trita ad-
dito sale. Tussim quoque^f emendat, et jocinerum vitia.
Laterum dolores cum farina,^g oleo et aceto in sorbitionem
temperata. Præcipue vero^h serpentium morsus.

LXIII. Tertium genusⁱ est ejus, quæ a Græcis mascula,
a nostris cunilago vocatur, odoris foedi,^m radicis lignosæ,ⁿ
folio aspero. Vires ejus vehementissimas in omnibus ge-
neribus^o earum tradunt. Manipulo^o quoque ejus abjec-
to,^p omnes e tota domo blattas convenire ad eam. Privatim
adversus scorpiones ex posca pollere. Tribus foliis^p ex
oleo peruncto homine, fugari serpentes.

LXIV. E contrario quæ mollis^q vocatur, pilosioribus

centt. ob hunc usum panacem Vet. Dalec. in hunc usum panacem edd. vett. et Gronov.

CAP. LXII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. origanum silvestre et panax heracleus, e Diosc.—2 Chiff. farre.

CAP. LXIII. 1 Chiff. linoæ.—2 Idem codex, his generibus.—3 Vet. Dalec. objecto.

NOTÆ

^b Item testudines] Id jam antea in-
dicatum VIII. 41.

^c Est alia cunila] Apuleius cap. 122.

^d Origanum a Græcis Heracleoticum
... Latini cunilam Gallicam, (lege
ex Plinio, gallinaceam, sic enim Mss.
omnes,) et origanum nominant.' Dios-
cor. III. 32. 'Ορίγανος Ἡρακλεωτική,
οἱ δὲ κονίλην καλοῦσι, φύλλον ἔχει ἐμ-
φερὲς ὑσσώπῳ, κ. τ. λ. Delineatum
accurate a Matthiolo in Dioscor. lib.
III. pag. 699. quale nos vidimus. De
eo rursum Plinius XXV. 12.

^f Tussim quoque] Dioscor. III. 32.
cum melle delingi ad tussim jubet.
Apuleius loc. cit. 'Tussi medendo.'
'Herbam origanum commandnet,'
&c.

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

^h Præcipue vero] Dioscor. loc. cit.

ⁱ Tertium genus] Hæc conyza mas-
cula est, de qua rursum dicetur XXI.
32. Eadem conyza major Diosc. III.
136. cujus iconem Lobelius exhibet
in Advers. p. 146. qualem nos in hor-
to Regio vidimus.

^m Odoris foedi] Βαρβόσμος Diosc. l. c.

ⁿ In omnibus generibus] Sive mas-
cula sit, sive femina: sive sylvestris,
sive sativa.

^o Manipulo] Substratu suffituque
venenatas fugare bestias, abigere cu-
lices, pulices necare; tradit Diosc. III.
136.

^p Tribus foliis] Folia serpentium
morsibus imponuntur attiliter, inquit
Diosc. loc. cit.

foliis ac ramis aculeatis, trita mellis odorem habet, digitis tactu¹ ejus cohærescentibus. Altera thuris,² quam libanotidem appellamus.³ Medetur utraque⁴ contra serpentes ex vino vel aceto. Pulices etiam⁵ contritæ cum aqua sparsæ necant.

LXV. Sativa quoque⁶ suos usus habet. Succus ejus cum rosaceo auriculas juvat. Ipsa ad ictus bibitur. Fit ex ea montana,⁷ serpyllo similis, efficax contra serpentes. Urinam⁸ movet: purgat et a partu mulieres. Concoctionem mire adjuvat, et ad cibos aviditatem. Utraque⁹ vel in cruditate jejunis in potione aspersa. Luxatis quoque utilis. Contra vesparum et similes ictus, ex farina hordeacea et posca, utilissima. Libanotidis¹⁰ alia genera suis dicentur locis.

CAP. LXIV. 1 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tractu* Gronov. et al. vett.—2 Chiffi. *libanotidem appellaverimus*.

CAP. LXV. 1 *Est et altera montana* Vet. Dalec.—2 Ita edd. vett. Gronov. et Harduin. 1. *aviditatem utraque* Dalec. Harduin. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTÆ

¹ *E contrario quæ mellis*] Eadem conyza fœmina Theophrasto Hist. VI. 2. Conyza minor Diosc. loc. cit. a Lobelio picta accurate in Adversar. pag. 146. Visa a nobis in horto Regio.

² *Altera thuris*] Altera conyza, inquit, hoc est, mascula, thuris odorem habet: quapropter et ipsa libanotis appellatur, quanquam id nomen et aliæ plantæ verius sortiuntur. Plinius ipse XXI. 32. 'Folia fœminæ mellis odorem habent. Masculæ radix a quibusdam libanotis appellatur, de qua diximus,' hoc nimirum loco.

³ *Medetur utraque*] Diosc. loc. cit.

⁴ *Pulices etiam*] Diosc. loc. cit. ut paulo antea diximus. Democritus in Geopon. XIII. 11. p. 370. ubi de culicibus necandis, *περὶ κορυζῶν. Φεύγονται δὲ, εἰ κορυζῶν ἐψηθεὶς, καὶ τῷ ζέματι βαρεῖς τὴν οὐκλίαν. Fugient, si conyzam decoxeris, decoctoquo domum resper-*

seris. Et c. 15. de pulicibus, *περὶ ψάλλας*, p. 374. necari hos ait, *κορυζῶν ἐψηθείσης, τοῦ ζέματος ἐπιβάλλοντος*.

⁵ *Sativa quoque*] Sativa nempe canila; nam, ut dictum est initio c. 61. cetera genera hactenus, præter sativam, descripta sunt. Hæc est quam *θύμβραν* aliqui, rectius alii canilam nostram et satureiam vocarunt, ut diximus XIX. 59.

⁶ *Fit ex ea montana*] Satureia montana, quæ Thymbra Dodonæi, pag. 287. visa a nobis in horto Regio.

⁷ *Urinam*] Diosc. loc. cit.

⁸ *Libanotidis*] Aliarum herbarum, quibus est libanotidis pariter nomen inditum, genera viresque suis locis dicentur: nempe XXIV. 59. ubi rosarium tractabitur, quod alio nomine libanotidem appellari dictum est superiore libro, cap. ult. ac genera quidem illius duo afferentur.

LXVI. (XVII.) Piperitis, quam et siliquastrum appellavimus,⁷ contra morbos comitiales bibitur. Castor et aliter¹ demonstrabat, caule rubro et longo, densis geniculis, foliis lauri, semine albo, tenui, gustu piperis, utilem gengivis, dentibus, oris suavitati, et ructibus.

LXVII. Origanum quod in sapore cunilam^a æmulatur,¹ ut diximus,^b plura genera in medicina habet: onitin^c vel prasion appellant, non dissimile hyssopo. Privatim ejus usus^d contra rosiones² stomachi in tepida aqua, et contra cruditates: contra araneos³ scorpionesque in vino albo: luxata^e et incussa in aceto, et oleo, et lana.

LXVIII. Tragoriganum^f similis est serpyllo sylvestri.

CAP. LXVI. 1 *Castor taliter* cod. Dalec.

CAP. LXVII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *quod in sapore cunilam æmulatur* edd. vett. et Gronov. *quod sapore cunilam æmulatur* Vet. Dalec.—2 Cod. Dalec. *torsiones*.—3 Ita codd. Harduini cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aqua, et cruditates: contra araneos* edd. vett. et Gronov. *aqua, et contra crud. contra araneos* Chiffi. *aqua, et crud. contra araneos* cod. Dalec.

NOTÆ

⁷ *Appellavimus*] Lib. XIX. 63. Illud est quod piper Indicum appellant vulgo, quod quidem] quadrigeno genere a Dodonæo pingitur, sub nomine Capsici, p. 704. et 705. nempe oblongioribus, recurvis, latis, minimisque siliquis. Nostris, *Poivre d'Inde*.

¹ *Castor et aliter*] Alterum intelligi vult piperitidis genus, a Castore descriptum.

^a *Origanum quod in sapore cunilam*] Sive satureiam.

^b *Ut diximus*] Lib. XIX. 50.

^c *Onitin*] Diosc. III. 33. 'Η δὲ ὀνή- τις καλουμένη, λευκότερα τοῖς φύλλοις ἐστὶ, καὶ μᾶλλον δοικυῖα ὁσόντη, κ. τ. λ. Sic etiam Interpres Oribasii lib. XII. fol. 209. Galeno de Fac. Simp. Medic. lib. VII. p. 215. ὀνήτης scribitur. Marcellus Empir. c. 30. p. 212. 'Cunila, quam Græci onitum vocant.' Id

ei nomen inditum, quod ab asinis præcipue expetatur: Schol. Nicandri: 'Ὀνήτιδα λέγει, ὅπερ οἱ ὄνοι ἐσθλοῦσι. Πράσιον a viridi foliorum colore. Vidimus in horto Regio.

^d *Privatim ejus usus*] Plinius Valer. IV. 36. De origano: 'Ex vine albo tritum, et in potione sumtum, scorpionum et araneorum venenis resistit: cruditates discutit: morsus stomachi ex aqua calida datum lenit.'

^e *Luxata*] Plinius Valer. loc. cit.

^f *Tragoriganum*] Diosc. III. 35. Τραγορίγανος θαμνίσκος ἐστὶν ἐργάνη ἢ ἐρπύλλη ἀγρίη τὰ φύλλα καὶ τὰ κλωνία. Ab hircis, quibus gratum id pabulum est, nomen habere, ut ab asinis onitin, auctor est scholiastes Nicandri. Est Thymbra legitima Clusii, quam ille pinxit Hist. Rar. Plant. lib. III. p. 358. nos in horto Regio observavimus.

Urinam ciet,^s tumores discutit, contra viscum^b potum, viperæque ictum efficacissimum, stomachoqueⁱ acida ructanti, et præcordiis. Tussientibus^j quoque cum melle datur, et pleuriticis, et peripneumonicis.^k

LXIX. Heraclium^l quoque tria genera habet, nigrus,^l latioribus foliis, glutinosum. Alterum exilioribus,^m mollius, sampsucho non dissimile, quod aliqui prasionⁿ vocare malunt. Tertium est inter hæc medium, minus quam cetera efficax. Optimumⁿ autem Creticum.^o Nam et jucunde olet. Proximum Smyrnæum, odorius.^o Hera- cleoticum,^p ad potum utilius, quod onitin vocant.^p

CAP. LXVIII. 1 Chiff. et peripneumonicis. Voces et peripneumonicis desunt in cod. Dalec.

CAP. LXIX. 1 Origanum quoque tria genera habet, Heracloticum nigrus margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—2 Ibid. ex eodem, aliqui oniten.—3 Cod. Dalec. efficax autem. Optimum Creticum.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Smyrnæum. Deinde Heracloticum Gronov. et al. vett. Smyrnæum. Derius Heracl. Chiff. Mox, Brotier conj. utilius eo, quod,

NOTÆ

^s *Urinam ciet*] Dioscor. loco ci- tato.

^b *Contra viscum*] Hoc est, contra ἰξίαν, ut diximus c. 51. Dioscor. loc. cit. Nicander in Alexiph. pag. 151. tragoriganum valere ait contra ἰξίαν οὐλοφόρον.

ⁱ *Stomachoque*] Diosc. loc. cit. Τοῖς κακοστυμάχοις, καὶ ὀξυρεγμίᾳσι δίδονται καὶ ἐφ' ὧν ἄλυσμὸς, καὶ ναυτία, καὶ θερμὴ ἀποχυνδρία παρακολουθεῖ. Stomacho male affectis, et acida ructantibus exhibetur, et iis quos qualis ex maris agitatione anxietas, nausea, et præcordiorum ætus comitantur.

^j *Tussientibus*] Dioscor. loco citato.

^k *Et peripneumonicis*] Diosc. Εἰσὶ τε καὶ περιπνευμονίασι σὺν μέλιτι ἐν δαλεια- τῇ δίδονται, in coligmate.

^l *Heraclium*] Sic in Indice hujus loci: *De origano heracolis: Genera tria.* Illud ipsum quod Heracloticum superius appellatum est c. 62. Hoc tragorigani genus quoddam lætius

Dioscorides appellat III. 35.

^m *Alterum exilioribus*] Alterum tragorigani genus apud Diosc. loc. cit. Ἡ δέ τις τραγορίγανος λεπτόκαρπος, καὶ λεπτόφυλλος, ἣν καὶ πρᾶσιον ἔνιοι καλοῦσιν.

ⁿ *Optimum*] Diosc. loc. cit. Ἀρίστη δὲ ἡ Κιλίκιος, καὶ ἡ ἐν Κῷ, καὶ Χίῳ, καὶ Ἀμόργῃ, καὶ Κρήτῃ.

^o *Smyrnæum, odorius*] Ita Mss. Reg. 2. Colb. 2. Chiff. &c. ut sit assentientia, jucundius Smyrnæum origanum olere, quam Creticum. Sunt qui amyrrnium legant: falso: quanquam esse percommode hic possit videri σμύρνιον sive σμύρνεον, a σμύρνα, hoc est, a myrrha. Est autem odorius ab odorus, quæ vox cum ampius in absoluto gradu apud idoneas Latinitatis auctores occurrat, tum vero est in comparativo infrequens.

^p *Quod onitin vocant*] Hoc est, eo quod onitin vocant. Vide Notas et Emend. num. 26.

Communis autem¹ usus serpentes fugare, percussis esui dare decoctum, potu urinam ciere, ruptis, convulsis mederi² cum panacis radice, hydropicis cum fico, aut cum hyssopo, acetabuli mensuris decoctum ad sextam. Item ad scabiem, pruriginem, psoras, in descensione⁶ balinearum.⁵ Succus auribus infunditur cum lacte. Tonsillis³ quoque et uvis medetur, et capitis ulceribus. Venena opii⁴ et gypsi extinguit decoctum, si cum cinere in vino bibatur. Alvum mollit⁷ acetabuli mensura. Sugillatis⁸ illinitur. Item dentium dolori, quibus etiam et candorem facit, cum melle et nitro. Sanguinem narium sistit. Ad parotidas decoquitur cum hordeacea farina. Ad arterias asperas cum galla et melle teritur: ad lienem folia cum melle et sale. Crassiores pituitas⁹ et nigras⁷ extenuat coctum cum aceto et sale, sumtum paulatim. Regio morbo⁸ tritum cum oleo in nares² infunditur. Lassi perunguntur ex eo, ita ut ne venter attingatur. Epinyctidas cum pice sanat. Furunculos aperit cum fico trita:⁹ strumas cum oleo et aceto et farina hordeacea. Lateris dolores cum fico illitum. Fluxiones sanguinis in genitalibus tusum, et aceto illitum. Reliquias purgationum a partu.

&c.—5 Vet. Dalec. medetur.—6 Cod. Dalec. in decessione.—7 Vet. Dalec. et nigra.—8 Vet. Dalec. mortuo prodest; et sic Diosc.—9 Ita bene Editio

NOTÆ

¹ *Communis autem*] Communes Heracleotici et onitidis vires. Sic Dioscor. III. 32. et 33.

² *In descensione balinearum*] Diosc. III. 32. Κνησμοὺς δὲ καὶ ψώρας καὶ ἕτερον τὸ ἀφέψημα αὐτῆς ἐν λουτρῷ ἀφέλει. Prurigini, psoræ, ac morbo regio decoctum ipsius in balneo prodest.

³ *Tonsillis*] Dioscor. loc. cit. Παρίσθια, καὶ κισσίδας, καὶ ἕφθας θεραπεύει.

⁴ *Venena opii*] Diosc. loc. cit. iis qui cicutam biberint, opiumve, præbet ex vino dulci, seu passo: ex oxymelite, seu aceto mulso, iis qui gyp-

sum.

⁵ *Alvum mollit*] Diosc. loc. cit. Ἐνὰ δὲ ποθεῖσα ὀξυβάφου πλήθος σὺν μελικρότῳ, μέλανα κατὰ κοιλίαν ἔγει. Aridum acetabuli mensura cum aqua mulsa epotum, alios humores per alvum extrahit.

⁶ *Sugillatis*] Marcell. Empir. c. 19. p. 132.

⁷ *Crassiores pituitas*] Has per alvum extrahit, inquit Diosc. loc. cit.

⁸ *Cum oleo in nares*] Cum oleo irino in nares infusum caput purgare, scribit Diosc. loc. cit.

LXX. *Lepidium*^a inter urentia intelligitur. Sic et in facie^b cutem emendat exulcerando, ut tamen cera et rosaceo facile sanetur. Sic et lepras,^c et psoras tollit semper facile, et cicatricum ulcera.^d Tradunt in dolore^d dentium adalligatum brachio qua doleat, convertere dolorem.^e

LXXI. Gith ex Græcis,^f alii melanthium, alii melanspermon¹ vocant. Optimum, quam^e excitatissimi odoris, et quam nigerrimum. Medetur serpentium plagis et scorpionum. Illini ex aceto ac melle reperio, incensoque serpentes fugari.^b Bibitur¹ drachma una et² contra araneos. Distillationem^j narium discutit tusum in linteolo olfactum. Capitis dolores^k illitum ex aceto et infusum naribus. Cum

princeps.⁷ Brotier. Ita quoque Gronov. et al. ante Harduin. cum *fico trito* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. cum *fico tosta* Vet. Dalec.

CAP. LXX. 1 Vet. Dalec. *ulcerum cicatrices*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *compescere dolorem* Gronov. et vulgg.

CAP. LXXI. 1 Gronov. *melaspermum*.—2 Conjunctio et deest ap. Gronov.—

NOTÆ

^a *Lepidium*] Dioscor. II. 205. Λεπίδιον. Δύναμις δέ ἐστι τῶν φύλλων δριμύεια ἐλκυστική, κ. τ. λ. *Vis foliorum acris et exulcerans, &c.*

^b *Sic et in facie*] Inde nomen habet, quod faciei nempe maculas, τὰς λεπίδας, delet. Servi compuncti notas tollebant lepidio: quare, id ubi animadversum est, candenti ferro inuri eos invecta consuetudo est.

^c *Sic et lepras*] Diosc. loc. cit.

^d *Tradunt in dolore*] Totidem verbis hæc Diosc. Sed collo lepidium jubet appendi.

^e *Convertere dolorem*] Sic Mss. omnes, Reg. Colb. Th. Chiffi. In libris editis, *compescere*, male. Excitat enim pustulam, quæ humoris impetum, quodens vexatur, ad brachium revocet. Sic quidam in eo morbo hodieque aurium radici medicamenta admovent, quæ pustulas gignunt.

^f *Gith ex Græcis*] Et Celso quoque

lib. II. cap. postremo, *git*. Item Scribonio Largo, Compos. 131. Dioscoridi μελάνθιον, ceteris, a nigritia seminis, μελάνσπερμον, μήκων ἑγριος μέλας, ῥωμαίοις παπάβερ σίγρονι, ut est in Notis ejusdem, p. 456.

^e *Optimum, quam*] Dioscor. III. 93. Μέλαν, δριμύ, εὐώδες.

^b *Incensoque ... fugari*] Dioscor. loc. cit.

¹ *Bibitur*] Contra phalangiorum etiam araneorum morsus: Βοηθεῖ δὲ καὶ φαλαγγιοθήκτοις δσον < α' μεθ' ὕδατος ποθέν. Diosc. loc. cit.

^j *Distillationem*] Iisdem verbis Diosc. loc. cit. Λεανθὲν δὲ καὶ ἐν ἀποδέσμῳ δεθὲν, καὶ δοφραυνόμενον, τοὺς καταβροχίζομένους ὠφελεῖ. Sic etiam Galen. I. VII. de Facult. Simp. Med. p. 206. Κατάβροχον ἱάται, θερμὸν ἐν ὕδατι προσφερόμενον, κ. τ. λ.

^k *Capitis dolores*] Diosc. loc. cit. Ἀρμόζει δὲ καὶ κεφαλαλγούσι καταπλα-

irino oculorum epiphoras et tumores. Dentium dolores¹ coctum cum aceto. Ulcera oris tritum aut commanducatum. Item lepras et lentigines^m ex aceto. Difficultatesⁿ spirandi addito nitro³ potum. Duritias,^o tumoresque veteres, et suppuraciones, illitum. Lacte⁴ mulierum^p auget continuis diebus sumtum. Colligitur succus ejus, ut hyoscyami.^q Similiterque^r largior,^s venenum est, quod miremur: cum semen^t gratissime panes etiam condiat. Oculos quoque purgat: urinam^u et menses ciet. Quinimmo lin-teolo deligatis^v tantum granis XXX. secundas trahi reperio. Aiunt et clavis^w in pedibus mederi tritum in urina: culices suffitu necare: item muscas.

LXXII. Et anesum¹ adversus scorpiones ex vino bibi-

~~~~~

3 Vet. Dalec. vino.—4 'Ita codd. Regg. Antiquitus dictum lacte pro lac.' Brotier. Ita quoque codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Lac Gronov. et vulgg.—5 Vet. Dalec. largius.—6 Ita codd. Harduini et Dalec. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. alligatis edd. vett. et Gronov.

CAP. LXXII. 1 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Et anisum

NOTÆ

σόμενον τῇ μετώπῃ καὶ τοῖς ἀρκομένοις ὑποχεῖσθαι, ἐγχεόμενον εἰς τὰς ῥίνας μετὰ ἱρίνου λεῖον.

¹ Dentium dolores] Diosc. loc. cit. Ὀφελεῖ δὲ καὶ ὀδονταλγίαν μετὰ ζξους . . . ἐψηθὲν καὶ διακλυζόμενον. Theod. Priscianus i. 14. 'de dentium curationibus: 'Quibus putres cavernæ obvenerint, melanthium elixum in aceto commixtum.'

^m Item lepras et lentigines] Diosc. Αἴρει δὲ καὶ φακὸν καὶ λέπρας, κ. τ. λ. Lentigo, φακὸς, macula est subrufa, vel nigricans in facie, ad lentis similitudinem.

ⁿ Difficultates] Diosc. et Galenus, locis citatis. Vide Sarraceni notas in Diosc.

^o Duritias] Diosc. loc. cit.

^p Lacte mulierum] Diosc. loc. cit. Πινόμενον δὲ πλείους ἡμέρας γάλα ἄγει. Lacte porro vetusto more Mss. omnes exhibent, pro lac, quod et antea ob-

servatum a nobis et in Plauto aliisque, ad Plin. xv. 16.

^q Ut hyoscyami] De quo dicetur xxv. 17.

^r Similiterque] Ut in hyoscyamo evenit, cujus foliis constat mentem corrumpi, ut suo loco dicetur mox appellato, si plura quam quatuor bibantur. De melanthio Diosc. loc. cit. Φασὶ δὲ καὶ ἀναιρεῖν αὐτὸ πλεῖον ποθέν.

^t Cum semen] Libro sup. c. 52.

^u Urinam] Si nempe pluribus diebus continuis sumatur, ut ait Diosc. loc. cit. Vide etiam Galen. de Fac. Simp. Med. lib. vii. p. 206.

^w Aiunt et clavis] Dioscor. loc. cit. Καὶ ἡλούς περιχαρχθέντας ἐκτινύσσει σὺν οὐρῇ παλαιῇ. Clavos circumscarifatos excutit cum urina vetere impositum. Vulgati codices habent σὺν οὐρῇ. At Serapio, ut Plinius, σὺν οὐρῇ legit.

¹ Et anesum [anisum] Ita Nicander

tur, Pythagoræ inter pauca landatum, sive crodum, sive decoctum. Item viride aridumve, omnibus quæ condiuntur, quæque intinguntur, desideratum. Panis etiam crustis inferioribus subditum. Saccis quoque^b additur: cum amaris nucibus vina commendat. Quin ipsum^c oris halitum jucundiores facit, fœtoremque tollit manducatum matutinis cum smyrnio, et melle exiguo, mox vino collutum.² Vultum juniorem præstat. Insomnia levat suspensum in pulvino, ut dormientes olfaciant. Appetentiam ciborum præstat, quando id quoque inter artificia deliciæ fecere, ex quo labor desiit cibos poscere. Ob has causas quidam anicetum^d id vocavere.

LXXIII. Laudatissimum^e est Creticum, proximum Ægyptium. Hoc ligustici vicem præstat in condimentis. Dolores capitis^f levat suffitum naribus. Epiphoris oculorum Evenor^g radicem ejus tusam imponit: Iollas ipsum^h cum croco pari modo et vino, et per se tritum cum polenta ad magnas fluxiones, extrahendisque,² si qua in oculos inciderint. Narium quoque carcinodes^h consumit illitum

Edd. ante Brotier.—2 Vet. Dalec. colluti.

CAP. LXXIII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *e vino radicem ejus tusam imponit Iollas. Ipsum* Gronov. et vulgg. *Evenoros radicem ejus tusam imponit Iollas. Ipsum* Chiff.—2 Vet.

NOTÆ

in Theriac. p. 44. ubi ἀνιςον scribitur: quod Atticæ consuetudinis esse geminato v scholiastes admonet, pag. 31. Sic etiam Diosc. III. 65. apud quem ἀνισον vulgari more. *De l'Anis.* Iconem apud Dodon. vide, pag. 297. In Mss. omnibus, Reg. Colbert. &c. *anesum* legitur.

^b *Saccis quoque*] Quibus vina saccantur, sive percolantur, ut dictum est XIV. 28. et XVIII. 17. Vide Hieron. Mercurial. Var. II. 17.

^c *Quin ipsum*] Dioscor. III. 65.

^d *Anicetum*] Ἀνικητον, invictum, quod aliis omnibus medicamentis antecellat. Non aniso id nomen, sed

anetho, in Nothis pag. 455. Pseudo-Dioscorides attribuit.

^e *Laudatissimum*] Sic Diosc. loc. cit. Auctor libri de Simp. Med. ad Paternianum, qui Galeno ascribitur, tom. XIII. pag. 985. 'Anisum optimum est Creticum, deinde Ægyptium: Gallicum inertissimum,' &c.

^f *Dolores capitis*] Totidem verbis Diosc. loc. cit.

^g *Evenor*] Ita eruimus e vestigiis codicum Reg. Colb. &c. in quibus *Evenenor* legitur. In editis, *e vino*, perperam. De Evenore et Iolla, in Auctorum Syllabo.

^h *Narium....carcinodes*] Extat ea

ex aqua. Sedat anginas cum melle et hyssopo ex aceto gargarizatum. Auribus³ infunditur cum rosaceo. Thoracis pituitas purgat tostum: cum melle sumtum melius. Cum acetabulo anesi nuces amaras L. purgatas tere in melle ad tussim. Facillime vero anesi drachmæ tres, papaveris, duæ miscentur melle ad fabæ magnitudinem, et ternis diebus sumuntur. Præcipuum autem est ad ructus: ideo inflationibus⁴ stomachi, et⁵ intestinorum torminibus, et coeliacis¹ medetur. Singultus et olfactum potumque decoctum inhibet.⁶ Foliis decoctis⁷ digerit cruditates. Succus decocti cum apio olfactus sternutamenta⁸ inhibet. Potum somnum concitat:⁹ calculos pellit: vomitiones cohibet, et præcordiorum tumores. Et pectorum vitiis, nervis quoque, quibus⁹ succinctum est corpus, utilissimum. Prodest et⁸ capitis doloribus instillari succum cum oleo decocti. Non aliud utilius ventri et intestinis putant: ideo dysentericis et in tenesmo⁹ datur tostum. Aliqui ad-

Dalec. extrahendaque.—3 *Fractis auribus* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—4 *Conjunctio et deest* in Vet. Dalec.—5 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *S. et olfactum decoctum, potumque, inhibet* Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—6 Ita cdd. vett. et Gronov. *sternutamenta* ex codd. Harduinus et recentt.—7 Vet. Dalec. *conciliat*.—8 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Prodest ejus* et Gronov. et vulgg.—9 Chiff.

NOTÆ

vox apud Celsum lib. vi. de polypo. *Καρκινώδης ὄγκος* hoc loco intelligitur a Plinio, tumor cancro similis, qui absque exesione est. In Mss. Reg. et Colb. *narium cardines*.

¹ *Auribus*] Cum rosaceo tritum, inquit Diosc. III. 66. et instillatum fractis auribus medetur: *Καὶ τὰς ῥήξεις δὲ τῶν ὤτων λεῖον σὺν ῥοδίῳ ἐνσταζόμενον ἱάται*.

² *Præcipuum . . . ad ructus*] Ad ructum modice ciendum. Vide quæ de anetho dicenda sunt cap. 74. statim initio.

³ *Ideo inflationibus*] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. cap. 48. pag. 157.

⁴ *Et coeliacis*] Alvum enim sistere scribit Diosc. loc. cit.

⁵ *Foliis decoctis*] Ita fere Galenus et Diosc. locis citatis, cum aniso vim pariter digerendi attribuunt, *δύναμιν διαφορητικήν*.

⁶ *Sternutamenta [sternutamenta] inhibet*] Ita Mss. fere ubique: infrequentius, *sternutamenta*. Aëtius quoque, vi. 99. pag. 249. anisum cohibere sternutationem scribit.

⁷ *Nervis quoque, quibus*] Hoc verborum ambitu septum transversum signat, quod alii *præcordia*, id est, *περικάρδια*, plures *διάφραγμα* appellant. Id enim membranis constat, quibus cor et pulmo a jecinere et

dunt et opium, pilulis in die ¹⁰ ternis lupini magnitudine in vini cyatho dilutis. Dieuches et ad lumborum dolores succo usus est. Semen hydropicis ^p et coeliacis dedit tritum cum menta: Evenor radicem ^q ad renes.¹¹ Dallon herbarius parturientibus ex eo cataplasma imposuit cum apio: item vulvarum dolori: deditque bibendum cum anetho parturientibus. Phreneticis quoque illinivit recens ¹² cum polenta. Sic et infantibus comitiale vitium, aut contractiones ^r sentientibus. Pythagoras quidem negat corripi vitio comitali in manu habentes: ideoque quamplurimum domi serendum. Parere quoque facilius olfactantes. Et statim a partu dandum potui polenta aspersa. Sosimenes contra omnes duritias ex aceto usus est eo, et contra lassitudines, in oleo decoquens addito nitro. Semine ejus poto, lassitudinis auxilium viatoribus spopondit. Heraclides ad inflationes stomachi semen tribus digitis cum castorei obolis duobus ex mulso dedit. Similiter ad ventris aut intestinorum inflationes. Et orthopnoicis, quod ternis ^r digitis prehenderit ¹³ seminis, tantundem hyoscyami cum lacte asinino. Multi vomituris acetabula ¹⁴ ejus et folia lauri decem trita in aqua, bibenda inter coenam suadent. Strangulatus vulvæ, ¹⁵ si maducetur et linatur calidum, vel si bibatur cum castoreo in aceto ¹⁶ et melle, sedat. Vertigines a par-

.....

in tenemos.—10 Vet. Dalec. *inda*.—11 Ita Harduinus et recentt. ex codd. *e vino, radicem ad renes* Gronov. et vulgg. *e vino, radicem et ad renes* Chiffi. qui mox *Dallon*.—12 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *illinunt vel recens* Gronov. et vulgg. *illevit recens* cod. Dalec.—13 Chiffi. *prenderit*.—14 Vet. Dalec. *acetabulum*.—15 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Strangulationes vulvæ* Gronov. et al. vett.—16 Cod. Dalec. *castoreo aceto*, omisso *in*.

NOTÆ

liene dispescitur.

^p *Semen hydropicis*] Potum semen, inquit Diosc. III. 65. hydropicis sitim sedat.

^q *Evenor radicem*] Ita rursum Mss. omnes: non, ut libri editi, *e vino*.

^r *Aut contractiones*] Nervorum *σπασ-*

μολς.

^s *Strangulatus vulvæ*] Ita Mss. non *strangulationes*. Uterina suffocatio, quam Dioscoridi *ὀστέρεα* *πύλξ*, Plinio sæpenumero vulvæ conversio, et vulva conversa dicitur: Est uteri ad superna decursus, quo fit ut strangulari et suffocari fœminæ videantur.

tu cum semine cucumeris et lini pari mensura ternum digitorum, vini albi tribus cyathis discutit. Tlepolemus ad quartanas¹ ternis digitis seminis anesi et foeniculi usus est in aceto et mellis cyatho uno. Lenit articulares morbos, cum amaris nucibus illitum. Sunt qui et aspidum² venenis adversari naturam ejus putent. Urinam ciet.³ Sitim cohibet. Venerem⁴ stimulat. Cum vino sudorem leniter præstat. Vestes quoque a tineis defendit. Efficacius⁵ semper recens, et quo nigrius. Stomacho tamen inutile est, præterquam inflato.⁷

LXXIV. (XVIII.) Anethum quoque⁶ ructus movet, et tormina sedat. Alvum sistit. Epiphoris^b radices illinuntur ex aqua vel vino. Singultus^c cohibet semen fervens, olfactum. Sumtum ex aqua, sedat cruditates.^d Cinis ejus^e uvam in faucibus levat: oculos^f et genituram hebetat.

NOTÆ

¹ Tlepolemus ad quartanas] Vide Notas et Emend. num. 27.

² Sunt qui et aspidum] Virulentorum animalium venenis adversari ait Diosc. III. 65.

³ Urinam ciet] Diosc. loc. cit.

⁴ Venerem] Diosc. loc. cit.

⁵ Efficacius] Commendat inprimis Diosc. loc. cit. quod recens, quod odore vehementi, quod plenum, ac minime furfurosum.

⁷ Præterquam inflato] Nam prodest ad inflationes, πρὸς ἐμπνευματώσεις, Diosc. loc. cit. et Plinius ipse supra.

⁶ Anethum quoque] Nempe, ut anisum, de quo dictum est paulo ante. Plinius Valer. id paulo uberius, IV. 27. de anetho: 'Stomachi querelas,' inquit, 'coctum in aquæ cyathis tribus potum, miro modo relevat: indicio est ructus, per quem intelligere datur aperta omnia, quæ clausa torquebant: digestiones adjuvat: ideo ventrem videtur inhibere.' Diosc. III. 67. 'Ἀνήθου ξηροῦ τῆς κόμης καὶ τοῦ καρποῦ τὸ ἀφέψημα πινόμενον... στρό-

φους τε καὶ ἐμπνευματώσεις παύει. Aquam anethinam cum melle commendat ad sedanda tormina Marcellus Empir. cap. 27. pag. 176. et cap. 28. pag. 201. Nostris, Aneth. Pingitur a Dodonæo, pag. 296.

^b Epiphoris] Plinius Valer. I. 14. 'Ad epiphoras oculorum, et tumores... anethi radix ex vino trita illinitur.' Et IV. 27. de anetho: 'Tritæ radices et impositæ fervoribus medentur oculorum.'

^c Singultus] Diosc. III. 67.

^d Sedat cruditates] Plinius Valer. IV. 27. Q. Serenus cap. 19. pag. 137. 'At male digestis si crapula sæviet escis, Aut cubitum pergens succum cape tristis anethi,' &c.

^e Cinis ejus] Plinius Valer. IV. 27. de anetho: 'Cinis ejus suspendit uvam faucibus ingravescentem.' Q. Serenus cap. 16. pag. 135. 'Si vero afflictam languor dejecerit uvam: Tunc horas aliquot pronus recubare memento: Aut illam pulvis tosti relevabit anethi, Aut cinis ex cochlea, vel torrida brassica flammis.'

LXXV. Sacopenium, quod apud nos gignitur, in totum transmarino ¹ alienatur. Illud enim ^b Hammoniacy lacrymæ simile, sagapenon vocatur. Prodest laterum ⁱ et pectoris doloribus, convulsis, tussibus vetustis, excreationibusque, ^j præcordiorum tumoribus. ² Sanat ^k et vertigines, tremulos, opisthotonicos, lienes, lumbos, perfrictiones. ^l Datur et olfactandum ex aceto in strangulatu vulvæ. ^m Ceteris et potui datur, et cum oleo infricatur. Prodest et contra mala medicamenta.

LXXVI. Papaveris sativi tria diximus ^a genera: et sponte nascentis alla promissimus. E sativis, albi calyx ¹ ipse teritur, et e vino bibitur somni causa. Semen elephantiasi medetur. E nigro papavere sopor ² gignitur ^c scapo

.....

CAP. LXXV. 1 Dalec. *Sacopenio*, quod, &c. *transmarinum*.—2 Vet. Dalec. *excreationibus*, *præcordiorumque tumoribus*.

CAP. LXXVI. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Papaveris sativi diximus . . . promissimus*. Sed *sativus alibi calix* Gronov. et vulgg. *Papaveris sativi ita diximus*, &c. Chiff. *proxime*, pro *promissimus*, cod. Dalec.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *opium* Vet. Dalec. *opus* alii ap. Dalec. *sapor* Gronov. et vulgg. *Mox, gignitur capite inciso* Dalec.

NOTÆ

¹ *Oculos*] Diosc. totidem verbis, III. 57. Ἀμβλύνει τε τὰς ὀφθαλμοὺς, καὶ γόνην σβέννυσσι συνεχῶς πινόμενον. Leon- tius in Geopon. XII. 34. pag. 355. Τὸ ἄνηθον ἐσθιόμενον ἀμβλύνει τὴν ὄψιν.

^a *Transmarino*] Longe discrepat a transmarino.

^b *Illud enim*] Transmarinum videlicet: de quo Dioscor. III. 95. Σαγαπηρὸν ὅπως ἐστὶ πῶς παρθηκωειδοῦς, γεννημένης ἐν Μηδείᾳ. *Sagapenum ferula- ceæ herbæ liquor est, quæ quidem in Media nascitur*. Id et frutici et liquori, qui manat ex frutice, nomen esse, Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 226. In officinis Sagapenum, et Serapinum appellatur, quoniam odore pinum refert. Describitur a Charasio, in Pharmac. pag. 298.

ⁱ *Prodest laterum*] Hæc totidem verbis Diosc. III. 95.

^j *Excreationibusque*] Quoniam crassos humores pulmone molestos expurgat, inquit Diosc. loc. cit.

^k *Sanat*] Diosc. loc. cit.

^l *Perfrictiones*] Δίδονται κατεψυγμένους, inquit Diosc. *Datur perfrigeratis*, frigidis, quorum vel pars aliqua corporis, vel totum pariter perfrigescit.

^m *Datur et . . . vulvæ*] Dioscor. loco citato.

^a *Papaveris . . . tria diximus*] Lib. XIX. cap. 53.

^b *E sativis, albi calyx*] Hæc pariter Diosc. IV. 65.

^c *Sopor gignitur*] Ita Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colbert. 1. 2. 3. &c. tum hoc loco, tum in hujus libri indice: non *sapor*. Soporem poetice pro succo soporifero usurpavit, quem opium vocant, ut mox dicetur.

inciso, ut Diagoras suadet, cum turgescit:^d ut Iollas, cum deflorescit, hora sereni diei,^{3 e} hoc est, cum ros in eo exaruerit. Incidi iubent sub capite et calyce.^{4 f} Nec in alio genere ipsum inciditur caput.

Succus et hic,⁵ et herbæ cujuscumque lana excipitur: aut si exiguus est, ungue pollicis, ut lactucis,^{6 s} et postero die magis quod inaruit. Papaveris vero^h largus⁷ densatur, et in pastillos tritus in umbra siccatur, non vi soporifera modo, verum si copiosior hauriatur, etiam mortifera per somnos:^{8 i} opium vocant.^{9 j} Sic scimus interemtum Postumii Licinii Cæcinæ¹⁰ prætorii viri patrem in Hispania bavili,^{11 k} cum valetudo impatibilis^l odium vitæ fecis-

.....

—3 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *hora diei sereni* Gronov. et vulgg.—4 Dalec. aut *calyce*.—5 *Succus et hujus* Dalec.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. aut *conchyliæ*, e Diosc.—7 Vet. Dalec. *largior*.—8 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *somnum* Gronov. et vulgg.—9 ‘Ita codd. Regg.’ Brotier. *opion* vocant Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—10 ‘Ita Editio princeps. Nec aliter in codd. Regg. 1. 2. *Post. Licinii Cæcinæ*.’ Brotier. *Licinii Cæcinæ* edd. vett. et Gronov. *P. Licinii Cæcinæ* Chiff. *P. Licinii Cæcinæ* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—11 ‘Ita libri omnes scripti et editi. Id nomen exprimere videtur, quod nos dicimus *le Baili*. Inde forte, ut observat Cl. Harduinus, legendum *bajuli*. Antiquum enim fuit eorum iudicium nomen.’ Brotier. *Hispania Bavili* Gronov. Harduin. et recentt. *Hispa-*

NOTÆ

^d *Cum turgescit*] Cum germinat, et florere incipit.

^e *Hora sereni diei*] Vide Notas et Emend. num. 28.

^f *Sub capite, et calyce*] Diosc. loc. cit. Ὀπίζοντας δὲ δεῖ, μετὰ τὸ τὰς δρόσους ἀνικμασθῆναι, περιγράφειν μαχαίρῃ τὸν ἀστερίσκον, ὥς μὴ εἰς τὰ ἐντὸς διατρήσθαι καὶ ἐκ πλαγίων δὲ τῆς κοιλίας ἐκ εὐθείας ἐκτέμνειν ἐξεπιπαλῆς, κ. τ. λ. At opii faciendi ratio hæc est: Cum ros exaruerit, stellulam quæ in summo papaveris capite visitur, cultello ita scarificare oportet, ut ne penitus intro adigatur: et a capitis lateribus per directum summam cutem incidere, et erumpentem lacrymam digito excipere, &c.

^s *Ut lactucis*] Perinde, inquit, ut in lactucis fieri mos est, cum ex iis

incisis succus lacteus excipitur. Sic Diosc. iv. 65. δακτύλῳ, digito, hunc succum excipi iubet, et in conchulam deinde abstergi. Hunc idem adjicit succo sylvestris lactucæ sæpe adulterari.

^h *Papaveris vero*] Hæc pariter Diosc. loc. cit.

ⁱ *Per somnos*] Ita recte Reg. 2. alii-que: non, per somnum.

^j *Opium [opion] vocant*] Ὀπίον, succus lacteus qui papaveris scapo inciso manat. Ὀπίον succum lacteum sonat, qui non sponte, ut lacryma, id est, τὸ δάκρυον, emanat, sed castratione, scarificatione, terebratione, vel alio quovis vulnere effluit.

^k *In Hispania bavili*] Vel Bajuli potius: ut nomen id magistratus fue-

set: item plerosque alios. Qua de causa magna concertatio extitit. Diagoras^m et Erasistratus in totum damnare, ut mortiferum, infundi vetantes. Præterea, quoniam visui¹² noceret. Addidit Andreas,ⁿ ideo non protinus excæcari eo, quoniam adulteraretur Alexandriæ. Sed postea usus ejus non improbatus est medicamento nobili, quod diacodion^o vocant. Semine quoque^p ejus trito in pastillos, e lacte utuntur ad somnum:¹³ item ad capitis^q dolores cum rosaceo: cum hoc^r et aurium dolori instillatur. Podagris^s illinitur cum lacte mulierum. Sic et foliis ipsis utuntur. Item ad sacros ignes^t et vulnera ex aceto. Ego tamen^u damnaverim collyriis addi: multoque magis^v quas¹⁴ vocant lexipyretos,^w quasque pepticas et coeliacas. Ni-

nia Bilbili Dalec.—12 Diagoras, ut scribit Erasistratus, usum ejus in totum damnavit oculorum lippitudini, et aurium vitiiis infundi vetans, quoniam visui margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—13 Chiff. pastillo electo utuntur ad somnum.—14 Vet. Dalec. magis confectionibus quas.—15 Nigri semen margo

NOTÆ

rit, quem nos Bailli vocamus. Vide Notas et Emend. num. 29.

¹ *Valetudo impatibilis*] In Mas. omnibus, *impatibilis*, quod idem valet: hoc est, non ferenda, nimia, intoleranda.

^m *Diagoras*] Ex Diagora quoque, et Erasistrato, opii usum damnat Dioscorides iv. 65. tum in aurium doloribus, tum in lippitudine oculorum: quoniam et visus aciem hebetet, et somnum inducat.

ⁿ *Addidit Andreas*] Diosc. loc. cit. Ἀνδρέας δὲ φησιν, ὅτι εἰ μὴ ἐβολουτο, ἐτυφλοῦντο ἂν οἱ ἐγχεριόμενοι ἐκ' αὐτοῦ. Addidit Andreas protinus excæcatum iri, qui illinerentur, nisi adulteraretur.

^o *Quod diacodion*] Διὰ κωδείων, ut dicitur c. 79.

^p *Semine quoque*] Diosc. loc. cit.

^q *Item ad capitis*] Diosc. loc. cit.

^r *Cum hoc*] Hoc est, cum rosaceo, quod et rosam veteres appellaverunt: ut ceram pro cerato dixerunt Mar-

cellus c. 9. p. 78. 'Virentis papaveris succus cum rosa, vel amygdalino . . . infusus dolentibus auribus prodest.' Adhibet Diosc. loc. cit. amygdalinum, myrrham, et crocum.

^s *Podagris*] Diosc. loc. cit.

^t *Item ad sacros ignes*] Diosc. loc. cit. Καὶ πρὸς ἐρυσιπέλατα δὲ καὶ τραύματα σὺν ὄξει.

^u *Ego tamen*] Ita Galenus κατὰ τόπον, iii. 1. p. 369. collyria ex apio multis tanto fuisse detrimento ait, ut etiam ἀμβλυωσίαν, et βαρηκοσίαν, visus hebetudinem, et aurium gravitatem induxerint. Sunt autem collyria, et medicamenta oculorum, et glandulae quæ ano, et pessi qui vulvæ subduntur, et quæ indantur naribus.

^v *Multoque magis*] Subintellige, damnaverim addi iis, quas, &c.

^w *Lexipyretos*] Ληξίπυρέτους. Medicinæ sunt, quæ febres fugant, ἀπὸ τοῦ λήγειν. Marcellus Empir. c. 16. p. 114. 'Prodest et his qui sine horrore cir-

grum tamen¹⁵ coeliacis in vino datur. Sativum omne majus : rotunda ei capita ; at sylvestri² longa ac pusilla, et ad omnes effectus valentiora.¹⁶ Decoquitur⁷ et bibitur contra vigilias : eademque aqua fovent ora.¹⁷ Optimum in siccis, et ubi raro pluatur.¹⁸ Cum capita² ipsa et folia decoquuntur, succus meconium vocatur, multum opio ignavior. ...

Experimentum opii est primum in odore :¹⁹ sincerum enim perpeti non est :^a mox in lucernis,^b ut pura luceat flamma, et ut extinctum²⁰ demum oleat : quæ in fucato non eveniunt. Accenditur quoque difficilius, et crebro extinguitur. Est sinceri experimentum et in aqua, quoniam in nubila innatat :²¹ c fictum in pustulas coit. Sed maxime

~~~~~

edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—16 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Sativum omne magis rotundat capita. At sylvestri longum ac pusillum, et ad omnes effectus valentius* Gronov. et vulgg. *rotundat caput* Vet. Dalec. *longa et pusilla, et ad omn. cf. valentiora* Chiff.—17 Vet. Dalec. *foventur ora*.—18 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *et ubi raro pluatur* edd. vett. et Gronov. *et ubi raro et pluatur* Franz.—19 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *primum odore* Gronov. et vulgg.—20 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *flamma, aut extinctum* Gronov. et edd. vett.—21 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTÆ

cuitu februm vexantur : quænebrelexipyretos hæc compositio dicitur.' Alexander Iatros III. 66. 'Lyxoperita epithimata febrientibus : lege, *Lexipyreta epithemata*. Interpres eo loci in margine, 'fervores apta lenire' reddit. Περρυκαλ sunt quæ abscessuum collectiones maturant, et quæ stomachi concoctionem adjuvant. Κοιλιακαλ, quæ cœliacis medentur. Succum papaveris nigri, concoctionem eam juvare, et cœliacorum affectibus auxiliari, scribit Diosc. IV. 65.

² *At sylvestri*] Diosc. loc. cit.

⁷ *Decoquitur*] Diosc. loc. cit.

² *Cum capita*] Μηκύνιον, sive μηκύνιον parari, tussis papaverum capitibus, prelo expressis, tritis in mortario, digestisque demum in pastillos, docet Diosc. loc. cit. Sed priusquam torculari exprimantur, decoqui folia

et capita juvat.

^a *Perpeti non est*] Quoniam vel solo odore soporem inducit : ἐν τῇ δομῇ καπνοῦς, inquit Diosc. loc. cit.

^b *Mox in lucernis*] Hæc omnia pariter Diosc. loc. cit.

^c *Quoniam in nubila innatat*] Quoniam in nubium morem sparsum diluitur, et in aqua innatat : adulteratum contra in grumos coit, instar pustularum. Diosc. loc. cit. *Præstantissimus est ... qui facile aqua diluitur ... neque asper, neque grumosus. Κριττότος δὲ ἐστὶν ὁπὸς . . . εὐχερὲς διαμύστος ὕδατι . . . οὐ τραχὺς, οὔτε θρομβοειδὲς, κ. τ. λ.* Ita porro Mss. omnes. Aliis magis placet, *quoniam in nubecula* : qua forma dictum est ab eodem Plinio XXVIII. 19. de urina : 'Mala, et in qua veluti furfures et nubeculæ apparent.'

mirum, æstivo Sole deprehendi. Sincerum enim sudat, et se diluit, donec succo recenti simile fiat. Mnesides ²² optime servari putat hyoscyami semine adjecto : alii in faba.

LXXVII. (XIX.) Inter sativa et sylvestria medium genus, quoniam in arvis,^d sed sponte, nasceretur, rhoeam vocavimus^e et erraticum.^f Quidam id decerptum protinus cum toto calyce mandunt. Alvum exinaniunt^g capita quinque decocta in vini tribus heminis pota, et somnum faciunt.

LXXVIII. Sylvestrium^h unum genus, ceratitin vocant, nigrum,ⁱ cubitali altitudine, radice crassa et corticosa, calyculo inflexo,^h ut cornicula. Folia minora et tenuiora, quam ceteris sylvestribus. Semen exile,ⁱ tempestivum est^j messibus : alvum purgat^k dimidio acetabulo in mulso. Folia trita^l cum oleo, argema jumentorum sanant. Ra-

~~~~~

Franz. quia nebula innatat edd. vett. et Gronov.—22 Mnesicles Gronov.

CAP. LXXVII. 1 Chiff. *empraticum*.

CAP. LXXVIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. vocant, sive nigrum, e Theophr.

NOTÆ

^d Quoniam in arvis] Theophr. Hist. IX. 13. 'Εν ταῖς ἀρούραις, μέλιστα ἐν ταῖς κριθαῖς, maxime inter hordea, quæ cibaria sunt et sativa : sed ipsam tamen inter illa sponte, non satn, provenit : idcirco medii generis censetur.

^e Rhœam vocavimus] Lib. XIX. 53.

^f Alvum exinaniunt] Paulo aliter Diosc. IV. 64. Ait enim capita papaverum quina vel sena, in vini cyathis tribus decocta, dum ad duos redeant, somnum pota inducere : semen autem acetabuli mensura ex aqua mulsa potum, alvum leniter emollire. Theophr. Hist. IX. 13. hoc tantum, καθαίρει δὲ κόττω.

^g Sylvestrium] Hæc totidem verbis Theophr. loc. cit. Μήκωνες δ' εἰσὶν ὄγραι πλείους· ἡ μὲν κερατῖτις καλουμένη, ἡ δὲ μέλαινα, lego ἡ καὶ μέλαινα. Papaver, ut remur, corniculatum violaceum est, quod in horto Regio vi-

dimus, quale depictum est a Clusio Hist. Rarior. Plant. v. 6. p. 92. Aliud præterea corniculatum vidimus luteo, aliud phœniceo flore.

^h Calyculo inflexo] Siliqua longa, in corniculi modum inflexa, unde et nomen accepit, inquit Diosc. IV. 66. Καρπὸν δὲ μακρὸν, καμπύλον ὅσπερ κέρατος . . . ὄθον καὶ ἐπανόμασται.

ⁱ Semen exile] Diosc. IV. 66. Σπέρμα δὲ μικρὸν, μέλαν, κ. τ. λ.

^j Tempestivum est] Theophr. loc. cit. Συλλέγεται δὲ πρὸς πυροτομίας, per messam legitur.

^k Alvum purgat] Theophr. Δένεται δὲ καθαίρειν κοιλίαν. Diosc. IV. 66. Τὸ δὲ σπέρμα πλήθος ὀξυβάφου ποθὲν σὺν μελικρότῳ, κοιλίαν ἐπικαῶς καθαίρει.

^l Folia trita] Theophr. et Diosc. locis cit. Hujus verba sunt : Τὰ δὲ φύλλα καὶ τὰ ἄνθη . . . ἐγχρισθέντα, τὰ ἐπὶ κτηνῶν ἔργεμα καὶ νεφέλια ἀποκαθαίρει.

dix^m acetabuli mensura cocta in duobus sextariis ad dimidias, datur ad lumborum vitia et jocineris. Carbunculis^a medentur ex melle folia. Quidam hoc genus glaucion vocant,^o alii paralion.^p Nascitur enim in afflatu maris, aut nitroso loco.^q

LXXIX. Alterum^a e sylvestribus genus heraclion vocatur, ab aliis aphron,^r foliis (si procul intuearis) speciem passerum^b præbentibus,² radice in summa^c terræ cute, semine spumeo. Ex hoc lina^d splendorem trahunt æstate.

CAP. LXXIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *aphrodes*, e Diosc.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *representantibus* Vet.

NOTÆ

^a Radix] Diosc. loc. cit.

^a Carbunculis] Diosc. loc. cit. τὰ δὲ φύλλα . . . ἐσχάρας περιβήγτει καταπασθέντα σὺν ἐλαίῳ. Illita ex oleo folia crustas emarginant, crustulas ulcerum erodunt, carbunculos rumpunt.

^o Glaucion vocant] Atque idcirco, ut ait Diosc. loc. cit. glaucion ex eo factitari, (qui succus herbæ est in Syria nascentis, foliis similibus corniculato papaveri, ut idem ait III. 100.) falso existimarunt, decepti quadam foliorum similitudine.

^p Alii paralion] Diosc. loc. cit. Μήκων κερατῆτις, οἱ δὲ παράλιον, οἱ δὲ ἀγρίαν μήκωνα, οἱ δὲ θαλάσσιον, quod nempe in maritimis præsertim sponte nascitur: nunc ubique satum provenit. Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 208. Καλεῖται δ' ὑπὸ τινων παραλία μήκων, ἐπειδὴν τὰ πολλὰ πλησίον τῆς θαλάττης φύεται.

^q Aut nitroso loco] Quoniam nitri natura hand multum a sale, marinique afflatus virtute distat. Ita Mss. Theophr. Hist. VI. 13. addit etiam petroso loco provenire: φύεται δὲ παρὰ τὴν θάλατταν, οὗ ἂν ᾖ πετρώδη χώρα.

^a Alterum] Theophrasto, loc. cit. Delph. et Var. Clas.

Μήκων Ἡράκλεια. Diosc. IV. 67. Μήκων ἀφρώδης, ὑπὸ δὲ τινων Ἡράκλεια κληθεῖσα, κ. τ. λ. *Papaver spumeum*: ab aliquibus *Heraclium* vocatum, &c. Nisi Latino ritu ac sono Græca sæpius pronuntiaret Plinius, rectius sane *aphrodes*, ut XXVII. 93. quam *aphron* diceret. Spumeum porro appellatum est a colore: nam spumam candore refert, inquit Galenus, loc. cit. *Peplos* est, sive esula rotunda, picta a Joan. Banhino, tom. III. p. 669. et a Dodonæo, p. 371. Visa a nobis in horto Regio. Nostris vulgo dicitur *Réveil matin des vignes*. Sic etiam Ruellius, p. 654. et Dalec. lib. XVI. p. 1658.

^b Speciem passerum] Sicuti στροβύθιον, hoc est, herba lanaria, sive radícula, de qua XIX. 18. cui id nomen quoque inditum a similitudine aliqua cum ea ave. Vide Notas et Emend. num. 30.

^c Radice in summa] Theophr. Hist. IX. 13. ῥίζαν δὲ λευκὴν ἐπιπόλαιον. Diosc. IV. 67. ῥίζαν δὲ λεπτὴν ἐπιπλέον, lege ex Theophr. ἐπιπόλαιον. Sic ipse Diosc. IV. 66. radicem papaveris corniculati tradidit ἐξ ἐπιπολῆς φυομένην, per summa cespitum nasci.

^d Ex hoc lina] Supra XIX. 4. 'Est

Plinius.

9 P

Tunditur in pila^a comitialibus^f morbis, acetabuli mensura in vino albo: vomitionem enim^g facit. Medicamento, quod diacodion^e et arteriace^h vocatur, utilissimum. Fit autem hujus papaveris aut cujuscumque sylvestrisⁱ capitibus CXX.^j in aquæ coelestis sextariis tribus biduo maceratis, in eademque discoctis: deinde saccatis,^k iterumque cum melle decoctis ad dimidias partes vapore tenui. Ad didere postea drachmas senas^l croci, hypocisthidis, thuris, acaciæ, et passi Cretici sextarium. Hæc ostentatione: simplex quidem et antiqua illa salubritas papavere et melle constat.

LXXX. Tertium genus^m est tithymalon,ⁱ mecona vocant, alii paralion,ⁿ folio lini,ⁿ albo, capite magnitudinis fabæ.^o

Dalec. præstantibus Gronov. et al. vett.—3 Vet. Dalec. vomitionem autem; Chiff. vomitionem enim, quod receperunt Harduin. et recentt. vomitiones enim edd. vett. et Gronov.—4 'Vet. decoctis: deinde siccatis. Legitur et sicco in Chiff. et mox, decocto ad dimidias.' Dalec.

CAP. LXXX. 1 Dalec. tithymalos.—2 Chiff. arthallion. Mox, pro lini, quod habent edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. e Diosc. larvi legitur ap. Gronov. et vulgg.

NOTÆ

et inter papavera genus quoddam, quo candorem lintea præcipuum trahunt.'

^a Tunditur in pila] Hoc est, in mortario, ut alibi monnimus.

^f Comitialibus] Acetabuli mensura, inquit Dioscor. loc. cit. in aqua mulsa sumtum, vomitione purgat: privatimque hujuscemodi purgatio comitialibus prodest. Theophr. hoc tantum: Καθαίρει ἅνω ταύτης ἡ ρίζα. Χρῶνται δέ τινες πρὸς τοὺς ἐπιληπτοὺς ἐν μελικράτῳ, ex mulso.

^e Diacodion] Διὰ κωδειῶν, hoc est, ex capitibus papaveris: est enim κώδεια papaveris caput. Compositionis hujus concinnandæ modos multiplices vide apud Galenum κατὰ τόπους, cap. 2. p. 535.

^h Arteriace] Est arteriace, omne medicamentum ad arteriæ asperæ vitia faciens, ut auctor est Aëtius Serm. VIII. c. 51. p. 38.

ⁱ Aut cujuscumque sylvestris] Vide Notas et Emend. num. 31.

^j Capitibus CXX.] Sequitur fere in arteriace paranda Heræ medici placitum apud Galenum loc. cit.

^k Deinde saccatis] Id est, colatis. Sic Heras Medicus apud Galen. loc. cit. p. 536. Καὶ διηθήσας, κ. τ. λ.

^l Drachmas senas] Non singulorum, sed omnium simul generum. Sic Heras, Damocrates, Soranus, apud Galen. loc. cit.

^m Tertium genus] De quo Diosc. IV. 165. 'Ο δὲ παράλιος τιθύμαλος, ὃν ἔτιοι τιθυμαλίδας ἢ μήκωνα ἐκάλεσαν. Vidimus hoc genus in horto Regio, quale a Dodonæo pingitur, p. 366. Dicetur de eo rursus, XXVI. 41. In Indice quoque Reg. 1. &c. paralium vocatur.

ⁿ Folio lini] Vide Notas et Emend. num. 32.

Colligitur^p nva florente. Siccatur in umbra. Semen potum^q purgat alvum, dimidio acetabulo in mulso. Cujuscumque autem papaveris caput viride, vel siccum, illitum epiphoras oculorum lenit. Opium ex vino meraculo si protinus detur, scorpionum ictibus resistit. Aliqui hoc tantum nigro tribuunt, si capita ejus vel folia terantur.

LXXXI. (XX.) Est et porcilaca,^r quam peplin^r vocant, non^s multum sativa^a efficacior: cujus memorabiles usus traduntur. Sagittarum venena, et serpentium hæmorrhoidum, et presterum^t restingui:³ pro cibo sumta, et plagis imposita, extrahi. Item hyoscyami, pota e passo expresso succo. Cum ipsa non est, semen ejus simili effectu prodest. Resistit et aquarum vitiis,^u capitis dolori,^a ulceribusque in vino tusa et imposita. Reliqua ulcera comman-ducata cum melle sanat. Sic et infantium cerebro imponi-

CAP. LXXXI. 1 Ita Hardniu. 1. 2. 3. et recentt. *portulaca* Gronov. et al. vett.—2 Vox non deest in Vet. Dalec.—3 Vet. Dalec. *restringi*.—4 Ita edd.

NOTÆ

• *Magnitudinis fabæ*] Capite, inquit Diosc. loc. cit. in cacumine orbiculato, in quo semen ervi simile continetur: κεφαλὴν δὲ ἐπ' ἄκρου περιφερῇ, ἐν ᾧ ὁ καρπὸς ὡς ὄρεος. Est autem faba, quemadmodum ervum, plane rotunda, ut diximus XVIII. 80.

^p *Colligitur*] Theophr. Hist. IX. 13.

^q *Semen potum*] Diosc. loc. cit. πληθὺς ἡμίσεος ὀξυβάφου ποτιζόμενα.

^r *Est et porcilaca, quam peplin*] Ita Mss. omnes, tum hoc loco, tum in Indice hujus libri. Editi, *Est et portulaca, quam peplion*. Hippocrates tamen peplion vocat, inquit Oribasius lib. XII. p. 211.

^s *Non multum sativa*] Quod sane mirum: quoniam in reliquis fere herbarum generibus, vis efficacior sylvestribus est. Sativa certe, sive hortensis, ac domestica, quæ ἀνδράχνη Dioscoridis est, II. 150. ut diximus

XIII. 40. vulgatissima est, *le Pourpier, le Pourpier doré*. Sylvestris angustifolia, visa a nobis in horto Regio, a Dodonæo pingitur, p. 650. De ea Diosc. in Nothis: Ἀνδράχνη ἀγρία . . . οἱ δὲ τηλέφιον, Ῥωμαῖοι πορτουλάκαμ, κ. τ. λ.

^t *Et presterum*] Ad hæmorrhoi, dipsadisque morsus, portulacam pariter commendat Diosc. in Theriacis c. 30. Est autem prester serpentis genus haud absimile, de quo Lucan. l. IX. p. 722. 'Oraque distendens avidus spumantia Prester.'

^u *Et aquarum vitiis*] Prohibet ne aquæ potæ noceant.

^a *Capitis dolori*] Impositam cum polenta capitis dolori Diosc. mederi dixit, II. 150. Κατακλασσομένη μετὰ ἀλφίτων κεφαλῆς ἀλγήμασι καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμοναῖς, καὶ ταῖς ἑλλαις, καὶ στομάχου τυρώσει, κ. τ. λ.

tur, umbilicoque prociduo. In epiphoris vero omnium, fronte⁴ temporibusque cum polenta. Sed ipsis oculis, e lacte et melle. Eadem, si procidant⁵ oculi, foliis⁶ tritis cum corticibus fabæ. Pustulis cum polenta et sale et aceto. Ulcera oris tumoremque gingivarum⁷ commanducata cruda sedat: item dentium dolores.⁸ Tonsillarum ulcera, succus decoctæ. Quidam adjecere paulum myrrhæ. Nam et mobiles⁹ dentes stabilit commanducata. Cruditates sedat, vocemque firmat, et sitim arcet.⁹ Cervicis dolores, cum galla, et lini semine, et melle,⁷ pari mensura sedat. Mammarum vitia, cum melle, aut Cimolia⁸ creta. Salutaris est suspiriosis, semine cum melle hausto. Stomachum⁹ in acetariis⁹ sumta corroborat. Ardentibus⁹ febribus imponitur cum polenta. Et alias⁹ manducata refrigerat etiam

vett. Gronov. et Harduin. 1. *fronti* Dalec. Harduin. 2. 3. et recentt.—5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *si procident, prodest, foliis* Gronov. et al. vett.—6 *Nam mobiles* Chiffi. Mox, in eodem: *manducata. Cruda.*—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Hæ voces, *et melle*, desunt in Gronov. et vulgg.—8 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et Cimolia* Gronov. et al. vett.—9 *Stomachum acetariis*, omisa præpositione,

NOTÆ

⁵ *Si procidant*] Subintellige, *tunc imponitur*, ex antecedentibus. Oculorum procidentia, morbus est nunc tunicæ procidæ, ab erosione ant raptura corneæ. Celsus vi. 6. 'Nonnunquam,' inquit, 'ingens inflammatio erumpit tanto impetu, ut oculos sua sede propellat: *πρόπτωσις* id, quoniam oculi procidant, Græci appellant.' Scribonius Largus Compos. 27. 'Vastus tumor, quem quia a loco interdum videtur propellere oculum, *πρόπτωσις* vocant.'

⁷ *Gingivarum*] Quin 'si ex gingivis sanguis exit,' inquit Celsus iv. 4. 'portulacam manducasse satis est.'

⁸ *Dentium dolores*] Stuporem, inquit Diosc. loc. cit. *αλμυδιάς*, et Galenus de Fac. Simp. Med. vi. 43. pag. 156. post Arist. Problem. i. 38. p. 683.

Marcellus Empir. c. 12. p. 94. 'Portulaca assidue commanducata, stridorem dentium tollit.'

⁹ *Et sitim arcet*] Auctor Geopon. xii. 42. τὸ δὲ φύλλον αὐτῆς υποτιθέμενον τῇ γλῶττι ἀδιψοτέρους ποιεῖ. *Folium ejus linguae subditum, sitim arcet.*

⁹ *Stomachum*] Marcellus c. 20. p. 141. 'Portulaca,' inquit, 'coquitur diligentissime: et coctum bene edetur ex aceto ab eo qui stomachum dolebit, vel vitiosum habebit: cito proderit.'

⁹ *Ardentibus*] In febribus etiam potu prodesse scribit Diosc. loc. cit. Impositam ventri et hypochondriis, æstuentes juvare plurimum in febribus hecticis, Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 156.

⁹ *Et alias*] Sic etiam Diosc. ii. 150.

intestina. Vomitiones sistit. Dysenteriae et vomicis¹ estur ex aceto, vel bibitur cum cumino. Tenesmis autem cocta, et comitialibus cibo vel potu prodest. Purgationibus² mulierum, acetabuli mensura in sapa. Podagris calidis, cum sale illita, et sacro igni. Succus ejus potus renes juvat, ac vesicas. Ventris animalia³ pellit. Ad vulnerum dolores ex oleo cum polenta imponitur. Nervorum duritias emollit. Metrodorus, qui *Ἐπιτομὴν τῶν ῥιζοτομουμένων* scripsit, purgationibus a partu dandam censuit. Venerem inhibet, Venerisque somnia. Prætorii viri⁴ pater est, Hispaniæ princeps, quem scio propter impatibiles¹⁰ uvæ morbos, radicem ejus filo suspensam e collo gerere, præterquam in balineis: ita¹¹ liberatum incommodo omni. Quin etiam inveni apud auctores, caput illitum ea distillationem anno toto non sentire. Oculos tamen hebetare putatur.

LXXXII. Coriandrum¹² inter sylvestria non invenitur. Præcipuum tamen esse constat Ægyptium. Valet contra serpentium genus unum, quod amphisbænas vocant, potum impositumque. Sanat et alia vulnera. Epinyctidas,¹³ pustulas tritum. Sic et omnes¹⁴ tumores collectionesque cum

Chiff. — 10 Margo edd. Dalec. et Gronov. *impatibiles*. — 11 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et ita Gronov. et vulgg.

NOTE

¹ *Dysenteriae et vomicis*] Hoc est, cruentis excreationibus: *πρὸς αἱματὸς τε πύσιν, καὶ δυσεντερίαν*. Dioscor. II. 150. Celsus IV. 15. inter dysenteriae remedia, affert et illud: 'Portulacam vel coctam, vel ex dura muria edisse.'

² *Purgationibus*] Profluvio mulierum sistendo, commendat Galenus, loc. cit.

³ *Ventris animalia*] Diosc. loc. cit. *ἄλμυθας στρογγύλας, teretes lumbricoes*.

⁴ *Prætorii viri*] Licinii Cæcinæ, de quo superius c. 76.

¹² *Coriandrum*] Non est, inquit, sylvestris coriandri forma dispar a

sativo, nec sunt vires diversæ. Alias enim et sponte sua provenit in pratis, campestribusque locis. Et Nicander in *Theriac.* p. 63. adversus serpentes et scorpiones, laudat imprimis *καρπὸν ὀρυγνέος κορίανθου*, montani coriandri semen. Nicandri Schol. sativum a sylvestri quibusdam notis secernit: sed nemine ipsi, quod quidem sciam, suffragante. Nostris æque, ac Latinis, *Coriandre*. Pingitur a Dodonæo, p. 300.

¹³ *Epinyctidas*] Diosc. III. 71. sanari has ait, coriandro, cum melle et uva passa, imposito.

¹⁴ *Sic et omnes*] Plinius Valer. iis-

melle, aut uva passa. Panos^p vero ex aceto tritum. Seminis grana^q tria in tertianis devorari jubent aliqui ante accessionem: vel plura illini fronti. Sunt qui et ante^r Solis ortum cervicalibus subjici efficaciter putent. Vis magna^s ad refrigerandos ardores viridi. Ulcera quoque,^t quæ serpunt, sanat cum melle vel uva passa: item testes,^v ambusta, carbunculos, aures: cum lacte mulieris^v epiphoras oculorum: ventris^w et intestinorum fluxiones semen ex aqua potum. Bibitur et in choleris cum ruta. Pellit animalia^x interaneorum, cum mali Punici succo et oleo semen potum. Xenocrates^y tradit rem miram, si vera^z est: menstrua contineri uno die, si unum granum biberint foeminæ: biduo, si duo: et totidem diebus quot grana sumserint. Marcus Varro, coriandro subtrito cum aceto, carnem incorruptam æstate servari putat.

LXXXIII. Atriplex^a et sylvestre et sativum est. Py-

CAP. LXXXII. 1 Ita codd. Hardnini, Dalec. et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. rem, si vera Gronov. et vulg.

NOTÆ

dem verbis, IV. 4. et de testinm privatim tumoribus, Theod. Priscianus I. 24.

^p Panos] Diosc. loc. cit. panos ait et strumas discentere cum faba fresa, μετὰ ἐρεγμοῦ.

^q Seminis grana] Plinius Valer. loc. cit.

^r Sunt qui et ante] Plinius Valer. loc. cit.

^s Vis magna] Diosc. III. 71. Δένδραμν ἔχει ψυχρικὴν.

^t Ulcera quoque] Plinius Valer. loc. cit. ad verbum. Addit hoc loco Dalecampius ex Dioscoride, etiam ignes sacros coriandro sanari, cum pane aut polenta. At eo nomine reprehendi Dioscoridem a Galeno de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 174. bonus Medicus nescivit. Id igitur a Plinio caute prætermisum.

^v Item testes] Plinius Valer. loco

citato.

^v Cum lacte mulieris] Plinius Valer. loc. cit. et I. 14. 'Coriandrum viride tritum, et mixtum lacte mulieris, super tumorem oculorum inunges: et statim sanat.' Habet eodem Marcellus Empir. c. 8. p. 56.

^w Ventris] Plinius Valer. ad verbum, IV. 4.

^x Pellit animalia] Lumbricos videlicet. Ita Dioscor. III. 71. et Plinius Valer. loc. cit. Apuleius c. 102. tit. 1. infundi clysteribus jubet.

^y Xenocrates] Hæc Plinius Valer. iisdem verbis, loc. cit.

^z Atriplex] Dioscoridi II. 145. 'Ἀνδράφαξις, οἱ δὲ χρυσολάχανον. Cælius Aurel. Chron. v. 11. 'Atriplex, quam Græci ἀνδράφαξιν vocant.' Genera sedecim diversa in horto Regio observata a nobis. Sativam Galli vocant Arroche, et Bonne-Dame. Iconem sa-

thagoras,¹ tanquam faceret hydropicos, morbosque regios, et pallorem, concoqueretur² difficillime: ac ne in hortis quidem juxta id nasci quicquam, nisi languidum, culpavit.³ Addidere Dionysius et Diocles, plurimos gigni ex eo morbos. Nec nisi mutata sæpe⁴ aqua coquendum: stomacho contrarium esse, lentigines et papulas gignere. Miror, quare difficulter in Italia id nasci tradiderit Solon Smyrnæus. Hippocrates^b vulvarum vitiis id infundit cum beta. Lycus Neapolitanus contra cantharidas bibendum dedit. Panos, furunculos^c incipientes, duritias omnes, vel cocto vel crudo utiliter illini putavit. Item ignem^d sacrum, cum melle, aceto nitroque:⁵ similiter podagras. Ungues scabros^e detrahare dicitur sine ulcere. Sunt qui et morbo^f regio dent semen ejus cum melle,⁶ arterias et tonsillas nitro addito perfricent, alvum moveant, cocto vel per se,⁷

CAP. LXXXIII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Atriplex et sylvestre est, accusatum a Pythagora* Gronov. et al. vett. et *sativum accusatum a Pythagora* codd. Dalec. et Chiffi.—2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *coqueretur* Gronov. et al. vett.—3 Vet. Dalec. *putavit*.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2 3. Miller. Ripont. et Franz. *sæpius* edd. vett. et Gronov.—5 'Man. *acetoque nigro*. Chiffi. *aceto nigro*.' Dalec.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *cum malsa*, e Diosc.—7 Vet. Dalec. *cocto per se*.—8 Ita

NOTÆ

tivæ apud Lobelium videsis in Observ. p. 127. Sylvestrinum, apud Matthiolum, p. 460. 461. et 462.

^b Hippocrates] De morbis mul. lib. II. tex. 57. p. 588. *Μητρίων ὀδύνης ἔγχυστον ἦν ὀδύνη μοῦνον ἢ σπερχυή καὶ βίαιος, ἀχλὺς ἐν τῇσι μήτρησιν ἐνι, καὶ οὐκ ἔξωσι τὸ πνεῦμα, ἀλλ' αὐτόθι μένει κατέν. Δεῖ οὖν οὕτως θεραπεύειν Ἀνδραφάξις ἀγρίας καρπὸν, καὶ τεύτλα τρίψας ἀμοῦ λεῖα, χληήνας τε ἔγχυσον ἐς τὰς μήτρας. Ad dolorem uterorum medicamentum quod infundi debet. Si dolor solum fuerit vehemens ac violentus, caligo in uteris inest, nec flatus exitum habet, sed manet ibi. Malum. Oportet igitur sic curare: Atriplicis sylvestris semen, et betas, simul trita ac tepesacta, in uteros infundito. Hæc vulvarum vitia, quam*

falso Dalecampius, et Medicus tamen, inflammationem uteri interpretatus sit, ex ipso fonte liquet, unde hausit Plinius.—'Ex Hippocrate liquet, cui similia Plinius refert.' Ed. sec.

^c Panos, furunculos] Hæc deinceps verbis iisdem Plinius Valer. IV. 7. Galenus quoque de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 161.

^d Item ignem] Plinius Valer. loc. cit. de atriplice: 'Ignes sacros sedat: podagræ fervorem cum nitro et aceto, cum melle restinguit.'

^e Ungues scabros] Plinius Valer. loco cit.

^f Sunt qui et morbo] Ut Dioscor. II. 145. Galenus loco mox citato, et Plinius Valer. IV. 7.

vel cum malva aut lenticula, concitantes vomitiones. Sylvestri capillos tingunt, et ad supra scripta utuntur.³

LXXXIV. (XXI.) E contrario in magnis laudibus malva est utraque,^s et sativa et sylvestris. Duo genera earum^h amplitudine folii discernuntur. Majoremⁱ Græci malopenⁱ vocant in sativis. Alteram^j ab emolliendo^k ventre^a dictam putant malachen. E sylvestribus,³ cui grande folium et radices albæ,^l althæa vocatur,^m ab excellentiaⁿ effectus: a quibusdam plistolocia.^{4°} Omne solum, in quo se-

-----

codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. dicta utuntur Gronov. et vulgg.

CAP. LXXXIV. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. molochen, ex Athen. lopon Chiff.—2 Chiff. ventrem.—3 Et sylvestribus in quibusdam vett.—4 Chiff.

NOTÆ

^s *Malva est utraque*] Sativa, quæ et hortensis appellatur, flore simplici, in Eystetensi horto: eadem malva major unicaulis, apud Matthiolum, p. 457. Præter istos etiam et a Dodonæo pingitur, p. 641. priore loco: a colore florum roseo nostris dicitur, *Rose d'Outremer, ou de Tremier*. Vidimus in horto Regio. Sylvestris commune retinuit nomen, *Mauve*. Pimila, proceriorque pingitur a Dodonæo, p. 642.

^h *Duo genera earum*] Duo sativæ genera, totidem sylvestris.

ⁱ *Majorem*] Quæ malva hortensis, multiplici flore, apud Dodon. p. 641. Malva major Matthioli, p. 456.

^j *Alteram*] E sativis scilicet: quæ malva hortensis prior Dodonæi, pag. 641.

^k *Ab emolliendo*] Μαλάχην Græci dixere, ἀπὸ τοῦ μαλᾶσσειν, a (ventre) molliendo. Unde Martial. iii. 89. 'Utere lactucis, et mollibus utere malvis, Nam faciem durum, Phœbe, cæcantis habes.' Forte dictum in Vespasianum, qui erat vultu veluti nitentis, inquit Suetonius in ejus vita c. 20. Schola Salernitana: 'Dixerunt

malvam veteres, quod molliat alvum,' &c.

^l *Et radices albæ*] Intus albæ, ῥίζαν λευκὴν ἐνδοθεν, inquit Diosc. iii. 162. Sed dum is folia althææ attribuit, quæ sint ut cyclamino rotunda, φάλλα περιφερῇ ὥστερ κυκλάμινος, et ceteris adversatur, nec visam a se althæam prodit.

^m *Althæa vocatur*] Diosc. loc. cit. 'Ἀλθαία, ἔτιοι δὲ ἰβίσκον καλοῦσι, μαλάχης ἐστὶν ἀγρίας εἶδος . . . Ὁνόμασται δὲ ἄλθαία, διὰ τὸ πολυαλθές, καὶ πολύχρηστον αὐτῆς. Apuleius c. 38. 'Græcis appellatur althæa: alii althæan rhizan, alii elæomolochen, alii molochen agriam . . . Itali Ibiscum vocant.' Ibiscus Dodonæi est, pag. 644. Nostris, *Guita mauve*. Capitulare de Villis cap. 70. 'Bismalvas, hoc est, alteas.'

ⁿ *Ab excellentia*] Διὰ τὸ πολυαλθές, ut ait Diosc. a verbo ἄλθαίνω, sive ἄλθω, medeor, curo, sano.

^o *Plistolocia* [*plistolycia*] Πλειστολοχία; forte quod instar Lycii medicamenta præbeat plurimi effectus. Alii πλειστολοχία malunt: quo nomine et altera nominatur herba, xv. 54. In Reg. 1. 2. Colb. 2. Chiff. *plitolicia*. In

rantur, pinguius faciunt. Huic contra^p omnes aculeatos ictus efficax vis,⁵ præcipue scorpionum, vesparum, simi-
liumque, et muris aranei. Quin et trita^q cum oleo qualibet
earum^r peruncti ante, vel habentes eas non feriuntur.
Folium impositum scorpionibus torporem affert. Valent
et contra^s venena.⁶ Aculeos omnes extrahunt illitæ crudæ
cum nitro:⁷ potæ vero^t decoctæ cum radice sua, leporis
marini venena restringunt:⁸ et, ut quidam dicunt,^u si vo-
matur.

De eisdem mira et alia traduntur. Sed maxime, si quo-
tidie quis succi ex qualibet earum sorbeat cyathum dimi-
dium, omnibus morbis cariturum. Ulcera manantia^v in
capite sanant in urina putrefactæ, lichenas et ulcera oris
cum melle. Radix decocta,^w furfures capitis et dentium

~~~~~

plitolicia; Gronov. et al. ante Harduin. *aristalthæa*. Ille, *plistolycia*.—5 Ita codd. Harduini, Chiff. et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *efficacior vis* Gronov. et al. vett.—6 'Corrupte codd. *contra phystim*; alii, *psitim*, *venena*. Merito opinatur eruditus Harduinus emendandum, *contra psimithii venena*. Malvam enim decoctam cum radicibus valere contra epotum psimithium *ψυμθίου δὲ ποθίρρος*, testatur Diosc. II. 163.' Brotier. *contra presterum ve-
nena* cod. Dalec. *contra phystim venena* Chiff.—7 Codd. Dalec. et Vet. ejus-
dem, *cum anetho*; Chiff. *cum anitro*.—8 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Edd. vero vett. et Gronov. *venena
restringunt*; codd. Dalec. *venenum restringunt*; Chiff. *cum radice succo, lep.*

NOTÆ

Indice, *plitolicia*. Interpolatores *aristalthæa* hic scripsere, nempe ex Diosc.

^p *Huic contra*] Hæc Diosc. totidem verbis loc. cit. Theod. Priscianus 1. 22. de apum percussibus, vel scorpionum, &c.

^q *Quin et trita*] Habet hoc a Nicandro in Theriac. p. 7. Descripsit ab eodem etiam Dioscor. II. 144.

^r *Qualibet earum*] Nempe sylvestrium.

^s *Valent et contra*] Vide Notas et Emend. num. 33.

^t *Potæ vero*] Plinius Valer. III. 54. Avicenna tomo II. lib. IV. pag. 201. semen althææ laudat, contra vene-

num leporis marini. Alibi juvare ait et malvæ cauliculos, et althææ folia recens elixata. Caules cum radice, Diosc. *Ἐξωπ.* II. 156. p. 123.

^u *Et, ut quidam dicunt*] Hoc secutus Aëtius Serm. XIII. c. 53. p. 263. de iis qui leporis marini venena sentiunt: 'His,' inquit, 'lac asininum recens mulctum cum passo assidæ præbeatur: aut si hoc non adsit, bubulum, aut malvæ decoctum: indeque confestim vomant,' &c. Diosc. quoque II. 144.

^v *Ulcera manantia*] Diosc. II. 144. Et Marcellus Empiricus c. 4. p. 40. 'Malva erratica cum urina humana, id est, puerili, trita et imposita, val-

mobilitates. Ejus, quæ unum^a caulem habet, radice circa dentem qui doleat pungunt,⁹ donec desinat dolor. Eadem strumas et parotidas panosque, addita hominis saliva, purgat¹⁰ citra vulnus. Semen in vino nigro potum a pituita et nauseis liberat. Radix mammarum⁷ vitiis occurrit, adalligata in lana nigra. Tussim^a in lacte cocta, et sorbitionis modo sumta, quinque diebus emendat. Stomacho inutiles¹¹ Sextius Niger^a dicit. Olympias Thebana, abortivas esse cum adipe anseris: aliqui purgari foeminas, foliis earum manus plenæ mensura in oleo et vino sumtis. Utique constat parturientes foliis substratis celerius solvi: protinus a partu revocandum,^{12 b} ne vulva sequatur. Dant et succum bibendum parturientibus jejunis, in vino decoctæ¹³ hemina. Quin et semen adalligant¹⁴ brachio, genitale^c non continentium. Adeoque eæ Veneri nascuntur, ut semen unicaulis^d aspersum genitali, foeminarum avidi-

.....

mar. venenum restinguitur.—9 Ita codd. Hardnini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *qui doleat punge* Gronov. et al. vett. *qui dolet punge* cod. Dalec. *qui doleat perunge* Vet. Dalec. *qui doleat pungit* Chiff. Dalecampius conj. *qui doleat pungito.*—10 Chiff. *pungunt.*—11 Cod. Dalec. *utiles.*—12 Vet. Dalec. *solvi, sed protinus a partu revocanda*; al. ap. eundem, *solvi: sed id protinus, &c.*—13 Gronov. *decocta.*—14 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *semen tritum adalligant* edd. vett. et Gronov.—

NOTÆ

de siccet capitis humores.' De capitis ulceribus ibi sermo.

^a *Radix decocta*] Diosc. loc. cit. Q. Serenus c. 4. p. 127. 'Porrigini depellendæ:' 'Est insensibilis morbus, sed noxia forma Cum caput immensa pexum porrigine nungit, Copia farris uti frendentibus edita saxis: Hanc poterit malvæ radix decocta levare.'

^a *Ejus, quæ unum*] Plinius Valer. iv. 5. 'Radix unius caulis,' inquit, 'admota denti, pellit dolorem.' Hæc malva major unicaulis Matthioli, de qua superius dictum est.

⁷ *Radix mammarum*] Plinius Valer. iv. 5.

^a *Tussim*] Malvam in cibo commen-

dat pariter ad tussim Celsus iv. 4.

^a *Sextius Niger*] Et qui Sextium transcribit, etsi eundem in præfatione vituperat, Dioscorides ii. 144. *Κακοστόμαχος δὲ καὶ εὐκοίλιος, κ. τ. λ.* Plinius Valer. iv. 5. 'Olympias Thebana abortivas putat esse malvas cum adipe anseris genitali parti subjectas. Sextius Niger et Dioscorides stomacho inutiles arbitrantur.'

^b *Protinus a partu revocandum*] Removendum statim a partu medicamentum.

^c *Genitale*] Seminis profluvio laborantium. Genitale pro semine accipi monuimus, c. 53.

^d *Semen unicaulis*] Malvæ majoris

tates augere ad infinitum Xenocrates tradat: itemque tres¹⁵ radices juxta adalligatas: tenesmo et dysentericis utilissime infundi: item sedis^o vitiis, vel si foveantur. Melancholicis quoque succus datur cyathis ternis tepidus: et insanientibus, quaternis.¹⁶ Decoctæ comitialibus heminae succi. His¹⁷ et calculosis, et inflatione, et torminibus, aut opisthotonico laborantibus, tepidus illinitur. Et sacris ignibus,^f et ambustis,^g decocta in oleum¹⁸ folia imponuntur: et ad vulnorum impetus cruda cum pane. Succus decoctæ^h nervis prodest, et vesicæ, et intestinorum rosionibus. Vulvas et cibo et infusione¹⁹ emollit in oleo: succus decoctæ permeatus²⁰ suaves facit.

Althææ^k in omnibus supra dictis efficacior radix: præcipue convulsis ruptisque. Cocta in aqua alvum sistit. Ex vi-

~~~~~

15 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *item tres* Gronov. et vulgg.—16 Vox *quaternis* deest in cod. Dalec.—17 *Is* Vet. Dalec. Mox, *aut opisthotono* in eodem Vet.—18 Vet. Dalec. *in oleo*.—19 Vet. Dalec. *et in sessione*.—20 ‘Ita codd. Reg. 1. Colb. 2. et Editio princeps. In Colb. 1. et recentioribus edd. *pori meatus*.’ Brotier. *permeatus* etiam Chiff. *pori meatus* Gronov. et al. veti. *urinæ meatus* Vet. Dalec. *decoctæ potus habitus suaves alii*

NOTE

unicaulis, de qua dictum est superius. Plinius Valer. iv. 5. de radice malvæ unius caulis: ‘Eadem femori alligata stimulat Venerem.’

^o *Item sedis*] Dioscor. ii. 144.

^f *Et sacris ignibus*] Althææ hanc vim Dioscorides attribuit, iii. 163. quam et ad hæc morborum genera efficaciorē esse reliquis, Plinius ipse mox tradit. Erysipelatis sanandis malvam idem commendat, ii. 144.

^g *Et ambustis*] Plinius Valer. iii. 36. ‘Ambustis sanandis:’ ‘Malvæ folia ex aqua decoquuntur, et ex ea aqua foveantur combusta.’ Dioscor. item, ii. 144. Theodorus Priscianus i. 17. ‘De ustione calidæ, vel ignis... Malvarum folia elixa, et cum oleo superintrita impones.’

^h *Succus decoctæ*] Dioscor. ii. 144.

Apuleius c. 40. tit. 1. Ad vesicæ dolorem. Et tit. 2. Ad nervorum dolorem.

ⁱ *Et infusione*] Clysteribus. Alii *in sessione* legunt, invitis Mss. Dioscor. loc. cit. τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτῆς μαλακτικὸν ἐγκάθισμα ὑστέρας εἰς τε ἐνέματα πρὸς δηγμοὺς ἐντέρων καὶ μήτρας καὶ δακτυλίου ἀρμόδιον. *Ejus decoctum in sessione vulvas emollit: quin et ad intestinorum, vulvæ, sedisque rosiones, commode infunditur.*

^j *Permeatus [pori meatus]* Ita libri editi, cum Colb. 1. At Reg. 1. et Colb. 2. cum Chiff. *Permeatus*. Urinæ credo meatum intelligit: nam vesicæ utiles malvæ caules esse prodidit Dioscor. loc. cit. οἱ καυλοὶ κύστεϊ ἐφέλιμοι.

^k *Althææ*] Plinius Valer. iv. 5.

no albo¹ strumas, et parotidas, et mammarum inflammationes,^{21m} et panos in vinoⁿ folia decocta et illita tollunt. Eadem arida in lacte decocta, quamlibet perniciosæ tussi citissime medentur. Hippocrates vulneratis, sitientibusque²² defectu sanguinis, radicis decoctæ succum bibendum dedit: et ipsam vulneribus cum melle et resina: item contusis,²³ luxatis, tumentibus, et musculis, nervis, articulis^o imposuit: et asthmaticis^p ac dysentericis²⁴ in vino bibendum dedit. Mirum, aquam^q radice ea addita²⁵ addensari sub dio,^{26r} atque lactescere. Efficacior autem, quo recentior.

LXXXV. Nec lapathum^a dissimiles effectus habet. Est autem et sylvestre,^{1 b} quod alii oxalidem appellant, sapore

.....

ap. Dalec. *orisque meatus suaves* alii ibid.—21 Chiffi. *inflationes*; al. ap. Dalec. *inflammationes tollit*. Mox, Vet. Dalec. *panos in vi. fol. dec. et illita*. Eadem.—22 Vet. Dalec. *siccescentibusque*.—23 Cod. Dalec. *convulsis*. Mox, *tumentibus musculis* Vet. Dalec.—24 Chiffi. *ut s. spasticis dysentericis*.—25 Vox *addita* deest in cod. Dalec.—26 Chiffi. *sub divo*. Mox, *atque lentescere* Vet. Dalec. Quidam ap. Dalec. *lateescere*, id est, in laticem verti.

CAP. LXXXV. 1 *Est autem sylvestre*, omissa conjunctione, cod. Dalec.—

NOTÆ

¹ *Ex vino albo*] Diosc. III. 163. 'Εψηθείσα γὰρ ἐν μελικράτῃ ἢ οἶνῳ... ποιεῖ πρὸς τραύματα, παρωτίδας, χοιράδας, ἀποστήματα, μαστοὺς φλεγμάλοντας, κ. τ. λ.

^m *Mammarum inflam.*] Mss. *inflationes*, quod fere perinde est: cum ex inflatione inflammatio fere consequi solet. Theod. Priscianus in Gynæciis, sive III. 1. 'Mamillas cum tensione tumentes vel dolentes, quod post partum quam maxime mulieribus evenire consuevit, quas ex eo etiam gravis dolor inquietat,' &c. Et mox: 'Si indignatio illa his minime potuerit prohiberi, et lactis aggregatio maximum fervorem locis incusserit,' &c.

ⁿ *Et panos in vino*] Ita Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 170. Περ-

τικῇ φυμάτων δυσπέπτων, panos difficiles concoquit, sive discutit.

^o *Nervis, articulis*] Ad nervos articulosque vulneratos althææ radicem Galenus commendat, κατὰ γένη, III. 7. p. 729.

^p *Et asthmaticis*] Mss. Reg. et Colb. *Imposuit, ut supra: spasticis, dysentericis, &c.* De dysentericis, subscribunt Diosc. III. 163. et Galenus de Fac. Simp. Med. VI. 5. p. 170.

^q *Mirum, aquam*] Dioscor. III. 163. Πήγνυσι δὲ ἡ ῥίζα καὶ ὕδωρ, μυγεῖσα λεῖα, καὶ συνεξαίθριασθεῖσα. Accepit a Theophrasto Plinius, Histor. IX. 19.

^r *Sub dio*] Mss. omnes, *sub divo*.

^a *Nec lapathum*] Hortense videlicet, Dodonæi Lapathum sativum, p. 637. Gallis, *la Patience*.

^b *Est autem et sylvestre*] Id esse

proximum,^a foliis acutis, colore betæ candidæ, radice minima: nostri vero rumicem,^c alii lapathum cantherinum,^d ad strumas^e cum axungia efficacissimum. Est et alterum genus fere,^f oxylapathon^g vocant, sativo idem similis, et acutiora^h habet folia ac rubriora, non nisi in palustribus nascens. Sunt qui hydrolapathonⁱ tradunt in aqua natum. Est et aliud hippolapathon^j majus sativo, candidiusque, ac spissius. Sylvestria scorpionum^k ictibus midentur, et ferire^l prohibent habentes. Radix aceto de-

2 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. sativo proximum Gronov. et al. vett. Mox, Vet. Dalec. Est alterum genus feri. —3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. sativo id est, &c. Vet. Dalec. sativo id quidem similis, sed acutiora alii vett. ap. Dalec. sativo item, &c. Gronov. et vulgg.—4 Vet. Dalec. et feriri.—

NOTÆ

quod Gallicum vulgus oxalim adhuc imitatione Græca nuncupat, aliqui ozellam, l' Ozeille: alii vinetam: e recentioribus herbariis plerique asseverant: quibus ut assentiar, vehementer laboro: cum absit ab ozellæ foliis color betæ candidæ: sunt enim e nigro viridia. De hoc genere Diosc. II. 140. Ἔστι δὲ καὶ τέταρτον εἶδος, ὃ ἐνίοι ὀξαλίδα, ἢ ἀναξυρίδα, ἢ λάπαθον καλοῦσι.

^c Nostri vero rumicem] Cum in hortis seritur. Sed et alii rumicem sylvestre lapathum appellarunt: ut Plinius Valer. 1. 38.

^d Lapathum cantherinum] Forte quod cantheriis, hoc est, jumentis, pabulo datur. Sic bordeum cantherinum vocat Columella II. 9. p. 55. 'quod et alia animalia quæ ruri sunt melius quam triticum, et hominem salubrius quam malum triticum pascit.'

^e Ad strumas] Vide Notas et Emend. num. 34.

^f Est et alterum genus fere] Ita libri omnes: nequicquam feri, hoc est, sylvestris, reponere tentante Pintiano. Fere hoc genus alterum recte a Plinio dicitur, quod sit nempe sativo, etiam quam illud quod est proxime

antea memoratum, similis affiniisque: vix ut diversi generis esse putet.

^g Oxylapathon] Id ei nomen ob acutiora folia datum: ob id officinæ nostrates 'Lapathum acutum' nominant. 'Grandem oxillam' officinæ dicunt: vulgus Parellam, Pareille. Lapathum sylvestre seu Oxylapathum Dodonæi est, p. 637.

^h Sunt qui hydrolapathon] Hanc hippolapatho congenerem herbam esse nemo diffitebitur, cum aquarum vernacula et ea sit, ambæque paludibus exsiliant: sed oleribus repudiatur. Galenus de Fac. Simp. Medic. lib. VII. pag. 201. Ἱππολάπαθον, ἐν ἔλεσι γερνᾷται.

ⁱ Est et aliud hippolapathon] A folii amplitudine id nomen sortitur: ἵππος enim in compositione amplitudinem supra modum designat. Hoc genus plerique Rhabarbarum Monachorum nominant, quod ejus radice rhabarbari loco nonnulli utuntur. Sic Anguillara par. 7. p. 110. Pingitur a Dodonæo, p. 637.

^j Sylvestria scorpionum] Seu semen, seu radix decocta bibatur, Diosc. II. 140.

cocta, si colluatur⁵ succus, dentibus auxiliatur: si vero bibatur, morbo regio.¹ Semen stomachi^m inextricabilia vitia sanat. Hippolapathiⁿ radices privatim ungues scabros detrahunt. Dysentericos^o semen duabus drachmis in vino potum⁶ liberat. Oxylapathi semen lotum in aqua coelesti, sanguinem rejicientibus adjecta acacia lentis magnitudine prodest. Præstantissimos pastillos^p faciunt ex foliis et radice, addito nitro et thure exiguo.⁷ In usu aceto diluunt.

LXXXVI. Sed sativum in epiphoris oculorum illinunt frontibus.¹ Radice lichenas^q et lepras² curant. In vino vero^r decocta, strumas, et parotidas, et calculos: pota

~~~~~

5 'In Ms. Reg. 2. *colluatur*. Male recentiores editiones, *coletur*. Emendandum fuit, *colluatur*. Sic enim Marcellus Empir. cap. 12. 'Lapathi radix in aceto acerrimo coquitur, atque eo aceto dentes colluuntur, vel foventur.' Plinius Valer. i. 38. 'Agrestis lapathi, quod alii rumicem dicunt, radix... cum aceti cyathis quinque cocta, in ore aceto tento, dolorem dentium tollit.' Brotier. *colluatur* etiam Vet. Dalec.—6 Chiff. *optimum*.—7 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ita quoque Cornarius. *et jure exiguo* Gronov. et al. vett.

CAP. LXXXVI. 1 Vet. Dalec. *fronti et temporibus*.—2 Radice *meliceridas* et

NOTÆ

^k Radix... si colluatur [*coletur*] Si per vas aliquod aut linteolum panxillatim stillatimque exprimatur. Vide Notas et Emend. num. 35.

¹ Morbo regio] Plinius Valer. ii. 59. et Dioscor. loc. cit. Item Africanus in Geopon. xii. 38. p. 357.

^m Semen stomachi] Stomachi tantum fastidia, *ἄσση στομαχίου*, semine potu depelli Diosc. prodidit, loc. cit.

ⁿ Hippolapathi] Plinius Valer. iv. 8, 'de lapatho': 'Scabros ungues sine injuria detrahit.' Theod. Priscianus i. 30. 'Scabiosos, veluti elephantiosos, si quis forte ungues habuerit, ... lapathi agrestis radix in aceto cocta et contrita curat.' Et Diosc. ii. 140. *λευχῆρας, δρυχας λεπούς*.

^o Dysentericos] Plinius Valer. loc. cit. et Diosc. *Πίνεται ὠφελίμως μεθ' ὕδατος ἢ οἴνου πρὸς δυσεντερίαν*. Galenus quoque de Fac. Simp. Medic. lib.

vii. p. 201.

^p Pastillos] *Τροχίσκος* Græci vocant ab orbiculari forma. Pastilli medicis arida sunt medicamenta, contrita humore non pingui, aut vino vel aceto incocta, quæ a coctione rursus inaruerunt: quæ, cum utendum est, subinde ejusdem generis humore diluuntur, deinde vulneribus illinuntur: non autem imponantur, ut emplastra. Ita Budæus.

^q Radice lichenas] In Mss. Reg. 1. 2. &c. *licherias* male. Sed unde lichenas erui sincerius a nobis intelligas, quam ab Hermolao, ceterisque qui sunt deinde subsecuti, *meliceridas*. Impetigines sive lichenas radice lapathi cum aceto decocta ad tertias, sanari ait Marcellus Empir. cap. 10. p. 129.

^r In vino vero] Plinius Valer. iv. 8. et Diosc. ii. 140.

vino³ et lienes illita, coeliacos³ æque, et dysentericos, et tenesmos. Ad eademque⁴ omnia efficacius jus lapathi: et ructus⁴ facit, et urinam ciet, et caliginem oculorum discutit: item pruritus⁵ corporis, in solia balnearum additum, aut prius ipsum illitum sine oleo. Firmat⁵ et commanducata radix dentes. Eadem decocta cum vino, sistit alvum: folia solvunt.⁶ Adjecit Solon (ne quid omittamus)⁵ bulapathon,⁵ radicis tantum altitudine differens, et erga dysentericos effectus,⁶ potæ ex vino.

LXXXVII. (XXII.) Sinapi, cujus in sativis tria genera diximus,² Pythagoras principatum habere ex his, quorum sublime¹ vis feratur, judicavit, quoniam non aliud magis in nares et cerebrum penetret. Ad serpentium¹ ictus et scorpionum tritum cum aceto illinitur. Fungorum¹ venena

lepras Gronov. et al. ante Hardnin.—3 Ita ex codd. Harduinns et recentt. semine poto e vino, &c. Cornar. poto vino et lienes, coeliacos Gronov. et al. vett. lienes inlita coeliacos Chiffi.—4 Vet. Dalec. quod ructus.—5 Cod. Dalec. solvunt adjecto sale. Neque hic omitemus. Chiffi. Solo pro Solon.—6 Cod. Dalec. efficacius. Mox, pro potæ, quod servant codd. Harduini, cum edd. Hardnin. et recentt. potum legitur in edd. vett. et Gronov.

CAP. LXXXVII. 1 Vet. Dalec. in sublime.—2¹ Ita bene Editio princeps.

NOTE

³ *Pota vino*] Ita Colb. l. recte: non poto. Marcellus Empir. c. 27. p. 194.

⁴ *Herba oxylapathos cum semine suo arida, contrita et ex vino arido pota, magnum incontinentiæ ventris præstat remedium.* Plinius Valer. loc. cit. *Radices ex aceto coctæ et positæ, duritiem lienis confringunt.* Idcirco scilicet et potari Plinius et illini voluit.

⁵ *Ad eademque*] Plinius Valer. ad verbum, iv. 8.

⁶ *Item pruritus*] Ita Diosc. loc. cit. Πράννι δὲ καὶ κνησμοὺς τῶν ἀφέψημα αὐτῶν ἐκαστλοῦμενον, ἢ λοῦτρον μὲνόμενον. *Radicum decoctum pruritus corporis sedat, vice fotus affusum, aut in solia blia balnearum additum.*

⁷ *Firmat*] Ita fere Marcellus Empir. c. 12. p. 92.

⁸ *Folia solvunt*] Lapathi folia pariter alvum solvere, semen vero sistere, scribit Galenus, lib. de theriaca ad Pison. c. 4. p. 935.

⁹ *Bulapathon*] Quod idem cum hipolapatho videtur, aut affine certe: nam βούρ et ἱππός apud Græcos in compositione solam magnitudinem indicant: non similitudinem ullam cum bove, nisi ea forte ntraque compositæ vocis parte designetur: ut in βόβγλωσσον, et βουκέρως, linguæ cornuque bubuli notatur effigies.

¹⁰ *Sinapi ... tria genera diximus*] Lib. xix. 54.

¹¹ *Ad serpentium*] Hæc Plinius Valer. ad verbum, iv. 28.

¹² *Fungorum*] Plinius Valer. loc. cit. et Diosc. Εὐπορ. ii. 160. p. 124. et in Alexiph. c. 28.

discutit. Contra pituitam^d tenetur in ore, donec liquescat, aut gargarizatur cum aqua mulsa. Ad dentium dolorem manditur: ad uvam^e gargarizatur cum aceto et melle. Stomacho^f utilissimum contra omnia vitia, pulmonibusque. Exscreationes faciles facit in cibosum tum: datur et suspiriosis. Item comitialibus^g tædiis^h cum succo cucumerum. Sensus, atque^b sternutamentis caput purgat, alvum mollit, menstrua et urinam ciet. Hydropicisⁱ imponitur, cum fico et cumino^j tusum ternis partibus. Comitiali morbo, et vulvarum^k conversione suffocatos^l excitat odore, aceto mixto: item lethargicos.^m Adjicitur tordylion.¹ Est autem id semen ex seseli. Et si vehementiorⁿ somnus lethargi-

.....

In Mss. Reg. 1. et 2. *comitialibus tædis*. Male emendatum in recentioribus editionibus, *comitialibus tepidum*.² Brotier. *comitialibus tepidum* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *imponitur cum fico. cum cumino*.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ternis partibus comitiali*

NOTÆ

^d *Contra pituitam*] Marcellus Empir. c. 5. p. 45. 'Mellis et sinapis triti æqualiter mixtæ partes tepescunt: et humor multus e capite post longam gargarizationem deducitur.' Sic Diosc. II. 184. 'Ἀποφλεγµατίζει διαµασσηθὲν, commanducatum ad pituitam capitis eliciendam valet.

^e *Ad uvam*] Plinius Valer. I. 43.

^f *Stomacho*] Marcellus Empir. cap. 20. p. 150.

^g *Item comitialibus*] Diosc. II. 184. In Mss. non *tepidum*, sed *comitialibus tædis* legitur: unde *tædis* forsán legendum, ut Pelicerius in Notis Mss. monet.

^h *Sensus, atque*] Plinius Valer. IV. 28.

ⁱ *Hydropicis*] Celsus quoque III. 21. et ad hydropises crebrius imponi ventri sinapi jubet, donec cutem erodat. Vide Notas et Emend. num. 36.

^j *Comitiali morbo, et vulvarum*] Diosc. II. 184. 'Ἐπιληπτικοῖς τε βοηθεῖ, καὶ ὑστερικῶς πνευγόμενας διεγείρει.

^k *Item lethargicos*] Celsus III. 20.

'Præcipueque proficit, et ad excitandum hominem, naribus admotum, et ad morbum ipsum depellendum, capiti frontive impositum sinapi.' Quin et in sopore qui ex vulvæ conversione oritur, sinapi jubet idem, IV. 20. 'super imum ventrem tertio quoque aut quarto die imponi, donec corpus rubeat.'

¹ *Adjicitur tordylion*] Diosc. III. 63. Τορδύλιον, ἔνιοι δὲ σέσελι Κρητικὸν καλοῦσι. Eiusdem nominis fuerit cum ipsa herba semen id quod ex ea prodit. De Cretico seseli sive tordyllo, dictum est superius c. 18. Ὁρδύλον a Nicandro dicitur in Theriac. p. 60. Additum a Diosc. articulum, ut Τόρδύλον diceret, a Nicandro neglectum, ait Anguillara par. 5. pag. 91.

ⁿ *Et si vehementior*] Diosc. II. 184. Καὶ ἐπὶ ληθαργικῶν καταπλάττεται ξηρηθείσης τῆς κεφαλῆς. Quin et lethargicorum capiti deerso illinitur. Plinius Valer. IV. 28. 'Aiunt et lethargos excitari, si pedes eorum simul tritis sinapi et ficu arida perfricentur.'

cos premat, cruribus aut etiam capiti illinitur cum fico ex aceto. Veteres doloresⁿ thoracis, lumborum, coxendicum, humerorum, et in quacumque parte corporis⁶ ex alto vitia^o extrahenda sunt, illitum caustica vi emendat, pustulas faciendo. At in magna duritia⁷ sine fico impositum: vel si vehementior ustio⁸ timeatur, per duplices^p pannos. Utuntur ad^q alopecias cum rubrica, psoras, lepras, phthiriasis,^r litanicos,⁹ opisthotonicos. Inungunt quoque^t scabras genas, aut caligantes oculos cum melle. Succusque tribus modis^u exprimitur in fictili, calescitque in eo Sole modice. Exit et e cauliculo^v succus lacteus, qui

morbo. Et vulvarum Gronov. et al. vett. Ex vulvarum Vet. Dalec.—5 'Ita bene Mss. Reg. 1. et 2. Comitialis morbus maxime ad homines pertinet, vulvarum conversio ad fœminas. Recte ergo dictum, *suffocatos*. Nec fuit emendandum, *suffocatas*.' Brotier. *suffocatas* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—6 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. in *quacumque corporis* Gronov. et al. vett.—7 *Ad magnam duritiem* cod. Dalec.—8 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *urigo* edd. vett. et Gronov.—9 'Ita quidem codd. Regg. et Editio princeps. In recentioribus, *lithanicos*. Quid sint litanici incomper- tum. Videtur emendandum esse, ut multis placet, *tetanicos*. Tetanum, le spasme des muscles, sæpe memorat Plinius, ut et *tetanicos*.' Brotier. *tetanicos*

NOTÆ

ⁿ *Veteres dolores*] Et hic quoque ficos admisceri vult Dioscor. loc. cit. *Μίγρον δὲ σύκοις, καὶ ἐπιτεθὲν ἄχρι φοινί- ξους, ἀρμόζει ἰσχυιάδας, σπλήνας, καὶ καθ- ὄλου εἰς πᾶν χρόνιον ἄλγημα*. Plinius quoque tacite ficum subintelligit hic adhibendam: cum proxime sequatur, 'At in magna duritia sine fico.' Mss. omnes paulo post *ustio*, non, ut editi, *urigo*, exhibent.

^o *Ex alto vitia*] Cum ex alto in summam cutem evocare humores ani- mus est, translato scilicet in exti- mam partem morbo interius latente: *ὅπου μετὰγειν τι ἐκ τοῦ βάθους εἰς τὴν ἐπιφάνειαν βουλόμεθα, τῷ τῆς ἑτεροπα- θείας λόγῳ*. Diosc. II. 184. Hanc cura- tionem Medici sinapismum vocant: cuius vis hujusmodi est, ut, quemad- modum Cælius Aurel. loquitur, II. 1. 'corpus valeat papulare lacessendo,'

Delph. et Var. Clas.

hoc est, pusulas facere.

^p *Per duplices*] Supra, 'vel per duplicatum pannum.'

^q *Utuntur ad*] Diosc. loc. cit.

^r *Phthiriasis*] Q. Serenus c. 6. de phthiriasi arcenda, p. 128. 'Sæpius ergo decet mordax haurire sinapi.'

⁹ *Litanicos* [*lithanicos*] Ita libri om- nes. Alii *tetanicos*: ego *lichenas* malim.

^t *Inungunt quoque*] Dioscorides II. 184.

^u *Succusque tribus modis*] E semine, radice, cauliculo. De succo eo, qui debet in fictili a Sole calescere, Diosc. loc. cit.

^v *Exit et e cauliculo*] Plinius Valer. ad verbum, IV. 28. 'Est et alius suc- cus qui caule colligitur: hic cum ex- pressus fuerit, lacteam facit guttam, utilem dentibus, si in dolore illinia- tur.'

Plinius.

9 Q

ita¹⁰ cum induruit, dentium dolori medetur. Semen ac radix¹¹ cum immaduere musto, conteruntur, manusque plenae mensura sorbentur ad firmandas¹² fauces, stomachum, oculos, caput, sensusque omnes: mulierum etiam lassitudines, saluberrimae^{12*} genere medicinae. Calculos quoque discutit potum in aceto.¹³ Illinitur et livoribus¹⁴ sugillatisque cum melle et adipe anserino, aut cera Cypria. Fit et oleum² ex eo semine¹⁴ madefacto in oleo expressoque, quo utuntur ad nervorum rigores, lumborumque et coxendicum perfrictiones.

LXXXVIII. Sinapis naturam effectusque eosdem habere traditur adarca, inter sylvas tacta,^a in cortice calamorum sub ipsa coma nascens.

LXXXIX. Marrubium^b plerique inter primas herbas commendavere, quod Græci prasion vocant, alii linostrophon, nonnulli philopæda, aut philochares, notius quam ut indicandum sit. Hujus folia semenque contrita prosunt contra serpentes,^c pectorum et lateris dolores, tussim^d ve-

etiam margo edd. Dalec.—10 ‘Caligantes ocn. succo cum melle, qui tribus modis (sub. ‘seminis’) exprimitur, et in fictili deinde Sole modice crassescit. Exit et e caul. suc. lactescens, qui ita partim ex Manusc. partim e conjectura. Manusc. habent, oculos melle, succoque tribus modis, &c. deinde, succus latens ei ne cui ita,’ &c. Dalec. calescitque eo in Sole Gronov. et al. vett.—11 Chiff. ad confirmandas.—12 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. saluberrimo Gronov. et vulgg.—13 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ex aceto Gronov. et al. vett.—14 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ex semine Gronov. et al. vett.

NOTÆ

¹⁰ Semen ac radix] Plinius Valer. loc. cit. totidem verbis.

¹² Saluberrimae] Sic Mss. omnes.

¹⁴ Illinitur et livoribus] Iisdem verbis Plinius Valer. III. 47.

² Fit et oleum] Plinius Valer. ad verbum, IV. 28.

^a Adarca, inter sylvas tacta] Hoc est, lib. XVI. quo sylvestrium arborum naturae pertractantur, obiter indicata ibi, c. 66. in arundinum tractatione, circa quas adarca nascitur.

^b Marrubium] Diosc. in Nothis, p. 457. Πράσιον οἱ δὲ ἐβρατέριον, οἱ δὲ φιλοχαρὲς . . . Πομαῖοι μαρρόβιον. Nostris, du Marrube.

^c Contra serpentes] Et sane in theriacae compositionem asciscitur marrubium virens, ab Andromacho apud Galen. de theriaca ad Pison. I. 7. pag. 939.

^d Lateris dolores, tussim] Sic Diosc. III. 119. Apuleius cap. 45. tit. 1. ‘ad tussim gravem:’ ‘Herbam marru-

terem. Et iis qui sanguinem^a rejecerint,¹ eximie utile, scopis ejus^f cum panico aqua decoctis, ut asperitas succi mitigetur. Imponitur strumis^g cum adipe. Sunt qui viridis semen quantum duobus digitis capiant, cum farris pugillo decoctum, addito exiguo olei et salis, sorberi jejunis² ad tussim jubeant. Alii nihil comparant^h in eadem causa marrubii et foeniculi succis ad sextarios ternos expressis, decoctisque ad sextarios duos, tum addito³ mellis sextario, rursus decocto⁴ ad sextarios duos, si cochlearii mensura in die sorbeatur in aquæ cyatho. Et virilium vitiisⁱ tusum cum melle mire prodest. Lichenas purgat ex aceto. Ruptis, convulsis, spasticis nervis^j salutare. Potum alvum solvit cum sale et aceto. Item menstrua^k et secundas mulierum. Arida farina^l cum melle ad tussim siccam efficacissima est. Item ad gangrænas, et pterygia.^m Suc-

CAP. LXXXIX. 1 Cod. Dalec. *rejiciunt*.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque codd. Dalec. et Chiff. *sorbere jejunos* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cum addito* Gronov. et vulgg.—4 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *rursus decocta* Gro-

NOTÆ

bium decoques ex aqua, et dabis bibere eis qui graviter tussunt: mire sanat.' Et Q. Serenus c. 35. p. 148. Prævit omnibus Celsus iv. 4. qui ad tussim veterem jubet 'porri vel marrubii succum assumi.'

^a *Et iis qui sanguinem*] Plinius Valer. 1. 64. 'Ad excreationem cruentam ... Marrubii quoque scopæ cum pane (ex Plinio nostro scribe, cum panico) decoquuntur: æque ex aqua bibuntur.' Marcellus Empir. c. 16. p. 119. 'Marrubii viridis fasciculum, et ambrosiæ fasciculum ... postea decoque ad crassitudinem mellis: ex eo nteris jejunis ... ad sanguinis rejectionem sedandam et stomachum confirmandum.'

^f *Scopis ejus*] Mannalibus fasciculis.

^g *Imponitur strumis*] Marcellus Empir. c. 15. p. 109. Apuleius c. 45. tit.

8. 'Ad omnem duritiam:' 'Herba marrubium trita cum axungia, et imposita, mire sanat.'

^h *Alii nihil comparant*] Ita fere Marcellus Empir. c. 16. p. 116. et 117.

ⁱ *Et virilium vitiis*] Ulceribus sordidis genitalium. Diosc. iii. 119.

^j *Spasticis nervis*] Contractis ac rigentibus. Apuleius c. 45. tit. 9. 'Siquis ab opere lassus inciderit in languorem, et nervorum habuerit dolorem et spasmum:' 'Herbæ marrubii succe cum oleo rosaceo permixto perunges eum: sine mora sanabitur.'

^k *Item menstrua*] Diosc. loc. cit. et Q. Serenus cap. 35. pag. 148. ex edit. Pithæi.

^l *Arida farina*] Diosc. loc. cit.

^m *Et pterygia*] Celsus vi. 19. 'In digitis recedere ab ungue caruncula

cus vero ^a auriculis, et naribus, et morbo regio, minuendæ-
que bili cum melle prodest. Item contra venena^o inter
pauca potens. Ipsa herba ^p stomachum et excreationes
pectoris purgat, cum iride et melle. Urinam ^s ciet: caven-
da tamen ^q exulceratæ vesicæ, et renum vitiis. Dicitur
succus ^r et claritatem ⁶ oculorum adjuvare. Castor mar-
rubii duo genera ^s tradit: nigrum, et, quod magis probat,
candidum. In ovum inane ^t succum addit is, ipsumque

.....

nov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et excreationes pectoris purgat. Cum iride et melle urinam Gronov. et al. vett.—6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTÆ

cum magno dolore consuevit: *περύγιον* Græci appellant.' Sunt ab his diversa *περύγια* τὰ ἐν ὀφθαλμοῖς, *ungues in oculis orientes*: de quibus idem Celsus VII. 7. 'Unguis vero, quod *περύγιον* Græci vocant, est membranula nervosa, oriens ab angulo, quæ nonnunquam ad pupillam quoque pervenit, eique officit. Sæpius a narium, interdum etiam a temporum parte nascitur,' &c. De prior *περύγιον* genere, τοῦ ἐν δακτύλοις, hic locus accipiendus est. Concinit Plinio Diosc. III. 119.

^a *Succus vero*] Diosc. loc. cit. Galenus quoque, de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 221.

^o *Item contra venena*] Contra aconita, Nicander in Alexiph. p. 130. Diosc. *Εὐπορ.* II. 137. p. 120. Apuleius cap. 45. tit. 'Contra venenum, si quis sumsit:' 'Herbæ marrubii succum dabis ex vino vetere,' &c.

^p *Ipsa herba*] Vide Notas et Emend. num. 37. Et Apuleium adi, cap. 45. tit. 2. 'Ad stomachi dolorem:' 'Herbæ marrubii succus potus,' &c.

^q *Cavenda tamen*] Dioscor. III. 119. *Κύσσει μέντοι καὶ νεφροῖς ἀθετεῖ.*

^r *Dicitur succus*] Cum vino scilicet ac melle inunctus. Diosc. loc. cit. et

Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 221. Oleo quoque in quo marrubii folia maduerint, Theod. Priscianus I. 10. 'de oculorum causis.'

^s *Castor marrubii duo genera*] Hoc etiam Diosc. I. c. hoc et ante Dioscoridem Theophr. Hist. VI. 2. hoc alii faciunt. *Πράσιον* candicans a Diosc. describitur III. 119. *Μέλαν πράσιον*, quod nigrum est Castoris *marrubium*, *βαλλώτη* etiam Græce dicebatur: de qua Diosc. idem, lib. cit. cap. 117. *Βαλλώτη, οἱ δὲ μέλαν πράσιον καλοῦσι.* Nigri marrubii formam ac vires persequitur uberius paulo Plinius XXVII. 30. Hujus iconem Dodonæus exhibet, pag. 90. Candidi, Matthiolus in lib. III. Diosc. pag. 828. Utrumque in horto Regio vidimus.

^t *In ovum inane*] Marcellus Empir. hoc medicamentum ita digerit, cap. 17. pag. 125. 'Ovum incoctum in calicem defunditur, et testa ejus succo marrubii impletur, et in ipsum calicem defunditur, et mellis optimi despumati tantundem: omnia hæc in se permiscuntur, ac tepefacta hauriuntur: miro modo vomicas rumpunt, et ad sanitatem laborantem stomachum perducunt.'

ovum infundit melle æquis portionibus, tepefactum : vomiceas rumpere, purgare, persanare promittens : illitis etiam^a vulneribus a cane factis tuso⁷ cum axungia veteri.

XC. Serpyllum a serpendo^a putant dictum. Quod in sylvestri^b evenit, in petris maxime. Sativum non serpit,^c sed ad palmæ^{1 d} altitudinem increscit. Pinguis voluntarium,^e et candidioribus foliis ramisque, adversus serpentes^f efficax, maxime cenchrin,^g et scolopendras terrestres ac marinas, et scorpiones, decoctis ex vino² ramis foliisque. Fugat et odore^h omnes, si uratur.³ Et contra marinorumⁱ venena præcipue valet. Capitis doloribus^j decoctum in

.....

centt. succus claritatem Gronov. et vulgg.—7 Vet. Dalec. ipsumque infuso melle, &c. persanare promittit : illinit etiam vulnera a cane facta tuso. Chiff. tusum cum ax. vetere.

CAP. XC. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. palmi Gronov. et al. vett.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et re-

NOTÆ

^a Illitis etiam] Ad verbum hæc Plinius Valer. III. 51.

^a Serpyllum a serpendo] Et Græce ἔρπυλλος ἀπὸ τοῦ ἔρπειν, inquit Diosc. III. 46. quoniam radicatur, quacumque sui parte terram attingit.

^b Quod in sylvestri] Est illud serpyllum vulgare repens, quod Clusio pingitur, Hist. Rarior. Plant. lib. III. pag. 359. visum a nobis in horto Regio.

^c Sativum non serpit] Ut Theophrasti Hist. VI. 7. sic etiam Plinii sativum serpyllum, sive hortense, non aliud est quam sylvestre Dioscoridis in hortis satum, uti ante nos Matthiolum, etsi paulo obscurius, animadvertit, in lib. III. Diosc. p. 725. Ut intelligas temere Dalecampium Censoriam animadversionem hoc loco in Plinium distrinxisse, perinde ac si sativi sylvestrisque serpylli formam imprudenter miscuerit.

^d Sed ad palmæ] Ita recte Colb. 2. non palmi, ut editi : vel palmum, ut

alii Mss.

^e Pinguis voluntarium] Illud ipsum, quod in hortis seritur, cum sponte provenit : quamobrem sylvestre, ut diximus, a Diosc. appellatur.

^f Adversus serpentes] Diosc. III. 46. Καὶ πρὸς ἔρπετὰ πινόμενός τε καὶ καταπλασσόμενος.

^g Maxime cenchrin] Genus id serpentis est, quod et κεγχρίδιον Diosc. in Theriac. nominat, cap. 32. Pluribus hunc maculis variatam tingere alvum Lucanus docet, IX. 713. quæ quoniam milii seminibus similes sunt, quam frugem Græci κέγχρον vocant, nomen hoc serpenti fecerunt.

^h Fugat et odore] Plinius Valer. IV. 38.

ⁱ Et contra marinorum] Leporis marini, draconis, pastinacæ.

^j Capitis doloribus] Diosc. III. 46. Plinius Valer. loc. cit. et Apuleius cap. 99. tit. 1. ambo iisdem verbis. Scribonius Largus Compos. Medic. cap. 1. Ad capitis dolorem.

aceto illinitur temporibus ac fronti cum rosaceo. Item phreneticis,^k lethargicis: contra tormina,^l et urinæ difficultates,⁴ anginas, vomitiones, drachmis quatuor datur. Ex aqua bibitur et ad jocinerum desideria.⁵^m Folia obolisⁿ quatuor dantur ad lienem ex aceto. Ad cruentas^o exscreationes teritur in cyathis duobus aceti et mellis.

XCI. Sisymbrium^p sylvestre a quibusdam thymbræum^r appellatum, pedali non amplius altitudine. Quod in riguis^q nascitur, simile nasturtio^r est. Utrumque efficax^s adversus aculeata animalia, ut crabrones et similia. Quod in sicco^t ortum, odoratum est, et inseritur coronis, angustiore

centt. decoctis vino Gronov. et al. vett.—3 Chiffi. uretur.—4 Ita Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *difficultatem* Gronov. et vulgg.—5 Chiffi. *desiderium*; Vet. Dalec. *dolores*; margo edd. Dalec. et Gronov. *ardores*, *phlegmonas*, e Diosc.

CAP. XCI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *serpyllum*, e Diosc.—2 Ita

NOTÆ

^k *Item phreneticis*] Diosc. loc. cit.

^l *Contra tormina*] Diosc. et Plinius Valer. loc. cit. Marcellus Empir. cap. 27. pag. 196. 'Serpyllum ad pondus victoriati argentei tritum bene valenti ex vino, febriculento ex aqua potui datum, omnes ventris dolores sedat.'

^m *Ad jocinerum desideria*] Ad ea omnia quæ jecur desiderat, quæ opus habet. Sic oris desideria dicit idem xxii. 50. Thoracis præcordiorumque desideria, xxvii. 109. Corporum desideria superius, xi. 111. Ad jocineris inflammationes prodesse serpyllum scribit Dioscorides, loc. cit.

ⁿ *Folia obolis*] Plinius Valer. iv. 38.

^o *Ad cruentas*] Plinius Valer. loc. cit.

^p *Sisymbrium*] A quibusdam serpyllum sylvestre appellatum, inquit Diosc. ii. 155. *Σισύμβριον*, οἱ δὲ ἔρπυλλον ἔγριον καλοῦσιν. Theophrastum, credo, indicat, qui Hist. vi. 7.

ἔρπυλλον ἔγριον in montibus ait *θυμβράδῃ* nasci, *thymbræ similem*: atque inde thymbræi appellatio sisymbrio indita. Sisymbrium est hortense Matthioli in Diosc. lib. ii. pag. 485.

^q *Quod in riguis*] Hoc sisymbrium Dioscoridis alterum, ii. 156. *Σισύμβριον ἕτερον . . . ἐνυδρὸς ἐστὶ πᾶσα*. Prius enim in culto solo oritur, *ἐν χέρσοις φύεται*. Aquaticum a Dodonæo pingitur, pag. 97. idem sisymbrium sylvestre Matthioli in Diosc. lib. ii. pag. 486. *Mente sauvage*, quoniam sylvestris mentæ genus est.

^r *Simile nasturtio*] Nasturtium gustu repræsentat, atque idcirco cardamenen vocant, inquit Diosc. ii. 156. *Καρδαμίνην ἔνιοι λέγουσι, διὰ τὸ δοικέναι καρδάμω τὴν γεῦσιν*.

^s *Utrumque efficax*] Hoc de solo priore, quod in sicco nascitur, Dioscorides prodidit, qui concisæ nimium brevitati studens multa prætermisit.

^t *Quod in sicco*] Hortense Matthioli sisymbrium, ut diximus: quod, quem-

folio.^u Sedant utraque^v capitis dolorem: item epiphoras, ut Philinus tradit.² Alii panem addunt: alii per se decoquunt in vino. Sanat^w et epinyctidas, cutisque vitia in facie mulierum, intra quartum diem noctibus impositum, diebusque detractum. Vomitiones,^z singultus, tormina, stomachi dissolutiones cohibet, sive in cibo sumtum, sive succo potum. Non edendum gravidis, nisi mortuo conceptu. Quippe etiam impositum ejicit. Movet urinam^y cum vino potum: sylvestre^z et calculos.³ Quos vigilare^a opus sit, excitat infusum capiti cum aceto.

XCII. Lini semen cum aliis quidem in usu est: et per se^b mulierum cutis vitia^c emendat in facie. Oculorum aciem succo adjuvat. Epiphoras^d cum thure et aqua, aut cum myrrha ac vino sedat: parotidas^e cum melle, aut adipe,^f aut

codd. Hardnini, cum edd. Harduin. et recentt. 'Epiphoras, ut Philin. tradit Vet. epiph. ut Plinius tradit Chiff. corrupta, sed ex qua lectione illa Veteris confirmetur.' Dalec. ut Philinus tradit desunt in edd. vett. et Gronov.—
3 Vet. Dalec. ejicit calculos.

CAP. XCII. 1 Ita Gronov. al. vett. Harduin. 1. et Bipont. cum melle,

NOTÆ

admodum Diosc. ait, loc. cit. foliis latioribus est, quam menta hortensis, ordoratus idem, et coronis insertur.

^u *Angustiore folio*] Quam quod in rignis nascitur.

^v *Sedant utraque*] Hoc de solo priore rursum Diosc. II. 155. sed negligentius, ut opinor: τὰ δὲ φύλλα ἐπιπλάσσεται πρὸς κεφαλαγίαν κατὰ τῶν κροτάφων καὶ τοῦ μετώπου.

^w *Sanat*] Hoc vero de solo posteriore, sive aquatico, Diosc. II. 156. Ἀποκαθαίρει δὲ καὶ φακούς καὶ ἔφηλιν καταπλασθέντα δι' ὅλης τῆς νυκτὸς, ἔωθεν δὲ ἀποκλυσθέν.

^z *Vomitiones*] Hæc de priore pariter, quod in sicco oritur, Diosc. II. 155. Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 229.

^y *Movet urinam*] Hoc de utroque etiam Diosc. prodit, II. 155. et 156.

Marcellus item Empir. cap. 26. pag. 180. et Aphleius cap. 105. tit. 1. 'Ad vesicæ dolorem, et stranguriam: 'Herbæ sisymbrii contriti exceptos succos unciis duabus . . . ex vino potui dato,' &c.

^z *Sylvestre*] Illud sylvestre, quod in sicco oritur. Diosc. II. 155.

^a *Quos vigilare*] Somnolentos, vternosos, lethargicos.

^b *Et per se*] Sine ulla admixtione rei cujuscumque: quo sensu 'per se' usurpatur a Scribonio Largo Compos. 2. 10. 19. 23. 189. Etiam et Compos. 108. 'Vomitus per se factus,' id est, sponte.

^c *Cutis vitia*] Ἐφήλεις etiam, hoc est, vitia cutis in facie ab insolatione. Diosc. II. 125.

^d *Epiphoras*] Omnem inflammationem. Diosc. loc. cit.

^e *Parotidas*] Iisdem verbis Plinius

cera: stomachi solutiones² inspersum polentæ modo: anginas in aqua^f et oleo decoctum, et cum aneso³ illitum. Torretur, ut alvum sistat. Coeliacis,⁴ et dysentericis imponitur ex aceto. Ad jocineris dolores estur cum uva passa. Ad phthisin^h utilissime e semine fiunt ecligmata. Musculorum, nervorum, articulorum, cervicum⁴ duritias,ⁱ cerebri membranas^j mitigat farina seminis, nitro aut sale aut cinere additis. Eadem cum fico idem⁵ concoquit ac maturat. Cum radice vero^k cucumeris sylvestris extrahit quæcumque corpori inhæreant.^l Sic et fracta^{6m} ossa. Serpere ulcus in vino decoctaⁿ prohibet, eruptiones pitui-

.....

adipe Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.—2 Dalec. *dissolutiones*, ut paulo ante.—3 'Forte emendandum, *anetho*. Sic enim ad hunc morbum habent Marcellus Empiric. c. 15. et Plinius Valer. i. 52. Brotier. Vide ad c. 94. n. 2.—4 Vet. Dalec. *cervicia*.—5 Vet. Dalec. *totidem*; cod. Dalec. *et idem*; Dalecampius, *item*.—6 *Sic effracta* Chiffi.—7 Ita codd. Harduini et Dalec. cum

NOTÆ

Valer. i. 13. At pro melle lixivium Dioscorides adhibet, loc. cit. *σδρ κορλq*.

^f *Anginas in aqua*] Vide Notas et Emend. num. 38.

³ *Coeliacis*] Diosc. ii. 125.

^h *Ad phthisin*] Plinius Valer. i. 63. Quid sit phthisis, ex Celso disces, iii. 22. 'Tertia est,' inquit, 'longeque periculosissima species tabis, quam Græci *φθίσις* nominaverunt. Oritur fere a capite: inde in pulmonem destillat: huic exulceratio accidit: ex hac febricula levis fit: quæ etiam cum quievit, tamen et repetit. Frequens tussis est, pus excreatur, interdum cruentum aliquid. Quicquid excreatum est, si in ignem impositum est, mali odoris est.' Ednci ea quæ pectori intus hærent, eo ecligmate etiam Diosc. affirmat, loc. cit. Et Theod. Priscianus ii. 2. 10. de empyicis: 'Eclegmate utor, quod ex lini semine frixo, cum nucleis et melle despumato conficitur.'

ⁱ *Cervicum duritias*] Rigorem. Mar-

cellus Empir. cap. 18. pag. 127. 'Farina lini seminis addito nitro ex vino calido, in modum malagmatis temperatur, et imponitur: cervicum dolori statim medetur.'

^j *Cerebri membranas*] Inflammatas. Inde est quod ad dolores capitis puerorum lini semen tritum ex aqua commendat Marcellus Empir. cap. 1. pag. 88. Et phreneticorum, quibus 'jugis insomnietas est ex meningis tensione, succo lini seminis irrigari articulos' præcipit Theod. Priscianus ii. 1. 2.

^k *Cum radice vero*] Ad verbum hæc Marcellus Empir. cap. 34. pag. 233. et Plinius Valer. iii. 49.

^l *Quæcumque corpori inhæreant*] Aculeos, spicula.

^m *Sic et fracta*] Mss. Reg. Colb. Chiffi. *sic effracta*.

ⁿ *Serpere ulcus in vino decocta*] Plinius Valer. iii. 22. pariter in vino decocta. Marcellus Empir. cap. 4. pag. 42. 'ex melle apposita.'

tæ^o cum melle. Emendat ungues scabros cum pari modo nasturtii :^p testium⁷ vitia^q et ramices cum resina et myrrha :⁸ et gangrænas ex aqua. Stomachi dolores^r cum foeno Græco sextariis utriusque decoctis in aqua mulsa. Intestinorum et thoracis perniciosa vitia, clystere in oleo, aut melle.⁹

XCIII. Blitum iners^s videtur ac sine sapore, aut acrimonia ulla. Unde convitium^t foeminis apud Menandrum faciunt mariti. Stomacho^u inutile est. Ventrem adeo^v turbat, ut choleram faciat aliquibus. Dicitur tamen^w adversus scorpiones potum e vino prodesse, et clavis pedum illini : item lienibus, et temporum dolori,^x ex oleo. Hippocrates menstrua sisti^y eo cibo putat.

edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et testium Gronov. et al. ante Harduin.—8 Gronov. et al. vett. murrha.—9 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. oleo et melle Gronov. et vulg.

CAP. XCIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. cieri, ex Hipp. de Diæt. lib. II. ita quoque Chiff.

NOTÆ

^o *Eruptiones pituitæ*] Marcellus Empir. et Plinius Valer. loc. cit.

^p *Cum pari modo nasturtii*] Adjicit Diosc. II. 125. et parem etiam mellis mensuram.

^q *Testium vitia*] Marcellus Empir. cap. 33. pag. 228. 'Farina lini seminis, cum resina et myrrha pari pondere permixta, et imposita testiculis, dolori ac tumori eorum subvenit.' Sic etiam Plinius Valer. II. 42. Adde et Theod. Priscianum I. 25. 'ad vetri dolores.'

^r *Stomachi dolores*] Plinius Valer. iisdem verbis, II. 15.

^s *Blitum iners*] Ad verbum hæc Plinius Valer. IV. 9. Gallis, *Blettes*, ou *Bettes*. Iconem apud Lobelium vide, in Observat. pag. 125. In Narbonensi Gallia *Turgon* vocant, inquit Ruellius lib. II. pag. 356.

^t *Unde convitium*] Plautus in Trucul. IV. 4. 'Blitea et lutea est meretrix, nisi quæ sapit in vino ad rem suam.' Viles, abjectas, fatuasque

mulieres *βλιτάδας* antiqui vocabant. Suidas: *βλιτάδας οἱ παλαιοὶ τὰς εὐτελεῖς γυναῖκας ἔλεγον*. Quod nomen adhuc in nostrum vulgus manavit, socordes ignavosque homines *Beliteros* Græca imitatione nominans, inquit Ruellius lib. I. pag. 75. Festus: 'Blitum, genus oleris a saporis stupore appellatum esse ex Græco putatur, quod ab his *βλάξ* dicatur stupidus.' At Græcis quoque *βλίτον* est. Hesych. *βλίτον, λαχάνου εἶδος*. Schol. Aristoph. *βλίτον μωρὸν εἶναι δοκεῖ λάχανον*. *Blitum videtur olus esse insipidum*.

^u *Stomacho*] Tamen bonam alvum facere Diosc. vere dixit, II. 143.

^v *Ventrem adeo*] Hæc totidem verbis Plinius Valer. IV. 9.

^w *Dicitur tamen*] Plinius Valer. loc. cit.

^x *Temporum dolori*] Sic Apollonius apud Galenum *κατὰ τόπους*, II. 1. p. 368. *βλίτον τρίψας σὺν ἐλαίῳ διελθ, χρῶ*.

^y *Hippocrates menstrua sisti*] Ita li-

XCIV. (XXIII.) Meum^{1 a} in Italia non nisi a medicis seritur, et iis admodum paucis. Duo genera ejus. Nobilius Athamanticum vocant, illi tanquam ab Athamante inventum, hi quoniam laudatissimum in Athamante reperiatur, foliis aneso^{2 b} simile, et caule aliquando bicubitali,^{3 c} radicibus multis, obliquis, nigris,^{4 d} quibusdam altissimis: Minus rufum, quam illud alterum.^e Ciet urinam^f in aqua potum, radice trita vel decocta. Inflationes⁵ stomachi mire discutit.⁶ Item tormina, et vesicæ^b vitia: vulvarumque articulisⁱ cum melle, infantibus^{6 j} cum apio illitum imo ventri urinas movet.

—————

CAP. XCIV. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. et recentt. *Meon* cod. Dalec. *Meu* Gronov. et vulgg.—2 Gronov. al. vett. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *aniso*; margo edd. Dalec. et Gronov. *anetho*, e Diosc. et sic Vet. Dalec. Vide ad c. 92. n. 3.—3 Chiff. *bipedati*.—4 'Ita bene Editio princeps.' Brotier. *multis oblongis, nigris* cod. Dalec. *multis et obnigris* edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Vet. Dalec. *potum*. Radice tr. vel decocta inflationes.—6 'Vet. art. cum

NOTÆ

bri omnes. Et Plinius quoque Valer. iv. 9. 'Hippocrate,' inquit, 'præcipiente ad sistenda omnia menstrua fœminarum in cibo dandum.' Hippocrates sane de diæta, ii. 26. Βλῆτον θερμὸν, οὐ διαχωρητικόν. *Blitum calidum est, non movens alvum.*

^a *Meum*] Diosc. i. 3. Μῆον τὸ καλούμενον Ἀθαμαντικὸν γεννᾶται πλεῖστον ἐν Μακεδονίᾳ καὶ Ἰσπανίᾳ. Galeno de Antidotis i. 7. p. 878. Μεῖον Ἀθαμαντικόν. Vidimus in horto Regio, quale depingitur a Dodouæo, p. 302. Meum in Italia reperiri, et in Calabria quidem ab incolis *Imperatrice* appellari, in montibus Nursinis *Spicula*, alibi aliter, scribit Anguillara de Simp. par. i. p. 20. Etiam et in Gallia obvium. Describitur a Charasio in Pharmac. p. 134. Nostris officinis, inquit Ruellius lib. ii. pag. 284. anethum sylvestre hodie vocatur, quod anethum plane videatur imitari foliis, et umbella, et caule: unde quidam herbaril tortuosum anethum appella-

verunt.

^b *Foliis aneso*] Vide Notas et Emend. num. 39.

^c *Bicubitali*] Sic Diosc. i. 3. Δίπυχον ἀναβαῖνον. Sic Oribasii interpres lib. xi. fol. 206. Sic rerum ipsa natura postulare videtur. Tamen Mss. omnes, Reg. Colb. Chiff. *bipedali*.

^d *Obliquis, nigris [et obnigris]* In Mss. Reg. Colb. &c. *obolis, nigris*. Forte, *oblongis, nigris*. Diosc. μακρὰς. Oribasii interpres, *longis*.

^e *Quam illud alterum*] In Italia natum.—'Quam illud] Qnam Athamanticum.' Ed. sec.

^f *Ciet urinam*] Dioscor. loc. cit. Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vii. p. 209.

⁵ *Inflationes... discutit*] Diosc. loc. cit. Galenus quoque loc. cit. sed hanc exceptionem iste adjicit, quod simul caput lædat: si tamen largius bibatur, inquit Diosc.

^b *Et vesicæ*] Diosc. loc. cit.

ⁱ *Vulvarumque articulis*] Subintel-

xcv. Foeniculum^k nobilitavere serpentes gustatu, ut diximus,^l senectam exuendo, oculorumque aciem succo ejus reficiendo: unde intellectum^m est, hominum quoque caliginem præcipue eo levare.¹ Colligitur hic caule turgescente,ⁿ et in Sole^a siccatur, inungiturque ex melle. Ubique hoc est. Laudatissimus^o in Iberia³ e lacrymis fit, et e semine recenti.⁴ Fit et e radicibus^{6p} prima germinatione incisis.

xcvi. Est et in hoc genere sylvestre, quod alii hippomarathon, alii myrsineum^{1a} vocant, foliis majoribus, gustu acriore, procerius, brachiali crassitudine,² radice

~~~~~

melle prodest. Infantibus; alii vett. articulis dolentibus prodest: thoracis item fluxionibus cum melle. Infantibus. Dalec.

CAP. xcv. 1 Chiff. *hominem... levare*; cod. Dalec. *hominum... relevare*.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. *turgescere. In Sole* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 *Laudatissimus tamen in Iberia* Vet. Dalec.—4 'Ita codd. Regg.' Brotier. *et ex semine recenti* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. *Fit etiam et e radicibus* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Fit etiam e radicibus* Gronov. et vulgg.

CAP. xcvi. 1 'Murrineum, quod murrham oleat radix; vel murrhinum.' Dalec.—2 Codd. Regg. Brott. 1. 2. *bracchioli crassitudine*.—3 *Medicinae in-*

NOTE

lige ex aquentibus, illitum urinas movet.

^l *Infantibus*] Diosc. 1. 3. apium prætermisit.

^k *Foeniculum*] Hæc iisdem verbis Plinius Valer. iv. 24.

¹ *Ut diximus*] Lib. viii. 41. Habet et istud Diosc. iii. 81.

^m *Unde intellectum*] Plinius Valer. loc. cit. Q. Serenus c. 14. p. 133. 'Si tenebras oculis obducit pigra senectus, Expressæ marathro guttæ cum melle liquenti Detergere malum poterunt: vel vulturis atrî Fella, chelidonis fuerint quis gramina mixta.' Adde et Galenum de Fac. Simp. Med. lib. vii. p. 206.

ⁿ *Caule turgescente*] Quod fit cum primo germinat, κατὰ τὴν πρώτην ἐκβολήν, inquit Dioscor. iii. 81.

^o *Laudatissimus*] Diosc. loc. cit. Canlem, inquit, medium, dum floret herba, demetunt indigenæ, ignique admovent: quo facilis vi caloris veluti exudans, lacrymam seu gummi remittat.

^p *Fit et e r.*] Iisdem verbis Diosc. loc. cit.

^a *Alii myrsineum*] Mallem trajectory literula *smyrneum* legi. Nam Anacreon in libro rei herbariæ, seu περί βοτάνης, hippomarathon a quibusdam σμυρνέον vocari scribit, teste Nicandri Scholiaste, in Theriac. pag. 28. Smyrnum porro dici potuit, quod, uti de altero smyrnio Plinius refert, xix. 62. myrrham radice resipit. Vidimus in horto Regio, quale describitur a Lobelio in Advers. p. 347.

candida. Nascitur in calidis, sed saxosis. Diocles. et aliud^b hippomarathri genus tradit, longo et angusto folio, semine coriandri. Medicinæ in sativo,³° ad scorpionum ictus et serpentium, semine in vino poto. Succus et auribus^d instillatur, vermiculosque in his necat. Ipsum condimentis prope omnibus inseritur: oxyporis etiam ap- tissime. Quin et panis crustis subditur. Semen stoma- chum^c dissolutum astringit, vel in febris sumtum. Nauseam^f ex aqua tritum sedat. Pulmonibus^e et joci- neribus laudatissimum. Ventrem sistit,^h cum modice su- mitur, urinamⁱ ciet,⁴ et tormina mitigat decoctum, lac- tisque defectu^j potum mammas replet. Radix cum^k ptisana sumta renes purgat, sive decocto⁵ succo, sive semine sumto. Prodest^l et hydropicis radix ex vino

sativo Chiff. —4 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. *urinam exciet* edd. vett. et Gro- nov. item Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *urinam excitat, et t. m. totum decoctum* Vet. Dalec. *urinam exciet ad tormina totum decoctum* Chiff. Mox, *mammas replet radice cum ptisana sumpta.* Renes Vet. Dalec. —5 Chiff.

NOTÆ

^b *Diocles et aliud*] Hæc Dioscorides III. 82. totidem verbis, tacito modo Dioclis nomine. Galenus item, de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 206. Sed id fœniculi genus a nemine adhuc cog- nitum ait Matthiol. in Diosc. lib. III. p. 777.

^c *Medicinæ in sativo*] Iisdem verbis hæc Plinius Valer. IV. 24. Quæ de fœniculo scilicet accipienda sunt.

^d *Succus et auribus*] Plinius Valer. loc. cit.

^e *Semen stomachum*] Iisdem hæc ite- rum verbis Plinius Valer. loc. cit. Q. Serenus c. 19. de digestionem et sto- macho medendo, p. 136.

^f *Nauseam*] Plinius Valer. loc. cit. has vires semini pariter, Diosc. III. 82. foliorum decocto attribuit.

^g *Pulmonibus*] Plinius Valer. loc. cit.

^h *Ventrem sistit*] Plinius Valer. loc.

cit.

ⁱ *Urinam*] Diosc. III. 81. Apuleius c. 124. 'Urinam movet cibo datum, lac provocat,' &c. Galenus item, de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 206.

^j *Lactisque defectu*] Id vero de hip- pomarathro Diosc. III. 82. De ma- rathro sativo, seu fœniculo, Apuleius loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Medic. lib. VII. p. 206. Et de se- mine quidem fœniculi, Plinius Valer. IV. 24. cum Hippocrate de Nat. Mul. tex. 88. p. 405. qui parem hippo- marathro quoque vim ac dotem as- serit.

^k *Radix cum*] Plinius Valer. IV. 24. et II. 37. 'Radix fœniculi cum ptisa- na decocta, et in cibo data, rennum densitates relaxat: et ejusdem radi- cis succus ad cyathos duos in vino potui datus mirabiliter vitia sanat.'

^l *Prodest*] Plinius Valer. IV. 24.

cocta. Item convulsis. Illinuntur^m folia tumoribus ardentibus ex aceto. Calculos vesicæ pellunt. Genituræ abundantiam quoquo modo haustum facit. Verendis amicissimum, sive ad fovendum radice cum vino cocta, sive contrita in oleo illitum. Multi tumoribus et sugillatis cum cera illinunt. Et radiceⁿ in succo⁶ vel cum melle contra canis morsum utuntur, et contra⁷ multipedam ex vino.

Hippomarathron ad omnia vehementius. Calculos præcipue^o pellit. Prodest vesicæ^p cum vino leni, et foeminarum menstruis hærentibus. Efficacius in eo semen, quam radix. Modus in utroque, quod duobus digitis tritum additur in potionem. Petrichus,⁸ qui Ophiaca scripsit, et Micton,⁹ qui Rhizotomumena, adversus serpentes nihil hippomarathro efficacius putavere. Sane et Nicander^r non in novissimis posuit.

XCVII. Cannabis^a in sylvis primum nata est, nigrior foliis, et asperior.¹ Semen ejus^b extinguere genituram virorum dicitur. Succus ex eo^c vermiculos aurium, et

~~~~~

decocti.—6 *Et radice succo* Vet. Dalec.—7 *Vet. Dalec. vel contra.*—8 *Petridius* Gronov. et al. vett.—9 *Mictio* Gronov. et vulg. *Mycon* Chiffi.

CAP. XCVII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *nigrior et foliis asperior*

NOTÆ

^m *Illinuntur*] Plinius Valer. loc. cit. 'Tumores, et quæ ictu vel repentina indignatione commota sunt, folia ex aceto trita dissolvunt.'

ⁿ *Et radice*] Plinius Valer. loc. cit. hoc ipsum refert de semine: de radice, Diosc. II. 81.

^o *Calculos præcipue*] Diosc. II. 82. Galenus loc. cit.

^p *Prodest vesicæ*] Diosc. loc. cit. *στραγγουπίας ἰσται.*

⁹ *Micton*] In Mss. Reg. Colb. et Chiffi. *Miecon*: male. Vide Auctorum Indicem. Mictoni interim Dioscorides suffragatur, loc. cit.

^r *Sane et Nicander*] In Theriacis, p. 43. adversus serpentes: 'Ἡδὲ καὶ ἐκπείου μαράθρου πολυανξία ρίζαν. Αὐτ

magnas grandis radices hippomarathri.

^a *Cannabis*] Diosc. III. 166. *Κάνναβις ἀγρία . . . τὰ φύλλα ἔχει ὅμοια τῇ ἡμέρῳ, τραχύτερα δὲ καὶ μελάντερα.*

^b *Semen ejus*] Dioscor. III. 165. de sativa cannabi: Galenus quoque, de Facult. Simp. Medic. lib. VII. pag. 184.

^c *Succus ex eo*] Ex recenti semine, inquit Diosc. et post eum Galenus, locis citatis, sunt qui succum exprimant, ad aurium dolores, ex obstructione, ut mihi quidem videtur, ὥς ἐμοὶ δοκεῖ, natos, accommodatum maxime At Plinius Valer. I. 10. et Marcellus Empir. cap. 9. p. 76. et 80. hunc Plinii locum summa fide transcribunt, et suo defendunt calculo.

quodcumque animal intraverit, ejicit, sed cum dolore capitis. Tantaque vis^d ei est, ut aquæ infusa, coagulare eam dicatur. Et ideo^e jumentorum alvo succurrit pota in aqua. Radix contractos^f articulos emollit in aqua cocta: item podagras, et similes impetus.^g Ambustis cruda illinitur, sed sæpius mutatur priusquam arescat.^h

XCVIII. Ferula semen anetho simile habet. Quæ ab uno caule dividitur in cactumine, foemina putatur. Caules eduntur^b decocti, commendanturqueⁱ musto ac melle, stomacho utiles. Sin plures^a sumti, capitis dolorem^j faciunt. Radix denarii^j pondere in vini cyathis duobus, bibitur adversus serpentes. Et ipsa radix imponitur. Sic et torminibus^k medetur. Ex oleo^l autem et aceto, contra sudores immodicos, vel in febribus proficit. Succus ferulæ alvum solvit^m fabæ magnitudine devoratus. E viridi medullaⁿ vulvis utilis, et ad omnia ea vitia.^o Ad sanguinem^o sistendum decem grana seminis bibuntur, in

~~~~~

Chiff. *nigriore folio et asperiore* edd. vett. et Gronov.—2 Vet. *inareascat*.

CAP. XCVIII. 1 Vet. Dalec. *condiuntur*.—2 *Sed plures* Vet. Dalec.—3 Gronov. *dolores*—4 *Semen torminibus* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—5 Vet. Dalec. *sistit*.—6 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Et viridi medulla vultui utilis est, et ad omnia ejus vitia* cod. Dalec. *vultui utilis* etiam codd. Regg. Brot. et Editio princeps. *Et viride merulla vultuis utile est, &c.* Chiff. *Et viridi*

NOTÆ

^d *Tantaque vis*] Quam ipse vim experimento non didicit, timide profert, nec audet asseverare. Cautè id quidem.

^e *Et ideo*] Alvum sistit jumentorum, cum est concitator: quoniam vim spissandi habeat, et desiccandi.

^f *Radix contractos*] Diosc. III. 166.

^g *Similes impetus*] *Ερίφορς*, inflammationes et tumores.

^b *Caules eduntur*] Vide quæ dicta sunt XIX. 56.

ⁱ *Sin plures*] Sic pariter Dioscor. III. 91.

^j *Radix denarii*] Q. Serenus cap. de serpentium morsibus: 'Aut ferulæ radix potatur in imbre Lyæi.'

Diosc. loc. cit. non radicem adversus serpentes, sed medullam commendat. Nicander quoque in Theriac. p. 43.

^k *Sic et torminibus*] Hoc de potu semine, Diosc. loc. cit.

^l *Ex oleo*] Plinius Valer. III. 11. 'Radix item ferulæ ex oleo et aceto perunctione sudorem minuit.'

^m *Succus ferulæ alvum solvit*] Sistere congruentius forsan diceret: nam cæliaci medullam opotam prodesse scribit Diosc. loc. cit. nisi succus expressus e ferula, medullaque ipsa, dispares habent facultates.

ⁿ *E viridi medulla*] Vide Notas et Emend. nam. 40.

^o *Ad sanguinem*] Hæmoptoicis me-

vino trita, vel medulla. Sunt qui comitialibus morbis dandum putant⁷ Luna quarta, sexta, septima, lingulae mensura.⁸ ^p Natura ferularum murænis infestissima est: tactæ siquidem ea moriuntur. Castor radicis succum et oculorum claritati conferre multum putavit.

XCIX. Et de carduorum satu inter hortensia diximus:⁹ quapropter et medicinam ex iis non differamus. Sylvestrium genera sunt duo, unum fruticosius^r a terra statim: alterum unicaule^s crassius. Utrique folia pauca, spinosa, muricatis cacuminibus. Sed alter florem purpureum mittit inter medios aculeos, celeriter canescentem, et abeuntem cum aura: scolymon Græci vocant. Hic antequam floreat^t contusus atque expressus, illito succo alopecias replet. Radix cujuscumque ex aqua decocta potioribus^v sitim^u facere narratur. Stomachum corroborat:^v et vul-

ramusculus, utilis est ad, &c. Gronov. Vid. Nott. Varr.—7 Chiff. *bis dandum putent.*—8 ‘Ita codd. Regg. et Editio princeps.’ Brotier. Ita quoque Chiff. Regg. Hard. et Colb. *lingula mensura* Dalec. Gronov. Elz. Harduin. Miller. Bipont. et Franz.

CAP. XCIX. 1 Cod. Dalec. *potioribus*; Chiff. *potioribus*.—2 Chiff. *sic credi-*

NOTÆ

dullam epotam prodesse scribit Dioscor. III. 91. Galenus similiter, de Fac. Simp. Medic. lib. VIII. p. 213.

^p *Lingula [ligula] mensura*] Mss. Reg. Colb. Chiff. *lingula*. Sed utrumvis dixeris, perinde est.

⁹ *Et de carduorum .... diximus*] Lib. XIX. c. 43.

^r *Unum fruticosius*] Scolymos est Theophrasti, de quo XXII. 43. Eryngium idem lateum Monspeliensium, visum a nobis in horto Regio, quale a Lobelio delineatur, in Observ. pag. 478.

^s *Alterum unicaule*] Cinara hæc hortensis aculeata, Dioscoridis σκόλυμος, III. 16. Forte Theophrasti κάρτος, Hist. VI. 4. *L'Artichaut*. Astipulatur etiam Anguillara par. VIII. pag. 136.

^t *Hic antequam floreat*] Plinius Valer. IV. 16. et Marcellus Empir. c. 6. p. 46. iisdem verbis: ‘Herbam cardui agrestis in mortario usque ad levitatem terito: succoque ejus expresso locum alopecie novem diebus oblinito: sed bis per dies singulos perunctione renovata.’

^u *Potioribus sitim*] Plinius Valer. IV. 16. de carduo: ‘Radix ex aqua cocta, cupiditatem bibendi potioribus subministrat.’ Columella de cultu hortorum, lib. X. p. 353. ‘Hispidam ponatur cinara, quæ dulcis Iaccho Potanti veniat, nec Phœbo grata carenti.’

^v *Stomachum corroborat*] Si non avidius sumatur, inquit Plinius Valer. IV. 16.

vis^w (si credimus)² etiam conferre aliquid traditur, ut mares gignantur. Ita enim Chæreas Atheniensis scripsit, et Glaucias, qui circa carduos diligentissimus videtur. Mastiche cardui³ x odorem commendat oris.

C. (XXIV.) Ante discessum ab hortensiis,¹ unam compositionem ex his clarissimam subtexemus, adversus venenata animalia, incisam lapide versibus^a in limine ædis^b Æsculapii. Serpylli^c duum denariorum pondus: opopanax, et mei,² d tantundem singulorum, trifolii pondus denarii: anesi,³ et foeniculi seminis, et ammi,⁴ et apii, denariorum senum singulis generibus, ervi farinæ duodecim. Hæc tusa cribrataque vino quam possit⁵ excellenti, digeruntur in pastillos, victoriati pondere. Ex his singuli

.....

mas.—3 Gronov. et al. ante Harduin. *manducatus carduus*.

CAP. C. 1 'In codd. Regg. 1. 2. *Et discessum*. In Editione principe, *Et ante discessum*. Recentiores, *Sed discessuri*.' Brotier. *Sed discessuri ab hortensiis* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Sed discessuri ab hortensibus*. Gronov. et al. vett. 'Sed discessuri non legitur in Chiffi.' Dalec. Vide Nott. Var.—2 Gronov. et vulgg. ante Harduin. et milii.—3 Gronov. et vulgg. *anethi*.—4 'Ita bene codd. Regg. 1. 2.' Brotier. ἄμμι Græce. Vide Lex. Gr. Schneider. et Galen. ab Harduino citatum. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ammii*; Brotier in Not. *amni*. *Ammium* quoque ex hoc Plinii loco exhibent omnes fere Lex. Latt. Gronov. et al. ante Harduin. *seminis*, et *anisi*, et *ammii*. In Vet. Dalec. desunt, et *anisi*.—5 Margo edd. Dalec. et

NOTÆ

^w *Et vultis*] Transcripsit et istud Plinius Valer. loc. cit. ubi Glauciam pariter laudat auctorem.

^x *Mastiche cardui*] Vide Notas et Emend. num. 41. Mastiche cardui, tenuior ille est et quodam modo lacteus succus, quem cinaræ radix, ubi defloruit ac durescit, scarificata emit, ut et experientia docet, et Theophrastus conceptis verbis admonuit, Hist. vi. 4.

^a *Versibus*] Quos recitat Galenus de Antidotis ii. 14. p. 922. ex Endemio medico. Sunt omnino sedecim.

^b *In limine ædis*] Apud insulam Coum in templo Æsculapii, inquit Plinius Valer. iii. 57.

^c *Serpylli*] Galenus loc. cit. reci-

tatis Endemi versibus, medicamenta quæ iis continentur, ita breviter colligit: Μήνου ρίζης, ἐρπύλλου, ὀποπάνακος, ἀνὰ < β'. Τριφύλλον σπέρματος, < α'. Ἀνίσου, μαράθρου, ἕμμεως, σελίνου σπέρματος, ἀνὰ ὀξύβαφον. Ἀλεόρου ὀροβίνου λεπτοτάτου ὀξύβαφα β'. Οἶνου παλαιοῦ εἰς ἀνάληψιν ὅσον ἐξαρκεῖ. Ἀνάπλασσε τροχίσκους, καὶ ξήραινε ἐν σκιᾷ καὶ δίδου τριώβολον μετ' οἶνου κυάθον γ'. Quæ totidem ferme verbis Plinius habet: modo tantum medicamento- rum paululum discrepante.

^d *Et mei*] Ita ex Galeno modo laudato rescripsimus: cum prius *mihi* perperam legeretur. Plinius Valer. iii. 57. insulse mel pro meo desiderat: et pro ammi amyllum, iv. 38.

dantur ex vini mixti cyathis ternis. Hac theriaca magnus Antiochus⁶ rex adversus omnia venenata⁶ usus traditur.

Gronov. quantum possit.—6 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiffi. omnia venena Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.

NOTE

⁶ *Magnus Antiochus*] Eo nomine tertius, Syriæ Rex. Hunc Philometora Eudemus vocat iis versibus, quibus hæc theriacæ compositio continetur: Ἰησὺ μᾶθε τήνδε πρὸς ἑρπετὰ,

ἢ φιλομήτωρ Νικήτας πείρα κέρκευ
'Αντίοχος. Hoc capere præsidium ad serpentia, quod Philometor Usu præcipuum reperit Antiochus.

NOTÆ ET EMENDATIONES
AD LIBRUM XX.
NATURALIS HISTORIÆ
C. PLINII SECUNDI.

---

1. CAP. I. *Et alio rursus abigente a siccitate*] Alio nempe lapide, ut diximus, abigente ferrum. Ita Mss. omnes, ipsaque loci sententia legi ita postulat. Frustra sunt Majolus, Cæsius, aliique, qui *allio* hic scriptum a Plinio autumant, quo ejus viri auctoritate magnetis et allii dissensionem et antipathiam stabiliant: quasi magnes allio confrictus ac perunctus ferrum non trahat. Albertum tamen Magnum scimus ita sensisse, Mineral. II. 2. 11. et ante eum, Zoroastrem in Geopon. xv. 1. et Jo. Tzetzen, Chiliad. iv. Histor. 140. vs. 407. Sed illud haud dubie nunc Plinius spectat, quod alibi planius expressit, nempe xxxvi. 25. 'Alius rursus,' inquit, 'in eadem Æthiopia non procul mons gignit lapidem theameden, qui ferrum omne abigit, respuitque. De utraque natura sæpius diximus.' Et quidem nunc primum de utraque dicit.

2. CAP. VI. *Eadem contrahit vomitiones: siccatur, &c.*] Contraria plane sententia prius legebatur: *Eadem contra vomitiones siccatur.* Quid igitur

illa sibi volunt, quæ proxime sequuntur, *Cortex quoque vomitionem movet?* An non ea aperte significant eandem modo cortici assignari vim, quæ radici fuerant prius attributa? Adde Diosc. II. 164. ubi de peponis facultatibus: 'Ἡ δὲ ῥίζα ξηρὰ, inquit, ποθεῖσα σὺν ὑδρομέλει < ὀλέῃ, ἐμέτους κινεῖ. *Sicca radix ex multa drachmæ pondere bibita, vomitum ciel.*

3. CAP. VIII. *Necnon ramentis corticis recentes podagras refrigerat, &c.*] In Mss. *recens.* Plinius Valer. recensitis legisse videtur, hoc est, viridis. Sic enim ille, IV. 6. de cucurbita: 'Dioscorides,' inquit, 'ramenta corticis viridis in cucurbita landat, earumque effectus sic tradit: Phthiriasim (lege ex Diosc. II. 162. *Siriasim*) infantium, cuti imposita depellunt cum polenta: podagræ æstuanti, et ignibus sacris cum pane subveniunt.' Verba sunt hæc Græci scriptoris: Τὸ δὲ ξέσμα αὐτῆς παιδίοις σιμῶσιν ὠφέλιμος κατὰ τοῦ βρέγματος καταπλάσσεται. Item Marcellus Empir. c. I. p. 35. 'Cucurbitæ viridis ramenta cerebro imposita, infantibus

quoque, qui ex dolore capitis nauseam patiuntur, validissime prosunt.'

4. CAP. LX. *Testa quoque*] Rapa videlicet. Prins *costa* legebatur: ab aliis *cocta*: a Salmasio, Cato quoque: nos *Testa*, tum ex Mss. Reg. Colb. &c. tum ex Plinio Valer. iv. 34. hæc totidem verbis describente, defendimus.

5. CAP. X. *Mixta farina, pari mensura, ervi, hordei, tritici, et lupini. Radix ad omnia inutilis*] Naporum videlicet sylvestrium radix inutilis. Insigniter corruptus hic locus ad hunc diem fuit: sic quippe legebatur: *mixta urina pari mensura. Ervi, hordei, tritici, et lupini radix ad omnia inutilis*. Quid causæ est, amabo, cur de ervi, hordei, ceterorumque radice agat, ubi tota in rapis oratio habitat? Et lupini radicem, ut ceteras omittam, commendat in primis ad pellendam urinam, xxii. 74. Detexit errorem Dioscor. qui ex iisdem fontibus areolas suas aspersit, ex quibus Plinius rigavit hortos. Sic enim ille ii. 135. de rapo sylvestri: *Μίγνυται δὲ σμήγμασι προσώπου καὶ τοῦ ἄλλου χρωτὸς, ὅσα δι' ἀλεύρων γίνεται θερμίων, ἢ πυρίων, ἢ αἰρίων, ἢ ὀροβίων. Admisceatur in smegmata, quibus ad detergendam cutem in facie, reliquoque corpore utuntur: quæ quidem ex lupini, tritici, lolii, aut ervi farina fiunt*. Et de ervo sane diserte Plinius xxii. 73. 'Farina ejus maculas toto corpore emendat.' De lupinorum et ervi farina, ad eodem usus Hippocr. de Morb. Mulier. ii. 67. p. 596.

6. CAP. XII. *Cetero æstivo usus in Italia, et armoraciam vocant. Et sativi vero, præter ea quæ circa eos dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant, bilem detrahunt. Præterea cortices in vino decocti, mane poti ad ternos cyathos, &c.*] Hunc locum ita restituimus ex fide Reg. 2. codicis, cum omnia mire perturbata prius, depravataque, sic legerentur: *Cetero bilem detrahunt. Præterea cortices in*

vino. Præterea, quæ circa eos dicta sunt, stomachum purgant, pituitam extenuant, urinam concitant. Est et sativi usus in Italia, et armoraciam vocant. Et sativi vero decocti, mane poti ad ternos cyathos, &c. Proh Saperi! Tantumne in bonos auctores aut criticis aut librariis licuit, ut miscerent omnia ac pessumdarent? Ineamus, si fieri potest, mendorum quæ scatent, numerum, *Cetero bilem detrahunt*. Orationis structura *detrahit* legi postulabat: antecedit enim, *Laudatissimus in Arcadia . . . alibi nascitur . . . utilior urinae*. Mox, *præterea cortices . . . præterea quæ circa eos*. Geminata tam repente ea vox *præterea*, Pliniine stylum et ingenium sapit? *Est et sativi usus in Italia, et armoraciam vocant*. At armoraciam constat esse sylvestris generis, quod ipse Plinius diserte confirmavit superiore lib. cap. 26. Deinde, quam frigida rursum repetitio earundem vocum, *Est et sativi usus, statimque, Et sativi vero*. In Mss. *Cetero æstivosus*. Pintianus legi volebat, *Cetero æstivosus ipse*. Nos, uti speramus, paulo felicius, *Cetero æstivo usus in Italia, &c.*

7. CAP. XIII. *Cerastis et scorpionibus adversatur*] Legebatur ante, *Cetero et scorpionibus*. In Mss. Reg. 1. 2. &c. *Ceterascis*. At emendatione locum egere Dioscorides admonuit, ii. 137. de raphano: ubi contra cerastæ morsum ex vino potum auxiliari tradit: *Καὶ πρὸς κερδαίου δῆγμα σὺν οἷνῳ πινόμενον βοηθεῖ*. Haud penitus tamen improbanda prior scriptura.

8. Ibid. *Ex aceto et melle sumti, intestinorum animalia detrahunt*] Num locus hic mutilus sit, considerandum amplius. Nam Plinius Valer. qui totum fere opus suum ex Plinii nostri verbis contexit, iv. 1. de raphani virtutibus, ita habet: 'Semine raphani cum melle trito et sumto, suspirium mitigatur, et tussis arcetur. Solus cum sale sumtus ventris animalia extinguit.' Nihil tamen sine

vade movere ansim. Quod vero ad periodum proxime insequentem attinet, quæ hactenus ita legebatur perpetua serie, *Item ad tertias decocto eorum poto cum vino enterocelis prociat*: in duas distrahendam esse partes ex Plinio Valeriano, Marcelloque Empirico constat: ut prior illa, *ad tertias decocto eorum poto, cum vino*, ad superiorem morbum spectet, nempe ad intestinorum animalia detrahenda. Posterior, nova ibi instituta periodo, ad enterocelas. Marcelli hæc verba sunt, c. 28. p. 200. 'Raphanus ex aqua ad tertias decoquitur, eaque vino mixta, ad extirpandas tineas utiliter bibitur.' Plinii vero Valer. II. 21. 'Tineis purgandis:' 'Raphani decoquuntur ex aqua ad tertias, et ea aqua vino miscetur.'

9. CAP. XVII. *Stomachum excitat, fastidium abaterget, ex aceto . . . vel ex garo. Urinam ciet, &c.*] Præpostera interpunctione locus hic ante laborabat, in hunc modum: *Stomachum excitat, fastidium abaterget. Ex aceto . . . vel ex garo urinam ciet.* Ut sic restitueremus, auriculam vellit Galenus, et admonuit, de Alim. Facult. II. 55. p. 364. de gingidio: Προσφέρονται δ' αὐτό τινες δι' ἐλαίου, καὶ γάρον τινὲς δὲ καὶ οἶνον ἢ ὕδωρ ἐμβάλλοντες καὶ πολὺ γε μᾶλλον εὐστόμαχόν τ' ἐστὶ, καὶ τοὺς ἀπεσίτους προτρέπει μετ' ὕδωρ ἐσθιόμενον. Sunt qui ipsum cum oleo et garo mandant: alii autem vinum etiam, vel acetum inficiunt: multoque magis ita stomachum juvat, collapsamque cibi appetentiam, si cum aceto sumatur, excitat.

10. CAP. XX. *Sic et attrita sanant*] Prius legebatur, *sic et trita sanant.* In Mss. *trita.* Emendandi Dioscorides auctor fuit, qui II. 181. contra calceamentorum attritus utiles cepas esse prodidit: πρὸς ἐκτρίμματα ὑποδεμάτων χρήσιμος.

11. CAP. XXIII. *Suspiriosis coctum, aliqui crudum id tritum dedere*] Vocem hanc *tritum* adjecimus, tum ex exem-

plarum Mss. fide, tum ex vetustis scriptoribus geminis, quorum alter a Plinio nostro, ab altero Plinius ipse noster hausit. Nam Plinius Valer. IV. 17. de allio: 'Suspiriosis quidam,' inquit, 'per se crudum, aliqui et cum lacte tritum dedere.' Celsus IV. 4. 'de difficultate spirandi:' 'Datur etiam utiliter frictum allium, deinde contritum, et cum melle mixtum.'

12. Ibid. *Et porriginēs*] Prius et *pruriginēs* legebatur. At erroris admonuit Marcellus Empir. c. 4. p. 40. 'Ad pityriasis,' inquit, 'et porriginēs capitis . . . prodest ungere caput allio trito ex aceto et nitre.' Necnon Dioscorides, qui II. 182. τὰ πύτυα allio quoque eximi prodidit. Adde consensum exemplarium manu scriptorum, Reg. Colb. Cliffl. &c. in quibus *porriginēs*, non *pruriginēs*, scribitur.

13. Ibid. *Etiam arundines cum pice*] Subintellige, allium extrahit. Ita libri omnes, etiam Mss. Plane ut suspecta sit fides antiqui exemplaris, ex quo Pintianus *Arundines*, hoc est, sanguingas, reponere conatus est. Præsertim Marcello Empirico, Plinioque Valeriano, huic lectioni mire suffragantibus: scriptoribus quidem non eruditissimis, sed quibus tamen concedendum in hac parte plurimum, cum opus ambo sum ex Plinii fere sententiis verbisque concinnarint. Et ille quidem, c. 34. p. 233. 'Allium elixum,' inquit, 'cum pice positum, arundines extrahit corpori affixas. Filix radix trita arundinem extrahit: rursum arundinis radix,' &c. Iste III. 49. 'Ad extrahenda ea quæ corpori infixæ sunt:' 'Allium elixum cum pice, arundines extrahit,' &c.

14. CAP. XXVIII. *Est et beta . . . foliis, undecim sæpe, caule liliis*] Libri hactenus editi, *undecim sæpe caulium.* Repugnat ipsa plantæ natura, quam nos in horto Regio vidimus: ipseque Dioscorides, qui ex iisdem fontibus, unde Plinius noster hausit, ea quæ de

limonio prodidit, mutnatus, librarium in hac parte vitium reteggit. Sic enim ille iv. 16. *Λειμώνιον, οἱ δὲ νευροειδές, τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὁμοία σέλινου, λεπτότερα δὲ, καὶ μικρότερα, δέκα ἢ πλείω. Καυλὸν λεπτὸν, ὀρθιον, ἴσον ἄσπερον κρίνου. Limonium, aliis neuroides dictum, folia habet betæ, verum tenuiora et minora, decem aut plura. Caulem tenuem, rectum, liliaceo æqualem, &c.*

15. Ibid. *Gustantium os astringunt*] Prins legebatur, *guttantia astringunt*, nulla plane sententia. In Reg. 1. et Colb. 1. 2. *gustantia musati stringant*. In Reg. 2. *gustantium os astringant*. Dioscor. lib. iv. c. 16. rem decidit, cum semen limonii prodit gnata astringere, *στέφοντα καρπὸν τὴν γαῖαν*.

16. CAP. XXXIII. *Sic etiam fistulas, et luxatas, et humores evocari*] Recepta hactenus lectio fuit ejusmodi, *sic etiam fistulas eluxatas, et tumores evocari*. At quæ fistulæ eluxatæ auditæ nunquam fuerint, aut vero esse possint, quive tumores evocandi, non satis intelligo. Locum sanavimus ex auctore gemino: altero, qui ex Plinio: altero, ex quo Plinius ipse hausit. Ille enim, qui Plinius Valerianus dictus est, iv. 29. de brassica: 'Fistulas,' inquit, 'atque luxata discutit, humores aut evocat, aut spargit imposita, insomnia ac vigilias compescit,' &c. Cato vero, c. 157. p. 85. 'Si cancer ater est, is olet, et saniem spurcam mittit. Si albus, purulentus est. Sed si fistulosus, subtus suppurat sub carne. In ea vulnera hujusmodi tere brassicam, sanum faciet... Et luxatum si quod est, bis die calida foveto, brassicam tritam apponito, cito sanum faciet.'

17. CAP. XL. *Presunt per se, aut, ut Damion, ex mulo*] Plinium Valerianum miror, qui et Medicus haberi et dici voluit, dum hunc scriptoris nostri locum exscriberet, tam fædo errore prolapsus, ut pro mulo, muscum legerit, et suum nobis deinde errorem intrepide obtruserit. Sic enim

ille de Re Med. iii. 20. 'Efficaces,' inquit, 'sunt et bulbi triti per se ad vulnera glutinanda. Adjiciebat tamen illis Damon medicus muscum qui in aqua gignitur, et die quinto solvebat.' At multo cautius ex mulo legit Marcellus Empiric. c. 83. pag. 228.

18. CAP. XLVI. *Semine recto, cum mino simili*] Non, ut prins editum erat, *simile*: ad ipsum enim semen vox ea refertur, cujus similitudo notatur cum cumini semine. Diosc. iii. 76. 'Ὀρεοσέλινον, καυλὸς ἐστὶ σπιθαμῶος εἰς ἐκ βίβης λεπτῆς... ὁ καρπὸς ἐπιμήκης, ὀρθιὸς, λεπτὸς, εὐώδης, λευκὸς κυμίνου.'

19. CAP. XLIX. *Nam de Veneris stimulanda diximus: tria folia sylvestris erucæ sinistra manu decerpta, et trita in aqua malsa si bibantur*] Non ad stimulandam Venerem, sed ad regiminis morbum pellendum hoc medicamento Florentinus utitur in Geopon. xii. 26. p. 349. 'Ἀγρίου δὲ εὐζώμου φύλλα τὸν ἀριθμὸν γ', τῇ ἀριστερᾷ χειρὶ λεπτὰ, ἑκτερον ἰσται. Quin et Plinius alter Valerianus, qui suum opus ex Plinii nostri verbis sententiisque concinnavit, ii. 59. ad morbum regium sanandum hæc refert. Capitis lemma est, 'Regio morbo pellendo:' atque inter medicamenta illud accensetur: 'Erucæ sylvestris tria folia sinistra manu decerpta ex aqua malsa bibantur.' Nihil hic porro manuscripti codices juvant: nihil conjectura: quamquam aut mutilatione aliqua verborum, aut traiectione sententiæ laborare hunc locum haud levis suspicio est. Ad Venerem non folia, sed semen ipsum erucæ adhibet auctor libri, qui falso Kiranus inscribitur, p. 24.

20. CAP. LI. *Idem oculis noxiam rutam putavit. Falsum: quoniam scalptores et pictores hoc cibo utuntur oculorum causa, cum pane vel nasturtio: capræ quoque sylvestres propter visum, ut aiunt. Multis succo ejus cum melle Atti-*

co inuncti discusserunt caligines, &c.] In libris hactenus editis sic legebatur: *Idem oculis noxiam putavit falso, quoniam . . . oculorum causa. Cum pane quoque vel nasturtio sativæ atque sylvestris propter visum. Ut aiunt, multi succo ejus, &c.* Quo in loco mire grassata interpolatorum audacia est: nam ut omittam *falso* pro *falsum*, quod levissimum est, primum voculam quoque suo loco movere: adjecere deinde alteram *sativæ*, quæ nusquam in libris conditivis apparet: ac de sativa sylvestrique ruta locum hunc acceperere: quem errorem Ruellius, Dalecampius, et alii, qui Plinium exscripsere, secuti sunt. Denique et inepta constructione verborum, cui nulla legitima sententia subest, et præpostera interpunctione omnia corrumpere. In Mss. omnibus sic plane legitur: *Falsum . . . cum pane vel nasturtio, atque quoque sylvestres propter visum, ut aiunt. Multi, &c.* Unde nos ex conjectura, quam esse certissimam fidenter asseveramus, *capræ quoque sylvestres*, legi oportere pronuntiamus, quod nunc de ruta Pythagoram, sic ipse Plinius c. 47. Chrysippum in ocimo coarguit, quod iste oculorum claritati inimicum alebat, secuta deinde ætas cum Plinio falsum esse deprehendit, 'nam id esse capras.' Mox paulo eadem cap. ubi prius legebatur: *Epiphoras cum polenta imposito. Lenit autem capitis dolores*, ex Mss. fide rescripsimus: *Epiphoras cum polenta imposita lenit. Item capitis dolores.*

21. Ibid. *Sic et sanguinem sistit anteriorem, et narium indita*] Ita libri omnes, etiam manu exarati. Mirum est laborasse nonnullos nunc hanc vocem, anteriorem, vel omnino expungerent, vel in deterius immutarent. Alii *sanguinem interioribus indita*: alii *trita et naribus indita*, legi volnere. At *anteriorem sanguinem* Plinii sedulas imitator Marcellus Empir. c. 17. p. 123. eruptionem sanguinis ex interioribus partibus vocat. Et Plinius Valer. 1.

64. cui titulum fecit, 'Sanguinem rejicientium curatio:' 'Aqua,' ait, 'in qua rosa, et ruta, et hyssopum decocta sunt, vino miscetur, et ita potui propinatur.'

22. CAP. LII. *Ruptis, convulsis, sed parcius: orthopnoicis, terminibus, cholericis, &c.*] Prioribus verbis prætermissis recepta hactenus lectio id solum exhibuit, *orthopnoicis, terminibus colericis*. Lacunam intrepide supplēvimus, tum ex fide codicum Mas. Reg. Colbert. et vet. Dalec. tum ex Diosc. qui easdem calaminthæ suæ vires ascribit, quas mentastro Plinius. Sic enim ille III. 43. Βοηθεὶ δὲ καὶ ῥήγμασι, σπάσμασι, ὀρθοπνοαῖς, στρόφοις, χαλέρα, καὶ ῥέγι.

23. CAP. LIV. *Dignior e pulegio corona Varroni, quam e rosis, cubiculis nostris pronuntiata est*] Sincera hæc lectio est Reg. 2. cod. et Chiffi. In aliis, *contra vertini*. In editis *corona vertigini* legitur, satis insulse. Et certe *dignior corona cubiculis* cum dicitur, ad cubiculorum magis ornatum, quam ad remedium vertiginis, suggerendum spectat haud dubie hæc loquendi forma. Deinde, ne quis temere Varronem a nobis huc insertum putet, in ipso hujus libri Indice, inter primos appellatur. Et justum hoc loco ac verum fuit, auctorem eum qui digniorem e pulegio coronam, quam e rosa pronuntiasset, appellasse. Id vero obiter quoque animadvertendum, non 'pulegium' veteres, sed, extrita litera g, 'puleium' ubique scripsisse. Martialis XII. 32. 'Quadrime nigri nec corona puleii.'

24. CAP. LVII. *Et oculorum epiphoris . . . tumentibus cum melle prodest*] Ex Dioscoride, *Testiculorum epiphoris*, hoc est, inflammationibus, reponere Dalecampius omni ope nititur: vocemque *tumentibus*, quæ mox sequitur, de hernia nescio qua flatuosa accipit: qua in re vereor magnopere ut suffragatores habeat Medicæ rei magistros. Nos, qui nihil

astutius meditatur, pertinacem omnium codicum consensionem secuti, de oculorum epiphoria, ac tumore accipimus: cum præsertim de testium tumore mox ex ipso cumino medicina præscribatur, quam proinde hoc loco ante delibare, non fuit operæ pretium.

25. CAP. LVIII. *Quia efficacius Ægyptio judicavit*] In libris hactenus editis, *quia efficacius in Ægypto judicavit*. Quid porro istud rei est? idcircone cuminum Æthiopicum Hippocrates regium appellaverit, quoniam illud in Ægypto efficacius judicavit? An coherent ista inter se satis apte? In Mss. Reg. Colb. &c. *quia efficacius Ægypto judicavit*. Nos ex indubitata conjectura *Ægyptio* reponimus: cui post Æthiopicum Dioscorides pariter III. 68. secundas partes ac vires assignat: *Κόμινον τὸ ἡμέρον εὐστομον· καὶ τοῦτου μᾶλλον τὸ Αἰθιοπικόν, ὅπερ Ἰπποκράτης βασιλικὸν ἐκάλεσε· δεύτερον τὸ Αἰγύπτιον, κ. τ. λ.*

26. CAP. LIX. *Heracleoticum ad potum utilius, quod onitina vocant*] Sincerius, credo, legas, *eo quod onitina vocant*; vel, *quam quod onitina vocant*. Discrepat enim onitis, de quo cap. 67. ab Heracleotico, de quo cap. 62. Galenum adde, cujus eadem fere sententia est, de Fac. Simp. Med. lib. VII. pag. 216. *Ὁρίγανος ἡ μὲν Ἡρακλεωτικὴ δραστηκωτέρα τῆς ονιτιδος, efficacior est onitide*. Subscribit et Dioscor. III. 88. Atque hanc esse Plinii mentem, vel ex verbis, quæ proxime subsequuntur, perspicuum est: subjicitur enim statim, *‘Communi sane usus,’* utriusque scilicet origani, Heracleotici, onitidisque: quorum forma dispar, ad potum dissimilis usus, eadem in medicina vires.

27. CAP. LXXIII. *Tlepolemus ad quartanas ternis digitis seminis anisi et fœniculi usus est in aceto, et mellis cyathis uno*] Hoc medicamentum dum Q. Serenus a Tlepolemo, Pliniove, transcriberet, pro *aniso*, *anethum* repo-

suit. Sic enim ille cap. de quartana medicanda: *‘Sume tribus digitis apprensus semen anethi, Tantundem marathri, mulsum nec desit aceti: In cujus cyatho prædicta salubriter hauris.’* Nisi forte amanuensium id incuria factum est, qui pro *anisi*, ut vetustiores libri omnes manu exarati habent, *anethi* de suo inseruerint.

28. CAP. LXXVI. *Hora sereni diei*] Sic libri omnes, etiam conditivi, quos vidimus: Reg. Colb. Th. &c. Rectius forsitan, ut in suis membranis vidisse Gronovius contestatur, *hora sereni diei tertia*: si probatæ admodum fidei forent. Certe hora diei tertia, hoc est, medio inter Solis exortum et meridiem intervallo, ros inarescere solet, æstusque incipere: quare Columella XI. 2. in Augusto monet: *‘Quascunque vineas culturi sumus, ne per æstum, sed mane usque in tertiam; et a decima usque in crepusculum fodiamus.’* Sextam horam, meridiem intelligi oportet.

29. Ibid. *P. Licinii Cacinæ Prætorii viri patrem in Hispania Bavili*] In Mss. Reg. 1. 2. &c. *Postlicini*. Forte pro *Postumii Licinii*. Sed quod ad vocem *Bavili* attinet, quam libri omnes pertinaciter retinent, ea si mutari debet, non in *Bibili*, quod nomen oppidi quidem in Hispania est, sed quod a veteris scripturæ vestigiis recedat sane longius, (quantum ea fuit Dalecampii conjectura, quam Salmasius avide arripuit, in Solin. pag. 876.) sed in *Bajuli* potius, quod multo affinius est, cum totidem plane vox ea constet apicibus, converti crediderim oportere. Fuisse enim jam tum videtur in Hispania, ut modo in Gallia, id Prætoris nomen: nam quos Ballivos dicimus, a voce *‘Bajulus’* dictos omnino constat, ut egregie observavit V. Cl. D. Du-Cange in Glossario, pag. 436. apud quem et *Bajuli* vocem pro Ballivo usurpari sæpe, et

pro Mercatorum Prætere, et pro aliis magistratibus, videre licet. Stabilit egregie conjecturam nostram, quod is ipse qui nunc in Hispania Bajulus appellatur, idem paulo mox cap. 81. Hispaniæ Princeps vocatur.

80. CAP. LXXIX. *Folius . . . speciem passerum præbentibus. Ex hoc lina splendorum*] Quoniam Theophr. Hist. ix. 18. de papavere Herachio ita prodidit: Τὸ μὲν φύλλον ἔχουσα οἷον στρουθὸς, ὃ τὰ θύσια λευκαίνεισι. Hoc est, folium habet simile struthio, quo linteæ dealbantur. Idcirco geminum errorem a Plinio nunc admissum clamat Salmasius, in libello quem inscripsit, 'Præfatio in Plinium,' pag. 110. Primum, quod vocis στρουθὸς ambiguitate deceptus, de passeribus interpretatus est, quod de struthio herba dicere debuit, qua de egimus xix. 18. Alterum, quod virtutem eam dealbandi lina, quia ad passerem non poterat, ad heraclion papaver transulit, quod struthii herbæ proprium ac peculiare est. Sed ne hoc primum a Salmasio animadversum putes, id antea Hermolaus Barbarus, et Leonicens Plinimastix, id deinde Matthiæus, in Diosc. lib. iv. pag. 1061. id Dalecampius in Notis, auctori nostro jampridem objecerant. Sed frustra omnes: est enim ille tum Plinii mos, tum herbariorum omnium, ut non herbas modo, sed et animalia, resque surdas interdum, ac diversissimas in exemplum afferant. Quod si, ut nominis, ita et formæ similitudinem aliquam cum passere στρουθὸς herba habet, quid causæ demum esse potest, cur non et cum eadem ave affinitatem habeat papaver heraclium, quod et herbæ simillimum ultro agnoscitur, quæ cum ea ave quandam cognitionem formæ ac nominis habeat? Sic et in sylvestris quoque papaveris genere, corniculatum unum dici Theophrastus ipse scribit, quod fructus inflexi, ut cornicula, figurantur.

Sic cum psyllium describant herbarii, flores caninis capitibus similes pingunt: cum echion, vipereis: cum antirrhini fructum, vitulinis naribus: cum myosotin, auribus murinis: cum alectorolephon, cristis gallinaceis, &c. Plura apud Collinium vide, in defensione Plinii adversus Leoniceum, unde hæc fere decerpimus. Sunt et apud nos quæ ab hujusmodi affinitate nomen vernaculum habent, *Pied d'alonette, Gueule de loup, &c.*

81. Ibid. *Fit autem hujus papaveris, aut cujuscumque sylvestris*] Hic falli Plinium Dalecampius iterum asseverat: quod Dioscorides ex sativo tantum papavere diacodion concinnari dicat. Bene se res habet. Exhaustisse naturam omnem, viresque singularum rerum attigisse, Dioscoridem unum putat. Quid igitur fiet Critoni Medico, et, qui Critonem sequitur, Galeno, qui κατὰ νότον; vii. 7. pag. 585. ad arteriacen parandam κατέλας ἀγρίας desiderat? Quid Democrati, cujus hæc carmina apud eundem extant, pag. seq. Μήκυνος, ἢν λέγουσιν οἱ γαστρονοί. Μήκυνος ἀγρίαν, οὐδὲ γὰρ ποτὶ στείρεται, Κεφαλὰς ἐν χλωρὰς, ἃς λέγομεν καὶ κατέλας. Quid denique Scribonio Largo, ut et Latinos afferam, qui Compos. Medic. 18. 'Ad tumorem et rancitatem arteriæ, et vocis abscissionem,' num. 72. 'Ad tumorem arteriæ,' inquit, 'papaveris sylvatici jam maturi, viridis tamen adhuc, capita quam plurima vase fictili conjiciuntur, aquaque superfunduntur, &c. Hoc medicamentum ad arteriæ tumorem, et ad tussim facit.'

82. CAP. LXXX. *Alti paralion, folio lini*] Prius legebatur, *folio leni*. In Mss. Reg. Colb. &c. *folio leni*. Nos intrepide lini rescribimus, a Dioscoride admoniti, cujus hæc oratio est in describendo titbymalo paralio, iv. 165. φύλλα λευκὰ λευκὰ λίνυ.

83. CAP. LXXXIV. *Valent et contra venena*] Sic libri omnes editi. In

Mss. Reg. 1. Colb. 1. 2. *Valent et contra phystim venena.* In Reg. 2. *et contra psitum venena.* Ut legi videatur oportere, *Valent et contra presterum venena.* Est enim prester a serpentium genere, quarum de venenis in præsentī agitur. Vel certe, *Valent et contra psimnithii venena*, hoc est, cernuæ: nam contra cerussam epotam valere malvæ cum radicibus decoctum, auctor est Diosc. *Éttop.* II. 168. pag. 125. Ψιμνιθίου δὲ ποθέντος . . . . . μολέχης ἀφέψημα σὺν ταῖς ρίζαις.

34. CAP. LXXXV. *Lapathum cantherinum, ad strumas cum axungia efficacissimum. Est et alterum genus fere, oxylapathon vocant*] Nam mutata interpunctione legi in hunc modum oporteat: *Lapathum cantherinum. Ad strumas cum axungia efficacissimum est et alterum genus fere, h.c. scrupulum* Apuleius, injectit. Is enim cap. 33. tit. 1. 'Si qua duritia in corpore:' 'Herba oxylapathon,' inquit, 'cum axungia vetere pisata, et cum pane domestico facta quasi malagma, et imposita mirifice sanat.' Sed oxylapathon is pro oxalide accepit haud dubie, quam et oxylapalin appellari prodidit Scholiastes Nicandri, in *The-riac.* p. 39. Ὁξάλις, καὶ ὀξυλάπαλις, καὶ ἀναξυρὶς καλεῖται.

35. Ibid. *Radix aceto decocta si colatur, succus dentibus auxiliatur*] Si colluatur allqui legi malont, ad differentiam bibiti. Sequitur enim, 'Si vero bibatur, morbo regio.' Favere ei conjecturæ Marcellus Empir. videtur, cap. 12. pag. 96. 'Lapathi radix,' inquit, 'in aceto acerrimo coquitur, atque eo aceto dentes colluuntur, vel foveantur.' Plinius Valer. I. 38. 'Agrestis lapathi, quod alli rumicem dicunt, radix . . . . cum aceti cyathis quinque cocta, in ore aceto tento, dolorem dentium tollit.' Diosc. quoque, II. 140. Παρηγοροῦσι δὲ . . . . ὀδονταλγίαν ἐψηθεῖσαι ἐν αἶνι, καὶ διακλυζόμεναι. Nihilominus omnium exemplarium, quæ videre licuit, fidem

secontus, nihil sauto. Colari enim radicis succum oportere Plinius ait ad utrumque medicamentum: sive ad dentium dolorem leniendum, quos eo collui necesse est: sive ad potum, regio morbo pellendo. Plinius Valer. II. 59. 'Lapathi radices conteres ex vino austerò, colabisque, et potui dabis: mire auruginem tollit.'

36. CAP. LXXXVII. *Hydropicis imponitur cum fico et cumino tusum ternis partibus. Comitiali morbo, et vulvarum conversione suffocatas excitat odore, aceto mixto*] Præpostera interpunctione perturbata hactenus omnia hoc loco fuere, et quæ hydropicis adhibita remedia, eadem epilepticis attributa. Sic enim legebatur: *Hydropicis imponitur: cum fico et cumino tusum ternis partibus comitiali morbo: vulvarum conversione suffocatas excitat odore, aceto mixto.* Erroris admonere scriptores duo: alter qui de hydropicis, alter qui de epilepticis et vulvarum conversione suffocatis eadem prodidit. Plinius Valer. III. 12. de hydropisi: 'Sinapi,' inquit, 'et ficus, et cuminum, æquis partibus tusa, ventri imponuntur.' Cælius Aurel. Chron. I. 4. de epilepsia: 'Articulos quoque omnes,' inquit, 'ligatione constringentes, sternutamento commoto ex aceto, naribus interius flato, cum sinapi, . . . vel iis quæ ad matricis præfocaciones incendenda posuerunt.'

37. CAP. LXXXIX. *Ipsa herba . . . excreationes pectoris purgat cum iride et melle. Urinam ciet*] Prius legebatur: *pectoris purgat. Cum iride et melle urinam ciet.* Vitiosam hanc interpunctionem esse Dioscorides admonuit, cujus hæc verba, III. 119. de marrubio agentis: Ἀράγει καὶ πύχας ἐκ θάρακος, ἱρίδος ξηρᾶς μυγέλης. Crassam quoque pituitam pectore contentam, admixta iride sicca, excreatione purgat.

38. CAP. XCII. *Anginas . . . et cum aniso illitum*] In Mss. ubique, uti

monuimus, hoc loco *aniso* pro *aniso* scribitur. Sed *anethum* legerunt, Marcellus Empir. cap. 15. pag. 106. 'Lini semen,' inquit, 'et anethum, cum sale: et oleo, et aceto decoctum, bene contra faucium dolores gargarizabitur:' et pag. 108. ad fauces curandas rursum anethum adhibet: et Plinius Valer. 1. 52. cui lemma inscriptum, 'Anginæ medendo:' 'Lini semen,' inquit, 'et anethum in oleo et aqua decoctum ad tertias, imponitur: acetum item et sal gargarizetur.' Et cap. 45. de tonsillarum vitio: 'Lini semen,' inquit, 'et anethum in oleo et aqua decoctum imponitur, et acetum gargarizatur.'

39. CAP. XCIV. *Folius aniso simile*] Et hic rursum in Mss. omnibus, Reg. Colb. &c. ut proxime ante monuimus, *aniso* legitur. Verum haud dubie *anetho* legandum, res ipsa et similitudo mei anethique foliorum admonet. Adde Diosc. 1. 3. Μηρον, ... δμοιον καυλῷ καὶ τοῖς φύλλοις ἀνήθου παχύτε.

ρον δὲ τοῦ ἀνήθου. Habet eadem quoque interpres Oribasii lib. xi. fol. 206.

40. CAP. XCVIII. *E viridi medulla, vultus utilis, et ad omnia ea vitia*] Libri hactenus editi, *Et viridi ferula ramusculus utilis est ad omnia ea vitia*. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. *Et viride medulla vultui utilis est ad omnia ea vitia*. In Chiff. *vultus*: unde nos satis feliciter, ut remur, *vultus* effinximus. Vocibus deinde istis, *omnia ea vitia*, quæ Mss. omnes editique conspirante consensu exhibent, ante dicta morborum genera signari intelligimus.

41. CAP. XC. *Mastiche cardui odorem commendat oris*] Interpolatores sic prius ediderant, *Manducatus carduus*. At in Mss. Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. &c. *Mastetæ carduis*. Errorem, auctore Plinio altero Valeriano, corrigimus, ita scribente iv. 16. 'Masticha carduorum odorem oris commendabilem reddit.'

C. PLINII SECUNDI

NATURALIS HISTORIÆ

LIBER XXI.

Natura florum et coronamentorum.

1. (1.) **IN** hortis seri et coronamenta¹ jussit Cato, inenarrabili florum maxime subtilitate: quando nulli potest facilius esse loqui, quam rerum naturæ pingere, lascivienti præsertim, et in magno gaudio fertilitatis tam variæ² ludenti. Quippe reliqua usus alimentique gratia genuit: ideoque sæcula annosque tribuit iis. Flores vero odoresque in diem gignit: magna, ut palam est, admonitione hominum, quæ spectatissime floreant, celerrime³ marcescere. Sed ne pictura quidem sufficiente⁴ imagini colorum reddendæ, mixturarumque varietati,⁵ sive alterni⁶ atque mul-

.....

CAP. I. 1 'Ita codd. Regg. Editio princeps, et Cl. Rezzonicus.' Brotier. Ita quoque Dalec. Elz. Gronov. et Franz. *In h. seri coronamenta* Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *varie* Gronov. et al. vett.—3 Chiffi. *celerius*. —4 Vet. Dalec. *sufficit*.—5 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. *mixturarum*

NOTÆ

⁶ *Sive alterni*] Sive alterni flores atque multiplices nectantur in coronam: sive singulorum generum diversi funiculi modo in orbem ducan-

tur, modo in obliquum: etiam quandoque toto coronæ ambitu, ut coronæ complures in una corona ductæ videantur.

tiplices inter se nectantur, sive privatis generum⁶ funiculis in orbem, in obliquum, in ambitum, quædam coronæ per coronas currunt.

II. (II.) Tenuioribus^b utebantur antiqui, struppos^c appellantes:^c unde nata strophiola. Quia et vocabulum ipsum tarde communicatum est,² inter sacra tantum et bellicos honores coronis suum nomen vindicantibus. Cum vero e floribus fierent sarta, a serendo serieve^d appellabantur:³ quod apud Græcos^e quoque non adeo antiquitus placuit.

III. Arborum enim ramis coronari in sacris certaminibus,^f mos erat primum. Postea variari¹ coeptum mixtura versicolori florum, quæ invicem odores coloresque accenderet, Sicyone,² ex ingenio Pausiæ pictoris atque Glyce-

~~~~~

varietati Gronov. et vulgg.—6 Salmas. conj. *privati generis*.

CAP. II. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Camerac. Vide Festum verbo 'stropus.' Brotier. *stroppos* codd. Harduini, Chiff. et Laet. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *stropos* Turneb. *strophia* Gronov. et al. vett.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *tarde inde communicatum est*.—3 'In codd. Reg. 1. Camerac. et Lang. *serieve appellabantur*. Emendandum fuit, *serieve appellabantur*, ut conjecerat eruditus Harduinus.' Brotier. Ita ante Harduinum conj. Salmasius. *fierent, sarta a serendo appellabantur* Turneb. Edd. ante Brotier, *serieve app* Cod. Dalec. et Chiff. *serieve*.

CAP. III. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *variare*.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *versicolori florum quæ in od. col. accenderet, Sicyone* Turneb. et Chiff. *versicolori. Florumque invicem... Sicyonii*

NOTE

^b *Tenuioribus*] Coronis videlicet, non e floribus quidem, sed e duabus tribusve tæniis, sive corollis invicem tortis: sic ut e pluribus una fieret. *Στροφή* dicebantur, hoc est, fasciæ capitis. Nomen ex eo, quod essent eæ tortiles. Virg. in Copa: 'Et gravidum roseo necte caput strophio.'

^c *Struppos appellantes*] Hoc est, *strophia*. Vide Notas et Emend. num. 1.

^d *A serendo serieve* [*serieve*] Vide Notas et Emend. num. 2. Serere perro intellige 'ligare': unde et conserere.

^e *Quod apud Græcos*] *Στροφή* recentiores Græcos, a *στροφή*, quod et *sero* seu *necto* significat, pro sertis dixisse innuit. Quod et stabilire Hesychius videtur, cum *στροφή* interpretatur *πέμματα*, et *βοστροφή*.

^f *In sacris certaminibus*] Vide Archiæ Epigramma allatum a nobis, xv. 5.

¹ *Postea variari*] 'Pancarpia,' inquit Festus, 'dicuntur coronæ ex vario genere florum factæ.'

² *Sicyone*] Sic Mss. Reg. Colb. &c. De Glycera, Pausiaque, hæc multo tradentur uberius, xxxv. 40.

ræ coronariæ, dilectæ admodum illi, cum opera ejus pictura imitaretur, et illa provocans variaret, essetque certamen artis ac naturæ: quales etiam nunc extant artificis illius tabellæ, atque inprimis appellata Stephaneplocos,³ qua pinxit ipsam. Idque factum est post Olympiadem⁴ centesimam. Sic coronis e floribus receptis, paulo mox subiere, quæ vocantur Ægyptiæ,^j ac deinde hybernæ,^k cum terra flores negat, ramento e cornibus tincto. Paulatimque et Romæ surrepsit appellatio, corollis inter initia propter gracilitatem nominatis: mox et corollariis, postquam e lamina⁵ ærea tenui inaurata aut inargentata dabantur.

IV. (III.) Crassus dives, primus argento auroque folia imitatus, ludis suis coronas dedit. Accesseruntque et lemnisci,^l quos adjici ipsarum coronarum honos erat, propter Etruscas,^m quibus jungi nisi aurei non debebant. Puri diu fuere ii. Cælare eos primus instituit P. Claudius Pulcher,ⁿ bracteasque^o etiam philyræ^p dedit.

Gronov. et vulgg.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ex codd. *Stephanoplocos*
Gronov. et vulgg.—4 *Olympiada* Chiff.—5 Chiff. *corrollatis postquam e lamina*.
CAP. IV. 1 Vet. Dalec. *bractearumque etiam philyras*.

NOTÆ

Stephaneplocos] Ita Mss. laudati, non *stephanoplocos*. *Στεφανηπλόκος*, ut apud Theophr. legitur Hist. vi. 7. qui vel quæ nectit, et textit coronas. De hac pictura seu tabula dicetur fusius loco cit.

^j *Ægyptiæ*] Ex hedera, narcisso, mali punicæ floribus, aliisque quas Athenæus enumerat, lib. xv. pag. 679. et 680.

^k *Hybernæ*] Quales nunc sunt e charta picta atque concisa, flores multiplices representante.

^l *Lemnisci*] Festus: 'Lemnisci sunt fasciæ colorum dependentes ex coronis, quod antiquissimum fuit genus coronarum lanearum.' Hesychius: *Λημίσκοις, τὰς στεφάνους ὑποκαύσιοι ταινίας*. Capitolinus in Vero, pag. 37. 'Coronas quin etiam datas, lemniscis

aureis interpositis, et alieni temporis floribus.' Nempe ad imitationem veterum, ex lauro foliisque nexæ coronæ: quibus lemnisci aurei additi. Antiquitus ex auro, nunc e serico fasciolæ sunt, quibus lemniscorum possit appellatio tribui, *des rubans*. Non coronis modo, sed et palmis, quæ præmia Circensis victoriæ, lemnisci addebantur: unde utræque lemniscatæ dictæ.

^m *Etruscas*] Tertullianus de Corona Mil. anteponi ait reliquis coronis Etruscas: subjicitque, 'Hoc vocabulum esse coronarum, quas gemmis et foliis ex auro quercinis, ob Jovem insignes, ad deducendās tēssas cum palmatis togis sumebant.' Plinius ipse xxxiii. 4. 'Corona ex auro Etrusca.'

v. Semper tamen auctoritas vel ludicro quæsitaram fuit.^a Namque ad certamina in Circum per ludos et ipsi descendebant, et servos suos quique¹ mittebant. Inde illa XII. tabularum^p lex: 'Qui coronam parit ipse, pecuniave ejus, virtutis ergo duitor ei.'²^q Quam servi equive meruissent, pecunia partam lege dici, nemo dubitavit. Quis ergo honos? ut ipsi mortuo, parentibusque ejus,^r dum intus positus esset, forisve ferretur,³ sine fraude esset imposita. — Alias in usu promiscuo ne ludicræ⁴ quidem erant.

vi. Ingensque et hinc severitas.⁵ L. Fulvius argentarius,⁶ bello Punico secundo, cum corona rosacea interdiu e

^a *Semper magna fuit auctoritas coronarum, etiam earum quæ ludo parabantur.*

CAP. V. 1 Salmasius, *et servos suos equosque*.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *virtutis ergo arduitor* Lipsius; *virtutis suæ ergo dividitor ei* Turneb. *virtutisve ergo dividitor ei* Vet. Dalec. *virtutisve ergo dividitur ei* Chiff. *virtutis ergo arguitur* Gronov. et edd. vett.—3 Vet. Dalec. *efferretur*.—4 Turneb. e vet. cod. *ludiæ*.

CAP. VI. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2.' Brotier. *et hic severitas* codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et his severitas*

NOTÆ

^a *P. Claudius Pulcher*] Is qui Consulatum Romæ gessit, anno U. C. DLXX. L. Porcio Licinio collega, ex Fastis.

^p *Bracteasque*] Tenuisque jam, phylæ instar, ex auro argentove laminis, quibus lemnisci constabant, adjecit tenuiores bracteas alias, quæ tæniarum instar attextæ ac pendulæ forent.

^p *Illa XII. tabularum*] Sic ab Ursino emendata: QUEI. CORONAM. PARENT. IPSIUS. PECUNIAVE. EJUS. VIRTUTISVE. DIDITOR. IPSEIQUE. MORTUO. PARENTALIBUS. EJUS. QUOMENTUS. POSITOS. EST. QUOMQUE. FORIS. EXFERTOR. IMPOSITAD. SE. FRAUDE. ESTOD. Sententia est: ut qui coronam vel ipse virtute peperisset, vel servorum ministerio et quadrigis, eidem ea donaretur: eique etiam mortuo acquisita corona sine fraude imponeretur: non tantum illis sep-

tem diebus, quibus intus, id est, domi, positus esset: sed eo etiam die, quo cum pompa et ornatu in forum ad Rostra efferretur.

^q *Duitor ei*] 'Αρχαῖκός pro *dator ei*. In Mss. Reg. 2. &c. *dividitur*: non, ut editi, *arguitur*.

^r *Parentibusque ejus*] Haud legisse satis diligenter eam legem Ursinus, vel ex eo loco intelligitur, cum PARENTALIBUS, pro PARENTIBUSQUE scripsit. Nam præter Plinium accedit Tullii ipsius auctoritas, ita legem referentis, de Legibus lib. II. 'Illa jam significatio est, laudis ornamenta ad mortuos pertinere, coronam virtute partam, et ei qui peperisset, et ejus parenti sine fraude esse lex impositam jubet.' Vide et Suidam, verbo Κατάγειν.

⁶ *Argentarius*] Τραπεζίτης, un Banquier.

pergula sua in forum prospexisse dictus, ex auctoritate senatus in carcerem abductus,² non ante finem belli emissus est. P. Munatius, cum demtam Marsyæ coronam¹ e floribus capiti suo imposuisset, atque ob id duci eum in vincula triumviri jussissent, appellavit tribunos plebis. Nec intercessere³ illi: aliter quam⁴ Athenis, ubi comessabundi⁵ juvenes ante meridiem conventus sapientium quoque doctrinæ frequentabant.⁶ Apud nos exemplum licentiæ hujus non est aliud quam filia Divi⁷ Augusti, cujus luxuria noctibus coronatum Marsyam, literæ illius Dei⁸ gemunt.

VII. Florum quidem populus Romanus honorem Scipioni tantum habuit.⁹ Serapio¹⁰ cognominabatur, propter si-

cod. Dalec. *et hunc severitas* Gronov. et vulgg.—2 Pintian. *adductus*.—3 Chiff. *commissabundi*.—4 Dalec. *conventus quoque sapientium doctrinæ causa frequentabant*.

CAP. VII. 1 Cod. Dalec. *adhibuit*.—2 'Supra VII. 12. (10.) *mancipii suarii*.'

NOTÆ

¹ *Marsyæ coronam*] Capiti ejus Dei impositam. Marsyas minister Liberi Patris per civitates liberas in Foro positus, libertatis indicium est, qui erecta manu testatur nihil urbi deesse, inquit Servius, in *Æneid.* IV. 58.

³ *Nec intercessere*] Sed castigandum censuere.

⁴ *Aliter quam*] Contrario Atheniensium more, apud quos juvenes comessabundi ludum Philosophicum petebant.

⁷ *Filia Divi*] Julia, de qua diximus VII. 46. Ut ad statuam Marsyæ in Foro positam, meretriculæ convenirent, impudicitiaque suæ testem corollam alicui minorum gentium Deo imponderent, malo te a Lipsio, si pudor suadet, ediscere, *Antiq. Lect.* lib. III. pag. 120. quam immorari me in ista tenebris Stygiis digna fœditate. De Julia Seneca de *Benef.* VI. 32. 'Augustus flagitia principalis domus in publicum emisit, admissos

gregatim adulteros, pererratam nocturnis comessionibus urbem quotidianum ad Marsyam concursum, cum ex adultera in quæstuariam versa,' &c.

⁸ *Literæ illius Dei*] Ita Mss. omnes. Sic dolenter scriptas literas eas innuit, ut ingemiscere quodammodo viderentur. Deum autem vocat, ut VII. 46. 'In summa Deus ille, cælumque nescio adeptus magis, an meritis,' &c.

¹⁰ *Serapio*] Diversus hic videtur ab eo Scipione Nasica, quem Serapionem quoque cognominatum vidimus VII. 10. Neque enim Nasicam Tribunum fuisse plebis, aut quisquam prodidit, aut simile veri est: nec fuit is ex Africanorum familia, sed ex Cornelia tantum Scipionum gente, in qua familiæ dūe diversæ Nasicarum, et Africanorum fuerunt. Nec tam angusta re fuit, Pontifex Maximus cum esset, et agrum publicum tenebat, ut Plutarchus refert in Gracchiis,

militudinem suarii² cujusdam negotiatoris. Ob id erat in tribunatu plebi³ admodum gratus, dignusque Africano- rum familia. Nec erat in⁴ bonis funeris impensa. Asse⁵ ergo^b contulit populus, ac funus elocavit, quaque præ- ferebatur,⁵ flores e prospectu^c omni sparsit.

VIII. Et jam tunc coronæ Deorum honos^d erant, et La- rium publicorum^e privatorumque, ac sepulcrorum,^f et Ma-

~~~~~

Dalec.—3 Gronov. et al. ante Harduin. plebei.—4 Desuit in cod. Dalec.—5 Cod. Dalec. et qua parte ferebatur.

NOTÆ

uti funeri deesset impensa: nec deni- que is Romæ, sed Pergami in Asia diem extremum obiit, uti ex Plutar- cho loc. cit. p. 834. aliisque didici- mus. Aliquem nnum a Nasicæ libe- ris fuisse hunc necesse est, qui quam esset similis suario negotiatori pater, tam ipse vultu referret patrem.— ‘Serapio] Is quem Serapionem quo- que cognominatum vidimus VII. 10. Quem cum et Tribunum fuisse plebis, et dignum Africanorum familia, Phio. dicit, servili origine fuisse eum, sed manumissum ab aliquo e Scipionibus, proptereaque Scipionem cognomina- tum, oblique significat.’ *Ed. sec.*

^b Asse⁵ ergo] Facilitatum id et alias, ut in funere Valerii Publicolæ regum exactoris: Menenii Agrippæ, qui populum cum Senatu in gratiam ad- duxerat: Q. quoque Fabii Maximi, et Valerius Max. prodidit, v. 2. pag. 263. His ære collato a populo Rom. justa sunt peracta. Huc pertinet vetus inscriptio, apud Gruter. pag. 488.

M. VINICIO. P. F.
POST. MORTEM
MUNICIPES. SUI
ÆRE. COLLATO
PIETATIS. CAUSA
PP.

^c Flores e prospectu] E pergulis, e fenestris, unde prospectus in vicum.

Supra XIX. 19. ‘Præfigi prospectus,’ hoc est, obstrui fenestras. Has ἀ- θέων βολὰς, *florum sparsiones*, receptas in eos, quos honore volebant affectos, Lipsius ad Taciti Ann. xv. jam olim ex variis Auctoribus annotavit. Id observatum quoque in Bruti funere, auctor est Dionys. Halic. lib. v. In funere etiam filiz Virginii, lib. xi.

^d Deorum honos] Vetus inscriptio in thesauro Goltzii, pag. 272. CORO- NAR. CENTENAR. FORTUNAR. PRIMIGENIAR. DEDICATAR.

^e Larium publicorum] Compitalium scilicet, de quibus diximus in Notis et Emend. ad lib. III. num. 46. Ad- quoque Notas et Emend. ad hunc li- brum, num. 2. De privatis atque domesticis, Cato de Re Rust. cap. 143. ‘Villica focum parum circum- versum quotidie, priusquam cubitum eat, habeat. Kalendis, Idibus, No- nis, festus dies cum erit, coronam in focum indat, perque eos dies Lari familiari pro copia supplicet.’ Plau- tus in Trinummio I. 2. ‘Larem coro- na nostrum decorari volo.’ Juvena- lis Sat. IX. ‘O parvi nostrique La- res, quos thure minuto, Aut farre, aut tenui soleo exornare corona.’

^f Ac sepulcrorum] Idem Tibullus II. 4. ‘Atque aliquis senior veteres veneratus amores, Annua constructo certa dabit tumulo.’ Aram sepulcra-

nium: summaque auctoritas pactili¹ coronæ.² Sutiles³ Saliorum sacris⁴ invenimus, et solennes coenis. Transiere deinde ad rosaria:⁵ eoque luxuria processit, ut non esset gratia nisi mero folio:⁶ sutilibus mox petitis ab India, aut ultra Indos. Lautissimum quippe habetur e nardi folio eas dari, aut veste serica versicolores unguentis madidas. Hunc habet novissime exitum luxuria scöminarum.

IX. Et apud Græcos quidem de coronis privatim scripsere Mnesitheus¹ atque Callimachus medici, quæ nocerent capiti:² quoniam et in hoc est aliqua valetudinis portio, in

~~~~~

CAP. VIII. 1 Chiff. *actili*.—2 Ita ex codd. Harduinns et recentt. *coronæ*. *Sutiles aliorum sacris* Gronov. et vulgg. *coronæ*, uti *Saliorum sacris* Salmas. *coronæ* ut in *Saliorum sacris invenimus solennes et coenis* Turneb.

CAP. IX. 1 Ita codd. Harduini, Chiff. Laet. et Turneb. item Harduin.

NOTÆ

lem coronari solitam ex vetere inscriptione scito, quæ apud Gruterum extat, p. 715.

¹ *Pactili coronæ*] Sen plectili, quod idem est. E multiplici flore folioque textæ. 'Plexa,' inquit Festus, 'colligata significat, ex Græco' πλέκω, id est, concinno, texo, necto. Πλεκτὸν Græci dicunt, et πηκτὸν, a πηγνύω, compono.

² *Sutiles*] Hæ pactilibus opponuntur: e rosarum foliis consutæ. Martial. v. 66. 'Pinguescat nimio madidus mihi crinis amomo, Lassenturque rosæ tempora sutilibus.' Et ix. 91. ad Flaccum: 'Perfundas glaciem triente rubro: Frontem sutilibus ruber coronis,' &c. Et Epigr. 94. 'Sutiles aptetur decies rosa crinibus.' Sic et 'lapillos sutiles' Prudentius appellat, Hymno vii. vs. 158. et hyacinthos sutiles, in Hamartigenia, vs. 268.

³ *Saliorum sacris*] Salii sacerdotes Romæ fuere, a saliendo dicti, quod ancilia per urbem gestantes salire soliti. Varro de Ling. Lat. lib. iv.

Delph. et Var. Clas.

'Salii a saltando, quod facere in Comitio in sacris quotannis et solent, et debent.' Inde saliares epulæ, pro lautis et opiparis, quia tales erant Saliorum. Vide Festum.

⁴ *Ad rosaria*] Ut e solis rosæ coronæ necterentur.

⁵ *Nisi mero folio*] Rosarum foliis, e quibus sutiles coronæ: cum antiquitus totæ rosæ sutilibus insererentur. Sed eo tandem luxuria processit, ut fastidita gratia floris pulcherrimi, ejus tantum folia retenta sint, quæ ut alia aliis veluti squamæ insererentur, inventa est conditura ratio, qua sic macerarentur, ut manus artificis, et puncturas quibus necterentur, pati possent. Tradite eam rationem Apicius de Re Culinar. cap. 1.

⁶ *Quæ nocerent capiti*] Aristoteles ἐν τοῖς φυσικοῖς προβλήμασιν, inquit Athen. lib. xv. p. 692. hoc querit, cur magis canescant, qui unguento magis caput illinunt? causasque aliquas affert, quæ in Problematum libro hodie non leguntur.

Plinius.

9 S

potu atque hilaritate præcipue odorum vi subrepente fallaciter, scelerata¹ Cleopatrarum solertia. Namque in apparatu² belli Actiaci gratificationem ipsius reginæ Antonio timente, nec nisi prægustatos cibos sumente, fertur pavore ejus lusisse, extremis coronarum floribus veneno illitis, ipsaque capiti imposita, mox procedente hilaritate invitavit Antonium, ut coronas biberent. Quis ita timeret insidias? Ergo concepta in scyphum incipienti haurire opposita manu: 'En ego sum,' inquit, 'illa, Marce Antoni,⁴ quam tu nova prægustantium diligentia caves: adeo mihi,⁵ si possim sine te vivere, occasio aut ratio deest.' Inde eductam⁶ custodia bibere jussit, illico expirantem. De floribus supra dictos⁶ scripsit Theophrastus⁷ apud Græcos. Ex nostris autem inscribere aliqui libros Anthologicon:⁸ flores vero persecutus⁷ est nemo, quod equidem inveniam. Nec nos nunc scilicet coronas nectemus: id enim frivolum est: sed de floribus, quæ videbuntur digna, memorabimus.

X. (IV.) Paucissima nostri genera coronamentorum inter hortensia novere, ac pæne violas rosasque tantum. Rosa nascitur spina verius, quam frutice, in rubo quoque⁹ pro-

¹ Præter dictos ante scriptores.

1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Mnestheus* Gronov. et vulgg.—2 Chiff. *sceleratae*.—3 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Namque apparatu* Gronov. et vulgg.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *chare Antoni* Gronov. et vulgg.—5 Cod. Dalec. *ideo mihi*; Vet. Dalec. *At mihi, si possim sine te vivere, occidendi ratio adest*. Cod. Dalec. *ratio adest*. *Inde ductum in custodiam bibere jussit, illico expirantem*. Turneb. *ratio deest*. *Inde eductam custodiam, &c.* Chiff. *Inductam custodiam, &c. expirantem*. Gronov. et al. ante Harduin. *illico expirante*; codd. Harduini, *illico expirantem*.—6 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *supradictis* Chiff. *extra supradictos* Gronov. et vulgg.—7 Cod. Dalec. *prosecutus*.

NOTÆ

¹ Adeo mihi] *Εἰσενικῶς*.
² Inde eductum] Reum unum aliquem.
³ Theophrastus] Maxime Hist. Plant. vi. 6. et 7.
⁴ Anthologicon] *Ἀνθολογικὸν*. Vox ea florilegium, seu librum Collecta-

neorum sonat: non quod de floribus hortorum hi libri tractarent, sed quod sententiarum flores ex variis scriptoribus collectos continerent.

⁵ In rubo quoque] In cynosbato, de quo xvi. 71.

veniens, illic etiam jucundi odoris, quamvis angusti.¹ Germinat omnis primo inclusa granoso cortice.² Quo mox intumescente, et in virides alabastros³ fastigato,⁴ paulatim rubescens dehiscit, ac sese pandit, in calycis⁵ medio sui stantis⁶ complexa luteos apices. Usus ejus in coronis prope minimus⁷ est.⁸ Oleo maceratur, idque jam a Trojanis temporibus, Homero teste.⁹ Præterea in unguenta transit, ut diximus.¹⁰ Per se medicas artes præbet. Emplastris atque collyriis inseritur mordaci subtilitate.⁴ Mensarum etiam deliciis perungendis⁵ minime noxia.

Genera ejus nostri fecere celeberrima, Prænestinam⁷ et Campanam.⁸ Addidere alii Miliesiam, cui sit ardentissimus colos, non excedenti⁶ duodena folia. Proximam ei Trachi-

~~~~~

CAP. X. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *fastigiato* Gronov. et vulgg.—2 Vet. Dalec. *stanteis*.—3 Vet. Dalec. *nimius est*.—4 Alii ap. Dalec. *utilitate*.—5 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *integendis* Vet. Dalec. *inungendis* Gronov. et vett.—6 Ita codd. Harduini et Chiff. *cujus...excedentis* Gronov. et vulgg.

NOTE

¹ *Quamvis angusti*] Nec late sese spargentis.

² *Granoso cortice*] Intus veluti quibusdam granis scabro. Nodum enim, seu globulum eum quo semen continetur, corticem Plinius nuncupat, non semel. Nam infra, 'Tardissime proveniunt semine, quod in ipso cortice est.' *Μῆλον* Theophrastus appellat, Hist. vi. 6. *Umbilicum*, *ὀμφαλόν*, Arist. Problem. xii. 8.

³ *In virides alabastros*] Alabastrum vocat rosæ calycem, antequam ea sit expansa: a similitudine nimirum cum alabastro, vase unguentario, cujus est longitudo fastigata, in pleniorrem orbem desinens, ut Plinius ipse ait, ix. 56. Poëta quidam pyramides vocat, quos Plinius alabastros: et calathos, quos ille calyces: 'Prima dies ostendit spicula florum, Altera pyramides nodo majore tumentes: Tertia jam calathos.'

⁴ *In calycis*] Forte sincerius, *sese pandit in calyces, medio sui stantes complexa luteos apices*. Calyx vocatur, qui lutea stamina seu apices, et floris folia continet.

⁵ *In coronis prope minimus*] Præ ceteris utilitatibus, quas rosa præbet: nam et oleo præterea maceratur, et in unguenta transit, et emplastris inseritur, &c. Hunc locum Barbarus prave intellexit: dum nimius, contra codicum fidem, et mentem Scriptoris reposuit.

⁶ *Homero teste*] Iliad. Ψ. 186. ubi oleum rosaceum memoratur: *Ροδόεντι δὲ χρίεν ἐλάφῃ*.

⁷ *Ut diximus*] Lib. xiii. cap. 2.

⁸ *Prænestinam*] Ea est quam vulgus Provincialem appellat, *Rose de Provins*, ut quidem Clusius arbitrat, Hist. Rar. Plant. i. 114.

⁹ *Campanam*] Ubi nimirum biferi, ut Maro cecinit, rosaria Pæsti,

niam^a minus rubentem. Mox Alabandicam viliores, albicantibus foliis. Vilissimam^{7 b} vero plurimis, sed minutissimis, spineolam.⁸ Differunt^c enim multitudine foliorum, asperitate, lævore, colore, odore. Paucissima quina folia, ac deinde numerosiora: cum sit genus ejus, quam centifoliam^d vocant: quæ est in Campania Italiae, Græciæ vero⁹ circa Philippos: sed ibi non suæ terræ proventu. Pangæus^e mons¹⁰ in vicino fert, numerosis foliis ac parvis: unde¹¹ accolæ transferentes conserunt, ipsaque¹² plantatione proficiunt. Non autem talis^f odoratissima est, nec¹³ cui latissimum maximumque folium. Breviterque^g indicium est odoris, scabritia corticis. Cæpio Tiberii Cæsaris principatu, negavit centifoliam in coronas addi, præterquam extremas velut ad cardines.¹⁴ Nec odore, nec specie^h probabilis est, quæ Græca appellatur a nostris, a Græcis lychnis,ⁱ non nisi in humidis locis proveniens, nec unquam ex-

~~~~~

excedenteis Vet. Dalec.—7 Ita codd. Harduin, Dalec. Laet. et Chiff. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Utilissimam* Gronov. et vulgg.—8 ‘In cod. Reg. 2. et Editione principe, *spinosam.*’ Brotier.—9 *Græcia vero* Vet. Dalec.—10 Cod. Dalec. *namque mons.*—11 Vet. Dalec. *parvis. Inde.*—12 Vet. Dalec. *ipsaque.*—13 Margo edd. Dalec. et Gronov. *sed, e Theophr.* Mox, cod. Dalec. *maximumque folium.*—14 ‘Ita codd. Regg. et Editio princeps. Sic Granius apud Nonium dixit, ‘Sonat impulsa cardo regia.’’ Brotier. *extremos velut ad cardines* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *extremos velut ad cardines. Nec odore, nec specie probabilem, et quæ Græcia* Gronov.

NOTÆ

^a *Trachiniam*] Ab Heracleæ agro, quæ Trachin appellata est, ut vidimus iv. 14.

^b *Vilissimam*] Ita Mss. Reg. Colb., Chiff. non *utilissimam*. Recte: antecedit enim *viliores*. Spineola vero a spinarum densitate, quibus est obsita, traxisse nomen videtur.

^c *Differunt*] Hæc accepta a Theophr. Hist. vi. 6.

^d *Centifoliam*] Et nos trecentifollam maximam in horto Regio vidimus, flore, ut aiunt, incarnato: eamque odoris perjuncundi. Centifoliam quoque Batavicam, qualis a Clusio

delineatur, Hist. Rarior. Plantar. lib. i. pag. 113.

^e *Pangæus*] Theophr. ἐκ τοῦ Πανγᾶλου.

^f *Non autem talis*] Theophr. loc. cit.

^g *Breviterque*] Theophr. Ἐν δὲ τοῖς μεγάλαις ἐδάδι μᾶλλον, ἢν τραχὺ τὸ κάρυ. *Odoratiores sunt inter amplas, quibus pars ima scabra.*

^h *Nec odore, nec specie*] Vide Notas et Emend. num. 3.

ⁱ *Lychnis*] Dioscoridis hæc coronaria lychnis est, sive sativa, de qua concisa brevitate Græcus auctor, lli.

cedens quinque folia, violæque magnitudine,¹⁵ odore nullo. Est et alia Græcula appellata, convolutis foliorum paniculis,¹ nec dehiscens nisi manu coacta, semperque nascenti similis, latissimis foliis. Alia funditur e caule malvaceo,² folia oleæ¹⁶ habente, mosceuton^{17 1} vocant. Atque inter has media magnitudine autumnalis, quam coroneolam vocant.¹⁸ Omnes sine odore, præter coroneolam et in rubo natam: tot modis adulterantur. Et alias vera quoque¹⁹ plurimum solo prævalet. Cyrenis²⁰ odoratissima est: ideoque ibi unguentum pulcherrimum. Carthagine Hispaniæ, hyeme tota præcox. Refert et cœli temperies. Quibusdam enim annis minus odorata provenit. Præterea omnis^{20 2} siccis quam humidis odoratior. Seri nec pinguibus vult, nec argillosis²¹ locis, nec riguis, contenta raris, propriæque ruderatum agrum^o amat. Præcox Campana est, sera²² Milesia. Novissime tamen desinit Prænestina. Fodiuntur altius quam fruges, levius quam vites. Tardissime proveniunt semine, quod in ipso cortice^p est, sub ipso

et al. ante Hardnin.—15 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *violæque magnitudinem* codd. Dalec. *violæ magnitudine* Gronov. et vulgg.—16 Vet. Dalec. *ulmi*.—17 ‘*Ms. aceton. Lege, moscheuton.*’ Dalec.—18 Chiffi. *appellant*.—19 Vet. Dalec. *quæque*.—20 Ita codd. Hardnini et Dalec. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *locis omnis* Gronov. et vulgg.—21 Chiffi. *neque ping. neque argillosis*.—22 Ita codd. Hardnini et Dalec. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *Campana, sera* Gronov. et vulgg.

NOTÆ

114. *Λυχρίς στεφανωματική, ἄνθος ἐστὶν ὁμοίων λευκότη, ἐμπόφυρον δὲ, πλεκόμενον εἰς τὰ στεφάνια.* Pingitur a Dodonæo, pag. 170. Galli vocant *Æillet-Dieu, ou Passerose*.

¹ *Foliorum paniculis*] Quicquid sublonga et subrotunda forma tumet, ut hic rosæ foliorum globulus, panicula appellatur.

² *Alia . . . e caule malvaceo*] Forte althæa rosea, *rose d'outremer*, sed peregrina, ab unicanli malva, de qua diximus superiore libro, diversa, etsi commune nomen utrique vulgus imposuit. Vidimus in horto Regio.

¹ *Mosceuton*] In quibusdam *Mss. musceuton*. In aliis, *aceton*.

²⁰ *Cyrenis*] Theophr. Hist. vi. 6. *Εὐοσμότατα δὲ τὰ ἐν Κυρήνῃ διὰ καὶ τὸ μέτρον ἡδιστον*.

² *Præterea omnis*] Omnis rosa scilicet. Didymus in Geopon. xi. 19. pag. 315. *Εἰδέναι δὲ χρὴ, ὡς ἐν τοῖς ἀνδρῶν βόδα, ὁμοίως δὲ καὶ τὰ κρύνα εὐωδέστερα ἔσται*.

^o *Ruderatum agrum*] In quo rudera, veterumque ædificiorum materies plurima inest.

^p *Quod in ipso cortice*] Ex Theophr. loc. cit. *Φύεται μὲν οὖν ἡ βόδωνία*

flore,²³ opertum lanugine: ob id potius caule conciso^a inseruntur: et ocellis²⁴ radicis, ut arundo,^r unum genus inseritur pallidæ, spinosæ, longissimis virgis, quinquefoliæ, quæ e Græcis²⁵ altera^s est. Omnis autem^t recisione atque ustione proficit: translatione quoque, ut vitis, optime²⁶ ocyssimeque provenit, surculis quaternum digitorum longitudine, aut ampliore, post Vergiliarum occasum sata: dein per Favonium translata, pedalibus intervallis crebroque circumfossa. Qui præcocem^u faciunt, pedali circa radicem scrobe aquam calidam infundunt, germinare incipiente calyce.

XI. (V.) Liliū rosæ nobilitate proximum est, et quadam cognatione unguenti oleique, quod lirinon^a appellatur. Et impositum^b etiam maxime rosas decet, medio proventu earum incipiens. Nec ulli florum excelsitas major, interdum² cubitorum trium, languido semper collo, et non sufficiente capitis oneri. Candor ejus eximius, foris striati, et ab angustiis in latitudinem paulatim sese laxantis³ effigie

—23 'Ms. fere. Lege, quod sub ipso cortice est fere, opertum.' Dalec.—
24 Vet. Dalec. at ocellis.—25 'Mss. quæ Græcula. Lego, a Græculis altera est.' Dalec.—26 Chiff. ut vitis optima.

CAP. XI. 1 Vet. Dalec. Et appositum.—2 Vet. Dalec. caule interdum.—
3 Ita ex codd. Harduinus et recentt. foliis foris striatis . . . laxantibus Gronov.

NOTÆ

καὶ ἐκ τοῦ σπέρματος· ἔχει δὲ ὑπὸ τὸ ἔνθος ἐν τῇ μήλῃ . . . ἔχον δὲ τινα χροῦν.
Quid cortex sit, superius diximus.

^a *Caule conciso*] Malleolis a canle decisis. Theophr. Hist. VI. 6. Κατὰ κόπτοντες τὸν καυλὸν φυτεύουσιν.

^r *Et ocellis r. ut arundo*] Quid sint in arundine oculi, diximus XVI. 67. Quod genus illud sit rosæ pallidæ, spinosæ, Græculæ, quinquefoliæ, non satis compertum.

^s *E Græcis altera*] Quæ paulo ante Græcula appellata.

^t *Omnis autem*] Hæc a Theophr. loc. cit.

^u *Qui præcocem*] Palladius lib. III. in Februar. tit. 21. 'Si rosam tempe-

rius habere volueris, duobus palmis ab ea in gyrum fodies, et aqua calida bis rigabis in die.' Sic Didymus in Geopon. loc. cit.

^a *Quod lirinon*] Λειρινὸν, nam Græci λείριον liliū appellant. Idem et σούσιον nuncupavere, ut diximus XIII. 2. Diosc. III. 16. de lilio: 'Ἀφ' οὗ καὶ τὸ χρίσμα κατασκευάζεται, ὃ τινες λειρινὸν, οἱ δὲ σούσιον καλοῦσι.

^b *Et impositum*] Mallem interpositum. Intelligit enim, opinor, gratiam hortorum, vel coronarum, esse non levem, quemadmodum Maro cecinit Æneid. XII. 'Mixta rubent ubi lilia multa Alba rosa.'

calathi, resupinis per ambitum labris, tenuique filo, et semine,⁴ stantibus in medio crocis. Ita odor, colorque duplex, et alius calycis, alius staminis, differentia angusta. In unguenti vero oleique usu, et folia non spernuntur.

Est flos non dissimilis illi in herba, quam convolvulum^c vocant, nascens⁵ per frutecta, nullo odore, nec crocis intus: candorem tantum referens, ac veluti naturæ rudimentum lilia facere condiscantis. Alba lilia^d iisdem omnibus modis seruntur, quibus rosa: et hoc amplius lacryma sua,^e ut hipposelinum:^f nihilque est foecundius, una radice quinquagenos sæpe emittente bulbos. Est et rubens^g lili-um, quod Græci crinon vocant.⁶ Alii florem ejus cynor-rhodon.⁷^h Laudatissimum in Antiochia, et Laodicea Sy-riæ, mox in Phaselide.ⁱ Quartum locum obtinet in Italia nascens.

XII. Sunt et purpurea^j lilia,¹ aliquando gemino caule, carnosiore tantum radice, majorisque bulbi, sed unius:

et vulgg.—4 Chiff. *pilo et semine*; Vet. Dalec. *filo et staminis*; alii ap. Dalec. *filo et staminum*.—5 Vet. Dalec. *vocant. Nascitur*.—6 Vet. Dalec. *crinon agrion vocant*.—7 Vet. Dalec. *crinorrhodon*.

CAP. XII. 1 *Sunt et præterea leiria* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.

NOTÆ

^c *Convolvulum*] Gallis, *Lizeret*. Smilax lævis minor a Dodonæo vocatur, apud quem iconem ejus vide.

^d *Alba lilia*] Ex Theophr. Histor. II. 2. 'Ροδωνιά δὲ καὶ κρινωνιά, κ. τ. λ.

^e *Lacryma sua*] Theophr. Hist. VI. 6. Ποιεῖ δὲ τινα καὶ δακρυώδη συρροήν, ἣν καὶ φυτεύουσι. Reddit liliū lacrymarum confluxum quendam, quem et serunt. Et lib. II. ejusdem operis cap. 2. Ἰδιωτάτῃ δὲ γένεσις ἡ ἀπὸ δακρύων καὶ γὰρ οὕτω δοκεῖ τὸ κρίνον φύεσθαι, δταν ξηρανθῇ τὸ ἀπορρύνειν φασὶ δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ ἱπποσελίνου καὶ γὰρ τοῦτο ἀφίησι δάκρυον. Peculiaris generatio, quæ ex lacryma fit: quippe liliū ita exire videtur, cum id quod defluxit, Sole exaruerit, &c.

^f *Ut hipposelinum*] De quo XIX.

48.

^g *Est et rubens*] Liliū illud purpureum majus Dodonæi est, pag. 198. quod in horto Regio vidimus: Galli vocant, *Lis orangé*. Diosc. III. 116. Πορφυρὰ ἄνθη κρίνου.

^h *Cynorrhodon*] Ita libri omnes: et Hesychius: Κυνόρροδον, κρίνον ὁμοιον δακύνθῳ.

ⁱ *Phaselide*] Convallis est Judææ, ut Plinius admonet, XIII. 9. unde liliū Phaselidis olim appellatum est 'liliū convallium,' Cant. II. 1.' Ed. sec.

^j *Sunt et purpurea*] Cave accepta hæc putes a Theophr. Hist. VI. 6. ut visum iis, qui censoriam animadversionem distringere in Plinium, ponunt in lucro.

narcissum vocant.^k Hujus alterum genus flore candido, calyce purpureo.^l Differentia a liliis est et hæc, quod narcissis folia in radice sunt,^m probatissimis in Lyciæ montibus. Tertio generi cetera eadem, calyx herbaceus.ⁿ Omnes serotini.ⁿ Post Arcturum enim florent, ac per æquinoctium autumnum.³

XIII. Inventa est et in his ratio inserendi,¹ monstrificis hominum ingeniis. Colliguntur namque mense Julio scapi² arescentes, liliaque suspenduntur in fumo. Dein nudantibus se nodulis,^p in fæce nigri vini, vel Græci, mense Martio macerantur, ut colorem percipiant,³ atque ita in scrobiculis seruntur, heminis fæcis circumfusus. Sic fiunt purpurea lilia: mirumque, tingui⁴ aliquid, ut nascatur infectum.

XIV. (VI.) Violis honos proximus.^q Earumque plura^r genera. Purpureæ,^r luteæ, albæ: plantis^s omnes,^s ut olus,

~~~~~

² Salmasius conj. *helvaceus*. Margo edd. Dalec. et Gronov. *Alteri*, &c. *croceus*, e Diosc.—³ Vet. Dalec. *autumni*.

CAP. XIII. 1 Elz. *infricendi*. 'Ita Vet. In edd. *inserendi*, quod et servari posset.' Luet.—² Vet. Dalec. *bulbique*. Margo edd. Dalec. et Gronov. *scapi florescentes liliaque*, e Cassiano.—³ Vet. Dalec. *accipiant*.—⁴ Ita ex codd. Harduinus et recentt. *merumque ita tingi* Gronov. et vulgg.

CAP. XIV. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTÆ

^k *Narcissum vocant*] Purpureus hic Maronis narcissus, Ecl. v. 38. Nondum id a nobis genus animadvertum.

^l *Calyce purpureo*] Calycem id vocat, quod in medio flore, circuli instar, et stamina et apices continet. Narcissum medio purpureum Dodonæus vocat, et delineat, pag. 223. Nascitur plerisque Galliæ locis, in pratis. *Narcisse*. Diosc. commendat eum qui ἐν ὀρεινοῖς τόποις gignatur, iv. 161.

^m *In radice sunt*] Bulbo, non cauli, hærent. Quare narcissi canlem Theophrastus Histor. vi. 6. ἀφυλλον vocat.

ⁿ *Omnes serotini*] Ex Theophr. loc. cit. de narcisso universim: Ὅψιον δὲ

σφόδρα μετὰ γὰρ Ἀρκτουρον ἢ ἔσθης, καὶ περὶ ὠσημερίαν. Post Arcturi occasum, de quo xviii. 74.

^o *Ratio inserendi*] Hoc est, nova serendi ratio excogitata est, non e bulbo, sed e radícula quam caulis emit, ut mox dicemus. Ita Mas. omnes: nullus Pintiano favet, qui *infricendi* mavult. Hunc porro modum totidem fere verbis expressit Anatolius in Geopon. xi. 21. pag. 317.

^p *Nodulis*] E singulis enim nodis radiculæ quædam tam enascuntur, quæ seri debent. Anatolius loc. cit.

^q *Violis honos proximus*] A rosis et liliis.

^r *Purpureæ*] Sic anctor libri de Simp. Med. ad Paternian. tomo xiii. operum Galeni, pag. 1002. 'Viola,'

satæ. Ex iis vero,¹ quæ sponte apricis et macris locis proveniunt, purpureæ, latiore folio, statim ab radice carnos²,³ exeunt: solæque Græco nomine a ceteris discernuntur, appellatæ ia, et ab his ianthina vestis.⁴ E sativis⁵ maxima auctoritas luteis. Genera iis⁶ Tusculana, et quæ marina appellatur, folio⁶ aliquanto latiore,⁷ sed minus odorato. In totum vero sine odore, minutoque folio Calatiana,⁷ ⁸ munus autumn⁹i, ceteræ veris.

XV. Proxima ei caltha¹⁰ est concolori amplitudine.¹¹

recentt. *Earum plura* Gronov. et vulgg.—2 *Vet. Dalec. plantæ.*—3 Gronov. *carnosa.* Mox *Græco* deest in Chiff.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *appellata Ia, ut ab h. I. vestis.* Sed *sativis* edd. vett. et Gronov. *appellatæ Ia, et ab, &c.* cod. Dalec. *appellatæ* etiam *Vet. Dalec. et ab his iacinthina* Chiff. *Sed sativarum* cod. Dalec.—5 *Genera autem* Chiff.—6 Dalec. *flore.*—7 ⁸ Ita M^a. Reg. 1. et Editio princeps. Calatiana autem dicta est a Calatia, oppido Italiæ. Nec est viola; sed videtur esse digitalis inter, magno flore, C. B. *la grande Digitale à fleurs jaunes.* Brotier. *Calathiana* ceteræ edd.

CAP. XV. 1^a *Vet. Dalec. similitudine.* Salmas. conj. et concolor: amplitu-

NOTÆ

inquit, 'species habet tres: est enim alba, et purpurea, et aureo colore: floresque de radice ejus excrescunt: quibus melior habetur, quæ est purpurea.' Purpurea, quæ Theophrasto Hist. vi. 6. nigra dicitur, τὸ μελάνιον, Virgilio quoque, Ecl. x. ceteris τὸν et τὸν πορφύρεον, a Dodonæo pingitur, pag. 156. *Violette.* Candida, quæ Græcis λευκίδιον, visa a nobis in horto Regio, ab eodem Dodonæo delineatur, pag. 159. Luteam Clusius exhibet, Hist. Rarior. Plant. lib. iii. pag. 309. quam violam montanam vocat. Galli, *Giroflée jaune.* Adde his et tricolore, quæ hos simul colores in se una colligit, purpureum, luteum, candidumque, apud eundem Clusium, pag. 310. sæpius a nobis observatam in horto toties appellato, cum generibus violarum aliis fere duodecim.

¹ *Plantis omnes*] In nostris regionibus nec interea, nec alba, plantis propagatur, sed semine: nigra vero, seu purpurea, etiam plantis.

¹ *Ex iis vero*] Hæc a Theophr. loc. cit. ubi viola nigra dicitur πλατόφυλλος, καὶ ἐγγειόφυλλος, καὶ σαρκόφυλλος.

² *Et ab his ianthina vestis*] Hoc est, purpurea et violacea. *Violet pourpre.* Martialis ii. 39. 'Coccinea famosæ donas et ianthina mœchæ,' &c. Hinc 'violarii' apud Plantum in Aulul. iii. 5. qui vestes violacea purpurea infectas distraherent.

³ *Folio . . . latiore*] Folia intellige, quibus flos constat.

⁴ *Calatiana* [*Calathiana*] A calathi effigie. Alii *calthiana* legunt, a similitudine calthæ. Pintianus, et ex illo Salmasius in Solin. p. 1160. *Calatina*, a Calatia oppido Italiæ. His favet codex Reg. 2.

⁵ *Proxima ei caltha*] Et hæc e violarum interearum genere est, non, ut a Ruelio primum, deinde a Salmasio creditum est, loc. cit. flos ille, quem solsequium dicimus, *le souci*, plane diversi generis. Nam et in Indice

Vincit numero foliorum marinam, quinque non² excedentem. Eadem odore superatur: est enim gravis calthæ.³ Non levior^b ei, quam scopam regiam appellant: quanquam folia ejus olent, non flores.

XVI. Bacchar¹ quoque^c radicis tantum odoratæ est, a quibusdam^d nardum rusticum appellatum. Unguenta ex ea radice fieri solita apud antiquos, Aristophanes^e priscæ

~~~~~

dine vincit et numero.—2 Cod. Dalec. quinque folia non.—3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *caltha* Gronov. et vulgg.

CAP. XVI. 1 *Baccharis margo* edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. Mox,

NOTÆ

hujus loci sic legitur: *Violæ colores III. Luteæ genera V. De calthæ: Regius flos.* Genera porro violæ luteæ tria duntaxat appellantur hoc loco, Tusculana, marina, calathiana; nisi ad eum numerum calthæ quoque, et regius flos, seu regia scopæ, accesserint. Et sane inferius cum singulorum florum medicinæ narrantur, quorum modo tractantur naturæ, de violis universim, sigillatimque de luteis, atque purpureis, longissima habetur oratio: de calthæ, scopæque regia, ne γρὺ quidem: satis probabili argumento eas scilicet idcirco taceri, quod lutearum nomine censeantur, quod et fecisse Columella videtur in Hortulo, duo violarum genera carmine uno complexus: candidum, luteumque: ‘Candida leucoia, et flaventia lumina calthæ.’ Caltham nos suspicamur esse, aut ei certe affinem, quæ viola lutea multiplex a Dalec. appellatur Hist. Plant. l. vii. p. 803. quæ cultu mangonioque evadit in florem densissimis foliolis stipatum atque congestum, præstantissimi ac suavisissimi odoris.

^b *Non levior*] Perinde gravis, atque calthæ, odor est ei luteæ violæ generi, quam scopam regiam, sive, ut est in Indice, regium florem vocant: qui quo nomine hodie appelletur,

certo statui non potest. Porro cum gravis odor dicitur, cave injucundum dici continuo putes: nam, ut Plinius ait, c. 18. quorundam florum suavitati etiam gravitas inest, ut lilio.

^c *Bacchar quoque*] Dioscoridi III. 51. Βάκχαρις, βοτάνη ἐστὶ θαμνώδης, εὐώδης, καὶ στεφανώματικὴ, κ. τ. λ. Idem et Cratevas habet, ejus fragmentum antea ineditum recitat Aloys. Anguillara, par. i. p. 26. etsi de asaro sermonem ibi esse falso contendit, cum et asaron στεφανώματικόν esse Plinius paulo post neget: et quæ vires ei herbæ tribuuntur a Crateva, eas ipsas idem inferius c. 77. bacchari adjudicet.

^d *A quibusdam*] Lib. xii. cap. 27. ‘Baccharis vocatur nardum rusticum, de quo dicemus inter flores.’ Rura apud nos, inquit Ruellius lib. iii. p. 517. ‘Divæ Mariæ chirothecas’ appellant, *Gant Notre Dame*, hancque nectunt in coronas. Dodonæus, a quo delineatur, p. 169. et Fuchsius, Digitalet: Galli interdum etiam *Digitale*. Vidimus in horto Regio, purpureo, luteo, rubente, candido, ferrugineoque colore conspicuam.

^e *Aristophanes*] In fabula cui titulum fecit, Θεσμοφοριάζουσαι, teste Athen. l. xv. p. 690. hæc poëtæ carmina recitante, quæ ad propositum

comœdiæ poëta testis est. Unde quidam errore falso barbaricam^f eam^a appellabant. Odor est ei³^s cinnamomo proximus. Gracili solo^b nec humido provenit. Simillimum ei, combretumⁱ appellatur, foliorum exilitate usque in fila attenuata, et procerius quam bacchar: hæc sunt tantum.^j Sed⁴ eorum quoque error corrigendus est, qui bacchar rusticum nardum appellavere. Est enim alia herba sic cognominata, quam Græci asaron^k vocant, cujus speciem figuramque diximus in nardi generibus. Quin immo asaron invenio vocitari, quoniam in coronas⁵^l non addatur.

XVII. Crocum^a sylvestre optimum: serere^l in Italia

est, quæ a quibusdam, &c. ibid. Vid. XXI. 77.—2 Salmas. *baccharida* ea. Mox, appellant cod. Dalec.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *radicis*, e Diosc.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *bacchar*. Nec hæc sunt tantum, sed Gronov. et vulgg. Mox, error regendus est Chiff.—5 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *coronis* Gronov. et al. vett.

CAP. XVII. 1 Vet. Dalec. *Crocum et sylvestre est, serere*. Mox, cod. ap.

NOTÆ

attinent: Ὁ Ζεῦ πολυτίμητ', οἷον ἔπνευσε δ' μιὰρδς Φάσκωλος εὐθὺς λυόμενός μοι τοῦ μύρου, Καὶ Βακχαρίδος. O venerande Jupiter, ut oboluit soluta confestim pera unguentum mihi, et baccharim. Adde Galenum tom. II. in Explic. vocum Hippocr. p. 88. Βάκχαρις, Λύδιόν τι μύρον. Hippocr. ipse de Nat. Mnl. text. VI. p. 362. Βακχάριον ἔλαιον vocat. Erotianum ibidem p. 115. Βάκχαρις, εἶδος βοτάνης καὶ μύρου, οὗ καὶ Ἀριστοφάνης μέμνηται. Adde Hesychium, Jul. Pollucem VI. 19. pag. 296. Simonidem poëtam apud Clem. Alexand. Pædag. I. II. p. 177. &c.

^f *Barbaricam*] Ita Mss. omnes: hoc est, exoticam et peregrinam, nec in orbe Romano natam. Medicamenti meminit Marcellus Empir. cap. 8. p. 65. et 66. quod barbaricum similiter vocat: nempe ex rebus conflatum extra hunc orbem Romani imperii natis. Error falsus veterum in eo fuit, quod barbaricam radicem voca-

rent, quæ foret domestica. Hunc locum ut interpolet, explicetque, Salmasius frustra desudat, in Solin. pag. 1068. cum *baccharida* pro *barbaricam* reponit.

^s *Odor est ei*] Radici scilicet. Diosc. III. 51. Ῥίζαι δὲ ὁμοίαι ταῖς τοῦ μέλανος ἑλλεβόρου, εὐκυῖαι τῇ δομῇ κινναμώμφ.

^b *Gracili solo*] Diosc. loc. cit. Φιλεῖ δὲ τραχέα χωρία, καὶ ἔνικμα.

ⁱ *Combretum*] In Indice, *Combetrum*. In Tuscia, Herba Luzula, inquit Anguillara, par. XI. p. 179.

^j *Hæc sunt tantum*] Hac re solum, inquit, affinitatem habet combretum cum bacchare: cetera absnt: odor, unguentique in radice dos. Vide Notas et Emend. num. 4.

^k *Græci asaron*] De quo XII. 28.

^l *Quoniam in coronas*] Quoniam coronas non ornet. Ἀσάρος, non ornatus. Vide Lexicon Constantini, et Voss. in Etymol.

^a *Crocum*] Mauritanorum appella-

minime expedit, ad scripula^b usque singula areis decoquentibus. Seritur radicis bulbo. Sativum latius,^c majusque,² et nitidius, sed multo lenius, degenerans ubique, nec foecundum³ etiam Cyrenis,^d ubi semper flores^e laudatissimi. Prima nobilitas^f Cilicio, et ibi in Coryco monte: dein Lyciæ monte Olympo:⁴ mox Centuripino Siciliae. Aliqui Phlegræo⁵ secundum locum dedere. Adulteratur^h nihil æque. Probatio sinceri, si imposita manu crepat,⁶ veluti fragile.ⁱ Humidum enim, quod evenit adulteratione, cedit.⁷ Altera probatio: si manu prolata ad ora leniter faciem oculosque mordeat. Est per se genus sativi blandissimum vulgo, cum sit mediocre,⁸ dialeucon vocant. Contra Cyrenaico vitium, quod omni croco nigrius est, et

~~~~~

Laet. *scripula*, quod recepit Brotier. Ceteræ edd. *scrupula*.—2 Vet. Dalec. *Sativum latius, optimum, majusve*.—3 Ita ex codd. Hardninus et recentt. *sed multo levius degenerans*. Sed nec ubique foecundum edd. vett. et Gronov.—4 Ita Ms. Reg. 1. In Ms. Reg. 2. et Editione principe, *Lyciæ Olympo*. Frustra in recentioribus emendatum, deinde *Lycio, monte Olympo*. Fuit enim et Olympus mons in Lycia. Brotier. *Lycio monte Olympo* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Turneb. *Ægeo*; al. ap. Laet. *Theræo*.—6 Chiff. *crepit*; al. ap. Dalec. *crepitat*.—7 Turneb. *silet*; Salmas. *sidit*.—8 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. cum

NOTÆ

tione *Zaffurano* vocamus: du *Safran*, inquit Ruellius l. II. p. 294.

^b *Ad scripula* [*scrupula*] Sive, ut Mss. *scripula*. Decoquunt areæ, inquit, quod acceperunt: ut vix redant singulæ singula scripula. Scripulum est pars quarta et vicesima unciae, assis ducentesima octogesima octava. As est area, vel totum quod seritur in area. Ea area decoquit ad singula scripula, id est, ad quartam et vicesimam partem unciae: ut vix ea supersit ex tota area.

^c *Sativum latius*] Ita Mss. Forte *latius*. Depictum vide in Eystetenai horto.

^d *Etiam Cyrenis*] Hæc a Theophr. Hist. vi. 6. cujus oratio ex Athenæo corrigenda est, l. xv. p. 682.

^e *Ubi semper flores*] Reliqui flores, præterquam croci. Athen. loc. cit.

^f *Prima nobilitas*] Diosc. I. 25. Transcripsit hæc Solinus c. 38. p. 68.

⁵ *Aliqui Phlegræo*] Cave hic Plinium ex Diosc. corrigas, quod Turnebus tentavit, Adv. xvi. 16. p. 642.

^h *Adulteratur*] Vide Galenum de Antidotis I. 14. p. 886.

ⁱ *Veluti fragile*] Cum inarnit. Sic Dioscoridi, ex optima edit. Ald. *κρόκος εὐθραυρος* laudatur: improbatur *ἰνυδίζων*, humidus.

^j *Cum sit mediocre*] Ita Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Th. et alii: non, ut editi hactenus, *cum sit medio candidum*. Quin etiam in Reg. 1. cod. *dileacon*. In Colb. 3. *dileacon* legitur, forte pro *Deliacon*.

celerrime marcescit. Optimum ubicumque quod pinguis-
simum, et brevis capilli:⁹ pessimum vero, quod situm
redolet. Mucianus auctor est, in Lycia anno septimo aut
octavo transferri^k in locum subactum, atque ita degene-
rans renovari. Usus ejus in coronis nusquam.^l Herba
enim^m est folio angusto pæne in capillamenti modum. Sed
vinoⁿ mire congruit, præcipue dulci: tritum ad theatra
replenda.^o Floret^p Vergiliarum occasu paucis diebus, fo-
lioque florem^q expellit. Viret bruma.^r Colligitur; sic-
catur^s umbra, melius etiam hyberna. Carnosa^t et illi¹⁰
radix, vivaciorque, quam ceteris. Gaudet calcari^u et at-
teri pede, quo melius¹¹ provenit. Ideo juxta semitas^v ac

⁸ *it medio candidum* Gronov. et al. vett. *quod sit medio candidum* Dalec.—
⁹ Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.
et brevibus capillis Gronov. et vulgg.—¹⁰ Cod. Dalec. *bruma. Collectum*
siccatur, &c. est illi; Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. Miller.
Bipont. et Franz. *bruma et colligitur. Siccatur, &c. et illi.*—¹¹ 'Ita Editio
princeps, nec aliter cod. Reg. 1. licet habeat *pedoque*. In cod. Reg.
2. et edd. recentt. *percundoque*.' Brotier. Cod. Dalec. etiam, *atteri pede*,

NOTÆ

^k *Transferri*] Ita fit et in Gallia
passim. Nullibi vegetius est, quam
in Agennensi agro et Narbonensi
provincia.

^l *Usus ejus in coronis nusquam*] Nisi
in conviviis ad arcendam ebrietatem,
ut dicetur c. 81.

^m *Herba enim*] Hæc totidem ver-
bis Theophr. Hist. vi. 6.

ⁿ *Sed vino*] Hæc illud est fortassis
quod idem paulo explanatus, c. 81.
'Qui crocum prius biberint, crapu-
lam non sentiunt: ebrietati eo resis-
tunt.' Vel potius, dilui croco trito
commode vinum innuit, ad theatra
replenda.

^o *Ad theatra replenda*] Subintellige,
congruit. Lucr. ii. 416. 'Et cum sce-
na croco Cilici perfusa recens est.'
Spartianus in Hadriano p. 9. 'In ho-
norem Trajani balsama et crocum per
gradus Theatri finire jussit.' Et aqua
crocata, qua veteres uti pro rosacea

soliti, et vinum crocatum, et crocus
per se spargebatur, in theatris. Vide
Martial. viii. 33.

^p *Floret*] Hæc a Theophr. Hist.
vi. 6.

^q *Folioque florem*] Cum folio florem
emittit: Εὐθὺς δ' ἅμα τῷ φύλλῳ καὶ ἄνθος
ᾧθεϊ, δοκεῖ καὶ πρότερον. Theophr. Sic
etiam Florentinus in Geopon. i. xi. c.
27.

^r *Viret bruma*] Theophr. loc. cit.

^s *Siccatur*] Diophanes in Geopon.
xi. 27. Διοφανῆς δὲ φησιν ὅτι τὸν κρό-
κον ἐν σκιᾷ χρὴ ψύχειν. Hunc ipsum
Diophanem Plinius in hujus libri In-
dice landat auctorem.

^t *Carnosa*] Theophr. loco citato.
'Πῖζα δὲ πολλή, καὶ σαρκώδης, καὶ τὸ δλον
εὐχως.

^u *Gaudet calcari*] Vide Notas et
Emend. num. 5.

^v *Ideo juxta semitas*] Theophr. loc.
cit.

fontes lætissimum. Trojanis temporibus jam erat honos ei. Hos certe flores Homerus ^w tres laudat, loton, crocon, hyacinthum.

XVIII. (VII.) Omnium autem odoramentorum, atque adeo herbarum differentia est in colore, et odore, et succo. Odorato ¹ sapor raro ulli non amarus: e contrario ^a dulcia raro odorata. Itaque et vina ^b mustis odoratiora, et sylvestria ^c magis omnia sativis. Quorundam odor ^d suavior e longinquo, propius admotus hebetatur, ut violæ. Rosa recens ^e a longinquo olet, sicca propius. Omnis autem ^f verno tempore ² acrior, et matutinis: quicquid ad meridianas horas diei vergit, hebetatur. Novella quoque ³ vetustis minus odorata. Acerrimus tamen odor omnium æstate media. Rosa et crocum odoratiora, cum serenis diebus leguntur: et omnia in calidis, ^h quam in frigidis. In Ægypto ⁱ tamen minime odorati flores, quia nebulosus et roscidus aër est a Nilo flumine. ^j Quorundam suavitati gravitas inest. Quædam, dum virent, ³ ^k non olent, propter

~~~~~

quo melius; Vet. Dalec. *atteri pede pereundoque melius*; Gronov. al. vett. Har-
duin. 1. 2. 3. et recentt. *atteri pereundoque melius*. 'Ms. *pedoque*. Legendum
atteri pede, quo.' Laet.

CAP. XVIII. 1 *Odoratis* cod. Dalec.—2 *Chiffi. tepore*.—3 Ita codd. Har-

NOTÆ

^w *Homerus*] Iliad. E. 348. Λωτὸν ὃ ἐρσηντα, ἰδὲ κρόκον, ἢ δ' ὑάκινθον.

^a *E contrario*] Ex Theophr. de Causis c. vi. 22. p. 377. Τῶν δὲ γλυκέων οὐδεὶς ὥς εἰπεῖν (εὐσμος) ἢ ἐπὶ μικρόν. Ἐπεὶ καὶ τὰ μῆλα τὰ γλυκέα πάντων ἥκιστα εὐσμος, καὶ ὅσῳ ἂν γλυκύτερα, ἤττον. Rationem ejusce rei ibi diligenter investigat.

^b *Itaque et vina*] Theophr. loc. cit. p. 378.

^c *Et sylvestria*] Theophr. de Causis vi. 24. p. 349. Διὰ τί δ' οἱ ἄγριοι καρποὶ τῶν ἡμέρων εὐσμότεροι τῶν ὁμογενῶν, οἷον μῆλα τε, καὶ ἀχράδες, κ. τ. λ.

^d *Quorundam odor*] Theophr. c. 23. p. 378.

^e *Rosa recens*] Theophr. loco proxime cit.

^f *Omnis autem*] Theophr. de Causis vi. 25. p. 382.

^g *Novella quoque*] Theophr. loc. cit.

^h *Et omnia in calidis*] Theophr. de Causis vi. 22. p. 377.

ⁱ *In Ægypto*] Theophr. de Causis vi. 27. p. 384. *In Ægypto flores, coronamentaue deterrima fere omnium generantur: quia cælum caliginosum ac roscidum est. Ἐν Αἰγύπτῳ γὰρ χείριστα τὰ ἄνθη, καὶ τὰ στεφανώματ' ὥς εἰπεῖν ὅτι ὁ ἀήρ ὀμιχλώδης καὶ δροσοβόλος.*

^j *A Nilo flumine*] In Reg. 1. a multo flumine. Reg. 2. a multo flumine. Nullus a Nilo.

humorem nimium: ut buceros, quod est foenum Græcum. Acutus odor non omnium sine succo est, ut violæ, rosæ, croco. Quæ vero ex acutis succo carent, eorum omnium⁴ odor gravis, ut in lilio utriusque generis.¹ Abrotonum^m et amaracus acres habent odores. Quorundam flosⁿ tantum jucundus, reliquæ partes ignavæ, ut violæ, ac rosæ. Hortensiorum^o odoratissima quæ sicca, ut ruta, menta, apium, et quæ in siccis nascentur. Quædam vetustate^p odoratiora, ut cotonea: eademque decerpta,^q quam in suis radicibus. Quædam non nisi defracta, aut ex attritu olent: alia non nisi detracto cortice: quædam vero non nisi usta: sicut thura myrrhæque.⁶ Flores triti^r omnes amariores, quam intacti. Aliqua arida^s diutius odorem continent, ut melilotos. Quædam locum ipsum^t odoratiorem faciunt,

duini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. cum virent edd. vett. et Gronov.—4 Vet. Dalec. omnibus; alii vett. ap. eundem, omnino.—5 Ita ex codd. Harduin. et recentt. *Hortensium* Gronov. et vulgg.—6 Vet. Dalec. *myrrhaque*.—7 Chiff. *tritu*.

NOTÆ

¹ *Quædam, dum virent*] Theophr. de Causis vi. 22. p. 378. Συμβαίνει δὲ καὶ τῶν ποικῶν ἕνα, χλωρὰ μὲν ὄντα μὴ δεῖν διὰ τὴν ὑγρότητα· ξηρανθέντα δὲ, καθάπερ ἄλλα καὶ τὸ βούκερας.

¹ *Ut in lilio utriusque generis*] Albo, quod λεῖριον Græci, et rubente, quod κρίνον vocant, ut diximus cap. 11. Theophr. de Causis vi. 21. pag. 376.

Ὅσα δὲ αὐτῶν μὴ εὐχυλὰ, καὶ ἐν ταῖς δσ-μαῖς ἐμφαίνει γέ τινα βαρύτητα, καθάπερ τὸ κρίνον, καὶ τὸ λεῖριον, καὶ παραπλήσια τοῖς τοῖς.

^m *Abrotonum*] Theophr. de Causis vi. 22. p. 378.

ⁿ *Quorundam flos*] Theophr. de Causis vi. 15. p. 369.

^o *Hortensiorum*] Iisdem verbis Theophrast. de Causis vi. 22. p. 377.

^p *Quædam vetustate*] Theophr. loc. cit.

^q *Eademque decerpta*] Theophr. loc. cit. p. 378.

^r *Flores triti*] Theophr. lib. de odoribus, p. 443. Τὰ δ' ἄνθη μαλακωδέστερα τριβόμενα.

^s *Aliqua arida*] Theophr. de Causis vi. 23. p. 378. Ὁ δὲ μελίλωτος καὶ εἰς πλείω χρόνον εὖσμος διαμένει, κ. τ. λ.

^t *Quædam locum ipsum*] De iride herba qui hoc proderet, nemo veterum adhuc occurrit. De iride seu arcu cælesti, Theophr. ad verbum, de Causis vi. 25. p. 382. Καὶ γὰρ τὸ περὶ τὴν ἶριν λεγόμενον, ὡς ὅπου ἂν κατέχη, ποιεῖ τὰ δένδρα καὶ τὸν τόπον εὐώδη, τοιοῦτόν ἐστι. Ποιεῖ γὰρ οὐ πάντως, ἀλλ' ἐὰν ὅλη τις ᾖ νεόκαυστος· οὐ δ' ἴσως καθ' αὐτήν, ἀλλὰ τρόπον τινὰ κατὰ συμβεβηκός· ἐφύει γὰρ ὅπου ἂν ἐφίστη. Nam et quod de arcu cælesti referunt, arbores et loca reddere odorata, ubicumque constiterit, tale est. Reddit enim non omnibus modis odorata: sed si qua materia recenter sit adusta: nec id forsitan per se agit, sed quodammodo per accidens:

ut iris: quin et arborem totam, cujuscumque radices attingit. Hesperis^u noctu magis olet, inde nomine invento. Animalium^v nullum odoratum, nisi si de pantheris, quod dictum est,^w credimus.

XIX. Illa quoque omittenda differentia est, odoramentorum multa nihil pertinere^x ad coronamenta, ut irin, atque saliuncam, quanquam nobilissimi odoris utramque. Sed iris^a radice tantum commendatur, unguentis et medicinæ nascens. Laudatissima^b in Illyrico, et ibi quoque non in maritimis, sed in sylvestribus Drilonis, et Naronæ.² Proxima in Macedonia,^c longissima hæc et candicans, et exilis. Tertium³ locum habet Africana,^d amplissima inter omnes, gustuque amarissima. Illyrica quoque duorum generum est: raphanitis^e a similitudine: et quæ melior,⁴ rhizoto-

CAP. XIX. 1 Cod. Dalec. odoratorum m. n. attinere; Chiff. habet etiam attinere.—2 Naronis Vet. Dalec.—3 Macedonia. Laudatissima hæc candicans. Ex illis tertium cod. Dalec.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. similitudine, quæ et melior Gronov. et al. vett. “quæ melior rhizotomes,” XXI. 20.

NOTÆ

impluit enim iis locis in quibus constiterit, &c. Hoc ipsum antea Plinius delibavit, XII. 53.

^u Hesperis] Theophr. loco proxime allato: “Ὡσπερ καὶ ἔστιν ἐπὶ τῆς ἑσπερίδος καλουμένης αὕτη γὰρ τῆς νυκτὸς ἔχει μᾶλλον ἢ καθ’ ἡμέραν, κ. τ. λ.

^v Animalium] Ad verbum ex Theophrast. de Causis VI. 26. pag. 383. Arist. pantheras jucunde olere plane affirmat, Problem. XIII. 4. p. 748.

^w Quod dictum est] Lib. VIII. cap. 28. Vide quæ diximus in Notis et Emend. ad eundem librum, num. 48.

^a Sed iris] Ex qua unguentum irinum, de quo nos obiter XIII. 2. plura prolixè Diosc. I. 66.

^b Laudatissima] Theophr. Hist. IX. 7. “Ἴρις δὲ ἀρίστη ἐν Ἰλλυρίῳ οὐκ ἐν τῇ πρὸς θάλατταν χώρα· ἀλλ’ ἐν τῇ ἀνακεχωρηκυῖα, κειμένη δὲ μᾶλλον πρὸς ἔρκτον. Iris optima, quæ apud Illyrios exit, non

tamen prope maritima, sed mediterranea magis et deserta regione, &c. Nicander in Theriac. p. 43. “Ἴρις θ’ ἦν ἐσπερίδος καὶ Νάρονος ὄχθη. Naronam coloniam Plinius maluit, quam proximam annum, signare. Porro in officinis retinuit iris appellationem: rura nostra partim Flambe, partim Glaioul vocant, a similitudine florum cum gladiolo, lilioque, ut Lobelius animadvertit, in Adversar. pag. 31. Incolis Drilonis et Naronæ Macinaci appellari ait Anguillara de Simp. par. I. pag. 17. Vide Ruellium II. I. pag. 282.

^c Proxima in Macedonia] Theophr. de Causis VI. 28. p. 386.

^d Tertium . . . Africana] Diosc. I. 1. et Galenus de Antid. I. 12.

^e Raphanitis] A similitudine radicis cum raphano. Galenus κατὰ τέρας, cap. I. ἀσπραγαλίτιν vocat.

mos subrufa.¹ Optima, quæ² sternutamenta³ tactu movet.⁴ Caulem habet cubitalem, erectum.⁶ Floret diversi¹ coloris specie, sicut arcus coelestis, unde et nomen. Non improbatur et Pisidica. Et fossuri⁵ tribus ante mensibus mulsa aqua circumfusa, hoc veluti placamento terræ blandiuntur, circumscripta⁷ mucrone gladii orbe triplici: et cum legerint eam, protinus in coelum attollunt. Natura est⁸ fervens, tractataque pusulas ambusti modo facit. Præcipitur ante omnia, ut casti legant. Teredines non sicca modo, verum et in terra celerrime sentit. Optimum antea¹ irinam Leucade et Elide ferebatur:⁸ jampridem enim et seritur: nunc e Pamphylia: sed Cilicium maxime laudatur, atque e Septentrionalibus.⁹ ^m

XX. Salimca^a folio quidem subbrevis, et quod necti¹

~~~~~

Dalec.—5 Ita Gronov. et al. vett. *sternutamenta* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Mox, *tractatu movet* Vet. Dalec.—6 Vet. Dalec. *et rectum*.—7 *Effossuri*... *mulsam aquam circumfundunt hoc vel. plac. ter. blandientes circumscriptas* Vet. Dalec.—8 Vet. Dalec. *afferebatur*.—9 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *laudatur. At Septentrionalibus salimca, &c.* Vet. Dalec. *laudatur atque Septentrionale* Gronov. et vulgg.

CAP. XX. 1 Ita codd. Harduini, cum cdd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Salimca foliosa quidem est, sed brevis et quæ necti* Gronov. et vulgg. Mox, re-

NOTÆ

¹ *Et quæ melior ... subrufa*] Plineus infra c. 38. 'Iris rufa melior quam candida.' Quam sententiam Diosc. probat loc. cit. et Anguillara, qui non foris, sed intus rufam esse radicem, recte admonet, p. 18.

² *Optima, quæ*] Auctor libri de Simp. Med. ad Patern. tom. XIII. operum Galeni, pag. 992. 'Optima,' inquit, 'est iris Illyrica, et Macedonica: est enim spississima ... et dum tunditur, sternutare facit.'

³ *Tactu movet*] In Mas. Reg. 1. *tractu*. Reg. 2. *tractatu*. Ego *iride* malim: tum ex auctore proximo appellato, tum Diosc. lib. 1. ubi de iride, *πρῶτον τε τοῦ τῆς ἀβραχᾶς κινδύου*. Mox tamen ipse Plineus *tractatu* videtur agnoscere, dum ait, 'Tractata

Delph. et Var. Clas.

pusulas ambusti modo facit.'

⁴ *Floret diversi*] Sic Dioscorides loc. cit.

⁵ *Et fossuri*] Hinc quoque Theophr. ad verbum Hist. IX. 9. de sylvestri iride, quæ et *ῥυπὶς* vocatur.

⁶ *Natura est*] Theophr. de odoribus pag. 192. *ὁμοῦ δὲ καὶ ὁμοειρῶς ἔστι καὶ κατὰ τὴν οἰκίαν, καὶ τὸν χρόνον τὸν ἀναστροφῆς αὐτῆς ἀπέχουσι*.

⁷ *Optimum antea*] Vide quæ diximus XIII. 2.

⁸ *Atque e Septentrionalibus*] Hoc est, ex iride concinnatum, quæ in septentrionalibus locis nata sit. Vide Notas et Emend. num. 6.

⁹ *Salimca*] Quæ salimca sit hodierno die, haud facile est statuere.

Plinius.

non possit, radici numerosæ cohæret, herba verius quam flos, densa veluti manu pressa, breviterque cespes sui generis. Pannonia hanc gignit et Norici, Alpiumque aprica: urbium, Eporedia:² tantæ suavitatis, ut metallum^o esse cœperit. Vestibus interponi eam gratissimum.

XXI. Sic et apud Græcos^p polion herbam, inclytam Musæi et Hesiodi laudibus, ad omnia utilem prædicantium, superque¹ cetera ad famam etiam ac dignitates,² prorsusque miram, si modo (ut tradunt)^q folia ejus mane candida, meridie purpurea, Sole occidente cœrulea aspiciuntur. Duo genera ejus:^r campestre, majus: sylvestre, quod minus est. Quidam teuthrion vocant. Folia³ canis hominis^b similia, a radice protinus, nunquam palmo altiora.

.....

dice numerosa Vet. Dalec.—² Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Eporedia* Gronov. et vulgg.

CAP. XXI. 1. Cod. Dalec. *laudibus*. *Ad omnia utilem prædicant vim superque*. —² Cod. Dalec. *etiam dignitatis*. —³ *Capitula* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.

NOTÆ

Neque Lavendula nostra est, neque nardus Celtica, ut recte Matthiolus animadvertit, in lib. 1. Diosc. p. 34. et ea est quam Virgilius breviter indicavit in Eclogis, 'Puniceis humilis quantum saliunca rosetis.'

^o *Metallum*] Ut in vectigali reddituque publico esse cœperit, haud secus ac metalli fodina.

^p *Sic et apud Græcos*] Ut Romanis, inquit, saliuncam, sic et apud Græcos polion vestibus interseri mos est, ad tineas necandas. Hæc iisdem verbis Theophr. Hist. 1x. 21. Καὶ ὡς δὴ φασί, τὸ πόλιον, καθ' Ἡσίοδον καὶ Μουσαῖον, εἰς πᾶν πρᾶγμα σπουδαῖον χρήσιμον εἶναι διὸ καὶ ὀρύττουσιν αὐτὸ νύκτωρ, κ. τ. λ. Et Hist. 1. 16. Πόλιον δὲ καὶ πρὸς τοὺς σήτας τοὺς ἐν τοῖς ἱματίοις ἀγαθόν. Est autem σῆς, ut Glossæ admonet, *tinea*, seu tinea vestes corrodens. Unde herba tinaria appellata, teste Scribonio Largo, Compos. 83. 'Ad san-

guinis eruptionem, sive ex arteriis, sive a pulmone, . . . prodest et herbæ quam πολιδὲν vocant, nos, ut opinor, tinariam, fasciculum,' &c.

^q *Ut tradunt*] Famæ, opinionisque vulgi, vadem se præbere non audent: quod eruditi nonnulli eam dotem non polio, sed tripolio, assignarent: quæ inter Dioscorides censendus, iv. 135.

^r *Duo genera ejus*] Utrumque a Dodonæo pingitur pag. 282. Utriusque Dioscorides meminit iii. 124. Πόλιον, τὸ μὲν ἐστὶν ὀρεῖον, ὃ καὶ τεύθριον καλεῖται, κ. τ. λ.

^b *Folia canis hominis*] Polium Salmasius non vidit, qui negat in Præfat. ad Plinium, p. 10. et 11. ea canescere: quoniam id Dioscorides sileat, affirmetque hoc tantum, capitula in summo esse, quadam corymbi specie, cæsariei canis simili. Vel si Dodonæum legisset, Plinium erroris insinuando, suum non proderet.

XXII. (VIII.) Et de odoratis floribus satis dictum: in quibus unguento vicisse naturam gaudens¹ luxuria, vestibibus quoque provocavit eos flores qui colore commendantur: Hos animadverto tres esse principales. Rubentem, in cocco,² qui a rosis migrante gratia, idem trahitur suspectu³ et in purpuras Tyrias,⁴ dibaphasque, ac Laconicas. Alium in amethysto, qui a viola,⁵ et ipse⁶ in purpureum, quemque ianthinum appellavimus.⁷ Genera enim tractamus, in species multas sese spargentia. Tertius est,⁸ qui proprie conchylii intelligitur, multis modis: unus in heliotropio, et in aliquo ex his plerumque⁹ saturatior: alius in

CAP. XXII. 1 Cod. Dalec. dictum, in quibus unguenta vicisse naturam gaudemus: moxque alterum caput sic inchoat, *Luxuria vestibibus, &c.*—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *principales*: unum in cocco, qui in rosis micat. *Gratius nihil traditur aspectu* Gronov. et vulgg. *nihil aspectu. Trahitur is in purpuras* Vet. Dalec. et in purpura Tyria, dibaphaque ac Laconica Bayfins.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *qui in viola: et ipse* Gronov. et vulgg. 'Vet. viola. Trahitur et ipsa; Bayf. viola, et ipsum purpureum. Ego vero lego, qui ipse et in viola purpurea.' Dalec. Mox, quemque iacinthinum Chiffi.—4 Vet. Dalec. aliquando exilior, plerumque.—5 Vet. Serrana; et sic Columel.

NOTÆ

¹ *Rubentem, in cocco*] Rubens, inquit, color in cocco micat, (est enim coccum rubens granum, ut dictum est ix. 65.) cujus coloris gratia omnis a rosa profecta, sive a rosæ similitudine: inde trahitur et in purpuras, dibaphasque, et Laconicas, in quibus idem colos deprehenditur suspectu, hoc est, cum in sublimi positæ spectantur. Vide Notas et Emend. n. 6.

² *Suspectu*] Usus iterum ea voce Plinius xxxvii. 40. 'Præcellens,' inquit, 'debet esse in suspectu, velut ex carbunculo refulgens, quidam in purpura leviter rosens nitor.' Vim vocis aperit egregie Seneca, in hoc ipso purpuræ argumento habitans, Quæst. Natur. i. 5. 'Sunt etiam quidam colores, qui ex intervallo vim suam ostendunt. Purpura Tyria, quo melior saturiorque est, eo oportet altius teneas, ut fulgorem suum ostendat,' &c.

dat,' &c.

³ *Tyrias*] De his egimus ix. 60. 62. et 63.

⁴ *Qui a viola*] Subintellige ex antecedentibus, qui a viola migrante gratia et ipse trahitur in purpureum colorem. Est enim quidam purpuræ fulgor, non ex toto igneus, sed qui in violam desinat, et vini colorem, ut ait Plinius xxxvii. 40. Hujus coloris veste qui indutus sit, 'amethystinatus' Martiali dicitur ii. 57.

⁵ *Quemque ianthinum appellavimus*] Ubi vestis ianthinæ facta mentio est, cap. 14. Utriusque coloris nomen in Notis quæ falso Tironi ascribuntur, apud Gruterum pag. 159. 'Amitextinum. Ianthinum.' Lege, *Amethystinum. Ianthinum.*

⁶ *Tertius est*] Locum hunc jam superius explicuimus, ix. 53.

malva,⁴ ad purpuram inclinans: alius in viola serotina,⁵ conchyliorum vegetissimus.⁶ Paria nunc componuntur, et natura atque luxuria depugnant. Lutei video honorem antiquissimum, in nuptialibus flammeis⁷ totum foeminis concessum: et fortassis ideo non numerari⁸ inter principales, hoc est, communes maribus ac foeminis, quoniam societas principatum dedit.⁴

XXIII. Amarantho¹ non dubie vincimur. Est autem spica purpurea verius, quam flos aliquis, et ipse sine odore. Mirum in eo, gaudere decerpi et lætius renasci. Provenit Augusto mense: durat in autumnum. Alexandrino palma, qui decerptus asservatur. Mireque,² postquam defecere cuncti flores, madefactus aqua revivescit,³ et hybernas coronas facit. Summa ejus natura¹ in nomine est, appellato, quoniam non marcescat.

⁴ Quoniam qui colores societatem habent, ut communes maribus foeminisque sint, ii principatum obtinent.

—6 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vegetissima* Gronov. et vulgg. *vegetissime* alii ap. Dalec. Mox, Vet. Dalec. *natura atque luxuria depugnante*.—7 Margo edd. Dalec. et Gronov. *flameis*, e Verrio. —8 Vet. Dalec. *numeratum*.

CAP. XXIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTÆ

⁴ *Alius in malva*] Græcis malva *μολόχη* est, ut omnes probe norunt. Hinc ii qui colorem tingeabant ad purpuram inclinantem, qualis in malvæ flore spectatur, *molochinarii* a Plauto nuncupati, in Aulul. iii. 5. 40. Qui violaceum, violarii: et auctore Festo, 'Flamearii, infectores flamei coloris,' de quo mox dicemus.

¹ *In nuptialibus flammeis*] Sive *flammeolis*. Petronius in Satyr. pag. 70. 'Consurrexi ad officium nuptiale. Jam Psyche puellæ caput involverat flammeolo.' Amiculum fuit, quo amiciebatur nubens, inquit Festus, verbo 'Flameo,' boni ominis causa: quod eo Flaminica, hoc est, Flaminis Dialis uxor, cui divortium facere nefas erat, assidue utebatur: atque hinc

nomen traxit, non a flammæ colore: nam erat luteum. Lucanus ii. 361. 'Lutea demissos velarunt flammea vultus.' Flammeum vocat Sulpitius Severus Hist. Sacræ lib. ii. de Nere-ne. Nonius Marcellus xrv. 41. 'Flam-mens, vestis vel tegmen, quo capitæ matronæ tegunt.' Flammea Juvenali Sat. vi. 224. ubi vetus Schol. 'Genus amicti, quo se cooperiunt mulieres die nuptiarum.' Vide alia multa de flammeo, apud Brissonium de Rit-u Nupt. p. 178. et 179.

¹ *Amarantho*] *Amaranthus* spicatus vocatur in Eystetensi horto, qualem in Regio vidimus: *Amarante*, ou *Pans-velours*: *amarante à creste de coq*, ou *crestée*. Italis, *Fior di cellato*.

XXIV. In nomine et cyani colos:¹ item holochrysi.¹
Omnes autem hi flores² non fuere in usu Alexandri Magni ætate, quoniam proximi a morte ejus auctores siluere de illis: quo manifestum est postea placuisse. A Græcis tamen repertos quis dubitet: non aliter Italia usurpante nomina illorum?

XXV. At Hercules petilio^m ipsa nomen imposuit,¹ autumnali, circaque vepres nascenti, et tantum colore commendato, qui est rosæ sylvestris. Folia parva, quina. Mirumque in eo flore, inflecti cacumen, et non nisi retorto² folia nasci, parvo calyce, ac versicolori, luteum semen includente.

Luteus et bellio³ pastillicantibus^o quinquagenis quinis barbulis⁴ coronatur. Pratenses hi flores, ac sine usu plerique, et ideo sine nominibus. Quin et his ipsis alia alii vocabula imponunt.

XXVI. Chrysocome,^p sive chrysitis, non habet Latinam

¹ Italia nomen petilio flori dedit.

~~~~~

recentt. Mirumque Gronov. et vulgg.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. reviviscit Gronov. et vulgg.

CAP. XXIV. 1 *Eliechrysi* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque al. vett. et Gronov. *Omnes autem flores* Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

CAP. XXV. 1 Chiff. *petillio ipsa nomen posuit*. Cod. ap. Laet etiam *petillio*.—2 Chiff. *et nodis intorto*.—3 Vet. Dalec. *et bellis*.—4 Idem Vet. *quinquagenis quinis foliolis*.

NOTÆ

¹ *Summa ejus natura*] Ita Mss. recte: non, ut vult Salmasius in Solin. p. 966. *Summa ejus naturæ*. 'Αυδάπυρον porro dici affirmat, ἀπὸ τοῦ μὴ παραίσεσθαι, et vere id quidem.

² *Et cyani colos*] Cyanus vulgaris, in Horto Regio, qualis a Lobelio pingitur, in Observ. p. 226. Nostris, *Bluet*, ou *Aubifoin*.

¹ *Holochrysi*] Ita Mss. omnes, tum hoc loco, tum in Indice, tum denique libri hujus c. 85. Inter ignotas herbas censenda.

^m *Petilio*] Mss. Reg. Colb. Th. pe-

tillio. At in Indice, *petillum*, in recto casu. Genus esse rosæ sylvestris videtur, cui a Petillia forte nomen inditum, magnæ Græciæ oppido.

³ *Luteus et bellio*] Lutei coloris, inquit, et bellio est. Ipsa Bellis lutea est, quam Chrysanthemum segetum Lobelius vocat, in Observat. p. 298. et in Advers. p. 237. Eadem poetarum caltha, *le Souci*.

^o *Pastillicantibus*] Pastilli, rotundam figuram representantibus.

^p *Chrysocome*] *Χρυσοκόμη* Diosc. IV. 55. Et in Nothie, p. 465. *Χρυσοκόμη*,

appellationem. Palmi altitudine¹ est,² comantibus fulgore auri corymbis, radice nigra, ex austero dulci, in petrosis opacisque nascens.

XXVII. (IX.) Et fere peractis colorum quoque celeberrimis, transeat ratio¹ ad eas coronas, quæ varietate sola placent. Duo earum genera, quando aliæ flore constant, aliæ folio. Florem esse dixerim genistas: (namque et iis² decerpitur luteus:) item rhododendron: item zizipha, quæ et³ Cappadocia vocantur: his odoratus, similis olearum floribus. In vepribus nascitur cyclaminum, de quo plura alias.⁴ Flos ejus colossinus⁵ in coronas admittitur.

XXVIII. Folia in coronamentis smilacis et hederæ, corymbique¹ earum obtinent principatum, de quibus in fruticum loco abunde diximus.² Sunt et alia genera nominibus Græcis indicanda, quia nostris majore ex parte hujus nomenclaturæ³ defuit cura. Et pleraque eorum in exteris terris nascuntur, nobis tamen consecranda,⁴ quoniam de natura sermo, non de Italia est.

XXIX. Ergo in coronamenta folio venere melothron,⁵ spi-

~~~~~

CAP. XXVI. 1 Verbum est deest in cod. Dalec. Mox, aureis corymbis Vet. Dalec.

CAP. XXVII. 1 Alii ap. Dalec. oratio.—2 Vet. Dalec. ex iis.—3 Conjunctio et deest in Vet. Dalec.

CAP. XXVIII. 1 Vet. Dalec. smilacis et ederae in coronamenta se dedere, coronaque.—2 Cod. Dalec. his nomen dare.—3 Cod. Dalec. consecrata.

NOTE

οἱ δὲ χρυσῆτις, οἱ δὲ χρυσάνθεμον, κ. τ. λ. Galenus de Fac. Simp. Med. lib. viii. p. 242. Χρυσοκόμη, καλεῖται δὲ καὶ χρυσίτης, ... 'Ρωμαῖοι, 'Ιόβις βάρβα. Nec vidisse se, nec nosse quæ sit, scribit Anguillara par. 14. pag. 264. Forte Stæchas citrina Dodonæi, p. 267.

¹ Palmi altitudine] Diosc. loc. cit. Χρυσοκόμη θαμνίον ἐστὶ σπιθαμαῖον, ἔχον κόμην κορυμβοειδῆ, ὁμοίαν ὑσσώπῳ, κ. τ. λ.

² De quo plura alias] Lib. xxv. c. 67. 68. et 69.

³ Flos ejus colossinus] Purpureus, a

Colossis urbe Troadis, ubi simile pigmentum paratur. Vide Strabon. lib. xii. p. 578. Etsi id Scaliger negat, Exercit. 325. in Card. p. 1044. Plinius xxv. 67. de cyclamino: 'Caule exiguo, inani, floribus purpureis,' &c.

⁴ Abundè diximus] Lib. xvi. 62. et 63.

⁵ Melothron] Ex his hæc recenset Theophrastus Hist. vi. 1. μήλωθρον, σπειραία, κνέωρον, ὀρίγανον, κόρυζα, μελισσόφυλλον, καὶ ἕτερα τοιαῦτα. Melothron, vitem albam esse arbitramur, de qua xxiii. 16. Origanon illud est,

ræa, origanon,¹ cneoron, quod casiam^b Hyginus vocat: et quod cunilaginem,^c quæ conyza: melissophyllon quod apiastrum:^d meliloton,^e quod sertulam Campanam vocamus. Est enim in Campania Italiæ laudatissima, Græcis in Sunio: mox Chalcidica^f et Cretica:^g ubicumque vero asperis et sylvestribus nata. Coronas ex ea^h antiquitus factitatas, indicio est nomen sertulæ, quod occupavit. Odorⁱ ejus^b croco vicinus est, et flos, ipsa cana. Placet maxime foliis brevissimis atque pinguissimis.

XXX. Folio coronat et trifolium.¹ Tria ejus genera. Mi-

CAP. XXIX. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *spireon*, *trigonon* Gronov. et vulgg. *spira*, *trigonon* codd. Dalec. *origanum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *spira thryganum* Chiff. *melophron*, *smerea*, *origanum*, *cneorum*, quod, &c. Salmas. Mox, Vet. Dalec. et *conyza*, quam *cunilaginem*, *mel* quod ap. *melilotos*, quam.—2 *Chalcedonica* et e *Cyzico* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—3 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. ex hac Gronov. et vulgg.—4 *Color* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.

CAP. XXX. 1 *Folia coronant et trifolii* cod. Dalec.—2 Dalec. quo non utuntur.

NOTÆ

de quo xx. 69. *Spiræa*, si Dalecampio credimus, et Rob. Constantino in Lexico, verbo *Σπειραία*, ea est, quam pro viburno Matthiolus, rei herbariæ alioqui peritissimus, accepit: vulgo, *Blanche-putain*. Alia est *Spiræa* Clusii Hist. Rarior. Plant. lib. 1. p. 84. quam ipse viciniorem Theophrastæ, seu Plinianæ, putat: et nos in horto Regio vidimus.

^b *Quod casiam*] Non aromaticam quidem illam, de qua xii. 43. sed alteram, de qua mox, cui id nomen inditum ab Hygino, quod juxta casas agricolarum nascitur.

^c *Quod cunilaginem*] De qua xx. 63.

^d *Quod apiastrum*] Non ab apio illud quidem, sed ab apibus dictum, quibus id pabulum suave est. Vide quæ de eo diximus xx. 45.

^e *Meliloton*] Diosc. iii. 48. *Μελίλωτος*, *κράτιστος δ' Ἀττικὸς*, καὶ δ' ἐν Κυζί-

κῶ, καὶ δ' ἐν Καλχηδὼνι γεννώμενος, *κροκίζων* καὶ *εὐώδης*· *φύεται καὶ ἐν Καμπανίᾳ*. Græco nomine Gallis, ipsisque adeo officinis, notior, quam Latino: *Melilot*. Lobelii *Melilotus* Germanica est, in Observat. p. 501.

^f *Mox Chalcidica*] Forte *Chalcedonica*, ex Diosc.

^g *Coronas ex ea*] *Melilotinæ* coronæ, apud Athenæum perquam odoratæ, lib. xiv. p. 678. Unde nunc etiam in Campania Romana, retinet nomen, *Coronello*. Anguillara par. 12. p. 205. Reperitur frequens in Marsis.

^h *Odor ejus*] Auctor libri de Simp. Medic. ad Patern. tom. xiii. operum Galeni, p. 1001. 'Sertula herba est humilis, odore suavi, exalbida, flosculum habens subrufum,' &c. Et Diosc. loc. cit. ex quibusdam libris, *ὁσμὴ κροκίζων* dixit.

nyanthes¹ vocant Græci, alii asphaltion,² majore folio, quo utuntur³ coronarii. Alterum acuto,⁴ oxytriphylon. Tertium ex omnibus minutissimum. Inter hæc⁵ nervosi¹ cauliculi quibusdam, ut marathro, hippomarathro, myophono.⁶ Utuntur e ferulis⁷ et corymbis, et hederæ flore⁸ purpureo. Est et in alio⁹ genere earum sylvestribus rosis similis. Et in iis quoque colos tantum delectat, odor autem abest.

(X.) Et cneori⁴ duo genera, nigri atque candidi. Hoc

~~~~~

—3 *Præter hæc* Vet. Dalec.—4 Vet. Dalec. *et ferulis, et edera corymbis et flore.*

NOTE

¹ *Minyanthes*] Scholiastes Nicandri, in Theriac. p. 25. Τὸ τρίφυλλον Διοσκουρίδης μὲν ἐν τοῖς Ῥιζοτομικοῖς, μυρανθὲς καλεῖ. Tria genera complectitur Diosc. his verbis, III. 123. Τρίφυλλον, οἱ δὲ δξύφυλλον, οἱ δὲ μυρανθὲς, οἱ δὲ ἀσφάλτιον, οἱ δὲ κνίκιον καλοῦσι. Vulgo *Trefle*. Oxytriphylon officinæ *Alleluia* et Trifolium vocant.

² *Alii asphaltion*] Quoniam, ut Nicander cecinit, in Theriac. p. 36. Οἷόν τ' ἀσφάλτου ἀπερείγεται, *asphallo fragrat gravis*, inquit interpretes Goræus. Colum. VI. 17. p. 227. 'Simonianum trifolium, quod invenitur confragosis locis, efficacissimum traditur, (ad ictus serpentis videlicet, et noxiorum animalium,) odoris gravis, neque absimilis bitumini, et idcirco Græci eam ἀσφάλτιον appellant: nostri autem propter figuram vocant acutum trifolium: nam longis et hirsutis foliis viret, caulemque robustiorem facit, quam pratense.' Simonianum dicitur, fortassis a Simo medico, quem in Indice hujus libri Plinius laudat auctorem.

³ *Alterum acuto*] Scribonius Largus Compos. 163. 'Trifolium acutum, quod ὀξυτρίφυλλον Græci appellant. Nascitur et hoc Siciliæ plurimum: nam in Italiæ regionibus nusquam

eam vidi herbam, nisi in Lunæ porte . . . plurimum super circumdatos montes. Est autem foliis, et specie, et numero, similis communi trifolio: nisi quod hujus pleniora sunt, et quasi lanuginem quandam super se habent, et in extrema parte velut aculeum eminentem. Sed hujus frutex duorum pedum interdum, aut etiam amplior, conspicitur, et odorem gravem emittit, quorum nihil circa pratense trifolium invenitur.'

⁴ *Inter hæc nervosi*] Theophr. Hist. VI. 1.

⁵ *Myophono*] Quod et μυοκτέον vocant, sive aconitum, de quo XXVII. 2. Theophr. loc. cit. μυοκτέον.

⁶ *Utuntur e ferulis*] Utuntur, inquit, ad coronamenta et corymbis sive umbellis ferularum. Ἀεροβατέϊ Scalliger Epist. I. 17. an Vertunianum, cum, libris invitis omnibus, *sphaerulis* hoc loco reponit.

⁷ *Et hederæ flore*] De quo dictum est XVI. 62.

⁸ *Est et in alio*] Vide quæ diximus I. XVI. c. proxime appellata.

⁹ *Et cneori*] Sive casie, ut dictum est. Theophr. Hist. VI. 2. Δύο δὲ εἶδη καὶ τοῦ κνεόρου· ὁ μὲν γὰρ λευκός, ὁ δὲ μέλας, . . . ἔστι δὲ ὁσμώδης· ὁ δὲ μέλας ὁσμος . . . καὶ τοὺς ἀκρέμονας πολλοὺς

et odoratum: ramosa ambo. Florent post æquinoctium autumnum.⁵ Totidem et origani⁷ in coronamentis species. Alterius enim nullum semen. Id, cui odor⁶ est, Creticum vocatur.

XXXI. Totidem et thymi:^a candidum, ac nigricans, Floret autem^b circa solstitia, cum et apes decerpunt, et augurium mellis est. Proventum enim sperant apiarii large florescente eo. Læditur^c imbribus, amittitque florem. Semen thymi^d non potest deprehendi, cum origani perquam minutum, non tamen fallat. Sed quid interest occultasse id naturam? In flore ipso intelligitur,^e satoque eo nascitur. Quid non tentavere homines? Mellis Attici in toto orbe summa laus existimatur. Ergo translatum^f est ex Attica thymum, et vix flore (uti docemus)^g satum. Sed alia ratio naturæ obstitit, non durante Attico thymo, nisi in afflatu^f maris. Erat quidem hæc opinio antiqua in omni thymo, ideoque non nasci in Arcadia.^h Tunc oleam

—5 Vet. Dalec. autumni.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. odor, e Theophr. CAP. XXXI. 1 Vet. Dalec. integitur.—2 Vet. Dalec. diximus; al. veti. ap.

NOTE

.... *Βλαστὸν δὲ καὶ ἐστὶν περὶ ἰσχυρὰν μεσορροφίαν.* De hac casia Virgilius Georg. iv. 304. 'Thymum, casiasque recentes.' Non est autem ea Lavendula, la Lavende, ut Dalecampio visum, post Anguillaram par. l. p. 32. reclamante merito Dodonæo, p. 272. et Matthiolo p. 45. et 56. Nigram vero cneorum forte thymelæa est, ut Dodonæus suspicatur, p. 260. et post eum Salmasius p. 405.

^a Totidem et origani] Subintellige genera, ut cneori, nigri atque candidi: hujus quidem fructuosi, illius infecundi. Theophr. loc. cit. *Καὶ τῆς ἀπρυάου δὲ ἡ μέλαινα ἐκαστος ἡ δὲ λευκὴ κέρτυρος.*

^b Id, cui odor] Plinius x. 69. de origano: 'Optimum autem Creticum, nam et jucunde olet'

^a Totidem et thymi] Hæc iisdem verbis Theophr. loco citato.

^b Floret autem] Ad verbum hæc iterum ex Theophr. loc. cit.

^c Læditur] Theophr. loc. cit.

^d Semen thymi] Theophr. loc. cit. Et de Cassis l. 5. p. 203. *Κατὰ μὲν ἔξω οὐ φανερόν, κατὰ δὲ τὴν δίωκον φανερόν στυρομένον γὰρ τῶν ἐστῶν γυνύται, κ. τ. λ.*

^e Ergo translatum] Theophr. loco citato.

^f Nisi in afflatu] Nisi quo flatu e mari possit pertingere: *Οὐ γὰρ φανὶ δύναιται φέεσθαι καὶ λαμβάνειν, ὅταν μὴ ἐκαστὴ δύνωται ἢ ἐκ τῆς θαλάσσης.* Theophr.

^h In Arcadia] Theophrastum carpit ita de thymo et olea sentientem, loc. cit.

non putabant gigni, nisi intra CCC.^b stadia a mari. Thymis quidem nunc etiam lapideos campos in provincia Narbonensi refertos scimus: hoc pæne solo reditu, e longinquis regionibus pecudum millibus convenientibus, ut thymo vescantur.

XXXII. Et conyzæ¹ duo genera in coronamentis, mas ac foemina. Differentia in folio. Tenuius foeminæ, et constrictius, angustiusque: imbricatum¹ maris, et ramosius. Flos quoque¹ magis splendet ejus, serotinus utrique post Arcturum. Mas odore gravior, foemina acutior:^{a k} et ideo contra bestiarum morsus aptior. Folia foeminæ¹ mellis odorem³ habent. Masculæ radix a quibusdam libanotis appellatur, de qua diximus.^m

XXXIII. Et tantum folio coronant.ⁿ Jovis flos, amarus, hemerocalles, abrotonum, helenium, sisymbrium, serpyllum, omnia surculosa,^o rosæ¹ modo. Colore tantum^p

eund. docemur; al. vett. dicemus.

CAP. XXXII. 1 Cod. Dalec. *imbricatus mar. et ramosior. Flos ejus quoque.*—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *acrior* Gronov. et vulgg.—3 Alii ap. Dalec. *meliolem odorem*; margo edd. Dalec. et Gronov. *suaviorem odorem*, e Diosc.

NOTÆ

^a Nisi intra CCC.] Vide quæ diximus xv. 1.

¹ Et conyzæ] Et hæc quoque Theophrastea sunt, ex Hist. vi. 2. De utroque genere jam diximus, xx. 63, et 64.

¹ Imbricatum] Imbricis modo curvum et obtortum. Imbrex tegula curva est, per quam imber defluit.

^k Foemina acutior] Theophr. *Δριμυτέρα δὲ θηλείας.* Hesychius: *Δριμύς, δξύς.* Ita porro Mss. non, ut editi prius, *acrior*. Aliud enim odor acris est, aliud acutus.

¹ Folia foeminæ] Scilicet, dum teruntur, ut dictum est xx. 64.

^m De qua diximus] Lib. xx. cap. 64.

ⁿ Et tantum folio coronant] Nempe conyzæ duo genera proxime memorata: nam quæ subsequuntur, etiam flore coronant, rosæ modo. Theophr. Hist. vi. 1. *Ἐν τοῖς στεφανωτικοῖς ἐστὶ, ῥοδωνιά, ἰωνιά, Διὸς ἄνθος, ἀμάρακος, ἡμεροκαλὲς· ἔτι δὲ ἱερπύλλος· σισύμβριον, ἐλένιον, ἀβρότονον· ἅπαντα γὰρ ταῦτα ξυλάδῃ, καὶ μικρόφυλλα.* Ut de ceteris sileam, Catullus certe, Carm. LXII. 'Cinge tempora floribus Suaveolentis amaraci.'

^o Surculosa] *Ξυλάδῃ, lignosa.* Theophr. loc. cit. et cap. 6.

^p Colore tantum] Theophr. Hist. vi. 6. *Ἄροσμα, ὥσπερ Διὸς ἄνθος, φλόξ.* Jovis florem, inquit Ruellius lib. II. pag. 448. *rura nostra coccolurdas, Co-*

placet Jovis flos, odor abest: sicut et illi, qui Græce phlox vocatur. Et ramis autem et folio odorata sunt, excepto serpyllo.^a ^q Helenium e lacrymis^r Helenæ dicitur natum, et ideo in Helene³ insula laudatissimum. Est autem frutex humi se spargens dodrantalibus ramulis, folio simili serpyllo.

XXXIV. Abrotonum^a odore jucunde gravi floret: est autem flos¹ aurei^b coloris. Vacuum sponte^c provenit. Cacumine suo se propagat. Seritur autem semine^d melius, quam radice aut surculo: semine quoque^a non sine negotio: plantaria transferuntur. Sic et Adonium.^e Utrumque

.....

CAP. XXXIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *thymi vel rutæ*.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *helenium, sisymbrium, serpyllum*, e Theophr.—3 *Helenæ* Chiff. *Helena* Gronov.

CAP. XXXIV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *gravi floret*

NOTÆ

quelourdes nominant. *φλόγα*, sive *φλόγιον*, sen *flammeam*, nos violæ inodoræ genus esse remur, quam vulgus Gallicum Penseam, *Pensée*, vocat, suffragante nobis Ruellio pag. 449. et Dodonæo pag. 358. a quo viola tricolor assurgens appellatur.

^a *Excepto serpyllo*] Serpyllum tamen Theophrastus, ut cetera, et ramis et folio esse odoratum scribit Hist. vi. 6. *Τῶν δὲ καὶ οἱ κλῶνες, καὶ τὰ φύλλα, καὶ ὅλως ἡ πᾶσα φύσις εὐσμοῖ· ὅσον ἐρπύλλου, ἐλενίου, σισυμβρίου.*

^r *Helenium e lacrymis*] Fabulam apud Nicandrum in Theriacis vide, et apud Phavorinum. Ælianus quoque, si lubet, adi, Hist. Anim. ix. 21. Helenium istud Ægyptium est, orbis huic nostro incognitum, de quo eadem fere Diosc. i. 28. ex Crateva recitat. In Etymologico Phavorini: *Ἑλένιον, βοτάνη ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ γινώμενη. Εἰρηται· ὅτι ἐκ τῶν δακρύων τῆς Ἑλένης ἀνεφύη· ὅτε ἐπὶ Κανόβαρ τῷ κυβερνήτῃ Μενέλαος ἐδάκρυεν ὑπὸ αἰμορροῦσαν ἀποθανόντι.* Hoc et nectarion appellavere, ob suavitatem

succi, quam dotem Plinius animadvertit inferius cap. 91. Hinc nectarites vinum, de quo xiv. 19.

^a *Abrotonum*] *Ἀβρότονον*. Galli nunc vocant, Latinos imitati, *Auxone*: aliqui vestiarius custodem, *Garderobe*, quod armariis sparum vestes a tinea vindicet. A Lobelio pingitur mas et femina, duo enim sunt ejus genera, in Observ. pag. 443. Diosc. iii. 29. *Ἀβρότονον πλήρες ἄνθους θερμὰς γεννώμενον, εὐώδες μετὰ ποσοῦ βάρους, πικρὸν τῇ γούσει.*

^b *Flos aurei*] Ita Diosc. loc. cit.

^c *Vacuum sponte*] Hoc est, ut quidem interpretor, semine vacuum, vel sine semine sponte provenit. Causa subjungitur, quoniam cacumine suo se propagat, dum vertex suo pondere delapsus terra excipitur, et radices agit. Libris omnibus adversantur, qui vel *vacuis sponte*, vel, ut Pellicerio placuit in Notis Mss. *vasculis depositum* legunt.

^d *Seritur autem semine*] Vide Notas et Emend. num. 8.

^e *Sic et Adonium*] In Indice. parti-

æstate. Alsiosa^f enim admodum sunt : et Sole tamen nimio læduntur. Sed ubi convaluere, rutæ vice^g fruticant.³ Abrotono simile odore leucanthemum^h est, flore albo foliosum.⁴

XXXV. (XI.) Amaracumⁱ Diocles medicus et Siculo gens appellavere, quod Ægyptus et Syria sampsuchum. Seritur utroque^j genere, et semine et ramo, vivacius¹ supradictis,² et odore melius. Copiosum amaraco æque, quam abrotono, semen. Sed abrotono radix una et alte descendens : ceteris in summa terra³ leviter hærens. Reliquorum satio autumnio fere incipiente, necnon et vere quibusdam locis, quæ umbra⁴ gaudent, et aqua, ac fimo.

~~~~~

æstate. Flos edd. vett. et Gronov.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. viviradice ac surculo melius, quam semine : et semine quoque, &c. e Theophr.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ritu vitis Gronov. et vulgg. transferuntur in Adonidis hortos æstate. Alsiosum enim adm. est : et æ. ta. ni. læditur. Sed ubi convaluit, rutæ vice fruticat margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—4 Vet. Dalec. folioso.

CAP. XXXV. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *seracius*, e Theophr.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *prædictis* Gronov. et vulgg.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *summo terræ* Gronov. et vulgg.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *locis omnia umbra, &c.*

NOTÆ

ter, *De Abrotono : Adonium.* Quid Adonium sit Plinio, satis ex Theophrasti verbis potest colligi, id esse abrotoni genna, quod in turbinibus cadorum, aut testa, viviradice comprehendit, in quem modum Adonidis hortulos pangebant. Sic enim Græcus auctor, Hist. vi. 7. de abrotono : Προμοσχευόμενον ἐν δοσράκοις, ὅσπερ οἱ Ἀδωνίδος κῆποι· τοῦ θέρου δὲ σκείρεται, κ. τ. λ. Hic tragice, pro suo more, infelicitate tamen, in Plinium Salmasius invehitur, in Præfat. pag. 100. et 101. errorisque insinuat, quem ut Plinio objiceret, a Dalecampio, quem tamen non laudat, est mutatus.

^f *Alsiosæ*] Facile læduntur a frigore. Theophr. loc. cit. de abrotono : Τοῦ θέρου δὲ σκείρεται· θέρος γὰρ

σφόδρα, καὶ ὁλοῦς ἐπὶ κρηρῶν, ὅπου καὶ ὁ ἥλιος σφόδρα λάμπει.

^g *Rutæ vice*] Vide Notas et Emend. num. 9.

^h *Leucanthemum*] Differt ab ea quæ anthemis appellatur, et leucanthemon, xxi. 26. De ea nobis nihil compertum.

ⁱ *Amaracum*] Diosc. iii. 47. Σάμψυχον . . . . καλεῖται δὲ ὑπὸ Κυζικηνῶν, καὶ τῶν ἐν Σικελίᾳ, ἀμάρακον. Majorana nostra, *la Marjolaine*, vulgus officinarum existimat esse veterum sampsuchum, amaracumve : sed falso errore : σάμψυχον enim, ut cetera argumenta sileam, per terram repit, πῶς ἔρπουσα ἐπὶ τῆς γῆς, teste Diosc. Majorana in altum assurgit.

^j *Seritur utroque*] Theophr. Hist. vi. 7. Ὁ δὲ ἀμάρακος ἀμφοτέρως φέτε-

XXXVI. Nyctegreton¹ inter pauca miratus est Democritus: coloris hysgini,² folio spinæ,³ nec a terra se attolentem, præcipuam in Gedrosia, narrat. Erui post æquinoctium vernum radicitus, siccarique ad Lunam triginta diebus, ita lucere noctibus. Magos Parthorumque reges uti hac herba ad vota suscipienda. Eandem vocari chenomychon,³ quoniam anseres a primo conspectu ejus expavescant: ab aliis nyctalopa,⁴ quoniam e longinquo noctibus fulgeat.

XXXVII. Melilotos^p ubique nascitur: laudatissima tamen in Attica: ubicumque vero recens nec candicans, et croco quam simillima: quanquam in Italia odoratior candida.¹

XXXVIII. Florum prima^a ver nuntiantium viola alba. Tepidioribus^b vero locis etiam hyeme emicat. Postea quæ ion appellatur, et purpurea.¹ Proxime flammea,^c quæ et

.....

CAP. XXXVI. 1 Ita cod. Reg. 2. Nyctegreton est lunaria, la lumière, de qua multæ semper traditæ sunt fabulæ. Brotier. Nyctegretum edd. ante Brotier.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. colores ignei, foliis spinæ Gronov. et vulgg.—3 Vet. Dalec. chenomyon; Chiffi. cherambycen.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. nyctilampada Vet. Dalec. nycti lampada Vet. ap. Laet. nyctilopa Gronov. et vulgg.

CAP. XXXVII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. odoratior et candida Gronov. et vulgg.

CAP. XXXVIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. quæ appellatur purpurea

NOTÆ

ται, καὶ ἀπὸ περιστάδος, καὶ ἀπὸ σπέρματος.

¹ Vivacius supradictis] Abrotono et adonio.

¹ Nyctegreton] Νυκτῆγρετον, quasi nocturnas agens excubias. Sunt qui hanc esse censeant, quam Chimistæ Lunariam nominant, noctibus cum Luna lucentem: inde nomen, inquit Ruellius lib. II. pag. 457.

² Coloris hysgini] Ita Mss. Reg. Colb. &c. non ignei.

³ Chenomychon] Χηνόμυχον, quod anseres, χῆνες, ea visa in recessus locaque abdita, εἰς τοὺς μυχούς, fingunt.

⁴ Nyctalopa] Ita Mss. Reg. Colb.

Th. tum hoc loco, tum in Indice, non, ut olim, nyctilopa. Νυκτάλωπας similiter quos Græci vocent, dicemus XXVIII. 47.

^p Melilotos] Hæc verbis illadem interpretres Oribasii lib. XI. fol. 205. post Dioscor. III. 48.

^a Florum prima] Transcripta hæc ad verbum e Theophr. Hist. VI. 7. Transcripsit et Athenæus lib. XV. pag. 680.

^b Tepidioribus] Theophr. loc. cit.

^c Proxime flammea] Flos ille nimirum, quem et φλόγα et φλόγιον appellari diximus cap. 33. Theophr. Ἄμα δὲ τῷ ἴσῳ, ἢ μικρότερόν τι ἕστερον, τὰ φλό-

phlox² vocatur, sylvestris duntaxat. Cyclaminum³ bis anno, vere et autumno: æstates hyemesque fugit. Seriores⁴ supra dictis aliquando narcissus et lilium⁵ trans maria: in Italia quidem, ut diximus,⁶ post rosam. Nam in Græcia tardius⁶ etiamnum anemone. Est autem hæc⁷ sylvestrium bulborum flos, aliaque quam quæ dicetur in medicinis.⁷^b Sequitur cœnanthe,⁸ melianthum:⁸^j ex sylvestribus heliochrysos. Deinde alterum genus anemones,^k quæ limonia vocatur. Post hanc gladiolus comitatus hya-

Gronov.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *phlogion*, e Theophr.—3 Ita codd. Pintianl, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Codiaminon* edd. vett. et Gronov. '*Bulbi codion* Th. vulgo *Porrian*. Chiff. *Cyclaminum*.' Dalec.—4 *Serior* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. *leirium*, e Theophr.—6 *In Græcia vero tardius* cod. Dalec.—7 Chiff. *medicis*.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ita quoque in Indice, lib. 1. *melanion* Gronov. et al. ante Harduin. Mox, Vet. Da-

NOTE

γιον καλούμενον τὸ ἔγγριον. Jovis flamma eadem appellatur xxvii. 27. Hic Plinium immerito Salmasius carpit, in Solin. pag. 1361.

^a *Cyclaminum*] Ita Mss. veteres, ipso Pintiano teste. In Reg. 1. et Colb. 1. *Cochiaminum*. In Reg. 2. *Clyclaminum*. In Thuanæo, *Clilaclaminum*. In editis, insulse, *Codiaminum*. Hoc vero Plinius, ut alia plurima, iis interserit, quæ mutuatur a Theophrasto.

^b *Seriores . . . . lilium*] Album scilicet, quod λεῖριον appellavimus, cap. 11. Theophr. Hist. vi. 7. Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ νάρκισσος, καὶ τὸ λεῖριον, καὶ τοῦ βολβοῦ κώδιον.

^c *Ut diximus*] Cap. 11. ubi lilium medio rosarum proventu incipere dicitur.

^d *Est autem hæc*] Theophrasti oratio ex Athenæo refingenda est, a quo ea transcripta accuratius est, quam in libris nunc editis legitur: Καὶ λεῖριον, inquit lib. xv. pag. 680. καὶ ἐκ τῶν τριῶν ἀνεμώνης γένος τὸ κα-

λούμενον ἔρειον, καὶ τὸ τοῦ βολβοῦ κώδιον. Postea lilium, et ex tribus anemones generibus genus illud, quod montanum vocant, et bulbi codion. Sic legisse hunc locum, sic accepisse Plinium liquet: sed quod sit genus illud anemones, nec se nosse quidem, quod ingenui viri est, palam præ se fert.

^e *Dicetur in medicinis*] Infra, c. 94.

^f *Sequitur cœnanthe*] Ea quæ describetur inferius, cap. 95. Theophr. Hist. vi. 7. et ex illo Athenæus, loc. cit. Ἐπὶ δὲ τοῖς τοῖς ἡ οἰνάνθη, καὶ τὸ μελάνιον, καὶ τῶν ἀγγρίων ὅτε ἐλειόχρυσος, καὶ τῆς ἀνεμώνης ἡ λειμηνία καλουμένη, καὶ τὸ ξίφιον, καὶ ὑάκινθος.

^g *Melianthum*] Vide Notas et Emend. num. 10.

^h *Genus anemones*] Et hoc coronarium: ἡ *Anemone*: diversum a medicis anemones generibus, de quibus cap. 94. Centum et quinquaginta anemones genera in horto Regio vidimus. Hanc Theophrastus λειμηνίαν vocat, quasi pratensem.

cinthis. Novissima⁹ rosa:¹ eademque prima deficit, excepta sativa: e ceteris hyacinthus^m maxime durat, et viola alba, et cenanthe: sed hæc ita,ⁿ si divulsa crebro prohibeatur in semen abire. Nascitur locis tepidis. Odor idem ei, qui germinantibus uvis, atque inde nomen.

Hyacinthum comitatur fabula duplex,^o luctum¹⁰ præferens ejus quem Apollo dilexerat, aut ex Ajacis cruore editi, ita discurrentibus venis,¹¹ ut Græcarum literarum figura A I legatur inscripta.¹²

Heliochrysos^p florem habet auro similem, folium tenue, cauliculum quoque gracilem, sed durum. Hoc coronare^q

lec. ex s. *elilichrysos*.—9 *Novissime* Chiff. —10 *Dalec. vel luctum*.—11 *Vet. Dalec. notis*.—12 *Chiff. inscriptum*.—13 *Alii ap. Dalec. coronant se Magi, et si*.—

NOTE

¹ *Novissima rosa*] Et hæc a Theophr. loc. cit.

^m *E ceteris hyacinthus*] Theophr. loc. cit.

ⁿ *Sed hæc ita*] Ita diutissime floret, inquit, si crebro florem vellas auferasque, nec seminescere sinas, nec solum aprium desit: Theophr. 'Ὁσαύτως δὲ καὶ ἡ οὐδάνθη· καὶ γὰρ τοῦτο ἀνθοῦν μὲν . . . εἰάν τις ἀποκνίῃ καὶ ἀφαιρῇ τὸ ἄνθος, καὶ μὴ ἐξ σπερματοῦσθαι καὶ ὅταν τόπον εὐήλον ἔχει.

^o *Fabula duplex*] Alteram describit Ovidius Met. x. 162. ad 220. ubi Hyacinthi pueri, quem Apollo adamarat, in florem sui nominis conversionem enarrat. Alteram XIII. 135. ubi Ajacem in eundem quoque florem mutatum scribit: in quo 'Litera communis mediis pueroque, viroque, Inscripta est foliis: hæc nominis, illa querelæ.' Nam in illo flore inscripta diphthongus Græca A I, querimoniam simul index est occisi ab Apolline puerni, dum simul disco luderent: et Ajaci eadem, nominis nota. De Apolline puernum lugente, Ovidius: 'Ipse suos gemitus foliis inscribit, et A I A I Flos habet inscriptum, funes-

taque litera ducta est.' Prudentius quoque περὶ στεφάνων, Hym. x. in S. Romanum vs. 191. 'Mox flevit impuratus occisum gravi Disco, et dicavit florulentum succubam:' nempe Hyacinthum Apollo. De nomine Ajacis lugubri, ipse Ajax apud Sophoclem: Αἶ αἶ, τίς ἄν ποτ' φεθ' ὄδ' ἐπένυμον Τούμδν ξυνοίσειν ὄνομα τοῖς ἐμοῖς κακοῖς; Νῦν γὰρ πάρεστι καὶ δις αἰάζειν ἐμοί, Καὶ τρίς.

^p *Heliochrysos*] Theophr. Hist. ix. 21. Ἐχει δὲ ὁ ἐλειόχρυσος τὸ μὲν ἄνθος χρυσοειδές, φύλλον δὲ λεπτὸν (non λευκὸν) καὶ τὸν καυλὸν δὲ λεπτὸν καὶ σκληρόν. Nomen ei a gemina causa: et ab aureo flore, et a paludibus in quibus oritur. Hanc amaranthi nomine Galenus intellexit, nec aliter vocavit. Rura nostra, inquit Ruellius lib. iiii. pag. 604. vocant 'Chanesum majus.' Hujus corymbos rustici, ut qui non facile marcescant, ad hybernas reservant coronas. A Dodonæo pingitur pag. 267. Dicemus de ea iterum cap. 96.

^q *Hoc coronare*] Theophr. loc. cit. Ἐδόξεῖ δὲ καὶ εἰάν τις τοῦ ἐλειοχρύσου τῷ ἄνθει στεφανοῦται, μύρρῃ βαίνων ἐκ

se Magi, si et ¹³ unguenta sumantur ex auro, quod apyron^r vocant, ad gratiam quoque vitæ gloriamque pertinere ¹⁴ arbitrantur. Et verni quidem flores hi sunt.

XXXIX. Succedunt illis æstivi, lychnis,^a et Jovis flos, et alterum genus lilii.^{1 b} Item tiphyon,^{2 c} et amaracus, quem Phrygium cognominant. Sed maxime spectabilis pothos. Duo genera^d hujus: unum, cui flos hyacinthi est: alterum candidius,³ qui fere nascitur in tumulis,^e quoniam⁴ fortius durat.^f Et iris⁵ æstate floret. Abeunt⁵ et hi, marcescuntque. Alii rursus subeunt autumnno: tertium genus lilii:^{6 h} et crocum in utroque genere: unum hebes,

14 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et vitæ gloriam pertinere.*

CAP. XXXIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *et cerinthus*, e Theophr.—2 Ibid. ex eodem, *iphyon*.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *decolor*: ἄχρουν Theophr.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *quodque*.—5 Chiff. *flores abeunt*.—6 *Alterum genus leirii* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.

NOTÆ

χρυσίου ἀπύρον.

^r Quod apyron] Quod ignem non sit expertum.

^a Lychnis] Theophr. Hist. vi. 7. τὰ δὲ θεινὰ μᾶλλον, ἢ τε λυχνίς, καὶ τὸ αἰὲς ἄνθος.

^b Et alterum genus lilii] Rubens scilicet, quod Græci κρίνον vocant, ut dictum est cap. 11. Candidum enim inter vernos flores sup. cap. recensitum est.

^c Item tiphyon] Theophr. loc. cit. et ex eo Athenæus lib. xv. pag. 679. Καὶ τὸ ἴφυν, καὶ ὁ ἀμάρακος ὁ φρύγιος. In Mss. Reg. et Colb. Tiphon. In Indice, tiphyon. In Thuan. ipyon. Theophr. ipse Hist. vii. 12. τὸ τίφυν scripsisse videtur. Et de Causis i. 10. τὰ τίφυν. Quid sit porro tiphyon, nescit Anguillara par. 12. pag. 212. neque nos exploratum habemus.

^d Sed maxime . . . pothos. Duo genera] Expressa hæc quoque a Theophrast. Hist. vi. 7. Πόθον nos arbitramur esse, quem modo florem Constantinopolitanum vocant, Galli

Croix de Hierusalem, in horto Eystettensi pictum apprime, et apud Dodon. pag. 178.

^e Qui fere nascitur in tumulis] Forte, qui fere jacitur in tumulis: nam ita Theophr. Hist. vi. 7. cujus verba videtur exscribere: ὃ χρῆνται πρὸς τοὺς τάφους. Sic enim legit Athenæus lib. xv. pag. 697.—'Quid si ambo, Theophrastus et Athenæus, Latinum hic quempiam auctorem transcribere, et inconsiderate tumules, τάφους, pro βαμβοὺς, verterunt?' Ed. acc.

^f Fortius durat] Χρονιότερος Theophr. diutius vivit.

⁵ Et iris] Theophr. loc. cit. Ἀρθὴ δὲ καὶ ἡ ἱρίς τοῦ θέρους.

^h Tertium genus lilii] Purpureum videlicet, sive narcissum, de quo superius cap. 12. quod Theophrasto Hist. vi. 6. alterum λεῖριον genus est, ὃ δὲ νάρκισσος, ἢ τὸ λεῖριον. Quare rursum secundum lilii genus appellat cap. 7. unde hæc Pliniana manant: τὸ δὲ λεῖριον τὸ ἔτερον, καὶ ὁ κρίνος, ὃ τε ὀρεῖνός ἐστιν, καὶ ὁ ἡμερὸς ἐὸν

alterum odoratum : primis omnia imbribus emicantia. Coronarii quidem et spinæ flore¹ utuntur : quippe cum spinæ albæ cauliculi inter oblectamenta gulæ quoque condiantur. Hic est trans maria ordo florum. In Italia violis succedit rosa : huic intervenit lilium : rosam cyaneus excipit, cyanum amaranthus. Nam vincapervinea^j semper viret, in modum lineæ^k foliis geniculatim circumdata, topiaria herba.^l Inopiam tamen florum aliquando supplet. Hæc a Græcis chamædaphnæ vocatur.

XL. Vita longissima^m violæ albæ trimatu.¹ Ab eo tempore degenerat. Rosaⁿ et quinquennium perfert, nec recisa, nec adusta. Illo enim modo juvenescit. Diximus^o et terram referre plurimum. Nam et in Ægypto^p sine odore hæc omnia : tantumque myrtis^q odor præcipuus. Alicubi etiam binis mensibus antecedit germinatio omnium. Rosa-

~~~~~

CAP. XL. 1 'Ita Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. *violæ albæ est trimatu*

NOTÆ

γὰρ ἀρθοῦσι τοῖς πρώτοις ἑξασί, subintellige ex antecedentibus, μετασφῶρον.

¹ *Coronarii... et spinæ flore*] Dum spinæ florem audis, acanthi duplex genus intellige, de quo xxii. 34. 'Brancam Ursinam' vocant. Plinius in indice hujus loci id satis perspicue admonet, cum ea appellat ex ordine, quæ nunc explanat uberius : 'Pothi genera duo : Orsinæ genera duo : Vincapervinea,' &c. De spina alba dicetur xxiv. 66.

^j *Vincapervinea*] Retinet in officinis nomen *Pervenche*. Delineatur a Dodonæo pag. 401. ubi ab eo Clematis daphnoides major appellatur. Vidi-mus in horto Regio.

^k *In modum lineæ*] Alii, in modum lani. Dodonæus loc. cit. in modum lauri. Utrique male. Linea hoc loco est, quam formidinem alii in venatione appellant, vario plumarum nexu discolorem, qua terrentur apri, cervique. Hanc, foliorum congerie,

Delph. et Var. Clas.

Plinius.

plane repræsentat vincapervinea.

^l *Topiaria herba*] Topiarium intelligitur opus, quod ex arbore, frutice, vel herba, ad decorem componebatur in testudines, aut cameras fornicatum : hinc topiarie dici merentur arbores, vel herbæ, quæ nimirum huic operi, quod flexiles sunt, et suo lentore sequaces, accommodantur.

^m *Vita longissima*] Theophr. Hist. vi. 7.

ⁿ *Rosa*] Theophrast. loc. cit. 'Ροδωνίας δὲ πέντε τὰ πρὸς τὴν ἀκτὴν μὴ ἐπικαιομένης δηλονότι, μὴδ ἐπιτεμνομένης.

^o *Diximus*] Cap. 10.

^p *Nam et in Ægypto*] Theophr. loc. cit.

^q *Tantumque myrtis*] Theophr. loc. cit. Car porro myrtus in Ægypto odoratissima sit, reliquæ inodoratæ gignantur, causam idem investigat, de Causis vi. 27. pag. 385.

ria a Favonio fossa oportet esse, iterumque solstitio. Et id agendum, ut intra id tempus purgata ac pura sint.²

XLII. (XII.) Verum hortis coronamentisque maxime alvearia et apes conveniunt, res præcipui quæstus compendique, cum favit.¹ Harum ergo causa¹ oportet serere thymum, apiastrum,⁶ rosam, violas, lilium, cytisum, fabam, erviliam,² cunilam,⁴ papaver, conyzam, casiam,⁵ melilotum, melissophyllum,⁷ cerinthen. Est autem cerinthe⁷ folio candido, incurvo, cubitalis, capite concavo, mellis succum habente. Horum floris³ avidissimæ sunt, atque etiam sinapis, quod miremur, cum olivæ² florem ab his non attingi constet. Ideoque hanc arborem procul esse melius sit: cum aliquas quam proxime⁷ seri conveniat, quæ et evolvantium examina invitent, nec longius abire patiantur.

XLIII. Cornum quoque arborem caveri oportet: flore ejus degustato,⁸ alvo cita¹ moriuntur. Remedium, sorba con-

~~~~~

Gronov. et al. vett. *trimatus* cod. Dalec.—2 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. vett. *perpurgata ac pura sint* ex codd. Harduinus et recentt.

CAP. XLII. 1 Chiff. *compendio cum favet*; cod. Dalec. etiam *favet*.—2 Ita codd. Harduini, Dalec. et al. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ervillam* Chiff. *ervillum* Gronov. et vulgg.—3 Cod. Dalec. *florum*.

CAP. XLIII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

¹ *Harum ergo causa*] Accepta hæc fere ex Varrone de Re Rust. III. 9. pag. 820.

⁶ *Apiastrum*] Hoc est, agreste apium, ἀπιαστράριον, non melissophyllum, de quo mox. Colum. IX. 8. pag. 828. 'Sunt qui per initia veris apiastrum, atque (ut ille vates ait) trita meliphylla, et cerinthæ ignobile gramen, aliasque colligant similes herbas, quibus id genus animalium delectatur, et ita alvos perfricent, ut odor et succus vasis inhæreat.'

² *Cunilam*] Sive satureiam, de qua XIX. 50.

⁵ *Casiam*] Sen cneorum, de quo cap. 30.

⁷ *Melissophyllum*] Quod et apiastrum Hyginus vocavit, cap. 29.

⁷ *Est autem cerinthe*] Ea est quæ cerinthe quorundam major versicolore flore appellatur a Clusio, delineaturque Hist. Rar. Plant. lib. v. p. 167. visa a nobis in horto Regio. Cave Ruellio credas qui Pasquetam putat esse lib. II. p. 446.

² *Cum olivæ*] Vide quæ diximus XI. 8.

⁷ *Cum aliquas quam proxime*] Ut palmam, et oleastrum. Virgil. Georg. IV. 20. 'Palmaque vestibulam, aut ingens oleaster obumbret: Ut cum prima novi ducunt examina reges, Vere suo, ludetque favis emissa juvenis, Vicina invitet decedere ripa calori, Obviaque hospitilis teneat frondentibus arbor.'

tusa e melle præbere his, vel urinam^b hominum, vel boum, aut grana Punici^c mali, aminæo vino conspersa. At genistas circumseri^a alveariis gratissimum.

XLIII. Mirum est dignumque memoratu, de alimentis quod comperi. Hostilia^d vicus alluitur Pado. Hujus inquilini pabulo circa deficiente imponunt navibus alvos,^e noctibusque quina millia passuum contrario² amne naves subvehunt. Egressæ luce apes pastæque, ad naves quotidie remeant,³ mutantes locum, donec pondere ipso pressis navibus plenæ alvi intelligantur, revectisque eximantur⁴ mella. Et in Hispania mulis provehunt, simili de causa.

XLIV. (XIII.) Tantumque pabulum refert, ut mella quoque venenata fiant. Heracles^e in Ponto, quibusdam annis perniciosissima existunt, ab iisdem apibus facta. Nec dixere auctores, e quibus floribus ea fierent. Nos trademus, quæ comperimus. Herba est ab exitio et jumentorum quidem, sed præcipue caprarum, appellata ægolethron.^f Hujus flores concipiunt noxium virus, aquoso vere marcescentes. Ita fit, ut non omnibus annis sentiatur hoc malum. Venenati signa sunt, quod omnino non densatur, quod color

flore . . . alvo concita Gronov. et vulgg. Nam *flore* Pintian.—2 Chiff. *At genistas conseri*.

CAP. XLIII. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *alvearia* cod. Dalec. *alveos* Gronov. et al. vett.—2 Cod. Dalec. *contra ortum*.—3 Chiff. *remaneant*. Mox, *mutant ii locum* Vet. Dalec. Paulo post, *pressis* deest in cod. Dalec.—4 Cod. Dalec. *plena alvearia intelligantur revect. eximuntur*.

NOTÆ

^a *Flore ejus degustato*] Et floribus tithymalli, ulmiquæ samera degustatis, alvi profluvio apes interire Columella prodidit, ix. 13.

^b *Vel urinam*] Sic etiam Hyginus apud Columellam loc. cit.

^c *Aut grana Punici*] Columella loc. cit. et Palladius in Martio iv. 15. pag. 106.

^d *Hostilia*] Hostilia vicus Veronensium, inquit Tacitus Hist. iii. pag. 63. Nunc est Ferrariensis agri, et

nomen servat: Ostiglia.

^e *Heracles*] Sic Diosc. ii. 103. et Eërop. ii. 138. pag. 121.

^f *Ægolethron*] Quod sit αἰγὸς ἐλεθρος, caprarum pernicies.—¹ D. de Tournefort, in Hist. Acad. Reg. Scient. an. 1704. pag. 351. hunc Plinii locum insigniter laudat; et ægolethron putat esse plantam, quam ipse Chamærhododendron Ponticam appellat, delineatque pag. 348. Ed. sec.

magis rutilus est, odor alienus, sternutamenta¹ protinus movens, quod ponderosius innoxio. Qui edere, abjiciunt se humi, refrigerationem quærentes: nam et sudore² diffluunt. Remedia sunt multa, quæ suis locis dicemus.³ Sed quoniam statim repræsentari aliqua in tantis insidiis oportet, mulsum vetus⁴ e melle optimo et ruta: salsamenta etiam, si rejiciantur sumta crebro. Certumque est id malum per excrementa⁵ ad canes etiam pervenire, similiterque torqueri eos. Mulsum tamen ex eo inveteratum, innocuum esse constat: et foeminarum cutem nullo melius emendari cum costo, sugillata cum aloë.⁶

XLV. Aliud genus⁷ in eodem Ponti situ, gente Sannorum,⁸ mellis, quod ab insania, quam gignit, mænomenon⁹ vocant. Id existimatur contrahi flore rhododendri, quo scatent sylvæ. Gensque ea, cum ceram in tributa Romanis præstet, mel (quoniam exitiale est) non vendit.¹⁰ Et in Perside, et in Mauretaniæ Cæsariensis Gætulia, contermina Massæsyliis,¹¹ venenati favi gignuntur: quidamque a parte, quo nihil esse fallacius potest, nisi quod livore deprehen-

CAP. XLIV. 1 Ita edd. vett. et Gronov. *sternutamenta* Harduinus et recentt. ex codd.—2 Chiff. *per excrementa*.—3 Vet. Dalec. *sale*.

CAP. XLV. 1 *Aliud genus mellis* Dalec.—2 Ita codd. Harduinus et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *in eodem Ponto gente Sannorum* Gronov. et vulgg.—3 *Mauritania Cæsariensi, Gætulia ac Massæsyliis* cod. Dalec. *Massy-*

NOTÆ

¹ *Sternutamenta*] Diosc. loc. cit.

² *Nam et sudore*] Diosc. loc. cit.

³ *Suis locis dicemus*] Lib. XXIX. cap. 31. &c.

⁴ *Mulsum vetus*] De mulso et salsamentis, concinit Plinio Diosc. loc. cit. sed ita ut salsamenta vomitione rejiciantur, quæ Plinii quoque mens est.

⁵ *Per excrementa*] Sic libri vulgati, cum Reg. 1. cod. At Reg. 2. et Chiff. *per excrementa*. An excreationes intelligunt, quas lambere canes solent? De excremento seu stercore, Diosc. *Ἐντορ.* II. 138. accepit. *τὴν ἀφοδὸν δὲ*

τῶν φαγόντων τὸ μέλι σβές ἢ κίνες φαγόντες, τὸ αὐτὸ πείσχοσι.

⁶ *Cum aloë*] Sic etiam Mss. Diosc. loc. cit. *cum sale*, *μετὰ δὲ ἄλλοις, πελιδματι*.

⁷ *Aliud genus*] De eo melle insano, vide Diodor. Sicul. Bibl. lib. XIV. pag. 260. Ælianus Hist. Anim. v. 42. et auctor libri de Mirab. Auscult. e baxo legi mel istud alunt.

⁸ *Mænomenon*] *Μαίνομαι* Græce insano.

¹⁰ *Non vendit*] Forte rectius, *non pendit*.

dantur. Quid sibi voluisse naturam iis arbitremur insidiis, ut ab iisdem apibus, nec omnibus annis fierent, aut non totis favis? Parum erat⁴ genuisse rem, in qua venenum facillime daretur: etiamne hoc ipsa in melle tot animalibus dedit? Quid sibi voluit, nisi ut cautiorem minusque avidum faceret hominem? non enim et ipsis⁵ jam apibus⁵ cuspides dederat, et quidem venenatas? remedio adversus has utique non differendo. Ergo málvæ succo,⁶ aut foliorum hederæ perungi⁶ salutare est, vel percussos ea bibere. Mirum tamen⁷ est, venena portantes ore, fingentesque ipsas non mori: nisi quod illa domina rerum omnium hanc dedit repugnantiam apibus: sicut contra serpentes Psyllis Marsisque⁸ inter homines.

XLVI. (XIV.) Aliud in Creta miraculum mellis. Mons est Carma¹ IX.¹ M. passuum ambitu: intra quod spatium muscæ non reperiuntur, natumque ibi mel nusquam attingunt. Hoc experimento singulare medicamentis eligitur.²

XLVII. Alvearia orientem³ æquinocbialem spectare convenit. Aquilonem evitent: nec Favonium minus. Alvos optimas⁴ e cortice, secundas ferula, tertias⁵ vimine. Mul-

lis Chiffi.—4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Parum enim erat* Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Non enim ipsi melli, sed apibus jam* Gronov. et vulgg.—6 Chiffi. *ungui*.

CAP. XLVI. 1 'Ita codd. Regg. 1. 2. et Colb. 2.' Brotier. *Carma VIII.* Chiffi. *Carina IX.* Gronov. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—2 Chiffi. *exigitur*.

CAP. XLVII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt.

NOTÆ

⁴ *Non enim et ipsis*] Hoc est, quasi non apes ipsæ haberent, quo lædere possent, et hominem esse cautiorem cogerent.

⁶ *Ergo málvæ succo*] Diosc. *Évrop.* II. 121. pag. 116.

⁷ *Mirum tamen*] Mirari subit, cur apes ipsæ non moriantur, quæ venena portant ore, et venena fingunt.

⁸ *Psyllis Marsisque*] De quibus dictum est VII. 2.

¹ *Mons est Carma* [*Carina*] Sic Mss.

Reg. Colb. 2. &c. Quidam *Carma*. Colb. 1. *Narina*. Forte *Carnia*: ejus nominis montem in Arcadia esse auctor est Callimachus Hym. in Dian. vs. 109. Montem Cretæ, melle nobilem, ut Atticæ Hymettum, auctor Geopon. xv. 7. 'Ακραμαμύδιον vocat.

³ *Alvearia orientem*] Deflecti in orientem brumalem præcipit Colum. ix. 7. p. 315. Palladius quoque i. 38. p. 33.

⁴ *Alvos optimas*] Colum. ix. 6. pag.

ti eas^c et speculari lapide fecere, ut operantes intus spectarent. Circumlini^d alvos fimo bubulo utilissimum, operculum a tergo esse ambulatorium,^e ut proferatur intus, si magna sit alvus,² aut sterilis operatio, ne desperatione curam abjiciant: id paulatim reduci,³ fallente operis incremento. Alvos hyeme⁴ stramento operiri, crebro suffiri, maxime fimo bubulo.⁵ Cognatum hoc iis,¹ innascentes bestiolas necat, araneos, papiliones, teredines: apesque ipsas excitat. Et araneorum quidem exitium facilius est: papilio pestis major.⁴ Tollitur vere,⁵ cum maturescit malva, noctu, interlunio, coelo sereno, accensis lucernis ante alvos. In eam flammam sese ingerunt.

Alvearia optima e c. secunda f. tertia edd. vett. et Gronov.—2 Cod. Dalec. si magna sint alvearia; Chiffi. si magna sit alvos; Gronov. et al. ante Harduin. si magnus sit alveus.—3 Vet. Dalec. ac paulatim reducatur; Dalec. in paulatim reduci.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Biont. et Franz. papilionum pestis major Gronov. et vulgg.—5 Tollitur veri Gronov. et al. ante Harduin. Mox, cum florescit Col. cum maturescat Chiffi.

NOTÆ

323. 'Igitur ordinatis sedibus, alvearia fabricanda sunt pro conditione regionis: sive illa ferax est suberia, haud dubitanter utilissimas alvos faciemus ex corticibus, quia nec hyeme rigent, nec cadent æstate: sive ferulis exuberat, iis quoque, cum sint naturæ corticis similes, e quibus commodè vasa texuntur. Si neutrum aderit, opere textorio salicibus connectuntur,' &c. Sic etiam Palladius loc. cit. Prævit omnibus Varro de Re Rust. III. 16. p. 110.

^c Multi eas] Et e vitro, et e cornu laternæ condita alvearia vidimus XI. 16.

^d Circumlini] Varro loc. cit. 'Vitiles fimo bubulo oblinunt intus et extra, ne asperitate absterreantur.'

^e Ambulatorium] Mobile, ut proferatur intus, cum opus, et sic coangustetur alveare, si majus æquo sit, ne in vasto loco et inani despondeant

animum. Varro, loc. cit.

¹ Id paulatim reduci] Subintellige, utilissimum. Quod autem sequitur, 'fallente operis incremento,' simili forma loquendi Seneca usus, Nat. Quæst. III. 27. 'Natura parce utitur viribus, dispensatque se incrementis fallentibus.'

² Alvos hyeme] Sic Mas. omnes ubique: sic Varro, et alii, alvos foemineo genere pro alveari dixere.

³ Fimo bubulo] Colum. IX. 14. pag. 336.

⁴ Cognatum hoc iis] Colum. loc. cit. et Pallad. in Martio, lib. IV. tit. 15. p. 107.

⁵ Tollitur vere] Colum. IX. 14. pag. 338. 'Quo tempore florent.... si vas æneum simile miliario vespere ponatur inter alvos, et in fundum ejus lumen aliquod demittatur, undique papiliones concurrunt: dumque circa flammulam volitant, aduruntur.' Ita

XLVIII. Si cibus^k deesse censeatur^l apibus, uvas passas siccasse, ficosque tutas, ad fores earum posuisse conveniet:² item lanas tractas^l madentes passo, aut defruto, aut aqua mulsa: gallinarum etiam crudas carnes.^{3m} Quibusdam etiam æstatibus iidem cibi præstandi, cum siccitas continua florum alimentum abstulit.⁴ Alvorum, cum mel eximitur,⁵ illini oportet exitus, melissophyllo aut genista tritis: aut medias⁶ alba vite præcingere, ne apes diffugiant. Vasa mellaria aut favos⁷ lavari aqua præcipiunt: hac decocta, fieri saluberrimum acetum.

XLIX. Cera fit^a expressis favis, sed ante purificatis aqua, et triduo in tenebris siccatis, quarto die liquatis igni in novo fictili, aqua favos tegente, tunc sporta colatis. Rursus in eadem olla coquitur cera cum eadem aqua, excipiturque alia frigida, vasis melle circumlitis. Optima, quæ Punica^b vocatur. Proxima quam^c maxime fulva,

CAP. XLVIII. 1 Codd. Regg. 1. 2. et Editio princeps, *deesse sentiatur*.—2 'Ita Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Gronov. et al. ante Harduin. *earum p. conveniat* codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *alveorum p. conveniet* Vet. Dalec.—3 Chiff. *nudas carnes*.—4 Vet. Dalec. *negat*.—5 Chiff. *eximatur*.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aut medios* Gronov. et vulgg. *aut medias al. vite præcingi, ne a. defugiant* Chiff.—7 Idem codex, et favos.

NOTÆ

Pallad. in Aprili, lib. v. tit. 8. pag. 112. Sic porro Mss. omnes: non, ut editi, *Tollitur vero*.

^k *Si cibus*] Varro de Re Rust. 112. 16. p. 110. 'Præparandus his cibus, ne tum melle cogantur solo vivere.... Igitur ficorum pinguium.... in offas prope apponunt.... Alii aquam mulsam in vasculis prope ut sit, curant: in quæ addunt lanam purpuream, per quam sngant: uno tempore, ne potu nimium impleantur, aut ne incidant in aquam.... Alii uvam passam, et ficum cum pinserunt, affundunt sapam,' &c. Vide etiam Colum. loc. cit. pag. 339.

^l *Item lanas tractas*] Carminatas, pexas.

^m *Crudas carnes*] Ita libri vulgati, cum Colb. 1. Rectius forte, cum Reg. 1. 2. Colb. 3. Th. et Chiff. *nudas carnes*, hoc est, a pelle exutas, ac pingui, ut exhiberi ægris solet.

^a *Cera fit*] Eleganter Colum. 12. 16. p. 344. 'Expressæ favorum reliquæ, posteaquam diligenter aqua dulci perlutæ sunt, in vas æneum conjiciuntur: adjecta deinde aqua liquantur ignibus: quod nobis factum est, cera per stramenta vel juncos defusa colatur: atque iterum similiter de integro coquitur, et in quas quisque voluit formas, aqua prius dejecta, defunditur.'

^b *Quæ Punica*] Candoris eximii.

^c *Proxima quam*] Sic Diosc. II. 105.

odorisque mellei, pura, natione autem Pontica, quam constare equidem miror inter venenata mella: ^d deinde Cretica, ^e plurimum enim ex propoli habet, de qua diximus^f in natura apum. Post has Corsica, quoniam ex buxo fit, habere quandam vim medicaminis putatur. Punica fit^g hoc modo. Ventilatur sub divo ¹ sæpius cera fulva. Deinde fervet in aqua marina, ex alto petita, addito nitro. Inde lingulis^h hauriunt² florem, id est, candidissima quæque, transfunduntque in vas, quod exiguum frigida³ habeat. Et rursus marina decoquunt separatim: dein vas ipsum refrigerant. Et cum hæc ter fecere, juncea crate sub dio siccant Sole, Lunaque: hæc enim candorem facit. Sol siccat: et ne liquefaciat,⁴ protegunt tenui linteo. Candidissima vero fit, post insolationem etiamnum recocta. Punica medicinis⁵ utilissima. Nigrescit cera addito chartarum cinere, sicut anchusa admixta rubet. Variosque in colores pigmentis traditur, ad edendas⁶ similitudines, et innumeros mortalium usus, parietumque¹ etiam et armorum tutelam. Cetera de melle apibusque in natura earum dicta sunt. Et hortorum quidem omnis fere ratio peracta est.

L. (XV.) Sequuntur herbæ sponte nascentes, quibus præque gentium utuntur in cibis, maximeque Ægyptus, frugum quidem fertilissima, sed ut prope sola iis carere pos-

~~~~~

CAP. XLIX. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *sub dio* Gronov. et vulgg. —2 Ita codd. Harduini, Chiffi. et Laet. *lingulis hauriunt* Gronov. et al. vet. *lingulis eligunt* cod. Dalec. —3 Cod. Dalec. *marina frigida*. —4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *facit. Siccantes ne liquefaciant* Gronov. et vulgg. *liquefat* Vet. Dalec. —5 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *medicis* Gronov. et vulgg. —6 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *reddendas* Gronov. et vulgg.

NOTÆ

^d *Inter venenata mella*] Quæ in eodem Ponti situ nascuntur, ut dictum est cap. 44. et 45.

^e *Deinde Cretica*] Diosc. loc. cit.

^f *De qua diximus*] Lib. XI. c. 6.

^g *Punica fit*] Hunc fere modum candidissimæ ceræ concinnandæ tradit Diosc. loc. cit.

^h *Inde lingulis*] Ita Mas. sive, ut editi, *lingulis*, hoc est, cochlearibus.

¹ *Parietumque*] Ad tutelam picturæ, qua parietes, clypeosque, et arma reliqua ornabant, quasi enjuedam tectorii vice, ceræ tenuissimæ crustam coriumve inducere, mos veterum fuit, nunc antiquatus.

sit: tanta est ciborum ex herbis abundantia. In Italia paucissimas novimus, fraga, tamnum,¹ ruscum,² batin³ marinam, batin hortensiam,² quam aliqui asparagum Gallicum vocant. Præter has pastinacam^m pratensem, lupumⁿ salictarium, eaque verius oblectamenta, quam cibos.

LI. In Ægypto nobilissima est colocasia,^a quam cyamon aliqui^b vocant. Hanc e Nilo metunt, caule, cum coctus est, araneoso^c in mandendo: thyrsos autem, qui inter folia

.....

CAP. L. 1 Ita codd. Harduini, Laet, et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *tamum* Vet. Dalec. et Turneb. *thamnum* Salmas. *tanum* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *battin hortensiam* Chiff. *batin hortensianam* Gronov. et edd. vett.

NOTE

¹ *Tamnum*] Ita Mss. omnes, Reg. Colb. Th. Chiff. tum hoc loco, tum in Indice: non *tanum*, ut editi. Vitis sylvestris Dodonæi est, p. 396. Vitis nigra Matthioli, pag. 1265. cujus fructus uva taminia appellatur. Hæc Martio mense mittit asparagos seu prima germina: quæ digesta in fasciculos venalia circumferunt, et asparagorum more decocta mandunt.

² *Ruscum*] Seu myrtum sylvestrem, cujus cauliculi quoque incipientes asparagorum modo in cibo sumuntur, ut dicemus XXIII. 88.

³ *Batin*] De ea dicemus XXVI. 50.

^m *Pastinacam*] Gallicam, opinor, cui *carote* nomen vulgus affinxit, ut diximus XIX. 27.

ⁿ *Lupum*] Lupulum officinæ passim vocant, lupumque salictarium: Galli, du *Houblon*. Pingitur a Dodonæo p. 404. Asparagi, seu primi turiones, qui vere erumpunt, mitiores sunt, et in edulia recipiuntur.

^a *Colocasia*] Quam in Ægypto colocasiam videre Bellonius, et Prosper Alpinus, et ab incolis *Culcas* appellari tradunt, radice prædulci, edulique, non a Pliniana modo descriptione discrepat, sed alterius plane formæ est, quam qualem esse dixere

Herodotus, Theophrastus, Dioscorides, alique. Vide Bellonium Observ. II. 19. Alpinum de Plantis Ægypti c. 33. p. 102. Osius Hist. Rar. Plant. IV. 50. ex quibus multa Salmasius in suum prægrande volumen Plinianarum Exercit. transtulit, pag. 972. et seqq. Sed neque arum Ægyptium est colocasium istud, seu *Culcas* hodiernum, quanquam ita Salmasio visum est, pag. 975. ut conferenti ea quæ de aro dicta sunt XIX. 30. cum icone colocasiæ a prædictis auctoribus delineata, constabit.

^b *Cyamon aliqui*] *Κράμον*, *fabam*. Sed unde isti hanc colocasiæ appellationem affixerint, unde hæc nata appellatio, incertum. Hodierna Ægypti colocasia, et fructu, et flore, et caule, atque adeo similitudine fabæ omni caret. Cave enim fabam Ægyptiam intelligi hic putes, quæ a colocasia diversissima est, uti ex illius descriptione liquet, quam Plinius affert XVIII. 30.

^c *Araneoso*] Hoc est, caule filis minutis, cujusmodi aranea sunt, fibrisque nervoso. Diphilus Siphnius apud Athen. lib. III. p. 73. fabæ quoque Ægyptiæ radicem (quam et *κολοκασσος* quidam imperite dixere) *ἐριώδη*

emicat, spectabili: foliis latissimis, si¹ arboreis comparerentur, ad similitudinem eorum quæ personata in nostris amnibus^{2d} vocamus. Adeoque Nili sui dotibus gaudent, ut implexis colocasiæ foliis in variam speciem vasorum, potare gratissimum habeant. Seritur jam³ hæc in Italia.

LII. In Ægypto proxima auctoritas cichorio⁴ est, quam diximus intubum erraticum. Nascitur⁵ post Vergilias. Floret⁶ particulatim. Radix ei lenta,⁷ quare etiam ad vincula utuntur illa. Anthalium⁸ longius⁹ a flumine nas-

~~~~~

CAP. LI. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *latissimis etiam si* Gronov. et vulgg.—2 'In Mss. Reg. Colb. Thuan. et Editione principe, in nostris manibus. Inde emendandum videtur, in nostris manibus, ut jam monuit eruditus Harduinus. Certe personata non nascitur in amnibus.' Brotier.

CAP. LII. 1 *Rami ei lenti, &c. illis. Malinathalla* margo edd. Dalec. et Gro-

NOTE

ait esse, hoc est, *lanosam*. Idem de colocasiæ canle Martialis XIII. 57. cuius lemma, 'Colocasia:' 'Niliacum ridebis olus, lanasque sequaces, Improba cum morsu fila manuque trahes.' Et VIII. 33. 'Lenta minus gracilli cresunt colocasia filo.'

¹ *Quæ personata in nostris amnibus*] Mss. omnes, Reg. 1. 2. Colb. 1. 2. Th. &c. *quæ personata in nostris manibus*. Forte, *manibus* rectius. Nam personata, de qua XXV. 58. in amnibus non nascitur. Salmasius p. 970. legit, *quæ per se nata in nostris amnibus notamus*, sed nec scriptis secundis, in quibus *vocamus* legitur: nec oratione satis perspicua: quid enim illud est *per se nata*? Quin statim Nymphæam dicebat, quam probe norat, quam prolixè describit XXV. 37. si Nymphæam, ut Salmasius putat, intellexit?

³ *Seritur jam*] Ipsa colocasia Ægyptiaca, etsi peregrina, alienique cæli ac soli, serebatur olim in Italia. Testis Maro in Ecl. IV. 40. 'Mixtaque ridenti colocasia fundet acantho.' Dicit inter acanthos, notissi-

mam tñm in hortis herbam colocasia quoque sponte sua nascitura passim, quæ peregrina erat herba. Est et alia vulgaris colocasia, quam Palladius describit in Februario, tit. 24.

⁴ *In Ægypto . . . cichorio*] De quo diximus XIX. 40. et XX. 29.

⁵ *Nascitur*] Theophr. Hist. VII. 10.

⁶ *Floret*] Theophr. loc. cit.

⁷ *Radix ei lenta*] De canle id predidit Theophr. 'Ὁ δὲ τοῦ κίχου καυλὸς μέγας . . . ἔτι δὲ γλισχρὸς καὶ δυσδαίρετος διὰ καὶ δεσμῶν χράνται.

⁸ *Anthalium longius*] In locis arenosis, inquit Theophrastus Hist. IV. 10. haud procul a flumine: 'Ἐν δὲ τοῖς ἀμμώδεσι χωρίοις, ἃ ἔστιν οὐ πόρρω τοῦ ποταμοῦ, φύεται κατὰ γῆς ὃ καλεῖται Μαλιναθάλλη. Anthalium, ex ἀνὰ et θάλλω, *regermino*: quam vim habet et Theophrastea vox *μαλιναθάλλη*, ex μάλα, *valde*, et ἀναθάλλω, *regermino*. Iisdem notis delineatur a scriptore Græco: Στρογγύλον τῷ σχήματι, μέγεθος δὲ ἥλικον μέσκιον, ἀπύρηνον δὲ, ἀφλοῖον φύλλα ἀφίησιν ἀπ' αὐτοῦ ὅμοια κυκείρω.

citur, mespili magnitudine et rotunditate, sine nucleo, sine cortice, folio cyperi. Mandunt igni^k paratum:² mandunt et cœtum,¹ cui pauca folia minimaque, verum radix magna. Arachidna^m quidem et aracos,³ cum habent radices ramosas ac multiplices, nec folium, nec herbam ullam, aut quicquam aliud supra terram habent. Reliqua vulgariumⁿ in cibis apud eos herbarum nomina, candryala,^{4o} hypochœris,^p et caucalis, anthriscum,^q scandix,^r quæ^s ab aliis tragopogon vocatur, foliis croco simillimis: parthenium,^o strychnum, corchorus, et æquinocio^t nascentes, aphace,

nov. e Theophr. Mox, *haud procul* ibid. pro *longius*.—2 Chiff. *igne comparatum*.—3 *Arachidna quidem et Arachoeides* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr.—4 Ita codd. Regg. Brot. et al. ap. Harduin. *condrylla* edd. vett. et Gronov. *condrilla* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—5 Margo

NOTÆ

^k *Mandunt igni*] Theophr. ἐφοῦσιν ἐν βρότῳ, decoquunt in bryto, quod positionis genus est ex hordeo, inquit Athenæus lib. x. p. 446. aut ex radicibus, ut Hellanicus ἐν κτίσεσι.

¹ *Et cœtum*] Theophr. Hist. Ὁμοίως δὲ καὶ τὸ ἐν Αἰγύπτῳ καλούμενον οὐίτον. Hesychius: Οὐίτον, τὸ ὅπ' ἐνίαν οἶτον.

^m *Arachidna*] Theophr. loco proxime cit. de ἀραχίδνῃ et ἀράκῃ habet plane paria. Herbæ hoc ævo ignotæ.

ⁿ *Reliqua vulgarium*] Hæc ex eodem Theophr. Hist. vii. 7.

^o *Candryala* [*condrilla*] Κανδρίλλα Diosc. ii. 161. Apud Theophr. loc. cit. ἀνδρύαλα, pro κανδρύαλα. Nam Mas. Pliniani omnes tum hoc loco, tum in Indice, Reg. Colb. Th. habent *candryala*. Herba est cichorio similis, oh idque καὶ κυχώριον καὶ σερίδα quidam vocarunt, teste Diosc. et agrestis intybi genus esse dixerunt, inquit Oribasi interpres lib. xi. fol. 201.

^p *Hypochæris*] Ὕποχοίρις, καυκαλὶς, Theophr. loc. cit.

^q *Anthriscum*] Vitiose legitur apud Theophr. ἐνθουσιεύον. Hesychius: ἄνθρισκον, λάχανον ἔχον ἄνθος ὡς ἄνηθον. Auctor Etymolog. Ἄνθρισμα, ἄγρια λάχανα τὰ παραπλήσια ἀνήθοις. Folio hæc similitudo constat, non umbella, aut semine.

^r *Scandix*] Theophr. Hist. vii. 8. Σκάνδιξ. Et c. 7. Κόμη, ἢν τραγοπέγωνα καλοῦσιν, ὃ τὴν μὲν ῥίζαν ἔχει μακρὰν καὶ γλυκεῖαν, τὰ δὲ φύλλα τῇ κρόκῃ ὁμοία, κ. τ. λ.

^o *Parthenium*] Παρθένιον, στρύχνον, κόρχορος, Theophr. Hist. vii. 7.

^t *Et æquinocio*] Primis post æquinocinium imbribus germinationem fieri ἀφάκης, καὶ τοῦ κῆνους, scribit Theophrast. Hist. vii. 8. ubi κῆνους Turnebus ait legendum. In Mas. Reg. 2. Colb. Th. Chiff. tum hoc loco, tum in Indice, *acynos*. Tamen iidem inferius c. 101. *acinos* vocant. Et Reg. 1. qui codex est optimæ notæ, hoc loco sic habet: *aphace, acino, epipetron, vocant, &c.* In eo Theophrasti loco ἐχινόνους legit Salmasius, in Solin. p. 1292. Sed diversam echino-

acinos: ⁶ epipetron^u vocant, quæ nunquam floret. At e contrario ^v aphace subinde marcescente flore emittit alium, tota hyeme, totoque vere, usque in æstatem.

LIII. Multas præterea ignobiles habent: ^a sed maxime celebrant cnicon ^b Italiæ ignotam, ipsis autem oleo, non cibo, gratam. Hoc faciunt ^c e semine ejus. Differentia prima, sylvestris et sativæ. Sylvestrium duæ species: una mitior est, ^d simili caule, tamen rigido: ¹ ^e itaque et colu^f antiquæ mulieres utebantur ex illis: quare quidam atractylida^g vocant. Semen ejus ^h candidum ² et grande, ama-

~~~~~

edd. Dalec. et Gronov. *scandix, et come, quæ, e Diosc.*—6 *'Ita codd. Regg. et Editio princeps.'* Brotier. *et æquinoclio nascens aphace, acinos Gronov. et al. vett. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et ab æquinoclio nascens aphace achinopos Chiffi. Mox, quam epipetron vocant Gronov. et al. ante Harduin. et quam epipetron vocant Dalec.*

CAP. LIII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *rectiore, e Theophr.*—2 Ibid.

NOTÆ

poda ab acino puto. Aphace hæc Theophrastea ex olerum genere est, et intubaceorum, soli Ægypto cognita. De acino dicemus c. 101. ubi de cognatarum simul herbarum, battis, colocasie, anthalii, strychni, corchori, medicinis agetur.

^u Epipetron] Theophr. Hist. vii. 8. Ἐπὶ δὲ καὶ ὅλως ἀναθεῖ, καθάπερ καὶ τὸ ἐπίπετρον. Meminere hujus et alii: Arist. de Part. Anim. iv. 5. Galenus Meth. Med. iv. 5. Hesychius, aliique.

^v At e contrario] Theophr. Hist. vii. 8. et 11. totidem verbis.

^a Multas præterea . . . habent] Ægyptii nimirum.

^b Cnicon] De qua Theophr. Hist. vi. 4. Τῆς κνήκου δύο γένη, κ. τ. λ. Alii κνίκον scribunt, Galenus, Aristoteles, ceteri, præter Hesychium. Cnicus sativus, seu Carthamum officinarum a Clusio pingitur, lib. v. p. 152. cnici vulgaris nomine. In horto Regio vidimus. Galli vocant, *Saffran bastard, ou Graine de Perre-*

quet.

^c Hoc faciunt] Oleum videlicet.

^d Una mitior est] Atractylis ea est, a Dodonæo delineata, pag. 724. et a Lobelio in Observ. p. 483. Græcis ἀτρακτυλὶς et κνίκος ἀγρία, ut Aëtio, Hesychio, et Galeno de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 161. Cnico, sativæ scilicet, similem dicit Diosc. iii. 140. Visa a nobis in horto Regio.

^e Tamen rigido] Hoc est, erecto, sive rectiore: εὐθυκαυλότερον dixit Theophrastus.

^f Itaque et colu] Theophr. loc. cit. Διὸ καὶ πηλοῖς ἔναι τῶν ἀρχαίων ἐχρῶντο γυναικῶν. Πήριον et ἀτρακτος colum interdum sonant.

^g Atractylida] Scholiastes Theocriti ad Idyll. iv. 52. Ἀτρακτυλὶς, εἶδος βοτάνης, ἢ ἀκάνθης· εἴρηται δὲ ἀπὸ τοῦ τὰς ἀγροικῶν γυναῖκας ἀτράκτους ποιεῖν ἐξ αὐτῶν.

^h Semen ejus] Fractus: καρπὸν δὲ ἔχει μέλανα καὶ μέγαν, καὶ πυκνόν. Theophr. Hist. vi. 4. verius.

rum. Altera hirsutior,¹ torosiore^j caule, et qui pæne humi^k serpat,³ minuto semine. Aculeatarum^l generis hæc est: quoniam distinguenda sunt et genera.

LIV. Ergo quædam herbarum spinosæ sunt, quædam sine spinis. Spinosarum multæ species. In totum spina^m est asparagus, scorpio:ⁿ nullum enim folium habet. Quædam spinosa, foliata^o sunt, ut carduus, eryngion, glycyrrhiza,^p urtica. Iis enim omnibus foliis inest aculeata mordacitas. Aliqua et secundum^q spinam habent folium, ut tribulus, et ononis. Quædam in folio^r habent et in caule, ut pheos,³ quod aliqui stoeben appellavere. Hippophaës^t spinis geniculatum: tribulo proprietas,⁴ quod et fructum spinosum habet.

ex eodem, nigrum.—3 Ibid. ex eodem, procumbat.

CAP. LIV. 1 Vet. Dalec. *spinoso folio*.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *glycyrrhizon* edd. vett. et Gronov.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ut *phleos* Gronov. et vulgg.—4 Gronov. et al. ante Harduin. *tributa proprietas*.

NOTÆ

¹ *Altera hirsutior*] Altera Dodonæi Atractylis, seu Carduus benedictus, p. 725. a Lobelio item delineatus, p. 484. *Chardon bénit*.

¹ *Torosiore*] Crassiore, pinguiore.

^k *Et qui pæne humi*] Theophr. loc. cit. *τρόπον τινὰ ἐπὶ γαῖᾳ καυλός*.

^l *Aculeatarum*] Theophr. Hist. vi. 3. Καὶ ὁ κνήκος τὴν γε φύσιν ἀκανθάδι ἔχει. Sic etiam Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 161.

^m *In totum spina*] Quæ tantum spinas pro foliis habent, simpliciter ἀκάνθας vocat Theophr. Hist. vi. 1. Τὰ μὲν ἀπλῶς εἰσιν ἀκάνθαι, καθάπερ ἀσπάραγος καὶ σκόρπιος οὐδὲ γὰρ ἔχουσι φύλλον οὐδὲν παρὰ τὴν ἀκανθάν. Quod iterum c. 3. repetit. De Ravennate asparago Martialis xiii. 21. 'Mollis in æquorea quæ crevit spina Ravenna.'

ⁿ *Scorpio*] De eo dicemus xxi. 17.

^o *Quædam spinosa, foliata*] Hoc est, quædam folia habent spinis aculeata: φυλλάκανθα ea vocantur a Theo-

phrast. Hist. vi. 3. adducente σκόλον carduum in exemplum: ἡρόγγιον et κνήκον, cap. 1.

^p *Glycyrrhiza*] Vide quæ de ea dicturi sumus xxi. 10.

^q *Aliqua et secundum*] Theophr. Hist. vi. 3. παρὰ τὴν ἀκανθάν ἔχοντα φύλλον, juxta aculeum folium gerunt.

^r *Quædam in folio*] Theophr. loc. cit. Ὁ τε φλέως, καὶ ὁ τρίβολος, καὶ ἡ πάππαρις, ἴδιον ἔχει, τὸ μὴ μόνον τὴν ἐκ τῶν καυλῶν ἀκανθάν ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τὸ φύλλον ἐπακαρθίζον. *Phleos, tribulus, capparique, peculiare hoc habent, ut non solum caulem aculeatum, sed etiam folium hispidum habeant. Et cap. 1. ἡ ὄνωνις, καὶ ὁ τρίβολος, καὶ ὁ φλέως, ὃ δὴ τινες καλοῦσι στοίβην.*

^s *Ut pheos*] Ita libri omnes, etiam Mss. tum hoc loco, tum in Indice. Theophrasto nihilominus, φλέως. Sed eidem Hist. vi. 5. ἰππόφωις, quæ et ipsa στοίβη nuncupatur.

^t *Hippophaës*] In Mss. *hipporhaes*.

LV. Ex omnibus his generibus urtica^a maxime noscitur, acetabulis^b in flore purpuream lanuginem fundentibus, sæpe altior binis cubitis. Plures ejus differentiae: sylvestris, quam et foeminam vocant: mitiorque.^c Et in sylvestri, quæ dicitur canina,^d acrior, caule quoque mordaci, fimbriatis foliis. Quæ vero etiam odorem fundit, Herculanea vocatur. Semen omnibus copiosum, nigrum. Mirum sine ullis spinarum aculeis lanuginem ipsam esse noxiam, et tactu tantum leni pruritus, pusulasque^e confestim adusto similes existere. Notum est et remedium olei. Sed mordacitas non protinus cum ipsa herba gignitur, nec nisi Solibus roborata. Incipiens quidem ipsa nasci vere, non ingrato, multis etiam religioso in cibo est, ad pellendos totius anni morbos. Sylvestrium quoque radix omnem carnem teneriorem facit, simulque cocta innoxia est. Mor-

CAP. LV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quam foeminam vocant, mitior* Gronov. et vulgg.—2 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. Ita quoque Cornarins et cod. Chiffi. *quæ dicitur canina* Gronov. et al. vett. item Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—3 Cod. Dalec. *pusulas*.—4 Ita ex codd. Harduinns et recentt. *simul cocta. Quæ innoxia, morsu carens* edd. vett. et Gronov. *noxia est* Chiffi. *caret* cod. Dalec.

NOTÆ

Græcis, ἰστροφύς, ἰστροφύς, ἰστροφύς, et ἰστροφύς promiscue dicitur. Vide XXII. 14. et Diosc. in Nothis, pag. 474.

^a *Tribulo proprietas*] Theophrast. Hist. VI. 4. 'Ὁ δὲ τριβέλος ἴδιον ἔχει, διότι περικυβερτατός ἐστι. Id vero tribulus peculiare habet, quod fructus integumentum spinosum sive aculeatum habet. In Mss. tributo pro tribulo.

^b *Urtica*] De l'Ortie: cui cognatam minorem novimus, l'Ortie grêche.

^c *Acetabulis*] Vasculis quibusdam, quibus semen et lanugo continetur, quæ acetabuli speciem representant.

^d *Quæ dicitur canina* [canis] Ita Mss. omnes. Sunt qui canina legi malint.

^e *Pusulasque*] Sic libri omnes Mss. non *pustulas*. Celsus V. 28. 'Pustularum plura genera sunt. Nam modo circa totum corpus, partemve, aspre quædam fit similis his pustulis, quæ ex urtica, vel ex sudore nascuntur: ἐξασθήματα Græci vocant: eaque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt. Nonnunquam plures similes varis oriuntur, nonnunquam majores pustulæ, lividæ, aut pallidæ, aut nigre, aut aliter naturali colore mutato: subestque his humor. Ubi hæ ruptæ sunt, infra quasi exulcerata caro apparet: φλέγραι Græce nominantur. Fiant vel ex frigore, vel ex igni, vel ex medicamentis.' Gallis, *des pustules, des ampoules, des élévures*.

su carens,⁴ lamiam vocatur.* De scorpione dicemus[†] inter medicas.

LVI. (XVI.) Carduus[‡] et folia et caules spinosæ lanuginis[§] habet. Item acorna, leucacanthos, chalceos, cnicos,[¶] polyacanthos, onopyxos, helixine,^{||} scolymos. Chamæleon, in foliis non habet aculeos. Est et illa^h differentia, quod quædam in iis multicaulia ramosaque sunt, ut carduus. Uno autem caule, nec ramosum, cnicos.⁴ Quædam cacumine tantum spinosa sunt, ut eryngium.[†] Quædam æstate^j florent, ut tetralix, et helixine.⁵ Scolymus quoque^k floret sero et diu. Acorna colore^l tantum rufo distinguitur, et pinguiore succo. Idem erat^m atractylis quoque, nisi candidior esset, et nisi sanguineumⁿ succum funderet. Qua

~~~~~

CAP. LVI. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Carduus et folio et caule spinosas lanugines* Gronov. et al. vett.—2 Codd. Chiff. et Turneb. *cnecos*.—3 ‘Ita cod. Reg. 1.’ Brotier. *helxine* edd. vett. et Gronov. item Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *ixine* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. ‘Vide Lexicon Græco-Latinum in ἱξάλ, Jac. Cell.’ Dalec.—4 Codd. Chiff. Laet, et Turneb. *cnecos*.—5 Margo edd. Dalec.

NOTÆ

* *Lamium vocatur*] Sive urtica iners, cujus triplex genus a Dodonæo depingitur, p. 185. visum a nobis in horto Regio: *Ortie morte*. Galeopsis est Dioscoridi IV. 95.

† *De scorpione dicemus*] Lib. XXII. c. 17.

‡ *Carduus*] Theophrasto σκόλυμος est, eadem recensenti, Hist. VI. 3. σκόλυμος, ἀκορνα, λευκάκανθος, χάλκειος, κνήκος, πολυάκανθος, ὀνότυξος, ἱξίνη, χαμαιλέον· πλὴν οὗτος οὐ φυλάκανθος.

h *Est et illa*] Hæc e Theophrasto, loc. cit. sed mutilum scriptoris Græci locum ante nos alii agnovere.

† *Ut eryngium*] Mas. ut *erynge*. Theophrast. non eryngium in exemplum offert, sed rutrum, herbam incognitam: loc. cit. Ἐνια δὲ ἀνωθεν ἔχει ἐξ ἀκρου (ἀποφύσεως,) καθάπερ τὸ ῥύτρον. Eryngium campestre pingit Dodonæus, p. 718. Nos Chardon Roland

dicimus.

j *Quædam æstate*] Theophr. Hist. VI. 3. Ἐνια δὲ καὶ τοῦ θέρους, ὥσπερ ἡ τετράλιξ ὑπὸ τινων καλουμένη, καὶ ἡ ἱξίνη.

k *Scolymus quoque*] Theophr. loc. cit. Εὐάνθης γὰρ ὁ σκόλυμος, καὶ ἐπὶ πολλὸν χρόνον.

l *Acorna colore*] Theophr. Hist. VI. 4. Acorna, inquit, quoad figuram cnico sativo similis est, colore flavicans, succo pinguis: ‘Ἡ δ’ ἀκορνα προσεμφερής, ὥς ἀπλῶς εἰπεῖν, κατὰ τὴν πρόσοψιν τῇ κνήκῃ τῇ ἡμέρᾳ· χρώμα δ’ ἐπίξανθον ἔχει, καὶ λιπαρὸν χύλον. Hesychius: Ἀκορνὰ, ἀκανθῶδες φυτόν. In Illyrico reperiri scribit Anguillara par. VIII. p. 146.

m *Idem erat*] Sic Virgilius, ‘Laurus erat.’ Similis esset, inquit, acornæ atractylis, nisi candore antecelleret. Et hoc a Theophr. Hist. VI. 4.

n *Et nisi sanguineum*] Theophr.

de causa^o phonos vocatur a quibusdam, odore etiam gravis,⁶ sero maturescente semine, nec ante autumnum : quamquam id de omnibus spinosis dici potest. Verum omnia hæc et semine et radice nasci possunt. Scolymus carduorum generis ab iis distat, quod radix ejus vescendo est decocta.^p Mirum, quod sine^q intervallo tota æstate aliud floret in eo genere, aliud concipit, aliud parturit. Aculei arescente folio desinunt pungere. Helixine rara^r visu est, neque in omnibus terris : est a radice foliosa,⁷ ex aqua media veluti malum extuberat, contectum sua fronde. Hujus vertex summus lacrymam continet jucundi saporis, acanthicen^t mastichen appellatam.

LVII. Et cactus^u quoque in Sicilia tantum nascitur, suæ

et Gronov. ixine, e Theophr. Mox, Scolymos Chiff. — 6 Vet. Dalec. gravi. — 7 Margo edd. Dalec. et Gronov. Ixine non rara visu est, æque in omnibus terris nascitur, a radice foliosa. Theophr. etiam Ixine. Gronov. et al. ante Harduin, neque in omnibus terris est, radice foliosa.

NOTÆ

loc. cit. ait decerpta folia, et carni admota, sanguineum succum effundere, αἱματώδη ποιῶν τὸν χυλὸν, τῇ σαρκὶ προσφερόμενον. Idcirco et ἀνδρόσαιμον dictam a veteribus scribit Aëtius l. i.

^o Qua de causa] Theophr. loc. cit. Διὸ καὶ φόνον ἐνιοὶ καλοῦσι τὴν ἕκανθαν ταύτην. Est enim φόνος Græcis sanguis effusus.

^p Vescendo est decocta] Etiam et eruda, τὴν βίζαν ἐδάδιμον ἔχει καὶ ἐφθῆν, καὶ ὤμην, inquit Theophr. De hoc scolymo diximus xx. 99. Non est is sane articactus noster : quis enim radicem hujus edulem dixit ?

^q Mirum, quod sine] Theophr. loc. cit.

^r Helixine [helxine] rara] Quæ Theophrasto ἑλίξη dicitur, ubique Plinio helxine est : Ἡ ἑλίξη, inquit ille, οὐ φέρεται πολλαχού. Contra permutatis vocibus, ut facere vulgus solet, quæ helxine ab omnibus sive perdicium appellatur, eadem ixine agria ab

Apuleio nominatur, c. 81. Diversa hæc porro ab ea de qua dicemus lib. seq. c. 19.

^o A radice foliosa] Theophr. loc. cit. Ῥιζόφυλλον δέ ἐστιν ἀπὸ δὲ τῆς βίξης μέσης ὁ σπερματικὸς ἕκαντος ἐπιπέφυκεν, ὥσπερ μῆλον ἐν μάλα ἐπικεκρυμμένον ἐπὶ τῶν φύλλων.

^t Acanthicen] Ἀκανθικὴν μαστίχην, quasi spinalem masticham, inquit Gaza.

^u Et cactus] Ad verbum excerpta hæc a Theophr. Hist. vi. 4. quæ transcripsit etiam Athenæus lib. ii. p. 70. Ἡ δὲ κάκτος καλουμένη περὶ Σικελίαν μέσον, κ. τ. λ. In Indice, Ectacus, sive cactus. Forte idem cum cinara, seu articacto nostro, cujus edulis est globus foliorum cum stipitis medulla summa, uti indicavimus libro sup. cap. 99. Phantias quoque apud Athen. loc. cit. peculiarem Siciliæ cactum facit : κάκτος Σικελική. In Græcia reperiri Theophrastus negat.

proprietas et ipse: in terra¹ serpunt caules, a radice emissi, lato folio et spinoso. Caules vocant^v cactos: nec fastidiunt in cibis, inveteratos quoque. Unum caulem^{2 w} rectum habent, quem vocant pternica, ejusdem suavitatis, sed vetustatis^x impatientem. Semen ei^y lanuginis, quam³ pappon vocant: quo detracto et cortice, teneritas similis cerebro palmæ est: vocant ascalian.^z

LVIII. Tribulus non nisi^a in palustribus nascitur, dirares alibi, juxta¹ Nilum et Strymonem amnes excipitur in cibis, inclinatus in vadum, folio ad effigiem ulmi, pediculo longo. At in reliquo^b orbe genera duo: uni cicerculæ^{2 c} folia, alteri aculeata.^d Hic et serius^e floret,³ magisque septa obsidet villarum. Semen ei^f rotundius, nigrum, in siliqua: alteri arenaceum.^{4 g} Spinosorum etiamnum aliud genus anonis.^{5 h} In ramis enim spinas habet, appposito⁶

.....

CAP. LVII. 1 Ita ex codd. Hardninus et recentt. et ipsa, cujus in terra Gronov. et al. vett.—2 Alium præterea caulem Dalec.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. lanugine obvolutum quam, e Theophr. quam deest in Vet. Dalec.

CAP. LVIII. 1 Vet. Dalec. alibi. Juxta; alii vett. ap. Dalec. alicubi. Juxta. Mox, Vet. Dalec. amnes recipitur in cibos, inclinatur.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. ciceris, e Theophr.—3 Ibid. ex eodem, germinat.—4 Gronov. arenaceum.—5 'Ita codd. Regg. et Editio princeps.' Brotier. anonis Gronov. al. vett. Hardnin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—6 Margo edd. Dalec. et

NOTÆ

^v Caules vocant] Theophr. loc. cit. cactos vocari similiter tradit, in cibis gratos, si decorticentur, nonnihil subamaros, muria condiri et inveterari.

^w Unum caulem] Theophr. Ἐτερον δὲ καυλὸν ὀρθὸν ἀφίησιν, ὃν καλοῦσι πτέρνικα.

^x Vetustatis] Qui sale, ut ceteri, condiri nequeat.

^y Semen ei] Hæc Theophr. ad verbum, loc. cit.

^z Vocant ascalian] Theophr. Καλοῦσι δὲ αὐτὸ ἀσκαλίαν.

^a Tribulus non nisi] Hæc tribuli palustris descriptio petita est e Theophr. Hist. iv. 11. Ὁ δὲ τρίβολος αὐτὸς ἐν τῷ ὕδατι νεβει εἰς βυθόν τὸ δὲ φύλλον ἐστὶ πλατὺ, προσεμπερὲς τῷ τῆς πτελέας, μίσ-

Delph. et Var. Clus.

χον δὲ ἔχει σφόδρα μακρόν.

^b At in reliquo] Hæc deinceps e Theophr. Hist. vi. 5.

^c Uni cicerculæ] Hoc est, ciceris exigui, ut diximus xix. 61. Theophr. loc. cit. Τὸ μὲν γὰρ ἔχει φύλλον ἐρεβινθέδες. Tribulus terrestris est Clusii, Rarior. Plantar. l. vi. p. 141. et Dodonæi c. 547.

^d Alteri aculeata] Quem idcirco φυλλάκανθον vocat. Magnam hic habet affinitatem cum tribulo Dioscoridis iv. 15.

^e Hic et serius] Theophr. loc. cit. Diosc. item loc. cit.

^f Semen ei] Theophr. loc. cit.

^g Alteri arenaceum] Σησαμῶδες dixit Theophr. sesamæ vicinum. Est fortas-

Plinius.

9 X

folioⁱ rutæ simili, toto caule foliata⁷ in modum coronæ: sequitur a frugibus,^j aratro inimica,⁸ vivaxque præcipue.^k

LIX. Aculeatarum caules aliquarum per terram serpunt,^l ut ejus quam coronopum^m vocant. E diverso stant,ⁿ anchusa inficiendo ligno cerisque^o radice apta, et e mitioribus anthemis,^o et phyllanthes,² et anemone, et aphace. Caule foliato^p est et crepis, et lotos.³

Gronov. *appositas*, e Theophr.—7 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *foliatum* Gronov. et vulgg.—8 Cod. Dalec. *secatur aratro, frugibus inimica*; Turneb. et Chiff. *Sequitur aratra, frugibus inimica*.

CAP. LIX. 1 'Ms. *ceterisque*; sed nil mutandum ostendit ult. cap. hujus libri.' Dalec.—2 Margo edd. Dalec. et Gronov. *aphyllantes*, e Theophr.—3 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *crepis et apate* Gronov. et vulgg. 'Apud

NOTÆ

sis ei tribulo, ob formam *σησαμῶδες*, ob duritiam idem *ἀμμῶδες*.

^h *Spinosorum... anonis [ononis]* Græcis *ὄνωνις*, de qua quæ hic referuntur, hausta e Theophr. sunt, Hist. vi. 5. Dioscoridi iii. 21. 'Ἀνωνίς, οἱ δὲ ὄνωνιδα καλοῦσι. Herbariis nunc Resta bovis, *Arrête-bœuf*, quod in opere boves subinde sistat, nominatur: frustra negante Anguillara par. viii. p. 147. Delineatur a Dodonæo, p. 731.

ⁱ *Apposito folio*] Appositumque spinis folium habet rutæ simile, *ἔστι πτορθάκανθον, ... φύλλον ἔχει πηγαῶδες, παραπεφυκὸς παρ' ὅλον τὸν καυλόν, ὥσπερ στεφάνου τὴν ὅλην εἶναι μορφήν διαλαμβανομένην ὑπ' ἀλλήλων. Ramis aculeigera est, ... folio rutæ similis, sed per totum apposito caulem, ut veluti coronam ex intervallis tota species representet.*

^j *Sequitur a frugibus*] Post fruges in segetibus atque cultis sponte nascitur, &c. Theophr. loc. cit.

^k *Vivaxque præcipue*] Theophr. loc. cit. *Καὶ ἔτι δυσώλεθρος*, difficile tota evellitur, excinditurve.

^l *Per terram serpunt*] Hoc est, ut ipse ait xviii. 10. earum canles sparguntur per terram, si non habeant ad-

miniculum, ut pisa. Hæc alio e fonte Plinius, quam e Theophrasto.

^m *Coronopum*] Diosc. ii. 158. *Κορωνόπους πρόμηκες βοτάνιον κατὰ τοῦ ἐδάφους ἐστρωμένον, herbula humi strata.* Ea est, quam nostri Cornu Cervi vocant, *Corne de Cerf*, ut placere video Scaligero, in lib. ii. Theophr. de Causis Plant. cap. 8. p. 117. aliisque omnibus. • Pingitur a Dodonæo, p. 110. In multis Italiæ locis *Herba stella* dici auctor est Anguillara par. 7. p. 115.

ⁿ *E diverso stant*] Per terram non serpit istarum caulis, anchusæ, anthemidis, &c. De anchusa dicetur libro seq. c. 23.

^o *Anthemis*] Græcis, *ἀνθεμίς*, *φυλλαῶδες*, *ἀφάκη*. De anthemide, libro seq. c. 26. *Φυλλαῶδες* Gaza *frondifloram* reddidit: Jacea nigra Dodonæi est p. 124. 'Ἀφάκην esse eam, quam rura nostra agrestem viciam vocant, scribit Rnellius lib. ii. p. 395. 'Ἀνθεμῶνην, ob floris præstantiam et pulchritudinem passiflorem appellari, *Passifleur*, p. 428. Diversa hæc ab aphace intubacea est, de qua superius cap. 52.

^p *Caule foliato*] Vide Notas et E-

LX. Differentia⁹ foliorum et hic quæ in arboribus, brevitae pediculi ac longitudine, angustis ipsius folii, amplitudine, angulis, incisuris, odore, flore. Diuturnior^r hic quibusdam per partes florentibus, ut ocimo, heliotropio, aphacæ, onochili.¹ Multis inter hæc^s æterna folia, sicut quibusdam arborum, imprimisque heliotropio, adianto, polio.²

LXI. (XVII.) Aliud rursus^t spicatarum genus, ex quo est cynops,¹ alopecuros,^v stelephuros, (quam quidam ortygem² vocant, alii plantaginem, de qua plura dicemus³ inter medicas,) thryallis.^w Ex iis alopecuros spicam habet mollem, et lanuginem densam, non dissimilem vulpium caudis, unde ei et nomen. Proxima est ei^x et⁴ stelephu-

Theophr. Hist. Plant. lib. VII. legitur quidem, κρητὶς, ἀπάρτη, sed legendum, κυττὶς, ἀφάκη. Vide Lexicon J. C. Dalec.

CAP. LX. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *onochite* Chiff. *onocheli* Diosc. *onocichla* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *heliotropio*, *polio*, *adantho* margo edd. Dalec. et Gronov. e Theophr. *heliotropio*, *adantho*. Aliud, &c. Gronov. et vulgg.

CAP. LXI. 1 Ita Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. et Bipont. *ex quo cynops* Franz. Mox, Dalec. *steelephuros et plantago, quam quidam ortyga vocant, de qua, &c.* e Theophr. correcto, Hist. VII. 10.—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ortyga* Gronov. et vulgg.—3 Cod. Dalec. *infra dicemus*.—4 *Proxime est et* Chiff.—5 Vet. Dalec. *germinant*.

NOTÆ

mend. num. 11. Crepis inter ignotas herbas censetur.

⁹ Differentia] Theophr. Hist. VII. 9.

^r Diuturnior] Theophr. loc. cit. de ἀκίμφ, ἡλιοτροπίφ, κιχωρίφ. De ἀφάκη, et ὀνοχειλεί, c. 10.

^s Multis inter hæc] Ex Theophr. Hist. VII. 10. Ἀείφυλλα τῶν τοιοῦτων ἐστὶν ἕνα, καθάπερ τὸ πόλιον, καὶ τὸ ἡλιοτρόπιον, καὶ τὸ ἀδίαυτον.

^t Aliud rursus] Theophrasto, loc. cit. Σταχυώδη μὲν οὖν ἐστὶν, ὃ τε χήνων (alii κύνων) ὑπὸ τινων καλούμενος, τελείους ἔχων ἰδέας ἐν ἑαυτῷ· καὶ ὁ ἀλωπέκουρος, καὶ ὁ στελέφουρος, ὑπ' ἐνίων δὲ ἀρνόγλωσσον, τῶν δὲ ὕρτυξ καλούμενος. Παρόμοιον δὲ τούτῳ τρόπον τινὰ καὶ ἡ θρσαλλίς.

¹ Cynops] In Mss. *stanyps*. In Indice, *stanyopos*. Theophrasti codices hac parte vitati. Quia sub eo nomine ignota est hæc herba nobis, auspicio nihil geri potest.

^v Alopecuros] Quasi caudam vulpium dixeris, *Queue de renard*. Pingitur a Dodonæo, pag. 532. Rura caudati frumenti nomine norunt.

^w Thryallis] Hæc θρυαλλίς spicata, omnino pimpinella sanguisorba Dodonæi est, pag. 105. *La Pimprenelle*.

^x Proxima est ei] Theophr. loc. cit. Ὅμοιος δὲ τούτῳ καὶ ὁ στελεφούρος· πλὴν οὐχ ὥσπερ ἐκεῖνος ἀνθεῖ κατὰ μέρος, ἀλλὰ δι' ὅλου τοῦ στάχυος, ὥσπερ ὁ πυρός. *Huic plantago similis est, nisi quod florem non quemadmodum illa particulatim*

ros, nisi quod illa particulatim floret. Cichorion, et similia, circa terram folia habent, germinantibus^s ab radice post Vergilias.^y

LXII. Perdicium^a et aliæ gentes, quam Ægyptii,¹ edunt: nomen dedit avis, id maxime eruens. Crassas plurimasque habet radices. Item ornithogale,^b caule tenero, candido, semipedali² radice, bulbosa, molli, tribus aut quatuor^c agnatis. Coquitur in pulte.

LXIII. Mirum, loton^d herbam, et ægilopa, non nisi post annum e semine suo nasci. Mira et anthemidis^e natura, quod a summo florere^f incipit, cum ceteræ omnes, quæ particulatim florent, ab ima sui parte incipiant.

LXIV. Notabile et in lappa,^f quæ adhærescit,¹ quoniam in ipsa flos nascitur, non evidens, sed intus occultus, et intra seminat,² s velut animalia, quæ in se pariunt. Circa

~~~~~

CAP. LXII. 1 *Perdicio, quam et Æolia gentes, et Ægyptii Vet. Dalec.*—2 *Margo edd. Dalec. et Gronov. sesquipedali, e Diosc.*

CAP. LXIII. 1 *Ita edd. vett. Gronov. Harduin. 1. et Bipont. flore cod. Chiff. Harduin. 2. 3. Miller. et Franz.*

CAP. LXIV. 1 *Vet. Dalec. quæ vestibis adhærescit.*—2 *Ita codd. Harduini*

NOTÆ

edit, sed per totam spicam, tritici modo.

^y *Post Vergilias]* Post Vergiliarum exortum, de quo xviii. 66.

^a *Perdicium]* Alinnde hoc Plinius quam a Theophrasto, qui de perdicio hoc solum tradit: crassas id habere radices, pluresque quam folia: nomen ei ea re esse, quod perdices ad id se voluent, terramque suffodiant. De hoc perdicio dicetur iterum xxi. 19. Diversum illud a Celsi perdicio, de quo cap. 104. hujusce libri.

^b *Ornithogale]* Hæc totidem verbis Dioscor. ii. 174. Ὀρνιθόγαλον κανάλιον ἐστὶ, κ. τ. λ. Depingitur a Dodonæo, pag. 321. Est in horto Regio. Tota nasci Italia tradit Anguillara par. vii. pag. 117.

^c *Tribus aut quatuor]* Tribus aut quatuor in cacumine mollibus agna-

tis, seu propaginibus, unde flores prodeunt: Ἄνω παραφυάδας ἔχον τρεῖς ἢ τέσσαρας ἀπαλὰς, ἀφ' ὧν ἄνθη, κ. τ. λ. Dioscor. loc. cit. Potest et Plinii locus accipi de bulbis minoribus, qui majori adnascuntur.

^d *Mirum, loton]* Hoc e Theophr. Hist. vii. 12. καθάπερ τὸν αἰγίλοπα φασί, καὶ τὸν λωτόν. Ægilops bulbi genus est, cujus facta jam superius mentio, xix. 30.

^e *Mira et anthemidis]* Theophr. Hist. vii. 13.

^f *Notabile et in lappa]* Theophr. Hist. vii. 14. Lappa, Græcis ἀπαρίνη: nostris, *de la Bardane, du Glouteron*. Contactu vestibis adhærescit, quare φιλόστροφος ab Aëtio appellatur. A Dodonæo pingitur pag. 38.

^s *Et intra seminat]* Vide Notas et Emend. num. 12.

Opuntem : *Opuntia*^b est herba, etiam homini dulcis. *Mirumque*¹ e folio ejus radicem fieri, ac sic eam nasci.

LXV. *Iasione*^j unum folium habet, sed ita implicatum, ut plura videantur. *Chondrylla*^k amara est, et acris in radice succi.¹ Amara¹ et aphace, et quæ picris^m nominatur, et ipsa toto anno florens: nomen ei amaritudo imposuit.

LXVI. *Notabilis*ⁿ et scillæ crocique natura, quod cum omnes herbæ folium primum emittant, mox in caulem rotundentur, in iis caulibus prior intelligitur,¹ quam folium. Et in croco quidem flos impellitur caule: in scilla vero caulis exit, deinde flos ex eo emergit. Eademque ter floret, ut diximus,^o tria tempora arationum^a ostendens.

et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *et intra seminant* Chiff. *intra se germinat* Gronov. et vulgg. *Mox, quæ intra se pariunt* Vet. Dalec.—3 Hæc duo verba, *Circa Opuntem*, non leguntur in cod. Dalec.

CAP. LXV. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *acris in r. succo* Gronov. et vulgg.

CAP. LXVI. 1 Vet. Dalec. *mox in caulem attollantur*, in iis c. p. *detegitur*; al. vet. ap. Dalec. *mox in c. protrudantur*, &c. *impellitur*.—2 Ita codd. Harduini, Chiff. et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et

NOTÆ

^b *Opuntia*] Hanc depictam egregie vide in Eystettensi horto. Habet hæc Theophr. Hist. i. 12.

¹ *Mirumque*] Quod et de ficu. Indica, quæ est in Eystettensi horto, narrant ii qui in eo opere ejus horti plantas *αὐτόπται* testes descripserunt. De ficu Indica hoc ipsum Plinius admonuit xii. 11. De Euphorbio quoque narrant hodierni Herbarii. Vide Dodon. pag. 375.

^j *Iasione*] Theophr. Hist. i. 21. *Ἐνια δὲ μονόφυλλα φύεται, διαγραφὴν ἔχοντα μόνον τῶν πλειόνων, ὥσπερ τὸ τῆς ἰασιώνης*. Florem iasiones ait unico constare folio, sed similitudinem plarium foliorum in ambitu ostendere: est enim, ut lilium, fere calathi figura. Vulgo Campanulas vocant, *Clochettes*. Vide quæ dicturi sumus xii. 39.

^k *Condrylla*] Quæ intybi agrestis

genus est, ut diximus cap. 52. Theophr. Hist. vii. 11. *Ἡ χονδρύλλα . . . ἄβρωτος, καὶ ἐν τῇ ῥίζῃ δριμύνην ὄπδον ἔχει καὶ πολύν*.

¹ *Amara*] Theophr. loc. cit. *Ἄβρωτος δὲ καὶ πικρὰ ἡ ἀφάκη*. Aphace hæc intubacea est, de qua cap. 52.

^m *Et quæ picris*] Theophr. *Ἦσαύτως δὲ καὶ ἡ πικρὶς, καὶ γὰρ αὕτη τῷ ἥρι ἀνθεῖ, καὶ παραπλησίᾳ δι' ὅλου τοῦ χειμῶνος, καὶ τοῦ θέρους παρανθεῖ τῇ γεύσει δὲ πικρά διδὸ καὶ τοῦνομα εἴληφε*. Quæ Plinius totidem fere verbis. Est autem πικρὶς hæc non sylvestre intubum, de quo diximus viii. 41. sed peculiare quodpiam genus, necdum satis nobis compertum, quod rotundo esse folio dicitur xii. 31. quale ex intybis nullum habet.

ⁿ *Notabilis*] Hæc sunt petita pariter ex Theophr. Hist. vii. 12.

^o *Ut diximus*] Lib. xviii. cap. 65.

LXVII. Bulborum generi quidam annumerant^p et cypiri, hoc est, gladioli, radicem. Dulcis ea est,^q et quæ decocta panem etiam gratiorem faciat, ponderosioresque simul subacta. Non dissimilis^r est^s et quæ thesion vocatur, gustu aspera.

LXVIII. Ceteræ ejusdem generis folio differunt. Asphodelus oblongum^a et angustum habet, scilla latum et tractabile, gladiolus simile nomini. Asphodelus manditur, et semine tosto,^b et bulbo: sed hoc in cinere tosto, dein sale et oleo addito: præterea tuso^c cum ficis, præcipua voluptate, ut videtur Hesiodo.^d Traditur^e et ante portas villarum satum, remedio esse contra veneficiorum noxiam. Asphodeli mentionem et Homerus^e fecit. Radix ejus naxis modicis similis est: neque alia numerosior, LXXX. simul^f

Franz. *arandi* margo edd. Dalec. et Gronov. e Virgil. *arationis* e Theoph. ibid. *sationum* Gronov. et vulgg.

CAP. LXVII. 1 Cod. Dalec. *subacta*. *Similis est*. Margo edd. Dalec. et Gronov. *Similis et quæ Thesion vocatur, gustu, &c.* e Theophr. Vid. Nott. Var.

CAP. LXVIII. 1 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *toto* Gronov. et vulgg.—2 *Tradunt* Chiff. Mox,

NOTÆ

^p *Quidam annumerant*] Quoniam scilicet radix bulborum similitudinem habet, ut ait Diosc. iv. 20. qui illud ξίφιον vocat, seu gladiolum, et μαχαίρων, a gladii figura: Theophr. Hist. vii. 11. φάσγανον. Est gladiolus utrimque floriferus apud Dodon. pag. 209. Est in horto Regio. Nec κύπερος Græcorum is, nec κύπερος fuit: sed Latinorum duntaxat: Apuleius cap. 46. 'Græcorum quidam xiphion, alii phasganon vocant, Itali gladiolum dicunt.' Scribonius Largus Compos. 20. num. 82. 'Cypiri radice, quem nos gladiolum appellamus.'

^q *Dulcis ea est*] Theophr. loc. cit. 'Ἀλλ' ἡ τοῦ φασγάνου καλουμένου γλυκεῖά τε ῥίζα ἐψηθεῖσα, καὶ τριψθεῖσα, μεγνυμένη τῷ ἀλεύρῳ, ποιεῖ τὸν ἄρτον γλυκὺν καὶ ἀσινῆ.

^r *Non dissimilis*] Theophr. loc. cit.

Ἡ δὲ τοῦ θησαίου τῇ μὲν γέσσει πικρὰ, τριβομένη δὲ κοιλίαν ἀποκαθαίρει. Similem gladiolo hanc herbam Plinius ait esse, quoniam pariter bulbosa est. Radix est cava minor Dodonæi, pag. 325.

^a *Asphodelus oblongum*] Sunt ista pariter a Theophr. Hist. vii. 12. Gallis *Asphodello*. Iconem apud Clusium vide lib. ii. pag. 196. Est in horto Regio.

^b *Et semine tosto*] Theophr. loc. cit. Καὶ ὁ ἀνθηρικός ἐδάδιμος σταθευόμενος, καὶ τὸ σπέρμα φρυγόμενον.

^c *Præterea tuso*] Theophr. loc. cit.

^d *Hesiodo*] Ἔργων vi. 41. Νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσῃ πλέον ἤμισυ πάντες, οὐδ' ὅσον ἐν μαλ' ἀρχῇ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ' ὄνειαρ.

^e *Homerus*] Odyss. A. 538. et Ω. 13.

acervatis sæpe bulbis. Theophrastus, et fere Græci, princepsque Pythagoras, caulem ejus cubitalem, et sæpe duum cubitorum, foliis porri ^a sylvestris anthericon vocavere : radicem vero, id est, bulbos, asphodelon. Nostri illud albucum ^b vocant, et asphodelum hastulam regiam, caulis acinosi : ⁱ ac duo ³ genera faciunt. Albuco est scapus ^j cubitalis, amplius, purus, lævis. De quo Mago præcipit, exitu mensis Martii, et initio Aprilis, cum floruerit, nondum semine ejus intumescente, demetendum : findendosque scapos, et quarto die in Solem proferendos : ita siccatis manipulos faciendos. Idem ⁴ pistanam dicit a Græcis vocari, quam inter ulvas sagittam appellamus. ^k Hanc ab Idibus Maii usque ad finem Octobris mensis decorticari, atque leni Sole siccari jubet. Idem et gladiolum alterum, quem cypiron oocant, et ipsum palustrem, ^l Julio mense toto ⁵ secari jubet ad radicem, tertioque die in Sole siccari, donec candidus fiat. Quotidie autem ante Solem occidentem in tectum referri, quoniam palustribus desectis nocturni rores noceant.

LXIX. (XVIII.) Similia præcipit et de junco, quem ma-

~~~~~

contra v. noxam Dalec.—3 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *illos albucum vocant, et caulem hastulam regiam, &c.* margo edd. Dalec. et Gronov. *asphodelon. Hastula regia ea est et caulis acinosi. Ejus duo* cod. Dalec. *hastulam regiam. Ea est et caulis acinosi. Ejus duo* Gronov. et vulgg.—4 Ita codd. Hardnini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *item* edd. vett. et Gronov.—5 Vox *toto* deest in cod. Dalec. Paulo post, Chiffi. *tertioque dein sole.*

NOTE

ⁱ LXXX. simul] Centenarium sæpe numerum excedere ait Matthiolus in Diosc. lib. II. pag. 602.

^a Foliis porri] Diosc. II. 199. φύλλα ἔχων πρῶτον μεγάλῃ ὁμοία.

^b Nostri illud albucum] Scribonius Largus Compos. 154. 'Hastulæ, regię, quam ἀσφόδελον Græci dicunt.' Apuleius cap. 32. 'A Græcis dicitur asphodelos, Latinis hastula regia, aliquibus albucua.'

^l Caulis acinosi] Ferentis semen rotundum, instar acinorum. Diosc.

loc. cit. καρπὸν δὲ στρογγύλον.

^j Albuco est scapus] Dioscor. loc. cit. levoris modo scapi meminit: καυλὸν δὲ λεῖον.

^k Sagittam appellamus] Recentiores sagittalem : alii Linguam serpentis. Pingitur a Dodonæo pag. 577. Patavii frequentem esse ait Anguillara par. XI. pag. 182.

^l Et ipsum palustrem] Quemadmodum et palustris sagitta est, de qua dictum proxime. Forte gladiolus est aquatilis Dodonæi, pag. 590.

riscon^a appellat,¹ ad texendas tegetes: et ipsum Junio mense eximi ad Julium² medium præcipiens. Cetera de siccando, eadem quæ de ulva suo loco diximus.^b Alterum genus^c juncorum facit,³ quod marinum,⁴ et a Græcis oxy-schoenon vocari invenio. Tria genera ejus:^d acuti, sterilis, quem marem, et oxyn Græci vocant: reliqua foeminini,^e ferentis semen nigrum, quem melancranin vocant.⁵ Crassior hic et fruticosior: magisque⁶ etiamnum tertius, qui vocatur holoschoenos.^f Ex his melancranis^g sine aliis generibus nascitur. Oxys autem et holoschoenos eodem cespite. Utilissimus⁷^h ad vitilia holoschoenos, quia mollis et carnosus est. Fert fructumⁱ ovorum⁸ cohærentium modo. Nascitur autem^j is, quem marem appellavimus,⁹ ex semetipso, cacumine in terram^k defixo: melancranis autem suo semine.

.....

CAP. LXIX. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. quem mariscum appellant Chiff. quem mariscon appellant edd. vett. et Gronov. —2 Cod. Dalec. ante Julium.—3 Dalec. faciunt.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. aquaticum, e Theophr.—5 Chiff. melacraniam appellant.—6 Magis magisque Chiff.—7 Utilissimis Gronov. et al. ante Harduin.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. ὄν. Alli ap. Dalec. sorborum.—9 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. Ita quoque Chiff. appellamus Gronov. et vulgg.—

NOTÆ

^a Quem mariscon] Mariscus juncus, major juncus videtur esse, ut ficum mariscam majorem ficum esse diximus xv. 19.

^b Suo loco diximus] Lib. xviii. cap. 67. ubi de fœni sectione ac siccatione agitur.

^c Alterum genus] Hæc a Theophr. Hist. iv. 13.

^d Tria genera ejus] Totidem verbis hæc Theophr. loc. cit.

^e Reliqua foeminini] Nempe melancranis, et holoschoenos: utrumque enim fert nigrum semen. Diosc. iv. 52.

^f Holoschoenos] Ὀλόσχοινος, idem qui juncus mariscus. Sic Theophr. loc. cit. et Dioscor. iv. 52. Pingitur a Dodonæo, pag. 695.

^g Ex his melancranis] A nigro fruc-

tu seu semine id ei nomen. Theophr. loc. cit. Ἡ μὲν οὖν μελαγκρανὶς αὐτὸς τις καὶ αὐτὸν δ' ὅς ἐστι καὶ Ὀλόσχοινος ἐκ τοῦ αὐτοῦ ἐκχυρώματος φύονται. Melancranis per se suo genere provenit: acutus autem, atque holoschoenus eodem ex cespite exeunt. Hesychius: Μελαγκρανὶς, Ὀλόσχοινος.

^h Utilissimus] Theophr. loc. cit.

ⁱ Fert fructum] Theophr. Κάματα ἐκτίκτει καθάπερ ὅα.

^j Nascitur autem] Is nempe, quem oxyn, acutum, sterilem, et marem appellavit.

^k Cacumine in terram] Balbi nempe radicis cacumine in terram defixo, ex quo junci radices quotannis pullulant. Hæc enim Græci scriptoris sententia est, a quo fonte hæc derivata, cum ἀπὸ τῆς κεφαλῆς τοῦ σκεύους

Alioqui¹⁰ omnium radices omnibus annis intermoriuntur. Usus ad nassas marinas, vitilium elegantiam,¹¹ lucernarum lumina, præcipua medulla, amplitudine juxta maritimas Alpes tanta, ut inciso ventre impleant¹² pæne unciarum^m latitudinem: in Ægypto vero cribrorum longitudinem, non aliisⁿ utiliore.¹³

Quidam etiamnum unum genus faciunt junci trianguli: cyperon vocant. Multi vero non discernunt a cypiro vicinitate nominis. Nos distinguemus utrumque. Cypirus¹⁴ est gladiolus, ut diximus,^o radice bulbosa, laudatissimus in insulis Creta, dein Naxo, et postea in Phoenice. Cretico candor¹⁵ odorque vicinus nardo, Naxio acrior, Phoenicio exiguum spirans, nullus Ægyptio. Nam et ibi nascitur. Discutit duritias^p corporum. Jam enim remedia dicemus: quoniam et florum odorumque generi est magnus usus in medicina.

Quod ad cypiron^q attinet, Apollodorum quidem sequar,¹⁶ qui negabat bibendum: quanquam professus efficacissimum esse adversus calculos, os eo fovet.¹⁷ Fœminis quidem^r

10 *Alioquin* Gronov.—11 *Vet. Dalec. vitilium elegantium nexus.* Mox, *Vet. Dalec. præcipue.*—12 *Vet. Dalec. impleat,* snb. 'medulla.'—13 'Ita bene cod. Reg. 2.' *Brotier.* Edd. ante *Brotier, alias.* Mox, *utiliores* *Vet. Dalec.*—14 *Cyperus* *Chiff.*—15 *Rondeletius, color.*—16 *Vet. Dalec. sequimur.*—17 Ita codd. *Harduini,* com edd. *Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. adversus calculos, eo fovet* *Gronov. et vulgg. eo quidem fetus feminas abortivas fieri* *cod. Dalec.*

NOTÆ

dixit, *Hist. iv. 13.* Cave enim existimes ipsius junci cacumen intelligi, quo demisso in terram, ut in aliis vidimus, propagatio fiat.

¹ *Alioqui*] His radicibus, inquit *Theophr.* peculiare est, quod singulis annis intereant, et rursum superne ex radicis capite pullulent: *Αδάλνονται κατ' ἐνιαυτόν, καὶ ἡ τοῦ ἀνωθεν πάλιν ἡ γένεσις.*

^m *Unciarum*] *Unciæ unius, quæ pars est pedis duodecima.*

ⁿ *Non aliis* [*alias*] In *Mss. non aliis.* Sententia est, non ex aliis rebus fieri

in Ægypto cribra utilius, quem e junco.

^o *Ut diximus*] *Cap. 67.* *Ἐλφίον* ibi *Dioscoridis* esse monuimus.

^p *Discutit duritias*] Et *Ἐλφίον* *Dioscoridis iv. 20.* panos discutit, *διαφορεῖ φύγεθλα*, quod genus est tumoris ac duritie.

^q *Quod ad cypiron*] Sive gladiolum, *Ἐλφίον*, ut diximus.

^r *Fœminis quidem*] Sterilitatem induci pota *τοῦ ἑλφίου* superiore radice e vino, scribit *Diosc. loc. cit.*

abortus facere non dubitat. Mirumque tradit, barbaros suffitum hujus herbæ excipientes ore, lienes consumere : et non egredi domibus,¹⁸ nisi ab hoc suffitu : vegetiores enim firmioresque sic etiam in dies fieri.¹⁹ Intertriginum et alarum vitiis, perfrictionibusque cum oleo illitum, non dubie mederi.

LXX. *Cyperos juncus* ^a est, qualiter diximus,^b angulosus, juxta terram candidus, cacumine niger, pinguisque. Folia ima^c porraceis exiliora, in cacumine minuta,^d inter quæ est semen. Radix olivæ^e nigræ similis, quam, cum oblonga est, cyperida vocant, magni in medicina usus. Laus cypero prima Hammoniaco,² secunda Rhodio, tertia Theræo,³ novissima Ægyptio : quod⁴ et confundit^f intellectum, quoniam et cypiros ibi nascitur. Sed cypiros⁵ durissima, vixque spirans. Ceteris^h odor et ipsis⁶ nardum imitans. Est et per seⁱ Indica herba,⁷ quæ cypira⁸ vo-

—18 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque edd. vett. et Gronov. die omni codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. omni die cod. Dalec.—19 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. etiam fieri Gronov. et vulgg.

CAP. LXX. 1 Diosc. *cacumine caulis min.*—2 Armenio Vet. Dalec.—3 Thracio Gronov.—4 Cod. Dalec. *quæ.*—5 Sed *cyperos* Gronov. et al. ante Harduin. qui ex codd. lectionem nostram recepit.—6 Vet. Dalec. *est ipsam.*—7 Diosc.

NOTÆ

^a *Cyperos juncus*] Hic Græcorum κύπερος et κύπειρος est. Cyperus officinarum, Dodonæi p. 386. Cyperus longus, Gallis *Souchet*. Vidimus in horto Regio. Scribonius Largus Comp. 12. num. 61. 'Cypiri, hoc est, junci radice,' &c.

^b *Qualiter diximus*] Sup. cap. 'Quidam etiamnum unum genus faciunt junci trianguli,' &c. Sunt qui quadratum vocent, ut Celsus III. 21. et IV. 20.

^c *Folia ima*] Ita Diosc. I. 4.

^d *Radix olivæ*] Diosc. loc. cit.

^e *Theræo*] Vide Notas et Emend. num. 13.

^f *Quod et confundit*] Vocum affinitas, inquit, cyperi et cypiri, multos

induxit in errorem.

^g *Sed cypiros*] Gladiolus, ξίφιον.

^h *Ceteris*] Cypero nimirum Græco, seu κύπερος, vel κύπειρος, et radici quam κυπερίδα vocant. Hic enim cyperus est, quo propter vicinitatem odoris adulterari nardum admonuit, XII. 27.

ⁱ *Est et per se*] Diosc. I. 4. 'Ἰστορεῖται δὲ καὶ ἕτερον εἶδος κυπεύρου ἐν Ἰνδίᾳ γεννώμενον, προσεοικὸς γγγιβέρι· ὃ διαμασσηθὲν, κροκῶδες, καὶ πικρὸν εὕρισκεται, καταχρισθὲν παραχρῆμα ψιλοῖ τὰς τρίχας, depilat illico. Hæc porro cypira in Reg. Colb. Chiff. et Thuan. scribitur, tum hoc loco, tum in Indice : non, ut hactenus editi, *cyperis*, quod cyperi radice nomen est.

catur, zingiberis effigie: commanducata croci vim reddit. Cypero⁹ vis^j in medicina psilothri. Illinitur¹⁰ pterygiis, ulceribusque genitalium, et quæ in humore^k sunt omnibus, sicut oris ulceribus. Radix^l adversus serpentium ictus, et scorpionum, præsentī¹¹ remedio est. Vulvas^m aperit pota. Largiori tanta vis, ut expellat eas. Urinam ciet, et calculos,ⁿ ob id utilissima hydropicis.^o Illinitur^p et ulceribus, quæ serpunt, sed his præcipue,¹² quæ in stomacho sunt, ex vino vel aceto illita.

LXXI. Junci radix^q in tribus heminis aquæ decocta ad tertias, tussi medetur. Semen tostum et in aqua potum, sistit alvum, et foeminarum menses. Capitis dolores^r facit, qui vocatur¹ holoschoenos: ejus quæ proxima^s sunt radicis, commanducantur adversus araneorum morsus. Invenio etiamnum unum junci genus, quod euripicen² vocant. Hujus semine somnum allici, sed modum servandum, ne sopor fiat.

LXXII. Ob id et odorati junci medicinæ dicentur, quo-

radix.—8 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *cyperis* Gronov. et vulgg.—9 *Cypero* deest in cod. Dalec. pro quo *Cyperipi* legitur in ed. Dalec.—10 *Cyperus illinitur* Vet. Dalec. Mox, cod. Dalec. in *tumore*, &c. Sic et *oris*.—11 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ictus, scorpionum præsertim* Gronov. et vulgg.—12 Cod. Dalec. *præcipua*.

CAP. LXXI. 1 Ita codd. Harduini, et edd. antiq. item Harduin. 1. 2. 3. recentt. et Diosc. *capitisque dolores facit. At qui vocatur* Gronov. et al. vett.—2 *Æthiopicum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.

NOTÆ

^j *Cypero vis*] Hanc Indicæ cyperidi Dioscorides vim ascribit, ut proxime vidimus: nec tamen cypero idcirco abjudicat.

^k *Et quæ in humore*] Sic infra cap. 76. Ulcera vocat, quæ in humidis sunt.

^l *Radix*] Diosc. i. 4.

^m *Vulvas*] Vide Notas et Emend. num. 14.

ⁿ *Urinam ciet, et calculos*] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vii. pag. 198.

^o *Hydropicis*] Diosc. loc. cit. et

Celsus iii. 21.

^p *Illinitur*] Diosc. loc. cit.

^q *Junci radix*] Diosc. iv. 52.

^r *Capitis dolores*] Diosc. loco proxime cit.

^s *Ejus quæ proxima*] Folia nimirum radici vicina. Dioscor. iv. 52. Τὰ δὲ πρὸς τὴν ῥίζαν ἀπαλὰ φύλλα καταπλαττόμενα, φαλαγγιοθήκτοις ἀρμόζει.

^t *Quod euripicen*] Diosc. loc. cit. totidem verbis: Ἡ δὲ εὐριπικὴ σχοῖνος ὑπνωτικὸν ἔχει τὸν καρπὸν φυλάττεσθαι δὲ δεῖ αὐτοῦ ἐν ταῖς πόσεσι τὸ πλήθος· καροὶ γὰρ λίαν.

niam et in Syria Coele (ut suo loco retulimus)^a nascitur. Laudatissimus^b ex Nabatæa, cognomine teuchites, proximus Babylonius, pessimus^c ex Africa, ac sine odore. Est autem rotundus,^c vinosæ^d mordacitatis^d ad linguam. Sincerus^e in confricando odorem rosæ emittit, rubentibus fragmentis.³ Discutit^f inflationes, ob id stomacho utilis, bilemque et sanguinem rejicientibus. Singultus sedat, ructus movet, urinam^g ciet, vesicæ medetur. Ad muliebres^h usus decoquitur. Opisthotonicis cum resina arida imponitur excafactoria.⁴¹

LXXIII. Rosa^j astringit,¹ refrigerat. Usus ejus dividitur in folia, et flores, et capita. Foliorum partes quæ candidæ, ungues^k vocantur: in flore aliud est semen, aliud capillus:¹ in capite, aliud cortex, aliud calyx.² Folium

CAP. LXXII. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. *proximus Arabicus, quem alii Babylonium cognominant*, alii *Tenchitin*, pessimus, e Diosc.—2 Rond. e Diosc. *ignea*.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *purpurescens, fragilis*, e Diosc.—4 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *imponitur. Excafactoria et rosa. Uterus astringit* Gronov. et vulgg. Vid. ad cap. seq. n. 1.

CAP. LXXIII. 1 'Ita cod. Reg. 2.' Brotier. *Et rosa astringit* Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Vide ad cap. præced. n. 4. *Ut rosa, &c.* Chiff.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ex codd. *refrigeratos, ut aiunt. Dividitur in folia, et flores, et capita. In flore partes candidæ ungues vocantur. Aliud est, &c.* alii ap.

NOTÆ

^a *Ut suo loco retulimus*] Lib. XII. cap. 48.

^b *Laudatissimus*] Ita fere Diosc. i. 16. sed *τευχίτις* is Babylonium, non Nabatænm, vocat. *Τευχίτης* porro cognominari videtur, quod e Syria afferebat. r vasis: *τεύχος, ἀγγεῖον* est.

^c *Est autem rotundus*] Talis a Celso inter aromata censetur, III. 21. 'Junci rotundi semen,' inquit, 'σχοῖνον hoc Græci vocant,' &c.

^d *Mordacitatis*] Qui linguam multo cum fervore mordeat: *ἀδκρουνσα τὴν γλῶσσαν μετὰ πολλῆς πυρώσεως*. Diosc. loc. cit.

^e *Sincerus*] Totidem verbis Diosc. loc. cit.

^f *Discutit*] Diosc. loc. cit. *ἀνταμυν δὲ ἔχει πνευμάτων διαλυτικὴν, κ. τ. λ.*

^g *Urinam*] Diosc. loc. cit.

^h *Ad muliebres*] Ad vulvæ inflammationes in sessione prodesse scribit Diosc. loc. cit.

ⁱ *Excafactoria*] Cui resinæ vis est excafactoria. Vide Notas et Emend. num. 15.

^j *Rosa*] Diosc. i. 130. Peracta jam hortorum ac florum ratione, herbarumque sponte nascentium explanata natura, nunc ad horum omnium vires medicas enarrandas transilit. Et rosa, primum, inquit, astringit, refrigerat, ut juncus, qui idcirco bilem et sanguinem rejicientibus utilis.

^k *Ungues*] Et Diosc. loc. cit. *δρυχας* appellat, *ὅπερ ἐστὶ τὸ λευκὸν τὸ ἐν τῇ φύλλῳ*.

¹ *Aliud capillus*] Capillum vocat lu-

siccatur, aut tribus modis exprimitur. Per se, cum ungues non detrahuntur: ibi enim humoris plurimum. Aut cum, detractis unguibus, reliqua pars aut oleo aut vino maceratur in Sole vasis vitreis. Quidam et salem admiscent, et anchusam nonnulli, aut aspalathum, aut juncum odoratum: quia talis maxime prodest vulvæ ac dysentericis. Expri-muntur eadem^m folia detractis unguibus, trita per linteum spissum in æreum vas, lenique igni succus coquitur, donec fiat crassitudo mellis. Ad hoc eligi oportet odoratissima quæque folia.

(XIX.) Vinum quomodo fieret e rosa, diximusⁿ inter genera vini. Usus succi^o ad aures, oris ulcera, gingivas, tonsillas, gargarizatus, stomachum, vulvas, sedis vitia, capitis dolores. In febre per se, vel cum aceto ad somnos, nauseas. Folia uruntur^p in calliblepharum.³ Et siccis femina^q asperguntur. Epiphoras quoque arida leniunt. Flos somnum facit. Inhibet fluxiones mulierum, maxime albas, in posca potus: et sanguinis exscreationes. Stomachi quoque dolores, quantum⁴ in vini cyathis tribus. Semen his optimum crocinum, nec anniculo vetustius, et in umbra siccatur.⁵ Nigrum inutile. Dentium dolori illi-nitur. Urinam ciet. Stomacho imponitur. Item igni

~~~~~

Dalec. refrigerat. Usus e. d. in f. et flores. Capita foliorum partesque candidæ, u. vocantur. In f. a. e. semen, a. capillus in capite, aliud calix Gronov. et vulgg.—
—3 Vet. Dalec. calliblephara. Margo edd. Dalec. et Gronov. calliblepharum. sicca unguentis asperguntur, e Diosc.—4 Chiff. tantum; Vet. Dalec. potus.—

NOTÆ

teos, qui intra florem stant, apices. Corticem, id quod semen complecti-tur, ut dictum est cap. 10. Calycem denique, id quod lenteos apices, et fo-lia floris continet, remanetque foliis decussis.

^m *Exprimuntur eadem*] Diosc. loc. cit.

ⁿ *Vinum . . . diximus*] Lib. xiv. cap. 19.

^o *Usus succi*] Hæc omnia Diosc. i. 130. de liquore expresso ex aridis

rosis in vino decoctis.

^p *Folia uruntur*] Diosc. Καίεται δὲ καὶ εἰς τὰ καλλιβλέφαρα. Καλλιβλέφα-ρον medicamentum est quo fucantur ornanturque palpebræ.

^q *Et siccis femina*] Femorum inter-trigines. Diosc. Ἐπὶ δὲ λεῖα παρὰ μη-ροῖς προσπύσσεται. Ubi Marcellus in-terpres, παρατρίμμασι μηρῶν. Dale-campius Plinium immerito reprehendit, quod μηροῖς pro μύροισι legerit.

sacro non veteri. Naribus subductum caput purgat. Capita pota^r ventrem et sanguinem sistunt. Ungues rosæ epiphoris salubres.⁶ Ulcera enim oculorum rosa sordescunt, præterquam initiis epiphoræ, ita ut arida cum pane imponatur. Folia quidem vitiis stomachi,^a rosionibus et vitiis ventris, et intestinorum, et præcordiis^t utilissima, vel illita. Cibo quoque lapathi modo condiuntur. Cavendus^u in his situs celeriter insidens. Et aridis et expressis⁷ aliquis usus. Diapasmata^v inde fiunt ad sudores^w coërcendos, ita ut a balineis inarescant corpori, dein frigida abluantur. Sylvestris^x pilulæ cum adipe ursino alopecias mirifice emendant.⁸

LXXIV. Liliæ radices multis modis florem suum nobilitare,^t contra serpentium^a ictus ex vino potæ, et contra fungorum venena. Propter clavos pedum in vino decoquantur, triduoque non solvuntur. Cum adipe aut oleo decoctæ, pilos quoque adustis reddunt. E mulso potæ inutilem sanguinem cum alvo trahunt. Lienique, et ruptis, vulsis^b prosunt, et mensibus foeminarum.² In vino

5 Vet. Dalec. et Chiff. *siccatum*.—6 Gronov. *salubres sunt*.—7 Cod. Dalec. *insidens et ariditas*. At *expressis*; Chiff. *insidens*. Et *a. aut expressis*.—8 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Sylvestris cum adipe ursino a. m. emendat* Gronov. et vulgg. *Sylvestris pilulæ cum ad. urs. alopecias emendant* codd. Dalec. et Chiff.

CAP. LXXIV. 1 Chiff. *nobilitant*.—2 Cod. Dalec. *lienique ruptis, et vulsis*

NOTÆ

^r *Capita pota*] Diosc. loc. cit. Αἱ κεφαλὰὶ δὲ ποθεῖσαι, κοιλίαν βένουσαν, καὶ αἵματος ἀναγωγὴν ἐπέχουσιν.

^a *Vitiis stomachi*] Celsus iv. 5. 'Ubi stomachus exæstnat, aceto cum rosa extrinsecus subinde fovendus est,' &c.

^t *Et præcordiis*] Inflammatis: 'Ἐπιπλασσύμενα φύλλα ποιεῖ πρὸς ὑποχονδρίων φλεγμονάς. Diosc. loc. cit.

^u *Cavendus*] Idcirco, dum siccantur, assidue versanda, ne situm contrahant, aut a vermiculis erodantur.

^v *Diapasmata*] Hæc totidem verbis Diosc. i. 131.

^w *Ad sudores*] Ad sudorum graveolentiam, πρὸς τὴν τῶν ἰδρώτων δυσωδίαν.

^x *Sylvestris*] Rosæ sylvestris.

^a *Liliæ . . . contra serpentium*] Apuleius cap. 107. tit. 1. 'Ad morsum serpentis:' 'Herbæ liliæ bulbum conterito, et expressos succos potui dato: ipsum etiam bulbum tritum mor sui apponas.'

^b *Vulsis*] Convulsis, de quibus xx. 18.

vero decoctæ, impositæque cum melle nervis præcisis^c medentur. Lichenas,^{3 d} et lepras, et furfures in facie emendant. Erugant^e corpora. Folia in aceto cocta,^f vulneribus imponuntur: epiphoris testium,^g melius cum hyoscyamo⁴ et farina tritici. Semen illinitur^h igni sacro: flos et folia ulcerum vetustati. Succus qui flore expressus est, ab aliis mel vocatur, ab aliis syrium,^{5 i} ad emolliendas^{6 j} vulvas, sudoresque faciendos, et suppurationes concoquendas.⁷

LXXV. Narcissi duo genera in usu¹ medici recipiunt. Unum purpureo^k flore, et alterum herbaceum.^{2 l} Hunc stomacho³ inutilem, et ideo vomitorium,^m alvosque solventem, nervis inimicum, caput gravantem, et a narceⁿ narcissum dictum, non a fabuloso puero.^o Utriusque radix mul-

prosunt, et menstruis fœminarum.—3 *Contra lichenas* Chiff. —4 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *si testium melius cum hyoscyamo* Chiff. *epiphoris testium in melle hyoscyamo* Gronov. et vulgg.—5 Dalec. *seireum*.—6 Ita Chiff. et al. cum edd. Gronov. Harduin. et recentt. *ad emolliendas* Elz. et al. quædam vett.—7 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *coquendas* Gronov. et vulgg.

CAP. LXXV. 1 Vet. Dalec. et Chiff. *usum*.—2 Vet. Dalec. *herbaceo*; et sic Diosc. *helvaceo* Salmas.—3 *Utrumque stomacho* margo edd. Dalec. et Gronov.

NOTÆ

^c *In vino . . . nervis præcisis*] Diosc. III. 116. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. pag. 197.

^d *Lichenas*] Diosc. loc. cit.

^e *Erugant*] Erugari faciem trita radice, prodidit etiam Diosc. loc. cit.

^f *Folia in aceto cocta*] Condita maluit dicere Diosc. loc. cit. *ταριχευθέντα ἐν ὄξει*. In vino vetere oleoque decoctis sanari ambusta Celsus prodidit v. 27. sub finem.

^g *Epiphoris testium*] Hoc est, inflammationibus. Diosc. loc. cit. *Σὺν ὄξει δὲ λεία (ρίζα) ἢ σὺν ὀσπυάμου φύλλοις, καὶ ἀλεόρω πυρίνῳ, ὀρχεων φλεγμονὰς παρατείνεται*.

^h *Semen illinitur*] Diosc. loc. cit. *Ἐρυσσιπελάτων δὲ κατάπλασμα, κ. τ. λ.*

ⁱ *Ab aliis syrium*] Ita etiam Mss. Dalecampio legi *siræum* placuit, hoc est, sapam, ut diximus XIV. 11.

^j *Ad emolliendas*] Hanc vim assig-

nat unguento lirino Diosc. loc. cit.

^k *Unum purpureo*] Primum est narcissi genus, quod et purpureum lili-um vocat, cap. 12.

^l *Herbaceum*] Tertium narcissi genus, de quo cap. 12. cui calyx herbaceus. *Πρασίζειν* ait Diosc. IV. 161. porrum referre. Abeant cum suo *helvaceo* colore, quibus est omnia corrumpendi verius quam corrigendi prurigo.

^m *Et ideo vomitorium*] Q. Serenus cap. 20. pag. 137. 'Ad vomitum radix narcissi pota movebit.' Sic etiam Apuleius bulbum vomitorium vocat, c. 55. Dioscoridem adde, IV. 161.

ⁿ *Et a narce*] *Ἀπὸ τῆς νάρκης, a torpore*. Eandem appellationis rationem afferunt Plutarchus, et Clemens Alex. apud Vossium, in Etymol.

^o *Non a fabuloso puero*] Narcisso adolescente, a quo flori nomen indi-

sei saporis est. Ambustis^p prodest cum exiguo melle. Sic et vulneribus,^q et luxatis. Panis vero^r cum melle et avenæ⁴ farina. Sic et infixa^s corpori extrahit. In polenta^t tritus⁵ oleoque, contusis medetur, et lapide percussis. Purgat^u vulnera permixtus farinae. Nigras vitiliginis^v emaculat. Ex hoc flore^w fit narcissinum oleum⁶ ad emolliendas duritias, calfacienda quæ alserint. Auribus utilissimum: sed et capitis dolores facit.

LXXVI. Violæ sylvestres, et sativæ.¹ Purpureæ^a refrigerant. Contra inflammationes^b illinuntur stomacho ardenti. Imponuntur et capiti in fronte. Oculorum^c priva-

e Diosc.—4 'Vet. ærinea, lolii scilicet.' Dalec.—5 Dalec. trita.—6 Margo edd. Dalec. et Gronov. *unguentum*, e Diosc. Mox, Vet. Dalec. et *calf. quæ alserint, auribus utilissimum*; Gronov. et al. ante Harduin. *auribus est utilissimus: sed capitis*.

CAP. LXXVI. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Violæ syl-*

NOTÆ

tum fabulantur. Vide Ovid. Met. xvi. et auctorem Geopon. xi. 25. aliosque.

^p Ambustis] Diosc. iv. 161.

^q Sic et vuln.] Diosc. loc. cit. præcisos nervos glutinari radice imposita: luxatis malleolis, diuturnisque articulorum doloribus tritam ex melle et illitam prodesse narrat. Cum oleo et farina ad vulnera Apuleius jubet adhiberi, c. 55. tit. 1.

^r Panis vero] Hoc est, tumoribus abscessibusque ægre maturescentibus. Pro avenæ farina ervinam admiscet Dioscorides iv. 161. *ἄνδρόβη δὲ καὶ μέλιτι . . . τὰ δύσπεπτα τῶν ἀποστημάτων ῥήσσει*.

^s Sic et infixa] Diosc. loc. cit. cum ærinea, loliaceave farina imposita, *σὺν αἰρώφῃ ἀλεύρῳ καὶ μέλιτι ἐπιπλασσομένη*.

^t In polenta] Diosc. loc. cit.

^u Purgat] Diosc. loc. cit.

^v Nigras vitiliginis] Diosc. ἀλφόν. Vitiligo, cutis vitium est, ex malo corporis habitu. Hujus duo sunt ge-

nera, quæ diversi humores faciunt: nam ex pituitoso humore fit candida: ex atra bile, nigra. Galenus tom. ii. in Medico c. 18. p. 393. ἀλφούς λευκοὺς, et ἀλφούς μέλανας vocat. Sic etiam κατὰ τόπους, i. 3. p. 342. Cum vitiligo profundius agit, tum eam λεύκη vocat: ἀλφός summam tantum corporis cutem immutat. Vide Pollucem iv. 25. p. 120. et Celsum lib. v. cap. ult. cui titulus, 'De vitiliginis speciebus, id est, de Alphe et Mela, et Lence, et earum curatione.'

^w Ex hoc flore] Sic Diosc. i. 63. *ἐλαιον ναρκίσσινον*, ejus concinnandi modum edocet: dotes ad eadem vulvæ auriumque vitia commendat: sed cavendum capiti monet: *Ποιεῖ δὲ πρὸς τὰ ἐν ὑστέρῳ, μαλάσσει τὰς περὶ αὐτὴν σκληρίας, καὶ μύσεις· ἔστι δὲ κεφαλαγές*.

^a Purpureæ] Sic Diosc. iv. 122.

^b Contra inflam.] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. p. 179.

^c Oculorum] Diosc. pariter, iv. 122.

tim epiphoris, et sede procidente,² vulvave: et contra suppuraciones. Crapulam,^d et gravedines capitis^e impositis coronis olfactuque³ discutunt. Anginas ex aqua potæ. Id quod purpureum^f ex iis, comitialibus medetur, maxime pueris, in aqua potum. Semen violæ scorpionibus adversatur. Contra flos albæ suppurata aperit: ipsa⁴ discutit. Et alba autem⁵ et lutea extenuant⁵ menstrua, urinam cient. Minor vis est recentibus: ideoque aridis⁶ post annum utendum. Lutea dimidio cyatho in aquæ tribus,⁷ menses trahit. Radices ejus¹ cum aceto illitæ sedant lienem: item podagram:^j oculorum autem inflammationes cum myrrha et croco. Folia cum melle^k purgant

vestres sunt, et sativæ Gronov. et vulgg.—2 Cod. Dalec. et sede procedente; Vet. Dalec. et sedi procidentī.—3 Ita eodd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. olfactuve Gronov. et vulgg.—4 Vet. Dalec. ipsaque.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. expellunt, e Diosc.—6 Cod. Dalec. attritis.

NOTE

Καὶ ὀφθαλμῶν φλεγμοναῖς, καὶ ταῖς τῆς ἔδρας προπτώσεσι.

^d Crapulam] Plutarchus in Sympos. III. 1. p. 647. Αἱ τῶν ἀνθρώπων ἀπόρροιαὶ πρὸς τοῦτο θαυμασίως βοηθοῦσι, καὶ ἀποτεριχίζουσι τῆς κεφαλῆς ἀπὸ μέθης ὥς ἀκρόπολιν, τῶν μὲν θερμῶν μαλακῶς ἀναχαλῶντων τοὺς πόρους καὶ ἀναπνοὴν τῇ οἴνῳ δίδόντων· ὅσα δὲ ἡσυχῇ ψυχρὰ τῇ μετρίῳς ἐπιψάβειν ἀνακρουομένων τὰς ἀναθυμιάσεις, ὅσπερ ὁ τῶν ἰσθμίων καὶ ῥόδων στέφανος· στέφει γὰρ ἀμφότερα, καὶ στέλλει τῇ ὁσμῇ τὰς καρηβαρίας. *Florum halitus mire huic malo medentur, caputque veluti arcem muniunt contra ebrietatem: nam et calidi flores molli-ter aperiendo meatus faciunt ut perspi-rare vinum possit: et quæ sunt modice frigida moderato contactu vapores cohi-bent, ut violacea et rosacea corona: utrumque enim horum astringit, reprimi-tque odore suo ea quibus corpus gra-vatur.* Schola Salernitana de viola: 'Crapula discutitur, capitis dolor, atque gravedo.'

Delph. et Var. Clas.

^e Gravedines capitis] Τῆς κεφαλῆς βαρύνητρα intelligit. Gravatum caput dixit Colum. VI. 9. de febre boum. *Pesanteur de tête.*

^f Id quod purpureum] Diosc. loc. cit. Φασὶ δὲ τὸ πορφυρίζον τοῦ ἀνθρώπου, κ. τ. λ. Schola Salernitana: 'Purpuream violam dicunt curare caducos.'

⁵ Alba autem] Diosc. III. 138. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VII. p. 202.

⁶ Ideoque aridis] Diosc. et Galenus, loc. cit. Sic etiam Mss. Reg. Colb. &c. non attritis.

¹ Radices ejus] Diosc. loc. cit. Marcellus Empir. cap. 23. pag. 166. 'Sedant lienis dolorem radices violæ luteæ, si ex aceto spleni vice emplastri apponantur.' Plinius Valer. II. 18. 'Radices violæ lotæ, (lege luteæ) ex aceto illinuntur.'

^j Item podagram] Diosc. loc. cit.

^k Folia cum melle] Folia quibus flos constat, intellige, non quæ ambiunt.

Plinius.

9 Y

capitis ulcera:⁸ cum cerato¹ rimas sedis, et quæ in humidis sunt. Ex aceto vero collectiones sanant.

LXXVII. Bacchar in medicinæ usu aliqui ex nostris perpressam vocant.¹ ^m Auxiliatur² contra serpentes, capitis dolores fervoresque: item epiphoras. Imponitur mammis tumentibus a partu, et ægilopis³ incipientibus, et ignibus sacris. Odor somnum gignit. Radicem decoctam bibere spasticis, eversis,⁹ convulsis, suspiriosis, salutare est. In tussi vetere radices⁴ ejus tres quatuorve decoquantur ad tertias partes. Hæc⁵ potio mulieres ex abortu purgat. Laterum punctiones⁴ tollit, et vesicæ calculos. Tunditur et in diapasmata.⁵ ^q Vestibus odoris gratia inseritur. Combretum, quod simile ei diximus,⁷ tritum cum axungia, vulnera mire sanat.

LXXVIII. Asarum jocinerum vitiis salutare esse traditur, uncia sumtum¹ in hemina mulsi mixti. Alvum purgat²

—7 Cod. Dalec. aqua trita.—8 Margo edd. Dalec. et Gronov. sanant oris ulcera, e Diosc. ulcera, et quæ in humidis sunt: cum cerato rimas sedis ex aceto, &c. ibid.

CAP. LXXVII. 1 Ita codd. Harduini, Laet, et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Bacchar ... perpressam vocant Gronov. et vulgg. Baccharis, &c. margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. Bacchar et in medicina usu est. Aliqui ex nostris, &c. ibid.—2 'Sic libri scripti et editi. Mallem tamen ægilopis, ut passim alibi Plinius.' Brotier. ægilopis incipientibusque ignibus Vet. Dalec.—3 Item si vetere vino radices ejus tres quat. decoquantur ad ter. partes, hæc cod. Dalec. rami pro radices Chiff. decoquantur a partu Vet. Dalec.—4 Cod. Dalec. compunctiones.—5 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Tunditur cum diapasmate cod. Dalec. Conditur cum diapasmate Gronov. et vulgg. Tunditur utiliter ad diapasmata Salmas. e vestigiis vet. lect.

NOTE

Sic et oris ulcera his sanari auctor est Diosc. loc. cit.

¹ Cum cerato] Diosc. loc. cit. 'Αναληφθέντα δὲ κηρωτῇ, παρὰ δὲ τὰς ἐν δακτύλοις θεραπεύει. Ceratum, sive cerotum, κηρωτὸν, medicamentum est cera temperatum. Du Cerat.

^m Perpressam vocant] Vide Notas et Emend. num. 16.

² Auxiliatur] Vires plane easdem bacchari Dioscorides attribuit III. 51. et Cratevas item, cujus fragmentum recitat Anguillara par. II. p. 26.

⁹ Eversis] Ex alto præcipitatis, πτώσει, Diosc. loc. cit.

⁴ In tussi vetere radices] Ita Reg. 1. Colb. 2. et 3. ipseque Diosc. loc. cit. At Reg. 2. Th. et Chiff. rami, non radices, legunt.

^q Tunditur et in diap.] Diosc. loc. cit. Καὶ εἰς διασμάτα χρησιμεύει, λανθὼν ἔχουσα τὴν εὐωδίαν.

⁷ Combretum, quod ... diximus] Cap. 16.

² Alvum purgat] Diosc. I. 9. ait radices bibitas drachmis sex ex aqua.

hellebori modo. Hydropicis¹ prodest, et præcordiis, vulvisque, ac morbo regio. In mustum si addatur, facit vinum urinis ciendis. Effoditur cum folia emittit.² Siccatur in umbra. Situm celerrime sentit.

LXXIX. (XX.) Et quoniam quidam, ut diximus,³ nardum rusticum nominavere radicem baccharis, contexemus et Gallici nardi remedia in hunc locum dilata in peregrinis⁴ arboribus.⁵ Ergo adversus⁶ serpentes duabus drachmis in vino succurrit. Inflammationibus coli,⁷ vel ex aqua, vel ex vino. Item jocineris,⁸ et renum: suffusisque felle.⁹ Et hydropicis per se, vel cum absinthio. Sistit¹⁰ purgationum mulierum impetus.

LXXX. Ejus vero quod phu¹¹ eodem loco appellavimus, radix datur potui trita, vel decocta ad strangulatus,¹² vel pectoris dolores, vel laterum.¹³ Menses quoque¹⁴ ciet. Bibitur cum vino.

LXXXI. Crocum melle non solvitur, nulloque dulci: facillime autem vino, aut aqua. Utilissimum in medicina. Asservatur cornea¹⁵ pyxide. Discutit¹⁶ inflammationes omnes quidem, sed oculorum¹⁷ maxime ex ovo¹⁸ illitum.

CAP. LXXVIII. 1 Chiff. sumpta.—2 Cod. Dalec. mittit.

CAP. LXXIX. 1 Cod. Dalec. dilata cum disputaremus de peregrinis.—2 Inflammationibus coli Chiff.—3 Cod. Dalec. felle et hydropicis. Per se, vel cum absinthio sistit. Mox, purgationum muliebrium Vet. Dalec. et Chiff.

CAP. LXXX. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. strangulationes Gronov. et vulgg.

CAP. LXXXI. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. cum humano lacte, e Diosc.

NOTÆ

mulsa, hellebori modo purgare.

¹ Hydropicis] Diosc. loc. cit.

² Ut diximus] Cap. 16.

³ In peregrinis arboribus] Lib. XII. c. 26.

⁴ Ergo adversus] Totidem verbis Diosc. 1. 7.

⁵ Item jocineris] Subintellige ex antecedente sententia, inflammationibus. Diosc. loc. cit. Ὀφελεῖ δὲ καὶ τὰς περὶ τὸ ἥπαρ φλεγμονὰς, καὶ ἰκτερικοὺς, καὶ πνευματώσεις στομάχου, μετ' ἀφεψήματος

ἀψυθίου πινομένη.

⁷ Suffusisque felle] Ictericis.

⁸ Ejus vero quod phu] Lib. XII. 26. Nardum Creticam sic veteres appellaverunt.

¹³ Vel laterum] Diosc. 1. 10. πρὸς πλευρὰς πόνον.

¹⁴ Menses quoque] Diosc. loc. cit.

¹⁵ Asservatur cornea] Nostri plumbea magis utuntur.

¹⁶ Discutit] Mitigat erysipelata, inquit Diosc. 1. 25. quæ sunt cum in-

Vulvarum quoque strangulatus, stomachi exulcerationes, pectoris, et renum, jocinerum, pulmonum, vesicarumque, peculiariter inflammationi earum vehementer utile. Item tussi et pleuriticis. Tollit et pruritus. Urinas ciet.² Qui crocum^b prius biberint, crapulam non sentient, ebrietati resistant.³ Coronæ quoque ex eo mulcent ebrietatem. Somnum facit.¹ Caput leniter movet. Venerem stimulat. Flos ejus igni sacro illinitur cum creta Cimolia. Ipsum plurimis medicaminibus miscetur.

LXXXII. Collyrio uni^j etiam nomen dedit. Fæx quoque expressi¹ unguento crocino, quod crocomagma¹ ap-

ex ovo. In vulvarum, &c. Chiff. — 2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Urinam ciet Gronov. et al. vett. — 3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. sentiunt, ebrietati eo resistent Gronov. et al. vett.

CAP. LXXXII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. et sic quoque conj. Salmasius; dedit, sex quoque expressis Chiff. dedit, ex eo quoque expresso Gronov. et vulgg. dedit ex quoque expressi cod. ap. Laet; dedit. Est quoque vis

NOTÆ

flammatione conjuncta : aurium quoque inflammationibus prodest.

¹ Sed oculorum] Diosc. i. 25. 'Ρεῦμα τε ὀφθαλμῶν ἐπιχρίδμενος στέλλει σὺν γάλακτι γυναικείῳ. Oculorum fluxiones illitus ex lacte muliebri cohibet.

² Urinas ciet] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. viii. p. 238.

^b Qui crocum] Plutarch. Sympos. iii. 1. pag. 647. Dioscorides loc. cit. hibi idcirco crocum ex passo jubet: 'Ακραίπαλός ἐστι μετὰ γλυκέος πινόμενος.

¹ Somnum facit] Celsus iii. 18. ubi de phreneticis: 'Omnibus vero sic affectis,' inquit, 'somnus et difficilis, et præcipue necessarius est: sub hoc enim plerique senescunt. Prodest ad id, atque etiam ad mentem ipsam componendam crocinum unguentum cum irino in caput datum.'

^j Collyrio uni] Quod διὰ κρόκου dicitur, descriptum a Celso vi. 6. tit.

'Διὰ κρόκου collyrium: ' Proprie etiam ad caligationem oculorum quæ ex lippitudine oritur, componitur quod διὰ κρόκου vocant. Habet piperis P. x. i. Croci Cilicis, papaveris lacrymæ, cernusæ, singulorum P. x. iii. psorici, gummi, singulorum P. x. iiii. hoc est, pondo denarium quaternum. In collyriis oculorum plurimis admiscetur a Marcello Empirico cap. 8.

¹ Fæx quoque expressi] Ita Mass. tum nostri, tum Pintiani: non, ut editi, ex eo quoque expresso.

¹ Crocomagma] Diosc. i. 26. Τὸ δὲ κροκόμαγμα γίνεται ἐκ τοῦ κροκίνου μέρου, τῶν ἀρωμάτων ἐκπιεσθέντων καὶ ἀναπλασθέντων. Crocomagma fit ex unguento crocino, expressis aromatis, et in pastillos digestis. Crocomagma igitur fæx est et recrementum olei unguentive crocini. Celsus v. 18. 'Crocomagma, quod quasi recrementum ejus est.'

pellant, habet suas^m utilitates contra suffusiones oculorum, urinas.ⁿ Magis excalfacit,^a quam crocum ipsum. Optimum, quod^p gustatu³ salivam dentesque inficit.

LXXXIII. Iris rufa melior quam candida. Infantibus eam circumligari salutare est, dentientibus¹ præcipue, et tussientibus, tinearumve² vitio^a laborantibus instillari. Ceteri effectus ejus non multum a melle differunt. Ulcera purgat capitis, præcipue suppurationes³ veteres. Alvum solvit duabus drachmis cum melle. Tussim, tormina,^b inflationes, pota: lienes^c ex aceto. Contra serpentium et araneorum morsus, ex posca valet. Contra scorpiones, duarum drachmarum pondere in pane vel aqua sumitur. Contra capum morsus, ex oleo imponitur: et contra perfrictiones. Sic et nervorum doloribus. Lumbis vero^d et coxendicibus cum resina illinitur. Vis ei concalfactoria.⁴ Naribus subducta, sternutamenta⁵ movet, caputque purgat. Dolori capitis^f cum cotoneis malis aut strutheis illinitur. Crapulas quoque et orthopnoeas discutit. Vomitiones ciet, duobus obolis sumta. Ossa fracta^g extrahit, imposita cum melle. Ad paronychias

expressi unguenti crocini quod cod. Dalec. fit expresso Vet.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. urinas magis ciet Vet. Dalec. urinas magis excalfacit Gronov. et vulgg.—3 Ita codd. Hardnini et Chiffi. gustatum Gronov. et vulgg. Mox, pro salivam, margo edd. Dalec. et Gronov. linguam, e Diosc.

CAP. LXXXIII. 1 Chiffi. dentibus.—2 Dalec. teniaram.—3 Vet. Dalec. et suppurationes.—4 Cod. Dalec. calfactoria.—5 Ita Gronov. et edd. vett. ster-

NOTÆ

^m *Habet suas*] Diosc. loc. cit. Δύναμιν δὲ ἔχει σμηκτικὴν τῶν ἐπισκοπούντων ταῖς κόραις. Vim habet ea detergendi, quæ pupillis oculorum caliginem offundunt.

ⁿ *Urinas*] Subintellige, habet utilitates et contra urinas, quas admodum ciet: δύναμιν ἔχει οὐρητικὴν, inquit Diosc. loc. cit.

^a *Magis excalfacit*] Et vim ei θερμαντικὴν Diosc. assignat loc. cit.

^p *Optimum, quod*] Diosc. loc. cit.

² *Tinearumve vitio*] Hoc est, ver-

mium, sen lumbricorum.

^b *Tussim, tormina*] Diosc. i. 1. πρὸς βήχας, καὶ στρόφους.

^c *Lienes*] Diosc. loc. cit. Μετ' ὄξους δὲ πινόμεναι, θηριοθήκτοις ἀρήγουνσι, καὶ σπληνικοῖς.

^d *Lumbis vero*] Diosc. loc. cit.

^e *Vis ei concalfactoria*] Δύναμιν ἔχει θερμαντικὴν, Diosc. loc. cit.

^f *Dolori capitis*] Ex aceto ad id et rosaceo applicari Dioscorides præcipit, σὺν ὄξει καὶ ῥοδίνῳ.

^g *Ossa fracta*] Diosc. loc. cit.

farina ejus utuntur: cum vino,⁶ ad clavos, vel verrucas, triduoque non solvitur. Halitus oris commanducata abolet, alarumque vitia. Succo duritias omnes emollit. Somnum^b conciliat, sed genituram consumit.ⁱ Sedis rimas, et condylomata,^j omniaque in corpore excrescentia sanat. Sunt qui sylvestrem, xyrin vocent.^k Strumas hæc,^l vel panos, vel inguina discutit. Præcipitur, ut sinistra manu ad hos usus⁷ eruatur, colligentesque dicant, cujus hominis utique causa eximant. Scelus herbariorum^m aperietur⁸ in hac mentione. Partem⁹ ejus servant, et quarundam aliarum herbarum, sicut plantaginis: et si parum mercedis tulisse se arbitrantur, rursusque opus quæerunt,¹⁰ partem eam quam servavere, eodem loco infodiunt: credo, ut vitia,ⁿ quæ sanaverint, faciant rebellare.

~~~~~

numenta Harduin. 1. 2. 3. et recentt.—6 Chiff. *teruntur in vino*.—7 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *sinistra manu lecta ad hos usus* Gronov. et vulgg. Mox, cod. Dalec. *servetur pro eruatur*.—8 Ita codd. Harduini, Dalec. et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aperitur* Gronov. et vulgg.—9 *Partes* Chiff.—10 Cod. Dalec. *rursus ut plus opum acquirant*.

NOTÆ

^a Somnum] Diosc. loc. cit.

ⁱ Sed genituram consumit] Consumendoque, ne effluit, facit. Unde Diosc. loc. cit. auxiliari ait iridem potam iis, quibus genitura effluit, τοῖς γόνον ποτίζεμένοις.

^j Et condylomata] Scribonius Largus Compos. 225. ad condylomata: 'Multis et iris contusa, et ex vino mixta, cocta, et posita velut farina hordeacea profuit.' Κοδύλωμα, excrescentia carnis est circa anm, et tubercula quædam in locis muliebris sanguinem fundentia: sic dicta a similitudine extremorum in quatuor digitis pugno clauso nodorum.

^k Xyrin vocent] Xupls est Dioscoridi iv. 22.

^l Strumas hæc] Collectiones omnes, οἰδήματα, ea apposita discuti auctor est Diosc. loc. cit.

^m Scelus herbariorum] Herbarii sunt

qui medicas herbas legunt, venduntque. Firmicus viii. 13. 'Herbarios faciet, qui scilicet herbas solerti arte collectas ad medelam laborantium servant.' Græci βιβροτόμοις et βοτανολόγοις vocant. Alias herbarius etiam veneficinus sonat. Vide Du-Cangium in Glossario.

ⁿ Credo, ut vitia] Eruentes, inquit, colligentesque eam herbam, si dicant, cujus hominis causa eximant, prodesse ægro tum creduntur: quid igitur existimandum est aliud velle eos, dum infodiunt rursus eodem loco, ubi parum mercedis tulisse se credunt, quam rebellare iterum ac recrudescere eos morbos, quos ante sanaverint? Horum verborum quis esset sensus, aut quo illa pertinerent, negabat Salmasius se percipere, in Præexercit. ad Plinium, pag. 44. Plinius, de batrachio herba, xxv.

Saliuncæ radix in vino decocta sistit vomitiones, corroborat stomachum.

LXXXIV. Polio¹ Musæus^o et Hesiodus perungi jubent dignationis gloriæque² avidos: polium tractari, coli: polium contra^p serpentes substerni, uri, potari:^q in vino decoqui recens, vel aridum, illinique. Splenicis³ propinant ex aceto: morbo regio^r in vino: et hydropicis^t incipientibus in vino decoctum. Vulneribus^u quoque sic⁴ illinunt. Secundas mulierum, partusque emortuos pellit:⁵ item dolores corporis. Vesicas inanit: et epiphoris illinitur. Nec magis alia herba convenit medicamento, quod alexipharmacum^v vocant. Stomacho tamen^w inutile esse, caputque eo impleri, et abortum fieri poto, aliqui negant. Ad⁶ religionem addunt, ubi inventum sit, protinus adalligandum⁷ contra oculorum suffusiones, cavendumque ne terram attingat. Hi et folia ejus thymo similia tradunt, nisi quod molliora sunt, et lanatiore canitie. Cum ruta

CAP. LXXXIV. 1 Pollio Chiffi.—2 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *dignationis gratia gloriæque* Gronov. et vulgg. Mox codd. Dalec. et Chiffi. *avidis polium tractari, coli, &c.* codd. Harduini, *avidos: polium tractari, coli:* Gronov. et vulgg. *avidos polium tractare, colere.*—3 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Reg. Hard. 1. *substernituri, &c.* Harduin. Miller. Bipont. et Franz. *substerni, uri, vel potari. In vino, &c.* Salmas. *substerni, suffiri, potari in vino, decoqui recens vel aridum, illinique, &c.* Gronov. et vulgg. ante Harduin. *substernitur vel portatur. Medici in vino decoquunt . . . illinuntque, vel splenicis.* Cod. Dalec. *substerni vel potari, cet. ut in Gronov.*—4 Vox sic deest in cod. Dalec.—5 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *emortuos expellit* Vet. Dalec. *mortuos pellit* Chiffi. *emortuos repellit* Gronov. et vulgg.—6 Et Chiffi.—7 Idem codex *alligandum.*—8 'Ita codd. Regg.' Bro-

NOTÆ

109. 'Credunt ea rursus sata, rebellare, quæ curaverint, vitia: quo scelere et plantagine ntuntur.'

^o Polio Musæus] Vide quæ diximus cap. 21.

^p Polium contra] Vide Notas et Emend. num. 17.

^q Potari [potari] Vide Notas et Emend. num. 18.

^r Splenicis] Diosc. III. 124.

^s Morbo regio] Diosc. loc. cit.

^t Et hydropicis] Diosc. loc. cit.

^u Vulneribus] Diosc. loc. cit.

^v Alexipharmacum] 'Αλεξιφάρμακον, remedium adversus venena, amuletum contra veneficia.

^w Stomacho tamen] Prodesse certe stomachicis polion cum melle tritum, auctor est Marcellus c. 20. p. 139. Contra Diosc. loc. cit. et male stomachum habere, et ciere capitis dolorem scribit.

sylvestri, et si teratur ex aqua coelesti, aspidas mitigare dicitur: et non secus atque cyanus astringit⁸ et cohibet vulnera, prohibetque serpere.

LXXXV. Holochrysos¹ medetur stranguriæ in vino pota, et oculorum epiphoris illita. Cum fæce vero vini cremata et polenta, lichenas emendat. Chrysocomes² radix calfacit, et stringit.³ Datur potui,⁴ ad jocinerum vitia: item pulmonum: vulvæ dolores in aqua mulsa decoctâ. Ciet menstrua: et si cruda detur, hydropicorum aquam.

LXXXVI. Melissophyllo sive melittæna¹ si perungantur alvearia, non fugient apes. Nullo enim magis gaudent flore. Copia istius² examina facillime continentur. Idem præsentissimum³ est contra ictus earum vesparumque, et similium, sicut araneorum:⁴ item scorpionum. Item contra vulvarum⁴ strangulationes, addito nitro. Contra tormina, e vino. Folia ejus⁵ strumis illinuntur, et sedis vitiis, cum sale. Decoctæ succus⁶ foeminas purgat, et inflammationes⁷ discutit, et ulcera sanat. Articularios⁸ morbos

tier. *cytinus astringit* edd. ante Brotier.

CAP. LXXXV. 1 *Elichrysos* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—2 Vet. Dalec. et adstringit.

CAP. LXXXVI. 1 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. ita quoque Diosc. *melittide* Gronov. et vulgg.—2 *Scopis ejus* Chiff. —3 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *vesparumque* et *araneorum* Gronov. et vulgg.—4 Margo edd. Dalec. et Gronov. *fungorum*,

NOTÆ

* *Chrysocomes*] Diosc. quoque, iv. 55. Δύναμιν δὲ ἔχει θερμαντικὴν καὶ στυπτικὴν ἢ ῥίζα.

† *Datur potui*] Diosc. loc. cit. tum istud, tum cetera chrysocomes remedia totidem verbis affert.

‡ *Sive melittæna*] Vide Notas et Emend. num. 19.

§ *Copia istius*] Respicit illud Maronis Georg. iv. 63. 'Huc tu jussos asperge saporis, Trita meliphylla, et cerinthæ ignobile gramen: Ipsæ consentient medicatis sedibus: ipsæ Intima more suo sese in cunabula condent.'

‡ *Idem præsentissimum*] Diosc. iii. 118.

§ *Item contra vulvarum*] Vide Notas et Emend. num. 20.

¶ *Folia ejus*] Diosc. loc. cit. Καταπλασσόμενα δὲ (φύλλα) σὺν ἁλὶ, διαφορεῖ χοιράδας.

‡ *Decoctæ succus*] Καὶ τὸ ἀφέψημα δὲ αὐτῶν . . . . πρὸς ἐμμήνων ἀγωγὴν εὐθετεῖ. Diosc. loc. cit.

§ *Articularios*] Hoc folia præstare cum sale imposita Diosc. ait loco cit. et contra canis rabidi morsus eadem cum vino pota prodesse.

sedat, canisque morsus. Prodest dysentericis^b veteribus, et coeliacis, et orthopnoicis, lienibus, ulceribus thoracis. Caligines oculorum succo cum melle inungi eximium habetur.

LXXXVII. Melilotos quoque oculis medetur cum luteo ovi,ⁱ aut liniⁱ semine. Maxillarum quoque dolores lenit; et capitis^j cum rosaceo: item aurium^k e passo, quæque in manibus intumescant, vel erumpant.² Stomachi dolores^l in vino decocta, vel cruda tritaque. Idem effectus^m et ad vulvas.³ Testes vero,ⁿ et sedem prociduum, quæque ibi sint vitia, recens ex aqua decocta, vel ex passo. Adjecto rosaceo illinitur ad carcinomata.⁴ Deservescit in vino dulci. Peculiariter^o et contra meliceridas efficax.

LXXXVIII. (XXI.) Trifolium scio^p credi prævalere contra serpentium ictus et scorpionum, ex vino aut posca, seminis granis viginti potis: vel foliis, et tota herba decocta: serpentesque nunquam in trifolio aspici. Præterea celebratis¹ auctoribus, contra omnia venena pro antidoto sufficere XXV.² grana ejus, quod minyanthes^q ex eo ap-

e Diosc.—5 Ita codd. Harduini, Vet. Dalec. et Chiff. cum sale decocta. Succus fœminas purgat, et inflationes Gronov. et al. vett.

CAP. LXXXVII. 1 Ita ex codd. Harduini et recentt. cum lacte, aut cum lini Gronov. et edd. vett.—2 Ita cod. Reg. 1. In cod. Reg. 2. rumpant, quod forte melins. Brotier. intumescunt, vel erumpunt edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. intumescunt, vel rumpant Chiff.—3 Vet. Dalec. est ad vulvas.—4 Cod. Dalec. vitia. Recentt. &c. passo, adjecto rosaceo. Illinuntur carcinomata.

CAP. LXXXVIII. 1 Vet. Dalec. a celebratis.—2 Chiff. XXXV. Mox, quod

NOTE

^b Prodest dysentericis] Diosc. loc. cit.

ⁱ Cum luteo ovi] Vide Notas et Emend. num. 21.

^j Et capitis] Diosc. III. 48. Καὶ κεφαλαλγίαν πράττει ἐμβρεχόμενος μετ' ὕδρου καὶ ῥοδίνου.

^k Item aurium] Diosc. loc. cit.

^l Stomachi dolores] Diosc. loc. cit.

^m Idem effectus] Diosc. loc. cit.

ⁿ Testes vero] Diosc. loc. cit.

^o Peculiariter] Diosc. loc. cit. Θεραπεύει καὶ μελικηρίδας, κ. τ. λ.

^p Trifolium scio] Vide auctorem libri de Simp. Med. tomo XIII. operum Galeni, pag. 1002. Dioscoridem quoque, III. 123. Et quæ de trifolio acuto refert Scribonius Largus Compos. 163.

^q Minyanthes] Μινυανθὲς Galeno, de Fac. Simp. Med. lib. VIII. p. 236. qui quæ sit ejusce vocis origo

pellavimus, tradi. Multa alia præterea in remediis ejus ascribi. Sed me contra sententias eorum gravissimi viri auctoritas movet. Sophocles enim poëta venenatum id dicit. Simus quoque^r e medicis,^s decocti aut contriti succum infusum corpori, easdem uredines^t facere, quas si percussis a serpente imponatur. Ergo non aliter utendum eo, quam contra venena, censuerim.⁴ Fortassis enim et his venenis inter se contraria sit natura, sicut multis aliis. Item animadverto, semen ejus, cujus minima sint folia, utile esse ad custodiendam mulierum cutis gratiam, in facie illitum.

LXXXIX. Thymum colligi oportet in flore, et in umbra siccari. Duo autem sunt genera ejus: candidum, radice lignosa, in collibus nascens, quod et præfertur: alterum nigrius, florisque nigri.^a Utraque oculorum^b claritati multum conferre existimantur, et in cibo, et in medicamentis. Item diutinæ tussi: in ecligmate^c faciles exscreationes facere cum aceto et sale.^c Sanguinem concrecere^d non pati e melle: longas faucium distillationes extra illita cum

menianthes appellavimus Vet. Dalec.—3 Ita codd. Hardnini et Chiffi. cum edd. Harduin. et recentt. *Scimus quoque medicus* edd. vett. et Gronov. *S. q. ex melicis* cod. Dalec. Mox, Chiffi. *uredines facere quasi percussis*; cod. Dalec. *ægritudines facere quasi percussis*.—4 Cod. Dalec. *censuerunt*.

CAP. LXXXIX. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *diutina tussi in ecligmate* Vet. Dalec. *diutina tussi ecligmate* Gronov. et vulgg. Mox, Vet. Dalec. *facere*. *Cum aceto et sale sang. concr. non patitur*. *Et melle longas, &c. extenuat*.

NOTÆ

nescire se fatetur. Forte a minnendo dolore: *ἀνθος* enim *florem*, *μινύω*, *minuere* Græce sonat.

^r *Simus quoque*] A quo Simonianum trifolium appellatum videri possit. Simo Galenus astipulatur, de theriaca ad Pisonem, c. 4. p. 925.

^s *Easdem uredines*] Eosdem pruritus.

^a *Florisque nigri*] Hoc est, purpurascens, *πορφύρεος*, ut ait Diosc. III. 44. atque adeo in nigredinem vergentis, ut violæ.

^b *Utraque oculorum*] Dioscor. loc. cit. Ἀμβλυποῦντας ἐσθιόμενον σὺν τροφῇ ὠφελεῖ. *Hebetiore oculorum acie præditis in cibo confert*. Sic etiam Plinius Valer. IV. 35. de utroque thymo.

^c *Cum aceto et sale*] Cum melle, Dioscor. loc. cit. Cum vino Marcellus Empir. cap. 17. p. 23.

^d *Sanguinem concrecere*] Dioscor. loc. cit. Καταπλασθὲν μετ' ἔξους αἵματος θρόμβους διαλύει.

sinapi, extenuare: item stomachi^a et ventris vitia. Modice his tamen utendum est, quoniam excalfaciunt, quamvis sistunt alvum: quæ si exulcerata sit, denarii pondus in sextarium aceti et mellis addi oportet. Item si lateris² dolor sit, aut inter scapulas, aut in thorace. Præcordiis medentur ex aceto cum melle: quæ potio datur et in alienatione³ mentis, ac melancholicis. Datur et comitialibus,⁴ quos correptos olfactus excitat thymi. Aiunt et dormire eos oportere in molli thymo. Prodest⁵ et orthopnoicis, et anhelatoribus,⁴ mulierumque mensibus retardatis. Vel si emortui^b sint in utero partus, decoctum in aqua ad tertias. Et⁵ viris vero contra inflationes cum melle et aceto. Et si venter turgat, testesve, aut si vesicæ⁶ dolor¹ exigat. E vino tumores et impetus^j tollit impositum. Item cum aceto callum et verrucas.^k Coxendicibus^l imponitur, cum vino: articulariis morbis,⁷ et luxatis, tritum ac lanæ inspersum ex oleo. Dant et potionem articulariis morbis trium obolorum pondere in tribus aceti et mellis.⁸ Et in fastidio, tritum cum sale.

—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. si lateralis edd. vett. et Gronov.—3 Chiffi. elationem.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. et anhelationi Gronov. et vulgg. Mox, retardatis vel si, &c. margo edd. Dalec. et Gronov.—5 Et deest in cod. Dalec.—6 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. urgeat, testesve, aut si vesicæ Chiffi. tumeat, testesve, aut vesicæ Vet. Dalec. turgat, testesve, aut vesicæ Gronov. et vulgg.—7 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. Coxendicibus imponitur, et articularibus morbis edd. vett. et Gronov.

NOTE

^a Item stomachi] Quoniam cum sale et aceto potum, vim habet pituitam per alvum detrahendi, inquit Diosc. loc. cit.

⁴ Datur et comitialibus] Scribonius Largus Compos. Med. cap. 2. num. 15. 'Ad recentem comitiale morbum cito proficit: ad veterem tardius: Thymi albi x. p. iii. ex aceti cyathis tribus, et mellis boni pondonica: ut dilutum jejunos bibat per dies xlv.'

⁵ Prodest] Diosc. iii. 44. et Gale-

nus de Fac. Simp. Med. lib. vi. pag. 178.

^b Vel si emortui] Diosc. et Galenus locis citatis. Plinius Valer. iv. 35. 'Emortuos partus extrahit.'

¹ Aut si vesicæ dolor] Urinam ciere thymum produnt Diosc. et Galenus loc. cit.

^j Et impetus] Quæ Græci ἐπιφορὰς appellant, de quibus xx. 26.

^k Item cum aceto... verrucas] Et hæc pariter Diosc. loc. cit.

^l Coxendicibus] Diosc. loc. cit. Ka

xc. Hemerocalles^m pallidum e viridi et molle folium habet, radice odorata atque bulbosa: ¹ quæ cum melleⁿ imposita ventri, aquas² pellit, et sanguinem etiam inutilem. Folia epiphoris^o oculorum, mammarumque post partum doloribus illinuntur.

xcī. Helenium ab Helena, ut diximus,^p natum,¹ favere creditur formæ: cutem mulierum in facie reliquoque corpore nutrire incorruptam. Præterea putant usu ejus quandam gratiam iis² veneremque conciliari. Attribuunt et hilaritatis effectum eidem potæ in vino, eumque quem habuerit nepenthes illud prædicatum ab Homero,^q quo tristitia omnis aboleatur.³ Est autem succi prædulcis.^r Prodest et orthopnoicis radix ejus in aqua jejunis pota. Est autem

.....

Mox, Chiff. *oleo: ambustis cum adipe suillo.* Dant.—8 Vet. Dalec. *tribus aceti cyathis et melle; Chiff. tribus cyathis aceti, et mellis.*

CAP. xc. 1 Cod. Dalec. *radice odoratam atque bulbosam.*—2 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *aquam* Gronov. et vulgg.

CAP. xcī. 1 Vet. Dalec. *ab Helena, ut diximus, lacrymis natum:* et sic supra cap. 33. hujus libri.—2 Chiff. *ita gratiam his.*—3 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. item edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *quod eo tristitia o. aboleretur* al. vett. ap. Dalec. *quod, &c.* Gronov. et vulgg.

NOTÆ

ἰσχυαδικοῖς μετ' οἴνου καὶ ἀλφίτων ἐπιτε-
θέν ἀρμόζει.

^m Hemerocalles] Iisdem fere verbis describitur a Dioscor. iii. 137. Ἡμεροκαλλὶς φύλλα ἔχει καὶ καυλὸν ὁμοία κρίνῳ, χλωρὰ δὲ ὥσπερ πράσα. *Caulem ac folia lilii habet, porri instar virentia.* Liliū est rubrum miniatum seu Byzantinum Clusii Hist. Rarior. Plant. lib. ii. pag. 131. Est et in horto Eystetensi, ibi Hemerocallis Chalcedonica appellata. Vidimus in Horto Regio.

ⁿ Quæ cum melle] Cum melle lana subdita in pesso adhiberi Diosc. præcipit, loc. cit. Πίφα λεῖα παθεῖσα, καὶ σὺν μέλιτι ἐν ἐρίφῳ προστεθείσα, πρὸς ἐστὶν ὕδραγωγὸς καὶ αἱμαγωγός.

^o Folia epiphoris] Diosc. loc. cit.

^p Ut diximus] Cap. 33.

^q Ab Homero] Odys. Δ. 221. Ἀδ-
τὶκ' ἄρ' εἰς οἶνον βάλε φάρμακον, ἐνθ' ὅτε
ἐπινον Νήπενθές τ' ἔχολόν τε κακῶν ἐπί-
ληθον ἀπάντων. Esse vero nepenthes quam subsecuta ætas buglosson vocavit, nos borraginem, Plutarchus innuit, Sympos. Quæst. i. 1. p. 614. Nos plane affirmamus, vel eo ducti argumento, quod vis buglosso plane par ascribitur a summis viris, ut dicturi sumus xxv. 40. Nam in vinum dejecta animi voluptates auget, atque ex ea re vocatur et εὐφρόσυνον.

^r Est autem succi prædulcis] Helenium scilicet. Quare et nectaream appellavere alii, et ex ea vinum nectarites concinnatum olim, ut Plinius superius annotavit xiv. 19.

candida intus et dulcis. Bibitur et contra serpentium ictus ex vino. Mures quoque contrita dicitur necare.

XCII. Abrotonum^a duorum traditur generum, campestre ac montanum: hoc fœminam, illud marem intelligi volumus. Amaritudo^b absinthii in utroque. Siculum laudatissimum, dein Galaticum. Usus et foliis,^c sed major semini ad excalfaciendum: ideo nervis utile, tussi, orthopnoeæ,^d convulsis, ruptis, lumbis, urinæ angustiis. Datur bibendum manualibus fasciculis^e decoctis ad tertias partes. Ex his quaternis cyathis bibitur. Datur et sementusum in aqua drachmæ pondere. Prodest et vulvæ.^f Concoquit^g panos cum farina hordeacea, et oculorum inflammationibus illinitur, cum cotoneo malo cocto.^h Serpentesⁱ fugat. Contra ictus earum bibitur cum vino, illiniturque. Efficacissimum contra ea, quorum veneno tremores et frigus accidunt, ut scorpionum^j et phalangiorum: et contra venena alia pota prodest, et quoquo modo algentibus,^k et ad extrahenda ea, quæ inhærent^l corporibus. Pellit^m et interaneorum mala. Ramo ejus, si subjiciatur

CAP. XCII. 1 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *Usus est et foliis . . . orthopnoicis* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini et Vet. Dalec. *inflammationi i. cotoneo malo cocto* Chiffi. i. *illinitur, cotoneo malo concocto* Gronov. et al. vett.—3 Chiffi. *et scorpionum*.—4 Idem codex, *inhæreant*.

NOTÆ

^a *Abrotonum*] Scholiastes Nicandri, in Theriac. p. 9. Τοῦ ἀβροτόνου δύο γένη εἰσὶ τὸ μὲν κηρεύσιμον, τὸ δὲ ὀρεινόν. Diosc. III. 29. duo genera pariter agnoscit, marem, fœminamque: illud Galaticum, istud vero Siculum.

^b *Amaritudo*] Fœminæ quidem hanc inesse Diosc. prodidit, loc. cit.

^c *Usus et foliis*] Diosc. loc. cit. et Galenus de Fac. Simp. Med. VI. 1. p. 145.

^d *Orthopnoeæ*] His quoque morbis reliquis mederi abrotonum Diosc. admonet loc. cit.

^e *Manualibus fasciculis*] Qui manum impleant.

^f *Prodest et vulvæ*] Mensibus com-

morantibus, ἐμμήνων ἐπισχέσει, Dioscor. loc. cit.

^g *Concoquit*] Diosc. loc. cit. et Galenus totidem verbis de Fac. Simp. Med. lib. VI. p. 146.

^h *Serpentes*] De serpentibus, phalangis, ac venenis, eadem tradit Diosc. loc. cit. post Nicandrum in Theriac. p. 7.

ⁱ *Et quoquo modo algentibus*] Etiam periodicis febrium rigoribus, inquit Galenus de Facult. Simp. Med. lib. VI. pag. 145.

^j *Pellit*] Galenus loc. cit. ἐλμυθας ἀναιρεί. Item Ælianus Hist. Anim. IX. 33.

pulvino, Venerem stimulari aiunt: efficacissimamque esse herbam contra omnia veneficia, quibus coitus inhibeatur.

XCIII. (XXII.) Leucanthemum suspiriosis medetur, duabus partibus aceti permixtum. Sampsuchum^k sive amaracum, in Cypro laudatissimum et odoratissimum, scorpi-
onibus adversatur, ex aceto ac sale illitum. Menstruis quoque multum confert impositum.^l Minor est eidem potio vis. Cohibet^m et oculorum epiphoras cum polenta. Succus decoctiⁿ tormina discutit. Et urinis^o et hydropicis utile.¹ Movet et aridum sternutamenta. Fit ex eo^p et oleum,² quod sampsuchinum vocatur aut amaracinum, ad excalfaciendos^q molliendosque³ nervos: et vulvas calfacit.⁴ Folia^r sugillatis^s cum melle, et luxatis cum cera prosunt.

XCIV. (XXIII.) Anemonas coronarias tantum diximus:^a nunc reddemus et medicas. Sunt qui phrenion^b vocent.¹ Duo ejus genera:^c sylvestris prima, altera in cultis nascens; utraque sabulosis. Hujus² plures^d species. Aut enim

.....

CAP. XCIII. 1 Vet. Dalec. *utilis*.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *ex eo oleum* Gronov. et vulgg.—3 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *molliendosque* Gronov. et al. vett.—4 Verbum *calfacit* deest in cod. Dalec.—5 *Folia sugillatis* Reg. Brot. 2. et Editio princeps. *Et folia sugillatis* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz. *Et folio sugillatis* Gronov. et al. vett.

CAP. XCIV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *phrenion vocent* Vet. Dalec. *fremian vocent* Chiffi. *phenion vocent* Gronov. et vulgg. Mox, *altera cultis*, omissa praepositione, Chiffi.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Har-

NOTÆ

^k *Sampsuchum*] Diosc. III. 47. totidem verbis.

^l *Menstruis . . . impositum*] In passo subditum, *ἐν ποσθέρῳ*. Dioscor. loc. cit.

^m *Cohibet*] Diosc. loc. cit.

ⁿ *Succus decocti*] Diosc. loc. cit.

^o *Et urinis*] Diosc. loc. cit.

^p *Fit ex eo*] Seorsim ac diversis capitibus de amaracino oleo, et sampsuchino Dioscorides egit: ac de isto quidem, c. 58. de illo, c. 68. libri primi: non quod amaracum a sampsu-

cho differre velit: sed quod unguenta ea concinnandi modos tradat geminos: quos ut confectionis genere, sic et appellatione secerni voluit.

^q *Ad excalfaciendos*] Diosc. I. 68.

^r *Folia*] Hæc totidem fere verbis Diosc. III. 47.

^a *Anemonas . . . diximus*] Cap. 38.

^b *Sunt qui phrenion*] Vide Notas et Emend. num. 22.

^c *Duo ejus genera*] Eadem leges pariter apud Dioscor. II. 207. *Ἀνεμόνα διττὴ, ἡ μὲν ἀγρία, ἡ δὲ ἡμερος*. Re-

phoeniceum florem habet, quæ et copiosissima est: aut purpureum, aut lacteum. Harum trium folia apio³° similia sunt. Nec temere semipedem altitudine excedunt, cacumine asparagi.^f Flos nunquam^g se aperit, nisi vento spirante: unde et nomen accepere.⁴ Sylvestri amplitudo^h major, latioribusque foliis, flore phœniceo.⁵ Hanc, erroreⁱ ducti, argemonem^j putant multi: alii rursus papaver, quod rhœan^k appellavimus.⁶ Sed distinctio^l magna, quod utraque hæc postea floret.⁷ Nec aut succum illarum anemonæ reddunt, aut calyces habent, nec nisi^s asparagi cacumen. Prosunt anemonæ^m capitis doloribus et inflammationibus, vulvis mulierum, lacti quoque. Et menstruaⁿ

~~~~~

duin. 1. 2. 3. et recentt. *Hujusque* edd. vett. et Gronov.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *coriandro*, e Diosc.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *accepit* Gronov. et vulgg.—5 Ita codd. Hardnini et Chiff. cum edd. Hardnin. 1. 2. 3. et recentt. *latiora folia, flos phœniceus* Vet. Dalec. *latioribus foliis, flore phœniceo* edd. vett. et Gronov.—6 Chiff. *vocavimus*.—7 Chiff. *utraque est*

NOTÆ

centiores herbarii centum amplius genera norunt, ut diximus c. 38.

^d *Hujus plures*] *Sativæ* scilicet. Diosc. loc. cit. *Καὶ τῆς ἡμέρου ἥ μὲν τις φοινικὰ φέρει τὰ ἄνθη· ἥ δὲ ὑπόλευκα ἢ γαλακτίζοντα, ἢ πορφυρᾷ.*

^e *Harum trium folia apio*] *Coriandro*, quod eodem ferme recidit, Diosc. loc. cit. et Oribasius lib. xi. p. 190. Sed sunt tamen apio, quam coriandro, propiora.

^f *Cacumina asparagi*] Nec calyces habent anemonæ, nec capita, seu vascula: sed cacumen instar asparagorum est. *Ὅττε καὶ τὰν ἔχουσιν, ἀλλ' οἰονεὶ ἀσπαράγου ἔκρον.* Dioscor. loc. cit. Vide iconem anemones primæ apud Dodon. p. 431.

^g *Flos nunquam*] At nostræ etiam tranquillo sese aperiunt. Verius forsitan nomen iis inditum, quod facile flos vento decutitur. Hesychius: *Ἀνεμώνη . . . πᾶν φυτὸν ταχέως ὑπὸ ἀνέμων φθειρόμενον.*

^h *Sylvestri amplitudo*] Diosc. hæc

totidem verbis, ii. 207.

ⁱ *Hanc, errore*] Totidem verbis Diosc. et Oribasius locis cit.

^j *Argemonem*] Hanc depictam vide apud Lobelinum in *Observat.* p. 144. Est et in horto Regio. Similis fere papaveri rhœadi. Ceteras ejus notas disce a Diosc. iii. 208. Plinioque ipso xxv. 56.

^k *Quod rhœan*] Lib. xix. c. 53.

^l *Sed distinctio*] Eadem discrimina afferunt auctores mox appellati. Quod et argemone et rhœas papaver serius florent: nec croceum, ut argemone, dum caulis conciditur, nec candidum, ut papaver, succum reddit, &c.

^m *Prosunt anemonæ*] Radicis succo naribus infuso valere Dioscorides ait, loc. cit. ad purgandum caput: folia cum ptisana decocta, et in cibo sumpta, fecunditatem lactis præstare. Habet hæc etiam Galenus de *Facult. Simp. Med.* lib. vi. p. 157.

ⁿ *Et menstrua*] Diosc. loc. cit.

cient cum ptisana sumtæ, aut vellere appositæ. Radix^o commanducata pituitam trahit, dentes sanat: decocta oculorum^p epiphoras, et cicatrices. Magi⁹ multum quidem iis tribuere, quamprimum aspiciatur eo anno tolli jubentes: dicique, colligi eam tertianis et quartanis remedio. Postea alligari florem panno roseo, et in umbra asservari, ita cum opus sit adalligari.¹⁰ Quæ ex his phoeniceum florem habet, radice contrita, cuicumque animalium imposita, ulcus facit septica vi.¹¹^q Et ideo^r expurgandis ulceribus adhibetur.

xcv. (xxiv.) Cēnanthe herba^r nascitur in petris, folio pastinacæ, radice magna, numerosa. Caulis ejus et folia cum melle ac vino nigro pota, facilitatem pariendi præstant, secundasque purgant. Tussim e melle tollunt: urinam cient. Radix et vesicæ vitiis medetur.

xcvi. (xxv.) Heliochrysum,^a quod alii chrysanthemon vocant,¹ ramulos habet candidos, folia subalbida, abrotono similia: ad Solis repressum, aureæ lucis in orbem veluti corymbis dependentibus,² qui nunquam marcescunt:

~~~~~

postea florens.—8 Vet. Dalec. sed quasi.—9 Ita ex codd. Harduinus et recentt. oculorum epiphoras. Magi Gronov. et edd. vett. Mox, Vet. Dalec. quidam in trib. quam primum aspiciunt; alii vett. ap. Dalec. cum primum aspiciuntur.—10 Vet. Dalec. alligari.—11 Chiffi. ulcerum facit styptica vi; cod. ap. Laet etiam styptica vi.

CAP. xcvi. 1 Helichrysum, alii chrysanthum vocant Chiffi. alii amaranthum vocant margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc.—2 Vet. Dalec.

NOTÆ

^o Radix] Diosc. et Galenus locis citatis.

^p Decocta oculorum] Decocta in passio, ἐν γλυκεῖ. Diosc. loc. cit. De cicatricibus Galenus loc. cit. οὐλὰς λεπτύνει. Has voculas, et cicatrices, ex Mss. addidimus.

^q Septica vi] Σηπτικὴ δύναμις, vis putrefaciendi. Celsus vii. 21. 'Medicamenta, quæ sic exedunt, ne erodant, σηπτικά Græci vocant.'

^r Et ideo] Galenus loc. cit.

^a Cēnanthe herba] Filipendula Dodonæi, pag. 56. Cēnanthe staphylii folio, Joan. Bauhini tom. iii. p. 191.

Dioscor. lib. iii. cap. 135. Οἰνάνθη . . . τὰ μὲν φύλλα ἔχει ὥσπερ σταφυλῖνος, κ. τ. λ. De forma cēnanthes, ac yiribus ejusdem, paria prorsus cum Plinio tradit. Radicem ad stranguriam adhibet Apuleius liv. 1.

^a Heliochrysum] De quo jam superius cap. 38. Diosc. iisdem fere verbis, iv. 57. Ἑλίχρυσον, οἱ δὲ χρυσάνθεμον, οἱ δὲ καὶ τοῦτο ἀμάραντον καλοῦσιν, φ καὶ τὰ εἶδωλα στεφανοῦσι· ῥαβδίον λευκόν, χλωρόν . . . φύλλα στενὰ ἐκ διαστημάτων ἔχον πρὸς τὰ τοῦ ἀβροτόνου κόμην κυκλοτερή, χρυσοφανή, σκιάδιον περιφερὲς, ὥσπερ κορύμβους ξηροῦς, κ. τ. λ.

qua de causa Deos coronant illo, quod diligentissime servavit Ptolemæus rex Ægypti. Nascitur in frutectis.^b Ciet urinas^c e vino pota, et menses. Duritias et inflammationes discutit. Ambustis^d cum melle imponitur. Contra serpentium^e ictus, et lumborum^f vitia bibitur. Sanguinem^g concretum ventris aut vesicæ^h absomit cum mulso. Folia ejus trita trium obolorumⁱ pondere sistunt profluvia mulierum^b in vino albo. Vestes tueturⁱ odore non ineleganti.

XCVII. (XXVI.) Hyacinthus^j in Gallia maxime^k provenit. Hoc ibi fuco^k hyginum tinguunt.² Radix est bul-

.....

corymbis ad solis repercussum veluti aureæ lucis in orbem dependentibus.—3 Dalec. *ventris ac vesicæ.*—4 *Folia ejus trium obolorum* Gronov. et vulgg. *trita* ex codd. suis et Chiff. restituit Harduin. quem secuti sunt recentt.

CAP. XCVII. 1 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. et recentt. *eximie* edd. vett. et Gronov.—2 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Hoc ibi loco hygi-*

NOTÆ

^b *Nascitur in frutectis*] Dioscor. loc. cit. *Φύεται δὲ ἐν τραχεσὶ καὶ χαράδραδαι τόποις, in asperis et salebrosis.* Interpres Oribasii lib. xi. p. 196. 'in asperis et aquosis convallibus.'

^c *Ciet urinas*] Diosc. loc. cit.

^d *Ambustis*] Theophr. Hist. ix. 21. *Καὶ πρὸς τὰ πυρκαυστὰ, κατακαύσαντες καὶ μίξαντες μέλιτι.*

^e *Contra serpentium*] Theophr. loc. cit. *Χρῶνται δὲ αὐτῷ πρὸς τὰ δακτὰ ἐν οἴνῳ. Usus illius ad serpentium morsus e vino.* Diosc. quoque loc. cit.

^f *Et lumborum*] Diosc. loc. cit.

^g *Sanguinem*] Hæc iisdem verbis Diosc. loc. cit.

^h *Profluvia mulierum*] Diosc. loc. cit. *Ἰσχυὶ δὲ καὶ κατάρρουν, ὅσον τριῶβον νήσται δοθεῖσα ἐν κράματι οἴνου λευκοῦ. Sistit et destillationes, trium obolorum pondere jejunis potui data in vino albedi luto.* Alios secutus auctores Plinius videtur, aut *κατάρρουν* perperam pro *mulierum profluvio* accepisse, cum ea vox *destillationem pituitæ*, et *catarrhum* significet.

Delph. et Var. Clas.

ⁱ *Vestes tuetur*] Vestibus interponi ait Dioscor. loc. cit. ut eas a tere-dinum injuriis tueatur.

^j *Hyacinthus*] Hyacinthus iste, vacciniumve Gallicum, quo hyginum vel purpura inficitur, gladiolus est, et hyacinthus, ut verbis Columellæ utar, ix. 4. cœlestis nominis, hoc est, qui et iris vocatur, ut ex Palladio liquet, i. 37. nec tamen iris est, de qua diximus c. 19. quæ radix medicinæ tantum et unguentis nascitur, non tingendis lanis: sed quam Galli Glaiutum vocant, quasi gladiolum, *du Glaiul.* Ita Anguillara par. ix. pag. 153. quos alii deinde secuti sunt. Decepti vero errore omnes, qui nihil irinab hyacintho differre censent. Hyacinthi porro Gallici tractationem Plinius nunc attingit obiter, ubi de vulgari tantum hyacintho agendum ex proposito videbatur, quod, ut ipse admonuit, xx. 45. sæpe contexenda sunt ea, quæ sunt ex eodem nomine pendentia.

^k *Hoc ibi fuco*] Vide Notas et E-

Plinius.

9 Z

bacea,¹ mangonicis venalitiis² pulchre nota: quæ e vino dulci³ illita, pubertatem coërcet, et non patitur erumpere. Torminibus et araneorum⁴ morsibus resistit. Urinam impellit. Contra serpentes⁵ et scorpiones, morbumque⁶ regium,⁷ semen ejus cum abrotono⁸ datur.

xcviii. Lychnis quoque⁹ flammea illa adversus serpentes, scorpiones, crabrones,¹⁰ similiaque bibitur e vino semine¹¹ trito. Sylvestris eadem stomacho inutilis. Alvum¹² solvit. Ad detrahendam¹³ bilem efficacissima duabus drachmis. Scorpionibus¹⁴ adeo contraria,¹⁵ ut omnino visa ea torpescant. Radicem ejus Asiani boliten vocant:¹⁶ qua alligata oculo, albugines tolli dicuntur.

~~~~~

num tingunt Chiff. unde quidam, Hoc ibi locorum hysginum tingunt. Gronov. et al. ante Harduin. Hoc ibi pro ecco hysginum tingitur.—3 Vet. Dalec. mangoniis venalitorum.—4 Chiff. morborumque.—5 Margo edd. Dalec. et Gronov. cum vino, e Diosc.

CAP. xcviii. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. et scorpiones, et crabrones.—2 Chiff. bibitur lini semine; unde quidam, bibitur cum lini semine.—3 Se. tam contraria Chiff.—4 Radicem e. A. b. vocant desunt in Chiff.

NOTÆ

mend. nam. 23. Hysginum porro colos est affinis cœcineo.

¹ Radix est bulbacea] Hyacinthi nimirum alterius, seu vulgaris, atque Italici, ut diximus xvi. 31. mancipiis sat. Liliam purpureum tertium Dodonæi videtur esse, pag. 199. quam ille sententiam idoneis stabilit argumentis. Dioscorides Plinio suffragatur, iv. 63. ῥάκινθος φύλλα ἔχει θμοια βολβοῦ . . . ῥίζαν καὶ αὐτὴν ἐμπερή βολβοῦ. Et Galenus de Fac. Simp. Med. lib. viii. pag. 237. ῥακίνθου ἡ μὲν ῥίζα βολβοειδής.

² Mangonicis venalitiis] Ita Mss. omnes. Venaliti sunt venditores, teste Nonio cap. 2. num. 919. testimonio ipsius Ciceronis in eam rem adducto. Mangonici venditores erant negotiatores mancipiorum, qui pueros puellasque, quo facilius vendi possent, artificio quodam componere, atque horum ætatem tegere puber-

tate coërcita solebant, ut vendibiliores essent.

³ Quæ e vino dulci] Diosc. iv. 63. de radice hyacinthi: ἦτις σὺν οἶνῳ καταπλασθεῖσα λευκῷ (vel γλαυκῷ) ἐπὶ παιδῶν, ἀνήβους τηρεῖν περίστυται. Galenus loc. cit. ἐν οἶνῳ tantum.

⁴ Araneorum] Phalangiorum, Diosc. θαλαγγιοθήκτους ὀφελσι.

⁵ Contra serpentes] Diosc. loc. citato.

⁶ Morbumque regium] Diosc. et Galenus abrotonum non asciscunt: sed id solum, ἰκτερικοῖς δίδοται σὺν οἶνῳ.

⁷ Lychnis quoque] De qua cap. 10. Habet eadem Diosc. iii. 114.

⁸ Alvum] Diosc. iii. 115.

⁹ Ad detrahendam] Per alvum scilicet, κατὰ κοιλίαν, Diosc. loc. cit.

¹⁰ Scorpionibus] Diosc. loc. cit. post Nicandram in Theriac. pag. 64. cujus et Scholiasten vide, pag. 41.

XCIX. (XXVII.) Et vincapervinca, sive chamædaphne,¹ arida tusa hydropicis datur in aqua, cochlearis mensura,² celerrimeque reddunt aquam. Eadem decocta in cinere sparsa vino, tumores siccant. Auribus succo medetur. Alvinis³ imposita multum prodesse dicitur.

c. Rusci radix⁴ decocta, bibitur alternis diebus in calculorum valetudine, et tortuosiore⁵ urina, vel cruenta. Radicem pridie erui oportet, postero mane⁶ decoqui: ex eo sextarium⁷ vini cyathis duobus misceri. Sunt qui et crudam radicem tritam ex aqua bibant: et in totum ad virilia,⁸ cauliculis ejus ex aceto⁹ tritis, nihil utilius putant.

ci. Batis quoque¹⁰ alvum mollit. Illinitur podagricis cruda et contusa.¹¹ Acinon¹² et coronarum causa et ciborum Ægyptii serunt. Eademque erat, quæ ocimum, nisi hirsutior ramis ac foliis esset, et admodum odorata. Ciet menses¹³ et urinas.

cii. (XXVIII.) Colocasia¹⁴ Glaucias acria corporis leniri putavit, et stomachum juvari.

~~~~~

CAP. XCIX. 1 Margo edd. Dalec. et Gronov. sive daphnoeides, o Diosc.—2 Ita codd. Reg. Brot. 2. et Chiffi. cochleari mensura edd. ante Harduin.

CAP. C. 1 'Ita cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. postremo mane edd. vett. Gronov. Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—2 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. et decocti sextarium Vet. Dalec. ex ea sextarium Gronov. et vulgg. et ex eo sextarium Chiffi.—3 Vet. Dalec. ad urinam difficilem.—4 Ita codd. Harduini et Chiffi. ejus in vino et aceto Gronov. et vulgg.

CAP. CI. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. testa et contusa Gronov. et al. vett.—2 Ciet et menses Chiffi.

NOTE

¹ Altrius] Quibus alvus est fluida.

² Rusci radix] Hoc iterum Plinius libro sequente, cap. 83. ubi de oxymyrsine, quæ nihil a rusco differt.

⁵ Tortuosiore] Hoc est, ut ipsemet interpretatur, xxiii. 83. difficili urina, præcipue crassa: hoc est, turbidiori: atque adeo hominem torquenti, dum veluti tortuosa exit. Diosc. iv. 146. simpliciter στραγγου-
πλιν dixit.

⁸ Ad virilia] Ad virilium morbos. Diosc. loc. cit. ad urinam.

¹⁰ Batis quoque] Hæc rursum dicitur, xxv. 50.

¹² Acinon] Dioscor. iii. 50. Ἄκινος, ἢ ἄκονος . . . . . πῶς στεφανωµατικῇ, παραπλησίᾳ ἀκίµῳ, δασυτέρᾳ δὲ καὶ εὐώδης· παρ' ἐνίοις δὲ καὶ κηπεύεται. Quid sit Dioscoridis ἄκινος nescire se fatetur Anguillara par. xii. pag. 206. Videtur esse ocimum sylvestre pictum a Dodonæo pag. 279.

¹³ Ciet menses] Contra Diosc. loc. cit. ἰστησι, sistit.

CIII. (XXIX.) Anthalii, quod Ægyptii edunt, nullum alium reperi usum. Sed est herba^b anthyllion, quam alii anthyllum^c vocant, duorum generum, foliis^d et ramis^e lenticulæ similis, palmi altitudine, sabulosis^f apricis nascens, subsalsa gustanti. Altera chamæpityi^g similis, brevior et hirsutior, purpurei floris, odore gravis, in saxosis nascens. Prior vulvis^h aptissima, ex rosaceoⁱ ac lacte imposita,^m et vulneribus. Bibiturⁿ in stranguria, reniumque arenis,^o tribus drachmis. Altera^p bibitur in duritia vulvarum, et in torminibus, et in comitiali morbo, cum melle et aceto, quatuor drachmis.

CIV. (XXX.) Parthenium,^p alii leucanthes, alii amnacam^r vocant. Celsus apud nos,^q perdicium, et muralem.^r Nas-

~~~~~

CAP. CIII. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Est et herba a. q. a. anticellion* Gronov. et vulgg. *anthyllis*, quam alii *anthyllion* alii ap. Dalec.—2 *Altera foliis* Dalec. Mox, Chiffi. *palmæ altitudine*. Deinde, pro *sabulosis*, margo edd. Dalec. et Gronov. *subsalsis*, e Diosc.—3 Gronov. *et ex rosaceo*.—4 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *renumque doloribus* edd. vett. et Gronov. *renumque anseris* Chiffi. unde quidam, *renumque ulceribus*. Mox, *quatuor drachmis* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. *drachmis*. *Bibitur item in*, &c. Vet. Dalec.

CAP. CIV. 1 Ita Harduin. 1. 2. 3. et Edd. recentt. sic etiam Chiffi. *leucanthemum*, alii *amaracum* margo edd. Dalec. et Gronov. e Diosc. *leu-*

NOTÆ

^s *Colocasia*] Diosc. II. 128. ad cæliacos, dysentericosque commendat: additque vim habere *ευστόμαχον*.

^b *Sed est herba*] Diosc. in Nothis, pag. 460. *Ἀνθυλλίς, οἱ δὲ ἄνθυλλον, οἱ δὲ λευκάνθεμον*.

^c *Foliis et ramis*] Hæc prior anthyllis descripta a Diosc. iisdem verbis III. 158. *ἡ μὲν γὰρ φακῶ παραπλήσια φύλλα ἔχει, κ. τ. λ.* Delineata a Dodonæo, pag. 542.

^d *Sabulosis*] Diosc. loc. cit. *Ἐν ὑψάμοις τόποις, καὶ εὐηλίοις, γενομένην ὄφθαλμος*.

^e *Altera chamæpityi*] Sic Diosc. totidem verbis loc. cit. Galenus quoque, de Fac. Simp. Med. lib. VI. pag. 157. et interpres Orihasii, fol. 190. Est anthyllis chamæpityides minor

Lobelii, in Observ. pag. 208. scite admodum ibi delineata. Fruticat in aridis arborum marginibus juxta Montem Pessulanum.

^h *Prior vulvis*] Diosc. totidem fere verbis loc. cit.

^m *Imposita*] Diosc. in pesso subdita, *προστιθέμεναι*.

ⁿ *Bibitur*] Diosc. loc. cit. Sed quatuor drachmis bibi jubet.

^o *Altera*] Diosc. et Galenus locis cit.

^p *Parthenium*] Posterior ætas Matricariam appellavit, *Matricaire*, ou *Marone*. Delineatur a Dodonæo, pag. 35. a Matthiolo, in Diosc. lib. III. pag. 907. Vide Notas et Emend. num. 24.

^q *Celsus apud nos*] Lib. II. cap. 33,

citur in hortorum sepibus, flore albo,¹ odore mali,² sapore amaro. Ad insidendum,³ decoctum⁴ in duritia vulvarum, et inflammationibus. Sicca cum melle, et aceto imposita,⁵ v⁶ bilem detrahit atram. Ob hoc contra vertigines utilis, et calculosis.⁷ Illinitur⁸ et sacro igni: item strumis, cum axungia inveterata. Magi contra tertianas sinistra manu evelli eam jubent, dicique cujus causa vellatur, nec respicere. Dein ejus folium ægri linguae subjicere, ut mox in cyatho aquæ devoretur.

CV. (XXI.) Trychno,⁹ quam quidam strychnon¹ scripsere, utinam nec coronarii^b in Ægypto uterentur, quos in-

canthen, alii *tamnacum* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *muralium* . . . *decoctæ* Gronov. et vulgg. *muralium* . . . *odore malo* . . . *decoquitur* Vet. Dalec. ‘Odore mali] Ita quidem libri omnes scripti et editi. Melius tamen videtur, *odore malo*, ut habet Dioscorides.’ Brotier.—3 Margo edd. Dalec. et Gronov. *pota*, e Diosc.

CAP. CV. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTÆ

‘Herba muralis,’ inquit, ‘(parthenium, vel perdicium appellant,) reprimat ac refrigerat.’ Et parthenium istud sane refrigerandi ac reprimendi habere vim insitam, haud obscure Dioscorides innuit, qui erysipelatis et inflammationibus imponi jubet. Quamobrem immerito carpitur hoc loco a Barbaro Dalecampioque Plinius, perinde ac si parthenium istud cum altero cognomine confuderit.

¹ *Et muralem*] Sic Mas. Reg. et Chiffi. non *muralium*. Ita etiam Celsus loc. cit.

² *Flore albo*] Diosc. *ἄνθη λευκὰ κύκλω*. Et vero a candore floris λευκῶδες quoque ei nomen fuit.

³ *Odore mali*] Ita libri omnes. An *odore malo*? Nam Diosc. loc. cit. *ὀσμὴν ἐπὶ βόρρον*, Oribasii interpres lib. XII. fol. 210. *odore subviresco*.

⁴ *Ad insidendum*] Ad insidendum valet decoctum, in vulvarum duritiis et inflammationibus: τὸ δὲ ἀφέψημα αὐτῆς, ἐγκάθισμα ὑστέρας ἐσκληρυμένης

καὶ φλεγμαιοσύνης ἐστίν. Diosc. loc. cit.

⁵ *Sicca . . . imposita*] Ita libri omnes. Sed Dioscoridem si unum audimus, *pota* legendum, non *imposita*. Δύναται δὲ ξηρὰ σὺν δξύμελει ἢ σὺν ἄλσι ποθεῖσα . . . φλέγμα καὶ χολὴν ἄγειν κάτω. Diosc. loc. cit.

⁶ *Et calculosis*] Diosc. loc. cit.

⁷ *Illinitur*] Diosc. loc. cit.

⁸ *Trychno*] Ita Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 237. Τρύχνον, ἔνιοι δὲ μετὰ τοῦ σίγμα στρύχνον ὀνομάζουσιν. Solanum Latini vocant, teste Plinio XXVII. 108. ex Celso. Hortense hoc prius a Dodonæo depingitur, pag. 451. Gallis, Morelle: Oribasio, in Ms. cod. lib. II. Τρύχνον τὸ ἐδάδιμον, καὶ ἐν τοῖς κήποις φυόμενον. Cælio Aureliano II. ‘Uva lupina.’

⁹ *Nec coronarii*] Alternum certe genus, quod halicacabum dicitur, adhiberi solitum in coronas, auctor est Galenus de Fac. Simp. Med. lib. VIII. pag. 237. post. Diosc. IV. 72.

vitat hederæ foliorum ² c similitudo, in duobus ejus generibus. Quorum alterum, ⁴ cui acini ³ coccinei, granosi in folliculis, ⁴ halicacabum vocant, alii callion. Nostri autem vesicariam, ⁵ quoniam ⁵ vesicæ et calculis prosit. Frutex est surculosus verius, quam herba: folliculis magnis, latisque, ⁶ et turbinatis, grandi intus acino, qui maturescit Novembri mense. Tertio ⁷ f folia sunt ocimi, minime diligenter demonstrando, ⁸ remedia, non venena, tractantibus: ⁹ quippe insaniam facit, parvo quoque succo. Quanquam et Græci auctores in jocum vertere. Drachmæ enim pondere lusum pudoris ¹⁰ gigni dixerunt, ¹⁰ species vanas imaginesque conspicuas obversari demonstrantes. Duplicatum hunc modum, legitimam insaniam facere. Quicquid vero adjiciatur ponderi, repræsentari mortem. ¹¹ Hoc est vene-

~~~~~

recentt. *Strychno*, q. q. *trychnon* Gronov. et al. vett.—2 'Ita bene cod. Reg. 2. et Editio princeps.' Brotier. Ita quoque Chiff. *incitat ederae florum* Gronov. et al. vett. *incitat florum* Harduin. 1. 2. 3. Miller. Bipont. et Franz.—3 *Præter illa tertium, cui acini* Vet. Dalec.—4 'Ita optime cod. Reg. 2. acini enim ejus granosi sunt in folliculis.' Brotier. *granosi folliculi* edd. ante Harduin.—5 Chiff. *quod*.—6 Chiff. *laxiusque*.—7 'Thryo. Thryon ἔριον vocat Theophrastus.' Dalec. Mox, pro ocimi, Chiff. *acimi*; unde quidam *acini*.—8 Gronov. et al. ante Harduin. *demonstranda*.—9 Ita codd. Harduini et Chiff. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *tractanti* Gronov. et vulgg.—10 Chiff. *lusum cigni dixerunt*, expuncto pudoris.—11 Vet. Dalec. *appellavere*,

NOTÆ

² *Hederæ foliorum* [florum] Mss. Reg. Colb. et Chiff. *ederae foliorum*, verius.

⁴ *Quorum alterum*] Secundum hoc solani genus, πυρρόν ἔχον τὸν καρπὸν, δοικόντα βαγί σταφύλης μετὰ τὸ σχῆμα, καὶ τὸ μέγεθος, inquit Galenus loc. cit. Theophr. Hist. ix. 12. καρπὸν dixit ἐρυθρότερον κόκκου. Diosc. iv. 72. Ἔστι δὲ καὶ ἕτερον στρύχον δ' ἀλικάκαβον καλοῦσιν, κ. τ. λ. Et in Nothis: ἀλικάκαβον, οἱ δὲ καλλιῶδα. Cratevas apud Diosc. iv. 75. καλέαν vocat.

⁵ *Vesicariam*] Quemadmodum Græci φυσαλίδα vocant, quoniam intra folliculos orbiculatos vesicæ similes fructum, sive grana, includit, καρπὸν ἐν θυλακίοις περιφέρειν δμοιον φύσσεις ἔχει. Diosc. loc. cit.

Officinæ Mauritanos secutæ *Alcaquengi* vocant, alii *Baguenaudes*.

⁷ *Tertio*] Tertio solani generi, quod Græci θρόον vocant. Diosc. iv. 74. Στρώχον μανικόν, δ' ἐνίοι περισσόν, οἱ δὲ θρόον ἐκάλεσαν. Τοῦτου τὸ μὲν φύλλον παραπλήσιόν. ἐστὶν εὐζώμφ, &c. Hinc *folium crucæ proximæ*, &c. Solanum letale Dodonæi, pag. 453. Italis *Belladonna*.

¹⁰ *Lusum pudoris*] Hoc verborum ambitu vanas imagines notat, quibus exercere se Venerem somniant ii qui drachmæ pondere solanum letale biberint. Tamen in Mss. vox pudoris abest.

¹¹ *Repræsentari mortem*] Galenus de Fac. Simp. Med. lib. vi. pag. 162.

num, quod innocentissimi auctores simpliciter dorycnion¹ appellavere, ab eo, quod cuspides¹¹ in præliis tinguerentur illo passim nascenta. Qui parcus insectabantur,¹² i manicon cognominavere: qui nequiter occultabant, erythron, aut neurada: ut nonnulli,^k perisson: cavendi causa¹³ curiosius dicendum.

Quin et alterum¹ genus, quod halicacabon¹⁴ vocant, soporiferum est, atque etiam opio velocius^m ad mortem: ab aliis morion, ab aliis moly appellatum. Laudatum vero a Diocle et Evenore, Timaristo quidem etiam carmine, mira oblivione innocentiae:ⁿ quippe præsentaneum remedium, ad dentium mobiles firmandos, si colluerentur^o halicacabo in vino: exceptionem addidero,¹⁵ ne diutius id fieret: delirationem enim gigni. En demonstranda remedia, quorum medicina majoris mali periculum afferat. Commen-

-----

quod eo cuspides. Mox in præliis Chiff. — 12 Gronov. et al. ante Harduin. qui p. spectaverant Chiff. qui p. inspectabant: et mox, manicon nominavere. — 13 Ita codd. Harduini, cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. neurida... ne cavendi quidem causa Gronov. et vulgg. neurada... in cavendi causa Chiff. — 14 Margo edd. Dalec. et Gronov. quod et halica. e Diosc. — 15 Ita Harduin. 1. 2. 3. et recentt. halicacabo uni exceptionem addidit Gronov. et al. vett. — 16 Ita ex codd. Harduinus et recentt. gigni eo. Nec de-

NOTE

et lib. VIII. pag. 237. si quatuor drachmæ bibantur.

¹ *Dorycnion*] Sic Apuleius cap. 22. 'Alii strychnon manicon, alii dorycnion, alii cacabon, Itali Apollinarem' vocant. Diosc. quoque, in Alexiph. in præf. pag. 401. et cap. 6. Σπρυχνὸν μανικὸν, ὃ καὶ δορύκνιον καλοῦσιν. Galenus denique, κατὰ τόπους, x. 3. pag. 637. Σπρύχνου, οἱ δὲ δορυκνίου ρίζης. Græcis δόρυ cuspis est, et lancea.

^j *Qui parcus insectabantur*] Vide Notas et Emend. num. 25.

^k *Ut nonnulli*] Sic Diosc. iv. 74. περισσόν. Sic enim legendum, non πέρσιον.

¹ *Quin et alterum*] Soporiferum ab halicacabo discernit Dioscorides iv.

73. quanquam et ipsi soporifero halicacabi quoque appellationem inditam fatetur.

^m *Opio velocius*] Diosc. contra, loco cit. vim somnificam habere prodidit, opio mitiorem.

ⁿ *Mira oblivione innocentiae*] Obliti hi videntur innocentiae, quam præ se ferre Medici debent, cum tam periculosam herbam laudant. Innocentia enim Medici est, non monstrare, nedum laudare, quod majore discrimine adhibetur. Sic paulo ante innocentissimos appellat auctores eos, qui vel nomine ipso absterruere legentes ab ejus usu.

^o *Si colluerentur*] Vide Notas et Emend. num. 26.

datur ergo in cibis¹⁷ tertium genus, licet præferatur hortensium saporibus.¹⁸ Et nihil esse corporis malorum, cui non salutare sit strychnos, Xenocrates prædicat.¹⁹ Non tamen auxilia eorum tanti sunt, ut vel profutura de iis commemorare fas putem, præsertim tanta copia innoxiorum medicaminum. Halicacabi radicem bibunt, qui sunt vaticinandi callentes,²⁰ quod furere ad confirmandas superstitiones aspici se volunt. Remedio est (id enim libentius retulerim) aqua copiosa mulsa calida potui data. Nec²¹ illud præteribo, aspidum naturæ halicacabum in tantum adversam, ut radice ejus propius admota soporetur illa sopore enecans vis earum. Ergo trita ex oleo percussis auxiliatur.

CVI. (XXXII.) Corchorum^p Alexandrini cibi herba est, convolutis foliis ad similitudinem mori, præcordiis (ut ferunt) utilis, alopeciisque, et lentigini. Boum quoque scabiem celerrime sanari ea invenio: apud Nicandrum^q quidem et serpentium morsus, antequam floreat.

CVII. Nec de cnico^r sive atractylide verbosius dici par esset, Ægyptia herba, ni magnum contra venenata^s anima-

monstranda edd. vett. et Gronov.—17 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *Commendatur et in cibis* Gronov. et vulgg.—18 Ita ex codd. Harduinus et recentt. *hortensis saporibus* Gronov. et vulgg. *hortensis sapor* Vet. Dalec. *hortensis sapore* al. vett. ap. Dalec.—19 *Et nil sit corp. mal. cui non salutare stry. Xen. prædicet* Chiffi. Mox, 'ut id plerura nos de his Chiffi. Leg. ut ideo plura de iis.' Dalec.—20 'Chiffi. *valiginare gallentes*; unde quidam, *qui vaticinari callentes*.' Dalec. 'In codd. Regg. 2. 5. et Editione principe, *qui vaticinare gallentes*. Unde forte melius emendaretur, *qui vaticinari callent*.' Brotier.—21 Chiffi. *calida potu*. Nec. Mox, pro *præteribo*, Harduin. 1. *probo*, mendose; quod tamen retinuit Miller. id vero correxerunt Bipont. et Franz.

NOTÆ

^p *Corchorum*] Corchoron appellant Cratevas, Theophrastus, et Nicander, quam Dioscorides Anagallidem, inquit Anguillara par. v. p. 92. 'Αναγallis gemina apud Diosc. II. 209. Pingitur a Dodonæo pag. 32. Folia esse ad similitudinem ocimi scribit Theophr. Hist. VII. 7. sed mori dixeris, an ocimi, parum interest.

^q *Apud Nicandrum*] Is in Theriacis,

p. 44. ubi adversus serpentes laudat Κόρχορον ἡμύδα. De eo paræmia vulgata, tum apud Suidam, tum apud Schol. Nicandri, Κόρχορον ἐν λαχάνοις, etiam corchorus inter olera, quod vile olus haberetur.

^r *Nec de cnico*] Sylvestri scilicet, de qua c. 53.

^s *Contra venenata*] Contra scorpiionum ictus. Diosc. III. 107.

lia præberet auxilium : item adversus fungos. Constat¹ a scorpione percussos, quamdiu teneant eam herbam, non sentire cruciatum.

CVIII. (XXXIII.) Et persolutam^{1 u} Ægyptus in hortis serit, coronarum gratia. Duo genera ejus, foemina ac mas. Utraque subdita Venerem inhiberi, virorum maxime, tradunt.

CIX. (XXXIV.) Et quoniam in mensuris quoque ac ponderibus crebro Græcis nominibus utendum est, interpretationem eorum semel in hoc loco ponemus. Drachma Attica^a (fere enim^b Attica observatione medici utuntur) denarii argentei habet pondus. Eademque sex^{1 c} obolos pondere efficit. Obolus x. chalcos.^d Cyathus pendet

CAP. CVIII. 1 Et persolutam Vet. Dalec.

CAP. CIX. 1 Ita codd. Harduini et Chiffi. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et

NOTE

¹ Constat] Diosc. loc. cit.

^u Et persolutam] Peregrina hæc, et ignota.

^a Drachma Attica] Transcripsit hoc caput de mensuris Plinius alter Valer. in Præf. Operis. Sic etiam Galenus de Compos. Medic. κατὰ τόπους, lib. VIII. cap. 3. p. 573. Πρόδηλον, ὅτι δραχμὴν λέγομεν νῦν ἐν τοῖς τοιοῦτοις ἀπασιν, ὅπερ Ῥωμαῖοι δηνάριον ὀνομάζουσιν. Celsus ad Natalem, Epistola præfixa operi Marcelli Empirici: 'Græci Medici pondera medicamentorum ad drachmas redigunt: quæ quia ad denarium conveniunt, (octoginta enim quatuor in libram incurrunt,) pro nota Græcæ drachmæ notam denarii posui, et ad ejus pondus drachmas redegei.' Scribonius Largus ad Callistum: 'Erit nota denarii unius pro Græca drachma: æque enim in libra denarii LXXXIV. apud nos, quot drachmæ apud Græcos incurrunt.' Ceteris, qui plurimi sunt, appellandis supersedeo. Est autem denarius apud Romanos, nummus argenteus, quales

in Cimeliis vulgo visuntur, seu Consulium, ævi, seu Imperatorum. Quaternos ex his denarios fere nummus noster argenteus in Gallia complectitur, qui triginta assibus æreis permutatur.

^b Fere enim] Cante fere addidit: nam et Urbis Romæ ponderibus interdum usi, ut Andromachus Medicus Neronis, ipso referente Galeno κατὰ τόπους, VI. 6. p. 499.

^c Eademque sex] Dioscorides tomo XIII. operum Galeni, pag. 984. 'Ἡ δὲ δραχμή, ἥ καὶ ὀλκή λεγομένη, ἔχει γράμματα τρία, τουτέστιν ὀβόλους στ'. Suidas: Δραχμή, ἐξ ὀβόλων. Cleopatra, apud Galenum, tom. cit. p. 981. 'Ἡ δραχμή ἔχει ὀβόλους στ'. Et apud Marcellum Empiricum Victoriati pondus, seu denarii dimidii, trium esse obolorum dicitur, c. 9. p. 78.

^d Obolus X, chalcos] Pauciores alii, ut video, chalcos in obolo uno computant. Diodorus apud Suidam, tantum sex: ὁ δὲ ὀβολὸς χαλκῶν ς'. Octo, Cleopatra loc. cit. 'Ὀβολὸς ἔχει

drachmas^a x.^a Cum acetabuli^f mensura dicitur, significat heminae quartam partem, id est, drachmas xv. Mna, quam^g nostri minam vocant, pendet^h drachmas Atticas centum.

~~~~~

recentt. *Eadem sex* Gronov. et vulgg.—2 Ita codd. Harduini et Dalec. cum edd. Harduin. 1. 2. 3. et recentt. *pendet per se drachmas* Gronov. et al. vett.—3 Dalec. *pendit*.

NOTÆ

χαλκοῦς η'. Plinius decem: ut in drachma chalci omnino sint sexaginta, quas ipse denariorum sexagesimas vocat, xxix. 11. et alibi.

^a *Cyathus* . . . *drachmas X.*] Cyathi mensuram, inquit, drachmarum decem pondere Medici definiunt: acetabuli, quindecim: quemque demum is liquor fuerit, qui ad pondus exigeretur. Isidorus Orig. xvi. 25. 'Cyathi pondus decem drachmis appenditur.' Fannius: 'At cotyle cyathos bis ternos una receptat. Sed de abaco nobis id pondus sæpe notatur: Bis quinquæ hunc faciunt drachmæ: si appendere velles. Oxybaphum fiet, si quinque addantur ad istas.' Demetrius Alabaldus, de minutiis, cap. de Mensuris, inter Authores Linguae Lat. p. 1527. 'Cyathi vero pondus,' inquit, 'fere drachmæ decem, sicut oxybaphi quindecim.' E Græcia item, Cleopatra, loc. cit. 'Ο κύαθος ἔχει δραχμὰς ι'.

^f *Cum acetabuli*] Græci δξύβαφον vocant, quasi proprie ita dictum fuerit vasculum infundendo aceto comparatum, in quod intingerent cibum sumentes. De liquorum eo pondere, quod acetabulum caperet, suffragantur Plinio, præter Fannium ac Demetrium proxime appellatos, Heras Medicus, apud Galenum κατὰ γένη, v. 6. p. 786. ubi cotylen, quam Plinius hemina vocat, drachmas omnino ait sexagenas efficere, si appendantur, ὥς ξ'

δραχμὰς ἐλκούσης τῆς κοτύλης· καὶ γὰρ ἔλκει ἥγε Ἀττικὴ, θ' οὐγγίων ὅσα τῶν Ἰταλικῶν. Cleopatra, loc. cit. 'Ἡ κοτύλη, μέτρον μὲν ἔχει κυάθους 5'. σταθμῶ δὲ < ξ', 10 ξ', καὶ σ' . . . τὸ δξύβαφον, ἔχει μέτρον μὲν κοτύλης τέταρτον, κύαθον α' σ'. σταθμῶ δὲ < ιε'. Cotyle sive hemina, mensura quidem habet cyathos sex, pondere vero drachmas 60. sive uncias septem et semis . . . Acetabulum habet mensura quidem heminae quartam partem, cyathum unum et semis: pondere vero drachmas XV.

^g *Mna, quam*] Hæc Cleopatras pariter Medici definitio est, mnæ pondus intelligi in medicamentis, ubi sunt Atticæ drachmæ centum: 'Ἡ Ἀττικὴ μνᾶ ἔχει οὐγκίας ιβ' σ'. < ρ'. Mina Attica habet uncias duodecim et semis, drachmas centum. Nec vero una semper apud Medicos locis omnibus temporibusque minæ æstimatio: ex iis enim, inquit Galenus κατὰ γένη, v. 3. p. 778. qui minam in drachmas secant, alii centum, alii etiam plurium drachmarum esse confirmant: quia et unciam plerique septem drachmas et semissem valere malunt, alii septem duntaxat: octo reliqui: 'Ἀλλὰ τῶν εἰς δραχμὰς ἀναγόντων τὴν μνᾶν, εἰσιν οἱ φασιν ἑκατὸν εἶναι δραχμῶν τὴν μνᾶν, ἔνιοι πλείονων· ἐπειδὴν καὶ τὴν οὐγγίαν οἱ πλείστοι μὲν ἑπτὰ καὶ ἡμίσεως δραχμῶν εἶναι φασιν· ἔνιοι δὲ 5' μόνον· ἕτεροι δὲ η'.

NOTÆ ET EMENDATIONES

AD LIBRUM XXI.

NATURALIS HISTORIÆ

C. PLINII SECUNDI.

1. CAP. I. *Tenuioribus utebantur antiqui, stroppos appellantes: unde nata strophiola*] Sic *stroppos* priore loco exhibent Mss. Reg. Colb. Chiff. &c. non, ut editi, *strophia*. Et vero Festus: 'Stroppus est,' inquit, 'ut Atteius Philologus existimat, quod Græce *στροφίον* vocatur, et quod sacerdotes pro insigni habent in capite. Quidam coronam esse dicunt, aut quod pro corona insigne in caput imponatur, quale sit strophium. Itaque apud Faliscos diem festum esse, qui vocatur Strupearia, quia coronati ambulant,' &c. Alio longe significato, 'strophium dactylicum' Prudentius cecinit, Hym. III. ante cibum, vs. 26. 'Sperne, Camœna, leves hederas, Cingere tempora queis solita es: Serta-que mystico dactylico Texere docta liga strophio, Laude Dei redimita comas.' 'Dactylicum strophium' vocat carminis genus, quod Grammatici dactylicum, a dactylo pede, quo fere constat, appellarunt. Sic idem Hymno tertio, *περὶ στροφίων*, vs. 208. 'Ast ego serta choro in medio Texta feram pede dactylico.' Strophium vero pro carmine usurpavit, quod *στρο-*

φή Græcis, ut *ῥόδη*, *curmen* est, quo Deorum laudes continentur.

2. Ibid. *Serta, a serendo serviæ appellabantur*] Ita Mss. omnes proxime appellati. Forte rectius tamen, a *serendo serieve*. Nam et a *sero*, hoc est, necto, *series* dicta est. Rationem etymologi Tertullianus subindicat, de Corona Mil. c. 5. 'Coronam si forte fascem existimas florum per seriem comprehensorum.' Et quoniam hic Tertulliani mentio incidit, juvat obiter alterum ejus locum afferre, quem Rigaltius et perperam edidit, et præpostere intellexit: libro nimirum de idololatria, c. 10. 'Floræ scholæ coronandæ:' ubi Rigaltius: 'Floralibus scilicet, Floræ sacris.' Sed quid ad Floram referri hæc opus est? Lege *Floræ scholæ coronandæ*: nam ad eum modo morem alludit, quem Plinius c. 8. libri hujus significat, cum ait coronas Larium publicorum privatorumque honorem quondam fuisse.

3. CAP. X. *Nec odore nec specie probabilis est, quæ Græca appellatur a nostris, a Græcis lychnis*] Minus commode prius legebatur, *Nec odore nec specie probabilem, et quæ Græca, &c.*

oratione nec satis apte coherente, nec quæ similitudinem veri ullam habeat. Quis enim centifoliam rosam, de qua proxime antea sermo, ad quam prior sententiæ hujus pars referebatur olim, si minus odore, at specie saltem, quodcumque demum genus illud rosæ sit, negaverit esse commendabilem probabilemque?

4. CAP. XVI. *Hæc sunt tantum*] Sic Mss. omnes, Reg. Colb. &c. Libri vero editi, *Nec hæc sunt tantum*. Salmasius in Solinum, p. 1068. *nexui tantum*: quasi sententia sit, combretum nexui tantum esse, id est, ad corollas necti. Id vero nec aures Latine ac teretes ferunt, et Scriptoris menti planissime adversatur. Nam in medicinis præterea quem usum id habeat, ipse inferius admonet, c. 77. non igitur tantum in coronas utile.

5. CAP. XVII. *Gaudet calcari, et atteri, pereundoque melius provenit*] In Mss. Reg. 1. &c. *et atteri pedoque melius*. Forte, *et atteri pede, quo melius provenit*. Sic Theophr. Hist. vi. 6. unde hæc manarunt: *Φιλεῖ δὲ καὶ πατεῖσθαι, καὶ γίνεται καλλίως κατατριβομένης πᾶσι τῆς βίβης*. At in Reg. 2. tamen, *pereundoque*, hoc est, dum perire videtur. Quare nihil moveo. Ut ut est, quod veteres illi de croci natura cultuque tradunt, magnopere discrepat a consuetudine nostri temporis, curaque, quam nunc in eo tuendo rustici homines adhibent. Illi namque loca ubi sererent, eligebant pressa vestigiis hominum: arbitrabanturque, quanto magis solum tere-retur, tanto melius provenire. Nunc vero nihil tam inimicum putant, quam pedibus terram eam calcari, summoque studio inde et belluas et homines arcent.

6. CAP. XIX. *Cilicium maxime laudatur, atque e Septemtrionalibus. Sal-lunca folio, &c.*] Ita Mss. Reg. Colb. &c. non, ut editi, *atque septemtrionale*, quanquam eodem ferme recidente sententia. Salmasius in Solin. pag.

1066. interpunctionem mutat, in hunc modum, *Atque e septemtrionalibus sal-lunca, &c.* Non intellexit iridem præcipue commendari, quæ in partibus Illyridis, quæ magis vergerent ad septemtriones, oriretur, a Theophrasto scilicet, Hist. ix. 7. *Ἴρις δὲ ἀρίστη ἐν Ἰλλυρίοις . . . ἐν τῇ ἀνακεχωρηκυῖα, κειμένη δὲ μᾶλλον πρὸς Ἀρκτον*.

7. CAP. XXII. *Rubentem in cocco, qui a rosis migrante gratia, idem trahitur suspectu et in purpuras Tyrias, dibaphasque, ac Laconicas. Alium in amethysto, qui a viola, et ipse in purpureum, &c.*] Misere affectus ad hunc diem locus hic fuit. Sic enim libri editi: *Unum in cocco, qui in rosis micat. Gratius nihil traditur aspectu: et in purpuras . . . Alium in amethysto, qui in viola, et ipse in purpureum*. Libri melioris notæ: Reg. 1. *In cocco, qui a rosis migrante gratia nihil traditur suspectu et in purpuras . . . amethystum qui viola et ipse in purpureum*. Reg. 2. et Pintiani codex: *ut rubentem in cocco, qui a rosis migrante gratia nihil trahitur suspectu, et in purpuras . . . amethystum, qui a viola, et ipse in purpureum, &c.* Sic etiam Vossianus, teste Gronovio. Atque hæc sane sincerior lectio visa nobis est, tutiorque conjecturis semita, si voculam unam exceperis, nihil, cujus vice idem idcirco rescripsimus, quod cetera percommode congruant, uti ex interpretatione nostra perspicuum est. Nihil fere attinet hic commemorare, quam varie hunc locum viri fama insignes emendare conati fuerint: ne tamen aliquid vel negligenter prætermisisse, aut maligne tacuisse videamur, id etiam referre operæ pretium ducimus. Itaque Pintianus ita legebat: *unum in cocco, qui rursus migrante gratia trahitur in species. In purpuras, &c.* Salmasius, in Tertull. de Pallio, pag. 138. *In cocco, qui a rosis micat, et gratius nihil: suspectu trahitur et in purpuras Tyrias, dibaphasque, ac Laconicas. Amethystum, qui in viola, et ipse in pur-*

pureum, &c. Idem in Solinum, p. 273. libri, ut ait, melioris auctoritate : *Ut rubentem in cocco, qui a rosis, nigrante gratia : hic trahitur suspectu et in purpuras, &c.* Gronovius, Notis in aliquot Plinii libros : *Ut rubentem in cocco, qui rosis nigrante gratia, (vel, micante nigritia) nihil cedit, suspectus et in purpura Tyria, dibaphaque, ac Laeonica : amethystum, qui violæ, et ipse in purpura, eaque quam ianthinam appellavimus, &c.* Hæc vero qui sine præjudicata opinione cum libris conditivis fidei probatæ contulerit, accedere nos propius ad veteris scripturæ vestigia, non inficias, ut remur, ierit. Retineri certe oportere illud, *migrante gratia*, indicant ista liquido, *a rosis, et a viola*. *Trahitur quoque, non traditur*, legi sincere, admonet istud, *in purpuras Tyrias, &c.* et quod mox sequitur de amethysto, et ipse *in purpureum, quemque ianthinum*, quæ libri omnes pertinaciter defendunt.

8. CAP. XXIV. *Seritur autem semine melius, quam radice*] Hic consoria nota Plinium Dalecampius perstringit, post Ruellium, lib. II. pag. 498. et post utrumque Salmasius, in Præf. pag. 99. falsos secuti Theophrasti codices, cum ex optimis editionibus Aldina et Basil. plane consentiant Theophrastea Pliniana. Sic enim ille scripsit, Hist. VI. 7. Ἀβρότονον δὲ μᾶλλον ἀπὸ σπέρματος βλαστάνει, ἢ ἀπὸ ρίζης, καὶ παρασπᾶδος· χαλεπὼς δὲ καὶ ἀπὸ σπέρματος, προμοσχευόμενον ἐν δοτράκοις, κ. τ. λ.

9. Ibid. *Rutæ vice fruticant*] Sic Mss. Reg. Colb. Th. Chiff. In editis perperam, *ritu vitis*. Theophr. loc. cit. unde hæc Pliniana manarunt : Ἐμβιωσαν δὲ καὶ αὐξηθὲν, μέγα καὶ ἰσχυρὸν, καὶ δένδρῳ δ' ὥσπερ τὸ πήγανον.

10. CAP. XXXIX. *Sequitur ananthe, melianthum, &c.*] Quisquis demum flos ille sit melleus, quem melianthum ex ea re vocat, sinceram hanc lectionem esse hujus loci tum libri omnes pertinacissime clamant, tum res ipsa ad-

monet. Nam et hoc loco et in Indice, Mss. Reg. Colb. Th. *melianthum* legunt : et quod ex Theophrasto scribi *melanion* malant, abhorret id a consuetudine Plinii, qui violam nigram purpureamve dixisset, uti λευκόιον *violam albam* proxime ante reddidit : nec res ipsa μέλαν ἰον, seu *violam purpuream*, hoc loco appellari patitur, post narcissum liliumque : quam fere ante reliquos flores prodire Martio mense, vere inennte, et Plinius paulo ante docuit, et omnes norunt : unde Martiæ violæ nomen ei vulgus adjudicat.

11. CAP. LX. *Caule foliato est et crepis et lotos*] Sic restituimus ex Mss. Reg. Colb. Th. aliorumque fide, qua neglecta libri editi perperam habent, *et crepis et apate*. Quin et in Indice hujus libri, ex iisdem exemplaribus legitur, *crepis, lotos*. Denique Theophr. Hist. VII. 9. qui nunc, ut sæpe alias, Plinio præit, ἐπικαυλόφυλλα, inquit, κρηπὶς, λωτὸς, κ. τ. λ. Quanquam sunt qui κρηπὶς ibi literis permutatis legi, quam κρηπὶς, malunt.

12. CAP. LXIV. *Et intra seminat*] Prius legebatur, *intra se germinat*, in vitis libris omnibus primitivis, Reg. Colb. Th. Chiff. quos secuti sumus : astipulante præsertim scripturæ veteri Theophrasto, hoc ipso loco quem ob oculos Plinius haud dubie habuit, Hist. VII. 14. ubi de lappa agit : Ἐν τούτῳ γὰρ ἐγγίνεται τῷ τραχεῖ τὸ ἄνθος οὐ προῖδν, οὐδὲ ἐκφαῖνον, ἀλλ' ἐν ἑαυτῷ πεπτόμενον, καὶ σπερμογονοῦν ὥστε παρόμοιον εἶναι τὸ συμβαῖνον, ὥσπερ ἐπὶ τῶν γαλέων . . . ἐκεῖνά τε γὰρ ἐν ἑαυτοῖς ὥστοκῆσαντα ζωογονεῖ, κ. τ. λ. *Nascitur enim flos in eo ipso hirsuto et aspero, non exiens, neque evidens, sed intus maturescens, et semen pariens : ut illi simile sit, quod in mustelis evenit : quæ ubi intra se ova pepererunt, mox gignant animalia, &c.*

13. CAP. LXX. *Tertia Theræo*] Ita rescripsimus admonitu codicis Reg.

2. In quo *Thercon* legitur, suffragante imprimis Dioscoride, qui i. 4. cyperum pariter laudat, qui e Cycladibus insulis petitur, ἀπὸ τῶν Κυκλάδων νήσων, in quibus est Thera, ut in Geographicis libris docuimus. Prius *Thracio* legebatur.

14. Ibid. *Vulvas aperit pota*] Querit Pellicerius in Notis Mss. an potius, *vulvas aperit fotu*? Nam Diosc. i. 4. de cypero: Ταῖς παρὰ μήτραν δὲ καταφύξει καὶ μύξεσι πυριωμένη ἀρμόζει, ἔχουσα ἔμμηνα. *Vulva perfrigerationibus et obstructionibus fotu accommodatur, mensesque evocat.* Sed nihil movendam Plinius ipse admonet, subjungens statim, 'Largiori tanta vis, ut expellat eas:' quæ de largiore potu haud dubie accipienda sunt.

15. CAP. LXXII. *Opiathotoniceis cum resina arida imponitur excalfactoria. Et rosæ astringit, refrigerat*] Prius legebatur, *arida imponitur. Excalfactoria et rosæ uteros astringit, refrigerat.* Insulse: nam si excalfactoria rosæ est, qui tantam vim refrigerandi habeat? Deinde vox *uteros* abest a Mss. At calefaciendi vim resinis omnibus inesse Galenus admonet de Fac. Simp. Med. VIII. 17. p. 324. Ῥητίναι πᾶσαι ξηραίνουσι καὶ θερμαίνουσι. Rosæ vero refrigerant et astringunt sane, ut Diosc. quoque vidit, i. 130. et filii ceteri Medicorum agnoscunt: Ῥόδα ψύχει καὶ στέφει. Quare apposite Plinius dixit, *Et rosæ astringit, refrigerat*, quemadmodum juncus odoratus scilicet, de quo proxime antea sermo fuit, quem ipse idcirco bilem et sanguinem rejicientibus esse utilem prodit. Diosc. i. 16. leviter ac modice astringere, ad sanguinis rejectiones esse salutarem, radice etiam magis astrictoria, et ad stomachi fastidia utili: Δύναμιν δὲ ἔχει . . . ὑποστέφουσιν μετρίως . . . χρήσιμον πρὸς αἱμάτων ἀναγωγὰς . . . Ἡ δὲ ῥίζα στυπτικωτέρα, διὸ καὶ τοῖς ἀσπλάδεσι στομάχοις δίδεται, κ. τ. λ.

16. CAP. LXXVII. *Bacchar . . . per-*

pressam vocant] Sic Reg. 2. Th. et Chiffi. Sic ipse Plinius XXVI. 55. Sic Dioscor. in Nothis, pag. 441. etsi ibi *bacchar*, errore haud levi, non secernatur ab asaro: Ἀσaron, οἱ δὲ νάρδος ἀγρία . . . Ῥωμαῖοι περιπρεσάμ, οἱ δὲ βάκχαρ. In aliis codd. *perpressam* legitur.

17. CAP. LXXXIV. *Polium contra serpentes*] Hoc ipsum de tripollo narrat Dioscorides. Unde Salmastius, in Solin. pag. 1067. effici vult habitam a Plinio magno errore herbam eandem, πόλιον ac τριπόλιον. Salmastio præivit Nic. Leoniceus. Sed aberravere ii a vero longissime, dum unius Dioscoridis vestigiis insistant: quem liquet eorum abductum errore, quos Plinius admonet XXVI. 22. cum polio tripolium confudisse. Nam de polio hæc accipienda esse, præter Plinium docet, Dioscoride Plinioque multo vetustior, Nicander in Theriac. pag. 4. ubi ea recenset, quæ vel instrata serpentes abigant: Ἡ σὺ γ' ὑποστορέσαις λόγον πολυανθέα κόψαι, Ἡ πόλιον βαρβόδμον. Ubi Gorræus interpres: *Viticis aut longæ sectis motire cubile Caudicibus, poliove olidis insternere ramis.* Scholiastes ad eum locum, pag. 8. τὸ πόλιον εἶδος βοτάνης βαρβόσμον, κ. τ. λ.

18. Ibid. *Substerni, uti, vel portari*] In editis hactenus, *substernitur, vel portatur.* In Reg. 1. *substernitur portari.* In Reg. 2. *substerni, uti, potari,* lectione sane haud pœnitenda. Nam Diosc. III. 124. polli decoctum epotum ait venenatorum morsibus succurre: ac mox, substrato eo suffitoque abigi bestias venenatas.

19. CAP. LXXXVI. *Melissophyllo, sive melittæna*] Sic Reg. 1. 2. Thuan. Chiffi. non, ut editi, *sive melittide.* Sic Diosc. III. 118. Μελισσόφυλλον, ὃ ἔτιοι μελίτταιναν καλοῦσιν. Et Nicander, in Theriac. pag. 39. τὴν ἥτοι μελίφυλλον ἐπικλείουσι βοτῆρες, οἱ δὲ μελίτταιναν τῆς γὰρ περὶ φύλλα μέλισσαι Ὀδμῇ θελγόμεναι μέλιτος βοιζήδον ἵενται. *Agrestes meliphylon eam dicere bubul-*

ci, *Sive melittanum, quod captes mellis odore Stridere apes circum soleant, et sidere raris.* Hesychio, *Μελίτωνα, πόα τις, ἣν ἔνιοι μελικτέων, ἄλλοι μελισσόφυλλον.*

20. Ibid. *Item contra vulvarum strangulationes, addito nitro]* Ita Mss. omnes, editique libri. Tamen Saracenus in Notis ad Dioscoridem, Plinianam orationem emendatione egere putat, ac *fungorum* potius quam *vulvarum* legi oportere. Dioscorides enim, III. 118. ubi de melissophyllo: *Βοηθεῖ, inquit, καὶ τοῖς ὑπὸ μυκήτων πνιγόμενοις σὺν νίτρῳ τὰ φύλλα πινόμενα, καὶ στροφουμένοις. Folia quoque addito nitro bibita iis auxiliantur, qui a fungis strangulantur, necnon et torminosis.* Strangulari autem eos qui fungos ederint, vel ex ipso Dioscoride notum est in Alexiph. cap. 23. Corrigendum igitur ex Dioscoride Plinium pronuntiat. Cnr, quæso, magis quam ex Plinio Dioscoridem, cujus vitiosa fæde exemplaria norunt eruditi? An non fieri perfacile potuit, ut pro *ὑπὸ μυκήτων*, ab erudito aliquo *ὑπὸ μυκήτων* scriberetur? Aut si strangulationi quæ a fungis oritur, mederi hæc herba potest, cur non eadem et strangulationi ei opituletur, quæ a conversione vulvæ proficiscitur?

21. CAP. LXXXVII. *Melilotos.... cum luteo ovi, aut lini semine]* Prius legebatur, *cum lacte, aut cum lini semine.* At Reg. 1. *cum luteo.* Reg. 2. *cum luteo cui ante lini semine.* Quæ certissima sinceræ scripturæ vestigia. Adde Diosc. III. 48. de meliloto: *Δύναμιν ἔχει μαλακτικὴν πάσης φλεγμονῆς, μάλιστα δὲ περὶ ὀφθαλμοῦς... ἐνίοτε δὲ μετ' ὤου λεκύθου, ἢ λινοσπέρμου.* Melilotum ad caligines, obscuritates, et suffusiones oculorum commendat pariter Theod. Priscian. I. 10. de Oculorum Causis.

22. CAP. XCIV. *Sunt qui phrenion vocent]* *Φρένιον.* Sic sane in Indice. Et Mss. Reg. Th. Chiff. *fremion* habent. Vera tamen lectio *φαίριον* videtur.

Nam Theocriti Scholiastes, ad Idyll. v. 92. *Χωσίβιος, inquit, τὰς ἀνεμόνας παρὰ Λάκωνι φαρίδας καλεῖσθαι φησι.* A splendore fortassis et coloris venustate, ἀπὸ τοῦ φαίνεσθαι.

23. CAP. XCVII. *Hoc ibi fucō hyssiginum tingunt]* Parmensis editio, ceteræque ante Hermolaum, atque adeo libri omnes mann exarati, Reg. Colb. Chiff. Th. *Hoc ibi loco hyssiginum tingunt.* Reposuit Hermolaus, *Hoc ibi pro eocō hyssiginum tingitur.* Nos certiore conjectura, *Hoc ibi fucō hyssiginum tingunt.* Sic roseo fucō tinctam purpuram Catullus dixit in Argonaut.

24. CAP. CIV. *Parthenium, alii leucanthes, alii amnacum]* Sic Mss. omnes, etiam in Indice: non, ut editi, *tamnacum.* Quanquam verius utrobique forsan, *amaracum.* Nam Diosc. III. 155. *Παρθένιον, οἱ δὲ ἀμάρακον, οἱ δὲ λευκάνθεμον.* Sic etiam interpres Oribasii lib. XII. fol. 210.

25. CAP. CV. *Qui parcus insectabantur, manicon cognominavere]* Libri hactenus editi, post Hermolaum, qui *parcius spectaverant.* Prius in edit. Parm. *spectabatur.* At in Reg. 2. cod. *inspectabantur,* unde nos, extrita literula, *insectabantur* rescripsimus. Tria fuisse nomina ejus herbæ ait: primum, quod innocentissimi scriptores indiderint, dorycnion, qui infamare eam voluere, et quantum in ipsis erat, cavere, ne cui noceret. Alterum, quod ii qui parcus insectabantur, et subesse tamen in ejus usu quiddam periculi admonebant, insaniam videlicet: manicon igitur appellarunt. Postremum est, quod ab iis impositum, qui nequiter occultabant, et virus ejus nosci appellato ejus nomine nolebant: quare erythron illi, aut neurada dixere.

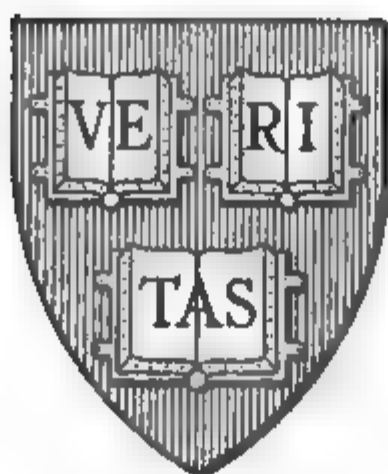
26. Ibid. *Si colluerentur halicacabo in vino. Exceptionem addidere, &c.]* Prius legebatur: *Si colluerentur: halicacabo uni exceptionem addidere.* Plane contra Dioclis, Evenoris, ac Tima-

risti sententiam, quos Plinius laudat auctores: ad eam enim medicinam halicacabum adeo non excepere ii, ut imprimis potius commendarent: quo nomine carpuntur obiter a Plinio: etsi exceptionem eam, cautionemque adderent, ne diutius in ore id teneretur. In Reg. 2. cod. legitur, *halicacabon vino*. In Colb. 3. *halica-*

cabon vino. At Diosc. plane rem decidit, iv. 78. ubi succum halicacabi decoctum in vino opitulari dentibus ait, si contineatur ore: *ἐναφειγθεὶς δὲ οἶνον καὶ διακρατούμενος, ὀδονταλγίας ἀρῆγει*. Ut ex vino Dioscorides, sic ex aceto adhiberi jubet Archigenes apud Galenum, *κατὰ τόπους*, v. 5. pag. 474. et 475.

2537

LS 39.140

HARVARD
COLLEGE
LIBRARY

⑥
P. PAPINII STATII

OPERA OMNIA

EX EDITIONE BIPONTINA

CUM NOTIS ET INTERPRETATIONE

IN USUM DELPHINI

VARIIS LECTIONIBUS

NOTIS VARIORUM

RECENSU EDITIONUM ET CODICUM

ET

INDICE LOCUPLETISSIMO

ACCURATE RECENSITA.

VOLUMEN QUARTUM.

T

LONDINI:

CURANTE ET IMPRIMENTE A. J. VALPY, A. M.

1824.

Ls 39.140

1175
44.65
14

SYLVARUM LIB. V.

Omniibus affectibus, &c.] Mutilata est epistola, et supra dimidium vetustate amissa. Nam cum Sylvarum omnium, quæ singulis libris continentur, mentionem facere soleat, in hac primæ tantum argumentum legitur. *Domit.* Unde P. Sriver. monet præfationem Abascantium non totius lib. v. sed Primæ esse Silvæ.

CARM. I. 8 Solatia grata marito] Con-
cipere solatia, mire dixit pro ἀγαλατο-
φορεῖν. ut tacite alludat ad etymon ἀ-
γάματος. Siquidem est ἀγαμα πᾶν ἐφ'
ὃ τις ἀγάλλεται, *Res, donum, signum quo*
sibi quisque placet: unde pro oblecta-
tione et consolatione accipitur. Idem
seq. Sylva: 'Animo fortes castrorum
concipe curas.' Corn. Gallus: 'Con-
cipiunt geminum flagrantia corda do-
lorem.' *Morell.*

6 Phidiaca vel nata manu, &c.] Idem
Propertius Apelleæ tabulæ signum
Phidiacum subjunxit. *Nata]* Mar-
tial. 'Formata cœlo Phidiaco.' Ci-
ceroni, 'Generata species ex ære.'
In Carm. de II. Cons. 'Tum species
ex ære vetus generataque Nattæ
Concidit, et Divum simulacra pere-
mit.' *Reddare]* Picta vel ficta, non
ut Alcestis Orco revocata ab Hercule
reddita est Admeto dolenti, qui stu-
pens ait apud Euripidem: ὦ φιλότῳ
γυναικὸς ὄμμα καὶ δέμας, ἔχω σ' ἀέπτως
ὄψομαι ὄψεσθαι δοκῶν. Ut interpretor:
O conjugis charissimæ oculi membraque,
Tu redderis opem præter omnem mihi
viro. Idem.

15 Condere sepulchro] Carmina enim
omnibus monumentis perenniora.
Horat. 'Exegi monumentum ære per-
ennius, Regalique situ Pyramidum
altius.' *Barth.*

16 Sera quidem tanto struitur medi-
cina dolori] Tritum Græcis Heroicum

Delph. et Var. Clas.

adagium, Ἀρχὴν λασθαι πολὺν λόγον, ἢ
τελευτήν. *Principiis obsta, &c.* A. Se-
neca ad Martiam: 'Cupissem primis
temporibus ad istam curationem ac-
cedere. Lenire medicinæ fuisset:
oriens adhuc restinguenda mali vis:
vehementius contra inveterata pug-
nandum est.' *Morell.*

22 Injustos] Audax veterum impie-
tas et capitalis. Quadrigarius apud
Gellium: 'Hoc maxime,' inquit, 'cer-
nitur Deorum iniquitas, quod opti-
mum quemque non sinunt inter nos
perennare.' Is Christiane refellitur
a Lipsio de Constant. lib. I. Cru-
ceus.

28 Eumenidumque, &c.] Etiam si ip-
sos Eumenidum angues placare pos-
sent. de 'anguibus' primum ab Æs-
chylo Eumenidum comis adjectis, ad
Claudianum. *Barth.*

33 Genitrix Sipyleia] In aliis om-
nibus codicibus *genetrix sipellea* extat
confuso carmine et sensu, ut ex hac
una obscuritate multis deinceps car-
minibus tenebræ oborirentur. Nos
Sipyleia emendavimus: ut Nioben in-
telligas quæ ex Sipylo urbe Mæoniæ
fuit versa in saxum ob dolorem amis-
sorum filiorum adhuc lacrymas emit-
tens. Cum hac prima mortali concu-
buit Jupiter, ut refert Diodorus:
Semele ultima. *Domit.*

34 Titonida masti] De Auroræ Ti-
thoni conjugis luctu ob Memnonem
filium ab Achille cæsum, Transforma-
tor Met. XIII. poëta, 'Luctibus est
intentata suis Aurora, piasque Nunc
quoque dat lacrymas, et toto rorat in
Orbe.' Uterque vates leporem quæ-
rit in παρονομασίᾳ 'roris' et 'Auro-
ræ.' quasi 'ros Eous,' Auroræ sit fle-
tus. Philostratus in Tab. Memnonis,
Ὡς ἐπὶ τῷ παιδί πενθοῦσα κατηφῇ

Stat.

ποιεῖ τὸν ἥλιον. Ex Q. Calabro. Paralip. B. 'Ἡὸς δ' ἐστονάχησε καλυψαμένη νεφέεσσι. Nubibus implicita ingemuit Tithonis opacis. Morellus.

36 *Mater Achilleis, &c.*] Hiemes pro undis maris, ut sæpe alibi: has vero Thetis filii busto affricabat, quippe Nereis salis æquore madida, ut de Venere anadyomene canit Ausonius. *Cruceus.*

37 *Macte animi*] Quasi diceret cum Pedone Albin. ad Liv. 'Et quisquam leges audet tibi dicere flendi? Et quisquam lacrymas temperat ore tuas?' *Morell.*

46 *Nuptumque prior*] Nuptum in accusandi casu pro nuptiis posnit. Prior, inquit, nuptias passa est Priscilla, alteri enim marito juncta fuerat, post cujus excessum nupsit Abascantho. Nubere non modo feminæ dicuntur, sed et viri. Juven. Sat. II. 'Quid quæris? nubit amicus.' *Cruceus.*

51 *Laudentur proavis*] Et hi versus mendis impediti inexplicabiles erant: nam ubi scribendum est *laudentur proavis*, legebatur *laudentur proavi*. Nos ita castigavimus, ut dicat: Alie, quæ carent laudibus animi, laudentur a bonis corporis et fortunæ, ut a nobilitate majorum aut a forma: tu vero, Priscilla, landaberis a me a moribus et bonis animi, quæ una vera laus est. *Domit.*

52 *Falsoque potentes*] Aristoteles in Politicis, l. IV. cap. 8. *Ἐχέδον παρά τοῖς πλείστοις οἱ εὐποροὶ τῶν καλῶν καγαθῶν δοκοῦσι κατέχειν χώραν.* Horatius 1. Epistol. 1. 'Hos solos aiunt sapere et bene vivere, quorum Conspicitur nitidis fandata pecunia villis.' Quare non incommode Q. Ennius 'opulentos' interpretatur, quos Euripides dixit *δοκοῦντας, potentes, nobiles, probatos*. Tametsi A. Gellio l. XI. cap. 4. non videatur satisfacere sententiæ Euripidis. *Falso*] Quia potens, *κρατῶν, δοκῶν, nobilis, εὐγενής*, nemo vere est, a quo virtus absit. *Morell.*

58 *Fraterans adulter*] Nota historia ex tragœdia: nam Thyestes Merope Atrei fratris uxorem precio corruptam compressit, suscepitque eo concubitu Tantalum quem sibi apposuit Atreus. *Domitius.* Vide Fabulam apud Higinum cap. 258. *Dulichii proci*] Penelopes.

63 *Vitam impendere famæ*] Hoc moment Socraticæ chartæ, et Satyra: 'Summum crede nefas, animam præferre pudori; Et propter vitam, vivendi perdere causas.' *Morell.* Vide et Marquard. Freher. lib. de Fama cap. 209.

69 *Melius*] Dii, inquit, melius fecerunt, quod non in adversis, sed in secundis fidem tuam in virum probasti. *Domit.*

73 *Advolveris aris*] Plurimi jam istam advolutionem tam ad aras, quam ad limina et januas templorum, pro caris hominibus adnotarunt. Vide nos ad Claud. et Comm. Joh. Passerat. ad Prop. lib. III. Eleg. 17. *Genium Domini*] De Genio dominorum Imperatorum vide not. Desid. Heraldus ad Tertulliani Apolog. cap. 29. Passerat. ad Propert. lib. IV. Eleg. 9. Cæsar. Bulinger. lib. I. de imperatore c. 6. Nos ad Rutil. Numatium lib. I. Itiner. vs. 327. *Barth.*

78 *Digna evolvere*] Catull. in Coma: 'Non, si me infestis discerpant sidera dictis, Condita quin veri pectoris evoluam.' *Sobria corda*] Πρωτὰς φρένας. Σόφρονος καὶ σωφροσύνης notatio ab Aristotele tradita Moral. ad Nic. lib. IV. *παρὰ τὸ σάξεν τὴν φρόνησιν*, *Sobriis cordibus* congruit. *Morell.*

83 *Jubatis humeris*] Fortissimis, a jubatis leonibus epitheton; nam leonum generositas juba spectatur, ut ait Plinius. Primusque Sylla centum jubatorum pugnam edidit in prætura. *Domit.*

87 *Romulei mandata ducis*] Ne Pitho quidem mihi persuadeat officium magistri Epistolarum hic descri-

bi, tametsi fuit magnæ dignationis, sed amplius quoddam munus et cura numerosior, ut verbis poëtæ utar, haud dubie exprimitur, cujus nomen exquirendum est. Hoc autem duplex, Antiquum et novum, Antiquum nomen Cura ananli. Colligo ex Justino in extremo lib. XLIII. scribente Trogum fuisse sub C. Cæsare magistrum epistolarum et légationum, et habuisse annuli curam: quas dignitates videtur Statius Abascantio item tribuere. Novum autem illius officii nomen est Cancellarius Latinis, Græcis logotheta, nam hæc duo non distinguit Nicetas lib. VII. de rebus Man. *Crucens*.

89 *Binominis Istri*] Eodem epitheto usus Silius: nam Ister ex monte Arnobe in Germania ortus immenso aquarum auctu per multas regiones defertur, appellaturque Danubius: cum Istriam attingit, Ister dicitur, sexaginta annibus receptis septem ostiis in mare erumpit: ut Ephorus tradit, quinque tantum. *Domitius*.

94 *Præterea*] Est præterea, inquit, cura Abascantii pandere, et monere Imperatorem cum ordines militares distribuit, quis sit idoneus centurio, quis idoneus præfectus cohortis aut tribunus militum, aut equitum magister. *Domit.*

95 *Pandere quis centum*] Nihil ineptius interpretibus, qui centurionem, præfectum cohortis, tribunum et magistrum equitum describi putant. Quis enim centurionem 'equitem' dixit, utcumque equos in agmine haberent. Quis dein centurionem ductorem 'centuplum manipulorum?' Interim cum ipse quoque hærerem, consului τὴν ὑπέμεγαν Salmasium, qui me nunquam nisi aliquid doctum a se dimisit. Is tum statim respondebat mihi de equitum legionariorum præfecto primum, de alariorum ultimum versum intelligendum esse. Sed manebat in vocibus difficultas. Postero die cum ad eum

revisissem, eandem fere conjecturam utrique in mentem venisse deprehendi. Scribe: *quis centum valeat frenare manipulis Intermissus equos. vel, Intermixtus. Frenare centum equos* est centum equites ducere. Vide Veget. lib. II. c. 1. et 6. Hanc militarem dignitatem designat Statius. Qui *centum equos frenabat Intermixtus manipulis*, h. e. qui centum equitibus præerat in cohorte milliaria. *Eques* tamen manere potest, ut sit hypallage, *frenat centum eques* pro equites. Ut enim præfectus meret equo, ita etiam turma. Vide Gronov. *Diatrib. cap. 47.*

97 *Præstantior ordo*] Duo genera tribunorum in legione: quidam latyclavii, alii angustyclavii. De priori genere hic Statius, et lapidum veterum inscriptiones. De posteriori Suetonius in Othone, ubi vocat Suetonium Lenem tertiæ decimæ legionis tribunum angustyclavium. Turneb. *Advers. lib. I. et Lips. de Militia Dial. lib. II. cap. 9. Crucens.*

101 *Non plura interprete*] Abascantium, ob numerosas vel innumeras in sacra Augusta domo curas, confert Mercurio, qui ab Homero celebratur Διὸς υἱὸς διδάστροφος, Jovis internuncius interprete Deorum, et χρυσόβασις, ἔχων βάβδρον μετὰ χειρὶ Καλῆν, χρυσείην; 'Virga levem coercens Aurea turbam.' *Morell.*

105 *Quæque tuas laurus*] Nam cum Domitianus L. Antonium bellum moventem in superiore Germania oppressisset, ipso quo dimicatum est die statuum Imperatoris Romæ aquila circumplexa pennis clangores lætissimos edidit: pauloque post rumore quodam adeo vulgatum est, Antonium occisum esse, ut plerique caput ejus apportatum quoque contenderent. Hæc inquit Papinius: Fama, quæ solet esse nuncia rerum Domitiani, non velocius nunciat res novas ex toto orbe quam Abascantius. *Domit. Cursu*] Malim *curru*, quod vulgatum est. De 'curru Fa-

mæ' alibi, et sic doctissimus olim amicus noster Marquardus Freherus de Fama lib. i. cap. 4. Intelligit vero hic veram rem Papinius, eique hunc locum recte jam ante nos adaptavit præstantissimus Casaub. ad Sueton. p. 310. *Barth.*

110 *Vicisti gaudia, &c.*] Stupenda sapinitas Bernartii, qui hic notat: ritu Romano. Juvenalis: 'gremio jacuit nova nupta mariti.' Apuleius: 'Accumbebat summum torum maritus Psychen suam gremio suo complexus.' Statius narrat, quo die Abascantius in domum imperatoriam adscitus magnosque honores adeptus esset, epulo celebrato, Priscillam Cæsaris genibus advolutam ei gratias pro marito egisse. Bernartius observat sponsas nuptiali cœna in gremio mariti jacuisse. Par σύγκρισις ad illud in Epithal. Stellæ: 'et nostra poterat considerare concha.' Pertinet hinc, inquit, illud Horatii: 'ut trabe Cypria Myrtoum pavidus nauta secet mare.' Hæc indicasse sufficit. *Gron. Diatr. cap. 47.*

113 *Vertice Aonio*] Parnassi. Nam Aones populi eum tenuerunt, ut scribit Strab. Non sic, non sic, inquit, lætari solet is qui princeps sacerdotum deligitur vel a Phœbo vel a Baccho, ut Abascantius gavisus est eo munere ab Imperatore sibi delegato. *Domit.*

114 *Quem pater arcani præfecit*] De oraculi Delphici præfecto intellige. Nam 'arcanos antri hiatus,' hic appellat locum cui Pythonissa vaticinans insidebat, et spiritum fatidicum nudato ventre hauriebat, unde etiam *Ventriloqua* dicta fuit. Isidorus in Glossis: 'Ventriloqui, præcantatores.' Quocirca errat eruditus juvenis, qui nuper apud Isidorum erasa littera, 'Ventiloqui,' quasi a 'ventis' dicti sint, substituere conatus est. Nam *Ventriloqui* Græcis sunt ἐγγαστριμύθους et ἐγγαστρίμυθοι, qui scilicet, ut dixi, ventre aperto, vaticinandi

vim recipiebant. *Geartius.*

115 *Cui jus venerabile*] Id est, cui Bacchus tribuit jus et principatum suorum sacerdotum: nam antea in omnibus codicibus ita legebatur, *primi cuius venerabile thyrri*: sed, ut puto, cuivis legendum est eo sensu quem explicavimus. *Domit.*

116 *Attonitæ catervæ*] Ebriæ et Bacchi numine afflatæ: *mutata quies*, sic vocat virtuti addictum et tranquillum animum, vid. *Barth. Advers. l. 96.*

121 *Ipsa dapes modicas, &c.*] De *Domit.* Ὀλιγοδειπνία, ξηροφαγία ἐν μεταδείπνους, sine arte cœna, et modica in ampulla potiuncula, Suetonius cap. 22. Flaccus ad Pis. de Chori officio: 'Ille dapes landet mensæ brevis.' Claud. 'Inventis utere cibis.' B. Ambros. Serm. in Fer. ii. post Dom. 2. Quadr. 'Fames amica virginitatis est, inimica lasciviæ: saturitas castitatem prodigit, nutrit illecebras.' *Exemplum herile*] Principis παράδειγμα, quanti sit ponderis ad censuram morum, apud εὐζήλους, non Διονυσιακάκας κακοζήλους, Diodorus Sic. lib. xiv. rite declarat. Et Tiberius Nero in literis ad Senatum de coercitione profusarum cupidinum, apud Tacitum Ann. iii. et Claudian. de iv. Cons. Hon. *Herile*] Ἀρχικόν, βασιλικόν, δεσποτικόν. Aristot. Politic. i. *Herus*, quasi ἔρως ἢ ἔρος, de quo dici potest: Εἰς κόλπον ἔστω, εἰς βασιλεὺς. *Morell.*

127 *Per Arctos, &c.*] De expeditione quam Domitianus necessario suscepit in Sarmatas, legione cum legato simul cæsa, utque de iis lauream modo Capitolino Jovi retulerit, Sueton. cap. 6. De iisdem Dionys. Afer. vs. 653. Ἐθνέα Σαυρομαδάων Ἑσθλὸν Εὐαλόου γένος Ἀρεός. *Idem.*

130 *Si castra darent*] Si lex militiæ permetteret; nam non licebat mulieri castra ingredi. Inde illa indignatio Virgiliana: 'sequiturque (nefas) Ægyptia conjunx.' Idem innuit Propertius: et Titus Mutius damnatus

est quoniam uxor Calvisii mala cupidine visendi situm castrorum habitu militari ingressa est, stuprumque cum eo commisit. *Domit.*

131 *Latus intercludere*] Id est, tueri objectu sui corporis et armorum. De Amazonibus et earum 'peltis' omnia sunt nota: vide Xenoph. passim. *Ælianus*, ἡ πέλτη μικρά τις ἀσπίδιον καὶ κοφὴ, *Pelta clypeolus levis, ut par-mula.* *Morell.*

134 *Sudoribus hastæ*] Quam et ipsam gestabat Abascantius. Vel certe proximus aderat eam gestanti Cæsari. Illud potius puto. Magnam autem dicit, ne qua in parte Heroibus priscis minorem eum efferret. Ita in *Theb. xii.* 'Quercum Marathonia' Theseo tradit, cujus etiam umbram non tulerunt in acie hostes. Ita de Achillis hasta turres quatiente *Horat. Barth.*

136 *Mæsta*] Nunc est tempus snmere sarta comis meis ex cupresso. *Damnata*] Quæ dicata est Plutoni, cum sim temperaturus carmen funebre et Plutonium. *Plinius*: 'Cupressus Diti sacra, et ideo funebri signo ad domos posita.' *Domit.*

140 *Torvo quam non, &c.*] *Hæc*, Invidia, quam domum et familiam huius torvo, truci obtutu, acutis oculis non figat, penetret, designet ad ruinam? Huic βλοσυρόπιδι, apud μεταμορφωτήν, 'Pallor in ore sedet, macies in corpore toto, Nusquam recta acies.' *ὀνόμαζα Ἰδούσα* *Homerice.* A *Luciano* in *Calumniæ Tab.* φθόνος πινγίτην ὄχρως καὶ ἄμορφος, δὲ δὲ δορκὼς, καὶ εὐκὼς τοῖς ἐκ νόσου μακρὰς κατεσκληρόσι. *Morell.*

141 *Sæva dextra*] *Fnnesta*, φθονερὰ, φοβία quia φθόνος φόβον gignit. *Perturbet gaudia*] Quippe cujus 'livent rubigine dentes,' &c. *Idem.*

163 *Et pectore terget Limina*] Interpretatur hæc vir doctus ad *Martial.* de votis, quæ in templorum postibus assignarentur. Sed exegesis est, et unum dicunt hæc duo 'signare fores'

et 'limina tergere.' *Theb. ix.* 'Pictasque fores et frigida vultu Saxa terunt.' *Gronovius in Diatr.*

168 *Clausa barathro*] Ubi istud βαράθρον? an juxta tumulum, in sanguineo cavo? ibi enim Hercules Euripidis mortem excipere insidiis tentat; ut *Alcestin* eripiat. *Morell.*

170 *Novissimus horror*] *Ms.* *Senensis* error habet, idque cum iudicio probatum *Eu. Swartio*, erudito viro, in *Analectis.* *Virg. de Dido*: 'oculisque errantibus alto Quæsit cælo lucem.' *Stat.* 'ille oculis extremo errore solutis Lahitur.' Vide *Gronov. Diatr. c. 47.*

174 *Immotas obveræ genas*] Rigidis genis, et pendulis malis. *Pers.* 'dissentis undique malis.' *Tibullus* 'genas percisas' tribuit Manibus. *Idem Hippocrat.* de labiis solutis, pendentibus, rigidis: θανατώδες δὲ καὶ χεῖλες ἀπολύμενα, καὶ κρεμάμενα, καὶ ψυχρὰ, καὶ ἐκλευκα. *Morell.*

181 *Salvo ordine*] Scilicet naturæ. Nam cum essem senior, debui mori ante te. *Domit.*

182 *Potiora longa senectâ*] Nam vidi plura et lætiora quam quævis aliæ quæ ad extremam senectam pervenissent. *Idem.*

182 *Vidi altæ propius*] Cognovi te in dies gratiorem charioremque Imperatori esse, et maiore apud eum gratia pollere. *Altæ dextræ*] *Majestas* Imperat. ὀψίχειρ ut 'longæ manus' *Nasoni*: 'Annescis longas Regibus esse manus?' *Hæc* vero χειροκρατία non semper significatur χειροδίκη, ut apud *Hesiod.* et *Ovid.* 'cui rigido jus dicitur ense.' Sed etiam ἄσπετος καὶ χειροδίκαιος. *Eustath.* δὲ πρὸ τῶν χειρῶν οἶον φέρειν τὸ δίκαιον, 'cui justa potensque manus:' mox, 'genius potens.' *Morell.*

185 *Non in te fatis, &c.*] Nulla jam tibi fata, nulli Dii, nulla nocebit invidia, consumptæ enim omnium eorum vires sunt in hac tanta plaga, quam tibi per interitum meum intulerunt.

Ego omnia infortunia tua mecum anfero. Ita recte interpretamur cum Gevartio, apud quem vide hæc latius Elect. lib. III. p. 115. *Barth.*

188 *Nunc quod cupis ipse videri, &c.*] Verba ex testamento Priscillæ sunt, fidei mariti committentis, ut statuam Cæsaris in Capitolio collocandam curaret, ex auri pondo centum: adulatio Cæsarium ævo frequentissima. Lapis vetus in Hispaniis:

PIETATI. AVG.

L. LVCRETIVS. FVLVIANVS. FLAMEN
COL. IMMVNIVM. PROVINTIÆ
BAETIC. PONTIF. PERPETVVS
DOMVS. AVG. T. P. I. EX. ARG. P.

Meminere etiam frequenter Jurisconsulti nostri. ab hac mente igitur Papinius, sed pessime ab imperitis acceptus, uti quilibet perspicit, nisi qui parum sapiat, aut videat: tu viros doctos audi (quibus suffragatur vetus) rescribentes: 'et quod cupis ipse juberi.' *Bernart.*

202 *Conjuge*] Eurydice, Orphelæ uxor. Nota fabula. Fuit item Eurydice Clymeni filia uxor Nestoris, quæ ei peperit septem filios et unicam filiam. Denique Eurydice, de qua hæc Pherecydes scribit: Ἀκρίσιος γαμειὶ Εὐρυδίκην τὴν Λακεδαιμόνος, τῶν δὲ γίνεταί Δανάη χρομένη περὶ ἄρσενος παιδός, ἔχρησεν ὁ θεός, κ. τ. λ. Et Eurydice mater Hæmonis, qui ad tumulum Antigones se necavit, ut scribit Apollodorus. *Domit.*

205 *Ille etiam certe, &c.*] Scribendum, *certain*, id est haud ambiguum. Alludit fabulam Admeti et Alcestidis. Nempe cum non dubium esset, utrum ipsi, an uxori vita deserenda esset. Sic Mart. 'Tu melius certæ meruisti pignore vitæ, Ut tibi non esset morte probandus amor.' *Gron. Diatr.*

213 *Palæstini, &c.*] Bis peccat hic Gevartius. Primo dum Palæstinos et Hebræos liquores pro eodem usurpari putat, nempe pro balsamo, qui tamen nisi apud Statium distinguntur, inanis repetitio admittatur ne-

cesse est. Itaque Palæstinos liquores interpretor Syriacos, puta manna, quem rorem Syriacum vocari observavit Petrus Crinitus, et Brodæus in Miscell. Palæstina autem Syria olim dicta Plin. lib. v. cap. 12. et hinc Palæstinus Syrus Tibullo dicitur lib. i. Hebræos vero liquores expono balsamum, quod Hebræis Judæisque peculiare, teste Plin. lib. xii. cap. 5. et id gratulor venisse in mentem Gevartio. Syrios odores ad funera adhibitos testis Propertius lib. ii. Eleg. 18. Nec modo manna sed et malobathrum per Palæstinos liquores licebit exponere, qui frutex in Syria nascitur: ex eo unguenta fieri odorata præter Horatium testis Dioscorides lib. i. cap. 10. et Plin. l. xii. cap. 26. Aptum est servandis cadaveribus, cum sit calidum et siccum, ut inquit Avicenna. *Cruc. Palæstini*] *Leges: Palæstinis simul Hebræique liquores.* Usus particulæ, quo Tacit. Ann. vi. 'Appius Silanus Scauro Mamercus simul ac Sabino Calvisio.' Ann. iii. 'et quindecimviri septemviris simul.' Et sic Salisb. primaque Veneta. Sequenti versu lege et distingue: *Cinyreaque germina. At altis Ipsa toris.* Gronov.

214 *Coryciæque comæ*] Corycus urbs Cilissa, ubi 'spica Cilissa' frequens: ut Crocus vocatur ab Amerino poëta, lib. iv. 'Terque lavet nostras spica Cilissa comas.' Et a Peligno Fast. i. 'Cernis odoratis ut luceat ignibus æther, Et sonet accensis spica Cilissa focus.' *Cynarea germina*] *Κακογραφία.* Scribendum, *Cinyreia*; vel *Cinarea*, si laudetur Lat. mutatio τοῦ Ὑψιλοῦ in Α. quomodo calix fit a κύλιξ, de quo monuimus in hunc vers. ex horto Columellæ, lib. x. vs. 172. 'Et lacrymas imitata tuas Cinyreia virgo.' De Myrrhæ incestu cum patre Cinyra, vel Thoante, Assyriorum Rege, ejusque in arborem μεταμορφώσει, Apollodorus lib. iii. Κατοικτείναντες αὐτὴν εἰς δένδρον μετέλλαξαν, ὃ καλοῦσι

Ἀνίσταται. Morell.

220 *Illam tranquillo, &c.*] Sic Flor. Rom. Venet. Cod. Conspecta mariti pietate, defunctam quidem ingendam non arbitrati sunt, quæ felix et sic plorata marito: eam ergo felicem vocabant, atque optato fine ad quietem pervenisse ei gratulabantur: in mariti tamen gratiam luxere: seu ipsum, ejus vicem doluerunt, qui tam beata conjuge viduatus esset, non defunctæ. Seneca ad Polybium: 'Non recuso quicquid lacrimarum fortunæ meæ superfuit, tuæ fundere.' Ita enim legendum ex opt. codd. *Mss. Gronov. Diatr. c. 47.*

223 *Ponit gemitus*] Nam sacerdotes Cybeles, gestantes Deæ statuam, et digladiantes inter se furore, ad Almonem usque fluvium progrediebantur extra portam Capenam, ita representantes Deæ luctum cum flevit Atyn: illicque lotis cultris et deposito furore ad templum redibant. Deponit igitur illic gemitus Cybele, quoniam ejus sacerdotes cum illoc pervenerunt, lachrymas et furorem ponunt. *Domit.*

227 *Ardoremque Regi*] An quia 'ardor' perstringit oculos qui angent dolorem? Atqui 'odor alienus' et 'nidor' nares ferit, et opplet, ait Varro de R. R. lib. III. c. 4. An igitur palato doctorum sapiet τὸ Νιδὸρ-*emque regi?* Morell. *Ardoremque regi*] Ms. Flor. Rom. Venetaque edd. *Clamoremque regi*, quod pulcherri-
mum est, ipsiusque Papinii. Nec aliud est, quam quod Virg. notat: 'mæsta supremum voce ciemus.' *Gronov. Diatr. Beato Composuit*] Beatus est dives. Componi mortui dicuntur, cum in feretro seu lecto funebri collocantur. Horat. I. Sat. 9. 'Omnes componi felices, nunc ego resto.' Et quoniam cadaver ita disponebatur, ut pedes ejus januam, qua efferendum erat, spectarent, ideo Scaliger in Festum, et Lipsius Elect. I. componere apud Persium expli-

cant, collocare et in janua ponere mortuum pedibus in publicum conversis, quod Græci ἀπορθεοθαὶ vocant. Sed profecto illius verbi significatio simplicior est, nec aliud involvit quam positionem in lecto, vel etiam sepulturam. *Crucius.*

228 *Nil longior ætas*] Hæc vatis præsagia certa fuere: 'nec edax abolere vetustas' hoc Priscillæ conditorium potuit per 1400. ferme annorum seriem. Siquidem eodem monumento Viæ Appiæ condita et siccata membris integris inventa memoratur sub Sixto IV. Pont. Max. A. S. CLXXXI. *Morell.*

230 *Tantas*] Reliquias marmoreo monumento conditas dicit. De 'Sepimentis monumentorum' pulchre Is. Casaub. ad Suet. Ner. c. 33. illustrato hoc loco. Quæ omnia reposuit Joh. Kirchmannus Funer. lib. III. cap. 17. *Barth.*

232 *Hoc ære Ceres*] Dearum effigies vultu Priscillæ insignitas dicit, ex consuetudine ejus ævi. De qua multis alio loco. *Gnossis*] Dianam dicit in Creta venari solitam. *Idem.*

236 *Mensæque parantur*] Ad sepulchra res divina fiebat, sacro parentali, quo nomine mensæ in sepulchris ponebantur et Græco et Romano more, ut Cicero de Legibus, et plerique Græci auctores tradidere. Possis referre et ad Silicernium, sive cœnam funebrem quæ nono funeris die ad sepulchra dabatur. Tacitus Annal. VI. 'novemdiale eam cœnam dixisset.' Papinius quo singularem Abascantii amorem notaret, non nono solum die, sed quotidie funebrem cœnam et epulum in ejus honorem datum narrat, qui honor sane non vulgaris. *Bernart.*

245 *In eodem*] Parva phaselus in eodem æquore sibi partem, ut et immensi Austri, sibi vindicat. Nihil hic neque difficile neque absonum. Accedo tamen Gevartianæ correctioni: *it eodem parva phaselus Æquore*; quæ

concinniore sententiam facit. Navem vero 'Alexandrinam' præ cæteris nominat ob molem et frequentiam earum, quodque privilegiis etiam conspicuæ fuerint, ut indicat Seneca Epist. 79. *Barth.*

249 *Ne Cerberæ Priscilla, &c.*] Propert. lib. III. El. 17. 'Exoranda Canis tria sunt latrantia colla: Suadenda est torvi publica cymba senis.' *Morell.*

256 *Tristes aperire tenebras*] Miror iudicium docti viri, qui contrarium ex mente Papinii esse ait, rescribitque: *tristes operire tenebras*. Quid enim clarius, quam densas tenebras, quæ sua umbra claudunt, et obtegunt ea, quibus obducuntur, *aperiri* dici? Quæ et 'spissæ' et 'discuti' alibi dicuntur. Vide Gronov. *Diatr. cap. 48.*

257 *Elysios animas præsternere flores*] *τὸ præsternere*, jam olim hic repositum in cod. Adr. Turn. *præspargere* et *jacere*. Liv. lib. XXXIII. hunc morem flores, corollas, lemniscos spargendi in honoratissimos viros, stabilit hoc scripto: 'Omnes tendere ad Imperatorem Rom. ut ruente turba in unum adire, contingere dextram cupientium, coronas lemniscosque jacentium, haud procul periculo fuerit.' His etiam mortui aspersi. Vide Sueton. in August. 'Conditorium et corpus Alexandri M. prolatum e penetralli, corona aurea imposita ac floribus aspersis, veneratus est.' Virgil. *Æneid. vi. Morell.*

258 *Ubi supplice dextra*] Apollodorus Bibl. lib. II. narrat Theseum Pirithoumque, viso apud Inferos Hercule, 'supplices manns' ei porrexisse, bona spe, virtute illius, ad vitam redeundi. *Morell.*

CARM. II. 1 *Saltus Tegetis*] Agrum Tarquiniensem intelligit: nam in Etruria in agro Tarquiniensi sulco ab aratore altius impresso, Tages puerili specie extitit, cœpitque affari aratorem. Ille vero terrore concussus, clamans totam concivit Etruriam:

quæ uno conventu Tagem loquentem audivit. Sermo autem fuit exceptus et scriptus libris Etruscorum, habitusque est pro aruspicina. Inde enim aruspicina sumpsit artem et initium. *Domit.*

5 *Ægeas hiemes, &c.*] Proverbium de sævo et periculoso mari. Artemidorus, *Onirocrit. lib. II. c. 12. Καὶ τὸ φοβερότατον πέλαγος Αἰγείον λέγεται.* Peculiare de hoc caput est apud Constantinum Porphyrogenetem lib. I. *Thematum. Barth.*

7 *Atque oculis longo querar aëre vinci*] Non dubium apud intelligentes iudices erit, veram esse scriptam lectionem: *atque oculos*. Bernart. Sic et Lindenbrog. ad h. l. et Meurs. ad Arnob. pag. 48. Vide et Boxborn. Epist. quadam ad Joh. Fred. Gronov.

10 *Gaudia*] Uda gaudio lumina; per *ὀξύμωρον*. Oculi gaudio delibuti lachrymantur. Andromache Virgiliana subito Æneæ occurrenti, lætitia: 'Diriguit visu in medio,...lachrymasque effudit.' *Morell.*

11 *Etiamne optanda propinquant*] Perstat in eodem *ὀξύμωρον ἀλληγορικῶν*. 'Rudimenta militiæ,' quia 'clara,' etiam 'optanda,' quippe quæ parentes et amici *θεασθαι, spectare*, percipiunt, qua vero 'Periculosæ plena res est alexæ.' *Tristia*, ut 'honores onerosi.' Pindarus etiam, 'optatæ virtutis' tristes adjungit comites, laborem, sumptum, periculum: *Αλλ' ἀμφοῖν ἀρεταῖσι πόνος δαυδά τε μέρονται πρὸς ἔργον κινδύνῳ κεκαλυμμένον. Id.*

14 *Mentem sua non capit ætas*] Eleganter. *Ætas* sua est hominis illius, qui eam mentem habet, mentem ejusdem puta non capit. Sapientia et animus istius pueri major annis est. Vide Gronov. *Diatr. cap. 48.*

18 *Trabe, ac remis*] Corruptissime, nec ullo sensu. Nam eum nec ex plebe fuisse vult, neque etiam equestris tantum conditionis, sed patriciæ: equites vero trabeatos fuisse docuere Critici. Legendum ergo ex

Ms. trabesque Remi. Vid. Lips. in Annal. III. et Demster. ad Rosin. Antiq. l. i. c. 1. et l. x. Turneb. Advers. lib. XII. c. 6. *Nec paupere clavo*] Id est, filius alicujus militis manipularis: nam caligæ habitus sunt manipularium. Hæ autem clavis figebantur: unde clavi caligarii a Plinio dicuntur, et nos illic exposuimus, ostenderet tot milia clavorum. *Domit.*

24 *Emeritos parentes*] Qui alebantur publice ob plurimas in juventute promeritas palmas. *Barth.*

28 *Primeque*] Lunatis calceis, id est, habentibus speciem mediæ lunæ, utebantur nobiles. Vel quod id esset indicium animas aliquando habituras in circulo lunæ, quod nonnulli putarunt, ut Castor tradit. Vel quod indicium esset fragilitatis humanæ. Vel quod sit parendum magistratibus, quemadmodum luna subsequitur splendorem solis, et inde lucet, ut in commentariis Juven. recitavimus ex quæstionibus Plutarchi. Vel quod Arcades, qui se a luna oriundos dicebant, talibus uterentur calceis, quos imitabantur Romani qui se ab Evandro Arcade oriundos arbitrabantur. *Domit.*

29 *Tyrios ex more, &c.*] Tyrios sinus et tunicam potentem & *ῥαπαλλῆλον* dixit; nihil enim significat nisi tunicam laticlavi purpuream, quam ait Crispinum puerum sumpsisse una cum petriclis lunatisque calceis, ex mere. Quæ duo postrema verba confirmare videntur Marsilii sententiam negantis opus fuisse liberis Senatorum indulgentia principis ad jus laticlavi obtinendum. Vide Sueton. c. 38. Augusto et Casaub. ibi. *Cruentus.*

32 *Protinus ingrediens*] Hinc conjicere est Vectium Bolanum Crispini parentem *ἀμφύλακτα, κοινόν*, prope fuisse Neronis, qui vix septendecim annos egressus erat, auctore Tacito XIII. Annal. cum per bona initia Domitium Corbulonem retinendas

Armenias præposuit. *Morell.*

35 *Corbulo*] Armenia cum sub Tyridate rege a Nerone deficeret, per Domitium Corbulonem in ditionem venit. *Domit. Conf. Tacit.*

43 *Metari Bolanus agros*] 'Metari,' dividere suis finibus et metis, proprium castrorum verbum. Vegetius: 'Metatores qui præcedentes locum castris idoneum eligunt.' Tertullianus metaphora scita adversus Valentinianos: 'Inferius illum metatur medietatem Achamoth.' Idem de Pallio: 'Nostra certe metatio (quod clausis vel in totum Homericis oculis liquet) totum versiforme est.' *Bernart. Aperire malignas, &c.*] Hoc non alienum est a 'collucatione:' sed 'collucare' proprie veteres Romani dicebant, ramos profanæ sylvæ lumen visque officientes decidere. Sophocl. *ἐὺλα θραύσαι.* *Malignas*] Obscuras, angustas. Maro *Æneid. vi.* 'Quale per incertam Lunam sub luce maligna Est iter in sylvis.' *Vesperes, sentes, βάραι. Morell.*

48 *Sic Phryges*] Jason cum 18. navibus ad Trojam navigavit comite Hercule; vicitque Laomedontem. Ut vero Homerus tradit, Hercules illac navigavit, quoniam eum liberasset Hesionem filiam Laomedontis expositam monstro, pater equos quos promiserat et puellam non dabat. gubernator navis fuit Oicleus filius Amphiarai. Misit legatos ex littore Oicleum et Telamonem ad Laomedontem: utrumque detruisit in carcerem Laomedon. Priamus Laomedontis filius patri consuluit ut servaret promissa. quod cum negaret, duos enses attulit Telamoni; qui effracto carcere ad littus ad Herculem accurrit, injuriamque narravit. Exarsit bellum, occubuit Oicleus. Telamon primus muros ascendit: propterea post victoriam ab Hercule coronatus est, et donatus Hesione puella. Quamvis, inquit Papinius, Hercules illic pugnaret, tamen Phryges etiam time-

bant Telamonem. Ita et hostes non solum Corbulonem, sed etiam Bolannū timebant. *Arma Nemeeæ*] Pellem leonis Nemeæi intelligit, qua indutus erat Hercules: ita enim emendandum censuerim, quamvis mendose in omnibus codicibus legatur: *Vectita viderent Arma*. Domitius.

52 *Cognata ministret, &c.*] Eruditus Bernartius: 'Spurium hoc et spurcum,' inquit, 'literula adjecta depurat vetus: *Laus animo*.' Ergo sequens connexio, atque, elidatur necesse est, aut ruet a culmine versus hoc sibilo tanquam ariete percussus. Quid si hoc loquendi genus nec spurium nec spurcum fuerit? quandoquidem τὸ *cognata* in numero multitudinis ad *exempla domestica* refertur: συγγενῇ ἔργα ἢ παραδείγματα: quæ vera laus paterna snppeditat et subjicit animo liberorum. *Morell*.

57 *Sortito rexerit anno*] Proconsules enim sorte in provincias mittebantur. Dixi alibi. Allusit Tertullianus aureolo de Præscript. adversus Hæret. libro: 'Huic sortito obtigisse semen Abrahæ, atque ideo hunc de terra Ægypti filios Israël in terram Chanaan transtulisse.' *Bernart*.

65 *Prolem sine præside linquens*] Sequor hic veterem scripturam ut veritatis vindicem, et orbitatis indicem. 'Præsidis nomen generale est, eoque et Proconsules et Legati Cæsaris, et omnes Provincias regentes, licet Senatores sint, Præsides appellantur.' Mader J. C. l. i. D. de Off. Præs. Sed et lato significato, Paterfamil. Præses familiæ, Dominus domus. Homerus: θεμιστεβει δὲ ἑκαστός Παῖδων ἢ δ' ἀλόχων. *Præsides hic et natis atque uxoris unus*. *Morell*.

67 *Albenti amictu*] Puram togam intelligit, quæ initio juventutis datur, quod cum ex aliis monumentis, tum ex Ciceronis verbis agnoscas; ubi ait se cogitasse de toga pura tradenda Ciceroni filio. *Domitius*.

74 *Luxuriæ confine tenens*] Nihili

lectio. Prorsus scriptum Papinio *confine tenens*, ne illo videlicet tam vicino vitio mergeretur. Exemplo illius Maroniani: 'Arctos Oceani metuentes æquore tingi.' Nihil verius, quam sic scripsisse Papinium. Sed et simpliciter melior est ista scriptura, quæ ipsis confiniis abstinuisse dicit Crispinum, cum qui semel ea ipsa tangat, perraro non capiat a sædo illo monstro. Nitorem pro splendore vitæ, luxuriæ non cedente, neque avaritia victo, supra non semel posuit. *Barth*.

75 *Dispensata*] Quam pro jure suo unicuique tuorum domesticorum distribuis. *Domit*.

76 *Miseræque ignoscere matri*] Non bene hic Domitius. Claudenda post τὸ *matri* periodus, et mens hæc est: omnes numeros pietatis, Crispine, implevisti: prout unius cujusque persona ordoque requirebat, erga illum grassatus es. Sic fratrem quidem æquævum anteponebas; patrem venerabaris; infelici autem matri ignoscebas. Hei mihi! hic fatum domus vestræ matris mentione facta animum meum ulcerat pungitque: tibi illa temperare manu sua venenum sustinuit? &c. Ita abrupta et præcisa hæc oratio, ut magnam perturbationem figuret: in qua exprimenda divinus plane Statius noster. 'Admonere' non protrita notione dicitur, quicquid aliquo cum aculeo te loque in memoriam redit, et, ut Tullius ait, 'animum memoria refricat.' *Gronov. Diatr. c. 49*.

81 *Infestare juvat Manes*] Hoc impietatis arguit Hom. Οὐχ' ἴσμεν φθιμένοισιν ἐπ' ἀνδράσιν εὐχεσθᾶσθαι. *Infestare nefas, Manes vexare sepulchros*. Seneca Epig. vi. 'Stringere in extinctum tela cruenta caput.' *Precaſu*] Imprecatione dira: ita Græcis, ἀπὸ pro κατὰ, et εὐχεσθᾶι precari, pro ἐπ'εὐχεσθᾶι, imprecari. Philoctetes Sophocleus, Ὅλοι' σὺ γὰρ πολλάκις τοῦτ' εὐχόμενος. Ovid. de Philoct. 'Laërti-

adæque precariis Quod meruit.' Ceterum quis non animadvertat hæc consulto et composito dicta esse a poëta, ut Crispini pietatem insigniorem redderet, et viam pararet ad gravissimam prosopopœiam? *Morell.*

86 *Nec primo in limine*] Quisquis Deus, inquit, nos curat, et conatus scelerum non reprimi, videtur excitare ad scelus. *Domit.*

88 *Excidat illa dies avo, &c.*] Papinianus lib. xv. D. de Condit. Inst. 'Quæ facta,' inquit, 'lædunt pietatem, existimationem, verecundiam nostram, et contra bonos mores fiunt, nec facere nos posse credendum est.' Ulpianus: 'Semper heredis interest, defuncti existimationem purgare.' lib. i. §. 6. D. de Injur. et Famos. lib. *Morell.*

96 *Annem*] Letheum, ut obliviscaris mater commissi sceleris cujus conscientia te cruciat. *Domit.*

97 *Sic crescant crimina*] Interpellat laudes Crispini: dum enim, inquit, te laudo, majus crimen matris fit. Nam quo tu præstantior es, eo illa ostenditur sævior fuisse quod potuerit parare venenum. *Domitius.*

102 *Et castum vibraret Julia fulmen*] Legem Juliam de Adulteriis Augustum tulisse, expeditum: pœna quæ fuerit, adhuc hodie quærunt viri docti: capitale fuisse plerique credunt, Relegationem tantum nonnulli. Ad Lipsium nostrum ad Taciti Annal. iv. cujus scrinia non compilo. Consule et Rævardum nostrum lib. iv. cap. 6. Cæterum ut ad Papinium revertamur, legem Juliam, quod noster hic notat, pravis moribus pene abolitam, initio principatus Domitianus restituit. *Bernart.*

103 *Tu quanquam non ante*] Qui neque usu satis poteras, et in foro, judiciis ac legibus parum exercitatus eras, nec dum aggressus controversias explicare forenses. *Ὁὐκ ἔλας δὲ ὀνόμας*, ut Phœnix de alumno suo Heroë loquitur. Cicero pro P. Quinto, in Ex-

ord. *Morell.*

108 *Dardaniusve, senes*] Sic scribendum, et habent etiam codices Aldini. Per 'Dardanum senem' Albæ Reges ab Ænea oriundos intelligit. Ut multis retro seculis nihil tale contigisse sententia sit. *Strage fori*] Reis hinc inde corruentibus. *Barth.*

115 *Tendentem cursus*] Scio alibi Statium scribere: 'Obliquant tenduntque vias.' Sed mihi milvinam oggessit, quod habent Rom. et Veneta editiones: *Pendentem cursus*. Quo aurigatur et Ms. Medicæus, qui *Prendentem* habet; quod possit videri dictum, ut 'carpere viam,' 'carpere gyrum' Maroni. Sed isto modo Statius reliquit. Ita egit equum Crispinus, ut non equitare, sed volare, non campo vehi, sed supra pendere videretur. Clandianus Paneg. in iv. Cons. Honorii: 'Vix comites alæ, vix te suspensa sequantur Agmina.' 'Pendere cursus' genus loquendi Græcis et Latinis usitatissimum, pro pendere in cursibus, vel pendentem facere cursus. *Gron. Diatr.*

120 *Flagrabat Elisam*] Dura locutio: sententiam videmus esse hanc: Incendebat Elisam ut similem puerum ex Ænea gignere cuperet. Ipsa ante mortem clamat: 'si quis mihi parvulus aula Luderet Æneas, qui te tantum ore referret.' *Barth.*

121 *Gyro levior*] Vide an sit potius, *brevior*. Cæsar de Bello Gall. lib. iv. 'In declivi ac præcipiti loco incitatos equos sustinere, ex brevi moderari ac flectere.' Tibullus lib. i. 'et angustis quod equum compescit habenis.' Ad Messallam: 'curvo brevius contendere gyro.' Ovidius in Epist. Phædræ: 'Sive ferocis equi luctantia colla recurvas, Exiguo flexos miror in orbe pedes.' *Gronov.*

123 *Ogygio*] Thebano. Varro in re rustica: Thebæ ante cataclysmum Ogygis conditæ. Ogygia vero insula est quam tenuit Calypso in mari Ionio, Lacinio promontorio propinqua. Par-

thenopæum autem designat, quem vexasse metas Arcadas dixit: nam et ipse fuit Athalantæ Arcadis filius. *Ogygio in pulvere*] Circa mœnia Thebana: nam ad Thebas cum aliis duobus pugnavit formosissimus, ut scribit Diodorus. *Domitius*.

129 *Flectere Castor equos*] Versus hi jamdiu negotium exhibere viris doctis. Tillobroga in Parisiens. editione rescripsit: *Flectet Castor equos, humeris quatet arma Quirinus*. Quæ lectio plane inepta est, imo solæcissat. Quis uspiam *quatet*, pro *quatiet* legit? Itaque vulgata lectio illius versus sollicitanda non erat. Sed quod sequitur, quinam sunt illi *Nubigeri clypei*? Interpretes intelligunt 'clypeos albos et candidos,' in quibus nihil depictum, de quibus Virgil. *Æneid. ix.* 'Ense levis nudo, parmaque inglorius alba.' Sed suspicetur aliquis, ideo potius dictos *Nubigeres*, quod nubes in iis depictæ erant, quemadmodum Tydeus apud *Æschylum* in clypeo suo depictum præfert cælum stellatum, cum Luna medium umbonem occupante. Vel 'cæruleos' fortasse clypeos innuit Poëta, qui color celeberrimus olim in clypeis. Vide Comment. Guidi Pancirolli, in Notit. utriusque Imper. cap. 87. et 89. Sensu patet nubes esse 'cæruleas.' Sed quid *ἀεροβατοῦμεν*? Certissima est magni Heinsii emendatio, qui *Nubigenas clypeos* legit, totumque locum sic scribendum, et distinguendum censet: *humeris quatere arma Quirinus, Qui tibi tam tenero permisit plaudere collo Nubigenas clypeos, &c.* Qui, id est ipse Romulus seu Quirinus, quem ait tradidisse Crispino ancilia gestanda. Vult autem Crispinum fuisse Sallum. Nobilium vero filios in Saliorum fuisse numero, et ancilia gestasse collo ac movisse, tritum est. Et Statius infra *Epiced. Patris*, ait illum docuisse Salios, quo pacto id deberet fieri. 'arma pro-

bare Monstrasti Saliis.' Cum vero ait, Quirinum illi dedisse clypeos; significat Crispinum hunc fuisse Sallum Quirinalem sive Agonensem. *Nubigenæ clypei*, sunt clypei *διερεῖς*, ut a Dionysio et Plutarcho vocantur. 'Clypei cœligenæ,' generati in nubi- bus, nempe 'Ancilia.' Virgil. 'Lap- sa ancilia cælo.' *Geart*.

137 *Ister septenus*] Septem ostio- rum. Alii sex tradiderunt, Narcus- toma, Callistoma, Pseudostoma, Ba- riostoma, Spireostoma; et Peucem fabulæ finxerunt nupsisse Istro, a quo alluitur insula non procul ab os- tio Pence. *Domit*.

138 *An Solymum cinerem*] Syriæne et Palæstinæ provinciam adibis? So- lyma *ὀδδερῆς* Straboni, Eustathio, Stephano. *Solymum cinerem κατ' ἀν- νομασίαν* dicit, pro monumentis ex- cidii urbis Hierosolym. expugnatae et diruta a Tito Vespas. cum bellum Judaicum profligavit. Val. Flacc. 'Solymum pulverem' pro eodem u- surpavit. De 'Palmeto' in Hiero- chuntis planitie montibus *θεατροῦδος* circumdata, Strabo ibid. 'Ὁ φοινικὴν τοιοῦτος, ἔχων τὸν καρπὸν πολὺν ἐν- ταῦθα μόνον, πλὴν τοῦ Βαβυλωνίου, καὶ τοῦ ἐπέκεινα πρὸς τὴν ἑω. Josephus Hist. non uno loco. Diodorus Sic. lib. xix. Plin. lib. v. c. 12. *Idumæ*] Solino Idumæa a Casio monte inci- pit, Palmis opima. *Morell*.

150 *Qualiter in Teucros victricia, &c.*] Nonne novum istud et *ἄκυρον* loquendi genus? an ferendus tam in- solens Appositionis modus? Tolerabi- lius utique ac dilucidius legeretur, *Ignoti P. P. n. Achillis*: hoc tamen etiam 'serpit humi,' et rythmus ferit aures, ac vox inculcata parentis. La- betne igitur legere mecum hoc mo- do? *Qualiter in Teucros victricia bella paranti Ignotum Pyrrho Phœnix nar- rabat Achillem*. Meridie certe non lucebit, cui hic non liquebit. Neop- tolemum sane Trojani belli scripto-

res asserunt, 'Res Agamemnonias victriciaque arma sequuntur.' *Morell.*

153 *Durabis quascunque vias*] Propositi tenax, perges eodem pede, ubique locorum et gentium, 'et sole sub omni:' ut in Soteriis præcinit: *πᾶσαν ἐν' αἰῶν. Idem.*

160 *Questus solitos*] Vel solita lacerata: nam Papinius exercitatione poematum victum quærebat. Inde illud Juvenalis: 'Haud tamen inviduas vati, quem pulpita pascunt.' Vel si ego conquerar mortem Achillis recitando. *Domit.* *Questus*] Lege: *cætus solitos si, &c.* Vide Plinii Epist. de recitationibus. Sueton. Octav. 85. *Gron.*

164 *Venies melior*] Major, valentior, angustior, honoratior. *Homerus* *μακρότερος καὶ πᾶσων* Iliad. B. *Odyss. Θ.* *Καὶ μὲν μακρότερον καὶ πᾶσων θῆκεν ἰδέσθαι. τὸ κρείττον* Platoni de Rep. 1. ad auctoritatem, dignitatem et vires refertur: ut *κάρβον: Ἄμμες δὲ γ' ἐσσόμεσθα πούλιν κάρβονες. Πρατάντιοι ἐρίμεν ὀλίμιν καίτοι.* *Morell.*

166 *Cingetque superbis*] Nemo non videt quam durum sit *τὸ δαβίτ* retrahi ad *perferre*, cum sit interpositum *cinget*. *Sal. cingitque. Lege cingique superbis. Gron.*

172 *Dicebam certe: ratum non irrita currunt auguria*] Hæc *ἀναφορὰ ἐπιφωρηματικὴ* ad illud Hom. spectat, 'Ὡς ἔπος, ὡς ἔργον. Dicta probat res. *Morell.*

174 *Et Ausonii committit, &c.*] Honorem notat, de quo Dio lib. LXVII. 'Parthenius cubicularius ejus, licet ab eo magno honore ferendi gladii affectus esset.' *Bernart.*

177 *Germanicus ense*] Putant nonnulli primam Crispini militiam significari in quam a Domitiano fuerat nuper ascriptus, et cingulo dignitatis, nimirum ense honestatus, quo spectant illa verba: 'Quique aquilas tibi nunc et castra recludit.' Ita sentit *Bulengerus* in suo Imperatore, sed excutient seriem orationis et al-

tius in mentem poetæ penetranti alia interpretatio facile succurret. Ait enim *Stattius Crispinum* a Domitiano jam inter numeros relatum, cum sedecim annos nondum impleverit, unde ampliorem ejusdem principis indulgentiam et incrementum honoris illi ominatur, addens non irrita esse vatium anguria. *Durabis*, inquit, quascunque vias, vallumque subibis, foras et latus Imperatorium subibis cinctus, ita enim verba illa expono: quique aquilas et castra tibi nunc recludit, i. e. qui militare permittit, idem ad omnes dignitatum gradus evehet. Mox, quasi hoc poeticeum augurium firmarit eventus, subdit: Sed quis vultus ab Albano Domitiani secessu tibi venit? scilicet novum tibi honorem mandat ille mortalis Deus, et fides vaticinio meo non defuit. Vade ergo, *Crispine*, tantisque donis suffice. Felix es, cui primam ense tradit Imperator, id est suum et Imperatorium gladium. *Cruceus.*

CARM. III. 1 *Malas vires*] Id est, lacrymas. *Malus*, indigne felix, indigne durabilis exponitur a Scholiaste Antiquo Thebaid. quod optime et huic loco convenit. *Barth.*

5 *Corithia umbra*] Id est Parnassia: nam in Parnasso multa loca sunt præcipua sanctitate veneratione digna: e quibus Corithium est Nympharum antrum eodem quo Cilitium nomine. *Plinius* præterea ita describit: 'Thebis, quæ Corsicæ cognominatæ sunt juxta Heliconem.' *Domit.*

6 *Ismariis collibus*] Parnassii: nam *Ismarii*, i. e. Thraces, Musis Heliconæ consecrarunt, ut scribit *Strabo*, et repetit *Pausanias. Idem.*

16 *Fulta caput*] Reclinato in mutam citharam capite. Habitu ex carentis, lugentis. Vidimus tale quid in monumentis antiquis depictum. *Barth.*

18 *Sublato carmine*] Cessante Orpheo, quem alii a mulieribus Ciconum necatum dicunt: alii fulminatam ob

tradita mysteria: alii mortua uxore Euridice extinctum ad Avernum Thesprotidis. *Domit.*

34 *Primum animum*] Eleganter dixit *primum animum*, pro redeuntem a stupore, quo adhuc nimius dolor mentem ejus obnubilaverat; quod alibi illustrabimus. Credebam autem 'lumen siccom' intellexisse interpretes, quod exaruerat cineribus hanstis, quorum paulo ante mentio: cum opportune falsum errorem video Bernartium, qui hæc explicat ex illo: 'non verba in funere primo,' 'non lacrimas habet,' et similibus. Sed immemor erat mox sequi: 'sumas gemitus et vulnera nati, Et lacrimas, rari quas nunquam habuere parentes.' *Gronov. Diatr.*

36 *Ordior acclivis tumulo*] Quidni potius a Statio scriptum *acclivis*, pro 'acclinatus?' ut in proxima Sylvula ad Somnum, 'terris maria acclinata quiescunt:' prona, ut somno accubantia. et in Sylv. ult. 'Acclivis tumulo.' Quare in veterib. etiam Glossis, ubi legitur 'Acclivis,' reponendum 'Acclinis,' ut congruat τῇ προσκαλιμένος. *Morell.*

41 *Hic ego*] Ita conjunge: *Hic ego inserui te*, id est sepelivi te in Albano. *Sicanii*] Nam crocum principatum obtinet Cilicium ex Corico: alterum Lycium ex Olympo: tertium Centuripinum ex Sicilia: nonnulli secundum locum Phlegræo dederunt. Strabo Siculi etiam meminit, et nos in Juvenalem repetimus. *Domit.*

44 *Cum laude loci*] Nam locus sepultura tua nobilis est: quod autem antecedit, nam *Sicanii*, per interpolationem legendum usque ad, *decerpit aristas*. Non esset tibi gratius si urerentur odoramaenta rogis tuis, quam quod in nostro agro sepultus es. *Idem.*

46 *Cari quas nunquam*] Male Gevartii editio, *cari*. male quoque conjectat Morellus, *rari quas nunquam*. Grandius multo Noster, *rari nunquam*.

Rari parentes, propter scelus hominum, et quia pietas oblita viros, habuerunt veras lacrimas a natis: sed et illi pauci, qui habuerunt, non tamen tantas tamque acerbis, quantas ego tibi refero. Vide *Gron. Diatr. cap. 49.*

47 *Atque utinam fortuna dares mihi Manibus aras*] Hoc in fortuna regia Nicoclis laudat Isocrates, quod patris sui Evagoræ monumentum oraret: Οὐ μόνον τῇ πλήθει καὶ τῇ κάλλει τῶν ἐπιφερομένων ἀλλὰ καὶ χοροῖς, καὶ μουσικῇ, καὶ γυμνακοῖς ἀγῶσιν, κ. τ. λ. Sic apud Virg. Æneas et socii: 'aramque Sepulchri Congerere arboribus, cœloque educere certant,' &c. *Morell.*

49 *Scopulos Cycloperum*] In Sicilia visebantur Cycloperum antra eximie magnitudinis. Septem fuerunt e Sicilia accersiti a Præto ad Tiryntem urbem muniendam: appellatique sunt γαστροόχειρες, id est manibus victum ventri quærentes. Horum cognomina habent etiam speluncæ ad Naulpiam. *Dom.*

53 *Æbalio disco*] Spartano; de disco multa etiam qui Gymnasticen et Agonistica scripserunt.

55 *Fossa*] Loca ad equorum cursum comparata et effossa.

57 *Rite*] Id est, statuto die, annis redeuntibus. *Frondentia præmia*] Coronæ.

60 *Orpheæ leges*] De non respiciendo. Vide quæ Theod. Sitzmannus attulit ad Boët. Consolat. lib. III. Carm. 12.

63 *Torvo Maroni*] Id est, inimitabili. Vid. Passerat. ad Prop. lib. II. El. 31. et Barth. Advers. lib. CVIII. cap. 14.

68 *Liceat modo) itura maritum*] Indubitatum hanc correctionem esse putant viri docti; ego, pace illorum, intempestivam. *Moritura in maritum* est moriens se jactura, impositura in maritum, vel moritura super maritum. Nihil magis Statianum. Est autem ea vis particulæ *in* pro super. Nam quod hic dicit, id explicat ita

in lib. vi. 'Lacerasque super procumbere nati Reliquias ardet.' Eod. libro: 'Pectoris attritu sua frangit in ossa Leonem.' Libro v. 'Mactare in tumulos,' pro, super tumulos. Gronov. Diatr. c. 49.

72 *Nec pietas injusta dedit*] Prolepsis hic. Dicat aliquis: nec naturam, nec pietatem hoc fato patris mei injustam fuisse in dolentem, aut juvenem aut filium rapiendo. Natura nunc non ostendit 'se injustam,' non præbuit iniquam, quia non turbato ordine mortalitatis senem juvenis, patrem filius lugeo. *Pietas* proprie obsequium in parentes, et horum vicissim in liberos caritas, omneque officium, quod sanguinis propinquitas exigit. *Pietas* ergo *injusta* est, 'injustam se dat,' hoc est proprie, occasionem exercendi officii sui indigne obtrudit; vel, exemplum sui dat infelix, cum pater filium lugeat; cum exigitur et præstatur a patre, qui filio superstes est contra votorum ordinem. Natura et pietas injustas se dant, cum pie quis lugeat injustum funus, 'male judicantibus fati,' ut habet vetus inscriptio. Gronov. Diatr.

74 *Marathonia virgo*] Ab exemplo probat majorem dolorem esse amittere patrem quam filium. Nam Erigone cum provenisset ad cadaver patris Icarii, quem agrestes interfecerant, præ dolore laqueo se suspendit. Mæra canis interfecto domino ad Erigonem domum venerat, eamque latratu et gemitu excitavit ut se sequeretur, perduxitque ad patrem: puella mortua, canis quoque spiritum ei parentavit. Andromache vero, cujus filium Astynactem Ulyxes ex turri dejecit, non modo præ dolore non se interfecit ut Erigone amisso patre: sed etiam ad secundas processit nuptias; nam nupsit Pyrrho Achillis filio. Major igitur dolor Erigones quam Andromaches fuit. *Domit.*

82 *Tyrrhenæ volucres*] Sirenes intelligit. Quæ, ut putat Plinius, sedem

habuerunt in promontorio juxta Surrentum maris Tyrrheni. *Idem.*

87 *Phrygium silicem*] Dolorem Hecubæ versæ in saxum. *Idem.*

88 *Fissa buxo*] Quis, inquit, non cecinit Palladem abjecisse tibiā? quasi dicat, hæc omnia fabulose ab aliis cantata sunt in funeribus per comparationes vel similitudines. Ego autem aliter patrem deflebo: atque ita citat pietatem et justitiam et poëtas, Heroicos primum, tum lyricos et septem sapientes: deinde tragicos, demum elegos. *Idem.*

92 *Honor Aonios seno, &c.*] Ita scribendum ex Rom. Venet. edd. quam secutus est Lindenbrog. Duo magni viri, amici nostri, varie illud *ducere campos* mutabant, quod negabant Latine dici. Alter *ducere cantus* scribebat; alter, *Andinos seno pede dicere cantus*, vel *ducere*, vel *cludere*. Quibus omnibus nihil opus. *Ducere* est ducere esse, ut chorum ducere. *Ducere campos Aonios* est ducentes, scilicet vatum choros, versari in campis, ducere esse vatum, primarios principes in campis Aoniis. Ut et metonymia possit videri: 'Campi' nempe, pro qui in campis; quod est simplicius. Grande et cothurnatum heroicum opus est, genusque Poëseos supra omnia maximum. Quare qui tali opere se Phœbo approbat, is 'Aonios campos ducit,' dux est in campis Aoniis. Qui honor præclarissimus. Ideo *honor* scripsit Papinius, non *labor*. Gronov. Diatr. c. 50.

94 *Cura lyræ nomenque, &c.*] Docti viri, qui locum hunc tetigerunt, acceperunt testudinem pro ipsa lyra, cum Statius eam ut partem posuerit. Perinde ac si 'plectra' aut 'chordas' aut 'fides' aut 'pectinem' dixisset, quæ et ipsæ partes interdum totius significationem habent. Hæc ergo mens horum verborum est: quibus testudine, quæ pars lyræ est, et ad hunc usum primum ab Arcade Mercurio accommodata; vel testudine,

qualem paravit Arcas Mercurius, carmen dimensis lyra, quam ex testudine facta est, fecit, ut Lyrici sint inde appellati. Gronov. *Diatr.*

98 *Et quis dulcis*] Et quibus gratum fuit. *Tenuare*] Temperare. *Vires*] Heroici carminis. *Lasciva Thalia*] Elegiaco carmine. *Domit.*

99 *Græcu truncare*] Id est diminueret uno pede. *Senones versus*] Sex pedum. *Heroes*] Id est heroicos. *Idem.*

105 *Crinemque afflato monte*] Quamquam δύο κοσμήτορες λαῶν J. Lipsius et alter πολυθρόνητος τῶν Μουσῶν ἀνθρώπων corrigere h. l. cœperint, tamen verum est Poëtam scripsisse, ut vulgo legitur. Jubet Parthenopen, diavam præsidem Neapolitanæ urbis et regionis, tumulo parentis crines imponere. Fingit autem ipsam Deam Parthenopen inhabitare ceu sacram sibi sedem montem Vesevum: ut plerumque loca inaccessa Deorum esse putabantur, et religione etiam, etsi alias invia, septa erant. Pomponius Mela lib. III. 'Ultra hunc sinum mons altus (ut Græci vocant) θεῶν ὄχημα, perpetuis ignibus flagrat,' et quæ sequuntur. Tum Parthenopes caput dicitur merito, quod altissimum in Neapolitano districtu est; id est mons Vesevus, qui ignes ejectabat. Porro 'crines' ignium flammæ frequenter dicuntur. Gronov. in *Diatr.*

107 *Munichiaæ arces*] In aliis omnibus codicibus mendose scriptum est *Monichiaæ artes*; quod nec sensus nec ratio ferre potest; nec ulla etiam ficta fabula suadebit. Legatur igitur nostra emendatione: *Munichiaæ arces*: quod Athenas significat. Nam Munichia tumulus Athenis curvus, ingressum habens angusto ore, cui ternæ subjacent portæ; quondam muro vallata, complectens Pirenm: unde arces Munichiaæ Atticæ dictæ sunt. Hoc ait Papinius: Nec Athenis, nec Cyrene, nec Lacedæmone virum

præstantiorem unquam natum esse patre suo: nam ex his tribus locis præstantissimi viri extiterunt. *Domitius.*

109 *Si tu stirpe vetus*] In aliis codicibus mendose scriptum est *vetes*; sed tu lege *vetus*; nam alloquitur Parthenopen, et ait: Si tu jaceres tui generis et conditorum memoria obliterata vetustate, certe nunc pater mens civis tuus indicabat te Græcam esse civitatem sua Græcarum literarum eruditione. *Idem.* *Famaque obscura jaceres*] Ven. et Sal. *famaque obscura jaceres.* Liv. XLII. 'Incognitum famæ aperuerint armis orbem terrarum.' Gronov.

123 *Aenidium, pueroque*] Quasi Musæ et Apollo inter γυναικῶν θεῶν Præstitæve Deos censerentur: licet quatuor tantum ex doctrina Ægyptiorum numerentur a Macrobio Δελφικόν, Τύχη, Ἔρως, Ἀνάγκη. *Genius, Fortuna, Amor, Necessitas.* Morell.

124 *Nec simplex, &c.*] Ita sequentia scribenda, id est, non simplex et unicum tibi patriæ decus est; sed origo natalis in ambiguo certamine geminæ terræ pendet, inter anceps certamen duarum urbium, Neapolis puta et Selles, ventilatur. in ambiguo habet Rom. et Ven. editio; quod miror fugisse oculos studiosissimi Lindembrogii. Semel hoc indicasse sufficiat, veterem codicem, cujus variantes ille edidit, non alium quam Romanum nostrum esse. Ne impostorum docti viri errent, et Ms. illam putent, etsi scriptis æquandum. Sed vir summus, gravioribus studiis implicatus, et hanc operam in typographi gratiam præstans, aliquando indiligentius eo usus est. *Degente* recte discerpit Cruceus. *Grains Magister* inepte dicitur Palinurus, qui Phrygius erat. Sed 'gratum' dixit Papinius, sive Æneæ, sive Tencris, sive ipsi puppi. Gronov. *Diatrib.*

132 *Alit victos immensis, &c.*] Id est,

qui pro re magna certant, etiam si vincuntur, falsa afferentes: tamen alantur gloria quod in re magna victi sint. Ita multi certant ut te civem habeant, non putantes sibi fore contumeliosum, si victi fuerint in tam præclaro certamine. *Domit.*

135 *Laudum festina*] Elegantissime emendavit, vir summus doctrina, iudicio, ingenio, J. Lipsius, *laudum festinus*, et verissime, ita 'festinus voti' Theb. vi. 74. *Barth.*

141 *Sit pronum, &c.*] Longe alia Papinii sententia est, quam Domitius putat. Dicat sane aliquis, pronum esse, facile esse sub domesticis iudiciis coronas mereri: quid vero habebit invidia, quo admordeat Achaias victorias tuas? Nam hoc ait, per ludos Græciæ magna decora patrem suum obtinuisse. *Pronum*, nam hæc vox non intellecta bono homini, est facile, promptum. Statius alibi: 'cognoscere pronum.' *Gron. Diatr. cap. 56.*

143 *Athamantea*] Id est, corona ex ludis Isthmicis: quæ ex pinu dabatur. Athamanteam dicit, quoniam Isthmici Indi instituti erant pro Melicerte filio Athamantis; ex sententia Pansaniæ frondes abstuli. *Domit.*

151 *Senex Siculus*] Hieron quidem Siculus de re rustica scripsit, ut auctor est Varro; sed hic de Theocrito intelligit, qui Syracusanus fuit. Bæo tamen scribit eum fuisse Smyrnæum ex Phosse, in suo genere admirabilis. *Idem.*

152 *Pindarica vox, &c.*] Flexa vox lyræ dicitur propter strophas et antistrophas Lyricorum. Vide Turneb. *Advers. lib. 1. Leucade Sappho*] Vid. eund. lib. x. cap. 2. *Cruceus.*

153 *Alcman*] Lyricus poëta qui clauit 38. Olympiade, et amatorios cantus primus invenit. Adi Suidam et Ælianum de Varia Historia. *Bernart.*

154 *Stesichorus*] Lyricus poëta Siculus: Horatius 'Stesichorique gra-Delph. et Var. Clas.

ves Camoenæ.' *Idem.*

157 *Carmina Battiada*] Callimachum intelligit: de quo multa scripsimus in Ibyn Ovidii, testimonio etiam Strabonis. Duo autem fuerunt Callimachi: alter Batti filius et Mesatinæ, Cyrenæus grammaticus, discipulus Hermocratis, uxorem habuit Euphrasi Syracusani filiam. Hujus sororis filius junior Callimachus alter fuit, qui versus de insulis scripsit, poemata omni genere carminis. *Domitius. Lycophron*] Sophoclis Grammatici, adoptione Lyci Rhegini historici, filius, inter septem poëtas, qui Pleiades dicebantur a numero stellarum Philadelpho Ptolomæo, receptus. Consule Suidam. *Bernart.*

158 *Sophronaque implicitum*] Non possumus de hoc judicare. Nemo tamen aliorum auctorum tale quid de hoc Mimographo scripsit, quod sciam. *Tenuis Corinæ*] A carminum quadam subtilitate; unde et 'Muscæ Lyricæ' dictam aiunt, quod forte allusit Papinius. Pulcherriam forma mulierem, icone teste, tradit fuisse Pansanias lib. ix. *Barth.*

163 *Jugera Dauni*] Rutulos intelligit qui Ardeam tenuerunt: et Silius eos appellat 'Dauniam pubem.' Nam Daunus fuit pater Turni, qui Rutulis imperavit. *Domit.*

164 *Veneri plorata domus*] Lavinium intelligit, ubi erat ædes Veneris communis nomini Latino, ut scribit Strabo, magna populorum celebritate plorata. Nam Nemicus fluvius proximus est, in quo Æneas filius est submersus, cum tribus annis imperasset, conserato prælio adversus Rutulos. *Neglectaque tellus Alcida*] Eum tractum Campaniæ intelligit, qui est inter Misenum et Puteolos, terra continenti. Nam illac traducturus boves Hercules terram continentem neglexit, structo aggere in exteriori pelago *Idem.*

170 *Qua mediis alte, &c.*] De calidis Baiarum balneis palam accipien-

Stat.

5 T

duo locus, quem et illustrat Dio lib. XLVIII. Bebot. in Apophor. lib. II. c. 11. *Crucius*.

175 *Quamvis decepto, &c.*] Male hic Domitius. Est in fabulis Apollinem ambuisse noctem Sibyllæ Cameræ: et dum sperat, præcorrumpere illam tentasse, data optione, cujuscunque rei vellet. Illam apprehenso enmulo pulveris tot annos petivisse, quot corpora ille haberet manipulos. Quo potitam non tamen facilem fuisse Phœbo, sed æternam juventam sub mercede virginæ pudoris respuisse. Ita deceptus Phœbus, neque tamen irrita hæc vates, hoc est, non credita, *χρησµὸς ἀνισρευµένης φέροντα*, uti Cassandra, cui hæc pœna decepto Phœbo est injuncta. Narratio illa exstat Ovid. Met. XIV. quam et allusit noster in Via Domitiana: 'Vel quantos ego Delium poposci.' Itaque verba illa: *Quamvis decepto vates non irrita Phæbo*, simplex periphrasis sunt Sibyllæ, nec fingenda hic febricolosa illa et pædagogica apodosis cum Domitio. *Gronov. Diatr. cap. 56.*

178 *Dardanius facis, &c.*] Pontificem *πεπρωτῆραι*, cui cura et magisterium Vestalium, et his cura sacri ignis et inextincti, quem per facem opertam intelligit, idemque Silv. I. tacitam faciem. *Crucius*.

179 *Diomedei furti*] 'Palladium Trojanum,' quod furto quondam Troja abstulerant Diomedes et Ulysses. Fabula inconstans, tamen notissima. *Barth.*

180 *Et inde sacrum didicit puer, &c.*] Loco animam agenti aquam jamdudum affudit Lipsius noster: et *inde sacrum didicit puer: arma probare Monstrasti Saliis*. Sensus: Tu o pater Pontificem, cui cura Vestalium, docuisti suos ritus, tu Salios, tu Quindecimviros, tu Lupercos instituisti: quos omnes *πεπρωτῆραι* describit. *Bernart.*

182 *Cui Chalcidicum*] Id est, inter quindecim viros, qui legunt carmen

Sibyllinum, sunt etiam discipuli tui, ut ita conjungas: Et formidavit tua verba, id est, a te doctus est puer olim: cui nunc fas est volvere carmen Chalcidicum. Et cui est, &c.] Id est, qui habet caput cinctum filo laneo. *Phrygi*] Nam Æneas Phrygius caput operire inter sacrificandum instituit: unde mos manavit ut Flamines filo laneo caput cingerent. *Domit.*

195 *Civilis Erinys*] Furor belli civilis. Hæc tamen Dea est quæ bello præest, ut Pallas, quod Pausanias apud Homerum observavit. *Idem.*

197 *Prælia Phlegræ*] Id est, tam impia quam fuerunt gigantea, quæ commissa sunt ad Phlegram. Erant enim in Deos. *Idem.*

198 *Latæ sœnere cohortes*] Rom. Venetusque codex: *sœnere cohortes*. Optime. 'Sumere furias,' ut 'sumere bellum.' Florus: 'nec temere sumptus, ut barbaris, impetus.' Ovidius: 'pugnæque assumit amorem.' Sic 'ruere in furias.' Virgil. Georg. III. *Gron. Diatr.*

199 *Rogus deorum*] Mendosi codd. habent *duorum*: nos *Deorum* legimus. Nam Dii Capitolini eo incendio tanquam rogo ardebant, videbanturque captivi Vitellianorum. *Domit.*

202 *Captivæque nomina defles*] Idem Ms. Flor. a Lindenbrogio collatus: *flumina*. Sed Ven. et Salisb. *captivæque fulmina defles*. Quod verum videtur. Ob Jovem, qui Capitolii primarius incola. *Gron.*

205 *Vesuvius incendia*] Cantaturus fuerat Senior Papinius, cum ipsum montem, videt velut funditus erutum, ad cœlum a Jove elevatum, projectum in Campaniæ arbes et campos. Poëtica rei amplificatio. *Barth.*

221 *Qui genuit pater*] Id est, pater cum spectet filium pugnantem in Olympia, plus animo ferit adversarium filii, quam filius cæstibus et armis. Et cum filius cæditur, majorem animo dolorem vulneris illius

sentit pater, quam filius corpore. Hujus pietatis exemplum quoque refertur a Pausania: cum Demilus ex Caristo Eubœæ filium Glaucum arantem uno pugni ictu vomerem indidisse aratro conspexisset, admiratus illius robur, eum produxit in Olympiam. ubi cum arte adversarii eluderetur, pater spectans elamavit, *ὦ δῖε ἀπόρρον*, id est, vulnus *ab aratro*; monens filium, ut tam fortiter percuteret adversarium pugno, quam olim indiderat vomerem aratro. Quod ille audiens, tanto surrexit robore, ut et tunc vicerit, et postea sæpe. *Domit.*

222 *Spectator Aletes, &c.*] Corruptionis hujus loci restitutio debetur quoque Cl. Salmasio, ejus monitu scribimus: *spectator athletes Ipse magis*. Alii, inquit, attendunt pugnantes: sed ille spectator, qui genuit, magis athleta est ipse quam spectator: ita haurit oculis, quod certantium proprie est, atque haurire sibi videtur pulverem illum, quem excitant pugnantes: ita, quod athletarum ipsorum, qui in arena sunt, votum est, capit expirare corona pressa, coronato fanere contentus est. De ejusmodi autem faventis spectatoris motu vivum exemplum apud Thucydidem est lib. v. *Gron. Diatr. c. 57.*

225 *Hei mihi quod tantum*] Dolet quod vivo patre semel tantum fuerit coronatus in sacris Cereris Eleusinae Neapoli: nam Cereri solita illic celebrari sacra ante dixit: 'Tuque Actæa Ceres;' et quod non affuerit cum coronatus est a Domitiano in Albano, atque ea caruerit lætitia. *Domit.*

226 *Chalcidicæ Cerealia, &c.*] Aristides in Eleus. scribit primum agone gymnicum Eleusine inventum, ejus præmium victori fuisse fruges. Per dona igitur Cerealia coronæ Chalcidicæ expone præmia ejusmodi, quæ tulit Statius in agone Neapolitano. Nisi malis verba hæc referre ad ludos Cereris Neapoli institutos, de quibus in Sylva ad Menecratem. *Crucena.*

228 *Per me certa tulisses*] Nam putasses coronam mihi donatam a Cæsare tuam esse. Ante, ad Cæsarem: 'Palladio tua me manus induit auro.' Nam quod excusat quod in certamine Capitolino fuerit victus, quod antea fassus est: 'tunc cum Capitolia nostræ Inficiata lyræ:' excusatio est quod tunc erat occupatus audiendis antiquis auctoribus et poëtis ex patre: nam doctrinam colligebat ut componeret Thebaidem suam. Qua occupatione factum est ut non bene cecinerit laudes Jovis Capitolini; atque ita Thebais, cujus causa erat occupatus, visa est invidere Jovi Capitolino, quando non permisit ut illius laudes bene careret. *Domit.*

232 *Cum dulcos parentis*] Potuit scripsisse: *Nam quid me mixta quercus non pressit oliva, Et fugit speratus honos? cum luce parentis Irrita Tarpeii canerem? Te nostra magistro Thebais urgebat priscorum exordia vatum. Luce parentis Tarpeii, die, qui festus erat Jovi Capitolino, quoque agone ei committebatur. Irrita canerem*] Quia, ut ait ad uxorem, 'Capitolia nostræ Inficiata lyræ.' *Urgebat* autem Salmasius, non *urgebant*; ut foret sensus: Cur enim tam infelix fui, quam dicam fuisse causam, ut in agone Capitolino victus non exhilarare te potuerim hac quoque palma occupata? Quæ sequuntur, nihil huc pertinent: sed pergit enarrare pietatem et officia parentis erga se, quo adjutore, Thebaida contexendo, trita illa veteribus vatibus orbita incesserit, argumentum tot antiquis poëtis tractatum tentaverit. *Gronov.*

241 *Sejungere matrem*] Indicium, inquit, est tui amoris erga uxorem, quod ea incubat jam diu tumultu tuo, nec eam possum sejungere et abducere. Inemendati codices habent, *subjungere*; sed nullus est sensus. *Domit.*

244 *At Pharios alia*] Codices mendosi scripti sunt, *At Pharios alii*: sed

nos legimus *aliæ* ; ut sensus sit : Nulla est quæ possit contendere cum matre mea de pietate : te enim vera pietate luget, et vera est pietas virum defunctum lugere ; aliæ vero mulieres volunt videri piæ, lugendo in sacris Isidis aut Cybeles. *Colunt Pharios dolores*] Lugent in sacris Isidis Phariæ et numinis Ægyptii. *Idem.*

245 *Mygdonios*] Id est, Phrygios in sacris Cybeles. *Plorant*] In sacris Isidis deflent Osiridem necatum qui præsentabatur in sacris Cybeles : Atyn, qui abscidit genitalia, quorum neuter ad eas pertinet. *Idem.*

251 *Vindex cura Deum*] Quæ hæc *vindex cura Deum* ? Utrum ἀγορῶντας, et quæ patrem Statium ab incursibus fortunæ propter probitatem suam vindicaret, an quæ Deos vindicaret ab invidia omissæ curæ rerum humanarum ? Alterutrum credo finxisse sibi interpretes. Sed verior scriptio remansit in editione Romana et Veneta : *Index cura Deum.* Gravius etiam peccarunt librarii, qui duo hemistichia transposuerunt. Scripserat enim Statius : *His tibi pro meritis nulloque e vulnere tristem Index cura Deum famam laudesque benignas Concessit.* Et famam nullo e vulnere tristem, et laudes benignas concessit tibi probans eos cura Deum. Quam clara nunc omnia, quam pulchra ! at quam inepta vulgata erat ! Cum bonis bene esset, malis male, dicebant ‘esse Deos :’ et hi qui discrimen illud pro meritis suis persentiscerent, quasi testimonio erant et esse Deos et nostri curam habere. *Gron. in Diatr.*

253 *Non nimius*] Nec, inquit, immature discessisti, nec decrepitus ; nam sexagesimum quintum annum expleveras. *Domit.*

263 *Gavisaque novit*] Quæ stultitia sermonis, *gavisaque novit* ? Ocins scribe, ut poëta olim, *gavisaque vovit.* Quæ lamenta tuli. Duo parentum summa vota, superstitibus liberos relinquere, et ab iisdem pie lugeri. *Gron.*

Diatr. c. 59.

268 *Danaas umbras*] Noctem Doricam, qua spoliabant et concremabant Ilium Græci. Vise Virgil. Q. Smyrnæum, Tryphiodorum. *Barth.*

270 *Inferna Diana*] Sibylla Æneam coram Proserpina stitit. De ‘inferna Diana,’ quæ eadem Proserpina et Luna, Prudent. ‘Denique cum Luna est,’ &c. *Idem.*

272 *Si Thessalicis, &c.*] Corruptissima hæc sunt et fere desperata. Scribe : *si Thessalicis Admetus in oris, Si lasciva retro Phylaceia rettulit umbram.* Ex silva una, fecimus *Si lasciva*, non sane distorta apicum mutatione, et sensu exigente. *Phylaceia* est ipsa Laodamia quam ‘lascivam’ vocat, quippe cujus amor et desiderium conjugalia gaudia nimis reminiscebatur. Viderat minister Acasti Laodamiam in thalamo simulacrum Protesilai amplexantem atque osculantem : sed sinistra interpretatione adulterio fieri ea putans, Acasto patri indicavit. Qui cum venisset, et irrupisset in thalamos, vidit effigiem Protesilai. Illa, *retro rettulit umbram*, et de Admeto et de Phylaceia seu Laodamia sunt intelligenda. Si Admetus Thessalus, si lasciva Phylaceia, quæ propter amplexum et oscula maritum desiderabat, impetraverunt, ut Umbra retro remitteretur, quæ invidia est, meam vel tuam chelyn idem sperare ? *Gronov. in Diatr.*

282 *Supremis ripis*] Id est, ad ora ripæ ut te trajiciat : inde tamen si es rediturus ad me, veni per eam portam, quæ mittit vera insomnia ; id est, corneam. Allusio ad carmen Virgilianum. *Domit.*

288 *Qua porta malignum*] Ita legendum ejecta vocula in, quam contra omnem rationem intruserunt editiones duæ Parisienses. de duabus his ‘somnia portis,’ vana et vera emittentibus, Virgil. Homerum secutus, Anson. Cnupid. Crucifixo. Vid. Passerat. ad Prop. lib. iv. El. 7. ubi

'malignum' hoc seu vannum ebur enarratur. *Barth.*

289 *Somnique in imagine monstra, Quæ solitus*] Id est doce me per somnium quæ solebas docere vivus. Nam et Numa sic sacra persnasit consulens Egeriam, et Scipio Jovem Capitolinum alloquebatur. In mendosis autem codicibus ita legitur: *somni quæ in imagine monstrat.* Domit.

292 *Scipio*] Oppius et Julius Hyginus scribunt, quod Gellius tradit, Scipionem Africarium solitum venire in Capitolium ante diluculum: et canes qui in alios solebant sævire, eo veniente quievisse, eumque jubere solitum, ut aperiretur cella Jovis Capitolini. Inde manavit hæc opinio de qua scribit Papinius, quod cum Jove loqueretur, ut etiam Sylla, qui præcipue Apollinem coluit, quod ejus numinis colloquio frui putabatur. Praxiteles sane ex ære Apollinem puberem fecit subrepenti lacertæ cominus insidiantem. *Idem.*

CARM. IV. 7 *Septima Phæbe*] Prop. lib. II. Eleg. 20. 'Septima jam plene deducitur orbita lunæ,' id est, septima nox. Luna enim pro nocte sæpius apud Poëtas. Nec aliter fortasse sunt 'amica silentia lunæ' apud Virg. *Æneid.* II. in quibus tantum acumen ostentarunt viri docti. *Crucius.*

8 *Totidem Cætas*] Locus hic varie sollicitatus est ab Interpretibus. Domitius, diphthongo priori mutata, legit *Æthææ*, et intelligit solem orientem, quia 'Æthon' nomen ex equis Solis Ovidio. Alii, *Æthonis* malunt: sed frustraneæ et vanæ hæc conjecturæ. Nam Poëta hic *Cætas Lampades* appellat stellas, quæ in Cæta monte videntur oriri, quod accidit iis populis qui Cætam ab ortu habent. Ita Catullus CARM. Nuptial. stellas 'Cætæos ignes' dixit: 'Nimirum Cætæos ostendit Noctifer ignes.' Et Seneca Hercule furente: 'Jam cœruleis erectus equis, Titan summum prospicit Cætam.' *Gervart.*

12 *Tantum statione*] Melius scribas *tamen in statione.* *Tenebat*] Id est, aperta sustinebat, ne clanderet. Sed id tamen alternatim fiebat, dimidia parte oculorum vigilante, dimidia dormiente. Ego autem quo pacto duobus his meis continuæ vigiliæ sufficiam? *Barth.*

13 *Corpore toto*] Quod totum oculum fuit, ut elegantissime loquitur Plautus. *Idem.*

14 *At nunc heus aliquis*] Olere mendum videtur, nec dubitarim repone: *At nunc, heu, aliquis.* Bernart.

16 *Totas infundere pennas*] Concinnior, meliorque scriptura, quam *Advers.* lib. XVIII. c. 17. proponimus: *te totis infundere pennis.* De 'pennis amoris' paria ad hunc aliorum loca notant ad Propert. lib. I. Eleg. 3. Beroald. pag. 681. Passerat. p. 158. Levin. p. 63. *Barth.*

18 *Me tange cacumine virgæ*] Virgam somno Papinius, Virgil. ramum, alii cornu, ut alibi Noster in Theb. II. Vid. Turneb. lib. XXI. c. 4. *Crucius.*

19 *Suspense poplite*] Etiam si me non attingas, ait, aura saltem supervolantis fac me afflet, ut vel parum quietis hauriam. *Barth.*

CARM. V. 1 *Neque enim verbis solennibus ulla, &c.*] Ita scribendum monnerunt nos eruditissimi viri P. Scriverius et I. Isacius Pontanus. Observandum autem artificium Papinii, quod in gravissimo luctu suspendit versum illo, *Incipiam nunc*, quasi singultu interstinguat. C. Barthius pro *ulla* rescribit *ultra*. Sed non ejurat omnem bonam copiam poëta; verum se hoc tempore quicquam solennibus verbis hilarique cantu orsorum negat. Retinendum igitur *ulla*. Gronov. Diatr. c. 60.

2 *Nunc Castaliæ vocalibus*] Nunquam capies locum, nisi detrahas litterulam, quæ a sequenti voce adhæsit, et pro *nec*, legas: *ne Castaliæ vocalibus undis, &c.* Veretur ne Phœbo gravis et molestus sit, si solennibus

verbis illum invocet. 'Vocales' vero 'undas' dixit, ut supra Epithal. Stellæ: 'Et de Pleris vocalem fontibus undam.' Eo quod nimirum epota vocem et carmina largiretur. *Gerart.*

4 *Orgia*] Sacra, Ceremonias, Cultum divinitatis. Bene hæc explicat Passerat. Præf. in Propert. lib. iv. p. 313. *Barth.*

17 *Et ardentis restrinxit lacte favillas*] In aliis codicibus extat *papillas*. nos *favillas* legimus; nam ardentis cum papillis non convenit. Præterea loquitur de muliere, quæ filium adhuc lactentem vidit in rogo mortuum; alludensque ad morem quo cineres spargebantur vino, ut ante diximus testimonio Homeri et Virg. *Domit.*

21 *Alternis mecum clamore*] Hoc habebant pro summo solatio, et ita se Meliorem Atedium consolari velle autumat Papinius noster, pari modo vernam suum desideratissimum plangentem II. Silv. I. a vs. 20. ut in aliis Epicediis. *Barth.*

22 *Et te natura pudebit*] Pudebit te, inquit, o natura, quoniam ego qui non sum natura pater hujus, plus lugebo quam ea quæ mater est infantis, vel qui juvenem gemit. *Domit.*

46 *Nimirum cum vestra domus; ego, &c.*] Locus, fœde laceratus, ideoque male intellectus adhuc. Primum scribendum ex Romana Venetaque, quas optimo judicio secutus est Fr. Lindenbrogius, urbis patriæ grande incrementum: *cum vestra domus ego funera maestos Increpito*. Qua pœne phrasi epicedio in Glanciam: 'ægrumque dolorem Libertate doma.' Mox, *Verum erat*, interpretatur Domitius: quod scilicet dicebatis, nulum carmen satis esse ad lacrimas reprimendas. At Statius invitat amicos, ut pro solatiis, quæ ipse canere illis solitus erat, vicem reddant, carminaque suppeditent. *Verum erat*, subjicit; id est, æquum erat, merue-

ram sane. Idque ob duas causas, tum ut sævas grates exsolverent, tum quia ipsius vires absumptæ, et copia canendi nulla. *Gron. Diatr. cap. 61.*

51 *Reperit*] Quod caneret dulce sibi. Ignosce, inquit, puer: malum et vulgare carmen composui in tuo funere; dolore enim obrutor. Atqui puto ne Orpheum quidem ipsum bene cecinisse cum flevit Eurydicem; sed emisisse quaecumque potuit carmen sibi dulce, id est, ad leniendum dolorem suum. *Domit.*

56 *Busta Lini*] Filii sui. Vide, quæ de non uno Lino notavit, illustrando Papinio nostro, Jacobus Nicolaus Loënsis Miscell. lib. x. c. 3. Orpheum et Apollinem Linum deflentem pariter jungit Ovid. in Tibulli Epicedio. *Barth.*

67 *Delicias*] Nugatur hoc loco Interpres, qui pro *Delicias*, *Ædituas* legit, quod de 'picis' intelligendum docet, ineptissime. Romani enim pueros Ægyptios, de quibus hic Poëta, *Delicias* suas appellabant. Plutarchus in Antonio. Noster Epiced. Glanciz: 'Tu modo Deliciæ, dulces modo pectore curæ.' Coma Earini: 'cessere priores Deliciæ, famulumque greges.' Plura passim exempla occurrunt. Hi vero pueri variis jocis et argutiis studebant, quibus dominos sibi conciliabant. Hinc Noster illos hic *loquaces* appellat. *Gerart.*

68 *Linguaque simul*] Hæc lectio ex Aldina propagata est. Domitii codices et editio: *lingua simium salibusque*. T. Demsterus gratulatur sibi de correctione amplissimi viri, qui scribebat, *lingua Samium*, ad Rosini lib. v. Sed duplex hic error est: primum quod *Samium* accepit pro acnto, magistro Nonio; cujus in hac voce explicanda ineptias aperuit vir incomparabilis ad Hist. Augustam: deinde quod Ciceronem de Samiorum dicacitate testimonium perhibuisse putavit: Nec sane Niliacæ ple-

bia vernilitas Samio acumine indigebat. Scribe: *lingua simili salibusque protervum*. Describit puerum pantomimum, quem *protervum lingua simili* dicit, qua nimirum sensus sermonemque aliorum comœdice refert. *Lingua simili protervus* dicitur actionis mimice peritus, qui eos affectus verbis imponat, ut non aliter loqui videatur, quam illi, quos agit, locuti essent: *salibus protervus* significat argumentum in dictis, vernaculum, subdolæ et fucatæ vernilitatis. Gron. Diatr. cap. 61.

69 *Tellure cadentem*] Hoc est, Recens natum o solo sustuli, et Natalem ejus scripsi. Ita sup. in Epithalamio Stellæ: 'tellure cadentem Excepi fovique sinu.' Et Theb. 1. 'De Matre cadentem fovisti gremio.' Quibus in locis doctus Interpres priscam

morem infantes *νεογόνους* in terram deponendi fuisse et scite docet. Quæ stabilit Nonius in 'Pilumno,' et 'Picumno,' ex Varrone de Vita Pop. Rom. 'Natus si erat vitalis ac sublatus ab obstetrice, statuebatur in terra.' B. Antistes Dionysius plane *λεπτοπτερός* dixit: *ελαδέχεσθαι τὰ βρέφη, κατὰ τὸν λεπὸν τρόπον, excipere infantes ritu sacro*, post *θεογενεσίαν* quod munus pium est *θελοῦ πατρὸς καὶ στερηπίας* *λεπὰς ἀναδέχου*, divini parentis et Salutis sponseoris. Morell.

79 *Quo sospite natos Non cupi*] In aliis codicibus mendose legitur, *quo sospite natos Concupi*. Nos vero *Non cupi* legimus; ut dicat, te sospite non desiderabam alios filios; tu enim unus satis eras, et te solo adoptivo eram contentus. Donit.

THEBAIDOS LIB. I.

THEBAIS] Bellorum omnium quæ inter Græcos priscis temporibus fuisse, si Trojanum excipias, celeberrimum semper habitum Thebanum illud, inter Œdipi filios, mirabili nescio magis, an miserabili exitu gestum, ante Christi natalem annis circiter M. CC. XXXVI. ante primam Olympiadem cccc. LVII. ante Urbem conditam cccc. LXXXI. Fugitivam certe ejus memoriam retrahere conati præstantissimi quique viri, quæ inter Græcos, quæ Latinos. Ipse Poëta Princeps in hac cura, testis Pausanias, qui signate Bæoticis: Ἐποικήθη δὲ ἐς τὸν πόλεμον τοῦτον καὶ ἔπη Θεβαίοις· τὰ δὲ ἔπη ταῦτα Καλαῖνος ἀφικόμενος αὐτῶν ἐς μῆμην, ἔφησεν Ὅμηρον τὸν ποιήσαντα εἶναι. Καλαῖνος δὲ πολλοὶ τε καὶ ἄξιοι λόγου κατὰ ταυτὰ ἔγνωσαν. Ἐγὼ δὲ τὴν ποιήσω ταύτην μετὰ γε Ἰλιάδα καὶ τὰ ἔπη τὰ ἐς Ὀδυσσέα ἐπαινώ μάλιστα. *Et hoc quidem bellum adversus Thebas versibus perscriptum. Eorum versuum Calenus mentionem faciens, ab Homero factos censet, cui multi, et ii non ignobiles auctores, assentiuntur. Ego certe poësim illam secundum Homeri Iliadem et Odysseam plurimi facio.* Operam etiam, et quidem largam, heroico versu contulit Antimachus: cui rei fidem facit vel unus Athenæus, qui ejus Thebaidem compluries citat, et ille idem Pausanias, qui in Arcadicis ex ea Arionem Adraasti describit, versibus suo loco transcribendis. Nec defuere officio Latini. Ponticus sane cum laude sudavit in hoc circo: author mihi affirmandi Propertius, apud quem lego: ‘Dum tibi Cadmeæ dicuntur, Pontice, Thebæ, Armaque fraternæ tristia militiæ; Atque (ita sim felix) primo contendis Homero, Sint modo fata tuis mollia

carminibus, Nos, ut consuemus,’ &c. Attium quoque Tragædum admovisse manum, videre licet ex veterum scriptorum reliquiis; et fractis quasi membris quæ apud Nonium. Et hi quidem quasi Primpili inter eos, qui caliginem quam huic bello objicere potuisset temporis injuria, ingenii radiis dispellere voluerunt; sed hoc tantum: nihil enim ex Musæo hoc ædificio reliquum præter rudera, quæ nihilominus, ut ruta et cæsa ex avita hereditate, haud immerito doctos delectant. Extant tamen adhuc et ad nos pervenere, (liceat hac alludere,) Hastatorum quorundam et Principum scripta, signate Æschyli Ἑπτα ἐπὶ Θήβαις, quam elegantissime, stylo ad veteres Tragicos Latinos quam proxime accedente, vulgavit Q. Sept. Florens Christianus. Teritur etiam omnium manibus ignoti Poëtæ, sed alti, Dii boni et magni, Thebais: vulgus eam Senecæ Juniori tribuit; at non ego: nec ullus ex iis, fidenter dico, ‘queis esse Corculis datum est:’ non meridie clarior lux quam principem hanc locum inter Latinas, atque haud scio an etiam Græcas Tragædias tenere; qui eam cum sociis in veri judicii trutina componet, pepo non homo, nisi ab altiore suspicetur aura: strictim interim rem tangit, et ea quæ ex illa habemus initium vix adumbrant, adeo non finem. Quo magis debemus Papinii nostri scriptis, in quibus feliciter præstat utrumque, maculas cum plures, sæculi illius elegantia, quo litteras scire barbaries erat, excusorum denique negligentia, contraxisse video: sed et in iis eluendis non inutiliter laborasse me ‘sperat quidem animus, quo eveniat Diis in manu est.’ Tu fave

benivole Lector, et donec melius quid alius adferat, fruiere his nostris. Ego initio facem tibi præferam satis claram, et ex Diodori Siculi Hist. iv. libro caput adscribam : potiore Stadiani argumenti partem, summamque totius operis carptim et quasi saltatim complectens.

‘Laius Thebanorum rex ducta uxore Jocasta Creontis filia, cum diu improlis esset, consuluit oraculum de liberorum procreatione. Responsum dante Pythia, ipsi non conducere prolem habere, (nam qui ex eo proditurus esset filius patrem occideret, et domum omnem infortuniis imple-ret,) neglecto oraculo, genuit nihilominus filium, et infantem exposuit, trajiciens pedes ejus ferro. Unde et Œdipus postea cognominatus est. Sumptum puerum famuli exponere quidem noluerunt, dederunt autem Polybi uxori, quæ non poterat gignere liberos. Deinde cum puer jam vir factus esset, Deum de infante exposito consulere statuit Laius. Œdipus quoque a quodam de expositione certior factus, et ipse Pythiam qui veri parentes forent, rogatum proficiscebatur. Cum ambo apud Phocidem invicem obviam facti essent, Laiusque illum via decedere superbius jussisset, Œdipus ira percitus Laium occidit inscius parentem esse. Eo tempore fabulantur Sphingem beluam biformem venisse Thebas : proposuisseque ænigma si quis solveret : ac multos ab ea imperitos solvendi interemptos : solventi præminum Jocastæ connubium, et Thebanorum regnum propositum esse. nullus excepto Œdipo ænigma solvere potuit. Id erat ejusmodi a Sphinge propositum : ‘Quid esset idem bipes, tripes, quadrupes ?’ Cæteris addubitantibus, Œdipus ait hominem esse, qui infans quadrupes esset, auctus ætate bipes, jam senior factus tripes, ut qui baculo ob imbecillitatem sustentaretur. Tum Sphinx juxta oraculum

seipsam ex loco excelso præcipitavit. Œdipus matrem ignotam uxorem sumpsit, quatuorque ex ea genuit liberos, duos filios, Etheoclem et Polynicen, duas vero filias, Antigone et Ismenem. Filii cum ad ætatem venissent, domestica impietate cognita, Œdipum coëgerunt ob dedecus non egredi domum. Ipsi sumpto regno invicem pacti sunt ut singuli alternis annis imperarent. Etheocli, quia major esset, primus imperii annus cederet. Is acto anno renuit regnum tradere. Polynices vero ex fœdere id petiit, nec impetrato Argos ad Adrastum regem confugit. Hoc tempore Tydeum aiunt Œnei filium cum in Calydone Alcastum, Licothæumque nepotes occidisset, ex Ætholia et ipsum aufugisse Argos. His duobus Adrastus benigne susceptis, quodam responso motus utriusque filias uxores junxit, Polynici Argiam, Deiphylem Tydeo. Adolescentes cum a rege probarentur, magnaque eorum virtutis expectatio esset, is gratificans ambos in patriam promisit se reductorum : verum cum censeret primum debere Polynicem restitui, ad Etheoclem misit Tydeum, de reditu acturum : aiuntque eum quinquaginta viros, quos Etheocles in insidiis posuerat, omnes interfecisse, et præter opinionem salvum rediisse. Adrastum, cum hæc audisset, ea quæ ad bellum spectarent præparasse : adscivit autem ad belli societatem Capaneum, Hippomedontem, Parthenopæum Atalantæ Schœneidos filium. Suadebant amici Polynicis, ut ad bellum Amphiaræus vates duceretur. At is cum ex scientia vaticinandi prævideret, si ei bello afforet se perituum, idque propterea recusaret, ferunt Polynicem aureum torquem a Minerva Harmoniæ datum, Amphiaræi uxori, quo belli societatem viro persuaderet, donasse. Eo tempore Amphiaræus Adrastusque de regno dissidentes pepigerunt ad Eriphy-

lem Amphiarai conjugem, Adrasti autem sororem, omne dissensionum iudicium referre. Illa pro Adrasto sententiam tulit, adjiciens ut belli Thebis inferendi socius Amphiaras adjutorque esset. Amphiaras existimans se ab uxore proditum, consentit ad bellum ire, sed Alcmeoni filio mandata dedit, ut post suum obitum Eriphylem perimeret. Quod patris mandatum postea executus, facinoris conscientia in insaniam versus est. Adrastus, Polynices, ac Tydeus, ad bellum ituri, quatuor elegerunt duces, Amphiarum, Capaneum, Hippomedonta, et Parthenopæum. Qui omnes cum magno exercitu adversus Thebas profecti sunt. Post deinde Etheocles et Polynices sese mutuo interfecerunt: Capaneus magno impetu scalis murum ascendens mortem oppetiit. Amphiaras in terræ hiatus cum curru delatus, nunquam postea visus est. Eodem modo reliqui duces omnes, præter Adrastum, multique præterea mortales occubuerunt, quorum sepeliendorum facultas a Thebanis cum denegata esset, insepultos relinquens Adrastus, Argos rediit. Ceterum cum nullus eos sepelire auderet, soli Athenienses, qui ceteros benignitate anteibant, omnes qui in Cadmea ceciderant, sepeliverunt.

Hæc de belli hujus causa, progressu, ac fine, tradidit Diodorus: cujus sententiam Pausanias non solum labefactare, sed quæ Homeri testimonio, quæ rationibus evertere conatur: verba ejus hæc sunt in Bæoticis: 'Laius autem cum regnum teneret, et uxorem haberet Jocastam, oraculum ei redditum Delphis a filio, si quis ei ex Jocasta nasceretur, interitum sibi imminere: quare recens natum Œdipum exposuit. At ille cum adolevisset, et patrem occidit, et matrem ipsam uxorem duxit: filios vero ex ea nullos omnino genuisse ego arbitror: testimonio mihi sunt qui in

Odyssæa leguntur Homeri versus: 'Vidi etiam Œdipodis matrem formosam Epicastem, Quæ foedo imprudens temeravit crimine vitam, Gnatijuncta toro: genitorem occiderat ille, Mox facinus visum est superis abolere nefandum.'

Qui enim ejus flagitii fama statim potuisset aboleri, si quatuor fuissent ex Jocasta Ilberi suscepti? verum Eurygenæa illos Hyperphantis filia peperit: quod is qui carmina illa condidit, quæ Œdipodia nominant, declarat. Onasias etiam Platæensibus, tristem demisso vultu, ob filiorum dimicationem pinxit Eurygenæam. Polynices, vivente adhuc et imperante Œdipo, Thebis discessit, ne diris, quibus ipsos pater devoverat, esset obnoxius. Cum autem Argos confugisset et jam filiam ei nuptum dedisset Adrastus, Etheoclis fratris accersitu, post Œdipi mortem Thebas reversus est. Orto vero cum fratre dissidio, iterum exulavit, fretusque socii opibus, dum regnum conatur recipere, exercitum quidem perdidit; congressi vero ex provocatione singulari certamine fratres, ambo mutuis confecti vulneribus ceciderunt.

Ita Pausanias, ita Diodorus: a quibus rursus in Ὀἰκῶν Suidas, sive ille quem more suo exscribit, in diversam plane abiit sententiam: in nonnullis cum utroque conveniens, in pluribus ex diametro dissentiens: adeo ut extra limitem extraque oleas, quod dicitur, non iturum me crediderim, si et Historiolam quam ille tradit etiam huc transcripsero. Est autem talis: 'Laius Thebanorum rex uxorem habuit Jocastem, ex qua nata ei proles Œdipus. Eo nato oraculum pater accepit, quod propriæ matri puer ille misceretur. Et jussit eum abjici in montem, et ligna circumplecti pedes. Quem cum invenisset agricola nomine Melobus, educavit, et Œdipoda dixit, quia tumefactos haberet pedes a ligno quod appella-

tor 'Cuspis.' Vir autem factus latrocinia exercuit. Quo tempore ea quæ Sphinx dicitur apparuit, mulier deformis et ferina. Abjecto enim viro, et manu congregata, et loco occupato difficili aditu, prætereuntes necabat. Œdipus igitur grave aliquid meditans, socium se dedit ejus latrocinio, et tempore idoneo quale voluerat observato, hasta eam interemit et qui cum ipsa. At Thebani admirati appellarunt eum regem. Læus igitur indignatus, bellum iis intulit, et lapide percussus in caput interiit. Jocasta autem metuens a regno excidere, induxit Œdipodem, et declaravit regem, et facta est ejus uxor, ignorans quod mater esset. Habuit ex ea filios duos Etheoclea et Polynicen. Ac postea cum didicisset Jocasta filium suum esse, indicium fecit Œdipodi: qui audiens clavos accepit, eosque defigens in oculis, obiit, relinquens regnum duobus filiis, qui imperarunt circiter annum: et tunc inimicitia suborta, invicem bellarunt. Et premebatur ab Etheocle Polynices, qui Argos abiens duxit filiam regis Adrastii, et copiis factis adversus Thebas, ibi singulari certamine congressus Etheocli, occidit eum, et ipse ab eo occisus. Socii autem dominationem fecerunt.'

Hæc illi. Quis verius? non ego id dicam; tantum moneo, a Diodoro Sophoclem, Euripidem, Lysimachum Alexandrinum, Senecam Juniolem, nobilem etiam illum auctorem Thebaidos, scriptorum denique omne vulgus stare: plane ut ex formula Senatoria, 'hæc pars adhuc major esse videatur,' præsertim accedente non Pedario Senatore, sed Consulari Papinio nostro. *Bernart.*

1 *Fraternas acies alteraque, &c.*] Quia pacti erant fratres ut mutuis annis regnarent, et sibi invicem succederent. *Profanis*] Quia per eos violata sunt jura naturæ: et bene *profanis*, quia nefas erat germanos

odia retinere; ergo execrabilibus, contra naturam sumptis. *Lactant.*

2 *Decertata*] Nemo interpretum vim hujus verbi percepit. *Decertata* enim perdita atque amissa concertando dicit. Et ita Glossographus priscus: 'certata, certando amissa: neuter enim tenuit quod uterque alteri invidit. Quia quod propter illi fratricidium fecerunt, id post eos habuit Creon.' *Barth. Sentesque*] Vel propter bella præsentia, vel propter Œdipoden, qui cum matre concubuit. *Lactant.*

3 *Unde jubetis*] Quia multa sunt principia Thebæ historię, unde possimus inchoare narrationem. *Id.*

5 *Sidenios raptus*] Europam dicit, quam Jupiter rapuit et vitiauit. Et *inexorabile pactum*] Jusserat enim Cadmo filio suo Agenor, quem ad requirendam filiam Europam miserat, ut non nisi inventa sorore rediret ad patrem. *Idem.*

7 *Trepidum si*] Quia Cadmus Europam quærens venit ad ea loca, in quibus post Thebæ constructæ sunt, ubi invento dracone qui Matri consecratus erat, et eo perempto dentes draconis sevit: unde terrigenæ nati sunt, qui se mutuis vulneribus peremerunt: ergo *Martis aperti*, id est, pugnae terrigenarum latentis. *Idem.*

10 *Jusserat Amphion*] Hic filius Jovis fuit, ut alii dicunt, Mercurii, cujus lyra accepta canens muros Thebanos dicitur construxisse: ut ejus cantu spontanea se saxa muris imponerent. *Idem.* *Tyrios accedere*] Sic omnes Mss. et scio, quo defendas, lib. ix. 'Tyrios melior venit annus in agros:' et lib. xii. 'Tyrios juga perdere montes.' 'Tyria' proprie Statio Thebana, et ab urbe potest communicari cum circumjacentibus, quæ in ditione Thebanorum. Hic tamen malim *Tyriis*, ut ad muros referatur. Rectius quippe dices Thebanis muris accedere saxa, quam saxa Thebana accedere muris: etsi eadem

saxa alio loco bene possis dicere Thebana. *Gronov.*

11 *Unde graves*] Pentheus aspernabatur Liberi patris mysteria: iratus ergo ei furorem matri immisit, quæ armata furore Pentheum filium necavit. Et bene dixit *cognata*; Agave enim Semele, Autonoë, Ino sorores fuerunt Thebanæ. *Lactant.*

12 *Quod sævæ Junonis*] Juno, dum videret a Jove Semelem diligere, in aniculam versa decoratam, dolum meditans Semeles limen ingressa est, cui ita locuta est: Si te, ut perhibent, integre amat Jupiter, hoc ab eo impetra, ut talis ad te veniat, qualis Junoni solet videri; quæ inducta Jovem rogavit: qui cum negaret et diceret aspectum Dei nullo modo posse ferre mortalem, tandem promisit tali se habitu ad eam esse venturum, quali ad Junonem consuevit: qui cum venisset cum fulmine, Semele sustinere non potuit et obiit. Juppiter vero aperto ejus velocissime utero Liberum patrem aperto femori abdidisse dicitur, ut expletis novem mensibus legitime nasceretur. *Cui sumpserit, &c.*] Leucothoë, quæ Ino, Liberi patris nutrix fuisse dicitur. Hujus marito Athamanti talem furorem Juno immisit, ut filios suos vellet occidere, sperans quod Liberum patrem invenire posset, et simili sorte perimeret. Qui Athamas unum filium suum Learchum arcu vel sagittis extinxit. Leucothoë vero ubi maritum suum furere conspexit, cum Palæmone filio se dedit in mare, quæ postmodum in marinam deam conversa est, et vocatur Mater Matuta, filius ejus Deus Portumnus. *Idem.*

17 *Confusa domus*] Quia idem filius et maritus: eadem mater et uxor: iidem filii qui nepotes. *Idem.*

19 *Bisque jugo*] Per fluvium gentem Gallorum bis a Vespasiano victam ostendit. *Idem.*

22 *Bella Jovis*] Capitolium intelligit: quod cum Flavio Sabino, Quinto

Actio Consule, aliisque Vespasiano stantibus contra Vitellianos occupavit Domitians. Consule Tac. Hist. III. Sneton. Domitiano. *Bernart. Bella Jovis: Tuque o Latia*] Nectuntur minime congruentia. Scribe: *Bella Jovis, teque, o Latia.* Omnes virtutes tuas, omnem magnitudinem, omnia decora: scilicet, nondum ausum sperare. Tibullus: 'Te, Messala, canam.' Horatius: 'Quis Martem tunica tectum adamantina Digne scripserit? aut pulvere Troico Nigrum Merionem?' *Gronov. Decus addite*] Titum Domitianum filium Vespasiani dicit. *Lactant.*

24 *Licet arctior*] Quamvis densentur astra, dum spatiosus tibi locus pareatur in cælo: licet omnes stellæ se contrahant, ut tibi locum faciant, quem volueris: licet sol velit te magis implere diei curricula quam se et tibi cedat officium suum: aut tecum Juppiter æqua parte cælum partiri desideret: tamen melius tibi erit terra regnare quam cælo: et sis terræ vel maris dominus, et superis cæleste dones imperium. *Idem.*

26 *Hiulci fulminis*] Quia fulmen quicquid hiare facit. *Expers*] Quia fulmine caret. *Idem.*

27 *Licet ignipedum*] Sol licet tibi cedat suam potestatem, et tradat tibi currus suos. *Idem.*

28 *Radiantem crinibus*] Circulum in quo sol suos cursus explet: quia veluti arcus videtur, quod sol ab oriente nascens usque in occidentalem partem desinit. *Idem.*

31 *Sidera dones*] Hoc explicant, præ nostro imperio ipsum cælum contemnas. Sed *sidera dones* est Deos facias, numina in sidera mittas, ut loquitur Manilius. Patri, fratri, gnato id se decus dedisse postulabat Domitianus. Martial. l. ix. Ep. 104. 'Templa Deis, mores populis, dedit, otia ferro, Astra suis, cælo sidera,serta Jovi.' Vide *Gron. Observ. l. 8. cap. 23.*

33 *Nunc tendo chelyn*] Memini Virgilii in *Æneid.* ix. 'numerosque intendere nervis : ' sed hic legendum : *tento*, quod est proloco, meditor, experior. Ovidius *Met.* v. 'Calliope querulas prætentat pollice chordas, Atque hæc percussis subjungit carmina nervis.' Lib. x. 'Ut satis impulsas tentavit pollice chordas.' Tacitus *Ann.* xiv. 'Postremo ipse scenam inscendit, multa cura tentans citharam et præmeditans.' Græcis *πυλάειν*. Apollonius de Orpheo : 'Ἀπορχόμενος κίθαριν πέλπαζεν δειδῆς. Scholiastes : πέλπαζεν ἀπὸ τοῦ ἡπυόττεν. Alibi dicit 'experiri.' Achill. i. 'Elicit extremo chelyn et solantia curas Fila movet, leviterque expertus pollice chordas Dat puero.' Ubi Schol. in membranis : 'moderatus et prætentatus tactu pollicis et impressione.' Gronov.

34 *Aonia*] Thebana, ab Aone Rege filio Neptuni : vel a monte Bæotiae. Nam ipsa est Aonia, quæ et Bæotia, quæ et Thebe. *Et geminis*] Sc. Ethæoclis et Polynicis. *Lactant.*

37 *Et egestas*] Evacuatas, populis expoliatas. *Alternis mortibus*] Thebanorum et Argivorum. *Civitates*] Vel Thebas vel Argos. *Idem.*

38 *Dirce*] Fons Thebanus. vid. ad Horat. l. ii. Od. 2.

40 *Ismenon*] Fluvius est. *Lactant.*

41 *Immodicum iræ*] Ob morsum ante mortem occisi hosti caput. Quod facinus, ut immane est, toto sparsim opere traducitur. Locutionem illustravit Mariangelus Accursius Diatribis ad Ansoniam. *Barth.*

42 *Laurigeri*] Hoc est Amphiarai. Lyncei et Hypermnestræ filium dicit, qui hiatu terræ, dum curru dimicaret, absumptus est : quem laurigerum dixit, eo quod Apollinis esset antistes. *Lactant.*

44 *Hippomedon*] Nesimachi et Nasicæ filius, qui dum in Hismeneta fluvio dimicaret, extinctus est. *Idem.*

45 *Alio Capaneus horrore*] Bene

alio horrore, majore impetu dictionis : ut ipse alibi de Capaneo : 'gravioraque tela mereri.' Capaneus ut alii putant Hippotæ et Astimonis filius. *Lactant.*

46 *Dextra*] Parricidæ benemerita quæ vindicavit. *Idem.*

47 *Morserat*] Absconderat pudorem. *Idem.*

49 *Illum indulgentem*] Operam dantem, ut Virg. 'indulgent vino.' *Idem.*

51 *Circumvolat alis sæva dies animi*] Lux conscientiae atque furiarum ; nam quamvis cæcus esset, facinora sua conscientia arguente cernebat. *Idem.*

55 *Pulsat inane solum*] Lactantius inania tartara interpretatur. Bernartius cum applausu Joh. Barclaii, quod sit sine anima. Sed *inane solum* sunt vacui oculorum loci. *Solum*, quodvis cujusvis rei fundamentum. Cicero in Bruto : 'Solum quidem, inquit ille, et quasi fundamentum oratoris vides, locutionem Latinam et emendatam.' Virgil. in *Æneid.* vii. de orbibus crusti vel placentæ quadris : 'adorea liba per herbas Subjiciunt epulis,' &c. Et 'cereale solum pomis agrestibus augent.' Ubi Servius : 'Solum omne dicitur, quod aliquid sustinet. Unde de mari supra ait : vastis tremit ictibus ærea puppis, Subtrahiturque solum. Sic nunc paniceas mensas, id est, epularum sustentaculum, solum vocavit.' Ovidius in *Met.* i. 'Astra tenent cæleste solum.' Decentius multo quam Sidonius 'cæli pavementum sidera' dixit. Quare temeraria et ridicula est hominis docti inter cæteras similes reprehensio, vitio vertentis Ovidio hoc vocabulum, quod *solum* brutorum pedibus calcetur, *Advers.* lib. lviii. 10. Doctior Apuleius qui imitatus est in Floridis : 'Aquila enimvero, evecta alis istud spatium, quæ pluitur et ningitur, ultra quod cacumen nec fulmini nec fulguri locus est,

in ipso, ut ita dixerim, solo ætheris et fastigio hiemis.' Labeo l. LXV. D. de Adqu. Rer. Dom. 'Insula, quæ non ipsi alveo fluminis cohæret, sed virgultis, aut alia qualibet levi materia ita sustinetur in flumine, ut solum ejus non tangat.' Palladius in Augusto Tit. VIII. 'Mundum vas æneum vel plumbeum interius nectum inversum ponatur in solo ipsius fossionis.' Gron.

56 *Angustaque Tartara*] Tantam ait copiam ingruere sceleratorum ad manes mortalium, ut ipsa loca pœnis non sufficiant. Non confirmat hic locus Horatianam, perperam vulgo placentem, 'exilem domum,' cum utique ibi 'exiliū' scribendum sit, ut primi nos animadvertimus. Sed de eo loco plenius alibi. Barth.

58 *Quam video*] Pene oxymoron: quid enim cæcus videt? sed tenebras se videre credit. Nihil enim apud superos cernere, hoc est revera Stygem videre. Lactant.

59 *Perveræque vota*] Id est mala quæ opto compleri, quia pater filiis imprecabatur: nam ipsi sunt secunda, quæ sunt adversa fœlicibus. Id.

60 *Si bene quid*] Se increpat, condemnat oracula, quia non contentus generis falsitate, responsa contempnit. nam ei causa divinationis fuit occasio parricidii. Idem.

61 *Trajectum vulnere plantas*] Responderat oraculum Laio, quod a filio suo posset occidi. Unde natum Œdipum jussit projici transfixis cruribus. Idem.

62 *Cyrrhæa*] Ista enim civitas juxta Parnasum montem est, qui in duo juga dividitur, in Heliconem et Cytheronem. *Bicorni*] Bicipiti Parnaso. Idem.

64 *Polybo*] Corinthiorum hic rex, maritus Meropes, quæ Œdipum, a Phorba pastore regio inventum et ad se delatum, pro filio educavit. Bernart. *Trifidæque in Phocidos arce*] Quis unquam legit Laium occisum in

arce? aut in ædificio ingenti, quod hic e Pausania fabricant Bernartius et Barclaius? Via fuit publica, sed angustior. Ergo recte Mss. *trifidæque in Phocidos arce*. Apollodorus: Κέρυθον μὲν ἀπέλειπεν ἐφ' ἄρματος δὲ διὰ τῆς Φωκίδος φερόμενος συνευγχαίρει κατὰ τὴν στενὴν ὁδὸν ἐφ' ἄρματος ὀχουμένῳ Δαίῳ. Sidonius de Cyro: 'Cæcis millibus ante cum ducentis In vallis Scythicæ coactus arctum Orbatae ad Tomyris veniret utrem.' Sic autem et legit Lactantius ad lib. VII. vs. 344. 'Phocida quæ civitas tres habet vias, quæ se post multa spatia in unam jungunt plateam: ut ipse in primo: 'trifidæque in Phocidos arce Longævum implicui regem.' Gron.

66 *Sphingos*] Si Sphingos videor solvisse ambages o furia, ut bene de te merito parricidæ tuo incestum præmium dares. Dicta Sphinx, quod ita stringeret homines suis quæstionibus, ut se expedire non possent. Sphinx monstrum erat alas et unguis habens in similitudinem harpyiarum, quod insidens scopulo viæ imminenti, insolubilia ænigmata transeuntibus proponebat, quæ cum solvere non possent, ex improvviso veniens alis et unguibus ad se in rupem trahebat. Cujus locutionis ambages Œdipodes sua calliditate solvit: quod factum beneficio furis imputat. Lactant.

69 *Connubium*] Concubitus matris. Idem.

70 *Sæpe tuli*] 'Pertuli' aut 'protuli' notat scriptus Glossographus esse intelligendum. Malignam voluntatem suam Furis probare nititur, quæ talis fuisse intelligatur, ut inire voluerit matrem etiam cognitam, unde ait *natosque tibi, &c.* Etsi ignara enim sceleris mens, furiis tamen incestis acta fuit, ut ista sonant. Nec concubitus sonat, ut sæpe penes Plantum: 'cadum vini et tuam Noctem.' Barth.

71 *Mox avidus paræ digitis cædentibus, &c.*] Id est festinavi edere de

me ipse supplicium, ne ulterius tanta scelera cœlarem : nam cum cæderent digiti, pœnæ magis quam mortis avidus, pronus incubui. nam desiderasse mortem hoc fuerat fugisse supplicium. *Lact. Avidus pœnæ*] 'In matre reliquisse oculos' dicitur, quia suspensam eam inveniens dirupit reatim, seque cadaveri injectum exoculavit. Vide Sophocl. vs. 1290. *Barth.*

74 *Regnisque carentem*] Recte, ut in ipso limine videtur : at si penitus introspicias, unius litterulæ vitio inquinatum locum densam sententiæ noctem facere videbis : cujus tenebras nunquam dispelles, nisi, ut ex libris manuscriptis reposui, legas : *Orbum visu, regnisque parentem, &c.* Liberi mei, inquit, neque dirigere voluerunt, neque solari me patrem privatum visu et regno, quin potius cæcitati et miseriis meis superbi insultant. *Bernart.*

81 *Et totos in pœnam*] Hoc est prosequere genus meum omne usque ad nepotes. Notandum sane quod totos pro omnibus dixit. *Lactant.*

82 *Indus quod madidum*] Indue liberis meis diadema, quod ego Laio abripui cruore pollutum. *Idem.*

84 *Media fratres*] Signum est discordiæ. *Idem.*

85 *Dissentiant*] Multi *Dissentiant* legunt. Est autem sensus : Aut ipsi filii germanitatem suam ferro dissipent, aut ipsa germanitas ferro dissipetur. *Tartarei regina*] Tartarus est profunditas Inferorum. Barathrum vero squaloris altitudo : dicit autem hoc fac ut tantum scelus filii audeant, quod optet etiam pater cæcus videre. *Idem.*

87 *Pignora nosces*] Quos ad facinora scelerum tam pronos invenies, ut meos filios esse non dubites. *Idem.*

90 *Resolutaque vertice*] 'Ad fomentum veneni,' Glossator manuscriptus. Optime. Crines enim furiarum maxime erant serpentes, ut apud Poëtarum filios omnes. *Barth.*

93 *Discedit inane*] Discedunt umbræ quæ solidis corporibus carent. *Lactantius.*

94 *Et occursum dominæ pavet*] Scripti omnes, *occursum*. Præfat. III. Silv. 'et hanc audaciam stili nostri frequenter expaveas.' *Gronov.*

95 *Caligantes*] Obscuros campos illa petit in quibus est turba animarum. *Lactantius.*

96 *Tenariæ limen*] Malea promontorium est Laconiae, in cujus radicibus locum quendam profundum Tenarum vocant, in quo dicitur esse aditus Inferorum. *Idem.*

98 *Procul arduus Atlas*] Longe est enim nimis occasus a Thessalia, in quo Atlas est positus. Atlas Japeti filius et Clymenes, cum hospitio non susciperet Perseum Jovis et Danaës filium, qui a Polydecte rege missus fuerat ad Medusam Gorgona occidendam (quam Minerva monstrante Perseus interfecit) rediens cum ab Atlante Libyæ finibus prohiberetur, monstrato Gorgonis capite, in montem eum mutavit : qui posteaquam furiam vidit, territus est. *Idem.*

99 *Et dubia*] Ad timorem retulit furis venientis, quam dubiam metas fecerat : et deest prope. *Idem.*

103 *Centum illi astantes*] Subditiha hæc, quid enim *τὸ ἀσταντες*? cassa pælearum si examines, legendam vero ut in calamo exaratis : *centum illi astantes*. Tisiphonæ serpentium capillitium tribui a Poëtis tam notum, ut ridiculum foret exempla adferre : decore itaque noster vult, serpentes hos, non languidos, sed stantes, et erectos, cinxisse commotæ Tisiphones caput, præcipue *Cerastes* genus serpentis, e cujus corpore (Plinio auctore) cornicula eminent sæpe quadrigemina, et quod (Pausania teste), quo ferme modo gradiuntur cancri, in obliquum repit. *Bernart.*

106 *Athracia*] Athracies qui fuit Thessaliæ, pater Hippocratæ, quam Perithous duxit uxorem, qui primus

artem magicam apud Thraciam constituit: ergo *Athracie* est magica scientia. *Rubet arte labor*] Hoc est qualis color est lunæ deficientis arte magica. *Lactant.* *Rubet arte color*] Et hic locus glossemate fœdatus. vetus scriptura et editio princeps agnoscunt: *Athracia rubet arte labor*, quod retinendum est omnino. Tangit signate veterum errorem, qui Lunam magico carmine cælo devocari, ruboreque præ verecundia suffundi credere, adeoque ne veneficarum verba exaudire posset, æris tinnitu obstrepabant. Plutarchus in Paulo Emilio. *Bernart.* Sed videtur mendosus Lactantius. Lege: 'Atrax princeps fuit Thessaliæ, pater Hippocratem.' Atrax rex urbem constituit penes Thessaliam, unde ea tota *Atracia* dicta. *Bart.*

108 *Morbique famesque*] Quasi in pestilentia nulla sit mortis discretio. Trium vero furiarum tres memorat potestates, sitis, morbi, famisque. *Lactant.*

109 *Riget*] Est dura. *Horrida*] Sordida, ut Virgilius, 'Palla succincta cruenta.' *Idem.*

110 *Redeunt in Pectora nodi*] Amictum significat; ut idem Maro, 'Horridus ex humeris nodo dependet amictus.' *Redeunt*] Ad duplicationem rettulit alterius nodi. *Idem.*

111 *Atropos*] Ut ostenderet justitiam Furiarum ministerio, et Fatorum decreto compleri, et Proserpius voluntate. *Novat*] Novas retexendo facit. *Idem.*

114 *Citæron*] Mons Baccho sacer. *Lactant.*

115 *Crine viranti*] Venenato, sive anguibus texto. quem dicunt sibilare. *Idem.*

117 *Pelopeiaque regna*] Peloponnesum dicit et Argos. *Idem.*

118 *Et asper Eurotas*] Asper quod bello acres procreet viros: vel propter *μαρτύριον*, quibus virtuti est in sacris cædi verberibus, sine corporis

motu. Eurotas autem fluvius est Lacedoniz. *Idem.*

119 *Dubiamque jugo*] Dubiam dixit Cætem, quia inter Thessaliam et Thraciam hic mons interjacet: ut cujus esse videatur incertum sit. *Lactant.*

120 *Fluctibus geminis obstilit*] Id est Cenchrei, Siletei, inter quos angusto tractu in mare terra porrigitur, quam Isthmon poëta significat: hujus contrarius Porthmos, quod Latine fretum dicitur, inter vicinas terras angustum mare. *Lactant.*

121 *Ipsa sum genitrix*] Lencothoën dicit: et bene ipsam eligit hoc loco ponere, quia jam malum didicerat furiarum, et iracunde dictum pressit. et a Thebanis numinibus non recessit, quæ veluti præscia magis metunt patriæ quam furiarum sonitus perhorrescunt. Et mire dicendo pressit affectionem maternam explicuit. *Idem.*

127 *Parens odii metus*] Pulcherrima gnome, pessimæ proles Odii pessimam matrem Metum indicans: quod nihil verius cortina Phœbi unquam protulit. Metuimus enim potentiores ob injurias inferendas, ulcisci cupimus ob illatas. Eleganter Poëta vetus: 'Quem metunt oderunt: Quem quisque odit periisse expetit.' *Bernart.*

130 *Discordia*] In collegio namque duorum regum vix discordia abest, si unius regni simul jura gubernent. Nam semper alter veretur ne se spreto alter singulariter eligatur. Hæc enim inter Pompeium et Julium Cæsarem civile bellum movit: et hoc est quod sequitur. *Sociisque comes*] Ut Lucan. 'Nulla fides regni sociis, omnisque potestas Impatiens consortis erit.' *Lactant.* *Sociisque comes discordia regnis*] Potest ferri: mallet tamen, regni; ut Lucan. canit: 'Nulla fides regni sociis,' &c. *Gron.*

139 *Exilio mutare ducem*] Ut altero regnante alter esset extra urbem in exilio constitutus, et completo anno rediret ad regnum, et cui successum

fuerat Iret in exiliū, redituros anno completo. *Jure maligno*] Iniqua commutatione felicitatem imperii exilii infelicitate commutant. *Idem.*

141 *Hæres*] Successor. Quia in omne jus decedentis successor veniebat, ut legitimus hæres. Instit. de Hæred. Qualit. et Differ. Sic Claudianus de Eutropio: 'Rufini castratus prosilit hæres.' *Barth.*

143 *Nec in regem*] Licet esse iniqua ista divisio, tamen ad secundum regem pervenire non potuit: quia expleto anno cum Polynices repeteret regnum, regnante Etheocle mota sunt bella. *Lact.*

145 *Aut late Græcis*] In hoc versu de marmore agit, quod ex Græcia ad columnas conficiendas, et domus suas ornandas Romani petere consueverant, quod *alte* falcire vult atria, altis videlicet columnis. Juvenalis: 'Græcis longeque petitis Marmoribus, vincens Fortunæ, aut Herculis ædem.' In seq. versu more suo Græcis tribuit morem Romanis usitatum, qui talis, quod clientes ad potentiorum atria mane confluere solent, salutandi gratia. Virgilius: 'Mane salutantum totis vomit ædibus undam.' *Bernart.*

147 *Impacatis regum*] Quibus suspectus dormiat Imperator, habens circa atria semper armatos; et est sensus: Non regum somnis impacatis pila vigilantia erant, sc. ad custodiam regum: pro ipsis qui vigilant: dixit metonymicis per id. quod continet, id quod continetur. *Lactant.*

149 *Nec cura mero committere*] Non dum eis luxuria suaserat pocula habere gemmata: ut Virg. 'ut gemma bibat et Sarrano dormiat ostro.' *Committere* autem mire dictum est, quasi ad periculum: quæ possent frangi inter trepidantes ministros, et semigraves vino convivas. *Idem.*

151 *De paupere regna*] Propter Etheoclen et Polynicen, qui civilia bella gesserunt: dicit regnum non

esse idoneum, propter quod fratres odia suscitaverunt. Exequitur potentissima regna varia descriptione. *Idem.*

152 *Dumque uter*] Bæotiam dicit Cadmi, qui a patre pulsus peracto exilio condidit Thebas. *Non altus ovaret*] *Altus* magnus; et est ordo: Dum ambigitur uter fratrum ovaret in solio Tyrri exulis, hoc est Cadmi. *Non altus*] Quia modicum erat regnum. *Idem.*

154 *Perit jus, fasque bonumque*] *Jus* legum est; quia unus læsit fœdus: *fas* hominum; quia fratres contra se arma sumpserunt: *bonum* quia usque ad interitum pugnaverunt. *Idem.*

155 *Et vitæ mortisque pudor*] Quia mutuis periere vulneribus, et cremati sunt rogorum discrepantibus flammis. *Quo tenditis iras*] Apostrophe ad fratres. *Idem.*

156 *Quid si peteretur crimine tanto*] Dicit non oportuisse a fratribus arma sumi, nec si ideo pugnaretur, ut unus orbis imperium possideret: vel si cœli possessio peteretur. *Idem.*

160 *Arius*] Utique sol avius, quasi sine via: quia ab hac mundi parte semotus. *Lactant.*

162 *Connectentur opes*] Non si unus possideat opes Phrygias et Tyrias. *Opes* autem 'Tyrias' dixit, ut ostenderet Tyrios semper divites fuisse, secundum Virgilium dicentem: 'Portantur avari Pigmalionis opes.' *Idem.*

164 *Jam sorte cadebat*] Magnum mendum dum tollere conatur, fecit Bernartius. Utrum credidit, 'cadere dilatum sorte,' esse, sorte differri, an 'sorte cadere' dici, ut 'causa cadere?' Utrovis tamen modo 'ceciderat' erat dicendum. Nobis nuspiam, nisi *carebat*, inventum: sensusque ejus; Polynicen, dilato honore in proximum annum, sorte regnandi caruisse, quia evenerat illa Etheocli. In contrarium apud Tacitum Annal. III. 56. 'Servius Maluginensis postulavit, ut Asiæ sortem haberet.' Ita enim leg.

non 'Asiam sorte.' Ut eodem libro supra: 'sorte Asiæ depellendum:' et infra, 'sors Asiæ in eum, qui Consularium Maluginensi proximus erat, conlata.' Gronov.

166 *Solus in aula*] Non vere solus: sed quia is pro turba est homo, qui aliis est odio solus. *Lactant.*

168 *Par stare caput*] Id est tui consortem diadematis. *Idem.*

169 *Plebis, &c.*] Echionem virtutis ergo Cadmus sibi generum adscivit. Pausanias libro ix. Is pater fuit Penthei, fabulis notissimi. Nonnus lib. xlv. Ovidius Met. iii. Unus superstes ex quinque dentibus Draconis prosatis, Ovid. *Barth.*

170 *Et qui mox populis, &c.*] Absque lectione veteri esset, poteramus vulgatam retinere: sed dum membranas consului et editionem principem, præsto legendum esse: *et qui mos populis venturus amatur.* acuta sententia vulgi levitatem perstrinxit, quod plerumque, Salustio iudice: 'Ingenio mobili seditiosum atque discordiosum, cupidum novarum rerum, quieti et otio adversum.' Malignum denique quiddam et querulum imbibit in Imperantes, et ut lepide ille ait: 'magis regis filium amat quam regem.' *Bernart.*

171 *Humili veneno*] Id est, maledictionis carpere meliores. *Lactant.*

173 *Hancne Ogygiis*] Ogyges, ut Var. docet in libris de gente Populi Ro. rex fuit Thebanorum, sub quo primum diluvium factum est, longe antequam illud, quod sub Deucalione factum esse narratur: aut certe ab Ogygio uno terrigena, Thebanorum primo rege, a quo Thebani antiquas res Ogygias nominabant; qui primus eis imperavit. *Idem.*

174 *Totiens mutare*] Quia vicissim placuerat imperare. Illi inquit ut imperent vices mutant, nos servitia non mutamus. *Idem.*

176 *Partiti versant*] Id est, sub Imperio et ditione habent. *Manuque f.*

Id est contemptibilem. Nam fortuna solet facere reges et exules. Isti fecerunt ut circa reges et exules ea fortuna servetur, ut ex illorum voluntate constitutum sit, quando debeant exilium petere, quando ad imperium remeare: itaque in illis fortuna, quæ semper solet esse dubia, non habet potestatem: quippe cum de futuris certi sint, et ipsi regunt fata populi, dum excluserunt fortunam. *Idem.*

177 *Semperne*] Quia semper dux erat multandus exilio: et licet sit gravis omnia servitus, gravior tamen est quæ subjacet indignis. *Vicissim*] Rerum mutabilitate, aut vice serviendi. *Idem.*

179 *Sociis*] Propter Harmoniam, quæ fuit Martis et Veneris filia. *Idem.*

180 *Sedit*] Placuit. *Idem.*

181 *Ex quo Sidonii*] Non Sidonius juvenis, sed Sidonium pondus. De Sidone enim fuit Europa quam pater Agenor Cadmo inquirendam mandavit. Ille cum penetrasset mare Carpatium, id est Ægyptium; cum nec sororem reperire potuisset, secundum præcepta patris in exilio remansit, et duce Apolline pervenit ad Thebas Bæotiæ: quas Hyanteas vocant, a nympba quæ illic colitur: vel eo quod illic draco fuerit interfectus, cujus sevit dentes. *Idem.*

186 *Cernis ut*] 'Verba plebis esse de novi Regis insolentia amoto consorte regni,' recte notat Glossographus Priscus. 'Erectus' superbum denotat a statura fastu excelsiorem affectante. 'Rectus,' nullibi inflexus, qui habitus insolentium hominum. *Barthius.*

190 *Affatu bonus*] 'Erat' subandimus. Ubique jam hoc queritur, quod nemo succedit, cum superius vices gemeret servitutis: et dicit Etheoclem quondam circa rogantes fuisse clementem, quæ laus imperatoris est maxima: quæ omnia dicit esse contraria, quia successor exclusus est, qui

justitiam pateretur, et esset in sermone comis. *Lactantius*.

196 *Hic imperat, ille*] Id est, imperat Etheocles, quia fidem fregit: minatur Polynices, quia amisit imperium; et necesse est populis Thebanorum, sub anius imperio, duorum timere sævitiam. *Idem*.

197 *Rapidi super*] Concilium Deorum describit: *rapidi* autem *cæli*, i. e. volubilis. *Idem*.

199 *Interiore polo*] Id est secretiore: sive medio ab ortu et occasu conventuris numinibus spatiorum esset æqua distantia: quasi ad quoddam cæli secretum numinum ordo conveniat. *Hinc omnia juxta*] Ut ostendat ad eum cæli locum numina conveniase, cui juxta sunt omnia; id est, unde sic videantur omnia, tanquam juxta: ergo medium cæli locum dixit. *Idem*.

200 *Primæque occiduaque*] Orientis occasusque loca describit. *Effusa*] Patens. *Sub omni die*] Id est, sub omni cælo. *Idem*.

201 *Ardans*] Id est, Juppiter. *Idem*.

204 *Caricolas veniam*] Id est, donec Juppiter protensa manu hortaretur veniam sedendi. 'Veniam sæpe' (hæc adde ex observatione C. Barthii hunc locum Lactantii ex veteri Exemplari restituentis) 'est beneficium.' Virgil. 'Orantes veniam.' *Idem*.

206 *Semideum*] Quia in inferioribus xonis degunt, vel qui nec mortales, nec superi sunt. *Summis cognati*] Secundum Lucretium, qui dicit ex odore terræ nebulas oriri, ex nebulis nebes, ex nubibus pluvias: ex quibus amnes augentur. Virg. 'cælo gratissimus amnis.' *Idem*.

208 *Aurea templa*] Sic manu exaratus etiam ille longe præstantissimus codex; nec quicquam mutari nos patimur. Vide Varr. initio lib. vi. de Ling. Lat. *Mixta majestate*] Tot numinum majestate conveniente et placida conventionem congruente. *Barth*.

213 *Vocem fata sequuntur*] Eximie, si quicquam in hoc opere; damnat

enim diserte impiam quorundam Stoicorum doctrinam, trigis fati Deum ipsum subjicientem, cum ille liberrimus omnium rerum auctor et actor transcendat cum libuit, et rumpat implexa illa agmina et volumina fati; nec fatum ipsum aliud sit, non ex Papinii nostri solum, sed magni Augustini mente, 'quam sanctio et velut vox divinæ mentis.' *Bernart*.

214 *Terrarum delicta*] Queritur Juppiter de hominum peccatis, quos dicit superasse se malis; nam fortiores illos dicit esse ad committenda peccata, quam se ad vindicandum: et commemorat quæ mala commiserint. *Lactant*.

217 *Jam pridem Cyclopus*] Hyperbole: dixerat uti fulminibus non libere; addidit augmentum, ut dicat deesse fulmina. Cyclopes enim fatigati sunt suggerendo fulmina; ergo hoc tædet. *Idem*.

218 *Æoliis incudibus*] Æoliæ insulæ Vulcani domicilium et officina creditæ, unde et nomen Vulcaniarum habuerunt, teste Plinio lib. iii. cap. 8. De flammis inde eructantibus tanta copia, ut uni earum tres Crateres sint, vide ex Polybio et aliis, Strabonem lib. vi. Pomponius Mela lib. ii. cap. 7. 'Septem insulæ quas Æoli appellant, Osteodes, Lipara, Didyme, Phænicusa, Ericusa, Hiera, et Strongyle, ut Ætna perpetuo flagrant igne.' Hinc 'incudes Vulcani' eo collocat Papin. quasi ignis desit ad fabricanda fulmina. *Barth*.

219 *Atque ideo tuleram*] Deest, patienter: ut mundum Phaëton incendio concremaret. *Lactant*.

222 *Nil actum*] Neque illud profuit ad emendationem humani generis. Neptunus enim impulsu cuspidis coëgit excedere fluctus littorum legem, et universas terras obruere. Dicit ergo Juppiter, nil emendationi humani generis profuisse supplicia, cum nihilominus peccare non desinant. *Idem*.

224 *Nunc geminas*] Duas familias significat, Thebanorum et Argivorum, quorum se originem dicit existere: Argivorum a Perseo; Perseus autem Jovis et Danaës filius fuit: Thebanorum per Cadmum, qui per Epaphum originem ducit a Jove. *Idem.*

226 *Aonias fluit*] Aones Bæotie gens indigena, quam cum vicisset advena Cadmus, recepit in gratiam, Phœnicibusque mistas patria loca colere permisit. Eustath. in Dionys. vers. 473. 'Αἰὼνες ἔθνος βάρβαρον οὐκ ἔσθ' ἄν ποτε ἐν Βοιωτίᾳ. Thebas Cadmeam cum inferiore oppido jungentes civitatem primum totam vocavere Antiopæ filii, a Nympha Thebe ducta appellatione, cognata ipsis, filia Promethæi. Auctor Pansanias l. ix. *Fluit hic*] Sc. sanguis. *Barth.*

227 *Imposta manet*] Hæret mihi, ut ingenne loquar, aqua in sententia hujus loci, et in τὸ imposta mendum latere suspicor, quod sine ope melioris codicis liquido divinare non potui: scio qua notione poëtæ accipiant 'imposta,' 'deposta,' 'supposta,' 'exposta,' et similia, sed quid ad hanc sententiam? Buslidianus codex *imposta movet*; unde nihil adhuc elicio: viderint acutiores. *Bernart.*

229 *Gaudia matrum*] Aut propter Agaven, quæ parricidio suo insana gaudebat: aut propter Jocastam, quæ cum filio læta concubuit. *Lactant.*

230 *Erroresque*] Athamantis sc. qui furiata mente cum Learchum filium jugularet, leonem se putavit occidere. *Et reticenda Deorum*] Amphibolon: aut quæ homines in Deos commiserunt: aut quæ Dei irrogavere mortalibus. Si hominum in Deos, hæc sunt: quia prætulit se in pulchritudine Niobe Latonæ, Penthens Libero, Semele Junoni. Vel propter Tantalum; qui volens Deorum mentes inquirere, Pelopem filium suum Diis posuit epulandum. *Idem.*

235 *Monstro*] Nomine usus pro adverbio: id est, *monstro* pro monstruose: quia revocavit semina in ortus suos. *Idem.*

237 *Projecitque diem*] Induxit sibi cæcitatem, ut cito vindicta sequeretur. *Idem.*

238 *Sine more*] Injuste, sine exemplo. *Idem.*

239 *Calcare*] Insultavere cæcitati patris. *Rata vota*] Sensu vocis regentem. *Idem.*

244 *Adrastus socer*] Qui pro genero Polynice pugnavit: atqui adhuc non erat socer, sed quia dens est, futura prædicit. *Adjuncta* pro adjungenda: nondum enim adjuncta erant. *Sinistris*] Infensis vnumibus et contrariis: quia morituri sunt. *Idem.*

246 *Neque arcano*] Reddit causas cur etiam Argivos velit evertere: scilicet propter Tantali scelus, qui decipere se credidit Deos, quando epulandum his apposuit filium: vel quod epulando cum diis secreta eorum mortalibus prodidit: ob quod facinus dignas apud Inferos pœnas solvit. *Idem.*

247 *Periit injuria*] Duplex hic litteræ productæ ratio, ob incisionem versus alia, alia privilegio ei proprio, quod jam olim notatum memini Ang. Politiano summo paucisque comparabili viro. Sic lib. ii. vs. 473. 'Te Meleagre subit, ibi demum cuspidem lata.' *Barth.*

251 *Scis semper*] Quia Juno semper favet Argivis. *Lactant.*

252 *Cyclopus*] Aut quas Cyclopes fecerunt, aut magni ac miri operis: nam quicquid magnitudine sua nobile est, Cyclopus manu dicitur fabricatum. *Idem.*

Magnique Phoroneos] Inachi hic filius, quem fabulantur cum Cephisso, Asterione, et Inacho arbitrum inter Neptunum et Junonem de regione disceptantes electum, litem secundum Junonem dedisse: posteaque dispersos antea homines in unius civita-

tis jus compulisse, eo successu, ut ab Argo, ejus ex filia nepote, integra regio nomen acceperit. Consule Pausan. Corinthiacis. *Bernart.*

254 *Custodem Phariæ*] Bene prius somno. Nam homo qui centum habebat oculos nisi somno oppressus occidi non poterat. Argum ergo describit, quem Mercurius dicitur occidisse. *Lactant.*

255 *Septis et turribus*] Acrisius pater Danaës, qui oraculum accepit causam mortis sibi futuram, quia ex filia nasceretur. * Sed Juppiter conversus in imbrem aureum vitiavit Danaën, ex quo coitu Perseus natus dicitur, qui Acrisium objecto Gorgonis capite convertit in saxum. *Idem.*

256 *Mentitis ignosco*] Id est, non irascor illi civitati, ubi mutatus adulteria commisisti: cum aliis enim majestate dissimulata concumbis, ad Semelen vero professus numen intrasti. *Idem.*

258 *Et mea fulmina torques*] Id est, insignia matrimonii mei, quæ debui sola sentire: vel mihi soli nota, et mihi tantum obnoxia. *Mea fulmina*] Physicum est: nam simplici ratione si intelligis, uxorem respicis. Cæterum fulmen esse sine aëre non potest, quia ipse aër Juno est; etenim si non fuerint nubes aëre collisæ, fulmen nullum est. *Idem.*

261 *Et Samon et veteres*] Samos, et Mycenæ, atque Spartæ, Græciæ civitates, Junoni sacratæ sunt. Samos enim chara Junoni: hæc enim prima Junonis nuptias vidisse dicitur. Ideo chara insula, attestante etiam Virgilio: 'Posthabita colnisse Samo.' Spartam vero dixit Laconiae civitatem regionis. *Lactant.*

262 *Sanguine festo*] Victima sacrificiorum. *Idem.*

263 *Thuris Eoi*] Id est Sabæi. *Id.*

265 *Coptos*] Civitas Mareotica Ægypti, in qua Io versa in Isidem colitur: cujus sacris sistro celebratis Nilus exæstat. *Idem.* *Ærisoni lu-*

gentia] Tenebricosæ fabulæ lucem dat Pausanias Bœoticis: 'His consimilia de Phœnice quodam homine audiui: Ægyptios Isidi festos dies celebrare, qua anni parte lugeri ab ea Osirin dicunt: ac per illos sane dies incipere Nilum excrescere, quo fit ut incolarum turba dictitet, augeri Nilum atque impleri, lateque ex eo arva irrigari Isidis lacrymis.' Aptè ad posteriorem partem: at cur *ærisoni*? propter sistra, quorum frequens in Isidis sacris usus. Erat autem sistrum, ut in marmoribus antiquis videre est, crepitaculum, cujus per angustam laminam in modum baltei recurvatam trajectæ medio paucæ ungulæ, crispante brachio tergeminos ictus, reddunt argutum sonum. *Bernart.*

271 *Subterlabitur unda*] Fabulam tangit. Nam dicunt Alpheum fluvium Elidis et Pisarum, quæ sunt civitates Arcadiæ, ad Arethusam nympham Siciliæ per occultos maris meatus venire. ideoque dicit; *fluctivaga præterlabitur unda*. Alii autem dicunt quod Arethusa venatrix fuit, quæ cum se in flumine Alpheo post laborem ablueret, ab eo adamata est: et diu fugiens, Deorum miseratione in fontem mutata, ad Siciliam per secretos meatus venit, quam Alphens dicitur persequi usque in Siciliam: quod Virg. exequens ait: 'Et tandem velox positis Arethusa sagittis.' Ideoque Juno precatur Jovem, ut si placeat sibi emendare sæcula, retro, id est a sedibus illis, incipiat, parcens interim Argivis. *Lactantius.*

273 *Arcades hic tua, &c.*] In optimo Exemplari est, *nefandis*. Jovis autem Licei templum in Arcadia dicit, ubi sacrificabantur pueri. Vid. August. de Civit. Divin. lib. xviii. 'Nefasta' aut 'nefanda loco' dicit, quia eo loci homines mutari in lupos credebantur, ut ex Plinio notant Augustini duo Scholiastæ Ludovicus Vives et Leonardus Coquæus. *Idem* Tem-

plum qui intrassent, necabantur. *Barthius.*

275 *Hæmo dignius*] Id est, equi, qui digni erant stabulari in Thracia, ubi equi Diomedis erant, qui humana carne pascebantur. Notandum autem, quia equos illos, quibus provocabantur proci ad curule certamen, poëta *pecus* vocat, quod est generale nomen omnium animalium, effigie humana carentium: quos equos dicit Juno digniores esse ad stabulandum in Hæmo, monte frigidissimo Thraciæ, quam in præfatis locis. *Lactant.*

278 *Placet Ida nocens*] Montem prius speciatim, mox totam insulam dicit, quæ gloriata Jovis sepulchro. Res multis scriptoribus testata non vacat jucunditate legentis, si conferantur loca. Vide Callimach. et Scholiasten *els Δία*. *Lactant.* l. i. c. 11. et alios. *Barth.*

282 *Melius generos*] Polynicen, propter patris incestum; et Tydenm, qui fratrem suum Toxeum occiderat. *Lactant.*

288 *Ausuramque Dionem*] Veneris matrem dicit sollicitam futuram propter Hermionem, Veneris et Martis filiam, Cadmi uxorem. *Idem.*

291 *Obtestor mansuram*] Sonum carminis etiam hic corruptum correctoribus dicas. Clare enim primæ notæ membranæ referunt: *Mansurum obtestor*, &c. Quod utique ob non intellectam syllabæ rationem exscriptorum vulgus mutavit. 'Mansurnus' æternum designat. *Barth.*

298 *Lege Herebi*] Quia dicuntur inhumatorum animæ multis errare temporibus. Virgil. 'Centum errant annos.' *Lactant.*

299 *Tumentem*] Jactantem se exilio, propter cognationem Adrasti: et hoc quasi Deus ad Deum dicit; nam futura sunt hæc. *Idem.*

304 *Summa pedum*] Petasum dixit, et alatum calciamentum Mercurii. Virgil. 'Pedibus talaria nectit Aurea.' *Idem.*

305 *Obnubitque comas*] Ordo est: Obnubitque comas galero, et temperat astra: quasi uniuscujusque Dei caput astrum sit. Legitur *obnubit*, obscurat: ne nudo capite descedens, terras fulgore percuteret; et *temperat*. Vel quia benefica stella Mercurii maleficarum temperat flammæ: vel certe occulte nobis exponit quinque plagas cæli ex istis constare syderibus, Saturni, Jovis, Martis, Mercurii, Veneris. Saturni frigida est stella, id est, nocens; ut 'Frigida Saturni,' &c. Martis calida. Mercurii frigida. Jovis et Veneris temperata: ergo quia per mediam zonam volabat, Jovis et Veneris vicina sydera frigido transitu temperabat. *Galeo*] Pileo. *Idem.*

309 *Tenuisque exceptus*] Tenui aura, qua mortales fruuntur: ut Virg. 'auras vitales carpis.' Nam aër crassior in æthere. *Inhorruit* autem, quia ab aëre calido in aërem frigidum descendit: alii *inhorruit* ad stridorem referunt alarum. *Idem.*

310 *Raptim per inane*] Lectio hæc a libris scriptis est: ita enim legendum, non ut vulgati: *raptus per inane*. Scio te scire *rd inane* hic pro aëre sumi, uti frequentius, qua apud Nostrum, qua alios. Parcæ scribere exempla; sunt enim quingenta in promptu. *Bernart.*

311 *Designat nubila gyro*] Quasi more avium, ut volatus ipsius videretur esse descensus in gyrum: sive *gyrum* Irim dicit. Transitus enim nubium necesse est ut levem concitet rorem. Nubilum autem ex transitu nubium fit, et astrorum motu. Sol vero cum adversam tetigerit radiis nubem aquosam irim facit: nam ipsa est transitus Deorum. *Lactant.* *Designat*] Omnino scribendum cum perfecte bonis membranæ *dissignat*. Id est, scindit et semita quadam notabili ea transit. *Idem* omnino dicit Claud. Papinii perpetuus imitator, Consul. Olyb. et Panegyri. in Tert.

Cons. Honorii, &c. *Barth.*

313 *Furtim deserta pererrat*] Lips. et Busl. *furto deserta*: quod recipere mihi religio non foret, cum sciam scriptores ita passim locutos. Noster lib. III. 'Hen quantus furto cruor.' Idem lib. IX. 'Ausus erat furto dextram injectare Leonteus,' &c. *Bernart.*

314 *Male debita regna*] Non indebita, ut *malesana*, sed *male debita* dixit, quæ esset præliorum incommodis petiturus: aut certe male concipit animo regna sibi debita, quæ sciebat germanum nunquam redditurum sponte. *Lactant.*

315 *Signis cunctantibus*] Tarde procedentibus: ad desiderium retulit spem gerentia. *Idem.*

317 *Cura virum*] Recursans: ad cogitationem ejus retulit, non ad diem. *Idem.*

319 *Hæc ævum cupiat pro luce*] Id est, pro illo die, quo cupit se videre regnantem, libenter totius vitæ suæ offerret tempora. *Idem.*

320 *Queritur cœu tarda fugæ*] Descriptio hominis anxii: nunc superbiam secum regnantis reputat fratris, modo votis erigitur in spiritu regio. *Idem.* Sed omissum est aliquid in textu Lact. ad rem plenius proponendam, quod explere licet ex enarratore nostro, 'putat fratris, modo se in illius locum erigit in spiritu regio.' *Barth.*

321 *Et sedisse superbum*] Sine suspicionem mendii, absque libris veteribus esset: qui pereleganter et *sedisse superbus* Dejecto tunc fratre putat; purus putus hellenismus: *superbus*, pro *superbum*, genus loquendi venustum; usitatum optimis scriptoribus, sed quod remotum ab usu vulgi imperitos offenderat: Virg. 'Sensit mediis delapsus in hostes.' *Bern.*

324 *Inachias*] Sine præpositione, 'ad Inachias' urbes: ut 'Inachiis sese referebat ab Argis.' *Danaei*que *æres*] Campi, id est, agricolæ. Da-

naus et Egyptus fratres fuerunt, Beli filii. Danaos fuit virilis sexus quinquaginta numerus filiorum, e diverso Egypto par numerus filiarum. Voluit ergo Danaus fratris filias liberis suis matrimonio sociare: et Egyptus oraculo cognoverat quod generi sui manibus interiret. Jussit ergo filiabus ut sponso occiderent. Sola Hypermnestra, dum cæteræ facinus perpetrassent, Linceo pepercit. *Lactant.*

325 *Et caligantes*] De Atreo et Thyeste notissima historia, quod unus alterius liberos epulas fecit, quo aspectu sol dicitur refugisse: unde *abrupto sole* dixit, subducto lumine, et a cursu suo revocato. *Idem.*

327 *Sæu sors illa viæ*] Hoc est, illud iter aut furor suavit, aut casus, aut fatum. *Idem.*

328 *Furoribus antra*] In quibus Liber pater colitur ululatu Baccharum: descriptio itineris illius. *Idem.*

329 *Bacchæo sanguine colles*] Sanguine, quem perempto Pentheo Agave mater effudit. Cytheronem significat, ubi se Bacchæ secant in honorem Liberi. *Idem.*

330 *Qua molle sedens*] Paulatim tumores collium in planum relaxans. *Molle* pro molliter: ubi in campum effunditur nimis extensum. *Idem.*

331 *Læsum*] Utique fluctibus cæsum: vel quia in hanc partem devexus amiserit in excelsa vires crescendo. *Idem.*

333 *Infames Scyrones*] Respicit saxa quæ Moluridi petreæ adjacent; infamia et scelerata dicta, quod cum ea accoleret Scyron, latro famosus, inde quoscunque nactus esset hospites in mare detruderet: eos vero adnatans marina testudo (bellua magnitudine solum et pedibus, quos tales habet, quales vituli marini, terrestri dissimilis) conficere dicebatur: ut Pausanias Atticis refert: quem sequitur Plutarchus Theseo, dicens hunc eundem latronem a Theseo de eodem saxo præcipitatum. Megarenses ta-

men defendere Scyronem, neque latronem fuisse, neque flagitiosum, imo latronum vindicem: nec a Theseo tanquam latronem, sed cum Eleusina cepit, veluti hostem interfectum. Consule utrumque si placet. *Bernart.* *Scyllæque rura*] Megaram significat civitatem, in qua Nisus regnasse dicitur, crinem purpureum atque fatalem habens, quem dormienti patri Scylla filia secuit: nam ut Virgil. utrumque monstraret, ait: 'Et pro purpureo pœnas dat Scylla capillo.' *Lactant.*

335 *In mediis audit duo*] Isthmum Corinthiacum intelligit, qui mari utrimque alluitur: duobus etenim ejus latera promontoriis terminantur, Cenchreis et Lechæo, quæ res interiorem regionem continentem facit. *Bernartius.*

336 *Per emeriti*] A re militari: quasi et sol diei militare videatur. *Emeriti*] Occidentis. *Confina*] Bene dixit: quia juxta ipsum oritur. Quomodo 'emeritos' dicimus simili labore donatos, sic 'emeritus' sol occidens dicitur post laborem, cui noctis astra succedunt. *Lactantius.*

337 *Titans*] Luna. *Mundo subiecta*] Id est, superjecta. Virgil. 'et corpora saltu Subjiciunt in equos.' *Idem.*

338 *Tenuaverat aëra*] Bene tenuaverat: quia diei aër crassior est, tenuis noctis. *Idem.*

339 *Avaris*] Indefessis; avarus enim animus difficile fatigatur. *Idem.*

342 *Sed nec puniceo*] Hic vult Poëta monstrare serenum diem non contigisse Polynici. Nec enim ulla serenitatis signa præmiserat solis occasus. *Puniceo* ergo sereno dixit. *Idem.*

346 *Subtexit nox*] Pluviæ præsagium occulte more suo ingerit: nam nebulae ima petentes, serenitatem; altam, imbres designant. Virg. 'At nebulae magis ima petunt, campoque recumbunt.' *Bernart.*

347 *Percussa sonant*] Hæc est vera

lectio firmata etiam præstantissimo omnium Codice. Intelligit autem ab Æolo ventorum speluncas percussas, ut erumpere ipsi possint, quod priusquam fiat, elegantissime oris ranci hiemem præcedere dicit, horrorem nimirum illum, qui effundendam imbrem et tempestatem immanem præcedere solet. *Barth.*

352 *Quos asper hiatu*] Physicam rationem secutus est. Nam si primo auster pluvias facit, mox sequitur Boreas, qui easdem aut in nivem, aut in grandinem mutat. Unde Ovid. 'Utque ferunt imbres gelidis con- crescere ventis:' id est, congelari. *Lactant.*

354 *Fulgura*] Coruscationes enim quasi ruptis nubibus tremunt: *fulgura* a fulgore dicta sunt. *Rumpitur æther*] Quasi ex collisione nubium. *Idem.*

357 *Inachus*] Flavius regionis Argivæ. *Erasmus*] Flavius in Septentrione. *Idem.*

358 *Calcandaque flumina*] Si in his fluminibus, quæ ante aquæ penuria calcabantur, hoc est pedibus transire poterant, riparum aggestiones opponeres, quo minus effunderentur, nullam faceres moram. *Idem.*

359 *Refusa*] Commota. *Idem.*

360 *Lerna*] Palus est apud Argos, in qua hydræ superasse Hercules dicitur. Ait ergo in hoc stagno tantam vim undarum fuisse, ut iterum venis scatere videretur. Notandum autem quod veteri dixerit, cum omne nomen generis neutri, quod in *us* exit, nunquam nisi E littera terminetur: ut 'pecus, pecore.' *Idem.*

363 *Æstiva*] Stabula ferarum intelligit Latatius, ab illis pecorum, quæ hoc nomine censentur. Adspexit autem locum Maronis, Georgico III. 'sed tota æstiva repente Spemque gregemque simul, totamque ab origine gentem.' Servius: 'Loca ponit pro animalibus. Æstiva autem sunt loca umbrosa, in quibus per æstatem

pecora vitant Solis calorem. Statius : 'umbrosi patuere aestiva Lycæi.' In optimis membranis Glossographus : *Astina*] Umbracula nemorum. Claudianus, Bello Get. 'Ingenti clangere grues aestiva relinquunt Thracia.' Id est, nidos aestivos illuc collocantes. *Barth.*

364 *Fugientia*] Dilabentia. *Lactant.*

365 *Nubigenas*] Qui pluviis augentur. *Idem.*

366 *Aura pavens*] Auditum timens. *Id.*

367 *Non segnius amens*] Id est, non segnior. *Idem.*

368 *Per nigra silentia*] Terribilia. ut Virgil. 'Nunc ipsa silentia terrent.' *Idem.*

369 *Haurit iter*] Consumit. *Undique frater*] Aut cujus solius timet insidias : aut cujus invidet regno. *Haurit* ergo, accipit : id est, terribile iter oculis, auribus, et omni percipit sensu, et ubique sic terretur tanquam ubique sit frater : ut est, 'Quicquid increpnerit Catilinam timeri aut videri.' *Idem.*

370 *Hyberno ponto*] Id est tempestivo ; ut Virg. 'emissam hyemem.' Id est, tempestatem. *Idem.*

371 *Temo piger*] 'Pigrum temonem' septentrionem dixit, qui nunquam mergitur. *Idem.*

372 *Malignis*] Latentibus sive dubiis. Virgil. 'sub luce maligna.' *Idem.*

373 *Talis opaca*] Id est qualis nauta, timens tantum sine ulla segnitie, vir fortis ingressum iter emetiebatur. *Idem.*

377 *Vasto metuenda*] Umbo Latine, Varrone teste, quod Græcis *ἀμφοβες*. Græci autem *ἀμφοβες* vocant, quicquid extumidum est et prominet. Hinc scriptores a parte quæ in clypeo Romano instar dimidiati ovi eminebat, *συνδοχικὸς*, 'umbonem' pro clypeo ponunt : uti hoc loco Papinies noster, et l. ix. 'tentato umbo-

ne redissent.' *Bernart.*

378 *Excitans stabula*] Id est, sylvas : nunc clypeo ferarum lustra discutit, nunc pectoris impulsu stabula. *Lactantius.*

379 *Dat stimulos animo*] Id est, nimium timendo non timet, sic enim tunc timent, dum non timent. *Vis masta timoris*] Est tristitia : huic loco congruit illud Virg. 'Una salus victis nullam sperare salutem.' *Idem.*

380 *Donec ab Inachiis*] Argivis, ab Inacho fluvio : ut Virg. 'Ecce autem Inachiis sese referebat ab Argis : dicit tamdiu errasse Polynicen, quamdiu de Inachiis tectis, i. e. de Argiva civitate victis tenebris lux emicuisset : de civitatis arce, quæ Laryssa nominatur. Non nos autem debet confundere, quod et Thessaliæ civitas Laryssa dicitur, a qua et Laryssens Achilles : hæc enim, quam nunc commemorat, arx est civitatis Argivæ, quæ Laryssa dicitur. *Idem.*

381 *Devera in mania*] Quasi imaginem lucis accipere debeat : ut Virg. 'Devexo interea propior fit vesper Olympo.' *Devera*] In latere montis posita. *Idem.*

382 *Laryssæus apex*] Arx civitatis Argivæ. *Ille spe concitus omni*] Id est, ad illam partem, unde posteaquam lumen emicuisse videt, desinit timere. *Idem.*

383 *Celsæ Junonia, &c.*] Nihil hic sani vetustate nimia corrasæ et in frustilla dependentes membranæ. Prosymnam urbem cum Strabone agnoscit Lutatius, regionem faciunt Pausanias et Stephanus, ut ad Geographum notatum maximo Casaubono. Litem decidere debemus, ut ex Papinio utramque asseramus : si enim *μοῖρα τοῦ Ἀργύου*, secundum Stephanum, utique Regionis pars, aut aestimetur, Argos enim et regionem et illam nobilem civitatem notat, et ita 'celsam' dixit Papinius hic, et lib. iv. ubi civitatem Argivorum Lutatius iterum appellat. *Barth.*

384 *Hinc Herculeo vapore*] Ad dextrum latus Lernæ stagna Herculeo vapore signata, quasi infamia dimissa. Si veram quæramus historiam, Lerna palus fuit, quæ cum frequenter siccaretur, et denuo impleretur aquis, Hercules deprehendit venas terræ incendio posse præcludi, atque ideo posteaquam exhausit eam, ignem adhibuit: et si qua unda prorumperebat, obstruxit; nam hydram monstrum fuisse ἀπὸ τοῦ ὕδατος fabulæ nomen obtinuit. *Lactant.*

385 *Tandem reclusis*] Signum est pacificæ civitatis. *Idem.*

399 *Amphiaruë vides*] Somniorum et Aruspiciorum solertissimus interpres, adeo ut post mortem Oraculum habuerit, et divino honore sit cultus, uti multis tradit Pausanias Atticis. Apud quem etiam alia alibi vix reperiunda. Fanum ad Oropum non proci Thebis celebrat Dicæarchus in Iambis Geographicis: αἶψ' ἔστ' Ὀρωπὸς πόλις, καὶ τῆς θαλάσσης ἀπέχον ἱερὸν οὐ πολὺ ἔστ' Ἀμφιαράου καὶ νέος καὶ τὸ τέμενος. Fani ejusdem in loco sepulcri, et tantæ auctoritatis oraculi ut cum Apolline Delphico et aheno Dodonæ certare potuerit, meminit Valerius Maximus lib. VIII. cap. 15. *Berthius.*

401 *Calydon relinquens*] Calydon, Pleuros, et Olenos, civitates sunt Ætolizæ, unde fuit Tydeus; atque ideo modo Calydonium, modo Pleuronium: hic autem Tydeus fratrem suum interemit. Moris autem fuit antiquis, sicut etiam Homerus dicit, ut reus homicidii exularet. Ergo Tydeus conscius parricidii dimisit paternum regnum, et casu eadem nocte iisdem confectus imbribus quibus Polynices Argos venit. *Lactant.*

406 *Subit uno tegmine*] Auferendi casum, pro dandi posuit, quod est elegantiz priscæ. Lucillius: 'Esuriens leoui ex ore exculpere prædam.' Prop. lib. I. 'Illa meo caros donasset funere crines.' *Bernart.*

408 *Rabiem*] Litem. *Lactant.*

409 *Defendere noctem*] Prohibere injuriam tempestatis non passi sunt. *Idem.*

414 *Celsior*] 'Erectior statura, quæ major, majores etiam gradus facit.' Ita vetus enarrator, sane quam docte. Tydeum enim provectionem temporum ordo docet. *Barth.*

415 *Sed non et viribus*] 'Animus sufficit vires Tydeo.' *Enarrator.* Melius Latinius: 'Viribus ergo compensavit quod Natura proceritati non concessit, ut parvo corpori robor infunderet.' Non est opus quicquam immutari; Poëtica enim locutio est omnis. *set* ubique et hic optimus Liber. *Idem.*

420 *Rhiphæ*] I. e. Scythicæ. Rhiphæus mons Scythiæ, in quo semper nimis tempestates: ut Virg. 'Rhiphæo tandem Euro.' *Flexoque genu*] Duplicato, quod Græci διπλοῦν vocant. *Lactant.*

421 *Pisæ*] Pisæ civitas Elidis, ubi Olympica corona est; id est, agon in honorem Olympici Jovis celebratur, finito quinquennio. *Idem.*

423 *Caveæ dissensus*] Id est favor populi dissidentis instigat ephebos, et expressit faventium studia. *Idem.*

424 *Exclusæque expectant*] Elegantissimus Poëta, serio id agens, quod agere non videtur, respexit ad morem Græcorum, quo Olympicum agonem spectare feminis interdictum. Vide Pausaniam Eliacis priore. *Bernart.*

425 *Cupidine laudis*] Non pecunia aut præmii nimietate certabant, sed laudis avidis solius erat virtutis contentio. *Lactant.*

435 *Numerosa luce*] Cum multis lampadibus. *Idem.*

439 *Externi juvenes*] Alterius generis: ut Virg. 'Non me tibi Troja Externum tulit:' aut certe illud vult magis intelligi, tantam civium suorum metu regis esse formidinem, ut nullus audeat manu litem conserere.

Talis est ordo. Externi estis o juvenes, nam civis meus nunquam usque adeo finem liti suæ audet extendere, ut transferat in manus furorem. *Idem.*

440 *Civis in usque manus*] Qui hæc supposuerunt, vellem mihi dicerent qua fiducia id fecerint. Lipsii liber priscam et germanam lectionem ingerit, *civis inusque manus*; quod rectum est. Ita Cicero et Propertius dixerunt 'inante' pro 'ante'; sic 'incoram,' pro 'coram' Apuleius; 'insimul' pro 'simul' Florus et in Sylvis Papinius; 'imprope' pro 'prope' Tertullianus. *Bernart.*

445 *Generisq[ue] superbi*] Alti, nobilis, glossa manusc. eadem mox. *Barth.*

446 *Effusum cruorem*] 'Temere velint projectum, quod est signum generositatis, non parcere sanguini suo in lædendo pariter hoste.' De Tydeo notum. Polynicen nulla non pericula audacter capessentem ubique inducit Papinius. Superbiam Nemesin in clypeo pictam gerentis exagitat Eteocles apud Æschylum, et inde iracundia motus singulare cum eo certamen concipit. *Idem.*

447 *Obliqua tuentes*] Id est, invicem se juvenes male obliquis oculis intuentes. *Lactant.*

451 *Confudere sonis*] Pariter dicendo significationem turbavere verborum. *In ordine*] Non turbato sono. *Idem.*

452 *Solatia casus*] Qui fratrem occidit. *Casus*, quia parricidium ignarus admisit. Dicitur enim fortuito venationis peremisse germanum. *Id.*

453 *Monstrifera Calydonis*] Propter aprum, qui illic monstri similis natus est ex iracundia Dianæ, qui regionem Calydoniam totam vastabat, quem postea Meleager occidit. *Acheloiæque arva*] Achelous amnis in Thessalia oriens Ætoliam præterfinit. Thetidis filius, qui primus vinum populis miscuit. *Idem.*

455 *Cælum prohibere*] Cælum pro

nimbis posuit: id est pluviam tecto declinare. *Idem.*

457 *Molitur gressus*] Non damno hanc scripturam. Poëtarum enim est confundere tempora. Sed cur non proferam, quod magis congruum fidelissimæ membranæ subministrant, *Molitur gressum*? *Barthius.*

463 *Sanguis hebet*] Stupet originis victus horrore parricidii perpetrati. *Stirpe creatum Æneus*] Mars Meleagri pater. Meleager Ænei. Æneus Tydei: quamvis plerique dicant eum Marte procreatum, converso in vultum Ænei. Ordo talis. Accipies non degenerare me a patria virtute. *Lactant.*

465 *Accipies*] Senties, sive experieris. *Idem.*

466 *Ille refert*] Polynices respondet injuriis, sed incesti conscius calavit nomen parentis. Ergo si accusabis *facti* legis, si purgas *fati*. *Idem.*

467 *Cunctatur*] Timet Ædipum nominare, quia frater et pater est. *Id.*

470 *Coëant animorum in pignora dextræ*] Mos hic vulgatus: at Scythis, Armeniis, et in ea ora gentibus solemne, in sanciendo privatim publiceque amicitia et fœderibus, non dextras solum implicare, sed pollices inter se vincire, nodoque perstringere: mox ubi sanguis in artus extremos se effuderit, levi ictu cruorem elicere atque invicem lambere. Adi Tacitum Annal. XII. Lucianum in Toxari, Melam lib. II. cap. 1. Valer. Max. lib. IX. et Tertull. Apolog. *Bernart.*

475 *Extrema*] Extreme: nomen pro adverbio. *Protervo*] Quod amore Proserpinæ Inferos penetrare non timuit. *Esse* ergo pro *fuisse* dixit; et recte: nam omnia quæ nimis mala et bona sunt, pro præsentibus adscribuntur. *Extrema* ergo, quia fides extrema erat usque ad Inferos, id est quanta fide perhibent fuisse extrema. *Partitum extrema protervo Thesæ Pirithoo*] Hanc talem fidem vult esse,

qualem colebat antiquitas. Quatuor namque amicitiarum exempla fuisse certissimum est, Thesei et Pirithoi, Orestis et Pyladæ, Achillis et Patrocli, Tydei et Polynicis. Theseus et Pirithous conspiraverunt filias Jovis uxores ducere, Theseus rapuit Helenam adhuc parvam: Pirithous cum filiam Jovis quæreret, et non inveniret, quia apud Inferos erat Proserpina, conjuraverunt ut descenderent pariter, qui deprehensi pœnas dederunt. Orestes post necem matris furias passus; huic Pylades tulit in calamitate solatium, cujus auxilio Furiis liberatus est. Patroclus, deside Achille causa Briseidis, armis ipsius indutus venit ad Trojam, atque ibi manu procubuit Hectoris. Tydens vero causa Polynicis pergit ad Thebas, ibique dimicans perit. *Lactant.*

477 *Rabidam*] Id est, contra eum furentem. Nam tres esse Furie dicuntur Plutoni deservientes; prima Aleto, quæ impausabilis dicitur; altera Tisiphone, quasi τούτων φωνή, id est, istarum vox; tertia Megera, quasi μεγάλη ἔρις. Primum ergo est non pausando furiam concipere, secundum est in vocem prorumpere, tertium jurgium protelare. *Idem.*

479 *Jam faciles passi*] Nemo tam hospes in lectione Poëtarum, qui hoc non agnoscat. *Decertata*, mutuis ventorum præliis amissa velut, et tandem relictæ. *Barth.*

480 *Laxatisque dix*] Non inflatis, sed huc illuc dilaxatis atque protensis in diversas partes: vel, *jam relaxatis*, jam rursus cœlo creditis, quam interpretationem insinuat glossa vetus, nec ineptam. *Idem.*

488 *Inanem leonem*] Hoc est pellem leonis: ut ipse alibi 'inanem tigridem' dicit. *Lactant.*

484 *Impexis*] Compositis aut non compositis. *Idem.*

485 *Quem per Theumesia*] Oppidum Thessaliæ, aut loca amœna a cœli temperamento dicta: aut Bœotiæ

montem designat. *Illius*] Leonis scilicet quem in Theumesia Hercules occidit; nam idem duos superasse dicitur: primum Theumesium, secundum Cleonæum. Theumesus mons Bœotiæ est. Nemus mons Arcadiæ, qui etiam Cleoneus. *Idem.*

490 *Calydonis honos*] Quasi ipse aper Calydonius esset appellatus. *Idem.*

492 *Vocalibus antris*] Fatidico Apollinis specu responsa promentibus. *Id.*

494 *Obtutu*] Fixo aspectu, id est aut stupore animi, aut senectute: ut 'obtutu tenet ora soloque immobilis hæret.' *Idem.*

495 *Affore*] *Adesse.* Glossa scripta. Non ergo firma Servii regula in *Æn.* i. rei futuræ hoc verbum esse determinantis. Sic ipse Virgil. lib. ix. 'ingenti cæde peracta Affore cernetis' *Ænean. Barth.*

500 *Indulgens reparare*] Dixit quid syderibus præstet, quid etiam mortalibus præbeat dicit, hoc est indulgens ocium, quo animus reparatur. *Lactant.*

503 *Advekis alma fidem*] Responsa Apollinis solvis. *Veteris fati*] Præteriti responsi. *Idem.*

504 *Adsisas operi*] Ut nuptiarum beneficium compleas. *Idem.*

507 *Lustraliaque exta*] Respexit ad discrimen sacrorum, quod tale: ut inferorum et minorum deorum sacrificia lacte perfunderentur. *Bernart.*

509 *Salve prisca fides*] 'Tripos' species est lauri, tres habens radices, Apollini consecrata, propter triplicem vim divinationis; nam et sol præterita videt et præsentis cernit, et futura visurus est. Est etiam 'tripos' mensa Apollinis, corio Pythonis serpentis tecta. *Prisca*] Magna. *Obscurique recessus*] Pro voluntate Deorum aut oraculi fide latente: metonymia, per id quod efficit, id quod efficitur. *Lactant.*

510 *Deprendi fortuna Deos*] Agnovi oraculum. *Idem.*

512 *Canis*] *Albis*. ut Horat. 'Canis albicant pruinis.' *Idem*.

518 *Emmire thoras*] Ad morem veterum, quo receptum ut lectos cœnatorios, sub horam cœnæ, stragulis vestibis textilibus, aut purpureis, insternerent. Virgilius *Æneid.* 1. 'Stratoque super discumbitur ostro.' *Bernart*.

527 *Siccati vulnera*] *Lutatius*: 'Secundum Virgilium lota aqua vulnera siccata dixit, ut 'vulnera siccabat lymfis.' Servius ad eum locum: 'Siccabat aqua.' 'Sed et nove et Physice locutus est: nam cum aqua omnia infundantur, hic ait siccari vulnus aqua, et ratio vera est, quia fluxus sanguinis aquarum frigore continetur.' *Barth*.

536 *Terrore minus*] Id est, sine terrore. Pulchritudinem potuit dare Deo, potestatem vero non potuit præbere mortali. Sensus talis: Quantum ad pulchritudinem Minervæ et Dianæ similes erant, quantum ad terrorem minores. *Nova deinde pudori*] Nova facies, id est, peregrinorum, visa est pudicis virginibus: quæ propter pudorem et palluerunt, et rubuerunt. *Lactant*.

538 *Hæuere*] Consumpsere: quia desierunt esse purpureæ. *Verentes*] Verecundiam patientes. *Idem*.

539 *Ad sanctum*] Primo patrem, post juvenes, et item patrem aspexerunt: mores expressit erubescientium: qui, si novam viderint faciem, statim suos oculos ad notam sibi personam retorquent. *Idem*.

541 *Iasides*] Patronymicum, ab antiquis ducibus dictum, qui ante Danaum fuit, Iasi filius. Iasus et Phoroneus antiqui reges Argivorum fuisse, qui primi Junoni sacrificaverunt: poposcit ergo Adrastus ex more pateram, qua assueverant Argivorum antiqui principes Diis libare. *Idem*.

543 *Carata*] Insculpta. *Idem*.

544 *Aureus*] *Persæus* significatur,

aureus ideo, quia in auro erat sculptus, qui volatu dicitur venisse ad interficiendum Gorgona; quod ideo fingitur, quia navigio venit. Nam hæc duo inter se reciprocantur, ut Virg. 'Velorum pandimus alas.' *Idem*.

546 *Graves oculos*] *Morituros*: et quia omnem vim nocendi in oculis habebat, quærebat occisa sectorem, ad admirationem finxit et sensum. *Idem*.

547 *Vivo*] *Fulvo*; quod vivi colorem habebat, quum pallidus mortui habeat colorem; admiratur autem quod cum in vivo sit picta mors, tamen pallore torpescat. *Idem*.

548 *Hinc Phrygius venator*] *Ganymedes* Trocli regis et Callirhoës filius, quem Juppiter dilexit, et per aquilam rapuit, et adhibitus est ministerio Deorum, remota Hebe Junonis filia. Hinc Virgil. 'Et rapti Ganymedis honores.' *Idem*.

549 *Gargara*] Summæ partes *Idæ* montis, quasi Carcara, id est capitis caput: *καρῆν* enim Græce caput est. *Idem*.

553 *Cæticolas*] Ad priscum libanditum dixit. Nihil enim in veteribus frequentius, quam in honorem Dei alicujus vini aliquid effundere, vel in mensam vel in ignem, vel terram, vel aquam, pro re præsentī. De mensa hic habes, et apud Virgilium *Æneid.* 1. 'Dixit, et in mensa laticum libavit honorem.' De Igne, Papinius noster hoc libro: 'Fundite vina focis.' De Terra, Maro *Æn.* v. 'Duo rite mero libans carchesia Baccho Fundit humi.' De Mari, Ovid. *Met.* 11. 'Isque Deos pelagi vino super æquore fuso.' *Bernart*.

554 *Pudica fronde*] Id est, lauro pulchra, propter Daphnen, quæ virgo permansit: fuit autem filia Penei, fluminis Thessaliæ, quam cum Apollo amaret, et illa fugeret, Deorum miseratione in laurum conversa est, quæ in tutela Apollinis esse dicitur. *Lactant*.

557 *Forſitan o juvenes*] Sensus talis est: Credo ſanctiſſimi juvenes, unde nobis ſint ſacrorum iſta ſolemnia, animos veſtros velle cognoscere. *Id.*

560 *Exercita cladibus*] Antiquiora Thebano bello tempora fere univerſa ignorantur, niſi qua cladibus regionum et earum reſtaurationibus aut everſionibus notata ſunt. Cum prima autem a diluvio hæc memoria hominum ſuggeſſerit, factum eſt ut primi liberatores provinciarum aut orbium divino cultu conſecrati fuerint: in quorum nomina venerunt deinceps alii Opitulatores, ut tot Joves, Hercules, Apollines, &c. fuerint, quot loca Regum feliciorem auxilia ſenſerunt. *Exercita*] Exagitata, afflicta, fatigata, concuſſa, agitata. Uſu præter hoc genus verba Latinis amato. Vide Nonium Tract. 1. Servius *Æn.* III. *Barth.*

564 *Terentem*] Crebris amplexibus tennantem. *Lactant.*

565 *Caſtaliis*] Magnæ arbores juxta Caſtallum fontem ſunt, qui in Bœotia eſſe dicitur, Muſis conſecratus. *Idem.*

566 *Sitiens alimenta veneno*] Quærens accipere alimenta, ut angeret venena. Veneno enim proficit, quicquid acceperit ſerpens bibendum: ut ſupra: 'Sulphureas permiserat anguibus undas.' *Idem.*

568 *Centum per jugera*] Eleganter ſane, quia ſerpens vivus ſemper ſe implicat: nec male tamen dixeris, optimum poëtam alludere ad geſtum mortuorum. Sophocles: *Γέροντα μόρον ἐκταύρου.* Martialis: 'Tu languore quidem ſubito fictoque laboras: Sed mea porrexit ſportula, Paule, pedes;' id eſt, mortua eſt. *Bernart.*

570 *Crotopī*] Hic rex Argivus fuit, qui Apollinem Typhonis cæde pollutum expiavit: huic filia Pſamate fuit, cum qua Apollo concubuit, de quo compreſſu edidit, ac mox editum partum expoſuit: quod Apollo indignanter accipiens, in vindictam injuriæ ſuæ injecit monſtrum, quod Cho-

ræbus occidit. *Lactant.*

572 *Decore pio*] Ex natura venienti, non facis aut cura decorato. *Nata penates*] Pſamaten dicit Crotopi filiam. *Servabat*] Poſſidebat. *Idem.*

573 *Felix, ſi Delia*] Id eſt, felix ſi nunquam fuiſſet Apollinis perpeſſa concubitus. *Idem.*

575 *Ad fluminis undam*] Morem habent poëtæ, ut ex Diis genitos ſuper fluminum ripas memorent eſſe conceptos, ut facilis nimirum poſſit eſſe ablutio. *Idem.*

576 *Bis quinos*] Vult poëta monſtrare legitime editum partum puerperæ: auctore Virgilio; 'Matri longa decem tulerunt faſtidia meſes.' *Idem.*

577 *Nepotem*] Qui ex Apolline nacebatur. *Idem.*

581 *Custodi*] Hujus in hiſtoria Heleni nomen invenitur. *Lactant.* *Custodi*] Emacula apud Luctatium: 'Hellanici.' Hellanicum celeberrimum mythologum et Philologum veterem citant Plin. Cic. Donat. Higinus; Scholiaſtæ Apollonii, Homeri, Sophoclis, &c. ex quibus de eo nos in dubiis ſcriptoribus. *Barth.*

584 *Clausa arbuti*] Quasi indumenta ejus eſſent ex libris et arbuto. *Arbutis* ergo pro ligneis poſnit; nam arbutus tegmen non habet. *Lactant.*

586 *Pecori commune*] Ut ostenderet pecori paſtorique domum eſſe communem. *Sed fata nec illum*] Id eſt, fatorum neceſſitas puerum vivere nec in indigno loco permiſit. *Idem.*

590 *Disjicit*] Omnes libri meliores habent *Dissicit*. Id verbum jam non pauci erutum illuſtratumque auctoribus bonis reſtituerunt. Vide ſis Fr. Jureti Notas ad Paullinum de Vita Martini lib. III. verſ. 360. et novissime Joan. Caſp. Gevartium Elect. lib. II. cap. 4. Ante notarant Lambinus ad Cælianam Ciceronis, A. Manutius Orthographia Majore, poſt et And. Schottus ad Claudianum Ma-

mertum lib. i. cap. 18. et alii. *Barth.*

591 *Pulsi ex animo*] Conscientiæ hæc sunt tria supplicia: verecundia, pudor, et supplicii metus. Hæc omnia mortui filii dolor exclusit. *Lactant.*

593 *Vacuumque ferens*] Id est, scissis vestibus nudaverat pectus. *Idem.*

596 *Sero memor thalami*] Bene *Sero*, quia post mortem ejus injuriam vindicavit: sive quod eam ulcisci magis voluerit, quam tueri. *Solatia*] *Solatia* pro ultione posnit. *Idem.*

599 *Æternum*] Adverbium est. *Idem.*

600 *Ferrugineam*] Nigram. Sensus est: Ferrugineam frontem anguis discriminat, quasi a media fronte consurgat; ut quod facit vitta in crinibus foeminarum, hoc in monstri capite anguis faciat. *Idem.*

601 *Nocturno*] Quod noctu incederet; nam quasi infernum monstrum vitabat aspectum lucis. *Idem.*

602 *A stirpe recentes*] Mox natas, id est, pueriles; ut ostenderet quam rem dolor Apollinis vindicaret. *Idem.*

604 *Devesci*] Velut depascere. In optimo libro scriptum est, *Divesci*. Etiam clare in ibidem scriptum *altricum a gremiis*. *Barth.*

607 *Posthabita*] Quibus facile est famam morte mercari; ut Virg. 'En hic est animus lucis contemtor, et istam Qui vitam bene credat emi:' quasi dicat: Qui enim vitam spernit, famam acquirit. *Lactant.*

608 *Novos*] Quos nondum vastaverat. *Idem.*

609 *In bivio*] Aditus ex illa parte et hinc patens. *Idem.*

610 *Jam unca manus vitalibus hæret*] Horum viscera lacerare jam coeperat. *Idem.*

615 *Profundo*] Insatiabili, qui semper mortuos rapit. *Idem.*

616 *Habere Jovi*] Utique Plutoni. *Visere juxta*] Quia vivo monstro comminus accedere non licebat. *Idem.*

619 *Qua*] Ad superiora respondet,

id est, qua alvo. *Idem.*

620 *Pallent*] Aut propter monstrum, quia horrore sui etiam post mortem timeri coeperat: aut pallor, qui ex luctu et timore inerat hominibus, tantus fuit, ut nec post gaudia sedaretur, quæ solent immutare hominum vultus. *Idem.*

622 *Asprosq; molares*] Non moveo loco controversiam, dissimulare tamen nolo, in Buslidiano codice me reperisse: *Proterere exanimos artus, scaprosque molares*. Quod non sperno. Adi Nonium in scapros. *Bernart.*

623 *Deculcare*] De alto illidere, sive deprimere. *Nequit iram*] Licentia securi aspectus satiari ira non poterat. *Lactant.*

625 *Impastæ fugistis*] Eleganter *impastæ* per hyperbolen dixit. Nec etiam esurientes abstinuistis, ne satiatae abstinnisse crederentur. Hic ergo aut propter formam, aut propter foetorem fugisse *impastas* volucres dixit. *Idem.*

629 *Arcu crudelis*] Non novum, iniquitatem Diis suis objicere gentiles. Sic 'crimina Deorum,' 'Fatorum iniquitatem,' 'Pudorem Divum,' in ore multoties habent Poëtæ, ut et alibi nobis notatum. Apollo autem sagittas habebat, quarum jactu pestilentia populos percutiebat. *Barth.*

630 *Cyclopum tecta*] Velut Cyclopum. Idouee enim omnia constructa ædificia *Cyclopæa* dixit antiquitas. *Lactant.*

631 *Incendit*] Id est, vitia vitavit seu polluit. *Nebularum amictu*] Aëre pestilenti. *Idem.*

632 *Mors fila sororum Enæ*] Non jam pollice fila rumpuntur, sed ad sæviendum in facinus, ferro exsecantur. Tanta festinatio mortis fuerat. *Idem.*

633 *Fert manibus*] Hoc est, in urbe dominatur. *Idem.*

635 *Et in totum regnaret*] Caniculam intelligit, sidus, quod omnes

sciunt, noxium, morbos complures generans: apte itaque et decore in hac lue, toto anno dicit regnasse. Virg. 'aut Sirius ardor: Ille sitim morbosque ferens mortalibus ægris, Nascitur, et levo contristat lumine cælum.' Ubi non abs re erit observare, 'levum lumen' pro 'pernicioso et noxio' sumi: uti hic 'levus ignis.' *Bernart.*

636 *Auctor*] Membranæ, actor; quomodo et Glossographus priscus. *Barth.*

637 *Juvenes qui cæde*] Id est, 'occidissent: nove, imo antique. Jurisconsulti nostri etiam patiendi significatu sæpius usurparunt. Ulpianus l. xv. Ex quibus causis major. 'Ego autem etiam nomine ejus qui hostium potitus est.' Plautus frequentissimus est in hac phrasi. Captiv. 'major potitus hostium est.' Inibi: 'postquam meus rex est potitus hostium.' *Bernart.*

638 *Fortunate animi*] Apostrophe ad ipsum juvenem, qui pro patria optavit mori. *Lactant.*

641 *Cominus ora*] Cum ob declinandam mortem posset se Chorcebus occulere, propior tamen se Apollini furenti obtulit, de pœna securus. *Idem.*

642 *Sacras*] Vel quia numinis, cujus cultus fere cæteris omnibus sacratior: vel quia horrendum, timendumque omne 'sacrum' Latinis, imitatione etiam Græcorum. Claud. 'Fas mihi sacrarum penetralia pandere rerum.' *Barth.*

643 *Thymbræe*] Thymbræus dicitur Apollo, ab herba thymbra, quæ in templo Troados abundat. *Missus*] Humilis, dejectus, aut coactus; sed sponte huc veni, non ad supplicium, sed magis ad iracundiam tuam lacesendam. *Penates*] Pro templo posuit. *Lactant.*

644 *Mea me pietas*] Pietatem posuit, quia cives suos internecione monstri servaverat. *Virtutem*] Quia

non timebat interitum: aut quia virtute monstrum occiderat. *Idem.*

646 *Nefas mortale*] Eleganter ostendit se culpa carere peccati, siquidem nil sanctum violaverit: cum constet nefas peremptum fuisse mortale. *Idem.*

647 *Sinistri*] Corrupti aëris, sive nullum habentis remedium sanitatis. *Idem.*

649 *Vilior orbi*] Cui orbis jactura vilior est: id est Diis, quibus vilins damnum sit homines perire, quam monstra. *Idem.*

653 *Leve magis cordi*] Jucundum, id est, si tibi cordi sunt monstra magis, quam homines. *Idem.* An illud *Leve magis cordi*] Scribo: an illud, *Leve, magis cordi*: ut Virgilius de Sirio: 'et levo contristat lumine cælum.' Paullo ante: 'quis ab æthere levus Ignis.' Infra: 'Junoniaque arva Dexter ames.' Me, inquit, unum puni, et esto Divorum vel optimus. An mavis, o leve, desolare domos innocentes? *Gronov.*

655 *Lucet aër*] Ex rogis scil. *Lact.*

656 *Expectant matres*] Ut morbus civium meo finiatur interitu. *Idem.*

657 *Satis est, merui*] Hoc est, sufficit mihi, quod talibus te provocavi conviciis, ut dignus veniæ tuæ esse non debeam. *Idem.*

658 *Proinde*] Maronianum dissyllabum, lib. ix. 'Proinde tona eloquio.' Lucretius de Scipione lib. iii. 'Ossa dedit terræ proinde ac famuli infimus esset.' *Barth.* *Sonoros*] Graviter sonantes. 'Sonat' enim quod leviter strepit; 'sonorat' quod graviter. *Lactant.*

659 *Insignemque animam*] Artificiose concessio quæ habet quandam correctionem. Si insignis est non meretur ut pereat: et est apud Virgil. ista concessio, id est, 'sequere Italiam ventis: addidit terrorem: 'pete regna per undas.' *Idem.*

660 *Pallidus*] Globum pestilentiae, antequam moriar, discute. *Idem.*

661 *Merentes*] Bene promeritos semper respicit æqua fortuna; nam cum paratus venisset ad mortem, Apollinis favore servatus est, quia non merebatur occidi. *Idem*.

662 *Ardentem*] Sævientem. *Tenuit*] Repreassit. *Reverentia*] Quia justum virum non sine pudoris sui jactura potuisset occidere. *Idem*.

663 *Semmissus*] Flexus, sive misericordia inclinatus. *Honorem*] Id est, præmium donatæ vitæ, quod vir fortis, qui se salutem voverat civium, non libenter accipit. *Idem*.

665 *Stupefacti*] Virtutis tuæ mirantis audaciam. *Idem*.

666 *Exoratus*] 'Orare' est preces fundere, 'exorare' orata meruisse. Ergo poëta hoc vult intelligi, invitum Choroebum precibus civium a mortis discessisse proposito. *Idem*.

668 *Forte invisitis aras*] Locum corruptum esse vel cæco apparet: prisca scriptura: *Has forte invisitis aras. Vos quæ progenies?* quod germanum esse mihi liquet. *Bern.*

669 *Æneus*] Tydeum dicit Ænei et Althææ filium. *Lactant*.

670 *Parthaoniæ*] Regionis Ætolia, in qua Prætus Tydei patrui regnavit. Sensus: Æneus Calydonius et Parthaoniæ tibi jura domus: et ad Polynicem versus: Tu quis sis indica, quis ad Argos veneris. *Lact.* Vide quæ de hac Lactantii explanatione Barthius in comment.

672 *Variis sermonibus ora*] Ineptissimæ ineptiæ: non certius vixisse Statium, quam eundem scripsisse, ut reposui: *quando hæc variis sermonibus hora est.* *Bernart.*

673 *Dejecit*] Signum verecundiæ. Erubuit Polynices propter parricidium, et matris incestum. Indoles venerandi pudoris! agnoscit crimen familiæ, erubescit ne similis judicetur. *Lactantius.* *Extemplo*] Optimæ membranæ sic concipiunt: *Dejecit mæstos lacrymans, &c.* Cui assentitur Danielis Codex apud Lindebrog.

Delph. et Var. Clas.

Sane *extemplo* illud ideo non placet, quia non superveniebat nescio Polynici ista percunctatio. Lacrymæ autem recordatione miseriarum prosiliabant vel invito. *Barth.*

680 *Mavortia Thebe*] 'Mavortiam' dixit aut propter Martis et Veneris filiam Harmionem: aut fortem significat: ut 'si patrii quid Martis habes:' aut ad terrigenas referendum est, quos constat draconis dentibus genitos, qui fuerat in tutela Martis. *Lactant*.

681 *Motus Adrastus*] Motus effectus, quo quis circa hospites suos solet moveri. *Idem*.

683 *Scimus ait*] Ant quod ipse Œdipodem aliquando susceperat: aut quod ipse ab Œdipode aliquando fuerat susceptus. *Nec sic adversum*] Non ita a nobis sol adversum volvit iter, ut ea quæ longe constituti compererint, nos finitimi nesciamus. *Id.*

685 *Arctois si quis*] 'Frigus patitur sub Arctoo climate.' Sic uterque Schollāstes priscus, Luctatius et Noster. Dura tamen est locutio, et potius *sub* quam *de* Solibus scribere debebat. In vetustissimo illo libro *desolibus* una perpetua vox clare comparet. *Si quis de Arctois Solibus horret*] Hoc est, horrido incultoque corpore atque animo est. Descriptio hæc partium mundi minime est pro æquo loquentis Adrastris. *Barth.*

690 *Erravit pietas*] In nostro etiam genere aberravit: hoc propter Tantalum dicit, accleribus nec suos quidem caruisse majores. *Lactant*.

691 *Tu modo*] Ut non sis criminosis. *Mercuri secundis*] Sensus: Enitendum tibi est, ut factis tuis non solum parentibus videare dissimilis, sed etiam illos facias innocentes. *Id.*

692 *Temone superno*] Ophinchum significat, qui sub Ursa est; adventu enim diei incipiunt sydera septentrionis albescere. *Idem*.

694 *Servatoremque parentum*] Cum responsum accepisset Thyestes, aliter

Stat.

b X

malorum remedium inveniri non posse, nisi cum Pelopeia filia concubisset; parvissetque responsis, natus est ex ea Ægystus, Clytemnestræ adulter, Agamemnonis parricida. *Idem.*

696 *Lyciæ Pataraæ nivosis*] Lyciæ civitas est Patara, ubi Apollinem mensibus hibernis responsa dare veteres crediderunt. Auctor Servius ad illud Virgil. 'Qualis ubi hybernam Lyciam, Xantique fluenta Deserit, ac Delum maternam invisit Apollo.' *Bernart.*

698 *Castaliæ*] Ubi quondam virgo Castalia fuit, quam cum Apollo nuce amaret, et vim vellet inferre, in fontem se præcipitavit. *Lactant.*

699 *Thymbraeus*] Thymbra locus est Trojæ, ab herba cognominatus, quam Latine puleium dicimus: illic Admeti regis pecus pavit. *Volentem*] Benevolentem, ne putaretur invitus. *Idem.*

701 *Latonius umbra*] Mons Deli, cujus tantam vult esse magnitudinem, ut umbra sua Ægei maris ambitum protegat. Ipse enim Latonam susceperat cum adhuc Delos erraret; et est sensus: Si te non juvat esse in Delo, quæ instabilitate sua hospes est littorum diversorum. *Idem.*

704 *Dono cessere*] Apollinem imberbem Philosophi tradunt, eo quod ipse sit sol. Sol autem ignis est, qui nunquam senescit. Et est sensus: Dono cessere ætherei parentes genas æternum florere. *Idem.*

706 *Prænosce manus*] Quia quæcunque fata parant tu nosti; et omne futurum tibi patet. *Idem.*

707 *Placitura Jovi*] Id est, quia adhuc decreta non sunt, quæ summo Jovi displicere non potuerunt. Per 'letiferum annum,' famem, morbum, mutationemque regnorum, multa complexus est. *Idem.*

709 *Tu Phryga submittis*] Marsiam dicit, qui victus submissus est poenæ: sive inferiorem facis. *Idem.*

710 *Tytion*] Terræ filius, Latonam Apollinis matrem amasse dicitur: sed

ne sacrilegæ libidinis commento impune potiretur, ab Apolline victus est, et deductus ad tartara, cujus jecur a vulture inuditur, in æternitatem supplicii pullulantibus fibris. *Idem.*

711 *Viridis Python*] Utrumque et a colore et a viru. De 'Pythone' et 'ludis' inde 'Pythiis,' nec non carmine Apollinis victoriam celebrante, vide Eratosthenem apud Strabon. l. ix. *Barth.* *Thebanaque mater*] Nioben dicit Tantali filiam, Amphionis uxorem fecundam, antequam Latonam sperneret. Nam cum quatuordecim mater filiarum fuisset, ingressa templum Latonæ, se prætulit illi, quæ tantummodo duos peperit. Unde Apollo iratus filios sagittis necavit. Diana autem filias: ad ultimum vero matrem. *Lactant.*

714 *Premis accubitu*] Id est, super ipsum accumbit, ne quando possit requiem capere. *Idem.*

715 *Instimulat*] Injicit illi cupiditatem: fames quidem urget ut capiat, sed comedere timore fastidit. Comesse enim non sinitur, cui fastidium irrogatur. *Idem.*

716 *O memor, &c.*] Crotopi Argis regnantis hospitium propter pulcherrimam ejus filiam Psamathem frequentavit Apollo, quam et prægnantem fecit, ut superius memoratum est. Pausaniam lege Atticis. *Barth.*

717 *Seu te roseam Titana*] Dicit Apollinem a diversis gentibus variis appellari nominibus: apud Achemenios enim 'Titan,' apud Ægyptios 'Osiris,' apud Persas, ubi in antro colitur, 'Mytra' vocatur. *Lactant.*

719 *Sub rupibus*] Persæ in spelæis colli Solem primi invenisse dicuntur: est enim in spelæo Persico habitu cum tiara, utrisque manibus bovis cornua comprimens; quæ interpretatio ad Lunam dicitur. Nam indignata sequi fratrem occurrit illi, et lumen subtextit. His autem versibus sacrarum mysteria patefecit. Sol

enim, lunam minorem potentia sua et humiliorem docens, taurum insidens cornibus torquet. Quibus dictis Statius lunam bicornem intelligi voluit, non animalia quibus vehitur. Quod autem dicitur, *torquentem cornua*, ad

illud pertinet, quod simulachrum ejus fingitur reluctantis tauri cornua retentare: quo significatur lunam ab eo lumen accipere, cum coeperit ab ejus radiis segregari. *Idem.*

THEBAIDOS LIB. II.

1 *Interea gelidis*] Reditum Mercurii ab Inferis Poëta describit impeditam, quia nulla re volatus ejus adjuvanti poterat crassioris poli aëre tardante. *Lactant.* *Umbris*] Jovis enim peculiaris ad Inferos nuncius Mercurius, quod ei munus assignavit, cum ab Apolline jam vaticinia et auream virgam accepisset. Apollodorus lib. III. Ζεύς δ' αὐτὸν κήρυκα ἐαυτοῦ καὶ θεῶν προχθονίων τίθησι. Mythologia Eloquentiæ eodem pertinet. *Barth.*

5 *Styx circumflua*] Remeantis numinis impediēbat regressum. In primo enim libro Jupiter Mercurio ut Inferos peteret imperavit, evocaretque umbram Laii, qua innitente nepotibus furor belli increaseret. *Lactant.*

6 *Hinc objecta*] Aditum Inferorum ex omnium Elementorum concursu factis obstaculis communiri ait. 'Fœdum aërem' modo nominavit, per terram transeundum antro obscuro et inexplicabili. Objici flumina novenis ait gyris circumfluentia. Adjicit 'igneos torrentes,' ut horrenda magis non possint fieri munimenta. *Torrentum incendia*] Flumina igne decurrentia dicit, quæ in aliis locis omnes Poëtæ describunt. Vide Platonem in Phædone, ejusque expositores. *Barthius.*

10 *Primas furiarum*] Id est, Exordium furoris filii pater pertulit primus. Inflexio: per quod intelligi vult, quæ secuta sunt postea fuerunt

multo pejora: Jocastæ concubitus; Œdipi cæcitas. *Lactantius.*

11 *Et media*] Caduceum ostendit insigne Mercurii, quo illi medeatur, qui nequeat ambulare. Virgilius: 'Hac animas ille evocat Orco Palentes.' *Idem.*

12 *Steriles luci*] Apud Inferos credibile est nihil gigni, quia illæ sunt habitationes vita functorum. Et si quid gigneretur necesse esset imaginari alios inferos, quo post mortem istud recederet. *Gloss.*

15 *Lumine cassis*] Quasi nec mortuis defuit, unde posset esse invidia. Non illi defuit qui redennti invideret. Ordo hic est: Nec livida tabes invidiæ defuit defunctis, hoc est, mortuis: non recedit a naturæ malo livor invidiæ; ut Virgilius: 'Invidia infelix furias annemque severum Cocyti metuet.' *Lactant.*

17 *Et ad superos (hinc est gravis)* Lego: cui *leva voluntas Semper et ad superos hinc est gravis exitus, ævi Insultare.* Sententia: cui pravus hic adfectus et semper, et inprimis si quando emittitur ex Inferis, ut insultet hominum malis, doleat secundis. Neque alia exeuendi hinc causa. Exire autem umbras ad superos et passim faciunt Poëtæ, et credebant veteres per eas causas, quas explicat statim vs. 20. et 21. Nec alias putabant larvas, et illa, quæ dicit Appuleius 'noctium occursacula, bustorum formidamina, et sepulcrorum ter-

riculamenta.' Valerius Flaccus libro II. 385. 'Patet ollis janua leti, Atque iterum remeare licet.' Lege reliqua: nam locus est singularis in hanc rem; neque aliunde inferiæ, parentationes, et omnia placamina manium. Aliter Petrus Misc. III. 12. nam Bernartius desperat. Gronov. *Gravis exitus*] Quasi hoc Poëta voluerit, ut intelligamus hunc nescio quem pro morum suorum meritis occidisse: et votum ejus malæ mentis ostendit, quod esset etiam apud inferos reservatum. *Lactant.*

18 *Rebusque ægrescere*] Id est, de aliorum felicitate torqueri. Nam cum malis pasceretur alienis, prosperitate tabescebat. *Lactant.*

19 *Quoscunque vocaris*] In quæcunque obsequia vel remedia vocaris excitus. *Idem.*

28 *Omnis capitum surrexit*] Et ad ipsius canis capita referendum est, et ad serpentum, qui capita ejus cingunt; id est omnis hiatus horum capitum, quia Cerberus est: aut omnis hiatus serpentum, quibus caput ejus collaque velantur. *Lactant.*

29 *Sparsa solo turbaverat*] Id est sparsa fecerat, hypallage: et hoc irascentis est. Virg. 'Ossa super recubans.' Gigantum scilicet ossa insepulorum; fingitur enim Cerberus cadaveribus pasci. *Idem.*

31 *Ferrea tergemino*] Propter trina lumina trium capitum, quasi tot illi somnos immiserit, quot capita luminibus armarentur. *Idem.*

32 *Est locus Inachiae*] Hæc 'Topothesia' dicitur: id est fictus locus secundum poëticam licentiam. Nam in ejusmodi descriptione, ubi veri loci facies demonstratur, 'Topographia' dicitur: ubi fictum quid venit, 'Topothesia.' *Idem.* *Tænara gentes*] Tænarum (ut et Maleum) promontorium Laconiae, in quo templum est speluncæ persimile. Aditum inferni poëta dicunt, et ab Hercule Cerberum hac extractum plerique fingunt.

Fabula inde originem habuit (ut ex Hecateo Milesio Pausanias in Lacon. refert) quod in illa spelunca immanis serpens lustrum habuit: qui ideo inferorum canis dictus, quod quem morsu impetisset, veneni vi statim opprimeretur. Is serpens ab Hercule ad Enistheum pertractus. Homerus vero, qui primus Ditis canem, quem Hercules extraxisset, appellavit, neque nomen ei proprium imposuit, neque de ejus figura quicquam commentus est: posteriores Cerberum appellarunt. et cum cetera cani fecissent similem; tria dixerunt capita habere, idque communiter receptum. Hesiodus tamen in Theogonia quinquaginta Cerbero affingit. Horatius II. Od. 13. centum. *Bernart.*

36 *Fessis insiditur astris*] Super ipsum fessa astra considunt, id est per eminentiam sui sedem præstat astris, rapido cursu fatigatis. Altitudinem voluit exprimere, quasi illic astra requiem sumant. *Lactant.*

48 *Interiore sinu*] Dicit nescio in qua parte Tænarum recurvari ad vicem portus: in quo refert equos suos consuevisse stabulari Neptunum: est Hyperbaton. *Idem.* *Frangentia littora*] Si locus recte habet, *frangentia* dixit pro 'fracta,' agendi significatu pro patiendi: solens hoc optimis scriptoribus, qui frequentissime agendi verbum *παθῆναι*, et patiendi, agendi significatione usurpant. Ita 'Spectatus est suem' pro 'spectavit,' Varro: 'communicati sunt,' pro 'communicaverunt.' *Bernart.*

44 *Audax*] Quidam libri sic scribunt. Mihi tamen et magis placet, et in omnium optimo codice reperiuntur *non audens*. Quod et Lactantius et Glossæ agnoscunt. Talia vero multa in Descriptionibus locorum hoc genus poëtae, imprimis in Dionysio interpretato, insignis vates, Festus Avienus. *Barth.*

46 *Haurit habenas*] Hominum fidem! hunc locum quo genere defor-

marunt homines invenisti? quid enim *ungula haurire habenas?* gerræ germanæ. Libri scripti, et princeps editio: *prior haurit arenas Ungula.* Qui negat hanc lectionem recipiendam esse, is profecto 'Anticyras melior sorbere meracas,' quam ut de litteris judicet. Notum, poëtas Diis marinis curram tribuere etiam in aquis, Neptuno equos ex anteriore parte vero tales, ex posteriore pisces. Aperte itaque et proprie anterioribus pedibus arenam littoris dissipare dicuntur. *Bernart.*

48 *Devias umbras Trames*] *Trames* itineris compendium. *Lactant.*

49 *Nigri Jovis*] *Stygii.* Hac animæ mortuorum destinantur ad Tartara. 'Devium' dixit, quod sit vivis devius trames. *Idem.*

51 *Gemitus penarum*] Quas apud Inferos nocentes persolvunt. *Atro*] Quia tumultus, qui fit apud Inferos, auditur in illo loco: *atro* ergo, quasi infernali. *Idem.*

52 *Vocesque manusque*] *Manus*, quod flagellis personant, dum noxios cædunt: *caces*, secundum Maronem, qui ait: 'vocat agmina sæva sororum.' *Idem.*

54 *Agricolæ campis*] Quasi juxta habitantes terrore suo fugavit agricolæ. *Idem.*

56 *Infernaque nubila, &c.*] Ut astrum nimirum excellenti splendore, et corpus divinæ perpetuæque lucis consora, in quo hædere nulla infernalium mortaliumque locorum obscuratio possit. Mercurium, Solem, Apollinem, idem Nomen habitum interiori considerationi docet Macr. Saturn. lib. i. c. 19. *Barth.*

58 *Per Arcturum*] Id est per septentrionem. Per Arcton enim solet volare Mercurius, quia ibi major est ventus, et citatiores facit ejus volatus. *Mediæque silentia*] Philosophi esse terram dicunt, quæ circa nostrum hoc solum circulo altiore suspensa est. Hæc autem omnia cor-

pora gignit, utpote quæ vicina sit cælo. Poëtæ denique omnes asserunt leonem de his polis ortum, quem Hercules prostravit, ut etiam Olympus ait, quasi proximus sit terris et ultimus. De lunari autem globo apud mortalium genus cæli ratio ignoratur: leviozem perstringam, quod hoc divinum lumen animas tam de astris omnibus, quam de omni materia mundi, subtracta parte superna, excipit et decerpit, quasi lunam, quæ postea ter quinque diebus, ut collegerat, totidem refundit in fratrem. *Lactantius.*

61 *Numinis, et recto*] Translatio ad morem Romanum, quo solenne ut venienti magistratui et privati, et minor magistratus majori, assurgerent, et de via discederent. Pertinet ad hanc rem elegans Senecæ locus Epist. LXV. 'Marcum Catonem utrumque, et Lælium sapientem, et Soeratem cum Platone, et Zenonem Cleantemque in animum meum sine summa dignatione recipiam? ego vero illos veneratione, et tantis nominibus semper assurgo.' Explicavit accurate, uti omnia, Senatus litteratorum in hoc lustrum Princeps Lipsius, Elector. i. c. 23. *Bern.*

64 *Pollutamque*] Illam tangit historiam: cum Deus scilicet Mercurius somnum caperet, quidam, cujus nomen fabulæ tenent, dormienti tetendit insidias, qui conata peregisset, nisi eum filia Palæstra excitavisset: qui, cum odio terræ migrasset ad cælum, creditus est obiisse: quo facto injuriosam meruit sepulturam. Sed melius de Laio creditur, qui cum ad Polybum hospitem Phocidis pergeret, occisus a filio est. *Despectat Phocida*] De joco Cyrrhæ vidit bustum suum, quod fuerat in Phocide. Cyrrha Bæotiæ planities est, in quo campo Apollini lustrum datur. Phocis ergo in Bæotia est. *Idem.*

70 *Spiramina virgæ*] 'Virtus, qua tactus Laius cogeatur Jovis mandata perficere.' *Glossogr.* *Spirain a,*

lenis afflatus. De 'virgæ Mercurialis' potestate peculiarem Tractat. satis mysteriis damus in superstitionum magno Comm. *Barth.*

71 *Forte dies*] Id est, primus natalis Liberi quo fulminata est Semele, et execto utero Liber Jovis fœmori insertus est. secundus enim dies natalis Dionysii ille dicitur, quo exactis mensibus legitimi partus, Jovis est productus ex fœmori: quem diem homini scire fas non est. Qui *Dithyrambus* ideo dicitur, id est bis genitus. *Lactant.*

72 *Evie*] Notissimum Bacchi Epitheton. At in omnium optimo exemplari disertis literis scriptum est: *Euchie*. Id sane etiam cognomen ejus agnoscunt docti. Et in multis locis scriptorum a communiore illo hoc corruptum atque expulsum puto. Vid. Hor. ii. Od. 11. *Barth.*

74 *Insomnem ludo*] Tangit iterum non dubie morem priscum, quo pervigilandi honos Deis passim tributus. Vide Lucret. l. v. *Bernart.*

78 *Æraque taurinos*] Nam tympanis, quæ sunt ex taurina pelle, plus sonant cymbala quæ sunt ex ære; acutiore enim sunt tinnitu: ut est, 'tympana vos buxusque vocant.' *Lactant.*

80 *Baccho meliore*] Non sic irato Baccho, ut cum Agave occidit filium furens: vel meliore, ut si qua deliquerit, propter diem ipse Liber ignoscat. Cythæron mons Bœotiae, ubi Liberi patris sacra celebrantes matres Pentheum discerpserunt: nunc ergo *sanas* dicit sine furore. *Idem.*

85 *Et Ogygii*] Non fugiet vitium attentum lectorem. Mss. *ab Ogygii*: ego ausim præstare verum esse, *et Ogygii*. Thraces, inquit, in deliciis habent semianimum pecus, leonis fancibus ereptum, et haustum lactis: ubi vero vino madidi sunt, tum ad saxa et arma prouunt. *Bernart.*

89 *Nox ea*] *Talis*, excepta cum poculis, Thracum more, pugna. Nam

melior illis, non cum sævo suo odore, Bacchus adfuerat. *Volucer Cyllenius*] Mira omnino res. Et jam ante Mercurium intulerat sedi suæ cælesti. Quid enim ista sibi volunt? 'Inde per Arcturum, mediæque,' &c. An 'per sidera' petit terras inferis altiores ipsis sideribus? Nugæ. Ergo comitatur Laïum, et tamen istuc abit, in suum locum? Nihil aliud ista loquuntur, quam divinitatem Numini occulte astruere voluisse Poëtam, et adesse Laio, et suo simul sideri præesse statuentem. *Barth.*

95 *Opacos Tiresias, &c.*] *Cæcos*. Cæcum Tiresiam inducit multis alibi. Latatii verba mendosa sunt, quod visum et præstantiss. Lindenbrogio. Non verebor integra Latatii verba ascribere, ut ea quidem redintegrandæ ope Apollodor. lib. iii. et Scholiastæ scripti existimo: *Tiresias Everi filius*] Genere Thebanus, vates: qui fertur in fœminam versus, cum disceptantibus Jove et Junone, utrum mas an fœmina majorem sentiret coitu voluptatem, novem partibus libidinis dixit fœminam potiri, et una virum: ob quod cæcatus est a Junone. Est et alia talis fabula. In monte Cyllelo Tiresias dracones coënnantes calcasse dicitur: ob id in mulieris figuram versus, ut Ovid. refert: deinde monitus sortibus in eundem locum rediit et in figuram pristinam. Eo tempore, ut diximus, inter Jovem et Junonem fuit certatio, in quo sexu esset major libido, Tiresia judice, qui expertus fuerat utrumque sexum: cum Jovi indicasset, illa irata manus ei superjecit et excæcavit. Jupiter fecit, ut septem ætates viveret, vatesque præter ceteros mortales veracissimus haberetur. *Barth.*

108 *Novis (sic fama) superbit*] Scripti: *scit fama*. Neque aliter legit Lactantius, qui explicat: 'Fama de eo loquitur: vel, notum est quod dico omnibus.' Eodemque modo e scriptis reposuimus lib. v. 466. *scit cura*

Deum, i. e. testor Deos omnia curantes, vel aliquidem curant. Ubi vitium idem vulgo. Lib. VIII. 'scit iudicis urna Dictæi.' Achill. I. 'Scit Dirceus ager.' Virgilius Æn. II. 'scit triste Minervæ Sidus, et Euboicæ cantes, ultorque Caphareus.' Sic sæpe Tertullianus. In Apolog. 'Scit M. Æmilias de Deo suo Alburno.' Tale est Propertii: 'Dixerit Ascanius.' Gronov.

113 *Pollutus placuit*] Id est: Tydeus adversum te pactus est fœdus: pollutus autem sanguine Menalippi fratris sui, quem in venatu incautus occiderat, ut Pelens Phocum, unde rejecta post terga manu pingitur, et ille nihilominus talia cogitat, qui tales sibi quærit auctores. *Lactant.*

116 *Mittit habet, &c.*] Præeuntibus quippe libris et sententia, indubitanter lego: *mittit, habet Thebas.* Ipse Juppiter, inquit, ad te me misit, habes, tu tibi Thebas, ejice fratrem, qui cupidine regnandi excæcatus, si tu cessaveris, te ejiciet. *Bernart.*

124 *Vulnere somnum*] *Vulnere* pro sanguine posuit: non somnum perfundere, sed Etheoclen ipsum dormientem: vulnere ergo suo, id est Laii sanguine, Etheoclen perfudit, ut eum pollutum sceleribus imbueret. *Lactant.*

129 *Horruit in maculas*] In alium sensum ac vulgus putat, *maculas* pro 'rete' posuit, uti et Varro lib. II. 'Septum totum grandibus maculis integitur, ne eo involare aquila possit, neve ex eo evolare aves.' Et Claudianns: 'Totamque virentibus iram Dispergit maculis.' Aut certo, pro 'retis plaga,' seu foramine: uti Cic. Actione in Verrem VII. 'Reticulumque ad nares sibi admovebat, tenuissimo lino, minutis maculis, plenum rosæ.' *Bernart.*

131 *Alimenta cruentis*] Ita libri cæteri. At in uno illo singularis sapientie libro diserte scriptum est *cruento.* Id quod concinnius esse nemo,

puto, inficiabitur. Sic *profundum es* in eadem re iidem bellæ ascribit Claudianns de Raptu Proserp. lib. III. *Barth.*

134 *Mygdonis*] Lydiis vel Phrygiis. Titonus enim Lydius fuit, maritus Auroræ. Est Mygdonia regio in finibus Asiæ, a rege Mygdono. *Lactant.*

137 *Seras flammæ*] Hoc est Auroræ flammæ, Lucifer serus. Sive ad comparisonem dixit cæterorum syderum, quia omnibus stellis tardius occidit Lucifer. *Idem.*

138 *Advertit*] Ad eam, et contra eam vertit. *Idem.*

139 *Exit equo*] Nam verso cælo ad adventum auroræ, cum cætera sint apud antipodas, Lucifer solus apud nos invenitur, hoc est, alienum æthere, qui est diei, quod cælum stellis nocte concessum est: ergo Lucifer officio suo nocte non fungitur, cum eum oriri constet prope lucis adventum: hinc alieno æthere videtur exoriens. *Lactant.*

141 *Cum senior Talaonides*] Scripti meliores: *Talaionides.* Ut et lib. V. vs. 19. ubi vulgo *Talaoniades.* Talaus, Talaion, Talaionides, ut Œdipodes, Œdipodion, Œdipodionides, Iapetus, Iapetion, Iapetionides. Hom. II. B. *ὄλδς Τάλαϊονίδας ἄνακτος.* Gronov.

142 *Achelois*] Tydeus, ab Acheloo flavio, qui per Ætolos fuit in Calydonem. *Lactant.*

143 *Corripuere*] Causa cur tardius Tydeus et Polynices a somno surrexerint, Adrastus vero celerius. *Idem.*

145 *Inachio*] Notanda elegantia Poëtæ, qui tres duces fluviorum cognominibus designavit; Dyrceum, Polynicen; Acheloum, Tydeum; Inachum, Adrastum. *Idem.*

150 *Arcanas aptumque*] Venerunt ad locum aptum, et secretum fabulis vel curis. Nam ideo, quod in secretis locis curæ publicæ disserantur, ad

hoc electa loca 'curias' nominavit antiquitas. *Idem.*

153 *Nox atra meis*] Non damno. Arridet tamen magis quod in Langii libro est, *nox dextra.* Bernart.

158 *Turba petat studiis*] Membranae: *petant.* Ut lib. i. 'Plebs Argiva litant.' Lib. vi. 'Bellatrix sedere cohors.' Et, 'mox turba ruunt.' Lib. vii. 'subeunt Tegea juvenus.' Et eodem vs. 806. 'sibi quisque cavent.' Uti quidem Mss. Achill. i. 'hilaris sedere juvenus.' Gron.

159 *Lata fides*] Ordo: Argia et Deiphile geminae mihi natae pubescunt; nepotum lata fides. *Lactant.*

160 *Ne credite patri*] Ne laudare magis videretur, quam verum dicere, fidem suam voluit ipsis testibus approbare. *Idem.*

162 *Tumidi solio*] Imperio superbi; et artificiose, ne videatur hos procerum inopia generos elegisse, ait se multos repudiasse et honore praestantes. *Idem.*

164 *Et Achæa per oppida*] Nihil affectum est, modo distinguas: viri (longum enumerare Phaeos Cebaliosque duces) et Achæa. Et viri et matres, pro filiis nempe, optavere illas vel sponsas vel nurus, per quas genus suum propagarent. Virgilius *Æneid.* xi. 'Multæ illam frustra Tyrrhena per oppida matres Optavere nulum.' Gronor.

165 *Æneus*] Hic Tydei pater, cujus Deianira filia a multis in conjugium exoptata procis: pro qua Hercules et Achelous Ætoliae amnis certasse dicuntur. Deianiram ergo, Ænei et Æthiesiae filiam, uno tempore in conjugium petebant Hercules et Achelous, acceptaque lege ab Æneo, ut, qui virtute superasset, Deianiram duceret, congressi, in certamine cum superaretur Achelous ab Hercule, per diversas mutatus est figuras. Æneus Tydei pater: ideo ait *tuus.* *Lactant.*

166 *Pisaeisque*] Enomaus Martis

filii, propter Hippodamiam filiam procos suos victos curuli certamine morte afficiebat, ad reliquorum terrorem: ideo hunc 'metuendum' dixit. *Idem.*

170 *Animosque venit*] Figura Græca est. Illi enim dicunt; 'venit doctus sapientiam.' *Idem.*

174 *Visisque inter sese*] Corruptus litterula locus sententiæ facit noctem. quam facile dispelles, si, ut reposui, legas, *visique inter sese,* nec dubium, quin Papinius ita scripserit. *Bernart.*

176 *O quam te parcum*] Ordo: O quam te parcum agitat mens matura in præconia famæ tuæ! Hoc est pudore nimio plurimum tuis laudibus detrahis. *Lactantius.*

178 *Domas*] Quæ solet alios secundis rebus extollere. Virgilius: 'Et servare modum rebus sublata secundis.' Cui *cedit Adrastus*] Quippe quo nullus potior invenitur. *Idem.*

179 *Sicyonis aritis*] De Sicyoniis non satis conveniunt scriptores. Plerique primum in ea regione Ægileum indigenam extitisse commemorant, atque eo regnante eam Peloponnesi partem, quæ Ægilaus dicitur, nomen sumpsisse, atque illum quidem plano loco oppidum, cui Ægialeo nomen, condidisse: successione vero venisse regnum ad Lamedonem Apollinis et Chrysorthæ filium: hunc bello contra Achæos suscepto, ex Attica belli gerendi socium Sicyonem (sive Erechthei filium, ut Hesiodus voluit; sive Eupipei, uti alii) sibi assumpsisse. Data ei in matrimonium Zeuxippe filia: a quo postea jam regno adepti, et regio tota Sicyonia, et urbs quæ antea Ægila, fuit Sicyon nuncupata. Sicyoni Chithonophyle filia fuit, quæ ex Mercurio Polybum peperit. Hic Lysianassam filiam Talao, Bianthis Argivorum regis filio, locavit: ex qua deinde natus Adrastus, qui Argis ejectus ad Polybum Sicyonem confagit, eoque mortuo regnum ipse

adiit. Consule Pausaniam Corinthiacis. *Bernart.*

184 *Lux intercisæ*] Interrupta, interpolata. Marius Vict. Genes. lib. I. 'Noctem intercisæ parilem fecere tenebræ.' Intercisi dies in Vet. jure Pontificio Pompiliano, tam hominibus quam Diis dati, uti in quibus et humana negotia, et religiosa tractari fas esset opera: veluti non integros perhibeas, nec huic nec illi parti addictos, de quo post Varron. Macrob. Saturn. I. cap. 16. *Barth.*

185 *Elea*] Elea civitas est Cænœ, cuius crudelitatem detestatur, quod in petitores filie suæ Hippodamiae crudelis extiterit. *Lactant.*

186 *Enmenidesque aliis, &c.*] Non gemerent Furie sub his et illis aliis Græciæ regibus. Videlicet ipsæ furie non satis esse indicantur tot Regulorum insaniis. Lassari dicit demonas malos ipsosmet tot incestis, parricidiis, cædibus, dolis, quorum tragicum theatrum fuit isto tempore Græcia. *Barth.* *Et quæ*] De quibus impietatibus et tu Thebane Polynices queri poteris. *Lactant.*

187 *Nos vero volentes*] Si vera lectio, migravit hic Papinius Grammaticorum leges: ut etiam lib. X. 'nec deest cœptis,' et lib. XI. 'deest servitio plebes:' nisi utrobique legendum putes 'defuit,' quod magis probō: licet non ignorem veteres in eodem versu eandem syllabam producere et corripere interdum solere. Theocritus: Τὰ μὴ καλὰ καλὰ πείρωται. Lucretius: 'Crassaque pugnant liquidis, et liquida crassis.' *Bernart.*

197 *Fortuna transire tuæ*] Sub tutela fortunæ tuæ; hoc est, junctos felicibus infelices posse adversa superare. Dicunt ergo lætari se, quod futuras ærumnas suas felicitatis ejus prosperitate valeant evitare. *Lactant.*

204 *Tumida jam*] Matura. *Idem.*

205 *Gaudia mente*] Id est, dum votis Deos exagitant, videntur parare

quod gaudeant: ordo ergo, alacres Argi gaudia mente parant. *Idem.*

206 *Lycæos Partheniosque*] Montes Arcadiæ: et in Lycæo templum est Panos, in quo natus asseritur. Unde Virg. 'Panos de more Lycæi.' Famam ergo ait in hæc loca penetrasse. *Idem.*

207 *Ephyræaque rura*] Corinthiorum regioni confinia extrema posuit. Corynthus namque a mari Arcadiam, a terra Peloponnesum claudit. *Id.*

208 *Ogygias*] Thebas, non montes Ogygios, sed locum ubi Thebæ sunt constitutæ. *Idem.*

209 *Perfundit*] Rumoribus implet. *Idem.*

210 *Labdacium*] Etheoclen: patronymicum ab avo Œdipi, hujus proavo. *Idem.* *Consona nocti*] Convenientia, ut nihil a somniis discrepant. Conveniens ergo cum somno præcedentis noctis, quæ a Laio in Tiresiam effigiem mutato, Etheocles fuerat admonitus: vel ipsa fama consona præmissæ nocti, id est quæ nuper exacta est, quæ Laius avus futura visus est commonere. Consona inter convenientem famam cum præmissis Laii, qui ait superius: 'dant animos socer augurio fatalis Adrastus dotalesque Argi.' *Idem.*

213 *Jam bella*] Quæ nulla tamen adhuc erant. Nemo enim sciebat cessurns esset annum suum Polynici Eteocles, an secus. Timor autem hominum facile talia comminiscitur conjecturis ex ipsa trepidatione sumptis. Pulchre Claud. 'Malus interpret rerum, metus omne trahebat Augurium pejore via.' *Barth.*

215 *Cernere avorum*] Cominus imagines avorum cernere est operæpretium. Descriptio eorum quorum statuas in domo Adrasti fuerant constitutæ. *Lactant.*

220 *Bellator Abas*] Abantis filius Prætus, cujus filius Prætidēs furore immisso a Venere boves sibi auct creditæ: quas Melampus expiavit.

Indignatusque Tonantem] Acrisius rex Argivorum fuit, qui filiam habuit nomine Danaën, quam, posteaquam est a Jove vitata, pater intra arcam inclusam in mare præcipitavit: quæ delata ad Italiam inventa est a piscatore cum Perseo, quem illic enixa fuerat, et oblata est regi, qui eam sibi fecit uxorem, cum qua etiam Andream condidit. *Idem.*

221 *Nudoque ferens caput*] Vel enim altius ferens, vel illius quod occiderat monstri. *Lutat.* Ut seipsum interficeret, si ab Apolline læderetur. Sane monstri caput ferre non potuit, quia tale cadaver fuerit, ut nec aves illud tangerent, ut descripsit Noster in fin. lib. superioris. *Barth.* *Corabus*] Hic est, qui, ne Argi pestilentia laborarent, Apollini se perimendam obtulit, et veniam meruit. *Lactant.*

222 *Torvaque*] Danans Beli filius ex pluribus conjugibus quinquaginta filias habuit, totidemque Ægyptus frater ejus filios, qui Danaum fratrem filias suis filiis in matrimonium postulavit. Danans responso comperit quod generi sui manibus interiret, Argos profectus est, et primum dicitur navem fecisse, cujus nomine 'Argo' dicta est navis. Ægyptus misit filios suos ad persequendam fratrem, hisque præcepit, ut aut Danaum interficerent, aut ad se non redirent, (ut Agenor filio imperaverat,) qui posteaquam venerunt Argos, comperunt patrum oppugnare. Danaus, posteaquam vidit se resistere non posse, filias suas fratris sui filiis spondit uxores; quæ patris jussu viros universæ suos interfecerunt, sola Hypermestra Lynceo pepercit. *Lactant.*

223 *Pars virginibus circum*] Repetendum rē virgines. Casta aliæ matres corona cinxere virgines, aliæ undique circumfundantur, ut nuptiarum bona commendent, et puellarum timorem eximant. *Barth.*

225 *Teneros*] Timidos, quia delectaverunt Adrastum filiarum lachry-

mas: erat etiam pudoris insigne in vota trepidare. *Idem.*

237 *Asperior Phœbi*] Fratre asperior, quia illa citharæ, illa venatibus operam dedit. *Idem.*

239 *Cyntho comites*] Cynthus Deli mons est, Dianæ sacer, unde 'Cynthia' Diana dicta est. *Aracynthus*] Atticæ regionis mons, Minervæ sacer. *Idem.*

240 *Nonnunquam longa*] Non dubito quin hæc commentitia sit lectio, ac omnino rescribendum: *non nunquam longa tuendo.* Et si diu intuearis, inquit, nunquam tamen discernere posses, quæ gratiosior aut pulchrior. *Bernart.*

242 *Mulatoque velit transumere*] Omnino bene optimæ membranz, *velint.* Omissio est voculæ 'si:' si *velint.* De ambabus enim puellaribus Deabus loquitur insimul. Habuerunt eam veram scripturam et Lindbrogiani et Behotiani libri. *Barth.*

247 *Nec minus auditi*] Sensus: Nec minus auditi sunt Ili, qui thure Deos placant, illis qui hostias immolarent. Victimarum enim loco sola etiam bona conscientia Diis litatur. Sicut Persius: 'Compositum jus fasque animi, sanctosque recessus Mentis, et incoctum generosum pectus honesto.' *Idem.*

248 *Fractisque obtendunt limina sylvis*] Ex more veteri, quo in omni publica privataque lætitia receptam, quæ templa, quæ jannas ædium, ornari tam floribus quam ramis. Exemplum passim obvia. Ad Incem Papinii nostri, Juvenalis Sat. vi. 'Ornatas paullo ante fores, pendentia linquit Vela domus, et adhuc virideis in limine ramos.' Catullus in Nuptiis Pelei: 'Vestibulum ut molli velatum fronde vireret.' *Bernart.*

251 *Innuptam lumine*] Audi Langii scriptam librum: *innuptam lumine.* Plane id germanum est. Respicit faces nuptiales; nam paucis versibus interjectis inquit: 'Præmissasque

faces, festum nubentibus ignem, Ob-
ruit.' *Idem.*

252 *Monichis*] Quæ Pallas non mi-
nus diligit Larissam quam Moni-
chiam. Larissa autem oppidum A-
drasti, in quo nunc nuptiæ fiunt, non
illa Thessaliæ, unde Achilles dicitur
natus. *Lactant.*

255 *Primosque solebant*] Vel in tem-
plo Minervæ solebant virgines nup-
turæ placare Deam, quæ sit faulrix
virginitatis, et excusare, quod neces-
sitate et lege naturali nubere coge-
bantur. *Idem.*

258 *Arcados Euhippi*] Euhippus rex
Argivorum miræ felicitatis fuit, cujus
clypeum qui apud Argos nobiliter
rem gessisset accipiebat, ut illo per
urbem incedens honestaretur. Unde
proverbium apud illos, cum alicujus
ignaviam irriderent, ut Callimachus
ait: Ἀλῖος ἐς ἐν Ἀργεὶ ἐν δὲ τοῖς ἐλ-
θεῖν. Hoc nunc spoliū dicit faces
nuptiales extinxisse, cum careret
vera ominis ratione: quia nuptias
bella dirimerent. *Idem.*

263 *Audisse negant*] Ut homines
suspicionem sedarent, more vulgi po-
tentibus blandientes audisse se ne-
gant, quæ constabant gaudiis ob-
futura. *Idem.*

266 *Ornatus Argia geris*] Dicit non
esse admirandum, quod adversum
omen accideret: siquidem Argia uxor
Polyniciæ funestum monile accepe-
rit, quod Thebis veniens ad Argos
extulerat: et repetit originem huius
muneris, quod a Vulcano Veneri fa-
bricatum fuisse dicitur, et deinde
Harmiones fuit, postremo reginarum
omnium, quæ Thebis vixerunt, quas
istius monilis omine dicit infelicitate
deperisse. *Idem.*

267 *Harmonies*] Plerique libri tur-
bant hoc nomen, ut et qui Papinium
illustrare annis, præter doctissimum
Barclaium. Veram scripturam ser-
vat magnus et bonus ille noster.
Harmonia est, Martis et Veneris pro-
les, Cadmi conjux, qui conjugii mo-

nile hoc, Vulcani opus, dono dedit.
Barth.

273 *Docti*] Quanquam majora doc-
ti sunt facere, tamen hoc laboriose
fecerunt. *Lactant.*

274 *Notique Thelchines*] Hi tres fra-
tres dicuntur fuisse invidia lividi, qui
cum vicinorum agros viderent pro-
ventu fertiles, natura felices, hos
sparsisse dicuntur aquis Stygiis, ut
redderent infœcundos: qua culpa
pœnam metuentes, solam verterunt,
seque ad Cyclopes contulerunt: et
est sensus: In hoc plurimus est Vul-
cano sudor, quamvis et Cyclopes in
hoc laboraverunt, ipsique Thelchines.
Thelchines ergo invidios ad hoc mo-
nile faciendum concordasse dicit ut
fieret. *Idem.*

275 *Certatim*] 'Nullo operam re-
mittente, omnibus æque occupatis,
demto Vulcano, qui moderabatur
opus, et ipse plurimum laborabat.'
Enarrator Priscus, et Glossographus.
Iste porro:

276 *Sudor*] 'Magnus labor Affec-
tationem,' ut ipse Vulcanus opus
fecisse videatur, agnoscit Servius ad
Æneiden XII.

277 *Percussum adamantis*] Id est,
characteribus nocentissimis sculp-
tum. *Lactant.*

278 *Gorgoneosque*] Ita execrandum
monile describit, ut huic pulchritu-
dinem conferat atque terrorem. Nam
Gorgoneos orbes posuit instar oculo-
rum, ut ad monstri speciem stupe-
faceret intuentes magnitudo et pul-
chritudo gemmarum. *Idem.*

279 *Fulminis extremi*] Hoc est, qui
perfecto fulmine superfuissent, quasi
hoc perniciosiores essent. Constat
enim hoc monile post fulmina fabrica-
tum de fragmentis. *Dracorum*] Id est,
juvenum, vel venenosorum. *Idem.*

280 *Lucentes a fronte jubas*] Poëtas
aiunt de sua illa nobilissima liberali-
tate jubas cristasque affixisse dra-
conibus, cum nullæ iis sint probatæ
testimonio Jubæ Regis. Hos tamen

alii absolvunt mendaciolo, inter quos Cornificius, qui libro iv. ad Herennium 'jubatum Draconem' nescio quem ardelionem vocat, forum Romanum circumvolitantem. Sed et qui ipsi Orientalium partium loca peregrini visitaverunt cristatos dracones visos testantur, inter quos ita scripsit ante hos quadringentos annos Jacobus Vitriacus lib. i. c. 69. 'Inter omnes serpentes maximus est Draco, qui abstractus a spelunca sua quandoque sub aërem fertur. Est autem cristatus, ore parvo, et strictis articularum fistulis, quibus spiritum attrahit, et linguam exerit, dentibus vero non nocet.' *Barth.* *Hic flebile germen*] In *Æthiopia* speciosissimum pomarium Atlanti fuit, in quo nascebantur mala anrea, quæ Hesperides custodiebant, *Ægle*, *Aretusa*, *Hesperie*, et draco pervigil; (acceperat autem responsum ut ea quandoque ex Jove genitus raperet;) nihilominus tamen fides responsi explicata est: missusque est ab Euristeo rege Hercules Jovis filius, qui ea mala abstulit, occiso pervigili Dracone. Diximus Poëtam omnia contulisse quæ gratiam facerent et timorem: ideo etiam aurum vult infame fuisse, quo monile compositum est, ut jure confirmet malum fuisse. *Lactant.*

281 *Phryxæi vellere*] *Phryxus* et *Helle* insania a Libero objecta cum in silva errarent, *Nebula* mater eorum dicitur venisse, et arietem vellere aureo insignitum exhibuisse: in quo prædictos filios suos jussit ascendere, et in *Colchos* ad regem *Ætam* transire, ibique arietem immolare: qui cum ex præcepto matris ascendissent, illos in pelagus detulit. *Helle* lapsa nomen ponto dedit. *Phryxus* matris præcepto parens arietem immolavit, pellemque anream Martis templo dicavit, quam *Jason*, *Æsonis* filius, cum Argonautis dicitur petisse. Hunc *Æta* rex libens recepit, filiamque ei dedit uxorem.

Et cum ex ea liberum suscepisset, veritus est *Æta* ne se regno deiceret, quod ei responsum ex prodigiis fuerat, ut ab advena *Æoli* progenie mortem caveret, *Phryxum* interfecit. At filii ejus ratem ascenderunt, ut ad avum *Athamantem* transirent: quos naufragos *Æson* excepit. *Idem.*

283 *Quæ pessima Cæston*] Etiam vim illam mouili permiscuit, quæ vix *Cæston* probat: id est, cujus sit potestatis ostendit. *Cæston* enim cingulum dicitur *Veneris*, quo utitur ad honestas nuptias: et quando virgo *Cadmo* nupsit *Harmione*, ideo hoc junxit. Nam ad turpes nuptias *Venus* dicitur non venire. Ideo 'incestum' dicitur, quod sacro illo *Veneris* cingulo non fuerit vinctum. *Idem.*

285 *Atque hilari*] Id est lucido, ut possit exinde aliquid fingi lætitiæ, ut esset facile et delectabile, latenter autem nocuum. *Idem.*

286 *Non hoc Pasithea*] E *Gratiis* una, quam *Juno* pro præmio *Somno* pollicetur apud *Homer.* *Iliad.* E. 'Ἄλλ' ἴθ', ἐγὼ καὶ τοὶ Χαρίτων μίαν ὀπλοτέρων Δόσω ὀπυόμεναι, καὶ σὴν κεκλησθαι ἄκοιτιν Πασιδέην, ἥς αὖν ἑμῖρας ἡμῶν πάντα. At tibi ego e *Charitum* florentem ætatibus unam *Connubio* jungam stabili, propriamque dicabo *Pasitheam*, quæ omnes una tecum erigat annos. Adscripsi *Homeri* versus, cum quia apte *Virgilius* illos imitatus est, tum quia tam varia de *Gratiis* veteres tradidere. *Lacedæmonii* *Gratias* duntaxat duas colebant, easque *Clitam* et *Phænam* nominabant. *Hesiodus* vero (sive quis cumque auctor *Theogoniæ*) tres agnoscit, sed *Enphrosynem*, *Aglaïam*, et *Thalliam* appellavit: quod etiam facit *Onomacritus*. *Hermesinactes* vero, verus *Elegorum* scriptor, *Pitho* unam de *Gratiarum* numero facit. *Athenienses* autem et ipsi duas tantum colebant, *Anxo* et *Heyemonem*. Noster *Homerum* secutus vi-

detur. Utenumque nonnulli arguten-
tur ex eo quod dicat *μὴν ὑπερτέρων*
discrimen eum inter Gratias facere,
et quasdam juniores, quasdam vetus-
tiores agnoscere. Adi Pausaniam
Bæoticis. *Bernart.*

289 *Prima fides operi*] Periculum
hujus monilis fidem fecit Harmione,
quæ proxime experta est. Nam in
angues versa est cum marito, ob hanc
causam, quod Agenoris et Agriopæ
filius draconem Martis, qui fontem
custodiebat, occidit. Ideo vult hoc
contigisse, quia nuptialibus donis hoc
monile possederat. *Lactant.*

292 *Mox Semele*] Vult etiam Seme-
len infelicitate hujus monilis extinc-
tam, et magis ornatus invidia a Ju-
none, quam pellicatus inductam, ut
a Jove improbe posceret, quod nefas
esset corpus sustinere mortale. Op-
time autem Semelen improbam dixit,
quod voti fuit immodica, ut Jovem
vellet videre cum fulmine. *Idem.*

294 *Deorum*] Ita olim editum. At
omnis scripta nostrorum aliorumque
codicum lectio: *decorum Possedisse*
nefas. Quæ citra controversiam om-
nem vera est, asserta jam olim etiam
Francisco Modio Novantiq. Lect.
Epist. LII. Quanquam asserere spe-
ciem alterius possis vel ex re ipsa,
vel ex ipso Vate, qui pariter loquitur
lib. III. vs. 641. *Barth.*

299 *Aras ante omnes*] Quia apud
antiquos ante aras numinum celebra-
bant jura nuptiarum; et est ordo:
Ante aras et epulas nuptiarum. *Lac-
tant.*

302 *Auguriis adjuti propinquis*] *Pro-
pinquis*, sive quia auguris uxor est:
vel his prodigiis quæ paulo ante cly-
pei casu contigerant: nihil proderat,
inquit, quod augurem habebat mari-
tum; nam infausta cupit. Secundum
illud Virgilii: 'Sed non auguriis po-
teat depellere pestem.' *Idem.*

304 *Decepta*] Proditæ, quum ille
lateret. Quam rem sic enarrat Hi-
ginus, cap. 78. 'Amphiaraus Œclei

et Hypermnestræ, filæ Thestii, filius,
Augur, qui sciret si ad Thebas op-
pugnatum isset, se inde non reditu-
rum. Itaque celavit se, conscia Eri-
phyle, conjuge sua, Talai filia. Adras-
tus autem ut eam investigaret, mo-
nile aureum ex gemmis fecit, et mu-
neri dedit sorori suæ Eriphylæ, quæ,
doni cupida, conjugem prodidit.' *Barth.*

305 *Insontes nati meruere*] Alcmeo-
nem dicit, qui post mortem matris
conversus est in furorem, patre man-
dante. Ut Juven. 'Nil pueri faci-
unt, ipsam configite matrem.' *Lac-
tant.*

307 *Hismenius heros*] Polynices, qui
a fluvio Thebano nomen accepit,
quem poëta fluvium frequenter ap-
pellat. *Lactant.*

308 *Jam sua*] Eleganter *sua*, quia
et apud Argos ex conjunctione regia
imperabat. *Idem.*

311 *Descisse Deos*] Quasi Dii non
innocentes, sed potentes et feliciores
sequantur: sic a se ad fratrem esse
traductos. Descisse ergo quasi ab
amicitiis, ut civitas quæ ad hostes
discurrit 'descire' dicitur. Ut Lucan.
'Lassa triumphis Descivit fortuna
tnis.' *Idem.*

312 *Nudum latus*] Ab amicis deser-
tum: regum enim semper latera sti-
patorum satellitumque corona claud-
bat. *Idem.*

315 *Lacrymas incluserat*] Quem ex
Marone hic versum citat Lutatius, in
eo non exstat: 'Inclausitque dolor la-
crymas.' Nec quem proximum illi
auctorem citare solet, Lucanum ei
auctorem arbitror. Ineptissimum au-
tem de Antigona Virgine intelligere
hæc, quod nonnullos velle arguit
glossographus noster cum ait: 'vel
ille vel *illa*.' Iram mutuum fratrum,
mutuas ejus suppressiones, mutuas
insidias dolosque totum hoc Poëma
loquitur. 'Iram superasse dolorem'
dicit in Polynice, ne illam in lacry-
mas, ut Ovidius loquitur, egerere va-

leret. Talem omnino minorem Magnum, majorem fratrum, Pompeii filium inducit Lucanus, cum cædem parentis audisset, lib. ix. 'cum talia Magnus Audisset, non in gemitus lacrymasque dolorem Effudit, justaque farena pietate profatur.' Barth.

316 *Quæ excedens hilares*] Cogitat discessu suo qui gavisi sunt, qui doluerunt, omnia inquit hæc in animo revolvebat, et fratris cultum, et quos sibi profugo gemnisse prospexerat: ergo si aliquibus potuit exilium displicere, revertentem tantomagis poterunt adjuvare. *Lactant.*

321 *Spes ubi longa*] Qua nulla gravior mortalibus cura est. Salust. 'Animo cupienti nihil satis festinatur.' Cicero; 'Eripis etiam spem, quæ sola homines in miseriis consolatur;' hanc enim curarum omnium constat esse postremam. Grave enim tormentum est spes, quæ longa expectatione differtur. *Idem.*

322 *Dyrcen*] Fontem Thebanum, per quem Bæotiam debemus accipere. Cadmi autem domos, Thebas dicimus. *Idem.*

326 *Recepto sanguine*] Id est, recepta virtute. Lucan. 'dum sanguis inerrat:' dum vix materna peregi. *Idem.*

327 *Fractæque in pectore vires*] Tentat Bernartius, *fractoque*. Sed duo Lindenbrogii, duo ex nostris optimi omnium: *fractæque in pectore quercus*. Sane pascua ponunt in silvis ac saltibus veteres. Cicero contra competitores: 'Alter pecore omni vendito et saltibus prope addictis pastores retinet.' Unde divinus Poëta in principio operis: 'et egressus silvis,' id est, pastorum saltibus, ubi se bucolica cecinisse fingit. Non mirum igitur illic obvias arbores aut affligendo aut quassando expertum esse vires suas taurum. lib. iv. 'silvas humeris et utroque refringens Pectore, montano duplex Hylens ab antro Præcipitat.' Ovidius de apro Calydonio:

'Sternitur incursu nemus et prolapsa fragorem Silva dat.' Sed Virgilium respexit Æneid. xii. 'atque irasci in oernua tentat Arboris obnixus trunco.' Gronov.

333 *Senserat*] Argia dispositiones mariti senserat, primo ortu auroræ complexa virum. 'Pallorem' dixit colorem croceum: primo enim aurora cum luciferi candore pallescit, deinde fulgore rosæ solis afflatur. *Lactant.*

337 *In pace sopor*] Id est, dormiens semper inquietaris curis: aut hoc dicit; quod noctu cum solent homines in quiete esse, tu pervigilas, nec admittis soporem: pacem enim hic proprie nocturnam quietem asseruit. *Lactant.*

338 *Et magnas jactantia pectora curas*] Placet omnino *latrantia*, receptum Latetie a Lindenbrogio, quod et ipsi scriptis in quibusdam invenimus. Ab Ennio acceperunt: 'animus cum pectore latrat.' Lucretius: 'Nil aliud sibi naturam latrare.' Petronio: 'tabes tacitis concepta medullis Intra membra forens curis latrantibus errat.' Ubi potuissent abstinere 'hiras' suas. Noster in Glancia: 'admoto latrant præcordia tactu.' Gronov.

340 *Viduaque juvenis*] Id est, non propter me dico hoc, licet sim juvenilis ætatis, et licet vidua tam cito deserar a te, tantum propter tuam salutem, ne in aliquo damneris timeo. *Lactant.*

341 *Crudus amor*] Recens, immaturus, nec dum temporis longinquitate firmatus: ergo talis est ordo: Etsi necdum primis nuptiis calefactus est thorax mariti, nec temporis prolixioris accessibus fervescit; adeo pauci dies sunt, ex quo sunt nuptiæ celebratæ. *Lactant.* *Post flammea*] Hoc est, primo nuptiarum die; flammeum siquidem vestimenti genus, quod puellæ nubenti ponebatur in capite. Festus: 'Flammeo amici-

tur nubens, omnis boni causa, quod eo assidue utebatur flaminica, id est, flaminis uxor, (an non subolet glossema?) cui non licebat facere divortium.' Juvénalis de muliere quæ a marito diverterat, Satyr. vi. 'Permutatque domos et flammæ conterit.' *Bernart.*

343 *Angit amata salus*] Sic ait ut vincat: quia propter suum commodum nil suadet, sed asserit se angere causa mariti, et hoc totum quod ad cautelam mariti proficit, sibi putat acquiri. *Inermis*] Aut facultatibus quæ desunt, aut armatorum multitudine destitutus. *Lactant.*

345 *Atque illum solers*] An non rectius: *atqui?* pulcherrima gnome: ad quam respexit Seneca de Clementia lib. i. cap. 8. 'Alia conditio est eorum, qui in turba quam non excedunt latent, quorum et virtutes ut appareant, diu luctantur, et vitia tenebras habent: vestra facta (Neroni loquitur) dictaque rumor excipit, et ideo nullis magis cavendum est, qualem famam habeat, quam qui, qualemcumque meruerint, magnam habituri sunt.' *Bernart.*

347 *Nec dum consumpserat annum*] Qui nec dum cōsumpto anno inimicus tibi atque infestus fuit, quid censes eum nunc moliturum, quippe cum deponendi eum imperii cura sollicitet? *Lactantius.*

353 *Risit Echionius*] Risit Polynices, quod objecit illi amorem alterius conjugis, more et levitate muliebri. Quoniam semper familiare uxoribus est, suspicari maritos suos aliarum mulierum illecebris detineri. Docet autem Poëta objectis falsis criminibus ridendum potius, quam dolendum. *Idem.*

356 *Merentum*] Omnes libri sic et nobis et aliis compositi. Ego tamen mendi suspectam habeo hanc vocem, si quam aliam hoc libro. Expositio Latatiana est: 'Eorum consiliis, qui merentur imparia gubernare, dabitur

mihi Regnum.' Sequentia mendosa sunt: 'Desiste,' inquit, 'de mœrore modo esse sollicita. Bene sic cœpit, quia uxor hoc se solum timere dixerat, quod pro ipso faceret.' Scribe: 'Desiste de mœrore, nolito esse sollicita.' Utconque autem satisfacit hæc interpretatio. Conspirant huic expositioni Commentatores nostri, quorum maximus *merentum* 'Deorum' exponit. Unde aggravatur suspicio, et valde fallor aut *Deorum Consiliis* scripsit Papinius. Vel certe *mœorum*, quod potius putem, ut suos etiam conjugii suæ magnos faciat. *Barth.*

367 *Pit mora consilio*] Id est, diu habito tractatu cunctati sunt, ut multum cogitantibus placeret una sententia: id est, utrum bello an legatis peteret regnum Polynices. *Lactant.*

368 *Potior cunctis*] Id est, mellior omnibus sententia placuit, Etheoclis fidem legatione tentare. *Idem.*

370 *Ea munera*] Legationis officia. *Idem.*

373 *Regressus legato*] Quod legatum nefas esset interfici. *Idem.*

374 *Iustæque preces*] 'Deiphile tandem concessit precibus Argiæ Sororis, ut non ipse Polynices, sed Tydeus pro eo iret, et regnum Polynici reposceret.' Hæc Scholiorum veterum. Verius est de Tydeo, quam de Deiphile hæc dici, quippe qui ambiguus animi fingatur amore Conjugis novellæ retinente, ad iter instigante Polynicis commodo. Res magni momenti non est, et rectius ceperit qui utrumque ceperit. *Barth.*

377 *Intepet Hydra vadis*] Hic enim in Lerneæ palude Hydram Hercules igni perdomuit, damnis capitum et vulneribus pullulantem. *Intepuit* ideo, quia cum ferro vinci non posset, vulneribus est ignis admotus: tepet ergo adhuc quasi flamma victrice. *Quamvis carmine*] Sensus: Quamvis Nemeam leonem constet Herculis virtute prostratum, tamen prioris metu periculi interruptit pastorum timidas

cantilenas. *Lactant.*

379 *Latus Eoos*] Corynthis latius emensus est: et orientem dixit Eoos, occidentem Euro. *Idem.*

380 *Sisyphæique sedent*] Cum inter duo maria montem positum crudeli latrocinio Sisyphus occupasset, (hac enim pœna mortalium pascebatur, homines prægravans ingenti saxo necare,) tandem ab accolis deorum lege punitus, apud inferos saxi quod volvit pœnas exolvit pondere. Portus Corinthius ex utraque parte duos habet, Sisyphæum et Lecheum, quos nunc Poëta commemorat. *Irataque terræ*] Isthmon significat ubi se Ino cum Palæmone præcipitavit. Lecheum vero promontorium Corinthiorum. *Idem.*

382 *Nisum*] Megaram dixit, in qua Nisus regnavit. Quidam Nisum montem Megarensium dicunt, in quo Nisus est sepultus, quem ferunt crinem habuisse purpureum. *Idem.* *Et te mitis Eleusis*] Meliores, *Eleusin*: non hic modo, sed et lib. VII. vs. 411. 'pernox ululavit Eleusin.' Et lib. XII. 131. 'quamvis sibi Inget Eleusin.' Et 637. 'Hos Salamin populos, illos Cerealis Eleusin.' *Gronov. Eleusis*] Oppidum est Athenis vicinum, in quo Ceres eximie colitur: unde sacra Cereris *Eleusina* vocantur. Virgil. 'Tardaue Eleusinæ matris volventia planstra.' *Lactant.*

383 *Theumesia*] Vel oppidum Tænarum, vel promontorium dicit: de quo se Ino cum Melicerto filio præcipitem dedit: quia Græce Palæmon, Latine Portumnus dicitur. Arva ergo Theumesia a campo ejusdem regionis Thebis vicino. *Et arces Agenoreas*] Propter Cadmum conditorem Thebarum, Agenoris filium. *Lactant.*

386 *Trans legem*] Id est, ultra anni spatia, quæ sortitus fuerat, ut primo ipse regnaret. *Idem.*

388 *Queriturque fidem*] Oratorie Etheocles in suum fratrem transtulit crimen, quod tunc demum Polynices

deposcat imperium: dolet ergo quod cessantibus legatis, tam sero frater vicissitudinis fidem reposcat, quod jamdudum negare potuisset: vel quod tardius ei perpetrandi parricidii datur occasio. *Idem.*

389 *Ramus manifestat olivæ, &c.*] Non sollicitem hanc lectionem, simplicem et absolutam. Non potest tamen ab alia quam Poëtæ manasse, quod in optimo Maximo Codice offendo: *Ramo manifestus olivæ Legatum.* Quod corruperant balathrones librarii qui non ceperunt. De re ipsa nota omnia, vide Carolum Paschaliū de Coronis lib. VI. cap. 17. *Berth.*

392 *Justis miscens tamen*] Non blanda locutus est, quæ possent persuadere, sed aspera quæ magis ad iram accenderent: et ostendit Tydeum virum fortem militiæ magis quam eloquentiæ operam tribuisse. *Lactant.*

393 *Si tibi plena*] Quia, ut supra edoctum est, hoc juraverant fratres, ut annis singulis imperium gubernarent. Ergo queritur, quod contra legem, aut sacramentum, germano negaret regnum. *Lactant.*

401 *Redierunt montibus umbræ*] Manifesta corruptio: qui enim umbræ in montibus? nugæ: valles habent umbras, montes jaciunt. Poëta princeps: 'Et jam summa procul villarum culmina fumant, Majoresque cadunt altis de montibus umbræ.' Bene itaque et proprie Lipsii scriptus liber: *redierunt vallibus umbræ.* *Bernart.*

417 *Sufficeret vel sola fides*] Id est, nisi fratris in me odia ex orationis tuæ furore agnoscerem, ad reddenda quæ reposcis potui fide compelli. *Qua torvus*] Id est, quanquam deest justa defensio loquendi, tamen invenitur occasio: ut in Terent. validæ propositioni lenonis quia respondere adolescens non potuit, minatus est cædem. Leno enim dixerat: 'Quid si illam ego nolo vendere, coges me?'

contra adulescens, justo argumento lenonis inclusus, calumniosa ac multum diversa respondit: 'ante aedes non fecisse erit melius hic convltium. Nam si molestus pergis esse, jam intro arripere atque ibi usque ad necem opperiere loris.' *Lactant.* *Qua torvus*] Pronomen male convenit sententiae. Scripti, *quam*. Scribendum: *quum torvus*. Ea particula gaudent uti veteres, ubi vulgus ponit, *quod*. Ut apud Terentium in Andria: 'Deos quæso, ut sit superstes, quandoquidem ipse est ingenio homo, Cumque huic viritas est optimæ adolescenti facere injuriam.' Heaut. 'Idque adeo miror, cum tam ineptum quicquam potnerit tibi venire in mentem.' Adelph. 'Bonus es, cum hoc existimas.' Defendimus etiam Livio. Fides est argumentum fidem faciens. Justin. l. ix. 'Ea primum fides inopie Scythicæ fuit.' Gronov.

418 *Septa novus*] In optimo Libro est *capta*. Sed illud est manifestum cur retineamus; cincta enim mœnia non capta subfodiunt cunicularii, quos recte hic Scholiastæ intelligunt. 'Fossiores,' inquit cum nostro Latinius, 'dicantur in exercitu cuniculatores, qui Cuniculos faciant per quos introgressi milites murorum fundamenta convellunt.' Dicit ergo Tydei orationem illi tempori convenire, quo ista in obsessa jam civitate fiant. *Bart.*

421 *Refugo pallentes*] *Refugo*, devio, quia dicuntur Scythæ, quos nunc Gelonos appellat, non habere aëris temperamenta, quia longe a sole submoti sunt: hi sub Septentrione degunt, ad quos vix sol pervenit, ideo *pallentes*. *Lactantius*.

422 *Medii reverentior*] Nihil enim magis medium est quam justitia. Considerata ergo reverentia justitiæ parcioresses alloquio. *Idem*.

425 *Sceptra fide*] Non secundum compromissam fidem, media pace, et majestate mea mihi servata pœcitis

Delph. et Var. Clas.

regnum, sed vi et violentia pertenditis, quam a malis dictis incipitis, ut ad facta veniatis bellica; nolo ergo, ut homo iners et timidus, quicquam vobis concedere. Sed quoniam capulo manum admoveatis, scitote vobis rem ferro facessendam. *Bart.*

428 *Sors justa mihi*] *Justa*, quia major natus erat: et ideo dicit se priorem regnare debuisse, quippe natus majorem: licet placitum fuisse dixerimus, ut vicissim imperium guberarent, tamen sorte perfectum est, ut aliquis primus acciperet potestatem. Sed oratorie Eteocles, quoniam scit in sorte esse casum, non judicium, stringit ad hoc, ut merito accidisse videatur, non fortuito. *Lactant.*

430 *Te penes*] Ordo: Te penes est regia Inachia dono conjugis, hoc est, quam Danaë Argiva possidet. Hoc autem ideo dictum, ut doceat fratrem habere quod repetit. *Idem*.

433 *Lernamque rege*] Amymonē Danaï filia, dum studiosè in sylva jaculo exercebatur, imprudens Satyrum percussit. Eam cum Satyrus violare vellet, illa Neptuni imploravit auxilium: quo Neptunus cum venisset, fugato Satyro ipse eam compressit, ex quo coitu natus est Nauplius; ex Nauplio Palamedes. Neptunus vero cuspide dicitur, in quo loco Amymonem compresserat, terram percussisse, unde cum aqua flueret Lernæus fons dictus est, et flavius Amymonius. *Idem*.

442 *Socer ille senex*] Agnoscit hanc scripturam Latinius. Quasi, inquit, superbe et indignaturus talem socerum dixit. At de Argia loquitur muliere Papinianus Eteocles, quo corrigenda sunt hæc verba. Agnoscit etiam vetustissimum illud nostrum exemplar consentientibus cæteris, et Lindebrogianis, Behotianisque. Item Editionibus Parisiensibus, Aldinis, Lugdunensibus. Solus Bernartius cum suis seorsum sapit, sectatorem

Stat.

5 Y

nactus Argentinensis Editionis Architectum, ut Sacer malint. Valeant. Contra tot testes, nos et personam Eteoclis illis opponimus, qui longe inscitius 'sacrum senem' dixerit, quam Argia Socerum. Impietatis etiam satis tyranno est, cum *ille senex*, pro infortunatissimo omnium quos terra sustinebat tum, dicitur, de patre. *Barth.* Jam pectora vulgi] Tertia causa validior, quare non reddat imperium, in fine est collocata, non sine aliqua specie veritatis: certatur magna cum commendationis schema; dicit enim perfidum se velle dici, dummodo suis civibus prosit. *Lactant.*

446 *Regnum breve*] Id est, brevis administratio successoris imperium servare non patitur: et in primo ideo querelam populi induxit, posse ambos perdere. *Lactantius.* *Regnum breve*] Ab ore improbo probissimum dictum, cui plena cera subscripsit Romanus Imperator, apud Tacitum Hist. II. 'Difficulus,' inquiens, 'est temperare felicitati, qua te non pntes diu usurum.' Quid ergo, ex usune Reipublicæ honores longos dare et diuturnos? abnuunt alii: inter quos Dio, qui libro LII. Αἱ μακρότεραι καὶ πολυχρονιώτεραι ἀρχαὶ ἐπαίρουσι πῶς πολλοὺς, καὶ ἐς νεωτεροποιῶν ἐξάγουσι. *Longiora et diuturniora imperia multos attollunt, et ad res novandas impellunt.* Qui verius? Non ego de plebe litteratorum interponam decretorium stilum. Si magni tamen honores, in Dionis sententiam videor iturus: quandoquidem Livio etiam teste: 'Libertatis magna custodia est, si magna imperia diuturna esse non sinas.' *Bernart.*

448 *Quis certa est sub te duce, &c.*] Id est, hos tibi ego ad supplicium tradam, si tamen fueris adeptus imperium, quibus certa est poena meritorum; merentur enim supplicia quod mihi parnerint. *Lactant.*

450 *Si modo notus*] Non de nihilo

hunc erga se populi prætere Eteoclem res ipsa arguit, quod nimirum, ut eum tutarentur, sese omnes Thebani Septem contra venientibus, ut auctor Thebaidis loquitur, Regnis opposuerint. Vide Æschylum initio et alibi in Septem Thebanis. *Barth.*

451 *Reddere regna sinent*] Hæc est rei decisio, quam cum Tydeus percipit nequaquam ulterius animo linguæque imperare potest. Percussus ergo argumentis quod et retinere, et recte atque jure retinere persuaso velle populo videat regnum, ad vim suam et minas erumpit. *Sch. Vetus.*

453 *Ingeminat, reddes*] Tydeus tantum hac invidia orationis egit, et licet legatus esset, justo tamen mereretur occidi. *Lactant.*

455 *Amphion*] Jovis et Anthiopæ filius, lyræ carminibus ad Thebanos ædificandum muros dicitur saxa duxisse. *Idem.*

457 *Diadematæ pulses*] Oratorio: ut felicius poena sit mori cum dignitate, quam fraude possedit. *Idem.*

460 *Quanta Cithæron*] Montem seorsum compellatum intellige. Sed et aliquo tamen modo et ipse potest dici rotare funera, cum in collibus ejus cæsi homines ad radices cumulatim devolventur. *Vet. Schol.*

461 *Sanguineis vadis*] Toris in sanguinem versis. Vide ad illud Claudii: 'Staret, ni rapidus jussisset flumina sanguis.' *Barth.*

464 *Sed fallit origo*] Ex dissimilitudine et bonitate morum, Polynices (Edipi filius non putatur. *Lactant.*

466 *Nos poscimus annum*] Subaudi, 'sed in regna perpetua:' ut Lucan. 'Arma tenenti Omnia dat, qui justa negat.' *Idem.*

467 *Retro vociferans*] Sensus: Hæc cum egrederetur dicebat, respectans in limine. *Idem.*

469 *Evolat (Enides. Vindex)*] Mss. *Æneæ.* Recte; modo aliter interpungas: *Erolat. Æneæ vindex sic ille Dianæ. Æneæ* est Calydoniæ. Ovid.

Met. viii. 'et Æneus ultorem spreta
per agros Misit aprum.' Gronov.

470 *Fulmine malæ*] Propter adun-
cos dentes, quos more ictus fulmine
prostravisset. *Lactant.*

471 *Pelopea phalanx*] Argiva quæ
auxilio venerat, ut Ovid. refert: er-
go Peloponesus vicina Ætholiæ.
Idem.

473 *Ixiona*] Perithoum significare
videtur, Ixionis filium. *Idem.*

474 *Meleagre*] Metathesis pro *Me-
leager*. *Idem.*

476 *Calydonius heros*] Tydeus, pro-
pria ratio. *Calydonius*] Propter pa-
trum mores et tegumentum. *Idem.*

478 *Ramunque precantis olivæ*] Nullam
spem habens Pacis, neque
volens cum tam perfido Rege habere
amicitiam. Ulro bellum ejus pro-
vocans. *Schol.* 'Precans oliva,' vel-
ut supplicem dicas. Quod in Tydeo
noluit Papinius. Vide C. Pascha-
lium de Coronis lib. vi. cap. 17.
Berth.

481 *Ænide*] Æneus Parthaonis fi-
lius, Ætholiæ rex, cujus civitas Ca-
lydon nobilissima; ejus summam po-
testatem regni turbavit negligentia
sacrorum. annua siquidem vota pro
imperii fructibus celebrans, numen
Dianæ contempsit, propter quod ni-
mia indignatione oppressus est: ut
videretur omnes placaturus, si illam
solam adorasset. Ea aprum magni-
tudinis summæ in regionem ejus im-
misit, qui vastatis Calydonis terris,
ab urbe gentis Calydonius appellatus
est: cujus feritate Æneus fractus,
edictum tale proposuit, ut dimidiam
regni partem caperet, qui monstrum
interemisset. Meleagri virtus peri-
culum non expavit. Siquidem is un-
dique juventutem collectam ad illam
novi generis expeditionem vocavit,
inter quos etiam Atalanta convenit,
Iasi filia, summa venatrix: quæ in
saltibus prima omnium prædictum
aprum sagitta percussit. Postea Me-
leager in se venientem feram exce-

pit, interemitque; et gratus adver-
sus puellam futurus, quæ inter viros
successu virtutis enituerat, pellem
monstri illius cum capite ei dedit, ad
testimonium laudis; sed munus para-
tum fortitudine, invidia perdidit.
Plexippus namque et Agenor, Melea-
gri avunculi, indignati sunt sibi præ-
latam fuisse virginem, et eam dono
spoliaverunt: qua conditione fata sibi
maturavere. Id enim indignatus Me-
leager, consanguinitate calcata ma-
tris suæ fratrem Plexippum occidit,
sibique matris affectum abstulit. Al-
thæa siquidem dum sævit in ntionem
germanorum, titionem quem habebat
occultum, qui cum Meleager nascere-
tur in regia subito traditus fuit a Par-
cis, ut juvenis tam din viveret, quo-
ad is esset servatus, mater ignibus
mersit, eumque cum filii fati ex-
tinxit. Quæ posteaquam admissum
nefas agnovit, laqueo vitam finivit.
Lactant.

482 *Nec piger ingenio*] Id est, qui
semper solers fuit et peritus scele-
rum, quia invidiose aggressus fuerat
Etheoclen Tydens, legatus missus a
Polynice; inde jam cogitat, quemad-
modum insidias præparet. *Idem.*

483 *Juvenum fidos, lectissima bello
Pectora*] Meliores et plures: *Corpora*.
Recte. Quorum usus a corpore et
manibus, 'corpora' et 'manus' di-
cuntur antiquis. Ovidius Fast. iii.
'totidem princeps, totidem pilans
habebat Corpora.' Livius lib. xxii.
'Transfugam sive magnæ rei prodi-
tione venientem ad hostes nihil aliud
quam unum vile atque infame corpus
esse.' Tacitus Hist. iii. 'Ipsam O-
thonem comitabantur, speculatorum
lecta corpora.' Libanius Βασιλ. Συνή-
γγο μὲν ὄγκος χρημάτων, ἡθροΐζον δὲ
πλήθος σωμάτων. Hinc et 'corpora'
nonnunquam pro servis. Gron.

490 *O semper timidum*] Antea quam
fiat de potentia adversantis, timidum
post de conscientia. *Timidum scelus*]
Quod nisi a timentibus non committi-

tur. Sed utrum hoc ad Etheoclen refert, qui, quia sceleratus est, Tydeum timet? an ad illos quinquaginta, quos ideo paraverat, quia timebat? denique hoc sequitur. *Exit in unum Plebs*] Quia insidiis agitur, et hoc ideo timidum, ut sit catalogus: *plebs* autem dixit, ut invidiam numero hoc nomine compararet. *Exit in unum*] Quia scelus commissuri pauci timebant, idcirco plures armaverat. At contra unius Tydei caput *plebs* iurata consurgit. *Lactant.*

492 *Crebris arietibus urbis*] Frustra excusat Bernartius Virgiliano: 'Intexunt abiete costas.' Quis non videt differentiam? Accedo igitur, licet invitis omnibus libris, Grontero, qui conjicit: *crebris arietatibus*. Nam quod contractæ tres priores syllabæ in duas tamen breves ponuntur, fecit idem in 'tennior.' ut in Soteriis: 'Sperne coli tenniore lyra.' Et restituimus alibi. *Gronov.*

496 *Fert via per dumos*] Hoc est, ducit via compendiosior latente calle. ut Virgilius: 'Olli per dumos qua proxima meta viarum Armatl tendunt.' *Lactant.*

498 *Lecta dolis sedes*] *Sedes* locus ubi subsidere, insidere, et insidias efficere commode possent. Sic 'sedes belli' apud Lucanum lib. II. Unde et commode in hostem moveri, et ubi latere exercitus posset: 'Hæc placuit belli sedes,' &c. Sic 'sedes latronum' apud Appuleium. 'Sedes sceleratorum' apud Ciceronem pro Cluentio, de locis infernalium pœnarum. *Malignis*] Fances malignæ, non faciles evadi laxiore aditu, quam exitu. *Aptæ malitiæ*] Gloss. et Schol. Vet. Sic 'maligna lux,' minime commoda ut debeat esse. Papin. lib. IV. 'Vacuusque silentia servat Horror, et exclusæ pallet mala Lucis imago.' *Barth.*

504 *Importuna crepido*] Feralis, luctuosa; contra campum crepido erat, id est saxum eminens. Saxum illud

dicunt in quo Sphinx fuit: et quærendum utrum *importuna*, execrandam dixerit; an *importuna*, non conveniens: quia ex ipso saxo insidiæ videri poterant præparatæ. *Lactant.*

505 *Hic fera quondam*] Sphinga dicit, quæ in hoc aliquando insederat saxo. *Idem.*

506 *Erecta genas*] Erectas genas habens. *Idem.*

507 *Concretis*] Solidatis et in unum redactis abundantia sanguinis: ut Virgilius: 'Concretos sanguine crines.' *Idem.*

510 *Concurrere dictis*] Non unum ænigma illi fuisse testantur auctores. *Ἀρίγχα κελαίων* vocat Lycophron, quod *σκοτεινὴν διὰ τοὺς φόβους ἢ τὰ ἀβύσματα* interpretatur Isacius Tzetzes. 'Inexplicita dicta' non inexplicabilia interpretatur glossographus. *Ænigma* verum prodit Pausanias: 'Traditum est,' inquit, 'Laii notham fuisse Sphingem filiam, quam Pater Oraculum, quod Delphis Cadmus acceperat, pro sua in eam benevolentia, edocnisset. Eo quidem tempore nihil aliud Reges, quam quod ex oraculo cognovissent, pro certo habere solebant. Quoties itaque de Regno esset controversia, ad Sphingem, consulendi causa, finitimi ventitabant. Fneret Laio ex pellicibus filii. Sed responsum illud Pythii Apollinis, Epicastæ tantum et liberis, quos Laius ex ea susceperat, notum aiunt fuisse. A Sphinge autem dolo fratres ita circumventos, ut ex ipsis quæreret, num datum Cadmo responsum, si Laii filii essent, cognitum haberent: quod si negassent, capite eos statim condemnabat, eo scilicet crimine, quod non essent ex ea gente, ad quam regnum, de quo disceptabant, pertineret. Venisse vero ad illam Œdipum, ex quodam somnio de Oraculo edoctum.' *Barth.*

517 *Hæu simili deprensa viro*] Vel tam callido, vel tam scelerato, hoc est, crudeli parricidæ, matris marito,

qui meruit ut se sponte emicaret: ergo hoc dixit, simili errore, pariter consecranda. *Cessantibus aliis*] Motus alarum suspendit. Volatum ergo Sphinx aliis cessantibus distulit. *Lactant.*

520 *Avidum pecus*] Quamvis avidum. *Idem.*

524 *Peritura cohors*] Illos juvenes dicit, quos Tydens est occisurus. *Id.*

527 *Humentis palla*] Rorifera. Gl. Scripta. Locutio Sacrarum Salutis Litterarum, Dominum 'extendere cælum et Noctem instar vestis.' Psalmo civ. Zachariæ xii. et alibi. Essias capite l. 'Ἐκδέξασθε τὸν οὐρανὸν οὐκ ἐκείνους, καὶ ἐς οὐρανὸν θήσω τὸ περιβόλαιον αὐτοῦ. Quam imitatos Græcos Latinosque dicas 'noctis superventum' pallio inducto aut paplo designare. *Barth.*

530 *Cristasque videt rutilare comantes*] Mire dictum videtur, nam quomodo cristæ comantes, cum cristæ sint ipsæ comæ? repetiit eandem sententiam lib. ix. 'Interdum cristas hilaris jactare comantes.' Quo quidem loco libri scripti nihil mutant, hic vero Lipsii liber et Laurentianus uterque agnoscunt: *Galeasque videt rutilare comantes.* Ego vulgatam non sperno, nam et alibi in Virgilio legi: 'Et conum insignis galeam cristasque comantes.' *Bernart.*

531 *Adversa sub umbra*] Luci, quæ esse adversa venientibus videbatur. *Lactant.*

534 *Admovet ensem*] Ut sit paratus ad eandem manu tractat auxilium, id est, evaginationem parat. *Idem.*

535 *Quidve occultatis in armis*] Quid hoc rei est, inquit, tantos vos, totque numero viros in armis hic occultatos considerare? Quem metuitis, quem præstolamini? Dictabat res et locus veritatem. *Vet. Scholiast.*

538 *Vasto Chroni contorta*] Scripti *Chromis*, aut *Cronii*; sed legendum est, *Chthonii*. *Xôvros* unus e Sparti

sive draconigenis quinque apud Pausaniam, inde vocabulum hoc frequentatum Thebis. Et huc applicari debere didici ex cod. antiquis lib. iii. 170. 'Hinc Chronium conjux.' Ubi omnes fere membranæ: 'thonium,' hoc est, 'Chthonium.' Et lib. iv. 97. 'Cernis Chroniumque Chrominque.' Ubi eadem, 'Chthoniumque,' vel 'thoniumque,' significantes 'Chthoniumque.' Eadem enim tribus his locis persona memoratur. *Gronov.*

540 *Fortuna recessit*] Id est, frustratus est ejus ictus. *Lactant.*

541 *Olenii tegmen*] Olenos Ætholiæ regio est, in qua sas Calidonus dicitur interemptus, cujus exuviis Tydens nunc tegitur et armatur. *Idem.*

542 *Super levos humeros*] Id est, super sinistri humeri partem hasta imminens, pæne vulnus invenit. *Idem.*

543 *Et viduo ligno*] Cuspide ab ea parte quæ ferro caret: ac per hoc infirmo. Metaphora a muliere, ut quæ si auxilio mariti caret infirma est, ita lignum quod non habet ferrum, unde vulnus infligat, infirmum est. *Idem.*

546 *Bella parari*] Paucos esse credidit, nec putavit quinquaginta sibi virorum fortium insidias comparari. *Idem.*

547 *Campoque erumpite*] Ne conjicite, ut cœpistis, ex insidiis tela. Proдите, non fugiam, sed pugnabo viriliter. *Ms. Scholiastes.*

549 *Neque his mora*] Ita plerique libri doctis ante nos hominibus collati, ita omnes etiam nostri, cum Capite optimo suo. Soli Lindebrogius et Cruceius inseruere voculam *in*. *neque in his mora.* Bernartius bonus bene conjectabat: *neque enim his mora.* Ita tamen ut non satisfaceret sibi. Si Papinii est licentia scribendi, non muto; cum tamen id credibile non sit, priorem correctionem sequor. Cum ita loquatur Virgil. Eclog. iii.

‘in me mora non erit ulla.’ *Barth.*

551 *Hos prodire jugis*] Contra omnes libros, probo, quod ingerit Lactantius: *Hos deire jugis*. Quæ et in nostrorum optimo (a V. CL. Berneggero utendum olim accepimus) inter versus notata comparet: *deire*, ‘de jugis ire.’ *Gronov.*

553 *Ut clausas indagine*] Hæc comparatio ad superiora referenda est. Dicit enim sic illos aut de jugis prodisse, aut de vallibus, quemadmodum de retibus feræ, quas in medium vox venantium et clamor expellit. Tunc enim licet scire quam multæ sint, cum terrore clamoris coactæ fuerint non latere: est ergo ordo: Sic illos excursare e latebris videt, ut clausas indagine feras vox prima in medium profert. ‘Indago’ autem est, cum silvam venantium corona vallat, ut feræ evadere non possint. *Lact.*

554 *Quæ sola medendi*] Id est, quæ sola via salutis est, in hostes incidentem ardua petere. *Idem.*

556 *Et abscissis*] Ordo est: Et abscissis cantibus infringens uncas manus juga dura exuperat. *Idem.*

558 *Procul tergo metus*] Prærupto et non accessibili a posteriore parte rupe. *Barth.*

563 *Adversos Lapythas*] Lapythæ gentes Thessaliæ, omnium virorum sublimes patientia, cum cæteris Diis immortalibus annua sacra conficerent, in ipsa religione genus sacrilegii commissum est: cum enim Pirihoi regis sui nuptiæ celebrarentur, et sacrificia omnibus diis facerent, Martis solius incultas aras reliquerunt, sive ignorantia, sive contemptu numinis, habetur incertum. Quæ res manifesto punita est exitu: Mars namque fecit ut adversus Centauros bellarent, a quibus victi sunt: civitas damno intellexit religionis virtutem. Unde Virgilius: ‘Mars perdere gentem Immanem potuit Lapythum.’ *Lactant.*

564 *Stupet obvia*] Jam a comparisonem discessit, ad fatum Tydei redit. Potuit enim ambiguitas circumvenire lectorem. *Idem.*

568 *Dejecti*] Probo optimi libri scripturam: *Disjecti*. In frustra enim conquassati sunt et disparati, ossibus et armis confractis et permistis. Minime omnis hæc scena verosimiliter ficta est: Cur enim non abscessere hi longius, tanto saxo librari viso? Cur non confixerunt jaculis aut hastis scandentem tam laboriose consecuti? *Barth.*

573 *Terrigenas confessus aras*] Non tantum meliores codd. *confessus*, sed et Priscianus lib. XVIII. ubi observat et Græcis dici *θαπτό τοῦτο*, et *θαπτό τοῦτο*, addito ex Demosthene: *ὄντε ἐλπίος ἀπάπει τοῦτοῦς, ὄντε οὐ τὰ ἐλπίος*. *Gronov.*

575 *Pentheumque trahens*] Velint a Pentheo originem trahens generis. *Phædimus*] Phædimus nomine, nondum te propter Penthei nomen Liber habens propitium, Tydei armis occubuit. *Lactant.*

580 *Libens*] Ne videretur ab hostibus loco in quo steterat pulsus. *Idem.*

581 *Orbem*] Scutum obvolutum. Bene subdidit orbem; sunt enim scuta oblonge facta. *Idem.*

583 *Et vertice tegmine noto Septus*] Optimi: *tegmine nota*: optime, quasi esset septus verticem tegmine noto: sicut et ‘indutus veste’ et ‘vestem’ dicimus. Sic lib. VII. 279. Amphion ‘lyram galea tauroque insignis avito,’ quod habent scripti, mutarunt: ‘lyra galeam:’ quasi non æque recte diceretur illud et commode explicaretur insignis quod ad lyram vel per lyram, quam habet in galea. *Gronov.*

586 *Ogygidæ*] Thebani ab Ogygio terrigena. *Lactant.*

587 *Bysthonium*] Tydei ense. Unde Tydeo Bysthonius ensis? nisi

quia Cœlus Martis est filius. Primum quia vicina est Ætholia Thraciæ, aut quia Mars apud Bysthonas colitur. Ensem vero Bysthonium Thraciarum dixit, quia Bysthona gens Thraciarum est. *Idem.*

590 *Decutit*] Ab ictu depellit scuti. *Idem.*

591 *Sed ipse In socios errare*] Scribebam de conjectura: *ipse In socios*: et mox: *corpora turba Involvi*, pro *Involvit*: est enim, errabant et involvebantur. Postea utrumque prius inveni expressum in scriptis. *Iidem* statim: *manet ille ruentum*, vel *ruentis*; non *cruentis*. Verum est: *manet ille ruentes Augustus telis*; id est, expectat, sustinet. *Gronov.*

595 *Non aliter*] Briareum bello gigantum constat contra Jovem sensisse: sed hic contra sic posuit, quemadmodum Virgilius: 'Jovis cum fulmina contra me habeat.'* Contempta ab hoc etiam fulmina: videbatur enim suis sibi tantum manibus fortiter dimicare. Fabula: Terra procreavit Typhonem miræ magnitudinis, cui centum capita draconum ex humeris nata erant. Hic Jovem provocavit, ut si vellet secum de regno certaret. Quare Juppiter pectus ejus fulmine percussit: qui cum flagraret, Æthnam ei superimposuit, et ex eo dicitur ardere adhuc. Ipse etiam alio nomine Bryareus et Ægeon. De quo Virgil. 'Ægeon qualis centum cui brachia dicunt.' *Lactant. Geticæ Phlegræ*] Phlegra civitas Thraciæ, quam 'Pallenen' postea nominatam Eudoxus scripsit, auctore Stephano. Campi illi Gigantum pugnis celebres non alia causa in fabulam venerunt, quam quod ob fertilitatem nemo non præpotens cæteris ibi vellet habitare. Vide Strab. lib. v. Claud. in Fragmento Gigantomachiae de Terra: 'Omnia monstrifero complebat Tartara coetu, Invisum genitura nefas; Phlegramque retextit Tanta prole

tumens, et in æthera protulit hostes.' *Barth.*

598 *Pelethroniam*] Thraciam sive Thessaliam, ut Virgilius: 'Frena Pelethronii Lapythæ.' Ipsæ enim regiones dicatæ sunt Marti. *Lactant.*

599 *At hinc lapsa mutata*] Manifestum mendum: neque enim *rd lapsa* idoneam ullam hic sententiam efficit. Tu lege indubitanter ex manuscriptis: *Lasso mutata Pyracmonē*. Est hic Pyracmon, unus ex Cyclopiis, fulminis, ut poëtæ fingunt, fabricatoribus. Virgilius: 'Ferrum exercebant vasto Cyclopes in antro, Brontesque, Steropesque, et nudus membra Pyracmon.' Sidonius: 'spatium non Lemnius illic Ceu templum Insit Veneri, fulmenque relinquens, Hic ferrugineus fumavit sæpe Pyracmon.' *Bernart.*

600 *Obsessus*] 'Immensum' enim modo dixit. De oppugnatione hac Jovis et tandem devicto Typhæo isto sive Briareo, nomina enim ad versum voluntatem mutant Poëtæ, multa verborum pinguedine Nonnus primis duobus Dionysiacorum libris. Is tamen ab illo monstro monstrum aliud, Neptuno, ut solita ei adscribi tradit Gellius, conficit filium, Briareum, lib. xxxix. et xliii. Quorum utroque loco Ægeonem Jovi in Bello Gigantæo auxiliatum canit. *Barth.*

602 *Huc illuc clypeum*] Circumspectat omnes partes, ne ab hostibus circumventus occumbat. *Lactant.*

605 *Armantque virum*] Nam ipsa tela in hostes retorquet, qui aliorum telorum impetus retunditur, cum tela impingit. Lucan. 'totæque viro dum tela ruinæ.' *Idem. Sæpe aspera passum*] Subolevit et hic glossema: veteres agnoscunt: *Armantque virum: sæpe aspera passus*. Quæ germana, me iudice, lectio. *Bernart.*

607 *Nec mortem*] Ita fuerat vulneratus, ut mortem timere non posset. *Idem.*

609 *Mittentem bella, &c.*] Dum mittatur, ille prævenit occiditque hominem. 'Securium' et 'bipennium' arma a primis Heroibus neque Poëticis literis celebrata. Gratius in *Cynegetico*: 'ceciditque suis Ancæus in armis; At prædexter erat, geminisque securibus ingens.' *Barth.*

613 *Chromis*] *Chromius* et *Chromis* nomina ignota Heroicis fabulis. Unum natorum Priami, unum e septem *Pterelai* filiis celebrat *Apollodorus*. *Chromios* *θεουδης* apud *Homerum* *Iliad.* P. *Chromis* *Iliad.* B. Mysorum ductor. *Chromis* puer pastoralis apud *Maronem* *Ecl.* vi. Alius *Phryx* perimitur a *Camilla* lib. xi. apud eundem. Fuit et *Chromis* unus ex *Centauris*. *Barth.*

617 *Impulsus*] Dicit illum furore genitum dolere: dum enim *Dryope* mater ejus prægnans furore bacchatur, reluctantem taurum cornibus traxit: dicit ergo, hunc non nascendi ordine procreatum, sed conatu nimio utero matris expulsam. *Lactant.*

624 *Theumesia cornus*] *Thebana*. *Theumeson* mons *Thebanorum*, ideo quod *Tydeus* *Thebana* hasta et spoliis hostium armatus fuerat. *Idem.*

625 *Atque illi ræce repleta*] Ordo: Atque illi voce intercepta prorupto in sanguine natat repleta lingua. *Id.*

626 *Intercepta*] Ne amplius loquerentur. *Al. Scholiast.* *Onomasticon* *Vetus*; *Interceptio*, *ὑπερέμνομα*. *Veteres* 'interciainen' ut 'discrimen' dixisse, notat auctor maturioris *Glossarii Latino-Græci*, *διακοπή* interpretatus. 'Interceptum' vulgo dicebant, mortuum, conatibus suis exemptum. *Barth.*

630 *Arguerim fama*] Omnino scribendum, ut optimæ nostræ membræ habent, conjectavitque olim *Joannes Bernartius*, licet libris adversantibus, *Arcuerim*. Eam lectionem agnoscunt et *Scholia* 'prohibuerim' et *Lutat.* 'privaverim' exponendo. Res est clara, nec probatione eget

tam simplex veritas, etiam invitæ, qui *Lactantium* hic culpant. *Barth.*

633 *Arctum*] *Angustum*. Singulibus enim angustatur latus. *Lactant.*

634 *Exhaurit*] *Concavum* facit, vacuat. *Vincla coërcent*] *Inundatio* lachrimarum galeæ vincla rumpebat. *Idem.*

635 *Multa gementi*] Cum multum gerneret a tergo percussus est, et hostili gladio corpori fratris affixus. *Idem.*

638 *Conserit*] *Conjungit*. *Ille oculos*] Qui prior fuerat vulneratus oculos aperuit: ut in utraque morte fratrum ambo jungerent se invicem morientes. *Idem.*

642 *Miserabile votum*] *Ipsis* quidem votivum erat taliter mori, amore fraterno in unam vitam unumque obitum colligatis, miserabilis tamen casus erat tantæ indolis juvenes tam atroci exitu junctos excedere. Hoc illi voverant, at erat votum miserandum. *Vet. Scholiast.*

644 *Idem ultro*] Jam ipse vult hostes insequi, a quibus ante appetebatur. *Lactant.*

645 *Vestigia retro*] Sua retro vestigia urgebat fugiendo imminente *Tideo*. *Idem.*

647 *Distractus*] *Extensus*: hic vero sub ea significatione ponendus est, ut *Virgilius*: 'Turbatis distractus equis.' Quamvis *Cic.* in *Philipp.* de *Varronis* bonis: 'Rem illam esse distractam.' Sed etiam illic ingenio legentis possumus divisam accipere. *Distractus* ergo hic ait extensis manibus, ut rogaret. *Idem.*

648 *Nitentem*] *Conantem*, ab eo quod est 'nitor, eris.' *Idem.*

649 *Stellis interlabentibus*] *Sensus*: Quæ umbræ sunt eo tempore quo stellæ labuntur. Scribendum: quæ umbræ. Snavissime autem dictum, quia modo labuntur, modo videntur. Et 'labi' alioquin placidum siderum cursum aut incessum notat. Ut apud *Maron.* 'Labitur uncta vadis abies.'

Ita suavissime de iride Flacc. lib. viii. 'Nubibus accensis similem, aut cum veste recenti Labitur ardenti Thaumasias obvia Phœbo.' *Barth.*

655 *Nihil vultum mutatus*] Nimirum, quia qui ignoscentis animum gerunt, primum frontis suæ unbilum deserebant. Lucan. 'At Cæsar facilis vultum mentemque serenus.' *Lactant.*

658 *Quid timide sequeris*] Jucunde, consolatur et terret: namque hoc pollicetur, nullos si ad bella venerint evasuros. In hac autem parte si consideres, provium tibi est quod nunc morieris, ne graviore supplicio reserveris. *Idem.*

660 *Jam redit*] Corpore, jam revulsam telum: neque enim poterat gladium vagina recondere, nisi hoste jam perempto. *Idem.*

661 *Trieterica*] Dixerat enim ea nocte Tidenum Thebas intrasse, qua Libero patri sacra celebrantur. *Lactant.* *Non hæc trieterica*] Bacchi orgia intelligit, quæ singulis triennii celebrare mos Græciæ. Virgil. *Æn.* iv. 'Ubi audito stimulant trieterica Baccho Orgia.' *Bernart.*

663 *Scelerare parentes*] Id est, crudelitate suæ scelestos facere: quia Bacchus insanient usque adeo, ut crudelis Bacchus in illarum furore furere videntur; quia Agave homicidium nescia perpetravit: et ideo hoc Deo potius ascribitur, quam furori. *Lactant.*

664 *Nebrides*] Pelles damarum, quæ Græce νεβρίδες appellantur. Ac per hoc Baccharum indumenta significat, quibus sacrificiorum tempore uti consueverunt: ut Virgil. 'Pelibus in morem eiacti.' *Idem.*

665 *Imbellem*] Ad sonitum tympani et saltationis Baccharum imbellis. *Maribusque incognita viris*] In comparatione Thebanorum. *Incognita prælis*] Luxuriosæ saltationis, quasi hi, qui adversus se pugnaverunt, sacrorum consuetudine fuerint effemi-

nati. *Idem.*

666 *Celenæ*] Celene Marsiæ civitas, ubi primum dicitur tibiarnum usus inventus, quibus Apollinem provocare ausus est, a quo victus temeritatis suæ pœnas exolvit. Marsias enim Celenæ fuit: ut ipse infra, 'Et illustres Satyro pendente Celenæ.' *Idem.*

668 *O timidi*] Quia timidi, etiam pro paucis vos habeo. Demit illis fiduciam etiam numeri, cum audaciam demserit armorum. *Vetus Scholiast.* *-Paucique*] Optimi codicis explicatio: Non magnificare se eos indicat, et facilem etiam victoriam sibi spondere, licet vel plures essent. *Barth.*

672 *Mutatum spoliis*] Theronis sc. cujus clypeum cum perfodisset, acceperat. aut certe *Mutatum spoliis* infectum sanguine sociorum. Itaque per cruorem suum mutaverat jam colorem: ut Lucanus: 'Perdiderat vultum rabies.' *Lactantius.*

674 *Roribus*] Cruentis aspersioibus. ut Lucan. 'Sanguineis stillavit roribus arbor.' *Idem.* *Et terra morientum asperginæ*] Locum hunc sanum esse, nec Catoni juranti crediderim. Veteres, cum editione principe: et *tetra morientum asperginæ* manent; qua lectione nihil pote melius, nihil clarius: admisi itaque fidenter. *Bernart.*

677 *Et tabe gravata*] 'Tabes' dicitur recentis cadaveris foetor. Lucan. 'Longusque in carcere foetor.' et humor qui distillans cadaveribus corrumpit terram: unde Virgil. 'Et terram tabo maculant.' *Lactantius.*

680 *Tantum vacuis ferit aëra malis*] Etiam inter vorandum non destitisse iram augere ait Leonem, donec non potuit amplius masticare, sic denique malis concrepare, cum jam edere non possit, testantem animi feritatem et aviditatem, satiato jam corpore. *Vet. Sch.* *Malæ*] Dentes etiam denotant, ut apud Maron. *Æn.* iii. 'Sed non ante datam cingetis mœnibus urbem, Quam vos dira fames,

nostræque injuria cædis Ambesas subigat malis absumere mensas.' *Barthius.*

682 *Sanguine plenus*] Sensus hic de Hom. venit: Ut tunc demum castris Dolonis Diomedes excedat, cum esset admonitus a Minerva; nam Virg. hunc sensum in Nisi et Euryali personis servavit: 'Acceleremus, ait, nam lux inimica propinquat.' *Lactant.*

685 *Caligine plenum*] Id est, nimia felicitate mentis obsecatum. Caligine dixit, quia non prospiciebat futura pericula. *Idem.*

688 *Jam pons modum, nimiumque, &c.*] O vere Solem inter Poëtas, longe semper aciem ingenii jaculantem: imbibe, victor, nisi serio, sed sero, plorare velis. Enimvero optimi ducis officium existimandum est, posse non solum vincendi, verum etiam cedendi tempora perspicere. Ab ore aureo aureum dictum: *ὅτε ἐν πολέμῳ ἐβρυχίῃ πλεονάζων, οὐκ ἐνθόμηνται θράσει ἀπίστῳ ἐπαυρόμενος.* Is qui in bello ob res secundas exultat, non cogitat quam infida fiducia se extollat. Ratio apud Romanæ Historiæ Principem: 'Simul parva ac sperata decora unius hominis fortuna evertere potest.' *Bernart.*

689 *Huic una fides*] Ut tantæ virtutis gloriam solus consecutus fuisse videaris. *Lactant.*

694 *Nec veritus*] Hoc dicit: Nec veritus est augur prohibere ducem, id est, Etheoclen, ne morituros tot mitteret: sed instantia morituris facta fidem auguri derogavere: ut Virgil. 'Tunc etiam fati aperit Cassandra futuris.' *Idem.* *Sed fata moventem Privare fide*] Nihil verius, nihil certius. Obnubilat siquidem, imo adimit mentem hominibus, quos punire vult, supera illa mens, et cujuscumque Deus fortunam mutare constituit, ejus consilia corrumpit. Egregie ad Papinii nostri hanc sententiam Herodotus lib. ix. *Ἄνω, δ,*

τι δεῖ γενέσθαι ἐκ τοῦ θεοῦ, ἀμήχανον ἀποτρέψαι ἀνθρώπων· οὐδὲ γὰρ πιστὰ λέγουσι θεῶναι κείσθαι οὐδείς. O hospes, quod divinitus contingere debet, homo a se nulla arte dispellet: ac ne verisimilia quidem dicentibus fidem habebit. *Bernart.*

700 *Circumspice muros*] Ut ad bellum repares. Ridiculum autem hoc si seriem temporum ad calculos Eusebianos vellis reputare. Europa rapta ponitur circa annum mundi MMM.DCCC.LXXVII. quo, vel et sequentibus, fingamus Cadmum Thebas occupasse. Tydeus floruit cum Argonautis, ut profectum etiam scribat nonnemo, velut supra ostendimus. Argonautarum historia incidit in annum MMM.DCCCC.XXI. Ita nondum quinquaginta annis steterint hi muri, quos ævo fragiles appellat Papinius. Inertissimus ergo ædificatorum fuerit ille Phœnix, cui plurimam alioquin suæ Sapientiæ partem Græciam debere omnibus est in confesso. Paria reperies apud Chronographos alios, qui tamen ex Eusebianis fere dependent. *Barth.*

703 *In bella venimus*] Et in Romana historia hoc Porcennæ Mutilus dixisse fertur, cum dextra focis imposita diceret: 'Suæ patientiæ similes viros atque virtutis a senatu plures in ejus exitium destinatos.' *Lactant.*

707 *Jam dudum oblita juvenis*] Scripti: jam longum oblita. Recte: sic Achill. i. 'jam longum cæloque domoque gregatæ.' *Gronov.*

710 *Huic leves galeas*] In hoc consecrando secutus est Virgil. nam ille dum Marti offerret exuvias ait: 'Appat rorantes sanguine cristas Telaque trunca virum.' *Lactant.*

715 *Ingeniumque parentis*] Bene ingenium, quæ de capite nata dicitur Jovis: et hoc antiqui bene figuratum esse dixerunt: ut, quia naturæ ratione prudentia omnis in capite est, Minerva, quæ sapientia Dei, nata de Jovis capite crederetur. Est vero

mysterium, quod lucis intaminata, atque armis munita virgo, de vertice Dei maximi et secreti orta dicatur. *Idem.*

716 *Horrore decoro*] Ipse quidem terror vultus pulchritudine mitigatur. Speciosus terror, pulchritudo terribilis. *Idem.*

717 *Crudescit*] Crudelior fit: zengma ab inferioribus. *Idem.*

719 *Seu Pandionio*] Id est, Athenis. Pandion siquidem Erichthei Athenarum regis filius. Lucanus de Pallade, uti hic Noster: 'Et Pandionias quæ cupide protegit arces.' *Bernart.*

721 *Ithone*] Civitas Bœotiae Minervæ sacra, ut ipse ait: 'Ducit Ithoneus atque Alalchemonea Minervæ Agmina.' Bacchilides Minervam Ithoniam dicit, ab Ithone. Ergo Minervam ab oppido cognominavit, quod est in Macedonia, ubi ejus antiqua est sedes, vicina Bœotiae, in qua regnavit Antinorus, Herculis filius et Paphias. *Lactant.*

722 *Libyco Tritone*] Palus apud quam natalem Minervæ virgines celebrantes certare frequenter ludicris solebant: unde et Tritonia Palus dicitur. Causam expressit Apollonius Argonaut. lib. iv. 'Ἡρώσσα Διόθης τιμήφοροι, αἱ ποτ' Ἀθήνην, ἥμος δὲ ἐκ πατρὸς κεφαλῆς θέρε παμφαίνουσα, Ἀντόμεναι Τρίτωνος ἐφ' ὅδασι χυτλάσαντο. Egregia *Libyæ Heroïnæ Pallada* quondam, Cum patris e capite exiliit clarissima, parvam Laverunt Tritonis aqua sordesque puellas. Apollonium sequitur Poëtarum vulgus: sed Pausanias Atticis, et Herodotus Melpomene, Minervam non Jovis, sed Neptoni et Tritonidis Paladis filiam fuisse tradiderunt. Herodoti verba hæc sunt: τῇ Ἀθηναίῃ φασὶ Ποσειδέωνος εἶναι θυγατέρα καὶ τῆς Τρίτωνιδος λίμνης. *Minervam* inquit Neptuni fuisse filiam et Tritonidis paludis. *Bernart.*

726 *Parthaonis*] Parthaon Cenei pater fuit, avus Tydei: constat Tydei genus a Marte defluere, ut idem ait.

'Marti non degenerare paterno.' Nam Meleager Martis filius fuit. *Lactant.*

727 *Pleuron*] Ætholia civitas prope Calydonem, Marti consecrata. Alii regionem Calydoniorum dicunt. *Martia*] Quia ibi maxime Mars colitur. *Idem.*

728 *Aurea tunc*] In media urbe ubi ædem dicavero in tantum templi altitudo tolletur, ut Ionium mare, et Echinadas insulas, Acheloumque despicias. Harum insularum Lucan. meminit, ut 'oblumat Echinadas undis:' in Acheloo enim fluvio tres insulas his nominibus natura constituit: Artemites, Agalia, Megale, Ovidii quoque carminibus celebratas. *Idem.*

734 *Arma tholis*] Omnia loca templorum, quibus aliquid figi possit, *tholos* dici recte notat Glossographus Antiquus. Qui sint *tholi* alioquin, nemo nescit ex Varrone, Servio ad Æneid. ix. aliisque Grammaticorum nepotibus. *Mec quasita reveri Sanguine*] Nemo suspectam habuit hactenus hanc lectionem, neque libros hactenus collatos pnto, qui quicquam immutariunt. Patet tamen ex veter. membranis, expressum legi *revereo*. Quæ scriptura omnino est Papinii. *Barth.*

740 *Inspectura pudorem*] Arcanum pudorem dicit, aut ejus simulachrum verum, id est, Palladium, quod illicitum erat cernere; quo quidam quondam viso privatus est visu; aut virginitatem ejus. Ergo si sic est, *inspectura* pro rimatura vel inquisitura accipitur. *Lactant.*

741 *Tu bellis, tu pace*] Bellorum potens: quod proprium est Minervæ. *Idem.*

742 *Non indignante Diana*] Semper tibi de primitiis sacrificabo, nec mihi sicut solet Diana indignabitur. Occulte historiam tangit, ubi Diana contempta in sacrificio immisit aprum, qui Calydoniam regionem vastaret. *Idem.*

THEBAIDOS LIB. III.

1 *Perfidus*] Aut quia regnum negavit, aut quia contra jus gentium legato paravit insidias. Docet enim Poëta malorum conscientiam esse pervigilem; quippe Ethocles, quamvis adhuc stellis labor supersit, ut ascenso axe perveniatur ad lucem, tamen ocia non accepit. Vide Ovid. Met. II. ubi describit Invidiam: 'Pal-ler in ore sedet, macies in corpore toto, Nusquam recta acies, livent ru-bigine dentes, Pectora felle virent, lingua est suffusa veneno,' &c. *Lac-tant.*

2 *Humentibus astris*] Astrorum ex-halatio calida feriens vaporem terræ per solis absentiam, frigidam gignit rerem, unde noctem rorantem et ros-cidam experimur. *Schol.* Est imita-tio Maronis ex Æn. IV. qui tamen cogitantius 'umbras humentes' dixit. *Barth.*

4 *Scelerisque parati*] Prima enim nostri sceleris pœna est cogitatio. ut Juvenal. 'Prima est hæc ultio, quod se Judice nemo nocens absolvitur.' Constat ergo malorum conscientiam semper esse pervigilem. *Lactant.*

8 *Animumque rependit*] Non cogi-tabat contra numerum tantorum uni-us subsistere posse virtutem. *Idem.*

9 *Num regio diversa, &c.*] Alia pro-ficiscente Tydeo, non ea via qua ego insidiatores ire jusseram? Alia glos-sa: 'Tydeo et meis militibus.' Locus Tydei in eo est, quod priusquam agris solus exiret, facile suspicari po-tuit de periculo sibi a perfido ty-ranno imminente, nec minus tamen ivit. *Barth.*

10 *An sceleris data*] Id est, violatæ legationis sanctimonia: vel quod re-ligiosum officium legati peteretur in-

sidiis. Tertium quod suspicatur tale est: dicit quippe a finitimis civitati-bus Tydeo adversus insidiantes esse subventum. *Lactant.*

13 *Et Chromis et Dorylas*] Dorylas saxo periit inter illos quos uno ictu dicit esse prostratos. Chromis in-ter sacra vulnere prostratus occubuit. *Idem.*

18 *Sic conserta manus*] Spuriam lit-teram hic adhæsisse structura ora-tionis confirmat: legendum quippe: *Si conserta manus.* Sensus: O segnes homines, qui animum vincere nondum potuistis, si modo venistis ad manus. *Bernart.*

25 *Olenii astri*] Progressus hædo-rum serenus: quod sidus pluviale est in ortu, et in occasu serenam aërem facit: ut Virgil. 'Quantus ab occasu veniens pluvialibus hædis Verberat imber humum.' Sensus: Frustra na-vigare compulit Olenii astri purior gradus. *Lactantius.*

26 *Hyberni Jovis*] Arcadii: quod ibi fuerat capra, quæ Jovem nutriit, Amalthea. *Idem.*

27 *Inclinat Orion*] Jupiter et Nep-tunus cum ad Cœnopionem regem in hospitium venissent, et ab eo liberali-ter excepti fuissent, optionem dede-runt, ut si quid vellet ab eis exposce-ret. Ille liberos sine conjuge pos-tulavit: cui Neptunus et Jupiter im-perarunt, ut tauro corium, quem eis immolaverat, terræ infoderet. Illi in eo urinam fecere, unde natus est Orion. Qui cum Dianæ stuprum in-ferre vellet, illa Terræ ope scorpio-nem vindicem sumpsit: quem occi-sum Juppiter in cœlum transtulit: si-mili modo et Diana vindicem suum inter sydera collocavit. Mensis ergo

Januarii tempus poëta describit, quo Orion in occasu est constitutus. *Idem.*

29 *Fert iagens*] Proprium ventorum *ferre*. Non enim aliter ferunt navigia, ubi potiti sunt, quam si quis manibus aut lacertis aliquid aliqua deportet. Senec. de Vita Beata cap. 22. 'Sic illum divitiis exhilarant, ut navigantem secundus et ferens ventus.' *Berth.*

35 *Hyperiona ponto*] Cum primum oceano sol exit. Ex Hyperione autem Græci fabularum scriptores stultos esse finxerunt venerabiles Deos, Solem et Lunam, pariter et Auroram, sperantes videlicet stolidi homines suis fallaciis natiuitates posse auferri ab his, qui noverunt nec mundum nec diem sine sole lunaque esse potuisse a primordiis rerum, nec tanta lumina utero fuisse gestata. Hyperiona ergo, non ut Græci fingunt Titanis filium accipiendum, sed Latina simplicitate explicandum est ambiguum Græcitatibus: Hyperiona dicunt super omnia sæcula. *Lactantius.*

36 *Ima flagellatis*] Dicunt physici quod suis fixa ponderibus in aëre librata pendeat tellus, et omne grave cum pendet, si motum habeat, flagellatur: ergo terra cum in medio fuerat aëre librata motum passa est, suis flagellata ponderibus. *Idem.*

39 *Septenæque*] Portas Thebarum ostendit, quia dicitur Thebana civitas septem habere portas: unde Græcis *ἑπτάπυλος* dicta est. *Idem.* Vide imprimis hic Hygin. Mytholog. cap. 60. ubi nomina portarum numerata invenies.

41 *Tristis morte negata*] Heroicum animum dicit huius viri; ignavus enim gavisus fuisset condonatum sibi vitam, qualis inter quinquaginta istos Thebanos fuit Mænætes. *Vet. Schol.*

42 *Dubiusque notari*] Tempus diei signavit et noctis, quod difficile hominis vultus ad perfectum potuisset agnosci. Sensus: Quamvis per ob-

scurum nuncius agnosci non posset, quid tamen nunciaturus esset, manifestis agnoverant signis. *Lactantius.*

50 *Haustaque informis arena* *Questibus implet agros*] Respexit morem priscum; nam non Judæi solum, quod ex sacris litteris notum, sed Romani et Græci, pulvere in luctu sese adspergebant. Exempla rara apud Auctores, extant tamen. Papinins passim meminit. Lib. vi. 'sedet ipse exutus honore Vittarum nexu genitor, squalentiaque ora Sparsus, et incultam ferali pulvere barbam.' Eodem lib. 'ipse regesta Parthenopæns humo vultumque oculosque madentes Obruit, accessit lachrymarum gratia formæ,' &c. *Bernart.*

61 *Seu quod pudet ore fateri*] Scripti omnes, *ira*, non *ore*: unde minima mutatione amicus noster, bonus ille et veteres restituere versans, et novos facere veterum similes: *pudet ire fateri*. Nec refuto, etsi blandiatur: *seu, quod rubet ira fateri*. Erubescit. Ut in Epithal. 'Cum Turno spectante rubet.' Theb. v. 'audaces rubuit mirata catervas Pallas.' Lib. xii. 'rubuit Neptunius heros Permotus lacrimis.' Sic plenius, et duplex affectus exprimitur. Alio sensu Lib. vii. 'Iræque rubentes.' Ovidius Met. viii. 'Sæpe suum fervens oculis dabat ira ruborem.' Et hinc possis interpretari: quod irascor fateri vel indignor. 'Pudor' adeo et 'ira' sæpe communibus verbis exprimuntur, ut jam in Diatribe monuimus. *Gronov.*

63 *Vaga lumina*] Absolute stellas dicit, ut sit generaliter: aut quinque planetas Saturni, Jovis, Martis, Veneris, et Mercurii. Ceterum sol et luna non sunt stellæ, nec ex planetarum numero, sed totius mundi duces ac domini. *Lactant.*

64 *Et te mala protinus ales*] Quoniam manu sua erat periturus, ait, *mala ales*, id est, malum augurium. Quotiescunque enim ales fœminino

genere dicitur, malum portendit augurium; ut Horat. 'mala soluta navis exit alite.' Masculino autem bonum demonstrat; ut Virg. 'Namque volans fulvus Jovis ales in æthra.' *Idem.*

67 *Ignara moveri*] Quæ ab his quæ semel mortalibus statuit, moveri non possit. Ut Virg. 'Fortuna omnipotens et ineluctabile fatum.' *Idem.*

69 *Prodiga vitæ pectora*] Quemadmodum 'fortunarum prodigus' dicitur, qui patrimonium decoquit, ita et 'vitæ prodigus,' qui non terretur exitio, sed vitam prodigere vult, id est, effundere. Pectora autem dicit nil horrescentia. *Idem.*

71 *Cunctisque negatam*] Sic fecerunt ex omnibusque, quod in vetustis etiam reperimus, cum deberent, omnibusque, quod et habent optimi et erat proclive conjicere. Ex Virgilii septimo: 'Ilicet infandum cuncti contra omina bellum.' Decebat autem hoc dicere angurem, de quo præcedente libro v. 692. 'ille hæc præviderat omina doctus Aëros:' ita enim restituimus e scriptis. Hoc lib. v. 525. 'clara regione profundi Ætheros:' ubi vulgo, 'Ætheris.' Sic alibi, 'Hesperos,' 'Tityos,' et plurima ejusmodi. *Gronov.*

73 *Et consanguineo gliscis*] Non prima sua notione τὸ gliscis accipiendum, pro 'crescis,' sed pro 'vehementer desideras.' Papinius etiam alibi pro 'exultat' usurpavit. lib. viii. 'Spectat atrox hostile caput, gliscitque tepentis Lumina torva videns.' Imo pro 'sævire.' Achil. i. 'Hos ubi velle acies, et dulci gliscere ferro Dux videt.' *Bernart.*

77 *Neque enim ipse moror*] Non tanti se facere, neque dignari tyrannum vecordem sua iracundia dicit. Incaute tamen, cum jam quinquaginta animarum persecutionem indixisset, e quibus sane nolentis volentis ipsius una futura erat post excessum & vita jam proximantem. *Barth.*

79 *Non cunctator iniqui*] Quia injusta omnia poterat sine dubitatione complere. *Lactant.*

81 *Proturbare*] Ne convitia faceret in regem, aut se injuste percuteret. *Idem.*

82 *Trucis ora tyranni*] Quasi utrumque aspiciens quid esset fugiendum; quid dulcius videretur, ferrum aut tyrannus.

84 *Imperdita Tydeo*] Id est, quæ Tydeus nolisset occidere. Virgil. 'Et vos, o Graiis imperdita corpora, Teucrum.' *Idem.*

85 *Erepta fata*] In prælio paulo ante dilata. *Idem.*

87 *Te Superis, fratrique*] Ellipsis figura: deest enim, 'relinquo puerum,' quasi festinus in vulnere orationem implere non potuerit: ut Virgil. 'Incipit effari mediaque in voce resistit.' *Idem.*

88 *Plenum capulo latus*] Mira locutio. Brevis videlicet fuerit et exiguus capulus, qui una cum gladio vulnus intraverit. Sed est, si non consideratissima, Papiniana tamen locutio. In glossatore manuscripto notatio est; 'capulo, id est, ense usque ad capulum.' Excusari tamen poterit 'capulum' pro gladio usurpans, cum 'ensem eburnum' pro eboreo capulo aut vagina ornatum posnerit Virgil. lib. xi. 'clypeumque ex ære sinistræ Alligat, atque enses collo suspendit eburnum.' *Barth.* *Dolori pugnat*] Contra dolorem repugnat, ne putaretur sentire cum moritur. *Lactant.*

92 *Turbataque mussant Concilia*] Quam scite servitutem expressit, quæ sub Tyranno? verum sibi dici non vult, et maximum regni bonum credit, quod facta sua populus cogitat tam ferre quam laudare. Misellus! Equidem ut nunquam est obscurum quando ex veritate, quando adumbrata lætitia facta Principum celebrantur, ita invicta veritatis vis in omnium animos lumen suum emittit,

et illi ipsi qui eam opprimere nituntur, per latebras tandem quaerant. Fidem fecerit vel naus Tiberius, qui 'quoquo modo dicta' (Taciti verba sunt) 'vulgari malebat, veritatisque, cui adulatio officit, per probra saltem gnarus fieri.' Hæc crux interna, et Nemesis quæ in penetralibus hæret: at quanto gravior quæ imminet a tergo? enimvero 'Quos cogit metus Laudare, eosdem reddit inimicos metus.' Pulchra loquentes iidem in pectore prava machinantur, adulatione sibi fidem struunt, ut cum magna mercede fallant. Labet itaque exclamare: Miser est Imperator apud quem vera reticentur. *Bernart.*

97 *Pacemque sepulchri*] Quia dixit inquietam illis fore animam, qui ferro pereunt, aut insepulti remanent. *Lactant.*

98 *Ne quicquam*] Bene nequicquam, quia secundum Epicurum nihil mortui sentire videntur: ut Virgilius: 'Facilis jactura sepulchri.' Quorundam enim opinio est animas cum corporibus interire: ut Lucret. Iuxta hominis sepultura nihil prodest. *Idem.*

100 *Pœne situm*] Oblivionis mala minime patieris. *Idem.*

102 *Sancire viam*] Viam dicit per quam, contemnendo regiam potestatem, ad libertatis insignia possumus pervenire. *Idem.*

106. *Et nemorum Dodona parens*] In Chaonia regione, quæ pars est Epiri, Dodonei Jovis templum esse dicitur, notum naminis reverentia: ubi duæ columbæ fuisse dicuntur, sedentes super duas quercus, et responsa dantes, exprimentes in mutis animalibus quid homo adorare vellet, et postea una earum transvolavit Delphos, quæ civitas est in regione Bœotix, juxta Parnassum montem ejusdem regionis. Ibique Delphici Apollinis oraculo opinionem paravit. Altera Hammonis Jovis templum in Africa tenuit. Dodoneum igitur fuit oraculum Jovis

in Epiro, ubi de quercu columba hominibus responsa dabat. *Idem.* Videat, cui operæ Strab. lib. vii. Homer. Odyss. II. Plutarch. Pyrrho et Pausan. Achaicis, Phocicis et Arcadicis. *Cyrrhæaque virgo*] Apollinis Oraculum in radicibus Parnassi montis oppido Cyrrha, a Cyrrha Nympha appellatum, cum 'Crissa' prisco nomine diceretur, et ita ab Homero vocetur: huic Circus adjacet, in quo equestres Pythiorum ludi celebrabantur. Consule Pausaniam Phocicis. *Bernart.*

109 *Elysias*] Hunc solum de Thebanis dicit Elysios promeruisse campos. Cæterum pro meritis scelerum nullam ad Elysios campos animam Thebanam pervenire. *Lactant.*

113 *Et nemus et tristis volucrum reverentia*] Aut quia mortuo exhibetur reverentia, aut quia ore prohibebantur attingere. *Idem.*

116 *Quisque suas avidi*] Ad suas quisque lachrymas, id est, quas de suis habituri sunt, et est verbum sine præpositione: ut Sall. 'radicem montis excessit.' *Idem.*

118 *Solandi studio*] Quorum licet nemo fuisset occisus, tamen solandi gratia sequebantur. *Idem.*

121 *Infames scopulos*] Aut Sphingos cædibus notos, aut quia illic a Tydeo quinquaginta confossi sunt. Ut Horatius: 'Infames scopulos Acroce-raunia.' *Idem.*

124 *Accensa*] Id est, suorum cadaveribus visis. *Idem.*

126 *Luctus atrox*] Hoc totum poëtice incorporavit. *Idem.*

128 *Prociduæ*] Pæne cadentes; id est, irruentes in faciem. *Idem.*

129 *Lumina signant*] Id est, claudunt oculos mortuorum. *Idem.*

132 *Cervicibus ora reponunt*] Capita abscissa corporibus aut ex vulneribus, vel ictibus, alioquin propendentia.

133 *Vacuique in pulvere campi*] Procul ab aliis cadaveribus. *Schol. Vet.*

Res gesta descripta est supra lib. II. 682. &c. Nescio tamen cur dicantur procul a reliquis inventi, si sensus is Poëtæ. Barth.

184 *Magna parens juvenum*] Ibat enim ad sepulturam duorum. *Idem*] Nomen est mulieris, cujus duos filios geminos a Tydeo diximus interemptos. Ergo Græca declinatio nominativo *Idem*, hujus *Ides*. Lactant.

185 *Sublata comam*] Squalentem comam sublatam habens. *Idem*.

186 *Nec jam infelix, &c.*] Tetra facies mulieris jam non ad miseriam spectantes, sed in timorem rapiebat: sic corpus tormentis laceratum Philotæ miserationem tetro aspectu eximebat Macedonibus. Si tamen ejus exemplum est, quod memorie incidit. Dubito. Barth.

187 *Terror inest lachrymis*] Id est, præ dolore luctus corperat esse terror. Sensus: Oblita quidem virorum fortium mater duraverat. *Lactantius*. Sed emacula ex Lindenbrogii scripto codice: 'Sexus oblita, quæ duorum virorum fortium mater diu fuerat.'

189 *Omniq[ue] in corpore plangit*] Omnia putans filiorum esse cadavera, per errorem lamentabatur per singula corpora. *Lactant*.

140 *Thessalis haud aliter*] Sic etiam in Lucan. maga videtur esse descripta, recens cadaver quærens occisi hominis. Constat enim animas eorum, qui olim defuncti fuerunt, evocari non posse. *Idem*.

141 *Cui gentile nefas*] Id est, cui proprium hoc et facile est, quia omnimodis suæ gentis est crimen, hominem revocare: ut Virgil. 'Sæpe animas imis excire sepulchris.' Ut in corpora iterum hominum redire compelleret. *Idem*.

142 *Multifida*] Multifarie fissa.

145 *Queruntur*] Id est, dolent sibi requiem tolli. *Idem*.

147 *Sub rupe*] In antro aut sub petra. Non enim perempti erant jac-

tu saxi, sed una hasta ambo interfecti. *Schol*.

150 *Lachrymisq[ue] oculi*] Obducuntur enim oculorum visus humore lachrymarum, qui ubi profusus fuerit reddit aspectum. *Lactant*.

152 *In fine ligavit*] Memor Poëta superioris descriptionis. Ait enim: 'Fixit et in fratrem, cognataque pectora ferro Trajicit.' *Idem*.

155 *Tangere*] Æquare, contingere. *Idem*.

156 *Titulis*] Titulus est memoria bonorum factorum, qui solet superponi tumulis mortuorum. *Anteires parentes*] Nioben specialiter tangit. *Idem*.

158 *Quis steriles thalami*] Quibus thalami infœcundi. *Et non ululata Lucina*] Id est, non invocata parturientibus præ dolore. Quanto melius, inquit, cum illis agitur quæ propter sterilitatem suam non subjacent orbitati! *Idem*.

160 *Causa labor*] Mire dixit, ut liberos cum labore genuisse videatur, quos nunc cernit extinctos. Laboravi ergo ut infelix fierem. *In luce patenti*] Publice, honesto interitu, quia nocte occubuerunt, nec luce pugnautes, ubi virtus potuisset videri: alia querela, quod inglorii nocte perierunt. *Idem*.

161 *Æterna*] Quæ essent apud omnes gentes memorabilia numerandaque, qui inter paucos nec in magno prælio concidistis: aut quia nocte perempti fuistis. *Idem*.

163 *Miserandaq[ue] funera passi*] Ingenti conspiratione scripti: numerandaque. Nec legit aliter Lactantius, explicatque: 'qui inter paucos nec in magno prælio concidistis.' Quasi non possit et inter paucos enitescere virtus. Placet conjectura Gruteri: *miserandaq[ue] funera passi*. Quippe ut violatores juris gentium cæsi erant. Ovid. Met. III. 'Essemus miseri sine crimine, sorsque querenda, Non celanda foret.' Gronov.

169 *Digesta*] Id est, dispositis cadaveribus, urnisque jam condendis. *Lactant.*

170 *Clamat*] Deplorat, lamentatur. Quæ necessaria condendis jam censebant. Unde 'conclamati,' jam exurendi. *Barth.*

175 *Consciis actis*] Inter quas arbores cædem quinquaginta Thebanorum patrauerat Tydeus. Conscientiam rerum multis inanimis rebus tribui, docent exemplis alibi nostræ Commentationes. Sic 'conscium ignem,' Herus Amorum. Lampadem alibi dicit Papinius lib. vi. et viii. vs. 206.

176 *Grandior ævo*] Quo in loco Alethes ævo grandior lugentibus ante rogos suos gemitus solabatur. *Lactant.*

179 *Sæpe quidem infelix*] Hæc oratio consolationem continet, quæ constat exemplis: ut Virg. 'O passi graviora.' Dicit autem, nunquam tantam scenam infelicitatis accidisse Thebanis: et ne contra præceptum faciat, si infelicitatem carere dicat exemplo, ideo dicit unum diem posse iatis cladibus comparari, quo Niobe quatuordecim filios uno momento ira numinum perdidit. Omnes enim reliquæ historiæ de Thebanorum calamitate, præcipue ex superioribus, bene jam notæ sunt. *Idem.*

182 *Unde novi factus*] Proprie factus, quia fœtus terræ partus est: ut Virg. 'Sic quoque mutatis requiescunt fœtibus arva.' *Idem.*

185 *Consedit*] Corruit, consumpta est. *Neque funera*] Putabat se occiso filio Learcho Athamas gloriam consecuturum, quem præ furore feram putavit. Gloriabatur ergo insana mente venationis eventu. *Idem.*

186 *De monte*] De quo Leucothea se præcipitavit in fluctum cum Palæmone. *Idem.*

188 *Hic gemitus*] Talis, qualis nunc est quinquaginta hominum clade peremptis. *Idem.*

Delph. et Var. Clas.

189 *Furorem vicit*] Resipuit ad hoc solum, ut agnosceret orbitatem. *Id.*

191 *Una dies*] Prope est ut hæc infelicitas consolatione careat, si nihil unquam tale contigit: ideo subdit exemplum: quia, ut Ovid. ait, Niobe Latonam coli vetabat, in se cupiens transferre honorem numinis, quod illam in utroque sexu liberorum fœtibus jactabat anteire se. Tantalis autem Niobe, quia Tantali fuit filia. Filii Niobes hi; Archemorus, Antehorus, Tantalus, Phædimus, Siphylus, Xenarchus, Epinites. Item filię; Asticratia, Pelopeia, Chloris, Cleodoxe, Ogime, Phega, Neera. *Id.*

192 *Magniloquos*] *Magnilocos* optimæ membranæ. • In Niobes magniloquentia pœnaque describendis seipsum vicit Ovidius, quem suspicor tamen non pauca ex Tragicis sumsisse hodie non exstantibus. *Barth.*

193 *Innumeris*] Quia innumera orbitas cinxerat matrem, ut nunc viro- rum fortinim cæde circumvallabat orbitas civitatem. *Lactant.*

194 *Corpora tot*] Quia pro numero filiorum rogos quoque mater extruxerat. *Raperet terra*] Illa re raperet. Nam hodie quoque Niobe sic pingitur gremium conferta tot natis, dum unumquemque amplecti manibus affectat. *Idem.*

196 *Longo examine*] Id est, turba. *Idem.*

198 *Bina per ingentes*] Scite. Nam cum Thebe septem portas habuerit, ut ostendat Nioben 14. proles amissæ, dicit bina funera per singulas portas elata: sentit, ut video, cum Enripide, Ovidio, Sidonio, Seneca Tragico qui vii. filios, totidemque filias, Nioben habuisse, tradidere. Sed Homer. Iliad. ultimo, Propertius lib. ii. tantum 12. fuisse. Sappho vero 19. Bacchillides, et Pindarus 20. alii solum tres, testatum reliquere. Console Agellium libro xx. cap. 61. qui dissensus et nostro aberrare manum fecit: libro siquidem

Stat.

5 Z

vi. non 14. uti hic, sed 12. Niobe proles agnoscit: 'que geminis Niobe consumpta phœtreis Squalida bissonas Syphyon deduxerat urnas.' *Bernart.*

203 *Moless]* Actæonem dicit, qui mutatus in cervum putatur, quod Dianam nudam aspexerat, et a suis dicitur canibus laniatus. *Lactant.*

205 *In cubito reginae lacus]* Resperit fabulam, qua Dirce, Lyci Thebarum regis conjux, ab Amphione et Zetho, Jovis et Antiopæ filia, eandem indomitæ equi alligata et per terram diu rapta, tandem in sui nominis fontem conversa fingitur. *Bernart.* *Sic dura severum]* Ideo inquit illa non fœs, quia patientius fertur, quod fato accidit. Nunc ergo quinquaginta isti regis vitæ ceciderunt. Sic Cicero in Philipp. 'Multa autem impendere videntur, præter naturam et præter fatum.' Ideo et poëta describit illud fœterum fuisse, hoc non: de qua re magna questio est. Sed si philosophice investigemus arcana, si hæc talia tamen evenisse credamus, reperire possumus hoc magis fato factum, quod per Ethœclidis insidias contigit. Quod enim deorum iracundiis extra fatum? Illos enim Dii, quia ipsa fata sanserunt, facere quod volunt, quia humanum genus hoc vinculo ligaverant, ut jovit suas voluntates atque licentias. Attamen si utrumque perpendas, et hoc et illud fato evenisse cognosces. Nam ut quinquaginta morerentur, per regis perfidiam contigit: et illa quæ superius facta narravit de Dyrce, de Niobe, de Penthee, de Agave, de Actæone, etiam decreti fuisse poterimus agnoscere. Omne enim quodcumque fato moritur: ut Virgilius: 'Stat sua cuique dies.' *Lactant.*

209 *Extrema dolemus]* Seneca: Cum nondum bella commissa sint, jam timeamus extrema bellorum, quæ victi pati consueverunt. *Idem.*

215 *Unde ex libertas]* Queritis, in-

quit, quæ vultu Althææ criminis in regem libere congerat? Videt enim sibi vitam finem propinquam, et omne lacerumtatis speciem esse translatum, et propter hoc ne moriatur inglorius, quasi liber et constans, ut de illo hoc pœtes populus loquatur, optat occidi: Unde Læcæus: 'Unam opem mortis honestæ concipitis.' *Lactant.*

217 *Seræque morti]* Dii dilata: Vel videbatur æræ ipsi per naturam mori, itaque volebat per virtutem properare ad mortem. Multi veterem æsplentem summam auctoritatem ponebant in contemptu mortis. *Vet. Schol.*

221 *Bithynæ et Gothiæ]* Gentes Thraciæ crudelissimas, ob quam causam Mars esse de Thraciæ dicitur: ut Virg. 'Gradivumque patrem Gothicis qui presidet arvis.' *Lactant.*

223 *Falme cristatum]* Quod exhibit de crista galeæ infinitum lumen habens: eratque galea in modum falminis cristis ornata. *Idem.*

224 *Tristia]* Quam quæquam essent aures, tamen tristitia non carerent, ut esset terror in pretio. *Idem.*

226 *Æneides]* Luci radiantis per magnitudinem. *Idem.*

231 *Exturbent residues frenos]* Id est, vincula legis et fœdera, quibus tenentur in pace: ut Virgil. 'Ni frenum nocipere.' *Idem.*

233 *Rape cunctantes]* Exente omnia consilia et rape precipites, quo tua rabies precipitat. In bello omnia vi et dolo aguntur. Ubi vis non est, ibi dolus. *Scholiast.*

246 *Arceam hæc æternam]* Inter ætærum et æternam omne quod medium est, 'meridies' vocatur. Et est sedes Deorum. *Lactant.*

247 *Etiam mihi numina fontes]* Ordo: Testor Elysios fontes, qui etiam sunt mihi numina. Unde Virgil. 'Dii cujas jurare timeant, et fallere numen.' *Idem.*

249 *Ipsæ manus Thebæ]* Ut consue-

tar omnibus minatur Argivis. Constat enim timorem periculi accipere solatium, si hoc non solus quicumque patiatur. *Idem.*

260 *Vertam*] Aut in mare traham, aut diluvio conteram. *Idem.*

253 *Mortalis credas*] Sic præcepto Jovis cuncta sunt territa nomina, ut crederentur mortalia. *Idem.*

262 *Jamque iter extremum*] Parte qua deficit cælum, ut Homerus : * ΠΙΕΡΙΟ ΛΟΓΤΕ ΤΑΚΚΥΝΑΙΟ ΒΛΑΟΙC ΤΕΧΝΟΙC significans intervallum, quo terra separatur a cælo. Sic et 'abrupta montium' dicimus, et 'Olympi ardua.' *Idem.* Quod cælum dicere] Ideo, quia apex ejus omnibus invisibilis est. Infra enim nubes sunt : ut Lucan. 'Nubes exedit Olympus.' *Idem.*

269 *Bella etiam in Thebas socero pulcherrima bella, Ipse paras*] Quis vitium non videt? Socerone Mars bella parabat? nugæ : ipse socer erat et filiam Hermionem Cadmo junxerat : quo magis miror nihil hie mutare veteres. Tu meo periculo legas licet : *Bella etiam in Thebas socer o pulcherrime, bella Ipse paras?* Bernart.

273 *Criminis hæc merces*] Adulterii scilicet : quia spreto Vulcano cum Marte concubuit. *Criminis hæc merces*] Jam nec conjugii memor est, quæ vocat erimen. Amat dolor acerbare conjugium : ut apud Virgil. hospitem appellavit Æneam Dido furore percussa : 'Cui me moribundam deseris hospes : Hoc solum nomen quoniam de conjugio restat.' *Lactant.*

274 *Lemniacæ de te meruere datenæ*] Quibus in Lemno deprehensa cum Marte vincta fuit ; quamquam Veneris et Vulcani notissima fabula sit, breviter tamen exinde pauca perstringam. Postquam filiabus Solis Venus amores immisit, et singulæ exitiali morbo detentæ interiorem, Vulcanus Minervæ consilio monile astu perfecit. Nam conscia factum Minerva, indicant oculi Gorgonis :

quos dicit poëta in illo monili gemmis insertos. Fecit ergo monile pulcherrimum infausti ominis, quod dedit Harmione, cum Cadmo nuberet. Cujus malo omine in dracones cum marito conversa est. Deinde hoc monile Semele gestavit, quæ fulminibus Jovis assumpta est. Inde habuit Ino, quæ, a marito Athamante occiso per furorem ex filiis uno Learcho, cum alio, id est, Palæmone se præcipitavit in mare, ut mariti insequentis vitaret insaniam. Post hanc habuit Agave, et ipsa filium furore percussit. Hæ omnes filiæ Cadmi et Harmiones fuerunt. Habuit et Jocasta, quæ per errorem filio nupsit. Habuit et Argia sed Eriphilæ dedit, ut mariti proderet latebras. *Idem.*

277 *Perpetuis mihi*] Si nihil illum agere aliud velim, quam officinam mihi soli semper omnem impendere, vel Jovis fulmina omittat, et mihi inserviat, et omnes meos amicos necessariis ferrei operis rebus instruat. *Scholium.*

280 *Tu*] Aposiopesis : ut Virg. 'Quos ego.' *Athena*] Ærea. id est fortia. *Lactant.*

283 *Infaustisque dabas Hymenæis*] Hymenæus puer genere Atheniensis fuit. Is cum annos puerilis ætatis excederet, neque adhuc virum posset implere, ea pulchritudine præditus fuisse dicitur, ut fœminam mentiretur. Is cum unam ex civibus suis virginem nobilem adamasset, ipse mediocribus ortus parentibus, quia nuptias desperabat, quod poterat tamen, puellam extrema amoris linea diligens, satis animo solo faciebat aspectu. Cumque nobiles fœminæ cum virginibus sacra Cereris Eleusinæ celebrarent, subito adventu piratarum raptæ sunt, inter quas etiam Hymenæus : qui illo amatam fuerat subsecutus, quod puella crederetur. Cum igitur per longinqua maria prædam piratæ vexissent, ad quandam regionem tandem devoluti perveni-

unt, ibique somno oppressi ab insequentibus sunt interempti. Hymenæus relictis ibi virginibus reversus Athenas, pactus est a civibus dilectæ nuptias, si eis filias suas restituisset. Quas ubi pro voto restituit, exoptatam accepit uxorem. Quod conjugium quia felix fuerat, placuit Atheniensibus nomen nuptiis Hymenæi miscere. *Idem.*

283 *Tyrios de sanguine*] Suspecta lectio vocis *Tyrios*. In optimo exemplari vox est nihili, *Tiros*. Unde augetur vis suspicionis. Ab Adriano Behottio collati libri *Tyrio* habuere. Potest mistum genus ex Tyro, hoc est Cadmi sanguine et Thebano agro dicere. *Barth.*

286 *Jovis serie genus*] Cadmi scilicet, cujus origo hoc ordine a Jove descendit. Jovis filius Eleus, Elei Belus, Beli et Libyæ Agenor, Dannans, et Ægistus; Agenoris Cadmus; Cadmi Polydorus; Polydori Labdacus; Labdacii Laius; Laii Œdipus; Œdipi et Sineneæ Antigone, Etheocles, Polynices. *Lactantius.*

290 *Illyricas*] Ubi Cadmus fugiens infortunia Thebarum, existimans se cum loco etiam mutare fortunam, cum Harmione conjuge versi sunt in dracones in Illyrico. ut Lucan. 'Encheliæ versi testantes funera Cadmi.' *Idem.* *Ejectat virus in herbas*] Tangit fabulam qua Harmione Veneris filia, cum Cadmo marito, in serpenterem conversa fingitur. *Bernart.*

294 *Lædit in amplexu*] Stultissima lectio; quam enim gratiosum Amatorium officium, in quo *Læsis* ulla sit amati corporis? Nec Mars totus Adamante armatus sic amplecti voluerit formosissimam Venerem. In optimo lib. clare scriptum invenio, *Reddit in amplexum*. In alio est vulgata scriptura cum interpretatione: 'Quia ferrata erant brachia.' Ex qua facias: *Illigat amplexu*. *Barth.*

300 *Genitalia fœdera Cadmi*] Lips. liber scriptus *gentilia fœdera Cadmi*:

probe; nam affinitatis vinculo Cadmo adstrictus Mars, uti jam diximus. *Bernart.*

302 *Prius in patru]* Prius perdam conditionem hujus civitatis, quam aliquando mei sanguinis obliviscar. *Lactant.*

303 *Exarmatus]* Prius perdam immortalitatem, quam mei generis obliviscar. *Idem.*

304 *Supremi]* Summi: ut Terent. 'proh supreme Jupiter.' Jurejurando confirmaverat se omnium meminisse, et superest ut querenti contra Thebanos aliquid moliri, per venialem statum se excuset: dicit enim se facere, sed coactum. *Idem.*

305 *Neque enim Vulcania]* Nunquam enim ad hæc potest mitti Vulcanus. Et oportune imbecillitatem objecit mariti, ut amorem Veneris in se transferret. *Idem.*

311 *Concipe cara metus]* Id est, nolo timeas excidium Thebanorum, qui non vincentur ita, ut penitus pereant. *Idem.*

316 *Aperto]* Cælo. *Idem.*

318 *Ira Jovis]* Fulmen. *Si quando]* Quoniam hi montes tam finguntur altissimi, ita ut inter nubes potius delitescant. *Idem.*

321 *Trisulca]* Pro quadrisulca: quia fulmen ex quatuor consistit, aqua, igni, nube, vento. *Idem.*

322 *Ditibus]* Locupletibus. Id est, fertilibus. *Idem.*

323 *Signa dare]* Ut signum det aut perituras esse fruges, aut navigantibus imminere naufragia. *Idem.*

325 *Deveza Prosymnæ]* Junonis templum notat, in Euboo monte; cujus area Prosymna dicitur, ab una ex Junonis nutricibus. Adi Pausaniam Corinthiacis. *Bernart.*

326 *Stant fulti pulvere crines]* Id est, pleni sunt. Sisennius lib. ix. 'Cælum caligine stat.' Varro Eumenidibus: 'denique avarus Quis sanus? cni si stet terra et traditus orbis, Curando tamen ac morbo stimulatus

eodem, Ex sese ipse aliquid quærat, cogatque peculi.' Lucilius Sat. v. 'Interea stat sentibus fundus.' Pro eo quod diceret, cælum plenum est caligine, si terra plena sit, fundus plenus est sentibus. *Idem.*

328 *Rubor excitat*] Extra sua loca ducit, profert ut emineant et expressi velut videantur e capite. Laboranti capiti videmus rubore oculos testimonium dare, ut et insomniæ. *Vet. Glossæ et Scholiast.*

333 *Tymet virtus*] Omne quippe gaudium quod est nimium nostri nos immemores facit. Ideo dicit superbire virtutem: sic ut animum virtutemque transcendat. *Lactant.*

334 *Vacua*] Quod in ea solus jaceat, quasi ad gloriam suæ virtutis spectet, superato hoste pectus habere confossum: quem laus victoriæ, et victi gemitus consolatur. *Idem.*

337 *Asopon*] Fluvius est Bœotiae. Dicit autem spacium quod inter Asopon et Argos interjacet, in bellum Tydei inflammationibus excitatum. *Idem.*

345 *Et forte verendos*] Œconomia opportuna: quippe hoc actum est occasione consilii, ne narranti Tydeo publicus deesset auditor. *Idem.*

350 *Æquum, fas*] Quia scelerati hac spe peccant, dum sperant Deos criminum vindices non fore, unde Virgil. 'Contemptorque Deum Mæzentius.' Nam sunt philosophi, qui cum videant naturæ mala necessitate res contrarias ac pessimas in mundo parari, dicunt curam humanarum rerum penitus Deos non habere, unde Virg. Epicurum secutus ait: 'Scilicet hic superis labor est, ea cura quietos sollicitat:' aut si omnino ad Deum humanarum rerum pertinet cura, crudelis est: ut idem: 'Nec curare Deum credis mortalia quemquam.' *Idem.*

351 *Aut jura Jovis*] Quasi violatæ hospitalitatis gratia deum hospitio præsulem inviolatum esse dixisset:

ut Virg. 'Juppiter, hospitibus nam te dare jura loquuntur.' *Idem.*

352 *Sauromatas avidos*] Sauromatæ ultra Pontum sunt, vicini Amazonibus. Sauromatas Sarmatas dicit, genus hominum ad omne paratissimum scelus. *Idem.*

353 *Bebryci nemoris*] Pollux cum Argonautis ad Bebryciam appulsus est, cum eum Amycus rex Bebrycorum ad cæstum provocasset certamen (Amycus autem hanc consuetudinem semper habuit, ut insidiaretur in Bebrycio nemore, ubi siquis forte advena devolutus fuisset, ab eo cæstibus provocatus occumberet) hunc Pollux eodem certamine superatum dicitur occidisse. Hic autem Amycus Neptuni et Melies filius fuit, quem Pollucem diximus prostravisse. Cujus mortem vindicaturi cives cum Polluci instarent, Argonautæ asserturi commilitonem suum in aciem processerunt, victoriamque Bebrycorum tulerunt. Bebrycia autem Bithynia dicta est: ut Virg. ad Daretis augendum virtutis meritum, dixit: 'qui se Bebrycia veniens Amyci de gente ferebat.' *Idem.*

356 *Ceu turrim validam*] Comparatio tanto bellatore digna. 'Turris' omne fortius munimentum, fortior Heros. Horatius, Achillem 'Turres Dardanas cuspide quatientem faciens,' cupresso aut pino pariter æquat. *Barth. Arclem compagibus urbem*] Munitis valloque munitam: quia urbem dicere jactantis erat, ideo adjecit *arclem*, id est, angustam. *Lactant.*

358 *Nocte doloque viri*] Quantæ occasionis periculorum fuerint Tydeus exponit: nox, dolus, ipse inscius locus, et tam aperte vicinus. *Idem.*

360 *Vacuam*] Viris fortibus exhaustam. *Idem.*

365 *Trepidi de sedibus*] Sessum eos vocaverat, consultaturos de Republica, Rex Adrastus. Illi, tot novis rebus auditis, relictis sedibus astant trepidi. *Gloss. Ma.*

368 *Vitaque nocens*] Meliores: *vitæque nocens*. Ut lib. i. 'Fortunate animi.' Lib. iv. 'Ab miseri morum.' *Gronov.*

369 *Parabas*] Ut hujusmodi mihi parares insidias: aut certe qualis Tydens reversus est, talis et ego ad Argos redirem. *Lactantius.*

374 *Res dextra levavit*] Nec me, inquit, tantum extollit conjugii repentina felicitas, ut nesciam quam sit durum quietos homines ad bella compellere. Hoc autem mire anticipat, ne postea ipse culpetur: alioquin nullus magis bella desiderat. Agitur quippe de ejus imperio. *Lactant.*

Nec me adeo res dextra] Utinam omnes non a supremis labiis, sed e pectore, et ut ille ait *ἐκ φρενὸν μυχῶν*, hanc sententiam usurparemus, quam belle nobiscum ageretur! vix afflavit melior quædam fortunæ aura, statim æquales, dein superiores, postremo nostras ipsi spes antelire paramus. insani, et Comici verbo 'lapide silice stultiores.' enimvero, quo 'Fortuna altius Evexit ac levavit humanas opes, Hoc se magis suppressere felices decet.' Feri et incolti homines id scivere, qui animose apud Curtium inculcant regum maximo: 'arbores magnas diu crescere, una hora extirpari.' Imbibes tu qui infida fiducia te extollis, nisi serio, sed sero plorare velis: quandoquidem non certius solem meridie lucere, quam illud Tragici: 'Sequitur superbos ultor a tergo Deus.' *Bernart.*

376 *Ullius domus*] Nolo domorum habere maledicta, si quæ fuerint viduatæ necessitate bellorum. *Lactant.*

377 *Obliquo lumine matres*] Filiorum desiderio mihi infestæ. ut Horat. 'Bellaque matrilus Detestanda,' id est, quarum filii me sequantur ad bella. *Idem.*

379 *Auditus*] A me scilicet, ut obtemperans primum: hoc dicit ut intelligamus Polynicem ad Thebas ante ire voluisse, sed prohibitam se ab

Adrasto queritur, ut prius legatio mitteretur. Artificiosa ergo conquestio est, quæ sic ait, ut in ultionem sui etiam nolentes ire compellat. *Idem.*

383 *Omnibus ultro*] Defectu orationis totius aperuit voluntatem. Nam dum astute repodiabat auxilia, id egit ut mereretur. *Ultrō*] Bene, quia ille ingeniose noluerat, putans se ultro velle; aut *ultro* ultra accipimus: ut Virg. 'et miserescimus ultro.' *Idem.*

391 *Tantæque in sanguine*] Qui summo suo discrimine nobis tot hostes cum magna sua gloria occidit, ut merito illum gloriantem audimus. *Antiq. Schol.*

398 *Epidaurius*] Civitas in Græcia, unde Æsculapius fuisse dicitur, medicinæ artis inventor: et bene perito medico illius civitatis tribuit gloriam, a qua inventor artis ipsius dicitur sumpsisse principium. *Lactant.*

399 *Nunc velox ferro*] Non ad asperitatem retulit, sed ad bene faciendum velocitate operis, dum aliquid resecatur. *Idem.*

401 *Principia irarum*] Id est, orationis suæ libertatem, vel quæ huic ab Ethencle responsa fuerunt. *Idem.*

406 *Cui fide manus Adstupet oranti*] Ita vulgati, corrupte, ut et cæco apparet. Verum ex manuscriptis et editione principe planissime emergit severitas, cui *fide* manus: scripasisse ita Papinium non dubitabit qui rationem omnem nondum exiit aut sensum. *Bernart.*

407 *Deverso margine*] Inclinato in eam partem mundi, quæ de cælo in oceanum mergitur: tota enim poetica descriptio translata est de Homero. Ille enim hanc schemam in Neptuni descriptione depinxit. *Lactant.*

410 *Accurrunt Horæ*] Quasi Sælia Horæ sint comites. Præterea descriptionis iatins considerata est pictura, quemadmodum diversæ diversis fungantur officiis. *Idem.*

413 *Meritos*] Bene meritos, post laborem, s. fatigatos. *Jugales*] Equi Solis dicuntur Xanthus et Æthon: quorum nomina penit Martial. libro octavo. Ovid. vero omnium quatuor equorum Solis nomina evidentius verbis suis demonstravit, dicens: 'Interea volucres Pyraus, Eous, et Æthon, Solis equi, quartusque Phlegon hinnitibus auras Flammiferis implent, pedibusque repagula poscunt.' *Idem.*

416 *Motusque ferarum*] Scite, quod enim in homine 'curæ,' motus sunt in brutis. In libris optime aliisque alia vox est, ut censeas ex magis peregrina fuisse detarpatam *celtusque ferarum*. Nihil mutamus: *et motus* quidem et Behottiani libri sollicitant. Iterum dico nihil mutandum. *Berth.*

419 *Imagine*] Occupant eum labo-
res egregii. In somnis enim videbat
ea quæ gesserat. *Lactant.*

422 *Theramnas*] Civitatis nomen est in Lycia, Apollini sacra: nec a sororis ejus religione dissentiens; ut ipse alibi, 'lassata *Theramnis*.' *Lactant.*

423 *Armerum tonitru ferit*] Desuper ferit, et quomodo ferit, ut non omnia pessumdederit. Fateor nunquam satis mihi probari hanc scripturam potuisse. At optime placet et vero vera est Papinli, quæ in optimo libro, *Armerum tonitru fremit*. cum nota, alios legere furit. Sed illud ut dixi Statii est. Barth.

420 *Facta infecta loqui*] Virgilius :
 'Tam ficti praviq[ue] tenax, quam nun-
 cia veri.' Omnes ergo terrores circa
 Martis currum fuisse poëta describit :
 ut Virgilius : 'Iræq[ue] insidiæq[ue] Dei
 comitatus aguntur.' *Lactent.*

434 *Insicit Ægæo] Ægei fabula,*
patris Thesei, et apud Virgil. bene
comperta est. Ex cujus nomine, quod
se propter Theseum in mare præcipi-
taverat, id pelagus Ægæum sit ap-
pellatum. *Idem.*

438 *Tua Mycone Gyareque revolli*]
Sic quidem et apud Virgilium edant:

'Mycone celsa Gyaroque revinxit.'
Sed hic Mss. *Mycone*: est enim Μύκονος Græcis, atque inde proverbium πῶς ἐνδὲ μίαν Μύκονον. Nec, opinor, aliter scripsit Virgilina. Grenov.

439 *Magnique fidem testaris alumni*]
Hic enim præstitit ut ventos illa con-
temneret, et munere auxilii et fidei
officio esset stabills: cujus fabulæ
notio apud Virgilium manifesta est.
Lactant.

441 *Peræius heros*] Mos Poëtæ hujus est frequenter easdem personas nondum cognitæ prænominibus innovare, ut nunc *Adrastum* significat. *Perseus* enim *Argis* regnavit, ut ipse alibi: ‘*Perseos* alter in *Argos* *Scinditur.*’ *Idem.*

443 *Generique tumentibus amens]*
Liber optimus : angens. An fuit *an-*
gens? et dixit intellecto *τῷ* 'se,' cum
 et 'angor animi' dicamus? Sequenti
 versu meliores : *daret armis jura se-*
rosque Gentibus incuteret stimulos : non
novosque. GROMOVIVS.

452 *Amphiaræ datur*] Unus e septem ducibus hujus belli, Oiclei filius; quem tradunt rudem plane ac indoc-tum, cum in domo fatidica, quæ apud Phliasos est, unam noctem obdormi-visset, statim divinare coepisse. Con-sule Pausaniam Corinthiacis. Bern.

453 *Sed mente virens*] Hic Prætidæ insanientes accitus a Præto senex purgavit. Prætus igitur Abantis filius, rex Argivorum, inimicam felicitatis suæ habuit conjugis fecunditatem. Tres enim sustulit filias, et ad tempus nuptiarum usque perduxit: sed incontinens virginum lingua infelicitatis edidit causas: hæ enim feruntur solemniter templum Junonis intrasse, et se prætulisse Deæ. His rebus offensa Juno in juvenecas vertit puellas, et cupiditatem injecit sylvas petendi, credentes se formam induxisse vaccarum. Quod eo usque passæ sunt, donec Prætus regni partem, si quis eas in pristinum statum mentis restituiasset, proposuit habitu-

rum, et ex his conjugem. A Melampo ergo Prætides sunt iusania liberatæ: acceptamque Melampus unam ex virginibus duxit uxorem et consors regni Præti fuit, et gener. *Lactant. Phœboque Melampus*] Et hic augur magni nominis. meminit inter alios Homerus Odyss. A. et O. Apollonius Argon. A. Theocritus Idyll. 7. hic ille qui furentes Præti filias veratro nigro vel albo purgasse creditur. Tu adi Strabonem lib. ix. qui de utraque Anticyra atque Elleboro agens, Grammaticorum de ea re pugnam componit. *Bernart.*

454 *Associat passus*] Id est, dedit vaticinandi scientiam; et est sensus: Dubium erat utrum Amphiarao, an Melampo pronus Apollo magis esset, vel cujus ora potius satiasset unda Cyrrha: hoc autem, quia nobilis uterque divinandique peritus. *Lactant.*

458 *Minilantia rena*] Divinantia exta negaverant bonum exitum futurum esse bellorum. *Idem.*

461 *Aphesanta*] Mons est Tarso Siciliae, unde se Perseus miserat ad volandum, cum ad extinguendam Gorgonem Lybiam peteret. ἀπὸ τοῦ ἀφεί-
μα: Aphesanta nomen accepit. *Idem.*

463 *Temerasse*] Violasse: ut sibi vindicaret, quod homini natura non dederat. *Idem.*

464 *Pueri*] Puerili ætate nactum esse enim Equum dicit. Alii scribunt ante Perseum Bellerophontis fuisse. *Vet. Scholiast.* Pegasus navem fuisse, cujus ope multa loca adierit Perseus, suspicantur Palæphatus et Fulgentius. *Barth.*

465 *Pene secuta est*] Perseum Danaë mater: et mire temperavit sensum, et sollicitudinem caræ matris expressit. *Lactant.*

476 *Chaonias somnisse tibi*] Epyroticas querens dicit, in quibus sedentes columbæ sciscitatoribus futura dicebant. Virgilius: 'Atque habitæ Græcis oracula querens.' *Aridus Hammon Invidens*] Ut Juvenal. 'Quic-

quid Dixerit Astrologus, credunt a fonte relatam Hammonis.' Liber cum ex India veniens in deserta et in extrema parte Libyæ teneretur, ac siti laboraret exercitus, dicitur rogasse Jovem, ut se patrem probaret. Unde ex arena subito aries apparuit, quo duce Liber aquam invenit, petitque Jovem, ut arietem in astra transferret. In eo autem loco in quo aqua fluxit templum constituit, quod Jovis Hammonis dicitur. Simulacrum autem ejus adjectis cornibus arietinis confectum est, de quo templo postea dicuntur data esse oracula. *Idem.*

478 *Niliacumque pecus*] Apin dicit taurum lunatum Isidis, qui Ægyptiis motu corporis sui et quibusdam signis futura prædicit, qui Memphis nascitur. *Idem.*

479 *Branchus*] Branchus Thessalus fuit dilectus Apollini, ut Hyacinthus, quem acriter interfectum dolens templo et sepulchro consecravit: illic Branchiades Apollo dicitur. Hic Zoamacon opinione Metrodori Perigetici condidit* ab Æthiopia usque in Libyam tria opiata templa. *Trajanus solis in Æthiopia hoc est ter fulgentis. Quantum per ceteram terram ardet inclinare ultimo Libyæ quod Sagittario clauditur, signo esse Hammonis templum Jovis intra Æthiopas. Indi sunt enim et qui Pseudo-Æthiopæ vocantur. et Libyas ultimas esse prope Alexandriam. Branchiades, qui Jovem Branchum colunt. potest* et hæc derivatio religionum currere: quod Isthmia quæ in honorem Neptuni aguntur, finguntur Melicertia. Nam constat Melicertem ab Æthiope rege susceptum cum Boeotiam navigio Isthmos delatus esset. Nam et Archemoria in honorem Jovis celebrare volunt: credant enim quod magnum fuerit Jovis incrementum. *Idem.*

480 *Pana Lycaonia*] De Panis fano et oraculo vide late scribentem Pausaniam Arcadicis, quem non exscri-

bo. Illud breviter et uno verbo sciat juvenus, Lycaoniæ hic mentionem fieri, non Arcadiæ, quia olim magna Arcadiæ pars, sen, ut alii volunt, tota Arcadia, Lycaonia dicta fuerit. Diagon vero fluvium, a meridie in Alpheum influentem, contra Lynmantum montem, Pisæum agrum ab Arcadico dividere. Unde lucem petes præcedenti versui. *Bernart.*

483 *Hic honor alitibus*] Rationem redditurus est, unde concessum sit avibus futura prædicere. Quod Virg. quasi philosophus explicat Epicureus, hic quasi Platoniceus. Prima opinio est ab Hesiodo, futura prædicere, quia supernus orbis conditor chaos figuraret in semina, hanc illis potestatem concessit. *In nova semina*] Ut generatim omnia procrearent, quæ corpora, ut Epicurei testantur, inania sunt atomorum, et mutantur, ad originem veris corporibus. Hoc physice: aiunt enim et apsin* fieri animarum in corpora; ut lectum est in Horatio: 'Nec te Pythagoræ fallunt arcana renati.' Primum enim anima ejus in Euphorbum migrasse dicitur Trojano prælio, dum de clypeo ageretur Danai de poste reflexum. Secundo in Pythagoram. Tertio in pavonem. Quarto in Homerum. Quinto in Ennium poetam. Ergo animas in quo sunt corpore eandem tenere sapientiam. Hæc autem secunda opinio est. *Lactant.*

486 *Sex purior axis*] Tertia opinio dicit aves ideo futura prædicere, quia in aëre sunt, et purissime vivunt: exinde, quia raro terris insidunt quæ sunt nefastæ. Ergo aves vera dicere illa res facit, axis purior. *Idem.*

493 *Levusque tones*] Ad superstitionem veterum, qui auguria sinistra optima putabant, a sinendo: dextra infesta. Virgil. *Æn.* II. 'Vix ea factus erat senior; subitoque fragore Intonuit lævum.' *Bernart.*

506 *Non comes obocurus tripodum*] Corvum dicit qui in tutela est Apol-

linia. Cur autem corvus Apollini sit dicatus hæc fabula est: Apollo, cum Coronidem gravidam fecisset, corvum ei custodem apposuit, nequis ad eam occulte temerator accederet; cum hac Lycus occulte concubnit, quem Juppiter fulmine extinxit. Ipsam Coronidem Apollo sagittis occidit, cujus mortuæ execto utero Æsculapium produxit in lucem. Unde Virgil. 'Fulmine pœnigenam Stygias detrusit ad undas.' Id est, per pœnam matris natum. Corvum autem ex albo nigrum fecit, unde lac album Homerus dicit aut in calice, aut in alio vitreo vase missum, in sole umbram non facere. Unde lac digestum dicit. *Lactant.*

507 *Victor adest*] Corrige ex codicibus scriptis et editione principe: *Vector adest.* Tangit fabulam qua aquila fulmen ferre fingitur. Statius lib. IX. 'Utque feri vectorem fulminis albus Cum supra respexit olor.' *Bernart.* *Avis una Minervæ*] Hujus alitis talis est fabula. Nycteus Æthiopum Rex, felix si nunquam pater fuisset, filiam habuit Nyctæam nomine, quæ, cum scelerato amore patrem diligeret, amorem suum nutrici confessa est, infandumque petivit auxilium. Ea cum mentita esset domino suo Nycteo a quadam illum extranea diligi virgine, impetravit ut filiæ suæ imprudens uteretur amplexibus. Sero illi cognitum facinus statuit vindicare. Quapropter agnitam inter ipsos amplexus filiam cum voluisset extinguere, illa Minervæ imploravit auxilium, cujus protectione periculo est erepta, versaque in avem, quæ ex conscia commissi facinoris diei fugit aspectum, et Minervæ tutelæ dicata est. Alii dicunt filiam Proeti fuisse, patrisque vim timentem aufugisse, quam Minerva mutavit in noctnam. *Lactant.*

511 *Feralia bubo*] Cum filiam suam Ceres raptam a Dite comperisset, conquesta a Jove impetravit, ut ei

filia redderetur, ita tamen si nihil apud Inferos gustavisset, et cum in eo fuisset ut matrem filia sequeretur, Ascalaphus, qui apud Inferos erat, dixit Proserpinam e pomario Ditis e mala punico gustavisse tria grana. Indignata Ceres convertit Ascalaphum in bubonem. De Proserpina vero sic ficta fabula est. Cæterum tenore philosophiæ divina anima esse signatur, quæ indicans naturæ nefariæ cogitationes * et polluens necessitate hæsit tenta infernali hoc * mundo prælibans dira vi. Quæ ejus fruge, id est, cruentis epulis. Buboni autem tale studium non tam fabula, quam natura præscripsit. *Idem.*

513 *Hinc dari*] Indignatio vatis senioris in Numina, quod patientur regnare per apertum ætherem tam diras avium cohortes, cum meliora speraverint omnia, justa, ut videbatur, causa bellum gesturi. *Vet. Schol.*

516 *Varii pater omnia, &c.*] Tuli, inquit, varia omnia Phœbi, ex quo omine inter reges semideos pinus duxit Thessala. Dicit autem, ex illo tempore quo cum Argonautis vectus sc. Jason Colchos petit. *Semideos reges* ait, quia filii regum omnes fuerunt, qui in illa navi impositi sunt. *Thessala pinus*] Argo, quæ in Pelio monte Thessaliæ fabricata est. Pelias igitur Neptuni filio a sortibus præceptum erat, cum Neptuno sacrificaret, et aliquis nudo pede supervenisset, tunc ei mortem appropinquare. Is ergo cum annua sacra Neptuno faceret, Jason Æsonis filius cum venisset ad flumen, in limo unum ei calciamentum adhæsit: ille ut celerius veniret, neglexit. Cum superveniret sacrificio, Pelias aspexit, et memor sortium jussit eum arietis pellem inauratam a Colchis petere a rege Ceta, qui convocata Græcorum nobilium juventute Colchos profectus est. *Lactantius.*

521 *Auditus Iasone Mopsus*] Mopsus Apollinis et Himantis filius, ami-

citia Jasoni fida conjunctus, divinando peritus. Ait ergo nunc Melampus, non plus me auditus est Mopsus imminentibus cladibus cum ego futura prædicerem. In tantum enim magnus fuit Mopsus in augurandi peritia, ut post mortem ei templa dicata sint, a quorum adytis sæpe homines responsa accipiunt. *Idem.*

528 *Hæc rere in imagine*] In hac imagine esse finge Thebas. Reddit causas cur pro Thebis accipi debeant cygni, quia ut Thebani muria, illi se gyro vallabant. *Idem.*

532 *Armigeras*] Significat aquilas, quæ in tutela Jovis erant. *Idem.*

533 *Concipe reges*] Finge jam, inquit, tibi Argivorum reges; septem enim reges contra Thebas conspiraverunt. *Idem.*

539 *Face solis inarsit*] Omnes aquilæ, quas pro septem dacibus interpretantur, eo genere periturae sunt, ut ipsos duces exitium manet, ut docebimus. *Capeneus fulmine.* Inde dixit, *inarsit face*, quod ausus sit Dei contemptu arma tollere, et cum in altum sustolleret contra fas fulminatus decidit. *Idem.*

540 *Ilhon vestigia*] Parthenopeum significat, qui puerili ætate majora viribus suis tentando, confossus est. *Idem.*

542 *Hic hosti*] Polynicen significat, qui fratri morienti implicitus fuit. *Hunc fuga*] Adrastum dicit, qui solus evasit. *Idem.*

544 *Hic nimbo*] Hippomedontem significat fluminis perituram esse vertigine. *Hic propete*] Tydeum dicit, qui, interfectoris sui Menalippi oblato sibi capite, cerebrum ejus dum moreretur absorbuit. *Idem.*

552 *Miseris animantibus*] Homnibus, qui fere miserrimi inter animalia super terram, cum seipsos iis rebus excruciant, quas mutare non possunt. *Vet. Scholiast.*

558 *Numerataque semina lunæ*] Si semina, propter spumam magicæ ar-

tis : si semita, propter obliquum circulum, quo cursus exeret : numerata autem, quia per numerum diurnam flammaram suarum augmenta detrimentaque recipit. *Lactant.*

559 *Thessalicumque nefas*] Artem magicam dicit, quæ cadavera cogit fatura prædicere. *Idem.*

560 *Scopulisque satas*] Hujus fabulæ quod argumentum sit accipe : Jupiter cum videret humanum genus relictæ innocentia vitilis se dedisse, emendaturus publicam mortalitatis pestem etiam periculo naturæ, effusione imbrium terras operuit, atque ita universum genus hominum delevit communi ruina. Habuit reverentiam pietas. Deucalion namque et Pyrrha fratres, idemque conjuges, cum illibata sanctitate meruissent numinum misericordiam, navicula vecti Delphos impositi sunt, ibique Themidis, quæ oraculo præerat, audierunt responsum, ita posse reparari humanum genus, si ossa matris post terga jactarent. Obscurata veritas errore fuit, usque dum prudentia melior oraculo fieret. Intellexerant enim matrem terram significare, quippe rerum omnium genitricem, ossa vero lapides ejus. Unde Virgil. 'Deucalion vacuum lapides jectavit in orbem.' Itaque saxa post terga jacta sunt, mirumque dictu, homines nati, atque solitudinem orbis replevit ingenium et pietas. *Idem.*

563 *Debile vulgus Scrutamur*] Invenit ubique : nos prævum ac fæbile vulgus *Scrutati* penitus superas. Illud quidem frequens nostro, ut in præteritis verbum substantivum omittat quæcumque persona. Quod ostendimus ei nexæ fuisse ad Uxorem : 'ter me nitidis Albana ferentem Dona comis, sanctoque indotum Cæsaris auro Visceribus complexa tuis.' Sic enim omnes libri veteres : ubi fecerunt 'vidisti.' Sed 'complexa,' est, complexa ea : ut hic *Scrutati* est, scrutati sumus. Lib. VII. 158. 'Eato,

olim invitum jaculatus nobibus ignem. Credimus.' Ita membranz, i. e. jaculatus es, vel feceris : non jaculatum, ut vulgo. *Gronov.*

567 *Fronte sacerdos*] Placet magis scripta lectio Lipsiani codicis, cui assentitur princeps editio : *inhærens fronde sacerdos*. Adhæsit hand abimile mendum Appuleio, Met. II. 'Equi sudorem fronte curiose exfrico.' Nubilosa sententia : et fallit me meum augurium, an inventa veritas est? arbitror ego emaculandum : 'Equi sudorem fronde curiose effrigo.' Tò *fronde* orationis ductus valde apprehat. Vocem 'effrico' ipse Appuleius inibi agnoscit : 'Sordium enormem eluviem effrico.' *Bernart.*

571 *Atra sede tegi*] Non admittere lucem cubilibus suis in loca tenebrosa correpere, lugentem futura pro jam factis facit, quia nempe norat, non mutari posse fatum decreta. *Vet. Schol.*

576 *Annosaque vastant*] Id est, quæ jussa sunt implere festinant cupiditate pugnandi. *Lactant.*

583 *Horrentesque altu gladios*] Et optimi et plurimi, *Horrentesque*. Nec dubitandum, quia verum sit. Intellegit enim præ rubigine non posse e vaginis educi. *Gronov.*

587 *Cortynia*] Cretensia, ut Lucan. 'Cortynia arundo tenditur in samvum,' &c. *Lactant.*

589 *Rubens lignes*] Naturam ignis expressit, quæ facit ferrum rubescere. *Idem.*

590 *Sanctis e stirpibus*] Hic non pudebat illos de sacris lucis præfixisse lanceis hastilla. *Idem.*

597 *Contrahit*] Tanta saxa de vertice ab Encelado volvi dicit, ut mare fieri possit angustum quod Italiam a Sicilia separat : ut Lucan. 'Ne rupti repetant confinia montes.' Nam olim dicit Sall. Italiam Siciliam junctam fuisse : sed medium spatium aut propter humilitatem abruptum est, aut propter angustiam scissum, aut

dum curvum sit facit natura mollioris Italiæ, in quam altitudo et asperitas Siciliæ æstum relidit. *Idem.*

598 *Capaneus*] Et hic unus ex septem ducibus hujus Thebani belli, Hipponoi filius, qui fulmine in oppugnatione urbis occisus fingitur. Late Statius lib. xi. et Pausanias Bœoticis. Fabulæ causam dedit, quod is primus fuerit, qui hostium muros, scalis admotis, voluit conscendere, et in ipsa oppugnatione ictu lapidis fuit oppressus. Enripides: Ἐκεῖνος (Capaneus) ἐπὶ τὰ προσβάσεις περικαλπεται Πύργων, ὅσω τε καὶ κάρω τέλει μετρῶν. Vegetius lib. iv. 'Qui scalis in obsidione arbinum utuntur, frequenter periculum sustinent exemplo Capanei, a quo primum scalarum propugnatio [lego, oppugnatio] perhibetur inventa: qui tanta mole lapidum fuit obrutus a Thebanis, ut fulminibus dicatur extinctus.' *Bernart.*

603 *Modo nascerit ira*] Quod si iratus esse posset, vitam summa facilitate contemneret. *Lactant.*

604 *Pholoë*] Mons Thessalim. Talis ergo erat, quales gigantes aliquando fuerunt: magnitudinem ejus ex gigantibus comparavit, et Cyclopi-
bus, de locis quibus fuerunt notans: ut Virgilius: 'Cernimus Ætnæas.' *Idem.*

607 *Ignavia clamat*] Virgilius: 'Quæ tanta animis ignavia venit.' *Idem.*

615 *Mihi numen et ensis*] Totum hoc ex Virgiliana sede de Capaneo ponit. Ait enim ille: 'Dextra mihi Deus et telum quod missile libro.' *Idem.*

617 *Quæ tanta potestas*] Quæ illi præstatur ut futura cognoscat. *Idem.*

618 *Experiar*] Protrahendo Vatem, et eum interficiendo. *Vet. Schol.* In optimo Codice *huc*, non *huc*, legitur superiori versu. Heroicum, quod ait Homer. Ἐς οὐρανὸν ἄπυρρον ἀμβραστόν περὶ πύργῳ. Vide notata Dausqueio

ad Silli lib. v. *Barth.*

619 *Tandem prorumpit adactus*] Nihil est, quod improbet membranarum: *tandem prorumpere adactus.* Intelligitur enim, ut frequentissime, hæc effatur. *Gronov.*

621 *Non equidem effreno*] Non me timor aut terror furiosi juvenis de secreto agit ad publicum, sed amor civium et cura reipublicæ. Ordo talis: Non elicior tenebris dictorum metu, et juvenis profani effero clamore commotus. *Lactant.*

623 *Alio mihi debita fato*] Jam coepit pericula sua promere, ab exitu suo inchoans, quoniam hiatu terræ se cognovere peritarum. *Idem.*

624 *Petitumque dari*] Mihi nimirum mortem. Noverat quomodo esset moriturus. Et describitur sequentibus a Statio. Qua descriptione dicunt meliorem non exstare apud Statium. *Vet. Scholiast.*

632 *Omina curæ*] Non timori sunt vobis Deorum responsa, quia improspera sunt. *Lactant.*

633 *Quid me Persei*] Athesantem significat montem, in quo angria captaverat: de hoc enim Persens primum volavit, quando ad caput Gorgonis auferendum profectus est. Dicit ergo nunc Amphiaræus, si hoc facturi eratis, quod furor suadet, cur me augurandi causa sollicitè misistis ad montem? *Idem.*

636 *Quæ fati exordia cunctis*] Veteres omnes præter Busl. *quæ prima*; unde prope est ut credam scribendum: *quæ priva exordia cunctis*: ut sensus sit: Quæ singularia exordia cunctis. *Priva* vetuste quæ nobis 'singularia.' Lucretius lib. iii. 'Quod si forte animas extrinsecus insinuari Vermibus, et privas in corpora posse venire Credis.' Lucilius Sat. i. 'Ad cœnam adducam, et primum hiæce abdomina thynni Advenientibus priva dabo.' *Idem*: 'Culcitulæ accedunt privæ centonibus binis.' Vellem vocem hanc restitutam Appuleio Met.

II. 'Sunt, aio, prima hujusce divinationis experimenta: nec mirum.' Cui rei hic *rd prima?* si attendas sententiam turbare videbis, et scripsisse Appuleium: 'Sunt, aio, priva.' *Bernart.*

641 *Divumque*] Aut propter Venerem aut Junonem: quarum altera Thebanis, altera timebat Argivis: aut omnium, quia Capaneus animos erat elaturus in cœlum. Ut Lucan. Iliacō. 'Atque Helenæ timuisse Deos.' *Lactant.*

645 *Novalia Cadmi*] Thebanos campos significat, quibus olim seminante Cadmo dentes draconis, seges nata est armatorum. Proprie ergo dixit, *novalia*, arborum loca, quæ annis singulis situ servantur ad semina jacienda. Virgilius: 'Impius hæc tam culta novalia miles habebit.' *Idem.*

647 *Ibimus*] Id est, in bellum: mire hoc vult futurorum necessitatem compleri, ne quid furori suo Capaneus assignet. *Idem.*

650 *Nonnunquam Tyrrhenus*] Reposui ex veteribus, structura orationis flagitante: *Et tua non unquam.* Mens: Ita nunquam tubam audias. Tyrrheni tubam invenerunt, et ideo dixit: Tyrrhenus clangor. *Bernart.*

652 *Natoque domoque*] Filio Alcæone. *Gloss. Manuscr.* Fuit hoc nomine filius Amphiarao. Vide Higin. cap. 73. Fuit hic Alcæon postea Epigonorum Thebis evertendis dux, et multa fortiter egit, habuitque fratrem Amphilochem. Vide Apollodor. lib. III.

657 *Hæc pacem sarta*] Quæ Amphiaræus gerebat in capite. *Lactant.*

658 *Abstrusaque semina*] Ut sacrilegus dicit: quia quæcunque eveniunt, mundi vertigine, non numinum dispositionibus fiunt. *Idem.*

659 *Eliciunt*] Revera quicquid loqueris fatum est. Aut tuo arbitrio fata disponis. *Miseret Superum*] Totum hoc secundum Epicurum dicit poëta. Ait enim Lucret. 'Omnis enim Divum pro se natura necesse

est Immortale quidem votum prece summa fruatur, Semota a nostris rebus disjunctaque longe, ... Nec bene pro meritis capitur, nec tangitur ira.' Et Virgilius: 'Scillċet is superis labor est, ea cura quietos Sollicitat.' Miseri, inquit, Diisunt, si tuis precibus moventur, ad prædicanda futura mortalibus. *Idem.*

661 *Primus in orbe*] Negat Deos ulla alia re celebrari, nisi timore mortalium: ut Lucan. 'Quæ finxere timor.' Et Petronius Arbiter istum (Lucanum) secutus: 'primus in orbe Deos fecit timor.' Sic et Mintanor musicus: 'Deum doloris quem prima compunctio Humani finxit generis.' *Idem.*

663 *Galeis*] Poculum enim militis galea est, ut Lucan. 'Concitus ira Excussit galeam, suffecitque omnibus unda.' *Idem.*

665 *Ventisque*] Quia solent augures ventorum flatibus futura cognoscere. *Idem.*

666 *Proferre diem*] Dilationem bello dare, ut Terent. 'Saltem aliquo ad proferendum proficiscar dies.' *Idem.*

667 *Aberit clementia Phæbi*] Magis ex vero et decoro, si personam Capanei contemptoris Deorum respicias, scripta lectio: *aberit demencia Phæbi.* Nec dubium mihi fit quin Papinius ita scripserit. *Bernart.*

670 *Subtervolat astra*] Hinc inde per cœlum et usque ad astrorum sedem spargitur. *Scholiast.* Omnino eleganti expositione. Tangere enim pene dicit, et sic subtervolare. Sic *subtexere astra* dicuntur globi volucrum, demunt eorum aspectum, qui initio libri IX. Quod de fumo etiam Virgil. lib. III. 'Intremere omnem Murmure Trinacriam, et cœlum subtexere fumo.' *Barth.*

672 *Flumina*] Nam Favonii flatu solutæ nives addunt fluminibus incrementa: ut Lucan. 'Aut nunc sole nives, nunc imbre solutæ Præcipitant.' *Concreto frigore*] Diffinitio ni-

vium. Quid est nix? concretum frigus. *Lactant.*

688 *Thessandrum*] Hic enim Thessandrus Sthenelusque duces, Polynice et Capanei filii. *Lactant.* Hic Thessandrus post ad Thebas evertendas dux fuit. Lege Herois hujus res apud Pausan. Diodor. Apollod. Hygin. &c.

685 *Ad Oceanum*] Quia Arctos Oceano non immergitur, positione cursus spheræ circularis. * o. i. a. d. o. a. m. o. p. a. c. e. &c. * *Λοιπὸν οὐρανὸν*. Sed fabulas, quæ in septentrionem sunt fictæ a Græcis contra veri propositum, edisseramus. Calysto, Lycaonis Arcadiæ regis filiam, in comitatu Dianæ Jupiter cum vidisset, in amorem ejus incidit, nactusque a reliquis segregatam nymphis in Dianam mutatus, seductamque compressit, et gravidam fecit. Cujus cum crimen crescens uterus proderet, indignata Diana comitatu suo eam repulit: quæ exactis decem mensibus enixa est parvulum, qui Arcas cognominatus est. Indignata Juno quod pellex sua ex Jove etiam mater esset, Calysto vertit in ursam. Cujus filius Arcas, cum esset in adultam productus ætatem, imprudens in matrem incidit, ursamque credens misso telo eam perimere voluit. Non sustinens Jupiter ignorantem parricidium perpetrare, statim eos inter sydera retulit. Ille Arcturus, et alio nomine Arctophylax vocatur. Illa *Ἄρκτος μεγάλη*, Latine Septentrio major appellatur. Quod signum loco non movetur, neque mergitur. Thetis enim, uxor Oceani, nutrix Junonis fuit, quæ propter affectum nutritæ eam prohibet in Oceanum cadere: unde Virgil. 'Arctos Oceani metuentes æquore tingi.' *Lactant.*

687 *Mæsto sine conjuge*] Melius legitur in libro: *mæsta et sine conjuge*. Properans autem vocem omittit Poëta, 'dixit' scil. Omnia autem ex fastu

majorum et Adrastum longo intervallo secutorum fingit Papinias, cum constet ex ipso poëta, longe aliam pauperum illorum temporum principumque fuisse rationem. *Berth.*

692 *Gemitusque profundo*] Esset, sæpius alte docto. Meliores tamen et multi, propinquo. Quod videtur delicatius, insinuatque merito frangi eam et molliri, nec durare ulterius posse, cui tam vicini gemitus nihil quietis concedant. *Gronov.*

693 *Tigridis horror*] Totum Virgilianum amantis expressit affectum. Dido enim, ut Æneæ exprobraret duriciam cordis, ait: 'Sed duris genuit te cauitibus horrens Caucasus.' *Lactant.*

697 *Aspicis prolem*] Thessandrum dicit, qui patietur pudoris ignominiam, si dicatur exulis filius. Virgil. 'Idem ego nate tuum violavi crimine nomen, Pulsus ob invidiam regno.' *Lactant.*

700 *Quem dixit Apollo*] Id est, quem oracula tibi generum per portenta dixerant. *Lactant.*

705 *Quantus amor causa*] Suspectum mihi hic rō causa, et profecto, si considerationis oculum propius ad-moveris, nullam idoneam sententiam videbis: libri non mutant: videtur tamen corrigendum, *quantus amor castus*. *Bernart.*

710 *Iterum fortasse*] In altero cod. est iterum, id est, ne permittas eam ire, pro quo nunc supplico ut adjuvetur ejus iter. *Humentii vultu*] Et ipse lacrimans in lacrimas in vultu filie offendens. *Vet. Expos.*

714 *Sed mihi multa Dei*] Ordo: Sed mihi multa Dei subjiciunt animo. *Lactant.*

717 *Nata modus*] Eleganter religiosus pater sollicitus filie belli pollicetur affectum. *Idem.*

719 *Dura moræ*] Nec damnum putet utiles moras. Ipsa enim tarditate bellum perficitur, ut Lucan. 'Sæpe mora melior.' *Idem.*

THEBAIDOS LIB. IV.

1 *Zephyris laxaverat*] Eleganter, quia hyeme liquentia solidantur: ut Virgil. 'Nam frigore mella Cogit hyems, eademque calor liquefacta remittit.' Item 'creduntque securibus humida vina.' Quae omnia resolvit verna temperies. Annus ergo pro parte anni, per quam hyemem poeta significat. Ut Virgil. 'Et Zephyro putris se gleba resolvit.' *Lactant.*

2 *Phæbus*] Id est, tertius annus ex emisso pacto fratrum: primus enim fuit quo imperavit Etheocles; secundus in quo conventus est a Tydeo, ut redderet regnum; quo anno itus ac reditus Tydei consumptus est; tertius a quo incipitur bellum. *Idem.*

5 *De vertice Larissæo*] Arx Argivorum, Larissa dicta a Pelægi filia, in qua fanum Minervæ fuit, variis signis exornatum, et imprimis simulachro Jovis nobile: enimvero hic ille Joviter qui in Priami regia sub Divo positus, et ad cujus aram, capto Ilio, Priamus confugisse, et a Pyrro occisus scribitur: obtigit vero in divisione prædæ Sthenelo Capanei filio, et hoc ipso in loco, ab eo, in rei memoriam est dicatus. Quod ideo noto, quia simulachrum hoc duos oculos habebat, quæ in parte eos homini Deus locavit, tertium vero in fronte. author Agatharcides Asiaticis, et Pausanias Corinthiacis, qui et causam reddit, dignam certe ut hic transcribatur. Verba hæc sunt: 'Habere autem tres oculos idcirco conjicere quis possit, quod communis omnium hominum sermo regnare in cælo Jovem prædicat. Sed et eum Deum, qui sub terra imperare dicitur, Homeri quidam versus Jovem nominat: 'Jupiter infernus simul et Proserpi-

na Diva.' Æschylus quidem, Euphronis filius, ipsum maris etiam regem Jovem appellat. quare hac ductus ratione, quicumque illum fecit, tres ei oculos attribuit, unum et eundem significans Deum tribus, quas Dii tres sortiti inter se dicuntur, mundi partibus imperare.' Hæc ille, Christiana fide destitutus, Christianæ religioni convenientissima tradit. *Bernart.*

6 *Ostendit Bellona facem*] Capiō Poëtæ mentem: non abs re tamen fuerit monere, occasione tam hujus arcis, quam facis, Lyncem, cum de quinquaginta Ægypti filiis unus esset necis periculo liberatus, ad Lyncem oppidum confugisse, atque hinc face prolata, signum Hypermnestræ dedisse: ipsam etiam vicissim, a Larissa, protulisse facem, quo et se ostenderet salvam, eamque ob causam Argivos quotannis 'festum facularum' solitos celebrare. Pausanias Corinthiacis. *Idem.* *Dextraque trabalem*] Mos indicendi belli projecta sc. hasta. Vide Servium ad init. Æneid. x. *Trabalem* vero ingentem, ut *clavi trabales* tormenti genus, ingentes, quibus fixum ægre quid revelli possit. Vid. Scholiast. ad Horat. Od. i. 35.

15 *Simulat sperare*] Cum metu futuri mali sacerdos ipse palleret, populis tamen propicios Deos esse fingebat, ne animus virorum fortium minueretur; quia ne armati adversum omen accipiant, prospera pro terribilibus nunciat. *Lactant.*

19 *Triste*] Pro 'tristiter,' nomen pro adverbio. *Idem.* *Ab armis*] Id est, ab humeris et brachiis. *Armi* enim utrumque sunt simul. *Suspiranda*

domus est sua cuique flebilis familia, suspirans nempe ob obitum patrum familias. *Barth.*

20 *Suspiranda domus*] ‘Domum’ pro familia; *suspiranda* pro desiderabili posuit: id est, omnes armati domus suæ dulcedine tangebantur. *Lactant.*

21 *Deducere conos*] Inclinare apices galearum. *Idem.*

26 *Hæret amica manus*] In ancipiti pietas constituta, quid potius faceret ignorabat. *Idem.*

27 *Oscula turbant*] Per oscula fletus fiebat, qui turbabat oculos. *Idem.*

31 *De rupe salutant*] Vale illis dicunt, et ut bene navigent optant. Est ergo ‘salutare’ etiam abeuntibus vale dicere. *Idem.*

34 *Regina sonori*] Perspicue rectum: et ita in manuscriptis et editione principe reperi. Vulgati inficete; *nemoris regina sonori.* *Bernart.*

37 *Sublata molire lyra*] Heroicum jam ardorem innectens remissa lyra commemorat. *Lactant.*

38 *Mens hausto de*] Quia illic tu donas eloquia. *Idem.*

39 *Pondere curarum*] Sollicitudinum turba circa finem vitæ jam positus. *Idem.*

41 *Contentus ferro*] Gladio tantummodo incedebat præcinctus, aut propter senectutem, ne armis gravaretur, aut propter potestatem, quæ munimini ejus poterat sola sufficere. *Idem.*

43 *Luctatur Arion*] Equus hic Andraisti, cujus in posterum frequens fiet mentio. Poëtæ de eo varia tradidere. Nonnulli ex terra ortum asserunt. Vide Antimachi Thebaida. Alii ab ipso Neptuno procreatum volunt, et huc trahunt illud Homeri: Οὐδ' εἶκεν μετόπισθεν Ἀρίονα δῖον Δαύρει· Ἀδρήστου ταχὺν ἵππον, δὲ ἐκ θεόφω γένος ἦεν. Virgilius Georg. I. pugnantem sententias componere videtur, dum ait: ‘tuque o cui prima frementem Fudit equum, magno tellus per-

cussa tridenti Neptune.’ Si modo Arionem hunc intelligit, et prodiisse vult in certamine hoc cum Pallade. Noster Papinius libro VI. nihil nisi domitum a Neptuno scribit: ‘Ducitur ante alios rutilæ manifestus Arion Igne jubæ. Neptunus equo (si certa priorum Fama patet) primus teneris læsisse lupatis Ora, et littoreo domitasse in pulvere fertur.’ Sed de his plus satis. Tu, si otium tibi, adi Pansaniam Arcadicis. *Bernart.*

45 *Phyllus*] Arcadiæ est regio, quam Græci Phyllalian vocant, quam pecorosa ferunt, quod egregio abundet pecore, unde fuit Nestor. Hinc Persius: ‘Findor, ut Arcadiæ pecuaria rudere credas.’ *Idem.*

46 *Spumantem valle Charadrum*] Flavius Achaia, quo (Pausania teste) quæ verno tempore potarunt pecudes, mares gignere creduntur foetum partem maximam. *Bernart.*

47 *Turrilæ mole Cleonæ*] Media inter Corinthum et Argos urbs, a Cleone Pelopis filia, seu, ut alii volunt, Asopi filia appellata. Adjacet huic urbi Leonis Nemei, ab Hercule interfecti, specus: quare et idem Leo a Poëtis Cleonæus dicitur. Lucanus: ‘Ille Cleonæi projecit terga Leonis.’ Statius lib. I. ‘Illius in speciem quem per Theumesia Tempe Amphitryoniades fractum juvenilibus armis Ante Cleonæi vestitur prælia monstri.’ *Bernart.*

48 *Et Lacedæmonium Thyre lectura*] Historia talis est: Thyre civitas, hujus populi duo quondam bello inter se dissentientes, Lacedæmones et Argivi, et Lacedæmoniorum dux Othriades, cum ejus exercitus jam prope victor esset, tamen gravi vulnere jaceret, excepto antequam totam animam exhalaret sanguine, trophæa jussit attolli. quibus digito sanguine oblito hæc scripsit: κατὰ * ἀπτρον ε prata λογίων: hoc est, quod dixit: *Lacedæmonium Thyre lectura crudorem.* Sive quia apud Lacedæmonios verbe-

rum et plagarum habebatur certamen, propter hoc dixit: *Lacedaemonium lectura cruorem*. Lactant. Vide Stobaeum serm. de Fortitud. et Plut. in Parall.

49 *Transmissi ab origine reges*] Quam multi reges Drepani scopulos et Sicyonis culta serant? Parvulum mendum omnes scriptos editosque libros infestat. Lege: *transmissi ab origine regis*. Nimirum Adraști. Lib. II. 'Quis te solio Sicyonis avitae Excitum infrenos componere legibus Argos Nesciat?' Gronov.

50 *Sicyonis*] Corinthi municipium olivis fertile. Hanc autem primum Adrastus civitatem regnando possedit, ut ipse in secundo libro testatur. Lactant.

51 *Langia tacenti*] Id est, quos Langia palus lambit. Idem.

52 *Helissos*] Flavius Atticae regionis. Hunc igitur ita vocant: tractum nomen a flexibus, qui fertur ex Cocyto fluvio Inferorum undarum augmenta percipere. Vel in isto dicuntur Furiae solitae morari. Idem.

57 *Sen tecta Mycenis*] Forte scripsit, *Mycenes*. Homero *Ἰσθμὸν καὶ ἐκπύρνα Μυκηνῶν*. Silio: 'Agamemnoniam gratissima tecta Mycenen.' Gronov.

59 *Ephyre*] Ipsa est quae Corinthion, quae Dyrrachiam, in qua mater Palaeonis colitur: huic templum civitas prima Ephyre dedit, quia de Seyradibus petris se Ino, uxor Athamantis, praecipitavit in mare: et cum corpus filii Melicertae Corinthum faisset appulsum, de habitu contemplati regis fuisse filium, humaverunt. Cui hamato institutum fertur Iustrale certamen, quod 'Isthmicum' vocant, ut quidam volunt. Ita est solata Ephyre matris querelas. Est autem Corinthi civitas. *Cenchraeus*, portus est Corinthi. Lactant.

61 *Gorgoneo percussus*] Equo Pegaso, cujus ungula percussus locus fontem effudit, qui Hippocrenes dicitur.

Delph. et Var. Clas.

Hoc enim fonte qui labra proluerit poeta fiet: ideo *vatum consacrum* dixit. Pegasus autem, Neptuni et Medusae Gorgonis filius, volare solitus, cum venisset in montem Heliconem, qui est in Boeotia, ungula loco quem percussarat, fontem inde excussit. Hoc dicit servare vatibus carmina. Idem.

62 *Isthmos*] Achaiae mons, qui Aegaeum mare dividit ab Ionio. Ideo autem dixit, *Maria inclinata repellit*, quod Achaiam, in qua pater regnavit Pelops, duo maria circundant, adeo ut insulam faciant, nisi utrumque pelagus objectus Isthmos interjaceret. Idem.

64 *Pars-gesa*] 'Gesa, hastae viriles. Nam et fortes viros Galli gasos vocant.' Serv. ad Aeneid. VIII. Sane et 'foeminae hastae?' Sed vir quandoque Heroem notat. e Gallico apparatu vox. Claud. Stilic. II. 'cum flava repxo Gallia crine ferox, evinctaque torque decoro, Binaque Gesa tenens.' Barth.

66 *Neque sanguis*] Ordo: Alii robora flammis indurata pro telis habent; nam quia non ipsis unus sanguis aut origo fuit, ideo dissimilia arma gestabant. Lactant.

70 *Jam lassa cervice*] Veteres jam laxa cervice, quod non displicet. Sensus: Cervice non pingui, sed macie et pendenti pelle deformi. Bernart.

74 *Dyrcaeus*] Gener Polynices est, de fonte Boeotiae sic nominatus, qui ex Dyrcaeo funere, cujus corpus juxta eum qui taurum traxit inventum est. Inde nomen accepit. Polynicen ergo 'Dyrcaeus' appellat, propter quem ab omnibus populis prodiebatur ad bellum. Lactantius.

78 *Aucta fides*] In quibus est fides aucta calamitatibus, quia misericordia commoti sunt. Sive quibus praecipuum erat potentes immutare. Idem.

81 *Aegion Aranenque*] Scripti Codices et quidem bene *Aegion Aranenque*; Arene siquidem Messoniae urbs,

Stat.

6 A

condita ab Apharreo, filio Corphones, Persei filiae, qui ei ab uxore sua Arene nomen imposuit, ut Pausanias Messenicis tradit. *Bernart. Theseia Træzen*] Thessaliæ civitas, quam Theseiam dicit, quod Theseus Træzenæ civitatis iter obsessum a latronibus liberum præstitisset; vel quia Theseus Æthre filius in hac urbe natus est. *Lactant.*

84 *Debitus hospes*] Fatis vel responso Apollinis debitus. *Idem.*

85 *Theumesius leo*] Pellis leonina, quam gestaverat cum aniam Adrasti de nocte veniret. *Vet. Scholiast.* De Theumesio leone in Herculis Fabelis omnia nota. Causam gestati leonis Adrasto percontanti ipse Polynices reddit apud Higinum c. 69. Vide et Plutarchum Theseo.

94 *Integer artus*] Integros artus habens post vulnerum curationem. Dicit ergo Tydeum audito tubarum sonitu nondum curatis vulneribus, tanquam integro corpore ad bellum prodiisse, cujus arma ita ut verno tempore anguis lubricus splendore radiabant. *Lactant.*

97 *Squallentibus annis*] Quia deposita pelle dicuntur serpentes in juventutem redire: herba quædam dicitur marathros, quam cum comederint, senium deponunt ætatis. *Idem.*

108 *Meleagria Pleuron*] Civitas Boeotiæ; in qua sorores, dum fratrem flerent, in aves versæ sunt, quæ hodie 'meleagrides' vocantur. Causa enim hæc istis fletus fuit, cum Althea mater Meleagri titiorem fatalem combussit, dum vindictam Pleurippi et Agenoris quærit, quos Meleager occiderat: quo facto ipsa post tantum nefas merito laqueo gulam fregit exosa lucis. Secuta est luctum alia calamitas. Nam Meleagri germanæ in tantum fratrem fleverunt, ut Deorum misericordia in aves verterentur. *Idem.*

105 *Olenos*] Arcadiæ civitas, in qua Jovem Amalthæa capra dicitur

nutrisset, quæ in cultum Jovis Idam non provocat montem Cretæ, in quo Juppiter colitur. Contendit autem ut Jovem suum alumnum vindicet. *Idem.*

106 *Tarpæus*] Palæstræ arte superatus, ut Ovid. ait. Qui verius, hunc dicunt fluvium ante invium ab Hercule in fossam deductum vires amississe: ut Lacanus ait: 'Et scisso gurgite rivus dat pœnas majoris æquæ.' Achelous fluvius Deianiram, Cenei regis Cetholim filiam, in conjugium petit, eo tempore prædictam etiam Hercules postulabat, accepta lege ab Ceneo ut qui virtute superasset, ipse eam acciperet: congressi in certamine cum vinceretur Achelous, mutatus est initio in juvenem, mox in draconem, tertio in fluvium, qui per Cetholim fluens labitur in Arcadiam, ad ultimum convertit se in taurum. Hercules autem dicens se etiam tauros domuisse, cornu illius fregit, quod descendens ad Inferos Cerberum rapturus secum tulit. Illud Nymphæ omnibus bonis repleverunt, datumque est Copiæ, quæ est ministra Fortunæ. Unde in Boëtio legitur, 'copia pleno cornu.' Hoc ideo fingitur, quoniam fortuna ditissima est omnium, et divites multos facit, cum pleno cornu: quoniam sicut cornu carnem exuberat et supercrescit, ita divitiæ foris stipant hominem. In cornu etiam virtus est animalium: et fortunæ vires in divitiis sunt, quibus multos ad se pertrahit. *Idem.*

109 *Ægrescunt*] Dicitur Achelous duobus alveis fluxisse, cui Hercules unum clausit. Ideoque dicitur cornu truncatus. Hoc etiam sciens poëta aliud agens occulte tetigit dicens: *anhelantes ægrescunt pulvere ripæ.* 'Mœrentem' ergo tristem dixit. *Id.*

110 *Æratæ crates*] Ære seu ferro obductæ. *Vet. Scholiast.* Quæ mens fuit dubia tamen doctissimo etiam Lipsio de Militia Romana lib. III. cap.

6. Certe non alius quam de 'ligneis cratibus laminis ferreis obductis,' Papinio, pro illo videlicet ævo, armaturæ ad talia solidioris nondum vulgato usu. *Barth.*

116 *Major at inde*] Transitus ad Hippomedontem: magna arte et varietate sermonis primo copiar, deinde describitur dux. *Lynce*] Fluvius Cetholæ. *Lactant.* Qui ripas, *Lincæ,* *tuas*] Scripti, *Lichie,* aut *Litie,* aut *Lircie.* Scribendum, *Lyræ.* Strabo testatur Inachum fluvium habere τὰς πηγὰς ἐκ Αὐγαιῶν τοῦ κατὰ τὴν Κυρὸν-πλῆν ὁποῦς τῆς Ἀρκადίας. Ovidius Met. 1. de Io: 'jam pascua Lernæ, Consistatque arboribus Lyrcæa reliquerat arva.' Inde haud dubie et huic anni nomen. Memorat et infra in eadem vicinitate Inachi: 'aret Lyræus et ingens Inachus.' *Gronov.*

119 *Inache*] Fluvius est maximus in Græcia, cujus Io filia a Jove compressa in vaccam mutata est: ut Virgil. 'At levem clypeum sublatis cornibus Io.' *Persea humo*] Argiva, ubi Perseus regnavit: *Persea* ergo principale pro derivativo 'Perseia:' unde et longam posuit 'se.' *Lactant.*

120 *Cum Taurum aut*] Quorum ortu pluvie immensæ funduntur: et optime tempus excepit: nam æstate in torrentem degenerat. Ideo tempus adjecit quo undarum sumit augmentum, cum signa sunt pluvialia, quæ illum movent. *Idem.*

121 *Genere tumuit*] Id est, gloriatur, quod cum ejus filia Io concubuerit Juppiter. Ergo elatus est. *Idem.*

122 *Dryopumque*] Dryopus et Icaëus duo cum de finibus contenderent, Hercule jodice terminos ceperant. *Idem.*

123 *Epidauria*] Civitas Argivorum, ubi Æsculapius colitur, equorum fertilitate gratissima. *Idem.*

124 *Ætnææ Cereri*] Siculæ Proserpinæ: ostendit supradictum collem aptum vinetis esse, fragibus infœcundum. *Lactant.*

125 *Pylos Neleia*] Pylos a Neleo patre Nestoris nuncupata Neleia. *Id.*

126 *Ætate secunda*] Quia nondum militaverat Nestor, multumque ipsa novitate declaravit. Nam prima ætas triginta annorum est, secunda sexaginta. Nam Nestorem constat tertia ætate ad bellum venisse Trojanum, ideo adhuc juvenem ætate secunda dixit, quia postmodum militavit. *Idem.*

131 *Ferrea suta terunt*] Loricæ nectari mihi compertum: locum tamen sanum esse præstare non ausim: nulla discrepantia in libris, fateor; neque quicquam sollicito, solum moneo rectius videri: *ferrea suta tegunt.* *Bernart.*

136 *Ilum Palladia*] Hippomedontem dicit, qui ab Athenis, id est, a Capitolio Minervæ ad bella descendit. *Lactant.*

137 *Arma pavens*] Id est, equus novus ad bellum velocitatis insignis. *Idem.*

138 *Attollit pulvere campum*] Quasi ipse campus assurgat. *Idem.*

139 *Utroque pectore*] Eleganter utroque, scilicet hominis et equi, quod bimembres sint, id est, humano et equino. *Idem.*

141 *Ossa vias*] Mons Thessaliæ, in quo erant Centauri. *Idem.*

143 *Peneia*] Peneus fluvius Thessaliæ: quasi tam diu timeant, donec ad amnem ille perveniat. *Idem.*

147 *Tiryntha deus*] Hercules. Jupiter mutatus in Amphitryonem concubuisse cum Alcmena Electris filia dicitur, in urbe Tirynthe, unde natus est Hercules, unde et Tirynthius dicitur. De qua Plautus Tragicomædiam dixit. *Idem.*

148 *Alumni*] Nutritus enim ibi Hercules, Thebis natus. Servius ad Æneid. lib. vii. Tirynthius Hercules a 'Tirynthis civitate Argis vicina, in qua nutritus est.' Lubens in Silvis hoc nomine Herculem notat Papinius. Vide Apollod. lib. ii. *Barth.*

151 *Monstrat Cyclopum ductas sudoribus*] Id est ædificatas. Cyclopes civitatis istius mœnia condiderunt, sicut asserunt Græci. *Lactant.*

153 *Innumerus bello*] Quod sint tercentum pectora, scilicet vulgus innumerus, quia tam fortes erant, ut multorum facta fortia sua virtute pensarent. *Idem.*

155 *Exuvie*] Bene totum ad similitudinem Herculis: quemadmodum ille clava, sic iste stipite. *Idem.*

156 *Tela pharetris*] Ita erat pharetra referta sagittis, ut exauriri non posset. *Idem.*

158 *Deus audit ab Cæta*] Decore: quoniam in Cætea silva crematus Hercules. Seneca Tragicus: 'Ut pressit Cæten, ac suis oculis rogem Lustravit, omnes fregit impositus trabes.' Cicero, Tuscul. Quæst. lib. II. 'Aspice Philoctetem: cui concedendum est gementi; ipsum enim Herculem viderat in Cæta magnitudine dolorum ejulantem.' Papinius ipse Herculi Surrentino: 'cen tædis iterum lustratus honesti Ignis, ab Cætea conscenderis æthera flamma.' *Bernart.*

160 *Sacra Cleonæi*] Herculem eo loco Molorchus accepit hospitio, censu pauper, dives affectu. Ordo: Nemea dant comites, dant et Molorchii vineta. Cleonæa civitatis nomen est Nemeæ sylvæ vicina. Lucan. 'Ille Cleonæi projecit terga leonis, Anthens Libyci.' Ergo cum Hercules ad occidendum leonem isset ab Euristheo missus, a Molorcho susceptus est hospitio, cujus leo filiam interfecerat, didicitque ab eo quemadmodum adversus feram coiaret: qua superata ludos instituit, quos a loco Nemeos appellavit. Igitur Nemea dant comites, dant et Molorchii vineta. Quia ea omnia in clypeorum pictura, et quomodo filius ejus Molorchii a leone occisus fuisset, et Herculis hospitium, auro figurata notanter descripserunt. *Lactant.*

164 *Qua cubiti sedent*] Ordo: Quæ terra cubiti sedeant vestigia. 'Cubitus' posuit pro loco cubilis. Cubitus ejus generis sit in Captivis Planti lectum est, ex persona Ergasili parassiti: 'Ne quis hac platea negotii conferat quidquam sibi, Nam meus est balista cubitus, pagnus catapulta est.' *Sedent*] Mire. Significat enim factam lacunam terræ Herculis mole. Hanc descriptionem poëtæ pictam ipsius Tirynthæ portabat exercitus. *Idem.*

165 *At pedes*] Pedes quidem erat Capanens, sed omnibus eminebat. Solent enim equites altiores esse pedestribus. *Bellum* ergo pro bellatoribus posuit. *Idem.*

167 *Injectis molis*] Ostendit multis taurorum coriis, laminis etiam ferreis, Capanei clypeum obductum fuisse. *Idem.*

169 *Hydra recens*] Ita veritatem expressit pictura, ut pene recenti obitu hydra cum suis serpentibus interiret. *Idem.*

171 *Ignescit in auro*] Admovetur ignis vulneri: idque factum ut non pullularet. *Idem.*

172 *Cærula Lerna*] Ferri materia facta est cærula. *Idem.*

175 *Horrendum non matris opus*] Nota morem priscum, quo invaluerat, ut matres texerent chlamydes militares filiorum. Noster lib. VIII. 'triplici velaverat ostro Surgentes etiamnum humeros, et lævia mater Pectora.' *Idem* lib. IX. 'Ipse bis Cæbalio saturatam murice pallam, Lucentesque auro tunicas, (hoc neverat unum Mater opus,) tenui collectus in ilia vinclo, Cornipedis lævo clypeum demiserat armo.' *Bernart.*

178 *Amphigenia*] Civitas est. Homerus quoque hujus meminit. *Lactant.*

179 *Planaque Messena*] Non ipsa plana, sed in camporum planitie constituta. *Messena*] Civitas prope Pylum, quam admissus amnis interfuit.

Montanaque] Sic Homerus epitheton pari significatu. * καττον ακλον ακον-
πειν * quod significat montuosa ab
excessione velocis cervi. *Idem.*

180 Æpy] Oppidum Messenæ dis-
simile. Nam ut illa in campo posita
est, ita hoc in montibus collocatum.
Idem.

181 Getico rati] Thamirum dicit,
quem Musæ ingenti livore motæ cæ-
casse dicuntur. *Idem.*

182 Dorion] Oppidum de quo hic
poëta fuit. *Idem.*

183 Aonias] Musas, a montis no-
mine nuncupatas. *Idem.* **Multos Tha-
myris damnatus]** Homeri: Καὶ Δόριον,
ἔθα τε Μοῦσαι Ἀττόμεναι Θάμωριν τὸν
Θρήϊκα παῦσαν ἀειδῆς. Et Lucani:
‘Dorion ira Flebile Pieridum.’ Sed
scribendum: *multos Thamyris damna-
tus in annos.* Ita punitus, ut in re-
liquum viveret *θεσπεσίην ἀφαιρεθείς καὶ
ἀλεληρημένος κιθαριστὴν.* ‘Muti anni,’
quibus canere desiit nescitque. Vir-
gilius *Æn. xii.* ‘Scire potestates
herbarum usumque medendi Maluit
et mutas agitare inglorius artes.’
Simpliciter est, artes non canoras,
nihil tinnientes, non Musicas. Nec
tam de medicina dicitur proprie (ut
omnes acceperunt, sollicite quæren-
tes, quare medicina dicatur ‘ars mu-
ta’) quam de omnibus aliis studiis
artibusque potest dici præter can-
tum, auguriam, et sagittas Apollin.
nam et hæ canoræ. Noster in Herc.
Sarr. ‘socius tibi grande sonabit Al-
cides, tensoque modos imitabitur ar-
cu.’ *Ψαλμοὶ τόξων* apud Euripidem.
Maluit aliam artem quam cantus vel
carminum. Ea fuit sane medicina, sed
non propterea singulari aliqua de cau-
sa muta est magis, quam quicquid ha-
betur artium præter istas Apollineas.
Sic et addit ‘inglorius,’ non quasi ex
medicina nequeat eximium nomen
comparari, sed quia Poëtarum præci-
puum est ‘otia vitæ Solari cantu ven-
tesque gaudia famæ Quærere,’ et hi
non aliunde magis quam ἐκ τῶν Μουσῶν

σάων κλέος ἔρχεσθαι arbitrantur. Sic
Cicero ‘mutas artes’ dicit, exemplo
picturæ et statuariæ, omnes illas quæ
sunt præter eloquentiam. De Orat.
lib. iii. ‘Et si hoc in his quasi mutis
artibus est mirandum, et tamen ve-
rum est, quanto admirabilius in ora-
tione atque lingua?’ Mendum idem
sustulimus e Valerio Catone in Diris:
‘Muta prius fuerit, quam non mea
libera avena.’ Omnia prius fient
quæ fieri nequeunt: denique conti-
cescet prius, quam desinat esse libe-
ra, Musa mea. Plura ad rem per-
tinebant, sed jam excessimus limites
præscriptos. Addendum tamen in
melioribus esse, ‘præceps qui:’ pla-
cetque sublata interrogationis nota:
homo, inquit, stolidus et temerarius,
qui non recordatus sit Marsyæ ca-
sum. *Gronov.*

184 Ore simul] Optime poëta Ho-
meri ambiguum verbum positum in-
tellexit de hoc ipso, quod accentus
commutatione significavit, non cæca-
tum lumine, sed eum cuius sit dam-
natum ingenium, ut nec chordarum
gloriam, nec vocis sonum inferret.
Lactant.

186 Celænas] Celæne Lydiæ civi-
tas, in cuius antro Marsias victus ab
Apolline est, et supplicio affectus a
tortoribus: cuius de sanguine fluvius
ejus nomine natus est. Ut Lucan.
asserit: ‘Et rectis descendens Mar-
sia ripis Errantem Meandron adit.’
Est sensus: Temeritas Thamiri Mar-
siæ debuit coërceri suppliciis. ut Lu-
can. ‘Damnatus Phæbo victore Ce-
læne.’ *Idem.*

188 Auguris] Alcmæon hoc monile
occisa matre Apollini consecravit,
quod in fontem missum hodieque
cerui dicitur, quod si quis manu at-
trectaverit, ostendit offendi solem
et tempestates oriri: unde Virgil.
‘Mœstamque Eriphylem Crudelis nati
monstrantem vulnera cernit.’ *Idem.*

194 Dona viro] De Homero trans-
tulit. Ita velit pacisci, ut malit mo-

nile habere, quam conjugem. *Idem.*

197 *Hac nutare videt*] Hæc est vera scriptura, et ponderibus convenit *nutatio*, non *mutatio*. Sicque omnes nostri Codices, itemque Aldus, et aliæ veterum Editiones. Illud *nutare* nimirum videtur tueri velle Lactantius, cum ait: 'Videt Argia belli totius mutari sententiam, si Amphiarus desit auxiliis.' Sed aliter se res habet. *Barth.*

202 *Sat dubium cœtu solante*] Nihil hic scripti: assentio tamen viris doctis, et omnino legendum existimo: *stat dubium calathæ solante*, neque enim decorum pudicæ matronæ cœtus frequentare, aut tali solatio uti, absente marito, Argiam decebat. Plane ut absurdum videatur, decoris observantissimum Poëtam hoc ei adfixisse. Nostram vero conjecturam veterum mos firmat, quo receptum ut etiam regum filiæ lanificio manus admove- rent. Alexander apud Curtium ad Sysigambin matrem Darii: 'Mater hanc vestem, qua indutus sum, sororam non solum donum sed etiam opus vides: nostri deceptere me mores.' Seneca Hippolyto in persona Phædræ: 'Palladis tela vacant Et inter ipsas pensa labantur manus.' Apud Romanos certe matronæ priscæ ita lanificiis deditæ fuere, ut in fœdere inter Romanos et Sabinos (Plutarchus in Romulo auctor) lex esset: ut volentes nuptæ apud viros, quibus conjunctæ erant, manerent, omnium operum ac munerum vacationem præterquam lanificii habituræ. Moris etiam erat, ut novæ nuptæ, quando ad domum mariti deducebatur, colus compta cum fuso et stamine præferretur. Plinius lib. viii. cap. 48. 'Lanam cum colo et fuso Tanaquil, quæ eadem Cæcilia vocata est, in templo Sangi durasse, auctor est M. Varro, factamque ab ea togam regiam undulatam in æde Fortunæ, qua Servius Tullus fuerat usus. Inde factum ut nubentes virgines comita-

retur colus compta cum fuso et stamine.' Et sicuti Græci 'Hymenæum' in nuptiis inclamare consueverunt, ita Romani 'Talassionem.' Unde Martialis: 'Quid si me jubeas Talassionem Verbis dicere non Talassionis.' Cujus vocis originem ad Lanificium refert Varro: quem sequitur Festus: 'Talassionem Varro ait signum esse Lanificii, τάλανον enim, id est, *quasillum*, appellari Talassionem.' Aliter tamen Atilius vetus Historiarum scriptor, Livius lib. i. Servius ad Æneid. i. et Euseb. Chronicis, qui vocem hanc ad omem referunt, et a Talassio deducunt, cui conjugium valde felix fuit, rapta virgine unicæ pulchritudinis. *Bernart.*

203 *Aris adoverrere*] Non est dubium de veritate hujus scripturæ, quam J. Lipsius Elect. l. xi. c. 6. Franciscus Modius Epist. 2. alique restituerunt, nos ex Eatyche Grammatico firmavimus. Mos jam multis doctorum notatus, in summo luctu præstratis corporibus limina templorum crinibus profusis converrere. Vide Lipsium Elect. l. ii. 6. Heins. ad Sil. Ital. lib. viii. et Claud. Dan- queium, et alios. *Barth.*

207 *Præstabo maritas*] Superbo. 'Maritæ' dicuntur uxores maritis deditæ, ut Horat. 'Nec sit marita quæ rotundioribus Onusta baccis ambulet.' Et notandum, cum Sallustius dixerit, 'præstare cæteris animalibus.' Virgilius tamen: 'Vel magnum præstet Achillem.' *Lactant.*

212 *Semina movit*] Ideo ingentia semina, quia et maritum prodidit, ut periret, et in se excitavit filium, ut fieret parricida; ipseque est correptus insania. *Idem.*

214 *Dispare cœtu*] Bene *dispare*: nec enim tanta nobilitas equi eadem stirpe equam potuit invenire: cœtu a cœundo dixit in Venerem: hunc equum Pollucis dixit Virgil. licentia poetica: 'Cyllarus et quorum Graii meminere poetæ.' Hic Castoris est,

sed inter amabiles fratres totum de-
bet esse commune. *Idem.*

220, *Inde mora*] Id est, impedita,
occupatae fuerant manus ejus ex
jaculis. *Idem.*

222 *Victum Pythona*] Quia vatis
Apollinis tui gloriam et serpentis Py-
thonem dicit insigne, viro forti re-
ligio fecerat sacerdotis. *Idem.*

223 *Amyclae*] Laconiae civitas sa-
era Apollini, in qua Hyacinthus in
agone celebratur in honorem pueri
regis, qui cum exeroeretur disco, per-
cussus zephyri vertigine, quod se A-
pollini praeulisset, occisus est, cujus
sanguis in florem nominis sui ob me-
moriae perpetuam dignitatem conver-
sus est. Virgil. 'Inscripti nomina
regum Nascuntur flores.' *Idem.*

224 *Malea*] Maleae quae propter pe-
riculum a navigantibus circumveuntur:
ut Virgil. 'Maleaeque sequacibus
undis.' Historia autem de hoc monte
fertur hujusmodi: Maleus Tusculo-
rum rex, qui primus tubam invenit,
is cum piraticam exerceret, et mare
tempestatibus esset infestum, hunc
montem inedit, qui et Apollinem
Maleoticum de suo vocabulo, et mon-
tem ipsum Maleam nominavit. Alii
dicunt hunc montem Achaiae esse.
Bene Statius haec dicit auxilia vatem
habuisse, quia hi populi praecipue
Deum venerantur Apollinem Cariae.
Idem.

225 *Cariae*] Templum in Laconia
Dianae sacrum, quod etiam Carrati-
um nominatum est, ex hac causa;
cum laderent virgines, meditatus rui-
nam omnis chorus in arborem nucis
fugit, et in ramo ejus pependit; quam
nucem Graeci caram vocant. Ergo
de arbore, et templo, et de Dea, no-
men accepit. *Idem.*

226 *Volucrumque parens*] Et hunc
verum de Homero transtulit. Vo-
lucrum ergo parens columbarum, un-
de se probat Cytheream esse, quia
amat aves Veneri consecratas. Quae
autem causa sit quod Venus columba

delectata sit, talis est. Venus et
Cupido cum quodam tempore volup-
tatis gratia in quosdam descendissent
campos, lasciva contentione certare
ceperunt, qui plus sibi gemmantes
colligerent flores: quorum Cupido
adjutus mobilitate pennarum, post-
eaquam naturam corporis volatu su-
peravit, victus est numero. Periate-
ra enim Nympha subito accurrit, et
adjuvando Venerem superiorem effe-
cit, cum poena sua. Cupido siqui-
dem indignatus mutavit puellam in
avem, quae a Graecis *πελαργή* appel-
latur. Sed poenam honor minuit.
Venus namque, consolatura puellae
innocentis transfigurationem, colum-
bam in tutela sua esse mandavit.
Idem.

227 *Et oliviferi Eurota*] Sane et no-
bis in bonae notae membranis obvium
fuit: *et oliviferi*, quod in Parisiensis
receptum. Hic est enim qui in Theb.
x. laudatur 'falso gurgis cantatus
odore.' Nec aliunde in Epith. Stel-
lae: 'Amyclaeos ad frena citavit olo-
res.' Itaque non temere rejiciam.
Grenov. Eurota] Eurotae cur dixerit
ipse narravit: juxta hunc fluvium
Lacones vapulando contendunt: glo-
riosior tamen ille est, qui juxta praes-
criptum numerum plagarum animae
non pepercit, qui cum devoverit spi-
ritum publice funeratur, et capite
coronatur. Tanta enim crudelitas in
hac gente est, ut mater lacrimas
suas consoletur funere coronati. De-
um dixit hoc hortari Mercurium, qui
palaestrarum numen est. unde Mercu-
rius ad virtutem et belli officia stu-
diosus palaestrae est. *Lactant.*

231 *Gaudet*] Quia, cum dimicant,
contra verbera patientiam dicuntur
hortari. Cum autem ad bellum eunt,
arma dant liberis, et hac hortatione
subjiciunt: *Aut cum his, aut supra
haec*: quod significat vel victores de-
bere reverti, vel mortuos. *Idem.*

233 *Funere mater*] Sensus: Omnis
quidem turba ephoebi lamentatur in-

teritum, mater sola negligit luctus, quia filius coronatur extinctus. *Idem.*

236 *Aut cono Ledæus*] Aut Castoris pileus, aut Ledæus olorinus, quia in olorem mutatus Juppiter cum Le-da concubuit. Nam hi quoque Laco-nes fuerunt. *Idem.*

237 *Merent*] Militant. Virgilius 'merui' quoque dixit; unde missos militia 'emeritos' dicimus. *Lactant.* *Auget resupina maniplo*] Cur non cum membranis, maniplos? Et mox: *Qui te, flave, natant.* Si describeret Siculo, ferres forte notant, quippe penes quos ille se impermixtum mari spec-tandum dare credebatur. Et decet Pisæos sudore et pulvere e palæstra contracto Alpheum suum natare, ut Spartanos Eurotan. *Gronov.*

238 *Depressæ*] Quia vallibus undi-que Pisæ cinguntur, et Crotonio monte premuntur. *Lactant.*

239 *Alphæe*] Sicanis. Constat e-nim hunc fluvium amore Arethusæ Nymphæ occultas egisse vias subter mare, et in Siciliam fluctibus amatis misceri. *Idem.*

240 *Advena*] Merito scilicet adve-nam, quia ab Elide in Siciliam labi-tur per mare, nec tamen aquæ ma-rinæ miscetur. *Idem.*

241 *Curribus*] Propter Olympicum certamen, quod lustris singulis Cir-censibus Jovi exhibetur Olympio. *Idem.*

242 *Et bellis*] Aut in bellis domant. *Idem.*

244 *Axibus Cœnoma*] Ex quo Cœ-nomaus hanc legem procis filiæ po-suit, ut victus interimeretur, uxo-rem victor acciperet, qui Myrtili au-rigæ sui fraude deceptus ipse sup-plicia quæ proponebat expendit: quia fractis axibus, ingenio ut dixi-mus Myrtili, qui corruptus rotam cera conjunxerat, victus est. Dixit autem de his qui ex Pisa sunt ingeni-tum esse, ut equis gaudeant ex illo studio, quod rex Cœnomaus ea arte præcellit. *Idem.*

247 *Armorum*] Bene multi libri ex nostris *enorum.* ut de aliis notat Justus Zinzerlingus Promulsidia cap. 42. Nos optimi nostri hanc scriptu-ram minime mutandam censemus. *Armorum* sane *Martiorum* (quæ una hic in considerationem veniunt) om-nino rudis erat Parthenopæus, tan-tum facinus aggressus. Quod si *enno-rum* legas, hanc illi minime demseris, cum ante obitum multa fortiter ado-lescenti ætate fecerit. Gl. 'Armo-rum, bellorum.' *Berth.*

248 *Parthenopæe rapis*] Cujus hic fuerit filius non tam in proclivi est quam imber cum pluit. Dum aiqui-dem apud Poëtas celebrantur Ata-lantæ, Arcadica una, Iasii; Bæotica altera, Schœnei filia. Noster Par-thenopæi matrem Atalantam Arca-dicam fuisse diserte tradit. Diodo-rus Atalantam Bæoticam, seu Schœ-nei filiam: pro Nostro stat Ælianus de varia Historia, et Scholiastes The-ocriti; pro Diodoro Oppianus. Ser-vius Grammaticus vero ad illud Vir-gilii, 'Parthenopæus et Adrastis pal-lentis imago,' non Atalantæ, sed Menalippæ filium Parthenopæum fu-isse contendit. Adi elegantissimi M. Antonii Mureti in Propertium Scholia. *Bernart.*

250 *Pacabat cornu*] Id est, vena-tionibus pacata ferarum reddebat in-teritu, ut Virgil. 'Aut Erymanthi Pacarit nemora, et Lernam tremefe-cerit arcu.' *Lactant.*

251 *Pulchrior*] Id est, Partheno-pæo pulchrior nullus fuit. *Idem.*

253 *Nec desunt*] Id est, in Parthe-nopæo animarum vigeat insigne; si modo ad id ætatis robur etiam acce-deret. *Idem.*

255 *Quas*] Non is nymphas aut O-readas, aut Potamidas, aut Dryades, aut Napæas dicit. 'Dryades' sunt quæ quercubus delectantur; 'Orea-des' montibus; 'Potamides' fla-minibus; 'Napææ' virgultis et flori-bus. *Idem.*

256 *Ipsam Menalia*] Dianam scilicet quæ Atalantæ ob amissam virginitatem ignovit. *Idem.*

257 *Signantem gramine*] Eleganter infantis gressum non calcantem, sed signantem ostendit: ut Horat. 'Reddere qui voces jam scit puer, Et pede certo signat humum.' Dicit ergo Dianam, cum tam pulchrum vidisset Parthenopæum, Atalantæ dedisse veniam, cui propter concubitus fuerat irata Meleagri. *Idem.*

264 *Tædet nemorum*] Sensus: Erubescerebat Parthenopæus, quod nondum humano sanguine suas sagittas infecerat, et quod non hac crudelitate laudis fuerat titulum consecutus. *Idem.*

266 *Undantemque siccum*] Quia undantem chlamydem quassando facit. *Nodis Hiberis*] Hispanicis, id est panno balthi. *Idem.*

267 *Imbelli*] Cum qua nunquam pugnasset. *Matris prælia*] Hoc est scuto picta gerens prælia. Calydonium quippe aprum comitata viros Atalanta sagittis fixit, ut priore libro docuimus. *Idem.*

268 *Aspera plumis*] Loricæ squamas explicuit, quam alii cataphractam vocant. *Idem.*

269 *Cydonæ corythos*] Thecam sagittarum intelligit. Papinius lib. x. 'coelestibus implet corython telis.' Virgilius: 'corythique leves humeris, et lethifer arcus.' Quod notandum tyranculis, ne a Nonio decipiantur, qui Corython non pro theca, sed sagitta accipit. De dissensu auctorum in vocis hujus orthographia, consule eruditissimi M. Antonii Del Rio in Herculem Furentem Senecæ commentaria. *Bernart.*

273 *Mirantem gravioris heri*] Armorum permutatio graviolem equo fecerat dominum: addita enim lorica operosior Parthenopæus extiterat. *Lactant.*

275 *Arcades huic*] Cicero pro Fundanio opinionis ejus meminit, cum de

nebillitate tractaret. Alunt autem Arcades esse vetustos: denique cum Phrygibus de antiquitate certaverunt: hi singulos parvulos cum singulis nutricibus clauserunt, quibus nutricibus ademerant linguas, ut experirentur utrum vox esset innata an disceretur, et, si esset innata, quænam illa esset, Phrygum an Arcadam. Producti autem pueri vere locuti esse dicuntur, quasi significatione Phrygum lingua panis intelligitur. Sic ergo cognitum est Arcades non esse primigenas. Item de eodem, cur se Arcades nobiles dicant, Thucydides lib. i. ait, hunc morem Græciæ fuisse, ut coacti in alienas ire terras, quas fertiles esse cognoverant, easdem vastabant veteribus incolis pulsas. Sed Arcades soli ob sterilitatem agrorum commoti non sunt, et ideo soli nobiles existimantur. Ovid. de his lib. ii. 'Ante Jovem genitum terras habuisse feruntur Arcades, et luna gens prior illa fuit.' *Idem.*

276 *Nemorum vos stirpe*] Non quod de arboribus vere nati sunt, sed quia adhuc non erat usus casarum, et in morem pecorum vagabantur. Filios autem suos, ait, arborum caveis aut concavis specubus contegebant, quos transeuntes arborum filios existimabant: quam opinionem Virgil. asserit dicens: 'Gensque virum truncis et duro robore nata.' *Idem.*

284 *Desperasse diem*] Dicit homines natos ex arboribus perpetuam noctem timuisse solis occasu. *Rarescent*] Desolantur necessitate bellorum. *Idem.*

285 *Manala: Parthenium*] Mons et nemus Arcadiæ. *Idem.*

288 *Aleæ nemorale Minervæ*] Edificavit hoc templum Aleus Aphidantis filius, Arcadiæ Rex. Interjecto deinde tempore, cum prius illud subito igne conflagrasset, aliud ipsi sibi cives erexerunt, magnitudine et structura admirabili. Describit late

Pausanias Arcadicis, ad quem te remitto: tantum moneo, Minervæ Aleæ signum ex ebore fuisse, et ab Augusto Cæsare, debellato Antonio ejusque partibus, inter quos Arcades prope omnes fuere, exceptis Matinensibus, Romam translatum: et aditu ejus fori, quod ab eodem Augusto dedicatum est, positum. Minervam Aleam vocari vero etiam apud Græcos reliquos, quod diceretur in Deorum cum Gigantibus pugna in Enceladem bigas immisisse. *Bernart.*

290 *Pæne socer*] Propter Daphnen Ladonis filiam, quam Apollo dilexit: *pæne* ait, quia virginitas damnum passa non est, et in laurum ante concubitum fuisse conversa dicitur. *Lampia nivosis*] Civitas Arcadiæ, nivosis montibus constituta. Ergo Lampiam a candore pruinarum dictam nominis ipsius proprietas monstrat: *λαμπρὸν* enim Græce *splendidum* dicitur. *Lactant.*

291 *Styga mittere*] Palus a qua Styx sumit exordium. Constat inter prudentes Penem nudas Stygi submittere et subministrare. *Idem.*

292 *Æmulus Azan*] *Æmulus*, quia in illo monte, ut Jupiter, ita etiam Mater Deorum colitur ritu: inde Azan apud Arcades Curetes hoc nomen habent, de monte Azane. Unde vulgo in sacris Deæ magnæ dicitur Azan. *Idem.*

294 *Nonacria*] Una pars orationis est Nonacria, ut Trinacria. Est autem nomen loci vel agri Arcadiæ, in quo Jupiter in speciem Dianæ versus cum Calystone Lycaonis filia concubuisse narratur. *Idem.*

296 *Cynosura*] Locus Arcadiæ, unde et minor ura Cynosura dicitur. *Æphitios*, a civitate vel monte ducis nomine nuncupatos. hi quoque Arcadiæ populi sunt. *Idem.*

298 *Erymanthon et Stymphalon*] Quorum in altero aprum cepit, quem vivum Eurystheo detulit. In altero aves, quæ Stymphalides appellantur,

occidit. *Erymanthon* quidam volunt locum esse, qui juxta Parthenios agros est, ubi Hercules de Auge susceptum filium exposuit Telepham, qui a cerva nutritus est; sed hæc loca hic non convenit suspicari. Nam montes eos dicit in quibus Hercules de apro et de avibus triumphavit. *Erymanthus* autem mons est, et sylva eodem signata vocabulo, in Arcadiæ finibus constituta. *Stymphalon* autem ærisonum dicit, quia non sagittis, sed æris sonitu Hercules Stymphalidas occidit. *Idem.*

304 *Lycaonia ritu*] Potius est scribi ex manuscriptis: *Ille Lycaonia ritu caput asperat uræ*; nam alicujus feræ pellem, pro galea, capiti imponere, antiquis usitatum: certe galeis inducere. Silius lib. III. 'ore ferarum Et rictu horrificant galeas.' *Bern.*

306 *Milite vicinæ*] Plenus enim fabulæ ita se continet textus. Atreus et Thyestes Pelopis filii, Tantali nepotes, alternis vicibus regnum regabant. Verum Thyestes cum incestasset Europam fratris uxorem, ab eo pulsus est e regno, sed inter eos, qui scelere certabant, videbatur pro vindicta ficta gratia reconciliationis. Atrens fratri filios suos apposuit epulandos, cui post epulas filiorum capita, signum convivii feralis, ostendit. In cujus rei detestatione, cum Thyestes consulta de oraculis posceret, responsum est per eum illi certam posse venire vindictam, qui ex ipso et filia Pelopeia natus fuisset. Unde illicitos filiae amplexus invasit, ex qua natus est puer, quem illa in sylvas propter conscientiam abjecit: hic capræ uberibus nutritus, ex eadem re Ægistus nomen accepit: qui Atreum in vindictam patris, cum adlevisset, occidit. *Idem* autem Agamemnona, cum Clytemnestram uxorem ejus adulterasset, occidit, ut ipse Virgil. 'Ipse Mycenæus magnorum ductor Achivum.' Qui postea ab Oreste filio Agamemnonis cum ea

quam adulterasset occisus est. Sed ab origine irarum quæ fuerit causa describam. Mercurius ægre ferens a Pelope Myrtilum filium suum in pelagus præcipitatum, spoliataque vitæ lege, reperit vindictam, qua consolaretur orbitatem; nam Pelopis filiis Atreo et Thyesti tantam discordiæ injecit, ut germanitatis jura dirumperent. Thyestes enim cum sciret regnum penes eum fataliter mansurum, qui arietem velleris aurei haberet, quem tum Atreus regiam ingressus plurimum custodiebat, corumpens Europam fratris sui uxorem, eum ad se transferri posse judicavit: quod ille posteaquam didicit, eum cum filiis duobus suis expulit, et postea simulata gratia ad eum misit, ejusque filios interemptos epulandos apposuit, quo facinore cum eum puisset, sol dicitur ab eorum se regionibus avertisse: unde Virg. e contrario: 'Nec tam averans equos Tyria Sol jungit ab urbe.' Ergo ne Mycenæ auxilio sint, par fuit pæne fortuna, quia et illos fratrum odia vexabant. Thyestes enim Atreo fratri filios epulandos apposuit ob adulteratam uxorem suam Europam: ideo funeratas dapes propter epulas et recursum solia, et propter offensam affabilis dei, quia inter nulla nubila pietate tanta egit occasum, et oblatum aurei velleris arietem, quo fato regnandi tenebatur. *Lactant.*

308 *Hic alii*] Non minus mali et crudeles. *Scholiast.* Sane multo peiores et crudeliores. Quid cæde patruclium aut ex fratre Nepotum trium crudelius Atreus facere poterat? Invenit ut viscera eorum Patri epulanda haberet? Hæc inter homines. Cum atetit in cursu cælesti Sol, et retrogressus est, impotens aspicere tantum facinus, vertit ridentem iram in Deos et exclamat: 'Utinam quidem tenere fugientes Deos Possem, et coactos trahere, ut ultricem dapem Omnes viderent. Quod sat est;

videat Pater.'

309 *Jamque Atalanteus*] Atalanta Iasi filia fugiens concubitus in venando Dianæ comes est facta, sed a Meleagro (adde et corrige 'invulnerabile et adhuc insidians,' ex Barthio) hoc adinsinuante compressa puerum edidit, cujus conceptum, quia diu sub virginitate cœlaverat, Parthenopæam vocavit. Is admodum puer Polynici auxiliaturus Thebas petiit. 'Equum' pro equite posuit. *Lactant.*

318 *Ille ad humum*] Hæc in Parenthesi posita, violentiam matris et pudorem, et stuporem nati egregie exhibent. Simul abrupta oratio indicat affectum loquendi præcipitem in matre, tardum in filio, velut in facinore inexcusabili deprehenso. Mirus talium artifex Papinians. *Barth.*

319 *Teneroque unde*] In duobus optimis reperi: *tenero unde improba pectore virtus?* Quod prorsus verum judico, et *quæ* adjectum ab iis, qui jus Poëtarum in talibus ignorabant. Virgilius *Æn.* vi. 'Nomen et arva locum servant: te amice nequivi Conspicere.' *Gronov.*

323 *Dum premis*] Venatores enim eum investigant, errant: cum prosequantur, premunt. *Lactantius.*

327 *Maculis nec discolor*] Imitatur Maronem de Turni equo, colorem tantum macularum mutans: 'Maculis quem Thracius albis Portat equus, cristaque tegit galea aurea rubra.' Sane mihi magis placeant atræ quam albæ maculæ. *Barth.*

329 *Vix Dryadum thalamis*] Veneræ voluptati ideo filium debortatur, ut nec se virum credat. *Lactant.*

330 *Omina vera*] Futuri s. mali. id est, vera sunt prodigia quæ videbam: quasi irata, vel tristis futura morte. *Idem.*

332 *Inferior*] Aut humilis aut non læta. *Idem.*

333 *Hoc segnior arcus*] Celeres sagittas non mittens. *Idem.*

335 *Majus honos*] Omnes vident

jam te adhuc puerum esse : expecta dum majestatem et auctoritatem virilem adipiscaris. Et vires tibi etiamnum desunt et æstimatio. Forma enim puerilis est, robur ad arma et res bellicas prorsus infirmum et ineptum. *Vet. Scholiast.*

336 *Vultusque recedunt*] Ne levitate vultus fœmina esse credaria ; dum tuo ore mei vultus recedunt, id est, dum viri sumis formam, nam adhuc similis es matri. *Lactantius.*

340 *O saxis nimirum et robore*] Ut origini conveniret animus : quia dura corda habetis, et non vos flectit misericordia : nam male dicit illis dicendo 'asperos durosque,' quia materno non commoventur affectu. *Idem.*

356 *Bellator nulli*] Contra enim mandatum Jovis est, qui superiorem libris Martem tam Thebanorum quam Argivorum pectora Belli ardoribus inflammare jubet. *Vet. Scholiast.* *Lo-* *centio* alias ipsa Papiniana est, *nulli caluit* pro nullius pectore ardebat amor armorum. *Barth.*

359 *Surdum atque ignobile*] Surdum opus procincti : diastole : illa vi operis, quod canente Amphione instructum est, modo autem surdum est, quia manu, non carmine condebatur. Ad Thebarum muros cantilena Amphion dicitur saxa traxisse : ut Virgil. 'Canto quæ solitus, si quando armenta vocabat, Amphion Dyrœna.' *Lactant.*

360 *Tamen et Bœotis urbibus*] Hoc dicit, Etheocli quoque dedisse Bœotiæ urbes auxilia. Nullus enim regis causa veniet ad bellum, sed aut vicinitate compulsæ sunt, aut misericordia civitatis. *Idem.*

365 *Deformis hiantia lana*] Hyperbaton : ora deformis, deformia habens, et hiantia cruenta lana. *Idem.*

366 *Turbida*] Non terribilia, sed conturbata. *Idem.*

368 *Non inacius*] Occisi pecoris, ut conscius audacis facti. *Idem.*

370 *Asopide ripa*] Ut Lucan. 'Et qui tauriferis ubi se Mevania campis Explicat, audaces ruere in certamina turmas Afferat.' *Idem.*

372 *Ille rapit Theumessos*] Theumessos mons est haud longe a Thebis. *Idem.*

373 *Nunciat excubiis*] Id est, nunciat Argivos hostili more excubias agere. *Idem.* *Arsissæ Plateas*] Oppidum Bœotiæ, apud quod quinto quoque anno Elentheria, maximis de cursu propositis præmiis, celebrari solent. incolis etiam hujus oppidi solenne, septimo circiter anno, dies festos celebrare, quæ 'Dædala' nuncupantur, a simulachris ligneis. Originem et ritum late describit Pausanias Bœoticis, quem adi : sunt enim uberiora quam ut huc transferantur. *Bern.*

374 *Jam Tyrios sudasse*] Non spernendum fuit scriptorum : Nam Tyrios : cum et vim eandem et elegantiam habeat. Finem hujus membri recte format Bernartius, sed oblitus est addere interrogationis notam : *petris, cui non et scire licentia passim, Et vidisse fuit?* nam ista, sudasse Lares Thebanos, &c. quis non tantum indulsit sibi, ut et se scire et vidisse diceret? Apud Ovidium Met. viii. Ceneus 'vultusque seniles Fœdat hami fusus spatiosumque increpat ævum. Nam de matre manus diri sibi conscia facti Exegit pœnas.' Noster in fine Achilleid. 'Nam procul Cebalios in nubila condere discos,' &c. Ubi etiam vulgo fecerunt, 'Jam.' *Grenov.* *Dyrœen*] Dyrœe fons est Thebanorum, utrumque monstravit : ut Virgil. 'Æraque sudant, Nec puteis manare cruor cessavit.' *Lactant.*

375 *Fœtusque novos*] Quos in Thebas Cadmus invexit. Lucan. 'Matremque suos conterruit infans.' Solent autem ad omen publicum portenta gigni : et est fœtus aut bicapitis, aut biformis. *Idem.*

378 *Subito correpta canistris Sil-*

vestris regina chori.... *Trifidamque* *huc* *tristis* *et* *illuc* *Lamine* *sanguineo* *pinum* *dejectat*, *et* *ardens* *Erectam* *at-* *tonitis* *implet* *clanoribus* *urbem*] De fonte Virgiliano hunc locum derivavit. Is enim Amatam in silvis eadem fecisse describit. Pathos ipsius tribus modis ostenditur: facto: 'Ipsa inter medias flagrantem fervida pinum Sustinet.' Habitu: 'sanguineam volvens aciem.' Dicto: 'matres audite.' *Idem.* *Canistris*] Inepta lectio, nec eam agnoscit vel unus nostrorum librorum, in quibus consensu est *capillis*. Nec enim Cereris hic res aguntur, nec ad Bacebi pompam canistrorum usus pertinet. *Capillis* *sparsis* ingruere afflatos homines, omnes historiae et fabulae docent. Vide et Virgil. *Æn.* VII. de Amata. *Barth.*

379 *Regina chori*] Ut choros ducebat sacerdos una Baccharum. Ostendit autem antistitem Liberi, quæ Citheronem incolebat. *Lact.*

380 *Trifidamque huc*] Pathos tribus modis fit. Attendamus igitur, ut hæc complexus sit facto. *Idem.*

383 *Nisæ Pater*] A Nisa monte Bacchus. Virg. 'Bacchumque avertere Nisa.' *Schol. V.* Vide Serv. in illud *Æneid.* VI. 'Pampineis victor juga flectit habenis Liber, agens cello Nisæ de vertice Tigres.' Mons est Indiæ, de quo loquitur. Et Nisa civitas, ubi Liber colitur, unde 'Nisæus' dicitur. *Barth.* *Gentis avitæ*] Propter Semelen, Cadmi filiam, matrem Liberi. *Lactant.*

387 *Ganges*] Flavius Indiæ, per quem gentem poeta significat. Hunc primus Liber, secundus Alexander, tertius Apollonius * Ovidius de ipso: 'Per septem portas in maris exit aquas.' *Idem.*

393 *Pendimus*] Invidiose: quasi pro sacrificio bellum lachrymasque tibi pendimus. *Idem.*

394 *Amazonis ululatum Caucasum ar-* *mis*] Caucasus mons est Scythiæ,

ideo ululatum, quod Amazones cum finitimis bellare dicuntur, quorum ululatus 'barritus,' id est, barbarus ritus. *Idem.*

397 *Juravi tibi*] In furorem sacrorum, non bellicum: hoc est, non ut bella canerem, sed ut sacrorum causas intelligerem: et bene de more militiæ *juravi* dixit, quia militiæ sacramentum dicitur: et sacerdotio dixit jurasse, non bello. *Idem.*

402 *Communemque petis defendere campum*] Optimi: *defendere montem*. Recte; nam ibi quoque saltus pascui. Virgilius *Æn.* II. 'stupet inscius alto Accipiens sonitum saxi de vertice pastor.' *Gronov.*

404 *Et saltus dux alter habet*] Creontem significat, qui post interitum fratrum solus possedit imperium. *Lactant.*

406 *Terroribus impar*] Urgente conscientia. Solus enim causa erat tot malorum, de quibus per pervicaciam tamen dubitabat. *Vet. Scholiast.*

407 *Tenebrasque sagaces*] Quia cæcus, sed divinus Tiresias: *tenebras* dicit ignorantiam futurorum: *sagaces*, quæ totum investigaverant. *Lactant.*

409 *Consult ille Deos*] Immolationem hostiarum totam hanc de Lucono mutatus est: 'Non tripodas Phæbi, non Pythia consult antra, Nec quæsisse libet primis quid frugibus altrix Ore Jovis Dodona sonet.' *Idem.*

411 *Tripode implicito*] Obscuro Apollinis responso. *Idem.* *Numerisque sequentibus astra*] Ut arithmetici, quos mathematicos dicimus, quorum in numeris est tota doctrina. Est etiam ars quædam, ex fumo aræ verum providere, quia ex divisione ipsius fumi quæ sunt futura cognoscunt: quos Græci *καρποδάρται* appellant. *Idem.*

414 *Elicitos patuisse refert*] Nam aliis rebus melius quam manibus elicitos; id est, tantum interius inferos aperire refert, quam sint mortis dura

spatia demersa. *Idem.*

415 *Confusa*] Inter juncturas His-
menii pelagique. *Idem.*

416 *Parat ante ducem*] Ad futurum
sc. sacrificium, ad Etbeoclem versus
parat. Verbum figuravit a nomine.
Idem.

419 *Capax ævi*] Antiquitas. *Idem.*

420 *Intensa*] Nunquam depositæ.
Idem.

422 *Uras*] A septentrionali plaga.
Idem.

423 *Servat horror*] Possidet quædam
veneratio, quia in magno silentio hor-
ror nascitur. *Idem.*

424 *Et mala*] Id est, non similis.
Idem.

425 *Nec caret umbra*] Quasi alios
quoque Deos habeat consecratos. *I-
dem.*

427 *Effictam*] Sculptam, quasi in
omnibus arboribus imago ejus esset
insculpta. *Idem.*

428 *Hujus inuspectæ*] Omnis lucus
Dianæ est consecratus, ut quercus
Jovi. *Idem.* *Stridere sagittæ*] Ut so-
nus tantum sit, visus vero nullus.
Idem.

429 *Nocturnique canes*] Ut solent
Hecate præsentē. Nam formidant
monstruosum Dæmonem. Virg. *Æn.*
vi. 'Visæque canes ululare per um-
bram Adventante Dea.' Seneca *Ce-
dipo*: 'Latravit Hecates turba.'
Barth.

430 *Effugit*] Luna cum dimidia est,
aut plena non est, dicitur apud in-
feros degere, et Proserpina compel-
lari. Cum totum orbem habet, dici-
tur apud superos esse, et Diana dici-
tur; cum ad magica excitatur, He-
cate vocatur. *Scholiast.*

434 *Immane patens tellus*] Extra
ipsum lucum campus late diffunditur.
Idem.

435 *Qui vomere primo*] Quisquis
hunc primo aravit. Id est, Cadmus
satis draconis dentibus. *Idem.*

438 *Terra tumultus*] Tumultus dicit
illarum animarum, quæ se occide-

runt: id est, aratoris proscissione in-
dignantes pugnant inter se. *Idem.*

439 *Solaque nocte*] In qua solitudo
est. *Idem.*

444 *Pingua tabe*] Satiata cruore.
Describitur locus, in quo hæc con-
tendit importunus inferis sacris. *Id.*

448 *Stupere silentia valles*] Bac-
charum vocibus clamosæ valles desti-
tutæ immolataram pecudum magi-
tibus. Stupere dicit poetica phan-
tasia omnem gregem in illo loco
immolatum, usque adeo ut fons de
quo potabant armenta, et mons per
quem errabant ingemiscerent, cum
se armentis destitutos viderent. *Id.*

451 *Tellure casata*] Pro novem
scrobibus factis, in quibus ductus
aquæ, quæ sacris est necessaria col-
locavit: id est nobiles latices fudit.
Idem.

453 *Actæos imbres*] Actæa dicitur
regio Attica, de qua et mella quæ
veniunt et liquida sunt, et nimis dul-
cia. Unde Virg. et montem Atticum
Aracynthus Actæum dixit, quia om-
nis regio maritima. 'Actæum im-
brem' mulsum dicit: aut 'Actæos
imbres,' aquam fontis illius, unde
Actæon aspersus in cervum mutatus
est. Sed utrum mulsum purum fon-
tem an cruorem pecudum, quo possit
tellus arida satiari, incertum est. Non-
nulli rorem marinum in Actæo Ara-
cyntho dicunt. *Idem.*

455 *Nemora advolvūt*] Qui potest
bonus Tiresias? Immo advolvunt, ut
est in scriptis, scilicet ministri sacro-
rum, et qui aderant. *Gronov.*

457 *Jubet esse focus*] Hoc est sta-
tui, et pertinet ad celeritatem foco-
rum. *Vet. Scholiast.* Optime quidem.
Et sic in simili re alii. Apuleius lib.
vii. 'Denique noluit esse Cæsar He-
mi Latronis collegium, et confestim
interiit, tantum potest nutus etiam
magni principis.' Habet alioquin
verbum *esse* rituale aliquid et ponti-
ficale, ut patet ex priscis aliquot in-
scriptionibus productis avertendæ

Lipsianæ in Tertullianum correctioni a Doctissimo Gutherio lib. iv. De jure Pontific. cap. 13. *Semper virgines* autem Furiz. *Barth.*

459 *Profundæ erigitur Cereri*] Tria sunt in sacrificiis loca, per quæ piationem facimus. Scrobiculo facto inferis, terrestribus supra terram sacrificamus, cælestibus extractis focus: unde etiam nominata sunt 'altaria,' ad quæ sacrificantes manus porrigimus in altum. *Lactant.*

460 *Cupressus plorata*] Lactibus apta. Cupressus speciosus puer dum veneratur in amorem sui Apollinem compulit, a quo accepit cervum pulcherrimum munere et mansnetum, quem cum diligeret, lassus somnum sub arbore capere cœpit, subitoque excitatus strepitu, cervum longe vidit; credens silvestrem, missa sagitta eum interemit, agnitoque, usque eo ingemuit, ut ab omni cibo potuque abtineret, quo tabescente Apollo misertus ejus, vertit eum in arborem sui nominis; de quo Virg. 'Fænesta fronde coronat.' Hæc causa est quare cupressus adhibetur locupletum funeribus. Lucan. 'Et non plebeios luctus testata cupressus,' quia incestatas familias Romani hac notabant. Quidam volunt ad hoc nomen electam arborem, quia infractuosa apta defunctis est; vel quod in tutelam eam dixerint inferorum. *Idem.*

462 *Signati*] Designata capita habentes: prius enim setæ tolluntur, aut lana, et aris imponitur, et ita quasi designatur immolationis victima. *Idem.*

463 *Cecidere greges*] Sacerdotum consuetudo talis est, ut aut ipsi percutiant victimas, et 'agones' appellantur; aut sic tenentes cultrum alter impingat: ideo dicitur, *In vulnus cecidere greges*, quia 'victimatores' dicuntur. *Idem.* *Mantho*] Filia Tyrhesiæ virgo. *Idem.*

464 *Prælibat*] Primo est sanguinem libare, deinde immolare, tertio

reddere, quarto litare. *Idem.* *Sanguinem et omnes*] Non mutamus hanc lectionem. Neque inepta eo loco elisio, cum pares sint in Marone, aliisque, etiam Ovidio, et ipso antiquorum Poëtarum perquam studioso, quod mirabuntur magistri, cum docebitur. Virg. *Æneid.* i. 'Omnes exhaustos jam casibus, omnium egenos.' In libro tamen optimo clare est *Sanguen*, ut et in potiore illorum, quos contulit Lindenbrog. Quam correctionem esse alienius ab veteri ævo Palæmonis existimo. *Barth.*

468 *Ipsa sonantia flammis*] Hostias, et sic futura dicit. Ars autem aruspicina hæc habet, ut et thuris motus et crepitus, et fumi meatus et flexus aruspex ipse colligat, quoniam hæc primum signa aut testantur extorum promissus si bona sint, aut si contraria refragantur. ut testatur liber de thuris signis qui ipsius Tyresiæ scribitur. *Lactant.*

469 *Sensit*] Quia carebat oculis sacerdos. *Idem.*

470 *Ardor anhelat*] Hoc bene adjecit. Nam quomodo cæcus posset intelligere aras ardere, nisi ignis afflatus? *Idem.*

472 *Vox impulit*] Id est, illius precibus flamma nutrita est. *Idem.*

477 *Loca muta*] Silentia inferorum, et ipsi Silentium nomine ab omnibus Poëtis celebrantur. Ovid. lib. iv. 'Ducit ad infernas per muta silentia sedes.' *Inane*] Vacuum regnum. *Vet. Schol.* *Inane* dicit spatium immensum, ut Poëtæ omne, quod inter cælum et terram est, hoc nomine censent. *Inane* igitur omne regnum infernum sonat. *Barth.*

478 *Vulgusque cava nocte*] Cava patienti aut alta: sed melius *cava nocte* est, vacua ab opere. *Lact.* *Repostum*] Ideo quod itidem ad superiores ad corpus revertatur. *Idem.*

480 *Ferte simul gressus*] Nocentes inquit de tartaro, pii de Elysio veniant. *Idem.* *Manibus*] Manes Græco-

rum dicit. *Idem.*

481 *Tu separe cœtu*] Ea notione dixit, qua 'dispare cœtu.' Genus loquendi a paucis usurpatum, quod equidem meminerim. *Bernart.*

483 *Potenti Nubilus Arcas agat*] *Nubilus* infernus. Imperat autem Mercurio et Libero, ut animas piorum evocent. Quare autem per se cate est ratio. Quidam enim volunt non Jovis filium esse Mercurium, sed Pyrrhæ: in qua opinione et Hesiodus versatur in his libris, quos de Theogonia scripsit: quidam Persei. Corvilius quatuor Mercurios esse scribit. Unum Jovis et Maiæ filium: alterum Cæli et Diei: tertium Liberi et Proserpinæ: quartum Jovis et Cyllenes: a quo Argus occisus est: quem ipsum ob hanc causam Græci profugum dicunt, Ægyptiis autem litteras demonstrasse. Ergo Mercurium Liberi et Proserpinæ filium dicunt animas evocare. De quo Virgil. 'Lethæum ad fluvium Deus evocat agmine magno.' *Lact.* *Per crimina functis*] Tisiphone pande diem. Sensus hic est: Hecate et Mercurius pias animas ducant, nocentes Tisiphone. *Idem.*

484 *Qui plures Erebo*] Ut Virg. 'Quæ maxima turba est.' Sed modo aucti per sanguinem Thebarum. *Idem.*

485 *Taxe*] Quia de hac arbore venenosa faces furis dicantur habere. *Idem.*

486 *Tisiphone dux*] Tu, inquit, Tisiphone illos reduc qui scelerati sunt, plurimique de stirpe Thebana. *Idem.*

487 *Cerberus occurat*] Hujus enim officium erat, blandiri venientibus, ut tristia loca intrarent, terrere et devorare conantes regredi. Vide Hesiod. in Theogon. vs. 769. Fingitur natus hic canis ex Typhone et Echidna. Vide Higin. Fab. xxx. et cap. 151. et Hesiod. Theog. vs. 310. Pangebatur sanie, et venenum spuma-

bat. *Barth.* *Deterquet umbras*] Avertat ad superos quidem venire cupientes. *Lact.*

489 *Illi formidat nulla*] Subaudimus, stabant Mantho et Tirhesias. *Idem.*

492 *Vellera pressat*] Amplectitur, constringit, petens auxilium timoris. *Idem.*

493 *Confrage*] Aspera et deserta. *Idem.*

496 *Et sudantis*] Ex manuum sudore. Nam per timorem sudor oritur venatori. *Idem.*

499 *Cæca metitur*] Quæ cæcat mentem et conturbat cæca cura. *Id.*

501 *Hunc sacra vivimus*] Lips. liber: quibus hanc saturavimus ignem. Victimis videlicet interjectis et combustis. *Bern.*

502 *Levæque convulsas dedimus*] Qui sinistra manu funduntur, leva manu infuderat. Inferis sinistra manu immolamus pocula. *Lactant.*

506 *Colchis agat*] Civitas Scythiæ, de qua omnes veneficæ, unde Medea. *Idem.*

507 *Cura minor*] Hoc est, illis obtemperatis, et nostra præcepta contemnitis. *Idem.*

509 *Mixtos carlique Erebi que*] Confusis juribus. Nefas enim erat inferorum Deos conspiceret Solem. Itaque et spectra et umbræ excitæ Solem fugere orientem a Poëtis dicuntur. Sic jurat Plato pro inaudito penitus monstro apud Claud. primo de Raptu: 'Patefacta ciebo Tartara, Saturni veteres laxabo catenas, Fulgidus umbroso miscebitur Axis averno.' *Barth.* *Sub unum funestare*] Pro in unum et in communem immolationem hominis, propter necromantiam: his enim inferi delectantur. *Lact.*

511 *Functorum carpere fibras*] Magorum ritum tangit Appuleius lib. ii. 'Sed et bustis et rogis reliquæ quædam, et cadaverum præsegmina ad exitiabiles viventium fortunas petun-

aur.' Tacitus Annalium II. 'Reperiebantur solo ac parietibus eruta humanorum corporum reliquiae, carmina et devotiones et nomen Germanici plumbeis tabulis insculptum, semiusti cineres, ac tabe obliti, allaque maleficia,' &c. Credo crimen hoc notare Theodosium et Valentinum Imperatores, lib. VIII. cap. de Repud. 'Virqueque pari fine claudetur, nec licet ei sine causis aperte designatis, propriam repudiare jugalem, nec ullo modo expellat, nisi adulteram, vel veneficam, aut homicidam, aut plagiariam, aut sepulcorum dissolutricem.' Bernart.

515 *Dici nocivae timetis*] Hæc de Lucano mutuatur, cum minantem Manibus Thessalam induceret. *Lactant.*

516 *Ni te Thymbræ vererer*] Bene, licet magiam faceret, honorem servavit Apollini: cujus reverentia nolle se dicit germanum ejus Dei invocationis metu contumeliam facere. Ipsa autem Hecate Diana dicitur. Tetigit et philosophice partem sacrorum juxta picturam, quam in inferiore ad notationem commemorat. *Idem.*

516 *Triplacis mundi*] Juxta picturam illam veterem, in qua hæc tormenta descripta sunt, et ascensio ad Deum: dicit deum demogorgon summum, cujus nomen scire non licet. Infiniti autem philosophorum magorum, Persæ etiam confirmant revera esse, præter hos Deos cognitos qui coluntur in templis, alium principem, et maxime Deum, ceterorum nominum ordinatorem, de cujus genere sint soli Sol atque Luna: cæteri vero qui circumferuntur astra nominantur, quæ ejus clarescunt spirita, maximis in hoc auctoribus, Pythagora, et Platone, et ipso Tagete, convenientibus. Sed dire sentiunt, qui eum interesse nefandis artibus actibusque magicis arbitrantur. In versu ergo Poëta sic dixit illum, quasi nomen sciret: sic repetunt, ut pro-

Delph. et Var. Clas.

diret; sed hoc magis ad tectorem dixit, illum ut putaretur scire: ad ergo scire nefas est, disci a vate non potuit; licet magis frigidas habeant quas putant Dei nomine continere: sed hoc Dei vocabulum a nullo sciri hominum potest; sed quid veritas habeat percipio. Hujusne Dei nomen sciri potest, qui nutu tantum regit et continet cuncta, cujus arbitrio deserviat; cujus nec æstimari potest mundus, nec finibus claudi? Sed cum magi vellent virtutis ejus, ut putabant, sese comprehendere singulas appellationes, quas per naturarum potestates abusive modo designarunt, et quasi plurimorum numinum nobilitate Deum appellare conati sunt: quasi ab effectu cujusque rei ductis vocabulis, sicut Orpheus fecit, et Moyses Dei summi antistes et Essias, et his similes. Ethrusci confirmant nympham, quæ dum non nupta fuerit, prædicasse maximi Dei nomen exaudiri hominem per naturæ fragilitatem, pollutionemque fas non esse: quod ut documentis assereret, in conspectu cæterorum ad aurem tauri Dei nomen nominasse, quem illico ut dementia correptum, et nimio turbine coactum, exanimasse: sunt qui se licet secreto scire dicunt, falsam sciunt, quoniam res ineffabilis comprehendi non potest. *Lactant.*

522 *Tartara*] Optimus Codex, alique et Bernartian], *Flumina*. Quæ est scriptura vera. Silvis enim generatim flumina subdit, quorum quædam mox speciatim nominat. *Chaos* autem jam *Tartara* indicavit. De Acheronte et Phlegethonte aliisque notæ sunt Mythologorum Commentationes. Phlegethon ignem, Acheron lacrimas pro undis habet. *Barth.*

524 *Styx*] Quæ meatu suo manes discernit a Superis: ut 'et novies Styx interfusa coërcet:' et ideo interfinam nominavit. *Lactant.*

527 *Junonis thalamos*] Pythagoras dicit duo esse hemispheria, quibus

Stat.

6 B

propriis Deos assignat, et facit superioris regem Jovem, et reginam Junonem. Inferioris Ditem Jovem esse infernum, Proserpinam Junonem infernam. Et duas Veneres, unam supernam, et alteram Libitinam, et alios Deos binos constituit, Hecaten, sicut Ditem Jovem, ita et banc Stygiam Junonem. Ut Virg. 'Junoni infernæ dictus sacer.' *Idem.*

528 *Dominique silentis*] Libri optimi, *silentis*. Recte omnino. Sed præterea collegii Magdalensis Oxonii membrana, *dominoque*. Plutoni videlicet. Verumtamen, cum in omnibus aliis sit *dominique*, libenter applando ingenio Nicolai Heinsii, scribentis: *dominisque silentes Adnumerat populos*: ad Claudianum. Statim meliores: *major superimminet ordo*; non *supereminet*. Quasi diceret hoc quoque illic esse miraculi, ut semper plures numerandi restent quam numerati sint. *Gronov.*

530 *Arbiter hos dæra versat, &c.*] Licet de disceptatore animarum et censore vitæ alia sit secreta et æreana veritas, tamen quod ex opinione translatum est in tabulis scribam. Cortynius arbiter, Minos Cretensis, cui ad gloriam et titulum sola natalium sufficeret claritas, meruit placiditate mentis, ut plus eum moribus quam claritate generis omnes mirarentur. Fuit enim Rex Cretæ ita vita clemens, ut, quod est mirum, gauderent eum dominum quibus imperabat. Defuncto deinde quantum mansuetudo mereatur nec fato quidem hoc honore privatus est; nam dicitur apud manes de supremo exitu judicare mortales. Veteres enim Græci, ut impios crudeles pœnas apud inferos luere, sic bonum quemque adeptum bonæ vitæ præmia post mortem esse dixerunt: quod est bonitatis exemplum: quia Minos non ut regem aut tyrannum, sed tanquam unum de plebe se gessit, quæ laus summa est, ut Seneca in Thyeste:

'Nescitis cupidi arcium, Regem non faciant opes, Non frontis nota regia,' &c. *Arbiter hos*] Quasi quæsit, ex sorte iudex legit, quos habeat in consilio: ut 'quæsit Minos urnam movet.' Hic Jovis et Europæ filius, cujus fuere fratres Rhadamantus et Sarpædon. *Lactant.*

535 *Angustam centeni Ægeonis umbram*] *Angustam*, tenuatam. Nec enim in figura animæ tanta est magnitudo, quanta in corporis veritate. vel quem spatia tanta vix capiunt: vel quamvis centum manus fuerint, umbra tamen ejus memoratur angusta, quia major est in umbra inani, quam in corpore magnitudo. *Idem.*

537 *Romeabile saxum*] Virg. 'Saxum ingens volvunt alii.' Sisyphei exemplo illi signantur, qui contempta vera philosophia, ad volvendum mundi onus crebro vertuntur. *Idem.*

538 *Fallentesque lacus*] Tantalus, cujus ab ore epulæ subtrahuntur. Bene *lacus* pro potu posuit. sic Horat. 'Tantalus a labris sitiens fugientia captat Flumina.' *Tytion*] Quia Latonæ voluit vim inferre, ejus pectus lacerat vultur. *Idem.*

539 *Ixion gyris*] Cathimenon, quod rotæ volubilitate rapiatur. Ixion Flegiæ filius cum misericordia Jovis in cælum sublatus fuisset Junonem de stupro interpellare ausus est, quæ de audacia ejus conquesta Jovi, suadente ipso pro se nubem misit, cum qua Ixion cum coiret, geniti sunt Centauri. Reversus autem ad mortales Ixion gloriatus est cum Junone concubuisse, ob quam causam eum Juppiter fulmine percussit, et ad rotam volvendam ligavit. *Idem.*

548 *Nostramque move per*] Quia cæcatus fuerat a Junone Tyrhesias, qui majorem multo libidinem mulierum locutus esset, ideo quia antea foemina fuisset: et merito: quia utriusque sexus fuerat expertus naturam, qua de re et ante dictum est. *Idem.*

549 *Carmenque scriit*] Sensus: Et scriit carmen, quo collectas umbras et non necessariū spargeret: necessarias vero ac passim vagantes in unum cogeret. *Idem.*

550 *Si crimine demat Colchis*] Talis erat Mantho carminibus adeptis, qualis Medea aut Cyrcē magica arte perfecta: ut collatio conveniret. Medea artem talit herbarum, quia Mantho uno carmine potentiam exercet. Cyrcē autem non carminibus, sed herbis constat valuisse, quia decipiebat peculis transeuntes. Equidem cum sit naturae ratio fingendo corpora facere homines, qui fuerant beluae resoluta feræ figura humanos vultus effingunt. Cyrcē ergo fuit mortalis, quam stulti Solis filiam fuisse dixerunt: si fas est, ut Dei filia credatur esse mortalis. Sed ordinem fabulae perstringamus. Hæc Cyrcē in insula Mæonia delatos ad se in feras mutabat. Ad hanc forte delatus Ulysses Eurilocum cum viginti et duobus sociis misit, quos ab humana specie commutavit, sed Eurilocus inde fugit, et Ulyssi nuntiavit. Is solus ad eam proficiscitur, cui in itinere remedium Mercurius dedit, monstravitque quomodo Cyrcē deciperet. Qui posteaquam ad eam venit, ab ea poculo accepto Mercurii remedium miscuit, et eduxit ense, eique minatus est ut socios sibi restitueret. Tunc Cyrcē sensit sine voluntate Deorum non esse factum, fideque data socios ei restituit. Ipse cum ea concubuit, ex qua Telegonum procreavit: inde proficiscens ad Avernum delatus ad Inferos descendit: reliquos labores ejus Tyrhesias vates edocuit. *Idem.*

553 *Primus sanguineo*] Eleganter cepit a conditore Thebarum posteriorum historias narraturus. Cadmam et Harmionem diximus in dracones esse conversos, quorum veniunt animæ ut bibant fossam sanguinis plenam. *Idem.*

556 *Terrigenæ*] Quos sparsis draconis dentibus terra edidit. *Idem.*

557 *Mensura dies*] Quibus nascendi moriendique dies fuit. *Idem.*

559 *Spirantum rabie*] Id est furorē viventium adhuc arma tractabant, suumque magis fundere sanguinem festinabant, quam eum qui erat fusus in fossa. *Idem.*

560 *Alternum cuperent*] Quos draconum dentibus satis tellus edidit: odia vetera retinentes potandi ordinem immatura festinatione turbant. *Idem.*

561 *Nepotēs*] Pentheus, Actæon, et Melicerta. *Idem.*

562 *Orbam Autonœn*] Quia Actæonem filium perdidit. *Idem.* *Anhelan Ino*] Vel furem, quod ei nupsit pellex: vel quod mariti Athamantis tela fugiens, cum Melicerta fluctibus sese tradidit, quod Athamas Learchum occiderat. *Idem.*

564 *Semelen a ventre lacertis*] Quia cum proximas vidisset fulminis flammæ pia mater, non immemor pignoris, manus ventri ne perimeretur opposuit, quasi fulmen non sibi, sed filio formidaret. Mire autem dictum est, in ventre, quod inter periculum fulminis filio timeret. *Idem.*

565 *Genitrix Cadmeia*] Agaven dicit non Cadmi filiam, sed quæ a Cadmo originem duceret, quæ filium furens occidit: ergo *genitrix Cadmeia* ambigue, non enim mater Cadmeia, sed filia. ordo, Cadmei genitrix insequitur, quæ scitur esse Cadmeia. *Idem.*

569 *Echion*] Pater Penthei: Actæonis vero Aristæus fuit, filius Apollinis et Cirenæ. *Idem.*

570 *Tristem nescio Lycum*] Hic est Lycus, qui Megaram filiam suam Herculi dedit uxorem: et ob hoc a Junone in furem versus est, et filios Herculis ex Megara susceptos, Oxeam et Leontiadem, occidit. *Tristem* ergo propter mortem nepotum. Hic est ergo Lycus maritus

Antiope, Nyctei regis filia: et tristis ob stuprum conjugis quam per vim stupraverat Epaphus, ille eam projecit. Epaphus autem fuit ex Jove natus: quam fabulam latius aperiemus. Antiopa Nyctei regis filia ab Epapho per dolum stuprata est, quæ ob id a viro Lyco est ejecta vi: qua pulsa Dyrceen duxit uxorem, cui suspicio incidit virum suum clam cum Antiopa concubuisse, itaque impetravit a famulis, ut eam vinctam in tenebris clauderent, cui cum partus instaret, Jovis voluntate effugit vincula, et in monte Citherone partum exposuit. natos, Zetum et Amphionem, projecit, hos pastor pro suis eduxit, quos postea mater agnovit, qui injurias ejus executi, Lycum interfecerunt: Dyrceen tauro indomito religatam, vita privaverunt. *Idem.*

571 *Æolidem*] Athamantem dicit Æoli filium cum humero onusto, quia sic pingitur insequens Iao uxorem, collo portans filii Learchi cadaver. *Idem.*

573 *Frons aspera cornu*] Actæonem significat, qui dicitur apud Inferos eadem forma mansisse, qua apud Superos fuerat, habentem cornua. *Id.*

576 *Tantalus*] Niobe Tantali filia et Peniopes, quæ partus sui fecunditate elata cum filiis septem a Diana et Apolline probatur extincta. *Idem.*

577 *Nil dejecta malis, &c.*] Filiis delectatur extinctis amplius sibi non posse deorum injuriam nocere, cum desint in quibus peccatorum licentia vindicetur. *Idem.*

589 *Torvus Abas*] Acrysi pater, quem torvum dicit, quod fuerit torvus in cives. *Idem.* *Præterque nocens*] Ideo nocens, quia Bellerophonem voluit innocentem occidere. Bellerophon Glauci filius, cum ignarus ad Prætum in hospitium venisset et uxor Præti Sthenobea, sive Antia, illum amaret, nec ab eo impetrare potuisset ut secum concumberet,

apud suam virum mentita est, ab eo se compellatam fuisse. Præter ad Adjuvarcem socerum suum misit, et de eadem re Bellerophonti dedit tabellas perferendas socero, quibus lectis interficere voluit talem virum: sed cum ille prudentia sua et castitatis auxilio se ab instanti periculo liberasset, ad interficiendam Chymoram missus est, quam ille Pegaseo juvante prostravit. Denique eum misit ut Calydonas vinceret, etiam illos cum vicisset, et cum novissime scivit Adjuvarces, quod ipsi fuisset causa tanti mali faciendi, crimina quæ in eum confixerant abolevit, virtutemque ejus laudans alteram filiam Alchimenem ei dedit uxorem. At Sthenobea re cognita ipsa se interfecit. Ergo is Præter nocens quia innoxium juvenem periculis tantis objecit. Hæc fabula apud Homer. l. vi. est ipse Præter cujus filias sub contumelia læsi numinis Juno furore complevit, quo se factas bucculas putarent. De quibus Virg. 'Prætidæ implerunt falsis mugitibus agros.' *Phæonem*] Hic est qui primus Junoni sacrificasse dicitur, ut Dardanos Jovi. Phæonem autem Inachi filias, qui primus mortalibus regnavit, cujus filiam Nioben, quia alia Tantali est, Jupiter primo mortalem dicitur compressisse. *Idem.*

593 *Hic grege condensa*] Sane est in scriptis nonnullis, unde Bernardinus admisit: sed male. Nam ejus auctores vitiosa distinctione sunt decepti, cum conjungerent, *hi pugnaces animæ*. At duo ista verba addenda sunt in præcedentem proximè parenthesin: et ita evidens est res *Hi* necessitas: *quid autem Hi grege condensa* (quantum arma et vulnera monstrant, *Pugnaces animæ*) nobis, &c. intendunt manus. *Acrysius. Gressu.*

596 *Rex fallor, an hi sunt*] O rex Etheocles. Eos ostendit Etheocli, quos ipse etiam pesseret cognoscere. Sine pace autem dixit, aut bellicosas,

ant ipsi discordes, cuius causa fuerant interempti. *Lactant.*

598 *Mæna lauro*] Mæonem illum valent dicit: ideo præsignem lauro, quoniam fuit sacerdos Apollinis, et divinatione pollebat. Quem Tydeus a quinquaginta virorum cæde servatum remisit Thebas incolumem. Qui se in conspectu regis, donatam vitam respiciens, conscientia virtutis occidit. *Idem.*

599 *Ne servite duces*] Quasi apud indignantes eos loquitur, qui fuerunt interempti a Tydeo, et casum humanæ sortis excusat fatorum legibus evenisse. Omnia prospera viderat de parte Thebana, et Argolicos duces vultu pronuntiassse de fato belli. Sed vidit illos Thebanos quos Tydeus peremit, quos hic minantes civibus sua placat: dicens fatorum fuisse legem ut tot caderent, non virtutis alienæ. Dein superstitibus Thebanis, qui Tydeum viderent esse passurum. Hoc autem mihi videtur dixisse Statius, fretus historiæ exemplo, ut animas seu manes irasci diceret, et a Tyresia placatos. Alexander igitur cum in Asiam traduceret exercitum, conspexit proximam littori manum armatorum, armis Achivis candentibus, propterea tubam canere iussit, et milites navibus egredi armatos. Sed cum abiret a conspectu Macedonum ea species umbrarum, ante cunctis perspecta, postquam attigit Thraciam terram certior a vicinis factus, quod ejusmodi visiones ibi frequentissime fierent, suspicatus animas esse Achivorum, qui consociati fœdere Thessalis fuerant Hernico bello, inferias apud tumulos Achivorum dedit, precatus adversus barbaram gentem auxilios sibi fieri: epinatus eosdem et in excessione classis apud littus sibi visos. Isque in ea pugna, cum apud Granicum configeret exercitus, multas ibidem species in prælia conspiciens, putans Macedonum exercitum, nec minus

alias animas apparnisse barbarico habitu, ex adverso existimantes hostium numerum, eo prælio multis ex utraque parte cæsis. Locus in quo ceciderunt faba primo floresque nati fidem veteribus præbuit, quia abstinendum usu fabæ suadent. *Idem.*

607 *Non ille aut sanguinis*] Obliquus ob parricidium posteris, horret nepotem Laius scelere procreatum, nec sacrificii oblatione mitescit; nam cum importune instantes abigit, illos quinquaginta qui manu Tydei fuerant interempti, quos vittis redimitos dicit utpote reges, eosque sacrificii sanguine placat ostenso. Illum tamen non sanguis sacer, non alius liquor, qui sacrificiis consuevit offerri mitigat; id est, vini, aut mellis, aut lactis, sed immortale odium posteris servans, nulla oblatione sacrificii placatur. *Idem.*

609 *Sed prosilit ultro*] Lindenbr. notat e scriptis: *proligit*. In nostris fere omnibus clare: *prolicet*. Verissime: ad sermonem invitat. Plautus Curculione: 'Ejus amor cupidam me huc prolicet per tenebras.' Gronov.

612 *Vidit amica dies*] Prospera, id est, quæ ab execrabilibus facinoribus est aliena: nam post ejus obitum uxor filii sui Œdipodis est sortita conjugium. Qui funestam rem sæpiissime fœcunditate partus incerti significavit. Secutum est nihilominus, ut re cognita filius conjunx voluntaria se cæcitalis pœna damnaret, deinde voluntarium Polynicis exilium, et post omnia imminens bellum. *Lactant.*

613 *Placata minoribus umbra*] Calamitatibus posteriorum; nam et parricida filius perpetua errat cæcitate damnatus: et in regno nepotes erant discordes cupiditate regnandi. *Idem.*

621 *Pande vel infensus vel res*] Quin jam si iratus es narra quod doleant; si placatus es, posteris ode, quod caveant: ut in inferorum squalore per-

petuo posito regi suaderet, quæ poscebat edicere, spem ulterioris ripæ, ad quam (præter gloriosam mortem, quam belli necessitas ingerebat) violenter occisi prohibebantur accedere, promittit carminibus posse concedere. Et Deis inferis se commendat, quamvis esset contra jura prohibitum. *Idem.*

624 *Mulcetur honoris*] Placatus muneribus sacerdotis sumpsit sacra libamina, et tunc demum reddidit consultanti responsum. Alii *tingitque genas* magia intelligi volunt fletu, quam sanguine. *Idem.*

625 *Tingitque genas*] Panlum sanguinis ore libat. *Gloss. Manusc.* Ambiguum de lacrimis et sanguine sententiam facit fatuus non raro usus 'genarum' vocis, qua sibi nec quid nec quare placuit Papinins. Agnoscit ambiguum sensum et Lutatius et Scholiastes. Nos cum fata canat, et invitetur ad sanguinem a Tiresia, de hoc capere malimus. *Barth.*

626 *Versanti manes*] Consideranti. *Lactantius.*

630 *Poscitis illum*] Schema Epizeuxis, id est, repetitio nominis. Dicit ergo Œdipum filium suum hæc sacra debuisse facere, qui nece patris et matris concubitu Thebanum moverat bellum. *Idem.*

631 *Læto dedit*] Stulta lectio. Mirum enim nisi aliquo loro ex aqua. Servant vitinum omnes editi. At optimo libro nostro consentiant restituendæ Veritati Membranzæ tam Lindebrogio, quam Behottio, olim collatz: *læto fodit ense Patrem.* Cardo rei est: quod exultavit in cæde paterna, ut quidem hæc maligna Umbra convitiatur. *Barth.*

633 *Atra fatigat concilia*] Imprecando filiis lassat. Horat. 'Prece qua fatigent Virgines sacræ minus audientem Carmina Vestam.' *Lact.*

638 *Lernæos*] Græcos, a Lerna palude Arcadiæ. *Idem.*

639 *Hæc terræ monstra*] Propter

Amphiaranum, qui hiatu terræ demersus est. Seu propter Tydeum, qui prodigialiter Menalippi percussoris cerebrum vorando defunctus est. *Id.*

640 *Tela mement*] Propter Capaneum qui eo clarior fuit, quod Jovis fulmine meruerit interire. *Idem.*

641 *Sontes lege moræ*] Id est, ex lege moræ venientes ne sontes sepelirentur Achivi. *Sontes* autem moræ optime, nocentes, quia differunt sepulturam. Sed et in primo: 'tumulisque carentia regum Funera.' *Idem.*

642 *Ferox germanus*] Quia armis repetit. Quam imaginariam causam habet Eteocles non reddendi ex pacto regni apud Euripidem Phœnissis. Hæc autem ita proferuntur, ut magna simul Thebanis infortunia prædicent. *Furiæ*] Œdipi pars, et ipse dirus mens filius anis auspiciis, persuasurum furias et pessima facinora, victoriam tamen hic obtinebant. *Barth.*

646 *Gelidam Nemeen*] Sylva in qua leo ille fuit, quem Hercules vicit. *Lact.*

648 *Sidonias*] Thebanas, quia Thebarum conditor Cadmus. Sidonias vero Tyrius. *Idem.*

652 *Marcidus*] Lassus, ebrius, aut quia molles faciat per pacem. *Idem.*

653 *Sidere brumæ, &c.*] Duo hic notanda, *brumæ* pro 'annis' poni: eleganter sane, quia apud Getas: 'Semper hyems, semper spirantes frigore venti.' Deinde observandum *Icarium Umbra* pro 'vite' positam. *Bern.* Lutatius: 'Icharus comes Liberi, qui a Libero vini usum mortalibus ut traderet sumpsit, quod cum pastoribus exhibuisset potandum, ebrii facti, putantes se veneno tentatos, Icharum interemerunt. Cujus Erigone filia cum ductu canis inventum foret cadaver, in vindictam patris Deorum imploravit auxilium; recepti ambo locantur inter sidera, Erigone in virginem, Icharus in stellam Bootæ: dicitur enim cum plastro suo receptus in cælum.'

656 *Materna ad mania*] Thebas, ubi principue cultus Bacchus. - Horatius: 'vel Baccho Thebas, vel Apolline Delphos Insignes.' Thebarum solarum gloria, omnis mundi confessione, Deos apud eas duos prognatos, Herculem et Bacchum. *Barth.*

658 *Lynceus*] Cum Triptolemus beneficio Cereris fruges per omnes spargeret gentes ad Lycum Siciliae regem venit, et ibi pene deceptus est: volens enim Lycus, id quod hospes attulerat, fuisse suum monstrare, Triptolemum insidiis finire conatus est, at illo periculo cognito stricto gladio Lycum persequi coepit. ille in feram sui nominis versus morum suorum colore distinctus est: ut Virg. 'quid Lynceus Bacchi variae.' *Lactant.*

659 *Armentalia*] Equi non armentata: ut Virg. 'Armentalis equi mammas et lacte ferino.' *Idem.*

660 *Mimallones uras*] Lingua Macedonum, Bacchæ. Hinc Persius: 'Torva Mimalloneis impleverunt cornua bombis.' *Idem.*

661 *Sunt illic Ira, Furorque, &c.*] Optimus Poëta serio agens, quod agere non videtur, pessimæ matris Ebrietatis pessimas proles indicat. Possem ad vitæ hujus coercitionem multa adferre, sed ne extra chorum saltare videar, solum cum Q. Curtio dicam: 'Magnum illum Alexandrum ingentia animi bona, illam indolem, qua omnes Reges antecessit, illam in subeundis periculis constantiam, in rebus moliendis efficiendisque velocitatem, in deditis fidem, in captivis clementiam, in voluptatibus permisissis quoque et usitatis temperantiam, unius vini cupiditate perdidisse.' *Bernart.*

663 *Succidique gradus*] Ebrietate titubantes. *Lactant.*

672 *Argos*] In plurali numero masculini tantum generis esse Virg. docet: 'Si patrios unquam remeassem victor ad Argos:' in singulari vero

* *Savos Argos*. Notandum neutri generis civitatem Argos dictam, nam Horatius in neutro genere posuit, 'aptum equis Argos.' *Lactant.* *Indomitæ*] Cujus iram in me nullum tempus, nulla pietas, nulli mei labores domare aut satiare possunt. *Vet. Schol.* Aliæ membranæ: *Indomitæ*, *insatiatæ*. *Cineri data Mater*] Semele combusta, per fraudem malesuadam Junonis zelotypæ. *Barth.*

673 *Cineri data mater iniquo*] Illud dicit tempus, quo fraude Junonis Semele mater optavit Jovem eo cultu videre, quo cum Junone concumberet, quod cum ferre non potuisset, divino igni apud Thebas consumpta est. Merito ergo eam civitatem matris sepulchrum Liber appellat. *Lactant.*

676 *Et resides ferro*] Corrige ex memb. *et residem ferro petit improba Theben*. Servius ad *Æn.* v. 'Urbe Mycenæ, Græco dixit: unde singularem numerum posuit. Mycene autem sicut Thebe.' Juvenal. 'Atque vetus Thebe centum jacet obruta portis.' *Gronov.*

681 *Anhela*] Id est, æstuosa, quando Sol in Cancro est: et necesse est quando Sol medio cælo est omnia illustret. *Lactant.*

683 *Mediusque silentium*] Cum silentent Nymphæ, quibus convocatis medius ipse constiterat. *Idem.*

684 *Agrestes fluviorum*] Oratio Liberi ad Nymphas, ut cuncta siti exhausta sicarent. Numina autem sunt fluviorum Nymphæ, a fontibus enim originem ducunt: unde Virgil. 'Laurentes Nymphæ genus amnibus unde est.' *Idem.*

687 *Rivos*] Id est vis tanta sit siccitatis, ut rivorum alvei pulvere impleantur. *Idem.*

688 *Nemees*] Paludis nomen unde erant Argivi, ex qua et campum significat, quo adventat exercitus Argivus. *Idem.*

689 *Ex alto fugiat liquor*] Penitus

imperat ut humor ex alto in profundum discedat. *Idem.*

690 *Phœbus ad hæc summo*] Optimus liber scriptus Lips. *Phœbus ad hoc summo*, quod valde amplectimur: *adhoc* pro 'præterea.' Terentius Adelphis: 'Satis adhuc tua nos frustrata est fides.' Tacitus Histor. I. 'Multi adhuc numeri.' Adi Sallustium qui frequentissimus in hac phrasi. *Bernart.*

692 *Erigones spinat canis*] Id est, quam ego vindicavi, id est, Erigone: singulis enim mensibus aliorum syderum ortus ingreditur. Canicula-rem ergo dicit stellam, quæ ideo inter sidera recepta est, quia servavit cadaver Learci interempti: aut quia ipsa Erigone nunciavit interitum domini: et bene ait, *meæque*, propter Icarum patrem. Hodieque enim sacra Liberi dantur in honorem Erigones. Virg. 'oscilla ex alto suspendunt mollia pimu.' *Lactant.*

695 *Licentum cornipedum*] Licenter facientium Panum; nam Fauni solent Nymphas ad usum libidinis rapere. Etiam Faunos sumpto vino in Venerem constat esse petulantes. Constat etiam Liberum, et Apollinem esse, et Solem. ideo juvenes omnes imberbes, quia ignis non senescit. *Idem.*

699 *Sitis arida*] Omnes nostri libri habent, *ignea*, et recte; vox enim *protinus* subitam atque extraordinariam vim designat. Virgil. Georg. III. 'ubi ignea venis Omnibus acta sitis, miseros adduxerat artus.' *Barth.*

706 *Eos liquentia*] Ægypti liquore nascentia: ergo hoc facit Nilus, quod apud alias gentes bruma, id est, imbres, ut Lucan. 'atque hyemes afferre suas.' *Brumæ*] Illo tempore quo bruma apud Ægyptum esse creditur. *Lactant.*

708 *Hialos Ægyptos*] Calore fissa: ut Virg. 'Aut ubi hialca siti findit canis æstifer arva.' *Idem.*

712 *Adverberaque natantis*] Ut quæque fide et ætate præcellit, exhibet: *adverberaque natantia saxa Charadrua.* Schollon optimi: 'trahens rapiditate sua.' Recte: provolvens et agens secum, ut solent scopis purgamenta, qui verrunt. Supra: 'longa epumantem valle Charadrum.' *Gronov.*

713 *Audax Erasinus*] Qui ripis suis se contineri non patitur, et idcirco dixit audacem, id est, graviter sonantem. *Lactant.*

714 *Fluctibus Asterion*] Quidam *fructibus*, uti legit quoque Lactantius, hunc dicens Erasino contrarium: nam cum ille sit populator arborum, hunc esse fructibus æquum. Sed in utroque fallitur. Nam 'nunquam audax in ripis' describitur Erasinus: ergo nunquam egrediens ripas, nunquam arborum populator: *Asterion* autem *æquis fluctibus*, id est, tanto rumore ac sonitu labundus, ut mare possit videri. *Ille alta per ævis notus Audiri*] Sic enim magno consensu scripti, non *suctus*. *Gronov.* *Asterion*] Erasino contrarius fluvius: nam cum sit ille populator arborum, hic est fructibus æquus: et hæc flumina in Nemea silva sunt omnia. *Lactant.*

716 *Jura numinis*] Ipsius Liberi. Bona vero œconomia. Nam si ei Langia defecisset periissent Argivi, et non esset bellum quod fataliter debebatur. *Idem.*

717 *Langia*] Fons est qui postea vocatus est Archemorus, et hæc consecratus est fons et Nympha; ejus famam postea Argivi accepto beneficio extulerunt, quia non perdiderat aquam. juxta fontem agoni celebratur in honorem Archemori consecratus, et in Nymphæ beneficium. Archemorus est Lycurgi filius Græci, quem Hypsipyle acceperat nutriendum, quæ dum sitientibus Græcis fontem demonstrat Langiam, regium puerum ictu serpentis amisit. Is est puer Opheltes, qui post Archemorus est dic-

tus; nomen enim lachrymabile significat Archemorus, ἀρὸς ἘCΑΡΧΝ'CINC ἀρὰς * eo quod primus occisus est. *Idem.*

718 *Nondum illi raptus*] A serpente peremptus. *Gloss. Ms.* 'Rapi' dicuntur a Poëtis, qui violenter occidunt et ante diem aut ordinem. Archemorus dictus fuit a fato, quia ab eo clades incipiebat, *Opheltes*. Ab eo deinde fons, ad quem a serpente idem interemptus, ut notant Latat. Vibius, et alii. *Barth. Nomen*] Fama vel gloria. Hysipyle Lemnias fuit: quodam tempore dum Lemniadum viri in Thracia pugnantes triennio tenebantur, indignatus desiderio foeminae necem adversus omnes conjuraverunt, ut omnes perimerent, inter quas sola Hysipyle Thoanti patri pepercit. Ex quo armavit cæterarum in se furorem; quæ dum fugeret capta ad Lycurgum regem Græciæ ducta est, in cujus servitio cum filium Ophelten nutriret, puer dracone periiit, quæ orbitate rex iratus cum in Hysipylen jus domini exercere vellet, eamque filio inferias mittere, a Græcis prohibitus est. Quibus sitiens fontem demonstravit. Græcis vero postea responsum est, non prius eos ad Thebas pervenire, nisi placassent manes Archemori, pro qua re illi ludos funebres constituerunt, de quibus ipse poëta plenius loquitur. *Lact.*

722 *Ophelten*] Opheltes prius, qui postea Archemorus. Utrumque nomen prædictionem ejus fati habuit, qui fuit a serpente interfectus. *Vet. Scholast.* Sepulchrum hujus pueri in cypresseto multis post seculis, adeoque templo ipso Jovis Nemæi superstes fuit, Pausaniæ etiam ævo, lib. II. *Barth.*

723 *Portare nec arcus Thoracum nexus*] Quia arcus et angusti efficiebantur per anhelitum hominum: nam anhelitu solet corpus intumescere. *Lactant.*

728 *Patris*] Rectissime glossa 'no-

labilis.' Hoc enim indicatur patris voce, non quod fluat modo, ut vulgo loquimur et intelligimus, sed etiam quod resolvatur instar arenæ. Servius in Georgic. I. 'Putres glebas' solubiles explicat, quas tepor efficit et aratrum. *Barth.*

731 *Catenatas*] Frenatas.

732 *Legem Dominumque pati*] Scripti nostri libri, cum iis, quos contulerunt, alii *Dominosque*. Et recte. Una enim 'schola' Equorum, qui ad eundem modum patientiam docentur, multi jam parentium Domini. De verbo pati ad paritionem pertinente Seneca Thyeste: 'Rebusque parvis alta præstat quies: Immane regnum est posse sine regno pati.' *Barth.*

735 *Amymones*] Ab Amymone Danaï filia nuncupatus fons. *Cæcis*] Latentibus, quia ignorabantur. *Lact.*

736 *Sedens*] Quaque incenditur et deprimitur. *Idem.*

737 *Flavam Libyen*] Jupiter Epaphum, qui hoc petiverat, in Ægyptum oppida communire, ibique regnare jussit. Oppidum Memphin et alia plura constituit, et ex Cassiopa uxore suscepit filiam Libyen, quæ postea in Africa regnum possedit. Cujus nomine terra Libyes est appellata. *Idem.*

738 *Syenen*] Civitas quæ Æthiopiam ab Ægypto dividit: quia ibi nunquam pluit, ideo nulla nube umbratam dicit. *Idem.*

740 *Pulchro in mare*] Cum septem duces Thebas oppugnatum venissent, et aquam quærent, Adrastus devenit ad Hysipylen Thoantis filiam, cujus alumnus Archemorus periiit, et ludos funebres instituerunt, quibus ludis Hysipyle duos filios ex Jasone excepit, qui et ipsi matrem quærentes currendo vicerunt, quorum nomina præco cum pronuntiasset Jasonis et Hysipylen filios esse, mater eos agnovit, qui a rege impetrarunt, ut matrem recuperatam Lemnum revocarent. *Idem.*

742 *Inachii*] Ad distinctionem aliorum dixit. Nam plures fuerunt. Non igitur Thrax ille intelligendus, non Thebanus Bacchi inimicus. *Vet. Schol. Proles infausta Lycurgi*] Lycurgi duo fuerunt, Thracius et Nemeus, de quo loquitur poëta. Ille in mari præcipitatus dicitur, quia primum aqua vina permiscuit et rem in haustu sinceram pluribus venenis infecit. *Infausta*] Ideo dicit, quia peritura. *Lactant.*

749 *Latonia casto*] Sive te, inquit, Diana de grege suo uxorem dedit alicui, sive te deus aliquis suo amore dignatus est. nam posse hoc fieri Jovis docemur exemplis, qui multas Græciæ fœminas amavit. *Idem.*

750 *Transmisit thalamis*] Hoc est in matrimonium collocavit, hoc ideo quia videt illam infantem ferre. *Id.*

752 *Arbiter Argolidum thalamis novus*] Quasi qui consuevit cum Argolicis matribus sæpe concumbere, an quia Inachi Argivi filiam amavit, et Danaën. Item Acrisi Argivi filiam. Ergo verisimile est et hanc Jovis paruisse complexibus, quia Jupiter frequenter est Argivarum concubitu delectatus. *Idem. Aspice mæsta agmina*] Tot millium hominum miserere, qui simul siti emoriuntur, et justa arma, non petulantia sumserunt. *Vet. Scholiast. Meritas Thebas*] Propter facinus Eteoclis et cædem Tydeo intentatam, contra pietatem Græcam et fraternum honorem. *Scholiast.*

757 *Fœda palus*] Cœnosa sordibus: unde Lucan. 'Morienisque recepit Quas nollet victurus aquas.' *Lact.*

763 *Numerumque rependam*] Id est omnis te plebs venerabitur, ut pro numero exercitus de Thebanis gregibus tot tibi victimas immolemus: perseverat in opinione quam cœpit, ut tot hostias de grege Thebano numeret, quantus fuerat plebis numerus nominatus. *Lactant.*

769 *Et si caelestis origo est*] Nam pater ejus Thoas Liberi patris filius fuisse dicitur: ergo ista neptis Libe-

ri fuit. *Idem.*

771 *Orbam*] Hæc cum Jasone in Lemno aliquando concubuit, ex quo est enixa geminos, quorum alter Thoas, alter Enneus dictus est, quos fugiens reliquit in Lemno: et quia viverent orbam pignoris se esse confessa est. *Idem.*

772 *An quis sinus*] Id est si meis filiis adhuc essem nutrix. *Idem.*

774 *Demoror undis*] Valuit dicere de suis liberis, sed pudore revocata noluit rem pandere, quod videbatur finem pudore fecisse: aut in media oratione conticuit, cum illi magis desiderio audiendi succenderentur. *Idem.*

776 *Sub limine*] In aliis libris *lamine*. In præstantissimo codice scriptum est, *sub fulmine*, quod non ausim damnare. Pariter enim mox *fulguret* de Sirii vehementia dixit. *Barth.*

777 *Icarii aetri*] Canem Sirium dicit. Qui cum Erigone patris ejus corpus ostendit, in siderum numerum Liberi beneficio collocatus est. *Lactant.*

779 *Alumnus*] Archemorum Lycurgi filium, quem draco interemit, cui proprium nomen est Opheltæ. *Idem.*

780 *Ponique negantem*] Ordo est: Lachrymas poni negant. murmure consolatur et floribus: poni autem abuti significat: et *poni negantem*, id est, invitum et recusantem. Expressit enim morem infantium, quia nolunt a nutricibus separari. *Idem. Locat ponitque negantem*] Cuivis apparet fatuam esse conjunctionem verborum, *locat* et *ponit*. Itaque suspicabar olim, *ponique*: quod mihi firmarunt postea plane exhibentes membranæ. Accessit unus ex optimis, qui pro varia lectione inter versus ostentat: vel, *ponique negantes*. Fuit igitur: *ponique negantis Floribus adgestis et amico murmure dulces Solatur lacrimas*. Lib. sequente: 'clavumque audire negantem.' Gronov.

784 *Curetas trepidos*] Aut ad naturam retulit Curetum, quod sint celes ac feroces, aut trepidos metu Saturni intelligamus: vel quasi jam Deum formidantes Jovem. *Plaudunt Orgia*] Ad certationem plaudunt, hoc est feriant. *Orgia*, id est tympana. *Lactant.*

785 *Resonat vagitibus Ide*] Postquam Ops Jovem ex Saturno peperit, commendasse dicitur in Ida monte ne a Saturno interiret, propter exclusionem regni, quod Protheus edixerat. Itaque cum Opem rogasset ubi esset quod pepererat, illa lapidem ei involutum veste monstravit, quem Saturnus voravit. Amalthea nutrix ne vagitus pueri audiretur, Corybantes posuit. Quia 'Curetes' Latine 'lares familiares' appellantur. *Idem.*

786 *Vernæ telluris*] Vernantis, floridæ. Indicat Vere hæc gesta esse, maxime cum terra efflorescente. *Comm. Ms.* Mirum autem calorem illum et extremam siccitatem nec puerum istum, nec nutricem ejus sensit, &c. *Barth.*

790 *Verba illuctantia labris*] Quia infanti quasi quoddam est inter verba et labra certamen: nam dum conatur verba proferre, impeditur a labris immaturis. *Lactant.*

796 *Ortygiæ*] Jupiter cum Asterien Titani filiam amaret, et illa eum contemneret, in avem Ortygiam conversa est, quam nos coturnicem dicimus, eamque in mare dejecit: unde insula Ortygia est dicta. Postea ibi Latona enixa est Apollinem et Dianam, quibus natis insula Delos est nominata. *Inclinabat*] Suo scilicet pondere. *Idem.*

802 *Ab agmine primo*] Expressi scripturam libri veteris, vulgati inficete, si sententiam introspicias, *ab agmine primus*. *Bernart.*

804 *Argus aquæ*] Hic vexillum portabat, et ut erat in armis positus exclamavit, aquæ sunt hic: cui tota

multitudo respondet exercitus aquæ. ut Virg. 'Italiam Italiam primus conclamat Achates, Italiam læto socii clamore salutant.' *Lactant.*

805 *Sis Ambracii ponti*] Civitas Epyri, de qua mare nomen accepit. *Lucan.* 'Oræque malignos Ambraciz portus.' *Idem.*

808 *Leucada pandit Apollo*] Hoc est, facit videri montem ipsum. *Leucada*, promontorium Epirotici maris. *Idem.*

811 *Æqua sitis*] Ut omnibus æqua sitis fuerat, ita omnibus æquam fecerat dignitatem. *In curribus*] Pro cum curribus impliciti ut biberent. *Idem.*

817 *Diripitur*] Populatur, bibentibus siccantur tori riparum. *Idem.*

819 *Toros riparum*] Tori sunt ceapites crassiores, nec tamen cum fundamentis solidis, sed ad ripas succrescentes et ripas facientes atque attollentes, quos avulsos tumultu concurrentium militum dicit. *Vet. Scholiastes.* Virgil. lib. vi. 'Riparumque toros et prata recentia rivis.' *Barth.*

823 *Perfurere*] Perspicua veritas, et ita in codicibus scriptis reperi. *Vulgati* sine dubio depravate *præfurere*. *Bernart.*

825 *Sylvarum Nemea longe*] Poëta memor sui laudat Nemeam silvam quæ inter Thebas et Argos est, quod in ea Jupiter colitur, cujus sacerdos erat Lyncrgus rex, pater Archemori. *Lactant.*

833 *Cana reportat*] Flumina enim quæ ex nivibus vel imbribus sumunt vires, possunt siccare: vel hoc intelligendum, non interim effunduntur niventium verticibus montium, cum Solis calore liquantur. *Idem.* *Neque enim tibi cana reportat*] Optimi quique, *repostas*. *coacervatas* et diu servatas. *Gronov.*

834 *Raptasque alio de fonte refundit Arcus aquas*] Lips. liber scriptus: *portasque*: quæ lectio etsi nec ipsa

sincera, propius tamen ad veritatem et germanam lectionem accedit; quæ ut mihi quidem videtur, est: *portasque alio de fonte refundit Arcus aquas.* Plantus *Cureulione*: 'Ecce autem bibit arcus, pluet credo Hercle hodie.' Propertius lib. III. 'Purpurens pluvias cur bibat arcus aquas.' *Bernart.*

837 *Apollineus Ladon*] Sive quod lauros habent circa ripas suas, quæ in tutela sunt ipsius, propter Daphnen, cujus hic fluvius pater est. *Xanthus uterque*] Quia Lyciæ et Trojæ est. *Lact.*

838 *Sperchius*] Thessaliæ fluvius Centauris vicinus. *Lycormas*] Thebanus fluvius, quem 'Centaureum'

dixit, quod in eo Hercules sagittis Centaurus Nessus sit interemptus; ut Lucan. 'Et Meloagream maculatus sanguine Nessi.' Centaureum ideo, quia hunc Nessus Centaurus custodiebat. Hercules vero fabula omnibus est notissima. *Idem.*

841 *A Jove primus honos*] Post Jovem tu secundus invocabere. Sic Horat. 'tu secundo Cæsare regnes.' *Idem.*

843 *Defensasque velis*] Nos pro tuis redeuntes domum agnoscere velis, quos modo ab interitu præsentis defendisti, et sic tibi deviaxisti, ut post summum Jovem nulli amplius debeamus. *Vet. Scholiast.*

THEBAIDOS LIB. V.

Pulsa sitis fluvio, &c.] Hunc librum Poëta extra ordinem carminis fecit, excessit enim œconomiam suam postquam ductu Hypsipyles Argivus exercitus, sitis ardore succensus, vires liquore et haustu recuperavit, rursus ordinatur ab bellum. In quo libro ludi funebres sanciuntur Archemoro, qui primus in hoc bello, ut Prothesilaus in Iliaco, expertus est mortem. *Populata*] Agentis hic est, non patientis. *Lactant.*

2 *Annemque minorem*] Quem per potum minorem fecit exercitus. *Id.*

4 *Animique*] Quia vacuantur cum exuuntur, et ubi corpus muniant implentur: ut Lucan. 'Sic gurgite puro Vita redit.' *Idem.*

7 *Dispositi in turmas*] In duobus libris scriptum, *Dispositum*. Videor mihi videre veritatis lucem in *itum*. Sed prior vox hæret non facilis conciliationi. Hac autem lectione pulchre indicet, licet severe imperatos ordines tamen ultro subiisse militem,

discipline scilicet amantem. Sic autem non insolentes Poëtæ. Ovid. 'itum est in viscera terræ.' Sed vulgatæ scripturæ patrocinantur *τὸ momentum*. Barthius. *Legemque æteri*] Quam confundi militaris prohibet disciplina. *Lactant.*

8 *Monetur*] Id est unusquisque post potum locum suum et dignitatem recipit. *Idem.*

10 *Crescit*] Quia dum erigitur pulvis crescit terra in altitudinem. *Idem.*

11 *Phariis*] Ægyptiis. *Pharos* enim, civitas est Ægypti. *Idem.*

12 *Rauca Parætonio*] Lætitiae congrua comparatio. Sic Argivi post sitim læti et alacres erant, ut redeuntes grues ex Ægypto in Thraciam quando fugiunt. Notum quod Ægyptus calorem aëris tempore auget æstatis. *Idem.* *Parætonio*] Ægyptiaco. *Scholiast. Vet.* Parætonium, vel Parætonia, civitas olim Ammonia dicta prope Alexandriam auctore

Stephano. De ingenti ibi portu **xx.** Stadiorum, Strabo lib. xvii. *Barth.*

14 Umbra fretis arvisque volant] Ut sint umbræ fretis et arvis. Quasi ipsæ græcæ umbra fretis sint, volens multitudinem designare, omne quæ prætervolant spæcium pennisarum densitate inambrantes, per Hyperbolem. *Avius æther]* Hominibus scilicet. *Lactantius.*

16 Nudo] Sine honore silvarum; et bene nudo, vestiuntur enim arboribus, ut *Sallust.* 'Vestitus oleastro, ac myrteis, aliisque generibus arborum.' *Hæmus]* Mons Thraciæ. *Idem.*

20 Cui gloria tanta] Quasi ad gloriam Hypsipyles pertinet, quia saluti sit restitutus exercitus. *Idem.* *Gloria tanta]* Conservatorem tot militum, Regum et Heroum. *V. S.* Servatoris appellatio etiam Romanis moribus. Vide *Dansque.* ad *Basil. Seleucena.* *Orat. xl.* et *Legatû Gothorum ad Francos apud Agathiam lib. i.* *Barth.*

21 Debere cohortes] Sensus: Quia nostram vitam tibi dedimus, ut pro salute, quam tot cohortibus dederat, eodem habeat debitores. *Lactant.*

23 Quando] Pro 'quoniam.' *Virg.* 'Quando hæc te cura remordet.' *Idem.*

24 Quæ domus] Cujus regionis esset, aut unde originem duceret. *Idem.*

26 Transierit fortuna licet] Id est, quamvis a te fortuna emigrarit: fortunam autem dixit felicitatem. *Idem.*

28 Fletu cunctata] Colligens animum et recordatione malorum suorum solitum fletum repetens. *Barth.*

29 Lemnias orsa] Lemniades, cum Diis omnibus decimas frugum singulis annis solverent, solam Venerem esse prætermittendam dixerunt. Quæ irata his odorem immisit hircinum, quas mariti execrantes deserta Lemno odio conjugum Thracas petiverant, eorumque sibi filias ascivere conjugio. Quod ubi Lemniadibus

comperitum est, stimulante Venere in omne genus virile conjurant, remeantesque ex Thracia viros omnes peremerant: inter quas Hypsipyle patri Thoanti sola subvenit, ut non solam parceret, verum etiam fugientem persequeretur ad littas. Tunc Thoanti Liber occurrit, eumque in insulam Chion prospera navigatione perduxit. Lemnon Argonautæ pervenerunt, quos Lemniades suscipientes hospitio, cum his concubuerunt. Hypsipyle ex Jasone duos filios procreavit, Cæneum et Thoantem. Cum pluribus diebus detenti essent ab Hercule objurgati discesserunt. Lemniades autem postquam intellexerunt Hypsipylem patrem suum servasse, interficere illam conatæ sunt. Illa dum fugit a prædonibus capta Nemeam deportata est, et Lycurgo regionis ejus regi in servitutem distracta. *Lactant.*

30 Integrare] Implere vel renovare: ut *Virg.* 'Miserabile carmen Integrat.' *Idem.*

31 Inserta] Inducta, ut *Virg.* 'Clypeoque sinistram Insertabam aptans.' Ita inquit fuimus furore mutatæ, ut nostro fœdere sexus omnis virilis occumberet. *Idem.*

33 Furor additus] Bene additus: cum libido jam esset in furia, vel quasi naturalem haberent furorem. *Idem.*

34 Ne forte benignæ] Cum audietis e Lemno esse, ne me includatis reliquarum ejus regni mulierum numero. Illæ vere et digne suis factis sunt miserræ, et pudeat virum honestum quemlibet lis colloqui. De me aliter est. Ego non sum vobis benigna hospes, ut vestrum colloquium ambiam; imo ego non peccavi, sed bene feci. *V. Schol.*

53 Thracum fatalia] Id est, vicinitas Thraciæ in nos suum transtulit nefas. Nam quemadmodum Procne filiam necavit, ita et nos in Lemno maritos peremimus: vel quia exem-

plum de cæde maritorum petatum est a crudelitate Tydei, qui fuit ex Thracia. *Lactantius*.

56 *Spumifer assilit*] Mare Ægeum, quod insulas plurimas habet, dictum ab Ægeo patre Thesei: et eleganter insulam insulis comparavit. *Assilit*] Insulas, id est, circumfinit. *Idem*.

59 *Nulla deæ sedes*] Quia adulterium Veneris in honorem Vulcani damnaverant, inde nulla Veneris sedes in Lemno est. Unde iratum numen odorem fœminis hircinum immisit, ob quam causam horruisse viri dicantur uxores. Igitur pergentes ad Thraciam eorum filias sortiti sunt, quo dolore commotæ Lemniades reversos viros universos peremerunt. Sed hanc veritatem poëta declinavit. Alii dicunt templum Veneris fuisse in Lemno, Græcorum opinione celebratum. Diversa est odii causa: nam hoc alii asserunt, quod adulterium ejus in hac insula videtur esse detectum: ut ipsa Venus, 'Hoc mihi Lemniacæ de te mernere catenæ.' Ideo etiam illas ineptas filias Solis acriter prosecuta est. *Idem*.

60 *Lentoque irrepunt agmine pœna*] Pulcherrima et verissima gnoma. Pœnam quam omnes improbi Deo debent, interdum omittit, sed non remittit: ampliat quosdam in justo suo judicio, sed non absolvit: debitum statim non exigit, sed cum fœnore solvendum differt. Tibullus: 'Ah miser! et si quis primo perjuriam celat, Sera tamen tacitis pœna venit pedibus.' Horatius: 'Raro antecedentem scelestum Deseruit pede pœna claudo.' Quid raro? Imo nunquam. Acutissime magnus ille Plato, de Leg. lib. v. Τιμωρία δ' ἀδικίας ἀκόλουθος πάσης, ἥς δ, τε τυχόν, καὶ μὴ τυγχάνων, ἄθλιος δ' μὲν, οὐκ ἱατρειδόμενος, δ' δὲ, ἵνα ἕτεροι πολλοὶ σώζονται, ἀπολλύμενος. *Omni injustitiæ pœna comes est, quam et qui luit et non luit miser est; hic quidem, quia non sanatur, ille autem, quia, ut alii multi salvi sint, inte-*

rit. Quo igitur solvamus nomen quo obstricti sumus supero huic Creditori, cui nemo unquam decoquet? Audiamus Senecam Christiane monentem, Epist. xxvii. 'Hoc tibi citra diem mortis præsta, moriantur ante te vitia. Nam sola virtus præstat gaudium perpetuum, securum.' *Bernart*.

62 *Solvisse jugalem Ceston*] Id est, sui dissimilia omnibus deliciarum signis amotis, quoniam ira molles projicit habitus. *Ceston* est vinculum ornamentum, quo circumdatur Venus, omnibus illecebris nuptiarumque cupiditatibus elaboratum, quo matrimonia dicitur alligare. Declinatur autem hæc *Cestos*, ut *Lemnos*, *Delos*. Specialiter tamen zonam Veneris debemus accipere, quæ non rutilo auro gemmisque sit, sed pelle, ut probentur corporeæ voluptates. *Ceston* autem dicitur, quod copulæ et matrimonio vis sit, quia adeo quæ adulterio perpetrantur incesta dicuntur, quasi quod non vinctum fuerit sit incestum. *Lactant*.

63 *Ablegasse volucres*] Id est, Columbas. Epitheton de nūminis sede, quod sint Veneri consecratæ. *Idem*.

66 *Tartareas*] Sunt qui dicerent, Venerem se cum furiis conjunxisse. Et bene philosophi, quod obscure hic poëta tetigit, furias amoris conjunctas esse dixerunt, secundum Virg. 'In furias ignemque ruunt.' Talia epim pro amore committunt, qualia per furorem solent: quid est enim voluptas Veneris, nisi mera insania? Ideo Venus ignis dicitur: ideo Vulcani et Martis conjunx, i. e. ignis et furoris. Idcirco furie ignis facibus distinguuntur armatæ. *Idem*.

69 *Fidi miserata mariti*] Ideo fidi, quia post adulterium dilexit uxorem. Dixerat enim supra: 'ubi ignifera fessus respirat ab Ætna.' Dicuntur spiramina ignis in hac insula esse, quæ constat afflari semper. *Animique tegunt*] Defendunt; id est, sepe-

rant a tali consilio : sive tegunt, a curis defendunt. *Idem.*

71 *Motus Hymen, versaque faces*] Alludit ad ritum priscum, non tamen me iudice, ad vulgatum illum, quo in lacta receptum, ut magistratum insignia inversa praeferrentur: quod huius loco non convenit; sed acutissime more suo, in hac alienatione mulierum a maritis, et odio potius, quam dolore, respexit morem, quo transfugas in exercitu signa vertebant, et arma. Ammianus lib. xxvi. 'Eumque secuti complures jam gladios quaerentes et pila ad Imperatorem transeunt, cum vexillis scuta perversa gestantes: quod defectionis signum est apertissimum.' *Bernart.*

88 *Aegeu*] Promontorium Lemni, id est, mare Aegeum. *Idem.*

91 *Insueti*] Hoc est praeter solitam tollitur in furorem. *Idem.*

92 *Thenmesia Thyas*] Boeotia. Thenmesus enim campus est juxta Thebas, prope Citheron. *Idem.*

93 *Idaeque suadet*] Tibiae buxæ, petita ex monte Ida. *Schol. Vet.* Videtur Berecynthiae sive Deorum matris sacra jungere Bacchicis. Sed potest *Idaeam buxum* tibiae in Bacchi sacris usurpatas dicere. Vide Serv. ad *Aeneid.* ix.

94 *Auditus montibus*] Vocem audiebant vel fingeant audire. Et sic in turba solet fieri, ut fingantur auditae Deorum voces. *Schol.* De *Baccho* Bacchas in Cytheronem vocante, quod ex Pausania citat Barclaius, non memini in eo legere. Nec facile crediderim. *Barth.*

95 *Trementi sanguine*] Instabili furore. *Lactant.*

98 *Infelix comitatus*] Quia eos primam occisura est, ut fidem faciat ceteris suadere. *Idem.*

103 *Et medio, &c.*] Haeret hic denovo oratio, quam commode explicat codex noster, unius literae omissione aliis omnibus sapientior, deleta iussu per vocula huius versus ultima, hoc

pacto: 'stricto mox ense silentia jussit Hortatrix scelerum, e medio sic ausa profari: Rem summam instinctum, &c.' Nihil planius, nihil Papinio dignius. *Barth.*

105 *O viduae*] Viduas maritatas videtur incongrue posuisse, sed ad explicandum dolorem muliebrem dixit, hoc est: Cum habeatis viros, illis longe a vobis positis, viduarum vivitis more: bene ergo viduitatis nomen appositum, quo vocabulo jam de conjugibus desperarent, et ut quasi alienos sine affectu videantur occidere. *Serum*] Non dixit, sexum pellite, id est, naturam mutate, quod fieri nulla poterat ratione, sed pulsa foeminea imbecillitate, viriles ad facinus arripite animos. *Lactant.*

107 *Aeternum*] Sic ait, quasi semper desint mariti: ut Virg. 'Solane perpetua mœrens carpere juventa.' *Idem.* *Turpemque juventae Flore situm*] Dubius locus, et fortean corruptus, nisi Poëtis usitato loquendi genere tibi in subaudias; ut sensus sit: Si tandem turpem situm in flore juventae perferre. Scriptus Lips. codex supra eadem mann et editio princeps agnoscit: *Ferre situm*, mihi non displiceat legi, *flore situm.* *Bernartius.*

112 *Cui connubialia*] Interrogative, hoc est cui vestrum fuit honos thalami secretus? *Idem.*

113 *Quod conjuge pectus*] Placet, quod in quibusdam scriptis: *quæ conjuge pectus Intepuit.* Ut quarto Thebaid. 'Genas fulgebitis auro.' Ovidius Met. ii. 'Illa suo toties cum pectore juncta Pectora.' *Gronov.*

114 *Lucina labores*] Ab inutilibus maritis argumentatur, et docet quid habeant utilitatis si voluerint mutare consilia. *Lactant.*

116 *Vota tument*] Metaphora ab inclusis, qui pulsant ut aperiatur, et hic partus inclusus est, non vota tument, sed crescentibus mensibus tumet uterus, propter quem partum ut detumescant vota suscipiuntur. *Id.*

117 *Gratis Virginitas*] Danaum dicit, qui quinquaginta filiabus suavit, ut sponso suos eadem nocte qua fuerant conjuncti perimerent: quarum omnes sponsi filii Ægypti fratris Danaï fuerunt, et totum hoc ab exemplis posuit. *Idem. Gravis Virginitas, &c.*] Danaï et Ægypti historiam tangit, scio: sed quid, dolorem sanguine perfundere somnos? nūquid: tu me audi interpungentem: *lætasque dolorem, Sanguis occures juvenum perfundere somnos.* Bernart.

120 *Quod si propioribus actis*] A recenti exemplo, ut ad tempus referatur: recentiore enim exemplo, id est, sive quia prope erat Thraciæ, in qua Procne, Pandionis filia, Terei uxor, in ultionem suam, quod maritus cum Philomela concubisset, Ityn filiam, quem de Thereo anaceperat, interemit: sive propter Harpalicen, quam cum pater amasset et compressisset, illa filium ex incesto natum patri apposit comendandum: quam opinionem Virgil. secutus ait: 'patrisque epulandum apponere mensis.' Præterquam quod aptum videatur exemplum, major necessitas persuasionis erit, cum etiam vicinam dicetur; nam Thracia quæ Lemno vicina est, duabus maximis exemplis, id est Procnes et Harpalices, Lemniades matres ad perficiendum nefas hortatur. De duabus ergo historiis similibusque vis ad rem aptari potest, et aptata hortatur ad faciendum; nam sicut bona suasio bonis debet suscitari, et asseri exemplis, sic et mala malis: nulla enim rei argumenta desunt. Et est in utroque pugna bona bonis: ut Virg. 'Si fratrem Pollux alterna morte redemit.' Mala malis: ut Lucan. 'Nec longe Fatorum exempla petantur, Fraterno primi maduerunt sanguine muri.' *Lactant.*

121 *Rhodopeia conjunx*] Hoc historia non habet quod Procne pariter cum Thereo filium comedisset: sed ut Lemniadum animos hoc scelere ma-

gis accenderet, Procne quoque pariter epulatam, pro loco persuasionis suis necessario, fuisse mentita est. *Idem.*

123 *Securus ogo*] Nec vos ideo ego hortor ad scelus quod minime orbitate plena mihi sit domus filiis: et est figurata antipophora: ne ideo videatur hoc ipsa persuadere, quia non habet quod ipsa perimat. Sudorem autem dixit filiorum multiplicem partum, in quo dolore nimium laboratur: sive sudorem occidendorum quatuor posuit filiorum: sive sudorem dixit liberos, quos parturiendo et educando sudavit. *Idem.*

127 *Saniemque et vulnera fratrum*] Quomodo misceantur vulnera non sit facile speculatu. At corruptam lectionem arguit, et Veritatem palam restituit optimus Liber, qui longe majore energia refert, *et viscera fratrum.* Quam restitutionem eatenus probat eodex alter, in quo offendimus: 'vel viscera.' Nihil autem truculentius dicere poterat truculentissima bellua. *Barth.*

132 *Fortunam*] Occasionem temporis, ut Virg. 'Si fortuna permittitis uti.' Nata persuasio est reverentium virorum: dicit enim Deorum nutu factum esse, ut eo tempore conjuges advenirent, quo de eorum cæde tractatum est; probabili argumento agendi virtute necessarium facit, dicendo: *deus hos, deus ultor in iras.* *Lactant.*

134 *Nec imago quietis*] Confirmat audaciam suam Deos adjuvare somni expositione: et est ratio philosophica, cur quæ futura sint miseri mortalibus, præsagiis somniorum demonstrantur. Sed de multis paululum dicam. Natura rerum, ex qua homines mixti sunt, affectus suos silere non patitur. Et cur per ipsam essentiam corporis sentire permittat, est animæ divina providentia; quæ quamvis cæco carcere et tenebris clausa tenetur, quid e contrario na-

Spicula: non pharetris quicquam, non ense decorus,
 Non spectandus equo: cessit fiducia valli:
 Murorum patet omne latus, munimina portæ
 Exposcunt: prior hostis habet: fastigia desunt: 705
 Dejecit Capaneus: exsanguis et ægra juvenus
 Jam nec conjugibus suprema nec oscula natis
 Jungit, et attoniti nil optavere parentes.
 Atticus at contra, jubat ut clarescere ruptis
 Nubibus, et solem primis aspexit in armis, 710
 Desilit in campum, qui subter moenia nudos
 Asservat manes: dirisque vaporibus ægrum
 Aëra pulvereâ penitus sub casside ducens
 Ingemit, et justas belli flammatur in iras.
 Hunc saltem miseris ductor Thebanus honorem 715
 Largitur Danais, quod non super ipsa jacentum
 Corpora belligeras acies, Martemque secundum

scædala. Nullus insignis, nec pharetris, nec gladio, non equo conspicuus. Nulla in callo fiducia. Mœnia undique aperta. Portæ efflagitant propugnacula; prior hostis destruxit. Pinna murorum desunt; Capaneus deturbavit eas. Pubes exanimis et ægra, nec jam dat oscula uxoribus aut liberis, et parentes consternati nihil optaverunt. At contra Atheniensis, ut vidit lucem fulgere in scissis nubibus, et primum solem in armis, devolat in agrum, qui subter muros custodit nuda cadavera, et intus attrahens sub pulverulenta galea aërem infectum horrendis exhalationibus, queritur et accenditur justis belli furoribus. Rex Thebanus saltem tribuit hunc honorem infelicibus Danais, quod non conseruit bellicam aciem, et secundam

video tamen quicquam immutari a libris.' Barth.—703 Aldd. Colin. Gryph. et Basil. *Non spectandus equos.* Bernartius correxit ex codd. Lang. Laur. Buslid. et Lipsian. nec aliter habent Dan. Put. Petav. et Behott. 1. 2. *cessat* Behott. 1. 2. in quorum altero deleta litera a, supposita i, ut fieret *cessit*.—

NOTÆ

703 *Cessit fiducia valli*] Id est, nulla spes amplius in munimentis et propugnaculis.

704 *Murorum patet omne latus*] Ut pote machinis et tormentis bellicis dirutorum. *Munimina portæ Exposcunt*] Erant olim præter turres, propugnacula prope portas, et in iis cataractæ. Ceterum hunc versum et sequentem supposititios judicat Gnyetus.

707 *Jam nec conjugibus suprema nec oscula natis Jungit*] More proficiscens domo. Suetonius Ner. cap. 37.

'Neque proficiscens quenquam osculo impertivit.' Petronius cap. 75.

'Aut patrem reliquit ntiqne aliquem, cui proficiscens osculum dedit.'

708 *Et attoniti nil optavere parentes*] Character ultimæ desperationis.

715 *Ductor Thebanus*] Creon.

Miscuit : at lacera ne quid de strage nefandus
 Perderet, eligitur sævos potura cruores
 Terra rudis : jamque alternas in prælia gentes 720
 Dissimilis Bellona ciet : non clamor utrimque,
 Non utrimque tubæ : stat debilis altera pubes,
 Summissos enses nequicquam, amentaque dextris
 Laxa tenens : cedunt tellure, armisque reductis
 Ostentant veteres etiamnum in sanguine plagas. 725
 Jam nec Cecropiis idem ductoribus ardor,
 Languescuntque minæ, et virtus secura residit :
 Ventorum velut ira minor, nisi sylvæ furentes
 Impedit, insanique tacent sine littore fluctus.

pugnam super ipsa corpora prostratorum. Aut, ne quid dirus amitteret de lacera strage, eligitur nova terra, quæ biberet crudelem sanguinem. Et jam dispar Bellona excitat utrosque populos in certamen. Non clamor utrimque auditur, non utrimque tubæ. Ex una parte stat invalida juvenus, incassum tenens manibus dejectos gladios et amenta soluta. Retrocedunt in campo et armis reductis ostentant priora vulnera adhuc cruenta. Jam nec idem ardor ducibus Atheniensibus, et minæ hebescent, et virtus, cui non resistitur, languescit. Ut vis ventorum est minor, cum nemora non resistunt eorum furori, et agitata undæ tacent sine littoris objectu.

718 'Perperam ediderunt Bernartius, Lindenbrogius, Aldus, Argentoratenses, et Lugdunenses : aut lacera ; cui assentitur solus optimus ex nostris codd.' Barth. Ita habent Dan. Put. Petav. Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Colin. Basil. Lindenbrog. Cruc. et Delph. ac lacera exhibent Behott. 1. 2. et lacera edd. recentt.—720 Unus Behot. in prælia mentes, et superius scriptum gentes.—725 Behot. 2. pulvere, oblitterata dictione sanguine, quæ primum exscripta fuerat : eodem stylo omnia.—727 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et Amstel. secura resedit ; Gronov. Barth. Veen. et Delph. secura residit. Codex Daumii habet etiam resedit.—729 'In optimis

NOTE

718 *At lacera ne quid de strage nefandus Perderet, eligitur]* Hæc delenda esse dicit Gnyetus, et jungendum *rd miscuit cum rþ eligitur.*

720 *Rudis]* In qua non gestum bellum.

721 *Dissimilis]* Non enim par utrisque ad bellum alacritas, ut et dicit infra Poëta.

722 *Non tubæ]* Animos accendere solitæ. Scribit Euripides, ante aciem Theseum per præconem utrumque exercitum monuisse, aliud se nihil quærere, nisi ut cadavera extrema

officio non fraudarentur : ad ea nihil respondisse Creontem.

724 *Armisque reductis]* In humerum rejectis clypeis.

726 *Cecropiis]* Atheniensibus.

727 *Languescuntque minæ]* Resistentia enim fortius animat.

728 *Ventorum velut ira minor, &c.]* Imitatio Lucretii lib. III. 'Ventus ut amittit vires, nisi robore densæ Occurrant sylvæ, spatio diffusus inani.'

729 *Sine littore]* Sine objectu littoris.

Ut vero æquoreus quercum Marathonida Theseus 730
 Extulit, erectæ cujus crudelis in hostes
 Umbra cadit, campumque trucem lux cuspidis implet :
 Ceu pater Edonos Hæmi de vertice Mavors
 Impulerit currus, rapido mortemque fugamque
 Axe vehens, sic exanimis in terga reducit 735
 Pallor Agenoridas : tædet fugientibus uti
 Thesea, nec facilem dignatur dextra cruorem.
 Cetera plebeio desævit sanguine virtus.
 Sic juvat exanimis projectaque præda canesque,
 Degeneresque lupos, magnos alit ira leones. 740
 Attamen Olenium, Thamirumque, hunc tela pharetra
 Promentem, hunc sævi tollentem pondera saxi
 Dejicit, et triplici confisos robore gentis

Ut vero Theseus erexit hastam Marathoniam, et ejus sæva umbra cecidit in hostes, et fulgor cuspidis illuminavit dirum campum: ceu Mars pater egerit Edonos currus e cacumine montis Hæmi, ferens, axis rapiditate, fugam et letum, sic pavor vertit in terga exsangues Thebanos. Pudet Theseum sævire in fugientes, nec manus dignatur facilem cadem. Aliorum fortitudo satiatur ignobili sanguine. Sic præda debilis et jacens placet canibus et ignavis lupis, furor nutrit fortes leones. Attamen sternit Olenium et Thamirum, hunc promentem sagittam ex pharetra, illum elevantem molem crudelis lapidis; et fratres Alceidas, fretos viribus trium populorum,

duobus libris non tacent, sed *meant* legitur; quod non est deterius, nisi melius dicas.' *Barth.* Daumii codex quoque *meant* exhibet.—733 *Ceu pater Ædonios Hæmi, &c.* Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. *Edonos* Grasser. Gronov. Barth. Veen. et Delph. 'Sic scribendum hoc nomen, nec obstat quod in Lucano lib. 1. 696. vulgo legitur: 'Edonis Ogygio decurrit plena Lyæo.' Scribendum enim 'Odonis' eo loco, pæne est ut assentiamur præstantissimo Salmasio, qui et *Edonos* hos illustrat ad Solin. pag. 153. Et *Edonos* claris literis in Papinio referunt optimæ membranæ. Monuit pridem de hoc nomine non aliter legendo Mart. Ant. Delrio Notis ad Claudian. Laud. Stilic. lib. 1.' *Barth.*—737 Unus Behot. *nec faciles dignatur dextra cruores.*—738 'Versu undecimo retro dixerat de iisdem: 'virtus secura resedit.' Non constat ergo sibi tantus Poëta a tantillo intervallo. Poterat prorsus omittere hunc versum, nec quicquam absens detraxisset sententiæ; neque nunc sanæ amotus officiat quicquam, cum præsens pudorem faciat Poëtæ.' *Barth.*—741 *Thamarumque hunc tela pharetra* Behot. 1. *Thamirumque hunc tela*

NOTÆ

730 *Æquoreus*] Quia filius Neptun-
 i, qui rex maris seu æquoris. *Quer-*
cum] Hastam.

733 *Edonos*] Thracios. *Edones*
 enim Thraciæ populi. *Hæmi*] Mon-

tis Thraciæ.

736 *Agenoridas*] Thebanos.

743 *Triplici*] Tribus enim gentibus
 stipabantur.

Alceidas fratres, totidem quos ominis hastis
 Continuat: ferrum consumsit pectore Phileus, 745
 Ore momordit Helops, humero transmisit Iapix.
 Jamque et quadrijugo celsum petit Hæmona curru,
 Horrendumque manu telum rotat: ille paventes
 Obliquavit equos: longo perlata tenore
 Transiit hasta duos: sitiebat vulnera nec non 750
 Tertia, sed medio cuspis temone retenta est.
 Sed solum votis, solum clamore fremendo
 Omnibus in turmis optatque vocatque Creonta.
 Atque hunc diversa bellorum in fronte maniplos
 Hortantem dictis, frustra que extrema minantem .755
 Conspicit: abscedunt comites, et Thesea jussi
 Linquebant, fretique Deis, atque ipsius armis.
 Ille tenet, revocatque suos: utqua æque notavit

quos totidem hastis, unum post alterum, e longinquo occidit: Phyleus totam hastam recepit pectore, Helops momordit ore, per Iapigis humeros ferrum exiit. Et jam tendit contra Hæmona sublimem in curru quadrijugo, et dextra jaculatur in eum immane telum. Ille Hæmon detorquet trepidantes equos. Hasta longo cursu perlata trajecit duos equos; et fecisset tertiam plagam, sed cuspis hæsit in medio temone. Sed tantum votis optat Creontem, hunc solum appellat terribili clamore per omnes ordines. Illum conspicit in diversa certaminis acie copias excitantem et vanas minas jactantem. Socii Thesei ejus jussu abscedunt, et illum linquunt confisi naminibus et ipsius virtuti. Creon frustra retinet, et revocat suos, qui abecedebant.

~~~~~

pharetræ Behot. 2. sed prius fuerat *Thamirumque*.—745 Unus Behot. *Phileus*.—747 *Æmona* multi codd. et edd. vett. *hemona*, ut semper, Behott. 1. 2.—750 *Transiit hasta* Behot. 1. *faciebat vulnera* Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. quod non improbat Barthius. *sitiebat vulnera* Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Put. Petav. Behott. 1. 2. Lindenbrog. Cruc. Gevart. et recentt.—751 Behot. 2. *tenore retenta est*; sed correctum *temone æquævis literis*: Dan. Put. Petav. Lindenbrog. et Cruc. *terrore retenta est*; Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Behot. 1. Gevart. et recentt. *temone retenta est*.—752 Put. et nonnulli Barthiani *clamore fremendo*.—757 Barthius ex optimis membranæ legit: *et Thesea jussi Destituunt*.—758 *Ille tenet* optimæ Barthii membranæ, Put. et Behot. 1. *Ille timet* Behot. 1. a m. sec. et ceteri codd. cum libris impressis. 'Inscita hæc scriptura est, præ illa quam habent optimæ membranæ.' Barth. *Ipsæ*

NOTÆ

744 *Alceidas fratres*] Eos sequentibus versibus vocat Phileum, Helopem, et Iapigem.

745 *Continuat*] Sine intermissione prosternit.

750 *Duos*] Equos scilicet.

756 *Comites*] Socii Creontis.

758 *Ille tenet, revocatque suos*] Nimirum Creon revocat discedentes, stantes et ambiguos jubet manere, neque loco excedere. Priores Editiones habent: *Ille timet, revocatque*

Hinc atque hinc odia, extrema se colligit ira,
 Jam letale furens, atque audax morte futura : 760
 Non cum peltiferis, ait, hæc tibi pugna puellis,
 Virgineas nec crede manus : hic cruda virorum
 Prælia : nos magnum qui Tydea, quique furentem
 Hippomedonta neci, Capaneaque misimus umbris
 Pectora. Quæ bellum præceps amentia suasit, 765
 Improbe ? nonne vides, quos ulciscare, jacentes ?
 Sic ait, et frustra perituum missile summo
 Affixit clypeo : risit vocesque manumque
 Horridus Ægides, ferrataque arbore magnos
 Molitur jactus, nec non prius ore superbo 770
 Intonat : Argolici, quibus hæc datur hostia, Manes,
 Pandite Tartareum chaos, ultricesque parate
 Eumenidas, venit ecce Creon. Sic fatus, et auras
 Dissipat hasta tremens : tunc qua subtemine duro

Utque agnovit se odio haberi a suis æque ac ab hostibus, totum animum colligit, jam fremens letaliter, et ferox futura morte : Non hoc certamen tibi est cum peltatis virginibus, inquit, nec puta te invenisse puellares manus. Hic tibi pugnandum est cum fortibus viris. Nos sumus, qui occidimus ingentem Tydea, et furiosum Hippomedontem, et qui tradidimus inferis Capaneum. Quæ te inconsulta stultitia excitavit ad bellum, perverte ? Nonne vides, ut jaceant hi, quos vindicas ? Sic, inquit, et affixit irritam hastam summæ oræ scuti Thesei. Fortis Ægei filius irrisit minas ejus et manum, et se parat ad illi infligendum magnum ictum ferrata hasta, sed ante intonat superbo ore : Umbræ Argivæ, quibus hæc victima immolatur, aperite Tartareum chaos, et præparate vindices furias, ecce Creon accedit. Sic locutus est, et trepida hasta aërem dividit. Tunc hæc penetrat ferreum textile subtilium

tenui Behot. 2. æqua notavit Dan. et Pnt.—763 Behot. 2. quique furente ; sed ab alia manu correctum. Hæc erant penitus oblitterata in Behot. 1. supplavit recens manus : quoque furentem.—765 ‘ Libri omnes nostri habent : bellum præceps dementia : est illud Maronis : ‘ quæ te dementia cepit ! ’ Barth. præceps bellum dementia unus Behot.—768 ‘ Optimus liber diserte habet Affixit ; quod et verum puto. ’ Barth.—770 Unus Behot. ore supremo ; et in margine. correctum superbo.—773 ‘ Omnino scribendum, ut habent optimi libri : Sic fatur : cum dicto enim transactum est, de quo sermo erat. Sicque libro isto supra vs. 692. ’ Barth.—774 ‘ Omnes libri nostri habent subtegmine : et ita Latinius agnoscit, cum expositione : ‘ textu ferreo. ’ Tamen magis placet

NOTÆ

sues. Æqua] Quia etiam sui relinquebant eum et abhorrebant ob suam crudelitatem, ut et hostes. Legitur et *ægra*.

760 *Audax morte]* Certus exitil,

sine consilio fit audax. *Vet. Schol.*

761 *Peltiferis puellis]* Amazonibus, quæ peltas ferebant.

774 *Subtemine duro]* Textu ferreo.

Multiplicem tenues iterant thoraca catenæ, 775
 Incidit: emicuit per mille foramina sanguis
 Impius: ille oculis extremo errore solutis
 Labitur: assistit Theseus gravis, armaque tollens:
 Jamne dare extinctis justos, ait, hostibus ignes,
 Jam victos operire placet? vade atra dature 780
 Supplicia, extremique tamen secure sepulcri.
 Accedunt utrimque pio vexilla tumultu,
 Permiscentque manus medio jam foedera bello,
 Jamque hospes Theseus: orant succedere muris,
 Dignarique domos: nec tecta hostilia victor 785
 Aspernatus init: gaudent matresque, nurusque
 Ogygiæ: qualis thyrsos bellante subactus
 Mollia laudabat jam marcidus Orgia Ganges.
 Ecce per adversas Dircae verticis umbras
 Foemineus quatit astra fragor, matresque Pelasgæ 790
 Decurrunt: quales Bacchæa ad bella vocatæ

*catenarum, quibus lorica multoties tegebatur. Impius cruor emicuit per multiplices
 circulos loricae. Ille cadit oculis errantibus. Atat Theseus cum gravans, et illi
 detrahens arma. Jamne placet indulgere debitos mortuis rogos? jam victos inhu-
 mare? I in inferos, persolature æquas pœnas, et sis tamen securus ultimi tumuli.
 Signa utrimque junguntur pio strepitu, et dextras implicant. Jam fœdus fit in
 mediis armis. Jam Theseus amicus reputatur. Rogant ingredi mœnia, et hono-
 rare urbem sua præsentia. Victor non aspernatus hostilem urbem, in eam intrat.
 Matres et nurus Thebanæ lætantur. Sic Gangis accolæ thyrsos domiti a Baccho,
 jam ebrii celebrabant effœminata Orgia. Ecce strepitus fœminarum, sidera feriens,
 auditur ab oppositis sylvis Dircae cacuminis, et matronæ Pelasgæ ab eo rapide de-
 scendunt. Quales insana Thyades excitæ ad Bacchi prælia, quas putes efflagitare,*

~~~~~

subtemine. Idem.—775 Unus Behot. in textu habet *iterant*; sed pro v. l. in
 margine ‘*al. vetant: al. nectunt.*’—783 ‘*Mellioris notæ duo libri: medio jam
 fœdera campo; quod magis poëticum videtur.*’ Barth.—784 Unus Behot. *suc-
 currere muris*, et pro v. l. *succedere.*—786 *Aspernatus abit* nonnulli codd. Lin-

NOTÆ

775 *Multiplicem tenues iterant tho-
 raca catenæ*] Veteres enim non solum
 laminis ferreis invicem impositis, sed
 etiam catenis manebant lorica.

776 *Foramina*] Loricæ circuli, seu
 annuli.

780 *Atra dature Supplicia*] Ob tuam

insignem in mortuos crudelitatem.

789 *Adversas*] Aversas. *Dircae
 verticis*] Cithæronis.

790 *Matresque Pelasgæ Decurrunt*]
 Matronæ enim Argivæ Theseum se-
 cutæ fuerant.

Thyades amentes, magnum quas poscere credas,
 Aut fecisse nefas: gaudent lamenta, novæque
 Exultant lacrymæ: rapit huc, rapit impetus illuc,
 Thesea magnanimum quærant prius, anne Creonta, 795
 Anne suos: vidui ducunt ad corpora luctus.
 Non ego, centena si quis mea pectora laxet
 Voce Deus, tot busta simul, vulgique, ducumque
 Tot pariter gemitus, dignis conatibus æquem:
 Turbine quo sese caris instraverit audax 800
 Ignibus Evadne, fulmenque in pectore magno
 Quæsierit: quo more jacens super oscula sævi
 Corporis infelix excuset Tydea conjux,
 Ut sævos narret vigiles Argia sorori:
 Arcada quo planctu genitrix Erymanthia clamet, 805

aut commisisse grande scelus. Ejulantes exultant, et recentes fletus gaudio miscentur. Variis agitantur, incertæ, an quærant prius fortem Theseum, an Creontem, an suos. Viduarum luctus eas ducit ad cadavera. Non ego, si quod numen daret centum voces pectori meo, celebrarem dignis conatibus tot simul reges vulgi et ducum, tot pariter plactus, nec dicerem, quo impetu animosa Evadne se injiciat flammis, quibus dilectus conjux cremabatur, et fulmen indaget in ingenti pectore. Quomodo misera uxor Tydei prostrata super maritum, quem osculabatur, excuset scitiam ejus. Ut Argia commemoret sorori crudeles custodes. Quo ejulatu mater

denbrogii.—792 'In optimo eodum diserte scriptum est amentes; sed et supra hoc libro vs. 765. ubi vulgatur amentis, libri habent dementia. In optimo eodem prima litera erasa est, ut clare legaturementia. Nihil tamen mutamus.' Barth.—800 Pat. impleverat audax.—801 Ictibus pro Ignibus in eodem.—805 Unus Behot. cum nonnullis aliis clamat.—806 Lang. Laur.

NOTÆ

792 Thyades] Bacchantes. Vide Theb. v. 92.

793 Gaudent lamenta] Luctus mutantur in gaudia.

796 Vidui luctus] Pro luctus viduarum.

798 Tot busta simul] Pacto non prælio a Thebanis obtentum jus sepeliendi Argivos vult Plutarchus Theseo. At Pausanias, ut Papinius, prælio. Idem etiam refert Pausanias victorem Theseum deportanda

mortuorum corpora in Eleusinum agrum, ibique sepelienda curavisse.

801 Ignibus Evadne] Uxor Capanei, quæ se iniecit in regum viri ardentem, et una cremata est.

803 Excuset Tydea conjux] Supra: 'Sed cuncta jacenti Infelix ignoscit amor.'

804 Sorori] Deiphile.

806 Arcada] Parthenopæum. Erymanthia] Atalanta, ab Erymantho Arcadiæ monte.

Arcada consumto servantem sanguine vultus,
 Arcada, quem geminae pariter flevire cohortes.
 Vix novus ista furor, veniensque implesset Apollo :
 Et mea jam longo meruit ratis æquore portum.
 Durabisne procul, dominoque legere superstes, 810
 O mihi bisenos multum vigilata per annos
 Thebai ? jam certe præsens tibi fama benignum
 Stravit iter, coepitque novam monstrare futuris.
 Jam te magnanimus dignatur noscere Cæsar,
 Itala jam studio discit, memoratque juvenus. 815
 Vive, precor : nec tu divinam Æneida tenta,
 Sed longe sequere, et vestigia semper adora.
 Mox tibi, si quis adhuc prætendit nubila livor,

Erymanthia defleat Arcadem, Arcadem, qui servaverat formam exhausto cruore, quem exercitus ambo aequaliter ploraverunt. Vix ea digne exequeretur, etiam si Apollo mihi inspiraret novum furorem. Et mea Thebais jam meruit portum post longam navigationem. O Thebai, a me elaborata per duodecim annos, diu permanebis, et auctori supervivens evolveris? Jam certe præsens fama tibi concinnavit benignum iter, et coepit in tuo ortu te ostendere posteris. Jam magnanimus Cæsar dignatur te legere. Jam Itala pubes studiosae te addiscit et celebrat. Vive, oro; ceterum, ne tu æmulare divinam Æneidem, sed procul sequere, et semper venerare ejus vestigia. Deinde, si invidia adhuc tibi obducit quædam nubila, morietur,

Bnslid. Lipsian. et edd. vett. servantem sanguine vultu.—808 Vix novus iste Behot. 1. et pro v. l. ista. Barthius pro veniens conjectabat rediens.—813 Marklandus ad v. Sylv. 3. 231. ita scribit: 'Monendus es, pro: coepitque novam monstrare futuris, legi debere: coepitque viam monstrare futuris: patet hoc tum ex sensu, qui in altera lectione nullus est, tum ex istis: Stravit iter.'—818 Denique, si quis, &c. legit Silvester Giraldus Præf. Topographiæ Hiberniæ.

NOTÆ

808 *Implesset*] Alii impleret.

809 *Meruit ratis æquore portum*] Comparare poëmata currui aut navi frequens Poëtis. Hoc suum noster innuit iv. Sylv. ad Victorium Marcelum: 'Jam Sidonios emensa labores Thebais, optato collegit carbasa portu.' Ovidius lib. II. Artis initio: 'Mediis tua pinus in undis Navigat, et longe quem peto portus abest.'

813 *Novam*] Fallitur Petavius credens ex hac voce, novam, Thebaidem ab auctore bis editam fuisse; novam

enim nihil aliud est, quam recentem, calentem ab incude.

818 *Mox tibi, si quis adhuc prætendit nubila livor, Occidet*] Theophrasti dictum: *ἡθέρως τοῖς ζῶσι πρὸς τὸ ἀντίταλον τὸ δὲ μὴ ἐμποδῆν ἀναταγανίστην εὐνοίᾳ τετίμηται.* Invidia tantum in vivos est: mortuus vero, ut qui nemini obstat, constanti et libera benevolentia colitur. Sallustius Oratione II. ad Cæsarem de Rep. Ordinanda: 'Nam vires interdum fortuna, sæpe invidia fatigat: ubi anima naturæ cessit,

Occidet, et meriti post me referentur honores.

et debiti honores, me mortuo, tibi reddentur.

NOTÆ

dentis obtreptionibus, ipsa se virtus magis magisque extollit.' Ovidius: 'Pascitur in vivis livor: post fata quiescit.'

819 *Et meriti post me referentur honores*] Id est, post obitum meum

evanescet invidia, et gloria mea permanebit. Propertius lib. III. El. 1. 'At mihi, quod vivo detraxerit invida turba, Post obitum duplici favore reddet honos.'

THEBAIDOS FINIS.

P. PAPINII STATII

ACHILLEIDOS

LIBER I.

ARGUMENTUM.

THETIS rapta Helenæ territa, quod inde acerrimum bellum inter Græcos et Trojanos exorturum sciret, et in eo Achillem filium periturum, Neptunum convenit, ab eoque enixe petit, ut classem raptoris Paridis sommergat. Negat Neptunus hoc fieri posse: statuisse Deos cruentas miscere Europæ atque Asiæ manus: ingentes clades Trojanis Achillem illaturum, et tot præclara editurum facinora, ut ipsa credat se eum de Jove concepisse. Hæc repulsa Thetis animum ad alia convertit, et sibi proponit filium in aliquo tutissimo loco occultare, donec tempestas tam formidati belli detonaret. Achilles apud Chironem Centaurum in Thessalia educabatur. Tendit igitur in Thessaliam Thetis, filium a Chirone repetit, causata se infaustis de filio somniis terreri, ac velle eum in Oceani aquis, ut Proteus jubebat, magicis quibusdam sacris lustrare. Chiron consilium ejus probat, laudatque mirum in modum Achillis indole, humanam supergressa, Invidiam placare matri suadet: unde aucti Thetidis metus. Nocte cogitat, quæ loca abscondendo filio aptiora. Inter alia Scyros insula illi placet, ubi regnabat Lycomedes plurium filiarum pater, cujus aula virgineis choris personabat. Filium igitur arctissimo somno correptum sinu complexa, currum delphinis junctum conscendit, et mare emensa ad Scyrum, oriente sole, pervenit. Experrecto Achilli mater suos metus fatetur, oratque illum, virilem animum paululum summittat, et ad breve tempus muliebrem habitum sumat: non illi fore dedecori: Herculem, Bacchum, et ipsum Jovem femineas vestes non dedignatos. Achilles nullis matris precibus flectitur. Verum inopinato casu ejus animus fractus est. Forte Scyræ diem festum Minervæ, cui templum in littore erectum erat, agebant, et filiæ Lycomedis domo exierant, ut veris primitias Dææ offerrent, comasque ejus sertis coronarent. Turbam ducebat Deidamia, cujus ut eximiam pulchritudinem Achilles videt, ejus amore statim corripitur. Animadvertit Thetis, et blande interrogatus filius, an inter tam pulchras virgines degere ipsi acerbum foret, lætus erubuit, et sinit se veste feminea indui. Thetis Lycomedem aggre-

ditur: illi tradere ait Achillis sororem. Hanc quidem velle Amazonum more vivere, ac ferre arma; sed satis sibi esse curarum pro Achille. Eam igitur inter ejus filias secludat: nec sinat eam venari, nec palæstra exerceri: præcipue vero a portu arceat, ne raperetur. Lycomedes Thetidi gratias agit maximas, quod electus fuerit, cujus fidei tantum depositum crederetur. Sic Achilles simulato sexu in aulam Lycomedis inducitur. Interea Græci, accensi querelis Menelai Helenæ mariti, et Agamemnonis ejus fratris, in Aulidem Eubœæ portum conveniunt, cunctique jurant se non arma posituros, nisi Menelao satisfactum fuerit. At quanquam multi adsint strenui duces, Achilles poscitur. Illum omnes absentem desiderant: hunc solum clamant Trojanis et Hectori fatalem. Protesilaus vatem Calchantem urget, ipsis detegat, ubi Achilles latitaret: nam rumor erat eum nec in aula Pelei patris, nec apud Chironem esse. Calchas Apolline repletus declarat Eversorem Asiæ veste muliebri tectum apud Lycomedem Scyri regem occultari. Ulysses et Diomedes eum hinc ad bellum adducendum suscipiunt. Achilles autem amorem, quem visa Deidamia hauerat, quantum potuit, dissimulat: sed moræ impatiens, dum Bacchi orgia summis ululatibus noctu ex more celebrabantur, vi Deidamia potitur, et solatur afflictam se prodendo. Nutrix, furtivo amoris socia addita, surgentem uterum Deidamiæ occuluit, donec peperit.

MAGNANIMUM Æaciden, formidatamque Tonanti Progeniem, et patrio vetitam succedere cœlo,

Divæ, cane fortem Æacidem, et sobolem timendam Joci, et inhibitam succedere

Hoc Poëma in quinque libros divisum exhibent Dan. Put. Petav. Venett. Rom. Lindenbrog. et Cruc. cum hoc Argumento:

*In primo Chirona petit Thetis ante precata.
At Thetis Æmonio Lycomedi tradit Achillem.
Tertius Æaciden quærit, generat quoque Pyrrhum.
Quartus at occultum Peliden prodit Ulyssi.
Navigat Æacides ad debita Pergama quinto.*

Deinde sequitur aliud Argumentum, libri primi scilicet:

*Themate proposito narrat Thetis alma, rapinam
Tyndaridis conquesta: rates sed vana precatur
Mergere Rhætæas: alios commenta paratus
Tendit in Æmoniam, carum ablatura magistro
Æaciden: tunc forte feras letale fugantem
Ille redit lætusque dapum post munera matri
Fila movens canit heroas; nox occupat artus.*

‘Non abs re dubitetur, unusne hic liber sit, an in plures distribuendus. Unum potius esse quam duos hinc autumare licet, quod Commentaria Lactantii continuo ordine sine ulla librorum distinctione scripta erant. Argumentum equidem, sed leve, nec cui satis innitendum. Ergo quam in vet. codd. editisque exemplaribus inveni, eam sequi malui, non novellam istam duorum librorum divisionem.’ *Lindenbrog.* ‘Argumenta ideo non attendimus, quod ridiculam in quinque libros operis divisionem sequantur, nec in

Diva, refer : quanquam acta viri multum inclyta cantu
 Mæonio, sed plura vacant : nos ire per omnem
 (Sic amor est) Heroa velis, Scyroque latentem
 Dulichia proferre tuba : nec in Hectore tracto

paterno celo. Quamvis hujus viri facinora valde celebrata sint versibus Mæoniis ; plura tamen restant dicenda. Concedas percurrere (sic mihi placitum) totam Herois vitam, et educere buccina Dulichia illum occultatum in Scyro : nec finire in

.....

nostris Exemplaribus ullo vestigio reperiantur. Dno nostri codices, et glossis egregie oppleti, et valde vetusti, nullam nisi per argumenta marginalia distinctionem habent, qualia in suis etiam libris Franciscus olim Maturantius, in hoc bono judicio usus quod duorum agnoscat probetque statum, explosis nugis aliorum. Pro uno sane libro nimia res est, nec Papinio ascribenda, nec librariis condonanda. Quanquam sic retulerint quatuor alii codd. manuscripti auctore M. Antonio Delrio, Advers. ad Troad. Senecæ vs. 185. Barth. Duorum librorum divisionem retinent Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Gevart. Grasser. Amstel. Gronov. Barth. Veen. et Delph.

4 Codd. Lindenbrogii alique nonnulli : sed plura vocant.—11 Nec mea nunc

NOTÆ

1 *Magnanimum*] ‘Magnanimus’ proprium Epitheton Achillis, qui omnium Græcorum, auctore Homero, fortissimus est habitus. *Æacidem*] Achillem ab Æaco avo paterno ; nam Peleus, Æaco ortus, filium habuit Achillem ex Thetide. *Formidatamque Tonanti*] In fatiis erat enim, qui nasceretur ex Thetide, fore fortiozem et majorem patre : quo decreto, territus Jupiter concubitu Thetidis, quam adamabat, vitavit. Ovidius : ‘Namque senex Thetidi Proteus prædixerat ndæ : Concipe : mater eris juvenis, qui fortibus armis Acta patris vincet : majorque vocabitur illo. Ergo ne quicquam mundus Jove majus haberet, (quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes Jupiter,) æquoreæ Thetidis connubia vitat.’

2 *Patrio*] Id est, Jovis : qui Achillis pater fuisset, nisi abstinuisset a Thetide.

4 *Mæonio*] Id est, Homérico. Homeri enim Mæon avus erat maternus. *Plura vacant*] Supple, dicenda, quæ Homerus prætermisit. *Nos ire per*

omnem Heroa velis] Id est, perscribere totam vitam ac res gestas Herois illius.

5 *Scyroque latentem*] Thetis timens ne filius Achilles proficisceretur ad Trojanam expeditionem, in quo ingens quidem gloria, sed certa mors eum manebat, abduxit illum a schola Chironis, in qua educabatur, et occultavit in regia Lycomedis, regis Scyri insulæ, fœmineo habitu. Scyros autem insula una est Cycladum contra Magnesios, celeberrima, ut ait Strabo, propter Lycomedis cum Achille affinitatem, et ibi natum educatumque Neoptolemum seu Pyrrhum Achillis filium. Ex ea insula lapidem integrum fluctuare tradunt auctores apud Plinium lib. xxxvi. cap. 17. eundem comminutum mergi.

6 *Dulichiu*] Id est, Ulyssea. Ulysses erat dominus insulæ Dulichii in mari Ionio, non procul ab Ithaca. Alludit vero Poëta ad historiam, seu fabulam, qua dicitur Ulysses Achillem inter filias Lycomedis latitantem sono tubæ excitasse, ita ut se ipsum pro-

Sistere, sed tota juvenem deducere Troja.
 Tu modo, si veteres digno deplevimus haustu,
 Da fontes mihi, Phoebe, novos, ac fronde secunda
 Necte comas: neque enim Aonium nemus advena pulso, 10
 Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis.
 Scit Dircaeus ager: meque inter prisca parentum
 Nomina, cumque suo numerant Amphione Thebæ.

raptato Hectore, sed comitari juvenem per totam Trojam. Tu modo, Apollo, præbe mihi novos fontes si exhaustimus antiquos digno potu, et orna meos crines secundo ramo; neque enim hospes frequento sylvam Aoniam, nec nunc mea tempora albescunt primis vittis. Testis est campus Dircaeus, et Thebas recensent me inter vetera nomina majorum, et cum suo Amphione. At tu, quem summi viri Italiae et

.....

vittis albescunt tempora primis Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Aldd. Colin. Gryph. Basil. et Plant. *Nec mea nunc primis albescunt tempora vittis* Exc. Burg. Petrens. Dan. omnes Barthiani, Lindenbrog. Cruc. Gevart. Grasser. et recentt. *Nec mea nunc primis augescunt tempora vittis* Petav. et Put. 'Fatue qui mutant quicquam ab hac lectione: *primis albescunt tempora vittis*. Ridere licet Bernartium cum suo anguescent: nec admittendum augescant, quod malit And. Schottus Obs. lib. II. cap. 45.' Barth.—13 Lang. Laur. Buslid. Lipsian. Dan. Petav. Aldd. Colin. Gryph. Basil. Plant. Lindenbrog. Cruc. et Gevart. *memorant Amphione Thebæ*; Petrens. Exc. Burg. Put. Gronov. Barth.

NOTÆ

deret. Apollodorus de Deorum Origine lib. III. 'Ὀδυσσεὺς δὲ μνησθέντα περὶ Λυκομήδους ζητῶν Ἀχιλλέα ἀλπιγγι χρησάμενος εὔρε. *Ulysses, cum ei indicatum esset apud Lycomedem esse Achillem, quæsitum tuba usus invenit. Nec in Hectore tracto Sistere*] Ut fecit Homerus, qui finit suam Iliada hoc opere Achillis. Notatque fabulam, qua dicitur Achilles alligasse currui Hectorem, utroque illius pede perforato, ac ter circum Patroeli tumulum traxisse, ac inde, cum ad tabernaculum reversus esset, in pulvere pronum demisisse. Virgilius vero dissentit ab Homero, scribitque Hectorem non circum Patroeli tumulum, sed circum Iliacos muros ter fuisse raptatum ab Achille.

7 *Sed tota juvenem deducere Troja*] Id est, narrare ea omnia, quæ ad Tro-

jam gessit, donec a Paride occisus fuit. *Deducere* autem est honoris gratia aliquem comitari.

8 *Veteres*] Absoluta nempe Thebalde.

9 *Novos*] Ad suscipiendam scilicet Achilleida. *Ac fronde secunda*] Secunda corona pro Achilleide, prima pro Thebaide.

10 *Aonium*] Id est, Heliconium seu Bæotinum, quod Musæ incolebant.

11 *Albescunt*] Sic Noster Theb. III. 'Niveis ornati tempora vittis.' Et Theb. IV. 'Vatem cultu Parnassia monstrant Vellera, frondenti crinitur cassis oliva, Albaque puniceas interplicat infula cristas.' Rursumque lib. VII. 'Concolor est niveis et cassis et infula cristis.'

12 *Dircaeus*] Thebanus.

At tu, quem longe primum stupet Itala virtus,
 Graiaque, cui geminae florent vatunq[ue] ducumq[ue] 15
 Certatim laurus, (olim dolet altera vinci,)
 Da veniam, ac trepidum patere hoc sudare parumper
 Pulvere: te longo, necdum fidente paratu
 Molimur, magnusque tibi praeludit Achilles.

Græciæ longe primum suspiciunt, cui duplices laurus Poëtarum ac Ducum cum æmulatione florent, (altera earum nunc mæret superari,) da veniam, ac sinas me trementem exerceri paululum in hac arena. Te meditamur celebrare longo niam, sed nondum audemus exequi, et ingens Achilles tui gratia prætentatur. Dardanius

Veen. et Delph. numerant Amphione Thebas. Vide Not. Var.—14 Vox primum non habetur in Exc. Burg.—19 'In libris aliis lectum memorat Bernartius

NOTÆ

14 *At tu]* Domitianum alloquitur, eumq[ue] adulator, quasi prætergressus sit omnes Heroes et Græcos et Romanos. *Itala virtus, Graiaque]* Id est, summi viri Italiæ et Græciæ.

15 *Geminae vatunq[ue] ducumq[ue] Certatim laurus]* Lauro enim Poëtæ ac Imperatores coronabantur. *Geminae]* Tam ob bellicam virtutem, quam ob poësin; nam Domitianus poëticam primis annis excoluerat. Quam tamen sprexit postea, et abiecit, ut referunt Suetonius et Tacitus: sed contrariam dicunt Fabius et Plinius.

16 *Olim dolet altera vinci]* Poëtica ab Imperatoria.

17 *Sudare parumper Pulvere]* Id est, hac exercitatione, metaphora desumpta a curulibus certaminibus; pulverem enim excitant et colligunt. Horatius: 'Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat.' *Sudare]* Quia hæc certamina magna contentione fiebant.

18 *Te longo, necdum fidente paratu]* Adulatorie dicit se imparem scribendis rebus gestis Imperatoris, seque deterreri difficultate operis, quamvis hoc summopere optaret. Epistola ad

Marcellum Victorinum: 'Troja quidem, magnusque mihi tentatur Achilles; Sed vocat Arcitenens alio pater, armaque monstrat Ausonii majora ducis: trahit impetus illo Jampridem, retrahitque timor. Stabuntne sub illa Mole humeri? an magno vincetur pondere cervix? Dic, Marcelle, feram?'

19 *Praeludit Achilles]* Gesta Achillis erunt pro quodam præludio, dum experior, sinne aptus perscribendis tuis rebus, metaphora sumpta a citharædis, qui 'proludere' vel 'præcludere' dicuntur, cum prætentant ac experiuntur suas chordas. Et 'proludia' Græci vocant *προόδια*, id est, cantum illum quem citharædi faciunt ante verum et legitimum. Unde eleganter noster Papinius in Epistola ad Stellam ait: 'Nec quisquam est illustrium virorum, qui non aliquid operibus suis stylo remissione præluserit,' id est, ante scripserit. Quidam codices habent *præsudet Achilles*. Sic Statius Theb. vi. 'Ludumque super quo Martia bellis Præsudare paret, seseque accendere virtus.'

Solverat Œbalio classem de littore pastor 20
 Dardanus, incautas blande populatus Amyclas,
 Plenaque materni referens præsentia somni
 Culpatum relegabat iter, qua condita ponto
 Fluctibus invisis jam Nereis imperat Helle :
 Cum Thetis Idæos (heu nunquam vana parentum 25
 Auguria!) expavit vitreo sub gurgite remos.
 Nec mora : et undosis turba comitante sororum

pastor eduxerat naves ex ora Œbalia, gratam prædam auferens ex improvidis Amyclis, et reportans omina adimpleta materni somni, culpatus renavigabat mare, quo mersa Helle facta Nereis dominatur odiosis aquis. Ut Thetis perterrita aspexit sub profundo lucido tonsas Trojanas, (heu nunquam irrita matrum præsentia!) non moratur : et cito exiit ex aquosis cubiculis, caterva sororum stipata. Replentur coales-

~~~~~

præcedet. Nihil mutandum.' Barth. Put. habet præludat.—27 Nec mora, et undisonis Exc. Burg. et codex Vossianus; Nec mora, et undosis Dan. Put.

NOTÆ

20 *Œbalio*] Id est, Laconico. *Pastor Dardanus*] Paris Alexander, Phrygius seu Trojanus, Priami et Hecubæ filius, qui infans expositus fuerat, ac inter pastores educatus. *Dardanus*] Id est, Trojanus. Troas enim 'Dardania' appellata fuerat a Dardano, Troësque 'Dardani.' Sciunt autem omnes Paridem, cum adhuc pastor esset, et nondum a parentibus agnitus, iudicem a Jove constitutum esse inter Deas de pulchritudine contententes, eumque sententiam tulisse pro Venere.

21 *Blande populatus*] Rapiendo scilicet Helenam, cujus amore captus erat, et quæ eum, ut aiunt, redamabat. *Incautas Amyclas*] Amyclæ urbs Laconiae : dicuntur 'incautæ,' quia nihil tale suspicari poterant a Paride, qui Spartæ in domum Menelai hospitio receptus, uxorem ejus rapuit. Ceterum Helene non erat Amyclis, sed Spartæ, cum rapta fuit. Sed solitum Poëtis unum locum sumere pro alio, præsertim cum loca vicina sunt.

22 *Plenaque materni referens præsa-*

gia somni] Hecuba enim gravida Paride, inter dormiendum, somniavit se ardentem facem parere, eamque Ilium depascere, atque concremare.

23 *Culpatum*] Bene; quia abducebat uxorem hospitis, quod erat indignissimum facinus.

24 *Jam Nereis imperat Helle*] Respicit fabulam, qua dicitur Helle, fugiens cum fratre Phryxo furorem novercæ, conscendisse aureum arietem, ut trajiceret mare, qua angustius erat, et in illud cecidisse, quod ex ejus nomine appellatur 'Hellespontus:' ac tandem Deam marinam seu Nereida factam fuisse. Sicque ipsa Helle de se narrat apud Valerium Flaccum lib. II. 'Celeri extemplo subiere ruentem Cymothoë Glauconque manu: pater ipse profundum Has etiam sedes, hæc numine tradidit æquo Regna, nec Inois noster sinus invidet undis.'

25 *Thetis*] Mater Achillis. *Idæos*] Id est, Phrygios, seu Trojanos, ab Ida celeberrimo monte Troadis.

27 *Sororum*] Nereidum.

42 *Resultant accensas*] *Ædes resiliunt. Idem.*

43 *Sensere Pelagi*] Id est, agnovere Argivi lamentationis argumento sibi imputari causam mortis Archemori. *Idem.*

44 *Et lachrymis excusant*] Flendo ostendant interitum Archemori non sua culpa, sed fatum ordine provenisse. *Idem.*

45 *Datum quotiens*] Id est, quotiens ei fletum stupore permissum est. *Idem.*

46 *Pensum*] Pro statutis fatum posuit. *Idem.*

53 *Ac tenues*] Sic optimus aliquo omnes libri nostri. Vulgo aut. *Veritatem tot fulmina facile arguit tot tenues.* Et stulte flumina nimis opponantur. Ex Lindebrogiani non nemo liber totos hos tres vers. omittit, a quo nostri merito dissentiant. Ut enim genitorem speciatim supra dixit, sic congrue hic ejus mentionem reponit. *Barth.*

54 *Tristibus interea ramis*] Non ramis tristibus, sed ipsis tristibus qui pyram frondibus intexebant. *Lactant.*

55 *Feretrum*] *Φέρετρον* Græce dicitur, unde per *διαπετρον* feretrum facit: nam Latine *capulus* dicitur, ab eo quod corpus capiat. Unde Plautus: 'Capularis senex,' id est dignus feretro. *Idem.*

57 *Area*] Locus ipsius rogi *area* dicitur. *Idem.*

58 *Morituris floribus agger*] Compositus recenti thure et cinna; ut ostenderet orientales partes vicisse. *Idem.*

59 *Arabum strus*] Odoribus Arabiis. *Idem.*

60 *Incana*] Non longa ætate corrupta. *Idem.*

61 *Ab antiquo*] Veteris belli prædam istis ostendit odoribus. Liber enim devicta India hoc unguenti genus advexit, gentibusque dedit: et bene dixit *durantia*; constat enim cinnama fugere; vel ad illud magis

dixisse videtur, quod cinnamum odorem suum longo tempore non amittit. Lucan. 'Quod nondum evanuit aura Cinnamon.' *Idem.*

62 *Summa crepant aure*] *Crepant*, id est, sonant. Auri enim textilis sonus talis est. Aut illud quod in flexuissas laminas cæsum est. Virg. 'Sic leni crepitabat bractea vento.' *Idem.*

63 *Supercilium*] *Supercilium* pro fastidio posuit. *Teretes gemmas*] Multi separant gemmas a margaritis, ut Cicero: 'nullam gemmam, aut margaritam:' et gemmas volant dici diversi coloris, margaritas vero albas: vel gemmas integras, margaritas pertusas. Dicimus autem et 'hoc margaritum,' et 'hæc margarites,' quod Græcum est. *Idem.*

64 *Irradiat medio Linus*] Hanc historiam in primo libro Adrasto narrantem, cognovimus, Linum filium Apollinis et Psamates, Crotopi filie, expositum a matre, a canibus fuisse discerptum: hæc ergo fabula cum arte esset intertexta, odiosa erat matri, quia miserationem parvuli commovebat; pari enim modo etiam Archemori mors videbatur illata. *Idem.*

68 *Gloria mixta*] Quoniam majorum ornamenta funeri adhibebantur. *Idem.*

72 *Miseranda voluptas*] Fletum scilicet, quod planctus quasi voluptatam afferat orbitatis parentibus. *Id.*

75 *Festinus voti*] Id est, votis antecedens ætatem filii: figuratum nomen vel a participio 'festinans,' vel a verbo 'festino.' Virgil. 'Tibi quam noctes festina diesque.' *Idem.*

76 *Cinctusque sonantes*] Balteum militare notat, aureis bullis distinctum. Virgilius *Æn.* xii. 'infelix humero eum apparuit alto Balteus, et notis fulserunt cingula bullis.' Sidonius Panegyrico Antemii: 'bullis hostilibus asper Applicat a leva surgentem baltens ense.' Erat et alia bulla (ut hoc obiter dicam) quam ingenui pueri, Senatorum liberi, apud Roma-

nos gerebant. *Emilianus* apud *Macrobius* Saturnal. III. 14. 'Ductus sum in ludum saltatorium, plus, medius sedius, in eo ludo vidi pueris virginibusque quingentis, in his unum (quo me maximo Reipubl. misertum est) puerum bullatum Petitoris filium.' *Juvenalis* Sat. XIV. 'Iudit et heres Bullatus, parvoque eodem movet arma fritillo.' Hinc 'bullatus nugæ,' pro 'puerilibus.' *Persius* Sat. V. 'Non equidem hoc studeo bullatis ut mihi nugis Pagina torgeat.' Capiet ab hac mente *Juvenalis* Sat. XIII. 'dic senior bulla dignissimus.' Id est, qui inter pueros refertur. Intelligas etiam *Virgilium* lib. VI. de puerili agmine scribentem: 'it pectore summo Flexilla obtorti per collum circulus auri.' Denique scito, cum togam virilem pueri sumerent, bullam Laribus dici solitam. *Persius* Sat. V. 'Cum primum pavido custos mihi purpura cessit, Bullæque succinctis Laribus donata pependit.' *Bernart*.

85 *Anguria*] *Pater* pyram alio faciebat, sacerdos serpenti; quia fuisse Martis filius credebatur. *Lactant*.

95 *Nymphas*] *Nymphæ* diu vivunt, et tamen moriuntur. Istam autem pyram dicit illis antiquiorem fuisse, et post mortem illarum incolam ab honorem numinis perdurasse. *Veterno* autem dixit ad ostentationem ætatis antiquæ. *Idem*. *Nymphas etiam mortuas*] Ride hominum stultitiam: qui, non contenti innumerabiles peno Deos finxisse, mortales etiam quosdam ex illis credebant. *Capella*: 'Panæ, Fauni, Satyri, Sylvani, Nymphæ, Fatui, Fatuæque, vel etiam Faunæ, a quibus fana dicta, quod soleant divinare, hi omnes post prolixum ævum moriuntur ut homines.' Ad *Pausaniam* Phocicis, et *Apollonii Scholiasten*: Imo quod magis ridiculum, præcæso arboribus putabant *Nymphas*, earumve mortem ab arboris interitu dependere. *Ovidius*:

'Naida vulneribus succidit in arbore factis. Illa perit. fatum Naidos arbor erat.' Cur enim veneratur *Nymphas* *Aeneas*? nisi quia metnebat, aliquam earum se læsisse in arbore, cujus ramos vulnerat, et ex qua sanguinem stillare videbat. cur *Quercum* suam dixit *Seneca*? nisi quia huc *Dryas* annexa, ut credebatur: prætium operæ hæc talia monere, vel ut intelligas *Papinii* mentem *Tiburtino Mantii*: 'Quid te quæ mediis servata penatibus arbor, Tecta per et postes liquidas emergis in auras,' &c. *Bernart*.

99 *Chaoniamque nemus*] *Ovid.* hanc enumerationem arborum epithetis suis decimo libro monstravit: 'Umbra loco venit, non Chaonis absuit arbor, Non nemus Heliadum, nec frondibus æculus altis, Nec tilis molles, nec fugus, et innuba laurus,' &c. *Chaoniamque nemus*] *Arbores* dicit, quæ maxime abundant in eo nemore *Jovi* sacro, ubi etiam ipsæ per columbas dabant responsa. *Virg.* 'Atque habitis Græcis oracula quercus.' dixit autem *Chaoniam nemus*, a toto partem ostendens. *Illam cupressum*] Quæ nunquam exiit honore fellorum. *Idem*.

109 *Ciculus nocturnus peredit*] Scribendum ex membr. *peregis Flammæ nemus*. Lib. V. 'longus vix tota peregis Membra dolor.' *Valerius Flaccus* lib. I. 'peragit Clanis Actora queren.' Eodem sensu quo, conficit. *Grouss*.

111 *Arbiter umbræ*] Id est, domus nemorum. *Lactant*.

113 *Semideumque pecus*] *Panæ*. Tegit hanc opinionem, ut diceret *Nymphas* et *Faunos* esse mortales. *Virg.* dixit *Turnum* a *Venilia Nympha* natum, ab *Aeneas* monstrat occisum, cum ipsius auctor sanguinis immortalis esset. Sunt qui dicunt illam auram numinis, quæ fontibus arboribusque devincta est, casum aut aqua allocata, aut excisa ar-

bore, æque illico emori; sed absurdum est ut numen moriatur: neque enim res potest in aliquo casu occidere, * cum omnium visibilium, et quæ incorporea sunt multis visa mori opinantur. Cæterum succisa arbore, aut siccato fonte, ille spiritus qui societate tenebatur illius naturæ astrictus fugit invitus, interdum auferitur ratione divina. Cæterum nec ipsis arboribus contingit interitus: soluta enim figura ad naturam suam recidunt. Unde Virgil. 'Scilicet huc reddi, deinde ac resoluta referri Omnia, nec morti esse locum.' Lucan. lib. ix. 'Innocuos vitæ patientes ætheris imi Fecit, et æternos animam collegit in orbes.' Quia dicit Pythagoras animas bonorum virorum in stellas posse converti. 'Semideos' autem Panes dixit, quia partem habent Deorum, partem hominum. *Id.*

117 *Immodici. minor*] Ille fragor immodici tumultus non erat minor eo tumultu, quo gesturi erant bella. id est, majore clamore diripiunt urbem, quam ante pugnaverant. *Idem.*

118 *Jamque pari tumulto*] Similibus pyris. Una pro filio Lycurgi, altera pro Amphiarai serpente. *Idem.*

121 *Tibia jubet*] Jubet enim religio ut majoribus mortuis tuba, minoribus tibia caneretur. Persius: 'Hinc tuba, candelæ.' Homerus in funere Hectoris dicit: 'Tunc pyra construitur quo bis sex corpora Grajum, Quadrupedesque adduntur equi, currusque, tubæque, Et clypei, galeæque cavæ, Argivæque tela.' *Idem.*

122 *Lege Phrygum mæsta*] Ovidius: 'Tibia funeribus cantabat, tibia Indis.' Statim ad puerorum funera restringere videtur, quod alias non observavi, nisi apud Lutatium, qui, 'jubet religio,' inquit, 'ut majoribus mortuis tuba, minoribus tibia caneretur.' Hæc ille, nec male de tuba, ut ex Propertio, Ovidio, aliisque notum. Suetonius tamen non in viri solum, sed virorum principis tibiam agnos-

cit: 'Tibicines et Scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi, atque descissam injecere flammæ:' nisi triumphale id fuisse funus dicas, et omni instrumento musico ornatum: sed occludit tibi posticum istud idem Ovidius, qui Trist. i. ait: 'Tibia funeribus convenit ista meis.' Verius itaque Papinium ad originem respicere, et velle apud Phryges næniam ad tibias primum cantari solitam in funere infantium: quod verum est, et Phrygum hoc inventum, unde Catullus 'barbaram tibiam' vocavit; nam licet Latini, qui libera Repub. scribere, Barbaros vocent omnes præter se et Græcos; et ii qui sub Principibus, omnes qui non erant sub imperio Romano; Poëtæ tamen sæpe intelligunt solos Trojanos; ut sciunt vel tenuiter harum litterarum periti. Vetus Poëta apud Ciceronem: 'astante ope barbarica,' id est, Trojana. Lucretius, Horatius, alii videntur. Morem etiam præficarum, et canendi ad tibias in funere, ex Phrygia in Italiam per comites Æneæ translatum, Varro auctor, de Vita Populi Romani, lib. iv. *Bernart.*

124 *Niobe consumpta pharetris*] Id est, Apollinis et Dianæ. Niobe secundum Homerum duodecim filios habuit, Sophocles autem dicit eam quatuordecim habuisse: amborum opinionem secutus Poëta diversis locis, utrunque taxavit in hoc loco: 'bina per ingentes stipabant funera portas.' Est autem ordo: Quo carmine Niobe squalida bisseas Sipyron deduxerat urnas: quia occisis liberis apud Thebas ad patriam Sipyron funera cuncta deduxerat. Sipyron mons est in quo Niobe in saxum dicitur mutata. *Lactant.*

126 *Arsuraque fercula*] Ad morem dixit quo amici dona, ad odorem vel gustum pertinentia, in rogam defunctorum jaciebant. Virg. Æn. vi.

‘Aversi tennere facem, congesta cremantur Thurea dona, dapes, fuso crateres olivo.’ Papinius Epicedio in Glauciam: ‘quid ego exequias et prodiga flammis Dona loquar? mœstoque ardentia funera luxu?’ &c. Plures non laudo, solum adscribam Tertulliani de Resurrectione Carnis, absque ritus hujus face densa caligine pressum locum: ‘At ego magis ridebo vniqus, tunc quoque cum ipsos defunctos atrocissime exurit, quos postmodum gulosissime nutrit, iisdem ignibus et promerens et offendens. o pietatem de crudelitate ludentem! sacrificat an insultat dum crematis cremat?’ Hæc in rogam: si vero anniversariæ fierent exequiæ, super aras extractas deponebant dona. Virg. Æn. v. ‘Nec non et socii, quæ cuique est copia, læti Dona ferunt, onerantque aras, mactantque juvencos.’ Bernart.

134 *Inventas concedunt*] Moderatum ei planctum concedunt, non autem nimium, ideoque brachia ejus a verberibus nimis coercerent. V. Schol. Optime. Non enim jam posse Hypsipylem tam atrociter in planctus furere dicit, inventis nempe filiis, quam fecerat antea. Gaudia enim mentem, brachia attinebant filii. Barth.

140 *Annorum*] *Elementa* pro initiis posuit: omnium enim humanarum rerum initia *elementa* sunt dicta. Lact.

149 *Quidni ego*] Deest, occidi filium? quem negligenti commisi: nam dolori vox convenit interrupta. *Servatum fraude parentem*] Illi ego parvulum crederem, quæ a se patrem fuisse servatum jactabat. Idem.

151 *Abjurasse sacrum*] Id est, facinus execrandum: aut quia sacramentum fuit inter Lemniades. *Abjurasse*] A suo animo abdicasse. Idem.

152 *Hæc illa est*] Demonstrative, id est, quæ fuerit ausa dominum proicere, linquere. Idem.

154 *Non regem*] Concessione. *Alienos*] Deest ‘sed.’ Lactant.

155 *Infames*] Periculosos. ut Horatius, ‘Infames scopulos Acrocerania.’ Idem. *Tramite*] ‘Trames’ est via transversa. Ergo in periculosam silvæ via, quod est tramite, filium dimisit expositum: proprie tamen ‘trames’ est via privata, non publica, id est, quæ paucis cognita, unumquemque ad agrum proprium ducit. Sallustius: ‘Per tramites occultos exercitum Metelli antevenit.’ Idem.

162 *Matre magis solam nosse*] Sane veteres, *Nate magis*; quod tamen verum esse non apparebit, ut ait Bernartius, propius rimanti, nisi et aliud quid vitii hic, quo laborant omnes libri, sustuleris. Quorsum enim *magis solam*? si enim *magis*, non utique *solam*: sin *solam*, non utique *magis*: hæc duo in eodem membro male conveniunt. Lege: *at quin et blandus ad illam, Nate, magis.* (scilicet eras, quam ad me.) *solam nosse atque audire vocantem.* Hoc quoque J. Græterio in mentem venerat. Gronov.

166 *Illæ tibi genitrix*] Hypsipylem dicit lætitiæ blandimenta sensisse de luctu. Lactant.

171 *Primordia belli*] Oro vos per primordia belli: per mortem filii Argivos adjurat, cujus obitu Thebanum, velut sacro aliquo, initiatum est bellum. Idem.

188 *Seu duras evexit pastor ad aras*] Non aras duras, sed pastor. Idem.

189 *Nunc flumina questu*] Ordo: Non secus spoliata parens nunc vallem, nunc quæsta flumina, nunc armenta movet. Idem.

194 *Injicit ipse regis*] Præter ea quæ ad odorem aut gustum, etiam pretiosissima quæque defunctis, aut sibi carissima, urebant. Homerus Iliad. Z. ‘Εννέα τῷ γε ἄνακτι τραπεζῆς κινὲς ἦσαν’ Καὶ μὲν τῶν ἐνέβαλλε πυρρῇ δόλο δειροτομήσας. Seneca Tragicus Herc. Qæte: ‘Hic nodus (inquit) nulla quem capiet manus Mecum per ignem flagret.’ De Herc. furente: ‘ipsa Lernæis frequens Phæretra te-

lis in tuos ibit rogos.' Noster lib. XII. 'Accipe, nate, tui nova libamenta triumphi. Accipe et hoc regimen dextræ, frontisque superbæ Vincula, quæ patri nimium gestanda dedisti.' Decemviri in legibus XII. tabularum, compedes (ut sic dicam) huic stultitiæ injecerant, sed pravi mores bonas leges vicerunt: Cicero de Legib. II. 'Jam cetera in XII. de minuendo sumptu, translata sunt de Solonis fere legibus. Extenuato igitur sumptu, tribus riciniis et clavis purpureis, et decem tibicinibus, tollit etiam lamentationem.' Respiciunt Decemviri hunc ritum, et nolunt plus quam tres vestes cum mortuis uri vel condi. viri docti qui aliter exponunt, fallunt et falluntur: illud etiam dignum duxi monitu, qua apud Græcos, qua Romanos moris fuisse, ut morituri pulcherrimas vestes sumerent, in quibus moriebantur et comburebantur. Consule Diogenem Laërtium in vita Socratis, Livium, Velleium Paternulum lib. II. Plinium Epist. lib. II. epist. ult. Bernart.

195 *Cæsariem ferro minuit*] Et hoc maximi doloris indicium apud præcos, in exequiis alicujus capillos decidere, barbam radere, crines tumulo imponere, aut in rogam conjicere. Alcæus Epigrammatographus: Πᾶσιν οἰχομένῃ Πυλάδῃ κεκρέται. Ἑλλὰς Ἀπλεκτον χαίταν ἐν χροῖ θεираμένη. *Extinctum luget, Pylades, te Græcia tota Ad vitam tensis crinibus usque autem.* Iphigenia in Tauris apud Euripidem: Τῆμβον τε χῶσον, κἀπίθες μνημεῖα μοί. Καὶ δάκρυ, ἀδελφῇ, καὶ κόμας δότω τάφῳ. *Tumulumque congere, et monumenta imposito: Comas sepulchro det soror cum lacrymis.* Et exempla plura sunt quæ non exscribo; diluam potius loca quæ diversam sententiam adscribere videntur. Venuleius J. C. I. XXXIX. de Injuriis: 'Vestem sordidam rei nomine in publicum habere capillumve summittere nulli licet, nisi ita conjunctus est affinitate, ut invitatus in

reum testimonium dicere cogi non possit.' Suetonius, Julio, cap. LXVII. et clarius de Caligula in morte Drusillæ: 'Mœroris impatiens, cum repente nocturne profugisset ab urbe, transcurrissetque Campaniam, Syracusas petiit: rursusque inde rediit, barba capilloque promisso.' Ecce crines in luctu non positi, sed nutriti: nec id Principum ævo solam, sed et prisca Rept. Agellius de Africano: 'Eumque cum esset reus, neque barbam desisse radi, neque non candida veste uti, neque fuisse solito cultu reorum.' Quid statuemus in pugna tam manifesta? pacem quam facile componam. Exteris in luctu deponere crines usitatum, non Romanis; excipio mulieres, qui enim possent viri, cum comam aut barbam non nutrent? primusque Hadrianus Imperator barbam Romæ reduxit, ut notat Xiphilinus, et probant nummi: ideoque barba summissa, cum alias foret rasa, luctus erat signum. Cæterum in exteris ipse Suetonius morem ponendi barbam in luctu agnoscit. Caligulæ cap. 2. in morte optimi Germanici: 'Regulos quosdam aiunt barbam posuisse, et uxorum capita rasisse, ad indicium maximi luctus.' Pergebam: sed a latere tragulam mihi injicit Cicero, qui barbam etiam in Romanis agnoscit, pro Cælio: 'Non hac barba qua ista delectatur.' Evello hoc spiculum levissimi: de juvenibus illi sermo, qui barbam alebant ad vigesimum primum ætatis annum usque, quo plerique ponebant, ut auctor est Macrobius in Somnium Scipionis. Dico 'plerique,' nam non omnes. Caligula 20. anno posuit, Augustus demum 21. testes laudo Suetonium et Dionem, quos tu cupide lector vide. Dies positæ barbæ sane lætus erat et festus, muneraque peti ac dari tum solent. quo pertinet illud Juvenalis: 'Ille metit barbam, crinem hic deponit amati, Plena domus libis venali.

bus.' Dio lib. XLVIII. Ammianus XVII. videntor. *Idem.*

197 *Alio tibi perfide pacto*] Datur enim sacerdotibus dolor immensus: ut Virg. 'Quem non incusavi amens hominumque Deorumque?' *Lactant.*

199 *Libare dedisses*] Libatio duabus rebus expeditur, lacte et sanguine. unde Virgil. 'duo lacte novo, duo sanguine sacro:' quod alterum eorum alimonium sit vitæ retinendæ, alterum virium continendarum; quia vita hominum his rebus juvatur: eamque propterea sepulturæ commendare solent, ut societate parta curationis lucis amissæ, posteritas defectionis honoretur: unde et flores sparguntur in honorem mortuorum infantum; unde Virgil. 'purpureos spargam flores.' Ergo numerat Jovi Lycurgus debuisse crinem suum cum primitiis filii pubescentis barbæ templis libare. *Idem.*

203 *Exclamat*] Crepitu sonat. omnis enim clamor sonus est. *Insanos*] Impatienter dolentes, vel dolore furiosos. *Idem.*

210 *Pallentique croco*] Epitheton hoc genus croci non expressit: neutro enim genere nuncupatur. Salustius: 'In qua crocum gignitur.' Virgil. 'crocumque rubentem,' masculino genere dixit poetice. *Idem.*

211 *Spumantesque mero pateræ*] Homerus Iliad. Ψ. in funere Patroclis: *Οἶνον ἀφυσσόμενος χαμάδις χέει, δαῖτα δὲ γαῖαν, Ψυχὴν κυκλήσκων Πατροκλῆος δειλοῖο.* Virgilius: 'Ille e concilio multis cum millibus ibat Ad tumulum, magna medius stipante caterva. Hic duo rite mero libans carchesia Baccho Fudit humi, duo lacte novo, duo sanguine sacro.' *Bern.*

212 *Sanguinis*] Duas res mittit, unam quæ nutrit animam, id est lac: alteram qua constat, id est sanguis: nec mirandum, quia sanguinem ad Inferos placandos intulerit: nam sanguis proprie videtur animæ esse possessio, unde 'exanguis' mortuos

dicimus. *Cymbis*] Pocula navibus similia, ut et ipsa nominis figura indicat, diminutive a 'cymba' dicta. *Lactant.*

213 *Tunc septem numero turmas*] Ordo: Tunc septem numero turmas versis ducunt insignibus. *Idem.*

214 *Versis ducunt insignibus*] Et hoc proprium luctus signum. Ovidius, seu potius Peto, Elegia ad Liviam: 'Quos primos vidi fasces, in funere vidi, Et vidi versos indiciumque mali.' Virgilius: 'tum mœsta phalanx Teucrique sequuntur, Tyrrhenique duces, et versis Arcades armis.' *Bernart.*

215 *Sinistro orbe*] Quia nihil dextrum mortuis convenit: ut funeribus absolvantur, dextro ordine redeunt. *Lactant.*

216 *Inclinant pulvere flammæ*] Flammarum apicem vis pulveris equorum pedibus mota flectebat. *Idem.*

217 *Ter curvos egere sinus*] Decursionem funebrem respexit, cujus apud veteres antiquissimus usus. Lucanus lib. VIII. 'totus ut ignem Proiectus mœrens exercitus ambiat armis.' Virgilius Æn. XI. 'Ter circum accensos cincti fulgentibus armis Decurrere rogos.' Tacitus: 'Honorique patris Princeps ipse cum legionibus decucurrit.' Ad Homerum Iliad. Z. decursionem hanc Græcis, et Livium lib. XXV. etiam Pœnis usitatam scribentes. *Bern.*

219 *Famularum brachia planctum*] Nunc percussione manuum significat: 'planctus' etenim dicitur omnis collisio, Varronis opinione: 'Ideo mulieres solitas in luctu ora lacerare, ut sanguine ostenso Inferis satisfiat.' *Lactant.*

223 *Dextro gyro*] Fidissimi: *dextri gyro.* Hoc lib. VII. 'dexterque exerrat Arion.' Ut Silius: 'nunc levus in orbem, Nunc dexter brevibus flexo per devia gyris.' Virgil. Æn. IX. 'Lyncea tendentem contra, &c. connixus ab aggere dexter Occupat.' *Gronov.*

224 *Swis libamen ab armis quisque jacit*] Virgil. *Æn.* xi. 'Conjiciunt igni galeas ensesque decoros, Frenaque, ferventesque rotas.' Suetonius Julio: 'Tibicines et scenici artifices vestem, quam ex instrumento triumphorum ad præsentem usum induerant, detractam sibi injecere flammæ, et veteranorum militum legionarii arma sua, quibus exculti funus celebrabant.' *Bern.*

234 *Putres*] Molles. *Lactant.*

235 *Multoque soporant*] Id est, aqua extinguunt. *Idem.*

238 *Roscida jam, &c.*] Iterum ad morem Romanum alludit, quo mortuis nono demum die parentabatur. *Glossæ veteres: Novemdiala: ἑννὰ ἐνὶ νηποῦ ἡρόμενα.* Donatus Phormione: 'In nuptiis septimus dies instaurationem voti habet, ut in funere nonus quo parentalia concludantur.' A quo more Dio scribit, Adrianum Cæsarem, Plotina mortua, per novem funeris dies pullatum incessisse: et hinc est quod in novellis Justinianus noster, 'in nonum diem fieri *μνημῆας* defunctorum' scribit. Vide quæ notavit amplissimus eruditissimusque Torrentius ad Suetonium, Nerone cap. 38. *Bernart.*

239 *Lucifer*] Lucifer et mane oritur et vespere, sed equo mutato: quam rem sciunt sydera, quod unum astrum sit, nec falluntur sicuti mortales, qui putant duos esse. Poëtæ autem quadrigas dant soli, bigas lunæ, equos singulos syderibus. eundem ergo Vesperum vult haberi: ut Horatius Vesperum pro Lucifero posuit: 'nec tibi Vespero surgente cedunt amores, Nec rapidum fugiente solem.' *Lactant.*

243 *Rerumque effectus in illo*] Sic a Bernartio. Scripti tamen omnes, *effectus*; quod est, artificiose factus, elaboratus. Lib. iv. 'perfectaque vivit in auro Nox Danaï.' Appuleius de statua Bathylli: 'Qua nihil videor effectius cognovisse.' Seneca

Ep. 27. 'Multum restat operis, in quod ipse necesse est vigiliam, ipse laborem tuum impendas, si effici cupis.' Ubi frustra nonnemo, 'perfici.' Fab. Præfat. lib. vi. 'Tum si quæ minus fuerint effecta iis, quæ levius adhuc afflictis cœperamus.' Lib. viii. 8. 'Nam quicquid in suo genere satis effectum est, valet.' *Idem.*

253 *Ephyræ*] Corinthio, ubi in honorem Palæmonis et Leucothoës ludi funebres celebrabantur, ut ait ipse: 'It comes Inoas Ephyre solata querulas,' &c. *Lactant.*

255 *Collibus incurvis*] Locum spectaculi describit. *Idem.*

261 *Illic conserti*] Id est, in cohortem densati. *Idem.*

268 *Series antiqua parentum Invehitur*] Et hic denno morem Romanum notat, quo sicuti Dii quotannis Circensium diebus in carpentis traducebantur, ita memoriæ conservandæ causa, mortuorum imagines ludis illatæ, iisque locus publicus quasi ad spectandum assignatus, adeoque sella posita. De his Suetonius: 'Classibus tempestate perditis exclamavit, etiam invito Neptuno victoriam se adepturum, ac die Circensium proximo sollemni pompæ simulacrum Dei detraxit.' Recte inquit, 'pompæ,' nam traductionem hanc ita indigabant. Prudentius: 'Fertur per medias ut publica pompa plateas Pileto residens molli.' Allusit Plantus Milite: 'Quæ me ambæ obsecrunt, ut te hodie quasi pompam illac præterducerem.' Appuleius: 'Dum pompa Dæ moliebatur:' id est, incipiebat procedere. Virgilius: 'pars ducere muros, Molirique arcem,' id est, incipiebant extruere. Terentius: 'Dum moluntur, dum comuntur, annus est;' id est, dum incipiunt ordiri, annus est antequam absolvant. Sed ad rem: De mortuis satis clare Dio libro lxi. *Μαρκέλλῳ δὲ καὶ εἰκόνα χρυσῇν, καὶ στέφανον χρυσοῦν, δίφρον τε ἀρχικόν, ἕς τε τὸ θέατρον ἐν*

τῇ τῶν Ῥωμαίων πανηγυρίᾳ ἐσφέρεσθαι, καὶ ἐς τὸ μέσον τῶν ἀρχόντων τῶν τελευτώνων αὐτὰ τίθεσθαι ἐκέλευε. *Marcellū* (defunctus is erat) et imaginem auream et coronam auream et sedem curulem Romanis ludis in theatrum inferri iussit, medianque illam poni inter sedes editorum. Consule eundem lib. XLIV. Xiphilium Severo, et ante omnes Livium, lib. II. *Bern.*

270 *Duro Tirynthius ingens*] *Membr. engens*: nam et sic proprie interfecit leonem ἄτραπτον. *Apollodor.* Καὶ περιθεὶς τὴν χεῖρα τῷ τραχέλει κατέσχευ ἄγχιον, ὥς ἐννίξε. *Noster* lib. IV. 'cum colla minantia monstri Angeret, et tumidos animam angustaret in artus.' *Seneca Herc. Œtæo*: 'Hisne ego lacertis colla Nemeæ mali Elisa pressi?' Sic enim leg. non 'spolia.' *Gronov.*

271 *Latus arundineæ*] Duplex vitium oblatum huic versui. Quid enim ita lætus Inachus, cum statim sequatur: 'jam prona dolorque parentis?' Dein *latus et recubans* nihil suave sonat. Lege, quo ducunt et membranæ: *Lævus arundineæ recubans super aggere ripæ. Lævus recubans* est in levum flexus sive inclinatus recubans. Ut *Virgil. Æn. VI.* 'adverso recubans immanis in antro.' Lib. IX. 'septem surgens sedatis amnibus altus Per tacitum Ganges.' Lib. X. 'pronus pendens in verbera.' Lib. XI. 'sibilat ore Arduus insurgens.' Et, 'immensus surgens ferit æthera clamor.' *Idem.*

279 *Hospes jam tunc Aurora, &c.*] Hoc est, hi qui in oriente sunt: colitur autem in Ægypto, ubi etiam Isis vocatur. Simul notandum quod communis generis declinavit *hospes*, cum legerimus: 'bellum, o terra hospita, portas.' *Lactant.*

280 *Fallentibus undis*] Hoc est, regali habitu, et in meliore fortuna: id est, qualis fuerat antequam Deos offenderet. *Idem.*

281 *Sterilem rapit*] Id est, qui fa-

gientibus pomis vacuum rapit æra. Ergo hic 'silvam' posuit pro arboribus. *Idem.*

283 *Tendit lora Peleus*] *Virg.* 'Humeroque Peleus insignis eburno.' A Neptuno enim aptatus curuli certamine equos acceperat, quorum curru omnes anteiret, ipsum quoque *Œomaum* superavit, quia Myrtilo supposito axe cereo superatus est ab his. Unde *Horat.* 'Myrthoum pavidus nauta secet mare.' Dicitur enim prædictus anriga præcipitatus a Peleope in mare. *Idem.*

286 *Choræbi*] Hic est *Choræbus* qui monstrum Apollinis interemit, et pro omnibus se devovit. Ideo *horrenda*, id est venerabilia, aut *horrenda*, specie terribili, quasi contemptor vitæ mortisque. *Idem.*

288 *Danaë culpata sinus*] *Danaë* *Acrysii* filia: hæc cum a patre ob custodiendam virginitatem arctius servaretur, dicitur ejus specie captus Jupiter sese in imbrem aureum demutasse, et ita in modum pluvie sinum *Danaëæ* penetrasse. Ex qua conjunctione Jupiter *Pensen* edidit: unde *Horatius*: 'Si non *Acrysium* virginis abditæ Custodem pavidum Jupiter et *Venus* Risissent.' *Idem.*

288 *Tristis Amymon*] *Belus* *Danaï* pater, *Danaus* *Amymones*. *Amymon* a Neptuno compressa *Nauplium* generavit, *Nauplius* *Palamedem*: unde *Virg.* 'Belidæ nomen *Palamedis*.' *Idem.*

289 *Tergemina crinem circumdata*] *Lepide*, quia tribus noctibus *Hercules* satus: nec te turbet quod *tergemina* dicat, nam 'tergemini' non 'sex' aut 'semi' veteribus, sed 'tres' aut 'terni.' *Catullus* de *Cerbero*: 'Cui tres sunt linguæ tergeminumque caput.' *Papinius* lib. VIII. 'atraque ditis Fulmina, tergeminosque mali custodis hiatu.' *Virgilius* de *Luna*: 'Tergeminamque *Hecaten*, tria virginis ora *Dianæ*.' Cum *Luna* sit apud Superos, *Hecato* vel *Proserpina*

apud Inferos, Diana in terris. Statius: 'Si te tergemini perhibent variare figuris.' Bern.

291 *Belidæ fratres*] Ex Belo nati, Danaus et Ægyptus fratres: his cum par numerus filiorum filiarumque esset, Danaus deprehendit oraculo se ab uno Ægypti fratris filio occidendum: itaque simulavit se fratris filiis natus in matrimonii consortium traditurum: armavitque occulte filias conjugali nocte, ut sponso suos occiderent. Universæ voluntatem patris secutæ sponso suos occiderunt; sola Hypermnestra Lino pepercit, a quo postea Danaus, ut oraculi fides impleretur, occiditur. *Inimica* ergo in *fœdera* dixit, quia dextrarum conjunctio ad discordiam profecit. *Lactant.*

301 *Aries*] Equus Adrausti, qui ex Neptuno et Cerere natus dicitur, humano vestigio dextri pedis. *Idem.*

302 *Priorum Fama patet*] Lege cum membr. *Neptunus equo (si certa priorum Fama) pater. primus teneris.* Habes inferius: 'omnesque adsuetus in oras Cœruleum deferre patrem.' Virgil. Georg. III. 'Neptunique ipsa deducit origine gentem.' Hunc ei patrem, Cererem matrem finxere. Vide Pausaniam in Arcadicis. Gronov.

310 *Notique sequuntur*] Equi velocitate etiam nubila vincebantur: quasi et ipse certaret. Item *Exri sequuntur*, divine dictum: dedit illis victoriæ votum, sed adem it effectum. *Lactant.*

311 *Eurysthea*] Id est, ad quem Eurystheus eum mittebat. Eurystheus enim rex Græciæ, Persa genus, qui Junonis instinctu imperabat Herculi, ut varia monstra superaret, quibus posset perire. Unde Virgil. 'Quis aut Eurysthea dorum;' 'duram' vocat ideo, quia potuit ad complendum nevercale odium sufficere. *Idem.*

312 *Gramina sulco*] Id est orbita illius currus quem ducebat: ideo quia sessoris pondere prægravatur,

altius infigebantur terræ vestigia. *Idem.*

313 *Ille etiam ferus*] Nihil differunt scripti. Legendum tamen: *ille etiam ferus.* ne ipsi quidem Herculi satis morigerus. Phœbus ad Phaëthontem apud Ovidium, Met. II. 'Vix me patiantur, ubi acres Incaluere animi.' Gronov.

322 *Astra insidiosa*] Periculosa: ideo quia sunt signa visu terribilia. Monebat ergo Phaëtontem Sol, ut non ageret currus per australem, sed septentrionalem plagam. Lucanus de Phaëtonte in libro qui inscribitur Iliacum, ita: 'Haud aliter raptum transverso limite cæli Flammæ Phaëtona poli videre, Deique, Cum vice mutata totis in montibus ardens Terra dedit cælo * naturaque versa.' *Lactant.*

326 *Proxima palmæ*] Amphiaræus spes proxima Palmæ. Ut Virgil. Bucol. Et certamen erat, Coridon cum Thyrside, magnum. Vide de hac locutione doctiss. JC. Albericum Gentilem Lectionum Virgil. cap. 14. Quem vellem totum Maronem talibus dissertationibus mactasse, sunt enim doctæ et jucundæ. Barth.

328 *Cyllare*] Equi Castoris, Cyllarus et Xantus. Aliter enim Virgil. 'Pollucis habenis Cyllarus.' Sed non indifferenter junguntur vocabulo, qui sunt vitæ permutatione conjuncti: et templum Castoris dicimus, cum sit duorum; et legimus: *Castor uterque bonus.* Constat autem hunc Castorem inter Argonautas fuisse, et eum omisso equorum studio remigem factum, quo tempore occasio data est, ut Cyllarus vocaretur. Sed debet propriè Castoris dici: fuit enim hoc studium huic, ut Hom. asserit: Καστορά θ' ἱππόδαμον, καὶ πῶς ἀγαθὸν Πολυδαίκεα. Horatius enim 'Caster gaudet equis, ovo prognatus eodem Pugnæ.' *Lactant.*

332 *Felix Admetus*] Propter amicitiam Herculis, propter receptam

dictus uxorem. *Idem.*

335 *Vires adducta Venus*] Cupido libidinis migravit in vires. *Idem.*

338 *De grege Castalio*] De Pegasi grege, qui fontem Hippocrenem, Apollini et Musis dicatum, ungula sua produxit. Neptunus enim pater quorundam equorum fertur, Pegasi ex Medusa, Arionis ex Cerere. Ergo quæ Admeti regis, perseo colore fuerunt. *Lactant.* Ultima tamen verba sic restitue: 'Ergo equæ Admeti Regis Pegaso concolores fuerunt.'

340 *Ecce et Iasonidae juvenes*] Ex Jasone et Hypsipyle duo nati sunt filii, Thoas et Enneus, quorum Thoas maternum avum nomine refert, Enneus vocatus alter ominis causa a patre navigaturo: quorum nomina oportuno tempore poëta commemorat. Hi vero quia certaturi noti non esse debnerant, adeo fraterna contentio fuit, ut nec victus doleat, nec victor insultet. *Lactant.*

346 *It Chromis*] Chromin dicit Herculis filium, quem constat equos habuisse Thracas, quos Heracles extincto Diomede rege abduxerat, humanis carnibus vesci consuetos: cum multi hoc exitio interlissent hospites, hunc Hercules, ne ab eodem circumventus periret, equorum suorum fecit pabulum: quos filio suo habendos concessit. *Idem.*

347 *Alter ab CEnomao*] Hippodamum dicit CEnomai currus regentem: eorum enim equorum non dissimilis est fama, exitio tot procorum: ideo ambigit Poëta, quibus equis ab eo major crudelitas ascribatur. Ex utroque enim stabulo processit horrenda crudelitas. *Idem.*

348 *Frena*] Genna pro specie: equos enim significat. *Idem.*

351 *Nudo robore*] Sine foliis, ramis, et cortice. *Vet. Schol.* Sententia Papinii est, curus 'primam metam' fuisse 'stipitem' ingentem 'querneum,' aut 'quercum' ipsam circumaccisam, ne fronderet amplius: unde

nimirum initium fieret; 'secundam,' ingentem 'lapidem terminalem,' aut plures lapides in statuum aut molem rotundam compositos, circa quem flecteretur, emenso spatio. Idque ex more, cum nondum muris aut sepimentis essent loca designata. *Barth.*

353 *Inter utrumque*] Agrorum, qua iste terminatur et alterius possessio sive hæreditas incipit, lapide magno, in Clypei modum rotundato, notatum erat. Jacet autem dicit, quia et a Natura taliter facti lapides his locis projiciebantur. *Vet. Schol.*

356 *Manus insertus*] Manus habens insertas. *Lactant.*

358 *Phlegram*] Regio est in qua debellati Gigantes ignitis fulminibus perierunt: φλέγω enim Græce ignire proprie dicitur. *Idem.*

359 *Anguis*] Pythonis. *Idem.* *Frustumque honores*] Id est, ea facta quæ reliqui Dii gloria sua signant. *Idem.*

360 *Quis sidera ducat*] Secta Platonica dicit omnia spiritu divino gubernari. Unde Virg. 'Principio cælum, ac terras, camposque liquentes, Lucentemque globum Lunæ, Titaniaque astra, Spiritus intus alit.' Etenim illa anima, quæ vinculum mundi necit, mens et spiritus vocata est: quæ dat mortalium animis cunctas species, motumque et vitam: ut Virgil. 'mens agit molem,' quæ Platone attestante affirmatur. Sed hujus tractatus secretæ philosophiæ magna laus Persis debetur, quod apud eam gentem horum secretorum primum ratio habita est: vel Perses scilicet ille magnus præceptor hujus philosophiæ. *Idem.*

362 *Vivat mare*] Ostendit Poëta, vivum et viva posse dici ea quæ neque anima neque spiritu moventur. *Quæ via soles Præcipitet, noctem*] Thesis philosophica; terra elementorum omnium ima sit, an suspensa, ut Lucretius. Ergo utrum volvatur cælum, quod accidit si media est terra,

quod si in imo, desinit esse immobile. Sed cum disputantium discordat opinio, verum nobis dicet si qui rite cognovit originum causas: unde Virgil. 'Fœlix qui potuit rerum cognoscere causas.' *Idem.*

364 *Mundo succincta latenti*] 'Latentem mundum' Antipodas dicit, succincta autem propendenti, quia si media est, nulla stabilitate firmatur. Sed de his rebus prout ingenio meo connectere potui, ex libris ineffabilis doctrinæ Persei præceptoris, seorsum libellum composui, Lactantius Placidus. *Idem.*

367 *Limbo*] Zona seu fascia; 'limbus' enim proprie fascia picta dicitur, quæ imis assinitur vestibus: ut Virgil. 'Sydoniam picto chlamydem circumdata limbo.' Aliter 'limbus' est fascia quæ ambit extremitatem vestium, secundum antiquum ritum, ut victoris chlamydem auratam, habentem circum purpuram. *Idem.*

369 *Certaminis instar*] Speciem enim belli quadrijugum certamen adduxerat cupido vincendi. *Idem.*

375 *Peliacis hic cum famularer in ævis*] Respicit fabulam, qua Jupiter Esculapium fulmine occidisse fingitur, quia mortuos medendi peritula in vitam revocarat. Apollinem vero Cyclopas, fulminis fabricatores, sagittis confecisse: ob eam causam a Jove e cælo relegatum, omnium rerum inopia pressum, Admeto Thesaliæ regi pascendis armentis operam locasse. Orpheus Argonauticis: 'Ἀδμητος δ' ἀφίκατο Φεραϊόθεν, ὃ ποτὲ Παῖαν Θητεῶν ὑπέεικε, Διὸς δ' ἡλεῖατο μῆνιν, Οὐνεκὰ τοι Κύκλωπας ἀμαιμακέτοισιν ὀϊστοῖς Ἐν φθοιοῖσιν ἔτευξ', Ἀσκληπίου εἴνεκα λώβης. Pindarus Pythicis: Καὶ ἄγρον Ἀπόλλων,' Ἀνδράσι χάρμα φίλοις Ἀγχιστον, ὑπάνα μῆλων. *Bernart.*

378 *At hic tripodum comes*] Amphiaræus scilicet: et notandum, varietatem nominum solis pronomini-bus separatam. Illic et hujus meritis,

tamen ille Admetus. *Lactant.*

380 *Datur ordo senectæ terræque mori*] Beneficio enim uxoris Alcestæ Admetus distulerat mortem, cujus talis est fabula. Alcestes uxor Admeti fuit; hæc cum agnovisset viro suo finem propinquare vitæ, sese obtulit morti, quam cum extinctam Admetus impatienter doleret, Herculis laboribus ei reducta ab Inferis dicitur. Eleganter ergo hic Poëta *se-rum mori* Admeto posuit, videlicet pro quo alter concessit in fata: unde Juvenalis: 'Spectant subeuntem fata mariti Alcesten.' *Idem.*

383 *Et nostræ pridem, &c.*] Sensus; Etiam avium nostrarum augurio morituum te esse prævidisti. *Idem.*

384 *Et es fletu*] Noluit dare pathos mortali numini, philosophice potius, quam poëtice. Ovidius idem de Apolline, Coronide occisa: 'Quæ postquam frustra tentata, rogumque parari Sensit, et arsuos supremis ignibus artus, Tunc vero gemitus (neque enim cælestia tingi Ora decet lachrymis) alto de corde petitos Edidit.' *Idem.*

389 *Et jam sortitus*] Sortibus antiqui sæpiissime et maximis in rebus utebantur. Sorte judices eligebantur. Suetonius Julio: 'Ac sorte judex in rem ductus.' Sorte munia magistratuum discreta. *Idem* Octavio cap. 30. Provinciæ proconsulibus sorte adsignatæ. Scriptores passim omnes, signate Suetonius Octavio 47. Sorte legati mittebantur. Hinc Tac. Annal. 4. 'Vicit pars qua sortiri legatos malebat, etiam mediis patribus annitentibus retinere morem.' Sorte Virgines Vestales lectæ, *Idem* cap. 31. Denique quod ad lucem hujus loci, sors in Indis maxime recepta. Item Suetonius Nerone 21. 'Sorticulaque in urnam cum ceteris demissa, intravit ordine suo.' Ita in urbe, et inter urbanos: at in militia, 'galea' pro 'urna' utebantur. Quo respicit noster dum ait,

‘versatur ahena casside.’ Virg. ‘delectamque ærea sortem Accepit galea.’ Et Æschylus: Τρίτῳ γὰρ Ἐρεάκῳ τρίτος πάλος Ἐξ ὑπέρτου πήδησεν εὐχάλαον κρόνου. Denique Augustus ex Magistratibus (exceptis Consulibus) singulos, ex Senatu 15. sorte legere solitus erat, qui per sex menses sibi in consilio essent. Hinc Suetonius cap. 35. ‘Sibique instituit consilia sortiri semestria, cum quibus de negotiis ad frequentem Senatuum referendis ante tractaret.’ Ita initio: at postea et numerum auxit et auctoritatem; nam 20. electi, et statutum, ut quæcumque cum his et Consulibus egisset, rata essent, non minus quam si in Senatu acta fuissent: tempus etiam sex mensium, annum factum. Dio lib. LIII. et LIV. author. *Bern.* *Protheus versarat*] Ignorabilis antiquis ille *Protheus*. Scribe: *Prothous*. Sic membranæ, et hoc nomine cum alibi Statius tum Homerus et passim Poëtæ utuntur. *Gronov.*

404 *Tyrrhenum marmur*] Tubam significat, quam Meleus Tyrrhenorum imperator primus invenit: a qua opinione nec Virg. discrepat, cum dicit: ‘Tyrrhenusque tubæ mugire per æthera clangor.’ *Lactant.*

407 *Minor impetus igni*] Prælit ad aliam, et sane veriore lectionem Lips. scriptus liber minor est, *Jovis impetus igni*: lego et interpungo: ‘Amnibus hybernis minor et Jovis impetus igni.’ optima ista mente. Majori impetu ferebantur equi, quam hybernis temporibus flumina, aut quam ipsum fulmen. *Bern.*

408 *Tardius astra cadunt*] Parabola per hyperbolen, quæ tunc adhibetur, cum nec illa quidem quæ comparantur ad exprimendam similitudinem posse sufficere scriptor affirmat. *Lactantius.*

413 *Vix inter sese*] Ordo: Vix sese internoscunt clamore et nomine; aut enim confundit clamore sonum spectantium multitudo, aut frequen-

ter increpitat, cujus favor ante venit: utrumque autem turbationem facit. *Idem.*

414 *Evolvere globum*] Id est, primam metam transierunt. *Idem.*

418 *Repetit*] Dispergit, dissolvit. *Idem.*

419 *Albentes nimbos*] Spumas aut sudores. *Idem.*

423 *Olenis*] Olenium Arcadiæ opidum, unde Oleniam capram volunt fuisse, Jovis nutricem. Hæc cum filiis suis inter sidera recepta est, cujus sydus Imbriferum dicitur. Unde Virg. ‘Quantus ob occasu veniens pluvialibus hædis Verberat imber hnum.’ Est ergo signum hyemale Aquarium sequens: dicit igitur verberum crebritatem assiduos imbres posse superare. *Idem.*

424 *Præagus Arion*] Divinandi scientia præditus. *Vet. Schol.* Equis Heroicis talia tribui notatum ad Claud. de Raptu Proserp. lib. II. ipso fine contra Jul. Scalig. De Arione supra. *Præagus* prædivinator secundum Fest. et Ciceron. de quo ad vs. 19. Belli Getici apud eundem Claudian. ‘Arbore præsaga tabulas animasse loquaces.’ *Barth.*

430 *Circumspicit omni*] Id est, pro omni campo circumspiciendo facit, huc atque illuc circumcurrendo. *Lactant.*

436 *Chromis asper*] Herculis filius: Hippodamus CEnomai filius. *Idem.*

437 *Mole tenentur*] Ut Virgil. melior remis sub pondere pinus Tarda tenet. *Idem.*

438 *Incenditur aura*] Id est equorum afflatu. *Idem.*

440 *Speravit flexæ circum, &c.*] Alludit ad morem quadrigarum curriculum agitantium: solent illi diligentem operam dare, quo metam attingere quidem viderentur, sed non tangerent. Horatius: ‘Sunt quos curriculo pulverem Olympicum Collegisse juvat, metaque fervidis Evitata rotis.’ Theocritus: Idyll. XXIV.

ἵππου δ' ἐξελίσσασθαι ὑφ' ἄρματι καὶ
περὶ νύσσαν Ἀσφαλῆως κἀμπτοντα τρο-
χῶ σὺργγα φυλάξαι Ἀμφιτρίων ἐν παῖδα
φίλα φρονέων ἐδίδασκεν Αἰνός. *Docu-
erat Amphitryon ipse filium suum ita
equos currui junctos agitare, rotaque
mediolum circum metam inflectere, ut
eam vitaret.* Adi Homerum Iliad. Ψ.
et Sophoclem in Electra. *Bernart.*

444 *Exerrat Arion*] Probissima vox,
optimis authoribus nota, sed impe-
ritia librorum saepius corrupta.
Quadrigarius, apud Agellium: 'De-
inde Gallus irridere atque linguam
exertare.' Busl. codex: *exerrare*
optime; pro eo quod linguam extra
os projectam per irrisum reciprocare.
Agellius ipse l. xv. cap. 2. 'Atque
etiam hoc Plato ibidem dicit, non
defugiendas esse, neque respuendas
hujusmodi exhortationes.' Adfec-
tus locus, sed nec Æsculapius melius
fecerit medicinam, quam Lipsius
noster, qui legit: 'hujusmodi ex-
errationes;' et transfert ad primas
quasi alucinationes mentis, ante ple-
nam ebrietatem. *Idem.*

447 *Æquoreus senipes*] Arionem di-
cit æquoreum. Ait enim supra:
'Neptunus equo si certa priorum
Fama patet.' *Lactant.*

451 *Labdacides*] Patronymicum,
significat Polynicem, cujus avus La-
ius Labdacii fuit filius. *Idem.*

454 *Devia campi*] Antiptosis est,
dam in directa tendunt, in devia ob-
liquant. *Idem.*

459 *Multaque transversis*] Multa
currentes faciunt per transversa cam-
porum. *Idem.*

461 *Pholoën Admetus et Iris*] Equa-
rum nomina; supra enim sic dixit,
'vix steriles compescit equas.' *Idem.*

463 *Cygnus*] De colore candenti
nomen accepit, quia igneus fuit. *Id.*

465 *Ignæus Æchion*] Jucunde Græ-
co nomini expositionem adjecit, quia
Æchion dicitur de calore, unde et
Hyperion, quamvis alii Potermenii
accipiant: utrumque tamen recte.

Idem.

469 *Vixdam captus equis, &c.*] Ni-
hil hærebam, sed optimus Lipsii scrip-
tus codex me stitit: in quo legitur:
vix perceptus. Elicio elegantem et
acutam sententiam: *vix ter captus;*
allusum, sine ullo dubio, ad morem
certantium in Circo, qui septem spa-
tia decurrere debebant, priusquam
metam attingerent. Seneca Epist.
xxx. 'Fateor ergo ad hominem mi-
hi carum ex pluribus me causis fre-
quentius venisse, ut scirem an illum
toties eundem invenirem, nunquid
cum corporis viribus minueretur ani-
mi vigor, qui sic crescebat illi, quo-
modo manifestior notari solet agita-
torum lætitia, cum septimo spatio
palmæ appropinquant.' D. Hierony-
mus in Vita D. Hilarionis: 'Hoc si-
quidem in Romanis urbibus jam inde
servatur a Romulo, ut propter feli-
cem Sabinarum raptum, ab ipso qua-
si consiliorum Deo, quadrigæ septe-
no currant circuitu.' Propertius
lib. ii. 'An quisquam in mediis per-
solvit vota procellis? Cum sæpe in
portu fracta carina natet? Aut prius
infecto deposcit præmia cursu, Sep-
tima quam metam triverit arte rota?'
Qui lectionem spuriam hic intruse-
rat, quo flagro dignus fuit? *Bernart.*

482 *Rigentia tendunt*] Quia pren-
sum axem revocavit, et continuit il-
lorum cursum. *Rigentia* autem dixit
conatu tensa. *Lact.*

483 *Tenget æstus*] Licet ventus in-
flaret, tamen æstu urgente ire non
poterat. *Idem.*

486 *Sed Thraces equi*] Dixerat enim
supra, Chromin Herculis filium equis
Diomedis Thracis naum, (non illius
qui in Trojæ excidio militavit,) qui
humanis carnibus vescebantur. *Idem.*

487 *Redit illa fames*] Mens: Equi
Diomedis Thraciæ regis, quos Chro-
mis agebat, humanis carnibus vesci
soliti, videntes Hippodamum in ter-
ram jacentem, illum dilacerare volu-
erunt. *Bernart.*

490 *Victorque et collaudatus abisset*] Qui hunc versum corruptum negat, licet mero meridie lucere dicat, nihil credam. Victor ne Chromis? plane falsum est. Amphiarans palmam tulit, (quod statim audies,) quem proxime secutus Admetus. Nihil itaque certius lectione veteris membranæ et editionis principis: *victusque et collaudatus abisset*: recte collaudatus, quia spem victoriæ sibi ipsemet præcidere maluit, quam prolapsum Hippodamum lædere. *Idem.*

491 *At tibi promissos*] Oraculum enim habebat, ipsum curru victorem futurum. *Vet. Schol.* Et eventum sic cecidisse canit Papinius, alii eum curru ruisse tradiderunt, ut ab Higino c. 250. recensetur inter Heroas a curribus suis proditos. Nisi is tamen, seposita fabula casus ad inferos, curru lapsum interisse credidit. Vide Apollod. lib. III. *Barth.*

505 *Per terga volutus*] Habentur nexum, quo involutus per terga fuerat, liberavit, ne curru loris implicitus traheretur. *Lactant.*

506 *Moderamine liber*] Id est, rectore: qui excussus curru volvebatur in pulvere. *Idem.*

507 *Putri tellure*] Definitio pulveris. *Idem.*

508 *Thessalus axis*] Admeti aurigas modo demonstravit, a locis sive ab equis. Sic Virgil. duces navium non suis nominibus, sed intelligendos fecit dicendo: 'Et nunc Pistris habet: nec victum præterit ingens Centaurus Sergestum:' significare volens, et Mnestheum. *Heros Lemnius*] Unum de geminis Hypsipyles dicit, quorum alter Thoas jam ruerat, dum Admetum præterire festinat. *Idem.*

511 *Erigit ad cursum comitum caput*] Non tolerasset, opinor, tam diu hoc vitium, si *ad comitum* intellexissent. Nihil tamen membranæ mutant, nisi quod optimus inter versus: vel *occursum*. Lege: *Erigit accursu comitum*

caput. *Comites* sunt ministri, aulici, satellites. Lib. II. 'Non desunt regi comites: sine mœnia pulset Irritus.' *Gronov.*

512 *Redit*] Deportatur in gestorio. *Vet. Schol.* Sane bene ad usum sui seculi Scholiastes iste. 'Gestoria' sunt lecticæ, quibus gestantur afflicti vulneribus aut casu aliquo. 'Gestatorium' dicunt alii. Onomasticon Vetus: Gestatorium, *φορτίον*. Albertus Aquensis Histor. Palæstin. l. III. c. 4. 'Quem Principes exercitus gestatorio imponentes ad castra cum ingenti luctu detulerunt.' *Barth.*

513 *Quis mortis Thebæe locus*] Verba Poëtæ cum exclamatione: quasi crudelitate fortunæ Polynices ad parricidium servaretur. *Lactant.*

528 *Arione cygnus*] Equus Amphiarai. *Idem.*

529 *Hinc vice justa*] Quomodo iussus ordo dictabat. *Idem.*

534 *Seu Marte solebat*] Multa enim bella Hercules per exercitum gessit: ut contra Eurystheum, contra Echaliæ, contra Trojam. Unde Virgil. 'Trojamque Echaliæque.' Nec non etiam in Africa, teste Sallust. qui ait: 'Postquam Hercules in Africa, sicut putant, interiit, exercitus ejus variis gentibus permixtus est.' *Idem.*

536 *Terribile*] Declinatio a contrario, propter emphasin, quia aurum naturaliter delectare solet, ut ipse alibi: 'armaque in auro tristia.' *Idem.* *Notantur*] Omnino scribendum *rotantur*. Ut est in optimo nostro, et nonnemine aliorum librorum. Ipsam enim rotationem præfiguram dicit. Imitatur Sidon. Panegy. Majorian. 'prima cruentos Consumunt ad bella cibos, Bacchoque rotato Pocula tela putant.' *Barth.*

537 *Saxa, faces*] Pugna Centauro-rum et Lapitharum in cratere picta erat, qui in convivio efferati furore nec poculis pepercerunt. Unde Virgil. 'Et magno Hylænm Lapithis cratere minantem.' *Lactant.*

539 *Et torta molitur*] Hoc declamationis genus et alibi Poëta servavit, laudando scilicet Adrasti patram, qua dicit expressum fuisse Perseum Gorgonæ caput tenentem, et ut morientis Gorgonæ expressius describeret vultum, ait: 'Illa graves oculos languentiaque ora Pene movet, vivoque etiam pallescit in auro.' *Idem.*

543 *Translucet*] Bene *translucet*, quia a perfectis ita pinguntur nantes, ut inter undas eorum membra perluceant. Leandri autem fabula est Ovidio referente notissima. *Idem.*

547 *Sestias in speculis*] Id est, Hero, cujus poëta ex loci vocabulo nomen adjecit. Seston in Propontide littore locus est, de quo Lucan. 'Conjungere Seston Abydo.' *Moritur*] Extinguitur. *Conscius ignis*] Lumen amoris, quod Hero solabatur lucendo, vel quod tenebat ipsa in turri. *Idem.*

548 *At gener*] Secutus Virgil. præteritorum præmia poëta servavit, ad consolandum enim generum Polynicen ei Adrastus famulam dedit, sicut ille Sergesto servam; ut, 'olli serva datur.' *Idem.* *Solatur Achæa*] Exprimit perpetuum suum auctorem Virgilium *Æn.* v. 'Sic ait, et geminum pugnae proponit honorem Victori, velatum auro vittisque juvenum, Ensem, atque insignem galeam, solatia victo.' Mos autem certaminis, postremum sive ab omnibus superatum, non indonatum abire. *Barth.*

549 *Sollicitat*] Transacto curuli certamine eos Poëta describit, quibus cursu certandum est. *Lactant.*

550 *Tenuissima virtus*] Definitio quid sit cursus; id est, pars non satis admiranda virtutis, et cum plenissime rem, quam cœperat definiret, adjecit: *Pacis opus.* Sunt etiam sacra, quæ cursu celebrantur. Et ut agones declararet Poëta non satis esse virtuti, adjecit: *Nec inutile Bellis.* Id est fugæ necessarium, cum vin-

cere non datur. *Idem.*

554 *Umbratus tempora ramis*] Id est, umbrata habens tempora civica corona; sicut Virgil. 'Atque umbrata gerens civili tempora quercu.' *Idem.*

556 *Sicyonius Alcon*] Virgilius: 'Teritur Sicyonia bacca trapetis.' *Idem.*

557 *In Isthmiaca*] Id est, in agone, qui *Isthmia* vocatur, in honorem Leucothoæ et Palæmonis, apud Corinthum consecratus. *Idem.*

563 *Menaliæ*] Atalantæ confundit historiam. Hanc enim Atalantam Hippomenis uxorem diximus filiam Scœnei fuisse. Illam autem quæ cum procis cursu contendit Cœnomai filiam, uxorem Pelopis. Sed parem historiam posuit Virgil. ille enim ait; 'Et manibus Progne pectus signata cruentis:' cum hoc constet Philomelam fecisse; sed mutavit historiam. *Idem.* *Menaliæ*] Hactenus vere. Sequentia pertinent ad aliam Atalantam errore Papinii, duas confudentis. Non tamen solus sic noster, sed cum Musæo, Diodoro, Sidonio, ut ad istum novavit Sirmond. Paneg. Majorian. v. 166. Confusionem hanc ex Lutatius notavit jam pridem Phil. Beroaldus Comment. ad Propert. lib. i. Eleg. 1. Exegitque amplius disertiss. Muretus ad eundem Propertii locum. *Barth.*

570 *Diffibulat*] Nove dixit: projecit a se. *Lactant.*

572 *Latitia*] Id est, pulchritudo seu venustas. *Idem.*

573 *Deteriora gentis*] Vestitus pulcher videbatur, sed pulchrior factus est nudus: latuit vultus membrorum comparatione. Nudato enim corpore membrorum pulchritudo venustatem vultus obnubilat. *Idem.*

575 *Palladios*] Id est, oleum. *Id.*

583 *Segnior*] Tardior. *Vet. Schol.* Sic Philoxenus translationem agnoscit in Glossario: *Segnis*, βαδύς. *Kuplos* δὲ ὁ ἀδρανὴς καὶ ἀργός. *Cyrill.* βαδύς, *Serus*, tardus. Virgilius: 'Haud illo (Apolline) segnior ibat

Ætas. Et sæpe alibi. *Barth.*

584 *Juxta*] Non longe. *Lactant.*

585 *Induxere palæstræ*] Rem naturalem expressit: cito enim genæ barbæ lanugine vestiuntur, et ex calore palæstræ, et exercitatione ipsa aggravantur corpora. *Idem.*

586 *Deserpitque genis*] Incipit a genis discedere: sive *deserpit*, de abundat: hæc enim præpositio aut addit, aut minuit, aut mutat. *Idem.* *Fatetur*] Id est, non apparet: quasi sub intonsa coma lateat genarum lanugo. *Idem.*

587 *Citatos*] Veloces. *Idem.*

592 *Brevemque fugam*] Brevis fuga fiduciam velocitatis explorat. *Nec opinor*] Sine qua incerta meta est, immo nulla, cum crebro saltu excurritur: incertus enim modus est currendi, cum unusquisque saltus habita voluntate præludunt. Id est cito redeuntes currebant, quod solent cursui se præparantes facere: ut ipse de equis superius ait: 'perēunt vestigia mille Ante fugam.' *Idem.*

596 *Cydonum*] Cretensium. *Idem.*

600 *Sive putant*] Referendum huc quod non suo loco vulgatum est, Lutatii scholium: 'Sive ad puritatem cervorum retulit.' Scribendum: 'Sive putant] Ad pavorem cervorum retulit.' De pavore cervorum omnia trita. Pnlchre Oppianus lib. ii. *Cyngget.* 'Ελάφον γένος ἔτρεφεν αἶα... 'Αβληχρὴ κραδίη, καὶ θυμὸς ἔσωθεν ἑναλκας. Plin. lib. xi. c. 37. inter animalia tumida ponit, quibus grandia sint corda. *Barth.*

603 *Mænalius*] Parthenopæus Arcas, quia Mænalus mons est Arcadiæ. Ut ipse inferius: 'A vertice crinis Arcados;' id est, Parthenopæi. *Lactant.*

611 *Liber nexu*] Id est, crinis, quia solutus est. Crinis, subaudi Parthenopæi. *Idem.*

617 *Ferit ostia metæ*] Nemo damnet; scripti libri tamen præferunt: *fert ostia portæ*; quam lectionem Noster confirmare videtur hoc eodem li-

bro; 'irrupit clamore fores.' *Bernart.*

618 *Arma frenum*] Id est, minantur. *Idem.*

622 *Oculosque madentes*] Id est, lacrymis plenos: ut Virg. 'Tutatur favor Euryalum, lacrymæque decoræ.' *Lact.*

625 *Meritamque comam*] Id est, male sibi meritam, quæ causam mortis excepit. Retentione enim crinis sui Parthenopæi tardata est victoria. *Idem.*

631 *Audierant, dictoque favent*] Variant scripti. Alii: *dictoque parent*: quidam: *dictoque manent*; quibus subscribimus. Virgilius *Æneid.* ii. 'Tu modo promissis maneat servataque serves Troja fidem.' Et alibi: 'at tu dictis, Albane, maneres.' Cic. ad Attic. vii. 15. 'Plerique negant Cæsarem in conditione mansurum.' Cæsar B. G. i. 'Si in eo manerent, quod convenisset, stipendiumque quotannis penderent.' Mela, i. 7. 'Postquam in eo, quod convenerat, non manebatur.' Plato de Repub. lib. i. 'Ἀλλὰ πρῶτον μὲν, ἂν ἂν εἴποις, ἐμμενέ τοῦτοις. *Gronov.*

632 *Tegeæus*] Arcadius. *Lactant.*

633 *Potens nemorum*] Dianam potentem nemorum dicit. *Idem.*

634 *Injuria voto*] Quia crinem tibi servabam consecratum intonsum. *Id.*

639 *Exilis plantis intervenit ær*] Id est pene volat, et inter plantas ipsius et terram ær medius calcabatur. *Idem.*

640 *Non fracto*] Hoc est, non depresso. *Pendent*] Id est, non signant vestigiis terram. *Idem.*

642 *Suspisia palma*] Id est, anhelum laborem victrici consolatus est palma. *Idem.*

644 *Improbis Idas*] Propter fraudem retenti crinis. *Idem.*

648 *Pterelas*] Discum attulit ad quem certarent, non tamen unus ex certantibus fuit. *Idem.*

650 *Expendunt*] Existimant. *Idem.*

651 *Turba ruunt*] Festinant. *Idem.*

653 *Nisæ*] Inscitissima et insulsissima Lectio, quam merito ejecit Doctissimus e textu suo Gevartius. Stulte servarunt cæteri. Mirum vero neque Lindebrogium, neque Behottium aliquam Varietatem suorum librorum adnotasse, cum quatuor a nobis collatæ membranæ cum Principe codice diserte *ni se* præferant, et veram eam scripturam citando agnovit pridem Jul. Cæsar Scalig. Ut notavit et doct. Sinslerlingius *Promnl.* cap. 43. *Barth.*

654 *Cavea stimulante*] Hortantibus sociis, qui prope ipsum spectabant. *Lactant.*

656 *Orbem*] Discum. *Idem.*

658 *Nunc rapite*] Raptim mittite. *Cui non jaculabile*] Interrogative cum despectu. *Idem.*

659 *Nullo conamine*] Facile, et sine labore. *Idem.*

661 *Vix unus*] Ordo: Vix permisere manus: et notandum quare unum dixit, cum alterius etiam nomen adjecit. Sed hoc secutus Virgilium fecit: ille enim ait: 'Vix unus Elenor, et Lycus elapsi.' *Idem.*

666 *Luce mala Pangæa ferit*] Terribilis splendoris ictu ferit. *Pangæa* mons est Thraciæ: unde Lucanus: 'Video Pangæa nivosus Cana jugis.' *Lact.*

667 *Mugit*] Clypeus scilicet. *Idem.*

669 *In se oculos*] Populi videlicet. *Idem.*

671 *Asperat*] Asperum facit, ne dum jaceret laberetur. *Versat*] Considerat. Circumversabat enim Phlegias discum, ut colligeret quam partem lateris ejus haberet in digitis, quam brachio retentans alæ subderet. *Id.*

676 *Sacra*] Id est, agonem Jovis Olympici, qui circa Alpheum fluvium Pisarum celebratur: cujus ripas solitus erat Phlegias disco transire. Secundum autem Alpheum Olympicum exerceri certamen Virgilio teste cognovimus; ait enim: 'Cuncta mihi Alpheum linquens lucosque Molor-

Delph. et Var. Clas.

chi. *Idem.*

679 *Sed cælum dextra metitur*] Multo elegantius duo optimi: *sed cælo dextram metitur.* Id est, quid dextra valeat, in cælum misso disco experitur. Accedit tertius Behottii codex. *Gronov.*

680 *Collecto sanguine*] Collecta virtute. *Lactant.*

683 *Crescit in adversum*] Id est, in altitudinem, quæ ascendenti adversa est disco: quia necesse est ut omnes res ascendentes altitudinis nimietate lentescant. *Exhaustus ab alto*] Id est, consumpto impetu quo missus fuerat. *Idem.*

684 *Inmergitur arvis*] De gravitate casus altitudinis mensura monstratur. *Idem.*

686 *Solis opaca soror*] Sic sibi insana hominum et stulta persuasio vindicat, quod carminibus lunam cælo eripiant: quam opinionem executus Virg. ait: 'Carmina vel cælo possunt deducere lunam.' Et alibi significat eam inductam esse velleribus, dicendo: 'Munere sic niveo lanæ, si credere dignum est, Pan Deus Arcadiæ captam te Luna fefellit.' Si credi fas est de tanti numinis majestate, ad amorem Endimyonis descendisse, quod lex sphaeræ, et cursus motusque astrorum non patitur. *Procul auxiliantia*] Ad opinionem hominum retulit, quod arbitrentur deficienti lunæ auxiliari, si æra percutiant. *Idem.*

689 *Molle tuenti*] Despicienti, contemnenti, id est, quasi cum facile esset Phlegæa jactu superare. *Idem.*

690 *Majorque manus speratur in æquo*] Id est majore virtute opus esse in longitudinem, quam in altitudinem jaculatur. *Idem.*

691 *Atque illi extemplo*] Id est subito fortuna venit, cui dulce est fiduciam immodicæ virtutis auferre. *Idem.*

692 *Immodicas Fortuna venit*] Expressit eandem sententiam libro x.

Stat.

6 E

‘Et fors ingentibus ansis Rara comes,’ nam ‘fors’ (ut hoc obiter dicam) pro fortuna aut ‘casu,’ qua Poëtis qua Historicis notum. Manilius lib. i. ‘Atque ipsum esse Deum, nec forte colisse magistra.’ Curtius lib. v. ‘Eludant licet, quibus forte ac temere humana negotia volvi agique persuasum est: equidem æterna constitutione crediderim, nexuque causarum latentium, et multo ante destinatarum suum quemque ordinem immutabili lege percurrere.’ Tacitus Hist. ii. ‘Seu dolo forte surrexerit parum compertum.’ Idem lib. iv. ‘Apud Germanos inconsulta ira: Romanus miles, periculorum gnarus, ferratas sudes, gravia saxa forte jaciebat,’ id est, non casu et sine iudicio aut delectu. Sallustius de Bello Jugurt. ‘Falso queritur de natura sua genus humanum, quod imbecilla atque ævi brevis sorte (lege forte) potius, quam virtute regatur.’ Bernart.

694 *Latus omne redibat*] Jaculantem describit: moris est enim disco certantibus, ut nisi flexo toto corpore nequeant jaculari. *Lactant.*

697 *Rarisque ea visa voluptas*] Pauci ceperunt de elusi casibus voluptatem, quod discum Phlegæas muliebriter laudatus amiserat: seu quoniam in rebus quoque seriis risus emittitur: ideo paucos extitisse dicit, quibus Phlegææ casus lætitiā suscitaret. *Idem.*

699 *Et multum te Maia nate rogato*] Quia palæstris præest Mercurius. Arnobius Adversus Gent. iii. ‘Mercurius ceroma pugillatibus et luctationibus præstat, et cur invictos omnes non perficit quibus præest?’ Bernart.

700 *Castigat pulvere lapsus*] Corrigitur, hoc est aspersione pulveris ne ei elaberetur efficit. *Lactant.*

703 *Fixa signatur*] Quousque discus Menestei virtute fuerat missus: moris enim fuerat, ut locus cadentis

disci fixa signaretur sagitta. *Idem.*

705 *Et fortuna Menestei*] Id est timor alterius vel imitatio fortunati. *Idem.*

707 *Assuetum dextra gestamen*] Poterat enim una manu hunc discum jactare, quem magno conatu vix promovebant cæteri. *Vet. Comm.*

710 *Per inania saltu*] Ut jactum vigor corporis adjuvaret. *Lactant.*

711 *Servatque tenorem*] Manus, qua fuerat missus. *Tenorem*] Jaculum. *Idem.*

712 *Menesthea victum*] Solet enim hoc certamine de victoria dubitari. *Idem.*

714 *Humeros*] Extremos colles qui spacium theatri cingebant. *Et opaca Theatri*] Theatrum dicit deductum utrimque vallium prona et supinam ascensu arduo levitatem: *Opaca* autem *culmina*, quia sylvæ summis montibus imminebant. *Idem.*

716 *Polyphemus*] Homerum secutus est qui dicit, Cyclopem jecisse in Ulyssis navem, quia impediēte cæcitate eam tenere non poterat. *Idem.*

718 *Exegit*] Transmisit. *Idem.* *Exegit Ulysem*] Post hunc verum sequebantur tres alii in membranaceo codice, qui olim Bil. Pircheimeri, nunc Arondeliæ Comitissæ est, visus mihi beneficio viri omni laude excellentis Francisci Junii. Versus autem illos nec nimis adfirmabo Statii esse, quia in uno solo codice reperi; nec excludere omnino possum, quia ab ingenio ejus alieni non sunt. Erant ibidem sic scripti: *Sic et Aloidæ, cum jam calcaret Olympum Desuper Ossa rigens, ipsa glaciale ferebat Pelion, et trepido sperabant jungere celo.* Apparet legendum esse, *celaret*, i. e. obtegeret impositum, et ipsum *gl. ferebant*. Harbes lib. x. ‘quales mediis in nubibus æther Vidit Aloidas, cum cresceret impia tellus, Despectura Deos, nec adhuc immane veniret Pelion, et trepidum jam tangeret Ossa Tonantem.’ Eodem ordine quo apud patrem Poë-

tarum: 'Οσσα ἐπ' Οὐλύμπῳ μέμασαν θέμεν, αὐτὰρ ἐπ' Ὀσση Πήλιον. Aliter collocat Ovid. Met. i. 'Tum pater omnipotens misso perfregit Olympum Fulmine, et excussis subjecto Pelio Ossam.' Ita enim legendum, et hoc velle veteres libros existimo, cum *subjecto* habent potius quam *subjectum*. Virgil. Georg. i. 'Ter sunt conati imponere Pelio Ossam, Scilicet, atque Ossæ frondosum involvere Olympum.' Hunc igitur ille secutus. Gronov.

724 *Mansueverat unguis*] Præcisa summitate unguium, extremitas quæ nocere poterat, fuerat auro vestiente mollita. *Idem*.

727 *Auxiliumque Pelasgi*] Regis Græcorum: quia gladius huic validus et acutus fuit. *Idem*.

730 *Ferro proxima virtus*] Quia et cæstu homines occiduntur. *Idem*.

733 *Non mollior ipse*] Æque durissimus: cujus cutis hominis erat durata in hominum pelles. *Idem*.

737 *Nec mea crudelis*] Subaudimus *esset*. Minatur enim se illum occisurum qui contra steterit: ideo venire hostes optabat. *Idem*.

739 *Nuda de plebe Laconum*] Sive amore ceromatis ad certamina præparata, vel fortia. *Idem*.

741 *Socii fretum*] Id est Lacones. *Polluce magistro*] Deus enim Pollux hoc exercitio, dum inter mortales esset, delectabatur: et hunc Alcidas induit. *Idem*.

744 *Materiem suadebat amor*] Ut doceret quod delectabatur. *Idem*. *Materiam suadebat amor*] Puto rectius distinguere: *et brachia finxit Materiam*: (*suadebat amor*) tunc sæpe. Per epexegesis, ut sit, instar materiæ. Plato de Republ. lib. ii. Τοὺς δ' ἐγκριθέντας μύθους πείσομεν τὰς τροφὰς τε καὶ τὰς μητέρας λέγειν τοῖς παισὶ, καὶ πλάττειν τὰς ψυχὰς αὐτῶν ταῖς μύθοις πολὺ μᾶλλον ἢ τὰ σώματα ταῖς χερσίν. Virgilius Æneid. vi. 'fera corda domat fingitque premendo.' Eiusdem est: 'sua-

debat amor.' Lib. ix. 'Snadet enim vesana fames.' Gronov.

746 *Nudumque ad pectora pressit*] Id est, complexus est fovendo: Poëta morem ceromatis executus est describendo: *nudum* hic alii fortem intelligi volunt. *Lactant*.

747 *Ridetque vocantem*] Provocantem. *Idem*.

749 *Languida colla tumescunt*] Qui languida habebat: quoniam dedignabatur certamen. *Idem*.

750 *Corpora plantis*] Id est articulis. *Vet. Schol.* Plerique poëtæ hanc exaltationem scribunt. Valer. Flacc. de Polluce: 'Semper et in digitis et summi pulvere campi Porrectusque redit.' Id est, omni modo sese extendens. Inscite vulgatur: 'Projectusque.' *Barth*.

751 *Ora recessu*] 'Habent' subaudimus 'manibus implicatis.' *Lactant*.

756 *Paulo ante puer*] Alcidas adolescens, qui ætatem corporis mole vincebat: id est, cujus virtus ætatem virilem præcesserat. *Idem*.

757 *Tener impetus annos*] Id est magna in eo ex impetu ætatis teneræ virtutis futuræ indoles cernebatur. *Idem*.

758 *Quem vinci*] Aliquem ipsorum: populus enim junioribus solet favere. Ordo ergo talis est: Neque quisquam malit aliquem vinci aut tingi sævo sanguine. *Idem*.

759 *Erecto timeat spectacula voto*] Deformata hæc a deformatis hominibus, quibus nihil bonum nisi tritum. Lips. scriptus liber: *et erecto timeant spectacula*, quod probe probum est: *spectacula* dixit pro 'spectatoribus,' notione optimis authoribus familiari: ita 'matrimonia' pro 'matronis.' Livius lib. x. 'Et convocatis plebeis matrimoniis conquesta de injuria patriciarum.' Sic 'ministeria' pro 'ministriis.' Juris Consultus Ulpianus lib. vii. de Officio Proconsulis: 'Ministeria quoque militaria si opus

fnerit ad curatores juvandos dare.' Et 'venalicia' pro 'venaliciis.' l. v. de Jure Delib. 'veluti jumenta aut venalicia.' Ita 'conjugium' pro 'conjugē.' Propertius lib. III. Eleg. 10. 'Uxorū fūsis stat pia turba comis, Et certamen habent leti, quæ viva æquatur Conjugium.' Qua eadem notione Tacit. Annal. XII. dixit: 'Quod conjugium principis devotionibus petivisset.' Ita 'amicitias' pro 'amicia,' et 'familiaritates' pro 'familiaribus.' Sneton. Tiberio cap. 51. 'Testamentum ejus pro irritō habuit, omnesque amicitias et familiaritates, etiam quibus ea funeris curam moriens demandarat intra breve tempus afflictis.' Sic 'necessitudines' pro 'necessitudine junctis' idem frequenter, signato Tiberio cap. 1. 'Odium adversus necessitudines in Druso primum fratre detexit.' Et Curtius lib. IV. 'Crederes Alexandrum inter suas necessitudines flere.' Sic 'amplexus' pro 'eo qui amplectitur.' Petronius Satyrico: 'Nec Dii sinant ut amplexus meos in crucem mittam.' Sic 'convivia' pro 'convivia.' Papinius ipse Herc. Sur. 'ne quo, convivia migrent.' Ita 'bella' pro 'bellatoribus.' idem lib. XI. 'nūdoque sub axe relinqui Infelix bellum.' Et 'regna' pro 'rege' lib. XII. 'Hei mihi nūm quis adest chari Polynicis ad ignes, Etai regna vetant,' id est, licet prohibeat rex Creon. Sic denique 'noxam' pro 'reo qui nocuit,' Jurisconsulti nostri 'odium' pro 'odioso.' Comici, 'præsidia' pro 'præsidariis,' 'custodias' pro 'vinctis,' 'servitia' pro 'servis,' scriptores passim usurparunt. *Bernart.*

760 *Uterque priorem*] Id est, utrique sperabant quod ab alterius manu certamen inciperet: unde Lucan. 'Inde manum spectant, tempus quo noscere possint Facturi quæ monstra ferant.' *Lactant.*

764 *Explorant*] Considerant forti-

tudinem cæstum. *Hebetantque terendo*] Vanis ictibus cæstum acumen obtundunt. *Idem.*

765 *Doctior hic differt animum*] Alcidas differt animum, spiritum servat. *Idem.* *Metuensque futuri*] Prudentiæ effectū. Horatius II. Sat. 2. 'Contentus parvo metuensque futuri, In pace, ut sapiens aptarit idonea bello.' *Barth.*

766 *Vires dispensat*] Paulatim erogat. *Lactant.* *Vires dispensat*] Non simul profundit, sed ordine et prudenter collocat. In optimo libro clare legitur: *Cunctatas vires.* *Barth.* *At ille nocendi*] Capaneus in adversarii nece profusior. *Lactant.*

768 *Sine lege*] Sine artis lege: artis ipsius lex est, ut una manus reversa alteram feriat. Consumpsit ergo ambarnum manuum ictum, et perdidit. *Idem.*

769 *Providus actu*] Sagacitate. *Id.*

770 *Hos rejicit ictus*] Refundit, eludit, evitat. *Idem.*

771 *Interdum nutu capitisque citati*] Velocis capitis motu. *Idem.*

773 *Instat gressu*] Ut caveret ictus certaminis anteibat pede, facie recedebat, quod ipse ait supra, *tuto procul ora recessu.* *Idem.*

774 *Injustis*] Non æquis: quia Capaneus erat fortior. Ergo frequenter, quamvis enim pateretur, tamen aliquando commotus attentat. *Idem.*

775 *Experientia*] Ars experimento collecta. *Idem.*

778 *Fracta*] Divisa nescit, quia ictum furore non senserat. *Idem.*

781 *Interserit ictum*] Amare Papinium sic composita verba notamus supra lib. IV. vs. 524. Et observavit duobus aut tribus exemplis Cland. Dausqueins, ad extrem. lib. I. Silii Italici. *Serere ictum* dixit Papinius exemplo Lucretii et aliorum. Vide notata doctissimo Sinserlingio Promuls. cap. 20. qui Epulas aut Congiarium adhuc debet literato orbi. *Barth.*

786 *Summo maculas in vellere vidit*] Quia laneos pentodactylos habent sub cæstibus, qui eminent supra brachia. Alii autem volunt poetam de barba dixisse. *Lactant.*

789 *Præcipitatque retro*] Verso gradu cogit aufugere. *Idem.*

791 *Rapiunt conamina venti*] Excipiunt sive frustrantur, id est, in vacuum minarum ejus impetus perierunt. *Idem.*

793 *Mortes*] Quasi singuli ictus Capanei singulas mortes afferrent. *Id.*

795 *Aversus fugit*] Ita Alcidas aversus cedebat furori, ut nunquam fugiens videretur. grave enim viro forti crimen est terga dedisse certamini. *Idem.* *Aversus fugit*] Hoc timoris est, non artis, terga dare. Scribe: *sed non tamen immemor artis Adversus fugit.* Retrocedit facie obversa. *Gronov.*

801 *Jam vox ciet altera remos*] Quia primo signo cessatum fuerat a labore, vox sequens denuo remiges excitavit. *Idem.*

802 *Ecce iterum*] Postquam paulum quieverunt, rursus inuenit pugnam. *Immodice*] Violenter, quasi qui excesserit modum: venientem Capaneum elidit Alcidas. *Exit*] Evitat, declinat. *Idem.*

803 *Mersusque humeris*] Distinctio post hæc verba collocanda est. Sequentia enim Capanei casum indicant. *Mersus*, inclinatns usque quo potest. Ut 'mersa nare canes' apud Silium Ital. cujus interpretem consulas libro x. pag. 417. Pariter Papius postea vs. 847. 'Collaque demersere humeris.' *Barth.* *Effunditur ille*] Capaneus. *Lactant.*

804 *Alio puer improbus ictu*] Alcidas improbus magnus alio ictu, quia jam supra illum percusserat. *Idem.*

805 *Impalluit ipse secundo*] Etiam ipse est felici eventu perterritus, ne post secundum vulnus iratum Capaneum ferre non posset. *Idem.*

809 *Ite oro socii*] Separatim et suspense legenda sunt, quæ locutio convenit attonitis, et iratis: attonitis, ut hoc loco. Et Virgil. 'euge nate propinquant.' *Lactant.*

816 *Pulchrum est vitam donare minori*] Nobilis sententia, quam in Laudibus Heroum suorum non semel celebrat Claudianus, cui nulla virtus commendatior Clementia. Pertinet huc tota Deprecatio ejus Poëtæ ad Adrianum. Ovid. de Rege animalium: 'Parcere subjectis scit nobilis ira Leonum.'

818 *Ramum*] Palmam. *Thoraca*] Qui erat palmæ præmium. *Lactant.*

823 *Et vicisse negantem*] Ne ab intentione occidendi Alcidas tanta tardaretur, negat se vicisse Capaneus. *Idem.*

824 *Laudant*] Popularem suum victorem pronunciant. *Vet. Schol.*

825 *Longeque minas*] Non audentes tumultuari ob metum Capanei, *Vel*, quia longe erant hæ minæ ab effectu et cæde Alcidasantis. *V. S.*

826 *Varia laudes*] Quibus enim stimulant, cur non auderet pugnare. *Vet. Schol.*

827 *Angunt*] Stimulant. *Lactant.*

829 *Laboris*] Artis peritiam. *Idem.*

830 *Uncta Pales*] Palæstræ studium: bene addidit *uncta*, ad discretionem pastoralium certaminum, et lutationem naturalem. Virg. de palæstra rusticorum: 'Corporaque agrestinudant prædura palæstra.' Alibi: 'Exercent patrias oleo labente Palæstras Nudati socii.' *Idem.*

832 *Ingentes viros*] Humana quodammodo sorte majores. *Vet. Schol.* Plinius lib. II. 'Viri ingentes,' supraque mortalium naturam tantorum Numinum lege deprehensa. *Acheloia circum*] Ubi Patria erat Tydei. *V. Schol.* *Achelous*] Calydonius amnis Ovidio initio Met. IX.

833 *Felicesque deo*] Quia victor semper extitit, deo monstrante. Mercurium intelligimus, ipse enim hujus

artis inventor fuit. Horat. 'Et decore More palæstræ.' 'Felices palæstras,' dixit, ut Virgil. 'Quo non felicior alter Stringere tela manu,' id est peritior. *Lactant.*

836 *Patriumque suum*] Calidoni apri pellem. *Leont*] Spoliat. *Idem.*

837 *Membra Cleonæ*] Cleonæ civitas Corintho vicina. *Idem.*

838 *Nec mole minor*] Magnitudine corporis non inferior, ex proceritate corporis humanam fortunam videbatur excedere. *Idem.*

840 *Non ille rigor*] *Herculis*, scil.

845 *Difficiles*] Duri, asperi. *Idem.*

851 *Curas tenent*] Importunissimum glossographorum genus hic iterum debacchatum est: exulcandum enim vò *curas* male incutatum: probum quidem verbum, sed quod Papinias tamen non usurpavit. Posuit ille *vera tenent*; ut ex Lips. bono boni scriptoris libro didici. Displicuit haud dubio magistellis spinosis, quia vetus et vulgo non lectum, certe neglectum: at vos illud retinebimus; cum *curam, curum* antiquis. Lucilius Satyr. libro XVII. 'Compernem aut veram fuisse Amphitryonis *ἀκέρω*.' Varro de Re Rust. lib. II. 'Cruribus rectis ac potius variis quam vatiis.' Persius Sat. IV. 'vel cum fallit pede regula varo.' *Idem* Sat. V. 'Varo regustatum digito terebrare salionem.' Hinc 'obvarare' idem quod 'pervertere,' 'detorquere in pravam sensum.' Ennius: 'Nam consillis obvarant, quibus tamen concedit hic ordo.' Bern. *Deducit in æquum*] Deflectit ut sibi æquet, astu sperantis fiduciam. *Lactant.*

853 *Summisus tergo*] Inclinaus dorsum suum, ut se Tydens inflecteret. *Idem.*

854 *Alpini veluti regina cupressus*] Attingit ut videtur Papinias hic guttam e flumine Lethes. Nam in Alpibus nusquam cupressi: nisi forte speciem pro genere posuit, quod non inepte affirmare possumus. *Idem.*

872 *Castigata*] Composita, seu potius maculis asperata. *Non integer ille*] Agyllens, et subaudiendum 'viribus non integris.' *Idem.*

873 *Effatus*] Viribus fatigatus. *Idem.*

874 *Harenas*] Quas Tydens in eum ingesserat. *Idem.*

880 *Condidi*] Cælavit, quia sub ingenti Agyllæ corpore exiguitas Tydel est cælata. *Lactant.*

883 *Suspensus ager*] Definitio speluncæ. Sive ad naturam terræ retulit, quæ dicitur in medio aëre suspensa, sive quod intrinsecus vacuant terræ venas, qui metallum aliquod quærant. *Idem.*

885 *Indignantem animam*] Dicunt philosophi indignari animas, quod invitæ de hac luce discedant: ut Virgil. 'Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.' *Reddidit astris*] Ingens expositio est, quomodo vel quare animæ ad astra redeant, postquam exutæ faciunt nefando corpusculo, ut non solum bene meritorem, sed etiam sentium illuc ferantur, ut aut pro vitæ precio optima mercede æternæ lucis donentur, aut pro male commissis ab ipsis astris stellisque puniantur atque consummentur: non quidem ut pereant, sed affligantur. Et ideo ab his puniuntur secundum Pythagoram, qui ait animas bonorum virorum in stellas posse reverti. Virgil. 'Scilicet huc reddi deinde ac resoluta referri Omnia, nec mortis esse locum, sed viva volare Syderis in numerum, atque alto succedere cælo.' Lucanus in nono: 'Innocuos vitæ patientes ætheris limi Fecit, et æternos animam collegit in orbes.' *Lact.*

887 *Cum cinclis onerique*] Illius scilicet, qui eum brachiis alligaverat. *Elephas iniquus*] Subductus gravi ponderi: 'iniquum' enim grave dicimus. Virgilius: 'Et iniquo pondere ratri.' *Idem.*

889 *Et firmo*] Ordo: Mox latus firmo nexu implicat, genus premens ad

ilia. *Idem.*

892 *Improbis*] Magnus, quia cum esset parva statura magni ponderis alte sustulerat virum; sive quod se majorem nexibus implicasset. *Idem.*

894 *Terrigenam sudasse Libyn*] Anthemum dicit, quem Hercules apud Sumentum Africæ civitatem palæstrico certamine superavit, quem cum nequiret elidere, medinam corripiens brachiorum suorum nexu confregit, quia terræ beneficio fortior cadendo surgebat. *Idem.*

905 *Palmam autem dextra*] Illustravit hæc doctissimus Faber, Agnost. lib. II. cap. 13. et lib. III. cap. 20. Cujus notis etsi infinita addi possint, nos tamen accudere nihil nunc præstabilius est. Animadvertenda considerata auctoris scriptio, *palmam*, id est gloriam: *dono*, id est, emolumento præferentis. *Barth.*

906 *Quod si non sanguinis hujus*] Si non exhaustus fuisset viribus in Thebano campo, in quo quinquaginta insidiantes uno relicto superstitite occidit. *Lactant.*

908 *Thebarum*] Exegesis. quod si hæ plagæ Thebana fœdera. *Idem.*

909 *Hæc simul*] Subaudiendum cum diceret. *Præmia laudum Dat sociis*] Virtutis insignia. *Idem.*

910 *Neglectus thorax*] Vetus. *Lactant.* In optimo libro est: 'Rnbiginosus et vilis et vetus.' *Vetus Schol.*

912 *Instructi armis*] Modo sagittariorum vult monstrare certamina, id est, jactum velocium sagittarum: sed jaculatores non exhiberi permisit: commemorationem istius spectaculi dixit, sed ipsam non exhibuit voluptatem. *Epidaurius*] Epidaurus civitas Peloponensis equis nobilis, ut ipse in catalogo: 'Qui rura domitant Epidauria.' *Idem.*

916 *Sanguinis adversi*] Hostilis vel Thebani. *Idem.*

917 *Jugera*] O Polynices, cujus gratia urbes civibus, agros rusticis desolavimus. *Vet. Schol. Desolare,*

spoliare frequentia. Virgil. 'Sat funera fusi Vidimus, ingentes et desolavimus agros.' Servius: vel dum occiduntur agricolæ, vel dum coguntur ad militiam. Nam legimus: 'et latos vastant cultoribus agros.' *Barth.* *Cui desolavimus urbes*] Propter quem reliquimus patriam. *Lactant.*

919 *Abigant hoc numina*] Ut antequam prælium committatur moriaris. *Idem.*

921 *Nec laudis egens*] Ne inhonoratus abiret. *Idem.*

931 *Leves pharetras*] Non inanes, sed in quibus sagittæ essent haud pinnatæ. *Idem.*

934 *Quis fluere, &c.*] Sensus est: Divinitatis nobis et Fatorum omnia regentium Providentia multis indiciis, et manifestis ominibus ostenditur et eventus rerum indicantur. Tam fatua autem socorsque est humanitas, ut pigeat observare prædictiones. Placet plerisque omnibus rerum arbitria Casui et Fortunæ ascribere. Prætereuntque omnia Deorum monita nobis Fortunæ dominatum in omnia tribuentibus. Vidit ante nos Janus Parrhasius Commentar. in libr. II. De Raptu Proserpinæ Claudiani pagina 151. *Barth.* *Neget omina causis*] Incusat poëta eos qui dicunt futura non portendi mortalibus. *Lactant.*

935 *Inservare*] Attendere auspicia: et est verbum augurum de cælo servatum: dicit ergo: Piget nos insistere, id est, non quærimus futura; et ideo perit venturi fides promissa. *Idem.*

936 *Sic omina casum*] Omina sunt rerum futurarum signa, sive bonarum, sive malarum: *casus* autem sunt subiti eventus. Cum enim non quærimus quæ futura sunt, non procuramus adversa: cum neglectu nostro improvisa proveniant mala, quæ accidunt casui deputamus. *Idem.*

938 *Fatalis*] Harundinem fatalem

dixit, quæ futura monstraret. *Idem.*

940 *Tenorem*] Cursum, impetum. *Idem.*

941 *Notæ juxta ruit ora pharetræ*] Ante ora ejus cecidit, qui pharetram tenebat; ut Ovid. de telo: 'Revolat nullo referente cruentum.' *Idem.*

942 *Errore seruit*] Disserunt, disputant. *Idem.*

945 *Monstratumque nefas*] Id est,

Prodigium, monstrum. Vide supra hoc lib. v. 498. Et sic sæpius Papin. Ut lib. vii. vs. 48. 'Lavinia virgo Visa, nefas, longis comprehendere crinibus ignem.' *Uni remensibile*] Ex septem regibus ad Thebas proficiscentibus. Omnes duces apud Thebas perierunt, præter Adrastum Talai filium; is enim equi beneficio ereptus est. Vide Higin. cap. 70.

THEBAIDOS LIB. VII.

1 *Atque ea cunctantes*] Describitur Jovis iracundia: allocutio ad Mercurium, ut Jovis minas nunciet Marti, et accuset eum quod patiatu Græcos apud tumulum Archemori voluptatibus occupari. et ut eos furoris stimulis Mars armet ad bellum. *Cunctantes*] Morantes sive manentes. *Lactantius*.

4 *Cervicibus*] Dicit iracundia Jovis cælo pondus augeri: et hoc Atlantem queri. *Idem*.

6 *Boreamque illabere saltu*] Aut male oculis usus est aut alius fuit Buslid. quo usus est Bernartina; nam cujus nobis copia facta, *Boream in labere*. Gronov.

8 *Qua Parrhasis*] Arcas a gente dicta: unde fuit Calysto Lycaonis filia, quæ in ursam, hoc est septentrionem dicitur versa. Lucan. 'Parrhasis obliquos Helice cum verteret axes.' Calysto ergo ipsa est, quæ Arcetophylax dicitur ursæ: quæ nunquam oceano tingitur. *Lactant*.

9 *Et nostro pascitur imbri*] Id est cælesti liquore, non marino, ut cetera sidera. Nam et sol et astra cetera aquis pascuntur oceani: nam ut ostenderet Lucan. ignes solis aquis nutriri, ait: 'Non pabula flammis.' *Idem*.

10 *Atque ubi se posita*] Pauxilla menda, quam alienam a Poëtæ mente sententiam efficit! libri calamo exarati: *Atque ibi seu posita respirat cuspidè Mavors* (Quamquam invisæ quies) seu quod reor, &c. quod audacter expressi. Bernart.

15 *Isthmus umbo*] Isthmos est terra inter duo maria in longum porrecta. hæc enim duo maria orientem occidentemque discriminant. Ionium o-

riente, Ægeum occidente dividit: omne ergo quod Isthmus umbo distinet, id est Achaiam, in cujus parte Pelops regnavit, duo maria circumdant, adeo ut insulam facerent, nisi utrumque pelagus interjecta terra divideret: ideo 'antem 'umbonem montis' dixit, quia ejus pars erectior imminet mari. *Lactant*.

16 *Maleæ*] Malea promontorium Græciæ, quod intrat mare, et per quinquaginta millaria intenditur: ubi unda ita sæva est, ut navigantes videatur persequi. Unde Virgil. 'Maleæque sequacibus undis.' Hoc autem promontorium a Maleo Græciæ rege nomen accepit: quod intra se Peloponesum includit ac tenet. *Lactant*.

17 *Illi vir muros*] Id est fines patriæ: figura, qui sunt illi, id est juvenus Argiva. Græci inquit sic litant, quasi jam victores revertantur ad patriam. *Idem*.

19 *Offensique sedent*] Irati quod eorum gratia periisset Archemorus: sive *offensi*, occupati, novo sermone dixit. *Idem*. *Sedent ad busta sepulcrî*] Immo *justa*, ut in melioribus est. Ludorum funebrium solennia. Erat idem vitium libro iv. et correxeramus, sed præventi a Cujacio. Gronov.

20 *Orbe recusso*] Furore tuo hæc Gradive fecisti certamina, ut aut disco certarent, aut cæstibus. *Lactant*.

21 *Æbalis*] Pollucis, ut supra: 'Æbalio donem lugere magistro.' *Idem*.

22 *Insana voluptas*] Deest fuerit. *Idem*.

26 *Nunc lenis*] Quasi ideo nunc Mars lenis sit, nec nostra iracundia flectatur. *Idem*.

29 *Nil equidem crudele minor*] Nil minor illi quod crudele sit, id est Marti: sed bonum et mite numen efficiam. Minatur Jnpiter se Martem mitem efficere, quod scit cruento numini esse contrarium, ut mores illi, qui infreni esse consueverant, oculi languore torpesçant, et sit numen ejus mite: grave enim malum est: facit enim bonum a suo instituto traducere. *Idem.*

30 *Numen*] Veram hanc Papinii lectionem esse, ne Carneades quidem dubitaverit, qui dubitare in omnibus solet. Vulgata sine dubio depravata: sic mite. Bernart.

35 *Labentem*] Intransentem portas septentrionis. *Lactant.*

36 *Prætentia*] Circumfusa, adjacentia. *Idem.*

37 *Agmina nimborum*] Infinitus numerus nubium. *Hiatus*] Principium flatus: quia venti pinguntur hiantes. *Idem.*

39 *Protegit*] Tuetur. *Galeri*] Pilei. *Idem.*

40 *Hic steriles*] Epexegetis est: qui Deus sterilis sylvæ. *Delubra Martia notat*] Aspicit avium more, quæ volando aspiciunt, vel notat in quibus insideant locis. *Idem.*

41 *Mille furoribus*] Mille ministris Martis. *Idem.*

42 *Cingitur*] Multatur. *Immansuetas*] Irrequieta, sine quiete. *Idem.*

43 *Laterum*] Parietum, id est, ab ea parte qua mutata est. *Idem.*

44 *Tecta domus*] Ad descriptionem cruentæ domus adjecit, omnia ferro fuisse constructa, ut ubicunque adspiceres mortalem domum ex ipsius ædificii fabricatione cognosceres: cuius terroris speciem ut Virgilium explicaret, ait: 'Porta adversa ingens, solidoque adamante columnæ.' *Idem.*

45 *Læditur adversum Phæbi jubar*] Offuscatur Phæbi jubar: id est solis splendor læditur, id est splendore ferri repercutitur. *Idem.*

47 *Impetus*] Præceps audacia sine

ratione. Clandian. De Cursu Romæ, Pan. Prob. 'famuli currum junxere volantes, Impetus horribilisque Metus, qui semper agentes Prælia, cum fremitu Romam comitantur anhelos.' *Barth.*

50 *Geminumque tenens Discordia ferrum*] Mirum; geminum dixit ferrum tenere Discordiam, quæ semper solet duorum inimicitia vel mortibus gratulari. Sive propter fratres: quia in hoc bello maxime fratrum discordia præliatur. *Lact.*

51 *Innumeris*] Mire infinitum numerum finxit, quippe pro peccatorum genere jam minatur supplicia diversorum. *Tristissima virtus*] Non religionis aut pietatis causa commota, sed ideo in hoc bello tristem dixit esse virtutem, quia parricidiis militavit. *Idem.*

53 *Mors armata sedet*] Quia semper eripit vitam. *Idem.*

56 *Insignibant*] Ornabant, sive insignia faciebant. *Idem.*

59 *Pene etiam gemitus*] Egregie, ut in cruenta domo omnia ingemiscencia cernerentur. *Idem.*

60 *Ubique ipsum*] Subaudis, 'Martem putares:' ubique simulat, nusquam tamen hilariore vultu conspicitur. *Idem.*

61 *Mulciber arte*] Vulcani Architectura omnium domuum divinarum tribuitur. De Regia Solis Ovidius Met. II. 'Materiam superabat opus! Nam Mulciber illic Equora cœlarat, Medias cingentia terras Terrarumque orbem, cælumque quod imminet Orbi.' De Veneris, Claudianus, Nuptiis Honorii: 'Mulciber, ut perhibent, his oscula conjugis emit Mœnibus, et tales uxoribus obtulit Arces.'

62 *Nondum radiis*] Quæstionem, quæ potest commoveri, quare adultero Marti Vulcanus habitaculum fundasset, argutissime divinus hoc loco poëta dissolvit: dicit enim ante domum Marti Vulcanum ædificasse,

quam injuriam pateretur: quia sol radiis suis magnifici flagitii detector fuisse narratur. sed si ideo res male commissa displicuit, superest ut inveniatur carissimum numen. *Lactantius*.

63 *Fæda catenato*] Hæc inquit limina prius Vulcanus extruxit, quam Martis et Veneris de Solis indicio adulterium cognovisset: quo comperto, utrumque subtilissimis devinxit catenis, atque in conventum numinum adduxit adulteros. *Idem*.

65 *Mugire refractis*] Eleganter sonus rei indicatur. Cornua autem fluvio de more Poëtarum tribuuntur, quia nempe ubi oriuntur, flumina pluribus rivis confluentibus confluere solent. Id indicat Ovid. lib. XIII. de Aci: 'Fitque color primo turbati fluminis imbre, Vivaque per rimas,' &c. *Barth*.

66 *Hebrus*] De Hebri planitie, Equis apta, quod Papin. hic innuit, vide Petr. Bellon. cujus Observationes magnæ jucunditatis lectionem habent, lib. I. cap. 63. *Idem*.

70 *Subit currum*] Ingreditur seu advenit. *Aspergine*] 'Aspergo' gutta est terræ cruore permixta. *Lactant*.

71 *Mutat Argos*] Sanguine inficit, maculat, variat, sive distinguit. *Fletusque catervæ*] Captivorum scilicet. *Idem*.

72 *Nix alta locum*] Adveniente Deo, omnia quæ in medio sunt, locum dare necesse est. *Idem*.

73 *Sanguinea manu*] Sanguinarium numen sanguine ubique gaudebat. Ut in sacris mos servabatur elicto sanguine eam colendi. *Lactant*. l. I. c. 20. Eandem Bellonam vocant, in quibus sacris ipsi Sacerdotes non alieno, sed suo cruore sacrificant. Sectis namque humeris, et utraque manu districtos gladios exserentes currunt, efferuntur, insaniunt. De Bellona et Marte lege Speculationem Cornuti cap. 21. *Barth*.

76 *Nec talia mandat*] Si adventum Martis talem juxta Jovem casus afferret, multa de ira sua, et mandatorum acerbitate minuisset. *Lactant*.

77 *Quod Jovis imperium*] Allocutio Martis interrogantis Mercurium, qualia ad se Jovis mandata portaret. *Idem*.

78 *Occupat armipotens*] Interrogando Mars prævenit. *Idem*.

80 *Mænala*] Mænalus et Lycæus montes Arcadiæ amœnissimi. *Idem*.

81 *Moratus*] Nulla mora discit patris præcepta. *Idem*.

82 *Sicut anhelabant*] De bello Scythico remeantes. *Juncto sudore*] Iteratio prioris et sequentis laboris. *Idem*.

86 *Ruit*] Cadit vel desinit flare. *Idem*.

87 *Pax ipsa tumet*] Ipsa tranquillitas inquieta. *Idem*.

88 *Exanimis*] Sine vento, id est, reliquæ tempestatis licet sint sine flatu ventorum, tamen adhuc exagitant mare. *Idem*.

92 *Vina solo fundens*] Inferias defuncto Adrastus Archemoro vinum profundeabat. Vide interpretes ad illa Maronis lib. V. 'Hic duo rite mero libans carchesia Baccho, Fundit humi.' Fundit autem Archemoro vinum ut Deo, non ut mortuo. Mortuis enim non licebat vinum libare, teste Servio ad Virgil. *Barth*.

93 *Trieteride multa*] 'Trieterica' sacra sunt, quæ intermisso triennio celebrantur. *Lactant*.

94 *Nec saucius Arcades aras*] Pelops scilicet, qui a patre Tantalo numinibus epulandus est appositus. *Idem*.

95 *Elæaque pulset*] Id est Græciæ; ubi iudi faebres et Olympicus institutus est agon, in quo certamine oleastro victores coronari consueverunt. *Eburna manu*] Ut, 'Humeroque Pelops insignis eburno.' *Idem*.

96 *Nec Castaliis*] Pythii agonis;

Apollinem dicit, in cujus honorem extincto serpente agon celebratur Pythius, cujus victores lauro coronantur. *Idem.*

97 *Umbra Lechæo*] Licet alibi *unda* legamus, tamen melius *umbra* accipimus, propter Melicerten, qui se de Lechæo monte præcipitavit in mare, in cujus honorem agon celebratur Isthmiacus, cujus victores pinu coronantur. *Idem.*

98 *Inficiamur Averno*] Id est, cum Deum colimus inficiamur te mortuum: id est mentimur vel negamus. *Averno*] Inferis, lugenti infernali. *Idem.*

99 *Jungimus*] Lados tuos cælestium agonibus conferimus. *Idem.*

102 *Per urbes*] Promittit Adrastus se numen Archemori omnibus Græciæ civitatibus indicaturum: non solum liberis, verum etiam bello victis. *Idem.*

104 *Sibi quisque volebat*] Cum sententiam considero, melius judico, certe clarius: *eadem sibi quisque volebat.* Bernart.

106 *Acrocorinthus*] Mons est circa Corinthum immensæ altitudinis, cujus umbra utrumque mare tegi poëta describit. *Lactant.*

112 *Facies quæcunque libet*] Post hæc verba collocanda distinctio: ait enim assumere quamcunque faciem velit. In Optimo libror. *quascunque* diserte scriptum invenio. Descriptioni hæc componenda quæ de Fama Virg. *Æn.* iv. de eadem Valer. Flaccus Arg. 11. *Barth.* *Bonis omnia credi*] Ad omnia credenda idoneus est auctor timor: quo faciente, interdum etiam impossibilia credimus. Nihil est enim quod credere hominem non suadeat timor. *Lactant.*

113 *Lymphæ*] Furiare. *Idem.*

116 *Tunc acre novabat*] Si Deorum aliquis mentiatur, facile potest falsa suadere mortalibus. *Idem.*

123 *Ni fallimur aure. sed unde*] *Aure* hic posuit, pro auditu: et est oratio

se invicem interrogantis. *Ni fallimur*] Id est, nisi decipimur auditu: et videntur interposita verba pavoris, et quasi respondentis, ut docet ipsa commatica pronuntiatio. Denique conclusit *Hæc pavor attonitis.* *Idem.*

125 *Tanta est audacia Thebis*] Optimi: *tanta autem audacia Thebis?* Eleganti *ἰδιωτισμῶς*, quem servaverunt Comici. Terentius Hecyra: 'Tamen pol eundem injuriam est esse omnibus. Sy. Injuriam autem est ulcisci adversarios?' Quasi esset: 'itane injuriam est? itane tanta audacia Thebis?' *Gronov.*

126 *An dubitent*] Cur non audeant nos aggredi, adeo diu hic desidentes? Nonne satis eis audaciæ facimus, quod non pergimus? *Vet. Schol.* Optimo sensu. Simplicitas autem pristina bellandi hinc apparet. Quomodo enim non per exploratores hostium motum aut quietem cognitam haberent, si saperent, hæc loquentes? *Barth.*

127 *Variosque per agmina vultus*] Ut manifestius quæ velit timor affirmet, diversarum gentium indutus vultibus, se exercitibus miscet. *Lactant.*

129 *Nunc Pylus*] Ex illa civitate. Horat. 'Nestora Pylus.' *Idem.*

130 *Adjurat*] Jurejurando confirmat. *Idem.*

131 *Nil falsum*] Argivis omnia credentibus nil falsum videbatur. *Id.*

132 *Fastigia vallis*] In qua sacra fuerant celebrata in honorem Archemori. *Idem.*

135 *Insani*] Fortes. *Nullo more rapit*] Raptim facit invadere præter consuetudinem. *Idem.*

139 *Præcipitant*] Festinant, accelerant, ut tarditatis moras celeritate compensent. *Idem.*

140 *Incipiente. fremunt*] Vociferatione præparantium navigium perstrepunt littora. *Idem.*

141 *Vela flunt*] Sola descendunt. *Idem.*

142 *Natat omnis, &c.*] Sic alligata enim, ut unda eas alluat. Natura enim ferri non fert, ut natet super aquas. *Dulcis tellus*] Non sentitur ejus dulcedo, nisi cum eam reliquimus. *Vet. Schol.*

145 *Glomerare cohortes*] Præter ordinem festinanter impingere. *Lactant.*

147 *Remixiscitur ignes*] In mentem veniunt patris fulmina, quibus se utero matris excussit. *Idem.*

148 *Purpureum*] Pulchrum. *Idem.*

150 *Thyrsus*] Hasta. *Cornibus uvæ*] Dicit mæsticia Liberum ornatum capitis posuisse: ubique enim uvæ decoratus ostenditur. Ovid. Fast. vi. 'Bacche racemiferos hedera distincte capillos, Si domus illa tua est, dirige vatis opus. Arserat obsequio Semele Jovis, accipit Ino Te, puer, et summa sedula nutrit ope. Intumuit Juno rapta quod pellice natum Educat: at sanguis ille sororis erat. Hinc agitur furiis Athamas in imagine falsus, Tuque cadens patria, parve Learchæ, manu.' *Idem.*

155 *Excindisne tuas*] Liber optimus: *Excindensne*. Forte: *Excindisne tuas*. Intellige, patieris. *Gronov.*

157 *Deceptique laris*] Dolo Junonis dicit morte matris suæ Semeles viduatos penates. *Lactant.*

158 *Olim invitum*] Synæresis, ut hoc enim Semele pateretur, extorsit. Petiit ut ad se fulminibus armatus intraret. Dicit enim nunc Liber, si ante invitus dum amatæ nil negas in Thebas fulmen ejecisti, nunc, inquit, quis compulit ut bellum eis juberet inferri? *Idem.*

162 *Danaëia*] Id est, quando ad Danaëem venisti. *Idem.*

163 *Parrhasiumque nemus*] Silva ubi Calysto a Jove compressa est, quæ postea 'Helice' nomen accepit. *Ledaemque*] Id est, cum ad Ledam venisti. *Idem.*

164 *E cunctis ego*] Se dicit Liber a multis mortalibus sæpe fuisse neg-

lectum, ut Lycurgo atque Pentheo. Nam Ovid. quodam loco verba Penthei injuriantis Liberum ita descripsit: 'Quis furor angigenæ proles Mavortia vestras Attonuit mentes, Pentheus ait: ærane tantum Ære repulsa valent, et adunco tibia cornu, Et magicæ fraudes, ut quos non bellicus ensis, Non tuba terruerit, non strictis agmina telis, Fœminæ voces, et mota insania vino, Obscenique greges et inania tympana vincant? Vosne senes miseri, qui longa per æquora vecti, Hac Tyron, hac profugos posuistis sede penates, Nunc sinitis sine Marte capi?' *Idem.*

166 *Pondus eram*] Quoniam fulminata matre femori Jovis est insitus. Unde Liber 'Bimater' appellatus est, quod duas veluti matres habuit. 'Dithyrambus' dictus est, quod velut per duas portas exierit: sed hoc fabulosum intelligitur. Sub hac autem figura mysticum philosophiæ secretum est: nam et illud falsissimum est quod Tiresias subit *** *Idem.* Ingens hæc lacuna, quæ hic in Luctatii Comm. conspicitur, ex nullo exemplarium suppleri potest. *Barth.*

171 *Buxa*] Tibia vel scabellum, quod in sacris tibicines pede sonare consueverunt. *Timent thyrsos*] Quomodo Thebani bella non timeant, qui bacchantium matrum Thyrsos horrescunt. et ut bellandi inter illos monstraret speciem, ait: 'Timent nuptarum prælia matrum.' *Lactant.*

174 *Peltis*] Lunatis scutis, quibus utuntur Amazones. *Idem.*

175 *Sic hostis defuit*] Interpositio narrationis. *Idem.*

177 *Ditare Mycenæ*] Inimicos Argos Thebanorum spoliis ditare. Sensus, melius iratus alios hostes eliceret, ne vos inimicorum faceret prædam. *Idem.*

180 *Thracem, silvasque Lycurgi*] Notat fabulam, qua Lycurgus Rex Thraciæ Dryantis filius, nutrices Bacchi urbe Nisa latitantes persecutus, ip-

sum Bacchum fugasse fingitur. *Bernartius*.

181 *Anne triumphatos*] Liber enim dicitur deinde egisse triumphum. Unde Virg. 'Nec qui pampineis victor iuga flectit habenis Liber, agens celso Nissæ de vertice tigres.' *Lactant*. *Anne triumphatos*] Id est, per triumphum ductos. Virgilius Georg. III. 'Bisque triumphatas utroque ab littore gentes.' Horatius III. Od. 'Triumphatisque possit Roma ferox dare iura Medis.' Ovidius de Pont. II. Eleg. 2. 'Adde triumphatos modo Pæones.' *Bernart*.

182 *Latonia frater*] Apollinem dicit, qui Deion insulam in honorem materni partus stabilem fecit. *Lactant*.

184 *Commendare fretis*] Id est, duabus insulis alligare. 'Freta' enim proprie maria dicuntur, quæ æstu rapido vicinas terras interfluunt: de qua insula ait Virgil. 'Mycone celsa Gyaroque revinxit.' Hostiles Athenas dicit, quas cum inundasset Neptunus, Minerva eas diluvio liberavit: pro qua urbe contendisse dicitur cum Neptuno inventis muneribus: Neptunus sc. equum, Minerva olivam, quam fabulam tetigit Virgil. dicens: 'Cui prima frementem Fudit equum magno tellus percussa tridente.' Item: 'Oleæque Minerva Inventrix.' *Idem*.

186 *Epaphum*] Jovis et Io filium, qui regnavit in Ægypto; cujus mater versa est in juvencam; unde Virg. 'At levem clypeum anblatis cornibus Io.' *Idem*.

187 *Cyllene*] Arcadia, in qua Mercurius dicitur natus. *Minoave curat*] Minos et Rhadamantus Jovis et Europæ filii, Cretensium reges: sed ut conciliet Jovem in amorem Thebarum, commemorat quos mortalium amare dignatus sit foeminarum; Alcmeneam, Antiopam, Nictidem, postremo Europam, cujus frater Cadmus condidit Thebas. *Idem*.

189 *Hic tibi quando*] Quoniam: Ordo est: Hic tibi noctes Herculeæ, et ardor Anthiopæ filiæ Nictæi, quæ a Lyco expulsa per Dyrceam a Jove in taurum verso corrupta est: unde Zetus et Amphion progeniti feruntur. *Idem*.

190 *Nictæidos ardor*] Amor Antiopæ Nyctæi filiæ. *Lactant*.

191 *Hic Tyrium genus*] Propter Europam et Cadmum, quod Cadmus Tyrii Agenoris filius fuit, qui Thebas condidit, frater Europæ: cujus rei necessitudine Thebanis conciliare vult Jovem. *Feliciores igne*] Amore: feliciores ergo Europa Semele, quippe quæ fulmen pro amore perpressa est. Ideo Nostro igne feliciores. *Idem*.

193 *Invidiam risit pater*] Invidiosam orationem Jupiter mitiorem effecit, ut Virgil. 'Olli subridens hominum sator atque Deorum.' *Poplite plexum*] Id est, genibus inclinatum. *Idem*.

197 *Sic expositus ego*] Sic fatis sum subditus, ut imminetia mutare non possim. Dicit ergo, non Junonis gratia Thebis indicimus bellum, o puer, ut putas, neque enim mutabilis esse potest Jupiter, qui immoto factorum ordine ea quæ semel sunt decreta complere non differt. Isti vero populi, id est, Argivi sive Thebani ad hoc fataliter nati sunt, ut bellis intereant. *Idem*.

201 *Reponam*] Revocem, repriam, cohibeam. *Idem*.

204 *Veterem Calydonæ, &c.*] Virgilius: 'Concessit in iras Ipse Deum antiquam genitor Calydonæ Dianæ.' Servius: 'Æneus, Calydonis rex de primitiis omnibus numinibus sacrificavit, excepta Diana, quæ irata aprum immisit, qui cuncta vastabat.' Sequitur autem in hoc etiam mentem Maronis Papinii, quod nocere 'minora numina' non posse putata sint, nisi potestatem a majoribus acciperent. Vide Serv. ibidem.

208 *Tardum abolere mihi*] Id est,

sero illis Irrogo digna supplicia. *Crimina Dorica*] Græca propter injurias Tantali: qui extincto filio Pelope, ei humanos artus apposuit epulandos. *Lactant.*

211 *Sanguine Pentheus*] Commemorando quod Pentheus innocens crudeliter punitus est, et Liberum in Thebas vindicem severum esse. Comparavit enim Œdipi Pentheique facinora, qui nec parricidium fecit, nec cum matre concubuit. Cum Pentheus ista non fecerit, tamen lacero fovere tua lustra complevit. Ergo tu qui tam sævissime parvæ culpæ reos punire consuevisti, non debes tam flebiliter pro nefandissimis supplicare. *Idem.*

212 *Fratres progenisse reus*] Quia Œdipus maritus et filius matris, et patris filii fratres sunt: nullus igitur ibi pietatis ordo servatus est, ubi fuit Jocasta et uxor et mater. *Idem.*

219 *Non hoc statu*] Ordo non hoc tempore statui Thebas evertere: et hoc dicendo spes aliqua postulata veniæ promittitur. Dicit enim Jupiter se, ut cætera numina, imminetia mala posse differre, in totum vero mutare non posse. *Idem.*

221 *Ultioresque alii*] Theseum dicit, qui secundo bello Thebas evertit. *Idem.* *Tunc regia Juno queretur*] Reformavi in germanum sententiæ habitum ex veteribus et editione principe, in quæis: [*nunc regis*, optimo sensu. Juno enim Adrasto, ejusque exercitui favens, merito conqueri debebat, quandoquidem victoria penes Thebanos erat futura. *Bernart.*

222 *Mentemque animumque recepit*] Ferri potest: sed an germanum? negant scripti qui præferunt: *mentemque habitumque recepit*. Scriptis vero libris subscribit ipse orationis nexus: probe itaque nunc dictum *habitum* ipsum recepisse: *habitum* siquidem pro 'cultu' Papinius solet usurpare, lib. xi. 'Non habitu quo

nota prius, non ore sereno, Sed vittis exuta comam.' Ut etiam Suetonius frequenter, signate Caligula cap. 9. 'Quia manipulario habitu inter milites educabatur.' Aliter Isidorus, qui lib. ix. cap. 22. discernit habitum a cultu, 'habitus enim ad naturam pertinet,' inquit, et hac notione usurpat Livius lib. ix. 'visus illi habitus,' id est, qualitas: atque adeo etiam Sallustius, Bello Jugurthino: 'Cujus de natura et habitu diximus.' Alii Scriptores fere semper 'habitum,' pro 'forma rei cujusque' accipiunt. Exemplum cuius obvia. Appuleius 'habitum' ad cultum, 'habitudinem' ad qualitatem refert, lib. i. 'Vir ut habitus et habitudo demonstrant ornatissimus.' Plautus etiam pro cultu agnoscit interdum, qui et diversa, sed eleganti notione dixit Pœnulo: 'Modus omnibus in rebus optimus est habitu soror,' id est, optimus qui habetur. *Bern.*

223 *Sole malo*] Torrido seu igneo, *Tristi notho*] Nubilo austro. est autem floribus inimicus. Ut Virgil. 'Floribus anstrum, Perditus,' &c. *Id.*

225 *Redit omnis honos*] Sic, inquit, lætitia Liberi mutatus est vultus et grandi tristitia, quemadmodum flores flante austro. Et solis nimio calore pallescent, perduntque gratiam aspectus sui: ac rursus si placidi Favonii spiraverit flatus, et virentes herbas frigidior ventus erexerit, et odorem recipiunt et colorem. *Idem.*

228 *Explorata*] Certa. *Longo agmine*] Ordinibus compositis. *Idem.*

229 *Ire*] Pro venire. Ut Virgil. 'Vos nunc a navibus itis.' *Idem.*

230 *Miserescere*] Tremebant cuncti et terrebantur Argivorum adventu, qui Thebanis consanguinitate conjuncti fuerant: qui vero erant extranei miserabantur, cum in memoriam reducerent perituras Thebas. *Idem.*

231 *Nomine et armis*] Subaudientum, 'ceteros anteibat.' *Idem.*

232 *Ille metum condens*] Etheocles

metum dissimulans. *Idem.*

237 *Tessera*] Bellorum signum est. Ut 'hospitalem tesseram' dicimus. Veteres enim, quoniam non poterant omnes hospites suos notare, tesseram illis dabant, quam illi ad hospitium reversi ostendebant præposito hospiti: unde intelligebant hospites. hic tamen proprie 'tesseram' signum belli posuit. *Idem.*

238 *Campo qui proximus urbi*] Campum subeunt qui patet ante urbem, qui est ad sistenda bella damnatus, id est, destinatus. *Idem.*

240 *Nondum hostis contra*] Quid opus fuit, cum in scriptis esset: *Nondum hostis circa.* Urbem videlicet, aut in vicinia. *Gronov.*

243 *Nondum concessa videri*] Pudicarum virginum morem descripsit: quia nunquam virgines facile videntur a populo. *Lactant.*

244 *Antigone*] Œdipi filia, Polynicis soror. *Defenditur*] Occultatur. *Idem.*

246 *Armigero*] Qui Laii ante fuit armiger, eo nunc Antigone utebatur custode. *Idem.*

247 *Spesne*] Hanc œconomiam transtulit juxta Homerum per inquisitionem catalogi: inducit hic per Antigonem; ut illic per inquisitionem Priami, et relationem Helenæ. *Idem.*

248 *Hæc vexilla*] Hoc est, Thebanorum militum manus poterit tam immensum Argivorum exercitum superare, et parva multitudo contra hostium copias hæc valebit: de auxiliariis quærit catervis; nam suos cives agnoscit. *Pater*] Non patrem genninum Œdipum dicit, sed ut blandiretur nutritoribus, Phorbantem patrem vocavit. *Idem.*

250 *Menæceus*] Hic se pro patria ex responso de muro præcipitem dedit, filius Creontis, qui post fratris Etheoclis interitum accepit imperium. *Idem.*

251 *Athena Sphinge*] Casside, cujus

altitudinem in summitate adjecta auxerat sphinge: sive signa Thebanorum *sphingas* esse monstravit: ut enim apud Romanos aquilæ habebantur signis appositæ, sic Thebanorum sphingos vultus ornabat. *Idem.*

252 *Homoloidas*] Homoloidæ portæ sunt Thebanæ appellatæ, quæ erant septem. Unde Thebana civitas *Hep-tapylos* dicta est. *Idem.*

254 *Tanagra*] Civitas Enbææ, quæ nunc Penanoria nuncupatur. *Idem.*

255 *Dryas*] Hic est quem Diana sagittis, propter interfectum Parthenopæum, occidit. *Idem.* *Tridentem*] Causa cur tridentem in clypeo gesserit Dryas, erat quod Orionis genus jactabat; quod sidus fundo solet maria excitare, non aliter, quam cum Tridente suo Neptunus. sic tempestatem infert, apud Virgilium. *V. Schœliast.* Versus Virgilii sunt *Æneid. i.* 'Cum subito assurgens fluctu, nimbosus Orion In vada cæca tulit, penitusque procacibus Austris Perque undas, superante salo, perque invia saxa Dispulit.' Classem nempe. Potest ut vera sit hæc interpretatio; potest etiam ut tridens Orioni ascribatur propter tres stellas, quæ manum ejus præcedentes alibi pro gladio a Poëtis habentur. *Barth.*

256 *Orionis alti*] Hujus talis est fabula: Pelasgus quidam Deorum cultor Jovem, Neptunum, Mercuriumque suscepit hospitio, a quibus huic est facultas oblata, ut, quia in Deos religiosus extiterat, ab his quod vellet optaret. Is cum adhuc ætatis filium nullum suscepisset, postulavit ut beneficio numinum proles sibi contingeret: minxerunt ergo numina in bovis corium, quem Pelasgus diis immolaverat, et hoc defodere jusserunt, exactisque novem mensibus tolli: ex quo natus est Orion, qui ex urina nomen accepit: *ὄρρον* enim Græce *urina* dicitur. Hic de stupro compellavit Dianam, illa irata Terræ invocavit auxilium: at ille ictu scorpii interiit,

quem terra in ultionem Dianæ exilire compulerat. Alii vero dicunt Oriōnem ipsius Dianæ sagittis fuisse frustratum. Ut Horat. 'Virginea domitus sagitta.' *Lactant.*

260 *Et confertissima silvis*] In ple-
risque, *jugis*: in uno, *turbis*: quidam
adscriptum habent, *lucis*: quam ve-
ram lectionem putamus. *Gronov.*

261 *Dioneisque avibus circumsona*] Hanc quidam volunt esse regionem
in qua Nysus regnavit, cujus crimem
purpureum Scylla filia dicitur ampu-
tassee. *Thisbe*] Civitas ejusdem, in
qua Venus colitur, quo Jovis aliquan-
do per columbas dabantur responsa.
Lactant.

263 *Pinusque jubarque*] Quia quasi
equinæ setæ sunt pini folia. *Idem.*

264 *Terribilis silvis*] Venationibus.
Idem.

265 *Erythræ*] Civitas, numeri tan-
tum pluralis. *Idem.*

266 *Scolon, Etheonon*] Civitates
sunt Græciæ, quæ Thebanis auxili-
um miserunt. *Jugis iniquis*] Arduis
sive excelsis. *Idem.*

267 *Atalantæumque*] Duas Atalan-
tas esse certissimum est, unam Arca-
dem, cujus Parthenopæus est filius:
aliam de Scyro nobilem cursu, quam
Hippomanes currendo superavit, pro-
jiciendo tria poma aurea Veneris con-
silio. *Idem.*

268 *Noti campi*] In quibus solebat
Atalanta cum procis cursu contem-
dere. *Colant*] Non venerantur, sed
habitant. *Idem.*

269 *Sarissas*] Macedonum lanceas.
Hoc enim nomine tela sua ipsius gen-
tis homines vocant. Unde Lucan.
'Primi Pellæas arcu fregere saris-
sas.' *Idem.*

270 *Difficiles*] Contra magnum im-
petum utiliores. *Vet. Schol.* Ob bre-
vitatem. *Lactat.* Vide Lips. militia
Rom. p. 384.

271 *Neptunia plebes*] Neptuni enim
filius Onchestus conditor ejus civita-
tis. *Lactat. et noster Scholiast.* Hc-
Delph. et Var. Clas.

mer. Ὀγχηστὸν θ', ἱερὸν Ποσειδητὸν, ἀγ-
λαδὸν ἄλσος.

272 *Onchesti*] Onchestus Neptuni
fuit filius, qui ex suo nomine hanc
condidit civitatem. *Mycælesos*] Pro-
montorium ejusdem civitatis. *Lac-
tant.*

273 *Palladiusque Melas*] Bæotim
fluv. Minervæ consecratus. *Palla-
dius* ergo Atticus. Alii volunt hunc
Athenarum fluvium esse, quem Pal-
ladium ad discretionem posuit. Est
enim alter Melas in Sicyoniorum
finibus: sive Melas montem dicit oli-
vetis consitum. *Idem.*

274 *Gargaphye*] Fons Dianæ aut
Hecatæ consecratus. *Idem.*

275 *Et nimia*] Cujus satis nimietas
herbarum inhabitet, quæ nascentes
opprimit menses. *Idem.*

279 *Virgo lyra galeam*] In cono ga-
lææ lyram habebant propter musi-
cam, qua Thebani dicantur muni fu-
isse constructi. *Tauro*] Propter Jo-
vem et Europam, vel propter Cad-
mum, qui bovem secutus est, ut The-
banam conderet civitatem. Vel, quod
manifestius, propter Dyrceam nover-
cam, quam ab his constat tanro reli-
gatam. *Idem.*

280 *Macte animo*] Ut si diceret,
perfectæ indolis juvenis. 'Mactare'
enim dictum est, sacrificium perfe-
cisse: unde Virgil. 'Macte nova
virtute, puer,' id est perfecte. *Idem.*

281 *Opponere pectora*] Bene *oppo-
nere* dixit, ad defensionem murorum.
Idem.

282 *Heliconia*] Accolæ montis He-
liconis; acclamatio sacrorum loco-
rum ob habitationem Mnsarum. *Vet.
Schol.* Ineptissime de Poëtis Lac-
tantii effarctor: 'Per Heliconia in-
telligi voluit Poëtas etiam ad auxilia
venisse.' Non vidi magis, o asine.
Fluvium Heliconium sive Heliconem
intelligit Lactat. de quo vide Pau-
saniam. *Barth.*

287 *Residentem*] Splendentem ni-
vem depositam. *Cygni*] Quia apud

Stat.

6 F

Hormiam fluvium multi sunt cygni; et hi qui ab hoc fluvio veniebant, cygnorum more cantabant. *Lactant.*

206 *Ævi Confudere medas*] Ætatis suæ, dum pæne æquales sunt, spætia confuderunt Nymphæ. Ad ornamentum carminis sui Græcum nomen accepit. Græce *νύμφη* dicitur sponsa. *Idem.*

208 *Maritis ignibus*] Viriles amores, concubitus voluptatem dicit. *Lactant.*

200 *Nec longum*] Id est, tempus transiit. *Et pulcher Alathreus*] Natus est filius qui patri crescendi celeritate pæne æquævus est. *Idem.*

204 *Plus pater*] Hoc est, gaudet ætate antecedenti desiderio. *Juvat et ventura senectus*] Uno tempore senescentium patris et filii. *Idem.*

207 *Coroniam*] Nomen a Coro Centauro tractum, a quo et civitas dicta, quem reliqui Centauri velut palum emittentes terræ affixerunt. *Idem.*

208 *Baccho Glisanta*] Dum civitates duorum numinum pari gaudent munere, Corona Baccho fertilis est, simul Glisanta: Cerere infœcunda tristantur: nec evenit ut proventus uno utraque civitas frumenti et vini bono gauderet. *Idem.*

210 *Hypæum quadrijugos*] Fratrem Æaci dicit, cujus Juppiter ex formicis socios fecit armatos existere, ex eo Pelæus natus est, ex Pelæo Achilles, cujus milites Myrmidones nuncupati sunt, a formicarum origine. *μύρμηκες* enim Græce *formicæ* dicuntur: hanc Hypæum in lib. ix. Capaneus occidit. *Idem.*

211 *Ter insuto seruant ingentia*] Qui vel quoniam *seruant*? Ipse utique Hypæus dicitur late umbrare celso quadrijugos, ipse leva sive sinistra corporis elypeo, ipse pectus ter insuto ferro seu lorica trilici servare. Ergo aut *seruat* est scribandum, aut, si hoc censuræ negas, *serwantem*. Gronov.

212 *Nam tergo nunquam metus*]

Sive quia hic virtutis suæ prærogativa nunquam fugiebat: sive quia vetus consuetudo fuerat, ut lorica nunquam nisi pectus tegeret, ut spem fugæ eriperet pugnatoris: quod Salust. apertissime monstravit dicendo, 'Et in maximo omnium et nudum et cæcum corpus ad hostem vertere;' id est, quod nec oculi, nec lorica muniebat. *Lactant.*

214 *Irrita voto*] Quæ in percutiendo nunquam auctoris sui vota decipit. *Idem.*

215 *Asopos*] Fluvius. Hic cum raptam a Jove filiam Æginam æquo animo ferre non posset, omni aquarum agmine concitatus cælum petebat infestus: hunc Juppiter fulminavit. Verum hodieque dicitur eo tempore quo fulmen excepit primus ardentibus ripis fluere. Ideo dixit, 'adhuc ripis animosus gurgēs anhelat.' Hanc Asopum breviter etiam describit Lucanus dicens: 'Asopos aquas.' *Idem.* *Datur*] Hoc est, genuisse dicitur: 'dare' pro 'dicere.' Virgilius Bucolicis: 'Sed tamen iste Deus quis sit, da, Tityre, nobis.' Horat. i. Sat. 8. 'da, si grave non est, Quæ prima iratum ventrem placaverit esca.' Terentius Heant. 'Nunc quamobrem has partes didicerim, paucis dabo.' Hinc apud J. C. nostros, 'dare sententiam,' pro 'dicere et proferre.' Modestinus l. xxviii. de Re Jud. 'Duo iudices dati, diversas sententias dederunt:' et 'dare' simpliciter eadem notione Ulpianus l. xxvii. de Liberali Causa: 'Si enim liquebit, contra libertatem dabit,' in qua significatione unus est et Plinius lib. vii. Epist. 5. 'secundum reos dedit.' *Bernart.*

221 *Nondum ista licebat*] Vitare virgines alienas. *Idem.*

223 *Conseruitque manus*] Contra nubes et fulmina. *Nec quem impleretur habebat*] Quia huic bella commovebat, a quo omnia numina auxilium postulare consueverant. *Idem.*

327 *Ætneæ*] Nimios: in similitudinem *Ætneæ* fulminatus est Asopus: et ipsa aqua efflat adhuc fulminis minas. *Idem.*

330 *Ithoneæ*] Ut ipse supra: 'Aonio divertis Ithone.' In qua Ithonus regnavit, Herculis filius. Hæc civitas Bæotiæ est. Hinc Bacchilides Minervam *Ithoniam* dixit, et Alcomenem ipsam significat. quem imitatus est Horatius in illa ode, in qua Proteus Trojæ futurum narrat excidium. *Id.*

331 *Quos Mide*] Bæotiæ civitas in qua Alcmena nata est, Herculis mater, et in qua etiam colitur Minerva. *Idem.*

332 *Aulida*] Aulis dicta est ex eo, quia omnes illic Græciæ reges in excidium Trojæ conjuraturi conveniant: unde Virg. 'Non ego cum Danais Trojanam excindere gentem Aulide juravi.' *Platens*] Bæotiæ urbs, ut supra, 'nunciat excubiis vigiles arsisse Plateas.' *Idem.*

333 *Reflexumque meatu Euripum*] Maris pars inter Aulidem et Eubœam insulam, ut omnes sciunt, quam septies die ac nocte reciprocare, Strabo, aliique tradidere; sed ab iis recedit Livius: 'Et fretum ipsum Euripi (inquiens) non septies die, sicut fama fert, temporibus statis reciprocatur: sed temere in modum venti, nunc luc nunc illuc verso mari, velut monti præcipiti devolutus torrens, rapitur.' D. Gregorius Nazianzenus tradidit Aristotelem, cum non posset naturam Euripi investigare, tædio animam effluisse. Imo Justinus martyris testimonio, se in profundum illius præcipitans, demersus est. At nihil de hac re Amonius vel Laërtius. Ceterum tu qui in litteris tyro, scito, 'Euripum' veteres sæpius pro fossa ponere, qua ludi circundabantur septorum loco; exaudio ita Tertullianum adversus Hermogenem: 'Ecce autem si dicam, civitas extruxit theatrum et circum, scena autem erat talis et talis, et statuas super euri-

pum et obeliscus super omnia ferebatur.' Imo pro canali seu ductu aquarum salientium. Plinius in Epist. 'Quid euripus viridis et gemmeus?' *Bernart.*

334 *Quaque ultima tractu*] Locum deformatissimum e scriptis, a quibus recedere in manifesta bonitate religio sit, restituisse sic præfatur Bernartius, et pollicetur iusjurandum verbis conceptissimis, ita scripsisse Papinium. At ego injurato mihi credi velim, nullum mihi visum codicem, in quo non fuerit, *teque ultima tractu Anthedon*, quod ille tollit. Sic et inter cæteros Buslidianus, quem ab humanissimis possessoribus impetraverat mihi utendum Janus Vlitius. Intelligendum autem ex præcedentibus 'domant sulco:' quod non minus potest affirmari de Anthedone, quam de Aulide, Græca, Platæis 'seri.' *Quique sulco domant te ultima tractu Anthedon*, integrum est. Expressit Homeri, 'Ἀνθηδόνα τ' ἐσχατέωσαν. Gronov.

335 *Anthedon*] Civitas Bæotiæ, inter Eubœam et Bæotiam. *Glaucus*] Hic piscator fuit, et de Anthedone civitate, qui cum extractam ex mari prædam projecisset in littore, pisces herbarum tactu revixerunt. Intellexit Glaucus hanc illorum graminum naturam esse, ut immortales efficerentur, qui eam gustassent, itaque avellit et assumpsit: quo facto illico deposito humano corpore, in marinum versus est deum. *Lactant.*

336 *Poscentes irrumpit*] Quasi eum desiderarent maria Deum sibi fieri. *Idem.*

337 *Expavit*] Glaucus, postquam vidit se deformem vel biformem factum, expavit: ita enim marina numina Virg. formavit dicendo: 'Cui laterum tenuis hispida nanti Frons hominem præfert, in pristina desinit alvus.' *Idem.*

338 *Torta*] Circum caput rotata. *Idem.*

339 *Gesa*] Hasta Gallorum. Virg.

‘Duo quisque Alpina coruscant Gesa-
mann.’ *Idem.*

340 *Cephise*] Cephissus fluvius, Narcissi pater, cum cæde Zephyri prostratus esset, Apollinis miseratione sanatus est. Hoc ergo dicit: in auxilium tu quoque filium destinasses, nisi jam palleret in flore. Thespius enim fuit Narcissus Cephisi fluvii: cuius etiam Lucan. meminit dicendo, ‘quos impiger ambit Fatidica Cephisos aqua.’ *Idem.*

341 *Narcissum*] Quæ de Narcisso Poëtæ fingant scivere omnes (Lucilii verbo) priusquam Theognis nasceretur. Illud non æque vulgatum, sororem Narcisso geminam, cum oris specie, omni ex parte similem, tum vero coma et vestitu nihil differenti: solitos simul venari: ea cum forte diem suum obisset, ventitare illum ad fontem solitum, qui in Hedonaco Thespiensium vico est: in quo cum suam intueretur umbram, ac suam omnino esse non ignoraret, ob similitudinem tamen quæ inter ipsos fuerat, tanquam si non suam, sed sororis imaginem præ oculis haberet, desiderii ex eo sui solatium aliquod capere consuesse. Auctor Pausanias Bœoticis. *Bernart.*

344 *Phocida*] A Phoco Eaci filio, quem Pelleus et Thelamon occidisse dicuntur. A cuius nomine civitas nuncupata est, in qua Œdipus Lainum patrem quæreret occidit: quæ civitas tres habet vias, quæ se post multa spacia in unam jungunt plateam, ut ipse in primo: ‘trifidæque in Phocidos arcto Longævum impleni regem.’ *Lactant.* *Quis Panopen? quis Aulida?*] Nihili est interrogatio. Præterea versus lex sine ratione violata. Denique quid opus nominare bis *Aulida*? Lege cum scriptis: *Phocida? qui Panopen, qui Aulida, qui Cyparissos, Et valles, Lebadia, tuas, et Hyampolia, &c.* Homerus: *Ὅτ' Ἐνδρίσσαν ἔχον, Πυθῶνά τε πετρήσσαν, Κρίσσαν τε ζαθέην, καὶ Δαυλίδα, καὶ Παν-*

οῦσα, Ὅτ' Ἄνεμόρριαν καὶ Ῥαμπόλιν ἀμφενέμοντο. Unde vides et *Anemori- amque*, ut et est in Mss. non *Ænemo- reamque*, scribendum esse. Jam *propellentemque Lilæam Cephissi glaciale caput*, est Homeri: *Ὅτ' ἡ Λίλαια ἔχον πηγῆς ἐπὶ Κηφίσσῳ.* Sed et dux Phocensium Iphitus Nauboli filius ab Homero sumptus, cui Schedius et Epistrophus *ἰδὲς Ἰφίτου μεγαθύμου Ναυβολίδαο.* Valerio Flacco lib. i. ‘Nanholides tortas consurgit in undas Iphitus.’ *Daulida* protulit quoque e suis Canterns: sed non vidit mutandam distinctionem. *Gronov.*

345 *Lebadia*] Civitas Apollini sacra, in qua Triphonius et Latamedes Tauropolytæ fratres fuerunt, filii Augæ formosissimi. *Lactant.*

346 *Parnasson utrumque*] Duo Parnassi vertices, in uno Phæbus, in altero Bacchus colebatur. Lucanus v. ‘Parnassus gemino petit æthera colle, Mons Bromio, Phæboque sacer, cui numine mixto Delphica Thebanæ referunt trieterica Bacchæ.’ Tragicus Œdipo: ‘Gemina Parnassi nivalis arx truce sonitum dedit.’ *Bernart.*

347 *Aut Cyrrham*] Parnassus mons est Phocidos, qui in duo iuga dividitur, id est, in Cyrrham et Nysam. Cyrrha ergo etiam civitas dicitur circa montem Parnassum sita: hæc habet stagnum Apollini consecratum, de quo ipse superius: ‘Si stagna petii Cyrrhæa bicorni.’ *Lactant.*

348 *Corcyrumque nemus*] Quidam *Ogygium* legunt, quia post Cadmum Ogygius Thebas rexit: quo vocabulo antiqui Thebanos intelligi volebant: post etiam nemori est hoc nomen impositum. Etiam tumulus circa Thebas ita vocatur. *Idem.*

353 *Cæde pharetras*] Niobe uxor Amphionis cum quatuordecim peperisset filios, septem virilis sexus, septem fæminei, fœcunditatem partuum suorum Latonæ præposuit, qua re commota filios suos, Apollinem et Dianam, in ultionem suæ iustigavit

injuriæ : cujus Niobes filios quatuordecim uterque deus extinxit sagittis, Apollo pueros, puellas Diana. *Naubolus*] Hic Laii fuit auriga. *Secura*] Sine metu futuri parricidii. *Idem.*

358 *Sanguine cervix*] Ostendit eo tempore, quo Naubolus Laii fuit auriga, Phorbantem armigerum fuisse : et optat ut errore quo occisus est Lains, filii pariter interiissent, ne ad dividendum fratrum scelera servarentur. *Idem.*

360 *Repens*] Et adverbium potest esse temporis, et nomen participiale. Ostendit Phorbantem intercepta singultibus voce loqui minime potuisse. *Idem.*

363 *Sollicitum decus*] Quia illi cura est Antigones virginitatis custodia. *Idem.*

364 *Seras tibi demoror*] Propter te seniles annos invita demoror. *Idem.*

369 *Transabiare duces*] Narratione elapsi sunt. *Idem.* *Chromin atque in terga*] Alibi hoc nomine utitur, ubi habent integrum membranæ : sed hic mirifice variant, *Clomin, clomini, domiti, doram.* Videtur fuisse, *Clonium*; nam et Homero Προθήνωρ τε Κλόμιος τε. Idemque restituendum puto hoc libro vs. 711. 'falcato Chromin et Chremetaona curru : ' nam tertio post versu rursus 'Chromis' cadit, ibique habent illibatam veteres : hic autem, 'Clonium,' 'Climenum,' 'Clonin.' Liber optimus, 'Chromin,' sed ita ut literis *HR.* subducatur virgula, suprascriptum sit *L.* Responde igitur : 'Clonium et Chremetaona curru.' Habes et apud Virgilium lib. ix. et x. *Æneid.* Gronov.

370 *Cariste*] Insula est juxta Eubœum fretum : quam saxosam ideo ait, quoniam ibi marmora nascuntur, quæ a loci vocabulo 'Caristia' dicuntur. Unde Lucan. 'Qua maris angustat fauces saxosa Caristos.' *Lactant.*

371 *Non humiles Ægas*] Omnibus valde notas. *Capharea*] Mons est al-

tissimus, naufragio Græcorum omnibus notus, in finibus Eubœæ. *Idem.*

374 *Rector ab aggere cæpit*] Ad morem Romanum respexit, quo tribunal Imperatoris semper in castris cespiticiam. Plutarchus in Pompeio : Βήματος δὲ οὐκ ὄντος, οὐδὲ τοῦ στρατιωτικοῦ γενέσθαι φθάσαντος, ὃ ποιοῦσιν αὐτοὶ, τῆς γῆς ἐκτομὰς βαθείας λαμβάνοντες, καὶ καταλλήλων συντιθέντες, κ. τ. λ. Ammianus 23. 'Ipse aggere glebali assistens, coronaque celsarum circumdatus potestatum, talia ore sereno dissernit.' Noster : 'Hic suetus dare jura parens, hoc cespite turmas Adfari.' Sidonius Pan. Soceri : 'Concurrunt procures, ac milite circumfuso Aggere composito statuunt, ac torque Castrensi mœstum, donantque insignia regni.' Lucanus de Cæsare concionante : 'stetit aggere fultus Cespitis, intrepidus vultu, meruitque timeri Non metuens.' Mos hic non prisca solum Republica, sed et tempore Principum retentus. Tacitus Annal. i. 'Simul congerunt cespites, extruunt tribunal.' Plinius Panegyrico Trajani : 'Decora facies Consulis : multa post sæcula tribunal viridi cespite exstructum, nec fasciam tantum, sed pilorum signorumque horrore circumdatum.' *Bernart.*

378 *Ultro*] Non coacti. *Jurastis*] 'Jurare' proprie est, quotiescunque sacramento exercitus in aliquo bello conspirat, sive quia legiones cum scribuntur, ante in sacramenta militiæ compelluntur jurare. *Lactant.*

386 *Et frater*] Hostili animo, quasi jam non esset, dixit. *Idem.*

388 *Relictus*] Ut invenias me carentem auxiliis, et occidas. *Idem.*

393 *Perspicuas sic luce fores*] Sive adveniente die perspicuas, sive ex cratibus factas, quæ raritate virgarum connexæ lucem admittunt. *Idem.*

396 *Humum tractura*] Lactis pondere prægravata. *Idem.*

397 *Succiduas*] Tardantes, a succidendo. Sive ut fœturæ succedentem

sobolem demonstraret, *succiduas* dixit, id est vicarias. *Idem. Succiduas*] Quæ succidunt ambulando, adeo adhuc sunt teneræ. *Vet. Schol.* Non recte Luctatius posteriori explicatione, quasi *succiduas* sint vicariæ, quam vocem illustrat Ludov. Cælius Antiquar. Lection. lib. xxv. c. 23. Sic Avien. de Engonasin in Arato: 'Poplite succiduo qua sideris ampla patescunt Terga dehinc.' Claudian. de Raptu lib. III. 'Succidni titubant gressus.' Ovid. 'Poplite succiduo genua intremuere.' Lucret. lib. III. 'Caligare oculos, sonare aures, succidere artus.' *Barth.*

402 *More fugæ*] Fecit enim formido veloces. *Lactant.*

403 *Prodigiale canens*] Nescio quid prodigiale denuncians. *Prævia fasti*] Certa enim bellantibus sors est, mortem sperare. *Idem.*

404 *Volucresque feræque*] Hoc loco prodigiales res poëta describit. *Idem.*

405 *Sideraque*] Ignota sidera apparere tempore belli certissimum est, et frequentia fulmina fieri. *Amnes*] Inter cætera prodigiorum genera fluviorum etiam incrementa ponuntur, incerto tempore. *Idem.*

407 *Clausæque Deorum*] In Cyrrha tantum prospera deorum dabantur oracula; nam cui exitium imminebat, taciturnitate templi penitus damnbatur. *Idem.*

411 *Assuetis pernox, &c.*] Assuetis enim mensibus Eleusinia sacra cum nocturnis ululatibus celebrabantur. lib. XII. 'Noctivagumque gregem, quamvis sibi luget, Eleusis Flevit, et arcanos lugentibus extulit ignes.' Vide elegantem Johannis Meursii de Eleusiniis Commentar. cap. 27. Nicol. Gerbelium lib. v. Græciæ, et alios. *Barth. Eleusis*] Civitas est Atticæ regionis, hand longe ab Athenis, in qua regnavit Teleus, qui Cererem dum filiam quæreret, liberalissime suscepit hospitio. In qua civitate Cereris sacra consueverant virginum

ululatibus et saltationibus celebrari. *Lact.*

412 *Spartæ*] Apud Spartam aperto templo eodem tempore Castor et Pollux dimicare inter se visi sunt: ex quo omine colligebant, Etheoclem et Polynicem impia inter se bella gesturos. *Templis reclusis*] Quia Apollinis oraculum est illic. *Idem.*

413 *Amyclæos*] Amyclæi fratres sunt Castor et Pollux. *Idem.*

414 *Arcados insanas*] Qui ferunt Lycaonis umbram latrantem audiri? Non utique quivis: ut et sua prodigia proprie Sparte vidit, Pisa refert, Acarnan infamabat: sic igitur et umbras Lycaonis latrare ferunt *Arcades*. Et ita legendum, non *Arcados*. Gronov. *Lycaonis umbras*] Lycaon pater Helicæ ursæ fuisse dicitur, qui, dolore stupratæ a Jove filiæ, Deos humanarum carnium cibis violavit: ob quam rex in formam lupi dicitur esse conversus. *Lactant.*

415 *Sævo campo*] In quo victor filie sponso solitus erat necare. *Idem.*

416 *Enomaum*] Atalantæ patrem. *Idem.*

417 *Deformem cornu*] Cum uno cornu ante fuerit ab Hercule viduatus; quare eum nunc poëta ambo amisisse describit, ut omen diri belli tradi possit, quod utroque cornu Achelous truncatus videretur, quod signum periturorum germanorum certissimum fuit. *Idem.*

419 *Confusum Junonis ebur*] Confusum dolore, sive turbatum, sive pudore verecundatum. *Idem.*

420 *Gemini maris*] Corinthios dicit, qui Euripi incolunt partem, ut Horat. 'Bimarisve Corinthi Mœnia.' *Idem.*

421 *Palæmona ponto*] Palæmon Deus marinus, qui portubus præest: cujus nota est fabula. Atamas, post furorem a Janone immissum, cum occiso Learcho Melicertam alterum filium suum cum uxore sua Ino prosequeretur, et se illi in mare præcipi-

tassent, voluntate numinum in deos versi sunt: Melicerta in Portunum, qui Græce Palæmon dicitur, Ino in Matrem Matutam, quæ Græce dicitur Leucothea. *Idem.*

422 *Pelopes phalanx*] Adrasti militia Pelope oriundi, *Vet. Schol. Bellicus arder*] A Marte inspiratus. *V. S. Consiliis Divum*] Incogitanter hoc dicit; consilia enim Jovis fatalia, alia non erant, quam ut a Marte inspirati pessumdarentur Argivi. Et sæpe sic Papinius. Si de aliis Diis capera volueris, inepta ipsorum consilia contra Jovem fatearis. *Barth.*

423 *Prohibetque timeri*] Quasi imminetia mala etiam prodigiis nuncientur, ne caveant homines numina credi vetant. *Lactant.*

424 *Aspe tuas*] Flavius Thebarum: cujus Ægynam filiam in aquilam mutatus Juppiter vitiavit. *Idem.*

427 *Animos*] Incrementa. *Idem.*

428 *Sex montana*] Frequenter loca altiora abundant nivibus, quæ cum veris adventu liquefunt, addunt fluminibus incrementa. *Fluminis*] Adventus describitur Argivorum. *Idem.*

432 *Frenis suspensus, &c.*] A fluvio natate coactus ob profunditatem. Annis enim erat tum tumidus et magnus. *Vet. Schol.* Fræna equum denotant lib. xi. vs. 244. 'Frater muris circum omnibus instat, Portarumque moras frenis assultat et armis.' *Barth.*

437 *Altera tellus*] Ulterior ripa. *Lactant.*

440 *Visaque accedere ripæ*] Ad opinionem retalit armentorum, quibus transeunte fluvio altitudo minor, et latitudo brevior videtur effecta. *Id.*

441 *Inde jugum*] Locus castris aptior, ubi mons in vicinia, propter speculationes hostium, et quod tutus in eum receptus. *Vet. Scholiast. Accommoda castris*] Positio castrorum describitur. *Instant*] Nullus erat tam excelsus prope collis, cujus altitudo vel despectus esse incommodus pos-

set. *Lactant.*

445 *Nullique aliis*] Circumcirca apertum campum, nullos dicit esse alios montes aut colles, unde in castra despici possit, et actiones militares observari. Est omnino notabilis Castris apti loci descriptio. De talibus vide Leonis Philosophi et Imperatoris Tacticorum Epilogum, Onosandrum Strategetico, Veget. libro i. cap. 22. lib. iii. c. 8. *Barth.*

446 *Nec longa labor*] Nec multo labore dicit castra munienda. *Lactant.*

448 *Elatæ rupes*] In murorum vices rupes naturæ beneficio videbantur æquatæ. *Idem.*

449 *Pinnæ*] Castrorum excelsa munimina. *Idem.*

451 *Erepsit*] Egressus est: et sine sensu transiit. *Idem.*

453 *Belli suprema parantem*] Sic et scripti. Bernartius conjicit, *paventem*. Quod priusquam viderem, venerat in mentem: in conspectu belli suprema parantis. Quod ei parabat suprema. Apud Livium lib. viii. Fabius senex ad Papirium dictatorem: 'Quandoquidem apud te nec auctoritas senatus, nec ætas mea, cui orbitatem paras, &c. valet.' *Gron.*

456 *Amphionis arces*] Præ timore somniantibus muri Thebani, quos Amphion extruxerat, videbantur invalidi. *Lactant.*

457 *Rumor ubique altus*] Non placet ille altus rumor, etsi alicubi scholion adpictum invenerim, *magnus*. Scribe: *ubique alius*. Sic designat naturam rumorum, qui vanitate et mendaciis hominum ut aluntur, ita plerumque secum dissident, et inter auctores variantur. Claudianus i. in Rufin. 'Dissensuque alitur rumor.' *Gronov.*

458 *Majoresque timor*] Majora enim videntur nobis omnia quæ timemus. *Lactant.*

462 *Mandant funera*] Commendant, ut si mortui fuerint eorum sepulturas procurent. *Idem.*

463 *Si tenuis demisit lumina somnus*] Id est, si ad soporem a rigore vigiliarum laxavit: si levis ergo somnus eos oppresserit, videbantur sibi bellare. *Idem.*

468 *Aut utrique patrem*] Quia ambo-
bus fuerat inimicus. *Ille*] Œdipus pater. *Idem.*

471 *Tumet igne futuro*] Allusio et color illius 'Pallentem morte futura.' Splendorem enim Solis resplendere Oceanum facit, et sic is timere videtur. *Vet. Schol.* In optimo aliisque codicibus est: *cum jam tumet igne futuro.* Cum glossa: *Futuro*] Proximo. Pariter lib. XII. vs. 760. 'Jam letale furens atque audax morte futura.' Sic scribunt et Bernartiani, Lindebrogiani et Behotiani. *Barth.*

472 *Reclusum*] Quia ipsum partitur solem: sive sedatum: oriente enim sole tempestas quiescit. *Lactant.*

474 *Obsita*] Nigro amictu tecta. *Id.*

477 *Antiquissima*] Furie addidit insaniam, eam potissimum nominando, quam crudeliorem omnibus esse constabat. Etenim Aleto antiquissimam, quasi nata maiorem, dixit: de qua Virgilius: 'Odit et ipse pater Pluton, odere sorores.' *Idem.*

479 *Natae melior jam sexus*] Quam parricidæ filii. *Vet. Schol.* Intelligit autem sorores Ismenem et Antigonom Jocastæ filias. Vide Apollodor. Higin. cap. 67. Œdipus regnum paternum et Jocastam matrem inscius accepit uxorem, ex qua procreavit Eteoclen et Polynicen, Ismenem et Antigonom. Vide et Diodor. Sicul. lib. IV. Hæc ideo asseveramus, quia Ismene a multis obliteratur. *Barth.*

484 *Aliquod jus execrabile*] Quodcunque tandem, non potest nisi esse execrabile, cum ego tota sim impia et abominabilis. *Vet. Schol.*

485 *Huic utero*] Qui ambos Imperatores in lucem protulit. Fingitur uterum ostentans, aut manibus percutiens. *Vet. Schol.* *Expavere Manipli*] Expaverunt armati Furie, habi-

tum, qui matrem si eminus cognovissent, poterant revereri. *Lactant.*

490 *Monstraverit hostem*] Pro monstrat. *Idem.*

498 *Rex Argive, mihi*] Invidiose dixit, quod deserta patria Argivis imperare maluerit. *Lactant.*

501 *Quem non permoveas*] Interrogative: hoc est, quem non permoveas formidine tanti exercitus? aut cui misericordiam non incutias, cum post exilium revertaris ad patriam? *Idem.*

502 *Multoque latus perfulgurat auro*] Lips. liber *perfulgurat ense*, vere et eleganter; nam respicit ad morem Romanum, quo Principis nusquam non satellites aderant cum gladiis ad latus. *Bernart.*

506 *Jubeoque rogoque*] Et personam servat et tempus: jubet filio, exulem rogat jure venientem. *Lactant.*

508 *Quid auferis lumina*] Interpositio est. *Idem.*

511 *Te conscia mater*] Majore medicina egent hæc quam superiora: nam vulgatam hanc non solum sententia, sed ratio Latini sermonis spernit. Expressi ego scriptam: *te conscia mater Decipiam?* Bern. *Ne forte doli te conscia*] Recte scripti: *ne forte doli, et te conscia.* Ne forte subsint doli, et eorum conscia mater te decipiam. *Gronov.*

513 *Ducente timeres*] Quasi de scelerato patre dicit, potuisse mali aliquid merito filium suspicari, qui occiso patre postremo matrem duxit uxorem. *Lactant.*

515 *Excuso furoribus*] Defendo, quasi justus innocentia mea. *Idem.*

524 *Ab Hircanis*] Armeniis. Hoc dicit: Si hoc a ferocissimis gentibus postulassem, potuissem mereri, ut media fratrum discordia sopiretur. *Idem.*

528 *Nutantes*] Capitem motu tremantes. *Idem.*

530 *Stravere leones*] Nobilitatem hanc innatam aiunt leonibus, ut snpe-

ratis animantibus parcant. Vide Comment. ad Epistol. Claud. *Securam famem*] Jam cibum paratum habentes, quem tamen non attingunt propter clementiam. V. S. Vide Plin. lib. VIII. c. 16. Ælian. lib. IV. c. 34. Papinius autem fingit nobilitate animi etiam famem vincere et differre. *Barth.*

540 *Nec frater eram*] Quasi Etheocles in fratrem, si potestas detur, crudelior sit futurus. *Lact.*

544 *Ad commercia natum*] Nudando vulnera quæ in insidiis noctes suscepit, et ostendendo perfidiam Etheoclis crudelitatemque, fecit cunctis invisam. *Idem.*

517 *Heu nimium mitis*] Apostropha ad Polinycem. *Idem.*

550 *Tene ille*] Interrogative. *Idem.*

552 *Ante hæc excusso*] Comparatio ab impossibili: ante, inquit, potest fieri, ut hæc hasta quam gero, excusso ferro frondescat, quam Etheocles sit germano mitissimus. *Idem.*

555 *Castra patent*] Dicit Tydeus etiam Argiva castra Etheocli patere; quare ad visendum fratrem nunc ipse potissimum veniat, nec aliquid quod in nostris castris timendum sit extitit, necdum enim aliquid hostile commissum. *Idem.*

564 *Ad flumina tigres*] De Cerva sacra Maro. Hic sua feritate maluit noxium animal, et utique sanguine pascendum introducere, utcunque mansuetum, tamen cædibus alendum. *Vet. Comment.*

566 *Erythræis*] A mari Rubro. Huius Etymon post tot perscrutationes nostro demum ævo videtur indagasse vir eruditiss. Nicolaus Fullerus. Sequioris ævi speculationes vide apud Fulcherium Carnotensem, Histor. Palæstin. c. 76. Ut nos in recensione Operis Bongarsiani distinximus. Item Lictardum sive Lisiardum, quem ignoto nomine p. 594. idem Bongarsius edidit c. 38. Vide Bibliothecam Photii c. 250. *Barth.*

567 *Meritas*] Solutas jngo. *Lactant.*

569 *Sanguinis oblitus*] Mansuetudine feritate carentes: ut Lucan. 'Atque hominem didicere pati.' *Id.*

574 *Grassata*] Quæ nihil deprædando vastavit. *Manus obvia*] Unde mansuetæ sunt feræ, quæ manu pasci consueverunt. *Idem.*

576 *Vaga rure*] Zeugma est, si quando vaga rure quies est illis: aut certe vaga rura, pro ipsæ vagæ. *Idem.*

578 *Ipsamque Lyæum*] Cujus nomine impulsæ Tigres in urbem veniebant. *Vet. Schol.* Adjicere videtur calorem sacris et Templis ex præsentia Bacchi. *Vet. alia Schol.* Non inepte. Etsi enim de humanis sacrificiis potius loquatur; talia tamen tribuebant præsentiae Numinum. Vide Claudian. init. Paneg. in Sextum Honorii Consulatum. *Barth.*

585 *Auriganque impete vasto*] Autiptosin fecit: et Lucretius dixit 'impete,' pro impetu, lib. VI. 'Aut hominem, tanto membrorum ex impete natum, Trans maria alta pedum nisus ut ponere jussit, Et manibus totum circum se vertere cælum.' Item libro primo: 'Quamlibet in partem tradunt res ante ruantque Impetibus crebris.' *Bernart.*

603 *Acontea*] Hunc Acontea, qui tigres occidit, Phegeus ense percussit. *Lactant.*

604 *Gemino*] Hoc est duarum tigrum gaudentem. *Idem.*

606 *Tardi*] Quia jam mortuo Aconteo auxilium ferebatur. *Idem.*

608 *Rumpitur ecce gravi*] Mss. et *Graium subito per castra.* Recte. Nec dicas etiam Boeotos esse Græcos: nam quoniam hi toties 'Tyrii' appellantur, merito his diversi καὶ Γραιὶ Graii statuuntur et appellantur Peloponnesii. Notavit et Canterus. *Grenov.*

611 *Quæ modo tam mites*] Tota sententia labat: fulcivi ex veteri, mntata litterula: *Quæ modo*, pro *Qui modo*

tam mites. Sensus: Græci qui modo tam mites fuerant, visis Jocastæ, et filiarum ejus lacrymis, auditis precibus, ipsam et natas jam repellunt. *Bernart.*

612 *Ite age*] Increpans Tydeus. Ut Turnus in Virgilio: 'Immo, ait, o juvenes accepto tempore, Turnus, Cogite concilium et pacem laudate sedentes, Illi armis in tecta ruunt.' *Lactant.*

622 *Retro vexilla*] Ut ostenderet tamaltuarie pugnam iniri, perversum ordinem exercitus demonstrat: dicit ergo *retro*, post aciem, esse vexilla, quæ solent militum cuneos anteire. *Idem.*

623 *Bellum invenere secuti*] Non tubis solum, sed et lituis excitare militum animos, veteribus usitatum. Exempla passim obvia, quæ apud nostrum, quæ alios. Tantum Senecam jam advocabo, qui Thyeste: 'Jam silet marmor grave classicorum, Jam tacet stridor litui strepentis, Alta pax urbis revocata lætæ est.' recte 'strepentis': nam incensus erat lituus, ut ex Festo discimus: ideoque sonum streperum et acutum edebat. Ennius: 'Inde loci lituus sonitus effudit acutos.' Non libentius, quia eleganti metaphora optimi auctores 'lituum' pro 'impulsore' usurpant. Cicero ad Atticum: 'Existimare Q. Fratrem lituum meæ profectionis fuisse:' quam phrasim operæ est juventutem intelligere. adi omnino Agellium lib. 1. c. 11. de vario priscorum ritu in præliis. *Bernart.*

631 *Horrent Tyrrhenos*] Tabarum cantus. *Lactant.*

632 *Sidonium*] Thebanum: nunc ergo poëta diversorum mortes, veluti Musa monente, describit. *Malefidus*] Infrenis, qui timore armorum teneri non poterat. *Idem.*

633 *Rumpentem*] Retro trahentem, ut nimio conamine frena rumpere crederetur. *Idem.*

634 *Venit hasta per armos*] Equi

scilicet: possumus etiam seapulas hominum armos dicere. Ut Virgil. 'lotos huic hasta per armos Acta tremit, duplicatque virum transfixa dolorem.' *Idem.*

641 *Menæceus*] Iste Thebanus fuit, quem in catalogo Phorbas Antigone monstravit euntem inter duces: dixit enim, *quæ noster signa Menæceus.* *Id.*

642 *Parthenopæus*] Diversorum mortes Virgiliane poëta describit. *Idem.*

645 *Dividuum*] A divisione: *dimidium* a dimensione dictum. Hic ergo *dividuum*, in duas partes divisum posuit. *Abas*] Hic Thebanus est, qui victor rapere spolia cupiebat. *Idem.*

647 *Cornu deprensus Achiva*] Lectio hæc a veteri membrana est, vulg. *deprensus Achivo*, contra rationem Latini sermonis: neque enim arcum intelligit, sed hastile e cornu. Virgilius: 'Volat Itala cornus.' Noster lib. 11. 'subit ore cavo Theumesia cornus.' *Bernart.*

650 *Et mansisse*] Pro manere. *Lact.*

651 *Mutare furorem*] Ut sacra Liberi in furorem bellorum insania commutares. *Idem.*

654 *Instita pilo*] Fasciola est quæ imam vestem suo pingit ornatu: ut Horat. 'Quarum subsuta talos tegit instita veste.' *Lactant.*

656 *Tyrio subtegmine*] Id est, sub veste purpurea videbatur splendor loricæ. *Idem.*

657 *Brachiaque in manicis*] Manicas habere, veteribus molle ac effæminatum. Poëta Princeps: 'Et tunicæ manicas, et habent redimicula mitræ.' Plantus Pseudolo: 'Manuleatam tunicam habere hominem decet?' Allusit suo more elegantissime Romanus Sophus Seneca Epist. 33. 'Apud me vero Epicurus est et fortis, licet manuleatus sit.' *Bernart.* *Vincula plantæ*] Calciamenta: ut illud, 'Tyrrhena pedum circumdata plantis.' *Lactant.*

658 *Carbaseique sinus*] *Carbasus* qua fusi amiciuntur, vel divites : sericum est, aut certe linum tenue. Virg. 'tunc croceam chlamydemque, sinusque crepantes Carbaseos fulvo nodum collegerat auro.' *Et fibula rasilis auro*] Ad luxuriam retulit pulchritudinem fibulae : erat enim foraminibus multis exornata, quas vulgo *interratas* appellant. *Idem.*

660 *Velox cerytos*] Hypallage ; pro sagittis velocibus. *Idem.*

661 *Aurata lynce*] Hoc est lyncis pelle aurata tectam habuit pharetram. *Idem.*

663 *Lymphante deo*] Hoc est furilis incitante. *Idem.*

664 *Monstravit Apollo juvenca*] Respicit fabulam, qua traditur Cadmus Apollinis oraculo bovem secutus, et ubi procubuit, illic Thebas condidisse, et ex bovis vocabulo regionem ipsam Bœotiam nominasse. *Bernart.*

665 *Volentes*] Ab Amphione factum, qui summa dulcedine testudinis Cadmo Thebas condenti in eo loco auxiliatus est, ut saxa ultro per se applicarentur ad muros. *Lact.*

667 *Gradivusque socer*] Per draconem Martis filium, qui a Cadmo dicitur interemptus, ex cujus dentibus multitudo nata est armatorum. *Idem.*

671 *Erexit rabiem*] Verba servavit Claudian. de Raptu Proserp. lib. II. 'Nudataque viscera fodit Unguibus, et rabiem totos erexit in armos.' Notavit J. Scal. Poët. lib. V. c. 14. ubi collatae leonum Descriptiones, &c. *Barth.*

675 *Iniquo*] Pedestri certamine urgetur. Ut Virgil. 'Pugna congressus iniqua.' *Idem.*

676 *Venturam*] Majore impetu, quam pro tali hoste. Nescio quid monstri alant hoc loco duo libri, qui expressis literis referunt : *Venaurem.* An ab aure libratam hastam dixit Papinius, et corruptus est? sit ex-

pressio illius Maroniani, lib. IX. 'hoc acrior idem Ecce aliud summa telam librabat ab auro.' Sed potius est, ut nihil mutemus, cum libri illi nequam nullibi errent. *Bart. Cupressum*] Hastam significavit. *Lact.*

679 *Cui furis*] Id est Liber, in cujus honorem furibundus advenis. *Idem.*

681 *Reliquit*] Penetravit. *Idem.*

682 *Crepat*] Sonat, ut Virgil. 'Sonatque crepantis.' *Idem.*

683 *Erumpensque sinus*] Interpolant homines ferreae frontis : scriptura et editio vetus : *eruptusque sinus*, quod retinendum est : dixit ea notione qua 'palatus' pro 'palans,' et similia, dicimus. Vide Scholia ad lib. II. *Bernart.*

685 *Marcida*] Vino plena, seu squallida. *Planxerunt*] Præteritum pro futuro. *Ismara*] Ismarus mons Thraciae, vitibus consitus. *Lactant.*

686 *Tmolus*] Mons Siciliae. *Naxos*] Insula est in qua Theseus Ariadnem dormientem reliquit. *Idem.*

687 *Orgia*] Triennalia Liberi sacra sunt : quæ dicit modo etiam Indos colere, postquam a Libero patre victi esse noscuntur. *Idem.*

691 *Equis*] Ideoque per metum truculentioribus. *Vet. Schol.* De descensu autem ad Inferos Amphiarai, et sobole atque successione ejus, non sunt nibili, quæ ante aliquot secula commentatus est Job. Boccatus Geneal. Deor. lib. XIII. cap. 45. et seqq. *Barth. Pulvers vertit Campum*] Quia excitus pulvis notitiam loci commutat. *Lactant.*

694 *Incendit*] Illuminat. *Idem.*

695 *Sydere*] Splendore vel gratia. *Idem.*

699 *Certus et ipse necis*] Quia augurio suam præviderat mortem, desperatione ergo vitæ fortius dimicat. *Idem.*

701 *Latior*] Alant enim futura sentire morituros. Ut Virg. 'Te quoque fata Prospectant paria.' *Ex-*

perientia calis] Doctrina et scientia auguriorum. *Idem.*

702 *Si vacet*] Si liceat. Virg. 'Hactenus indulsisse vacat.' *Contermina*] Vicina morti. *Idem.*

706 *Diversus*] Dissimilis. *Idem.*

710 *Immolat umbris*] Quasi victima, ut ipse in sacris consueverat; nam hoc verbo Poëta ad sacerdotis nomen allusit: aptum est enim occidenti sacerdotale verbum. Virgil. de ocoiso sacerdote dixit: 'Lapsuque superstans.' Hic de occidente sacerdote ita dixit. *Idem.*

712 *Falcato curru*] Solent enim in axibus curruum falces extare, quæ incurrentem hostilem populum cædant. *Idem.*

714 *Chromin Phinoumque Sagenque*] Quod *Chromin* priore correpta poni ubique meminisset Lindenbrogii, fecit: *Chromin et Phinoëmque Segumque.* Sed rectius optimi: *Chromin Iphinoumque Sagenque.* Habet hanc quoque personam ab Homero Il. H. ubi Glancus 'Ἰφίνοον βάλε δουρὶ. *Gron.*

725 *Tirynthia robora*] Agmina, id est Nemeos juvenes, et Græcam vastabat aciem. *Lactant.*

727 *Prohibebat iniquo*] Id est Hypseum, multitudo quæ stipaverat Amphiaranum. *Idem.*

728 *Inde*] De ipso cuneo. *Idem.*

731 *Asope facillis*] Fluvium invocat, quem dudum a Jove diximus fulminatnm, qui indignatione ereptæ filię Jovi intulit bellum, quo facto igni divino percussus est, et ut infamia ejus excepti fulminis in æternum maneret, dicitur hodieque, illo tempore quo ictus est, prunis ardentibus fluere. *Idem.*

733 *Fas et mihi spernere, &c.*] Notat fabulam, qua Jupiter Æginam Asopi filiam rapuisse fingitur, Asopen se Jovi opposuisse. Statim: 'furit amnis, et astris Infensus bellare parat, (nondum ista licebant Nec superis,) stetit audaces effusus in iras, Conseruitque manus, nec quem im-

ploraret habebat, Donec vi tonitrus submotus et igne trisulco Cessit.' Hipseus itaque Asopi filius: Liceat mihi (inquit) o pater resistere Apollini, cum tu non fueris veritus ipsum Jovem repellere. *Bernart.*

734 *Collatus*] Bello comparatus. *Lactant.*

736 *Indulgere volentem*] Concedere cupientem. *Idem.*

741 *Vulnera citra*] Sine vulneribus solo terrore Amphiarai moriebantur. *Idem.*

742 *Ignava*] Sine ferro. *Idem.*

743 *Infestos onus*] Omnino scribendum cum Nostris, Lindenbrogii, Bebotii libris, *insessos.* Sententia est: Dubitares intuens utrum gravaret pondere, an incitaret Numinis concitatione Equos Amphiarai, Apollo. Errant etiam ii libri, qui sonus reponere student. De pondere enim et vi Apollinei Numinis solis loquitur. In *Lactat.* addenda vox 'Amphiarai currus.' *Barth.*

752 *Telis pariterque ministrat habenis*] Armigeri et aurigæ Apollo implebat officium. *Idem.*

754 *Fortunam*] Casum felicem, sive eventum feriendi, hastis contra Amphiaranum venientibus detorquebat. *Idem.*

758 *Vittatam attingere Mantho*] Secutus sum libros veteres: omnino enim legendum *vittatam*, non ut vulgati *vitatam.* Nam vates hæc Mantho. Vide quæ de vittis notavi ad extremum lib. v. *Bernart.*

759 *Dedit*] Immisit. *Lactant.*

761 *Rimantur terras*] Rimas agunt, id est, scrutantur. *Rimari* enim proprie dicuntur sues, cum pascentes cibi gratia terram vertunt. *Per artus*] Cadaverum membra: hæc omnia signa erant hiatu futuri. *Idem.*

766 *Nec insisti madidus*] Abundantia sanguinis majorem Amphiarao currendi lapsum faciebat. *Idem.*

767 *Difficiles*] Graves nimietate sanguinis equorum gressus. *Idem.*

770 *Stridunt animæ*] Homericum hoc est, qui corporibus excedentes 'animas stridere' excogitavit. Virg. 'Vitaque cum gemitu fugit indignata sub umbras.' Longe consideratius. Sed de tota hac re in longis Superstitionum libris. *Barth.*

771 *Summum*] Ad ultimum, aut summum Deum. *Idem.*

773 *Irrevocata*] Quæ revocari non potest: futurorum epitheton diligenter servavit poeta. *Idem.*

780 *Quis tantus miseris honor*] Parenthesis. Humiliter enim dixit, se non fuisse dignum tanto honore numinis. *Idem.*

785 *Deferre nefas*] Scelus est. Dicit infularum ornamenta, et sacras laurus secum ad Inferos ferre. *Idem.*

792 *Stat peritura ratis*] Omnes propemodum scripti: *Scit peritura ratis*; ut et Lactantius legit, et bene recepit Lindenbrog. Est enim Hellenismus ἀντὶ τοῦ, 'scit se perituram.' Ut Virgilio, 'sensit medios delapsus in hostes.' Pindarus Nem. ix. ἴστω λαχὼν πρὸς δαιμόνων θαυμαστὸν ὄλβον. Libanius Πρεσβευτ. Πρὸς Ἰουλιανὸν Εἰ γὰρ ἴσθι, πᾶσαν μὲν γνώμην, πᾶσαν δὲ γλῶτταν ἐπὶ σπαντὸν ἀπὸ τῶν πρὶν ὁμνυμένων μεταφύσας. Sic igitur: *scit peritura*, ἀσθάνει ἀπολέσουσα, quod est, ἀπολέσων. Gronov. *Scit peritura ratis*] Parenthesis: non aliter *scit peritura ratis*: sic et Apollo sciebat periturnum Amphiarum, et se subvenire non posse. *Sororis igne*] Quia nautæ cum stellam Helenæ viderint (quæ Urania dicitur, cujus tanta est vis incendii, ut malum et navis ima pertundat, ut etiam si æs sit hoc calore solvatur) ergo si hæc stella navi insederit, sciunt se nautæ sine dubio perituros: contra Castorum sydera sunt navigantibus salutaria. *Lactant.*

793 *Theramnei*] Theramne Laconiæ civitas est. *Idem.*

795 *Summaque terga quati*] Super-

ficies terræ. *Idem.*

799 *Frondea nutant*] Jam sylvis, et cacuminibus arborum, et muris dabatur cum hiato ipsius terræ confusio. *Idem.*

801 *Exciderant iræ*] Transitum est a causa bellorum. *Idem.*

805 *Benigna Tempestas*] Benignam tempestatem dixit, quia navalia certamina prohibentur. *Idem.*

808 *Belli fluxantis*] Navalis certaminis faciem titubantibus militibus fecerat terræ motus. *Idem.*

809 *Sive laborantes*] Dubitant quæ causa esset terræmotus illius, credentes terram mole et vi ventorum fuisse lassatam, qui per cavernas terræ discurrunt: vel hiulca vetustate solvisse, vel situ aquæ in solutionem vertisse. Aut certe elementa oppressa maris undarum cessisse virtutibus: vel ipsam terram fratribus perituris tremores ad omen fecisse. *Idem.*

812 *Unda latens*] Dicunt enim quidam, terram aqua fulciri vel ferri. *Idem.*

817 *Timuerunt*] Male sic edidit Lindenbrogius, cum libri omnes meliores Editi et Manuscripti *tremuerunt* referant. Quod verbum est tantæ rei aptius. Miram lectionem in Virg. profert Lactat. 'Adversitate, inquit, sua terrentur. Sidera timuerunt, ne erumperent manes; umbræ ne admissa luce proderentur.' Ut Virgilius: 'Crepitant immisso lumine manes.' Verba sunt Maronis Æn. viii. 'Non secus ac si qua penitus vi terra dehiscens Infernas reseret sedes, et regna recludat Pallida, diis invisæ,' &c. *Barth.*

821 *Respexitque cadens*] Vel dolore mortis, vel ut Apollinem quæreret, ntpote vates. *Lactant.*

822 *Donec levior*] Quia gravi sonitu solida disjunguntur, neu tamen eodem fragore hiulca junguntur. *Id.*

THEBAIDOS LIB. VIII.

1 *Subitus rates*] In duobus libris longe diversa lectio est: ut *subitus augur*. Sed videtur glossa esse vulgatae vocis, cum sæpius supra *augurium Amphiarai* commendaverat. *Barth. Pallentibus incidit umbris*] Vetus elocutio est per dativum casum. 'Claudius heri recedens vesperi Numantinis incidit.' Ac Terentius per accusativum protulit. Ergo in eum incidit, tanquam in rem periculosam. *Lactant.*

5 *Corpusque novum*] Id est vivum, sive non deposita apud superos carne. *Idem.*

6 *Ab urna*] Plato inducit scelera hominum in urna versari: et urna dicitur in qua mortuorum hominum ossa conduntur: hic ergo ab urna dixit, in qua mortuus ponebatur; et hoc ipso sensum expedit Poëta. Nam Amphiaras mortuus ab urna in qua ejus fuerant condita membra non veniebat. *Idem.*

9 *Obvia taxo Eumenis*] Quia taxus venenosa est, propterea ad perfectionem feritatis ex hoc ligno faces Furiae dicuntur gerere. *Idem.*

10 *Poste notarat*] Asserunt enim Poëtæ mortuorum capita Furiarum lampade lustrari, et eorum nomina a Proserpina in inferorum poste conscribi. *Idem.*

12 *Fatorum deprensa colus*] De fato et ratione contra id agendi aut patiendi Gell. lib. XIII. c. 1. Et Serv. in extrem. pag. ad Æneid. IV. Etiam Cicero Fragmento peculiaris libri, quod Commentario non indocto illustravit Solomon Gesnerus. Dicit autem, nondum discisso filo vitæ suæ, adhuc id ducentibus Parcis supervenisse Amphiaras. *Barth.*

14 *Et securi*] Quia in Elysiis habitant manes: idcirco *securi*, quia sunt sceleratorum suppliciiis alieni. Elysi ergo pro his posuit, qui in Elysio habitant. *Lact.*

16 *Altera nox*] Id est caligo deterior. *Idem.*

17 *Vastæque paludes*] Nigræ aut calentes. *Idem.*

18 *Sulcator pallidus*] Charon, qui subvectando corpora, Stygem consuevit cymba sulcare. *Idem.*

26 *Eodem pollice damnant*] Pollex veteribus et favoris et alienationis index. Si faverent, pollicem premebant. Plinius lib. XXVIII. cap. 11. 'Pollices, cum favemus, premere etiam proverbio jubemur.' Si averso animo forent, pollicem vertebant, quæ usque adeo malevola nota, ut non alio signo interfici gladiatores populus juberet. Juvenalis Sat. III. 'Munera nunc edunt, et verso pollice vulgi Quemlibet occidunt populariter.' Tu totum hunc locum ita interpungo: *Fata ferunt animas et eodem pollice damnant. Vincit opus.* Non ut vulgati, *damnant, Vincit opus.* Mens Poëtæ: Parcarum stamina morientium multitudine superari. *Bern.*

29 *Lacrymis atque igne*] His fluere et constare inferorum fluvios auctor Poëtarum chorus. Vide eos in rebus inferorum. Claud. in Ruf. lib. II. 'Est locus infaustis quo conciliantur in unum Cocytus Phlegethonque vadis; inamœnus uterque Alveus; hic volvit lacrimas, hic igne redundat.' *Barth.*

30 *Styx perjuria divum Arguit*] Sanctissimum Diis iurandum per Stygem Poëtæ fingere, lippis et tonsoribus notum: non perinde vul-

gatum, quæ poena proposita iis, qui per aquam Stygiam pejerassent: tradidit eam Hesiodus in Theogonia, cuius versus non adscribam, sed sensum. Sententia vero hæc est: Si quis Deorum cælestium perjurarit per aquam Stygis, toto integro anno nectare et ambrosia abstinere debet, humi jacet, mutus et lethargo oppressus. Post annum, maiora illum manent supplicia: nam per novem annos in exilium pellitur, procul a deorum cœta ablegatur. Decimo demum anno pristinam conditionem recipit. Hæc ille. Ceterum cur hic honos Stygi tributus sit, varie traditur. Isaacius voluit, quia Styx conjunctionem deorum adversus Jovem, illum vincere volentium, patefecerit: alii quia Stygis filia, Victoria, Vis, Robor, Zelus, Jovi adversus Titanas opem tulissent. *Bernart.*

36 *Unde hæc mihi prælia*] Quidam, utinam hæc; sed haud dubie plures et optimi: *uter hæc.* Jupiterne an Neptunus? nam et ille cum tremenda cæsarie sua sæpe terram, mare, sidera movit, et hic *συσχέδον* atque *ἐννοσφύας*. Ex terræ autem tremoribus hiatus vasti et chasmata. Cum itaque numinis utriusque fingatur ea potestas, merito dubitat, uter sibi hoc bellum velit indicat. Gruterus annotaverat labare hunc versum, quem quomodo fulciret, ignorare: illud scire, aliquid excidisse aut subesse vitium. Possemus equidem non modo facile, sed et eleganter: *unde minas?* Verum cum alterum sit in omnibus libris, et soleant sic interdum Virgilius Ovidiusque, notaverimasque jam lib. iv. 'teneroque unde improba pectore virtus:' nihil mutamus. Lib. ix. 'cum fluctivago Ergino.' *Gronov.*

38 *Nam cui dulce magis*] Quam mihi, ut superi misceantur? id est expedit per sortem minori confundere quæ fuerint separata. *Lact.*

40 *Nec iote meus*] Mens, inquit, hic

mundus non est, sed hunc rector per-rumpit astrorum. *Idem.*

41 *Miserumque patrem*] Saturnum; nam et hunc non solum a Jove vinc-tum Poëtæ finxerunt, sed cum fratre Iapeto in Tartarum conjectum. Ad Homerum Iliad. 8. et magnum Platonem stultitiam hanc ridentem, in Entiphronem. *Bernart.*

47 *Hyperiona celo*] Hyperiona pro Sole dixit, ut Poëtæ solent. Prisci varia de eo fabulantur. Diodorus Saturni fratrem fuisse, qui Solis ac Lunæ cursum primus observavit, et mortalibus tradidit. Luctatius Solis equum dicit, aliter quam Ovidius, qui Met. ii. inquit: 'Interea vola-cres Pyrois, Eous, et Æthon Solis equi, quartusque Phlegon.' *Idem.*

49 *Utrumque Tyndaridem*] Castoris et Pollucis talis est fabula: cum es-set immortalis Pollux, et e diverso Castor morti teneretur obnoxius, pi-etatis intuitu Pollux morte vicaria fratrem redemit. Unde Virgil. 'Si fratrem Pollux alterna morte rede-mit.' Dicit ergo nunc Pluto, reten-to Polluce, quia immortalis fuerat, cum Castore germano mortali in u-troque se mundo posse regnare. *Lactant.*

50 *Ixiona*] Ixion quippe Junonem ausus est stupri injuria compellare: Tantalus vero Jovis consilia mortali-bus prodidit, in eorum audita concilio. *Idem.*

51 *Tantalon undæ*] Si pœnarum cul-pas expectes utriusque, id est Tanta-li Pirithoique, utrorumque supplicia vindictæ Jovis a Platone præstantur. *Idem.*

52 *Vivo perpetiar Me Pirithoi*] Con-queritur Inferos his patuisse, qui in-fanda cupiebant, ut ad se aut amator aut raptor intraret. Hæc Pirithoi fabula talis est. Pirithous cum Pro-serpinam rapere suo matrimonio in-duxisset in animum, hujus tam scele-rati consilii Theseum participem fe-cit, quem cum amicitiarum intuitu

Theseus ad Inferos, Proserpinam pariter rapturus, secutus fuisset, gravi sunt utrique damnati supplicio. Unde Virgilius: 'sedet, æternumque sedebit, Infelix Theseus.' *Idem.*

58 *Patuerunt limina portæ*] Longe melior in Lips. scripto libro concepta lectio: *tacuerunt limina portæ*. Cum Cerberus abductus videlicet inibi non amplius latraret: *τὸ patuerunt* probum alias, hic spurium, nam, ut Maro cecinit: 'Noctes atque dies patet atri janua ditis.' Non igitur signate propter absentiam Cerberi. *Bernart.*

59 *Eumenidum lachrymas*] Orpheus Thrax peritissimus fuit citharæ: is Eurydicen conjugem unico dilexit affectu, quæ cum Aristheum, Eurydici Nymphæ filium, pudicitiam suam attrahere cupientem fugeret, calcato serpente perempta est. Hoc cum immoderate doleret Orpheus, confusus peritia citharæ, inferorum secreta perripit, cujus cantus dulcedine ac miseratione lugentis, manes deposita feritate Orpheo conjugem reddiderunt. Dicit ergo nunc Pluto, turpes vidisse se lachrymas Eumenidum: turpes ideo quia contra inferorum legem misericordia lachrymæ fundebantur. *Iterataque pensa*] Propter reditum Eurydices, cui concesserant ut denno viventis pensa fata pensis traderent. *Lactant.*

60 *Violentia legis*] Tenebricoso loco lucem petes a fabula, qua dicitur, Orpheo restituta ab Inferis conjunx ea lege, ne respiceret. Mens: Melior fuit lex quam ego ipse Pluto; nam dulcedine cantus impetravit a me uxorem, sed impetratam perdidit, violando legem. *Bern.*

63 *Ab Jove leges*] Quia partiri annum Proserpinæ jussit, ut sex mensibus esset cum matre, totidem cum marito. Ita Ovid. 'At medius fratrisque sui mœstæque sororis Jupiter ex æquo volventem dividit annum. Nunc dea, regnorum numen commune duorum, Cum matre est to-

tidem, totidem cum conjuge menses.' Per lunam fieri manifestum est, quæ a veteribus Proserpina nominatur. *Lact.*

64 *Sectum genitrix*] Videtur enim dimidium annum matrimonio ejus Jupiter abrogasse; penes matrem ejus ergo, ut ejus cura statuto tempore filia ab Inferis revertatur ad cælum. *Idem.*

69 *Nostrisque hæc omina sunt* *Prima odiis*] Emendatio hæc a libris scriptis est: vulgata, *hæc omnia sunt*: nec sana est, nec sani quicquam ex ea elicias. Duellum (inquit Pluto) Polynicis et Etheoclis omen erit belli, quod ego fratribus Jovi et Neptuno inferam, hac injuria merito commotus. *Bern.*

74 *Commaculet*] Ut tabe solvantur corpora, non flamma pyrarum: nec interpositis urantur ignibus, sed in solo terræ intemperie aëris membra depereant. Fit mortuis denegata sepultura supplicium. *Bello crudelius*] Ut solius cæli rogam possint habere communem. *Lactant.*

81 *Attremit*] Nutat ad vocum pondus et clamoris amplitudinem. *V. Schol.* Ita sup. l. III. vs. 309. de Jove: 'terræ cælumque fretumque Attremere oranti.' *Idem.*

83 *Jupiter axes*] Hoc est oratione Plutonis tremefacti sunt poli. *Lactant.*

84 *Quos inquit manes*] Pro pœnis posuit, id est, quos cruciatus patieris, ut Virgil. 'Quisque suos patitur Manes.' *Manes* ideo dicti sunt, quia damnati æterna apud Inferos pœna permanent. *Idem.*

85 *Subit ille*] Sequitur. Ut 'pone subit conjunx.' Ant certe finita præcedenti oratione subjungit. *Idem.*

86 *Vanescentibus*] In umbram desinentibus. *Idem.*

87 *Jam pedes*] Quia currus et equi, cum quibus raptus fuerat, evanuerunt. *Idem.*

91 *Cunctis finitor*] Ovidius: 'Om-

nia debentur morti, paulumque morati, Serius aut citius, sedem prope-ramus ad unam: Tendimus huc omnes, hæc est domus ultima cunctis.' Ordo ergo talis est: Cunctis finitor rerum, scilicet putaris: mihi vero etiam sator. Nam cum constet Plutoni terram esse consecratam, dicit omnia membra resolvi, et de terra cuncta procreari: juste ergo creator dicitur, a quo universa gignuntur. *At ego*] Quia vates fui noram vitæ, te esse creatorem, ex eo quod animas iterum mittis in corpora, ut Virgil. 'rursus et incipient in corpora velle reverti:' et idem supra, 'fata ferunt animas.' *Idem.*

98 *Timeat Proserpina*] Per Proserpinam raptam Thesei et Pirithoi hoc loco commemorat audaciam, et ad testimonium pudicitiae ostendit infu-las et insignia sacerdotis. *Proserpi-na* dicta ab eo, quod porro serpat. *Idem.*

102 *Scit judicis urna*] Quam fabulam respiciat, nullus ignorat. Verum origo fabulae non omnibus innotuit. Omnis enim hæc de urna Minois fictio, ex veterum more nata, qui ut pleraque sortibus decernebant (dixi alibi), ita a judiciis etiam sortes non repellebant. Cicero VII. in Verrem: 'Quod ab eo pridie cum multis lachrymis eum oraret, impetrare non potuerat, id ei postero die venit in mentem e lege Rupilia sortiri dicas oportere. educit ex urna tres, iis ut absentem Heraclium condemnent imperat: itaque condemnant.' Horat. 'Cervius iratus leges minitatur et urnam.' *Bernart.*

106 *Et nostræ veniant*] Propter sui misericordiam dicit, se pugnando multas inferis animas adisse: pro quo beneficio petit sibi esse parcendum. *Lact.*

110 *In aëre volvor operto*] Id est, dum per illa spatia vado, quæ sunt sub terra inferorum. *Idem.*

113 *Parenti*] Œdipso pariter. *Idem.*

Delph. et Var. Clas.

116 *Nec deprecor umbram accipere*] Id est, nec refuto umbram esse: *deprecor* autem est refuto. Virgil. 'Equidem merui, nec deprecor unquam.' Lucan. 'Non deprecor hosti Servari, dum me servet cervice recisa.' *Idem.*

118 *Super auguris usus*] Id est, possem rogare te, ut apud Inferos angur essem, si scirem et hoc mihi apud Inferos profuturum: verum cum videam ipsa quoque fata ad tuum arbitrium fila disponere, intelligo nil omnino tibi opus angurio. *Idem.*

121 *Funeata reserua*] Hoc est conjugii meæ, quæ mihi minaris, reserva supplicia, quæ salutem viri prodidit monili corrupta. *Idem.*

123 *Indignaturque moveri*] Irascitur se in misericordiam flecti. *Idem.*

124 *Ut leo Massyli*] Massylia gens Africæ mediterranea, leonibus plena. *Idem.*

125 *Citat*] Incitat. *Arma*] Dentet et unguet, quibus se tuetur et vindicat. Lucan. 'Tum demum movet arma leo.' *Idem.*

133 *Inferni vitatur honore sepulcri*] Non discrepant scripti, in Lugdunensi editione tamen invenio: *Vittatur honore.* Erit forte qui nos id reposuisse vellet ex more veteri, quo vittæ in sepulchris. Cæcilius Androgyno: 'Sepulchrum plenum tæniarum ita, uti assolet.' Varr. de Lingua Latina lib. VI. 'Cum ad sepulchrum ferunt frondes atque flores, addunt nunc lanas, sed velatas frondenteis comas.' Ego ritum hunc non ignoro, retineo tamen vulgatam, quam requirit ipse orationis ductus. *Bernart.*

141 *Stringimus*] Educimus. *Lact.*

145 *Heu*] Interpositio est dolentis. *Præagis astris*] Futura denunci-antibus stellis. *Idem.*

146 *Cum voce tendit*] Petentium auxilia affectum expressit Poëta, qui jactatione vel extentione manuum sibi supplicant subveniri: hoc Virg. ut raptæ Cassandræ negatum fuisse monstraret, ait: 'Ad cælum tendens

Stat.

6 G

ardentia lumina frustra: *Lumina*, nam teneras arcebant vincula palmas.' *Idem*.

151 *Trepidusque ferebat actor idem*] Manifestissimum mendum, quod ex scriptis libris sine ulla hæsitatione emaculavi: *trepidusque ferebat Actori-des*. Non firmo; cum neminem tam ineptum futurum autumem, qui vulgatam spuriam, nostram germanam non credat. *Bernart*.

154 *Non expectato*] Revocantum more tubarum: nemo enim militaris legis sacramenta servavit, ne ante pedem a prælio retraheret, quam receptui caneretur. Sed tali legiones turbatæ nuncio, neglectis, dicit, præceptis et religione militiæ vertebantur in fugam. *Lactant*.

156 *Genus viros*] Solutione pedum nimio timore genua languebant et negabant cursum, ut Virgil. 'genua labant.' *Idem*.

158 *Nec tollere lumina terra*] Id est, tanto erant inclinati terrore, ut oculos a terra levare non possent. *Idem*.

160 *Fœdere parvo*] Interpositione pacis modicæ. *Idem*.

162 *Quæ tibi tunc facies*] Non est quem alloquatur hoc loco Papinius. Consentiant in manifestum mendum omnes scripti editique libri. Solus ille optimus hoc etiam loco Veritatem amissam restituit. Clare enim in eo scriptum legitur: *Tunc ibi quæ facies, postquam permissa gemendi Copia?* Mulieres autem, non viros, paganos aliquos, non milites hæc animi fractio deceat. Et valde etiam in hoc requirimus considerantiam huius optimi scriptoris. *Barth*.

168 *Et efflantes*] Expirantes animam. *Internectere plagas*] Insuere. *Lactant*.

169 *Alimentaue bello*] Ut cibo reficerent vires, propter futuram pugnam. *Idem*.

175 *Antra lacusque*] Subaudis, Amphiarao præstitit. *Idem*.

177 *Quis mihi*] Hoc est, quis mihi

proferet in omnibus; aut eeste proferet voluntatem Deorum, augure interempto? *Idem*.

178 *Proferet*] Propitii, dictum a 'sinendo.' Sic et Virgil. 'sinistrum' dixit in bono augurio: 'Quod nisi me quacumque novas incidere lites, Ante sinistra cava monuisset ab ilico cornix:' 'Sinistra,' id est, propitia. *Idem*.

186 *Adversaque signa vocasti*] Id est, ultro hostes ad certamen convocasti. *Idem*.

190 *Erumpere terra*] Mirantur; mortuum enim nemo conspexit. *Idem*.

192 *Et vice concordî*] Et hunc libenter fata susceperunt præcepturum. *Idem*.

193 *Miseratus Avernî*] Miseratus quod dicit, non hoc ad indulgentiam ducas, sed ad maximum Amphiarai decus: nam ille nulli parcit, ut Horat. 'Victima nil miserantis orci.' *Idem*.

194 *Inseruere volucres*] 'Servare' sollenne in auspiciis verbum. Cicero pro Domo sua: 'Negant fas esse agi cum populo, cum de cælo servatum sit.' Noster (uti vides) componit, quod et lib. vi. fecit; 'Fata patient homini, piget inseruere.' *Bernart*.

198 *Branchi*] Branchus Apollinis est filius, et ipse futurorum peritissimus Deus: ut ipse alibi: 'patrioque æquatus honore Branchus.' Varro Divin. Rerum de Brancho ita refert: 'Ovis quidam decimus ab Apolline, cum in peregrinatione pranderet in littore, ac deinde proficisceretur, oblitus est filium nomine Simerum, qui pervenit in saltum Patronis cuiusdam, et cum esset receptus, cæpit cum suis pueris capras pascere. Aliquando prehenderunt cygnum, et illum veste cooperuerunt, dumque ipsi pugnant uter illum patri munus offerret, et essent fatigati certamine, rejecta veste mulierem invenerunt.

Et cum fugerent revocati ab ea moniti sunt, ut Patron unice Simerum diligeret puerum: illi quæ audierunt Patroni indicarunt. Tunc Patron Simerum pro filio suo nimio dilexit affectu, eique filiam suam ducendam locavit uxorem. Illa cum prægnans ex eo esset, vidit in somnis per fauces suas introisse solem, et exisse per ventrem: ideo infans editus Branchus vocatus est, quia mater ejus per fauces sibi viderat uterum penetrasse. Hæc cum in silvis Apollinem osculatus fuisset, comprehensus est ab eo, et accepta corona virgaque vaticinari cepit, et subito nusquam comparuit. Templum ei factum est, quod Branchiædon nominatur: et Apollini Phileio pariter consecrata sunt templa, quæ ab osculo Branchi, sive certamine puerorum, Philesia nuncupantur. Hæc Varro.

199 *Nec Clarias*] Et apud Clariam et apud Didymæam oraculum Apollinis fuit: quod autem ambos colant Apollinem et Dianam, ideo 'Clarii' vocabulo nuncupantur, ut Virgilius: 'Qui tripodas Clarii laurus, qui sydera sentis.' Lycia autem Asiæ civitas Apollinis sedes, quam post Amphiarai interitum dicit esse taciturnam: de qua Virgilius ait: 'Qualis ubi hybernæ Lyciam.' Claria ergo civitas est in qua tres Dii, id est, Jupiter, Neptunus, et Pluto, mundum dicuntur fuisse sortiti: in hac Apollo mortalibus oracula maxime dare consueverat. *Lactant.*

201 *Cornigeri vatis nemus*] Ammonem intelligit, qui sub forma arietis in Libya colebatur. Phæstus Macedonicis: Ζεὺς Λιβύης Ἀμμὼν κερατηφόρος κέλευθι μάρτυρ. Jupiter hæc Ammon audi cornute *Lybyumque Vates.* Hæc, ad 'cornigeri,' cur nemoris signate faciat mentionem tradit Lactatius, qui 'in Syrtibus,' inquit, 'in eo tantum loco, ubi Ammonis templum est, nemus invenitur.' *Bernart.*

202 *Quercus*] Quam Chaoniam dicit

Virgilius, hoc est Epyroticam, Molossia enim in Epyro, ubi sub quercu solebant columbæ responsa dare. *Ankela*] Ergo dixit per similitudinem vatum, qui Deo pleni et anhelantes responsa dabant, ut est, 'sed pectus anhelum, Et rabie fera corda domat.' *Lactant.*

203 *Ipsi amnes*] Apollini sacri, quorum haustus vates faciunt et poëtas, non tamen omnes. *Idem.*

204 *Sagis*] Divinis: unde præagia divinationes, ut Virg. 'præaga mali mens.' *Idem.*

206 *Jamque erit ille dies*] Civitas enim in illo loco post est condita, in quo hiatus terræ Amphiarum recepit, quæ Amphiarum vocatur, ut Homerus ait: quod illic currus, quem Græci ἀψυα vocant, desiderit: in qua etiam oraculum est, quod 'Amphiraon' vocatur. *Idem.*

212 *Cum funere Tiphys*] Accusativum posuit. *Minyas*, id est, quoscunque gubernatores navis: aut aquis mortuo Tiphys gubernatore privatus esse doluerit. *Idem.*

214 *Levarat*] Per sermonis enim varietatem et luctus levatur, et labor decrescit. Virgil. 'varioque viam sermone levabant.' *Idem.*

216 *Exhaustus sermone dolor*] Decrescit enim et exhaustus vocibus et apertis planctibus. Horat. 'Sunt verba et voces, quibus hunc lenire dolorem Possis et magnam morbi deponere partem.' *Barth.*

218 *Diversa*] Hostili. Lucan. 'Diversæ rostris invenem affixere carinæ.' Id est, contrariæ. *Lactant.*

220 *Mænia*] Pro muris posuit, ut Virgil. 'Sed non ante datam cingetis mœnibus urbem.' *Marcent*] Ebrietate aut somno. *Idem.*

221 *Idæaque terga*] Cretensia tympana. *Idem.*

222 *Vario spiramine*] Tibiam significat varie foratam. Virgil. 'biforem dat tibia cantum.' *Idem.*

223 *Alumnus*] Nutritum. 'Alum-

nus' enim ab alimentis dicitur. *Idem.*

224 *Pæanes*] Pro laudibus posuit: nam *pæanes* versus sunt in Homero Apollini dicti, propter extinctum Pythonem. omnis laus Græce *pæan* dicitur, ab admiratione: *ἔραυνον* etenim *laudare* Græce dicitur. Virgil. 'lætumque choro pæana canentes.' *Id.*

225 *Coronatumque merum*] Secundum Homerum dixit, qui ait, crateras in quibus vinum est coronant. Virgil. 'crateras longe statuunt, et vina coronant.' *Idem.*

232 *Martis agros*] Propter eos dixit, qui satis draconis dentibus fuerant nati. *Lactant.*

233 *Ad chelyn*] Id est, ad Amphionis citharam, cujus dulcedinem secuta saxa extruxere muros Thebanos. *Id.*

237 *Hydaspen*] Optima enim ibidem sunt lapidum genera. *Idem.*

241 *Semper in aspectum*] Veteris membranæ hæc scriptura est, et sine dubio Papinii. Mens: Œdipum qui hactenus latuerat, et a nemine visus fuerat, in publicum prodisse. Vulg. *semper in aspectum.* Bern.

246 *Quin hausisse*] Etiam hoc fecit: confirmantis est. *Insiccatumque cruorem*] Inhærentem cæcitatibus suæ crnorem genis eluisse. *Lactant.*

250 *Causa latet*] Latet causa lætitiæ, quia vult Poëta crudele esse quod gaudet: quare sit ergo commutatus ad gaudium Œdipus ignorabant Thebani. Erat autem illi causa lætitiæ, quod dimicat adversum se ferro germanitas. *Idem.*

253 *Semina voto*] Id est, tacito voto, auribus menteque captabat hostium motus ex lætitia provenisse. *Idem.*

254 *Inde epulæ*] Hac utique causa perspecta. *Idem.*

255 *Jejunia pænæ*] Phynens rex Arcadiæ liberis suis superduxit nevercam, cujus instinctu eos cæcavit, ob quam rem irati Dii ei oculos subtrulerunt, et adhibuerunt harpyias, a quibus ne dapes attingeret longo est

jejunii cruciata vexatus. *Idem.*

257 *Nec dum tota fides*] Metnebat enim ex longa consuetudine redituras. *Vet. Schol.* Pulchre de eodem Flacc. lib. v. 'Ipse inter medios, cœnæ dulcis imagine somni Lætus ad oblitiæ Cereris suspirat honores.' Somniare enim sibi, non rem certam videre, videbatur Phinens. *Barth.*

259 *Græiorum*] Descriptis Thebanis rebus, redit ad eas in castris, a lætis ad tristes et miseras. Ubi laudat vigilantiam Adrasti. *Curiæ armis*] Propter pugnam præteritæ diei et horribile portentum. *Vet. Schol.*

262 *Quamquam æger senio*] 'Senium,' morbus est senectutis. *Miseranda potestas*] Quia major potestas graviori semper laude vexatur. *Lact.*

270 *Deus qui navigat alno*] Deum, tutelam navis, intelligimus cum gubernatore navigare: habent enim scriptos vel pictos præsules suos, quorum nominibus nuncupantur et naves. *Idem.*

272 *Sentit equos*] Poëtice dictum: hic Lunam pro nocte posuit. Ceterum non est ut Luna Solis inveniatur semper adventu. *Idem.* *Penitusque cavam*] Sic optimus aliique libri etiam nostri. Nec assentimur mutantibus. *Oceani domus*, ut domus cæli, Olympi, et aliorum Deorum, in Marone cæterisque Poëtis. *Cavam* dicit ob convexitatem et convexitatem spatiumque hinc inde Sphæricam figuram faciens. *Lux parata*, jam processui imminens cum suis sibi Equis Sol, quem cum venire sentit, lumen suum colligit Luna. *Barth.*

277 *Orbum*] Viduatum, hoc est sacerdotio carens. *Lactant.*

282 *Juxtaque*] Secundum, ut Virgil. 'Proximus huic, longo sed proximus intervallo.' *Idem.*

283 *Confundit honos*] Quia victus est verecundatur, id est iudicii ipsius gratia gravatur. Recte ergo, quod verecunde excusabat, dignus erat

quod cogeretur. *Idem.*

286 *Sicut Achæmenius*] Achæmeno Parthorum seu Medorum civitas est. *Achæmenius*] Patrinum est: id est, Chaldæa, vocata ita a quodam crudelissimo rege, de quo in Sedulio legitur: 'Cujus Achæmeniam rabiemque accenderat ira, Plus fornace sua.' Non enim poterat ejus ira placari, nisi humano sanguine. *Idem.*

288 *Gaudia librat*] Lætitiae gaudium metu pensabat, utrum posset implere quod sumpserat. *Idem.*

289 *An fidi proceres*] Id est, sine recordatione paternæ gratiæ fides a sociis etiam filio servaretur. *Idem.*

290 *Cui Caspia*] Caspiæ portæ sunt in Armeniorum finibus constitutæ, unde Lucanus: 'Caspiaque immenso secludunt claustra recessu.' *Idem.*

292 *Veretur Patris equum*] Cedo quis Palæmon hæc capiet? aut quis Œdipus explicabit, quid sibi velit *sumere artus patris*? Non longos logos. Fatebuntur mecum omnes qui sunt suæ mentis, legendum ut ex manuscriptis reposui: *Sumere tunc arcus.* Respexit ad ritum Persarum, apud quos arcus insigne Regium. Dio lib. XLIX. de Phraate Persarum Rege, ad quem Antonius legatos miserat: 'aurea sella sedens' καὶ τὴν νεύραν τοῦ τόξου ψάλλων, id est, ac nervum arcus pulsans. Nunquid audax nebulo, qui ignarus hujus rei germanam lectionem depravarat? *Bernart.*

293 *Implere tiaram*] Id est, nec capitis robore diadematis implemet mensuram: ipso enim velut particulari ambitu antiqui pro diadmate utebantur: tiara enim dicitur pileum, quod in capite gerit sacerdos Martis. Unde Virg. 'sacerque tiaras.' *Lactant.*

294 *Intorto signavit vellere crinem*] Infalis tortis caput sacerdotis coronatum fuisse ostendit. *Idem.*

297 *Futile mæstis*] Futile vas est quoddam lato ore, fundo angusto,

quo utebantur in sacris Dæ Vestæ, quia aqua ad sacra Vestæ in terra non ponitur, quod si fiat piaculum est, ideo excogitatum est vas quod stare non posset, sed si positum statim funderetur: unde et homo commissa non retinens, 'futilis' dicitur, contra 'non futilis' bonus consiliis. *Idem.*

307 *Mutastique viros*] An ut ex feris mitiores fierent, mitiori cibo pasti? Membranæ omnium optimæ: *impastis quæ prima alimenta dedisti, Mutastique vices.* Quod sincerum judico. *Vices* sunt alimentorum, cum glandibus et cæteris nullo cogente creatis mitiores cibos manu culta substituit, et succedere jussit. Virgilius: 'vestro si munere tellus Chæoniam pingui glandem mutavit arista.' Ovidius Fast. IV. 'homine ad meliora alimenta vocato Mutavit glandes utiliore cibo.' *Gronov.*

310 *Machina cæli Aëre pendentem*] Ad veterum opinionem qui terram ab aëre vehi credebant. Luctatius: 'Mundum opinantur æternum: terram aiunt pendere aëre succinctam: unde Lucanus, 'Dum terra fretum terramque levabit Aër.' Manilius I. 'Est igitur tellus mediam sortita cavernam, Aëris et toto pariter suspensa profundo.' Macrobius Satur. I. cap. 21. 'Quæ natura cæli est, cujus ambitu aër continetur qui vehit terram.' *Bernart.*

311 *Currus uterque*] Solis et Innæ; quem antipoden vocant, ut Virg. 'Solemque suum, sua sydera norunt.' *Lactant.*

312 *Indivisaque magnis*] Quia communis est Jovi, Neptuno, et Plutoni: etenim cum cælum, mare, inferos inter se sortis eventu dividerent, sola terra indivisa permansit. *Idem.*

314 *Subterque ac desuper*] Quæ nobis antipodibus inferisque una eademque sufficit. *Idem.*

320 *Homini natale solum*] Omnibus

est habitabilis terra, et gentes homines, uti vult opinio sapientum: quamvis imperiti potent retinuitatem in omni circum haberi non posse, sive quia omne solum sapienti patria est. *Idem.*

331 *Tanquam humilis*] Duplex sensus est: Tanquam humili populo deceat distinguere sine: et alter septus: Undique manens communis. *Id.*

332 *Undique abique tuis memos*] Et memores et plures tuos. Recte, neque obesse, dummodo memos interpretare, sustinens, exspectes, donec ordine fatum soluti in te redeamus, et magnæ matri lege naturæ minoremur. Quibus dehincit ac discodit, eos, scilicet, non memet. In eodem usu verbi corruptum fuerat, quod supra restitimus: memet ille rueret. *Gronov.*

335 *Spirantis corpora bustis*] Id est mortibus properatis. *Vet. schol.* Improperie, nullum enim hic bustum. Et quod 'flagitatur' hic pro eo ponit quod habeatur. Non ergo satis consideratum et istud. Petunt enim buste, quæ tali iniquitate perdere cogantur. Notum quantum cadaverum combustionis miseri tribuerint. Possis rape, eripe, subtrahe, interpretari. Sed refragatur *et sperantia*. *Barth.*

331 *Ceu te Cyrrha*] Monte Parnaso, quia in Cyrrha parte montis ipsius, hiatus est terræ, ubi Delphica responsa dabantur; ut *Lucanus*: 'Et totius pars magna Jovis Cyrrha per antra exit, Et æthereo trahitur connexa Tonanti.' *Lactant.*

332 *Hilares des, oro, precatus*] Omnes Msa. fere: *hilaris*. Ut apud *Plantum* in *Amphitr.* *Mercurius*: 'me lætum lacris Afficere.' Verissimè; namque id interpretatus *Guillelmus* ex eo, quod 'læti' Dii propitii, 'tristes' irati et adversi dicantur. *Gronov.*

336 *Præmagna*] Quibus divinare possis, id est sacrificio denotare. *Lact.*

338 *Ille adyfis metier*] Ille locus

responsis dandis est dignus, ubi hieta terra submersus est *Amphiaras*. *Idem.*

341 *Et vati*] Id est, *Amphiaras* imaginariam fumum exolvit, ut *Virg.* 'Tunc equum tamulam *Rhetor* in litore innotum Constitui.' *Idem.*

343 *Frager æreus*] *Aræreus* concupiscens, telorum. Supra: 'illum æreus undique clamor Thebanicus erant sonitus.' *Excitat*] In nonnullis libris est *incitat*, cum glossa, 'excitavit, promovit.' *Vide Strab.*

344 *Thumens*] Mons non magnopere excelsus. *Vide Strab.*

346 *Cithæron*] *Hæruit* tabarum sonitu mons, qui ante conceperat ærerum voces audire: ut *Virg.* 'Nocturnæque vocat clamore *Cithæron*.' *Lactant.*

347 *Mercidus*] Aut merore squalidos, aut tractu *Tisiphones* fedatus. *Carmen non tale tabarum*] Sensus: Stupent urbes Thebane sonitum *Tisiphones*, quæ *Amphionis* fuerant carminibus fabricatæ. *Idem.*

353 *Ogygius*] Omnium civitatis Thebæ portarum nomina eleganter poëta monstravit: *Homoloidas*, *Prolicias*, *Helectras*, *Hypelatas*, *Dyrceam*. *Idem.*

358 *Adversus*] *Meridiani*, id est *Ægyptii*. *Nilus* enim fluvius est septem capitibus fluens: unde a *Græcis* *ἑπτάρηνος* dictus est, quæ omnia ejus ostia his nominibus nuncupantur: *Pelusion*, *Tananticon*, *Modolicon*, *Factamicon*, *Seveneticon*, *Volatiticon*, *Conopon*. *Pebula cæli*] Imbres secundum *physicos* alimenta sunt fulminum. *Idem.*

359 *Bibit*] Accipit, id est *Æthiopum* nives colligit, quas præstat oriens: id est *Ægyptus*; sive *Eos* pruinas bibit secreto fonte, quo *Ægypti* regnant. *Idem.*

360 *Septemque patentibus arvis*] *Ex Pal.* uno notavit *alvis* *Græci*, ex *marginis* alterius, quod et in *mel* *codicis* ora existat, *alvis*. *Lib. 12.*

‘solito tunc plenior alveo, Signa mali, magna se mole Ismenos agebat.’ Vulturus in Via Domitiana: ‘Qui me vallibus aviis refusum Recti legibus alvei ligasti.’ Cains JC. de Adq. Rer. Dom. ‘Quod si toto naturali alveo relicto flumen alia fluere coeperit, prior quidem alveus eorum est, qui prope ripam prædia possident.’ Grenov.

361 *Hymos*] Aquarum incrementa, qualia fluminibus hyems solet inferre. *Lactant.*

362 *Dulci ponto*] Nilo specie maris venienti. *Idem.*

364 *Præcipue Elææ*] In catalogo horum meminit, qui ad auxilia venerant Amphiarai: ‘Augēt resupina maniplos Elis.’ Æoli et filiorum meminit: ‘Quos Pylos et dubiis malea ditata carinis.’ *Idem.*

365 *Subitum*] Inopinanter illis propositum. *Idem.*

366 *Accessere regenti*] Animum commodaverunt; ut Lucanus: ‘Accedunt Syriæ populi.’ *Idem.*

368 *Minor ille*] Thiodamas ex sex ducibus minor erat. *Idem.*

370 *Si destrabat astris*] Quando Helice et Cynosura filie Lycaonis Arcadis fuerunt. Ergo de Septentrionibus dicit. *Idem.*

372 *Incerti*] Dubitantes cum sex videant sidera, utrum sit septentrion: in septentrionali plastro septem sunt stellæ. *Idem.*

374 *Majorque*] Id est, non talis qualis solet in lyricis invocari carminibus: aut certe in aliis operibus, quæ ad res bellicas pertinerent mos solet: sed major furiosior, qui bellica tuba sit dignus, ut ipse superius: ‘Atque alio Capaneus honore canendus.’ *Id.*

381 *Angue notat*] Dedicat morti. *Idem.*

380 *Scinditur*] Ita enim factum est ut multorum vita pariter finiretur. *Idem.*

385 *Abolet*] Delet memoriam suorum ac desiderium illis ex animo; et

a toto transit ad partes, dicendo concubia natos. *Idem.*

386 *Qui mente novissimus exit Lucis amor*] Præfero quod in scriptis est: *et qui mente*. Sensus: Amor liberorum, conjugum, patriæ, et, qui diutissime tamen adhæret, etiam vitæ amor pellitur. *Bernart.*

392 *Dominis*] Melior omnino scriptura optimarum membranarum, quæ versum decentiorem reddit: *Corpora cum miati dominorum, irasque sequentum Induerint*. *Bartls.*

397 *Decrescere campum*] Accessione utriusque exercitus medium quod erat minuebat spacium: ita enim fuerant vicinitate densati, ut campus qui medius fuerat interiret. *Lactant.*

398 *Clypeus clypeis*] Est Poëtica verborum collocatio ad versum rotundandum, numeros rerum parum attendere solita. Estque Homericum *Iliad*. N. *ἑρπύλλες δέρον δούρῃ, σάκος σάκει, κ. τ. λ.* Quod aliquatenus expressit Furius citante Macrobio lib. vi. cap. 3. ‘Pressatur pede pes, mucro mucrone, viro vir.’ Et Virgil. *Æn*. x. ‘Trojanæ acies, aciesque Latinæ, Concurrunt, hæret pede pes, densusque viro vir.’ *Barth.*

400 *Suspiria fumant*] Ex ardore utique vicinorum sibimet repugnantium. *Lactant.*

401 *Casside cristæ*] Splendorem galearum invicem vicina arma reddebant. *Idem.*

402 *Cont*] Cacumina galearum. *Idem.*

405 *Cruoribus aurum*] Necessitas enim belli, aurum aut perdit, aut mutat. *Idem.*

406 *Vitæ prodiga*] Mortem non curans. Horat. ‘Animæ prodigum Paulum.’ *Idem.*

408 *Solida nive*] Definitio est grandinis.

411 *Libyæ Boreas*] Flante enim aquilone hic serenum est, pluit in Africa: unde Lucan. ‘Et nostris reficit sua rurâ serenâ.’ *Idem.*

415 *Sudes*] Temere sumpta et inartificiosa quolibet tela *sudes* vocat. *V. Schol.* Inter jacula habet et Maro libro XI. 'Ant saxa *sudesque* Subvectant.' Et fine libri: 'Tela manu trepidæ jaciunt, ac robere dnro Stipitibus ferrum, sudibusque imitantur onustis.' *Pali acuti* pro telis. *Vet. Schol.* Et *mutua perdunt*] Concursu telorum utrinque frustrabantur. *Lactant.*

418 *Non una morte sagittæ*] Quæ et ferro perimant, et veneno. *Idem.*

421 *Nunc turba recedit*] Modo pel-luntur, modo resistentes occupant locum, quem amiserant. *Idem.*

428 *Hypæcus*] Hic est qui fuit principium pugnæ. *Idem.*

432 *Hic et mente Lacon*] Lacones potentissimos dicit esse virtutis: ideo hunc Menalcam fortem memorat, tam mente, quam gente. *Crudi*] Ant quia incolæ Eurotæ fluminis plagis prædurantur ad patientiam agonici certaminis, unde Horat. 'Nec me tam patiens Lacedæmon agon.' Ipse *διαμαρτυρῶν* dicitur. *Idem.*

434 *Ne pudor in tergo*] Hastam pectori infixam retrahit, ne post tergum exeundo, vulnus infame videretur. *Idem.*

437 *Taygeta*] Mons Laconum, Libero et Apollini sacer. *Laudataque verbera matri*] Centauricæ, quam Orestes de Scythia transtulit; consueverat enim humano sanguine placari: cujus cum simulacrum in Laconiam delatum fuisset, ne quod piaculum nasceretur intermissione solemnisi sacrificii, neve crudelitate Græciæ populus obediret, inventum est, ut inter se impuberes pueri de sustinendis verboribus contenderent, ac se in hanc patientiam provocarent: et super aram Dianæ impositi flagellis verberabantur tam diu, donec ex corpore humano sanguis fluere, qui instar esset sacrificii: hi autem appellabantur *βωμολέαι*. *Idem.* *Laudataque verbera matri*] Notat Spartano-

rum ritum in educatione puerorum. De quo Tertullianus ad Martyres: 'Nam quod hodie apud Lacedæmonios sollemnitas maxima est *διαμαρτυρῶν*, *flagellatio*, non latet. In quo sacro ante aram nobiles quique adollescentes flagellis affliguntur astantibus parentibus et propinquis, et uti perseverent adhortantibus.' Meminit Cicero Tuscul. II. alludit Plautus *Captiveis*, ubi Parasitos 'Laconas plagipatidas' vocat. Videndus et Seneca de Providentia cap. 4. Originem non ita vulgatam tradit Lactantius, simulachrum Dianæ quod in Tauris fuerat, et humano sanguine consueverat placari, in Laconiam transtulisse Orestem, et ne intermissione sollemnium numen offenderetur, inventum ut pueri super aram impositi tamdiu flagris cæderentur, donec sanguis efflueret, qui instar sacrificii esset. Adi Ovidium ex Pont. III. Eleg. 7. Hæc origo videtur fuisse hujus moris, quem tamen postea Lycurgus, forte desitum, revocavit, et fortitudinis patientiæque palæstram esse voluit. *Bernart.*

440 *Tacet arcus Amyntæ*] Celeritas jaculantis expressa est, ut ante peremptus occumberet, quam sonus de arcus tensione cessaret. *Lactant.*

444 *Truncumque tamen percussit*] Optime, nam dextram intelligit. vulgati contra rationem Latini sermonis: *truncumque*. *Bernart.*

447 *Guttur Iphis*] Sane lascivire videtur iste versus. Nec, opinor, corripuisset Statius priorem in *Iphis*. Denique in nullo eum scripto invenimus. Videtur ejus auctor fecisse: *Abas in fronte cruenti*. Sed sic quoque deleatur. A Guil. Cant. codice provenit. *Gron.*

449 *Inachida gemini*] Græci gemini geminos Thebanos aggressi sunt, quodam casu per errorem belli, et cum eos occidissent geminos per ignorantiam, querebantur; quoniam et geminos esse se meminerant. *Lact.*

455 *Laudat ab alto victum*] Minoris Dei posuit sacerdotem, ne potioris meritis derogaret. *Idem.*

457 *Illustrat utrimque*] Tydeum et Æmonem dicit, quorum virtus in alternis belli partibus pro Deorum favore landatur. *Idem.*

464 *Ecce una receptas*] Post ambas emensas concurrunt in unum alveum. V. S. Utitur his Papinianis verbis ad Petronium male castigandum Joh. Bourdelotius, quem vide apud Barth.

466 *Mixti*] Ne alter alterius nomen incurrat. *Lactant.*

473 *Ne dixeris Argos*] Quasi negaverint tibi sepulturam. *Idem.*

474 *Arde*] Tuo tibi telo concedimus sepulturam. *Idem.*

478 *Ægeæ Veneris*] Oppida hujus nominis plura recenset Stephanus, quorum aliquod fano Veneris insigne fuisse hinc apparet. Verior tamen videatur Oplio Veteris Scholiastæ, qui Venerem Ægeæ mari progeneratam intelligit. De qua re vide Mythologos et Homeri sive Homeridæ hymnum in eam. Plura ejusdem fana et cognomina, quam aliis omnibus scriptoribus, memorantur a Pausania. Barth. *Maræ sacerdos*] *Maræ* proprium nomen est sacerdotis. *Lactant.*

479 *Prohibente Dea*] Excusavit cur illis Venus auxilium non tulerit. *Id.*

484 *Pleuronis alumnos*] *Pleuron* civitas Ætoliae, apud quam cum mortem Meleagri suæ sorores deflerent, in aves dicuntur conversæ: ut supra: 'Fletaque cognatis avibus Meleagria Pleuron.' *Idem.*

486 *Hunc turmis obsessum*] Quid opus tergiversari? Omnes scripti: *obversum*. Neque aliter Lactantius. Intelligit versum fuisse in suos et laborasse retinendo illos, ut locum servarent, nec præ metu aut cederent aut fugerent. Itaque aggressus illum a tergo Hæmon: eoque ignare ait incidisse Thebanam bipennem, nihilque omnino contra conantem facit. Lib.

ix. 'inque eadem sese vestigia semper Obversus cunctis profert.' Gronov.

489 *Utrunque tempora*] Ex utraque parte divisum est caput. *Lactant.*

491 *Non hoc metuens*] Inesperato et novo mortis genere periit. *Inopino limite*] Quia vitæ limes semper est incertus. *Idem.*

494 *Sævus uterque*] Quia neuter adjuvat decertantes, et Apollo et Liber. *Idem.* *Victis Hyperiona jungit*] Non magis, opinor, hoc quam Phæbo aut Apolline aliquo milite uteretur: etsi fuerint tam ridiculi librarii, ut a Virgilio equum Mezentii Phœbum dictum putarent. Scripti, *Hyperenora*. In quo cur contarentur, editoribus causa nulla fuit. Gronov.

496 *Hasta viri trans pectus*] Reformo in pulchriorem sententiæ habitum ex Lipsii scripto libro, in quo per pro *trans*, rectissime: vult enim hastam per armos et pectus transiluisse, et parmam secum abstulisse. Bernart.

503 *Fida soror*] Noverca enim sorori vult Herculem repugnare. *Lactant.*

507 *Sed mitto agnoscere*] Inbaudis, genus huic magnum nobileque. *Sed* apostopesis fecit. Virgil. 'Quos ego: sed motos præstat componere fluctus.' *Idem.*

508 *Commixtus Hylus*] Hylus et Amphitryon Herculis et Omphales filii. hic autem Æmon genus Herculis ducit tantum: hoc autem dicit, tanta mihi tui est reverentia, ut contra voluntatem tuam nec pro liberis repugnarem. *Idem.*

511 *Quantum hæc*] Docet Poëta ingenio virtutem cedere. Nam id ait oratio Herculis blandientis. *Idem.*

515 *Tu patrem, cælumque mihi*] Dicit se Minervæ auxilio ad cælum usque perductum, monstra vincendo. *Idem.*

516 *Habe totas, si mens excindere, Thebas*] Sic nobis affirmat interpungendum Bernartius. Leviter tamen

aurem vellimus, ut meminerit melius esse: *si mens, excindere Thebas*. Gronov.

518 *Mulcet honos*] Pugnacem ejus animum et Herculi repugnantem minime cessurum mulcet ejus honorifica oratio. *V. S.*

519 *Vultus*] Ejus genuina venustas, quæ ante ab ira erat superata. *V. S.* *Erecti pectoris*] Medusæ crines serpentibus constabant, caput autem in Ægide sua seu clipeo, quem pectori applicabat cum Hercule pugnatura, Minerva habebat. *Vet. Schol.* *Vultus*] Decor, quem paulo ante ira mutaverat. *Lactant.*

521 *Tela rotat*] Quia jam Æmon tela irrita jaciebat. *Idem.* *Memumque agnoscit, &c.*] Exemplo Maronis de Turno, abeantibus pariter divis: 'Sed neque currentem se, nec cognoscit euntem, Tollentemve manu, saxumque immane moventem.' Sentit vim suam non amplius adesse, agnoscit se deteriorem viribus. Pariter loquitur in fine hujus libri: 'vultuque occurrit, et amens Lætitiæque iræque ut singultantia vidit Ora, trahique oculos, seseque agnovit in illo.' *Barth.*

524 *Impetit*] Composuit sibi verbum 'impeto te.' *Lactant.*

525 *Margine parvæ*] Extremitate scuti. *Idem.*

528 *Humeri libare*] Perstringere aut leviter tangere. *Idem.*

535 *In latus iras*] Horat. 'obliquum meditaris ictum.' *Idem.*

537 *Certa indignatus*] Certa spicula, mortem peragentia, sive quæ possent ferire: indignatus Tydeus est, Prothoum felici lacerto in hostem spicula certa torquere. *Idem.*

546 *Gaurano*] Gaurus mons Campaniæ, nimis vitibusque contextus. *Idem.*

547 *Utrumque natus*] Suum et vitia. *Idem.*

551 *Ipsa dix inspectis latum, &c.*] Lipsii liber: *Ipsa dix potis*. Unde elegantis ingenii et doctrinæ juvenis

Gerardus Buitewegius noster, dum nuper una deambularem, acute elicit, *Ipsa dix potis*, et refert ad thesura natalitium: placet rei et amicissimi hominis causa. *Bernart.*

554 *Amisum Musæ flere*] Septem mihi codices his oculis ingesserunt: *muta flere sorores*. Addit octavum Lindenbrogius. Nec ab hac lectione recedere fas fuit. Quid enim tam vulgare quam nimium dolorem obmutescere et includere vocem? Sed dicent, Musas nunquam esse mutas. Sed temere: neque fuit illa in hæresi Statius. Epicedio in patrem: 'Stant circum attonitæ vatem, et nil dulce sonantes Nec digitis nec voce, Dem: dux ipsa silenti Fulta caput cithara, qualis post Orpheæ raptum Adstitit, Hebre, tibi.' Sorores ex præcedentibus facile intelliguntur Musæ. Ut cum Ovid. Met. iv. 'et in facinus traherent Athamanta sorores.' Ubi ex præcedentibus non possunt intelligi nisi Furæ. *Gronov.*

557 *Soceros*] Tantæ constantiæ erat hic Atys, ut licet regnum et familiam Œdipi infortuna multa concuterent, non deseruerit tamen amorem sponsi. *Vet. Schol.* *Nec tristibus actis Averatus erat sponsam*] Neque in hac sententia, cujus tenebras qui penetrare possis non video, nisi vocibus paulum compositis et correctis: *soceros nec tristibus actis, Averatus erat sponsam*. Sensus: Atym non sprevisse Ismenem, ob Œdipi et Jocastæ facinora. *Bern.*

561 *Placebant*] Ut ille transiret in sceminam, cum spectetur sic pugnabat, quasi virtutis suæ judice spectante. *Lactant.*

566 *Surgentes*] Crescentes; quia adhuc puer erat. *Idem.*

568 *Conjuge*] Hismene scilicet. *Id.*

569 *Presserat*] Sculpterat sive calaverat. *Idem.*

570 *Talibus*] Non validis, sed pulchris. *Idem.*

571 *Grassatus*] Extinguendo sæ-
vius. *Idem.*

573 *Hic Hyrcana umbra*] Arabicæ
sylvæ, et est Arabia inhospitalis, ut
Virgil. 'Hyrcanæque admorunt ube-
ra tigres.' *Caspus*] Subandis Arme-
nius. *Lactant.*

575 *Magnique sanguinis*] Tauri aut
hominis. *Idem.*

578 *Solo corpore*] Non virtute Ty-
deum permensus est, sed corporis
parvitatem. *Idem.*

580 *Aliosque sequentem*] Hos inse-
quentem, qui propiores erant, aliis
infrendentem, qui longinquiores e-
rant, et quos attingere non poterat.
V. S.

581 *Ætolus*] Ut vir durus et gravis.
Vet. Schol.

587 *Hæsit*] Penetravit sive per-
cussit. *Lactant.*

588 *Hand dubium fati*] Proculdubio
perituum. *Idem.*

590 *Arceat ipsum*] Seipsum dicit
pudore tardari. Ne sic turpes deli-
catasque exuvias de hoste domum
referret. *Idem.*

592 *Illudenda*] Ostendit arma mo-
rientis ita cultu ipso fuisse deformia,
ut mulieribus ad illudendum tantum-
modo apta viderentur. *Idem.*

599 *Fallit Atys*] Ordo: lapsus Atys
non fallit Menœcea clamore semiani-
mi. *Idem.*

601 *Nec prohibent Tyriti*] Spolia-
bant Atys cadaver Arcades, nec re-
pugnabant Thebani. *Idem.*

602 *Terrigenas mentita*] Qui dege-
neratis a genere Adraști, et illorum
virtute, qui dicuntur, draconis denti-
bus satis, de terra progeniti. *Idem.*

609 *Innoxia proles*] Dissimiles fra-
tribus. *Idem.*

611 *Nec mala*] Id est, bella præ-
sentia. *Idem.*

616 *Tacite præponderat exul*] Notat
affectum humanum, qui erga miseros
semper magis pronus. Jocasta apud
eximium illum Auctorem Thebais:
'Utrumque quamvis diligam affectu

pari, Quo causa melior sorsque dete-
rior trahit, Inclinat animus, semper
infirmo favens, Miseros magis fortuna
conciliat suis.' Compar sententia
apud Tacitum Annal. XII. 'Sive ve-
rum, seu periculis commendatus re-
tinuit famam, sive experimento.'
Mens: Sive revera non segnis illi in-
doles fuit, sive pericula et ex perica-
lis favor hanc illi famam circumdede-
runt. Papinius ipse lib. II. 'Seu
quos movet exul et hæsit Tristibus
aucta fides.' *Bernart.*

617 *Sic Pandionia*] Hoc dicit prop-
ter Prognem et Philomelam, quæ
filie Syrii * erant Pandionis, ac per
hoc moribus bonis eruditæ: quæ se
non oderant, ut alibi: 'Hinc atque
hinc natæ melior jam sexus.' Ad
mores retulit 'meliorem sexum,' non
ad naturam. *Lactant.*

620 *Murmur*] Confusus sonitus la-
chrymantium, et sine significatione
verborum. *Idem.*

624 *Quæ decepta fides*] Fides est in
somnia qua vidimus decepta, quia
falsa sunt quæ vidimus. *Idem.*

627 *Tractarem sensu*] Excusatum *
quod illa videre dicimus in somnis,
quæ habeamus in voto. *Idem.*

630 *Nescio quo*] Eleganter expres-
sit affectum virginis Poëta: dicit se
nuptiarum ordinem ignorare. *Idem.*

631 *Non sponte soror*] Dicit se casu
aberrantibus respexisse oculis. *Idem.*

638 *Receptus*] Ab hostibus libera-
tus. *Idem.*

641 *Clypeo*] Nam super clypeum
ferebatur. *Idem.*

646 *Sævus pudor*] Qui officium pro-
hibebat. *Idem.*

647 *Summum*] Ultimum. *Idem.*

649 *Fortiter ora*] Cum ei diceretur
præsens esse Hismene ejus sponsa.
Idem.

656 *Lachrymasque in vulnera fudit*] *Scripti libri: in lumen fudit; quod
magis ad meum gustum; præcedit
enim: 'Tunc quia nec genitrix juxta,
positusque beata Morte pater, spon-*

sæ munus miserabile tradunt Declinare genas.' *Bern.*

668 *Arma volunt*] Cædes et sanguinem spirant, velut jam primum inciperent bellare et pugnare. *Vet. Schol.* Ex quo Scholio, ipsaque rei veritate clarum, perperam facere, qui *volant* hic edendum maluerunt. Et sic Virgil. lib. XII. 'Arma volunt, fædusque precantur Infectum.' *Barth.*

669 *Lucent ensis*] Quasi purus sanguine illum fugiunt; Tydea scilicet, quem acriter cuncti formidabant. *Lactant.*

664 *Fugiantque tremuntque*] Nihil mutandum hoc loco, nec consentiunt libri meliores uni ex Lindenbrogianis, qui præfert, *feriuntque premuntque*. Contrariam enim his verbis sententiam ingerit Papinius; nimirum quos cominus aggressus sit Tydeus, illos fugere; qui eminens clamantem audierunt, tremere vocem hominis. De magno clamore et fremitu horum Heroum multis Nuncius apud Æschylum. *Barth.*

666 *Rependere noctem*] Restituere, in qua quinquaginta insidiantes sibi Thebanos occiderat. *Lactant.*

667 *Inexpletis*] Pro inexplibilis ad cædem transtulit: vel quod ad suum animum pertinebat, quem Thebanorum cæde contentum tantorum: ubi autem sic dixit, quasi in recordationem nominis illius casu inciderit. *Idem.*

671 *Contemptum abiisse Mycenæ*] *Mss. contentum.* Excudendum, *contemptum*, inquit Behotius. Immo *contentum*, ut membranæ. Hoc enim dicit: pudet pigetque contentum illorum quinquaginta insidiatorum cæde discessisse: debui protenus redire Thebas, et ipsum regem aggredi, urbemque invadere; facilis res fuisset, quando non alios propugnatores illis residuos feceram, quam quorum ignaviam imbelliamque jam experimur. Lib. II. 'ut cum Massyla per arva Armenti reges magno leo fregit hia-

tu, Et contentus ablit.' *Gron.*

675 *Fulgore*] Ornamento diadematæ regii. *Lactant.*

676 *Flammiger ales*] Aquilam dixit, quæ Jovis fulminibus servit. *Idem.*

679 *In arma palam*] Tangit illud quod occulte illi insidiatus est, et dicit se aperta luce virili modo velle configere. *Idem.*

689 *Peccant*] Elocutio speciosissima, quæ hoc significat: cuspis missa in Etheoclem peccavit in perniciem Phlegiæ, quem percussit. *Idem.*

692 *Nocte sub atra*] In qua est molitus occidere. *Idem.*

698 *Iliæ torvi*] Ad mortem tot homines, quot membra sunt. *Idem.*

705 *Densis jam consitus*] Lucanus pulchre: 'stat non fragilis pro Cæsare murus, Pompeiumque tenet. Jam pectora non tegit armia, Ac veritus credi clipeo, lævaque vacasse, Ant culpa vixisse sua, tot vulnera belli Solus obit, densamque ferens in pectore silvam Jam gradibus fessia, in quem cadat, eligit hostem.' *Barth.*

707 *Gentilis aper*] De ea gente unde Tydens fuerat: id est Calydonius, qui a Meleagro occisus est. Et hic 'aprum' pro pelle posuit. *Nusquam ardua coni gloria*] Decusso coni ornata nudato vertice, impressisque fragmentis galeæ, ossa sunt capitis calefacta; ut Virgil. 'Et galeæ fragmenta cavæ compressa perurunt Tempora.' *Lactant.*

708 *Gradivus*] In catalogo, cum arma ipsius Poëta describeret, ait: 'Patrius stat Casside Mavora.' *Idem.*

711 *Voluntur in arma*] De capite in souta cadebant. *Idem.*

713 *Sanguine torrens*] Fluvium fecerat sudoris et sanguinis. *Idem.*

715 *Lumina parma*] Quia erubescibat Minerva facere virtutem. *Lact.*

718 *Non eminet auctor*] Non est ausus gloriari Menalippus, se auctore interemptum Tydea. *Idem.*

719 *Astacydes missos*] Lanceæ hic descriptio, et ex insidiis Menalippi

jaculantis. *Idem.*

725 *Per oppositos*] Eum intuentes. *Idem.*

726 *Perit expressus*] Lucan. 'Hostilem dum torserit exeat hastam.' *Idem.*

729 *Quis ardor*] Exclamatio per interpositionem et rem magnam faciens, ut habet Vet. Scholiast. Sic libro VII. 'Olim te, Cyrrhæe pater, peritura sedentem Ad iuga (quis tantus miseris honor) axe trementi Sensimus.'

732 *Latere inclinentia parma*] Ad morem priscum dixit. Duces enim in prælio morientes in clypeo veteres ponebant. Virgil. x. 'At socii multo gemitu lachrymisque Impositum scuto referunt Pallanta frequentes.' *Idem* xi. 'At Lausum socii exanimum super arma ferebant.' Statius ipse hoc libro: 'Fertur Atys servans animum jam sanguine nullo, Cui manus in plaga, dependet languida cervix Exterior clypeo.' Pertinet huc animosum illud Spartanæ mulieris dictum, cum filio clypeum traderet: 'Aut cum illo, aut in illo.' Mens: Fac redeas non amisso clypeo, aut, honeste occumbens in eo referaris. *Bernart.*

737 *Non ossa precor*] Non quæro ut membra mea honorent patriam sepulchram: non ut ossa tumulo humata serventur. Odi enim corpus, quod spiritum virorum fortium pugnantium deserit. *Lactant.*

742 *Fefellit*] Scio enim me certa in Menalippum tela torsisse. *Idem.*

743 *Atrei*] Argivi. *Idem.*

744 *Hippomedon*] Maritus Nealcis, Adrasti filius. *Idem.*

745 *Arcas*] Quia Tydeo obeunte hunc primum, Parthenopæum secundum fuisse constabat. *Idem.*

749 *Vulneris unda*] Copioso fluxu.

Virgil. lib. ix. 'Reddit specus atri vulneris undam Spumantem, et fixo ferrum in pulmone tepescit.' *Idem* elegantissime de fumo lib. viii. in historia Caci: 'qua plurimus undam Fumus agit, nebulaque ingens specus æstuat atra.' *Barth.*

751 *Clamantibus*] Cum admiratione faventibus. *Lactant.*

752 *Vultuque occurrit*] Quia retentus vulnere toto non potuit corpore sublevari. *Idem.*

754 *Agnovit in illo*] Tam illum expirantem animam, quam se. *Idem.*

755 *Porgi*] Porrigi, propter versum. *V. Schol.* Virgil. lib. viii. 'Cingite fronde comas, et pocula porgite dextris.' Valer. Flacc. fine lib. ii. 'Atque ea prima duci porgens Carchesia Graio.' Papinio supra etiam 'porxi' usurpatum lib. ii. Silvar. in Epicedio Glanci. *Barth.*

756 *Gliscit*] Irascendo in majus accenditur. *Lactant.*

757 *Dubitantia figi*] Quia his, quibus mors recens est, oculi videntur errare. *Idem.*

763 *Nec comites auferre valent*] Non valent Tydeo caput tollere Menalippi. *Idem.*

767 *Elysos*] Fluvius est. *Idem.* *Iliados*] Seu *Elisos*, et *Elysinm*, fluvius est Beatorum locorum, quem insontem vocat, eo quod insontes faciat, hoc est purificet, et opponitur Stygi, aquæ infernali, per quam dii jurabant: Dicitur Græce ἡλύσιον, ἀπὸ τῆς λύσεως, a solutione, quia animæ post solutionem vinculi corporei deveniunt ad campos hos. Virgil. *Æneid.* v. 'sed amœna piorum Concilia, Elysiumque colo.' Et Georg. ii. 'Quamvis Elysios miretur Græcia campos.' *Lampas*] Scelera enim visa aut igni aut aqua purgantur. *Lactant.*

THEBAIDOS LIB. IX.

1 *Asperat Aonios rabies audita cruenti*] Tydens crudelitatis arguitur, quia caput hostis moribundus absumpsit. *Lactant.*

4 *Fas odii*] Quod ultra fas et illicita crudelitate in mortui hominis cadaver ira fuerit. *Idem.*

5 *Cædis opus ferebas*] Furendo peragebas. *V. Schol.* Loquutio Papiniana. Vide ad lib. III. vs. 669. Male nonnemo codicum, *ferebas*. Martis opus bellum et cædes. Virg. 'Millitiam et grave Martis opus.' *Virtute*] Crudelitate, quam virtutem isti milites putabant. Sic impietatem Capanei *Virtutem iniquam* vocat, lib. XI. initio: 'Postquam magnanimus furias virtutis iniquæ Consumsit Capaneus.' Ita crudelitatem pro virtute habuisse Cn. Pompeium scribit C. Cassius, lib. XV. Familiar. Epist. XIX. Ciceronis. *Barth.*

7 *Retro torsisse jugales*] Tanta crudelitas in scelere Tydei fuit, ut etiam cruentum numen nefas horruerit. *Lact.*

17 *Solatia lethi*] Ironicos; id est, pulchri, pro crudelis. *Idem,*

19 *Nos ferrum mite, facesque*] Quæ odia non extendunt ultra mortem. Nos tenemus ferrum et faces, illi pugnant odiis. *Vet. Schol.*

20 *Illis nuda odia*] Olere mendam videtur: et licet non varient scripti, præoptem ego illi nuda odia. *Bern.*

23 *Terræque fugam mirantur*] Admisimus scriptorum *miserentur*; id est, cum invidia fatorum et misericordie erga se concitandæ deplo rant. Apud Tacitum Annal. I. Germanicus 'ipsius Planci gravem et immeritum casum, simul quantum de decoris adierit legio, facunde miseratur.' *Gronovius.*

24 *Humus*] Solum patriæ suæ. *Lact.*

28 *Incestarum avium*] Humano sanguine pollutarum: sive quia cadavera eminus sentiant. *Aura nocentem*] Id est, mortibus vitiatum, ut Lucanus: 'Aëra non sanum, motumque cadavere sentit.' *Idem.*

38 *Suadetque*] Suadere vult quod nimia virtus faciat semper incantos: sive illud magis asserit, quod interdum nimia virtus consilio careat. *Id.*

64 *Mactasti in limine Adrasti*] Meliores scitius: *mactatum*. Ut ille in veteri tragœdia: 'Mene heu servasse, ut essent, qui me perderent?' Virgilius: 'mene incepto desistere victam? Nec posse Italia Teucrorum avertere regem?' *Gronov.*

68 *Thelamona*] Hic Meleagrum dicitur unico dilexisse, ut Theseus Perithoum. *Lactant.*

70 *Quis cruor*] Quantus, quia et sanguine Tydei fuerat aspersus. *Idem.* *Hoste*] Non uno, sed ait hostium cruorem delere Tydei propriam. *Innumeri globi*] Nec enim unius opus tua cædes, ne globi quidem. *Pater*] Ad genus enim Martis originem referebat Tydens. *Etiamnum lubrica*] Nondum enim cruor exaruerat aut constiterat. *V. S.*

72 *Invidit pater*] Tantæ virtutis vult ostendere Tydeum fuisse, ut etiam patris sui Martis tangeretur invidia. *Lactantius.*

75 *Hucusque*] Usque adeone furit, ut inimicos dentibus suis assumeret? *Idem.*

90 *Fixerat*] Inhæserat. *Idem.*

95 *Validam simul ellicit hastam, &c.*] Corruptam et hanc scripturam arbitrator. Libri veteres in eo adjuvant quod referant, *hos manes, hæc infa-*

mentia bellum Funera, quæ tamen medicina huic ægro nondum faciet vitam: auguror legendum, et nisi recte, causam non dico, quia artem divinandam in perpetuum desinam: validam simul ejicit hastam. Judicabit eruditus lector. *Bernart.*

96 *Hoc*] Omnino legendum *Hæc*. Et sic optimi librorum. *Infamantia*] Hoc est, infamia quadam notantia et traducentia. Petronius Satirico: 'Dum ergo juvenes sententias rident, ordinemque totius dictionis infamant, Oportune subduxi me.' Id est, subannuntiant, exhibent, irrident. *Barth.*

103 *Nulla impia monstra*] Ita Tydeum Menalippi cadavera funestatum dicit, ut corpus ejus horreant etiam feræ consumere. *Lactantius.*

105 *Orbe secundo*] Clypei: ostendit non unius tegminis Hippomedontis scutum fuisse. *Idem.*

107 *Excelsæ terrore*] Pro excelsi terroris. *Idem.*

108 *Ingloria*] Indecora. *Idem.*

112 *Recipit*] Irruit in hostes, recipitque se. *Idem.*

122 *Præpetis*] Aut altissime posuit volantis. Virgil. 'Quem præpes ab Ida sublimem rapuit.' Aut certe augurem sequentis. *Idem.*

125 *Cunctata*] Morata. *Idem.*

127 *Phocæ*] De Phocæ regione. *Tanagraum*] Arcadium. *Idem.*

129 *Dum spes nulla necis*] Nihil metus, sanus hic locus: tantum *τὸ spes* non prima sua notione, sed pro 'metu' accipe. *Bernart.* Eodem sensu Virg. vocem 'sperare' pro timere usurpavit, *Æn.* I. 'At sperate Deos, memores fandi atque nefandi.' Et alibi: 'Hunc ego si potui tantum sperare dolorem.'

133 *Furto*] Clam: loquitur autem de cadavere Tydei, quod clam injecta manu Leontens abstrahere voluerit; satis ridicule inter tot pugnantium cuneos, quot modo nominati sunt a Papinio. De furto multis alibi. Eleganter 'curam furari' sic dictum

Petro Chrysologo, 'furtim possidere Hugoni Falcando, &c. *Barth.*

135 *Prehenso crine caput*] Id est, Tydei cadaver. *Lactant.*

136 *Minæ*] Terrores hostium. *Id.*

143 *Sed memor Elysi*] Qui scelera solet aleisci. Non enim exciderant Tisiphones animo scelera quæ Tydeus parricidio perpetrarat: sive quod nuper Menalippi caput assumpserat. *Idem.* *Noxæque retexens Tydeos*] Mentem Statii adsequitur Lactantius notans non excidisse Tisiphones animo scelera quæ Tydeus parricidio perpetraverat, sive quod nuper Menalippi caput absumpserat. Sed huic non congruit verbum *retexere*, quod est dissolvere, infectum atque irritum reddere. Horat. II. Sat. 8. 'scriptorum quæque retexens.' Seneca Epist. 94. 'Omnia ista exempla, quæ oculis atque auribus nostris ingeruntur, retexenda sunt, et plenum malis sermonibus pectus exhauriendum.' Foret igitur potius, delens ex animo, quam in eo retinens. Ergo valeat, et recipiatur ex scriptis: *noxasque recensens*. id est, animo repetens recordata. In patrem: 'rerumque elementa recensens.' Lib. III. Tydeus 'prædamque jacentem Comportat gaudens, ingentiaque acta recensens.' Et tamen lib. III. 'multumque et ubique retexens, Legatum sese Graia de gente petendis Isse super regnis profugi Polynicis.' Sed hic scriptos sequimur. *Gronov.*

153 *Tenuere silentia*] Furiarum nullis crinibus sibilant angues. *Lact.*

156 *Admiraturque*] Quia latebat causa, mirabatur in se Hippomedon timorem. *Idem.*

157 *Inclyte*] Post Amphiarum et Tyden summus erat Heronum apud Achivos Hippomedon, quanquam poetæ supra voce ipsius Tydei Capaneum prætulit. *V. Schol.*

158 *Inhumata corpora*] Quæ Tydeo adjacebant, et cum eo tutabantur. *Vet. Schol.*

162 *Versare in sanguine vidi*] Potior est scriptorum librorum lectio: *lapsare in sanguine vidi*. Noster lib. v. 'vidi lapsare cruentæ Vulnere Mirmydonis.' Poëta princeps: 'Et in multo lapsantem sanguine nati.' Tacitus Hist. i. 'Lapsantibus equis et cataphractarum pondere.' Bern.

166 *Librabatque metus*] Dubitabat cui magis, Tydei cadaveri an Adrasto, subveniret. *Lactant*.

170 *Revocent*] Utrum se socii sui validi revocent a protegendo Tydei cadavere. *Idem*.

178 *Victorque ululatus inerrat*] Quidni cum scriptis, *aderrat*? Ut 'acclidere ad aures' vocem vel sonitum dicunt. Verbum exstat et in Surrentino: 'et blandi scopulis delphines aderrant.' Gronov.

182 *Sive gradum, seu frena effunderet*] Mens: Sive pedes, sive eques sequeretur. Sequentia interpunctione sic illustro: *ingens Limes utrimque datus: nusquam arma, manusque quiescunt, (Nulla viri feritas)*. Bernart.

183 *Nusquam arma, manusque*] Nusquam sunt jam ejus arma, jacula, enses, et quicquid manus vibrare solent. Miraculo hoc stupent Thebani, nulla ejus esse arma, et quiescere manus. *Vet. Scholiast*.

185 *Impune lacessere*] Delectabat Thebanos secure insultare cadaveri. *Lactant*.

196 *Gloria luco*] De venatione gloria, aut de feræ magnitudine. Luco vero aut Dianæ aut Silvani alia sunt quæ figuntur, alia quæ a pastoribus templorum tholis suspenduntur. Dentes et cornua figuntur, pelles et alia suspenduntur, ut Virgil. 'Suspendive tholo, aut sacra ad fastigia fixi.' *Idem*.

202 *Impediunt*] Retardant. *Femur*] Hippomedontis scilicet regis Echionii. Supra enim de telo Etheoclis dixit, femur Hippomedontis fuisse transfixum, quod in aëre mortuum transmissumque tantum. *Idem*.

207 *Fatorum ignarum domini*] Equum dicit ignorasse mortem domini Tydei. Hoc autem solum indignatum cum fremitu, quod majorem voluptatem caperet herus ex pedestribus pugnis, et se vacare sineret. Inepte hæc sub nomine Lucatii vetus enarrator de Hopleo intelligit. Neque illud non inscitissime, quod equum dicat lugere mortem domini. At non loquebatur isti asino Papinius, cum scriberet: *Fatorum ignarum domini*. Barth. *Fremementem*] Poëtis licet equis humanos sensus dare. Dicit ergo Poëta equum Tydei doluisse mortem domini, ut Virgil. 'Post bellator equus positus insignibus Æthon It lachrymans.' *Lactant*.

208 *Audentior*] Fretus Hoplaus auxilio equi audebat hostiles pedum catervas impetere. *Idem*.

209 *Nova ponderat*] Hippomedonta. *Idem*.

213 *Satiabere campo*] Cursu vel pastu. *Idem*.

215 *Extorrem*] In exilio degentem, quasi cujus umbra careat patria sepultura. *Nex tu quoque*] Ut cum ego relinquens læsi manes Tydei. *Idem*.

218 *Fulmine raptum*] Intelligi vult Poëta exhortationes Hippomedontis equum sensisse, cum fingit eum in vindictam domini tantæ velocitatis nimietate correptum. *Idem*.

219 *Similes habenas*] Non impares domini viribus. *Habenas* enim pro rectore posuit. *Idem*.

221 *Ipsam*] Partem Centauri quæ hominem præfert. *Idem*.

222 *Campus*] Subaudis, tremiscit equinam partem semiferi. *Idem*.

223 *Ille super*] Hippomedon. *Nec opina*] Quia maxima celeritate et subito nec opinantes oppressit. *Id.*

224 *Linguit truncos*] Tanta celeritate rapitur, ut decisis capitibus, prius ipse absit, quam trunca corpora in terram cadant. *Vet. Schol.* *Post terga cadentes*] Tanta celeritate

fugientibus absciderat capita, ut eo transeunte occisorum caderent corpora. *Lactant.*

226 *Signa mali*] Interpositio est, id est, hæc erant indicia de Hippomedontis exitu. *Idem.* *Signa mali*] Infinitis scriptorum locis *exundationes fluminum* pro infelicibus signis habentur. De Tiberi multis exemplis notum negotium. Plenus Julii Obsequentis Commentariolus. Vide ad Petronii Specimen Belli civilis inchoati, Horat. lib. i. Car. 2. Claudian. l. in Eutrop. Comment. *Se agebat*] Locutio Maroniana fastum et tumorem inferens, lib. ix. 'Antiphates se primus agebat,' &c. *Barth.*

227 *Illæ brevis requies*] Mora fluvii fugientibus Thebanis, et tardationis Hippomedontis, parvam requiem tribuit. *Lactant.*

228 *Hospita belli*] Nova cladibus, quæ adhuc fuerat nullo belli cruore fuscata. *Idem.*

230 *Adversæ*] Contrapositæ. *Idem.*

233 *Longum*] Interpositio a mora. *Idem.*

238 *Sub undis*] Hoc est quantum poterant eorum spiritus sub undis durare. Lucan. 'Animam servare sub undis.' *Idem.*

239 *Turpe latent*] Pro turpiter cælantur. *Idem.*

240 *Sed vincla tenent*] Calclamentorum stricturæ. *Idem.*

241 *Deducit pectora*] Mergit aut trahit fluminis alveo. *Idem.*

245 *Turba latent*] Piscium multitudo. *Idem.*

247 *Emicet*] Scilicet delphinus. *Carinis*] Ut magis eligat carinis illudere, quam insequi pisces. *Idem.*

251 *Quatit arenas*] Titubabat equus flumen ingressus, et quærit campum ubi firmos solet gressus infigere. *Idem.*

253 *Relicto*] Quia jam prope ripam evaserat fugiens. *Idem.*

254 *Et stamine primo Ablatum telure mori*] Sensus: Nisi primo stamine. *Delph. et Var. Clas.*

mine, quod Parcæ nerant, negatum illi fuisset in terra mori. Respexit veterum stultum errorem, qui anus illas in ipsa nativitatis hora unichique inevitabiles leges præscribere credebant. Catullus in Nuptiis Pelei: 'Talia divino fuderunt carmine fata, Carmine perfidiæ quod post nulla arguet ætas.' *Bern.*

255 *Ablatum*] Negatum fatis ut in fluvio potius moreretur, quam in terra. *Idem.*

257 *Utrumque*] Et Hypæum et Hippomedonta: quoniam uterque in flumine dimicabat. *Idem.*

261 *Spicula, jam clypeosque, leves arcusque remissos Unda vehit*] Piget et pudet minuta hæc monere: et tamen nisi æternum caligare velis, legendum: *Spicula jam clypeosque leves arcusque remissos Unda vehit.* *Bernart.*

265 *Efflantesque animas*] Doctrinam Homericam, Sinesio celebratam, sequitur. Nimirum in aqua exstinctorum animas cum corporibus interire, non valentes penetrare vim undæ, et per eam ad cælestia eniti. Vide Justo Lipsio, summo viro, notata libro iii. Physiologiæ Stoicæ cap. 17. *Barthius.*

274 *Resolutus*] Amplexu fratris liberatus flumen evadere. *Idem.*

277 *Nodato gurgite*] Quia astringit vertigo fluminis natantes, et non dat spacium evadendi. *Idem.*

280 *Mille modis leti*] Quia mori cœperat unusquisque, sic Lucan. 'Mille modos inter lethi, mors una timorem, Qua cœpere mori.' *Idem.*

281 *Induit*] Totum portransiit. *Id.*

283 *Auctor*] Qui vulnus inflixerat nusquam parebat, Virgil. 'Neque enim his telis, nec vulneris auctor.' *Idem.*

288 *Effugiens hasta*] Dum impetu gurgitis traheretur invenit. *Idem.*

290 *Certior*] Id est, fixior sedens equum magis titubabat: sive certior, velocior. *Lactant.*

293 *Palamon*] Ex duobus geminis

nomen alterius. *Idem.*

294 *Vive superstes*] E contrario ait Virgil. 'et fratrem ne desere frater:' hic ut deserat fratrem hortatur. *Idem.*

295 *Non decepture parentes*] Id est, ut in unius vultu desinant parentes ex similitudine filiorum errare. Virgil. 'At nunc sæva dedit vobis discrimina Pallas.' Lucanus: 'Et amissum fratrem lugentibus offert.' *Idem.*

299 *Stridebit*] Hæc enim in sepulchro cadavere umbras facere opinabantur. *Vet. Schol.* Tydeum sepulchro honoratum supra ex Pausania notatum est. De 'stridore umbrarum' vide notata Casp. Gevartio ad lib. II. Silv. I. Et Josepho Antonio Salasio ad Petronium p. 336. Hunc etiam Papinii versum citat Priscianus lib. X. p. 898. Edit. Puschianæ. *Berth. Inhumatus ad ignes*] Neque circa vestros rogos flebilis umbra Tydei et stridorem et lamenta dabit, dolens quod ipsa non mernerit rogam. *Lact.*

300 *Pabula monstribus*] Ut Virgil. 'Piscesque impasti vulnera lambent.' *Idem.*

301 *Primordia solvit*] Hoc est, cum corpus non fuerit concrematum redigetur in pulverem, et redibit in principium sui: quia omnis caro dicitur esse terrena: quam opinionem secutus Lucanus ait: 'quam sol nimbi-que, diesque longæ, Emathilis resolutam miscuit.' *Idem.*

307 *Caphareo*] Caphareus mons est Eubææ insulæ, juxta quem Græci propter cautes asperas passi sunt tempestates; ut ipse in Achilleide: 'Caphareus nocturnaque signa Exeret, et dirum pariter quæremus Ulyx-em.' *Lactant.*

318 *Depellere famæ*] Memoria præterita repetere, et oblivionis squalorem damnumque pellere. *Idem.*

319 *Hismenide*] Ex Hismeni fluminis filia Hismenide natus Priamides. *Idem.*

321 *Prima die*] Quando natus est. *Idem.*

324 *Adulantem*] Adulatur, alludit, ac blanditur: interdum supplicat. *Idem.*

326 *Subit obviis*] Id est, contra fluvium natat. *Idem.*

327 *Revertitur annis*] Cum natante puero in originem suam recurrit. *Idem.*

328 *Non Anthedonii tegit hospitis, &c.*] Nihil pote melius hac lectione scriptorum librorum: qui supposuerant inguina portus, litare debuerant bonæ Menti. Glaucum intelligit, cui Anthedon patria. Papinius Premetii: 'Seditis qui perdidit inguina monstribus Glaucus, adhuc patriis quoties allabitur oris, Littoream blanda feriens Anthedona cauda.' *Bernart. Anthedonii*] Anthedos civitas Glanci, qui Deus maris est factus gustata herba, qua pisces mortui animam receperunt. *Inguina*] A qua parte transformatus fuerat. *Lactant.*

330 *Cava matris*] Matris Matutzæ, Leucothoæ. *Vet. Schol.*

331 *Tardumque ferit*] Verbere exagitat delphinum, a quo portabatur Palæmon. *Lactant. Ferit*] Prope-rans ad matrem, instigat vectorem Delphinum. *Vet. Schol.*

332 *Clypeusque insignis*] Pluribus historiis insculptus et coloribus variatus. *Idem.*

333 *Calatur origine gentis*] Gentis sive generationis pictura nitebat. *Lactantius.*

337 *Ire putes*] Ad picture laudem Poëta mobilitatem immobilibus dedit. 'pelago credas innare revulsas Cycladas, aut montes concurrere montibus altos.' *Idem.*

338 *Non discolor*] Non dissimilis mari multarum incremento aquarum. *Idem.*

341 *Lernæ*] Palus Græciæ, in qua serpens plena capitibus eminobat. *Idem.*

342 *Denique Altrices*] Liberi pa-

tris et Herculis. Ergo numinum hæc sunt fluenta. *Idem. Deum qui Altrices*] Scripti omnes: *Deumque*. Probe: modo distinguas: *Sacrum amnem, sacrum, (et miser experire) deumque Altrices ir-rumpis aquas*. Gronov.

344 *Opposuit cumulo sed densior am-nis*] Fieri non potest quia attentus lector hic hæreat, cui adjutorium libri veteres; *se densior*. Perspicue rectum, ideoque non timide in contextu recepi *Bernart*.

345 *Vulnus retentum*] Quod opposita mole aquarum conatus est fluvius retardare: sive *vulnus* hastam dixit, ut Virgil. 'illum ardens infesto vulnere Pyrrhus Insequitur.' *Lactant*.

347 *Utræque*] Ambæ fluminis ripæ. *Idem*.

348 *Cava*] Quia naturaliter loca concava gravius sonant. *Idem*.

350 *Mater*] Cum in extremo voce moriens matrem vocaret, extremum spiritum unda superveniens clausit. *Idem. Flumina*] Cum vocem hanc edidisset, suffocarunt eum aquæ intrantes os. *Vet. Schol.* Pariter autem matrem in ore habebat jam suffocandus Pætus apud Propert. lib. III. Eleg. 6. 'Pæte, quid ætatem numeras, quid cara natanti Mater in ore tibi est? Non habet unda Deos.' Pariter Alcyonem conjugem Ceyx apud Ovid. lib. XI. 'Sed plurima nantis in ore Alcyone Conjux... Dum natat absentem, quoties sinit hiscere fluctus, Nominat Alcyonem, ipsisque immurmurat undis.' *Barth*.

351 *Glaucarum*] Viridium Nereidarum. *Lactant*.

353 *Furibunda*] Attonita. *Idem*.

359 *Constans ponti*] Id est, in qua parte se mari iungebat Hismenos, mutans colorem et saporem. *Idem*.

361 *Halcyone*] Ceyx filius Luciferi habuit uxorem Halcyonem, a qua cum prohiberetur ire ad consulendum Apollinem de statu regni sui, naufragio periit: cujus corpus cum ad uxorem delatum esset, illa se præ-

cipitavit in pelagus. Postea miseratione Thetidis et Luciferi conversi sunt ambo in aves marinas, quæ 'halcyones' vocantur. Notandum autem cum de muliere dicimus, hæc halcyone facit, cum de avibus, hic et hæc halcyone, hi et hæc halcyones, id est, aves marinæ, quæ hyeme in mari nidificant, et pullos nutrire dicuntur, qui dies septem tranquillissimum faciunt pelagus. *Lactant*.

369 *Reclinat*] Supinat, ut mortuorum vultus possit rimari. *Idem*.

373 *Impulit*] Retorsit ad fluvium. *Idem*.

376 *Tribuere parentes*] Quia dicit Aristoteles post annorum millia et Nymphas et Faunos perire. *Idem*.

377 *Nostro*] Ex mortali puella in Nympham mutata genuerat eum, ideoque mori Crenæum oportebat. *V. Schol.* Sed male: nam Ismeni filia hæc erat, et ex Fauno pepererat istum Crenæum. *Barth*. Aristoteles dicit post certa annorum millia et Nymphas et Faunos perire, quia commistione mortalium provenerunt. *V. Commentat.* *Regnas*] Regno tibi per me et meum patrem debito. Faunus erat pater Crenæi, mater amnis Ismeni filia, quam non nominat noster Poëta. *Vet. Schol.*

378 *Mitior heu misero*] Qui in sidera raptus non sit. *Lactant*.

383 *Undarum*] Propter Ismenon. *Nemorum*] Propter Faunum. *Idem*.

386 *Ambitus*] Quia rogabant tibi in matrimonium sociari. *Idem*.

390 *Durs parens*] Hismene immisericors pater. *Idem*.

397 *Justa tuorum*] Justa dicantur solemnia funerum. *Idem*.

398 *Non hic solum*] Habetis causam aliam lachrymarum propter Hypseon funere filium quem postea Capaneus occidit. *Idem. Accensura nepotem*] Sed cum infinitis aliis gentilibus tuis ab uno homine interfectis. *Vet. Schol.*

401 *Nondum Nereida*] Cum adhuc

in Nympham minime mutata fuisset, et fieret Dea juxta Hismennum, ubi fuerat demersa. *Lactantius*.

402 *Leucothean planxisse ferunt*] Fabulam Ino et Melicertis tangit, pueris jam decantatam, vel ex uno Ovidio Metam. iv. quem non exscribo: illud obiter sciat juvenus, Ino hanc, Matutam matrem, ab antiquis dictam; eandemque esse cum Aurora. Cicero Tuscul. i. 'Ino Cadmi filia nonne Leucothea nominata a Græcis, Matuta habetur a nobis?' Lucretius lib. v. 'Tempore item certo roseam Matuta per oras Ætheris anroram defert, et lumina pandit.' Si de Matuta plura desideras, adi Plutarchum in Camillo, et Problem. Ciceronem de Nat. Deor. iii. Livium lib. vi. *Bernart*.

403 *Respuit infans*] Palæmon videndo matrem suam flentem undas torsit, quæ illam ad se traxerunt: constat autem eam dolore præcipitasse se, postquam invita filium projecit in mare. *Lactant*.

406 *Amnis in agros*] Pluviis frugum meliora incrementa proveniunt. *Idem*.

407 *Quanquam obstrepit ipse*] Quamquam strepitus aquarum impediabat auditum, tamen auribus filiae lamenta percepit. *Idem*.

410 *Urna*] Ita enim fluviorum simulachra pinguntur, quasi amnem urnis effundant, ut Virgil. 'Cælaque amnem fundens pater Inachus urna.' *Idem*.

411 *Scrupea limo*] Lapidosa loca circa mare, vel flumina, *scrupea* dicuntur. *Idem*.

412 *Fluviique minores*] Quasi nunquam eatenus visum, et parentem videlicet, et recepturum suum. Crassa ignorantia. Et sane non adfuerunt eatenus illi fluvii ulli concilio Deorum. Cui advocati (ut fieri solitum constat ex Claudiano et Sidonio, veridicis præter cæteros, talium auctoribus) poterant spectari toti, seni-

ores sedentes, juniores erecti, 117. Raptus: 'Nec non et senibus fluviis concessa sedendi Gloria, plebeio stat cætera more juvenus.' Sidonius Paneg. Soceri, Aviti Augusti: 'Inde priores Consedere Dei, fluviis quoque contigit illo, Sed senibus, residere loco.' Omnes igitur illi vel nulli adfuerunt concilio, vel cæci fuerint, non visa magnitudine sui illius vicini; vel post ejus visum sunt prognati demum. *Barth*.

423 *Falsa*] Anthiopam Nyctei filiam stupravit Jupiter, in Satyrum versus, matrem Zeti et Amphionis. Ideo *falsa cornua*, quia cornuti sunt Satyri, quorum imaginem falsam sibi sumpserat Jupiter. *Idem*.

424 *Disjungere Phæben*] Hoc contigit cum Hercules nasceretur; nam tres a Luna continuatæ sunt noctes. Lucanus in Catagonio: 'Thebais Alcmenæ, qua dum frueretur Olympi Rector Luciferum ter jusserat Hesperon esse.' *Idem*.

425 *Deceptaque fulmina vidi*] Quia indisposite fulmen Semelen extinxit. Primam ergo fabulam Enropæ dicit. Secundam Alcmenæ, in qua ter geminata est nox. Tertiam Semeles, quam fulmine suo Jupiter incendit. Quartam Ledæ, quam Jupiter prope flumen viciavit, mutatus in cygnum. *Idem*.

426 *Præcipuosque*] Increpans dicit præcipuos se Jovis filios educasse, id est, Herculem Liberumque. Unde cum Semele matre certum est Liberum fulminatum, sed a Jove Mercurioque perceptum, et femori Jovis insutum, ad nascendi esse tempora reservatum. *Idem*.

428 *Flagrantem Bromium*] Bacchus enim, cum natus est, 'merus ignis' fuit, a Nymphis aqua infusa compositus. *Barth*.

429 *Funera porto*] Cadaverum molem. *Lactant*.

434 *Clamatus sacris*] Clamore sacrorum repertus. *Idem*.

435 *Thyræ*] Quibus Liberi caput ornatur. *Idem.*

437 *Strymonæ*] Thraciam dicit. *Id.*

439 *Admonet*] Nec tibi in mentem venit: his accipiendum est, ut sit, nec te, nec manus tuas, parentum nutritorum immemor. *Idem.*

442 *At tu*] Jam totam iracundiam torquet ad Hippomedontem. *Pueri*] Miseratione puerum vocat. Ut Virgil. Pallantis pueri. Quem alibi magnum Heroem representaverat. *Potentem*] Quem tu me potentiorē censes, quoniam filium meum occidisti. Sed non redibis ad eum de me triumphans. *Vet. Schol.*

445 *Ni mortalis ego*] Sive est in me mutata natura. *Lactantius.*

446 *Infrendens*] Minaciter sonitum dentibus dans. *Infrendere* enim est proprie dentes irascendo quaterere, unde et 'infrendes' dicantur pueri sine dentibus. *Idem.*

447 *Cithæron*] Ismenon in vindictam filii velut auxilia misit exercitus. *Idem.*

448 *Auxilia*] Finienta nivium. *Pabula brumæ*] Eleganter nives pabula brumæ dixit: certum est enim nivium incremento stridorem hyemis magis augeri. *Idem.*

449 *Frater*] Ejusdem provincie fluminis. *Tactas*] Vel sine stridore, quia dicitur Asopus lenis fluere; vel occultas, per latentia spiramina terrarum vires suas fluvius refundebat. *Idem.*

450 *Hiulcis*] Semiapertis. *Vet. Sch.* Virgil. Geor. II. 'Hiulca siti findit canis æstifer arva.' Hinc Servius: nimis caloribus fissa. Catull. 'Cum gravis exustos æstus hiulcat agros.' *Berth.*

454 *Æra siccæ*] Pluvie enim ex nebulis conceptæ terræ funduntur. Dicit ergo aquarum semina omnia ad incrementa hujus fluminis affuisse conversa. *Lactant.*

456 *Aggere*] Riparum altitudine. *Idem.*

460 *Pleiadas*] Ista sidera, cum occidunt, gravissimas tempestates commovent. *Lact.*

461 *Nigram*] Turbidum, tempestatem significantem. Etenim si lucidos oriatur serenitatem significat, ut Virg. 'Armatumque auro circumspicit Oriona. *Idem.*

464 *Æstu*] Aquarum sonus ac fremitus Hippomedontis clypeum texit. *Idem.*

467 *Servantia*] Possidentia. *Idem.*

469 *Pugna impar*] 'Stare' dicit, cum neuter adhuc sit victor. Sic lib. VIII. de Marte: 'Stat medius campis, etiamnum cuspide sicca Armipotens.' *V. Schol.*

470 *Indignante Deo*] Hominem sibi tam diu obsistere. *Idem.*

471 *Ille*] Hippomedon ultra modum animosus. Non enim nesciebat se cum Deo pugnare, nec posse victoriam consequi. *Idem.*

473 *Fugiente*] Pedum nisu labente. *Lactant.*

475 *Subrula*] Eversa, id est, subter eantia. *Idem.*

478 *Imbelli famulante Deo*] Debili Libero. *Solumque cruorem Fœminis*] Quem cum bacchantur ac se lacerant matres effundunt. *Idem.*

480 *Buxus*] Tibia. *Idem.*

482 *Et nube natantis harenæ*] Id est, natantis limi squalore sordentis: ad demonstrandam violentiam torrentis fluminis, fundo limum excitum in superficie aquarum rotare Poëta monstravit. *Lactant.*

484 *Oppositi*] Hippomedontis conversi: ut ostenderet viri fortis constantiam, dicit eum tarde cessisse vel numini. *Idem.*

488 *Grandine ferri*] Telorum multitudini, ne grando in terras rarius cadere putaretur. *Idem.*

490 *Quid faciat*] Exclamatio. *Idem.*

491 *Nec magnæ*] Id est, gloriæ suæ. *Idem.*

492 *Crepidine ripæ*] 'Crepido' dicitur moles eminentior in ripis. *Idem.*

493 *Undarum*] Incertum erat utrum hæc arbor ultra fluvium esset fixa, an in ipso fluvio : tamen melius in ipso fluvio accipimus stare. *Idem*.

495 *Hujus*] Arboris. Nam qua terras] Interpositio per Interrogationem. *Idem*.

496 *Nec pertulit*] Non sustinuit arbor Hippomedonta trahentem. *Idem*.

497 *Pondere victa*] Tenentis viri gravitate vulsa est. *Idem*.

500 *Nec ultra Passurum*] Libri non discrepant : nec tamen mihi persuadent locum syncerum esse : judicent docti. *Bernart*.

502 *Huc undæ coeunt*] In locum stantis arboris unda successit, ut Lucan. 'Inque locum puppis cedit mare.' *Lactant*.

503 *Vorticibusque cavis*] Omnino hæc emendanda sunt secundum auctoritatem optimi codicis. Scribe : *ineluctabile canum Vorticibus recavis cedit, crescitque barathrum*. Sic cohæret, ut debet, ordo loquendi. Nec hoc verbum de præsentis, illud de futuro tempore sermonem inducit. Vel uno hoc commate palmarium meritis est noster liber. *Barth*.

504 *Sinuosa vorago*] Cœnosæ altitudinis motus. *Lactantius*.

506 *Pudet*] Interpositio increpantis. *Idem*.

508 *Torrentis*] 'Torrentia' dicuntur flumina, quæ, subjecta montibus, facillime aquarum augentur incrementis. *Iniquis*] Magnis, sive vim inferentibus. *Idem*.

516 *Sic ego fida meis*] Tua negligentia aut odio facis, ut ego contempnar, aut pro infido numine habear. Notum autem Junonem Argis præcipue cultam. *Præda*] Insepultum Ismenus in mare rapiet. *Vet. Schol*.

518 *Busta dabas*] Quia cum vetaret Creon sepeliri, liberi occisorum dum uxoresque eorum a Theseo, rege Atheniensium, meruere, ut, bello Thebanis illato, miseris redderet sepulturam ; invidiose Juno dicit, quoniam

Hippomedontis corpus suctus abstulerunt, Thebanorum crudelitatem nec miserationem poterit tolerare. *Lactant*.

523 *Recedit*] Peracta sive finita. *Idem*.

529 *Stupuit cruor*] Sanguis Hippomedontis, qui frigore fluvii gelatus morte, solutus æris calore vulneribus manat. *Lactant*.

531 *Incerti*] Titubantes. *Idem*.

536 *Ordine silvas*] Quia ipsa post casum quercus ostenditur. *Idem*.

539 *Astrictis*] Timore compressis. *Idem*.

541 *Laxavit*] Nudavit, galeam adimendo. *Idem*.

548 *Ades o mihi dextera tantum*] Virgilius : 'Dextra mihi Deus, et telum quod missile libro.' *Idem*.

551 *Potentem*] Spollorum dominum. *Idem*.

552 *Clipeumque per ærea terga*] Mirum hanc lectionem tam diu toleratam, cum et inepta esset, et scripti mellorem ostenderent. Quid est enim per lorica deprehendere clipeum ? At nos in omnibus fere membranis invenimus ; *clipeum per et ærea*. Nec vero satisfaciunt *terga lorica*, quamvis teneant codices. Margo Aron-del. vel *texta*. Quod verum est. Scribe : *clipeum per et ærea texta Lorica* : nam sic lib. v. 'quoniam et squalentia texta Thoracum et vultu galeas intrare soluto Non pudet.' Pro eodem lib. III. 'magnorumque ærea sutura Thoracum et tunicas chalybam squallore crepantes.' *Grænov*.

553 *Animam*] Hypsei. *Lactant*.

557 *Super assistens*] Hypseo. *Idem*.

558 *Refer huc oculos*] Ad me respice. *Idem*.

565 *Membra sepulchro*] Spolia super eum jecit quasi sepulchri vice. *Idem*.

570 *Somni turbata figuris*] Omnes scripti : *somnum turbata*, id est, per somnum. Nec enim feres, credo, quod homo doctus hic annotaverat, *somnum* esse genitivum pluralem loco

somnorum, cum credibile sit sæpius hanc Atalantæ obversatam esse speciem. Sic vs. 616. 'Sic quoque venatrix, animumque innupta remansi;' nam ita membrans, ubi vulgo, 'animoque.' Nihil frequentius utique Poëtis. Gronov.

572 *Crine dato passim*] Nunquid rectius, *crine dato passum*? Ovidius: 'Passis sedet ipsa capillis, Ut solet ad gnati mater itura rogam.' Virgilius: 'Crinibus Iliados passis.' Bern. *Ex more*] Quo more solita erat cum precis suis carum certare. *Lactant.*

574 *Vivente*] Perenni. *Idem.*

575 *Cururum pondere*] Magnitudine: quia illi maxime turbantur, qui magnis curis urgentur. *Idem.*

578 *Exterrem*] Exulem, *extorris* enim dicitur exul, quasi exteris, id est extra terram. *Idem.*

580 *Videbat*] Ab inferiori sensu, et supra videbat intelligendum. *Idem.*

581 *Ipsam*] Filium. *Idem.*

582 *Effigiesque suas*] Portendebatur ei filium moriturum, qui est matris effigies. *Idem.*

583 *Præcipuos*] Post alias noctes hæc somniis gravior videbatur. *Idem.*

584 *Nox misera*] In qua videt somnium, quod Poëta dicturus est. *Erexit*] Excitavit sollicitudine. *Idem.*

585 *Fælici robore*] Fructiferi roboris. Enarratio somni noctis ultimæ. *Idem.*

587 *Numenque colendum Fæcerat*] Longe suavius, *colendo*; quod in scriptis. Ipsa religionem ei addiderat cultu suo. Martialis interpres optimus VIII. 24. 'Qui fingit sacros auro vel marmore vultus, Non facit ille Deos: qui rogat, ille facit.' Quem locum et Gruterus hic annotarat. Gronov.

589 *Arma*] Dentes, ut Virgilius: 'Tum demum movet arma leo.' *Lactant.*

590 *Figere*] Virgilius: 'Sacra ad fastigia fixi.' *Idem.*

592 *Impedit*] Adoperit. *Idem.*

593 *Fessa*] Somnio, quod vidit. *Idem.*

598 *Lyæum*] Bacchum: per hoc portendebatur Thebanis occidendum Parthenopæum: nam Thebæ Libero patri dicatæ sunt. *Idem.*

600 *Abrupere oculi*] Experta est falsos quos in somniis passa est. *Idem.*

605 *Sub Eo*] Matutino tempore. *Idem.*

606 *Quercus*] Quam viderat fuisse præscissam. *Idem.*

608 *Signa*] Venatoris insignia. *Id.*

610 *More nihil Graio*] Non Græcorum more delector. *Aspera*] Ubi homines immolabantur sacris. *Idem.*

612 *Thyasi*] Chori virginum et puerorum, qui Libero hymnos canunt. *Idem.*

614 *Thyrsos*] Hastas pampineas. *Idem.*

615 *Tetricis*] Severis sive horribilibus. *Idem.*

617 *Culpam*] Quod sum neglecta pudicitia viciata. *Idem.*

618 *Ostendi*] Subaudi, tibi Diana. *Tremementem*] Mox natum. *Idem.*

622 *Quid trepidæ noctes*] Interpositio cum interrogatione. *Idem.*

625 *Ampla*] Majora. *Da visere tantum*] Si victorem non possum, restitue quæso Diva vel victum. *Idem.*

626 *Tuæque arma*] Venationis, id est, sagittas. *Preme*] Compesce nefanda somniorum omina. *Idem.*

627 *Delia*] Vocativus est. *Idem.*

628 *Mænades*] Bacchæ, quoniam in somnis quercum viderat, a Libero patre et Bacchis forte præscissam. *Idem.*

630 *Cui penitus*] Quare me vehementer huc trahit suspicio, ut putem orbitatem mihi significari, arboris casu. *Idem.*

632 *Dictynna*] Ob id dicta Dictynna Diana. Briton Martis filia virgo Cretensis Dianæ dicata. Huic cum Rex Cretensium Minos stuprum vellet inferre, illa se jecit in mare, illaque est retibus piscatorum, quæ

Græce *διάρυα* nominantur, a quibus hujus corpus extractum est: insula tamen Creta pestilentia laboravit, quam evadere penitus nequissent, nisi templum Dianæ instituissent, eamque Dictynnam vocassent, a retibus. *Labores*] Deprecor te Diana per maternos dolores, sive quibus tu edita es, sive per omnium parturientium gemitus. *Idem*.

635 *Audiat ille precor*] Intelligi potest. Sed ad longe meliorem sententiam præeunt scripti: *Audiat ille prior*. Bern.

636 *Maduisse Dianæ*] Tanta miseratione Atalanta conquesta est, ut videretur etiam simulacro numinis movisse lachrymas. *Mænalos astris*] Tanta est Mænalios altitudo, ut cacumen ejus astris videatur insertum. *Lactant*.

638 *Verentem crinibus aras*] Manifesta corruptio, quam norma versus spernit: vet. *verrentem*, exigua, sed anreola emendatio, quam ut liquido veram in contextum admisi: respicit morem priscum: crinibus enim passis templa matronæ in suppliciis (proprium in hac re hoc verbum) 'verrebant.' Livius lib. III. 'Stratæ passim matres, crinibus templa verrentes, veniam irarum cælestium exposcunt.' Idem lib. XXVI. 'Matronæ circa Deum delubra discurrunt, crinibus passis aras verrentes.' Apuleius l. v. 'Tunc Psyche uberi fletu rigans Deæ vestigia, humumque verrens crinibus suis.' Mamertinus Pagnyrico ad Maximianum: 'Matres Italæ pensa manibus abjecerunt, parvos liberos abreptos ad templa traxerunt, ibi ædes sacras passo capillo suo quæque verrebat.' Bernart.

641 *Qua semita lucet*] Diis eam partem tantum ad transitum datam significat, quæ summum aërem infimumque conjungit, qui locus est circa circulum lunæ. De quo Lucanus: 'Qua niger astriferis connexis axibus æther, Quaque patet terras inter lu-

næque meatus.' *Lactant*.

644 *Colla*] Parnassi juga. *Idem*. *Cum fratrem nube corusca*] Lego: *Cum fratrem in nube corusca Aspicit haud solitum visu*. Sensus: Vidit Diana Phœbum in nube, non eo vultu quo consueverat. Bernart.

647 *Sidere mixto*] Bene per occasionem figmenti poëtici naturalem exposuit rationem: tunc enim eclipsis fit solis cum luna trigesima est, et ad signum idem venit, et orbem ejus obscurat. *Lactant*.

650 *Labdacias*] Thebanas a patre Labdacio. *Idem*. *Labdacidas, germana, cohortes*] Primum illud vocabulum, quoties usurpat Statius, format a 'Labdacides.' Itaque infra: 'indignantesque fremebant Labdacidæ.' Itaque non magis potest dici 'Labdacides cohors' quam 'Tyndarides Helena' aut 'Priamides Polyxena.' Atque etsi a 'Labdacis' dici possit eo casu 'Labdacidas,' credibile tamen est eo abstinnisse propter ambiguitatem. Scribe: *Labdacias, germana, cohortes*. Gronov.

653 *Pudet irritus*] Quia Amphiarao auxilium ferre non potuit. *Lactant*.

656 *Coëgi*] Conjunxi. *Idem*.

658 *Antra*] Ubi oracula Apollinis dantur. *Idem*.

663 *Confusa vicissim*] Interposuit suam Poëta personam, quam verbis Dianæ posuit: ordo ergo et sensus talis est: Si mihi eum non licet de prælio liberare, certe extremum decus et solatia mortis concedam, ne inultus occumbat. Ut sit parenthesis ex persona Poëtæ: *confusa vicissim Virgo refert*. *Idem*.

667 *Et nostris fas sit*] Quasi primum tunc cruentarit sagittas suas humano sanguine Diana. Quid Nioben ostentantibus undique Tragœdiis respondebit? Quid cum totam Cretam iracundiâ sua pene delevissit? Vide ad vs. 632. Barth.

668 *Libandaque fratri*] Osculata

est fratrem. *Lactant.*

683 *Illum*] Parthenopæum. *Idem.*

684 *Tunc passus habenas*] Virga aut voce in Venatione ante hanc expeditionem regi consuetus. De Numidis pariter Claudian. Bell. Gild. 'Sonipes ignarus habenæ Virga regit.' Vide Silium Ital. in lib. 1. ubi 'Virgæ rationem' indicat. *Barth.*

685 *Discolor*] Maculosus. *Ambit*] Operit. *Lactant.*

686 *Tigris*] Pro pelle tigridis. *Unguibus armos*] Currente equo mota pellis equi armos cædebat. *Idem.*

687 *Colla sedent nodis*] Plena sunt musculis. Virgil. 'Luxuriatque torris animosum pectus.' *Castigata jubarum*] Pexa et collecta juba in ceruice equi sedebat ornata. *Idem.*

688 *Nemorisque notæ*] Signa venationis equo sub pectoris prima parte pendebant. *Idem.*

689 *Lamata*] In modum lunæ curvata. *Idem.*

691 *Noverat unum*] Interpositio: et bene unum, quia, nisi pietate victa filii, nunquam venatrix foeminea opera contigisset. *Idem.*

692 *Collectus*] Cinctus sive strictus. *Idem.*

697 *Catenas*] A parte enim galeæ descendunt catenæ, quæ ab ictu colla sedentis defendant. *Lact.*

704 *Multumque severis*] Supra præmissa Parthenopæi pulchritudine his est vitanda laudatio. Ipse tamen formæ laudem aspernatur, et ut cælet pulchritudinem suam irascitur. *Idem.*

707 *Natorum memores*] Ne filiis suis paria acciderent, si ipsi necem Parthenopæo pene adhuc puero intulissent. Scelus enim putabatur talem perimere, et timebatur Nemesis. *Vet. Schol.* *Intentaque*] Contra Parthenopæum parata ætatis misericordia revocantur tela. *Lactant.*

713 *Quod inquit*] Dubitantis est. *Idem.*

716 *Cruda*] Immatura. *Idem.*

722 *Et nunc illa*] Mater scilicet Atalanta. *Idem.*

723 *Limina lasset*] Rogando fatigat, ut Horatius: 'Prece qua fatigent Virgines sanctæ minus audientem Carmina Vestam.' *Lactant.*

724 *Ululanda*] Formidanda sive luctuosa. *Idem.*

725 *Moriture parenti*] Matri tuo tantum peribis, cui soli morte tua ingeres luctum. *Idem.*

730 *Coryton telis*] *Coryton* thecæ arcus solius dicitur, sicut 'pharetra' sagittarum, et 'sagma' scuti: nunc vero *coryton* pro pharetra posuit. *Idem.*

731 *Ambrosio liquore*] Conservante ab omni damno. Si fatum tollere Diana non potuit, potuit viventem tamen excolere usque ad mortem: *Vet. Schol.* Ubi 'excolere' est exornare, honorare, colere. Vide Advers. Barthii. 'Ambrosius' autem 'Succus' Poëticis Divis omnis divina opis, omne auxilium salutare. Sic apud Maron. Venus vulnerato filio Ænea, lib. XII. 'spargitque salubres Ambrosiæ succos et odoriferam Panacæam.' *Barth.*

733 *Conacia miscet*] Ipse est Hecate, quæ invocatur a Magis. *Lactant.*

739 *Getula*] Afra. *Idem.*

741 *Ungues*] Quibus nocet. *Idem.*

742 *Indignatur*] Cum leo unguibus aptum venationi se jam senserit, indignatur matris venationibus nutriri. *Idem.*

745 *Prima Tanagrarum*] Eubœum, Tanagrens civitas est Eubœæ, ut ipse in catalogo: 'Mille sagittiferos gelidos de colle Tanagræ.' *Lactant.*

746 *Margine parma*] Inter limitem scuti vel galeæ. *Idem.*

748 *Sacri*] Execrabilis: seu quia Diana ejus sagittas infecerat. *Idem.*

749 *Savit in Eurytion*] Præterquam quod *savit* hic fatuum, vel eo poterat hæc lectio intoleranda videri, quod *Eûprios* non est Græcum, sed *Eûporios*. Homerus Odyss. φ. Κέραιον.

ρον ἀγκλυτὸν Εὐρυτίαν. Εὐρυτος Εὐρυτίαν, ut Ἡφαιστος Ἡφαιστίαν. Sine eunctatione igitur admittatur, quod offerunt scripti: *Sævius Eurytion*, nimirum, turbatus est. *Gronov.*

754 *Explevit*] Ambos illius oculos obcecavit. *Lactant.*

758 *Addit*] Occidit. *Abantiadas*] Abantis fillos, quos supra memoravit, 'Non ego Abantiadas.' *Idem.*

759 *Et male dilectum*] Quia dilectus inter vos non pietatis est, sed libidinis. Notandum ergo quod hic *male* scelerate significat, quia incestum ostendit: ideo quasi impius ipse tantum mortem expressit. *Idem.*

764 *Non forma Lamum*] *Lamum* habent meliores libri. Quæ est vera lectio exemplo Maronis lib. ix. 'Lamirumque, Lamumque, Et juvenem Serranum, illa qui plurima nocte Luserat, insignis facie.' Lamo ergo tribuit de proximo sumtam Serrani formam Papinius. Est alioquin Lamus Ciliciæ fluvius, qui regioni nomen dedit Lamusiæ apud Stephan. et urbs Læstrigonum apud Homer. *Odyss.* K. *Berth.*

768 *Præceps*] In præcipitio posita, sive in montis latere ædificata. *Candida*] Propter columbas. *Lactant.*

769 *Non excipietis Amyclæ*] Minime in suam patriam revertitur. *Amyclæ* civitas Laconicæ regionis. *Idem.*

772 *Quis crederet arcum*] Post terga mittebat sagittas fugiens, sicut Parthi. *Lucan.* 'Et melior cessisse loco quam pellere virtus.' *Virgilius:* 'Fidentemque fuga Parthum versisque sagittis.' *Idem.*

774 *Nunc latere alterno*] Nunc ex hoc, nunc ex altero latere sese invertens, sagittas hostibus Thebanis immittit. *Dubius*] Ut nesciant, nec cavere possint, unde incidant sagittæ. *Conamina*] Intentionem sagittas emittendi. *Vet. Schol.*

777 *Labdacidæ*] A patre Labdaco. *Lactant.*

778 *Amphion*] Filius Amphionis,

Zeti fratris. *Quæ fœnera*] Quantas mortes. *Idem.*

783 *Intra*] Nec dignus ira hostis, contemptibilis. *Idem.*

787 *Fama movet*] Si vis gloriose mori. Hic exercitus dicit Parthenopæus, Thebanorum debilitati etiam puerilia arma sufficere. *Idem.*

793 *Nocte silenti*] Epitheton noctis: seu quod sacra a Thebanis tacite celebrantur. *Idem.*

795 *Vertice mitras*] Mitra incurvum pileum, de quo dependent buccarum tegmina. Et oratorio crimen objectum est ex habitus qualitate. *Virgil.* 'Et tunicæ manicas et habent redimicula mitræ.' *Idem.*

803 *Lamaine diro*] Convenienti hastæ; sive aspero, quod lux ferri oculos terreat. *Idem.*

804 *Devius hastum*] Avie hastæ motus. *Virg.* 'dato vertit vestigia tergo.' *Idem.*

807 *Omni stetit*] Nihil de vivo vultu mutavit in conspectu rectissimo. *Idem.*

808 *Pudico*] Casto. *Idem.*

810 *Mandaverat*] Commendaverat. *Idem.*

811 *Vultum Dea dissimulata*] Dicitur 'dissimulare,' quod non præferimus, quod capimus celatum. Ut alibi noster: 'tamen ore nitebat Dissimulatus honos:' quem ipse suppresserat, vetnerat parere. Ergo Diana non potest dici *dissimulata vultum* Dorcei, quem adsumpserat et præ se ferebat. *Lege:* *Hujus tum vultu dea dissimulata;* id est, sub hujus figura vel facie latens Dea. Nam se dissimulabat ipsa. Et sane *Dan. codex* habet *vultu*. *Gronov.*

813 *Parce parenti*] Bene furonti filio nomen matris apposuit, ut ablatio cari nominis puerum festinato suo retardaret interitu, ut vel matri parceret: quippe quam pro gloria sua contemnere cupiebat. *Lactant.*

818 *Cultus*] Spolia Amphionis. *Id.*

825 *Tempestiva*] Oportuna. *Ho-*

ratius : 'Desine matrem tempestiva sequi viro.' *Idem.*

826 *Mediam se ferre*] Ad vim et gravitatem pertinet. *Vet. Schol.* Sane gradum non levem hæc locutio infert. *Virgil. Æn. II.* 'Qua se, dum regna manebant, Sæpius Andromache ferre incomitata solebat.' *Barth.*

828 *Temperet*] Disponat, aut ordinet. *Lactant.*

840 *Solo post hæc devicta pudore*] Longe mihi probatius, quod in scriptis etiam fere omnibus inveni: *post hæc evicta pudore.* *Gron.* *Pudore*] Subaudi, cessit, et avertit a Parthenopæo faciem. *Lactant.*

843 *Turbidus Orion*] Quia hic Dryas Orionis fuit filius, qui immissu Dianæ scorpionis ictu periit: turbidus autem quia stella ejus tempestatem movet; sive fortis vel incontinens, quippe qui nimio amore Dianæ flagravit. *Idem.*

844 *Inde furit primum*] Ex illa causa, quia patrem ejus Diana sagittis occiderat. Unde *Horat.* 'Virginea domitus sagitta.' *Idem.*

845 *Arcades*] Comites Dianæ. *Id.*

847 *Fugiant Phœniceque phalanges*] Tò fugiant non est in sincerioribus libris: sed tantum, *Thelephe æque phalanges*; nam quod *Schottus* profert *Observ. II. 29. percunt Tegeæque phal.* est a mala manu: et facile refutatur, quia jam præcedenti versu habitatorum Tegees mentio facta. *Conjicio: Æpytiique-duces Thelpusæque phalanges.* *Thelpusa* urbs et ager in Arcadia. Vide *Pausaniam* lib. VIII. *Gronov.*

849 *Serrat vires*] Dum hostes insequuntur. *Lactantius.*

851 *Præcedunt nubila mortis*] Circumvolant: id est, mens Parthenopæi turbabatur vicinæ mortis adventu. *Idem.*

856 *Obarsit*] Effulsit, vel resplendit. Avns enim Dryas Neptuni filius fuit, Jovis et Mercurii: idcirco duorum numinum armis gerebat in-

signia. *Idem.*

859 *Hiocere ripam*] Ut se submergat, et fugiat aquilam. *Idem.*

864 *Expedit*] Ad sagittandum parat. *Idem.*

867 *Aonii*] Dryantis. *Idem.*

868 *Nervi sonori*] Arcus Parthenopæi inciso nervo. *Idem.*

869 *Ictus*] Quos Parthenopæus paraverat perierunt. *Idem.*

874 *Poplite sistit*] Per sedentis poplitem equum percussit. *Idem.*

876 *Conacius*] A Diana intelligitur Dryas occisus, ut ipsa superius promiserat dicens: 'et nostris fas sit sævire sagittis.' *Idem.*

881 *Et prensis concussa comis*] Nam morituris solent erigere capita, comas concutiendo sive vellendo, quasi revocent illius sensum. *Idem.* *Et prensis concussa comis*] Ritus (hic a *Lutatio* observatus) alibi mihi non lectus. Scio præsecari solere crines morientibus, unde illud *Virgilli*: 'Nondum illi flavum Proserpina vertice crinem Abstulerat:' (*Macrobius Satur. V. cap. 19. videatur*;) sed nihil ad lucem hujus loci. *Bernart.*

884 *Incidente*] Irrumpente. *Lact.*

889 *Arma tenenti*] Ne audita morte mea, te aut se interficiat. id est, statim ut veneris ne dicas me occisum fuisse. *Idem.*

890 *Dic merui*] Dic meæ matri, ex mea persona merui occidi, quia te revocantem me ab intentione belli non sum secutus; et merito pœnas dedi. *Idem.* *Invita capessens Arma puer*] *Mss.* magno consensu *capesse.* Idque verum esse agnosces, modo recte interpunxeris: *Dic: merui, genitrix. pœnas invita capesse. Arma puer rapui*] Dignus fui perire, qui te offenderim, et injussu tuo arma rapuerim, nec vel in ipso prælio tui reverentia parcus me periculis objecerim. Resuscita igitur iram tuam, ut patientius doleas, et cogita Deos maternæ majestatis vindices, teque adeo ipsam, licet invitam, et graviores, justas ta-

men, de me pœnas expetivisse ob contumaciam et temeritatem. Hoc velut ultionis solatio luctum mitiga. Vox Corbulonis se ferientis, 'Αἴς, quod scelesto Principi nimium credidisset, apud Dionem. *Gronovius*.

894 *Lycæi*] Mons enim hic Arcadiæ altissimus. *V. S.* Inter insignes ejus regionis recenset Strabo lib. viii. Et Plinius lib. iv. c. 3. 'Jovis Lycæi fano' ibi celeberrimo diversi, quod

ad montem, κατὰ τὸ ὄρος, Strabo, in montem collocat Plinius. *Barth*.

901 *Præbuit*] Interpositio per Poëtæ personam. *Idem*.

902 *Me dedignante solebat*] Quia quasi vir fortis volebat ornatibus decorari. *Idem*.

907 *Ingrata munus suspende*] Quæ me non potuit inter bellam protegere. *Idem*.

THEBAIDOS LIB. X.

1 *Obruit Hesperia*] Hesperia occidentali. *Lactant*.

2 *Properata*] Festinata. *Idem*.

3 *Miseratus opes*] Miseratus est Jupiter triste esse perire illos, qui nec Thebani fuerant, nec Argivi, sed utriusque partibus auxilio venerant. *Id*.

5 *Panditur*] Abscessu militum patefactus est campus, quorum acie antea tegehatur. *Deformis sanguine*] Horridus sive confusus. *Idem*.

7 *Orba rogis*] Sepultura carentia. *Idem*.

8 *Inhonora cohors*] Turpis visu. *Claudian*. 'Nunc inhonorus, egens, perfert miserabile pacis Supplicium.' *Bellio Gildon*. Vide et lib. ii. vs. 629. Exprimitur Virgilius de Delphobo: 'Truncas inhoneste vulnere nares.' *Barth*.

9 *Ineuntibus arma*] Anastrophe, pro euntibus in arma, id est ad bellum. *Lactant*.

10 *Angustæ*] Nimia multitudine. *Late cepere reversos*] Quia pauci redierant. *Idem*.

11 *Par utrinque dolor*] Quia utriusque partis magna clades extiterat. *Id*.

12 *Quatuor errantes*] Amphiarai, Tydei, Hippomedontis, Parthenopæi. *Idem*.

13 *Viduae moderantibus alni*] Gu-

bernatoribus destitutæ. *Moderantibus* pro moderatoribus, participium pro nomine. *Idem*.

15 *Animus*] Audacia: hinc enim fiducia Thebanis accreverat, quod quatuor Argivorum duces eximii extincti fuerant sorte bellorum. *Idem*.

17 *Contenti rediisse*] Quibus sine gloria incolumibus in patriam rediisse suffecerat. *Idem*. *Dat tessera signum*] Tessera antiquis breve lignum, cui signum inscriptum vel inculptum: hinc Polybius lib. vi. τεσσάρων tesseram vocat et Plinius lib. xvi. cap. 18. Ligustrum, cujus lignum molle et tractabile, tesseris aptissimum scribit. Usus Tesserae qua in pace, qua in bello. In pace præcipue triplex. Nam aut 'frumentaria' ea, aut 'ludicra,' aut 'hospitalia.' Frumentaria civibus tenuioris fortunæ in principio cujusque mensis distribuebatur; ea accepta ad horrea publica ire licitum; peti- tum frumentum gratis. Meminerit complures Jurisconsulti nostri. *Ulpianus* De Jud. lib. lxi. 'Si libertis suis tesseras frumentarias emi voluerit, quamvis major pars hæreditatis in provincia sit, tamen Romæ debere fideicommissum solvi, dicendum est: cum apparet id testatorem sensisse,

ex genere comparationis.' Paulus de Leg. XLIX. 2. 'Si Titio tessera frumentaria legata sit.' Ludicra, a principibus luxu diffluentibus introducta. Vid. Xiphilinum Nerone. Hospitalem juvenus ut intelligat, scire debet Hospitii necessitudinem non inter privatos modo, sed reges, populos, oppida, veteribus contrahere solenne. Livius lib. v. de Timasitheo Liparensi: 'Hospitium cum eo Senatusconsulto factum est, donaque publice data.' Et libro VII. 'Nihil nobis tota nostra actione P. C. difficilior neque molestius est, quam quod cum Eumene nobis disceptatio est, cum quo uno maxime regum et privatim singulis, et (quod magis nos movet) publicum civitati nostrae hospitium est.' Hospitii hujus contracti signum (signate inter privatos) tessera erat, quae utrinque dabatur. Plautus Pœnulo: 'Si ita est, tesseram conferre si vis hospitalem, eccam attuli. AG. Agedum huc ostende: est par probe, nam habeo domi. Pœ. O mi hospes, salve multum. nam mihi tuus pater, hæc mihi hospitalis tessera cum illo fuit.' Allusit lepide, uti solet, idem Comicus Cistellaria: 'hic apud nos jam Alcesimarche confregisti tesseram.' Novam, sed aptam more suo, ab hoc ritu vocem formavit Tertulianus de Præscrip. 'Communicatio pacis, et appellatio fraternitatis, et contesseratio hospitalitatis, quæ jura non alia ratio regit quam ejusdem sacramenti una traditio.' Memini aliquando erudite de hoc loco disserentem me audivisse, eruditissimum Theologum, Petrum Bernartium, cognatum meum, virum plane (veris, non ambitiosis laudibus utor) antiquæ vitæ, doctum pariter et probum. Ad bellum jam venio, in quo frequens etiam tesserae usus, signate ad colligendum militem, ad excubias, ad pugnam. De tessera ad colligendum militem accipiendus est Virgilius VII. 'Classica jamque sonant: it. bello

tessera signum.' Et Papinius noster l. VII. 'longo fugit ordine velox Tessera.' De ea quæ ad excubias aperte idem Statius: 'dat tessera signum Excubiis, positæque vices.' exempla passim obvia in historia Romana. Nec ideo tamen velim existimes, Papinium, more suo, Græcam litem Romano jure decidere. Nam et apud Græc. tesserae hujus usum fuisse disertè asserit Pansanias Phocicis: imo apud Persas Xenophon, lib. III. et VII. Tesseram ad pugnam fuisse, elicias ex Taciti loco Historiarum III. 'Eadem utraque acie arma, crebris interrogationibus notum pugnae signum:' recte ait, 'interrogationibus;' nam vocalis ea. Hirtius de Bello Africano: 'Cæsar signo Felicitatis dato, equo admisso in hostem ire contendit.' Respicit hanc etiam Suetonius Octavio, cap. 16. 'Sub horam pugnae tam arcto repente somno devinctus, ut ad dandum signum ab amicis excitaretur.' Denique scito uti 'frumentariae tesserae' erant, ita 'oleariae,' quibus oleum, 'cœnariæ,' quibus cœna, 'nummaria,' quibus nummi præberentur, fuisse. Postremo observabit juvenus, Principum ævo ita inolevisse tesserarum usum, ut per tesseram quælibet mandata darentur. Suetonius Galba: 'Sollemni forte spectaculo plaudentes inhibuit, data tessera ut manus penulis continerent.' Ammianus: 'Per tesseram edicto itinere:' dico, 'Principum ævo' frequentia causa; nam libera Republica etiam usus. Bernart.

19 *Utro*] Voluntate, non sorte cogente. *Idem.*

21 *Lux crastina*] Quæ nos victores efficiet. *Idem.*

23 *Secundis*] Faventibus. *Idem.*

27 *Tumet*] Superbit. *Idem.*

29 *In manibus merces*] In promptu est præmium laboris nostri. *Idem.*

35 *Jam vestras*] Ad incitandum virorum fortium animos spem prædæ monstravit, ut Lucan. 'Superest pro

sanguine merces, Quam monstrare meum est.' *Idem.*

40 *Adversaquoque terga*] Excubiaram inter se officia diviserunt. *Idem.*

43 *Sub noctem*] Per noctem. *Idem.*

45 *Fauces*] Laporum. *Idem.*

47 *Quod superest*] Siquidem nil aliud potest facere. *Idem.*

49 *Supplex in limine templi*] Scripti propemodum omnes: in *marginē templi*: quod spernendum non fuit; nam vulgatum ejus interpretatio est. Ad Marcellum: 'Maroneique sedens in *marginē templi* Sumo animum.' *Grenov.*

53 *Saxa terunt*] Ita suppliciter humi procubuerunt, ut vultibus suis templorum tererent limina. *Lactant.*

56 *Peplum etiam deno*] Peplum est vestis candida, aureis clavis picta, sine manicis, quod simulachris fiebat. Sed hoc peplum primum est ab Atheniensibus institutum, quod matronæ suis manibus faciebant: et inter triennium numinibus offerebant. *Lactant.*

59 *Ubi*] In ipso peplo. *Floret*] Splendet. *Lactant.*

60 *Incenditur*] Splendet. *Idem.*

61 *Desponsa*] Sponsa designata. *Id.*

62 *Timide positura pudorem*] Bonum hoc, sed non germanum. Libri veteres siquidem consensu lectionem præferunt, talento contra non caram: *timide positura sororem*, acute, et quo verbo omnem Venerem complector, Papinio meo digna sententia. Mens: Timide Junonem vincula naturæ rupisse, et a sorore ad uxorem transisse: quod peculiariter ipsi convenit: *τὸ pudorem* translatitium est, et omnibus commune. Quis tam inamœnus ut elegantissimam hanc emendationem non exosculetur? *Bernart.*

63 *Lumine demisso*] Nam virginitas cum pudore deponitur foeminarum. *Lactantius.*

68 *Tumulumque rebellem*] Synecdoche, a parte totum, et tumulam in quo natus est Liber rebellem contra

Junonem. *Idem.*

73 *Fors dedit*] Casus occurrens. *Id.*

74 *Vallum*] Thebanorum. *Idem.*

77 *Geminasque Tenantis*] Indignata est Juno vacuis in astris geminos Jovis in Thebana urbe concubitus. *Idem.*

83 *Suspenditur*] Curvatur; ut ipse alibi: 'suspendit Pelion arcu.' *Id.*

84 *Occidua*] In occidentalibus partibus constituta. *Idem.*

85 *Æthiopaque alios*] Manros dicit occidentales. *Idem.* *Æthiopaque alios*] Nam duplices Æthiopes, Occidentales et Orientales. Homerus *Odyss.* A. Ἀθίορες τὰ ἀγὰρ θελάων, ἑρῆους ἀνδρῶν, Οἱ μὲν δυσσώφρων ἐρεπώνας, οἱ δ' ἀνδρῶν. *Bern.* Nulli penetrabilis astro] Hoc est, nullius sideris lumen admittens. *Lactant.*

86 *Iners*] Quietus. *Grave*] Pigrum sive obscurum. *Idem.*

87 *It*] Vadit. *Idem.*

91 *Silentia pennis*] Alata quidem, sed pennas non elevantia. Silentia ideo 'pennata' fecit, quia per silentium cogitationes celerrime volant hinc inde. Alludit simul stridorem aut sonitum volantium pennarum silentio contrarium. *Barth.*

93 *Errare*] Moveri. *Lactant.*

106 *Ipsa autem vacuus*] Ante hunc versum sex alios e Mss. prolatos Lindenbergio, post et An. Schotto, nos quoque in sex codicibus invenimus, et sunt omnino excellentis Poëtæ. Quod ipsum Somnum passim fictum posuit Vulcanus, idem fecit in regia Martis lib. vii. 'cælataque ferro, &c. ubique ipsum, sed non usquam ore remisso Cernere erat: talem divina Mulciber arte Ediderat.' Quam scite autem, quæ maxime causantur somnum, aut in eum desinunt, ea diversis in diætiis cum Somno jacent! Sic Virgilius in sexto ea locavit in aditu inferorum, quæ vicina sunt morti, aut secundum mortem creantur, aut in morte sunt, ut observat Servius. 'Voluptatem' primam, cujus juxta vivum exemplum apud Petronium in hac

chanali Quartillæ, Homerum Jovis in Ida, Virgilium Vulcani, qui 'placidumque petivit Conjugis infusus gremio per membra soporem.' Inde 'laborem:' unde Terentio Phædria: 'Opus faciam, ut defatiger usque ingratis ut dormiam.' Silius lib. viii. 'sitimque Avertunt fluvio somnique labore parantur.' Additur 'Bacchus,' de quo Noster alibi: 'tuoque Baccho In serum trahor ebrius soporem.' Silius lib. vii. 'composuit lucantia lumina somnus, Somnus, Bacche, tibi comes additus.' Expertus Cyclops in Odyssea. Nec temere, quod Amor *Martigena* potissimum cum Somno cubat; nam Martis amor per somnum deprehensus est. Simonides: *Σχέτλια παῖ, δολόμηδες, Ἀφροδίτα τὸν Ἀρεῖ δολομαχάν τεχεν*. Cicero de Nat. Deor. iii. 'Ex ea et Marte natus Anteros dicitur.' 'Interior tectum' exquisite, ut Propertius i. 5. 'Ulteriusque domos vadere Memnonias.' Quod non cepit scriptor cod. Gall. qui dedit 'tecti.' At ego vereor, ne sic quoque Persius dixerit Sat. vi. 'Hæc cinerem ulterior motnes.' Quod sequitur, Virgilii est in septimo: 'tecti medio in penetralibus altis.' Sed *Et cum Morte jacet*, quia consanguineus leti sopor. Refert Pausanias in Eliacis instar feminae duos pueros sopitos, album dextra, nigrum sinistra sustentis: et indicare titulos, alterum Somnum, alterum Mortem esse, mulierem Noctem utriusque nutricem. Convenientissime mox: *nullique ea tristis imago*; quia somnum morti jungentibus nec terror nec dolor. Ut hoc libro va. 311. 'Nescius heu rapitur fati, hilarisque sub umbras Vita fugit, mortisque feræ lucrata dolores.' Ovidio inter centauros 'sopitus vinis et inexpectatus' Aphidas occiditur: igitur 'Mors caruit sensu,' l. xii. Quod autem Paris. et Tolet. cod. *Cernitur hæc species autem*: hominis stolidi commentum est, qui sententiam, ut pu-

tabat, laborantem explere voluit. Nostri sex illi versum hunc illibatam servant: *Ipsæ autem vacuus curis hum.* Gron.

107 *Stipatus flore tapetis*] Vix ausim spernere, quod est in nonnullis: *stipatus flore tapetas Incubat*. Nam et sic lib. i. 'altosque inferre tapetas,' et lib. ii. 'Assyriis exstructa tapetibus.' 'Incumbere' autem sic habes lib. vi. 576. 'Palladios non inscius haustus Incubuit.' *Idem*.

119 *Discolor*] Per arcum suum venire et redire credebatur in cælum. Ovid. 'Labique ut somnum sensit in artus Effugit, et remeat, per quos modo venerat, arcus.' *Barth*.

139 *Æthera curru fertur*] Scripti codices et editio princeps: *cursu fertur*: quod omnino mavelim. Somno siquidem non currum, sed alas Poëtæ adfingunt. Euripides Hecuba: *ἄ πόντια χθὼν Μελανοπτερόγων μήτηρ δυνάων*. Tibullus ii. 'Postque venit tacitus fulvis circumdatus alis Somnus, et incerto somnia nigra pede.' Propertius: 'Dum me jucundis lassam sopor impulit alis.' Silius lib. x. 'quatit inde soporas De vexo capiti pennas, oculisque quietem Irrorat.' Nec visum nostro dissentire, quinimo signate hoc eodem libro: 'cum vero humentibus alis Incubuit.' et Achilleidos i. 'totis ubi somnus inertior alis Defluit in terras.' *Bern*.

142 *Quamcumque supervolat urbem*] Itane tantum urbes supervolavit, et ibi scopuli, freta, silvæ? *Lege; quamcumque supervolat orbem*; ut plane Arondel. Gronov.

147 *Campus*] Thebanorum posuit terram. *Lactant*.

148 *Summisere*] Suppressere. *Id*.

150 *Errare*] Dormitare. *Idem*.

153 *Vultus*] Descriptio alius dormientis. *Idem*.

157 *Castris*] Argivorum. *Idem*.

160 *Repens*] Repentinus. *Lymphantibus*] Furentibus. *Idem*.

168 *Sive novum*] Quia Thiodamas

in locum Amphiarai fuerat constitutus. *Idem.*

166 *Stimuli*] Quibus premebatur a numine. *Idem.* *Nudusque per ora*] In optimis membranis: *multusque per ora Stat furor.* Ut Virg. Georg. i. 'cum se nux plurima silvis Induet in florem.' Lib. iii. 'bovis, cui turpe caput, cui plurima cervix.' Omnes autem sequenti: *trepidus incerto sanguine reddit Exhaustique genas; non tendit.* Et recipere debuissent. Est enim quasi dixisset, *exhaurit redditque, ὀρεπερὸν πρόρεπον.* Ovidius Met. ii. 'Dum redit itque frequens.' Lib. viii. 'si dant adimuntque figuras.' Gronov.

167 *Stat*] Plenus est, ut Virgil. 'Stant et juniperi.' *Incerto*] Tremmenti sive ambiguo, quia modo rubor, modo pallor ora ejus mutaverat, ut Virgil. 'Cui plurima fanti Ante fores subito non vultus, non color unus.' *Tendit*] Inflatur, ut Lucan. 'Tendatque cutem pereunte figura.' *Lactant.*

169 *Sparsa*] Rotata hac atque illac coma, ut Virgil. 'Non comptæ mansere comæ.' *Idem.*

170 *Sic Phryga*] Quos in templo Matris Deum Gallos appellant. *Cruentum*] Cruentatum. *Idem.*

171 *Consumptaque brachia ferro*] Britannicus codex, cujus excerpta Patricius Junius V. CL. olim per Jo. Adamum Schragium, Argentoratensem JC. virum egregium, ad me misit, pro *ferro* habet *furor*. Alter optimus quod eodem loco primum habuit, erasum est dubiis notis, *furor an buxus* fuerit scriptum. Itaque cœpi dubitare an potuerit fecisse Papinius: *consumptaque brachia buxus Scire vetat.* Ea namque incitatrix furoris in sacris Berecynthiæ non minus quam æra Corybantum. Virgilius lib. ix. 'Tympana vos buxusque vocat Berecynthiæ matris Idææ.' Ovid. Fast. iv. 'Tibia dat Phrygios, ut dedit ante, modos.' Et rursus: 'Exululant comites, furiosaque tibia flatur.' Valer.

Flac. lib. i. 'Obruit Idæam quantum tuba Martia buxum.' Lib. ii. 'sacris hinc ignibus Ide Vibrat, et horridæ respondent Gargara buxo.' Lib. iii. 'at barbara buxus Si vocet, et motis ululantia Dindyma sacris, Tunc ensis placeatque furor: modo tela sacerdos Porrigat, et justa sanguis exuberet urna.' Ubi videtur scribendum: 'et jussa sanguis exuberet ulna.' Brachii videlicet. Gronov.

172 *Quatit ille sacras*] Respicit morem horum fanaticorum, qui in simulato isto luctu pectora sibi tundere soliti pinu. Claudianus: 'Cymbala ferre licet, pectusque illidere pinu.' Lampridius Commodus: 'Isiacos vero pineis usque ad perniciem pectus tundere cogebat.' Bernart. *Pinus sacras*] Consecratas faces. *Lact.*

174 *Resperas*] Polluta sanguine, quem furens laniato corpore suo fuderat, ut Virgil. 'Sparsi rorabant sanguine vepres.' *Idem.*

175 *Arbor*] Pinus, quæ colitur in sacris Matris Deum, sub qua jacuit Attis, Matri Deum dilectus. *Idem.*

176 *Domumque verendam signorum*] Alludit ad ædiculam sive templum, in quo, religionis causa, Aquila et signa servabantur in exercitu Romano: Herodotus lib. iv. 'Ὡς δὲ ἐρέσσειε εἰς τὸ στρατόπεδον, εἰς τε τὸν νεὸν ἔνθα τὰ σημεῖα καὶ τὰ ἀγάλματα τοῦ στρατοῦ προσκυβεῖται. Postquam in castra venit, et id sacellum in quo signa et imagines exercitus adorantur. Nec velim te mirari quod introducit duces apud signa, seu in principiis, consultantes: nosti enim quam Papinius amet exprimere Romanos mores. illi vero præcipuos castrorum actus apud signa celebrabant. Jus illic dictum. Livius lib. xxviii. 'Tribunos tamen jura reddere in principiis sinebat.' Concionari inibi solet Imperator. Tacitus: 'Contractos in principia milites jussit cum silentio audire:' litteræ publicæ ibi lectæ. Spartianus Pescen-

nio: 'Itaque nisi litteras recitandas ad signa.' Juramenta illic exacta. Tacitus: 'Jurejurando peti cantum apud signa.' Animadversio denique nonnunquam et illic. Frontinus Strateg. lib. iv. 'M. Cato memoriae tradidit in furto comprehensis dextras esse præcisas, aut si lenius animadvertere voluisset, in principiis sanguinem missum.' Dico 'nonnunquam,' quia ut in oppidis animadversio extra muros, ubi et carnifex et vespillones habitabant, (Cicero pro Rabirio, Artemidorus lib. i. c. 4. Tacitus Annal. xi. videntur,) ita alias in castris extra vallum. Consule Senecam de ira lib. i. cap. 16. Tacitum Annal. i. Hirtium de Bello Africano, Calphurnium Declamatione vii. in ipso argumento. *Bernart.*

179 *Subiti procures*] Tumultuarii, qui paulo ante fuerant privati. Novi, ut Lutatius. Ita 'non subiti clivi' cum cura et consilio sensim parati aut enati, lib. vi. vs. 260. Et sic 'subitus Thyodamas,' recens in locum Amphiarai electus aut veniens, lib. viii. vs. 365. *Barth.*

180 *Loca desolata tumentur Regibus*] Id est, spoliata seu relictæ. *Desolatus* siquidem *μωροδελς, solus relictus*. Tacitus Annal. i. 'Mox desolatus aliorum discessione.' Idem lib. xii. 'Desolatus paulatim etiam servilibus ministeriis.' Virgilius lib. xi. 'Disiectique duces, desolatique manipuli.' Inibi: 'sat funera fu- si Vidimus, ingentes et desolavimus agros:' colonis videlicet ad bellum abductis. Cui compar sententia Papinii nostri lib. v. 'Delectas cui desolavimus urbes:' abductis civibus. Et lib. i. 'quod desolata domorum Tecta vides.' Et lib. ix. 'Desolatæque magistro Agmen.' *Bernart.*

181 *Seque huc crevisse*] Id est, ad hos honores provectos se debebant: ideo quod, occisis ducibus, per calamitatem provecti sunt. *Lactant.*

182 *Fregit iter*] Id est, a gubernatore deserta est. *Idem.*

Delph. et Var. Clas.

tore deserta est. *Idem.*

184 *Aut laterum custos*] Quia navis latera custodiendo servabat. *Idem.*

186 *Domino tutela minori*] Hoc est, novo gubernatori: qui in locum defuncti successit, non minus conservandæ navis sibi creditæ crescit studium. *Idem.*

192 *Nox facunda*] Fraudibus opportuna. *Idem.*

196 *Miserumque diem*] Quo victi sumus. *Idem.*

197 *Frangite portarum*] Undique nos fractis portarum claustris in hostes immittite. *Idem.*

198 *Hoc tumulare*] Sepelire: id est, pœnam quam hostibus tentamus inferre, pro sepultura erit extinctis sociis nostris; quasi ultione gaudeant interemptorum manes. *Equidem*] Per ironiam dictum est, id est, revera hæc oportunitas nobis etiam per diem contingit, ideoque debemus differre, hoc est, ne faciendi occasio pereat, differri non debet. *Idem.*

201 *Plausere secundæ*] Illa ipsa die præcedente mihi successum bonum nunciarunt aves, et nunc etiam adducunt. *Vet. Schol.* Vere: nam de Noctis prospero Augurio sequitur infra versu 216. 'iterum, ecce, benignæ Noctis aves; sequor, et, comitum. licet agmina cessent, Solus eo.' *Barth.*

202 *Ipsæ, ipsæ*] Ut fidem vaticinationi suæ faciat, iterum se ab Apolline, ut hæc dicat, admoneri significat, ut Virgilius: 'Ecce iterum stimulat.' *Soluta*] Hiatus divisa. *Lactant.*

206 *Tunc inquit*] Invehentis verba. *Idem.*

207 *Redde*] Hæc interpositio est. *Idem.*

210 *Edoani lapsus*] Avium volatus ostendit. *Idem.*

214 *Sternendi*] Non contra vigilantes cominus pugnabimus, sed contra dormientes. *Idem.*

216 *Benignæ noctis*] Demonstrative; etenim dum loquitur, iterum

prosperum angurium. Virgil. 'Ecce iterum stimulat.' *Idem.*

218 *Solus eo: atque adeo*] In optimis pluribusque video: *Solus eo, solus. venit ille.* Neque aliter scribendum. Sic supra: 'Sacrum amnem, sacrum.' Alterum condiderunt, quibus abruptum videbatur: *venit ille:* itaque istam commissuram interponere. *Gronov. Quassat habenas*] Quasi denuo Amphiarus revertatur ad superos, quod est iræ indicium, quod tardabant ire. *Lactant.*

221 *Corde Deus*] Ac si corde omnes Apollinem aut Amphiarum recepissent. Corda insidebat talis furor. Virgilinus: 'Os rabidum, fera corda domans.' *Barth.*

226 *Sortem undique poscunt*] Ut vel sortes exigant qui mittantur. *Lactant.* Sorte enim, quod notum satis, pleraque imprimis, quæ militiam concernebant, peracta sunt, et creditum, sortis jactura nemini fieri injuriam.

227 *Gaudet in adversis*] Hactenus pene animum despondens, recreatur. Ut Virgil. 'Æneæ tacitam pertendant gaudia mentem.' *V. Schol.* Locus autem Virgilianus ad ista parum facit: non enim despondebat animum Æneas, ut Adrastus, quem ex tali re etiam apud Inferos pallore induit idem Maro. *Barth.*

229 *Fatura*] Equarum soboles. *Lactant.*

231 *Certare*] Cursu contendere. *Idem.*

233 *Terga boni*] Sessioni utiles. *Idem.*

234 *Natus*] Naturaliter aptus. *Id.*

236 *Nec deest cæptis*] Imo consentiebat. *V. Schol.* Voce pariter utitur lib. xi. vs. 276. 'Deest servitio plebes.' In optimo tamen codice expressissimis literis hoc loco scriptum est: *Nec deerat cæptis.* Quod pronunciem recipiendum, cum alioquin unica syllaba hac vocula utatur, ut lib. viii. vs. 236. Ita Maro lib. x. 'Deest jam terra fugæ.' Lucret. lib. i. 'Talibus in rebus communi

deesse salati.' *Barth.*

237 *Ad Argos*] Gentis nostræ, quæ virtutis erat plena. *Lactant.*

242 *Nunquam apta latenti Turba dolo*] Lectio hæc a manu scriptis est. Nec quin germana sit quisquam sanus, aut pro sano, dubitaverit. *Vulg. nondum apta.* *Bernart.*

247 *Imperiosus*] Crudelis et imperio quodammodo abutens. Claudianus: 'Eques Gelonis Imperiosior.' Strenuior, nempe, et strictior. 'Imperium' jussio cum auctoritate et effectu. *Sedul. lib. iii.* 'Quantum imperii fert jussio Christi.' Inde *imperiasus* Paullinus Petrocorius lib. iv. de B. Martino: 'fixa rebellant Imperio jumenta truci.' *Barth.*

249 *Insuper*] Super electos. *Lact.*

250 *Aptus suadere*] Aptus dandis consiliis. *Jactat*] Gloriatur. *Idem.*

251 *Non cessasse patri*] Dat operam ne videatur patri esse dissimilis. *Ordine deni*] Deni comites singulos duces sequebantur, ut cum his triginta proficiacerentur ad bellum, quod Thebanis etiam potuissent per diem horrorem inducere. *Idem.*

252 *Agmen*] Hi pauci etiam non dormientibus, et diverso pugnantibus, sine dubio suffecissent. *Idem.*

255 *Gremio*] Hoc est fidei. *Idem.*

257 *Galeamque subit*] Armatur. *Id.*

258 *Ense gravat*] Non dixit *donat*, sed *gravat*: quia ponderosus erat. *Idem.*

259 *Superosque sequi*] Quasi impius. *Idem.*

260 *Quid enim*] Interrogative. *Id.*

265 *Peracti*] Perforati. *Idem.*

269 *Cernitis expositas turpi marcere cohortes* (*Pro pudor!*) *Argolicas, hi ne ausi obsidere portas*] Peissime ab interpunctionibus laborans locus: tu rescribe: *Cernitis expositas turpi marcere cohortes, (Pro pudor!) Argolicas hi ne ausi obsidere portas?* neque enim, quod ineptissime vulgata præ se fert, somno obruti Græci jacebant, sed Thebani. Et indignatur vates, somnolentos hos, ausos fuisse obsidere

Argivorum castra. *Bernart.*

270 *Hi ne ausi*] Debiles et somno dediti. *Lactant.*

271 *Servare viros*] Obsidere: ad emphasin dictum. Ad hoc enim venerant Thebani, ut Argivos ne fugerent custodirent. *Idem.*

272 *Transit*] Cito occidit. *Idem.*

274 *Signare queat*] Numero diffinire. *Idem.*

277 *Hunc temere*] Negligentem et sine cura aliqua dormientem. *Explicitum*] Extensum. Lucan. 'Et omnem Explicuit per membra virum.' *Idem.*

278 *Gressibus illapsum clypeo*] Qui scilicet sero victus somno, dum stabat, defecit ac corruit. *Idem.*

280 *Acelines*] Stantes, aut incumbentes clypeis dormientes. *Idem.*

286 *Debile ferrum*] Non ferrum debile, sed qui occidendo utebantur ferro debiles facti sunt. *Lactant.*

287 *Caligantes iræ*] Incertæ perturbationes, sive sedatæ. *Idem.* Scribendam forte, ut Barthius autumat, non *sedatæ*, sed *satiatæ*.

288 *Caspia*] A mari Caspio, quod est inter Armeniam et Pontum. *Lactantius.*

289 *Rabies*] Fames. *Idem.*

291 *Confudit maculas*] Pulchritudinem macularum cruore perfusa turbavit. *Doletque Defecisse famem*] Dolet expletum fuisse desiderium comedendi. *Idem.*

294 *Inanes*] Debiles, sine effecta. *Idem.*

301 *Volvitur*] Lumine solvit, id est, ad mortem suam eorum oculos, in quem tela laxaverat somnus. *Idem.*

304 *Traxerat in somnis cythara*] Maculosum hoc, eluunt scripti: *traxerat insonnis*, id est, pervigil; vide quæ notavi ad lib. II. *Bernart.*

305 *Nullos visurus Alimennus ortus*] Hoc nomen vitii arguit codicum varietas. *Palmenus*, *Parmenus*, *Alinennus*, *Almennus*, alii atque alii habent. *Lindenbrog.* notat, *Ialminus*. Hoc proximum vero. Scribendum enim: *nul-*

los visurus Ialmenus ortus. Hoc nomen Bæoticum esse credas vel Homero Iliad. B, ubi 'Ἀσκάλαφος καὶ Ἰάλμενος υἱὲς Ἄρπυιαι', Aspledonensium et Orchomeniorum duces. Quos et rursus appellat Iliad. I. Idemque nomen vel ejus Patronymicum restituendum est vs. 510. 'Pronus Achemenides ferratæ robora portæ Torserunt.' Sane longe aberat a Thebis proles magni Achæmenis. Nec valde prudenter *Lindenbr.* et *Almenides*, quasi non esset 'Ἀλκμήνη. Behottius observat e Mss. et *Almenides*. Ego in tribus *hyalmenides*; in optimo, *Yalmenides* notavi. Ergo: *Pronus Ialmenides*; nam et hic Thebanæ partis. *Gronov.*

307 *Cogente Deo*] Premonte somno. *Lactant.* Expressio ex parte est Maroniana: 'Et juvenem Serranum, illa qui plurima nocte Luserat, insignis facie, multoque jacebat Membra Deo victus.' *Barth.* *Mediæque jacebant Colla relapsa*] Magno consensu scripti: *Colla relictæ*. Quod tamen nondum satisfacit mihi. Et puto subesse verbum, quod non uno loco pridem apud eum corruptum fuit: *mediæque jacebant Colla reclinata lyra*. Ovid. Met. x. 'posita cervicæ reclinis.' Manil. lib. v. 'niveæ cervicæ reclinis.' Neque enim causa est, cur non et *reclinis* dicatur. *Gronov.*

309 *Exigit*] Transadigit. *Cava testudine*] Antiptosis, pro 'cavæ testudini.' *Lactant.*

310 *Et digitos*] Poëtice dictum, ut morientis digiti citharæ fila pulsarent, ut Virgilius: 'Semianimesque micant digiti, ferrumque retractant.' *Idem.*

313 *Crateras paterasque*] Inversi crateres fuderunt meram, quo abundantia sanguinis repulsum jacentes replevit crateres. *Idem.*

314 *Implicitum*] Dum dormiunt mutuis se tenent amplexibus. *Haurit*] Perfodit, penetrat. *Idem.*

316 *Nescius hæu*] Vide Barth, ad-

vers. Comment. l. XXII. c. 8. *Nescis*] Quia dormiens morti dimittitur. *Hilaris*] Quia sine sensu doloris in fata dedecit. *Lactant.*

320 *Proflatus*] Anteliku. Virgil. 'anhelum Proflabat sub luce Deum.' *Idem.*

323 *Fractumque perit*] Saccium, interruptum. Voluit enim proloqui; sed morte interveniente non potuit. *Idem.*

324 *Fors illi*] Dubitando dixit Poëta, quia conjectura erat potius, quam veritas quod dicebat. *Idem.*

326 *Quarta soporifera superabant tempora nocti*] Veteres noctem in quatuor vigilias distribuere solitos, omnes sciunt: respicit huc Papinius. Illud non perinde vulgatum, Romanos initio in ortum et occasum solum diem distribuisse, adeo ut in XII. Tabulis, nusquam horarum facta fuerit mentio. Censorinus auctor et Plinius lib. VII. 'Duodecim tabulis ortus tantum et occasus nominatus: post aliquot annos adjectus et meridies. Accenso Coss. id pronuntiante.' Recte 'pronuntiante' dicit, quia horæ postea inventæ, non signo campanæ vel instrumento, ut hodie apud nos, sed arbitrio solius magistratus dividebantur. Varro lib. V. de Lingua Latina: 'Hoc idem Cosconius in actionibus scribit, Prætorem Accensum solitum tum esse jubere, ubi ei videbatur horam esse tertiam, inclamare horam esse tertiam, itemque meridiem et horam nonam.' Deinde ex cogitatum, ut dies; sicuti et nox, semper esset XII. horarum, quæ pro tempore anni, longiores vel breviores forent; horæ vero clepsydris discriminarentur. Nox præterea quatuor vigilias haberet, singulæ vigilie tres horas, et quando vigilia mutaretur, signum daretur buccina. Vegetius lib. III. cap. 8. Livius lib. VII. Propertius lib. IV. videntur. *Bernart.*

327 *Cum vacuæ nubes*] Toto rore vacuatæ. *Honor*] Lux. Non omni-

bus astris] Quia serena nocte non omnes stellæ æquali splendore fulgent. *Lactant.*

328 *Bootes*] Septentrionem dixit, qui hebescit solis adventu. *Idem.*

329 *Defecit opus*] Defecerunt mortales. *Idem.*

336 *Madidas*] Crnore perfusas. *Id.*

338 *Nondum ablutus*] Nondum se sacerdotali purificaverat ritu. *Idem.*

340 *Si non dedecus*] Si monitus tuos non indecenter effeci, sive non debonestavi. *Tulique prementem*] Pertuli argentem, quia vati præceptum impetiit numen. *Idem.*

342 *Crudus honos*] Cruentus a nobis præbetur. *Idem.*

343 *At patrias si quando domos*] Si nos feceris ad patriam remeare. *Idem.*

345 *Exige tauros*] Tot tauros immolabo, quot hostes occidi. *Idem.*

347 *Fato urgente*] Quia perituri sunt. *Hoplus*] Hic Tydeo fuit et militia et amore devinctus. *Idem.*

350 *Vitam indignantur*] Malentes mori, quam vivere. *Vet. Schol.* Ait, non ferebant æquo animo superstites esse suis regibus. Sic infra hoc libro vs. 774. 'Insignemque animam mucrone corusco Dedignantem artus pridem, mæstamque teneri Arripit.' Ad finem lib. IX. 'Sævumque minuitur Indignans veniam.' *Barth.*

355 *Sævit inops tumuli*] Quia diu vixerit: Parthenopæus autem immatura morte consumptus est. *Patientior artus*] Figurata locutio; quamvis patientiores artus habeat. Id est, Tydei membra dura sunt, et non cito tabescunt, nec, ut adulescens Parthenopæus, multis sit lachrymis dignus. *Lactant.*

361 *Errantes*] Insepultas. *Idem.*

362 *Idem ardor miser*] Eadem ego quoque cupiditate succendor. *Idem.*

363 *Mens humilis*] Debilitatus animus. *Idem.*

365 *Arcanæ*] Secretæ noctis dominæ. *Idem.*

367 *Alto descendere vultu*] Quia dicitur luna mutata ad silvas figura descendere: nam eandem etiam Dianam dicunt, unde Virgil. 'Astrorum decus et nemorum Latonia custos.' *Idem.*

374 *Assiliunt*] Ratio et res ipsa postulant, scribendum *absiliunt*. Hoc est, subito et cum impetu recedant, *secedunt*, disjunguntur. Inscite cum suo *crepitant* Lactantius. Ita infra vs. 879. 'Absiliunt pontes, tectique tremantis Saxea frena labant.' *Barth.*

375 *Astra*] Pro cælo: nam dissociantibus nubibus cælum patet. *Ostenditur orbis*] Mundus apparet. *Lactant.*

376 *Accepit radios*] Id est, Dymas. *Eadem percitas Hoplaus*] Eadem luce qua radios acceperat Dymas. *Idem.*

377 *Dant signa*] Significant sibi invicem, sequæntia invenisse cadavera. *Idem.*

379 *Ceu reduces*] Tantus amor et veneratio erat, ut non minus gauderent cadaveribus repertis, quam si vivis denuo ministrare possent. *Vet. Schol.*

380 *Nec verba ausi*] Papiniæ locutio, 'audere verba.' Sic *Rb.* viii. vs. 62. 'Ausus iter,' 'audere bella,' &c. *Barth.*

381 *Prope sacra dies*] Silentii causam exposuit. *Indeque minatur*] Adventus diei raptorum cadaverum proditionem minatur. *Lactant.*

383 *Exhaustas*] Finitas. *Pallere tenebras*] Lucis adventu noctem finire. *Idem.*

384 *Et fors ingentibus ausis*] Inviderunt viris fortibus fata, quibus semper rarus felicitatis est eventus. *Idem.*

385 *Animisque propinquant*] Animo- rum cupiditate, licet adhuc non parvo disjungerentur a patio, tamen spe et properandi studio jam sibi castra videbantur tenere. *Idem.*

386 *Decrescit onus*] Spe brevioris viæ minuebatur corpora magnitudo. *Idem.*

394 *Timentque Non sibi*] Miræ Poëta animantium cadavera expressit affectum. *Idem.*

399 *Curavit*] Ad hoc Epytus miserat telum, ut Hoplaem occideret. *Idem.*

400 *Epytus*] Unus et præcipuus comitum Amphionis. *Vet. Schol.* Eundem Epytum portam unam ex Thebanis statione statuisse memoratur, lib. xi. vs. 239. 'Nuncius exanimi suspensus pectora cursu Epytus ad Regem, portæ statione relictæ Tendit.' Quo loco suspensus illud Horatianum explicat non bene a Julio Scaligero notatum: 'Sublimi fugias mollis anhelitu.' *Barth.*

404 *Nesciat*] Si non sentiat inter- ventu mortis amici sibi corpus auferri. *Lactant.*

406 *Juncta Dymas*] Amphioni et Epyto qui præcesserant. *Idem.*

408 *Neutri fiducia*] Nec in precibus spem salutis relictam videbant. *Idem.*

414 *Ut lea*] Simili comparatione usus est etiam in animositate Hippomedontis, dum Tydæi cadaver ab hostibus defensaret: 'Imbellem non sic amplexa juvenem, infestante lupo, tum primum foeta tuetur Mater.' *Idem.* *Ut lea*] A summo amore hujus feræ erga liberos seu scymnos hanc potius nominavit, quam patrem Leonem. Ita eidem illam præferunt alii. Valer. Flaccus lib. iii. 'Non aliter gemitu quondam lea proles ademptæ Terga dedit, sedet inde viâ, inclinatae longa Pervigilant castella metu: dolor attrahit orbem Interea, et misero manat juba, sordida tabo.' Ubi Juba *παιτρικὸς* omnem notat prolixiorē comam Leonis aut villos ipsos. *Barth.*

420 *Jam leva viro*] Jam manus sinistra Dymanthi fuerat præscissa, licet hoc instantius prohiberet Amphion. *Lactant.*

424 *Fulminei*] Id est, an fulmine excussi utero matris. *Idem.*

425 *Inoamque fugam*] Quia cum Ino se præcipitaret in mare, meruit numen fieri. *Vestrique*] Ad incutendam misericordiam hostibus, per infantiam numinis adjurat, ut Parthenopæi pueritiæ parceretur. *Idem*.

427 *Hic pater*] Apud vos. *Idem*. *Pulveris haustus*] Minimi, paucissimi. *Vet. Schol.*

428 *Jacentis Vultus*] Quia dixerat illum superius supinum trahi, quem admodum solent jacentes supplicare. *Lactant*.

430 *Immo ait Amphion*] Adhuc ignoravit Amphion extinctos vigiles suos. *Idem*.

437 *Ut afflictos turbarem ego proditor Argos*] Veteres, nec dubito quin sincerius, *turparem ego*. Lucretius libro 1. 'Aulide quo pacto Trivial virginis aram Iphianassai turparunt sanguine fœde Ductores Danaum delecti.' Vetus Poëta apud Cic. Tusc. Quæst. lib. 1. 'Hæc omnia vidi inflammari, Priamo vi vitam evitari, Jovis aram sanguine turpari.' Tacitus Histor. v. 'Sue abstinent memoria cladis quod ipsos scabies quondam turpaverat.' *Bernart*.

438 *Nil emimus tanti*] Proditione civium meorum nec vitam meam, nec Parthenopæo quærimus sepulturam. *Lactant*.

446 *Memores superabitis annos*] Virtutis vestræ gloria temporum longitudo vincetur. *Idem*.

448 *Admittet*] Suscipiet, id est, participes suæ gloriæ faciet. *Idem*.

450 *Dolum*] Raptorum regionum cadaverum. Nam cædem suorum nondum resciverat Amphion, ut clarum faciunt sequentia. *Vet. Schol.*

452 *Abcissos*] Capita Dymantis et Hoplei. *V. S.* Omnes meliores Codices, hic et alibi, uno sigmate scribunt hanc vocem. 'Scissus' tamen ubique legitur, non 'scisus.' *Barth*.

456 *Arma rubere*] Sanguine perfusa rubescere. *Lactant*.

463 *Opus arcanum*] Quod perfec-

rat in insidiis. *Idem*.

470 *Qui tremor*] Tali tremore perculsus est, qualis solet invadere fulminatos. *Illicita*] A longinquo epitheton traxit, eo quod non liceat tangi loca, ubi jaceant fulminati. *Idem*.

473 *Ipsæ ultro convertit equus*] Ex fide librorum sic edi volui. *Vulg. interpolatitæ: convertit equis*. *Bernart*. *Retorto pulvere*] Retro contorto: nam pulvis illic erigitur quo homines. *Lactant*.

477 *Congerie*] Sanguinis collectione. *Semianimumque*] Semianimorum. *Id*.

478 *Extrahit*] Imminuit cadavera. *Idem*.

479 *Impedit axes*] A cursu retardat. *Idem*.

483 *Delituit virtus*] Nocte per insidias pugnans. *Idem*.

484 *Pulvere*] Certamine. *Idem*.

485 *Sunt et mihi*] Sicut Thiodamanti. *Provida dextræ*] Non aviam aut Deorum: ut Virgilius: 'Dextra mihi Deus, et telum quod missile libro.' *Idem*.

486 *Horrendi furores*] Timendus meus furor propter virtutem et strictum gladium, non illos fœmineos motus, quibus Apollo Thiodamantem instabat. *V. Schol.*

487 *Alacer*] Paulum erectior quam ante, ob successum insidiarum. *V. S.*

488 *Argolicusque gener*] Princeps jam Argivorum, post obitum Tydei, Polynices, minime enim Thebanis favebat. *V. Schol.* *Tristior augur*] Quoniam prodere non poterat futuram calamitatem. *Lactant*.

491 *Specula ab alta*] Fœminino genere dixit. *Idem*.

493 *Est ubi dat vires nimius timor*] Verissimum est: et, ut ocellus Historicorum Curtius inquit: 'Ignaviam quoque necessitas acuit, et sæpe desperatio spei causa est.' Imbibet victor; et si sibi suisque consultum velit, nunquam spem omnem hosti abscindet. *Bern*.

495 *Audax animis Spartana juven-*

tus] Credo scripsisse auctorem: *audax animi Spartana*. Et sane ita liber optimus. Gronov.

497 *Taygeti*] Mons Laconicæ regionis. *Rigidi Eurotæ*] Frigidi. *Eurotas* fluvius Laconicæ regionis. Lact.

498 *Spectate*] Laudate. Idem.

499 *Nemeæo in pulvere sælix*] Modo in Nemeæo agone victoria coronatus: hic Alcidas in agone, quem in honorem Archemori Adrastus celebravit, adversus Capaneum cæstibus dimicavit, ut superius Poëta testatur: 'Tandem insperatus nuda de plebe Laconum Prosilit Alcidas.' Idem.

501 *Tyndarides, nitidi moriens, &c.*] Qui spuriam hanc lectionem intruserunt, vellem mihi dicerent qua fiducia hoc fecerint: libri veteres, quos non dubitavi audire: *primis quem castibus ipse ligarat Tyndarides, nitidi moriens convexa magistri, &c.* Mens: Alcidas ad cæstum certamen a Polluce formatum morientem sustulisse oculos in cælum, ubi magister ejus sydus, quod statim etiam tanquam abominaretur discipuli mortem, se abscondit. Noster lib. vi. 'Sed socii fretum Polluce magistro Norant, et sacras inter crevisse palæstras.' Seneca Philosophus Medea: 'Sed Castore cum suo Pollux cæstibus aptior.' Arnobius lib. i. 'Castores, equos unus domitare consuetus, alter pugillator bonus, ideo non Castor sed Pollux dicitur.' Nec recedit ab his Virgilius dum ait: 'Talis Amyclæi domitus Pollucis habenis Cyllarus.' Nam, ut ibidem inquit Servius: 'Castor domitor equorum fuit, sed fratrem pro fratre posuit Poëtica licentia.' Bernart. *Convexa*] Plaga cæli, in qua lucet stella Pollucis, quam refert Poëta propter mortem cultoris sui nominis in occasum fuisse conversam. Unde superius, 'Sed socii fretum Polluce,' &c. Lactant.

503 *Lacæna*] Ledam dicit, quam Juppiter in cygnum mutatus compressit. Idem.

504 *Falso colore*] Proprie dictum, quia non cygnus, sed Juppiter in cygnum versus ad Ledam venerat. Idem.

507 *Erudit genitrix*] Quia mater Alcidas nympha fuit venatrix. Quæ sine dubio flevit, quod ita fortem nutrierat, itaque bellicosum, ut audacia virtutis suæ fretus occubisset incautus. Idem.

510 *Alcmenides*] Patronymicum. Idem.

511 *Torserunt*] Clauserunt. Idem.

512 *Profundunt inarata*] Plures *Perfringunt*. Binæ optimæ membr. *Profringunt*. Quod non videtur insuper habendum. Quasi dicat, protelo frangunt, usque et usque frangere pergunt. Tale verbum est Virgillii Georg. iii. 'Et pede prosnbigit terram.' Quod imitatus Valerius Flaccus lib. iv. 'et fulmina Cyclops Prosubigit.' Gronov. *Pangæa*] Mons Macedoniæ, vel Mænala. Idem.

519 *Solvitur interea*] Irruperunt Argivi Thebanorum vallum, nec illos vis ulla potuit ab impetu retardare. Lactant.

523 *Abruptum mirantur agi*] Sumptum videtur ex Homeri Iliad. M. apud quem Hectoris equi pariter describuntur resistentes, et timentes, 'In summo labro fossæ: οὐδέ οἱ ἵπποι Τόλμων ἰκνύοδες· μάλα δὲ χρημέτιζον ἐπ' ἄκρῳ Χεῖλει ἐφεσταότες.' Locum hunc ita edi volui, cum in vulgatis turpi errore legeretur: *Abruptum mirantur equi*. Probas scio lector, et geminationem a mala manu fuisse vides: illud uno verbo, occasione hujus vocis *abruptum*, moneo, eleganti metaphora Tertullianum adversus Praxeam dixisse, 'si tam abrupte utamur,' id est, tam præcise et sine limitatione: et Valerium lib. viii. cap. 1. 'abruptæ spei,' id est, spei perditæ, prorsus abscisæ. Bern. *Mirantur agi*] Agi se mirabantur equi a sedentibus, per abrupta. Lactant. *Impetus iræ*] Stultissima lectio. Lego

nunc impetus ire, *Margine ab extremo, nunc sponte in frena recedunt.* Equi est saltum audentis, et tamen retro se reducentis, descriptio. Cum ira tamen illa sua delirant Lindebrogii, Bernartii, Aldi, atque alie editiones. *Barth.*

524 *In frena recedunt*] In vestigia redeunt; modo abeunt alacritate transeundi, modo timore multitudinis retrorsum redeunt. *Lactant.*

527 *Remoliri*] Disrumpere, avellere. *Idem.*

532 *Nigrasque*] Semilustas. *Idem.*

533 *Araras glandes*] Nam sunt plumbæ: Plumbum enim solet nimietate jactus calefactum liquefieri. *Idem.*

535 *Manibus*] Pro éversione mœnium ipsis mœnibus pugnabatur. *Id.*

536 *Fenestræ*] Ex omnibus muri foraminibus propugnant Thebani. *V. S.* Pessime nonnulli libri *faretræ*. Non nostri, qui sapient melius. Posterior ætas tales *fenestras*, quia quadris cancellis erant munitæ, 'quarnellæ' vocabat. Gulielmus Brito lib. vii. vs. 668. 'Balista queat jaculari, arcusque sagittas Quas, ubicunque patent quarnelli, sive fenestræ, Obsessi nequeunt toties impune cavere.' *Barth.*

537 *Ceraunia*] Montes Epyri exeehi, qui illa propius navigantes infestant. Unde Lucan. 'Scopulosa Ceraunia nautæ Summa timent.' *Lactant.*

542 *Imber atrox*] Telorum densitas: etenim peculiare est poetis, bellicum impetum cœli tempestatisque comparare. *Idem.*

544 *Pallalo*] Falces habente. Hoc genus armorum etiam Sallustius describit. *Idem.*

547 *Ocreis*] Crurum tegminibus, quibus in curru hærentibus trabebantur. *Idem.*

548 *Mirandum*] Miserandum. *Id.*

549 *Fidantes rotæ*] Propter nimiam celeritatem. *Vet. Schol.* Potest

et ad strenuam levem sparsionem dici. Ut sine *Æneid.* xi. 'Æneas fumantes pulvere campos Prospexit.' Sed parum apte. *Barth.*

552 *At tuba*] Argivorum. *Lactant.*

553 *Amaro*] Terribili. *Idem.*

555 *Sua damna*] Quia occidebantur. *Idem.*

556 *Dira intus facies*] Horrenda luctus species impleverat civitatem. *Idem.*

557 *Lymphatam*] Timoris magnitudine furiatam. *Idem.*

559 *Circumfusa tenebris*] Fugere velint, et palant fugibundi, sed cæcatis mentibus nesciunt quorsum aut quo pacto debeant se imminentibus malis eripere. *Vet. Comment.*

563 *Consumpsit ventura timor*] Peracta putabantur timoris magnitudine, quæ nondum evenerant sorte bellandi. *Idem.*

571 *Ipsæ tela viris*] Quia in calamitate nullus pudor est sceminis prodire in publicum, vel aliquo pro patria fungi officio. *Idem.*

574 *Sic ubi puniceo pastor repletus ab antro Armatas exegit apes*] Virgilius Georg. iv. 'penitusque repertæ Pamicibusque cavis exesæque arboris antro.' *Bernart.*

575 *Armatas exegit apes*] Omnes scripti, *erexit*. Et quid cessarunt accipere? Est enim excitavit, irritavit, rigidis et strictis esse aculeis coëgit. Libro ii. 'præceps cum cominus egit Ira sues, strictisque erexit pectora setis.' Sulpicia: 'Turba rigens strictis per latea corpora telis.' *Gronov.*

577 *Deficientibus alis*] Lassatæ vi volandi, vel vi coactæ. *Vet. Schol.* Illi de fumo natæ consentit et glossographus in optimo Codice, qui superscripsit *lassitudine ex suffocatione*. Ita mente habuerit Papinius illa Virgiliana *Æn.* xii. 'Inclusas ut cum latebroso in pumice pastor Vestigavit apes, fumoque implevit amaro; Hæc intus, trepidæ rerum, per cerea castra Discurrunt, magnisque acunt'

stridoribus iras, Volvitur ater odor
tectis,' &c. Plura de fumo ad apes
Rerum Rusticarum scriptores inprimis
Columella. *Barth.*

581 *Serit*] Dispergit; immittit.
Lactant.

583 *Reverentia regis*] Perturbationis
magnitudine nulla reverentia re-
gis personae apud sollicitos erat.
Idem.

584 *Computet annum*] Ut compu-
tato tempore ex illi anno integro so-
les Polynices regnum teneret. *Idem.*

586 *Tenebras*] Cæcitatem patris.
Idem.

587 *Noxa*] 'Noxa' est poena, 'no-
xia' culpa ipsa. *Idem.*

588 *Inde alii*] E diverso alii con-
traria sentiebant, dicendo: olim qui-
dam istam fidem sequi debuimus, ut
Polynicen minime pelli pateremur;
nunc vero cepto semel prælio est
acriter dimicandum. *Idem.*

592 *Quiane ante duci*] Ironice, cur
modo futura non dicam, qui ante cum
ventura prædicerem, ita enim liben-
ter auditis? *Lactant.* *Quiane ante
duce*] *Ms.* *Quiane ante duci.* Virgi-
lius: 'Quiane auxilio juvat ante le-
vatos.' *Idem:* 'Heu quianam tanti
cinxerunt æquora venti.' Catullus:
'quemne ipsa reliqui.' *Bernart.*

596 *Vacantibus*] Cæcitate vacatis.
Idem.

597 *Vincamur pietas*] Hoc est, de-
creveram quidem tacere: sed mise-
ratione victas patriæ, me silere fu-
tura non patior. *Idem.*

599 *Flammaram apices*] Hoc genus
sacrificii *καρποφάρσα* dicitur, quia ex
divisione ipsius fumi futura mon-
strantur. *Idem.*

600 *Et clara tamen*] Per medium
splendentem apicem victoria Thebana
monstratur. *Fastigia lucis*] Summum
culmen exortæ flammæ. *Idem.*

602 *Ancipiti gyro*] In utraque par-
te. *Idem.*

603 *Dubio Tyresia*] Id est, ignaso,
per cæcitatem nesciebat, quæ ætri-

ficiæ signa monstrarent. *Illuminat um-
bras*] Dat oculos cæco, nunciando
signa quæ facta sunt. *Idem.*

604 *Ille coronatos*] Sive flamma in
coronam versa, sive quia aræ omni-
bus sacrificiis coronabantur. *Idem.*

607 *Insana levat*] Furore divino sa-
cerdotis crines horrebant. *Deducta*]
Patefacta. *Idem.*

608 *Consumptum*] Senectute horri-
dum vultum lætitia futuræ victoriæ
credens immutatam in pristinum ju-
ventutis nitorem. *Lactant.*

611 *Sed limite duro*] Victoriæ no-
bis quidem numina pollicentur, sed
dura sententia: quia aliter evenire
non poterit, nisi se Menæceus occide-
rit. *Idem.*

617 *Communia lugens*] Quia adhuc
patriæ ruinas impatienter ferebat,
nedum filii orbitatem. *Idem.*

623 *Libyco*] Tyrreno. *Idem.*

625 *Ora canentis*] Creon Tyre-
siam suppliciter rogabat, ut funestam
sibi Deorum voluntatem taceret:
quia pro salute patriæ unius hominis
mors negari non poterat. Poposce-
rant enim numina, ut pro Thebana
victoria Menæceus, unus qui de se-
mine illorum superfuerat, qui satis
draconis dentibus nati fuerant, se vo-
luntarie traderet morti. *Idem.*

628 *Quis stimulos*] Ita veteres, et
sine dubio recte. *Vulgas.* *Nunc age
cui.* *Bernart.* *Pulchræ mortis*] Glo-
riose, virtuosæ. *Vet. Schol.* Eodem
modo Virg. 'Pulchramque petunt
per vulnera mortem.'

630 *Mens homini transmissa Deis*]
Nemo enim talem, nisi Diis hortanti-
bus, susciperet mentem, qualem Me-
næceus accepit. *Lactant.*

631 *Digesta*] Ordinata. *Idem.*

632 *Dico*] Incipit jam erumpere
in rem magnam decantandam, velut
afflatus a Musis, quas modo invoca-
verat, nihil antè horum scivisset.
V. Schol.

637 *Affixerat ignes*] Stellæ virorum
fortium dicit transeunti honorem re-

ferre virtutis, quia ipsius merito possederant cœlum. Dicit autem Liberum, Herculem, Castorem, Pollucem, quos ardens evexit ad æthera virtus. *Lactant.*

639 *Mutare genus*] Transfigurare se in aliam formam. *Idem.*

640 *Responsis ut plana fides*] Ut Thyresiae responsis fides promptior haberetur, quæ jubebant perire Menœcem. *Idem.*

643 *Mollior*] Suavior. *Idem.*

644 *Descendunt vestes*] Vestes defluunt. Solet enim virtutis simulacrum depingi succinctum. *Idem.*

645 *Vitta comis (nam laurus erat)*] Sensus: Virtutem, cum se assimilaret esse Mantio, tantum vittas sumpsisse, non laurum, ut decebat vatem: quia laurum semper penes se habet, ideoque non habuit necesse aliunde petere. *Bern. Nam laurus erat*] Laurus commune est vatium et virorum fortium decus. *Lactant.*

646 *Sic Lydia conjux*] Omphale, cui Hercules per amorem inservisse perhibetur. *Idem.*

648 *Perdere Sydonios*] Quia Herculem non decebat muliebris habitus, quia mole membrorum mollia rumpebantur. *Perdere* est aliquid male imitari. *Sydonios amictus*] Vestem purpuream dixit. *Idem.*

649 *Et tympana rumpere*] Quæ nimietate percutientis frangebantur. *Id.*

650 *Dignumque juberi*] Dupliciter hoc sentiendum. Id est, neque indignum cui post mortem fierent sacra, neque indignum cui talia juberentur. *Idem.*

653 *Mavortius*] Bellicosus. *Idem.*

654 *Atque omnia*] Id est, in omnibus. *Idem.* *Omnia fratres*] Id est, ad omnia. Virgil. lib. iv. 'Omnia Mercurio similis, vocemque coloremque.' Æmonem filium Creontis fuisse, ipse Pater indicat, lib. xi. vs. 290. 'Quid enim misero super unicus Æmon?' Et ipse Menœceus 'nnanimem fratrem' vocat hoc libro vs. 721. *Barth.*

655 *Tu prior*] Melior, major. *Circumcumulantur*] Mortuorum cadaveribus, quos occiderant. *Lactant.*

656 *Omne*] Scilicet Menœcei vulnus letale erat, et nulli ictus in vanum cadebant. *Idem.*

657 *Necdum aderat virtus*] Talia Menœceus necdum instigante numine faciebat. *Idem.*

660 *Revident*] Sanguine perfusa nitidiora fiunt. *Idem.*

663 *Cadmi de sanguine*] Nec hic dubitandum fuit, cum scripti fere omnes, cum Lactantio: *armifero-Cadmi de semine*: hoc est, de Spartia, quos seminarat, ille 'Martis operti. Agricola.' Creon, pater hujus, filius erat Menœcei, nepos Penthei, cui pater Eëchion e Spartia. *Gronov.*

665 *Plus concipe*] Plus virtutis suscipe. *Lactant.*

668 *Cuncto patriæ*] Mortem libenter amplectere, pro salute omnium Thebanorum. *Idem.*

670 *Certa tui*] Certam habet patria tua tanto se a te amore diligi, ut pro ea te libenter offeras morti.

673 *Seæque in corde reliquit*] In animo Menœcei penitus virtus insedit. *Idem.*

677 *Incasit*] Arripuit. *Idem.*

682 *Fixit*] Occidit. *Idem.*

683 *Armigeri fixum excipiant*] Meliores et pars maxima, *fessum*, ut de Menœceo intelligatur, quem armigeri et officiosi comites, alii acceptis ab eo armis levarunt, alii dextra data aut humeris manui suppositis innixum pro more principum sustinuerunt, alii aliter prosequuti sunt. *Gronov.*

697 *Dignantur stimulare*] Vult pater ab ætatis decrepitæ assertionem responsa destruere. Dicit enim Tyresiam jam nimia senectute non posse vera responsa proferre. *Idem.*

698 *Fraude dolosa*] Quid si hoc immissu regis Etheoclis dolose Tyresias fingat? sumus enim regi pro nostra nobilitate suspecti, ne illi succedamus in regnum. *Idem.*

702 *Quæ verba deorum*] Forte regis hæc verba sunt, quæ nos responsa credimus numinum. *Idem.*

704 *Male cuncta ministrat Impetus*] Verissima gnome: et celeres plerumque celeris pœnitentia, sed eadem sera atque inutilis, sequitur. *Bernart.*

705 *Hoc, oro*] Si fas est filium orari a Patre, oro vel obliviscaris huius rei, vel differas eam, donec melius auctorem ejus cognoscas. *Vet. Comment.*

707 *Timorem Pervenias*] Quomodo ego tibi timeo, sic tu timeas liberis tuis: id est, sic ad id ætatis pervenias, ut pater sis. *Lactant.*

717 *Teque iterum savis iterumque*] Postulante libro scripto, lege versus suffragante, hanc lectionem admisi. *Vulg. savisque iterum.* *Bernart.*

719 *Implicitus*] Totus occupatus et impeditus. *Lucan. lib. iii.* 'Implicitas magno Cæsar terrore cohortes Ut vidit.' Et *Horat. arte Poëtica:* 'eripere atris Litibus implicitum.' *Valer. Flaccus, lib. vi.* 'Implicitos miseraque in veste revinctos Confo-diunt.' *Barth.*

720 *Quin et monetrantibus illis*] Diis utique sibi devotum juvenem rationem fallendi patris moventibus. Nam securum eum deceptu fraudis effecit. *Lactant.*

725 *In me insaniret*] Sive in templo positus Apollo talia prædicaret, ut meis anribus divinantis numinis verba perciperem, non facile credidissem. *Id.*

729 *Vix illum*] Vix illum sauciatum vulnere de hostium medio potui liberare, inter utrasque acies Argivorum et Thebanorum. *Idem.*

733 *Fugam revocare*] Sanguinis fluxum arte medicinæ restringere. *Idem.*

734 *Æchiona petam*] Et hoc nomen Græcis, opinor, incognitum; nam 'Echion' prima brevi. Scripti *Æthiona* vel *Actiona*. Lege: *Eetiona petam.* 'Heriæ' Homero satis frequens. Et hoc vocabulo aliis Thebis aliter impe-

rantem interfecit Achilles. *Gronov.*

735 *Caligine pectus*] Ut magis timeat Hæmoni vulnerato, quam perituro filio Menœceo. *Lactant.*

739 *Agit æquore campi*] Observa tu qui in studiis tyro. *Æquor* Latius scriptoribus, quidquid planum est: nec solum de mari, sed etiam de terra, fluvio, et cælo dici. *Noster lib. xii.* 'Jamque in pulvereum furiis hortantibus æquor Prosiliunt.' *Lucret. lib. iii.* 'Volvitur, et plani raptim petit æquora campi.' *Cicero:* 'Babylonii in camporum patentium æquoribus habitantes.' *Virgil. Æn. iv.* 'Virdesque secant placido æquore silvas.' *Accius Atreo:* 'Sed quid tonitra turbida torvo Concussa repente æquora cæli Sensimus sonore?' *Papinius Theb. i.* 'Horrendos etenim latitantes Stygia æquora fratria.' *Bern.*

740 *Nunc equitum cuneos*] Ejicit. *Lactant.*

741 *Moderantum*] Regentium equos. *Currus*] Pro equis. *Idem.*

743 *Laxat*] Solvit. *Fumat*] Anhelat. *Idem.*

747 *Deferat*] Fundat. *Idem.*

749 *Pelopea phalanx*] Omnis exercitus Achivorum. Sic *Pelopeia* maria universam Græciam Asiæ oppositam notant *Maroni Æn. ii.* 'Ultro Asiam magno Pelopeia ad mœnia bello Venturam.' Notissima virtus et fortuna ejus Herois Provinciæ Peloponneso titulum dedit, quæ sane fuit totius Græciæ nobilissima, nec minima portio. *Barth.*

751 *Ullius ætas*] Nullius ætas aut virtus Capaneum poterat ab impetu virtutis suæ tardare. *Lactant.*

754 *Vices*] Alternos impetus. *Id.*

757 *Augustior*] Venerabilior. *Id.*

759 *Exempta manifestus*] Nudo capite cœpit magis agnosci. *Idem.*

760 *Despexitque acies hominum*] Quasi ipse jam Deus, vitam pro gloria contempturus. *Idem.*

761 *Convertit campum*] Ad orationem suam pugnantium ora vultusque

convertit. *Idem.*

765 *Ferte retro bellum*] Retro agite hostes in fugam. *Captasque impingite Lerna*] Ut qui nunc victores sunt Argivi, vincantur, et qui insequuntur fugiant. *Idem.*

768 *Domos, connubia, &c.*] Paucis verbis omnem felicitatem indicavit. Deorum templa, id est, Religionem, patriam, agros, urbes, conjugia, sebolem, conjunctim vovens prosperari. *Vet. Comment.* Ita in Carmine Seculari Horatius, primum omnia vota conjungit; deinde per partes explicat, ut per faciles partus, per feracitatem, et felicia connubia, et sic deinceps: 'Alme sol, curru nitido diem qui Premis et cœlas, alinsque et idem Nasceris, possis nihil urbe Roma Visere majns.'

770 *Si non attonitis*] Si non divinantis Tyresiae verba stupefactus accepi. *Attonitis*] Timidis. *Attoniti* enim dicuntur, quos fragor tonitru in unum locum defixit: quos Græci vocant * hoc est stupentes. *Lactant.*

773 *Exorate*] Consolamini. *Idem.*

787 *Concinitur*] Collaudatur. Ordo: Concinitur vulgo, enim populus conditorem urbis suæ vocabat, et Cadmo atque Amphione meliorem dicebat. *Idem.*

788 *Veris honore soluto*] Apertis rosis. *Idem.*

791 *Lachrymabilis*] Quia dolebat fraude deceptum a filio, et eum iratus nolebat flere. *Idem.*

793 *Lustralem*] Lustrare civitatem humana hostia Galliena mos est; nam aliquis de egentissimis pelliciebatur præmiis, ut se ad hoc venderet: qui anno toto publicis sumptibus alebatur purioribus cibis, denique certo et solemni die, per totam civitatem ductus ex urbe, extra pomeria saxis occidebatur a populo. *Idem.*

796 *Coitu revoluta notavi*] Quando filii coitus in matrem rediit. Ut ipse alibi: 'proprios monstro revolutus in ortus.' *Idem.*

805 *Quæ mala pignora fudi*] Optimæ quæ male pignora fudi; hoc est, infelicitèr, magno malo et luctu meo. Ut Ovidio: 'Dumque male optatos nondum premis inscius axes.' Noster: 'et in tumulos si quid male facta reliquit Mater.' Gronov.

806 *Effloruit armis*] Quia de serpente illo, cujus Cadmus severat dentes, Creon Menœcei pater a serpentibus duxit originem; queritur ergo mater Menœcei, omnia illum a patre habuisse, et nihil de matre, et inde illum amore mortis abreptum. *Lact.*

810 *Noletibus fatis*] Quia ante diem periisti. *Idem.*

812 *Hæc manus*] Tua scilicet, quæ te occidit. *Idem.*

813 *Viden*] Syllaba cum naturaliter longa sit, tamen eam corripuit, secutus auctoritatem Maronis dicentis: 'Viden' ut geminae stent vertice cristæ.' *Consumpscrit ensem*] Quia totum pectore recepit ferrum. *Idem.*

814 *Haud quisquam*] Non tantum ab hoste fuisset infixus gladiis. *Idem.*

816 *Perosam*] Odio habentem consolantes. *Idem.*

819 *Tellure relictos*] Quia solam terram intuebantur. *Idem.*

822 *Saxi*] Speluncæ, in qua filios edidit vel educabat. *Idem.*

824 *Præter*] Juxta tigridem orbam. *Idem.*

825 *Ubi enim*] Interrogative, quia nusquam videbat filios, quibus alimoniam lactis pararet. *Idem.*

827 *Hactenus arma, tubæ*] Jam de humanis pugnis dictum sit. Restat nunc ut Jovis cum Capaneo bellum memoretur, ad quod opus putat non unius Musarum, sed omnium omnino succurru et inspiratione. *Barth.*

828 *Comminus*] Mox insequenti. *Tollendus*] Carminibus altius effendus. *Lactant.*

831 *Profunda*] Inferna. *Idem.*

833 *Arma Jovem*] Invidiose se contra Jovem Capaneus armavit, ut gloriosa morte periret. *Idem.*

836 *Mortalibus iræ*] Ludibrio habere Deos res humanas dicit, ut alii infiniti auctores, quosque velint magnis malis afficere, iis successibus rerum optabilibus prius illudere. *Vetus Schol.*

844 *Incenditur ignis*] Nitore clypei repercussus splendidior fit. *Idem.*

847 *Quid sacra juvent*] Quid prosit Thebanis mors Menœcei sacris inventa. *Idem.*

848 *Ex alterno*] Mire describit scallis ascendentem. *Idem.*

850 *Vidit Alcidas*] Oribus et Ephialtes, Aloï filii, tantæ audaciæ fuere, ut montibus constructis cœlum expugnare niterentur: et icti fulmine in tartara mersi sunt. *Idem.*

853 *Cardine summo*] Summo discrimine. *Vet. Schol.*

858 *Spes nulla sagittis*] Et meliores et plures: *spes unde sagittis?* Nimirum interdum quo caremus cuiusve potiundi vel difficilis vel nulla copia est, de illo dicebant: 'unde illa res mihi?' et, 'unde illam rem mihi?' et 'unde illud?' Quod genus propemodum sepultum aut transmissum primi revocavimus in usum in Diatribe, plurimæque eodem congressimus, si secundam editionem dabitur parare. Nam quis speret jaculis aut sagittis muros posse defendi? Noster lib. vi. 'Unde ego bella tibi Thebasque ignara timerem?' id est, nec enim timebam bello aut a Thebis tibi noceri posse, lib. vii. 'timent thyrsos nuptarum et prælia matrum. Unde tubas Martemque pati?' *Gronov.*

867 *Sævit enim*] Duo membranacei veteres libri non agnoscunt hunc versum. Agnoscit optimus, et optime quidem. Non enim potest commodè abesse, et est eruditior, quam pro insititio. 'Salum' omnis vis aquarum. *Virgil. Æneid. i.* 'Perque undas, superante salo, perque invia saxa Dispulit.' *Barth.*

874 *Carmenque imbelles secuti*] Quia Amphione cantante fulsse dicuntur

constructæ. *Lactant.*

879 *Abstulit*] Dissolvuntur. *Idem.*

886 *Inservante*] Custodiente Junone, ne quid pro Thebis diceret Liber. *Gemit infestante noverca*] Ora optimi: 'vel *inservante.*' Et videtur in suis invenisse Lindenbrogius, qui sic edidit: placetque, ut sit, sollicitis et truci bus eum oculis denotante, adspiciente. Verbum alioqui proprium Statii. Lib. vi. 'piget *inservare*; peritque Venturi promissa fides.' Lib. viii. 'dedit *inservare volucres.*' Hoc et Lactantius habuit, et vetusta quædam editio pridem occupavit. *Gronov.*

888 *Cunabula flammæ*] Ubi sunt mea cunabula. *Idem.*

889 *Auctor Apollo*] Quia Apollinis oraculum Cadmus secutus ædificavit Thebas. *Idem.*

891 *Dubitat Tirynthius*] Ideo inducit Herculis dubium favorem, quia et ab Argivis, et a Thebanis ducebat originem: ab Argivis, propter patrem a Perseo venientem; nam Perseus Danaës filius; ejus filia Gorgophone; Gorgophones Electrion; Electrionis Amphitryo; Amphitryonis Hercules: a Thebanis vero propter uxorem Megaram, Creontis filiam, de qua suscepit Oxeam et Creontiadem: quas furore correptus occidit. *Idem.*

895 *Tritonia*] Hæc etiam Argivis favet. De Junone autem nemo dubitet, quam Homerus Argivam nominat. Bene ergo *tacita*; ubique Juno tacens describitur, unde ei oratio necessitate datur. Unde Virg. 'quid me alta silentia cogis Rumpere, et obductum verbis vulgare dolorem?' *Id.*

897 *Non tamen hæc turbant pacem. Jovis ecce quierant Jurgia*] Levicula interpunctione illustro sententiam quæ in densa nocte: *Non tamen hæc turbant pacem Jovis: ecce, &c.* Bern. *Pacem Jovis*] Ocium, quo iracundia carebat. *Lactant.*

920 *Pro fulmine pendent*] Desperatione fulminis solliciti sunt, id est,

timent ne non valeat fulmen perimere Capaneum. *Idem.*

926 *Renovare faces*] A te mihi snpeditandi sunt ignes, unde meam quercum accendere et Thebas exure possim. *Vet. Comment.*

928 *Fugere in nubila*] Ex Euripidis Phœn. 1200. 'comis' decenter *cristas* fecit Papinius. Nec illud *deperdovâro* melius reddere poterat. Lib. v. vs. 587. de eodem: 'Moti tamen aura cuncurrit Fulminis, et summas libavit vertice cristas.' *Barth.*

936 *Fumantia muris*] Ut eos corporis sui igni succenderet. *Lactant.*

937 *Sed membra virum*] *Sed pro*

'nisi.' *Idem.*

938 *Paulum si tardius*] Nonnulli libri inserunt exclamationem *O si*, quod annotatum de suis etiam Bernartio. Optimus noster nihil mutat, neque est cur quicquam novandum arbitremur. Locum ubi ictu fulminis perlit Capaneus adnotavit Pansanias lib. ix. via nim. a Platœa ad Eleatridem portam ducente, secutus Æschylum, qui ibi ab eo pugnatum dicit. Fabulati sunt de mortuo alii, vivis redditum, memorante Apollod. lib. iii. Quod jam ante nobis indicatum existimo. *Barth.*

THEBAIDOS LIB. XI.

1 *Expiravitque receptum, &c.*] Una cum anima. Indicant hæc corpus Capanei incombustum permansisse, quod infra mox clare dicit: 'Ille jacet laceræ complexus fragmina turris Torvus adhuc visu.' Quod concordat Physicorum nonnullorum traditis, Fulminis ignem nullum corpus consumere. Vide Minutium Felicem Octavio. *Barth.*

4 *Signavit muros*] Excussit. *Lact.*

5 *Fragmina turris*] Quæ cum ipso est fulminata. *Idem.*

12 *Temerator matris*] Tityon, Latonæ concubitus violenter affectans, Apollinis est peremptus sagittis, et a Jove apud inferos perpetua pœna damnatus. *Idem.*

14 *Volucres*] Secundum Homerum, qui dicit, viscera Tityonis gemino vulture exedi, non uno, ut Virg. dicit. *Idem.*

21 *At vaga palantes*] Hanc lectionem scripti libri et editio princeps approbant, sententia flagitat. Vulg. *Aut vaga.* Bernart.

24 *Galeæque tonant*] Velut tonitru insonant. *Lactant.*

26 *Calique tumultu utitur*] Jovis fulmine audaciam dimicandi plebs Thebana conceperat. *Idem.*

27 *Massylla per arva*] Terras Africae. *Idem.*

29 *Rauci tunc cominus ursi*] Ut ingenue loquar, non satis percipio cur raucedinem ursis tribuat. Fuit cum divinarem legendum, *ravi tunc cominus ursi*, a colore deducto epitheto. Sed adhuc delibero. *Bernart.*

32 *Hinc premit Eurymedon*] Ex parte altera Eurymedon dux Thebanorum premebat, cujus in catalogo fecerat mentionem, 'Proximus Eurymedon qui pastoralia Fauni Arma patris.' *Lactant.*

35 *Juvenemque patrem*] E diverso dicit Pythonem cum Adelphilo bellum movere, pari pœne ætate pollentes: et istorum meminit in catalogo. 'pater est natusque, sed ævi Confudere modos.' *Idem.*

39 *Ex agmine vallum*] Licet libri nihil mutant, tamen magis γρηγορ, me judice, *examine vallum.* Bernart.

43 *Alternis procumbit*] Male obtemperatum Bernartio sic reponenti, cupa

omnis manus scriptorum: *Alternus procumbit ager*. Quasi quicquam frequentius quam hoc adjectivum pro adverbio poni. Ut lib. v. 'alternaque pectora mutant.' Quid hoc aliud quam alternatim vel alternis? Lib. vi. 'Et jam alterna manus frontemque humerisque, &c. lacescit.' Hoc ipso libro: 'quid alternos vultus palloque ruborque Mutat?' Sic et libro præcedente vs. 796. 'ut alterui (placet hoc tibi fulminis auctor!) Œdipodionii mutant diademata fratres.' Sic scripti. Vulgo 'alternis.' Gron.

45 *Pubes Tirynthia*] Juvenes dicit qui cum Agyleo fuerant, Herculis filio, qui stipitibus et sagittis dimicabant, non gladiis: ut in catalogo: 'flavent capiti tergoque leonum Exuviae, gentilis honos, ac pineus armat Stipes, inexhaustis artantur tela pharetris.' *Lactant.*

46 *Exuvias imitata Dei*] Suspecta hæc mendi dudum habui: sed idem liber scriptus deduxit me ad veri latebras; præfert enim: *imitata tui*, lego, *imitata sui*. Bernart.

47 *Nemea in sanguine terga*] Vel invitis omnibus libris scribe: *Nemea*. hoc est, vacuæ leonum pelles. Lib. iv. de iisdem: 'flavent capiti tergoque leonum Exuviae.' Et ideo hic: *pubes Tirynthia alumni Exuvias imitata dei*. Quæ frustra dudum suspecta mendi Bernartius habuit, et putat se rem magnam præstitisse substituto, *sui*. Nam ipse lib. viii. 'dulces Superos atque omne ex ordine alumnum Numen ubique sacri resonant Pæanes.' Gronov.

50 *Enypæus*] Hic tuba Thebanos in bellum excitare solebat, sed tum amens fugam civibus suadebat. *Lact.*

56 *Tuba sola peregit*] Ennius: 'Cumque caput caderet carmen tuba sola peregit, Et pereunte viro raucum sonus ære cucurrit.' *Idem.*

63 *Vacua valle*] Ab humano cultu. In deserta vestigiis omnibus valle. *Vet. Schol.* Peragentem inducit sa-

era infernaliam, educendæ Megæræ, qualia solita poëtis asseribi Manium Elicitoribus, Tisiphonem. *Barth.*

65 *Attollit*] Erigit. *Lactant.*

68 *Et pater Ætnæos iterum*] Bene iterum, quia paulo ante fulminaverat Capaneum, nunc iterum adversus Furiam fulmen requirit. *Idem.*

74 *Rarescunt tenebræ*] Furiae, inquit, abscessu tantum inferis lucis accessit, quantum adventu ejus dies splendoris amisit. *Idem.*

75 *Dextraque innixa*] Scribendum *innixa*, hoc est manum manij implicans, Bernartianis, nostris, Lindembrogii codicibus sic volentibus. *Barth.*

76 *Hæc germana tenus*] Supra irascentis Ditis verba ad Furiam hæc fuerant: 'sed quid ego hæc? i, Tartareas ulciscere sedes Tisiphone.' *Lactant.*

80 *Nec precium*] Nec operæ precium fuit diu mansisse apud Superos tantis factis stragibus. *Idem.*

84 *Hæc ego*] Quæ hactenus facta sunt sibi Mars cum Bellona vindicat, nunc ego ad singulare impellam. *Id.*

85 *Manifestus in umbris*] Quia similitudo gestorum apud Inferos extitit. *Idem.*

88 *Horrendus ab astris*] Capaneum quoque, sed modice fuisse se dicit audacem. *Idem.*

91 *Bella deum*] Aut Martis et Bellonæ, aut Apollinis et Minervæ. *Id.*

92 *Fatiscunt*] Lassantur. *Idem.*

94 *Taxus*] Quia Furie de taxo arbore dicuntur faces habere. *Idem.*

97 *Martia*] Qualia Mars solet efficere. *Idem.*

107 *Jam pater est*] Hoc est jam coepit Œdipus circa filios meliora vota habere, et patris circa juvenes affectum tenere. *Idem.*

109 *Assuetumque lærem*] Diuturno jam tempore habitatum, ex quo nimirum Laium occiderat, et matrem duxerat, Furie habitabant domum Œdipi. *Vet. Comment.*

120 *Incestare diem*] Inquinare, impuram facere. *Idem* Maro: 'totam-

quo incestat fenere classem.' Parisime de Dite Claudian. Rapt. Pros. lib. II. 217. 'tua cur sede relictā Audes tartareis cœlum incestare quadrigis?' Superiorum res incestari aspectu infernalium multis habent Tragediæ in fabulis Herculis. Barth.

124 *Dignusque mea procumbere dextra*] Variant libri: et plures quidem: *aususque meam contemnere dextram*: sed meliores: *aususque mea procumbere dextra*. Quod verum censeo, et prægnantius sensu quam verbis: ut sit, ausus mereri, ut procumberet mea dextra. Gronov.

127 *Sat funera mensæ*] Dicit Jupiter adhuc sibi Tantali horrere convivio, in quo Pelopem prædictus pater numinibus apposuit epulandum. Lact.

128 *Lycaonis aras*] Lycaon rex Arcadiæ Jovem suscepit hospitio, cumque vellet explorare an numen Jupiter esset quem in domo susceperat, humanas ei carnes apposuit: quod cum Juppiter agnovisset, domum ejus incendit, ipsumque mutavit in lupum, unde Græce *λύκος* dicitur *lupus*. Idem.

129 *Astra Mycenæ*] Quia Atreo et Thyeste parricidis epulantibus, refugio sole nox festina prævenit. Astra vero pro nocte posuit. Idem.

131 *Stat parcere cœlo*] Behottius notat e suis, *soli*: et sic Britannicus. Sed optimus Berneg. adscriptum habet: 'vel mundo.' Quod maxime placet. Neque enim Statius minus quam alii veteres 'mundam' pro cœlo usurpat. Lib. III. Amphiaræus: 'immensi fruitur caligine mundi.' Gronov.

137 *Vestigat*] Intentis oculis observat et inquirat. *Vetus Schol.* Et Virgil. *Æn.* VI. 'Ergo alte vestiga oculis.' Servius: 'require omni intentione.' Ita 'in umbra vestigare' omnem animi intentionem, etiam demto visu, designat Valerio Flacco lib. II. vs. 116. 'famamque vagam

vestigat in umbra.' Barth.

139 *Ereat*] Declinet. *Dubios tæbabant*] Terent. 'Dum in dubio est animus paulo momento huc illuc impellitur.' Lactant.

141 *Eger consilii*] Tristitia cogitans, sive consilio imbellis. Idem.

143 *Monstra Deum*] Infelicia monstra Deum, id est, non desunt prodigia futurorum. *Sic ire parabat*] Non sic parabat viro suo occurrere quo nunc scilicet corpus ejus quæsitura est. Idem.

144 *Viro tædas*] Non putat his tædis ad rogum viri esse venturam. Idem.

145 *Cur mæsta insignia tantum Fleverat*] Enigma hoc, solvam tamen etsi non sim Œdipus. Interpunge: *cur mæsta insignia? tantum Fleverat*. Bern.

150 *Acherontis operti*] Obscuri, tenebrosi. Nemo enim certe scire potest, quid sit post mortem futurum, disceptantibus et semper incertis Philosophis. *Vet. Schol.*

151 *Diva ter admoto*] Cum iteravit eum percutere Furia incipit amare mortem per fratricidium ardens amore sceleris, ut interficiat fratrem. *V. Schol.*

163 *Quæ merui (scis nempe socer) licet alta recondas Vulnera, et afflictum generi vereare pudorem. Ille ego sum*] Vitiosissima interpunctio, tu distingue: *nunc saltem exolvere fas sit Quæ merui: scis nempe socer, licet alta recondas Vulnera et afflictum generi vereare pudorem*. Bernart.

167 *Patria regnoque*] Extra fines patrios te coëgi bella suscipere. Lactant.

175 *Vidi ego me propter*] Optimi: *Vidi egomet propter*. Et scholion, 'juxta.' Quod merito probamus vel ob Terentianum: 'interdum propter dormiet.' Gronov.

178 *Ululat mihi*] Quia mea causa amisit filium Parthenopæum. *V. Schol.* *Mihi*, in me, mea causa. Clau-

dian. iv. Cons. Hon. 'tibi mille ruebant Per fluvium, plenæ cuneis immanibus, alni.' Scilicet tuæ gloriæ causa, ut tu eas superares. *Barth.*

191 *Neges urnaque reponas*] In scriptis undecim reperi: *Alitibus fratrique tegas urnamque reportes*. Et invenerunt in suis alii. Quam conspirationem qui spernere ausim? *Alitibus fratrique tegere* est ab alitibus et fratre defendere, ab illorum injuria prohibere. Et 'tegere' alioqui verbum funebre. Virgil. lib. vi. 'Ossaque lecta cado texit Corinæus ahenis.' Nec minus exquisitum, *me reportes urnam*, hoc est, meos cineres reliquiasque in urna, per metonymiam continentis: cum ero quod digitis quinque levatur onus. Martialis ix. 79. 'Absentemque patri rettulit urna rogum.' Thebaid. viii. 'nec attonito saltem cinis ibo parenti.' *Gronov.*

194 *Summittitur*] Solutis nivibus minuitur. *Lactant.*

200 *Fidas*] Casside caput Polynicis obduxit Furia Tisiphone, ne fideles admonitiones Adrasti posset exaudire. *V. S.*

202 *Sic omnia vicit*] Quæcunque moram faciebant exire. *Lactant.*

203 *Injecit equo*] Invitum et ignorantem semetipsum raptat. *V. Schol.* Ita infra de adveniente Eteocle vs. 288. 'subito cum matre repulsa Enmenis eiecit fractis Eteoclea portis.' *Barth.*

209 *Inferno prævertit vota Tonanti*] Propinat ex scripto Bernartius, *pervertit*: idque genus sermonis notum ait vel ex uno Plauto. Ego vero undecumque id ignotum mihi fateor. Scio *perversa vota* esse Papinio diras: *perversaque vota secunda*. Sed nemo dixit unquam 'pervertere vota Platonis.' Merus hic error librarii. Recte autem *prævertit*, id est, interceptit et avertit a Jove et aliis diis ad Plutem. Florus ii. 4. 'Mox Ariovisto dace vovere de nostrorum militum præda Marti suo torquem. Interce-

pit Jupiter votum.' *Gronov.*

211 *Licet Argos*] Quamvis Græci tibi serviant, et ipsi sacrificia debeant; tamen et nos amare, quia multa apud nos, ob stuprum Europæ, amoris gaudia perfecisti. *Lactant.*

213 *Thygasos*] 'Thyasi' chori, sacra ducentium Liberi patris, sive certamina satyrorum. *Idem.*

216 *Tyrios nimium*] Propter sui vultus imaginem, et bene *nimium*, quia adventum Jovis armati ferre non potuit, vique fulminis interlit. *Idem.*

218 *Adsertor*] Tuorum et tuæ urbis Vindex et Tutor. *Vet. Schol.* Donatus in Adelph. act. ii. scen. 1. Vide ad illum Terent. locum notas Doctiss. Lindebrogii. *Regia cæli*] Palatium divorum. Vide Ovid. Met. i. *Barth.*

221 *Agnovimus ignes*] Fulmina quæ miseras in Semelen. *Lactant.*

223 *Votivum*] Sacrificio Jovis dictum taurum, qui Hæmus dicebatur. *Idem.*

233 *Imperat*] Erat enim consuetudo, ut si prima sacrificia minime fuissent accepta numinibus, secunda aruspex sacrificia repararet, donec viderentur esse suscepta. *Idem.*

235 *Accedere vestes*] Per membra compasci. Hercules enim victo Acheloo, Deianiram duxit uxorem: qui cum ad fluvium pervenisset, Nesso dedit Centauro transferendam. Quam cum ille in flumine comprimere voluisset, ab Hercule est sagittis extinctus, qui vestem dedit Deianiræ suo sanguine tinctam, ut se ulcisceretur, et dixit illi, si vellet perpetuo se ab Hercule diligi, daret eam illi vestem induendam. Unde cum Hercules Iolem secum captam adveheret, Deianira verita, ne ei pellex præferretur, hanc vestem Herculem induit, quam ille indutus, cum veneni afficeretur incendio, in Ceta monte rogum voluntate conscendit. *Lactant.*

238 *Victor Nessus*] Venenum ab eo oriundum. *V. Schol.* Senti qui 'naph-tam' fuisse autument, qua et coronam Medea, &c. tinxerit. Vide Plin. lib. II. cap. 105. Doctissimus medicus Leon. Fuchsius ad Nicol. Myrepsum 'Petrolei' genus esse autumat. 'Colamen Bituminis Babylonici' accipit Dioscorides lib. I. cap. 101. *Barth.*

256 *Trepidæque expectant prælia vaccæ*] Vaccæ, prope dixerim, fuerunt qui nobis hoc subjecerunt præ constanti membranarum scriptura: *expectant prælia valles.* Horat. Epod. II. 'Ant in reducta valle mugientium Prospectat errantes greges.' Ovid. Met. v. 'Tigris ut, auditis diversa valle duorum, Exstimulata fame, mugitibus armentorum.' Noster lib. II. 'veluti dux taurus amata Valle carens.' Martial. III. 58. 'Truces in alta valle mugiunt tauri.' Dubitem hinc ego dicere 'valles mugire?' Neque igitur, expectare illas prælia taurorum? Quid, cum Virgil. Georg. III. 'sed tota æstiva repente Spemque gregemque simul?' Ubi Servius: 'Loca pro animantibus posuit.' *Grenov.*

257 *Non desint Regi comites*] Acutissime idem liber scriptus, *non desunt regni comites.* Notat signate aulæ illa mancipia, quibus nihil magis familiare, quam omnia Principum sive honesta, sive inhonesta, laudare. 'Perpetuum malum Regum (Curtii verba sunt) quorum opes sæpius assentatio quam hostis evertit.' Verissima vox, quæ utinam personet aures magnatum! *Bernart.* *Sine mænia pulset irritus*] Membratim ista legenda sunt, ut videantur a multis satellitibus dici: ut alterius sit: *sine mænia pulset Irritus.* Alterius vero: *ille autem fractis huc audeat ire Viribus?* Alterius item: *hic furor est miseris instare periculo.* *Lactant.*

263 *Belli libertate*] In pace non laturus tantam loquendi libertatem

impune. *V. Schol.* Ratio hujus libertatis est: Non audebat Creontem ob tam libera verba interficere Eteocles, ne occulta hactenus multorum in se odia suscicaret, et erumpere faceret in propatulum. Neminem enim latebat perfidiam ejus omnium patriæ malorum causam esse. *Barth.*

275 *Annis*] Hiemenos. *Lactant.*

281 *Phocidos sonora*] A Phoco Æaci filio, quem Peleus et Thelamon occidisse dicuntur, civitas nomen accepit. *Sonora* dixit, dantis responsa. *Idem.*

284 *Et e grege sanguis*] Pecus ignobile: *de grege* enim, de multitudine vulgari dixit. *Idem.*

285 *Primitiis ararum*] 'Primitiæ' proprie dicuntur primæ fruges Diis oblatæ. *Rite nefasto*] *Rite* pro ritu posuit; expiatio enim fuerat civitatis mors Menœcei. *Idem.*

289 *Oracula nectit*] Tecum responsa componit. *Idem.*

298 *Non fallis, ait*] Nec cælas, inquit, quid tuus animus hac oratione festinet. Non luges filium, sed me pugnante regnare desideras. Laudare mortem filii et præconiis debebas efferre, qui pro patria periit, non dolere. *Idem.*

301 *Insano voto*] Maximo tuo, sed incongruo desiderio prætendis funus Menœcei. Re autem ipsa doles super vita mea, quo semoto speras te Thebis regnaturum. *V. Schol.*

302 *Premis*] Dictis opprimis et persequeris. *V. S.*

320 *Promissum caput, &c.*] Fabulam ob oculos ponunt, qui de magno numero nunc supersunt, Euripides in Bacchis. Ovid. Met. III. Nonnus et alii. Præcipue autem caput Pentheo a matre avulsum canebatur. Ovid. 'ululavit Agave Collaque jactavit, crinemque per aëra movit, Avulsumque caput digitis complexa cruentis,' &c. *Barth.*

321 *Non ferre ipsa vestigia natæ*] Margo optimi et quædam in contextu

membranæ: *non ferre piæ vestigia nata*. Nec rejecerim, quando hic melior sexus Œdipodæ liberorum. Gronov.

323 *Crudescunt*] Juvenescunt, aut novi fiunt. *Lactant*.

29 *Integrata resurgit*] Ex integro inchoat. *Idem*.

334 *Improba lumina*] Quæ spectatura sunt fratrum singulare certamen. *Idem*.

337 *Obnixi*] Cum conatu stricti. *Idem*.

338 *Me miseram, vinces*] Prius tamen hæc arma necesse est experiri domi, ut nos ante prosternas. *Idem*.

344 *Sanxi*] Sancire est summo-
pere, et ut ultra non possis, confir-
mare. Dictum alibi. *Barth*.

345 *Ore cæco*] Alludit ad excæ-
cationem Œdipi, de qua Fabulatores.
Barth.

358 *Non duraturus*] Senio non per-
venturus: id est, senectutis impedi-
mento ad summum murum evadere
non poterit. *Lactant*.

361 *Incessentem*] Invadentem, pul-
santem, aut ferientem. *Idem*.

371 *Regi*] Eteocli, propter amo-
rem Polynicis: dicitur enim cum eo
concubuisse. *Idem*.

373 *Liceat vultus fortasse supremos
Noscere dilectos*] Quis dubitabit quin
legendum ut ex scriptis reposui:
supremum? *Bernart*.

375 *Illum gemitu, &c.*] Eteoclem.
Exsertum ensem] Jam parata arma di-
citur deponere, matre hortante. *Vet.*
Schol. Audisse antem se hæc scite
virgo dicit, non enim propter turbam
accedere poterat Eteoclem, ut supra
memoratum est, vs. 354. *Barth*.

383 *Cæperat*] Sola enim Antigone
poterat Polynicem a singulari cum
fratre certamine remove. Supra
enim de ipsa dixerat Furia: 'blan-
damque precatur Antigonem; timeo
paulum ne nostra retardet Consilia.'
Lactant.

391 *Mater, et, o patria*] Stulte in-

culcatum est *τὸ et*: sive ipsi tribuas
Eteocli, sive Poëtæ quasi interpo-
nenti hoc quoque eum dixisse. Nimi-
rum recte bonæ satis et multæ mem-
branæ, jamque olim editum fuit:
Mater: io patria, o regum incertissima.
Præcedenti libro: 'Fulmen, io, ubi
fulmen?' nam *regum* quidem, non
regni, credo, in omnibus scriptis.
Gronov. *Incertissima*] Ante cruen-
tum pugne dubia. *Lactant*.

400 *Palla*] Chlamyde. *Idem*.

401 *Mæoniis*] Lydiis, de hac enim
regione fuit Ariadne lanificii peri-
tissima, quæ Minervam provocavit,
et ab ea in araneam est mutata. *Idem*.
Opus ipsa novarat Mæoniis Argia modis]
Cur Mæoniis? quia ex Lydia (ita
postea est vocata Mæonia) fuit Arach-
ne lanificii peritissima, quæ Miner-
vam provocavit: haud inepte hoc
dixeris. *Bernart*.

406 *Serpentibus augent*] Equorum
jubas augent Furie, adjectione ser-
pentum. *Lactant*.

411 *Et ipsi Armorum fugere Dei*]
Mars et Minerva. *Idem*.

414 *Cruda*] Aspera: dicit Miner-
vam opposita Gorgone visus suos
cælasse. *Idem*. *Cruda virago*] Belli-
cosa et pugnarum tractatrix, Miner-
va. *V. S.* Sic 'ferox Diva' eadem
lib. II. vs. 715. Servius ad Æneid. x.
'Crudus, cum ad animum pertinet,
asperum et crudelem notat.' Scho-
liast. Horat. III. Od. 11. Viraginem
Minervam dicit etiam lib. IV. Silv. 5.
'Mea carmina Regina Bellorum vi-
rago Cæsareo paravit auro.' *Barth*.

428 *Sed quid apud tales? quis non
sua*] Malim ego: *Sed quis apud tales?*
Mens: Erat quidem reipsa venera-
bilis Adrastus, sed quæ veneratio
apud eos, quibus nec pignora curæ?
Bern.

429 *Exter honos*] Sic jam ante Can-
terum fuit editum. Insolens tamen
illud *Exter*: etsi legerit ita quoque
Priscianus. Vidit in compositione
quoque aliquid esse scabri Bernar-
tius, corrigitque: *Sed quis apud tales?*

Immo Modius in Novantiquis. Ego notavi optimos quoque, immo fere omnes codices habere aut *Alternos* aut *Externos*. Berneggeri, quæ mearum omnium membrana vetustissima: *Alternos*: et supra scriptum *Thebanos et Argivos*. Mihi quidem momentis rationum, quantum in hoc arcto otio et præcipitifestatione licet, libratis, hoc propensissimum visum est. Nam vel *Exter* vel *Externus*, utrique certe, qui poterat dici, qui alterius socer esset? qui cum utriusque parentibus communes nepotes habebat? alteri dicat statim: *nec tu mihi sanguine longe?* Scribatur: *Sed quid apud tales, queis nec sua pignora curæ?* Sed quid possent seu valerent cum majestas regis, tum veneratio senis, apud eos, qui jam vincula sanguinis, qui conjunctionem uteri sanctissimam ruperant? *Alternos tamen ille rogat*: nihilominus ille modo hunc, modo illum aggreditur, et quidem precibus: quod et mox facit: *te deprecor hostis, Te gener et jubeo*. Fratres enim proprie *Alternos* intellige. Ovid. Met. v. 'sed et hunc et Persea vultu Aiterno spectans.' Quid dicemus ad auctoritatem Prisciani? nempe aut pervertustum esse mendum, aut ei memoriam imposuisse. Gronov.

431 *Ne perstate animis*] Ne perseverate his furoribus. *Vetus Schol.* Virgil. Æn. v. 'Nunc quoque mens eadem perstat mihi.' Et Æn. II. 'Talia perstabat memorans, fixusque manebat.' Lucan. lib. III. 'crebra percussus cuspide perstat.' Barth.

438 *Pontus Cyaneostetuit*] Quoniam aqua non vetuit sibi montes collidi. *Lactant.*

441 *In digitis amenta videt*] Lorum seu ligamen intelligit, quo mediam hastam veteres religare solent, ut jaci longius posset. Duxit hinc elegantem Metaphoram Tertullianus, adversus Marcionem lib. IV. 'Injustitiæ auctorem et dominatorem totius sæculi nummum scimus, cui famulatam videns Phariseorum cupidita-

tem, amentavit hanc sententiam, Non potestis Deo servire et mammonæ.' *Bern.*

442 *Ac fata*] Hactenus medius inter pugnatuos Arion, morabatur ne possent per liberum campi spatium concurrere. *V. Comment.* Lutatius et Bernartiani (ut ipse ait) libri *momentem* legunt. Non male, cum fatidicus semper fuerit iste Adrasti equus. Sic habent et nostri duo libri, nec non Behottiani, et receperunt idem Lindebrog. et Gevart. *Barth.*

446 *Palluit amisso veniens in Tartara cælo*] Plutonem intelligit, et fabulam respicit, qua Jupiter, Neptunus, Pluto, universi hanc machinam divisisse sorte finguntur. *Bern.*

447 *Indulsit*] Instituit. *Lactant.*

453 *Venerabile*] Formidandum. *Id.*

455 *Iterare aciem*] Denuo bellum instaurare. *Idem.*

456 *Opponere*] Objicere se pugnantibus fratribus. *Idem.*

459 *Non habitu*] Non læta, sed tristis. *Idem.*

465 *Animantum*] Animas habentium, id est, hominum. *Idem.*

469 *Post Pyrrham*] Post diluvium, cui sola cum Deucalione suo superstes fuisse Pyrrha perhibetur. Itaque ejus nomine diluvium censetur. Horatius: 'grave ne rediret Seculum Pyrrhæ, nova monstra questæ.' Vide Claudian. Bello Gildon. Fuit autem diluvium hoc, Pyrrhæ nomine nominatum, in sola Thessalia. *Barth.*

471 *Auxilium tentemus ait*] Recte scripti omnes, *Auxilio*: modo bene interpungas: *speculataque tempus Auxilio, tentemus, ait, licet irrita coner.* Utrumque elegantius: 'tempus auxilio,' ut sæpe Livio: 'locus insidiis;' et 'tentemus,' sine casu nominis. *Gronov.*

473 *Quanquam mæsta deæ*] Cum pietas de cælo descenderet ad terras, licet mæsta esset, tamen quocumque ibat per nubes nigras, claram sui numinis lucem trahebat. *Lactant.*

485 *Numen iners*] Pietas, quæ bel-

la dissuadet. *Idem.*

488 *Furiarent*] Instigarent. *Idem.*

490 *Cadmus erat*] Dentes draconis de quibus cohors armata prosiluit. *Idem.*

491 *Rogat*] Convenit. *Idem.*

494 *Ora reducentem*] Vultum suum retro tollentem. *Idem.*

495 *In lumina pallam*] Faciem suam chlamyde protegebat, ne Furiae vultum videret. *Idem.*

496 *Questura*] Nequaquam cogitato etiam hoc Papinius scripsit. Quomodo enim auditorus erat Jupiter, aut quid in eo spei habere poterat, quam paulo ante eundem convitiis incessentem et cælum ejus execrantem induxit vs. 462. 'Sævumque Jovem, Parcasque nocentes Vociferans, seseque polis et luce relictæ,' &c. *Barth.*

500 *Prior occupat*] Feriturus praevenit, ac tela disponit. *Lactant.*

502 *Per orbem*] Per medium scutum conata est transire. *Idem.*

508 *Minor umbra dolorem*] Asty-mos, id est, urbane; *minor umbra*, dixit, victi regis, ut Horat. 'Medumque flamen gentibus additum Victis minores tollere vertices.' *Idem.*

510 *Plagu*] Vulnus metum immisit. *Idem.*

526 *Rimantur*] Pervestigant. *Acerbo*] Torvo. *Lactant.*

527 *Telluris*] Subandis 'intere-rat:' id est, non a se multum abe-rant, sed comminus sua ora cerne-bant. *Idem.*

529 *Signa tubarum*] Neglectu suo plus excitabantur ad scelus. *Idem.*

530 *Fulmineos*] Fortes. *Idem.*

536 *Facinusque peractum*] Tanta inerat sævientibus feritas, ut cum nulla sibi adhuc vulnera intulissent, tamen jam se scelus perfecisse crede-bant. *Idem.*

542 *Justius*] Justior in scelere Po-lynices videbatur pro denegato sibi imperio. *Idem.*

543 *Quam male jam plumis imis te-*

git inguina thorax] Insigne mendum, parva labe contractum: nam litteru-lam detrahe, et germanam lectionem effeceris: *Qua male.* Bernart. *Plu-mis*] Laminis, ut Virgil. 'Quem pel-lis ahenis in plumam squamis.' *Lac-tant.*

546 *Magis ac magis æger*] Polyni-ces scilicet viso fratris vulnere im-minebat. *Idem.*

547 *Atque increpat hostem*] Non possis accipere aliter quam Eteo-clem hoc facere. At verba sunt Polynicis. Scripti, *hosti.* Lege: *nec parcit cedenti, atque increpat hostis.* *Cedenti*] Eteocli. *Hostis*] Polynices. *Gronov.*

550 *Rebusque exercita egenis*] Has vires exilia calamitatesque nutrie-runt. *Lactant.*

567 *Jam lætus frater fratris sub cor-de*] Variant codices. *Jam lætus fati*, quod dedit Lindenbrog. ex eo acce-pit, quod nonnulli habent *fati*, sed cum picta super virgula, quæ literam caninam significat. Alii, *fraterno in corde*, et *fratri fraterno corde*. Sed princeps ille Berneggeri: *fratris non frater corde reliquit.* Idemque inveni in codice Bavar. Monaciensi. Neque ausim refutare: licet, explices, non fraterno animo. Nihil erant illa pri-ora: hoc demum lætus erat, hoc max-ime placebat eorum, quæ tanquam minime frater fratri fecerat. Perti-nent huc illa, quæ notavimus alibi si-milia Ovidiano: *pugnat materque so-rorque.* pro affectu materno et soro-rio. Tum illud *non frater* dixit, ut alibi: 'Horrendum non matris opus. *Gronov.*

569 *Quietas*] Quia in mortem ip-sam usque sceleratus es. *Vet. Scho-liast.* Qui non emendabant vitam et desinebant malitiam, neque confessi essent, ut punirentur, eos pessime puniri credebant apud Inferos. Vir-gil. 'Gnosius hæc Rhadamantus ha-bet durissima regna, Castigatque au-ditque dolos, subigitque fateri, Quæ

quis apud Superos (furto lætatus inani) Distulit in seram commissa piacula mortem.' *Berth.*

575 *Consumite penas*] Omnia supplicia transeundo subite. *Lactant.*

578 *Una dies*] Stat tantum. *Idem.*

579 *Prælia reges*] Execranda fratrum prælia soli noverant reges, penes quos est et opprimendæ libertatis ambitus, et sæviendi crudelitas. *Idem.*

582 *Mortem imperfectam*] Cæcitatem, ut ipse in primo, 'longaque animam sub nocte trahebat.' *Idem.*

583 *Utraque canities*] Et capitis, et barbæ. *Idem.*

584 *Genæque intus*] Sedet intus ab actis ferrea lax oculis. *Idem.*

587 *Puppe relicta*] Charon. *Idem.*

588 *Exosus manes*] Odio habens mortuorum sæva supplicia. *Idem.* *Nigri sulcator Averni*] Veriorem lectionem præferunt calamo exarati, *pigri sulcator Averni.* Noster *Epiced.* in patrem: 'pigro transmisit Averno Causa minor.' *Idem* lib. viii. 'Tunc regemunt pigrique lacus, usque paludes.' *Bernart.*

590 *Nec ipse diu*] Nihil mirum: cum nec Cerberus Inferis extractus diem tulerit. *Ovid. Met. vii.* 'Est via declivis, per quam Tiryntius heros Restantem, contraque diem, radiosque micantes Obliquantem oculos, nexis adamante catenis Cerberon attraxit.' Et Theseus ab Inferis rediens, in Hippolyte queritur apud Senecam: 'vix cupitum sufferunt oculi diem.' *Berth.*

592 *Expectent sæcula ripis*] Notione non cuilibet e plebe litteratorum nota *sæcula* pro 'hominibus' posuit: nec id sine ratione, vel auctore. Enimvero uti recepta apud Latinos phrasid est, 'væ ætati tuæ,' pro 'væ tibi;' ita cum ætas hominis 'sæculo' concludatur, non absurde Poëtica licentia, pro 'homine' *sæcula*, Noster usurpavit. Præsertim cum locupletissimum auctorem habeat Lucretium lib. v. 'inde loci mortalia sæcla crea-

vit.' Et inibi: 'Tam tibi terra dedit primum mortalia sæcla,' id est, 'homines.' Et iterum: 'Lanigeræque simul pecudes et bucera sæcla,' pro ipsis 'bubus.' *Bern.*

608 *Per arida serpunt*] Cæcitatem aridam dixit, eo quod, deficientibus oculis, lachrymarum origo cessaverit. *Lactant.*

609 *Molles*] Quia sunt animi molliores. *Idem.*

610 *Exequialia mortis*] In morte vestra lachrymas fundo, quæ exequiis cœquentur. *Idem.*

611 *Nimiumque mei*] Minime a meis criminibus discrepantes. *Idem.*

620 *Et pater et genitrix*] Quia sceleratus in hos fueram, regnoque a filiis ejectus et oculos præterea amiseram in furorem versus, per eum devovi filios meos. Unde si justi fuissent, Dii debebant attendere non meas, sed Furiarum ipsarum voces, neque ita crudeli parricidio eos innocentes de medio tollere. *V. Schol.*

627 *Talia conquestus*] Interpolarunt homines invenusti, et extruserunt proprium Papinio verbum, *dequestus*; quod scripti agnoscunt. Noster lib. i. 'similesque notos dequestus et imbres.' *Sidonius* lib. ix. *Epist. 9.* 'Longum tacere nos vir sacratissime in commune dequestus ea.' *Bernart.*

637 *Multaque*] Multaque in Deos convitiata, et de incesto cubili plurimum conquesta. *Lactant.*

638 *Et nati furis*] Filii nuptiis. *Et primi conjugis*] Lati prioris mariti. *Id.*

639 *Luctata est*] Conata est manus anilis virorum fortium opus implere. *Idem.*

641 *Sanguine lectus*] Cruore suo infelicis lectuli purgavit incestum. *Id.*

644 *Qualis Marathonide silva*] Marathon mons Atticæ regionis, in quo Icarus est occisus: ad quem locum Erigone filia ejus cane præeunte pervenit, et se nimio luctus dolore laqueavit, fortioribus ramis electis, ne forte infirmioribus fractis, mortem

corporis ruina declinaret. Pinus autem in qua pependit regionem illam sua umbra vastabat: ut placaretur extincta, ora in humanam speciem ipsi formata in eadem arbore suspendebant, et pastorum congressibus cantibusque diem illum celebrem faciebant. Quod Virgilius aliud agendo perstrinxit: 'tibi que Oscilla ex alta suspendunt mollia pium.' *Idem.*

646 *Nodum*] Laqueum, quo se regina suspenderat. *Lactant.*

647 *Ramos moritura legebat*] Busl. *ligabat.* Respicit fabulam, qua fingitur Erigone Icari filia, Penelopes soror, a Baccho in specie uvæ compressa, cum patrem a pastoribus insuper occisum reperisset, seipsam de arbore suspendisse, sed ramo fracto in terram decidisse, inter astra translata, et signum Zodiaci factam, quod Virginem appellant. *Bernart.*

651 *Illi Pugnant*] Hujus emolumenta. *Vet. Schol.* Idem sensus deprehensus a nobis est in illo, initio hujus Operis: 'alternaque regna profanis Decertata odiis.' Hoc est certando utrique Hæredi amissa. Talem solebant pugnam olim pugnare Arcades, qui proverbio locum dederunt. Vide Hesychium. *Barth.*

661 *Primum adeo sævis imbutus amoribus aule Indicium*] Ignotus ille, sed magnus Auctor Thebais, ab hac mente: 'tam ferum et durum geris Sævumque in iras pectus, et nondum imperas? Quid sceptrum facient?' Et Seneca Thyest. 'Ut nemo doceat fraudis et scelerum vias, Regnum docebit.' Adeo omnes fere cum Pindarico illo Tantalo: μέγαν δαδὸν καταρέσαι οὐ δύναται. *Magnam felicitatem concoquere non possunt.* *Bern.*

674 *Seniumque recessit*] Nimia senectus dicitur senium. Terent. 'Ut illum Dii Deæque omnes perdant senem, qui me hodie remoratus est.' *Lactant.*

677 *Jam ne vacat sævire Creon*] Jam non doles interitum filii, sed contra

mortuos furibundus irascaris? *Idem.*

679 *Calcere ruinas*] Afflictorum regum insultare casibus. *Idem.*

680 *Jam tumultis junctos socios, jam manibus arces*] Pessime quæ de verbis, quæ de interpunctionibus affectus locus. Sed Pharmacum ex scriptis quod huic ægro faciet vitam: *Jam tumulto victos, socios jam manibus arces?* *Bernart.*

682 *Nova contrahis*] Cur parce usurpas jura tua, cur ea contrahis, quæ extendere debebas? Rudis, inquit, adhuc es, nec expertus quid tyranno liceat. Sciendum est hæc quasi Furis ore loqui Œdipum, et sic adhibiti sunt gestus in recitando. *V. Schol.*

683 *Auguste metiris*] Longe plus licet Thebano regi, quam quod tu nunc agis. Utere plenius in me tyrannide tua exemplo præcessorum Regum. *V. Schol.* *Metiris honores*] Ut exilium imperes ei quem potes occidere, cur non sævis aliquid imperas? Ista mihi parva sunt quæ minaris exilia, qui sponte supplicia in me majora perfeci. *Lactant.*

685 *Quin protinus imbuo enses*] Quinimo imbue, id est, in me auspicare innocentem cædem, quasi novus tyrannus. *Idem.*

686 *Satelles*] Id est, armiger, qui me possit occidere. *Idem.*

704 *Nec tibi sit virtus*] Id est, nulla in te sit fortitudo animi, qua possis adversa magnanimiter ferre. *Idem.*

705 *Satis omina sanxi*] Satis imprecatus sum. *Idem.*

720 *Sublimis et armis Septus*] Ut inclitum et virtuosum Regem decebat. *V. Schol.* Aliter tamen Papinius lib. i. vs. 147. de regno Thebano Œdipi illo tempore. Non erant, inquit, tunc in ea civitate 'impacatis Regum advigilantia somnis Pila, nec alterna ferri statione gementes Excubiae,' &c. *Barth.*

722 *Cui nunc ex agmine tanto Una*

comes] Mirantur vicissitudinem hanc, qui ea tantum prospiciunt quæ ante pedes sunt; at non illi quos altiori quadam aura cana Prudentia afflavit. Didicerunt quippe a sapientissimo Romanorum: 'Horæ momentum interesse intra solium et aliena genua.' Et velut in Euripo sursum deorsumque omnes volvi. Nec tamen ideo dejiciuntur cum serio imbiberint ejusdem Sophi monitum: 'In secundis nemo confidat: alternæ sunt vices rerum. Quid exsultas? ista, quibus veheris in summum, nescis ubi te relictura sint. Quid jaces? ad imum delatus es? nunc est resurgendi locus.' *Bern.*

743 *Exarmatus ab ævo*] Dentibus

et unguibus obtusis imbeillis redditus. *Vet. Schol.* Ita Sil. lib. i. vs. 410. 'Nec non serpentes diro exarmare veneno.' Et de iisdem Calpurn. Eclog. v. 'ipse videbis Serpentum cecidisse minas, non stringere dentes Ulla potest uncus,' &c. *Barth.*

749 *Supplicis indulget*] Veniam Œdipo sub certa conditione promittit. *Lactant.*

753 *Habitabilis umbris*] Ubi filii se tui mutuis vulneribus peremerunt. *Idem.*

754 *Qua bellum*] Thebanæ et Argivæ gentes moverunt. *Idem.*

758 *Destitunt*] Occulte fugiunt. *Lactant.*

THEBAIDOS LIB. XII.

1 *Inclinaverat*] Occidere fecerat, id est, nondum omnia astra adventus extinxerat Solis. *Lactant.*

2 *Trepidus ubi jam Tithonia*] Hoc ab illis est ortum, qui veteris orationis filium melius nectere docere voluerunt. Scripti: *trepidas subito*. Perinde est ac si foret, 'cum subito.' Ovid. Met. iii. 'Vix bene Castalio Cadmus descenderat antro, Incustoditam lente videt ire juvencam.' Lib. iv. 'Postera nocturnos aurora removerat ignes, Ad solitum coiere locum.' An et hic facient, 'ubi coiere?' *Gronov.*

5 *Dircæa*] Thebana. Ut Dirce pro universis Thebanis rebus, infra vs. 610. *Barth.*

9 *Minimina valli*] Quamvis fugati essent Argivi, tamen exire de civitate Thebani metuebant. *Lactant.*

10 *Reserare audacia portas*] Nondum audebant terrore præteritorum malorum omne portarum spacium reserare. *Idem.*

13 *Prima labat*] Virgil. 'Dum trepidi egressique labant vestigia prima.' *Idem.*

23 *Cruenti duces*] Luctus et Dolor monstrant viam; nimirum dum suos quisque charos et propinquos quærit per cadavera. *Vet. Schol.*

28 *Queruntur*] Virtutis malo imputant, quæ perierint. *Lactant.*

29 *Digeritur*] Ordinatur. *Idem.*

30 *Cum scapulis hastisque manus*] Omnes scripti: *capulis*. Unus quem ego viderim Buslid. habet alterum, sed ita, ut ultro subnotato puncto τδ s indicet vacare. Hic igitur si creditus auctor Bernartio, *scapulas* hic inculcanti, auctoritatem defugiet. *Capuli* sunt gladiatorum, quibus perinde, ut hastis, manus immortalæ. *Gronov.*

35 *Lusit Fortuna parumper*] Decepti opinione sua homines, ludi dicebantur a Fortuna, cuique pleræque omnes nationes omnem in res humanas castigandas et illudendas potestatem

dabant. Qua de re eleganter Plin. lib. II. cap. 7. Et Ovid. ex Ponto lib. IV. 'Hæc Dea non stabili quam sit levis orbe fatetur, Quæ summum dubio sub pede semper habet.'

38 *Vacuique dolores*] Non possunt dici vacui dolores, nisi pro supervacuis, inanibus, vanis. Is autem non est sensus hujus loci. Scribe, *vacuique doloris*: id est, qui carent dolore, qui mala belli mortibus snorum non sentiunt. Lib. V. 'et vacuis fluviorum in vallibus errat.' Gron.

57 *Accipit*] Subandis, 'ignis.' *Idem.*

58 *Argivus haberi*] Id est, non sepeliri sicut Græci. *Idem.*

62 *Sed bellicus agger*] Instrumentorum belli exaggeratio. *Idem.*

64 *Acervos*] Exuviarum hostilium moles. Exuviis enim hostium extruebatur regibus mortuis pyra: quem ritum sepulturæ hodie quoque barbari servare dicuntur, quem 'strabas' dicunt lingua sua. *Idem.*

65 *Pacifera lauro*] Triumphali sive victrici. *Idem.*

75 *Acerbas*] Acerbum facis. *Lactant.*

84 *Eadem dies*] Unius igitur diei res duobus libris decimo et undecimo complexus est Papin. Et hoc quidem Antimachicum est. *Barth.* *Misere*] Hoc deplorandum est, inquit, te tantæ virtutis hominem eo die factis cessisse, quo exstinxere se mutua cæde pessimi isti fratres. *Vet. Schol.*

85 *Fratres*] Una sorte et eadem die, cum nefandis fratribus bellorum fortunam conjunxit. *Lactant.*

88 *Libamenta*] Dona sacrata sive pueris initia mortis. *Idem.*

89 *Regimen dextræ*] Sceptrum sive regalis virga. *Frontisque superbæ*] Vincula, diadema. Ostendit Poëta Creontem regni insignia in ardentis filii pyram jecisse. *Idem.*

94 *Funera Lerna*] Cadavera Argivorum. Quia jam tu combureris, ne, quia causa tui interitus fuerunt, etiam mortui, componantur, veto eos sepe-

liri. De Lerna supra dictum est, quantum satis fuerit. *Vet. Schol.*

104 *Abreptum*] Iracundia enim nimia ei deliquium animi faciebat. *Vet. Schol.* *Comites* summos amicorum notant, lib. X. vs. 157. 'Novum comitem bonus instigabat Apollo.' Et vs. 343. 'Calydonius Hoplenus Mænaliusque Dymas, dilecti Regibus ambo, Regum ambo comites.' *Barth.*

123 *Impia conjux*] Proditrix. Eryphilen significat Amphiarai uxorem, quæ, monilis cupiditate ducta, latebras conjugis prodidit, quam postea filius in vindictam patris occidit. *Lactant.*

130 *Duplex litus*] Ionium et Ægeum. *Idem.*

131 *Isthmiaco*] Corinthio. *Genitrix*] Lencothea. *Idem.*

132 *Noctiragumque*] Mulierum Argivarum gregem significat. *Noctiragum* ideo, quia quærentes maritorum cadavera nocte vagantur incertæ. *Eleusis*] Civitas non longe ab Athenis: quamvis Eleusis propriis luctibus serviat. In sacris enim hujus civitatis mysteria sunt Cereris, Proserpinæ raptum dolentis.

133 *Arcanos*] Secretos, sive sacrificiorum ignes ostendit. *Extulit*] Elevavit. *Idem.*

134 *Ipsa per adversos*] Ipsa Juno et avia monstrabat itinera, et refovebat corpora mortuorum: mandat simul curam Iridi, quæ ambrosiis succis perfundens ea debere solvi vetabat. *Idem.*

135 *Ne plebs*] Ne conjuncta fugientium multitudo a cæpto deterreatur. *Idem.*

137 *Functa*] Mortua. *Idem.*

138 *Roribus*] Liquoribus suis. *Id.*

139 *Obstant*] Repugnant. *Idem.*

140 *Fatiscant*] Ut occisorum corpora putredine non ante solvantur, quam rogos accipiant; et est ordo: ante flammam non fatiscant. *Idem.*

145 *Mota*] Propter virgulta et arbores. *Vet. Scholiast.* Horatius: 'Sen

virides rubum Dimovere lacertæ, Et corde et genibus tremit.' 'Novum tantum' dicit qualem ante non audiverat, nec in ea solitudine expectabat. *Barth.*

149 *Funusne peremptis operatis*] Separatione vos mortuis sepulture solatia posse præstare? *Lactant.*

152 *Annumerat*] Servat. *Idem.*

155 *Busiridis aras*] Hic rex Ægypti fuit, advenas solitus ad aras mactare; postremo adventu Herculis exemplo suo immolatus est. *Idem.*

156 *Odrystique*] Diomedes Thracum rex equos habebat, quos humanis carnibus nutrebat. Hos Hercules, occiso Diomede, ad solita pabula, id est ad gramina, mollita feritate revocavit. *Siculusque licebit*] Jupiter Ætnam Nympham compressit: quam cum Juno persequeretur, illa Terræ imploravit auxilium, et in sinu ejus recepta, enixa est geminos, necdum partu maturos: hos Terra intra gremium suum tamdiu fovit, quamdiu lex uteri postulabat: postea enixa est, unde Palici, id est, bis geniti sunt appellati. Hos autem immites fuisse, et humano sanguine placari consuetos, fabula disserente confirmatum est. Quod videtur etiam strictim tetigisse Virgil. 'Et implacabilis ara Palici.' *Idem.*

158 *Nec conjugalia supra Funera*] Utrum solves secundam syllabam *conjugalia*, an males *connubialia*? An denique *conjugialia*? ut apud Ovidium Met. lib. v. 'nec conjugialia festa Qui canat, est clamor.' Et lib. vi. 'Nec mea virginitas, nec conjugialia jura.' Sed mirum est utrobique in tribus membranis haberi *conjugalia*. Gronov.

162 *Absentesque animas ad inania busta vocatis*] Adumbratus ex Virgilio locus Æn. iii. 'Ante urbem in luco, falsi Simoëntis ad undam, Libabat cineri Andromache, Manesque vocabat Hectoreum ad tumulum: viridi quem cespite inanem, Et geminas, causam lachrymis, sacraverat aras.'

Respicit uterque Poëta ad *κατάφρον*, cujus præclarum apud Xenophontem exemplum lib. vi. Expeditionis Cyri; ubi militibus, quorum reliquis reperiri non poterant, inane sepulchrum statuitur. Vide Tacitum Annalium i. et ii. Suetonium Claudio cap. 1. Marcellinum in Vita Thucydidis: Lampridium Severo: Vopiscum Floriano. Denique Jurisconsultos nostros, Macianum lib. vi. de Rer. Divisione: et Ulplanum lib. v. de Relig. et Sumpt. Finner. ubi dicet cenotaphium non fuisse apud veteres religiosum. *Bernart.*

164 *Thermodontiaci*] Thracio, a flavio Thermodonte, Thraciæ regionis. *Lactant.*

166 *In mores hominemque*] In humanam consuetudinem, id est, ut mortuos sepulture concedat, bello cogendus est Creon. *Idem.*

168 *Uno vultus pallore notati*] Quanto melius veteres, *pallore gelati*? *Bernart.*

177 *Hic non fæmineæ*] Sed omnino virilis fortitudinis. *V. Schol.* Melior hic est Vetustissimorum librorum lectio: *At non fæmineæ*. Ita Claudianus: 'At non magnanimi virtus Stiliconis eodem Fracta metu.' *Barth.*

179 *Dura pericli*] Causa mariti furim cremandi. *Lactant.*

181 *Rhodopes*] Mons Thraciæ. *Id.*

182 *Innuptis*] Amazoniis. *Idem.*

189 *Nunc mitis conjunx*] Vitiosissima interpunctio. Tu mecum rescribe: *Nunc hospes misere, primas nunc sponsus ad aras*. Tangit iterum, sed occulte, more suo, ritum priscum, quo sacrificium signate inter nuptiarum sollennia. Tacitus Annal. xi. de Sillio et Messalina: 'Haud sum ignarus fabulosum visum iri, tantum ullis mortalium securitatis, in civitate omnium gnara et nihil reticente, Consullem designatum, cum uxore Principis, prædicta die, adhibitis qui obsignarent, velut suscipiendorum liberorum causa, convenisse: atque

illam audisse anspicum verba, subisse, sacrificasse apud deos, discubium inter convivas, oscula, complexus: noctem denique actam licentia maritali.' Scriptor ignotus Octaviæ: 'vidit attonitus tuam Formam Senatus, tura cum superis dares, Sacrasque gratas spargeris aras mero, Velata summum flammeo tenui caput.' Terentius Phormione: 'Si argentum acceperit, ducenda est uxor, ut ais: concedo tibi spatium quidem tandem apparandis nuptiis; vocandi, sacrificandi dabitur paululum.' Valerius Flaccus, VIII. Argonaut. 'Inde ubi sacrificas, cum conjuge venit ad aras Ausonides, unaque adeunt, pariterque precari Incipiunt, ignem Pollux undamque jugalem Prætulit.' Qui locus alterius ejusdem ritus memorem me reddit Jurisconsultus l. penult. § 1. de Donat. inter Vir. et Uxor. 'Virgini in hortos deductæ ante diem tertium quam ibi nuptiæ fierent, prius quam ad eum transiret, et prius quam aqua et igni acciperetur.' Dionysius Antiquitatum II. de Romulo, raptas Sabinas suis conjungens, 'Nuptias inter eos his conditionibus concilians, ut ignis et aquæ ejusdem participes essent, quemadmodum adhuc et nostra ætate fit.' Causam hujus ritus reddidit Lactantius de Origine Erroris lib. II. cap. 10. de aqua et igne agens: 'Alterum enim quasi masculinum elementum, alterum quasi femininum; alterum activum, alterum patibile; ideoque a veteribus institutum, ut sacramento ignis et aquæ nuptiarum fœdera sanciantur, quod fœtus animantium calore et humore corporentur et animentur ad vitam.' Videndus Varro de Lingua Latina lib. IV. Ovidius Fastorum IV. Nonius etiam in Titi-onem et in Felix. Erit fortasse aliquis, cui extra lîmitem extraque oleas (quod dicitur) ire videbor: non eo; noto hæc talia, ut intelligat juvenus Papinium scribentem Epith. Stellæ

et Violantillæ: 'procul ecce canoro Demigrant Helicone Deæ quatiunt: que novenæ Lampade sollennem thalamis coëuntibus ignem, Et de Pieriis vocalem fontibus undam.' Respicit vetustissimum hunc ritum et ipsas Musas ea quæ ad sollennia gestasse vult. Bern.

217 *Vis nulla dolenti*] Nunquam est animi magnitudo, quæ perducatur ad mortem. *Lactant.*

218 *Hortaris euntem*] Verbis dehortantibus cohortaris. *Idem.*

224 *Nocte velut Phrygia*] Sacra matris nocte Phrygibus colebantur in monte Dyndimo, in quibus se Galli abscindere consueverant. Quod genus sacrificii strictim Virgilius tetigit: 'Ite per alta Dyndima.' *Idem.*

226 *Dux vesana chori*] Non memini mulieres quoque fuisse in sacris Magnæ Matris, quæ se cruentarent. An igitur de archigallo loquitur ut fœmina? Id sic quidem nimis insolens videtur. An scribendum: *pinigeri raperit Simoëntis ad undam Dux vesane chori.* Gronov. *Cujus Dea sanguine lecto*] Cujus sanguine placari vult Cybele. *Vet. Schol.* In optimo libro alla est lectio: *cui jus Dea sanguine lecto Ipsa dedit ferri, et vittata fronte notavit.* Non est fortassis Librarium aut nasutorum hominum hæc scriptura, cum de Modimperatrice Sacrorum horum clarus sit sermo. Nihil tamen mutamus. *Barth.*

229 *Aliis rediturus ab undis*] In occidentem vergens sol, necesse est ab orientis partibus oriatur. *Lact.*

232 *Nec frangit iter*] Non minuit vel deflectit. *Idem.*

234 *Novalia*] Agrorum loca, quæ verno tempore scrobibus factis vine-tis aptantur. *Idem.*

235 *Per fluvios securo ruit*] Cur non andiam veteres: *Per fluvios securo vadi?* Bernart.

236 *Infesta cubilia*] *Lactant.* legit *insesta*, inhabitata vel obsessa exponens, quam veram scripturam puto:

et recte editum Lindenbrogio. Guilielmus Canterus lib. II. Nov. lect. cap. 8. legendum censet : *Per fluvios secura ruit, somnosque ferarum Præter, et horrendis insessa cubilia monstros.* Quæ sane elegans lectio est, et ut puto veteribus libris debita. Placet itaque recipi hanc, dissentiente licet Lutatio. *Barth.*

243 *Supinantur*] *Inclinantur.* *Lact.*

244 *Deveza*] *Latera.* *Idem.*

246 *Exacti*] *Finiti sive conclusi.* *Non blanda*] *Non falsa.* A blandimentis enim inducimur : ut Terentius : 'Nisi me lactasses amantem, et falsa spe deluderet,' id est, blandimentis induceret. *Idem.*

247 *Egena sepulchri*] *Cadavera sepultura carentia.* *Idem.*

248 *Busta*] *Corpora seminusta.* *Æstuat ær*] *Graviter exhalat.* *Idem.*

259 *Qua stipata manu*] *Qua multitudine comitata, Ironiçs, id est, nulla.* *Idem.*

272 *Ausonium Siculumque latus*] *Nunc huc nunc illuc se obvertens.* Claudianus de Lybico et Italico latere, longe illustriori sensu, eadem in re 'fulvis Adnatat umbra fretis, extremaque lucis imago Italiam Libyamque ferit, clarescit Etruscum Litus, et accenso resplendent æquore Syrtes.' Nec absimiliter Sil. Italicus lib. II. in re tamen alia : 'Ardent tecta Deum, respondet imagine flammæ Æquor, et in tremulo vibrant incendia ponto.' *Barth.*

290 *Parum lucentibus astris*] *Et habere fingeatur facem modo, et talem quidem facem, quæ cæteris incensis arboribus comparari possit.* Magna hic iterum oblivio est, quam auget postea cum iterum lampadem Argiæ tradit, ut vs. 349. 'aliamque ad busta ferebat Antigone miseranda facem.' Quomodo aliam, nisi aliam haberet jam Argia?

293 *Theseos ad muros*] *Ad Atheniensis civitatis muros.* *Lactant.*

295 *Fatiscere vano*] *Fatigari errore*

superfluo : quia mariti corpus inveniri non poterat. *Idem.*

301 *Ter noctem Herculeam*] *Jupiter, cum Alcmenam Amphitryonis uxorem amasset, et ad eam corrumpendam demutatus in Amphitryonis venisset specie, ne adventu diei concubitus minueretur voluptas, jussit triplicem illam noctem fieri, quia triplices cursus luna peregit : ex quo compressu Alcumenæ Hercules dicitur natus.* Merito ergo 'noctem Herculeam' dixit, in qua conceptus est Hercules. *Idem.*

302 *Officio*] *Beneficio.* *Idem.* *Cultrix placidissima nostri*] *Malim, placidissima : mihi maxime grata et placens.* *Gronov.*

305 *Nimbosum*] *Nebulosum.* *Lact.*

306 *Orbita*] *Rotarum via.* *Idem.*

307 *Hunc quoque*] *Id est, somnus, qui præcedit bigas tuas, jugales occupet Thebanorum, eosque laxet in somnum. et est ordo : Hunc quoque soporem.* *Idem.*

309 *Vix ea consciis manum Dea*] *Corruptissima hæc sunt si qua alia. Quid enim consciis manum? portenta verborum, uti vides ; sed noli dubitare quin legendum sit ex veteri : cum scissis magnum Deu nubibus orbem Protulit.* *Bernart.*

310 *Fulgorque recinus*] *Lucente enim Luna necesse est ut stellarum minuat splendor.* *Lactant.*

312 *Infuso lumine*] *Lachrymis pleno.* *Idem.*

314 *Texta*] *Quæ mariti vestibis impresserat texendo.* *Mæret*] *Cælat, sive nigrior fit.* *Idem.*

332 *Nempe mihi jaces*] *Mihi interemtus es, mihi victus es. Tibi (tu) enim, ut solus regnare posses, interemisti fratrem, et regno sic te imposuisti.* *Vet. Schol.*

333 *Dicebam*] *Utinam mihi paruis- ses. Dicebam enim tibi : Mane hic, regna in meo regno ; ne committe te tanto periculo.* *Vet. Schol.* *Tò Dicebam neglecta consilia meliora expro-*

brat. Anson. Epig. XIII. 'Dicebam tibi, Galla, senescimus, effugit ætas, Utere rene tuo, casta puella anus est. Sprevisi; obrepsit non intellecta senectus, Nec revocare potes, qui periire dies.' Barth.

335 *Hic tibi longus honos*] Hoc est, sine successoris metu. *Indivisa potestas*] In patria perpetuum fueras possessurns imperium. *Lactant.*

338 *Sed bene habet, superi: gratum est, Fortuna peracta est Spes longinqua via*] Lego: *Sed bene habet superi: gratum est fortuna.* Bern. *Gratum est fortuna*] Fortunæ sorte concessum cadaver invenimus. *Lactant.*

347 *Durabat*] Conjugis scilicet.

348 *Natus erit*] Thessandrus scilicet, filius Polynicis. *Idem. Polynice*] Non quod sic nominetur filius noster, sed quod patrem in eo videbor amplecti, et mecum habere. *Vet. Schol.* Alluditur illud Virgilianum Didus: 'Saltem si qua mihi de te suscepta fuisset Ante fugam soboles; si quis mihi parvulus aula Luderet Æneas, qui te tantum ore referret.' Barth. *Fovebo*] Solabor viduitatem meam similitudine tua, nec secundas nuptias superstite filio cupiam. *Lactant.*

350 *Petitos*] Desideratos. *Idem.*

352 *Timeri*] Caveri. *Idem.*

353 *Contractæ vices*] Frequentiores congregationes, quia *vices* dicuntur militum custodiæ, qui ad vigilandum sibi vicissim succedunt. *Excubat*] Excubias præstat. *Idem.*

360 *Contra videt ire Menates*] Contra ire pro contra venire; alumni scilicet. *Idem.*

367 *Nocte mea*] Quæ soli mihi debebatur, ne quis me ab egregio opere impediret. *Vet. Schol.* Optime: 'qua mihi soli concessum erat, exire.' *Lactant.* Sed errat, nihil enim tale concessum erat Antigonæ; aut mendosus est, et legendum: 'soli conclusum erat exire.' In quam sententiam propendet animus. Barth.

377 *Si misera es*] Si æque luges.

Idem.

379 *Polynicis ad ignes*] Subaudis veni. *Idem.*

384 *Cedo, ten' pudet! heu*] Jamdudum exturbassent, si intellexissent, quod est in omnibus scriptis: *Cedo, tene pudet! heu.* Cæterum ego, quæ adhuc putavi meas esse primas partes et luctus et officii erga fratrem, nunc a te victam esse me fateor, tibi que concedo, quæ tam longo itinere prior tamen ades: tu potius tene atque amplectere funus, quod ut tenerem ipsa tractaremque, dum supremo officio mando, veni, sed pigre seroque. *Gronov.*

391 *Longius Argia*] Multa narranda sunt. *Lactant.*

392 *Sacrum*] Exequiale. *Idem.*

395 *Gentile solum*] Patriam, quæ tamen cara omnibus, propriis bonis et commodis parentum vel Luciliano scito prælata: 'Commoda præterea patriæ sibi prima putare, Deinde parentum; tertia jam, postremaque, nostra.' Barth.

413 *Tepido Pado*] Propter incendia, quæ paulo ante restinxerat. *Lactant.*

415 *Flentes stabant ad flumina*] Liber optimus: *flentes sta circum flumina silvæ.* Inter versus additæ literæ deficientes nt, ut sit *stant circum.* Quæ scriptura rem celeriore reddere videtur. *Gron.* *Silvæ Heliades*] Plæthontis sorores, quæ flendo in populeas arbores sunt demutatæ. *Idem.*

416 *Ultima oscula*] Quæ necessaria etiam pene putabantur curando a curis corpori. Ita Corippus de jam componendo a Justino Justiniano, lib. III. 'Ut Pius ingrediens corpus venerabile vidit, Incubuit lacrymans, atque oscula frigida carpsit Divini Patris, verbisque dolentibus inquit.' Vide eo loco Commentaria Dempsteri. De iisdem Tibullus lib. I. Eleg. 1. 'Flebis et arsuro positum me, Delia, lecto Tristibus et lacrymis oscula mixta dabis.' Barth.

419 *Putribus*] Cadente in cinerem lignorum structura quiescunt. *Lact.*

421 *Cui torrere datum*] Subaudiſ Pyrrhæ, cui concessum est urere cadavera mortuorum. *Idem.*

423 *Seu dissensuros*] *Idem* liber, *diaccessuros*. Ut Seneca in *Œdipo*: 'pugnax ignis in partes duas Discedit.' Vide ad III. de Benef. 37. Gronov. *Dissensuros*] Discordantes, sive in duos apices dividendos. *Lactant.*

429 *Fratris primos ut*] Multo vividius optimi et pars major: *Ecce iterum fratres. Primos ut contigit artus Ignis edax.* Nimirum, qui jam nulli esse credebantur, subito apparuerunt rursus fratres, quales fuerant, discordes et dissociabiles. En iterum specimen horum fratrum. *Idem.*

431 *Exundant diviso vertice flammæ*] Lucanus I. 'Vestali raptus ab ara Ignis, et ostendens confectas flamma Latinas Scinditur in partes, geminoque cacumine surgit, Thebanos imitata rogos.' *Bernart.*

433 *Commiserit ignes*] Ita rogi flamma divisa est, ut et hoc instinctu Furis perpetratum credatur. *Idem.*

434 *Minax*] Eminens. *Conatur uterque*] Se ab invicem separare. *Idem.*

440 *Cingula Frater erat, cernisne ut flamma recedat? Concurratque tamen*] Interpungo: *Cingula, frater erat, cernisne ut flamma recedat, Concurratque tamen?* *Bernart.*

449 *Ipse malorum*] Quæ per diem fecerant, ea ante oculos versabantur in somniis. *Idem.*

451 *Indagine*] Inquisitione. *Lact.*

463 *Ad regem*] Custodes trahebantur ad regem, ut dicerent quid viderent, quasque tenerent. *Idem.*

464 *Actæis*] Quia primo Athenæ 'Actæ' dictæ sunt. *Idem.*

465 *Phoronæas*] Argivas. Phoroneus rex Argivorum, qui primus Junonem honore sacrificii decoravit. *Idem.*

466 *Cætumque gementem*] Argivarum mulierum multitudinem. *Idem.*

467 *Honorem*] Reverentiam. *Idem.*

469 *Obtenta*] Obducta seu apposta. *Idem.*

470 *Præferre*] Majus efferre. *Id.*

472 *Una*] Pariter trunco sermone, in articulata voce, seu semipleno sermone. *Idem.*

473 *Causas novere malorum*] Buslid. *movere.* Posses cogitare: *nec dum causæ movere malorum, Jamque gement.* Sed non sollicito vulgatam. Statim autem, invitis licet omnibus libris, lege: *Dea conciliis se miscet utrisque;* id est, cætibus: non consiliis. Gron.

478 *Geticæ volucres*] Hirundines ex Atticis quidem mulieribus, sed in terra tamen Thracia, versæ. Proverbium est notissimum, 'Hirundine loquacior.' *Duplices thalamos*] Duarum sororum. Notissima res vel ex Ovidio. Apollodorus lib. III. compendio narrat omnia. *Barth.*

481 *Concessa potentum ara deum*] Hanc aram Cic. libro Tusculanarum Misericordiæ nominat, ejusque Terent. meminit: 'Nec tu aram tibi, nec deprecatorem pararis.' *Lactant.*

484 *Vota repulsa*] Quia illa nunquam miserorum vota contempsit. *Idem.*

486 *Placare querelis*] Nullo sacrificio, nec sumptuosis litationibus, sed solis miserorum lachrymis, pietate opulentum numen placari consuevit. *Idem.*

488 *Lachrymis*] Non igni hæc altaria sudare consueverunt. *Idem.*

491 *Mite nemus*] Quia non est austeritate numinis terribile. *Insigne verendo*] Pro insigniter reverendo. *Idem.*

492 *Supplicis arbor olivæ*] Per quam pax petitur supplicando: et in secundo diximus, hanc ab Atheniensibus *αἰρησιώων* dici, a Græcis autem reliquis *ἱερνπλα*. *Supplicis* autem *olivæ*, non quod ipsa sit supplex, sed quod omnes qui figant hac supplici-

ter ntuntur. *Idem.*

95 *Et trepidos*] Supplices. *Horret egenis*] Horridior fit miseriis. *Idem.*

497 *Fama est*] Scilicet Atheniensium. *Post busta paterni*] Hillus Deianiræ et Herculis, et reliqui ex eodem nati, postquam Hercules terris abiit, pulsi ab Eurystheo Athenas confugerunt, a quibus postquam tam facile auxilium meruerunt, hanc aram conecrasse memorantur, asserentes apud Athenas tantummodo sedes Misericordiam posuisse. *Idem.*

499 *Credere dignum*] Minus dicit quam res habet. *Idem.*

501 *Ceu leges hominemque*] Primi enim Athenienses inter bona reliqua legum tabulas invenerunt: sic ergo huc confugiunt, ceu ad leges et humanos ritus. *Idem.*

503 *Sic sacrasse loco*] Ovidius de Athenis ad quas venit Invidia: 'Ingeniis opibusque et festa pace virentem, Vixque tenet lacrymas, quia nil lacrymabile cernit.' *Idem.*

505 *Fortuna recederet aris*] Ut ne casus quidem læderet, qui ad has aras confugissent; quamvis meliorem fortunam debemus accipere regis, aut potentioris fortunæ viri: et vult hoc loco intelligi poëta, nulla vi potentum religionem hujus aræ posse perfringi. *Idem.*

506 *Jam tunc innumeræ*] Liber optimus punctis habet subnotatum *tò tunc*, et supra, *præcul*; quod contemnendum non videtur. Vult plurimis etiam longinquis populis hanc aram notam et saluti fuisse. *Gronov.*

510 *Vicit et Œdipodæ furias*] Mox vicit, quia nondum factum est: hoc tantam significat. Œdipus expulsus Creontis imperio confugit Epicolono, in quo locus erat Furiis consecratus; sed misericordia Atheniensium illa sede est erutus, hospitaliterque tractatus. Hanc tragiæ Aristophanes scripsit. *Funus Olynthi*] Olynthus est civitas Athenis serviens, hæc se auctoribus Lastene et Eutycrate

Philippo tradidit, ob quam culpam placuit Atheniensibus evertere civitatem, quo comperto ad aram Misericordiæ confugerunt. *Lactant.*

511 *Summovit Oreste*] Quia Orestes cum post absolutionem fureret, ad hanc aram Pylade amico trahente confugit, et resipuit. 'Matrem autem summovit,' Virgiliane. Nam sibi imminere non furia sed mater videbatur occisa, ut armatam facibus matrem et serpentibus atris confugit. *Ultricesque sedens in limine diræ Summovit* ait, quasi sequentis matris umbram religio aræ summovertit. Illic enim, ut supra dictum est, furore purgatus est. *Idem.*

513 *Turba priorum*] Asyli prior turba discessit Argolicis matribus venientibus. *Idem.*

420 *Laurigero subeuntem Thesea curra*]—Sumptum a Romanis moribus; nam, apud Græcos non usus. Dico uberius peculiari de Triumpho libro. *Bern.*

522 *Hilaris tuba*] Non bellica, sed festivalis. *Vet. Schol.* Calpurnius Ecl. 1. 'Pacis opus docuit, jussitque silentibus armis Inter sacra tubas, non inter bella, sonare.' De 'triumphalibus tubis' triplici in pompa loco prodeuntibus notavit doctiss. Panvinus lib. de Triumpho. Ad differentiam alterius 'civilis tuba' dicitur P. Chrysologo Serm. ix. *Barth.*

533 *Populos in semet agebat Hippolyte*] In diversas abiire sententias Scriptores qui hanc historiam tangunt. Clidemus siquidem, vetus Historiographus, tradidit Amazona, quæ fuit Thesei uxor, Hippolytam vocatam, quem sequitur Statius noster. At Isacius Antiopen dictam voluit; cui accedere videtur Plutarchus Theseo, semper eam Antiopen vocans, etsi contrariæ sententiæ meminerit. Subscribit etiam Seneca Tragicus Hippolyto: 'Immitis etiam conjugis castæ fuit, Experta sævam est barbara Antiope manum.' Qui versus

Antiopeu occisam a Theseo innunt, quod Hyginus et Ovidius etiam tradidere: sed ab iis recedit Pausanias, qui signate Atticis: Ἐσελθόντων δὲ εἰς τὴν πόλιν, ἔστιν Ἀντιόπης μνημα Ἀμαζόνος· ταύτην τὴν Ἀντιόπην Πίνδαρος μὲν φησιν ὑπὸ Πειρίθου καὶ Θησέως ἀρπασθῆναι. Τροϊζηνίῳ δὲ Ἠγίᾳ τοιαύδε εἰς αὐτὴν πεποίηται. Ἡρακλέα Θεμισκυραν πολιορκούντα, τὴν ἐπὶ Θερμόδοντι, ἐλεῖν μὴ δύνασθαι. Θησέως δὲ ἐρασθεῖσαν Ἀντιόπην (στρατεῦσαι γὰρ ἄμα Ἡρακλεῖ καὶ Θησέᾳ) παραδούναί τὸ χωρίον· τάδε μὲν Ἠγίας πεποίηκεν. Ἀθηναῖοι δὲ φασιν, ἐπεὶ τε ἦλθον Ἀμαζόνες, Ἀντιόπην μὲν ὑπὸ Μολπαδίας τοξευθῆναι, Μολπαδίαν δὲ ἀποθανεῖν ὑπὸ Θησέως· καὶ μνημὸς ἔστι καὶ Μολπαδίας Ἀθηναίοις. *Ad urbem proprius accedenti Antiopes Amazonis monumentum in conspectu est. Hanc certe Antiopen a Theseo et Pirithoo raptam scriptum reliquit Pindarus. Træzenius vero Hegias hæc propemodum de ea scripsit: Herculem non prius Themiscyran, ad Thermodontem amnem, quam diu oppugnat, cepisse, quam Antiope Thesei amore capta (in ea enim oppugnatione Herculi socium fuisse Theseum) oppidum tradiderit. Hæc Hegias. Athenienses vero, cum ad urbem Amazones adventarent, a Molpadia sagitta confixam Antiopen memorant, Molpadiam a Theseo occisam: est enim et Molpadiæ apud Athenienses sepulchrum. Eadem fere de Antiopes morte Plutarchus. Bern.*

540 *Et ab obsessis mæstæ Pelopeides aris]* Sive ut vetus insessis: recte, et ex ritu veteri, quo supplices sedebant. Tibullus: 'Et Veneris sanctæ considam vinctus ad aram.' Propertius lib. II. ad Jovem: 'Pro quibus optatis sacro me carmine damno: Scribam ego, Per magnum est salva puella Jovem. Ante tuosque pedes illa ipsa adoperta sedebit, Narrabitque sedens longa pericla sua.' Interpretor hinc Tertullianum de oratione: 'Foro quum perinde faciant nationes adoratis sigillaribus suis residendo, vel propterea in nobis repre-

hendi meretur, quod apud idola celebratur.' Pythagoricum est. Notum enim humanioribus symbolum: προσκυνήσαντα ἐπικαθῆσθαι. *Idem.*

555 *Mitto genus]* Non dicam de cognatione nobilissima et genere. *Hominum]* Humanitatem omnem exnerunt Thebani. In hoc enim repetita hominum appellatione inducere volunt Theseum. *Vet. Schol.*

576 *Non trucibus monstribus Busyrim]* Quid ais, Papini? Theseusne Busyrim occidit? Tullius tibi adsit, a memorie vitio non excuset. Consensu omnium Herculi hoc tribuitur: et tu ipse hujus sententiae tibicen. Hercule Surrent. 'Non te Lerna nocens, nec pauperis arva Molorchii, Nec formidatus Nemees ager, antraque poscunt Thracia, nec Pharii polluta altaria regis.' et passim alibi. quid igitur hic tibi visum dissentire? nunquam factum, imperiti alicujus Macchi glossema est, non tua scriptio. Veteres firmant qui præferunt: *monstris si non.* Lego indubitanter: *monstris Sinis.* Fuit Sinis latro celebris, quem Theseus interfecit. Idem Pausanias Corinthiacis: Ἔστι δὲ ἐπὶ τοῦ Ἰσθμοῦ τῆς ἀρχῆς ἐνθα ὁ ληστὴς Σίνις λαμβανόμενος πιτύων, ἦγεν εἰς τὸ κάτω σφᾶς· ὁπόσων δὲ μάχη κρατήσκειν, ἀπ' αὐτῶν δῆσας ἀφῆκεν ἐν τὰ δένδρα ἄνω φέρεσθαι· ἐνταῦθα ἑκατέρω τῶν πιτύων τὸν δεθέντα ἐπ' αὐτῇ εἴλκε καὶ τοῦ δεσμοῦ μηδ' ἐτέρωσε εἰκοντος, ἀλλ' ἀμφοτέρωθεν ἐπίσης βιαζομένου, διεσπᾶτο ὁ δεδεμένος. Τοιοῦτον διεφθάρη τρόπος καὶ αὐτὸς ὑπὸ Θησέως ὁ Σίνις. *In prima Isthmi fronte locus est, ubi Sinis latro, curvatis ad terram diversarum pinorum ramis, ad eos quos pugnando vicisset, arctis utrimque vinculis alligabat; ut cum in suam naturam arbores redissent, illi distraherentur. Quo ipse postea supplicii genere a Theseo affectus est. Propertius lib. III. 'Arboreasque cruces Sinis, et non hospita Graiis Saxa, et curvatas in sua fata trabes.' Adi et Plutarchum in Theseo. Bernart.*

586 *Athenæ*] Nil tale patiantur, quale nunc misera nostra Patria. Hoc est, ut in Expeditione pro nobis eas, et victor triumphans revertaris. *V. Schol.*

587 *Tenduntque precentes*] More supplicum et enixe orantium. Vide *Advers.* et ad *Cland.* Virgilius de *Sinone*. Euripides *Electra* vs. 594. Θεὸς αὖ, θεὸς ἀμετέρων τις ἔχει Νίκαν, δὲ φίλας ἄνεχε χέρας, ἄνεχε λόγον, τοι Λατὰς εἰς θεούς. Alia alibi. *Barth.*

595 *Sitit*] Loquendi usu militari. Ut *Pyrgopolynices* Plantinus: 'Nam hanc ego mihi machæram consolari volo, Ne lamentetur, neve animum despondeat, Quia se jampridem feriatam gestitem Quæ misera gestit fartum facere ex hostibus.' *Barth.*

615 *Qui gelidam Braurona*] *Brauron* locus Atticæ regionis in *Bœotiam* vergens. *Lactant.*

616 *Monichia et Pyreia*] *Monichium* et *Pyreia* juxta *Pireum* portum *Atheniensium* loca sunt. *Idem.*

617 *Marathona triumpho*] Nec dum ibi ab *Atheniensibus* victus fuerat *Xerxes*. In hoc enim loco, postquam *Persarum* classis extincta est, orientales a *Marathonibus* auxilio victi sunt. Ideo enim dixit *triumphum*. *Idem.*

620 *Hegaleos, Parnesque, et Lycabessos*] Montes Attici. *Idem.*

622 *Atrox Ileus*] Unum pro gente. quidam hunc regem volunt esse *Tegæ* auxiliarem civem. *Hymetti montis*] Creatoris mellis bene olentis. *Idem.*

623 *Acharnæ*] In hoc loco primum *Dionysia* et inventa et celebrata dicuntur. *Idem.*

628 *Misit aratris*] *Ceres*, a *Dite* filiam raptam dum quærit, hospitio regis *Eleusi* fertur fuisse suscepta: cujus filium *Triptolemum* pro beneficii gratia sustulit nutriendum, cui agriculturam et inveniendi frumenti artificium *Ceres* ostendit. *Idem.*

629 *Et quos Calliroë novies erranti-Delph. et Var. Clas.*

bus undis] Unde *ἐννεάκροντος* Græcis dicitur. Consule *Suidam* et *Thucydidem* libro II. *Bernart.* *Callyrhoë*] Fons novem capitibus means. *Idem.*

630 *Orythia*] *Orythia* *Erecthei* filia. hanc *Boreas* *Thracius* rapuit a flumine *Elyso*, ex qua *Zetus* et *Calais* oriuntur. *Idem.*

632 *Ipse quoque*] *Acropolin* dicit arcem *Thebarum*, de qua *Neptuno* et *Minervæ* dicitur fuisse certamen. Percussa *Neptuno* terra equum dedit indicium belli. *Minervæ* vero olivam pacis insigne. *Idem.* *Ubi ingens Lis Superum*] Respicit fabulam qua *Pallas* et *Neptunus* de *Athenis* contendisse finguntur. *Bernart.*

634 *Rupibus*] Magnitudinem arboris ostendit ex umbræ æqualitate, qua obscurat. *Frangeret*] Insultaret victo *Neptuno*. *Lactant.*

639 *Gliscere*] Cum furore cupere. *Idem.*

645 *Naturamque ducem*] Secundum enim eam est cadavera terræ reddi, cum exinde sint profecta. Unde jus natum agnoscunt sapientes. *Gracilis*, *Epitaphio Probinæ*: 'Vita subit cælam, corpus tellure tenetur, Omnia sic repetunt jura, locosque suos.' *Julia Marcella Epitaphio Claudii Fabati*: 'Terrenum corpus, cælestis spiritus in me, Quo repetente suam sedem, nunc vivimus illi, Et fruitur Superis æterna in luce Fabatus.' *Barth.*

649 *Et emissa præceps iter inchoat hasta*] A ritu *Fecialium Romanorum*: qui sicubi bellum indicerent, hastam ferratam, aut sanguineam præustam, in fines hostium mittebant, uti ex *Livio* lib. I. vix ulli ignotum. *Bern.*

651 *Tremefecit*] Concussit. *Lactant.*

653 *Ventosa*] Ventis abundans. *Sibilat*] Resonat. *Idem.*

654 *Undæ*] Effusi imbres et exundantes fluvii. *Vet. Schol.* Hæc sunt hiemis indicia. Auctor *Panegyrici* (si sic vocare libet, cum tamen id

Stat.

6 L

carmen a Panegyrico longe absit) Lucano ascripti: 'Ver fugit æstates, æstatum terga lacessit Pomifer autumnus, nimbis cessurus et undis.' Eo se ducit illud Orientii nostri, Disticho 165. 'Nemo vias pedibus, brumali tempore, carpens Non sparsus pluvia, non madefactus erit.' *Barth.*

657 *Mutat*] Atterit. *Lactant.*

658 *Ager*] Herba, quæ protrita incursu belli non nascitur. *Idem.*

660 *Frangitur*] Crispatur. *Ardent*] Splendent. *Idem.*

661 *Adco*] In tantum. *Operi*] Itineris magnitudini. *Idem.*

672 *Cum septus*] Cum armatus esset pictu Minotauri. *Idem.*

676 *Lamina*] Labyrinthi. *Gnossida flo*] Ariadnem dicit Cretensem, quæ cum Theseum amaret, et vererentur ne quamvis Minotauro occiso multiplex et perplexum Labyrinthi iter explicare non posset, quæ domus erat Minotauri, Dædalum fabricatorem operis exoravit, a quo globum fili accepit, cujus summitatem tenens ipsa Theseo intranti dedit, post se solvendum, quem ille occiso Minotauro relegens, victor regressus est. *Idem.*

680 *Regemque cruentum Despiciunt*] Et scripti et Lactantius, *Destitunt*: beneque recepit Lindenbrog. Creon autumabat se illis mortem pro magno malo dare, sperabatque futurum, ut metu ejus graviter miseræ cruciarentur. At illæ, conscientia egregii facti erectæ, et viriliter comprimentes dolorem, destituerunt expectationem tyranni. *Gronov.*

688 *Renidens*] Cum iracundia subridens. *Lactant.*

689 *Documento*] Exempla quæ in victos edidimus, quos prohibuimus sepeliri. *Idem.*

698 *Caligare diem*] Faciente caliginem non apparere. *Idem.*

706 *Dejecit Capaneus exanguis, et ægra juvenus*] Tenebricosissima sententia, quam nullus ingenti sol illustrabit nisi mecum interpungat: 'De-

jecit Capaneus. exanguis et ægra juvenus, Jam nec conjugibus, suprema nec oscula natis Jungit.' *Bern.*

707 *Jam nec conjugibus*] Id quod proficiscentes domo consueverant facere. Ita pro 'extrema inhumanitate' in Nerone recenset Sueton. cap. 37. 'Quod neque adveniens neque proficiscens quenquam osculo imperativit.' Illustravit rem, producto etiam hoc Papinii loco, amicus olim noster, Joh. a Wower ad illud Petronianum: 'Aut patrem reliquit utique aliquem, cui proficiscens osculum dedit.' *Barth.*

712 *Diris*] Grave olentibus. *Ægrum*] Corruptum. *Lactant.*

718 *Ducens*] Odorans. *Idem.*

722 *Non tubæ*] Animos accendere solitæ. *Vet. Schol.* Euripides ante aciem commissam utrumque exercitum per præconem monuisse ait Theseum; aliud se nihil quærere; nec vindictam quidem Argivorum; saltem ex communi Parallelon lege, ut cadavera extremo officio ne fraudarentur; ad ea nihil respondisse Creontem. *Barth.* *Pubes*] Thebana juvenus. *Lactant.*

724 *Cadunt*] Quatiunt. *Idem.*

730 *Quercum*] Pro haata. *Idem.*

733 *Ædonios*] Thracas. *Idem.*

740 *Degeneres*] Timidos. *Ira leones*] In magnam prædam feruntur. *Idem.*

743 *Tripliei*] Quia tres erant gentes, quibus stipabantur ad bellum. *Idem.*

746 *Humero transmisit*] Per humeros ferrum exiit. *Idem.*

751 *Temone*] De longe missa, quasi dicat, adhuc potuit transire tertium, sed retenta est in temone. *Idem.*

758 *Ille timet revocatque*] Et numero et bonitate præstantes: *Ille tenet revocatque suos.* Nimirum Creon discedentes revocat, stantes et ambiguos jubet manere neque excedere loco. *Idem* statim: *utque æqua notavit Hinc atque hinc odia; non ægra:*

et adscriptum uni : ' Quia ita sui relinquebant eum propter odium suae crudelitatis sicut hostes.' Voluit eum animadvertisse juxta suis se odio esse atque hostibus, quia non parebant imperio, et nihilo secius abibant. *Gronov.*

760 *Audax mortis*] Certus exitii sine consilio fit audax. *Vet. Schol.* Sic loquitur lib. vii. vs. 471. Contrarium est in illo Maronis, etsi illinc istud calorem duxerit, de Cleopatra : ' pallentem morte futura Fecerat ignipotens ventis et Iapyge ferri.' Hoc est, ' Iapyge quidem, sed ventis aliis interturbato,' secundum V. Schol. explicationem. *Barth.*

766 *Ulciscare jacentes*] Fratres videlicet in se invicem parricidas. *Lactant.*

774 *Tegmine duro*] Textu ferreo. *Idem.*

775 *Thoraca catena*] Id est, juxta eam partem ubi loricæ est medietas. *Idem.*

776 *Per mille foramina*] Per infinitos loricæ circulos. *Idem.*

782 *Accedunt*] Junguntur. *Tumultu*] Argivorum atque Thebanorum gaudentium strepitu. *Idem.*

786 *Gaudet*] Luctus mutantur in gaudia. *Idem.*

795 *Thesea magnanimum quarant prius, anne Creonta, Anne suos vidui ducant ad corpora luctus*] Lego et interpungo : *Thesea magnanimum quarant prius, anne Creonta, Anne suos vidui ducant ad corpora luctus.* *Bernart.*

797 *Non ego centenæ*] Fingit se non sufficere tantarum rerum narrationi, ut tandem expediat se scribendi labore, quem tot annos tulerat. *Vet. Schol.*

798 *Tot busta simul*] Pausanias in præclara illa sua Græciæ descriptione, antiquæ caræque eruditionis thesauros aperiens, multa ad Papinii nostri illustrationem, uti advertere benevole lector potuisti, contulit.

Plura largiturus ni scholiorum angustiae nos coarctarent. In objecto totius operis, parum convenire ipsi cum illis, quibus hanc historiam describere præcipua videtur fuisse cura, initio audivisti in appendice Theseani belli : illud præcipuum habet, quod Creontem non regem, sed regia tutorem faciat : Thesei operam non a viduis, sed ab ipso Adrasto petitam adserat, nec dissimulet rumorem qui vanum arguit, quicquid de hac re scriptores tradidere. Verba ejus hæc sunt Atticis : 'Ολίγῳ δὲ ἀπωτέρῳ τοῦ φρέατος, ἱερὸν Μεγαμείρας ἐστὶ, καὶ μετ' αὐτὸ τάφοι τῶν ἐς Θήβας. Κρίων γάρ, ὃς ἐβυνάστευε τότε ἐν Θήβαις, Λαοδάμαντα ἐπιτροπεύων τὸν Ἐπεικλέους, οὐ παρήκε τοῖς προσήκουσιν ἀναλομένοις θάψαι· ἱκετεύσαντος δὲ Ἀδράστου Θησέα, καὶ μάχης Ἀθηναίων γενομένης πρὸς Βοιωτοὺς, Θησεὺς ὡς ἐκράτησε τῇ μάχῃ, κομίσας ἐς τὴν Ἐλευσίαν τοὺς νεκροὺς ἐνταῦθα ἔθαψε. Θηβαῖοι δὲ τὴν ἀναίρεσιν τῶν νεκρῶν ἐβελονταὶ λέγουσι δοῦναι, καὶ συνάψαι μάχην οὐ φασί. Non longe a puteo est Megamiræ sacellum, et eorum qui ad Thebas ceciderunt tumuli. Cum enim Creon, qui Laodamantis, Etheoclis filii, tutela suscepta, Thebis imperabat, non sineret cæcorum cadavera humari, Thesei opem Adrastus imploravit. Commissa itaque inter Athenienses et Thebanos pugna, Victor Theseus in Eleusinum agrum, deportanda cadavera, atque ibi sepelienda curavit. Thebani tamen neque se quin humarentur prohibuisse, neque ullum sibi cum Atheniensibus certamen fuisse dicunt. Hæc ille. Plutarchus etiam Theseo, adiutorem Adrasto fuisse Theseum ad recuperanda illorum corpora, qui sub Cadmeo ceciderant, refert, non quod fuderit Thebanos, sed datis acceptisque hinc inde induciis. *Bern.*

801 *Ignibus Evadne*] Hæc, Capanei uxor, nimio amore et dolore flammata, in rogam conjugis se dedit præcipitem. *Lactant.*

- 804 *Sorori*] *Deiphilæ. Idem.*
 805 *Clamet*] Cum lamento invocet.
Idem.
 808 *Vix novus furor*] Novi carminis iteratio. *Idem.*
 813 *Stravit iter*] Fama sternente benignum iter ad posteros usque properes. *Lactant.*
 816 *Tenta*] Provoces. *Idem.*
 819 *Meriti, &c.*] Post meum obi-

tum evanescet invidia, et gloria mea perennis erit. Propert. lib. III. Eleg. I. 'At mihi quod vivo detraxerit invida turba, Post obitum duplici fœnore reddet honos.' Quo loco vide pulchra et utilia quæ adnotavit plurimæ ille lectionis Joannes Passeratius. *Barth. Referentur honores*] Post mortem meam te honorabit invidia. *Lactant.*

ACHILLEIDOS LIB. I.

1 *Magnanimum*] More poëtarum, quibus de rebus dicturus sit proponit, estque propositioni mixta invocatio: ut apud Homer. Magnanimum: qui maluit brevem vitam cum gloria quam sine gloria longissimam, Jovi matre objectionem faciente, ut Hom. scribit. Is enim proprie magnanimus est, qui ad honestam mortem, et ea omnia quæ illam efferant, interritus est: quod ait Ari. l. iv. Ethic. *Maturnus*. *Æacidem*] Achillem nepotem Æaci. Nam ex Æaco Pelens natus est. Ex Peleo et Thetide Achilles. *Formidatamque Tonanti*] Id est, quam Juppiter expavit. Cum enim Juppiter Thetidis forma delectatus eam sibi in matrimonium adjungere cupe- ret, Prothei vatis monitu connubi- um ejus vitavit: cum ex ea oriturum filium cognosceret, qui patris facta saperaret, majorque eo vocaretur. De quo ita Ovidius: 'Namque senex Thetidi, &c. Ergo ne quicquam mundas Jove majus haberet, (quamvis haud tepidos sub pectore senserat ignes Juppiter,) æquoreæ Thetidis connubia vitat.' *Britann*.

2 *Patrio*] Id est Jovis: qui Achil- lis pater futurus erat, si Thetidem uxorem duxisset. *Vetitam succedere calo*] Id est, inhibitam Prothei vatici- natione succedere regno Jovis. *Idem*.

4 *Mæonio*] Homérico. Fuit Ho- merus, quod Plutarchus scribit auc- tore Hephoro, Creteidos et ejusdem patris Mæonis filius; ut Aristoteli placet, a Mæone Lydorum rege Ho- merum pro filio educatum, et Melesi- genem prius [vocatam]. *Vacant*] Su- persunt non dicta ab Homero. *Ma- turant*. *Nos ire per omnem Heroa*]

Ea omnia attingere: quæ ab Ho- mero prætermissa sunt: cum is ne- que de ejus educatione apud Chiro- nem scripserit, neque ut habitu fœ- mineo delituerit apud Lycomedem, neque ut ad bellum per Ulyssem per- ductus sit. *Britann*.

5 *Scyroque latentem*] Ut latuerit apud Lycomedem. Nam Thetis, rap- ta Helena a Paride, cum timeret ex Prothei vaticinio ne filius in bellum duceretur, eum habitu muliebri apud Lycomedem regem Scyri inter filias occultavit. Est autem ordo: Vellis nos proferre tuba Dulichia latentem Scyro. Est Scyros una ex Cycladi- bus insulis a Naxo quatuordecim auc- tore Plinio millibus passuum distans. Homeri sepulchro veneranda, longi- tudinis vigintiquinque millium, ante Phœnice appellata: Lycomedis olim imperio subjecta. *Idem*.

6 *Dulichia proferre*] Allusio est ad historiam quæ sequitur: Ut 'cum grande tuba (sic jussus) Agyrtes Inso- nuit.' Nam cum Achilles, fœmineo ut diximus habitu apud Lycomedem lateret; Ulysses sagacis vir ingenii illuc accedens una cum Diomede il- lum quæsiturus, inventum inter pu- ellas regis sonitu tubæ ita accendit, ut statim depositis vestibus fœmineis arma sumpserit; sicque ad Trojam ductus est. Est igitur sensus: Da mihi, Musa, ut possim scribere quem- admodum Achilles apud Lycome- dem delitescens ab Ulysse inventus sit, et excitatus ad bellum sonitu tu- bæ. *Dulichia tuba*] Id est, Ulyssis: qua Achillem inflammavit ad bellum: non autem tuba Homeri qua Ulyssis facta cecinit, ut quidam arbitrantur,

Dulichium una est Echinadum insularum: quæ alio nomine auctore Strabone Dolicha nominata est: olim Ulyssis ditioni subdita. *Idem.*

7 *Sed tota juvenem*] Sed volo, inquit, juvenem a tota Troja, id est ab omnibus rebus quas circa Ilium gessit, segregare: id est, nihil prorsus a me scribetur de iis quæ in bello Iliensi gesta sunt a juvene. Quod fecit Poëta: nam ejus propositum fuit hoc opere illud tantum scribere quo modo (ut diximus) a Chirone educatus sit, et ut ab Ulysse inter puellas Lycomedis inventus perductus sit ad bellum. *Idem.*

9 *Secunda*] Primam enim coronam in priore opere meruit, nunc altera coronari postulat. *Maturant.*

10 *Aonium*] Musicum. Aonia Bœotia dicitur, quod eam Aones barbaræ gentes aliquando tenuerunt. In Bœotia autem Helicon Parnasus et Cythæron loca Musis sacra: ut Virg. 'Aonas montes.' Bœoticos intellexit Musis sacros cum ait: 'Aonas in montes ut duxerit una sororum.' *Id.*

11 *Albescunt tempora primis*] Sic Mss. plures, sic Scholiastes in membr. quem beneficio Bern. Rottendorfil vidi. At inepte, inquit Gruterus. At errat; nam Noster ipse lib. iv. 'vatem cultu Parnassia monstrant Vellera, frondenti crinitur cassis oliva, Albaque puniceas interplicat infula cristas.' Virg. *Æn.* vi. 'Omnibus his nivea cinguntur tempora vitta.' Ovid. *Met.* v. 'Cererisque sacerdos Alphitus, albenti velatur tempora vitta.' Val. Flaccus lib. v. 'pars auguris alba Fronde caput vittisque ligant.' Statius ipsi Amphiaræus et Melampus lib. iii. 'niveis ornati tempora vittis.' Et rursum alteri lib. vi. 'Concolor est niveis et cassis et infula cristis.' Busl. *augescunt*, formatum ex *augescunt*, quod in quibusdam invenitur. Et posset admitti, nisi alterum plures auctores haberet. Foret enim, honestiora et angusta fi-

unt. Ut lib. vi. vs. 61. 'parvique augescunt funere manes.' Sic enim libri etiam optimi. Vir doctissimus hinc monstrum voce ac re creavit, *augescunt*, et piissimos vates furiarum terrore insignivit. Nec potuit contineri, quin hunc abortum agnosceret produceretque ad Livii lib. vii. 17. et lepidum ipse vocaret. *Gronov.*

12 *Dirceus ager*] Id est, Thebæ quidem testes sunt, me facta sua scripsisse, et inde coronam meruisse. *Dirceus*, Thebanus. Nam Dirce auctore Strabone fons est ante Thebas. *Britann.*

13 *Suo numerant Amphione Thebæ*] Zetus et Amphion Jovis et Antiope filii. Zetus rusticus, Amphion musicus, Amphion citharam a Mercurio meruit, cujus dulcedine dicitur muros struxisse Thebanos. *Lact.* *Cumque suo memorant Amphione*] Quidam et Schol. *numerant*. Plures enim plerumque magnæ urbes Conditores ob beneficia quorundam referebant. Sic Menœceus 'concinitur Cadmum atque Amphiona supra Conditor.' Sic Romulo et Camillo tertium conditorem urbis addit Africanus Silius. Senatus addere quartum voluit Augustum etiam nomine: sed invidiam refugit. Aurel. Victor de Constantino. 'Hinc pro conditore seu Deo habitus.' Eutropius apud Claud. 'tertius Urbis Conditor,' præter Byzantem et Constantinum. Ubi tamen omissus Pausanias. *Gronov.*

14 *Longe primum stupet Itala virtus*] Aptissime assentatur Domitiano, quod sæpe facit in Sylvis, sicque ejus benivolentiam sibi conciliat. Sensus est: At tu, Imperator, qui litteris et Latinis et Græcis ita præditus es, ut admirationi sis omnibus oratoribus et poëtis tam Græcis quam Latinis, æquo animo patere si a nobis prius Achilles, quam facta tua scribantur: nam imperatori se ejus gesta scripturum pollicitus fuerat. *Itala virtus Grajæque*] Ad illud certamen respex-

it, quod quinquennale Capitolino Jovi instituerat triplex, musicum, equestre, gymnicum. In quo certabatur etiam et prosa oratione Græce Latineque, ut ideo dicat omnibus oratoribus tam Gr. quam Latinis fuisse mirabilem. *Britann.*

16 *Dolet altera vincti*] Per parenthesis hæc leguntur. Sensus est: Virtus, inquit, tua litteraria dolet quod se relictæ, nunc studia magis militaria sequaris, et magis in iis gaudeas eminere. Nam relictis litterarum studiis ad bella gerenda conversus est. *Idem.*

20 *Solcerat Œbalio*] Nota fabula est, quo modo Paris, postquam contra Junonem Minervamque judicavit, Spartam duce Venere, quæ omnium pulcherrimam permiserat, navigavit; qua expugnata Helenam Jovis et Lædæ filiam, et una divitias ejus ac thesauros, rapuit. Cum ergo in patriam cum præda reverteretur, cum Thetis conspicata est, et statim vaticinii quod a Protheo acceperat in memoriam venit, ut scilicet filius ejus Achilles in Trojano bello esset periturus: qua re indignata in conquestionem perrupit, et supplex a Neptuno tempestatem petiit, quam impetrare non potuit; fati enim se ille prohiberi respondit: ex quo, post longam deliberationem, sub muliebri habitu in Scyro insula Lycomedis tantisper occultare filium, dum bellum gereretur, decrevit. *Œbalio*] Laconico. *Œbalus* filius fuit Argoli filii Amidatis, Rex Laconiae, qui de suo nomine provinciam dixit. Auctor Dictis Cretensis in Trojana historia. Fuit alius *Œbalus* Thelonis filius, cujus Virg. *Æn.* vii. meminit. *Pastor*] Paris, qui expositus crevit inter pastores, et antequam a Priamo reciperetur pastor fait. *Maturant.*

21 *Dardanus*] Sic a principio dictus est; Paris autem vocatus; effugit enim propositam sibi mortem cum infans esset. Somniaverat enim,

quod et Cicero scribit libro de Divinatione, Hecuba prægnans, facem se parituram qua omnis Troja concremaretur, quo insomnio territus Priamus quicquid illa peperisset jussit exponi, sed infanti filio mater pepercit, et pastoribus clam alendum tradidit. *Incantus*] Venerat enim ille ut amicus et Menelai hospes cum ille abesset: nam in Cretam navigaverat. Violato autem jure hospitii Helenam rapuit. Nihil ergo sibi cavebant. *Idem.*

23 *Culpatum*] Quod postea damnatum est. *Britann.* *Relegebat*] Navigando repetebat. Virgilius: 'sive oram Illyrici legis æquoris.' *Quæ condita ponto*] Hellespontum dicit: ita enim appellatur mare, quod a Tenedo in Propontidem tendit; eo Asia septem stadiis separatur ab Europa. *Idem.*

25 *Idæos*] Trojanos, ab Ida monte Phrygiæ Iliensibus propinquo. Est autem in scolopendræ modum, et multipes ab Homero appellatur: alius est ejusdem nominis in Creta. *Maturant.*

28 *Coëxantia Phrisci littora*] Cum Phrixus et Helle per mare Hellespontum transirent, Phrixus ascendit in arietem, pellem auream habentem. Helle natans ad caudam ipsius, se fessus tandem ponto submersit, unde mare Hellespontum nominatum est. Phrixus transiens pervenit ad Colchos, ibique arietem occidit, et ejus pellem in templo dicavit, quam Jason postea, cum Argonautis, Medea faciente tulit, et Creonti regi portavit. *Lactant.*

32 *Agnosco monitus*] Cujus fuerint monitus dicit: Protheti scilicet, qui fore prædixit ut filium in Trojano bello amitteret, nisi caveret. Protheos autem Tethios et Oceani, Auctore Hesiodo in Theogonia, filius fuit, qui et futura prædicebat, et sese in varias figuras convertibat: patria ei fuit Pallene, Thessaliæ civitas; sed

Carpatum et Ægyptum aliquando regno tenuit: et Bellona, inquit, quæ nuntum Priami comitatur, faces præfert, non quæ nuptiis adhiberi solent, sed quibus Ilium sit arsurum. Noctu nubebant apud majores nostros, et propterea tres pueri patrimi et matrimi adhibebantur nuptiis; duo qui nubentem tenebant, tertius qui facem præferebat ex spina alba, nuptiis auspiciatissima. Ex ea enim sibi pastores fecere qui Sabinas rapuerunt. *Maturant. Prothea*] Vatem. *Lactant.*

34 *Bellona*] Dea belli et soror Martis, quam et Minervam fuisse credit antiquitas, cui ex proprio sanguine sacerdotes sacrificabant. Eam secundi Jovis filiam scribit fuisse Cicero, bellorumque inventricem atque principem: et ob id a nonnullis Bellonam appellatam esse. *Britannic. Narum*] Helenam. *Lactant.*

35 *Ionium*] Nam ex insulis vicinis et mari Ionio auxilia venerunt Atridis contra Trojanos, ut Ulyxes. Incipit Ionium ab Acroceranniis montibus, ubi desinit Adriaticum: finitur ad Maleam. Olim pars erat Adriatici, teste Pausania. Et Ionium ab Ionio Dirachi filio, quem per errorem Hercules occidit, et in mare projecit, ut illi cognomen imponeret, appellatum tradit Appianus Alexandrinus. Ægeum vero dictum a crebris insulis, quæ in eo sunt, et procul aspicientibus caprarum exhibent speciem; sive ab Æge Amazonum regina, quæ illic periit; sive ab Ægeo Thesei patre, qui se in illud præcipitavit; sive ab Ægis maritima civitate, quod Straboni placet. *Maturant.*

37 *Tumidis*] Iratis. *Britannicus. Atridis*] Id est, in legem et voluntatem Agamemnonis et Menelai, qui Atrei ex Merope filii crediti sunt, cum Plisthenis fuerint. Nam Plisthenes, filius Pelopis et Hippodamiæ, cum ætate adhuc juvenili moreretur, Agamemnonem et Menelaum filios Atreo fratri commendavit, quos ut

filios cum educaret, jam memoria patris abolita, ejus filii habiti sunt. *Quæretur Achilles*] Nam in fatiis erat Ilium capi non posse sine armis et opera Achillis: quem quæsitum et inventum apud Lycomedem, inter puellas regias, ad Trojam perduxerunt Ulysses et Diomedes. *Idem.*

38 *Quid enim cunabula parvo*] Mens: Cur passa sum filiolum educari, seu prima rudimenta accipere apud Chironem: τὸ *cunabula* enim, seu quod idem valet, *incunabula*, (præter vulgatum,) utraque hac notione probis auctoribus notum. Suetonius, Vesp. cap. 11. 'Quare Princeps quoque locum incunabulorum assidue frequentavit,' id est, 'educationis.' Arcadius Jurisconsultus, l. 1. de Offic. Præf. Prætorii: 'His cunabulis præfectorum auctoritas initiata,' id est, 'his rudimentis,' seu 'principiis.' *Bernart.*

39 *Pelion*] Accusativus est Græcus. Hypallage est: id est, Achillem Pelio commisimus: et Antra pro Antris. Pelios, mons est Thessaliæ. Nam cum in Thessalia sint quattuor atque triginta montes, eorum nobilissimi sunt Cerceti, Olympus, Pieris, Ossa: cujus ex adverso Pindus et Othris Lapytharum sedes ad occasum vergentes. Ad ortum vero Pelios omnes theatri modo ut scribit Plin., inflexi, caveatis ante eos septuaginta quinque urbibus. *Britann.* *Torvi magistri*] Id est, Chironis, quem antiquitas fabulata est filium fuisse Saturni ex Philyra, Oceani filia, priore parte corporis hominem, posteriore vero equum. Nam cum Saturnus cum Philyra concumberet, et Ops ejus uxor interveniret, in equum mutatus mulierem fecit gravidam. Hic autem cunctos sui temporis bonitate et justitia superavit. *Idem.*

40 *Ludit prælia*] Quasi non timeat, veluti pro ludo habet Lapytharum prælia, et eos sæpe lacescit ad pugnam. *Idem.*

41 *Patria jam se metitur in hæta*]

Ant jam se æqualem præstat patri. *Id.*

44 *Rhætææ*] Iliacæ, Paridis scilicet. Rhætium mons est vicinus Ilio, in quo urbs fuit ejusdem nominis, juxtaque Æanteum cum Ajacis tumulo et templo et statua quam ab Antonio ablatam et in Ægyptum asportatam Augustus Cæsar Iliensibus restituit. *Trabes*] Naves. Materiam pro forma posuit. *Murant*.

45 *Incesti prædonis*] Paridis. Incestus est qui cum sanguine conjunctis coit, vel cum sanctimonialibus. Hic abusus est, et pro adultero posuit. *Idem.*

48 *Dextramque secundi*] Notandus juventuti locus; nam, ut ex sequentibus clarum, per 'secundum Jovem,' Neptunum intelligit. Jovis nomen siquidem tribus Saturni filiis commune, de eo qui cælo præesse fingebatur: exempla nusquam non obvia. *Bernart.*

49 *Per Tethyos annes*] Malim ex manuscriptis legere, *per Tethyos annes*: ceterum tu, qui in studiis tyro, ne per seipsam Nympham rogare autumes, scito, Tethym Terræ et Cæli filiam, Oceani uxorem Poëtis esse, Deorum omnium et rerum parentem. *Idem.*

51 *Unam hiemem*] Tempestatem. *Murant.* *Regem*] Nereum. *Idem.*

52 *Mensis latus*] Id est, dapibus in mensis apposis. *Idem.*

55 *Tritones*] Monstra marina, quæ Virg. describit: 'Cærulea concha Exterrent freta, cui laterum tenuis hispida nanti Frons hominem præfert, in piscem desinit alvus.' *Idem.*

56 *Tyrrhenique*] Delphines, in quos Tyrrheni quidam navicularii sunt a Baccho mutati, cum acceptum ut Naxum transgrederentur nutricibus redderent alia spe prædæ pellecti ducere voluissent: quam fabulam Higynus scribit. *Idem.*

58 *Triplicite lo*] Tridente. *Britann. Jugales*] Id est, Phocas, quibus currus Oceani trahi dicitur. *Idem.*

59 *Glomerant*] Volvunt. *Idem.*

60 *Pone natant*] Nam Phocis, qui et vituli marini dicuntur, pedes sunt tantum anteriores, cætera pars in caudam piscis desinit. *Pone*] Retro, id est, cauda natant, quæ pars est posterior; nam post currum intelligi non potest, cum ab iis currus trahatur. *Idem.*

64 *Ex quo*] Ex eo tempore quo. *Murant.* *Jura freti*] Quæ erant ne hominibus esset pervium. *Majestatem verendam*] Quam revereri homines debuissent, et contrario elemento sese non credere: ab eo, inquit, tempore ceptum est ab hominibus contemni mare, quo Jason cum delecta Græciæ juventute, fabricata navi Argo, quam primam dicunt fuisse poëtæ, in Colchorum regionem navigavit, missus a patre Pelia sub honoris prætextu ad vellus aureum comparandum, cujus fama orbem terrarum impleverat. Nota est fabula, quam scribit ex nostris Valerius Flaccus, ex Græcis Orpheus et Apollonius: nec Ovidius intactam reliquit. Satis constat etiam Plinio auctore longa navi primum Jasonem navigasse. *Id.*

65 *Puppis Pagasæa*] Jasonis navis ad Pagasas fabricata. Pagasæ autem civitas fuit Thessaliæ, Pherarum emporium, a quibus nonaginta distat stadiis, ab Colcho vero viginti. Quo ex loco Pelias Jasonem ac Argo navem emisit, et Pagasas quidem appellatas volvere, quia illic navem Argo compegerint, vel propter fontes, quos *πηγας* Græci vocant. *Strabo. Idem.*

66 *En aliud*] Sicut Jason auxilio usus Medæ filię Cætæ regis Colchorum pellem illam auratam furto subduxit, ita et Helenam et bona Menelai Paris furto subtraxit, in quo vera de Jasone tangitur historia. *Idem.*

67 *Temerarius*] Stultus et sine consilio. Cum enim tres Dæ de malo discordiæ inter se contenderent, a Jove ad Paridem missæ sunt: is videre nudas voluit: cumque Juno Asiæ

imperium, Minerva sapientiam, Venus quamcumque vellet pulcherri-
mam polliceretur, ad Venerem incli-
navit, et malo illo dignissimam judi-
cavit. *Idæ*] Ubi judicatum a Paride
est. *Idem*.

69 *Sic pensamus*] Quasi dicat, sic
compensat et refert gratiam Venus?
Palma Phrygiæ] Victoriæ, quam ad-
epta est iudice Phrygio Paride. Sic,
in injuriam, et damnum nostrum,
quasi dicat, Venerem si Paridi gra-
tificatura erat, alia quidem via et ra-
tione gratiam referre potuisse sine
suo maleficio. *Britann*.

70 *Hi Veneris mores*] Ut mali ali-
quid semper machinetur, et tot mala
veluti præmium Paridis iudicii Tro-
janis retribuat. *Matur*. *Hoc gratae*,
&c.] Et hoc munus mihi largitur, cum
in mari enutrita apud me sit? In
mari nata ex genitalibus Saturni, et
illic etiam educata Venus dicitur a
Poëtis. *Idem*.

71 *Has saltem*] Si illam Jasonis
propterea fluctibus mergere noluit,
quod semideos et Theseum vehebat,
saltem has Paridis naves obrue, quæ
sceleratum vehunt et adulterum. *Semideos*] Qui cum Jasone navigarunt,
ut Orpheus, Castor et Pollux, Her-
cules. Sunt autem semidei quos *ἥμιες*
vocant Græci, quod nati sint ex mor-
tali. *Nostrum Thesea*] Fuit is Ægei
regis Athenarum filius. Ægeus vero
Neptuni. Rumor autem fuit a Pitheo
materno avo dissipatum, a Neptuno
fuisse generatum, et propterea inquit,
'nostrum Thesea,' id est, nepotem
tuum vel filium. *Idem*.

75 *Nec tibi de tantis placeat me fluctibus unum*] Suasio est ab incommodis
et miseriis suis quas passura est nisi
submergatur Paris. *Britannicus*.

76 *Et Iliaci scopulos sepulchri*] Id
est, Sigæi promontorii, juxta quod
Achilles templum habet et tumulum,
qui locus Achilleum nominatur. Ili-
enses enim ei et Patrocle, Antilocho,
et Ajaci sacrificant. *Habitare*] Reside-

re ubi in continuis ero lachrymis. *Id.*

78 *Rector aquarum*] Nemo damnet:
veteres tamen reponi suadent: tum
ductor aquarum; quod germanum non
abnuerim: nam τὸ δακτορ pro rector,
Papinius amat: exempla passim ob-
vis. *Bern*.

82 *Europa*] Cujus partem Græci
tenent. *Maturent*. *Asia*] Cujus pars
Trojanis paret, a Gadibus ad Tanaim
porrigitur Europa, a Tanai ad Nilum
Asia. Europam autem poëtæ pro
Græcorum ponunt imperio, Asiam
pro imperio Trojanorum. *Idem*.

84 *Quem tu illic natum Sigæo in pul-
vere*] Qualem, inquit, aspicias filiam
tuum in bello Iliensi? quasi dicat,
magnam quidem Trojanis inferet
stragem et multas cedes committet.
Sicque conatur timorem ejus de filio
infringere, cum ostendat ab eo uni-
versam Græcorum victoriam pende-
re. *Britann*. *Sigæo in pulvere*] In
agro Trojano. Nam, ut diximus, Si-
gæum promontorium est in agro Ili-
ensi, et arbs ejusdem nominis diruta,
ut scribit Strabo. *Quanta funera*] Id
est, quam multæ mulieres Trojanæ
amittent filios suos, qui ab Achille
trucidabuntur? *Idem*.

89 *Impellet*] Ipse manu sua Troja-
nos muros concutiet. Nostros muros,
a me una cum Apolline fabricatos.
fabula tradit Apollinem et Neptunum
a Laomedonte Trojanorum rege mer-
cede conductos Trojanos muros fa-
bricasse; mercedem autem a Laome-
donte negatam esse, quod propterea
fictum est, quia Laomedon decretam
pecuniam in templorum Apollinis et
Neptuni ædificationem ad bellicos
usus transtulit. *Maturent*. *Opera ir-
rita*] Quibus nihil proderunt, quod a
diis fuerint instructi. *Idem*.

90 *Pelea jam*] Nolito, inquit, con-
queri quod mortali nupseris Peleo,
nolito dolere minoribus thalamis, id
est, humilliori matrimonio et minori
marito quam tu mereris, teque ex
Jove peperisse existima, sicuti pepe-

risses nisi fata obstitissent. Nam vindictam de filii tui sumet morte, et Græcos persequetur; non aliter faciet quam si ex eo Achillem genuisses; et sic latenter periturum innuit filium, et consolatur. Desiste autem queri Pelea et thalamos minores: figurata locutio est. *Idem.*

91 *Inulta*] Dolebis quidem, sed non inulta; id est, quin vindictam feceris de Græcis, qui filium tuum in bello traxerint. *Idem.*

92 *Cognatis fretis*] Consanguinitate conjunctis. Thetis enim Nerei est filia. Sensus est: Tunc tibi concedam ut mare tempestate perturbes, cum Græci eversa Troja domum victores redibunt. *Britann.*

93 *Caphareus*] Mons est insulæ Eubææ editissimus, in Hellespontum perspicuus, in cujus vertice templum fuit Cælei Jovis. Ad hujus radices, vel ira Palladis vel Nauplii regis Eubææ fraude Palamedis filii ulcisci mortem cupientis, Græcorum classis rediens eversa Troja afflicta est. Nam laborantibus tempestate facem in Caphareo succendit; illi, portum in proximo esse opinati, in asperrimos delati sunt scopulos, multique naufragium fecere. *Maturant.*

94 *Exeret*] Elevabit per suum digitum ereptas. *Pariter*] Pari odio inimicus Ulyxi factus est Neptunus, quoniam ille Polyphemo ejus filio oculum eruit: at vero Thetis Ulyxem persecuta est, quod ab eo Achilles quæsitus et ad bellum est perductus. *Idem.*

95 *Hæmonias terras*] Thessalicas. Hæmonia dicta est Thessalia ab Hæmone, a cujus filio Thessalo Thessalia est vocata. Auctor Strabo. *Detorquet*] Flectit. *Idem.*

99 *Ter conata*] Adnatantis terræ exprimit gestum. *Idem.*

100 *Æquor Reppulit*] Membranas bonæ fidei: *Impulit.* Vereor ne hic ei sit idem vitium oblatum, quod l. II. 134. 'Impulerat cælo gelidas au-

rora tenebras.' Ubi male Bernart. ex uno aut altero: 'Expulerat;' nam Statio persæpe 'impellere' est commovere, movere loco. Ut lib. IV. 'Impulerat matres Baccho meliore Cithæron.' Lib. III. 'ubi primum maxima Tethys Impulit Eo concitantem Hyperiona Ponto.' Et rursus: 'cui tu, Dictæe, secundas Impuleris manifestus aves.' Ovidius Met. III. 'et impellit properantibus æquora remis.' Gronov.

101 *Connubialia pandunt*] Id est, antra in quibus Peleus Thetidem reluctantem compressit usus Prothæi vaticinio, qui ei consulenti se Thetidem tenere non valituram, quod in varias formas mutaretur, respondit omnino illis mutationibus cedendum non esse, quod cum fecisset, tandem Dea in conjugium ejus consensit. *Pandunt*] Extendunt ad eam suscipiendam quasi gremium quoddam. *Britann.*

102 *Sinus*] Receptacula aquarum; casus est accusativus. *Idem.* *Lateque Dea, &c.*] Sperchius fluvius præ lætitia intumuit, estque alveum ingressus. Thessaliæ fluvius est et in freto Dryopico monte nascens et juxta Thermopylas erumpens, cui cæsariem sese nutrire Achilles dicit apud Homerum. Ex eodem et Polydora Achillis sorore natus est Menesthius. Auctor Strabo. Producitur penultima; quoniam Græce est *Sperchios* per α. *Dulci*, quasi blandienti. *Maturant.*

106 *Longævum*] Jam ad senium vergentem. *Domus ardua*] Domum describit Chironis, et partim natura partim artificio factam tradit. Erat autem ad Pelei montis radices, ubi adhuc signa quæ quisque Deus reliquerat cernebantur. Omnes enim Dii nuptiis affuerunt Thetidis, et locum tenuerunt. Affuerunt et Parcæ, qui futura de Achille vaticinatæ sunt, quod scribit Catallus. Apollo quoque epithalamium et nascituri Achillis probitatem cecinit. *Idem.*

107 *Perforat*] In monte perforato et concavo est. *Longo arcu*] Veluti fornice in longum porrecta. *Suspendit*] In aëre suspensum tenet: unde horti pensiles et Babylon pensilis tota falsse dicitur, quoniam pavementum erat testudineum. *Idem.*

108 *Sua ætas*] Propria ætas et longitudo temporis, non autem ars et hominum labor. *Idem.*

109 *Signa tamen divumque thori*] In ea, inquit, Chironis spelunca conspiciuntur et signa Deorum et lecti, et loca quæ quisque consecravit dum operam dat conviviis. *Britannic.*

113 *Nec truncæ bellis genialibus orni*] Notat pugnam Centaurorum cum Lapythis, in nuptiis Pirithoi, qui cum crateres et tela deficerent, certo Cæneum non læderent, arboribus pugnasse finguntur: Ovidius Met. XII. de hac eadem re: 'Vidi ego Petræum conantem evellere terra Glandiferam quercum.' *Bernart.*

114 *Hostes consanguineos*] Id est, Lapythas. Nam Centauri ex Ixione Lapytharum rege procreati sunt, et ex Nube, quam ei Juno in sui similitudinem objecit, cum is in cælum assumptus eam de stupro interpellasset. Recte ergo consanguineos Centaurorum Lapythas appellat. *Britann.*

115 *Terga*] Pro tergora. *Ferarum*] Quarum carnibus vescebantur, non autem hominum, ut alii Centauri. *Maturant.*

116 *Hæc quoque dum Juvenis*] Subaudi, pertractabat, exercebat. Hoc enim dicit: Chironem dum esset Juvenis solitum fuisse feras conficere; verum ætate jam gravescente medicinæ duntaxat vacare cœpiasse. *Britann.*

118 *Alumno*] Achilli. Est alumnus qui nutritur, nec non etiam qui nutrit. *Maturant.*

119 *Venatu*] Venatione in quam profectus erat. *Limine primo*] Primo domus ingressu. *Idem.*

120 *Opperiens*] Expectans. *Prope-*

rat] Urget, festinat. *Largo*] Abundanti. *Idem.*

121 *Mater*] Achillis. *Idem.*

122 *Nereis*] Una ex Nereidibus. *Erupit sylvis*] Egressus est Pelei sylvas in quibus erat, ob nimiam lætitiā quam animo concepit, et ut honoris gratia obviam occurreret deæ, etsi senex erat, et egredi domum vix solebat. *Idem.*

123 *Desueto campo*] Per quem ipse ire suetus non erat. *Ungula*] Quæ brutorum est non scissa unguis. *Id.*

124 *Blandus dextra*] Quam Thetidi blande porrexit. *Imos armos*] Posteriores: nam superiore parte homo erat, inferiore equus: qui vero in hominibus humeri vocantur, in brutis armi potius dicuntur, unde arma appellari Festus existimat, quod inde dependeant. *Submissus*] Inclinator, venerationis causa, ut a nobis sit quotiens quempiam magnificimus. *Idem.*

129 *Nam merito trepidus sopor*] Subaudi, est. Hæc omnia a Thetide finguntur, ut honesta occasione filium a Chirone abducat; ait enim se somniis terreri, monerique a Protheo ut filium ad extrema littora Oceani Occidentalis deferat expurgandum. Non enim aliter a Chirone abducere potuisset: est igitur sensus: Non enim, inquit, mirum si per somnium multa mihi terribilia offeruntur, cum eum a te longe vagari permittas. *Britann.*

131 *Modo*] Exponit quæ signa essent, et modo, inquit, videre videor uterum meum vulnerari, ex quo futura mors filii qui egressus est significatur. *Maturant.*

132 *Livere*] Nigrescere. *Modo in ubera*] Et hoc in somnis damnum ex filio portendebat. Nam uberibus altus est. *Savas feras*] Ut ursos, tygres. *Idem.*

134 *Iterum fero mergere*] Nam Thetis cum ex Prothei vaticinio accepisset in bello Trojano Achillem periturum, eum recens natum, ut invulnerabilis redderetur, ad Inferos detulit,

totumque in Stygia palude lavit, excepta planta pedis quæ manu tenebatur, ex quo invulnerabilis totus est factus. *Fero iterum*] Id est, videor iterum ferre per somnium ut lavem. *Britannicus*.

135 *Hos abolere metus*] Ad hæc, inquit, somnia, et terrores nocturnos levandos Protheus me monet, ut ex ordine sacri magici filium feram ad Oceanum Atlanticum, ibique purgationes de eo fiant; magi enim consensere in Oceano Occidentali Æthiopico optime expiationes fieri, unde et illud Virgilii de Didone cupiente solvi ab amore Æneæ: 'Oceani finem juxta solemque cadentem Ultimus Æthiopum locus est, ubi maximus Atlas Axem humero torquet stellis ardentibus aptum.' *Idem*.

136 *Carpathius vates*] Protheus. *Carpathus* insula est juxta Ægyptum, a qua vicinum Pelagus Carpathium nominatum est. Hic aliquando regnavit Protheus relicta Pallene civitate Thessaliæ, ad quam tamen reversus est postea. *Lactant. Sub axe probato*] Id est, sub ea parte cæli, quam magi probavere plurimum posse ad expiationes. Lustrare, expiare et purgare. *Britann.*

137 *Fretis secretis*] Oceano Æthiopico sive Britannico longe remoto, nam rem secretam dicimus quasi separatam ab iis quæ discernuntur, sic et sobrium, quasi sebrum, id est, separatum ab ebrio. *Idem*.

138 *Genitor pontus*] Vel ut in mari nata sic dixit, vel secundum Thaletis opinionem locutus est Poëta, qui rerum principia in aquam retulit, unde aquam dici Pompeius existimat, quod sit a qua vivimus. *Maturant. Illabentibus astris*] Ubi pontus intepescit, id est, incalescit sole et stellis cadentibus in ipsum cum occidunt. *Id.*

141 *Trade magis*] Non mihi, sed magis, a quibus per ignota sacra expietur, et inviolabilis immortalisque reddatur. *Idem*.

145 *Non superant*] A mendo liberum hunc locum non esse, arguit structura orationis: verum præsens remedium ex manuscriptis, *nam superant tua vota modum*: quod germanum esse ego præsto. Sensus: Precibus demerendi Dil tibi, quandoquidem filius modum virtutis non servat, mandata nostra spernit, et plane intractabilis fit. *Bernart.*

148 *Vis festina*] Veniens ante suum tempus. *Maturant.*

149 *Olim*] A principio, cum mihi educandus traditus est. *Ferre minas*] Æquo animo pati. *Obire audita imperia*] Quicquid erat imperatum id exequi. *Idem*.

151 *Ossa*] Non sufficit illi Ossa qui est Thessaliæ mons objectus Septentrioni. Olympo olim conjunctum Hercules scidit. Strabo terræmotum factum esse dicit. *Pelion ingens*] Est enim editissimus mons Pelion; nam Dicæarchus vir in primis eruditus rerum cura montes permensus altissimum omnium, Auctore Plinio, prodidit undecim scilicet millium quinquaginta passuum. *Idem*.

152 *Thessaliæque nives*] Propter Othryn videtur dixisse, quem nivalem vocat. Virgilius Æneid. VII. Ipsi Centauri, quos timere et revereri Achilles deberet. *Idem*.

156 *Argivos reges*] Argonautas, qui numero quattuor et quinquaginta fuisse produntur. Ex quibus clarissimi fuere Castor et Pollux, Hercules, Telamon, Orpheus, Atalanta Schœnei, præterea Tespesii filii, et ipse navigii auctor Jason. Hi omnes ducem sibi præfecerunt Herculem veluti omnium judicio fortitudine et virtute præstantiorem. *Pinus Thessala*] Id est, Argo navis, quæ ab Argo ejus fabricatore nominata est, vel ut alii ab ejus velocitate, quam antiqui Argon appellabant: apud Pagasas, ut diximus, oppidum Thessaliæ fuit ædificata. *Britann.*

158 *Sed taceo*] Præstantior visus

est, voluit dicere. *Figit gelidum Nereida pallor*] Quasi vulnerat. Tremoris et frigiditatis causa est timor nimius. *Maturant.*

159 *Ille aderat multo sudors*] Dum sic Thetis et Chiron colloquerentur, ecce ex venatione Achilles rediit sudore et pulvere (ut videbatur) amplior, factus major quam antea esse videretur. *Idem.*

161 *Dulcis adhuc*] Nihil naturalis et solitæ pulchritudinis ipsa defatigatione amisisse videbatur. *Idem.*

163 *Vertitur*] Decurrit, ad solem autem respexit, qui per Zodiacum vertitur. *Idem.*

165 *Qualis Lycia*] Virgiliana est comparatio. Talis erat Achilles a venatione rediens, qualis Apollo est cum Lycia relictâ, ubi hyemis tempore venationi operam dare consuevit; sese in Delon recipit, et depositis sagittis lyram assumit. Constat Apollinem mensibus hybernis apud Patharam Lyciæ Civitatem (a qua Patharmus dicitur) æstivis vero apud Delum responsa dare consuevisse. *Idem.*

168 *Pholoës*] Hinc Achillis animus ostenditur, qui longe lateque a finibus suis vagetur cum e Thessaliâ in Peloponesum transeat, ut supra 'nunc illum non Ossa capit, non Pelion ingens, Thessalicæve nives:' nam Pholoë mons est Arcadiæ regionis Peloponesicæ, dicta a Pholo Centauro qui ibi, ut scribit Diodorus, ab Hercule sepultus fuit. *Britannic.*

170 *Incitat ungues*] Ut ludentes pueri facere solent, ungues incitant catulorum, id est, ungues apprehendendo catulos incitat et irritat. *Maturant.*

175 *Patroclus*] Cum Achilles fureret adversus Agamemnonem propter Briseidem noluit egredi ad pugnam adversus Trojanos; tunc rogatus ut vel arma sua Patroclo daret, quæ manu erant fabricata Vulcani, persuadente Ulysse concessit. Egres-

susque Patroclus cum armis ejus susceptus ab Hectore occisus est. Illaque arma abstulit Hector. *Lactant.*

177 *Æquali fato*] Nam uterque licet dispari corporis robore, pari tamen morte cecidere in obsidione Trojana, Patroclus enim primo ab Euphorbo ad lateritum vulneratus ab Hectore mox multis obsconisque vulneribus interemptus est. Achilles vero Paridis sagitta in templo Apollinis in planta pedis percussus occubuit. *Britann.*

180 *Fontibus Eurotæ*] Comparat Achillem Castori, cum et ipse venatione fatigatus Eurotam fluvium equo vectus subintrat. Castor et Pollux Helenæ fratres fuere. *Hic eques*, ut ait Ovidius, ille pugil, de quibus Homerus Iliad. Γ. *Καστορά & Πόλλιδάμιν, καὶ πρὸς ἀγῶνιν Πολυδάμεια, Ἀβρακαστρήην.* Alludit autem ad sydu, in quo et gemini mutati dicuntur, cum inquit: *fessumque sui jubar excitat astri*: sed hic pulchritudinem per astrum accipimus, quam excitare videtur dum se abluit. Eurotas vero Laconiae fluvius est, qui præter Spartam labitur, et in Gythium Spartano- rum navale nobile erumpit. Auctor Strabo. Fontibus ad ipsos fontes Eurotæ. *Maturant.*

183 *August sua gaudia*] Qua re gaudebat, eademangebatur et cruciabatur. gaudebat tanta virtute et fortitudine filii:angebatur, quod videbat fore, ut eadem virtus propediem periret. *Idem.*

185 *Vario oblectamine mulcens*] Libri plerique *nectens*. Et sane, cum tertio ante versu vox altera præcesserit, vix illam hic repetisse videtur. Scholiastes quoque sic invenit, apud quem est: '*nectens*] alliciens illam: *atto*, sollicitam: *vario obl.*] ferculorum diversitate: *elicit*] e sacculo extrahit.' Sic ille ut potuit. Fortasse scribendum: *et attenta varia oblectamina nectens, Elicit extremo chechn.* Jungit aliud super aliud advocamen-

tum, quo curas ei pelleret. *Elicit* est profert, promit, advocat. Sic alibi: 'validam simul elicit hastam.' *Gronov.*

187 *Expertas*] I. e. prius exploratas; ut a cytharædis fieri solet, qui antequam legitimum inchoent cantum, chordas pectine, sive pollice percurrunt, ut concinnus sit earum sonus. *Britann.*

188 *Immania laudum semina*] Hypallage est, id est, laudes immanium seminum, hoc est magnorum virorum. Sic enim apud veteres excellentium virorum facta ad Lyram decantabantur. *Idem.*

189 *Qui tumida superavit jussa noveræ Amphitryoniades*] Canit, inquit, quomodo Hercules per multas ærumnas monstra superaverit, ex jussu Junonis noveræ quæ Herculem omnino perdere cupiebat, vanis eum monstribus objiciendo. Amphitryoniades, Hercules Amphitryonis et Alcmenæ filius. *Idem.*

190 *Crudo quo Bebryca*] *Mas. crudum*: et uterque Scholiastes. Ovidius Met. iv. 'Tendentemque manus, &c. defodit alta Crudus humo.' *Gronov.* *Cæstu*] Cæstus arma sunt pugillum a cædendo: ex corio et plumbo insuto constabant, quibus manus induebantur ad pugnandum: cæstum autem strenuus fuit Pollux, Castor vero egregius equorum dominator. *Britann.*

191 *Obruerit Pollux*] Amycum filium Neptuni et Melites nymphæ Pollux ad certamen cæstum provocatus interemit. *Bebryca*] Id est, ex Bebrycia, quemadmodum Cilicia ex Cilicia et Thraca ex Thracia dicimus; nam Bebryciorum rex fuit; ea regio nunc Bythinia appellatur. *Idem.*

192 *Minea brachia tauri*] Indicato a sole adulterio Martis et Veneris Vulcans minutissimis catenis lectum cinxit, quibus Mars et Venus ignorantes impliciti sunt, et cum ingenti turpitudine resoluti sub testi-

monio cunctorum Deorum; quod factum Venus vehementer dolens stirpem omnem Solis persequi infandis amoribus cœpit. Igitur Pasiphaë solis filia, Minois regis Cretæ uxor, tauri amore flagravit, et arte Dædali inclusa intra vaccam ligneam, septam corio juvencæ pulcherrimæ, cum tauro concubuit, unde natus est Minotaurus qui intra Labyrinthum inclusus humanis carnibus vescebatnr. Sed Minos de Pasiphaë habuit liberos plures, Androgenum, Ariadnem, Phædræ. Sed Androgens cum esset athleta fortissimus, et superaret in agonibus cunctos apud Athenas, ab Atheniensibus et vicinis Megarensibus conjuratis occisus est. Quod Minos dolens collectis navibus bella commovit, et victis Atheniensibus pœnam statuit hanc, ut singulis quibusque annis septem de filiis, et septem de filiabus suis edendos Minotauro mitterent. Sed tertio anno Ægei filius Theseus missus est, potens tam virtute quam forma, qui cum ab Ariadne regis filia amatus fuisset, Dædali consilio iter rexit, et necato Minotauro, cum rapta Ariadne victor aufugit. De Minotauro enim fabula est, quod taliter fuisset genitus. Nam Taurus notarius Minois fuit, quem Pasiphaë amavit, cum quo in domo Dædali concubuit: et quia geminos peperit unum de Minoë, alterum de Tauro, enixa esse dicitur Minotaurum. *Lactant.*

193 *Maternos thoros*] Id est matris connubium. *Superisque gravatum*] Nam ejus nuptiis omnes, ut diximus superius, dii interfuere auctore Jove. *Britann.*

194 *Hic*] Id est tunc. *Ficto vultu*] Ideo ficto, quia anxia et sollicita erat, difficile enim est in tristitia lætitiā ostendere. *Idem.*

197 *Quanquam ibi fida parens*] Parenthesis est; subaudi, erat: sicque Poëta officium pii discipuli ostendit, qui non secus judicio Quintilliani

magistrum suum quam parentes amare debet. *Idem.*

198 *Thetis*] Chiron Achillem amplexatus saxo collapsus est: at vero Thetis extra antrum in rupibus Pelei, ad quas sonitus fluctuum vicinis cautibus illis perveniebat, sollicita jacuit minime dormiens, sed admodum volutans, quibus in locis occultare filium posset. *Maturant. Undisonis*] Hoc vocabulum membrana inculcat supra vers. 27. 'Nec mora et undisonis t. c. sororum Prosilit e thalamis.' Hic autem *undosis* habet: unde suspicari possis *umbrosis* scribi debere. Nihil tamen moveo. *Gronov.*

199 *Abdere terris Destinet*] Id est paret occultare. Est autem ordo: At Thetis volutat. *Britann.*

201 *Proxima sed studiis multum Mavertia Thrace*] Subaudi 'est,' ut sit sensus: Thracia quidem proxima est, sed nimis est bellicosa, et perinde a sequentibus subaudi non placet. Bonum ordinem secutus est Poëta in locorum numeratione. Nam Europæ a Scythia, prima est Thracia, deinde Macedonia, post Attica. Thrace autem declinatio est Græca. *Mavertia*] Bellicosa. *Idem.*

202 *Laudumque daturi*] Athenas dicit, quæ ob litterarum studia celeberrima habitata est civitas. Ut ideo dixerit 'daturi stimulos laudum,' quod ibi homines stimulis laudum excitarentur ad virtutem.

203 *Cecropidæ*] Athenienses a Cecrope rege, qui primus auctore Strabone multitudinem in civitates XII. habitandas digessit. Quarum nomina sunt Cecropia, Tetrapolis, Epatria, Declea, Eleusis, Aphidna, Thoricus, Brauron, Cytherus, Sphettus, Cephessia, Phalerus. Theseus vero postea duodecim illas in hanc unam congregasse civitatem denuo memoratur. *Idem.*

204 *Sestos*] Hellespontus, septem (ut dictum est supra) stadiis Europam ab Asia dividens, illic inter se

contrarias urbes habet, in Europa Callipolin et Seston, in Asia Lampsaecum et Abydon. Apud Sestum locus quidam Apobathra nominatur, ad quem ratis Xerxis juncta fuit. Nam ibi angustiae illae septem stadiorum quæ Asiam dirimunt ab Europa a Xerxe ponte junctæ fuerunt. *Abydenique sinus*] Ab Abydo denominati. *Idem.*

205 *Cycladas*] Insulae Cyclades dictae sunt, quod in orbem objacent. *Myconos*] Una est ex Cycladibus, sub qua gigantum novissimos ab Hercule mactatos jacere fabulantur. *Scriphos*] Est autem et ipsa ex Cycladibus, in qua ea facta vulgantur, quæ dicuntur in fabulis: Dicten piscatorem arcam adduxisse retibus, in qua Perseus cum matre Danaë positus tenebatur. Cum pater Danaës Acrisius utrumque abjecisset in mare, ista in Insula educatum fuisse Perseum proditur. *Idem.*

206 *Delos*] Hæc media est Cycladum, et longe clarissima, templo Apollinis cum oraculo celebrata et mercatu: erat enim maxime opportuna, illucque res venales, ut servi, undique convehebantur. Auctores Plin. et Strab. et propterea hospitam vocavit: sic appellatam tradit Aristot. quoniam repente apparuit enata, vel quod primum solis radiis illustrata sit, vel quod certiora illic oracula redderentur. *Maturant.*

207 *Lycomedis in aula*] Imbelli dicit et quia senex est Lycomedes, nec armis aptus, et quod ei sexus tantum est foemineus, ut recte speret illic tutum fore filium. *Britann.*

209 *Ægeona nexu*] Rem fabulosam prosequitur; nam quæ de gigantibus traduntur fabulosa omnino sunt. Cum enim in Phlegra loco Campaniæ pugnasse scribantur, quomodo fieri potuit ut in Sicilia sit Enceladus, Othus in Creta, Typhæus in Campania, ut Inarime Jovis imperiis imposta Typhæo, Ægeon in Scy-

ro? nam modo apparet Thetidem jussu Jovis Scyrum accessisse observaturam vincula Ægeonis qui ibi relegatus erat ad scopulos. Hic autem est auctore Homero Centimanus, quem dii Briareum, homines vero Ægeona vocant. *Britann.*

210 *Centumque Dei numerare*] Nota est Ægeonis fabula, et quod ille centimanus a Neptuno ad scopulos Ægæi maris religatus fuerit. Mens Poëtæ videtur: Cum nunciatum foret Ægeonem conari effugere, et vincula dissolvere, missam Thetim, quæ rem cognosceret, Scyrim itaque prætervectam, cognovisse imbelles esse loci incolas, choreis et ludis vacare. *Bern.*

212 *Qualis vicino*] Optima et maxime congrua comparatio. Mater enim Thetis avi parituræ comparatur. Sicut enim avis angues, ventos, homines timet, ita Thetis abditura filium omnia veretur, ne inventus ad bellum trahatur, et ut avis eligit arborem, quam credit tutissimam in qua nidi- ficet, ita Thetis post longam consultationem Scyrum deligit, in qua filium occultet. *Maturant.*

217 *Alter*] Prima cura fuit locum eligere. *Secunda*] Quomodo in eum Achillem veheret. *Idem.*

219 *Ventos*] Ne volucres advocet, an ventis ad vehendum committat, an Pelago, an Iridi traderet ferendum, quæ arcus est cælestis. Manifestum est autem radium solis immissum cavæ nubi, repulsa acie, in solem refringi, colorumque varietatem mixtura nubinm, ignium, aërisque fieri, certe nisi sole averso non fit. *Idem.*

220 *Thaumantida*] Iris Thaumantia dicta secundum poëtas, Thaumantis filia: cæterum ex admiratione hoc nomen accepit, quæ admiratio de ejus coloribus nascitur. Iris dicta quod nunquam ad conciliationem mittitur, sicut Mercurius, sed ad disturbancem; et est ministra non tantum Dearum, sed et Deorum.

Delph. et Var. Clas.

Lactant. Pasci] Respexit Poëta opinionem vulgi, quod putat arcum illum in mare descendere, et inde etiam oriri. *Britann.*

221 *Inde fretis*] Delphines tandem placuere. *Murice acuto*] Freno ex muricibus confecto. Murices pisces sunt contextu firmiore pectinum. Est et instrumentum ferreum tribus acuminibus, quod spargi consuevit ad impediendos equites. *Maturant.*

222 *Bijuges*] Qui tamquam duo equi junguntur ad currum. *Maxima Thetis*] Uxor Oceani. Maximam dixit ad differentiam ipsius Thetidis, quæ mater est Achillis. *Idem.*

223 *Gurgite Atlanteo*] In mari Atlantico, quod Lybiam ab Occidente claudit, a Mulacha fluvio incipit, qui Mauros a Numidis separat. Abylam montem abluit ingrediens Oceanum. *Idem.*

226 *Pectoris humani*] In quibus tantus sit in homines amor; nam delphines non tantum homini amicum animal, verum et musica arte mulcetur. *Britann.*

227 *Contagia*] Contactus. *Maturant.*

228 *Resolutum*] Profunde dormientem, solutis membris, et fluentibus. *Idem.*

230 *Ad placidas*] Cur placidæ essent subjungit, Thetis enim tacere jusserat. *Idem.*

231 *Toto orbe*] Plenilunium erat. Quando luna pleno orbe est, et tota nocte lucet. *Idem.*

232 *Cynthia*] Luna sic dicta a Cyntho monte Deli, ubi nati Apollo et Diana. *Idem. Prosequitur*] Refert hoc ad Chironem, non ad Lunam, ut sit, Chiron prosequitur. *Recursum rogat*] Id est, ut cito ad se redeat. *Britann.*

233 *Securus pelagi*] Id est, nihil timens mare, cum illud in Thetidis potestate sit. *Uda lumina*] Oculos et lachrymas dissimulat. *Idem.*

235 *Erecto prospectat equo*] Pieta-

6 M

Stat.

tem Chironis expressit qui discipulum abeuntem quam longo potuit visu est prosecutus. Nam media parte posteriore erat equus. *Idem.*

237 *Thessala Tempe*] Locus est inter Ossam et Olympum passuum quin quemillum longitudinis: per medium Penens discurrit a Pindi profluens radicibus, gramine vestitis marginibus, aviumque concentu, et calculorum aquarumque sonitu peramœnus, nec alius locus est, cujus amœnitatem tantopere laudent poëtæ. *Maturant.*

238 *Pholoë*] Silva est Thessaliæ, dicta a Pholo centauro qui eam incolabat: qui Pholus tempore quo ab Euristeo rege Hercules missus est Thraciam, ut Diomedis equos adduceret, qui humanis carnibus vescantur, eum hospitio recepit. Aliqui dicunt, quod eum Hercules occidit susceptus ab eo hospitio. Velius Asper Longus Pholum tradit adversum centauros ab Hercule adjutum. Cum Herculem recepisset hospitio, Asper tradit, dum sagittas Herculis stupet, qui tot Centauros occiderat, unam ex illis in pedem cecidisse; vulnere sanari non potuit. Ideo credunt nonnulli ab Hercule occisum. *Lactant.*

239 *Sperchius*] Fluvius cui suas comas Achilles devoverat si redisset. Pater autem Narcissi fuit Sperchius. *Idem.*

240 *Muta*] Quia prius carminibus resonabat. *Fauni*] Dii proprii fuere Latinorum, quos in silvestribus locis traditum est solitos fari, et a fando Faunos vocari. *Maturant.*

241 *Sperata connubia*] Maritum enim Achillem habere speraverant, quem tantopere amabant. *Idem.*

252 *Dedisset quos dabat*] Illud tangit quod in principio operis commemoravimus: Jovem ducturum fuisse Thetidem uxorem, nisi a Protheo monitus fuisset sibi cavendum esse a tali conjugio, quod ex eo nasciturus

esset qui patris facta superaret. Sensus est ergo: O care fili, si ex Jove (ut sors ferebat) natus esses, nullus me metus pulsaret tuæ mortis, quasi dicat noli mirari quod in loca ignota te advexerim. Nam iccirco hoc feci, quod tuæ mortis tempora appropinquare cognoscebamus. Sicque suadet ab utili sibi cavendum esse, et parendum consiliis suis. *Britann.*

257 *A matre*] A me, quæ Dea sum et immortalis, et secundum Jurisconsultos loqui videtur, qui natum ex matre libera, patre vero servo, ingenuum volunt nasci. *Metuenda tempora*] Belli Trojani, in quo mihi responsum est a Protheo te periturum. *Maturant.*

260 *Si Lydia dura*] Arguit ab exemplo; quod particulare præpositum quiddam contendit ostendere. Debes muliebrem habitum assumere, quoniam Hercules quoque assumpsit: si illum non puduit, cur te pudere debeat? Fabula hoc habet: Hercules cum in Lydiam provinciam venisset, ab Eurystheo missus ab Eurytum Lydorum regem trucidandum, qui hospites necabat, captus est amore Ioles Euryti filiae, quam alii Omphalem vocant. Fuere alii, qui Euryti sunt dicti, ut Rex Œchaliæ, et unus ex Centauris. Sed Iolen sic perditæ amavit Hercules, ut in ejus gratiam neverit, et habitus femineos induerit. *Idem.*

262 *Si decet aurata*] Rursus ab exemplo arguit Bacchi, Jovis, Cenei. Et Bacchus quidem in conviviis muliebrem habitum nonnumquam assumebat. *Aurata palla*] Honestæ mulieris vestimentum est palla, i. e. tunicae pallium, descendit autem usque ad vestigia. *Idem.*

263 *Jupiter induit artus*] Jupiter adamavit Antiopen filiam Nyctei, speciosissimam puellam; cujus dum pater suspectum haberet stuprum eam custos mancipavit. Puella ipsa cum adolevisset Dianæ se conse-

cravit. Japiter in habitum se vertit Dianæ, et puellam corrumpit, ita ut arcum et pharethram mentiretur. *Lactant.*

264 *Cenea*] Cenis virgo fuit quæ a Neptuno pro stupri præmio meruit sexus mutationem. Fuit etiam invulnerabilis, qui pugnando pro Laphthis contra Centauros crebris ictibus fustium paulatim fixus in terra. Post mortem tamen in sexum rediit. *Idem.*

265 *Numen malignum*] Si quam perversam habes voluntatem, depone. *Britannic.*

266 *Mox iterum campos*] Removet metum diuturnæ mansionis apud Lycomedem. Hypallage est, id est, reddam te campis et lustris Centauricis. *Idem.*

267 *Hoc decus*] Subaudi, oro te, quasi dicat per virtutem juventæ tuæ te oro. *Idem.*

268 *Experta maritum Te propter*] Si, inquit, propter te, id est, ut gigneris, sustinui Peleo homini mortali nubere. *Idem.*

269 *Si progenitum Stygis*] Nam Achilles, ut supra recitavimus, parvulus a matre in Stygia palude lotus est, ex quo toto corpore invulnerabilis factus est, excepta ea parte pedis qua detentus fuit. unde dolet mater totum lotum non fuisse. Nam ea corporis parte a Paride percussus sagitta interit. *Anne severo*] Id est Styge horrenda, per quam, ut scribit Virgilius, 'Dii jurare timent, et fallere nomen:' quod secundum fabulas ideo est, quia dicitur Victoria Stygis filia bello Giganteo Jovi favisse, pro quo beneficio Jupiter ei tribuit, ut Dii jurantes per ejus matrem non audeant fallere. *Idem.*

270 *Tuta*] Si minus honesta. *Perumper*] Ad breve tempus. *Maturant.*

271 *Nil nocitura animo*] Animi enim robur et virtus nihil infringetur. *Reductis*] Retro convertis, ut pueri fa-

ciunt, qui indignanter aliquid oblatum refugiant. *Idem.*

272 *Quidve parant oculi*] Videbatur enim lugere velle. *Idem.*

273 *Obstat*] Resistit, refrugatur, quominus matri obtemperet. *Genitorque roganti*] Tribus inquit impediabatur Achilles ne habitum indueretur muliebrem, quod injuriam majestati paternæ et Chironi simul facere videretur, tum autem quod egregiis adolescentiæ suæ principis non insisteret. *Genitor*] Pelens. Nam ejus virtuti respondere minime videbatur. *Britann.*

274 *Nutritor*] Chiron, quod ejus disciplinam abjiciat. *Cruda*] Dura et aspera principia, quod ab egregiis adolescentiæ suæ principis discedat, quæ magna et præclara omnibus facinora pollicebantur. *Idem.*

277 *Ignem juventæ*] Invenit aptam comparisonem: nam ita se, inquit, habebat Achilles, quemadmodum equus juvenis indomitus, qui domitoris manibus non facile cedit. Sicque ostendit Achillem diu matri restitisse, demum precibus fatigatum acquiescisse. *Ignem*] Pervore. *Idem.*

279 *Honore superbo*] Quod adhuc alterius potestati non fueris obnoxius; nam nunquam servivisse honorificum et gloriosum est homini. *Id.*

281 *Dominique negat captivus*] Noster et quatuor Græci. *dominique gemit captivus inire Imperia.* Ut lib. i. 'nec alterna ferri statione gementes Excubiae.' Sic etiam Scholiastes: '*lupis*] lupatis scilicet frenis in similitudine dentium lupi factis. *capt.*] frenatus, servituti redactus. *ge.*] gemitu ostendit, quod cum dolore sustineat.' Sic denique codex Pat. Gronov.

283 *Quis deus*] Admiratur Poëta, unde Thetidi tanta calliditas, et unde Achilli tanta fuerit patientia, ut illa sic eum occultare cogitaverit, hic vero sic parere. *Attonitæ*] Nimio dolore et sollicitudine pene obstupescenti. *Maturant.*

284 *Quæ mens attraxit Achillem*] Membr. *detrahit*. Et sic Schol. '*quæ mens*] quod consilium. *de.*] mitigavit. *indo.*] difficilem flecti.' Fregit ac depressit. *Gron.*

285 *Palladi littoreæ*] Palladis sacrificia a puellis celebrabantur, quod ea Jovis filia et virgo et innupta putabatur. *Littoreæ*] Nam in littore templum erat Palladis, ut infra: 'Scyros erat, placidique super Tritonia custos Littoris.' *Diem honorum*] Id est sacrificiorum. *Britannic.*

289 *Floribus hastam*] Thyrsos intelligit: Justinus epistola ad Zenam et Zerenum: 'Ὡς περ αἱ βάκχαι διὰ σχήματος εἰρημικοῦ τὰς λόγχας ἐν τοῖς θύρσοις περιφέρουσιν. Velut Bacchæ per speciem habitumque pacis lanceas in Thyrsis circumferunt. Adi Plinium lib. xvi. c. 36. *Thyrsus* nihil erat quam hasta frondibus et pampinis involuta, absque ferro. *Bernart.* Sed Barthius vult *Armaturam Minervæ* floribus aspersam Statium intellexisse.

293 *Quantum virides*] Maxima pulchritudo Deidamiæ, quæ tantum superabat sorores quantum Venus ipsa Nereidas superaret, si illis adjungeretur, et quantum Diana anteit Naiadas, quæ sunt fontium et fluviorum Deæ, sic dictæ κατὰ τὸν κόλον, quod est *fluo*. *Maturant.*

297 *Purpura vultu*] Hoc dicit, ex vultus splendore vestes illuminatas, et omnem corporis ornatum factum pulchriorem. *Britannic.*

298 *Blandior auro*] *Blandior* legendum est, et non *blandius aurum*, ut sit sensus: Lucem blandiorem auro et omni ornamento accessisse ex splendore vultus, sicque in puella miram pulchritudinem ostendit: est autem auro dativus. *Idem.*

299 *Ipsi Deæ*] Palladi, quam formosissimam fuisse scribunt poëtæ. *Pectoris angues ponat*] Hoc est, si ægidem, tegmen scilicet pectoris, in cuius medio caput erat Gorgonis, cujus

capilli serpentini fuere. et ægis quidem est, dum tegit imperatoris aut numinis pectus, alias thorax, vel lorica vocatur. *Maturant.*

300 *Placetur*] Mitior fiat. *Exempta casside*] Deposita galea. *Maturant.* Cum enim hæc Dea benigna videri voluit, dicitur ægidem et cassidem deposuisse.

302 *Temeratus pectora*] Synecdoche est, id est pectora non habens adhuc temerata, violata, et correpta. *Mota*] Scilicet amoris. *Britannic.*

303 *Dirigit*] Obstatuit. *Idem.*

304 *Nec latet haustus amor*] Jam amor inquit Achillis patebat. *Fax vibrata*] Id est amor immissus et infusus. *Idem.*

305 *Lucem*] Splendorem, et pulchritudinem. *Idem.*

306 *Tingit*] Ex interno, inquit, ardore amoris, vultus rubore suffundebatur: tingit ergo, rubore aspergit. *Idem.*

307 *Lactea Massagetæ*] Duplex est comparatio: sic Achilles vario colore etiam infectus modo pallebat, sicuti Massagetæ pocula inficiunt, cum equinum sanguinem cum lacte miscent, et quemadmodum ebur inficitur, cum notis distinguitur purpureis, quod Lydiæ mulieres facere solebant. Ovidius: 'Mæonis Assyrium fœmina tingit ebur.' Massagetæ populi sunt Scythiæ Asiaticæ nobiles: ii cum per deserta discurrunt equorum suorum sanguinem in sinistri pedis vena haustum bibunt. *Idem* Sarmatas Bisaltas ac Gelonos factitasse legimus. *Martialis*: 'Venit et epoto Sarmata pastus equo.' *Maturant.*

310 *Flamma recens*] Novus amor hospita sacra discutiat: immensam amoris vim ostendit. *Britannic.*

411 *Turbæ securus*] Id est turbam contemnens, tanquam puellarem. *Immemor ævi*] Quasi oblitus ætatis muliebri et sexus; nam deforme est homini in sexum muliebrem ruere,

et aliquid violentum facere. *Idem.*

313 *Ut pater armenti*] Eclipsis est, id est ita, inquit, ad amorem incendebatur Achilles, ut juvenus, qui futurus est pater armenti, inflammatur conspecta vacca. *Quondam*] Tempus futurum hoc loco significat, alias præteritum. *Idem.*

317 *Spectant hilares*] Quasi dicat, ita et matrem lætam fuisse perspecto amore filii. *Idem.*

319 *Hosne, &c.*] Malim, *Hasne*; nam de virginibus loquitur. *Gronov.*

320 *Quid tale sub Ossa*] Sensus est et ordo: Quid tale unquam vidisti sub Ossa, et jugis Peliacis? *Ossa*] Mons Thessaliæ. *Britann.*

321 *O si mihi jungere curas*] Hæc dicit, ut magis Achilles inflammetur ad sumendum habitum muliebrem. Est enim sensus: Utinam contingat mihi videre aliquem puerum ex te quem sinu meo excipiam. O et si optantissunt, quæ nunc junguntur: nam singula ante ponebantur. *Idem.*

323 *Visusque superbos Obliquat*] Placeat, quod est in membr. *visusque protervos Obliquat.* Petulantes, lascivos, incipientes frangi desiderio Veneris significat. Ut ille apud Terentium *aspectat limis.* Sic in Saturnalibus: 'Et ridens Jocus et sales protervi.' Theb. ix. 'thyasi ludusve protervæ Noctis.' Et hic mox: 'exercere protervas Gymnadas.' Nec aliter Bernartii codex, et duo Gruteri. Tertius, *paternos.* *Gronov.*

324 *Vestes*] Viriles, ut induat femineas. *Leviore*] Placatiore. *Maturant.*

325 *Ambiguum*] Non repugnantem, sed quasi dubitantem. *Cogit rolentem*] Qui tamen nolle videri volebat. *Idem.*

326 *Innectitque sinus*] Sex Gruteri et aliquot inspecti nobis: *Injecitque sinus.* Quod magis ob oculos ponit occupantem tempus Thetidem et festinantem. Plauto: 'conjicere in humeros pallium.' *Gronov.*

329 *Ac sua dilecta*] A collo suo ad nati collum propria transtulit ornamenta: est autem monile ornamentum colli mulierum, et ornatus equorum a collo præpendens. *Maturant.*

330 *Picturato limbo*] Picturis distincto, est autem pingere etiam acu variare. Virgil. 'Pictus acu chlamydem.' Lymbus vero fascia est, quæ ambit extremitates vestium secundum antiquum ritum. *Idem.*

331 *Fandi pudorem*] Ut pauca loquatur. Silentium enim mulierem decet, quod Sophocles ait. Dido apud Virgilium breviter loquitur, et demissis in terram oculis. *Idem.*

332 *Qualiter*] Pulchra est comparatio; et est ordo ac sensus: Talis erat imago Divæ immutantis natum; nam ex viro feminam faciebat, et sic ex illa imagine viri aliam formabat. *Ceræ victuræ*] Id est, cum victuræ membra statuæ inter se accipiunt formas pollice artificis. *Idem.*

335 *Luctata*] Non diu informando Achillem laboravit. *Idem.* *Superest nam plurimus*] Hoc dicit, haud difficile matri fuisse ita componere filium ut mulier probaretur, quia in eo præter vires inerat decor et pulchritudo quædam, ut sexui femineo valde accederet. Nam, ut Homerus scribit, omnium Græcorum speciosissimus fuit et fortissimus. *Britann.*

344 *Sic ubi virginis*] Hæc comparatio ad studium duntaxat pertinet, quo in ornando filio Thetis utitur. Hecate, Diana, quæ eadem et Luna est, et sic vocatur quod longe radios et lumen suum jactit. *ἑκὰς* enim longe est. Hesiodus in Theog. Hecatē dicit non esse Proserpinam, sed aliam Asteries sororis Latonæ filiam, et Persei fratris Astræi, cui Jupiter vim et potestatem in omnia concessit elementa, unde Hecate existimatur vocari, *ἑκατόν* enim significat centum, quia infinitas habuit potestates. Orpheus in Argonaut. triplicem hanc dicit esse, et tria habere capita, dex-

trum equi, sinistrum canis, medium hominis, et quidem rustici. Virgilius : 'Tergeminamque Hecaten, tria virginis ora Dianæ.' *Pharetris*] Venatione. *Materant*.

345 *Ad patrem*] Jovem. *Fratrem*] Apollinem, nam Apollo et Diana Jovis et Latonæ filii fuere. *Idem*.

346 *Mater*] Latona. *Exerta*] Nudata. *Idem*.

347 *Latentes*] Subductas, quod venatrices faciunt. Virgilius : 'Nodoque sinus collecta fluentes.' *Idem*.

348 *Sparasque studet componere*] Non contemnendus liber : *sparasque* *tumet componere crines*. Quasi dicat ipsam hoc officio superbire, ambitiose in eo ostentare, ut ornatrices solent apud dominas ; nedum mater apud talem filiam, ex qua toties illi, si vatibus fides, 'pertentant gaudia pectus.' *Gronov*.

349 *Hanc germanam*] Pronunciatione adjuvandum est, ut sic rex facilius decipiatur, quasi dicat, recte soror potest dici Achillis, nam per omnia illi similis est, quæ Polydora appellata est. *Britannio*.

351 *Nonne rides, &c.*] Hæc per parenthesis leguntur. Bene removet regi suspicionem virilitatis. Nam in ore aliquid adhuc virile retinebat. *Fratri*] Nititur probare sororem esse Achillis a viribus corporis. *Idem*.

352 *Arma humeris arcumque animosa*] Astute hæc proponit ne si forte quid tale peragat, vir esse putetur. *Idem*.

353 *Ritu Amazonio*] Nam Amazones eorum Scytharum uxores fuere, qui per factionem optimatum demo puls in Cappadociæ ora juxta amnem Thermodoonta consederunt, ubi per multos annos spoliare finitimos consueti, conspiratione populorum per insidias trucidantur. Eorum igitur uxores videntes exilio suo additam orbitatem arma sumpserunt, finesque suos summoventes primo, mox inferentes bella defendunt. Nubendi quo-

que finitimis animum omisere. Tandem pace armis quesita, ne gens interiret concubitus finitimorum ineunt. Si qui mares nascerentur interficiebantur ; feminas vero non ocio, neque lanificio, sed armis, equis, venationibus exercebant inustis infantium dexterioribus mammis, ne sagittarum jactus impediretur, unde Amazones dictæ sunt ab α quod est sine, et μᾶσς, *mamma*. Duravere autem usque ad tempora Alexandri magni. *Idem*.

355 *Sacra*] Ut Palladis quæ canephoræ vel cistophoræ vocabantur, quoniam ea cistis inclusa nobiles virginis certo anni tempore in arcem ferebant, quod Ovid. scribit. *Frange*] Vince, doma sexum muliebre, ne corrumpatur ; facile enim nisi custodiatur labefactari consuevit. *Maturant*.

357 *Solvendus*] Dissolvendus. *Id.*

358 *Gymnadas*] Ludi sunt palæstrici gymnades qui et gymnici vocantur, in quibus nudabantur. Hos primus Lycaon in Arcadia excogitavit. Auctor Plin. γυμνὰς Græce ludus est, γυμνὰς et exercitatio : γυμνάζω, ludo, et exerceo, γυμνάζουσα, femina quæ ludit. Hic pro ludis posuit, ac si diceret, nolito concedere, ut gymnadas exerceat, vel gymnadas imitetur. Non vult ludos exerceri, in quibus Achilli necesse ait nudari. Spartanis mos fuit, ut nudæ puellæ inter luctantes viros exercebantur, quod scribit Propertius lib. III. *Idem*.

361 *Vidisti modo*] Admonet servandas esse diligentissime puellas, quoniam paulo ante Paris raptam Helenam in patriam reportavit. *Mutua jura*] Commercia gentium, et jus humanæ societatis, mutua, quæ mutuo servantur, 'ut non facias aliis quod tibi non vis fieri.' *Idem*.

364 *Quis Divum*] Cum ii volunt quem decipere, nemo potest resistere. *Barth*.

366 *Electus*] Hoc ipso agit gratias Deus, quod se unum ex omnibus elegerat.

rit, cui filiam commendaret. *Maturant.*

367 *Scyriadum*] Ibi habitantium puellarum. Ita 'Scyrias Deidamia' apud Ovid. de Arte Am. lib. I. *Barth. Defigere*] Sic intente intueri, ut ab Achille oculos non dimoverent. *Maturant.*

369 *Emineat*] Superemineat, et anteat alias, tum claritate corporis, tum pulchritudinis. *Idem. Humeros, ac pectora fundat*] Idem Langianus: *quantumque humeros a pectore fundat.* Quem cur non et hic audiam? *Bernart. Fundat*] Porrigat, ostendat quod virarum est. *Maturant.*

372 *Idaliæ*] Comparatio est. Idaliæ autem volucres columbæ sunt Veneri sacræ propter satum frequentem et coitum. Idalius vero mons est Cypri Veneri sacer, de quo Virgil. 'Aut super Idalini sacra valle recondam.' *Maturant.* *Idaliæ*] Columbas autem Veneri consecratas esse commenta est antiquitas hoc modo, Venerem et Cupidinem in campis lascivientes in contentionem devenisse, uter plures sibi colligeret flores, et cum Cupido alarum suffragio plures videretur collecturus, Peristeram Nympham in Veneris auxilium surrexisse, inde Cupidinem indignatum nympham illico in columbam mutasse, quam deinde Venus in tutelam suam assumpsit. Alii autem rei veritatem persequentes Peristeram apud Corinthios insignem fuisse puellam, quæ in plurimorum amplexus venit. Quam ob causam ab ipso Cupidine, id est, libidinis stimulo in columbam versam dixere, *περιστέρα* enim Græce, columba dicitur Latine. *Brittann.*

379 *Multum cunctata*] Conjunge multum cum cunctata, ut sit multum cunctata in limine, id est, remorata. *Idem.*

381 *Novissima*] I. e. vale, quod a discedentibus postremum dici solet. *Idem.*

382 *Longe cervice*] Quo gestu esse latentes solent, vel sic se convertibat ut quoad posset filium ad Scyrum intueretur. *Maturant.*

384 *Cara mihi*] Oratio est qua Scyro filium commendat, et præmia pollicetur taciturnitatis. *Idem.*

385 *Depositum ingens*] Quod enim majus depositum esse potest filio? *Idem.*

387 *Creta Rheæ*] Hæc fabula est. Saturnus, postquam a Themide oraculo comperit a filio regno se posse depelli, natos ex Rheæ uxore devorabat, quæ natum Jovem pulchritudine delectata nymphis commendavit in monte Cretæ Dictæo, ubi eum aluerunt apes, et adhibiti sunt Curetes et Corybantes, qui tinnitu æris prohiberent audiri pueri vagitum. Unde ipsi sunt matris Deum ministri. Ut autem fingatur Saturnus filios suos comesse hæc ratio est, quia dicitur Deus esse æternitatis et seculorum. Secula autem annos ex se natos in se revolvunt, inde Græce *Κρόνιος* quasi *Χρόνιος*, id est, *tempus*, dicitur. Ergo *quo more tacebat Creta Rheæ*, id est, quia illic certe Jovis nutritus est, ne a Saturno patre occideretur; sic tu, o Scyros, commendatum tibi Achillem absconde. *Lactant.*

388 *Instabili fama superabere Delo*] Major, inquit, erit fama et nomen tuum quam Deli insulæ, quæ Apollinis oraculo toti orbi notissima fuit. *Instabili*, rem fabulosam prosequitur, quæ sic se habet. Jupiter, simulatque Latonam gravidam fecit, Asteriæ ejus sorori vim inferre conatus est: verum puella fugiens numinum miseratione in coturnicem conversa est, quam Græci *ortyga* vocant. Jupiter autem in Aquilam mutatus cum eam rapere vellet, divino usa auxilio in lapidem transformata est, qui diu sub aquis latuit; cæterum Jupiter precibus Latonæ motus eum super aquas efferri fecit. Præsentiens deinde Juno Latonam ex Jove gravi-

dam immisso Pythone serpente eam per omnem terram persecuta est, quæ tandem cum ad littora pervenisset a sorore sua suscepta est, ibique peperit Dianam et Apollinem in Cyntho monte, qui insulam nantem adhuc instabilemque cernentes amplius errare passi non sunt. Unde est illud Virgilii, 'At pius arcitenens oras,' &c. Ait ergo *Delo instabili*, quia ante diu fluctuata est. Eam Solinus scribit appellatam esse Ortygiam, quia ibi primum visæ sint coturnices, quas Græci ut diximus ortygas appellant. Aristoteles Delon appellatam esse prodidit, quoniam repente apparuerit enata. Æglostenes Cynthiam, alii Asteriam, Lagiam, Chlamydiam, Cynethum, Pyrpilem igne ibi primum reperto. *Britann.*

389 *At ventis et sacra fretis*] Ex præceptis artis insulam commendat ab ea re, quam impetrare cupit: ut scilicet ita fugiat strepitum bellorum et naves Græcorum, ut tranquilla semper consuevit esse et receptaculum duntaxat nympharum. Est ergo ordo: At tu tellus sacra ventis et fretis, et domus tranquilla Nereidum, et insula juranda nantis inter Cycladas ubi procellæ Ægeæ frangunt saxa, ne admitte carinas Danaas. *Id.*

393 *Thiasos*] Saltationes, choreas Liberi, id est, Liberalia. Originem belli Thebani taliter historia refert, Herculem cum Colchos iret perditio Hyla post peragratam Misiam navibus Trojam venisse, a cujus portu cum eum Laomedon arceret, occisus est, et ejus filia Hesiona belli jure sublata comiti Telamoni tradita est, qui primus ascenderat murum, unde natus est Tencer. Nam Ajacem ex alia constat esse natum. Tunc Hercules Priamum quoque redemptum a vicinis hostibus in patrio regno locavit, unde est Priamus dictus ἀπὸ τοῦ πρίασθαι, id est, emere. Cæterum quæ de liberata dicuntur Hesiona constat esse fabulosa. Postea cum

excrevisset, Priamus volens repetere sororem, profectus est cum legatis Salamina, ubi constabat eam regnare, et minime eam repetere valuerunt, Græcis dicentibus eam habere jure bellorum; unde commotus Priamus misit Paridem cum exercitu, ut aliquid tale abduceret, aut uxorem regis aut filiam, qui dum ambulasset sollicitavit Helenam, Menelai uxorem, quæ cum ei consentire noluisset egressus est ille et civitatem obsedit, qua eversa Helenam rapuit, unde et postea a marito * recipi meruit. *Lactant. Nihil utile bellis*] Astute monet bellica illic non tractanda, ne qua spes Græcis sit petendi illinc auxilii, ut sic Achilles ibi tutius lateat: est enim ordo: Doce famam narrare hoc, videlicet, hic tantum Thyasos celebrari, et nihil utile bellis. *Britann.*

394 *Dumque arma*] Sensus est: Volo Achillem ut virginem tantisper apud Lycomedem esse dum bella ad Trojam parantur. *Idem.*

395 *Alternum orbem*] Asiam et Europam. *Interfuit*] Præpositionem detractam nomini addidit verbo. *Id.*

396 *Cedo equidem*] Per parenthesis legendum est: quasi dicat, concedo quidem, et patior eum esse ut virginem apud Lycomedem. *Idem.*

397 *Europa*] Græci; nam Græcia illa in Europa est. *Maturant.*

398 *Dulcibus furiis armorum*] Omnes enim prompti ad bellum rapiabantur pro vindicta facienda, quæ dulcis solet esse: vel *dulcibus furiis*, quoniam ob violatum Menelai amorem bellum suscipiebatur, vel quod dulce hominibus consuevit esse arma tractare et bellum gerere. Apparatus autem belli contra Trojanos describitur. *Idem.*

Regum] Agamemnonis et Menelai, qui de injuria apud omnes conquerebantur, et omnibus supplicabant auxilium postulantes. *Idem.*

399 *Atrides*] Menelaus. *Idem.*

400 *Cui nupta domi*] Scilicet rapta fuerat, vel, quod melius est, Agamemnon, qui majoris erat auctoritatis, cui nupta domi, scilicet, est Clytemnestra, quam et ipsam rapi posse sicut Helenam dicebat. *Idem.*

401 *Asperat*] Auget, et in majus extollitur. *Facinus Iliacum*] Factum Paridis. *Sine Marte*] Non in bello, quod tolerabilis fuisset, sed in pace, cum nihil tale suspicerentur. *Idem.*

404 *Fœdus*] Quod dicit fœdus historiam tangit, quæ refert, quod Trojani cum Græcis fœdus habuerint, unde etiam Paris amicabiliter est susceptus hospitio, et sic commisit adulterium. *Lactant.* *Geminæ terræ*] Asiæ et Europæ. *Murant.*

405 *Maneat populos*] Locus est concitandæ indignationis, a majori ad minus: qui læsit majores, quomodo is a minoribus lædendis abstinebit; qui injuriam fecit regibus, quid is faciet in privatis? *Idem.*

407 *Nec tantum exciti, bimari*] Non solum, inquit, ad bellum venerunt qui Peloponesum incolunt, sed et qui extra Isthmum habitant ad Hellespontum. Peloponesus enim peninsula inter duo maria Ægeum et Ionium circuitum quingentorum sexaginta triam millium passuum colligit, ut scribit Isidorus. Angustiae unde procedit Isthmus appellatur: ait ergo poëta *Isthmia claustra*, id est angustiae, unde incipit Peloponesus. *Vallo bimari*] Hoc est, duobus æquoribus. Nam Isthmi latera, ut diximus, Ægeo et Ionio abluuntur, in quorum medio habitatur colonia Corinthus. *Britann.*

408 *Umbo Maleæ*] Malea promontorium est Laconicæ, quo, ut scribit, tota fere regio includitur.

409 *Sed procul admoti*] Senatus est: Et ad bellum illos motos esse qui Hellespontum incolunt. *Idem.* *Sed procul admoti*] Nostri et quidam Gruteri et Schol. *amotæ.* ut referatur ad gentes. Lege igitur: *Nec tamen*

exciti, &c. *Et procul amotæ.* Gronov. *Semita Phrixi*] Id est Hellespontus, ab Helle Phrixi sorore nominatus: nam Phrixum Athamantis filium novæ insidias declinantem una cum sorore Helle e Græcia fugisse constat, quorum uterque cum, ex Deorum oraculo, ex Europa in Asiam aureo arietem insidens transfretaret, virgo in mare delapsa Hellesponto nomen dedit; Phrixus vero in pontum proficiscens Colchos pervenit, ubi cum ex oraculi præcepto arietem sacrificasset, pellem auream in templo Martis suspendit. Lege Diodorum. *Semita*] Ideo semitam dicit, quia Hellespontus septem duntaxat stadiis Europam ab Asia dividit, illic habens inter se contrarias urbes, in Europa Callipolim et Seaton, in Asia Lampsacum et Abydon. *Idem.*

411 *Alligat unda superni*] Hoc dicit, et eas gentes esse commotas ad bellum, quæ ad Propontidem habitant. Nam ab Hellesponto in Pontum naviganti occurrit Propontis, id est pars illa maris quæ se expandit: nam ubi primum mare se coarctat, Hellespontus vocatur, Propontis ubi expandit; ubi iterum pressit, Thracius Bosphorus, ubi iterum effundit Pontus Euxinus: unda igitur maris Superni, id est Propontidis. *Idem.*

413 *Æra demant*] Modo ponitur quomodo erectæ sunt urbes ad studia belli. *Temesæ*] Urbs Græciæ, apud quam optimum nascitur ferrum. *Murant.*

422 *Messanaque tradunt*] Non culpo. Verum tamen elegantius: *Messanaque tendunt*, haud dubie ad morem priscum, quo funibus machinæ solent tendi. *Bernart.* *Pylos Messanaque tradunt*] Quod e suo notat Bernartins, quinque Gruteri et mei cum Scholiaste firmant: *tendunt*, hoc est, funibus intenta fabricant. *Gronov.*

423 *Postibus altis Arma*] Ex postibus, inquit, domuum arma avellebantur. Hocque ex consuetudine est Ro-

manorum, in quorum foribus et circa limina excellentium animorum imagines erant, affixis hostium spoliis, quæ nec emptori refringere liceret, quæ etiam, dominis mutatis, domus ornamenta erant. Eratque hæc stimulatio summa et ingens, exprobrantibus tectis quotidie imbellem intrare in alienum triumphum. *Britann.*

424 *Arma patrum*] Id est quæ majores illic suspenderant. *Idem.*

425 *Raptum Superis*] Ablatum ex templis. *Efferat*] Ad opus impium et ferum parat. *Idem.*

426 *Umbrae veteres*] Subaudi, sunt, ut sit sensus, nusquam sunt sylvæ veteres, quia succidebantur. *Idem.*

427 *Taygeta*] Mons est Taygetus Laconiae, non grandis admodum, cæterum excelsus et erectus, ex Aquilonis parte Arcadiæ radices contingens. *Idem.*

428 *Jam natat omne nemus*] Navium multitudinem ostendit, quas supra mille fuisse produnt. *Idem.*

430 *Innumeros*] Quos numerat ipse. *Quod rostra liget*] Id est e quo fiat munimen rostrorum navium, quæ in bellis adhibebantur. *Muniat arma*] Id est, thoracas aliaque arma munita reddat fortis. *Maturant.*

432 *Squalentes*] Vel fulgentes, a squamis piscium, quæ splendent, quamvis squalere sit interdum sordidum esse, vel *squalentes*, quod in formam squamarum conficiatur lorica. *Sanguine, &c.*] Propter enses et spicula dicit. *Idem.*

433 *Bibat*] Hauriat sanguinem ex his more bibentis. *Maturant.*

435 *Nigris*] Aut mortiferis, aut, quod magis placet, nigris ante politionem. *Idem.*

436 *Aut lentare arcus*] Id est, incurvare et flectendo facere arcus, *Fundere glandes*] Id est, pilas plumbeas conflare, quas prisci fundajaciebant. *Idem.*

437 *Torrere sudas*] Palis enim adustis antiqui in bello utebantur. *Vir.*

gil. 'Stipitibus duris agitur sudibusque præustis.' *Conis*] Dicitur Conus pinna illa galeæ in qua cristæ defiguntur. *Idem.*

438 *Hos inter motus*] Cum universæ, inquit, Græciæ urbes ad tantum bellum summa alacritate pararentur, sola Thessaliaangebatur quod Peleus esset senex, et Achilles immaturus qui ad bellum mitteretur. *Britann.*

441 *Terras Pelopis*] Peloponnesum, Moream. *Maturant.*

442 *In transtra*] Tabulata navium in quibus atant remigantes. *Idem.*

444 *Stagna*] Aquæ. *Suos fluctus*] Nam cum soleat ex vento hyems caveri, nunc ex tanta perturbatione maris, ex tanto numero navium tempestas agitabatur, commotis fluctibus. *Suos*] A navibus commotos. *Idem.*

446 *Deficit æquor*] Quasi non capax, hyperbole, ὑπερβάλλον, *transgessio*, seu *transcendo*, hic veritatem superat, non omnino mentitur, sic cum dicit. *Consumunt*] Id est, non restat aliqua pars venti, quæ non sit accepta a velis, quasi tanta erat velorum copia, quod ventos omnes capiebant, hyperbolice. *Idem.*

447 *Hecateia*] Id est, Dianæ consecrata. Nam in Aulide Dianæ ædes fuit memoratissima multis sæculis ante Trojanum bellum, ut scribit Plinius, exædificata. In cujus loco cervam ab Agamemnone confosam fuisse constat, pro qua coactus est Iphigeniam filiam immolare Dianæ. Hecaten enim Dianam dicimus, qua appellatione est et Luna et Proserpina. *Aulis*] Aulis nobis est portus terræ Phocidis, ubi classis primo consedissee dicitur Græcorum, qui in eo conjurare se in Græciam non ante reversuros quam Ilium everteretur. *Britann.*

448 *Expositis*] Extrapositis in mare. *Crepidine*] Crepido, a crepando, scissura saxorum. *Dorsi*] Superficiæ. *Maturant.*

449 *Aulis*] Dico, &c. appositio. *Littora*] Appos. *Idem*.

450 *Juxta*] Sed tamen in adversa parte. Euripus Mare dividit Bœotiam ab Eubœa, unde corruptum vocabulum est, volentes dicere Euripon, Nigripo ndixere: in littore Bœotiam versus Aulis est, quæ portus est Bœotiae. In contrario littore ejus maris Eubœam versus promontorium est quod Caphareus dicitur. *Idem*.

451 *Caput latratum*] Quasi tumultu fluctuum affectum. *Ille*] Capha. *Pelagas*] Græcas, quanquam Pelasgi proprie sint Thessalium populi. *Idem*.

453 *Seræ noctis*] Qua Græci illis scopulis ex Nauphi insidias naufragium fecere. *Britann*.

454 *Cætus ibi armorum*] Subaudi, congregatur, aut aliquid tale. *Fatalis*] Nominativus est, id est, Cætus exitiosus Trojæ. *Idem*.

455 *Juratur*] Nam, ut diximus, conjuravere Græci domum non prius reversuros quam Troja eversa esset. *Donec Sol annuus*] Hoc dicit, Dum in Aulide Græci congregantur annum unum transivisse. *Idem*.

457 *Sparsa*] In diversas urbes. *Dissona*] Propter diversas linguas, Æolicam, Ionicam, Doricam, Atticam, et communem. *Maturant*.

459 *Sic torva feras indago*] Immo curva, ut scripti, ut Schollastes: '*indago curva*] circuitu facta. *claudit*] ambit.' Ut ipse Statius in Leone mansueto: '*curvaque indagine clausa*.' *Gronov*.

460 *Admotis paulatim*] Quod paulatim in angustum redeant, ubi omnes arctatæ restrictæque capiuntur. *Matur*.

461 *Ignem*] Quem faciunt venatores ad terrores ferarum, ut fugiant quo velint. *Idem*.

462 *Avia*] Sylvas densas. *Idem*. *Sæum decrescere montem*] Qui subjungitur hic versus, *Donec in angustam*, et in aliis reperitur membranis et a

Scholiaste agnoscitur: '*eciderunt*] venerunt. *angustam*] non revera, sed brevis esse videtur propter multitudinem affluentium; vel quod ibi angustantur et coarctantur et coadunantur.' Denique nec ignoravit eum Maturantius. *Gronovius*. *Decrescere*] Igne scilicet, vel quia descendenti- bus a monte minor videtur, quam cum essent in summmitate. *Maturant*.

467 *Sed quanquam*] Sensus est: Quamvis Græcorum duces quisque per se virtutibus plurimum polleret, Achilles tamen ad bellum expetebatur. Hocque ad Achillis laudem spectat, sine quo Troja capi non poterat. *Gemini*] Agamemnon et Menelaus. *Britann*.

469 *Tydidēs*] Diomedes filius Tydei. *Sthenelus*] Capanei regis fuit filius ex Euadne uxore, qui in bello Trojano egregiam operam navavit: in equo inclusum fuisse Virgil. testatur: '*Tisandrus Sthenelusque duces et diras Ulysses*.' *Premant*] Urgeant et sequantur, vel certe superent. *Cogitet annos Antilochus*] Quasi dicat: Quamvis audacius se in bellum ferat, quam anni adolescentiæ patiantur; nam is admodum juvenis in bellum profectus est. *Idem*.

470 *Antilochus*] Quem, ut nostri dixerunt, Hector interemit, ut Quintus vero poëta Punicus, Memnon Auroræ filius, post Hectoris cadem. Filius fuit Neatoris Pylli. *Ajax*] Telamonis filius, qui cum duodecim navibus Salaminiorum venit in bellum. *Coruscet*] Compendiose dictum, id est, coruscando gerat. *Septem reges armenti umbone*] Id est, umbonem septemPLICEM, id est, septem tergo- ribus bubulis contextum. *Idem*.

471 *Atque æquum montibus*] Accedunt mei Put. codici exhibenti, *mæ- nibus*. Scholiastes: '*mæmuris*] ejus vires innuit esse maximas.' Homerus de Ajace Iliad. H. φέρων σάκος ἔθρε πύργον. *Gronov*. *Ordem*] Clypeum magnum ad similitudinem montis,

hyperbole. *Maturant.*

473 *Ardet*] Huc usque dependet oratio, quod, quamvis omnes isti essent contra Trojam, tamen omnes desiderabant Achillem. Et est figura anacolylon. *Idem.*

474 *In Hectora*] Contra Hectora. *Idem.*

476 *Quis enim*] Rationes quare ita exposceretur. *Alter*] Ut Achilles. *Idem.*

477 *Effossa*] Manibus, dum reperet. *Cujus*] Alins, præterquam Achillis. *Ab ortu*] Quasi ab ipso tempore nativitatis. *Idem.*

478 *Cruda*] Quod antequam aptus et maturus esset, ad disciplinam data sint. *Idem.*

479 *Cui linea coli*] Commendatio est a genere, ut jure poscendus sit ad bellum Trojanum, utpote qui divino auxilio plurimum niti possit. Nam Peleus, pater Achillis, natus est ex Æaco, Æacus ex Ægina et Jove. Ergo Achilles pronepos est Jovis. *Britann.*

480 *Quemve alium Stygios, &c.*] Hoc est ex historia, ut diximus, superius. Nam Thetis cum fatorum ordine sciret Achillem in bello Trojano periturum, ad Inferos eum detulit, totumque in Stygia palude lavit extra plantam pedis, quæ manu tenebatur, unde invulnerabilis est factus. Hoc igitur dicit, ut ostendat magnam spem habendam esse in homine invulnerabili. *Idem.*

481 *Nereis*] Thetis filia Nerei. *Ferro perstrinxerit artus*] Morem lavantium se in balneis respexit, qui strigilibus utebantur ad sudorem detergendum. *Perstrinxerit*] Deraserit; nam stringere est radere, ut ait Marcellus. *Idem.*

483 *Cedit turba ducum*] Quamvis, inquit, ducibus turpe videtur ab uno Achille superari, æquo tamen animo rem ferebant, ejus virtuti minime invidentes. *Idem.*

484 *Sic cum bellantes*] Hæc com-

paratio tota est ad summam Achillis laudem, in quo non minus universa Græcia spem suam vincendæ Trojæ collocaverat, quam omnes Dii in solo Jove adversus gigantes. *Idem.* *Sic cum palantes Phlegræ*] Bernartius, *pallentes*, ut complures libri, et Scholiastes. Ego tamen hæreo binis meorum binisque Gruteri, in quibus, *bellantes*. Theb. x. 'tumidæ post prælia Phlegræ.' Gronov. *Phlegræ in castra coirent Cælicolæ*] Phlegræi campi sunt in Campania, non longe ab Acherusia palude et Cumis, ubi gigantes, auctore Strabone, cum imperium cæleste affectarent, a Diis profligati sunt, in quorum pugna cum multi fulminibus e cælo dejecti interemptique essent, reliquos qui superfuissent ad Leucam oppidum Calabriae ab Hercule pulsos tradunt confugisse, contractosque sublisce terram, quos ideo arma contra Deos talisse fictum est, quia terra ipsa suapte virtute præliorum concitatrix est. *Britann.*

485 *Odrysiæ hastam*] Id est, Thraciam: nam Odrysii populi sunt Thraciæ: Thracia enim domicilium est Martis. *Idem.*

486 *Libycos*] Gorgoneos et Medusæos, nam Gorgades, auctore Pomponio Mela, insulæ sunt in Oceano Æthiopico, ubi tres sorores cognominatæ Gorgones regnasse dicuntur, Euryale, Sthenio, et Medusa, quæ miræ fuisse pulchritudinis produntur. Medusam tradunt circa littora solam ambulanti amatam fuisse a Neptuno, quæ cum illam persequeretur Neptunus, jam fessa in templum Palladis refugit; in quo ardens Deus illam compressit. Unde turbata Minerva crines ejus mutavit in angues, quia Neptuno per capillos maxime placuerat, fecitque ut omnes Medusam aspicientes in lapides converterentur. *Tritonia*] Dicta est, auctore Herodoto, a Tritonide palude Libyæ, juxta quam temporibus Ogygis regis apparuisse virginali ætate fertur, ex

cujos nomine et ipsa Tritonia dicta est. Ut autem tradit Diodorus, nomen accepit a Tritone fonte Cretæ, juxta quem ortam esse ex Jove fabulantur, et nunc quoque eum fontem ubi nata est huic Deæ consecratum. *Angues*] Id est, ægida; nam ægis munimentum est pectoris æreum habens in medio Gorgonis caput, quod munimentum, si in pectore numinis fuerit, ægis vocatur, si vero in pectore hominis, sicut in antiquis imperatorum statuis fuit, lorica dicitur; unde Martialis: 'Dum vacat hæc, Cæsar, poterit lorica vocari: Pectore cum sacro sederit, ægis erit.' *Idem.*

487 *Delius*] Apollo, a Delo insula ubi natus est. *Idem.*

488 *Natura*] Omnium rerum creatrix et parens. *Idem.*

492 *Consultant tempora*] Id est, consilium capiunt de tempore et navigationis et belli gerendi. *Idem.*

493 *Vatem Calchanta*] Thestoris Trojani fuit filius, vates maximus, qui cum circa principia belli a Trojanis missus esset cum multis muneribus ad Delphicum oraculum, responsumque accepisset, ut omissis Trojanis Græcorum felicitatem sequeretur, ad eos transivit. *Idem.*

494 *Protesilaus*] Unus de ducibus Græcis, qui primus obiit ad Trojam. *Huic*] Protesilao, ideo ipse magis quam cæteri locutus. *Maturant.*

495 *Primæ mortis*] Quod ita fatum, quod primus ingressus contra Trojam primo moreretur. *Tripodum*] Tripodes, mensa trium pedum, propter tempus præsens, præteritum, et futurum, quæ vates considerant. *Idem.*

500 *Sordet*] Nullo propemodum in precio est in comparisonem Achillis. *Heros Calydonius*] Id est Diomedes Tydei filius, a Calydona, civitate Ætolis, ubi regnavit, denominatus, qui una cum Sthenelo ad bellum venit cum navibus octoginta. *Britann.*

501 *Ajax*] Duo enim fuere, unus

filius Telamonis, alius filius Oilei, qui minor alio fuit viribus et tempore, oriundusque a Locride regione contermina Ætholis. *Maturant.*

502 *Nos quoque*] Subaudi, sordemus. Et loquitur de se ipso. *Britann.*

504 *Aut cur certa comis*] Nam vatis caput lauro præcinctum erat. Est enim laurus Apollini consecrata. Sensus est igitur: Cur ergo omnia vatium ornamenta geris, si prædicere non vis quæ quærimus? per parenthesis enim leguntur. Est enim ordo: Dic ocus quibus oris abditus sit, id est absconditus. *Nam fama nec antris Chironis*] Nam inde mater, ut dictum est, abducens ad Lycomedem regem Scyri detulerat. *Idem.*

508 *Eia irrumpe Deos*] Fecerunt Parisiis: *Eia irrumpe moras.* Valde male. Tolerabilius quidam: *Eia age, rumpe moras.* Saltem hoc Latinum est. Sed non mutanda vulgata. Theb. III. 'Quid me Persei secreta ad culmina montis Ire gradu trepido superumque irrumpere cœtus Egistis?' Silius Italicus libro I. 'Ast ubi quæsititas artis de more vetusto Intravit mentes Superum.' Noster Theb. III. 'cælo mentem insertasse.' *Gronov.* *Laza*] Aperi, vel vexa, quasi per vim, secreta ipsorum elicias, trahas manifesta nobis, ut indignatus loquitur. *Maturant.*

509 *Laurigerosque ignes*] Sensus est: Si nunquam vaticinandi furorem concepisti, nunc cum summa aviditate fac concipias. *Laurigeros*] Furores Apollineos. *Si quando*] Subaudi, cupide hausisti. *Avidissimus hauri*] Id est, concipe. *Britann.*

510 *Arma horrenda*] Astute vacationem militiæ ei promittit. *Idem.*

511 *Imbelles*] Non convenientes, non aptas bello. *Idem.*

518 *Deprendit*] Cum Apolline plenus esset, omnia hæc videbat, nunc cœtus Deum in aëre. *Maturant.*

519 *Sagas*] E quibus præsagia ca-

piuntur per anspicium. *Dra Licia*] Id est, ipsas Parcas et nimbros Stygias. *Idem.*

521 *Rapit*] Mente consulendo; ita enim per flammarum motus solebant judicare, ut Tiresias in Thebaide, quando judicavit Menœtium mortuum pro patria. *Caligine*] Fumo, per *καρρουαρίαν*. *Idem.*

522 *Pascitur*] Sorbendo fumum, vel quantum ad animum judicando. *Idem.*

523 *Loco*] Quem nutarent huc itinc. *Idem.*

524 *Mugitibus*] Quia vates non videbantur ipsi loqui, sed alii intrasse majori voce, quam humana, unde Virg. 'per centum tonat ore Deos,' tonat, dixit. *Idem.*

525 *Oppositum*] Quia nimio furore lingua loqui impeditur, et accidit ut nimia iracundia quis nequeat loqui. *Idem.*

526 *Quo*] Loquitur per furorem, videns Thetidem filium asportantem, tanquam esset præsens. *Idem.*

528 *Mous*] Quasi mihi debetur et Græciæ: aliqui dicunt responsum esse matris. *Dias*] Quasi dicat, si tu es Dea, et ego habeo Deum in pectore, unde non eris potentior me, omnino habeo eum. *Idem.*

532 *Occidimus*] Eo quod fortem virum inter omnes Cycladas non poterit ponere in peiori loco, quam in Seyro, inter mulierculas. *Idem.* *Lycomedis tellus*] Id est, Scyrus insula. *Conscia*] Propter Deidamiam dictum, quæ sola Achillem noverat. *Britann.*

533 *Veniunt*] Dum vestiuntur a matre, quia ita videre videbatur. *Maturant.*

535 *Raptus*] Ab oculis meis; et quedam virgo mihi incognita eum rapuit: omnia videtur videre quæ supradicta sunt de Thetide occultante Achillem: virginem hanc Deidamiam intellige, quæ causa fuit cur Achilles vellet latere. *Idem.*

538 *Hærentem*] Monte cogitantem. *Ithacum*] Ulyssem. *Calydonius Heros*] Id est, Diomedes, ex Calydone civitate Ætolia. *Britann.*

540 *Si te cura trahit*] Melius scripti: *Si tua cura trahit*. Tuum consilium, res a te suscepta et gerenda. Sequenti versu, *Tethys aduersæ*, non est 'irata nobis,' ut habet Scholiastes; sed accipiendum ut Theb. viii. vs. 358. 'Qualia ubi adversi secretus pabula cœli Nilus et Eoas magno bibit ore pruinas.' Sic enim et plures et meliores, non 'aversi,' ut vulgatur. Pelam Antareticum intelligit. Ex bene Lactantius: 'Adversæ, meridiani.' Gronov.

543 *Fœcundum*] Callidum. Virg. 'Fœcundum concute pectus.' Lactant.

544 *Quis vatum*] Bene ab ea re hominem commendat, quam cupit exhiberi, id est ut industriam suam ostendat. Sensus est: Reperietur ne aliquis vates qui in casibus dubiis cognoscendis sit te melior? *Britann.*

557 *Hybla*] Oppidum est Sicilia nobilitatum præstantia mellis; ut Hymetum in Attica. *Idem.*

558 *Carbasus aurus*] Id est, ita jam omnia parata erant ad navigandum, ut nihil præter ventum expectaretur. *Idem.*

559 *In transtris hilaris sedere juvenis*] Multo eruditius scriptorum: et in remis hilaris sedere juvenis: ut et Lindenbrogius dedit. *Juventus in remis* sunt juvenes remiges vel remos manibus tenentes et moventes. Theb. iv. 'sic Ambracii per litora ponti Nauticus in remis juvenum monstrante magistro Fit senus.' Tale libro eodem: 'procul ipse gravi metuendus in hasta Eminent.' Lib. vii. 'Turbidos æria Capaneus occurrit in hasta.' Valerius Flaccus lib. i. 'trifida Neptunus in hasta Cœruleum fundo caput extulit.' Lib. v. 'in vitis gemina cum lumine tedæ Colchis,'

id est, vittata. Eodemque: 'pariterque levi Cytisorus in hasta.' *Gronov.*

560 *At procul*] Proponit in hac quarta parte hujus libri quomodo fuit cognitus Achilles, et primo proponit eum cognitum, deinde quomodo fuit cognitus. *Procul*] A loco isto ubi erant Græci. *Maturant.*

562 *Conscia culpæ, &c.*] Verissimum dictum, et facillimè flammam ore compresseris, quam accusante conscientia securus sis: enimvero ut eleganter prudentissimus historicus inquit, 'Saus cuique animus ex conscientia spem præbet,' planeque: 'Conscia mens ut cuique sua est, ita concipit intra Pectora pro facto spemque metumque suo.' Nihil itaque consultius quam serio sibi persuadere, 'licet omnes Deos hominesque celare possimus, nihil tamen avare, nihil injuste, nihil libidine, nihil incontinententer esse faciendum.' *Bernart.*

565 *Exolvitque*] Rapit pudorem in Achille, id est, postquam fecit ut Achilles pudorem deponeret. *Indem*] Novum et primum, quem antea in nulla alia muliere amiserat. *Britann.*

566 *Comitem*] Deidamiam. *Idem.*

569 *Resumit*] Respicendo. *Matur.*

571 *Sertis*] Jaciendo in eam sarta et canistros et thyrsos, leviter tamen. *Idem.*

577 *Quo vertice*] Subaudi sit, id est discit libenter, docente Achille, cantare ad lyram qualis sit Peleus, et qualis Achilles. Nam ipse se simulabat sororem Achillis. *Pellon*] Mons Thessaliæ. *Britann.*

580 *Ipsa quoque*] Nunc contra ostendit a Deidamia Achillem instructum ad opera muliebria. *Validos proferre*] Id est artis prævalidos, præpositionem enim detractam nomini addidit verbo. *Idem.*

583 *Sonum*] Quod viri, non mulieris esset vox. *Pondus*] Vires; nam interdum, dum Achilles eam stringeret amplexando, videbatur sentire vires

non muliebres. *Maturant.*

584 *Fugit*] Quia abdita solum cum Deidamia quærebat. *Sese*] Deidamiam nimium respiciendo. *Idem.*

585 *Intempestivus*] Quod medio sermone suspiraret, quod ex amore erat, hæc omnia miratur. *Idem.*

586 *Aperire*] Volentem eam comprimere. *Idem.*

587 *Levitare*] Nesciebat quod facere vellet, tamen fugebat quadam lascivia puellari: et hoc modo prohibet fateri. *Idem.*

593 *Lucus Agenorei*] Describit locum in quo primum Deidamia stuprum est passa. *Orgia*] Sacrificia, orgia Græce, Latine ceremoniæ dicuntur. *Bacchi Agenorii*] Id est Thebani ex sanguine Agenoris; nam Cadmum Agenoris tradunt ex Phœnicia ad investigandam Europam sororem a rege missum ea lege, ut aut virginem secum reduceret, aut in Phœniciam non rediret, et cum diutius quæsitam virginem non inveniret in Bœotia ædificatis Thebis permansisse, ubi ex Hermione uxore, Veneris filia, Semelem, Inonem, Antonoëm, Agavem, ac Polydorum progeniit. Quarum Semelem, cum Jupiter Dei majestate assumpta cum tonitribus et fulgure descendisset, gravidam fecit; illa prægnans, cum neque fulguris neque tonitrus vim ferre posset, edito per abortum filio igne expiravit. Jupiter infantem (ut tradit Diodorus) nymphis educandum misit per Mercurium Nysam, quod antrum est inter Phœniciam et Nilum, unde ab Jove Nysaque appellatus est Dionysius. *Agenorei* igitur quia ex Cadmo Agenoris filio originem ducit, qui Thebas ex oraculi responso condidit. *Britann.*

595 *Trieterica*] Sacra erant Bacchi, ita denominata, quod cum Bacchus in Indiam cum exercitu transisset, triennio post multis cum spoliis in Bœotiam rediit, primis omnium triumphans elephanto Indico

vectus. Unde Bæotii cæterique Græci, Thraces quoque, in memoriam expeditionis Indicæ sacra Trieterica ei instituerunt, unde in multis Græciæ urbibus tertio quoque anno mulieres conveniunt, apud quos de more virgines thyrsus ferunt in honorem Dei Bacchantes, eique per cætus sacrificantes hymnos et cantus renovant. *Britann.*

596 *Scissumque pecus*] Utrum tympana quæ ex pellibus conficiuntur? Nam tibiis, tympanis, tintinabulisque sacrificia Bacchi celebrantur, unde inferius, 'Bacchæaque terga, mitrasque Huc tuleris,' id est tympana, an nebridas intelligit: nam pellibus cervorum incinctæ mulieres sacra peragebant, quod ideo faciebant, ne, ut scribit Plinius, dormientes supra eas serpentium accessus timerent. *Idem.*

597 *Trabes*] Id est hastas, quos thyrsos dixere. Eæ erant aculeatæ, et hedera sive pampinis obtectæ. *Furores*] Nam furiis agitæ ferebantur, unde Menades dictæ sunt a *μαλ-
ρομαι* verbo Græco, quod significat *furo*. *Idem.*

609 *Demisit*] Deorsum misit, ne impediret eum jaculantem. *Nebrida*] Pellem cervi, quam ferebant, quam Plinius dicit hoc efficere, ne dormientes supra eam serpentum accessum timeant. *νεβρίς*, *hinnulum*, sive *pullum cervi*, significat. *Maturant.*

610 *Sinus*] Demissæ nebridis, ut quando exertam manicam Indentes pila cingunt zona, ne impediantur. *Idem.*

615 *Talis ubi ad Thebas*] Talis, inquit, erat Achilles, qualis post anni relaxationem ad Thebas conspicitur Bacchus cum armatur adversus Indos. *Britan.* Nam ut Bacchus apud Thebas mollitiem exercet, ut mulier, apud Indos means, istam deponit, sumens virilem habitum; ita Achilles, dum puellari habitu gestiret, decora videbatur virgo, sed postquam ad jactandum ventum est, tunc vir

apparuit.

616 *Evius*] Bacchus. Nam plurima ei cognomina ab rebus quas egit sunt ab hominibus indita: Bacchum enim alii a mulieribus, quæ Bacchantes illum sequebantur, dicere, alii a torculari quo vinum exprimitur Leneum. Quidam Bromium a tonitru, qui in ejus ortu contingit. Triumphator etiam appellatur, quod primus (ut dictum est) omnium de Indis elephanto invehctus triumphaverit. *Evius* insuper cognominatus est, quod cum in bello giganteo dilaniatus a gigantibus (ut scribit Orpheus) fuisset, Juppiter eum querens magnis clamoribus et lamentationibus ita appellabat: *Evoë*, id est, bone fili. Nam *εὖ*, *bene*, *υἱὸς* Græce, *Alium* sonat Latine. *Britannic.*

617 *Mitramque levat*] Aufert in bellum proditurus. *Mitram*] Nam si quando Liber ex potu caput agitaret mitra caput alligabat, unde et *μυρρο-
φόρος* dictus est, reges vero posteri pro mitra caput diademate vincire soliti sunt. *Idem.*

618 *Hostiles*] Pro hostes posuit. *Indos*] Nam exercitum secum non tantum virorum, sed etiam mulierum circumducens, in Indiam transivit, qua triennio post (ut dictum est) debellata in Græciam triumphans reversus est. *Idem.*

623 *Æra*] Cymbala; nam tibiis cornibus cymbalum et tintinnabulum agebantur. *Idem.*

624 *Quonam*] Tmesis est, id est, quonamque? *Idem.*

628 *Sperchie*] Flavius est Thessaliæ, in quem se demittebat jubente Chirone, ut aptior esset ad sustinendum aquarum impetum: hoc ostenditur in fine operis. *Idem.*

629 *Promissasque comas*] Consuetudo enim erat apud antiquos, ut quis, prout libitum erat, diversis Deabus vel fluminibus crinem aut barbam suam voveret. *Lactant.* *Promissas*] Hoc est, ex historia, nam (ut

scribit Homerus) Peleus Sperchio comam flavam Achillis promiserat, si is e bello Trojano in patriam incolumis reverteretur, quam comam Achilles Patroclo defuncto largitus est. *An desertoris alumni]* An me impudentem appellant alumnum, qui deserti magistrum meum? Ordo est: An dicor esse nullus honos alumni desertoris? ut dicimus, nullus honos impii discipuli. *Britann.*

633 *Patrocle]* Nam Patroclus cum Oponte Æanem puerum Amphidamantis filium iratus inter ludendum peremisset, confugissetque ad Peleum, (ut scribit Homer.) ab eo una cum Achille filio ad Chironem missus est, ut eisdem pariter moribus et disciplinis imbuerentur. *Idem.*

639 *Nec probaris]* Non probaveris te virum saltem in amore, quasi arguat se, quod quamvis in omnibus dissimularet virum, saltem in amore non debuisset dissimulare. *Maturant.*

644 *Rubuerunt]* Pudore affecta sunt, utpote virginis pudicæ. *Idem.*

647 *Signa]* Nam clamoribus dabatur signum sacris, unde: 'nocturnusque vocat clamore Cytheron;' unde ubi illa exclamavit, violentia illata sorores et aliæ putarunt exclamasse, ut signum daret illis. *Idem.*

651 *Peliacis]* Id est, Thessalicis. nam Pelion mons est Thessaliæ. *Nivibus]* A laboris perpeessione sumpta est commendatio, sic enim per labores virtus perficitur, nam frigoribus et laboribus assuefactus est a teneris annis, Chirone ita instrunte; unde Horatius: 'Multa tulit, fecitque puer, sudavit et alsit.' *Britann.*

652 *Neque ego hos cultus]* Favorabilem se facit commendanda puella: sensus est, nunquam ego has vestes muliebres sumpsissem, nisi te prius vidissem in littore. *Idem.*

657 *Pater ante]* Anthypophora est, quasi puella dixerit se vereri ne a

patre interimatur, et is respondeat, ante pater tuus et tota denique insula igni et ferro penitus vastabitur, quam patiar te a patre interfici, et nostrum matrimonium solvi. *Idem.*

659 *Sævo funere]* Quod Achilles interficeret Lycomedem. *Maturant.*

660 *Funere]* Quod pater te interficiat, et ego in uxorem non habeam, quamvis exposnerit. *Omnia]* In omnibus; nam ostendam me esse virum. *Idem.*

661 *Sed arreptum taceas celesque pudorem]* Restituo: *sed ereptum taceas celesque pudorem;* et hanc conjecturam non recuso exigi ad obrussam. *Bernart.*

662 *Regina]* Deidamia filia regis. *Britann.*

663 *Quamquam olim suspecta fides]* Hæc per parenthesim leguntur, ut sit ordo: exterrita est, et horruit. *Suspecta]* Ne mulier non esset qualem simulabat. *Idem.*

664 *Et facies multum mutata fatentis]* Id est, longe alia visa est facies, et apparentia in eo. *Fatentis]* Ostendentis se esse virum. *Idem.*

668 *Ille diu deceptus amor]* Jam aperit in quam partem deliberatio pendeat, ut scilicet omnia celet patrem. *Ægra]* Sollicita; nam ægrum dicimus, cujus tam animus quam corpus languet. *Idem.*

672 *Ægros]* Molestos, qui ægritudinem afferunt. *Britannic.*

673 *Occuluit]* Texit. *Stata]* Id est, statuta, et legitima. *Idem.*

674 *Index]* Quod pueros indicet, et in lucem mittat; nam ob eam rem parturientibus præesse fertur, quod statim nata operam nutricis præstitit Latonæ matri parturienti Apollinem. *Lucina]* Diana, quæ parturientibus præesse dicitur, nomenque accepit a luce, eo quod in lucem fœtus proferat. *Idem.*

ACHILLEIDOS LIB. II.

Jamque per Ægeos] Hoc libro describit poëta navigationem Ulyssis et Diomedis ad Scyron insulam, ubi Achillem habitu femineo delitescen-tem invenerunt inter puellas regias. *Laërtia*] Id est Ulyssis, nam Laërtæ filius fuit ex Anticlea. *Britann.*

2 Innumera mutabant Cycladas auræ] Celeri, inquit, ventorum flatu Cycladam multæ præteribantur, sicque transeundo mutabantur. *Idem.*

3 Paros Olearosque] Ex Cycladibus sunt, quæ ut diximus initio duodecim fuisse produntur in Ægæo sitæ. *Paros* autem lapidem producit quem *Parium* appellant ad marmoreas sculpturas aptissimum. *Latent*] Naturale enim est, ut quanto magis ab uno loco digredimur, e conspectu nostro is subtrahatur, et contra ea nobis magis appareant, quibus appropinquamus, unde infert, 'Ante oculos,' &c. *Idem.*

4 Bacchica Naxos] Ex Cycladibus una est, Baccho consecrata; nam Naxii ferunt hunc Deum apud se nutritum, ob eamque rem insulam sibi acceptissimam esse, Nysiadamque a nonnullis dici, vina habentem præcipua. Virg. 'Bacchatamque jugis Naxon.' *Idem.*

5 Crescente Samo] Quia quanto magis ad eam appropinquabant, tanto melius cernebant, unde major videbatur; ideo crescere videbatur. *Opacat*] Umbrat: erant enim jam apud eum maris locum, quo Delos umbram exporrigit. *Maturant.*

8 Arcitenens] Apollo, cui peritia sagittandi tribuitur et gloria. Unde est illud Ovidii: 'Ista decent humeros gestamina nostros, Qui dare

certa feræ, dare vulnera possumus hosti.' *Cynthi*] Mons est Deli Apollinis simul et Dianæ ortu insignis. *Britann.*

9 Impulit] Immisit ut propitium et secundum. *Dedit omnia*] Confirmavit omnia venti prosperitate. *Id.*

11 Fatorum evertere leges] Audi veteres: *fatorum vertere leges.* Bernart.

15 Frangebat] Vel quia sol, cum est in Occasu, breviores radios jacet, unde fracti videntur, respectu radiorum meridiei, cum est supra caput nostrum, vel quia cum vadit ad Occasum, pars solis sub orizonte, pars supra est: unde videtur partem radiorum ad nos, partem ad antipodes jam jacere: ideo *frangebat* dixit. *Maturant.*

19 Resumere] Recedentes a portu naves remis deducuntur, donec altum mare, ubi ventis vela concedunt nautæ; cum autem appropinquant ad portum, tunc etiam malignitate aquarum venti minus potentes sunt, unde remis adjuvant ventos, ideo dicit: *resumere portum, et zephiros, &c.* id est, jam deficientes propter vada jam inita. *Idem.*

21 Magis indubitata] Id est, magis certa et manifesta erat. *Britann.*

22 Placidique super] Subandi a superiore, erat. Est autem templum Palladis de quo superius: 'Palladi littoreæ celebrabat Scyros honorum Forte diem.' *Idem.*

23 Amicæ deæ] Nam Pallas Græcis semper favit in bello Trojano. *Idem.*

28 Littoreæ] Quæ erat in littore extra urbem, qua speculabatur venientes. *Maturant.*

29 Ediderat] Nuntiaverat regi suc-

cadere carbasa ignota. *Sed Graia]* Cognoscebat esse Græca, sed cujus essent nesciebat. *Idem.*

35 *Segnes cunct]* Paulatim incedunt nullo vigore animi ostenso. *Vet. Schol.*

37 *Alterno sermone serunt]* Verbum rei accommodatum invenit: bene enim dixit serunt, quia campum patientem præmisit, sumptum ab agricolis, qui agros suos semine replent. *Britann.*

39 *Ambiguo sub pectore quiddam]* Lege ex Mss. et Scholiaste: namque *ambiguo sub pectore quondam Verso;* id est jamdudum. Ut 'olim' in dicto genii, si credibile est, apud Ammianum: 'Olim, Juliane, vestibulum ædium tuarum observo latenter, augere tuam gestiens dignitatem.' *Gronov.*

41 *Bacchæaque terga]* Id est, tympana quæ, ut diximus, in sacris adhibebantur, improprie tamen terga dixit pro tergora. *Britann.*

42 *Nebidas auro]* Pelles Bacchantium intelligit. Papinius hoc eodem libro: 'Ut vero a tereti dimisit nebrida collo.' Tacitus: 'Feminæ pelibus accinctæ assultabant velut sacrificantes vel insanientes Bacchæ.' Videndus tibi omnino Athenæus lib. XIII. quo de Pyrrhica saltatione agit. *Bernart.*

43 *Hinc gravem]* Interrogative pronuntiandum est, quasi dicat, his armis Achilles armandus non est contra Trojanos. *Britann.*

46 *Ultre confasum]* Præoccupat futura. Nam Achilles, harum rerum ostensione spreta, scutum et arma capiet, ut in sequentibus patebit. *Idem.*

56 *Nomina quæras]* Si, inquit, eorum regum audivisti nomina, quibus potissimum confidit Agamemnon, hic est Diomedes unus ex illis vir fortissimus, quem Tydeus genuit meliorem de tanta stirpe, id est de omni turba Græcorum, quasi dicat de omni Græcorum multitudine Diomedes est

præstantior. *Idem.*

58 *Tanta stirps]* Stirps Diomedis Tydeus, qua genitus est. Melior autem dicebatur patre, armorum virtute. Nam alias facile poterat, cum pro improbo homine decantatus sit Tydeus Æschylo, Val. Flacco, et aliis. Anson. 'Conditus hic genitore bono melior Diomedes, Crimen ob uxoris pulsus dotalibus agris.' *Barth.*

63 *Medio]* Non expectata fine, quasi non putans honestum libenter aliorum secreta audire, quasi diceret, quicquid sit Dii secundent, interrim domum meam venies. *Vagis]* Id est ipse vagus. *Maturant.*

66 *Illustrate]* Quasi adventu vestro ornate. *Idem.*

72 *Velut ille]* Abundat ille. Ordo est: Adit Ulysses totos Penates, veluti venator tenens cubilia prædæ indubitata, legit arva multo Molosso. *Britann.*

73 *Legit]* Percurrit. *Molosso]* Cane Epirotico: nam Molossia pars est Epiri optimis canibus insignis. Virg. 'Acremque Molossum Pasce sero pingui.' *Idem.*

75 *Porrectum]* Prostratum, fustum humi. *Idem.*

79 *Jure]* Merito, ut decet muliebrem sexum timere. *Alia]* Præter Achillem. *Matur.* *Vix calat]* Quin ipse eloquatur et palam se prodatur. *Novos]* Quales ante nunquam conspexerat. *V. S.*

81 *Vel talis]* Etiam talis, id est, in habitu muliebri, quod dedecebat fortem virum viros fortes in habitu muliebri videre. *Vel]* Ergo pro etiam. Virgilius: 'Vel Priamo miseranda manus.' *Maturant.*

83 *Ire jubet]* Id est, prodire in conspectum advenarum Regum. *V. Schol.*

84 *Subeunt quales]* Eo (inquit) ordine se habebant puellæ regiæ in acubatione, quo Amazones cum epulantur. Hæcque comparatio in hoc est, ut puellarum discumbentium ostendat numerum, et ordinem deco-

rum. *Mæotide ripa*] Mæotis palus est quæ Cimmerio Bosphoro commissa Tanaim amnem ex Rhiphæis montibus defluentem accipit, dictaque est a *μαῖα*, quod significat nutricem, eo quod Euxinum et Cimmerium Bosphorum uberi aquarum effusione efficiat, alaturque. *Britann.*

85 *Getarum*] Getæ Thraciæ sunt populi, Daci a Romanis dicti. *Idem.*

88 *Prælibat*] Libare, est unumquodque leviter degustare, unde *prælibat*, id est oculos jacet, modo in hanc, modo in illam, non firmando oculos in una tantum. *Maturant.*

89 *Latuit mensura jacentis*] Respicit veterem accumbendi ritum: sed nescio an satis caute prisco illo ævo usurpatum scribat. Homerus sane non accumbentes, sed sedentes semper Heroas introducit. *Bernart.*

90 *Erectum genas*] Figuratus est sermo, id est, genas erectas habentem in oculos audacia virili. *Britann.*

92 *Defigit*] Annotat. *Comitique*] Diomedis. *Idem.*

93 *Quod nisi præcipitem*] Nisi, inquit, Deidamia Achillem blandimentis retinisset, statim eum duces Graii cognovissent. *Idem.*

97 *Crinale reponeret aurum*] Fasciam auream notat, quam instar diadematis in fronte gerebant virgines nobiliores. Virgilius de Camilla: 'Pro crinali auro, pro longæ tegmine pallæ, Tigridis exuviae per dorsum a vertice pendent.' *Bernart.*

99 *Epulis bis terque repostis*] Notat divisionem cœnæ, quæ antiquis triplex, in Antecœnam, Cœnam proprie dictam, et Mensam pomorum. Antecœna erat missus primus, qui et Gustatio, seu gustus, atque etiam promulsis dicebatur, quod primam sitim antiqui fere mulso sedarent. Cœna missus secundus erat, in quo præcipui cibi. Mensa pomorum missus tertius in quo bellaria. Vide quæ notavit late Lipsius noster Antiquarum lect. lib. III. Ad ea quæ Lip-

sius de Promulside notavit, adde locum hunc Tertulliani de Pallio: 'Vereor sane ne parva sit ista trutina, cum Drusillanus et quidam servus Claudii quinquagenariam promulsidem ædificat, suprascriptis fortasse mensis necessariam.' Posuit 'promulsidem' pro ipso 'promulsidario,' id autem est vas quo promulsis continetur. Ulpianus lib. XI. §. argento, de auro et arg. leg. 'scutellas vel promulsidaria contineri.' *Bern.*

100 *Paterisque invitat Achivos*] Suavius meo animo. in quibusdam: *paterisque hortatur Achivos*. Noster in Hercule Vindicis: 'Sic mitis vultus, velati de pectore gaudens Hortetur mensas.' Et sic etiam vetus Scholiastes: '*Rex*] Lycomedes. *prior allo. Achi.*] Ulyssem et Diomedem et hos illos. pateram ut satis bibant, ita dicens.' Ubi tamen aliquid excidisse videtur. *Gronov.*

103 *Quæque ætas*] Servat decorum, ut 'laudator temporis acti Se puero.' *Dolopas*] Populos in extrema parte Thessaliæ, qui bello navali a Lycomedes superati fuerunt: nam alii populi Pyrrho dati sunt. Pater Myrmidones, filius Dolopas habuit. 'Myrmidonum Dolopumve' Virgilius. Aliqui dicunt Dolopas fuisse sub Phœnice magistro Achillis in bello Trojano, de quo Homerus nullam facit mentionem. *Maturant.*

104 *Quæ signa triumphî*] Ne vanum putaret quod dixerat, ideo subjungit hostium spolia conspici potuisse in muris. *Britann.*

107 *Nunc ipsi, &c.*] Inseritur hic versiculus: *Possem, plena forent mihi gaudia; namque juvarem, Nunc ipsi, &c.* Versum hunc inficetissimum insulsissimumque expunximus: quia nec erat in membranæ bonæ fidei, nec illum agnoscit Scholiastes. Sic enim ille: '*Saltem si*] Ex quo non possum illuc. *sobo.*] esset mihi. *quam*] sobolem esset. *aptum*] quam congruum mihi. *mittere bello*] ad bellum:

vel mittere libenter: vel *quam aptam*, congruam et convenientem ad pugnaudum eo possem libenter mittere bello. *nunc ipsi*] vos, &c.' Ex quibus utcumque scriptis liquet jam tum dubium fuisse, præcedenti *aptam*, an *aptam*, legi oporteret. Sed rectius *aptam*: *Saltem si soboles, aptam quam mittere bello*. Postquam de se optavit, et pristinam virtutem suam recordatus est ex more senum heroum, adjungit: saltem, si mihi esset soboles, quam bello aptam mittere liceret; haberem aliquod defectarum mearum virium solatium. Sic enim explendus sensus, non ut isti stolidi auctores fatui versus fecerunt. Theb. III. 'necdum apta doloribus ætas.' Theb. IV. 'Non hæc apta mihi nitidis ornatibus, inquit, Tempora.' Gronov.

108 *Quando novos*] Cum interrogatione et desiderio dictus. *Britann*.

110 *Quis enim non visere gentes Innumeras*] Astute ea proponit, quibus excellentis animi juvenis ad bellum inflammari potest. *Idem*.

114 *Montes spoliavimus*] Arboribus, scilicet ad navium ædificationem. *Id.*

116 *Arma patres*] Quasi dicat, patres filios ad bellum hortantur, tanto unusquisque tenetur studio evertendæ Trojæ. *Irrevocatur*] Irrevocabilis, quasi quæ nullo modo retineri possit. *Idem*.

117 *Unquam tantæ data copia famæ Fortibus*] Nunquam (inquit) viri fortes opportuniorē comparandæ sibi gloriæ occasionem nacti sunt. *Idem*.

119 *Vigilique hæc aure trahentem*] Sic quidem Scholiastes: sic et Priscianus. Mihi tamen potior auctoritas membranarum, quæ præiverunt mihi ad illum, quem dixi, exturbandum versum viam, liquido habentium: *vigilique hæc aure bibentem*. Cujus quidem illa interpretatio videtur. Propertius: 'Incipe, suspensis auribus ista bibam.' Horatius: 'sed magis Pugnas et exactos tyrannos

Densum humeris bibit anre vulgus.' Et noster: 'Has bibit usque rogos.' Et sæpe similiter. *Gronov*.

121 *Quisquis proavis*] Attende astutam commemorationem simul et promissionem honorum: sensus enim est: In hac quidem expeditione eximius honos exhibetur, pro ea qua quisque virtute præditus est. *Britann*.

124 *Timidæ matres cessant*] Vix cohibentur ipsæ mulieres quin in bellum ruant. *Idem*.

125 *Multum steriles*] Abominatio et devotatio ejus, qui vir sit, et non sequatur hunc exercitum; scilicet ut nec senex nec juvenis quicquam boni ex eo nunquam possit provenire. Oblique autem omnia diriguntur ad sensum Achillis. *Schol. Vet*.

127 *Exisset stratis*] Toris, quibus sedebat ad mensam. *Maturant*.

129 *Complexa*] Scilicet jungendo ulnas, ut tanquam hospitem honoraret, præberetque animum. *Hæret*] Firmatur Achilles. *Idem*.

130 *Cæpto sermone*] De cæpto sermone remittat, non autem sermonem remittit; nam prosequitur sed non ad cæptum propositum, sed ad aliud, tamen, ne videretur tantummodo respectu filiarum loqui, si his recendentibus finem loquendi fecisset. *Idem*.

136 *Virili*] Quod aliquod virile habent, ut Amazones videantur, non molliciei muliebri tantum deditæ, sed quasi malis animi studiis virilibus aptæ, tanquam aliquid virile saperent, quod præcipue propter Achillem dicit. *Idem*.

137 *Occurrit*] Sermone obviam procedit. *Quid*] Scilicet diceres? et est figura quæ dicitur κατὰ τὸ σιωπόμενον: per silentium et taciturnitatem aliquid dicitur, vel innuitur: σιωπῶν, σιωπῶ, taceo significat, unde participium a passivo, &c. *Ferentes*] Facientes. *Idem*.

139 *At dabimus*] Verbo usus est ludis apto, id est, eas exhibebimus vi-

dendas in iis sacris. *Cunctabitur*] Morabitur vos. *Britann.*

140 *Excipiam*] Scilicet promissa. *Idem.* *Spes*] Quia curabant ibi stare aliquandiu, quo possent Achillem detegere, quo causam oblatam sibi accipere. *Maturant.*

141 *Cætera*] Præter ea quæ Ulysem capiebat. *Idem.*

142 *Longa*] Cupienti diem. *Idem.*

143 *Somno*] Id est, nocte, ne contrarius sibi sit auctor. *Idem.*

146 *Thalamis Scyriades ibant*] Putarim scribendum *Scyreides*, inquit Gruterus. Certe ita legit Scholiastes, a quo forte hanc conjecturam sumpsit ille; habuit enim. Sunt igitur illius hæc verba, vel potius hi apices: 'nec mi.] sicut ille veniendo afferebat dona. *cirs.*] i. filie Licomedis ita dictæ a Chiro insula.' Ubi vides, quid corrigendum sit. *Gronov.*

149 *Qualis*] Hæc comparatio sumitur de rapina Proserpinæ quod tempore quo rapta est Jupiter iussit Veneri et Palladi et Dianæ adesse ibi. Unde Claudianus: 'Accelerat præcepta Venus, jussuque parentis Pallas, et infelix terret quæ mænala cornu, Addunt se comites.' *Maturant.*

151 *Sponas tyranni*] Hoc est Proserpina uxor Plutonis; nam Pluto, cum ex Inferis ad Superos egressus esset fundamenta Siciliæ inspecturus (quæ tunc Typheo superimpositam insulam abjicere conante asperiebantur, et lucem usque ad Inferos mittebant) Proserpinam in Campis Ætneis flores legentem conspexit; eamque ad Inferos ductam matrimonio sibi conjunxit. Solinus vero scribit in Sicilia campum Ætneum esse floridum et semper vernantem, ubi et demersum foramen aspicitur per quod Ditem ad raptum Proserpinæ exeuntem fama est habuisse lucem: ommitto quæ ab Eusebio, Augustino, et Varrone traduntur de Proserpina. *Britann.*

153 *Æra*] Quæ facta erant in modum semispherarum ex ære, quæ spheram conficiunt, eo quod Ceres, Cybele, et Terra eadem fertur, his in sacris utebantur, collidendo clamorem movent. *Maturant.*

154 *Terga*] Tympana, ἀπὸ τῶν τε, verbero. *Idem.*

157 *Quoque pii Samothraces*] Pios Samothraces dicit quia rerum divinarum cultores extitisse produntur, hincque maxime probatur quod tradunt Samothraces ante Deucalionis diluvium aliud quoque antea magnum apud eos extitisse. Id primum ab Hostio Cyaneo deinde ab Hellesponto erupisse tanta aquarum inundatione, ut Asia magna pars, juxta mare sita, fuerit absumpta diluvio, plana quoque Samothraciæ ora, crescente mari vastata est; decrescente deinde mari accolæ vota Diis fecisse, salutemque consecutos, circum insulam salutis terminos statuisse tradunt, crexisseque aras in quibus sacrificarent; adeo ut palam sit ante diluvium eam insulam habitatam, hincque Dardanum Jovis et Electræ filium edoctum fuisse a patre ceremonias initiandi, quas haud fas est audire nisi initiatos. Hic postea in Asiam transiens Deos Penates in Phrygiam advexit, quos mox Æneas in Ilium ex Phrygia detulit. Horum autem sacrorum ministri Caberi, et Corybantes, et Curetes sunt nominati, qui in sacris armisonam quandam cum saltibus agilitatem edebant. *Brit.*

158 *Pectine Amazonio*] Id est, ordine, qui ab Amazonibus in choreis servatur. *Modo*] Nunc. *Quo citat orbe Lacenas Delia*] Id est, eo gyro agebantur, quo puellæ Lacenæ celebrantes sacra Dianæ. Nam Dianæ palustre templum in Laconicæ ac Messeniæ terræ finibus est, ubi utriusque populus commune sacrificium conventumque celebrabat. In eo profectas feriatum virgines Messenii procaciter incestarunt, unde enim

Messenii nullis violatores poenis multassent, conflatum est bellum. *Idem.*

159 *Intorquet*] Immiscet, et saltando implicat. *Stis Amyclis*] Nam Amyclæ civitas est Laconiae, ubi hæc celebrabantur, tota autem regio Mæmelai imperio subdita. *Idem.*

161 *Vices*] Saltationum alternationes. *Idem.*

164 *Sic indignantem*] Ita (inquit) se habebat Achilles in neglectu saltationis, ut Pentheus, cum Bacchi sacrificia contempsit. Nam Pentheus Echionis et Agaves filius, Thebarum rex, Liberi patris sacra contemnens, cum eo accessisset, ubi illa celebrantur, ab Agave matre temulentia et furore percita, interemptus est, unde a luctu sortitus est nomen: nam *πένθος* significat luctum. Pagnus autem, ex quo Pentheus deductus, et discerptus fuit, Scolus appellatur, in ora Asopia sub Citharone: auctor est Strabo. *Idem.*

166 *Laudata*] Landantur prius, quod recte omnia fecerint, deinde dimittantur. *Vet. Schol.*

169 *Hospitii*] Hoc apud antiquos maxime observabatur, ut hospites tam recipiens quam receptus invicem donarentur, ut Virgilius Æneam apud Didonem, et alias apud Acestem inducit, quæ dona *ξένης* vocabantur, id est, hospitalia, *ξένιος*, hospitalis, unde *Ζεύς ξένιος*, *Juppiter hospitalis*. *Labris*] Saltationum. *Maturant.*

170 *Legent*] Capiant. *Idem.*

171 *Radis*] Lycomedes, non cognoscens causam donorum. *Idem.*

172 *Varium*] *Πολύτροπον* Homerus; quod Horat. 'duplicem' vertit: 'Et cursum duplicis per mare Ulyssæi,' 'Varius' hominem ambiguum fidei et versipellem designat. *Barth.*

174 *Respondentia*] Sonantia, quod pulsata reclamatione. *Maturant.*

176 *Arma*] Quæ tamen propter Achillem posita erant. *Idem.*

177 *At ferus Æacides*] Bellorum; nam in his versatus erat, unde san-

guis in eo cernebatur. *Idem.*

181 *Nusquam mandata parentis*] Subaudi, sunt, id est, mandata matri omnino obliviscitur, quæ jusserat eum habitu femineo illic delitescere. *Britann.*

182 *Nusquam occultus amor*] Non amplius, inquit, recordatur amoris secreti Deidamiae suæ, sed tota mens est circa bellum Iliense. *Idem.*

183 *Ut leo*] Hac comparatione ostendit, ita ad res bellicas Achillem excitari amorum aspectu, ut leo jam mansuetus in cædem irritatur, si dormitoris arma sibi minantia aspexit. *Idem.*

187 *It jurata fides*] Si ad leonem referas, id est, quam jure in dormitorem servare debebat, si ad Achillem, quæ matri et Deidamiae sincere præstanda fuit. *It*] Abiit, et non præstatur. *Idem.* *It jurata fides*] Admissimus e codice Puteano: *Ejurata fides*: quod tam est elegans ipsum, quam ineptum alterum: neque enim leo unquam juraverat, nec memini legisse: *it fides*: ut sit, negligitur, abiit, abjicitur. Nec juvat *juratam* dici quasi 'promissam,' ut interpretatur Scholiastes. Nusquam invenies 'jurare' pro quocunque modo promittere, sed promittere testibus et vindicibus diis advocatis. Sed 'ejurare' dicimus et omne id, quod cum ante habuerimus et præ nobis tulerimus, abjicimus et omittimus. Ut 'ejurare bonam copiam, liberos, parentes, patriam:' et sic 'fidem.' *Gronov.*

193 *Semiferi*] Centauri; nam corporis pars posterior in equum desinebat, anterior vero in hominem surgebat. *Britann.*

194 *Te Dorica classis*] Huc respicit illud, quod superius dictum est: 'Omnia in absentem belli manus ardet Achillem, Nomen Achillis amant, et in Hectora solus Achilles Poscitur.' *Idem.*

195 *Suspensis signis*] Dubiis, et incertis, quasi quæ nihil audeat te ab-

sente, vel *suspensis*, nondum e suo loco motis, ad tantam expeditionem, sed melior est prior sententia. *Idem.*

197 *Sine*] Permitte. *Palleat*] Timeat, et revera. *Ida*] Apud Trojam, alia apud Cretam: de Trojana intellige. Ide nominativus Græcus; Ἴδῃ dicitur quemadmodum Κρητῇ, Creta. Ἴδῃ, ῃ in ε, et in α vertitur. Ide et *Ida* dicitur. *Perfida*] Propter Paridem, qui hospitalia jura fregit, in raptu Helenæ. *Maturant.*

198 *Et juvet hæc audire patrem*] Callide illum incendit ad bellum, affirmans hoc fore jucundum patri; nam excellentis animi filius ad præclaras virtutes, in gratiam patris, accendi solet. *Britann.*

201 *Fugiant*] Puellas regiæ. *Idem.*

203 *Intactæ*] Quasi dicat; sponte vestes cecidere, indignatæ tantam virtutem per eas turpiter occultari. *Maturant.*

204 *Brevior*] Respectu Thyrsi, qui longior est hasta bellica. *Consumitur*] Id est, sumitur vel consumitur tractando. *Idem.*

205 *Mira fides*] Quasi acclamatio est in ejus magnitudinem, qui sumptis armis visus sit et Ulysse et Diomede longe altior. *Britann.*

206 *Calor Martius*] Furor, et armorum cupiditas. *Idem.*

207 *Confundit*] Quod tanta erat lux, et adeo erat inflammatus ipse, ut tota ipsius domus esset attonita præsentia, et visus est jam major Ulysse et Diomede. *Maturant.*

217 *Me tibi care pater*] Mira arte composita est oratio ad iram regis minuendam; nam ea omnia proponit, quibus molestum esse non debet regi, si filia ab se compressa sit cum ab diis originem ducat. Deinde puellam excusat ab imbecillitate sexus omnem culpam in vires suas transferens. *Care pater*] Patrem appellando, multum ponderis attulit ad mitigationem. *Dubium dimitte pavorem*] Quasi rex metueret, ne is non

esset, quem sibi Tethis servandum cum puellis suis tradiderat, ergo: *dimitte pavorem.* *Britann.*

220 *Gratior*] Tu gratior mihi ipso Peleo patre et Chirone, hoc enim plurimum potuit lenire ejus iracundiam. *Idem.* *Gratior, &c.*] Cur non audiam veterem, egregia emphasi: *Gratior es magno?* Bernart. *Parente*] Peleo. *Fas dixisse*] Quia a patre, eo quod esse habeamus, maxime omnium debemus. *Maturant.*

221 *Chirone*] Qui fuit præceptor, qui loco patris habetur, unde Alexander solitus erat dicere se magis debere Aristoteli, quam Philippo, quod a patre esse tantum, a præceptore bene esse accepisset. *Idem.*

223 *Te Peleus nato socerum*] Certifico te, quod volente patre et matre mea tu socer mihi es, et ego sum gener tibi. *Vet. Schol.*

224 *Utroque ex sanguine*] Nereum scilicet a sanguine materno, Jovem vero a sanguine paterno. *Britann.*

226 *Degeneresque videmur*] Quasi dicat, non videmur degeneres. *Idem.*

227 *Num renuis?* *Junge ergo*] Male cohærent: etenim si renueret, nequam profecto dextram porrigeret natamque illi polliceretur. Nimirum invasit hæc idem mendum, quod alibi quoque inolevisse alias notavimus, et scribendum: *Non renuis.* Silentium et habitum Lycomedis vultumque non aversum pro consensu accipit Achilles, eoque pignus ejus dextram flagitat. Neque accepit aliter Scholiastes: 'n. r. serio legam vel interrogative: si non renuis, vel non re. tanquam Lycomedes dixisset: Achilles non renuo.' *Gronov.*

229 *Quis his obstare lacertis*] Ab imbecillitate sexus puellam excusat, omnem in se culpam transferens. *Britann.*

230 *Flammas*] Amores et amplexus. *Idem.*

231 *Luere*] Persolvere, et pati. *Pono arma*] Quasi paratus ad dan-

das poenas, nec in bellum prodibo. *Idem.*

234 *Janque avus*] Subaudi, a superiore, es, quasi qui hoc sæpe cupiveris, ut supra, 'quando novos dabit hæc mihi turba nepotes.' *Idem.*

235 *Turba*] Id est nos tres, Achilles, Deidamia, et Pyrrhus, quasi dicat, si sumes arma contra nos, jam sumus una turba contra te, sed pueriliter, dicas ergo: Inimicitia turba sumus nos omnes, quotiens tractabitur ensis inter nos, quoniam sumus juncti sanguine, postquam ex nata tua filiam suscepi. *Maturant.*

237 *Etsi cara comperta injuria nate*] Etsi, inquit, multa erant, quæ regi Lycomedi suadebant Achillem continendum esse domi, et quod filiæ vis illata ab eo jam cognita erat, et quod Thetis oraverat ne enim a se amitteret, tamen fati adversari non est ansus, quæ Achillem ad bellum destinaverant. Injuria comperta cognita, quæ postulabat ei ab uxore non esse discedendum. *Britann.*

238 *Thetidis mandata*] Nam Lycomedi indixerat ne a se abire pateretur, sed inter puellas suas aleret, ut lectum est superius: 'Intus ale, et similes inter seclude puellas: Littore præcipue portuque arcere memento, Vidisti modo vela Phrygum.' *Idem.*

240 *Fatis*] Nam Deorum voluntate hæc omnia tam mirifica accidere videbat. *Vet. Schol.*

241 *Fac velis*] Occurrit, quæ posset fieri objectioni. Si, inquit, ipsa mater filium domi continere voluisset, filius matris obedientiam abjecisset; quasi dicat non mirum esse si a Lycomede retentus non sit. *Fac velis*] Subaudi, retinere. *Ipsam*] Emphasim habet, quasi quæ filio legitima quadam ratione imperare potest. *Britann.*

242 *Abnueret genero se jungere tali*] Quamvis injuria affectus videretur

Lycomedes, non tamen talem generum repudiandum censebat. *Idem.*

243 *Vincitur*] Æquior fit in Achillem. *Idem.* *Pudibunda*] Peccantis naturam expressit. *Idem.*

244 *Veniam nec protinus amens Credit*] Subaudi esse datam, et ideo placat patrem. *Idem.*

245 *Opposito Achille*] Id est, Intercedente Achille, aut opposito, id est objecto, quasi in eum vim et culpam derivans. *Idem.*

246 *Mittitur Æmoniam*] Deest ad, ut sit ad Æmoniam, hoc est, Thessaliam, de qua superius multa diximus. *Magni facti*] Magnum factum appellat, et quod gener factus sit regis Lycomedis, et ab universa Græcia in bellum poscatur. *Idem.*

248 *Alnos*] Modicas naves, armatis militibus instructas. *Schol.*

249 *Deducit*] In pelagus duci et parari jubet. Virg. Georg. I. 'Quando armatas deducere classes, Aut tempestivam silvis evertere pinum.' *Barth.* Et notandum ex Britannico *Deducere*, esse de terra in aquam ducere, ut 'subducere' contra est de aqua in terram. Ut Virgil. 'Deducunt socii naves.' Et alibi: 'Subducite naves.'

250 *Consumpta dies*] Non quod tota die epulis incubuissent, sed quod in occasu solis cœnassent more majorum, qui ita soliti sunt in occasu cœnare cum tantum in die cibum semel sumerent. *Receptum*] Inter Achillem et Deidamiam. *Maturant.*

251 *Fardus*] Connubii. *Intrepidus*] Tunc qui antea semper cum timore juncti fuerant. *Idem.*

252 *Illius*] Decorum, tanquam fortem virum inducit Achillem cogitantem de armis et Troja, Deidamiam timentem adventum diei quo abiturus erat Achilles. *Idem.* *Xanthus*] Fluvius est Troadis Simoënti junctus, qui in portum Achæorum influit. *Britann.*

254 *Auroram*] Adventu sequentia

diei. *Idem.*

255 *Occupat artus*] Complectitur. *Idem.*

257 *Partus*] Pyrrhum, invisesne unquam filium, saltem si me invisere nolueris? *Maturant.*

259 *Latebræ*] Quod nolls unquam mei meminisse, apud quam more muliebri latneris, tanquam hoc ducas tibi dedecori. *Idem.*

262 *Thalamis nostris*] Id est matrimonio nostro. Nam Thalamus proprie dicitur novæ nuptæ cubiculum. *Britann.*

263 *Hic ne est liber Hymen*] Quasi dicat, matrimonium quidem liberum nobis non est, cum non liceat nobis frui eo. Nam Hymen sive Hymeneus apud antiquos nuptiarum Deus habebatur, isque in nuptiis invocabatur. Ovidius: 'Affuit, et sertis tempora vinctus Hymen.' *O dulcia furta*] Acclamatio Poëtæ, quasi qui misereatur amoris puellæ. *Dulcia furta*] Dulces concubitus. *Idem.*

264 *O timor*] Miseretur timoris puellæ, quæ metuebat ne Achilles in bellum prodiret. *Idem.* *Eripitur misera promissus Achilles*] Si non habuisset eum antea, recte diceretur promissus maritus. Sed cum jamdudum contra vetitum et furtim eum habuerit, scribendum, *permixtus*. Postquam sancte et justo illo frui concessum est. *Grenov.*

266 *Timuisse memento*] Nam de salute filii matrem fuisse anxiam testatus est poëta superius: 'Namque modo infensos utero mihi contuor enses, Nunc planctu vivere manus, modo in ubera sævas Ire feras.' *Britann.*

267 *Improba*] Insanabilia. Morem ac decus muliebre optime servat, quasi dicat, scio quod peto nimis magna, quoniam videbunt te illæ Trojanæ, et cupient; et tu facies potestatem tui: unde nimis improba posco, cum velim te reverti meum. *Maturant.*

268 *Lacrymis decoræ*] Quæ pulchriorem faciunt mulierem, lacrymæ fecere decorem. *Idem.*

270 *Pensare patriam thoris*] Id est compensare, et rependere, id est non pigebit eas reliquias patriam, modo matrimonio tibi jungantur. *Britann.*

271 *Tyndaris*] Helena Tyndari filiam. *Nimium laudata incesta rapina*] Astute eam in contemptam et odium trahit, dicendo nimium laudatam turpi rapina et turpi scelere. *Idem.*

272 *Ast ego tunc primæ*] Sensus est: Tunc me mulieribus captivis narrabis, ut fabulam puerilem, id est dices me simplicitate quadam puellari a te primo concubitu compressam esse. *Idem.*

274 *Cur non ego Martia tecum*] Occurrit Achilli qui dicere potuisset eam ad arma ferenda non esse aptam. Ait ergo: Cur ego minus ad hæc apta sum, quam tu fuisti ad lanæ, et alia officia muliebria. *Idem.*

277 *Mæsta solatia*] Dicit hoc Pyrrhum patri ostentans. Ex illo Maronis solationum mentionem trahens *Æn.* iv. 'Si quis mihi parvulus anla Luderet Æneas, qui te tantum ore referret, Non equidem omnino capta aut deserta viderer.' *Barth.*

282 *Fletu*] Quasi fletus spondeat, id est, sit fidejussor promissionis; nam cum juraret, et juramento accederent lacrymæ, hæc visæ sunt dare majorem fidem et robur juramento; spondere enim est pro alio promittere, ut fidejussores faciant. *Maturant.*

285 *Rapiebant*] Venti ferebant illa verba; nam habitura effectum non erant ea verba, cum moriturus Achilles esset in bello Trojano, unde reverti non posset. *Idem.*

286 *Exiit implicitum*] Hac parte Achillis navigatio ad Trojam continetur. More poëtarum adventum diei describit, cum de nocte nulla sit facta mentio. *Britann.*

288 *Hebetem lampada*] Causam sub-

jungit, quare hebetem, propter vicinitatem scilicet noctis. *Idem.*

289 *Nondum*] Conjunge cum: ex-
cussio ponte. Unde putatur oriri, opi-
nione vulgari. *Idem.*

290 *Nedatum pectora palla*] Emen-
datio a libris veteribus est: Vulg.
nedatum. Bernart.

291 *Prima*] Nam antea apud Chi-
ronem nunquam arma gestaverat,
unde illa prima arma fuerant. *Matu-
rant.*

292 *Quippe*] Ratio quare ita sum-
mo mane adesset thalamo Achilles.
Cognata equora] Et placidum erat
mare et venti commode spirabant.
Vet. Schol. Et cognata, quasi per
Thetidis favorem ipsi obsecundarent.
Schol.

294 *Nil ausi meminisse parent*] *Membr. meminisse palam.* Musave-
rint fortassis aliquid: nemo certe au-
debat de præteritis loqui ut exaudi-
retur. *Gronov.*

295 *Mutatus rediit*] Ita, inquit, in
conspectum omnium venit omnibus
mutatis, cum nunquam illic fuisset,
sed ex Thessalia eo venisset. *Nun-
quam passus*] Habitando. *Britann.*

297 *Tunc ex mare*] Scilicet navi-
gantium, qui Diis marinis vino et ex-
tis taurinis litant. *Virg.* 'Dii quibus
imperium pelagi, quorum æquora
carro, Vobis lætus ego hoc canden-
tem in littore taurum Constituam
ante aras voti reus, extaque saltos
Projiciam in fluctus, et vina liquen-
tia fundam.' *Idem.*

301 *Jaciens*] Ita Diis maris sa-
crificabant jaciendo intestina in mare,
ut apud Livium de Scipione pro-
cedente in Africam, cum Deis ma-
ris sacrificat, exta in mare jactat. *Ma-
turant.*

304 *Quæsitus eo*] Discessum suum
excusat, ne matris obedientiam con-
tempnisset videatur. *Quæsitus*] Ab
Ulyse et Diomede, ita universa Græ-
cia jubente. *Sic orans*] Id est, finivit
hoc loco loqui, alias incepit loqui, ut

'Inde thoro pater Æneas sic orans ab
alto.' *Britann.*

306 *Nubes ardua incipit*] Nam ne-
bulæ crebro in mari apparent, et ocu-
lis discedentium a littore rerum for-
mam minorem reddunt, unde ait;
'Et Scyros longo decrescere ponto.'
Idem.

307 *Et Scyros longe decrescere ponto*] *Placet in scriptis: longo decrescere
ponto.* Solet enim interdum Statius
'longum' ponere pro lato aut longe
distanti. Sic l. v. 'longo rapit arva
morantia passus.' Lib. x. 'volucrum
sic turba recentum Cum reducem
prospexit in æthere matrem.' *Gro-
novius.*

309 *Confessum*] Passive, quem jam
confitebatur. *Pyrrhum*] Ideo quia
crispos et flavos capillos haberet,
ita Græce πυρρός dicitur quasi rufus.
Pyrrhus dictus quoque Neoptolemus,
quod juvenis admodum ad bellum
missus sit, *πῶς, juvenis, πτόλεμος, bel-
lum.* *Maturant.*

310 *Pendebat conjux*] Ordo est:
Conjux pendebat e turre summa.
Nam ea pendere dicuntur, quæ in
aëre et loco sublimi sunt, unde et
uvæ pensiles quæ domi suspensæ con-
servantur, et horti pensiles, qui co-
lumnis fulti in aëre sunt extracti.
Conjux] Deidamia. *Britann.*

311 *Ibat et ipsa fretum*] Id est,
per fretum, puellæ immensum erga
maritum amorem significavit, quæ
oculis tam intentis navem intneba-
tur, ut et ipsa sibi navigare videretur.
Idem.

317 *Vastator debite*] Mira callidi-
tate virtutem ejus extollit, indignum
esse ostendens, tantum juvenem inter
mulieres desiderare, sicque animum
ejus a memoria Deidamiæ revocans
eum ad bellum inflammat. *Vastator
debite*] Destinate fati, unde supra:
'unum illum Teucris Priamoque lo-
quuntur Fatalem.' Nam (ut diximus)
Troja capi non poterat absente A-
chille. *Idem.*

318 *Quem Danaum classes*] Propter id: 'Omnis in absentem belli manus ardet Achillem.' *Idem*.

319 *Erectum*] Jam suscitatum, et susceptum. *Manet*] Expectat. *In limine reserato*] Ut si dicat, ceteris jam paratis ad tantam rem. Respexit autem ad Romanorum consuetudinem, qui indicto bello et ad hostes pergentes, portam ædis Jani reserabant, neque postea nisi bello confecto clauderetur; unde est illud Virgil. 'Claudentur belli portæ.' De hoc Suetonius, Servius, et Ovidius in Fastis suis. *Idem*.

320 *Fœmineo*] Quasi dicat, commisit tantum scelus, quod vellet ut tam fortis vir lateret, et hæc verba dat, ut avertat animum a mœrore concepto. *Matur*.

321 *Ullis furta*] Quod ita magna latebra iuveniretur, quæ te maximum caperet. *Grandia*] Magna non possunt occultari. *Idem*.

322 *Suspensa*] Tanquam tu non posses te defendere in bello. *Idem*.

323 *Fidem*] Quod non manifestaretur. *Idem*.

325 *Suppresserat*] Quos hactenus ipsum socerum et matrem suam celaverat; ad unum tubæ sonitum propalavit. Tantæ erat virtutis. *Idem*.

326 *Nec nostrum*] Non ascribimus nobis hanc gloriam, nec te nos tam pusillanimum credidimus, ut opus esset tibi persuaderi. Si paulum commorati fuissetus, ultro te ad nostrum exercitum contulisses. *Vet. Schol.*

329 *Excusabitur Scyros*] Id est, nolo verbis, sed ense excusare; non propter ignaviam, quæ acta sunt in Scyro, acta esse. *Maturant*.

330 *Fatorum crimina*] Rejicit in fata, quod ita voluerint eum latere, sed, inquit, potius dic mihi causam suscepti belli, et primordia, ut ego juste irascar Trojanis. *Idem*.

335 *Fertur in Hectorea*] Peleus cum Thetidem uxorem duceret, ad nup-

tias omnes Deos excepta Discordia invitavit, quare indignata Dea inter epulantes Deos pomum aureum, in quo sculptum erat, 'Formosissimæ esto,' projecit. *Britann*.

337 *Sollicitas tenuisse deas*] Liber haud spernendus: *Sollicitas habuisse*. Cato in fr. 'me sollicitum atque exercitum habitum esse ac porro fore.' Plant. Menæchmis: 'Qui neque leges neque æquum bonum usquam colunt, sollicitos patronos habent.' Terent. Heaut. 'Relevi dolia omnia, omnes serias. Omnes sollicitos habui.' Gronov. *Tenuisse Deas*] Nam in Ida monte Phrygiæ de Dearum forma judicavit, ubi eas nudas coram videre voluit, unde Ovidius: 'Et in altis vallibus Idæ Tres tibi se nudas exhibere Dææ.' *Britann*.

339 *Dionem*] Venerem: nam poëtæ Dionem pro Venere sæpe posuere, ut Ovidius in Fastis: 'Hippolyte infelix, velles coluisse Dionem.' Verum Dione, ut scribit Hesiodus, et Homerus sentit, filia fuit Oceani, et Tethyos; quæ cum esset formosissima, a Jove dilecta compressaque Venerem genuit. *Idem*.

340 *Adæo his illa tuis*] Hujus autem, inquit, discordiæ inter deas causa orta est in nuptiis patris tui, ubi pomum aureum, ut dictum est, inter Deas discumbentes projectum fuit a Discordia. *Idem*.

343 *Ira quatit victas*] Junonem et Palladem, quæ tali judicio perturbatæ Trojanis semper infensæ fuerunt. *Judex*] Paris. *Idem*.

344 *Premia exitialia*] Id est Helenam, quæ Trojanis exitii causa fuit. *Amyclæ*] Civitas est Laconiae, in regione mediterranea, Castoris et Pollucis patria. Hoc autem loco Poëta Amyclas a vicinitate dixit pro Sparta. *Idem*.

345 *Turrigeræ*] Nam coronam turritam dicitur gestare, et hujus fictionis talis est ratio. Cybele enim Deam mater curru vehi dicitur, quod ipsa

est terra, quæ pendet in aëre. Sustinetur autem rotis quia mundus rotatur et volvitur. Et ei subjungantur leones, ut ostendatur maternam pietatem totum posse superare. Ideo Corybantes ejus ministri cum strictis gladiis esse finguntur, ut significetur omnes pro terra sua debere pugnare. Quod autem turritam gestat coronam, ostendit superpositas terræ esse civitates, quæ turribus insignitæ sunt. Servius in Virgilium. *Idem.*

351 *Inde dato passim*] Ordo est, et sensus: Nos inde, id est, ex tanta injuria undique exciti, id est, valde commoti, coimus nuptores. *Idem.*

352 *Quisque sibi*] Nam unusquisque sua interesse arbitrabatur, ulcisci tantum scelus. *Coimus*] Congregamur et conjungimur. *Idem.*

353 *Quis enim*] Probatio est quare unusquisque debeat ad tantum facinus vindicandum properare. *Idem.*

356 *Hæc et non fortes jactura moveret*] Quasi dicat, fortis quidem ille non est censendus, qui tali injuria non moveatur. *Idem.*

357 *Non tulit*] Ab exemplis nobilium regum suadet Paridem persequendum esse, cum et Agenor etiam Jovem omnium Deorum, et hominum rectorem, persecutus sit; nam cum Jupiter Europam Agenoris filiam in taurum versus asportasset, Cadmus a patre, ut supra dictum est, ex Phœnicia ad investigandam Europam sororem missus est, ea conditione, ut aut secum virginem duceret, aut in Phœniciam non rediret, qui cum puellam non inveniret, in Bœotia ædificatis Thebis desedit. *Idem.*

360 *Et Scythico raptam*] Non æquo, inquit, animo Æeta tulit Medeam suam abduci ab Argonautis, sed eos statim armis et classe insectatus est: cum enim Jason Thessalus Æsonis filius navi longa extracta cum quatuor et quinquaginta sociis ad Colchos pervenisset, indeque vellus au-

renum, quod in templo Martis asservabatur, abstulisset beneficio Medæ, quæ templum ingressa draconem pellis custodiæ incubantem, semperque, ut ferunt fabulæ, vigilem, veneno peremit, Medeam secum duxit; patrem autem Æetam cognita re tradunt Argonautas insecutum, plures juxta littus comperisse, et commissa pugna Iphitum unum ex Argonautis Eurystei filium occidisse, postremo adauca utrinque cæde Æetam regem a Meleagro interemptum esse. *Prolem*] Medeam, quam ei et Circem et Calcypopen et Absyrtnm sive alio nomine Ægileum peperit Hecate uxor. *Idem.*

363 *Semivirum*] Qui nunquam nisi forma muliebri laudatus est: et arguit a majori, si illi barbari Dei et semideum rapinam poni non voluerunt, nos Græci patiemur rapinam cujusdam semiviri? *Maturant.*

366 *Quid si nunc aliquis*] Astute ei proponit raptum uxoris suæ. Quid, inquit, ageres, si quis Deidamiam tibi rapiat? quasi dicat, nunquid ferendum est tantam injuriam illatam esse regi? Sicque ejus animum incendit ad tale scelus ulciscendum. *Britann.*

374 *Quæ solitus*] Subaudi, 'sit,' ordo autem est: Ede ritus tuos et semina laudum, quæ Chiron solitus sit tibi pandere. *Semina laudum*] Principia ad laudes assequendas. *Idem.*

377 *Sit precium*] Si, inquit, hæc nobis narraveris, id loco præmii putabimus pro labore, quem tulimus dum quærimus te. *Idem.*

378 *His armis primum intendisse lacertos*] Malim hos: dein forte non adspernabile quod in Ms. *primum vestisse lacertos*. Solet alioqui uti pro 'induere,' 'tegere.' Ut lib. III. 'clypeum vestisse juvenco.' Lib. VI. 'hausta vestitur arena.' Lib. XII. 'thyrsos hederis vestistis.' Claudianus II. in Ruf. 'Par vestitus equis, ferrata fronte minantur, Ferratos.

que levant securi vulneris arces.' Gruteri tres codices, tendisse. Gronov.

379 *Quem piget sua facta loqui*] Autnophora est, quasi ille dixerit, torpe est homini sua facta narrare, et hic respondeat, neminem gravari debere sua gesta commemorare. legendum est cum interrogatione. *Tunc ille modeste*] Bene inquit modeste; nam arroganter de se ipso prædicare, viciosum est. *Britann.*

380 *Propiorque coacto*] Quasi similis homini coacto, et qui invitatus loquatur. *Idem.*

381 *Et adhuc crescentibus annis*] Quasi non nunc quoque crescerent. Scholiastes et duo Mss. Gruteri, *stantibus*. Unde ille hand invita, ut videtur, Minerva: *et adhuc reptantibus annis*. Claudianus II. in Ruf. 'teneroque annis reptatus Achilli.' In quartum Honorii Cons. 'Cretaque se jactat tenero reptata Tonanti.' Gronov.

382 *Themahus*] Id est, Chiron. *Britann.*

384 *Sed spissa leonum viscera*] Puellita, inquit, mea carnibus leoninis pascebatur, nam viscera carnes significare ostendit. Virgil. 'Et viscera nudant.' *Spissa*] Naturam carnis respexit, quæ dura est et spissa in leone. *Idem.*

396 *Prævertere certos*] Maronianum hoc, Æn. XII. 'Vel conferre pedem, vel equo prævertere ventos.' Sil. Italic. lib. VIII. 'Campi per aperta volantem Ipse pedes prævertit equum.' Barth.

398 *Grada præpete*] Id est veloci. *Britann.*

399 *Admissus*] Ad cursum concitus; nam admissos equos dicimus currentes. Ovidius: 'Hic lacer admissos terruit Hector equos.' *Idem.*

Agebat] Insequebatur me. *Idem.*

400 *Omnibus campis*] Per omnes campos, ut ad labores me firmaret. *Idem.*

401 *Levabat*] Tanquam bajularet eum fessum, donec vires reciperet. *Maturant.*

402 *Primo torpore*] Id est, dum inciperet congelari, non expectans quod nimis duraretur glacies. *Idem.*

405 *Vacuos*] Quia feras omnes ego interfecerim, quæ asperiores sunt: ideo dicit, ære murrare, ut leonem. Nam murmura parvorum animalium restabant. *Idem.*

406 *Nunquam ille imbelles*] Nunquam, inquit, voluit me feras imbelles et timidas persequi, sed sarvas et immenses tantum. *Avia Ossa*] Id est Avia Ossa montis Thessaliæ. *Lynceus*] Animal est timidum Baccho dicatum, hoc India mittit. Ejus animalis urinam redditam Plinius ait glaciari in gemmas carbunculis similes, unde Ovidius: 'Victa racemifero lynceus dedit India Baccho, E quibus (ut memorant) quicquid vesica remisit, Vertitur in lapides et congelat aëre tacto.' *Britann.*

409 *Sues fulmineos*] Appellant poetæ fulmineos sues, quod more fulminis obvios irati prosternant. Martial. 'Fulmineo spumantis apri sum dente perempta.' *Tigris*] Animal est truculentum et velocissimum, quo et India et Hyrcania abundat: ejusdem nominis est etiam fluvius Armeniæ. *Idem.*

415 *Nec me ulla feri Mavortis imago fugit*] Tractandorum inquit armorum nulla me meditatio fugit. *Nulla imago*] Nullum pugnae simulacrum. *Idem.*

416 *Pæones*] Populi sunt Macedoniæ, qui usque ad Strymonem fluvium Thraciæ extenduntur. *Idem.*

417 *Quo Maceda*] Macedas appellat Macedones, quemadmodum et superius, 'nec Macedam gens dura placet,' pro Macedonum, et hoc necessitate carminis, nam Macedones carmen non recipit heroicum propter tres syllabas breves. *Idem.* *Quo Magete sua gæas*] Vetus *Mafeta*. Præsto

legendum *Maestas*, id est, Macedones. Adi nobilissimi, a se et majoribus, Jos. Scaligeri ad Ausonium lectiones lib. i. cap. 11. *Bernart*. Quo turbine *cæstum*] Scaliger, *castrum*. Lipsius dubitare ait, *contum*, an *restim*; sed magis placere posterius. At *contum* et nos in scripto et in binis reperit Gruterus, nec aliter Maturantius et Britannicus legerunt. Silius lib. xv. 'Sustentata genu per campum pondera conti Sarmatici prona adversos urgebat in hostes.' Quod an emendandum sit, ne dubitare quidem debebat elegantissimus Optius. Valerius Flaccus lib. v. 'et ingentis frenator Sarmata conti.' Tacitus Ann. vi. 'Sarmatæ omisso arcu, quo propius valent, contis gladiisque mœrent.' Et mox: 'neque conti neque gladii, quos prælongos utraque manu regunt, usui.' Claudianus etiam de Romano Milite in III. Cons. Honorii: 'pars cominus horrida contis.' In quarto: 'quis tendere contum Aerio?' Nec vero *tò turbine* non congruit *contis*. Est enim Virgilii *Æneid.* xi. 'quo turbine torqueat hastam.' Silius lib. iv. 'Sic ait, intorqueus directo turbine robur.' Consul puta Gracchus. Cæstibus in præliis usos non modo miramur, sed nullam etiam gentem usam fuisse scimus. *Grenov.*

419 *Baleares*] Insulæ Hispaniæ Majorica et Minorica, in quibus usus fundæ fuit, unde nomen cœpit; *Βάλλω* enim jacio significat. *Maturant.*

420 *Suspensæ*] Ante jactum. *Libræret*] In aëre. *Idem.*

421 *Gyro*] Graphice describit jactum fundæ, nam circumvolvuntur habentæ, et causatur circulus, unde videtur aër dividi in gyrum. *Idem.*

422 *Vix memorem cunctos actus*] Longum, inquit, esset omnem tractandorum armorum rationem explicare. *Jungere fossas*] Tunc fossæ dicuntur jungi salta, cum ab altera

parte ad alteram transillitur. *Britann.*

425 *Simulacraque pugnae*] Ordo est: Docet me excipere molares umbone. *Simulacra pugnae*] Id est, quæ sunt imagines veræ pugnae; nam sic tirones per simulatas pugnas erudiuntur ad vera certamina. *Idem.*

426 *Molares*] Lapidem dicuntur majores. Ovidius: 'dextraque molarem Sustulit, et magnum magno conamine misit.' Molaris item capitur pro dente, quo cibus conficitur. Juvenalis: 'interque molares Difficili crescente cibo.' *Idem.*

427 *Peditem*] Id est, me peditem docet equis currentibus præcurrere, et remorari. *Idem.*

428 *Quadrijuges*] Dicuntur equi quod quaterni carribus sunt subjecti, bijuges vero quod bini. *Idem.*

430 *Sperchius*] Fluvius Thessaliæ. *Idem.*

434 *Referebat*] Retro ferebat. *Id.*

435 *Et lata caligo viæ*] Subaudi, erat, id est, profunditas aquæ immensa quidem erat, et quæ timorem ingenerare posset. Nam *lata viæ*, intelligit lati fluminis, sicque occurrit illis qui dicere potuissent aquas profundas non fuisse. *Minari*] Prohibebatur, quo sermonis genere historiographi sæpe utuntur. *Idem.*

436 *Urgere pudorem*] Verbis, inquit, me accusabat, et me veluti tremebundum verbis juvabat. *Pudorem*] Id est me ipsum, in quo erat pudor et verecundia, ne ea non obirem quæ imperaret. *Idem.*

437 *Sic me sublimis agebat Gloria*] Ita, inquit, laudibus, et gloria incendebar. *Idem.*

439 *Æbalios*] Laconicos. Disenum autem Laconicum ob id appellat, quod is ludus infamis sit factus cæde Hyacinthi, id est, Laconici, qui dum disco cum Apolline amatore suo certaret interfectus est, unde est illud Ovidii: 'Laberis Æbalide prima fraudate juventa, Phoebus ait.' Nam

Œbalia appellata est Laconia ab Œbalo rege Arguli filio. *Condere in nuda]* In palæstorio discens erat, in quo jactande is commendabatur qui in aërem altius misisset; erat enim lapis gravis et latus qui ad exercitationem corporis in auras mittebatur, qui jaculabantur oleo perfundebantur. Ovidius: 'Corpora veste levant, et succo pinguis olivæ Splendescunt, lactique ineunt certaminum disci.' *Idem.*

440 *Et liquidam nudare palen]* In gymnasio palæstritæ exercebantur sudo et uncto corpore, ut ad bellicos labores et tumultus essent promptiores, quam exercitationem Græci *πάλην* sive *παλαστήραν* vocavere, Latini vero *luctam*: qualis autem esset ludus, Plutarchus loquens de Alcibiade nos monet his verbis: 'Cum aliquando in palæstra cum puero quondam lactaretur, jamque adversarius enim ad terram deprimeret, volens Alcibiades ignominiam vitare, manum illius dentibus apprehendit.' *Idem. Pales]* Gen. Palis, Dea pastorum. 'Nunc te magna Pales,' in tertio Georgicorum. Pale, pales, pro palæstra ponitur. ἡ *πάλη*, τῆς *πάλης* dicitur. *Liquidam]* Quia in palæstris ungebantur nudati, unde ludi gymnici appellati sunt, et gymnas ipsa palæstra dicitur, quod nudos haberet. *γυμνός* enim *nudus* a Græculis dicitur. In Arabia olea dotatur lacryma, quæ medicamentum conficitur, a Græcis *enhæmon* dictum, singulari effectum contrahendis vulnerum cicatricibus. Plinius lib. XII. cap. 17. *Cæstus]* A cædendo. Ludus in quo ludentes manicas corii induebant, et juxta manum plumbeas pilas habebant, quibus invicem cædebantur usque ad necem. Interdum et cæstus, cæsti, dicitur: hoc cestum sine æ cingulam est Veneris, unde Homerus, *κέστον ἱμάντα* appellat: *ἱμάντος*, cingulum, significat. *Maturant.*

441 *Ludus et requies]* In his lu-

dis alii maxime laborant, sed ego ut ludum et requiem hos exercebam. *Idem.*

442 *Sudor]* Non magis laborabam in his ludis quam pulsando citharam. *Idem. Apollineo]* Quo primum usum fuisse constat Apollinem; nam, ut fabulæ tradunt, cum Mercurius lyram fecisset in Cyllene monte Arcadiæ, deinde postea Apollinis boves abegisset, deprehensus ab eo, quo sibi facilis ignosceret, petenti Apollini, ut liceret dicere se invenisse lyram, concessit, et ab eo virgulam quandam muneri accepit, quam caduceum appellant. Ait ergo Poëta, *Plectro Apollineo*, cujus inventorem se voluit vocari. *Mirarer]* Cum admiratione celebrarem laudes veterum virorum. *Britann.*

444 *Quin etiam]* Ponit quomodo didicit medicinam a Chirone, qui fertur unus de inventoribus medicinæ: quidam volunt ideo nuncupatum Centaurum quia medicinam ad hominem et ad equum pertinentem invenerit, et nuper inventus est liber, qui Chiron de medicina equorum inscribitur. *Maturant.*

445 *Staret]* Effluens sanguis sisteretur. *Idem.*

446 *Somnos]* Ut papaver, quando ægroti non possunt dormire. *Idem.*

447 *Quæ ferro cohibenda lues]* Utrum quæ vulnera ferro sint recidenda, an, quod magis placet, quæ vulnera ferro sanentur, ut de æruginē intelligamus ferri, quam ab Achille inventam fuisse diximus utilissimam emplastris, ut sit, *ferro*, id est rubiginē ferri in vulnus infusa. *Cohibenda]* Id est, coërcenda, et reprimenda, ne ulterius serpat ulcus. *Quæ cederet herbis]* Quæ vulnera herbis curarentur. Nam, ut dictum est, alia vulnera ferro, alia herbis sanantur. *Idem.*

449 *Justitiæ]* Nam Homerus Chironem *δικαιοτάτον κενταύρων* vocat, id est, *justissimum Centaurorum*. Et dicto per quas artes Chiron auxisset

membra, nunc ponit quomodo auxit animum, at Diomedes petiit supra: 'quas membra augere per artes, Quas animum.' *Peliacis gentibus*] Quæ in Pelio monte erant, quas Chiron regebat. *Maturant. Peliacis*] Thessalis; nam Pelion mons est, ut sæpe diximus, Thessaliæ, ubi sedes fuit Chironis, natus ibi ex Saturno et Philyra filia Oceani in equam conversa a Saturno, quod ideo fecit ne deprehenderetur ab Ope uxore adventante, unde est illud Virgilii, 'Philyrides Chiron.' *Britann.*

450 *Suos*] Id est, sibi subjectos; nam inter Centauros populos Thessaliæ principatum obtinuit, navigavitque cum Argonautis. *Idem.*

451 *Comites*] Vocativus est casus. *Idem.*

452 *Meminisse juvat*] Cætera enim non juvat commemorare, cum existimationem meam quodammodo lædant. Si scire volueritis, commemorabit vobis mater, cujus jussibus obsequi me ætas cogit. *Vet. Schol.* Versus qui in aliquibus exempl. additur: *Aura silet; puppis currens ad littora venit, perfidæ temeritatis alienus asini est, opus absolutum indicare volentis, et pridem a doctis explosus. Insanit auctor ejus, opus autumans a Papinio sic pro perfecto editum, in qua stultissima persuasionem fuit et Johannes Britannicus. Barth.*

FINIS NOTARUM VARIORUM.

NOTITIA LITERARIA

DE

P. PAPINIO STATIO

POETA.

EX JO. ALB. FABRICII BIBLIOTHECA LATINA,
A JO. AUG. ERNESTI AUCTIUS EDITA, LIB. II. CAP. 16.

Statii Ætas.

P. PAPINIUS STATIUS Neapolitanus, patre natus, præceptore Domitiani, qui multa carmine et oratione scripserat, ut filius testatur Epicedio in patrem lethargo sublatum, Sylv. v. 3.¹ Extemporali poëmata componendi facilitate Imperatori Domitiano gratissimus fuit, et a majestate carminis *Aquilinus* librariis dictus: tamen victus in agone quinquennali Domitiani, aliis poëtis contra ipsum coronatis, ut ipse innuit carmine ad Claudiam uxorem et in patrem Epicedio. Quod vero aliqui narrant, eum præacuto stylo ab indignante Imperatore esse confossum, id magis videtur credibile, quam quod Aligerius Dantes prodidit, eum, Christiano addictum

¹ Perperam quidam, ut Domitius Calderinus, Lindenbrogius, Fr. Morellus *Papiniam Surculum Statium* appellant. Statius modo *prænomen* fuisse observatur, ut in priscis inscriptionibus Statius *Æbutius*, Statius Marcellus, et apud Livium Statius Cælius Imperator Samnitiæ: modo *nomen*, ut in iisdem inscriptionibus C. Statius Faustus, C. Statius Primigenius, C. Statius Neuretus, Statius Saturninus, et L. Statius Ursulus, Tolosensis rhetor sub Nerone, de quo Pontacus ad Eusebii Chron. p. 569. et Statius Sebosus Plinio et Solino laudatus supra: modo *cognomen* denique, ut Cæcilius Statius Comicus (de

quo Gellius iv. 19.) et poëta noster P. Papinius Statius. Vide Jo. Marium Mattium L. II. Opinionum cap. 13. Sed ista ita sunt ex veteri ratione nominum: sub imperatoribus autem, imprimis inde ab sæculo primo extremo, ratio nominum vel imponendorum vel assumendorum valde mutata est, habuitque idem sæpe plura nomina, v. c. alterum a patre, alterum a matre, &c. unde nec prænomena nec cognomina fieri debent: de qua re accurate nuper scripsit Canegieterus Jctus in libro de nominum mutatione sub principibus Romanis: add. filium in Comm. ad fragm. Juris vet. in Collat. legg. Mosaic. et Rom. p. 240.

nomini, sævitiam Domitiani in Christianos pro virili temperasse. Extemporali Statii versus pangendi facultati invidisse Martialem, atque ideo sub *Sabelli* nomine ix. 40. perstrinxisse, sibi persuasit Gevartius cap. 35. Papinianarum lectionum. Inopia ejus tangitur a Juvenali vii. 87. 'Esurit, intactam Paridi nisi vendat Agaven.' Ipse Epicedio in patrem queritur, quod 'vilis honos studiis.' Adulatorum maximum, ut poëtarum suo sævo, longeque post et ante principem vocat Barthius in notis Tom. i. pag. 287. Julius Cæsar Scaliger 'equum alatum.' Thoma de Pinedo iudice pag. 488. ad Stephanum Byz. Statius Papinius 'eruditus poëta in Sylvis, sublimis in Thebaide, blandus in Achilleide.' Franciscum Malherbam, Lyricorum Gallicorum principem, ad Statii clangorem et crepitacula insaniisse, illaque prætulisse Virgilio, indigne fert Huetius p. 24. seq. de vita sua. Tempus obitus a Barthio quoque Tom. i. editionis ab eo curatæ p. 366. et Dodwello ad a. C. 96. sive Domitiani postremum refertur. Sed omnino de Statii vita et rebus vid. Dodwellus in Annalibus Statianis Oxon. 1698. 8. editis. Add. Barthium l. c. et Crenium Animadvers. P. xi.

Scripta.

Extant ejus, i. Sylvarum ¹ libri quinque, quorum primus Stellæ, secundus Meliori, tertius Pollioni, Marcello quartus, quintus denique Abascantio, singulis Epistolis ab auctore inscribitur, ex quibus Vavassor p. 211. 228. de ludicra dictione collegit, eum minus valuisse in soluta, quam ligata oratione: quod de Virgilio² quoque fertur. Porro in his libris quædam versibus Phalæcis, vel

¹ De sylvis, quæ apud Græcos dicuntur *σχεδίσματα*, vide G. Jo. Vossii institutiones poëticas iii. 22. et Gasp. Gevartium lect. Papin. cap. 2. et Jac. Pontani *φιλοκαλίαν* iv. 19.

² Laërtius in Xenocrate iv. 5. *ποιηται μὲν ἐπιβαλλόμενοι πεζογραφεῖν ἐπιτυχάνουσι, πεζογράφοι δὲ ἐπιτιθέμενοι ποιητικῇ πταλούσι.* Sed tam Virgilii prosa, quam Ciceronis Juliique Cæsaris ac Bruti versus, iis se minus probavit, qui Maronis poëmata, et Tullianæ orationis flumen ac vim, acutam Bruti Cæsarisque in scribendo elegantiam admirabantur. Unde Cassius Severus de Salustio ita judicabat, ut ejus orationes nihilo meliores esse diceret, quam aut

Ciceronis versus, aut Virgilii prosam. Seneca 3. contr. præf. 'Virgilium illa felicitas ingenii oratione soluta reliquit, Ciceronem eloquentia sua in carminibus destituit.' Confer dialogum de oratoribus c. 21. Juvenal. x. 121. seq. Theodecten magis tragico carmine, quam prosa placuisse, refert Hyginus apud Gell. x. 109. Similiter de Malherbio poëta Gallorum celeberrimo cives ejus observant, *que sa prose beaucoup plus négligée que ses vers, l'a fait comparer a l'hirondelle, qui marche mal, encore qu'elle vole très-bien.* De Molierio clarissimi nominis Comico Gallo Menagius in Menagianis p. 45. *La prose de Moliere vaut beaucoup*

Alcaicis, ut iv. 5. et Sapphicis iv. 7. reliqua hexametris scripta sunt.

II. Thebaidos,¹ sive de bello septem Ducum adversus Thebas, libri XII. compositi ad imitationem Antimachi et Æneidos Virgilianæ, de qua ipse: 'Sed longe sequere, et vestigia semper adora.' Hoc Statii opus respicit Stephanus Tornacensis Epist. v. 'divinam ejus responsionem, ut Thebais Æneida, longe sequor, et vestigia semper adoro.'

III. Achilleidos, de iis quæ bellum Trojanum² antecesserunt, libri II. etsi in quibusdam Mss. unus liber procedit, in aliis vero in quinque³ dispescitur, inscite, iudice Barthio LII. 13. Advers. Utrumque poëma Achilleida et Thebaida Statius dicavit Domitiano Imp. quem a poëseos studio commendat præter Statium Silius. Achilleida vero absolvere fata prohibuerunt. Ac ne illa quidem, quæ perfecit Statius, ad nos omnia pervenisse existimabat Barthius T. I. p. 460. qui ad Sylv. iv. 3. p. 366. itidem dubitat, an libros, quibus Domitiani res gestas in agone Albano celebrasse se innuit, unquam ediderit, et in manus hominum venire jusserit.

miæx, que ses vers. Eobano Hesso contra Erasmus lib. xxvi. Epist. 45. gratulatur contigisse, 'quod M. Tullio fuit, negatum, quod Philadelphus arroganter sibi vindicavit, ut ita pangeret carmen, quasi nunquam attigisset solutam orationem, ita scriberet prosam, quasi cum Mosis nihil unquam fuisset commercii.' Idem de Bachanano pronunties, ac de Hugone Grotio. His adde Cornelium Gallum, qui 'sæpe poëtarum mendacia dulcia finxit,' nec minus ipse de se: 'Orator toto clarus in orbe fui.' De Antonio Maria Visdomini, Augustinus Oldoinus in Athenæo Ligustico p. 545. refert hos versus Dominici Carmellæ: 'Qui prosa volat, Etrusco qui carmine vadit, Hinc demum Latio carmine serpit humi.'

¹ Thebaidem e Græcis poëtis scripsere Antagoras, Antiphanes Colopho-

nus, Menelaus Ægeus, (forte Anæus ex Anæa Carisæ civitate,) Anonymus quidam, Pausaniæ in Bæoticis et Suidæ in *Kadueia vixn* laudatus, et alii. Vide Colomes. ad Gyrard. p. 148. Apud Erasmus in adagio 'Bæotia auris' pro Anaxagora Thebaidos librum recitante, legendus Antagoras. Statii Thebaidem laudat Juvenalis vii. 83. ad quem locum confer Casaubonum in Domitianum Suetonii c. 4. Grævium p. 20. ad Hesiod. E Latinis ante Statium in hoc argumento versatus est Ponticus, de quo acutissimus Brouckhusius ad Propertii Eleg. I. 7. et II. 25.

² Vid. Dan. Heinsium ad Nonni Dionysiaca p. 183.

³ Ut in Codice XIV. sæculi, qui cum glossis et librorum argumentis extitit Ma. apud Federicum Pacium Lugd. Bat. atque ante fuit Joannis Ugolini.

RECENSUS EDITIONUM

P. PAPINII STATII,

AUCTOR FABRICIO-ERNESTINO,

ET IN IV. ÆTATES DIGESTUS.

[EX ED. BIPONT. 1785.]

ÆTAS I. 1472—1500.

a duabus principibus, Veneta et Parmensi, orta. Tertia nutrix, Romana, incrementa dedit ex interpretibus, vetere Placido Luctatio,¹ qui in Thebaid. Commentarium scripsit, novioribus Fran-

¹ Ab aliis Lutatius vel Luctatius Placidus, aliis Placidus Lactantius appellatur, sub quo nomine glossæ veteres Latine et in Ovidii Metamorph. argumenta extant. Longe quidem diversus est ab elegantissimo scriptore Lactantio Firmiano, Arnobii discipulo, cujus eloquentiæ et eruditioni pauca similia in istis ad Statium scholiis leguntur. Theodosii Imp. æqualem fuisse affirmat Jo. Rhodius diss. de acia p. 25. At non tantum meminit Sedulii, sed Boëthii quoque, unde juniorem esse recte colligit Vossius de poetis Latinis c. 46. Perseum præceptorem suum in vi. Thebaid. pag. 218. laudare videtur his verbis: 'Sed de his rebus (de Antipodibus ibi sermo) prout ingenio meo connectere potui, ex libris ineffabilis doctrinæ Persei præceptoris seorsim libellum composui.' Vossii judicio commentaria ejus sunt centones ex Servio, Hygini Mythologicis et Astronomico, ejusdem Arateo, et aliis quibusdam, quod de eodem Luctatio ante Vossium etiam pronuntiaverat Jos. Scaliger p. 19. ad Euseb. Ad-

de Vossium p. 736. de Hist. Latinis. Merito tamen Nicolao Loënsi 'doctus lectuque dignus exegetes' audit, 'præter quidem glossemata.' Confer Barthii commentar. in Statium T. II. p. 871. et LII. 13. Adversar. Priore loco Vossium quoque reprehendit Barthius, quod scripserat Lutatium a Lindenbrogio primum editum, et centones vocaverat ex Servio et Hygino, quorum commentationes vix centesimam illius partem sibi possint vindicare. Lutatius in Thebaidem jam Romæ 1475. fol. cum Statio lucem viderat, sed in Achilleidem primus edidit Lindenbrogius e Ms. Codice Francisci Pithœi. In catalogo Pseudonymorum Viri Cl. Vincentii Placcii p. 216. pro Luctatii Commentario in Statium typographus perperam in Tacitum excudit. Porro Christianum scriptorem fuisse apparet ex iis, quæ in iv. Thebaidos scribit pag. 144. 'Dei vocabulum sciri a nullo hominum potest, sed quid veritas habeat, percipe. Hujusne Dei nomen sciri potest, qui nutu tantum regit, continet cuncta, cujus ar-

cisco Maturantio († 1518. vel 1512.) in Achilleid. et Domitio Calderino († 1477.) in Sylvas. Ab his tribus edd. ceteræ fluxere omnes ad exitum usque sæculi xv.

1472 Veneta i. princeps i. fol. P. Papin. Statii Sylvæ. Hanc esse editionem omnium primam, vidit Marklandus in præfat. ad Sylvas: qui cum ope Parmensis a. 1473. Heinsio etiam valde laudatæ, in his Sylvis restituisset plura loca, quæ nulla alia ratione corrigere potuisset; ea omnia reperit deinde in hac Veneta, et plura quoque alia. Ex his autem duobus exemplis, Veneto a. 1472. et Romano a. 1475. ceteræ edd. veteres fluxisse videntur, sed ita, ut passim aliquid ab his, qui iis præessent, mutaretur, etiam erroribus operarum.

1473 Parmensis, princeps altera: fol. P. Pap. Statii Sylvæ per Stephanum Corallum. In fine: 'P. Papinii Statii liber quintus explicit: quanquam non deant, qui velint epistolam quæ scribitur Abascantio Priscillæ Marito, non esse principium quinti, sed interpositam in quarto; et silvas solum in libros quatuor esse divisas. quod quidem constare videtur ex his verbis poëtæ: Quare plura in Quarto Silvarum, quam in prioribus. Correctum p. d. (opinor, per dominum) Franciscum Puteolanum: et vere, ultra impressionem Venetiis factam, in III. millibus locis emendatum, SS. Catullum et Silvas: ut tu Lector ambobus exemplaribus experiri possis: itaque nullo modo intelligi possit: et cætera. Impressum Parmæ per me Stephanum Corallum. Anno Christi MCCCCLXXIII. secundo Cal. Septembris.'

1475 Romana i. princeps III. fol. P. Papinii Statii opera cum comment. Placidi Lactantii (in Thebaid.), Franc. Maturantii (in Achilleid.), et Domitii Calderini (in Sylvas). Fuit hæc perrara editio in Bibl. Hulsiana. Memorat eam P. A. Orlandi, Orig. e progressi dell' Arte impressoria (Bol. 1722. 4.) pag. 72. et ex hoc Maittarius in Annal. Typogr. To. iv. p. 349. et 350. n. 6.—Nomen impressoris abest. Cf. Lengnich. Beyträge part. II. pag. 121.

— Romana II. fol. per Arnold. Pannarz. Statii Sylvæ, cum Domitii Calderini Veronensis Secretarii Apostolici commentario,

bitrio deserviant, cujus nec æstimari potest mundus, nec finibus claudi? Sed cum magi vellent virtutis ejus ut putabant sese comprehendere singulas appellationes, quas per naturarum potestates abusive modo designarunt, et quasi plurimorum nominum nobilitate

Deum appellare conati sunt quasi ab effectu, cujusque rei ductis vocabulis, sicut Orpheus fecit, et Moyses Dei summi antistes, et Esaias, et his similes.' Plura hujus Scholiastæ loca illustravit emendavitque Thomas Munckerus notis ad Mythographos Latinos.

additis notis in Sapphonem Ovidii et Propertii loca obscuriora.—Præfuit huic Domitius Calderinus, vir illo sævo sane doctissimus. Multa ille Statio feliciter restituit: in multis pueriliter erravit. hoc nomine maxime culpandus, quod si quid non intellexerit, statim mutavit; etiam absurde nonnunquam; sæpe etiam, quod Marklandus suspicatur, nulla mentione facta. Utilis tamen editio, quod diversorum codicum scripturam representet; cum jam pæne certum sit, Domitium, quando istam evulgaret, non vidisse aut Parmensem, aut libros ex quibus Parmensis expressa fuit.

— Veneta II. fol.—Sylvæ et Achilleis, cum commentario Jo. Britannici. Memorat hanc edit. Gronovius in Diatribe in Statium.

1481 Vincentiæ, fol. per Joannem Renensem et Dionysium Bertochum. Statii Sylvæ.—adjunctæ editioni Catulli, Tibulli, et Propertii, ibidem eod. an. impressæ. Posteriores quidem memorat Ernestius inter edd. horum Triumvirorum, sed nulla facta Statii mentione. Vid. Lengnich. Beyträge part. II. p. 122.

1483 Veneta III. fol. Statii opera cum commentariis Placidi Lactantii in Thebaid. Francisci Maturantii in Achilleid. et Domitii Calderini in Sylvas. Venetiis, per Octavianum Scotum Modætiensem, 1483. quarto Nonas Decembris. Vid. Maittarii Annal. Typogr. To. I. p. 445.

1485 Brixie, fol. P. Papin. Statii Sylvæ, cum Calderini, Achilleis cum Franc. Maturantii, et Thebais cum Lutatii commentariis.

1490 Veneta IV. fol. per Barthol. de Zanis. Rep. ed. a. 1483.

— Veneta V. fol. P. P. Statii Poëmata. Impress. Venetiis per Mag. Jacobum de Paganinis. Est hæc in Bibl. Götting.

1494 Veneta VI. fol. Statii Sylvæ cum Domitii (Calderini) commentariis. Thebais cum Lactantii commentariis.—Achilleis cum Maturantii commentariis.—Accedit pag. 198. Domitii elucubratio in quædam Propertii loca, quæ difficiliora videbantur, ad Franc. Arago. Fer. R. ne. F. Fol. 203. verso legitur: 'Hoc per Bartholomeum de Zanis de Portesio Venetiis impressum opus foeliciter explicit. M. cccc. lxxxiv. Die xv. Martii.' Hanc subscriptionem excipiunt Papinii vita per Domitium, et registrum hujus operis. Possidet eam illustriss. Heideggerus, Trib. Tur. et extabat in Bibl. Ludewig. n. 12606.

1498 Veneta VII. fol. per Barthol. de Zanis. Rep. edit. an. 1494.

ÆTAS II. ALDINA.

1502—1600.

ab Aldo Manutio, qui an. 1502. Statium dedit, etiam conjecturis correctiorem; majori dein diligentia 1519. quem secuti sunt Argentoratensis Schureri, Parisiensis Colinæi, Basilienses Henricpetri, Gryphianæ. Plantiniana Bernartii vulgo laudatur, Barthio culpatur. Ea vero repetita etiam Lugduni et Venetiis.

1502 Aldina 1. 8. P. Pap. Statii Sylvarum libri quinque. Thebaidos libri XII. Achilleidos 11. In fine: Venetiis, in ædibus Aldi mense Augusto 1502.—Marci Musuri Orthographia Statiana huic editioni subjecta est. Extat in Bibl. Goetting.

1508 Venet. Luctatii scholia in Statium. ap. Aldum. Vid. Jo. Masson in Hist. Crit. Reip. literar. To. 1. p. 191.

— Veneta, fol. per Barth. de Zanis.

1517 Argent. ap. Lazarum Schurerum, 4. Achilleidos lib. 11.

1519 Aldina 11. 8.—Sylvarum libri v. Achilleidos libri 11. Thebaidos libri XII. Orthographia et flexus dictionum Græcarum omnium apud Statium, cum accentibus et generibus ex variis utriusque linguae auctoribus.—In fine: Venetiis, in ædibus Aldi, et Andreæ Soceri, mense Januario 1519.—Hanc editionem majori diligentia, quam edit. a. 1502. typis expressam esse, affirmatur in Franc. Asulani epistola huic editioni præmissa. Extat in Bibl. illustriss. Heideggeri Trib. Turic.

1530 Paris. Colinæi 1. 8. Statii opera omnia, item Orthographia et flexus dictionum Græcarum apud Statium. ap. Sim. Colinaeum.

1531 Basil. 1. 8. P. P. Statii opera. Ex Cat. Bibl. S. J. Mont. pag. 174.

1541 Basil. 11. 8. ap. Henric. Petri.

1542 Witteb. 8.—Achilleidos libri duo.

1547 Lugdun. seu Gryphiana 1. ap. Sebast. Gryphium.

1559 Gryphiana 11. 12. ap. heredes Seb. Gryphii.

1595 Plantiniana 1. Bernartii. Antv. 8. P. P. Statii opera, quæ extant. Jo. Bernartius ad libros veteres recensuit, et scholiis illustravit. Antv. ex offic. Plantin. Vidua et Jo. Moretus. Vid. Cat. de la Bibl. du Roi. Belles Lettr. T. 1. p. 323.

1598 Lugd. 12. Rep. edit. Bernartii Antv. 1595.

1599 Venetiis eadem repetita. 8.

— Plantiniana 11. Antv. 8. Commentarius Jo. Bernartii in Sylvas Statii (a scholiis et notis antea editis diversus).

ÆTAS III. LINDENBROGLIANA.

1600—1653.

a Frid. Lindenbrogio, qui Statium non modo recensuit, sed et Luctatii Commentt. in Theb. ac primum quidem in Achilleida edidit. Post eum Statio seu affuere seu profuere curæ Jani Gruteri, Jo. Jac. Grasseri, Jani Casp. Gevartii, et Emerici Crucei, Barthio parum probati. Novi interpretes accessere, Jo. Barclaius ad Thebaidem, Fed. Morellus ad Sylvas. Ætati tandem venturæ prolusit Jo. Frid. Gronovii in Sylvas diatribe.

1600 Paris. 4. P. P. Statii opera, quæ extant. Placidi Lactantii (s. Luctatii) in Thebaida et Achilleida commentarius. Ex Bibl. Fr. Pithœi. Collatis Mss. veteribusque exemplaribus, recensuit, partim nunc primum edidit Frid. Tiliobroga (Lindenbrog) adjectis variarum lectionum observationibus indiceque uberrimo. Parisiis ex officina Plantin. ap. Hadr. Perier. Lactantii commentarius in Achilleida in hac edit. primum vulgatus est. Codices ad recensionem textus adhibiti Sylvas non habebant. Ceterum hujus edit. exemplum cum novis emendatt. et observatt. Lindenbrogi Mss. tum ad Statium, tum ad ejus commentatorem, servatur Hamburgi in Bibl. Joannea.

— Genevæ. Repetitiq prioris.

— Heidelbergæ, ex offic. Commeliniana, cum notis Jani Gruteri.

1601 Mussiponti. 8. Jo. Barclaii Commentarii in Statii Thebaidem, de quibus sinistrum judicium Barthii To. 1. ad Statium pag. 1273. ad Thebaid. iv. 799.

— Paris. 8. Fed. Morelli in Pap. Statii Sylvas obss.

1602 Paris. 4. Fed. Morelli et Domitii Calderini observationes ad Statii Sylvas cum Lindenbrogi annotationum ad easdem corollario.

1605 Genevæ, 12. Rep. edit. Bernartii.

1607 Antv. 8. P. P. Statii opera, ex rec. et c. scholiis Jo. Bernartii. Ex Cat. Bibl. S. J. Brug. p. 172.

1609 Argent. 8. P. P. Statii opera, cura J. J. Grasseri.

1611 Genev. in corpore omnium veterum poëtar. Latin. 4. Vol. II.

1612 Genev. 12. Rep. edit. Bernartii.

1613 Antv. 12.—Opera, quæ extant, omnia ad fidem antiquissimorum per Galliam, Angliam, et Italiam codicum, correctæ. Ex Bibliotheca Jo. Jac. Grasseri. Antv. ap. Casp. Bellerum. vid. Cat. Bibl. Bunav. T. I. p. 356.

1616 Lugd. Bat. 8. ap. Jac. Marcum. P. P. Statii opera. Janus Casperius Gevartius recensuit, et Papinianarum lectionum lib. v. illustravit. Vid. Cat. de la Bibl. du R. Bell. Lettr. To. I. p. 322.

1618 Paris. 4. voll. II. ap. Tho. Blaise.—Opera cum observationibus ac cum commentariis tam veterum quam recentiorum interpretum. Emericus Cruceus recensuit, et novo commentario Statii Sylvas illustravit. Cum indicibus locupletissimis. Barthio T. I. p. 233. judice, 'Cruceus Papinium prius diligentius legere et penitus intelligere debebat, quam in tantum scriptorem commentarium moliri, tam male propitiato ejus genio.' Caspar Gevartius autem III. 9. elector. p. 113. 'Miseret me profecto, quoties illius interpretis notationes lego, qui meris commentariorum suorum senticetis aureolas elegantissimi Poëtæ Sylvas nuper obduxit.' Plures ibidem in Crucei scholiis, sive ut vocat scoriis, ad Statium admissos errores castigat, usque ad p. 153.

1619 Argentor. 12.—Ad fidem codicum Mss. emendata cum argumentis Jo. Jac. Grasseri.

1624 Amstel. 12. e recensione Nic.¹ Heinsii.

1637 Jo. Frid. Gronovii in Papinii Statii Sylvarum libros diatribe. Hagæ Com. 8.

1640 Amstel. 16. P. Pap. Statii Opp. poëtica omnia.

1651 Cantabr. 8. Publii Papinii Statii Sylvarum libri v. et duo Achilleidos, cum notis marginalibus Thom. Stephens. Ex rarissimis judice catalogo Bibl. Schalbruch. P. II. pag. 91.

ÆTAS IV. GRONOVIO-BARTHIANA.

1653—1664—1671—1728—

Qui edita jam 1637. in Statii Sylvas diatribe proluserat Jo.

¹ [... minori forma Amst. 1624. ex recensione *Davistis*, ni fallor, Heinsii.]

Ernest. in Fabricii Bibl. Lat. Lib. II. cap. 16.]

Frid. Gronovius, is jam totum Statium recensuit, notisque suis illustratum dedit. Textum ab eo constitutum secutus est Casp. Barthius in ed. sua Luctatii Commentariis correctioribus instructa, quam ab ejus morte absolvit Christ. Daumius 1664. Tum ed. cum notis variorum in iisque et Barthii et Gronovii instructam pulchre adornavit Jo. Veenhusen 1671. Hanc insecuta est 1685. editio in usum Delphini curata a Claudio Beraldo, cujus hodie raritas major est, quam præstantia. Præclarius autem de Statii meritis est Jer. Marklandus, Anglus, qui eum denuo recensuit ex vetustis exemplaribus, emendavit, notisque illustravit. Quam editionem cum Gronoviana collatam nos inprimis secuti sumus.

1653 Amst. 24. ap. Lud. Elzevir—Opera; ex recensione et cum notis Jo. Fred. Gronovii. Hanc recensionem impense laudat Reinesius pag. 151. Epp. ad Daumium: 'Valde me delectarunt notæ tam accuratæ, et in pondere non magno satis ponderosæ, viri ad restituendum genuinum auctoris sensum, peculiari quopiam genio nati a Charitibusque educati.' Confer Hug. Grotii Epist. 673. ubi suas ad loca quædam Statii conjecturas ad Gronovium transmittit. Ejusdem Gronovii in Statii Sylvarum libros v. diatribæ seorsim prodierant Hagæ Comitum 1637. 8. quarum lectionem omnibus rei Criticæ studiosis vehementer commendat Ernestius in Bibl. L.—Hinc Gronovio lites intercesserunt cum Emerico Cruceo, qui illi Antidiatribam Paris. 1639. 12. et deinde Muscarium ad Statii Sylvas Paris. 1640. 8. opposuit. At Gronovius eum probe depexum dedit, edito Elencho antidiatribes Mercurii Frondatoris. Paris. 1640. 8.

— Davent. 8. P. Papinii Statii opera. Ex ed. et cum notis Jo. Fred. Gronovii. Vid. Cat. libr. in Bibl. Gœtting. in duplo extantium, p. 299.

1658 Paris. 8. voll. III.—Opera cum notis Franc. Guieti Audini, Jo. Peyraredæ Aquitani, et aliorum: opera Mich. de Marolles, cumque ejusdem interpretatione Gallica. Lutet. Paris. Seb. Haré, &c. Vid. Cat. de la Bibl. du R. Bell. Lettr. To. I. p. 322.

1664 Cygnæ, 4. voll. IV. ex offic. Gœpneri ap. Jo. Scheibium—Opera, quæ extant. Caspar Barthius recensuit, et animadversionibus locupletissimis illustravit: inspersis ad Thebaida et Achilleida commentariis ac glossis veterum, hactenus bonam partem ineditis, et scholiaste Lutatio multis locis corruptis castigato ad auctoritatem et opem manuscriptorum exemplarium, præcipue

unius alteriusque admirandæ bonitatis. Cum quatuor indicibus. —In hac editione, quam Christ. Daumius, mortuo Barthio, curavit, textus ex recensione Gronovii a. 1653. descriptus est. Margines Var. Lect. habent e Mss. &c. Sed omnino præfatio Daumii legenda est de hoc opere Barthiano.

1671 Lugd. Bat. 8. ex offic. Hackiana. Publii Papinii Statii Sylvarum lib. v. Thebaidos lib. xii. Achilleidos lib. ii. notis selectissimis in Sylvarum libros Domitii, Morelli, Bernartii, Gevartii, Crucei, Barthii, Jo. Frid. Gronovii Diatribe. In Thebaidos præterea Placidi Lactantii, Bernartii, &c. Quibus in Achilleidos accedunt Maturantii, Britannici. Accuratissime illustrati a Johanne Veenhusen.

— Amst. 16. Jansson. Elzevir.

1685 Paris. 4. voll. ii. ap. L. Roulland. P. P. Statii opera; interpretatione et notis illustrata a Cl. Beraldo, ad usum Ser. Delph. Vid. Cat. de la Bibl. du Roi. Bell. Lettr. To. i. pag. 323. Hæc omnium in usum Delphini editionum obvia rarissime.

1713 Lond. fol. in operibus et fragmentis veterum poëtarum Latinorum. To. ii. pag. 1015—1107.

1728 Lond. 4. ex typogr. G. Bowyer. P. Pap. Statii Sylvarum libri quinque. Ex vetustis exemplaribus recensuit et notas atque emendationes adjecit Jer. Marklandus.

1731 et 1732 Mediol. 4. P. Pap. Statii opera, cum versione Italica, in Corp. omnium Poëtarum Latin. To. i.—iv.

1782 Manhemii, 8. voll. ii. P. Pap. Statii opera ex recensione Jo. Friderici Gronovii, cura et sumtibus Societatis literatæ.

Ex Jos. Scaligeri Epistola 374. apparet, eum quoque et Jo. Wowerium junctis operis novam Statii, veterumque in eum Scholiorum, editionem molitos. At enim eorum conatus vulgato Parisiis Lindenbrogii, æmuli Woweriani, Statio sufflaminati videntur. Lipsius quoque in Epistola ad Janum Lernetium testatus est, sibi nota quædam fuisse ad sublimem hunc poëtam. Multa etiam Statii loca vel emendantur vel illustrantur in Observ. Miscell. Vol. i. pag. 53—269. p. 317—363. ii. p. 62—84. 217—239. 405—407. [iv. p. 388—397.] Auctor Britannus se usum dicit duobus Mss.

Lexicon et paraphrasin Statianam adornavit Henricus Schævius. Specimen Lexici illius pridem produxit, qui Schævio præceptore

usus fuit, Morhofius lib. III. polyhistoris cap. 10. sed integrum ab auctore absolutum extare Stetini apud filios, testatus est a. 1696. Michaël Filitzius in specimine Analectorum ad Olaum Borrichium de Poëtis. Hinc a. 1702. in Novis literariis, p. 73. ejus vulgandi spes facta est a Fred. Redtelio scholæ Stetinensis Correctore. 'Inveniet etiam amicus quidam noster,' inquit Rodolphus Martinus Meelfuhrerus præfat. Accensionum ad Bibliothecam promissam Almeloventii a. 1699. 'quas e Manuscripto quodam, quo olim Joannes Trithemius Abbas Spanheimensis usus fuit, aliorum in Statium observationibus addet.'

VERSIONES.

HISPANICA.

Hispanice Statium vertit Juan de Arjona; cf. Diego Saavedra in Republ. Literaria, in ejusdem Opp. T. I. p. 10. en Brusselles, et Lud. Jos. Velazquez in Hist. Poës. Hispanicæ, Germ. versa Gœttingæ 1769. p. 473.

GALLICA.

1658 par Mich. de Marolles. 3. voll. Paris. 8. adjunctis notis Franc. Guïeti, Jo. Peyraredi, aliorumque. Vid. ed. ad h. a.

ITALICÆ.

1570 La Thebaide, tradotta in ottava rima da Erasm. Valvasone. Venet. 4.

1630 La Thebaide, tradotta in verso sciolto da Hyac. Nini. Senæ. 8.

1729 La Thebaide, tradotta in verso sciolto da Selvaggio Porpora. Romæ. 4. Sub ficto hoc nomine latet Cornelius Cardinalis Bentivoglio, Regis Hisp. apud Pontificem Orator, qui hujus versionis auctor est. Cf. Mém. de Trévoux 1729. p. 2066. et Acta Erud. 1731. p. 122. sq. ubi celebratur non modo interpretis implevisse officia, sed ipsum etiam interdum Statium ingenii felicitate antegressus omnino videri.

1731 *Eadem repetita in Corpore omnium veterum Poëtarum Latinorum*, Mediolan. 4. T. I. et II.

1732 *Le cinque Libri delle Selve*, tradotti in verso sciolto da un Pastor Arcade. (cioè dal Sig. Ab. Francesco Maria Biacca Parmegiano, detto in Arcadia Parmindo Ibicheuse.) Extant in Corpore omnium vet. Poët. Lat. Mediolani. 4. T. III.

— *I cinque Libri dell' Achilleide*, tradotti in verso sciolto da un Academico, Quirino. (cioè dal Sig. Dottor Orazio Bianchi Romano.) In corpore vet. Poët. Lat. Mediolani. 4. T. IV.

ANGLICA.

1766 *The Thebaid of Statius, translated into English Verse, with Notes and Observations, and a Dissertation upon the whole by Way of Preface.* 2. voll. 8. Lond. Fletcher.

OMISSÆ sunt a Bipontinis, vel non lucide satis expositæ, editiones Statii quæ sequuntur.

Thebaidos Libri XII. et Achilleidos Lib. I. denotantur in Catalogo Ducis de la Valliere, Tom. II. p. 109. caractere Romano, sine anni et loci nota.

‘In eadem Casanat. Bibliotheca,’ ait Audiffredi, ‘reperitur editio alia, quæ præsentis (nempe Rom. 1475.) repetitio est, signaturis instructa, sed omni loci, temporis, et typographi indicio carens. Quæ cum in calce Sylvarum Statii easdem subscriptiones ac præsens Romana exhibeat, credi posset, et ipsam Romanam esse, sicuti reipsa credita fuit ab antiquo ejus possessore. Sed nullum est dubium quin Veneta sit, et quidem Romana hac posterior.’ Catal. Hist. Crit. Rom. Editt. sæc. XV. p. 185.

Thebaidos Libri XII. ex recensione Bonini Mombratii, Mediolani, circa annum 1478. Harles. Not. Brev. Lit. Rom. p. 467.

Versie Italica Sylvarum, Florent. apud S. Jac. de Ripoli, 1480. fol.

Panzer, Ann. Typogr. vol. II. p. 77. notat e Catal. Bibl.

Soubise, editionem Mediolanensem a. 1486. fol. Adjicit vero, 'forte Venetiis 1494.'

Ed. Venet. per Magistrum Andream Catanensem, 1488. fol.

Achilleidos Libri II. Paris. 1497. 4to. Harles. Brev. Not. p. 468.

Statii Opera: Sylvæ nempe cum comment. Domitii Calderini, et emendationibus Hieronymi Avantii: Thebais cum comment. Placidi Lactantii: Achilleidos libri duo cum comment. Franc. Mataratii. Venetiis, per Joan. Petrum de Quarengis Bergomensem, 1498. in fol. In Biblioth. Advocat. Edinb.

Editio Ferrariensis Achilleidos sine comment. per Andream Gallum notatur a Maittario, Ann. Typogr. vol. IV. p. 329. et ab Affò in Saggio di Mem. su la Tipogr. p. XXV.

Addenda est antiqua et rarissima editio Thebaidos et Achilleidos, impressa apud Joan. Petit, 4to. sine anno.

Bipontini memorant ex Jo. Masson. Hist. Crit. Reip. Literar. tom. I. p. 191. Luctatii Scholia in Statium, Venet. apud Aldum 1508. Inter editiones vero Aldinas hæc eadem invenienda non est in Annales de l'Imprim. des Aldes.

Marklandi editio Sylvarum, a Bipontinis memorata ad a. 1728. recusa est Lipsiæ a. 1729. 4to. cum curis secundis. Vid. Obs. Misc. Vol. II. P. 3. p. 407.

Publii Papinii Statii Opera, nempe Sylvarum Libri quinque, Thebaidos Libri XII. et Achilleidos Libri II. nitide et accurate impressa, Warringtoniæ, 2 voll. 12mo. 1778. edente J. Aikin.

La Thébaïde de Stace, traduction nouvelle, par M. Carmiliolle. Paris. 1783. 3 voll. 12mo.—Des Sylves et l'Achilleïde traduites par le même. Paris. 1802. 2 voll. 12mo.

Statii Sylvæ Gallice versæ a M. S. Delatour, cum Latino textu et notis. Marklandum sequitur. Paris. 1803. 8vo.

Inter Excerpta ex variis Latinis Poëtis qui in Scholis rarius leguntur, Lond. 1808. quædam sunt ex Achilleidos libro secundo desumta, notulis illustrata.

Novam, de qua magna sperarunt eruditi, Sylvarum editionem promisit Frid. Handius, Jenensis Professor. Tam. primus, tria priora carmina Sylvarum complectens, jam vulgatus est, Lips. 1817. 8vo. Præbet observationes, correctiones, et conjecturas summorum criticorum, una cum integro Marklandi commentario, et Gronovii annotationibus, adjectis insuper aliis ab ipso editore concinnatis.

P. Papinii Statii Opera, sedula recensione accurata, Lond. 1822. 18mo.

Bipontini unam tantum Anglicam versionem Thebaidos memorant, nempe a Lewis Lond. 1766. ni fallimur 1767. Addantur igitur libri quinque Statii Thebaidos metricè versi a T——, de qua versione videas præfat. ipsius Lewis. —Quinque Libri Thebaidos metro Anglico redditi a T. Stephens. Lond. 1648. 8vo.—Statii Achilleis, in quinque libros divisa, et Anglice versa, quorum singulis subjiciuntur annotationes, a Roberto Howard. Lond. 1660. 8vo. —Adrasti Exercitus, et socii ejus, &c. ex quarto et sexto Statii Thebaidos libris, Anglice, cum annotationibus, a Walter Harte, in Poëmatibus ejus, Lond. 1727. 8vo.—Pars secundi libri Thebaidos Statii a Christoph. Pitt:—Inter poëtæ nostri Alexandri Popii poëmata, libri primi Statii Thebaidos versio poëtica:—Ex Thebaidos libro vi. vss. 704—724. a Graio Anglice redditi:—Versiones etiam ex Statio a Jabez Hughes.

J. F. Gronovii in Sylvarum Libros v. Diatriben ab ipso auctore auctam et correctam, una cum Emerici Crucei Antidiatriben, edidit, suis annotationibus adjectis, F. Handius, Lips. 1812. 2 voll. 8vo.—Dodwelli Annales Statiani, cum Annalibus Velleianis, prodierunt Oxon. 1698.—Mitscherlischius, novam Statii editionem meditans, observationes criticas in Achilleida subjecit Epistolæ suæ criticæ in Apollodorum, Gotting. 1782.—Jo. Christoph. Dommerchi ad Statii Achilleida, ex membranis biblioth. suæ, anecdota vulgavit Wolfenb. 1758. sed Saxius notat litis Gronovianæ historiam ibi non satis accurate descriptam esse.—Præter Vossium et Fabricium consulantur etiam Crenii animadver-

siones philologicæ, part. vi. c. 1. Jortinus nostras in Tractatibus criticis et philologicis, Crusius in Vita Statii, in Poëtarum Latinorum Vitis, vol. i. Biographia Classica Lond. 1740. et Jo. M. Lockmanni Programma de P. Statio, Coburgi 1774.

RECENSUS CODICUM MSS.

P. PAPINII STATII,

QUI IN BIBLIOTHECIS BRITANNICIS ASSERVANTUR.

In Museo Britannico.

In *Biblioth. Reg.* 15 A VII. est cod. membran. sæc. XIII. complectens, inter alia multa, (N. 5.) Pap. Surc. Statii *Achilleida*, cum gloss.

15 A XXI. *Thebaidos Libri XII.* cum paucis annotationibus et gloss. Cod. membran. sæc. XIII. Fuit olim Roberti Cottoni, militis.

15 A XXIX. cod. membran. cum paucis notulis. Continet Papinii Surc. Statii *Thebaidos* libros X. et versus 140. libri undecimi.

15 C X. Pap. Surculi Statii *Vita*, et *Thebaidos Libri XII.* Codex membran. in 4to. sæc. noni: olim fuit Claustrii Roffensis. Antiquus hic codex exhibet quasdam notulas et gloss. Omnino integer est usque ad finem libri XII. *Vita* non multa suppeditat.

In *Biblioth. Harl.* N. 2463. Surculi Papinii Statii *Thebaidos Libri XII.* cod. membran. sæc. XIV. oblongus, cum notis brevibus et gloss.

N. 2474. est Statii *Thebais*, cod. chartac. sæc. XV. illuminat. in 4to.

N. 2498. est cod. chartac. in fol. sæc. XIV. continens Statii *Thebaida*. Paucas variantes lectiones exhibet. Præmittitur argumentum metricum in duodecim *Thebaidos* li-

bro, et præterea unusquisque liber sibi proprium habet argumentum in versu heroico.

Alios septem codices Statii Thebaidos retinet bibliotheca Harleiana.

Inter Codices *Burneianos*, N. 257. est cod. membran. libros XII. Thebaidos continens, quibusdam paginis ad editionem Joan. Veenhusen collatis, caractere parvo Goth. lucide scriptus, et mire illuminatus, cum figuris eleganter pictis, omnes pæne Thebaidos partes illustrantibus. Præfigitur Compendium totius Thebaidos prosaice, a Lactantio Campanno, et subjunguntur singulorum librorum argumenta. Nullas habet annotationes, glossas, aut varias lectiones: Thebaidos vero codicum, quos vidimus, omnium longe est pulcherrimus.

N. 258. Thebaidos Libri XII. cod. Ms. membran. collat. ad quasdam pagg. editionis Joan. Veenhusen, cum notis marginalibus et gloss. sæc. XI. vel XII. nihil mutilatus.

In Bibliotheca Musei Britannici est etiam editio Lugd. Bat. 1616. cum notis Mss. Ricardi Bentleii, et Paris. 1618. cum notis Mss. ejusdem Bentleii. His addas Sylvarum Libros quinque (secundum varias editiones) cum notis Mss. Jer. Marklandi.

Codices Cantabrigienses.

In *Biblioth. Publ.* codex est Thebaidos, membran. sæc. XIV. caractere Goth. cum notis et gloss. Manceus est, et deficit post versum 664. libri XII.

Cujus in Ogygio stet princeps lancea muro.

In *Domu Petrensi* codex est cui tit.

Stacius

Papinius Thebaydos.

Oracii Carmina

Sermones

Epistolæ.

Hic Ms. incipit :

Fraternas acies alternaque regna prophanis

Discertata hodiis sontes que volvere Thebas.

Totam Statii Thebaida quidem continet, sed nihil habet Horatianum.—In eadem bibliotheca codex est Horatii qui habet in fine quædam ex Thebaide: alius etiam vetus codex, inter alia, complectitur librum Achilleidos.

In *Coll. Emman.* est codex membran. Statii Thebaidos. Oblongus est, eleganter scriptus literis minusculis, sæc. XIV. vel XV. sine notis et gloss. Prior pars diversa manu elegantius exarata quam posterior, sed circiter idem tempus. De hoc libro Ms. mentionem facit Bentleius in *Horat. Epist.* 1. 6. 5.

In *Coll. Corp. Christi* (Bene't) N. 230. codex est membran. forma oblonga, Thebaidos Statii, sæc. XIII. Olim fuit Danielis Rogerii. *Catal. cl. Nasmyth.* p. 300.

In *Coll. SS. Trin.* cod. Statii, manu antiqua et accurata, membran. Inter codd. Mss. Thomæ Galei. Vide *Catal. Mss. Angl. et Hibern.*

Codices Oxonienses.

In *Biblioth. Bodl.* F. 55. Cod. membran. Thebaidos Italica manu sæc. XV. sine notis aut glossis; nitide scriptus: finitur vero Epicedio in filium suum; sed mancus est, et desinit vs. 36.

Adspiciant superi: pudeat Thebasque novumque.

Canonici Lat. 74. Cod. Thebaid. Libri XII. membran. illumin. nitide scriptus Gothico caractere: explicit versu 367. Libri XII.

Natus erit, parvoq. thorum Polynice fovebo.

Canonici Lat. 75. Lactantii Comment. in Thebaid. Ms. Chartac. sæc. XV.

Canonici Lat. 76. Cod. Thebaid. membran. illumin. caract. Goth. eleganter scriptus, sine notis et gloss.

Canonici Lat. 77. Cod. Thebaid. Libri XII. Chartac. sæc. XV.

Canonici Lat. 78. Statii Achilleidos Lib. II. cod. membr. eleganter script. caract. Goth. sine notis aut gloss. Subjungitur Fratris Bonuccini de Ripa de Vita Scholastica Poëma.

Canonici Lat. 79. Cod. illumin. caract. Goth. membran. cum quibusdam not. et gloss. et nitide scriptus.

Canonici Lat. 122. Cod. Achilleid. membran. sæc. XIV. cum gloss.

Inter *Codd. Mss. et impressos cum notis Mss. olim D'Orvillianos*: X 1. 1, 25. P. Statii Thebais, cum Glossis. In fine: 'Statii Papinii surculi tolosani thebaidos ultimus liber feliciter explicit. Sexto kldas septēbres 1464.' Cod. chart. ff. 178. in fol.

X 1. 1, 26. Index Rerum et Verborum in P. P. Statium. Ms. in fol. ff. 210.

X 1. 5, 33. P. P. Statii Thebaidos libri XII. Desinit XII. 756. *Conspicit abscedunt comites et Tesea jussi*. Cod. membr. ff. 227. forma min.

X 1. 5, 34. P. P. Statii Silvæ. Cod. chart. 4to. ff. 70. N.B. F. 16. bis repetitur.

X 1. 5, 35. cum aliis, 1. P. P. Statii Achilleis: f. 1—23. Cod. membr. in 4to.

X 1. 6, 1. 1. Collatio Statii Thebaidos ed. Gron. 12mo. cum cod. Taurinensi: ff. 34.—2. Collatio Thebaidos ex ed. Barthii cum cod. Bibl. Landgravii Casseliensis: ff. 19. Ms. in 4to.

X 1. 6, 2. 1. Collatio Statii Sylvarum a Fr. Junio cum Ms. Senensi (e Bibl. Leidensi): pp. 7. Ms. D'Orv.—2. Ad Statium Notæ N. Heinsii a P. Burmanno Sec. descriptæ 1729. a p. 21. cum Obs. Falconerii: pp. 29.—3. Collatio Achilleidos cum cod. Vossiano: 31—40.—4. Excerpta ex Statii Thebaide: 41—80. Hæc manu P. Burmanni Sec.—5. In Statii Theb. pp. 3. Ms. in 4to.

X 1. 6, 3. Eædem Collationes et Notæ ab alia manu descriptæ. Ms. in 4to.

X 2. 2, 6. Papinii Statii Opera, Paris. 1600. 4to. cum notis nonnullis Mss. P. Scriverii in principio et fine.—'Arnoldus Drakenborck. contulit Thebaida cum cod. P. Vlamingii, chartaceo, in quo tamen passim optimarum lectionum vestigia ut ex bonis membranis descriptum appareat: a quo ego accepi. J. P. D'O.'—'Drakenborckiana

quoque quæ in hoc libro deteriore et labante manu sunt notata.' Not. Ms. D'Orvillii.

X 2. 5, 25. P. P. Statii Opera ed. Veenhusen. L. Bat. 1671. 8vo. cum notis nonnullis Mss. J. P. D'Orvillii.

X 2. infr. 2, 3. Notæ et Var. Lectt. in Poëtas Latinos ; inter quas, 3. Scriverii Notæ ad Statium Bernatii : p. 1.—7. In Statii Achill. Argent. 1515. p. 1. Ms. Strackhovii in 4to.

Hæc omnia D'Orvilliana ex Catalogo cl. T. Gaisford.

Achilleis, cum Notis Mss. Bellovisus J. Petit. 1506. 4to.

In *Coll. Magdal.* Statii Thebais cum not. marginalibus, cod. membran. circiter sæc. XII. Deperditi sunt versus 73. ex libro postremo.

In *Coll. Corp. Christi* Thebais, 8vo. membran. cum notis. Continet etiam, inter alia, Homeri Epitomen, de Bello Trojano, versibus Lat. script. a. 1377. Est etiam in eadem Bibliotheca alius Statii Thebaid. cod. Ms.

In *Coll. Lincoln.* est Cod. continens, inter alia multa, *materialem prælibationem* Thebaidos Statii. Catal. Mss. Angl. et Hiberniæ.

Codex Edinensis.

In *Bibliotheca Advocatorum* apud Edinenses est cod. membran. Statii Thebaidos, 8vo.

INDEX

IN

STATIUM.

Literæ *T.* Thebaida : *S.* Sylvas : *A.* Achilleida notant. In Thebaide et Achilleide, prior numerus librum significat, posterior versum. In Sylvis primus numerus librum ; secundus Sylvam ; postremus versum designat.

Abacta *T.* viii, 245
Abactæ *T.* i, 231
Abactas *T.* viii, 256
Abactis *T.* i, 104. *S.* ii, 1. 8
Abacto *T.* iii, 257
Abanta *T.* viii, 446
Abantia *S.* iv, 8. 46
Abantiadas *T.* vii, 370. ix, 758
Abas *T.* ii, 220. iv, 589. vii, 647. viii, 447. 448. *A.* ii, 28
Abdere *A.* i, 199. 529
Abdiderat *T.* xii, 229
Abditus *A.* i, 505
Abducam *T.* xi, 729
Abducit *T.* xi, 740
Abducto *T.* xii, 671
Abducunt *T.* x, 816
Abduxere *T.* ix, 140
Abegit *T.* ii, 54. iii, 47. xii, 44. *S.* iii, 3. 70
Aberant *T.* vii, 91
Aberit *T.* iii, 667
Abero *S.* iii, 2. 100
Abest *T.* x, 282
Abesto *T.* vi, 630
Abeuntem *T.* viii, 188
Abeuntibus *T.* iii, 708. iv, 39
Abeuntis *S.* v, 2. 5
Abfore *T.* vii, 229
Abfuit *T.* iv, 143
Abi *T.* ii, 690. iii, 230. vi, 816. ix, 295. 559
Abibat *T.* viii, 516
Abibis *T.* i, 461
Abibunt *T.* vii, 553

Delph. et Var. Clas.

Abjecere *T.* viii, 164
Abjecit *T.* vi, 152. viii, 586
Abjecta *T.* iii, 567
Abjectis *T.* ix, 46
Abiere *T.* xi, 113
Abies *T.* vi, 104. ix, 552
Abigant *T.* vi, 919
Abigis *T.* xi, 725
Abigit *T.* iv, 603
Abigunt *T.* vi, 116. x, 92
Abii *A.* ii, 428
Abjicit *T.* ii, 279. *A.* i, 172
Abiisse *T.* viii, 671. *S.* iv, 4. 84
Abiit *T.* x, 641. xi, 681
Abire *T.* vi, 481. vii, 180. viii, 486. xi, 386. *S.* i, 5. 50. ii, 2. 128. ii, 5. 4
Abis *T.* i, 666
Abiisse *T.* viii, 173. xii, 231
Abisset *T.* vi, 490
Abit *T.* ii, 69. vii, 334. viii, 496. 746. ix, 624. 840. xi, 29. *S.* i, 6. 92. *A.* i, 585
Abite *S.* ii, 7. 131
Abito *T.* x, 424
Abitus *S.* ii, 1. 63
Abjunctis *T.* v, 389
Abjungere *S.* i, 3. 76
Abjurasse *T.* vi, 151
Ablatum *T.* ix, 255
Ablegasse *T.* v, 63
Ablutus *T.* x, 338
Abnatat *A.* i, 383
Abnepotibus *S.* iv, 3. 148
Abnuat *T.* ii, 190
Abnueret *A.* ii, 243

Ind. Stat.

A

- Abnuca S. iv, 3. 159
 Abolere T. i, 269. iii, 270. vi, 221. vii, 208. xi, 660. A. i, 135
 Abolet T. viii, 385
 Abrasit S. ii, 7. 106
 Abreptis T. x, 821
 Abreptos A. i, 234
 Abreptum T. vi, 659. xii, 104
 Abripere T. i, 603. S. v, 3. 268
 Abripitur T. vi, 506. A. ii, 307
 Abripiunt S. iii, 1. 77
 Abrumpe T. xi, 201
 Abrumpet S. ii, 1. 62
 Abrupere T. ix, 600
 Abrupta T. i, 114. 353. iii, 262. 597. ix, 656. xi, 72. xii, 432. S. iii, 3. 126
 Abruptam T. v, 338
 Abruptas T. ix, 279. x, 262
 Abrupti T. iii, 655
 Abruptis T. i, 276. vi, 185. vii, 316. x, 357
 Abrupto T. i, 325. v, 423
 Abruptos S. i, 3. 63
 Abruptum T. x, 523. S. iii, 2. 69
 Abscedens T. ii, 120. xii, 592
 Abscedere T. ix, 853
 Abscedo T. vii, 556
 Abscedunt T. xii, 756
 Abscesserat T. x, 784
 Absciderunt T. v, 274
 Abscidit T. x, 869
 Abscisæ T. ix, 260
 Abscisis T. ii, 556
 Abscisos T. x, 452
 Abscisum T. viii, 755. S. iii, 2. 61
 Absens T. xi, 63
 Absente T. viii, 336
 Absentem T. ii, 133. vi, 401. xii, 320. S. v, 2. 163. A. i, 473
 Absentes T. ii, 687. iii, 569. xii, 162
 Absentibus T. i, 471. v, 88. x, 629. xi, 126
 Absentis T. v, 501
 Abailiunt T. vi, 98. x, 879
 Absistere T. vi, 797
 Absistet T. vi, 812
 Absistite T. v, 669
 Absistunt T. vi, 660. viii, 130
 Absit S. iii, 4. 34
 Abstinet T. ii, 520
 Abstitit T. xi, 415
 Abstracta A. i, 153
 Abstrusa T. iii, 658
 Abstulerat T. iii, 88. S. iv, 6. 63
 Abstulit T. iii, 148. vi, 669. vii, 561. viii, 441. ix, 137. 219. x, 155. xi, 135. S. iii, 3. 191. v, 3. 145
 Absumere S. iv, 6. 13
 Absumtæ S. v, 5. 49
 Absumtis T. i, 567. xi, 646
 Absumto T. xii, 676
 Absunt T. iv, 190
 Abundas S. i, 4. 35
 Abundat S. i, 4. 102. A. i, 102
 Abydeni S. i, 2. 87. A. i, 204
 Abydeno A. i, 411
 Acamanta T. iii, 173. vii, 589
 Acantho T. vi, 64. S. iii, 1. 37
 Acarnan T. vi, 652. vii, 417. A. i, 418
 Accam S. ii, 1. 100
 Accedat S. iii, 3. 29
 Accedente A. ii, 374
 Accedere T. i, 10. ii, 189. vii, 440. xi, 235. xii, 180. S. i, 2. 216. v, 1. 184. A. i, 370
 Accedit T. iv, 608. x, 186. S. iv, 1. 1. A. i, 363
 Accedunt T. v, 343. ix, 539. xii, 782. A. ii, 21
 Accelera T. x, 671
 Accelerant T. i, 516
 Accelerasse T. vi, 242
 Accelerat T. i, 377
 Accelerate T. v, 278
 Acceleret S. i, 2. 268
 Accendat S. i, 1. 39
 Accendere T. vi, 4. vii, 14. x, 926. S. ii, 6. 3. iii, 4. 51. iii, 5. 70
 Accendit T. ix, 12
 Accensa T. iii, 124. xii, 67. 93. 270. 611
 Accensæ T. v, 489. vi, 43. xi, 497
 Accensi T. i, 426. x, 220
 Accenso T. xii, 408
 Accensos T. xi, 436
 Accensum T. vi, 428. ix, 218. S. ii, 1. 58
 Accensure T. ix, 398
 Accensus T. x, 321
 Accepero T. vi, 599. x, 562
 Accepit T. i, 297. ix, 408. x, 376. A. ii, 185. 213
 Accepta T. ii, 247. v, 646. A. ii, 165
 Acceptus S. ii, 6. 92
 Acceptos T. iii, 244. vi, 29
 Accersere S. v, 5. 85
 Accessere T. viii, 366
 Accessi T. v, 323
 Accessisse S. v, 1. 167
 Accessit T. v, 732. vi, 623. xii, 363. A. ii, 190
 Accessu S. ii, 1. 197
 Accessus T. xii, 153. 438. S. v, 1. 19
 Accincta T. v, 281. S. iv, 2. 34
 Accinctæ T. iii, 610
 Accincti T. xii, 109
 Accinctos T. i, 428
 Accinctus S. iv, 4. 48
 Accingi T. x, 81
 Accingunt T. v, 160

- Accipe** T. vii, 784. ix, 562. xi, 131. 222. xii, 88. 89. S. iii, 4. 6. 7. A. ii, 223
Accipere T. viii, 117
Accipias T. iv, 842
Accipiat S. v, 2. 141
Accipies T. i, 465
Accipimus T. iii, 474. xii, 691
Accipit T. iii, 4. iv, 499. vi, 221. viii, 123. x, 620. xi, 69. xii, 57. S. i, 4. 32. A. i, 365
Accipite T. xi, 610
Accipitres T. iii, 509
Accipitur T. xii, 488
Accipiunt S. v, 1. 234. A. i, 333
Acciri T. i, 532. iii, 220
Accisam T. vi, 88
Accita S. iii, 1. 108
Accinans T. vi, 105. vii, 598
Acclinare S. iv, 2. 51
Acclinata T. iii, 266. S. v, 4. 6
Acclinem A. ii, 180
Acclines T. x, 280
Acclinia T. ii, 578
Acclinis T. i, 388. v, 344. S. v, 3. 36. v, 5. 25
Accola T. iii, 479
Accolis S. v, 3. 27
Accommoda T. iv, 443. vi, 614. vii, 441. x, 192. S. iv, 4. 65
Accrescere T. iv, 355
Accubat T. v, 549. x, 822. xii, 66
Accubitu T. i, 714. A. i, 110
Accumulans T. x, 789
Accumulat T. iv, 369
Accurrit T. iii, 367. viii, 676
Accurrunt T. iii, 410. x, 915. S. iii, 4. 88
Accursu T. vi, 511
Acer T. v, 664. vi, 661. vii, 354. ix, 106. x, 387. S. iii, 1. 54. A. ii, 37. 192
Acerba T. viii, 344
Acerbæ T. vi, 146
Acerbas T. xii, 75. A. i, 666
Acerbat T. iii, 214. ix, 302
Acerbis T. ii, 690. iv, 744. S. v, 5. 40
Acerbo T. ix, 8. xi, 526
Acerre S. i, 4. 127
Acervi T. x, 655
Acervo T. i, 40. ix, 430
Acervos T. iv, 469. xi, 222. xii, 64. S. ii, 1. 21. A. ii, 356
Acervum T. v, 249
Acesten T. i, 529
Acetes T. viii, 444
Achæa T. ii, 164. iii, 619. vi, 549. S. v, 3. 141
Achææ T. vi, 651
Achæas A. ii, 348
Achæi T. i, 116. v, 505
Achæis T. iv, 721
Achæmenias T. i, 718
Achæmenium S. v, 3. 187
Achæmenius T. viii, 286
Acharpæ T. xii, 623
Acheloia T. i, 463. ii, 472. vi, 832. ix, 214
Acheloius T. ii, 142. viii, 523
Achelon T. vii, 416
Achelous T. ii, 731. vii, 553
Acheron T. iv, 522. viii, 514
Acheronta S. ii, 6. 81
Acheronte T. i, 597. iv, 456. v, 156
Acherontis T. xi, 150
Achille A. ii, 246
Achilleis S. v, 1. 36
Achillem S. ii, 6. 31. v, 2. 151. A. i, 228. 284. 322. 473. 513. 548. 579. ii, 43. 220
Achilles S. iii, 4. 85. iv, 4. 35. 94. iv, 7. 24. v, 2. 163. A. i, 19. 37. 196. 396. 440. 474. 564. 602. 623. 648. ii, 98. 161. 242. 265. 282
Achilli S. ii, 1. 88. iii, 2. 96
Achillis A. i, 350. 474. ii, 369
Achiva T. vii, 647
Achivæ T. x, 235
Achivi T. iii, 603
Achivis A. ii, 250
Achivos T. vii, 488. x, 187. 779. xi, 21. S. i, 1. 14. A. ii, 100
Achivum T. i, 448. iv, 118. x, 128. xi, 157
Acie T. x, 598. xii, 400. 497
Aciem T. i, 229. iii, 72. v, 95. vi, 918. xi, 455. S. iii, 4. 97
Acies T. i, 1. 184. ii, 702. iv, 436. vi, 298. vii, 15. 169. 237. 343. 372. 629. viii, 105. 150. 186. 400. 425. 696. 702. ix, 150. 208. 677. 683. 750. 827. x, 9. 168. 472. 692. 714. 730. 760. 778. 930. xi, 97. 123. 370. xii, 196. 639. 717. S. i, 4. 89. ii, 6. 41. iv, 2. 66. iv, 6. 65. v, 2. 49. 128
Acætes S. ii, 1. 93
Acontea T. vii, 603
Aconteus T. vii, 590
Acre T. vii, 116
Acres S. v, 3. 193
Acri T. vii, 345
Acrior T. v, 3. vi, 886. ix, 805. S. iv, 3. 103. iv, 4. 36
Acrisius T. ii, 221. vi, 286
Acrius S. i, 1. 47
Acrocorinthus T. vii, 106
Acron T. x, 509
Acta T. i, 471. ii, 104. 651. 706. iii, 119. 572. iv, 465. S. iii, 2. 78. v, 3.

174. A. i, 3
 Actæa S. iv, 8. 50. v, 2. 128
 Actææ T. xii, 175
 Actæas T. ii, 737. xii, 196
 Actæis T. xii, 464. 471
 Actæos T. iv, 453
 Acti T. ii, 523. viii, 396
 Actias S. iii, 2. 120
 Actis T. ii, 175. 431. iii, 175. iv, 826.
 v, 120. 503. 676. viii, 557. ix, 422.
 xii, 584. S. iv, 7. 44. v, 1. 109. A. i, 175
 Actor T. viii, 152. x, 297. 313. 329. xi,
 358. A. ii, 420
 Actora T. x, 250. 257
 Actos T. xi, 449. S. iv, 4. 31
 Actu T. xii, 187. A. ii, 157
 Actum T. i, 222. v, 702. xii, 442
 Actus T. xii, 391. 575. 674. S. iii, 1.
 154. iii, 3. 76. iv, 4. 38. 72. iv, 6.
 71. v, 1. 38. A. i, 578. ii, 423
 Actutum T. i, 386
 Acuens T. ii, 513
 Acuit T. ii, 332. viii, 345
 Acutis T. vi, 228
 Acuto T. i, 374. vi, 792. A. i, 221
 Acuunt T. ii, 336. v, 201. vi, 588. S. v,
 2. 25
 Adactum T. i, 19. x, 927
 Adactus T. iii, 619
 Adæstuat T. v, 517
 Adamanta T. ii, 277. iii, 268
 Adamante T. iii, 16. iv, 534. vii, 68. S.
 i, 2. 69
 Adaperta T. i, 396. iv, 566
 Adcanto S. iv, 4. 55
 Addam T. iii, 103. v, 128
 Adde T. iii, 239. vii, 168. xi, 347. S. i,
 1. 14
 Addere T. i, 179. iii, 217. 472. vi, 925.
 vii, 283. xii, 95. A. i, 669
 Addiderit T. x, 629
 Addidit T. vii, 447. ix, 604. S. ii, 6. 75
 Addiscis S. iii, 1. 151
 Addiscite S. ii, 4. 23
 Addit T. ii, 579. iv, 82. 199. vi, 456.
 vii, 692. viii, 302. 344. ix, 375. xi,
 322. xii, 467. A. ii, 234
 Addita T. ii, 320. iv, 12. v, 729. viii,
 216. x, 54. A. i, 293. 655. ii, 141
 Addite T. i, 22
 Additur T. iv, 426
 Additus T. v, 33. viii, 181
 Addo T. xi, 706. A. i, 146
 Adducta T. vi, 335
 Adductis T. vi, 424
 Adducto T. vii, 594
 Addunt T. iv, 149. A. i, 435
 Adegit T. ii, 20. S. v, 3. 119
 Ademta T. xii, 102
 Ademtas T. i, 627. v, 609
 Ademti T. ix, 673
 Ademtis T. ix, 312
 Ademto T. ix, 268. S. ii, 6. 85
 Ademtum T. x, 403
 Ademtus T. vii, 354. ix, 53
 Adeptum T. xi, 215
 Aderant T. v, 170. 361. vi, 912
 Aderat T. iv, 13. vi, 96. x, 657. xi, 263.
 S. i, 2. 24. iii, 1. 55. A. i, 159. ii,
 146
 Aderit T. ii, 361. viii, 121. A. i, 551
 Adero T. iii, 313. S. iii, 1. 112
 Aderrant S. ii, 2. 120
 Aderunt T. v, 246. x, 215
 Ades T. i, 81. iii, 507. vii, 59. ix, 548.
 S. ii, 1. 227. iii, 1. 28. iii, 3. 6
 Adesse T. i, 97. x, 146. 285. S. v, 1.
 125
 Adessem S. iii, 2. 95
 Adesses S. v, 3. 216
 Adest T. i, 213. iii, 247. v, 736. ix,
 661. xii, 279. S. iii, 4. 24. A. i, 167
 Adeste S. iii, 3. 12
 Adeunda T. xi, 744
 Adgemit T. xi, 247
 Adhæret T. iv, 727. v, 526
 Adhibebo S. v, 3. 83
 Adhibere T. iii, 86. iv, 630
 Adhortantes T. iv, 40
 Adibant T. ii, 251
 Adibit T. viii, 200
 Adici T. vii, 4
 Adigit T. iv, 531. v, 214
 Adjiciunt A. i, 163
 Adiit T. ix, 540
 Adire T. vii, 95. xii, 342
 Adis T. i, 257
 Adissem T. iii, 351
 Adisti T. ix, 66
 Adit T. i, 591. ii, 40. x, 205. S. ii, 6.
 47. A. ii, 72
 Aditus T. ii, 370. v, 716. vi, 752. x,
 554. A. i, 601. ii, 62. 376
 Adjuncta T. i, 244
 Adjurat T. vii, 130
 Adjuta T. ii, 302
 Adjuvat T. iv, 689. v, 282. ix, 338. S.
 i, 4. 111
 Adjuvit T. xii, 448
 Admete T. vi, 541
 Admeto T. vi, 381
 Admeton S. v, 3. 272
 Admetum T. v, 435. vi, 476
 Admetus T. vi, 332. 371. 433. 446. 461
 Admirabile T. vi, 65. S. iii, 2. 65. iv, 6.
 75
 Admirata T. iv, 278. S. iv, 6. 51
 Admiratur T. ix, 156

- Admisere S. v, 3. 211
 Admisit A. ii, 414
 Admissæ S. i, 5. 34
 Admissos T. viii, 20
 Admissum A. i, 594
 Admissura S. v, 2. 24
 Admissus A. ii, 400
 Admittar S. v, 1. 193
 Admittat T. xii, 428
 Admitte A. i, 392
 Admittet T. x, 442
 Admitti T. vii, 483
 Admittit T. ii, 34
 Admittite T. xi, 626
 Admittunt T. iv, 682
 Admonet T. ix, 439. xii, 278. 405
 Admonuit S. v, 2. 77
 Admota T. ii, 339. v, 211. A. i, 258. 607
 Admotæ T. viii, 401
 Admoti T. v, 19
 Admotis S. i, 2. 104. A. i, 460
 Admoto T. x, 371. xi, 151. S. ii, 1. 13. A. i, 343
 Admotus S. v, 1. 110. A. ii, 193
 Admovere S. iv, 3. 26. iv, 8. 31
 Admovet T. ii, 534. v, 158. viii, 36. 376. xii, 679. A. i, 125. 568. 643
 Admovit T. xi, 560
 Adolentur S. ii, 4. 34
 Adolere T. i, 514
 Adolesceret T. ii, 254
 Adopertus T. ix, 430
 Adoptant T. vii, 259
 Adoptatus S. iv, 5. 39
 Adora T. xii, 817
 Adoras S. v, 1. 74
 Adorat T. vi, 632. viii, 284. S. iv, 8. 49
 Adoratas T. x, 254. S. iv, 2. 9
 Adorato T. vi, 664
 Adoratum T. x, 790
 Adoratus S. iii, 2. 116
 Adorea S. i, 6. 10
 Adoret S. ii, 7. 135
 Adornavit T. viii, 167
 Adoro T. ix, 550
 Adorti T. i, 75. S. i, 4. 63
 Adortos A. ii, 103
 Adortum T. iii, 540
 Adrastæus S. i, 1. 52
 Adraste T. iii, 417
 Adrasti T. vi, 314. 626. ix, 64. 176. x, 31. xi, 732. xii, 323. 378
 Adrastida T. xii, 678
 Adrasto T. iv, 74. 344. vi, 512. vii, 487. viii, 135
 Adrastum T. ii, 366. iv, 63. xi, 154
 Adrastus T. i, 244. 391. 467. 524. 681. ii, 111. 151. 178. iii, 346. iv, 40. 733. 745. v, 42. 667. 669. vi, 46. 548. 807. vii, 92. 537. viii, 150. 260. ix, 160. x, 178. 227. 487. xi, 110. 351. 426
 Adria S. iii, 2. 87
 Adsint S. i, 6. 7. iv, 8. 61. v, 2. 154
 Adsis T. i, 716. S. ii, 7. 120
 Adsit T. iv, 547. S. v, 1. 250. v, 5. 21. A. ii, 50
 Adsum T. xii, 594
 Adsunt T. v, 718. vi, 250
 Advectis S. iii, 5. 77
 Advectos T. v, 602
 Advelimus T. x, 189
 Advehis T. i, 503
 Advena T. iv, 240. viii, 556. xii, 430. S. iv, 3. 5. v, 2. 20. A. i, 10
 Advenere T. iv, 77
 Advenias T. i, 672. v, 47
 Advenio T. i, 644
 Advenisse T. ii, 202. v, 682
 Advenit T. v, 651
 Adventabat T. viii, 6
 Adventamus T. viii, 319
 Adventant T. viii, 397. ix, 89
 Adventantem T. v, 640
 Adventantibus T. iv, 500
 Adventantis T. vii, 68
 Adventate T. i, 397. v, 360. xi, 202
 Adventat T. iii, 531
 Adverberat T. ix, 686
 Adverrens T. iv, 712
 Adverrere T. iv, 203
 Adversa T. ii, 531. v, 75. 709. vii, 384. 482. 752. viii, 186. S. v, 1. 69. v, 2. 105
 Adversæ T. iv, 8. ix, 231. A. i, 541
 Adversante S. i, 4. 93
 Adversas T. xii, 789
 Adversatus T. viii, 558
 Adversi T. vi, 916. vii, 710
 Adversis T. iv, 317. v, 137. x, 227
 Adverso T. i, 436. iii, 331. v, 130. 157. 641. vi, 943. vii, 42. viii, 458. 501. xi, 287. A. ii, 187
 Adversos T. ii, 563. viii, 497. ix, 302. x, 498. 534
 Adversum T. vi, 683. vii, 45. 561. ix, 368. S. ii, 5. 20
 Adversus T. vi, 795
 Adverte T. iii, 524. ix, 164. A. ii, 223
 Advertere T. v, 40
 Advertit T. i, 89. ii, 138. xii, 298. S. ii, 3. 21
 Advertite T. i, 561. S. i, 5. 15. iii, 2. 3
 Advigilantia T. i, 147
 Adulantem T. ix, 324

- Adulta* T. ix, 410
Adultæ T. v, 331. S. ii, 6. 70
Adulter T. vii, 62. S. v, 1. 58
Adultero S. iv, 5. 18
Adulto T. viii, 299
Adultos S. iii, 4. 79. iv, 3. 14
Adultum S. ii, 1. 122
Adunca S. ii, 6. 78
Aduncæ T. ii, 479
Adunci T. v, 509
Adunco T. vi, 120
Advocet A. i, 220
Advolat T. v, 555. viii, 136. xi, 426. S. ii, 2. 117
Advolveris S. v, 1. 73
Advolvit T. iv, 455
Advolvitur T. v, 143
Adusque T. i, 185
Adusta S. ii, 1. 187
Adytis T. ii, 260. v, 646. vii, 407. viii, 338. ix, 576. x, 171. 726
Æacidas T. v, 398
Æacide A. i, 608. ii, 258
Æaciden S. v, 3. 194. v, 5. 27. A. i, 1. 364. 500. 561. ii, 293
Æacides A. i, 86. 578. ii, 178. 329
Æacon S. iii, 3. 16
Æacus S. ii, 1. 219
Æde S. i, 1. 53
Ædes T. v, 697. S. iii, 1. 88
Ædibus S. i, 5. 59
Æeo T. iv, 551
Æetes A. ii, 362
Ægas T. vii, 371
Ægæa T. vi, 20
Ægææ A. i, 390
Ægæas S. i, 3. 95. v, 2. 5
Ægæo T. ii, 45. iii, 434. v, 49
Ægæona A. i, 209
Ægæoni T. v, 288
Ægæonis T. iv, 535
Ægæos A. ii, 1
Ægæum T. i, 701. A. i, 35
Ægæa T. xii, 626. S. iii, 3. 180
Ægææ T. viii, 478
Æget T. ii, 679. iii, 552. iv, 38. 408. 727. viii, 262. x, 177. xi, 141. 546
Ægeriæ S. i, 3. 76
Ægiale S. iii, 5. 48
Ægida S. iii, 1. 132
Ægide T. xii, 546
Ægides T. xii, 769. A. i, 192
Ægina T. vii, 329
Æginan T. vii, 319
Ægion T. iv, 81
Ægis T. viii, 511
Ægon T. v, 56. 88
Ægræ T. i, 126. iv, 353. 702. v, 545. vi, 511. 796. viii, 532. ix, 43. 880. xi, 632. xii, 7. 304. 706. S. ii, 6. 56. A. i, 668
Ægram T. x, 868. A. ii, 12
Ægras T. iv, 511. x, 8. S. v, 4. 7
Ægre T. v, 83
Ægrescere T. ii, 18
Ægrescit T. i, 400. xii, 194
Ægrescunt T. iv, 109
Ægri T. iii, 114
Ægris T. i, 500. xii, 503. S. iii, 4. 23. v, 1. 173
Ægro T. vi, 873
Ægros A. i, 672
Ægrum T. xi, 517. xii, 712. S. ii, 1. 14
Ægyptos T. iv, 709
Ægyptus T. vi, 292
Æmula T. vi, 713. ix, 816. S. iii, 5. 101. iv, 4. 80. A. ii, 190
Æmulus T. iii, 226. iv, 292. vi, 736. S. iv, 2. 26. A. i, 175
Æmus T. xi, 195. S. iv, 3. 138
Æëna T. iii, 280. vi, 389. vii, 251
Æënæ T. iv, 167. vi, 648. x, 263
Æëni S. i, 2. 151
Ænaris S. iii, 5. 104
Æneam S. iv, 2. 2
Æneas S. i, 1. 13. iv, 3. 132
Æneia S. i, 2. 11. v, 3. 37
Æncida T. xii, 816
Æneis S. ii, 7. 80
Æole T. ix, 767
Æolia T. xii, 652. S. ii, 1. 142
Æoliæ T. i, 347
Æoliden T. iv, 571
Æolii S. i, 1. 92
Æolius T. i, 218
Æolio T. iii, 432. S. iii, 2. 42
Æolon T. ix, 765
Æolus T. vi, 300. x, 240
Æpy T. iv, 180
Æpytii T. ix, 847
Æpytios T. iv, 296
Æpytus T. x, 400. xi, 240
Æqua T. i, 29. 536. 661. ii, 427. iii, 192. iv, 811. vi, 172. vii, 449. ix, 125. xi, 282. 322. xii, 758. A. i, 111. 206. 252
Æquabat T. ii, 572
Æquæve T. iv, 626
Æquævam A. i, 637
Æquævo S. v, 1. 48. v, 2. 75
Æquævum T. v, 226
Æquales S. ii, 1. 109
Æquali A. i, 177
Æqualibus T. viii, 396. ix, 784
Æqualis T. iii, 478
Æquam T. ix, 837
Æquanda A. i, 351
Æquantem T. ii, 305

- Æquantia* T. ix, 590
Æquare S. ii, 1. 124. ii, 2. 42. ii, 3. 73. iii, 3. 56. v, 3. 11. 63. 103. 160. 256
Æquarit T. iv, 146
Æquas T. ix, 519. S. iii, 5. 45. A. ii, 135
Æquasse T. iii, 200
Æquat T. v, 443. vi, 432. xi, 35. S. iii, 4. 49
Æquato T. v, 369
Æquatos T. iv, 359
Æquatura T. x, 855
Æquavit S. iii, 3. 145
Æque T. ii, 182. iv, 68
Æquem T. xii, 799
Æquent S. iii, 2. 113
Æquet T. viii, 516
Æqui T. i, 190. ii, 422. iii, 13. 602. xii, 445
Æquis T. i, 135. vii, 293. xi, 272
Æquo T. ii, 159. 575. iii, 678. vi, 690. vii, 2. S. iv, 2. 52
Æquor T. iii, 256. iv, 24. v, 359. 368. 485. vi, 847. vii, 473. 561. xi, 403. S. iii, 2. 61. A. i, 29. 45. 63. 99. 445. ii, 6
Æquora T. i, 6. 290. 331. 480. ii, 47. 107. v, 84. 142. 309. 335. 340. 382. 411. vi, 799. vii, 804. ix, 92. 246. 326. 525. x, 248. S. i, 2. 90. ii, 1. 213. ii, 2. 14. 27. 48. ii, 6. 28. iii, 2. 7. 21. 43. 55. 73. iii, 3. 161. iii, 4. 5. 67. iii, 5. 7. 79. iv, 8. 45. v, 3. 212. A. i, 273. ii, 294
Æquore T. vii, 142. ix, 329. x, 739. xi, 118. 203. xii, 12. 809. S. i, 2. 159. ii, 1. 179. iv, 2. 4. v, 1. 246. A. i, 242
Æquoreæ T. iii, 694
Æquorei T. v, 475
Æquoreis T. ix, 300. A. ii, 299
Æquoreo T. ix, 462. A. i, 53
Æquoreus T. vi, 447. 529. xii, 730
Æquori S. iv, 3. 2
Æquoris T. v, 706. vi, 543. S. iii, 1. 129. iii, 3. 102. v, 4. 6
Æquum T. iii, 350. iv, 379. vi, 593. 851. 929. xi, 393. S. iii, 5. 88. A. i, 471
Æquus T. i, 286. iii, 605. iv, 713. vi, 119. vii, 293. x, 884. xi, 721. xii, 154. S. iv, 9. 46. A. i, 173
Ær T. ii, 3. iv, 585. vi, 421. 639. viii, 413. xii, 248. S. v, 3. 287
Æra T. i, 113. 294. 338. 340. ii, 680. v, 284. 524. vi, 281. ix, 29. 285. 454. 534. xi, 255. xii, 713. S. i, 3. 54. ii, 2. 78. v, 1. 104. v, 3. 53. A. i, 30. 427. ii, 422
Ære T. viii, 110. 311. ix, 529. x, 861. xi, 53. S. i, 1. 32. iii, 2. 70. iv, 4. 19. v, 2. 7. A. i, 248. 376
Æria T. vii, 669. ix, 220
Æriæ S. ii, 4. 24
Æriam T. vi, 85. viii, 408. S. v, 3. 48
Ærii A. ii, 425
Æris T. xi, 591
Æros T. ii, 693
Æra T. ii, 78. 216. iv, 668. v, 730. vi, 687. viii, 221. 710. S. i, 5. 48. ii, 2. 68. iii, 1. 95. iv, 6. 26. 74. v, 2. 131. A. i, 413. 623. ii, 40. 154
Ærata T. v, 335
Æratæ T. iv, 110
Æratis T. ii, 532
Ære T. iii, 16. vi, 272. ix, 104. S. i, 1. 57. i, 3. 50. iv, 6. 85. v, 1. 232
Ærea T. iii, 585. iv, 129. ix, 552. S. i, 1. 51
Æreus T. ii, 258. viii, 263. 343
Æris S. i, 1. 68. ii, 2. 63. iv, 6. 29
Ærisoni T. i, 265
Ærisorum T. iv, 298
Æsone T. v, 416
Æstas T. iii, 258. S. iii, 5. 83
Æstifer T. iv, 692
Æstiferi S. iii, 3. 91
Æstiferis S. v, 2. 134
Æstiva T. i, 363
Æstivare T. v, 16
Æstivat S. iv, 4. 22
Æstivi T. vii, 80
Æstivo T. ix, 329
Æstivos S. iv, 4. 19
Æstu T. iii, 18. ix, 464. x, 623. xii, 686. S. i, 5. 46
Æstuentes S. iv, 3. 25
Æstuat T. x, 321. xii, 248. S. i, 3. 8. v, 2. 114
Æstuet S. ii, 3. 47
Æstus T. vi, 482. xi, 44. S. i, 2. 40. 91. i, 3. 97. iii, 1. 63. iii, 2. 33. v, 1. 129
Ætas T. ii, 254. iii, 199. 216. 562. iv, 253. vi, 252. vii, 220. 295. 745. ix, 878. x, 751. xii, 471. S. i, 2. 165. 187. ii, 1. 139. v, 1. 228. v, 2. 14. 158. A. i, 108. 163. 356. 406. ii, 102. 400
Ætate T. iv, 126
Æterna T. i, 47. 236. iii, 161. iv, 475. vii, 36. 201. viii, 303. S. i, 1. 58. i, 3. 29. ii, 4. 8. A. i, 387
Æternæ T. iv, 831. S. v, 1. 240
Æternam T. iii, 246
Æternis T. iv, 393
Æterno T. i, 714
Æternum T. i, 24. 599. 705. iv, 420. v,

207. viii, 510. ix, 52. xii, 346. S. v, 1. 139. 189
 Æternus T. viii, 195
 Æther T. i, 354. v, 14. viii, 67. 204. ix, 80. x, 843
 Æthera T. ii, 138. 596. iii, 460. iv, 682. v, 178. 476. 529. vi, 385. 582. viii, 35. 73. 82. x, 139. 364. 373. 456. 839. xii, 4. 516. 659. S. i, 1. 24. i, 2. 186. 262. i, 3. 82. ii, 3. 40. iv, 1. 6. v, 3. 181
 Æthere T. i, 237. 634. v, 307. vi, 357. vii, 77. viii, 369. ix, 445. x, 73. 118. 459. 638. A. i, 243. 518
 Ætheræ T. vi, 379
 Ætherei S. iii, 1. 186. iv, 2. 35. A. ii, 339
 Æthereis A. i, 253
 Æthereum T. viii, 43
 Ætheriæ T. xii, 43
 Ætherias T. iii, 222. vi, 857
 Ætherii T. i, 704
 Ætherius T. i, 207. S. iii, 1. 106
 Ætheros T. iii, 525. S. iv, 2. 25
 Æthion T. vi, 465. vii, 767
 Æthiopus T. x, 85
 Æthiopum T. v, 428. S. iv, 2. 54
 Æthra T. v, 583
 Æthræ S. i, 2. 135
 Ætna T. i, 458. v, 50. 583. vi, 716. S. iii, 1. 130
 Ætnæ A. ii, 150
 Ætnæis T. xii, 270
 Ætnæos T. iii, 605. vii, 327. xi, 68. S. i, 3. 69
 Ætnam T. x, 917. xi, 8. A. i, 490
 Ætolia T. iv, 101
 Ætolo T. ix, 213
 Ætolum T. ii, 372. vii, 589. viii, 738. A. ii, 207
 Ætolus T. vi, 832. viii, 581. 691. ix, 284. x, 443. A. i, 418. ii, 24
 Ævi T. i, 268. ii, 17. iii, 555. iv, 419. 557. v, 90. vi, 141. vii, 296. S. i, 4. 124. ii, 1. 224. ii, 6. 46. iii, 1. 180. iii, 3. 147. iv, 1. 11. iv, 2. 13. iv, 3. 145. iv, 4. 56. v, 1. 229. 260. v, 2. 63. v, 3. 252. 255. A. i, 176. 311
 Ævò T. i, 396. ii, 700. iii, 176. 384. iv, 274. vi, 559. 584. 756. xi, 427. 577. 743. S. i, 4. 15. i, 6. 99. ii, 1. 40. ii, 3. 63. ii, 6. 49. ii, 7. 73. iii, 1. 111. iv, 6. 7. 93. iv, 8. 55. v, 2. 88. v, 3. 73
 Ævum T. i, 319. 362. iv, 335. v, 136. vii, 200
 Affata T. iv, 552. S. i, 2. 161. A. i, 251
 Affari S. v, 2. 145
 Affatibus T. xii, 476
 Affatu T. i, 190. vi, 632. x, 151. xi, 748. S. iiii, 3. 72
 Affatur T. ii, 366. vii, 5. ix, 211. S. iii, 3. 182. A. i, 383. 519. ii, 217
 Affatus T. iii, 638. vi, 51. xi, 103. 154. S. ii, 4. 7. iiii, 3. 204
 Affectans T. x, 301
 Affectat T. i, 132. xi, 539
 Affectata S. v, 2. 99
 Affert T. iv, 101. xii, 207
 Affigit T. vii, 636
 Affingo S. ii, 1. 50
 Affixerat T. x, 631
 Affixi T. ii, 192
 Affixit T. xii, 768
 Afflantur S. v, 1. 147
 Afflata T. x, 674
 Afflatibus T. ii, 57. v, 527
 Afflato S. v, 3. 105
 Afflatus T. x, 328
 Afflaverat T. v, 194
 Afflavit T. ii, 85. xii, 169
 Afflictæ T. vi, 68
 Afflicto T. v, 27. xi, 710
 Afflictos T. x, 437
 Afflictum T. xi, 164
 Affligeret T. ii, 518
 Affligit T. viii, 424
 Affluat S. ii, 1. 11
 Affore T. i, 495. vii, 229
 Afforet T. xi, 148. 484. S. v, 1. 25
 Affrangere T. v, 150. S. v, 1. 36
 Affringunt T. x, 47
 Affuerit T. ix, 727
 Affuit T. v, 665. S. iii, 1. 19
 Affusa T. iii, 686
 Afri T. iv, 737
 Africæ S. iv, 5. 38
 Afris S. iii, 3. 90
 Agamemno A. i, 553
 Agar T. iii, 303
 Agat T. i, 25. ii, 239. 455. iiii, 504. iv, 483. vi, 360. viii, 276. 661. ix, 903. S. iii, 2. 47. iv, 4. 86. v, 1. 82
 Agave T. iiii, 190
 Age T. i, 260. iv, 775. v, 23. 137. vii, 612. 628. ix, 315. 744. x, 32. 628. 904. xi, 706. xii, 326. 378. S. i, 1. 8. i, 2. 182. 266. i, 4. 31. iiii, 1. 23. 50. 154. iiii, 4. 35. iv, 1. 28. iv, 3. 107. v, 2. 125. A. ii, 198. 275
 Agebat T. ii, 60. iv, 273. v, 129. ix, 24. 226. x, 387. xii, 533. S. v, 2. 34. A. ii, 400. 438
 Agendum T. vi, 316
 Agendus T. xi, 342
 Agenor T. ix, 272. 274. A. ii, 358
 Agenoreæ T. i, 6
 Agenoream T. viii, 555

Agenoreas T. ii, 384
 Agenorei T. xi, 571. S. iii, 2. 89. A. i, 598
 Agenoreis T. x, 534
 Agenoreos T. vii, 192. xii, 551
 Agenoreus T. iii, 31. xi, 26
 Agenoridas T. xii, 736
 Agens T. ii, 645. iii, 543. iv, 7. v, 384. 413. vi, 876
 Agentibus T. vi, 913
 Ager T. i, 655. ii, 52. iv, 436. v, 834. 559. 581. vi, 882. viii, 143. ix, 192. x, 174. xi, 43. 256. xii, 171. 613. 638. S. ii, 2. 4. ii, 6. 64. iii, 1. 30. iv, 5. 20. v, 3. 163. 228. A. i, 12
 Aget T. iv, 506
 Aggemit T. vi, 112
 Agger T. ii, 453. iv, 458. vi, 58. 257. ix, 231. xii, 62. S. ii, 1. 176. iv, 4. 3
 Aggerat T. ii, 198. viii, 341
 Aggere T. ii, 529. 699. 708. iii, 676. iv, 8. v, 376. 516. 589. vi, 274. 929. vii, 374. 449. viii, 260. ix, 456. 490. x, 262. 880. xii, 663. S. i, 8. 64. ii, 1. 159. iii, 3. 36. v, 3. 65
 Aggeribus T. i, 359
 Aggeritur T. iv, 454
 Aggestis T. iv, 781. x, 55
 Aggredienda S. i, 4. 62
 Aggredior T. xi, 157
 Aggredimur S. i, 5. 29
 Aggreditur T. viii, 487. A. i, 349
 Aggressa T. xii, 267
 Aggressi T. i, 521. ix, 240
 Aggressus A. ii, 317
 Agi T. v, 734. x, 523. xi, 232
 Agile T. vi, 551
 Agiles T. i, 501. S. iv, 3. 32
 Agilis S. v, 1. 10
 Agis T. i, 258
 Agit T. i, 403. ii, 49. 94. 403. iii, 433. 626. v, 140. 242. vi, 326. 432. 484. 788. vii, 278. 354. 437. viii, 262. 421. 459. 501. 565. ix, 248. x, 700. 739. 743. S. i, 6. 66. iv, 1. 13. v, 1. 202. A. i, 366. 419. 529
 Agitabat T. vi, 653
 Agitante T. iii, 620
 Agitare T. xi, 33. S. v, 1. 56. A. i, 627
 Agitat T. ii, 177. iii, 538. iv, 128. S. iii, 4. 22
 Agitata T. ii, 413
 Agitatur T. ii, 206
 Agitatus S. iii, 3. 70
 Agite T. i, 468. x, 213. xi, 478. xii, 406
 Agmen T. ii, 569. iv, 799. v, 145. viii, 430. ix, 673. x, 246. S. i, 2. 54. iii, 1. 34. iii, 2. 13
 Delph. et Var. Clas.

Agmina T. ii, 468. 577. iii, 54. 526. 677. iv, 83. 93. 276. 295. 753. 821. v, 2. 12. 43. 509. 652. 677. vi, 254. 569. 741. 784. 897. vii, 28. 37. 127. 250. 331. 560. 633. viii, 153. 367. 459. 468. 484. 563. 572. 607. ix, 70. 182. 227. 255. x, 4. 30. 217. 279. 405. 457. 739. xi, 19. 475. xii, 5. 125. 146. 647. 663. 665. S. i, 1. 92. i, 2. 221. i, 6. 72. ii, 1. 176. iv, 2. 33. iv, 4. 67. v, 3. 18. A. i, 301. 555. ii, 112. 125
 Agmine T. i, 356. ii, 493. iii, 59. iv, 638. 802. v, 60. 400. vi, 132. vii, 228. 240. 728. ix, 845. 897. x, 42. 331. 785. xi, 722. xii, 117. 142. 183. 608. S. i, 2. 47. 63. 236. ii, 1. 178. iv, 6. 69. iv, 8. 41. v, 1. 216. v, 2. 21. A. i, 564. 602. 623. ii, 226
 Agna T. viii, 577
 Agnas T. vii, 397
 Agnita T. v, 185
 Agnoscenda T. viii, 663
 Agnoscens T. i, 492
 Agnoscentibus T. vii, 581
 Agnoscere T. iv, 843. vi, 292. viii, 507. S. iv, 2. 45. v, 2. 26. A. i, 250
 Agnoscis T. xi, 365
 Agnoscit T. v, 592
 Agnoscitur S. i, 6. 68
 Agnosco T. iii, 547. S. v, 1. 239. A. i, 32
 Agnoscunt T. ix, 680
 Agnovere T. ii, 330. iii, 203. vi, 410. S. v, 2. 30
 Agnoverit T. x, 662
 Agnovi T. v, 268
 Agnovimus T. xi, 221
 Agnovit T. i, 682. vi, 179. viii, 754. ix, 546. xi, 253. 360. S. ii, 1. 196
 Ago T. xii, 328. S. iv, 3. 81
 Agrea T. x, 682
 Agrestes T. iv, 684. ix, 591. 836. S. v, 3. 150
 Agresti T. vi, 56. S. iii, 1. 10
 Agrestum T. iii, 46. iv, 99. v, 667. S. v, 3. 75
 Agreus T. vi, 912. viii, 441
 Agri T. vi, 227
 Agricola T. i, 132. iv, 442
 Agricola S. v, 512. vii, 490. S. v, 1. 123
 Agricolam T. i, 8
 Agricolas T. ii, 54
 Agricolis T. vi, 353
 Agris T. ii, 206. iii, 322. iv, 710. v, 305. vii, 272. 341. 427. x, 43. S. i, 6. 26
 Agrius T. ix, 206
 Ind. Stat.

- Agros T. i, 183. ii, 75. iii, 51. 468. 576.
 iv, 138. 296. v, 293. 390. vi, 190.
 vii, 71. 567. 589. viii, 232. ix, 406.
 xii, 209. 256. 685. S. i, 2. 130. ii, 2.
 88. ii, 3. 13. iii, 1. 54. iii, 2. 115.
 iv, 3. 6. 91. v, 1. 99. v, 2. 43. 119
 Agunt T. v, 337. xii, 17. S. iv, 3. 55
 Agyllea T. vi, 852. 907. x, 249
 Agylleus T. vi, 837. 858. x, 253. 302
 Agyrta A. ii, 145
 Agyrten T. ix, 231
 Agyrtes A. ii, 50. 201
 Ajax A. i, 470. 501
 Ait T. i, 173. 559. 683. ii, 19. 225.
 263. 641. 656. 704. iv, 372. 501.
 526. 584. v, 20. 669. vi, 726. 735.
 920. vii, 772. viii, 138. 584. 590.
 593. ix, 73. 157. 294. 446. 551. 558.
 562. x, 365. 431. 439. 487. 672.
 681. 774. 845. 869. 910. 925. xi, 269.
 298. 465. 471. 594. 755. xii, 196.
 209. 366. 599. 761. 767. S. i, 2. 65.
 ii, 3. 53. iii, 1. 184. iii, 4. 32. 95. 98.
 106. A. i, 31. 128. 350. 494. 640. ii,
 194
 Ala T. x, 473
 Alacer T. x, 187. 487. S. v, 2. 180
 Alacres T. i, 425. ii, 201. v, 23. vii,
 288. xii, 648. S. i, 4. 9
 Alacri T. iv, 410. S. i, 2. 209
 Alae T. ii, 39. iii, 541. vii, 425. viii,
 351. x, 466. S. iv, 7. 47. v, 1. 98
 Alalcomenæa T. vii, 330
 Alas T. v, 691. viii, 368. ix, 841. 860
 Alathrens T. vii, 300. xi, 35
 Alba T. iv, 218. S. iv, 8. 18
 Alba S. iv, 5. 2
 Albæ T. vi, 236. S. iii, 1. 61. iv, 2. 65.
 v, 2. 168. v, 3. 227
 Albam S. iv, 3. 116
 Albam S. v, 3. 38
 Albana S. iii, 5. 28
 Albano S. iv, 8. 39
 Albentes T. vi, 419. S. i, 3. 65
 Albenti S. v, 2. 67
 Altentia S. iii, 1. 185
 Albescent A. i, 11
 Albis T. vi, 331
 Albo S. i, 2. 24
 Alborum S. iv, 9. 45
 Albos S. ii, 7. 65
 Albula S. i, 3. 75
 Albus T. ix, 858
 Alcathoum T. vii, 718
 Alceidas T. xii, 744
 Alcide S. iii, 1. 11. v, 3. 165
 Alcidama T. x, 500
 Alcidamas T. vi, 740
 Alcide S. iii, 1. 162. iv, 6. 97. v, 2. 50
 Alcidem T. vii, 668. S. i, 3. 100. iii, 1.
 83. A. i, 157
 Alcides T. vi, 6. viii, 55. x, 901. xi,
 225. S. ii, 1. 113. ii, 2. 24. iii, 1.
 51. iv, 2. 50
 Alcimedem T. v, 236
 Alcinoi S. i, 3. 81. iv, 2. 3
 Alcman S. v, 3. 153
 Alcmena T. vi, 288
 Alcon T. vi, 556. 606. ix, 121
 Aleæ T. iv, 288. S. iv, 6. 52
 Ale A. i, 259
 Alebam T. x, 794
 Alendum T. i, 581. A. i, 651
 Ales T. i, 292. 545. iii, 64. 504. iv, 605.
 794. vii, 64. viii, 676. S. ii, 4. 17. 27.
 iv, 6. 8. v, 1. 102
 Alethes T. iii, 178
 Alga S. ii, 3. 34. iv, 6. 11. v, 3. 283
 Algas T. ix, 245
 Argentæ T. iii, 469. ix, 362
 Argentia S. i, 3. 77
 Argentibus S. i, 3. 44
 Alget S. i, 2. 156
 Algidus S. iv, 4. 16
 Ali T. ix, 742
 Alia T. i, 527. iv, 345. vi, 84. 177. 283.
 vii, 807. x, 296. 297. xi, 354. S. ii,
 3. 60. iii, 5. 11. 54. A. ii, 211
 Alias T. ii, 186. 667. S. v, 3. 130. 244.
 A. ii, 79. 121. 174
 Aliagmona T. vii, 739
 Aliam T. vi, 49. xii, 349
 Alias T. ii, 331. iii, 639. iv, 544. v,
 138. viii, 373. xii, 545. S. i, 3. 79. i,
 6. 92. ii, 2. 154. iii, 2. 130. iv, 1. 7.
 A. i, 237. ii, 118. 149
 Alicæ S. iv, 9. 31
 Aliena T. v, 397. vii, 136. viii, 401. ix,
 378. x, 709. xii, 25. S. ii, 1. 101. iv,
 4. 69. iv, 6. 50
 Alienæ T. xi, 31
 Alienos T. vi, 154
 Alienum T. ii, 138. v, 530
 Aliger T. ii, 1. x, 302. S. iii, 3. 80
 Alii T. i, 520. iii, 587. iv, 308. v, 383.
 vi, 537. 577. 944. vii, 221. viii, 232.
 ix, 237. x, 226. 589. S. ii, 2. 139. ii,
 7. 48
 Aliis T. ii, 186. vii, 382. 445. viii, 16.
 580. 656. ix, 9. 559. xi, 166. xii, 229.
 S. i, 5. 30. iv, 6. 109. v, 2. 53. v, 3.
 69. 130
 Alimenides T. x, 510
 Alimenta T. i, 566. ii, 131. iv, 538. 709.
 vi, 100. viii, 169. 306. xii, 557
 Alimenus T. x, 305
 Alio T. i, 45. ii, 454. iii, 620. 623. iv,
 834. v, 690. 728. vi, 41. 197. 804.
 ix, 554. 753. x, 367. xi, 649. xii,
 602. S. i, 5. 46. iii, 4. 11. iv, 4. 59.

93. 95. iv, 8. 17. v, 1. 15. 46. 241. v, 3. 194
 Alios T. i, 553. ii, 16. v, 42. 65. 458. vi, 319. 830. vii, 690. viii, 580. x, 85. 280. xi, 747. xii, 849. S. i, 4. 8. i, 5. 5. ii, 6. 37. iii, 5. 103. iv, 6. 73. v, 3. 156. v, 5. 73. A. i, 97. 282
 Alipedem T. ix, 206. 580. xi, 198
 Alipedum T. iii, 428. iv, 351. v, 699. vi, 298. 558
 Aliquid S. ii, 1. 190. iv, 9. 4
 Aliquod T. vii, 485
 Aliquis T. i, 171. ii, 189. iv, 824. xi, 559. S. v, 4. 14. A. ii, 367
 Alis T. i, 51. 304. 548. ii, 517. iii, 471. 514. v, 692. x, 146. 462. 577. S. i, 6. 36. A. i, 620
 Alit T. iv, 229. xii, 740. S. ii, 7. 18. iv, 4. 33. v, 3. 182
 Alite T. ii, 693. iii, 665. iv, 287. 312. viii, 203
 Alitibus T. iii, 483. 496. x, 94. xi, 191. xii, 213
 Alitis T. ii, 505
 Alituum S. i, 2. 184
 Aliud T. viii, 609. x, 69. A. i, 66
 Alium T. iv, 396. 608. vi, 41. 424. 656. 748. xi, 288. S. ii, 6. 103. v, 3. 145. A. i, 322. 480
 Alius T. ii, 667. vii, 798. ix, 53. 66. S. iv, 1. 23
 Allabitur S. iii, 2. 37
 Allapsus T. ii, 90
 Allatura T. xi, 320
 Allegant A. ii, 225
 Alligare S. iv, 3. 48
 Alligat T. ii, 182. S. ii, 1. 86. A. i, 411
 Allocutione S. ii, 7. 63
 Alloquere T. vii, 509
 Alloquiis T. vi, 47. S. ii, 1. 232
 Alloquio T. ii, 422. xi, 197
 Alloquitur T. v, 271. xi, 713. A. ii, 100
 Alloquium T. vii, 554. xi, 612
 Alludunt T. ix, 336. S. ii, 6. 101
 Alluit T. vii, 342. S. iii, 5. 84
 Alma T. i, 503. viii, 101. 313. x, 611. xi, 98. xii, 99. S. i, 2. 44. 52. 145. 159. i, 4. 2. ii, 6. 66. iv, 7. 29. v, 1. 135. A. ii, 219
 Almæ T. xi, 132. S. iv, 4. 102
 Almone S. v, 1. 223
 Alnum T. x, 370
 Alni T. x, 13
 Alno T. iii, 23. iv, 479. v, 370. viii, 270. ix, 308. S. iii, 2. 6. A. ii, 305
 Alnus A. ii, 249
 Alnus T. vi, 106
 Aloidas T. x, 850
 Alpes S. i, 4. 86
 Alpheæ T. iv, 239
 Alpheo S. iv, 4. 32
 Alpheon T. vi, 675
 Alpheus T. i, 272
 Alpini T. vi, 856. S. i, 4. 58
 Alta T. i, 356. 435. ii, 102. iii, 180. 327. 400. iv, 95. 284. 714. v, 174. 208. 424. 486. vi, 19. 232. vii, 72. viii, 190. 626. ix, 221. 390. 712. x, 495. 537. xi, 163. 291. 597. 741. xii, 447. 515. S. i, 3. 17. 104. i, 4. 44. 48. ii, 2. 62. iii, 1. 99. iii, 3. 85. iv, 3. 34. v, 1. 147. 151. A. i, 111. 378. 433. ii, 3. 10. 133
 Altæ S. v, 1. 184
 Altam T. viii, 160
 Altaria T. iv, 412. v, 61. viii, 302. x, 55. 597. 616. xi, 230. xii, 488. 506. S. ii, 7. 17. iii, 1. 31. iii, 2. 114. iii, 3. 24. iv, 8. 9
 Altaribus T. i, 512. 556. vii, 96. S. iii, 1. 184. iv, 8. 37
 Altarum S. ii, 5. 7
 Altas T. x, 742. S. ii, 6. 64. A. i, 204. 530
 Alter T. i, 225. ii, 188. iv, 404. vi, 220. 346. 347. vii, 109. S. iii, 1. 136. iii, 5. 4. iv, 6. 15. iv, 7. 32. v, 3. 185. 186. 187. A. i, 476
 Altera T. vi, 801. vii, 437. 684. viii, 16. 613. ix, 873. xii, 722. S. i, 6. 30. iv, 1. 37. v, 1. 17. 85. A. i, 16. 217
 Alterna T. i, 1. 148. ii, 643. iii, 677. iv, 400. v, 722. vi, 860. vii, 107. 640. viii, 70. xi, 454. 528. xii, 47. 387. S. v, 4. 12. v, 5. 47
 Alternæ T. ix, 62
 Alternas T. xi, 112. xii, 670. 720. S. i, 3. 25. 64
 Alterni T. i, 138. ix, 569
 Alternis T. i, 37. 410. v, 290. vi, 675. 873. x, 900. xii, 461. S. iii, 3. 50
 Alternus T. i, 175. ii, 183. vi, 241. 849. vii, 571. viii, 424. ix, 774. x, 848. S. v, 5. 21. A. ii, 97
 Alternos T. ix, 671. xi, 386. 429. xii, 432
 Alternum T. i, 301. iv, 560. S. i, 2. 9. ii, 1. 207. v, 3. 27. A. i, 395. 595
 Alternus T. iii, 91. v, 401. vi, 762. xi, 43
 Alti T. iii, 317. v, 706. vii, 256. S. ii, 5. 19. iii, 3. 100
 Altior T. iv, 37. S. iv, 1. 23
 Altis T. ii, 494. iii, 508. viii, 313. ix, 371. xi, 219. 249. 472. S. i, 4. 62. i, 5. 17. ii, 3. 33. 35. ii, 6. 51. iv, 5. 6. v, 1. 214. v, 2. 6. 122. A. i, 423
 Altissima T. iv, 431

- Alto T. i, 212. 431. ii, 91. 115. 124. 224. iii, 292. 430. 496. 675. iv, 61. 689. 786. v, 313. 394. vi, 312. 499. 683. 705. vii, 755. viii, 260. 453. ix, 94. 418. 430. 818. x, 72. 332. 621. xi, 13. 46. 296. 502. xii, 641. S. i, 2. 149. 159. i, 3. 53. ii, 2. 139. iii, 3. 35. iv, 2. 41. v, 2. 221. A. i, 643
 Altor T. xii, 279. S. ii, 1. 69
 Altos T. i, 618. vi, 942. x, 312. S. i, 3. 65. ii, 2. 4. A. ii, 115
 Altricem T. iv, 771. vii, 147. A. i, 676
 Altrices T. ix, 343
 Altriciis T. vi, 148
 Altricum T. i, 603. S. ii, 1. 96
 Altrix T. i, 530. ix, 439. S. iii, 5. 108
 Altum T. iii, 329. vi, 581. vii, 371. 762. S. ii, 2. 34. v, 3. 11
 Altus T. i, 153. iii, 386. v, 310. vii, 84. 457. x, 372. xi, 119. 718. xii, 487
 Alvei S. iv, 3. 75
 Alveo T. ix, 225
 Alveum T. v, 1
 Alveus T. iv, 819. x, 868
 Alvi T. ix, 426
 Aluit T. v, 467
 Alumna T. vii, 362. 733. xii, 181. S. i, 2. 263
 Alumnæ T. xii, 238. 361. S. i, 2. 158. A. i, 70
 Alumnæ A. i, 402
 Alumni T. iii, 439. iv, 148. v, 501. x, 900. xi, 45. S. i, 4. 60. i, 5. 22. ii, 1. 1. iv, 5. 48. v, 3. 106. 192. A. i, 629
 Alumnis T. v, 54. 462. vi, 15
 Alumno S. i, 3. 87. ii, 1. 91. ii, 2. 97. iii, 4. 16. A. i, 118
 Alumnos T. iv, 638. vii, 284. viii, 149. 484. x, 767. xii, 613. S. iii, 2. 62. A. i, 420
 Alumnum T. iv, 779. vi, 824. vii, 5. 667. viii, 223. S. i, 4. 21. iv, 7. 56. A. i, 526
 Alumnus T. vi, 378. viii, 432. x, 368. S. i, 3. 6. iii, 2. 20. A. ii, 194
 Alvo T. v, 551. S. ii, 1. 78
 Alvum T. ii, 518. vi, 902
 Ama S. ii, 3. 45. v, 1. 188
 Amabant T. vii, 572
 Amabas S. ii, 1. 105
 Amant T. xii, 45. A. i, 474. 504
 Amantem S. v, 1. 176
 Amantes T. ii, 385. vii, 719. S. i, 5. 18. iii, 5. 46. iv, 6. 98. iv, 8. 33. A. ii, 353
 Amanti T. viii, 558
 Amantibus T. x, 462. S. ii, 3. 55
 Amara T. viii, 264
 Amaram T. ix, 370. S. iv, 7. 50
 Amarae T. i, 450
 Amare S. v, 1. 9
 Amaris T. ii, 660
 Amaro T. v, 392. x, 553. S. ii, 2. 18
 Amarum T. viii, 725
 Amas S. ii, 6. 95. iii, 5. 55
 Amat T. ix, 114. 743. xii, 195. S. i, 2. 171. iii, 3. 20. v, 1. 49
 Amata T. ii, 323. 343
 Amatae T. vii, 156
 Amate T. iii, 104
 Amati T. iv, 198. xii, 114
 Amatis S. ii, 1. 56
 Amato T. viii, 651
 Amatos S. i, 2. 94
 Amatur T. i, 170. A. i, 216
 Amazones A. ii, 86
 Amazonia S. v, 1. 131
 Amazoniæ T. ix, 611
 Amazoniis T. iv, 394. xii, 578
 Amazonio T. v, 144. A. i, 352. ii, 159
 Ambæ T. iii, 312. viii, 613. xi, 370. xii, 679
 Ambage T. iv, 64
 Ambages T. i, 67. iii, 615
 Ambagibus T. i, 495. xii, 668
 Ambas T. ii, 647. vi, 767. 814. viii, 48. xii, 405
 Ambiat T. ii, 454. S. iv, 1. 21. iv, 8. 7
 Ambigitur T. i, 154. xii, 456
 Ambigui S. ii, 2. 128. A. ii, 264
 Ambiguo T. v, 437. vi, 605. xii, 686. S. v, 3. 125. A. ii, 39
 Ambiguum T. vi, 626. A. i, 325
 Ambiguus A. i, 337. ii, 381
 Ambire T. i, 489. ii, 405. xii, 174. A. i, 614
 Ambis T. vii, 498. viii, 307
 Ambissent S. i, 2. 254
 Ambit T. ii, 708. iv, 121. vi, 131. ix, 685. S. i, 2. 8. iii, 1. 160. iv, 6. 91. v, 1. 80. A. i, 399
 Ambite S. iii, 2. 18
 Ambitiosa T. v, 627. vi, 435
 Ambitus T. i, 129. vi, 68. ix, 386. S. iv, 3. 22
 Ambo T. v, 439. 721. vi, 349. 374. 798. 814. x, 348. 349. 442. 688. xi, 36. 102. 519. xii, 371
 Ambobus T. i, 408. iv, 398. S. ii, 2. 107
 Amborum T. iv, 555. v, 726. S. iii, 5. 108
 Ambos T. i, 510. vi, 920. S. i, 1. 89
 Ambracias S. ii, 2. 8
 Ambracii T. iv, 805
 Ambrosiæ T. xii, 139
 Ambrosio T. ix, 731

- Ambusta** T. ii, 376
Amens T. i, 367. 592. ii, 443. vii, 47. viii, 628. 752. x, 812. xi, 315. 682. xii, 354. S. v, 5. 32. A. i, 517. ii, 245
Amenta T. iv, 153. xi, 441. xii, 723
Amentia T. v, 358. xii, 765. S. iii, 2. 117
Amentes T. xii, 792
Amentibus T. vii, 131
Amerina S. i, 6. 18
Ames T. i, 717. xi, 705. S. i, 1. 105
Amica T. ii, 274. iv, 26. 612. vi, 12. 106. xii, 52
Amicæ A. ii, 23
Amicam T. ii, 194
Amicas S. ii, 1. 16
Amicat T. iii, 470
Amici T. iv, 815. ix, 47. 169. S. ii, 1. 200. ii, 4. 30. iv, 5. 52. v, 2. 5. 106. 155. v, 5. 43
Amicior T. viii, 145. ix, 493
Amicis T. iii, 294. A. i, 79. 649
Amicitia S. ii, 2. 145. iv, 4. 103. iv, 6. 93
Amico T. i, 371. ii, 654. iv, 781. viii, 54. S. ii, 2. 22. iv, 4. 105. iv, 7. 36. A. ii, 329
Amicos T. iii, 24. vi, 51
Amictu T. i, 631. iii, 125. 416. iv, 743. vii, 151. S. ii, 1. 113. 132. iii, 3. 3. v, 2. 67. A. ii, 200. 321
Amictus T. vi, 835. x, 648. S. i, 3. 71. i, 5. 53. ii, 1. 197. ii, 3. 16. iii, 4. 55. v, 3. 119. A. ii, 163
Amicum T. vii, 361. x, 378. v, 2. 38
Amisere T. v, 549
Amisæ T. ii, 401. S. v, 1. 201
Amissi S. ii, 1. 201. ii, 5. 30
Amissis A. i, 536
Amisso T. ix, 82. x, 182. xi, 446
Amissos T. iii, 52. xii, 394
Amissum T. iii, 172. viii, 46. 554
Amissus T. xii, 240
Amittere T. x, 208
Amittit T. viii, 422
Amne T. iv, 800. vi, 287. ix, 254. 391. 419. 443. 529. S. v, 3. 123. A. i, 269
Amnem T. i, 43. iv, 144. v, 2. vii, 350. 436. ix, 296. 312. 427. 456. xii, 225. S. i, 3. 66. 68. ii, 3. 5
Amnes T. i, 206. 365. ii, 24. iii, 211. 259. iv, 686. 704. v, 334. vii, 405. 748. viii, 203. 460. ix, 797. xi, 116. 195. xii, 276. S. ii, 2. 36. ii, 7. 12. iii, 2. 68. iii, 5. 38. v, 1. 224. v, 2. 133. A. i, 480. 627
Amni T. iv, 824
Amnibus T. v, 16. 393. vi, 407. xi, 71. S. i, 2. 259. v, 1. 24
Amnis T. iv, 58. 60. 107. 120. 172. 756. 816. v, 517. vii, 320. ix, 257. 265. 327. 338. 344. 366. 434. 462. 469. 488. x, 96. 864. xi, 277. xii, 559. S. i, 2. 204. i, 3. 24. 45. i, 5. 51. iv, 3. 80. 95. 125. iv, 7. 12. A. ii, 435
Amo S. iii, 1. 104
Amœna S. ii, 6. 100
Amœno S. iv, 7. 18
Amomo S. i, 2. 111. ii, 4. 34. iii, 3. 132. iii, 4. 82
Amor T. i, 128. 472. 697. ii, 233. 341. 366. 399. 450. 612. iii, 552. 561. 582. 625. 705. iv, 384. 751. v, 42. 428. 446. vi, 744. 867. vii, 138. viii, 387. ix, 186. x, 418. 570. 804. xi, 656. xii, 121. 459. 532. S. i, 2. 19. 29. 143. 256. i, 4. 32. ii, 1. 214. ii, 2. 145. iii, 2. 1. 40. 99. iii, 4. 42. iii, 5. 4. iv, 4. 21. iv, 6. 12. 31. v, 1. 42. 208. v, 2. 52. 158. v, 3. 241. v, 5. 76. A. i, 5. 304. 317. 412. 668. ii, 188. 393
Amore T. iii, 424. 598. iv, 260. vii, 299. 702. ix, 808. xii, 679. S. ii, 6. 10. iv, 6. 33. A. i, 174. 639
Amorem T. i, 574. iv, 128. x, 677. S. i, 2. 194. ii, 1. 207. ii, 6. 105. iv, 4. 101. v, 1. 57. 191
Amores T. i, 272. iv, 293. v, 70. 458. xii, 631. S. i, 2. 90. 120. 204. iii, 3. 131. iii, 5. 105. A. i, 591
Amori T. ii, 270. vi, 673. S. i, 4. 49. iii, 4. 38
Amoribus T. xi, 661
Amoris T. ix, 62. S. iii, 2. 81
Amorum S. i, 2. 54. i, 5. 33
Amotæ A. i, 409
Amotum T. iii, 487
Amovet T. ix, 81
Amphiaræ T. i, 399. iii, 503. 607. iv, 237. vi, 492. vii, 586. viii, 171
Amphiaræus T. v, 669. vi, 327. 371. 432. vii, 691. vii, 281. x, 205
Amphigenia T. iv, 178
Amphion T. i, 10. ii, 455. vii, 278. ix, 778. 801. 806. x, 388. 421. 431. 449. 467. 490
Amphiona T. viii, 233. x, 787. S. iii, 2. 41
Amphionæis T. x, 772
Amphione A. i, 13
Amphionia S. iii, 1. 115
Amphionias T. xi, 649
Amphionis T. iv, 357. 611. vii, 456. x, 873
Amphitryona T. viii, 501
Amphitryoniaden T. vi, 312

- Amphitryoniades T. i, 486. v, 401. viii, 500. xi, 47. S. iv, 6. 33. A. i, 190
 Amphrysiaco S. i, 4. 105
 Ampla T. iii, 101. 600. vi, 391. 550. ix, 625. S. i, 4. 24
 Amplectens T. x, 625. S. iii, 5. 59
 Amplectitur T. v, 198. x, 604. xi, 761. S. v, 1. 194. A. i, 621
 Amplexa T. i, 498. ii, 508. iii, 252. v, 350. viii, 332. ix, 115. 373. x, 627. S. iii, 5. 52. v, 1. 47
 Amplexæ T. vi, 113. x, 578. 780
 Amplexi T. xi, 760
 Amplexibus T. vii, 498. xi, 353
 Amplexo T. v, 289
 Amplexu T. ii, 354. iii, 294. iv, 21. v, 73. 126. 213. vi, 256. vii, 320. ix, 274. 388. xii, 190. 386. S. i, 2. 36. 53. iii, 3. 151. A. i, 173
 Amplexum T. i, 564. S. i, 2. 20
 Amplexus T. x, 39. xii, 641. S. i, 1. 14. 97. ii, 1. 81. iii, 3. 56. iii, 2. 57. iv, 2. 24. v, 2. 11. A. i, 576. 643
 Amplissima T. iv, 694
 Amplius T. i, 237. ii, 679. iii, 678. vi, 169. 452. viii, 531. ix, 905
 Amputat T. ix, 268. x, 315
 Amyclæ T. iv, 223. ix, 769. A. ii, 345
 Amyclæa S. ii, 1. 111
 Amyclæas T. iv, 259. vi, 329
 Amyclæi S. ii, 2. 90
 Amyclæis T. x, 505. S. i, 2. 213
 Amyclæos T. vii, 413. S. i, 2. 142. iv, 8. 29
 Amyclas T. vii, 163. A. i, 21
 Amyclis S. v, 3. 153. A. ii, 160
 Amymone T. vi, 288
 Amymones T. iv, 735
 Amyntæ T. viii, 440
 Amyntas T. viii, 438
 Amynthoris T. x, 515
 Amythaone T. iii, 452
 Amythaonius T. iii, 501
 Anæum T. v, 399
 Anceps T. vi, 474. ix, 566. xi, 102. S. v, 1. 66
 Anchora T. iv, 25. vii, 143
 Ancipiti T. iii, 2. ix, 117. x, 602
 Ancipitis T. x, 580
 Anemoream T. vii, 347
 Anfractu T. iv, 52. v, 520
 Angens T. vi, 270
 Angere T. v, 326
 Angeret T. i, 141. iv, 828
 Angit T. ii, 343
 Angitur T. iii, 19. v, 649. S. ii, 2. 81
 Angor T. iii, 690
 Angue T. iv, 485. v, 589. viii, 381
 Anguem T. vii, 466
 Angues T. ii, 597. viii, 519. xi, 61. 94. xii, 509. A. i, 214. 299. 486
 Angui S. iii, 4. 25
 Anguibus T. i, 91. iv, 169. v, 68
 Anguicomæ T. xii, 647
 Anguicomam T. i, 544. vi, 495
 Anguiferæ S. ii, 1. 181
 Anguiferam S. iii, 2. 119
 Anguis T. i, 600. iv, 96. v, 530. 628. 737. vi, 87. 156. 248. 359. vii, 96. x, 612. 806. S. i, 4. 102. ii, 1. 182
 Angunt T. vi, 827. A. i, 183
 Angusta T. i, 56. 442. ix, 747. S. ii, 1. 130. iii, 1. 88. v, 1. 245
 Angustæ T. i, 152. x, 10
 Angustam T. iv, 535. A. i, 463
 Angustaret T. iv, 828
 Angustat T. xii, 666
 Anguste T. xi, 683
 Angusti T. x, 427. S. ii, 4. 15
 Angustis T. iv, 725. S. v, 2. 13
 Augusto S. ii, 7. 95. iii, 1. 18
 Augustos T. xi, 195. S. iii, 2. 68
 Augustum T. iv, 2. ix, 718. S. iii, 2. 55. A. i, 29
 Augustus T. ii, 594
 Anhela T. iii, 329. iv, 681. viii, 202. ix, 700. S. iii, 5. 31. A. i, 468
 Anhelabant T. vii, 82
 Anhelam T. iv, 562. vii, 349
 Anhelantem T. vi, 270. xi, 17. S. iii, 2. 66
 Anhelantes T. iv, 55. 109. vi, 688. S. i, 3. 46. iii, 1. 54
 Anhelantum T. vii, 473
 Anhelas T. xii, 600
 Anhelat T. iv, 470. v, 518. ix, 431. x, 935. xi, 241. 546. S. i, 1. 57. iii, 1. 135. v, 3. 170
 Anhelet T. xi, 7. A. i, 585
 Anheli S. iii, 2. 102
 Anhelis T. vii, 325. A. ii, 16
 Anhelitus T. iv, 765. vi, 399. x, 300
 Anhelo T. ii, 672. ix, 222. 402. x, 109. 686. xii, 244. S. i, 2. 206. iv, 8. 50. A. i, 180
 Anhelos T. v, 87. vii, 109
 Anhelum T. ii, 76
 Anhelus T. viii, 388
 Anien S. i, 3. 20. i, 5. 25
 Aniena S. iv, 4. 17
 Aniene S. i, 3. 2
 Anienus S. i, 3. 70
 Aniles T. vii, 479. xi, 640
 Anima T. ii, 246. vii, 638. 704
 Animæ T. i, 614. 619. 632. iii, 76. 90. 603. iv, 594. 766. v, 594. vii, 770. viii, 726. ix, 238. 346. 432. xi, 574. xii, 185. 265. S. i, 4. 87. ii, 7. 109.

- Æi, 2. 7. iii, 3. 19. v, 1. 177. 257. v, 3. 58
 Animalia S. iii, 2. 118
 Animam T. i, 48. 659. iii, 60. iv, 828. v, 24. 578. vi, 882. viii, 210. 629. ix, 507. 553. x, 665. 774. xi, 563. xii, 319. S. i, 4. 67. 107. ii, 1. 22. iii, 5. 59. v, 1. 195. v, 3. 285. v, 5. 9
 Animantem T. viii, 233
 Animantibus T. i, 501. iii, 552. xii, 503. S. iii, 2. 61. A. i, 117
 Animantum T. xi, 465
 Animare T. i, 308. S. v, 1. 2
 Animarum T. i, 95. iii, 145. 631. xii, 557
 Animas T. i, 56. 602. iii, 232. iv, 544. v, 261. vii, 206. viii, 269. 304. 324. 667. ix, 265. 678. x, 444. 750. xi, 160. xii, 96. 162. 285. S. ii, 1. 229. iv, 2. 57
 Animasse S. ii, 2. 64
 Animata T. iii, 224. vi, 269. x, 659
 Animi T. i, 52. 465. 559. 605. 638. ii, 495. iii, 444. 481. iv, 72. 253. v, 4. 245. 396. 468. 644. vi, 361. 738. vii, 122. viii, 740. x, 495. 808. xi, 152. xii, 204. 237. S. i, 3. 106. i, 4. 54. ii, 1. 169. ii, 3. 72. ii, 5. 17. ii, 6. 69. 97. iii, 3. 98. iii, 5. 56. 63. iv, 6. 4. v, 1. 37. A. i, 316. 626
 Animis T. i, 314. ii, 188. iii, 500. 593. 610. iv, 230. v, 358. vi, 776. 886. vii, 727. viii, 380. 625. ix, 894. x, 443. xi, 431. 466. 525. S. ii, 1. 84. iii, 1. 166. iv, 4. 8
 Animo T. i, 379. 443. 591. ii, 192. 356. iii, 4. 296. 679. 716. vii, 280. viii, 532. x, 227. 703. xii, 191. 542. S. i, 2. 122. 195. ii, 2. 95. ii, 5. 2. iii, 1. 8. iii, 3. 106. iv, 6. 46. v, 1. 47. 118. 129. v, 2. 97. 112. 127. v, 3. 100. 249. A. i, 271
 Animorum T. i, 470. x, 239
 Animos T. i, 126. 561. ii, 111. 170. iii, 254. 540. 671. iv, 196. 489. 755. v, 40. 105. 121. 740. vi, 403. 915. vii, 427. viii, 407. 735. x, 23. 243. 284. 571. xi, 254. 369. xii, 653. S. i, 1. 46. i, 2. 92. i, 4. 75. i, 5. 43. ii, 6. 21. iv, 6. 64. v, 2. 53. 87. A. i, 259
 Animosa T. iii, 392. vi, 11. 834. ix, 80. 459. xii, 456. S. v, 3. 108. A. i, 352
 Animose T. x, 707
 Animosi T. ix, 717
 Animosum T. vi, 395
 Animosus T. vii, 325
 Animum T. i, 500. ii, 309. 319. 545. iii, 8. 524. iv, 496. v, 129. vi, 765. 845. vii, 110. 536. 580. ix, 616. x, 160. S. i, 4. 22. ii, 2. 71. 151. ii, 5. 23. iv, 4. 55. v, 2. 159. v, 3. 34. A. i, 543. 615. ii, 377
 Animus T. i, 416. v, 149. vii, 646. viii, 108. 388. 522. x, 15. 938. xii, 317. S. i, 2. 58. i, 3. 101. ii, 1. 103. ii, 6. 49. iv, 4. 49. v, 2. 13
 Annatet T. vii, 97
 Annectite S. iii, 2. 27
 Annecto S. iii, 5. 109
 Anni T. i, 138. 505. v, 82. ix, 765. xi, 323. S. ii, 1. 33. iii, 1. 2. A. i, 292
 Annis T. i, 21. 571. ii, 357. 428. iv, 39. 68. 97. v, 752. vi, 73. 315. 608. viii, 380. 555. ix, 210. 718. x, 357. S. ii, 1. 124. ii, 7. 54. iii, 3. 68. iii, 5. 23. 36. iv, 1. 31. v, 1. 166. v, 2. 13. A. ii, 382
 Annixi T. ii, 525
 Anno T. ii, 394. S. v, 2. 57
 Annona S. i, 6. 38
 Annonæ S. iv, 9. 18
 Annorum T. i, 415. iv, 247. vi, 140. S. i, 1. 93. A. ii, 396. 452
 Annos T. iv, 183. 354. 512. 600. v, 108. 151. vi, 757. vii, 302. ix, 810. x, 425. 446. 565. 695. xi, 34. xii, 811. S. i, 2. 78. 168. i, 3. 63. i, 4. 8. 126. i, 6. 98. ii, 1. 109. 131. 148. ii, 2. 107. 145. ii, 3. 74. ii, 6. 47. ii, 7. 74. iii, 1. 161. iii, 2. 135. iii, 3. 20. 30. 38. 127. 137. iii, 4. 103. iii, 5. 107. iv, 1. 20. 47. iv, 2. 12. iv, 3. 149. iv, 4. 45. v, 1. 178. v, 2. 107. v, 3. 123. A. i, 49. 83. 148. 469. 478. A. ii, 126
 Annosa T. i, 564. iii, 576. S. iv, 3. 163
 Annosas T. ix, 468
 Annoso T. ix, 411
 Annosum T. iii, 175
 Annua T. xi, 365. S. iii, 1. 45. iv, 2. 60
 Annuat T. xii, 176. 212. S. v, 1. 15. A. i, 546
 Annue T. i, 59. ii, 719. S. iii, 2. 40
 Annuerint S. iv, 2. 59
 Annuerit A. ii, 64
 Annuimus T. ii, 688
 Annuis S. iv, 5. 9
 Annuit T. x, 135. S. i, 2. 212. iv, 1. 47. v, 3. 204. A. i, 671
 Annuite T. vii, 526
 Annum T. i, 315. 635. ii, 347. 407. 466. iv, 1. 710. viii, 64. x, 584. S. i, 2. 157. i, 3. 8. i, 6. 42. S. iii, 2. 22. iv, 1. 2. v, 1. 17
 Annumerare T. i, 669. x, 28
 Annuerat T. iv, 529. xii, 152

- Annuatiat** T. vii, 457
Annus T. i, 707. v, 460. vii, 709. viii, 301. S. iii, 1. 18. 135. iv, 1. 27. 43. iv, 4. 45
Annus A. i, 455
Anser S. iv, 6. 9
Anthea T. x, 544
Anteibunt T. vii, 339
Anteire T. iii, 156. iv, 182. vii, 169
Antennæ S. iii, 2. 9
Anthedon T. vii, 335
Anthedona S. iii, 2. 38
Anthedonii T. ix, 328
Anthedonium T. ix, 291
Antia S. i, 3. 89
Anticipasse T. vi, 442
Antigone T. vii, 244. 253. 295. 364. xi, 355. 371. 630. 708. xii, 332. 350. 371. 405
Antigonen T. viii, 249. xi, 104. xii, 350. 397. 678
Antigones T. vii, 536
Antilochus A. i, 470
Antiphathæ S. i, 3. 85
Antiphon T. ix, 252
Antiphos T. ix, 252
Antiphus T. vii, 755
Antiqua T. i, 361. iii, 142. v, 18. vi, 268
Antiquæ S. iii, 2. 137
Antiquam T. i, 401. iv, 147
Antiquas T. iii, 38. ix, 448
Antiqui T. i, 678. S. i, 6. 40
Antiquis T. iv, 508
Antiquissima T. vii, 477
Antiquo T. vi, 61. ix, 195
Antra T. i, 328. v, 67. viii, 175. ix, 658. 719. 743. x, 107. S. iii, 1. 30. v, 3. 3. 173. A. i, 39. 102. 556
Antri T. i, 719. xii, 668. S. v, 1. 114. A. i, 229
Antris T. i, 492. iii, 595. iv, 705. ix, 617. 734. 905. x, 135. xi, 178. xii, 553. S. i, 2. 264. i, 3. 70. i, 5. 30. iii, 1. 131. 144. iii, 2. 16. 101. iv, 3. 117. iv, 6. 31. 47. v, 1. 255. A. i, 125. 150. 169. 506. 540. A. ii, 341
Antro T. iii, 474. 613. iv, 108. 140. vi, 108. vii, 671. viii, 750. ix, 404. x, 246. 574. 821. S. i, 2. 253. i, 4. 98. i, 5. 37. iv, 5. 60. v, 3. 291. A. ii, 297. 412
Antrum T. viii, 97. x, 86. A. i, 599
Anus T. vii, 496. xii, 582. S. i, 3. 88
Anxia T. i, 322. ii, 440. iii, 281. 376. iv, 377. 764. v, 293. vi, 546. ix, 141. 822. 896. xi, 461. 715. xii, 193. 512. S. ii, 1. 223. iii, 4. 71. iii, 5. 2. v, 1. 119. v, 3. 262. A. i, 194. 214. 5, 261
Anxius T. iv, 493. ix, 165. x, 681. S. i, 2. 81. iii, 3. 30. v, 1. 162. A. i, 620
Anxuris S. i, 3. 87
Aona T. viii, 476
Aonia T. i, 34. ii, 721. vi, 733
Aoniæ T. i, 314. iii, 1. vii, 388. viii, 678. ix, 333. xi, 655. S. ii, 7. 13. A. i, 421
Aoniam T. iii, 645. vii, 235. 630
Aonias T. i, 226. xi, 733. S. i, 4. 20. iii, 3. 32
Aonidas T. iv, 183
Aonides T. ix, 95. S. v, 3. 123
Aonidum T. ii, 697. vii, 730. x, 195. S. i, 2. 247
Aonii T. vii, 684. viii, 723. ix, 867. xii, 192
Aoniis T. vii, 220. 229. viii, 663. x, 140. 252. 293. 830. S. iv, 6. 31. v, 3. 102
Aonio S. ii, 4. 19. v, 1. 113
Aonios T. iii, 181. vii, 567. ix, 1. 542. x, 80. 319. 895. xii, 308. S. v, 3. 92
Aonis T. vi, 17
Aonium T. ix, 32. A. i, 10
Aonius T. iv, 610. vi, 505
Apellææ S. i, 1. 100
Apellai S. ii, 2. 64
Apellæo S. v, 1. 5
Apellem S. iv, 6. 29
Aper T. viii, 534. 707. S. iv, 6. 10. A. i, 465
Aperire S. v, 2. 43. A. i, 586
Aperiret T. xii, 294
Aperit T. vi, 360. ix, 556. xii, 547. S. iv, 1. 2
Aperite S. iii, 2. 28
Aperta T. vi, 567. 571. vii, 626. x, 462
Aperti S. ii, 3. 15
Apertis T. iii, 56. v, 256. vii, 600. 800. xi, 424
Aperto T. ii, 403. 547. iii, 316. v, 351. vii, 444. 614. x, 484. 869. xi, 298. S. i, 2. 34. ii, 5. 11. v, 5. 13
Apertos T. ix, 742
Apertum T. vii, 360
Apes T. x, 575. A. i, 556
Apex T. i, 362. ii, 35. iv, 236. vii, 298. viii, 175. 369. S. iii, 5. 72. iv, 4. 68. 85. v, 2. 47
Aphesanta T. iii, 461
Aphronitri S. iv, 9. 37
Apicem T. iii, 175. viii, 708. ix, 414. x, 782
Apices T. iii, 596. v, 88. x, 599. xii, 432. A. i, 521
Apis S. iii, 2. 116
Apolline T. iv, 586. vi, 330. S. v, 1. 14. v, 3. 12. 293. A. i, 552

- Apollineas T. iv, 223. vi, 9. vii, 410. xi, 12
 Apollineas T. iii, 422
 Apollineas T. viii, 99
 Apollineo A. ii, 413
 Apollineos S. i, 4. 59
 Apollineus T. iv, 837. S. v, 1. 26
 Apollo T. i, 399. 495. ii, 155. iii, 105. 454. 612. 628. 790. iv, 796. 808. v, 734. vi, 356. vii, 664. 693. 771. 789. viii, 100. 176. 374. 456. x, 163. 667. 726. 847. 889. xii, 808. S. i, 2. 93. ii, 1. 112. iii, 5. 80. iv, 3. 115. iv, 8. 19. 47. v, 1. 13. v, 3. 123. v, 5. 55. A. i, 165
 Apparat T. ii, 323. iv, 671
 Apparent T. x, 372
 Apparet T. ii, 492
 Apparuit T. vii, 717. xi, 326
 Appellant T. vi, 562
 Appellat T. v, 471
 Appelle T. iv, 543
 Appetit T. i, 235
 Appia S. ii, 2. 12. iv, 3. 102. 163. iv, 4. 2. v, 1. 223
 Appia S. iv, 3. 3
 Applausu T. ii, 515
 Apportat T. iv, 134. vii, 394. A. i, 170
 Apportet T. viii, 741. A. ii, 51
 Apprensa S. iii, 4. 43
 Approbat S. ii, 6. 47
 Appula S. v, 1. 122
 Appula T. v, 497
 Apro T. iv, 223
 Apta T. iii, 199. 206. iv, 200. vi, 492. x, 242. S. i, 2. 49. iii, 4. 52
 Aptabar A. ii, 416
 Aptabat T. ix, 77
 Aptam A. ii, 106
 Aptant T. iii, 131
 Aptare T. iv, 320. xi, 612
 Aptase T. iv, 259
 Aptat T. xi, 499
 Aptatum T. x, 309
 Aptemur T. xi, 101
 Aptior T. iv, 45. 206. vii, 111. S. iv, 8. 27
 Aptum T. ii, 150. S. iii, 1. 55
 Aptus T. x, 350
 Aquas T. iv, 804. 805
 Aquarum T. vii, 720. 730. S. i, 5. 19. ii, 3. 56. iii, 5. 111. A. i, 78
 Aquas T. iv, 743. 776. 835. v, 375. vii, 87. 185. 336. viii, 214. 465. ix, 343. S. i, 3. 74. i, 4. 122. ii, 3. 2. ii, 6. 65. A. i, 230
 Aquilas S. v, 2. 165. 179
 Aquilo S. iv, 5. 8
 Aquilone T. xii, 515
 Aquilonia T. v, 422
 Aquilonis T. vii, 37. viii, 426
 Aquis T. iv, 54. 108. 818. v, 364. 473. vii, 66. viii, 427. ix, 355. 457. 509. x, 328. 865. S. i, 3. 20. ii, 3. 36. 42. iii, 3. 29. v, 3. 171. A. i, 239
 Aquosas T. iv, 120
 Aquosi S. iv, 4. 12
 Aquosis S. iv, 6. 101
 Aquoso A. i, 541
 Ara T. i, 263. iv, 459. 764. xii, 482. S. i, 4. 18. iv, 1. 38
 Arabes S. ii, 1. 161. iv, 1. 42
 Arabs S. v, 3. 43
 Arabum T. vi, 59. S. i, 4. 104. ii, 4. 35. iii, 3. 34. v, 1. 61. 211
 Aracyntho T. ii, 239
 Ara T. v, 644. x, 564. xii, 496. S. iii, 1. 9. iii, 3. 211. iv, 6. 103
 Arant T. v, 53. x, 550
 Aras T. i, 553. 668. ii, 299. v, 328. vi, 10. 119. 188. vii, 94. viii, 298. 480. ix, 638. 722. x, 50. 599. 666. xi, 128. xii, 78. 156. 188. S. i, 2. 258. iii, 1. 106. 163. iii, 2. 112. iii, 3. 23. 79. iii, 4. 27. 81. 106. iv, 8. 6. v, 3. 47. v, 5. 4. A. i, 520. 537. ii, 139
 Arat T. xi, 490
 Arati S. v, 3. 23
 Arator T. ix, 85. xii, 622
 Aratra T. iii, 588
 Aratri S. v, 1. 126
 Aratri T. xii, 628
 Aratro T. i, 132
 Araxen S. v, 2. 32
 Araxes S. i, 4. 79. v, 2. 141
 Arbitr T. iii, 23. iv, 530. 752. vi, 111. 857. S. iv, 3. 83. iv, 6. 103. A. i, 67
 Arbitrium S. v, 1. 168. 186
 Arbitrum S. iv, 9. 17
 Arbor T. v, 374. x, 175. xii, 492. 633. S. i, 3. 59. ii, 3. 2. 44. iv, 5. 10. A. i, 216
 Arbore T. ii, 737. v, 603. vi, 933. x, 841. xii, 769. S. iii, 1. 70. iv, 4. 22
 Arborei T. vii, 277
 Arboribus T. viii, 299
 Arbusta T. ii, 472. viii, 463. ix, 468
 Arbuti T. i, 584
 Arca S. ii, 2. 150
 Arcada T. vi, 561. viii, 48. ix, 651. x, 28. 350. 749. xii, 805. 806. 807. S. v, 1. 107
 Arcadas T. vii, 94. ix, 845. S. v, 2. 123
 Arcades T. i, 272. iv, 275. 299. 340. vi, 618. vii, 414. x, 354
 Arcadia S. v, 3. 93
 Arcadiæ T. i, 356. ii, 70. iii, 421. vi, 637. ix, 792. A. i, 420

- Arcadium T. iv, 311. ix, 784
 Arcadias T. ix, 585
 Arcadii T. ii, 50. iv, 303. vii, 39
 Arcadio T. viii, 750
 Arcados T. i, 45. ii, 258. vi, 608. ix, 858
 Arcana T. ii, 332. 416. iii, 442. 494. 625. iv, 32. v, 67. 426. viii, 2. 279. xii, 233. S. i, 3. 71. ii, 1. 57. ii, 2. 38. v, 1. 39. v, 3. 158. A. i, 380. ii, 76
 Arcanæ T. x, 365
 Arcanas T. ii, 150
 Arcani T. ix, 243. S. v, 1. 114
 Arcanis T. v, 313. xii, 138. S. iii, 3. 66. A. ii, 244
 Arcano T. i, 210. 246. 534. ii, 22. 276. ix, 404
 Arcanos T. xii, 133. S. iii, 4. 92
 Arcanum T. ii, 740. x, 463. 922
 Arcas T. iv, 229. 483. v, 556. vi, 644. vii, 592. viii, 745. x, 435. 443. S. ii, 7. 6. iii, 3. 80
 Arce T. i, 114. iv, 136. 176. vii, 184. viii, 21. 410. xi, 417. xii, 398. S. ii, 2. 131. iii, 1. 136
 Arceat T. i, 301. viii, 73. 590
 Arcebant A. ii, 12
 Arcebo T. iv, 696. S. ii, 3. 24
 Arcem T. ii, 256. iii, 246. ix, 307
 Arcentibus T. v, 285
 Arceo T. iii, 646. S. ii, 1. 35
 Arcere T. v, 245. vi, 203. A. i, 360
 Arceri T. xi, 663
 Arces T. i, 162. 251. ii, 383. iii, 222. iv, 151. 357. 611. v, 100. 302. 689. vi, 114. 657. vii, 456. viii, 139. x, 560. 873. 923. xi, 358. 680. xii, 597. S. i, 2. 144. i, 3. 86. ii, 2. 30. iii, 1. 19. 115. iii, 3. 136. 163. iii, 4. 32. iv, 1. 7. iv, 4. 4. iv, 6. 82. v, 3. 107
 Arcessere S. i, 3. 78
 Arcet T. iii, 98. vi, 37. 574. viii, 693. x, 157. S. ii, 1. 229. ii, 3. 56. A. ii, 171
 Archemore T. v, 609
 Archemori T. vi, 517. vii, 93
 Archemorus T. iv, 719. v, 739
 Arcitenens T. iv, 749. S. iv, 4. 95. A. ii, 8
 Arcis A. ii, 27
 Arcta T. iv, 798. vii, 43
 Arctæ S. ii, 1. 165
 Arctam T. iii, 356. xi, 273
 Arctantur T. iv, 156. viii, 352
 Arctare S. ii, 1. 130
 Arctas T. ix, 436
 Arctat T. x, 494. A. i, 460
 Arctata T. v, 347. x, 527
 Arctatas T. ii, 434
 Arctatur T. xi, 39
 Arctatus T. viii, 413
 Arcte T. i, 332. ii, 502. S. ii, 6. 6
 Arctior T. i, 24. S. v, 3. 118
 Arctis T. v, 30. x, 590. xi, 156. S. i, 3. 88. ii, 1. 63
 Arctius S. ii, 3. 17. iii, 2. 45
 Arcto T. iii, 287. 526. iv, 384. vi, 422. v, 1. 88.
 Arcto T. i, 64. S. iv, 5. 42
 Arctosæ T. iii, 319. vii, 35
 Arctoas T. xii, 635. S. i, 4. 89. iii, 3. 71
 Arctois T. i, 685. v, 529
 Arcton T. v, 78
 Arctos T. i, 18. S. v, 2. 133
 Arctos T. i, 357. iii, 685. viii, 408. xii, 653. S. iii, 5. 19. iv, 3. 153. iv, 5. 5. v, 1. 127
 Arctos T. iv, 723
 Arctum T. ii, 633
 Arcturum T. ii, 58
 Arcu T. i, 629. v, 380. viii, 438. ix, 682. 736. 775. x, 83. 891. S. i, 2. 80. i, 4. 78. i, 5. 28. iii, 1. 51. iv, 3. 70. A. i, 107. ii, 123
 Arcuerim T. ii, 630
 Arcuit T. i, 456
 Arcum T. i, 12. 28. ix, 721. 772. S. iv, 4. 30. A. i, 347. 352. 487. ii, 419
 Arcus T. i, 658. 704. iv, 163. 268. 302. 327. 333. 563. 835. vi, 725. vii, 427. 660. viii, 291. 440. ix, 261. 405. 588. 620. 649. 799. 864. x, 261. S. ii, 1. 143. iii, 1. 34. iii, 4. 30. iv, 3. 98. v, 2. 49. A. i, 426. 632
 Arde T. viii, 474
 Ardeat A. ii, 113
 Ardebis T. xii, 345
 Ardens T. ii, 484. 571. iii, 506. iv, 381. 765. v, 555. viii, 656. 675. ix, 203. xi, 262. 295. S. iii, 1. 139
 Ardent T. iv, 134. 649. xi, 23. xii, 53. 660
 Ardentem T. i, 662. S. v, 3. 68
 Ardentes T. ii, 718. iv, 723. x, 487. S. v, 5. 17. A. ii, 428
 Ardenti T. vii, 740. x, 931. S. ii, 1. 59. ii, 3. 19
 Ardentia T. ii, 673. vi, 210. S. ii, 1. 158
 Ardentibus T. xi, 254
 Ardentum T. x, 885. S. i, 2. 188
 Ardere T. vii, 600. xii, 93
 Ardes T. iv, 337
 Ardescunt A. i, 316
 Ardet T. i, 422. ii, 601. v, 402. 438. vi, 36. 427. 520. vii, 703. 724. ix, 788. x, 566. xi, 152. A. i, 473. ii, 49

- Ardor** T. i, 440. ii, 351. iv, 296. 470. 546. 662. vi, 306. 396. vii, 190. 422. 533. viii, 53. 729. ix, 675. x, 362. xii, 73. 194. 443. 726. S. v, 1. 41. A. ii, 315
Ardore T. viii, 518
Ardua T. i, 134. ii, 63. 555. iv, 399. 461. v, 337. vi, 98. 836. 921. viii, 707. ix, 41. 642. x, 29. 230. 840. 845. xi, 278. S. i, 1. 7. 63. 72. i, 4. 116. ii, 1. 191. ii, 2. 55. ii, 3. 4. 77. ii, 7. 91. 102. iv, 4. 14. v, 1. 199. v, 2. 98. v, 2. 19. 95. A. i, 106. 426. ii, 26. 307
Arduis S. ii, 7. 108
Ardus T. i, 98. 201. iv, 69. 129. v, 560. vi, 654. 876. ix, 30. 91. 418. xii, 70. S. ii, 7. 76. iii, 3. 178. A. i, 57
Area T. vi, 57. S. ii, 2. 89. iii, 3. 91
Arena T. iii, 50. 334. vi, 557. 848. S. i, 6. 86. ii, 5. 26. iii, 1. 140. v, 3. 220
Arenæ T. vi, 526. 853. viii, 340. ix, 482. S. iv, 5. 28
Arenam S. ii, 3. 41
Arenas T. ii, 46. iv, 245. 522. vi, 874. ix, 251. x, 518. xi, 44. S. iii, 1. 12. iv, 3. 23. 126. iv, 4. 3
Arenen T. iv, 81
Arenis T. i, 710. xi, 115. S. i, 2. 213. i, 4. 100
Arentem T. ix, 499
Arentes T. i, 39. v, 522
Arescere T. viii, 204. S. v, 3. 9
Aret T. iv, 711
Argentens S. ii, 4. 12
Argento T. iv, 170. S. i, 3. 50. i, 5. 48. 49
Argentum T. vi, 208
Argi T. i, 651. ii, 112. 201. ix, 61
Argia T. ii, 266. 297. iii, 678. xi, 401. xii, 113. 178. 247. 255. 303. 326. 373. 391. 804
Argiæ T. iv, 195. xi, 142
Argiam T. ii, 203. xii, 296
Argian T. iv, 91
Argis T. i, 660. iii, 9. vii, 581. viii, 751. x, 730. xii, 105
Argiva T. i, 561. ii, 252. vii, 551. 621. x, 475. xii, 113. A. ii, 241
Argive T. vii, 498
Argivum T. x, 540
Argivus T. xii, 58
Argo T. v, 615
Argoa T. v, 725
Argolica A. ii, 265
Argolicæ T. iii, 489. vii, 688. viii, 745. x, 65. xi, 49. 156. A. ii, 102. 254
Argolicas T. iii, 315. iv, 207. 543. v, 554. viii, 105. x, 270. xi, 136. xii, 280. A. ii, 305
Argolici T. iv, 588. vii, 490. ix, 515. x, 49. 884. xii, 771
Argolicis T. i, 299. iii, 462. v, 643. 735. A. ii, 98
Argolico T. ii, 427
Argolicos T. iv, 686. vi, 92. xi, 367
Argolicum T. x, 596. xi, 110
Argolicus T. vi, 729. x, 488
Argolides T. ii, 228
Argolidum T. iv, 752. vi, 138
Argonautas S. ii, 7. 77
Argoo T. vi, 343
Argoos S. iv, 6. 42. A. i, 156
Argos T. i, 225. 259. 286. 671. ii, 180. 213. 432. 621. 743. iii, 14. 208. 229. 337. 592. 631. 649. iv, 347. 672. vi, 15. 515. vii, 175. viii, 473. 737. ix, 99. x, 237. 437. 892. xi, 211. 434. 731. xii, 82. 334. 390. 549. S. iii, 1. 23. 182. A. i, 419. ii, 261
Arguerim T. ii, 424
Arguit T. viii, 31
Argum T. vi, 277. viii, 445. ix, 758
Arguo T. v, 622
Argus T. iv, 804. viii, 447. S. v, 4. 13
Arguta S. ii, 1. 45
Argutum S. ii, 4. 13
Aricino S. v, 3. 291
Aricinum S. iii, 1. 56
Arida T. iv, 454. 766. vi, 419. xi, 608. S. i, 5. 21
Aridus T. iii, 476
Arietibus T. ii, 492
Arion T. iv, 43. vi, 301. 424. 444. 501. 519. S. i, 1. 52
Ariona T. xi, 443
Arione T. vi, 528
Aris T. ii, 736. iv, 203. v, 175. 449. 512. 578. 697. vi, 610. vii, 53. 101. 188. viii, 99. 333. xii, 505. 540. S. iv, 1. 23. v, 1. 73. 162. A. i, 349 et al
Aristæo T. iv, 573
Aristas T. iv, 122. S. v, 3. 43
Aristis T. vii, 724
Arma T. i, 33. 241. 630. 639. ii, 305. 525. 549. 566. 591. 622. 657. 713. 734. iii, 137. 223. 280. 313. 341. 348. 350. 580. 629. 643. 654. 664 et al.
Armamenta T. v, 363
Armamus A. ii, 43
Armant T. ii, 605
Armari T. xii, 694
Armat T. iv, 44. 155. A. i, 618
Armata T. iv, 505. vii, 53. viii, 348. x, 282. xii, 451
Armatæ T. ix, 604. x, 536

- Armatas T. x, 575. xi, 488. S. i, 4. 45
 Armatis T. iv, 15. vii, 284. 373. S. iii, 9. 94
 Armato T. viii, 3
 Armatum T. ii, 596. A. i, 548
 Armavi A. i, 270
 Armavit T. i, 151. iii, 320
 Armenia S. i, 4. 79
 Armeniam S. v, 2. 34
 Armenii S. iii, 4. 63. v, 2. 41
 Armenta T. i, 131. ii, 328. iii, 675. iv, 242. 445. 704. 812. v, 203. 334. vi, 190. 221. vii, 436. 573. viii, 340. 403. x, 96. 824. A. i, 154
 Armentalia T. iv, 659
 Armenti T. vi, 265. ii, 38. A. i, 313. 471
 Armentis T. iv, 45
 Armentum A. ii, 356
 Armi T. iii, 332
 Armiferas T. vi, 628. S. v, 1. 67
 Armiferi S. iii, 5. 112
 Armifero T. x, 603
 Armiferos T. iv, 653. xi, 122. S. i, 2. 96
 Armiferum T. ix, 836
 Armiger T. iii, 420. 425. vi, 932. ix, 206. xi, 328. S. ii, 2. 77
 Armigeri T. x, 683. A. i, 55
 Armigero T. vii, 246
 Armigeros T. iii, 532
 Armigerum T. viii, 689
 Armipotens T. iii, 344. vii, 78
 Armipotentis S. iii, 2. 29
 Armis T. i, 261. 429. 486. ii, 162. 385. 456. 495. 532. 535. 552. iii, 7. 15. 238. 284. 357. 444. 624. 635. 708. iv, 19. 70. 116. 130. 300. 394. 557. 812. v, 258. 305. 643. 649. 735. vi, 144. 204. 224. 233. 618. 912. vii, 231. 237. 398. 432. 554. 632. 727. 778. viii, 86. 128. 140. 179. 184. 259. 578. ix, 20. 46. 539. 645. 738. x, 32. 158. 346. 406. 540. 690. 807. xi, 32. 90. 100. 247. 273. 359. 399. 573. 720. xii, 63. 165. 522. 710. 724. 757. S. i, 1. 18. 25. iii, 1. 125. iv, 3. 134. iv, 4. 70. iv, 7. 29. v, 2. 36. 148. A. i, 401. 472. ii, 86. 217. 292. 343. 379
 Armisonæ T. i, 535
 Armo T. ii, 475. ix, 698
 Armorum T. i, 605. ii, 107. iii, 423. iv, 840. v, 10. 420. 557. vi, 752. ix, 49. 229. 684. x, 762. xi, 285. 412. xii, 283. 553. 659. A. i, 398. 454
 Armos T. i, 134. vi, 502. vii, 634. viii, 394. 495. ix, 284. 686. x, 401. xii, 172. S. i, 1. 48. A. i, 124
 Arne T. vii, 331
 Arrepta A. i, 502
 Arreptis T. x, 821
 Arrepto A. i, 318. ii, 110
 Arridere A. ii, 390
 Arripit T. i, 100. v, 498. vii, 563. ix, 844. x, 776
 Arripat T. i, 88
 Arripult T. i, 122. ix, 496
 Arrisere T. x, 120
 Ars T. vii, 214. S. v, 1. 158
 Arsene T. iv, 373. v, 489
 Arsit T. ix, 648. x, 76
 Arsura T. vi, 126. vii, 507. xii, 572. S. iii, 3. 37. v, 1. 212
 Arsuram S. ii, 1. 162
 Arsuras T. x, 533
 Arte T. i, 106. iii, 29. iv, 170. vi, 317. 437. 535. 698. 770. vii, 61. 160. ix, 888. xi, 524. xii, 183. S. i, 2. 16. i, 4. 112. i, 6. 69. ii, 2. 66. iii, 2. 30. iii, 4. 69
 Artem T. vi, 453. S. i, 4. 29. iii, 5. 67
 Artes T. ii, 488. vi, 588. xi, 468. S. i, 3. 47. 55. i, 4. 65. i, 5. 32. ii, 1. 123. ii, 2. 112. ii, 7. 21. iv, 7. 53. A. ii, 376
 Artifices S. iii, 1. 135
 Artificis S. iv, 6. 45. A. i, 332
 Artificum S. iv, 6. 28. v, 1. 9
 Artis T. vi, 378. 673. 794. viii, 281
 Artus T. i, 387. 416. 493. 622. ii, 413. 627. iv, 94. 828. v, 247. 539. 605. vi, 395. 470. 571. 841. 849. 858. vii, 480. 761. viii, 739. ix, 14. 44. 259. x, 37. 356. 478. 547. 775. 789. 938. xi, 278. 545. 600. xii, 98. 138. 213. 339. 387. 411. 421. 429. 457. S. i, 2. 20. 141. i, 4. 56. 106. ii, 3. 32. iii, 4. 79. v, 1. 194. A. i, 263. 481. 580. ii, 256
 Arva T. i, 324. 453. 716. ii, 12. 59. 383. 504. iii, 120. 183. 325. 675. iv, 241. 278. v, 309. 525. 655. vi, 5. 522. vii, 34. 235. 442. 445. 690. 823. viii, 148. 463. x, 768. xi, 17. 27. 514. xii, 220. S. ii, 2. 96. iii, 1. 29. v, 2. 54. A. ii, 73
 Arvis T. ii, 574. 726. iv, 150. 679. 681. 732. v, 14. vi, 153. 250. 261. 278. 375. 595. 665. 684. 753. viii, 360. 439. 741. x, 140. xi, 134. 280. xii, 231. S. i, 4. 104. iii, 2. 123. iv, 2. 2. v, 2. 134
 Arundine T. iv, 269. v, 582. vi, 354. viii, 660. ix, 761
 Arundinæ T. vi, 274
 Arundineam T. v, 533
 Arundo T. vi, 940. 946. ix, 745. 772
 Arve T. iv, 162. 441. vi, 371. 788

- Asarota S. i, 3. 56
 Ascanius S. v, 2. 120. v, 3. 29
 Ascendisse S. ii, 1. 188
 Ascheton T. vi, 463. 524
 Ascita T. ii, 147. S. ii, 1. 86. v, 3. 126
 Ascitæ S. i, 1. 23
 Ascite S. ii, 2. 136
 Ascræum S. v, 3. 26
 Ascræus S. v, 3. 151
 Asiæ S. i, 4. 81. v, 2. 57. v, 3. 188. A. i, 82. 530
 Asiam A. i, 410. ii, 56
 Asope T. vii, 424. 731
 Asopide T. iv, 370
 Asopius T. vii, 723. viii, 428. ix, 266
 Asopon T. iii, 337
 Asopos T. vii, 315. ix, 449
 Aspecta T. i, 362. ii, 639
 Aspectans T. iii, 33
 Aspectu T. iii, 124. x, 757. S. i, 3. 52. ii, 4. 27
 Aspectum T. iii, 570
 Aspectus T. xi, 498
 Asper T. i, 118. 352. vi, 436. iii, 1. 29. iv, 4. 69. v, 3. 279. A. i, 418
 Aspera T. i, 173. 196. 284. 478. ii, 392. 411. 502. 605. iv, 87. 169. 268. 315. 573. 726. v, 73. 445. viii, 763. ix, 166. 408. 610. 695. 750. 763. x, 354. 575. 645. 820. xi, 161. 211. xii, 121. 519. S. i, 1. 104. i, 2. 199. ii, 2. 31. 76. iii, 1. 113. iii, 3. 187. A. i, 260
 Asperat T. i, 138. 642. iv, 304. vi, 246. 671. vii, 496. ix, 1. 705. A. i, 401
 Aspergine T. ii, 674. v, 406. vii, 70
 Aspergit S. ii, 3. 42
 Asperior T. ii, 237. vi, 33
 Aspernabitur T. x, 447
 Aspernantem T. ix, 209
 Aspernantur T. xii, 530
 Aspernata S. i, 2. 105
 Aspernatur T. vi, 574. A. ii, 163
 Aspernatus T. xii, 786. A. ii, 360
 Aspernetur T. v, 22. S. iii, 1. 141
 Asperrima T. viii, 66. S. v, 2. 37
 Asperrimus A. ii, 49
 Aspersis A. ii, 42
 Asperso T. ii, 717
 Aspersum S. iii, 1. 13
 Asperum S. iv, 9. 31
 Aspexere T. xii, 16. S. v, 1. 109
 Asperi S. iii, 5. 39
 Aspexit T. vii, 488. xii, 710. S. i, 3. 6. v, 2. 107
 Aspice T. ii, 702. iii, 697. iv, 752. vii, 309. 351. ix, 429. x, 67. xi, 363. S. i, 2. 113
 Aspicere S. ii, 5. 15
 Aspiciam T. vii, 32. A. ii, 257
 Aspiciant T. xii, 92. S. v, 5. 26
 Aspicias T. iii, 71
 Aspiciat T. viii, 567
 Aspiciens T. v, 228. S. i, 1. 53. iii, 3. 10. iii, 4. 32
 Aspicias A. i, 85
 Aspicio T. xii, 324
 Aspicias T. i, 450. S. ii, 2. 139. iv, 1. 23. A. i, 62
 Aspicit T. vi, 360. vii, 723. viii, 651. 762. ix, 175. 636. 645. x, 825. 885. xi, 267. xii, 694. S. v, 3. 67. A. i, 52. 316. 325. ii, 120
 Aspiciunt S. iii, 4. 19
 Aspirat T. iv, 361
 Aspiret T. xii, 197
 Aspros T. i, 622
 Asse S. iv, 9. 23
 Assensu T. iii, 618. xi, 756
 Asserto T. v, 431
 Assertor T. xi, 218
 Asservat T. x, 129. xii, 712
 Asservatis T. x, 34
 Assibilat T. v, 578
 Assidue S. v, 1. 237
 Assiduam T. i, 702
 Assidue S. iii, 1. 66. iii, 3. 199. A. i, 579
 Assiduis T. i, 51. iii, 75. v, 83. x, 865. A. ii, 430
 Assiduo T. xii, 12. 49. S. iv, 4. 29
 Assiduus S. i, 4. 119. iii, 2. 48
 Assignet S. iii, 2. 49
 Assilit T. v, 56. vi, 777. x, 456
 Assiliunt T. x, 374
 Assimulant T. vi, 336
 Assistas T. i, 504
 Assistens T. ix, 557. 835
 Assilient T. iii, 77
 Assistimus T. v, 23
 Assistit T. xii, 778
 Assistant T. viii, 29. ix, 45
 Associat T. iii, 454
 Assucta T. i, 124. S. ii, 6. 29. iii, 1. 69. A. i, 197
 Assuetæ T. v, 589
 Assuetam S. iv, 3. 80
 Assuetas T. viii, 548
 Assueti T. i, 543. iv, 67. v, 479
 Assuetis T. vii, 411
 Assueto T. xii, 306. S. i, 2. 8
 Assuetum T. i, 39. vi, 707. vii, 651. xi, 109. S. iv, 6. 88
 Assuetus T. vi, 308. S. iii, 3. 149. v, 3. 159
 Assueverat T. i, 308. iv, 655. vi, 831
 Assuevere T. ii, 443
 Assaultans T. ix, 465
 Assaultat T. xi, 244. vii, 384

- Assumptum T. viii, 11
 Assurgens T. i, 187. vi, 59. ix, 485. x, 203. 871. S. ii, 1. 125
 Assurgentem T. vi, 804
 Assurgentibus S. ii, 1. 185
 Assurgere T. iii, 721. iv, 580. x, 295. xii, 14. S. iv, 2. 17
 Assurgit T. ii, 60. x, 227
 Assyrias S. iii, 3. 121
 Assyriis T. ii, 91. vi, 209
 Assyrio S. ii, 4. 34. ii, 6. 88
 Assyrios S. iii, 3. 212
 Astaciden T. viii, 735. 746
 Astacides T. viii, 719
 Astans A. i, 198
 Astant T. iii, 365. vii, 49. xi, 537
 Astat T. ii, 678. vi, 291. xi, 209
 Asterion T. iv, 122. 714
 Asteris S. i, 2. 197. 198
 Astitit T. iv, 679. v, 230. ix, 607. 680. xii, 682. S. v, 3. 17
 Asto T. v, 316
 Astra T. i, 305. iii, 522. 670. iv, 411. 691. v, 181. 291. vi, 93. 238. 322. 408. 448. 452. 498. vii, 114. 124. 471. viii, 274. 766. ix, 27. x, 375. 637. 665. xi, 94. 129. 590. xii, 1. 254. 790. S. i, 6. 76. 81. ii, 1. 80. 211. ii, 7. 33. iii, 1. 26. iii, 2. 12. iv, 3. 38. iv, 6. 53. A. i, 242
 Astraea S. i, 4. 2
 Astri T. iii, 25. iv, 777. A. i, 181
 Astrictis T. ix, 539
 Astrictos T. ix, 797
 Astridentibus T. xi, 494
 Astriferos T. viii, 83
 Astriferum T. ii, 400. viii, 315
 Astrigeros T. x, 828
 Astringeret T. iii, 446
 Astrinxit S. iii, 5. 107
 Astris T. i, 92. ii, 36. iii, 2. 493. 685. iv, 275. 750. v, 24. 143. vi, 685. 885. vii, 99. 320. viii, 40. 145. 370. 550. ix, 639. x, 78. 327. 782. 898. xi, 72. 88. xii, 21. 48. 66. 128. 290. S. i, 1. 98. i, 2. 147. i, 3. 96. i, 4. 36. ii, 1. 94. 225. iii, 3. 139. iii, 4. 49. iv, 1. 3. iv, 2. 10. 59. v, 1. 102. 106. 124. A. i, 138
 Astro T. iv, 836. v, 440. x, 85. 502. S. i, 1. 55. i, 3. 5
 Astrorum T. iii, 34. 218. 558. xii, 365. S. iii, 3. 54. A. i, 644
 Astu T. iii, 65. v, 320. vi, 496. 769. 851. ix, 149. A. i, 385. 542. 671
 Astum A. i, 283
 Astupet T. ii, 13. iii, 406
 Astus S. i, 2. 27. A. i, 592
 Astyagen A. ix, 253
 Astyanacta S. v, 3. 77
 Astyoche T. iii, 171
 Atalantæas T. iv, 309
 Atalantæum T. vii, 257
 Atalantes T. vi, 563
 Atalantiades T. ix, 789
 Ater T. viii, 712
 Athamanta T. vii, 589
 Athamantæa S. v, 3. 143
 Athamas T. i, 13. iii, 186. viii, 445. S. ii, 1. 143
 Athenæ T. xii, 500. 562. 586
 Athenas T. xii, 294. S. ii, 7. 28
 Athenis T. xii, 538. S. i, 3. 93
 Athos S. iv, 3. 56
 Athos T. v, 52
 Atlanta T. viii, 315
 Atlante S. iv, 2. 19
 Atlanteo A. i, 223
 Atlantiades T. i, 303
 Atlantis S. i, 1. 60. iv, 3. 157
 Atlas T. i, 98. v, 430. vii, 4
 Atra T. i, 346. 385. ii, 541. iii, 571. 636. iv, 446. 523. 528. 633. 722. vi, 87. vii, 72. 159. 244. 454. 782. viii, 78. 376. 602. x, 735. xi, 75. 170. xii, 363. 780. S. ii, 3. 12. iv, 8. 16. v, 3. 81. A. i, 129
 Atracia T. i, 106
 Atræ T. vi, 498
 Atrei T. viii, 743
 Atri T. iii, 122. vi, 211. vii, 476. S. i, 4. 64. v, 3. 157
 Atria T. i, 146. 197. 436. ii, 49. 215. vi, 40. x, 87. 561. S. i, 2. 48. A. ii, 81
 Atrides S. i, 4. 113. iii, 2. 98. A. i, 468. ii, 349
 Atrides A. i, 399. ii, 57
 Atridis A. i, 36
 Atris T. i, 563. 646. iv, 327. 467. vi, 81. vii, 670
 Atro T. i, 107. 594. ii, 51. 282. xi, 86. S. ii, 1. 227
 Atropos T. i, 111. 328. iii, 68. iv, 190. 601. S. iii, 3. 127. iv, 4. 56. iv, 8. 19. v, 1. 178
 Atros S. ii, 6. 82
 Atrox T. iii, 126. vi, 82. 156. viii, 72. 445. 685. 756. x, 542. xii, 222. 622. S. ii, 7. 133. iii, 1. 143. iii, 3. 96. iv, 6. 77
 Attendere T. xi, 419
 Attendit S. ii, 6. 73
 Attendunt T. xii, 352. S. v, 3. 222
 Attentare T. iv, 71
 Attentata T. xi, 219
 Atterit T. v, 515

Atthides T. xii, 536
 Attica S. ii, 1. 114
 Atticus T. xii, 609. 709. S. i, 1. 102
 Attigerim T. v, 456
 Attigit T. i, 571. S. ii, 1. 121
 Attingere T. vii, 758
 Attollat S. ii, 7. 33
 Attolle T. xii, 325
 Attollens T. iii, 142. ix, 414
 Attollentia S. v, 1. 92
 Attollere T. iv, 107. 507. x, 215. S. i, 2. 175. v, 3. 10. A. i, 44. 437. 614
 Attolles S. iii, 2. 133
 Attollet S. v, 2. 142
 Attollit T. i, 321. ii, 125. iv, 138. xi, 65. S. i, 1. 47. ii, 5. 21. iv, 1. 12. iv, 8. 13. A. i, 445
 Attollitis S. i, 5. 24
 Attollitur T. vi, 62
 Attollunt T. vi, 897
 Attonitæ T. ii, 479. v, 622. vii, 492. S. v, 1. 116. v, 3. 14. A. i, 283
 Attonitam T. iv, 90. xii, 278. A. i, 185. 531. ii, 369
 Attonitas T. i, 590. iv, 669. vii, 227. 452. ix, 575. xii, 111. 466
 Attoniti T. i, 125. ii, 330. 447. iii, 253. vi, 660. vii, 118. x, 175. 569. 853. xii, 13. 708. S. i, 1. 7. ii, 1. 174. v, 2. 48
 Attonitis T. ii, 683. iv, 382. vi, 685. vii, 127. 465. ix, 233. x, 770
 Attonito T. v, 400. 541. viii, 113. S. v, 1. 29. A. i, 613
 Attonitos T. iii, 580. vi, 600. x, 873
 Attonitum S. iii, 3. 158. A. ii, 216
 Attonitus S. i, 2. 31. 82
 Attremere T. iii, 309
 Attremit T. viii, 81
 Attrita T. viii, 229. S. i, 1. 60
 Attritis T. x, 924
 Attrito T. iii, 584. A. i, 581
 Attritu T. vi, 271. A. i, 435
 Attritus T. i, 354
 Attulit T. i, 409. viii, 411. S. i, 2. 47. iii, 1. 74. A. i, 674
 Atyn T. viii, 634
 Atys T. viii, 555. 598. 604. 639. S. i, 5. 38
 Avaris T. i, 339
 Avaros S. i, 2. 122
 Aucta T. iv, 78. S. iv, 8. 25
 Auctor T. i, 224. 399. 636. ii, 426. 463. vii, 113. viii, 718. ix, 282. 558. 842. 876. x, 800. 889. S. i, 1. 78. ii, 2. 113. S. iv, 6. 108. v, 3. 100
 Auctore T. ix, 39. S. v, 2. 92
 Auctorem T. ix, 418. 752. x, 684. S. iv, 6. 24

Auctorum T. i, 266
 Auctura T. viii, 161
 Auctus S. iii, 3. 64
 Aucupor S. i, 4. 120
 Audacem T. viii, 584
 Audaces T. v, 356. vii, 322. ix, 810. S. iii, 2. 1
 Audaci T. iii, 460. iv, 260. viii, 54. ix, 623. S. i, 3. 28. 67. iv, 7. 27
 Audacia T. vii, 125. ix, 537. 781. x, 830. xii, 10. S. v, 3. 49
 Audacis T. ix, 729. xii, 127
 Audax T. ii, 44. 370. 467. 618. iv, 713. vi, 104. 393. 610. 736. 842. vii, 683. viii, 152. ix, 339. 827. x, 405. 895. xii, 760. 800. S. i, 6. 57. iii, 2. 64. v, 3. 135
 Aude S. iii, 1. 114
 Audeat T. i, 439. ii, 512. xi, 258
 Audebant S. iii, 2. 75
 Audebit T. iii, 107
 Audendi T. ii, 548
 Audente S. i, 1. 82
 Audenti T. ii, 540
 Audentibus xi, 668
 Audentior T. ii, 175. ix, 208
 Audere T. x, 408. 430
 Audes T. v, 673. xi, 347
 Audet T. v, 441. 724. viii, 531. x, 912. S. ii, 2. 28. ii, 3. 36. v, 5. 61
 Audete T. x, 831
 Audi S. iv, 3. 144
 Audierant T. ii, 173. vi, 631
 Audiat T. ix, 635. S. iii, 5. 5
 Audierat T. vii, 726. xii, 120. A. i, 269
 Audiit T. i, 118. v, 544. vi, 165. ix, 820. xi, 425. A. ii, 8
 Audimus T. vii, 249
 Audimur S. iii, 2. 50
 Audio T. vii, 782
 Audior T. iv, 504
 Audire T. iv, 261. v, 80. 412. vi, 162. 365. vii, 232. ix, 696. S. i, 2. 42. 50. i, 4. 43. ii, 1. 9. v, 3. 193. A. ii, 199
 Audirem S. iii, 5. 38
 Audiri T. iv, 715
 Audiris T. iv, 519
 Audis T. vii, 285. xi, 296. S. ii, 7. 27. 118
 Audiase T. ii, 263. ix, 218
 Audisti T. x, 688
 Audit T. i, 335. iv, 158. v, 169. vi, 51. 464. vii, 422. viii, 247. S. ii, 2. 117. iii, 3. 206
 Audita T. iv, 587. vi, 115. ix, 1. S. v, 1. 28. 75. A. i, 149
 Auditæ T. vi, 718
 Auditam T. vii, 486

- Auditas** S. ii, 4. 18
Audite T. v, 733. x, 604
Auditi T. ii, 247. iii, 551. xii, 485
Auditis T. vii, 222
Audito T. ii, 128. vi, 339. 688. xi, 67.
     A. ii, 325
Auditos T. xi, 221
Auditu T. x, 164. xii, 171
Auditor T. x, 898
Auditura S. i, 5. 68
Auditum T. vi, 638. S. i, 1. 75. A. i,
     578
Auditos T. ii, 54. 441. 455. iii, 379.
     521. v, 94. S. v, 5. 41
Audivere S. ii, 1. 31
Avellere T. iii, 299
Avellit T. ii, 561. vii, 770
Avellitur T. vi, 685. S. v, 5. 9
Aventium S. ii, 3. 22
Avernales S. ii, 6. 101. S. v, 3. 172
Averni T. iii, 146. iv, 457. viii, 193.
     xi, 588. xii, 645. S. iv, 3. 131. v, 1.
     27. 259
Averno T. iii, 108. iv, 605. vii, 98. 823.
     viii, 34. xi, 12. S. v, 3. 271
Aversa T. iv, 250. viii, 211. x, 40. xi,
     458. S. ii, 3. 30. v, 3. 96
Aversæ T. x, 678. S. v, 3. 281
Aversaris S. ii, 1. 170
Aversata T. viii, 765
Aversatur T. xii, 564
Aversetur T. x, 767
Averni T. vii, 405. viii, 358
Averso T. x, 502
Aversum T. i, 683. v, 297. x, 71
Avertam S. iii, 1. 173
Averte T. xi, 670
Averterat T. xi, 146
Avertere T. iv, 544. 648. v, 276. vii,
     110. 350. 724. S. v, 2. 95. v, 3.
     60
Averteris S. ii, 1. 7
Avertit T. iv, 92. vii, 702. 789. x, 721.
     xi, 450
Avertitur T. vi, 192
Avertunt T. vi, 824
Aves T. i, 625. iii, 432. vi, 98. 754.
     viii, 281. x, 217. S. ii, 4. 16. A. i,
     519
Avenit T. vi, 188
Auferet S. ii, 1. 61
Auferte T. v, 696. viii, 763. S. v, 1. 7.
     v, 2. 82
Auferi T. x, 923
Aufers T. vii, 508. A. i, 527
Aufert T. vii, 754. viii, 422
Auferte T. vi, 181. 812. xi, 126. S. v, 3.
     278
Auge S. iii, 1. 40
Augent T. ii, 264. vi, 260. xi, 406
Augere A. ii, 376
Augescunt T. vi, 71
Auges T. iv, 237. vii, 120. S. iii, 5. 103.
     iv, 8. 3
Augete T. x, 23
Augur T. i, 495. iii, 6. 104. 648. 668.
     vi, 441. 462. viii, 99. ix, 629. x, 187.
     292. 488
Augure T. vii, 726. 735. viii, 13. 366.
     ix, 513
Auguria S. v, 2. 173. A. i, 26
Auguribus S. v, 3. 182
Augurii T. viii, 88
Auguriis T. ii, 302. iii, 508. S. iv, 8.
     45
Augurio T. ii, 111. iv, 627. v, 546. x,
     193
Auguris T. iv, 188. vi, 85. viii, 118.
     226. ix, 647. x, 26. xii, 42
Augurium T. i, 185. xii, 204
Auguror T. iv, 592. S. iii, 5. 13
Augustam S. v, 2. 19
Augustas S. iii, 1. 69
Augustior T. x, 757
Augustissima T. xii, 281
Augustissimus S. iv, 8. 20
Augustum S. i, 2. 123. iv, 2. 18
Augustus S. iv, 1. 32
Avi T. v, 465. ix, 362. S. iii, 1. 178.
     iv, 8. 10
Avia T. i, 579. ii, 79. iv, 124. 567. 714.
     719. v, 564. vi, 29. 598. x, 389. xii,
     143. S. iv, 5. 29. v, 2. 2. v, 3. 144.
     A. i, 462. ii, 388. 407
Avibus T. iii, 652. iv, 103. vii, 261.
     xii, 153
Avida T. iii, 554. x, 658
Avidas T. v, 161. vi, 79. viii, 132. ix,
     30. xii, 386. S. ii, 1. 186
Avidam T. v, 415. vi, 174. ix, 804
Avidas T. ii, 663. vi, 365
Avide T. iv, 518. S. iv, 3. 132. v, 1.
     112
Avidi T. iii, 116. 390. v, 205. vi, 416.
     x, 859. xi, 30. 535. S. ii, 2. 151. A.
     i, 468
Avidis T. iii, 588. v, 721. viii, 50. S.
     ii, 3. 24. A. i, 172
Avidissimus A. i, 509
Avidos T. iii, 352. ix, 453. xi, 517
Avidum T. ii, 520. vi, 249. 915
Avidus T. i, 71. vii, 533. xi, 410. 685.
     S. v, 5. 56. A. ii, 80
Aviis S. iv, 3. 73
Avis T. i, 392. iii, 507. vii, 387. S. iv,
     6. 94. A. i, 375

- Avita T. iii, 213. iv, 401. vi, 916. x, 572. xi, 352
 Avitæ T. ii, 179. iv, 383
 Avitas T. vii, 365
 Avitis S. v, 2. 22
 Avito T. vii, 279
 Avium T. ii, 349. ix, 28
 Avius T. i, 160. v, 14. ix, 173
 Anla T. i, 166. 300. ii, 110. 226. 310. iii, 442. vii, 51. xi, 727. xii, 277. 324. S. i, 1. 106. i, 3. 40. ii, 2. 110. iii, 1. 10. iii, 3. 67. iv, 6. 90. A. i, 207. 507. ii, 45. 76
 Aulæ T. i, 388. 511. ii, 148. 168. 398. iii, 1. 347. 396. 483. vi, 68. xi, 302. 661. xii, 695. iv, 2. 23. iv, 3. 161. A. i, 341. ii, 168
 Aulam T. x, 115
 Aulida T. vii, 332
 Aulis A. i, 447. 449
 Avo T. iii, 683. vi, 342. S. iii, 1. 46
 Avocat T. vi, 781. S. iv, 6. 31
 Avorum T. ii, 215. iii, 349. 601. vi, 67. vii, 409
 Avos T. ii, 573. vi, 95. viii, 433. S. iv, 1. 33
 Aura T. i, 309. 480. ii, 5. 89. iv, 417. v, 586. vi, 157. 419. 439. 602. vii, 80. 225. ix, 28. x, 141. S. iii, 2. 88. v, 1. 149. v, 3. 42. A. ii, 293
 Auræ T. ix, 405. x, 46. S. iv, 3. 106. v, 1. 153. A. ii, 2
 Auras T. i, 295. 545. ii, 33. 539. iii, 500. 592. iv, 458. v, 541. 559. 730. vi, 857. 939. vii, 106. 121. 292. ix, 678. xi, 55. xii, 773. S. i, 2. 44. i, 3. 60. ii, 3. 57. iii, 2. 130. iii, 4. 45. v, 1. 103. v, 5. 71. A. i, 558
 Aurata T. vi, 917. vii, 661. S. i, 1. 87. A. i, 262
 Auratæ T. iii, 411. v, 519
 Auratas S. i, 3. 35
 Aurati S. iv, 2. 51
 Auratis T. i, 521. ix, 686
 Aurato S. iii, 3. 62
 Aure T. i, 366. 532. vii, 123. xi, 54. 252. xii, 222. 545. S. i, 4. 119. ii, 1. 7. iii, 5. 35. A. ii, 120
 Aurea T. i, 208. ii, 728. ix, 694. xi, 402. S. iii, 3. 5. iii, 4. 22
 Aurem S. v, 1. 19
 Aures T. i, 590. 670. iv, 309. 669. 801. v, 554. 719. 732. vi, 228. vii, 38. 227. ix, 35. xi, 745. xii, 362. S. iv, 4. 26. v, 1. 171. A. ii, 54
 Aureum S. i, 6. 40
 Aureus T. i, 255. 544. iii, 559. iv, 389
 Auri S. i, 3. 48. ii, 3. 70
 Auribus T. ix, 179. x, 771. S. v, 2. 59. A. i, 381
 Auriferis S. iii, 3. 89
 Auriga T. iii, 429. iv, 42. vi, 284. viii, 448. S. iv, 4. 31
 Aurigæ T. vi, 429
 Aurigam T. vi, 429. vii, 585. 737
 Auro T. i, 517. 540. 547. ii, 298. 406. iii, 223. 709. iv, 9. 132. 171. 191. 265. v, 228. vi, 62. 570. 724. vii, 256. 658. viii, 104. 567. ix, 332. 691. x, 60. xi, 502. S. i, 2. 136. ii, 2. 68. 121. ii, 7. 129. iii, 4. 2. 11. 91. 94. 96. iii, 5. 29. iv, 2. 67. iv, 5. 24. iv, 7. 16. v, 1. 59. A. i, 162. ii, 42. 49. 191
 Aurora T. ii, 135. 698. iii, 440. vi, 279. xii, 563. S. i, 2. 218. i, 6. 9
 Auroræ T. ii, 334
 Auroram T. iii, 3. xii, 50. A. ii, 255
 Aurum T. i, 150. ii, 281. iv, 192. 205. 311. v, 188. vi, 208. 535. vii, 682. viii, 405. 569. S. ii, 7. 56. iii, 3. 103. 202. iii, 4. 52. v, 1. 2. 189. v, 3. 120. A. i, 298. 425. ii, 97
 Ausa T. ii, 314. 456. iii, 237. v, 103. 379. vi, 475. 846. vii, 610. x, 44. xii, 545. S. i, 4. 76. A. i, 143
 Ausæ T. ii, 217. iii, 55. 561. v, 303. vi, 152. vii, 425. 573. xi, 20
 Ausi T. i, 203. iii, 161. iv, 368. viii, 96. x, 270. 380. A. ii, 296
 Ausim T. i, 18. iii, 165. A. ii, 266
 Ausint T. xi, 126
 Ausis T. ii, 378. v, 688. x, 384. xi, 448
 Ausit T. xii, 101. A. i, 544
 Ausonias T. viii, 409. S. i, 4. 24. iii, 2. 20. iii, 3. 105. iv, 8. 20
 Ausonias S. iii, 2. 120. iii, 4. 32. iv, 4. 61
 Ausonii S. i, 2. 175. iv, 4. 96. v, 2. 174. v, 3. 168
 Ausoniis S. i, 2. 76. v, 3. 293
 Ausonio S. iv, 4. 52
 Ausonios S. ii, 1. 195. iii, 3. 116
 Ausonium T. xii, 272. S. iv, 8. 46
 Ausonius S. iii, 4. 18
 Ausonum S. iv, 5. 37
 Ausos T. ii, 261
 Auspice S. ii, 2. 39. iii, 5. 74
 Auspiciis T. ii, 433
 Auspicium T. vi, 222. xi, 340. S. v, 2. 10
 Auster T. i, 350. v, 468. 705. vi, 484. ix, 362. xi, 520. S. iii, 3. 96. A. ii, 140
 Austri T. v, 377. viii, 425. S. ii, 2. 27. v, 1. 246
 Austris T. ii, 105. xi, 42. A. ii, 299

- Austro S. i, 4. 122. i, 6. 78. ii, 4. 28.
 iii, 1. 72. v, 1. 100
 Austros T. vi, 852. S. ii, 1. 106. iii, 3.
 129
 Ausum T. iv, 599. ix, 651. S. v, 2. 87
 Ausuræ T. vi, 19
 Ausuram T. i, 288
 Ausurum T. ii, 117
 Ausurus T. viii, 116
 Ausus T. iii, 100. iv, 108. 437. vi, 278.
 viii, 62. 581. ix, 133. xi, 124. S. i,
 1. 85. i, 4. 85
 Autonoën T. iv, 562
 Autumnum S. ii, 2. 100. v, 1. 50
 Autumnus S. ii, 1. 217
 Avulsa T. vi, 36. x, 534
 Avulsum T. v, 576
 Avum T. ii, 122. 127. iii, 560. v, 070.
 ix, 325. S. iv, 7. 43. A. ii, 300
 Avunculus T. iv, 8. 12
 Avus T. v, 676. ix, 377. S. iv, 4. 73.
 iv, 8. 58. A. ii, 235
 Auxerat T. vi, 119
 Auxilia T. ix, 448. 660
 Auxiliantia T. vi, 686. A. ii, 445
 Auxiliata S. v, 1. 159
 Auxiliator S. iii, 4. 24
 Auxilii T. x, 73
 Auxilio T. ii, 199. vi, 794. vii, 606. ix,
 122. xi, 471
 Auxilium T. vi, 727. ix, 197. S. i, 4. 112
 Auxit T. vi, 937
 Axe T. iii, 112. 225. v, 86. vi, 285.
 481. vii, 780. x, 758. xi, 668. xii,
 296. 543. 560. 735. S. iv, 3. 27. 107.
 A. i, 136
 Axem T. i, 349. vii, 7. 78. viii, 43. S.
 ii, 7. 107. iii, 3. 77
 Axes T. vi, 455. viii, 88. x, 479. 823.
 xii, 650. S. i, 2. 212. iv, 3. 136
 Axi T. vi, 321
 Axibus T. iv, 244. vi, 455
 Axis T. i, 274. ii, 724. iii, 109. 486.
 vi, 508. 526. vii, 200. 763. viii, 372.
 S. iii, 1. 52
 Azan T. iv, 292
- B.
- Babylon S. ii, 7. 95
 Babylona S. iv, 1. 40. iv, 6. 67
 Babylonis S. iii, 2. 137. v, 1. 60
 Bacchæa T. ix, 435. xii, 791. A. i,
 184. ii, 41. 138. 276
 Bacchæi S. iii, 5. 99
 Bacchæo T. i, 329. S. ii, 2. 99
 Bacchæos T. vii, 649
 Bacchæus T. vii, 603
 Bacchamur S. i, 2. 258
 Bacchate T. iv, 371
 Bacchatur T. vii, 466. x, 666. S. iv, 3.
 122
 Bacchatus S. iii, 1. 163
 Bacche T. ii, 576. iv, 393. 396. S. ii, 1.
 98
 Baccheidos S. ii, 2. 24
 Bacchi T. iv, 452. x, 424. S. v, 1. 26.
 A. i, 593. 646. ii, 387
 Bacchica T. ix, 479. A. ii, 4
 Baccho T. i, 11. ii, 80. iv, 405. vii,
 308. 607. S. i, 6. 96. iii, 4. 59
 Bacchum T. i, 288. ii, 663. v, 257. vii,
 667. A. i, 262
 Bacchus T. vii, 146. x, 313. 901. xi,
 224. 488. S. iii, 2. 62. iv, 2. 24. v,
 1. 116
 Bactra S. iii, 2. 136. iv, 1. 40
 Baculo T. iv, 582. xi, 587
 Baculum T. xi, 675
 Bætica S. ii, 7. 29
 Bætin S. ii, 7. 25
 Bætis S. ii, 7. 34
 Bagraða S. iv, 2. 91
 Baia S. iv, 7. 19
 Baiana S. v, 3. 100
 Baianis S. i, 5. 60
 Baianos S. iii, 2. 17
 Baias S. iii, 5. 96. iv, 3. 26
 Balant S. iv, 5. 17
 Balatus T. x, 46
 Balearicus A. ii, 420
 Balearis T. x, 857
 Balnea S. i, 3. 44. i, 5. 13. ii, 2. 18
 Baltens T. ix, 241
 Barathri T. i, 85
 Barathro T. viii, 16. S. v, 1. 168
 Barathrum T. ix, 598
 Barba T. vi, 589. S. ii, 1. 54
 Barbæ T. ix, 415
 Barbam T. vi, 32
 Barbara T. v, 225. xii, 538. S. iii, 5. 81.
 v, 2. 46. A. ii, 280
 Barbaricus S. ii, 1. 72
 Barbaricis S. iii, 3. 59
 Barbarus S. ii, 1. 102. iv, 2. 44. iv, 6.
 106
 Barbiton S. iv, 5. 60
 Bassaridum S. ii, 7. 7
 Battiadæ S. v, 3. 157
 Beata T. viii, 652. S. i, 6. 37. ii, 7. 24
 Beatam S. i, 6. 7
 Beatas S. i, 5. 43. ii, 1. 231
 Beati S. iii, 1. 26
 Beatis S. i, 3. 15. iv, 3. 128
 Beato S. ii, 6. 67. iv, 3. 85. v, 1. 227
 Beatos S. i, 2. 121. v, 3. 25
 Beatus S. i, 6. 49. ii, 4. 14. iv, 3. 153.

- iv, 5. 1
Bebryca A. i, 190
Bebryciæ S. iv, 5. 28
Bebryci T. iii, 353
Belidæ T. vi, 291
Bella T. i, 22. 44. 708. ii, 130. 213. 328. 546. 609. 659. 703. iii, 269. 568. 598. 655. 696. iv, 75. 115. 326. 349. 601. v, 348. vi, 117. 142. 311. 457. 865. vii, 289. 391. 464. 797. viii, 76. 251. 373. 562. 614. ix, 809. 833. 893. x, 261. 294. 430. 593. 790. xi, 59. 91. 97. 116. 123. 168. 171. 349. 431. 460. 487. xii, 7. 40. 84. 683. 691. 791. S. i, 1. 79. ii, 1. 213. ii, 6. 18. 30. ii, 7. 66. iii, 3. 170. iii, 5. 7. iv, 1. 14. iv, 6. 64. 97. v, 2. 150. 157. A. i, 82. 155. 467. ii, 241. 253. 304
Bellabunt T. iii, 313
Bellando T. v, 76
Bellante T. iv, 210. ix, 439. xii, 787
Bellantem T. vii, 672. ix, 710
Bellantes T. viii, 142
Bellare T. v, 744. vi, 829. vii, 321. viii, 506. 729. ix, 15. 320. 791. xi, 262. S. v, 1. 139. v, 2. 108. A. i, 96. 494
Bellaria S. i, 6. 10
Bellasse T. i, 229
Bellatis T. iv, 403
Bellator T. ii, 220. iii, 331. iv, 356
Bellatore T. xii, 603
Bellatorem T. viii, 377
Bellatrices T. vii, 57
Bellatrix T. vi, 262
Bellavimus T. xii, 573
Belli T. i, 243. 260. iii, 228. 237. 395. iv, 4. 102. 196. 261. 305. 592. 620. 666. 762. v, 6. 146. 600. vi, 87. 102. 171. 251. 264. 817. vii, 1. 26. 453. 483. 565. 797. 808. viii, 7. 250. 323. 402. 450. 503. 556. 593. ix, 78. 228. 431. 566. 624. 756. x, 29. 128. 253. 432. 506. 548. 729. 754. xi, 203. 271. 484. xii, 8. 22. 323. 599. 714. S. i, 1. 16. v, 2. 35. v, 3. 236. A. i, 412. 473. 492. ii, 55. 333
Bellica T. iv, 385. v, 560. viii, 589. xii, 552. S. iii, 2. 92
Bellicosa S. iv, 3. 9
Bellicus T. vii, 422. xii, 62
Belliger T. vii, 383. xii, 546. S. iii, 2. 117. iv, 4. 72. v, 2. 33
Belligeras T. xii, 717
Belligeri T. x, 739. S. iii, 1. 30. iv, 3. 98
Belligeria T. x, 26. S. v, 2. 147
Belligeros T. vii, 461. S. iv, 3. 159. A. i, 431
Belligerum S. ii, 3. 12. A. i, 504
Bellipotens T. ii, 716. iii, 299. 577. viii, 384. ix, 832. S. i, 4. 34. v, 2. 179. A. i, 443
Bellis T. ii, 741. iv, 242. 320. 688. 841. vi, 3. 552. 727. vii, 66. 239. viii, 744. ix, 490. 549. 783. x, 717. xii, 507. S. i, 1. 23. ii, 0. 42. iv, 4. 65. A. i, 113. 393
Bello T. i, 251. ii, 483. iii, 56. 140. 212. 234. 243. 355. 402. 443. 720. iv, 71. 113. 153. 285. 310. 759. v, 381. 647. vi, 406. vii, 18. 33. 526. 696. viii, 169. 211. ix, 87. 579. x, 691. 761. 799. xii, 165. 211. 262. 442. 554. 783. S. i, 4. 76. iii, 2. 128. iv, 3. 5. iv, 6. 69. v, 2. 39. A. i, 418. ii, 106
Bellona T. ii, 719. iv, 6. vii, 73. 805. viii, 348. ix, 297. x, 855. xi, 413. xii, 721. A. i, 34
Bellorum T. iii, 160. 209. 295. 666. vi, 231. vii, 53. 285. viii, 182. xi, 651. xii, 70. 374. 754. S. iv, 5. 23. v, 1. 132. v, 2. 47. A. ii, 180
Bellum T. iii, 71. 390. iv, 165. 391. 637. 652. 672. vi, 9. 514. 945. vii, 505. 616. 623. viii, 591. 657. ix, 96. x, 614. 560. 765. xi, 408. 456. 664. 754. xii, 336. 683. 765. A. i, 455. ii, 320
Belo T. vi, 61
Benigna T. ii, 309. vii, 805. xii, 544. S. iii, 1. 151. iii, 2. 8. iii, 5. 22
Benignæ T. v, 34. x, 216. S. ii, 3. 49
Benignas S. v, 3. 250
Benigni S. iv, 6. 3
Benigno T. vii, 576. S. iv, 8. 13. v, 1. 75. 108
Benignos T. viii, 244
Benignum T. xi, 220. xii, 812. S. i, 4. 103
Benignus T. xii, 620
Berecynthia T. iv, 782
Bibam T. xi, 173
Bibat S. i, 2. 207. A. i, 433
Bibebat S. iv, 6. 54
Bibemus T. iii, 663
Bibendus S. iv, 7. 11
Bibentem A. ii, 120
Bibet S. iii, 3. 212
Bibi S. v, 5. 7
Bibit T. i, 686. iv, 454. vi, 419. viii, 359. ix, 395. xi, 314. 490. S. ii, 6. 90. ii, 7. 4. A. i, 303
Bibitur T. iv, 821
Bibulas T. xi, 44. S. iv, 3. 54
Bibunt T. ix, 405
Bicorni T. i, 62
Bicornis T. ii, 217

- Bidentum T. iii, 457. iv, 416
 Bifera S. i, 3. 81
 Biforem T. iv, 668
 Biga T. i, 338. i, 2. 45. iii, 4. 46
 Bigas T. vi, 688
 Bigis T. xii, 297
 Bijugis A. i, 222
 Bijugo T. ii, 723
 Bile S. ii, 1. 58
 Bimari A. i, 407
 Bimembres T. i, 457. xii, 554. A. ii, 451
 Bina T. iii, 198
 Binis S. iv, 9. 8
 Binominis S. v, 1. 89
 Bipennes T. xii, 525. S. i, 3. 61
 Bipenni S. iii, 1. 126
 Bipennis T. viii, 488
 Biremes T. vi, 19
 Bissenas T. vi, 125
 Bisseni T. ii, 307. S. iii, 1. 18
 Bissenis S. i, 4. 53
 Bisseno T. iii, 574
 Bissenos T. xii, 811. S. i, 2. 174. A. ii, 396
 Bistonas T. ii, 421. iii, 221
 Bistonias T. xi, 194
 Bistonias T. vii, 7
 Bistonides T. v, 142
 Bistonis T. vi, 665
 Bistonio S. ii, 4. 21
 Bistonium T. ii, 587
 Bistonius S. i, 1. 19
 Biverticis T. i, 628
 Bivio T. i, 609
 Blasii S. ii, 1. 191. 201. ii, 3. 77
 Blanda T. i, 181. iv, 96. viii, 58. ix, 155. x, 158. xi, 655. xii, 246. 534. S. ii, 2. 111. ii, 7. 84. iii, 2. 38. iii, 3. 157. iv, 4. 76. A. i, 339
 Blandæ T. x, 836
 Blandam T. xi, 108. S. ii, 2. 140
 Blandarum T. ii, 286
 Blandi T. ix, 334. S. ii, 2. 120. ii, 6. 41. v, 5. 84
 Blandior T. ix, 329
 Blandis T. x, 113. S. i, 2. 92. ii, 1. 45. iii, 1. 90. A. i, 196. 383
 Blandissima S. iii, 5. 96
 Blandita S. iii, 2. 89
 Blandius A. i, 298
 Blando S. i, 1. 31. ii, 7. 38. iii, 1. 178. iii, 2. 119. A. ii, 92
 Blandum T. ii, 399. S. i, 3. 11
 Blandus T. v, 216. 456. vi, 161. i, 2. 19. 104. ii, 1. 88. 206. ii, 3. 65. iii, 3. 152. v, 3. 123. v, 5. 38. A. i, 124. ii, 237
 Bæota T. vii, 424
 Bæotia T. vii, 100
 Bæotis T. iv, 360
 Bolanum S. v, 2. 37
 Bolanus S. v, 2. 41. 42. 43
 Bona T. iii, 494. vii, 541. ix, 61. xi, 366. S. i, 2. 268. iv, 6. 17. v, 2. 39
 Bone T. ii, 460. viii, 122. xii, 87. S. iv, 3. 72
 Boni T. x, 233
 Bonis T. xi, 718. S. i, 3. 105. 106. S. ii, 1. 50. ii, 2. 130. iii, 5. 63. iv, 4. 22. iv, 8. 61. v, 1. 52
 Bonum T. i, 154. vii, 29
 Bonus T. i, 190. iii, 556. vi, 828. vii, 112. 161. viii, 28. x, 163. xi, 450. S. iv, 3. 134. A. ii, 50. 223
 Bootes T. x, 328
 Borea T. i, 160
 Boreæ T. i, 26. vii, 561. ix, 533
 Borean T. iii, 288. v, 15. 346. vii, 6. S. iii, 2. 45
 Boreas T. i, 193. 353. viii, 626. iv, 422. v, 705. vi, 108. viii, 411. xi, 114. S. iii, 3. 96. v. 1. 82
 Bovem T. viii, 232
 Boum T. vi, 733
 Brachia T. i, 218. 362. iii, 132. iv, 27. v, 217. 279. vi, 134. 219. 545. 743. 764. 801. 850. 863. vii, 475. 657. viii, 490. 547. ix, 269. x, 171. 293. xii, 671. S. i, 2. 88. ii, 1. 23. 51. iii, 3. 176. iii, 5. 66. iv, 6. 42. v, 1. 244. v, 4. 15. A. i, 98. 192. 319. 328. 346. 604. 634. ii, 162
 Branchi T. viii, 198
 Branchus T. iii, 479
 Braurona T. xii, 615
 Breve T. xi, 352. 446. vii, 267. xii, 299. S. ii, 3. 27
 Brevem T. v, 193. vi, 592
 Breves T. xii, 641. S. iii, 3. 184
 Brevi T. vi, 938. S. i, 6. 58. iv, 6. 43
 Brevibus S. ii, 1. 66. 129
 Brevior A. ii, 205
 Brevlora T. vi, 74
 Breviore S. v, 3. 161
 Brevis T. iv, 12. ix, 63. 227. iv, 7. 55
 Brevitate T. vi, 878
 Breviter S. i, 4. 67
 Briareus T. ii, 596
 Brimo S. ii, 3. 38
 Briseide S. iv, 4. 35
 Britanno S. v, 2. 149
 Bromio T. vii, 651. S. ii, 2. 4. iv, 6. 66
 Bromium T. ix, 428
 Bronten S. i, 1. 4
 Brontes S. iii, 1. 131. iv, 6. 48
 Bruma T. iv, 834. vi, 99. vii, 287. viii, 618. xii, 651. S. i, 2. 157. i, 3. 89. iv, 5. 12
 Brumæ T. iv, 421. 653. 706. ix, 448

S. ii, 1. 215. iv, 1. 24
 Brumalem S. iv, 6. 13
 Bruti S. iv, 9. 20
 Bruto S. i, 4. 42
 Bruttia S. i, 3. 23
 Bubo T. iii, 511
 Bulborum S. iv, 9. 30
 Busiridos T. xii, 155
 Busta T. v, 317. vii, 126. ix, 518. x, 903. xii, 162. 248. 349. 419. 426. 497. 798. S. ii, 1. 31. v, 1. 218. 226. v, 5. 55
 Bustis T. iv, 507. viii, 325. xii, 430. S. v, 1. 36. v, 3. 242
 Busto T. ii, 64. iii, 144. vi, 2. xii, 60
 Buten T. viii, 485
 Buxa T. vii, 171
 Buxo T. ii, 666. S. v, 3. 88
 Buxus T. ii, 77. v, 94. viii, 222. ix, 480. A. ii, 153
 Byzantiacos S. iv, 9. 13

C.

Caccaborum S. iv, 9. 45
 Caci S. ii, 3. 12
 Cacumen T. iii, 422. S. ii, 3. 58
 Cacumina T. iii, 48. vi, 105. vii, 626. x, 144. S. v, 4. 4
 Cacumine S. ii, 3. 3. v, 4. 18
 Cadant T. ii, 653. xi, 171. 304
 Cadat T. ix, 536. x, 461. 613
 Cadaver T. vi, 884. ix, 140. xii, 455
 Cadebant S. i, 6. 20
 Cadendi T. vi, 895
 Cadens T. ii, 628. vii, 821. ix, 268
 Cadente S. ii, 1. 149
 Cadentem T. i, 60. ix, 42. x, 595. xi, 3. 267. S. i, 2. 109. ii, 2. 46. ii, 7. 97. v, 3. 76. v, 5. 69
 Cadentes T. i, 238. ix, 224. xi, 620. S. iii, 4. 91. iii, 5. 39. A. ii, 20
 Cadenti T. v, 708. vi, 682. viii, 136. S. ii, 5. 17
 Cadentibus T. viii, 407
 Cadentis S. ii, 7. 27
 Cadentum T. viii, 701
 Cadere T. x, 779
 Caderes S. ii, 5. 26
 Caderet T. x, 937
 Cades T. v, 247
 Cadis S. iii, 2. 140
 Cadit T. ii, 258. 672. iii, 318. 327. 547. iv, 13. vi, 98. 685. 792. viii, 420. ix, 845. 875. x, 514. 929. xi, 490. xii, 732. S. i, 3. 73. i, 5. 49. i, 6. 13. 16. ii, 2. 49. v, 1. 108. A. i, 244
 Cadme T. vi, 145

Cadmea T. viii, 601. ix, 140. xii, 635
 Cadmea T. x, 67
 Cadmeia T. iv, 565. ix, 9. x, 609. xi, 215. xii, 380
 Cadmeius T. i, 376. iii, 366. vii, 492. viii, 458. 520
 Cadmeo T. i, 123. vii, 328
 Cadmeos T. x, 585
 Cadmeum T. iv, 57
 Cadmi T. i, 15. 227. ii, 322. 613. 662. iii, 183. 300. 645. iv, 345. 484. viii, 449. ix, 51. 520. 640. x, 127. 663. 906. xi, 40. 650. xii, 115
 Cadmo T. ii, 119. iv, 435
 Cadmum T. i, 6. ii, 289. viii, 231. ix, 823. x, 787
 Cadmus T. i, 182. 680. iv, 553. xi, 490. 702
 Caduce S. ii, 1. 212
 Caducis S. ii, 2. 129
 Cadum S. iv, 8. 39
 Cadunt T. v, 375. 388. 392. 397. 528. vi, 408. vii, 583. viii, 420. 462. 490. 546. 704. x, 133. 517. xi, 481. S. i, 6. 75. ii, 1. 18. v, 1. 170
 Cæca T. ii, 489. iv, 499. v, 184. 718. vi, 600. viii, 16. x, 630. S. ii, 6. 8. v, 5. 82
 Cæcæ S. ii, 1. 221
 Cæcam T. ii, 501
 Cæcas T. iii, 30
 Cæcis T. iv, 735. x, 559. xii, 234
 Cæco T. ii, 26. vi, 411. vii, 791. xi, 345. xii, 286. S. ii, 5. 10. v, 1. 168
 Cæcos T. iii, 630
 Cæcum T. ii, 116. vii, 48. ix, 198. xi, 668
 Cæcus T. xi, 517. A. i, 517
 Cæde T. i, 637. 645. ii, 123. iii, 298. iv, 409. v, 255. vi, 536. vii, 353. viii, 573. ix, 200. 683. x, 455. 467. 747. xii, 674
 Cædem T. x, 413. xi, 153
 Cædentibus T. i, 71
 Cædere T. iii, 590. xii, 526. S. iii, 1. 118
 Cædes T. ii, 667. 720. iii, 49. v, 129. vii, 365. ix, 429. x, 273. ii, 5. 2
 Cædi T. i, 569
 Cædibus T. i, 43. ii, 620. 678. iii, 221. 535. v, 353. viii, 596. 667. ix, 436. x, 293. 656. S. v, 2. 131. A. i, 83
 Cædis T. i, 662. ii, 612. v, 249. vi, 146. vii, 138. ix, 5. x, 267. 838. xii, 31
 Cædit A. ii, 346
 Cæditur S. v, 3. 222
 Cædunt T. iii, 515. ix, 92. S. iv, 3. 50
 Cæduntur A. i, 428

- Caelat S. iii, 1. 132
 Caelata T. i, 543. iv, 170. vii, 56
 Caelatum A. ii, 179
 Caelatur T. ix, 333
 Caesar T. xii, 814. S. i, 6. 84. iii, 2. 128. iv, 1. 30. iv, 2. 5. 39. v, 1. 14. v, 2. 174. v, 3. 204
 Caesare S. i, 4. 55. v, 1. 144
 Caesarea S. v, 3. 229
 Caesarei S. i, 1. 85. iv, 3. 70. v, 1. 133
 Caesareo S. iv, 5. 24
 Caesareum S. ii, 4. 30. iii, 3. 65. iv, 1. 10
 Caesareus S. iii, 4. 7
 Caesariem T. vi, 195
 Caesaries T. x, 607
 Caesaris S. i, 1. 86. i, 6. 8. ii, 5. 27. iii, 5. 29. iv, 1. 2. iv, 7. 50. iv, 8. 61. v, 1. 165. 191. v, 2. 132
 Caesarum T. i, 523
 Caesi T. vi, 86. x, 496. xi, 645
 Caesis T. viii, 178. 451. xii, 634. S. i, 1. 10. iv, 3. 7. A. i, 417
 Caeso T. iii, 126. S. iv, 4. 105
 Caesorum T. xii, 25
 Caesos T. xii, 552
 Caetibus T. x, 500. S. iii, 1. 44
 Caetu T. vi, 829. S. v, 3. 140. A. i, 190
 Caestus T. vi, 729. 764. 792. vii, 21. A. ii, 441
 Caesum S. ii, 2. 9
 Caiano S. iv, 9. 22
 Caioli S. i, 6. 17
 Calabrum T. iii, 23
 Calain T. v, 408
 Calathis T. x, 58
 Calathos A. i, 355
 Calcabam S. i, 3. 53
 Calcanda T. i, 358. xi, 341
 Calcas S. iii, 1. 24
 Calcare T. xi, 679
 Calcaribus T. xi, 452. S. i, 1. 49
 Calcat T. viii, 542
 Calcata T. xii, 286. A. i, 403
 Calcati T. iii, 208
 Calcatum T. xii, 317
 Calcavero T. i, 239
 Calce S. v, 2. 116
 Calcent T. x, 481. xii, 37
 Calchanta A. i, 493. ii, 7
 Calchas A. i, 552
 Calcor S. iv, 3. 78
 Calens T. iv, 261. viii, 7. S. ii, 2. 137
 Calent T. vii, 578. 616. x, 103
 Calenti T. iii, 260. x, 703
 Calere S. i, 6. 56
 Calet T. i, 264. ii, 226. vi, 230. 443. ix, 700
 Calicum S. iv, 9. 45
 Calidam T. iv, 729
 Calidas S. iii, 1. 101
 Calidis T. v, 527
 Calido S. i, 3. 5
 Caligant T. ix, 367. S. v, 3. 238
 Caligantem T. iv, 539
 Caligantes T. i, 95. 335. x, 287
 Caligantia T. vii, 470. S. iii, 5. 20
 Caligantibus T. xii, 231
 Caligare T. xii, 693
 Caligine T. i, 380. ii, 685. iii, 498. v, 154. 197. vi, 510. viii, 503. ix, 433. 727. x, 146. 735. S. ii, 2. 128. v, 6. 52. A. i, 521
 Caligo T. iv, 28. A. ii, 436
 Calle T. ii, 496
 Callida S. ii, 6. 26. A. ii, 172. 321
 Callide T. ii, 334
 Callidus T. i, 67. ii, 285. vi, 782. 852. x, 724. xi, 716
 Callimachus S. i, 2. 253
 Calliope T. iv, 35. viii, 374. S. ii, 7. 38. iii, 1. 50
 Callirhoë T. xii, 629
 Calor T. i, 3. S. i, 2. 89. A. ii, 207
 Calori T. ii, 391
 Calore A. ii, 214
 Calores T. iii, 701. S. ii, 3. 53
 Caluere T. v, 263
 Caluisse T. viii, 390
 Caluit T. iii, 383. iv, 356
 Calydon T. iv, 104
 Calydona T. i, 401. vi, 465. vii, 204
 Calydone T. v, 426
 Calydonia T. iv, 267
 Calydonidas T. xii, 117
 Calydonides T. ii, 736
 Calydonios S. v, 2. 142
 Calydonis T. i, 453. 490. viii, 483
 Calydonius T. i, 669. ii, 476. viii, 41. x, 347. A. i, 500. 533
 Camcenæ S. i, 2. 257
 Camcenis S. iv, 7. 21
 Camera S. i, 5. 42
 Camilli S. v, 2. 53
 Caminis T. iii, 277. 588. S. i, 1. 3. iv, 6. 28
 Caminos S. i, 5. 32
 Campani S. iii, 3. 162
 Campanos S. iv, 3. 6
 Campi T. i, 568. ii, 503. iii, 133. iv, 434. vi, 454. 678. vii, 268. viii, 8. 131. 731. ix, 877. x, 372. 389. 730. xi, 81. xii, 192. S. iv, 2. 24. iv, 2. 124. v, 3. 24
 Campis T. i, 335. ii, 5. 54. 675. v, 391. 505. 588. 749. vi, 459. vii, 229. viii, 382. ix, 226. 778. xi, 747. S. iv, 3. 21. 30. iv, 9. 32. A. i, 154. 279. ii, 400

- Campo T. ii, 547. 552. iii, 314. vi, 191.
 439. 694. vii, 238. 328. 415. 746.
 808. viii, 62. ix, 213. 250. 806. xi,
 21. 407. 474. S. i, 2. 85. iv, 4. 67.
 iv, 7. 1. A. i, 123. ii, 119
 Camperum T. ii, 708. S. iv, 3. 72
 Campos T. i, 95. 639. ii, 291. 510. iii,
 143. 673. iv, 699. vii, 585. ix, 22.
 149. 743. x, 476. xii, 209. 295. 312.
 447. 656. S. i, 2. 97. iv, 4. 1. v, 2.
 142. v, 3. 39. A. i, 87. 266
 Campus T. ii, 703. iv, 138. 677. v, 3.
 vi, 258. 401. 470. 938. vii, 117. 545.
 692. 821. viii, 328. 378. 397. ix, 32.
 836. x, 359. 761. xi, 17. 593. xii,
 359. 566. 604. 711. 732. A. ii, 85
 Campus T. v, 528. vi, 638. 908. vii,
 796. ix, 222. x, 5. 147. xi, 486. xii,
 252. A. i, 627
 Cans T. iv, 833. T. v, 406. vi, 111. A.
 i, 235
 Canali S. i, 2. 205
 Canam T. i, 4. 33. ii, 652. S. i, 3. 34.
 ii, 1. 17
 Canamus T. i, 695
 Canat T. x, 725. S. i, 2. 241. i, 6. 95
 Cancri T. iv, 776
 Candens T. iv, 290
 Candentia S. i, 4. 123
 Candida T. ii, 231. vi, 865. vii, 654.
 ix, 334. 768. xii, 20. S. ii, 2. 89. 148.
 iii, 1. 71. iii, 2. 141. iii, 5. 66. iv, 8.
 29
 Candidæ S. iv, 3. 146
 Candidam S. ii, 7. 10
 Candidas S. i, 6. 31
 Candidiore S. iii, 4. 59
 Candor S. ii, 1. 41
 Candore A. i, 315
 Cane T. vii, 679
 Canchat T. i, 396. S. v, 3. 174
 Canenda S. iv, 4. 71
 Canendi S. i, 2. 256. ii, 7. 5
 Canendo T. iii, 141. iv, 182. 583. S. iv,
 4. 69. v, 3. 11
 Canendum T. x, 329
 Canendus T. i, 45. viii, 553
 Canens T. iii, 512. vii, 408. x, 306
 Canentem T. iii, 519. S. ii, 7. 80. iv, 3.
 142. v, 3. 61
 Canenti S. iv, 5. 19
 Canentis T. iii, 466. iv, 491. x, 626. A.
 i, 575
 Canere T. xi, 299
 Caneret T. viii, 553. S. v, 3. 113. v, 5.
 54
 Caneris S. i, 4. 23
 Canes T. i, 551. iv, 574. vi, 65. ix,
 905. x, 353. xii, 739. S. ii, 6. 19. ii,
 7. 73. iii, 1. 58
 Canet T. v, 112. 337
 Canibus T. xi, 534
 Canimus S. i, 5. 12. ii, 7. 19. v, 1. 31
 Canis T. i, 512. iv, 6. 2. vii, 474. x,
 706 S. ii, 7. 102
 Canistris T. i, 523. iv, 378. A. i, 571
 Canit T. ii, 213. iv, 579. x, 190. 669.
 A. i, 188
 Canitiem T. iii, 138. viii, 243. S. iii, 3.
 19
 Canities T. ii, 98. iv, 581. xi, 341. 583
 Cannæ T. vi, 338
 Cannenses S. i, 4. 87
 Cannis S. i, 6. 15
 Cano T. iii, 646. xi, 43. S. ii, 1. 8. iii,
 2. 41. iv, 8. 41
 Canopi S. ii, 7. 70. iii, 2. 111
 Canora S. v, 3. 80
 Canori S. iii, 5. 52
 Canoris T. vii, 283
 Canoro S. i, 2. 3. 225
 Canorus S. ii, 4. 9
 Canos T. ix, 163. S. ii, 6. 90
 Cantarat T. vi, 359
 Cantat A. i, 579
 Cantata S. i, 2. 197. iv, 4. 35
 Cantatus T. x, 504. S. v, 3. 153
 Cantibus S. ii, 7. 88
 Cantu T. iv, 504. vi, 355. S. ii, 7. 47.
 iii, 3. 41. iv, 4. 50. iv, 7. 7. v, 3.
 205. v, 5. 35. A. i, 3. 54
 Cantus T. ix, 733. S. ii, 1. 5. ii, 6. 39.
 iv, 3. 119. v, 1. 27. v, 3. 92. 235
 Canum T. i, 589. 625. iv, 429. 654. A.
 ii, 34
 Canunt T. iv, 157. viii, 228
 Canus S. ii, 2. 7
 Capaces T. x, 634
 Capaci T. viii, 292
 Capanea T. viii, 662. x, 811. 832. xii,
 764
 Capanea T. xii, 545
 Capaneu T. viii, 745. xi, 181
 Capaneus T. i, 45. iii, 596. 648. iv, 166,
 v, 566. 586. 664. vi, 732. 747. 784.
 vii, 669. 675. viii, 747. ix, 547. 565.
 x, 32. 258. 482. 739. 828. 898. xi, 2.
 70. 249. xii, 706
 Capax T. iv, 419. 521. S. iii, 1. 85
 Cape A. i, 270
 Capessant A. i, 467
 Capessas T. xi, 703
 Capessat T. ii, 109
 Capessens T. ix, 891
 Capessere T. xi, 158
 Capharea T. vii, 371
 Caphareos T. ix, 307
 Caphareus A. i, 93. 450

- Capienda S. iv, 7. 10
 Capies T. ix, 901
 Capillis T. iii, 680. S. iii, 4. 50
 Capit T. ii, 93. x, 166. S. ii, 1. 164. v, 1. 40. v, 2. 14. A. i, 151
 Capita T. i, 256. iv, 462. x, 29
 Capiti T. iv, 129. 154. vii, 784. xi, 161
 Capitis T. i, 104. v, 572. vi, 771. viii, 674
 Capitolia S. iii, 5. 31. v, 3. 197
 Capitolinis S. iii, 5. 92. v, 1. 189
 Capitolio S. iv, 3. 16
 Capitolium S. i, 6. 102
 Caput T. ii, 27. iv, 487
 Capreæ S. iii, 1. 128
 Capreas S. iii, 2. 23
 Capea S. iv, 9. 21
 Capta T. ii, 328. v, 39. 604. xii, 167. 369. S. ii, 5. 5. iv, 7. 38. v, 2. 128. A. ii, 85. 259. 355
 Captabat T. viii, 261
 Captæ T. vii, 56. x, 765
 Captam T. i, 623. iv, 823. A. i, 401
 Captant S. iv, 4. 17
 Captas T. v, 302. vii, 517
 Captat T. viii, 576
 Capti T. ii, 618
 Captis T. ii, 735
 Captiva T. x, 450. 578. 848. xii, 68. S. i, 4. 33. v, 3. 202. A. ii, 281
 Captivæ S. i, 4. 90
 Captivi S. i, 1. 51
 Captivis T. vii, 103. ix, 819
 Captivo T. ii, 457
 Captivum T. viii, 751
 Captivus T. vii, 181. ix, 217. A. i, 281
 Capto T. ii, 270. iv, 262. vii, 531
 Captos T. x, 79. A. i, 466. ii, 351
 Captum T. viii, 112. A. ii, 284
 Captus T. ix, 160. A. i, 637
 Capulis T. iii, 446. viii, 387. xii, 30
 Capulo T. ii, 8. 426. 524. iii, 88. 362. iv, 558. x, 436. xi, 243
 Capulos T. v, 253
 Capulum T. ix, 540. x, 661. A. ii, 370
 Caput T. i, 168. 652. ii, 34. 221. 491. iii, 319. iv, 108. 304. v, 642. vi, 93. 108. 511. 804. vii, 3. 106. 349. 646. viii, 72. 740. 756. ix, 18. 125. x, 315. 531. 794. xi, 88. 320. 584. S. i, 1. 32. 70. i, 2. 192. ii, 1. 209. ii, 7. 99. iii, 5. 21. iv, 3. 67. 157. v, 3. 16. A. i, 451. ii, 425
 Capys S. iii, 5. 77
 Cara T. i, 649. iii, 301. 311. v, 603. vii, 184. 462. 495. xii, 388. S. i, 2. 169. iii, 2. 58. iii, 5. 102. iv, 8. 8. v, 1. 196. A. i, 384. ii, 108. 255
 Caræ T. vii, 12. ix, 330. 323. xii, 261. 305. S. iv, 6. 95. v, 5. 52. A. ii, 238
 Caram T. iii, 283. iv, 788. viii, 642. S. ii, 6. 96
 Caras S. i, 2. 225
 Carbasa T. iv, 29. vi, 405. vii, 792. S. iii, 2. 49. 100. iv, 3. 106. iv, 4. 89. A. i, 446. ii, 30. 311. 323
 Carbassei T. vii, 658
 Carbasus A. i, 558
 Carcer S. ii, 4. 15
 Carcere T. iii, 432. S. iii, 2. 42. A. i, 625
 Carceribus T. vi, 522
 Carceris S. i, 1. 92
 Carchesia T. iv, 502. A. ii, 6
 Cardine T. i, 158. 349. ii, 236. vii, 35. viii, 349. x, 853. xi, 114. S. ii, 5. 11
 Care T. iii, 710. x, 352. xi, 188. S. iii, 4. 60. v, 5. 79. A. i, 252. 273. ii, 218
 Careat S. iii, 2. 34
 Carebat T. i, 164
 Carens T. ii, 324
 Carent T. v, 384
 Carentes S. i, 3. 92
 Carentia T. iv, 425
 Cari T. vi, 374. xii, 379
 Caricæ S. iv, 9. 26
 Carina T. iii, 57. S. i, 2. 246. iii, 2. 60
 Carinæ T. i, 194. v, 170. 342. vii, 57. ix, 94. S. i, 4. 120. iv, 3. 39. v, 3. 238. A. i, 362
 Carinas S. i, 2. 214. iii, 2. 1. iv, 3. 77. A. i, 392. ii, 105
 Carinis T. iv, 224. vii, 88. ix, 247. S. ii, 2. 79. iii, 1. 149. A. i, 34. 203. 443
 Caris T. vii, 281. xii, 159. 800. S. v, 1. 50. A. ii, 124
 Carissima S. iii, 5. 110
 Carmen T. iv, 549. vi, 123. viii, 247. x, 874. xi, 56. S. i, 2. 177. 238. ii, 1. 10. ii, 4. 23. ii, 7. 53. 114. iv, 5. 11. iv, 7. 9. v, 3. 1. 98. 182. v, 5. 23
 Carmina T. iii, 659. viii, 58. x, 445. S. i, 2. 173. 251. 267. i, 3. 23. i, 4. 97. i, 5. 5. ii, 1. 17. ii, 2. 115. 116. ii, 3. 7. ii, 6. 50. iii, 1. 67. iii, 3. 174. 215. iii, 5. 34. 65. iv, 2. 55. iv, 5. 22. iv, 6. 98. v, 2. 161. v, 3. 27. 88. 126. 157. v, 5. 25. 48. A. i, 240. 573
 Carmine T. i, 9. ii, 377. 454. iii, 102. vi, 688. vii, 289. S. i, 2. 1. i, 5. 29. iv, 2. 3. iv, 6. 99. v, 1. 204. 208. v, 3. 18. 44. 194. 215. v, 5. 70

Carminis T. i, 16. S. i, 2. 27. ii, 7. 81
 Caro T. ii, 363. iii, 682. ix, 79. x, 441.
 xii, 315. S. ii, 1. 91. iv, 6. 73
 Caros T. iii, 168. ix, 215. S. ii, 6. 99
 Carpathio T. i, 182. S. iii, 2. 88
 Carpathius A. i, 136
 Carpe T. iii, 109
 Carpena T. iii, 711
 Carpentem S. ii, 4. 5
 Carpere T. iv, 511. S. ii, 1. 140. v, 1.
 229
 Carpit T. i, 311. iv, 755. 791. ix, 467.
 xii, 144
 Carpitur S. v, 1. 150
 Carpai T. xi, 184. S. i, 4. 105
 Carpat T. vii, 811. S. ii, 6. 78. 98
 Caruere T. xi, 135. S. v, 1. 52
 Carus T. vii, 522. S. ii, 1. 77
 Caryæ T. iv, 225
 Carybdis S. iii, 2. 85
 Caryotides S. i, 6. 20
 Caryste T. vii, 370
 Carysti T. vii, 718
 Carystos S. i, 5. 34. ii, 2. 93
 Casa S. iii, 1. 82
 Casæ T. iv, 161. xii, 268
 Casas A. ii, 428
 Cascus S. iv, 9. 36
 Casibus T. v, 745. vi, 453. 918. viii,
 512. S. ii, 7. 91. A. i, 544
 Caspia T. viii, 290. x, 288
 Caspiacæ S. iv, 4. 64
 Caspius T. viii, 573
 Cassa T. v, 562. vi, 70. ix, 106. 629.
 770
 Cassæ T. xi, 449
 Cassi T. xi, 80
 Cassibus A. i, 460
 Casside T. iv, 111. 205. 302. vi, 390.
 920. vii, 242. viii, 401. 470. ix, 237.
 541. x, 759. xi, 200. 408. xii, 189.
 713. S. ii, 6. 42. v, 2. 180. A. i, 300
 Cassidis T. vi, 226. vii, 293. viii, 166.
 709. x, 755
 Cassis T. ii, 15. 717. iv, 129. 317. vi,
 331. ix, 109. 700. xi, 386. 397. S.
 v, 2. 47
 Cassos T. ii, 670
 Cassum T. v, 318
 Cassus T. iv, 503. vi, 158
 Casta T. ii, 227. 254. 737. xi, 355. 629.
 S. iv, 6. 91. v, 1. 59. 154
 Castæ T. x, 58. S. ii, 7. 62. iv, 3. 11
 Castalæ T. i, 698. vi, 338. S. v, 5. 2
 Castalii T. viii, 176
 Castaliis T. i, 565. vii, 90
 Castella S. v, 2. 145
 Castigabat S. ii, 6. 51
 Castigat T. vi, 700. ix, 78

Delph. et Var. Clas.

Castigata T. vi, 872. ix, 687
 Castigatæ S. ii, 1. 43
 Castigavere T. ii, 271
 Castiget S. ii, 6. 18
 Castior S. iv, 7. 12
 Castis S. iii, 1. 133. A. i, 370
 Castissimus T. xii, 194. S. v, 1. 41
 Casto T. iv, 749
 Castor T. vi, 329. S. iv, 5. 27. iv, 6.
 16. v, 2. 129. A. i, 180
 Castora S. v, 3. 139
 Castore T. iv, 215. S. iv, 7. 48
 Castos T. iii, 201. S. iii, 3. 17
 Castra T. ii, 491. iv, 9. 127. 663. vii,
 384. 505. 551. 555. 608. viii, 205.
 x, 2. 15. 150. 382. 388. xi, 52. 442.
 xii, 551. S. i, 2. 267. ii, 2. 124. iii,
 2. 90. 121. v, 1. 130. v, 2. 165. v, 3.
 190. A. i, 484. 517
 Castris T. vii, 163. 259. 441. 467. 485.
 viii, 173. ix, 906. x, 157. 224. S. i,
 1. 28. i, 4. 72. iv, 6. 81. v, 2. 42.
 A. i, 482. 548
 Castrorum T. viii, 260. x, 262. S. v, 2.
 9. 127
 Castum S. v, 2. 102
 Castus T. viii, 553
 Casu T. vi, 726
 Casum T. vi, 936. ix, 416. xi, 500
 Casura T. i, 14
 Casuræ S. i, 6. 63
 Casurum T. xii, 625
 Casos T. i, 192. 452. 688. ii, 403. iii,
 50. 519. 636. 646. iv, 188. 601. v,
 41. 207. 626. vi, 244. 706. vii, 705.
 viii, 182. 189. 421. x, 14. 221. 690.
 727. xi, 735. S. ii, 1. 118. 221. ii,
 2. 131. ii, 6. 58. v, 3. 148. A. i, 665
 Catastæ S. ii, 1. 72
 Catena S. v, 1. 44
 Catenæ T. ii, 271. iii, 274. xii, 775
 Catenas T. viii, 25. ix, 697. x, 562.
 915. S. i, 4. 43. iii, 2. 120. A. i, 210
 Catenatas T. iv, 731
 Catenatis S. ii, 1. 110
 Catenato T. vii, 63
 Catenatos S. iv, 6. 66
 Catenis T. xii, 460. A. i, 431
 Caterva T. iii, 532. iv, 575. S. v, 1. 67
 Catervæ T. iii, 543. vii, 71. 618. ix,
 27. 611. x, 520. xii, 111. S. ii, 3. 8.
 iv, 3. 4. v, 1. 116. A. i, 603
 Catervam T. ii, 577
 Catervas T. iv, 246. 321. v, 356. 682.
 ix, 812. A. i, 557
 Catervis T. viii, 663. x, 468. xii, 657
 Catillum S. i, 3. 100
 Cato S. i, 1. 28
 Catonem S. ii, 7. 68

Ind. Stat.

E

- Catones S. ii, 7. 115
 Catula S. i, 1. 27. iii, 2. 168
 Catulos T. x, 419. A. i, 179
 Cave T. i, 418. 585. 712. ii, 29. iii, 545. iv, 478. 701. v, 266. vi, 793. viii, 109. ix, 800. x, 309
 Cavas T. ix, 248. 451
 Cavas T. v, 752. viii, 272
 Cavare S. iv, 3. 42. 56
 Cavas T. x, 520
 Cavat T. vii, 749. ix, 126
 Cavata T. iv, 451
 Caucasii T. xii, 612
 Caucasos T. iv, 204
 Cauda S. ii, 4. 26. iii, 2. 28. A. i, 29
 Caudas T. v, 538
 Cave T. xi, 111
 Caves T. vi, 654. S. ii, 5. 12
 Cavos T. i, 422
 Cavos S. i, 4. 28
 Cayent T. vii, 80
 Caventem T. vi, 769. S. ii, 6. 30
 Cavernis T. v, 389
 Cavet T. v, 648. vi, 771. 793
 Cavis T. ix, 130. 503. x, 86
 Cavo T. ii, 624. iii, 611. S. i, 6. 27
 Cavos T. iv, 471
 Causa T. i, 428. 634. ii, 73. iii, 160. 273. iv, 79. 619. v, 715. vii, 519. viii, 250. xi, 266. xii, 199. S. i, 2. 46. 257. v, 3. 23. 272. A. ii, 60
 Causo T. i, 202. iii, 40. 706. iv, 248. vii, 164. 198. ix, 876. xii, 648. S. v, 3. 258. v, 5. 65
 Causam T. v, 556
 Causas T. ii, 290. iii, 472. 658. viii, 92. x, 568. xii, 147. 494. 472. 544. S. i, 2. 16. ii, 8. 6. iii, 1. 2. A. ii, 229
 Causis T. i, 568. vi, 934
 Causa T. vi, 224
 Causas T. iii, 604. viii, 222
 Cautibus T. ii, 558
 Cautipr T. vi, 699
 Cautus A. ii, 267
 Cebrenidos S. i, 5. 21
 Cecidere T. i, 619. iv, 212. 463. viii, 168. xi, 212. xii, 554. 574. S. i, 4. 37. ii, 2. 104. iii, 6. 14. iii, 2. 126. A. i, 44
 Ceciderunt T. vii, 159. ix, 350. 870. x, 145. xi, 451. A. i, 463. ii, 204
 Cecidisse T. viii, 182
 Cecidisset S. i, 2. 136
 Cecidit T. iii, 599. ix, 409. 879. x, 518. S. v, 5. 16
 Cephete T. vi, 382
 Cecini S. ii, 1. 22
 Cecropia T. ix, 518
 Cecropiam T. xii, 163. S. ii, 6. 55
 Cecropidas T. xii, 570. A. i, 202
 Cecropia T. xii, 725
 Cecropio S. ii, 2. 110
 Cedamus S. iv, 3. 119. A. i, 269
 Cedant S. i, 2. 26. i, 2. 63. 84. 89
 Cedat T. i, 29. ii, 178. S. i, 1. 64. i, 5. 22. ii, 2. 61. ii, 4. 9. ii, 7. 123. iii, 1. 142. 143. iii, 4. 40. 84
 Cede T. iv, 401. xi, 495. xii, 446
 Cedente S. iii, 2. 69
 Cedentem T. vi, 768. viii, 522
 Cedenti T. xi, 547
 Cedentibus T. i, 497
 Cedero T. ii, 175. vi, 661. S. i, 2. 129. iii, 2. 151. v, 2. 75
 Cederet A. ii, 448
 Cedes S. ii, 7. 75
 Cedit T. vii, 288. xii, 512. S. iv, 4. 103. A. i, 498
 Cedo T. vii, 178. viii, 517. xii, 284. A. i, 296
 Cedri T. iv, 426
 Cedro T. iii, 142
 Cedunt T. v, 410. vi, 434. x, 330. xii, 724. A. i, 371
 Celamas T. iv, 186
 Celandi T. x, 249
 Celant T. x, 454
 Celantem T. viii, 715
 Celat T. x, 285. xii, 695. S. v, 2. 179. A. i, 233. ii, 79
 Celavit T. xii, 621
 Celeberrima T. vi, 565. S. i, 2. 232. ii, 4. 24. iv, 4. 44
 Celeberrimus A. ii, 61
 Celebrabat A. i, 285
 Celebrabere T. iv, 840
 Celebrant S. ii, 4. 10
 Celebrare S. i, 2. 181. iv, 6. 108
 Celebras S. v, 2. 196
 Celebravit T. vi, 8
 Celebrem S. iv, 2. 7
 Celei T. xii, 619
 Celenses T. ii, 666
 Celent S. v, 2. 281
 Celer T. iv, 121. v, 575. vi, 666. 889. x, 868. iii, 2. 20. 62. S. iii, 2. 82
 Celerare T. viii, 168. x, 624
 Celerem T. iii, 463
 Celeremus T. xi, 201
 Celeres T. vi, 593. viii, 226. 429. S. iii, 2. 20. A. i, 232. 429
 Celest A. i, 661
 Celas T. i, 630. iii, 681. iv, 44. v, 152. vii, 2. viii, 61. ix, 554. S. ii, 2. 2. 131. iii, 2. 19
 Celas T. i, 283. S. i, 2. 112
 Celasam T. ii, 256. iv, 296. S. iii, 4. 67. A. ii, 26
 Celas T. v, 242. viii, 244. A. ii, 103
 Celae S. iii, 2. 145

Celsior T. i, 414. S. i, 2. 8
 Celsis S. iii, 3. 103. iv, 3. 127. v, 1. 102
 Celso T. ii, 529. iv, 8. S. iv, 4. 9
 Celsos T. vii, 309
 Celsum T. ii, 492. vi, 852. viii, 355. xii, 747. S. i, 1. 32. iii, 1. 37
 Celsus T. iv, 214. v, 479. vii, 251. viii, 564. x, 870. S. i, 4. 42. ii, 2. 134
 Cenchreae T. iv, 60
 Censere S. v, 5. 61
 Censor S. iv, 3. 14
 Censore S. v, 1. 42
 Censa S. ii, 6. 60. ii, 7. 86. iii, 3. 148
 Census S. i, 2. 121. ii, 1. 135. 163. ii, 2. 152
 Centaureus T. iv, 838
 Centauri A. i, 111. 153
 Centaurica T. vi, 333. A. i, 266
 Centauros T. i, 458. iv, 534. vi, 535. S. v, 3. 280
 Centaurus T. vii, 639. ix, 220. A. i, 196. 479
 Centena T. xii, 667. 797
 Centenas T. x, 294
 Centeni T. iv, 535. S. iv, 4. 43
 Centeno T. v, 533. S. v, 1. 190
 Centenus T. vi, 213
 Centum T. i, 103. 568. ii, 736. v, 61. vi, 265. x, 293. xii, 667. S. i, 4. 24. ii, 7. 16. 17. iv, 2. 18. iv, 9. 16. v, 1. 96. A. i, 210
 Cepere T. x, 10. S. iii, 1. 88
 Cephisse T. vii, 340
 Cephissi T. vii, 349
 Cepissent S. i, 1. 11
 Cepisset S. i, 2. 193. v, 3. 228
 Cepit S. iv, 6. 33
 Cere S. i, 1. 100. ii, 2. 63. iii, 3. 201. A. i, 332
 Ceras T. x, 579. S. iii, 1. 96. iv, 6. 21. v, 1. 1
 Cerastes T. i, 103. viii, 764. ix, 174
 Cerastas T. iv, 55
 Cerasten T. xi, 65
 Ceraunia T. x, 537
 Cerberem T. viii, 56
 Cerberos S. v, 1. 249
 Cerberon S. v, 2. 95
 Cerberus T. ii, 27. iv, 487. viii, 98. S. ii, 1. 184. v, 3. 59
 Cereyona T. xii, 577
 Cerealia S. v, 3. 226
 Cerealis T. xii, 627
 Cerebri T. v, 573. viii, 761
 Cerebro T. vi, 811. viii, 534
 Cereos S. iv, 9. 40
 Cererem T. i, 524
 Cereri T. iv, 124. 460. S. i, 4. 31. iv, 3. 11

Ceres T. v, 156. xii, 271. S. iv, 2. 38
 iv, 8. 50. v, 1. 232. A. ii, 387
 Cernat T. xii, 586
 Cerne T. vii, 386. S. ii, 2. 58. iii, 3. 7
 Cernebam T. viii, 632
 Cernemus S. iii, 2. 150
 Cernens T. x, 230. S. i, 6. 92. v, 3. 17
 Cernenti T. v, 164. ix, 712
 Cernere T. ii, 215. v, 258. vii, 61. xii, 532. S. i, 3. 1. iii, 1. 15. iii, 3. 124. iv, 1. 18
 Cerneret T. i, 319
 Cernes T. ii, 361. S. i, 2. 175
 Cerni T. vi, 731
 Cernimus T. iv, 562. v, 398. 434
 Cernis T. i, 186. ii, 536. iv, 597. ix, 667. xii, 251. 258. 303. 440. S. i, 3. 40. ii, 2. 55. v, 2. 148. A. i, 499
 Cernit T. i, 386. ii, 384. ix, 596. xii, 696. S. i, 4. 3. A. ii, 53
 Cernite T. v, 124. S. v, 5. 11
 Cernitis T. ii, 663. iv, 771. x, 269
 Cernitur T. vi, 275
 Cerno T. iii, 368. iv, 527. x, 558. xii, 377. S. iii, 1. 164. iv, 2. 16. iv, 3. 116. v, 2. 82
 Cernunt T. xi, 525
 Certa T. ii, 448. iii, 548. iv, 641. v, 545. vi, 302. 518. viii, 537. 660. x, 202. 670. xii, 36. 636. S. ii, 6. 59. iv, 9. 46. v, 2. 126
 Certae T. i, 640. iv, 334. S. v, 1. 262
 Certabat S. i, 2. 109
 Certamen T. iii, 117. xii, 34. 662. S. v, 1. 8
 Certamina T. ii, 185. iv, 185. 666. vi, 300. 704. 924. xi, 59. S. iii, 1. 45. v, 3. 134. A. ii, 337
 Certamine T. v, 690. viii, 615. ii, 4. 19. v, 3. 125
 Certaminis T. vi, 369. S. iii, 1. 154
 Certant T. ii, 244. iv, 26. v, 171. viii, 226. A. ii, 124
 Certantia T. ii, 216. iv, 784. S. i, 2. 87. iv, 2. 28. iv, 6. 7
 Certantes T. vi, 310. S. i, 3. 4
 Certare T. i, 251. ix, 247. x, 231. S. i, 2. 248
 Certas A. ii, 11
 Certassent S. v, 3. 191
 Certat T. v, 396. vii, 640. A. i, 416
 Certatus S. iii, 1. 153
 Certaverit S. iv, 6. 22
 Certavit T. vi, 6
 Certent T. xi, 224. S. i, 4. 13. v, 2. 59
 Certetis T. iii, 241
 Certi T. vii, 403. viii, 440
 Certior T. ix, 290

- Certis S. v, 3. 181
 Certius T. iii, 475. vi, 672. x, 663
 Certo T. i, 302. ii, 395. A. i, 328
 Certum T. viii, 204. S. iv, 4. 26
 Certus T. i, 670. iii, 378. v, 734. vii, 699. x, 862. S. i, 1. 105. iii, 3. 175. v, 3. 80
 Cerva T. v, 165. A. i, 466
 Cervam T. vii, 672
 Cervas T. vi, 567
 Cervi T. vi, 598
 Cervice T. i, 99. 172. 507. ii, 559. iv, 70. viii, 544. 597. 748. ix, 206. x, 169. 380. 511. 516. xii, 388. S. i, 1. 87. i, 2. 103. ii, 1. 202. iii, 2. 58. 132. iii, 3. 188. iv, 8. 48. A. i, 329. 368. 382. A. ii, 255. 392
 Cervicem T. iv, 433. v, 551. vi, 855
 Cervicibus T. iii, 132. vii, 4
 Cervix T. i, 134. ii, 326. 677. iv, 446. vi, 594. vii, 358. viii, 640. x, 306. 550. S. i, 1. 98. i, 4. 6. ii, 1. 51. iv, 4. 98
 Cervos T. iv, 271. A. ii, 397
 Cervus S. ii, 6. 20
 Cespes S. i, 4. 131
 Cespites T. i, 587. ii, 246. iv, 779. vi, 259. viii, 290. ix, 235. xii, 328. S. i, 1. 50. v, 2. 144. A. ii, 75
 Cessant T. x, 573. S. i, 5. 41. A. ii, 125
 Cessante T. xi, 591
 Cessantes T. x, 538
 Cessantibus T. ii, 517
 Cessare T. ii, 601. S. iii, 5. 69
 Cessaret S. ii, 1. 94
 Cessat T. viii, 133. S. i, 2. 19. iv, 4. 43. 85. A. i, 343. 367
 Cessatum S. iii, 3. 119
 Cessavere T. v, 180
 Cessavit S. i, 2. 112
 Cesseem T. iii, 688
 Cessent T. x, 317. S. i, 2. 27
 Cessero T. i, 704. ii, 192. iii, 264. viii, 361. ix, 31. S. iii, 4. 56
 Cesserit T. v, 633. S. v, 1. 91
 Cesserunt T. v, 727
 Cesset T. iv, 690
 Cessi S. iv, 3. 82. A. i, 653
 Cessisse T. x, 251. S. i, 4. 70
 Cessissent T. x, 939
 Cessit T. v, 358. 425. vi, 237. 530. vii, 325. viii, 532. xii, 355. 703. S. ii, 2. 53. iii, 1. 71. iii, 2. 14. A. i, 590
 Cessura T. xii, 118
 Ceston T. ii, 283. v, 63
 Cete A. i, 55
 Cetera T. iv, 608. vi, 645. 663. vii, 450. viii, 259. x, 224. xii, 738. A. ii, 142. 453
 Chalcida S. i, 3. 31
 Chalcidice S. v, 3. 226
 Chalcidicas S. ii, 2. 94. iv, 3. 118
 Chalcidicis S. iv, 4. 78
 Chalcidicum S. v, 3. 182
 Chalcis T. iv, 106
 Chaletum T. ix, 276
 Chalybum T. iii, 586. iv, 174
 Chaonias T. iii, 476
 Chthonium T. vi, 99
 Chaos T. iii, 484. iv, 520. viii, 52. 100. xii, 772. S. iii, 2. 92. iii, 3. 210. v, 1. 206
 Charadron T. iv, 46
 Charadrus T. iv, 712
 Charopeia T. v, 159
 Charta S. iv, 9. 7
 Chartæ S. iv, 9. 26
 Chartis S. iv, 3. 141
 Chely S. iv, 3. 119
 Chelyn T. i, 33. vi, 360. viii, 233. 374. S. i, 2. 226. i, 3. 102. i, 5. 11. ii, 1. 7. ii, 2. 114. 120. iii, 5. 64. iv, 6. 30. 98. iv, 8. 38. v, 3. 122. 271. v, 5. 33. A. i, 186
 Chelys S. i, 3. 99. i, 5. 1. ii, 1. 11. ii, 2. 60. iv, 4. 33. v, 1. 135. v, 3. 156. 274
 Chio T. v, 487
 Chios S. ii, 2. 93. iv, 2. 28
 Chiron S. i, 2. 216. ii, 1. 89. v, 3. 194. A. i, 127. 184. 233. 274. 631. ii, 375. 399
 Chirona A. i, 106
 Chirone A. ii, 223
 Chironis S. i, 4. 96. A. i, 507. 526. 574. A. ii, 194
 Chlamydem T. vi, 570. x, 139
 Chlamys T. iv, 235. v, 438. vi, 541. S. i, 1. 43
 Chordas S. iv, 4. 58. v, 5. 31. A. i, 187
 Chori T. iv, 379. v, 195. xii, 226. S. ii, 3. 26. ii, 7. 23. A. i, 296. 622
 Choris T. ii, 521. 615. 722. iv, 209. ix, 479. S. i, 3. 77. i, 5. 3. A. i, 647
 Choros T. v, 224. A. i, 319. 370. ii, 148. 164
 Chorus S. i, 2. 17. ii, 2. 19. iii, 3. 54. v, 3. 56. A. i, 643
 Chromia T. iv, 597. vi, 464. vii, 712. 714. viii, 477. ix, 252
 Chromis T. ii, 613. iii, 13. vi, 346. 436. 479. 486. ix, 252
 Chthonii T. ii, 538
 Chthonium T. iii, 170. iv, 597
 Cibis T. i, 150. ii, 679
 Cibos T. v, 603. vii, 575. ix, 740
 Cicatrix S. v, 1. 30
 Ciebo S. v, 2. 160

Ciens T. iv, 789. viii, 385
 Cient T. vi, 461. 562. xi, 116
 Cieret T. xi, 487
 Ciet T. i, 554. iii, 52. iv, 93. 672. vi,
 798. ix, 671. xi, 249. xii, 683. 721
 Cilicum S. ii, 1. 160. ii, 6. 87. iii, 3.
 34. v, 1. 211
 Cimmericum S. iii, 2. 92
 Cincta T. ix, 351
 Cinctus T. vi, 77. ix, 695. S. v, 2. 155
 Cinerem T. i, 513. iii, 184. v, 454. vii,
 92. 326. x, 934. xii, 150. S. iii, 3.
 216. v, 2. 138. v, 3. 32
 Cineres T. ii, 279. v, 329. vi, 73. 235.
 ix, 397. x, 903. S. ii, 1. 54. 97. 144.
 ii, 4. 34. ii, 6. 91. iii, 3. 37. 182. iii,
 5. 51. v, 5. 14
 Cineri T. iv, 673. vi, 170. 243. vii, 23.
 ix, 563. xi, 190. xii, 82. S. v, 2. 84.
 v, 5. 19
 Cineris T. xii, 428
 Cinerum T. vii, 157
 Cingat S. iv, 8. 9
 Cinge T. ii, 699
 Cingent A. i, 387
 Cingi T. iv, 41. S. v, 2. 166
 Cingit T. ii, 277. S. i, 4. 107
 Cingitur T. vii, 42. S. i, 4. 36
 Cingula T. vi, 225. viii, 405. 568. xii,
 440. 528
 Cingunt T. iv, 556. 798. ix, 591. x, 41
 Cinis T. vi, 207. viii, 113. x, 155
 Cinnama T. vi, 61. S. ii, 6. 88. iv, 5.
 32. v, 3. 43
 Cinxere T. ii, 227. vi, 130
 Cinxit S. v, 2. 146. A. i, 611
 Cinyphus S. iv, 9. 32
 Cinyphus S. iv, 3. 90
 Circe T. iv, 551
 Circes S. i, 3. 85
 Circi T. vi, 493. 562. 702. S. iii, 5. 15.
 v, 2. 31
 Circo T. vi, 254. 620
 Circuit T. ii, 603. v, 576. vi, 779. ix,
 505. x, 115. S. iii, 5. 59. iv, 4. 26.
 iv, 8. 11. v, 2. 12. A. i, 103. 408
 Circulus T. ii, 400
 Circumant A. i, 378
 Circumfert T. ix, 117. A. i, 514
 Circumstantibus T. xi, 42
 Circumflua T. ii, 5. v, 49. vi, 540. S.
 ii, 2. 73. v, 2. 137
 Circumflus T. iv, 824
 Circumfusa T. iii, 193. vi, 723. x, 559.
 xii, 284
 Circumit T. vi, 888. viii, 132. 312
 Circumligat T. viii, 677. A. i, 172
 Circumsona T. vii, 261. S. v, 1. 91
 Circumspectabit S. v, 2. 163

Circumspexere T. viii, 14
 Circumspice T. ii, 790
 Circumspicit T. vi, 430. ix, 841. x, 362,
 419. xi, 204. S. i, 3. 33
 Circumplexus S. i, 5. 44
 Circumstant T. vi, 402. S. v, 1. 235
 Circumstat S. iv, 8. 43
 Circumtonat T. vii, 16
 Circumventa T. v, 166
 Circumvolat T. i, 51. v, 163. ix, 736,
 xii, 56
 Circumvolitastis S. iii, 3. 131
 Circumdabit S. ii, 1. 66
 Circumdare T. v, 513
 Circumdat T. vi, 67. ix, 599. S. v, 1. 173
 Circumdata T. vi, 138. 289. A. i, 191
 Circumdate T. x, 33
 Circumdedit S. v, 3. 266
 Cita T. ix, 867
 Citant T. xii, 18
 Citari T. vi, 922
 Citat T. viii, 125. A. ii, 159
 Citati T. vi, 768
 Citatior T. i, 92
 Citatis S. i, 3. 17
 Citato T. viii, 599
 Citatos T. vi, 587. S. ii, 3. 20
 Citavit T. vi, 831. x, 136. S. i, 2. 142
 Cithara T. iv, 184. x, 304. S. v, 3. 16
 Citharæ T. i, 709. vi, 356. S. ii, 7. 6.
 A. i, 575
 Cithæron T. i, 114. 330. ii, 80. 460. iii,
 37. iv, 371. 447. viii, 346. ix, 447. x,
 372. xi, 555. 752. xii, 52. S. ii, 7. 18
 Citent A. ii, 418
 Citi T. v, 658
 Citra T. vii, 741
 Citum T. xi, 191
 Citus T. vi, 682. x, 491. A. ii, 47
 Cive S. v, 3. 110
 Cives T. ii, 447. iii, 207. vii, 689. S. i,
 2. 30
 Civibus T. xi, 273. S. iii, 5. 73
 Civile S. i, 1. 80
 Civili T. vi, 737
 Civilis S. v, 3. 195
 Civis T. i, 440. iii, 609
 Clade T. iv, 367
 Clades T. ii, 303. vi, 39. viii, 195. ix,
 39. xi, 733
 Cladibus T. i, 560. x, 177. 436
 Cladis T. viii, 634
 Clamabat T. x, 899
 Clamant T. x, 226. 627. xi, 116. 652.
 xii, 276. 480. S. i, 6. 83
 Clamantem T. viii, 666. xi, 389. A. ii,
 369
 Clamantia T. vi, 52
 Clamantibus T. viii, 751

- Clamantis T. iv, 816
 Clamaretur S. i, 2. 26
 Clamat T. ii, 624. iii, 6. 170. 697. v, 565. 701. vii, 488. viii, 736. xi, 478
 Clamata S. iv, 8. 16
 Clamata S. ii, 6. 87
 Clamatur T. v, 462
 Clamatus T. vi, 557. ix, 484. Si ii, 2. 199
 Clament T. x, 94
 Clamet T. xii, 805
 Clamor T. i, 671. iii, 593. iv, 805. v, 144. vi, 625. vii, 600. 616. viii, 253. x, 457. xi, 599. xii, 463. 622. 724
 Clamore T. i, 447. iii, 187. 697. iv, 406. 595. v, 553. vi, 43. 130. 229. 368. 413. 644. vii, 719. 271. viii, 598. 633. ix, 192. 543. x, 484. 501. 760. xi, 555. 634. xii, 588. 737. S. ii, 2. 50. iii, 2. 56. v, 1. 103. v, 5. 21. A. i, 645
 Clamorem T. i, 431. iii, 56. vi, 803. vii, 489. viii, 793. S. v, 1. 227
 Clamoribus T. iv, 382. v, 96
 Clamosus T. iv, 448. S. iv, 4. 18
 Clamosi S. iii, 5. 16
 Clangor T. iii, 651
 Clangore T. iv, 789. v, 13. vii, 346. xii, 517. A. ii, 325
 Clangoribus T. vii, 204. x, 552
 Clangunt T. iv, 343
 Clara T. ii, 416. iii, 524. v, 156. vi, 25. 388. 580. vii, 224. viii, 625. ix, 21. 229. x, 82. 121. 269. 600. 636. S. i, 2. 97. 146. ii, 6. 36. iii, 3. 43. v, 2. 9
 Claram S. iii, 3. 139
 Claravit T. v, 286
 Clarescere T. xii, 799. Si iii, 3. 120
 Clarescunt T. i, 446
 Clari T. v, 327. S. iv, 8. 31. v, 1. 97
 Clarias T. vii, 199
 Clarior T. vi, 580. xi, 699
 Clarius T. ii, 631. iii, 183. S. iv, 1. 4
 Claro T. v, 38. ix, 777. x, 374. 582. xii, 454
 Claros T. xii, 555. S. iv, 6. 87
 Clarum T. xi, 725. xii, 617
 Clarus T. iv, 270. S. i, 2. 70. i, 4. 71. A. i, 564
 Classe A. ii, 362
 Classem A. i, 20. 80. ii, 248
 Classes A. ii, 319
 Classi A. i, 428
 Classica T. ii, 419. iii, 662. xii, 610
 Classis T. v, 131. S. iv, 8. 46. A. i, 31. 444. A. ii, 195
 Clava T. ii, 619
 Claudat T. x, 248. S. iii, 2. 143. A. ii, 447
 Claude T. x, 492
 Claudere S. iii, 2. 59
 Claudia S. i, 2. 245
 Claudis A. i, 400
 Claudius S. iii, 8. 78
 Claudunt T. ii, 500
 Clavi T. ii, 107. x, 183. S. iii, 2. 124
 Clavo S. v, 2. 18
 Clausa T. i, 584. x, 73
 Clausa T. vii, 68. 407
 Clausum S. iv, 6. 67
 Clausus T. ii, 558. v, 97. vii, 454
 Clauserat T. vii, 702
 Clausero T. iii, 350. v, 204
 Clauseront T. ii, 648
 Clausi T. vi, 392. ix, 190. S. iii, 2. 70
 Clausis T. iv, 20. x, 451. S. ii, 5. 12
 Clausulae T. iv, 350
 Clausulae S. iii, 1. 101
 Clausit S. v, 2. 28
 Clauso S. iv, 1. 44
 Claustra T. i, 346. iii, 27. iv, 387. v, 561. vi, 399. vii, 394. 482. x, 474. 527. xi, 296. S. ii, 5. 4. A. i, 408
 Claustris T. i, 436
 Clausum T. v, 287. vii, 550. 810. S. iii, 4. 11
 Clausus T. iii, 572. S. ii, 5. 8
 Clavum T. v, 412. vi, 27
 Clementia T. iii, 527. xi, 606. xii, 175. 483. S. iii, 3. 160. iii, 4. 78
 Clementior T. v, 468. vii, 89
 Clementinus S. ii, 2. 27
 Cleonae T. iv, 47
 Cleonae T. vi, 637
 Cleonaei T. i, 487. iv, 160. S. iv, 4. 28
 Cleonaeus S. v, 2. 49
 Cleopatra S. iii, 2. 120
 Clientes T. i, 146. S. iii, 3. 110. iv, 4. 42
 Clio T. i, 41. x, 630. S. i, 5. 14
 Clitumna S. i, 4. 129
 Clivis T. vi, 260
 Cloniam T. vii, 360
 Cloniam T. vii, 360
 Clotho T. iii, 556. S. i, 4. 10
 Cludare T. iv, 204
 Cludere T. xi, 58
 Cludet T. viii, 198
 Cludens T. ii, 6
 Clusa S. v, 1. 168
 Clusere T. ii, 307
 Clusi T. vi, 752
 Clusus T. x, 841
 Clymene S. i, 2. 123
 Clypeus T. iii, 225. iv, 18. vii, 310. 652. viii, 404. 727. ix, 100. 856. x, 929. xi, 501. xii, 439

Clypeis T. v, 382. viii, 398. x, 280. xii, 63. 700
 Clypeo T. ii, 604. iii, 293. iv, 222. 250. vii, 681. viii, 97. 640. 705. ix, 237. x, 278. 844. xii, 666. 768
 Clypeus T. iv, 723. viii, 165. ix, 261. x, 152. S. v, 2. 131. A. i, 417
 Clypenm T. ii, 602. 671. iii, 591. vi, 644. vii, 184. 648. 694. viii, 7. 384. 542. ix, 42. 126. 464. 552. 560. xi, 545. A. ii, 48. 215
 Clypeus T. vi, 665. viii, 398. ix, 332. A. ii, 205
 Clyton T. iv, 289
 Coacti T. v, 463
 Coactis T. i, 578. S. iv, 3. 47
 Coacto A. ii, 381
 Coactus T. vi, 748. xi, 237
 Cochlearum S. iv, 9. 33
 Coctanorum S. iv, 9. 28
 Cocto S. iv, 3. 53
 Cocyti T. iv, 604. xi, 96
 Cocyton T. i, 90
 Cocytos T. viii, 30
 Codicillos S. iv, 9. 41
 Coelestes S. iii, 4. 53
 Coelesti T. xi, 17. 482
 Coelestia T. iii, 104. v, 59
 Coelestibus T. ix, 729. 738. x, 635. S. v, 1. 185
 Coelestis T. iv, 769. x, 918
 Coelestum S. i, 2. 209
 Caeli T. i, 25. 118. 197. 372. 498. ii, 61. iii, 262. 502. iv, 509. v, 485. vi, 157. 579. vii, 560. 701. 812. viii, 310. 358. 425. 650. ix, 641. 647. 821. x, 95. 138. 209. 470. 532. xi, 26. 218. 458. xii, 291. 560. S. i, 1. 106. i, 2. 51. iii, 1. 52. 181. iii, 2. 46. 72. iv, 2. 31. iv, 8. 80. A. i, 254. 402. 579. 619. ii, 195. 372
 Coelica S. ii, 3. 14
 Coelicolæ T. i, 204. xi, 123. A. i, 485
 Coelicolas T. i, 553. iii, 233. v, 427. x, 918. xii, 500. S. v, i, 23
 Coelifer T. v, 430
 Coeliferi S. i, 1. 60
 Coelitibus T. xi, 132
 Cælo T. i, 50. 54. 115. 342. 650. 664. ii, 135. iii, 31. 271. 459. 473. 490. 550. iv, 7. 359. v, 183. 294. 372. 753. vi, 16. 25. 238. 406. vii, 36. 582. viii, 47. 324. 333. 377. 412. ix, 31. 92. 97. 524. x, 145. 665. 858. xi, 93. 274. 446. xii, 96. 580. S. i, 1. 2. 96. i, 2. 73. i, 4. 4. ii, 1. 42. ii, 2. 67. iii, 2. 12. iii, 3. 1. 36. iv, 3. 125. iv, 6. 26. iv, 7. 52. v, 1. 107. 241. v, 3. 29. 89. 96. 287. A. i, 2.

373. 594. 656
 Coelum T. i, 99. 220. 250. 455. 688. iii, 308. 321. v, 296. vi, 448. 679. vii, 327. 821. viii, 515. 734. x, 939. xi, 6. 557. 692. xii, 567. S. iii, 1. 71. 127. iv, 2. 19. 22. iv, 4. 13
 Coena S. iv, 6. 3
 Coenæ S. iv, 2. 5
 Coenas S. iv, 9. 52
 Cæno T. iv, 820. S. iv, 3. 20. 88. iv, 9. 39
 Coenum T. ix, 509
 Coeperat T. ii, 527. vii, 64. 796. x, 921. xi, 196. 647. xii, 406. S. ii, 1. 125. iii, 4. 73
 Coepi S. iv, 3. 80
 Coepit T. ii, 392. vii, 374. xii, 913. S. i, 2. 190. iv, 1. 22
 Coepta S. ii, 7. 64. A. i, 104
 Coeptæ S. iv, 6. 92
 Coepti T. xii, 136
 Coeptibus T. xii, 644
 Coeptis T. ii, 118. 364. 579. iv, 691. v, 134. vi, 877. x, 236. A. ii, 102
 Coepto T. ix, 144. x, 408. S. v, 1. 186
 Coeptos S. i, 2. 202
 Coeptus T. vi, 469. xi, 536
 Coerulea T. i, 38. iii, 250. iv, 172. ix, 173. S. i, 6. 85. iii, 4. 42. A. i, 650
 Coeruleæ T. ix, 400. 415. xi, 66
 Coeruleam T. ii, 528
 Coerulei T. i, 110. 562
 Coeruleis T. iv, 449. vi, 582. ix, 242. S. i, 2. 117. A. i, 78
 Coeruleo T. v, 362. x, 118
 Coeruleum T. vi, 309. S. iii, 2. 13. A. ii, 300
 Coerulus T. vi, 543. vii, 337. S. i, 5. 51. ii, 2. 21
 Coetibus T. iii, 20. viii, 11. ix, 827. x, 279. xi, 229. 729. xii, 496
 Coetu T. ii, 81. 214. iv, 202. 214. 481. vi, 138. ix, 351. x, 589. xi, 70. 107. 457. S. i, 2. 235. A. ii, 25. 131
 Coetum T. xii, 466
 Coetus T. iii, 571. 634. iv, 305. v, 652. vii, 91. viii, 240. x, 50. xi, 328. xii, 76. 645. S. i, 5. 5. iii, 1. 86. v, 1. 158. v, 2. 160. A. i, 208. 454. 518. 554
 Coëant T. i, 470. xi, 306
 Coëgi T. ix, 656. x, 424
 Coërceat S. iii, 2. 109
 Coërcent T. ii, 634
 Coërceet S. iv, 4. 6
 Coërceit T. xi, 667
 Coëunt T. vii, 21. ix, 502. x, 914. xi, 408. 524. A. i, 406
 Coëuntia A. i, 28

- Coëuntibus S. i, 2. 5
 Cogebat T. iii, 346. iv, 2. A. ii, 398
 Cogendus T. xii, 165
 Cogento T. x, 307. xi, 694
 Cogere T. ix, 890
 Cogi T. viii, 285
 Cogit T. viii, 726. x, 570. A. i, 325
 Cogitat A. i, 214. ii, 254
 Cogitet T. iii, 557. A. i, 469
 Cogitur T. viii, 646. A. i, 466
 Cognata T. i, 11. 102. ii, 637. S. ii, 4. 22. v, 2. 52. A. i, 273. ii, 293
 Cognatæ T. v, 579
 Cognati T. i, 206
 Cognatis T. ii, 9. iv, 103. A. i, 92
 Cognatos T. ix, 416
 Cognatum T. iv, 392
 Cognita T. ii, 415. ix, 37. S. iii, 3. 112. v, 3. 240. A. ii, 229
 Cognitum S. iv, 3. 140
 Cognomina S. i, 2. 73
 Cognomine S. i, 4. 59
 Cognoscat S. v, 5. 65
 Cognoscere T. i, 679. ii, 161. vii, 278. 708. x, 568. S. iv, 6. 23
 Cognoscit T. viii, 149. 521
 Cognovimus T. xii, 573
 Cogo T. v, 123
 Cogunt T. iii, 584. iv, 160. vii, 136
 Cohærent S. ii, 2. 153
 Cohibenda A. ii, 448
 Cohibent T. vi, 815
 Cohibente T. vi, 443
 Cohibet A. i, 330
 Cohibete T. x, 303
 Cohors T. ii, 524. 539. iii, 531. iv, 76. vi, 23. 262. 595. vii, 100. 389. viii, 260. ix, 372. 527. 674. x, 8. 114. 475. 785. xii, 56. S. i, 2. 249. iii, 1. 87. v, 3. 91. A. ii, 167
 Cohortem T. xi, 292
 Cohortes T. v, 21. vii, 145. 501. 527. viii, 264. ix, 191. 650. x, 269. xi, 136. 331. 498. xii, 807. S. i, 4. 9. iii, 2. 105. iv, 4. 61. v, 3. 198. A. i, 482
 Cohorti S. v, 1. 96
 Cohortibus T. xii, 182. 685
 Cohortis T. v, 672. S. iv, 7. 5
 Coibant T. v, 584. ix, 776
 Coiere T. ix, 649. x, 43. S. ii, 2. 144. iii, 1. 118
 Coierunt T. xii, 49. S. i, 4. 114
 Colisse T. x, 744
 Coimus S. iii, 1. 85. A. ii, 353
 Coire T. vii, 821
 Coirent A. i, 484
 Coit T. viii, 332. x, 494. A. i, 458
 Coitu T. x, 796
 Colam S. iii, 3. 200
 Colamus T. vii, 126
 Colant T. viii, 207
 Colas T. xii, 77. S. i, 1. 106
 Colchi T. v, 458
 Colchidas T. ix, 734
 Colchis T. iv, 506. 551. ix, 611. S. ii, 1. 141
 Colebas T. ii, 205. S. iii, 3. 5
 Colebat T. vi, 279
 Colendo T. ix, 587
 Colendos S. v, 3. 290
 Colentes T. vii, 308
 Colenti S. ii, 2. 52
 Colerere T. vi, 517
 Coleris S. iii, 1. 3
 Colet T. i, 506
 Coli T. ix, 657. S. i, 4. 36
 Colis S. iv, 3. 85. v, 1. 41
 Colit S. ii, 7. 126. iv, 5. 2
 Colitis S. iv, 3. 108
 Colitur S. ii, 7. 23
 Colla T. i, 175. ii, 29. 414. 632. 657. iii, 321. iv, 827. v, 220. 558. 562. vi, 129. 330. 418. 482. 749. 850. 861. 876. 900. vii, 498. 645. ix, 224. 409. 504. 644. 687. 741. 881. x, 150. 308. 718. 786. xi, 314. 687. xii, 603. 669. S. i, 1. 38. 48. 72. i, 2. 110. ii, 1. 50. iv, 3. 121. A. i, 5. 280. 326. 523. A. ii, 270. 402
 Collabitor A. i, 195
 Collapsa T. v, 234. xi, 613
 Collapsæ T. viii, 471
 Collata T. vi, 298. ix, 88
 Collatæ S. iii, 3. 134
 Collatis T. iv, 399
 Collato S. v, 1. 43
 Collatum T. vi, 774
 Collatus T. vii, 734
 Collaudant T. vi, 689
 Collaudatus T. vi, 490
 Colle T. iii, 676. vii, 254. 444. ix, 895
 Collecta T. ix, 89. S. ii, 1. 43
 Collecto T. vi, 680
 Collectus T. v, 550. ix, 692
 Collegit S. ii, 3. 16. iv, 4. 89. A. i, 610
 Colles T. i, 329. ii, 40. 499. iii, 252. 672. vii, 572. ix, 680. xii, 40. 134. S. ii, 2. 4. iv, 2. 37
 Collibus T. ii, 729. v, 295. vi, 255. x, 539. S. ii, 2. 103. ii, 7. 2. iii, 1. 61. iv, 2. 65. v, 2. 168. S. v, 3. 6
 Collidit T. vi, 435
 Collidunt T. vi, 591
 Colligit T. viii, 274. xi, 545. xii, 178. 759
 Collis T. iii, 174. iv, 124. vi, 876. xii, 632. S. i, 4. 13. iv, 1. 8. v, 3. 168

Collo T. i, 544. ii, 292. iv, 26. v, 217.
 ix, 84. x, 517. S. iii, 4. 52. v, 2.
 120. A. i, 609
 Colloquia T. iii, 571. v, 84. x, 39. S.
 i, 2. 50. iii, 2. 135
 Colloquiis S. ii, 1. 56
 Collucere T. ii, 553
 Collucet S. i, 6. 89
 Collustrat T. ii, 510
 Collustrent T. iv, 738
 Coloni T. ii, 50. iii, 461. viii, 545. ix,
 192. xi, 117
 Colonia T. ii, 73. iii, 182. iv, 284. S.
 ii, 2. 135. iii, 5. 78. v, 3. 126
 Color T. v, 165. vi, 266. 337
 Colore S. v, 1. 5
 Colores S. ii, 2. 64
 Colos T. v, 150. S. i, 4. 64. iii, 1. 172.
 A. i, 582. 635
 Colosso S. i, 1. 1
 Colossos S. i, 3. 51. iv, 6. 46
 Colu T. vi, 380
 Coluere T. ix, 611. S. iv, 8. 53
 Coluisse S. iii, 3. 65. iv, 4. 58
 Columba S. iii, 5. 80
 Columbae S. i, 2. 103
 Columna T. iii, 397
 Columnis T. ii, 67. vii, 44. S. i, 2. 152.
 iii, 1. 99. iii, 5. 90. iv, 2. 18. 29. 38
 Colunt T. vii, 18. 268. S. i, 4. 9. iv, 9.
 13. v, iii, 245
 Colus T. iii, 242. viii, 12. ix, 839. x,
 649
 Coma T. iii, 322. v, 440. x, 76. S. iii,
 4. 84. v, 3. 183. A. i, 162
 Comae T. ii, 97. 544. v, 238. vi, 587.
 ix, 701. x, 606. xi, 60. 96. S. i, 2.
 114. ii, 1. 45. iii, 4. 1. 10. v, 1. 214.
 A. ii, 182
 Comam T. iii, 135. 409. 467. iv, 262,
 743. vi, 625. viii, 486. ix, 596. xi,
 460. S. ii, 1. 162. iii, 3. 3. v, 1. 136.
 151. v, 3. 115
 Comantem T. ix, 107
 Comantes T. ii, 530. vii, 369. ix, 698
 Comanti T. v, 502. S. i, 2. 2
 Comarum T. viii, 389. x, 551. 908. xi,
 559. xii, 489
 Comas T. i, 305. 406. ii, 136. 255. 723.
 iii, 129. 257. 431. v, 229. 304. vi,
 91. 178. 352. 516. vii, 170. ix, 524.
 x, 932. xi, 317. xii, 386. S. iii, 3.
 98. iii, 4. 31. 89. v, 2. 70. v, 3. 278.
 A. i, 10. 77. 289. 629
 Combibit T. x, 675
 Comebat S. ii, 1. 95
 Comere T. iv, 351. ix, 902. S. i, 2. 111.
 ii, 1. 122. A. i, 43
 Comes T. i, 130. iii, 506. iv, 59. vi,

378. vii, 245. viii, 184. 513. 550. ix,
 205. 833. x, 368. 385. 632. xi, 357.
 404. 632. 723. xii, 125. 405. 412. S.
 i, 2. 95. ii, 1. 25. 135. 230. iii, 2.
 91. iii, 3. 71. iii, 5. 43. iv, 6. 81. v,
 1. 127. v, 2. 155. A. i, 345. 529. ii,
 149
 Cometæ T. i, 708
 Comis T. iv, 698. v, 45. 221. 606. vi,
 196. viii, 244. ix, 353. 375. 881. x,
 169. 422. 645. xi, 227. 643. xii, 320.
 363. S. i, 3. 11. ii, 1. 168. iii, 5. 29.
 v, 1. 28. v, 5. 30. A. i, 368. 505,
 523. 617
 Comit T. iv, 43. A. i, 182
 Comitante A. i, 27
 Comitantur T. iii, 117. iv, 223. vii, 265.
 S. ii, 7. 115
 Comitari T. x, 221
 Comitata T. ii, 289. v, 650. viii, 591.
 xi, 3. A. ii, 309
 Comitatus S. ii, 7. 85
 Comitatus T. iii, 434. 4. 661. v, 98. xii,
 105. S. ii, 1. 90. v, 1. 24. A. ii, 145
 Comite S. ii, 7. 10
 Comitum T. ii, 608. ix, 304. x, 168.
 362. xi, 60. xii, 371. S. ii, 1. 28. iii,
 5. 18. iv, 6. 61. v, 2. 35. A. i, 566.
 ii, 275
 Comites T. i, 550. ii, 239. 312. iii,
 86. 394. iv, 159. 556. 678. v, 658.
 718. vi, 503. vii, 144. viii, 763. ix,
 77. 580. 843. 852. x, 231. 349. 447.
 816. xi, 246. 257. 321. 397. xii,
 104. 195. 241. 612. 756. S. i, 2. 247.
 ii, 3. 24. iii, 3. 178. v, 1. 159. 200.
 v, 2. 60. A. i, 340. 584. 606. 646.
 ii, 83. 248. 326. 452
 Comiti T. iv, 258. ix, 659. xi, 593. S. i,
 2. 225. A. ii, 92
 Comitum T. i, 554. iii, 190. iv, 604. vi,
 511. vii, 108. x, 217. xi, 755. S. v,
 3. 262
 Comitur T. vi, 231
 Commacules T. xi, 752
 Commaculet T. viii, 74
 Commate S. iv, 3. 109
 Commemorant T. viii, 172. ix, 194
 Commemorat T. ix, 823
 Commendare T. vii, 184
 Commendat T. iv, 344. viii, 559. ix,
 235. x, 255. S. i, 1. 15
 Commendo T. v, 289. vii, 788
 Commenta S. iii, 5. 9. A. i, 97. 624
 Commercia T. ii, 512. v, 668. vii, 544.
 S. i, 3. 3. A. i, 404
 Communitis S. i, 6. 73
 Commiserit T. xii, 433
 Commisimus A. i, 39. 385

- Commisit T. vi, 373. A. ii, 323
 Commissa T. xli, 498. S. iii, 3. 95. v, 5. 5
 Commissum T. vii, 784
 Committe T. v, 283
 Committere T. i, 149. ii, 680. vi, 143
 Committit S. v, 2. 174
 Committitur S. iii, 2. 6
 Commixto T. ii, 567. v, 257
 Commoda T. ii, 521. S. v, 2. 43
 Commodat T. iv, 75
 Commota T. ix, 510. A. ii, 203
 Commotus T. iii, 383
 Commoto T. xii, 435
 Commotus T. ix, 831
 Commune T. i, 586. viii, 149. xii, 392. 503. A. i, 609. ii, 395
 Communem T. iv, 402
 Communia T. x, 617
 Communis T. vii, 323
 Compago T. vii, 43
 Compago T. vii, 31. 144
 Compagibus T. iii, 356
 Compara S. i, 6. 39
 Comparantur S. i, 6. 80
 Comparet S. iii, 4. 9
 Compede S. i, 6. 4
 Compellat T. ii, 151. A. ii, 237
 Compello S. v, 4. 17
 Compendia T. ii, 497. 658. vi, 440. x, 463
 Comperta T. iv, 367. x, 206. A. ii, 238
 Comperto T. xi, 580
 Compescere S. iii, 3. 41
 Compescit T. vi, 333. xii, 361. S. v, 3. 186
 Compescite T. vi, 627
 Compescitis T. xi, 79
 Compita S. i, 2. 231
 Complectitur S. iii, 1. 90
 Complentur T. ii, 215
 Complet T. iv, 586. v, 550
 Completo T. ii, 394
 Complexa T. ii, 333. iii, 504. vi, 184. vii, 526. ix, 822. xii, 337. 373. S. i, 1. 2. ii, 1. 121. 147. ii, 3. 2. iii, 2. 80. iii, 5. 30. 64. A. i, 49. 218. 253. ii, 93. 130
 Complexibus T. iii, 165. v, 515. 721. vi, 869. x, 442. 464. S. iv, 6. 95
 Complexu T. iv, 344
 Complexum S. ii, 1. 24. iii, 3. 9
 Complexus T. ii, 641. iii, 151. vi, 60. xi, 9. S. v, 3. 100. v, 5. 55
 Componat S. v, 3. 283
 Componere T. ii, 180. viii, 636. S. i, 5. 61. iii, 5. 13. iv, 1. 16. v, 2. 76. A. i, 348
 Componit T. iv, 569. xi, 5
 Comportat T. ii, 706
 Compositas T. iv, 666
 Compositos T. i, 459. S. ii, 1. 74
 Compositus S. ii, 2. 72
 Composuit T. iii, 416. S. v, 1. 228
 Compressa T. i, 207
 Compressum T. vi, 399
 Comprime T. xi, 363. S. ii, 6. 12
 Computat T. viii, 64. S. iv, 3. 151. iv, 7. 40
 Computemus S. iv, 9. 6
 Computet T. x, 584. S. i, 4. 124
 Comat T. viii, 167
 Comunt T. iii, 424. xi, 405
 Conamina T. vi, 791. ix, 774. S. iii, 1. 112
 Conamine T. v, 384. 558. vi, 659. viii, 728. ix, 268. xii, 411
 Conantem T. vi, 807
 Conata T. ii, 372. xi, 501. A. i, 99
 Conatibus T. ii, 591. 617. iv, 328. vi, 811. xi, 34. 436. xii, 799. S. iii, 1. 106
 Conatur T. viii, 389. xii, 434. S. v, 1. 7
 Conatus T. vi, 698. vii, 758. ix, 238. x, 779. 934. S. v, 2. 87. 110
 Concedam S. iii, 1. 175
 Concedat T. xi, 698
 Concede T. x, 705. S. i, 2. 68. A. i, 358. ii, 279
 Concedere S. iii, 3. 163
 Concedimas T. viii, 474
 Concedite S. v, 3. 264
 Conceditur T. vi, 629
 Concedunt T. vi, 134
 Concentibus T. vi, 227. vii, 285
 Concepto T. vii, 809
 Conceptum T. i, 598. S. ii, 1. 111
 Conceptus T. x, 806
 Concessa T. v, 568. vii, 243. xii, 451. S. i, 3. 16
 Concessere T. i, 587
 Concessit T. v, 277. vi, 663. S. iv, 5. 6. v, 3. 252
 Concessum T. v, 829. S. i, 1. 78
 Concha S. i, 2. 118. iii, 4. 5
 Conchylii S. iv, 6. 11
 Concidit T. vi, 185. xi, 573
 Concilia T. iii, 98. 146. 550. iv, 634. xii, 285. v, 3. 25
 Conciliant T. ii, 229
 Conciliare S. iii, 5. 70. v, 2. 59
 Conciliat T. iv, 80. ix, 450. xi, 664. xii, 467
 Conciliata S. i, 4. 3
 Concilies T. viii, 334
 Concilii T. x, 176
 Conciliis T. xii, 474
 Concilio T. i, 138. iii, 346. A. ii, 342

- Concilium** T. ii, 477. iii, 178. v, 98.
 vi, 356. vii, 609. viii, 275. S. iii, 2. 4
Concinet S. iv, 6. 105
Concinis S. v, 8. 202
Concinit S. i, 2. 16
Concinitur T. x, 787
Concipe T. iii, 311, 533. x, 665. S. v,
 2. 127. A. ii, 228
Conciperem S. v, 1. 4
Concipit T. i, 315
Concita T. ix, 282. xii, 662
Concitat T. i, 424. x, 350
Concitatatus S. ii, 7. 3
Concitus T. i, 382. ix, 110. x, 466. xii,
 589. A. ii, 435
Conclamant A. i, 553
Conclamare S. ii, 6. 5
Conclamat T. iv, 802. vi, 13. x, 685.
 xii, 436
Concolor T. v, 366. vi, 331. S. i, 2.
 149. iv, 7. 16
Concordi T. viii, 192
Concordia T. vi, 344. vii, 293. ix, 314.
 S. i, 1. 31. i, 2. 240. ii, 2. 154. v,
 1. 44. v, 2. 157
Concretis T. ii, 507
Concrete T. iii, 672
Concubitus T. x, 78
Concurrat T. xii, 441. S. iii, 1. 179
Concurrere T. ii, 510. iii, 39. iv, 397.
 v, 169. 415. vi, 911. vii, 418. viii,
 395. x, 902. xi, 438. S. i, 2. 39
Concurrit T. vi, 396
Concurro T. xi, 185
Concurrent T. vi, 18. viii, 415. 416
Concussa T. ix, 881. xi, 5
Concussas A. i, 412
Concussi T. viii, 749
Concussit T. vii, 3. 318. xi, 411
Concussum S. iii, 4. 70
Concussus T. iv, 667
Concute S. v, 1. 179
Concutiens T. ix, 420
Concutit S. i, 6. 24
Conde T. xi, 736
Condens T. vii, 232
Condense T. iv, 593
Condentem T. i, 8
Condere T. x, 432. S. v, 1. 15. A. ii,
 440
Condes S. iv, 1. 37
Condiderant T. x, 54
Condidit T. i, 614. vi, 880. ix, 391.
 750. S. iv, 4. 52. v, 1. 241
Condidit T. vi, 681
Condit T. vi, 681
Condita S. iii, 5. 74. A. i, 23
Conditor T. iii, 483. v, 712. x, 788. S.
 iii, 2. 118. iv, 2. 72
Conditur T. iv, 171
Conditus T. viii, 6. xii, 415. S. i, 2. 24.
 iv, 9. 27
Coner T. xi, 471
Confecta T. ix, 138
Confectum S. iii, 1. 41
Confer T. iv, 619. S. ii, 1. 35
Confero S. ii, 1. 6. iii, 3. 42
Conferti T. vi, 261
Confertissima T. vii, 260
Confessa T. i, 594. ix, 619
Confessum A. ii, 46. 310
Confessus T. i, 257. ii, 122. vii, 771.
 xi, 667
Conficeret A. i, 456
Confidite T. xii, 648
Confine S. v, 2. 74
Confinia T. i, 336. iv, 415. 615. ix, 359
Confisa T. v, 292. xii, 223
Confisos T. xii, 743
Confisus T. ii, 573
Confixa T. x, 766
Confolata T. ix, 523
Confligant T. vi, 299
Confligunt T. i, 249
Confixere T. vii, 622
Conformata S. i, 1. 8
Confraga T. iv, 494
Confremat S. i, 4. 14
Confremunt S. i, 6. 72
Confudere T. i, 451. vii, 297
Confudit T. x, 291. 736
Confugium T. xii, 504
Confugiunt S. i, 4. 11
Confundit T. ii, 234. viii, 283. 465. A.
 ii, 208
Confundite T. iii, 168
Confundunt T. i, 136
Confusa T. i, 17. ix, 663
Confusi T. vii, 617
Confusus T. v, 316
Confuso T. v, 421
Confusum T. vii, 419
Confusus S. v, 3. 217
Congeminant T. vi, 42
Congeminat T. i, 116
Congemit T. x, 792
Congemuere T. ii, 569
Congerie T. x, 477
Congestæ T. iii, 53. v, 102
Congestis T. v, 161
Congestos T. i, 146
Congredere T. xi, 395
Congredior T. viii, 87
Congregat T. vi, 601. A. i, 447
Congregatur S. ii, 7. 113
Congressa T. xii, 135
Congressi T. ii, 149
Congressu T. vii, 675

- Congressum T. viii, 504
 Congressus T. ix, 782. xi, 665
 Coni T. viii, 402. 707. xii, 401
 Conis A. i, 437
 Conjugalia T. xii, 158
 Coniuge T. iii, 687. v, 113. 229. viii, 568. S. ii, 6. 4. v, 1. 67. 70. 202. v, 2. 137
 Coniugibus T. ii, 459. ix, 188. xii, 707
 Coniugis T. i, 203. ii, 354. 362. 431. iv, 92. 190. 354. vii, 195. 788. viii, 104. 604. ix, 519. xi, 142. 333. 638. xii, 202. 257. 313. 457. S. i, 2. 20. 37. iii, 3. 11. iii, 5. 53. v, 1. 20. 120. 180. v, 3. 66. v, 5. 54
 Coniurant T. v, 163
 Coniurat A. i, 36
 Coniurato T. i, 20
 Coniux T. ii, 299. 332. iii, 93. 170. 378. 394. iv, 193. 208. v, 121. 159. vi, 865. vii, 156. 719. viii, 121. x, 646. 912. xi, 148. 187. xii, 123. 189. 322. 545. 803. S. iii, 3. 192. iii, 5. 106. 110. v, 1. 11. 110. 122. 216. 226. A. ii, 280. 311
 Connexa S. i, 4. 120
 Connexis S. ii, 1. 87
 Connexum T. vi, 16
 Connexus S. ii, 4. 12. A. i, 174
 Connisus S. iv, 5. 26
 Connitere T. x, 904
 Connubia T. i, 245. ii, 157. iii, 271. 579. vii, 63. viii, 62. 235. 385. 627. ix, 615. x, 768. xi, 192. 216. S. i, 2. 185. 211. ii, 3. 19. iii, 3. 110. iii, 4. 54. iii, 5. 62. v, 1. 59. v, 3. 241. A. i, 241. 353. 659. ii, 134. 355
 Connubialia T. v, 112. A. i, 101
 Connubii T. vii, 300. x, 62. S. i, 2. 195
 Connubius T. ii, 109. 340. iv, 279. xii, 601
 Connubio S. iii, 3. 121
 Connubium T. i, 69
 Cono T. iv, 236. vii, 351. viii, 569. ix, 697
 Conos T. iv, 21
 Conquesti T. ix, 23
 Conquestu A. i, 399
 Consanguineas T. iv, 436
 Consanguinei T. v, 197. x, 654
 Consanguineo T. iii, 73
 Consanguineos T. xi, 61. A. i, 114
 Consanguineum T. xi, 407
 Consanguinitate S. v, 1. 137
 Conscenderis S. iii, 1. 7
 Conscendit S. ii, 2. 101
 Conscendunt T. vii, 241
 Conscia T. i, 257. 466. 644. iv, 646. vi, 240. 826. vii, 511. viii, 206. 550. ix, 733. xii, 393. 548. S. i, 2. 59. i, 4. 36. iii, 5. 36. A. i, 318. 532. 562. ii, 252
 Conscius T. i, 408. ii, 351. iii, 175. iv, 60. vi, 547. ix, 422. 876. xii, 630. S. ii, 3. 36. ii, 5. 19. iii, 1. 57. iii, 3. 15
 Conscripta S. iii, 1. 117
 Consedere T. ii, 678. A. i, 622
 Consedit T. iii, 185. vi, 714. xi, 62
 Consequitur T. vii, 302
 Conserit T. ii, 638
 Consorta T. iii, 18
 Consortum T. v, 569. vii, 723
 Consortus T. vii, 637
 Conseruit T. vii, 323
 Conserunt S. i, 6. 60
 Considerare T. v, 321. xi, 152. S. i, 2. 118. iii, 4. 46
 Considite S. iii, 2. 9
 Consilia T. ii, 490. iv, 4. vi, 763. x, 593. xi, 105. S. v, 1. 83. A. i, 105
 Consiliis T. ii, 357. iii, 387. iv, 600. vii, 196. 423. 560. xi, 141. S. ii, 6. 52. A. i, 472
 Consilio T. ii, 322. 367. 686. A. i, 217
 Consilium T. iii, 472. vi, 627
 Consistere T. i, 279
 Consitus T. viii, 705
 Consolatur S. ii, 1. 153
 Consona T. ii, 210
 Consonet T. iii, 494
 Consorte T. i, 187. ix, 82
 Consortem T. xii, 428
 Consortia T. i, 84. iii, 166. S. ii, 1. 29
 Conspecta T. ix, 861. S. i, 2. 132. v, 1. 202
 Conspectu T. vii, 453
 Conspectum S. iv, 2. 45
 Conspectus T. vii, 153
 Conspexi T. v, 238
 Conspicit T. iv, 665. xii, 756. S. iii, 4. 27. A. ii, 180
 Conspicui T. iii, 161
 Conspicuus T. ii, 407
 Conspirante A. i, 433
 Consternat T. vii, 130
 Constiterant T. vi, 371
 Constitit T. i, 124. 642. ii, 389. 585. iii, 397. vi, 731. vii, 153. x, 759. xi, 73. S. iv, 9. 9
 Constrata S. ii, 5. 1
 Constringere S. ii, 1. 129
 Conzuerant A. i, 596
 Consueta T. i, 58. ii, 438. ix, 250. S. v, 1. 235
 Consule S. iv, 1. 26
 Consularem T. i, 287
 Consulimus T. vii, 629
 Consulit T. iv, 409. vi, 709. A. i, 520
 Consulite T. v, 141

- Consulta T. iv, 629. vii, 81. x, 770. xi, 156. A. i, 82
 Consultant A. i, 492
 Consultat T. x, 178
 Consulti T. iii, 637
 Consultor T. viii, 200
 Consumit T. i, 323. ii, 133. vi, 768. viii, 577
 Consumite T. xi, 575
 Consumitur T. viii, 702. A. ii, 205
 Consumserat T. ii, 347. ix, 682
 Consumserit T. x, 813
 Consumsi T. ix, 60
 Consumsit T. x, 563. xi, 2. xii, 745. S. iii, 4. 42. iv, 2. 4
 Consumta T. vi, 124. x, 171. S. i, 2. 29. A. ii, 251
 Consumto T. xii, 806
 Consumtum T. x, 608
 Consumunt A. i, 446
 Consurgat T. vi, 753. S. i, 2. 262
 Consurgere T. iii, 605. S. i, 2. 117. iv, 2. 6
 Consurgunt T. ii, 198
 Contagia A. i, 227
 Contemnere T. iii, 307
 Contemnit A. i, 466
 Contemplata A. i, 457
 Contempsisse T. xii, 518
 Contempsit T. vi, 339
 Contemta T. vii, 400
 Contemptis S. i, 1. 31
 Contempto T. ii, 652. vii, 805. S. i, 1. 104
 Contemptor T. iii, 602. vi, 542. ix, 550. xi, 513. S. ii, 3. 70
 Contemptorens T. ix, 306
 Contemptrix T. xii, 185
 Contemptum T. iii, 101
 Contendat A. i, 472
 Contendere T. iii, 477. vi, 828. S. i, 3. 101
 Contendisse T. viii, 463
 Contendit S. iv, 8. 11
 Contendunt T. vi, 620. xii, 458
 Contenta T. iv, 233. vi, 645. S. ii, 3. 29
 Contenti T. x, 17
 Contentum T. viii, 671
 Contentus T. i, 30. 64. iv, 41. viii, 758. ix, 467. xi, 29. S. iii, 3. 160. iv, 5. 42. A. ii, 371
 Contermina T. i, 355. vii, 702
 Contexere T. v, 484
 Conticuere T. v, 195. 310
 Conticuit T. iv, 185. vi, 46. viii, 268
 Contigit T. v, 277. xii, 429
 Contingat A. i, 322
 Contingere T. v, 171. vi, 896. x, 633. S. i, 3. 49. iii, 4. 61. v, 3. 275. A. i, 371
 Contingit T. ix, 866
 Continentem S. iv, 9. 14
 Continua S. iv, 1. 21
 Continuat T. i, 452. ix, 292. xii, 745
 Continuo T. xii, 173. 611. S. i, 1. 64. iv, 4. 5
 Continuus T. v, 517. ix, 430
 Contorquet T. vi, 709
 Contorta T. ii, 538
 Contractæ T. xii, 353
 Contrahe S. iv, 7. 4
 Contrahis T. xi, 682
 Contrahit T. iii, 597. ix, 860
 Contraria T. v, 147. vi, 763. x, 70. S. v, 3. 87
 Contristat T. vii, 46
 Contulit A. i, 284
 Contum A. ii, 418
 Contuor A. i, 131
 Convallibus T. ii, 82
 Convectentur T. i, 162
 Convellit T. xi, 296
 Convenerat T. i, 198
 Conveniant T. xi, 183. S. v, 5. 14
 Conveniat T. vi, 673
 Convenit T. viii, 295
 Conveniunt T. vi, 253. xii, 509. 614
 Conversa T. vi, 694. ix, 486. xii, 195. S. ii, 2. 8. ii, 3. 23
 Conversi T. ii, 262
 Conversum T. viii, 495. ix, 128. xi, 443
 Conversus T. vii, 146. x, 364. 405
 Convertere T. viii, 686
 Convertit T. x, 473. 761
 Convexa T. i, 208. x, 501. 916. xii, 76
 Convicia T. i, 283. S. ii, 4. 15. v, 5. 67
 Conviva T. vi, 382. S. ii, 4. 31
 Convivam S. i, 6. 50
 Convivia T. ii, 81. S. i, 6. 94. iii, 1. 77. iv, 2. 1. iv, 6. 86
 Convocat T. ii, 414
 Convulsa T. ii, 194. vii, 357
 Convulsæ T. iv, 502. ix, 108
 Coo S. i, 2. 252
 Copia T. i, 287. iii, 58. iv, 4. vi, 914. vii, 620. viii, 163. ix, 491. S. i, 2. 31. iii, 2. 46. v, 5. 49. A. i, 495. ii, 118
 Coptos T. i, 265
 Coquebat T. ii, 300
 Coquitur S. iii, 1. 120
 Coram T. ix, 97. A. i, 153
 Corbulo S. v, 2. 35
 Corda T. i, 478. ii, 93. 411. iii, 281. 423. 458. 600. iv, 378. 727. v, 60. 445. vii, 533. viii, 93. 215. ix, 713. x, 622. xi, 93. 264. S. i, 2. 183. 200. iii, 1. 90. S. iii, 3. 74. v, 1. 79. v, 3.

12. 191. A. ii, 222
 Corde T. i, 249. 400. 611. ii, 191. 544.
 iii, 810. 679. iv, 490. v, 37. vi, 705.
 839. vii, 2. viii, 261. ix, 824. x, 321.
 232. 673. xi, 397. 567. 606. xii, 222.
 S. iii, 3. 14. iii, 5. 65. iv, 4. 102. v,
 1. 201. 248, v, 3. 221. A. i, 4. 667.
 ii, 279. 315
 Cordi T. i, 653. v, 32. 473. vi, 334.
 xii, 113. S. i, 2. 58. i, 4. 4. iii, 3.
 108. iii, 5. 14. iv, 4. 46. iv, 5. 53
 Cori T. iv, 835. vii, 791
 Corinnæ S. v, 3. 158
 Corinthon T. i, 334
 Cornea S. v, 3. 289
 Cornibus T. ii, 616. vi, 423. vii, 150.
 xi, 255. S. ii, 3. 28
 Corniger T. iv, 831. vii, 66
 Cornigeri T. viii, 201
 Cornipedem T. iv, 271. viii, 540. xi,
 518. xii, 597
 Cornipedes T. vii, 137. 760. viii, 157.
 391. x, 155. 478. xi, 440
 Cornipedis T. ix, 693. 874
 Cornipedum T. iv, 696. vi, 438. 472.
 vii, 590
 Cornu T. ii, 144. 329. iv, 250. 325. 573.
 v, 199. vi, 27. 120. 927. vii, 417.
 647. ix, 744. 870. x, 111. 371. xi,
 230. xii, 2. S. ii, 4. 13. iii, 2. 9
 Cornua T. i, 720. iii, 588. iv, 73. 399.
 449. v, 532. vi, 601. 927. viii, 230.
 343. ix, 117. 325. 420. 434. 435. 590.
 866. x, 740. xi, 410. xii, 206. 671.
 S. i, 2. 135. ii, 3. 11. iii, 3. 62. A. i,
 314. 644
 Cornus T. ii, 624. viii, 681
 Corœbi T. vi, 286
 Corœbum T. ix, 745
 Corœbus T. i, 605. ii, 221
 Corona T. i, 612. ii, 227. iv, 168. v,
 17. vi, 255. xi, 422. S. i, 2. 228. ii,
 1. 116. v, 3. 224
 Coronæ T. iii, 411. vi, 366. S. i, 6. 88.
 iii, 1. 153. v, 3. 226
 Coronant T. ii, 526. iv, 112. vii, 653.
 x, 531
 Coronat S. iii, 1. 57. 148. iv, 3. 10. 100
 Coronati T. x, 315
 Coronatis S. iv, 2. 62
 Coronato T. iv, 233. S. iii, 4. 2
 Coronatos T. x, 604
 Coronatum T. viii, 225
 Coroneam T. vii, 307. 308
 Corpora T. i, 609. ii, 484. 592. 713.
 iii, 128. 137. 194. iv, 508. v, 264.
 384. vi, 750. vii, 206. 607. 761. viii,
 825. 392. 419. 539. ix, 158. 264. 370.
 x, 284. 392. 450. xi, 599. 631. xii,
 24. 69. 108. 137. 151. 289. 717. S.
 ii, 1. 156. ii, 7. 78
 Corpore T. i, 417. iii, 139. iv, 90. v,
 227. vi, 262. 573. 649. 669. 840.
 846. vii, 531. viii, 578. ix, 27. 79.
 197. 271. 901. x, 108. 750. 931. xi,
 311. 542. xii, 318. S. iii, 2. 35. iv,
 6. 21. v, 4. 13
 Corporibus T. iii, 486. viii, 701. xii, 96
 Corporis T. viii, 739. xii, 803
 Corpus T. iv, 569. v, 598. vi, 822. vii,
 645. viii, 5. ix, 47. 114. 177. 379.
 732. x, 403. 409. 781. 790. xii, 373.
 458. S. ii, 3. 36. iii, 4. 70. A. i, 458
 Correpta T. iii, 248. iv, 314. 378
 Correpto T. vi, 616
 Correptum T. xi, 203
 Corripit T. ix, 211
 Corripiunt T. vii, 588
 Corripuere T. ii, 143. vi, 594
 Corripuit T. ii, 583. x, 928
 Corruit T. iii, 90. v, 728. A. i, 537
 Corruptit S. v, 2. 68
 Corruptitur A. i, 308
 Cortex T. ii, 709
 Cortice T. i, 584
 Corusca T. iv, 176. ix, 644
 Coruscæ A. ii, 288
 Coruscant T. xii, 432
 Coruscant S. i, 1. 71
 Coruscat T. iv, 222
 Coruscet A. i, 470
 Corusci T. v, 572. S. i, 5. 6
 Coruscis T. iv, 9
 Corusco T. i, 216. 614. ix, 542. x, 774
 Corycia S. v, 3. 5
 Coryciæ S. v, 1. 214
 Corycium T. vii, 348
 Corymbis T. vii, 570. S. i, 5. 16
 Coryti T. xii, 527
 Coryton T. ix, 730
 Corytos T. iv, 269
 Corytus T. vii, 600
 Costas T. ii, 9. 636. v, 214
 Costis T. xi, 512
 Cothurno S. v, 3. 97
 Crassa A. i, 87
 Crasso T. i, 144. 618. iii, 210. v, 310.
 vi, 819. ix, 257. x, 290. xii, 364.
 658. 692
 Crassum T. ii, 659. vi, 471
 Crassus T. iv, 820
 Craetina T. iii, 562. vii, 462. x, 21. S.
 iv, 6. 64
 Cratera T. ii, 564. vi, 531
 Crateras T. ii, 76. v, 255. x, 313
 Crateres T. vi, 537. A. i, 114
 Crates T. iv, 110
 Crebas T. xi, 466

Creati T. xii, 537. S. i, 2. 69
 Creatrix T. viii, 303. x, 125
 Creatum T. i, 463
 Creavit T. iv, 280. S. iii, 3. 106. iv, 5.
 30. v, 3. 108. A. ii, 58
 Crebras T. v, 182 ix, 135
 Crebrescere T. iv, 30
 Crebrior T. vi, 422. xii, 199. 353
 Crebris T. ii, 492. S. iv, 3. 48. iv, 8. 54
 Crebro T. ii, 710. v, 232. ix, 353. x,
 742. xi, 245. S. i, 1. 68. v, 3. 223
 Crebros T. i, 418. iv, 369
 Credant S. v, 2. 88
 Credas T. iii, 253. v, 338. vi, 457. 596.
 vii, 18. xii, 792. S. i, 6. 55. iii, 1.
 22
 Credat T. vii, 572. S. iii, 3. 11
 Crede T. ii, 356. iv, 618. viii, 96. x,
 606. xi, 686. xii, 595. 762. A. i,
 534
 Credenda S. i, 3. 97. iv, 4. 100
 Credens T. xi, 515. S. ii, 3. 34
 Credentibus T. x, 771
 Credere T. ii, 595. iii, 343. v, 724. viii,
 150. x, 736. xii, 499. S. ii, 3. 36. v,
 2. 38
 Crederet T. ix, 772
 Crederis T. ii, 495
 Credet T. ii, 621. S. iv, 4. 81. A. ii,
 277
 Credi T. vi, 337. vii, 112. ix, 38. S. v,
 3. 146
 Credideris A. i, 91
 Credidit T. xi, 316
 Credimus T. vii, 169. A. ii, 336
 Credit T. v, 169. xi, 516. S. i, 2. 206.
 ii, 1. 190. ii, 3. 18. A. ii, 246
 Credita T. iv, 291. x, 592. S. iii, 4. 69
 Credita T. ii, 160. iii, 355. iv, 600. v,
 139. vii, 521. S. v, 5. 12
 Creditis T. vi, 152
 Creditur S. iii, 3. 86. v, 3. 293
 Credo T. iii, 62. vi, 148. 334. xii, 77.
 578
 Credula T. vi, 79
 Credunt T. v, 604. vi, 428. ix, 528. x,
 747. A. ii, 203
 Cremari T. ix, 582. x, 438
 Cremetona T. vii, 712
 Crematum T. xii, 577
 Cremavit T. xi, 227
 Cremet T. vi, 87
 Creneae T. v, 221. ix, 356. 388
 Creneus T. ix, 320. 321
 Creon T. vii, 251. viii, 353. x, 618. xi,
 264. 307. 651. 677. 709. 737. xii,
 154. 166. 218. 443. 558. 594. 678.
 773
 Creonta T. xii, 174. 753. 795

Creontis T. vii, 776. xii, 278. 375. 453
 Crepant T. vi, 62. 687
 Crepantes T. iii, 586. S. i, 5. 57
 Crepat T. vii, 38. 682
 Crepet S. iii, 3. 105
 Crepidine T. ix, 492. S. i, 3. 43. A. i,
 448
 Crepido T. ii, 504. S. i, 1. 58
 Crepitant T. vi, 207
 Crepuere T. v, 720
 Crepuisse T. iv, 469
 Crepuit A. i, 123
 Crepuscula T. i, 344
 Crescat T. iv, 761. xi, 592. S. iv, 7. 43
 Crescente S. v, 1. 119. A. ii, 5
 Crescentia T. v, 209
 Crescentibus A. ii, 382
 Crescere T. ii, 552. ix, 740. x, 679. A.
 ii, 307
 Cresceret T. x, 850
 Crescis S. iv, 5. 43
 Crescit T. v, 10. vi, 683. ix, 503. S. i,
 5. 28. iii, 1. 38. iii, 3. 52. iii, 4. 59.
 iv, 4. 2. iv, 8. 5
 Crescunt T. v, 709. vii, 655. xi, 15. S.
 v, 2. 97
 Cressa S. ii, 6. 25
 Cressia T. xii, 582. 626
 Creta T. i, 279. S. i, 4. 101. ii, 6. 67.
 A. i, 387
 Cretae T. xii, 667
 Cretam S. i, 4. 66
 Crethea T. ix, 307
 Cretum T. viii, 278
 Cretus T. iii, 452. S. v, 2. 17
 Crevere T. xii, 110
 Creverit A. i, 477
 Crevinae T. vi, 743. ix, 458. x, 181
 Crevit T. iii, 553. S. ii, 1. 159. iii, 5.
 36. v, 3. 180
 Creusa S. ii, 1. 142
 Crimen T. vi, 44. S. i, 4. 17. v, 2. 85
 Crimina T. i, 231. 266. ii, 462. iv, 483.
 550. 572. v, 487. vi, 86. vii, 208.
 viii, 22. x, 587. xi, 423. 734. S. iii,
 1. 42. v, 2. 90. 97. A. i, 63. ii, 331
 Crimine T. i, 156. ii, 423. v, 455. vii,
 312. viii, 101. xi, 379. S. v, 2. 100.
 v, 3. 75. v, 4. 1
 Criminis T. iii, 273. v, 320
 Crinale A. ii, 97
 Crinalem T. xi, 65
 Crine T. i, 115. ii, 283. v, 62. vi, 616.
 vii, 326. ix, 135. 278. 602
 Crinem T. iv, 315. v, 209. vi, 7. 198.
 289. 545. vii, 583. viii, 294. 344,
 492. ix, 409. 900. 901. xii, 65. 92,
 S. i, 1. 51. i, 2. 14. 111. 228. i, 5,
 16. ii, 1. 115. 122. 147. ii, 7. 10. iii,

4. 90. iv, 3. 68. v, 3. 105. 145. A. i, 179
Crines T. i, 90. 698. ii, 99. 637. iii, 326. iv, 203. 302. v, 235. vi, 173. vii, 149. viii, 490. 641. ix, 163. 163. 382. x, 111. 173. xii, 128. 537. S. i, 3. 75. ii, 1. 44. ii, 2. 19. iii, 4. 6. 55. iv, 4. 93. v, 1. 219. v, 3. 7. A. i, 328. 348. 523
Crinibus T. i, 28. viii, 764. ix, 638. 758. S. iii, 3. 135. iv, 3. 116
Crinis T. vi, 607. 633. xi, 583. S. ii, 6. 44
Crinita T. vi, 418
Crinito T. ix, 129
Crinitum T. v, 387
Crinitur T. iv, 217. S. iv, 5. 10
Crispaverat T. viii, 568
Crispine S. v, 2. 162. 171
Crispinus S. v, 2. 2
Cristae T. viii, 401. ix, 262. x, 30. 928
Cristas T. ii, 243. 530. iii, 424. iv, 218. v, 587. ix, 698. xi, 364
Cristatum T. iii, 223
Cristis T. vi, 331. vii, 717. xii, 524. S. ii, 2. 117
Croci S. v, 3. 42
Crocis S. ii, 4. 36
Croco T. vi, 210
Croesi S. i, 3. 105
Crotopi T. i, 570
Cruce S. iv, 3. 38
Crucia S. v, 1. 180
Crucias S. ii, 6. 96
Cruciata S. iv, 7. 26
Cruda T. iv, 280. vi, 723. ix, 391. 716. xi, 414. xii, 762. A. i, 478
Crudele T. iii, 153. 211. vii, 29. xi, 499
Crudelem T. iii, 66. 215. vi, 174
Crudeles T. xi, 611. S. ii, 1. 141. v, 5. 20
Crudelia T. v, 218. 274. ix, 300. x, 418
Crudelibus T. vi, 349. ix, 11. 516
Crudelis T. i, 88. 629. iv, 644. v, 250. 510. vi, 737. viii, 687. xi, 693. xii, 250. 731. S. v, 5. 59
Crudescit T. ii, 717. vii, 624. ix, 670
Crudescunt T. ii, 680. xi, 323
Crudi T. viii, 432
Crudis T. i, 422
Crudo T. ii, 709. iv, 228
Crudos T. iii, 335
Crudum T. i, 53. vii, 298. A. i, 190
Crudus T. ii, 341. x, 342
Cruenta T. ii, 516. iii, 225. vi, 247. xi, 197. S. i, 6. 62. ii, 7. 71
Cruentae T. v, 223
Cruentam T. i, 408
Cruentantem T. viii, 749
Cruentas T. ix, 597. xii, 673. A. i, 81
Cruentat T. ix, 399. xi, 179. 228
Cruentata T. iv, 365
Cruentato T. v, 317
Cruentavit S. i, 5. 38
Cruenti T. viii, 231. 479. 531. ix, 1. 545. xii, 23. S. i, 3. 84
Cruentis T. i, 54. 82. ii, 131. 593. 673. iii, 111. 429. iv, 134. v, 165. vii, 357. viii, 7. x, 854. xi, 601. xii, 109
Cruento T. i, 589. 603. 636. iii, 124. vi, 624. vii, 52. 264. 642. viii, 380. ix, 677. x, 297. xi, 317. xii, 603
Cruentos T. ix, 739
Cruentum T. iii, 352. iv, 566. 612. v, 457. viii, 28. ix, 417. x, 170. xi, 658. xii, 184. 680
Cruor T. iii, 164. iv, 727. v, 159. 310. vi, 783. vii, 683. viii, 712. ix, 70. 529. 763. x, 37. 323. 342. xi, 553
Cruore T. iii, 364. vi, 820. viii, 475. ix, 438. x, 289. 659
Cruorem T. i, 446. ii, 84. 123. iv, 48. 453. 560. 603. v, 234. viii, 216. ix, 283. 395. 478. 675. x, 477. 716. xi, 515. 539. xii, 37. 320. 737
Cruores T. vi, 102. xii, 595. 719. A. i, 112
Cruori T. ii, 542
Cruoribus T. viii, 405
Cruoris T. v, 656. x, 733. xi, 173
Crura T. vi, 592. 861. 877
Crystalla S. i, 2. 126. iii, 4. 58
Cubile S. i, 2. 132. iv, 3. 46. v, 1. 55
Cubili T. ix, 600. 613. x, 414. xi, 637. S. i, 2. 161. ii, 4. 21. iii, 5. 60. A. ii, 394
Cubilia T. i, 389. 460. ii, 37. iv, 527. v, 477. 604. x, 84. xii, 17. 236. S. i, 3. 37. ii, 3. 44. iii, 1. 183. A. i, 378. ii, 72
Cubilibus T. ii, 134. vii, 670. A. ii, 409
Cubiti T. iv, 164
Cucurrit T. ii, 98. iv, 804. v, 586. ix, 150
Cui T. i, 12. 171. 371. et al.
Cuicumque T. i, 192
Cuiquam T. ii, 573. ix, 537
Cujus T. i, 406. iii, 47. iv, 611. v, 114. 115. vii, 541. ix, 310. 608. 720. x, 56. xi, 101. xii, 226. 366. 664. S. i, 1. 66. i, 3. 106. ii, 2. 147. ii, 3. 64. iiii, 3. 1. iv, 8. 48. v, 2. 23. A. i, 477. ii, 212
Culicis S. ii, 7. 74
Culmen S. ii, 2. 35. iv, 5. 14
Culmi T. iv, 702

- Culmina** T. i, 210. iii, 39. 207. 633. iv, 680. v, 312. vi, 715. vii, 800. viii, 357. x, 840. xi, 319. S. i, 1. 59. 64. i, 4. 58. i, 5. 23. 45. ii, 2. 73. iii, 1. 6. iv, 2. 30
Culmine T. ii, 84. 257. 479. v, 325. ix, 194. x, 92. 453. S. iii, 1. 79
Culminibus T. i, 410. S. ii, 7. 60
Culmos S. iii, 3. 128
Culpa T. i, 690. v, 57. xi, 188. S. i, 4. 52. i, 5. 19. iv, 8. 41. v, 5. 7
Culpæ T. ii, 233. v, 453. S. i, 2. 59. iv, 6. 91. A. i, 562. ii, 273
Culpam T. ix, 617. S. iii, 3. 45
Culpant T. ix, 3
Cuiparim T. iii, 712
Culpat T. iii, 19
Culpata T. vi, 287
Culpatam T. iii, 702
Culpatum A. i, 23
Culpet T. iii, 376
Culta T. iv, 51. vii, 102. iii, 3. 93. v, 1. 155
Cultellum S. iv, 9. 41
Cultibus T. ii, 302. S. ii, 1. 127
Cultor T. vii, 603. viii, 454
Cultorem T. viii, 454
Cultoribus T. i, 654
Cultoris T. ix, 654
Cultriciis S. v, 1. 191
Cultris T. x, 174
Cultrix T. iv, 425. xii, 302
Cultu T. iv, 195. 216. 299. v, 191. vi, 56. xii, 258. 491. S. i, 6. 29. ii, 2. 109. A. i, 272
Cultum T. vi, 497
Cultus T. i, 111. 482. ii, 242. 316. vi, 80. 193. vii, 649. ix, 817. 818. x, 752. xi, 242. 477. S. i, 2. 128. ii, 2. 41. iii, 5. 89. A. i, 291. 652. ii, 331
Cumano S. iv, 9. 43
Cumas S. iv, 3. 115
Cumulantur T. x, 655
Cumulare T. i, 523. vi, 86. S. iv, 8. 37
Cumulata T. ii, 713. xii, 524
Cumalenter T. ii, 432
Cumulo T. i, 263. iv, 459. vi, 118. 777. ix, 344. 466. S. iv, 3. 158
Cumulos T. viii, 301. 340
Cunabula T. i, 582. vii, 601. ix, 322. x, 424. 888. S. ii, 1. 120. A. i, 38
Cuncta T. ii, 285. iii, 231. 548. iv, 76. v, 68. 311. 739. vi, 81. viii, 305. 368. x, 154. 433. 704. 751. 815. xi, 308. 350. 417. 697. xii, 1. 120. 475. S. i, 3. 37. i, 4. 119. ii, 1. 54. 61. 175. 228. iii, 2. 83. iii, 3. 49. 197. iv, 5. 9. v, 1. 79. 101. A. i, 140. 563. ii, 47. 60
Cunctæ T. v, 448. xii, 587. S. ii, 4. 23. v, 3. 131. A. i, 375
Cunctabitur T. xi, 286. A. ii, 140
Cunctamur T. iii, 719
Cunctante T. v, 680. S. i, 4. 52
Cunctantem T. iii, 35. vii, 431. xi, 268. S. i, 5. 11
Cunctantes T. iii, 233. vii, 1
Cunctanti T. iv, 189
Cunctantibus T. i, 315
Cunctantis T. x, 672
Cunctantur T. i, 411. ii, 481
Cunctaris T. ii, 108
Cunctas T. iii, 499. ix, 642. xi, 573. S. ii, 2. 83. ii, 3. 9. iv, 4. 77. A. i, 46. ii, 129
Cunctata T. v, 28. ix, 37. 125. xi, 447. A. i, 379
Cunctatio T. viii, 614
Cunctator T. iii, 79
Cunctatur T. i, 467. ii, 66. iv, 467. vi, 626. viii, 151. xi, 595
Cunctatus T. vi, 763
Cuncti T. iii, 254. vii, 372. 435. viii, 277. 326. S. i, 2. 233. A. i, 499. ii, 294
Cunctis T. i, 227. ii, 175. 368. iii, 366. 417. 636. iv, 19. 830. v, 41. 295. 299. vi, 250. 564. vii, 91. 104. 164. viii, 78. 91. 211. ix, 93. 112. xii, 108. S. ii, 5. 14. ii, 6. 34. v, 1. 73
Cuncto T. v, 202. x, 668
Cunctos T. i, 167. 552. ii, 263. vi, 370. 431. vii, 230. viii, 4. 247. S. i, 4. 50. ii, 2. 36. iv, 5. 27. v, 3. 85. A. ii, 423
Cunei T. vii, 728. viii, 431. S. v, 3. 222
Cuneo T. v, 416. ix, 677
Cuneos T. viii, 674. x, 740. 878. S. i, 6. 23. iii, 3. 143. v, 2. 162
Cuneum T. ix, 123
Cuperent T. iv, 560. S. i, 1. 100. ii, 6. 24
Cupiam T. i, 86
Cupiant T. iii, 232
Cupiat T. i, 319
Cupida T. x, 457
Cupidæ T. xii, 425
Cupidas T. iv, 696
Cupidi A. ii, 141
Cupidine T. i, 425. ii, 116
Cupidis S. iv, 3. 111
Cupido T. iii, 58. 370. iv, 318. vii, 299. x, 431. xi, 300. 433. S. ii, 1. 214. iv, 2. 40. A. i, 494
Cupidos T. viii, 43
Cupidum T. viii, 729. S. i, 2. 85. ii, 2. 11
Cupidus T. xi, 686. S. iv, 7. 38
Cupiens T. i, 452. vi, 520. xii, 396

- Cupientem T. i, 595
 Cupientis S. ii, 6. 22
 Cupierunt S. ii, 2. 106
 Cupii S. v, 5. 80
 Cupis T. viii, 588. S. i, 2. 138. v, 1. 188. A. ii, 111
 Cupit T. i, 24. 300. ii, 130. 303. 328. 488. iv, 341. vi, 492. vii, 537. 727. viii, 466. 476. 552. ix, 859. x, 460. xi, 539. 562. 717. S. i, 2. 10. i, 3. 75. i, 6. 54. ii, 1. 162. ii, 2. 20. iii, 1. 160. iv, 1. 19. v, 1. 199. A. ii, 81. 144
 Cupiunt T. vi, 345. S. iv, 1. 43
 Cupresso T. vi, 54. S. v, 1. 136
 Cupressum T. vii, 676
 Cupressus T. iv, 177. 460. vi, 90. 854. x, 674. S. v, 5. 30
 Cura T. i, 149. 317. 400. ii, 169. 320. 358. 393. iii, 451. iv, 499. 507. 560. v, 72. 75. 178. 273. 454. 456. 512. 632. vi, 147. 237. vii, 339. 684. viii, 694. 738. ix, 159. 618. x, 351. xii, 397. S. i, 3. 104. i, 5. 12. ii, 2. 70. iii, 3. 108. iii, 4. 50. iii, 5. 2. 54. iv, 2. 15. iv, 4. 20. v, 1. 70. 86. v, 2. 91. v, 3. 94. 247. 251. A. i, 218. 540. ii, 34
 Curæ T. i, 679. iii, 5. 388. 573. 632. 659. 721. iv, 33. v, 625. viii, 607. ix, 886. xi, 428. S. i, 2. 26. i, 4. 55. 116. ii, 1. 71. iii, 1. 119. iv, 6. 89. v, 2. 71. A. i, 384
 Curam T. viii, 624. ix, 101. xii, 137
 Curant T. vi, 53. xi, 278
 Curarum T. iii, 620. iv, 39. ix, 575. xii, 176. 687. S. ii, 2. 149. iii, 3. 161. iv, 4. 46. v, 2. 37. A. i, 354
 Curas T. ii, 150. 338. 365. iii, 415. viii, 216. ix, 603. x, 54. xii, 637. S. i, 1. 41. ii, 1. 57. 193. iii, 1. 63. iv, 6. 1. v, 1. 8. 119. v, 2. 127. v, 3. 31. A. i, 186. 321
 Curat T. ii, 360. vii, 187. 571. S. i, 4. 30. A. ii, 162
 Curavit T. x, 399
 Curetas T. iv, 784. vii, 173
 Curetes A. ii, 157
 Curia S. i, 4. 41. iv, 1. 10. v, 2. 27
 Curiae S. iv, 5. 41
 Curibus S. iv, 5. 56
 Curis T. i, 267. 340. 433. v, 81. 284. 450. viii, 259. x, 106. xi, 141. xii, 194. 514. S. iii, 3. 63. iii, 4. 71. iv, 4. 28. iv, 5. 22. iv, 6. 45. v, 1. 77. v, 3. 34. A. ii, 142
 Curre S. iv, 4. 1
 Currens S. iii, 1. 62
 Currenti S. iii, 2. 87
 Currere S. i, 2. 42
 Curribus T. iv, 241. 811. vii, 58. x, 370. xii, 63. S. ii, 7. 108
 Curru T. iii, 293. 430. iv, 220. v, 699. vi, 283. 467. 485. vii, 70. 712. 725. viii, 599. ix, 311. x, 212. 328. 544. xi, 444. xii, 307. 520. 585. 641. 747. S. iii, 4. 36. v, 1. 105. A. i, 79. 244
 Currum T. iii, 414. 427. iv, 223. vi, 520. vii, 770. ix, 176. x, 175. xii, 228. 298
 Currunt T. iii, 116. v, 361. v, 2. 164. 172
 Currus T. ii, 68. iii, 222. 581. iv, 656. vi, 25. 344. 350. 507. 508. vii, 58. 356. 566. 619. 790. 820. viii, 98. 128. 174. 311. 350. 403. ix, 201. 424. 656. x, 741. xi, 414. 597. xii, 26. 524. 543. 734. S. ii, 7. 55. iv, 3. 159. A. i, 88. 415
 Curule S. i, 2. 179
 Curulem S. iii, 3. 115
 Curules S. i, 4. 47. iv, 1. 5. 36. iv, 4. 77. S. v, 2. 167
 Curulis S. i, 4. 82
 Cursibus T. vi, 584. 630. ix, 259
 Cursu T. iv, 766. v, 167. 443. 612. vi, 298. 550. 563. 568. 828. vii, 584. ix, 223. x, 139. 173. 686. 869. xi, 239. S. i, 1. 20. iv, 3. 92. iv, 8. 36. 30. A. ii, 398
 Cursum T. v, 544. 591. vii, 782. S. i, 1. 47. iv, 4. 56
 Cursus T. iii, 503. 528. vi, 643. xi, 518. S. iii, 3. 101. iii, 4. 3. iv, 3. 32. 103. v, 2. 115. v, 3. 237. A. i, 282
 Curva T. ii, 381. ix, 589. S. ii, 5. 8. iii, 1. 122
 Curvæ S. iii, 2. 29
 Curvaret A. i, 487
 Curvarum S. iv, 9. 33
 Curvas T. ii, 636. v, 374. S. ii, 2. 14
 Curvat T. ii, 43
 Curvata S. ii, 3. 3. v, 4. 4
 Curvatis T. xi, 437
 Curvato T. iv, 325. A. ii, 427
 Curvatus T. vi, 649
 Curvi S. iii, 1. 100
 Curvo T. i, 121. v, 287
 Curvos T. vi, 217. S. ii, 2. 80
 Cuspide T. i, 222. ii, 474. 598. iii, 492. iv, 177. v, 399. vii, 10. 74. 643. 714. viii, 383. 399. 485. 497. 533. 571. ix, 88. 108. 132. 202. x, 212. 619. 729. S. i, 2. 75. A. ii, 408
 Cuspidis T. xii, 732
 Cuspis T. vii, 814. viii, 399. 689. ix, 281. 313. 338. 867. 873. xi, 512. xii, 751

Custode T. ii, 675. viii, 55. 576
 Custodem T. i, 254
 Custodi T. i, 581
 Custodia S. i, 4. 16
 Custodia T. vii, 783
 Custos T. i, 530. ix, 508. x, 184. 659.
 xi, 445. xii, 151. 205. S. i, 1. 66. ii,
 2. 22. iii, 1. 9. iii, 3. 27. 197. iii, 4.
 100. A. ii, 22
 Cutem T. vi, 576. ix, 873
 Cutis T. i, 107. v, 597. vi, 847. 871. A.
 ii, 394
 Cyaneis T. v, 347
 Cyaneos T. xi, 438. S. i, 2. 40
 Cyathos S. i, 5. 10
 Cybele S. v, 1. 223
 Cybeleia S. i, 2. 176
 Cybeles S. ii, 2. 88
 Cycladas T. v, 288. A. i, 205. 390. 530.
 ii, 2
 Cyclades T. iii, 438. v, 183
 Cyclopas T. i, 468
 Cyclopes T. ii, 274
 Cyclopus T. i, 217. 252. 630. iv, 151.
 S. v, 3. 49
 Cycni T. v, 525. vii, 287. S. i, 2. 146.
 ii, 4. 10
 Cycnis T. v, 341
 Cycnos S. ii, 4. 22
 Cycnum T. vi, 463. 524
 Cycnus T. vi, 528
 Cydimon T. v, 227
 Cydon T. ii, 623. v, 220
 Cydona T. ix, 127. 759
 Cydonea T. iv, 269
 Cydoneas T. vii, 339
 Cydonum T. vi, 596
 Cyllare T. vi, 328
 Cyllarus T. iv, 215. S. i, 1. 54
 Cyllene T. iv, 288. vii, 187
 Cyllenes T. ix, 846
 Cyllenia T. i, 293. vii, 74. S. ii, 1. 189
 Cyllenius T. ii, 89. vii, 34
 Cymba S. i, 4. 121. iii, 3. 84. v, 1. 252
 Cymbæ S. ii, 1. 186
 Cymbala S. i, 6. 71
 Cymbia T. vi, 212
 Cyme S. iv, 3. 65. v, 3. 168
 Cymodoce S. ii, 2. 20
 Cynareia S. v, 1. 214
 Cynosura T. iv, 295
 Cynthi A. ii, 8
 Cynthia T. i, 577. x, 365. xii, 299. S.
 i, 2. 268. A. i, 232
 Cyntho T. ii, 239
 Cynthus T. i, 702
 Cyparisson T. vii, 344
 Cyrene S. ii, 6. 67. v, 3. 108

Cyrrha T. iii, 474. viii, 337. 557. A. i,
 416
 Cyrrhæ T. ii, 63. iii, 611. vii, 410. viii,
 454. S. iii, 1. 141
 Cyrrhæa T. i, 62. iii, 106. 455. vii, 664
 Cyrrhæe T. vii, 779
 Cyrrhæi T. i, 568. 641
 Cyrrhæo T. viii, 331
 Cyrrham T. vii, 347. viii, 197. S. v, 3. 4
 Cytherea T. v, 192. S. i, 5. 31. 54. iii,
 4. 3. 72. 92. iii, 5. 68
 Cythereia T. iv, 226. 554. viii, 234

D.

Da T. i, 85. iii, 696. iv, 756. ix, 93.
 182. 732. ix, 624. 625. x, 130. xi,
 96. 707. 710. xii, 299. 580. S. iii, 1.
 106. 162. iv, 1. 20. iv, 7. 6. v, 1. 189.
 v, 3. 3. 28. A. i, 9. 17. 74
 Dabam T. v, 618
 Dabamus T. ii, 623
 Dabant T. iii, 206. 700. v, 271
 Dabas T. iii, 283. 370. ix, 518
 Dabat T. ii, 387. iii, 43. vi, 377. x, 406.
 xi, 51. 309. 722. A. i, 253. 589. ii,
 388
 Dabatur T. vi, 509
 Daberis S. iii, 4. 45
 Dabimus T. ix, 787. S. iii, 3. 31. A. ii,
 140
 Dabis T. i, 41. ii, 735. vii, 101. ix, 903.
 x, 344. S. ii, 7. 63. 72
 Dabit T. iv, 206. vii, 23. 510. xii, 154.
 S. i, 1. 98. i, 2. 181. ii, 6. 104. iii, 4.
 3. iv, 1. 37. iv, 3. 154. iv, 4. 56. iv,
 8. 27. v, 2. 167. A. ii, 109
 Dabitis T. ix, 59
 Dabitur T. ii, 356. S. i, 2. 137
 Dabo T. iv, 338. 623. S. ii, 7. 81. iii, 4.
 35. A. i, 92
 Dabor T. i, 178
 Dabunt T. iii, 657. 708
 Dabuntur S. iii, 5. 71
 Daca S. iv, 2. 66
 Dacas S. i, 2. 180
 Daci S. i, 1. 7
 Dacis S. i, 1. 27. i, 4. 91. iii, 3. 169
 Dacos T. i, 20. S. iii, 3. 117
 Dalmatæ S. iv, 7. 14
 Dalmatico S. i, 2. 153. iii, 3. 90
 Damas T. ix, 830. A. ii, 408
 Damascus S. i, 6. 14
 Damasum T. viii, 495
 Damna T. iii, 512. v, 500. 657. ix, 35.
 194. x, 555. xi, 117. S. i, 2. 275. ii,
 6. 94. iii, 1. 173. iii, 3. 41. iv, 8. 5.

- v, 5. 47.
 Damnant T. viii, 26
 Damnare S. iii, 2. 126. v, 1. 136
 Daunat T. vi, 82
 Damnata T. iii, 566. vii, 792. S. iii, 3. 118
 Damnatae T. vi, 201. S. v, 3. 13
 Damnati S. ii, 1. 21
 Damnatis T. ii, 520
 Damnatum T. i, 47
 Damnatur T. ii, 696
 Damnatus T. iv, 183. vi, 55. vii, 239. A. ii, 126
 Damnavit T. xii, 484
 Damnis T. vi, 83. S. v, 3. 206
 Damno S. ii, 1. 156
 Damnosa S. i, 4. 7
 Damus T. iv, 686. v, 43. vi, 725. S. ii, 6. 94. iii, 2. 5. iv, 7. 29
 Danae T. ii, 431. vii, 28. xi, 159. A. ii, 319
 Danaas T. vi, 1. viii, 457. ix, 256. x, 714. S. v, 3. 268. A. i, 392. 447
 Danae T. vi, 287
 Danaëia T. i, 324. iii, 324. vii, 162
 Danaëius T. vi, 462. x, 892
 Danaï T. ii, 222. iv, 133. vi, 204. 292. 689. vii, 398. viii, 351. ix, 141. A. i, 93. 553. ii, 236
 Danais T. vi, 245. viii, 298. xii, 598. 716. A. i, 513. ii, 220. 333
 Danaos T. viii, 458. ix, 256. x, 652. 811. xi, 206. 663
 Danaum T. x, 12. 21. 808. xii, 39. A. i, 550
 Danaus T. i, 542. x, 315
 Dant T. ii, 111. iv, 23. v, 429. vi, 330. 601. vii, 72. 277. 450. 488. ix, 678. 764. x, 11. 377. 636. S. iii, 1. 139. A. i, 122
 Dantem T. xii, 399
 Dape S. iv, 9. 51
 Dapes T. ii, 84. 93. iv, 307. v, 191. viii, 246. x, 20. S. i, 2. 198. i, 6. 48. 94. ii, 1. 60. ii, 4. 4. iii, 1. 76. iii, 3. 107. 199. iv, 2. 3. v, 1. 121. A. i, 120. 184. ii, 384
 Daphne S. i, 2. 131
 Daphnea T. viii, 454
 Dapibus T. i, 714
 Dardana S. i, 2. 192. v, 2. 156
 Dardania S. i, 2. 43
 Dardaniæ S. iii, 1. 61
 Dardaniam A. i, 80
 Dardanii S. i, 1. 9
 Dardanius S. v, 2. 108. v, 3. 178
 Dardanus S. v, 3. 227. A. i, 21
 Dare T. iii, 323. v, 118. 457. vi, 934. vii, 186. xii, 779. S. i, 1. 107. iv, 2. 55. iv, 9. 40. 44. v, 1. 13. 98. v, 2. 96. 144. A. i, 288. ii, 270. 450
 Darem S. v, 2. 11
 Darent T. ix, 653. S. i, 2. 40. i, 3. 79. v, 1. 130
 Dares T. ii, 489. S. iii, 2. 94. v, 1. 61. v, 3. 47
 Daret T. iii, 444. vi, 321. ix, 779. S. ii, 7. 84. v, 3. 55
 Dari T. iii, 513. 624. x, 639
 Das S. i, 1. 27. ii, 7. 103. iv, 8. 15. A. ii, 227
 Dat T. i, 379. iv, 10. 152. 159. v, 388. 564. 698. 708. vi, 107. 521. 527. 910. vii, 766. ix, 470. 706. 836. x, 17. 493. S. i, 2. 239. ii, 2. 15. 113. iii, 4. 56. iv, 8. 26. v, 2. 126. v, 3. 186. A. i, 188. 331. 415. 418. ii, 316
 Data T. iii, 10. 58. 68. iv, 4. 673. v, 287. viii, 160. x, 792. 835. S. i, 2. 31. ii, 7. 90. A. i, 495. ii, 118
 Datæ T. ix, 11
 Date T. x, 427. 763. S. i, 2. 251. ii, 3. 7. iii, 3. 23
 Dati T. iv, 178. 475
 Datis T. i, 654. iv, 276. viii, 665. xi, 334. 660. xii, 47. 161
 Dato T. vi, 800. ix, 572. x, 913. A. i, 600. ii, 129. 352
 Datos T. i, 492. iii, 16. S. v, 3. 129
 Datum T. v, 343. 466. vi, 45. viii, 691. xi, 485. xii, 421. 486. S. ii, 1. 84. iii, 3. 52. 66
 Datur T. iii, 312. 452. 491. v, 322. vi, 380. vii, 315. x, 614. xi, 572. xii, 771. S. i, 3. 30. i, 4. 62. iii, 3. 80. 187. iii, 5. 4. 6. iv, 2. 16
 Dature T. xii, 780
 Daturi A. i, 202
 Daturum T. iii, 215
 Daturus S. iii, 2. 127. A. i, 68
 Datus T. iii, 23. v, 117. vii, 815. ix, 183. xi, 166
 Daulida T. vii, 344
 Dauni S. v, 3. 163
 Dea T. ii, 208. iv, 332. viii, 479. ix, 714. 811. x, 82. 369. 661. xii, 226. 309. S. iii, 2. 122
 Deæ T. i, 4. iii, 431. iv, 719. v, 59. 157. vi, 26. viii, 300. x, 120. 122. 134. 831. xi, 204. 473. xii, 494. S. i, 1. 40. i, 2. 4. 54. 147. i, 5. 15. iii, 4. 50. v, 3. 15. 211. A. i, 102. 299. 450. ii, 24. 240
 Deam T. viii, 765. ix, 681. x, 285. 646. S. i, 2. 14. ii, 3. 23. 31. A. i, 218
 Deas T. iv, 683. S. v, 1. 130. A. ii, 338

Debellatas T. vii, 86
 Debellator T. ix, 545
 Debellatos T. v, 31
 Debellavere T. ix, 191
 Debent T. xi, 212
 Debeo T. iii, 381
 Debere T. v, 21. S. v, 3. 212
 Deberis S. iii, 4. 38
 Debet S. i, 3. 88
 Debetur T. vii, 786
 Debile T. iii, 563. x, 286. xii, 144
 Debilis T. xii, 722. S. iv, 9. 34
 Debita T. i, 80. 314. iii, 623. vii, 170. x, 664. xii, 322
 Debite A. ii, 318
 Debitus T. iii, 716. iv, 84. vi, 634
 Debuit S. i, 3. 107
 Deceant S. iv, 5. 48
 Deceat T. ii, 243. viii, 321. S. v, 1. 97
 Decebat T. vii, 389. xi, 299
 Decedere T. i, 317. ii, 344. vi, 620
 Decedit T. ii, 61. iv, 366
 Decedunt T. v, 12
 Decem S. iv, 1. 43. v, 3. 253
 December S. i, 6. 5
 Decens T. ix, 706
 Decent T. ix, 332
 Deceperat S. iii, 3. 180
 Decepit T. vii, 721. xii, 626
 Decepta T. ii, 304. viii, 624. ix, 425. S. ii, 1. 97. iii, 4. 28
 Decepti T. vii, 157. xii, 36
 Decepto S. v, 3. 175
 Deceptum T. iv, 703. vii, 787. x, 773
 Decepture T. ix, 295
 Deceptus T. ii, 693. S. ii, 3. 35. ii, 5. 10. A. i, 668
 Decernere T. vi, 474. 646. vii, 174
 Decernit T. vii, 234
 Decerpsit T. vi, 165. S. v, 3. 43
 Decertare T. iv, 822
 Decertata T. i, 2. 479
 Decet T. ii, 358. vii, 523. x, 925. xii, 570. S. iv, 1. 20. A. i, 262. 605
 Decedat T. viii, 125
 Decidentes S. ii, 7. 105
 Decidit T. ix, 756
 Decies S. iv, 1. 31
 Decii S. v, 2. 53
 Decima S. i, 4. 20
 Decimam S. i, 2. 9
 Decimum S. i, 2. 268
 Decipiam T. vii, 512
 Decipis S. iv, 4. 19
 Decipit T. vii, 295
 Decipito T. ix, 889
 Decisa S. i, 5. 36
 Declinant S. iii, 3. 128
 Declinare T. viii, 654

Declinat T. xii, 664. A. ii, 314
 Declinia T. v, 297
 Declinis S. ii, 3. 45
 Decolor T. xii, 410
 Decor T. ii, 287. S. i, 1. 17. i, 3. 92. ii, 1. 103. ii, 6. 36. v, 2. 63. A. i, 336. ii, 137
 Decora T. v, 424. vi, 391. S. i, 4. 24. i, 6. 29. A. ii, 101
 Decoræ T. viii, 404. S. ii, 1. 44. A. ii, 269
 Decoram S. ii, 7. 83
 Decorant S. iv, 5. 48
 Decoratus S. iv, 9. 8
 Decore T. i, 572. S. ii, 7. 86
 Decorem S. v, 1. 150
 Decoris S. ii, 1. 136. A. i, 295
 Decoris T. x, 642. xi, 318. S. i, 2. 272. 275. ii, 6. 104
 Decoro T. ii, 716. S. ii, 6. 43
 Decoros S. v, 1. 234
 Decorum T. ii, 294. iv, 113. S. ii, 1. 115
 Decorus T. x, 511. xii, 65. 702
 Decrescere T. viii, 397. x, 4. S. ii, 1. 127. A. i, 462. ii, 308
 Decrescet S. ii, 3. 26
 Decrescit T. x, 386. xii, 212. A. ii, 4
 Decrescunt T. v, 196. S. iii, 1. 134
 Decretum T. i, 246. xi, 169. S. iii, 4. 87
 Decrevit S. i, 1. 10
 Decuit S. ii, 2. 154. iv, 8. 34
 Deculcare T. i, 623
 Decurrere T. v, 339. vii, 415. S. i, 2. 85. 127. v, 3. 149
 Decurreret S. ii, 1. 114
 Decurrit T. iv, 379
 Decurrunt T. vi, 409. xii, 791
 Decursibus T. vii, 405
 Decus T. i, 22. ii, 272. 715. iii, 217. v, 125. 610. vi, 5. 193. 273. 564. 619. 727. vii, 313. 363. 602. 784. viii, 277. 760. ix, 383. 563. 633. 663. x, 712. xi, 161. 324. 561. S. i, 2. 108. 167. 188. i, 5. 19. ii, 1. 155. ii, 6. 38. ii, 7. 62. iii, 1. 161. iii, 3. 113. iii, 4. 31. iii, 5. 69. iv, 6. 75. iv, 8. 18. v, 3. 124. 213. A. i, 267. 290. ii, 113. 405
 Decussa S. i, 2. 154
 Decussis S. iv, 9. 9
 Decutit T. ii, 590
 Dedecorem T. xi, 760
 Dedecui T. x, 340
 Dederat T. iv, 80. 718. v, 192. 641. S. iii, 4. 54. iv, 6. 63. iv, 8. 21
 Dedere T. ix, 327. S. ii, 5. 19
 Dederim S. i, 2. 121. iii, 2. 142
 Dederit S. iv, 7. 51
 Dederunt S. iv, 1. 45

- Dedi T. iii, 236. vii, 205. x, 813. xii, 336. S. i, 2. 168. v, 5. 74
 Dedidici S. v, 3. 7
 Dedignante T. ix, 902
 Dedignantem T. x, 775
 Dedimus T. iii, 234. iv, 502
 Dediscere S. ii, 5. 2
 Dedisse S. ii, 7. 31
 Didissent S. iii, 3. 125
 Dedisses T. vi, 199. vii, 340. S. iii, 3. 135. v, 3. 265
 Dedisset A. i, 141. 252
 Dedisti T. i, 223. vii, 695. viii, 306. xii, 90. 576. S. i, 2. 66. i, 4. 24. iii, 5. 30. iv, 2. 63. v, 3. 213
 Dedit T. i, 568. 583. iii, 38. 484. iv, 631. v, 535. 732. vi, 115. 883. 899. vii, 428. 451. 759. viii, 194. ix, 447. x, 890. xi, 328. xii, 227. S. i, 1. 42. i, 2. 98. ii, 4. 17. iii, 2. 105. iii, 3. 105. iii, 4. 14. iii, 5. 41. iv, 2. 6. iv, 4. 91. iv, 9. 18. v, 2. 146. v, 3. 72. A. i, 453. ii, 9. 136. 154. 219. 262
 Deditus S. i, 2. 171
 Dedoceas T. ii, 409
 Deduc T. xii, 267
 Deducat S. i, 3. 69
 Deducere T. iv, 21. S. i, 2. 111. A. i, 7
 Deducimur T. vii, 197
 Deducit T. ii, 46. vi, 851. ix, 241. A. ii, 250
 Deductam T. viii, 235
 Deducunt T. vii, 287
 Deduxerat T. vi, 125
 Deerat T. x, 437. S. ii, 1. 136
 Deeris S. v, 2. 162
 Deesse T. viii, 368. S. i, 2. 123
 Deest T. viii, 236. x, 236. xi, 276
 Defecisse T. x, 292
 Defecit T. ii, 646. x, 329
 Defecta T. xii, 325
 Defecti T. vi, 795
 Defectus T. vii, 638. S. ii, 1. 33
 Defendere T. i, 409. ii, 360. iv, 402. vi, 618. vii, 376. ix, 318. S. i, 3. 4
 Defendimus S. iii, 1. 70
 Defendis T. xi, 487
 Defenditur T. vii, 244
 Defendunt T. xi, 41
 Defensa T. i, 21. v, 11
 Defensare S. v, 2. 105
 Defensas T. iv, 843
 Defensat S. iv, 8. 44
 Defensos T. xii, 497
 Defensura T. xii, 643
 Defensus T. vii, 756
 Deferat T. x, 747
 Deferre T. iii, 473. vi, 309. vii, 785
 Defert T. vii, 820
 Defertur T. ii, 581. 670
 Deservere T. iii, 314
 Defessa T. ix, 693
 Deficiam T. xi, 173
 Deficiens T. xii, 245
 Deficient S. v, 1. 35
 Deficientibus T. x, 577
 Deficio S. i, 6. 96. v, 5. 42
 Deficit T. vi, 901. S. iii, 1. 88. iii, 3. 173. v, 1. 153. A. i, 446
 Deficiunt T. xi, 598. xii, 372
 Defigere T. vii, 183. x, 127. A. i, 367
 Defigit A. ii, 92
 Defixa T. ix, 234. 677
 Defixus T. i, 491
 Deflebam T. vii, 504
 Deflebat T. xi, 462
 Deflebis S. ii, 7. 71
 Deflecte T. i, 280
 Deflectet S. ii, 1. 59
 Deflenda T. iv, 635. xii, 122
 Deflent T. xii, 26
 Deflerim T. iii, 204
 Defles S. v, 3. 202. A. i, 655
 Deflet T. iv, 232
 Deflevit S. i, 2. 102
 Defluat T. i, 677
 Defluit A. i, 621
 Defluus T. ix, 325. S. i, 3. 54
 Deforme T. viii, 405. ix, 84. xi, 80. S. iii, 1. 126
 Deformem T. vii, 417
 Deformes T. ix, 795. S. v, 3. 116
 Deformis T. iv, 365. x, 5. 332
 Defruta S. iv, 9. 39
 Defuerunt S. iv, 9. 23
 Defuit T. ii, 16. vii, 175. 586
 Degener T. i, 639. vi, 337. ix, 619. x, 209. S. iii, 1. 160
 Degenerare T. i, 464
 Degenerat T. iv, 149
 Degeneres T. viii, 603. x, 333. xi, 31. xii, 740. A. ii, 227
 Degeneri S. iii, 2. 41
 Degere T. i, 63. v, 752. vi, 831. A. i, 507
 Degrassata A. i, 406
 Degravat T. ix, 274
 Dei T. iii, 321. 714. iv, 162. v, 87. 513. 519. 577. 611. 730. vi, 667. vii, 568. viii, 687. x, 158. 165. 884. xi, 46. 412. 430. S. i, 1. 62. ii, 3. 53. iii, 4. 27. v, 2. 85. A. i, 210. ii, 65
 Deidamia A. i, 296. 562. 607. ii, 94. 129. 212. 230. 245
 Deidamian A. ii, 368
 Dejecisse T. viii, 247
 Dejecit T. i, 673. v, 177. vii, 431. viii, 39. ix, 296. S. ii, 6. 28. iii, 2. 55. v,

- 3. 208**
 Dejecta T. iii, 815. iv, 577. v, 47. viii, 649
 Dejectæ T. ii, 232. x, 689
 Dejectam T. xi, 495
 Dejectat T. iv, 381
 Dejecti T. ii, 568. iv, 352. xii, 108
 Dejecto T. i, 322. iv, 588. viii, 649
 Dejectos T. i, 20
 Dejectu T. iv, 272
 Dejectum T. vi, 657
 Dejectus T. iii, 367
 Dejicit T. vi, 650. xii, 368. 743
 Deilochi T. viii, 698
 Deilochum T. ii, 608
 Deiphyle T. ii, 373. viii, 592. xii, 119
 Deiphylum T. ii, 204
 Deis T. i, 202. 542. ii, 689. iii, 104. 197. 440. iv, 624. v, 568. viii, 76. 120. 295. 329. ix, 814. x, 24. 630. xi, 127. 345. xii, 354. 700. 757. S. i, 4. 130. ii, 6. 13. iii, 4. 16. iv, 6. 90. v, 1. 27. v, 2. 147. A. i, 81. ii, 127. 298
 Delambit T. ii, 681
 Delapsas T. ix, 576
 Delapsus T. ii, 257
 Delatus A. ii, 348
 Dele T. iii, 439
 Delecta T. iv, 112
 Delecti T. iii, 357
 Delectos T. i, 131
 Delent A. i, 60
 Delet T. vi, 415
 Delia T. i, 578. ii, 243. iii, 201. ix, 627. S. v, 3. 4. A. ii, 160
 Deliciæ S. i, 3. 93. ii, 1. 71. iii, 4. 57
 Delicias S. i, 5. 50. ii, 1. 200. v, 5. 67
 Delicta T. i, 214
 Delie T. v, 532
 Delituisse T. iii, 310
 Delituit T. x, 483. S. iii, 1. 71
 Delium S. iv, 3. 152
 Delius T. i, 628. vii, 753. v, 1. 115. A. i, 487
 Delo T. v, 55. viii, 337. A. i, 388
 Delon T. i, 702. vii, 183. 352. viii, 198
 Delos A. i, 206. ii, 5
 Delphi T. ix, 513
 Delphina T. ix, 244. 331
 Delphinas S. i, 3. 28. A. i, 223
 Delphine T. i, 121
 Delphines S. ii, 2. 120. A. i, 246
 Delphis T. viii, 196
 Delphos T. i, 564
 Delubra T. i, 273. v, 174. vii, 40. ix, 604. xi, 228. xii, 531
 Demas T. iv, 550
 Demat T. vii, 76
 Deme S. i, 2. 182
 Demens T. ii, 319. vi, 139. vii, 550. S. ii, 1. 12
 Dementia T. iii, 667
 Demere T. vii, 705. S. i, 4. 45
 Demersere T. vi, 850
 Demersi T. ix, 646
 Demerso S. i, 2. 205
 Demigrant S. i, 2. 4
 Demigrante T. iv, 405
 Demiserat T. vii, 716. ix, 693
 Demisit T. vii, 463. A. i, 609
 Demissa T. v, 739. vii, 714. ix, 499. xi, 274. S. i, 1. 43. ii, 1. 85. A. i, 95. ii, 121
 Demissam S. i, 2. 12
 Demissas T. xi, 745
 Demisso T. iv, 768. x, 68
 Demissos T. iii, 432
 Demissum T. iii, 286. S. iii, 3. 44
 Demissus T. ii, 613. x, 758. xi, 444. S. v, 5. 83
 Demittat S. iii, 2. 29
 Demitte T. i, 659. xii, 308. S. ii, 2. 142
 Demittere T. vi, 736
 Demittunt T. x, 144
 Demonstrat T. x, 603. xii, 220. A. i, 582
 Demoror T. i, 656. iv, 774. vii, 364
 Demsisse S. v, 3. 230
 Demto T. i, 187
 Demus T. ix, 103. x, 800. S. iii, 4. 95
 Demunt T. x, 93
 Deni T. x, 251
 Denos T. x, 222
 Densa T. ii, 526. iii, 117. viii, 692. S. i, 2. 75. A. i, 640
 Densæ T. ii, 497. vi, 299. S. iv, 4. 14
 Densam T. vii, 266
 Densarum T. v, 349
 Densas T. ii, 701. iv, 125. S. i, 6. 87
 Densi T. ii, 493. 585. v, 564. vi, 562
 Densior T. i, 345. ix, 344. x, 149
 Densis T. vi, 421. vii, 592. viii, 705. xii, 304
 Denso T. iii, 428. xi, 39
 Dent T. ii, 641. xii, 640
 Dente T. i, 488. vi, 868. ix, 689
 Dentes T. ii, 514. ix, 132. x, 48. xi, 337. A. ii, 75
 Dentibus T. vi, 790. xi, 532
 Dentis T. v, 510. S. iii, 3. 95
 Deo T. ii, 62. iv, 287. 425. 566. v, 93. 585. vi, 833. vii, 662. 751. ix, 470. 478. x, 307. S. ii, 2. 153. iv, 6. 76. A. i, 497. 597
 Deorum T. i, 79. 178. 208. 230. iv, 577. 751. vii, 407. viii, 279. x, 702. 795. xi, 457. 465. 617. S. i, 1. 74. i,

2. 188. i, 6. 47. iii, 1. 108. iii, 3. 65.
 iv, 2. 15. iv, 3. 139. iv, 6. 48. v,
 3. 199. 203
 Deos T. i, 510. ii, 146. 248. 311. iii,
 310. 551. 661. iv, 409. 510. 633. v,
 323. 620. vii, 460. 507. viii, 173. x,
 208. 670. 851. xi, 352. 712. xii, 157.
 184. 315. S. i, 2. 57. ii, 1. 220. ii,
 7. 121. v, 1. 72. A. i, 48. 141. 508
 Depasta T. i, 589
 Depastus T. ii, 676
 Depelle T. i, 661
 Dependent T. i, 610
 Dependet T. iv, 19. 743. viii, 640
 Deplevimus A. i, 8
 Deponere T. xi, 20
 Deponitis T. iii, 541
 Deportat A. i, 230
 Deposcere T. x, 919. xii, 459
 Depositam S. i, 4. 91
 Depositis A. ii, 143
 Depositum S. iii, 2. 6. A. i, 385. ii,
 240
 Deposuisse T. ix, 596
 Deposuit T. iv, 199. S. ii, 3. 41
 Deprecor T. viii, 116. xi, 431
 Deprende S. iv, 4. 74
 Deprendere T. ii, 315. vi, 568. viii,
 103. xii, 463
 Deprendet S. ii, 2. 128
 Deprendi T. i, 510
 Deprendit T. ix, 554. S. ii, 6. 33. A. i,
 518
 Deprenditur T. vi, 241
 Deprendo T. ii, 339
 Deprensa T. ii, 517. viii, 12. S. i, 5. 56
 Deprensæ T. v, 392
 Deprenso S. i, 2. 60
 Deprensus T. i, 730. vii, 647. xi, 705
 Depressæ T. iv, 238
 Depromit S. ii, 3. 27
 Dequestus T. i, 404. T. xi, 627
 Deripit T. iii, 567
 Deripiunt T. iii, 412
 Deripuit T. ii, 128
 Des T. viii, 332. S. iv, 2. 60
 Desævit T. ix, 785. xii, 738
 Descendat T. x, 404. xii, 172. S. ii, 3.
 59. A. ii, 297
 Descendebat T. vii, 427
 Descendente T. iii, 57
 Descendentia T. xii, 502
 Descendentibus S. v, 5. 41
 Descendere T. ii, 396. iv, 347. v, 145.
 402. vii, 115. 248. viii, 466. ix, 262.
 655. x, 367. S. v, 3. 210
 Descendis T. xi, 393
 Descendit T. i, 134. vi, 930. ix, 279.
 x, 124. xi, 53. 89. 195. xii, 340. S.
 i, 6. 86. iii, 3. 206
 Descendo T. i, 225
 Descendunt T. v, 736. ix, 525. x, 644
 Descensura T. xi, 362
 Descensuram T. xi, 464
 Descisse T. ii, 311
 Desecraverat T. ix, 586
 Desecta S. ii, 2. 85
 Deseris T. ix, 837
 Deserit T. i, 329. ix, 83
 Deserpit T. vi, 586
 Deserta T. i, 313. iv, 737. ix, 361. x,
 821. xii, 36. 347. S. iii, 1. 168. iv,
 4. 82
 Desertæ T. iv, 707. v, 608
 Desertam T. v, 96. S. i, 2. 133
 Desertas T. ix, 29. S. ii, 1. 164
 Deserti S. ii, 6. 4
 Deserto S. i, 3. 94
 Desertor T. ix, 169
 Desertorem T. viii, 740
 Desertoris A. i, 629
 Desertus T. xii, 142
 Deserui T. i, 454
 Deservire S. ii, 2. 130
 Deservisse T. vii, 306
 Desidant S. iii, 2. 109
 Deside T. vi, 147. S. v, 2. 61
 Desides S. iv, 7. 19
 Desidia S. iv, 4. 38. iv, 6. 31
 Desidis T. x, 87. iii, 1. 2. iii, 5. 85
 Desidunt T. i, 549
 Designat T. i, 311. vi, 782. S. iii, 1. 2
 Desilit T. iv, 521. vii, 746. viii, 600.
 ix, 221. xii, 711
 Desiluit T. i, 309. iii, 293. vii, 789.
 ix, 272. 831. x, 636. xi, 472
 Desine T. iii, 715
 Desiste T. iv, 583. xi, 169. S. ii, 1.
 183. A. i, 90
 Desistere T. iv, 493
 Desit T. vi, 926
 Desolata T. i, 653. x, 180
 Desolatam S. ii, 1. 233
 Desolati S. ii, 1. 67
 Desolatum T. ix, 672
 Desolavimus T. vi, 914
 Despectans T. iv, 165
 Despectare T. ii, 729
 Despectat T. ii, 64. S. iii, 1. 137
 Despecto T. iii, 334
 Despectura T. x, 851
 Despectus T. v, 351. vii, 446. S. i, 1.
 88
 Desperasse T. iv, 284
 Despexerat T. ii, 165
 Despexisse S. i, 2. 170
 Despexit T. x, 760
 Despiciam T. iii, 704

Despicat S. i, 5. 61
 Despicis S. ii, 2. 132. ii, 7. 110
 Despicit T. ii, 36. S. iii, 1. 105
 Desponsa T. v, 223. x, 61
 Destinatus T. ii, 110. vi, 930. viii, 439.
 ix, 641. x, 80
 Destinet A. i, 200
 Destitit T. iii, 336. T. v, 374
 Destituit T. vi, 696. viii, 213
 Destituant T. i, 688. xi, 758. xii, 242.
 681
 Destructus T. v, 538
 Destrui T. x, 879. xii, 93
 Desudare T. iii, 277
 Desueta T. v, 231
 Desueto A. i, 123
 Desumus T. v, 133
 Desunt T. i, 218. iv, 253. v, 109. xi,
 257. xii, 705. S. i, 6. 79. ii, 1. 165.
 iii, 5. 96
 Det T. iv, 761. v, 742. S. ii, 2. 38. iv,
 4. 57. A. ii, 281
 Detegis T. i, 504
 Detecti A. i, 592
 Deterges S. iv, 3. 87
 Deteriora T. vi, 573. S. v, 1. 192
 Deteriore T. i, 434
 Deterret S. iii, 5. 46
 Detersi S. i, 2. 93
 Detersit T. vi, 7
 Detersus S. i, 3. 109
 Detexit T. v, 266
 Detinente S. iv, 3. 21
 Detinet T. iv, 144. xii, 561. S. ii, 2. 47
 Detinuit S. iii, 1. 42
 Detonabis S. ii, 7. 66
 Detorqueat T. iv, 487
 Detorquet T. vii, 737. A. i, 98
 Detrahat T. viii, 370
 Detrahitur T. x, 861
 Detraxerat S. iv, 6. 66
 Detraxit A. i, 284
 Detulimus T. vii, 517
 Detulit T. iv, 543. xi, 277. S. ii, 2. 10.
 ii, 3. 74. v, 3. 270
 Detumueret T. iii, 259. v, 468
 Detur T. i, 287. ii, 301. v, 111. S. i,
 4. 26
 Deturbat T. vi, 485
 Devehit T. iv, 137. A. ii, 351
 Deveniunt T. ii, 524. xii, 513
 Devertis T. ii, 721
 Devertitur T. iii, 45
 Devesci T. i, 604
 Devesa T. i, 381. ii, 503. iii, 325. vii,
 448. ix, 243. xii, 244
 Devexit S. iv, 8. 46
 Devexo T. iii, 407
 Devia T. iv, 798. v, 248. vi, 454. ix,

Delph. et Var. Clas.

877. S. iii, 1. 75
 Devicta T. ix, 840
 Devictis S. iii, 2. 142
 Devincas S. v, 5. 63
 Devinctus T. ix, 808
 Devitare T. vii, 764
 Devius T. ii, 48. ix, 804. xi, 312
 Deum T. i, 575. ii, 77. 115. iii, 67.
 451. 474. 488. 512. 556. 689. iv, 190.
 639. v, 22. 456. 645. 688. vi, 358.
 viii, 520. ix, 342. x, 146. 188. 592.
 684. 911. xi, 91. 143. 210. 243. xii,
 482. S. iii, 1. 11. iii, 3. 1. v, 1. 155.
 v, 3. 251. A. i, 130. 425. 515
 Devota T. xi, 371
 Devoti S. iii, 3. 154
 Devotum T. x, 794
 Devoveant T. iii, 233
 Deus T. i, 563. ii, 30. 55. 540. iii, 302.
 343. 420. 577. 580. 643. 644. iv,
 147. 158. 207. 228. 356. 490. 542.
 605. 773. v, 133. 176. 492. 534. 751.
 vi, 373. 521. 743. vii, 102. 353. 738.
 viii, 270. 494. ix, 481. 484. x, 14.
 21. 302. 502. xii, 402. 798. S. i, 4.
 58. 111. ii, 3. 18. ii, 6. 58. iii, 1.
 19. 89. iii, 4. 25. 67. iv, 3. 128. iv,
 6. 36. 81. v, 1. 37. 138. v, 2. 170.
 v, 3. 21. A. i, 283. 546
 Dexter T. i, 717. iii, 454. iv, 123. vi,
 444. xii, 211. S. i, 2. 211. v, 1. 13
 Dextera T. ix, 56. 278. 548. S. i, 2. 65
 Dextra T. i, 46. ii, 153. 288. 633. 643.
 iii, 130. 157. 299. 374. iv, 6. 657. v,
 240. vi, 553. 679. 900. 905. vii, 704.
 viii, 435. ix, 276. 496. 848. 900. x,
 131. 132. 283. 649. 657. 672. 839.
 933. xi, 5. 124. 587. 639. 688. 704.
 xii, 464. 737. S. i, 1. 37. i, 2. 67. ii,
 1. 120. iii, 1. 123. iii, 3. 146. iii, 4. 54.
 83. iv, 2. 11. iv, 6. 44. 62. 77. v, 1.
 10. 141. 196. 258. v, 2. 116. v, 3. 83.
 A. i, 124. 365. 626
 Dextræ T. i, 306. 470. iii, 699. vi, 658.
 707. 711. 775. vii, 548. 732. viii, 106.
 535. ix, 113. 260. 771. 837. x, 485.
 xi, 75. xii, 89. S. ii, 6. 33. iv, 3. 56.
 v, 1. 184
 Dextram T. iv, 579. vi, 891. vii, 149.
 viii, 441. ix, 74. 133. 418. 666. x,
 309. 661. xii, 255. S. ii, 6. 65. iii,
 4. 61. A. i, 48
 Dextras T. ii, 149. iii, 165. v, 414. vi,
 290. 809. x, 39. xii, 460. S. i, 6. 60.
 iv, 4. 5. A. i, 558
 Dextri T. vi, 223. ix, 872. xi, 50. A.
 ii, 64
 Dextris T. iii, 495. v, 161. xii, 723
 Dextro T. iv, 760. vi, 49. 655. vii, 663.

Ind. Stat.

H

- S. i, 2. 32. i, 4. 23. 66. iii, 2. 23. iii, 4. 63. iv, 7. 48. v, 1. 144. 196
 Dextros S. v, 1. 71
 Dextrum S. v, 3. 121
 Di T. i, 56. ii, 170. v, 501. ix, 296. xi, 504. S. iii, 2. 1. iii, 3. 13. iv, 2. 57. iv, 8. 45
 Diadema T. i, 82. ix, 55. x, 76. xi, 227
 Diademata T. x, 801. S. ii, 2. 122. iii, 3. 51. iv, 6. 62
 Diadematē T. ii, 457. ix, 163
 Diastas S. ii, 2. 83
 Diana T. ii, 742. x, 369. S. i, 4. 33. ii, 3. 21. iii, 1. 58. A. i, 294. ii, 151
 Dianæ T. i, 535. ii, 469. iv, 225. 331. 430. vii, 204. 258. ix, 304. 604. 636. 712. 843. 907. xii, 125. S. iv, 4. 15. v, 3. 270
 Dianam T. iv, 259
 Dic T. i, 295. iv, 548. v, 23. 25. vi, 296. 297. vii, 249. ix, 891. x, 691. 732. xi, 612. S. iii, 1. 50. iii, 5. 11. iv, 1. 28. iv, 4. 99. A. i, 128
 Dicabo T. ii, 728. S. ii, 7. 82
 Dicam T. i, 302. iv, 636. S. i, 3. 38. ii, 2. 98. A. ii, 405
 Dicamus T. ii, 725. S. i, 1. 105
 Dicaram T. vi, 198
 Dicarat T. ix, 576
 Dicarchei S. ii, 2. 3. 110. iii, 1. 92. iii, 5. 75. iv, 8. 8. v, 3. 169
 Dicarcheis S. ii, 2. 135. iii, 2. 22
 Dicarchi S. ii, 2. 96
 Dicarem S. v, 3. 57
 Dicaret S. iv, 6. 80
 Dicat S. i, 1. 90
 Dicata T. iv, 254
 Dicatē S. ii, 7. 41
 Dicavit S. ii, 1. 80. v, 2. 147
 Dicebam T. xii, 333. S. iv, 3. 124. v, 2. 172
 Dicens T. xi, 560. xii, 92. 219
 Dicent T. xii, 79
 Dicentem T. iii, 720. x, 927. xi, 632. xii, 381. S. iii, 3. 205. A. ii, 282
 Dicentis T. vii, 359
 Dicere T. i, 289. S. i, 2. 238. iii, 2. 15. v, 2. 72. v, 5. 60
 Diceret T. x, 815. S. ii, 1. 118
 Dices S. ii, 7. 60
 Dici T. iv, 514. viii, 282
 Dicit S. v, 1. 194
 Dicite T. v, 115. vii, 491. S. ii, 3. 6. v, 5. 5
 Dicitur T. xi, 376. S. iii, 4. 21
 Dicor S. v, 5. 57. A. i, 631. ii, 382
 Dicta T. ii, 427. iv, 13. vii, 527. viii, 338. xii, 681. S. iii, 1. 82. 165. iv, 3. 143. iv, 9. 14. v, 2. 83
 Dictabat S. v, 3. 291
 Dictæ T. vi, 933
 Dictæa T. iv, 258
 Dictæe T. iii, 481
 Dictæi T. viii, 103
 Dictamni S. i, 4. 102
 Dictas T. iii, 307
 Dictavit T. xi, 619
 Dicti T. ii, 393
 Dictis T. i, 75. 248. 284. 292. 303. 478. 515. ii, 198. 485. 510. 660. iii, 178. 294. 381. iv, 552. v, 275. 493. 630. vii, 233. 452. ix, 302. 493. x, 907. xi, 382. 710. xii, 755. S. i, 2. 194. v, 2. 117. v, 3. 249. A. i, 79. 363. ii, 317
 Dicto T. iv, 145. 679. vi, 631. vii, 27
 Dictorum T. iii, 622
 Dictu T. i, 395. 437
 Dictum S. i, 3. 100
 Dicturus T. xi, 263
 Dictus T. v, 720. vi, 342
 Dictynna T. ix, 632
 Dictys S. ii, 1. 95
 Dicunt T. vi, 333
 Dicuntur S. iv, 2. 58
 Didicere T. iii, 172. S. i, 2. 173. A. i, 362
 Didici T. ix, 797. A. ii, 417
 Didicisse T. x, 507
 Didicit S. v, 3. 180
 Diducit S. iii, 5. 66. A. i, 348
 Diducta T. x, 607
 Diducti T. vi, 415
 Didymæa T. viii, 199
 Die T. i, 201. 647. iv, 617. v, 82. xi, 377. xii, 234. 407. S. i, 2. 82. iii, 3. 100. iii, 5. 1. 57. iv, 6. 3. 94. v, 1. 72. 109
 Diem T. i, 237. 639. ii, 21. 53. 88. 657. iii, 441. 496. 537. 666. iv, 3. 67. 284. 486. 792. vi, 335. 881. vii, 94. 299. 398. 399. 454. viii, 46. 412. ix, 578. x, 54. 196. 818. xi, 6. 120. 423. xii, 3. 231. 693. S. i, 2. 16. 176. 254. i, 6. 7. 38. ii, 1. 108. ii, 7. 1. 14. 121. iii, 1. 68. iv, 1. 35. iv, 3. 36. iv, 7. 31. iv, 8. 40. v, 1. 106. v, 5. 77. A. i, 248. 286
 Dies T. i, 52. 97. 166. 316. 442. 555. ii, 41. 214. 251. 307. 309. 357. 404. iii, 76. 148. 191. 243. 555. 574. 624. 636. 708. iv, 13. 557. 612. 681. v, 296. 365. 427. 479. 706. vii, 224. 471. 503. 700. viii, 197. 206. 376. 663. ix, 321. x, 244. xi, 130. 335. 486. 578. 682. xii, 44. 84. 99. 396. 485. 698. S. i, 1. 94. i, 2. 24. 210. 229. 241. i, 3. 13. 23. i, 5. 45. i, 6. 98. ii, 1. 55. 210. 224. ii, 2. 48. 128. ii, 7. 20. iii, 1. 55. iii, 2. 127.

- iii, 3. 41. 124. 172. iv, 2. 13. v, 2.
 88. v, 3. 219. 230. 287. A. i, 242.
 637. ii, 145. 251. 288
 Differ S. iv, 7. 3
 Differre T. vii, 532. 613
 Differt T. vi, 365. 765. viii, 688
 Differre T. v, 740
 Diffibulat T. vi, 570
 Difficilem T. ii, 347
 Difficiles T. iii, 449. iv, 334. vi, 845.
 vii, 270. 767
 Difficili A. i, 604
 Difficilis T. xi, 305
 Diffuderat T. ii, 213
 Diffugere T. iv, 700. ix, 109
 Diffugimus S. iii, 1. 76
 Diffugiant T. i, 665. xi, 231
 Diffundere A. i, 634
 Diffundit T. i, 352
 Diffusa A. i, 461
 Diffusus S. iv, 2. 54. A. i, 53
 Digeris S. ii, 3. 69
 Digerit T. ii, 319. S. v, 1. 38
 Digeritur T. xii, 29
 Digesta T. iii, 169. x, 631
 Digestus S. iii, 3. 87
 Digitis T. i, 71. viii, 585. xi, 441. S.
 i, 3. 49. iii, 4. 52. v, 3. 15. v, 5. 32
 Digitorum T. vi, 863
 Digitos T. vi, 672. x, 310. S. ii, 1. 134.
 A. i, 574
 Digna T. i, 73. 582. ii, 304. 397. iii,
 713. v, 278. vii, 47. ix, 50. x, 23.
 xi, 182. 622. xii, 80. S. i, 2. 38. 117.
 147. 252. i, 4. 94. 128. iii, 5. 109. iv,
 2. 10. iv, 6. 59. iv, 8. 28. v, 1. 78
 Dignabere A. ii, 258
 Dignam T. iii, 102
 Dignantur T. x, 697
 Dignare T. viii, 94. x, 341. xii, 579.
 S. iii, 1. 155. A. i, 260
 Dignari T. vi, 925. xii, 785. S. i, 4. 46
 Dignaris T. vii, 505
 Dignas T. vii, 379. xi, 223. xii, 643.
 S. i, 3. 49. iii, 1. 106
 Dignata T. ii, 686. xii, 263. S. iii, 3.
 171. v, 3. 156
 Dignatur T. ix, 783. xii, 737. 814
 Dignatus T. iii, 105. vi, 314. vii, 166.
 viii, 585. x, 258. xi, 213. iii, 3. 141
 Digne T. i, 638. xi, 681. S. i, 3. 105.
 v, 3. 256
 Dignetur S. iii, 2. 115. iv, 1. 30
 Dignior T. vi, 201. vii, 101. viii, 122.
 x, 903. S. iv, 3. 130. v, 1. 98
 Dignis T. vi, 37. xii, 799. S. iii, 1. 138.
 iii, 3. 31
 Dignissima T. viii, 379. iii, 1. 33. A. ii,
 372
 Dignius T. i, 276. S. iii, 4. 52
 Digno T. xii, 122. S. v, 1. 208. A. i, 8
 Dignos S. ii, 1. 36. iv, 4. 72
 Dignoscere T. xi, 37
 Dignum T. x, 650. xii, 499. S. i, 3. 96.
 v, 5. 50
 Dignus T. ii, 495. v, 537. vii, 315. S.
 i, 4. 125. ii, 6. 54
 Digreditur A. i, 379
 Digressa T. v, 611. A. i, 565
 Digressus S. i, 3. 93
 Dilacerant T. ix, 15
 Dilapsa T. viii, 173
 Dilapsos T. ii, 312
 Dilatus T. i, 165
 Dilecta T. iii, 578. vi, 110. viii, 436.
 xi, 217. S. i, 2. 163. iii, 1. 89. iv, 5.
 22. iv, 8. 7. A. i, 329. 450. ii, 313
 Dilectæ S. iii, 3. 207. A. i, 636
 Dilectas T. vi, 917
 Dilecte S. ii, 1. 37. ii, 4. 32
 Dilecti T. x, 348
 Dilectis T. vii, 598
 Dilectissimus T. viii, 99
 Dilecto S. i, 5. 9
 Dilectos T. ix, 905. xi, 374. S. ii, 1. 172
 Dilectum T. ix, 759
 Dilectus S. ii, 2. 4
 Dilexi T. iii, 703. S. v, 5. 69
 Diligis S. v, 1. 40
 Diligo T. vii, 514
 Dimensis T. i, 505
 Dimiserat T. vi, 238. vii, 567
 Dimisere S. iv, 4. 41
 Dimisit T. i, 185. vi, 696. vii, 648. xi,
 675
 Dimissa T. iv, 566. vii, 614. ix, 237.
 410. A. i, 424
 Dimissis S. iv, 2. 47
 Dimissus T. vi, 522. S. iii, 3. 77
 Dimittat T. v, 290
 Dimitte S. iii, 1. 36. A. ii, 218
 Dimittere T. ii, 359. iv, 343. vi, 514. ix,
 233. xi, 376. xii, 637. S. ii, 2. 47.
 ii, 4. 18. ii, 5. 6. v, 1. 86
 Dimittimus S. i, 5. 3
 Dimittit A. ii, 215
 Dimittite T. vii, 367. ix, 101
 Dimittunt T. vi, 113
 Dimotis T. i, 436
 Dindyma T. xii, 225
 Dindymon S. i, 1. 10
 Dinumera S. iv, 1. 29
 Diomedas S. iii, 3. 163
 Diomedei S. v, 3. 179
 Diomede A. ii, 27
 Diomedis T. vi, 348
 Dionæa S. iii, 5. 80
 Dionæis T. vii, 261

- Dionem T. i, 288. A. ii, 340
 Diones S. i, 1. 84. ii, 7. 2
 Dira T. i, 162. 589. 601. ii, 264. 290. 557. iii, 138. 205. 458. iv, 188. v, 339. 324. vii, 70. 108. viii, 241. x, 550. xii, 566. S. iv, 6. 79. A. i, 519
 Diræ T. i, 4. 52. ii, 522. 555. iii, 510. vi, 923. ix, 294. xi, 468. xii, 548. S. ii, 1. 230
 Diras T. ii, 184. xi, 106
 Diræa T. vii, 564. viii, 357. x, 651. xii, 5
 Dirææ T. x, 466
 Diræi T. ix, 679. xii, 789
 Diræo T. v, 647
 Diræos T. iv, 763
 Diræum T. ii, 610
 Diræus T. ii, 142. iv, 74. vi, 907. 918. viii, 438. A. i, 22
 Dirce T. i, 38. iv, 447. xii, 610. S. ii, 7. 18
 Dircen T. ii, 322. iii, 663. iv, 374. xii, 115
 Dirces T. i, 152. ii, 433. iv, 8. S. i, 421
 Dircetis T. vii, 298
 Dire T. i, 240. xii, 594
 Diremit T. iii, 677
 Directo S. ii, 2. 84
 Direxit T. viii, 525
 Diri T. i, 104. ii, 122. iii, 645. xi, 333. S. iii, 5. 72
 Dirigis A. i, 632
 Dirigit T. ix, 773
 Diriguere T. v, 396
 Diriguit T. vii, 74. ix, 36. A. i, 303
 Dirimentis T. v, 482
 Diriperent S. ii, 2. 134
 Diripitur T. iv, 817
 Diripiunt T. v, 367. 722. S. v, 3. 131
 Diris T. i, 214. x, 334. xii, 712
 Diro T. i, 298. 613. iii, 75. vi, 350. ix, 802. x, 698. xi, 637
 Diros T. iii, 245. vii, 215. 404. xii, 85
 Dirum T. ii, 266. 281. iv, 606. vi, 425. S. ii, 7. 104. A. i, 94
 Dirus T. vii, 46. x, 311
 Dis T. v, 57. 288. xi, 97. 642. x, 720. S. i, 4. 4
 Discat S. i, 5. 65. iv, 7. 53
 Disce T. xi, 551. S. v, 2. 51. 54. 180
 Discede S. i, 5. 11
 Discedere S. i, 3. 12. iii, 2. 128. A. i, 150
 Discedit T. i, 93
 Discedunt T. iv, 585. A. i, 555
 Discendum S. iii, 5. 65
 Discens S. iii, 1. 67
 Discentia S. ii, 2. 58
 Discere T. vi, 325. S. v, 3. 148. A. i, 282
 Discessu T. xi, 671
 Discessuros T. xii, 423
 Discingit T. vi, 367
 Discis T. viii, 192
 Discissis S. i, 1. 11
 Discissus T. iii, 126
 Discit T. xii, 815. A. i, 577
 Discitur S. i, 1. 25
 Disco T. vi, 646. 664. 677. 825. S. iii, 1. 155. v, 3. 53
 Discolor T. iv, 327. ix, 333. 685. x, 113. S. ii, 3. 51
 Discordant T. x, 737
 Discordante T. x, 191
 Discordat T. xii, 462
 Discordes T. vi, 290. x, 581. S. v, 5. 26
 Discordia T. i, 130. 137. 260. ii, 288. v, 74. vii, 50
 Discordibus T. xi, 100
 Discordis T. xii, 448
 Discors T. vi, 426. ix, 378. xii, 173
 Discos A. ii, 440
 Discretis T. iv, 524
 Discretus T. v, 559
 Discrimen T. iv, 251. vi, 436. xi, 424
 Discrimina T. vi, 373. viii, 37. S. ii, 6. 1. 39
 Discriminat T. i, 600. v, 529
 Discrimine T. ii, 447. 738. iv, 809. vi, 605. A. i, 337
 Discum T. vi, 670. 680
 Discumbere S. iv, 2. 10. 33
 Discumbitur A. ii, 82
 Discumbunt T. i, 528
 Discunt T. vi, 22
 Discurrunt T. vii, 455
 Discursibus T. x, 560
 Discus T. vi, 712. vii, 21
 Discussa T. viii, 470. ix, 175. S. ii, 2. 138. v, 3. 282. A. i, 646
 Discussio A. i, 30
 Discutiat A. i, 311
 Discutiens T. vi, 773
 Discutit T. ii, 57. xii, 4
 Disjecta T. v, 210
 Disjectis A. ii, 202
 Disjice T. x, 69
 Disjicit T. i, 590
 Disjungere T. ix, 424
 Dispare T. iv, 214
 Dispellens T. v, 336
 Dispellit T. ix, 472
 Dispendia T. i, 320. iii, 718. S. ii, 2. 151
 Dispensat T. vi, 766
 Dispensata S. v, 2. 75

Dispersi T. xii, 41
 Dispersos T. iv, 370
 Disponere T. i, 519
 Disponit T. vii, 391
 Disposita A. i, 459
 Dispositi T. v, 7
 Dissensu T. x, 558
 Dissensus T. i, 423. v, 148
 Discepto T. x, 880
 Dissidet T. i, 170
 Dissiliant T. i, 85
 Dissilit T. iv, 521. vii, 817
 Dissilueret T. vii, 69
 Dissiluisse T. viii, 19
 Dissimilis T. i, 691. xii, 721
 Dissimulant A. ii, 33
 Dissimulas A. i, 638
 Dissimulat T. viii, 697. xii, 287. 605
 Dissimulata T. ix, 811. S. i, 2. 14. A. ii, 274
 Dissimulatus S. iv, 2. 44
 Dissimulaverat T. ix, 203
 Dissipat T. xii, 774. S. iii, 2. 57
 Dissipet T. iv, 549
 Dissociata T. x, 57. S. i, 3. 32
 Dissona T. iv, 299. viii, 621. S. ii, 2. 114. A. i, 457
 Dissonus T. vi, 626
 Dissuadet T. xi, 351
 Dissultant T. v, 565
 Distant T. vi, 676
 Distantia T. vii, 822. S. i, 3. 58
 Distare S. i, 1. 90
 Distet S. iv, 6. 9
 Distinctis S. iii, 1. 99
 Distinctu S. i, 5. 41
 Distinet T. vii, 16
 Distinguere T. viii, 321
 Distinguitur S. ii, 2. 89
 Distinxerat T. v, 269
 Distractus T. ii, 647
 Distrabor S. ii, 1. 38
 Distringere T. iv, 349
 Distringeret A. ii, 422
 Distulit T. x, 409. xi, 309
 Ditantur T. vi, 206
 Ditare T. vii, 177
 Ditarit S. v, 3. 150
 Ditat T. ii, 49. vi, 920
 Ditata T. v, 306
 Dite S. iv, 7. 14
 Ditem T. viii, 248. xi, 621
 Ditem S. v, 1. 49
 Dites T. vii, 265. S. ii, 6. 62. iii, 1. 86. 128. v, 2. 42. 188
 Diti T. iv, 291. vii, 697
 Ditia T. x, 344
 Ditibus T. iii, 322. v, 187
 Ditiior T. iii, 481. S. ii, 2. 121

Ditis T. vii, 772. xi, 71
 Ditis A. i, 419
 Ditiis S. i, 5. 31
 Diva T. i, 88. 506. ii, 715. iv, 746. 763. 769. vi, 633. viii, 317. 511. ix, 384. 626. 637. x, 632. xi, 151. 496. S. ii, 1. 138. iii, 2. 39. A. i, 3. 528
 Divæ T. iii, 289. v, 282. ix, 171. 606. x, 58. xi, 576. S. iii, 2. 13. A. i, 288. 334
 Divam T. v, 65. A. i, 232
 Divarum A. ii, 135
 Divas S. i, 2. 8. S. i, 4. 20
 Divellens T. ii, 604
 Diversa T. i, 135. iii, 9. vi, 630. vii, 38. 632. viii, 134. 218. 425. 446. 508. 561. x, 806. 883. xii, 754. A. i, 200
 Diversis T. v, 704. S. i, 2. 248. ii, 2. 75
 Diverso T. vii, 582. S. iv, 6. 6. A. i, 374
 Diversum T. xi, 113
 Diversus T. vi, 328. vii, 706
 Dives T. i, 392. ii, 406. iv, 295. 743. v, 54. 305. vii, 730. xii, 620. S. i, 2. 255. i, 4. 32. i, 6. 66. iii, 1. 23. 74. 79. 136. iii, 3. 147
 Divi S. ii, 7. 67
 Dividat S. v, 1. 94
 Dividere T. iii, 166
 Dividit S. i, 3. 25
 Dividite T. xi, 626
 Dividor T. v, 393
 Dividui T. viii, 490
 Dividuum T. vii, 645
 Divina T. i, 491. vii, 61. S. v, 1. 133
 Divinam T. xii, 816
 Divis T. i, 471. iii, 367. v, 724. xi, 272. xii, 216. 618. S. i, 1. 24. A. i, 139
 Divisere T. x, 554
 Divisit S. iii, 1. 16. iii, 2. 54
 Diviso T. xii, 431
 Divisus T. ii, 588. iii, 108
 Divite T. v, 3. 118
 Divitiæ S. iii, 3. 88
 Divitias S. ii, 2. 151. ii, 3. 71. v, 1. 62
 Divitiis S. ii, 6. 60
 Divitis T. iv, 205
 Divorum T. iii, 297
 Divos T. ii, 348. iii, 155. 456. iv, 501. v, 622. 750. x, 895. xi, 480. S. iii, 2. 113. A. ii, 225
 Diurno T. x, 198
 Divum T. i, 198. 250. 651. 676. iii, 60. 553. 641. v, 359. vi, 314. 392. vii, 155. 423. 734. viii, 30. 302. ix, 4. 511. 752. 835. x, 126. 193. 610. 680. xi, 207. 248. 453. xii, 42. 420. 644. S. i, 2. 66. iii, 3. 104. iii, 4. 20. 64. iv, 6. 96. v, 3. 174. 204. v, 4. 1. A.

- i, 109. 364. ii, 319. 358
Dixerat T. ii, 410. 655. 743. iv, 488.
697. v, 680. vii, 34. 290. viii, 80.
ix, 481. x, 346. xi, 226. xii, 587. S.
i, 2. 103. i, 4. 106. A. i, 95. ii, 52.
110
Dixere T. v, 511
Dixeris T. viii, 478
Dixerit S. v, 1. 238
Dixero S. iv, 9. 49
Dixerunt T. ii, 32. vii, 296
Dixi T. vii, 371. S. v, 3. 210
Dixisse T. ii, 435. S. ii, 1. 82. iii, 5.
106. v, 3. 265. A. ii, 221
Dixit T. ii, 120. iii, 253. 700. iv, 602.
765. v, 139. vi, 384. 823. ix, 598.
635. x, 132. 211. 848. xi, 470. xii,
104. 267. 649. 692. S. ii, 7. 41. A.
i, 51. 343
Doce T. iv, 651. S. i, 2. 49. A. i, 394
Doceas T. viii, 335
Doceat T. v, 121
Docebat T. vi, 322. A. ii, 389
Docebit S. ii, 6. 105
Docebo T. xi, 728
Docens T. xii, 475
Docent T. iii, 488. x, 53
Docenti T. vii, 290
Doces T. viii, 192
Docet T. i, 445. iv, 128. vi, 244. vii,
228. 753. ix, 417. 735. x, 601. xii,
470. A. i, 331. ii, 424
Docilis S. ii, 2. 53. iii, 5. 26. v, 1. 1
Docta S. i, 2. 172. i, 3. 108. ii, 2. 152.
v, 3. 108
Doctæ T. ix, 317. S. ii, 4. 16. iii, 3. 201
Doctam S. ii, 2. 119. ii, 7. 83
Doctas T. iv, 182
Docte T. i, 398
Docti T. ii, 273. S. i, 2. 50. ii, 7. 12. 76.
iv, 6. 44. v, 2. 72. v, 3. 23. A. i,
239
Doctior T. vi, 765
Doctis S. i, 2. 259
Docto T. vi, 589. xi, 401. S. ii, 2. 97.
ii, 7. 3. iv, 6. 25
Doctos S. ii, 7. 46
Doctum T. x, 732. S. v, 5. 67
Doctus T. i, 705. ii, 692. vii, 707. S.
i, 4. 104. v, 3. 156
Documenta T. viii, 296. xi, 657. xii,
689. S. v, 1. 40
Dodona T. iii, 106
Doleam T. iii, 707
Dolebas S. iii, 5. 32
Dolebis A. i, 91
Dolemus T. iii, 209
Dolendi S. v, 5. 61
Dolendo T. v, 632
Dolens T. ii, 270. xi, 544. S. v, 5. 47
Dolent T. ii, 612. iv, 30. x, 383. xi,
538. xii, 571
Dolentem S. ii, 1. 153
Dolentes T. vi, 70. x, 181
Dolenti T. xii, 217. S. v, 1. 6. v, 3. 71
Dolentis T. iii, 703
Doleres S. iii, 1. 48
Dolet T. ix, 702. x, 291. xii, 126. S.
iv, 3. 102. A. i, 16
Doli T. ii, 516. vii, 511. A. ii, 264
Dolis T. ii, 498. A. i, 527. ii, 355
Dolo T. iii, 358. x, 243. 259
Dolopas A. ii, 103
Dolor T. i, 77. ii, 288. 319. 634. iii,
383. 393. v, 60. 245. 326. 575. 698.
vi, 276. vii, 515. viii, 195. 216. ix,
80. 713. x, 11. 907. xi, 145. 322.
616. xii, 23. 210. 318. S. ii, 6. 13.
ii, 7. 134. iii, 3. 39. v, 1. 219. v, 3.
254. A. i, 42
Dolore T. iii, 158. v, 606
Dolorem T. i, 249. ii, 353. iii, 679.
vi, 83. 179. ix, 546. 824. xi, 508. 632.
S. ii, 1. 14. ii, 6. 97. v, 1. 201. 248.
v, 5. 34
Dolores T. ii, 192. iii, 335. x, 317. S.
ii, 7. 40. iii, 4. 72. v, 3. 244. v, 5.
39. A. i, 397
Dolori T. i, 621. iii, 88. vii, 215. xii,
86. S. ii, 6. 93. v, 1. 16. v, 3. 23
Doloribus T. iii, 199
Doloris T. v, 104. xii, 38. 369. 392. S.
ii, 1. 28. v, 5. 56
Dolorum T. v, 118. xii, 347. S. ii, 6.
68
Dolos T. iii, 341. A. i, 586. ii, 173.
212
Dolosa T. x, 699
Dolosam A. ii, 199
Dolosis S. ii, 7. 124
Doloso S. i, 2. 242. i, 5. 20
Dolum T. vi, 614. x, 450. xii, 183
Dolus T. vi, 621
Doma S. ii, 1. 15
Domandi T. x, 232
Domant T. iv, 123. 242. vii, 333. S.
iii, 3. 74. A. i, 413
Domari T. iv, 830
Domas T. ii, 178. S. i, 1. 81. ii, 2. 125.
iii, 1. 168
Domat S. ii, 2. 31. A. i, 328
Domi T. iii, 632. v, 684. vi, 252. vii,
521. viii, 256. ix, 786. x, 426. xi,
339. 479. S. i, 3. 24. ii, 1. 192. iii,
1. 63. iv, 4. 73. iv, 9. 50. v, 3. 141.
A. i, 400
Domitus T. v, 186. xi, 280
Domina S. iv, 2. 6

Dominae T. i, 94. iii, 207. S. i, 2. 23. 211

Dominam S. ii, 3. 49

Dominantibus T. ii, 162

Dominarum T. xii, 528

Dominas T. ii, 119. S. i, 5. 6. A. i, 29

Domini T. ix, 207. xi, 689. S. i, 1. 54. ii, 1. 51. 76. ii, 2. 29. 45. ii, 4. 1. ii, 6. 82. 89. ii, 7. 61. iii, 3. 29. 103. iv, 6. 92. v, 1. 74. 112. A. i, 281

Dominiis T. iv, 528. 812. v, 578. vi, 396. viii, 392. S. ii, 2. 107. iv, 8. 16

Domino T. i, 192. iii, 49. v, 687. vi, 519. 946. vii, 637. viii, 544. 709. x, 186. xii, 810. S. i, 3. 61. ii, 1. 70. ii, 2. 81. ii, 5. 3. ii, 6. 35. iii, 3. 110. iii, 4. 20. iv, 2. 25. iv, 5. 20. v, 1. 42

Minorum S. iv, 6. 88

Domino T. v, 631. S. iii, 3. 46

Domino T. iii, 203. iv, 732. vi, 154. 430. ix, 803. S. i, 3. 4. i, 6. 83. iii, 4. 35. v, 1. 261

Domino S. ii, 1. 80. iii, 3. 197. iii, 4. 101. v, 1. 94

Domitasse T. vi, 304

Domitis T. ix, 210

Domitor A. ii, 188

Domo T. iii, 652. iv, 832. xi, 369. S. ii, 5. 4. iv, 3. 17. iv, 7. 38. v, 1. 86. A. i, 373. ii, 210

Domorum T. i, 653. iii, 74. v, 67. S. v, 2. 135

Domos T. i, 224. 367. ii, 155. 323. iii, 578. iv, 56. 388. 649. v, 57. 97. 107. 149. vii, 7. viii, 2. 49. 220. 238. 315. 385. ix, 658. 798. x, 343. 768. 881. 890. xi, 185. 751. xii, 46. 109. 239. 247. 519. 785. S. i, 2. 120. 160. i, 4. 73. ii, 2. 59. iii, 5. 47. 100. iv, 2. 60. iv, 4. 24. iv, 6. 83. 100. A. i, 153. ii, 85

Domuisse T. ii, 84

Domuisset T. ii, 31

Domuit S. ii, 2. 56

Domum T. i, 525. iii, 159. iv, 339. 442. v, 639. vi, 191. vii, 147. ix, 360. x, 176. 578. S. ii, 2. 21. iii, 2. 119. iii, 3. 85. iv, 3. 24. v, 1. 140. A. i, 121. 213. ii, 69. 314

Domus T. i, 17. 200. 506. 584. 671. ii, 245. 505. iii, 189. 376. iv, 20. 191. 278. v, 24. 77. 124. 243. 310. 427. 601. vi, 46. 145. vii, 42. 201. 577. 719. viii, 557. 635. 638. x, 121. xii, 38. 549. 619. S. i, 1. 7. i, 2. 157. 230. i, 3. 8. 76. 84. i, 5. 30. ii, 1. 67. 76. 137. ii, 2. 45. ii, 4. 11. iii, 1. 32. 79. 96. 183. iii, 3. 25. 121. iii, 4. 23. iv, 6. 51. 86. iv, 8. 16. 24.

iv, 9. 33. v, 1. 19. 237. v, 2. 77. v, 3. 164. A. i, 106. 391. ii, 77

Dona T. ii, 292. iv, 191. vi, 168. viii, 209. ix, 659. x, 72. 344. xi, 737. S. i, 2. 44. i, 4. 31. ii, 1. 158. ii, 3. 63. iii, 5. 29. iv, 6. 81. v, 1. 209. v, 2. 147. v, 3. 51. 226. A. i, 140. 425. ii, 146. 172

Donabere T. iv, 762

Donabo T. ix, 819

Donandus T. v, 741

Donante T. ii, 265

Donas S. iv, 9. 23

Donare T. vi, 816

Donasse S. ii, 6. 50. iii, 3. 216

Donasset T. i, 579

Donat T. iii, 59. iv, 286. ix, 828. S. iii, 3. 169. iii, 4. 7

Donata S. v, 3. 229. A. ii, 177

Donatur S. iii, 1. 75

Donatus T. x, 434

Donavit S. iii, 3. 140

Donem T. vi, 822

Doner T. iii, 212

Dones T. i, 31

Donet T. iv, 710

Donis T. ii, 268. 297. S. i, 2. 166. iii, 1. 133. iii, 4. 100. iv, 8. 24. v, 2. 175. v, 4. 2. A. ii, 48. 202

Dono T. i, 704. ii, 430. vi, 314. 548. 644. 905. vii, 556. x, 56. S. i, 1. 107

Donum S. iii, 4. 37

Dorcea T. ix, 853

Dorceu T. ix, 815. 885

Dorceus T. ix, 809

Dorica T. vi, 740. vii, 209. viii, 138. ix, 313. A. i, 395. ii, 195

Doricus T. ii, 182. iv, 116. viii, 636

Dorida T. ix, 371. S. ii, 2. 106

Doride S. iv, 2. 28

Doridos S. iii, 2. 16

Dorion T. iv, 182

Doris S. iii, 2. 89

Dorsi S. i, 4. 58. A. i, 448

Dorso T. iii, 460. iv, 654. v, 360. S. ii, 2. 31. iv, 3. 44. 96

Dorylas T. ii, 571. iii, 13

Dotale T. ii, 272. iv, 206. S. v, 3. 40

Dotales T. ii, 112. ix, 425

Dotalis T. ii, 430

Draconem T. xii, 16

Draconum T. ii, 279

Drepani T. iv, 50

Dryadum T. ii, 521. iv, 329. ix, 578. S. i, 3. 77

Dryanta T. viii, 355. ix, 842

Dryantis T. ix, 861

Dryas T. vii, 255. ix, 857. 875. xi, 281

Dryope T. ii, 614

- Dryopum T. iv, 122
 Duas S. ii, 2. 134
 Duarum S. iv, 3. 37
 Dubia T. i, 99. vi, 712. A. ii, 70
 Dubiæ T. iii, 437. viii, 633. S. ii, 6. 39.
 iii, 2. 6. A. i, 215
 Dubiam T. i, 119. A. i, 649
 Dubias T. vii, 802. S. iv, 3. 77
 Dubiis T. ii, 415. iii, 6. 521. iv, 224.
 ix, 662. xii, 633. A. i, 117. 544. ii,
 9. 197
 Dubio T. i, 195. ii, 445. iii, 449. ix,
 39. 493. x, 903. 920. xii, 560. S. iii,
 2. 6
 Dubios T. ii, 151. iv, 645. v, 319. xi,
 139. 482. S. ii, 1. 221
 Dubitantia T. i, 175. viii, 757
 Dubitat T. x, 891. A. i, 250
 Dubitata S. i, 4. 3
 Dubitavit T. xi, 359
 Dubitent T. vii, 126
 Dubites T. vi, 347
 Dubito T. v, 206
 Dubium T. iii, 454. iv, 115. 202. vii,
 122. 742. viii, 588. x, 134. 391. xi,
 268. S. ii, 2. 127. iv, 3. 46. iv, 4.
 21. A. ii, 218
 Dubius T. iii, 42. ix, 774. x, 406
 Duc T. vii, 545. xi, 594. 706. S. iii, 2.
 107. 117. A. i, 143. 144. ii, 275
 Ducam S. iii, 4. 36
 Ducant T. xii, 34
 Ducat T. vi, 360. vii, 174. S. i, 6. 25.
 v, 3. 21
 Duce T. ii, 448. 539. xii, 282. S. iv, 3.
 82. 131
 Ducem T. i, 139. ii, 210. 283. 694. iv,
 310. 416. 799. v, 672. vi, 642. viii,
 537. 692. ix, 845. xi, 87. 622. 707.
 xii, 523. 645. A. ii, 207. 294
 Ducens T. i, 392. v, 652. xii, 635. 713.
 S. i, 5. 26
 Ducent T. xii, 647. A. ii, 46
 Ducente T. i, 396. iv, 541. vii, 513
 Ducentem A. i, 301. 603
 Ducentes T. xi, 129
 Ducere T. ii, 405. vii, 434. viii, 214.
 S. v, 3. 92. 177. 292
 Duceret T. iii, 519. S. i, 1. 13
 Duces T. i, 173. ii, 164. 223. 346. iii,
 55. 346. 403. 520. 574. iv, 254. 293.
 341. 599. v, 35. 454. 629. vi, 168.
 171. 942. vii, 119. 229. 369. 395.
 488. 617. ix, 847. x, 120. 188. 701.
 798. xi, 282. xii, 24. A. i, 406. ii,
 112
 Ducet S. iii, 4. 5
 Duci T. i, 634. ii, 202. 657. 683. 699.
 iii, 418. iv, 344. v, 562. 687. x,
 592. xi, 553. S. i, 1. 86. iii, 4. 37.
 58. v, 1. 207. v, 3. 111
 Ducibus T. iv, 721. vii, 431. iii, 3. 52.
 ii, 98
 Ducimus S. iii, 1. 68
 Ducis T. i, 321. ii, 317. iii, 96. 237.
 iv, 346. v, 555. viii, 682. ix, 504.
 x, 255. 255. 361. 387. 402. 434. xii,
 614. S. i, 6. 50. ii, 7. 67. iii, 1. 62.
 iii, 4. 53. 73. iii, 5. 2. iv, 3. 98. iv,
 4. 57. 96. iv, 6. 85. v, 1. 87. v, 2.
 45. 125
 Ducit T. i, 326. ii, 352. vii, 330. viii,
 160. 481. xii, 125. 134. 308. S. i, 2.
 11. ii, 6. 29. iv, 1. 26. A. i, 128.
 574. ii, 66. 174
 Ducite T. x, 424. S. ii, 4. 22
 Ducitur T. iv, 447. vi, 301. viii, 594.
 ix, 82. 180
 Duco T. ii, 463. S. i, 3. 52
 Ducor S. ii, 2. 43
 Ductæ T. vii, 449
 Ductas T. iv, 151
 Ducto T. ii, 133. iii, 31. 349. iv, 118.
 v, 8. 733. vii, 376. 438. ix, 286. x,
 235. xi, 205. 325. 759. xii, 715.
 S. iii, 2. 104. iii, 3. 167. iii, 5. 111.
 iv, 8. 47. A. i, 599. ii, 59
 Ductore T. viii, 431
 Ductorem T. v, 330. xii, 323
 Ductores T. vi, 864. A. ii, 78
 Ductis T. vi, 441
 Ductoribus T. xii, 726. A. i, 503
 Ductos T. i, 494
 Ductus T. ix, 445. S. iv, 6. 23
 Ducum T. iii, 606. 677. iv, 32. 395. vi,
 927. x, 30. xi, 269. 648. 719. xii,
 137. 798. S. ii, 2. 69. iii, 3. 83. 155.
 A. i, 15. 483. 512. ii, 57
 Ducunt T. vi, 116. 214. vii, 596. ix,
 711. xii, 796. A. i, 378
 Ducuntur T. xii, 525
 Duelli T. xi, 282
 Duello T. viii, 685
 Dulce T. ii, 730. iii, 632. iv, 30. 231.
 . 274. 351. v, 48. 162. vi, 144. 264.
 691. vii, 165. 236. viii, 38. ix, 212.
 701. 702. x, 480. xi, 369. xii, 258.
 S. i, 2. 63. 74. i, 4. 56. ii, 1. 133.
 ii, 6. 15. ii, 7. 37. iii, 1. 157. 161.
 iii, 2. 138. iii, 4. 8. 39. iii, 5. 98. iv,
 5. 25. v, 2. 9. v, 3. 14. 99. 248. v,
 5. 55. A. ii, 342
 Dulcedine T. iii, 448. x, 79. S. iii, 3. 205
 Dulcem S. ii, 7. 32. iv, 5. 34
 Dulces T. i, 68. 306. 632. ii, 23. 743.
 iv, 92. 354. 431. 781. viii, 223. 254.
 ix, 724. xi, 187. 621. 699. S. ii, 1.
 71. ii, 2. 103. ii, 7. 134. v, 5. 85

Dulci T. viii, 222. ix, 18. xi, 135. xii, 639. S. i, 2. 12. i, 6. 83. ii, 1. 61. iv, 5. 18. iv, 7. 13. iv, 8. 15. iv, 9. 39. v, 1. 175. A. i, 103. ii, 222
 Dulcia S. i, 2. 207. 211. ii, 2. 67. iii, 5. 100. A. i, 572. ii, 264
 Dulcibus T. xii, 48. S. ii, 1. 232. ii, 7. 58. A. i, 398
 Dulcior S. i, 1. 89
 Dulcis T. ii, 399. v, 608. vii, 143. S. i, 2. 33. 112. 261. i, 3. 69. i, 4. 29. ii, 2. 18. A. i, 161
 Dulcius T. i, 129. v, 78
 Dulichia A. i, 6
 Dulichii S. v, 1. 58. v, 3. 115
 Dulichiis S. i, 3. 86
 Dumeta T. i, 697. iv, 647
 Dumis S. iii, 1. 13
 Dumos T. ii, 496. iii, 123. iv, 797
 Duo T. i, 335. 609. ii, 578. vi, 651. vii, 582. viii, 461. 529. S. iv, 8. 31
 Duorum T. xi, 648. A. i, 670
 Duos T. vi, 372. viii, 478. xii, 750
 Duplex T. iv, 140. 234. viii, 545. xii, 130
 Duplicantur T. vi, 417
 Duplicatur T. vi, 859
 Duplicatus T. iii, 89
 Duplices T. xii, 480
 Dura T. i, 289. ii, 249. iii, 719. iv, 228. 530. 827. v, 620. vi, 513. ix, 180. 566. xii, 179. 375. S. i, 2. 148. 200. ii, 1. 188. ii, 3. 47. ii, 6. 14. v, 1. 156. 178. v, 3. 74. A. i, 200. 582
 Durabile T. xii, 610. S. v, 2. 123
 Durabit T. xii, 347. S. iii, 3. 38
 Duræ T. ii, 171. 612. iv, 413. v, 425. vi, 325. viii, 60. ix, 664. S. ii, 3. 44. v, 3. 84
 Duram T. xii, 214. S. iii, 1. 172
 Durant T. iii, 111. vi, 287. x, 229
 Durantia T. vi, 61
 Duras T. vi, 48. 188. viii, 223. S. i, 2. 73. ii, 3. 75
 Duraset S. i, 1. 60. ii, 1. 141
 Durat T. iv, 243. S. iii, 2. 118
 Durata S. v, 1. 129. A. ii, 303
 Duraturus T. xi, 358
 Dure T. ix, 390. xi, 372
 Durescunt T. iv, 701
 Duret S. iv, 7. 41. v, 2. 158
 Duri T. iv, 367. v, 629. xii, 523. S. i, 2. 184. ii, 1. 28. ii, 6. 80. iv, 3. 1. A. ii, 439
 Durior T. iv, 617
 Duris T. i, 621. iii, 491. vi, 671. viii, 430. 512. x, 47
 Duro T. v, 464. vi, 270. ix, 104. 634.

Delph. et Var. Clas.

Ind. Stat.

x, 611. xii, 774. S. i, 2. 53. 69
 Duros A. i, 209
 Durum T. ii, 375. 384. iii, 375. S. i, 2. 202. ii, 6. 4. 81
 Durus T. iv, 425. vii, 446. xi, 237. 583. 713. S. v, 1. 165
 Dux T. ii, 323. iii, 423. iv, 71. 404. 486. 610. 779. v, 18. 480. vi, 115. 129. 911. vii, 104. viii, 32. 673. ix, 562. x, 18. 466. xi, 66. 598. xii, 226. 640. S. ii, 4. 1. iv, 2. 55. iv, 3. 5. 139. v, 3. 15. A. ii, 19
 Duxerat T. vi, 313
 Duxere S. ii, 5. 15
 Duxisse T. xi, 331
 Duxit T. xii, 459. S. ii, 7. 77. v, 3. 86. 143
 Dyma T. x, 346
 Dymanta T. x, 465
 Dymantis T. x, 397
 Dymas T. vi, 559. 577. 606. x, 348. 360. 406
 Dyme T. iv, 124

E.

Ea T. i, 123. 447. 557. ii, 73. 89. 370. iii, 216. 341. iv, 242. vi, 697. vii, 1. 104. 374. viii, 656. xii, 309. 447. S. i, 4. 53
 Eadem T. i, 403. 520. ii, 117. 208. iii, 375. iv, 84. vi, 343. 857. 870. vii, 104. 365. 557. viii, 219. ix, 111. 293. x, 156. 376. 565. xii, 84. 556. 692. S. i, 3. 19
 Eas T. iv, 832
 Eat T. iii, 662. ix, 100. 326. xi, 33. 731. S. i, 2. 248. iii, 3. 28. iii, 4. 103. v, 3. 71. A. i, 310. ii, 368
 Ebori S. ii, 4. 12
 Eboris S. iv, 6. 20
 Ebosia S. i, 6. 15
 Ebriam S. i, 6. 8
 Ebrius S. i, 6. 97
 Ebor T. vii, 419. x, 66. S. i, 2. 3. 160. i, 3. 49. iii, 3. 202. iv, 6. 37. v, 1. 2. v, 3. 289. A. i, 308
 Eburna T. vii, 96
 Eburnis S. iii, 1. 38
 Eburno T. i, 526
 Echinadas T. ii, 731
 Echion T. iv, 569. x, 494
 Echionia T. ii, 310
 Echionis T. i, 169. vi, 14
 Echionias T. iii, 492
 Echionides T. vi, 467
 Echionii T. ii, 90. iii, 342. ix, 203
 Echionis T. ix, 646

Echionio T. ix, 794. x, 508
 Echionics T. xii, 73
 Echionium T. ii, 610
 Echionius T. ii, 353
 Echo S. iii, 1. 129. iv, 3. 63
 Ecqua T. v, 129
 Edat T. ix, 103
 Edax T. xii, 430
 Ede T. vii, 14. viii, 68. x, 432. A. ii, 324. 377
 Edet T. i, 508
 Edice T. xii, 598
 Edicitor A. i, 599
 Edico T. xii, 100
 Ediderat T. i, 497. vii, 62. viii, 479. A. ii, 29
 Edidici S. iv, 6. 22
 Edidicit A. ii, 186
 Edidit T. i, 578. ii, 391. ix, 795
 Edit T. xi, 87
 Edite S. iiii, 4. 64
 Editus T. vii, 301. S. ii, 1. 142
 Edixit A. i, 83
 Edoceant T. x, 450
 Edocui T. x, 210
 Edocuit T. iii, 105. A. ii, 449
 Edomito T. iv, 652
 Edomui S. i, 2. 77
 Edomuisse T. iii, 562
 Edonas T. v, 78
 Edonos T. xii, 733
 Educat S. i, 4. 101. ii, 6. 46. iv, 4. 77
 Educere T. ii, 74. S. v, 3. 48
 Educta T. vi, 92
 Edunt S. i, 6. 60
 Ectiona T. x, 734
 Effabor T. xi, 92
 Effata T. ix, 668
 Effectus T. vi, 243
 Effer T. x, 433
 Effera T. i, 648. iii, 655. v, 591. vi, 347
 Efferat A. i, 425
 Effort T. xi, 254. A. ii, 244
 Effervere T. iv, 664. vii, 796
 Efferus T. v, 472. vi, 430
 Effectam T. iv, 427
 Effigiem T. vi, 495. vii, 418. xi, 143. S. ii, 1. 191
 Effigies T. ix, 582. x, 660. xii, 265. 493. S. i, 1. 4. iii, 3. 200. iv, 6. 50. v, 1. 232
 Effingam T. ii, 733
 Effinxere S. i, 1. 6
 Efflagitat T. x, 612
 Efflant T. x, 444
 Efflantem T. v, 209
 Efflantes T. viii, 168. ix, 265
 Efflantia T. ix, 899

Efflare T. iii, 227. vii, 327. viii, 324
 Efflat T. x, 109. S. ii, 1. 150
 Effloruit T. x, 807
 Effluit T. iv, 555
 Effocta T. vi, 252. xi, 549
 Effocti T. vi, 471
 Effoctus T. i, 402. vi, 873
 Effossa A. i, 477
 Effossam T. vi, 526. xi, 585
 Effossas T. iv, 245
 Effosso T. xi, 504
 Effractam T. ix, 556
 Effracti T. viii, 761
 Effracto T. vi, 811
 Effrena S. v, 2. 68
 Effrenam T. iv, 657
 Effreni T. vii, 30
 Effreno T. iii, 621. S. v, 3. 103
 Effugiens T. ix, 283. x, 96
 Effugies T. v, 567
 Effugiet T. vii, 513
 Effugisse T. iv, 577. x, 332
 Effugit T. ii, 543. iv, 430. vi, 602. vii, 801. x, 735. S. i, 6. 52. ii, 1. 322
 Effugium T. ix, 715
 Effulgent T. x, 119. S. i, 5. 42
 Effulget A. i, 295
 Effulserat A. i, 221
 Effulsere T. vi, 571
 Effulta T. i, 145. S. iii, 1. 5
 Effultum T. viii, 732
 Effultus T. i, 526
 Effundam T. iii, 250
 Effunderet T. ix, 182
 Effunditur T. vi, 803
 Effusa T. i, 200. v, 95. vi, 841. xii, 471
 Effusam S. iv, 2. 23
 Effusam T. iv, 423
 Effusi T. ii, 75. iii, 115. iv, 547
 Effuso S. v, 1. 111
 Effusum T. i, 446. iii, 484
 Effusus T. vii, 322. ix, 742
 Egaleos T. xii, 620
 Egebit T. iii, 393
 Egena T. xii, 247
 Egenis T. xi, 550. xii, 495
 Egeno T. iv, 788
 Egenos T. vii, 277
 Egens T. vi, 673. 921. S. i, 2. 172
 Egent S. v, 1. 53
 Egente T. vi, 717
 Egentem S. v, 2. 16
 Egentes T. iv, 486. xi, 276
 Egemus T. i, 465
 Egere T. i, 645. ix, 228
 Egerem S. v, 4. 2
 Egerere T. iv, 509. v, 383
 Egestas T. i, 37

Egestu S. iv, 3. 42
 Egestus T. iv, 818
 Eget T. ii, 488. ix, 20
 Egistis T. iii, 635
 Egit T. xi, 580. xii, 402
 Ego T. i, 79. 225. 461. 645 et al.
 Egrediar S. iii, 2. 60
 Egrediare S. i, 3. 110
 Egreditur T. vii, 478. xi, 35
 Egregia S. v, 1. 4
 Egregio T. iv, 252. S. iii, 4. 26
 Egregiam T. ii, 203. vii, 541
 Egregias T. x, 444. S. iii, 4. 99
 Egregii T. ii, 152. iii, 654. ix, 47. x, 240. 402. xii, 179
 Egregiis T. viii, 128. S. iii, 3. 28. v, 2. 36
 Egregio S. iv, 6. 86
 Egregios T. xii, 575
 Egregium T. iii, 391. vi, 564. x, 876. S. i, 2. 108. iii, 2. 104. iv, 4. 8
 Egregius T. iii, 99. viii, 560. 673. ix, 98. xi, 50
 Egressa T. vi, 33. 135. vii, 17. x, 834. S. i, 2. 141
 Egressus T. i, 534. A. ii, 147
 Egressus S. v, 1. 255
 Egressi A. ii, 23
 Egressus T. xii, 351
 Eia T. x, 310. 597. xii, 406. S. i, 2. 266. A. i, 503. ii, 198
 Ejecere T. vii, 810
 Ejecit T. iii, 526. xi, 388
 Ejecta T. ii, 681. ix, 468
 Ejectans T. ix, 101
 Ejectat T. iii, 290. iv, 522. vi, 471. S. iii, 3. 89
 Ejectus T. iv, 617
 Ejurata A. ii, 188
 Elanguescere T. xi, 382
 Elapsa T. iv, 311
 Elapsus T. vi, 696
 Elapsus T. vi, 887
 Elata T. ii, 134
 Elatus T. vii, 448
 Elatis T. iv, 580
 Elea T. vii, 96
 Elez T. ii, 185. vi, 556. viii, 364
 Eleas T. x, 234
 Electa T. i, 507. x, 756
 Electam T. ix, 587
 Electum T. viii, 356
 Electro T. iv, 270
 Electum T. vii, 729
 Electus S. iii, 4. 62. A. i, 366. ii, 337
 Elei S. i, 1. 102
 Eleis S. ii, 6. 72
 Elegia S. i, 2. 7
 Elegit T. x, 635. A. i, 566

Elementa T. vi, 140. viii, 92. S. v, 3. 20. A. ii, 373. 452
 Eleos S. iv, 4. 31
 Eleusin T. ii, 382. vii, 411. xii, 627
 Eleusis T. xii, 132
 Eliciam T. iv, 604
 Elicior T. iii, 623
 Elicia T. vii, 176
 Elicit T. ix, 95. x, 171. A. i, 186. 221
 Elicite T. iv, 479. xii, 197
 Elicitos T. iv, 414
 Elicium T. iii, 659
 Elicuisse S. i, 5. 8
 Elide T. ii, 167
 Elidis S. i, 3. 68
 Elige T. xi, 101
 Eligis T. i, 259
 Eligit T. i, 580. xii, 206. S. ii, 6. 59
 Eligitur T. xii, 719
 Elin S. ii, 6. 47
 Elis T. iv, 238
 Elisit T. v, 394
 Elissa S. iii, 1. 74
 Elissus S. iv, 2. 1
 Elissam S. v, 2. 120
 Elissos T. iv, 52
 Ellychnia S. iv, 9. 29
 Eloquar T. iv, 396
 Eloquentes S. ii, 7. 46
 Eloquii S. iv, 4. 65
 Eloquium S. i, 4. 35. iv, 5. 50
 Eluctata S. ii, 3. 57. A. i, 525
 Eludebat S. v, 2. 122
 Eludit T. vi, 802
 Eluit T. iii, 396
 Elusisse T. xi, 648
 Elusos T. v, 169
 Elysia S. v, 3. 267
 Elysia S. iii, 3. 23
 Elysiam S. ii, 6. 99. v, 3. 270
 Elysias T. iii, 109. viii, 194. ix, 323. S. v, 1. 198
 Elysi T. viii, 15. ix, 148. S. ii, 1. 204. A. ii, 152
 Elysiis T. vii, 776. xi, 64. S. ii, 7. 112. iv, 6. 15
 Elysio S. ii, 3. 74. v, 3. 2
 Elysios T. iii, 247. iv, 482. S. v, 1. 257
 Elysium T. iv, 520. xi, 79
 Emansisse T. vii, 650
 Emathii T. xii, 571
 Emathias S. iii, 2. 117
 Emendant S. v, 3. 189
 Emendare T. i, 270. xii, 551
 Emensa T. vi, 987. S. iv, 4. 88. A. i, 245
 Emensus T. ii, 375
 Emergis S. i, 3. 60
 Emergitis S. i, 5. 17

- Emergunt T. xi, 14. S. ii, 2. 119
 Emeritam S. ii, 2. 142
 Emeritas T. xii, 638
 Emeriti T. i, 336. S. v, 1. 124
 Emeritis T. xii, 522. S. iii, 5. 7
 Emerito T. iii, 591. S. iii, 2. 123
 Emeritos S. iii, 1. 58. v, 2. 24
 Emersi T. ix, 246
 Emeritate T. ix, 275
 Emeruit T. ix, 249
 Emi T. x, 764. S. i, 6. 67
 Emicat T. v, 573. vi, 570. x, 660
 Emicet T. ix, 247
 Emicuit T. i, 381. xii, 776
 Emigrantis S. iv, 8. 47
 Emigrare T. ii, 22
 Emimus T. x, 438
 Eminet S. i, 2. 115. A. i, 369
 Eminet T. iv, 222. vii, 690. viii, 660.
 718. S. ii, 2. 83. iv, 4. 45. A. i, 58
 Eminuit T. x, 871
 Emisere T. viii, 407
 Emisit S. ii, 3. 29. A. ii, 18
 Emissa T. vii, 225. viii, 276. xii, 649.
 S. i, 2. 229
 Emissae T. vi, 275. vii, 313
 Emissas S. i, 3. 37
 Emissi T. ii, 565
 Emissis T. viii, 764
 Emissio T. vi, 646
 Emissos T. vi, 410
 Emissum T. vi, 568
 Emissus T. i, 157. S. ii, 1. 227. iv, 6.
 53. v, 3. 19
 Emittam T. viii, 49
 Emotae T. x, 866
 Emoto T. i, 349
 Emta T. ix, 56
 Emtum T. i, 163. S. iv, 9. 22
 Emunire T. i, 518
 Enarrant T. viii, 620
 Enclado T. xi, 8
 Enclados T. iii, 595. xii, 275
 Enipeus T. xi, 50
 Enispe T. iv, 286
 Enitor T. v, 464
 Enixus S. v, 2. 175
 Ennea S. v, 3. 277
 Enneae T. iv, 124
 Enneas A. ii, 151
 Eni S. ii, 7. 73
 Enode S. ii, 3. 58
 Enormes S. i, 3. 51
 Enormi S. ii, 1. 131
 Ente T. i, 633. ii, 221. 703. iii, 20.
 230. iv, 87. 631. v, 32. 102. 135.
 317. 661. 665. vii, 502. 605. 615.
 642. viii, 399. 477. 564. 584. 690. ix,
 63. 137. 267. 303. 694. 844. x, 268.
 266. 778. xi, 63. xii, 401. 702. S. i,
 1. 42. iv, 6. 77. A. ii, 230
 Ensem T. ii, 534. 586. iii, 81. 299. v,
 230. 237. vi, 728. vii, 31. ix, 76.
 193. 537. 560. x, 271. 313. xi, 309.
 376. 542. 566. 635. 636. S. v, 2. 177
 Enses T. i, 429. ii, 711. iii, 446. iv,
 10. 135. 153. 643. v, 353. vii, 280.
 487. 549. 806. viii, 252. 329. 343.
 679. ix, 368. x, 455. 714. xi, 99.
 527. 629. 685. xii, 723. S. iii, 2. 116.
 iv, 7. 45. v, 1. 94. A. i, 131. 510. ii,
 114
 Ensibus T. v, 726. vii, 49. xii, 690
 Ensiferas T. iv, 321
 Ensiferos A. ii, 415
 Ensis T. ii, 9. iii, 615. vii, 689. viii,
 390. 659. ix, 279. S. iv, 5. 51. A. ii,
 235
 Enthos S. i, 2. 227. 248. i, 4. 25. i, 5.
 1. iii, 5. 97
 Enumerant T. x, 464
 Enumerare T. i, 232. ii, 163. v, 190.
 A. i, 140
 Enumerem S. iii, 1. 102
 Enyo T. v, 155. viii, 657. xi, 84
 Eo T. iii, 627. x, 218. A. ii, 305
 Eoa T. iv, 270. S. iii, 2. 104. iii, 3. 33
 Eom T. iv, 706. S. ii, 2. 66. ii, 4. 25.
 iv, 3. 110
 Eoas T. iv, 383. vi, 60. viii, 233. 252.
 S. iii, 2. 126
 Eodem T. viii, 26. x, 123. xi, 506. S. i,
 4. 122. v, 1. 245
 Eoi T. i, 263. vii, 565. S. iii, 3. 92
 Eois T. vii, 186. xii, 624. S. v, 3.
 186
 Eoo T. i, 157. iii, 35. 40. v, 290. ix,
 605. xii, 617. S. iv, 1. 4
 Eoos T. ii, 379
 Eosdem T. xii, 556
 Eoum S. iv, 7. 46
 Eous T. ix, 441
 Epaphum T. vii, 186
 Ephebi T. ix, 571
 Ephebo S. i, 3. 28
 Ephebos T. i, 423
 Ephebum T. iv, 232
 Ephebus T. vi, 542
 Ephyre T. iv, 59
 Ephyrae T. ii, 207. vii, 105
 Ephyraeo T. vi, 253
 Ephyreidae T. vi, 652
 Ephyres S. ii, 2. 34
 Epidauria T. iv, 123. S. i, 4. 61
 Epidaurius T. iii, 398. vi, 912
 Epidaurus S. i, 4. 100
 Epiros A. i, 420
 Epistola S. i, 3. 194. iv, 4. 1

- Epula** T. i, 687. v, 262. 451. vii, 401. viii, 254. S. iii, 1. 86
Epulantur A. ii, 86
Epulas T. i, 514. ii, 300. 306. v, 255. S. i, 6. 32. iv, 2. 38. 68. iv, 6. 6. 80
Epulata T. v, 122
Epulis S. iv, 6. 50. A. ii, 99. 251
Equarum T. ii, 724
Equas T. vi, 333
Eques T. v, 556. vi, 214. viii, 350. 448. S. i, 1. 15. i, 2. 235. i, 4. 42. i, 6. 44
Equestres S. i, 1. 46. iii, 3. 143
Equi T. ii, 121. iv, 316. vi, 344. 486. 596. xi, 481. 509. xii, 525. S. i, 1. 9. 72. ii, 2. 38. v, 1. 133. v, 2. 116. A. ii, 366
Equinas T. vii, 263
Equis T. iii, 210. 425. iv, 214. v, 707. vi, 296. 308. 396. 469. vii, 105. 691. viii, 116. 455. ix, 151. 313. x, 522. xii, 27. 564. S. iv, 2. 47. A. i, 78. ii, 17
Equitem T. viii, 394. 539. ix, 217
Equites T. iv, 371. vii, 306. 613. x, 368. S. ii, 7. 46
Equitis T. xi, 509
Equitum T. v, 691. x, 740. xii, 657. S. i, 4. 39
Equo T. ii, 139. iv, 61. 263. vi, 240. 302. 317. 520. vii, 636. 756. viii, 662. xi, 203. xii, 703. S. i, 2. 217. v, 2. 118. A. i, 181. 235. ii, 123. 398
Equorum T. i, 27. vi, 558. vii, 120. 473. viii, 147. x, 228
Equos T. i, 98. 220. ii, 46. 60. iii, 264. 399. 317. 408. iv, 11. 43. v, 86. vi, 77. 327. 501. 504. vii, 31. 89. 134. 357. 461. 587. 799. 819. viii, 5. 160. 272. 590. x, 6. 320. xi, 450. xii, 70. 749. S. i, 1. 90. iv, 4. 32. v, 1. 96. v, 2. 122. 129. v, 3. 149. A. i, 243. 431. 442
Equum T. iv, 720. vi, 644. vii, 431. viii, 166. 292. ix, 222. 250. 287. 732. 879. xi, 326. S. i, 1. 39. ii, 6. 19. 80. v, 3. 55. A. i, 278
Equus T. iv, 328. ix, 685. x, 473. S. i, 1. 84. iv, 4. 69. v, 2. 23
Eram T. vii, 166. v, 40
Erant T. v, 64. vi, 436. viii, 165. xi, 523. xii, 556. S. ii, 1. 173. iii, 1. 97
Eras T. vii, 543. xi, 489. S. ii, 4. 33. v, 3. 215
Erasinus T. i, 357. iv, 122. 713
Erat T. i, 142. 191. ii, 65. 392. 707 et al.
Erato S. i, 2. 49. iv, 7. 2
Erebi T. i, 298. iv, 509. 533. viii, 22. xi, 575. xii, 560
Erebo T. iv, 484. vi, 496. vii, 755. xi, 136. 464. xii, 96. 589
Erecta T. ii, 506. v, 95. x, 419
Erectas T. i, 375. xii, 731
Erectam T. iv, 382
Erectas T. xii, 362
Erecti T. viii, 519. xii, 608
Erecto T. iii, 414. vi, 759. S. i, 2. 217. A. i, 235
Erectum T. i, 186. xi, 726. A. ii, 96. 320
Erectus T. i, 412. ii, 470. iv, 583. vi, 502. xi, 437
Erept S. ii, 2. 30
Erepsit T. vii, 451. xi, 581
Erepta T. ii, 325. iii, 85. iv, 166. x, 421
Ereptas T. vi, 24
Ereptis T. ix, 670
Erepto T. viii, 431
Ereptum A. i, 661
Erexere T. iv, 489. vi, 731. x, 175
Erexerat T. vi, 278
Erexi S. v, 5. 84
Erexit T. ii, 563. v, 248. vii, 671. ix, 584. x, 302. 575. 677. xi, 531. S. iii, 1. 29
Ergino T. ix, 305
Erige A. i, 543
Erigeret S. v, 2. 101
Erigis S. iii, 3. 167
Erigit T. vi, 511. 707. vii, 118. x, 187. xi, 565. S. iv, 4. 79. A. i, 412
Erigitur T. ii, 126. 412. iv, 97. 460. v, 506. viii, 694. 752. xi, 311. 556. 746
Erigone T. xi, 645
Erigones T. iv, 692
Erinnyas T. xi, 345
Erionys T. i, 326. ii, 20. v, 302. vii, 562. viii, 687. xi, 383. 619. xii, 590. S. v, 3. 195. 286
Eriphyleos T. iv, 211
Eripiunt T. viii, 452
Eripuere T. iii, 69
Eris T. ii, 465. viii, 196. xi, 392. xii, 78
Erit T. i, 32. 189. vii, 32. 33. 265. viii, 206. xi, 730. xii, 349. 408. 572. S. i, 4. 125. iii, 2. 123. 127. iii, 4. 96. A. ii, 48
Errabant T. vii, 564
Errans T. iii, 90
Errant T. ix, 433. xii, 5. 265
Errante T. vi, 467
Errantem T. vi, 888. xii, 241. S. ii, 4. 6
Errantes T. iv, 687. 740. v, 604. x, 12. 361. S. ii, 2. 132. A. i, 610
Errantibus T. i, 220. xii, 133. 629. S. v, 5. 32

- Errare T. ii, 592. iv, 370. ix, 577. x, 98. 150. 391. S. i, 2. 212
 Errarem S. iii, 5. 8
 Erraret S. i, 2. 131
 Erraretis S. i, 2. 120
 Errasse T. viii, 453
 Errat T. ii, 532. v, 523. ix, 143. x, 168. S. ii, 3. 22. A. ii, 71
 Erravit T. i, 690. S. iii, 3. 157
 Error T. iv, 650. viii, 623. xi, 450. S. v, 1. 170. v, 5. 7
 Errore T. v, 437. vi, 942. vii, 294. xii, 295. 506. 777. S. ii, 2. 137. v, 4. 2
 Errores T. i, 230. xi, 278
 Erroribus T. i, 503
 Erubuit S. i, 4. 5. ii, 6. 85. iii, 1. 89. iii, 3. 58. A. ii, 192
 Erudit T. x, 507
 Erucere T. v, 76
 Erucet A. ii, 13
 Erucimus T. iii, 556
 Eruit T. iv, 438
 Erumpentia T. x, 454
 Erumpere T. v, 426. viii, 190
 Erumpit T. xii, 256. A. i, 122
 Erumpite T. ii, 547
 Erumpunt T. v, 100. vii, 581. xi, 385
 Erunt T. x, 23. A. ii, 50
 Erupere T. xii, 71
 Erupit T. ix, 355. S. iv, 4. 36
 Eruptus T. vii, 683
 Eruta T. x, 817
 Eruto S. iv, 7. 15
 Erycem T. ix, 128
 Erycina S. i, 2. 160
 Erycis S. iii, 4. 21
 Erymanthis T. xii, 805
 Erymanthiadum T. iv, 329
 Erymanthidos T. ix, 594
 Erymanthius T. v, 665
 Erymanthon T. iv, 298. S. iv, 6. 101
 Erythrae T. vii, 265
 Erythrae S. iv, 6. 18
 Erythraeis T. vii, 566
 Es T. i, 462. v, 20. viii, 195. xii, 377. S. i, 1. 85. i, 4. 4. v, 1. 75. A. ii, 234
 Escendere S. iv, 2. 22
 Esse T. i, 205. ii, 140. iv, 457. v, 687. vi, 918. vii, 797. viii, 285. x, 394. xi, 515. S. i, 6. 50. iv, 3. 80. iv, 5. 36
 Esca S. iii, 4. 78
 Estis T. xii, 562. S. i, 4. 1
 Esto T. i, 16. iv, 480. vii, 158. xii, 573. S. ii, 6. 55
 Eteoclea T. ii, 384. vii, 539. 688. viii, 352. 687. xi, 186. 268. 388
 Eteocleos T. xii, 91. 421
 Eteoclis T. iii, 214. vii, 227. ix, 86. xii, 57
 Eteonon T. vii, 266
 Ethecli T. x, 314
 Etrusce S. iii, 3. 111. 207
 Etrusco S. iii, 3. 33. 136
 Etrusci S. iii, 3. 6. 149. 173
 Etrusco S. i, 5. 14
 Evadere T. vi, 890. xi, 704. A. ii, 231
 Evadit T. vi, 447
 Evadne T. xii, 126. 801
 Evadunt T. iii, 468
 Evagentur S. ii, 7. 12
 Evaluere T. vi, 877
 Evaluit S. v, 2. 79
 Evan T. ii, 616. v, 94. 496. 675. 712. S. i, 2. 17. 133. 220. i, 5. 3. ii, 7. 7. iv, 2. 49. iv, 3. 155. v, 3. 6
 Evander S. ii, 1. 93
 Evandri S. iii, 4. 48
 Evandrius S. iv, 1. 7
 Evasurum T. ix, 253
 Euboea T. ix, 768. S. v, 3. 137
 Euboeam T. vii, 235
 Euboica S. i, 2. 177. iv, 3. 24
 Euboicas T. ix, 308
 Euboici T. xi, 282. S. i, 4. 126
 Euboicis T. ii, 434
 Euboico S. v, 3. 111
 Euboicos S. iii, 5. 12. iv, 4. 1
 Euboicum T. viii, 430. A. i, 449
 Eubois S. i, 2. 263. A. i, 414
 Eventu T. vi, 807. x, 122
 Everna T. v, 141. vi, 107
 Eversorem A. i, 530
 Evertere T. v, 704
 Evia A. ii, 154
 Evictum T. vii, 558
 Evie T. ii, 72
 Evigilat T. x. 121
 Evigilavit S. v, 3. 128
 Evincta T. i, 554
 Evinctum T. v, 206
 Evippi T. ii, 258
 Evitantia T. xi, 687
 Evitantis A. i, 570
 Evius T. iv, 739. A. i, 616
 Eamus S. ii, 6. 57
 Eumelis S. iv, 8. 49
 Eumenidas T. iv, 54. xii, 696. 772. S. v, 2. 95
 Eumenides T. ii, 186. iv, 526. vi, 509
 Eumenidum T. i, 229. 598. ii, 52. v, 302. vii, 218. 477. viii, 59. xi, 271. xii, 423. 559. S. v, 1. 28. v, 3. 279
 Eumenis T. v, 33. vii, 580. viii, 10. ix, 173. xi, 198. 330. 388. xii, 423
 Eunae T. vii, 649
 Euneon T. vi, 464

Euneos T. vi, 343
 Eundi T. vi, 305. xii, 167
 Eundo T. vi, 432
 Eunt T. v, 280. x, 219. 382. 824. xi, 759. A. i, 55. 63. ii, 25. 153
 Eantum T. vi, 638. vii, 480. viii, 433. ix, 199. x, 683. xii, 218
 Euntis T. iii, 117. v, 483. vi, 500. x, 20. xii, 130
 Eunti T. iii, 434. v, 96. ix, 361. 449. xi, 349. 357. xii, 240. A. i, 345
 Euntibus T. iv, 10. 650
 Evolat T. i, 383. ii, 409. v, 92
 Evolvere T. i, 2. ii, 150. v, 44. vi, 414. S. i, 1. 41. v, 1. 78
 Evolvit S. iii, 3. 99. A. i, 243
 Evoluta S. iv, 3. 141
 Euphrates T. viii, 290
 Euphratesa S. ii, 2. 123
 Euphraten S. iii, 2. 136
 Euphrates S. v, 1. 89
 Euphrea S. ii, 2. 79. iii, 1. 149
 Euri T. vi, 310
 Euripum T. vii, 334
 Eurition T. ix, 749
 Euro T. vi, 521
 Europa A. i, 397
 Europæ A. i, 82. ii, 114. 350
 Europam A. i, 410. ii, 56
 European A. ii, 360
 Eurus T. iv, 227. x, 493. S. i, 5. 40. A. i, 180
 Eurotas T. i, 119. S. ii, 6. 46
 Euros T. ii, 379
 Eorum S. iii, 2. 45
 Eurus T. i, 193. v, 705. vii, 87. S. i, 6. 11. iii, 3. 96
 Euryalus T. x, 448
 Eurydice T. vi, 126
 Eurydica T. v, 632
 Eurymedon T. vii, 262. xi, 32
 Eurymedontis T. viii, 356
 Eurystea T. vi, 311. S. iii, 1. 24
 Exactam S. ii, 2. 47
 Exacti T. xii, 246. S. v, 1. 157
 Exæstuat T. xi, 297
 Exagitant T. iii, 515. 631
 Exagitat T. v, 97
 Examen T. xii, 472
 Examina S. iii, 3. 203. v, 3. 234
 Examine T. i, 95. iii, 196. xi, 82. S. v, 1. 210
 Exanimare T. vi, 159
 Exanimat T. x, 174
 Exanimata T. iv, 760. S. iii, 1. 48
 Exanimem T. ix, 561. x, 274
 Exanimos T. i, 622. iii, 114. viii, 73. ix, 153. 236. x, 265. 655. xii, 418. 735

Exanimi T. xi, 239
 Exanimis T. v, 493. 545. vii, 88. x, 620. xii, 739
 Exanimum T. xi, 176
 Exarmasse T. xi, 206
 Exarmat T. ix, 845
 Exarmata T. v, 226
 Exarmatus T. iii, 303. xi, 743
 Exaudi T. i, 73. xi, 346
 Exaudit T. iii, 480. S. ii, 1. 152
 Exaudire T. x, 595. S. iv, 2. 57
 Exaudita T. ii, 260. xi, 616
 Excedens T. ii, 316
 Excedere T. iv, 545. vii, 558. S. i, 4. 53. iii, 3. 148. A. ii, 206
 Excedit T. x, 135
 Excedo T. xi, 695
 Excelsere T. iv, 195
 Excelsa T. iii, 539. xii, 78. 398. A. ii, 6
 Excelsis T. ii, 67. ix, 269. xi, 416. S. v, 2. 168
 Excelso T. iii, 502. ix, 107. S. iii, 1. 109
 Excelsum T. vi, 895. vii, 444
 Exceperere T. ix, 42
 Excepi S. i, 2. 110. v, 5. 70
 Excepit T. viii, 287
 Excepta T. iv, 433. A. i, 382
 Exceptam T. ii, 144. A. i, 172
 Exceptum T. iv, 464
 Exceptura S. i, 5. 25
 Exceptus T. i, 309. iii, 397
 Excessasse S. v, 5. 57
 Excidat T. vii, 268. xi, 579. S. v, 2. 88
 Exciderant T. iii, 302. v, 646. vii, 801
 Exciderat T. vii, 537
 Exciderint T. v, 660
 Excidio T. ii, 460
 Excidit T. iii, 302. iv, 281. v, 542. vi, 695. vii, 210. S. v, 2. 128
 Excidium T. v, 683. 702. vi, 97. vii, 387
 Excipe S. iii, 2. 103
 Excipere T. v, 79. A. ii, 427
 Exciperet S. v, 1. 69
 Excipietis T. ix, 769
 Excipis S. i, 2. 23
 Excipit T. v, 235. x, 360. xi, 75. A. ii, 372
 Excipite T. iii, 392
 Excipiunt T. vi, 555. vii, 487. x, 683. xii, 587. A. ii, 141
 Excire A. i, 96
 Excisa T. iii, 74. v, 308. A. i, 657
 Excisæ T. vi, 170. xii, 53
 Excisis S. v, 3. 200
 Excisus S. iii, 1. 111
 Excit T. iv, 146
 Excitam T. i, 228

Excitat T. iii, 328. viii, 343. x, 186.
A. i, 181
Exciti T. vi, 251. A. i, 407
Excitum T. ii, 180
Excitus T. ii, 182. iii, 390. vii, 460. ix,
316. S. iv, 3. 101
Exciverat T. vii, 234
Exclamant T. viii, 643
Exclamare S. iv, 6. 39
Exclamasset T. x, 491
Exclamat T. iv, 472. vi, 203. ix, 506.
x, 393. xii, 500
Exclames S. v, 1. 239
Exclamet T. x, 263
Excludam T. xii, 343
Excludat S. i, 4. 26
Excludere T. vii, 270
Excluderet T. viii, 514
Excludit S. v, 5. 31
Excludite S. iii, 2. 12
Excludunt S. i, 2. 154
Exclusa S. iii, 3. 106
Exclusæ T. i, 424. iv, 424
Excludere T. viii, 412. x, 514
Exclussit T. vii, 823. xi, 200
Excluso S. iii, 1. 27
Exclusos S. ii, 3. 61
Exclusura S. iii, 1. 121
Exclusus S. i, 5. 35
Excolit S. iii, 1. 60. iii, 4. 49
Excubat T. ix, 195. xii, 353. S. ii, 2.
22
Excubio T. i, 149. viii, 221
Excubiis T. iv, 373. x, 18
Excursare T. ii, 550
Excursibus T. viii, 352
Excusabile T. v, 453
Excusabitur A. ii, 330
Excusant T. vi, 44
Excusare T. i, 602. ii, 256
Excusasse S. iv, 6. 70
Excusat T. xii, 354. A. ii, 250
Excuset T. xii, 303
Excuso T. vii, 515
Excussæ T. ii, 136. 250. x, 546
Excussæ T. ii, 83. iii, 92
Excussere T. x, 40
Excussis T. vii, 717
Excussit T. ii, 129
Excusso T. iv, 485. vi, 440. 671. vii,
552. x, 745. A. ii, 290
Excussum T. ix, 486
Excute T. x, 60
Excotiam T. iii, 249
Excutions T. i, 379. ii, 127. vii, 406
Excudit T. iii, 429. v, 603. viii, 407.
ix, 453
Excuditur T. ii, 570
Exeat T. iii, 617. vii, 253. xi, 130. 500

Execrabile T. vii, 484
Exedere T. ii, 319
Exedit T. vii, 811. S. ii, 1. 155
Exegere T. xii, 24
Exegi S. v, 1. 182
Exegit T. vi, 718. S. v, 2. 91
Exempla S. iv, 1. 20. iv, 4. 71. v, 2.
31
Exemplo T. vi, 34. S. iii, 3. 215
Exemplum S. v, 1. 122. v, 3. 263
Exemta T. x, 759. xii, 44. S. ii, 3. 97.
A. i, 300
Exemtum T. ii, 606. S. v, 3. 207
Exemtus S. ii, 2. 126. iv, 5. 15
Exequiale T. vi, 123
Exequialia T. xi, 610
Exequialis T. vii, 90
Exequias T. v, 651. viii, 210. ix, 903.
xii, 81. S. ii, 1. 157. iii, 5. 52. v,
1. 41. 209
Exequiis T. vi, 69. 183. ix, 100. xii,
118. S. iii, 3. 6
Exerce S. i, 2. 166
Exercent T. i, 607. iii, 5. vii, 306
Exercere A. i, 357
Exercet T. vi, 581. viii, 25. S. ii, 2.
112
Exercita T. i, 500. iii, 179. vii, 168. xi,
57. 550. xii, 646. S. i, A. 72. A. i,
622. ii, 119
Exercitus T. vi, 84. ix, 790. x, 540.
xi, 247
Exere T. xii, 305. S. v, 3. 194
Exeret A. i, 94
Exeris S. ii, 1. 138. ii, 7. 53
Exerit T. ix, 330
Exerrat T. vi, 444
Exerta T. ix, 681. x, 283. S. ii, 2. 60.
A. i, 346
Exertantem T. ix, 412
Exertantia T. iv, 781
Exertare T. i, 413
Exertas A. ii, 95
Exerti T. iv, 235
Exerto T. ix, 736. S. v, 2. 20
Exertos T. ii, 513. x, 455
Exertum T. x, 412. xi, 376
Exertus T. v, 439
Exeruere T. v, 88
Exeruit T. vii, 729
Exesus S. iii, 1. 111
Exhalant T. x, 106
Exhalat T. iv, 729
Exhauriet T. vii, 25
Exhaurire T. x, 295
Exhaurit T. ii, 624. ix, 454. x, 168
Exhauserat T. v, 563. A. i, 441
Exhausit S. ii, 6. 26. iii, 5. 73
Exhausisse S. v, 1. 34

- Exhausta** T. v, 420. S. iii, 3. 156. A. i, 108
Exhaustas T. ix, 854. x, 383
Exhausti T. ii, 37. iii, 259. vi, 237. S. iii, 5. 40
Exhaustis T. x, 838. S. i, 1. 18
Exhausto T. vi, 669
Exhaustos T. iv, 616. x, 36
Exhaustum A. ii, 401
Exhaustus T. vi, 683. vii, 748. viii, 216
Exborruit T. iv, 698
Exhortantem T. viii, 674
Exierant A. i, 246. 288
Exigar T. i, 216
Exige T. x, 345. xi, 167
Exigit T. ii, 42. v, 204. viii, 758. x, 309
Exigua S. iii, 2. 70. iv, 6. 49
Exiguæ S. iii, 3. 107
Exiguam T. vi, 702. 907. x, 428
Exiguo T. i, 417. vii, 624. S. i, 4. 131
Exiguus T. vi, 844
Exile T. vii, 362
Exilem T. vii, 307
Exili T. xi, 642
Exilia T. xi, 378
Eximii T. vi, 15
Eximit S. iv, 3. 22
Eximium T. iii, 3. 113. S. v, 1. 130. A. i, 290
Eximius S. ii, 6. 97. v, 1. 226
Exin T. ii, 223. vi, 268
Exire T. v, 151. vi, 258. 394. viii, 43. S. iv, 2. 58. iv, 4. 42. 102. v, 1. 248. A. i, 87. 265
Exis T. iv, 389. xi, 353. 724
Exisse T. viii, 242
Exisset A. ii, 128
Existis T. iv, 601
Exit T. ii, 139. 490. 637. 731. iii, 673. iv, 119. v, 530. vi, 192. 701. 802. 839. vii, 292. 316. viii, 386. xi, 229. S. ii, 2. 16. A. ii, 131
Exitabile T. i, 395
Exitiale T. i, 34. 243. iv, 192. S. iv, 6. 41
Exitialia A. ii, 344
Exitio S. ii, 1. 214
Exitium T. iv, 613
Exitus T. ii, 17. vi, 944. S. ii, 1. 225. iii, 3. 99. v, 3. 259
Exolescet S. i, 6. 99
Exoluere T. xi, 162. S. i, 5. 53. v, 5. 45
Exorabile S. v, 1. 164
Exorant T. vii, 418
Exorare T. xii, 157. S. v, 2. 94
Exorata T. viii, 327
Exorate T. x, 773
Exoratus T. i, 666
Exoravere S. ii, 3. 75
Exordia T. i, 503. iii, 636. iv, 651. v, 36. viii, 619. xii, 666. S. iii, 1. 49. iv, 4. 87. v, 3. 234. A. i, 276
Exores S. ii, 7. 122
Exoret S. v, 3. 274
Exoritur T. iii, 124. v, 296. vii, 601. ix, 701
Exornat S. iii, 1. 133
Exorsa T. i, 23. v, 626. x, 723
Exorsæ T. xii, 390
Exorta T. xii, 553. A. ii, 145. 341
Exorto S. v, 3. 121
Exosi T. iii, 632
Exosus T. ix, 75. xi, 588. S. ii, 1. 164
Expalluit T. xi, 327
Expaverat T. vi, 425
Expavere T. vii, 486. xii, 310. S. i, 3. 67
Expaverit T. i, 13
Expavit T. iii, 190. vii, 337. viii, 32. 638. xi, 316. xii, 610. S. i, 1. 72. A. i, 26. 591
Expecta T. iv, 335
Expectabat A. ii, 412
Expectans T. vi, 866
Expectant T. i, 424. 656. ii, 526. vii, 502. 575. viii, 51. xi, 256
Expectare T. iii, 614. viii, 680. S. i, 4. 86
Expectas T. xi, 688
Expectasse T. ix, 380
Expectat T. i, 374. iv, 496. 708. vii, 239. S. v, 1. 126. A. ii, 196
Expectata T. ii, 214. x, 826
Expectato T. viii, 154
Expectatur S. v, 2. 23
Expectatura T. vi, 78
Expectatus T. iii, 86. vi, 569
Expectem T. xii, 210
Expectent T. xi, 592. xii, 140
Expectes T. vi, 247. S. iv, 9. 52
Expediam T. i, 9. v, 207. S. i, 4. 68
Expedias T. ii, 241
Expedit T. ix, 864
Expeditum S. iv, 7. 42
Expediunt T. vi, 403. S. iii, 4. 89
Expelle T. ii, 117
Expellere S. iv, 6. 14
Expellunt S. i, 3. 32
Expendunt T. vi, 650
Expensis S. v, 3. 118
Experiar T. iii, 618. x, 847
Experiare T. xi, 339
Experientia T. vi, 775. vii, 701. S. iv, 6. 44
Experiere T. ix, 342
Expers T. i, 26. x, 62. S. ii, 2. 71. v,

5. 59
 Experta T. vi, 23. S. i, 3. 51. A. i, 112.
 268
 Expertæ T. viii, 536
 Expertas A. i, 187
 Experte T. ix, 479. S. ii, 3. 68
 Expertem T. vii, 298
 Experti T. vii, 722
 Expertis T. v, 724
 Expertus T. vii, 540. ix, 210
 Expirant T. x, 117
 Expirare T. viii, 731. x, 469. xi, 154.
 S. v, 3. 224
 Expirasse T. ix, 597
 Expirat T. iv, 440. ix, 880. x, 403. xii,
 658. S. iii, 3. 180. v, 2. 70
 Expiraturus S. ii, 1. 106
 Expiravit T. xi, 2
 Expleatur S. ii, 7. 15
 Explebit T. xii, 102
 Explere T. i, 623
 Expleta T. iv, 821. ii, 1. 15
 Expletis S. v, 1. 260
 Expleto A. i, 291
 Explevit T. ix, 754
 Explicat T. x, 142. A. i, 29
 Explicitum T. i, 569. x, 277
 Explicitura T. i, 146
 Explicuit S. v, 3. 261
 Explorant T. iii, 457. vi, 22. 588. 764
 Explorare T. ii, 370. x, 389. A. ii, 62
 Explorari T. xi, 440
 Explorasse T. iii, 355
 Explorat T. iii, 144. viii, 42. xii, 544.
 A. i, 601
 Explorata T. vii, 228. S. iii, 5. 44
 Exploratas S. i, 1. 36
 Explorator S. v, 3. 178
 Exploratores T. iv, 734
 Explores S. i, 1. 88
 Exploret S. iii, 2. 30
 Exponere A. ii, 329
 Exponit T. iii, 405
 Exposcere T. xi, 106
 Exposcit T. vii, 232
 Exposcunt T. x, 52. xii, 706
 Expositam T. ix, 638
 Expositas T. x, 269
 Expositi T. ii, 188. S. ii, 2. 152
 Expositis A. i, 448
 Expositos T. ii, 44. S. v, 3. 246
 Expositum S. i, 2. 34
 Expostus T. v, 551. vii, 197
 Exposui T. v, 624
 Expressa T. xi, 199
 Expressus T. viii, 728
 Expromere T. ii, 101. iv, 531
 Expugnabile T. vi, 103
 Expugnabilis T. iv, 886
 Expugnans T. vi, 779
 Expugnantem S. ii, 2. 57
 Expugnare T. vii, 295
 Expugnata T. iv, 187
 Expugnator T. iv, 363
 Expugnaverit T. ix, 315
 Expulit T. vii, 680. x, 322. 396. S.
 iii, 2. 63
 Expulsa S. iii, 3. 4
 Expulsi T. ix, 132
 Exquirunt T. i, 559. x, 459
 Exsanguis T. iv, 519. v, 325
 Exsanguem T. xii, 22
 Exsanguis T. i, 308. iii, 361. vii, 49.
 475. ix, 522. x, 433. xi, 323
 Exsanguia T. i, 522. iv, 510
 Exsanguis T. xii, 706
 Exsatiatur T. viii, 651
 Exsatiavimus T. ix, 14
 Exsaturare T. vi, 83
 Exsaturata T. v, 303. vi, 176
 Excinde T. i, 261
 Excindere T. iv, 670. viii, 516. x, 906.
 S. iii, 1. 123
 Excindis T. vii, 155
 Exsiccata S. v, 1. 35
 Exsiliit T. ix, 353
 Exsilit T. i, 546. ii, 56. vi, 422. ix, 111.
 601
 Exsiliunt S. iii, 1. 145. A. i, 522
 Exsiluere T. vi, 405. vii, 123
 Exsiluisse T. vi, 597
 Exsiluit T. i, 93. viii, 492. ix, 285
 Exsolvi T. v, 628
 Exsolvit A. i, 565
 Exsoluta S. i, 64
 Exstimulavit T. xii, 613
 Exstructa T. ii, 91
 Exstructis T. xii, 54
 Exsuperare T. xi, 357
 Exsuperat T. ii, 557. ix, 649
 Exsuperabile T. i, 214
 Extat T. i, 507. ii, 348. S. iv, 4. 91. iv,
 6. 10. A. ii, 302
 Extantem T. iv, 90. v, 371
 Extantes T. v, 252. vii, 769
 Extantia T. vii, 596
 Extantior T. ix, 455
 Extat T. iv, 745. vi, 755. viii, 369. x,
 461. 613. xii, 571. S. ii, 1. 107
 Extendam S. iii, 1. 172
 Extendere T. i, 607. iv, 33
 Extendis T. i, 710. S. v, 3. 23
 Extenditur T. i, 180. A. i, 175
 Extensus T. vi, 902
 Extera T. vii, 249
 Extergere S. v, 5. 85

Exerit T. x, 478
 Exterior T. viii, 641
 Externa T. vii, 383. viii, 319. xi, 730.
 xii, 548. S. i, 3. 26. iv, 5. 46
 Externæ T. iv, 584
 Externas T. v, 455
 Externi T. i, 439. x, 709
 Externis T. v, 272. S. v, 3. 70
 Externo S. v, 2. 51
 Externos T. ii, 405. iii, 128. vii, 459.
 609. S. i, 1. 26. S. i, 2. 204
 Externum T. ix, 675
 Exterrita T. ii, 576. xi, 634. A. i, 662
 Exterritus T. i, 211
 Exterritus T. x, 872
 Extinui S. ii, 1. 168. S. v, 3. 9
 Extimuisset S. i, 1. 52
 Extimuit T. viii, 443. ix, 156
 Extinctæ T. v, 717
 Extincti T. x, 698
 Extinctis T. xii, 779
 Extincto T. viii, 87
 Extinctos T. xi, 172
 Extinctam T. i, 296. S. v, 3. 75
 Extinguas T. i, 255
 Extinguere T. x, 803
 Extinguite T. v, 630
 Exinxere T. v, 611
 Extis T. iv, 14. 410. v, 176. 642. viii,
 178
 Extitit T. ix, 762
 Extio S. i, 2. 116
 Etorrem T. ix, 216. 578. xi, 167. xii,
 262
 Extrahit T. i, 323. iii, 575. viii, 435. ix,
 541
 Extrema T. i, 475. iii, 209. v, 266. vi,
 380. 896. x, 144. 178. 570. 610. 700.
 xi, 593. xii, 755. 759. S. i, 2. 100
 Extremæ T. v, 416. 538
 Extremam T. iii, 70
 Extremas T. vii, 814. xii, 402
 Extremi T. ii, 279. v, 485. xii, 781
 Extremis T. iii, 90. ix, 336. A. i, 258
 Extremo T. iii, 152. viii, 543. 735. ix,
 726. 746. x, 524. xii, 777. S. i, 2.
 251. v, 4. 18. A. i, 186
 Extremos T. vi, 724. vii, 693
 Extremum T. iii, 262. vi, 246. ix, 663.
 x, 935. xii, 176
 Extremus T. xi, 155. xii, 862
 Extulerat T. vi, 26. 93. xi, 635
 Extolit T. iii, 442. v, 418. vi, 106. xii,
 133. 731
 Exturbabat T. x, 219
 Exturbare T. i, 441
 Exturbata T. iii, 693
 Exturbent T. iii, 231
 Exudat T. vi, 208

Exue S. iv, 4. 28
 Exuerat T. ix, 76
 Exuere T. ii, 396
 Exuimus T. iii, 208
 Exuit T. iv, 585. vi, 506. 874. ix, 288.
 x, 271. S. i, 4. 8. ii, 7. 40. iii, 3. 145.
 iv, 6. 30. v, 2. 67. A. ii, 287
 Exuitur T. vi, 836. x, 641. 938
 Exul T. i, 183. 312. ii, 114. 403. iii,
 406. iv, 77. v, 499. vi, 504. 913. viii,
 616. ix, 52. x, 585. xi, 109. 503.
 516. 540. 723. 730. xii, 394. 444. S.
 iii, 3. 164
 Exule T. iii, 74. xii, 59
 Exulibus T. i, 178. ii, 190
 Exulia T. i, 154. ii, 314. iii, 698. xi,
 251. 867
 Exultabis S. iv, 4. 38
 Exultabit S. v, 2. 141
 Exultans T. iii, 85. iv, 802. vi, 746. S.
 ii, 1. 79
 Exultant T. iv, 64. x, 529. xi, 73. 95.
 xii, 794
 Exultante T. iii, 532
 Exultantes T. iv, 659
 Exultare T. iv, 783. vii, 286
 Exultat T. xi, 515. S. i, 2. 158
 Exultavere T. iii, 509
 Exultavit S. i, 2. 213
 Exultent S. iii, 3. 22. iv, 1. 5
 Exundant T. iii, 596. x, 166. 535. xii,
 431
 Exundanti T. x, 609
 Exuo T. xi, 434
 Exuta T. v, 459. vi, 352. xi, 460
 Exuti A. i, 427
 Exutum T. ix, 163. x, 647
 Exutus T. iv, 98. vi, 30. S. i, 3. 71. ii,
 5. 22. ii, 6. 60
 Exuvie T. i, 490. iv, 155. 333. vii, 55.
 ix, 592
 Exuvias T. ii, 726. vi, 67. viii, 590. ix,
 563. 577. x, 337. 411. ix, 46. S. i, 2.
 181. i, 4. 33
 Exuviis T. vi, 350
 Exuunt S. iv, 3. 50

F.

Fabula T. v, 658. viii, 236. x, 875. S.
 i, 2. 29. ii, 4. 10. A. ii, 273
 Fac T. ii, 449. A. ii, 242
 Face T. i, 354. iii, 539. vi, 202. 396.
 viii, 657. S. i, 1. 35. i, 2. 183. iii, 1.
 56. iv, 6. 82
 Facem T. iii, 692. 702. iv, 6. x, 428.
 926. 932. xii, 242. 350. S. i, 6. 88.
 v, 3. 196. A. i, 637

- Faces** T. ii, 259. 737. iv, 468. v, 71. 138. 695. vi, 537. viii, 266. ix, 19. x, 529. xi, 413. 495. xii, 40. S. i, 2. 55. i, 5. 33. ii, 2. 144. ii, 6. 15. 37. v, 1. 254. A. i, 164
Faciat T. ix, 490. 838. x, 70. A. i, 665. ii, 447
Facibus T. vii, 599. x, 854. S. v, 3. 201. A. i, 33
Facie T. vii, 153
Faciem T. i, 437
Facies T. i, 537. vii, 112. viii, 162. ix, 748. x, 556. xi, 524, 744. S. iv, 8. 30. A. i, 664. ii, 70
Facilem T. iii, 7. v, 544. ix, 873. xii, 737. S. iii, 4. 1
Faciles T. i, 479. 607. iv, 787. vii, 440. viii, 571. x, 874. xi, 79. 102. xii, 294. S. i, 6. 67. ii, 3. 7. iii, 1. 14. iv, 8. 32. A. ii, 345
Facili S. iii, 2. 84. 125. A. ii, 355
Facilis T. v, 44. viii, 217. ix, 396. xi, 713. xii, 397. S. i, 1. 26. ii, 3. 70. ii, 4. 32
Facinus T. i, 238. ii, 222. 388. iii, 371. v, 489. vii, 413. xi, 332. 536. A. i, 400
Facis S. v, 3. 178
Facit T. iv, 549. ix, 551. x, 598
Facta T. i, 33. 259. iii, 430. 602. viii, 227. x, 225. 291. 449. xi, 10. xii, 102. 404. S. i, 2. 97. S. iv, 3. 37. iv, 4. 69. v, 3. 10. 61. 147. 235. A. ii, 380. 412
Facti A. ii, 247
Factis T. iii, 161. xii, 499
Facto T. i, 356. ii, 493
Factorum T. iii, 330
Factura S. i, 2. 9
Facultas T. ii, 245. iv, 513. vii, 764. x, 130. xii, 36. S. i, 4. 62. ii, 1. 188. 228
Facunda S. ii, 4. 1
Facundi S. i, 3. 1. ii, 1. 114. iii, 1. 65
Facundia S. i, 4. 30. ii, 2. 9. ii, 6. 95. iv, 4. 45. v, 3. 90
Facundum S. i, 2. 3. iv, 5. 3
Fagus T. vi, 98
Falcato T. vii, 712. x, 544
Falcem A. ii, 419
Falces T. iii, 588
Falcis S. v, 2. 69
Falernis S. ii, 2. 5
Fallaci T. ix, 475
Fallax T. i, 246. ii, 293. S. i, 3. 18
Fallente T. i, 496. xii, 230
Fallentes T. iv, 538
Fallentibus T. vi, 280. x, 260
Fallere T. iv, 203. A. i, 362
Falleris T. vii, 295. x, 722
Fallimur T. vii, 123. S. iv, 3. 117
Fallis T. xi, 298
Fallit T. i, 287. ii, 464. v, 157. vi, 240. viii, 599. S. i, 2. 10. A. i, 336
Fallo S. ii, 6. 29
Fallor T. ii, 656. iv, 596. ix, 71. A. i, 40
Fallunt T. iv, 813. viii, 155. ix, 662. A. i, 147. ii, 88
Falsa T. ii, 94. 98. 350. iii, 301. ix, 423. S. v, 1. 52
Falsi T. v, 320. S. ii, 7. 125. v, 3. 132. A. i, 560
Falsis T. x, 113. S. iii, 3. 180
Falso T. i, 63. 219. iv, 595. vii, 117. 119. 739. x, 504. xii, 626. S. v, 2. 100. v, 3. 261
Falsos T. ix, 601
Falsum T. vii, 131. xi, 214
Falsus T. vii, 257. x, 847. S. i, 2. 135
Fama T. i, 252. 683. 699. ii, 48. 108. 205. 346. 621. 630. iii, 10. 209. 273. 344. 426. 475. iv, 32. 102. 148. 277. 346. 369. 719. v, 55. 426. 474. 486. 692. vi, 2. 71. 250. 303. 566. 893. viii, 152. 278. ix, 32. 68. 787. x, 215. 626. 669. 835. xii, 106. 163. 331. 497. S. i, 3. 27. ii, 6. 54. iv, 4. 44. iv, 8. 34. v, 1. 106. v, 2. 170. v, 3. 95. A. i, 388. 506. A. ii, 55
Famæ T. i, 22. ii, 176. iii, 612. iv, 651. v, 626. ix, 318. S. i, 4. 14. ii, 2. 146. ii, 7. 108. iv, 4. 50. iv, 7. 28. v, 1. 63. v, 2. 100. v, 3. 109. A. ii, 118
Famam T. i, 607. iii, 103. vii, 772. xi, 316. S. v, 3. 214. 250. A. i, 394. 468
Famem T. i, 715. vii, 532. viii, 576. x, 292. xii, 156. A. ii, 385
Fames T. i, 108. 540. ii, 677. v, 205. vi, 487. vii, 574. x, 44. 823. xii, 172. A. ii, 32. 99. 189
Famosa S. v, 1. 93
Famosi S. i, 1. 67
Famula T. vi, 549
Famulæ T. viii, 645. x, 816. S. iii, 4. 77
Famulam T. v, 498. 687. xi, 292
Famulante T. ix, 478
Famulantis S. iii, 3. 58
Famulantur S. iii, 3. 47
Famulare S. iii, 1. 40
Famularer T. vi, 375
Famulari T. x, 190
Famularis A. ii, 67
Famularum T. vi, 219
Famulas T. vi, 34. S. iv, 2. 39. A. ii, 284

- Famulata T. ix, 794. xii, 346
 Famulatur T. iv, 476
 Famuli T. xi, 231. 306. S. iii, 1. 77. iii, 3. 178. v, 1. 158. 235
 Famulis T. xii, 112. S. ii, 1. 58. A. ii, 274
 Famulo T. vi, 377. vii, 692. 771
 Famulos T. i, 541. S. v, 1. 21
 Famulum T. i, 554. xi, 327. S. ii, 6. 8. 10. iii, 4. 57
 Famulus S. ii, 6. 21. iii, 4. 38
 Fandi T. ii, 174. 391. xi, 711. S. i, 4. 35. ii, 4. 16. v, 3. 101. v, 5. 49. A. i, 331
 Fando T. i, 655. ix, 34
 Far S. iv, 9. 31
 Farra S. i, 4. 131
 Fas T. i, 154. 460. ii, 168. 240. 595
 Fasces S. i, 2. 175. 233. i, 4. 80. ii, 2. 123. iii, 3. 115. iv, 1. 8. 32. iv, 4. 59
 Fascibus S. iii, 5. 88. v, 2. 167. v, 3. 189
 Fasti S. i, 4. 82
 Fastidia T. i, 715
 Fastigia T. vi, 260. vii, 55. 132. x, 528. 535. 600. 746. 870. 921. xi, 356. xii, 705. S. i, 2. 152. i, 3. 10. i, 5. 42. iii, 1. 93. A. i, 619
 Fassa T. viii, 655
 Fastis S. iv, 1. 1. 20. iv, 6. 7
 Fastos S. iv, 1. 29
 Fastu T. i, 188
 Fata T. i, 35. 174. 176. 213. 474. 586. ii, 143. 359. 694. iii, 85. 241. 316. 543. 700. iv, 192. 231. 404. v, 179. 271. 467. 679. 693. 714. 746. 751. vi, 47. 184. 935. viii, 26. 101. 181. ix, 78. 139. 254. 293. 309. 653. x, 70. 162. 200. 216. 384. 566. 592. 618. xi, 299. 442. 712. S. i, 2. 40. 102. 140. ii, 1. 154. ii, 6. 103. ii, 7. 259. ii, 7. 105. iii, 1. 11. iii, 4. 25. v, 1. 22. 145. 259. v, 3. 37. A. i, 81. 141. 255. 439. 508. 545. 549
 Fatale T. iv, 211. ix, 258. xi, 654. xii, 81. S. ii, 1. 226
 Fatalem T. viii, 375. A. i, 476
 Fatalia T. v, 53. xi, 198
 Fatalis T. ii, 111. iv, 638. vi, 938. viii, 185. A. i, 454
 Fateatur S. iv, 6. 29
 Fatebor A. i, 146
 Fatentes T. v, 452
 Fatentis A. i, 664
 Patentur T. vi, 660. xii, 454. 529
 Fateor S. iii, 4. 39. A. ii, 101
 Fateri T. i, 678. ii, 342. iii, 61. 572. iv, 532. v, 623. vi, 468. ix, 505. 890. xii, 376. S. v, 5. 5. A. i, 142. 587. 635. ii, 00
 Fatetur T. vi, 586. xi, 385. A. i, 483. 515
 Fati T. i, 503. ii, 92. 169. 196. iii, 99. 636. v, 534. 738. vii, 403. viii, 206. 588. 611. 619. ix, 180. 779. xi, 149. S. i, 4. 50. ii, 1. 222. iii, 3. 175. iii, 5. 40. v, 1. 165. v, 3. 80
 Fatidicæ S. iii, 5. 97
 Fatidici T. iv, 187. x, 616
 Fatidico T. viii, 208
 Fatidicum T. x, 605
 Fatigant T. ii, 244. vi, 796
 Fatigas S. v, 1. 72
 Fatigat T. iv, 633. vii, 73. ix, 280. S. v, 1. 8. A. i, 104. 217. 338
 Fatis T. i, 627. 652. ii, 576. 642. iii, 41. 629. iv, 3. v, 624. vi, 910. vii, 705. x, 316. 810. 912. xi, 619. S. i, 4. 17. ii, 2. 126. ii, 6. 59. iv, 6. 71. v, 1. 185. v, 2. 64. A. ii, 216. 241
 Fatiscant T. xii, 140
 Fatiscat S. v, 5. 21
 Fatiscere T. xii, 295
 Fatiscet S. v, 1. 35
 Fatiscit T. iv, 187. viii, 706. S. iv, 4. 32
 Fatiscunt T. i, 217. x, 865. xi, 92. xii, 243
 Fato T. i, 401. iii, 191. 623. iv, 754. x, 347. S. ii, 4. 3. v, 1. 150. A. i, 177
 Fatorum T. ii, 101. iii, 180. 304. vii, 198. viii, 12. ix, 207. x, 853. S. v, 3. 73. A. ii, 11. 331
 Fatum T. i, 706. v, 21. 453. 492. ix, 661. x, 670. S. v, 2. 84
 Fatur T. xii, 641
 Fatus T. i, 510. iii, 496. iv, 644. v, 284. 689. vii, 390. 614. ix, 24. x, 271. xii, 166. 773
 Fauces T. ii, 414. 625. viii, 762. x, 45
 Fauibus T. ii, 499. iv, 726. viii, 645. ix, 130. 747. S. iv, 3. 71
 Favebat T. vii, 447
 Favens S. ii, 6. 76
 Favent T. iv, 75. v, 719. ix, 814
 Favente S. iv, 3. 125
 Faventes T. viii, 686
 Faventibus T. x, 267. A. ii, 377
 Favere T. x, 335
 Favet T. v, 134. xi, 761
 Favete S. ii, 7. 19. 20
 Favilla T. i, 221. S. ii, 1. 2
 Favillæ T. xii, 43. 418. S. ii, 6. 89
 Favillas S. v, 5. 17
 Favillis T. vii, 731. S. ii, 2. 68. iii, 3. 9. iv, 6. 53
 Favis S. ii, 1. 48
 Favit S. ii, 2. 53. iii, 4. 64

- Fauni** T. v, 582. vii, 202. S. ii, 3. 7.
A. i, 240
Fauno T. ix, 319
Faunorum T. ii, 522. iv, 696. vi, 96
Faunos S. i, 3. 99
Favonius S. iii, 1. 72
Favore T. viii, 501. S. i, 6. 83
Favorem T. vi, 820. xii, 644
Favori T. vi, 492
Favoribus T. x, 786
Faustis S. ii, 7. 88
Fax T. v, 508. A. i, 304
Faxo T. v, 658. viii, 78
Fecerat T. ix, 588. S. ii, 1. 102
Fecere T. i, 177. vii, 401. 807. xi, 711.
 xii, 483. A. i, 377
Fecerunt S. iii, 5. 49
Feci T. xi, 176
Fecimus T. vi, 937
Fecisse T. xii, 793
Fecit T. ii, 155. iii, 661. vii, 439. S.
 iii, 2. 62
Fefellit T. viii, 742
Felicem S. v, 1. 221
Felices T. iii, 148. v, 747. vi, 833. viii,
 193. xi, 36. 334. S. i, 2. 236. iii, 2.
 141. iv, 2. 63. v, 2. 139
Felici T. viii, 537. ix, 585
Felicia T. ii, 195. xi, 708. S. ii, 2. 23
Felicibus T. ii, 432. xi, 723. xii, 496
Felicior T. vi, 701. vii, 191. S. ii, 4.
 37. iii, 1. 143. iii, 4. 12
Felix T. i, 573. ii, 19. iv, 297. v, 451.
 vi, 332. vii, 284. 329. viii, 535. ix,
 725. x, 403. 499. 615. S. i, 1. 75. i,
 4. 41. 100. i, 5. 48. ii, 1. 220. ii, 2.
 79. 107. 122. ii, 7. 24. 112. iii, 1.
 32. iii, 3. 25. 51. 84. 124. 188. 212.
 iv, 1. 36. iv, 2. 85. iv, 4. 46. 75. 76.
 iv, 6. 88. iv, 8. 49. v, 1. 54. 193. v,
 2. 24. 152. 176. v, 3. 216. 266. v, 5.
 59. A. i, 386. 512. ii, 268
Femur T. ix, 202. xi, 509
Fenestræ T. x, 536
Fenestris S. ii, 2. 75
Fera T. i, 115. ii, 505. iv, 449. v, 13.
 201. 231. 571. vi, 7. 188. vii, 562.
 ix, 792. xi, 264. S. ii, 1. 58. 141. ii,
 5. 11
Feracem T. vii, 307
Feræ T. iv, 141. vi, 97. vii, 404. x,
 317. xii, 200. 566. S. i, 5. 4. ii, 1.
 230. v, 4. 3
Ferale T. vi, 150
Ferali T. vi, 32
Fetalia T. iii, 511. xi, 344. S. v, 1. 209
Feram T. ii, 651. viii, 335. ix, 99. S.
 iv, 4. 99. A. ii, 276
Ferant T. ii, 444. xii, 34. S. v, 1. 90
Ferantur T. vi, 60. S. i, 6. 27
Ferar S. iv, 2. 92
Ferarum T. i, 377. 496. iii, 415. iv,
 295. v, 391. vii, 606. viii, 71. 308.
 ix, 719. 798. xii, 235. S. i, 2. 184.
 ii, 5. 7. ii, 7. 43. iii, 3. 73. v, 3. 17.
 A. i, 115. 415
Feras T. ii, 554. iii, 493. 553. v, 116.
 vii, 591. viii, 323. ix, 735. x, 141.
 xi, 102. xii, 48. 97. 343. S. i, 2. 273.
 ii, 5. 29. iii, 1. 59. iv, 6. 40. A. i,
 133. 459. 627
Ferat T. i, 298. v, 685. vi, 201. viii,
 76. ix, 626. S. i, 2. 83. iii, 2. 87. iii,
 3. 35. iv, 6. 10. A. i, 219. 355. 665
Ferax T. vii, 686
Ferbuerat S. iv, 5. 16
Fercula T. vi, 126. xii, 524
Ferebant T. iii, 95. 462. iv, 279. vi,
 122. 531. x, 780. xii, 104. iv, 6. 41
Ferebar T. ix, 384
Ferebat T. i, 428. ii, 615. vii, 399. viii,
 151. 760. xi, 206. 236. xii, 349. A.
 ii, 146. 431
Feremus S. iii, 3. 37. A. ii, 365
Ferens T. i, 593. 641. ii, 221. 546. 711.
 iii, 321. 364. 679. iv, 395. v, 372.
 576. 633. vi, 655. 906. vii, 24. 228.
 476. viii, 718. ix, 595. xii, 681. S.
 v, 3. 254
Ferente S. i, 1. 27
Ferentem T. ii, 177. v, 442. S. iii, 1.
 165. iii, 5. 28. v, 1. 218
Ferentes A. ii, 138
Ferenti T. vii, 165. x, 731
Feres T. ii, 466. 741. xii, 345. S. ii, 5.
 25. iii, 4. 34. iv, 1. 39. A. i, 240. 625
Feret T. ii, 438. S. iv, 5. 30
Fretis T. x, 353
Feretur T. vii, 518
Feri T. ix, 154. 858. A. ii, 416
Feriat T. x, 931
Feriatæ S. i, 6. 2
Feriatur S. ii, 3. 47
Ferendus T. x, 910
Ferens T. i, 701. xi, 230. S. iii, 2. 38
Ferientur T. viii, 205
Feries T. iii, 84
Ferimur T. v, 248
Feris T. iii, 112. viii, 258. ix, 517. x,
 430. 793. xii, 153. S. ii, 1. 11. iii, 1.
 169. A. ii, 390
Ferit T. ii, 543. 669. 680. iii, 226. 423.
 v, 480. vi, 401. 617. 666. vii, 482.
 viii, 469. 539. ix, 179. 331. S. i, 2.
 227. ii, 2. 80. iii, 1. 131. v, 3. 221.
 A. i, 572
Feritas T. ix, 20. 184. x, 823. S. ii, 2.
 33. v, 5. 23

- Feritate T. iii, 703
 Feriunt T. ix, 800. A. i, 100
 Fero T. v, 39. vi, 130. ix, 57. S. iv, 3.
 78. v, 1. 186. v, 2. 33. A. i, 134
 Feroces S. iv, 6. 97
 Ferocis S. ii, 7. 75. v, 2. 40. 116
 Ferociore S. i, 6. 64
 Feror T. iii, 86. ix, 498
 Feros T. i, 230. 703. xi, 685. S. ii, 1.
 138
 Ferox T. ii, 715. iv, 642. ix, 594. 637.
 S. i, 4. 78. v, 3. 154. A. ii, 151
 Ferrata T. xii, 769
 Ferratus T. x, 510
 Ferrati T. i, 611
 Ferratis T. vii, 44
 Ferrato T. iv, 385. vii, 499. xi, 49
 Ferratum T. viii, 768
 Ferratus T. iv, 205
 Ferre T. i, 173. 326. ii, 404. iii, 656.
 695. iv, 320. 649. v, 237. vi, 533.
 728. vii, 350. viii, 213. 316. 591. ix,
 826. x, 233. xi, 321. xii, 345. S. i,
 2. 55. 78. 138. ii, 1. 162. iii, 4. 77.
 v, 3. 160. A. i, 149. 353. 597. ii, 48
 Ferrea T. i, 105. ii, 31. iii, 181. 556.
 iv, 131. 220. 600. v, 385. vii, 43.
 viii, 56. 412. x, 526
 Ferret S. v, 5. 10
 Ferreus T. ii, 453
 Ferri T. i, 148. iv, 145. 361. 665. vi,
 82. vii, 22. 533. 640. viii, 124. ix,
 488. 592. 802. x, 934. xi, 544. xii,
 694. S. i, 6. 53. iv, 3. 1. v, 1. 82. v,
 2. 174. A. ii, 393
 Ferro T. i, 84. 522. ii, 487. 491. 567.
 589. 653. iii, 174. 270. 399. 610. iv,
 9. 41. 86. 461. 510. 676. 753. v, 127.
 151. 160. 214. 254. 281. 630. 669. vi,
 90. 195. 457. 720. 911. vii, 43. 56.
 100. 311. 552. 644. 709. viii, 451.
 482. ix, 223. 292. 309. 509. 674. x,
 4. 171. 210. 532. 643. xi, 506. xii,
 639. 677. S. i, 1. 57. ii, 5. 21. iii, 1.
 124. iv, 3. 51. A. i, 169. 481. 657.
 ii, 362. 448
 Ferrugineam T. i, 600
 Ferrugineum T. ii, 13
 Ferrum T. i, 613. ii, 475. iii, 80. 83.
 iv, 22. 337. 349. v, 139. vi, 147. 230.
 397. vii, 24. 50. 510. viii, 140. 419.
 442. ix, 19. 81. 762. 799. x, 286.
 308. 561. 812. 827. xi, 22. 295. 565.
 631. 639. xii, 227. 286. 745. S. i,
 4. 75. iii, 3. 144. v, 1. 199. A. ii, 187
 Fert T. i, 416. 633. ii, 192. 496. iii,
 29. vi, 438. 439. viii, 361. ix, 655.
 xi, 277. S. ii, 2. 35. iii, 3. 207. iv,
 4. 49. A. i, 43
 Ferte T. ii, 547. iv, 480. v, 629. 658.
 vi, 807. viii, 669. x, 21. 765. S. ii, 4.
 22. v, 5. 14
 Fertiles S. ii, 7. 28
 Fertilis T. iv, 178. S. iii, 5. 71. iv, 8. 23
 Fertis T. i, 444. vi, 168. xii, 149
 Fertur T. v, 64. vi, 95. 304. 540. viii,
 639. ix, 868. x, 140. xi, 107. S. ii,
 3. 30. iv, 3. 150. iv, 6. 70. v, 1. 33.
 A. ii, 336
 Fervent T. x, 560. S. i, 2. 47. 231. iv,
 3. 61. A. i, 28. 443. ii, 81
 Ferventi T. iv, 701
 Fervere T. i, 525. v, 144. x, 468
 Fervet T. ii, 52. iii, 120. vii, 751. xi,
 714. S. i, 2. 230. A. i, 412
 Fervidus T. iii, 261. vi, 475. 788. vii,
 172. xi, 253
 Ferunt T. i, 458. 536. 626. iv, 42. 258.
 vi, 116. 942. vii, 38. 319. 401. 415.
 viii, 26. 63. 242. ix, 6. 402. 886. x,
 20. 59. 784. xi, 202. S. i, 2. 19
 Feruntur T. iv, 282. 812. vi, 73. 107.
 vii, 306. A. ii, 332
 Fervor T. vi, 317. S. i, 3. 30
 Ferum T. viii, 74. S. i, 6. 55
 Ferus T. ii, 386. 545. iii, 59. 78. v, 507.
 vi, 313. 755. vii, 137. 430. viii,
 445. ix, 196. 267. 544. 568. 785. x,
 257. 313. 339. 449. xi, 228. 712.
 xii, 438. S. v, 2. 141. A. i, 310. ii,
 178. 436
 Fessa T. iii, 583. iv, 431. vi, 870. vii,
 634. viii, 260. 485. ix, 588. S. ii, 2.
 48. ii, 3. 15. A. i, 524
 Fessam T. vi, 785. S. iv, 8. 55
 Fessi T. xii, 268. S. iii, 3. 14. A. i, 246
 Fessis T. ii, 86. iv, 756. 842. vi, 244.
 vii, 451. viii, 215. xii, 243. S. iv, 2.
 30. iv, 3. 105
 Fesso T. iii, 324. vii, 748. S. i, 1. 87.
 v, 2. 55
 Fessos T. ii, 45. 143. iv, 774. viii, 164.
 S. i, 4. 56. v, 4. 4
 Fessum T. iii, 395. iv, 358. vii, 307. x,
 683. xii, 594. S. i, 5. 7. A. i, 181
 Fessus T. iii, 362. v, 50. 503. ix, 849.
 xi, 7. S. i, 1. 23. ii, 1. 16. ii, 4. 36.
 iii, 5. 12. v, 2. 6
 Festa T. i, 555. iii, 272. iv, 391. vi,
 12. 924. S. i, 2. 230. ii, 7. 90. iii, 1.
 43. iii, 2. 106. iii, 3. 24. 109
 Festæ S. iv, 6. 32
 Festas T. ii, 88. iv, 840. v, 191. iii, 1.
 76. iii, 5. 70. iv, 8. 6
 Festina T. iv, 800. v, 740. vii, 100. ix,
 716. xi, 129. A. i, 148
 Festinabat S. ii, 1. 129
 Festinantia S. iii, 4. 24

- Festinat** T. ii, 478
Festinate T. vi, 810
Festinos A. i, 160
Festinis T. v, 301
Festinus T. vi, 75. ix, 330. x, 686. S. v, 3. 135
Festis S. i, 2. 251. iv, 4. 90
Festo T. i, 262
Festos S. iv, 8. 37
Festum T. ii, 259
Festus S. ii, 7. 134
Fibræ T. iii, 557. x, 667. xi, 15
Fibras T. iv, 466. 511
Fibris T. ii, 246. iii, 456. S. iv, 8. 2
Fibula T. vii, 658. ix, 695
Ficta S. v, 3. 244
Fictis A. i, 340
Ficto T. vi, 292. xi, 233. 755. S. v, 1. 159. A. i, 194
Fictum T. xii, 688
Fida T. ii, 332. iii, 405. 570. iv, 276. 582. v, 491. vii, 592. viii, 503. 572. 617. ix, 516. 652. 714. x, 318. xi, 703. S. iii, 2. 57. v, 1. 207. A. i, 197. ii, 77
Fidam T. ii, 537. viii, 714
Fidas T. iv, 88. xi, 200. S. ii, 3. 23
Fide T. ii, 425. 695. iv, 358. S. ii, 6. 10. iv, 7. 27. A. ii, 61
Fidei T. vii, 542. S. i, 2. 164
Fidelior S. ii, 6. 56
Fidem T. i, 475. 503. ii, 369. 388. iii, 239. 439. v, 155. 323. vii, 612. ix, 338. xi, 365. 380. 393. xii, 378. S. i, 1. 27. ii, 3. 68. ii, 6. 55. 66. iii, 5. 50. iv, 3. 108. v, 1. 77. A. i, 403. ii, 7. 230. 283. 323
Fidens T. vi, 678. viii, 570. S. iii, 1. 114. v, 2. 152
Fidente A. i, 18
Fidere T. xi, 551
Fides T. i, 396. 509. ii, 159. 269. 289. 393. 417. 462. 689. iii, 301. 343. iv, 78. v, 321. 474. 627. 650. vi, 456. 638. 936. vii, 217. 578. viii, 176. 257. 624. ix, 37. x, 202. 588. 640. xi, 98. 215. xii, 114. 347. S. i, 3. 20. iii, 1. 8. 81. iii, 3. 21. iii, 5. 3. 44. iv, 4. 81. iv, 6. 92. v, 1. 33. 65. 154. v, 2. 40. 117. A. i, 663. ii, 188. 206
Fidibus S. iv, 5. 4
Fidi T. iii, 93. v, 69. vi, 402. vii, 443. viii, 289. S. iv, 4. 103
Fidis T. iv, 326
Fidissima T. i, 530. vi, 372
Fidissime T. ix, 815. xii, 215. 596. S. iii, 3. 182
Fidit T. ix, 848. A. ii, 57
Fido T. ii, 364. viii, 742. ix, 321. xii, 183. S. iii, 2. 99. iv, 7. 25. A. i, 171. ii, 26
Fidos T. ii, 483. vi, 148. S. ii, 6. 19. iii, 3. 110. v, 1. 94
Fiducia T. v, 167. vi, 264. 393. 842. vii, 699. viii, 532. x, 408. xii, 703
Fidum T. vii, 456. 539
Fidus T. ix, 205. x, 339. xii, 278. 405. S. ii, 1. 93. iii, 3. 116
Figam T. ii, 733
Figat T. x, 862. S. v, 1. 140. A. i, 585
Figæ T. ix, 633. S. iii, 4. 97
Figemus T. viii, 590
Figere T. ix, 590. 830
Figi T. viii, 757. S. i, 2. 55
Figit T. ix, 129. A. i, 158. 380
Figitur T. v, 574. ix, 284. 766
Figunt T. vii, 801. xii, 27
Figura S. ii, 7. 125. iii, 4. 23. A. ii, 70
Figuras T. i, 543. ii, 277. S. i, 3. 48. ii, 2. 63
Figuris T. iii, 224. v, 206. vi, 269. 535. ix, 570. x, 366. S. i, 3. 56. v, 1. 2
Fila T. i, 632. vi, 380. x, 310. S. i, 4. 7. 64. 123. S. iii, 1. 171. v, 1. 27. A. i, 187. 573. ii, 443
Fili S. v, 1. 157
Filia T. iii, 289
Filius S. iii, 3. 20
Filo T. xii, 676. S. ii, 6. 26
Findens T. xi, 255
Findere S. iii, 1. 156
Finderet S. v, 3. 53
Finduntur T. viii, 489
Fine T. iii, 152. vi, 494. 592. 940. viii, 321. 683. xi, 580. S. i, 3. 34. iii, 3. 172. iv, 3. 114. v, 1. 220. A. i, 193. 291. 600
Finem T. vi, 353. 615. viii, 685. S. i, 3. 110. ii, 1. 218. iv, 2. 53. v, 1. 12
Fines T. ii, 41. iii, 421. iv, 3. 59. v, 5. 61
Finge T. vii, 558. xi, 690
Fingebam T. vi, 140
Fingebat T. ix, 152. xii, 450
Fingere S. iv, 6. 46. S. v, 1. 1. v, 3. 191
Fingis T. vii, 497
Finibus T. i, 454. vi, 141. xi, 751. S. v, 1. 260
Finierat T. i, 283. v, 753. vii, 90
Finis T. iii, 216. vi, 234. 365. ix, 661. xi, 19. S. ii, 1. 208
Finiti T. vi, 643
Finitimas T. iii, 11. 386
Finitimis T. ii, 206
Finitimus T. xi, 281
Finitor T. viii, 91
Finxerat T. v, 228
Finxit T. vi, 496. 743

- Firmam** S. iii, 5. 50
Firmans T. iv, 496
Firmant T. ii, 586. vi, 408. viii, 400
Firmanti T. iv, 582
Firmare T. ii, 261
Firmasti T. i, 62
Firmat T. ii, 11. iv, 360. x, 20. 284. xii, 688. S. ii, 5. 23
Firmata T. viii, 605
Firmate T. v, 105. xi, 505
Firmavi S. i, 2. 92
Firmes T. i, 504
Firmet A. i, 546
Firmius T. iv, 335
Firmo T. vi, 889
Firmos S. iv, 6. 35
Firmum T. viii, 309
Fistula T. i, 585. S. iii, 3. 58
Fisus T. ix, 624
Fit T. ii, 367. iv, 807. v, 196. 605. vi, 420. 703. 897. x, 639
Fixa T. ii, 605. iii, 243. vi, 703. xii, 699. S. i, 2. 58
Fixam S. iii, 5. 56
Fixerat T. ii, 579. ix, 90
Fixerunt T. iii, 528
Fixi T. xii, 372. S. i, 2. 75. 84
Fixis T. iv, 432. A. ii, 311
Fixisti S. iii, 1. 96. iii, 5. 26
Fixit T. iii, 264. viii, 470. x, 471. 682. S. v, 5. 81. A. ii, 449
Fixo T. ix, 40. x, 400
Fixos T. ii, 173. iii, 581. 646
Fixum T. vi, 160. 394. ix, 202. xi, 169. S. ii, 7. 96
Fixus T. v, 532. ix, 194
Flagellat T. v, 373. x, 169
Flagellatis T. iii, 36
Flagello T. vii, 579. viii, 274. xi, 151. S. v, 4. 10
Flagrabit S. v, 2. 120
Flagrant T. iii, 118. x, 221
Flagrante T. iv, 388. vii, 704. x, 605
Flagrantem T. ii, 685. ix, 428. xii, 228
Flagrantes T. iii, 317. 408
Flagranti T. iv, 485. x, 843
Flagrantibus T. vii, 138
Flagrat S. iv, 4. 27
Flamina T. v, 295. 421
Flamine T. iii, 257. vii, 809. x, 914
Flaminio S. ii, 1. 176
Flaminis S. v, 3. 183
Flamma T. v, 387. vi, 110. xii, 440. 487. S. i, 5. 32. ii, 6. 86. iii, 1. 7. A. i, 310
Flammabit S. iv, 4. 37
Flammæ T. i, 345. v, 266. vi, 55. 206. viii, 472. ix, 518. x, 898. xi, 4. xii, 241. 271. 431. S. ii, 1. 165. iii, 3. 189. v, 3. 199
Flammarum T. x, 599. A. i, 521
Flammas T. i, 35. ii, 138. vi, 216. viii, 209. x, 33. 197. 675. xii, 140. 311. S. i, 1. 103. v, 5. 20. A. ii, 231
Flammantur T. viii, 390
Flammata T. vi, 472. A. ii, 390
Flammato T. i, 249
Flammatum T. iv, 733
Flammatur T. xii, 714. A. i, 297
Flammatus T. vii, 590. S. i, 2. 204. v, 1. 197
Flammea T. ii, 341. S. iii, 5. 72
Flammeum S. iv, 3. 156
Flammeus T. ii, 532. iv, 132. S. i, 6. 87. iii, 1. 132
Flammiger T. viii, 676
Flammigeras S. i, 2. 119
Flammigeri S. iii, 1. 181
Flammigeros S. iv, 3. 186
Flammis T. iv, 64. 468. v, 445. vi, 100. 225. 235. x, 55. 904. xii, 101. 344. S. i, 1. 34. i, 2. 231. ii, 1. 157. 177. 185. ii, 4. 22. iii, 3. 12. iv, 4. 80. 91. A. i, 424
Flatibus T. vi, 873
Flatu T. iii, 427. vi, 604. S. i, 1. 21
Flatus T. i, 321. iii, 192. iv, 767. vi, 473. S. ii, 2. 118. iii, 2. 43
Flava T. v, 269
Flavæ T. iii, 507
Flavam T. iv, 737. x, 578. S. i, 2. 226
Flave T. iv, 239. v, 220
Flavent T. iv, 154
Flaventem T. iv, 262
Flaventia S. ii, 2. 92. A. i, 611
Flaventis T. viii, 574
Flavi S. iv, 4. 5
Flavis S. i, 5. 36
Flavium S. iv, 3. 19
Flavo T. ii, 238. 730
Flavos T. i, 698
Flavum T. iv, 314. viii, 492. S. iv, 3. 67
Flavus T. vi, 501. 607
Fleamus S. ii, 1. 35
Fleas T. xi, 375
Fleat S. ii, 1. 213
Flebat T. ix, 879
Flebile T. ii, 280. iv, 181. vi, 14. viii, 620. xii, 77. 426. S. ii, 1. 3
Flebiliora T. vii, 535
Flebilis T. v, 554. vi, 29. 245. ix, 298. xi, 645. 655. xii, 105
Flebit T. vii, 549. x, 505. xi, 728
Flebitis T. xii, 408
Flectant A. ii, 121
Flectar T. i, 292
Flectas T. viii, 119

- Flectat** S. iv, 8. 17
Flectebat T. vi, 66. vii, 85
Flectentem S. v, 2. 83
Flectere T. i, 75. iii, 281. 387. iv, 761. xi, 659. S. i, 2. 200. ii, 1. 227. ii, 2. 11. iii, 3. 186. iv, 1. 34. A. ii, 317
Flecteret T. xii, 293. S. ii, 1. 143
Flecteris S. ii, 1. 226
Flectes S. iv, 4. 68
Flectet S. v, 2. 129
Flecti T. iii, 448
Flectis T. xi, 335
Flectit T. vii, 753. x, 541. 819. xi, 384. S. iii, 5. 65. v, 1. 37. 120
Flectitur T. xi, 748. iv, 3. 101
Flecto T. x, 713
Flectuntur S. v, 1. 217
Flendi T. x, 568. S. ii, 1. 15
Flent T. x, 568. xi, 246
Flentem T. xii, 696. S. v, 1. 160
Flentes T. v, 722. vi, 110. vii, 71. viii, 446. 734. xii, 415. S. iv, 6. 105
Flentibus T. xii, 467
Flentum T. vii, 409
Fleo T. xi, 378
Flere T. x, 381. 792. xi, 108. S. iii, 3. 39. v, 1. 20. v, 3. 205. A. ii, 262
Flerunt S. ii, 1. 175
Flesse T. iii, 200
Flessent S. ii, 1. 145
Flet T. iv, 569. v, 226. ix, 766. x, 893
Fleta T. iv, 103
Fleti T. iv, 561
Fletibus T. ii, 338. v, 289. vii, 529. S. v, 5. 61
Fletu T. ii, 635. iii, 681. iv, 338. v, 28. 304. 728. 750. vi, 196. 384. vii, 461. ix, 41. 635. 713. 820. xii, 49. S. iv, 7. 37. v, 2. 10. v, 3. 217. A. ii, 283
Fletur T. ix, 569. S. iii, 3. 12
Fletus T. vii, 214. 496. viii, 163. ix, 601. xii, 582. S. ii, 1. 105. ii, 6. 12. 89. iii, 2. 53. iii, 3. 7. v, 1. 32. 247. v, 5. 11
Fleverat T. xi, 146
Flevere T. viii, 553. xii, 36. 807. S. ii, 6. 19
Fleverit S. ii, 7. 135. v, 3. 76
Flevisse T. iii, 717
Flevistis T. ix, 347
Flevit T. xii, 133. S. v, 1. 204
Flexa T. iv, 645. vii, 532. S. v, 3. 152. A. ii, 394
Flexæ A. ii, 420
Flexerit T. iv, 650
Flexis S. ii, 3. 27
Flexit T. ix, 485
Flexo T. i, 420. vi, 590
Flexum T. vii, 193
Flexus T. viii, 721. ix, 246. S. i, 2. 149
Flore T. v, 108. vii, 301. x, 107. S. i, 2. 276. ii, 6. 45. v, 1. 183. v, 5. 18
Florebant S. v, 1. 142
Florebat T. v, 54
Florem T. v, 228. vi, 585. vii, 342. xi, 159. A. i, 626
Florens S. ii, 3. 72
Florent A. i, 15
Florente S. iv, 6. 98
Florentes T. i, 210. ii, 276. S. iii, 3. 127
Florentibus S. iii, 5. 23
Florentis S. i, 4. 102. S. iii, 2. 138
Florere T. i, 705
Flores T. viii, 300. S. ii, 1. 46. 160. 205. iii, 1. 67. v, 1. 211. 257
Floret T. x, 59
Floribus T. iv, 781. v, 580. vi, 58. S. i, 2. 21. iii, 3. 211. A. i, 289
Flos S. ii, 1. 107
Fluat T. ii, 437
Fluctibus T. i, 120. iii, 23. iv, 105. 714. ix, 91. 248. 371. xi, 437. S. i, 2. 118. i, 3. 68. ii, 2. 25. v, 2. 55. A. i, 24. 75
Fluctivaga T. i, 271
Fluctivagam T. ix, 360
Fluctivago T. ix, 305
Fluctivagos S. iii, 1. 84
Fluctivagus S. ii, 1. 95
Fluctu S. ii, 2. 104. A. ii, 299
Fluctuat T. ix, 251
Fluctuet S. iii, 2. 86
Fluctus T. ii, 44. iii, 596. v, 412. vi, 452. viii, 267. ix, 310. 337. 459. xii, 729. S. i, 3. 31. ii, 2. 51. 80. 93. iii, 1. 137. iii, 2. 63. 74. 130. iv, 4. 99. A. i, 59. 74. 92. 245. 249. 445. ii, 1. 433
Fluebant S. i, 6. 41
Fluere T. vi, 934
Fluidos S. ii, 3. 16
Fluit T. i, 226. S. v, 1. 211
Fluitantia T. v, 378
Fluitantis T. vii, 808
Flumina T. i, 265. 358. iii, 672. iv, 313. 522. 701. 843. vi, 189. 244. 409. 677. vii, 318. 425. 564. 783. viii, 20. ix, 263. 311. 350. 379. 450. 472. 521. xii, 415. S. i, 1. 20. i, 2. 205. i, 3. 67. i, 5. 22. i, 6. 95. ii, 6. 63. ii, 7. 43. iii, 3. 22. v, 1. 161. v, 4. 134. v, 5. 63. A. i, 88. 179
Flumine T. ix, 286. S. i, 3. 46
Fluminea S. i, 2. 24
Flumineam T. ix, 266
Fluminibus S. ii, 3. 10
Fluminis T. i, 575. v, 703. vii, 428. S. i, 3. 39

Fluvii T. v, 429. ix, 412. A. ii, 408
 Fluvius T. iv, 254. vi, 361. S. v, 4. 5.
 A. i, 154. 279
 Fluvio T. iv, 53. 814. v, 1. vi, 874. vii,
 435. ix, 258. 429. 506. 574
 Fluviorum T. iv, 118. 684. v, 523. 737
 Fluvios T. v, 516. viii, 304. xii, 235. S.
 iv, 3. 55
 Fluvium T. iv, 720. vii, 426. ix, 225.
 239. S. i, 3. 26
 Fluunt T. v, 740. vii, 141. 682
 Fluxæ A. i, 532
 Fluxerunt S. iii, 3. 146
 Fluxisse T. ix, 581. xii, 455
 Fluxit T. iii, 204. ix, 763. S. i, 1. 3.
 iv, 2. 35
 Focis T. i, 694. ii, 739. S. iii, 1. 60
 Foco S. i, 2. 255
 Focos T. i, 514. iv, 457
 Focus S. iv, 5. 13
 Fodere S. ii, 2. 87
 Fodiebat T. v, 225
 Fodienda T. i, 614
 Fodit T. x, 322. xi, 63. S. iii, 1. 128
 Fœcunda T. iii, 527. viii, 171. ix, 340.
 x, 192. S. i, 3. 91. iii, 2. 108. iii, 3.
 123
 Fœcundam T. ix, 682
 Fœcundat T. iv, 751
 Fœcundis S. i, 6. 13
 Fœcundum A. i, 513
 Fœda T. ii, 4. 666. iii, 370. 448. iv,
 757. vii, 63. S. v, 3. 88. A. i, 142.
 652
 Fœdam T. x, 159
 Fœdantem T. xi, 86
 Fœdas T. iii, 21
 Fœdata T. i, 528
 Fœdatam T. xii, 364
 Fœdatus S. iii, 3. 181
 Fœde S. iii, 1. 169
 Fœdera T. ii, 112. 166. 211. 229. iii,
 233. 300. 341. v, 138. 419. vi, 290.
 905. vii, 541. viii, 240. 630. xi, 380.
 396. xii, 642. 783. S. i, 1. 80. iii, 3.
 168. A. ii, 354
 Fœdere T. i, 141. ii, 339. viii, 160. A.
 ii, 30
 Fœderis T. ii, 394. iii, 208. 655. xii,
 535
 Fœdum S. ii, 3. 25. iv, 3. 126. A. i,
 549
 Fœdus S. iv, 6. 93. A. i, 404. ii, 228.
 252
 Fœmina T. ix, 119. S. i, 4. 42. i, 6. 44
 Fœminea T. i, 394
 Fœminæ T. xii, 177
 Fœmineis T. v, 698. vii, 677. ix, 479.
 x, 567. A. i, 527

Fœmineo T. ii, 227. A. i, 602. ii,
 321
 Fœmineos T. v, 652
 Fœmineum T. xii, 146. S. ii, 6. 38
 Fœmineus T. xii, 790
 Fœnoris S. ii, 2. 152
 Fœta T. i, 577. iv, 281. vii, 179. ix,
 116. xii, 17. S. iii, 2. 17
 Fœta T. i, 184. A. ii, 411
 Fœtam T. x, 414. A. i, 168
 Fœtibus T. x, 821. S. ii, 1. 9
 Fœtos T. viii, 231
 Fœtura T. x, 229
 Fœtus T. iii, 182. iv, 375. 435. v, 599
 Foliis S. ii, 3. 48
 Fomenta S. v, 5. 42
 Fonte T. iii, 409. iv, 38. 834. vi, 362.
 ix, 436. xi, 96. S. i, 3. 70. S. i, 4.
 28. i, 5. 20. iii, 3. 61. iv, 5. 35. v,
 3. 2. v, 5. 7
 Fontem S. ii, 3. 32
 Fontes T. iii, 202. 247. iv, 700. v,
 522. S. i, 2. 155. 207. i, 3. 65. ii, 2.
 39. ii, 7. 33. A. i, 9. 134
 Fontibus T. i, 565. ii, 24. iv, 389. 686.
 816. v, 5. vii, 735. S. i, 2. 6. i, 5.
 18. A. i, 180
 Fontis T. viii, 360. S. iii, 4. 41
 Fora S. i, 4. 10. v, 3. 189
 Foramina T. xii, 776
 Fore T. i, 292. iii, 284
 Forent T. ii, 416. S. i, 2. 44. A. ii, 107
 Fores T. iii, 606. 686. v, 449. vi, 43.
 641. vii, 69. 393. 408. viii, 199. 348.
 ix, 723. x, 52. 553. S. i, 2. 17. 225.
 ii, 4. 14. ii, 6. 61. iii, 1. 88. iv, 1.
 45. iv, 8. 1. 60. v, 1. 163
 Foret T. iv, 249. 779. S. i, 2. 132. ii,
 1. 142
 Fori S. i, 1. 85. iv, 1. 15. v, 2. 109
 Foribus T. ii, 223. iv, 135. 161. vii,
 48
 Forma T. vi, 583. vii, 340. ix, 764. x,
 752. xii, 494. S. i, 1. 17. 62. i, 2.
 273. 277. i, 3. 15. i, 6. 69. ii, 1. 39.
 139. 178. ii, 7. 85. iii, 4. 50. iv, 4.
 8. A. i, 299
 Formæ T. ii, 203. iv, 201. 252. 572.
 vi, 574. 623. ix, 704. S. i, 2. 72. 107.
 172. ii, 6. 39. iii, 3. 113. iii, 4. 26.
 35. 66. iii, 5. 63. iv, 3. 15. iv, 6. 43.
 v, 1. 51. A. i, 167. 225. 290. A. ii,
 137. 337
 Formam S. i, 2. 166. iii, 3. 111
 Formanda S. iii, 3. 104
 Formantem S. ii, 2. 57
 Formarit S. i, 2. 272
 Formas A. i, 333
 Formatur S. iii, 1. 117

- Formaverit** A. i, 478
Formidabile T. iv, 473. viii, 582
Formidabilis T. ix, 544
Formidandæ T. viii, 418
Formidando T. x, 161
Formidantibus T. vii, 690
Formidata T. iii, 182. xii, 280. S. v, 3. 155
Formidatam A. i, 1
Formidati T. ix, 146
Formidato S. ii, 5. 9
Formidatos T. vii, 242. ix, 185
Formidatum T. ii, 33
Formidatus T. viii, 128. S. iii, 1. 30
Formidavere S. v, 3. 184
Formidine T. ii, 262. iii, 263. iv, 489. v, 68. 299. vi, 324. 407. viii, 288
Formido T. x, 565
Formosior S. iii, 4. 44
Fornace S. iii, 1. 122
Fornacibus S. i, 3. 45
Foro S. i, 4. 47. iii, 5. 87. iv, 3. 10. iv, 5. 49. iv, 9. 15
Fors T. i, 327. 661. ii, 361. iv, 207. v, 718. vii, 365. 403. x, 73. 324. 384. xi, 481. S. iii, 1. 162. iii, 4. 4. v, 3. 62.
Fortem T. v, 222. ix, 290. S. iv, 3. 13. iv, 5. 3
Fortes T. iv, 11. vi, 708. viii, 212. ix, 186. 651. xi, 647. xii, 69. 550. S. v, 2. 127. A. i, 183. ii, 357
Forti T. vi, 590. S. iv, 6. 76
Fortia T. ix, 752. x, 506. S. ii, 1. 6. v, 2. 111. A. i, 327
Fortibus T. iv, 147. S. iii, 1. 139. A. ii, 119
Fortior T. i, 32. ii, 357. iii, 530. iv, 253. v, 654. viii, 425. x, 906. xi, 541. xii, 412. S. ii, 6. 61. ii, 7. 53. iii, 4. 79. v, 2. 158. A. i, 618. ii, 102
Fortis T. xi, 232. 377. 590. S. iii, 2. 126. iv, 7. 2. v, 2. 178
Fortissime T. ii, 371. S. iv, 6. 96
Fortissimus T. iii, 12
Fortiter T. viii, 649. S. v, 1. 173
Fortius T. viii, 82. 159. S. iii, 4. 43
Fortuito T. vii, 449
Fortuna T. i, 194. 408. 510. ii, 197. 489. 540. 690. iii, 61. 155. iv, 149. v, 26. 465. vi, 474. 692. 706. 937. viii, 39. 457. 504. 56. x, 194. 407. xi, 418. 650. 659. xii, 35. 86. 197. 338. 422. 505. 547. S. i, 4. 6. 93. i, 5. 65. ii, 1. 137. ii, 6. 9. 56. 68. iii, 1. 15. iii, 2. 14. iii, 3. 45. 86. 157. 183. iv, 6. 59. v, 1. 75. 119. 144. v, 2. 77. v, 3. 47. 117. v, 5. 60. A. ii, 64
Fortunæ T. xii, 313. xi, 678. S. iv, 2. 43
Fortunam T. i, 140. 177. ii, 178. 306. v, 132. vii, 754. xi, 704. S. ii, 2. 127. v, 1. 128
Fortunate T. i, 638
Fortunatior T. xi, 36
Forum S. i, 1. 2. 69. iv, 4. 41. v, 2. 101. 103
Fossa S. v, 2. 146
Fossas T. x, 521. S. iv, 3. 43. A. ii, 424
Fossis T. vii, 448. 767. xii, 234. S. iii, 3. 89
Fossor T. ii, 419. S. iv, 7. 15
Fove S. i, 2. 275
Fovebas S. v, 3. 239
Fovebat S. ii, 1. 121. v, 1. 47
Fovebo T. xii, 348
Fovæ S. ii, 5. 10
Foveis T. xii, 419
Foventes T. x, 766
Foves T. viii, 508. S. ii, 6. 94. iii, 3. 166. v, 1. 248
Fovet T. xi, 71. S. v, 1. 119
Fovi S. i, 2. 110. v, 5. 70
Fovisti T. i, 61
Fracta T. ii, 472. 567. 725. iv, 3. v, 582. vi, 778. viii, 211. ix, 92. 465. S. v, 2. 133. A. ii, 390
Fractæ T. ii, 327. iv, 23. xii, 144
Fractam S. iv, 3. 63
Fractas T. ii, 712. S. iv, 4. 79
Fracti T. v, 386. x, 433. A. i, 114
Fractis T. ii, 248. iv, 243. 565. vii, 685. xi, 258. 388. xii, 700
Fracto T. vi, 108. 485. 640
Fractorum T. v, 80
Fractos T. ii, 514. x, 237
Fractum T. i, 486. v, 339. vi, 884. x, 323
Fræna T. ii, 574. iii, 411. 425. 445. iv, 234. v, 708. vi, 225. 348. 488. vii, 637. 766. 819. viii, 393. ix, 182. 249. 817. 818. x, 703. 880. xi, 405. 452. 518. S. i, 1. 6. i, 2. 28. 142. iii, 2. 93. iii, 5. 26. iv, 4. 68
Frænant S. v, 3. 188
Frænare S. iii, 2. 105. iii, 3. 52. iv, 4. 61. v, 1. 95
Frænari S. iv, 1. 41
Frænat A. i, 221. 420
Frænata T. iv, 811. x, 245. S. v, 2. 140
Frænatæ S. iv, 7. 47
Frænator T. i, 27
Frænatos T. xii, 69
Frænēt A. i, 431
Frænigeræ S. v, 1. 98
Frænis T. i, 122. iv, 317. vii, 432. xi, 244. S. i, 1. 55

- Frenos T. iia, 231. vi, 482. vii, 633.
 viii, 543. ix, 871. S. ii, 6. 13
 Fragilem T. viii, 739
 Fragiles T. ii, 664. 700. S. ii, 1. 148
 Fragili T. viii, 579. S. i, 3. 72
 Fragmen T. xii, 439
 Fragmina T. v, 253. vii, 57. xi, 9
 Fragmine T. vii, 439
 Fragor T. i, 119. iii, 26. 124. 669. v,
 337. 393. vi, 117. 448. vii, 123. 815.
 viii, 343. 409. x, 95. xi, 89. xii, 790.
 S. i, 1. 65. iii, 1. 132. iv, 3. 62. A.
 i, 647
 Fragore T. ix, 230. 554
 Fragorem T. v, 388. vi, 41. 218. 601.
 882. vii, 797. viii, 14
 Frange A. i, 355
 Frangebant T. vii, 527. S. iv, 6. 42
 Frangebat S. v, 3. 194. A. ii, 15
 Frangentia T. ii, 43
 Frangere T. v, 76. vi, 657. x, 417. S.
 iii, 4. 74. A. ii, 404
 Frangeret T. xii, 634
 Frangi T. v, 332. x, 602
 Frangit T. vi, 271. viii, 536. x, 373.
 882. xi, 376. xii, 232. S. iii, 2. 42.
 iv, 3. 7
 Frangite T. x, 197
 Frangitur T. i, 361. v, 370. vi, 817.
 ix, 471. xii, 660. S. i, 4. 30
 Frango T. viii, 50
 Frangunt T. vi, 29. 863. xi, 337. 435.
 521. S. i, 3. 7. A. i, 372. 390
 Franguntur T. viii, 462
 Frater T. i, 369. ii, 402. vi, 477. 515.
 vii, 182. 373. 386. 540. ix, 53. 449.
 x, 31. xi, 243. 295. 364. 394. 556.
 567. xii, 59. 330. 341. 359. 438. 440.
 S. i, 1. 97. ii, 6. 84. iii, 3. 116. 153.
 v, 2. 126. A. i, 590
 Fraterna T. v, 487. ix, 662. xi, 58. 460
 Fraternas T. i, 1. 184
 Fraternali T. i, 402
 Fraternalis T. vi, 919
 Fraternali T. ii, 113
 Fraternalis T. ii, 118
 Fraternalis T. ix, 633
 Fraternalis S. v, 1. 58
 Fratres T. i, 322. vi, 345. vii, 757. viii,
 27. ix, 275. S. iii, 1. 41
 Fratrem T. ii, 127. 133. 394. 489. 637.
 vii, 467. 508. viii, 453. 613. ix, 272.
 644. x, 581. xi, 168. 353. 396. 573.
 xii, 389. S. v, 3. 140. A. i, 345
 fratres T. i, 84. 137. 142. 151. iii, 167.
 605. iv, 308. v, 432. vi, 291. 435.
 vii, 212. 291. 296. 303. 413. 793.
 viii, 69. 70. 636. x, 654. 801. xi, 133.
 279. 306. 479. 652. xii, 85. 429. 744.
 S. i, 2. 64. iii, 2. 10. iv, 8. 29
 Fratri T. i, 430. ii, 114. iii, 87. 342.
 371. vii, 696. viii, 528. 688. ix, 57.
 668. x, 314. xi, 185. 191. xii, 354.
 S. v, 2. 75. A. i, 351
 Fratribus T. iv, 142. vii, 816. viii, 313.
 ix, 292. xi, 476. A. i, 112
 Fratris T. i, 290. ii, 310. 368. 387. 415.
 630. ix, 65. x, 727. xi, 153. 515.
 539. 567. xii, 457. S. iii, 4. 9. iv, 6.
 56
 Fratrum T. i, 125. iv, 474. v, 127. vi,
 359. viii, 36. 235. xi, 98. 99. 269.
 624. S. ii, 6. 6
 Fraudati T. viii, 366
 Fraudatis S. i, 2. 251
 Fraudatum T. vi, 186
 Fraude T. iii, 616. iv, 677. vi, 149.
 894. x, 392. 640. 699. 721. S. ii,
 3. 16. iii, 3. 5. iii, 5. 10. A. ii,
 46
 Fraudem T. v, 317. x, 241. xi, 554
 Fraudes T. iii, 238. x, 586. xi, 483. A.
 i, 283
 Fraudis T. vi, 614. x, 192
 Fraudibus T. ii, 119. S. v, 2. 39. A. i,
 364
 Fraudis T. ii, 482
 Fraudum S. iii, 1. 32
 Fraus T. vi, 630
 Fraxinea T. v, 566
 Fraxineas T. vii, 269
 Fraxineum T. vii, 716
 Fraxinus T. iv, 281. vi, 103. viii, 717.
 ix, 494
 Fregere T. ix, 174
 Fregerunt A. i, 264
 Fregi A. ii, 104
 Fregisse T. xii, 535
 Fregisset S. ii, 1. 116
 Fregit T. x, 183. xi, 28
 Fremeabant T. x, 883
 Fremeabunda T. v, 244. 700
 Fremendo T. xii, 752
 Fremens T. xii, 684. iii, 3. 181
 Fremementem T. ii, 723. v, 78. ix, 207
 Frementes T. i, 348. iii, 298. vi, 488.
 vii, 584
 Fremementis T. iii, 606. iv, 498
 Fremis T. xi, 292. A. ii, 233
 Fremat T. ii, 224. iii, 618. iv, 10. v,
 488. viii, 18. ix, 673. x, 223. 575.
 A. i, 281
 Fremitu T. vii, 673. ix, 25. xii, 356
 Fremitum T. v, 557. vi, 599
 Fremitus T. x, 147. S. i, 2. 42. i, 6. 51.
 iii, 2. 72
 Fremor T. v, 147
 Fremuerunt T. vi, 254

- Fremunt T. h, 411. iii, 435. 569. 576.
 593. iv, 816. v, 691. 696. vi, 618.
 vii, 140. xii, 478. 654. S. ii, 2. 50
 Frendens T. x, 911
 Frendit T. vi, 768
 Frequens T. vii, 706. ix, 385. S. v, 3.
 138
 Frequentas S. ii, 2. 95
 Frequentat S. ii, 7. 126
 Frequentes T. ii, 741. S. i, 3. 108
 Frequentet S. ii, 7. 1
 Frequenti S. v, 4. 49
 Frequento T. ix, 609
 Freta T. ii, 539. v, 877. 410. 485. vi,
 23. ix, 437. x, 143. 475. xi, 116. xii,
 276. S. ii, 7. 77. iv, 3. 60. A. ii, 366
 Freti T. xii, 757. A. i, 64
 Fretis T. v, 14. vi, 106. 579. vii, 184.
 A. i, 92. 137. 221. 389. ii, 13
 Freto A. i, 382. ii, 348
 Fretum T. i, 299. iii, 308. v, 367. vi,
 741. vii, 813. S. ii, 2. 9. iii, 2. 3.
 iii, 5. 84. A. i, 73. 96. ii, 116. 312.
 332
 Fretus T. iv, 182. ix, 123. xi, 261
 Frigentia S. ii, 1. 146
 Frigentibus T. xi, 600
 Frigentis T. vii, 361
 Frigentum T. iii, 127
 Frigida T. v, 32. 71. x, 52. xii, 29. S.
 ii, 1. 172. iii, 5. 83. v, 3. 13
 Frigidus T. ix, 403. 898
 Frigora T. ii, 404. xii, 518. S. i, 2. 155.
 i, 3. 8. i, 5. 26. iv, 4. 17. v, 1. 129
 Frigore T. iii, 672. viii, 735. ix, 531.
 x, 138. xi, 544. S. iii, 2. 51
 Frigus T. vi, 395. S. iii, 3. 20
 Fronde T. i, 555. iii, 467. 567. vii, 170.
 A. i, 9. 213. 289
 Frondea T. ii, 500. vii, 799. ix, 643
 Frondentem T. ix, 639
 Frondenti T. iv, 217. viii, 79
 Frondentia S. v, 3. 56
 Frondentis S. i, 3. 6
 Frondes T. iii, 475. vi, 158. 259. vii,
 626. viii, 284. ix, 654. x, 254. S. ii,
 2. 8. ii, 3. 51. v, 1. 92. 135. v, 3.
 144. 225
 Frondescet T. vii, 552
 Frondibus T. ii, 709. iv, 177. 467. 603.
 vi, 202. S. i, 1. 10. i, 3. 19. ii, 3.
 45. iii, 1. 70. iv, 5. 9. A. ii, 74
 Frondis T. iv, 420
 Frondosa T. iv, 158. S. iv, 5. 55
 Frons T. iv, 573. S. v, 1. 64. v, 2. 73
 Fronte T. i, 186. ii, 280. v, 424. vi,
 267. vii, 392. 672. viii, 471. 641. ix,
 423. xii, 227. 754. S. i, 2. 22. i, 3.
 92. i, 5. 14. 20. ii, 6. 66. iii, 4. 17.
 iii, 5. 11. A. ii, 105. 181
 Frontem T. i, 600. vi, 782. 860. viii,
 533. ix, 767. x, 40. 755. S. ii, 2.
 148. iii, 4. 86
 Frontes T. iv, 460. S. ii, 5. 15
 Fronti T. ii, 121. viii, 88. S. v, 5. 29.
 A. ii, 97
 Frontibus T. iv, 400
 Frontis T. iv, 512. v, 510. ix, 705. x,
 256. xii, 89. S. i, 2. 113. ii, 1. 26
 Fruantur T. ix, 21
 Fructum S. v, 2. 70
 Fruendi S. ii, 2. 152
 Frueris S. iii, 3. 185
 Frugiferum T. i, 719
 Frugum T. iv, 462. viii, 301
 Fruitur T. iii, 498. vii, 704. viii, 377
 Fruor T. x, 241
 Frustrata T. viii, 527. 704. S. i, 2. 62
 Frustratæ T. vi, 878
 Frustrate T. vi, 726
 Fruuntur T. x, 444. xii, 45. 388
 Fuco S. iii, 2. 139
 Fudere T. viii, 355. S. v, 1. 221
 Fuderat T. ii, 91. iii, 45
 Fudi T. v, 275
 Fudisse T. ix, 676
 Fudit T. viii, 655. xii, 582
 Fueram S. v, 5. 11
 Fuerat S. iii, 1. 98
 Fuerunt S. ii, 2. 54
 Fuga T. ii, 569. iii, 542. v, 494. vi,
 510. 597. 600. vii, 589. viii, 495. ix,
 125. 491. x, 559. xi, 21. 138. S. ii,
 3. 13. iv, 4. 12. v, 2. 40
 Fugaci T. v, 13. S. i, 4. 78
 Fugæ T. i, 320. ii, 409. vii, 402. A. i,
 236
 Fugam T. ii, 312. 335. v, 168. 278. 471.
 595. vi, 401. 558. 592. ix, 23. 228.
 874. x, 16. 425. 720. xi, 52. xii, 734
 Fugant T. xii, 48
 Fugares S. iii, 5. 8
 Fugari A. i, 154
 Fugat T. viii, 274. xii, 8
 Fugatæ T. viii, 361. xii, 515
 Fugatam T. ix, 578
 Fugate S. iii, 2. 12
 Fugati T. xii, 152. 507
 Fugatis T. ii, 190
 Fugato T. ii, 675
 Fugatum T. xii, 262
 Fugatus T. viii, 129. ix, 52
 Fuge T. viii, 138. ix, 139
 Fugere T. ii, 522. vi, 97. viii, 142. x,
 928. xi, 412. xii, 317. S. v, 3. 7
 Fugeret T. ii, 184
 Fugerunt T. vii, 793
 Fugiam T. vii, 181

- Fugiat T. iv, 689. viii, 97. xi, 623
 Fugiebant S. ii, 3. 8
 Fugiebat T. vi, 27
 Fugienda S. iv, 7. 33
 Fugiens T. iii, 505. vi, 795. viii, 497
 Fugiente T. ix, 473. S. ii, 5. 11
 Fugientem S. ii, 6. 32. v, 1. 180
 Fugientia T. i, 364. iv, 29. S. v, 5. 62
 Fugientibus T. ii, 579. iii, 685. xii, 736.
 S. i, 2. 166
 Fugientum T. v, 349. xi, 39
 Fugiet T. ix, 665
 Fugimus S. iii, 2. 70
 Fugio T. xi, 695
 Fugis T. iv, 614. S. iii, 3. 186
 Fugistis T. i, 625. v, 70
 Fugit T. iv, 8. 57. 312. 368. 441. 567.
 v, 539. vi, 429. 612. 710. 795. vii,
 236. 609. 636. viii, 764. ix, 174. 244.
 770. 775. x, 317. 328. 473. xi, 55.
 441. 496. S. i, 3. 19. i, 6. 91. iii, 2.
 78. 120. v, 2. 159. v, 3. 232. A. i,
 584. 587
 Fugitis T. xii, 160
 Fugitur T. iv, 285. vii, 140. A. ii, 426
 Fugitura S. ii, 3. 76
 Fugiunt T. viii, 664. ix, 847. A. ii, 202
 Fui T. xii, 199
 Fuissem T. iv, 770
 Fuit T. i, 166. ii, 395. 632. iii, 61. 192.
 iv, 377. vi, 157. vii, 429. ix, 121. x,
 185. xi, 617. xii, 481. 698. S. i, 2.
 241. i, 4. 86. ii, 2. 56. ii, 6. 12. v,
 3. 94. A. ii, 103
 Fulcra S. i, 2. 54
 Fulgebat T. i, 526
 Fulgebitis T. iii, 709
 Fulgens S. ii, 4. 11
 Fulgentes T. x, 152. S. v, 3. 20
 Fulgentibus S. iii, 4. 30
 Fulgor T. vii, 46. xii, 310. S. iii, 1. 10
 Fulgore T. viii, 674
 Fulgura T. i, 354. iv, 675. v, 10. vii,
 406. viii, 417. x, 924
 Fulgurat T. i, 113. iv, 191. v, 440
 Fulgure T. x, 374
 Fulguret T. iv, 777
 Fulguris T. viii, 178
 Fulmen T. vi, 360. vii, 162. 256. x, 69.
 889. 927. 939. xi, 221. xii, 801. S.
 ii, 1. 225. ii, 7. 67. iv, 7. 50. v, 1.
 133. v, 2. 102
 Fulmina T. i, 258. ii, 600. vi, 53. vii,
 202. 582. viii, 505. ix, 425. xii, 199.
 655. S. iii, 1. 186. iii, 2. 72. A. i,
 490
 Fulminatos S. ii, 7. 94
 Fulminibus T. ii, 38. 154
 Fulmine T. i, 217. ii, 72. 470. iii, 223.
 ix, 218. x, 920. xi, 205. S. ii, 1. 30.
 v, 5. 50
 Fulmineas T. vi, 750
 Fulminei T. vi, 868. x, 424
 Fulmineos T. xi, 530. S. v, 1. 68. A. ii,
 410
 Fulmineum T. iii, 184. vii, 326. x, 272
 Fulmineus T. ii, 571. iv, 94
 Fulminis T. ii, 279. iii, 506. v, 587.
 593. vii, 428. viii, 76. x, 618. 674.
 800. xi, 91. xii, 562. S. i, 4. 64. iii,
 3. 158
 Fulta S. v, 3. 16
 Fulti T. iii, 326. vi, 862
 Fultus T. i, 394
 Fulva T. i, 144. vii, 659. ix, 727. x,
 125. xi, 398
 Fulvis T. i, 548
 Fulvo T. iii, 531. iv, 171. vi, 723. S. i,
 2. 126. A. i, 162
 Fulvum T. i, 397. xii, 16. S. iii, 3. 202
 Fumant T. iv, 707. xi, 81. S. i, 3. 43.
 ii, 2. 17
 Fumante T. viii, 77. S. ii, 6. 61
 Fumantem T. ii, 702. viii, 143. xi, 8.
 xii, 414
 Fumantes T. x, 549. A. i, 179
 Fumantia T. x, 936. S. v, 1. 226
 Fumantis T. v, 87
 Fumare T. xii, 60
 Fumasse T. xii, 578
 Fumat T. i, 264. x, 300. 743. S. i, 1.
 21. iii, 1. 56. 140
 Fumet A. i, 432
 Fumidus T. iv, 523
 Fumiferam T. viii, 467
 Fumo T. iv, 412. S. iv, 8. 39
 Funalem T. vi, 462
 Functa T. xii, 137. S. ii, 1. 209
 Functas T. xii, 437
 Functis T. ii, 15. iv, 483. viii, 11
 Functorum T. iv, 511
 Functum T. iii, 143
 Functus S. ii, 4. 30
 Funda T. vii, 338. viii, 416
 Fundæ T. x, 857
 Fundamenta S. iii, 1. 120
 Fundas T. iv, 66
 Fundasse T. xii, 498
 Fundasti S. iv, 7. 30
 Fundat T. vi, 924. A. i, 369
 Fundens T. i, 381. 652. vii, 92. viii,
 484
 Fundentis T. x, 516
 Fundere S. v, 5. 43. A. i, 436
 Fundit T. v, 199. vii, 725. S. iii, 4. 55
 Fundite T. i, 694
 Funditus T. i, 360. iii, 14
 Fundo T. i, 57. iii, 248. 436. iv, 25. v,

282. ix, 271. 468. S. ii, 3. 52
 Fundum S. i, 5. 52
 Fundunt T. i, 656
 Funduntur T. ii, 494. iv, 17
 Fune S. iii, 2. 54
 Funera T. i, 37. 227. ii, 461. 571. iii, 163. 198. 361. iv, 576. 620. v, 219. 647. 710. vi, 172. vii, 463. viii, 106. 225. 380. ix, 97. 365. 392. 429. 539. 624. 646. 756. 778. x, 7. 195. 349. 371. 489. 741. xi, 127. 149. 301. 645. 696. 720. xii, 34. 46. 94. 169. 261. 266. 383. 475. S. ii, 1. 22. 97. 158. ii, 4. 10. 23. ii, 6. 17. 84. iii, 3. 10. 78. 136. 195. v, 3. 78. 245. v, 5. 15. 46. A. i, 85. 631
 Funere T. i, 77. iv, 233. 634. v, 491. 593. vii, 214. viii, 3. 115. 212. ix, 29. x, 762. xi, 759. xii, 315. S. ii, 1. 70. 166. A. i, 88. 660
 Funerea T. iii, 185
 Funerem T. iv, 307
 Funeribus T. ii, 691. xi, 270. 595
 Funeris T. iii, 134. v, 674. vi, 222. viii, 739. ix, 851
 Funesta T. v, 281. 495. 745. vi, 182. viii, 121. x, 797. xi, 503. 574. A. i, 31
 Funestæ T. xi, 315. 500
 Funestam S. v, 3. 8
 Funestare T. iv, 510
 Funeste T. iii, 72
 Funestorum T. iv, 526
 Funestus T. i, 79. xii, 343
 Funus T. iv, 571. vii, 698. ix, 8. x, 355. xii, 149. 195. 212. 289. 510. S. iii, 3. 192. iv, 7. 36. v, 3. 71. 100
 Furare S. iv, 4. 29
 Furata T. iii, 701. ix, 728. xi, 355. xii, 292
 Furebas T. ix, 5
 Furens T. v, 661. vii, 768. viii, 459. xi, 357. 539. 604. xii, 760
 Furentem T. ii, 607. iii, 618. vi, 538. 778. x, 907. xi, 196. xii, 763
 Furentes T. iii, 220. iv, 533. v, 245. 281. vi, 866. vii, 640. xii, 728. S. i, 4. 121
 Furenti T. i, 73. viii, 661
 Furentibus T. iii, 643. ix, 446
 Furentis T. x, 754
 Furentem T. x, 723. xi, 440
 Furæ T. iv, 643. v, 350. vii, 562. viii, 24. 382. xi, 631
 Furiale T. vi, 429. xi, 584
 Furiabus T. xi, 90
 Furiarent T. xi, 488
 Furiarum T. ii, 10. iii, 630. iv, 183. 632. S. iii, 3. 26
 Furias T. i, 68. 200. 604. v, 30. 91. 454. vii, 469. 580. viii, 243. xi, 1. 670. xii, 510. S. iv, 6. 84. v, 1. 102. v, 3. 96. 198
 Furiata T. ii, 21. vii, 489
 Furibunda T. iv, 318. ix, 353. x, 896
 Furibundæ T. ii, 423
 Furibunde T. iii, 272
 Furiis T. i, 35. iv, 346. vi, 152. 488. ix, 533. xi, 403. 537. 698. S. ii, 3. 70. A. i, 398
 Furis T. vii, 679
 Furit T. iii, 125. v, 521. vi, 625. 809. 810. vii, 320. ix, 303. 398. 844. x, 753. xi, 238. 630. xii, 457
 Furitis T. xii, 444
 Furor T. i, 126. ii, 313. 657. iii, 424. 648. 682. iv, 661. 671. v, 33. 74. 148. vi, 458. vii, 20. 52. viii, 75. 596. ix, 14. 25. 830. x, 107. 558. 822. xi, 95. 259. 329. 382. 468. 619. xii, 358. 593. 808. S. ii, 1. 214. ii, 7. 76. iii, 2. 71
 Furorem T. iii, 189. iv, 306. v, 663. vi, 915. vii, 651. 788. 810. xi, 307. S. ii, 2. 26. A. i, 525
 Furores T. ii, 305. v, 298. vii, 239. 515. 525. ix, 671. 833. x, 480. xi, 77. 122. 181. 538. S. i, 1. 26. A. i, 597
 Furori T. iv, 329. v, 670. vi, 762. x, 609
 Furoribus T. i, 328. vii, 41
 Furoris T. i, 438. A. i, 526
 Furta T. i, 574. ii, 270. iv, 695. x, 253. A. ii, 264. 322
 Furti S. v, 3. 179. A. i, 342
 Furtim T. i, 580. iii, 546. vi, 875
 Furtis T. i, 163. x, 64. S. iii, 2. 89. A. i, 641. 669
 Furtivi T. xii, 392
 Furto T. i, 313. iii, 164. v, 494. vi, 327. viii, 61. ix, 133. xi, 758. xii, 143. 279. S. i, 2. 192. A. i, 66. 531. 561. ii, 229
 Furtum T. xii, 454
 Furvæ S. v, 1. 155
 Furvo T. viii, 10
 Fusa A. ii, 256
 Fusca T. ii, 55
 Fuscant A. i, 307
 Fuscaret S. iii, 4. 66
 Fuscas T. ii, 539
 Fuscatur T. vi, 576
 Fusæ T. ii, 228. 231. iv, 675. x, 50
 Fusam T. vi, 194
 Fusas T. xii, 14
 Fusi T. iv, 341. v, 180. vii, 596
 Fuscis T. viii, 248
 Fusa T. ii, 87. 201. v, 299. vii, 575

Fusus T. x, 110. xi, 439
 Fusum T. ix, 755. S. ii, 5. 16. iii, 3. 177
 Fusus T. i, 407. 566. viii, 129. S. ii, 1.
 170
 Futile T. viii, 297
 Futura T. x, 591. xii, 760. S. iv, 3. 18.
 132
 Futuræ T. vi, 293
 Futuri T. i, 398. iii, 451. 472. 547.
 639. v, 718. vi, 765. ix, 629
 Futuris T. iv, 213. xi, 578. xii, 813
 Futuro T. vii, 471
 Futuros S. v, 3. 176
 Futurum T. ii, 199. viii, 180
 Futurus A. i, 313

G.

Gades S. i, 6. 71. iii, 1. 183
 Gætula T. ix, 739
 Gætulæ T. iv, 494
 Gætulo S. v, 2. 118
 Galatea S. ii, 2. 20
 Galatia S. i, 4. 76
 Galea T. vii, 492. viii, 526. 712. ix, 42.
 A. i, 511
 Galeæ T. iii, 223. iv, 175. vii, 276. viii,
 175. 389. ix, 699. 746. x, 659. xi,
 24. 172. 324
 Galeam T. ii, 635. vii, 279. 694. viii,
 489. 542. ix, 108. 174. 537. 543. 560.
 x, 257. 932
 Galcas T. ii, 710. iii, 127. 585. v, 355.
 vii, 136. 528. viii, 700. ix, 262. 369.
 xi, 526. 603. xii, 701. A. i, 437
 Galeis T. iii, 663. iv, 20. viii, 163. 450
 Galeis T. x, 275
 Galeri T. iv, 303. vii, 39
 Galero T. i, 305
 Galesi S. ii, 2. 111. iii, 3. 93
 Gallice S. i, 4. 34. 93
 Gallicus S. i, 4. 4
 Gallionem S. ii, 7. 32
 Gallus S. iv, 4. 20
 Gangen T. i, 686. iv, 387. S. iv, 2. 49
 Ganges T. vii, 687. xii, 788
 Gargaphie T. vii, 274
 Gargara T. i, 549
 Gargettius S. i, 3. 94. ii, 2. 113
 Gaude T. iii, 301
 Gaudeat T. iii, 279. x, 557. S. iii, 4.
 105. iv, 8. 12
 Gaudebat T. viii, 282. ix, 319. S. ii, 1.
 135. iii, 3. 153. iv, 2. 51
 Gandens T. ii, 79. 706. vi, 929. vii,
 673. x, 685. xi, 633. S. i, 4. 62. ii,
 1. 203. ii, 2. 93. ii, 6. 105. iii, 3.
 216. iii, 4. 80. iv, 3. 24. iv, 6. 55.

Delph. et Var. Clat.

A. ii, 409
 Gaudent T. iv, 231. vii, 303. 531. xi,
 423. xii, 54. 655. 786. 793. S. i, 6.
 80. ii, 2. 64. iv, 1. 25. v, 2. 26. A.
 i, 371
 Gaudente S. iii, 1. 46
 Gaudentem T. vi, 323. ix, 214
 Gaudentes T. x, 784. S. i, 2. 146
 Gaudenti S. ii, 1. 189
 Gaudentia S. iii, 1. 78
 Gaudentibus T. vii, 493
 Gaudere T. iv, 210. xii, 697
 Gauderet S. iii, 1. 97
 Gaudes T. ix, 442. 724
 Gaudet T. iii, 260. v, 444. vi, 645. vii,
 327. ix, 192. x, 227. 669. 687. xi,
 82. xii, 494. S. i, 2. 232. i, 3. 56. i,
 4. 70. 86. ii, 2. 24. 58. iii, 2. 19. iv,
 1. 10. iv, 4. 77. v, 1. 50. 113
 Gaudeto S. iii, 3. 23. iv, 1. 5
 Gaudia T. i, 229. 323. 620. ii, 205. 250.
 306. 408. iv, 352. v, 72. 610. 711. vi,
 163. 382. viii, 254. 288. 720. ix, 55.
 177. x, 235. 331. 426. 455. 555. 628.
 763. xi, 184. xii, 75. S. i, 2. 46. i, 3.
 14. ii, 1. 77. ii, 2. 132. 149. iii, 3. 127.
 iii, 5. 18. iv, 1. 20. iv, 2. 5. iv, 4.
 50. iv, 7. 28. iv, 8. 34. v, 1. 110.
 141. v, 2. 10. v, 3. 217. v, 5. 87. A.
 i, 122. 167. 183. 268. ii, 79. 107
 Gavisa T. iii, 140. iv, 213. v, 131. vi,
 847. viii, 475. ix, 606. x, 636. S. i,
 2. 72. ii, 1. 115. iii, 3. 121. iii, 4.
 75. iii, 5. 47. v, 3. 263. A. i, 104
 Gavisæ T. xii, 426
 Gavisam S. v, 3. 88
 Gavisos T. vi, 448
 Gavisus T. i, 69. 461. vii, 675. xi, 250.
 A. i, 280. 545. 640
 Gaurano T. viii, 546
 Gauranos S. iv, 3. 25
 Gauri S. iii, 5. 99
 Gaurø S. iv, 3. 64
 Gaurus S. iii, 1. 147
 Gasa S. i, 3. 105
 Gasæ S. v, 1. 60. A. ii, 285
 Gasis S. ii, 2. 121
 Gelant T. iv, 727
 Gelari T. ii, 544. S. i, 2. 126
 Gelat T. iv, 497
 Gelatis T. iv, 404
 Gelida T. i, 407. 493. iv, 832. v, 261.
 vi, 422. x, 318. xi, 56. S. iv, 2. 46.
 A. i, 320
 Gelidæ T. vii, 254. xii, 242. 418. S. i,
 2. 222
 Gelidam T. iv, 646. vii, 470
 Gelidas T. i, 160. 357. ii, 135. ix, 573.
 632. S. iii, 5. 19. v, 1. 127

Ind. Stat.

M

- Gelidi T. iv, 250. v, 407. S. ii, 4. 27
 Gelidus T. ii, 1. iii, 384. viii, 644. S. v, 3. 242
 Gelido T. iii, 40. v, 189. S. v, 4. 10
 Gelidum T. i, 328. iii, 319. xii, 615. S. iii, 2. 65
 Gelidus T. i, 193. ii, 672. ix, 447. A. i, 158
 Gelonos T. ii, 421
 Gelonus A. ii, 419
 Gelu T. v, 393. 459. ix, 409. A. ii, 394
 Gemam S. v, 5. 79
 Gemant T. vi, 172
 Gemendi T. viii, 163
 Gemens T. iii, 335. vi, 859. ix, 288. xii, 56
 Gementem T. v, 679. vi, 177. xii, 466. A. ii, 12
 Gementes T. i, 148. ii, 444. 559. viii, 275. ix, 45. x, 511. 572. xii, 47. 285. 387
 Gementi T. ii, 685. xi, 593
 Gementia T. v, 525
 Gementis T. xi, 755. S. iv, 3. 57
 Gementum T. iii, 427. v, 269. xii, 124
 Gemerem S. ii, 1. 33
 Gemerent T. ii, 185
 Gemeret S. v, 1. 168
 Geminus T. xii, 87. S. ii, 1. 220
 Gemina T. v, 154. viii, 221. 402. x, 841. S. ii, 2. 17. iii, 1. 104. iv, 1. 16. v, 3. 90
 Geminae T. ii, 158. iv, 272. 653. v, 516. vii, 564. viii, 732. xi, 57. 754. xii, 807. S. ii, 2. 133. v, 3. 125. A. i, 15. 404
 Geminam S. iii, 5. 91. v, 2. 65
 Geminas T. i, 112. 224. ii, 362. vi, 118. viii, 298. ix, 433. xi, 331. 453. S. ii, 7. 21. iv, 4. 26. A. ii, 249
 Geminat T. iii, 344. vi, 799. S. i, 2. 240
 Geminata S. i, 1. 1
 Geminatum T. ix, 753
 Gemini T. ii, 498. iii, 134. 466. v, 279. 438. vi, 433. 531. 864. vii, 420. viii, 449. S. i, 4. 98. A. i, 467. ii, 30
 Geminis T. i, 34. 120. vi, 124. 257. 343. ix, 292. A. i, 439
 Geminio T. i, 394. iv, 86. vii, 604. ix, 489. xi, 114. S. i, 3. 64. ii, 2. 24. iii, 2. 9. 35
 Geminos T. v, 464. 692. 713. vii, 114. viii, 440. x, 77. xi, 439. S. i, 3. 2. i, 4. 80
 Geminum T. iv, 643. vii, 50. 167. 466. ix, 761. x, 599
 Geminus T. iv, 555. v, 337. 707
 Gemis T. ix, 767. S. ii, 3. 10. 14. A. i, 556
 Gemit T. i, 216. viii, 543. 613. ix, 361. 599. x, 728. 886. 889. xii, 656. S. ii, 6. 18. v, 3. 84. A. i, 433
 Gemita T. iii, 44. 120. 200. 602. vi, 23. vii, 597. viii, 215. xi, 375. xii, 130. 240. S. iii, 3. 31
 Gemitum T. vi, 107. 527. viii, 723. S. ii, 1. 173. v, 3. 206. v, 5. 80
 Gemitus T. i, 15. 78. 432. ii, 51. 303. iii, 176. 188. 594. 678. iv, 23. 429. v, 46. 327. 478. 607. vi, 12. 439. vii, 59. 519. viii, 665. ix, 408. 416. x, 472. xi, 290. 307. 385. 608. xii, 71. 349. 361. 605. 799. S. ii, 1. 12. 23. 35. 153. ii, 4. 22. ii, 6. 6. 93. v, 1. 24. 223. v, 3. 45. 78. 262. v, 5. 58. A. i, 68. ii, 314
 Gemmas T. vi, 63. 207
 Gemmantia S. i, 5. 12
 Gemmas T. i, 149. S. i, 3. 49
 Gemmata S. ii, 4. 26
 Gemmatis A. ii, 176
 Gemmato S. i, 2. 144. iii, 4. 94
 Gemmiferum T. viii, 237
 Gemmis T. ix, 699. xii, 527. S. ii, 1. 134. iii, 4. 91. A. i, 298
 Gemui S. iii, 3. 40
 Gemuistis T. v, 582
 Gemuit T. ii, 65. iii, 647. vii, 146. S. iii, 3. 179
 Gemunt T. iii, 511. vi, 227. xii, 474. 530
 Genas T. v, 228. vii, 359. x, 689. xi, 584. 674. S. ii, 6. 45. v, 1. 219
 Genarum A. i, 305
 Genas T. i, 438. 536. 705. ii, 130. 232. 506. iii, 681. 709. iv, 274. 471. 625. v, 95. 440. vi, 200. 820. vii, 75. 245. 475. viii, 493. 654. ix, 155. 419. 482. x, 168. 290. 639. 818. xi, 226. 373. xii, 141. 325. 534. S. i, 2. 14. 110. ii, 1. 122. 231. iii, 3. 125. iii, 4. 65. 79. v, 1. 34. 174. v, 4. 8. v, 5. 12. 85. A. i, 179. 351. 516. A. ii, 90. 181
 Gener T. iv, 75. vii, 666. x, 488. xi, 433. S. i, 1. 28. i, 2. 76
 Generarat T. iv, 215
 Generasse S. ii, 7. 32
 Generata T. v, 38
 Generatis T. v, 458
 Generi T. iii, 696. viii, 644. xi, 164. S. iii, 5. 71
 Generis T. i, 84. 281. 445. 582. ii, 147. 165. iii, 443. 698. v, 659. x, 613. S. i, 2. 109. ii, 1. 85
 Genero T. iv, 121. vi, 316. 921. A. ii, 243. 250

Generos T. i, 282. 395. 496. ii, 168. 202

Generosa S. v, 3. 146

Generosi S. ii, 1. 191

Generosior T. vi, 297. ii, 7. 64. iv, 6. 10

Generosus S. iv, 7. 41. v, 2. 22

Generum T. v, 436. vi, 549. vii, 318. xi, 442. xii, 323. A. ii, 361

Geniale S. iv, 4. 51

Genialia S. iii, 3. 108. A. ii, 354

Genialibus T. xii, 618. S. ii, 7. 82. A. i, 113

Genialis S. i, 2. 224

Genio S. i, 1. 58. iv, 2. 26. A. i, 110

Genibus T. vi, 798. 853. ix, 474

Genis T. i, 623. ii, 238. 355. 716. iv, 336. vi, 573. 586. vii, 336. viii, 247. 436. x, 608. S. ii, 1. 53. ii, 7. 132. v, 2. 63

Genitali S. ii, 3. 62. v, 5. 70

Genitalia T. iii, 300. 689

Genitalis S. ii, 7. 132

Genitor T. i, 80. 591. ii, 115. iii, 556. 689. iv, 519. v, 675. vi, 31. 193. vii, 176. 303. 354. 736. x, 666. 638. 791. xi, 34. 491. 580. 604. 740. xii, 61. S. i, 1. 74. ii, 1. 94. 173. iii, 3. 295. iv, 8. 57. v, 2. 64. v, 3. 3. 57. 73. 252. 274. v, 5. 11. A. i, 61. 133. 275. ii, 138. 288

Genitorem T. vi, 47. vii, 301. S. iii, 3. 190. A. ii, 246

Genitoris T. i, 303. S. iii, 3. 20

Genitos T. ii, 167. S. iv, 8. 13

Genitricem T. vi, 181

Genitrix T. i, 121. 681. iii, 151. iv, 565. v, 715. vi, 166. 635. vii, 385. 606. 557. 614. viii, 64. 662. ix, 351. 652. 794. 891. x, 170. 507. xi, 294. 315. 346. 620. 701. xii, 131. 805. S. i, 2. 11. 69. 84. ii, 3. 74. ii, 6. 83. iii, 5. 108. v, 1. 33. v, 3. 65. 263. A. i, 144. 171. 325. 565. ii, 301. 303. 321

Genitum S. v, 2. 27

Genitus T. iv, 573. vi, 722. vii, 756. S. iii, 4. 78. A. i, 501

Genium S. iii, 1. 28. iv, 6. 19. v, 1. 74. 187

Genius S. iv, 6. 22

Gens T. iii, 180. 554. iv, 299. 547. 556. vii, 636. viii, 308. ix, 610. xi, 697. xii, 572. S. iii, 3. 118. A. i, 202. 406

Gente T. ii, 686. iii, 339. iv, 362. vi, 76. vii, 381. ix, 829. xii, 475. S. i, 2. 70. ii, 5. 29. v, 3. 126. A. ii, 122

Gentem T. i, 232. 245. iii, 291. iv, 670. v, 76. x, 489

Gentes T. i, 266. ii, 32. 181. iii, 219. 560. 610. iv, 145. vi, 686. vii, 56. 249. viii, 286. x, 4. xi, 734. xii, 506. 720. S. i, 6. 36. iv, 2. 45. iv, 3. 109. v, 3. 173. A. i, 410. ii, 111

Genti T. iv, 242. x, 238. S. iv, 3. 18. v, 1. 240

Gentibus T. iii, 161. 245. 350. 445. 462. iv, 749. v, 273. 475. 537. 676. vii, 186. viii, 313. xi, 11. S. v, 3. 185. A. i, 207. ii, 451

Gentile T. iii, 141. vi, 342. viii, 429. x, 319. xii, 395. S. ii, 2. 9. iii, 3. 1. 152. iii, 3. 60. v, 3. 110

Gentiles S. iii, 2. 69

Gentili T. ix, 298

Gentilia T. xi, 420

Gentilibus T. iv, 390. vi, 151

Gentilis T. i, 126. iv, 155. viii, 707

Gentis T. i, 4. 718. ii, 371. 462. iv, 93. 383. v, 331. 447. 712. vi, 128. 651. vii, 12. 179. viii, 678. ix, 333. 514. 792. xi, 57. 155. 369. 734. xii, 63. 175. 281. 519. 743. S. ii, 4. 24. ii, 7. 52. iii, 3. 43. iv, 8. 78. v, 2. 90. A. ii, 101

Genu T. i, 420. vi, 417. 680. xi, 511. S. i, 1. 60

Genua T. v, 545. vi, 890. viii, 156. ix, 43. x, 625

Gennere S. ii, 2. 96

Genui T. i, 76. S. iii, 4. 40

Genuisse T. vii, 315. xi, 37. S. ii, 1. 81. 87. iii, 3. 110

Genuit S. iii, 4. 76. v, 3. 221. A. i, 650

Genus T. i, 243. 677. ii, 212. 576. iii, 271. 286. v, 222. 391. vi, 392. vii, 191. viii, 507. x, 225. xi, 470. xii, 548. 555. S. i, 4. 68. ii, 1. 78. 212. iii, 3. 45. 115. 144. iv, 8. 3. v, 3. 117. A. i, 256

Geram T. iv, 206

Gerant T. vii, 391

Gerantur T. iv, 115

Gerat T. vii, 251

Gerebat T. x, 410

Gerens T. i, 406. ii, 2. 418. iii, 16. xi, 477. S. v, 2. 56

Gerentem T. v, 65. vi, 311

Gerentia S. i, 1. 16

Gerentibus S. iii, 1. 36

Geres S. iv, 3. 149. iv, 4. 7

Geret T. iii, 390

Geri T. vi, 457

Geris T. ii, 266

Gerit T. i, 188. vi, 644. ix, 13. 154

816. xii, 607. S. v, 1. 8
 Germana T. ix, 650. xi, 76. A. i, 591
 Germanam A. i, 350
 Germanas S. iv, 2. 66
 Germane T. i, 223. ii, 449. iii, 360. 380. vii, 78. xi, 367. 548
 Germani T. ii, 103. 407. 639. xi, 542
 Germanice S. i, 1. 5. i, 4. 4. iii, 3. 165. iv, 2. 52. v, 1. 105
 Germanicus S. iii, 4. 49. iv, 1. 2. iv, 9. 17. v, 2. 177
 Germanum T. i, 299. 318. ii, 117. xi, 380
 Germanus T. iii, 389. iv, 642. xi, 348
 Germen T. ii, 280
 Germina T. vii, 226. x, 99. S. i, 2. 124. ii, 3. 52. iii, 3. 34. v, 1. 214. v, 3. 86
 Germinat S. i, 6. 14
 Germine S. ii, 1. 205. iii, 2. 140. v, 3. 142
 Gerunt T. v, 439. vii, 461
 Geruntur T. vi, 117
 Gesa T. iv, 64. vii, 339. A. ii, 418
 Gessi T. ix, 614
 Gessimus A. ii, 423
 Gessit S. v, 2. 156
 Gestamen T. vi, 707
 Gestamina T. v, 315. 417. vi, 82. x, 643. S. ii, 1. 128. iv, 6. 45
 Gestanda T. xii, 90
 Gestans T. ii, 578
 Gestare S. v, 1. 130
 Gestat T. vii, 626
 Gestit S. i, 2. 15
 Gesto T. vii, 541. A. i, 654
 Getæ S. iii, 4. 62
 Getarum A. ii, 85
 Getas T. iv, 654
 Getes A. ii, 419
 Getica T. iv, 422. S. iii, 1. 17
 Geticæ T. ii, 595. xii, 478
 Geticas T. iii, 221. S. ii, 7. 44. iv, 6. 100
 Getici T. vi, 348. S. i, 2. 53. ii, 2. 61
 Getico T. i, 275. iv, 181. v, 306. ix, 532
 Geticos T. xii, 631
 Gigas T. iv, 176
 Giganta T. v, 569
 Giganteis T. vii, 731
 Gigantum T. iv, 534. viii, 42
 Gignis T. viii, 306
 Glaciale T. vi, 720. vii, 349. S. i, 3. 1. iv, 4. 15
 Glacialis T. i, 693
 Glaciantē T. x, 622
 Glaciem T. i, 405. A. ii, 404
 Gladiator S. ii, 5. 26
 Gladios T. iii, 583
 Glandes T. viii, 417. x, 533. A. i, 436
 Glandibus T. vii, 338
 Glauca S. iv, 2. 28
 Glaucæ T. ii, 99. A. i, 224
 Glaucarum T. ix, 351. S. iii, 2. 34
 Glaucia S. ii, 1. 229
 Glaucæ T. iv, 106
 Glaucos S. i, 3. 71
 Glaucum S. i, 2. 128
 Glaucus T. vii, 335. S. iii, 2. 37
 Glebis T. vi, 60
 Glisanta T. vii, 307. 308
 Gliacere T. xii, 639
 Gliacis T. iii, 73
 Gliacit T. i, 107. viii, 756. ix, 781
 Globi T. ix, 71
 Globis T. vii, 622
 Globo T. vii, 124
 Globos T. ix, 728. x, 417
 Globum T. i, 661. iii, 534. vi, 414. S. i, 6. 59
 Globus T. iii, 10. ix, 165. xii, 434. S. iv, 9. 28
 Glomerant A. i, 59
 Glomerantur T. ii, 585. vi, 408. ix, 222
 Glomerare T. vii, 145
 Glomeratus T. iii, 544
 Gloria T. iv, 161. 242. 247. 720. v, 30. 331. 510. vi, 68. 340. 435. 530. 653. 835. vii, 226. viii, 234. 708. ix, 195. 717. x, 24. 448. 711. 834. xii, 51. 136. S. i, 2. 108. 180. 261. i, 4. 91. ii, 2. 61. ii, 3. 77. ii, 4. 24. iv, 4. 103. v, 1. 151. v, 2. 142. v, 3. 132. 219. A. ii, 127. 220. 439
 Gloriatur S. i, 6. 50
 Gnara T. ii, 92. S. ii, 6. 68
 Gnari T. vi, 84
 Gnossia T. xi, 571
 Gnossiacæ S. i, 6. 88
 Gnossiacos T. vi, 725
 Gnossida T. xii, 676. S. i, 2. 133
 Gnossis S. v, 1. 232
 Gomphis S. iv, 3. 48
 Gorge T. v, 207
 Gorgem T. v, 216
 Gorgo T. viii, 762
 Gorgon T. ii, 717
 Gorgona T. i, 544
 Gorgone T. xi, 414
 Gorgoneo T. iv, 61
 Gorgoneos T. ii, 278
 Gortynia T. iii, 587. v, 361
 Gortynius T. iv, 530
 Gracili S. iii, 2. 80
 Gradibus T. ii, 257
 Gradiens T. x, 247
 Gradive T. iii, 11. vii, 20. 695. ix, 5. 825. xi, 40

- Gradivo T. iv, 14. ix, 439
 Gradivum T. iii, 220. ix, 822. x, 894
 Gradivus T. iii, 261. iv, 36. 639. v, 357. vii, 105. 667. viii, 708. S. iv, 2. 47. A. i, 485
 Gradu T. i, 414. ii, 383. iii, 117. 325. 634. v, 293. vi, 2. 603. vii, 577. xii, 286. S. i, 2. 35. ii, 5. 22. iii, 8. 86. v, 1. 75. v, 5. 16. A. i, 536. ii, 209. 389. 399. 426. 434
 Gradum T. ii, 4. 142. 261. 547. 586. viii, 138. 158. 363. ix, 182. x, 38. 393. xii, 9. 238. 541. A. ii, 157. 245
 Gradus T. ii, 225. 671. iii, 25. 465. iv, 311. 663. vi, 588. vii, 798. ix, 325. 473. x, 646. 841. xi, 355. 548. 554. xii, 203. S. i, 3. 57. ii, 2. 44. ii, 3. 21. iii, 3. 64. v, 2. 166. A. i, 339
 Graem T. vii, 332
 Græcia A. i, 456. ii, 196
 Graia T. iii, 339. S. ii, 2. 95. iii, 5. 94. v, 3. 127. A. i, 15. ii, 29
 Graiæ S. ii, 6. 24. A. i, 482
 Graiam S. v, 3. 111. A. ii, 78
 Graias S. iii, 1. 150. iii, 5. 45
 Graii T. viii, 687. x, 453
 Graiis T. i, 145. v, 117. 586. ix, 566. x, 70. 156. xii, 399. S. ii, 2. 85. iii, 1. 5. v, A. ii, 366
 Graio T. ix, 610. S. ii, 7. 34
 Graiorum T. vi, 127. viii, 259. xii, 63. 592. S. v, 3. 54. A. ii, 173
 Graios T. iii, 655. vii, 83. 228. viii, 342. 570
 Grajugenæ T. vi, 215
 Grajugenum A. i, 36
 Graium T. v, 678. vi, 5. vii, 608. viii, 468. ix, 158. x, 838. xii, 55. S. v, 3. 284. A. i, 441
 Graius T. x, 514. S. ii, 1. 113. A. ii, 61
 Gramen T. iii, 414. iv, 99. vii, 569. x, 319
 Gramina T. ii, 520. iv, 257. 402. 820. v, 527. 612. vi, 312. x, 99. 299. xii, 284. A. ii, 401. 446
 Gramine T. ii, 324. iv, 787. S. i, 4. 105. ii, 1. 181. ii, 4. 35. ii, 6. 88. v, 3. 24
 Graminea S. i, 3. 43
 Gramineæ T. vi, 259. ix, 492
 Gramineis T. vi, 57
 Gramineo T. vii, 335
 Graminibus T. iv, 418
 Graminis S. ii, 1. 160
 Grandævum A. i, 50
 Grande T. iii, 371. vi, 69. xi, 100. 237. xii, 684. S. i, 2. 106. iii, 1. 50. 130. iii, 2. 5. A. i, 254. 548. ii, 201. 240
 Grandem T. x, 618
 Grandia A. ii, 212. 322
 Grandibus T. vi, 838. S. ii, 7. 103. iv, 1. 3
 Grandine T. vii, 33. viii, 410. ix, 488. S. i, 6. 24. ii, 3. 47
 Grandinis T. i, 419
 Grandior T. iii, 176
 Grando T. vi, 423. vii, 574
 Grassata T. vii, 574
 Grassante T. vi, 109
 Grassatus T. viii, 571
 Grata T. i, 341. iv, 294. xi, 761. S. iii, 4. 16. v, 1. 3
 Gratæ S. ii, 4. 5. A. i, 70
 Gratantur T. xi, 7
 Grates T. vii, 379. ix, 50. xi, 223. S. iii, 1. 171. iii, 3. 29. 155. iv, 1. 12. iv, 2. 7. iv, 3. 81. v, 5. 45. A. i, 366
 Gratia T. ii, 450. v, 629. vi, 623. vii, 786. viii, 559. ix, 427. 880. S. i, 2. 19. ii, 2. 10. 17. ii, 6. 41. ii, 7. 86. iii, 3. 114. iii, 4. 59. 66. 83. v, 1. 66. v, 3. 249
 Gratior T. ii, 241. A. i, 162. ii, 221
 Gratissima T. vi, 212. S. iii, 1. 87. iii, 3. 1
 Gratius S. iii, 4. 95
 Grato T. x, 256
 Gratos A. i, 597
 Gratuitum S. i, 6. 16
 Gratum T. ix, 710. xii, 338. S. ii, 1. 154. ii, 7. 69
 Gratus T. i, 278. viii, 176. xi, 217
 Gravantem T. xii, 567
 Gravaris T. viii, 317
 Gravat T. viii, 16. x, 258. xi, 16. S. i, 1. 88
 Gravatæ T. ii, 677
 Gravas S. iv, 3. 23
 Gravati S. iii, 1. 69
 Gravato T. ii, 614
 Gravatum A. i, 193
 Gravatur A. ii, 144
 Gravatus T. vii, 750. x, 324
 Grave T. i, 212. iii, 706. iv, 213. vi, 120. 667. vii, 710. x, 86. xii, 248. S. iii, 1. 127. A. i, 320
 Gravem T. ix, 409. xi, 273. xii, 230. S. ii, 7. 68. iv, 3. 88. iv, 4. 66. A. ii, 43
 Graves T. i, 11. 546. ii, 104. v, 412. 502. x, 410. xi, 558. S. ii, 7. 80. iii, 4. 58. iv, 3. 23. iv, 9. 35. A. i, 327. 417
 Gravi T. iv, 221. v, 183. S. i, 5. 1. A. i, 95. 612
 Gravia T. v, 199. vi, 844
 Gravibus S. v, 1. 31
 Gravidam T. v, 362. viii, 234

Gravidas T. vii, 396. x, 857. A. i, 557
 Gravidū T. iv, 835
 Gravidus S. iii, 3. 123
 Gravidus S. i, 6. 5
 Gravior T. ii, 320. vii, 795. x, 135
 Graviosa T. v, 585. vi, 73. vii, 176. ix, 348. x, 691
 Graviore S. iii, 1. 72
 Gravioribus T. ix, 788
 Gravioris T. iv, 273
 Gravis T. i, 284. ii, 17. 626. iv, 364. vi, 286. 401. vii, 518. viii, 614. ix, 44. 694. x, 140. 263. 478. 595. 727. xi, 390. 573. xii, 126. 656. 778. S. i, 3. 6. 92. i, 4. 50. ii, 1. 54. 138. iii, 2. 22. 30. iv, 2. 50. iv, 3. 1. iv, 6. 73. v, 5. 3. A. i, 173
 Gravius T. vii, 814. ix, 673
 Gregale S. i, 6. 74
 Gregatæ A. i, 373
 Gregati T. viii, 668
 Grege T. iv, 593. 750. vi, 145. 338. xi, 284. S. i, 1. 12. i, 6. 70. ii, 5. 8. v, 3. 185
 Gægem T. vii, 286. x, 229. xi, 254. xii, 132. 146. 675
 Grege T. i, 507. iv, 463. 763. vi, 96. vii, 673. ix, 190. x, 824. S. i, 2. 185. ii, 7. 43. iii, 4. 57. iv, 5. 17. v, 1. 21. v, 3. 280. A. i, 56. 464
 Gregi T. ii, 691
 Gregis T. iii, 534. iv, 685. vi, 864
 Gregam T. iv, 446
 Gremiis T. i, 603
 Gremio T. i, 61. 122. iv, 198. 355. 786. v, 126. 605. 634. x, 255. S. i, 2. 260. ii, 1. 121. ii, 6. 91. iii, 1. 159. iv, 1. 41. A. i, 541
 Gremium T. i, 234. S. iv, 3. 44. v, 5. 80
 Gressibus T. ii, 523. v, 430. x, 278. xi, 519. A. i, 99
 Gressu T. vi, 773. ix, 289. 640. x, 848. 877. S. i, 2. 250. ii, 1. 103. v, 3. 99
 Gressum T. iii, 263. x, 137. 398. 678
 Gressus T. i, 433. 457. iv, 480. 497. 544. 761. vi, 705. ix, 531. 668. xi, 560. 598. xii, 207. S. ii, 1. 126. ii, 2. 11. ii, 3. 11. v, 3. 269. A. i, 523. ii, 153. 163
 Grex S. iii, 1. 177
 Gryphe S. iv, 9. 2. 5. 53
 Grue S. iv, 6. 9
 Grues T. xii, 515. S. i, 6. 63
 Gubernant T. x, 14
 Gurges T. vii, 325. x, 504. S. i, 4. 27
 Gurgite T. ii, 45. iv, 693. 707. 817. 822. v, 371. vii, 143. 273. 432. ix, 342. 277. 298. 321. 377. 393. 413.

477. xi, 43. xii, 223. S. i, 3. 65. ii, 3. 61. ii, 6. 45. iii, 2. 115. iv, 3. 94. v, 1. 91. A. i, 26. 43. 223
 Gurgitibus S. iv, 5. 40
 Gurgitis T. v, 1. ix, 283. 314. 546. S. ii, 1. 194
 Guttas S. v, 2. 4
 Gyan T. ii, 610. v, 223. vii, 715. ix, 305
 Gyaro T. iii, 438
 Gymnadas A. i, 358
 Gymnade T. iv, 106. S. ii, 2. 8. iv, 2. 48
 Gymnas S. iii, 1. 44
 Gyris T. iv, 539
 Gyro T. i, 311. iii, 529. iv, 67. v, 550. vi, 223. ix, 117. x, 602. xi, 311. 514. S. ii, 2. 89. iii, 2. 25. 125. v, 1. 104. v, 2. 121. v, 3. 139. A. i, 314. ii, 423
 Gyros T. vi, 444. S. iv, 7. 4

H.

Habe T. ii, 116. viii, 516. xi, 435
 Habent T. xi, 752
 Habeas T. v, 678. xi, 701
 Habeat T. xi, 84
 Habebam S. iii, 1. 65
 Habebat T. i, 391. 407. iii, 418. vii, 152. 323. viii, 708. S. iv, 1. 27. iv, 6. 59
 Habebit T. iv, 642. 695. S. v, 2. 136
 Habenæ T. xi, 513. A. ii, 429
 Habenæ T. iii, 33. 261. iv, 219. vi, 26. 329. 478. viii, 423. 541. ix, 219. 233. 288. 684. x, 218. 857. xi, 384. 426. xii, 307. S. i, 1. 54. 83. i, 4. 92. iii, 5. 27. iv, 3. 130. v, 1. 37
 Habenis T. i, 30. ii, 166. vi, 318. 417. 441. 523. vii, 738. 752. viii, 289. 564. xi, 516. A. i, 278
 Habent T. v, 458. vii, 256. 268. ix, 177. x, 570. S. ii, 1. 218. iii, 3. 53. v, 1. 32. 220
 Habentem A. ii, 310
 Habentes S. i, 3. 28
 Habentia T. vii, 352
 Habeo T. vi, 160. viii, 42. xi, 608
 Habere T. i, 616. S. i, 4. 81. iii, 3. 78
 Haberet T. vi, 907
 Haberi T. xii, 58
 Habes T. i, 699. v, 678. vii, 162. xii, 329. 334. S. ii, 4. 9
 Habet T. i, 384. 545. ii, 93. 383. iii, 549. iv, 132. 404. 422. 768. v, 594. vi, 349. 535. 725. vii, 12. viii, 4. 189. ix, 800. x, 798. xi, 557. xii,

138. 336. 338. 343. 495. 672. 706. S.
 ii, 1. 166. iv, 1. 43. iv, 4. 40. v, 2.
 24. v, 3. 242
 Habilem T. vii, 366
 Habiles T. iv, 225
 Habitabile S. iii, 1. 4
 Habitabilis T. xi, 753
 Habitator S. iii, 1. 182
 Habitare T. xii, 494. S. iv, 3. 74. A. i,
 76
 Habitastis S. i, 5. 30
 Habitata S. iii, 1. 109
 Habitatator T. iii, 604. iv, 150. ix, 846.
 S. iii, 5. 103
 Habites S. iv, 2. 60
 Habitet S. ii, 3. 5
 Habitu T. ii, 290. iv, 207. v, 425. vi,
 330. xi, 459. S. v, 5. 35
 Habitum T. vii, 222. x, 678. S. ii, 6.
 104
 Habitura T. xii, 572. S. iv, 6. 19
 Habitus T. iii, 111. iv, 84. 546. 572. v,
 300. 447. vi, 263. xi, 434. xii, 106.
 231. S. i, 1. 46. 71. i, 2. 179. ii, 6.
 104. iv, 5. 45. A. i, 142. 260
 Habuere S. ii, 6. 20. v, 3. 46
 Habuisse A. ii, 384
 Hactenus T. iii, 96. ix, 812. x, 827. S.
 v, 1. 125. A. ii, 452
 Hæ T. iii, 129. vi, 908. viii, 429. x,
 189. xi, 395. S. iv, 3. 56
 Hædis T. viii, 407
 Hæmi T. xii, 733
 Hæmo T. i, 275. iv, 652. v, 16. 189.
 357. vii, 42. ix, 532
 Hæmon T. vii, 252. 644. viii, 354. 458.
 498. 520. x, 653. 671. 728. xi, 290
 Hæmona T. viii, 481. xii, 747
 Hæmonia S. i, 4. 113
 Hæmonie S. ii, 6. 33
 Hæmonium A. ii, 247
 Hæmonias A. i, 98
 Hæmonii A. i, 229. 628
 Hæmonis S. i, 2. 216. A. i, 476
 Hæmonio S. v, 3. 79
 Hæmonium T. vi, 475. S. ii, 1. 89. ii,
 6. 54
 Hæmus T. xi, 195. S. iv, 3. 138
 Hærebant T. v, 99
 Hærebat T. ix, 808. S. ii, 1. 91
 Hærebant T. xi, 657
 Hæredis S. iii, 3. 25
 Hærens T. ix, 474. S. i, 4. 118
 Hærent T. viii, 352. 703. x, 114. 143.
 522. S. iii, 1. 145
 Hærentem T. iv, 778. S. v, 1. 195. A.
 i, 538
 Hærere S. iii, 3. 66
 Hæres T. i, 141. 233. ix, 166. xi, 445.

S. iii, 3. 69. iv, 7. 34. A. ii, 193
 Hæret T. i, 610. iii, 17. iv, 26. v, 504.
 724. ix, 90. x, 547. xi, 357. S. iv, 4.
 24. iv, 7. 24. A. i, 345. ii, 130
 Hærere T. ix, 36
 Hæresse T. x, 529
 Hærit T. ii, 475. iv, 77. x, 688. A. ii,
 214
 Halat S. v, 3. 41
 Halcyone T. ix, 361. S. iii, 5. 58
 Hales T. vii, 267
 Haliartos T. vii, 274
 Halyn T. ix, 152
 Halys T. ii, 574
 Hamadryas S. i, 3. 63
 Hammon T. iii, 476
 Hannibal S. iv, 6. 78. 107
 Harmonie T. iv, 206. ix, 824. x, 893
 Harmonic T. ii, 290
 Harmonien T. viii, 236
 Harmonies T. ii, 267. 272. iii, 271. vii,
 603
 Haruspex T. xi, 231. xii, 211
 Hasta T. ii, 540. 628. iii, 431. iv, 221.
 v, 570. vi, 248. 667. 928. vii, 312.
 634. 667. viii, 188. 470. 477. 496.
 509. 527. 584. ix, 72. 107. 270. 283.
 x, 747. xi, 38. 509. xii, 595. 649.
 750. 774. S. iv, 4. 43. iv, 6. 67. iv,
 8. 12. A. i, 41. ii, 205. 392
 Hastæ T. v, 411. vii, 716. viii, 416.
 536. x, 545. 549. xi, 451. 500. xii,
 144. 660. S. v, 1. 134
 Hastam T. ii, 648. iii, 292. iv, 7. v, 19.
 vii, 133. 679. viii, 433. ix, 43. 90. 95.
 130. 796. 804. x, 395. xi, 323. A. i,
 289. 485. A. ii, 180
 Hastarum T. v, 254
 Hastas T. ii, 712. iii, 590. vii, 709. 802.
 viii, 730. ix, 708. A. i, 261
 Hastata T. ii, 718
 Hastile T. v, 439. vii, 593
 Hastilia T. iv, 86
 Hastis T. vi, 223. vii, 754. viii, 387.
 414. 704. xi, 244. xii, 30. 744
 Hauri A. i, 509
 Haurimus S. i, 2. 259
 Haurire T. iv, 560. ix, 675. x, 596. S.
 ii, 1. 24
 Haudet T. i, 309. ii, 46. iv, 699. vii,
 818. ix, 460. x, 314
 Hauserat T. vii, 471
 Hausero T. i, 538. S. ii, 6. 89
 Hauseris T. v, 24
 Hauserit T. v, 174
 Hausi T. viii, 667. x, 771. S. v, 3. 32
 Hausimus S. iv, 6. 6
 Hausisse T. viii, 246
 Hausissent T. v, 6

- Haustati T. xi, 275
 Hausit T. iv, 120. viii, 108. 587
 Hausta T. iii, 50. iv, 736. vi, 848. S. i, 1. 42
 Haustæ T. ix, 341
 Haustas S. iv, 3. 43
 Hausto T. iv, 38
 Haustu S. v, 3. 223. A. i, 8
 Haustum T. x, 427. S. iii, 1. 26
 Haustus T. iv, 607. vi, 575. S. i, 4. 27. v, 2. 64. A. i, 304
 Hausurum A. i, 667
 Hebe S. iii, 1. 27
 Hebeat T. xi, 386
 Hebet T. i, 463. xi, 93
 Hebetant T. vi, 764
 Hebetem A. ii, 289
 Hebetet T. ix, 904
 Hebræi S. v, 1. 213
 Hebre S. v, 3. 17
 Hebri T. x, 315. S. ii, 7. 98
 Hebrus T. vii, 66. ix, 438
 Hecatæ T. iv, 456
 Hecatæa T. vii, 273
 Hecate T. iv, 541. xii, 129. S. i, 5. 56. A. i, 344
 Hecateia A. i, 447
 Hecateias S. iii, 1. 60
 Hecaten T. iv, 515
 Hector S. i, 1. 13
 Hectors S. ii, 7. 55. iv, 4. 36. A. i, 474. ii, 209
 Hectore A. i, 6
 Hectorea A. ii, 336
 Hectoreo A. i, 88
 Hectoreos S. ii, 1. 144
 Hectoris S. ii, 2. 77. iv, 7. 20. v, 3. 79
 Hedera A. i, 610
 Hederæ T. vii, 653. S. ii, 7. 11
 Hederas S. v, 5. 30
 Hederis T. xii, 823. S. i, 2. 249. i, 5. 13. v, 3. 8
 Helena S. i, 2. 214. A. ii, 350
 Helene S. iv, 8. 28
 Heliadum S. v, 3. 86
 Helicaonas T. viii, 436
 Helicon S. ii, 2. 36
 Heliconæ S. i, 5. 1
 Helicone S. i, 2. 4. iv, 6. 12
 Heliconia T. vii, 282. 631. iv, 4. 64. v, 3. 91
 Heliconide T. vii, 756. S. iv, 4. 90. v, 3. 80
 Heliconius T. viii, 549
 Helimum T. v, 207
 Helle A. i, 24
 Helles S. iv, 3. 57
 Helops T. xii, 746
 Helos T. iv, 181
 Hemonides T. ii, 602. iii, 42
 Hendecasyllabos S. iv, 9. 55
 Herba T. i, 583. v, 504. vii, 275. S. i, 4. 99
 Herbæ T. v, 527
 Herbas T. iii, 290. iv, 787. v, 590. vi, 192. vii, 67. ix, 725. x, 99. S. ii, 1. 183. ii, 2. 91. A. i, 117
 Herbis T. ii, 520. iii, 399. iv, 98. A. ii, 448
 Hercule T. vi, 289. 346. x, 296
 Herculeæ T. x, 106. vi, 838
 Herculeæ T. iv, 647. vii, 190. x, 77. 261
 Herculeam T. vi, 368. xii, 301
 Herculei S. i, 5. 22
 Herculeis T. vi, 480. 893. ix, 341. S. iii, 1. 114
 Herculeo T. i, 384. iv, 297
 Herculeos T. viii, 95. xii, 498. S. i, 2. 39. ii, 1. 124
 Hercules S. iv, 3. 155
 Herculeum T. iv, 157. vi, 464. 532. viii, 481. x, 249
 Herculis T. iv, 826. v, 442. vii, 602
 Heri T. iv, 273
 Herile T. iii, 47. S. v, 1. 122
 Heriles T. vii, 386
 Herili A. i, 246
 Hermi T. iv, 389. S. iii, 3. 61
 Hermum S. i, 2. 127
 Hermus S. i, 3. 107
 Hernica S. iv, 5. 56
 Heroa T. x, 784. S. i, 3. 102. A. i, 5
 Heroas A. i, 118. ii, 80
 Heroes A. ii, 39
 Heroidas S. iii, 5. 45
 Heroides S. v, 1. 255
 Heroos S. iv, 7. 2. v, 3. 99
 Heros T. i, 376. 673. ii, 142. 307. 476. iii, 366. 441. iv, 197. v, 661. vi, 442. 489. 508. 817. vii, 91. 492. viii, 523. 682. ix, 165. 248. xii, 588. A. i, 500. 538. 551. ii, 24. 316. 328
 Heroum T. i, 41. iii, 363. v, 373. S. v, 3. 25
 Hersen T. vii, 737. ix, 306
 Herus S. ii, 1. 129
 Herum S. ii, 1. 75. ii, 6. 22. 51
 Hesperia T. x, 1
 Hesperia S. iii, 5. 20
 Hesperidum T. ii, 281. S. iii, 1. 159
 Hesperii T. iii, 407
 Hesperio T. xii, 228
 Hesperus T. vi, 581. S. ii, 6. 37
 Hesternæ T. ii, 161. S. ii, 4. 4. iv, 6. 16
 Hians T. ii, 679. v, 596. x, 461. S. ii, 2. 23
 Hiantes T. iv, 574. vii, 645. S. iii, 2. 63

- Hianti T. iv, 99. xii, 141
 Hiantia T. iv, 365. v, 570. A. ii, 447
 Hiantibus T. iv, 681
 Hiat T. i, 566. S. ii, 1. 4
 Hiatibus S. v, 1. 114
 Hiatu T. i, 184. 352. vi, 873. viii, 19.
 137. 331. x, 44. xi, 28. xii, 340. S.
 ii, 1. 217. ii, 5. 10
 Hiatus T. i, 42. ii, 27. vii, 37. 783. ix,
 539. xi, 175. xii, 448
 Hilarem T. iii, 641. iv, 113. xi, 325
 Hilarent S. iii, 3. 24
 Hilares T. ii, 316. v, 201. viii, 332. x,
 666. xii, 679. S. iv, 6. 13. v, 1. 142.
 v, 5. 30. A. i, 317. 318
 Hilari T. ii, 285. viii, 296. xii, 517
 Hilaris T. viii, 191. 257. ix, 698. x,
 316. xii, 522. S. ii, 1. 56. 168. ii, 3.
 65. ii, 6. 52. iii, 1. 103. iv, 5. 49. iv,
 8. 43. v, 1. 65. v, 2. 73. 126. A. i,
 559
 Hinnitu T. viii, 394
 Hippasides T. vii, 355
 Hippodamum T. vi, 479. 487
 Hippodamus T. vi, 346. 437. 438. 466.
 478
 Hippolyte T. xii, 534. 636
 Hippolyti S. iii, 1. 57
 Hippomedon T. i, 44. iv, 129. v, 560.
 665. vi, 654. 690. 704. 728. 814.
 vii, 430. 641. viii, 744. ix, 91. 136.
 196. 256. 394. 514. 544. 568. xi, 180
 Hippomedonta T. ix, 145. 316. 340. 463.
 561. x, 748. xii, 123. 764
 Hippomedontis T. ix, 154. 673. x, 27
 Hippomenem S. i, 2. 86
 Hippotadæ T. viii, 698
 Hirta T. iv, 364. S. iii, 1. 13
 Hirtæ S. ii, 3. 36
 Hirtos S. ii, 3. 11
 Hirtus A. i, 465
 Hiscere T. ix, 23. 859
 Hispida T. vi, 256. 868. xii, 669
 Hiulea T. iv, 708
 Hiulci T. i, 26
 Hiulcis T. ix, 450
 Homero S. v, 3. 62. 159
 Hominem T. iii, 141. viii, 94. ix, 13.
 xii, 166. 501. S. ii, 6. 14. 15. iii, 2.
 76. iii, 4. 75. A. ii, 185
 Homines T. x, 802. xi, 468. xii, 556.
 S. ii, 1. 220. iii, 3. 13. v, 1. 108. A.
 i, 215
 Homini T. iii, 563. vi, 693. viii, 320
 Hominis T. xi, 606
 Hominum T. i, 30. 650. iii, 297. 415.
 641. vi, 48. 94. vii, 705. viii, 23.
 303. x, 760. 909. xi, 538. 576. xii,
 153. 239. 555. 644. S. i, 2. 66. iii, 4.
 100. iv, 2. 15. iv, 3. 139. v, 2. 91.
 A. i, 112
 Homoloidas T. vii, 252. viii, 354
 Honesta S. ii, 3. 67
 Honestas S. iv, 6. 84
 Honesti S. iii, 1. 6
 Honestis T. ii, 234. x, 685
 Honor T. ii, 241. iii, 483. iv, 53. 335.
 841. v, 113. vi, 72. vii, 90. viii,
 371. 518. x, 327. S. i, 1. 18. ii, 7. 5.
 iii, 2. 14. v, 3. 92. A. i, 72. 225
 Honora T. ii, 629. v, 40. S. i, 4. 96
 Honoræ T. iv, 230
 Honorat S. ii, 1. 69
 Honoratam T. i, 505
 Honore T. v, 333. viii, 133. 574. x, 788.
 xi, 613. S. ii, 1. 26. ii, 5. 22. iii, 3.
 140. v, 3. 120. A. i, 279
 Honorem T. i, 301. 558. 663. ii, 704. iii,
 329. v, 22. 277. vi, 6. 925. ix, 421.
 557. 705. x, 255. xii, 154. 177. 467.
 715. S. i, 3. 11. iii, 1. 160. iii, 4. 10.
 iv, 1. 42
 Honores T. i, 676. iv, 83. vi, 127. 359.
 491. 619. vii, 288. ix, 67. xi, 683.
 xii, 394. 819. S. i, 2. 113. i, 4. 130.
 iii, 1. 140. iv, 6. 76. A. ii, 444
 Honori T. i, 709. ii, 60. iii, 478. vi,
 633. ix, 726. iii, 3. 145. 152
 Honoribus T. v, 741. S. iv, 5. 1
 Honoris T. iv, 624. vi, 232
 Honoro T. vi, 30. vii, 694
 Honorum S. v, 2. 173. A. i, 285
 Honos T. i, 165. 278. 490. 668. ii, 100.
 160. 172. 429. iv, 155. 398. 696. 745.
 v, 513. 630. vi, 181. vii, 225. viii,
 88. 283. x, 342. 642. 711. xi, 368.
 xii, 58. 84. 300. 335. 417. S. i, 2.
 109. 233. ii, 1. 53. ii, 3. 65. ii, 6.
 39. iii, 3. 64. 95. 213. iii, 5. 94. iv,
 1. 9. 27. iv, 2. 44. iv, 6. 35. 91. v,
 1. 10. 55. v, 3. 33. 232. v, 5. 29. A.
 i, 387. 505. 630. A. ii, 124
 Hoplea T. ix, 204. x, 400. 466
 Hoplenus T. viii, 727. x, 347. 350. 376.
 402
 Hora T. i, 672. viii, 180. 185. S. ii, 1.
 54. ii, 6. 79
 Horæ T. iii, 410
 Horam T. viii, 375
 Horarum S. iv, 3. 37
 Horrebat S. iv, 3. 31
 Horrenda T. iv, 491. vi, 286. vii, 575.
 S. i, 4. 78. iv, 8. 52. A. i, 139. 510.
 ii, 203
 Horrendas T. v, 90. ix, 798
 Horrendi T. x, 486
 Horrendis T. xii, 236
 Horrendo T. vi, 710

- Horrendos T. i, 290. xii, 269
 Horrendum T. iv, 175. vi, 218. 790.
 892. 939. vii, 489. ix, 842. x, 252.
 xii, 748. S. iii, 3. 28
 Horrendus T. vii, 746. xi, 88
 Horrens S. iv, 4. 16
 Horrent T. ii, 519. vii, 631. ix, 588. x,
 755. xi, 13. A. i, 375
 Horrente T. iv, 384
 Horrentem T. ii, 30. iv, 1. S. iii, 3. 159
 Horrentes T. iii, 583. xi, 364
 Horrentia T. x, 647
 Horrentibus T. ii, 385
 Horrere T. i, 484. ii, 544
 Horres T. xi, 168. S. iv, 9. 44
 Horrescentia T. iii, 70
 Horrescere T. vii, 794
 Horrescit T. vii, 41. 506. xii, 221
 Horret T. i, 685. ii, 127. viii, 108. xi,
 266. xii, 21. 495. 564. S. i, 1. 92
 Horrida T. i, 109. ii, 433. 533. iv, 235.
 342. 498. 601. 724. v, 172. 602. vi,
 457. 493. 678. 864. ix, 354. xii, 355.
 628. S. i, 1. 69. iii, 3. 57. 160. 170.
 iv, 2. 50. iv, 6. 107. A. i, 274
 Horridus T. vi, 603. ix, 366. xii, 769.
 S. i, 6. 77. v, 5. 77
 Horrificis T. vii, 113
 Horror T. i, 403. 404. ii, 447. iii, 693.
 iv, 142. 424. v, 164. 239. 364. 503.
 vi, 251. viii, 4. ix, 362. x, 160. 522.
 641. xi, 32. 476. xii, 12. S. ii, 1.
 166. 169. iii, 2. 52. v, 1. 64. v, 4. 5
 Horrore T. i, 45. ii, 716. iii, 75. v, 396.
 vi, 499. vii, 455. viii, 389. x, 470.
 606. S. ii, 6. 43
 Horroribus T. x, 557
 Horruerant T. xii, 167
 Horruit T. i, 40. 99. 712. ii, 129. v,
 552. ix, 347. x, 75. 435. xi, 67. 673.
 xii, 255. S. ii, 7. 97. A. i, 664. ii,
 192
 Hortabor S. i, 4. 21
 Hortamina T. iv, 11
 Hortamine T. viii, 157
 Hortantem T. xii, 755
 Hortantes T. viii, 714
 Hortanti T. viii, 134
 Hortantia T. x, 116
 Hortantibus T. xi, 408
 Hortantum T. iii, 670
 Hortantur T. iv, 232. vi, 926. vii, 461.
 798. x, 572. 576. xii, 186. A. i, 371.
 ii, 171
 Hortarere S. iii, 5. 22
 Hortaris T. xii, 218
 Hortata A. ii, 129
 Hortatibus T. ii, 484. v, 405. x, 35. S.
 iii, 1. 114
 Hortator T. xi, 51
 Hortatrix T. v, 103. ix, 717
 Hortatur T. v, 42. vi, 34. viii, 251. ix,
 548. x, 268. 482. xii, 600. S. i, 2. 8.
 v, 1. 120
 Hortatus T. ix, 86. xi, 541
 Hortetur S. iv, 6. 56
 Hortis S. iv, 4. 7
 Horto S. i, 3. 94
 Horum T. ii, 458
 Hospes T. i, 407. ii, 511. iii, 181. 374.
 iv, 84. vi, 279. vii, 356. 500. viii,
 603. ix, 422. xi, 166. xii, 188. 261.
 784. S. i, 5. 60. iii, 1. 65. iii, 2. 123.
 iii, 3. 164
 Hospita T. ii, 515. iv, 105. 842. v, 336.
 ix, 228. xii, 509. 509. 582. 618. S.
 iii, 1. 109. iii, 5. 76. iv, 4. 52. v,
 3. 168. A. i, 66. 206. 310. 374. ii, 25.
 224
 Hospite T. v, 464. viii, 52. S. v, 1. 252.
 A. i, 52
 Hospitia T. ii, 147. 211. iii, 699. viii,
 618. xii, 328
 Hospitibus T. v, 449. xii, 479. S. iii, 1.
 33. A. ii, 149
 Hospiti T. i, 716. A. ii, 170. 237
 Hospitiis T. i, 300. 682. vii, 544
 Hospitio A. ii, 65
 Hospitis T. iv, 162. v, 35. ix, 328. xii,
 438. A. ii, 349
 Hoste T. v, 307. 332. 536. vii, 381. ix,
 70. x, 34. 513. xii, 282
 Hostem T. ii, 524. v, 212. vi, 774. 859.
 vii, 401. 490. 620. viii, 390. 537. 681.
 ix, 199. 598. 754. x, 258. 295. xi,
 261. 668. S. ii, 3. 31. ii, 5. 20. 23.
 iii, 1. 36. A. ii, 74
 Hostes T. i, 259. 703. iii, 360. vii, 129.
 457. 481. 609. 698. viii, 562. ix, 75.
 123. 757. x, 213. 243. 393. 492. xi,
 365. xii, 731. A. i, 114. ii, 33
 Hosti T. iii, 542. viii, 435. ix, 677. xi,
 547. xii, 539
 Hostia T. x, 769. xi, 283. 284. xii, 771
 Hostibus T. viii, 188. xii, 779
 Hostile T. viii, 72. 756. ix, 18. xi, 396
 Hostilem T. i, 43. iii, 663. vii, 426.
 648. x, 16. xi, 252
 Hostiles T. ii, 419. v, 682. vii, 185. ix,
 232. 562. 628. x, 518. xi, 22. 731.
 xii, 35. 64. 209. A. i, 618
 Hostili T. ii, 584. ix, 180. xi, 78
 Hostilia T. xi, 16. xii, 256. 785
 Hostilibus T. i, 429
 Hostilis S. ii, 1. 55
 Hostis T. iii, 334. iv, 263. v, 549. vii,
 175. 240. 383. viii, 125. x, 577. xi,
 312. 431. xii, 43. 705. S. iv, 2. 44

Humana S. ii, 2. 132. iv, 6. 89
 Humanæ T. iii, 660. S. ii, 4. 2
 Humanas S. ii, 5. 2
 Humani T. iv, 264. vii, 200. S. v, 1. 260. A. i, 226
 Humanos S. v, 1. 38
 Humectant T. iv, 591
 Humentes T. ix, 454
 Humentū T. ii, 527. iii, 711. v, 177. S. ii, 4. 28
 Humentia T. iii, 412. x, 106. A. i, 434
 Humentibus T. iii, 2. x, 148. S. v, 3. 32. A. ii, 287
 Humentis T. iv, 736
 Humeri T. vi, 572. vii, 655. viii, 528. ix, 522. 872. S. iv, 4. 98. v, 2. 30
 Humeris T. i, 700. iii, 327. iv, 189. v, 726. vi, 803. 835. 839. 850. viii, 707. ix, 581. x, 40. 509. 648. S. iii, 1. 36. 178. iii, 2. 133. iii, 4. 30. v, 1. 84. v, 2. 129. A. i, 196. 294. 352. ii, 206
 Humero T. iv, 571. vi, 604. viii, 441. ix, 854. xii, 746. S. i, 2. 2
 Humeros T. i, 413. 489. ii, 542. iv, 131. 235. 350. 492. v, 439. vi, 439. 714. 860. viii, 566. ix, 267. 332. 457. 504. S. ii, 1. 66. iii, 4. 87. iv, 1. 21. v, 2. 67. A. i, 183. 327. 346. 369. ii, 95
 Humi T. ii, 525. vi, 679. 902. vii, 25. ix, 816. xi, 739. S. ii, 1. 170
 Humida T. v, 367. vii, 331. ix, 374. x, 1
 Humidum S. iv, 3. 67
 Humile T. iv, 758
 Humilem T. i, 317. A. i, 268
 Humiles T. i, 445. iii, 697. vii, 371. viii, 321. x, 664. 873. xii, 701. S. i, 4. 46. iii, 3. 150. A. i, 255. ii, 33. 227
 Humili T. i, 171. ii, 536. iv, 800. S. iii, 1. 83. A. i, 144. ii, 15
 Humilis T. iv, 751. x, 363. 625. A. i, 205. 242
 Humo T. i, 407. ii, 560. 647. iv, 96. 120. 458. v, 503. 526. vi, 622. 806. x, 318. S. ii, 1. 202
 Humor T. iv, 698
 Humum T. ii, 195. 457. iii, 561. iv, 216. 318. 437. v, 153. 547. vii, 396. ix, 499. xi, 255. S. ii, 7. 36
 Humus T. iii, 37. v, 635. vi, 419. vii, 816. viii, 141. ix, 24. x, 294. xi, 277. xii, 99. 250. S. i, 1. 57. i, 3. 56. ii, 2. 58. A. i, 423
 Hyampolin T. vii, 345
 Hyantæos T. i, 183
 Hyantia S. ii, 7. 8
 Hyas S. i, 6. 21
 Hyberna T. iv, 85. S. iv, 6. 9. A. ii, 31

Hybernæ T. iii, 48
 Hyberni T. iii, 26. viii, 461
 Hybernis T. vi, 407. vii, 9. S. i, 1. 45
 Hyberno T. i, 370. vi, 306
 Hybernos S. iii, 3. 97
 Hybernus S. v, 1. 82
 Hybla A. i, 657
 Hyblæis S. ii, 1. 48
 Hyblæo S. iii, 2. 118
 Hydaspes T. viii, 237
 Hydaspes T. ix, 441
 Hydra T. ii, 377. iv, 169
 Hydria T. xi, 494. S. ii, 1. 186
 Hydro T. i, 113
 Hyemem T. ii, 144. vi, 20. A. i, 51
 Hyemes T. iii, 435. v, 78. 584. 706. vii, 79. 721. viii, 361. ix, 308. S. i, 3. 95. iii, 1. 121. iii, 2. 44. v, 1. 36. 128. v, 2. 5. A. i, 54. 444. 489
 Hyemi T. xi, 522
 Hyema T. i, 348. v, 13. 112. 386. vii, 88. 745. viii, 426. xii, 653. S. i, 3. 7. i, 4. 121. i, 6. 23. ii, 2. 28. iii, 2. 76. iii, 5. 73. 83. iv, 5. 6
 Hylæum T. vi, 539
 Hylan S. ii, 1. 113
 Hylas T. v, 443. S. i, 2. 199
 Hyleus T. iv, 140
 Hyllum T. viii, 508
 Hymen T. iii, 691. v, 71. S. i, 2. 26. 238. A. ii, 264
 Hymenæis T. ii, 202. iii, 283
 Hymenæon S. ii, 7. 87
 Hymetti T. xii, 622
 Hypania T. viii, 492
 Hyperborea T. v, 390
 Hyperboreæ T. i, 693
 Hyperboreos T. xii, 650
 Hyperenora T. viii, 494
 Hyperiona T. iii, 33. viii, 47
 Hyperione S. iii, 1. 53. iv, 4. 27. v, 2. 55
 Hyperionis T. xi, 120. S. ii, 7. 25
 Hyperionium T. xii, 413
 Hypocausta S. i, 5. 59
 Hypsea T. vii, 310. 328. viii, 355
 Hypseos T. ix, 270. 672
 Hypseus T. vii, 723. viii, 428. 445. ix, 252. 253. 256. 540. 568. xi, 280
 Hypsipyle T. v, 39. 544. 712. vi, 132. 245
 Hypsipylea T. iv, 721. 741. v, 694. vi, 178
 Hypsipyles T. vi, 341
 Hypsistas T. viii, 356
 Hyrcana T. vi, 598. viii, 573
 Hyrcanæ T. iv, 678. v, 204. xii, 170
 Hyrcanis T. vii, 524

Hyrcano T. vii, 69

I.

Iacchi T. ii, 86
 Iaccho T. iv, 123. viii, 493
 Jaceat T. ii, 106. xii, 41
 Jacebant T. iii, 570. ii, 147. viii, 448. x, 307
 Jacebat T. ii, 338. viii, 259. S. i, 2. 52
 Jacebit A. i, 657
 Jacens T. iii, 653. x, 825. xii, 802. S. iv, 2. 16
 Jacent T. ii, 504. iii, 359. v, 192. x, 115. 266. xi, 672. 754. S. ii, 2. 29
 Jacentem T. i, 713. ii, 289. 705. iii, 112. vi, 486. 507. vii, 87. viii, 443. 765. ix, 2. 878. S. ii, 2. 74
 Jacentes T. x, 279. xi, 718. xii, 287. 563. 766
 Jacenti T. v, 233. viii, 600. 647. xii, 120. S. ii, 6. 77
 Jacentia T. xi, 18. S. iii, 3. 56
 Jacentis T. iii, 696. vi, 195. vii, 646. x, 321. 428. xi, 14. xii, 22. S. ii, 1. 154. 173. v, 5. 19. A. i, 247. ii, 89
 Jacentum T. viii, 669. x, 301. 476. xii, 716
 Jaceo T. ix, 898
 Jacere T. xii, 248
 Jaceres T. i, 430. ix, 51. S. v, 3. 109
 Jaces T. ii, 103. v, 536. ix, 69. xi, 284. xii, 332
 Jacet T. iii, 334. iv, 614. v, 516. 554. vi, 246. 353. vii, 607. 642. viii, 471. 553. 603. ix, 17. 358. x, 24. 123. 214. xi, 9. 601. 743. xii, 341. S. i, 2. 59. iv, 2. 49
 Jacetis T. iii, 164
 Jaciens A. ii, 302
 Jacit T. i, 630. vi, 225. viii, 727. ix, 124
 Jaciture T. vii, 777
 Jactantem T. iv, 571
 Jactanti T. i, 88. vii, 668
 Jactantior T. ix, 559. S. iv, 1. 6
 Jactantur T. vii, 141. ix, 689. S. ii, 2. 139
 Jactare T. ix, 698. xi, 299
 Jactas T. iii, 285
 Jactat T. ix, 393. 462. 817. x, 250
 Jactatis T. xii, 12
 Jactator T. vi, 837
 Jactavimus T. ix, 796
 Jactet T. xi, 84. S. i, 3. 28
 Jactis T. i, 411
 Jacto T. ii, 411
 Jactu T. v, 385. vi, 763. 932

Jactura T. i, 649. vii, 205. viii, 545. x, 513. S. ii, 5. 30. A. ii, 357
 Jactus T. vii, 753. viii, 525. x, 399. xii, 770
 Jacuit T. vii, 357. xii, 67. S. ii, 1. 180
 Jacula T. ii, 579
 Jaculabile T. vi, 658
 Jaculabitur T. v, 749
 Jaculantum T. ix, 120
 Jaculator T. xii, 562
 Jaculatum T. vii, 158
 Jaculis T. ii, 525. 618. iv, 220. 432. viii, 418. x, 858. xi, 360. A. i, 421
 Jaculo T. ii, 644. vi, 354. 787. vii, 711. S. iii, 2. 126. A. ii, 123
 Jaculum T. vi, 226. vii, 737. viii, 586. ix, 104. x, 745
 Iambon S. ii, 2. 115
 Jani S. i, 6. 3. ii, 3. 12. iv, 3. 9
 Janitor T. ii, 54. vi, 498. S. i, 2. 35. iii, 2. 112. v, 3. 279
 Janua T. iii, 68. S. iv, 3. 97. v, 3. 257
 Janum S. iv, 2. 61
 Janus S. iv, 1. 13. 44. S. iv, 2. 61
 Iapeton T. x, 916
 Iapix T. xii, 746
 Iasiden T. viii, 438
 Iasides T. i, 541. ii, 254. vi, 911
 Iasius T. ii, 219
 Jason T. v, 403. 456. 471. 479. 726
 Jasone T. iii, 521
 Jasonia A. i, 65
 Jasonidæ T. vi, 340
 Iaspide T. iv, 270. vii, 659
 Ibam S. iii, 2. 91. v, 3. 11
 Ibant T. ii, 230. x, 6. xi, 193. A. ii, 147
 Ibat T. i, 608. ii, 533. iii, 682. v, 660. vi, 234. 445. vii, 245. viii, 467. 555. 685. 716. ix, 333. 455. 573. 752. 883. xi, 316. xii, 298. 410. S. v, 2. 119. A. ii, 1. 312. 429
 Ibera T. i, 158
 Iberi* T. vi, 880. S. iv, 6. 102
 Iberia S. iii, 3. 89
 Iberis T. iv, 266
 Iberos S. v, 3. 186
 Ibimus T. iii, 647. x, 244. S. ii, 1. 218. 219
 Ibis T. ii, 362. vii, 163. xi, 269. S. iii, 4. 32. iv, 3. 155. iv, 4. 61. v, 2. 132
 Ibit T. ii, 621. v, 748. vi, 320. ix, 516. S. i, 1. 97
 Ibitis T. iv, 505. ix, 300. S. iv, 3. 39
 Ibo T. iii, 378. viii, 113. x, 363. S. iii, 2. 60. A. i, 48
 Ibunt A. i, 658
 Ibycus S. v, 3. 153
 Icaria T. iv, 655

Icarii T. iv, 777. xii, 619
 Icaris S. iv, 4. 13
 Icario S. iii, 1. 147
 Icarium S. v, 3. 76
 Icta T. i, 516. ix, 352. x, 114. xii, 656
 Ictibus T. ii, 9. 711. vi, 795. vii, 358.
 xi, 451
 Ictu T. vi, 801. 940. viii, 468. 520. S.
 ii, 5. 16
 Ictum T. iii, 89. v, 563. vi, 781. viii,
 726. x, 618. xi, 228
 Ictus T. i, 418. ii, 670. vi, 695. 761.
 770. viii, 581. 658. ix, 555. 773. 869.
 x, 396. 656. xi, 310. 502. S. iii, 1.
 53. iii, 3. 158
 Id T. v, 648. viii, 298
 Ida T. i, 278. vii, 188. S. i, 1. 10. i,
 2. 43. iii, 4. 12. A. ii, 198. 253
 Idæ T. vi, 613. 621. 629. ix, 122. A. i,
 67
 Idæa T. v, 93. viii, 221. x, 170. S. i,
 4. 101
 Idæas S. i, 2. 214
 Idæis T. iv, 292. S. iv, 6. 47
 Idæos S. i, 6. 34. v, 1. 224. A. i, 25
 Idaliæ T. xii, 16. A. i, 372
 Idalias T. v, 63. S. i, 2. 160
 Idaliis S. i, 3. 10
 Idalios S. iii, 4. 21
 Idalius T. ii, 287
 Idam T. iv, 104. v, 405. vii, 588. ix,
 755
 Idas T. vi, 553. 577. 583. 603. 644. viii,
 460
 Ide T. iii, 134. iv, 785
 Idmon T. iii, 398
 Idumæi S. iii, 3. 140
 Idumes S. i, 6. 13. iii, 2. 136. v, 2.
 139
 Idus S. iii, 1. 60
 Jecit T. iii, 181. vi, 659. x, 779
 Jejunia T. viii, 255
 Jejunum T. i, 713. xii, 170
 Ignara T. iii, 67. iv, 246. vi, 142. xii,
 206. 382. S. ii, 2. 149. iv, 6. 91
 Ignaræ S. i, 4. 40
 Ignari T. viii, 226. 318. 420
 Ignaris T. iii, 98
 Ignaro T. iv, 215. v, 539. viii, 488. S.
 i, 3. 62
 Ignarum T. iii, 358. ix, 207
 Ignarus T. vi, 163. viii, 107. ix, 778. S.
 v, 5. 75
 Ignava T. v, 653. vii, 742. x, 224. xii,
 384
 Ignave T. ii, 104
 Ignavia T. ii, 548. iii, 607. x, 90
 Ignavo S. iv, 4. 53. v, 5. 31
 Ignavus T. i, 80. S. iii, 2. 99

Igne T. i, 92. 112. 161. ii, 276. iii, 97.
 177. 213. iv, 255. 640. 748. v, 194.
 314. 521. vi, 303. 386. vii, 191. 324.
 471. 793. viii, 29. 72. 114. 371. 469.
 474. ix, 748. xi, 483. 532. 662. xii,
 48. 408. 558. S. ii, 3. 46. ii, 6. 42.
 iii, 3. 105. v, 1. 152. A. i, 121. 277.
 516
 Ignea T. i, 499. ii, 411. iii, 320. iv,
 699. vi, 320. 591. viii, 271. xii, 527
 Ignem T. ii, 259. 739. iv, 472. 501. v,
 5. vi, 176. vii, 8. 24. 158. x, 20. 596.
 600. xi, 234. xii, 56. 417. S. i, 1. 91.
 i, 2. 5. i, 3. 44. ii, 1. 24. iii, 1. 184.
 iii, 3. 40. 133. iii, 4. 56. iv, 7. 40. v,
 1. 56. v, 3. 66. A. i, 303. 333. 461.
 636
 Ignes T. i, 218. 512. 556. ii, 455. iii,
 194. v, 58. 65. vi, 239. vii, 147. 459.
 viii, 76. ix, 299. 564. x, 155. 561.
 604. 637. 667. xi, 25. 68. 146. 221.
 xii, 133. 186. 343. 379. 423. 433.
 446. 458. 779. S. i, 2. 81. ii, 1. 33. ii,
 4. 37. ii, 7. 61. iv, 8. 37. v, 1. 68.
 v, 3. 21. A. i, 509. ii, 326
 Ignescencia T. xi, 525
 Ignescere T. iv, 665
 Ignescit T. iv, 171
 Ignescunt T. iii, 78
 Igneus T. i, 107. ii, 139. iii, 595. iv,
 265. 471. vi, 465. 525. ix, 736
 Igni T. i, 654. vi, 407. xii, 275. S. ii,
 1. 216. iii, 3. 104. v, 3. 204. A. i,
 657
 Ignibus T. iii, 168. iv, 736. v, 301.
 316. vi, 81. vii, 299. viii, 5. x, 42.
 685. 925. xii, 801. S. i, 6. 89. v, 5.
 63
 Ignifera T. v, 50
 Igniferam A. i, 490
 Ignipedum T. i, 27
 Ignis T. i, 508. 635. v, 176. 395. 450.
 685. vi, 202. 220. 547. vii, 54. 202.
 viii, 266. 632. ix, 103. 152. 519. x,
 844. xi, 226. 276. xii, 70. 252. 269.
 353. 430. S. i, 1. 35. i, 2. 61. i, 5.
 7. 44. 58. ii, 1. 164. ii, 6. 85. iii, 1.
 7. iii, 3. 35. 178. iv, 1. 24. iv, 3. 160.
 v, 3. 31. 171. A. i, 161
 Ignobile T. iv, 359. S. iii, 3. 144
 Ignoranda T. xii, 202
 Ignorant S. ii, 2. 51
 Ignorantes T. vii, 763
 Ignorantia T. vi, 560. viii, 450
 Ignorat A. ii, 173
 Ignosce T. xi, 710. S. v, 5. 52. A. ii,
 229
 Ignoscere S. i, 2. 76
 Ignoscit T. xii, 121

- Ignosco T. i, 256
 Ignoscunt T. i, 529
 Ignota T. ii, 402. iii, 497. vi, 19. vii, 185. viii, 254. S. ii, 1. 199. A. i, 250. ii, 28
 Ignotas T. i, 388. xii, 496. S. iv, 2. 45
 Ignotas T. ii, 398
 Ignotis T. ix, 577. A. i, 139
 Ignotos T. viii, 239. S. ii, 2. 53. iii, 2. 91
 Ignotum T. vii, 436. viii, 577. S. iii, 3. 40. v, 2. 151. A. i, 499
 Ignovisse T. iv, 258
 Ignovit T. xii, 121
 Iis A. ii, 48
 Iisdem T. vi, 595
 Iit T. i, 494. 671. v, 239. vii, 360
 Ileus T. xii, 622
 Iliā T. i, 420. vi, 473. 889. vii, 594. viii, 698. 721. ix, 692. xi, 510. S. i, 1. 49. i, 2. 243. ii, 1. 100. v, 2. 115
 Iliaca S. iv, 2. 11
 Iliacæ S. i, 2. 145. iii, 2. 11
 Iliacas S. iii, 5. 46. iv, 6. 100
 Iliaci A. i, 76
 Iliacis A. i, 97
 Iliaco S. iii, 1. 47. iii, 5. 98
 Iliacos S. ii, 3. 73. iii, 4. 104
 Iliacum S. iii, 2. 97. A. i, 401
 Iliacus S. iv, 2. 27
 Illice T. iv, 164. v, 600
 Illicæ T. vi, 101
 Iliōn A. ii, 285
 Iliosos T. viii, 767. xii, 631
 Illabens T. xii, 112
 Illabentibus A. i, 138
 Illabere T. vii, 6
 Illabi T. i, 602
 Illacrymare S. i, 2. 124
 Illacrymat S. v, 1. 163
 Illæsa T. vi, 99. xii, 38. S. ii, 3. 50
 Illæsas T. xii, 257
 Illætabile T. iii, 706. v, 633
 Illapsus T. i, 294
 Illapsum T. x, 278
 Illata A. ii, 88
 Illatam S. iv, 9. 49
 Illaudabile S. v, 5. 33
 Illaudata T. xi, 11
 Illicita T. x, 470
 Illicitam T. viii, 96
 Illicitis A. ii, 354
 Illicitum T. i, 223
 Illidit T. xi, 517
 Illidunt T. iv, 730
 Illigat T. i, 304
 Illisa T. v, 592. vi, 217
 Illuctantia T. iv, 790
 Illudenda T. viii, 592
 Illuminat T. x, 603. xii, 275
 Illustrat T. vii, 693. viii, 457
 Illustrate A. ii, 66
 Illustre T. vi, 366
 Illustrem S. v, 3. 285
 Illustres T. iv, 186
 Illyricas T. iii, 290
 Illyricos T. ii, 291
 Ima T. iii, 36. v, 634. vi, 56. 363. viii, 526. ix, 264. x, 529. xi, 411. S. ii, 3. 34
 Imæ T. i, 49
 Imagine T. iii, 419. 528. 548. v, 52. xii, 271. 672. S. iii, 1. 117. iii, 4. 98. v, 3. 289. A. i, 560
 Imago T. ii, 95. 222. 349. iv, 424. v, 134. 608. vi, 579. vii, 808. xi, 340. xii, 191. 523. S. i, 2. 112. i, 3. 18. iii, 3. 118. iii, 4. 41. A. i, 334. ii, 416
 Imbelle T. viii, 585. x, 874. S. iii, 5. 84
 Imbellem T. ii, 665. ix, 115
 Imbelles T. viii, 595. xii, 18. S. iv, 4. 47. A. i, 511. ii, 40. 407
 Imbelli T. iii, 256. iv, 267. 754. ix, 478. A. i, 207. 625
 Imbellis T. vii, 168. 656. S. iii, 2. 98
 Imber T. ii, 672. iii, 48. iv, 245. 729. v, 619. vii, 408. x, 479. 542. S. v, 1. 32
 Imbre T. i, 488. iii, 251. v, 598. vi, 286. ix, 482. xii, 604. v, 1. 148
 Imbrem T. iv, 608. v, 270
 Imbres T. i, 352. 404. ii, 35. 153. iii, 123. iv, 453. v, 15. vi, 408. 423. viii, 411. x, 915. S. i, 6. 27. iii, 3. 97
 Imbri T. i, 387. v, 362. vii, 9. x, 136. S. iv, 3. 100
 Imbribus T. ii, 235. iv, 591. v, 705. A. ii, 430
 Imbrifer T. vii, 427. ix, 405
 Imbrifera S. iii, 3. 81
 Imbriferas S. i, 1. 91
 Imbrifero S. ii, 1. 217. v, 1. 100
 Imbuis T. xi, 685
 Imbuit S. v, 3. 123
 Imbuite T. v, 684
 Imbutas T. iii, 219
 Imbuti T. vi, 350
 Imbutus T. xi, 661
 Imi T. iv, 476
 Iuis T. i, 228. ii, 441. 551. iv, 107. vii, 183. 468. S. ii, 7. 127. iii, 5. 56
 Imitabere A. i, 340
 Imitabitur S. iii, 1. 51. iii, 3. 202
 Imitante T. vii, 597. S. ii, 1. 133
 Imitantia S. i, 1. 103. ii, 2. 29. iii, 1. 94. iii, 5. 76

Imitantibus T. iii, 514
 Imitantur T. viii, 417
 Imitata T. xi, 46. S. ii, 3. 53. v, 3. 260
 Imitate S. iii, 1. 166
 Imitator S. ii, 4. 2
 Imitatur T. vii, 120. 263. ix, 119. S. ii, 2. 91
 Imitatus S. i, 1. 46
 Immaduit S. iii, 1. 73
 Immane T. iv, 137. 434. v, 188. 398. vi, 207. 693. vii, 584. ix, 547. 802. x, 522. 851. xii, 178. 281. 662. S. iii, 3. 181. iii, 4. 37
 Immanem T. ii, 562. v, 507. S. iii, 3. 73
 Immania T. iii, 236. v, 29. ix, 193. A. i, 188
 Immanibus T. i, 163. iii, 363
 Immanis T. iv, 148. vi, 420. 731. xi, 340. xii, 167. S. iv, 3. 2. v, 3. 132. A. ii, 209
 Immansueta T. vii, 42
 Immansuetum T. xii, 477
 Immemor T. ii, 107. v, 501. vi, 794. ix, 738. x, 402. A. i, 311
 Immemorem S. v, 2. 96
 Immemores T. x, 543
 Immensa T. vi, 69. xi, 14
 Immensæ T. x, 652. S. i, 2. 232. S. i, 4. 120. i, 6. 76
 Immensam S. v, 1. 84
 Immensi T. iii, 498. S. i, 4. 7. iv, 1. 11. v, 1. 246
 Immensis S. ii, 1. 219
 Immenso T. x, 5. 289. S. iii, 1. 111
 Immensos S. iv, 5. 43
 Immensum T. vi, 362
 Immensus T. ii, 596
 Immergere S. iii, 1. 119
 Immergitur T. vi, 684
 Immeritus T. i, 234. S. iv, 6. 83. v, 2. 100
 Immeritam T. iii, 291. xi, 622. xii, 296
 Immeritas T. v, 324. vii, 23. x, 4
 Immerito T. ii, 87
 Immeritos T. iii, 207. xi, 453
 Immeritum T. iv, 618
 Immeritus T. ix, 657. S. ii, 1. 177
 Immersa S. ii, 2. 40
 Immersit S. v, 5. 19
 Imminens S. iv, 7. 39
 Imminet T. i, 660. iv, 195. vi, 281. 606. viii, 677. x, 140. S. ii, 3. 20
 Immisit T. iii, 317. vi, 478. S. iii, 2. 63. iv, 6. 84. A. i, 651
 Immissa T. ii, 223
 Immisso T. xii, 355
 Immissos A. ii, 427
 Immissum A. ii, 432

Immite S. iii, 1. 3
 Immitem T. xii, 94. S. ii, 3. 38. iii, 1. 22. iii, 3. 193
 Immites T. vii, 774. xii, 155. 184. S. iii, 3. 206
 Immiti T. iv, 606. S. i, 2. 85
 Immitia T. ii, 696
 Immitis T. xi, 689. S. ii, 6. 78. S. iii, 3. 70. A. ii, 235
 Immittere S. ii, 3. 71
 Immittit T. xi, 426
 Immittunt T. xii, 40
 Immixtas T. vii, 351
 Immixtus T. viii, 563
 Immobile T. viii, 309
 Immodicas T. vi, 692
 Immodice T. vi, 802
 Immodici T. vi, 117
 Immodicos S. v, 1. 247
 Immodicum T. i, 41
 Immolat T. vii, 710
 Immoriens T. iii, 545
 Immoritur T. i, 481. ix, 19
 Immorsa T. ii, 628
 Immortale T. iv, 609. 833. viii, 760. S. i, 1. 77. iv, 2. 12
 Immota T. i, 327. ix, 93
 Immotas S. v, 1. 174
 Immoti T. iii, 529
 Immoto T. v, 723. vii, 197
 Immotos S. v, 3. 18
 Immotum T. vi, 160
 Immotus A. ii, 282
 Immugit T. xi, 601
 Immunem T. v, 643. vi, 152
 Immunis T. v, 123. S. ii, 1. 222. A. i, 423
 Immurmurat T. i, 532. xi, 63
 Immutabile T. i, 212
 Imo T. i, 597. iv, 818. v, 371. ix, 390. xi, 523. S. i, 5. 52. ii, 3. 2. iv, 3. 114
 Imos T. ix, 244. S. ii, 3. 59. iv, 6. 4. A. i, 124
 Impacata S. v, 1. 137
 Impacatis T. i, 147
 Impacta T. ix, 145
 Impactus T. iv, 422
 Impalluit T. vi, 805
 Impar T. iv, 406. ix, 469. A. i, 256
 Impasta T. vi, 192
 Impastæ T. i, 625
 Impasti T. vi, 599
 Impastis T. viii, 306
 Impatiens T. i, 129. iii, 603. ix, 872. x, 165. S. v, 5. 28
 Impavidi T. vi, 272
 Impavidum T. i, 326
 Impavidus T. vi, 499

- Impedit T. vi, 613. ix, 592. x, 479. xii, 729
 Impeditum S. iv, 3. 32
 Impeditus S. iv, 3. 68
 Impediunt T. ii, 590. ix, 202. xi, 596
 Impigit T. iv, 317. viii, 34
 Impellamur T. vi, 176
 Impellat A. i, 434
 Impelle T. xi, 110
 Impellere T. iv, 310. x, 212. S. v, 3. 4
 Impelleret S. v, 2. 49
 Impellet A. i, 89
 Impelli T. iv, 581
 Impellit T. iv, 733. v, 230. 559. vii, 83
 Impellite T. v, 657
 Impellunt T. x, 737. S. v, 2. 4
 Impendens T. v, 602
 Impendere S. v, 3. 206
 Impendia S. iii, 2. 88
 Impendo T. vii, 215
 Impenetrabilis T. iii, 15
 Impensius T. ii, 198
 Impensus T. xi, 653
 Imperare S. iv, 3. 129
 Imperat T. i, 196. 532. 595. iv, 669. v, 492. vi, 549. viii, 300. 755. xi, 233. S. i, 5. 44. A. i, 24. ii, 20
 Imperdita T. iii, 84
 Imperet T. iii, 145. vii, 202. S. i, 2. 56
 Imperfecta T. v, 614. x, 151. 734
 Imperfectam T. xi, 582
 Imperia T. ii, 445. v, 414. vi, 315. 376. vii, 618. 777. xi, 77. 550. xii, 454. A. i, 150. 282
 Imperii T. iii, 387. xi, 718. S. i, 2. 192. v, 1. 88. v, 5. 60
 Imperiis T. ii, 179. x, 2. S. v, 1. 206
 Imperio T. i, 197. ii, 20. iii, 306. S. iii, 3. 152
 Imperiosus T. x, 247. S. ii, 6. 17. A. ii, 358
 Imperium T. v, 325. vii, 77. xii, 330. S. i, 4. 6. 55. ii, 5. 3. iii, 3. 53. v, 2. 58
 Impete T. vii, 585
 Impetere T. viii, 695
 Impetit T. viii, 524
 Impetrare S. ii, 1. 228
 Impetus T. iv, 350. v, 101. 370. vi, 319. 407. 473. 757. vii, 47. 378. x, 523. 545. 705. xi, 456. xii, 168. 203. 794. S. i, 1. 49. ii, 6. 64. iv, 2. 23. iv, 3. 104. iv, 4. 96. A. ii, 432
 Impexam T. iii, 138
 Impexis T. i, 484
 Impexos A. i, 328
 Impia T. i, 46. 281. ii, 303. iii, 192. iv, 57. v, 190. 300. 488. vi, 154. 164. vii, 483. viii, 141. ix, 65. 102. 149. 172. 437. x, 850. xi, 123. 340. 480. 609. xii, 84. 123
 Impiger T. i, 292. v, 662. vi, 647. S. iii, 2. 91. v, 3. 201
 Impingit T. vii, 28. ix, 461
 Impingite T. x, 765
 Impius T. i, 233. 300. ii, 10. iii, 98. v, 685. vii, 23. 763. ix, 152. 667. xi, 109. 499. xii, 777
 Implacabilis T. i, 440
 Implacidam T. viii, 45
 Implacidissime T. ix, 4
 Implacido T. v, 199. S. ii, 1. 216
 Imple S. ii, 1. 232. iv, 8. 2
 Impleat T. ii, 140. A. ii, 248
 Implenda T. iv, 209. S. v, 3. 135
 Implent T. x, 464. xii, 516
 Implerat T. iv, 309. v, 639
 Implere T. iii, 472. viii, 293. ix, 721. S. v, 2. 4 5
 Implesset T. xii, 808
 Implet T. iii, 51. 424. 619. iv, 85. 138. 382. 471. v, 4. vii, 493. viii, 460. ix, 729. x, 35. 685. xi, 362. xii, 732. S. iv, 2. 26. v, 1. 198. v, 2. 171
 Implevit T. x, 139. 436. S. ii, 6. 74. iii, 5. 77
 Implicat T. ii, 3. vi, 889. xii, 630. S. ii, 3. 34
 Impliciti T. xi, 528. S. ii, 1. 46
 Implicitis T. v, 67
 Implicito T. iv, 411
 Implicitos T. iv, 814. xi, 596. S. iii, 3. 18
 Implicitum T. x, 314. xi, 234. S. v, 3. 158. A. ii, 287
 Implicitus T. iii, 542. x, 719
 Implicui T. i, 65
 Implicuit T. xi, 521. S. v, 5. 81
 Implorant T. v, 205. S. i, 4. 12. A. ii, 203
 Implorantem T. v, 578
 Implorantes T. vii, 24
 Imploraret T. vii, 323
 Implorat T. vii, 469
 Imploratis T. xii, 166
 Imponeret T. vi, 321
 Importuna T. ii, 504
 Imposita S. ii, 1. 180
 Impositæ T. xi, 586
 Imposito T. i, 132
 Impositos T. i, 172. xii, 697
 Impositum S. i, 3. 44
 Impositus S. ii, 1. 63
 Imposta T. i, 227
 Imponere T. i, 274
 Imposuit T. v, 140. S. v, 1. 85
 Impressa T. v, 252. 404
 Impresserit T. xi, 8

Impressis S. v, 1. 2
 Imprimat T. i, 29
 Improba T. ii, 292. iv, 319. 676. vii, 300. viii, 442. ix, 126. 428. 836. xi, 334. 485. 505. xii, 260. 300. 441. S. i, 3. 7. ii, 3. 11. iii, 3. 67. v, 1. 233. A. i, 535. ii, 268
 Improbe T. viii, 582. ix, 744. xii, 766
 Improbus T. i, 253. iii, 675. iv, 796. vi, 644. 804. 839. 892. vii, 364. viii, 694. ix, 754. S. i, 2. 75. i, 5. 46. i, 6. 54. ii, 1. 2. 107. A. i, 41. 569
 Improvisus T. iii, 347
 Impulerat T. ii, 80. 135. xi, 482
 Impuleris T. iii, 482
 Impulerit T. ii, 719. vii, 743. xii, 734
 Impulit T. i, 119. iii, 25. 35. iv, 255. 472. 801. v, 555. vii, 581. viii, 445. 685. ix, 72. 373. 485. x, 124. xii, 448. S. iii, 3. 118. A. ii, 9. 371
 Impulsa T. ii, 468. iii, 427. iv, 3
 Impulsæ T. ii, 250. vi, 158
 Impulsas T. xii, 82
 Impulsi T. ix, 398
 Impulsibus T. v, 409
 Impulsis T. v, 264
 Impulsi T. vii, 530. ix, 395
 Impulsum A. i, 306
 Impulsus T. ii, 617. ix, 147
 Impune T. iii, 298. v, 621. ix, 185
 Imputare S. ii, 7. 30
 Imputat T. v, 637
 Imum S. ii, 2. 15
 Imus T. viii, 679. ix, 167. xi, 543. S. iii, 2. 69
 Inabrupta S. v, 1. 44
 Inaccesso S. v, 5. 6
 Inaccessum A. i, 599
 Inacha T. i, 619
 Inache T. iv, 119. viii, 363
 Inachia T. vii, 459. x, 728
 Inachis T. ii, 32. 430. v, 673
 Inachias T. i, 324. vii, 15. 102. 145. viii, 671
 Inachidæ T. ii, 245. iii, 366. 608. iv, 648. v, 734. vi, 133. 278. 428. 651. 806. vii, 520. viii, 449. 737. ix, 3. xi, 430
 Inachidas T. vi, 3. viii, 499. ix, 176. 512. x, 207
 Inachides T. xii, 107
 Inachii T. iii, 533. iv, 742. vi, 38. vii, 644. xi, 174. 199
 Inachiis T. i, 380. 660. viii, 319
 Inachio T. ii, 145. v, 511
 Inachios T. iv, 699
 Inachis T. xii, 303
 Inachium T. ix, 152
 Inachius T. ii, 199. x, 322

Delph. et Var. Clas.

Inachon T. vii, 420. ix, 444
 Inachus T. i, 357. ii, 218. iv, 712. v, 748. vi, 275. vii, 553. x, 767
 Inamœna S. ii, 2. 33
 Inamœnum T. i, 89
 Inane T. i, 55. 93. 310. iii, 531. iv, 477. 533. vii, 692. viii, 85. 100. 415. ix, 196. 832. xii, 249
 Inanem T. i, 476. 483. ii, 563. vi, 520. 696. 722. x, 601. A. i, 213
 Inanes T. ii, 412. 655. v, 106. 375. x, 294
 Inani T. iii, 657. vi, 27. vii, 130. ix, 599
 Inania T. v, 317. vi, 168. 710. ix, 654. x, 533. xii, 162. A. i, 115. 133
 Inanibus T. iv, 70
 Inanis T. x, 697
 Inarata T. x, 512
 Inarimen T. x, 917. S. ii, 2. 76
 Inarsit T. iii, 639
 Inaspectæ T. iv, 428
 Inaspectos T. i, 50
 Inaspectum T. viii, 241
 Incedua T. vi, 90
 Incana T. vi, 60
 Incassum T. i, 471. iii, 717
 Incantas A. i, 21
 Incautus T. vi, 767
 Incedere S. i, 2. 98
 Incedit T. iv, 40
 Incendere T. iii, 234. S. ii, 1. 134
 Incendia T. ii, 6. iv, 523. vii, 159. S. ii, 6. 62. iv, 4. 80. iv, 6. 79. v, 3. 171. 205
 Incendit T. i, 631. v, 553. vii, 694. x, 370. S. iii, 1. 54
 Incenditur T. iii, 406. vi, 439. ix, 229. x, 60. 844
 Incensis T. vii, 54
 Incepta T. ii, 146. iv, 829. xi, 236
 Inceptæ T. xi, 634
 Inceptas S. ii, 1. 60
 Incepti T. iii, 22. A. i, 342
 Inceptis T. iv, 493. x, 690
 Incepto T. iv, 449. A. ii, 132
 Inceptum T. ix, 83. xii, 406
 Incerta T. ii, 444. iv, 408. viii, 288. x, 416. 736
 Incertæ T. v, 370. viii, 266
 Incerti T. viii, 372. ix, 531
 Incertis T. iii, 575. x, 557
 Incertissima T. xi, 391
 Incerto T. i, 687. x, 167. xi, 310. S. v, 3. 237
 Incertum T. x, 391. xi, 138. S. ii, 1. 225. v, 5. 32
 Incertus T. i, 368. iii, 444. v, 212. 524. vi, 232

Ind. Stat.

O

- Incessat S. v, 3. 64
 Incesse T. xi, 390
 Incessentem T. xi, 361
 Incessere T. i, 245. iii, 301. iv, 159. vi, 159. vii, 209. S. i, 4. 76
 Incessum A. i, 331
 Incesta A. ii, 272. 365
 Incestare T. i, 234. xi, 120
 Incestarum T. ix, 28
 Incestavimus S. v, 5. 4
 Incesti T. ii, 464. A. i, 45
 Inchoare S. iv, 3. 40
 Inchoat T. vi, 668. viii, 623. x, 364. xi, 121. xii, 245. 649. A. ii, 381
 Incidente T. ix, 884
 Incidere T. vii, 338. S. iii, 4. 90
 Inciderent T. ii, 581
 Incidit T. i, 3. v, 234. vii, 132. viii, 1. 486. xii, 776
 Incipe T. i, 271. x, 630. xi, 688. S. iii, 1. 114
 Inciperes T. ii, 423
 Incipiam S. v, 5. 2
 Incipiente T. vii, 140
 Incipit T. i, 212. ii, 176. 714. iii, 267. iv, 684. v, 49. viii, 303. 396. ix, 421. xi, 660. S. iv, 3. 120. A. ii, 308
 Incipient T. i, 448
 Incisa T. xii, 234
 Incisis T. vii, 762
 Incisus T. v, 517
 Incitat S. v, 5. 62. A. i, 170
 Incitus S. ii, 5. 10
 Inclementia T. i, 650. v, 173. xi, 684. S. i, 4. 50. A. i, 73
 Inclinator T. iv, 796
 Inclinant T. vi, 216. 764
 Inclinantia T. viii, 732
 Inclinare T. ii, 493
 Inclinat T. i, 331. iii, 27. iv, 452. vi, 855. vii, 799. viii, 83. x, 99
 Inclinata T. iv, 62. 703
 Inclinator S. iii, 3. 166
 Inclinauerat T. xii, 1
 Inclinet S. iii, 2. 33
 Includere T. vi, 846
 Inclusa T. x, 275. 591. S. iv, 4. 11. iv, 6. 35
 Incluserat T. ii, 315
 Inclusit T. xii, 318. S. v, 3. 78
 Inclusum T. ii, 534. A. ii, 422
 Inclyta T. i, 252. xi, 298. 412. xii, 331. A. i, 3. ii, 101
 Inclyte T. iv, 610. vi, 296. viii, 744. ix, 157. 506. 511. x, 793. xii, 555. S. v, 2. 8
 Inclytus T. x, 443. S. i, 4. 95. S. iii, 4. 48
 Incognita T. ii, 665. xi, 125
 Incognitus T. vi, 251
 Incola T. iv, 238. v, 567. vii, 42. x, 497. S. v, 2. 143
 Incolis S. iii, 1. 24
 Incolitis S. i, 5. 24
 Incoluisse T. xii, 116
 Incomitata T. v, 495. S. v, 1. 206
 Incomitatus T. ii, 343
 Incomite S. v, 5. 34
 Inconcussi S. v, 1. 142
 Inconstantia T. vi, 306
 Inconsumta S. iv, 6. 5
 Incorrupta S. v, 1. 162
 Incorrupte S. ii, 3. 68
 Increbrescere T. v, 490
 Increpat T. iii, 32. 431. ix, 137. 835. x, 873. 895. xi, 547. S. iii, 2. 51
 Increpet T. x, 462
 Increpitans T. ii, 620. vi, 463. 524. ix, 476. x, 132. xi, 484. 669. xii, 370. A. i, 403
 Increpui S. v, 5. 47
 Incubat T. x, 108. 303. S. ii, 3. 55. iii, 4. 25. v, 1. 201
 Incubo T. xi, 698
 Incubueret T. iv, 809. S. i, 3. 13
 Incubui T. i, 72. S. i, 2. 84
 Incubuit T. ii, 123. vi, 576. vii, 813. x, 149
 Include T. ii, 278. S. i, 5. 7. A. i, 414
 Incudibus T. i, 218. S. iii, 1. 130
 Incultam T. vi, 32
 Incultos T. iv, 203
 Incumbens T. v, 595. x, 864. xii, 290. A. ii, 437
 Incumbentem S. iii, 3. 9
 Incumbere T. iv, 559
 Incumbes S. iii, 2. 134
 Incumbit S. iii, 1. 53
 Incumbunt T. vii, 44
 Incurrere T. i, 375
 Incurrunt T. i, 426. xi, 535
 Incursant T. viii, 159
 Incursare T. v, 348
 Incursibus T. vii, 113
 Incursu T. v, 307
 Incurva T. iv, 419
 Incurvæ S. v, 2. 26
 Incurvi T. iii, 589
 Incurvus T. ii, 500. 709. vi, 255
 Incurvus T. iv, 52
 Incusat A. i, 439
 Incuso T. iii, 353
 Incussa T. vi, 667. x, 908. xii, 607
 Incusæ T. v, 411
 Incuteret T. iii, 445
 Incutiens T. iii, 225. viii, 346
 Inda S. i, 2. 128
 Indagine T. ii, 553. xii, 451. S. ii, 5. 8
 Indago A. i, 459

- Indebitus T. ii, 428. v, 735
 Indecorem T. x, 650
 Indecores T. iii, 12. x, 767. A. ii, 331
 Indefessa T. xi, 177
 Indefessus S. v, 2. 155
 Indeprensa T. vi, 565
 Index T. ix, 33. 356. x, 381. A. i, 674
 Indi S. ii, 1. 160. iii, 3. 94. iii, 4. 63
 India S. iv, 3. 137
 Indica S. iv, 1. 41
 Indicas S. iv, 5. 30
 Indicio T. iii, 404
 Indicium T. xi, 662
 Indicta A. i, 647
 Indigena T. vii, 384
 Indigenas T. v, 309
 Indigesta T. vii, 619
 Indigna T. iii, 288. T. vi, 624. ix, 399
 Indignæ T. iv, 632
 Indignans T. vii, 84. xi, 741
 Indignante T. ii, 742. v, 434. ix, 470
 Indignantem T. vi, 885. vii, 692. viii, 724. S. ii, 2. 126. A. ii, 165
 Indignantes T. i, 133. ix, 776. x, 159
 Indignantia T. iii, 599. v, 579
 Indignantur T. v, 377. vi, 334. x, 350
 Indignaretur T. x, 78
 Indignaris S. ii, 1. 16
 Indignata T. i, 720. vi, 179. 787. vii, 318. ix, 609. x, 223. xii, 652. S. v, 1. 234
 Indignatæ S. iii, 2. 71
 Indignati T. ii, 435
 Indignatur T. iii, 146. vi, 744. viii, 123. ix, 219. 742
 Indignatus T. ii, 220. viii, 537
 Indigni T. viii, 559
 Indignissime T. xi, 304
 Indigno T. v, 217
 Indignos A. ii, 281
 Indignum T. iii, 100. v, 270
 Indigus S. iii, 1. 102. v, 3. 252
 Indis S. iv, 2. 38. 49
 Indiscreti T. iii, 167
 Indivisa T. viii, 312. xii, 335
 Indocilem S. v, 2. 33. A. i, 284. 356
 Indocilis T. vi, 313
 Indole T. ii, 631. S. iii, 3. 68. iv, 5. 44
 Indolis A. i, 277. ii, 374
 Indoluit T. xii, 297
 Indomitæ T. iv, 672
 Indomiti S. v, 3. 192
 Indomitis T. iv, 166
 Indomito T. xi, 714
 Indomitos T. i, 137. xi, 27
 Indomitus S. iii, 1. 122
 Indorum S. v, 1. 61. 212
 Indos T. vii, 181. viii, 239. S. iii, 2. 91. iv, 6. 66. A. i, 618
 Induat T. iv, 209
 Indubitabile T. xi, 64
 Indubitata A. ii, 21. 73
 Indubito S. iii, 5. 110
 Induc T. xii, 326
 Inducat T. iv, 710
 Inducere T. ii, 200. A. i, 548
 Induceret S. v, 2. 179
 Inducit T. xii, 465. S. iv, 3. 8. A. i, 125
 Indue T. i, 82. vii, 772
 Induerant T. x, 66
 Induerem T. xi, 161
 Induerint T. viii, 393. S. i, 4. 17
 Induimus T. ix, 796
 Induit T. ii, 293. v, 753. ix, 231. S. ii, 7. 125. iv, 2. 67. v, 2. 149. A. i, 263
 Induitur T. ii, 97. vi, 734. vii, 128
 Indulge T. xi, 738. S. i, 2. 95. iii, 1. 158
 Indulgeat T. vi, 233. S. ii, 2. 36
 Indulgebit S. i, 2. 180
 Indulgens T. i, 500. vi, 275
 Indulgent T. iv, 691. 835. v, 187
 Indulgentem T. i, 49
 Indulgentia T. iv, 252. S. i, 2. 174. iii, 3. 150. iii, 4. 64. v, 2. 125
 Indulgere T. vii, 736. ix, 652
 Indulges T. x, 763
 Indulget T. v, 146. vi, 316. viii, 647. ix, 113. xi, 517
 Indulgete T. v, 670. ix, 317
 Indulsit T. xi, 447. S. i, 3. 17. iv, 6. 37
 Indum T. vii, 569
 Indurata T. iv, 65
 Indutum S. iii, 5. 29
 Induxere T. vi, 585
 Induxit T. xii, 590. S. v, 2. 67
 Ineluctabile T. ix, 502
 Ineluctabilis T. v, 45. ix, 390
 Inemtas S. i, 6. 94
 Inermes T. vi, 249. 566. vii, 90
 Inermi A. i, 116
 Inermis T. ii, 343. S. v, 2. 106
 Inerrat T. iv, 793. viii, 644. x, 292. S. i, 5. 58
 Iners T. ii, 102. iii, 258. iv, 661. v, 120. vii, 368. ix, 84. x, 86. xi, 485. S. i, 6. 91. iv, 8. 40. v, 3. 260. A. ii, 174
 Inertes T. ii, 129. iv, 584. x, 124. 206
 Inerti T. ii, 695. S. i, 2. 80. ii, 4. 36
 Inertia T. iii, 660. iv, 553. 755. v, 383
 Inertibus T. iii, 384
 Inertior A. i, 620
 Inest T. iii, 137. iv, 66. A. i, 165. 298
 Inevitabile T. ix, 549
 Ineunt T. vi, 470. 869

- Incuntibus T. x, 9
 Inexciti A. ii, 358
 Inexhaustæ T. x, 267
 Inexhaustis T. iv, 156
 Inexorabile T. i, 5. vi, 48. S. i, 4. l. iii, 8. 172
 Inexpertis T. ix, 904
 Inexperto T. iii, 536
 Inexpertum S. iv, 5. 11
 Inexpletæ T. iv, 474
 Inexpletam T. ii, 518
 Inexpletis T. viii, 667
 Inexpleto T. vii, 708. viii, 482. S. iii, 8. 8
 Inexplicitis T. ii, 511
 Inexpugnabilis T. ii, 594
 Infamabat T. vii, 417
 Infamantia T. ix, 96
 Infamastis S. i, 5. 19
 Infame T. xi, 578
 Infames T. i, 338. iii, 121
 Infamis T. vi, 155. vii, 757
 Infanda T. ii, 459. 480. S. v, 2. 87
 Infandæ T. x, 900. xi, 610
 Infandam T. ix, 101
 Infandas T. x, 429
 Infandi T. iii, 96. ix, 545. xii, 180
 Infandis T. i, 8. 597. v, 450
 Infando T. ii, 507. iv, 8. 248. viii, 688
 Infandos T. vi, 102. S. ii, 7. 61
 Infandum T. i, 595. iii, 71. 215. v, 277. viii, 506. xi, 125. 211. xii, 576
 Infans T. ii, 617. v, 741. vi, 39. 145. 245. ix, 403. S. ii, 1. 78. 177. iii, 1. 143. iv, 7. 41. iv, 8. 35. v, 5. 9
 Infantem S. v, 5. 68
 Infantia S. ii, 1. 125. v, 3. 119
 Infantis S. ii, 1. 105
 Infausta T. iii, 691. iv, 742. xii, 115. S. ii, 1. 120
 Infaustæ S. v, 3. 40
 Infaustas T. ii, 277
 Infausti T. vi, 87
 Infaustis T. iii, 283
 Infaustos T. ii, 265. vi, 135
 Infaustum T. iii, 178
 Infaustus S. ii, 1. 27
 Infecerat T. x, 204
 Infecere T. xi, 423
 Infecit T. i, 124
 Infecta T. iii, 430. ix, 187. S. v, 1. 123
 Infectas T. v, 590
 Infecte T. iv, 240
 Infectos T. ii, 68. v, 353
 Infelicem T. iii, 60. ix, 634
 Infelicia T. ix, 906
 Infelicias T. viii, 21
 Infelix T. i, 13. ii, 294. iii, 136. 179. 186. 371. iv, 438. v, 98. 211. 552. 588. 619. viii, 605. 758. ix, 175. 211. 314. x, 238. 281. 586. 594. 816. xi, 166. 340. 461. 641. 664. xii, 121. 610. 803. S. ii, 2. 150. ii, 5. 12. ii, 6. 69. v, 5. 48. A. i, 43. ii, 277
 Infensus T. ii, 660. iv, 621. vii, 321
 Infer S. iii, 1. 28
 Infera T. iii, 302. xi, 93. S. ii, 1. 147
 Inferar T. ii, 727
 Inferias T. i, 637. vi, 126. vii, 126. x, 612. xi, 614. xii, 68. S. iii, 3. 33. 135. v, 3. 81
 Inferior T. ii, 62. iv, 115. 332. S. v, 5. 51
 Inferiore T. viii, 15. x, 446
 Inferna T. ii, 56. v, 156. xi, 60. S. iii, 3. 16
 Infernæ S. v, 1. 161. v, 3. 270
 Inferni T. viii, 133
 Inferno T. vii, 796. xi, 209
 Inferor T. v, 241
 Inferorum S. ii, 7. 57
 Inferre T. i, 518. ii, 119. 560. v, 660. A. i, 46
 Infert T. i, 201
 Infertur T. i, 386. vii, 698
 Infesta T. viii, 188. ix, 669. xi, 625. xii, 236. 282
 Infestabat T. vii, 67
 Infestæ T. vii, 548
 Infestant T. ix, 489
 Infestante T. ix, 116
 Infestare S. v, 2. 81
 Infestas T. x, 675
 Infestasse T. ix, 812
 Infestis T. ix, 525. x, 42
 Infesto T. vi, 613. S. iii, 5. 5
 Infestos T. vi, 729. vii, 743. A. i, 131
 Infestum T. vii, 406. viii, 77
 Infestus T. iii, 430
 Inficiamur T. vii, 98. ix, 557
 Inficiata S. iii, 5. 32
 Inficiatus T. i, 301. ii, 629
 Infidæ S. v, 1. 143
 Infidi T. viii, 131
 Infir T. vi, 137. ix, 789
 Inflammare T. iii, 338
 Inflectere T. viii, 716
 Inflexo T. viii, 759
 Inflicti T. vi, 456
 Infodiam T. vi, 821
 Infodiunt T. v, 301
 Infœcunda T. iv, 148. S. iii, 5. 61
 Infœcundæ S. iii, 1. 167
 Informe T. vi, 821
 Informes T. ii, 725. vii, 226. xii, 33. 528
 Informis T. iii, 50
 Infossa T. viii, 534
 Infossus T. iv, 458

- Infrecta A. ii, 214
 Infrectæ T. x, 199
 Infrenæ A. i, 277
 Infremuit A. ii, 181
 Infrendens T. ii, 477. v, 663. ix, 446. xi, 297
 Infrendentem T. viii, 580
 Infrenos T. ii, 180
 Infringe A. i, 144
 Infringens T. ii, 556
 Infringere T. vi, 691
 Infringit A. i, 575
 Infuderat T. ii, 528
 Infula T. ii, 99. iii, 667. iv, 218. vi, 381. vii, 717. ix, 764. S. iv, 4. 93
 Infulis S. iv, 3. 116
 Infundat T. i, 501
 Infundere S. v, 4. 16
 Infusa T. i, 416
 Infusam T. i, 405
 Infuso T. xii, 312
 Infusum A. i, 248
 Infusus T. ix, 877
 Ingemat T. xi, 726
 Ingemina S. iv, 5. 60
 Ingeminans T. v, 548. xii, 686
 Ingeminant T. i, 419. vii, 400
 Ingeminat T. ii, 453. v, 594. ix, 356
 Ingemis S. iii, 3. 137
 Ingemit T. iii, 30. iv, 355. v, 28. xi, 747. xii, 714. A. i, 238
 Ingemuere T. vi, 697. ix, 2. S. ii, 5. 27
 Ingemuissæ T. ii, 318
 Ingemuit T. iv, 447. vii, 790. 822. x, 907. xi, 238
 Ingenerat T. iv, 230
 Ingenii S. iii, 2. 64. iv, 4. 22. v, 3. 136
 Ingenio T. ii, 482. vi, 772. S. i, 5. 64. ii, 7. 83. A. i, 363
 Ingeniosa S. ii, 3. 59
 Ingenium T. i, 215. ii, 715. iii, 153. vii, 117. S. i, 3. 15. ii, 2. 45. iii, 5. 67. iv, 4. 48. v, 3. 28
 Ingens T. i, 13. 454. 613. ii, 42. 92. 261. 559. iii, 29. 669. iv, 13. 490. 711. 720. 773. v, 124. 153. vi, 72. 213. 369. 483. 914. 944. vii, 426. 818. viii, 67. 283. 471. 684. 689. ix, 103. 182. x, 264. 322. xi, 194. 326. 407. xii, 171. 203. 632. S. i, 3. 73. i, 4. 71. iii, 1. 129. iii, 3. 44. iv, 2. 18. iv, 6. 38. iv, 7. 3. v, 1. 7. 173. A. i, 151. 195. 276. 385. 454. A. ii, 370
 Ingentem T. iii, 89. v, 249. vi, 932. viii, 717. ix, 534. 722. S. i, 4. 63. iii, 4. 61. A. i, 487. 526
 Ingentes T. iii, 198. 721. iv, 73. 235. 438. v, 143. 395. vi, 538. 757. 832. 858. vii, 252. viii, 457. 735. ix, 119. 590. x, 885. xii, 251. S. i, 1. 71. iii, 5. 53. iv, 6. 46. A. i, 656. ii, 284
 Ingenti T. i, 40. 311. iii, 397. 598. iv, 47. 143. v, 51. 89. 444. 558. vi, 922. vii, 750. viii, 230. ix, 270. 494. x, 215. 826. 863. 872. xii, 665. S. i, 1. 21. ii, 3. 63. iii, 1. 136. iv, 2. 26. iv, 3. 96. iv, 8. 36. A. ii, 395. 424
 Ingentia T. ii, 103. 706. iv, 212. vi, 16. vii, 311. ix, 538. x, 856. S. i, 3. 57. v, 2. 112. A. ii, 124
 Ingentibus T. vi, 827. x, 384. S. v, 1. 109. v, 2. 45
 Ingentis T. iii, 640. vi, 879. xii, 126
 Ingenui S. ii, 1. 44
 Ingerat T. xi, 173
 Ingere S. iii, 1. 159
 Ingerit T. vii, 467. ix, 304. 708. S. ii, 2. 86
 Ingessit S. v, 3. 38
 Ingestas T. vi, 874
 Ingestis T. x, 860
 Ingestum T. iv, 180
 Inglomerat T. i, 351
 Ingloria T. vi, 664. ix, 109. S. v, 3. 138
 Inglorius T. iii, 649. iv, 82. S. ii, 4. 33. iii, 1. 9
 Ingratæ T. ix, 907. x, 564
 Ingrate S. iii, 3. 186
 Ingratis T. i, 700. v, 673
 Ingratum T. xii, 75. S. iii, 5. 32
 Ingratus S. ii, 7. 58. iii, 5. 109
 Ingravat T. v, 402
 Ingrediens S. v, 2. 32
 Ingreditur T. xii, 673
 Ingressa T. xii, 20. S. iv, 4. 2
 Ingressi T. vii, 230
 Ingressos T. ii, 195
 Inguen T. vii, 635. ix, 760
 Inguina T. vi, 900. ix, 328. 766. xi, 543. S. iii, 2. 36
 Inguine T. vii, 337
 Inguinis T. viii, 586
 Inhæret T. vi, 888
 Inhiantem T. ii, 118
 Inhiasse T. i, 626
 Inhonora T. x, 8. S. v, 2. 15
 Inhonora T. iii, 66
 Inhonorus T. iii, 567. vii, 151. xi, 399
 Inhorruit T. i, 309. iv, 608. vii, 689. xi, 249
 Inhospita T. v, 715. vi, 106
 Inhumata T. i, 276. ix, 158. xii, 151
 Inhumatus T. ix, 299
 Ini T. viii, 107
 Injecerat T. iv, 189
 Injecit T. ii, 452. ix, 500. x, 440. xi, 203. S. ii, 6. 78

- Injecta S. ii, 2. 99
 Injectare T. ix, 183
 Injectu T. iv, 167. S. iv, 3. 23
 Injectus T. xi, 16
 Iniere T. vii, 577. S. i, 2. 225
 Inii T. i, 69
 Injice T. vii, 518. xi, 595
 Injiciam T. i, 242
 Injicio T. v, 315
 Injicit T. iii, 434. vi, 194. ix, 807
 Iniit T. iii, 686
 Inimica T. v, 631. vi, 290. xi, 112. 274.
     S. ii, 1. 137
 Inimice T. xi, 695
 Inimicent T. ii, 410
 Inimicum T. vi, 718. viii, 34
 Inimicus S. iv, 7. 34. A. ii, 188
 Iniqua T. ii, 646. iii, 110. xi, 138. S.
     ii, 3. 66
 Iniquæ T. i, 66. iii, 184. xi, 1
 Iniquam S. ii, 1. 170
 Iniquas T. i, 705. S. v, 1. 138
 Inique T. i, 648
 Iniqui T. ii, 316. iii, 79. 206. iv, 261
 Iniquis T. vii, 266. ix, 508. S. v, 2. 64
 Iniquo T. i, 629. ii, 656. iv, 673. vi,
     887. vii, 675. 727. viii, 104. S. i, 4.
     94. ii, 6. 94
 Iniquos T. xii, 57
 Iniquum T. xii, 480
 Inire T. ii, 66. A. i, 281
 Inisset T. xii, 72
 Inisti S. i, 6. 48. ii, 4. 4
 Init T. vi, 616. vii, 439. xi, 124. 593.
     xii, 786
 Injuria T. i, 247. vi, 634. A. i, 47. 405.
     ii, 238
 Injussi S. iii, 3. 55
 Injusta S. v, 3. 72
 Injustæ T. viii, 63. A. i, 67
 Injusti T. iv, 392. xii, 562
 Injustis T. vi, 774
 Injustos S. v, 1. 22
 Innare T. x, 231
 Innatasti S. iv, 5. 40
 Innectens T. i, 511
 Innectere T. iv, 26. v, 743
 Innectit A. i, 196. 326
 Innexus T. ii, 99
 Innititur T. xii, 144
 Innixa T. xi, 75. S. iv, 2. 38
 Innixus T. viii, 735. xi, 676
 Innocui S. ii, 2. 22
 Innocuis T. vii, 174
 Innoxia T. viii, 604
 Innuba T. iv, 463
 Innumera T. vi, 497. vii, 353. A. i,
     414
 Innumeræ T. v, 21. vii, 111. x, 147.
     xii, 506. S. ii, 3. 40. iii, 1. 78. 118.
     A. ii, 2
 Innumeram T. vii, 709
 Innumeras S. i, 6. 81. ii, 2. 41. A. ii,
     112
 Innumeri T. iii, 525. ix, 71. 174. xi, 397
 Innumeris T. ii, 550. iii, 193. iv, 58.
     241. v, 56. vii, 51. viii, 594. x, 468.
     xii, 657. S. i, 2. 21. 152. i, 4. 72.
     iii, 5. 90
 Innumero T. iv, 174. 637. x, 112. xi,
     82. S. i, 5. 28
 Innumeros T. viii, 300. ix, 555. x, 841.
     S. i, 1. 68. v, 1. 243. A. i, 430
 Innumerum T. iv, 153
 Innupta T. ix, 616
 Innuptæ T. iv, 16. vii, 258. ix, 304.
     xii, 531. S. i, 1. 12
 Innuptam T. ii, 251
 Innuptis T. xii, 182
 Ino T. iv, 562
 Inoam T. x, 419
 Inoas T. iv, 59
 Inocidui T. viii, 310
 Inociduis T. vi, 277
 Inoo S. ii, 1. 98. ii, 2. 35
 Inopem T. xii, 344
 Inopes T. xii, 508
 Inopina T. i, 468. v, 711. viii, 283. x,
     330. xi, 148. S. i, 2. 46. A. ii, 216
 Inopino T. viii, 491
 Inopinum T. i, 249. vi, 898
 Inopinus T. iii, 47. S. iii, 1. 10
 Inope T. i, 373. 393. ii, 402. iii, 139.
     iv, 604. x, 356. 820. xi, 152. xii,
     113. 445. S. i, 6. 49
 Inous S. iv, 3. 60
 Inquietus S. iv, 3. 6
 Inquam T. xi, 217
 Inquevicem T. iv, 807. vii, 195. 817.
     viii, 561. xi, 415
 Inquit T. iv, 200. v, 137. vi, 319. vii,
     677. viii, 84. 601. ix, 713. x, 206.
     436. 594. xi, 393. 669. 750. xii, 689.
     S. iii, 1. 91. A. ii, 318
 Insana T. iii, 622. v, 373. 654. vii, 22.
     x, 607. xii, 655
 Insanæ T. iv, 578. ix, 480
 Insanas T. vii, 414. x, 919
 Insani T. iii, 203. iv, 442. vii, 135. xi,
     319. xii, 729. S. ii, 2. 27. iv, 8. 5
 Insania T. v, 624. x, 804. S. iv, 4. 86.
     v, 5. 23
 Insanire T. iii, 669. x, 658
 Insaniret T. x, 726
 Insanis T. vi, 300. x, 32. xii, 274
 Insano T. i, 366. iii, 613. v, 92. xi,
     230. 301
 Insanos T. vi, 203. S. ii, 1. 12. 143

- Insanus A. i, 442
 Insatiabilis T. xi, 87
 Insatiatus T. vi, 305. vii, 12
 Inecia T. i, 559. S. iii, 1. 33
 Inscias T. iii, 388. iv, 793. vi, 575. S. i, 6. 53
 Inscripta T. viii, 270
 Inscriptis S. iv, 6. 24
 Inscriptus S. iii, 1. 46
 Insedere S. iii, 1. 79
 Insedisse S. v, 2. 167
 Insequitur T. iv, 567. vii, 593. S. ii, 3. 18. A. i, 174
 Insequor T. iii, 86
 Inserena S. i, 6. 21
 Inserere T. iv, 21
 Inserit T. ii, 711. v, 230
 Inserpit T. i, 340
 Inserta T. v, 31. xi, 208
 Insertare T. vi, 891. xii, 460
 Insertas S. ii, 5. 6. iii, 5. 27
 Insertasse T. iii, 550
 Inserto T. i, 522. iv, 234. S. i, 3. 2
 Insertus T. vi, 356
 Inservante T. x, 886
 Inservare T. vi, 935. viii, 194
 Inserui S. v, 3. 44. v, 5. 72
 Inseruit T. i, 306
 Insessa T. xii, 236. S. i, 1. 56
 Insessis T. xii, 540
 Insibilat T. vi, 421
 Insiccata T. iii, 364
 Insiccatum T. viii, 246
 Insidiæ T. iii, 565. iv, 191. vii, 50
 Insidiantes T. vii, 643
 Insidias T. ii, 501. iii, 238. A. i, 155. 568. A. ii, 358
 Insidiis T. ii, 487. iii, 357. 402. viii, 104. x, 699
 Insidiosa T. vi, 322. S. i, 4. 57. A. i, 589
 Insiditur T. ii, 36
 Insidunt T. ii, 151. xi, 422
 Insigne T. v, 572. x, 443. xi, 559. xii, 491. S. i, 4. 87. iv, 2. 18
 Insignem T. i, 659. viii, 278. 675. ix, 758. x, 774. xi, 71. S. iv, 1. 2. A. ii, 292
 Insignes T. ii, 230. vi, 572. ix, 267
 Insigni S. i, 2. 240
 Insignia T. iv, 201. v, 447. vi, 80. 643. vii, 326. x, 254. xi, 83. 145
 Insignibant T. vii, 56
 Insignibus T. vi, 214. viii, 96. x, 8
 Insignis T. vi, 821. vii, 279. viii, 127. ix, 332. x, 368. S. i, 6. 29. iii, 3. 3. 111. iii, 4. 16
 Insilit T. ii, 209
 Insiluere T. ix, 230
 Insiluit A. ii, 306
 Insimul S. i, 6. 36
 Insinuare T. vii, 110. S. ii, 1. 234
 Insinuat T. v, 448
 Insistere T. iii, 487
 Insisti T. vii, 766
 Insita T. i, 459
 Insitum S. ii, 7. 127
 Insolito T. vi, 427. viii, 346
 Insolitum T. i, 431
 Insomnem T. ii, 74. vii, 454
 Insomnes T. iii, 328
 Insomnia T. v, 543
 Insomnis T. x, 298
 Insonantem S. ii, 7. 114
 Insons T. vi, 425. viii, 575. 766
 Insontes T. ii, 305. vi, 75. 150. S. ii, 1. 229. S. iii, 3. 17. A. i, 115
 Insontis T. ix, 443. 666. xii, 682
 Insonuit T. vi, 404. A. ii, 202
 Inspectant T. vi, 650. S. iii, 3. 2
 Inspectante T. ix, 97
 Inspectis S. v, 1. 80. A. ii, 414
 Inspecto T. viii, 137
 Inspectura T. ii, 740
 Insperatus T. vi, 739
 Inspexi T. iv, 541
 Inspexit T. iii, 176
 Inspicit T. iv, 135
 Inspicitur T. viii, 41
 Inspirat T. vi, 604. S. i, 2. 194
 Inspirata T. vii, 170
 Instabat T. viii, 600
 Instabili T. v, 374. A. i, 388
 Instamus T. v, 385
 Instant T. iii, 535. iv, 649. v, 695. vi, 235. vii, 18. ix, 487
 Instantem T. x, 682. xi, 204. xii, 2
 Instantes T. iv, 603. vii, 781. ix, 775. x, 407. xii, 452. S. iii, 1. 80
 Instanti S. v, 3. 259
 Instar T. i, 419. vi, 351. 369. ix, 460. x, 361
 Instare T. xi, 259
 Instas T. iv, 328
 Instat T. i, 427. ii, 603. vi, 84. 475. 773. 876. ix, 865. xi, 26. 243. S. i, 5. 49. v, 1. 31
 Instaurationem T. ii, 743
 Instaurant T. xi, 499
 Instaurare T. i, 515. ii, 88. v, 9. vii, 94. S. iv, 1. 18
 Instaurari T. xi, 232
 Instaurat T. xii, 600
 Instaurati S. i, 4. 18
 Insternat T. iii, 213
 Insternit T. ix, 374. xi, 600
 Instet S. ii, 1. 225
 Instigabat T. x, 163

- Instigare T. x, 901
 Instigat S. iv, 4. 33
 Instimulant T. vi, 589
 Instimulat T. i, 715
 Instincta T. i, 83
 Instinctu T. v, 104. xi, 673
 Instita T. vii, 654
 Institit T. iii, 319. xii, 650
 Instratum S. iii, 1. 36
 Instratus T. xi, 398
 Instraverit T. xii, 800
 Instructi T. iii, 357. vi, 912
 Instruis S. v, 3. 177
 Instruit T. ii, 486. S. v, 1. 126. A. ii, 68
 Insudat S. iii, 1. 126
 Insueta T. v, 91
 Insueto T. iv, 830
 Insuetos T. xi, 94
 Insuetum T. viii, 67
 Insula T. v, 305. A. i, 392
 Insultans T. x, 877
 Insultant T. i, 78
 Insultare T. ii, 18. x, 451
 Insumite T. v, 110. xii, 643
 Insumere T. ii, 39
 Insurgens T. vi, 839
 Insurgit T. i, 628
 Insurgunt T. viii, 606. ix, 10
 Insuto T. vii, 311
 Intacta S. iii, 1. 67. iii, 5. 8. v, 2. 131
 Intactæ T. vii, 150. A. ii, 204
 Intactam S. v, 1. 77
 Intacti T. v, 336
 Intacto T. viii, 302
 Intactos S. iii, 4. 74
 Intactum T. v, 221. S. i, 2. 238. iii, 5. 25
 Intactus T. ix, 457
 Integer T. i, 415. iii, 369. iv, 94. v, 176. vi, 472. 772. 872. viii, 301. 488. xi, 158. S. ii, 1. 156. ii, 6. 46. iii, 3. 84. v, 2. 63
 Integit T. iv, 303
 Integrabat T. viii, 657
 Integram T. vii, 366
 Integrare T. v, 30. S. v, 3. 22
 Integrata T. xi, 329
 Integrato T. vi, 42
 Intellecta T. v, 615. S. ii, 1. 11
 Intellecto T. xi, 546
 Intellectus T. xi, 241
 Intemerata T. i, 573. iv, 579. S. i, 2. 205. v, 1. 63
 Intemeratarum T. ii, 724
 Intempesta T. x, 79. S. ii, 1. 8
 Intempestiva T. xi, 242
 Intempestivus T. xi, 726. A. i, 585
 Intempestum T. ii, 154
 Intende T. i, 658. S. i, 5. 11
 Intendens S. i, 4. 54
 Intendis T. xi, 684
 Intendisse A. ii, 379
 Intendunt T. iv, 596
 Intenta T. ix, 707. S. i, 1. 62
 Intentant T. xii, 680
 Intentat T. xi, 495
 Intentata A. i, 550
 Intento T. x, 891
 Intentum A. ii, 120
 Intentus A. ii, 87
 Intepet T. ii, 377
 Intepuere T. ii, 342
 Intepuit T. v, 114
 Intercepit T. vii, 361
 Intercepta T. ii, 626
 Interceptus T. viii, 87. ix, 509
 Intercessere T. x, 22
 Intercidit T. viii, 632
 Intercipit T. vii, 749. A. ii, 63
 Intercisa T. ii, 184
 Interciso T. vi, 45
 Intercludere S. iv, 3. 58. v, 1. 131
 Intercludere T. vi, 205
 Interfata T. vii, 290
 Interfates T. ii, 188
 Interflua T. iv, 524
 Interfuit A. i, 395
 Interfusa T. i, 63. iii, 677
 Interjacet T. iii, 337. A. ii, 36
 Interim S. iv, 5. 58
 Interior T. ii, 226. iv, 726. ix, 641
 Interiore T. i, 199. ii, 43
 Interioris T. vi, 479
 Interire S. iv, 3. 13
 Interitu T. iv, 611. v, 737
 Interitus S. ii, 1. 213
 Interjunctus T. vi, 308
 Interius T. vi, 441. S. ii, 1. 86. 187
 Interlabentibus T. ii, 649
 Interligat T. vii, 571
 Intermicet T. xii, 252
 Intermissa T. ix, 120. S. iii, 1. 1
 Intermissus S. v, 1. 96
 Internectere T. viii, 168
 Internigrantibus T. vi, 336
 Interplicat T. ii, 282. iv, 218
 Interpre T. viii, 336
 Interprete S. v, 1. 101
 Interpretor T. ix, 630
 Interrogat T. vi, 190
 Intersectas S. iii, 5. 9
 Interserit T. vi, 781
 Intersonat T. v, 344
 Interstincta S. iii, 5. 90
 Intertextus T. vi, 64
 Intervenit T. vi, 639. S. ii, 2. 15
 Interviret T. iv, 98

Intervolat T. ii, 539
 Intexit T. iv, 449. 461. v, 606
 Intextus T. v, 726
 Intima T. i, 426
 Intonabit S. iv, 3. 161
 Intonat T. ii, 668. iii, 669. xii, 771
 Intonsa T. vi, 105. S. iv, 7. 10
 Intonsæ T. iv, 429. vi, 587
 Intonsi T. viii, 198
 Intonso T. vi, 607. S. iii, 4. 8
 Intonsum T. vii, 715. ix, 306
 Intontuit T. v, 87. xi, 411. A. i, 453
 Intorquet T. ii, 579. ix, 194. A. ii, 160
 Intorsit T. iv, 7
 Intorta T. iv, 534. v, 531
 Intorto T. viii, 294
 Intortum T. viii, 587
 Intrabant T. x, 490
 Intrabat T. ix, 370
 Intramus T. viii, 97
 Intrans T. iv, 811. S. i, 6. 67
 Intransentem A. i, 515
 Intranses S. ii, 2. 59
 Intransi T. ii, 28. S. ii, 1. 65
 Intrarat T. ix, 878
 Intrare T. v, 355. 428. vii, 578. ix, 798. S. i, 2. 120. iv, 1. 20. iv, 6. 83. iv, 8. 60. A. ii, 428
 Intrarit S. v, 2. 56
 Intrat S. iv, 5. 30
 Intrasse T. vii, 578. x, 560. S. iii, 4. 23
 Intrat T. i, 686. ii, 384. ix, 472. S. ii, 6. 6. iii, 3. 61. iii, 5. 16. v, 2. 170. A. i, 181
 Intrature T. ii, 25
 Intravit T. ii, 293. xi, 640. S. ii, 2. 141. iii, 3. 86. iv, 8. 23. v, 1. 146
 Intremuit T. xii, 381
 Intrepidæ S. i, 4. 16
 Intrepidus A. ii, 252
 Intrepidus T. xi, 687
 Intres T. i, 255
 Intret T. vii, 557
 Intro S. iii, 1. 108
 Introgressus T. iii, 345
 Intuleras T. v, 714
 Intulit T. viii, 751. S. ii, 1. 54. iii, 2. 22. iv, 2. 2
 Intumere T. i, 412. iv, 679
 Intumuit S. v, 1. 118
 Intuor T. iii, 533
 Invadere T. ii, 487
 Invaderet T. ix, 495
 Invalidæ T. vii, 456. xii, 238. 413
 Invalidis T. v, 378
 Invalidos T. viii, 581
 Invalidus T. x, 116

Invaserat A. ii, 292
 Invasere T. iii, 534. v, 202
 Invasit T. x, 677. S. v, 1. 245. v, 2. 32. A. i, 618
 Invectus T. xii, 597
 Invehit S. iii, 3. 97
 Invehitur T. vi, 269
 Invenerat T. viii, 527. ix, 283
 Invenire T. vii, 623. S. v, 1. 145
 Inveni T. v, 109
 Inveniam T. vii, 491
 Invenias T. vi, 116
 Inveniat T. v, 679
 Invenies A. i, 512
 Invenimus T. xii, 339
 Invenit T. i, 183. iii, 676. v, 607. x, 652. xi, 138. 512. S. ii, 6. 100. v, 5. 54
 Inveniunt S. i, 4. 106
 Inventa T. xii, 699
 Inventæ T. vi, 134
 Inventor S. i, 1. 78
 Inventrix T. v, 703
 Inverit T. ii, 153
 Invia T. viii, 513. xii, 232. A. ii, 366
 Invicta T. iii, 62. S. iii, 1. 155. A. i, 336
 Invictæ T. xii, 586
 Invicti S. iv, 7. 49. iv, 8. 61
 Invida T. viii, 370. ix, 362. x, 384. S. ii, 3. 38. iii, 2. 110. v, 3. 233
 Invidiam T. ii, 432
 Invideant T. viii, 68. S. ii, 2. 96
 Invideat T. iii, 477. xii, 584
 Invideo T. vii, 183. xi, 390. A. ii, 101
 Invidere S. i, 2. 237
 Inviderit T. vi, 728
 Invidet T. iii, 685. v, 649. vii, 275. S. ii, 2. 5. v, 1. 149
 Invidia T. i, 127. 280. S. ii, 1. 122. ii, 6. 69. iv, 8. 17. v, 3. 70. v, 5. 78. A. i, 146
 Invidiæ, T. ii, 15
 Invidiam T. ii, 301. iii, 197. vi, 44. vii, 193. ix, 723. S. iii, 5. 42. v, i, 138
 Invidiosa T. iv, 575
 Invidit T. ix, 72. A. ii, 263
 Invidus T. viii, 281. ii, 1. 165
 Invigilant T. iii, 4
 Invigilare T. viii, 263. 624
 Inviolabile T. vi, 384
 Inviolata T. iii, 112
 Invisa T. v, 327. vii, 11. ix, 51. x, 795. A. ii, 62
 Invisam T. vi, 182. vii, 499
 Invisas S. ii, 6. 28
 Invisere T. ii, 720
 Invisi T. iii, 58. ix, 26

- Invisis T. x, 936. A. i, 24
 Invisitis T. i, 668
 Inviso T. iii, 568. ix, 612
 Invisos T. vii, 175
 Invisum T. xi, 670. A. ii, 14
 Invisus T. iii, 268. S. v, 5. 3. A. ii, 127
 Invita T. viii, 547. ix, 891
 Invitæ S. iii, 1. 113
 Invitam S. ii, 6. 77
 Invitat T. iii, 126. viii, 378. S. ii, 3. 61. iii, 1. 138. A. i, 79
 Invitet S. v, 3. 282
 Invitum T. vii, 158. S. i, 4. 43
 Invitus T. vii, 203. 716
 Invis T. iii, 110
 Invocat T. ix, 162
 Inulto T. iii, 389. A. i, 91
 Inulti T. iii, 653. xi, 271
 Involvere T. iii, 223. v, 419
 Involvi T. ii, 593
 Involvit T. iii, 416
 Inusta T. viii, 709
 Inutile T. vi, 552. viii, 140
 Io T. iii, 211. iv, 678. vi, 276. x, 889. xi, 291. S. i, 4. 1
 Jocasta T. i, 681. ii, 294. vii, 475. 609. viii, 642. 647. x, 798. xi, 492
 Joci S. iv, 6. 13
 Jocos S. i, 6. 93
 Jocus S. i, 6. 6. iv, 9. 1
 Ion T. viii, 453
 Iona ix, 252
 Ionias T. ii, 729
 Ionii T. vi, 52
 Ionis T. iii, 23. iv, 105. S. i, 3. 68. iv, 4. 100
 Ionium T. i, 14. ii, 106. vi, 307. A. i, 35
 Jove T. ii, 242. 404. iv, 104. 121. 759. 841. v, 394. 697. viii, 63. x, 927. S. iv, 2. 11. v, 1. 38. v, 3. 292
 Jovem T. i, 241. 392. iii, 307. v, 276. vi, 358. vii, 152. viii, 77. x, 71. 131. 782. 833. 883. xi, 127. 462. S. iii, 5. 33
 Jovi T. i, 616. 707. iii, 206. iv, 826. vii, 236. xi, 205. S. i, 4. 2. 95. ii, 6. 47. A. i, 91
 Jovis T. i, 22. 92. 197. ii, 2. 20. 49. iii, 26. 286. 318. 351. 532. 538. v, 685. vi, 376. vii, 77. 320. viii, 202. ix, 777. 839. x, 2. 63. 632. 897. xi, 23. xii, 300. S. i, 1. 79. 91. 102. i, 6. 27. 40. ii, 3. 51. iii, 1. 25. iii, 3. 80. iv, 1. 41. v, 1. 152. A. i, 49
 Iphia T. viii, 445
 Iphinoum T. vii, 714
 Iphis T. viii, 447
 Iphiton T. v, 400
 Iphitus T. vii, 354
 Ira T. i, 428. 445. 469. ii, 132. 315. 319. 545. iii, 230. 276. 318. 424. 538. 603. iv, 114. 352. 400. 661. 672. v, 263. 425. 585. 655. 680. 689. 732. vi, 230. 745. 761. vii, 16. 26. 84. 210. 258. 399. 496. 531. viii, 94. 122. 308. 388. 563. 753. ix, 63. 477. 484. 706. 833. 862. x, 407. 409. 419. 791. xi, 250. 253. 297. 309. 432. 525. 531. 541. 568. xii, 93. 357. 589. 687. 740. 759. S. ii, 1. 59. ii, 5. 1. iii, 1. 39. v, 2. 84. v, 5. 27. A. ii, 344
 Iræ T. i, 11. 45. 411. ii, 287. 679. iii, 96. 382. 564. iv, 23. v, 393. 604. vi, 399. 538. vii, 48. 538. 615. 801. x, 287. 823. 836. xi, 23. 386. 497. 675. xii, 504. S. iii, 1. 44
 Iram T. i, 623. vii, 13. viii, 717. ix, 783. x, 571. xi, 667. xii, 462
 Irarum T. i, 302. iii, 401. 446. vii, 199. x, 75
 Iras T. i, 155. 472. 642. ii, 10. 331. iii, 21. 77. iv, 75. 229. 649. v, 133. 158. vi, 831. vii, 323. 378. viii, 125. 392. 535. x, 885. xi, 91. 314. 563. 627. 716. xii, 402. 437. 574. 714. S. ii, 1. 141. iii, 3. 184. iv, 4. 79. A. i, 435. ii, 186. 334
 Irascere T. ix, 894
 Irascitur T. xii, 128
 Irascor S. iv, 8. 33. iv, 9. 58]
 Irascuntur S. iv, 8. 33
 Irata T. ii, 380. xi, 623
 Iratis T. v, 642
 Iratus T. ii, 449. iii, 41. vi, 427. vii, 161. viii, 23
 Ire T. i, 4. 223. 616. 636. ii, 3. 21. 323. 395. 511. 608. iii, 38. 80. 307. 365. 386. 459. 634. 665 et al.
 Irem S. ii, 5. 19
 Iret T. iv, 82. viii, 568. xii, 182. S. i, 1. 28
 Irin T. vi, 461. x, 81
 Iris T. x, 136. xii, 138
 Irradiant T. vi, 64
 Irremeabile T. i, 96
 Irrepere T. viii, 217. S. v, 2. 8
 Irreptit T. xi, 476
 Irrepere S. v, 2. 63
 Irreptare T. iv, 386
 Irreptet T. xi, 732. S. iii, 1. 178
 Irrepant T. v, 60
 Irrequietus S. v, 1. 188
 Irrevocabilis T. ix, 198
 Irrevocata T. vii, 773. A. ii, 117
 Irriguam T. iv, 375

Errata T. ii, 543. 652. v, 684. vi, 768.
 vii, 314. x, 45. xi, 471. 511. 557.
 S. iii, 4. 41. v, 2. 164. 172. v, 3.
 175. A. i, 89. ii, 286
 Irritat T. xi, 716
 Irritus T. v, 618. ix, 653. xi, 258.
 504
 Irrubuit T. vi, 231. ix, 647. S. v, 3.
 32
 Irruerant T. v, 721
 Irrugat T. iv, 266
 Irruit T. viii, 690. ix, 233. xi, 540
 Irrumpe A. i, 508
 Irrumpere T. iii, 634. vi, 23. x, 341.
 359. xi, 108
 Irrumperet T. vi, 40
 Irrumpis T. ix, 343. x, 810
 Irrumpit T. xii, 269
 Irrupere T. iii, 592
 Irrupisse T. iii, 549. xi, 216
 Irrupit T. iv, 212. vi, 641. vii, 336.
 x, 496. S. v, 3. 286
 Isi S. iii, 2. 101
 Ismara T. iv, 385. vi, 108. vii, 685. S.
 i, 2. 224
 Ismariis S. v, 3. 6
 Ismarios T. v, 432
 Ismene T. ii, 461. viii, 628. ix, 476.
 xi, 643
 Ismenen T. viii, 556. 613
 Ismenes T. vii, 535
 Ismeni T. iv, 415. xi, 170. xii, 409
 Ismenia A. ii, 153
 Ismenide T. ix, 319
 Ismenius T. i, 673. ii, 307. vii, 124.
 viii, 497
 Ismenon T. i, 40. iii, 663. ix, 359
 Ismenos T. vii, 800. ix, 226. 317. x,
 27
 Ismenus T. ix, 404
 Issa T. iii, 340. 354. vi, 596. S. iv, 6.
 81
 Isses T. viii, 514
 Isset T. ii, 683. vi, 485. xii, 635. S.
 iii, 5. 46
 Ister S. v, 2. 137
 Isthmia A. i, 407
 Isthmiaca T. vi, 557
 Isthmiacis S. ii, 2. 68
 Isthmiaco T. ix, 401. xii, 131
 Isthmiacos S. ii, 1. 170
 Isthmiæ S. ii, 7. 2
 Isthmius T. vii, 15
 Isthmos T. i, 120. ii, 183. iv, 62. vi,
 14. S. iii, 1. 142. iv, 3. 60
 Isti S. iii, 4. 34
 Istis T. iii, 716. S. ii, 1. 226. ii, 2.
 110. A. ii, 442
 Isto T. iv, 747. S. iii, 5. 3

Istos T. ix, 23
 Istri S. v, 1. 89
 Istrum T. i, 19. S. iv, 4. 63. v, 1. 128
 It T. i, 102. 613. ii, 11. 34. 205. iii,
 593. iv, 59. 116. v, 333. 701. vi,
 346. 648. vii, 466. 662. 673. viii,
 49. 353. 479. 681. ix, 43. 198. 542.
 552. x, 87. xi, 513. xii, 128. S. i, 1.
 43. 65. ii, 3. 9. ii, 5. 20. iv, 3. 62.
 A. ii, 10
 Itala T. i, 17. xii, 815. S. iii, 1. 60.
 iii, 3. 161. A. i, 14
 Italicæ S. iv, 6. 78
 Itolidum S. i, 2. 274
 Italis S. ii, 7. 65
 Italo S. v, 1. 223
 Italos T. viii, 411
 Italus S. iv, 5. 46
 Ite T. ii, 667. iii, 167. iv, 692. 693.
 vi, 628. 806. vii, 288. 433. 612. ix,
 57. 59. x, 33. 266. 485. xi, 478.
 574. xii, 648. S. i, 5. 15. i, 6. 2. ii,
 3. 145. iii, 3. 13. iii, 4. 1. 2. 3. v,
 3. 284
 Iter T. i, 101. 326. 369. 444. 684. ii,
 38. 351. 375. 553. 743. iii, 120.
 262. 324. iv, 689. v, 286. 346. 441.
 607. vii, 146. 167. 361. 488. viii,
 62. 144. 155. 179. ix, 365. 644. x,
 183. 248. 284. 686. 842. xi, 137.
 313. 596. xii, 144. 149. 232. 333.
 619. 813. S. i, 1. 24. i, 2. 202. iii,
 1. 100. iii, 2. 62. 138. iii, 5. 43. iv,
 3. 21. 33. 48. iv, 7. 42. v, 1. 243.
 v, 2. 41. 61. A. i, 23
 Iterans T. v, 407
 Iterant T. v, 694. xii, 775. A. i, 482
 Iterare T. x, 36. xi, 455
 Iterasset S. i, 2. 190
 Iterasti S. iii, 5. 53
 Iterat T. v, 132. 499. vi, 173. vii,
 495. xii, 93. S. iii, 4. 92. A. i, 598.
 ii, 122
 Iterata T. vi, 415. viii, 59. S. i, 2. 84.
 i, 4. 80. ii, 4. 20. iii, 2. 140
 Iterent S. v, 2. 60
 Iteres S. iv, 2. 62
 Ithaccia A. i, 558
 Ithacis A. ii, 59
 Ithaco A. ii, 144
 Ithacum A. i, 538. ii, 131. 206
 Ithacus A. ii, 24. 44. 335
 Ithonnos T. vii, 330
 Ithone T. ii, 721. iv, 179
 Itur T. xii, 22. S. i, 4. 48
 Ituram A. ii, 363
 Ituris T. iv, 24
 Ituro T. iv, 251
 Iturus S. ii, 3. 40

- Ityn T. vii, 642
 Itys T. vii, 643
 Juba T. iv, 180. 777. S. iv, 4. 28
 Jubas T. ii, 678. iv, 18. vi, 302. 502. viii, 574. ix, 109. S. ii, 5. 14
 Jubam T. viii, 167. ix, 214
 Jubar T. i, 343. iii, 223. v, 297. vii, 45. 710. ix, 648. 699. x, 136. xii, 305. 565. 709. S. i, 1. 77. ii, 2. 46. iv, 8. 31. A. i, 181
 Jubarum T. vi, 402. ix, 687
 Jubas T. ii, 280. iii, 265. iv, 679. v, 572. vi, 419. 523. vii, 263. ix, 193. x, 755. xi, 406. A. ii, 185
 Jube T. iv, 546. xi, 262. 291. A. ii, 232
 Jubeam T. iii, 278
 Jubeant S. iv, 5. 52
 Jubeat T. iv, 504. vii, 174. S. iii, 2. 128
 Jubebas S. i, 2. 79. A. ii, 303
 Jubebat T. ii, 249. A. ii, 403
 Jubebo T. vii, 32
 Jubent T. i, 140. iii, 721. x, 582. S. ii, 6. 40. iii, 2. 74
 Jubente S. iv, 2. 82
 Jubentem T. x, 624
 Jubentis T. vii, 27
 Jubeo T. ii, 699. vii, 506. xi, 433
 Jubere T. xi, 694
 Juheret S. iv, 8. 38
 Juberi T. x, 650
 Jubes T. i, 251. iv, 386. v, 30. vii, 180. xi, 692. A. i, 506
 Jubet T. i, 205. 515. 636. ii, 22. 608. iii, 220. 690. iv, 457. 783. v, 345. 480. vi, 223. 723. 921. vii, 109. 373. 394. ix, 449. x, 81. 127. 162. 408. 845. xi, 288. 352. 421. 662. xii, 352. 693. S. i, 4. 41. iii, 4. 46. 71. iv, 2. 55. iv, 3. 128. v, 1. 254. A. i, 58. 135. 226. ii, 26. 82. 433
 Jubetis T. i, 3
 Jubis T. iv, 484. ix, 741. S. i, 1. 48
 Jucunda T. viii, 33. S. i, 2. 49. ii, 7. 63
 Judex A. ii, 344
 Judice T. vii, 509. S. v, 2. 101
 Judices S. iv, 9. 16
 Judicis T. viii, 102. xi, 571. S. iv, 4. 48
 Judicium S. i, 4. 25
 Jugs T. ii, 67. 500. 557. 714. iv, 351. v, 152. 298. vi, 257. 349. 416. vii, 137. 779. ix, 709. x, 318. xii, 693. S. i, 2. 138. i, 3. 85. ii, 3. 21. ii, 7. 45. iii, 3. 83. iii, 5. 102. v, 2. 42. 135
 Jugalem T. v, 62
 Jugales T. iii, 262. 413. iv, 678. v, 330. 391. 431. vii, 72. 743. 790. ix, 7. x, 204. S. iii, 5. 69. iv, 3. 104. A. i, 58. 633
 Jugali T. ii, 272
 Jugari T. ii, 204. v, 116
 Jugatus T. iii, 157
 Jugatum S. v, 1. 46
 Jugavi S. i, 2. 183
 Jugera T. i, 152. 568. v, 550. vi, 679. 917. ix, 83. S. i, 2. 84. iv, 2. 12. v, 3. 37. 163
 Jugi T. vi, 503. ix, 314. xii, 244
 Jugio T. i, 364. 697. ii, 253. 551. iv, 290. 431. v, 393. vii, 266. ix, 503. S. i, 6. 13. iii, 2. 66. iv, 4. 90. iv, 6. 101. A. i, 321. ii, 411
 Jugo T. i, 19. 63. 119. 175. ii, 443. iii, 39. 266. iv, 43. 219. vi, 341. xi, 443. S. i, 2. 16. iv, 1. 7. A. i, 246. 280. 620
 Juguli T. viii, 526
 Jugulis T. v, 256
 Jugulo T. ii, 648. x, 813
 Jugulos T. xii, 680
 Jugulum T. ii, 123. 543. iii, 380. x, 322
 Jugum T. vi, 591. vii, 441. 565. ix, 84. x, 233. S. i, 2. 78. ii, 2. 58. iii, 4. 33. iii, 5. 98. v, 2. 169
 Julia S. i, 1. 29. v, 2. 102
 Iulos S. i, 2. 190
 Juncta T. vi, 712. viii, 544. x, 406. S. i, 2. 189. iv, 6. 17. v, 3. 254
 Junctas T. iii, 699. iv, 615. vii, 385. S. i, 2. 257. iii, 1. 137. A. i, 312
 Junctam S. iii, 5. 23
 Juncti T. ix, 126
 Junctis T. i, 474. x, 157. S. iii, 4. 99
 Juncto T. ii, 437. vi, 273. vii, 82. xii, 385. S. ii, 6. 11. v, 1. 14. A. ii, 30
 Junctos T. viii, 271. S. i, 3. 28
 Junctum T. vii, 773
 Junctus S. i, 2. 45
 Jungam T. v, 138. S. i, 4. 103
 Jungas T. xi, 192
 Junge T. xii, 378. S. i, 2. 182. i, 5. 10. A. ii, 228
 Jungens S. ii, 4. 20. A. ii, 133
 Jungere T. ii, 168. 512. viii, 79. x, 221. 733. xi, 96. S. iii, 3. 109. A. i, 321. ii, 48. 162. 243. 424
 Jungi A. i, 409
 Jungimus T. vii, 99
 Jungit T. iii, 497. viii, 493. ix, 772. x, 55. 249. xii, 412. 708. S. i, 2. 143. ii, 1. 196. A. ii, 253
 Jungunt T. vi, 290. vii, 259. ix, 433. A. ii, 224

- Jungentur T. iv, 49. vii, 291
 Juno T. i, 250. 283. ii, 293. 351. iii, 252. 692. v, 446. vii, 221. viii, 504. ix, 511. 515. x, 126. 282. xi, 211. xii, 292. 465. S. i, 2. 38. 134. 239. ii, 1. 147. ii, 7. 84. iii, 1. 105. iii, 3. 81. iii, 4. 15. 18. v, 3. 277
 Junone T. x, 181. S. iv, 6. 54
 Junonem T. x, 896
 Junonia T. i, 388. 716. S. ii, 4. 26. v, 1. 103
 Junonis T. i, 12. iii, 184. iv, 527. vii, 419. x, 51. xii, 309
 Junxerat S. iii, 4. 54
 Junxere T. ii, 140. x, 520. xii, 661
 Junxisse S. v, 3. 276
 Junxit S. iii, 2. 66. v, 1. 44. A. i, 374
 Jupiter T. i, 29. ii, 182. 438. iii, 228. 471. iv, 762. v, 178. 362. 391. 584. vi, 198. 279. vii, 2. 666. viii, 83. 409. 424. 456. x, 374. 905. xi, 6. 25. xii, 87. 651. S. i, 2. 136. i, 4. 65. i, 6. 25. iii, 1. 141. iii, 4. 18. iv, 1. 47. iv, 3. 129. A. i, 83. 263
 Jura T. i, 459. 671. ii, 386. iii, 342. 444. 689. 696. v, 457. vii, 186. 706. viii, 28. 94. xi, 165. 430. 651. 683. 721. xii, 552. S. i, 3. 29. i, 4. 12. 47. 81. ii, 1. 84. iii, 2. 94. iii, 3. 108. iii, 4. 38. iii, 5. 88. iv, 7. 6. v, 2. 144. v, 3. 186. A. i, 64. 361. 403. ii, 450
 Jurabere T. vii, 103
 Juranda A. i, 391
 Jurandus T. viii, 100
 Jurant S. v, 1. 262
 Jurare T. v, 329. S. iv, 1. 15
 Juras S. v, 2. 176
 Jurastis T. vii, 378
 Jurat A. ii, 283
 Jurata T. ii, 491. iv, 305. vii, 160. S. i, 4. 74. ii, 1. 53. A. ii, 283
 Juratur A. i, 455
 Juratus T. vii, 687. viii, 54. S. iii, 2. 98
 Juravere T. iii, 242
 Juravi T. iv, 397
 Juravit S. iii, 1. 186. iv, 3. 153. A. ii, 114
 Jure T. i, 139. ii, 439. A. ii, 79
 Jurgia T. i, 444. ii, 365. 415. ix, 61. x, 896. xi, 308. xii, 329. S. iii, 5. 87. iv, 4. 39
 Juris T. i, 128
 Juro T. x, 200. 360. xi, 621. xii, 103. 398. A. i, 273
 Jus T. i, 154. 167. iii, 84. 316. iv, 422. v, 687. vi, 918. vii, 32. 485. S. ii, 4. 17. iv, 8. 21. v, 1. 115
 Jussa T. i, 211. 298. ii, 2. 70. 373. iii, 67. 111. 353. 576. 702. iv, 549. vi, 813. vii, 177. 501. viii, 119. ix, 211. x, 129. 340. xii, 376. S. iii, 3. 82. iv, 2. 50. v, 2. 112. A. i, 189. 210. 226. ii, 11
 Jusserit T. i, 10
 Jussi T. vi, 204. vii, 487. ix, 153. xii, 756. S. i, 2. 78. 129. A. ii, 21
 Jussis T. iii, 253. 260. v, 518. x, 82. 134. S. v, 2. 45
 Jussisse S. iii, 1. 22
 Jussisti S. iv, 1. 14
 Jussit T. ii, 325. v, 102. x, 761. S. iv, 2. 33. S. v, 1. 138
 Jusso T. x, 19
 Jussos T. xi, 77
 Jussa T. iv, 716. xii, 300
 Jussum S. ii, 2. 59. 67. iv, 6. 28
 Jussus T. i, 182. ii, 94. iii, 305. vi, 931. vii, 14. x, 222. xi, 286. xii, 59. S. ii, 7. 101. iii, 3. 163. A. ii, 186. 201. 438
 Justa T. ii, 428. vi, 169. 529. vii, 19. ix, 397. 903. xi, 610. xii, 34. 589. S. iii, 2. 78. iii, 3. 125. v, 1. 18
 Juste T. i, 531. ii, 374. iii, 718. vii, 538
 Justas T. xii, 714. A. ii, 324
 Justi T. v, 71
 Justis T. ii, 392. ix, 633. 831. xii, 505. S. iv, 3. 10. v, 2. 83
 Justissime T. i, 250. viii, 678
 Justitia T. ii, 360. v, 360. S. v, 3. 90
 Justitiae A. ii, 450
 Justius T. ii, 394. xi, 542. A. i, 498
 Justo T. v, 273. vi, 175. viii, 606. xi, 616
 Justos T. v, 115. ix, 564. xii, 779
 Justum T. iv, 822. S. v, 5. 57
 Juturnae S. iv, 5. 35
 Juvabat S. ii, 6. 51
 Juvabo T. iii, 313. S. iii, 1. 112. v, 2. 159
 Juvabunt T. iv, 326
 Juvant T. v, 494. viii, 251
 Juvarem A. ii, 107
 Juvat T. i, 616. 701. ii, 195. iii, 354. iv, 20. 577. v, 16. vi, 71. 264. vii, 304. viii, 164. ix, 184. 526. x, 36. xi, 37. 657. 735. xii, 460. 517. 739. S. i, 1. 15. 61. i, 3. 99. i, 5. 20. 26. ii, 1. 88. ii, 6. 92. iv, 2. 26. iv, 3. 104. iv, 6. 8. v, 5. 33. A. ii, 453
 Juvem T. i, 253
 Juvenca T. ii, 325. vii, 664. A. ii, 301
 Juvencae T. i, 254. v, 322. vii, 573. S. iv, 4. 91
 Juvencae A. i, 315
 Juvencae T. viii, 595. xii, 169
 Juvenci T. i, 181. ii, 519. 560. iv, 442.

- ix, 334. x, 512. xii, 600. S. iii, 2. 89
 Ixiona T. ii, 473. iv, 520. viii, 50
 89
 Juvencis T. iv, 71. 166. vi, 267. A. i, 417
 Juvenco T. iii, 591. viii, 693
 Juvencos T. i, 131
 Juvencum T. iv, 409. vi, 186. vii, 672. ix, 115. 227. x, 288
 Juvencus T. xi, 252
 Juvenem T. v, 666. vi, 325. 789. ix, 805. 861. x, 471. 720. xi, 35. S. iii, 1. 92. iii, 2. 104. 122. iv, 4. 74. v, 1. 261. v, 3. 220. v, 5. 19. A. i, 7. 157. 666. ii, 294
 Juvenes T. i, 439. 527. 557. 637. v, 713. vi, 340. 532. 656. 834. 216. ix, 87. x, 240. 485. S. i, 2. 173. iii, 1. 175. iii, 3. 154. iv, 4. 45. v, 1. 218
 Juvenescere T. iii, 584
 Juveni T. iv, 249. viii, 562. ix, 661. 808. x, 629. S. i, 2. 137. 179. iii, 3. 30. iv, 8. 26
 Juvenile S. i, 4. 51. ii, 2. 137. iii, 5. 25
 Juvenilia S. v, 3. 191
 Juvenilibus T. i, 486
 Juvenilis S. ii, 2. 10
 Juvenis T. i, 430. 613. ii, 331. 353. iii, 621. iv, 126. vi, 614. 632. vii, 280. 607. 635. viii, 556. ix, 36. x, 662. 676. S. i, 2. 71. 81. 87. 90. 107. ii, 7. 73. iii, 2. 6. iii, 4. 6. 69. 78. iv, 1. 23. iv, 8. 14. iv, 9. 15. v, 1. 11. 76. 197. v, 2. 97. v, 4. 1. A. i, 588
 Juvent T. ii, 171. x, 847. S. iv, 8. 56
 Juventa T. ii, 340. x, 31. S. ii, 3. 72. ii, 7. 64. iii, 3. 67. 126. iii, 4. 101. iv, 3. 149. v, 2. 152. A. ii, 374
 Juventes T. ii, 707. v, 107. vii, 301. S. i, 2. 182. 276. ii, 1. 52. iii, 5. 61. v, 2. 62. v, 5. 18. A. i, 267. 277
 Inventam S. iv, 1. 46. v, 2. 31
 Juventus T. vi, 555. vii, 17. 605. viii, 268. 601. ix, 706. x, 223. 495. 566. xii, 611. 706. 815. S. i, 1. 62. A. i, 559. ii, 117
 Juvenum T. i, 87. 606. ii, 152. 483. iii, 134. 384. iv, 152. 806. v, 119. 149. 258. vi, 129. 734. 930. x, 245. 786. S. i, 2. 100. 235. ii, 6. 71. iii, 1. 44. iv, 8. 32. v, 1. 247
 Juvete T. ii, 235. 275. iv, 306. S. ii, 2. 13
 Juvetis S. iv, 9. 51
 Juvet T. i, 473. viii, 74. S. i, 1. 106. A. ii, 199
 Juvi T. x, 769
 Juvisse T. xii, 101
 Juvissent T. x, 261
 K.
 Kalendis S. i, 6. 3
 L.
 Labant T. iv, 23. vi, 871. vii, 533. ix, 531. x, 880
 Labantem T. ix, 487
 Labantis T. xi, 565
 Labat T. iv, 766. v, 371. xii, 13. S. v, 3. 237
 Labdacides T. ix, 223. 777. x, 611
 Labdacidas T. ix, 650. x, 36
 Labdacides T. vi, 451
 Labdacio T. iii, 418
 Labdacios T. vii, 207
 Labdacium T. ii, 210
 Labdacus T. iii, 80
 Labens T. v, 514. viii, 547. S. v, 1. 194
 Labente T. viii, 435. ix, 751. xii, 209. S. i, 4. 41. ii, 5. 21. v, 5. 16
 Labentem T. vii, 35. 636
 Labentibus S. iv, 1. 31
 Labentis S. iii, 4. 10
 Laberis S. i, 3. 66
 Labes T. viii, 24
 Labetur S. i, 1. 96
 Labi T. viii, 735
 Labimur T. ix, 885
 Labitur T. ii, 628. iv, 645. v, 504. ix, 556. x, 402. xii, 778. S. iii, 2. 52
 Labor T. i, 106. 522. iii, 3. 17. 160. v, 189. 377. vi, 88. 119. 203. 469. 796. vii, 368. 446. ix, 316. xii, 287. S. i, 3. 48. i, 4. 54. i, 5. 11. iii, 1. 116. 123. iv, 3. 40. A. i, 116. 539
 Labora S. i, 5. 10
 Laborant T. i, 489. ii, 273. v, 381. vii, 3. S. i, 1. 57. iv, 2. 34. iv, 3. 49
 Laborantem T. v, 408. viii, 316
 Laborantes T. vii, 809
 Laborat T. xi, 596. S. i, 2. 235. v, 1. 10. A. i, 522
 Laboratus T. i, 341
 Laboratus T. x, 579. S. iii, 2. 143
 Labore T. iii, 490. iv, 635. vi, 650. 924. viii, 316. xii, 230. 407. 580. S. ii, 3. 14
 Labores T. i, 498. iii, 119. 227. v, 47. 114. 345. vi, 236. 829. ix, 632. 660. x, 36. xi, 80. xii, 126. 313. S. i, 1. 61. i, 2. 38. 96. ii, 1. 117. 124. iii, 1. 17. 166. iii, 3. 123. iv, 4. 88. iv,

5. 43. iv, 7. 2. v, 1. 120. 229. A. i, 160. ii, 430
 Laboret T. iii, 252. 279
 Labori T. ii, 689. v, 273. xii, 197. S. iv, 4. 29
 Laboribus S. iv, 4. 31. iv, 8. 55
 Laboriferi S. iv, 6. 26
 Laboriferos T. vi, 25
 Laboris T. vi, 503. xii, 246. S. i, 2. 202. iii, 5. 35. A. ii, 170
 Laboro S. iii, 5. 82
 Laborum T. ii, 196. vi, 871. ix, 82. xii, 599. S. v, 2. 35
 Labris T. iv, 790. S. i, 5. 49
 Labuntur T. i, 632
 Lacenæ T. x, 503
 Lacenas A. ii, 159
 Lacedæmonia T. viii, 364
 Lacedæmonii S. iii, 3. 93
 Lacedæmonium T. iv, 48
 Lacera T. i, 437. xi, 142. xii, 109. 718. S. i, 4. 88
 Laceræ T. xi, 9
 Lacerant T. v, 366
 Laceras T. v, 254. 650
 Laceri T. ix, 259
 Laceris T. iii, 680. iv, 417. x, 8. S. iii, 3. 133
 Lacerna S. ii, 1. 130
 Lacernis S. iv, 9. 24
 Lacero T. vii, 213. ix, 163
 Laceros T. v, 235. 605. xii, 411
 Lacerti T. vi, 844. xii, 110. S. iv, 4. 66
 Lacertis T. iv, 564. v, 141. 378. vi, 733. 893. ix, 904. S. iv, 3. 105. v, 2. 66. v, 5. 8. A. ii, 230. 270
 Lacerto T. ii, 538. viii, 538. 684. ix, 547. x, 745. xi, 38
 Lacertos T. iii, 16. vi, 78. 708. S. ii, 6. 83. iv, 9. 13. A. ii, 379
 Lacerum T. iv, 569. S. iv, 4. 104
 Lacerant T. vii, 673. xii, 690
 Lacerat T. viii, 75
 Lacerens T. xii, 604
 Lacerere T. i, 413. viii, 579. ix, 185
 Lacerat T. vi, 465. 523. 861. viii, 264. S. ii, 1. 197
 Lacerant T. iv, 241. v, 437. vi, 20. x, 529. xii, 615
 Lachesim T. iii, 642
 Lachesis T. ii, 249. iv, 636. S. ii, 1. 120. iii, 5. 40
 Lacon T. vi, 770. vii, 129. viii, 432
 Lacona T. vi, 811
 Lacones T. vi, 825
 Laconum T. vi, 739. S. i, 2. 148
 Lacrymabile T. iv, 718. ix, 882. xi, 636
 Lacrymabilis T. x, 357. 791. S. ii, 1. 139. iii, 1. 142
 Lacrymæ T. ii, 235. iii, 272. ix, 36. x, 718. xi, 608. xii, 152. 167. 794. S. i, 2. 196. ii, 1. 47. ii, 7. 134
 Lacrymanda S. v, 2. 93
 Lacrymandus T. ix, 100
 Lacrymans T. vi, 322. ix, 85. 157. xii, 128
 Lacrymarum T. vi, 146. 623
 Lacrymas T. i, 620. ii, 315. 355. 656. iii, 44. 116. 190. 291. 546. iv, 391. 782. v, 594. 654. 711. vii, 497. 521. 789. viii, 59. 622. 655. ix, 48. xi, 193. 385. xii, 318. 381. 345. 377. 386. S. ii, 6. 11. ii, 7. 106. iii, 3. 213. v, 1. 221. v, 3. 46. v, 5. 48. A. ii, 256
 Lacrymis T. ii, 372. iii, 65. 130. 137. 150. 383. 687. 692. iv, 18. v, 83. 126. 276. 639. vi, 44. 72. vii, 151. 493. viii, 29. 114. 172. 217. 716. ix, 74. 621. x, 66. 589. 716. xi, 270. 300. 417. 643. 749. xii, 44. 408. 488. 589. S. i, 2. 67. ii, 1. 17. ii, 6. 1. iii, 3. 19. v, 1. 179. v, 5. 22. 57. A. ii, 12. 269. 309
 Lacrymosa S. v, 3. 86
 Lacrymosos T. vi, 164
 Lacte T. i, 508. ii, 84. iv, 545. vi, 186. viii, 302. S. v, 5. 17
 Lactea S. i, 2. 51. ii, 1. 50. A. i, 307
 Lactis T. iv, 453. 788. v, 619. vi, 212
 Lacu T. iv, 554. vi, 21. S. i, 1. 73. i, 5. 53
 Lacunas S. iv, 3. 54
 Lacunculi S. i, 6. 17
 Lacus T. iii, 205. 258. iv, 538. 568. 700. v, 522. viii, 17. 175. ix, 245. 452. 507. S. i, 1. 67. 83. i, 3. 65. ii, 3. 2. 60. iii, 1. 57. iii, 5. 104
 Ladon T. iv, 289. 837
 Ladonis T. ix, 573
 Lædas S. i, 2. 270
 Lædendi S. ii, 6. 70
 Lædere T. vii, 697
 Lædit T. iii, 294
 Læditur T. vii, 45
 Lænis S. ii, 1. 129
 Læsa T. vii, 217. S. iii, 3. 107. iii, 5. 3
 Læseris T. ix, 216
 Læsi T. iii, 276. S. iii, 1. 81
 Læsiat T. i, 171. vi, 303
 Læsum T. i, 674. S. iii, 1. 174
 Læta T. i, 264. ii, 159. 191. 722. iv, 747. v, 657. vii, 275. x, 835. xi, 83. 648. S. iii, 2. 49. iii, 3. 63. 205. iv, 1. 1. iv, 6. 96. v, 1. 67
 Lætabile S. iv, 8. 21
 Lætantes T. x, 378
 Lætantur S. iv, 2. 21. A. i, 101

- Laetas S. v, 1. 92. 254
 Laetati T. iii, 96
 Laetatur T. i, 524. x, 290
 Laetatus T. x, 468
 Laetio T. v, 491. S. i, 4. 123. ii, 7. 9
 Laetam S. i, 2. 143. iv, 8. 26
 Laeti T. ii, 193. iii, 578. x, 181. S. i, 6. 8. A. ii, 287
 Laetifici T. xii, 521
 Laetificos T. viii, 261
 Laetior T. vii, 701. S. v, 4. 18
 Laetis T. i, 126. ii, 18. 406. iv, 98. x, 346. 464. 786. xi, 551. S. i, 6. 26. iv, 6. 60
 Laetitia T. ii, 244. vi, 572. viii, 753. S. i, 4. 18
 Laeto T. ii, 214. iii, 187. v, 729. viii, 70. S. iv, 1. 45. iv, 2. 8. A. i, 554
 Laetos T. vi, 897
 Laetum T. ii, 396. viii, 709. xii, 164. S. ii, 1. 199. ii, 2. 6. iv, 7. 81. v, 3. 218
 Laetus T. i, 493. iii, 396. iv, 94. 832. 841. v, 118. vi, 339. vii, 52. ix, 324. 559. x, 346. xi, 567. xii, 67. S. i, 1. 73. 107. iii, 1. 163. iii, 3. 140. iii, 4. 7. iv, 6. 54. A. i, 53. 167. 323
 Laeva T. ii, 10. 632. iii, 292. iv, 268. 502. 657. vi, 905. vii, 311. viii, 748. 755. x, 429. xi, 54. S. iv, 8. 48
 Laeva T. xi, 444. 586. S. iii, 3. 144
 Laevam S. i, 1. 37
 Laevas T. v, 414
 Laevo T. v, 307. viii, 673. ix, 693. x, 110
 Laevos T. ii, 542
 Laevum T. ii, 218. iii, 261. vii, 635. ix, 202. x, 307. 411. S. ii, 3. 29
 Laevus T. i, 384. 634. ii, 383. iii, 493. vi, 274
 Laertia A. ii, 1
 Laertiades A. ii, 19
 Laertius A. ii, 316
 Lai T. vii, 355
 Laii T. xi, 636
 Laius T. i, 296. ii, 7. 66. iv, 605. vii, 245. xi, 623. 702
 Lambere T. i, 91
 Lambit T. iv, 52. v, 524. x, 823
 Lambunt T. iv, 658. xi, 31
 Lamenta T. iii, 122. vi, 50. ix, 400. 407. x, 569. xi, 374. xii, 45. 377. 793. S. ii, 1. 6. ii, 6. 5. iii, 3. 135. v, 3. 264. v, 5. 58. A. ii, 213
 Lamentabile T. i, 68. xi, 160. S. v, 2. 1
 Lamentata T. xii, 224
 Lampada T. viii, 468. x, 283. xii, 279. S. iv, 8. 51
 Lampade T. iv, 133. viii, 235. x, 121. 470. xi, 142. 491. xii, 270. 365. S. i, 2. 5. 80. ii, 7. 119. iv, 8. 59. A. ii, 290
 Lampades S. v, 4. 9
 Lampas T. viii, 766
 Lampe T. ii, 623
 Lampia T. iv, 290
 Lampus T. vii, 759
 Lamum T. ix, 764
 Lamos T. ix, 766
 Lana T. iv, 365
 Lanas A. i, 581
 Lancea T. ii, 636. vii, 552. viii, 472. 686. xii, 664. S. ii, 6. 33. v, 1. 93
 Lanca S. v, 3. 183
 Langia T. iv, 51. 717. 775
 Languentia T. i, 546. v, 502. vi, 599. x, 132
 Languescunt T. xii, 727
 Languet T. i, 693. xii, 305
 Langulda T. vi, 749. viii, 640. x, 117. 143. 306. xi, 548. S. iv, 3. 35
 Languidus S. i, 5. 58
 Laniata A. i, 77
 Lanigeri S. iv, 5. 17
 Lanugine T. vii, 655. ix, 703. S. v, 5. 20. A. i, 163
 Lanugo T. vi, 586. S. iii, 4. 65
 Lapillis S. iv, 6. 18
 Lapitharum T. v, 262. vi, 536. A. i, 49
 Lapithas T. ii, 563. vii, 204. A. ii, 398
 Lapithomia T. vii, 297
 Lapsa T. iv, 149. vi, 327. viii, 495. ix, 35. 678
 Lapse T. ii, 236. xii, 385
 Lapsare T. v, 223. ix, 162
 Lapsas T. vi, 793. viii, 541
 Lapsis T. i, 92. A. i, 571
 Lapeo T. vii, 151
 Lapsu T. i, 499. ix, 414
 Lapeuras T. xii, 233
 Lapsus T. ii, 349. 647. iv, 384. 750. vi, 234. 700. viii, 177. 597. x, 210. S. i, 2. 100
 Laquearia T. i, 144. S. iv, 2. 31
 Laquearibus S. iii, 3. 103
 Laqueo S. v, 3. 77
 Lardum S. iv, 0. 34
 Lare S. iii, 1. 83
 Larem T. i, 587. ii, 439. iv, 57. vii, 787. viii, 618. 738. x, 88. xi, 109. S. iii, 1. 65. iv, 8. 23. v, 1. 146. A. ii, 66
 Lares T. iv, 374. vii, 600. ix, 515. x, 585. xii, 327. S. ii, 3. 16. iv, 5. 2. A. ii, 259
 Larga T. ii, 436. iv, 409. S. ii, 6. 68. v, 3. 239
 Large T. vi, 91
 Large S. ii, 2. 37

Largi S. i, 6. 95. iij, 2. 149
 Largar T. xii, 81
 Largis T. iv, 591. S. i, 6. 16. iv, 3. 137
 Largita S. i, 2. 121
 Largitor T. iv, 831. vii, 730. S. iij, 1. 91
 Largitur T. i, 664. xii, 716
 Largiuntur S. i, 6. 33
 Largius T. ii, 8. iij, 455. S. i, 3. 16. ii, 7. 12
 Largo T. i, 555. A. i, 120
 Largos T. iv, 451. S. i, 4. 27
 Largum S. iv, 8. 57
 Largus T. iij, 418. 603. S. ii, 2. 136. iij, 3. 33
 Laris T. vii, 157. S. ii, 2. 22. iij, 3. 197. v, 3. 198
 Larissa T. ii, 253. iv, 44. vi, 516
 Larissæo T. iv, 5
 Larissæus T. i, 382
 Lasciva S. ii, 1. 116. v, 3. 98
 Lascivia S. iij, 5. 14
 Lasciviat S. iij, 2. 111
 Lascivire S. i, 5. 9
 Lascivum T. v, 612
 Lascivus S. ii, 1. 75
 Lassa T. iij, 189. 333. iv, 357. vi, 451. ix, 848. x, 839. xi, 552. S. ii, 2. 26
 Lassabat S. ii, 1. 100
 Lassæ T. ix, 191
 Lassam T. viij, 231. ix, 227. x, 926
 Lassantem S. iij, 3. 176
 Lassare T. xi, 105. S. v, 1. 21
 Lassarunt T. vi, 799
 Lassat T. v, 413. ix, 723
 Lassata T. vi, 41. S. i, 5. 2. v, 3. 144. A. i, 344
 Lassavit T. v, 483. x, 290
 Lassi T. x, 153
 Lasso T. ii, 599. ix, 682
 Lassos S. i, 3. 14
 Lassum T. i, 331. S. i, 1. 4
 Lassus T. ii, 669
 Lata T. ii, 474. v, 242. S. v, 1. 244. v, 3. 101
 Latæ A. ii, 436
 Latas T. v, 44
 Lateant T. xi, 127
 Latebo A. ii, 274
 Latebræ A. ii, 260
 Latebras T. i, 615. ii, 413. viij, 586. S. v, 3. 157
 Latebris T. ii, 550. A. i, 529. ii, 322
 Latebrosa S. ii, 3. 44
 Latendi T. ii, 501
 Latens T. vii, 812. ix, 134. A. i, 397. ii, 46
 Latent T. v, 519. vi, 412. vii, 655. ix,

Delph. et Var. Clas.

Ind. Stat.

239. xii, 314. 538. A. ii, 3
 Latente S. i, 6. 19
 Latentem T. viij, 241. S. iv, 5. 59. v, 3. 22. A. i, 5. 561
 Latentes T. iij, 473. v, 251. x, 712. A. i, 234. 347. 459
 Latenti T. ii, 496. vi, 364. x, 242
 Latentia T. xi, 603. S. iij, 1. 169. A. i, 508
 Latera T. v, 338. viij, 732. ix, 695
 Latere T. ix, 774
 Lateri T. i, 428. 609. vi, 888. ix, 240. A. i, 570. ii, 193
 Laterum T. iv, 173. v, 520. vii, 46. x, 41. 184. S. i, 1. 29
 Latet T. v, 183. vi, 883. 944. viij, 250. ix, 278. xi, 301. S. i, 4. 60. A. i, 304. 552
 Latæ T. i, 22. S. i, 1. 84. i, 4. 95. iv, 1. 5. iv, 4. 39. v, 3. 198
 Latiale S. i, 2. 192
 Latias S. i, 2. 114. iij, 5. 45
 Laticem S. ii, 3. 48
 Latices T. i, 290. iv, 452. x, 312
 Latii S. i, 2. 1. i, 4. 79. i, 6. 100. iij, 4. 47. iv, 4. 57. v, 2. 19. v, 3. 203
 Latius S. iv, 4. 22. v, 3. 38. 126
 Latina S. i, 2. 70. iv, 3. 30
 Latine S. ii, 6. 24. iij, 2. 137. iv, 4. 60
 Latinis S. ii, 7. 79
 Latino S. i, 2. 13. iij, 2. 122
 Latinos S. i, 6. 23
 Latio S. i, 2. 266. ii, 7. 52. iij, 3. 59. 171. iij, 4. 17. iv, 7. 7. 13. v, 3. 292
 Latios S. i, 2. 201. iv, 1. 31. v, 3. 215
 Latis T. ii, 503
 Latissima T. vi, 676
 Latium S. i, 1. 2. i, 5. 23
 Latius T. xii, 516. S. i, 2. 178. iij, 2. 104
 Latminus S. iij, 4. 40
 Lato T. v, 283. S. iv, 7. 1
 Latoida T. ix, 834
 Latoiden T. i, 663. 696
 Latonæ T. i, 577
 Latonia T. iv, 425. 749. vii, 192. ix, 679. 806. 820. S. i, 2. 115
 Latonius T. i, 701
 Latos T. i, 489. vii, 70
 Latous S. i, 2. 220
 Latrabit S. ii, 1. 184
 Latrantia T. ii, 338
 Latrant T. i, 551. S. ii, 1. 13
 Latrare T. vii, 414
 Latratibus S. iv, 4. 13
 Latratum A. i, 451
 Latratus S. v, 1. 250

Q

- Latravit S. i, 3. 5
 Latuere T. ii, 516. vii, 154
 Latuerunt T. ix, 231
 Latuisse T. vii, 320. viii, 720
 Latuit T. vi, 573. A. ii, 89
 Latura T. xi, 144. S. v, 1. 12
 Laturam T. i, 286
 Laturus T. ix, 67. xi, 561
 Latus T. i, 120. 612. ii, 39. 312. 379.
 493. 633. iii, 88. 595. iv, 41. 87. 120.
 358. 461. 796. vi, 544. 629. 660.
 672. 694. 708. 780. 860. 889. vii,
 502. 507. 744. viii, 290. 535. 698.
 722. ix, 154. 804. x, 841. xii, 272.
 704. S. i, 1. 43. i, 2. 243. ii, 3. 34.
 iii, 1. 13. iii, 2. 25. iii, 3. 65. 120.
 iv, 2. 51. iv, 3. 3. iv, 4. 3. 63. v, 1.
 80. 131. 187. v, 2. 154
 Lavabat T. iii, 408
 Lavant T. iii, 173
 Lavare T. ix, 436. x, 715
 Lavari S. i, 5. 56. ii, 2. 20
 Lavat T. x, 479. S. ii, 7. 18
 Laudabat T. xii, 788. A. ii, 402
 Laudabit S. i, 4. 65
 Laudanda T. iii, 713. S. v, 3. 278
 Laudant T. vi, 824. viii, 234. ix, 711
 Laudantes T. xi, 538
 Laudare T. vii, 379. viii, 227. S. i, 2.
 254. iv, 2. 56. v, 5. 34
 Laudaret S. ii, 1. 115
 Laudat T. iv, 135. vii, 722. viii, 455.
 S. iv, 2. 1. A. i, 576
 Laudata T. viii, 437. S. iii, 3. 7. v, 1.
 253. A. ii, 167. 272
 Laudati S. v, 1. 11
 Laudato S. v, 3. 57. 113
 Laudatos S. iii, 4. 6
 Laudatur T. xi, 70
 Laudavi S. i, 2. 88
 Laudavit T. viii, 166
 Laude T. i, 554. ii, 203. 295. iii, 164.
 185. vi, 458. viii, 554. ix, 704. S. v,
 3. 44
 Laudem T. vi, 574. S. i, 3. 81. i, 4. 85.
 iii, 5. 93
 Laudentur S. v, 1. 51
 Laudes T. v, 46. vi, 826. viii, 170. S.
 v, 3. 250
 Laudet S. i, 1. 36
 Laudibus T. vi, 428. x, 791
 Landis T. i, 425. iv, 646. vi, 674. 921.
 xii, 72. 546. 666. S. v, 1. 53. v, 3.
 190
 Laudo T. x, 240
 Landum T. vi, 909. S. ii, 1. 36. ii, 6.
 55. iv, 3. 158. iv, 6. 69. v, 3. 135.
 A. i, 188. 202. ii, 375
 Lavere T. xii, 414. S. ii, I. 162
 Lavinia S. i, 2. 244
 Laurentes S. i, 2. 163
 Laurentibus S. iv, 2. 2. v, 2. 114
 Laurentia S. i, 3. 83
 Laori T. iv, 279
 Laurigeri T. i, 42. viii, 174
 Laurigero T. xii, 520
 Laurigeros A. i, 509
 Lauro T. iii, 105. iv, 598. vi, 366. viii,
 127. xii, 65. S. i, 2. 227
 Lauros T. vii, 351. S. i, 2. 181. iv, 8.
 19
 Laurum S. i, 2. 99. v, 3. 9
 Lauros T. vii, 707. 784. viii, 203. 276.
 x, 645. xii, 492. S. iv, 1. 41. iv, 2.
 9. iv, 3. 110. 118. iv, 4. 47. iv, 6.
 98. v, 1. 88. 105. v, 5. 28. A. i, 16
 Laus S. v, 2. 53
 Lausi S. iii, 3. 191
 Lautiores S. i, 6. 32
 Laxa T. iv, 70. xii, 724. A. i, 508
 Laxabant T. xii, 254
 Laxabat A. ii, 201
 Laxant T. i, 135. 550. ii, 531. iii, 412
 Laxantem A. i, 209
 Laxantur T. viii, 349. A. i, 554
 Laxare T. ii, 577. vi, 831. S. i, 4. 75.
 v, 1. 199. 256
 Laxasse T. viii, 244
 Laxat T. ii, 130. ix, 530. 534. x, 743.
 S. iv, 4. 13. A. i, 327
 Laxata T. v, 606. ix, 879
 Laxatis T. i, 480
 Laxato T. x, 145. xi, 511
 Laxatur S. iv, 4. 33. A. i, 429
 Laxaverat T. iv, 1. viii, 722
 Laxavit T. ii, 475. iii, 469. vii, 353.
 ix, 541
 Laxentur T. vii, 30
 Laxet T. ii, 418. iii, 392. xii, 797
 Laxi T. vii, 141
 Laxo T. vi, 446. 841. S. ii, 5. 6
 Laxos T. iv, 163
 Lea T. x, 414
 Leæ T. v, 204. xii, 357
 Leænæ A. ii, 411
 Leænæ A. i, 168
 Learchum T. iii, 187
 Lebadia T. vii, 345
 Lechæo T. ii, 381. vii, 97. S. ii, 2. 35
 Lechis S. iv, 3. 59
 Lecta T. i, 531. ii, 498. iv, 826. ix, 87.
 S. i, 1. 40
 Lecti T. v, 733. S. i, 2. 162. v, 1. 39
 Lectis T. i, 606
 Lectissima T. ii, 483
 Lectissime S. v, 1. 247

Lecto T. v, 74. vii, 63. xii, 226
 Lectura T. iv, 48
 Lectus T. i, 198. iv, 627. xi, 641. S. i, 4. 92
 Ledæas T. vii, 163
 Ledæi T. xi, 133
 Ledeo S. ii, 6. 45
 Ledæus T. iv, 236. S. i, 1. 53
 Legant A. ii, 171
 Legato T. ii, 374
 Legatos T. ii, 395
 Legatum T. ii, 390. 487. iii, 20. 339
 Legatus T. iii, 351. 656
 Lege T. i, 298. iv, 641. vi, 122. 768. S. i, 2. 41. iii, 3. 49. iii, 4. 76. v, 3. 151
 Legebat T. xi, 647
 Legem T. ii, 386. iv, 732. v, 7. S. iii, 3. 53. iv, 7. 51. v, 2. 72. v, 5. 60
 Legens T. i, 376. viii, 379. ix, 171. xii, 273. S. ii, 1. 132
 Legerat T. vi, 129
 Legere T. xii, 810. S. iv, 3. 84. A. ii, 155
 Leges T. iii, 72. 307. viii, 63. x, 506. xi, 395. xii, 180. 477. 501. 642. S. i, 1. 28. i, 2. 28. 267. i, 4. 11. 30. ii, 2. 124. 145. iii, 5. 87. iv, 1. 5. 15. iv, 4. 39. v, 2. 103. v, 3. 60. A. ii, 11
 Legi T. iii, 306
 Legibus T. i, 19. 138. ii, 180. iii, 1. 23. iv, 3. 10. 75
 Legimus T. iii, 12
 Legio T. x, 195
 Legione T. iv, 647
 Legis T. i, 6. viii, 60
 Legisse S. ii, 1. 88
 Legit T. iii, 325. x, 223. xi, 313. xii, 321. S. i, 2. 177. ii, 3. 22. iii, 3. 92. A. ii, 73
 Legunt T. ii, 407. S. i, 6. 78
 Leguntur T. x, 538
 Lemne T. v, 628
 Lemni T. v, 658. 713. vi, 151
 Lemnia T. iv, 768. v, 131. 588. S. i, 2. 60
 Lemniacæ T. iii, 274
 Lemniacis S. iii, 1. 132
 Lemniades T. v, 106
 Lemniadum T. v, 446
 Lemnias T. v, 29. 500
 Lemnius T. ii, 269. vi, 509. S. iv, 6. 49
 Lemno T. v, 70. 297
 Lemnon T. v, 30. 272. 325. 615
 Lemnos T. v, 50. 184. 185. 462. 719. A. i, 206. ii, 4
 Lenæa S. iv, 6. 80

Lene T. i, 653. iv, 817. A. ii, 332
 Leni T. xi, 196. S. iii, 3. 159
 Leniet S. ii, 1. 59
 Lenire T. vii, 705. xi, 307
 Lenis T. vii, 26. 626. xi, 190. S. ii, 1. 30. iii, 2. 4
 Lenta T. vi, 266. xi, 101. S. ii, 1. 154
 Lentandus T. i, 703
 Lentant T. iii, 587
 Lentare A. i, 436
 Lentas S. iii, 2. 67
 Lenti T. xii, 210
 Lento T. v, 60. S. iv, 2. 4. iv, 7. 29
 Lentum T. x, 910
 Leo T. ii, 675. iv, 86. vi, 784. vii, 670. viii, 124. 573. 594. ix, 739. xi, 28. 741. A. ii, 184
 Leonem T. i, 397. 484. iv, 495. vi, 271. ix, 189
 Leones T. vii, 530. ix, 16. x, 176. xi, 747. xii, 740. S. ii, 1. 9. ii, 5. 13. A. i, 466
 Leoni S. iv, 2. 51
 Leonis T. ii, 618. vi, 599. S. ii, 5. 30
 Leontens T. ix, 183
 Leonum T. ii, 83. iv, 154. vii, 276. ix, 589. A. ii, 385
 Lepore S. iv, 9. 54
 Leptis S. iv, 5. 30
 Lerna T. i, 360. iv, 172. 711. vi, 516. ix, 341. S. iii, 1. 29. A. i, 417
 Lerna T. iii, 348. v, 579. viii, 563. x, 24. 765. xii, 94. 146. 512. S. ii, 1. 181. v, 3. 142
 Lernaæ T. ii, 376. iii, 492. v, 443. 748. viii, 112. xi, 111
 Lernaem T. ix, 124
 Lernaï T. i, 385. iii, 461. vi, 131
 Lernaïs T. v, 499
 Lernaø T. i, 38. xii, 117
 Lernaøs T. iv, 371. 638
 Lernaum T. vii, 739
 Lernaum T. ii, 433. x, 890. xii, 160
 Lernas T. xi, 434
 Letale T. xii, 760. S. ii, 6. 76. iv, 4. 84. iv, 6. 72
 Letales S. v, 2. 78
 Letalia T. xi, 535
 Letalis T. vi, 40. S. ii, 1. 216
 Lethæa T. iv, 414. xi, 82. S. iii, 3. 22
 Lethæi T. xii, 559. S. ii, 1. 194. v, 3. 24
 Lethæis S. v, 3. 285
 Lethæo T. ii, 30
 Lethæos S. iii, 5. 38
 Lethæus S. iii, 2. 112
 Lethen T. iv, 622. viii, 97. S. ii, 7. 101
 Lethes T. i, 297. iv, 567. vi, 499. S. ii, 4. 8. ii, 6. 100. iii, 3. 187. v, 1. 161

- Leti T. ii, 53. iii, 63. 166. v, 197. 319.
 vi, 156. 914. vii, 699. viii, 583. ix,
 17. 80. 280. 714. 717. 862. x, 543.
 677. xii, 456. S. ii, 1. 183. ii, 5. 24.
 iv, 7. 39. v, 1. 155. v, 3. 257. A. i,
 256
 Letifer T. i, 707. v, 628. 737. vii, 709
 Letiferas T. viii, 2. S. i, 4. 109
 Letiferi T. vi, 65
 Leto T. i, 254. 595. 659. ii, 564. iii,
 538. iv, 617. 631. v, 693. vi, 736.
 ix, 184. 264. 528. 787. x, 80. 444.
 xi, 138. 558. 574. xii, 678
 Letum T. iii, 618. v, 661. viii, 551. ix,
 38. xi, 510. S. iv, 6. 85
 Levabat T. ii, 630. viii, 215. A. ii, 289.
 402
 Levabit S. iii, 3. 214. iv, 3. 127
 Levandos S. v, 1. 23
 Levant T. x, 380. S. iv, 3. 51. A. ii, 156
 Levantem T. ix, 273
 Levarat S. iv, 3. 95
 Levare T. i, 519. viii, 167. S. iii, 1. 63.
 119
 Levati T. iii, 38. x, 916
 Levasti T. xii, 581
 Levat T. vi, 642. 779. 836. vii, 394.
 396. ix, 325. 408. x, 396. 607. xi,
 632. S. ii, 3. 59. iv, 1. 15. iv, 3. 69.
 A. i, 617
 Levatas T. iv, 595
 Levatis A. i, 33
 Levatum S. iv, 6. 1
 Levatus S. ii, 7. 108
 Levavit T. iii, 374. xi, 556. S. i, 2. 140.
 ii, 1. 137. ii, 6. 75. A. ii, 17
 Leucada T. iv, 808
 Leucade S. v, 3. 155
 Leucothean T. ix, 402
 Leucothoe T. vi, 12
 Levem T. i, 177. vi, 524. viii, 328
 Leves T. i, 585. vi, 21. 931. ix, 261.
 728. xii, 527. S. iii, 4. 45. iii, 5. 68.
 iv, 9. 31. v, 3. 258
 Levi S. i, 2. 62. iii, 3. 123. A. ii, 404
 Levia T. viii, 566
 Levibus T. iv, 803. A. i, 571
 Levior T. vii, 85. 822. viii, 78
 Leviore T. ix, 854. A. i, 324
 Levis T. v, 403. ix, 251. S. i, 6. 52. ii,
 2. 19. 116. ii, 3. 20. ii, 4. 31. v, 1.
 143
 Levitate A. i, 587
 Levius T. vi, 457. viii, 520
 Lex T. xii, 692. S. i, 2. 35. v, 3. 276.
 A. i, 598
 Libabo S. iii, 3. 199
 Libamen T. vi, 224
 Libamenta T. xii, 88. S. iii, 1. 164
 Libamina T. i, 512. v, 742. xii, 489
 Libamine T. iv, 462
 Libanda T. ix, 606
 Libant A. ii, 6
 Libare T. i, 542. ii, 255. vi, 199. viii,
 528. A. i, 184
 Libas S. ii, 1. 172
 Libat T. x, 63
 Libata T. xi, 230. S. ii, 1. 69
 Libatus T. xi, 286
 Libavit T. v, 587. S. iv, 6. 76
 Libebat S. v, 3. 101
 Libebit S. iv, 6. 39
 Libellionis S. iv, 9. 21
 Libello S. iv, 9. 2
 Libellum S. iv, 9. 1
 Libens T. ii, 580. iii, 275. 378. iv, 196.
 842. ix, 66. S. i, 9. 200. ii, 1. 227.
 iii, 1. 154. iii, 5. 26. iv, 1. 44. iv, 6.
 62. v, 1. 187. A. i, 188. 577. A. ii,
 223. 386
 Liber T. iv, 653. vii, 567. viii, 289. ix,
 441. x, 897
 Liber T. iv, 95. v, 589. vi, 318. 506.
 611. vii, 377. 634. ix, 743. S. ii, 1.
 77. iii, 1. 23. A. ii, 264
 Libera T. v, 81. vi, 8. xii, 357. S. i, 6.
 41
 Liberior S. iv, 3. 24
 Libertas T. iii, 102. 216. ix, 688. xi,
 715. S. i, 6. 45. iii, 3. 60. v, 2. 60.
 v, 5. 77
 Libertate T. xi, 264. S. ii, 1. 15. ii, 7.
 68
 Libertatem S. iii, 5. 93. iv, 6. 68. v, 5.
 73
 Libet T. iv, 510. vi, 225. vii, 112. viii,
 168. x, 358. S. v, 2. 81. A. i, 614.
 ii, 334
 Librabat T. v, 85. vii, 676. ix, 166
 Librans T. vi, 895. viii, 524. ix, 546
 Librare T. ii, 562. xi, 260
 Libraret A. ii, 421
 Librat T. viii, 288. S. ii, 3. 10
 Librata T. viii, 489
 Librati T. v, 561
 Libratur S. ii, 3. 58
 Libravat T. x, 118
 Libri T. i, 584
 Libym T. viii, 411. ix, 16. S. iii, 1. 72.
 iv, 6. 105. v, 2. 134
 Libyam S. iv, 5. 48
 Libyca S. iv, 8. 12
 Libycæ S. iv, 3. 4
 Libycas S. ii, 5. 28
 Libyci S. i, 4. 83
 Libycis T. xi, 115. S. iv, 9. 11
 Libyco T. ii, 722. x, 623
 Libycos T. xii, 605. A. i, 466

- Libycum T. vi, 307
 Libycus S. i, 2. 148
 Libye S. iii, 5. 82. iv, 2. 138. v, 1. 100
 Libyen T. iv, 737
 Libyn T. vi, 894
 Libys S. iv, 2. 27
 Liceat T. vi, 819. viii, 323. 626. x, 715. xi, 373. S. v, 1. 166. v, 2. 68. v, 5. 5
 Licebant T. vii, 321
 Licebat S. iv, 0. 42
 Licebit T. xii, 156
 Licentes S. i, 6. 98
 Licenti T. v, 195
 Licentia T. ii, 212. iv, 676. S. ii, 6. 39. iii, 2. 108. iii, 5. 94. A. i, 237
 Licentum T. iv, 695
 Licere S. i, 6. 84. 90
 Liceret S. iii, 3. 194. v, 2. 94
 Licia T. viii, 382. S. v, 1. 157. A. i, 520
 Licitas T. xi, 123
 Licito T. viii, 85
 Licitum T. v, 685
 Lictore S. iv, 2. 61
 Licuisse T. viii, 63. S. ii, 5. 12
 Licuit T. ii, 161. v, 303
 Ligabat T. xi, 324
 Ligant S. iv, 3. 62
 Ligantem T. xii, 670. S. ii, 1. 193
 Ligarat T. x, 500
 Ligarè A. i, 289
 Ligasti S. iv, 3. 75
 Ligat S. ii, 1. 202. v, 1. 104. A. i, 576
 Ligatam T. viii, 197
 Ligatis T. iv, 602. v, 613
 Ligato S. v, 1. 290
 Ligatum T. x, 280. S. iii, 2. 132. iv, 1. 13
 Ligatur T. x, 644
 Ligavit T. iii, 152. S. i, 6. 59. v, 1. 137
 Liget A. i, 430
 Ligno T. ii, 543. S. iii, 2. 80
 Ligones T. iii, 589
 Ligurum S. iv, 3. 99
 Lilæam T. vii, 348
 Lilia S. i, 2. 22. iii, 3. 128
 Lima S. iv, 7. 26
 Limbia A. ii, 176
 Limbo T. vi, 367. 540. A. i, 330
 Limen T. i, 96. vi, 593. vii, 17. x, 90. xi, 732. 756. S. i, 2. 34. 142. ii, 7. 122. iii, 3. 165. iv, 3. 97. iv, 8. 62. v, 2. 173
 Limes T. i, 16. 25. 157. ix, 183. xi, 473. xii, 241. S. ii, 3. 67
 Limina T. i, 456. ii, 65. 248. 293. iii, 53. 592. 609. 688. iv, 429. v, 69. 97. 535. vi, 38. 615. vii, 44. 162. 166. viii, 66. 200. 290. 342. ix, 335. 723. x, 211. 573. xi, 939. 725. xii, 15. 201. 676. S. i, 1. 22. i, 2. 48. 146. 177. 196. 233. ii, 4. 13. iii, 2. 106. iii, 4. 80. iv, 2. 13. 61. iv, 3. 9. 19. iv, 4. 64. iv, 6. 104. v, 1. 164. A. ii, 66. 168
 Limine T. i, 123. 436. 641. 665. ii, 26. 314. 363. 467. iii, 579. iv, 450. v, 200. vi, 426. ix, 64. 606. 637. 819. x, 48. 496. 508. 554. 652. xi, 339. 581. 665. xii, 100. 558. S. ii, 1. 28. ii, 6. 70. iii, 1. 164. iv, 1. 12. v, 2. 86. v, 3. 72. A. i, 119. 171. 379. A. ii, 52. 320
 Limnia T. vi, 399. S. iii, 1. 9
 Limite T. i, 136. 332. 390. ii, 61. iii, 502. iv, 2. 413. 691. 776. v, 286. 736. vi, 629. vii, 595. 747. viii, 84. 326. 491. ix, 364. x, 298. 611. S. ii, 1. 176. 228. ii, 2. 11. 84. iii, 1. 18. iv, 3. 85. 109. v, 1. 186. v, 2. 237
 Limites S. iv, 3. 41
 Limo T. iv, 701. ix, 411. 475. S. i, 2. 127. i, 3. 108. iii, 3. 62
 Limon S. ii, 2. 82. iii, 1. 149
 Linea S. iii, 2. 44. 201. iv, 6. 29. A. i, 479
 Lingua T. ii, 512. 626. 681. iii, 494. iv, 766. v, 509. S. ii, 1. 149. v, 3. 90. v, 5. 68
 Linguae T. ii, 512. iv, 572. v, 571. S. ii, 4. 2
 Linguae T. iv, 731
 Linguis S. ii, 7. 19
 Lini S. v, 5. 55
 Linquat T. xi, 508
 Linque T. x, 664
 Linquebant T. v, 2. xii, 757
 Linquens T. ii, 473. v, 61. vi, 904. xi, 441. S. v, 2. 65
 Linquentem T. iii, 543
 Linquens T. iii, 24. xi, 692. S. v, 1. 177
 Linqueret S. iii, 3. 162
 Linguis T. xi, 253. S. iii, 3. 182. A. ii, 278
 Linquit T. i, 335. ix, 224. 629. x, 83. S. v, 2. 107
 Linquite T. iii, 389. ix, 57
 Linquitur T. xii, 624
 Linquo T. v, 495. S. v, 1. 181
 Linquunt T. vi, 110. A. i, 461
 Linum T. ix, 254
 Linus T. vi, 64
 Liquerat T. ii, 315
 Lipienti T. ix, 466
 Lipientia T. i, 405. iv, 706
 Lipientibus T. v, 270
 Liquere T. iii, 578
 Liquescat S. iii, 3. 104

- Liquescent T. vi, 207. S. iii, 1. 122
 Liquescent A. i, 424
 Liqui T. xii, 591
 Liquidam A. ii, 441
 Liquidas S. i, 3. 60. v, 1. 103
 Liquido T. iii, 504. iv, 7. viii, 369. A. i, 236
 Liquidos S. i, 5. 15
 Liquidum T. i, 294. v, 524. ix, 364. A. i, 99
 Liquimus T. viii, 139
 Liquisse T. xii, 208
 Liquisset S. i, 2. 133. A. ii, 130
 Liquistis T. vii, 520
 Liquit T. ii, 476. vi, 155. S. iii, 4. 67
 Liquitur T. v, 619
 Liquor T. iv, 689. 735. x, 311
 Liquore T. ix, 731
 Liquorem S. ii, 7. 4
 Liquores S. ii, 1. 161. iii, 3. 212. iii, 4. 92. v, 1. 213
 Lis T. xii, 633. A. ii, 341
 Litabit S. iii, 3. 212
 Litabunt T. i, 506
 Litamina T. x, 610
 Litant T. i, 561. ii, 246
 Litanti T. iv, 619
 Litat T. iv, 391. S. iii, 1. 143. A. ii, 299
 Litavi T. x, 338
 Litem T. vi, 627. S. i, 4. 128
 Litera S. iv, 8. 37
 Littera S. iv, 3. 66
 Liticen S. iv, 7. 19
 Littora T. i, 335. ii, 43. iii, 256. iv, 117. 795. 805. v, 54. 89. 423. 472. 494. 709. vi, 12. 806. 833. vii, 106. 139. 719. x, 95. xi, 212. S. i, 2. 224. i, 3. 89. ii, 1. 188. ii, 6. 80. iii, 1. 3. iii, 2. 18. iii, 5. 75. 96. iv, 3. 61. iv, 4. 62. v, 3. 170. A. i, 29. 137. 208. 231. 383. 449. 531. A. ii, 62. 102. 297. 364
 Littore T. i, 687. ii, 375. iv, 551. 604. v, 77. 291. 713. vi, 253. 299. vii, 335. xii, 729. S. i, 2. 131. ii, 5. 28. ii, 6. 31. iii, 1. 68. iii, 2. 129. iii, 3. 180. iii, 5. 6. v, 1. 242. v, 2. 113. A. i, 20. 121. 227. 360. 411. 653. ii, 361
 Littorem A. i, 285. ii, 28
 Littoream S. iii, 2. 38
 Littoreo T. vi, 304
 Littoribus T. v, 171. S. iv, 4. 79
 Littoris S. iii, 1. 100. iii, 3. 162. A. ii, 23
 Littus T. v, 280. 350. 427. vii, 267. xii, 130. S. i, 3. 24. 84. ii, 2. 16. iii, 1. 104. iii, 2. 97. iv, 4. 52. iv, 8. 10. 46. A. i, 76. ii, 16
 Litui T. vii, 623. A. ii, 325
 Lituis T. vi, 228
 Lituo T. xi, 50. S. v, 3. 167. A. ii, 50
 Lituos T. iii, 664. v, 649. 724. xi, 325. 529. S. v, 3. 193
 Liturno S. ii, 1. 18
 Liveat T. xi, 211
 Liventem S. i, 3. 103
 Liventes T. i, 617. ii, 514. iv, 522. S. v, 5. 12
 Liventia T. iii, 135. S. iv, 8. 17. v, 1. 145
 Liventibus S. i, 5. 38
 Livere A. i, 132
 Livescunt T. iv, 58
 Livet S. i, 2. 151
 Livida T. i, 57. ii, 14. v, 508. vi, 133
 Livor T. xii, 818
 Loca T. i, 162. iv, 477. x, 180. xii, 145. S. v, 1. 200. A. i, 249
 Locant S. iii, 4. 91
 Locarat A. ii, 169
 Locat T. i, 203. iii, 497. iv, 780. S. v, 1. 252. A. i, 347
 Locatum S. iv, 3. 21. v, 3. 267
 Locavit T. vi, 744. x, 88
 Loci T. v, 512. S. i, 1. 66. ii, 2. 17. 44. iii, 1. 125.
 Locis T. i, 274. S. i, 3. 16. ii, 2. 52. iii, 1. 142. iii, 5. 85. v, 3. 44. A. i, 104
 Loco T. i, 130. 164. ii, 48. 501. iii, 132. v, 596. vi, 405. vii, 47. 149. 447. viii, 139. 404. 530. x, 528. xi, 658. xii, 503. S. iii, 3. 141. A. i, 371. 523
 Locorum T. iii, 358. vi, 110. xii, 206. S. ii, 2. 41. iii, 1. 11. iii, 5. 89. v, 3. 236
 Locros S. ii, 6. 62
 Locum T. ii, 149. v, 429. vi, 761. vii, 72. viii, 148. ix, 706. x, 637. xi, 678. xii, 422. 512. S. i, 1. 98. ii, 2. 15. A. ii, 316
 Locus T. ii, 32. iii, 402. v, 8. 589. vi, 390. 513. viii, 132. 338. 419. ix, 591. xii, 302. 495. S. i, 4. 116. i, 5. 40. v, 1. 222. A. i, 110
 Locuta T. xii, 298. S. ii, 3. 26
 Locutam T. iv, 375
 Locuto T. iii, 520
 Locutum A. i, 32
 Locuturas S. iv, 6. 21
 Locutus T. i, 473. x, 734. xi, 572. xii, 396. S. ii, 1. 74. ii, 4. 29
 Longa T. i, 7. 48. 108. 344. 675. ii, 141. 240. 267. 321. 378. 413. 714. iii, 255. iv, 46. v, 36. 399. 500. 616.

- vi, 799. vii, 73. 81. 446. viii, 553.
 611. 622. xi, 549. 671. 696. 736.
 xii, 358. 634. S. i, 2. 217. ii, 3. 39.
 ii, 7. 90. iii, 3. 15. 27. 124. iii, 4.
 101. iv, 1. 28. iv, 2. 30. v, 1. 12.
 44. 182. v, 2. 2. v, 4. 14. A. ii, 116.
 143
 Longæ T. v, 286. vi, 617. viii, 255.
 xi, 711. S. i, 1. 61. i, 2. 276. iii, 3.
 203. iv, 8. 18
 Longæva T. ii, 739. vii, 747. S. v, 3.
 270
 Longævi T. ii, 95. iv, 407. x, 255. 864.
 xi, 184. S. iv, 1. 38
 Longævis S. i, 2. 126
 Longævo T. iv, 74
 Longævos S. ii, 7. 42
 Longævum T. i, 65. S. iii, 1. 19. A. i,
 106
 Longævus T. i, 529. x, 235. S. v, 2.
 143
 Longam T. iii, 599. vii, 772. xii, 652.
 S. iv, 1. 46
 Longarum S. ii, 2. 12
 Longas S. i, 3. 19. A. ii, 378
 Longi T. vi, 473. ix, 62. S. iii, 5. 35.
 iv, 4. 56. A. i, 448
 Longinqua T. vii, 628. xii, 339. S. ii,
 1. 52
 Longinquis S. i, 4. 12
 Longior T. ii, 296. S. iv, 1. 36. iv, 3.
 148. v, 1. 228
 Longis T. iv, 539. v, 108. 459. vi, 137.
 vii, 682. S. i, 2. 164. iii, 2. 100. A.
 i, 524
 Longius T. iv, 3. v, 179. 752. vi, 24.
 viii, 715. ix, 113. xii, 139. 391. 435.
 S. iii, 3. 196. v, 1. 169. A. ii, 335
 Longo T. i, 323. ii, 169. 291. 440. iii,
 52. 196. 501. iv, 138. 240. 418. 495.
 614. v, 193. 552. 655. vi, 128. 258.
 903. vii, 228. 236. 595. ix, 593. 845.
 x, 44. 83. 459. 550. 785. xi, 65. 92.
 394. 605. 743. xii, 749. 809. S. i, 1.
 81. i, 5. 40. ii, 2. 31. 42. iii, 1. 97.
 iii, 2. 56. iii, 3. 78. iv, 2. 64. iv, 6.
 34. v, 1. 210. v, 2. 7. 23. v, 3. 129.
 A. i, 18. 107
 Longos T. ii, 41. xii, 95. S. i, 2. 78. ii,
 7. 40. iii, 5. 107. iv, 3. 22
 Longum T. i, 315. 638. ii, 163. 269.
 429. iii, 95. 289. iv, 24. v, 484.
 747. vi, 601. vii, 300. 583. 662. ix,
 233. x, 264. 467. xi, 311. 591. xii,
 659. S. i, 3. 13. i, 4. 15. ii, 2. 144.
 ii, 3. 72. iii, 2. 58. iv, 7. 41. v, 1.
 248. A. i, 140. 373. ii, 329
 Longus T. ii, 114. iii, 3. iv, 804. 816.
 v, 574. xii, 335. S. i, 1. 88. iv, 3.
 62. A. i, 387
 Loquaces S. v, 5. 66
 Loquar T. iv, 628. ix, 799. S. ii, 1.
 158. iv, 2. 10
 Loquenti T. xi, 246
 Loquentis T. iii, 87. ix, 155. 801. S. ii,
 1. 47
 Loquentur T. viii, 181
 Loqui T. iii, 430. v, 48. 616. x, 125.
 S. v, 3. 214. A. ii, 380
 Loquor T. viii, 147. x, 206. S. i, 4.
 94. ii, 7. 79. iv, 2. 52. v, 1. 127. v,
 3. 159
 Loquuntur T. xii, 26. A. i, 475
 Lora T. iii, 435. vi, 284. 320. 450. vii,
 356. x, 546
 Loricæ T. ix, 553
 Loricam T. x, 257
 Loris T. iii, 412. vi, 425
 Lota T. ii, 723
 Lotus S. i, 5. 62
 Luam T. x, 587
 Luant T. i, 259
 Luat T. ii, 456
 Lubrica T. iv, 813. vi, 590. 648. vii,
 765. ix, 73. 200. 474. x, 503. 846.
 xii, 283. S. i, 3. 62. ii, 1. 4. 221.
 iv, 2. 47. iv, 6. 11. A. i, 547
 Lubricus T. iv, 95. S. ii, 6. 91
 Lucana T. viii, 533
 Lucani S. ii, 7. 1. iii, 2. 85
 Lucanica S. iv, 9. 35
 Lucanum S. ii, 7. 19. 30
 Lucanus S. ii, 6. 64. S. v, 3. 163
 Luce T. i, 319. 435. ii, 77. 272. 318.
 638. iii, 49. 160. v, 267. vi, 666.
 vii, 393. 772. viii, 33. 102. 129. 199.
 272. ix, 21. 857. x, 377. xi, 74. 182.
 463. xii, 432. S. i, 4. 69. 118. ii, 3.
 62. iii, 1. 134. v, 5. 24. A. i, 287.
 ii, 208
 Luceat T. viii, 659. S. iii, 2. 11
 Lucebat A. ii, 152
 Lucem T. i, 381. iv, 481. 542. vii, 465.
 823. x, 615. xi, 705. xii, 424. S. i,
 1. 71. ii, 1. 170. ii, 2. 47. ii, 3. 71.
 iv, 1. 26. A. i, 305. ii, 144
 Lucent T. i, 556. iv, 86. vii, 225. 406.
 viii, 526. x, 929. S. i, 2. 153. ii, 2.
 92. v, 3. 197
 Lucente S. i, 2. 255
 Lucentes T. i, 98. ii, 280. v, 86. ix,
 601
 Lucentibus T. x, 120. xii, 290
 Lucentia S. i, 3. 36
 Lucet T. i, 655. vi, 388. ix, 365. 641
 Luci T. ii, 12. iv, 682. v, 567
 Lucida T. i, 25. x, 532. xi, 405. S. ii,
 1. 79. iii, 3. 200. v, 1. 232

- Lucidus** T. iii, 468. v, 675. ix, 323. S. ii, 7. 120
Lucifer T. ii, 139. v, 291. vi, 239. xii, 50
Luciferum T. iii, 32
Lucina T. iii, 159. v, 114. S. i, 2. 269. iii, 3. 122. iv, 8. 22. A. i, 674
Lucis T. i, 231. 355. ii, 121. iii, 66. 475. iv, 282. 424. 439. 486. 584. v, 250. 299. vi, 717. viii, 287. x, 600. 830. xi, 595. xii, 129. S. ii, 7. 16. iii, 3. 55. iv, 6. 52. v, 2. 16. A. ii, 289
Luco T. iv, 428. 545. vi, 96. ix, 195. S. v, 3. 50. v, 5. 6
Lucorum T. xii, 51. S. i, 3. 39
Lucos T. v, 581. vi, 89. vii, 650. viii, 193. S. i, 4. 59. iii, 1. 94. iii, 3. 24. iii, 4. 21. iv, 3. 133. iv, 4. 17. v, 3. 18. 209. A. ii, 346
Lucra T. iv, 532. vii, 464. S. i, 6. 89
Lucrabere T. ix, 779
Lucrare T. xi, 307
Lucrata T. x, 317
Lucreti S. ii, 7. 76
Lucrina S. iii, 1. 159
Lucrinæ S. i, 2. 264. i, 3. 84
Lucrinum S. iv, 3. 113
Lucro T. x, 513
Lucrum S. v, 3. 247
Luctandi T. vi, 834
Luctantis T. xii, 669
Luctantur T. vi, 481. ix, 264
Luctata T. xi, 630. A. i, 335
Luctatæ T. xi, 522
Luctatur T. iv, 43
Luotibus T. iv, 771. v, 108. 111. xi, 323. 706. xii, 155. S. ii, 6. 96. iii, 3. 32
Luotificis T. x, 552
Luctu T. i, 463. 604. ii, 440. iv, 576. v, 591. vi, 159. vii, 469. ix, 179. x, 563. xi, 263. 713. xii, 185. 230. S. i, 5. 21. ii, 1. 209. ii, 7. 39. v, 1. 197
Luctus T. ii, 287. iii, 126. v, 219. 276. 617. 686. 727. 736. vi, 120. 221. viii, 559. 670. ix, 569. x, 553. xii, 23. 237. 796. S. ii, 1. 13. 29. ii, 6. 18. ii, 7. 133. iii, 1. 173. v, 1. 29. v, 5. 23
Lucum S. v, 3. 52
Lucus T. iv, 764. v, 152. x, 86. A. i, 593
Ludant S. i, 2. 267
Lude T. ix, 786
Ludentem T. v, 225. S. ii, 1. 181. iii, 4. 27
Ludere S. iv, 6. 49. iv, 9. 5
Ludes S. ii, 7. 55
Ludibria S. iv, 6. 8
Ludis S. iv, 9. 6
Ludit S. i, 5. 14. A. i, 40
Ludo T. ii, 74. iii, 179. v, 195. viii, 219. x, 304. A. i, 208. 319
Ludum T. vi, 3
Ludus T. iv, 722. vi, 674. ix, 612. S. v, 5. 86. A. ii, 442
Lucret T. vii, 63
Lucre A. ii, 232
Lues T. i, 601. x, 854. xi, 274. 308. A. ii, 448
Lugebere T. x, 505
Lugenda T. ix, 34
Lugendi S. ii, 6. 2
Lugendus T. i, 430
Lugens T. ix, 646. x, 617
Lugenti T. vii, 98
Lugentia T. i, 265. ix, 657
Lugentis S. ii, 2. 88. iii, 3. 6
Lugentum S. v, 5. 40
Lugere T. vi, 822. xii, 79. S. i, 4. 40. ii, 1. 34. v, 5. 64
Luget T. vi, 184. xii, 132
Lugubre T. iii, 36
Luimus T. viii, 318. xi, 272. S. v, 5. 8
Luit T. iii, 192
Lumina T. i, 46. ii, 31. 507. 643. iii, 63. 129. 142. iv, 367. v, 304. 540. 728. vi, 396. vii, 403. 508. viii, 158. 655. 715. 757. 767. ix, 381. 601. x, 117. 303. 608. 693. xi, 334. 364. 405. 616. xii, 49. 325. 469. S. i, 1. 104. i, 2. 12. 93. i, 4. 40. i, 5. 41. ii, 1. 42. 146. ii, 2. 102. ii, 5. 15. iii, 2. 80. iii, 3. 7. iii, 5. 101. iv, 6. 34. iv, 8. 15. v, 1. 32. 175. 196. 217. v, 2. 4. v, 3. 223. v, 4. 11. A. i, 234. 514. ii, 89. 121. 215. 233
Lumine T. i, 210. ii, 15. 251. iii, 377. iv, 381. 588. v, 395. 666. viii, 650. ix, 753. 802. x, 62. 843. 887. xi, 527. xii, 312. S. i, 1. 87. i, 4. 119. iii, 1. 95. iv, 5. 14. 42. v, 1. 140. 256. v, 2. 124. v, 3. 35. A. i, 584. ii, 92. 187. 340
Luminibus T. xii, 31. S. v, 4. 17
Luminis T. ix, 749
Luna T. i, 372. iv, 275. vi, 289. xii, 3. S. i, 4. 37. ii, 6. 97. iii, 3. 55. iv, 2. 29. iv, 6. 17. v, 2. 26. v, 3. 30. A. i, 620
Lunæ T. ii, 58. 532. iii, 48. 558. vi, 239. S. iii, 5. 101. iv, 4. 23. iv, 8. 31. A. i, 644
Lunarem T. x, 283
Lunares T. viii, 169
Lunaribus T. ii, 284. xii, 297

- Lunata T. ix, 689. xi, 532. S. ii, 2. 13
 Lunatis T. vi, 267
 Lunatum T. v, 145
 Lupatis T. iv, 730. vi, 303
 Luperci S. v, 3. 184
 Lupi T. x, 43. xi, 30. A. ii, 31
 Lupis T. v, 166. S. i, 3. 86. A. i, 281
 Lupo T. ix, 116
 Luporum T. i, 626. iii, 46
 Lupos T. iv, 660. xii, 740
 Lupum T. viii, 692
 Lupus T. iv, 363. A. i, 465
 Luridæ S. iv, 9. 25
 Lusit T. xii, 35. S. i, 3. 51
 Lustra T. i, 404. 421. vii, 213. xi, 670.
 752. S. ii, 2. 54. iii, 1, 169. A. i,
 267. ii, 389
 Lustralcm T. x, 793
 Lustralia T. i, 507
 Lustrans T. xii, 451
 Lustrant T. vi, 215. xii, 39
 Lustrantem T. x, 544. S. ii, 1. 194
 Lustrare T. i, 482. iv, 53. A. i, 137
 Lustrat T. v, 547. x, 777. A. i, 126
 Lustrata S. v, 3. 209
 Lustratur T. xi, 641
 Lustratus S. iii, 1. 6
 Lustraverat T. viii, 9
 Lustri S. ii, 2. 6. v, 3. 134
 Lustris T. ix, 615. S. i, 4. 52. ii, 6. 72.
 iii, 3. 146. iii, 5. 7. 92. iv, 2. 62. v,
 3. 253. A. i, 358
 Lusto T. viii, 612. S. iii, 1. 45
 Luto S. iii, 2. 110
 Lutosa S. iv, 9. 39
 Luunt T. i, 266
 Lux T. i, 105. ii, 184. 361. iii, 226.
 721. iv, 432. v, 476. 484. vii, 46.
 viii, 124. x, 21. 390. xii, 659. 732.
 S. ii, 1. 146. iii, 1. 71. iii, 3. 85. iv,
 2. 65. A. i, 298. ii, 190
 Luxu T. ii, 438. S. i, 3. 92. ii, 1. 158.
 A. i, 616
 Luxuriæ S. v, 2. 74
 Luxuriant T. v, 262. vi, 841
 Luxuriat T. vii, 13
 Luxuriata T. ii, 677
 Luxus T. ii, 85. S. i, 6. 51
 Lycabessos T. xii, 621
 Lycæi T. vii, 684. S. i, 6. 95. iii,
 4. 9
 Lyæo T. v, 292. ix, 794. xi, 320. S. i,
 4. 31. ii, 2. 100. iii, 5. 102
 Lyæum T. vii, 578. ix, 598
 Lyæus S. iv, 2. 37. iv, 5. 16
 Lycæi T. i, 363. iv, 250. vi, 567. vii,
 80. ix, 895
 Lycæis T. xii, 129. S. i, 3. 78
 Lycæos T. ii, 206. vi, 92
 Lycan T. ix, 291
 Lycaonia T. iii, 480
 Lycaonise T. iv, 304
 Lycaonis T. vii, 414. xi, 128
 Lycaste T. v, 226. 467
 Lycetum T. ix, 291
 Lychnis T. i, 521
 Lycia T. vi, 927. A. i, 165
 Lyciæ T. i, 696. iii, 477. x, 344
 Lyciam T. viii, 200
 Lycii S. i, 2. 222
 Lyciis T. vi, 645
 Lycimnia T. iv, 734
 Lycomedæ A. i, 286
 Lycomedem A. ii, 217
 Lycomedis A. i, 207. 396. 532. A. ii,
 45. 142
 Lycophontem T. ii, 610
 Lycophronis S. v, 3. 157
 Lycorea T. vii, 715
 Lycormas T. iv, 838
 Lycurge T. v, 647
 Lycurgi T. iv, 742. v, 39. 638. 715.
 vii, 180. S. ii, 2. 90. iv, 8. 52
 Lycurgo T. iv, 386. v, 653
 Lycurgum T. v, 696. vi, 130
 Lycurgus T. v, 702
 Lycum T. iv, 570
 Lycus T. ix, 106. 107. x, 19
 Lydæ S. v, 1. 60
 Lydi S. iii, 3. 191
 Lydia T. x, 646. S. iv, 4. 6. A. i, 260
 Lydiæ S. i, 6. 70
 Lydus S. i, 2. 190. iii, 3. 61
 Lydo S. ii, 2. 121
 Lygdum T. ix, 764
 Lygdus T. ix, 766
 Lympha T. viii, 767
 Lymphante T. vii, 662
 Lymphantibus T. x, 160
 Lymphare T. vii, 113
 Lymphatam T. x, 557
 Lymphis T. i, 527. iii, 398
 Lynce T. vii, 661
 Lynces T. iv, 658. A. ii, 407
 Lyncis T. iv, 272
 Lyra T. iv, 37. vii, 279. x, 308. 446.
 877. S. i, 2. 250. i, 3. 100. i, 4. 36.
 ii, 1. 28. iii, 1. 17. iii, 2. 132. iv, 2.
 7. v, 1. 13. A. i, 118
 Lyræ S. iii, 5. 32 v, 3. 3. 152. 213. A.
 i, 573
 Lyræie T. iv, 117
 Lyræius T. iv, 711
 Lyræis S. iv, 7. 5
 Lyrim S. iv, 3. 94
 Lysippe S. i, 1. 86. iv, 6. 37. 109

M.

- Macetæ** A. ii, 418
Macetum T. vii, 269. S. iv, 6. 106. A. i, 202
Machaonio S. i, 4. 114
Machina T. vii, 812. viii, 310. S. i, 1. 64. ii, 1. 211. iii, 1. 181
Macies T. iv, 702
Mactabat T. xii, 70
Mactabit T. xii, 159
Mactare T. v, 674
Mactatum T. ix, 64
Macte T. ii, 495. vii, 280. xi, 681. S. i, 2. 201. i, 3. 106. i, 5. 63. ii, 2. 95. iii, 1. 166. iii, 3. 31. iv, 8. 14. 25. v, 1. 37. v, 2. 97
Maculant T. ix, 480
Maculas T. ii, 120. vi, 786. vii, 571. x, 291
Maculis T. iv, 327. vi, 336. xi, 121. S. i, 5. 38. A. ii, 180
Maculosa T. iii, 457
Maculoso S. i, 2. 226
Madens T. iii, 230. v, 198. S. v, 3. 58
Madent T. i, 356. xi, 61. 417. xii, 604. S. iv, 9. 11
Madentem T. iii, 266. xi, 86. S. iii, 1. 41
Madentes T. v, 597. vi, 622. viii, 164
Madenti S. iv, 8. 8
Madentia S. i, 2. 92. iii, 5. 99
Maderes S. iv, 3. 137
Madescunt T. xi, 475
Madet T. ix, 41
Madida T. viii, 148. x, 320
Madidas T. x, 336. xii, 307. S. ii, 2. 99
Madidi T. i, 160
Madidos T. iii, 468. vi, 849. ix, 360
Madidum T. i, 82. S. v, 5. 16
Madidus T. vii, 766. ix, 241
Maduere T. vii, 359
Maduerunt T. v, 728
Maduisse T. ix, 636
Mænada S. iii, 5. 49
Mænadas T. ix, 598
Mænades T. ix, 628
Mænala T. iv, 285. vii, 80
Mænalia T. iv, 256. S. i, 2. 18
Mænaliæ T. vi, 563. xii, 125
Mænaliø T. iv, 795
Mænalis S. iii, 1. 40
Mænaliũ T. ix, 719
Mænalius T. vi, 603. vii, 65. ix, 809. x, 348
Mænalon T. ix, 639
Mæon T. ii, 693
Mæona T. iii, 404. iv, 598
Mæoniden S. v, 3. 130
Mæonides S. v, 3. 130
Mæoniis T. xi, 401
Mæonio T. vi, 540. A. i, 4
Mæonium S. ii, 1. 117. v, 3. 26
Mæotida T. xii, 526
Mæotide A. ii, 84
Magici A. i, 135
Magister T. ii, 106. vi, 451. viii, 269. S. iii, 2. 56. v, 3. 127
Magistra A. i, 106
Magistri T. ii, 330. ix, 190. x, 200. 501. S. ii, 1. 119. iv, 4. 55. A. i, 39. 317
Magistro T. iv, 806. v, 231. vi, 443. 741. 822. ix, 142. 672. xi, 591. S. v, 3. 233. A. ii, 189. 395
Magistros A. ii, 34
Magna T. i, 446. 493. 620. ii, 315. 327. 462. iii, 134. 419. iv, 575. 685. 764. v, 241. 627. vi, 701. vii, 203. 478. 676. viii, 167. 330. 677. ix, 226. x, 188. 672. xi, 253. 719. 744. S. ii, 1. 202. ii, 5. 24. ii, 7. 92. 116. iii, 2. 132. iii, 3. 188. iv, 4. 72. iv, 6. 43. 67. v, 1. 112. 242. v, 2. 30. A. i, 604. ii, 54
Magnæ T. iii, 43. iv, 357. v, 311. vii, 326. ix, 177. 491. x, 835. xii, 51. 249. 271. S. i, 1. 65. i, 4. 80. ii, 1. 4. iii, 5. 76. v, 1. 134. 217. A. i, 276. 384. ii, 69. 318
Magnanime T. x, 662
Magnanimi T. vii, 375. S. ii, 3. 77
Magnanimo T. v, 653
Magnanimos T. iii, 55
Magnanimum T. ii, 733. iii, 349. iv, 112. vi, 268. 827. xii, 795. S. v, 3. 10. A. i, 1
Magnanimus T. ii, 561. iii, 82. viii, 357. ix, 547. x, 399. xi, 1. xii, 72. 814. A. ii, 59
Magnarum T. v, 253
Magnas T. ii, 338. v, 6. xi, 91. S. iv, 6. 63
Magne T. ix, 562. xi, 707. S. iv, 1. 17. 46. iv, 2. 15
Magni T. i, 29. 252. 257. 463. ii, 2. 587. 715. iii, 51. 439. iv, 28. 368. v, 37. 441. 534. vi, 262. 662. vii, 601. viii, 574. ix, 205. x, 61. 72. xi, 222. xii, 127. 260. 292. S. i, 1. 99. ii, 2. 77. ii, 5. 27. iii, 1. 62. iii, 2. 15. iii, 3. 88. 183. iv, 4. 55. v, 1. 164. v, 2. 125. v, 3. 78. 106. A. i, 61. 254. 526. ii, 247. 369
Magnificas S. iii, 5. 89
Magniloquo S. v, 3. 62
Magniloquos T. iii, 192

- Magnis T. i.** 433. 560. 648. iv, 328. 705. 785. vii, 101. viii, 312. x, 177. 180. 382. xii, 28. 538. S. i, 5. 61. iv, 6. 94. iv, 8. 45
Magno T. iii. 84. 433. 676. 686. iv, 255. v, 577. 591. vi, 246. vii, 77. 430. 760. viii, 38. 359. 469. 506. 596. ix, 24. 192. 230. 287. 553. x, 257. 296. 439. xi, 28. 361. 496. xii, 185. 219. 801. S. i, 1. 19. i, 4. 76. ii, 2. 124. iii, 1. 21. iii, 2. 96. iii, 3. 118. iii, 4. 57. iv, 4. 98. iv, 6. 69. v, 1. 197. v, 2. 140. 176. v, 3. 28. 50. A. i, 174. 219. 243. 493. 501. 655. ii, 127. 221. 359. 413
Magnorum T. iii. 585. v, 424. 636. 746. x, 238. S. i, 1. 74
Magnos T. iii. 719. ix, 139. xi, 233. xii, 740. 769. S. iii, 2. 113. iv, 3. 154. iv, 4. 48. iv, 6. 71. A. i, 130. 518
Magnum S. ii. 7. 69
Magnum T. ii. 105. iv, 144. 710. v, 405. vii, 668. viii, 429. 483. 716. ix, 315. xii, 4. 103. 209. 763. 792. S. iii, 1. 83. iv, 2. 2. 22. v, 1. 86. A. i, 44. 51. 147. 264. 513
Magnus T. v. 143. x, 456. S. i, 1. 13. 44. iv, 3. 147. iv, 41. 94. A. i, 19
Maia T. ii. 1. vi, 699. S. v, 1. 233
Majestas S. iv. 6. 36
Majestate T. i. 209. vii, 478. S. iv, 2. 41
Majestatem A. i. 64
Major T. i. 417. ii, 20. 241. iv, 116. 335. 529. v, 26. 40. vi, 517. 690. viii, 274. 561. ix, 383. 393. 670. x, 830. S. i, 2. 180. i, 4. 82. ii, 1. 126. ii, 6. 11. 22. iii, 1. 131. iii, 3. 213. iv, 1. 4. iv, 4. 34. iv, 7. 11. v, 1. 55. 208. v, 3. 69. 216. A. i, 159. 298. ii, 442
Majora T. ii. 273. iii, 523. v, 65. vii, 706. viii, 593. S. i, 1. 17. ii, 6. 7. iii, 2. 127. iv, 4. 96. v, 1. 66. v, 2. 180
Majore T. i. 209. ix, 232. 466. 497. x, 328. 867. S. i, 3. 100. iii, 1. 3. A. ii, 119. 389
Majorem S. iii. 2. 8
Majores T. vi. 78. vii, 458
Majoribus T. xi. 497. 717. S. i, 2. 71
Majoris S. i. 1. 72. iii, 2. 124
Majorum T. ii. 732. iii, 541. viii, 228. S. v, 2. 111
Majus T. ix. 59. S. i, 4. 34. ii, 7. 79
Mala T. i. 229. 664. iii, 64. iv, 424. vi, 646. vii, 406. viii, 611. x, 806. xi, 130. 208. 337. S. iv, 3. 21
Malae T. ii. 470. vi, 293. vii, 655. ix, 703. xi, 617. S. iii, 3. 187. v, 1. 209
Malarum S. iii. 1. 32
Malas T. viii. 486. S. v, 3. 1
Malca T. iv. 224
Malese T. i. 100. ii, 23. vii, 16. S. i, 3. 97. A. i, 408
Malean T. x. 537
Malefidus T. vii. 632
Malesuadus T. xi. 656
Mali T. vii. 783. ix, 226. S. i, 4. 110. iii, 2. 26. v, 1. 244
Maligna T. xi. 649. S. iv, 3. 29. 45
Malignas S. v. 2. 43
Maligni S. iii. 1. 110
Malignis T. i. 373. ii, 498
Maligno T. i. 139. S. v, 1. 146
Malignum S. ii. 2. 77. v, 3. 288. A. i, 265
Malis T. ii. 18. 680. iv, 577. v, 36. 654. vi, 68. viii, 263. xi, 371. 576. xii, 45. 223. S. ii, 1. 14. v, 1. 159
Malit T. vi. 759. vii, 95. ix, 247. x, 295. S. i, 2. 56
Malle T. xi. 464
Malleum T. iii. 287
Mallent T. vii. 601
Malles S. iv. 6. 109
Mallet T. iii. 28. S. i, 1. 104. i, 3. 94. i, 5. 54. iii, 4. 43. v, 1. 62
Malo T. v. 344. 408. vii, 223. ix, 352. S. i, 4. 52. v, 1. 152
Malorum T. ii. 267. iii, 36. 159. 191. 244. iv, 792. v, 545. vii, 478. ix, 626. x, 835. xi, 188. xii, 208. 382. 449. 473
Maluerit T. v. 752
Maluit S. i. 2. 99. iii, 3. 158
Malum T. viii. 149. ix, 574. S. iv, 3. 86
Malunt T. x. 718. S. ii, 2. 51
Malus T. x. 373
Manabit S. v. 5. 37
Manant T. ii. 674. vi, 423. ix, 528. x, 311. xii, 109
Manantes T. iv. 27. S. ii, 6. 88. v, 5. 44
Manantia T. ix. 415
Manare T. xi. 540. S. ii, 1. 231
Manarent S. v. 2. 10
Manassent T. iii. 123
Manat T. iv. 730
Mandabo T. iv. 624
Mandant T. vii. 462
Mandantis T. xii. 684
Mandasse T. xi. 332
Mandat T. i. 581. ii, 696. viii, 72. ix, 168. x, 82. S. ii, 2. 42. iv, 4. 60
Mandata T. ii. 424. iii, 321. viii, 682.

- x, 188. S. iii, 2. 121. iii, 3. 116. v,
 1. 87. v, 2. 56. A. ii, 182. 239
 Mandati T. iv, 771
 Mandaverat T. ix, 810. S. i, 4. 85
 Mandavere T. viii, 269
 Mandem A. ii, 261
 Mandet T. vii, 76. viii, 290
 Mando T. vi, 148
 Mandunt T. iii, 268
 Mane T. vii, 670. S. iv, 9. 48. A. ii,
 134
 Mancant T. iii, 372. x, 224
 Mancas T. i, 30. viii, 322
 Maneat A. i, 405
 Manebat T. vi, 160. 166. A. i, 667. ii,
 219
 Manebit S. i, 4. 15. i, 6. 102
 Manebunt S. iii, 4. 37
 Manent T. ii, 659. iv, 640. 651. viii,
 189. S. ii, 7. 133. v, 1. 119
 Manco A. ii, 263
 Maneret T. ii, 393. viii, 626
 Manes T. i, 278. iii, 64. 144. 168. iv,
 413. 475. 588. 626. 634. v, 312. vi,
 71. 121. vii, 409. 781. viii, 3. 20.
 84. ix, 96. 139. 167. 215. x, 276.
 351. 724. xi, 73. 283. 420. 570.
 588. 738. xii, 55. 57. 366. 393. 572.
 712. 771. S. ii, 1. 155. iii, 2. 117.
 iii, 3. 22. 186. 196. v, 1. 252. 258.
 v, 2. 81. v, 3. 25. 264. 274. 284
 Manet T. i, 227. ii, 593. iii, 242. iv,
 720. v, 689. vi, 914. viii, 89. ix,
 271. xi, 568. S. i, 4. 15. ii, 1. 217.
 iii, 3. 49. iv, 1. 35. iv, 3. 147. iv, 6.
 5. A. ii, 320
 Manete S. iv, 3. 124
 Manibus T. i, 54. 511. 633. ii, 12. 181.
 696. iii, 98. 109. iv, 454. 480. 524.
 v, 328. 396. 743. vi, 772. 781. viii,
 73. 91. 229. ix, 564. 869. x, 29. xi,
 563. xii, 264. 470. S. iii, 3. 28. 200.
 214. iii, 4. 93. iv, 1. 22. v, 2. 96. v,
 3. 47
 Manicas T. viii, 568
 Manicis T. vii, 657
 Manifesta T. iii, 43. vi, 638. A. i, 309
 Manifestat T. ii, 389. v, 734
 Manifesti S. ii, 6. 23
 Manifesto T. i, 494
 Manifestum T. vi, 292
 Manifestus T. iii, 482. v, 400. vi, 301.
 x, 759. xi, 85. xii, 187. A. ii, 161
 Manipli T. iv, 41. vii, 485
 Manipulis T. iv, 65. 803. xii, 399. S. v,
 1. 95
 Maniplo T. iv, 237
 Maniplos T. viii, 134. xii, 754
 Mansere T. ii, 97. S. ii, 5. 17
 Mansit T. vi, 520
 Mansuescere T. xi, 474. S. ii, 5. 1
 Mansuescunt A. i, 465
 Mansueverat T. vi, 315. 724. vii, 533
 Mansuevit S. ii, 2. 53
 Mansura T. vi, 49
 Mansuris T. v, 741
 Mansuro T. ix, 387. S. iv, 2. 3
 Mansurum T. i, 291
 Mansurus S. iii, 5. 19
 Mantilia S. iv, 9. 25
 Manto T. iv, 463. 518. vii, 758. x, 639.
 679
 Mantua S. ii, 7. 35. iv, 2. 9
 Mantuane S. iv, 7. 27
 Mann T. i, 176. 205. 519. ii, 86. 275.
 339. 578. iii, 11. 80. 248. 355. 502.
 566. 601. 643. 669
 Manum T. iii, 329. vi, 663. 670. 696.
 786. viii, 521. 720. ix, 137. 210.
 345. 773. xi, 541. 694. xii, 92. 768.
 S. ii, 5. 21. iii, 4. 15. A. i, 333. 574
 Manus T. i, 112. 112. 192. 427. 449.
 555. 610. 655. 706. ii, 52. 217. 224.
 426. 514. 557. 566. 592. 601. 622.
 647. 670. iii, 18. 148. 212. 232. 306.
 362. 386. 405. 619
 Mappae S. iv, 9. 25
 Mappas S. i, 6. 31
 Marathona T. xii, 581. 617
 Marathone T. v, 431
 Marathonia T. xii, 196. S. v, 3. 74
 Marathonida T. xii, 730
 Marathonide T. xi, 644
 Marcelle S. iv, 4. 78. 99
 Marcellum S. iv, 4. 9
 Marcent T. viii, 220. x, 98
 Marcentia T. ii, 632. S. iv, 6. 56
 Marret T. iv, 667. S. v, 5. 29
 Marcida T. vii, 685
 Marcidus T. iv, 652. viii, 347. xii, 788
 Marcore T. viii, 265. x, 269
 Mare T. vi, 362. vii, 107. 814. viii,
 229. 361. ix, 403. x, 13. 623. xii,
 634. S. ii, 2. 74. iv, 3. 93. A. i, 449
 Marem T. xi, 223. A. i, 639
 Mareotica T. i, 264. S. iii, 2. 24
 Mareoticus S. iv, 6. 103
 Mareotida S. iii, 2. 103
 Mares T. v, 32. S. iii, 4. 74. iv, 3. 14.
 A. i, 598
 Margine T. ii, 183. iii, 407. iv, 703. v,
 485. vi, 392. 724. viii, 525. 721. ix,
 324. 746. x, 49. 460. 524. xi, 49. S.
 i, 5. 5. ii, 3. 17. iii, 2. 23. 53. iv, 4.
 54
 Margo S. ii, 1. 45
 Mari T. vii, 805. S. i, 2. 150. ii, 2. 19.
 iv, 4. 84

- Maria T. iv, 62. v, 342. 704. S. ii, 2.
 118. v, 4. 6
 Maribus T. ii, 665
 Maria T. i, 117. iii, 519. iv, 28. v, 307.
 468. vii, 420. viii, 268. ix, 142. 335.
 379. S. iii, 2. 85. A. i, 411. 492
 Marita S. i, 2. 15. iii, 3. 175
 Maritæ T. v, 142. vii, 295
 Maritas T. iv, 207
 Maritat A. ii, 342
 Mariti T. ii, 304. iii, 276. v, 69. x, 64.
 893. xii, 127. 277. 292. 367. 534.
 542. 549. S. i, 2. 53. 218. i, 5. 31.
 iii, 3. 192. v, 1. 171. 195. 238. A.
 ii, 255
 Maritis T. v, 137. vii, 298. S. ii, 7. 123.
 iii, 5. 50. v, 1. 54
 Marito T. ii, 265. iii, 282. 705. iv, 210.
 v, 122. x, 57. xii, 539. S. i, 2. 189.
 274. iii, 1. 74. 176. v, 1. 3. 45. 71.
 175. 221. 253. v, 3. 79
 Maritum T. v, 330. xii, 389. S. i, 2.
 208. v, 1. 160. v, 3. 68. A. i, 268
 Maritus S. i, 2. 241
 Marmor S. v, 1. 230
 Marmora S. i, 3. 36. iv, 6. 26
 Marmorata S. iv, 3. 96
 Marmore S. i, 2. 155. ii, 2. 88
 Marmorea T. vi, 248
 Maronei S. iv, 4. 54
 Maroni S. v, 3. 63
 Maroniani S. ii, 7. 74
 Maronis S. ii, 6. 20
 Marpiasa T. iii, 172
 Marrucinos S. iv, 4. 86
 Mars T. vii, 83. 236. ix, 72. 506. xi,
 84. 414. S. i, 6. 62. A. i, 425
 Marsas S. i, 5. 26
 Marte T. v, 172. vi, 524. 609. vii, 630.
 viii, 71. x, 198. xi, 287. S. i, 1. 81.
 A. i, 401
 Martem T. iv, 822. vii, 172. xii, 717.
 S. i, 1. 18. i, 2. 193. v, 2. 117. v, 3.
 11
 Marti T. i, 464. iv, 305. vii, 204. viii,
 589. S. iii, 2. 122
 Martia T. ii, 727. iv, 556. v, 155. vi,
 3. 229. vii, 460. ix, 827. xi, 97. S.
 i, 2. 243. i, 3. 67. i, 5. 27. A. ii, 275
 Martis T. i, 7. ii, 572. 599. iv, 260.
 321. v, 648. vi, 501. 830. viii, 232.
 733. x, 463. xi, 409. xii, 638
 Martium S. ii, 7. 45
 Martius T. vi, 477. x, 612. 806. xi,
 489. A. ii, 208
 Massa S. iii, 3. 105. iv, 6. 49
 Massæ T. vi, 648
 Massagetæ A. i, 307
 Massica S. i, 6. 33
 Massicus S. iv, 3. 64
 Massis S. i, 6. 18
 Massila T. xi, 27. S. iii, 3. 94
 Massilas T. ii, 676
 Massili T. viii, 124
 Massilo T. v, 332. S. ii, 5. 8
 Mater T. i, 14. 711. ii, 441. iii, 170.
 464. iv, 233. 673. 782. v, 225. 464.
 651. vi, 66. 566. vii, 180. 484. 511.
 543. viii, 480. 566. 634. ix, 117. 350.
 571. 692. 739. 800. 810. x, 354. 794.
 xi, 178. 319. 327. 349. 375. 391. 461.
 xii, 331. 585. S. i, 2. 65. 94. 101. ii,
 1. 173. iii, 4. 92. iii, 5. 55. v, 1. 36.
 A. i, 121. 165. 244. 318. 346. 379.
 650. ii, 324. 453
 Materiam T. vi, 744
 Materna T. iv, 656. v, 618
 Materni S. iv, 8. 10. A. i, 22
 Maternis T. ix, 320. S. iii, 3. 136. iv,
 8. 28
 Materno S. iii, 3. 132. iv, 4. 75. A. i,
 42. ii, 184
 Maternos T. vii, 167. ix, 632. x, 892.
 A. i, 193
 Maternum A. ii, 330
 Matertera S. v, 1. 25
 Matre T. i, 60. 72. iv, 246. ix, 720. x,
 800. xi, 387. xii, 358. S. i, 2. 273.
 ii, 1. 111. 180. iii, 2. 39. iii, 4. 88.
 A. i, 257. 588
 Matrem T. v, 163. 721. vi, 896. vii,
 212. 494. 495. 499. ix, 403. 584.
 819. x, 459. 803. xii, 511. S. i, 2.
 143. v, 3. 241. A. i, 183. 250. ii,
 242
 Matres T. i, 424. 656. ii, 80. 164. 227.
 480. iii, 53. 126. 196. 377. vi, 17.
 172. vii, 240. 503. ix, 480. x, 65.
 xi, 20. 183. 419. 488. xii, 465. 786.
 790. S. i, 2. 115. iii, 4. 77. v, 2. 124.
 v, 5. 13. A. i, 595. ii, 125
 Matri T. iii, 162. iv, 632. vi, 134. 160.
 163. vii, 521. viii, 437. x, 792. v, 2.
 76. A. i, 129. 173. 211. 660
 Matribus T. vi, 267. vii, 397. 679. S. i,
 2. 77. ii, 1. 32
 Matris T. i, 68. 591. 709. iii, 154. iv,
 88. 175. 267. 338. v, 633. vi, 340.
 vii, 534. viii, 612. ix, 330. 372. 385.
 634. 737. x, 77. 695. xi, 12. 103.
 342. xii, 395. S. i, 2. 103. ii, 1. 97.
 ii, 7. 119. iii, 3. 16. v, 2. 97. A. i,
 312. ii, 165. 346
 Matrum T. i, 229. vi, 138. vii, 171. ix,
 603. x, 569. S. ii, 1. 23. v, 5. 38. A.
 i, 85
 Matura T. ii, 177. v, 90. S. iii, 3. 157.
 A. i, 292

Mature T. iv, 330
 Maturi T. i, 23
 Maturior S. ii, 1. 40. ii, 6. 49
 Maturis T. x, 706
 Maturius T. vi, 756
 Maturo T. vii, 570. S. ii, 2. 102
 Maturus S. iii, 1. 176. A. i, 440
 Matutinos S. ii, 1. 62
 Mavis S. ii, 1. 6
 Mavens T. ii, 713. iv, 111. 794. vi, 233.
 vii, 10. 624. ix, 88. 567. 785. 841.
 x, 506. 556. 663. 808. xii, 733. S. v,
 2. 128. A. i, 395. 502
 Mavorte T. vii, 264
 Mavortia T. i, 680. ii, 269. 587. iv,
 345. 434. v, 282. vii, 40. viii, 342.
 ix, 838. x, 253. xi, 652. A. i, 201.
 626
 Mavortis T. iii, 498. vi, 665. vii, 763.
 xi, 50. xii, 523. S. v, 2. 34. A. ii,
 416
 Mavortius T. i, 274. vii, 644. x, 653
 Maura T. ix, 189
 Maurorum S. iv, 2. 39
 Mauros S. i, 3. 35
 Mavult T. i, 102. x, 588. S. v, 1. 175.
 A. i, 197
 Maxima T. iii, 34. v, 191. ix, 34. xii,
 546. S. i, 4. 90. A. i, 222. ii, 410
 Maximo S. iv, 7. 9
 Maximo S. iv, 9. 69
 Maximus S. iv, 7. 32
 Maximus T. iii, 403. xi, 280. S. iii, 4.
 23. iv, 3. 83. iv, 1. 11
 Meant A. ii, 33
 Meanti T. x, 636
 Meat T. ii, 59. iv, 69
 Meatu T. iii, 504. vii, 333
 Meatus S. ii, 7. 25
 Medenda T. iii, 388
 Medendi T. ii, 554. iii, 695
 Medentia S. ii, 1. 5
 Medentum S. v, 1. 158
 Medeon T. vii, 260
 Media T. i, 84. iii, 87. 149. 298. iv,
 765. v, 64. 342. vi, 364. vii, 395. 602.
 viii, 21. 187. 312. 729. ix, 83. x, 307.
 419. 918. xi, 171. 230. 555. xii, 481.
 S. i, 4. 84. i, 6. 86. ii, 5. 18. iii, 3.
 126. v, 1. 172. v, 3. 283
 Mediæ T. i, 194. ii, 58. 82. vi, 672.
 vii, 557. x, 600. xi, 527. xii, 446.
 695. S. ii, 4. 6. iv, 8. 31. A. ii, 168
 Mediam T. vi, 323. 782. ix, 826
 Medias T. ii, 502. iii, 336. v, 402. vi,
 478. ix, 683. x, 359. 778. xi, 426.
 S. i, 2. 10. iv, 3. 62
 Medica T. ii, 11
 Medicamine S. i, 4. 109. A. ii, 446

Medicas S. v, 5. 42
 Medicina S. v, 1. 16
 Medicis S. i, 4. 100
 Medicos S. iii, 5. 104
 Medii T. ii, 422. iv, 307. v, 173. vii,
 143. S. v, 1. 68. v, 2. 108. A. i, 590.
 619
 Medius T. i, 201. 335. ii, 148. 389. 452.
 678. 698. 728. iii, 20. 396. v, 344.
 vi, 315. vii, 769. viii, 108. ix, 248.
 639. x, 279. 849. 898. xi, 229. xii,
 21. 30. 600. S. i, 3. 59. ii, 3. 4. iv,
 2. 10. iv, 2. 30. v, 3. 128. 170. A.
 ii, 41. 217
 Medio T. i, 372. 390. ii, 42. 708. iv,
 439. 824. v, 74. 103. vi, 64. 484.
 865. vii, 52. 392. 432. viii, 747. ix,
 806. x, 151. 729. xii, 751. 783. S.
 i, 2. 63. iv, 6. 12. v, 1. 107. v, 3.
 204. A. ii, 63
 Medios T. ii, 420. iv, 93. vi, 655. vii,
 280. 487. 698. 749. viii, 468. ix, 149.
 727. x, 164. 714. xii, 685. S. iii, 2. 135
 Meditans T. iv, 790
 Meditantis T. ii, 222
 Meditantur T. iv, 301. S. i, 3. 90
 Meditata S. ii, 1. 74. ii, 4. 7
 Meditor S. v, 5. 24
 Medium T. ii, 38. 53. 554. iv, 799. vi,
 845. vii, 6. viii, 397. ix, 125. 456.
 643. x, 182. xi, 501. 626. S. i, 3. 34
 Medius T. i, 118. iv, 650. 683. v, 85.
 701. vii, 438. viii, 383. S. ii, 3. 67.
 A. ii, 36. 210
 Medullas A. ii, 386
 Medullis S. ii, 7. 127. A. i, 304
 Medusæ S. i, 1. 38
 Medusam T. xii, 606
 Megæra T. i, 712. iv, 636
 Megæram T. i, 477. iii, 641. xi, 60
 Megalia S. ii, 2. 80
 Megareia T. xii, 219
 Megareus T. x, 491
 Meges T. x, 19
 Melæne T. xii, 619
 Melampode T. viii, 278
 Melampu T. iii, 546. 573
 Melampus T. iii, 453
 Melas T. vii, 273
 Meleagre T. ii, 474
 Meleagria T. iv, 103
 Meles S. iii, 3. 61
 Melete S. ii, 7. 34
 Melibœa S. iii, 6. 48
 Melior S. ii, 1. 163. 167. S. ii, 4. 32
 Melior T. ii, 329. 352. iii, 508. iv, 79.
 430. 540. vi, 278. vii, 479. viii, 60.
 120. 338. ix, 53. 406. x, 234. xi,
 659. xii, 621. S. i, 4. 8. i, 6. 35. iii,

1. 27. iv, 2. 135. v, 2. 164. v, 3. 288
 Meliora T. iii, 651. iv, 592. v, 138. vii, 722. viii, 28. xi, 700. S. ii, 2. 116
 Mellore T. ii, 80. vii, 510. S. ii, 2. 163. v, 1. 71
 Meliorem A. ii, 58
 Melioribus T. ii, 481
 Melioris T. i, 393
 Melioris S. ii, 3. 1. 15
 Melius T. i, 264. 282. 429. iii, 157. 351. viii, 603. ix, 387. 441. xi, 192. S. i, 5. 65. ii, 2. 97. iii, 3. 194. v, 1. 15. 69
 Mella T. vi, 210. x, 579
 Melle A. i, 557
 Membra T. i, 414. 585. ii, 92. 125. 669. iii, 111. 497. v, 569. 575. 595. vi, 70. 512. 589. 837. 842. 871. vii, 700. viii, 699. ix, 41. 565. 731. x, 7. 476. 931. 937. xi, 14. 551. xii, 42. 265. 285. 383. S. i, 4. 54. ii, 1. 110. iv, 2. 48. iv, 4. 65. iv, 6. 40. v, 3. 259. A. ii, 376. 395
 Membris T. ii, 404. 712. vii, 762. ix, 527. xi, 235. xii, 416. S. v, 1. 230. v, 2. 111. v, 3. 19
 Membrorum T. vi, 571. 752
 Memento T. ii, 701. ix, 903. S. ii, 3. 48. iv, 4. 11. A. i, 360. ii, 47. 267
 Memini T. ii, 350. iii, 199. A. ii, 429. 453
 Meminisse T. i, 473. iv, 33. 628. v, 328. viii, 117. xii, 278. S. ii, 1. 55. 206. A. ii, 260. 295. 453
 Meminit T. vi, 711. ix, 755. xi, 746. xii, 8. S. ii, 1. 151. iv, 6. 57
 Memor T. i, 596. 716. vii, 538. ix, 148. x, 345. 640. xi, 318. xii, 127. 684. S. ii, 4. 18. ii, 7. 52. iv, 5. 58
 Memorabile T. iii, 162. S. i, 1. 67. ii, 3. 48. iii, 5. 98
 Memorabis S. iv, 7. 45
 Memorabit S. iv, 6. 99
 Memorabunt T. vii, 289
 Memoranda T. ix, 98. xi, 10. S. i, 3. 13. iv, 6. 19
 Memorant T. iii, 461
 Memorare T. ix, 423. S. i, 2. 96. i, 3. 48
 Memorasse T. v, 38
 Memorat T. xii, 389. 815
 Memorem A. ii, 423
 Memorent T. xi, 579
 Memores T. iv, 49. vi, 133. ix, 707. x, 446
 Memphis S. iii, 2. 110
 Menalas T. vii, 755
 Menalca T. viii, 481
 Menalippe T. viii, 744
 Menalippi T. ix, 8
 Menalippus T. viii, 719
 Menandri S. ii, 1. 114. iii, 5. 93
 Mendaces S. i, 2. 27
 Mendacia T. v, 659. S. iv, 6. 43. A. i, 342. 605
 Menecratis S. iv, 8. 3
 Menesthea T. vi, 712
 Menesthei T. vi, 706
 Menestheus T. vi, 661. 698. 725
 Menœcea T. viii, 598. x, 620. xi, 660. xii, 60. 103. 696
 Menœceo T. x, 846
 Menœceos T. xi, 709
 Menœceu T. x, 651. 802
 Menœceus T. vii, 250. 641. ix, 267. x, 756. xi, 264. 653
 Menœten T. ii, 644. xii, 204. 237
 Menœtes T. xii, 245. 360
 Menœtiades S. v, 2. 157
 Mens T. i, 87. 171. 227. 466. ii, 177. 247. iii, 329. 385. iv, 38. 187. 754. v, 719. vii, 429. viii, 109. 516. x, 363. 432. 630. 657. xii, 158. S. ii, 1. 103. iv, 5. 46. iv, 6. 92. v, 1. 173. 207. v, 3. 206. v, 5. 50. A. i, 284
 Mensa S. i, 6. 43. iv, 2. 6
 Mensæ T. i, 247. 539. viii, 240. xi, 127. S. ii, 4. 5. iv, 2. 63. iv, 6. 32. 45. v, 1. 236
 Mensas T. i, 519. ii, 88. 161. iv, 840. v, 428. viii, 169. 257. x, 311. S. i, 3. 64. iv, 2. 17. 53. iv, 16. 56. v, 1. 125. A. ii, 67. 130
 Mensæ S. iv, 1. 19
 Mensæm S. i, 2. 268
 Menses T. v, 115. vii, 167. S. iii, 1. 18. iv, 1. 43. A. i, 672
 Mensibus T. vii, 412
 Mensis T. v, 264. viii, 236. S. ii, 1. 68. iii, 1. 108. iv, 2. 33. iv, 6. 60. 74. v, 3. 93. A. i, 52
 Mensura T. iv, 557. S. ii, 1. 126. iv, 6. 39. A. ii, 89
 Mensus T. v, 577
 Mente T. i, 285. ii, 146. 205. 332. 418. iii, 400. 453. iv, 352. v, 452. 740. viii, 386. 432. 593. ix, 737. x, 416. 562. 670. S. i, 3. 13. 38. ii, 1. 80. ii, 6. 12. 56. iii, 1. 91. iii, 4. 20. A. i, 200
 Mentem T. i, 179. 322. iii, 304. 550. iv, 91. v, 624. vii, 222. viii, 177. ix, 40. x, 162. 341. xi, 147. 605. xii, 193. S. i, 2. 178. i, 4. 25. iii, 1. 116. iii, 3. 109. v, 1. 83. v, 2. 14. 45

- Mentes** T. ii, 250. 365. iii, 92. 450. v, 6. xii, 494. 643. S. i, 2. 183. ii, 2. 154
Menti T. i, 2. ix, 781. x, 804. S. v, 2. 13
Mentibus T. iii, 561. v, 448
Mentimur T. vii, 667
Mentis T. i, 476. ii, 423. iii, 99. 246. v, 546. x, 820. S. ii, 1. 57. ii, 2. 131. ii, 6. 48
Mentita T. i, 278. viii, 602. x, 875. A. i, 130
Mentitis T. i, 256
Mentito T. vii, 303. S. iv, 6. 21
Mento T. ii, 97
Mercatus S. v, 5. 66. A. ii, 40
Mercede T. x, 615
Merces T. ii, 172. iii, 273. x, 29. S. i, 2. 38
Mercibus S. ii, 1. 73
Mercare T. i, 691. ii, 409
Merent T. iv, 237
Merentes T. i, 661. S. v, 1. 251
Merenti S. iv, 8. 14
Merentis S. v, 1. 112
Merentum T. ii, 356
Merere T. x, 131
Mereri T. v, 585. S. iv, 1. 32. v, 2. 180. v, 3. 141
Mereris S. iv, 3. 144
Meretur T. ii, 247. viii, 285. S. ii, 1. 178. iii, 5. 63. v, 1. 4
Mergam T. vii, 734
Mergar T. iii, 302
Mergat T. v, 635. S. iii, 2. 116
Merge S. iii, 3. 35
Mergere T. i, 698. iv, 54. vi, 226. S. i, 3. 75. A. i, 80. 134
Merges T. ix, 506
Mergi T. viii, 596
Mergit T. v, 503. vii, 819. viii, 339. ix, 314
Mergitur T. ix, 363
Merita T. i, 46. S. i, 1. 70
Meritæ T. ii, 704
Meritam T. v, 694. vi, 168. 625
Meritas T. iv, 753. vii, 378. 567
Meriti T. ii, 450. v, 104. 629. vi, 619. xii, 819
Meritis T. v, 320. vi, 379. 541. S. v, 3. 250
Merito T. ii, 458. viii, 529. xi, 205. S. ii, 1. 37. iii, 3. 76. v, 1. 238. v, 2. 81. v, 5. 76. A. i, 129
Meritorum S. iii, 1. 170
Meritos T. iii, 413. xii, 595. A. i, 397. ii, 114
Meritum T. vi, 463. viii, 331. S. ii, 6. 11. ii, 7. 111
Meritare T. xi, 569
Meritus T. v, 792. S. ii, 6. 97. iii, 3. 215. v, 1. 42
Mero T. i, 149. 552. ii, 76. iv, 658. v, 188. 263. vi, 211. vii, 576. x, 321. S. i, 6. 5. iii, 3. 108
Mersa S. iii, 2. 119
Mersas T. ix, 251. S. iii, 2. 74
Merserat T. i, 47
Merserit S. v, 1. 99
Mersisse T. iv, 815
Mersissent S. ii, 6. 63
Mernit T. ix, 270. S. i, 1. 72
Merso T. vi, 677. ix, 602
Mersum T. iv, 415. vi, 510. x, 735. S. ii, 1. 209. iii, 1. 24. v, 1. 201
Mersus T. iv, 744. vi, 803. S. iii, 3. 92
Meruere T. i, 240. 651. ii, 305. iii, 274. vii, 555
Merui T. i, 60. 657. viii, 102. ix, 510. 891. xi, 163. xii, 267. S. ii, 1. 29. iii, 2. 90. iii, 4. 101. v, 4. 1. v, 5. 35
Meruisse T. iii, 65. vi, 637. x, 939
Meruit T. v, 742. vi, 820. xi, 249. xii, 809. S. i, 4. 96. ii, 3. 46. iii, 4. 35
Merum T. viii, 225. S. i, 4. 31. iv, 2. 12. iv, 6. 72
Messana A. i, 422
Messe T. iv, 226. vii, 308
Messene T. iv, 179
Messes S. i, 4. 77. ii, 6. 66. 87. iii, 3. 34. iv, 4. 40. iv, 5. 31
Messibus T. iv, 710. S. iii, 3. 90
Messis T. v, 392. A. ii, 356
Meta T. vi, 713. S. i, 2. 86
Metæ T. vi, 440. 479. S. v, 2. 26
Metalla S. i, 3. 47
Metalliferæ S. iv, 4. 23
Metallis S. i, 1. 42. i, 5. 36. ii, 2. 85. iii, 1. 5. iv, 3. 99
Metallo T. i, 144. xi, 398. xii, 493. S. i, 2. 153. v, 1. 9
Metari S. v, 2. 43
Metarum T. vi, 351
Metas S. v, 2. 123. v, 3. 255. A. i, 5. 416
Metens T. ix, 224
Metentes T. x, 319
Methymnæi S. ii, 2. 60
Metire T. xi, 347. S. i, 2. 114
Metiri T. vi, 263. 676. vii, 234
Metiris T. xi, 683
Metis S. iv, 7. 23. A. i, 258. 673
Metit T. i, 633. vii, 713
Metitur T. iv, 499. vi, 679. x, 840. A. i, 41
Metius S. iii, 2. 7

Metu T. i, 196. 207. ii, 249. iii, 361.
 622. iv, 142. v, 292. 318. vii, 130.
 687. ix, 245. x, 622. xi, 24. 327.
 516. xii, 369. 581. S. ii, 3. 15. A. i,
 488. 613
 Metuam A. ii, 60
 Metuenda T. i, 377. vi, 101. x, 812.
 xi, 76. xii, 675. S. iii, 3. 73. iv, 4.
 63. A. i, 257. 600
 Metuendus T. ii, 166. iv, 221. ix, 856.
 x, 32
 Metuens T. i, 578. vi, 765. viii, 491.
 ix, 118. x, 895. S. iii, 3. 79
 Metuentis T. ix, 176. S. i, 4. 113
 Metuit A. ii, 241
 Metum T. ii, 264. iv, 391. vii, 232. xi,
 727. S. ii, 2. 125. A. i, 146
 Metuo S. iii, 5. 3
 Metus T. i, 127. 369. 592. ii, 356. 558.
 iii, 311. 522. 713. 715. iv, 342. 378.
 662. v, 621. vi, 98. 393. 600. vii,
 49. 110. 312. viii, 32. 78. ix, 92.
 159. 166. 583. 895. x, 34. 722. 737.
 xi, 260. xii, 11. 606. S. i, 2. 26. i, 4.
 65. ii, 1. 183. v, 1. 66. v, 2. 38. 105.
 v, 3. 218. A. i, 135
 Mevania S. i, 4. 128
 Micant T. iv, 154
 Micantes T. ix, 701. S. ii, 6. 44
 Micantia T. ii, 589. iv, 674
 Micat T. iv, 170. 265
 Micet T. xi, 399
 Micuere T. x, 924
 Midæ S. i, 3. 105. ii, 2. 121
 Mide T. vii, 331
 Midea T. iv, 45
 Migrantī T. xi, 730
 Migrantibus T. vi, 112
 Migrare S. i, 3. 80
 Migrent S. iii, 1. 77
 Miles T. vii, 125. 376. viii, 131. 635. x,
 339. xi, 26. xii, 451. 610. S. ii, 5. 20
 Milite T. iv, 306
 Militet T. iv, 198
 Militia S. i, 2. 66
 Militiæ S. v, 2. 8
 Militiam T. ix, 609
 Mille T. ii, 223. iii, 578 et al.
 Millia T. iii, 118. vii, 662. viii, 482
 Millibus T. v, 673. vi, 734. vii, 128.
 viii, 108
 Milvius S. ii, 1. 176
 Mimallones T. iv, 660
 Mimanta T. ix, 290
 Minacem S. v, 2. 116
 Minaci T. iv, 204
 Minæ T. v, 4. viii, 36. ix, 136. xi, 313.
 xii, 504. 687. 727. S. ii, 2. 148. ii,
 5. 19

Minantem T. v, 398. viii, 85. ix, 276.
 xii, 755
 Minantes T. vi, 777. S. v, 2. 121
 Minantia T. ii, 348. iv, 827. xi, 335
 Minantur T. vi, 458. ix, 622. S. i, 6.
 61. v, 3. 82. A. i, 155
 Minari S. iv, 4. 84. A. ii, 436
 Minaris T. xi, 690
 Minas T. i, 188. 410. vi, 825. vii, 76.
 viii, 93. x, 295. xi, 253. xii, 444. S.
 ii, 1. 183. v, 3. 174. A. i, 149. 265.
 ii, 32
 Minata T. vii, 815
 Minatur T. i, 196. 348. vi, 429. 527.
 779. vii, 454. x, 381. xi, 295. 740.
 xii, 683. S. i, 1. 44. 47. ii, 5. 21. A.
 i, 31
 Minatus T. vi, 876
 Minax T. ii, 29. iv, 98. 838. viii, 399.
 423. xii, 434. S. ii, 2. 115. iv, 3. 76
 Minervæ T. iii, 507. iv, 288. v, 152.
 vii, 330. xii, 531. S. ii, 2. 2. ii, 7.
 50. iii, 2. 24. iv, 1. 22. A. ii, 338
 Minetur T. i, 186. iii, 622. S. i, 6. 26
 Minis T. i, 469. ii, 425. iv, 114. 531.
 v, 230. vi, 319. vii, 51. ix, 93. 471.
 701
 Minister S. v, 1. 239
 Ministra S. i, 4. 23
 Ministrant T. iii, 671. x, 571
 Ministras T. iv, 525. S. i, 1. 36
 Ministrat T. vii, 752. viii, 499. x, 704
 Ministret S. v, 2. 52
 Ministri T. i, 515. S. i, 2. 247. v, 1. 39
 Ministris T. xi, 208. S. v, 1. 80
 Ministro S. i, 4. 5. iii, 3. 95
 Ministros S. i, 6. 34
 Ministrum S. iii, 1. 86. iii, 4. 17
 Minitantem T. ii, 609
 Minitantia T. iii, 458
 Minitatur T. x, 395
 Minoa T. vii, 187. S. i, 2. 228
 Minoi A. i, 192
 Minor T. i, 104. iii, 676. iv, 459. 507.
 v, 585. vi, 117. 311. 407. 829. 838.
 vii, 29. 189. 531. 726. viii, 368. xi,
 508. xii, 397. 728. S. i, 1. 28. i, 2.
 15. 89. i, 4. 121. i, 6. 30. ii, 6. 8.
 35. iii, 2. 79. iii, 3. 198. iii, 5. 50.
 iv, 2. 25. v, 3. 272. A. i, 426. 429
 Minorem T. v, 2. vi, 377. viii, 696. ix,
 458. 782. xi, 666
 Minores T. i, 167. v, 428. ix, 31. 412.
 x, 901. S. i, 4. 37. ii, 6. 36. iv, 2.
 57. iv, 3. 55. iv, 4. 99. iv, 7. 3. A.
 i, 90
 Minori T. vi, 816. 845. x, 186. S. ii,
 5. 3
 Minoribus T. iv, 613. iv, 123

Minoris T. ix, 118
 Minos T. viii, 27. 103
 Minuat S. v, 3. 22
 Minuere T. iv, 421. S. iii, 3. 142
 Minuit T. vi, 195
 Minus T. i, 536. ii, 193. 208. 247. iii, 169. vi, 81. 320. vii, 725. viii, 215. 480. ix, 2. 219. 855. xii, 466. S. i, 2. 213. ii, 2. 28. iv, 9. 22. v, 2. 178
 Minuant T. iv, 342. x, 48. 526
 Minyæ T. v, 337. 471
 Minyas T. viii, 212
 Mira T. i, 572. ii, 463. viii, 147. S. i, 4. 83. ii, 2. 26. iii, 3. 21. iv, 4. 81. iv, 5. 37. v, 1. 33. A. ii, 206
 Mirabar T. iv, 331
 Mirabile T. vi, 892. x, 56
 Mirabilis S. iv, 6. 38
 Mirabimur T. vii, 328
 Miracula S. i, 3. 14
 Miranda T. v, 714. S. i, 3. 20
 Mirandum T. x, 548
 Mirantem T. iv, 273
 Mirantes T. vi, 575. vii, 799. ix, 776
 Mirantia T. v, 160
 Mirantur T. vi, 740. viii, 4. ix, 413. x, 523. 920. xi, 537. xii, 14. 536. 542. S. i, 6. 64. iii, 1. 19. 135. v, 3. 203. A. i, 375. 462. 606
 Mirarer A. ii, 444
 Mirari S. v, 2. 76
 Mirata T. v, 356. 601. S. i, 2. 108. i, 5. 50
 Mirator S. iii, 2. 95
 Miratur T. i, 365. ii, 14. iv, 791. vi, 785. ix, 131. 458. xii, 238. S. i, 1. 63. i, 2. 171. 207. iii, 4. 31. 106. iv, 3. 65. A. i, 182. 282. 586
 Miratus T. i, 432. vi, 745. S. v, 2. 36
 Mirer T. viii, 68. ix, 69. S. i, 3. 37. 57. ii, 2. 4
 Miretur S. i, 1. 9. A. ii, 72
 Miris T. vi, 269
 Mirum T. i, 191. ii, 265. iii, 482. vi, 242. vii, 447. viii, 390. ix, 875. S. ii, 1. 69. 175. iii, 3. 167. v, 1. 43. 81. v, 2. 15. v, 3. 162
 Misce T. x, 713
 Misceat T. vi, 311. xii, 428. 539. A. i, 341
 Miscebant T. iv, 308
 Miscebit S. i, 1. 96
 Miscebo T. v, 128
 Miscens T. i, 283. ii, 392. vi, 197
 Miscent T. iv, 399. v, 83. viii, 610. xi, 535. xii, 383. S. iii, 5. 94. iv, 4. 39
 Miscentis T. iv, 416
 Miscentur T. x, 561. xi, 518

Miscere T. xi, 181. xii, 82. S. i, 2. 57. A. i, 81
 Misces S. v, 3. 27
 Misceat T. v, 365. vi, 183. vii, 804. viii, 345. ix, 399. 733. xii, 474. S. ii, 1. 207. ii, 6. 9. v, 1. 49
 Miscuisset S. iv, 3. 60
 Miscuit T. vii, 302. 823. xii, 718. S. iv, 6. 82
 Miscene S. iii, 1. 151
 Miser T. iv, 99. vi, 383. viii, 114. 137. ix, 139. 273. 342. 756. 862. 871. x, 595. xi, 651. 698. S. v, 3. 123. v, 4. 2
 Misera T. i, 72. v, 594. xi, 297. 715. xii, 377
 Miserabile T. i, 53. 534. ii, 642. iii, 116. vi, 96. viii, 653. x, 409. 416. xi, 416. 468. xii, 33. 55. S. v, 3. 70
 Miserabilis T. vii, 500
 Miseris T. iii, 162. iv, 201. v, 33. 140. 403. 514. vi, 167. vii, 503. ix, 94. 357. 584. 631. 634. 725. 759. 813. x, 695. xi, 15. 170. 322. 734. xii, 149. 188. 417. 473. S. v, 2. 76. A. ii, 265
 Miseram T. ix, 380. x, 490. 803. xi, 338. 346. xii, 221. S. v, 1. 19. 155. v, 2. 120
 Miseranda T. iii, 163. v, 605. vi, 72. viii, 262. xi, 598. 707. xii, 120. 313. 350. A. i, 50
 Miserande T. iv, 614. v, 246. ix, 716. xi, 678. S. ii, 4. 4
 Miserando T. v, 717
 Miserandum S. v, 2. 4. 23
 Miserandus T. ii, 695
 Miserans T. vi, 748. viii, 23
 Miserantibus T. ix, 708
 Miserantur T. ix, 23. xi, 118
 Miseras T. xii, 106. S. v, 3. 208
 Miserat T. ix, 769
 Miserata T. iii, 679. v, 69. ix, 372. S. iii, 5. 41. v, 4. 10
 Miserate T. iv, 621
 Miseratur T. viii, 456. ix, 287
 Miseratus T. ii, 115. viii, 193. x, 3
 Misere T. xii, 85
 Miserere T. x, 710. xi, 737
 Miseresce T. xi, 281
 Miserescere T. vii, 230. xi, 480
 Miserescite T. viii, 735
 Miseret T. ii, 458. iii, 659. vii, 157. ix, 389. A. ii, 349
 Miseri T. i, 156. ii, 304. iii, 639. 644. iv, 403. v, 172. vii, 116. 462. viii, 609. 614. ix, 350. 365. xi, 552. xii, 37. 45. 442. 483. S. ii, 1. 224. iv, 6. 8. iv, 9. 21

- Miseria** T. iii, 165. 552. iv, 4. v, 48. vii, 780. viii, 184. x, 239. 302. xi, 51. 125. 259. 279. 456. 721. xii, 715. S. ii, 6. 92. iii, 2. 61. iv, 2. 59
Misero T. iii, 197. 705. viii, 760. ix, 53. 378. 388. 491. 663. x, 302. 715. xi, 290. xii, 511. S. ii, 6. 76
Miserorum T. xii, 513
Miseros T. i, 627. iii, 323. iv, 355. 643. v, 191. vii, 512. viii, 381. ix, 280. 296. 511. x, 687. xii, 391. S. ii, 1. 234. v, 5. 64
Miserrimus T. iii, 123
Miserum T. i, 679. ii, 435. iv, 779. vi, 400. vii, 25. viii, 44. ix, 168. x, 196. xi, 87. 607. S. ii, 6. 2. v, 5. 1. 34. A. i, 62
Misimus T. xii, 764
Misisses S. iii, 4. 81
Misisti S. iii, 4. 17. iv, 9. 2
Misit T. xii, 628
Missæ S. ii, 6. 42. A. i, 210
Missas T. ix, 697. x, 528
Missile T. iv, 234. v, 387. vii, 729. viii, 524. 587. ix, 771. xii, 767. A. i, 612
Missilibus T. x, 839
Missilis T. iv, 176
Missis T. viii, 414
Missos T. ii, 167. S. ii, 6. 17
Missum S. i, 4. 84
Missuri S. iii, 3. 36
Missurus S. ii, 1. 145
Missus T. i, 643. iii, 9. iv, 586. vii, 486. x, 832. xii, 521
Mite T. vii, 29. 554. 565. ix, 19. xii, 491. S. i, 3. 15. iii, 5. 79
Mitem T. i, 334. S. i, 4. 21. v, 1. 74
Mites T. v, 192. vii, 611
Mitescere A. i, 272
Miti T. v, 178
Mitibus S. iii, 3. 6
Mitior T. iii, 400. iv, 568. v, 341. 668. vi, 291. ix, 378. 379. xi, 392. S. i, 1. 25. iv, 4. 18
Mitis T. i, 190. 467. ii, 382. iii, 417. iv, 589. v, 286. vii, 537. 547. viii, 306. ix, 13. 632. 712. xi, 110. xii, 189. 427. 482. S. i, 1. 15. 102. i, 2. 98. i, 3. 87. i, 4. 16. ii, 1. 128. iii, 1. 39. iii, 4. 3. 25. iv, 6. 55. iv, 8. 7. v, 3. 291. v, 5. 40. A. i, 557
Mitissime T. i, 448. vii, 355. x, 120. S. iii, 3. 208. iii, 4. 100
Mitissimus S. i, 3. 24
Mitius S. v, 3. 41
Mitram T. i, 720. A. i, 617
Mitras T. ix, 795. A. ii, 41
Mittam T. vi, 821. vii, 208. S. iii, 3. 196
Mitte A. i, 327
Mittere T. iv, 291. A. ii, 106
Mittes T. x, 665
Mittis A. ii, 220
Mittit T. ii, 116. iv, 125. ix, 447. 631. x, 451. xii, 618. S. v, 3. 166
Mittitur S. ii, 4. 34. A. ii, 247
Mitto T. viii, 507. xii, 301. 555
Mittunt T. viii, 353. S. v, 3. 169
Mixta T. i, 208. 715. iv, 10. v, 158. vi, 68. 536. 601. vii, 496. ix, 358. 534. x, 169. xi, 90. S. i, 1. 16. i, 2. 22. 235. ii, 1. 48. 125. v, 1. 65. v, 3. 231. A. i, 491
Mixtas S. ii, 1. 47. ii, 2. 143. ii, 6. 101
Mixtas T. xii, 117
Mixti T. iii, 359. iv, 17. vi, 411. vii, 618. viii, 392. 466
Mixtis T. xi, 406
Mixto T. i, 447. vi, 262. ix, 647. 820. x, 42. 60. S. i, 4. 49
Mixtos T. ii, 154. iv, 509. 810. vii, 337. S. v, 1. 43
Mixtum T. v, 5. viii, 569. x, 134
Mixtus T. iii, 383. v, 197. ix, 784. x, 38. S. ii, 1. 73
Mobile S. ii, 2. 123
Moderamina T. x, 123. S. iii, 2. 29
Moderamine T. vi, 506
Moderantum T. x, 741
Moderantur S. iii, 3. 174
Moderantibus T. x, 13
Moderata T. viii, 222
Moderatius T. x, 423
Moderator T. iii, 1. S. i, 2. 151. ii, 2. 21. v, 3. 192
Moderatur T. iv, 219
Moderatus S. iv, 7. 47
Moderatrix T. x, 365. S. iv, 4. 43
Modesta S. ii, 2. 29
Modeste S. iv, 2. 42. A. ii, 389
Modesti T. xi, 366. S. v, 1. 118
Modestia T. ii, 223. iii, 565. S. i, 2. 162. ii, 1. 39. 43. iii, 5. 67
Modestior T. v, 680
Modestius A. i, 580
Modesto T. v, 28. xii, 239
Modicas S. v, 1. 121
Medico T. v, 569
Modis T. ix, 280. x, 60. xi, 401. S. i, 2. 248. i, 3. 48. i, 4. 29. ii, 2. 42. iv, 4. 11. iv, 5. 57. iv, 6. 108. v, 3. 102. A. i, 176. 340
Modo T. i, 87. 364. 365. 691. ii, 450. iii, 308. 384. 603. iv, 22. 253. 725. 788. 800. 841. v, 110. 256. 371. 467. 611. vi, 522. 939. vii, 329. 464. 611. viii, 99. 128. 237. 638. ix, 181. 205. 385. 456. 594. 772. x, 202. 335. xi,

40. 88. 273. 571. 677. xii, 255. 280.
 389. 461. 601. 612. 699. S. i, 1. 6. i,
 2. 22. 52. i, 5. 62. ii, 1. 71. 132. 170.
 ii, 6. 70. iii, 2. 21. iii, 3. 11. 56. 170.
 183. iii, 4. 97. iii, 5. 37. iv, 2. 66.
 iv, 5. 16. iv, 6. 62. iv, 8. 61. v, 1.
 13. 161. 240. v, 3. 5. 71. A. i, 8.
 86. 87. 131. 132. 361. 520. 572. ii,
 45. 157. 159. 262. 423
 Modos T. iv, 229. vii, 297. S. ii, 6. 2.
 iii, 1. 51. v, 1. 87. v, 2. 75. v, 3. 23.
 236. v, 5. 26. A. i, 573
 Modum T. i, 35. ii, 406. 688. x, 334.
 834. S. i, 45. 124. A. i, 145
 Modus T. iii, 717. iv, 18. 279. 481. v,
 196. 215. 290. 420. vi, 50. vii, 161.
 xii, 573. S. i, 2. 164. iii, 3. 133. iv,
 6. 44. A. i, 436
 Moenia T. i, 11. 381. ii, 209. 361. 418.
 iii, 248. 373. iv, 357. 656. 688. v,
 351. 495. 681. vi, 656. vii, 391. 433.
 550. 592. 664. viii, 220. ix, 294. 520.
 640. x, 74. 514. 542. 544. 777. 848.
 876. xi, 40. 217. 225. 257. 670. 702.
 731. xii, 116. 250. 253. 255. 259.
 635. 668. 690. 711. S. i, 2. 191. ii,
 2. 97. ii, 6. 32. iii, 1. 16. iii, 5. 77.
 iv, 4. 74. 23. 104. v, 2. 146. 169. A.
 i, 659. ii, 25. 86. 313
 Moenibus T. iii, 116. 312. v, 311. vi,
 250. x, 521. 535. 882. xi, 680. xii,
 326. 351. A. i, 471
 Moera T. viii, 477
 Moerens T. vi, 624. vii, 789. ix, 73. S.
 i, 2. 159. iv, 6. 81
 Moerent T. iv, 588
 Moerentem T. i, 75. S. iii, 3. 166. v, 1.
 39. A. ii, 317
 Moerenti T. vii, 607
 Moerentia T. vi, 37
 Moerentibus T. iii, 22. v, 637. ix, 99
 Moerere S. i, 2. 94
 Moeret T. iv, 109. xi, 46. xii, 314. S. i,
 5. 35
 Moerore T. iv, 740
 Moeroribus S. v, 5. 8
 Moesta T. i, 379. iii, 145. 706. 708. iv,
 199. 346. 527. 752. v, 316. 353. 711.
 vi, 122. 468. vii, 99. viii, 6. 44. 161.
 ix, 786. x, 332. xi, 145. 473. S. ii, 1.
 68. 174. ii, 2. 87. ii, 6. 5. iii, 5. 1.
 v, 1. 136. A. 483. ii, 278
 Moestas T. i, 596. v, 711. viii, 483. xii,
 540
 Moestam T. v, 325. vii, 418. viii, 666.
 ix, 834. x, 775. xi, 142
 Moestarum T. xii, 489
 Moestas T. x, 810
 Moesti T. i, 452. 550. iii, 592. x, 349.
 xi, 246. 737. S. ii, 5. 25. iii, 3. 173.
 210. v, 1. 34. 180
 Moestior T. viii, 546
 Moestis T. ii, 354. viii, 249. 297
 Moesto T. iii, 687. iv, 545. 601. v, 602.
 vi, 191. ix, 600. x, 366. xii, 148. S.
 ii, 1. 158
 Moestos T. i, 673. ix, 660. S. v, 5. 46
 Moestum T. ix, 204. xii, 336. S. iv, 3.
 57. v, 1. 143
 Moestus T. iii, 627. iv, 447. 455. v,
 648. vi, 903. vii, 693. viii, 452. ix,
 43. 646. x, 617. 891. xii, 190
 Molares T. i, 622. 700. v, 386. 561.
 viii, 710. A. ii, 427
 Mole T. ii, 568. iii, 547. iv, 47. v, 208.
 442. vi, 157. 266. 437. 715. 838. 879.
 vii, 676. ix, 226. 466. 861. x, 908.
 xi, 72. S. iii, 4. 48. iv, 4. 98
 Molem T. iii, 387. x, 868. S. iii, 5. 91.
 v, 1. 84. v, 3. 48
 Moles T. iii, 320. vi, 242. S. i, 1. 1. iv,
 2. 23. A. i, 457
 Molibus T. x, 659. 872. xii, 54. S. i, 5.
 27
 Molimar A. i, 19
 Molior T. v, 314. S. v, 5. 27
 Molire T. iv, 37
 Moliris T. ii, 335. vii, 387. S. v, 2. 61
 Molis T. iv, 167. vi, 700
 Molita T. viii, 505. x, 795
 Molitum S. v, 3. 269
 Molitar T. i, 457. vi, 539. 705. vii, 563.
 ix, 864. xii, 770
 Molle T. i, 330. iii, 413. vi, 63. 689.
 x, 232. S. iii, 2. 3. v, 3. 36
 Mollem T. vi, 219. S. i, 2. 270. iv, 6.
 14
 Molles T. vii, 497. viii, 595. ix, 435.
 xi, 609. xii, 110. 169. S. i, 6. 17. ii,
 2. 91. iii, 3. 162. iii, 4. 22. iv, 4. 3.
 A. i, 142. 261. ii, 163
 Molli T. v, 166. viii, 210. ix, 100. x,
 876. S. i, 5. 29. iii, 2. 25. iii, 5. 66.
 102. A. i, 341
 Mollia T. ii, 681. v, 562. vi, 260. ix,
 608. 614. xii, 788. A. i, 372. 654
 Mollibus T. ix, 375. S. ii, 1. 107. ii, 7.
 15. iv, 3. 68
 Mollior T. v, 732. vi, 131. 733. vii, 439.
 x, 643
 Mollire S. iii, 4. 68
 Mollis T. iii, 666. S. ii, 1. 44. 203. ii,
 6. 39. iii, 5. 83
 Mollit A. i, 326
 Mollius T. vi, 51. S. iv, 6. 11
 Molorchi T. iv, 160. S. iii, 1. 29. iv, 6.
 51
 Molossi T. iii, 203. viii, 201. S. ii, 6. 19

- Molossis T. iii, 475
 Molosso A. ii, 73
 Molybdia S. iii, 2. 30
 Momordit T. xii, 746. S. i, 2. 28
 Moneat A. ii, 34
 Monebant T. iv, 192
 Monebat T. x, 133. A. ii, 298
 Monens T. vi, 317
 Monentem T. ii, 694. xi, 442
 Monentibus T. viii, 338
 Monentur T. v, 8
 Moneo T. ii, 408. iii, 664. iv, 518
 Moneret A. ii, 93
 Moneri T. iii, 627
 Monet T. iv, 446. viii, 28. x, 703. S. v, 1. 122. A. i, 338
 Moneta S. iii, 3. 105
 Monile T. ii, 266
 Monilia T. ii, 689. S. i, 2. 128. A. i, 329
 Monitor T. xii, 205
 Monitore S. iv, 7. 25. v, 2. 51. v, 3. 147
 Monitis T. iii, 184. vi, 84
 Monitu T. v, 555. ix, 834. x, 387
 Monitura S. iii, 3. 201
 Monitus T. i, 492. iii, 304. 703. v, 645. vii, 13. 404. 504. x, 188. 593. 660. 723. xi, 149. S. ii, 2. 113. A. i, 32. 380. ii, 449
 Mons T. iii, 460. 596. v, 154. ix, 535. S. ii, 2. 54. iii, 1. 80. iv, 2. 27
 Monstra T. i, 615. 648. iii, 510. iv, 395. 533. 639. vii, 402. ix, 102. x, 205. xi, 143. 420. xii, 554. S. iii, 1. 48. v, 3. 280. 289. A. ii, 216
 Monstrabant T. viii, 720. xii, 409
 Monstrabas S. v, 3. 237
 Monstrabat S. v, 3. 6
 Monstrabit S. ii, 6. 105. iv, 6. 30
 Monstrabunt S. v, 2. 128
 Monstrant T. iii, 127. iv, 216. 593. vi, 403. vii, 242. ix, 45. S. i, 4. 108
 Monstrante T. iv, 806. xii, 512. S. iii, 3. 39
 Monstrantibus T. x, 720
 Monstrantur A. i, 110. ii, 345
 Monstrare T. xii, 98. 813. S. ii, 1. 123. A. i, 118
 Monstrasse T. vi, 122
 Monstrasti S. v, 3. 181
 Monstrat T. i, 371. ii, 519. iv, 151. 602. vi, 244. ix, 417. 735. x, 284. 621. S. iii, 3. 114. iv, 2. 3. iv, 3. 115. iv, 4. 96. iv, 8. 58. A. i, 231. 573. ii, 92
 Monstrata S. ii, 4. 31
 Monstratæ T. x, 30. 337
 Monstrate S. v, 3. 286
 Monstratum T. vi, 945
 Monstratur T. vi, 582
 Monstratus T. vii, 62
 Monstravere S. i, 3. 55. v, 3. 137
 Monstraverit T. vii, 490
 Monstravi S. v, 5. 82
 Monstravit T. vii, 664. x, 365. xi, 590. S. i, 5. 82. iii, 5. 80
 Monstrentur S. v, 2. 54
 Monstri T. i, 487. 562. iv, 827. v, 570. vi, 495
 Monstriferæ T. i, 453
 Monstrifero T. x, 796
 Monstriferum T. iv, 298
 Monstria T. i, 459. ii, 126. iv, 157. vi, 534. viii, 66. ix, 11. 300. xii, 236. 422. 576. S. i, 2. 39. iii, 2. 36. A. i, 662
 Monstro T. i, 235. 637. ii, 212. iv, 406. vii, 111
 Monstrorum T. iii, 224
 Monstrosi T. xii, 668
 Monstrum T. i, 395. 597. xi, 578
 Montana T. iv, 179. vii, 428. ix, 447
 Montani S. ii, 2. 106
 Montano T. iv, 140
 Monte T. ii, 721. iii, 186. 568. vi, 409. 880. viii, 546. S. ii, 2. 90. iii, 2. 46. iii, 3. 90. v, 3. 105. 196. A. i, 452. ii, 383
 Montem T. i, 331. iv, 402. v, 339. x, 87. S. i, 1. 80. ii, 2. 59. iii, 1. 21. iii, 3. 169. v, 3. 207. A. i, 106. 462. 645
 Montes T. i, 10. iv, 297. v, 429. 709. vii, 627. xi, 438. 742. xii, 654. 693. S. i, 1. 64. i, 2. 1. 222. i, 6. 100. iii, 4. 47. iv, 3. 50. iv, 4. 86. iv, 7. 14. A. i, 101. 427. ii, 115
 Monti T. ii, 578. S. ii, 2. 15. iii, 1. 93
 Montibus T. i, 145. 365. ii, 401. iv, 180. v, 94. vii, 445. 450. 459. viii, 467. xi, 422. xii, 51. S. iv, 3. 7. 26. v, 3. 38
 Montis T. ii, 38. 500. 565. iii, 633. v, 481. 641. vi, 86. vii, 744. ix, 679. x, 224. xi, 319. S. i, 1. 59. ii, 2. 48. iii, 1. 13. 111. iii, 5. 73. A. ii, 425
 Montivagæ A. i, 450
 Montivago T. i, 581
 Monuisse S. iii, 3. 160
 Monumenta T. v, 463
 Mopsi T. v, 417. ix, 126
 Mopsus T. iii, 521. viii, 151
 Mora T. i, 142. 310. 533. ii, 367. 513. 549. iii, 293. v, 695. vi, 813. 887. viii, 277. ix, 834. xii, 596. S. iii, 1. 117. iii, 4. 47. v, 2. 2. A. i, 27. 558. A. ii, 67
 Morabere T. vii, 781

- Morabitor** S. ii, 1. 63
Moræ T. i, 259. iii, 7. 719. iv, 220. 641. 650. vii, 464. viii, 179. x, 520. xi, 50. S. i, 1. 61. ii, 2. 13. v, 1. 167
Moram T. iv, 503. v, 469. vii, 401. ix, 779. x, 704. xi, 347
Morantem T. iii, 31
Morantes S. iii, 2. 50
Moranti T. v, 246
Morantia T. v, 655
Morantis S. iv, 3. 145
Morantur T. iii, 272. xi, 596. S. i, 2. 217
Morari T. ii, 272. vii, 613. ix, 702. xi, 169. S. iii, 2. 58. A. ii, 241
Moratis T. iii, 651. S. iii, 5. 43
Moras T. iii, 495. iv, 677. v, 741. vii, 139. ix, 327. x, 196. xi, 201. 244. 390. xii, 6. 354. S. i, 1. 93. i, 4. 61. v, 2. 44. A. i, 127. ii, 198
Morata T. vii, 543. xi, 448. xii, 358
Morati T. ii, 141. 197
Moratum T. ix, 104
Moratur S. iv, 3. 111
Moratus T. vii, 81. S. iii, 3. 104
Morbi T. i, 108
Morbis A. ii, 445
Morbo S. i, 4. 111
Morbos S. ii, 1. 215
Mordaces S. i, 2. 27
Mordebat T. vii, 659. ix, 499
Mordetur S. iii, 4. 72
More T. i, 238. 641. ii, 253. 662. 741. iv, 243. 465. v, 159. 349. 422. vi, 5. 215. 577. vii, 136. 269. 402. 568. viii, 71. 134. ix, 572. 610. x, 123. 829. xi, 524. 615. xii, 62. 802. S. iv, 4. 10. v, 2. 29. 156. A. i, 386. ii, 298. 364
Morem T. iv, 303. v, 593. xi, 711
Morentur T. v, 126
Morerere T. v, 537
Mores T. i, 232. v, 233. vii, 30. 218. xii, 166. 591. S. i, 3. 90. ii, 1. 103. ii, 2. 29. ii, 6. 23. 104. iii, 1. 66. iii, 2. 87. iii, 3. 150. iv, 6. 89. iv, 7. 43. iv, 8. 57. v, 1. 118. v, 2. 72. v, 3. 61. 147. 246. A. i, 70. ii, 184
Moretur T. vii, 680. xi, 111
Mori T. iii, 378. iv, 232. vi, 381. ix, 255. x, 763. xi, 286. S. ii, 1. 223. ii, 5. 27. v, 1. 63
Moriar T. vii, 527
Moribunda T. ii, 630. vii, 760. viii, 643
Moribundo T. ix, 349
Moribundus T. ii, 457
Moribus S. iii, 5. 110. iv, 1. 25. v, 1. 64
Moriens T. iv, 171. v, 541. vii, 639. 648. 721. ix, 131. 878. x, 501. xi, 507. xii, 252. S. ii, 5. 20. v, 1. 176
Moriente S. ii, 1. 149. iv, 6. 3
Morientia T. x, 272. 303
Morientis T. vi, 247. viii, 89. 436. ix, 726
Morientum T. ii, 674. vi, 538. viii, 661
Morientur T. vii, 268
Moriere T. ix, 878
Morior T. i, 661
Moritur T. v, 528. vi, 547
Moritura T. v, 623. xi, 647. S. ii, 1. 210. v, 3. 68
Morituram T. v, 198
Moriture T. vii, 678
Morituris T. vi, 58
Moriturum T. vi, 812
Moriturus S. ii, 4. 4
Moriturus T. iv, 400. S. iii, 3. 129
Moror T. ii, 467. iii, 77. x, 731. xi, 198
Mors T. i, 109. 632. 650. iv, 22. 528. vii, 53. 742. 773. 807. viii, 377. ix, 280. x, 26. xii, 218. 574. S. ii, 1. 154. v, 1. 168. v, 3. 260
Morsibus T. ix, 13
Morsu T. i, 389. 603. iv, 244. vi, 397. ix, 694. x, 419. S. ii, 5. 6. v, 2. 3
Morsus T. v, 169. xii, 119. S. v, 2. 79
Mortale T. i, 215. 646. iv, 146. xi, 224. 470. S. ii, 1. 212
Mortales T. iv, 770
Mortalia T. ii, 92. iii, 253. vii, 696. S. v, 2. 85
Mortalibus T. ii, 320. iii, 624. iv, 599. viii, 623. x, 536. S. v, 1. 166
Mortalis T. ix, 377. 445. S. v, 1. 10
Morte T. i, 43. 617. ii, 627. 639. iii, 41. 94. v, 211. vii, 768. viii, 187. 413. 648. 633. 730. ix, 60. 540. x, 379. 712. 769. xi, 553. 623. xii, 456. 760. S. ii, 5. 18. iii, 5. 39. v, 1. 8. 172
Mortem T. ii, 607. iii, 70. 163. v, 540. vi, 458. viii, 527. ix, 757. x, 295. 413. xi, 293. 582. xii, 724. S. i, 6. 61. ii, 6. 77. iii, 1. 172
Mortes T. vi, 793. viii, 24. ix, 29. 58. S. ii, 7. 131. A. i, 434
Morti T. i, 596. 640. iii, 217. vii, 702. ix, 664
Mortibus T. i, 37. ii, 50. xi, 174
Mortis T. i, 155. ii, 643. iv, 230. 413. 474. 615. vi, 513. vii, 128. viii, 341. ix, 285. 491. 558. 763. 851. x, 309. 317. 628. 804. xi, 610. 628. 715. xii, 417. 679. S. iv, 6. 72. 104. A. i, 495
Morum T. ii, 465. iv, 403. viii, 609. S.

i, 2. 164. i, 4. 38. ii, 372. ii, 6. 48.
 iii, 3. 203. iv, 4. 21. v, 1. 52
 Mos T. i, 170. iv, 66. 408. v, 117
 Mota T. x, 75. xii, 145. S. i, 2. 216.
 A. i, 123
 Motas T. v, 730. S. ii, 1. 104. iii, 4.
 106
 Moti T. v, 586. viii, 746
 Motis T. iii, 437. S. ii, 2. 117. iii, 1.
 130
 Moto T. viii, 274. x, 246
 Motos T. iii, 446
 Motu T. iv, 506. v, 383. vi, 792. vii,
 3. xii, 172. S. iii, 5. 66. A. i, 302.
 514. 604
 Motum T. iv, 495. A. i, 331
 Motus T. i, 125. 284. 594. 681. ii, 334.
 iii, 37. 415. v, 71. 89. 247. ix, 113.
 x, 242. 581. A. i, 438
 Move T. i, 638. iv, 548
 Movebant T. x, 719
 Movebat T. v, 531. S. i, 6. 9
 Movebis S. ii, 7. 44. A. i, 497
 Movebo S. iii, 2. 131
 Movens T. iv, 82. x, 178. S. iii, 1. 185
 Movent T. ii, 264. iii, 447. vi, 18. 865.
 x, 724. xi, 299. A. ii, 153. 239
 Moventibus T. ii, 367
 Moventur T. iv, 362
 Moveor T. ii, 340
 Moverat T. iii, 77
 Movere T. iii, 451. viii, 78. ix, 659.
 xii, 550. S. i, 2. 49
 Moverent T. ix, 145
 Moveret A. ii, 357
 Moveri T. iii, 67. vii, 218. viii, 123. x,
 391. S. i, 2. 66. v, 3. 3
 Moverit T. iv, 35
 Moves S. i, 2. 2. ii, 2. 62
 Movet T. i, 547. ii, 148. iii, 721. iv,
 77. 349. 432. v, 59. 146. 232. 558.
 vi, 190. 496. 706. viii, 363. 442. ix,
 668. 787. 825. 842. x, 232. 752. xi,
 453. xii, 163. S. i, 1. 69. i, 2. 221.
 ii, 1. 139. 152. iii, 2. 52. A. i, 187.
 399
 Movetis T. xii, 442
 Movisset T. i, 433
 Movisti T. iii, 72. xii, 331
 Movit T. i, 675. iii, 691. iv, 212. vii,
 813. xi, 619. xii, 607. S. v, 2. 196
 Mucrone T. i, 614. ix, 542. 805. 866.
 x, 423. 486. 774. 814. S. i, 1. 44
 Mucronem T. x, 412
 Mucronibus A. i, 425
 Mugiat T. iii, 613
 Mugire T. ii, 325. vii, 65. 419. 573.
 viii, 272. x, 922. xi, 214. S. i, 1. 69
 Mugit T. vi, 28. 120. 667. vii, 796. ix,

479. S. iv, 5. 18
 Mugitibus A. i, 524
 Mugitum T. xi, 232
 Mugitus T. x, 263. xi, 745. A. ii, 359
 Mulce S. ii, 1. 230
 Mulceat S. ii, 1. 12
 Mulcebat T. iii, 178
 Mulcebat S. ii, 1. 56
 Mulcens T. ii, 30. vi, 355. A. i, 182.
 185. 275
 Mulcent S. iii, 5. 15
 Mulcente S. v, 2. 58
 Mulcentem T. i, 478. S. iv, 2. 42
 Mulcere T. xi, 196. S. i, 2. 239. i, 4. 48.
 iii, 1. 63. iii, 2. 2. v, 1. 28. v, 5. 39
 Mulcerem S. v, 3. 216
 Mulceri T. vi, 318
 Mulcet T. iii, 258. 294. viii, 518. S. i,
 2. 194. A. i, 79
 Mulcetur T. iv, 624. A. i, 323
 Mulciber T. v, 51. vi, 234. vii, 61. S.
 iii, 1. 133
 Multa T. i, 288. ii, 367. 635 et al.
 Multi T. iv, 79. vi, 560. vii, 205. ix,
 239
 Multifida T. iii, 142
 Multifidam T. x, 843
 Multiplicat T. vi, 30. A. ii, 157
 Multiplicare T. ii, 702
 Multiplicat T. vi, 791
 Multiplicem T. xii, 775
 Multis T. xii, 31. S. iv, 7. 42
 Multisonas T. viii, 25
 Multisono S. iii, 2. 103
 Multivago T. i, 499. vi, 1
 Multo T. i, 133. ii, 676 et al.
 Multum i, 58. 604 et al.
 Multus T. iii, 27. S. i, 5. 45
 Mundi T. iii, 26. 218. 242. 498. 637.
 iv, 32. 476. 516. 650. vii, 197. 304.
 309. x, 918. xi, 114. 445. xii, 642.
 S. i, 1. 41. i, 2. 187. iii, 3. 88. iii, 5.
 75. iv, 1. 17. iv, 7. 54
 Mundo T. i, 337. v, 181. 308. vi, 264.
 xi, 78. S. ii, 7. 31
 Mundum T. i, 221. viii, 39. 424
 Munera T. ii, 370. 587. iii, 66. iv, 392.
 452. vi, 73. viii, 300. S. ii, 1. 135.
 160. 165. 203. ii, 4. 5. iii, 3. 38. v,
 3. 33. v, 5. 74. A. i, 184. ii, 169.
 285. 387
 Munere T. ii, 697. v, 727. vi, 71. x,
 256. xii, 54. S. i, 1. 23. 100. i, 2.
 309. iii, 1. 62. iii, 2. 124. iv, 4. 59.
 v, 1. 51
 Muneribus T. iv, 625
 Muneris T. xi, 750. S. iii, 3. 185. iv, 6.
 108. v, 3. 217
 Munia S. v, 2. 174

- Muniat A. i, 430
Munichia T. xii, 616
Munichiae S. v, 3. 107
Munichiis T. ii, 252
Munimina T. vii, 446. x, 525. xii, 9. 704
Munire T. v, 382
Munus T. iii, 553. 706. vi, 609. viii, 653. ix, 376. 907. x, 705. xii, 75. 299. S. iii, 4. 80. 96. A. i, 70
Muri T. v, 279. vii, 800. x, 875. xi, 356
Murice T. vi, 542. ix, 690. S. ii, 1. 134. A. i, 221
Muris T. i, 9. ii, 560. iii, 530. v, 398. vii, 28. 281. 455. 598. 601. x, 936. xi, 243. 362. xii, 356. 464. 784. S. i, 1. 11. A. i, 287. ii, 197
Murmur T. iv, 802. vi, 404. 784. viii, 620. ix, 697. 784. x, 323. xii, 170
Murmura T. i, 168. 207. iii, 494. iv, 499. v, 196. 243. 614. vi, 165. 562. ix, 348. x, 93. 276. 440. xi, 337. 454. 529. xii, 409. S. i, 1. 65. i, 3. 22. 42. i, 4. 14. ii, 4. 3. A. i, 380
Murmurantis S. ii, 7. 98
Murmurat S. ii, 1. 150
Murmure T. ii, 128. iii, 428. iv, 418. 781. v, 216. 236. vii, 122. 796. ix, 32. 131. xii, 537. S. ii, 1. 62. 104. ii, 7. 37. iii, 5. 31. v, 3. 83. A. i, 554. ii, 406
Muro T. xii, 664
Murorum T. v, 376. x, 453. 532. 756. xii, 251. 704. A. i, 422. ii, 105
Muros T. ii, 454. 700. iv, 359. v, 410. vii, 17. 241. x, 489. 686. 783. xi, 4. 348. xii, 293. S. ii, 2. 1. A. i, 89
Musa S. ii, 7. 75
Musæ T. vii, 289. S. i, 6. 2. ii, 7. 20
Musarum T. vi, 355
Musas S. i, 5. 2. iv, 2. 55
Musco T. ix, 408. S. i, 3. 72
Musis T. viii, 550. S. ii, 7. 41. iii, 5. 65. iv, 4. 87
Mussant T. iii, 92. x, 582
Mussantes T. xi, 455
Mustaceus S. i, 6. 19
Muta T. iv, 477. v, 334. x, 92. xi, 604. S. i, 5. 4. ii, 1. 67. A. i, 240
Mutabant A. ii, 2
Mutabat T. ix, 850
Mutabile T. ix, 661
Mutabit S. i, 1. 54
Mutæ T. viii, 554
Mutant T. v, 722. vii, 136. ix, 359. 676. xi, 521
Mutante S. iii, 3. 67
Mutantis A. i, 334
Mutare T. i, 139. 174. iii, 311. 595. iv, 78. 194. vii, 206. 651. x, 639. S. iii, 4. 75
Mutaret S. ii, 1. 112
Mutas T. ix, 658. S. ii, 1. 204. iv, 9. 47. A. ii, 233
Mutasse T. vi, 95
Mutasti T. viii, 307
Mutat T. iv, 573. v, 413. 441. vii, 71. ix, 257. 774. xi, 337. 708
Mutata T. ii, 599. vii, 559. viii, 657. xii, 490. S. iii, 3. 83. v, 1. 117. 231. A. i, 664
Mutatæ T. iii, 485. ix, 703
Mutato T. vi, 240
Mutatores S. v, 2. 135
Mutatos T. ii, 242
Mutatum T. ii, 672
Mutaturus T. vi, 544. S. iii, 5. 27
Mutatus A. ii, 296
Mutavit S. iii, 3. 144
Mutent T. i, 708. ii, 444. x, 801
Mutes S. ii, 2. 108
Mutis T. viii, 196
Mutos T. iv, 183
Mutua T. ii, 173. vi, 862. viii, 415. ix, 566. x, 378. xii, 327. 390. A. i, 361
Mutum T. xi, 632. S. ii, 7. 99. A. i, 621
Mutus T. xi, 284. S. iv, 5. 20. A. i, 505
Mycalesia T. ix, 281
Mycalesos T. vii, 272
Mycenæ T. iv, 306. vii, 418. ix, 514. xi, 187. A. i, 414
Mycenææ S. iii, 3. 189
Mycenæo S. v, 1. 59
Mycenas T. i, 261. 325. ii, 119. 184. vii, 177. viii, 671. ix, 444. x, 16. xi, 129. 731. xii, 82
Mycenis T. i, 683. iv, 56. xi, 147. xii, 116. 689
Mycono T. iii, 438
Myconos A. i, 205
Mygdonii S. ii, 2. 108
Mygdoniis T. ii, 134
Mygdonios S. v, 3. 245
Myrmidonis T. v, 224
Myroni S. iv, 6. 25
Myronis S. i, 3. 50. ii, 2. 66
Myrrhas S. iii, 4. 58
Myrtilus T. vi, 285
Myrtis S. i, 5. 13
Myrto S. i, 2. 99. iv, 7. 10
Myrtos T. iv, 300
Mystæ S. iv, 851
Mystica T. viii, 766

N.

Nacta T. xii, 350
 Naidas S. i, 5. 6. A. i, 295
 Naides S. i, 2. 264. ii, 3. 7. ii, 6. 102.
     A. ii, 151
 Naidos S. ii, 3. 30
 Nais S. i, 2. 207. i, 3. 62. ii, 3. 60. iii,
     4. 42
 Nandi S. ii, 3. 37. A. i, 225
 Nando T. ix, 239
 Napææ T. ix, 386
 Napæas T. iv, 255
 Narcisse S. i, 5. 55
 Narcissum T. vii, 341
 Nare T. v, 15
 Narrabat T. vi, 149. S. iv, 6. 65. v, 2,
     151
 Narrabimus S. iii, 2. 135
 Narrabor A. ii, 274
 Narrantem T. vii, 233
 Narrare A. i, 394
 Narrat T. ii, 346. vii, 420. x, 489
 Narrata S. i, 2. 30
 Narratur T. vi, 567
 Narraturus S. iii, 3. 207
 Narret T. xi, 733. xii, 804
 Nasamoniaco S. iv, 6. 75
 Nasamonii S. ii, 7. 98
 Nascatur S. ii, 3. 4
 Nascens T. iii, 720
 Nascentem S. i, 2. 260
 Nascentes S. iii, 1. 163
 Nascentibus S. iii, 1. 28
 Nasci S. i, 5. 54. iv, 1. 19
 Nascitur S. v, 1. 222
 Naso S. i, 2. 255
 Nata T. i, 572. iii, 712. 717. 719. iv,
     546. 584. xi, 628. 706. S. iii, 5. 56.
     v, 1. 6
 Natabis S. v, 2. 133
 Natæ T. ii, 159. v, 277. vii, 317. 479.
     ix, 408. x, 725. xi, 192. 321. S. iii,
     5. 54. A. ii, 238
 Natale T. viii, 320. ix, 322. S. iii, 5. 82
 Natales T. iv, 674
 Natalibus S. v, 3. 130
 Natalis S. i, 4. 125. v, 3. 124
 Natam T. xi, 675
 Natans T. v, 708
 Natant T. iii, 332. iv, 239. vi, 842. ix,
     438. S. ii, 1. 18. ii, 2. 49. A. i, 60
 Natantes T. ii, 638. iv, 57. v, 255. vi,
     284. S. v, 5. 84
 Natanti S. i, 2. 88. iv, 3. 58
 Natantia T. iv, 712. ix, 303. xi, 558
 Natantibus T. vi, 307
 Natantis T. ix, 482
 Natare T. ii, 337

Delph. et Var. Clas.

Natarum T. i, 394. 530. iv, 561. A. ii,
     84. 226
 Natas T. vii, 610. A. ii, 83
 Natat T. ii, 42. 626. vi, 542. vii, 142.
     ix, 358. A. i, 161. 428
 Natator T. x, 497
 Natatos T. iv, 704
 Natatu S. i, 3. 73. iii, 2. 18
 Natatum S. i, 3. 37
 Natatus S. i, 5. 25. A. i, 628
 Nate T. iii, 229. iv, 319. v, 271. vi,
     139. 162. 609. x, 691. 695. xi, 284.
     xii, 88. S. i, 2. 112. 138. i, 4. 95. A.
     i, 256. 320. 340
 Nati T. i, 238. 296. ii, 65. 305. 641. iii,
     151. 243. iv, 340. v, 77. 99. 205. vi,
     35. 133. 199. vii, 719. 788. ix, 365.
     579. xi, 298. 479. 638. 672. 701. xii,
     83. S. iii, 3. 11. v, 3. 45. 65
 Natis T. ii, 131. 459. iii, 375. iv, 315.
     vii, 164. 241. ix, 188. xii, 640. 707.
     S. ii, 1. 32. iv, 3. 148. v, 3. 137. A.
     ii, 134
 Nato T. iii, 652. v, 266. x, 797. xi,
     304. S. iii, 3. 25. 209. A. i, 74. 199.
     ii, 224
 Natorum T. iv, 231. v, 608. ix, 426. 707.
     x, 426. S. iii, 3. 114. 125. 145. 148.
     iii, 4. 29. 77. A. ii, 32
 Natos T. i, 70. iii, 139. 579. iv, 355.
     viii, 385. x, 53. 415. 573. 768. xi,
     20. 279. 419. 594. 611. xii, 17. S. i,
     3. 12. ii, 1. 87. ii, 6. 3. v, 1. 218.
     v, 5. 15. 79
 Natum T. i, 580. iv, 310. 343. v, 159.
     vi, 321. 565. vii, 491. 526. 544. viii,
     261. ix, 618. S. ii, 1. 90. ii, 7. 36.
     93. iv, 7. 17. A. i, 84. 133. 218. 334.
     A. ii, 234
 Natura T. ii, 501. vi, 845. vii, 217. 447.
     viii, 330. x, 88. xi, 466. 607. xii,
     561. S. i, 2. 156. 271. i, 3. 17. i, 6.
     58. ii, 1. 34. 83. ii, 2. 15. 52. ii, 4.
     17. iii, 4. 76. iv, 3. 135. v, 3. 71. v,
     5. 22. A. i, 488. ii, 174
 Naturæ S. iii, 1. 168
 Naturam T. xii, 645
 Natus T. iv, 341. v, 416. vii, 296. 305.
     732. ix, 319. x, 234. xii, 348. S. i,
     1. 97
 Navale S. iv, 4. 6
 Navales T. vii, 804
 Navalibus A. i, 413
 Naubelus T. vii, 355
 Naufragus T. ix, 310. S. ii, 1. 180
 Navifragis T. v, 415
 Navigat T. viii, 270. S. iv, 3. 113. A.
     i, 67. ii, 351
 Navigationis S. iv, 3. 31

Ind. Stat.

T

- Naviget S. iii, 4. 82
 Navita T. i, 370. S. ii, 1. 186. iii, 2. 55. v, 1. 251
 Nautæ T. v, 395. vii, 89. viii, 372
 Nautas T. iii, 323. vi, 799. xi, 118. S. iii, 1. 84. iii, 2. 50
 Nauticus T. iv, 806
 Nautis T. v, 185. ix, 461. 524. xii, 616. S. iii, 1. 4. iii, 5. 100. v, 3. 82. A. i, 391
 Naxi S. i, 2. 131. 224
 Naxos T. vii, 686. A. ii, 4
 Nealce T. xii, 122
 Neapolis S. iv, 8. 6
 Nebrida S. i, 2. 226. A. i, 609
 Nebridæ T. ii, 664. A. ii, 42
 Nebulæ T. iv, 585. v, 184
 Nebularum T. i, 631
 Nebulas T. ix, 454
 Nebulosa T. x, 84
 Necandos T. ix, 828
 Nece T. xii, 102
 Necem T. iii, 69. ix, 733. x, 332
 Necesse T. xi, 338. S. ii, 1. 87
 Neci T. ix, 77. x, 835. xii, 764
 Necis T. iii, 153. vii, 699. ix, 129
 Nectam T. iv, 677
 Nectar S. iii, 4. 15. 61. iv, 6. 54
 Nectare S. ii, 2. 99. iii, 2. 118. iv, 2. 54. A. i, 53
 Nectaris S. iii, 1. 27
 Nectat S. iv, 2. 9. A. i, 432
 Necte T. iii, 495. A. i, 10
 Nectebat T. ix, 567
 Nectebant T. viii, 637
 Nectent T. ii, 738
 Nectere T. vii, 170. S. ii, 6. 71. A. i, 320
 Necti T. vi, 921
 Nectit T. vii, 402. xi, 289. S. ii, 2. 114
 Nectite S. i, 4. 123. 124
 Necto T. v, 36
 Nectunt A. ii, 176
 Nefanda T. v, 492. viii, 120. S. v, 2. 77
 Nefandæ T. i, 162. ii, 482. vii, 787
 Nefandam T. i, 69. 617. iii, 121. ix, 665
 Nefande T. xi, 341
 Nefandi T. xi, 450
 Nefandis T. vii, 599. xi, 695. S. iv, 6. 81. A. i, 111
 Nefando T. xi, 552
 Nefandos T. xii, 98
 Nefandus T. vii, 386. ix, 18. xii, 341. 718
 Nefastis T. i, 273. iv, 630
 Nefasto T. iv, 456. vi, 205. xii, 285. 657
 Nefastum T. iv, 516. S. v, 5. 35
 Nega S. ii, 1. 233
 Negant T. ii, 263. 537. 669. iii, 458. iv, 747. viii, 466. ix, 678. 882
 Negantem T. iv, 780. v, 412. vi, 823. viii, 730
 Negantia T. v, 544. S. iii, 1. 124
 Negarem T. v, 322
 Negari T. iii, 342. 713
 Negas T. viii, 317
 Negasses S. iii, 5. 10
 Negasset S. ii, 6. 66
 Negat T. iii, 572. iv, 124. v, 233. vii, 372. viii, 285. S. ii, 2. 47
 Negata T. iii, 41. xii, 333. S. iv, 3. 11
 Negatam T. iii, 71
 Negatas T. ii, 322
 Negatum T. xii, 345
 Negavi T. iii, 371
 Negavit T. iv, 127. xii, 403
 Negent A. i, 549
 Negentur T. ii, 477
 Neget T. ii, 110. 345. vi, 556. 934. S. i, 2. 139. i, 4. 5. i, 5. 63. iv, 5. 36
 Neglecta T. iv, 743. vii, 617. x, 7. S. v, 3. 164
 Neglectis A. i, 503
 Neglectissima T. vii, 164
 Neglecto T. viii, 650
 Neglectus T. vi, 910. S. iii, 4. 33
 Neitæ T. viii, 354
 Nelcia T. iv, 125
 Nemeæ T. v, 714. 733
 Nemeæa T. iii, 421. xi, 47. S. v, 2. 48
 Nemeæi T. i, 575
 Nemeæo T. x, 499. S. iv, 6. 58
 Nemeæum T. vii, 117
 Nemeæus T. iv, 136
 Nemeæ T. i, 355. ii, 378. iv, 159. 825. v, 44. 749. vi, 516. S. iii, 1. 143. 182. A. i, 415
 Nemeen T. iv, 646. 664. vi, 88. 308. 385
 Nemees T. iv, 688. v, 581. S. i, 3. 6. iii, 1. 30. iv, 6. 41. v, 3. 52
 Nemo T. vi, 525. ix, 782. S. i, 4. 121. ii, 1. 14
 Nemora T. iv, 455. vi, 29. 807. ix, 221. xii, 526. S. i, 3. 17. ii, 2. 55. 62
 Nemorale T. iv, 288
 Nemoralem S. i, 3. 76
 Nemoralis T. ix, 627
 Nemori T. iv, 425
 Nemoris T. iii, 353. iv, 34. 792. v, 505. ix, 578. 688
 Nemorosa T. ii, 79. v, 182
 Nemorosus S. iii, 1. 147
 Nemorum T. i, 230. 376. iii, 106. iv, 254. 263. 276. 746. 791. v, 52. 186.

564. vi, 85. 256. 633. ix, 383. 587.
 608. x, 368. xii, 233. 620. S. v, 2.
 44. A. i, 358
 Nemus T. i, 361. ii, 13. 523. 526. 531.
 iii, 113. iv, 285. 386. 720. v, 553.
 vi, 99. 110. 220. vii, 163. 348. 627.
 viii, 201. 547. 706. ix, 535. 719. x,
 503. xii, 491. 603. S. i, 2. 123. ii,
 3. 12. ii, 7. 111. iii, 1. 56. iii, 2.
 138. iv, 3. 50. 126. iv, 4. 15. v, 1.
 49. v, 3. 286. A. i, 10. 428. 594.
 645
 Nepos T. vii, 257. A. ii, 195
 Nepotem T. i, 577. iv, 606. 618. ix,
 308
 Nepotes T. i, 81. 185. iii, 245. 270. iv,
 561. 629. vii, 192. 207. ix, 823. x,
 797. xii, 498. S. i, 1. 107. i, 2. 266.
 iii, 1. 175. iv, 8. 27. A. i, 656. ii,
 109. 281
 Nepoti T. i, 298. S. i, 4. 70
 Nepotibus T. i, 690
 Nepotis T. ii, 122. ix, 391. 416
 Nepotum T. ii, 158. S. ii, 1. 199. iv, 8.
 10
 Neptune S. iii, 2. 5
 Neptunia T. vi, 283. vii, 271. 813. S.
 iii, 3. 82. A. i, 224
 Neptunius T. xii, 588. 665
 Neptunus T. ii, 45. iii, 433. vi, 302
 Nequeam T. vi, 374
 Nequeo T. iv, 503. x, 595. S. iii, 2. 52.
 v, 3. 242
 Nequeunt T. vi, 398. x, 568
 Nequit T. i, 623. iii, 177. iv, 343. 810
 Nerea T. viii, 230. S. ii, 2. 75. A. ii,
 301
 Nerei A. i, 527
 Nereida T. ix, 401. S. i, 2. 129. A. i,
 158
 Nerridas S. i, 2. 116
 Nercides T. viii, 362. S. iii, 1. 144. iii,
 2. 13
 Nereidos A. i, 592
 Nereidum T. ix, 372
 Nereis S. ii, 2. 103. A. i, 24. 122. 481
 Nereo T. v, 49
 Nerens T. iii, 410. v, 437. A. i, 542
 Neris T. iv, 47
 Nero S. ii, 7. 58. iv, 3. 8
 Neronea S. i, 5. 62
 Neronem S. ii, 7. 119
 Neroni S. v, 2. 33
 Nervo T. ix, 866
 Nescia T. xi, 595. S. v, 2. 69
 Nesciat T. i, 228. ii, 181. iv, 540. vi,
 564. x, 404. S. iii, 3. 112
 Nescientem S. iv, 3. 74
 Nesciorat T. ix, 204
 Nesciet A. i, 274
 Nescio T. viii, 630. x, 391. A. i, 147
 Nescire T. iii, 635. iv, 264. v, 345
 Nescis T. iii, 704. x, 722. S. i, 6. 38.
 ii, 7. 117
 Nescit T. vi, 784. vii, 674. ix, 743. xi,
 540. xii, 231
 Nescius T. iii, 30. ix, 684. x, 316. S.
 iv, 5. 38
 Nesida S. iii, 1. 148
 Nesis S. ii, 2. 78
 Nessus T. xi, 238
 Nestor T. iv, 127. S. iv, 3. 150. v, 3.
 192
 Nestorem S. i, 3. 110
 Nestoreos S. i, 4. 127
 Neverat T. iv, 600. ix, 691
 Neutri T. ix, 258. x, 408
 Nexa T. ix, 419. S. v, 4. 15
 Nexæ T. xi, 528
 Nexi T. iii, 149
 Nexibus T. vii, 477. S. ii, 1. 64
 Nexis T. i, 495
 Nexu T. vi, 8. 31. 611. 889. S. iv, 4.
 93. A. i, 191
 Nexus T. iv, 199. 724. v, 565. 597. vi,
 402. 505. x, 868. xi, 624. S. ii, 6.
 78. A. i, 209
 Nidi T. x, 460
 Nidos T. vi, 97. viii, 619. ix, 262. S.
 iii, 5. 57
 Niger T. iv, 585. v, 153. 175. 705. viii,
 6. 411. x, 109. 929. xi, 226
 Nigra T. i, 307. 368. 647. ii, 28. 106.
 iv, 133. 521. vi, 11. vii, 476. xii,
 234. S. i, 3. 103
 Nigræ T. iii, 241. vi, 376. ix, 851. xii,
 111. S. ii, 1. 19. iv, 4. 62
 Nigram T. viii, 243
 Nigrante T. ix, 464
 Nigrantem S. v, 2. 54
 Nigrantes T. vi, 265. viii, 339. xii, 254
 Nigrantia T. vi, 732. x, 97. 298
 Nigrantibus T. x, 135
 Nigras T. x, 324. 532
 Nigrasset S. ii, 6. 83
 Nigri T. i, 506. ii, 49. iii, 146. iv, 440.
 v, 578. viii, 238. x, 26. xii, 272
 Nigris T. v, 367. x, 538. xi, 410. xii,
 424. A. i, 435
 Nigro T. i, 566. iii, 416. iv, 291. viii,
 378
 Nigrum T. i, 686. ix, 461
 Nili T. i, 265. iii, 527. S. iii, 2. 108. 115.
 iii, 3. 91. iii, 5. 21. iv, 3. 157. v, 5. 67
 Niliacum T. iii, 478. S. iv, 9. 12
 Nilo T. v, 12. xii, 518
 Nilus T. iv, 706. viii, 359. S. i, 6. 77.
 v, 1. 100

- Nimbi T. iii, 435. v, 584. S. iii, 1. 80
 Nimbis T. i, 405. v, 385. viii, 423. S.
 i, 6. 21
 Nimbo T. i, 97. iii, 544. viii, 391. ix,
 526. x, 535
 Nimborum T. vii, 37. x, 125
 Nimbos T. vi, 53. 419. S. v, 3. 103
 Nimbosa S. i, 3. 89. iii, 2. 11. 44
 Nimbosam T. ix, 307
 Nimbosum T. xii, 305
 Nimbium S. iii, 1. 73
 Nimia T. vii, 275. xi, 94
 Nimii T. x, 646
 Nimis T. ii, 617. viii, 427. x, 287. xii,
 223
 Nimio T. viii, 265. ix, 604. S. iv, 4. 27.
 v, 1. 148. A. i, 367. 584
 Nimius T. iii, 625. x, 493. 808. S. v,
 1. 64. v, 3. 253. v, 5. 56. A. i, 570.
 ii, 446
 Niobe T. vi, 124
 Nioben T. ix, 682
 Nisi T. x, 448. S. iii, 4. 84
 Nisu T. iv, 496. S. iv, 7. 33
 Nisum T. ii, 382
 Niteat S. iii, 3. 103. v, 1. 190
 Nitebant T. i, 145
 Nitebat T. vi, 723. S. iv, 2. 43
 Nitens T. iv, 788. v, 293. xi, 400. S. i,
 6. 86. iii, 1. 21. iv, 1. 4. iv, 3. 99
 Nitent T. vi, 580. viii, 401. ix, 702. S.
 i, 2. 150. i, 5. 43. iv, 2. 27
 Nitente S. ii, 7. 106. iv, 3. 92
 Nitentem T. i, 540. ii, 648. S. v, 1.
 183
 Nitentes S. iii, 4. 8. 65. 87
 Nitenti S. i, 5. 63
 Nitentia T. vi, 905. vii, 241
 Nitentibus S. i, 5. 49
 Niteret S. v, 1. 53
 Nitescunt T. vi, 577
 Nitet T. ii, 297. viii, 371. S. i, 5. 36.
 iii, 1. 80. iii, 2. 90. A. i, 162. ii, 149
 Niti T. x, 230
 Nitidae T. viii, 166. S. ii, 2. 10. iii, 1.
 87
 Nitidas S. iii, 5. 28. v, 2. 145
 Nitidi T. x, 501. xii, 537. S. ii, 3. 1
 Nitidis T. iv, 200. S. i, 2. 147. i, 5. 12.
 ii, 1. 94. iii, 5. 28
 Nitido S. iii, 3. 26
 Nitidos S. i, 2. 145. 212. iii, 1. 5
 Nitidum T. iii, 440. S. i, 2. 202. i, 3.
 54
 Nititur T. iv, 583
 Nitor T. ix, 592. x, 116. S. iii, 3. 149.
 iv, 1. 23. v, 2. 73
 Nitorem T. x, 602. S. ii, 6. 74. ii, 7.
 81. iv, 8. 57
 Nituere T. i, 344
 Nituerunt T. v, 130
 Nituntur T. vii, 802
 Nivalem T. iii, 318. vi, 524. xii, 592.
 S. iv, 6. 100
 Nivalis S. iv, 3. 153
 Nive T. iv, 794. v, 390. viii, 408. xi,
 115. A. i, 477
 Nivea T. iv, 130. vii, 255
 Niveae T. ix, 636. S. ii, 3. 17
 Niveam T. ix, 767. S. iii, 4. 86
 Niveas S. i, 5. 39. A. i, 100
 Nivei T. iii, 534. vi, 330
 Niveis T. iii, 467. xii, 532. S. i, 2. 23
 Niveo T. ii, 738. viii, 391. 676. ix, 689.
 883. S. i, 5. 51. iii, 3. 3. A. i, 161.
 315
 Niveos S. i, 2. 20. 244. i, 4. 129. ii,
 3. 32
 Nives T. iii, 38. iv, 834. ix, 448. xi,
 194. xii, 518. S. i, 5. 26. iii, 3. 94.
 iv, 3. 157. A. i, 152
 Niveus T. iv, 245. vi, 330. xi, 472
 Nivibus S. i, 2. 126. A. i, 651. ii, 430
 Nivosi T. vii, 7. xii, 181
 Nivosis T. i, 696. iv, 290
 Nivosum S. i, 2. 95
 Nix T. vii, 72
 Nixa T. ii, 67. S. i, 2. 152
 Nixu T. iii, 89
 Nixus T. ii, 218. 561. v, 19
 Nobile T. vi, 255. ix, 382. x, 670. S.
 i, 2. 250. i, 6. 12. ii, 2. 108. ii, 4.
 16. ii, 7. 114. iii, 4. 94. iv, 8. 4. v,
 3. 120
 Nobiles S. iv, 3. 61
 Nobilior S. ii, 7. 34
 Nobilis S. iii, 2. 20. iv, 4. 2
 Nobilitare T. ix, 187
 Nobilitas T. ii, 437. iii, 601. x, 701. S.
 i, 2. 72. i, 4. 69. ii, 6. 12
 Noceant A. i, 227
 Nocendi T. ii, 558. vi, 766. 938. S. ii,
 6. 59
 Nocens T. i, 278. iii, 368. iv, 401. 589.
 711. v, 521. xi, 381. S. i, 1. 14. iii,
 1. 29
 Nocentem T. iv, 263. viii, 39. ix, 23.
 xi, 176. 386
 Nocentes T. i, 282. iii, 354. iv, 436.
 xi, 189. 462. 486. xii, 96. 508. S. iii,
 3. 13
 Nocenti T. v, 592
 Nocentia T. ii, 292. S. i, 5. 8
 Nocentibus T. xi, 134
 Nocentis T. ix, 54. S. ii, 7. 61
 Nocentum T. i, 215. ii, 489. S. ii, 7.
 117. iii, 3. 4. v, 2. 84
 Nocitura A. i, 271

- Nocte T. i, 47. 403. ii, 102. iii, 2. 119. 143. 358. 683. 688. iv, 85. 439. 478. v, 79. 82. 193. 265. vii, 415. viii, 628. 692. ix, 735. 793. x, 202. 832. xi, 140. 377. 520. xii, 224. 282. 303. 367. S. i, 1. 94. i, 2. 52. 82. 198. i, 3. 71. i, 4. 118. iii, 5. 57. iv, 6. 94. iv, 8. 30. v, 1. 72. v, 2. 90. v, 4. 14. A. i, 555. ii, 31. 289
 Noctem T. i, 69. 351. 409. 520. ii, 74. 318. 650. iii, 341. iv, 548. v, 177. vi, 335. 363. vii, 398. 399. viii, 666. 680. ix, 600. x, 43. 159. 208. 219. 388. xii, 661. S. i, 2. 241. iv, 6. 13. A. i, 198
 Noctes T. i, 316. iii, 76. 278. v, 72. 451. vii, 189. 503. ix, 575. 622. xii, 306. 485. S. i, 2. 37. ii, 1. 210. 231. iii, 5. 34. A. i, 637
 Nocti T. ii, 210. x, 326. S. i, 6. 90
 Noctibus S. i, 1. 45. iii, 5. 1
 Noctis T. i, 231. 432. 441. ii, 60. 95. 171. 349. iii, 33. 68. 176. iv, 282. 372. v, 64. 196. 243. vi, 298. viii, 144. ix, 61. 613. x, 18. 84. 114. 217. 337. 365. xii, 6. S. i, 6. 65. ii, 2. 101. ii, 4. 6. iii, 1. 42. v, 1. 220. A. i, 452. 640
 Noctivagas T. iii, 420
 Noctivagæ S. iii, 5. 101
 Noctivagi T. x, 158
 Noctivagum T. xii, 132
 Nocturna T. ii, 485. iii, 46. iv, 695. vi, 109. S. iii, 1. 127. A. i, 98
 Nocturnæ T. iii, 511. v, 249
 Nocturnas S. ii, 7. 48
 Nocturni T. iv, 429. v, 299. 621. vii, 791
 Nocturno T. i, 601. 624
 Nocturnum T. iii, 480. x, 373
 Nocturnus T. vi, 240
 Nodare S. iii, 1. 157. A. ii, 441
 Nodato T. ix, 277
 Nodatum A. ii, 291
 Nodi T. i, 110
 Nodis T. iv, 266. vi, 844. ix, 687
 Nodo T. ii, 228. iv, 234
 Nodos T. iv, 73. vi, 890. S. ii, 3. 3
 Nodosa T. ii, 619. xii, 670
 Nodosos T. i, 134
 Nodosum S. i, 6. 59
 Nodum T. xi, 646
 Nolentes T. vi, 323
 Nolentibus T. x, 810
 Noli S. ii, 7. 35
 Nolint S. iii, 1. 107
 Nolis A. ii, 260
 Nomadum S. i, 5. 36. ii, 2. 92
 Nomen T. ii, 390. 486. iv, 718. v, 465. 747. vi, 77. 79. 342. vii, 259. viii, 584. 644. 649. xi, 64. xii, 115. S. i, 1. 8. 67. ii, 4. 29. v, 3. 94. v, 5. 86. A. i, 474. 578. ii, 369
 Nomii T. x, 260
 Nomina T. vi, 17. 297. 373. vii, 497. xii, 161. 625. S. iv, 1. 43. v, 5. 10. A. i, 13. ii, 56. 125. 310
 Nomine T. iii, 461. v, 738. vi, 413. vii, 231. 303. x, 273. xi, 245. S. ii, 2. 1. iii, 1. 64. 82. iv, 8. 56
 Nominibus T. vi, 461
 Nomium T. ix, 290
 Nonacria T. iv, 294
 Nonnihil T. xi, 482
 Noram T. viii, 92
 Norant T. vi, 742. xii, 506
 Ncrat S. iii, 4. 53. v, 2. 46
 Norunt T. vii, 169. S. i, 2. 50
 Noscit S. iii, 2. 107
 Noscenda T. ix, 357
 Noscendi T. v, 425
 Noscere T. v, 41. 111. 454. vii, 621. x, 458. xi, 374. 611. xii, 37. 814. S. i, 3. 3. iv, 8. 35
 Nosces T. i, 87. ix, 837. S. iv, 4. 9
 Nosci T. iv, 514. x, 759
 Noscit T. ii, 62. iv, 607. vi, 370. xii, 313
 Noscitur S. v, 1. 172
 Nosco T. iv, 570. v, 620. xii, 439. S. i, 2. 16
 Noscunt T. vi, 413
 Nosse T. v, 343. 466. vi, 162. viii, 333. ix, 317. x, 591. S. i, 1. 76. i, 2. 242. iii, 4. 62. iii, 5. 50. iv, 4. 100. iv, 6. 8. 90. A. i, 117
 Nosset T. iv, 186
 Nota T. i, 682. ii, 96. 267. iii, 330. iv, 126. 161. v, 366. 496. 547. vi, 76. 563. ix, 582. 585. xi, 459. xii, 158. S. ii, 6. 95. iii, 5. 44. v, 3. 85. A. ii, 61
 Notabis S. i, 5. 47
 Notæ T. iv, 450. 744. vi, 934. ix, 688. A. i, 572
 Notam T. iv, 31. ix, 680
 Notant T. vii, 442. x, 456
 Notarat T. ii, 317. viii, 10
 Notari T. iii, 42
 Notas T. v, 315. 549. vii, 302. ix, 605. S. iii, 1. 64. A. ii, 213
 Notasset T. xi, 482
 Notat T. vii, 40. viii, 381. S. ii, 6. 102. v, 1. 37. 160
 Notati T. xii, 168
 Notatus S. ii, 7. 129. v, 3. 167

- Notari T. iii, 522. x, 796. S. i, 4. 39.
 ii, 6. 21
 Notavit T. x, 678. xii, 227. 758. S. v,
 1. 139
 Noti T. i, 161. ii, 274. iv, 25. vi, 310.
 vii, 268. S. iv, 4. 101
 Notis T. i, 528. iv, 113. v, 368. S. i,
 1. 16. A. i, 309
 Notissima T. x, 701
 Noto T. ii, 71. 194. 583. iv, 315. vi,
 109. 158. vii, 224. S. ii, 2. 11. v, 1.
 147. A. ii, 306
 Notas T. i, 293. 404. ii, 66. iii, 486. v,
 530. vi, 943. vii, 721. S. iii, 2. 1. ii,
 4. 4
 Notum T. i, 101. viii, 629. ix, 580. xi,
 635. S. i, 1. 8. iii, 2. 45
 Notus T. ii, 450. iii, 29. iv, 421. v, 403.
 vi, 566. vii, 561. xi, 114. S. ii, 5.
 26. iii, 2. 124. iv, 7. 19. A. i, 647
 Nova T. i, 23. 241. 536. 569. ii, 229.
 700. iii, 448. 484. iv, 247. 448. v,
 235. 423. 461. vi, 39. 340. vii, 744.
 viii, 101. 195. 373. ix, 200. 209. 211.
 x, 98. 200. 483. 738. xi, 682. xii,
 88. 633. S. i, 1. 34. i, 2. 2. 15. i, 4.
 17. i, 6. 80. ii, 1. 86. 192. iii, 1.
 177. iii, 3. 67. iii, 4. 48. 59. 83. iv,
 2. 5. A. i, 163. ii, 79. 127. 253
 Novabat T. vii, 116
 Novæ T. iv, 430. v, 180. 299. xii, 793.
 S. ii, 6. 48. v, 2. 68. A. i, 368
 Novalia T. iii, 645. xii, 234. S. i, 4.
 129. ii, 2. 98
 Novam T. xii, 813. A. i, 33
 Novarat T. xi, 400
 Novaris S. v, 1. 231
 Novas S. i, 4. 22. v, 5. 71. A. i, 567
 Novat T. i, 111. viii, 301. A. i, 415
 Novate S. ii, 7. 9
 Novatur A. i, 179
 Novatus T. i, 668
 Novavit T. x, 229
 Novem T. ii, 5. S. i, 4. 77
 Novena S. i, 2. 4
 Noverat T. xii, 360. S. ii, 1. 191. A. i,
 561
 Noverca T. x, 886
 Novercæ T. iv, 672. S. ii, 1. 49. iii, 1.
 47. 137. v, 3. 40. A. i, 189
 Novercales T. vii, 177. S. v, 2. 119
 Novercam S. iii, 1. 22
 Novercas S. v, 2. 80
 Novere T. ix, 94. xii, 473
 Novi T. iii, 182. v, 598. vi, 221. x,
 253. S. iv, 1. 8. 14. iv, 5. 10. iv, 7.
 6. A. ii, 256
 Novies T. iv, 451. vi, 238. xii, 629
 Novis T. ii, 108. 268. iii, 535. iv, 116.
 418. v, 457. 744. vii, 274. viii, 66.
 152. x, 807. xi, 657. S. i, 3. 56. i,
 5. 24. iii, 3. 130. iv, 1. 40. iv, 3.
 121. A. i, 215
 Novisse S. iv, 4. 73. v, 1. 55
 Novissima T. iv, 387. v, 478. vi, 191.
 xi, 141. A. ii, 381
 Novissimus T. viii, 386. x, 613. xi, 445.
 S. iii, 2. 59. v, 1. 170. A. ii, 131
 Novit T. i, 685. S. i, 2. 176. ii, 6. 9.
 v, 1. 80
 Novo T. i, 508. ii, 84. vi, 2. vii, 472.
 viii, 19. xi, 197. xii, 145. 584. S. i,
 1. 101. iv, 1. 3. iv, 2. 61. iv, 3. 22.
 A. i, 557
 Novos T. i, 608. iii, 379. 444. 684. iv,
 375. ix, 407. 579. 741. xii, 590. S. i,
 6. 9. 51. iii, 1. 66. A. i, 9. ii, 80.
 109
 Novum T. viii, 5. x, 163. xii, 501. S. i,
 2. 188. v, 1. 242. v, 5. 36. A. i, 303
 Novus T. i, 141. ii, 418. iv, 377. 752.
 x, 456. 690. xii, 430. 593. 604. 808.
 S. i, 5. 60. ii, 5. 16. iii, 2. 123. 134.
 iv, 4. 38. iv, 9. 7. A. ii, 140
 Nox T. i, 97. 346. 455. 468. 498. ii, 89.
 153. 528. 662. 714. iii, 415. 677. iv,
 133. v, 33. 478. 753. vi, 27. vii, 543.
 viii, 16. 109. 161. 216. 219. ix, 40.
 584. x, 1. 54. 192. xi, 761. xii, 253.
 S. i, 3. 42. i, 6. 85. iv, 6. 17. 18. A.
 i, 195. ii, 144. 252. 262
 Noxæ T. x, 587. xii, 548
 Noxam T. iii, 207
 Noxas T. ix, 148
 Noxia T. xi, 630
 Nube T. i, 124. ii, 106. iii, 320. 510.
 iv, 664. 738. 839. v, 251. 298. 407.
 vi, 233. 412. 587. vii, 708. ix, 120.
 175. 644. x, 538. S. i, 3. 109. iii, 3.
 147. iv, 6. 73. v, 1. 132
 Nubem T. ii, 321. iv, 512. 729. v, 363.
 vii, 118
 Nubentibus T. ii, 259
 Nubes T. ii, 3. iii, 257. v, 394. vii, 428.
 viii, 205. 369. ix, 405. x, 281. 327.
 374. 575. 914. xi, 42. 220. xii, 3. S.
 i, 6. 76. ii, 1. 226. A. ii, 307
 Nubibus T. i, 206. 646. vii, 9. 158. x,
 849. xi, 472. xii, 309. 655. 660. 710.
 S. iii, 1. 72. iv, 3. 137. iv, 8. 2. A. i,
 490
 Nubifer T. i, 193
 Nubiferum T. vii, 744
 Nubigenæ T. v, 263
 Nubigenas T. i, 365. S. v, 2. 131
 Nubila T. i, 105. 311. 342. 551. 664. ii,
 38. 56. 137. iii, 436. 463. 545. 557.
 iv, 283. 835. v, 366. vi, 310. 406.

681. 928. 942. vii, 583. 625. viii,
418. 700. ix, 851. 896. x, 144. 157.
679. 928. xi, 116. 130. xii, 276. 818.
S. i, 2. 143. 186. i, 4. 110. i, 6. 25.
iii, 1. 155. iii, 2. 44. 74. 76. iii, 3.
36. iii, 5. 11. iv, 3. 100. v, 3. 13.
A. i, 373. ii, 440
Nubilis A. i, 356
Nubilus T. iii, 230. iv, 483. v, 270. xi,
520. xii, 650. S. iii, 3. 96. A. i, 238
Nucetis S. i, 6. 12
Nuda T. i, 150. vi, 739. vii, 281. viii,
710. ix, 20. 298. 898. xi, 317. xii,
56. 193. 568. S. iii, 1. 4
Nudabunt T. vii, 549
Nudæ T. iv, 229. A. i, 227
Nudam T. i, 418. S. ii, 2. 105
Nudant T. iv, 358
Nudare S. iii, 4. 87
Nudas T. vi, 18. S. iii, 1. 146
Nudassent T. i, 429
Nudat T. ii, 124
Nudata S. iv, 8. 24. A. ii, 94
Nudatus S. ii, 1. 110
Nudaverat T. iii, 81
Nudi S. iii, 5. 91
Nudis T. ii, 508. vi, 572. viii, 73
Nudo T. ii, 221. 246. 580. iii, 112. v,
16. 135. vi, 136. 351. 911. vii, 481.
ix, 529. xi, 418. 663. xii, 328. S. iii,
2. 70. v, 2. 115. A. i, 77
Nudos T. xii, 711. S. iii, 1. 97. 152.
iv, 2. 36
Nudum T. ii, 312. iii, 358. xii, 19
Nudus T. v, 440. vi, 746. vii, 777. viii,
574. ix, 47. 51. 700. x, 160. xii, 216
Numa S. i, 4. 41
Numæ S. v, 3. 290
Numen T. iii, 470. 615. vii, 30. 732.
viii, 178. 224. ix, 515. 549. 587. x,
282. 367. xi, 485. xii, 78. 486. S. i,
1. 75. iii, 2. 102. iv, 3. 140. iv, 6.
60. v, 1. 164. A. i, 265. 504. ii, 23
Numerant T. ii, 611. viii, 372. A. i,
13
Numerare S. i, 5. 10. A. i, 210
Numerat S. v, 3. 95
Numerata T. iii, 558
Numeraveria S. iii, 3. 97
Numerem S. v, 1. 101
Numeret T. x, 273
Numeris T. iv, 411
Numero T. ii, 590. iii, 8. iv, 63. vi, 129.
213. 927. x, 222. xii, 102. A. i, 512
Numerosa T. i, 435. 567
Numerosior S. v, 1. 85
Numerum T. iv, 145. 763. vi, 263
Numerus T. vi, 266
Numidæ T. x, 415. S. i, 6. 78. ii, 4. 28

Numina T. iii, 247. 498. iv, 184. 255.
578. 684. v, 25. 109. vi, 631. 692.
919. vii, 103. viii, 173. 191. ix, 628.
x, 237. 334. 899. xi, 352. xii, 561.
S. i, 5. 2. iii, 1. 105. 170. iii, 3. 2.
53. 64. 183. 187. iv, 2. 22. 59. iv, 4.
57. iv, 8. 62. v, 1. 73. 154. 235. v,
1. 154. v, 2. 154
Numine T. i, 494. ii, 152. iii, 699. vi,
49. 94. x, 676. xii, 420. S. i, 2. 32.
i, 4. 23. 66. ii, 2. 24. iv, 6. 73. A.
ii, 359
Numinis T. ii, 61. iv, 716. viii, 336.
x, 361. xii, 498. S. i, 2. 102. ii, 7.
125
Nuntia T. vi, 1. S. iv, 8. 36
Nuntiat T. iv, 373. xii, 522. S. ii, 1.
190. v, 1. 102
Nuntiet T. iii, 615. A. ii, 33
Nuntius T. i, 590. ii, 651. iii, 62. iv,
309. v, 639. 717. vii, 227. 487. viii,
48. 134. ix, 862. xi, 239. S. iii, 2.
84. iii, 3. 81. v, 2. 171
Nupsi T. vii, 514
Nupsisse T. iii, 705
Nupsisset T. iii, 287
Nepta T. xii, 445. A. i, 400
Nuptæ T. iii, 114. v, 190. 200
Nuptam S. i, 2. 11
Nuptarum T. vii, 171
Nuptas S. ii, 7. 123
Nuptu S. v, 1. 45
Nurum A. i, 34
Nurus T. v, 200. xi, 183. xii, 181. 260.
786. S. ii, 2. 147. ii, 6. 25. A. i, 655
Nutabat T. viii, 82. S. iv, 3. 28
Nutant T. vii, 799. x, 299. xii, 687.
A. ii, 197
Nutante A. i, 536
Nutantem T. ix, 535
Nutantes T. vii, 528
Nutantia T. vii, 801
Nutantis T. xii, 401
Nutare T. iv, 197. vii, 115
Nutat T. i, 194. 340. vi, 494. viii, 615
Nutaturus S. iv, 4. 68
Nutent S. iv, 3. 45
Nutricem T. iv, 789
Nutrierat A. i, 224
Nutriet T. ii, 740
Nutrit T. iv, 179. 717. vii, 273
Nutritor T. x, 228. A. i, 276
Nutritos A. i, 633
Nutu T. vi, 768. ix, 521. S. iii, 3. 138
Nycteidōs T. vii, 190
Nympha T. vii, 297. 756. ix, 319. 597.
S. ii, 2. 19. v, 3. 291
Nymphæ T. iv, 684. v, 519. 580. vi,
113. ix, 709. S. i, 5. 23. ii, 3. 44. iii,

1. 75. A. i, 241
 Nympham T. iv, 720
 Nympharum T. iv, 330. ix, 384. 417.
 S. ii, 3. 8
 Nymphas T. vi, 95. S. i, 2. 115. i, 3.
 37. 46. 64. A. i, 293
 Nymphis T. x, 505
 Nysa T. vii, 261. 686. S. i, 2. 221
 Nysæa T. vii, 653
 Nysæe T. iv, 383

O.

Obarsit T. ix, 856
 Obducite T. iv, 687
 Obducto T. ix, 867
 Obductum T. vi, 884
 Obducunt T. xii, 700
 Oberrant T. viii, 436
 Oberret T. xi, 726. A. i, 601
 Obeunt S. ii, 1. 210
 Objacet T. iv, 61
 Obicit T. x, 936
 Objecisse T. i, 652
 Objecta T. ii, 6. v, 662. ix, 472
 Objectans T. ii, 602. x, 412
 Objectant T. viii, 724
 Objectare T. xi, 160
 Objectas T. ii, 731. viii, 696
 Objecto S. iii, 2. 45
 Objectus T. iv, 144. vi, 257. vii, 429.
 x, 520
 Objicibus T. iii, 674
 Obire T. iii, 305. A. i, 149
 Obiret T. vi, 674
 Obiisse S. iv, 3. 150
 Obitu T. ii, 589. iii, 544
 Obitu T. iv, 169. S. v, 3. 243
 Obitus T. ii, 118. iii, 34. iv, 640. vii,
 693. S. ii, 7. 94. v, 1. 81
 Oblata S. iii, 3. 69
 Oblatam T. x, 256. xi, 328
 Oblatas T. viii, 284
 Oblatum T. vi, 818
 Oblectamina S. iii, 5. 95
 Oblectamine A. i, 185
 Obliqua T. i, 447. iii, 266. iv, 606. v,
 551. vi, 509. ix, 761. 868
 Obliquas T. xii, 536
 Obliquant T. vi, 455
 Obliquare T. i, 675
 Obliquas S. ii, 2. 30
 Obliquat T. iii, 382. viii, 683. A. i, 324
 Obliquavit T. xii, 749
 Obliqui S. i, 2. 27
 Obliquis T. xi, 451. 512
 Obliquo T. i, 159. iii, 377. x, 887. xi,
 53. S. ii, 3. 54. ii, 6. 102. A. ii, 92

Obliquos A. ii, 313
 Obliquum T. v, 222. vi, 899. S. i, 3. 66
 Obliquus T. ix, 326. 865
 Oblita T. ii, 615. 707. v, 310. ix, 118.
 x, 111. xii, 360. S. v, 3. 89
 Oblitas T. vii, 569
 Oblite T. vii, 547. ix, 440. A. i, 496
 Oblitus T. vi, 489. xii, 599
 Oblivia T. i, 341. v, 450. 625. viii, 670.
 x, 89. S. i, 4. 57
 Obluctantia S. iii, 1. 20
 Obmutuit T. ii, 628. v, 542. vi, 186
 Obnixa T. vi, 866. viii, 400
 Obnixa T. i, 419. iv, 399. v, 366. ix,
 674. xi, 337
 Obnixo T. ii, 475. iv, 323
 Obnixus T. ix, 474. x, 509
 Obnubit T. i, 305. vi, 196. xi, 584
 Oborta T. viii, 32
 Obortis T. vi, 44
 Oborto T. i, 462
 Obruat T. ix, 536. S. iv, 3. 89
 Obrue A. i, 72
 Obruerat T. iv, 190. x, 282. S. iv, 6. 69
 Obruerit A. i, 191
 Obruis S. v, 5. 53
 Obruit T. ii, 260. iv, 499. 542. vi, 623.
 viii, 217. x, 1. xi, 44. 573. xii, 574.
 S. i, 6. 22. ii, 5. 16. v, 3. 224. A. i,
 294
 Obruitur T. ii, 566. v, 391. x, 541
 Obruta T. v, 183. viii, 267. x, 194. S.
 iv, 5. 6. v, 2. 89
 Obrutus T. vi, 884
 Obcura T. viii, 88. 339. xi, 140. S. v,
 3. 109
 Obscure S. i, 6. 90
 Obscuram T. iii, 163
 Obscurat T. v, 52
 Obscuri T. i, 509. iv, 445. x, 138. S. v,
 3. 116
 Obscuro S. ii, 2. 32
 Obscurum T. ii, 156. S. iii, 3. 120. v, 1.
 12. v, 2. 16
 Obscurus T. iii, 506
 Obseptas T. x, 563
 Obsequia T. iii, 276. S. i, 4. 84
 Obsequiis S. v, 1. 236
 Obsequio T. i, 525. vi, 772. S. iii, 2. 82
 Obsequitur T. vi, 929
 Obscassa T. v, 322. vi, 255
 Obsessus S. ii, 6. 44
 Obsessis T. x, 33
 Obsessus T. ii, 600. vi, 901. ix, 490
 Obsidere T. x, 270
 Obsistere T. vi, 393. vii, 740. x, 753.
 912
 Obsistite T. xi, 478
 Obsita T. vii, 474

- Obsitus T. ii, 55. iv, 616
 Obstabat A. i, 78
 Obstant T. iii, 437. iv, 17. 558. vii, 445. viii, 350. xi, 436
 Obstante T. ix, 142. xi, 354. A. ii, 484
 Obstantes T. x, 878. S. v, 5. 67
 Obstantia T. iv, 313
 Obstantibus T. iii, 629
 Obstantum T. xi, 229
 Obstare T. x, 886. xi, 435. S. i, 3. 26. A. ii, 230
 Obstaret T. xi, 383
 Obstas S. i, 2. 23
 Obstat T. i, 289. 690. ii, 270. 594. iii, 643. iv, 524. vi, 795. vii, 138. 423. viii, 688. ix, 367. x, 411. xi, 349. 724. S. ii, 2. 25. iv, 3. 111. A. i, 275. 296
 Obstatura T. vii, 247
 Obstaturam T. xi, 466
 Obstant T. xij, 139
 Obstes S. v, 5. 63
 Obstet T. x, 462. xi, 172. A. i, 364
 Obstiterint T. ii, 456
 Obstitit T. i, 120. vi, 478
 Obstrepas S. iii, 2. 4
 Obstreperare S. ii, 2. 119
 Obstreperet T. xi, 383
 Obstrepat T. ix, 407. xi, 247
 Obstupuere T. iii, 520. vi, 738
 Obstupuit T. ii, 533. x, 680. S. iii, 1. 43. v, 1. 204. A. i, 662
 Obtendunt T. ii, 248
 Obtenta T. v, 45. xii, 469
 Obtentis T. vi, 204
 Obtestemur T. i, 558
 Obtestor T. i, 291. iii, 282
 Obtexitur A. ii, 116
 Obtinet T. x, 687
 Obtorquet T. v, 414
 Obtulit T. i, 608. v, 160. ix, 481. xi, 200
 Obtusa T. vii, 372
 Obtusæ S. v, 1. 171
 Obtuso S. ii, 1. 205
 Obtusum T. x, 136
 Obtutu T. i, 493
 Obversa S. ii, 2. 94. v, 1. 174
 Obversum T. viii, 486
 Obversus T. ix, 112
 Obverteris T. xi, 484
 Obvia T. i, 97. ii, 452. 471. 564. iv, 184. 791. v, 651. vi, 772. vii, 574. 681. viii, 9. 124. ix, 91. 110. 416. 807. x, 38. 72. 184. 193. xi, 78. xii, 297. S. i, 1. 22. v, 1. 148. A. ii, 158
 Obvius T. i, 612. ii, 59. iii, 665. iv, 100. v, 496. 566. vii, 493. 561. viii, 526. ix, 265. 326. 471. x, 714. xii, 221. S. ii, 1. 65. A. i, 103. ii, 240
 Obumbras T. xi, 275
 Obumbrat T. vi, 776
 Ocaleæ T. vii, 260
 Occasibus T. i, 686
 Occasum T. vii, 220
 Occasus S. iii, 3. 47. iv, 6. 61
 Occidet T. xii, 819
 Occidimus T. xii, 437. A. i, 532
 Occidis T. v, 538. vii, 683. 684. S. ii, 5. 7
 Occidit T. x, 496. S. ii, 4. 24. v, 2. 65. v, 4. 5
 Occiduum T. i, 200. x, 84
 Occiduas T. iii, 33. S. i, 4. 73
 Occidui T. v, 477
 Occiduis S. v, 2. 55
 Occiduum T. iv, 283
 Occubat T. ii, 574
 Occulis T. i, 640
 Occulta T. v, 251. ix, 363. xi, 300. S. ii, 2. 101. A. i, 498
 Occultæ T. v, 490
 Occultam T. xii, 279. A. ii, 51
 Occultare T. i, 531. ix, 617
 Occultas T. xii, 135
 Occultat T. iv, 427. x, 333
 Occultata T. x, 482
 Occultatis T. ii, 535
 Occultavit S. ii, 6. 31
 Occulte T. xi, 565. 628. S. iii, 1. 146
 Occultis T. vi, 934. vii, 49
 Occulto T. ix, 179. A. ii, 214
 Occultos T. viii, 450
 Occultum T. i, 574. S. iv, 6. 58. A. i, 364. 560
 Occultus S. v, 2. 104. A. ii, 183. 315
 Occului T. v, 36
 Occuluit S. iii, 3. 46. A. i, 673
 Occumbam T. vi, 175
 Occumbere T. i, 595. v, 693. ix, 509
 Occupabat S. i, 6. 42
 Occupat T. v, 213. vi, 617. vii, 78. 538. viii, 354. x, 313. xi, 500. xii, 148. 381. S. i, 4. 112. A. i, 251. 318. 538. 575. ii, 37. 256. 328
 Occupet T. x, 671
 Occurrente T. x, 863
 Occurrere T. i, 640. iii, 297. viii, 362
 Occurrisse T. vi, 943
 Occurrit T. i, 115. 594. ii, 603. vii, 609. viii, 752. S. ii, 2. 18. A. ii, 138
 Occurro T. xii, 324
 Occursu T. iv, 487. vi, 612
 Occursus T. i, 94. vii, 409
 Oceani T. iii, 409. viii, 273. S. ii, 7. 26. iv, 2. 53. A. i, 138. ii, 16
 Oceano T. vii, 8. A. i, 52. ii, 288
 Oceanum T. i, 687. iii, 685. S. i, 4. 37

- Oceanus** T. vii, 472
Ocreæ T. ix, 42
Ocreis T. x, 547
Octonis S. iii, 3. 146. iv, 1. 1
Octonos S. v, 2. 12
Oculi T. i, 538. iii, 150. vii, 646. ix, 600. x, 150. xi, 532. 620. S. ii, 2. 43. ii, 6. 42. A. i, 247. 272
Oculis T. i, 105. 427. 482. ii, 240. iii, 500. v, 212. 216. 270. 508. vi, 24. 411. 757. ix, 173. 538. x, 375. 596. 642. xii, 777. S. i, 3. 38. 98. ii, 6. 74. iii, 1. 8. iv, 6. 14. 22. 109. v, 1. 31. 170. v, 3. 32. 58. v, 5. 14. A. i, 164. 569. ii, 90. 311
Oculo T. ix, 751
Oculorum T. xi, 106. S. iii, 2. 53
Oculos T. i, 72. 239. 546. 617. 675. 684. ii, 173. 359. 638. iii, 328. iv, 27. 91. v, 484. 502. vi, 66. 176. 602. 622. 669. 780. vii, 469. 474. viii, 582. 612. 686. 754. ix, 40. 164. 520. 558. 807. x, 124. 398. xi, 23. 126. 558. xii, 187. S. ii, 5. 23. iii, 4. 53. iii, 5. 39. v, 2. 7. v, 5. 44. A. ii, 5. 253
Ocyor T. vi, 386. 521. 602. xi, 483
Ocyus T. ii, 586. iii, 317. vii, 28. x, 433. 493. A. i, 504
Oderat T. vi, 66. S. iv, 6. 80
Odere T. ii, 78. iii, 551. xi, 294. xii, 566
Odi T. viii, 739
Odia T. v, 73. ix, 20. xi, 526. xii, 441. 574. 759
Odii T. i, 127. ix, 4
Odiis T. i, 2. 441. iii, 240. 338. vii, 551. viii, 70. xi, 100. 250. 724
Odimus T. i, 256
Odio T. i, 163. 425. xi, 566
Odiorum T. ii, 416
Odiase T. viii, 46. ix, 843. xi, 260
Odisti S. ii, 1. 7
Odit T. iii, 52. v, 470. vii, 232. ix, 512. S. ii, 3. 61. v, 3. 40
Odium T. iv, 609. xii, 462
Odor T. ii, 86
Odora S. ii, 7. 16
Odoratas S. v, 3. 43
Odoratis S. iii, 3. 211. iv, 5. 31
Odoratos S. ii, 4. 37
Odori T. iv, 417
Odoriferis S. i, 4. 104
Odoriferos S. ii, 6. 86
Odoro T. vi, 104
Odrysia T. iv, 794
Odrysiæ S. v, 3. 271. A. i, 485
Odrysi T. xii, 156
Odrysis T. vii, 524
Odrysiis T. viii, 57
Odrysiø T. v, 173
Odrysius S. v, 1. 203
Æagrius T. v, 343
Æbalias T. viii, 429
Æbaliden S. ii, 1. 112
Æbalii T. vii, 21. S. iii, 2. 10
Æbalio T. vi, 822. ix, 690. S. v, 3. 53. A. i, 20
Æbalios T. ii, 164. vi, 326. S. ii, 6. 27. A. ii, 440
Æbalis S. i, 2. 151
Æbaliū T. x, 503
Æbalus T. x, 498
Æcliden T. viii, 146
Æclides T. iii, 470. 620. v, 731. vi, 445. 518
Ædipodæ T. i, 17. 164. viii, 610. x, 699. xii, 86. 510
Ædipode T. vii, 513
Ædipoden T. ii, 436. viii, 242. xi, 491. 666
Ædipodes T. i, 48. ii, 465. xi, 505
Ædipodionis T. ii, 505
Ædipodionidas T. vii, 216
Ædipodioniden T. iv, 491. vi, 426
Ædipodionides T. i, 313
Ædipodionii T. x, 811
Ædipodis T. xii, 260
Ænæ T. ii, 469
Æneius T. v, 661
Æneos T. i, 464. ii, 588. 687
Æneus T. i, 669. ii, 165
Ænidæ T. ii, 481. vi, 843. 870. ix, 38
Ænide T. ix, 50
Æniden T. iii, 392. iv, 113. v, 405. x, 748
Ænides T. viii, 539. 589. 660. A. ii, 372
Ænomai T. i, 275. iv, 244. vi, 254. S. i, 2. 42
Ænomao T. vi, 347
Ænomaum T. vii, 416
Ænomaus T. iv, 591
Æstro T. i, 32. S. ii, 7. 3
Æta T. iv, 158. xii, 67
Ætea S. iii, 1. 7
Ætææ S. v, 4. 8
Ætæas T. xi, 235
Ætæis S. iv, 6. 53
Æten T. i, 119
Offendat T. ii, 442
Offendere T. v, 170
Offenderis T. vii, 188
Offendi S. ii, 1. 25
Offendit T. ix, 368
Offensæ T. x, 64. xi, 457. S. i, 3. 41
Offensi T. vii, 19
Offensum T. ix, 6
Offensus T. viii, 33. xii, 283

- Offert T. viii, 648
 Officii T. iii, 354
 Officio T. xii, 302. S. iii, 2. 34
 Ogygiæ T. vi, 173. x, 545. 921. xi, 665. xii, 787
 Ogygias T. ii, 208. iii, 156. ix, 812. 841. x, 495. xii, 198. 247. 477
 Ogygidæ T. ii, 586
 Ogygiæ T. ii, 85. v, 518. xi, 856. xii, 55
 Ogygiis T. i, 173. 328. iii, 110. viii, 353
 Ogygio T. iv, 380. vi, 609. vii, 33. xii, 664. S. v, 2. 123
 Ogygios T. xi, 420
 Oleæ T. v, 417. vii, 476. xii, 468
 Olearos A. ii, 3
 Olenii T. ii, 541. iii, 25
 Oleniis T. vi, 423. S. i, 3. 96
 Olenium T. viii, 485. xii, 741. S. iii, 2. 77
 Olenius T. i, 402
 Olenos T. iv, 105
 Olentes T. vii, 569. S. iv, 9. 40
 Olenti S. i, 2. 21
 Olentis T. xii, 622
 Oleo T. vi, 847
 Oliva T. iv, 217. vi, 7. xii, 621. S. v, 3. 231. A. ii, 53
 Olivæ T. ii, 99. 389. 478. iii, 466. viii, 89. xii, 492. 682
 Oliviferæ T. iv, 50
 Oliviferi T. iv, 227
 Olivis S. iv, 9. 11
 Olivo T. vi, 576
 Ollares S. iv, 9. 42
 Olmie T. vii, 284
 Olor T. ix, 859. S. iii, 3. 175. v, 3. 81
 Olore T. x, 504
 Olores S. i, 2. 142
 Olori T. viii, 676
 Olorina S. iii, 4. 46
 Olympi T. iv, 736. viii, 41. A. i, 588
 Olympiaca S. v, 3. 220
 Olympiacis T. vi, 554
 Olympo T. ii, 600. v, 85. 177. 421. xi, 119. A. ii, 15
 Olympum S. iii, 2. 66
 Olynthi T. xii, 510
 Omen T. i, 180. iii, 505. v, 319. vii, 258. 586. viii, 709. xi, 669. S. ii, 2. 79. S. iii, 1. 149. iv, 8. 22
 Omina T. i, 504. ii, 196. 263. 692. iii, 459. 473. 516. 632. iv, 330. vi, 222. 923. viii, 69. x, 486. xi, 139. 705. S. i, 2. 230. v, 2. 165. A. i, 147. ii, 9
 Omne T. i, 490. vi, 66. 342. 636. vii, 663. ix, 630. 887. xi, 702
 Ominibus T. iii, 71
 Ominis S. iii, 2. 52
 Omnipotens T. i, 248. iii, 471. iv, 383. x, 684. xi, 134. A. i, 546
 Omnis T. i, 116. 553. 654. ii, 191. 224. iii, 493. iv, 232. 557. 558. v, 518. 658. vi, 334. 571. 630. 767
 Omnium S. iv, 9. 18
 Onchesti T. vii, 272
 Onchestius T. viii, 467
 Onerare T. viii, 291
 Onerat T. vi, 565
 Onerata S. ii, 2. 2
 Oneri T. vi, 427. 887. viii, 285. S. v, 2. 14
 Oneris T. ii, 615
 Onus T. iv, 168. 761. v, 633. vi, 69. 86. vii, 743. ix, 213. x, 77. 386
 Onusto T. iv, 571
 Onyx S. i, 2. 149. i, 5. 85. ii, 6. 92
 Opaca T. j, 376. iv, 423. 797. v, 186. 576. vi, 686. 714. x, 89. 114. S. iii, 5. 17. iv, 6. 72. v, 3. 172
 Opacæ T. iii, 604. iv, 512. ix, 846. S. iii, 1. 141
 Opacam T. i, 520
 Opacat T. v, 153. S. ii, 3. 1. A. ii, 5
 Opaci S. ii, 2. 48
 Opacis T. i, 294
 Opacos T. ii, 95. vii, 627
 Opacus T. viii, 159
 Ope T. xii, 101
 Opem T. ii, 502. iii, 695. iv, 407. 756. vi, 477. vii, 283. ix, 495. x, 51. xi, 721. 734. xii, 165. S. i, 4. 102. v, 5. 45
 Opera S. iii, 1. 102. A. i, 89
 Operi T. i, 504. ii, 289. iii, 278. v, 41. xii, 661. S. i, 1. 22. 62. iv, 6. 35. 59.
 Operire T. xii, 685. 780. iii, 1. 85
 Operis T. ii, 685. x, 513
 Operit T. i, 455. viii, 378. ix, 565. S. iv, 4. 30
 Operosa T. i, 217. S. v, 1. 158
 Operosior T. vi, 57
 Operta T. iv, 693. v, 388. viii, 110. x, 241. S. v, 3. 171. A. i, 443
 Opertæ T. iv, 520. x, 18. S. v, 3. 178. A. i, 562
 Opertas T. iv, 540
 Operti T. i, 7. xi, 150
 Operto T. viii, 110. xii, 536
 Operum T. i, 543. ii, 274. 742. iv, 526. v, 85. vi, 643. 678. x, 192. S. iii, 2. 94
 Opes T. i, 162. 453. ii, 432. iv, 82. 125. 150. vi, 60. 548. vii, 234. viii, 360. 483. x, 3. 34. S. i, 2. 122. i, 3.

53. i, 4. 85. i, 5. 44. li, 1. 164. ii, 2. 98. iii, 2. 137. iii, 3. 35. iv, 8. 59. v, 1. 60. 231. A. i, 268
 Ophelten T. iv, 722. S. ii, 1. 182
 Opheltes T. iv, 741
 Ophites S. i, 5. 35
 Opibus T. i, 253. 318. iii, 166. v, 305. xi, 273. S. i, 4. 35. ii, 3. 71. iii, 1. 166. iv, 8. 56
 Opima T. viii, 127. S. iv, 9. 51
 Opimas S. iv, 6. 65
 Opimi T. iv, 363
 Optimis T. x, 27
 Opimo S. ii, 6. 60
 Opina T. ix, 223
 Opino T. vi, 592
 Opinum T. vi, 781
 Opinus T. vi, 888. S. i, 3. 53
 Opobalsama S. iii, 2. 141
 Opopea T. v, 225
 Opperiens A. i, 120
 Oppida T. ii, 164. 402. iii, 577
 Opponere T. vii, 281. xi, 25. 456
 Opponite T. vi, 809. vii, 540
 Opportuna A. i, 203
 Opposita T. v, 298. viii, 715
 Oppositam T. xi, 343
 Oppositas T. vi, 192. S. iii, 1. 124
 Oppositi T. ix, 484
 Oppositis T. iv, 564
 Opposito T. i, 477. A. ii, 246
 Oppositos T. viii, 725
 Oppositum T. ix, 146. A. i, 525
 Opposuit T. ix, 344
 Oppresso T. ii, 582. viii, 692
 Oppressos T. xi, 118
 Oppressum T. vi, 879
 Oppugnat T. x, 865
 Optabat S. ii, 1. 92
 Optabunt A. ii, 270
 Optanda T. ii, 689. S. v, 1. 54. v, 2. 11
 Optant A. i, 317
 Optanti T. ii, 654
 Optare S. ii, 2. 130
 Optarent S. ii, 6. 24
 Optas S. i, 2. 32
 Optasset S. i, 1. 101
 Optat T. ii, 303. xii, 753
 Optata T. iv, 622. x, 343
 Optatæ S. i, 2. 20
 Optate S. v, 2. 152
 Optatis T. iv, 774. x, 442. S. ii, 3. 42
 Optato T. xii, 256. S. iv, 4. 89
 Optatos S. iii, 5. 43
 Optatus S. ii, 1. 53
 Optavere T. ii, 163. xii, 708
 Optet T. x, 293
 Optima T. iii, 378. viii, 320. S. iii, 4. 51. A. i, 143
 Optime T. i, 651. iii, 348. 704. vii, 155. x, 722. xi, 248. S. v, 2. 82
 Optimo S. iv, 7. 35
 Optimus S. ii, 3. 70
 Opulenta T. i, 570
 Opulentior T. vi, 91. 206
 Opum S. iii, 3. 87
 Opus T. i, 12. 449. iv, 175. 360. v, 121. vi, 156. 232. 242. 359. 552. 668. 729. vii, 640. viii, 27. 140. 421. ix, 5. 58. 168. 318. 692. x, 82. 329. 463. xi, 100. 224. 400. 537. 592. xii, 179. 551. S. i, 1. 3. i, 2. 247. i, 4. 2. 66. i, 5. 29. ii, 2. 31. iii, 1. 19. 135. iv, 3. 52. iv, 7. 3. v, 3. 48
 Ora T. i, 66. 103. 117. 277. 406. 418. 437. 493. 528. 535. 546. 551. 598. 696. 641. ii, 57. 174. 231. 234. 337. 515. 546. 566. 651. 673
 Orabat A. i, 77
 Oracula T. i, 491. vii, 410. ix, 662. x, 627. xi, 289. A. ii, 319
 Orant T. x, 590. xii, 784
 Orantem T. iii, 20. xi, 618
 Orantes T. ix, 386
 Oranti T. ii, 714. iii, 309. 406. viii, 81. xii, 404
 Orantis T. iv, 765
 Oras T. ii, 434. v, 498. vi, 308. vii, 814. S. ii, 1. 194. iii, 3. 162. iv, 4. 5. v, 1. 193
 Orat T. ii, 648. vii, 482. xi, 739. A. i, 185
 Orba T. iv, 177. vi, 35. 160. ix, 363. 674. 900. x, 7. xi, 178. xii, 125. 161. 271. S. ii, 4. 21. v, 3. 66
 Orbæ T. xii, 106
 Orbam T. iv, 562. 771. v, 631
 Orbare T. x, 708
 Orbarum T. iii, 74
 Orbata T. iv, 308. vii, 342. S. iii, 5. 10
 Orbatæ S. v, 3. 238
 Orbati S. ii, 1. 9. v, 1. 20
 Orbatis T. xii, 51
 Orbature T. ix, 780
 Orbatus S. iii, 3. 185. A. i, 631
 Orbavi T. xi, 185
 Orbe T. iii, 661. v, 514. vi, 216. 446. vii, 20. 197. viii, 509. ix, 105. 749. xii, 517. S. iii, 4. 39. iv, 9. 43. v, 3. 94. A. i, 231. ii, 159
 Orbem T. ii, 139. 400. 581. iii, 551. v, 530. vi, 246. 479. 656. vii, 25. viii, 722. x, 142. 632. xi, 120. 501. xii, 309. S. i, 6. 25. 35. 85. S. ii, 1. 83. v, 1. 86. v, 2. 132. A. i, 395. 441. 471. 621. A. ii, 178. 287
 Orbes T. i, 53. 576. ii, 278. iv, 471. vi,

525. x, 698. xi, 172. S. ii, 1. 42. v,
 2. 1. A. ii, 96
 Orbi T. vii, 790. S. iii, 4. 192. v, 5. 12
 Orbibus T. i, 505. 563. x, 81
 Orbis T. i, 211. 649. ii, 258. iii, 226.
 iv, 132. viii, 2. x, 375. S. i, 6. 87.
 iv, 2. 14. v, 1. 38. 90
 Orbita T. vi, 416. vii, 762. x, 551. xii,
 306. S. ii, 7. 51. iii, 3. 55. iv, 2. 35.
 A. i, 236
 Orbitæ S. iv, 3. 33
 Orbitas S. iv, 7. 33. 37
 Orbum T. i, 74. viii, 277
 Orbus T. iii, 45. S. v, 5. 13
 Orchomenos T. iv, 295
 Orcus T. xii, 434
 Ordinar S. ii, 1. 8
 Ordine T. i, 302. 451. 539. 552. ii, 169.
 174. 225. 395. 494. iii, 52. 239. 309.
 531. v, 101. 244. 448. vi, 274. vii,
 236. 394. 616. viii, 24. 223. 323.
 673. ix, 536. 605. x, 19. 251. 274.
 358. S. i, 4. 13. ii, 2. 42. ii, 3. 69.
 iii, 3. 63. 141. iv, 2. 39. v, 1. 181.
 v, 3. 128. A. i, 135. 328. 410. 523
 Ordinis T. v, 8
 Ordior S. v, 3. 36
 Ordire T. i, 81
 Ordo T. i, 198. 677. ii, 296. iv, 116.
 529. vi, 59. 244. 380. 390. ix, 563.
 S. i, 6. 43. 57. ii, 4. 12. iv, 1. 35.
 iv, 3. 147. v, 1. 97. A. i, 81
 Ore T. i, 108. 188. 348. 565. 588. ii,
 84. 132. 624. iii, 91. 103. 123. 441.
 593. 647. iv, 184. 337. 667. 707.
 744. 792
 Oreste T. xii, 511
 Orestem T. i, 476
 Orgia T. ii, 662. iv, 654. 785. vii, 687.
 xi, 488. xii, 788. S. v, 5. 4. A. i,
 593. ii, 139
 Ori T. v, 618
 Orichalca T. x, 660
 Oriens S. iv, 3. 154
 Orientis S. iii, 2. 102
 Origine T. i, 226. ii, 613. iii, 242. 485.
 iv, 49. 398. 702. vii, 291. viii, 228.
 610. ix, 333
 Origo T. i, 680. ii, 464. iv, 769. ix,
 514. S. i, 4. 69. ii, 7. 132. iv, 8. 59.
 v, 1. 53. v, 3. 124. 190
 Orion T. iii, 27. ix, 843. S. i, 1. 45. iii,
 2. 77
 Oriona T. ix, 461
 Orionis T. vii, 256
 Oris T. i, 312. iv, 768. vi, 332. vii,
 382. 566. viii, 4. 319. x, 824. xi,
 410. S. i, 5. 60. ii, 7. 112. iii, 2. 37.
 iii, 3. 59. iv, 4. 22. v, 3. 272. A. i,
 505. ii, 367
 Oritur S. iv, 1. 3
 Ormenus T. x, 515
 Ornabat S. iv, 6. 87
 Ornare T. vii, 570. S. iv, 8. 38
 Ornat T. vii, 226. S. iii, 4. 55
 Ornati T. iii, 467
 Ornatibus T. iv, 200
 Ornatus T. ii, 266. 298. iii, 279
 Orni T. vi, 101. A. i, 113
 Ornite T. xii, 219
 Ornitus T. xii, 142. 207
 Orno T. iv, 281. v, 18. vi, 933
 Ornos T. v, 515. S. ii, 7. 44
 Oro T. vi, 170. 809. vii, 257. 523. viii,
 93. 332. x, 267. 423. 604. 705. xi,
 594. 717. xii, 262. 264. S. i, 5. 63.
 ii, 1. 83. iii, 4. 103. iv, 8. 23
 Orontem S. iv, 7. 46
 Orphæ S. v, 3. 60
 Orphea T. v, 435. S. v, 3. 16
 Orpheos S. ii, 7. 40. 99
 Orpheus T. v, 344. S. ii, 7. 59. v, 1. 24.
 v, 5. 54
 Orsa T. ii, 420. 451. iii, 87. v, 29. vi,
 358. vii, 195. 247. x, 125. 360. xi,
 197. xii, 245. S. i, 4. 29. 53. ii, 1.
 114. iii, 4. 45. iv, 7. 55. v, 3. 101.
 v, 5. 27
 Orsis T. vi, 50
 Orsu A. ii, 335
 Orsus T. i, 451. iii, 316. 401. viii, 517.
 A. ii, 305
 Orta T. x, 601
 Orti T. i, 444
 Ortu T. v, 204. vi, 211. S. i, 2. 198.
 iii, 4. 73. iv, 3. 112. v, 3. 243. v, 5.
 80. A. i, 477
 Ortum S. i, 2. 71
 Ortus T. i, 235. 501. iii, 32. 469. 684.
 iv, 631. v, 42. x, 305. 382. xi, 699.
 xii, 2. S. i, 6. 9. ii, 1. 76. 218. ii, 2.
 45. ii, 7. 94. iii, 2. 33. iii, 3. 47. iv,
 6. 61. v, 1. 81. v, 3. 116. v, 5. 73
 Ortygia S. i, 2. 221
 Ortygiæ T. iv, 796
 Ortygiam T. v, 339
 Orythiæ T. xii, 630
 Os T. vi, 384
 Oscitationes S. iv, 9. 20
 Oscula T. ii, 354. 641. iii, 151. 707.
 711. iv, 20. 27. v, 594. vii, 194.
 534. ix, 330. x, 63. xii, 27. 319. 418.
 640. 707. 802. S. i, 1. 96. i, 2. 30.
 208. ii, 1. 46. 64. 173. iii, 1. 179.
 iii, 2. 57. iii, 3. 177. iii, 5. 31. v,
 5. 83. A. i, 576. 589. ii, 414
 Ossa T. iv, 141. v, 201. ix, 220. x,
 852. A. i, 151. 320

- Ossa T. ii, 29. 509. v, 597. vi, 271.
 843. viii, 434. 737. ix, 11. xii, 568.
 S. ii, 6. 91
 Ossæ T. ii, 82. iii, 319. viii, 79. S. iii,
 2. 65
 Ossæa A. ii, 407
 Ossæi T. xii, 554
 Ossibus T. iv, 508. v, 164. vi, 755. vii,
 769. viii, 702. xi, 234. S. ii, 7. 65.
 v, 1. 56. A. i, 303
 Ostende T. xii, 327. S. iii, 4. 8
 Ostendere T. vi, 89. vii, 452. ix, 188.
 x, 452. 373
 Ostenderet T. viii, 239
 Ostendi T. ix, 618
 Ostendimus T. viii, 679
 Ostendit T. viii, 648. S. i, 1. 24
 Ostenditur T. iv, 162. vi, 613. x, 375
 Ostensa A. ii, 53
 Ostentans T. vi, 909. ix, 543
 Ostentant T. vii, 238. xii, 725
 Ostentare T. vi, 647. vii, 620. xi, 735.
 A. ii, 148
 Ostentasset T. ii, 684
 Ostentat T. i, 54
 Ostia T. v, 146. vi, 328. 617
 Ostro T. i, 517. ii, 406. iv, 265. vi, 62.
 vii, 571. viii, 565. xi, 398. S. i, 4.
 97. iv, 1. 21. v, 1. 225. A. i, 308.
 ii, 82
 Ostrum S. v, 2. 66
 Osyryn T. i, 718
 Othryn T. iii, 319. iv, 655
 Othrya A. i, 238. 426
 Otia T. iii, 3. v, 199. vi, 111. 830. vii,
 80. 451. viii, 44. x, 91. 156. 225. xi,
 251. xii, 6. S. i, 2. 182. 265. i, 3.
 109. i, 4. 74. iii, 5. 61. 85. iv, 4. 34.
 49. iv, 6. 2
 Ova S. iv, 9. 30
 Ovans T. ii, 621. 684. iii, 260. v, 4.
 viii, 296. ix, 488. x, 451. 849
 Ovantem T. i, 711. iii, 391. vii, 604.
 xii, 585
 Ovantes T. iv, 841. S. ii, 1. 92
 Ovanti T. xi, 561. S. i, 2. 249
 Ovaret T. i, 153
 Oves T. ii, 676
 Ovet S. iv, 1. 8
 Ovilia T. i, 580
 Ovilibus T. x, 46
 Oxygarum S. iv, 9. 36
- P.
- Pabula T. iv, 706. vi, 361. viii, 358. ix,
 300. 448. xi, 15. xii, 566
 Pacabat T. iv, 250. vii, 92
 Pacantem S. v, 1. 261
 Pacata T. x, 289
 Pacatur T. ix, 441
 Pacatus S. iii, 1. 39
 Pace T. ii, 337. 425. 741. iii, 255. 372.
 529. iv, 596. 839. v, 116. xi, 474.
 S. i, 4. 84. iv, 1. 13. A. ii, 134. 143
 Pacem T. i, 443. ii, 537. iii, 97. 235.
 599. 657. v, 193. 677. vii, 32. 541.
 612. 807. viii, 180. x, 897. xi, 165.
 xii, 509. S. i, 1. 16. iii, 1. 66. iv, 3.
 17. iv, 4. 40. v, 2. 82. A. ii, 53
 Paci T. xi, 485. S. iv, 3. 134
 Pacifera T. xii, 65
 Pacificis S. v, 3. 189
 Pacificus T. xii, 683
 Pacis T. iii, 447. vi, 293. 552. vii, 512.
 x, 684. S. i, 4. 74. ii, 7. 111. iii, 2.
 138
 Pacisci T. i, 319
 Pacta T. xi, 365. 570. S. iii, 3. 58
 Pactæ T. ii, 398
 Pactis T. vii, 558
 Pacto T. vi, 197. viii, 630. x, 614
 Pactum T. i, 5. iii, 172. x, 584
 Pactus T. viii, 555
 Pado T. xii, 414
 Pæan T. i, 636. x, 343. S. i, 2. 2. ii,
 7. 8
 Pæana T. iv, 157. x, 300
 Pæanes T. viii, 224
 Pæones A. ii, 417
 Pæonio S. i, 4. 108
 Pagina S. iii, 2. 143
 Palæmon T. viii, 135. ix, 331. S. ii, 1.
 180. iii, 2. 39
 Palæmona T. i, 122. vii, 421
 Palæmone T. i, 14
 Palæmonio T. ii, 381
 Palæmonis T. vi, 10. x, 425
 Palæstinas S. iii, 2. 105
 Palæstini S. ii, 1. 161. v, 1. 213
 Palæstræ T. vi, 585
 Palæstras T. vi, 742. 833. S. iii, 1. 146.
 157
 Palæstris T. x, 498. S. ii, 1. 110. iv, 8.
 28
 Palam T. iii, 21. vi, 515. viii, 129. x,
 244. 582. 694. xi, 480. xii, 453. 616.
 S. i, 4. 88. ii, 3. 69. iii, 5. 10
 Palantes T. xi, 21
 Palantum T. vii, 724
 Palatia S. i, 1. 34. iv, 1. 8
 Palatino S. iii, 4. 38
 Pale T. vi, 830
 Palearibus T. iii, 332
 Palen A. ii, 441
 Pales T. vi, 111
 Palla T. i, 110. ii, 527. vii, 39. xi, 400.

xii, 469. 537. A. i, 262. ii, 291
 Pallada T. ii, 252. viii, 518. 714. ix,
 837. xii, 293. S. iii, 1. 133. 138. v,
 3. 88
 Pallade T. xii, 464. 583. S. i, 4. 20
 Palladi A. i, 285
 Palladia T. iv, 136
 Palladias A. ii, 139
 Palladiæ S. i, 1. 5
 Palladio S. iv, 2. 67
 Palladios T. v, 417. vi, 575
 Palladis T. ii, 597
 Palladius T. vii, 273
 Pallados T. i, 535. v, 100
 Pallam T. vii, 659. ix, 690. xi, 495.
 xii, 312
 Pallantis S. ii, 1. 92
 Pallas T. ii, 237. 243. 704. v, 357. viii,
 460. 501. 589. ix, 512. S. i, 6. 1. v,
 3. 91. A. ii, 152
 Palleat A. ii, 198
 Pallebat T. viii, 137. S. i, 2. 86
 Pallebunt T. iv, 506
 Pallenaos S. iv, 2. 56
 Pallens T. iv, 270. 318. vi, 393. ix, 861.
 xi, 534. xii, 141. 695. S. ii, 1. 217
 Pallent T. i, 620. vii, 223. xii, 406
 Pallentem T. iv, 525. xii, 676
 Pallentes T. ii, 48. 421. 506. iii, 303.
 vii, 653. S. ii, 1. 205. iii, 3. 24. 128
 Pallenti T. vi, 210
 Pallentia T. ii, 545
 Pallentibus T. viii, 1
 Pallentis T. vi, 26. S. v, 1. 27
 Pallere T. x, 383
 Palleret S. v, 2. 100
 Pallescit T. i, 547
 Pallet T. iv, 15. 424. v, 413. vii, 341.
 x, 566. A. i, 309
 Pallia S. iii, 4. 90
 Pallida T. ii, 120. iii, 394. 614. iv, 322.
 v, 590. vii, 286. xi, 589. S. v, 1. 128
 Pallidum S. ii, 7. 118
 Pallidus T. i, 660. vi, 450. viii, 18. xi,
 204. xii, 433. S. iv, 7. 15
 Pallor T. i, 537. ii, 98. iii, 564. iv,
 767. v, 264. vii, 360. x, 695. xi, 336.
 xii, 736. S. v, 1. 70. A. i, 158
 Pallore T. ii, 334. vii, 803. xii, 168. A.
 i, 515
 Palluit T. xi, 446
 Palma T. vi, 642. S. i, 6. 19
 Palmæ T. vi, 326. 489. 531. A. i, 69
 Palmam T. vi, 810. 905
 Palmas T. i, 497. x, 234. 336. xi, 557.
 S. iii, 4. 99
 Palmeta S. v, 2. 138
 Palmis T. ix, 335
 Palmite T. vii, 570. S. ii, 2. 102. iii, 1.

147. iv, 2. 36. v, 1. 48
 Palpetus T. x, 319
 Palpitat T. viii, 439. ix, 757. xii, 71
 Paludes T. viii, 17. ix, 452. S. iii, 2.
 67. iv, 3. 8
 Paludosi S. iii, 2. 108
 Palus T. ii, 376. iv, 757. v, 748. ix,
 391. S. i, 1. 76. iv, 3. 66
 Pamphylia S. i, 4. 77
 Pampineis A. i, 634
 Pampineos T. iv, 656
 Pampineum T. iv, 386
 Pan T. xi, 34
 Pana T. iii, 480. S. i, 3. 78. ii, 3. 8. 34
 Panaria S. i, 6. 31
 Pandam T. i, 561. v, 218. viii, 46
 Pandas T. iv, 842. S. iv, 2. 60
 Pande T. i, 671. iv, 34. 486. 621. v, 46.
 xii, 266. S. i, 2. 17. iv, 8. 1
 Pandere T. iii, 627. x, 162. xi, 735. S.
 i, 4. 92. iii, 2. 40. v, 1. 95. v, 3.
 156. 235. A. ii, 375
 Panderet S. ii, 3. 32. v, 2. 178
 Pandionæ T. viii, 617
 Pandionio T. ii, 720
 Pandis S. iii, 1. 104
 Pandit T. iv, 808. vi, 754. x, 284. S. i,
 1. 22. i, 2. 145
 Pandite T. xii, 772
 Panditur T. iv, 520. x, 5. 193. S. iii, 3.
 68
 Pando T. v, 244. S. i, 5. 30
 Pandunt A. i, 101
 Panemo T. ix, 293
 Panes S. ii, 2. 106
 Panes S. iv, 9. 37
 Pangæa T. vi, 666. x, 512. S. i, 2. 223
 Pannoniæ S. v, 2. 135
 Pannonius S. i, 4. 78
 Panopen T. vii, 344
 Panopeus T. x, 497
 Paphia S. iii, 4. 88
 Paphiæ S. v, 4. 8
 Paphias T. iv, 300
 Paphie S. iii, 4. 82
 Paphii S. i, 2. 101
 Paphon T. v, 61. S. i, 2. 159
 Para T. iii, 350. A. ii, 134
 Parabas T. iii, 369. v, 714. viii, 334
 Parabat T. iv, 739. v, 660. vi, 693. xi,
 143. xii, 422. 609. S. v, 2. 30. A. i,
 96
 Parabis S. iv, 4. 71
 Parætoniis S. iii, 2. 49
 Parætonio T. v, 12
 Paramus T. x, 241. xi, 97. S. ii, 3. 62.
 A. ii, 38
 Parant T. ii, 205. iii, 81. vi, 620. A. i,
 155. 272

- Parantem T. vi, 808. 891. vii, 458. x, 472. S. ii, 1. 24. v, 2. 83. A. i, 586
 Parantes T. vii, 818. S. v, 2. 87
 Paranti S. v, 2. 150
 Parantur T. iii, 523. S. v, 1. 236. A. i, 394
 Parare S. iv, 3. 44
 Parari T. ii, 546. S. i, 2. 219
 Paras T. i, 597. iii, 270. x, 691. S. iv, 1. 18. iv, 4. 67. v, 2. 62
 Parasti S. ii, 1. 75
 Parat T. ii, 109. 705. iv, 416. vii, 173. 280. 321. viii, 297. xi, 555. xii, 4. 604. S. i, 2. 18. iii, 2. 8. A. i, 148
 Parata T. viii, 272. S. iii, 1. 25
 Paratæ T. iii, 610. ix, 36
 Paratas T. viii, 387
 Parate T. xii, 772
 Parati T. i, 192. iii, 4. 668. S. ii, 2. 130
 Parato T. xii, 32
 Paratu A. i, 18
 Paratum S. ii, 2. 128
 Paratus T. ii, 104. 387. iii, 719. v, 37. ix, 170. x, 413. A. i, 97. ii, 266
 Paravi T. i, 70
 Parca T. xii, 487. S. ii, 1. 138. iv, 5. 13
 Parcæ T. iv, 780. v, 274. 736. vi, 325. 920. vii, 367. viii, 13. 439. x, 737. xi, 189. S. ii, 7. 89. v, 1. 169
 Parcarum T. i, 706. S. i, 2. 24. iii, 1. 171. v, 2. 85. v, 3. 174. A. i, 498
 Parcas T. vii, 774. viii, 191. 328. xi, 462. S. iii, 3. 186. A. i, 255
 Parcat S. i, 2. 269
 Parce T. ii, 649. 689. vii, 219. ix, 813. 814. xi, 343. S. i, 2. 270. v, 1. 179. v, 2. 84
 Parcens T. vi, 305. vii, 14
 Parcente T. iii, 131. A. i, 573
 Parcentes S. i, 2. 80
 Parcentia S. iii, 3. 168
 Parcere T. i, 657. xi, 131. S. i, 4. 44
 Parci S. iv, 6. 51. v, 1. 123
 Parcior T. ii, 422. vii, 689
 Parcis T. iii, 491. viii, 382. S. ii, 1. 148
 Parcit T. ii, 446. viii, 529. xi, 547
 Parcite T. v, 701. vii, 665. xi, 576
 Parcius T. ix, 669. S. i, 5. 44. v, 3. 75
 Parcum T. ii, 176
 Pareat T. xi, 109
 Pareant T. x, 732
 Parebimus A. i, 660
 Parebunt S. iii, 3. 198
 Parem T. iii, 307. vi, 840. vii, 377. viii, 286
 Paremus T. x, 681
 Parendi S. iii, 3. 49
 Parens T. i, 127. 698. ii, 659. iii, 106. 134. 710. iv, 226. 249. v, 229. vi, 35. 82. 189. 280. 563. ix, 390. 900. x, 462. 707. 713. xi, 170. S. i, 2. 178. ii, 1. 77. 99. iv, 1. 17. iv, 2. 15. iv, 3. 139. v, 2. 144. v, 3. 77. A. i, 141. 197
 Parent T. iii, 477. viii, 157. x, 433. S. i, 4. 108. iii, 2. 44. iii, 3. 95. A. ii, 63
 Parente A. ii, 221
 Parentem T. i, 74. ii, 435. iv, 353. 552. v, 85. vi, 149. ix, 880. 885. x, 773. xi, 607. 633. S. iii, 3. 39. iv, 4. 74
 Parentes T. i, 704. ii, 235. 663. iii, 93. 114. 156. 200. iv, 231. vi, 203. ix, 295. 376. 780. x, 687. xii, 708. S. ii, 1. 96. 174. 234. ii, 6. 99. iii, 3. 142. v, 3. 46. 137. v, 5. 72
 Parenti T. iii, 686. v, 318. vi, 170. 182. viii, 113. 506. ix, 357. 725. 813. x, 705. xi, 69. xii, 79. S. i, 2. 269. ii, 6. 2. iv, 8. 26. v, 2. 140. v, 3. 212. A. i, 283. 534. 665. ii, 177
 Parentibus T. x, 231
 Parentis T. i, 23. 234. 400. ii, 715. iv, 465. v, 407. 599. vi, 276. vii, 13. xi, 76. 616. 737. S. iii, 3. 18. iv, 3. 103. v, 3. 232. A. i, 363. 624. ii, 182
 Parentum T. i, 694. ii, 253. v, 746. vi, 268. vii, 396. ix, 440. S. ii, 1. 82. iii, 3. 4. v, 2. 15. v, 3. 117. A. i, 12. 25
 Parere T. i, 515. ii, 445. iv, 178. vii, 375. xi, 686. S. ii, 5. 3
 Pares T. ii, 642. iii, 665. xi, 408. S. i, 2. 258
 Paret T. i, 303. vi, 4. x, 82. xi, 596. S. ii, 2. 76
 Pari T. vi, 118. S. iv, 2. 21
 Paria T. vii, 292
 Pariat A. ii, 280
 Paribus T. xii, 584
 Paridis S. ii, 7. 96
 Paris S. ii, 6. 27
 Paritura T. xii, 539. A. i, 656
 Parma T. ii, 584. 644. iv, 267. v, 662. viii, 715. 732. ix, 173. 358. 472. xi, 343. 399. xii, 607
 Parmæ T. viii, 524. ix, 89. 746
 Parmam T. viii, 496
 Parnassi T. ii, 629. v, 532. vi, 357. ix, 643. S. iv, 4. 47. 90
 Parnassia T. iv, 216. x, 207. S. v, 3. 7
 Parnasson T. vii, 346
 Parnassus T. i, 118. S. i, 2. 223
 Parnes T. xii, 620
 Paro T. iii, 281. v, 106
 Paros T. v, 182. A. ii, 3
 Parrhasias T. iv, 246. S. iv, 5. 5
 Parrhasii T. iv, 293
 Parrhasiæ T. viii, 370. xi, 178

- Parrhasio T. ix, 744
 Parrhasis T. vii, 8
 Parrhasium T. vii, 163
 Pars T. i, 517. 519. ii, 228. iii, 118. 130. 131. 413. iv, 64. 66. 169. 170. 685. 798. v, 382. vi, 792. viii, 704. x, 225. 226. 528. 529. xii, 26. 27. S. i, 2. 232. iii, 1. 120. iii, 2. 28. 29. v, 1. 157. 177. A. i, 108
 Parta T. v, 321
 Parte T. i, 30. 527. ii, 387. iv, 345. vi, 84. 177. 283. viii, 134. 218. 608. ix, 85. 821. x, 296. 756. xi, 354. 458. xii, 341. S. i, 4. 121. A. ii, 211
 Partem T. i, 407. vi, 702. 907. viii, 704. ix, 85. xi, 749. S. i, 6. 8. ii, 6. 4. iii, 2. 7. v, 1. 246. A. i, 108
 Partes T. ii, 588
 Parthaoniæ T. i, 670
 Parthaonis T. ii, 726
 Parthenios T. ii, 207
 Parthenium T. iv, 285
 Parthenopæe T. iv, 248. ix, 813
 Parthenopæum T. vi, 561
 Parthenopæus T. vi, 616. 622. vii, 642. viii, 661. S. ii, 6. 43
 Parthenope S. i, 2. 261. iii, 1. 152. iii, 5. 79. iv, 4. 53. iv, 8. 3. v, 3. 105
 Parthenopen S. ii, 2. 84. iii, 1. 93
 Parthorum T. vi, 597
 Parthus S. ii, 6. 19. iv, 4. 31
 Partitæ T. xi, 113. xii, 387. S. iii, 2. 26
 Partiri T. viii, 280. S. v, 2. 38
 Partiti T. i, 176. iii, 499. vi, 488. x, 41
 Partitis S. i, 3. 58
 Partitum T. i, 475
 Partitur S. v, 1. 207
 Partitus S. iii, 3. 139
 Parto T. iii, 554
 Partu T. viii, 197. S. i, 2. 268. A. i, 212
 Partus T. ii, 72. 172. v, 461. vi, 154. 181. xii, 84. S. iii, 3. 122. A. i, 674. ii, 258
 Parva T. v, 656. ix, 308. xii, 689. S. i, 4. 122. i, 5. 62. ii, 3. 6. 62. iii, 1. 83. 153. iv, 1. 29. iv, 2. 52. v, 1. 127. v, 3. 159. v, 5. 77
 Parvæ S. iii, 1. 9
 Parve T. v, 534. vii, 93. ix, 719. 839. S. v, 5. 74
 Parvi T. vi, 71. S. i, 6. 44. iv, 5. 1
 Parvulus A. ii, 303. 304
 Parvis T. ix, 188
 Parvit T. x, 336
 Parvo T. iv, 162. v, 547. 617. vi, 288. vii, 522. viii, 160. ix, 739. xii, 348. S. ii, 6. 40. iv, 7. 45. A. i, 38
 Parvos T. v, 150. x, 53. 573. xi, 419
 Parvum T. i, 609. iii, 682. iv, 783. vi, 859
 Parvus S. iii, 1. 47. iv, 3. 59. iv, 5. 41. iv, 6. 37
 Pascas S. i, 6. 37
 Pascat T. x, 825
 Pascebat T. vi, 77. 608. viii, 493
 Pasci T. vi, 339. A. i, 220
 Pascit T. vii, 574
 Pascitur T. iii, 545. vii, 9. ix, 406
 Pascua T. ii, 434. iii, 330. iv, 70. A. i, 419
 Pasithea T. ii, 286
 Passa T. i, 575. S. v, 1. 46
 Passi T. i, 409. 481. iii, 163. x, 38
 Passibus T. ii, 646. iii, 410. x, 383
 Passis T. vii, 203
 Passos T. iii, 548
 Passu T. i, 601. iv, 257. v, 655. xii, 220. S. v, 2. 61. v, 3. 161. A. ii, 401
 Passum T. ii, 605. iii, 341. viii, 245. S. iv, 9. 38
 Passura T. i, 282. S. i, 3. 61
 Passure T. iii, 100
 Passus T. ii, 397. 451. iii, 454. ix, 684. S. i, 1. 29. iii, 3. 72. iii, 5. 47. iv, 3. 77. v, 2. 104. A. ii, 296. 408
 Pastor T. iii, 46. vi, 188. vii, 393. 437. x, 574. S. i, 2. 43. 214. i, 4. 105. A. i, 20. ii, 337
 Pastorale T. xii, 268
 Pastoralis T. iv, 301
 Pastoralia T. vii, 262
 Pastores T. iv, 368
 Pastoribus T. ii, 378. S. iii, 2. 116
 Pastoris T. xi, 310
 Pastorum T. i, 367. iv, 715. viii, 693. ix, 191
 Pastu A. i, 556
 Pastum S. iv, 5. 36
 Pastus T. xi, 115. A. i, 315. ii, 430
 Pataræa T. i, 696
 Pateat T. ii, 727. xii, 42
 Patebant T. ix, 876
 Patebunt T. xi, 730
 Patefecerat T. ix, 760
 Patefeceris A. i, 62
 Patefecit T. vii, 627
 Patent T. iii, 42. 49. iv, 434. v, 597. vi, 985. vii, 555. x, 375. xi, 117. xii, 148. S. i, 1. 50. A. i, 111
 Patentem T. ii, 123. A. ii, 35
 Patenti T. iii, 160
 Patentibus T. viii, 360
 Pater T. i, 204. 248. 398. 579. ii, 139. 199. 217. iii, 11. 146. 346. 387. 431. 516. 690. 696. 697. 704. 711. iv, 134. 383. 569. 644. 773. v, 25. 34. 42. 118. 146. 659. 748. vi, 37. 75.

374. 308. 529. vii, 84. 161. 198. 248.
 296. 304. 316. 342. 385. 406. 429.
 519. 779. viii, 653. ix, 22. 72. 404.
 836. 841. x, 246. 427. 622. 634. 689.
 722. 767. 884. xi, 68. 107. 119. 134.
 156. 172. 207. 297. 347. 620. xii, 69.
 114. 228. 723. S. i, 1. 31. 40. 97. i,
 2. 220. i, 4. 95. 117. i, 6. 1. 62. 100.
 ii, 1. 119. ii, 3. 74. ii, 6. 84. iii, 1.
 108. 125. 141. iii, 2. 42. iii, 3.
 12. 152. 183. iii, 4. 48. iv, 3. 161.
 iv, 4. 95. iv, 8. 20. v, 1. 14. 167. v,
 2. 31. v, 3. 28. 204. 207. 265. A. i,
 313. 363. 657. ii, 83. 218. 383
 Paternus T. vi, 211
 Paternum T. i, 541
 Paternas T. x, 313
 Patere S. ii, 7. 122. A. i, 17
 Paterent T. ii, 416
 Paterere S. ii, 6. 65
 Paternis T. iv, 464. A. ii, 100
 Paterna S. iii, 5. 64. iv, 4. 75. A. i, 547.
 ii, 167
 Paternas T. viii, 286
 Paternam A. i, 468
 Paterni T. xii, 71. 497. S. v, 2. 60
 Paternis T. i, 83. iii, 580. v, 240. S. iv,
 5. 54
 Paterno T. i, 464. ii, 438. iv, 350. xii,
 263
 Paternos T. i, 78. viii, 612
 Paternum T. vii, 257
 Patescat S. iii, 3. 27
 Patescunt T. iv, 521. ix, 522
 Patet T. vii, 230. ix, 528. x, 394. 551.
 xii, 704. S. i, 5. 52. ii, 1. 4. ii, 2. 77.
 iv, 2. 83. v, 3. 101
 Patetis S. ii, 7. 91
 Pati T. i, 443. iv, 732. v, 15. vii, 172.
 xi, 551. xii, 200. S. ii, 5. 3. iii, 1. 14
 Patlamur S. v, 2. 90
 Patientur T. vi, 754
 Patiar A. i, 528
 Patiare S. ii, 1. 30
 Patiemur T. xi, 271
 Patiens T. xi, 237. 590. xii, 534. S. i,
 4. 79
 Patientior T. i, 190. x, 356
 Patiere T. x, 203. S. iii, 3. 210
 Patiosus S. iv, 9. 43
 Patitur S. i, 6. 90
 Patre T. v, 222. viii, 759. S. i, 2. 272.
 iii, 3. 154. 194
 Patrem T. i, 66. 467. 539. iii, 172. iv,
 631. v, 123. 279. 283. 289. vi, 309.
 vii, 154. 468. viii, 44. 287. 515. 716.
 ix, 417. x, 721. 887. xi, 26. 299. 379.
 594. 626. 659. xii, 337. S. ii, 1. 34.
 103. iii, 3. 188. iv, 3. 44. v, 2. 54.
 76. v, 3. 206. A. i, 50. 345. ii, 199.
 203
 Patres T. ii, 450. iv, 16. vii, 242. viii,
 602. 669. x, 709. xi, 134. 279. xii,
 555. S. ii, 1. 31. ii, 5. 25. iv, 1. 26.
 v, 2. 109. 161. v, 3. 215. v, 5. 13.
 A. ii, 117
 Patri T. i, 594. ii, 73. 160. iv, 579. vii,
 75. x, 251. xi, 265. xii, 90. S. iii, 4.
 S. v, 2. 120
 Patria T. ii, 190. iii, 376. iv, 76. vi,
 770. x, 789. xi, 167. 391. xii, 507.
 S. iii, 5. 13. v, 3. 162. A. i, 41. 147.
 507
 Patrie T. iii, 207. iv, 83. 93. v, 609.
 vi, 674. viii, 111. 139. ix, 737. x,
 353. 608. xi, 270. 561. 653. 698. xii,
 329. 535. S. iii, 4. 67. iv, 2. 58. iv,
 3. 18. iv, 4. 71. iv, 8. 15. v, 3. 124
 Patriam S. iv, 5. 21. A. ii, 271
 Patrias T. x, 50. 343. 585. 603. xii, 519.
 S. iii, 4. 81. v, 2. 167. v, 3. 225
 Patricia S. iv, 5. 44. v, 2. 28
 Patricias S. iv, 8. 60
 Patricius S. i, 2. 71
 Patricio S. i, 4. 97
 Patris S. ii, 2. 6. iv, 8. 45. 54. v, 3.
 134. A. i, 479
 Patriis T. i, 312. ii, 200. 726. vi, 610.
 vii, 285. 319. 729. xi, 422. 750. xii,
 699. S. iii, 2. 37. iii, 4. 95. v, 3.
 206. A. i, 267. ii, 367
 Patrio T. i, 604. ii, 662. iii, 478. vi,
 386. vii, 211. xii, 515. iii, 3. 119.
 iii, 5. 6. A. i, 2. 616
 Patrios T. iv, 30. v, 626. vii, 147. 507.
 x, 693. xii, 327. S. iii, 1. 23. iv, 7.
 43. v, 3. 83. 275
 Patris T. i, 234. ii, 373. iii, 305. 662.
 iv, 708. v, 125. 237. 314. 321. 493.
 655. vi, 347. 480. vii, 81. 263. viii,
 392. ix, 381. xi, 645. S. iii, 1. 163.
 iii, 3. 15. 136
 Patrium T. vi, 836. 840. xi, 33. xii, 581
 Patrius T. iv, 111. xi, 277. S. iv, 8. 19
 Patrocle A. i, 633
 Patroclus A. i, 175
 Patruis T. iii, 303. iv, 429
 Patrum T. i, 680. ii, 442. 464. v, 259.
 424. ix, 41. S. i, 2. 108. i, 4. 39. 115.
 ii, 1. 23. iii, 3. 208. v, 3. 146. 177.
 v, 5. 38. A. i, 424
 Patruo T. i, 295
 Patuere T. i, 363. iii, 150. v, 208. 395.
 449. vi, 449. xii, 29
 Patuerunt T. v, 540
 Patuisse T. ii, 14. iv, 314. viii, 57
 Patuisset A. ii, 98
 Patuit T. ix, 109. S. iii, 3. 169

- Patula S. ii, 1. 70
 Patulas T. x, 521
 Patulis S. iv, 6. 2
 Patulo T. i, 588. iv, 798. vii, 444
 Pauca S. i, 9. 125. A. ii, 133
 Pauci T. ii, 668
 Paucos T. ii, 552. iii, 11
 Paveant A. ii, 121
 Pavens T. i, 346. iv, 137
 Pavent T. vi, 394. vii, 806. A. i, 461.
 ii, 79. 295
 Paventem A. i, 251. ii, 216
 Paventes T. viii, 12. x, 522. xi, 24. 413.
 xii, 748
 Paventi S. iii, 2. 83
 Paventibus T. iv, 408
 Paventis T. ii, 651. S. v, 9. 106
 Paves S. i, 2. 33
 Pavescens T. xii, 222
 Pavet T. i, 94. ii, 329. iv, 46. 141. x,
 174. S. i, 1. 53. A. i, 563
 Pavidas T. x, 905
 Pavidit T. v, 567. S. ii, 5. 13
 Pavidis T. iii, 457
 Pavi S. i, 1. 80
 Pavor T. iii, 425. iv, 497. vii, 127. x,
 559
 Pavorem T. vii, 108
 Pavores T. iii, 344. iv, 369
 Pauper T. v, 513. vii, 720. S. i, 4. 137.
 iii, 1. 8. 102
 Paupere T. i, 151. S. v, 2. 18
 Pauperibus A. i, 125
 Pauperis T. ii, 407. S. iii, 1. 39
 Paupertate S. v, 1. 62
 Pax T. iii, 296. vi, 456. vii, 87. 454.
 viii, 626. xii, 8. 699. S. iii, 2. 88. iii,
 5. 85
 Peccavit T. viii, 689
 Peccaverit S. i, 4. 18
 Pecori T. i, 586
 Pecoris T. i, 581. iv, 263. ix, 506. S.
 iv, 6. 102
 Pecorosa T. iv, 46
 Pecoroso T. x, 229
 Pecorum T. i, 367. iv, 296. vii, 265.
 xii, 239. S. ii, 3. 18
 Pecti A. ii, 185
 Pectine T. v, 341. A. ii, 159
 Pectora T. i, 599. 618. ii, 101. 338.
 442. 567. 584. 637. iii, 70. 149. 228.
 254. 265. 285. 381. 392. 413. 515.
 600. iv, 110. 131. 152. 173. 305. 317.
 364. 542. 595. 759. v, 57. 161. 214.
 283. 294. 397. 596. 662. 686. 722 et al.
 Pectore T. i, 52. 110. 125. 246. 379.
 431. 613. ii, 145. 291. 321. 327. 364.
 410. 481. 580. 673. iii, 196. 306.
 334. 509. iv, 73. 92. 140. 319. 607.
 v, 166. 202. 371. vi, 126. 194. 416.
 655. 823. vii, 89. 134. 137. 143. 481.
 499. 542
 Pectoribus T. ii, 509. iii, 325. 397. v,
 253
 Pectoris T. vi, 371. 394. vii, 530. viii,
 519. xii, 607. S. ii, 1. 150. v, 3. 120.
 A. i, 226. 299
 Pectus T. i, 593. ii, 654. iii, 654. iv,
 566. v, 113. 375. vii, 362. viii, 483.
 496. ix, 599. x, 308. 439. 619. 676.
 735. S. iii, 2. 51. iv, 4. 29. 103. v, 5.
 17. A. i, 543. 628. ii, 200
 Pecuaria S. iii, 3. 93
 Pecudes T. i, 339. iv, 141. 445. v, 175.
 vi, 220. viii, 339. x, 141. xi, 222
 Pecudum T. i, 523. iii, 456. v, 349.
 viii, 308. S. i, 2. 184. iv, 8. 2
 Pecus T. i, 275. ii, 63. 520. iii, 47. 478.
 iv, 14. 704. 733. v, 323. vi, 112.
 348. vii, 66. 437. viii, 476. 577. x,
 98. ii, 3. 25. iii, 2. 77. v, 4. 3. A. i,
 596. ii, 356
 Pede T. ii, 329. viii, 399. xi, 255. S. ii,
 7. 22. v, 3. 92
 Pedem S. i, 2. 9. iv, 6. 30
 Pedes T. ii, 574. iv, 165. v, 3. vi, 567.
 695. vii, 755. viii, 87. 448. 564. ix,
 289. 619. x, 410. S. iv, 4. 67. v, 1.
 112. v, 3. 160. A. ii, 234
 Pedestres T. ix, 208. x, 740
 Pedibus T. vi, 900
 Peditem A. ii, 423
 Pedites T. viii, 350. A. i, 418
 Peditum T. vii, 618. x, 520. xii, 657
 Pedore T. iv, 616
 Pedum T. i, 304. iv, 277. vi, 420. 794.
 ix, 249. A. i, 60
 Pegasus A. i, 65
 Pejerante S. iv, 3. 5
 Pejor T. iv, 401. v, 56. x, 92. S. iii, 2.
 77
 Pejoris S. i, 4. 14
 Pelagi T. i, 372. v, 288. ix, 460. 516.
 x, 94. S. ii, 2. 26. 50. iii, 3. 92. A.
 i, 48. 233. 293. ii, 106
 Pelago T. i, 223. 702. iii, 57. v, 339.
 351. 381. 388. 476. 708. ix, 338. xi,
 277. S. i, 2. 208. ii, 3. 78. 119. iii,
 1. 13. 148. iii, 2. 48. 63. A. i, 37. 68.
 220. 362. 451. ii, 10
 Pelagus S. i, 3. 27. iii, 2. 33. iv, 3. 57.
 A. i, 244
 Pelagum T. ii, 156. v, 368. xi, 183. xii,
 790
 Pelasgam S. iv, 6. 68
 Pelasgas T. xii, 195. A. i, 451
 Pelasgi T. vi, 43. 410. 727. vii, 523.
 viii, 723. x, 482. xi, 41. 757

- Pelasgia T. iv, 778. vii, 247. viii, 327.
 ix, 12. 396. x, 330. 432. 451. S. iii,
 2. 142. A. ii, 232
 Pelasgos T. vii, 2. xii, 101. 697. A. ii,
 77
 Pelasgum T. vii, 532. x, 2. xii, 68
 Pelea T. v, 379. S. i, 2. 215. ii, 1. 89.
 A. i, 90. ii, 247. 342
 Peleia A. ii, 210
 Peleius A. i, 551
 Peleos A. i, 507
 Pelethroniam T. ii, 598
 Peleus S. ii, 1. 90. A. i, 440. ii, 224
 Peliacis T. vi, 375. A. i, 321. 651. ii,
 450
 Peliaco A. ii, 297
 Pelias T. v, 336
 Peliden S. ii, 7. 97. A. ii, 47
 Pelides A. ii, 80. 150
 Pelion T. viii, 79. x, 852. S. iii, 2. 65.
 A. i, 39. 107. 151. 194. 249. 577. ii,
 343
 Pellæo S. i, 1. 86
 Pellæus S. iv, 6. 59
 Pelle T. ii, 618
 Pellentem T. v, 399
 Pellere T. i, 306. iii, 72. ix, 144. xii,
 97. S. v, 2. 106. A. i, 353
 Pelleret T. xii, 439
 Pellicia T. iv, 676. vii, 160. x, 67
 Pellis S. ii, 3. 37
 Pellite T. v, 105
 Pellitur T. viii, 386. xii, 59. 431
 Pellucet T. vi, 578
 Pellunt T. x, 528
 Pelopæa T. ii, 471. vii, 422. x, 749
 Pelopeia T. i, 117
 Pelopeides T. x, 50. xii, 540
 Pelopem T. vi, 122
 Pelopi T. vi, 6
 Pelopis T. vii, 207. 248. S. iv, 6. 68.
 v, 3. 52. A. i, 441
 Pelops T. ii, 436. iv, 590. vi, 284. vii,
 95
 Pelorum S. i, 3. 33
 Pelorus T. iii, 596
 Pelta S. v, 1. 131
 Peltæ T. xii, 528
 Peltas T. vii, 270
 Peltiferis T. xii, 761
 Peltis T. vii, 174
 Pelusiaci S. ii, 7. 70
 Penates T. i, 50. 124. 481. 572. 608.
 643. ii, 66. 405. iii, 385. iv, 211. vi,
 135. vii, 512. ix, 360. x, 708. i, 216.
 367. 464. xii, 73. 551. S. i, 2. 50.
 145. i, 3. 2. ii, 1. 67. iii, 1. 103. iii,
 3. 160. iii, 4. 47. 104. iii, 5. 12. 58.
 iv, 2. 25. iv, 6. 87. iv, 7. 30. iv, 8.
 54. v, 1. 142. 198. v, 2. 171. A. ii,
 71. 208
 Penatibus T. v, 695. vii, 408. xii, 5.
 471. S. i, 3. 59. ii, 1. 76
 Pendebat T. i, 434. iii, 505. 607. A. ii,
 311
 Pendebitis T. ix, 818
 Pendemus T. iii, 611
 Pendens T. i, 332. viii, 110. ix, 285. x,
 861. S. i, 5. 28
 Pendent T. vi, 640. 862. x, 457. 920.
 xii, 490. S. i, 2. 152
 Pendente T. iv, 186. xii, 32
 Pendentem T. viii, 311
 Pendentes T. vii, 661. ix, 695. x, 401
 Pendentibus S. ii, 2. 16
 Pendentis S. ii, 7. 4
 Pendere T. xi, 223. 293
 Pendet T. iv, 235. v, 369. vii, 123. ix,
 195. S. v, 3. 125
 Pendimus T. iv, 393
 Pendula S. ii, 3. 54. iv, 3. 28
 Penceia T. iv, 143
 Penelope S. iii, 5. 47
 Penetrabile T. ii, 653. vii, 652. S. iii, 5.
 21. A. ii, 16
 Penetrabilis T. x, 85
 Penetrare T. vii, 602. x, 176. S. v, 2. 19
 Penetralia T. iii, 581. 637. viii, 198. ix,
 346. S. v, 3. 179. A. ii, 346
 Penetralibus T. v, 313. xi, 635. S. iii,
 5. 56
 Penetrare T. x, 635. xii, 199
 Penetrarunt T. vi, 38
 Penetrata S. iv, 6. 104
 Penetraveris S. iv, 4. 4
 Penetravit S. iv, 3. 133
 Penna T. iv, 410. v, 433. ix, 762
 Pennæ S. iv, 3. 38
 Pennas T. xii, 18. S. i, 2. 135. v, 4. 16.
 A. i, 374
 Pennis T. ii, 209. viii, 258. x, 91. S. i,
 2. 104. iii, 3. 133
 Pensa T. xi, 440. iii, 206. viii, 59. ix,
 615. S. iii, 1. 162. A. i, 261. 583.
 654. ii, 276
 Pensamus A. i, 69
 Pensare S. iii, 3. 192. A. ii, 271
 Pensaret S. ii, 1. 113
 Pensavit T. v, 711
 Pensi T. viii, 550
 Penso T. iii, 642
 Pensum T. vi, 48. viii, 381. S. iii, 3.
 172
 Penthea T. iii, 170. iv, 565. A. ii, 166
 Pentheia T. xi, 318
 Penthei T. xii, 244
 Pentheum T. ii, 575
 Pentheus T. vii, 211

Pependit S. i, 2. 108
 Peperci T. ix, 893
 Peperi T. vi, 172. vii, 491. 514. x, 797
 Peperisse S. ii, 6. 25. A. i, 91
 Pepigi T. x, 764
 Peplum T. x, 56
 Pepulere T. vi, 218
 Pepulit T. x, 545
 Peracta T. iii, 94. viii, 572. xi, 671. xii, 338. S. v, 5. 24
 Peractas T. xi, 746
 Peracti T. x, 265. S. iii, 5. 86
 Peractis T. x, 790. xi, 562
 Peractos S. i, 6. 58
 Peractum T. xi, 536. S. i, 1. 2
 Peragant T. ix, 21
 Peragunt T. v, 543. viii, 208. S. iii, 1. 45
 Peraguntur A. i, 314
 Percensere T. i, 268
 Percenset T. iv, 576
 Percitus T. x, 376
 Percoquit S. i, 6. 15
 Perculerant T. viii, 451
 Perculerat A. i, 169
 Perculerit T. iii, 21
 Perculit T. i, 567. vi, 805
 Perculsus T. x, 122
 Percurrere T. iv, 697
 Percussa T. i, 347. iv, 807
 Percussae T. v, 527
 Percussam T. viii, 683
 Percussit T. v, 89. viii, 444
 Percusso T. viii, 711
 Percussum T. ii, 277
 Percussus T. iv, 61. 260
 Percutis T. xi, 606
 Percutit T. x, 310
 Perdas A. i, 659
 Perdere T. ix, 58. x, 399. 648. xii, 693. S. ii, 5. 29
 Perderet T. xii, 719. S. v, 5. 76
 Perdes A. i, 625
 Perdidit T. v, 308. S. iii, 2. 36
 Perdis T. ii, 656
 Perdita A. i, 582
 Perditis T. v, 136
 Perdix S. ii, 4. 20
 Perdocte S. v, 3. 3
 Perdomitam T. i, 524
 Perdomui A. ii, 104
 Perdant T. viii, 415
 Perdurat T. viii, 88
 Perduratura T. i, 143
 Perdurant S. i, 2. 277
 Pereant T. viii, 37. x, 133. A. i, 342
 Pereat T. xii, 136
 Peredit T. vi, 109

Peregit T. v, 574. xi, 56
 Peremtæ T. vii, 178
 Peremti T. x, 351
 Peremtis T. xii, 149
 Peremto T. vii, 636. x, 179
 Peremtos T. viii, 665. x, 748
 Peremtum T. v, 333. S. ii, 6. 18
 Peremtus T. x, 809
 Perenne S. iv, 6. 92
 Perennem S. iv, 6. 19
 Perennes T. iv, 775
 Perenni T. vii, 68. xii, 76. S. v, 1. 12
 Pererrat T. i, 313. xi, 140. A. i, 306
 Pererratis T. v, 588
 Pereunt T. v, 154. vi, 400. viii, 414. ix, 869
 Pereuntibus S. i, 4. 91
 Perfecta T. iv, 132
 Perfectam T. i, 540
 Perfecto T. v, 180
 Perferat S. iii, 3. 30. A. ii, 357
 Perferre T. ii, 217. 699. iii, 49. 571. viii, 45. 531. S. iii, 2. 83. v, 1. 227. v, 2. 166
 Perfert T. xi, 502
 Perferte T. iv, 685. xii, 407
 Perfida T. iv, 193. x, 593. xi, 677. S. i, 3. 85. A. ii, 198
 Perfide T. vi, 197. xi, 569
 Perfidus T. iii, 1
 Perforat T. viii, 699. S. i, 5. 46. A. i, 107
 Perfossa T. ii, 710. ix, 522
 Perfossam T. ix, 767
 Perfossi T. xi, 153
 Perfossis T. ii, 472
 Perfossus T. iii, 654. ix, 760
 Perfringam S. iii, 1. 113
 Perfringere T. vii, 434
 Perfringit T. ii, 636. x, 553
 Perfringunt T. v, 162
 Perfuderat T. ii, 144
 Perfundant S. ii, 7. 11
 Perfundere T. v, 119
 Perfundit T. ii, 124. 209. 285
 Perfurere T. iv, 823
 Perfuris T. iv, 389
 Perfurit T. iv, 732
 Perfusa T. v, 573. x, 747
 Perfusum T. iii, 228, 419. viii, 761. S. iii, 1. 35. iv, 6. 78
 Perfusus T. i, 508. S. iii, 2. 118
 Pergama S. i, 1. 11. iii, 2. 97. A. i, 177. ii, 197. 260. 351
 Pergame S. iii, 4. 12
 Pergameas S. iii, 4. 23
 Pergameus S. iii, 1. 116
 Pergamon S. iii, 4. 68
 Pergamos S. iii, 4. 106

- Pergamus S. i, 4. 100
 Pergas T. v, 743
 Pergat S. i, 2. 174
 Perge T. i, 688. iii, 276. ix, 688. x, 708. S. ii, 1. 284. ii, 2. 141
 Pergent S. iv, 4. 57
 Pergite T. v, 683
 Pergunt T. v, 466. x, 394
 Perhibent T. i, 474. ii, 50. 294
 Perhibetur T. iv, 54
 Pericli T. xii, 179. S. i, 4. 51
 Periclis T. vii, 176. S. iv, 4. 100
 Periclo T. xi, 269
 Pericula T. vi, 22. vii, 722. S. iii, 2. 2. v, 1. 68. A. i, 258
 Periculum S. iv, 5. 25
 Periere T. xi, 449
 Perisse T. x, 71. xi, 439. S. ii, 1. 233
 Perit T. i, 154. 247. x, 583
 Perimunt T. viii, 420
 Perinthis T. xi, 199
 Periphanta T. vii, 641
 Periphas T. ii, 631. vii, 643
 Perit T. viii, 728. x, 323. 472. xii, 659. 699. A. i, 236
 Peritura T. ii, 524. iv, 127. vii, 772. 792. ix, 659. x, 594
 Perituri T. ii, 299
 Perituris T. v, 649
 Perituro T. v, 194. 227
 Periturum T. xii, 767
 Perjura T. x, 587
 Perjuria T. viii, 30. xi, 272. S. iii, 3. 179
 Perjuro S. iv, 6. 77
 Perjurum T. ix, 55
 Perlabitur T. vi, 1
 Perlapsa S. iv, 6. 4
 Perlata T. xii, 749
 Perlegat S. v, 1. 210
 Perlegere T. iii, 500
 Perlustra S. iv, 3. 143
 Perlustrat A. ii, 68
 Permansit T. x, 642
 Permensi T. vi, 768
 Permensus S. i, 2. 202
 Permesse T. vii, 283
 Permiscent T. xii, 783
 Permiscet T. x, 276
 Permiserat T. i, 91
 Permisit T. x, 609. S. v, 2. 130
 Permissa T. viii, 162
 Permissum S. i, 4. 75
 Permissus A. ii, 265
 Permittat T. xii, 569
 Permitte T. x, 703. S. iv, 1. 39. A. i, 73
 Permittere T. ii, 181. iv, 576
 Permittes S. iv, 1. 25
 Permista T. vi, 762. x, 113. S. i, 2. 10. A. ii, 137
 Permisti T. x, 312. S. ii, 2. 32
 Permisto T. iii, 674. S. i, 1. 12
 Permixturem T. ii, 212
 Permixture T. viii, 713. S. v, 3. 170
 Permotus T. xii, 589
 Permoveas T. vii, 501
 Permulcent T. xi, 790
 Permulcet S. iv, 4. 32
 Permulsit T. x, 673. S. i, 3. 11
 Permutant S. i, 6. 74
 Permutat T. vi, 329. A. i, 166
 Perna S. iv, 9. 34
 Pernicibus T. iii, 471
 Pernicior T. ix, 33
 Pernox T. vii, 411. xii, 46
 Perosam T. x, 816
 Perosi T. iii, 231
 Perosus S. ii, 1. 144
 Perpessa A. i, 127
 Perpressure T. vii, 776
 Perpetiar T. viii, 53
 Perpetua S. iv, 3. 149
 Perpetuis T. vii, 99. S. iv, 3. 7
 Perpetuo T. vii, 289
 Perpetuum S. i, 1. 99
 Perpetuus S. i, 1. 55. iv, 2. 84
 Perplexis T. i, 502
 Perquirens T. i, 579
 Perrumpere T. ix, 392
 Perrumpunt S. ii, 2. 14
 Persae T. iii, 4. 62
 Persea T. iii, 464. iv, 119. S. ii, 1. 95
 Persei T. i, 719. iii, 633. iv, 482. v, 640
 Perscius T. iii, 441
 Persen S. v, 3. 187
 Perseos T. i, 225. vii, 418
 Persephonen T. xii, 274. 277
 Persephones T. iv, 478
 Perseveras S. iv, 9. 5
 Perside S. i, 3. 105
 Persolidat T. i, 353
 Persolvit S. i, 4. 38
 Persolvite T. x, 772
 Persona A. i, 208
 Personabo S. ii, 7. 88
 Perspicuas S. iii, 3. 94
 Perspicuas T. vii, 393. S. ii, 3. 1
 Perspicui S. i, 2. 155
 Perspicuum S. i, 5. 55
 Perspicuus T. iv, 818
 Persta S. ii, 3. 73
 Perstas T. vii, 516. S. v, 3. 377
 Perstat T. xii, 270
 Perstate T. xi, 431

Perstrepit A. ii, 76
 Perstringunt T. v, 666
 Perstrinxerit A. i, 481
 Perstrinxit T. ix, 108. x, 401
 Pertentat T. v, 446
 Perterrita T. iii, 464
 Pertulerim T. iii, 640
 Pertulimus T. iii, 289
 Pertulit T. ii, 10. iii, 291. vii, 745. ix, 346. 496. S. iii, 3. 57
 Perturbet S. v, 1. 141
 Pervenias T. x, 708
 Pervenit A. ii, 54
 Perventum T. iii, 122
 Perversa T. i, 59
 Pervia T. i, 345. iii, 149. iv, 420. vii, 313
 Pervigil T. iii, 690. viii, 266. 270. x, 129. xii, 150. S. iv, 5. 13
 Pervigilem T. ii, 739
 Pervigiles T. ii, 336
 Pervigili S. iii, 5. 2
 Pervius T. viii, 40. S. iv, 3. 78
 Perusti T. iv, 725
 Perustis S. i, 6. 18
 Pes T. viii, 399
 Pessima T. ii, 283
 Pessime T. xi, 270
 Pessimus T. iii, 6
 Pestes T. ii, 282. S. i, 4. 109
 Pestifera T. i, 630
 Petam T. iii, 688. ix, 815. x, 734
 Petant T. ii, 158. x, 17. xii, 476. A. i, 499
 Petat T. viii, 510
 Pete S. iv, 4. 5. A. i, 80
 Petebat T. ix, 805. xi, 756. S. iv, 6. 64. A. i, 352
 Petendis T. iii, 339
 Petendus S. v, 2. 51
 Petens T. iii, 539
 Petente S. iii, 2. 90
 Petentem T. ix, 128
 Peteona T. vii, 333
 Petere T. iii, 459
 Peterem T. xii, 593
 Peteretur T. i, 156
 Petes T. ii, 344
 Peti A. i, 506
 Petiere S. v, 3. 162
 Petii T. i, 62
 Petiisse S. i, 2. 96
 Petis T. iv, 402. ix, 312. 651. iv, 4. 88
 Petit T. i, 96. ii, 555. iv, 210. 676. vi, 682. 847. vii, 605. ix, 340. xii, 747. S. iii, 4. 22. v, 2. 1. A. i, 31. 106. ii, 27. 344
 Petita T. x, 870

Petitus S. i, 2. 36
 Petitas S. iv, 6. 6
 Petitos T. xii, 350
 Petitur T. v, 380
 Petitus S. i, 2. 76. iv, 6. 12
 Petivit T. ix, 669
 Peto T. iii, 365. ix, 55. 625
 Petras T. i, 333
 Petris T. iv, 376
 Petulans S. i, 2. 7. ii, 3. 25. ii, 6. 41
 Petunt T. i, 551. S. i, 2. 55. iii, 4. 63
 Pence S. v, 2. 137
 Phædime T. iii, 171
 Phædimus T. ii, 575. vi, 558. 606. viii, 440
 Phaetonta T. xii, 413
 Phaetontia T. i, 221
 Phaetontia S. ii, 4. 9
 Phalanges T. ix, 847
 Phalantum T. ix, 127
 Phalanx T. ii, 471. iv, 227. vii, 422. viii, 368. ix, 140. x, 749
 Phaleras T. viii, 567. xi, 406
 Phalisci S. iv, 9. 35
 Phareos T. ii, 163
 Pharetra T. iv, 433. v, 444. S. i, 2. 74. ii, 3. 27
 Pharetræ T. vi, 9. 941. vii, 661. viii, 404. ix, 649. 696. xii, 741. S. iii, 1. 34. iii, 3. 134. A. i, 115. ii, 392
 Pharetram A. i, 347
 Pharetras T. i, 658. ii, 243. 597. iv, 259. vi, 74. 931. ix, 581. 854. xii, 638. S. iv, 4. 20. v, 1. 120. A. i, 416
 Pharetratæ T. i, 535
 Pharetrati S. i, 2. 64
 Pharetrato T. iv, 294
 Pharetratium S. v, 2. 22
 Pharetris T. i, 712. iv, 156. vi, 124. 645. ix, 819. xii, 702. A. i, 166. 344
 Phari S. iii, 2. 103
 Pharia S. ii, 5. 29. v, 5. 66
 Phariæ T. i, 254. S. ii, 6. 87
 Pharias S. iii, 2. 112
 Pharii S. ii, 1. 161. iii, 1. 31
 Phariis T. iv, 709. v, 11. vi, 276. S. ii, 1. 73
 Phario S. v, 1. 242
 Pharios S. v, 3. 244
 Pharis T. iv, 226
 Pharium S. iii, 2. 22
 Pharo S. ii, 7. 71
 Pharon T. xii, 516
 Pharus S. iii, 5. 101
 Pharnale T. ix, 312

- Pharsalica S. ii, 7. 66. 113
 Phaselon S. iii, 2. 81
 Phaselus S. v, 1. 245
 Phasidis T. xii, 182. S. ii, 4. 27
 Phasidos S. iv, 5. 8
 Phasin T. v, 458. S. i, 6. 55
 Phasia S. i, 6. 77
 Phegea T. ii, 609. iv, 598
 Phegeos T. viii, 442
 Phegeu T. xii, 596
 Phegeus T. vii, 608. xii, 681
 Phegyan T. vii, 711
 Phenci T. ix, 847
 Pheneos T. iv, 291
 Pheres T. viii, 446. ix, 106
 Pheretis T. ix, 106
 Pheretro T. ix, 100
 Pheretrum T. vi, 55. S. ii, 1. 20
 Phlegethon T. iv, 523. viii, 30
 Phlegethonte T. iv, 55
 Phlegrae T. ii, 595. x, 909. xi, 7
 Phlegraea S. v, 3. 196. A. i, 484
 Phlægram T. vi, 358
 Phlegya T. vi, 726
 Phlegya T. vi, 706
 Phlegyam T. i, 713. viii, 689
 Phlegyas T. iii, 79. vi, 661. 668
 Phidiaca S. v, 1. 6
 Philetas S. i, 2. 252
 Philete S. ii, 6. 81
 Phileton S. ii, 6. 103
 Phileus T. xii, 745
 Philippos S. ii, 7. 65
 Philomela S. iii, 5. 58. v, 3. 84
 Phineus T. viii, 255
 Phocca T. ix, 127
 Phocida T. ii, 64. vii, 344
 Phocidos T. i, 64. vii, 235. xi, 281
 Phocis T. vi, 9. A. i, 421
 Phœbe T. i, 597. 646. 696. iv, 651. v, 744. vi, 296. vii, 787. x, 337. 763. S. i, 2. 130. i, 5. 3. v, 1. 136. v, 4. 7. A. i, 9
 Phœbea T. i, 667
 Phœbeas T. vii, 343
 Phœbeia T. iv, 488. 518. x, 254. S. ii, 3. 60. iii, 4. 80
 Phœbeie S. iii, 4. 6
 Phœbeius T. vi, 441. S. ii, 4. 17. iii, 4. 69
 Phœbeium S. iii, 2. 41
 Phœben T. vii, 470. ix, 424. S. i, 3. 76. v, 3. 22
 Phœbes T. i, 105
 Phœbi T. i, 336. 491. 558. 665. ii, 237. 597. iii, 516. 667. iv, 185. v, 341. 477. vii, 45. viii, 271. S. ii, 2. 46. ii, 3. 51. ii, 6. 32. iii, 3. 58. v, 1. 17. v, 3. 56. 91. 142. A. i, 496
 Phœbo T. i, 344. 574. iii, 107. 453. v, 434. vi, 89. 372. vii, 708. 715. viii, 195. 336. 493. x, 624. xii, 4. S. i, 1. 104. ii, 2. 39. iii, 5. 74. iv, 6. 1. v, 3. 87. 175. v, 5. 3
 Phœbum T. i, 553. ii, 527. vii, 733. x, 1. S. i, 4. 19. ii, 3. 6. iv, 2. 56
 Phœbus T. i, 395. iii, 626. iv, 2. 690. vi, 491. vii, 737. 759. S. i, 2. 17. i, 6. 1. v, 3. 5. A. i, 529. ii, 16
 Phœmonoe S. ii, 2. 39
 Phœnissa T. ii, 614. ix, 527
 Phœnissæ T. iii, 189
 Phœnix S. ii, 1. 91. ii, 4. 37. iii, 2. 96. 114. v, 2. 151. v, 3. 192
 Pholoe A. i, 238
 Pholoen T. vi, 461. S. ii, 3. 10
 Pholoes T. iii, 604. x, 228. A. i, 168
 Pholon T. viii, 477
 Pholus T. ii, 564
 Phorbas T. vii, 253
 Phorci S. ii, 2. 19
 Phoroneas T. xii, 465
 Phoroneis S. iii, 2. 101
 Phoroneos T. i, 252
 Phoroneus T. i, 542. ii, 219. iv, 589
 Phosphoros S. ii, 6. 79
 Phryxæi T. ii, 281. vi, 542
 Phryxi T. v, 475. A. i, 28. 409
 Phryga T. i, 709. x, 170. A. ii, 364
 Phryge S. iii, 1. 27
 Phryges S. v, 2. 48. A. ii, 346
 Phrygia T. xii, 224. S. v, 3. 76
 Phrygiæ T. i, 161. S. i, 5. 37. ii, 2. 87. A. i, 69. ii, 285
 Phrygiarum A. i, 85
 Phrygibus A. ii, 43
 Phrygii T. x, 448. S. v, 3. 183
 Phrygiis T. v, 752. S. ii, 1. 145
 Phrygio S. i, 2. 189. i, 3. 87. iii, 1. 150. v, 3. 39
 Phrygios T. i, 700
 Phrygium S. v, 3. 87. A. i, 404
 Phrygius T. i, 548. S. i, 2. 148. v, 1. 57
 Phrygum T. vi, 122. S. ii, 7. 48. A. i, 361
 Phylaceida S. v, 3. 273
 Phylea T. vii, 712
 Phyllea T. iii, 173
 Phyllos T. iv, 45
 Pia T. i, 639. iv, 623. xi, 165. 751. S. i, 6. 14. ii, 7. 68. iii, 3. 36. 155. v, 3. 190
 Piabo T. ix, 60. xi, 506
 Piacula T. i, 236. 669. vi, 87. x, 799. A. i, 139
 Piae A. i, 595
 Piam S. iii, 3. 85

Piarum A. i, 366
 Piavit T. ix, 602
 Picæ S. ii, 4. 19
 Picea T. x, 149
 Piccæ T. iv, 426. vi, 100
 Piceo T. i, 97
 Picta T. vi, 543. x, 60. S. i, 3. 55
 Pictæ T. vii, 657
 Pictas T. x, 52
 Pictis T. vi, 208
 Picto T. vi, 367. S. ii, 2. 88. A. ii, 82
 Pictam T. ix, 699
 Picturata S. i, 3. 36
 Picturato S. v, 1. 104. A. i, 330
 Picturatus T. vi, 58
 Pictus T. iv, 267
 Pieriæ T. vii, 628. S. v, 2. 71. v, 5. 4
 Pieridam S. iii, 1. 67
 Pieris S. i, 2. 6. ii, 2. 42
 Pierio T. i, 32. S. v, 3. 45
 Pierios S. i, 3. 23
 Pierius T. i, 3. S. i, 2. 107
 Pietas T. i, 142. 644. 690. ii, 462. iii, 350. v, 627. 653. vii, 217. 506. x, 597. 711. 736. 780. xi, 98. 458. 605. xii, 186. 384. 459. S. iii, 1. 12. iii, 3. 1. 173. 191. iii, 5. 54. v, 2. 74. 92. 98. v, 3. 63. 72. 89. 247. 254
 Pietate T. ii, 632. vi, 153. S. ii, 1. 96. v, 1. 4. 238. v, 3. 239. 244. A. i, 105
 Pigeat T. ii, 445. x, 216. A. ii, 380
 Piger T. i, 371. ii, 482. v, 549. 600. ix, 396. xi, 743. S. ii, 5. 22. iv, 3. 27. 66. iv, 4. 40
 Piget T. i, 678. iii, 353. 549. vi, 191. 935. vii, 205. x, 901
 Pignora T. i, 87. 470. iv, 632. v, 432. 473. vi, 50. viii, 605. ix, 361. x, 710. 797. 806. xi, 428. 479. 703. S. ii, 1. 87. ii, 6. 3. iii, 3. 121. iii, 5. 59. iv, 5. 41. A. i, 127. 384. ii, 109
 Pignore T. i, 394. vi, 180
 Pignoris T. iv, 772
 Pignus T. iv, 564. ix, 62. S. ii, 1. 200. ii, 3. 43. iii, 2. 81
 Pigra T. iv, 51. viii, 637. x, 89. S. i, 6. 91. ii, 2. 7. ii, 3. 66
 Pigræ T. ii, 2. S. i, 4. 57
 Pigram A. i, 438
 Pigras T. ix, 452. S. iii, 3. 21
 Pigri T. viii, 17. xi, 588
 Pigrus T. x, 143
 Pigro T. x, 108. S. iii, 2. 73. v, 3. 271
 Pigros S. i, 5. 53
 Pii T. vi, 274. v, 1. 76. v, 3. 284. A. i, 396. ii, 158
 Pius T. vii, 529. x, 384. xii, 294. 640. S. ii, 1. 32. v, 1. 250
 Pila T. i, 148. iv, 111. x, 153. S. iii,

Delph. et Var. Clas.

3. 100. v, 1. 92
 Pilas S. i, 5. 58
 Pilca S. iv, 9. 24
 Pilo T. vii, 654
 Pimplea S. i, 4. 26. ii, 2. 37
 Pindare S. iv, 7. 8
 Pindaricæ S. v, 3. 152
 Pindaricis S. i, 3. 101
 Pinea T. ii, 619
 Pineus T. iv, 155. 459
 Pingues T. i, 329. vi, 585. x, 46. S. v, 3. 39
 Pinguescere T. i, 604
 Pinguescunt T. vi, 209
 Pingui T. vi, 576. xii, 621. S. i, 2. 111
 Pingua T. iv, 444
 Pinguis T. vii, 545. 546
 Pinifera S. iii, 4. 12
 Piniferis T. vii, 272
 Pinigeri T. xii, 225
 Pinigero T. vii, 97
 Pinna S. v, 1. 93
 Pinnæ T. vii, 449
 Pinnas T. x, 262
 Pino T. viii, 539. S. v, 3. 143
 Pinum T. ii, 598. iv, 381
 Pinus T. iii, 518. v, 337. 389. vi, 104. vii, 263. viii, 662. ix, 410. x, 172. S. ii, 3. 52. ii, 6. 28. v, 1. 151. A. i, 156. ii, 347
 Pio T. i, 572. iv, 343. vi, 197. ix, 659. xii, 197. 782. S. iii, 3. 31. v, 1. 253. v, 3. 202. 205
 Pios T. iv, 482. vi, 127. 359. 435. viii, 655. xi, 242. S. i, 4. 2. ii, 6. 98. iii, 2. 62. iii, 3. 7. 204. v, 1. 32. v, 3. 150. 218
 Piper S. iv, 9. 12
 Pirene S. i, 4. 27
 Pirithoi T. viii, 53
 Pirithoo T. i, 476
 Pissæ T. vi, 652. vii, 416. S. ii, 2. 65. A. i, 415
 Pissæ T. iiii, 479. iv, 238. viii, 454. S. i, 2. 203
 Pissæ T. vi, 5. 555. S. i, 2. 41
 Pissæ T. ix, 122
 Pissæi T. vi, 349
 Pissæis T. ii, 166. vii, 128
 Pissæo T. i, 421. S. iv, 6. 27
 Pissæum S. i, 3. 8
 Pissæus T. vi, 668. S. iii, 1. 140
 Pisces T. ii, 47. vii, 337
 Piscibus T. ix, 243
 Pium T. ix, 68. S. ii, 6. 10. iv, 8. 22. v, 1. 145. A. ii, 65
 Pius T. v, 731. vi, 282. 324. 378. ix, 103. x, 756. S. i, 2. 95. ii, 1. 6. ii, 7. 71. iii, 3. 137. v, 2. 156

Ind. Stat.

Y

- Placabat T. vii, 92
 Placabile T. iii, 509
 Placabit S. iii, 4. 4
 Placanda A. i, 145
 Placare T. viii, 297. xii, 486. S. iii, 3. 187. v, 2. 80. A. ii, 451
 Placasset S. i, 2. 134
 Placat T. i, 667. S. v, 1. 260. A. ii, 246
 Placata T. iv, 613. A. ii, 99. 301
 Placatum T. x, 131
 Placavi T. xi, 379
 Placavimus S. iii, 3. 184
 Placavit T. vii, 329
 Placeant T. iv, 201. S. i, 2. 265. ii, 2. 111
 Placeat T. vi, 621. xii, 172. S. iii, 4. 13. A. i, 75
 Placebat T. iv, 22
 Placebit A. ii, 271
 Placent T. iv, 444. vii, 562. xi, 498. S. i, 1. 95. ii, 6. 14
 Placet T. i, 278. ii, 521. iii, 450. viii, 47. 680. ix, 704. x, 800. xii, 175. 179. 780. S. i, 6. 69. A. i, 202. 204. 211. 215. 669
 Placetur A. i, 300
 Placida T. vii, 195. xii, 298. S. iii, 2. 106. iii, 4. 17
 Placidus T. v, 732. xi, 214. xii, 661. A. i, 230
 Placidus S. iii, 1. 139. 179
 Placidam S. i, 1. 16
 Placidi T. iii, 527. S. i, 3. 22. ii, 2. 9. ii, 3. 15. iii, 3. 22. A. ii, 22
 Placidis A. i, 57. ii, 317
 Placidissima T. xii, 302
 Placidissime S. i, 2. 201. ii, 1. 167. iii, 3. 43. 167. v, 4. 1. A. ii, 55
 Placidissimus A. ii, 171
 Placido T. i, 202. v, 231. viii, 502. S. ii, 2. 13. ii, 3. 64. A. i, 286
 Placidus S. iv, 3. 150
 Placidum T. iv, 623. S. iii, 2. 3. v, 5. 37
 Placidus T. ii, 219. xii, 427. S. iii, 1. 149. iv, 8. 57. v, 1. 252
 Placita T. x, 769
 Placito T. iii, 67
 Placitura T. i, 707. ii, 296
 Placitus T. vii, 190
 Placuere T. ii, 326. v, 452
 Placuerunt S. i, 4. 131
 Placui T. iv, 635
 Placuit T. i, 138. ii, 113. vii, 443. A. i, 532
 Plaga T. i, 25. v, 184. viii, 16. 640. ix, 647. xi, 510. xii, 143. S. i, 2. 51. ii, 6. 8. iv, 3. 96. iv, 4. 18. iv, 8. 8. v, 1. 18. A. i, 56
 Plagus T. vi, 908. vii, 26. S. ii, 1. 4. ii, 4. 25. v, 1. 150
 Plagam T. i, 330. xi, 642
 Plagarum T. iv, 73. xi, 5
 Plagas T. iii, 109. viii, 168. xii, 725. S. v, 3. 20
 Plagis T. x, 636. A. i, 254
 Plana T. i, 330. ii, 393. 560. iii, 115. iv, 179. v, 709. viii, 462. x, 862. S. i, 4. 28. ii, 2. 54. v, 1. 30. A. ii, 426
 Placubus T. iii, 75. x, 564. xi, 26. S. iii, 3. 177. v, 5. 12
 Placuit T. iii, 44. iv, 567. vi, 13. 137. vii, 475. ix, 599. xi, 361. xii, 32. 48. 110. 805. S. ii, 6. 83. v, 1. 179. A. i, 132. ii, 269
 Placuit T. iii, 514. vi, 219. xii, 261
 Placuit T. vi, 33. ix, 392. 399. xi, 609. S. ii, 1. 6. iii, 5. 49. 53. v, 1. 21. 30. v, 5. 62
 Placuit T. xii, 475
 Placuit S. ii, 4. 17. v, 3. 90
 Placuit A. ii, 211
 Placuit T. xi, 644
 Placuitia T. v, 652
 Placuit T. vi, 134
 Placuit T. vi, 515
 Placuit S. iii, 3. 10
 Placuitus T. xi, 350. S. ii, 1. 124
 Placuit T. xii, 383
 Placuit T. iii, 139. ix, 366. 722. x, 892. A. i, 681
 Placuit T. v, 750
 Placuit T. vi, 145. xi, 417
 Placuit T. iii, 318. S. ii, 1. 28. v, 3. 44
 Placuit T. vi, 28. xii, 122. 454
 Placuitibus T. i, 295. iii, 120
 Placuit T. x, 578. xi, 117
 Placuit T. vi, 896. A. ii, 404
 Placuit T. vii, 657
 Placuitibus T. i, 304
 Placuit T. i, 61. A. i, 100
 Placuit T. vi, 639. 750. ix, 326. 573
 Placuit T. vi, 268
 Placuit S. ii, 3. 39
 Placuit T. iii, 197
 Placuit T. vii, 685
 Placuit T. iii, 505
 Placuit T. vii, 421. ix, 402. xi, 633
 Placuit T. xii, 131
 Placuit T. iv, 373. vii, 332
 Placuit S. i, 2. 252
 Placuites A. ii, 160
 Placuit T. iv, 225
 Placuit S. v, 2. 130
 Placuit T. iv, 11. S. i, 3. 74
 Placuit T. iv, 784. S. i, 6. 70

- Plausere T. x, 201. S. iv, 1. 45. v, 3.
 140
 Plauserunt S. i, 2. 146
 Plausibus T. vii, 19. ix, 31
 Plausit T. vii, 134
 Plaustri T. viii, 371
 Plaustris T. v, 529
 Plaustro T. iii, 684
 Plausu T. vi, 555. 591. A. i, 377
 Plausus T. ii, 40. vi, 897. xii, 521. S.
 v, 2. 25
 Plebe T. iv, 798. v, 148. vi, 739. vii,
 108. 395. ix, 578. S. iii, 2. 59. iii,
 3. 46. iii, 4. 29. iv, 8. 54. v, 3. 282.
 A. i, 491
 Plebeia T. iii, 609. S. iii, 4. 37. iv, 6.
 86. v, 2. 17
 Plebeiam S. i, 4. 66
 Plebeio T. xii, 60. 738. S. i, 2. 234
 Plebeium S. i, 5. 47
 Plebem T. vii, 709. S. i, 6. 24
 Plebes T. iv, 345. 608. v, 488. vii, 271.
 viii, 318. xi, 111. 276. S. i, 6. 30. ii,
 1. 223. v, 3. 136
 Plebi T. ii, 156
 Plebis T. i, 169. ii, 443. iv, 764. xi,
 159. S. i, 4. 40. ii, 1. 212
 Plebs T. i, 561. ii, 491. vi, 645. xii,
 135. S. i, 6. 44. 73. ii, 1. 175. iv, 3.
 30
 Plectra T. vii, 631. S. i, 2. 2. 98. 227.
 i, 4. 20. iii, 2. 132. A. i, 166
 Plectri S. ii, 2. 61. 137. iv, 7. 6
 Plectris S. i, 3. 101. iv, 4. 36. v, 1. 203
 Plectro S. i, 5. 1. ii, 7. 44. 106. iii, 1.
 16. iii, 2. 41. A. ii, 443
 Pleiadas T. iv, 120. ix, 460
 Pleiadum T. i, 26
 Plena T. i, 576. ii, 425. 559. iv, 479.
 v, 124. 466. viii, 403. S. iii, 4. 54.
 v, 1. 146. A. i, 22. 47. ii, 107
 Plenæ T. ix, 839
 Plenam T. ix, 751
 Plenas T. iv, 506. viii, 700
 Pleni T. iv, 812. S. i, 6. 79
 Plenior T. ix, 225
 Plenis T. iv, 313. v, 150. S. iii, 5. 62.
 v, 5. 15. A. i, 673
 Pleno T. iv, 693. A. i, 226. ii, 9
 Plenos S. v, 3. 292
 Plenum T. ii, 685. iii, 86. x, 624. S. ii,
 2. 129
 Plenus T. ii, 126. 682. ix, 131
 Pleuron T. ii, 727. iv, 103
 Pleuronis T. viii, 484
 Pliadum S. i, 3. 95
 Plias S. i, 6. 22. iii, 2. 76
 Plorabere T. viii, 196
 Ploranda T. i, 44
 Plorant S. v, 3. 245. A. i, 241
 Plorantem S. ii, 1. 22
 Plorantes T. iii, 579
 Plorata T. iv, 461. S. iii, 3. 25. v, 3.
 164. v, 5. 30
 Pluebant S. i, 6. 10
 Plumbo T. vi, 732. x, 744. S. i, 3. 67
 Plumæ T. v, 604. S. ii, 4. 35
 Plumas T. iii, 428
 Plumea T. iii, 515
 Plumis T. ii, 507. iii, 537. iv, 268. xi,
 543. S. i, 2. 92
 Plura T. ii, 165. 197. iii, 497. iv, 341.
 ix, 103. 799. 815. x, 145. xi, 572.
 xii, 204. 478. S. iii, 2. 72. iii, 3. 164.
 iii, 5. 109. iv, 5. 57. v, 1. 101. v, 3.
 265. A. i, 4
 Plures T. ii, 549. iv, 484. v, 743. vi,
 652. vii, 457. S. i, 2. 236
 Pluribus T. v, 130
 Plurima T. ii, 77. 604. iii, 5. 144. v,
 275. 413. vi, 403. 815. vii, 402. x,
 59. A. i, 164. ii, 164
 Plurimus T. i, 114. 350. ii, 275. 708.
 iv, 470. 669. ix, 164. S. i, 2. 61. A.
 i, 335
 Pluvias S. i, 6. 26
 Pluvias S. i, 2. 186
 Pluvio T. iv, 753
 Pluvium S. v, 1. 104
 Pluunt T. viii, 417
 Pocula T. ii, 86. viii, 258. S. iii, 3. 199.
 iii, 4. 57. iv, 6. 57. v, 1. 121. v, 2.
 78. A. i, 307
 Podarcem T. vi, 466
 Poena T. ii, 271. 448. viii, 25. x, 698
 Poenæ T. i, 71. 578. v, 60. 360. vii,
 326
 Poenam T. i, 81. S. v, 5. 5
 Poenarum T. ii, 51. iv, 532. xii, 646
 Poenas T. i, 216. iii, 215. 344. vii, 787.
 ix, 665. 891. xi, 293. 334. 575. S. v,
 2. 91. A. i, 667
 Poenis S. iii, 3. 190
 Poenis T. i, 56. 245
 Poenitet T. iii, 22
 Poenituit S. ii, 3. 23
 Poenos S. iv, 3. 91
 Poenus S. iv, 5. 45
 Poli T. i, 30. 157. 648. ii, 5. iv, 748.
 x, 68. xi, 131. xii, 565. S. ii, 7. 107
 Polis T. x, 637. xi, 463
 Polit S. iv, 6. 48
 Polites T. vii, 757
 Polla S. ii, 7. 120. iv, 8. 14
 Pollæ S. ii, 2. 10. ii, 7. 62. iii, 1. 87.
 159. 179
 Pollentinos S. ii, 6. 63
 Pollet S. i, 2. 249

- Polli** S. ii, 2. 9. iii, 1. 65. 89
Pollice T. viii, 26. xi, 401. S. iv, 4. 53.
iv, 6. 27. v, 5. 31. A. i, 187. 332. 581
Pollicitus T. ii, 657
Pollins S. ii, 2. 40. 112. iii, 1. 2. 102.
iii, 5. 103
Polluce T. vi, 741
Polluit S. iv, 6. 84. v, 1. 59
Polluite T. xi, 575
Polluta S. iii, 1. 31
Pollutam T. ii, 64
Pollutus T. ii, 113
Pollux S. iv, 2. 48. A. i, 191
Polo T. i, 199. ii, 359. iii, 658. v,
291. 484. 729. viii, 39. xi, 129.
472. xii, 1. S. i, 2. 212. iii, 3. 48.
iv, 1. 46
Polorum T. vi, 323
Polos T. i, 346. ii, 23. iii, 27. 416
Polum T. iii, 504. 513. vii, 152. 225. x,
82. S. iv, 4. 12
Polus T. iii, 225. vii, 216. x, 922. xi,
67. S. i, 1. 93. i, 6. 89. iii, 2. 10
Polybo T. i, 64
Polycleteis S. iv, 6. 28
Polycleteo S. ii, 2. 67
Polynice T. xii, 348
Polynici T. vi, 316
Polynicis T. i, 165. iii, 340. iv, 114.
198. v, 19. vii, 689. ix, 35. x, 256.
xi, 137. xii, 114. 379
Polyphemus T. vi, 716
Polyxo T. v, 90. 327
Poma S. iii, 1. 158
Pomaria S. i, 3. 81
Pompa S. i, 2. 230
Pompæ S. ii, 1. 19. iii, 3. 141. v, 1. 209
Pompeiani S. i, 2. 265
Pompeii S. ii, 7. 115
Pompeio S. i, 4. 42. ii, 7. 72
Ponam A. ii, 257
Ponant T. xii, 78
Ponat A. i, 300
Pondera T. i, 182. iv, 196. 320. v, 534.
vi, 649. ix, 209. xi, 586. xii, 742. S.
i, 3. 90. iii, 4. 77. v, 1. 60
Pondere T. iv, 39. v, 374. 577. vii, 85.
ix, 497. 575. xii, 435. S. i, 1. 20. 56.
ii, 1. 51. ii, 3. 65. iv, 4. 98. v, 1.
190. v, 3. 246. A. i, 672
Ponderibus T. iii, 37
Ponderis T. i, 289. S. i, 4. 7
Pondus T. iii, 715. vi, 659. 695. 892.
vii, 166. x, 378. S. iv, 3. 34. v, 1.
84. A. i, 583
Pone T. ii, 7. 406. 626. 688. iii, 713.
iv, 42. v, 214. vi, 931. ix, 134. 895.
x, 334. 597. xi, 727. S. i, 2. 33. 34.
ii, 1. 183. ii, 6. 103. iii, 1. 34. v, 3.
106. A. i, 60
Ponentis S. v, 2. 139
Ponere T. v, 328. xi, 738. S. i, 1. 101.
v, 1. 135. v, 3. 119
Poneret T. vi, 517. S. ii, 1. 49
Pones S. iv, b. 57
Ponet S. iii, 4. 11
Ponis S. ii, 6. 1
Ponit T. iv, 780. v, 13. x, 254. 409. S.
i, 3. 21. iv, 2. 47. v, 1. 224
Ponite T. v, 741. S. i, 5. 9
Pono A. ii, 232
Ponte T. ix, 501. S. iv, 3. 58
Pontem S. iii, 2. 55. iv, 3. 78
Pontes T. viii, 464. x, 879
Ponti T. iii, 407. iv, 805. v, 173. 336.
406. vi, 328. vii, 143. 722. ix, 359.
xii, 625. S. ii, 2. 84. iii, 2. 2. 15. v,
1. 68
Pontibus T. vii, 317. S. iii, 2. 68. iv, 3.
127
Pontica S. v, 3. 188
Ponticis S. i, 6. 12
Pontis T. x, 864. S. i, 4. 79. iv, 3. 70
Ponto T. i, 370. iii, 35. 323. iv, 415.
v, 89. vi, 52. 306. 405. 578. vii, 350.
421. viii, 362. 406. ix, 370. x, 184.
S. ii, 2. 49. 98. A. i, 23. 30. 236. 655.
ii, 290. 308
Pontum T. ii, 730. v, 11. 52. 480. vi,
23. vii, 87. viii, 307. xii, 592. S. iii,
4. 1. A. ii, 13. 19
Pontus T. ix, 94. 326. xi, 67. 438. 469.
S. iii, 2. 10. A. i, 139
Ponunt T. ii, 82. viii, 733. S. ii, 2. 26.
118. iii, 4. 89
Poplite T. iv, 324. vi, 590. vii, 193.
713. ix, 473. 874. S. v, 4. 19
Poplitibus T. vi, 890
Poposcerat T. v, 583
Poposci S. iv, 3. 152
Poposcit T. i, 541. v, 418. ix, 621
Popularitate S. ii, 7. 69
Populata T. i, 608. v, 1
Populator T. vii, 382
Populatrix S. iii, 2. 86
Populatus T. iii, 221. v, 600. viii, 237.
ix, 189. A. i, 21
Populea S. iii, 1. 185
Populeo T. ix, 235
Populi T. iii, 242. 449. vii, 388. S. i, 1.
99. i, 4. 115. iv, 8. 47
Populis T. i, 109. 170. 196. 708. ii,
446. 486. iii, 343. iv, 36. vii, 244.
775. viii, 239. 314. 334. 375. x, 10.
xi, 654. xii, 467. S. iii, 5. 74. iv, 6.
84
Populo T. ii, 28. 386. 683
Populorum T. i, 176. iv, 829

- Populos** T. i, 391. ii, 59. iii, 107. iv, 280. 529. vii, 25. viii, 22. 321. x, 893. xi, 467. xii, 533. 627. 672. 694. S. i, 2. 246. i, 6. 37. ii, 1. 212. iii, 3. 5. 88. 143. iv, 4. 62. 83. v, 3. 188. A. i, 405
Populam T. iii, 574. v, 69. x, 127. xii, 22
Populus T. iv, 238. ix, 846. S. ii, 3. 52. ii, 5. 25
Porgi T. viii, 755
Porrecta S. iii, 3. 102
Porrecti T. v, 482
Porrectum S. iv, 2. 11. A. ii, 75
Porrexit S. v, 1. 244
Porrigit T. vi, 363. xii, 251
Porrigit S. iii, 1. 27
Porrigitur T. i, 331
Porro T. vii, 546
Porta T. i, 158. v, 280. 426. x, 1. 494. xi, 421. S. v, 3. 288
Portabat T. iii, 683. S. iv, 6. 61
Portabit S. iii, 1. 181
Portæ T. i, 96. iii, 39. vii, 35. viii, 56. x, 9. 263. 510. 652. xi, 240. 339. 665. xii, 558. 704. S. iv, 4. 63
Portam T. x, 247
Portandis S. iv, 2. 29
Portans T. iii, 236. v, 266. 700. A. i, 66
Portant T. iii, 361. iv, 659. vi, 126. xii, 411
Portantem S. ii, 1. 100. iv, 6. 79
Portantes T. i, 293
Portantur T. xii, 527
Portantibus T. v, 368
Portare T. ii, 664. viii, 317. S. v, 3. 268. A. i, 322
Portaret S. i, 1. 59
Portarum T. i, 609. iii, 53. v, 561. vii, 57. x, 197. 526. xi, 244. 296. A. ii, 52
Portas T. ii, 699. iii, 198. 345. 492. iv, 11. vii, 77. 596. x, 270. 492. xii, 10
Portat T. vi, 931. vii, 638. viii, 497. x, 555. 842. S. i, 1. 19. iii, 4. 58
Portatura S. iii, 2. 82
Portaverat T. ix, 46. S. iii, 4. 94
Portem T. ix, 429
Portendere T. ix, 583
Portendi T. i, 496
Portendis A. i, 513
Portenta T. iii, 512. 640
Portes T. ix, 217
Portet T. ix, 24. xi, 508
Porticibus A. ii, 71
Porticus S. ii, 2. 30. iii, 1. 99
Portis T. i, 386. ii, 494. iv, 42. vii, 477. viii, 352. x, 738. xi, 137. 202. 388. S. ii, 5. 2
Portitor T. i, 693. iv, 479. xii, 559. S. ii, 1. 229
Portu T. iv, 105. ix, 401. S. iv, 4. 52. 89. A. i, 360
Portum T. ii, 46. A. ii, 36
Portus T. ii, 380. iii, 24. v, 350. 469. 486. vii, 140. xii, 809. S. i, 2. 203. i, 3. 69. ii, 1. 70. 179. ii, 2. 24. 140. iii, 2. 107. iii, 5. 75. iv, 5. 38. iv, 8. 7. v, 3. 169. A. i, 443. ii, 364
Porxit S. ii, 1. 205
Poscam S. iii, 3. 204
Poscant T. xi, 186. S. iii, 3. 101
Poscat A. ii, 248
Posce T. vii, 509
Poscebat T. viii, 22. S. i, 4. 88
Poscens T. iv, 531. xi, 245. S. iv, 7. 35. A. ii, 209
Poscentem T. viii, 730
Poscentes T. vii, 336
Poscenti T. ix, 293. xii, 299
Poscentibus T. viii, 375. xi, 721. xii, 66
Poscere T. xii, 792. A. ii, 96
Posceret A. i, 490
Posceris T. ii, 400
Posci T. x, 620
Poscimus T. ii, 466. xi, 366
Poscis T. xii, 334
Poscit T. vi, 748. x, 194. 782. 911. xii, 193. 544. S. iii, 3. 173. iv, 4. 73. A. i, 559
Poscitis T. ii, 426. iv, 630
Poscitur A. i, 475
Posco T. xi, 505. xii, 261. A. ii, 268
Poscunt T. vi, 169. viii, 393. x, 226. 566. 668. S. i, 5. 5. ii, 1. 213. iii, 1. 30. A. ii, 226. 319
Posita T. ii, 525. vii, 10
Positæ T. x, 18
Positi T. v, 259
Positis T. i, 468. iv, 390. S. iii, 1. 125. iv, 4. 36. v, 1. 23
Posito T. vi, 236. x, 643. S. ii, 7. 39
Positos T. xii, 99. 289. S. i, 4. 106. A. ii, 75
Positum T. ix, 134
Positura T. viii, 685. x, 62. xii, 124
Positus T. viii, 652. xii, 359. S. v, 3. 236
Posse T. ix, 323. x, 130. xi, 538. S. i, 1. 63
Possederat T. ix, 494
Possedis T. ii, 295
Possem T. i, 63. A. ii, 107
Possent S. iv, 3. 56
Possessa T. ii, 12. iv, 69. S. i, 2. 274. iv, 4. 27. A. i, 497. ii, 331
Possessas T. vi, 114

- Possessor S. ii, 2. 56. iv, 6. 102
 Possessum T. vii, 551. ix, 371. x, 676.
     S. iv, 6. 76
 Posset T. vii, 480. S. iv, 2. 45. iv, 6.
     107. v, 1. 144
 Possim S. iv, 3. 93. v, 1. 177
 Possit S. i, 3. 77. i, 6. 47
 Possum T. xii, 376
 Posthabita T. i, 607. ii, 253
 Posthabitis T. xii, 116
 Posthabito S. iv, 4. 58
 Posthabuisset S. v, 3. 62
 Poste S. i, 2. 237. ii, 1. 64. iv, 1. 44
 Postera S. v, 2. 88
 Postes T. i, 210. vi, 398. S. i, 2. 47.
     231. i, 2. 35. 60. S. ii, 7. 87. iii, 1.
     5. iv, 8. 38
 Postibus T. i, 388. iii, 347. 581. iv, 17.
     x, 47. 114. 345. S. i, 4. 118. A. i,
     423
 Postrema T. xii, 124
 Postremi T. ii, 47
 Postremum T. vi, 436
 Posuere T. ii, 37. iii, 265. vi, 800. S. ii,
     3. 64
 Posui T. ix, 618. S. v, 5. 6
 Posuissent S. v, 1. 169
 Posuisset S. i, 2. 191
 Posuit T. ii, 355. vi, 743. xii, 483. 602.
     S. i, 2. 73. 243. ii, 3. 17. v, 1. 241
 Potens T. i, 31. iv, 746. vi, 153. 633.
     ix, 608. xi, 57. S. iv, 1. 28. A. ii, 123
 Potentem T. v, 271. vii, 185. 419. ix,
     443. 551. S. v, 1. 187. v, 2. 28
 Potentes T. iv, 78. v, 733. S. i, 4. 40.
     iii, 5. 41. v, 1. 52. 61. v, 2. 56
 Potenti T. iv, 482. S. iii, 4. 19
 Potentia T. ii, 268. iii, 154. vii, 189.
     ix, 180. A. i, 225
 Potentibus T. iii, 399
 Potentior T. viii, 337. S. iv, 3. 135
 Potentiores S. ii, 7. 109
 Potentis T. iv, 194. xii, 323. S. i, 2. 77.
     158. ii, 7. 56. iv, 4. 64. A. i, 402.
     ii, 113. 349
 Potentius S. iii, 4. 96
 Potentum T. xii, 431
 Poterant T. xi, 553. S. i, 3. 80. v, 1.
     166
 Poteras T. vi, 514. ix, 64
 Poterat T. ix, 274. S. i, 2. 96
 Poteris T. ii, 344. viii, 189. xi, 170
 Poterunt S. v, 1. 229
 Potes T. iv, 321. x, 69. xi, 681. 695.
     S. ii, 1. 234. ii, 7. 30. v, 2. 79
 Potest T. iv, 210. viii, 103. xi, 659. S.
     iv, 9. 3
 Potestas T. i, 150. 187. 623. ii, 399.
     iii, 296. 311. 617. iv, 249. v, 324.
     vi, 167. viii, 202. ix, 120. x, 214.
     792. xi, 615. 655. xii, 81. 335. 342.
     S. i, 2. 137. i, 4. 44. iii, 4. 68
 Potiare T. iii, 653. xi, 718
 Potiemur S. ii, 2. 97
 Potiere T. x, 441
 Potior T. ii, 187. 368. vi, 379. x, 429.
     S. i, 4. 27
 Potiora S. ii, 2. 68. v, 1. 182
 Potiri T. ii, 301. vi, 877. ix, 26
 Potissima S. iv, 4. 20
 Potissimus T. iv, 627
 Potita S. iv, 6. 85
 Potiti T. i, 637
 Potitum T. i, 318. xi, 270
 Potitur S. iii, 3. 81. A. i, 642
 Potitus T. ii, 557. iii, 185. viii, 594
 Potius T. iv, 393. vi, 656. 735. vii, 309.
     539. ix, 894. x, 902. xii, 213. 406.
     S. i, 2. 45. v, 5. 62. A. ii, 332
 Potui T. iii, 635. xi, 77. 190. S. v, 5.
     39. A. i, 43
 Potuisset S. i, 2. 119. ii, 1. 140. iv, 6.
     49
 Potuit T. v, 117. vii, 182. 613. x, 939.
     S. i, 2. 118. i, 3. 3. iii, 3. 193. v, 1.
     227. v, 3. 230. A. ii, 231
 Potura T. vi, 102. xii, 719
 Potus S. iii, 3. 60
 Præ T. iii, 433. 577
 Præbent T. ix, 569. 674
 Præbere T. x, 80
 Præbet T. ix, 828. A. i, 280
 Præbete T. x, 430
 Præbuerant T. v, 716
 Præbuerat T. viii, 728
 Præbuit T. viii, 529. ix, 901
 Præcedente S. v, 2. 20
 Præcedere T. i, 293
 Præcedere S. ii, 6. 54
 Præcedit S. ii, 6. 36
 Præcedite S. ii, 2. 146
 Præcedunt T. ix, 851
 Præcelerant T. ii, 497. iv, 799
 Præceleres T. vi, 551
 Præcelsa S. iii, 3. 85
 Præcelsis S. i, 5. 27
 Præcelsus T. vi, 858
 Præcepisse S. v, 1. 96
 Præcepit T. xi, 162
 Præceps T. i, 123. 137. ii, 468. 581. iv,
     104. 185. v, 358. vi, 777. vii, 611.
     816. viii, 84. ix, 368. 768. x, 834.
     xi, 513. 530. xii, 219. 649. 765. S. i,
     4. 51. i, 5. 25. ii, 1. 112. ii, 2. 28.
     iii, 2. 87
 Præcepta T. x, 506. S. v, 2. 60. A. i,
     598
 Præceptis T. i, 533

Præcerpere S. iii, 4. 86
 Præcerpunt T. ix, 193
 Præciperem S. v, 3. 59
 Præcinet T. viii, 205
 Præcingere T. iv, 67
 Præcingite S. iii, 2. 25
 Præcipe T. viii, 328
 Præcipitans T. vii, 748. A. i, 442
 Præcipitant T. i, 679. vii, 139. 485. viii, 155. x, 264. xi, 520
 Præcipitantem T. vii, 480
 Præcipitare T. v, 150. vi, 89
 Præcipitat T. iv, 141. v, 168. vi, 789. x, 882. A. ii, 348
 Præcipitem S. ii, 7. 100. A. ii, 93
 Præcipites T. iii, 232. v, 172. 419. vi, 454. xii, 207
 Præcipitet T. vi, 363. vii, 27
 Præcipiti T. i, 141. ii, 194
 Præcipua A. i, 495
 Præcipuos T. viii, 380. ix, 426. 588. S. iii, 3. 76
 Præcipuum T. i, 558. iv, 79. ix, 5
 Præcipuus T. ii, 317. S. iii, 1. 123
 Præcisum S. ii, 1. 182
 Præclari T. iv, 629
 Præclaros T. iii, 284. S. i, 2. 266
 Præclarum T. vii, 340. S. iii, 4. 26
 Præclusa A. i, 256
 Præclusit S. ii, 4. 3
 Præculta T. ii, 298
 Præconia T. ii, 176
 Præcordia T. ii, 669. iii, 694. ix, 179. x, 435. S. ii, 1. 13
 Præcox S. ii, 1. 39
 Præda T. iv, 762. viii, 479. ix, 517. x, 265. xii, 739. S. ii, 5. 5. iii, 3. 75
 Prædæ S. i, 4. 32. ii, 3. 20. A. ii, 72
 Prædam T. ii, 705. vii, 674. x, 34
 Prædas T. iv, 648
 Prædator T. xii, 342
 Prædatoris T. iv, 316
 Prædatrix S. i, 5. 22
 Prædicta A. ii, 146
 Prædita T. xii, 258
 Prædixerat T. viii, 551
 Prædo S. ii, 3. 35
 Prædonis A. i, 45
 Prædonum T. v, 497
 Prædulce S. v, 3. 82
 Præduxit S. v, 3. 13
 Præfata T. vi, 137
 Præfatur A. ii, 58
 Præfecit S. iv, 9. 19. v, 1. 114
 Præferetur S. ii, 7. 59
 Præferre T. xii, 470
 Præfixa T. ii, 598. iv, 177. x, 525
 Præfulgurat T. vii, 502

Præfuris T. ii, 420
 Prægrandus S. i, 6. 29
 Prægravidæ T. vi, 700
 Prægressa S. v, 1. 106
 Prægressus T. iii, 601. vi, 558. S. i, 4. 61. iv, 1. 33
 Præiret T. vi, 519
 Prælata A. ii, 57
 Prælia T. i, 8. 487. ii, 132. 459. 485. 666. iii, 248. iv, 159. 268. 301. 308. 440. 634. v, 6. 79. 264. vi, 18. 869. vii, 21. 82. 169. 171. 198. 305. viii, 36. 393. 570. 732. ix, 169. 518. 628. 715. 724. 786. 835. x, 242. 713. 909. xi, 8. 61. 190. 245. 256. 306. 439. 579. xii, 18. 520. 598. 628. 654. 720. 763. S. i, 1. 79. iii, 5. 15. iv, 2. 67. v, 3. 197. A. i, 40. ii, 46. 203. 248. 405
 Prælibare S. iii, 4. 60
 Prælibat T. iv, 464. A. ii, 88
 Prælis S. ii, 2. 5
 Præludit A. i, 19
 Præluxi S. i, 2. 89
 Præmia T. i, 424. ii, 465. vi, 295. 519. 550. 810. 909. viii, 593. ix, 50. x, 337. xi, 444. S. i, 4. 38. iii, 1. 170. v, 3. 57. 142. A. i, 69. ii, 345
 Præmiserit T. i, 472
 Præmisit S. v, 3. 259
 Præmissa S. i, 4. 68. A. ii, 398
 Præmissæ T. ii, 210
 Præmissas T. ii, 259
 Præmittit S. v, 3. 81
 Præmonstrante T. i, 67
 Prænatet S. iii, 2. 36
 Præncete S. iv, 4. 15
 Prænestinæ S. i, 3. 80
 Prænitet S. ii, 7. 130
 Prænoscere S. i, 2. 178
 Prænosse T. i, 706. iii, 490. S. v, 1. 99. v, 2. 41
 Præpete T. iii, 544. vi, 298. A. ii, 399
 Præpetis T. ii, 39. ix, 122
 Præponderat T. viii, 616
 Prærepta T. ii, 62. xi, 618. S. ii, 6. 4. v, 1. 212
 Prærepti S. ii, 1. 1
 Præreptum T. vii, 167
 Præripiet S. iv, 5. 32
 Prærupti T. ii, 72
 Prærupto T. ii, 626
 Præsaga T. vii, 412. viii, 335. x, 324. S. i, 2. 72
 Præsagi T. viii, 118
 Præsagia T. v, 620. viii, 634. ix, 631. 850. 886. A. i, 22. 453
 Præsagis T. viii, 145

- Præsagum S. v, 3. 181
 Præsagus T. vi, 424
 Præscieras T. viii, 183
 Præscios S. iv, 3. 181
 Præsecto T. i, 544
 Præsens T. vii, 726. viii, 460. ix, 549. xi, 305. xii, 812. S. i, 1. 62. iii, 3. 4
 Præsentē T. xi, 674
 Præsentem A. i, 579
 Præsentis S. v, 1. 74
 Præside T. viii, 403. x, 12. 182. S. i, 1. 73. iii, 2. 107. v, 2. 65. 176
 Præsidis S. i, 2. 175. iii, 3. 184
 Præsignem T. iv, 598. S. iv, 4. 9
 Præsignis S. iv, 8. 12
 Præstabit T. i, 652
 Præstabo T. iv, 207
 Præstans T. i, 605
 Præstantes T. iv, 101. vi, 205
 Præstantior S. v, 1. 97. A. i, 512
 Præstantius S. v, 3. 107
 Præstare A. i, 597
 Præstat T. i, 718. S. iv, 4. 73
 Præstent S. i, 4. 129
 Præsternat S. iii, 2. 114
 Præstiterint T. iv, 839
 Præsto T. vi, 643. S. i, 2. 229
 Præstringitur T. vi, 459
 Præsudare T. vi, 4
 Prætendis T. xi, 301
 Prætendit T. xii, 818. S. i, 1. 38
 Prætenta T. vii, 36
 Prætentat T. iii, 381
 Prætentare T. ii, 369
 Prætereas T. xi, 719
 Præteriisse T. i, 16
 Præteriit A. ii, 417
 Præterit T. i, 332. viii, 588. S. iv, 4. 45. v, 4. 10. A. ii, 128
 Præterlabitur T. i, 271
 Prætermiserit S. iii, 2. 84
 Prætervectus T. ii, 382. v, 473
 Prætexam T. viii, 47
 Prætexe T. iii, 496
 Prætexere S. v, 3. 50
 Prætexitur S. iv, 4. 7
 Prætecta S. i, 2. 234. ii, 1. 136. iv, 1. 22
 Prætoris S. i, 3. 25. ii, 2. 49. 82
 Prætulit T. vi, 476
 Prævaleat T. xi, 111
 Prævalet A. ii, 123
 Prævectus T. vii, 133
 Prævenerat T. vi, 239. A. ii, 27
 Prævenies S. iii, 5. 111
 Præveniunt T. iv, 12
 Præverterat T. v, 691
 Prævertere T. iv, 271. S. iii, 1. 156. iii, 2. 125. v, 2. 79. A. ii, 397
 Prævertit T. viii, 599. xi, 209
 Prævia T. i, 326. iv, 485. vii, 403. xii, 465. S. ii, 1. 175
 Præviderat T. ii, 692
 Prævisum S. iv, 3. 140
 Prata T. iv, 437. v, 548
 Pratis S. ii, 1. 107. iii, 3. 130
 Prato T. vi, 863
 Prævum T. iii, 563
 Praxitelis S. iv, 6. 27
 Precamur T. xi, 736
 Precandi T. vii, 214
 Precando T. ii, 369. iii, 240. 280. v, 543. vi, 173. xi, 105
 Precantes T. xii, 157. 468. 587. A. ii, 327
 Precanti T. i, 189. ix, 652. x, 691. xi, 612. 697. S. iii, 2. 4. A. ii, 279
 Precantis T. ii, 478. vii, 535
 Precantum T. x, 818. S. i, 4. 46
 Precantur T. ii, 480. vii, 465. A. ii, 7
 Precari T. x, 407. xii, 530
 Precator S. v, 3. 152
 Precatu T. xi, 103. S. v, 2. 81. A. i, 144
 Precatur T. i, 55. viii, 643. ix, 607. 757. xi, 346. 503. xii, 445. S. v, 1. 49
 Precatus T. viii, 332. ix, 868. x, 71
 Prece T. iii, 470. S. iv, 3. 142
 Precentur T. xii, 586
 Prece A. ii, 261
 Preces T. ii, 374. iii, 382. 660. v, 157. vi, 201. vii, 610. viii, 123. ix, 520. x, 409. 516. xi, 439. 617. 708. xii, 403. 545. S. i, 2. 195. i, 4. 90. ii, 1. 16
 Precetur T. xi, 733. S. v, 4. 17
 Precibus T. i, 283. vii, 460. ix, 510. x, 130. 406. S. i, 2. 68. iv, 1. 9. 34. v, 2. 159. A. i, 670
 Precor T. i, 73. vi, 918. vii, 249. 523. viii, 318. 323. 517. 737. 743. ix, 59. 623. x, 671. 773. xi, 736. 738. xii, 347. 648. 816. S. i, 2. 269. i, 3. 110. ii, 1. 30. ii, 3. 46. ii, 6. 103. iii, 2. 12. iii, 4. 1. iv, 1. 27. iv, 4. 57. v, 1. 179. v, 2. 84. 158. v, 3. 278. A. i, 386. 393. ii, 64
 Precum A. ii, 237
 Premam T. iii, 154
 Premant T. v, 318. viii, 351. A. i, 469
 Premas S. i, 5. 5
 Premat T. x, 247. 826. xii, 306. S. i, 2. 81. iii, 2. 46. A. i, 666
 Prematur A. i, 541
 Preme T. ix, 626. S. ii, 3. 45
 Premebat T. vii, 105. xi, 89. S. iii, 1. 83
 Premens T. ii, 509. iii, 136. iv, 497.

vi, 890. xii, 371
 Prementem T. iv, 563. x, 340
 Premerent T. v, 686
 Premerens S. iii, 1. 48
 Premeret T. ii, 471
 Premes T. ix, 512. A. i, 638
 Premi T. xi, 214. S. iv, 4. 88. A. i, 36
 Premis T. iv, 323. 615. xi, 302. S. ii, 1. 172
 Premit T. i, 188. 493. 714. iii, 574. iv, 707. v, 154. 235. vi, 24. 447. 603. 605. 769. 797. 859. vii, 619. viii, 422. ix, 166. 223. 255. 265. 302. 418. 526. 708. 838. x, 591. 638. 910. xi, 32. 233. 491. 633. S. i, 2. 54. 116. 228. ii, 6. 37. ii, 7. 95. iii, 8. 51. iv, 4. 3. iv, 7. 34. A. i, 242. 568. 608. 668
 Premitur T. v, 49. S. i, 3. 91
 Premo S. iii, 5. 28
 Premunt T. ii, 591. v, 246. vii, 462. 589. x, 45. 489. 579. S. iii, 3. 50
 Prendas S. iv, 2. 30
 Prendere S. ii, 2. 106. A. ii, 425
 Prenderat T. ix, 267
 Prendisti S. i, 2. 203
 Prensa T. v, 504. vi, 642. S. i, 2. 45. v, 3. 224
 Prensabat S. iv, 6. 62
 Prensas T. iv, 219
 Prensus T. ii, 616. viii, 563. ix, 881
 Prenso T. vi, 481. ix, 135
 Prensuum T. ix, 501
 Pressant T. iii, 129
 Pressat T. iv, 492. vi, 284
 Presserat T. viii, 569
 Pressere T. x, 414. S. i, 2. 64
 Presserit T. vii, 743
 Presset T. vi, 347
 Pressis T. vi, 417. x, 91. S. iv, 3. 46
 Pressit T. i, 123. ii, 288. v, 485. vi, 743. ix, 546. xi, 542. S. iii, 2. 66. v, 1. 196. v, 3. 231
 Presso T. iii, 647
 Pressum T. vi, 893. ix, 824. xii, 320
 Pressus T. vi, 680. S. iv, 6. 40
 Pretio T. ii, 484
 Pretiosa S. iii, 2. 139
 Pretium T. vi, 531. xi, 80. A. ii, 170. 378
 Priami S. ii, 7. 56
 Priamidem S. iv, 4. 105
 Priamo A. i, 33. 475. ii, 43
 Prima T. ii, 262. 286. 289. 554. iii, 512. 517. 555. 662. 698. iv, 5. 277. v, 205. 535. 647. 731. vi, 252. vii, 294. viii, 70. 296. 306. 642 et al.
 Primæ T. i, 200. ii, 233. v, 196. vi, 165. vii, 301. 563. ix, 61. x, 519.

928. S. iv, 2. 106. v, 2. 8. A. i, 495. ii, 273. 373
 Primæva S. ii, 6. 2. v, 3. 136
 Primævæ T. iv, 354. S. iii, 3. 10
 Primævam S. ii, 3. 39
 Primævi T. iii, 196. S. 4, 3. 66
 Primam T. vii, 670. xi, 158. 315
 Primas T. ii, 10. vii, 625. ix, 684. xii, 188. S. i, 4. 72
 Primi T. i, 606. ii, 225. iv, 810. v, 43. vi, 126. vii, 37. ix, 359. xi, 638. S. v, 1. 115
 Primis T. i, 571. ii, 202. v, 170. vi, 202. 608. vii, 47. viii, 555. 563. 744. ix, 906. x, 500. xii, 710. S. iii, 5. 32. iv, 5. 21. iv, 7. 23. A. i, 11. 278
 Primitias T. ii, 742. vi, 146
 Primitiis T. xi, 285
 Primo T. ii, 314. 333. iii, 219. 579. iv, 100. 435. 802. v, 9. 480. 593. vi, 39. 186. 231 et al.
 Primordia T. i, 4. iii, 237. 489. vi, 171. vii, 1. ix, 301. xi, 201. S. ii, 1. 37. A. ii, 333
 Primos T. ii, 255. vii, 394. viii, 252. 658. x, 116. xii, 429. S. ii, 1. 106. ii, 6. 47. iii, 3. 129. A. i, 405
 Primum T. i, 123. 482. iii, 34. 58. 442. iv, 95. v, 111. 265. 346. 358. 720. vi, 19. 135. 474 et al.
 Primus T. ii, 463. iii, 552. 661. 691. iv, 553. 841. v, 263. 449. vi, 5. 270. 296. 303. 617. vii, 433. 470. 587. viii, 395. 746. ix, 777. x, 146. 389. xii, 7. 358. 532. S. i, 2. 24. i, 4. 87. iv, 3. 40. v, 3. 213. A. i, 316
 Princeps T. viii, 367. xi, 466. xii, 561. 664
 Principe T. i, 169
 Principia T. iii, 401. x, 836
 Principio T. iii, 456. iv, 451
 Principis S. i, 6. 82. v, 2. 154
 Principium T. ii, 63. viii, 428
 Prior T. i, 407. 456. ii, 46. 151. iii, 366. 470. 559. iv, 32. v, 62. 370. 671 et al.
 Priorem T. v, 434. vi, 374. 760. vii, 580. S. iii, 5. 51
 Priores T. iv, 275. vi, 415. x, 640. S. i, 2. 169. iii, 4. 56
 Priori T. ix, 771
 Priorum T. i, 688. iv, 628. vi, 302. xi, 656. 719. xii, 513. S. ii, 2. 69. v, 3. 147
 Priaca T. i, 266. 509. ii, 269. S. iv, 5. 2. iv, 6. 92. A. i, 12
 Priscæ S. ii, 2. 146. v, 2. 16
 Priscilla S. v, 1. 3. 108. 150. 228. 249. 258

- Prisco T. iii, 600
 Priscorum S. v, 3. 234
 Priscos A. ii, 444
 Priscum S. iii, 1. 182
 Privatus T. i, 189. ii, 310
 Privavere T. ii, 695
 Proavis T. xi, 221. S. iii, 3. 44. v, 1. 51. v, 2. 16. A. ii, 122
 Proavita S. iv, 4. 83
 Proavum T. x, 807
 Probabis A. i, 639
 Probabunt A. i, 502
 Probandus S. iv, 4. 21
 Probant T. xii, 458. S. iii, 4. 19. v, 3. 131
 Probare S. v, 3. 180
 Probares S. v, 3. 110
 Probari S. iv, 6. 109. v, 1. 42
 Probarunt S. v, 1. 69
 Probas S. ii, 2. 95
 Probat T. ii, 284. viii, 251. S. v, 1. 83. v, 3. 129
 Probato A. i, 136
 Probatos T. vi, 76
 Probatur S. i, 6. 69
 Probavi S. i, 2. 106
 Probitas S. ii, 1. 40. iii, 5. 17. 67. v, 1. 117. 154. v, 2. 72
 Probitate S. i, 2. 12
 Procax T. ix, 721. S. i, 5. 13. ii, 7. 124
 Procedunt A. i, 338. ii, 30
 Procella T. vii, 536. viii, 426. S. iii, 3. 159
 Procellae T. i, 361. v, 419. x, 539. S. iii, 2. 71. A. i, 390. ii, 286
 Procellas T. ii, 729. S. ii, 2. 142. A. i, 658
 Procellis T. v, 704. x, 924. S. i, 3. 29
 Procera T. i, 414
 Proceres T. iii, 405. vi, 131. 180. 926. vii, 490. viii, 289. x, 179. 220. xii, 211. S. ii, 1. 195. iv, 2. 32. v, 3. 176. 203
 Procerum T. ii, 224. iii, 92. 571. v, 17. S. iv, 8. 4
 Prochyta S. ii, 2. 76
 Proci S. v, 1. 58
 Procidit T. ii, 617. ix, 48
 Procidum T. iii, 128
 Prociis T. vi, 565. xii, 281
 Proclamat T. vii, 4
 Proclamet T. xii, 663
 Procne S. ii, 1. 140
 Procorum T. i, 276. ii, 157
 Procos S. i, 2. 170. iii, 5. 8
 Procubere T. ii, 642. iii, 63. iv, 142
 Proculcantes T. x, 741
 P. oculcet T. viii, 662
 Procumbens T. v, 374
 Procumbentem T. vi, 899
 Procumbere T. vi, 35. x, 53. xi, 124. A. ii, 347
 Procumbit T. ix, 532. xi, 43. 45
 Procumbunt T. vi, 100
 Procurrentia S. iii, 5. 33
 Procurrare T. xi, 455
 Procursibus T. iv, 787
 Procursu T. vi, 848. ix, 25
 Procurvat T. vi, 852
 Prodest S. ii, 1. 211
 Prodi A. ii, 239
 Prodedit T. viii, 719
 Prodiga T. iii, 69. viii, 406. S. ii, 1. 157
 Prodigiale T. ii, 523. vii, 403
 Prodigiousa T. iii, 523
 Prodigiousum T. xi, 454
 Prodigious T. vi, 767. x, 764. S. ii, 1. 163
 Prodimus T. viii, 606
 Prodire T. ii, 551. A. ii, 96
 Prodisting S. i, 3. 32
 Prodit T. viii, 276
 Prodit T. i, 443
 Proditor T. x, 437
 Producere T. ii, 313. vi, 121. S. iv, 8. 42
 Producta T. ix, 492
 Productus T. viii, 115
 Producent T. viii, 219
 Produnt T. x, 645
 Produxi S. ii, 1. 21
 Proetides T. viii, 355
 Proetus T. iv, 589
 Profana T. iii, 202
 Profanam T. i, 232. iv, 395
 Profanatas S. iii, 3. 2
 Profanatum T. viii, 52. ix, 8
 Profani T. iii, 621
 Profanis T. i, 1. 714
 Profanos T. xii, 119
 Profanum T. x, 696
 Profanus T. xi, 288
 Profari T. iii, 625. 688. v, 103
 Profatu S. v, 3. 103
 Profatur T. vii, 154. 362. viii, 33. ix, 811. 884. x, 689. xi, 75. 362. xii, 373. S. iv, 1. 16. iv, 3. 123. A. ii, 302
 Profatus S. i, 2. 63
 Profectum T. xii, 322
 Proferet T. viii, 181. S. iii, 4. 11
 Profero T. ix, 791
 Proferre T. i, 467. iii, 666. viii, 334. xii, 9. A. i, 6. 580
 Profers S. iii, 1. 169. v, 3. 133
 Profert T. ii, 363. 553. iv, 74. ix, 112. xi, 581. S. i, 4. 101. iv, 3. 118
 Proferte S. iii, 2. 8
 Professus S. i, 2. 25

- Proficitur** T. iii, 720
Proflabant T. ii, 77
Proflantem T. xi, 266
Proflatu T. x, 320
Profringunt T. x, 512
Profudit T. ix, 48. S. i, 6. 11
Profusa S. iii, 1. 91
Profusis T. iii, 150. S. ii, 1. 31
Profugi T. iii, 340
Profugis T. xi, 25. S. iii, 1. 55
Profugo T. ii, 317. 326. vii, 182
Profugos T. xi, 761
Profugum T. vi, 612
Profugus S. i, 2. 133
Profuit S. ii, 5. 1
Profunda T. x, 831. A. i, 45
Profundæ T. iii, 435. iv, 459. viii, 143. x, 831. xi, 73
Profundi T. i, 297. iii, 409. 524. v, 436. 482. ix, 243. 306. S. ii, 2. 3. iii, 1. 84. iii, 2. 86. iv, 3. 89. v, 3. 166. A. i, 61. 528
Profundis T. v, 646. x, 95. xi, 580
Profundo T. i, 615. ii, 42. iv, 240. v, 130. 187. 262. 283. vii, 816. ix, 387. 420. x, 760. xi, 523. S. i, 3. 32. i, 5. 54. iii, 2. 5. iii, 3. 84. 107
Profundos S. i, 1. 82
Profundum T. iii, 495. v, 552
Progeniem T. iii, 283. S. iii, 3. 139. A. i, 2. 462
Progenies T. i, 669. iv, 390. v, 461. vii, 165. A. ii, 373
Progenitum A. i, 269
Progenuisse T. vii, 213
Progrediens T. i, 435. viii, 41
Progreditur T. i, 512
Prohibe S. ii, 1. 231
Prohibebant T. vi, 325
Prohibebat T. vii, 727
Prohibebere T. xi, 750
Prohibent T. ii, 625. iv, 558. viii, 601
Prohibente T. v, 418. viii, 479. S. i, 2. 193
Prohibentibus T. iii, 673
Prohibere T. i, 455. ii, 694
Prohibes T. iii, 495
Prohibet T. iv, 517. vii, 423. viii, 45. 528. S. ii, 1. 153. 206. iv, 3. 14. v, 1. 207. A. i, 587
Prohibete T. vi, 181. vii, 663
Projecit T. i, 237. vi, 453. A. ii, 234
Projecta T. xii, 739
Projectum T. i, 588
Projectus T. xii, 328. S. iii, 3. 40
Projice T. ii, 658
Projicis T. ii, 460
Projicit T. i, 388
Projicite T. iii, 643
Proinde T. i, 658
Prolapsa T. ii, 593
Prolapsum T. iii, 202
Prolapsus T. ix, 755
Prolata A. ii, 288
Prolatus S. i, 2. 206. ii, 1. 179
Prole T. i, 393. S. iv, 7. 30
Prolem T. iii, 697. iv, 215. v, 436. vi, 49. S. v, 2. 65. A. ii, 361
Proles T. i, 293. iii, 171. iv, 554. 742. vii, 74. viii, 600. xii, 378. S. i, 1. 74. i, 4. 61. ii, 1. 189. iv, 8. 25
Prolicit T. iv, 609
Prolis T. v, 717. x, 418. S. i, 1. 23. iv, 8. 21
Proluit T. viii, 711
Proluvium T. i, 618
Promentem T. xii, 742
Promere S. iv, 8. 39
Promeriture T. i, 639
Promeruerere S. v, 1. 72
Promerui T. vi, 636
Promeruisse S. iii, 3. 80
Promeruit S. i, 4. 74
Prometheas T. viii, 305
Prometheos T. xi, 468
Prominet T. iv, 176. v, 511. xi, 416
Promiserat T. vi, 610
Promisere T. i, 343. iv, 353. vi, 663
Promiserit T. iii, 474
Promisit S. iv, 1. 47. iv, 8. 19
Promissa T. ii, 623. v, 474. vi, 670. 936. vii, 775. S. i, 2. 32. i, 4. 83. A. ii, 148
Promissas T. v, 175. A. i, 629
Promissos T. vi, 491
Promissum T. ii, 199. xi, 320
Promittebat A. ii, 17
Promittere T. iii, 390. S. i, 6. 47
Promitteris T. ii, 114. A. ii, 343
Promittit T. v, 129. A. ii, 285
Promittitur T. ii, 169
Promitto T. v, 109
Promittunt T. viii, 734
Promota A. i, 444
Promovere T. xii, 541
Promovet T. iv, 657. vii, 255
Prompta T. i, 192
Promptæ T. vii, 209. S. v, 2. 111
Promptam T. xi, 667
Promptum T. xi, 37
Prona T. ii, 41. 218. 558. iii, 7. 343. vi, 276. ix, 206. 369. xii, 289. S. iv, 8. 61. v, 1. 111
Pronam T. vi, 902
Pronas T. x, 515
Pronectant S. iv, 3. 146
Proni T. iii, 268
Pronior S. iii, 3. 153

- Pronis** T. vii, 105. ix, 269. x, 370. S. v, 2. 58
Prono T. i, 278. v, 612. vi, 416. xi, 639. S. iii, 3. 177. iv, 3. 109
Pronos T. v, 255. S. ii, 7. 25. A. i, 614
Pronum T. vii, 276. xi, 564. S. v, 3. 141
Pronus T. i, 240. ii, 391. iii, 408. v, 526. x, 510. xi, 688. xii, 307. A. ii, 15
Propago T. v, 278. vi, 327. S. ii, 1. 85. ii, 3. 39. iv, 4. 61
Propellens T. i, 43
Propellent T. vii, 348
Propellit T. xi, 443. S. i, 1. 21
Propellitur S. i, 5. 48
Propellunt T. vii, 237
Propera T. viii, 326
Properabat S. v, 5. 76
Properabo T. ii, 342
Properantibus T. viii, 350
Properasse S. iii, 3. 21
Properasti T. ix, 715. x, 803
Properat A. i, 120
Properata T. x, 2. S. iv, 1. 22. v, 2. 69
Properate T. xii, 569. S. i, 2. 266
Properatur T. vii, 401
Properatus A. ii, 392
Properaverit S. v, 5. 75
Properes S. iv, 2. 22
Properius S. i, 2. 253
Propexa T. ii, 97
Propinqua T. xi, 533. S. i, 1. 53. A. i, 555
Propinquabat T. ii, 529
Propinquas T. vii, 235. xii, 267
Propinquant T. x, 385. S. v, 2. 11. A. i, 257
Propinquat T. iv, 519. v, 493. vi, 856. S. i, 2. 7
Propinqui T. iii, 174. ix, 714. S. v, 2. 59
Propinquis T. ii, 202. iv, 748. A. ii, 306
Propinquo T. iii, 692. iv, 800. vi, 370. vii, 630. xii, 282
Propinquos T. vii, 129
Propinquum S. iii, 5. 42. iv, 3. 2. iv, 7. 35
Propior T. ii, 225. 426. 437. 496. iv, 39. xii, 223. 306. S. iii, 4. 50. v, 1. 38. A. i, 479. ii, 381
Propiore T. vi, 443. S. iv, 7. 17. v, 3. 167
Propioribus T. v, 120. S. i, 3. 65
Propius S. v, 1. 184. A. i, 376. ii, 190
Propria T. v, 219. S. iv, 3. 17
Propriae T. xii, 666. S. v, 1. 191. v, 2. 90
Proprii S. iii, 1. 154
Propriae T. vi, 885. S. iii, 3. 50. iii, 5. 78. iv, 4. 70
Proprio T. vi, 924. vii, 215. S. iii, 3. 112
Proprios T. i, 235. ix, 67. S. ii, 1. 33. iii, 4. 104
Proprium S. ii, 2. 74. ii, 7. 1. iii, 1. 62
Propugnacula S. iii, 3. 101
Propugnans T. ii, 584
Propugnant T. iv, 110
Propulsabimus T. xi, 261
Prora T. v, 335. x, 185
Proræ T. i, 375
Proram T. v, 415
Proris T. xii, 624
Prorsus T. iii, 657
Prorumpere T. iii, 619
Prorumpit T. vi, 813
Prorupit T. xi, 640
Proruta T. iv, 819
Prosecta T. v, 641
Proscissam T. ix, 596
Proscissi T. iii, 332
Proscissum T. x, 439
Prosequar T. ii, 268. xi, 614
Prosequere S. iii, 2. 122
Prosequimur T. v, 483
Prosequitur T. ii, 661. vi, 710. viii, 472. xii, 130. A. i, 232
Proserpina T. i, 111. viii, 10. 98. S. ii, 6. 102. v, 1. 254
Prosiliet S. ii, 1. 66
Prosilut T. iv, 260. vi, 555. 740. x, 164. 476
Prosiluit T. xi, 227. S. i, 2. 113. A. i, 28
Prosilunt T. xi, 404
Prospectans T. iii, 219. ix, 896
Prospectant T. ii, 480. A. ii, 294
Prospectantibus S. v, 1. 124
Prospectare S. i, 1. 33
Prospectat T. i, 158. S. v, 2. 169. A. i, 235
Prospectem T. v, 295
Prospectet T. ii, 194
Prospectu T. vi, 205
Prospectum T. xii, 451
Prospera T. i, 15. viii, 250
Prosperum S. iv, 3. 97
Prospexit T. iii, 455. x, 459. xi, 68. S. i, 2. 217. iv, 6. 16
Prospiciebat T. xi, 326
Prospicis S. v, 2. 146
Prospicit T. v, 591. S. ii, 2. 46
Prospicue T. xii, 15
Posternere T. vii, 591. ix, 848. x, 870. S. v, 1. 257
Prosternit S. i, 3. 72

Prostratis T. xii, 689
 Prostraverat T. xii, 800
 Prostravit T. viii, 455
 Prosunt T. v, 372. S. v, 1. 154
 Prosymnæ T. i, 383. iii, 325
 Prosymne T. iv, 44
 Protea S. i, 2. 129. A. i, 32
 Protectum S. v, 3. 143
 Protectura S. iii, 1. 121
 Protegis T. ix, 160
 Protegit T. vii, 39. 107. S. iv, 4. 16
 Protenderat T. ix, 90
 Proterere T. i, 622. iv, 815
 Proterit T. vii, 548
 Proterrebat T. ii, 645
 Proterva T. ix, 339
 Protervæ T. ix, 612
 Protervam T. ix, 136. 825
 Protervas A. i, 357
 Protervi T. i, 44. S. i, 6. 6
 Protervo T. i, 475
 Protervum S. ii, 3. 31. v, 5. 68
 Protervus S. iii, 1. 177
 Protesilaus A. i, 494
 Proteus S. iii, 2. 35
 Prothoum T. viii, 538. 541
 Prothous T. vi, 389
 Protrita T. vii, 58
 Protritrus T. xii, 658
 Protulit T. xii, 310
 Proturbare T. iii, 81. S. i, 4. 47
 Proturbat T. v, 662. x, 311
 Proturbet S. v, 1. 251
 Provenit T. ii, 100
 Provida T. iii, 450. x, 455. 639. A. ii, 128
 Providet A. i, 214
 Providus T. iv, 197. vi, 769. viii, 683. x, 329. A. i, 542. ii, 24
 Provocare S. ii, 7. 35. iv, 3. 94
 Provocas S. ii, 7. 29
 Provocat T. iv, 104. S. iii, 1. 138
 Provocet T. xii, 186. S. iv, 7. 44
 Proxima T. iv, 74. 561. vi, 8. 57. 326. 727. xi, 70. 262. xii, 117. 220. S. i, 4. 6. iii, 1. 80. 104. iii, 5. 92. v, 2. 47. A. i, 178. 201
 Proximum S. iv, 3. 93
 Proximus T. i, 500. v, 51. vi, 583. vii, 238. 262. 588. viii, 187. 727. x, 96. 180. 671. xi, 302. S. ii, 1. 85. iii, 3. 69. iv, 4. 24. v, 2. 170
 Pruinas T. iii, 469. viii, 859. S. iii, 1. 121. iii, 3. 71
 Pruinis T. iv, 393
 Prunorum S. iv, 9. 28
 Psittace S. ii, 4. 1. 2
 Psittacus S. ii, 4. 25
 Psophida T. iv, 296

Pbythius S. iv, 9. 38
 Pteleon T. iv, 181
 Ptereklan T. vii, 632
 Pterelas T. vi, 648
 Pube T. iii, 517. S. iv, 8. 60. A. ii, 415
 Pubem T. i, 571. S. ii, 6. 45
 Pubentes S. iii, 3. 129
 Pubes T. iv, 112. vi, 663. vii, 621. viii, 363. 600. ix, 9. xi, 45. xii, 722. S. v, 2. 68. v, 3. 146
 Pubescente S. ii, 2. 100
 Pubescentes T. ix, 765
 Pubescentia S. iii, 3. 11
 Pubescentibus T. i, 21
 Pubescunt T. ii, 159
 Pudeat T. iii, 609. iv, 629. v, 84. viii, 601. S. ii, 6. 13. v, 5. 36. A. ii, 199
 Pudebat S. iii, 5. 68
 Pudebit S. v, 5. 22
 Pudenda S. iii, 1. 167
 Pudendo T. v, 31
 Pudendos T. xi, 735. 760
 Pudendum T. iv, 757
 Pudentes T. i, 684
 Pudet T. ii, 443. iii, 22. 61. v, 356. viii, 57. 627. 671. ix, 96. 389. 506. 653. x, 23. 917. xi, 263. 387. xii, 337. 384. S. iii, 1. 146. iv, 3. 80. iv, 7. 35. A. i, 272. 503. 685. 639. ii, 189. 349
 Pudihunda T. v, 296. xi, 493. A. ii, 244
 Pudica T. i, 554. S. v, 1. 62
 Pudicæ S. ii, 2. 144
 Pudicas A. ii, 83
 Pudici T. xii, 186. S. ii, 3. 25
 Pudicis S. iii, 1. 59
 Pudico T. i, 697. ix, 808
 Pudicos S. ii, 2. 38
 Pudor T. i, 155. 273. 591. ii, 160. iii, 273. 573. 591. 698. iv, 264. 746. vi, 662. viii, 434. 523. 591. 646. S. i, 2. 36. ii, 1. 40. ii, 5. 17. ii, 6. 48. iii, 3. 48. iv, 8. 42. v, 2. 72. v, 3. 79. A. i, 312. 357
 Pudore T. iv, 348. vi, 901. viii, 606. ix, 840
 Pudorem T. i, 47. 531. ii, 740. vi, 637. vii, 519. x, 570. xi, 164. 425. S. iv, 1. 10. iv, 3. 87. v, 3. 218. v, 5. 57. A. i, 331. 565. 661. 671. ii, 437
 Pudori T. i, 536. iii, 447. S. v, 1. 65
 Pudoris T. xii, 205. S. v, 3. 247. A. i, 291. ii, 91
 Puduit T. ix, 275. S. ii, 5. 14
 Puellæ S. i, 1. 12. i, 2. 173. i, 6. 67. v, 4. 14
 Puellas T. x, 905. S. i, 2. 163. S. iv, 6. 105. A. i, 359
 Puellis T. xii, 761

- Puer T. i, 582. ii, 287. iv, 261, 230.
 786. 794. v, 539. 738. vi, 602. 756.
 804. vii, 98. 196. 342. 684. viii, 287.
 487. 744 et al.
 Pueri T. iii, 114. 171. 464. iv, 16. v,
 260. vi, 628. ix, 443. 666. 729. 810.
 x, 63. 421. 568. xii, 127. S. i, 1. 12.
 i, 4. 97. ii, 1. 207. iii, 4. 72. A. i,
 247. 578
 Puerile T. vi, 9. 55. S. ii, 1. 20. 155.
 iii, 4. 31. v, 2. 66. A. ii, 405
 Puerilia A. i, 240
 Puerilibus T. v, 503
 Puerilis A. ii, 273
 Pueris S. ii, 6. 34. A. i, 229
 Puero T. x, 427. 440. S. ii, 1. 127. 188.
 v, 3. 122. A. i, 188
 Pueros S. iii, 5. 68
 Puerpera A. i, 254
 Puerperia T. iv, 280
 Puerum T. iv, 256. vii, 297. S. ii, 1.
 221. iii, 4. 26. 68. A. i, 136
 Pugna T. i, 151. viii, 690. ix, 469. 670.
 699. xi, 126. xii, 761
 Pugnaces T. iv, 594. viii, 324
 Pugnae T. i, 142. ii, 718. iii, 235. 448.
 489. v, 188. vi, 428. vii, 563. viii,
 170. 428. 437. xi, 447. 524. 634. xii,
 583. A. ii, 426
 Pugnam T. i, 413. vii, 724. ix, 197.
 782. xi, 158
 Pugnans T. v, 383. vi, 394. xi, 552
 Pugnante T. vi, 417. viii, 426. S. v, 2.
 50
 Pugnans S. i, 4. 107
 Pugnansibus T. x, 762
 Pugnans T. x, 661
 Pugnans T. xi, 461
 Pugnans T. xi, 652
 Pugnans T. ii, 732. vi, 143. 249. vii, 27.
 90. 804. viii, 552. ix, 289. 296. 651.
 x, 664. 919. xi, 112. 268. 288. 351.
 533. xii, 602. 611. 632. 673. S. i, 1.
 37. i, 6. 54. ii, 1. 93. ii, 7. 102. iv,
 6. 97. v, 3. 149
 Pugnans T. iii, 28. 89. x, 580
 Pugnans T. iii, 240
 Pugnans T. viii, 289
 Pugnans A. ii, 179
 Pulcher T. vii, 69. 300. viii, 402. S. iv,
 4. 70. v, 2. 22. 52. 118. A. ii, 49
 Pulcherrima T. iv, 446. S. i, 2. 273. ii,
 2. 147. A. i, 606
 Pulcherrime T. iii, 269
 Pulcherrimus S. ii, 6. 71
 Pulchra T. v, 742. ix, 17. x, 240. S. i,
 2. 263. iii, 4. 73
 Pulchrae T. iv, 128. v, 447. x, 192. 628.
 S. iii, 4. 66. iii, 5. 61. iv, 3. 15. iv,
 8. 58. v, 1. 51
 Pulchri T. iv, 640
 Pulchrior T. iv, 251. S. ii, 6. 33
 Pulchris T. vii, 543. A. i, 296
 Pulchrius S. i, 1. 35
 Pulchro T. iv, 740. xi, 759. S. iii, 4. 16
 Pulchros A. i, 481
 Pulchrum T. ii, 86. 704. iii, 644. vi,
 816. vii, 788. x, 483
 Pulsa T. v, 1. 706. S. i, 2. 52
 Pulsabat T. xii, 50
 Pulsabimus T. xii, 200
 Pulsans T. v, 97
 Pulsans T. ii, 40. A. ii, 154
 Pulsante T. viii, 617
 Pulsantem S. v, 3. 210
 Pulsanti T. iv, 477
 Pulsantia T. v, 115
 Pulsantur T. vi, 228. S. i, 2. 48
 Pulsare T. viii, 249. S. iv, 8. 62. v, 1.
 22
 Pulsasti S. v, 2. 20
 Pulsat T. i, 55. 369. iv, 269. viii, 348.
 x, 552. xi, 348. S. i, 5. 1. v, 2. 125
 Pulsatae S. iii, 3. 15
 Pulsavit T. xii, 240
 Pulsam S. v, 3. 69. v, 5. 78
 Pulsa T. ii, 457
 Pulset T. vii, 95. xi, 257. S. iv, 1. 6.
 A. ii, 31
 Pulsi T. i, 591. x, 199. xi, 757
 Pulsis T. xi, 247
 Pulso S. iv, 4. 54. v, 5. 32. A. i, 10
 Pulsum T. ii, 324. S. v, 3. 2
 Pulsa T. iv, 726. S. i, 1. 63. A. i, 622
 Pulsus T. ii, 78. vii, 120
 Pulvere T. iii, 133. 210. 326. iv, 109.
 133. 228. 261. 590. 687. 728. 820. v,
 9. 519. 648. vi, 32. 216. 304. 411.
 469. 640. 671. 700. 816. 849. 870.
 vii, 117. 691. viii, 8. 747. ix, 231.
 710. 785. x, 474. 481. 499. 550.
 729. xi, 440. xii, 41. 273. 316. 359.
 605. 658. 692. S. ii, 2. 32. iv, 3. 53.
 v, 2. 123. v, 3. 104. A. i, 18. 84.
 159
 Pulverea T. iv, 664. xii, 713. S. v, 1.
 132
 Pulverei T. vi, 493
 Pulvereo T. vii, 124
 Pulverem T. vi, 7. xi, 403. S. iv, 3. 83
 Pulveris T. iv, 737. x, 386. 427. S. i, 4.
 126. v, 3. 223
 Pulverulenta T. i, 358
 Pulvinar S. iii, 1. 37
 Pulvis T. i, 423. vii, 795. viii, 395. ix,
 165. 897. x, 37. S. ii, 2. 8. v, 2. 26
 Pumiceis S. iii, 1. 144
 Pumiceo T. x, 574

Pumilonum S. i, 6. 57
 Pumilos S. i, 6. 64
 Punicea A. ii, 291
 Puniceas T. iv, 218
 Puniceo T. i, 342. S. ii, 1. 132. A. i, 308
 Punire T. i, 224. iii, 245. vi, 167. xi, 572
 Puppe T. iii, 29. iv, 623. v, 342. 388. vi, 800. vii, 144. viii, 269. xi, 587. S. iii, 2. 134. iii, 4. 4. v, 3. 127. A. i, 33. ii, 6. 18. 26. 47. 365
 Puppem T. iv, 31. v, 373. 401. S. ii, 2. 142. ii, 7. 50. iii, 2. 103. A. ii, 312
 Puppes S. iii, 1. 107. iii, 2. 47. A. i, 72
 Puppi S. iii, 2. 56. v, 1. 148
 Puppibus S. iii, 2. 75. A. i, 445
 Puppim A. ii, 363
 Puppis T. ii, 195. vi, 717. ix, 141. x, 182. S. iii, 2. 29. v, 1. 242. A. i, 65. ii, 2
 Puræ T. xi, 450
 Purgat T. iv, 418
 Purgata T. xii, 416
 Purgate T. v, 137
 Purgatura T. ix, 574
 Purgavit T. viii, 767
 Purior T. iii, 25. 486
 Puro T. iv, 462. 817. ix, 435. S. i, 1. 32. iv, 3. 94
 Puros T. ii, 24
 Purpura T. x, 60. xii, 315. S. i, 2. 150. i, 5. 37. iii, 2. 139. iii, 3. 180. iv, 1. 1. A. i, 297
 Purpuræ S. iv, 5. 42
 Purpureæ T. xi, 402
 Purpureas T. i, 538. ii, 738. S. ii, 7. 9
 Purpurei S. iii, 4. 84. iv, 1. 26
 Purpureis A. i, 611
 Purpureo T. i, 334. iii, 441. vii, 654. S. ii, 1. 41. 159. ii, 2. 89. v, 1. 256
 Purpureos T. vi, 81. S. i, 2. 179. v, 3. 119
 Purpureum T. ii, 231. vii, 148. S. ii, 7. 47
 Purpureus T. ix, 883. S. iv, 9. 7. A. i, 162
 Putant T. vi, 600. vii, 797. viii, 621. xii, 14. A. i, 647. ii, 177
 Putares T. x, 607. S. ii, 1. 111
 Putas S. iii, 3. 137
 Putasti T. xii, 593
 Putastis T. ii, 664
 Putat T. i, 322. ii, 546. viii, 368. xii, 288. 316. S. iii, 3. 21. iii, 4. 29. iv, 8. 13. A. i, 563
 Putatis T. ix, 15
 Putavi S. v, 2. 117

Putavit S. ii, 1. 81
 Putemus T. vi, 150
 Putent T. vii, 116
 Putes T. iv, 822. v, 145. vii, 599. viii, 156. 463. ix, 218. 337. x, 560. 917. xii, 462. S. i, 1. 17. i, 6. 34. iv, 2. 31
 Putet S. iii, 4. 9. iv, 5. 34
 Putre T. vii, 811
 Putrem T. xii, 568. S. iv, 9. 10
 Putres T. i, 437. vi, 234. ix, 467. xii, 138. S. iv, 3. 126
 Putri T. iii, 364. 582. 642. vi, 507. ix, 533. S. v, 3. 55
 Putria T. iv, 241. 437. viii, 391
 Putribus T. xii, 419. S. iv, 3. 141
 Putris T. iv, 728
 Pylade T. i, 477
 Pyladem S. ii, 6. 54
 Pylades S. v, 2. 156
 Pylene T. iv, 102
 Pylenes T. viii, 483
 Pylis T. v, 751
 Pylis S. v, 3. 255
 Pylis T. viii, 365. S. ii, 2. 108. v, 3. 114
 Pylis S. iii, 4. 104
 Pylum T. vii, 641. x, 682
 Pylis T. vii, 129
 Pylis T. iv, 125. 126. 224. A. i, 422
 Pyracmone T. ii, 599
 Pyræa T. xii, 616
 Pyram T. v, 314. vi, 86. S. iii, 3. 134
 Pyramidum S. v, 3. 50
 Pyras T. iv, 465
 Pyrrhæa T. viii, 305
 Pyrrham T. xi, 469
 Pyrrho S. v, 2. 151
 Pyrrhum A. ii, 310
 Pythie T. iv, 289
 Python T. i, 711. vii, 350
 Pythona T. i, 563. iv, 222

Q.

Quadrijugi T. vi, 370
 Quadrijugis T. xii, 533
 Quadrijugo T. xii, 747
 Quadrijugos T. vii, 310. A. ii, 429
 Quadrupedes T. iv, 813. vii, 109
 Quadrupes S. iv, 3. 35
 Quæram T. ix, 714. xi, 689
 Quæramus T. x, 598
 Quærant T. xii, 795
 Quæras A. ii, 56
 Quære T. viii, 76
 Quærebat T. xi, 629
 Quæremus A. i, 94

- Quærenda S. iii, 2. 21
 Quærendus T. i, 676
 Quærens T. ii, 562. v, 547. S. ii, 1. 27.
 iv, 2. 122
 Quærentem A. i, 531
 Quærentes S. iii, 2. 19
 Quærenti T. i, 634. ix, 597
 Quærentibus T. ix, 735
 Quærentis T. viii, 641
 Quærare T. i, 182. 702. ii, 308. iii, 55.
 vi, 24. vii, 64. ix, 665. S. i, 2. 129.
 iii, 1. 80. v, 2. 42
 Quæreret T. ii, 488. iii, 194
 Quæretur A. i, 27
 Quærimus S. iv, 4. 51
 Quæris T. i, 648. iv, 748. xii, 366. S.
 iii, 5. 52. A. i, 628
 Quærit T. iii, 139. v, 217. 596. viii,
 547. ix, 251. 601. xi, 58. 265. 603.
 xii, 113. 319. S. i, 2. 228. v, 1. 9
 Quæritur T. vii, 554. viii, 120. x, 370.
 A. ii, 211
 Quæro T. i, 66. ix, 437. S. v, 5. 42
 QuærunT T. ii, 611. iv, 704. vii, 646.
 viii, 275. 367. xi, 278. xii, 41. 417.
 531. A. i, 240
 Quæsierit T. xii, 802
 Quæsiit A. ii, 360
 Quæsiisse A. ii, 378
 Quæsiisti S. ii, 1. 75
 Quæsiistis T. iii, 162
 Quæsitâ T. ii, 734. vi, 909. ix, 524. xi,
 599. S. i, 2. 275
 Quæsitam T. i, 502. x, 776
 Quæsitum A. ii, 220
 Quæsitura T. xii, 375
 Quæsitus A. ii, 305
 Quæso T. iii, 389. v, 669. vi, 171. 626.
 viii, 120. xi, 625. xii, 305. S. ii, 7.
 121. A. i, 143. 265
 Quale T. vi, 354. 716
 Qualem T. ix, 162. S. i, 1. 6. ii, 1. 166.
 ii, 6. 30. ii, 7. 84. iii, 1. 42. 73. iii,
 5. 37. iv, 6. 51. v, 1. 108. v, 3. 227
 Quales T. vii, 286. 529. x, 849. xii, 791.
 S. i, 5. 17. ii, 6. 29. iv, 9. 11. A. i,
 62. 555. ii, 84
 Quali S. iii, 2. 88. v, 3. 217
 Quallâ T. ii, 81. iv, 351. v, 11. 543.
 S. iii, 3. 128. 174
 Qualis T. i, 105. ii, 128. 563. iii, 56.
 432. iv, 494. 550. 782. v, 165. vi,
 665
 Quanta T. i, 475. ii, 460. iv, 702. vii,
 173. viii, 183. x, 511. S. i, 2. 101. ii,
 4. 11. iii, 2. 131. iv, 1. 23. 34. iv, 6.
 44. v, 2. 142. A. i, 84
 Quantæ S. iv, 2. 19. iv, 3. 49. v, 1. 166
 Quantas T. ii, 303. iv, 36
 Quanti T. iii, 211. 403. v, 674. vii, 363
 Quantis T. ii, 157. S. iii, 3. 176
 Quanto T. i, 188. iii, 157. 286. viii, 684.
 xii, 340. S. i, 1. 44. i, 2. 210. iii, 3.
 194. v, 2. 10. A. i, 191
 Quantos S. i, 3. 81. iv, 3. 152
 Quantum T. ii, 177. iv, 362. 454. 693.
 v, 361. vi, 509. 514. 806
 Quantus T. ii, 160, 446. iii, 164. 210.
 594. 705 et al.
 Quarta T. x, 326
 Quarto T. vi, 469
 Quarum T. ix, 790. S. i, 5. 27
 Quassa T. viii, 42. S. ii, 2. 141
 Quassabat T. ii, 619. v, 642
 Quassamus S. iv, 8. 51
 Quassans S. v, 2. 118
 Quassat T. iv, 216. x, 218. 807
 Quassata T. ix, 555
 Quater T. iv, 545. v, 86. 87. 466. vi,
 218. 219. 354. vii, 449. 594. viii,
 648. ix, 484. 881. S. i, 4. 81. iv, 1.
 87. A. ii, 154. 155
 Quatere S. v, 2. 129
 Quaterem A. ii, 444
 Quati T. vii, 795
 Quatiens T. i, 202. viii, 467. x, 283
 Quaties S. v, 2. 136
 Quatis T. iv, 385
 Quatit T. i, 112. iv, 726. viii, 356. 706.
 x, 173. xii, 790. S. ii, 1. 219. ii, 2.
 114. iv, 3. 6. A. ii, 56. 344
 Quatitur T. viii, 410. A. i, 413
 Quatiunt T. v, 409. 423. S. i, 2. 4
 Quatuor T. iv, 166. v, 125. x, 12. S.
 iii, 5. 7
 Queam T. i, 232. iii, 614. 695. S. iii, 2.
 83
 Queant T. vi, 500. vii, 697. ix, 309.
 753. S. ii, 6. 50. iv, 2. 20
 Queas T. vii, 652
 Queat T. ii, 95. vi, 83. vii, 452. x, 274.
 418. xii, 304. S. i, 2. 239. v, 3. 23
 Quemcumque S. i, 2. 66
 Quemnam T. viii, 615
 Querantur T. xii, 691
 Querar S. v, 2. 7
 Quercu T. ix, 433. S. i, 1. 70
 Quercum T. ix, 606. 620. x, 843. 926.
 xii, 730
 Quercus T. ii, 707. iv, 279. vi, 351. vii,
 733. viii, 202. ix, 533. 586. S. v, 3.
 231
 Querela T. v, 500. 616
 Querelæ T. xi, 711
 Querelas T. iii, 712. iv, 59. vii, 597.
 viii, 610. xii, 301

Querelis T. ii, 290. v, 542. vi, 185. viii, 57. 249. ix, 831. x, 567. xii, 486. S. i, 2. 134. i, 4. 12. ii, 1. 45. v, 1. 22. A. i, 439

Querens S. iv, 3. 34

Querenti T. iv, 79

Querere S. ii, 1. 78

Queroris T. iii, 717. xii, 215

Queretur T. vii, 221. x, 507

Queri T. i, 688. ii, 187. A. i, 90

Querimur T. xii, 552

Queritur T. i, 220. ii, 288. 601. xii, 55. 126. 290. S. i, 2. 122. i, 5. 36. ii, 4. 21. v, 2. 84

Querno T. i, 583

Queror T. i, 215. x, 802. xii, 226. S. iii, 2. 78. iv, 8. 22

Querulæ T. v, 601. S. i, 2. 4. 14

Queruli S. ii, 4. 20. iv, 4. 42

Queruntur T. iii, 145. v, 224. viii, 452.

ix, 3. x, 465. xii, 23. 478. S. i, 3. 26. A. i, 152

Questa T. xi, 627. xii, 6. S. iii, 5. 48

Questi T. xi, 418

Questibus T. iii, 51. 382. x, 816. xi, 646

Questu T. vi, 189. vii, 460. x, 66. S. i, 4. 10. iii, 8. 8. v, 1. 19

Questura T. xi, 496

Questus T. ii, 336. iii, 704. v, 48. xi, 366. S. i, 2. 93. 196. i, 4. 115. ii, 3. 37. ii, 6. 103. iii, 2. 90. iii, 3. 42.

iv, 5. 11. iv, 8. 32. 42. v, 4. 9. v, 5. 82

Queunt T. iii, 97

Quicquam T. iii, 272. S. iv, 6. 47. v, 3. 107

Quicum T. viii, 279

Quicumque T. iii, 668. ix, 665. 814. x, 393. 680. xii, 427. 486

Quierant T. x, 897

Quierunt T. v, 420. vi, 796

Quies T. i, 211. ii, 125. 146. iii, 393. 448. 698. iv, 423. v, 244. vii, 11. 199. 400. 576. x, 89. 324. xi, 549. xii, 449. S. i, 3. 29. 41. 91. i, 4. 57. i, 6. 91. ii, 2. 7. 26. ii, 3. 66. iii, 3. 106. iii, 5. 17. 86. iv, 4. 34. iv, 5. 53. iv, 6. 96. v, 1. 117. A. i, 247

Quiescam S. i, 3. 34

Quiescent T. vii, 549

Quiescis S. v, 2. 26

Quiescit T. iv, 433. x, 637. S. iv, 5. 51

Quiescunt T. ix, 183. xii, 419. S. v, 4. 6

Quieta S. ii, 2. 71. iv, 3. 66

Quieto T. v, 451

Quietas T. xi, 569

Quietem T. v, 601. viii, 45. xii, 7. 652. S. ii, 2. 140. ii, 6. 98. v, 1. 76. v, 2.

260. A. i, 428

Quieti T. iii, 554. viii, 624

Quietis T. v, 134. x, 205

Quieto S. i, 1. 43. A. i, 54

Quietos T. v, 469. ix, 175

Quieverat T. ix, 789

Quiavi T. ix, 892

Quiavit T. iv, 405. vi, 702. x, 245

Quindecimvirosum S. iv, 3. 142

Quinos T. i, 576

Quinquaginta T. ii, 494. iii, 76. 363. iv, 134. 507. v, 422. viii, 667

Quinquennia T. v, 466. S. ii, 2. 6. iii, 5. 92. iv, 2. 62. v, 3. 113. 262

Quirent S. v, 2. 60

Quirinales S. ii, 3. 12

Quirini S. ii, 1. 196. iii, 5. 112

Quirinus S. v, 2. 129

Quotannis T. i, 666

R.

Rabida S. iii, 2. 85

Rabidæ T. iii, 96. 514

Rabidam T. i, 477. 625

Rabidarum T. viii, 71

Rabidi T. iv, 827. ix, 21. x, 42. S. ii, 7. 100

Rabidis T. i, 459. v, 96. ix, 675. S. v, 1. 22

Rabido T. iv, 504. viii, 623. xi, 678

Rabidus S. ii, 1. 182

Rabidum T. vi, 83

Rabie T. iv, 559. xi, 30

Rabiem T. i, 408. v, 221. vii, 671. 810. S. i, 3. 21. A. ii, 32

Rabies T. i, 589. iv, 261. vi, 52. vii, 23. viii, 406. ix, 1. x, 289. 823. xii, 357. S. iii, 5. 87

Racemis S. v, 1. 50

Radens T. v, 525

Radiant T. i, 209

Radiante T. vi, 385

Radiantem T. i, 29. A. ii, 179

Radiata S. ii, 1. 42

Radiavit A. ii, 187

Radice T. vi, 856. ix, 498. S. v, 1. 152

Radicebus T. iii, 437. v, 228. S. ii, 2. 5

Radix T. i, 50. iv, 665. vi, 456. vii, 62. 473. ix, 701. x, 674. xii, 265. S. i, 5. 45

Radio T. ii, 140. v, 557. vi, 581. x, 123. 376. xii, 564. S. i, 2. 154. ii, 4. 56. iv, 2. 42. A. ii, 15

Raditur A. ii, 2

Rami T. ii, 631

Ramis T. v, 208. vi, 54. 554. ix, 209. 591. xii, 682. S. i, 6. 14. v, 2. 142.

- v, 5. 31. A. i, 216
 Ramo T. ii, 100
 Ramos T. ii, 121. v, 417. ix, 596. x, 93. xi, 48. 647. xii, 468. S. ii, 1. 101. 204. ii, 3. 61. v, 3. 86
 Ramosa T. iv, 168
 Ramum T. ii, 478. vi, 818. vii, 476. viii, 89
 Ramus T. ii, 389
 Rapax T. iv, 813
 Rape T. iii, 233. viii, 325. x, 670
 Rapere S. iv, 3. 79
 Raperent T. iii, 14
 Raperere S. i, 2. 40
 Raperet T. iii, 194
 Raperis S. v, 3. 134. 252
 Rapi T. iii, 97. iv, 372. v, 693. vii, 599. viii, 102. S. iii, 3. 12
 Rapiamus S. i, 4. 94
 Rapiant S. i, 6. 79
 Rapida T. v, 677. vi, 602. x, 272. S. i, 2. 221
 Rapidae T. vii, 584. 782. S. v, 1. 148
 Rapidas T. iv, 467
 Rapidi T. i, 197. iv, 776. vii, 530. 619. S. ii, 2. 118. iii, 5. 15
 Rapidis T. iii, 410. S. v, 5. 63
 Rapidissimus A. ii, 429
 Rapido T. ii, 81. v, 575. vi, 321. vii, 6. 133. ix, 32. xii, 734. A. i, 178
 Rapidum T. vii, 145. ix, 296. S. ii, 7. 107. iii, 2. 136. iv, 7. 49
 Rapidus T. iii, 671. iv, 289. 385. ix, 277
 Rapiebant A. ii, 286
 Rapiebat T. vii, 647
 Rapiente T. ix, 266
 Rapientibus T. ix, 236
 Rapiere S. iii, 3. 195
 Rapiet T. xii, 157
 Rapina T. x, 826. S. ii, 1. 61. A. i, 65. 403. ii, 272
 Rapinae S. iii, 4. 13
 Rapinas T. iv, 696
 Rapinis T. iii, 509. S. i, 6. 16. 63. ii, 3. 24
 Rapis T. iv, 248. S. iii, 5. 35. A. i, 526
 Rapit T. i, 350. ii, 724. iii, 578. iv, 766. v, 3. 545. 558. 591. 655. vi, 281. 471. 525. 600. vii, 136. 645. ix, 40. 138. 560. xii, 220. 794. S. ii, 1. 39. iii, 4. 91. v, 1. 178. A. i, 521
 Rapite T. vi, 658. x, 196
 Rapis T. iii, 630
 Rapitur T. viii, 482. x, 316. xii, 225. S. i, 4. 28
 Rapiunt T. i, 361. vi, 791. xi, 529
 Rapta T. ii, 615. v, 93. 597. vi, 875. ix, 594. S. iii, 4. 98
 Raptabat T. ix, 685
 Raptm T. xii, 630. A. i, 47
 Raptam T. v, 657. vii, 319. 493. A. E, 361
 Raptans T. ix, 303
 Raptare T. vi, 115
 Raptas T. i, 366. iv, 834. A. i, 153
 Raptat T. v, 375. vii, 633
 Raptatur T. ix, 161
 Rapti T. v, 147. vi, 212. 411. x, 200. xii, 42
 Raptim T. i, 310. ii, 363. xii, 640
 Raptis T. iv, 315. x, 27. S. ii, 6. 95
 Rapto T. ii, 346. iv, 195. v, 661. ix, 26. 197. 513. S. ii, 1. 208. iii, 5. 18
 Raptor T. xi, 212. S. v, 1. 57
 Raptorem S. i, 2. 189
 Raptori A. ii, 345
 Raptoris T. xii, 273
 Raptos T. ii, 459. iii, 464. iv, 83
 Raptu A. ii, 355
 Raptum T. ii, 282. v, 35. 696. vi, 224. 619. ix, 218. xi, 190. 227. S. ii, 1. 78. v, 3. 16. A. i, 425. 671
 Rapturus T. ix, 272. x, 574. A. ii, 367
 Raptus T. i, 5. iv, 718. v, 364. vi, 896. vii, 54. viii, 95. S. i, 1. 20. iii, 5. 6. 37. v, 3. 73. A. i, 535. 630. ii, 184. 297
 Rapuere T. ii, 4. x, 833. S. ii, 4. 28. A. ii, 85
 Rapuerunt T. viii, 382
 Rapui T. viii, 62. ix, 892
 Rapuisse T. xii, 457
 Rapuit T. v, 131. vii, 627. ix, 362. x, 690. xi, 414. S. ii, 2. 103. iv, 6. 3. v, 2. 149
 Rara T. iv, 82. 651. v, 280. vi, 640. x, 130. 385. 633. S. i, 2. 126. iii, 3. 2. 106. iii, 5. 78. iv, 5. 81. v, 3. 42. A. i, 287
 Rarescere T. ii, 612
 Rarescentibus T. i, 343
 Rarescitis A. i, 421
 Rarescunt T. iv, 284. xi, 74. S. i, 2. 186. iv, 4. 14
 Rari S. ii, 1. 200. v, 3. 46
 Raris T. vi, 697. vii, 168. xii, 5
 Rarissima S. v, 1. 11
 Rarissime S. iv, 8. 32
 Raro T. ii, 377. vi, 132
 Raros T. ix, 852
 Rarum T. iii, 487. S. i, 2. 106. iii, 2. 5
 Rarus T. iv, 150. vii, 202
 Rasere S. ii, 2. 66
 Rasilis T. vii, 658
 Rastra T. iii, 589
 Rasum S. iv, 6. 27
 Rata T. i, 239. iv, 2. 59
 Ratm T. v, 348

- Rate** T. v, 479
Ratem T. v, 382. S. iii, 2. 50. 54. v, 2. 16. A. ii, 78
Rates T. v, 133. vi, 483. xi, 520. S. iii, 2. 73. A. i, 447. 452. ii, 254. 304
Ratibus A. i, 96
Ratione T. ii, 555. vi, 451. A. ii, 38
Rationis T. i, 373. iii, 393
Ratis T. v, 359. 363. 416. vii, 792. viii, 267. x, 185. xii, 626. 809. S. i, 3. 97. ii, 2. 141. iii, 2. 19. 78. iv, 4. 100. A. ii, 10
Ratus T. ii, 550. v, 687. vi, 200. 492. viii, 135. ix, 323. xi, 206. 556. A. i, 81
Rauca T. ii, 40. iii, 708. iv, 801. v, 12
Raucæ T. vii, 16
Rauci T. xi, 29
Raucis T. vi, 227
Rauco T. i, 347. v, 291
Rear T. xii, 568
Rebar T. i, 285. iii, 156. v, 682
Rebellem T. x, 68. S. i, 4. 89
Rebelles T. i, 35
Rebus T. i, 173. 691. ii, 18. iii, 284. iv, 756. vii, 219. 283. 451. x, 590. xi, 156. 550. S. iii, 3. 156
Recalet T. iv, 671
Recedat T. v, 745. viii, 635. xii, 440. S. iv, 8. 16
Recedens T. ii, 602. x, 681
Recedere T. viii, 734. S. ii, 2. 59. ii, 5. 5
Recederet T. xii, 505
Recedit T. i, 549. viii, 421. S. iii, 5. 55
Recedo S. iv, 4. 25
Recedunt T. iv, 336. vii, 803. viii, 522. x, 335. 524
Recens T. ii, 640. iv, 169. v, 163. 692. vii, 394. xii, 143. S. iii, 1. 10. v, 1. 18. A. i, 310
Recense S. iv, 1. 29
Recensens T. vi, 47
Recenses S. v, 3. 20
Recenset T. ii, 706
Recentes T. i, 514. 602. iii, 49. v, 548. ix, 432. xi, 95. S. i, 2. 181
Recenti T. iii, 140. x, 455. 467
Recentibus T. xi, 594
Recentiores S. ii, 7. 11
Recentis S. iv, 3. 114
Recentum T. viii, 105. x, 458
Recepi T. x, 770. S. iii, 5. 26
Recepit T. v, 605. vii, 222. S. i, 2. 260. ii, 7. 14. 38. iv, 1. 44. A. ii, 383
Receptam T. iii, 293. ix, 130
Receptas T. viii, 464
Receptat S. i, 4. 122
Receptis S. iv, 1. 9
Recepto T. ii, 326. vi, 787. xii, 601
Receptos A. ii, 78
Receptum T. ii, 606. viii, 755. x, 165. 783. xi, 2. A. ii, 251
Receptus T. vii, 443. viii, 638. xi, 52
Recessit T. ii, 540. v, 242. xi, 74. 674
Recessu T. i, 49. vi, 751. S. i, 2. 271. ii, 2. 13
Recessuræ T. vii, 794
Recessuro T. vii, 786
Recessus T. i, 509. S. iv, 6. 4
Recidit T. xi, 749
Recingi S. i, 4. 75
Recipit T. ix, 112
Recisa T. x, 516
Recisæ T. xii, 29
Reciso T. viii, 371
Recisus T. xii, 310
Reclamant T. iii, 120
Reclamat T. iv, 807. S. iv, 5. 20
Reclinat T. ix, 369
Reclinaverit T. iv, 163
Reclinem S. i, 2. 161
Reclinis S. i, 2. 237. iv, 3. 70
Recludes A. i, 498
Recludit S. v, 2. 165
Recludunt T. ix, 193
Reclusa T. xi, 421
Reclusæ S. ii, 7. 111
Reclusi S. iii, 1. 8
Reclusis T. i, 385. v, 253. vii, 412. x, 725
Recluso T. v, 156. S. ii, 4. 32
Reclusum T. vii, 472
Recoctum S. iv, 9. 38
Recolam S. ii, 3. 49
Recolit T. iv, 722
Recolunt T. i, 667
Recondam T. xi, 729
Recondas T. xi, 163
Recondis T. i, 682
Recondit T. vii, 806. S. i, 4. 99
Recordor T. v, 219
Recreare S. i, 4. 63
Recta T. vi, 454
Recti T. viii, 763. S. iv, 3. 75. v, 3. 248
Rectis T. v, 472
Recto T. ii, 61. v, 665. 736. S. ii, 3. 3
Rector T. ii, 483. iv, 457. v, 29. vi, 316. vii, 374. viii, 122. 138. 147. 194. xi, 242. 421. 748. S. i, 2. 136. iv, 7. 23. A. i, 61. 78. 313. 312. 350
Rectore T. i, 219
Rectoris S. i, 4. 92. A. ii, 339
Rectos T. vii, 820. x, 542
Rectum T. ii, 360

- Recture T. xii, 74
 Recubans T. ii, 26. vi, 274
 Recubant T. iii, 256
 Recubante S. ii, 2. 81
 Recubantes S. iii, 4. 2
 Recubat T. v, 74. x, 98. S. i, 3. 74
 Recubent S. iv, 6. 11
 Recumbere T. viii, 597
 Recumbit T. vii, 639. viii, 544. S. iv, 2. 46. v, 1. 215
 Recurrit T. x, 741. S. v, 3. 151
 Recurrit T. vi, 641
 Recurians T. i, 316
 Recursant S. v, 4. 8
 Recursus T. iv, 307. vi, 946. A. i, 232. ii, 155
 Recurvant T. iii, 583. iv, 300
 Recurvo T. i, 488. iii, 513
 Recusant T. x, 154. 519
 Recusas T. ix, 311. S. iv, 1. 33
 Recusat T. vi, 813. x, 129. S. i, 5. 50. iii, 4. 15
 Recusem T. vii, 375
 Recuset T. ix, 791
 Recuso A. i, 539
 Recusso T. vii, 20
 Reddam A. i, 266
 Reddant T. x, 450
 Reddantur T. vi, 619
 Reddare S. v, 1. 6
 Reddat T. vii, 31. viii, 207
 Redde T. x, 207. 208. xi, 279. 280. xii, 264. 227
 Reddere T. ii, 451. vii, 167. 206. 290. viii, 324. ix, 121. x, 581. 583. xi, 224. xii, 404. S. i, 4. 47. ii, 4. 31. iii, 3. 75. iii, 5. 51. iv, 4. 11. iv, 6. 24. iv, 8. 11
 Reddes T. ii, 452. 453. vii, 559. S. iii, 2. 134
 Reddideras S. ii, 4. 8
 Reddiderat T. iv, 606
 Reddidit T. i, 285. vi, 885. S. iii, 2. 120. A. ii, 191
 Reddimus T. ix, 564. S. i, 4. 32
 Reddis T. xii, 257. S. i, 6. 102. iv, 7. 56
 Reddit T. i, 616. iv, 466. 625. 766. S. iii, 3. 113. iv, 3. 12. 16
 Reddita T. ii, 536
 Reddite T. vi, 171. 174. x, 769. S. v, 5. 45
 Reddo A. ii, 232
 Redeo T. iii, 65
 Redeunt T. i, 110. 422. v, 72. 297. 411. vi, 224. ix, 260. xi, 42. xii, 249. 287. S. i, 2. 195
 Redeunte S. i, 4. 15. iii, 3. 183
 Redeuntem T. v, 257
 Redeuntibus T. viii, 414. S. ii, 7. 123
 Redemptis S. v, 1. 126
 Redi T. ii, 268
 Redibant T. vi, 50
 Redibat T. vi, 694. ix, 593
 Redibit T. xi, 332
 Rediens T. v, 642. S. v, 4. 7
 Rediere T. i, 539. iv, 442. v, 4. viii, 607. xii, 542. 612
 Redierunt T. ii, 401. v, 475
 Rediisse T. vii, 18. ix, 579. x, 17. 606
 Rediistis T. x, 237
 Rediit T. viii, 518. 750. ix, 271. A. ii, 296. 370
 Redimire S. iv, 8. 38
 Redimite S. i, 2. 249. iii, 1. 76. v, 1. 50
 Redimitum A. i, 612
 Redimite S. i, 5. 16
 Redimunt T. vii, 139
 Redimus T. x, 199
 Redire T. vii, 580. S. i, 2. 35
 Redirent T. xi, 614
 Redissent T. ix, 147
 Redisset T. vi, 609
 Redit T. i, 102. ii, 227. 660. iii, 331. 568. iv, 25. 430. v, 32. 267. 691. vi, 487. 512. 664. 684. 778. vii, 225. 262. 614. viii, 49. 573. ix, 107. 143. 466. x, 313. xi, 668. S. ii, 3. 3. ii, 5. 18. ii, 6. 68. iii, 1. 129. iii, 2. 55. iv, 7. 15. v, 2. 92. A. i, 106. 206. 345
 Reditum T. x, 51
 Reditura T. vi, 857. S. iii, 1. 81
 Rediturum T. i, 342. viii, 733. A. i, 119. 237
 Rediturus T. xii, 229
 Reditus T. iii, 369. xi, 760. S. ii, 1. 92. ii, 6. 57
 Redolentia S. ii, 1. 46
 Reducem T. iii, 95. x, 453. 459. xi, 665. S. iv, 2. 4
 Reducem T. xi, 494
 Reducere T. v, 48
 Reduces T. ii, 200. iv, 761. x, 254. 379. S. v, 2. 53. A. i, 93
 Reduci T. ii, 727. xii, 4
 Reducis S. ii, 7. 49. A. i, 271
 Reducit T. iv, 91. xi, 6. xii, 735
 Reductis T. xii, 724
 Reducto T. v, 664
 Reductum T. vi, 616
 Reductus T. vi, 368. 446
 Redundant T. x, 320
 Redundat S. iv, 3. 71
 Reduxit T. vi, 785
 Refecit T. vii, 224
 Refecti T. i, 555

- Reflectus** S. i, 4. 112
Refer T. iv, 339. ix, 558. xi, 364. A. i, 3
Referam S. i, 3. 64. i, 5. 57. ii, 1. 96. ii, 2. 63. iii, 1. 171. iii, 5. 105. v, 3. 246
Referantur T. viii, 737
Refererebat T. iv, 652. A. ii, 435
Referens T. i, 341. iii, 187. viii, 682. A. i, 22
Referent T. vii, 380
Referentes S. i, 3. 54
Referentur T. xii, 819
Referet S. iii, 3. 201. v, 2. 148
Refero S. i, 6. 7
Refertre T. i, 33
Referri T. iv, 262
Refers T. ii, 424. vii, 159. xii, 579
Refert T. i, 250. 466. iii, 527. iv, 414. v, 29. 298. 556. 681. vi, 627. vii, 81. 195. 231. 416. 778. viii, 153. 247. 572. 582. ix, 24. 487. 664. x, 728. 798. xi, 696. S. i, 2. 105. ii, 4. 20. v, 3. 127. A. i, 143
Referte T. vii, 629
Refertur T. vi, 36
Referunt T. ix, 400
Referuntur A. i, 556
Reficit T. xii, 268. S. iii, 3. 62. A. i, 582
Refiantes T. vii, 760
Reflectit T. vi, 418
Reflexa A. i, 382
Reflexum T. iv, 570
Refloi S. i, 3. 32
Reflo S. v, 1. 91
Refloos S. ii, 7. 33
Refloium T. vii, 333
Reflois T. iv, 705
Refove T. x, 731
Refovendi T. xii, 137
Refovet T. vi, 521. vii, 361
Refractis T. vii, 65
Refractus S. iv, 3. 8
Refregerat S. iv, 6. 67
Refringens T. iv, 139
Refringere S. ii, 1. 123
Refringit T. i, 378
Refuge T. vi, 281
Refugas T. iv, 459
Refugerat T. v, 302
Refugis S. iv, 7. 50
Refugit T. v, 211. 576. S. iii, 4. 15. v, 1. 30. A. ii, 325
Refugo T. ii, 421
Refugum T. xii, 634
Refulgens T. vi, 666
Refultat T. v, 267. vi, 594
Refundit T. iv, 834
Refunditur T. ix, 465
Refusa T. i, 359
Refusis T. v, 220
Refusum S. iv, 3. 73
Refusus T. v, 562
Regale T. xi, 756
Regales T. ii, 306. iv, 744. xi, 434
Regali A. ii, 82
Regalia T. ii, 214
Regalis T. x, 587. xii, 58
Regam T. ix, 818
Regant S. i, 2. 267
Regas T. ii, 423. xi, 701
Rege T. ii, 225. 652. v, 279. 667. A. i, 57. 458
Regem T. i, 65. 143. 478. ii, 262. v, 333. vi, 154. 618. vii, 64. viii, 28. x, 431. xi, 177. 231. 240. 668. xii, 91. 184. 463. 680. S. i, 5. 6. A. i, 51. 349. ii, 52. 300
Regemunt T. v, 389
Regendas T. iv, 80
Regendi T. i, 127
Regendo A. i, 355
Regente S. iv, 3. 162
Regentem T. viii, 248. xi, 165
Regentes S. i, 1. 90
Regenti T. vii, 384. viii, 366
Regentum T. vi, 296. vii, 617
Regere T. i, 75
Regerit T. iv, 632
Reges T. i, 77. iii, 518. 533. iv, 814. vi, 38. 315. 373. vii, 375. xi, 28. 572. 579. xii, 549. S. v, 1. 259. v, 3. 277. A. i, 156. 471. 492. ii, 363
Regesta T. vi, 621
Regi T. ii, 145. 426. 481. 623. iv, 663. v, 719. vii, 540. viii, 208. x, 449. xi, 257. 371. xii, 151. S. iv, 6. 75. v, 2. 149. v, 3. 147. A. ii, 28
Regia T. i, 386. 517. ii, 430. iii, 183. iv, 476. v, 446. vi, 28. vii, 221. viii, 80. 504. x, 913. xi, 218. 397. xii, 113. S. i, 1. 30. iii, 2. 136. iv, 2. 1. 21. A. ii, 142
Regibus T. ii, 186. 571. v, 499. vii, 525. ix, 671. x, 181. 348. xii, 346. S. iii, 1. 55. iii, 3. 50
Regimen T. iv, 536. xi, 658. xii, 89
Regina T. i, 85. ii, 362. 439. iii, 205. iv, 34. 379. 825. vi, 851. vii, 246. ix, 384. x, 68. xi, 635. xii, 111. 280. S. ii, 2. 12. iii, 2. 102. iv, 5. 23. A. i, 295. 662. ii, 149
Regio T. iii, 9
Regione T. iii, 524
Regis T. ii, 90. iii, 58. 101. 206. 342. 592. iv, 49. 208. 348. 361. vi, 314. vii, 259. 277. viii, 672. ix, 148. 203.

213. x, 351. 583. xii, 378. S. iii, 1.
 31. iii, 2. 92. iii, 2. 57. v, 3. 114.
 A. ii, 216
 Regit T. iv, 550. vi, 450. vii, 72. viii,
 499. ix, 249. 737
 Regitis T. i, 57
 Regius S. iv, 6. 91
 Regna T. i, 1. 117. 183. 282. 314. ii,
 109. 308. 344. 369. 451. 477. iv,
 642. v, 494. 696. vii, 390. viii, 46.
 75. x, 583. xi, 620. 677. 709. xii,
 322. 380. 443. 505. S. iii, 3. 5
 Regnabat T. i, 417. S. ii, 1. 99. v, 1.
 29
 Regnabis T. xii, 334
 Regnant T. v, 706. ix, 628
 Regnantem T. viii, 613
 Regnantes T. x, 799
 Regnantis T. viii, 597
 Regnare T. iii, 73. v, 487. xi, 747
 Regnaret T. i, 635
 Regnas T. ix, 377
 Regnat T. v, 202
 Regnata T. i, 334
 Regnator T. v, 688. viii, 41. ix, 421.
 xi, 251. 410. S. ii, 4. 25. iv, 2. 14.
 iv, 6. 60. 106. iv, 7. 5. A. i, 588.
 ii, 249
 Regni T. i, 301. ii, 116. 195. 211. 386.
 399. iii, 80. 715. iv, 392. vi, 80.
 viii, 21. ix, 54. xi, 283. 329. 724.
 xii, 75. 180. 199. 262. S. iii, 2. 14
 Regnis T. i, 74. 130. 242. 294. ii, 152.
 200. 488. iii, 340. vii, 558. xi, 64.
 427. 549. 660
 Regno T. i, 151. 317. ii, 396. v, 47.
 321. xi, 152. 167
 Regnorum T. ii, 408. xii, 508. 591
 Regnum T. i, 684. ii, 446. iv, 88. 473.
 773. v, 675. vii, 509. 537. S. v, 3.
 40
 Regressum S. iii, 3. 157
 Regressus T. ii, 373
 Regula T. vi, 593. S. i, 5. 40
 Regulus S. i, 4. 88
 Regum T. i, 36. 147. iv, 196. 824. v,
 315. 636. vi, 15. 740. vii, 249. x,
 195. 349. 442. xi, 159. 391. 679. 684.
 xii, 98. S. ii, 4. 29. iii, 1. 35. iii, 3.
 51. v, 3. 10. 96. A. i, 398. ii, 55.
 112
 Reguntur S. iii, 3. 49
 Rejecta T. ix, 173
 Rejicit T. iv, 574. vi, 770
 Reis S. ii, 6. 95
 Rhamnusia S. ii, 6. 73. iii, 3. 5
 Rhea A. i, 588
 Rheæ A. i, 387. ii, 154
 Rheni S. i, 1. 51. 79. ii, 5. 28. iv, 4.

62. v, 1. 90. 128. v, 2. 123
 Rhenum T. i, 19. S. i, 4. 89
 Rhenus S. i, 1. 7
 Rhetæ A. i, 44
 Rhodope T. v, 189. xi, 196
 Rhodopeia T. v, 121
 Rhodopen T. ii, 81. iv, 655. viii, 408
 Rhodopes T. xii, 181. S. iv, 2. 46. iv,
 6. 9
 Rhodos S. i, 1. 104
 Relatu A. i, 400
 Relatum S. ii, 5. 14
 Relegebat A. i, 23
 Relegens T. i, 272. S. v, 3. 29
 Relicta T. iii, 29. 195. vi, 309. vii,
 768. x, 308. xi, 240. 463. 587. S. v,
 3. 162. A. ii, 181
 Relictæ T. xii, 490. A. ii, 314
 Relicti T. iv, 28. vii, 144
 Relictis T. v, 91. 465. 725. vii, 431.
 viii, 591. S. iv, 5. 35. A. i, 613
 Relicto T. ix, 253. xii, 178. S. i, 1. 95.
 i, 3. 70
 Relictos T. ii, 278. x, 819
 Relictum T. ii, 23. viii, 111. 617. S. ii,
 1. 55
 Relictus T. iii, 273. vii, 388
 Religa T. vii, 517
 Religent S. iii, 2. 31
 Religio T. i, 560
 Relinquam T. ii, 448. A. i, 550
 Relinquas S. v, 1. 261
 Relinque S. iii, 4. 97
 Relinquens T. i, 401. xi, 10
 Relinquere T. vii, 649. viii, 126.
 Relinqueris T. ix, 783
 Relinquet T. x, 615
 Relinqui T. vi, 345. x, 151. xi, 663.
 707. xii, 397. S. iii, 5. 43. iv, 3. 102.
 v, 3. 161
 Relinquit T. v, 507. x, 275. S. ii, 1.
 152. A. i, 294
 Relinquitur T. vi, 285
 Relinquunt T. x, 7. 937
 Reliqua T. i, 302
 Reliquerat T. vi, 252. S. ii, 1. 109. A.
 i, 169
 Reliquerit T. xi, 303
 Reliqui T. i, 72. v, 611. viii, 148. ix,
 833. xi, 692
 Reliquias T. ii, 508. iv, 675. vi, 36. x,
 766. xi, 566. xii, 23. S. ii, 1. 151
 Reliquiis T. i, 277. viii, 727
 Reliquit T. iv, 645. vi, 881. vii, 86.
 149. 179. 681. x, 673. xi, 567. S. i,
 1. 4. i, 3. 11. iii, 1. 116. iv, 3. 112.
 113
 Reliquos S. iii, 2. 81
 Relucent T. v, 182

- Rem T. v, 104. 140
 Remanere A. ii, 26
 Remansi T. ix, 616
 Remansit T. ix, 762
 Remeabat T. iii, 40. ix, 645
 Remeabile T. iv, 537. vi, 945
 Remeantis S. ii, 1. 118
 Remeare T. iv, 481. xii, 164. S. iii, 5. 12
 Remearem A. ii, 413
 Remeasset T. ix, 66
 Remeat T. ii, 2. iii, 236. vii, 486. ix, 331
 Remensus T. iii, 324. S. iv, 7. 54
 Remi T. v, 375. vii, 142. S. ii, 7. 60. v, 2. 18
 Remigiis T. v, 345
 Remigio T. ix, 250
 Remigum S. iv, 3. 105
 Reminiscere S. i, 2. 37
 Reminiscitur T. vii, 147. xii, 391. 674. S. v, 1. 224
 Remis T. iv, 806. S. i, 2. 87. A. i, 429. 559. ii, 20
 Remisimus A. i, 510
 Remisit T. i, 99. vi, 898. vii, 819. ix, 288. 871. x, 111. S. i, 6. 45. A. i, 615. ii, 132
 Remissa T. xi, 30. S. ii, 7. 39
 Remissis T. v, 396. ix, 869. x, 277. S. iv, 6. 50
 Remisso T. vii, 60. viii, 518. ix, 84. 151. x, 778. S. iv, 2. 19. A. ii, 44
 Remissos T. ix, 261. x, 379
 Remissum T. viii, 509
 Remittas S. iv, 9. 4. 55
 Remittent S. iv, 7. 13
 Remittentem S. iv, 6. 1
 Remittere T. x, 717
 Remittet T. vii, 551. S. ii, 1. 57
 Remitti S. v, 3. 248
 Remittit T. viii, 435. 699. S. iv, 3. 64
 Remittitur T. vii, 26
 Remittunt T. x, 152
 Remo T. vi, 329. S. iii, 5. 98. v, 3. 167
 Remoliri T. x, 527
 Remos T. v, 404. vi, 22. 801. S. iv, 6. 42. A. i, 26
 Remota T. ix, 821
 Remotis T. ii, 260. v, 474. S. iv, 5. 29
 Remoto T. viii, 55. 576. 654
 Remotos T. iv, 248
 Remugit T. xii, 274. 602
 Remulce T. viii, 93
 Remur T. x, 702
 Remurmurat S. v, 1. 153
 Remus T. viii, 214
 Renarrat T. iii, 400
 Renarrant T. xii, 390
 Renasci S. i, 5. 65
 Renascitur A. ii, 315
 Renatæ S. iv, 3. 160
 Renatas S. iii, 5. 104
 Renato S. iii, 3. 154
 Renidens T. iv, 789. xii, 688
 Renident T. x, 660. S. iv, 5. 7
 Renitentem T. vii, 287
 Renovabo S. iii, 1. 174
 Renovanda T. v, 110
 Renovare T. x, 926. S. iii, 4. 101. iv, 4. 60
 Renovat S. iii, 1. 1
 Renovo T. v, 465
 Renuere S. i, 2. 185
 Renuis A. ii, 228
 Reor T. ii, 157. iii, 15. v, 178. 452. vii, 11. 264. x, 331. xii, 248. A. ii, 54
 Reorum S. iv, 4. 41
 Reparare T. i, 500
 Reparator S. iv, 1. 11
 Repellat T. viii, 77
 Repellere T. x, 933. A. ii, 433
 Repellis T. xi, 343. S. ii, 2. 126
 Repellit T. iv, 62. vi, 818. S. v, 4. 15. A. i, 324
 Repellitur T. viii, 398
 Repellunt T. vii, 610. ix, 489
 Rependam T. iv, 763. xi, 182
 Rependant T. viii, 209. S. iii, 3. 155
 Rependere T. vii, 379. viii, 666. S. v, 1. 63
 Rependi T. ix, 50
 Rependis S. iv, 9. 47
 Rependit T. iii, 8. viii, 341. x, 890
 Rependo T. ix, 658
 Repens T. vii, 360. ix, 857. x, 160
 Repercusso T. i, 344
 Repercussum T. x, 623
 Reperire T. xii, 304
 Reperta T. iv, 170. vi, 894. ix, 39. x, 392
 Repertis T. ii, 147
 Reperto T. vi, 287
 Repertor S. ii, 7. 6
 Repertum T. viii, 746. xii, 426
 Repete T. ix, 784
 Repetebat S. iii, 4. 83
 Repetens T. xii, 100
 Repetit T. ix, 289. S. iv, 4. 23. A. i, 380
 Repetita T. vi, 541. S. iv, 4. 37. iv, 8. 23
 Repetito A. ii, 335
 Repetunt T. viii, 617. x, 790. A. ii, 167

- Reperas T. ii, 723
 Reperit S. iv, 3. 36
 Reple T. iv, 760
 Replent T. i, 203. iii, 130. ix, 123. xii, 472
 Replentant T. x, 563
 Replere S. iv, 3. 43
 Repleret T. x, 815
 Replesti S. iii, 1. 92
 Replet T. i, 593. x, 751. S. iv, 3. 123
 Repleta T. ii, 625
 Replevit T. v, 68. vii, 213. S. iv, 3. 3. A. i, 645
 Replicat S. iv, 9. 29
 Reponam T. iv, 623. vii, 201
 Reponant T. viii, 210
 Reponat S. iii, 2. 28
 Repono S. iv, 3. 119
 Reponere T. ii, 88. ix, 588
 Reponi ret A. ii, 97
 Reponit T. ix, 74. 81. S. iv, 3. 17
 Repono S. v, 5. 47
 Reponunt T. iii, 132. vi, 592. x, 789. A. ii, 156
 Reporta T. ii, 427
 Reportans A. ii, 259
 Reportant A. i, 71
 Reportat T. iv, 833. viii, 748. ix, 373
 Reportent T. x, 449
 Reportes T. xi, 191
 Reporto T. ix, 388. S. i, 3. 13
 Reposcam T. xi, 570
 Reposcens T. viii, 633
 Reposci T. ii, 388
 Reposcit T. ii, 328. vii, 409. xi, 277
 Reposcunt T. v, 489
 Repostam A. i, 64
 Repostis A. ii, 99
 Repostum T. iv, 478
 Reperit S. v, 5. 51
 Repulit T. viii, 421. S. iii, 1. 23. A. i, 100
 Reprendit S. v, 5. 58
 Repræssit T. ii, 355. x, 398. 661. xi, 309
 Repræssos T. v, 523
 Repserunt S. i, 2. 60
 Reptit T. ix, 427
 Reptabat S. iv, 3. 29
 Reptans T. iv, 795. A. i, 477
 Reptantem S. ii, 1. 98. v, 5. 83
 Reptantia T. viii, 232
 Reptare T. ix, 797
 Reptasse S. iv, 5. 34
 Reptasti S. i, 2. 262
 Reptat T. iii, 290. vi, 245
 Reptatus T. v, 581
 Reptavit T. ix, 620
 Repugnant T. viii, 156
 Repugnat T. vi, 901. ix, 240. xi, 481
 Repugnent T. xi, 98
 Repulas T. vi, 944. xi, 397. xii, 484. A. i, 96
 Reputans T. v, 203. vi, 141
 Requiem S. iv, 1. 9
 Requierunt T. xii, 514
 Requies T. iii, 295. v, 294. vi, 421. 801. viii, 161. 309. ix, 227. 771. xi, 265. S. ii, 1. 70. v, 3. 199. A. ii, 442
 Requirat T. ii, 127. xii, 147. S. ii, 5. 23
 Rere T. iii, 528. vii, 196
 Reris T. xi, 691
 Rerum T. ii, 104. 263. iii, 251. 426. 548. v, 609. vi, 243. viii, 37. 91. 312. x, 178. S. i, 2. 187. ii, 2. 44. 127. 138. ii, 6. 8. v, 3. 20
 Res T. iii, 315. 374. 607. iv, 621. vi, 48. x, 199. xi, 649
 Rescindam T. xi, 507
 Rescindere S. iv, 3. 41
 Resedit T. ii, 191. ix, 523. xii, 727
 Reserabis S. ii, 7. 57
 Reserare T. xii, 10
 Reseras S. iii, 3. 163
 Reserat S. v, 2. 173
 Reserata T. v, 479
 Reserate T. vii, 483
 Reserato T. x, 652. A. ii, 320
 Reseret S. ii, 2. 38
 Reserva T. viii, 121
 Residem S. v, 3. 30
 Residens T. i, 629. ix, 404
 Resides T. iii, 231. iv, 676. vii, 81. 285. A. ii, 329
 Residunt T. i, 479
 Resignem T. vii, 366
 Resiste T. xi, 260
 Resistunt T. vii, 373
 Resolvens S. v, 5. 82
 Resolvere T. viii, 90
 Resolvi T. i, 67
 Resolvis T. iv, 832
 Resolvit T. ii, 639. vii, 489. xii, 99. A. i, 674
 Resoluta T. i, 90. x, 150. S. i, 2. 53. A. i, 554
 Resoluto T. ix, 700
 Resolutum A. i, 228
 Resolutus T. ix, 274. S. iv, 2. 48
 Resonant T. iii, 674. v, 697. viii, 224. A. i, 414
 Resonare T. iv, 225
 Resonat T. iv, 785
 Resorbet T. v, 654
 Respectans T. x, 887
 Respectantem T. iv, 563
 Respectas T. xi, 293
 Respectent T. iii, 377
 Respergit S. ii, 2. 86

Respersa T. x, 174
 Respersus T. vii, 211. viii, 8
 Respexere T. vii, 119. xii, 609
 Respexi T. viii, 631
 Respexit T. iii, 159. v, 421. vii, 2. 821.
 ix, 282. 741. 859. x, 839. xi, 68. xii,
 296. 400. S. i, 2. 246
 Respice T. ii, 446. x, 364
 Respicere T. ii, 308
 Respiceres T. i, 167
 Respicens T. ii, 311. ix, 170. xii, 191.
 S. iv, 8. 49. A. i, 489. ii, 131
 Respiciis T. x, 502. xi, 218. S. i, 2. 40.
 ii, 7. 119
 Respicit T. i, 662. iv, 91. v, 690. vi,
 453. viii, 453. 714. ix, 775. x, 819.
 894. xii, 21. S. i, 4. 60. v, 4. 7
 Respiciitur T. vii, 144
 Respirant T. vii, 89. xi, 18. S. ii, 4. 25
 Respirat T. v, 50. 430. vii, 10. 778. x,
 869. S. ii, 2. 78
 Respondere T. ix, 649
 Respondentia A. ii, 175
 Responsa T. ii, 171. v, 645. viii, 207.
 x, 694
 Responsant T. vi, 14
 Responsat S. i, 3. 18
 Responsis T. x, 640
 Respuir T. viii, 544. ix, 403
 Restabat T. ii, 690. xi, 552
 Restant T. v, 596
 Restat T. xii, 27. S. iv, 1. 40
 Restent T. iv, 734
 Restinximus T. ix, 428
 Restinxit T. xi, 413. S. ii, 6. 91. v, 5.
 17
 Restitit T. vi, 749
 Restrungunt T. vi, 815
 Resultant T. i, 117. ii, 714. vi, 42. xii,
 224. S. i, 2. 223. iii, 1. 128
 Resumens T. vii, 593
 Resumere A. ii, 19
 Resumeret T. i, 576. S. iii, 1. 161
 Resumes T. vii, 510
 Resumit T. vi, 11. A. i, 569
 Resupina T. iv, 237
 Resupinarum T. x, 551
 Resupinat T. ix, 312
 Resupinum T. iv, 324
 Resurgens T. i, 100. xii, 112
 Resurgit T. xi, 329
 Retardat T. xi, 355
 Retardent T. xi, 104
 Retectos A. ii, 211
 Retegit T. xi, 44
 Retegunt T. iii, 174
 Retendit S. iv, 4. 30
 Retenta T. xi, 54. xii, 751

Delph. et Var. Clas.

Retento T. x, 513
 Retentum T. ix, 345
 Retexens T. iii, 338. v, 296. ix, 148. S.
 v, 3. 29
 Retexere S. iii, 5. 9
 Retexit T. xii, 372
 Reticenda T. i, 230
 Reticere T. iv, 668. x, 626
 Retinacula T. iv, 658. v, 470. S. iii, 2.
 32
 Retinebant T. vi, 923
 Retinent T. ii, 70. iii, 573. ix, 167. S.
 iv, 7. 18. v, 1. 200
 Retinente T. ix, 892
 Retinentibus T. x, 547
 Retinet T. xii, 636
 Retorquens T. v, 520
 Retorquent T. ix, 707
 Retorsi T. xi, 693
 Retorsit T. ix, 803
 Retorto T. x, 473
 Retracto T. v, 626
 Retrahis T. xi, 548
 Retrahit S. iv, 4. 97
 Rettulit T. v, 712. ix, 380. 521. S. v, 3.
 273
 Reveharis T. ii, 654
 Revehere T. ix, 444
 Revellam T. i, 242
 Revellat A. ii, 368
 Revelli T. iii, 177. 375. 438
 Revellit T. ix, 560. S. iii, 2. 57
 Revellunt T. xii, 699
 Reverendus S. iii, 2. 96
 Reverentia T. i, 289. 662. iii, 113. iv,
 814. v, 27. vii, 75. x, 583. xi, 467.
 xii, 461. S. i, 2. 101. i, 4. 49. iii, 2.
 189. A. i, 312. 590. ii, 126
 Reverentiam S. i, 6. 46
 Reverentior T. ii, 423
 Reversa T. xii, 321. S. v, 1. 173
 Reversae T. xii, 160. S. iv, 4. 40
 Reversi S. iii, 1. 134
 Reverso T. ii, 621. xi, 193
 Reversos T. x, 10
 Reversum T. ii, 329
 Reversus T. xii, 416. S. iv, 2. 50. A. ii,
 284
 Revertere T. xi, 112
 Reverti T. ii, 409. iii, 28. 697. viii, 189.
 625. ix, 258. 275. 743. xii, 176. S.
 ii, 5. 4. A. i, 549. 556
 Revertitur T. ix, 327. S. i, 2. 187
 Revexi T. ii, 734
 Revinctas T. xii, 677
 Revinctis T. v, 422
 Revirescit S. i, 4. 8. ii, 3. 77
 Revisam T. v, 631

Ind. Stat.

2 B

- Revisit S. iv, 2. 53. v, 2. 92
 Reviso T. vii, 368
 Reum T. xi, 271
 Revocabat T. x, 346
 Revocabere T. iv, 338
 Revocabile T. i, 291
 Revocabimus S. i, 6. 3
 Revocabit S. ii, 1. 64
 Revocabitur S. iv, 1. 38
 Revocabunt S. i, 3. 89
 Revocant S. i, 4. 82
 Revocante S. iii, 3. 151
 Revocantum T. viii, 154
 Revocare T. iii, 141. x, 733. A. i, 595. ii 266
 Revocat T. xii, 758
 Revocata T. xii, 203. S. v, 3. 89
 Revocavit S. ii, 6. 26
 Revocent T. ix, 170
 Revocet T. iii, 379
 Revolvam S. i, 4. 80. ii, 2. 72
 Revolvat T. vii, 343
 Revolvens T. ix, 78
 Revolvere T. vii, 774
 Revolvit S. i, 2. 100
 Revolvitur T. v, 460
 Revolvunt T. viii, 227
 Revoluta T. x, 796
 Revolutus T. i, 235
 Reus T. vi, 198. vii, 213. S. v, 2. 110
 Revulsas A. i, 596
 Rex T. i, 390. 431. 448. 529. 559. ii, 460. iii, 78. iv, 38. 407. 596. v, 707. vii, 498. viii, 275. 678. ix, 12. x, 20. 700. xi, 250. 499. 695. 707. 734. xii, 61. 352. S. iv, 1. 46. A. ii, 100. 171
 Rexerit S. v, 2. 57
 Rexit T. xi, 702
 Rhamnusia S. ii, 6. 73. iii, 3. 5
 Rhea A. i, 588
 Rheæ A. i, 387. ii, 154
 Rheni S. i, 1. 51. 79. ii, 5. 28. iv, 4. 62. v, 1. 90. 128. v, 2. 133
 Rhenum T. i, 19. S. i, 4. 89
 Rhenus S. i, 1. 7
 Rhetæ A. i, 44
 Rhipe T. iv, 286
 Rhodope T. v, 189. xi, 195
 Rhodopeia T. v, 121
 Rhodopen T. ii, 81. iv, 655. viii, 408
 Rhodopes T. xii, 181. S. iv, 2. 46. iv, 6. 9
 Rhodos S. i, 1. 104
 Rictu T. iv, 304
 Rictus T. xi, 86
 Ridebam T. xi, 91
 Ridebas S. v, 5. 75
 Ridebat T. x, 648
 Ridens T. vii, 294. viii, 581. S. i, 6. 6
 Rident T. viii, 225
 Ridet T. vi, 688. 747. S. i, 3. 46. i, 6. 62. ii, 7. 110. iii, 1. 105. 151
 Rigant T. viii, 391
 Rigantor T. ii, 234
 Rigaret S. v, 3. 54
 Rigat T. iv, 245. xii, 1
 Rigeant T. iii, 694
 Rigena T. iv, 167. S. v, 1. 64
 Rigent T. i, 277. viii, 705
 Rigentem T. ix, 93
 Rigenes T. i, 387. iii, 264. S. iii, 1. 15
 Rimenti T. iv, 276
 Rientia T. vi, 482. ix, 184. S. ii, 1. 21. A. i, 326
 Rientis T. i, 346
 Riget T. i, 109. iv, 87. vi, 871. S. iii, 1. 110
 Rigida T. vi, 780
 Rigidas S. iii, 1. 167
 Rigidi T. x, 497. S. v, 2. 34. v, 3. 163
 Rigidis S. i, 1. 48. A. i, 522
 Rigido A. ii, 383
 Rigidum T. vi, 708. S. v, 3. 16
 Rigor T. vi, 840
 Riguere T. v, 238
 Rimantor T. vii, 761
 Rimatur T. v, 210. viii, 253. xii, 289
 Rimatus T. viii, 725
 Ripa T. i, 297. iv, 370. x, 503. xi, 83. S. i, 2. 243. iii, 2. 109. iv, 3. 90. iv, 4. 7. v, 1. 89. A. ii, 84
 Ripæ T. iv, 109. 703. v, 516. vi, 274. vii, 430. 440. ix, 231. 322. 348. 394. 492. S. i, 3. 3. ii, 3. 17. iv, 3. 84
 Ripam T. ix, 500. 859
 Riparum T. iv, 52. 819. ix, 374
 Ripas T. i, 39. iii, 676. iv, 117. v, 2. vii, 424. ix, 411. 433. 455. 467. 526. xi, 179. xii, 409. S. i, 3. 25. ii, 1. 187. iv, 3. 74. v, 5. 62
 Ripis T. i, 93. ii, 472. iv, 313. 713. vi, 676. vii, 325. 729. 800. ix, 272. xi, 592. xii, 631. S. i, 3. 44. 107. ii, 1. 7. 98. iii, 2. 49. v, 3. 282
 Riphæa T. xi, 115
 Riphæe T. i, 420
 Risere T. vi, 827. S. v, 3. 121
 Risisti T. ii, 408
 Risistis T. iv, 293
 Risit T. ii, 353. iv, 213. v, 357. vii, 193. ix, 820. x, 908. xii, 768. S. iii, 1. 89. iv, 6. 16. A. i, 194. 643
 Risu S. ii, 1. 47
 Risus T. v, 614. vi, 164. S. v, 5. 87
 Ritu T. i, 718. ix, 610. S. i, 4. 107. v, 3. 118. A. i, 353
 Ritus T. vii, 178. xii, 501. 535. S. iii, 5. 93. v, 3. 290. A. ii, 373

- Riri S. i, 4. 37
 Riris T. ix, 415. x, 299
 Rivo T. vi, 783
 Rivos T. iv, 687. xi, 266
 Robora T. i, 565. ii, 619. iv, 64. 145. v, 372. 514. vi, 113. 209. 265. 539. vii, 726. 747. viii, 672. x, 222. 250. 510. 857. 864. xii, 61. S. i, 2. 153. i, 3. 102. iii, 3. 94. iv, 2. 39. A. i, 428
 Robore T. i, 606. ii, 709. iii, 560. iv, 297. 340. 426. v, 287. vi, 351. 480. vii, 392. ix, 533. 585. S. ii, 1. 101. ii, 3. 2. iv, 8. 26. A. i, 176
 Roboribus T. xii, 425
 Roboris T. vi, 940
 Robur T. iv, 150. 163. v, 110. 167. vi, 103. 757. 840. vii, 717. viii, 310. xi, 323. S. iii, 1. 35. iv, 6. 42. v, 3. 229. A. ii, 113
 Robustior S. v, 2. 13
 Rogabant T. x, 66
 Rogabimus S. iii, 2. 130
 Rogabo T. iii, 710. A. i, 50
 Rogali T. i, 112
 Rogant T. vi, 928. x, 591. xi, 350. xii, 427. 485. 509. S. iii, 4. 103. iv, 1. 42. iv, 4. 42
 Roganti T. vii, 196. xi, 144. A. i, 275
 Rogari S. i, 2. 105
 Rogaris T. iv, 758
 Rogas T. iii, 713
 Rogat T. iv, 634. v, 409. vi, 466. vii, 216. 483. 732. ix, 653. x, 423. 428. 626. xi, 370. 429. 491. xii, 637. S. i, 4. 95. v, 1. 162. 259. A. i, 233
 Rogata T. v, 467
 Rogato T. vi, 699
 Rogaturæ S. v, 3. 173
 Rogatus T. ii, 390. iv, 709. vii, 160
 Rogavi T. xi, 345. xii, 336
 Rogavit T. xi, 504. S. ii, 1. 222
 Rogem S. ii, 3. 6
 Roget S. iii, 3. 20
 Rogi T. i, 36. iv, 472. 674. xii, 430. 448. S. v, 1. 227
 Rogis T. vi, 169. 194. x, 7. xii, 53. 572. 697. S. iii, 3. 35. 136. v, 1. 7. v, 2. 82
 Rogo T. iii, 707. vii, 506. viii, 209. S. iv, 9. 42
 Rogos T. iii, 177. v, 488. vii, 462. ix, 425. xii, 124. 140. 193. 261. 598. S. ii, 1. 24. iii, 3. 9. 132. v, 3. 83
 Rogum T. v, 316. vi, 216. 236. viii, 474. xii, 62. 453. S. ii, 1. 107. ii, 6. 20. v, 1. 204
 Rogus T. xii, 420. S. ii, 1. 159. ii, 6. 90. v, 3. 199
 Roma T. i, 24. S. i, 1. 83. i, 6. 101. iii, 3. 51. iii, 5. 60. iv, 1. 7. 19. 28. 36
 Romæ S. i, 1. 65. i, 2. 191. 232. i, 4. 16. iii, 5. 76. iv, 4. 14. v, 1. 217. v, 2. 169
 Romana S. i, 1. 94. iii, 3. 99. iii, 4. 18
 Romani S. ii, 7. 23. iv, 3. 108
 Romanis S. iv, 5. 47
 Romanus S. iii, 5. 94
 Romuleæ S. i, 1. 79
 Romuleam S. v, 3. 176
 Romuleas S. iv, 4. 4
 Romulei S. iv, 8. 62. v, 1. 87. v, 2. 21. 161
 Romuleos S. iv, 2. 32
 Romuleis S. iv, 6. 79
 Romuleum S. iii, 3. 165
 Romuli S. iv, 5. 33
 Romulus S. ii, 1. 100. v, 2. 107
 Rorant T. iv, 18
 Rorantem T. v, 406. S. ii, 6. 80. A. ii, 290
 Rorantes T. ii, 126. iii, 536. ix, 596. A. i, 243
 Rorantia S. ii, 2. 102
 Rore T. i, 697. v, 198. ix, 605
 Rorem S. i, 6. 11
 Rores S. v, 1. 35
 Roribus T. ii, 674. v, 590. viii, 8. xii, 138
 Rorifera T. i, 338
 Rosæ S. iii, 3. 129
 Rosaria T. vii, 223
 Rosas S. i, 2. 22
 Roscida T. vi, 238. vii, 79
 Rosea T. ix, 703. S. ii, 1. 116. iii, 1. 134
 Roseis T. iv, 336
 Rosco A. i, 297. 619
 Roseos S. iii, 4. 51
 Roseum T. i, 717
 Roseus T. ii, 137
 Rostra A. i, 430
 Rostris T. v, 371
 Rosum S. iv, 9. 10
 Rota S. v, 1. 17
 Rotabant T. x, 534
 Rotabis T. ii, 461
 Rotæ T. vi, 456. vii, 766. x, 549. S. ii, 7. 27
 Rotant T. x, 859
 Rotantur T. vi, 536. A. i, 56
 Rotare S. iv, 3. 79
 Rotari T. vii, 170
 Rotarum T. vi, 420
 Rotas T. vi, 284. x, 318. S. iv, 3. 29

- Rotat T. ii, 607. vi, 681. viii, 521. 700.
 ix, 198. 409. 802. x, 173. 745. xii,
 748. S. iv, 3. 121
 Rotatas T. vi, 790
 Rotator S. ii, 7. 7
 Rotata A. ii, 417
 Rotis T. i, 220
 Roat T. viii, 71
 Ruat T. x, 981
 Rubeat S. iii, 2. 139
 Rubebitis T. iii, 211
 Rubens T. ii, 137. iv, 274
 Rubent T. v, 311. x, 844
 Rubentem S. i, 2. 12. i, 5. 7. A. ii, 179
 Rubentes T. vii, 48
 Rubenti S. ii, 1. 133
 Rubentibus T. vi, 261
 Rubentum T. v, 427
 Rubere T. x, 456
 Rubescere S. i, 2. 125
 Rubet T. i, 106. iii, 226. vii, 656. 762.
 ix, 439. 748. S. i, 2. 245. A. i, 309.
 323
 Rubigine T. iii, 582. S. i, 3. 103
 Rubor T. i, 527. iii, 323. xi, 326. A.
 ii, 371
 Ruborem T. x, 602
 Rubra T. iv, 387
 Rubuere T. iii, 589. v, 477. xi, 415
 Rubuerunt A. i, 644
 Rubuit T. i, 38. v, 356. xii, 588
 Ructasset S. ii, 6. 62
 Rude T. vii, 256. S. iii, 2. 61
 Rudem S. ii, 1. 105. A. i, 565
 Rudentes T. vii, 141. xi, 521. S. v, 1.
 243. A. ii, 18
 Rudes T. iii, 171. vi, 437. vii, 276. xii,
 613. 623. S. iii, 3. 5. A. i, 581
 Rudimenta S. v, 2. 9. A. i, 478
 Rudis T. ii, 391. iii, 24. iv, 247. vii,
 253. 535. xii, 206. 720. S. i, 1. 89.
 i, 6. 53. ii, 3. 37. ii, 7. 75. A. ii, 172.
 397
 Ruebant T. xii, 106
 Ruens T. vi, 803
 Ruentem T. iv, 324. viii, 144. 540
 Ruentes T. vii, 619. viii, 155
 Ruenti T. ix, 832. xi, 171. S. iv, 9. 27
 Ruentibus A. ii, 390
 Ruere T. viii, 506
 Ruerit T. xii, 19
 Ruimus T. vii, 177
 Ruina T. vi, 85. viii, 462. x, 469. 863.
 S. ii, 6. 61
 Ruinae T. iii, 43. 640. vi, 715. 879. viii,
 132. ix, 389. 501. xii, 198
 Ruinam T. ii, 562
 Ruinas T. v, 80. xi, 679. S. ii, 7. 43
 Ruinis T. iii, 193. vi, 183. xii, 547
 Ruis T. iv, 836. viii, 85. 338
 Ruissae T. vii, 602
 Ruit T. i, 356. ii, 131. iii, 180. 542.
 vi, 452. 475. 504. 593. 767. 941. vii,
 86. 728. viii, 540. 503. 709. ix, 172.
 554. 604. xi, 554. xii, 450. S. ii, 3.
 33. A. ii, 117. 186
 Ruitura T. vii, 114
 Rumor T. vii, 457. A. ii, 76
 Rumore T. ii, 201. A. ii, 352
 Rumpat S. ii, 6. 13
 Rumpere T. xi, 242. A. ii, 198
 Rumpebant T. viii, 13
 Rumpens T. viii, 409
 Rumpentem T. vii, 633. S. iii, 3. 8
 Rumpentibus S. iv, 6. 71
 Rumpere T. iii, 166. iv, 715. x, 649
 Rumpet T. iii, 707
 Rumpi A. ii, 354
 Rumpis S. ii, 1. 171
 Rumpit T. vi, 136. viii, 35. x, 776. A.
 ii, 164
 Rumpitur T. i, 354. vii, 608. xii, 652
 Rumpunt T. vi, 866. viii, 430
 Rupe T. ii, 516. iii, 147. 465. iv, 29.
 31. xi, 533. 741. S. v, 3. 81. A. i,
 103
 Ruperat A. i, 108
 Ruperit A. i, 192
 Ruperunt S. i, 4. 110
 Rapes T. ii, 502. v, 376. 399. 723. vii,
 448. ix, 91. x, 881. S. i, 2. 150. i,
 5. 39. ii, 2. 14. 57. 99. iii, 1. 64. 124.
 167. iii, 3. 174
 Rupibus T. i, 719. ii, 561. x, 86. xii,
 634. S. ii, 2. 91. v, 2. 7. A. i, 198.
 229. 448. ii, 150
 Rapisse T. ix, 3. x, 915
 Rupisset S. v, 1. 205
 Rupt T. viii, 3. xi, 380. 676. A. i, 65
 Rupta T. ii, 125. vi, 883. vii, 583. viii,
 144
 Ruptus T. i, 128
 Ruptis T. i, 364. v, 542. x, 738. xii,
 709
 Rupto T. ii, 339. xii, 275
 Ruptos T. xi, 175
 Rura T. i, 335. 579. ii, 207. iii, 421.
 573. iv, 123. 294. ix, 189. xii, 615.
 S. i, 3. 106. ii, 2. 23. ii, 3. 13. iii, 1.
 78. iii, 3. 161. iv, 2. 37. iv, 4. 84.
 iv, 5. 53. v, 2. 1. A. ii, 115
 Rure T. vii, 576
 Ruricolam T. ix, 305
 Ruris S. ii, 2. 98. iv, 5. 1
 Rus S. iii, 1. 62
 Rustica T. xi, 33
 Rusticus T. iii, 479. xi, 32. S. ii, 6. 28
 Rutila T. v, 433. S. ii, 4. 11

Rutilus T. vi, 301
 Rutilam T. iii, 408. iv, 5
 Rutilantia T. xi, 514
 Rutilare T. ii, 530
 Ruunt T. iv, 558. vi, 651. vii, 271. 741.
 viii, 395. ix, 30. 41. x, 478. 496. 572.
 xii, 32

S.

Sabæi S. v, 1. 211. v, 3. 42
 Sabæis S. iv, 5. 32. iv, 8. 1
 Sabæos S. ii, 6. 86
 Sabina S. v, 1. 123
 Sacer T. iii, 462. v, 505. 536. x, 757.
 xii, 584. S. i, 6. 77. 99. ii, 7. 116. v,
 2. 177. v, 4. 12
 Sacerdos T. ii, 21. 739. iii, 567. 616.
 647. iv, 15. 455. 503. 579. 626. vi,
 200. vii, 568. 650. viii, 207. 296.
 478. x, 268. 339. S. i, 2. 193. ii, 7.
 23. iii, 1. 46. iv, 6. 52. v, 1. 26. v,
 3. 58. A. i, 600
 Sacra T. i, 557. 666. 678. iii, 295. 451.
 iv, 160. 358. 414. v, 93. vi, 93. 552.
 675. vii, 18. 178. 606. viii, 335. x,
 338. 613. 804. 847. xi, 89. 205. 243.
 S. i, 2. 13. iii, 1. 1. iii, 3. 189. 213.
 iv, 2. 64. v, 1. 85. v, 3. 290. A. i,
 287. 310. 355. 389. 521. ii, 148. 236.
 277
 Sacrabimus S. iii, 3. 32
 Sacre T. vii, 132. S. iii, 4. 13. iv, 2. 5.
 A. ii, 449
 Sacram T. xii, 483
 Sacrarat A. i, 109
 Sacrare T. xii, 638
 Sacrarim T. iii, 246. S. v, 1. 240
 Sacras T. i, 642. vi, 742. vii, 759. ix,
 654. x, 172. S. iii, 2. 136
 Sacrasse T. xii, 503
 Sacrata T. vii, 666. S. i, 1. 66
 Sacratam T. x, 626
 Sacrati T. x, 445
 Sacratis T. x, 344. S. iv, 8. 24
 Sacralos S. v, 1. 111
 Sactavi S. iv, 7. 7
 Sacrayimus T. v, 58
 Sacri T. i, 513. ii, 245. v, 531. 659.
 viii, 224. ix, 748. S. i, 2. 16. iii, 1.
 82. v, 1. 190. A. i, 135
 Sacrifici T. v, 638
 Sacrificum T. iv, 552
 Sacrilegas T. x, 67
 Sacrilegis S. v, 3. 197
 Sacrilegus S. iv, 6. 82
 Sacris T. ii, 226. 521. iv, 332. 444. 493.
 630. 694. v, 250. vii, 577. ix, 434. x,

650. S. iii, 1. 140. 158. S. iii, 3. 13.
 65. 199. iv, 3. 117. v, 1. 207. 255.
 A. i, 370. 613
 Sacro T. ii, 298. 719. viii, 183. ix, 637.
 648. S. i, 1. 9. i, 2. 1. iv, 2. 54. iv,
 6. 59. v, 3. 123. 138
 Sacrorum T. v, 186. xii, 501
 Sacros T. iv, 198. ix, 733. S. iii, 2. 106.
 A. ii, 359
 Sacrum T. i, 531. iv, 231. 722. v, 750.
 vi, 123. 151. vii, 715. ix, 342. xi,
 232. xii, 392. S. iii, 1. 152. iv, 4.
 15. v, 1. 187. v, 3. 180
 Sacula T. i, 269. 638. ii, 486. iii, 642.
 v, 536. 747. x, 631. xi, 592. S. i, 1.
 8. 82. i, 4. 17. 126. i, 6. 39. ii, 2.
 146. iii, 3. 146. iv, 1. 17. 37
 Sæva T. i, 52. 55. ii, 185. 268. iii, 321.
 537. 583. iv, 111. v, 68. 229. vi,
 318. 527. vii, 156. 196. 270. viii, 25.
 450. x, 152. 379. 381. 612. 616. 799.
 888. xi, 267. 296. 324. xii, 456. 459.
 S. i, 2. 89. i, 4. 114. ii, 1. 140. 214.
 ii, 6. 81. 83. ii, 7. 92. iii, 2. 2. v, 1.
 141. 146. v, 3. 64
 Sævæ T. i, 12. 247. xi, 715. S. ii, 1. 49.
 169. ii, 7. 89. iv, 6. 103. A. i,
 453
 Sævam T. v, 76. 84. x, 331
 Sævus T. viii, 480. ix, 444. 708. x, 404.
 562. S. i, 3. 61. v, 2. 94. v, 5. 45.
 A. i, 132
 Sæve T. i, 165. iii, 639. v, 702. vii,
 388. 516. ix, 398. 715. x, 802. xi,
 292. 335. 346. 379. 393. S. ii, 6. 1
 Sævi T. v, 146. 312. vi, 863. vii, 703.
 viii, 723. ix, 313. 756. 861. xi, 528.
 xii, 8. 57. 453. 742. 802. S. ii, 6. 32.
 iii, 3. 57. 175. iii, 5. 49. iv, 6. 107
 Sævior T. i, 187. 627. v, 520. viii, 690.
 A. ii, 432
 Sævire T. i, 216. iv, 513. ix, 667. 773.
 x, 214. 420. xi, 615. 677. xii, 573.
 S. i, 1. 26. i, 2. 56
 Sævis T. i, 592. ii, 301. vii, 554. viii,
 179. ix, 681. x, 717. xi, 452. 465.
 661. S. ii, 2. 25. iii, 3. 190. A. i,
 166. ii, 179
 Sæviase T. iv, 829. ix, 598
 Sævissima T. vi, 495
 Sævissime T. iv, 474
 Sævit T. vii, 137. ix, 483. x, 356. 508.
 867. S. i, 4. 121
 Sævite T. iv, 599
 Sævius T. v, 261. ix, 749. x, 76. S. ii,
 6. 82
 Sævo T. i, 650. ii, 480. iii, 709. iv,
 590. vi, 758. vii, 415. 671. viii, 320.
 ix, 136. 387. x, 535. xi, 320. 581. S.

- ii, 1. 190. v, 1. 179. 198. A. i, 659.
 ii, 406
 Sævorum S. v, 3. 75
 Sævos T. viii, 343. 473. ix, 16. x, 779.
 xii, 421. 446. 719. 804. S. i, 1. 14.
 ii, 1. 21. A. i, 510
 Sævum T. iii, 569. iv, 671. vi, 141. viii,
 500. ix, 403. x, 358. xi, 462. 633.
 740. xii, 94. 577. S. iii, 5. 32
 sævus T. i, 128. ii, 28. 86. 485. iv, 53.
 v, 238. vii, 615. viii, 45. 493. 646.
 ix, 361. 657. x, 554. 878. xi, 381.
 613. xii, 218. 677. S. ii, 1. 5. iii, 2.
 56. v, 1. 202
 Sagaces T. iv, 407
 Sagaci T. x, 598. xii, 288. A. ii, 143
 Sagacis S. iii, 3. 98
 Sagas A. i, 519
 Sagen T. ix, 270
 Sagis T. viii, 204
 Sagitta T. vi, 703. vii, 643. S. i, 2. 62.
 ii, 3. 30
 Sagittæ T. iv, 423. viii, 418. x, 261. xii,
 30
 Sagittam T. ix, 751
 Sagittas T. iv, 264. vi, 75. 597. vii, 330.
 759. viii, 567. ix, 728. S. iii, 2. 126
 Sagittiferas A. i, 416
 Sagittiferi T. ix, 571. S. iii, 3. 131
 Sagittiferos T. vii, 254
 Sagittis T. vi, 386. ix, 124. 633. 667.
 681. x, 858. S. iii, 4. 90. iii, 5. 4
 Sagunti S. iv, 6. 83
 Sal S. iv, 9. 36
 Salamis T. xii, 627
 Sale T. i, 182. S. ii, 2. 23
 Sales S. i, 6. 6. ii, 1. 74
 Saliat T. viii, 178
 Salibus S. v, 5. 68
 Saliere T. vi, 502
 Salierunt T. ix, 132. S. i, 2. 210
 Salignis T. iv, 161
 Saliis S. v, 3. 181
 Salino S. i, 4. 131
 Salis T. iii, 594
 Salit T. vi, 777. vii, 47
 Saliunt T. v, 561. x, 539
 Sallusti S. iv, 7. 355
 Salmacis S. i, 5. 21
 Salo T. v, 359. ix, 463. x, 867. A. ii,
 302
 Saltu T. ii, 581. iii, 45. iv, 143. v, 171.
 423. vi, 385. 569. 710. vii, 6. ix,
 232. x, 264. 521. xii, 601. S. ii, 5. 9.
 A. i, 178. ii, 424
 Saltum T. ix, 640
 Saltus T. ii, 207. 328. iv, 248. 404. v,
 331. vi, 92. vii, 440. S. ii, 6. 63. v,
 2. 1. A. ii, 406
 Salve T. i, 509. S. i, 1. 24. iii, 3. 208.
 iv, 1. 17. iv, 3. 139
 Salvo S. v, 1. 181
 Salus T. ii, 343. x, 531. 611
 Salutant T. iv, 31. S. ii, 2. 94
 Salutantem S. ii, 1. 80
 Salutantum T. iv, 19
 Salutas S. v, 3. 133
 Salutat S. v, 3. 243
 Salutatam T. xii, 401
 Salutato T. vii, 708. A. i, 57
 Salutator S. ii, 4. 29
 Salutatus T. iv, 808
 Salutavit S. iii, 2. 23
 Salutem S. iv, 4. 10. iv, 9. 49
 Salutes S. iv, 2. 61. iv, 9. 50
 Salutet T. x, 585
 Salutiferas A. i, 117
 Salutifero S. i, 4. 98. iii, 4. 25
 Salutis S. i, 1. 78
 Saluto S. iv, 5. 4
 Samo T. v, 55. A. ii, 56
 Samon T. i, 261
 Samothracæ A. ii, 158
 Sanas T. ii, 79
 Sanat T. vi, 864
 Sancire T. iii, 102. 244. v, 106. vi, 2
 Sancit S. iii, 3. 215. iv, 3. 19
 Sanctam T. iii, 466. S. iii, 3. 18
 Sanctarum T. x, 908. S. iii, 3. 87
 Sanctas T. xi, 709
 Sancti T. i, 260. iv, 465
 Sanctior S. iv, 3. 120
 Sanctis T. i, 212. iii, 599. iv, 427. viii,
 90
 Sancto T. v, 640. viii, 278. S. i, 1. 69.
 i, 4. 59. iii, 5. 29
 Sanctorum S. ii, 1. 82
 Sanctum T. i, 539. ii, 486. v, 511. vii,
 697. x, 65
 Sanctus S. ii, 2. 144
 Sane S. iv, 9. 1
 Sangarius S. iii, 4. 41
 Sanguine T. i, 38. 262. 329. 392. 449.
 689. ii, 68. 87. 113. 327. 437. 458.
 507. 561. 626. 659. 676. 682. 717.
 735. iii, 78. 143. 204. 219. 285. 332.
 359. 391. 456. 536. 600. 608. 644.
 iv, 374. 403. 437. 484. 581. 594. 616.
 620. v, 96. 119. 162. 257. 635 et al.
 Sanguinea T. ii, 705. vii, 73. ix, 297
 Sanguineam T. viii, 436
 Sanguineis T. ii, 463. v, 5. 590. x, 299
 Sanguinem T. iv, 464
 Sanguineo T. i, 438. iii, 125. 314. iv,
 381. 553. xi, 514
 Sanguineos T. x, 173. 599. xi, 266
 Sanguineum T. iii, 173
 Sanguineus T. vii, 406. x, 479

- Sanguinis T. i, 402. 678. ii, 463. iii, 88.
 iv, 264. 547. 607. v, 237. 598. 684.
 vi, 175. 212. 906. 916. vii, 31. 199.
 569. 596. viii, 575. 743. ix, 620.
 748. 842. xi, 451. S. v, 3. 116. A. i,
 591
 Sanguis T. i, 463. ii, 168. 544. 669. iii,
 91. 239. 349. 545. 560. iv, 66. 398.
 540. v, 27. 604. 670. vi, 187. vii, 54.
 726. viii, 481. 728. ix, 132. 271. 445.
 883. x, 239. 472. xi, 157. 284. 536.
 xii, 488. 556. 776. S. ii, 1. 84. A. ii,
 446
 Sanie T. i, 107. iv, 364. v, 573
 Saniem T. v, 127. ix, 101. xii, 569
 Sanies T. xii, 416
 Sanns S. i, 3. 92
 Sanxere T. v, 155
 Sanxi T. xi, 344. 705
 Sanximus T. xii, 600
 Sapientia S. v, 3. 95
 Sapientum S. ii, 2. 69
 Sappho S. v, 3. 155
 Sarissas T. vii, 269
 Sarmaticas S. v, 1. 128
 Sarmaticos T. iii, 227
 Sarmatis S. iv, 7. 51
 Sarni S. i, 2. 265
 Sat T. i, 270. iv, 202. v, 38. vii, 33. xi,
 127. 272. A. ii, 50
 Sata T. iii, 181. vii, 275. xi, 136
 Satæ T. iii, 560. xii, 475. A. i, 286
 Satam T. v, 436
 Sato T. ii, 686
 Satelles T. xi, 686
 Satiabere T. ix, 213
 Satiare T. iv, 619. x, 429. S. i, 2. 36.
 ii, 1. 14. v, 1. 175
 Satiarit T. iii, 455
 Satiasse A. ii, 385
 Satiata T. vi, 294. S. i, 2. 153. A. ii, 90
 Satiaverit T. iii, 21
 Satiavit S. iv, 6. 34. A. i, 616
 Sator T. i, 179. iii, 218. 488. v, 22. vii,
 155. 734. ix, 511. xi, 248. xii, 559
 Satos T. iv, 277
 Saturabat S. iii, 4. 82
 Saturare T. iii, 645
 Saturatam T. ix, 690
 Saturavimus T. iv, 501
 Saturnalia S. i, 6. 82
 Saturnia T. x, 162. xii, 134. 311. S. iii,
 1. 73
 Saturnius T. ii, 358
 Saturnus S. i, 6. 4
 Satus T. ii, 1. vi, 346. 652. vii, 383. x,
 296
 Satyram S. i, 3. 108
 Satyri S. ii, 2. 106
 Satyro T. iv, 186
 Satyros S. i, 5. 18
 Saucia T. i, 248. vii, 598. viii, 712. S.
 iii, 4. 84. v, 5. 44
 Satucius T. vi, 39. vii, 94. viii, 543. ix,
 45. 273. 766. x, 728
 Savo S. iv, 3. 66
 Sauromatas T. iii, 352. S. iii, 3. 171. v,
 2. 136
 Sauromates A. ii, 419
 Saxa T. i, 364. 373. 713. ii, 86. 471. iv,
 313. 712. 814. v, 352. vi, 452. 537.
 vii, 183. viii, 232. 306. 417. ix, 469.
 474. x, 53. 97. 528. 534. 856. 865.
 xii, 232. S. i, 2. 149. ii, 2. 2. 31. 58.
 62. 86. 92. iii, 1. 14. 20. 94. 124. iii,
 3. 200. iv, 2. 28. iv, 3. 52. v, 3. 49.
 A. i, 390. 434. ii, 391. 431
 Saxea T. v, 723. vi, 242. x, 880
 Saxeus T. vi, 352. vii, 408. S. i, 3. 21
 Saxi T. v, 470. x, 822. xii, 742
 Saxis T. iv, 340. v, 415. vi, 656. ix,
 488. 525. x, 742. xii, 270. S. i, 5. 12.
 iv, 3. 46
 Saxo T. i, 524. ii, 411. iii, 584. vii,
 718. viii, 476. x, 247. S. v, 1. 283.
 A. i, 195
 Saxosa T. vii, 370
 Saxosæ S. iv, 3. 3
 Saxosum T. iv, 801
 Saxum T. ii, 559. iv, 537. v, 558. vi,
 716. ix, 636. S. iv, 6. 58. A. ii, 395
 Scandebant T. xi, 41
 Scandebat T. xi, 319. A. i, 619
 Scandens A. i, 449
 Scandente T. iv, 130
 Scandentem T. xii, 15. A. ii, 425
 Scandere T. i, 233. ii, 44. xi, 180. S. i,
 2. 119. iii, 2. 19
 Scandes S. iv, 3. 159
 Scandimus T. v, 352
 Scandis A. i, 638
 Scandit T. xi, 654. S. ii, 4. 37
 Scelera T. v, 301. vii, 365
 Scelerantem T. viii, 762
 Scelerare T. ii, 663
 Scelerarit T. ix, 666
 Scelerasse T. vii, 212
 Scelere T. xi, 448
 Sceleri T. v, 215. xi, 347. 425
 Sceleris T. ii, 466. iii, 4. 10. xi, 580
 Scelerum T. i, 52. ii, 482. iv, 212. v,
 103. 123. 206. 360. viii, 253. xi, 57.
 340. xii, 508. S. v, 2. 87
 Scelus T. ii, 490. iii, 237. 341. 565. v,
 201. 244. vi, 144. viii, 318. x, 548.
 xi, 153. 407. 577. xii, 119. S. ii, 1.
 20. ii, 5. 2. ii, 7. 70. 104. A. i, 66.
 533

- Scenica S. i, 6. 73
 Sceptra T. i, 140. 253. 708. ii, 425. 429. iii, 390. viii, 292. ix, 67. xi, 304. 507. 681. xii, 333
 Sceptri T. vi, 193. xi, 433. 656
 Sceptrifera T. x, 51
 Sceptriferi T. xi, 636
 Sceptris T. iv, 68
 Sceptrum T. i, 34. v, 314. vi, 81. ix, 56. xi, 559. 649
 Schœnon T. vii, 268
 Sciat T. ii, 358
 Scidit T. ix, 354. xi, 197. S. iii, 3. 127
 Scimus T. i, 683. iv, 514. A. ii, 194
 Scinde A. i, 534
 Scindere S. v, 1. 20
 Scindit T. viii, 360
 Scinditur T. i, 226. iv, 300. vi, 106. viii, 332. xii, 174
 Scindunt T. x, 558
 Scio T. iii, 374. ix, 650. S. iii, 1. 172. A. i, 636
 Scipio S. iii, 3. 190. v, 3. 292
 Scire T. iii, 489. 563. iv, 376. 516. x, 172. iv, 4. 88
 Scis T. i, 70. 251. iii, 689. vi, 383. vii, 208. 774. xi, 163. 393. S. i, 2. 65
 Scissa T. xi, 317
 Scissas T. iv, 660
 Scissi T. viii, 8
 Scissis T. xii, 309. S. iv, 9. 24
 Scisso T. iv, 25
 Scissum A. i, 596
 Scit T. ii, 108. iv, 193. 773. v, 456. vii, 792. viii, 102. x, 70. S. iv, 6. 93. A. i, 12. ii, 453
 Scitis T. vi, 904
 Scolon T. vii, 266
 Scopuli T. vii, 665. ix, 524. S. iii, 1. 134
 Scopulis T. ii, 518. iii, 560. v, 481. x, 143. S. ii, 2. 16. 116. 120. iii, 1. 145
 Scopulo T. ii, 557. iii, 497. vii, 346
 Scopulos T. i, 375. iii, 121. 280. iv, 50. vi, 778. x, 97. S. ii, 2. 101. iii, 1. 16. 98. iv, 3. 51. v, 3. 49. 172. A. i, 76
 Scopulosa T. iv, 102. A. i, 55. ii, 17
 Scopuloso T. i, 332
 Scribere S. i, 1. 100
 Scribit T. xi, 514
 Scripsisse S. i, 3. 9
 Scripto S. iii, 1. 96
 Scriptum S. iii, 3. 105
 Scrupea T. ix, 411
 Scrutantem T. i, 6. ix, 244
 Scrutantur T. iii, 127. x, 530
 Scrutari T. x, 359. A. ii, 39
 Scrutati T. iii, 564
 Scrutator T. vi, 880. vii, 720. S. iii, 3. 92
 Scrutatores S. iii, 1. 84
 Scrutatur T. i, 426. ix, 369. 451. A. ii, 69
 Scrutatus T. i, 46. 615
 Scuta T. ii, 530. vii, 277
 Scyllœa S. v, 3. 280
 Scyllas T. iv, 533
 Scyria A. i, 245. ii, 103. 296
 Scyriades A. ii, 147
 Scyriadum A. i, 367
 Scyrius A. ii, 249
 Scyre A. i, 5
 Scyron A. ii, 379
 Scyrona T. xii, 577
 Scyrone T. i, 333
 Scyros A. i, 285. 658. ii, 18. 22. 308. 331
 Scythia T. xi, 437
 Scythiæ S. iv, 6. 105
 Scythiam T. v, 144. xii, 592
 Scythica T. iii, 431
 Scythicæ T. xii, 519
 Scythicas S. ii, 5. 28. A. ii, 85
 Scythici T. vi, 328
 Scythicis T. iv, 505
 Scythico T. x, 821. A. ii, 361
 Scythicos T. v, 203
 Scythicum T. v, 346
 Sebatos S. i, 2. 263
 Secandum T. ix, 900
 Secant T. iii, 514
 Secare T. ix, 337
 Secat T. ii, 502. v, 571. vi, 625. viii, 717. ix, 869. S. i, 5. 39
 Secedant T. xi, 131
 Secernens T. ix, 200
 Secernere T. iv, 810
 Secernit T. v, 200
 Secernunt T. x, 9
 Secessere T. xii, 436
 Secessu T. iii, 147
 Secet T. xi, 687
 Seclude A. i, 359
 Secludit S. v, 3. 187
 Secluditur T. li, 381
 Seclusit S. iii, 4. 98
 Seclusus T. iii, 613
 Secreta T. ii, 300. 606. iii, 633. iv, 717. vii, 187. viii, 608. x, 209. xii, 143. S. iv, 2. 55. iv, 8. 6. A. i, 199. 489
 Secrete S. ii, 3. 69
 Secretis T. ix, 617. 734. S. v, 1. 56. A. i, 137
 Secreto S. v, 2. 3. v, 3. 24
 Secretus T. v, 113. vii, 152. viii, 353
 Sectæ S. i, 1. 38

Sectari A. ii, 408
 Sectis T. vi, 195
 Sectum T. vii, 713. viii, 64
 Secui T. i, 65
 Secunda T. i, 59. 285. iv, 126. A. i, 0
 Secundæ T. x, 201
 Secundam T. ii, 203
 Secundas T. iii, 481
 Secundent A. ii, 64
 Secundi T. i, 128. S. i, 2. 138. iii, 2.
 14. A. i, 48
 Secundis T. i, 691. ii, 688. x, 23. 333.
 S. iii, 1. 107. v, 1. 117. 149
 Secundo T. vi, 805. ix, 105. A. i, 377
 Secundos S. iii, 4. 3
 Secundum T. i, 143. viii, 282. x, 939.
 xii, 717
 Secundus T. ii, 574. iv, 14. vi, 431. S.
 iii, 3. 198. v, 2. 47. A. i, 501
 Secura T. v, 123. vii, 356. viii, 268.
 ix, 335. x, 824. xii, 235. 727. S. i,
 2. 131. ii, 1. 99. iii, 5. 85. A. ii, 10.
 Securæ T. xii, 455. S. ii, 7. 131. A. i,
 589
 Securam T. vii, 532
 Secure T. ii, 103. xii, 781
 Secures S. ii, 2. 87
 Securi T. ii, 609. viii, 14. S. ii, 2. 143
 Securos T. v, 119. S. ii, 2. 140
 Securum T. x, 88. S. i, 1. 44
 Securus T. iv, 793. S. i, 4. 60. A. i,
 233. 311
 Secuta T. iii, 465. S. ii, 2. 57
 Secutæ T. viii, 347. x, 832
 Secuti T. iv, 63. 283. vii, 623. ix, 86.
 x, 868
 Secutos T. vii, 435
 Secuturam S. iii, 2. 31
 Secutus T. vi, 559. 899. S. iv, 4. 51.
 iv, 5. 44. iv, 7. 49. A. ii, 362
 Sedas S. ii, 1. 208
 Sedate T. xii, 444
 Sedatis T. xii, 514
 Sedato T. v, 671
 Sede T. iii, 572. iv, 76. viii, 241. x,
 789. xi, 60. 292. 729. xii, 507. S. i,
 1. 77. 86. iv, 2. 21. v, 3. 267. A. ii,
 368
 Sedeant T. iv, 164
 Sedebat T. i, 89. xi, 458
 Sedem T. v, 599. vii, 45. 182. xii, 482.
 498. S. ii, 3. 64. iii, 1. 104. v, 2.
 10
 Sedendi T. i, 204
 Sedens T. i, 330. 400. vii, 752. viii, 21.
 S. iv, 454. A. ii, 412
 Sedent T. ii, 380. iv, 736. vii, 19. viii,
 710. ix, 687. x, 92. 538. xi, 314
 Sedente S. i, 6. 80

Delph. et Var. Clas.

Sedentem T. vii, 779. S. iv, 8. 48
 Sedentis T. xi, 510
 Sedentum T. viii, 392
 Sederat S. v, 3. 200
 Sedere T. vi, 262. xi, 523. A. i, 559.
 Sederet S. ii, 2. 7
 Sederunt T. ii, 567. viii, 519. ix, 521
 Sedes T. ii, 498. iv, 478. 541. 826. v, 59.
 vii, 443. viii, 65. 191. xi, 569. xii,
 509. S. i, 1. 22. 40. i, 2. 119. 147.
 i, 3. 87. ii, 7. 57. iii, 1. 33. iii, 2.
 121. iii, 5. 81. iv, 3. 45. iv, 6. 57
 Sedet T. i, 104. 324. ii, 218. iii, 459.
 491. iv, 528. vi, 30. 256. 546. vii,
 53. viii, 526. x, 656. 817. xi, 587.
 xii, 47. 115. S. i, 2. 144. v, 3. 66
 Sedibus T. i, 228. 270. ii, 148. iii, 365.
 396. viii, 190. 629. xi, 664. 696. xii,
 695. S. i, 3. 12. iv, 5. 54. iv, 6. 15.
 v, 1. 189. A. ii, 163
 Sedilia T. vi, 449
 Sedis T. i, 50. S. ii, 3. 50
 Sedisse T. i, 164. 321
 Sedit T. i, 180. ii, 368. ix, 346. 503. x,
 823
 Seditione T. i, 36. ix, 142. x, 241
 Seductus T. iii, 400. 460
 Sedula A. i, 212
 Segen T. vii, 714
 Seges T. iv, 703. S. i, 6. 42. v, 1. 148.
 212
 Segetes S. iv, 4. 83
 Segne T. viii, 577
 Segnem T. vii, 688. ix, 290. A. ii, 127
 Segnes T. iii, 17. v, 117. ix, 507. x, 296.
 900. A. ii, 35
 Segnior T. iv, 333. vi, 583. ix, 568. S.
 v, 3. 26
 Segnis T. x, 88. xi, 489. S. i, 2. 65.
 218. iv, 4. 1. v, 1. 202. v, 3. 258
 Segnitor S. i, 4. 106
 Segreget T. xii, 184
 Sejungere S. v, 3. 241
 Selle S. v, 3. 127
 Semelma T. x, 903
 Semele T. ii, 292
 Semeleius S. i, 2. 220
 Semelen T. iv, 564. viii, 234
 Semeles T. vii, 602
 Semesa T. ii, 508
 Semianimem T. iii, 187
 Semianimes T. vi, 220. vii, 597. x, 547.
 A. ii, 386
 Semianimi T. viii, 598
 Semianimum T. ii, 83. x, 477
 Semicrudus S. iv, 9. 48
 Semidei T. ix, 376
 Semideos T. iii, 518. A. i, 71. ii, 363
 Semidum T. i, 206. v, 373. vi, 112

Ind. Stat.

2 C

- Semifer T. ix, 220. S. ii, 1. 89
 Semiferi A. ii, 194
 Semina T. i, 243. iii, 225. 484. 658. iv, 212. vi, 334. vii, 563. viii, 253. 304. ix, 792. x, 239. xi, 653. xii, 502. 547. A. i, 189. ii, 375
 Semine T. ii, 572
 Semineces T. iv, 466. 660. v, 260. vii, 764. ix, 201
 Semita T. ii, 503. iii, 558. vi, 388. ix, 641. xi, 4. S. i, 3. 69. ii, 2. 35. iii, 1. 98. v, 3. 21. A. i, 409
 Semivir T. vi, 821
 Semivirum A. ii, 364
 Semiusta T. xii, 439
 Seminustos S. v, 3. 104
 Senatum S. ii, 7. 47
 Senatus S. i, 1. 99. i, 6. 44. iv, 1. 24. iv, 8. 62. v, 2. 19
 Senecam S. ii, 7. 31
 Senecta T. iv, 419. S. ii, 3. 50. iii, 1. 174. v, 1. 182
 Senectæ T. iv, 536. v, 751. vi, 93. 380. S. i, 3. 110. i, 4. 7. 52. ii, 1. 70. iv, 2. 58. v, 3. 230
 Senectus T. i, 434. iv, 517. vii, 304. xi, 744. S. iii, 3. 14. 156. iv, 3. 151. v, 3. 249
 Senem T. x, 697. S. ii, 1. 117. iii, 3. 160. v, 3. 26
 Senes T. iii, 196. v, 259. vii, 520. x, 566. xi, 418. S. ii, 3. 73. v, 2. 60. 108. v, 3. 256
 Senescant S. i, 5. 64
 Senescat S. i, 2. 277. iv, 3. 163
 Senescere S. iii, 4. 105
 Senescit S. v, 1. 147
 Senescunt S. ii, 7. 92
 Senex T. i, 240. 474. ii, 7. 219. 442. vii, 374. xi, 630. S. i, 2. 253. v, 1. 262. v, 3. 151. A. i, 182
 Seni T. i, 334. ii, 307. xi, 601. S. ii, 3. 38
 Senibus T. v, 341
 Senilem S. v, 3. 281
 Seniles T. xi, 597. S. iii, 3. 17
 Senili S. v, 3. 258
 Senio T. iv, 97. 358. viii, 262. S. ii, 4. 36
 Senior T. i, 295. 491. 542. ii, 94. 141. iii, 214. 442. 453. iv, 443. 488. vii, 253. 294. 568. xi, 196. 357. xii, 452. S. i, 1. 102. i, 3. 94. ii, 1. 90. iii, 3. 43. 77. 208. A. i, 440. ii, 383
 Senis T. i, 66. vi, 626. vii, 362. xi, 737. S. ii, 2. 108. ii, 6. 81. iv, 9. 20. v, 3. 114. A. i, 123. 240
 Senium T. i, 268. 391. ii, 110. ix, 318. x, 31. xi, 674. S. i, 3. 39. iii, 5. 13. 24. iv, 4. 70. iv, 7. 54. iv, 8. 18
 Seno S. v, 3. 92
 Senonum S. v, 3. 198
 Senos S. v, 3. 160
 Senserat T. ii, 332. vi, 424
 Sensere T. vi, 43. vii, 688. ix, 150. S. i, 2. 219. A. i, 248
 Sensi T. iv, 674. S. i, 2. 139. ii, 1. 29
 Sensimus T. vii, 781
 Sensisse T. viii, 156
 Sensit T. i, 97. 494. ii, 26. iv, 102. 469. v, 476. vi, 614. viii, 256. 726. ix, 740. x, 146. xi, 235. 564. S. i, 1. 69. ii, 1. 201. v, 2. 27. A. ii, 316
 Sensu T. viii, 627
 Sensus T. v, 326. x, 677. 736. xi, 139. xii, 95. 214. S. ii, 1. 119. 166. ii, 6. 7. iii, 5. 16. v, 1. 78
 Sententia T. i, 267. ii, 268. iii, 60. 449. 491. x, 580. xii, 173. 210
 Sentio T. ii, 326
 Sentire T. iii, 335. v, 303. vi, 377. vii, 389. viii, 32. xi, 150. A. i, 563
 Sentiret T. iv, 83
 Sentiri T. xi, 475. S. iv, 6. 38
 Sentis S. ii, 2. 70
 Sentit T. iv, 615. vi, 222. 639. viii, 272. 520. ix, 196. 853. 854. x, 405. 620. S. v, 3. 242
 Senum T. v, 149
 Separe T. iv, 481
 Sepelire T. xi, 739
 Sepit S. v, 1. 231
 Sepositas S. ii, 2. 150
 Septa T. i, 580. ii, 418. ix, 728
 Septemgeminæ S. i, 2. 191
 Septemgemini S. iii, 5. 21
 Septemgemino S. iv, 1. 6
 Septemplice T. vii, 310
 Septenæ T. iii, 39. x, 30. xii, 550. S. i, 5. 23. v, 3. 95
 Septenus S. v, 2. 136
 Septima T. iii, 440. xii, 563. S. ii, 1. 146. v, 4. 7
 Septimium S. iv, 5. 34
 Septimus T. vi, 653. viii, 369
 Septis T. i, 255. S. iv, 6. 2
 Septum T. ii, 385. vii, 455
 Septus T. ii, 584. xi, 721. xii, 672. S. i, 1. 32
 Sepulcra S. ii, 7. 110
 Sepulcri T. iii, 97. vii, 19. viii, 133. ix, 159. 786. xii, 247. 781. S. iii, 3. 210. S. v, 3. 51. A. i, 76
 Sepulcris T. ix, 10. 577. xii, 161. 578. S. ii, 7. 102
 Sepulcro T. ii, 22. v, 537. vi, 517. vii, 777. ix, 565. x, 441. xii, 131. 346. 414. S. ii, 7. 95. iii, 3. 216. v, 1. 16.

- v, 3. 214. 259
 Sepulcrum T. iv, 675. S. ii, 7. 72. v, 1. 237
 Sepulti T. viii, 2. S. v, 3. 105
 Sepultos T. v, 329
 Sepultus T. xii, 216
 Sequacibus T. iii, 500
 Sequantur T. iv, 367. S. ii, 7. 51
 Sequar T. i, 9. S. iii, 2. 190. v, 2. 6
 Sequatur S. v, 3. 276
 Sequebar S. ii, 7. 99
 Sequebatur T. viii, 633
 Sequemur T. iii, 512
 Sequens T. v, 441. ix, 772
 Sequentes S. i, 4. 69
 Sequentem T. viii, 580. ix, 43
 Sequenti T. ii, 136. vi, 518. ix, 181. S. iv, 9. 17
 Sequentibus T. iv, 411. x, 860
 Sequentis S. i, 2. 42. ii, 3. 10
 Sequentum T. vi, 438
 Sequere T. v, 246. ix, 216. xii, 817
 Sequeretur A. ii, 14
 Sequeris T. ii, 658. vii, 546. A. ii, 327
 Sequestra T. ii, 425. vii, 542
 Sequetur T. i, 86
 Sequi T. i, 720. iv, 30. 511. vi, 139. vii, 707. viii, 213. x, 259. xi, 25. xii, 98. S. ii, 2. 70. ii, 3. 34. A. i, 38. 46. 210. ii, 399
 Sequimur T. x, 680
 Sequitur T. iii, 30. iv, 316. vi, 431. 556. 910. viii, 459. ix, 487. 754. x, 488. 550. xi, 473. 609. S. ii, 1. 198. A. i, 568
 Sequor T. v, 287. 495. x, 217
 Sequuntur T. i, 213. iv, 657. 798. vi, 310. vii, 770. viii, 365. ix, 186. x, 185. xi, 602. xii, 614. S. ii, 2. 62. v, 2. 112. A. i, 333
 Sera T. i, 267. iii, 393. 450. v, 181. 359. 689. ix, 790. x, 236. 588. xi, 155. 486. S. v, 1. 16
 Seras T. iii, 217. vii, 198
 Seram T. ix, 197
 Seras T. ii, 137. vii, 364
 Serena T. iii, 372. S. i, 3. 91. ii, 6. 65. iv, 2. 41. iv, 8. 30
 Serenam S. i, 6. 24
 Serenat T. ii, 57. A. i, 120
 Serenati S. i, 2. 51
 Sereni T. v, 424. S. iii, 1. 81
 Serenis T. v, 11
 Sereno T. i, 209. v, 86. viii, 242. 427. xi, 135. 459. xii, 233. 517
 Serenos T. iii, 503
 Serenus T. ii, 35
 Serere T. ii, 150
 Seres S. iv, 1. 42
 Seri A. i, 42
 Serica S. iii, 4. 89
 Serie T. iii, 286. S. ii, 1. 85
 Seriem T. xii, 541. S. ii, 1. 195. iv, 3. 145
 Series T. i, 7. ii, 267. iii, 74. vi, 268. ix, 431. S. i, 2. 187. iii, 3. 63. 102. v, 2. 15
 Seriphos A. i, 205
 Seris T. vi, 237
 Serit T. iv, 549. x, 581
 Sermo T. iii, 557. viii, 172. S. iv, 5. 45. iv, 6. 13
 Sermonibus T. i, 411. 672. ii, 264. 452
 Sermone T. viii, 216. 610. xii, 479. S. iv, 4. 25. A. ii, 37. 63. 132
 Sero T. i, 596. ii, 388. x, 271. S. iv, 1. 32. v, 2. 86
 Seros T. i, 185. iii, 32
 Serpens T. ii, 412. iv, 555. v, 506. 563. 600. vi, 40. xi, 310. 489. S. ii, 1. 48
 Serpente T. v, 539
 Serpentibus T. viii, 655. ix, 341. xi, 406
 Serpentis T. x, 601
 Serpenti S. v, 2. 80
 Serpere S. v, 5. 20
 Serpit S. iv, 3. 91
 Serpunt T. i, 168. xi, 608. S. ii, 1. 8
 Serta T. ii, 76. iii, 566. 657. v, 191. 224. vii, 149. 653. viii, 225. x, 169. 207. xii, 489. S. i, 2. 19. ii, 1. 192. iii, 3. 23. iv, 4. 47. iv, 7. 11. v, 1. 257. v, 3. 228. A. i, 505. 617
 Sertis T. iv, 449. v, 268. vi, 57. x, 788. S. ii, 7. 15. iii, 5. 30. iv, 8. 9. v, 3. 112. 285. A. i, 571
 Serva T. xi, 225
 Servabant T. i, 514
 Servabat T. i, 572. xi, 563. S. iii, 4. 85
 Servans T. viii, 639. ix, 114
 Servant T. x, 89. S. i, 3. 2. iv, 9. 12. v, 3. 171
 Servantem T. i, 51. iii, 94. vii, 311. xii, 806. A. ii, 91
 Servantes T. i, 207
 Servantia T. ix, 467. S. iii, 2. 79
 Servare T. v, 107. 272. x, 16. 271. S. iii, 2. 1. iii, 4. 74. 102. iv, 4. 63. A. ii, 162
 Servat T. iii, 113. iv, 173. 423. 719. 776. v, 643. vi, 178. 711. ix, 475. 705. 849. S. i, 1. 67. i, 2. 156. ii, 2. 25. 45
 Servata T. vi, 10. S. i, 3. 59. iii, 2. 134
 Servate T. vi, 915. x, 243. S. iv, 8. 54
 Servato S. v, 3. 246
 Servator A. ii, 23

- Servatorem T. i, 694. iii, 352. x, 684
 Servatricem T. v, 672. xii, 606
 Servatum T. iii, 404. vi, 149
 Servatura T. xii, 321
 Servatus T. v, 586
 Servaverat T. xii, 423
 Servent T. vii, 391. x, 224. S. iv, 8. 56
 Serves T. iii, 649
 Servet S. iii, 2. 112. iii, 5. 24
 Serviet S. i, 1. 55. iv, 4. 69
 Servilis S. ii, 6. 85
 Servire T. i, 178. iv, 475. ix, 386. 396.
 xi, 728. S. ii, 1. 49. v, 2. 33
 Servisse S. v, 3. 79. A. ii, 189
 Servit T. iii, 276. S. ii, 2. 75. iii, 3. 54
 Servitii T. v, 610. S. iii, 4. 34
 Servitio T. xi, 276
 Servitium T. v, 39. S. ii, 2. 109. S. ii,
 6. 16
 Serum T. vi, 381. S. i, 6. 97. v, 1. 215
 Serunt T. iv, 51. vii, 332. A. ii, 37
 Servo T. viii, 40. S. i, 4. 67. v, 5. 48
 Serus T. x, 422. xii, 44
 Sestiacos S. i, 3. 27
 Sestias T. vi, 547
 Sestos A. i, 204
 Setia S. ii, 6. 90
 Setigeram T. viii, 533
 Setigerum T. i, 397
 Setis T. i, 488. ii, 470. 541. iv, 364.
 xi, 531
 Severa S. i, 6. 1
 Severum T. iv, 477
 Severas S. v, 2. 103. A. i, 288
 Severi T. v, 7. ix, 839
 Severior S. i, 6. 35
 Severis T. iv, 53. ix, 704
 Severo S. ii, 6. 41. A. i, 269
 Severos T. i, 88. iv, 526. xii, 535
 Severum S. iv, 5. 3
 Severus S. ii, 1. 34
 Sextus S. iv, 1. 9
 Sexu T. xii, 178. S. ii, 6. 40. iii, 4. 71
 Sexum T. v, 105. vi, 334. ix, 609. xii,
 529. S. iii, 4. 74. iv, 3. 13. A. i, 356
 Sexus T. i, 393. v, 397. vii, 479. ix, 118.
 xi, 318. S. i, 6. 53. A. i, 264. 337.
 560. 605
 Sibila T. i, 115. ii, 290. v, 528. vi, 248.
 338. viii, 345. S. ii, 1. 48. iii, 3. 26
 Sibilat T. xii, 653
 Sibylla S. iv, 3. 118
 Sibyllæ S. i, 2. 177. iii, 5. 97. iv, 3.
 24. S. v, 3. 172
 Sicanii S. v, 3. 41
 Sicanus S. ii, 4. 36
 Sicanios T. i, 272. S. i, 2. 206
 Sicanis T. iv, 239
 Sicanium S. i, 3. 33
 Sicca T. i, 626. viii, 383. S. iv, 9. 29
 Siccabat T. xi, 644
 Siccant T. vi, 849. S. iv, 3. 54
 Siccare T. x, 719
 Siccet T. ix, 374. 454
 Siccetam S. v, 1. 230
 Siccetii T. i, 527
 Siccaverit T. iv, 100
 Sicci T. v, 521
 Siccis T. iv, 727. 730
 Sicco T. i, 352. S. v, 3. 35
 Siccus T. x, 48
 Siccum T. vi, 545
 Sicdum T. xii, 442
 Sicubi A. ii, 410
 Sicula T. ii, 278. S. i, 5. 7. ii, 1. 10
 Siculæ S. iii, 3. 174. A. ii, 150
 Siculas T. vi, 483
 Siculi T. ix, 141. S. iii, 2. 86. v, 3. 51
 Siculis T. xii, 553. S. i, 1. 3
 Siculo T. viii, 62
 Siculos T. xii, 156. S. i, 3. 97
 Siculum T. xii, 272
 Sículus S. v, 3. 151
 Sicyonis T. ii, 179. iv, 50
 Sicyonius T. vi, 556. ix, 121
 Sidera T. i, 31. 497. 499. ii, 63. 121.
 iii, 499. v, 369. 459. vi, 241. 360.
 578. vii, 4. 46. 405. 817. viii, 61.
 219. 372. ix, 453. x, 145. 305. 336.
 360. 935. xi, 133. 700. xii, 393. 406.
 521. 556. 651. S. i, 1. 45. i, 2. 218.
 i, 4. 3. 117. iii, 2. 9. 15. iii, 4. 36.
 99. 102. iv, 1. 24. iv, 3. 156. iv, 8.
 31. v, 1. 241. v, 3. 97. 207. 211. A.
 ii, 363
 Sidere T. i, 159. 371. ii, 118. 159. iv,
 653. 760. vii, 695. ix, 647. S. iii, 4.
 26. 63
 Sidereas S. i, 1. 103. ii, 2. 112
 Siderei T. v, 613. x, 68. S. ii, 1. 42
 Sidereis A. ii, 135
 Sidereos T. viii, 177. S. i, 2. 141
 Sidereum T. i, 577
 Sideribus T. xii, 311
 Sideris T. vii, 710. S. iv, 4. 28
 Sidonia T. ix, 144. x, 481. S. i, 5. 39
 Sidonizæ T. ix, 709. S. iv, 2. 1
 Sidoniam T. viii, 218. xi, 303
 Sidonias T. iii, 656. iv, 648. vii, 443
 Sidonii T. i, 181. iii, 300. viii, 330.
 687. S. iv, 6. 85
 Sidonius T. ix, 567. S. iii, 2. 140
 Sidonio S. i, 2. 125. iii, 1. 37. v, 1. 225
 Sidonios T. i, 5. vii, 600. x, 126. 297.
 648. xi, 212. S. iv, 4. 88
 Sidonis T. ix, 334
 Sidonium T. vii, 632. viii, 229. x, 306
 Sidonius T. iii, 180

- Sidunt T. vi, 590. x, 143. A. i, 426
 Sidus T. x, 371. S. i, 3. 96. A. i, 254
 Sigco A. i, 84
 Signa T. i, 18. iii, 43. 323. iv, 75. 189.
 v, 287. 708. vi, 115. 230. vii, 68.
 250. viii, 186. ix, 226. 447. x, 383.
 xi, 102. 409. S. i, 1. 27. i, 2. 55. i,
 4. 9. iii, 1. 139. iii, 2. 93. 105. iii,
 3. 117. iv, 1. 46. iv, 7. 47. v, 2. 62.
 A. i, 93. 109. ii, 91
 Signabitur T. iv, 764
 Signanda S. iv, 6. 18
 Signant T. iii, 129
 Signantem T. iv, 257
 Signantur T. vi, 783
 Signare T. x, 274. S. iv, 8. 40
 Signat S. i, 4. 59. v, 1. 163
 Signata T. i, 384. ii, 71. iii, 681. vi,
 904. S. v, 1. 5
 Signati T. iv, 462
 Signatum S. v, 5. 18
 Signatur T. vi, 703. S. v, 1. 93
 Signatus T. v, 738
 Signavit T. viii, 294. xi, 4
 Signentur T. x, 706
 Signet S. v, 1. 191
 Signifer T. x, 555. S. i, 2. 96
 Signis T. i, 315. 540. ii, 415. S. iii, 1.
 38. iv, 6. 24. A. ii, 49. 196
 Signo T. vi, 800. x, 913. A. ii, 128
 Signorum T. x, 177
 Signum T. i, 116. iii, 86. vi, 120. x,
 17. xi, 51. 64. S. iv, 6. 88. v, 1. 98.
 A. ii, 176
 Sileam S. ii, 1. 215
 Sileamus T. iii, 653
 Sileant S. i, 4. 14
 Silebo T. vii, 210
 Silent T. vii, 505. x, 154. xii, 372. A.
 i, 54
 Silentes T. iii, 529. iv, 528. viii, 35
 Silenti T. i, 337. ix, 793. x, 202. S. i,
 1. 94. v, 3. 15
 Silentia T. i, 368. 441. 675. ii, 58. 537.
 iii, 51. iv, 423. 448. v, 102. 280. 731.
 vi, 467. 738. vii, 373. viii, 622. ix,
 153. x, 91. 382. 761. xi, 534. xii,
 370. S. i, 2. 64. ii, 1. 68. ii, 2. 51.
 ii, 4. 8. ii, 6. 100. A. i, 641. ii, 391.
 Silentibus T. vii, 91
 Silentis T. ii, 4. xii, 645. S. iii, 3. 28
 Silentum T. iv, 683. S. ii, 7. 121
 Silet T. iii, 628. S. i, 3. 42. A. i, 668.
 ii, 143
 Silex S. i, 2. 148. iii, 1. 122
 Silicem S. v, 3. 87
 Silicia S. iv, 3. 1
 Siluere T. xi, 409
 Siluerunt T. v, 340
 Siluit T. i, 211
 Similem T. v, 435. viii, 282. S. i, 1.
 101. ii, 6. 105. iii, 3. 201. v, 3. 257.
 A. ii, 191
 Similes T. i, 404. iii, 522. iv, 397. v,
 227. 300. ix, 219. 817. xi, 48. xii,
 87. S. i, 2. 257. ii, 1. 193. iv, 8. 11.
 iv, 9. 52. v, 1. 1. A. i, 359
 Simili T. ii, 517. v, 17. 440. vi, 745.
 S. ii, 7. 129
 Similis T. iii, 191. vi, 682. S. ii, 1. 25.
 iii, 1. 47. iii, 3. 40. 114
 Simillima T. iv, 663. x, 698
 Simillimus S. v, 3. 287
 Simoëntis T. xii, 225
 Simplex T. iv, 480. ix, 878. x, 64. S. i,
 2. 256. ii, 6. 43. iii, 1. 32. v, 1. 65.
 v, 3. 56. 124. A. ii, 172
 Simplicitate S. ii, 7. 85
 Simulacra T. viii, 341. 624. ix, 582. xii,
 450. S. iii, 1. 153. A. ii, 426
 Simulant S. v, 1. 160. v, 4. 4
 Simulare A. i, 319
 Simulat T. iv, 15
 Simulata T. iv, 161. xi, 477
 Simulatrix T. iv, 551
 Sinam T. i, 16
 Sinas T. iii, 490. vi, 636. 919. S. ii, 1. 83
 Sinat T. xi, 432
 Sinent T. ii, 451
 Sineret T. viii, 561
 Sines T. xi, 690
 Sinetis T. iv, 339
 Singula T. iv, 548. vii, 494. S. ii, 2. 43
 Singultant T. v, 261
 Singultantia T. viii, 753. S. v, 5. 26
 Singultibus T. ii, 633. iii, 90. iv, 23.
 vii, 682
 Singultu T. ix, 884
 Singultus T. vii, 360
 Sinin T. xii, 576
 Sinis S. iv, 3. 86
 Sinistra S. iii, 4. 76
 Sinistræ S. v, 3. 2
 Sinistram T. iii, 691
 Sinistri T. i, 647. iii, 538. viii, 177. 528
 Sinistris T. i, 244
 Sinistro T. vi, 215. 726. ix, 463. 749
 Sinit S. ii, 6. 56. iii, 1. 59. v, 3. 255
 Sinite T. xii, 198
 Sinitis T. iii, 245
 Sinu T. ii, 43. v, 234. vii, 445. viii,
 330. xii, 292. S. i, 2. 110. ii, 1. 8.
 133. ii, 6. 63. ii, 7. 38. iv, 4. 76. iv,
 8. 14. v, 3. 167. v, 5. 84. A. i, 218.
 322. ii, 94
 Sinuata T. vi, 259
 Sinuatam T. x, 138
 Sinum T. iv, 266. S. i, 4. 10

- Sinunt T. iv, 637. v, 467. x, 216. xii, 61. S. iv, 8. 59
 Sinuosa T. i, 562. v, 520. ix, 504
 Sinus T. iv, 88. 314. vi, 148. 217. vii, 277. 658. x, 41. xi, 333. xii, 109. S. i, 3. 27. i, 6. 79. ii, 1. 131. ii, 2. 110. iii, 2. 17. 28. iii, 5. 43. iv, 1. 21. iv, 2. 34. iv, 3. 25. 89. v, 2. 29. A. i, 102. 204. 326
 Sipyleia S. v, 1. 33
 Sipyron T. vi, 125
 Siren S. ii, 2. 116
 Sirenum S. ii, 2. 1. iii, 1. 64
 Sirius T. i, 635. S. i, 2. 156. i, 3. 5. ii, 1. 216. iii, 1. 54
 Sis T. viii, 120
 Sistat T. vii, 392
 Siste T. iv, 395. v, 663. viii, 328
 Sistens S. iii, 4. 24
 Sistere A. i, 7. ii, 429
 Sisti T. iv, 445
 Sistit T. ii, 639. v, 364. ix, 874. S. v, 2. 86
 Sistro S. iii, 2. 103
 Sisyphei T. ii, 380
 Sithonia T. iii, 287
 Sitiebat T. xii, 750
 Sitiens T. i, 566
 Sitim T. vii, 350. S. i, 4. 26. ii, 2. 37
 Sitis T. i, 108. ii, 413. iii, 329. iv, 699. 724. 754. v, 1. 737. vi, 472. S. iv, 7. 11
 Sitit T. xii, 595
 Situ T. iii, 583. iv, 149. 357. v, 306. vi, 103. vii, 745. S. i, 1. 70. iii, 3. 156. iv, 9. 10. v, 3. 12
 Situm T. iii, 100. v, 108. S. ii, 3. 76. v, 3. 34
 Situs T. iv, 698. S. i, 4. 127. ii, 1. 68. iii, 3. 210
 Smaragdos T. ii, 276
 Smyrna S. iii, 3. 60. iv, 2. 9
 Soboles S. iii, 1. 177. iv, 8. 4. A. ii, 106
 Sobria T. i, 433. S. iv, 237. v, 1. 79. 121
 Sobrias S. iv, 3. 12
 Sobrius T. iv, 662
 Socer T. i, 244. ii, 111. 166. 352. 442. iii, 269. 379. 405. iv, 80. 290. vii, 667. ix, 61. 77. xi, 163. 188. S. iii, 1. 43. A. ii, 234
 Soceri T. x, 906. xii, 201. 334
 Socero T. vi, 512
 Soceros T. ii, 189. viii, 557. xi, 217
 Socerum T. ii, 366. A. ii, 224
 Socia T. iii, 313. iv, 362. vii, 381. xii, 583. A. i, 301
 Socias T. iii, 543. v, 668. viii, 240. S. i, 3. 3
 Socialia S. i, 2. 229
 Sociam T. xii, 382. S. i, 2. 259. A. i, 315. ii, 339
 Sociare T. i, 132. 460. iii, 282. viii, 280. S. ii, 1. 84. A. i, 370
 Socias T. ii, 205. xii, 208. S. i, 6. 48
 Sociasset T. i, 574
 Sociatam S. v, 1. 48
 Sociaverat T. xi, 402
 Socii T. ii, 622. v, 683. vi, 741. 809. vii, 539. 807. viii, 729. ix, 45. x, 266. S. iv, 8. 7
 Sociis T. i, 130. 179. 409. vi, 910. viii, 111. 572. ix, 168. 877. x, 197. S. iii, 5. 1. A. ii, 377
 Socio T. i, 14. ii, 691. iii, 608. xii, 142. 411. A. i, 464
 Sociorum T. ii, 87. x, 452
 Socios T. ii, 592. v, 471. vii, 233. 615. viii, 666. 714. ix, 158. 199. 312. 757. x, 346. xi, 680. xii, 393. S. v, 1. 194. A. i, 517. ii, 19. 78
 Socium T. ii, 364. iii, 64. 679. v, 418. vi, 179. 503. viii, 244. x, 750. xi, 155. xii, 675. S. ii, 1. 28. iii, 5. 107. v, 2. 35
 Socius S. iii, 1. 50. iii, 2. 95. iii, 3. 161
 Sodali S. i, 5. 9
 Sodalis S. iv, 5. 25. v, 2. 99
 Sol T. i, 157. iii, 408. v, 85. vi, 321. vii, 450. S. i, 5. 46. A. i, 455
 Sola T. i, 143. ii, 417. 554. 578. iii, 684. iv, 439. 444 et al.
 Solabar T. v, 617
 Solam T. v, 540. vi, 162. ix, 550. A. ii, 340
 Solamen T. v, 609. x, 590. S. ii, 1. 1. v, 1. 23
 Solamur S. iv, 4. 50
 Solandi T. iii, 118
 Solante T. iv, 202
 Solantem S. v, 3. 31
 Solantes T. x, 817
 Solantia T. v, 83. ix, 603. A. i, 186
 Solantur T. ii, 229. iv, 342. S. iv, 5. 15
 Solare T. iii, 718. v, 149. ix, 885
 Solas T. x, 494
 Solata T. iv, 50
 Solatia T. i, 452. 596. 621. ii, 193. v, 125. viii, 245. ix, 17. 569. 664. x, 11. xii, 69. 241. S. ii, 1. 32. 201. ii, 5. 24. ii, 7. 103. 128. iii, 3. 31. iv, 4. 105. v, 1. 3. v, 3. 200. A. ii, 278
 Solator S. v, 5. 40
 Solatur T. ii, 354. vii, 494. ix, 79. xi, 231. S. iv, 8. 5. v, 1. 176. A. i, 649. ii, 283
 Solatus T. v, 710

- Solaverit T. iv, 36
 Sole T. i, 325. ii, 137. 421. iii, 469.
 iv, 728. v, 180. 365. vi, 236. 261.
 870. vii, 223. S. i, 4. 73. iv, 1. 3. iv,
 6. 6. v, 1. 123. 174. A. ii, 394
 Solebant T. ii, 255
 Solebas T. ix, 902
 Solebat T. vi, 534. 675. viii, 280. A. i,
 149
 Solem T. iii, 226. iv, 665. 680. vi, 666.
 xi, 589. xii, 710. S. i, 3. 7. iv, 3.
 156. v, 3. 21
 Solennem S. i, 2. 5
 Solennes T. i, 667
 Solenni S. iv, 3. 142. iv, 6. 99
 Solennia T. vi, 2. vii, 99. viii, 174. 208.
 xii, 80. S. ii, 1. 19. v, 3. 52
 Solennibus S. v, 5. 1
 Solers T. ii, 345. iii, 451. S. ii, 4. 2. A.
 i, 105. ii, 110
 Soles T. v, 154. vi, 362. vii, 114. S. ii,
 2. 32. iii, 1. 70. iv, 4. 19. iv, 9. 54
 Solet T. iv, 776. v, 148. x, 633. S. ii,
 7. 122
 Soli T. iii, 296. iv, 693. v, 614. viii,
 144. xi, 411. 579. 712. S. ii, 1. 228.
 ii, 4. 10. iii, 2. 46. iv, 3. 87
 Solibus T. i, 363. 685. iii, 259. iv, 421.
 831. v, 460. S. i, 3. 88. iv, 5. 6
 Solicitæ T. ix, 893
 Solicitant T. x, 724
 Solicitare S. i, 5. 20
 Solicitas T. ix, 603. A. ii, 338
 Solicitat T. ii, 485. vi, 550
 Solicitet T. i, 27
 Solicitis T. x, 584
 Solicito S. ii, 6. 26
 Solicitum T. vii, 363
 Solicitus S. i, 4. 38
 Solida T. viii, 408
 Solidæ S. iii, 2. 62
 Solidam T. xii, 526
 Solidat S. iv, 3. 23
 Solidis S. ii, 1. 211
 Solido T. iii, 16. iv, 534
 Solidum S. iv, 3. 36
 Solidus S. iii, 1. 110. iv, 4. 3. iv, 6. 48
 Solio T. i, 153. 203. 526. ii, 162. 179.
 385. iv, 525. v, 321. x, 632. xi, 261.
 720. xii, 263
 Solis T. i, 220. iii, 539. iv, 96. 308. vi,
 501. 686. xii, 153. 486. S. iii, 1. 183
 Solita T. iii, 470
 Solitæ S. v, 5. 28
 Solitam S. v, 3. 4. A. i, 220
 Solitas T. viii, 680. xi, 97
 Solitis T. x, 81. S. iv, 5. 4
 Solito T. ii, 324. ix, 33. 225. x, 757.
 820. S. ii, 3. 28. ii, 5. 22. ii, 6. 75.
 iii, 2. 77. iv, 4. 10. A. ii, 164
 Solitos S. iv, 4. 38. v, 2. 160
 Solitum T. viii, 164. ix, 645
 Solitus T. viii, 32. 249. S. v, 3. 290. A.
 ii, 375. 451
 Solium T. viii, 286. xi, 655. S. iii, 1. 25.
 iii, 3. 29
 Solo T. i, 262. ii, 29. 473. 631. iii, 249.
 iv, 583. 702. v, 521. 574 et al.
 Solos T. vi, 94. x, 204. S. iii, 4. 75
 Solvam S. iii, 1. 170
 Solve T. ii, 356. xi, 373
 Solvendus A. i, 357
 Solventem S. iii, 1. 165. A. i, 604
 Solverat T. iii, 407. x, 390. A. i, 29
 Solvere T. iii, 492. xi, 646. xii, 10. 518.
 S. iv, 2. 7. A. ii, 337
 Solves T. ix, 214
 Solvis T. xi, 379
 Solvisse T. v, 62
 Solvisti S. ii, 6. 98
 Solvit T. i, 236. v, 217. vii, 745. viii,
 423. ix, 301. x, 303. xi, 604. S. v,
 1. 243. A. i, 525. ii, 256
 Solvite T. iv, 477. xi, 625
 Solvitur T. v, 285. ix, 498. 530. x, 519
 Solum T. i, 55. 586. 651. iii, 54. 281.
 iv, 236. 490. vii, 65. 115. 811 et al.
 Solvo S. i, 2. 186. v, 3. 33
 Solus T. i, 166. 191. ii, 465. 548. 549.
 iii, 695. iv, 401. v, 603 et al.
 Soluta T. viii, 31. ix, 409. x, 203. S. i,
 5. 13. i, 6. 22. v, 1. 152. v, 3. 102
 Solutæ T. xii, 265. S. ii, 7. 22
 Solutam S. v, 1. 220
 Soluti T. iv, 767. v, 461. 607. ix, 201
 Solutis T. v, 15. vi, 522. viii, 163. 585.
 ix, 352. 572. xii, 777. S. i, 4. 28. iv,
 5. 58. v, 3. 160. A. ii, 430
 Solutio T. v, 355. 506. vi, 883. viii, 330.
 ix, 635. x, 788. S. ii, 1. 26. iii, 2. 54
 Solutos T. i, 219
 Solutum T. iii, 255
 Solutus T. vi, 611. ix, 230. S. i, 2. 29
 Solvuntur T. ii, 47. A. ii, 167
 Solymum S. v, 2. 138
 Somne T. x, 127. S. v, 4. 3. 15
 Somni T. ii, 102. iii, 3. v, 620. x, 79.
 87. 300. S. i, 4. 110. iii, 5. 86. v, 3.
 289. A. i, 22
 Somnia T. x, 112. S. iii, 3. 204
 Somnis T. i, 147
 Somno T. i, 254. 434. iii, 256. v, 209.
 viii, 267. ix, 887. x, 194. 206. xi,
 548. xii, 355. S. ii, 7. 130. iii, 2. 73.
 v, 3. 261. A. ii, 75. 144
 Somnos T. i, 307. 389. ii, 129. iv, 431.
 715. v, 119. 136. 504. viii, 625. x,
 116. xii, 235. S. i, 3. 23. 42. ii, 1.

63. *Kl*, 2. 82. v, 3. 292. v, 4. 4. v, 5.
 85. *A. i*, 195. *ii*, 447
Somnum *T. i*, 443. *ii*, 124. v, 616. x,
 325. *S. iv*, 4. 51. *iv*, 6. 14
Somnus *T. i*, 339. *ii*, 145. *iii*, 419. v,
 199. 242. 540. vi, 27. vii, 463. viii,
 217. ix, 622. *S. i*, 6. 91. *A. i*, 620
Sonabam *S. iv*, 4. 78
Sonabit *S. iii*, 1. 50
Sonans *T. iii*, 507. *iv*, 146
Sonant *T. i*, 347. vi, 218. 397. vii, 661.
 viii, 221. xi, 533. xii, 517. *S. iv*, 3. 4
Sonantem *S. iv*, 2. 66
Sonantes *T. i*, 517. vi, 77. *S. i*, 6. 82.
 v, 3. 14
Sonanti *T. v*, 55. *A. i*, 574
Sonantia *T. i*, 550. *iv*, 468. ix, 817. *S.*
iv, 4. 68. *A. ii*, 443
Sonantibus *A. i*, 540
Sonas *S. v*, 3. 27
Sonat *T. ii*, 226. 378. *iv*, 208. 801. v,
 14. vii, 20. ix, 30. *S. iii*, 1. 130. *iii*,
 5. 65
Sonent *T. xi*, 38. *S. ii*, 1. 226
Sones *T. iv*, 205
Sonet *S. v*, 3. 279
Sonipes *T. iv*, 136. v, 3. vi, 447. vii,
 632. ix, 212. 284. 803. xi, 342. 396.
 513. *S. i*, 1. 19. 46
Sonis *T. i*, 451. v, 614. *S. iii*, 5. 34
Sonitu *T. ii*, 78. x, 122. 553
Sonitum *T. ii*, 665. v, 564. ix, 771. *S.*
iv, 3. 65. v, 3. 55. *A. i*, 461
Sonitus *T. iv*, 708. viii, 264. *S. i*, 1. 68
Sono *T. iii*, 426. ix, 356. *S. ii*, 6. 82
Sonora *A. i*, 223
Sonore *T. xi*, 281. *S. i*, 5. 4
Sonori *T. iii*, 258. *iv*, 34. viii, 710. ix,
 868
Sonoro *T. ix*, 414. x, 527
Sonoros *T. i*, 658. *S. ii*, 2. 50
Sonos *T. vi*, 30. *S. v*, 5. 81
Sontes *T. i*, 2. 56. *iv*, 133. 641. v, 610.
 x, 610. xi, 128. *S. iv*, 4. 30
Sontibus *T. i*, 241. *ii*, 376. v, 489
Sontis *T. iii*, 110
Sontum *T. iv*, 475
Sonuere *T. ii*, 53. *iii*, 189
Sonuerunt *T. ix*, 348. *S. i*, 2. 1
Sonuisse *T. iii*, 476
Sonuistis *S. i*, 4. 97
Sonuit *T. vii*, 681
Sonum *T. viii*, 222. 344. ix, 606. x, 148.
 xi, 54. *S. ii*, 1. 115. v, 1. 126. *A. i*,
 583
Sonus *T. iv*, 807. vi, 420. 703. 897. ix,
 349. x, 387. xii, 317. 363. *S. iv*, 3.
 2. *iv*, 4. 26. v, 4. 5
Sophrona *S. v*, 3. 158
Sopitum *T. i*, 513
Sopor *T. ii*, 59. 337. v, 73. 211. 451.
 vii, 400. 451. viii, 627. ix, 631. x,
 156. 281. 321. xii, 7. 450. *S. i*, 2.
 162. *A. i*, 129. 229
Sopora *T. i*, 403
Soporant *T. vi*, 235. xi, 9
Sopore *S. i*, 2. 242
Soporem *T. ii*, 93. ix, 574. xii, 308. *S*
i, 6. 97. *ii*, 3. 29
Sopori *T. x*, 134
Soporiferæ *T. x*, 326
Soporiferas *T. xii*, 291
Soporifero *T. x*, 107
Soporis *A. i*, 646
Sorbebat *T. ix*, 277
Sorbens *T. x*, 605
Sorbet *T. iii*, 329. viii, 141
Sordebunt *S. iii*, 5. 112
Sordens *T. iv*, 590
Sordent *T. x*, 837. *S. v*, 5. 51
Sordentem *S. iv*, 8. 39
Sordentia *T. xii*, 701
Sordentibus *T. vii*, 474
Sordere *T. iv*, 262. *S. iv*, 3. 86
Sorderet *S. iii*, 1. 100
Sordet *T. iv*, 818. *S. i*, 2. 147. *i*, 3. 98.
A. i, 500
Sordida *T. ii*, 440. *iii*, 436. v, 636. viii,
 243. x, 290. xi, 582. *S. iii*, 4. 33. *iii*,
 5. 17
Sordidus *S. iv*, 3. 3
Sordido *S. iv*, 3. 53
Sordidum *S. iv*, 5. 14
Sordidus *T. xii*, 249
Soror *T. ii*, 237. 313. v, 226. vi, 686.
 viii, 271. 503. 628. 631. ix, 658. xi,
 75. 93. 350. 372. 461. xii, 446. *S. i*,
 1. 98. *ii*, 1. 185. *ii*, 4. 21. *iii*, 1.
 109
Sororem *T. x*, 62. *S. ii*, 1. 233
Sorores *T. ii*, 439. *iii*, 173. *iv*, 88. v,
 66. 201. vi, 365. 376. vii, 385. 517.
 557. 628. viii, 68. 554. 608. ix, 317.
 323. x, 833. xi, 113. 170. 415. xii,
 201. 413. 647. *S. i*, 2. 10. 124. *i*, 3.
 80. *i*, 4. 123. *ii*, 3. 75. *ii*, 7. 8. *iii*,
 3. 21. *iv*, 3. 146. v, 1. 262. v, 3.
 121. v, 5. 3. *A. i*, 46. 286. 563. 608.
A. ii, 129
Sorori *T. ii*, 140. ix, 759. xii, 118. 804.
S. v, 3. 84. *A. i*, 589
Sororibus *A. i*, 296
Sororis *T. ii*, 297. 374. vii, 792. xii, 384.
S. iii, 2. 11
Sororum *T. i*, 632. *ii*, 286. *iii*, 205. 241.
 vii, 495. viii, 59. 381. ix, 351. *S. ii*,

6. 5. iii, 2. 34. v, 1. 156. v, 3. 64.
 A. i, 27. 519. ii, 309
 Sors T. i, 196. ii, 428. iv, 617. vii, 403.
 viii, 250. xi, 283. xii, 382. A. i, 252.
 ii, 186
 Sorte T. i, 164. ii, 309. iii, 157. iv,
 353. 757. v, 535. x, 19. 700. xii, 490.
 S. iii, 5. 3
 Sortem T. x, 226
 Sortes T. iii, 477. S. i, 3. 79
 Sortis T. xi, 315. 441
 Sortito S. v, 2. 57
 Sortitus T. vi, 389. ix, 54
 Sospes T. ix, 76
 Sospite T. iv, 208. ix, 52. 383. S. iii, 3.
 209. v, 5. 79
 Spargens T. viii, 302
 Spargere T. ii, 87. v, 580. S. i, 2. 21.
 ii, 3. 48. iii, 2. 74. iii, 3. 134. v, 3.
 103. A. i, 289. ii, 441
 Spargeret S. iii, 4. 66
 Spargimur S. ii, 2. 131
 Spargimus T. v, 380
 Spargit T. iii, 545. vii, 121. ix, 731. 732.
 x, 744. 777. S. iii, 3. 19. v, 4. 10
 Spargite S. v, 3. 285
 Spargitur T. vi, 444. ix, 33
 Sparguntur T. vi, 526
 Sparsa T. ii, 29. iv, 315. vii, 528. viii,
 443. x, 169. 660. S. ii, 2. 104. A. i,
 457
 Sparsæ S. iii, 3. 87
 Sparsas T. iv, 545. 550
 Sparsio S. i, 6. 66
 Sparsis T. iv, 378
 Sparsit S. iii, 2. 24
 Sparso T. v, 546
 Sparso T. ix, 248. A. i, 348
 Sparsum S. v, 1. 124
 Sparsus T. vi, 32. A. ii, 413
 Sparta T. ii, 167
 Spartæ A. i, 402
 Spartana T. x, 495
 Spartanus T. vi, 792
 Sparte T. vii, 412. S. v, 3. 108
 Sparten T. i, 262
 Spatia T. vi, 493. 755. S. iii, 5. 90. iv,
 4. 60
 Spatiata S. iv, 7. 1
 Spatiis T. i, 199. ii, 504. viii, 396. S.
 iv, 3. 122
 Spatio T. i, 231. vi, 414. S. iv, 6. 43
 Spatiosa T. iv, 173. v, 550
 Spatium T. vi, 354. 594. 693. x, 704
 Spe T. i, 382. iv, 89. vi, 443
 Specie T. iii, 191. S. i, 6. 29. v, 3. 115
 Speciem T. i, 485. x, 601
 Species T. ii, 215. vi, 286. 294. S. i, 5.
 42. ii, 2. 41. iii, 5. 89. iv, 2. 30. iv,

Delph. et Var. Clas.

6. 90. v, 1. 54. A. ii, 137
 Specimen T. xi, 662
 Spectabant S. v, 2. 124. A. ii, 166
 Spectabat T. vi, 357. S. ii, 1. 93
 Spectabilis T. iv, 274
 Spectabimus T. xi, 429
 Spectabunt A. ii, 269
 Spectacula T. vi, 759. S. i, 6. 93
 Spectanda T. xi, 325
 Spectandi S. i, 6. 52
 Spectandus T. xii, 703
 Spectant T. v, 84. vii, 458. xi, 15. A.
 i, 317
 Spectante S. i, 2. 245
 Spectare T. viii, 74. xi, 498. S. ii, 2.
 93. iii, 1. 146. 175. iv, 2. 40
 Spectat T. vi, 277. viii, 756. ix, 269.
 x, 291. xi, 533. S. ii, 2. 82. iii, 1.
 147. v, 3. 220
 Spectate T. x, 498
 Spectator T. xi, 291. S. v, 3. 216
 Spectatum S. ii, 1. 20
 Spectatur T. vi, 183. S. v, 1. 216. v, 3.
 222
 Spectavere S. ii, 1. 174
 Spectem S. v, 2. 6
 Spectent T. xi, 186
 Spectetur T. viii, 565
 Specula T. iii, 202. x, 491
 Speculabile T. xii, 624
 Speculamur T. v, 251
 Speculas S. v, 2. 145
 Speculata T. xi, 470. xii, 129
 Speculatrix S. ii, 2. 3. v, 3. 166
 Speculatur T. vii, 671
 Speculis T. iv, 528. vi, 547. 751. xii,
 252
 Speculum S. iii, 4. 94. 98
 Specus T. vii, 818. xii, 42
 Spelunca A. i, 239. ii, 411
 Speluncæ T. x, 96
 Spem T. ii, 165. S. ii, 2. 125. v, 1. 160
 Sperantibus T. x, 248
 Sperare T. i, 18. 241. ii, 607. iii, 714.
 iv, 15. S. i, 2. 78. v, 3. 214
 Sperat T. iii, 597. S. ii, 3. 56
 Sperata A. i, 241
 Sperate T. vii, 612
 Speratis T. v, 462. xii, 150
 Speratur T. vi, 690
 Speratus T. vi, 512. S. v, 3. 232
 Speravere T. vi, 761
 Speravi T. vi, 139
 Speravit T. vi, 440. S. ii, 6. 57. A. ii,
 323
 Sperchio A. i, 628
 Sperchio S. iii, 4. 85
 Sperchios A. i, 102. 239. ii, 431
 Sperchius T. iv, 838

Ind. Stat.

2 D

- Speres T. vi, 545
 Sperne S. i, 4. 36
 Spennenda T. x, 59. A. ii, 111
 Spennere T. vii, 733
 Spennit T. ix, 519. S. ii, 1. 199
 Spennite T. iv, 513
 Spes T. i, 322. ii, 321. iv, 736. vi, 79.
 326. 393. 691. 895. vii, 247. ix, 49.
 129. x, 45. 858. 909. xi, 300. 648.
 671. 715. xii, 179. 246. 281. 339.
 457. 637. S. ii, 1. 52. ii, 3. 66. iv,
 2. 15. A. i, 547. ii, 141
 Sphinga T. iv, 376
 Sphinge T. vii, 252
 Sphingos T. i, 66. ii, 556
 Sphinx T. iv, 87. x, 659. xi, 490
 Spicula T. ii, 534. 604. iii, 130. iv, 325.
 v, 362. 387. vii, 597. 754. 769. viii,
 165. 538. ix, 235. 261. 870. x, 533.
 xi, 324. xii, 702. S. iii, 1. 58. A. i,
 113
 Spirabunt S. iii, 3. 211
 Spiramina T. ii, 79. iv, 96. xii, 268
 Spiramine T. viii, 222
 Spirans T. iv, 607. S. v, 3. 11
 Spirant T. v, 312. S. ii, 2. 27
 Spirantem T. ii, 132. viii, 748. xii, 567
 Spirantes T. xii, 68
 Spirantia T. iv, 466. vi, 220. viii, 325
 Spirantibus T. ii, 712. iv, 410. v, 128.
 S. iv, 8. 2
 Spirantis T. iii, 502
 Spirantum T. iv, 559
 Spirare S. iv, 6. 28
 Spirat T. iii, 329. v, 27. 176. vii, 546.
 S. iv, 6. 95
 Spiris T. v, 531
 Spiritus T. iv, 587. vi, 361. x, 90. 781.
 xi, 55. S. ii, 3. 56. ii, 6. 23. iii, 2.
 44
 Spissa A. ii, 385
 Splendens T. viii, 404
 Splendente S. i, 3. 108
 Splendescat S. i, 3. 104
 Splendet S. iii, 1. 57
 Splendor S. i, 3. 53. iii, 1. 10
 Spolia T. ii, 725. iv, 659. vii, 71. viii,
 451. xii, 523. A. i, 66
 Spoliare T. viii, 588. xi, 562. S. i, 2.
 123. i, 4. 5
 Spoliat A. ii, 350
 Spoliata T. vi, 189. S. iv, 6. 104. v, 1.
 153
 Spoliavimus A. ii, 115
 Spoliis T. i, 461. ii, 672. 682. iv, 194.
 viii, 701. ix, 26. 442. S. iv, 7. 39
 Spolium T. ii, 258. xi, 636
 Spondebat T. vi, 946
 Spondentur T. viii, 630
 Spondere S. iv, 4. 77
 Spondet T. ii, 200. vi, 757. A. ii, 284
 Sponsa A. ii, 152
 Sponsus T. viii, 653. S. iii, 1. 176
 Sponsam T. viii, 558
 Sponsum T. viii, 628
 Sponsus T. xii, 188
 Sponte T. i, 300. ii, 371. 691. iv, 49.
 v, 455 et al.
 Spretus A. i, 205
 Sprevisse T. xii, 453
 Sprevisset T. ix, 88. A. ii, 242
 Spuma T. v, 509
 Spumant T. v, 141. S. ii, 2. 23. A. i,
 236
 Spumante A. ii, 302
 Spumantem T. iii, 268. iv, 46. vi, 523.
 Spumantes T. i, 375. vi, 211
 Spumantia T. iv, 244. v, 410
 Spumantis T. ii, 33
 Spumare T. vii, 67. S. iii, 2. 74
 Spumat T. iv, 692. ix, 119. A. i, 317
 Spumatus S. i, 4. 103
 Spumavit T. i, 360
 Spumea T. v, 482. 707
 Spumeus T. iv, 121. 729. ix, 465
 Spumifer T. v, 56. ix, 428
 Spumiferos A. i, 59
 Spumis T. ii, 284. vi, 397. viii, 148. xi,
 228. 254
 Spumosa S. i, 3. 21
 Spumosus S. iii, 2. 16
 Spumosum T. ix, 414
 Squalent T. iv, 700. xi, 585
 Squalente T. i, 647
 Squalentem T. iii, 135. xii, 364
 Squalentes A. i, 432
 Squalentia T. i, 152. 618. v, 354. vi,
 31
 Squalentibus T. iv, 97
 Squalere T. i, 221
 Squalet T. iv, 168
 Squalida T. i, 601. vi, 125
 Squalidus T. iii, 327. xi, 732. xii, 141
 Squalor T. viii, 559
 Squalore T. iii, 586. viii, 243
 Squamea T. ii, 414. v, 556
 Squamis T. i, 564. v, 517. S. ii, 1.
 182
 Squameus T. vi, 247
 Stabam A. ii, 435
 Stabat T. ii, 627. iv, 604. v, 19. 125.
 ix, 492. 497. x, 616. xi, 49. 69. xii,
 420. S. iii, 1. 82. A. i, 488. 594
 Stabilem T. xii, 616
 Stabit T. xi, 288. S. i, 1. 93. i, 6. 191
 Stabitis T. xi, 331

Stabo T. xi, 339
 Stabula T. i, 378. x, 45. A. i, 111
 Stabulantem T. iv, 494
 Stabulare T. i, 275. 457
 Stabulata S. iii, 2. 101
 Stabuli T. iii, 51. v, 330. xii, 156
 Stabulis T. iv, 366. vi, 76. viii, 576
 Stabunt S. iv, 4. 97
 Stadio S. ii, 2. 7
 Stagna T. i, 62. 385. iii, 250. 258. 303.
 iv, 58. 144. 687. 734. v, 522. 579.
 vi, 20. vii, 587. 718. ix, 214. 327.
 438. 452. 498. 507. xi, 82. 179. 490.
 S. i, 3. 73. ii, 2. 29. iii, 3. 38. iii, 2.
 68. A. i, 444
 Stagnant T. x, 298
 Stagnantia S. i, 3. 106
 Stagnata S. iii, 2. 110
 Stagnis S. ii, 3. 33. 54
 Stagno T. i, 359
 Stagnum S. iv, 4. 6
 Stamina T. v, 275. vii, 775. viii, 13.
 xi, 402. S. iii, 3. 126. v, 1. 169. v,
 3. 65
 Stamus T. viii, 143
 Stant T. i, 550. ii, 225. iii, 326. iv,
 29. 31. vi, 204. 257. 392. 484. vii,
 124. viii, 24. 402. 412. 619. ix, 473.
 x, 158. 179. 606. 693. xi, 419. xii,
 11. 415. S. i, 1. 48. ii, 3. 16. iii,
 5. 74. v, 3. 14
 Stantem T. ii, 565. vi, 745. vii, 713.
 x, 651
 Stantes T. i, 103. v, 77. 572. vi, 216.
 418. xii, 31. S. ii, 1. 38. iii, 2. 129
 Stantia S. i, 2. 270
 Stantibus T. x, 252
 Stare T. i, 130. 168. 316. iii, 97. 554.
 vi, 400. 425. viii, 530. ix, 882. x,
 154. 520. 751. 919. xi, 554. 658.
 xii, 646. S. v, 4. 8. A. ii, 433
 Starem S. iii, 2. 92
 Starent T. xii, 504
 Staret T. v, 86. S. ii, 1. 111. A. ii, 446
 Stat T. i, 373. ii, 35. iii, 125. iv, 111.
 177. 420. 682. 704. v, 281. 474. 508.
 602. vi, 93. 232. 242. 503. 865. vii,
 52. 437 et al.
 Stata T. i, 666. v, 476. xi, 380. S. v,
 3. 113. A. i, 673
 Statera S. iv, 3. 35. iv, 9. 46
 Statinas S. iii, 5. 104
 Statio T. vii, 47. xii, 355
 Statione T. i, 148. ii, 526. x, 74. xi,
 240. S. v, 3. 190. v, 4. 12
 Stationibus S. iv, 9. 19
 Statu T. x, 900
 Statu S. i, 6. 58
 Statuat T. vi, 300

Statuere S. iv, 5. 12
 Statuerunt T. iii, 525
 Statuetur S. iii, 1. 180
 Statui T. vii, 219
 Status T. iii, 195
 Stella S. i, 2. 17. 210. 258
 Stellæ S. i, 2. 25. 219
 Stellanti T. i, 203
 Stellantis T. vi, 579
 Stellas T. i, 25
 Stellatum T. vi, 277
 Stelligeri T. xii, 565
 Stelligerum S. iii, 3. 77
 Stellis T. ii, 649
 Stemma S. iii, 3. 44
 Stemmate S. ii, 6. 11. iv, 4. 75. iv, 6.
 88. v, 2. 23
 Stent S. ii, 7. 17
 Sterilem T. vi, 281
 Steriles T. ii, 12. iii, 158. v, 108. vi,
 333. vii, 40. S. ii, 1. 187. 204. iii,
 1. 12. iv, 2. 12. A. ii, 126
 Sterili S. v, 3. 12
 Sterilis T. vi, 70. x, 57. S. iii, 4. 42.
 iv, 3. 87
 Sternar T. xi, 689
 Sternebas T. x, 653
 Sternebat S. ii, 6. 80
 Sternendi T. x, 214
 Sternentem T. vii, 194
 Sternere T. iv, 649. viii, 187. ix, 816.
 A. ii, 499
 Sterneret T. viii, 498
 Sternet T. vii, 25
 Sternis T. ix, 744
 Sternit T. iv, 787. vi, 173. viii, 459.
 ix, 252
 Sternite S. iii, 2. 3
 Sternitur T. vi, 90. 903. xii, 64. 319
 Sternunt T. vi, 116. vii, 640
 Sternuntur T. vii, 755. ix, 263
 Steropem S. i, 1. 4
 Steropes S. iii, 1. 131
 Stesichorus S. v, 3. 154
 Stet T. xii, 664. S. iv, 6. 39. iv, 8. 24
 Steterat T. ii, 310. viii, 136. xi, 474
 Steterint S. iii, 1. 115
 Steterunt T. x, 688. xi, 673
 Stetit T. i, 114. ii, 509. 596. iii, 675
 Sthenelus A. i, 469
 Stillare T. iii, 537
 Stimulante T. vi, 654
 Stimulare T. vii, 233. 377. x, 697. S.
 v, 3. 235
 Stimulat T. xi, 404. A. i, 553
 Stimulata T. viii, 98
 Stimulavimus T. xii, 437
 Stimuli T. v, 143. vi, 460. x, 166
 Stimulis T. iii, 429. iv, 639. v, 232

489. vi, 319. 749. 827. ix, 10. 798.
x, 75. xi, 424. 497. S. i, 1. 89
Stimulos T. i, 379. iii, 445. vi, 867. x,
628. A. i, 203
Stipabant T. iii, 198
Stipamur T. v, 101
Stipante T. i, 612
Stipantur T. iii, 396. vii, 395. ix, 245.
S. iii, 1. 87
Stipare T. ii, 701. A. i, 416
Stipat T. vii, 357
Stipata T. xii, 259
Stipatum S. v, 1. 210
Stipatus T. vi, 930. ix, 436. x, 107
Stipentur S. ii, 4. 16. iii, 3. 37
Stipes T. iv, 156
Stirpe T. i, 242. 463. 602. iv, 7. 276.
300. 747. v, 219. vi, 735. vii, 207.
231. 385. x, 675. S. ii, 1. 199. ii, 3.
60. v, 2. 17. v, 3. 109. 210. v, 5. 10.
A. i, 354. ii, 58
Stirpem T. ii, 170. iv, 395. ix, 792
Stirpibus T. iii, 590
Stirpis T. i, 465. v, 676. vi, 837. S. i,
2. 172. v, 3. 120
Stola S. i, 2. 235
Strage T. ii, 705. iii, 46. 169. vii, 591.
x, 288. xi, 597. xii, 718. S. v, 2.
109
Strages T. vii, 724. xi, 117. xii, 29
Stramina T. vi, 56
Strangulat S. ii, 2. 150
Strata T. v, 393. x, 109. S. i, 5. 57
Stratie T. iv, 286
Stratis T. i, 526. ii, 90. 123. v, 139.
248. x, 277. S. i, 2. 59. ii, 1. 63. ii,
7. 130. A. ii, 128
Strato S. iv, 2. 51
Stratum T. ii, 473
Stratus T. x, 318
Stravere T. vii, 530. ix, 71
Straverat T. v, 251
Stravit T. viii, 446. xii, 813
Streptit T. i, 516. vii, 51. S. i, 1. 63
Streptitu A. ii, 82
Streptitus T. iv, 791. v, 243. S. iv, 5.
28
Strepuere T. iv, 95
Strictus T. xi, 513. S. iii, 5. 87
Stricto T. v, 102. viii, 690. ix, 805. x,
486
Strictis T. iii, 535. xi, 531
Strictus T. viii, 534
Stridebant T. v, 433
Stridebit T. ix, 299
Stridens T. i, 599. vi, 790
Strident T. iii, 510. iv, 244. vi, 210
Stridente A. ii, 306
Stridentem T. xi, 642
Stridentes T. i, 422
Stridentia T. viii, 416. x, 536. S. ii, 4.
13
Stridere T. iv, 428. viii, 256. x, 922
Stridor T. ii, 51
Stridore T. i, 624. x, 576. xi, 65. S. ii,
3. 28
Stridorem S. ii, 7. 27
Stridula T. iv, 7. viii, 681
Stridunt T. vii, 770
Striges T. iii, 511
Stringendi T. xi, 99
Stringere T. i, 39. S. iv, 5. 52
Stringimus T. viii, 141
Stringit S. ii, 2. 115
Strinximus S. i, 2. 80
Strinxit S. i, 2. 244
Structa T. x, 877
Strue T. vi, 59
Struis S. i, 4. 29
Struit T. vii, 625
Struitor S. v, 1. 16
Struxerat T. ii, 273
Struxere S. iii, 3. 134
Struxerunt T. xii, 62
Struxit T. ii, 502
Strymon T. vi, 464
Strymona T. v, 188. vii, 287. S. i, 1.
21. v, 1. 203
Strymonia T. iii, 526
Strymonos T. ix, 427. 860
Studia T. v, 147
Studiis T. ii, 158. x, 863. S. v, 3. 23.
A. i, 176. 201
Studio T. vi, 80. xii, 815. S. ii, 6. 51
Studiorum S. v, 2. 104
Studium T. vi, 551. S. iv, 4. 58. iv, 8.
58
Stupea S. iii, 2. 26
Stupeant S. ii, 3. 52. A. i, 499
Stupefacta T. vi, 46. xi, 409
Stupefacti T. i, 665
Stupefactus T. iv, 745
Stupet T. i, 490. 619. ii, 564. viii, 150.
346. ix, 228. x, 26. 185. 621. S. i,
5. 43. iii, 1. 17. iv, 2. 20. A. i, 14.
248. 579
Stupuere T. iv, 448. v, 332. vi, 309.
S. ii, 1. 119. v, 2. 109. A. i, 464
Stupui S. i, 2. 91. v, 2. 117
Stupuisse T. iv, 282
Stupuit T. vi, 338. ix, 529. xii, 145. 167.
380. v, 3. 136
Sturnus S. ii, 4. 19
Styga T. iv, 291. 479. S. iii, 1. 186. iii,
3. 193
Styge T. vii, 160
Stygis T. iv, 526. v, 156. x, 833. xi,
415. 576. xii, 558

Stygia T. i, 200
 Stygias T. iv, 53. x, 915. S. iii, 5. 37.
 A. i, 630
 Stygii T. viii, 550. xi, 76. xii, 277
 Stygiis T. i, 710. iv, 443. 624. vi, 753.
 viii, 4. 190. 376. xi, 71. 85. 344. xii,
 215
 Stygio T. v, 198. viii, 47. 509. xi, 63
 Stygios T. iv, 568. xi, 464. A. i, 134.
 480
 Stygis T. vii, 782
 Stygos A. i, 269
 Stymphalon T. iv, 298. S. iv, 6. 101
 Styx T. i, 57. ii, 5. iv, 524. viii, 30
 Suadeat T. vii, 114. S. i, 5. 54
 Suadebant S. iii, 1. 81
 Suadebat T. vi, 744. xi, 52
 Suadent T. vi, 815. A. ii, 293
 Suadentia T. xi, 435
 Suadere T. i, 307. v, 616
 Suadet T. i, 585. iii, 343. iv, 247. v,
 93. ix, 38. x, 157. 621. xi, 534. S.
 iii, 3. 42
 Suadum T. iv, 453
 Suaserat T. ii, 75
 Suaserit T. iii, 603
 Suaserunt S. iv, 6. 14
 Suasistis T. v, 501
 Suasit T. i, 468. 559. vii, 651. viii, 170.
 ix, 717. xii, 765
 Subacti S. iv, 2. 14
 Subactis S. v, 1. 83
 Subacto T. vii, 380
 Subactus T. xii, 787
 Subdere T. i, 175. x, 191. S. v, 3. 229
 Subdit T. vi, 867
 Subdita T. x, 644
 Subdo S. ii, 6. 14
 Subeam T. xi, 622
 Subeant T. vi, 911. S. iv, 4. 66
 Subeas S. ii, 2. 34
 Subeat T. xi, 291
 Subegi T. i, 645
 Subegit T. x, 191
 Subeo T. v, 324. viii, 101
 Subest T. xi, 126
 Subeunt T. vii, 238. x, 492. A. ii, 84
 Subeuntem T. i, 23. xii, 520
 Subeuntibus T. ii, 256
 Subibant T. x, 474
 Subibat T. vii, 34. S. i, 6. 85
 Subibis S. v, 2. 138. 153
 Subibit S. ii, 1. 187
 Subibo T. ix, 507. xii, 202
 Subicit T. iv, 518. A. i, 545
 Subjecta T. vi, 202. x, 380
 Subjectare T. iv, 468
 Subiere T. i, 481. iii, 486. vi, 341. 561.
 xii, 46. S. iv, 1. 8

Subigam T. xi, 728
 Subii T. xi, 176
 Subjiceres T. i, 174
 Subjicit T. ii, 189. v, 672
 Subjiciunt T. iii, 716
 Subiisse T. i, 700
 Subiit T. i, 126. vi, 881. x, 25. S. i, 2.
 28
 Subimus S. i, 4. 67
 Subire T. i, 307. ii, 491. S. ii, 7. 101
 Subires S. v, 1. 206
 Subiret T. x, 406. 855. xi, 148. S. i, 2.
 160
 Subis S. ii, 2. 55. v, 3. 74
 Subissem A. i, 652
 Subisset T. x, 814
 Subisti T. xi, 678. S. i, 4. 93. v, 2. 103
 Subistis T. vii, 381
 Subit T. i, 406. ii, 232. 309. 371. 474.
 624. iii, 143. 209. 385. iv, 9. 68. 144.
 238 et al.
 Subita T. i, 354. iii, 539. x, 146. xi,
 474. S. iii, 4. 28. A. ii, 207
 Subitae T. ix, 501. x, 539. xii, 546
 Subitam T. iv, 740. x, 26. 679. S. v, 3.
 195
 Subitas T. v, 80. xii, 696. S. ii, 1. 137
 Subiti T. vii, 409. ix, 508. x, 179. 386.
 618. S. i, 4. 51. ii, 5. 24. iii, 1. 49
 Subitis T. ii, 576. vi, 260. vii, 621. viii,
 325. S. iii, 1. 71. iii, 2. 36
 Subito T. ii, 249. iv, 378. v, 90. vii,
 560. 608. 706. viii, 107. 212. 637. x,
 758. xi, 326. 387. xii, 369. S. i, 6.
 75. ii, 3. 35. ii, 4. 3. iii, 1. 15. A. i,
 234. ii, 25
 Subitos T. i, 42. iii, 205
 Subitum T. vi, 784. 882. viii, 365. xi,
 53. xii, 177
 Subitus T. iii, 26. v, 267. 638. viii, 1.
 632. ix, 150. 889. x, 155. 375. 392.
 xi, 154. xii, 447
 Subivit S. ii, 1. 155
 Sublata T. ii, 609. 670. iii, 135. iv, 37.
 x, 212
 Sublato S. v, 3. 18
 Sublatum A. i, 244
 Sublatus T. ix, 897
 Subligat T. ii, 712. vi, 367
 Sublime T. iii, 411. vi, 682. x, 225. 745.
 S. iii, 3. 111
 Sublimem T. ii, 385
 Sublimes T. i, 310
 Sublimi T. ix, 311. S. iv, 4. 44
 Sublimior S. ii, 2. 125
 Sublimis T. ii, 35. iv, 273. v, 699. 707.
 vi, 326. xi, 275. 720. xii, 398. S. i,
 1. 30. i, 4. 35. A. i, 593. ii, 438
 Sublimius S. ii, 6. 75

- Submersa T. i, 374
 Submersus S. iii, 2. 32
 Submersus T. iv, 108
 Subministrat S. ii, 7. 128
 Subnectere T. v, 408
 Subnectitur T. vii, 654
 Subnexus S. v, 3. 115
 Subnixam T. vii, 346
 Subridens A. ii, 44
 Subrigit A. i, 602
 Subruta T. ix, 475
 Subsidit T. vii, 473
 Subsidia T. v, 267
 Subsidio T. iii, 10. iv, 362
 Subsidium T. vi, 553
 Subsistere A. i, 226
 Substitit T. xi, 448
 Substrahit S. iv, 4. 19
 Substraxerat T. xi, 629
 Subtemine T. iv, 174. vii, 656
 Subtervolat T. iii, 670
 Subtexere T. ii, 527. S. i, 2. 99
 Subtextit T. i, 346. S. iv, 4. 59
 Subtextitur S. iii, 1. 127
 Subtexunt T. ix, 27
 Subvecta T. i, 337
 Subvectant T. v, 354. S. i, 6. 32
 Subvehat S. iii, 2. 88
 Subveheres T. v, 570
 Subvenit T. i, 267
 Subvexit S. iii, 3. 76
 Suburbanis S. iv, 4. 7
 Succedam T. v, 284
 Succedere T. xii, 784. A. i, 2. ii, 29
 Succederet T. ii, 398
 Succedit T. ii, 7. vii, 738
 Succedite T. i, 469
 Succendere S. ii, 1. 163
 Succendit T. x, 487. S. i, 5. 33
 Successibus T. x, 287
 Successor T. viii, 376
 Succiduas T. vii, 397
 Succidui T. iv, 663
 Succiduis T. x, 117
 Succiduo T. iv, 324
 Succincta T. iii, 426. vi, 364. S. iii, 1. 26. v, 1. 77. v, 2. 101
 Succincti S. v, 3. 184
 Succis T. vi, 209. xii, 139. S. i, 3. 10
 Succiso T. ix, 874
 Succo T. vi, 101. S. i, 4. 114
 Succos S. ii, 6. 88. v, 2. 78. A. ii, 445
 Succumbit S. v, 2. 14
 Succurre T. iv, 748
 Sudabis S. v, 2. 134
 Sudant T. ix, 833. x, 526. xii, 488
 Sudantia T. iv, 496. S. iv, 6. 74
 Sudare T. v, 444. S. i, 5. 63. A. i, 17
 Sudasse T. iv, 374. vi, 894
 Sudatus T. iv, 721. v, 189
 Sudaverit T. viii, 511. S. v, 1. 100
 Sudavit S. iii, 2. 123
 Sudent T. v, 526. S. iii, 2. 141
 Sudes T. iv, 302. v, 352. 386. viii, 415. x, 532. A. i, 437
 Sudet T. ix, 626
 Sudor T. ii, 276. iii, 211. 327. 404. v, 124. vi, 296. ix, 98. 151. x, 37. S. v, 3. 55. A. ii, 443
 Sudore T. vii, 82. viii, 7. 638. 713. ix, 710. x, 783. xi, 92. A. i, 159. 306
 Sudoribus T. i, 422. iv, 151. vi, 470. S. v, 1. 134
 Sudoris T. vi, 874
 Suem T. i, 397. vi, 836. viii, 751
 Sues T. vi, 868. xi, 531. A. ii, 410
 Sueta T. v, 616. vii, 591. S. iv, 4. 99
 Suetas T. iv, 54. xii, 526
 Sueto S. iv, 7. 22
 Suetum T. iv, 271. vi, 121
 Suetus T. iv, 714. vi, 317. vii, 349. xi, 106. S. ii, 5. 5. v, 2. 37. 144
 Suffecere T. i, 163. S. ii, 2. 43. 44
 Suffecta S. iv, 2. 29
 Suffectura S. i, 1. 50
 Suffice S. v, 2. 175
 Sufficere T. xi, 60. S. iv, 2. 35. v, 2. 46
 Sufficerent S. iii, 1. 64
 Sufficeret T. ii, 417
 Sufficiam T. vii, 380. S. i, 4. 130. iv, 2. 8. v, 4. 11
 Sufficiat T. iv, 830
 Sufficis T. viii, 315
 Sufficit T. viii, 413. S. v, 4. 19. A. i, 25
 Sufficite T. x, 268
 Sufficiunt T. iv, 725. vi, 460. S. v, 1. 56. v, 2. 112
 Suffragia S. ii, 2. 133
 Suffundi T. xi, 121
 Suffusa T. i, 106. ii, 506. xii, 314
 Suffusus S. ii, 1. 41
 Suggere T. viii, 373
 Suggestit T. vii, 331. 699. ix, 451. 740
 Suggestum S. i, 2. 114
 Sulcator T. viii, 18. xi, 588
 Sulcatum T. viii, 230
 Sulcavit T. ii, 291
 Sulcis T. i, 8
 Sulco T. iv, 559. vi, 312. vii, 333
 Sulcos T. i, 136. iii, 181. iv, 436. vi, 415. viii, 147. xii, 273. S. iv, 3. 40
 Sulcum T. ix, 83
 Sulcus T. vii, 762. x, 550
 Sulfur S. i, 6. 74
 Sulfure T. xi, 17
 Sulfureas T. i, 91

Sulfureis S. i, 2. 264
 Sulfureos S. i, 3. 75
 Sulfuris T. iv, 417
 Sum T. i, 645. 676. v, 34. vii, 388. xi, 165
 Sume S. v, 3. 45
 Sumebat S. ii, 6. 53
 Sumenda T. x, 830
 Sumere T. viii, 291. x, 190. S. iv, 2. 11. A. ii, 334
 Sumeret S. i, 2. 135
 Sumit T. x, 623
 Summa T. i, 172. 304. 628. ii, 69. iii, 624. 695. v, 583. vi, 62. vii, 795. viii, 497. ix, 246. 263. x, 460. xi, 252. S. i, 2. 79. 137. iii, 3. 1. v, 5. 43. A. i, 137. ii, 309
 Summae T. vi, 226. viii, 525. S. iii, 2. 65
 Summam T. v, 104. S. iii, 3. 115. v, 2. 34
 Summas T. v, 100. 587. vii, 106. xi, 358. S. iii, 2. 47
 Summe T. i, 178. iii, 488. ix, 22. S. iii, 3. 155
 Summi T. ii, 257. iii, 532. viii, 731. S. iii, 3. 80
 Summis T. i, 206. iv, 17. 180. v, 94. vi, 930. viii, 461. 708. x, 782. xii, 128. S. ii, 7. 26. 90. iii, 2. 27. iii, 3. 56. iii, 4. 49
 Summisere T. x, 148
 Summisit T. iii, 540. vi, 598. vii, 75. S. v, 3. 122
 Summissa T. xi, 384
 Summissos T. xii, 723
 Summisum T. ii, 405. viii, 722
 Summisus T. i, 663. vi, 853. viii, 286. A. i, 124
 Summitte T. xi, 369. A. i, 259
 Summittere T. xii, 469. S. i, 2. 165. iii, 2. 68. A. i, 278
 Summittis T. i, 709
 Summittit T. iv, 553. 755. A. i, 327
 Summittitor T. xi, 194
 Summo T. i, 129. 707. ii, 479. iii, 265. iv, 690. v, 85. 481. vi, 357. 409. 786. vii, 142. x, 853. xi, 119. xii, 190. 767. S. i, 5. 52. ii, 1. 166. iv, 3. 44
 Summos T. ii, 39. vi, 395. S. ii, 1. 197
 Summota T. ix, 379
 Summotus T. vii, 324. xi, 727
 Summovet T. ii, 183. xii, 560. S. iii, 3. 179
 Summovit T. vii, 184. xii, 511. S. iii, 1. 21
 Summum T. iv, 516. vi, 494. vii, 771. viii, 647. x, 436
 Summus T. xi, 553

Sumo S. iv, 4. 55
 Sumserat T. viii, 549. xi, 627
 Sumsere S. v, 3. 198
 Sumserit T. i, 12
 Sumtis T. xi, 436
 Sumus T. vii, 666. xi, 736. xii, 549. S. i, 2. 70. A. ii, 236
 Sunion T. xii, 625
 Supera T. viii, 31. x, 910
 Superabant T. x, 326
 Superabere A. i, 388
 Superabitis T. x, 446
 Superæ T. iii, 483
 Superant A. i, 145
 Superantem S. ii, 1. 23
 Superare T. vi, 476. 843
 Superarit A. i, 189
 Superas T. i, 295. S. iii, 3. 138
 Superassem S. v, 3. 51
 Superat T. iv, 458. S. i, 3. 56
 Superaverat T. ix, 456
 Superba T. xi, 360. S. i, 6. 38
 Superbæ T. viii, 265. xii, 89. 679
 Superbas T. vi, 647. S. iii, 3. 34
 Superbi T. i, 76. 445. ii, 686. vii, 267. viii, 674. ix, 212. x, 6. 480. S. i, 3. 86
 Superbior T. iv, 547
 Superbis T. i, 525. ii, 223. 733. ix, 146. xi, 710. S. v, 2. 166
 Superbit T. iii, 333. v, 429. vi, 288. vii, 704. viii, 588. ix, 543. S. i, 1. 19
 Superbo T. ix, 543. S. ii, 1. 108. A. i, 279. 607
 Superbos T. x, 159. S. i, 2. 167. A. i, 323
 Superbum T. i, 321. ii, 346. 524. v, 431. vii, 711. ix, 683. S. i, 2. 141. ii, 6. 25
 Superbus T. xi, 103. iii, 73. vii, 728. viii, 465. S. ii, 2. 137. ii, 7. 116. iv, 6. 77. A. ii, 122. 350
 Supercilium T. vi, 63
 Supereminet T. iv, 529
 Superesse T. xi, 691. xii, 316. 568. S. i, 2. 91
 Superest T. ii, 196. iv, 735. ix, 168. 215. 830. x, 47. xi, 173. xii, 161. S. v, 1. 157. A. i, 49. 217. 335
 Superet T. iii, 3. viii, 464. S. ii, 2. 37
 Superfulges S. i, 1. 33
 Supergressus S. v, 3. 114
 Superi T. iii, 201. 239. iv, 204. vii, 380. x, 237. 696. 762. xi, 7. 189. xii, 338. S. i, 4. 1. iii, 5. 41. v, 1. 108. v, 5. 36
 Superjecto T. i, 631. iii, 251
 Superimposito S. i, 1. 1
 Superingesti S. i, 1. 50

- Superintendere S. v, 3. 97**
Superis T. i, 236. 244. 649. iii, 97. 388. 629. v, 132. vi, 119. vii, 322. viii, 48. x, 160. 213. 267. xi, 637. S. i, 1. 95. iii, 1. 33. iii, 3. 53. iii, 4. 14. 60. A. i, 193. 425
Supernas T. viii, 315
Supernatet S. iii, 2. 47
Superne T. v, 184. ix, 499. S. iii, 1. 78
Superni T. ii, 499. xi, 590. A. i, 411
Superno S. ii, 3. 46
Supero T. ii, 236. iv, 586. x, 758. xii, 296
Superos T. ii, 17. 56. 244. 650. iii, 145. 564. 634. iv, 568. vii, 209. viii, 223. 514. ix, 215. 863. x, 259. 598. 802. xi, 589. xii, 103. S. iii, 3. 79. iv, 2. 19. v, 3. 64. 69. v, 5. 78. A. i, 403
Superstans T. ii, 713. v, 290
Superstantem T. i, 564
Superstat T. x, 415
Superstes T. i, 480. ii, 691. vi, 95. viii, 471. ix, 294. x, 238. xi, 155. 568. xii, 810. S. iv, 7. 38
Superstite T. iii, 684. vii, 526
Superstitio T. vi, 11. xii, 487
Supersunt T. vi, 381. xi, 395. 672. S. iii, 1. 158
Supervenit T. ii, 298. vii, 275. ix, 464. A. i, 148
Superum T. iii, 572. 581. 659. v, 104. 174. 452. 650. 710. 739. vi, 142. viii, 34. ix, 421. 550. x, 836. 907. xii, 76. 633. S. iii, 3. 184. iv, 2. 55. iv, 8. 1. A. i, 518. ii, 342
Supervolat T. x, 142
Supina T. x, 422
Supinant T. iii, 414. vii, 347. 575. viii, 394
Supinantur T. xii, 243
Supinas S. iv, 1. 15
Supinat T. v, 215. vi, 789. xii, 289
Supinato T. v, 525. ix, 870
Supini T. i, 692. vi, 533
Supino T. viii, 641
Supinis S. iii, 4. 93
Suppara S. iii, 2. 27
Supplere A. ii, 20
Supplevit T. xi, 566. S. iii, 3. 45
Supplex T. i, 643. iii, 687. v, 275. vi, 516. 631. vii, 154. viii, 200. x, 49. 422. S. ii, 7. 56. iii, 3. 193. v, 1. 73. A. i, 50
Supplice T. x, 583. xi, 375. 688. xii, 483. S. i, 2. 67. v, 1. 268. A. i, 365. 398
Supplicia T. iv, 476. viii, 122. xi, 168. 691. xii, 460. 781
Supplicibus T. x, 753. xi, 723. xii, 294
Supplicis T. xi, 749
Suppliciter T. iii, 265
Supplicium T. i, 54. iii, 5. v, 322. 494. xi, 717. S. iv, 3. 15
Supponimus T. xii, 213
Suppositis A. ii, 86
Suprema T. i, 656. iii, 575. 683. iv, 89. v, 192. 739. vi, 546. vii, 303. 453. 785. viii, 742. ix, 49. 397. 605. 617. x, 281. 304. 440. 854. xi, 168. xii, 100. 707. S. ii, 1. 224. ii, 2. 128. v, 1. 218
Supremam T. xi, 554
Supremas S. iii, 3. 29
Supremi T. iii, 304. viii, 738. x, 733. xii, 427
Supremis T. iii, 167. vi, 100. 181. xi, 19. S. iv, 6. 74. v, 3. 282
Supremo T. iv, 640. viii, 72. xi, 662. xii, 54. S. v, 1. 174. v, 3. 77
Supremos T. iii, 310. xii, 572
Supremum T. vi, 925. ix, 358. xi, 373. S. iii, 3. 19. 208. 209
Supremus T. ii, 232. iii, 56
Suppresserat A. ii, 326
Suppressit T. iv, 705
Surda T. xii, 200. S. i, 4. 19. ii, 1. 7. v, 3. 17
Surdas T. ix, 723
Surdos T. ix, 864
Surdum T. iv, 359
Surgant T. x, 445. S. i, 1. 34
Surge S. iv, 4. 74. v, 2. 127
Surgens T. i, 336. 357. xii, 563. S. ii, 3. 31
Surgentem T. ix, 276. S. iii, 1. 184. A. i, 672
Surgentes T. viii, 566. S. ii, 6. 3
Surgenti T. i, 549
Surgentia T. v, 294
Surgere T. x, 234
Surgeret T. ii, 515. xii, 633. S. v, 2. 102. A. i, 486
Surgit T. i, 599. vi, 128. 903. ix, 413. 459. x, 849. xii, 33
Surgite S. iii, 2. 16
Surgunt T. iv, 440. v, 264. vi, 396. ix, 524. xi, 18. S. ii, 7. 109
Surrentina S. ii, 2. 82. iii, 5. 102. iv, 8. 9
Surrentino S. v, 3. 165
Surrepsit T. xi, 476. S. i, 4. 56
Surrexere A. ii, 182
Surrexit T. ii, 27. S. iii, 2. 76
Suscepta S. i, 3. 43
Suscitet T. xi, 61
Suspecta T. ii, 687. viii, 130. xi, 371. xii, 370. S. i, 4. 110. v, 2. 40. A. i, 663. ii, 70

Suspectior T. vii, 220
 Suspectum A. i, 341
 Suspectus T. vii, 556
 Suspendat A. i, 213
 Suspende T. ix, 888. 907
 Suspendere T. iii, 107
 Suspendis S. i, 2. 3
 Suspendit T. vi, 504. S. iv, 4. 92. A. i, 107
 Suspenditor T. x, 88
 Suspendunt T. iv, 118. vi, 478
 Suspensa T. i, 195. v, 168. vii, 505. S. ii, 2. 18. A. ii, 323. 421
 Suspense T. v, 384
 Suspensam T. ix, 843
 Suspensi T. vi, 750
 Suspensis T. v, 340. xii, 628. A. ii, 196
 Suspensio T. iii, 468. S. v, 4. 19
 Suspensos S. iii, 2. 53
 Suspensus T. vi, 882. vii, 432. xi, 239
 Suspiranda T. iv, 20
 Suspirant T. vi, 17
 Suspiria T. ii, 336. vi, 642. 796. viii, 400. ix, 711. xi, 664. S. i, 2. 33. ii, 3. 19. iii, 5. 2
 Sustentans T. ii, 633. vi, 708
 Sustentant T. vi, 133. vii, 481
 Sustentare T. viii, 293. S. iv, 2. 20
 Sustentat T. vi, 875. ix, 85. 250. x, 111. xi, 586
 Sustinet T. ii, 562. 648. 671. S. iv, 6. 58
 Sustinuit T. v, 179
 Sustulerint T. viii, 659
 Sustulit T. vi, 746. 893. vii, 123. viii, 650. S. ii, 1. 79. v, 3. 208
 Suta T. iii, 585. iv, 131. S. iv, 9. 24
 Sybarin T. vii, 641
 Sybaris T. vii, 642
 Syene S. iv, 2. 27
 Syenen T. iv, 738
 Syenes S. ii, 2. 86
 Sylla S. v, 3. 298
 Syllae S. iv, 6. 86. 107
 Sylva T. ii, 519. iv, 231. 419. 427. vi, 91. 113. ix, 681. xi, 644. xii, 58. 728. S. iii, 1. 148. 185. S. iv, 4. 90. v, 2. 70. v, 3. 273. v, 5. 30. A. i, 429
 Sylve T. ii, 407. iv, 450. 494. 521. v, 10. 514. vi, 155. 281. vii, 72. ix, 247. 412. x, 119. 144. xi, 116. 742. xii, 276. 415. S. ii, 7. 13. iv, 3. 61. A. ii, 391
 Sylvam T. iii, 121. v, 533
 Sylvanus T. vi, 111
 Sylvarum T. i, 362. iii, 257. iv, 825. vii, 313. S. iii, 3. 98. v, 1. 151. A. ii, 406
 Sylvas T. iii, 174. 561. iv, 139. 312.

Delph. et Var. Clas.

739. vii, 40. 115. 189. viii, 304. ix, 536. 585. 590. 606. x, 367. S. i, 3. 40. iii, 1. 118. iv, 3. 79. v, 2. 139
 Sylvestria T. ix, 720
 Sylvestribus T. v, 512
 Sylvestris T. iv, 379
 Sylvicolae T. v, 582
 Sylvis T. ii, 248. 375. 500. 520. iii, 47. 604. vii, 264. ix, 627. S. i, 2. 154. i, 3. 78. ii, 1. 11. ii, 3. 10. v, 1. 24. A. i, 122. 651
 Synnada S. i, 5. 41
 Synnade S. ii, 2. 87
 Synnados S. i, 5. 37
 Synthesin S. iv, 9. 44
 Syrorum S. i, 6. 72
 Syrtes T. i, 697
 Syrtibus S. iv, 5. 29
 Syrtis T. viii, 410

T.

Tabe T. i, 647. ii, 677. iii, 129. viii, 761. S. v, 3. 258
 Tabenti T. iv, 364
 Tabes T. ii, 14
 Tabo T. i, 82. 618. ii, 506. iv, 444. v, 311. vii, 765. ix, 19. 73. x, 290. 298. xi, 87. 582. xii, 283. 567. 701. S. i, 2. 125
 Tabulata T. v, 339. x, 878. S. i, 5. 57
 Tace S. i, 2. 28
 Taceam T. x, 595
 Taceamus S. v, 2. 80
 Taceas A. i, 386. 661
 Tacebat T. ix, 68. xii, 253. A. i, 386
 Tacebis S. ii, 7. 104
 Tacebit T. viii, 202
 Tacendi S. v, 5. 27
 Tacendum S. iv, 3. 120
 Tacent T. i, 339. iii, 259. xi, 56. 409. xii, 729. A. i, 623
 Tacente S. iv, 3. 90
 Tacentem T. v, 497. S. ii, 3. 76
 Tacentes S. i, 3. 40. iv, 3. 33
 Tacenti T. iv, 51
 Taceo T. iv, 517. A. i, 158
 Tacere A. i, 230
 Tacet T. vi, 560. viii, 440. x, 97. xi, 385. xii, 277. S. v, 1. 250. v, 4. 3
 Tacita T. i, 532. ii, 89. 331. v, 79. vii, 415. x, 721. 894. S. i, 1. 35. iii, 4. 69. iv, 5. 12. v, 2. 104. A. ii, 324
 Tacitam T. x, 896
 Tacitas T. iv, 716. ix, 449. A. i, 563
 Taciti T. vi, 650. x, 382. 463. 920. xi, 759. S. iv, 3. 51
 Tacitis T. ii, 523. v, 445. S. ii, 3. 5. v, 3. 34. A. ii, 141

Ind. Stat.

2 E

- Tacito T.** ii, 410. 481. 487. iii, 107. 402. vi, 632. viii, 253. ix, 711. 824. x, 139. S. i, 2. 271. ii, 1. 197. A. i, 126. 381. 671. A. ii, 229
Tacitos T. iii, 701. xi, 354. A. ii, 51
Tacitum T. i, 169. S. i, 2. 194. iii, 3. 14. A. ii, 136
Tacitus T. x, 285. xi, 476. A. i, 602
Tacta T. vi, 938
Tactas T. vii, 579
Tacto S. iii, 3. 74
Tactos T. x, 470
Tactu S. ii, 1. 13. A. i, 343
Tactura T. vii, 396
Tactus S. ii, 3. 57
Tacuere T. vii, 410
Tacuerunt T. viii, 56. ix, 513
Tacuit S. v, 5. 56. A. ii, 371
Tædet T. i, 216. iii, 631. iv, 263. v, 106. x, 294. 837. xii, 736. A. i, 635
Tædia T. vii, 464
Tænara T. ii, 32
Tænarei T. vi, 508
Tænareis T. i, 355. iv, 214
Tænariæ T. i, 96
Tænariam T. vii, 659
Tænarium T. iii, 422. vii, 588
Tænarus T. ii, 44
Tagetis S. v, 2. 1
Tagum S. i, 2. 127
Tagus T. x, 314. S. i, 3. 108
Talaionides T. v, 18
Talao T. vi, 722
Talaonides T. ii, 141
Talaum T. v, 406
Tanagræ T. vii, 254
Tanagræum T. ix, 127. 745
Tanaim S. i, 6. 55
Tanain T. xii, 578
Tange S. v, 4. 18
Tangens S. iii, 1. 184
Tangere T. ii, 100. iii, 155. ix, 139. 538. S. iii, 4. 62
Tangeret T. v, 215. x, 852
Tangunt T. vi, 416. x, 709
Tangit T. i, 159. A. ii, 136
Tantaleæ T. xi, 128
Tantaleis T. i, 279
Tantalidum T. x, 785
Tantalis T. iii, 193. iv, 576
Tantalos T. viii, 51
Tantalus T. i, 247. ii, 436. vi, 280
Tapetas T. i, 518. x, 107
Tapetibus T. ii, 91
Tapetum T. v, 208
Taras S. i, 1. 103
Tarda T. i, 86. 320. iv, 778. v, 442. x, 286. xi, 605. S. iii, 3. 156
Tardabant S. iv, 3. 83
Tardabit A. i, 88
Tardæ T. xi, 93
Tardam T. xii, 215
Tardante T. vi, 559
Tardat T. xii, 142. A. i, 547
Tardati T. ii, 671
Tardavit T. ix, 345. xii, 543
Tardet T. ix, 199
Tardi T. vii, 606. S. ii, 6. 57. iv, 4. 66
Tardior T. vi, 684. vii, 767. S. v, 1. 250
Tardo T. ii, 128. vii, 85. S. i, 1. 0
Tardos T. vi, 704
Tardum T. vi, 465. vii, 208. ix, 331. x, 465. S. i, 1. 80. v, 1. 106. A. i, 47
Tardus T. ii, 8. iv, 681. viii, 456. S. iv, 8. 40. v, 3. 148
Tarpeia S. iii, 4. 105
Tarpeii S. v, 3. 233
Tarpeio S. v, 3. 196
Tarpeius S. iv, 3. 161
Tartara T. i, 56. 102. 308. iv, 506. vii, 820. viii, 20. 58. 79. 514. ix, 655. x, 26. xi, 446. 574. 622. xii, 85. S. v, 1. 193. v, 3. 69. 74. 261. 269. v, 5. 78. A. i, 134
Tartareæ T. iv, 473
Tartareas T. v, 66. viii, 65
Tartarei T. i, 86
Tartareo T. iii, 108
Tartareum T. xii, 772. S. v, 1. 206
Tartareus T. xi, 421
Tartaron S. ii, 7. 117
Tauri T. vi, 864. viii, 597. xi, 251. A. i, 192
Taurinos T. ii, 78
Tauris T. vii, 347
Tauro T. vii, 279. 310. viii, 230. A. ii, 300
Taurus T. iii, 52. iv, 397. vi, 265. ix, 159. x, 345. S. i, 4. 129
Taurubulæ S. iii, 1. 129
Taurum T. ii, 616. iv, 120
Taurus T. ii, 323. iii, 330. iv, 69. vii, 192. 439. ix, 84. xi, 229. xii, 601
Taxeæ S. v, 5. 29
Taxo T. iv, 485. viii, 9
Taxum S. v, 3. 8
Taxus T. vi, 102. xi, 94
Taygeta T. viii, 437. S. i, 3. 78. iv, 8. 53. A. i, 427
Taygeti T. iv, 227. vi, 825. x, 497
Teate S. iv, 4. 85
Tecta T. i, 511. 570. ii, 75. iii, 95. 249. iv, 56. v, 348. vii, 44. viii, 113. ix, 66. x, 480. 563. xi, 41. 361. xii, 104. 256. S. i, 3. 58. 60. i, 4. 67. ii, 2. 35. ii, 3. 14. iii, 1. 69. iii, 3. 196. iii, 4. 83. iii, 5. 75. A. ii, 65
Tectæ S. i, 5. 17

- Tecti** T. v, 313. x, 879. S. ii, 4. 15. iii, 5. 91
Tectis T. i, 279. 380. v, 100. viii, 620. x, 856. xi, 416. 725. xii, 479. S. i, 2. 158. i, 3. 7. iv, 6. 79. A. i, 125
Tecto T. i, 455. 469
Tectorum T. ii, 479. x, 746
Tectum T. xii, 267. S. i, 3. 9. iii, 1. 4. iv, 2. 18
Teda S. i, 2. 240. v, 3. 240
Tedas T. v, 455. viii, 562. xi, 144. S. iii, 4. 53. iii, 5. 70. v, 1. 45. v, 3. 278
Tedis S. ii, 7. 82. iii, 1. 6. iii, 5. 62. v, 3. 197
Tegas T. xi, 191
Tegea T. iv, 287
Tegebant T. viii, 601
Tegeæ S. i, 4. 21
Tegæa T. vii, 605. viii, 600. S. iv, 6. 52
Tegeæb S. i, 5. 4
Tegeæus T. vi, 632
Tegeaticus S. i, 2. 18. v, 1. 102
Tegeatis T. ix, 571
Tegee T. xi, 177
Tegees T. vii, 5. ix, 846
Tegeret S. v, 1. 26
Tegi T. iii, 572. S. v, 2. 90
Tegit T. ii, 219. ix, 328. xi, 543
Tegmen T. ii, 541. ix, 486
Tegmina T. vi, 733. ix, 527. 872. A. i, 142. 271. 653
Tegmine T. i, 406. ii, 583. S. iv, 6. 58. v, 1. 216
Tegunt T. v, 82
Tela T. i, 483. ii, 455. 700. iii, 370. iv, 156. v, 65. 118. vi, 74. 218. vii, 276. viii, 5. 443. ix, 14. 121. x, 278. xi, 33. 363. xii, 24. S. i, 4. 33. ii, 3. 38. iii, 1. 117. iii, 2. 93. v, 1. 133. v, 2. 105. 119. 147. A. i, 626. 632. A. ii, 399
Telas T. xi, 402
Telamona T. ii, 473. v, 379. ix, 68. S. v, 2. 50
Telamone A. i, 501
Telas S. iii, 5. 9
Telchines S. iv, 6. 47
Telegoni S. i, 3. 83
Telephus S. i, 4. 113
Teli T. viii, 718. ix, 876
Telis T. i, 567. ii, 237. 594. iii, 207. vi, 217. vii, 593. 604. viii, 412. 419. ix, 263. 339. x, 861. A. ii, 414
Tellure T. iii, 138. iv, 451. 623. vi, 507. vii, 383. viii, 210. ix, 51. 255. x, 115. 203. xii, 724. S. i, 2. 109. iii, 3. 214. iii, 5. 71. v, 5. 69. A. i, 506
Tellurem T. v, 51. 577. viii, 297. 422. x, 469. 549
Telluris T. i, 184. iv, 520. 786. vii, 156. viii, 19. x, 900. xi, 175. 527. xii, 329. S. iii, 2. 62. iii, 5. 105
Tellus T. i, 680. ii, 13. iii, 597. iv, 277. v, 9. 24. 367. vi, 16. 107. vii, 144. 216. viii, 62. 130. ix, 200. 378. x, 807. 844. xi, 67. 130. xii, 12. 500. S. i, 2. 262. ii, 2. 107. ii, 7. 24. iv, 3. 29. iv, 5. 7. 13. v, 2. 2. 46. 140. v, 3. 164. A. i, 384. 532
Telo T. ii, 637. vii, 594. viii, 579. ix, 760. 767. S. iii, 1. 156. A. i, 58
Telorum T. i, 419. v, 385. ix, 527
Telum T. ii, 659. v, 575. vi, 568. viii, 524. 664. ix, 287. 547. 802. x, 656. xi, 628. xii, 748. S. ii, 3. 27
Temerante T. iii, 202
Temeraria T. v, 207. xii, 185. S. iii, 2. 64. iii, 3. 191. v, 3. 155
Temerariam S. ii, 7. 50
Temerarius T. viii, 53. S. i, 2. 43. A. i, 67
Temerasse T. iii, 463
Temerata T. ix, 613
Temerator T. xi, 12. A. i, 601
Temeratus S. ii, 1. 156. A. i, 302
Temere T. i, 588. x, 277
Temeretur T. ix, 732
Temesæ A. i, 413
Temese S. i, 1. 42
Temesea S. i, 5. 47
Temet T. ii, 408. S. iv, 4. 29
Temnat T. iv, 184
Temnenda T. ii, 570
Temnens T. ii, 590
Temo T. i, 371. vii, 751. 766
Temone T. i, 692. ii, 723. iii, 260. 414. xii, 751. S. i, 2. 144
Tempe T. i, 485. vi, 88. x, 119. S. i, 2. 215. v, 3. 209. A. i, 237
Temperat T. i, 305. ii, 130. viii, 29. S. i, 2. 15. 157. iii, 3. 138. iii, 5. 83
Temperet T. ix, 828. S. iii, 2. 33
Temperiem T. vi, 324
Temperies S. ii, 2. 153. ii, 6. 49
Tempestas T. iii, 437. vii, 36. 806. ix, 460. 524. xi, 90
Tempestate T. iii, 229. vi, 13. A. i, 46
Tempestates T. x, 14
Tempestiva T. ii, 355. ix, 825. S. iv, 4. 34. A. i, 641
Templa T. i, 383. ii, 728. iv, 208. 331. v, 513. 576. vi, 200. vii, 96. 578. viii, 207. x, 344. 564. xi, 751. xii, 79. S. i, 1. 33. i, 2. 160. A. i, 388
Templi T. i, 277. 641. ii, 257. vii, 55. x, 49. S. iii, 1. 49. 82. iv, 4. 54

- Templis** T. vii, 412. xi, 18. 661. S. ii, 2. 2. iii, 1. 28. 138. 180. iii, 4. 96. iv, 1. 23. v, 1. 212. v, 3. 48. 200
Templo S. i, 1. 101. iii, 1. 109
Templorum T. vii, 64
Templum T. iii, 252. iv, 238. vi, 242. S. iii, 1. 106
Tempora T. i, 418. ii, 386. iii, 402. 467. 650. iv, 201. 635. v, 269. 433. vi, 493. 554. 615. 783. 793
Tempore T. i, 268. ii, 171. iii, 188. 501. v, 198. vi, 128. 903. vii, 219. 522. 611. x, 110. xi, 394. 605. xii, 351. S. ii, 1. 190. ii, 4. 6. iv, 2. 64. A. i, 51. 318. ii, 110
Temporibus T. viii, 710
Temporis T. vi, 497
Tempus T. i, 32. ii, 102. 403. iii, 360. iv, 680. v, 140. vii, 562. viii, 271. ix, 761. x, 72. 195. xi, 157. 248. 470. xii, 408. S. i, 6. 40. ii, 2. 133. iii, 1. 52. v, 1. 125. 135. v, 2. 38. v, 5. 43. A. ii, 48
Tendant T. xii, 662
Tendat T. viii, 374
Tendatis S. i, 4. 64
Tendens T. i, 497. xii, 255. S. iii, 4. 99. v, 3. 19
Tendentem S. v, 2. 115
Tendentes A. i, 543
Tendentis T. x, 515
Tendere T. vi, 693. ix, 238
Tenderet S. v, 3. 63. A. ii, 420
Tendis T. ii, 351. xii, 333
Tendit T. v, 470. vi, 283. x, 452. 863. xi, 241. S. v, 1. 199
Tendite T. iv, 677. 678. S. iii, 2. 26
Tenditis T. i, 155. viii, 602
Tenditur T. i, 107. xi, 13
Tendo T. i, 33
Tendunt T. i, 521. vi, 455. 482. 605. xi, 452. xii, 587. A. i, 422
Tene T. vi, 630. xii, 384. A. i, 356. ii, 279
Teneant T. x, 352
Teneat S. i, 1. 58. A. i, 312
Tenebant T. iii, 254. iv, 647. v, 644
Tenebas S. iii, 2. 151
Tenebat T. iii, 262. vii, 356. ix, 206. 644. x, 718. xi, 390. 650. S. v, 4. 12. A. i, 245
Tenebo T. ii, 429. viii, 49. 510. S. iii, 1. 171. iii, 3. 196
Tenebræ T. i, 240. v, 180. x, 22. xi, 74. 334. xii, 242
Tenebras T. i, 520. ii, 25. 135. iv, 407. v, 365. viii, 35. 680. ix, 754. x, 383. 586. xi, 621. 697. xii, 254. 284. 661. S. v, 1. 256
Tenebris T. i, 49. 78. ii, 341. iii, 632. iv, 427. vi, 237. viii, 16. 276. x, 559. 922. xi, 522. 581. xii, 304. A. ii, 244. 287
Tenebrosa T. i, 351. vi, 282. x, 119
Tenebrosam T. vii, 118
Tenedon T. viii, 197
Tenello S. v, 5. 86
Tenendo S. ii, 1. 25
Tenens T. i, 633. vi, 856. vii, 50. 494. ix, 18. 561. x, 402. xii, 724. S. v, 2. 74. v, 3. 37. 110. v, 4. 15. v, 5. 9. A. ii, 73. 310
Tenent T. ii, 174. iii, 539. iv, 234. vi, 851. vii, 402. ix, 240. x, 352. 542. 817. xi, 405. S. ii, 2. 124. iii, 2. 178. v, 3. 190
Tenentem T. i, 140. vii, 637. x, 278. xi, 507. S. i, 1. 6. v, 3. 67
Tenentes T. ii, 525
Tenenti T. viii, 496. ix, 540. 889
Tenentibus T. x, 730
Tenentis T. v, 213. A. i, 583
Teneo T. ii, 429. iii, 616. viii, 510. x, 715. xi, 613
Tener T. ii, 72. iv, 794. v, 443. vi, 757. ix, 320. xi, 34. S. ii, 1. 108
Tenera T. v, 597. vi, 54. viii, 577. S. i, 2. 63. 103. i, 3. 9
Teneræ T. ii, 707. iii, 541. S. ii, 3. 8. v, 5. 18. A. i, 646
Teneras T. vii, 244
Tenerem T. xii, 337. A. i, 253
Teneres T. ix, 899. S. i, 1. 40. iii, 2. 93. v, 1. 167
Tenenst T. iii, 445. S. iv, 3. 136. A. ii, 95
Teneri T. iv, 702. v, 70. 168. vi, 213. x, 74. 775. S. ii, 6. 46. iii, 4. 88. A. i, 291
Teneris T. iv, 790. vi, 203. ix, 325. S. i, 5. 16. S. ii, 7. 54. v, 2. 66. A. ii, 382
Tenero T. i, 611. iv, 257. 319. S. ii, 1. 40. 88. ii, 3. 37. ii, 6. 23. 49. v, 2. 71. 130. A. i, 623. ii, 394
Teneros T. i, 423. ii, 235. vi, 121. S. i, 3. 42. A. i, 148. 478
Tenerum T. ii, 353. S. i, 2. 54. ii, 2. 46
Tenes T. iii, 696. xii, 383. S. ii, 7. 112. iii, 1. 4. 26. iii, 5. 57
Tenet T. i, 316. 543. iv, 89. 303. v, 158. vi, 468. 481. 483. 538. viii, 89. 387. 442. ix, 336. 431. x, 591. 923. xi, 265. xii, 758. S. ii, 1. 147. iii, 3. 17. iv, 6. 56
Tenor T. viii, 535. S. iii, 3. 147. v, 1. 118. 165
Tenore T. xii, 749

Temorem T. vi, 711. 940
 Tenores S. v, 3. 99
 Tensum S. iv, 3. 38
 Tenso T. ix, 473. S. iii, 1. 51
 Tenta T. xii, 816
 Tentabat S. ii, 6. 71
 Tentamina S. v, 2. 109
 Tentanda T. vi, 628
 Tentant T. vii, 740. A. ii, 175
 Tentantem S. v, 3. 269
 Tentare T. iii, 240. 587. ix, 58. x, 754.
 xi, 690
 Tentastes S. i, 1. 82
 Tentat T. iii, 594. viii, 54. S. iv, 7. 27
 Tentata T. xi, 602
 Tentato T. ix, 147
 Tentatur S. iv, 4. 94
 Tentemus T. xi, 471. S. i, 4. 63
 Tentet A. i, 278
 Tento S. iv, 7. 9
 Tentoria T. vii, 458. viii, 172. x, 292.
 xii, 39
 Tenuant A. i, 424
 Tenuantur S. v, 1. 156
 Tenuare S. iv, 7. 9. v, 3. 98. A. i, 581.
 625
 Tenuat T. v, 515
 Tenuaverat T. i, 338
 Tenuavit T. x, 44
 Tenuem T. ii, 407. vi, 585. x, 704. xi,
 733. xii, 424. S. i, 5. 59
 Tenuere T. i, 359. v, 625. vi, 662. ix,
 77. 153
 Tenues T. i, 389. 517. iv, 512. vi, 53.
 ix, 530. xi, 566. xii, 775. S. ii, 4.
 35. iii, 3. 142. iv, 4. 53. iv, 9. 41.
 A. i, 573
 Tenui T. i, 309. iv, 581. vi, 928. viii,
 261. ix, 656. 692. S. ii, 1. 25. iii, 5.
 39. A. i, 306. 337
 Tenuia T. vi, 196
 Tenuiore T. xii, 2. S. i, 4. 36
 Tenuis T. ii, 145. iv, 697. v, 167. vi,
 420. vii, 463. viii, 86. x, 115. S. iii,
 1. 72. 82. iii, 3. 71. iii, 5. 78. v, 3.
 158. A. i, 239
 Tenuisse T. ix, 526. A. ii, 338
 Tenuisset S. i, 1. 83
 Tenuissima T. vi, 551
 Tenuit T. i, 662. viii, 646. ix, 273. S.
 i, 5. 31. iv, 6. 74
 Tenus T. ii, 534. iv, 829. xi, 76
 Tepeant S. iv, 1. 24
 Tepebant S. i, 2. 89
 Tepefecit S. i, 2. 104
 Tepent T. i, 585
 Tepentem T. v, 595
 Tepentes T. i, 160. vi, 97. S. iii, 3. 181
 Tepentibus S. iii, 2. 17

Tepentis T. viii, 756
 Teperet S. iv, 3. 188
 Tepestcit T. xii, 687
 Tepestcunt T. i, 611
 Tepet S. i, 2. 157. A. i, 138
 Tepidi T. i, 513. x, 822
 Tepidis T. vi, 470
 Tepido T. vi, 783. xii, 413. S. v, 3. 65.
 A. i, 86
 Tepuere T. xi, 194
 Tepuerunt T. v, 459
 Tepuissae S. i, 2. 140
 Tercentum T. iv, 152. vii, 305
 Tendena S. v, 5. 24
 Terea T. xii, 480
 Terebat S. iv, 3. 36
 Terendo T. vi, 764. vii, 811
 Terentem T. i, 564
 Terenti S. i, 4. 18. iv, 1. 38
 Tereos S. iii, 3. 176
 Tererem S. iv, 6. 2
 Teretes T. i, 519. iii, 585. iv, 66. 327.
 vi, 63. ix, 614. A. ii, 175
 Tereti T. vi, 694. A. i, 609
 Terga T. ii, 542. iii, 397. 431. iv, 86.
 167. 269. 570. v, 404. 460. 482. 507.
 521. 608. 720. vi, 505. 523. 605.
 611. 789. vii, 369. 517. 594. 639.
 681. 795. viii, 221. 351. 471. 665.
 749. ix, 224. 334. 487. 552. 589.
 678. 697. x, 40. 199. 233. 275. 315.
 546. 647. 766. 860. xi, 214. xii, 677.
 735. S. i, 1. 31. i, 5. 5. ii, 5. 19. ii,
 6. 93. iii, 2. 31. A. i, 115. 415. ii,
 41. 155
 Terge S. iii, 3. 7
 Tergemina T. vi, 289. S. iii, 4. 83
 Tergeminae S. iv, 8. 21
 Tergeminis T. ix, 750. x, 366
 Tergemino T. ii, 31
 Tergeminos T. vii, 783
 Tergeminum S. i, 1. 92. ii, 1. 10
 Tergeminus S. iii, 3. 27
 Terget S. v, 1. 163
 Tergit T. ix, 74. S. iii, 1. 58
 Tergo T. i, 109. 405. 483. ii, 558. 583.
 iv, 154. vi, 194. 853. 886. vii, 71.
 312. 660. viii, 434. 706. ix, 209. 281.
 729. x, 387. 400. 410. S. i, 1. 43. i,
 2. 226. A. ii, 4
 Tergum T. v, 563. vi, 276. vii, 623
 Teri T. vi, 323
 Teris T. vii, 499
 Terit T. i, 405. vii, 763. S. i, 1. 51.
 iii, 3. 91. iii, 5. 61
 Teritur S. i, 2. 234. ii, 2. 12
 Terminus T. iii, 555. xi, 651. S. ii, 6.
 55. iii, 1. 180
 Terna T. v, 509

- Terno S. ii, 1. 184
 Ternocem T. xii, 301
 Terra T. i, 201. 677. iii, 194. 213. iv, 164. 438. 444. 808. v, 55. 429. 519. 635. vi, 670. 703. 875. 904. vii, 394. 815. viii, 139. 158. 190. 339. 442. ix, 301. 473. 525. x, 862. xii, 344. 720. S. i, 1. 93. ii, 2. 56. 75. iii, 1. 60. 96. iii, 3. 51. iii, 5. 13. iv, 5. 21. iv, 7. 17. iv, 8. 8. A. i, 596
 Terræ T. i, 31. 460. 587. ii, 380. iii, 488. 519. iv, 502. 630. v, 300. 592. vi, 105. 856. vii, 755. 794. 809
 Terram T. i, 674. v, 171. vi, 684. viii, 419. xi, 519
 Terrarum T. i, 179. 214. 269. 498. iii, 436. vi, 391. vii, 55. x, 90. xi, 72. xii, 642. S. iii, 4. 20. iv, 2. 14. A. i, 63
 Terras T. i, 159. ii, 24. iii, 28. 308. 318. vi, 24. 357. vii, 32. 761. viii, 513. ix, 495. 642. x, 63. 638. 758. 781
 Terreat S. iii, 1. 112
 Terrebat T. x, 320
 Terrebit S. ii, 1. 186
 Terrena T. ii, 404. x, 837. 937. S. i, 1. 95. A. i, 255
 Terrere T. vii, 652
 Terrerent A. ii, 25
 Terres T. iii, 660
 Terret S. i, 1. 45
 Terretur T. vi, 229. xii, 232
 Terribile T. vi, 536
 Terribilem T. i, 437. vii, 121. S. iii, 3. 72
 Terribiles T. i, 488. x, 755
 Terribili T. ii, 515
 Terribilis T. iii, 326. vii, 264. viii, 575
 Terrificæ T. vii, 407
 Terrificas T. vii, 678
 Terrifici T. iii, 667
 Terrificis T. iii, 224. x, 170
 Terrifico S. v, 3. 97
 Terrificos T. vi, 835
 Terrigena T. v, 506
 Terrigenæ T. iv, 441. 556
 Terrigenam T. i, 563. 710. vi, 894. x, 668
 Terrigenas T. ii, 573. viii, 602
 Terris T. i, 116. 345. ii, 360. 528. iii, 440. 487. iv, 62. 239. v, 361. vi, 311. 387. vii, 159. 202. x, 633. 679. 772
 Territa T. iv, 346. xii, 436
 Territat T. ii, 211. 350. iii, 322. vi, 667. vii, 454. xii, 356
 Territus T. v, 553. ix, 814. xi, 545
 Terror T. iii, 137. 549. vi, 738. ix, 242. x, 930. xii, 672
 Terrore T. i, 536. ii, 536. vii, 741. ix, 107. xi, 197
 Terroribus T. iv, 406. viii, 152
 Terrueris S. iv, 6. 102
 Terruit T. ii, 261. S. i, 4. 51
 Tersi S. v, 5. 41
 Tersit T. viii, 165. S. ii, 2. 102
 Terunt T. iv, 131. viii, 393. x, 53
 Teruntur T. vii, 43
 Tessera T. vii, 237. x, 17
 Testa S. iv, 5. 15
 Testæ S. i, 3. 54
 Testantur T. vi, 127. ix, 178
 Testaris T. iii, 439
 Testata T. v, 323
 Testato T. iii, 699
 Teste T. viii, 654. x, 484. S. ii, 3. 76. v, 3. 227. A. ii, 439
 Testes S. iii, 1. 75
 Testibus A. i, 349
 Testis T. v, 155. xii, 347. S. i, 2. 82. iii, 3. 149
 Testius S. iii, 1. 43
 Testor T. iii, 63. 247. 637. 689. iv, 501. v, 455. viii, 100. S. i, 4. 116
 Testudine T. x, 309. 530. S. ii, 2. 17. ii, 4. 11. iii, 1. 101. v, 3. 93
 Tetendi T. viii, 146
 Tethyos T. iv, 388. A. i, 49. 541
 Tethyn A. ii, 11
 Tethys T. iii, 34. A. i, 222
 Tetigitæ S. ii, 3. 30
 Tetigit T. xi, 151. S. ii, 5. 30. iii, 3. 123. v, 3. 145
 Tetra T. ii, 674. x, 477. S. v, 3. 173
 Tetricis T. ix, 615. S. v, 3. 153
 Teucris S. iii, 5. 77. A. i, 475
 Teucros S. iv, 5. 2. v, 2. 150. v, 3. 256. A. i, 86. ii, 259
 Texens T. iii, 484
 Texerunt T. ix, 765
 Texi T. viii, 299
 Texisti S. iii, 1. 98
 Textit T. xii, 511
 Textitur T. v, 185. vi, 56. S. iii, 1. 38
 Texta T. v, 354. xii, 314. S. ii, 1. 132
 Textum T. iii, 411. vi, 366. vii, 652. x, 56
 Texunt S. iv, 3. 52
 Thalami T. i, 260. 596. ii, 464. iii, 158. iv, 134. v, 113. 463. vii, 298. viii, 608. S. i, 2. 138. 141
 Thalamis T. i, 579. 598. 602. ii, 254. iii, 653. iv, 329. 750. 752. v, 66. 91. 240. vii, 366. viii, 692. S. i, 2. 5. 238. ii, 1. 68. iii, 5. 25. A. i, 28. ii, 147. 263

- Thalamo T. i, 524. iii, 375. x, 61. 817.
 xii, 638. S. i, 2. 52. ii, 2. 74
 Thalamos T. i, 233. ii, 211. iv, 527. v,
 122. 137. viii, 626. xi, 492. 703. xii,
 480. S. i, 2. 95. 219. iii, 5. 10. v, 1.
 181. v, 3. 240. A. i, 90. 252. ii, 350
 Thalamum T. vii, 602
 Thalia S. ii, 1. 116. v, 3. 98
 Thamyras T. iv, 183
 Thamyrum T. x, 314. xii, 741
 Thasos T. v, 182. S. i, 5. 34. ii, 2. 92
 Thaumantias T. x, 123
 Thaumantida S. v, 1. 107. A. i, 220
 Thaumantide S. iii, 3. 81
 Theatri T. vi, 714. S. iii, 5. 16. 91
 Theatris S. i, 6. 68. ii, 7. 58
 Thebæ T. i, 259. iii, 569. vi, 14. 382.
 515. vii, 209. viii, 349. x, 372. 627.
 718. xi, 18. 210. 699. xii, 61. 78.
 256. S. i, 5. 8. A. i, 13. ii, 166
 Thebai T. xii, 812
 Thebaicæ S. iv, 9. 26
 Thebais S. ii, 2. 61. iii, 5. 36. iv, 4. 89.
 iv, 7. 26. v, 3. 234
 Thebana T. i, 711. vii, 621. 687. viii,
 150. 488. 691. ix, 181. 628. 706. 793.
 xi, 671. 701. xii, 131
 Thebanas T. iv, 544
 Thebane T. i, 430. ii, 187. vi, 513. viii,
 474
 Thebani T. viii, 264. x, 353
 Thebanos T. xi, 739. S. iv, 6. 70
 Thebanum T. vii, 421
 Thebanus T. xi, 734. xii, 686. 715
 Thebarum T. vi, 908. 922. vii, 231. x,
 474. 875. xi, 681
 Thebas T. i, 2. 101. 226. ii, 65. 116.
 208. 308. 352. 682. 687. iii, 248. 269.
 354. 528. iv, 92. 666. 753. vi, 142.
 636. vii, 155. 376. 434. 452. viii,
 141. 228. 516. 656. ix, 65. 669. 790.
 822. x, 69. 325. 359. 481. 845. 872.
 890. 925. xi, 108. 442. 487. xii, 174.
 202. 326. 390. 608. 663. S. iii, 2. 40.
 143. iv, 7. 8. v, 5. 36. A. i, 615
 Thebe T. i, 680. v, 745. x, 594
 Theben T. iv, 676
 Thebes T. iv, 610. v, 681. ix, 255. 294
 Thebis T. i, 180. 288. 318. ii, 344. 650.
 735. iii, 188. 379. iv, 592. 641. vii,
 103. 125. viii, 112. 672. ix, 882. x,
 11. 334. 763. 771. 793. 899. xii, 598.
 646. 698
 Theleboum S. iii, 5. 100
 Therapnæ S. iv, 8. 53. v, 3. 140
 Therapnæa S. iv, 2. 48
 Therapnæi T. vii, 793. S. ii, 2. 111. iii,
 2. 111
 Therapnas T. iii, 422
 Thermodontinas S. i, 6. 56
 Thermodontiacō T. xii, 164
 Theron T. ii, 572
 Therona T. ix, 304
 Therone T. ii, 582
 Thesea T. i, 476. v, 432. vii, 686. ix,
 68. xii, 163. 520. 594. 673. 737. 756.
 795. S. ii, 6. 26. A. i, 72. 157
 Theseia T. iv, 81. xii, 681
 Theseos T. ix, 519. xii, 211. 293. S. iv,
 4. 104
 Theseum S. i, 2. 132
 Theseu T. xii, 555
 Theseus T. viii, 54. xii, 665. 730. 778.
 784. S. iii, 3. 179
 Thespiacis T. vii, 341. S. ii, 7. 16
 Thespiadæ T. ii, 629. iii, 14
 Thespiaden T. ix, 293
 Thessala T. iii, 518. iv, 504. vi, 687. S.
 i, 2. 215. A. i, 100. 156. 237.
 Thessalicæ A. i, 152
 Thessalicas S. v, 3. 272
 Thessalici S. iii, 3. 192
 Thessalidis T. vi, 332. A. i, 652
 Thessalicos S. i, 2. 130
 Thessalicum T. iii, 559
 Thessalis T. ii, 22. iii, 140. A. i, 439
 Thessalos S. ii, 7. 55
 Thessalus T. vi, 432. 442. 508. A. ii,
 383
 Thessandrum T. iii, 683
 Thestoride A. i, 497
 Thestorides A. i, 516
 Theti A. i, 80
 Thetidi A. ii, 281
 Thetidis S. iv, 6. 18. A. ii, 239
 Thetim A. i, 267
 Thetin S. i, 2. 216. A. ii, 200. 326
 Thetis T. i, 39. v, 709. ix, 362. S. ii, 6.
 31. ii, 7. 97. iii, 2. 74. A. i, 25. 61.
 126. 194. 198. 339. A. ii, 219. 224
 Theumesi T. viii, 344. xii, 52
 Theumesia T. i, 485. ii, 383. 624. v, 92.
 ix, 709
 Theumesius T. ii, 331. iv, 85. ix, 462
 Theumeson T. iv, 372
 Thiasi T. ix, 612
 Thiasis S. ii, 7. 124. iii, 1. 41. A. ii,
 153
 Thiasos T. xi, 213. A. i, 393
 Thiodamanta T. viii, 279. 365. x, 161.
 325. 330. 454
 Thiodomas T. x, 286
 Thisbæum T. ix, 291
 Thisbe T. vii, 261. ix, 768
 Thoante T. v, 38
 Thoantem T. v, 486
 Thoanti T. v, 266
 Thoantida T. v, 700

- Torpent S. ii, 1. 146
 Torpentes T. ix, 452
 Torpentibus S. iii, 5. 84
 Torpere A. i, 641
 Torperet A. ii, 324
 Torpet T. viii, 155
 Torpor S. iv, 7. 21. v, 3. 260
 Torpore A. ii, 403
 Torqueat S. v, 1. 17
 Torquens T. x, 744. A. i, 516
 Torquent T. x, 896. S. ii, 2. 151
 Torquentem T. i, 720. xii, 669
 Torquere T. viii, 538
 Torques T. i, 258
 Torquet T. i, 351. iii, 261. iv, 724. viii, 83. x, 45. 411. S. ii, 3. 28
 Torquetis S. i, 5. 18
 Torquis T. x, 518
 Torrens T. iii, 671. iv, 820. viii, 713
 Torrentes S. i, 2. 97
 Torrentis T. v, 256. viii, 432. ix, 508
 Torrentissimus T. vii, 316. S. iii, 1. 52
 Torrentum T. ii, 6. v, 80
 Torrere T. i, 522. xii, 421. A. i, 437
 Torrerat A. ii, 396
 Torseunt T. x, 511
 Tornasse T. ix, 7
 Torsissem T. iv, 325
 Torsisset T. vi, 490. S. ii, 6. 65
 Torsit T. ii, 401. vii, 814. ix, 857. xi, 313. S. ii, 6. 77. A. ii, 181
 Torta T. vi, 402. 539. vii, 201. 338. x, 619
 Tortas S. iv, 9. 43
 Torto T. vi, 570
 Tortus T. v, 394
 Torva T. i, 131. 186. 712. ii, 222. 238. 716. iv, 249. 636. vii, 589. viii, 483. 757. ix, 571. 856. x, 692. xi, 482. xii, 189. 672. S. iii, 2. 85. iv, 4. 28. iv, 6. 50. 54. v, 2. 179. A. i, 351. 459. A. ii, 338
 Torvæ T. ii, 597. vi, 754. viii, 707
 Torvi T. viii, 698. ix, 381. A. i, 39
 Torvis T. x, 644
 Torum T. x, 109. xii, 348
 Torvo T. x, 840. xi, 121. S. ii, 6. 73. v, 1. 140. v, 2. 124. v, 3. 63
 Torvos T. ix, 541
 Torus T. vi, 55. 130. S. iii, 1. 38
 Torvum T. iii, 94. ix, 140. x, 416. xii, 128
 Torvus T. ii, 417. iv, 589. v, 557. ix, 741. xi, 10. 255. S. ii, 1. 143. 171
 Tota T. ii, 288. iii, 217. 228. v, 574. viii, 257. ix, 72. 346. xii, 538. S. i, 2. 74. i, 3. 41. ii, 3. 33. A. i, 7
 Totam T. iv, 310. 542. S. i, 2. 197
 Totas T. v, 543. vii, 248. viii, 516. x, 390. xii, 10. S. ii, 5. 15. iii, 5. 34. v, 4. 16
 Toti T. ii, 341
 Totis T. ii, 209. viii, 587. 726. x, 904
 Toto T. ii, 561. 600. 604. iv, 90. 165. vi, 480. 620. 649. 788. vii, 89. 421. viii, 115. ix, 584. 901
 Totos T. i, 81. 416. ii, 413. iii, 14. ix, 44. xi, 600. xii, 339. S. ii, 1. 163. A. i, 446. ii, 18. 71
 Totum T. i, 242. 635. ii, 552. v, 368. 598. viii, 476. xi, 631. A. i, 270
 Totus T. xi, 95. S. iii, 3. 193
 Trabalem T. iv, 6
 Trabe T. iii, 149. v, 566. S. iii, 2. 70
 Trabea S. v, 2. 18
 Trabeata S. iv, 2. 32
 Trabem T. ix, 124
 Trabes T. vi, 101. ix, 468. x, 866. xii, 52. 233. 436. S. i, 3. 35. iii, 1. 119. iv, 3. 51. A. i, 44. 597. ii, 431
 Trabibus T. i, 621. v, 422. x, 114. 527
 Trachinia S. iii, 5. 57
 Tracta T. ii, 146
 Tractabile S. v, 1. 84
 Tractahitur A. ii, 235
 Tractans T. iv, 450
 Tractare T. xi, 658. S. v, 1. 88
 Tractarem T. viii, 627
 Tractat T. x, 934. xi, 603. xii, 179. A. i, 274
 Tractavit T. viii, 258
 Tractem T. iii, 153
 Tracto T. xi, 624. A. i, 6
 Tractu T. v, 506. vii, 334. ix, 282. A. i, 374. ii, 421
 Tractura A. ii, 169
 Tractus T. iv, 173. S. iii, 5. 76
 Trade S. iii, 2. 122. A. i, 141
 Tradente T. xi, 88
 Tradere S. i, 1. 85
 Tradet T. ix, 56
 Tradimus A. i, 352
 Tradit T. xii, 469. S. v, 1. 121. v, 2. 177
 Tradita T. ix, 829
 Traditur S. ii, 1. 173
 Trado T. x, 339
 Tradunt T. viii, 653. ix, 236. A. i, 482. ii, 117
 Trahant T. ii, 440. vii, 583. viii, 119
 Trahebat T. i, 48. vii, 587. ix, 134
 Trahens T. ii, 575. iv, 122. ix, 43. 751. A. ii, 389. 421
 Trahentem T. i, 588. ix, 496. S. ii, 1. 198
 Traheret S. iv, 6. 72
 Trahes S. ii, 7. 47
 Trahi T. viii, 754. A. ii, 355

- Trahimus T. ii, 193
 Trahis T. vii, 544
 Trahit T. ii, 586. 616. } iv, 638. 792. ix,
 85. 297. x, 867. xi, 496. xii, 106.
 118. S. i, 2. 205. 257. iv, 4. 96. A.
 i, 195. 540
 Trahor S. i, 3. 38. i, 6. 97
 Trahunt T. i, 185. 194. iii, 131. v, 175.
 vi, 266. viii, 731. ix, 141
 Trahuntur T. vii, 559. x, 421. 548. xii,
 463. S. ii, 2. 119
 Trajecit T. ix, 761
 Trajectum T. i, 61
 Trajectus T. ix, 309. x, 619
 Trames T. ii, 49
 Tramite T. vi, 155. 258. S. iii, 1. 97
 Tranquilla T. i, 205. 441. ii, 357. iii,
 447. iv, 517. S. ii, 6. 48. v, 2. 73.
 A. i, 391. ii, 143
 Tranquillæ T. i, 390. A. i, 164
 Tranquillo T. vi, 21. 578. S. iii, 2. 18.
 v, 1. 220
 Tranquillum S. iv, 2. 41. iv, 3. 93
 Tranquillus T. vii, 194. A. ii, 133
 Transabiere T. vi, 510. vii, 369
 Transabiit T. ii, 9. vi, 713
 Transabit T. ix, 126
 Transadigam T. v, 127
 Transcendere S. i, 4. 126. v, 3. 255
 Transcurrere S. i, 3. 107
 Transcurris S. i, 3. 67
 Transcurrite S. iii, 4. 1
 Transeat T. vi, 928. viii, 277
 Transertos S. ii, 1. 101
 Transferet S. iii, 4. 5
 Transferre S. iii, 2. 8. iii, 5. 82
 Transfert S. iii, 5. 59. A. i, 329
 Transfigurat S. ii, 7. 78
 Transfuga S. i, 2. 203
 Transfugerat T. ix, 308
 Transfumat T. vi, 399
 Transfundam T. v, 634
 Transgresse T. iv, 770. vi, 94
 Transgressi T. v, 746
 Transgressus S. i, 2. 90
 Transi S. v, 4. 19
 Transierit T. v, 26
 Transigit T. vii, 595. viii, 478
 Transiit T. xii, 750
 Transiliunt T. vii, 585
 Transire T. i, 140. ii, 197. vii, 818. S.
 ii, 6. 40. iii, 1. 107. iii, 2. 67. iii,
 4. 71
 Transit T. ii, 335. viii, 697. ix, 325. x,
 272
 Transiture S. ii, 7. 42
 Translucet T. vi, 543
 Transmisere T. ii, 73
 Transmisimus S. iv, 2. 12
 Transmisit T. iv, 750. ix, 804. xii, 746.
 S. v, 3. 271
 Transmissa T. ii, 627. ix, 747. x, 630
 Transmissæ A. i, 362
 Transmissi T. iv, 49. S. i, 4. 124
 Transmissum T. ix, 105
 Transmissus S. iii, 3. 59
 Transmittare S. i, 2. 168
 Transmittere T. iii, 278. iv, 622. vi,
 677. 932. vii, 425. ix, 239. x, 521.
 S. i, 3. 30
 Transmittis T. i, 499
 Transmittit T. v, 498. viii, 596. S. iii,
 3. 78
 Transmittitur S. i, 5. 28
 Transmittunt T. v, 10
 Transnautem T. ix, 311
 Transnare A. i, 452
 Transportem T. xi, 697
 Transtra T. v, 404. S. iii, 2. 28. A. i,
 442
 Transtulerat T. xi, 650
 Transtulit S. v, 1. 196
 Transvecta T. vi, 702
 Transvehit S. ii, 1. 177
 Transverberat T. vii, 635. x, 400
 Transversa T. i, 348
 Transvernus T. vi, 459
 Transumere T. ii, 242
 Transumit T. iii, 292
 Trapetis S. ii, 7. 29
 Trasimennus S. i, 4. 86
 Traxerat T. x, 304
 Traxere S. i, 1. 61
 Traxisse A. ii, 386
 Traxisset S. iii, 4. 43
 Traxisti T. ix, 477
 Traxit T. v, 624. vii, 302. S. iv, 4. 105
 Tremebant T. xi, 742
 Tremebat S. iv, 5. 27
 Tremebunda T. ix, 552. x, 715
 Tremebundus T. iv, 441
 Tremefacta T. iv, 580. A. i, 247
 Tremefactum T. ii, 569
 Tremefactus A. i, 537
 Tremefecit T. vi, 715. xii, 651
 Tremendas T. iii, 614
 Tremendos T. ii, 732
 Tremendus T. x, 164
 Tremens T. v, 216. 570. viii, 642. x,
 46. xii, 774. A. i, 524
 Trementem T. vi, 487. ix, 618. S. i, 2.
 41
 Trementes T. x, 310. 606. xi, 673
 Trementi T. ii, 500. v, 95. vii, 780. ix,
 355
 Trementis T. i, 65. x, 879. S. ii, 7. 96

- Tremere T. vii, 230
 Tremiscat S. v, 1. 249
 Tremiscens T. xii, 284
 Tremiscit T. vi, 448. ix, 535. 680
 Tremiscunt T. i, 353. iv, 497. ix, 221. 394
 Tremis T. iv, 129. 221. vii, 65. S. iv, 8. 15
 Tremor T. ii, 532. iv, 490. vii, 798. 823. ix, 857. x, 470. xii, 447
 Tremuere T. iv, 311. 331. 472. xii, 430
 Tremuerunt T. vii, 817
 Tremuit T. vi, 882
 Tremulæ T. ix, 696
 Tremulas T. v, 749
 Tremulis T. vii, 482. S. v, 5. 71
 Tremunt T. i, 209. ii, 605. viii, 369. 664. xi, 532
 Trepida T. ii, 7. iv, 642. vi, 468. vii, 760
 Trepidæ T. v, 330. 354. 519. vi, 187. ix, 622. xi, 256. xii, 529
 Trepidam T. ix, 888. x, 871. S. v, 3. 9
 Trepidans T. viii, 130
 Trepidant T. vi, 458. x, 567
 Trepidante S. v, 3. 35. A. ii, 210
 Trepidantem S. i, 2. 75
 Trepidantia T. iii, 423
 Trepidantibus T. vii, 426
 Trepidare A. ii, 391
 Trepidat T. i, 640. iii, 428. iv, 352. v, 260. vii, 67. viii, 348. ix, 35. 860. x, 167. xii, 3. S. iii, 5. 73. A. i, 627. 650
 Trepidavit T. iii, 37
 Trepididi T. ii, 611. iii, 361. 365. vii, 485. 797. ix, 222. x, 522
 Trepididis T. ii, 603. 645. v, 265. vii, 131. 742. ix, 461. x, 156. 395. 899. xi, 208. xii, 562. 616. S. iii, 2. 116. iii, 5. 100
 Trepido T. ii, 311. 696. iii, 186. 634. iv, 506. v, 244. vii, 240. ix, 500. xi, 241. A. i, 514
 Trepidorum T. i, 626
 Trepidus T. iii, 547. iv, 271. 784. ix, 7. 880. x, 187. xii, 495. A. ii, 34
 Trepidum T. i, 7. ii, 476. viii, 677. 721. x, 852. xi, 120. 325. A. i, 17
 Trepidus T. ii, 60. iv, 406. viii, 151. S. i, 1. 73. A. i, 129
 Tres T. iv, 456. vi, 652
 Tribuere T. ix, 376. S. v, 5. 72
 Tribuit T. x, 634. S. v, 1. 116
 Tribuni S. v, 1. 97
 Tribus T. x, 251. S. ii, 6. 72. iii, 3. 100. iv, 1. 25
 Tributi S. i, 4. 83
 Tributis S. iv, 1. 40
 Tributum S. i, 4. 87
 Trichoris S. i, 3. 58
 Tridentem T. vii, 255
 Trieterica T. ii, 661. A. i, 595
 Trieterida T. ix, 480. S. ii, 6. 72
 Trieteride T. vii, 93
 Trieteris T. iv, 722
 Trifidæ T. i, 64
 Trifidam T. iv, 380
 Triformis T. ii, 53
 Trinacria T. x, 622
 Trinacriis S. iv, 4. 80
 Trinis S. v, 3. 253
 Trino S. iv, 9. 16
 Triplices T. ii, 454
 Triplici T. iv, 168. viii, 565. xii, 743. A. i, 58
 Triplicis T. iv, 516
 Tripodas T. vii, 707. viii, 276. x, 200
 Tripode T. iv, 411
 Tripodum T. i, 509. iii, 506. vi, 378. viii, 117. 176. 367. x, 339. S. i, 2. 247. A. i, 496
 Triptolemi S. iv, 2. 36
 Triste T. i, 442. iii, 375. iv, 19. 154. 251. v, 493. vii, 437. viii, 67. 275. ix, 887. x, 3. xii, 688. S. ii, 6. 16. iii, 1. 142. iii, 3. 210. iii, 5. 14. v, 1. 64. 237. A. i, 549. ii, 233
 Tristem T. i, 663. iv, 570. 721. viii, 666. xi, 646. S. v, 1. 204. v, 3. 251. A. i, 217
 Tristes T. ii, 313. 402. iii, 78. iv, 469. v, 81. 184. 274. 631. vi, 10. 946. vii, 735. viii, 209. 729. x, 606. 808. xi, 664. xii, 91. 525. 574. S. i, 4. 43. ii, 1. 18. v, 1. 256. v, 3. 30. A. i, 83. ii, 166. 409
 Tristi T. iii, 404. iv, 559. vii, 148. 223. xi, 422. S. ii, 5. 26
 Tristia T. ii, 650. iii, 224. x, 113. xii, 404. S. ii, 6. 58. iii, 1. 173. v, 2. 12
 Tristibus T. i, 93. iv, 78. vi, 54. 118. viii, 557. ix, 570. xii, 112. S. ii, 1. 177
 Tristior T. ii, 25. x, 488. S. i, 2. 165
 Tristis T. ii, 366. 518. iii, 41. 113. 434. iv, 38. 380. vi, 288. viii, 80. 97. 132. 363. S. i, 2. 254. ii, 1. 159. ii, 6. 52. 73. v, 1. 195. 259. v, 3. 257. A. i, 98. 238
 Tristissima T. vii, 51
 Tristitia T. ii, 192
 Trisulca T. iii, 321
 Trisulcæ T. v, 571
 Trisulco T. i, 565. vii, 324
 Trita S. ii, 7. 51
 Triton T. v, 707. ix, 829. S. iii, 2. 35. iii, 3. 82
 Tritona T. v, 372

- Tritone T. ii, 722. A. i, 219
 Tritones A. i, 55
 Tritonia T. ii, 684. 735. vii, 33. viii, 529. 704. 759. ix, 87. x, 895. xii, 607. S. i, 1. 87. ii, 2. 117. A. i, 486. ii, 22
 Tritonide S. ii, 7. 28
 Tritonis T. vii, 185
 Triviae T. vi, 608. ix, 586. 818. x, 505. S. iii, 1. 56. 68
 Triviam T. ix, 863
 Triumphatos T. vii, 181
 Triumphi T. viii, 238. xii, 88. 541. 612. S. iii, 3. 140. A. ii, 104
 Triumphis T. xii, 324
 Triumpho T. iv, 388. v, 306. x, 475. xii, 164. 617. S. iii, 3. 118. 171
 Triumphos T. i, 18. ix, 579. S. iv, 2. 56. iv, 3. 154. iv, 4. 73. iv, 6. 70
 Triumphum T. vii, 516. xii, 579. S. i, 4. 84
 Troades A. ii, 270
 Troezen T. iv, 81
 Troja T. i, 549. S. iv, 4. 94. A. i, 7. 502. ii, 183. 277
 Trojæ S. i, 2. 188. ii, 1. 117. iv, 4. 104. v, 3. 148. A. i, 454. ii, 62. 818
 Trojam T. i, 699. S. ii, 1. 144
 Trojana T. viii, 202. S. i, 4. 99. v, 2. 118. A. ii, 304
 Trojanæ S. iv, 2. 65. v, 2. 168
 Troica S. i, 4. 125. ii, 1. 91. ii, 2. 122
 Troicus S. i, 1. 35. iv, 3. 160
 Troilon S. ii, 6. 33
 Troilus S. v, 2. 121
 Trophæa S. iv, 1. 39
 Trophæis T. x, 28. S. iv, 3. 98
 Trucem T. ii, 300. ix, 609. xii, 359. 732
 Truces T. iii, 377. iv, 21. 400. vi, 535. vii, 474. viii, 157. x, 35. 92. xi, 372. 574. S. iii, 1. 34. iii, 3. 117
 Trucibus T. ix, 396. xii, 576. S. v, 4. 5
 Trucis T. iii, 82. vi, 52. ix, 171. x, 127. 260. S. v, 2. 143. A. ii, 55
 Truculentior T. vi, 427
 Truculentus T. x, 692
 Trunca T. i, 277. iii, 132. iv, 72. 455. v, 253. viii, 9. ix, 483. x, 342
 Truncæ T. xii, 525. A. i, 113
 Truncam T. iv, 107. viii, 444
 Truncant T. iii, 175
 Truncare S. v, 3. 99
 Truncas T. x, 881
 Truncatus T. iv, 590
 Trunci T. vii, 276. S. v, 3. 52
 Truncis T. vi, 85. viii, 699
 Trunco T. iv, 301. ix, 235. xii, 479. S. ii, 3. 54. v, 3. 83
 Truncos T. ii, 711. v, 236. xii, 32
 Truncum T. v, 333. vii, 646. viii, 620
 Truncus T. viii, 371. ix, 269
 Trux T. iv, 268. vii, 342. 643. ix, 789. xi, 46. S. ii, 1. 186. iv, 5. 5. A. i, 392
 Tryon T. iv, 180
 Tuba T. ii, 261. x, 552. xi, 56. 59. xii, 522. A. i, 6. ii, 201
 Tubæ T. iii, 568. 709. iv, 95. 343. vi, 230. vii, 622. x, 731. 827. xi, 409. xii, 722. S. iii, 1. 139
 Tubam A. ii, 51
 Tubarum T. viii, 154. xi, 325. 529
 Tubas T. ii, 719. iv, 261. vi, 147. vii, 11. 172. 187. viii, 346. x, 233. S. iii, 1. 151. v, 3. 193
 Tuendo T. ii, 240
 Tuens T. iv, 606. vii, 41. xi, 396. xii, 675
 Tucntes T. i, 447. A. i, 336
 Tucnti T. v, 241. vi, 689. vii, 742
 Tuentur T. i, 528. iv, 740. viii, 724. x, 180. S. i, 1. 20
 Tueri T. ix, 97. xi, 681. S. i, 1. 15. 77. iv, 2. 16
 Tuetur T. ix, 116. S. ii, 2. 23
 Tuleram T. i, 219
 Tulere T. i, 174
 Tuleris S. iv, 7. 46. A. ii, 42
 Tulerit S. iv, 6. 103. A. i, 480
 Tuli T. i, 70. iii, 517. vi, 147. x, 340. S. iii, 1. 164. iii, 3. 42. v, 3. 227. 264
 Tulissem T. vii, 524. viii, 592
 Tulissent S. i, 1. 81
 Tulisses T. ii, 420. S. iii, 1. 162. v, 3. 228
 Tulisset T. vi, 654. A. ii, 434
 Tulisti T. i, 239. S. iii, 3. 46. 83. A. ii, 277
 Tulit T. i, 605. iv, 85. 278. 754. v, 528. viii, 504. ix, 29. 669. 768. 801. xi, 252. 283. xii, 311. S. i, 1. 87. i, 2. 72. ii, 1. 81. ii, 7. 21. iii, 3. 117. iv, 1. 31. v, 2. 17. v, 3. 261. v, 5. 16. A. i, 261. ii, 358. 362
 Tumeat S. i, 2. 263
 Tumebat T. ii, 28
 Tumefacta T. xi, 313
 Tumefactus T. x, 128
 Tumens T. iii, 600. iv, 833
 Tument T. v, 116. vi, 418
 Tumentem T. i, 299. xi, 378. S. ii, 1. 58
 Tumentes T. viii, 29. 429. S. i, 6. 70. A. i, 292
 Tumentia T. vi, 484

- Tumentibus T. iil, 443
 Tumentis T. xii, 636
 Tumescent T. vi, 749
 Tumet T. iiii, 333. vii, 23. 87. 471. x, 27
 Tumida T. ii, 204. A. ii, 302
 Tumidae T. v, 659. viii, 483. x, 909. S. i, 2. 203. ii, 2. 21. A. i, 189
 Tumidam S. i, 3. 21
 Tumidas T. vii, 527. A. i, 658
 Tumidi T. ii, 162. v, 508. ix, 459. A. i, 155
 Tumidis T. ix, 315. A. i, 36
 Tumido T. iv, 576. v, 676. ix, 209. 242. 413. xi, 676. S. iiii, 2. 98
 Tumidos T. iv, 828. v, 75. viii, 636. A. ii, 433
 Tumidum T. ii, 346. iv, 387. vi, 823. ix, 79. 217. x, 13. xii, 174. A. i, 277
 Tumidus T. vii, 317. viii, 41. ix, 442. xi, 756. S. iiii, 4. 85. A. ii, 259
 Tumor T. ii, 114. ix, 781
 Tumuerunt S. iiii, 2. 75
 Tumuit T. iv, 121
 Tumulare T. ix, 99. x, 198
 Tumularet T. viii, 331
 Tumulata S. iv, 7. 37
 Tumuli T. vi, 246. x, 356
 Tumulis T. i, 36. v, 679. ix, 388. xi, 680. S. iiii, 1. 24. iv, 4. 55. v, 5. 41
 Tumulo T. vi, 925. viii, 114. x, 434. S. v, 3. 36. v, 5. 25
 Tumulos T. vii, 179. ix, 517. S. v, 3. 106. 243
 Tumultu T. i, 372. 516. ii, 51. 226. 311. iii, 197. 620. 670. v, 144. 348. 729. vi, 45. 412. 589. vii, 608. viii, 295. 637. x, 161. 582. xi, 26. 354. xii, 145. 782. S. i, 2. 234. ii, 2. 28. iv, 8. 15. A. i, 493
 Tumultum T. iv, 668. vii, 119. xi, 33.
 Tumultus T. i, 280. iii, 373. 426. iv, 438. v, 692. vii, 631. viii, 261. S. i, 6. 66. ii, 3. 68. A. ii, 415
 Tumulum T. x, 68. S. iiii, 3. 214. v, 3. 50
 Tundunt T. i, 420
 Tunicæ S. iv, 9. 30
 Tunicam S. v, 2. 29
 Tunicas T. iiii, 586. ix, 691. A. i, 432
 Tuor T. iiii, 152
 Turba T. i, 104. 205. ii, 158. 565. iii, 125. 233. iv, 233. 810. iv, 259. 418. vi, 132. 651. vii, 169. 282. viii, 105. 421. ix, 123. 245. x, 243. 298. xi, 262. 370. xii, 20. 47. S. i, 1. 95. ii, 1. 135. iii, 1. 85. 109. iv, 4. 41. v, 1. 235. A. i, 27. 366. ii, 67. 109
 Turbabant T. xi, 139
 Turbabat T. viii, 468
 Turbabat S. ii, 1. 61
 Turbæ A. i, 311. 606
 Turbam T. ii, 612. viii, 696. x, 273. S. v, 3. 67
 Turbanda T. xi, 130
 Turbant T. ii, 120. iv, 27. 819. x, 897
 Turbante T. vii, 536
 Turbare T. iv, 515. v, 57. 304. x, 417. 649. 905. S. i, 3. 22. ii, 3. 48. A. ii, 409
 Turbarum S. ii, 2. 71
 Turbasset T. vi, 500
 Turbasti T. xi, 213
 Turbat T. iv, 377. viii, 283. 359. ix, 256. A. ii, 164
 Turbata T. ii, 251. 555. iii, 92. 680. v, 240. 727. viii, 258. 631. ix, 10. 171. 570. x, 912. xii, 407. 449. S. iiii, 5. 86
 Turbatam T. ii, 577
 Turbati T. iiii, 394
 Turbatis T. i, 450. viii, 455. xi, 519
 Turbatos T. ix, 844. xi, 545
 Turbatrix T. iv, 369
 Turbatur T. xii, 171
 Turbatus T. ii, 69. vii, 148. ix, 286. 803. 871. xi, 249
 Turbaverat T. ii, 29
 Turbavit T. i, 98. viii, 3. ix, 745. x, 76. S. ii, 2. 40
 Turbes S. i, 3. 103
 Turbet T. xi, 589
 Turbida T. ii, 208. 349. iv, 366. xii, 269. S. i, 4. 10. iii, 4. 14
 Turbidus T. i, 44. ii, 3. 731. iii, 18. 222. iv, 766. v, 212. vii, 669. viii, 539. ix, 76. 420. 482. 843. x, 738. xi, 230. xii, 697. S. iiii, 1. 39. iv, 3. 76
 Turbine T. i, 366. ii, 565. iii, 251. 674. v, 560. vi, 709. vii, 133. 560. 748. viii, 107. 424. ix, 867. x, 742. xii, 800. S. i, 3. 41. ii, 2. 127. iii, 2. 48. iv, 9. 27. A. ii, 418
 Turbo T. iv, 813. S. ii, 1. 72
 Turgentes S. v, 2. 4
 Turgentia T. v, 268
 Turmæ T. vii, 688. viii, 130. 537. 720. 744. ix, 672. x, 12. 235. xi, 22. S. iv, 1. 25
 Turmale T. iv, 10
 Turmali S. v, 2. 18
 Turmarum T. x, 222
 Turmas T. ii, 131. 419. iv, 125. 843. v, 7. vi, 213. vii, 130. viii, 428. 571. ix, 33. 850. x, 743. 931. xi, 454. xii, 14. 636. S. i, 6. 56. iii, 2. 125. iv,

2. 90. v, 2. 123. 144. A. i, 419
 Turmis T. v, 701. viii, 486. xii, 753. S.
 iv, 5. 47
 Turni S. i, 3. 83
 Turno S. i, 2. 245
 Turparem T. x, 437
 Turpatus T. iv, 106
 Turpavit T. viii, 433
 Turpe T. iii, 335. ix, 239. xii, 176
 Turpem T. v, 107
 Turpes T. vi, 865. viii, 58. x, 766
 Turpi T. ix, 796. x, 269. A. i, 531
 Turpia T. vi, 904
 Turpis T. iii, 237
 Turre T. iv, 89. vi, 546. vii, 243. 374.
 x, 651. xi, 267. 292. S. v, 3. 76. A.
 ii, 309
 Turres T. iii, 250. v, 352. vii, 442. viii,
 347. x, 530. 742. 777. 855. xi, 180.
 S. ii, 2. 94
 Turribus T. i, 255. iii, 13. v, 411. ix,
 147. xi, 219. S. ii, 1. 145. v, 2. 122
 Turrigeræ A. ii, 347
 Turrin T. iii, 356. xi, 363
 Turris T. ix, 555. x, 846. 921. xi, 9. 49.
 xii, 15
 Turritæ T. iv, 47
 Tuscis S. ii, 1. 99. iv, 5. 39
 Tuscula S. iv, 4. 16
 Tuscus S. iv, 6. 10
 Tuta T. viii, 635. xi, 260. xii, 160. A.
 i, 270
 Tutabor S. ii, 3. 50
 Tutæ T. ix, 720
 Tutare T. vii, 192
 Tutari T. vii, 382
 Tutas S. iii, 1. 59
 Tutatur S. ii, 3. 55
 Tutela T. x, 186. S. iv, 6. 32
 Tutî T. ii, 373
 Tutis T. vii, 441. S. v, 2. 42. A. i, 63
 Tutissima A. i, 211
 Tutius T. viii, 288. S. ii, 1. 98
 Tuto T. iii, 602. 661. iv, 55. vi, 751
 Tutos T. ii, 369. xi, 52
 Tutum S. i, 2. 41
 Tyberim S. iv, 3. 112
 Tyberino S. v, 2. 113
 Tyberinus S. i, 3. 74
 Tybridis S. ii, 6. 64. iv, 4. 5
 Tybrim S. i, 5. 24. ii, 7. 45
 Tybris S. i, 2. 190. i, 6. 100. iii, 5. 112
 Tydea T. i, 42. 416. 489. 674. ii, 364.
 iii, 8. 395. 418. vi, 827. viii, 500.
 579. ix, 60. 217. 513. x, 377. xi,
 177. xii, 763. 803
 Tydeo T. iii, 84
 Tydeos T. iii, 654. vii, 635. viii, 470.
 480. 509. 532. 664. ix, 2. 26. 149.
 205. 545. x, 401. xii, 118

Tydeu T. iii, 280. ix, 63
 Tydeus T. i, 402. 451. ii, 113. 175.
 370. 587. 696. iii, 59. 236. 324. iv,
 94. 602. v, 671. vi, 813. 852. 876.
 886. 906. vii, 538. 611. viii, 469.
 473. 721. 752. ix, 137. 138. 181.
 299. x, 25. 355. xii, 41. A. ii, 59
 Tydides A. i, 469. ii, 38. 146. 170
 Tympana T. iv, 668. ix, 800. x, 649.
 A. i, 655. ii, 166. 176
 Tyndaridæ S. iv, 8. 52
 Tyndariden, T. v, 407. viii, 50
 Tyndarides T. x, 501
 Tyndaris A. ii, 272
 Tyranni T. iii, 82. 110. 570. S. ii, 7.
 100. A. ii, 152
 Tyrannis T. i, 34
 Tyranno T. ii, 445. v, 716
 Tyrannum S. iii, 3. 72
 Tyrannus T. xi, 654
 Tyria T. viii, 459. ix, 160
 Tyriæ T. i, 161. iv, 610. vi, 17. S. v,
 2. 124
 Tyriam T. vii, 146. viii, 232
 Tyrias T. vi, 657. viii, 186. x, 3. xi,
 180. xii, 597
 Tyrii T. i, 153. ii, 613. vii, 1. viii, 159.
 250. 556. ix, 177. 489. x, 531. 884.
 xi, 430. S. i, 2. 151
 Tyriis T. ii, 73. iii, 312. vii, 28. 679.
 x, 15. 768. xi, 368
 Tyrio T. iii, 282. vi, 62. 145. vii, 656.
 S. iii, 1. 16. iv, 4. 76. v, 1. 215
 Tyrios T. i, 10. iii, 285. iv, 374. ix,
 406. xi, 216. xii, 693. S. iii, 4. 55.
 v, 2. 29
 Tyrium T. vii, 191
 Tyrius T. iii, 406. xi, 205
 Tyros S. iii, 2. 139
 Tyrrhena S. v, 2. 114
 Tyrrhenæ S. ii, 2. 2. iii, 2. 24. v, 3.
 82
 Tyrrhenam T. vi, 20
 Tyrrhenas S. iv, 4. 24
 Tyrrheni T. iii, 594. S. iv, 3. 89. v, 3.
 166. A. i, 56
 Tyrrhenos T. vii, 631
 Tyrrhenum T. vi, 404
 Tyrrhenus T. iii, 650
 Tyrus S. i, 5. 39

V.

Vacabant T. xi, 469
 Vacant T. v, 58. x, 658. A. i, 4. ii, 115
 Vacantibus T. x, 596. S. v, 2. 148
 Vacantis T. xii, 11
 Vacasti T. viii, 186
 Vacat T. i, 483. iv, 287. v, 190. vii,

620. xi, 677. xii, 861. S. i, 2. 49. i,
 4. 89. ii, 4. 14. A. ii, 262
 Vacavit S. iv, 2. 40
 Vacca S. iv, 5. 18
 Vacet T. vii, 702. ix, 208
 Vacua T. i, 166. 420. ii, 49. iii, 324.
 vii, 276. xi, 62. S. ii, 2. 65
 Vacuum T. x, 827. xi, 802. S. i, 1. 50. v,
 1. 169
 Vacuum T. iii, 860. xi, 275
 Vacuant T. v, 187
 Vacuas T. xii, 502
 Vacuantem T. iii, 642
 Vacuantur A. i, 419
 Vacuas T. v, 559. xi, 55. xii, 470
 Vacuatur T. xii, 632
 Vacuet S. i, 4. 128
 Vacui T. iii, 123. vii, 58. xii, 38. S. i,
 2. 162. S. i, 2. 82. ii, 1. 150
 Vacuis T. ii, 680. iv, 150. v, 523. xii,
 105. 161. S. v, 2. 266. A. i, 169
 Vacuo T. iii, 459. iv, 67. viii, 311. x,
 232. 861
 Vacuorum T. ix, 589
 Vacuos T. i, 52. ii, 76. iii, 649. v, 486.
 vi, 190. xii, 124. S. iv, 4. 93. iv, 7.
 30. A. ii, 406
 Vacuum T. i, 593. vii, 604. ix, 47. x,
 87
 Vacuus T. iv, 423. v, 644. vi, 519. x,
 106
 Vada T. ix, 257. S. i, 2. 39. iii, 2. 109.
 iii, 5. 20. iv, 8. 7. A. i, 100. 180.
 224. 244
 Vade T. ii, 19. vii, 775. viii, 744. x,
 210. xi, 112. 672. xii, 780. S. iii, 4.
 35. 36. v, 2. 175. 180. A. i, 661
 Vadere T. iii, 101
 Vadi T. i, 385. vii, 733. xii, 225
 Vadis T. i, 374. ii, 277. 461. iv, 523.
 809. v, 247. vii, 284. ix, 220. 237.
 275. x, 231. S. i, 3. 18. ii, 2. 105.
 v, 1. 251. v, 2. 114. A. ii, 104
 Vadit T. viii, 296. ix, 169. xii, 222
 Vaditis T. vi, 657
 Vado T. iii, 85. iv, 51. 775. 815. vii,
 429. viii, 110. ix, 266. xii, 416
 Vadosus S. iv, 5. 38
 Vadosas A. i, 389
 Vadum T. vii, 439. ix, 322. 431. 458.
 494. S. iii, 3. 61. iv, 4. 7
 Vaga T. iii, 63. 133. iv, 647. v, 494.
 vi, 53. 725. vii, 576. ix, 32. x, 106.
 360. 550. xi, 21. S. i, 1. 65. i, 4. 36.
 i, 5. 27. iii, 3. 54
 Vagae T. vii, 190. S. iii, 1. 42
 Vagantem T. i, 121. viii, 273. S. iii, 5.
 25. A. ii, 90
 Vagantes S. ii, 7. 60
 Vagari A. i, 368
 Vagas T. i, 545. vii, 121. S. iii, 2. 78
 Vagata S. iv, 9. 32
 Vagatur T. x, 736
 Vagetur T. xii, 303
 Vagi T. vii, 802. xii, 39. 625
 Vagientem S. ii, 7. 37
 Vagina T. ix, 76. S. iv, 5. 51
 Vaginæ T. ix, 696
 Vagiret S. iv, 8. 35
 Vagis T. v, 185. vii, 738. ix, 203. x,
 858. S. i, 6. 68. ii, 2. 79. iii, 1. 4.
 A. ii, 71
 Vagitibus T. iv, 785
 Vagitum S. ii, 1. 106
 Vagitus T. v, 541
 Vago T. v, 514. viii, 564. A. ii, 401
 Vagor S. i, 3. 52
 Vagorum T. i, 205
 Vagos T. vi, 799. x, 209. 276. S. iii, 3.
 179
 Vagum T. ix, 832
 Vagus T. i, 312. ii, 397. iii, 673. vii,
 417. 500. viii, 481. 513. xii, 394. S.
 iv, 3. 155. iv, 6. 2. v, 1. 89
 Vale T. xi, 187. S. iii, 3. 209. iv, 4.
 101
 Valeam S. ii, 2. 41
 Valeant T. ix, 392. S. i, 1. 41
 Valeat S. v, 1. 95
 Valebant T. ix, 484
 Valebas T. ix, 721
 Valebat T. vi, 414
 Valebis S. iv, 9. 53
 Valebunt T. ii, 622
 Valent T. ii, 560. iii, 111. viii, 763.
 xi, 322. xii, 237
 Valentior S. i, 4. 111
 Valerent S. v, 1. 28
 Valeret T. vi, 158
 Valet T. ii, 607
 Valet T. xi, 187
 Valida T. i, 222. iv, 419. vi, 704. S.
 ii, 1. 126. A. ii, 374
 Validæ S. v, 2. 62
 Validam T. iii, 356. ix, 95
 Validas T. iii, 590
 Validi S. ii, 1. 126
 Validis T. v, 141
 Validos T. ix, 284. A. i, 580
 Vallant T. vi, 132. xii, 17
 Vallante T. v, 17
 Vallantur T. x, 564
 Vallata T. xii, 182
 Vallati A. i, 491
 Vallavere S. v, 1. 156
 Vallavit T. ix, 501. S. ii, 6. 92
 Valle T. i, 100. ii, 324. iv, 40. ix, 352.
 xi, 62. S. iv, 2. 46. A. i, 223

- Vallem T. vii, 189. vii, 67. 749. A. i, 463
 Valles T. ii, 185. iv, 448. 707. vii, 345. ix, 221. xi, 256. S. i, 4. 128. v, 8. 281
 Valli T. xii, 9. 708
 Vallibus T. ii, 551. v, 523. x, 96. S. iv, 8. 73. A. i, 476
 Vallis T. iv, 801. vi, 256. vii, 182. viii, 465
 Vallo T. iii, 530. x, 457. 682. A. i, 407
 Vallum T. vii, 448. x, 41. 74. 129. 519. xi, 39. 140. 148. 757. S. v, 2. 153
 Valuere T. ix, 238. xii, 403
 Valuissent T. ix, 144
 Vana T. i, 473. 621. iii, 646. iv, 440. v, 135. ix, 870. xi, 215. S. ii, 7. 128. A. i, 25. ii, 267
 Vanæ T. x, 205
 Vanescentibus T. viii, 86
 Vanis T. iii, 652
 Vano T. xii, 295
 Vanos T. x, 396. xii, 582
 Vanum T. ii, 126. ix, 660
 Vapor T. i, 108. iv, 471. 621. x, 110
 Vaporant T. v, 174
 Vaporatis T. i, 556
 Vapore T. i, 384
 Vaporem T. vi, 471. x, 606. S. i, 5. 59
 Vapores T. vii, 327
 Vaporibus T. xii, 712
 Vaporifera T. vi, 716
 Vaporiferas S. iii, 5. 96
 Vaporiferis S. i, 3. 45
 Vara T. vi, 851
 Varia T. vii, 536
 Variabat T. xii, 271
 Variæ T. vi, 826. viii, 24. S. iii, 5. 95
 Variare T. x, 366
 Varias T. ii, 282. vi, 588. viii, 610. S. i, 3. 55. v, 1. 231. A. ii, 352
 Variat S. i, 5. 41
 Varii T. iii, 516. vi, 560. S. iii, 2. 43
 Variis T. i, 672. ii, 264. iii, 381. iv, 406. vii, 570. x, 59. xii, 476. S. i, 3. 47. iii, 3. 63. A. i, 309
 Vario T. i, 136. 516. iii, 18. 179. v, 348. viii, 219. 222. x, 558. xii, 173. S. i, 4. 109. i, 5. 42. A. i, 185. ii, 42
 Varios T. iii, 426. vii, 127. A. ii, 155
 Varium T. vi, 466. A. ii, 173
 Varius T. v, 147
 Vastæ T. v, 248. 386. A. ii, 391
 Vastant T. iii, 576
 Vastas T. v, 515
 Vastat T. iv, 297. x, 296
 Vastata T. iv, 157
 Vastator T. vii, 565. S. ii, 5. 7. iv, 6. 41. A. ii, 318
 Vasto T. i, 377. ii, 538. iii, 670. vi, 709. vii, 585. A. ii, 412
 Vastos T. xii, 273. S. iii, 2. 129
 Vastum T. i, 368
 Vatem T. iv, 216. vii, 696. x, 624. 749. S. i, 2. 94. 239. v, 1. 25. v, 3. 14. A. i, 493
 Vates T. ii, 348. iii, 82. 466. 501. 549. iv, 443. 610. 635. vi, 222. viii, 1. x, 249. 322. S. i, 2. 33. 98. 201. ii, 1. 27. ii, 7. 42. iv, 3. 120. v, 1. 203. v, 3. 175. 270. A. i, 136
 Vati T. iv, 181. 192. vi, 530. vii, 786. 815. viii, 341. x, 696. S. i, 2. 46. v, 3. 85
 Vatibus S. ii, 7. 51
 Vatis T. i, 42. ii, 95. 299. iv, 407. 491. viii, 201. x, 616. 770. xii, 123. S. i, 4. 25. ii, 2. 60. iv, 4. 101
 Vatum T. iii, 450. iv, 60. x, 643. 723. 829. S. i, 2. 220. i, 4. 117. ii, 2. 69. v, 2. 164. 172. v, 3. 56. 234. 284. A. i, 15. 544
 Ubra T. iv, 563. 772. v, 205. 221. 617. vi, 148. vii, 397. 524. x, 605. 825. xi, 342. A. i, 132
 Ubere T. iii, 682. iv, 741. vi, 187. A. ii, 184
 Uberibus T. v, 151. S. ii, 3. 54. iv, 5. 36. v, 5. 15. 74. A. ii, 385
 Uda T. iv, 658. S. ii, 2. 19. iv, 9. 33. v, 2. 4. A. i, 233
 Uda S. i, 6. 78. iii, 1. 68
 Vectæ S. iii, 5. 79
 Vectam A. ii, 369
 Vectare T. iv, 723
 Vector T. iii, 507. S. v, 3. 283
 Vectorem T. ix, 858
 Vectos T. v, 713
 Vectum T. v, 486. xii, 532
 Vectus T. vi, 841. S. iv, 3. 27
 Vehant T. x, 732
 Vehementior S. i, 2. 83
 Vehens T. xii, 735. S. i, 2. 143
 Vehenti S. iii, 3. 188
 Veherere S. ii, 2. 134
 Veheret S. i, 2. 45. A. i, 157
 Vehis T. viii, 307. 316
 Vehit T. iii, 441. v, 507. ix, 35. 262. 301. S. ii, 1. 203. v, 1. 106. 251
 Vehitur T. vi, 282
 Veiente S. iv, 5. 55
 Vela T. i, 194. iv, 25. v, 130. 408. 469. vi, 484. vii, 141. x, 539. S. v, 2. 6. v, 3. 238. A. i, 45. 361
 Velabat S. ii, 1. 132
 Velamina T. x, 58. xii, 368
 Velamine T. i, 593. x, 65
 Velat A. i, 346
 Velatam S. v, 1. 225

- Velatum T. iv, 272
 Velaverat T. viii, 565
 Velavere T. viii, 765
 Velavit A. ii, 321
 Veledae S. i, 4. 90
 Veliferi S. v, 1. 244
 Velint T. ii, 242. viii, 616. S. ii, 1. 9
 Velis T. i, 481. ii, 182. iv, 843. S. iii, 1. 107. iii, 2. 27. iii, 3. 180. iii, 1. 102. v, 1. 149. A. i, 5. 63
 Velit T. iii, 217. iv, 194. 498. vi, 477. 647. vii, 389. viii, 180. 252. x, 27. xii, 116. S. i, 4. 81. iii, 5. 56. ii, 3. 9. A. i, 199. ii, 242
 Vellant S. iii, 2. 32
 Velle T. ii, 449. xii, 639
 Vellent S. ii, 1. 49
 Vellera T. ii, 96. 121. 681. iv, 217. 492. v, 475. S. i, 2. 125. v, 3. 8
 Vellere T. iii, 582. vi, 786. viii, 294. S. i, 2. 25
 Velleris T. ii, 281. iv, 445. vii, 476
 Velles T. i, 657. xii, 577
 Vellet T. viii, 719. S. v, 1. 130. 131. v, 3. 267
 Vellit T. viii, 704
 Vellunt T. i, 349. vi, 229. x, 525
 Vellantur S. v, 2. 3. A. i, 423
 Velo T. ix, 143. xii, 626. A. ii, 9
 Velocem T. vii, 5
 Veloci S. iii, 1. 45
 Velocior T. i, 101. S. iv, 3. 103. v, 2. 170. v, 3. 201
 Velocius S. iii, 1. 115. iv, 3. 39
 Velorum A. ii, 116
 Velox T. ii, 400. iii, 399. v, 460. vi, 797. vii, 236. 660. viii, 310. ix, 679. 762. xi, 509. S. i, 5. 56. ii, 3. 18. iii, 1. 12. iii, 3. 54. iv, 4. 4. A. ii, 400
 Vena T. iii, 458. S. i, 2. 150. i, 3. 36. ii, 3. 86
 Venabula T. iv, 323. S. ii, 5. 9
 Venae T. iv, 727
 Venale S. iv, 5. 50
 Venalis S. ii, 1. 73
 Venantes T. x, 415
 Venantum T. ii, 128. vii, 674
 Venarum T. ix, 530
 Venas T. xi, 640
 Venatibus T. vi, 635
 Venator T. i, 548. iv, 495. ix, 685. xi, 534. S. v, 2. 119. A. i, 165. ii, 74
 Venatrix T. ix, 616
 Venatu T. ix, 594. A. i, 119
 Veneni T. v, 508. 521. ix, 748. xi, 314
 Venenis T. iv, 58. 505
 Veneno T. i, 106. 171. 360. 566. ii, 285. iv, 100. ix, 340. S. iii, 2. 119. A. i, 433
 Venerabile T. vii, 697. S. i, 1. 70. i, 3. 38. iv, 6. 60. v, 1. 115. 230
 Venerabilis T. iv, 68. xi, 427. S. iii, 1. 159
 Venerabitur S. ii, 7. 80
 Veneranda T. vii, 497. S. i, 1. 76. 1. 49
 Venerande T. iii, 546. xii, 73. S. ii, 2. 135
 Venerantur A. ii, 23
 Venerat T. iii, 17. viii, 695. 760. ix, 122. x, 347. 467. xii, 207
 Venerata T. x, 785
 Veneratur A. i, 365. ii, 300
 Venere T. v, 157. 450. vii, 387. 665. viii, 501. xi, 30. xii, 52. S. iii, 1. 17
 Venerem T. viii, 96
 Veneri T. i, 531. v, 58. S. iii, 4. 33. v, 3. 164
 Veneris T. iii, 289. 701. viii, 478. A. i, 70
 Veneris T. ix, 890
 Venerunt T. v, 181
 Veni T. i, 87. viii, 115. ix, 398. x, 341. S. i, 4. 22. iii, 1. 39. v, 4. 16
 Venia S. ii, 1. 82
 Veniam T. i, 204. 579. iii, 66. viii, 517. ix, 764. xi, 710. 741. S. iii, 1. 162. iv, 7. 29. v, 3. 264. A. i, 17. ii, 245
 Veniant T. xii, 691
 Venias T. x, 902. S. v, 3. 288
 Veniat T. iv, 253. 498. x, 584. xi, 686. 745. xii, 539. S. i, 5. 60. iii, 1. 109
 Veniebant S. v, 3. 173. v, 5. 87
 Veniebat A. i, 52
 Veniemus T. xii, 446
 Veniens T. xi, 446. xii, 808. S. i, 6. 11
 Venient S. iii, 5. 62. v, 2. 161
 Veniente S. i, 2. 214
 Venientem T. i, 40. v, 563. vi, 802
 Venientes T. ix, 471
 Venienti T. v, 661
 Venientia T. x, 738. xii, 74
 Venientibus T. vii, 754
 Venies S. iii, 5. 110. v, 2. 164
 Veniet T. iii, 716. vii, 220. ix, 563. S. i, 2. 165. iv, 3. 124. 125
 Venimus T. ii, 703. v, 21
 Venio T. xi, 389. xii, 260
 Veniet T. iii, 101. 186. vi, 735. vii, 678. x, 851
 Venis T. ii, 449. 721. vii, 79. ix, 450. xi, 101. xii, 375. S. ii, 1. 3. A. ii, 327
 Venisse T. xi, 387. A. ii, 77
 Venisses A. ii, 328
 Venisti T. viii, 184
 Venit T. i, 109. ii, 172. 321. 351. 662. iii, 91. 508. iv, 38. 292. 336. 637. v, 342. 618. 706. vi, 13. 386. 475. 498

Venite S. iv, 3. 110
 Venitis T. ii, 170. vii, 282
 Veniunt T. v, 142. vii, 125. viii, 106.
 472. ix, 192. S. i, 2. 233. A. i, 533
 Venti T. i, 207. 348. ii, 37. v, 366. vi,
 791. viii, 214. A. i, 54
 Ventilatis S. iv, 3. 106
 Ventis T. i, 479. iii, 665. iv, 758. v,
 88. 288. vi, 300. 361. vii, 744. viii,
 423. ix, 523. x, 248. S. iii, 2. 71. A.
 ii, 13
 Vento T. i, 387. iv, 312. vii, 139
 Ventorum T. iii, 255. vii, 810. xii, 728
 Ventos T. ii, 35. iii, 432. iv, 30. x, 92.
 xii, 567. S. iii, 2. 42. A. i, 214. 219.
 446
 Ventosa T. iii, 48. iv, 286. x, 137. xii,
 653. S. iv, 4. 50
 Ventosæ A. ii, 286
 Ventosi S. iii, 2. 2
 Ventosum T. x, 712
 Ventre T. iv, 564
 Ventris S. iv, 6. 5
 Ventum T. ii, 65. vii, 424. ix, 225. x,
 176
 Ventura T. i, 347. iii, 520. 626. iv, 628.
 vii, 304. viii, 192. x, 563. S. iv, 4.
 81. A. i, 267
 Venturæ S. ii, 1. 52
 Venturam T. vii, 676
 Venturas T. iv, 620
 Venturi T. iii, 552. S. iii, 3. 158
 Venturos S. iii, 3. 38
 Venturum T. iii, 490. v, 476. vii, 765
 Venturus T. i, 170. 472
 Ventus T. vii, 625
 Venns T. ii, 191. iii, 263. v, 110. 135.
 158. 281. 303. 445. 622. vi, 335. ix,
 823. x, 893. S. i, 2. 52. 159. i, 3.
 10. ii, 7. 84. iii, 1. 150. iii, 4. 22.
 iii, 5. 23. v, 1. 233. A. i, 293
 Veprum S. v, 2. 44
 Ver S. v, 1. 211
 Vera T. ii, 50. iii, 488. iv, 330. 531.
 vi, 223. viii, 333. ix, 631. 886. x,
 113. S. v, 2. 40. A. i, 32. 146
 Veræ S. v, 1. 53
 Verba T. i, 410. iii, 658. iv, 766. 790.
 v, 593. 607. 613. vi, 197. vii, 504.
 viii, 621. ix, 81. x, 151. 380. 517. xi,
 435. 602. 618. S. i, 4. 46. ii, 4. 7.
 31. iii, 3. 207. v, 5. 26. 52. 81. A. i,
 381. ii, 286
 Verbera T. ii, 143. 172. iii, 630. vi,
 450. 460. viii, 437. ix, 153. S. ii, 7.
 118. v, 3. 184
 Verberat T. i, 113. v, 390. viii, 408. ix,
 286
 Verbere T. v, 232. 480. 538. S. i, 1. 68

Verberibus T. vi, 305. 422. 523. S. i, 4.
 44
 Verbis T. i, 213. 449. viii, 621. xii,
 461. S. v, 5. 1. A. i, 383. 585. 649.
 ii, 437
 Vere T. x, 229. xi, 193
 Vereare T. xi, 164. 719
 Verebar T. x, 811
 Verecundo S. i, 5. 14. ii, 1. 136. iv, 5.
 59
 Verenda T. iii, 702. S. i, 2. 239. ii, 6.
 79. A. ii, 450
 Verendam T. x, 176
 Verendas T. xi, 159
 Verende T. xi, 709
 Verendi T. iii, 681. xii, 569. S. v, 2. 44
 Verendis A. ii, 148
 Verendo T. ii, 230. viii, 27. xii, 491. S.
 iii, 3. 60
 Verendos T. iii, 345. x, 188
 Verendum T. x, 75. S. iii, 4. 60
 Verendus A. i, 598
 Verentes T. i, 538
 Vererer T. iv, 515. A. i, 255
 Vereri S. ii, 1. 183. A. ii, 185
 Veretur T. vii, 246. 773. viii, 291. xii,
 221. A. ii, 239
 Vergens T. i, 158. 391
 Vergimur S. iv, 4. 70
 Vergit T. ii, 379
 Verguntur T. vi, 211
 Veri T. iii, 450. viii, 171
 Veris T. ii, 665. vii, 110. x, 782. S. i,
 1. 17. ii, 1. 50. iv, 4. 12. A. i, 288
 Veritus T. ii, 694. v, 668. S. i, 3. 22
 Verna T. iii, 671. S. iii, 3. 130
 Vernæ T. iv, 786
 Verni T. iv, 96. 452
 Vernis T. v, 580
 Verno T. iv, 2
 Vernos S. ii, 1. 46
 Veros T. x, 722. A. i, 591. 642. S. iii,
 5. 58
 Verrentem T. ix, 638
 Verrere A. i, 263
 Verritur S. iii, 3. 91
 Versa A. i, 249. 658
 Versabat S. ii, 1. 72
 Versæ T. iii, 33. iv, 572. v, 71. xi, 498.
 S. ii, 4. 19. A. ii, 158
 Versans T. i, 249. iv, 366. v, 242
 Versant T. i, 176
 Versantem S. v, 2. 123
 Versanti T. iv, 626
 Versantis T. ii, 107
 Versarat T. vi, 339. x, 58
 Versare T. iv, 437. S. iv, 6. 46
 Versas T. iii, 249. vii, 592
 Versat T. ii, 146. iii, 5. 143. iv, 168.

590. vi, 671
 Versatur T. xii, 191
 Versis T. ii, 290. iii, 485. vi, 214
 Verso T. iii, 204. S. v, 3. 12. A. ii, 40
 Versos T. ix, 655
 Versu S. v, 3. 113. 149
 Versum T. v, 178. S. i, 2. 157
 Versus T. v, 698. vii, 534. x, 935. A. ii, 215
 Vertam T. iii, 250
 Verte T. i, 262. viii, 138. xii, 596
 Verterat S. iv, 6. 63
 Vertere T. ii, 560. 573. iv, 56. 66. v, 696. vi, 534. vii, 101. x, 38. S. ii, 2. 148. A. ii, 11
 Verteret T. i, 153
 Vertex T. ix, 277. S. iii, 4. 81
 Vertice T. i, 20. 90. 374. 599. ii, 238. 583. 780. iii, 218. 566. 611. iv, 5. 165. 314. 380. 555. 795. v, 481. 587. 640. vi, 607
 Verticis T. vi, 855. xii, 789
 Vertigine T. x, 918
 Vertis S. iii, 1. 168
 Vertit T. iv, 632. vii, 691. viii, 384
 Vertitur T. v, 637. ix, 115. A. i, 163
 Verto T. vii, 519. S. v, 5. 25
 Vertunt T. iii, 413. v, 309
 Verum T. i, 291. iii, 136. iv, 349. 410. vi, 785. viii, 108. ix, 852. x, 859. S. ii, 2. 138. v, 5. 49. A. i, 552. ii, 7. 38
 Verus T. x, 711. S. iv, 6. 12. v, 3. 131
 Vesana T. xii, 226
 Vesane T. iii, 627. v, 663
 Vesbius S. iv, 4. 79
 Vescimur S. i, 6. 43
 Vescitur T. i, 238
 Vesevi S. iv, 8. 5
 Vesper T. viii, 159. xii, 45
 Vespera T. v, 250
 Vespere S. iv, 3. 113
 Vesta S. i, 1. 36
 Veste T. v, 210. vii, 245. xii, 230. 263. S. i, 5. 17. ii, 3. 33. A. ii, 95
 Vestem T. ix, 354. S. ii, 7. 10
 Vester T. iii, 625. iv, 695
 Vestes T. v, 254. 315. vi, 79. 344. x, 108. 644. xi, 335. xii, 490. S. ii, 1. 127. 128. 171. v, 1. 20. A. i, 324. 347. 533. ii, 204
 Vestibula T. i, 387
 Vestibulo T. x, 91. S. iv, 4. 42
 Vestibus T. vi, 208
 Vestigat T. ix, 266. xi, 137
 Vestigia T. ii, 11. 155. 615. iii, 267. 540. iv, 164. 277. 316. v, 441. 636. vi, 387. 400. 640. 564. 717. 904. vii, 268. viii, 131. ix, 111. 143. 171. 475. 485. 676
 Vestinus S. iv, 6. 94
 Vestire A. i, 417
 Vestis S. iii, 4. 51
 Vestisse T. iii, 591
 Vestistis T. xii, 623
 Vestit T. v, 52
 Vestitor T. i, 487. vi, 848
 Vestra T. iii, 152. 372. vii, 543. x, 191. xii, 557. S. i, 5. 29. ii, 7. 20. v, 5. 3. 46
 Vestrae T. vii, 380. xii, 403
 Vestram T. vii, 629
 Vestras T. v, 498. vii, 629. x, 35. xi, 613. S. iii, 2. 40. A. ii, 54
 Vestri T. v, 39. vii, 288. ix, 800. x, 419
 Vestris T. i, 454. xi, 174. xii, 154. A. ii, 101
 Vestro T. vii, 545. S. iv, 4. 25
 Vestros T. vii, 515. ix, 299. S. ii, 7. 87
 Vestrum T. vii, 519. ix, 318. S. i, 5. 29
 Vesuvina S. ii, 6. 62. v, 3. 205
 Vesuvinus S. iii, 5. 72
 Veta S. iv, 4. 102
 Vetabat T. vii, 429
 Vetabit A. i, 87
 Vetabo S. iii, 1. 173
 Vetant T. ii, 3. iii, 316. v, 179. vii, 390. viii, 562. ix, 262. x, 93. xi, 419. xii, 380. A. i, 81
 Vetante S. iv, 3. 59
 Vetantem T. viii, 486
 Vetantes T. viii, 694
 Vetanti T. iii, 550
 Vetantur S. ii, 2. 118
 Vetarem T. x, 593
 Vetaret T. x, 420. xi, 628. A. ii, 96
 Vetas T. iii, 656. S. iv, 1. 34. v, 1. 248
 Vetat T. i, 399. iii, 97. 335. vi, 256. 529. 914. vii, 538. 736. ix, 38. x, 172. xii, 558. S. i, 1. 37. ii, 1. 14. iv, 3. 13. A. i, 410
 Vetemur T. v, 744
 Vetent T. ix, 254
 Veterem T. v, 61. vii, 204. 343. S. iv, 6. 29
 Veteres T. i, 261. iii, 337. iv, 275. v, 48. vi, 90. vii, 115. 198. viii, 226. ix, 54. xii, 11. 301. 674. 725
 Veteri T. i, 360. xi, 582. xii, 374
 Veteris T. i, 503. iii, 183. viii, 619
 Veterno T. vi, 94
 Veterum T. iii, 244. vi, 67. S. i, 3. 47
 Vetes S. v, 5. 64
 Vetet T. ii, 140. xii, 136
 Vetitam T. iv, 622. ix, 424. A. i, 2
 Vetitas A. ii, 347
 Vetito T. iv, 191. vii, 777. S. v, 5. 7

Vetitum T. iii, 624. vii, 8. xii, 56
 Vetitus T. vii, 650
 Veto T. xii, 95
 Vector A. i, 140
 Vetuit T. xi, 438. S. i, 3. 12. i, 6. 84.
 iii, 3. 142
 Vetus T. i, 180. vii, 210. 258. S. v, 3.
 109
 Vetustas T. iv, 32. x, 631. S. i, 6. 39.
 iv, 1. 28
 Vetusti T. v, 645. S. iv, 6. 20
 Vetustis S. i, 2. 154. iv, 5. 56
 Vetusto T. iv, 356
 Vetustum T. vii, 312
 Vexantem T. v, 612. S. v, 2. 117
 Vexare S. i, 2. 57
 Vexilla T. iv, 803. vii, 248. 622. viii,
 238. xii, 399. 614. 647. 782. S. iv,
 2. 43. v, 1. 90. 116
 Vexit T. v, 533
 Vexo S. ii, 1. 27
 Vi T. ix, 285. A. i, 642
 Via T. ii, 496. 555. 558. vi, 362. viii,
 327. ix, 747. x, 480. xi, 145. xii,
 160. S. i, 3. 98. ii, 1. 4. iii, 3. 27.
 iv, 3. 37. 127. 162. v, 1. 71. A. i,
 257
 Viæ T. i, 327. 368. ii, 390. iii, 9. 395.
 v, 715. vi, 28. 494. viii, 683. ix, 720.
 x, 561. xi, 449. xii, 339. 599. S. ii,
 2. 33. iv, 3. 114. A. ii, 436
 Viam T. iii, 102. v, 109. vi, 442. vii,
 483. viii, 469. x, 363. xi, 501. xii,
 147. S. iii, 3. 203. iv, 3. 122. v, 1.
 145
 Viarum S. ii, 2. 12. iii, 3. 102. iv, 9.
 19
 Vias T. i, 102. 372. 645. ii, 6. 314. 332.
 478. iv, 141. v, 9. vi, 455. ix, 437.
 xii, 113. 135. 266. 275. 472. S. ii, 6.
 70. ii, 7. 49. iii, 5. 22. iv, 3. 20. iv,
 4. 2. v, 1. 245
 Viator T. ii, 511. S. iv, 3. 28
 Vibrabat A. i, 648
 Vibrant T. vii, 269
 Vibrantem S. v, 1. 134
 Vibrantibus T. vi, 223
 Vibraret S. v, 2. 102
 Vibrat T. v, 507. x, 843
 Vibrata A. i, 304
 Vibratur T. vi, 579
 Vibravit A. i, 612
 Vice T. ii, 427. vi, 529. viii, 192. ix,
 566. S. ii, 4. 30. ii, 7. 92. iii, 3. 49
 Vicem T. i, 174. 529. ii, 149. vii, 803.
 x, 576. S. i, 2. 140. iii, 2. 135. A. i,
 464
 Vicerat S. ii, 1. 109
 Vicere T. ii, 374. vii, 525. xii, 242

Vices T. i, 128. iii, 538. iv, 282. 620.
 viii, 307. ix, 78. x, 18. 754. xi, 40.
 xii, 353. 552. S. i, 2. 156. ii, 2. 73.
 iii, 2. 26. iv, 4. 49. v, 1. 79. 99. A.
 ii, 162
 Vicibus T. viii, 422. xii, 47. 458. S. iv,
 9. 50
 Vicina T. ii, 519. 542. vii, 587. xi, 149.
 S. i, 1. 77. i, 3. 98. iv, 1. 13. iv, 2.
 20. A. ii, 289. 415
 Vicinæ T. iv, 306
 Vicini T. v, 648
 Vicino T. iv, 779. xii, 407. S. i, 3. 46.
 ii, 2. 104. A. i, 212
 Vicinus T. vi, 850
 Vicisse T. vi, 820. viii, 252. 616. xi,
 556. S. iv, 1. 10. v, 3. 141
 Vicissim T. i, 177. ii, 590. iii, 401. ix,
 663
 Vicisti S. v, 1. 110
 Vicit T. iii, 190. vii, 683. viii, 427. xi,
 202. xii, 443. 510
 Victa T. i, 380. 540. vii, 745. ix, 497.
 x, 791. xi, 490. xii, 49. 659. S. i, 2.
 242. ii, 2. 52. ii, 3. 14. iii, 5. 33. A.
 i, 670
 Victam T. vi, 453. x, 916
 Victas A. ii, 344
 Victæ S. ii, 5. 25
 Victi T. xi, 732. xii, 507. 542
 Victimæ S. ii, 7. 17
 Victis T. viii, 494. ix, 517. xii, 692. S.
 iii, 3. 68. 169
 Victo T. iii, 644. vi, 528. viii, 126
 Victor T. ii, 324. 330. 654. vi, 283. 534.
 557. 609. 613. vii, 566. ix, 178. 444.
 x, 869. xi, 5. 238. 332. xii, 64. 544.
 785. S. iv, 3. 84. iv, 6. 65
 Victorem T. vi, 866. 923. ix, 625. xi,
 186. xii, 532. S. v, 3. 139
 Victores T. iii, 538. x, 21
 Victori T. vi, 722. xi, 308
 Victoria T. iv, 641. v, 678. vi, 494.
 530. 923. x, 614. xii, 8. S. v, 3. 145
 Victoribus T. iv, 823. vi, 114. 548. ix,
 556. xi, 669
 Victoris T. xi, 392
 Victos T. ii, 661. xi, 680. xii, 780. S.
 ii, 1. 96. v, 3. 132
 Victricia S. v, 2. 150
 Victricis S. iii, 3. 141
 Victrix T. vi, 687. A. i, 85
 Victum T. iv, 222. vi, 712. viii, 38.
 615. xii, 593. S. i, 2. 77
 Victura S. ii, 3. 63. v, 1. 177
 Victuræ A. i, 332
 Victus T. ii, 679. vi, 490. ix, 505. x,
 292. xii, 332. S. ii, 5. 11
 Vide T. vii, 508

- Videant T. xi, 133
 Videas T. ix, 22. S. i, 1. 107
 Videat A. ii, 74
 Videbas S. ii, 6. 8
 Videbat T. iv, 188. ix, 580. 852. x, 325. xii, 2. A. ii, 312
 Videbis T. iii, 315. S. iv, 4. 8
 Videbit T. ii, 698. xii, 344
 Videbo T. viii, 112. S. v, 1. 192
 Videmur A. ii, 227
 Viden' T. x, 813
 Videndi T. vii, 294
 Videndo T. x, 556. S. ii, 6. 76
 Videndum S. iv, 6. 26
 Videns T. viii, 757
 Vident T. iv, 72. vii, 765. viii, 397. ix, 244. x, 385. 454. 563. 919. xii, 25. 455. A. ii, 177
 Videntes T. x, 543
 Videntur T. v, 360. vi, 596
 Video T. i, 58. iv, 397. 587. vi, 812. vii, 250. viii, 583. S. ii, 6. 30. A. i, 34. 530
 Viderat T. ii, 299. vii, 145. ix, 821. x, 399. xi, 140
 Videre T. iii, 54. vi, 273. 410. 486. vii, 442. viii, 452. xi, 48. 374. xii, 425. 516. 674. S. v, 3. 256. A. i, 545
 Viderent S. v, 2. 48
 Videres T. vii, 528. S. i, 5. 55
 Videret S. v, 1. 132
 Videri T. ii, 94. v, 40. 135. 230. vi, 840. vii, 243. 315. S. i, 2. 9. 200. iii, 5. 108. iv, 6. 37. iv, 9. 3. v, 1. 188
 Videris S. i, 1. 33. ii, 1. 168. A. ii, 139
 Viderit T. iii, 212. viii, 67. xi, 578. S. i, 1. 89
 Viderunt S. i, 2. 30. 215. A. i, 427
 Vides T. i, 399. 654. iii, 503. ix, 793. 826. xi, 551. xii, 766. S. ii, 1. 210. ii, 2. 54. ii, 7. 26. iv, 6. 97. A. i, 351
 Videt T. i, 79. 438. 483. ii, 530. iii, 229. iv, 197. v, 688. vii, 200. 674. viii, 641. 674. ix, 606. 642. x, 73. 376. 392. 468. 799. 886
 Videtis A. ii, 108
 Videtur T. vi, 544. viii, 142. 213. ix, 855. x, 658
 Vidi T. iii, 309. 640. 641. iv, 322. v, 223. vii, 185. viii, 58. 143. 627. xi, 162. 425. 654. x, 201. xi, 175. 176. S. i, 2. 85. 87. i, 3. 47
 Vidimus T. viii, 188. xi, 122. 220. S. ii, 4. 7
 Vidisse T. i, 86. iv, 377. vi, 500. vii, 116. viii, 136. xi, 128. 147. S. ii, 3. 23. A. ii, 81. 340
 Vidisses S. i, 2. 130
 Vidisti T. xii, 400. A. i, 361
 Vidistis T. vii, 630. xi, 85. A. ii, 105
 Vidit T. ii, 68. 577. 582. iii, 150. iv, 256. 612. v, 114. vi, 502. 786. 897. vii, 84. 413. viii, 753. ix, 185. 887. x, 850. 872. xi, 119. 268
 Vidua T. ii, 340. A. ii, 368
 Viduae T. v, 195. x, 13. xii, 106. S. i, 5. 21
 Viduam T. xii, 678. A. ii, 314
 Viduare T. iii, 385. S. i, 3. 77
 Vidui T. x, 183. xii, 796
 Viduis T. xii, 26
 Viduo T. ii, 543. S. iii, 5. 60
 Viduos S. i, 2. 168. v, 1. 198
 Vigen S. i, 4. 76
 Vigent S. iii, 5. 74
 Vigentis S. i, 4. 54
 Viget S. iv, 4. 48
 Vigil T. iii, 425. vi, 770. x, 492. xii, 1. S. i, 4. 119. A. i, 472
 Vigilabat S. v, 4. 13
 Vigilant T. v, 200. ix, 190. x, 55
 Vigilantibus T. v, 212
 Vigilare A. ii, 34
 Vigilata T. x, 398. xii, 811. S. iv, 6. 25
 Vigilem A. i, 543
 Vigiles T. iii, 278. iv, 373. v, 326. vi, 26. x, 33. 159. xii, 308. 352. 804. S. i, 2. 196. i, 4. 55. v, 1. 78
 Vigilet S. i, 1. 35
 Vigili T. x, 90. S. iii, 5. 35. A. ii, 120
 Vigilis S. iii, 3. 98
 Vigilum T. xii, 449
 Vigor T. iv, 230. vi, 775. x, 641. S. v, 2. 111
 Vile T. ii, 448. S. ii, 5. 29. v, 3. 247
 Vilem T. v, 686. xii, 61
 Viles T. ii, 297. 458. A. ii, 356
 Vilis S. iii, 2. 113
 Vilior T. i, 649. viii, 568. ix, 167
 Vilis T. i, 191. ix, 426. x, 794. S. i, 5. 32. ii, 2. 129. v, 3. 33
 Villa S. ii, 2. 3
 Villæ S. i, 3. 4
 Villonis T. vi, 869
 Vim T. i, 625. iii, 341. iv, 691
 Vimine T. i, 583. ii, 30
 Vina T. i, 694. v, 209. vii, 92. x, 279. 323. S. i, 6. 33. 41. ii, 1. 60. iii, 1. 76. iii, 2. 24. iv, 2. 17. iv, 6. 7. A. ii, 96
 Vincam T. xii, 342
 Vincamur T. x, 597
 Vincas T. vi, 354. S. iv, 8. 44
 Vincat S. ii, 2. 109
 Vincebat S. ii, 1. 89
 Vincens S. i, 6. 88
 Vincentia T. ii, 78

- Vincetur** T. xi, 99
Vincere T. i, 520. ii, 687. vi, 345. 520. x, 483. 588. S. ii, 3. 73. iii, 1. 172. iii, 3. 193. iv, 1. 30. v, 1. 21
Vinceret S. ii, 4. 27
Vinces T. xi, 338
Vincet T. iv, 644
Vincetur S. iv, 4. 98. v, 5. 22
Vinci T. vi, 529. 758. xi, 423. S. ii, 6. 85. v, 2. 7. A. i, 16. 483
Vincire S. iii, 3. 109. v, 3. 102
Vincis T. vi, 816. xi, 607
Vincit T. viii, 27. x, 418. S. i, 1. 65. i, 2. 122. ii, 6. 7. iii, 2. 79. iii, 5. 67. v, 3. 68. 289
Vincimur T. vii, 774
Vincitur T. xi, 502. S. i, 4. 70. A. i, 608. ii, 244
Vinclā T. ii, 634. v, 112. 457. 571. vii, 518. ix, 240. 869. S. i, 2. 275
Vinclis T. vi, 887
Vinclo T. ix, 692
Vinctae S. ii, 7. 22
Vinctum S. v, 5. 70
Vincula T. i, 135. 521. iv, 245. 535. vi, 863. vii, 657. viii, 43. xi, 625. xii, 90. S. i, 2. 60. 240. iii, 2. 27
Vincunt T. i, 715. vi, 434
Vindemia S. ii, 2. 104
Vindex T. i, 80. ii, 469. S. v, 3. 251
Vindicat S. v, 1. 246
Vindicis S. iv, 6. 4
Vindicta T. ix, 671. xi, 305
Vincta T. iv, 160. S. ii, 2. 111. iii, 5. 99. v, 1. 147
Vinxit T. ii, 366. vi, 900
Violabere A. i, 511
Violabilis T. v, 258
Violantillae S. i, 2. 25
Violare T. i, 150
Violata T. ix, 713
Violate T. v, 750
Violavit T. vii, 299
Violente T. ii, 466
Violentia T. viii, 60. ix, 313
Violentior T. iv, 119. vi, 157. x, 866
Violentius T. xii, 93
Violis S. i, 2. 22
Viperei T. x, 614
Vipereo T. iii, 285. vi, 8. vii, 579
Virago T. xi, 414. S. iv, 5. 23
Virebat T. i, 393
Virebunt S. iv, 4. 82
Virens T. iii, 463. iv, 817. v, 509
Virent T. vi, 56. S. i, 2. 149
Virentem T. iii, 517. A. i, 617
Virentes T. v, 548
Virenti T. i, 115
Virentibus T. iv, 797. ix, 419
Virentum T. iv, 825
Vires T. ii, 109. 327. 640. iii, 308. iv, 159. 322. 536. 759. v, 44. 384. vi, 18. 187. 335. 521. 647. 766. 846. vii, 625. 699. viii, 42. 373. 499. 522. ix, 450. 477. 849. 853. x, 493. xi, 83. 96. 746. xii, 600. S. i, 4. 22. 45. iv, 4. 83. v, 1. 87. v, 2. 111. v, 3. 1. 98. v, 5. 49. A. i, 122. 456. ii, 108. 250
Virescere T. iv, 654
Viret S. ii, 2. 91
Virete S. ii, 7. 13
Virga T. ii, 11. iv, 482. S. i, 2. 48. ii, 1. 189. v, 1. 101
Virgae T. ii, 70. S. iii, 2. 141. v, 4. 18
Virgam T. i, 306
Virgarum S. ii, 4. 12
Virgas T. vii, 226
Virgea T. vii, 393
Virgine T. iv, 582. xi, 213. S. ii, 1. 10
Virginica A. i, 587. ii, 45. 126
Virginicae A. i, 603. ii, 260
Virgineas T. ii, 255. xii, 762
Virginei T. xii, 205. 524. A. ii, 91
Virgineis T. ii, 786. A. i, 344
Virgineo S. ii, 6. 31. iv, 3. 123. A. i, 564. ii, 226
Virgineos A. i, 208. 263. ii, 169
Virginibus T. ii, 228. iv, 457. v, 118. 457. A. ii, 77
Virginis T. i, 598. vii, 317. viii, 560. x, 504. xi, 132. 600. xii, 357. 362. S. iv, 4. 91. A. i, 368. 636. ii, 70
Virginitas T. v, 82. xi, 356. A. i, 292
Virginitate T. ii, 204. ix, 826. S. v, 1. 46
Virginitatis T. ii, 233
Virgo T. i, 533. ii, 684. iii, 106. 287. 614. iv, 488. v, 279. vii, 246. 279. 290. viii, 646. ix, 166. 608. 664. x, 118. 597. xi, 136. 586. 595. 612. xii, 380. 436. S. i, 1. 37. i, 2. 116. 246. i, 5. 26. iii, 2. 86. iv, 8. 26. v, 1. 103. v, 2. 128. v, 3. 74. 166. A. i, 396. 535. 547. ii, 210
Virgulta T. i, 378. iv, 469
Viri T. ii, 163. 535. 620. iii, 62. 119. 348. 358. 675. 678. iv, 77. v, 309. vi, 391. vii, 433. viii, 496. ix, 57. 74. 184. 201. 469. x, 930. xi, 90. 597. xii, 120. 615. S. i, 2. 196. iii, 1. 66. v, 1. 125. A. i, 3
Viribus T. i, 136. 415. iv, 347. vi, 480. 774. viii, 587. xi, 259. 724. A. i, 537
Viridantia T. v, 526
Viridantis S. iv, 9. 37
Viridem T. ix, 354. 592
Virides T. ii, 24. v, 390. vi, 199. 714.

- vii, 832. ix, 245. 322. 709. xi, 742. xii, 619. 656
- Viridi T. i, 587. iv, 274. v, 549. vi, 255. 929. ix, 234. S. iii, 1. 174. iv, 8. 56. v, 2. 152. v, 3. 73
- Viridis T. i, 711. iii, 212. 325. iv, 281. v, 152. S. i, 2. 276. i, 5. 40. ii, 2. 20. ii, 4. 25. A. i, 116
- Viridum T. ii, 279
- Viriles T. vi, 23. xi, 477. S. i, 6. 54. v, 3. 154. A. i, 259
- Virili S. i, 2. 164. iv, 8. 25. A. i, 254. ii, 137
- Virilis S. ii, 6. 40
- Viris T. i, 253. iii, 210. 576. iv, 10. 24. 148. 299. v, 4. 75. 305. 377. vi, 264. vii, 292. viii, 161. 408. ix, 151. 264
- Viro T. i, 663. ii, 517. iv, 84. 194. vii, 700. 750. ix, 823. x, 420. 837. xi, 144. S. i, 2. 140. 227. ii, 1. 140
- Virorum T. i, 482. v, 404. 557. ix, 138. 787. 826. x, 147. 342. xii, 762. S. iii, 1. 152
- Viros T. iv, 24. 44. 102. 228. 320. 767. v, 193. vi, 295. 550. 832. vii, 529. 678. 746. 798. viii, 142. 156. 378. 390. 457. 552. ix, 25. 134. 229. 829. x, 271. 635. xi, 280. 442. xii, 36. A. i, 442
- Virtus T. i, 417. 469. 644. ii, 572. iii, 333. 615. iv, 12. 662. v, 172. 562. 742. vi, 4. 295. 551. 628. 669. 727. vii, 51. 591. 702. viii, 183. 406. 742. ix, 37. 98. 716. 829
- Virtute T. ii, 178. vii, 257. ix, 6. xii, 28. 77. S. ii, 2. 71. iii, 1. 25. iv, 4. 75. A. i, 336. 468
- Virtutem T. iii, 8
- Virtutibus T. iii, 103
- Virtutis T. iii, 419. iv, 128. 229. viii, 421. xi, 1. xii, 177. S. iv, 8. 18. 58. v, 2. 52. A. ii, 376
- Virum T. i, 317. 422. 537. 612. ii, 132. 234. 508. 530. 566. 695. 686. 725. iii, 651. 718. iv, 554. 804. v, 253. 447. 700. vi, 53. vii, 120. 528. 591. viii, 395. 690
- Virus T. iii, 290. xi, 312. 442. S. i, 4. 104
- Vis T. i, 379. ii, 284. 591. iii, 62. iv, 726. v, 245. vi, 870. vii, 59. 680. viii, 532. x, 158. xi, 731. xii, 217. S. v, 1. 146. v, 3. 54. 101. A. i, 148
- Visa T. i, 537. iii, 38. 665. iv, 332. v, 484. 622. vi, 697. vii, 590. ix, 380. 583. xii, 208. S. ii, 7. 118. v, 1. 238. A. i, 121. 171. 653
- Visa T. vii, 440. S. ii, 1. 127
- Visam T. vii, 485
- Vias T. viii, 289. xii, 803
- Viscera T. i, 522. iv, 467. v, 238. vii, 522. viii, 109. 434. ix, 451. 867. xi, 238. xii, 53. S. iii, 1. 112. v, 5. 9. A. ii, 386
- Visceribus T. iv, 417. 728. vii, 708. S. iii, 5. 30. v, 1. 47
- Visendi T. vi, 249. S. ii, 2. 73
- Visere T. i, 616. iii, 118. ix, 624. 625. S. iii, 5. 97. A. ii, 111
- Visi T. ii, 174
- Visibus T. vi, 277. S. iv, 2. 31
- Visis T. ii, 522. iv, 607. ix, 247. xi, 359. S. iii, 2. 75. A. ii, 389
- Viso T. vii, 726. 803. viii, 12. ix, 521. x, 659. S. i, 1. 73. iv, 7. 14. v, 5. 53
- Visu T. i, 74. 534. ii, 509. iii, 326. iv, 29. v, 347. 483. 546. 552. 723. vi, 495. 892. vii, 74. viii, 86. 629. ix, 645
- Visum T. iii, 206. v, 57. viii, 298. S. i, 1. 52
- Visure T. ii, 23
- Visurus T. vii, 365. x, 305. S. ii, 6. 27. A. i, 177
- Visus T. i, 545. ii, 34. 101. iii, 612. iv, 697. v, 285. 427. vi, 205. viii, 292. 649. ix, 367. 702. 890. x, 211. 301. 819. xi, 24. 134. xii, 317. S. i, 2. 213. i, 3. 14. 30. 52. ii, 1. 172. iv, 6. 40. A. i, 323. ii, 169. 206
- Vita T. i, 607. ii, 640. 695. vi, 166. vii, 367. viii, 379. 490. x, 317. 333. 434. xi, 553. xii, 83. S. ii, 2. 129. v, 2. 13. A. ii, 397
- Vitam T. i, 53. 341. 390. 664. ii, 112. 196. 606. 658. iii, 69. 368. 379. iv, 793. v, 260. 535. vii, 166. 206. 464. viii, 22. 35. 406. x, 379. xi, 565
- Vitalia T. viii, 526. S. ii, 6. 69
- Vitalibus T. i, 610
- Vitam T. vi, 816. 881. viii, 126. x, 350. xi, 760. S. ii, 3. 69. v, 1. 63. v, 3. 133
- Vitantem T. xi, 493. xii, 671
- Vitantia T. vi, 861
- Vitare T. iv, 618. vi, 509. xii, 287
- Vitas T. iv, 33. 531
- Vitasse T. i, 477. x, 687
- Vitat S. ii, 3. 11
- Vitata T. iv, 224. xi, 511
- Vitatur T. viii, 133
- Vitem S. v, 1. 48
- Vitent T. xii, 37
- Vitiare S. v, 1. 229
- Vitiasset S. v, 1. 57
- Vitibus T. vi, 106. xii, 621
- Vitifero S. iv, 2. 36
- Vitio S. ii, 2. 125

- Vitis T. viii, 545
 Vitrea T. ix, 352
 Vitreæ S. i, 3. 85
 Vitreus S. i, 3. 78
 Vitreis S. i, 6. 74. iii, 2. 16
 Vitreo S. ii, 2. 49. A. i, 26
 Vitreum S. i, 5. 16. ii, 3. 5
 Vitro S. i, 5. 42
 Vittæ T. iv, 602. viii, 89. x, 645. A. i, 523
 Vittæ T. v, 668. viii, 277
 Vittarum T. ii, 100. vi, 81
 Vittas T. ii, 738. iii, 566. vii, 735. x, 190. 606. xii, 468. S. ii, 7. 9. iv, 4. 92. iv, 6. 98. A. i, 511
 Vittata T. xii, 227. S. iii, 3. 3. iv, 8. 1. A. ii, 301
 Vittatæ T. xii, 492
 Vittatam T. vii, 758
 Vittatus T. viii, 175. S. v, 5. 29
 Vittis T. iii, 467. iv, 580. viii, 127. xi, 460. xii, 65. S. i, 2. 248. A. i, 11. 611
 Vitulos T. viii, 596
 Viva T. iii, 544. S. i, 3. 48
 Vivam S. ii, 3. 41
 Vivant T. xii, 43. S. iv, 6. 26
 Vivat T. vi, 362
 Vivax S. iii, 2. 114
 Vive T. ix, 291. 894. xii, 816. S. ii, 2. 121. ii, 3. 43
 Vivente T. ix, 574. S. ii, 1. 2
 Viventes S. iii, 1. 95
 Vivere T. viii, 287. xii, 424. S. ii, 2. 67. iii, 3. 75. iv, 7. 52
 Vivida T. iii, 284
 Vivis T. ii, 57. 216. iv, 169. viii, 299. 340. xi, 568. S. ii, 1. 184. 232
 Vivit T. iv, 132. v, 657. S. i, 5. 52. iv, 6. 95
 Vivite S. ii, 2. 143
 Vivo T. i, 113. 547. v, 162. vi, 259. viii, 52. 762
 Vivos S. v, 3. 269. v, 5. 39
 Vivum T. ix, 373
 Vivunt T. xii, 441. S. i, 2. 155
 Vivus S. i, 1. 48
 Vixerat T. vii, 720
 Vixisse T. xi, 418
 Ulciscare T. xii, 766
 Ulciscenda T. vii, 203
 Ulciscere T. viii, 65. ix, 215. x, 210
 Ulcisci T. viii, 666. x, 196
 Ullæ T. xii, 583
 Ullam T. vi, 476
 Ullas T. i, 101. vii, 186. ix, 326. A. ii, 384
 Ulli T. iv, 37. 251. x, 723. S. i, 2. 83. iii, 4. 68
 Ullis T. ix, 470. 905. S. v, 1. 185. A. ii, 322
 Ullius T. iii, 376. x, 751
 Ullo T. viii, 101. xi, 694. S. iii, 4. 70
 Ullos T. x, 331. xi, 691
 Ullum T. x, 662. S. iii, 4. 95. v, 5. 76
 Ullus T. xi, 207
 Ulmis T. ix, 419. S. iv, 3. 68
 Ulmum T. ix, 266
 Ulmus T. vi, 106. viii, 545. 546. S. v, 1. 49
 Ulnæ T. vi, 672
 Ulnam T. ix, 865
 Ulnas T. x, 515. xii, 412
 Ulnis S. ii, 1. 66. iii, 1. 90. v, 1. 173. v, 3. 266. A. i, 172
 Ulta T. v, 122
 Ulte T. iv, 612
 Ulterior T. i, 297
 Ulteriore T. viii, 15
 Ulterioris T. i, 511
 Ulterius T. xi, 269. S. iv, 8. 42
 Ultima T. vii, 334. xii, 417. S. v, 1. 157
 Ultimus T. ix, 279. 349. xi, 322. S. v, 1. 90
 Ultio T. vii, 607. S. v, 2. 94
 Ultor T. v, 133. 674. vii, 317. viii, 604. ix, 544. 565. x, 243. S. v, 3. 203. A. ii, 57
 Ultorem T. i, 241. S. ii, 2. 115
 Ultores T. vii, 221. A. ii, 354
 Ultricem T. xi, 563. 693
 Ultrices T. ii, 271. xi, 106. xii, 772
 Ultricia T. v, 117. x, 25. 911
 Ultricis T. i, 627. xi, 4
 Ultrix T. i, 712. iv, 360. viii, 758. A. i, 397
 Ultum T. ix, 9
 Ukus T. iii, 238
 Ululant S. iii, 1. 75
 Ululante T. v, 729
 Ululantibus S. iv, 2. 49
 Ululat T. xi, 178
 Ululata T. i, 328. iii, 158. ix, 724. x, 567. S. i, 3. 86
 Ululatibus T. iv, 292. v, 697. vi, 137. vii, 482. 677. ix, 375. 434. xii, 274. S. v, 5. 71
 Ululatum T. iv, 394. vii, 121
 Ululatus T. v, 554. ix, 178
 Ululavit T. vii, 411
 Ulyssem T. vi, 718. S. iv, 2. 4. A. i, 94. ii, 14. 173
 Ulysses S. ii, 1. 145. iii, 5. 47. v, 3. 148. A. i, 472. 545. A. ii, 59. 68. 87. 110. 192. 237. 298. 371
 Ulyssis S. ii, 1. 118. ii, 6. 57. ii, 7. 49
 Umbilicis S. iv, 9. 8
 Umbo T. ii, 671. vi, 352. vii, 15. viii,

398. 706. x, 929. S. iii, 1. 110. A. i, 408
 Umbone T. i, 377. viii, 398. ix, 147. 463. xii, 667. A. i, 470. ii, 427
 Umbonibus T. vi, 257. viii, 430. S. iv, 3. 47
 Umbra T. i, 628. 701. ii, 7. 42. 55. 62. 499. 521. 531. iii, 480. iv, 137. 256. 826. 426. 521. 613. 655. 717. v, 14. 45. 51. 64. 103. vi, 201. 604. vii, 39. 97. 107. viii, 573. 677. ix, 229. 298. 494. x, 149. 204. 292. 286. 872. xi, 508. 549. 623. 761. xii, 59. 634. 732
 Umbrabant T. i, 103
 Umbracula S. i, 2. 222
 Umbræ T. ii, 401. vi, 91. 111. 169. vii, 817. xii, 91. 310. S. iii, 4. 30. iv, 6. 95. v, 2. 95. A. i, 421. 426
 Umbram T. i, 551. ii, 528. iv, 535. v, 753. vi, 226. viii, 116. ix, 216. 592. x, 26. xi, 71. 204. S. ii, 6. 96. iii, 5. 51. v, 1. 7. 49. 180. v, 3. 273. 281
 Umbrante T. vi, 412
 Umbrantem T. vii, 309
 Umbrarum T. viii, 106. xi, 445. xii, 151. 285. S. v, 3. 58. 277
 Umbras T. i, 94. 308. ii, 48. 350. 608. 649. 667. iii, 86. 303. 420. iv, 372. 439. 487. 549. v, 621. 634. 749. vii, 364. x, 316. 361. 377. 390. 404. 447. 603. 810. xi, 79. 664. 709. xii, 87. 214. 251. 257. 291. 428. 438. 789. S. i, 6. 87. iii, 3. 206. v, 2. 70. v, 3. 268. A. i, 630
 Umbrata S. v, 1. 215
 Umbratam T. iv, 738
 Umbratus T. vi, 554. S. iii, 4. 79
 Umbravit S. iv, 2. 37
 Umbriferæ T. viii, 18
 Umbrifero T. i, 57
 Umbris T. i, 343. 432. ii, 1. iii, 363. iv, 500. 586. 627. 797. v, 285. vi, 118. 123. vii, 710. viii, 1. 23. ix, 559. x, 260. xi, 85. 638. 753. xii, 159. 764. S. j, 6. 6. ii, 1. 219. iii, 3. 55. ii, 4. 33. ii, 6. 92. v, 5. 41
 Umbro S. i, 2. 253. iv, 6. 10
 Umbrosa T. iv, 280. v, 600. vi, 88
 Umbrosæ S. iv, 8. 53
 Umbrosi T. i, 363
 Unanimem T. iv, 354
 Unanimes T. viii, 670
 Unanimi T. x, 727. S. v, 2. 155
 Unanimis T. ix, 169
 Unanimum S. v, 1. 176
 Unca T. i, 427. 619. iii, 507. 534. ix, 495. xii, 97. S. iii, 2. 32
 Uncas T. ix, 556
 Uncis T. ix, 11. 750. xi, 532. xii, 312
 Uncta T. vi, 830
 Unctis S. ii, 7. 29
 Unda T. i, 201. 271. ii, 224. 281. iii, 455. v, 265. vi, 543. 777. vii, 342. 439. viii, 749. ix, 229. 262. S. i, 5. 27. iii, 1. 63. iii, 3. 4. v, 2. 114. A. i, 103. 411
 Undabit A. i, 87
 Undæ T. iv, 709. 810. viii, 18. 51. ix, 310. 341. xii, 654. S. ii, 2. 21. iii, 2. 75. iii, 4. 103. A. ii, 432
 Undam T. i, 575. S. i, 2. 6. 259. ii, 3. 45
 Undante T. i, 552
 Undantem T. ii, 635. iv, 266. v, 234. x, 716
 Undantes T. i, 449
 Undanti T. ii, 124
 Undantis T. viii, 340. ix, 382
 Undaret S. iv, 3. 138
 Undarum T. i, 31. iii, 24. iv, 663. ix, 283. 493. 531. S. i, 5. 6. iii, 3. 101
 Undas T. i, 91. iii, 30. iv, 716. v, 295. 402. ix, 232. 279. xi, 214. S. i, 3. 19. ii, 2. 105. ii, 3. 55. iii, 2. 47. iii, 5. 18. 37. A. i, 218. ii, 254. 378
 Undis T. ii, 182. iv, 320. 774. v, 28. vi, 280. 582. vii, 319. ix, 238. 315. xii, 229. 629. S. i, 2. 56. i, 5. 24. ii, 1. 99. ii, 3. 4. ii, 7. 26. iii, 2. 17. iii, 5. 84. v, 3. 128. v, 5. 2. A. i, 57. 72. 452. ii, 390
 Undisonæ A. i, 408
 Undisonis A. i, 198
 Undosa S. i, 5. 34
 Undosæ T. iii, 479
 Undosi T. iv, 708
 Undosis A. i, 27
 Undoso S. v, 2. 137
 Ungit T. ii, 281
 Ungue T. iii, 136. 514. vi, 625. x, 818
 Ungues T. i, 611. ii, 129. 513. ix, 721. x, 47. S. ii, 1. 138. A. i, 179
 Unguibus T. i, 83. iii, 525. ix, 686. xii, 18. 110
 Ungula T. ii, 47. vi, 401. 459. vii, 767. ix, 251. x, 479. xii, 656. S. i, 1. 51. ii, 2. 38. v, 3. 55. A. i, 123
 Ungulæ S. ii, 7. 4
 Uni T. iii, 628. 648. iv, 176. vi, 945. viii, 280. 524. xii, 79. 332. S. i, 1. 55. iii, 1. 102. iii, 3. 86. 95. iv, 5. 19
 Unicus T. xi, 290
 Unius T. iii, 119. 609. xi, 407. S. ii, 5. 30
 Uno T. i, 406. iii, 17. 123. vi, 299. 392.

629. vii, 747. viii, 267. ix, 364. x, 471. 750. 776. xii, 168. S. iv, 3. 27. iv, 7. 51. A. i, 458
 Unxistis S. iii, 3. 132
 Unxit S. i, 3. 10
 Vobis T. ii, 156. 168. 661. iii, 373. 626. iv, 760. vii, 522. S. iii, 2. 10. v, 2. 157
 Vocabat T. i, 327
 Vocabo T. viii, 336
 Vocabula T. v, 547. vi, 463. S. ii, 4. 20
 Vocalem S. i, 2. 6
 Vocales S. v, 3. 209
 Vocalibus T. i, 493. S. v, 5. 2
 Vocalis S. ii, 7. 6
 Vocans T. iii, 215
 Vocant T. ii, 104. v, 37. 93. vi, 552. viii, 373. x, 665. S. i, 2. 236. v, 1. 221
 Vocante S. ii, 7. 120
 Vocantem T. vi, 162. 747. S. ii, 1. 151
 Vocanti T. iii, 638
 Vocantibus T. v, 132
 Vocare S. i, 6. 46
 Vocaret T. viii, 185. S. v, 2. 9. A. i, 489
 Vocari T. i, 58. 717
 Vocaris T. ii, 19
 Vocasset S. v, 1. 66
 Vocasti T. x, 680. xi, 389
 Vocat T. i, 552. iv, 11. 683. v, 98. 469. vi, 250. 295. 646. vii, 615. viii, 275. 570. x, 193. 330. xi, 248. xii, 315. 753. S. iii, 2. 50. iv, 4. 95. v, 1. 164. A. i, 539. ii, 293
 Vocatus T. xii, 791
 Vocate T. vi, 174
 Vocatis T. xii, 162
 Vocatus T. xi, 237. 381
 Voce T. i, 55. 473. ii, 625. v, 409. vi, 460. 468. 922. vii, 785. viii, 146. ix, 30. 48. 161. 339. 607. 621. x, 122. 268. 582. xi, 360. xii, 293. 321. 798. S. i, 2. 63. ii, 1. 79. ii, 7. 102. iii, 5. 64. iv, 1. 16. iv, 8. 56. v, 2. 79. v, 3. 15. 80. 102. A. ii, 193
 Vocem T. i, 213. ii, 96. iii, 254. v, 419. vi, 136. ix, 155. 350. x, 627. xi, 676. S. v, 3. 28
 Vocent T. xii, 94
 Voces T. ii, 52. 101. v, 490. 543. vii, 111. 407. viii, 265. ix, 178. x, 133. 147. 189. xi, 200. xii, 768. S. i, 3. 81. i, 6. 81. ii, 1. 1. 104. ii, 4. 18. iii, 1. 165. A. ii, 213. 223
 Vocibus T. i, 642. S. iv, 5. 57. v, 3. 161
 Vociferans T. ii, 468. iii, 348. v, 656. vi, 177. 819. vii, 663. x, 219. xi, 463

Vocis T. i, 450. vi, 165. vii, 360. x, 820. S. ii, 7. 23. A. i, 583
 Voto T. ii, 519. ix, 550. xi, 169. S. i, 5. 2. iii, 3. 17
 Volando T. viii, 377
 Volans T. vi, 613. vii, 680
 Volant T. iii, 510. v, 14. vi, 406. viii, 658. x, 577. A. i, 376
 Volantem S. v, 2. 25
 Volantes T. i, 624. iii, 75. 433. vii, 82. A. ii, 428
 Volanti T. iv, 137
 Volantis S. ii, 2. 37
 Volantum T. iii, 549
 Volat T. ii, 62. iii, 320. 427. v, 570. vi, 521. ix, 124. x, 627. xi, 203. 356
 Volatu T. iii, 463. S. i, 6. 75
 Volatus T. i, 310. xii, 20
 Volens T. xi, 510. S. iii, 3. 148
 Volent T. viii, 203
 Volentem T. i, 699. vii, 736. S. ii, 6. 50. v, 3. 193. A. i, 325
 Volentes T. ii, 187. iv, 76. 692. vi, 34. vii, 387. 665. S. i, 4. 108. A. i, 553
 Volenti T. i, 172. iii, 664. S. ii, 6. 15
 Voles T. vi, 320
 Volet T. viii, 663. A. i, 38
 Volitante T. iv, 412
 Volitantem A. ii, 365
 Volitasse T. v, 66
 Volo S. i, 5. 9
 Volubile T. iii, 715
 Volucer T. ii, 55. 89. 724. x, 892. S. i, 2. 18. i, 5. 4
 Volucrum T. vii, 708. x, 137. S. ii, 1. 95. iv, 4. 12. iv, 8. 48
 Volucres T. i, 339. ii, 522. iii, 472. 510. iv, 42. v, 63. 116. 392. 691. vi, 299. 383. 595. vii, 404. viii, 181. 194. 256. 417. 617. ix, 31. 102. x, 141. 201. 352. 429. xi, 14. xii, 16. 249. 342. 479. 566. S. i, 3. 12. ii, 1. 204. ii, 6. 20. iii, 1. 156. iii, 4. 8. v, 3. 82. v, 4. 3. A. i, 219. 372. ii, 397
 Volucris T. v, 167. vi, 285. 569. x, 744. S. ii, 6. 87. iii, 4. 36. v, 1. 105
 Volucris T. iii, 494. S. ii, 4. 26. v, 1. 17. A. i, 212
 Volucrum T. iii, 113. 541. 557. 617. 638. iv, 226. 538. v, 349. viii, 309. x, 228. 458. xii, 97. S. i, 2. 61. i, 5. 33. i, 6. 76. ii, 4. 1. iv, 3. 38. iv, 5. 10. v, 3. 152
 Volvens T. i, 398. ii, 322. 471. x, 440. xi, 141. S. iv, 4. 80
 Volventem S. ii, 1. 193

- Volventis T. vii, 812
 Voluere T. iv, 780. vi, 376. S. v, 3. 182
 Volveret T. iii, 562
 Volveris T. viii, 741. S. v, 1. 118
 Volui T. x, 602
 Volvis T. xi, 40
 Volvit T. i, 634. iii, 543. iv, 523. vii, 88. xi, 21. S. i, 4. 2. ii, 2. 118
 Volvitur T. v, 523. vi, 248. ix, 310. 410. x, 301. xi, 740. S. i, 4. 122
 Volumina T. i, 351. 562
 Volumine T. v, 575
 Volunt T. viii, 279. x, 667. xi, 293. 498
 Voluntas T. ii, 16. iv, 690. ix, 80. S. i, 2. 58
 Volvor T. viii, 110
 Voluptas T. iii, 295. v, 568. 683. vi, 72. 294. 697. vii, 22. 363. 775. x, 266. xii, 40. S. i, 3. 9. 98. i, 6. 52. ii, 1. 15. ii, 2. 33. 73. 149. ii, 4. 1. iii, 3. 106. iii, 4. 20
 Volutans T. iii, 188
 Volutat A. i, 200
 Volutum T. ii, 582
 Volutus T. vi, 505. x, 546
 Volvunt T. xi, 454. S. i, 5. 59
 Volvuntur T. viii, 711. ix, 259
 Vomere T. i, 183. iv, 118. 436
 Vomunt T. x, 536
 Vopisci S. i, 3. 1. 22
 Vorago T. vi, 382. ix, 504. S. i, 1. 66
 Vortex T. ix, 277
 Vorticibus T. v, 368. viii, 51. ix, 503.
 Vota T. i, 59. 239. 657. ii, 244. iii, 651. v, 5. 116. 461. vi, 53. x, 54. xi, 200. 236. 346. 506. 617. 672. xii, 261. 484. S. i, 2. 38. iii, 3. 155. iv, 2. 7. iv, 8. 41. v, 1. 71. 262. v, 3. 146. 218. A. i, 145. 550
 Votæ T. ii, 736
 Voti T. iii, 565. vi, 75. 198. 344. vii, 814. viii, 614. ix, 551. x, 345. xi, 511. S. i, 4. 116. ii, 3. 43
 Votifera S. iv, 4. 92
 Votis T. i, 83. 264. 695. iv, 89. vi, 140. 919. xi, 19. 186. 726. xii, 752. S. i, 2. 68. 218. iii, 2. 3. 100. iv, 7. 34. v, 2. 126. 169. A. i, 642. ii, 141
 Votiva S. iii, 2. 131
 Votivam S. iv, 8. 51
 Votivis T. iv, 209
 Votivum T. xi, 223
 Voto T. i, 323. v, 710. vi, 634. 759. viii, 253. ix, 623. 711. xi, 301. S. i, 2. 210. A. i, 381
 Votum T. ii, 642. x, 720. xii, 281. S. i, 2. 107
 Vovebat T. vii, 104
 Vovent T. viii, 703
 Voveo T. vii, 424
 Vovet S. v, 3. 224
 Vovi T. xi, 557
 Vovit T. vi, 144. S. v, 3. 263
 Vox T. ii, 537. 554. iv, 472. v, 242. 607. 646. vi, 801. viii, 621. 644. x, 472. 688. xi, 601. S. ii, 1. 48. iv, 5. 49. iv, 6. 107. v, 1. 171. v, 3. 139. 152. v, 5. 51. 86. A. i, 525
 Uranie T. viii, 552
 Urbana S. i, 4. 9
 Urbanum S. iv, 9. 3
 Urbe T. ii, 498. iii, 195. v, 243. 492. vii, 218. xii, 481. S. iv, 5. 47
 Urbem T. i, 256. 633. ii, 201. iii, 356. 360. iv, 382. 823. v, 96. 198. vi, 115. vii, 146. 381. 443. 453. 577. 599. viii, 218. ix, 556. x, 490. 552. 557. 727. 854. 871. 882. xi, 273. 303. S. i, 2. 172. 197. i, 4. 91. iv, 8. 55. v, 1. 222. A. ii, 36
 Urbes T. i, 37. 324. ii, 205. 252. 362. 397. iii, 10. 221. 336. 656. iv, 36. 278. vi, 1. 917. vii, 23. 102. 113. xii, 280. 667. S. i, 4. 11. i, 6. 92. ii, 2. 134. iii, 2. 107. iii, 5. 73. iv, 3. 62. iv, 4. 83. iv, 6. 63. v, 2. 57. v, 3. 308. A. i, 412. ii, 115. 352
 Urbi T. vii, 238. 666. S. ii, 1. 20. iv, 4. 18
 Urbibus T. iii, 57. iv, 101. 360. vii, 54. viii, 814. xi, 161. 166. A. ii, 41
 Urbis T. ii, 492. 728. v, 249. 311. xii, 200. S. i, 4. 39. 95. ii, 2. 31. iii, 2. 117. iii, 4. 48. iv, 8. 28
 Urbs T. xii, 256
 Urentem T. x, 933
 Urentia A. i, 638
 Urere T. xii, 569
 Ureret S. i, 5. 23
 Urge T. vi, 319
 Urgebant S. v, 3. 234
 Urgebat T. iii, 222. vi, 80
 Urgens T. vii, 495
 Urgent T. x, 859. xi, 452
 Urgentem T. ii, 646. xi, 220. S. i, 2. 83
 Urgentes T. vi, 855
 Urgentibus T. ix, 718. S. ii, 1. 148
 Urgentis T. xi, 54
 Urgentur T. ii, 499
 Urgere T. vi, 217. A. ii, 437
 Urges T. iii, 714. iv, 396
 Urget T. i, 43. iii, 429. vi, 98. 214. viii, 81. 695. x, 667. xi, 492
 Uri T. i, 220
 Urit T. xi, 16. 264. S. iv, 4. 13
 Uritur T. vi, 398. xi, 396. S. i, 2. 67. i, 5. 46. ii, 2. 5

Urna T. ii, 218. iii, 168. iv, 530. viii, 6. 102. ix, 410. xi, 191. 571. S. ii, 2. 40. iii, 3. 16. 212. iii, 4. 43
 Urnæ T. vi, 275
 Urnam S. ii, 1. 219
 Urnas T. iv, 508. vi, 125. xii, 470
 Urna T. iv, 422. A. i, 546
 Urse T. i, 693. iv, 304. ix, 594
 Urnas T. iv, 660. A. ii, 409
 Urse S. i, 6. 10. 15. 61. 94
 Urui T. vi, 869. xi, 29
 Urunt T. v, 301. viii, 264
 Usta T. vii, 224
 Ustæ T. viii, 17
 Usu S. iii, 3. 185
 Usum T. viii, 739. S. iii, 1. 168
 Usus T. ii, 19. 690. viii, 118. S. ii, 2. 53. iii, 3. 147. iii, 5. 44. iv, 4. 48. A. i, 62. 429. ii, 51
 Utar T. xi, 174
 Utendum T. x, 213
 Uter T. i, 152. vi, 347. viii, 36. 463
 Utere T. vii, 772. S. i, 1. 99. i, 2. 166. A. i, 92
 Uteri T. i, 617. iii, 155. xi, 408. xii, 637
 Utero T. ii, 614. vii, 485. A. i, 131
 Uterum T. ix, 634. xi, 342. S. i, 2. 270. A. i, 672
 Utî T. x, 925. xii, 736
 Utile T. vi, 124. vii, 66. xi, 51. A. i, 393
 Utilis T. viii, 179
 Utitur T. vii, 612. ix, 738. x, 881. xi, 27
 Utra T. iv, 547
 Utraque T. i, 533. ii, 237. 238. v, 433. vii, 638. ix, 455. xi, 369. 583. xii, 365. S. i, 2. 230. v, 3. 115
 Utramque T. vii, 579. ix, 865. S. ii, 3. 50
 Utrasque T. x, 730
 Utrique T. xi, 510
 Utrisque T. vii, 466. x, 884. xii, 474
 Utroque T. i, 392. iv, 139. vi, 680. vii, 416. viii, 615. ix, 455. S. iv, 1. 12. A. ii, 225
 Utrosque S. i, 2. 236
 Utrumque T. vi, 353. 392. 796. vii, 346. viii, 49. 547. ix, 257. xii, 217. S. i, 3. 24. iii, 2. 25
 Uva T. v, 269. S. ii, 2. 5
 Uvæ T. vii, 150
 Uvas T. viii, 548. S. ii, 2. 103. iv, 9. 42
 Uventibus S. iii, 1. 145
 Uvida S. iii, 1. 120
 Uvifer S. iv, 3. 64
 Vulcanius T. i, 508

Vulcania T. iii, 275. 305
 Vulgare T. viii, 379. xi, 400. xii, 530. S. iii, 3. 115. iii, 4. 34. v, 3. 214
 Vulgarent T. v, 67
 Vulgari S. iv, 8. 34
 Vulgata T. xi, 84
 Vulgato T. iv, 537
 Vulgatos T. iv, 297
 Vulgatum T. iv, 347
 Vulgi T. ii, 224. 306. 442. 651. iii, 195. 570. 606. v, 43. 218. 731. vi, 560. x, 580. xi, 755. xii, 521. 798. S. i, 2. 29. ii, 4. 9. iv, 4. 10
 Vulgo T. v, 490. vi, 449. vii, 617. x, 787. xii, 512. A. i, 500
 Vulgus T. i, 94. 169. iii, 144. 563. iv, 152. 478. 519. v, 120. vi, 249. vii, 122. viii, 289. x, 683. xi, 103. 416. S. ii, 2. 123. iv, 8. 4
 Vulnera T. i, 474. 527. 567. ii, 606. iii, 130. 153. iv, 593. v, 29. 127. vi, 749. vii, 270. viii, 70. 168. ix, 69. 302. x, 173. 716. xi, 31. 164. 278. xii, 107. 605. S. i, 2. 84. 101
 Vulnere T. i, 61. 296. ii, 8. 124. 514. 640. 710. iii, 91. iv, 72. 334. v, 224. 538. 598. 717. vi, 40. 104. 175. 782. vii, 764. ix, 9. 270. 287. 595. 732. 770. x, 439. 776. xi, 310. 547. xii, 141. S. iii, 4. 70. iii, 5. 24. v, 1. 18. v, 3. 251. v, 5. 53
 Vulneribus T. iii, 149. iv, 114. ix, 44. xi, 602. xii, 28. S. v, 5. 43
 Vulneris T. viii, 749. ix, 558. 872. 875. S. ii, 5. 20
 Vulnifico T. iv, 87
 Vulnus T. iii, 162. iv, 463. 574. vii, 60. ix, 276. 345. 753. x, 518. xi, 53. 641. xii, 340. S. ii, 1. 4. ii, 6. 95
 Vulsas A. ii, 431
 Vulso T. iii, 436
 Vult T. xi, 307
 Vultibus T. ii, 216. iv, 405. v, 426. vi, 38. S. i, 2. 23. ii, 1. 232. iii, 3. 114. v, 3. 31. A. ii, 135
 Vultu T. i, 202. 257. ii, 56. 230. iii, 711. iv, 332. 768. v, 27. 62. 355. vi, 291. 773. vii, 52. 739. viii, 82. 242. 254. ix, 278. 807. 811. x, 52. 90. xi, 6. 317. xii, 671. 806. S. i, 1. 25. 31. ii, 1. 108. iii, 3. 177. iv, 2. 41. v, 1. 160. 210. v, 2. 80. A. i, 164
 Vultum T. ii, 655. iii, 266. 367. iv, 585. 607. 619. 788. v, 635. vi, 269. 622. vii, 85. 148. 359. ix, 801. xii, 388. S. i, 2. 14. ii, 6. 53. iii, 4. 31. A. i, 53. 95. 458. 615. ii, 190
 Vultur T. iii, 508
 Vulturnus S. iv, 3. 69

Vultus T. i, 80. 426. ii, 96. iii, 78. 94.
iv, 106. v, 227. 237. vi, 232. 263.
vii, 127. viii, 402. 519. ix, 156. 185.
x, 153. 429. xi, 199. 236. xii, 165.
S. i, 1. 47. ii, 7. 129. iii, 1. 94. iv,
1. 12. v, 1. 5. 170. 190. A. i, 200.
205. ii, 87. 313
Uxor S. iii, 5. 1
Uxorius S. v, 1. 31

X.

Xanthos T. iv, 837. A. ii, 253

Z.

Zephyri T. ii, 4. vi, 612. vii, 224
Zephyris T. iv, 1. S. iii, 2. 28. iv, 5. 8.
A. ii, 332
Zephyro S. iii, 2. 46
Zephyros T. iiii, 615. vi, 388. vii, 338.
viii, 717. S. iii, 1. 156. A. ii, 20
Zephyrum A. ii, 8
Zeugma S. iii, 2. 187
Zeugmate S. v, 3. 187
Zonas T. vi, 323
Zonis T. x, 120

INDEX

VOCABULORUM OMNIUM

QUÆ IN EPISTOLIS SYLVARUM LIBRIS PRÆFIXIS REPERIUNTUR.

Prior numerus librum cui Epistola præfigitur, posterior Epistolæ lineam indicat.

A i, 18. 27. 29. 32. ii, 12. 14. 16. 30. iii, 6. 12 Accedam iv, 35 Acceptum ii, 24 Accipiant ii, 30 Accipies iv, 10 Ad ii, 20. 31. iii, 8. 13. 20. 27. iv, 4. 11 Adeo ii, 9 Adhuc i, 6 Admittitur iv, 38 Adoravi iii, 11. iv, 6 Adversum iv, 35 Affectibus ii, 9. v, 1 Agnosceamus i, 8 Aliquid i, 9. iv, 27 Aliquis i, 21 Aliquod iii, 16 Aliter iv, 2 Alter ii, 4 Altius iii, 6 Amabam ii, 7 Amando v, 6 Amare v, 4 Amarissimum iii, 17 Amat v, 11 Amavit v, 6 Amicitia v, 12 Amicus iii, 15 Amiserint i, 13 Amissi ii, 8 Amisso ii, 22 Amphitheatro ii, 18 An i, 2	Ante i, 21 Aperit iii, 10 Apud i, 12. ii, 7. 10 Arborem ii, 16 Arenarum iv, 8 Asclepium iii, 21 Asilui v, 6 Arctissimæ iv, 18 Argentaria ii, 25 Asperiero ii, 11 At i, 25 Auctorem iii, 9 Auctoris ii, 27 Auctoritate i, 2. 6 Audaciam iii, 4 Audacter i, 24 Audio iv, 28 Autem iv, 5
	B. Balneolum i, 32 Batrachomyomachiam i, 8 Beneficio iv, 9 Biduoi, 14. 23 Bona v, 1. 9
	C. Cæsari iv, 30 Calore i, 3 Candidissimum ii, 21

Capillos iii, 19
 Carissime i, 22. ii, 29. iv, 1
 Carmen ii, 12. iv, 11
 Carum iv, 13
 Celerem iii, 13
 Celeritatem ii, 10
 Celeritatis i, 14
 Certe i, 11. 26. ii, 15. iii, 1
 Ceteris ii, 11
 Ceteros i, 12
 Ceterum i, 18
 Clarissima ii, 25
 Claudiam iii, 22
 Claudii i, 30. iii, 15
 Cœnæ i, 32
 Cœpiasse iv, 3
 Colore ii, 2
 Colit v, 11
 Collega i, 25
 Complexus ii, 7
 Conciliare v, 3
 Condiscipulum iv, 12
 Conditio ii, 8
 Confuso ii, 12
 Congregatos i, 5
 Connitor v, 10
 Consecrarem ii, 26
 Consecratum iii, 11
 Consilio iv, 35
 Consolationem ii, 22
 Consulatum iv, 6
 Continere i, 11
 Contra iv, 13
 Creditur i, 34
 Cui iii, 1. iv, 21
 Cujus ii, 6. iv, 9
 Culicem i, 7
 Cum i, 4. 6. 11. 18. ii, 13. 26. iii, 2.
 16. 19. 20. 24. 25
 Cuperem v, 12

D.

Dalmatia iv, 20
 Data i, 12
 Datum ii, 12
 De i, 4. 16. 30. ii, 22
 Debeo ii, 23
 Debuit ii, 14
 Decembres i, 33
 Decimumseptimum iv, 5
 Dederam iv, 30
 Dedicarem iii, 21. iv, 2
 Dedicatum i, 20
 Dedicatus i, 30
 Defendes iv, 37
 Defunctam v, 5
 Defuncti i, 30

Deinde iv, 30
 Demerer v, 10
 Deos v, 11
 Descriptam i, 28
 Desiderium iii, 18
 Desidius ii, 21
 Destinationem iii, 26
 Dicet i, 21
 Dici ii, 16
 Dicimus iii, 23
 Dico i, 30
 Dicturus ii, 27
 Die i, 20. 29
 Diebus i, 15
 Diem ii, 26
 Dignissime iii, 2
 Dignitatis iv, 17
 Dignius iv, 24
 Diligentius ii, 16
 Diligi iv, 17
 Dmitterem i, 5
 Displicuerint ii, 30
 Dissuadere iv, 29
 Diu i, 1. iii, 2
 Divinæ v, 9
 Doctissimum iii, 22
 Dolenti ii, 12
 Domitianum iv, 7
 Domino iv, 30
 Domus v, 9
 Ducor iii, 7
 Dubitavi i, 1
 Dulcissime iii, 1

E.

Ea ii, 22
 Eam ii, 10. iv, 9
 Eandem ii, 16
 Earinus iii, 18
 Ecloga iii, 22. iv, 20
 Edere iv, 31
 Edidissem iv, 28
 Editione iv, 18
 Editionis i, 6
 Effusa i, 15
 Egi iv, 6
 Egisse iv, 27
 Ego ii, 26
 Ejus ii, 15. 23. 27. iii, 10. 18. iv, 7
 Eloquentiæ ii, 15. iv, 17
 Eminentissime i, 2
 Enim i, 5. 14. 18. 34. ii, 5
 Epicedio ii, 8
 Epigrammatis ii, 16
 Epistola ii, 4. iv, 18
 Epistolam iv, 9
 Epithalamium i, 22

Epitrapesion iv, 15
 Epulis iv, 7
 Equum i, 19
 Eram iv, 18
 Erat i, 11. 18. 20. ii, 19
 Ergo iv, 26
 Eruditissimus i, 26
 Et i, 1. 3. 7. 8. 15. 21. 26. 28. 34. ii,
 1. 3. 6. 11. 12. 16. 21. iii, 1. 4. 6. 8.
 11. 15. 20. 23. 24. 26. iv, 17
 Est i, 9. 12. 32. ii, 4. iii, 17. 22. 23
 Etiam i, 8. ii, 4. iv, 12
 Etrusci iii, 15
 Eum iv, 20
 Ex i, 13. 14. iii, 3. 16
 Examinet ii, 12
 Excludit ii, 24
 Excusandam ii, 9
 Exemit iv, 9
 Exempla v, 7
 Exercere iv, 31
 Exhortor iii, 23
 Exigebat ii, 16
 Expaveas iii, 5
 Expectetur ii, 5

F.

Facilitatem ii, 18
 Factam iv, 29
 Facundia iii, 5
 Familiaritas ii, 1
 Favebis iii, 25
 Feci i, 19
 Felicissimam i, 34
 Festinandi i, 8
 Festinanter ii, 9
 Fide v, 10
 Fidehiter iii, 1
 Fine i, 33
 Flaxerunt i, 4
 Fortasse i, 25
 Forte ii, 26
 Frequenter iii, 5
 Frigidum ii, 19
 Fugientes i, 27

G.

Gallico i, 29
 Gaudeat iv, 36
 Gaudeo ii, 1
 Gemmata iii, 20
 Generum iv, 21
 Genethliacom ii, 24

Delph. et Var. Clas.

Genus iv, 28
 Germanici iii, 18. iv, 6
 Glauciam ii, 5
 Glorari i, 28
 Gradus iv, 24
 Gratiam i, 14
 Gratias iv, 6
 Gratissimam ii, 6
 Gratulor iv, 22
 Gravissimam iv, 8
 Grypho iv, 23

H.

Habeat iii, 26
 Habeo iii, 2
 Habere ii, 27
 Haberetis i, 12
 Habent i, 34
 Habet i, 17. 25. ii, 5. iii, 9. iv, 3
 Habuerat iii, 8
 Habuerim ii, 9
 Habuerunt i, 13
 Hac iii, 1
 Hactenus iv, 37
 Hæc i, 10. ii, 29
 Hanc iii, 4
 Hendecasyllabos S. iv, 25
 Hercules iii, 10
 Herculem iv, 15
 Hetrusci i, 31
 Hexametros i, 24. ii, 27
 Hic ii, 4. iii, 7. 9. 23
 Hoc iv, 10. 28
 Honestaverit iv, 28
 Honoratus iv, 7
 Honorem ii, 14. 23. iv, 4. 15
 Honori i, 11
 Hos i, 2. 18
 Hujus ii, 8
 Huic ii, 23. iii, 25
 Hunc ii, 26. iv, 36

I.

Jacto ii, 10
 Jactura ii, 21
 Jam i, 27. ii, 7. 4. 30
 Jampridem v, 12
 Ignovit ii, 15
 Illa i, 11
 Illam i, 34
 Illi i, 22
 Illis i, 13. 14. iii, 3. iv, 30

Ind. Stat.

Illius iii, 5
 Illud i, 21
 Illum iv, 18
 Illustum i, 9
 Imperatore iii, 13
 Imperatori i, 20. ii, 19
 Imperatoris iv, 2
 Imputare iv, 16
 Imputari ii, 26
 In i, 9. 23. ii, 2. 14. 15. 18. iii, 4. 5.
     6. 10. 27. iv, 10
 Indico ii, 11
 Indulgentissimo i, 19
 Inexpertam i, 35
 Infantiam ii, 6
 Infelices ii, 6
 Ingratus v, 9
 Inhaeres iii, 1
 Injunxeras i, 23
 Inveni iv, 1
 Inquit iv, 32
 Inserui ii, 23. iv, 26
 Intendere iii, 26
 Inter iv, 12
 Interim iv, 24
 Intervenisse v, 13
 Intra i, 32
 Intro iii, 6
 Invidus iv, 34
 Invocato iv, 2
 Jocos iv, 32
 Jove i, 18
 Ipsa ii, 3
 Ipse i, 5
 Ipsi i, 16. ii, 23
 Iphis iv, 15
 Istorum iii, 3
 Istuc i, 16
 Itaque iii, 7. iv, 35
 Jucundissimum iii, 12
 Judicio ii, 2
 Julium iv, 21
 Juncta iv, 20
 Junium iv, 17
 Jus iv, 13
 Jussus i, 21
 Juvenem ii, 21. iii, 13. iv, 11
 Juveni iv, 24
 Juvenis i, 1

K.

Kalendæ S. i, 33

L.

Lacrymas S. v, 9

Lacrymis iii, 17
 Laturus ii, 24
 Latus v, 9
 Laudes ii, 27
 Legimus i, 7
 Legionem iii, 14
 Legit iv, 34
 Leo ii, 18
 Leves ii, 16
 Libello iii, 26
 Libellorum iii, 3
 Libellos i, 3. ii, 17
 Libellus i, 17. 29. iii, 12
 Libenter ii, 23
 Liber ii, 31. iii, 8
 Liberorum iv, 23
 Libertus iii, 18
 Libro ii, 23. iv, 10
 Librum iv, 26
 Licet iv, 32
 Lima ii, 11
 Limen iii, 10
 Literarum ii, 2
 Literas i, 27. iii, 6
 Littore iii, 10
 Loco ii, 16
 Longius i, 15
 Locani ii, 25
 Lugeret iii, 16
 Lusio iv, 33
 Lyricum iv, 11

M.

Majorem ii, 27
 Majoris iv, 24
 Malit iii, 24
 Mallem v, 12
 Manlius i, 25
 Mansuetus ii, 18
 Marcelle iv, 1. 37
 Marito v, 4
 Materiam v, 13
 Maturius iv, 9. 20
 Maxime ii, 3. 26
 Maximi iv, 2
 Maximum i, 19. iv, 16
 Me i, 7. 32. ii, 14. 16. 31. iii, 27.
     iv, 15
 Mea i, 6
 Meas iii, 26. iv, 19
 Meam v, 6
 Mecum iii, 23
 Mediocritate v, 10
 Mehercule i, 24
 Mei ii, 18. iii, 16
 Melior ii, 16. 39
 Menecratem iv, 21

Mentieris i, 25

Mentiri i, 31

Meo i, 4. 28

Meos ii, 27

Merebatur iii, 15

Meretur iv, 16

Metium iii, 18

Metuo i, 16

Meum iv, 3

Mens ii, 4

Mibi i, 1. 3. 23. iii, 12. iv, 18. v, 7

Minus ii, 2. 31. iv, 38

Miratus iv, 8

Missum iii, 18

Mittebat iii, 21

Mititur iii, 8

Moram i, 32. iv, 8

Moratus iii, 19

Morum v, 8

Multa iv, 30

Multos iii, 3

Multum i, 1. 12

Municipem iv, 20

N.

Nam i, 31. iii, 9. iv, 14

Natos iii, 4

Ne i, 16. 30. ii, 11. iv, 27

Neapoli iv, 10

Neapolim ii, 22. iv, 22

Nec i, 8. ii, 2. 10. v, 6

Necesse i, 12

Nempe iv, 36

Nexum v, 12

Ni ii, 20

Nihil i, 30

Nobis i, 29. iv, 17

Noctem i, 34

Nomine i, 27. iv, 17

Non i, 9. ii, 26. iii, 2. 14. 27

Nondum v, 12

Nosti ii, 11

Nostra ii, 1

Nostram iv, 22

Nostrarum iii, 8

Nostri iii, 4. 18. iv, 6. 16

Nostris i, 3

Nostrum ii, 5. 20

Novissime iv, 33

Nulli v, 3

Nullum i, 14. iv, 3

Numero iv, 22

Numine iv, 2

Nunc ii, 10. iv, 20

O

Occasione i, 31

Officiosus v, 6

Omne v, 9

Omnes iii, 6

Omni ii, 2

Omnibus v, 1

Onerari i, 6

Operi v, 5

Operibus i, 9

Optime i, 1. ii, 1

Opus i, 20

Opusculorum ii, 3

Opusculum iv, 3. 24

Ordinis iv, 12

Ornatissimos iv, 12

P.

Pæne i, 27. ii, 13

Pars v, 3

Parte S. i, 2

Patriam iii, 17. 27

Penetræ iii, 6

Pereat i, 13

Pergamenum iii, 20

Persuadere iii, 24

Pertinet iv, 4

Petiisset iii, 19

Pietas iii, 16. v, 2

Pietati iv, 1

Pilaris iv, 33

Placere iii, 25

Plerumque ii, 6

Plotio iv, 23

Plura iv, 26

Poëtarum i, 9

Polla ii, 25

Polli iii, 1

Pollii ii, 18. iv, 21

Posita ii, 4

Possum iv, 16

Post v, 9

Postero i, 20

Poteram iii, 15

Potest v, 4

Potui ii, 27

Potuisti i, 21

Præcipue i, 26. iii, 25

Præstas v, 2

Præterea iii, 18. v, 9

Prælusit i, 10

Primo iv, 4

Primum ii, 5. iii, 9. iv, 23

Primus i, 17

Principium i, 18

Prioribus iv, 27
 Priscilla v, 6
 Priscilla v, 2
 Pro i, 6. 25
 Probendam iii, 2
 Probatiorem v, 9
 Pro bent i, 17
 Prodiissent i, 4
 Profitetur iv, 34
 Propiorem v, 11
 Prosecutus ii, 8. iii, 15
 Prosequenda v, 2
 Prostratum ii, 19
 Prosint v, 2
 Proximum iv, 11
 Psittacum ii, 16
 Publicavi iv, 19
 Publice v, 1
 Publicis i, 35
 Publicum ii, 30
 Puero ii, 32
 Putent iv, 27
 Pyxide iii, 20

Quos i, 19. iii, 20. iv, 25
 Quoties iii, 6

R.

Recens ii, 8
 Recepit i, 32
 Reddam iv, 24
 Religio v, 5
 Reliquerit i, 7
 Rem iv, 29
 Remissione i, 10
 Reor iv, 1
 Respondebis i, 22
 Reprehendemur iv, 28
 Reprehenderunt iv, 28
 Reverentiam ii, 27
 Revertantur ii, 31
 Reverti iv, 20
 Risimus iv, 25
 Rogo iv, 20
 Rutilio i, 29

Q.

Qua i, 2. ii, 2. iii, 21
 Quadam i, 2
 Quae ii, 8. 11. 22. iv, 4
 Quaedam i, 15
 Qualem ii, 6
 Qualiacunque ii, 29
 Quam i, 13. 20. ii, 2. 27. iii, 25. 27.
 iv, 18
 Quamdiu iii, 18
 Quamvis i, 7. 16. v, 11
 Quanto iv, 31
 Quare iv, 26
 Quarta iv, 4
 Quarto iv, 26
 Quasi ii, 16. v, 6
 Quem ii, 18. iii, 10. iv, 15
 Qui i, 8. 9. 22. 26. 32. ii, 11. iii,
 24. iv, 27
 Quia ii, 23. iii, 14
 Quibus i, 33
 Quid i, 5. 10
 Quidem iii, 8. 24. iv, 12
 Quiete iii, 2
 Quietis iii, 26
 Quis ii, 11
 Quisquam i, 8
 Quisquis iv, 34
 Quo i, 30. iii, 11
 Quod i, 10. 23. ii, 25. 27. iii, 17
 Quoque i, 5. 16. 27. ii, 20. iv, 9. 13. 18
 Quorum i, 11

S.

Sacerdotes v, 11
 Sacratissimis iv, 7
 Sacratissimo ii, 19. iii, 13
 Sacrosanctum i, 17
 Satis iv, 17
 Saturnalibus S. iv, 25
 Scias iii, 25
 Scis i, 23. ii, 8. 16. iii, 8. iv, 12
 Scit iii, 18
 Scribo iv, 10
 Scriptam ii, 22
 Scriptos ii, 16
 Scriptum i, 23. ii, 12
 Se i, 16. iv, 27
 Secedere iii, 22. 27
 Secreto iv, 32
 Secundi iv, 12
 Secundo iv, 6
 Secundum iv, 15
 Secundus iii, 8
 Securus iii, 7. iii, 24
 Sed i, 7. 12. 24. ii, 11. 15. iii, 8
 Seductus iii, 6
 Senem iii, 17
 Septimum iv, 11
 Sequi iii, 14
 Sequitur i, 29. ii, 14. iii, 11. iv, 4
 Sermo ii, 23
 Serum i, 11
 Severum iv, 11
 Si ii, 30. iii, 23. iv, 32

Sic ii, 4. iii, 15
 Sibi ii, 26
 Sim iii, 19
 Sin ii, 20
 Sine ii, 4. 21
 Singuli i, 4
 Singulis i, 15
 Sint ii, 13
 Sinu i, 4. iii, 4
 Sinus iii, 7
 Situ i, 26
 Solam i, 13
 Solatia ii, 13
 Solatium iii, 16
 Solet i, 27
 Sortiuntur ii, 7
 Spectamus iv, 23
 Speculo iii, 20
 Sphaeromachias iv, 22
 Splendidissimum iii, 12
 Splendidum iv, 21
 Statim ii, 20. iii, 11. iv, 34
 Stella i, 1. 22
 Studiis i, 2. iii, 16. iv, 16
 Studiorum iii, 6
 Styli ii, 18. iii, 4. iv, 28
 Stylo i, 10
 Suam i, 28
 Subito i, 3
 Suis i, 9
 Sum i, 21. ii, 9. iii, 15. iv, 8
 Sumendum i, 18
 Summa iii, 21. iv, 25
 Sunt i, 12. 28
 Suos iii, 20
 Super ii, 22
 Supervacua ii, 13
 Surrentina ii, 14
 Surrentinus iii, 10
 Suum i, 22
 Sylvarum iii, 7. iv, 26
 Syriacam iii, 14

T.

Taceat iv, 26
 Tam iii, 1. 27
 Tamen i, 24. iv, 26. v, 5
 Tantum v, 6
 Tarda ii, 15
 Te ii, 7. 10. iii, 6. 8. 27. v, 8
 Thebaide i, 8. 6
 Thebaidos iv, 18
 Temeritatem iii, 8
 Ternissime ii, 8
 Tertio iv, 7
 Tertius iii, 7
 Testatus iv, 18

Testem i, 17. iii, 8
 Testimonium i, 20
 Testis i, 20
 Tibi ii, 3. 8. 24. 30. iii, 1. 26. iv, 10.
 16
 Tiburtinam i, 28
 Timeo i, 7
 Timui ii, 29
 Totus ii, 4
 Tractum i, 15
 Tradere i, 21
 Traderem ii, 20
 Trado ii, 3
 Traducor iv, 26
 Transeo v, 9
 Tres iv, 3
 Tu i, 22. 25. iv, 9. 27
 Tua ii, 5. iv, 1
 Tuam ii, 16
 Tuis ii, 10
 Tuo iii, 4. 10
 Tuorum v, 3
 Turba v, 6
 Tuum i, 23. iv, 4. 12

V.

Valenti i, 29
 Vel ii, 14
 Venia i, 13
 Veris iii, 17
 Vero ii, 7
 Versibus iii, 11. 21
 Versus i, 16. 19
 Verum i, 16. iii, 23
 Viam iv, 7
 Videar i, 20
 Videram iii, 11
 Videtur iv, 27
 Vidisse i, 22
 Villa ii, 14
 Villam i, 28
 Vindicat i, 26
 Vindicis iv, 14
 Vir i, 26. ii, 1
 Vitae ii, 2
 Vivam v, 4
 Una iv, 25
 Uno i, 29
 Unus v, 5
 Voluisti i, 2
 Voluit ii, 26
 Volumen ii, 24
 Volumini iv, 25
 Voluptas v, 4
 Voluptate i, 3
 Voluptatibus i, 34
 Vopiscus i, 26

echiv

INDEX IN STATIUM.

Vos i, 11

Ursum ii, 20

Ut ii, 4. 8. 9. iii, 11. 19. 24

Uti iv, 12

Utique i, 23

Valnus ii, 8

Uxore iii, 24

Uxorem v, 4. 6

Uxorum ii, 24

FINIS.
